
MAN HAS FOREVER
VIDA DUTTON SCUDDER

Imp. Dufrénoy. Paris.

BIBLIA SACRA

JUXTA

VULGATÆ

EXEMPLARIA ET CORRECTORIA ROMANA

DENUO EDIDIT

DIVISIONIBUS LOGICIS ANALYSIQUE CONTINUA
SENSUM ILLUSTRANTIBUS

ORNAVIT

ALOISIUS CLAUDIUS FILLION

PRESBYTER S. SULPITII
IN FACULTATE THEOLOGICA PARISIENSI SCRIPTURÆ SACRÆ PROFESSOR

EDITIO OCTAVA

PERPOLITA

MULTISQUE EPISCOPALIBUS APPROBATIONIBUS COMMENDATA

PARIS

LIBRAIRIE LETOUZEY ET ANÉ

87, BOULEVARD RASPAIL, 87

IMPRIMATUR.

Lugduni, die 8a *septembris* 1887.

✝ JOSEPH Arch. Lugdun.

EMINENTISSIMO ET REVERENDISSIMO

D.D. JOSEPHO ALFRIDO CARDINALI FOULON

ARCHIEPISCOPO LUGDUNENSI AC VIENNENSI

GALLIARUM PRIMATI

BONARUM LITTERARUM STUDIA

EXEMPLO PRÆSIDIO

PROMOVENTI

NOVAM HANC SACRÆ BIBLIÆ EDITIONEM

CLERO SCIENTIAM SCRIPTURARUM COMMODIUS EDOCENDO

DESTINATAM

HUMILLIMI ET ADDICTISSIMI ANIMI MONUMENTUM

DEDICAT

Aloisius Claudius FILLION

INTRODUCTIO

I. Novam hanc editionem Bibliæ sacræ eo consilio divulgamus, ut, rerum partitionibus logicis et textus analysi continua, divinarum Scripturarum lectio facilior fiat atque utilior. Scopus noster.

In plerisque enim Bibliorum editionibus hactenus emissis, summaria capitibus præposita, cum sæpe sint imperfecta et vaga, eorum quæ in unoquoque capite continentur informationem accuratam non præbent, ac proinde parum emolumenti afferunt; nec sane mirum est si a legente aut omnino negliguntur, aut vix fugacibus oculis attinguntur. Adde quod ipsa distributio in capita, qualem a majoribus accepimus, cum mendose interdum digesta fuerit, aliquoties rectæ rerum intelligentiæ nonnihil officit.

Quapropter existimavimus omnes generaliter Scripturarum lectores, ac præsertim tirones qui ad Biblia primum accedunt, multum commodi et fructus percepturos esse, si in quotidiana sanctorum Librorum lectione dirigerentur divisionibus subdivisionibusque logicis, atque brevi et perpetua textus analysi, quibus continenter cum processus eventorum, tum colligatio rationum illustrarentur, ac quasi præ oculis ponerentur. Hæc cogitantibus nobis, præclari viri, benevolis incitamentis, addiderunt confidentiam et alacritatem propositum exequendi.

II. Quod ut obtineremus, sequenti via incessimus: Methodus.

1° Præcipuas divisiones, quibus sunt vocabula : *Pars, sectio, paragraphus,* etc., intra ipsam textus seriem posuimus; titulis

vero peculiaribus, in marginibus inscriptis, eventa, sermones et ratiocinationes designavimus.

2° Neminem sane fugiet illas divisiones nonnunquam esse *subjectivas*, ut aiunt; attamen curavimus ne ulla temere et sine causa adduceretur, ideoque elaboravimus ut ipsam mentem Auctorum sacrorum introspisceremus. Nobis etiam adjumento fuerunt præcipua nostræ ætatis commentaria, in quibus textus sacer ad partitiones logicas semper reducitur, priusquam membratim et enodatius explicetur [1].

3° Dedimus operam ut divisiones a nobis allatæ nec plures essent, nec pauciores, quam quod materies postulare videbatur [2].

4° In titulis ad margines inscriptis, cum sæpe frustra voluissemus paucis verbis complecti eventum multis implicatum, aut ratiocinationem longam, parendum censuimus effato : *A potiori fit denominatio;* atque, in factis, adjuncta notatione digniora, in orationibus, sententias magis conspicuas, e quibus narratio colorem et titulum assumere poterat, ibi tantum referenda esse existimavimus.

5° Etsi capitum et versiculorum veteres numeros retineremus, a quibus sane recedi non posset, quin totus subverteretur usus et ordo allegandi Scripturarum loca, nunquam tamen textus continuam seriem interrupimus, nec *ad lineam*, ut dicitur, transivimus, nisi quando divisiones a nobis usurpatæ id requirebant : quod ceteroquin nos ad pristinum morem excudendi Libros sacros reducebat, ut videre licet in antiquis Bibliis. Recens enim modus *ad lineam* rejiciendi initium uniuscujusque versus, nedum sit utilis, rerum sententiarumque ordinem et sensum continuo infringit.

6° Loca parallela Vetus inter et Novum Testamentum, vel inter diversas sive Veteris sive Novi Testamenti partes, qua fieri potuit diligentia adnotavimus. Quia vero illæ adnotationes, si in ipso textu interponerentur, frequentes et importunos inducerent hiatus (quod in plerisque nostri temporis editionibus non satis cautum fuit), ideo ad calcem paginæ fuerunt

---

[1] Inter auctores quibus in hoc nostro opere usi sumus, liceat citare clarissimos Bisping, Corluy, Delitzsch, Drach, Ewald, Kaulen, Keil, Knabenbauer, J.-P. Lange, Rohling, Rosenmüller, Schanz, Schegg, Vigouroux.

[2] Exempli gratia, nostro sensu, latius fusa est *Analysis biblica, seu Universæ Scripturæ Sacræ analytica expositio* P. Henrici Kilber, quæ ideo animum lectoris sæpe conturbat et implicat.

remissæ. Numerus iis præfixus versiculum cui referuntur in eadem pagina designat.

7° Denique, ubi aderant carmina, itidem voluimus, speciali verborum dispositione, oculis simul et menti manifestare hebraici versus structuram, quæ, ut omnes apprime norunt, potissimum consistit in parallelismo membrorum.

III. Textus a nobis assumptus optimis editionibus Romanis, et præsertim illi quam clarissimus P. Vercellone jussu Pii IX emisit, accommodatus est. Nihil omisimus ut in eo excudendo omne mendum præcluderetur : quod quidem speramus obtinuisse, quantum fragilitas humana patitur, aliquorum e nostris amicis et alumnis solerti opera, quibus hic justas gratias referre nobis est jucundissimum. Textus.

Lugduni, die 6a maii 1887.

Prima voluminis hujus editione vix emissa, ordinem in ea servatum sibi acceptum esse multi Eminentissimi Cardinales, Episcopi et professores renuntiare dignati sunt, eumque talem ipsis videri, qualem probare possint atque etiam litteris commendare.

Cui sane indulgentiæ tribuendum est, librum ita a nobis nove dispositum, per totum orbem catholicum, ac præsertim in Seminariis, celerrime fuisse diffusum, jamque, post duos annos nondum elapsos, alteram editionem desiderari. Hanc igitur hodie tradimus, recensitam tamen atque perpolitam, quippe qui nihil omisimus ut, textu integro omnibusque titulis lectis denuo et attente recognitis, quæ mendosa erant corrigerentur, quæ recta, meliora passim evaderent.

Hoc unum, quod in votis est, a Deo præstari humillime precamur, labore scilicet nostro studiosis Sacrarum Litterarum aliquid afferri utilitatis, majoremque inde Verbi divini amorem in ipsis accendi.

Lugduni, die 20a aprilis 1889.

Prodeat, cum benedictione divina, octava hæc editio, adhuc emendata, feratque longe ac late notitiam D. N. Jesu Christi, qui est totius Scripturæ centrum et finis.

Parisiis, die 22a septembris 1921.

DECRETUM DE CANONICIS SCRIPTURIS

EX CONCILIO TRIDENTINO, SESSIONE QUARTA

Sacrosancta œcumenica et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis legatis, hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, ut, sublatis erroribus, puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur. — *Et infra:* Sacrorum vero librorum Indicem huic Decreto adscribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Sunt vero infrascripti: Testamenti veteris: Quinque Moysi, id est, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; Josue, Judicum, Ruth; Quatuor Regum, Duo Paralipomenon, Esdræ primus et secundus, qui dicitur Nehemias; Tobias, Judith, Esther, Job, Psalterium Davidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel; Duodecim Prophetæ minores, id est, Osea, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias; Duo Machabæorum, primus, et secundus. Testamenti novi: Quatuor Evangelia, secundum Matthæum, Marcum, Lucam, et Joannem; Actus Apostolorum a Luca Evangelista conscripti; Quatuordecim Epistolæ Pauli Apostoli: ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos; Petri Apostoli duæ; Joannis Apostoli tres; Jacobi Apostoli una; Judæ Apostoli una; et Apocalypsis Joannis Apostoli. Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia catholica legi consueverunt, et in Veteri Vulgata latina editione habentur, pro sacris et canonicis non susceperit, et traditiones prædictas sciens et prudens contempserit, anathema sit.

CLEMENS PAPA VIII

AD PERPETUAM REI MEMORIAM

Cum sacrorum Bibliorum Vulgatæ editionis textus summis laboribus ac vigiliis restitutus, et quam accuratissime mendis expurgatus, benedicente Domino, ex Nostra typographia Vaticana in lucem prodeat; Nos, ut in posterum idem textus incorruptus, ut decet, conservetur, opportune providere volentes, auctoritate Apostolica, tenore præsentium districtius inhibemus, ne intra decem annos, a data præsentium numerandos, tam citra quam ultra montes, alibi quam in nostra Vaticana typographia, a quoquam imprimatur. Elapso autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, ut nemo hanc sanctarum Scripturarum editionem typis mandare præsumat, nisi habito prius exemplari in typographia Vaticana excuso: cujus exemplaris forma, ne minima quidem particula de textu mutata, addita, vel ab eo detracta, nisi aliquid occurrat, quod typographicæ incuriæ manifeste adscribendum sit, inviolabiliter observetur. Si quis vero typographus in quibuscumque regnis, civitatibus, provinciis, et locis, tam nostræ et S. R. E. ditioni in temporalibus subjectis, quam non subjectis, hanc eamdem sacrarum Scripturarum editionem intra decennium prædictum quoquo modo, elapso autem decennio, aliter quam juxta hujusmodi exemplar, ut præfertur, imprimere, vendere, venales habere, aut alias edere vel evulgare; aut si quis bibliopola a se vel ab aliis quibusvis, post datam præsentium, hujus editionis impressos libros, seu imprimendos a præfato restituto et correcto textu in aliquo discrepantes, seu ab alio, quam a typographo Vaticano, intra decennium excusos, pariter vendere, venales proponere, vel evulgare præsumpserit, ultra amissionem omnium librorum, et alias arbitrio Nostro infligendas pœnas temporales, etiam majoris excommunicationis sententiam eo ipso incurrat, a qua nisi a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constitutus, absolvi non possit. Mandamus itaque universis et singulis, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque Ecclesiarum et locorum etiam regularium Prælatis, ut præsentes litteras in suis quisque Ecclesiis et Jurisdictionibus ab omnibus inviolate perpetuo observari curent ac faciant. Contradictores per Censuras ecclesiasticas, aliaque opportuna juris et facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis; non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, ac in generalibus, provincialibus, vel synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus, ac quarumcumque Ecclesiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Universitatum, etiam studiorum generalium juramento, confirmatione Apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, ac privilegiis, indultis, ac litteris Apostolicis in contrarium quomodocumque emanatis, et emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latissime derogamus, ac derogatum esse decernimus. Volumus autem, ut præsentium transsumptis etiam in ipsis voluminibus impressis eadem, in judicio et extra, fides ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, sub Annulo Piscatoris, die IX Novembris MDXCII, Pontific. Nostri anno I.

M. VESTRIUS BARBIANUS.

PRÆFATIO AD LECTOREM

(Ex editione Vaticana anni MDXCII.)

In multis magnisque beneficiis, quæ per sacram Tridentinam Synodum Ecclesiæ suæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quod inter tot latinas editiones divinarum Scripturarum, solam Veterem ac Vulgatam, quæ longo tot sæculorum usu in Ecclesia probata fuerat, gravissimo Decreto authenticam declaravit. Nam, ut illud omittamus, quod ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreses hujus temporis confirmandas licenter detortæ videbantur, ipsa certe tanta versionum varietas atque diversitas, magnam in Ecclesia Dei confusionem parere potuisset. Jam enim hac nostra ætate illud fere evenisse constat, quod sanctus Hieronymus tempore suo accidisse testatus est [1], tot scilicet fuisse exemplaria, quot codices; cum unusquisque pro arbitrio suo adderet vel detraheret. Hujus autem Veteris ac Vulgatæ editionis tanta semper fuit auctoritas, tamque excellens præstantia, ut eam ceteris omnibus latinis editionibus longe anteferendam esse, apud æquos judices in dubium revocari non posset. Qui namque in ea libri continentur (ut a majoribus nostris quasi per manus traditum nobis est) partim ex sancti Hieronymi translatione, vel emendatione, suscepti sunt; partim retenti ex antiquissima quadam editione latina, quam sanctus Hieronymus Communem et Vulgatam [2], sanctus Augustinus Italam, sanctus Gregorius Veterem translationem appellat. Ac de Veteris quidem hujus, sive Italæ editionis sinceritate atque præstantia, præclarum sancti Augustini testimonium exstat in secundo libro de Doctrina christiana, ubi latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam censuit, quod esset, ut ipse loquitur, verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ. De sancto vero Hieronymo multa exstant veterum Patrum egregia testimonia : eum enim sanctus Augustinus hominem doctissimum, ac trium linguarum peritissimum vocat, atque ejus translationem ipsorum quoque Hebræorum testimonio veracem esse confirmat [3]. Eumdem sanctus Gregorius ita prædicat, ut ejus translationem, quam novam appellat, ex hebræo eloquio cuncta verius transfudisse dicat; atque idcirco dignissimam esse, cui fides in omnibus habeatur [4]. Sanctus autem Isidorus non uno in loco Hieronymianam versionem ceteris omnibus anteponit, eamque ab Ecclesiis christianis communiter recipi ac probari affirmat, quod sit in verbis clarior, et veracior in sententiis [5]. Sophronius quoque, vir eruditissimus, sancti Hieronymi translationem non Latinis modo, sed etiam Græcis valde probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Psalterium et Prophetas ex Hieronymi versione in græcum eleganti sermone transtulerit. Porro qui secuti sunt, viri doctissimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonaventura, ceterique omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, sancti Hieronymi versione ita sunt usi, ut ceteræ, quæ pene innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum, penitus obsoleverint. Quare non immerito catholica Ecclesia sanctum Hieronymum doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas divinitus excitatum, ita celebrat, ut jam difficile non sit illorum omnium damnare judicium, qui vel tam eximii doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certe paria, præstare se posse confidunt. Ceterum, ne tam fidelis translatio, tamque in omnes partes Ecclesiæ utilis, vel injuria temporum, vel impressorum incuria, vel temere emendantium audacia, ulla ex parte corrumperetur, eadem sacrosancta Synodus Tridentina illud Decreto suo sapienter adjecit, ut hæc ipsa Vetus ac Vulgata editio emendatissime, quoad fieri posset, imprimeretur, neque ulli liceret eam sine facultate et approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto simul typographorum temeritati ac licentiæ modum imposuit, et Pastorum Ecclesiæ, in tanto bono quam diligentissime retinendo et conservando, vigilantiam atque industriam excitavit. Et quamvis insignium Academiarum Theologi in editione Vulgata pristino suo nitori restituenda magna cum laude laboraverint; quia tamen in tanta re nulla potest esse nimia diligentia, et codices manuscripti complures et vetustiores summi Pontificis jussu conquisiti, atque in Urbem advecti erant; et demum, quoniam executio generalium conciliorum, et ipsa Scripturarum integritas ac puritas, ad curam Apostolicæ Sedis potissimum pertinere cognoscitur: ideo Pius IV, Pontifex Maximus, pro sua in omnes Ecclesiæ partes incredibili vigilantia, lectissimis aliquot sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, aliisque tum sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peri-

---

(1) Præf. in Josue. — (2) S. Hieron. in c. XLIX Isaiæ. S. August. lib. II Doct. christian., c. XV. S. Gregor. Epist. Dedicat. ad Leandrum, c. V, in fine. — (3) S. Aug. ubi supra. Lib. XVIII de Civitate Dei, c. XLIII. — (4) Lib. XX Moral., 24. Lib. VI Etymol., c. V. — (5) Lib. I de Divin. Offic., 12.

tissimis viris, eam provinciam demandavit, ut Vulgatam editionem latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque hebraicis græcisque Bibliorum fontibus, consultis denique veterum Patrum commentariis, accuratissime castigarent. Quod itidem institutum Pius V prosecutus est. Verum Conventum illum, ob varias gravissimasque Sedis Apostolicæ occupationes jamdudum intermissum, Sixtus V, divina Providentia ad summum Sacerdotium evocatus, ardentissimo studio revocavit, et opus tandem confectum typis mandari jussit. Quod cum jam esset excusum, et ut in lucem emitteretur idem Pontifex operam daret, animadvertens non pauca in sacra Biblia præli vitio irrepsisse, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus sub incudem revocandum censuit atque decrevit. Id vero cum morte præventus præstare non potuisset, Gregorius XIV, qui post Urbani VII duodecim dierum Pontificatum Sixto successerat, ejus animi intentionem executus, perficere aggressus est, amplissimis aliquot Cardinalibus, aliisque doctissimis viris, ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, et qui illi successit, Innocentio IX, brevissimo tempore de hac luce subtractis, tandem sub initium Pontificatus Clementis VIII, qui nunc Ecclesiæ universæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V intenderat, Deo bene juvante, perfectum est. Accipe igitur, christiane lector, eodem Clemente summo Pontifice annuente, ex Vaticana typographia, Veterem ac Vulgatam sacræ Scripturæ editionem, quanta fieri potuit diligentia castigatam : quam quidem sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc usque diem prodierunt, emendatiorem purioremque esse, minime dubitandum. Et vero quamvis in hac Bibliorum recognitione, in codicibus manuscriptis, hebræis græcisque fontibus, et ipsis veterum Patrum commentariis conferendis, non mediocre studium adhibitum fuerit; in hac tamen pervulgata lectione, sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta sunt; tum quod ita faciendum esse, ad offensionem populorum vitandam, sanctus Hieronymus non semel admonuit[1]; tum quod facile fieri posse credendum est, ut majores nostri, qui ex Hebræis et Græcis latina fecerunt, copiam meliorum et emendatiorum librorum habuerint, quam ii, qui post illorum ætatem ad nos pervenerunt; qui fortasse, tam longo tempore identidem describendo, minus puri atque integri evaserunt; tum denique, quia sacræ Congregationi amplissimorum Cardinalium, aliisque eruditissimis viris ad hoc opus a Sede Apostolica delectis, propositum non fuit, novam aliquam editionem cudere, vel antiquum interpretem ulla ex parte corrigere vel emendare; sed ipsam Veterem ac Vulgatam editionem latinam, a mendis veterum librariorum, necnon pravarum emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinæ integritati ac puritati, quoad ejus fieri potuit, restituere; eaque restituta, ut quam emendatissime imprimeretur juxta Concilii œcumenici Decretum, pro viribus operam dare. Porro in hac editione nihil non canonicum, nihil adscititium, nihil extraneum apponere visum est; atque ea causa fuit, cur libri III et IV Esdræ inscripti, quos inter canonicos libros sacra Tridentina Synodus non annumeravit, ipsa etiam Manassæ regis Oratio, quæ neque hebraice, neque græce quidem exstat, neque in manuscriptis antiquioribus invenitur, neque pars est ullius canonici libri, extra canonicæ Scripturæ seriem posita sint; et nullæ ad marginem concordantiæ (quæ posthac inibi apponi non prohibentur), nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conspiciantur. Sed sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes sancti Hieronymi, et alia id genus in aliis editionibus inseruerunt, ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipsa Vaticana editione ejusmodi adjumenta, pro studiosorum commoditate atque utilitate, in posterum adjiciantur; ita tamen, ut lectiones variæ ad marginem ipsius textus minime annotentur.

(1) Epist. ad Suniam et Fretellam. Præf. Evang. ad Damasum.

LIBER GENESIS

HEBRAICE BERESITH

PROŒMIUM

MUNDI CREATIO

CAP. I.

In principio creavit Deus cælum et terram. 2 Terra autem Mundi initia.
erat inanis et vacua, et tenebræ erant super faciem abyssi;
et Spiritus Dei ferebatur super aquas.
3 Dixitque Deus: Fiat lux. Et facta est lux. 4 Et vidit Prima dies creationis.
Deus lucem quod esset bona. Et divisit lucem a tenebris.
5 Appellavitque lucem Diem, et tenebras Noctem. Factumque est vespere
et mane, dies unus.
6 Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum, et dividat Secunda dies.
aquas ab aquis. 7 Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas quæ erant
sub firmamento, ab his quæ erant super firmamentum. Et factum est ita.
8 Vocavitque Deus firmamentum Cælum. Et factum est vespere et mane,
dies secundus.
9 Dixit vero Deus: Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt, in locum Tertia dies.
unum, et appareat arida. Et factum est ita. 10 Et vocavit Deus aridam
Terram, congregationesque aquarum appellavit Maria. Et vidit Deus
quod esset bonum. 11 Et ait: Germinet terra herbam virentem et facien-
tem semen, et lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum,
cujus semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita. 12 Et pro-
tulit terra herbam virentem, et facientem semen juxta genus suum,
lignumque faciens fructum, et habens unumquodque sementem secundum
speciem suam. Et vidit Deus quod esset bonum. 13 Et factum est vespere
et mane, dies tertius.
14 Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cæli, et dividant Quarta dies.
diem ac noctem, et sint in signa, et tempora, et dies, et annos, 15 ut
luceant in firmamento cæli, et illuminent terram. Et factum est ita.
16 Fecitque Deus duo luminaria magna: luminare majus, ut præesset
diei, et luminare minus, ut præesset nocti, et stellas. 17 Et posuit eas in
firmamento cæli, ut lucerent super terram, 18 et præessent diei ac nocti,

1] Ps. XXXII, 6 et CXXXV, 5. Eccli. XVIII, 1. Act. XIV, 14 et XVII, 24. — 3] Hebr. XI, 3. — 7] Ps. CXXXV, 5 et CXLVIII, 4. Jer. X, 12 et LI, 15. — 10] Job, XXXVIII, 4. Ps. XXXII, 7 et LXXXVIII, 12 et CXXXV, 6. — 14] Ps. CXXXV, 7.

et dividerent lucem ac tenebras. Et vidit Deus quod esset bonum. [19] Et factum est vespere et mane, dies quartus.

Quinta dies.

[20] Dixit etiam Deus : Producant aquæ reptile animæ viventis, et volatile super terram sub firmamento cæli. [21] Creavitque Deus cete grandia, et omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquæ in species suas, et omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus quod esset bonum. [22] Benedixitque eis, dicens : Crescite et multiplicamini, et replete aquas maris; avesque multiplicentur super terram. [23] Et factum est vespere et mane, dies quintus.

Sexta dies.

[24] Dixit quoque Deus : Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta, et reptilia, et bestias terræ secundum species suas. Factumque est ita. [25] Et fecit Deus bestias terræ juxta species suas, et jumenta et omne reptile terræ in genere suo. Et vidit Deus quod esset bonum. [26] Et ait : Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram ; et præsit piscibus maris, et volatilibus cæli, et bestiis, universæque terræ, omnique reptili quod movetur in terra.

[27] Et creavit Deus hominem ad imaginem suam ;
ad imaginem Dei creavit illum,
masculum et feminam creavit eos.

[28] Benedixitque illis Deus, et ait : Crescite, et multiplicamini, et replete terram, et subjicite eam, et dominamini piscibus maris, et volatilibus cæli, et universis animantibus, quæ moventur super terram. [29] Dixitque Deus : Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, et universa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam, [30] et cunctis animantibus terræ, omnique volucri cæli, et universis quæ moventur in terra, et in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita. [31] Viditque Deus cuncta quæ fecerat ; et erant valde bona. Et factum est vespere et mane, dies sextus.

Epilogus: Dei sabbatum.

CAP. II. — [1] Igitur perfecti sunt cæli et terra, et omnis ornatus eorum. [2] Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat; et requievit die septimo ab universo opere quod patrarat. [3] Et benedixit diei septimo, et sanctificavit illum, quia in ipso cessaverat ab omni opere suo quod creavit Deus ut faceret.

LIBER I

GENERATIONES CÆLI ET TERRÆ

§ I. — *Innocentiæ status.*

Titulus libri.

[4] Istæ sunt generationes cæli et terræ, quando creata sunt, in die quo fecit Dominus Deus cælum et terram :

Adam in paradiso.

[5] Et omne virgultum agri antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis priusquam germinaret; non enim pluerat Dominus Deus super terram, et homo non erat qui operaretur terram ; [6] sed fons ascendebat e terra, irrigans universam superficiem terræ. [7] Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem. [8] Plantaverat autem Dominus Deus paradisum voluptatis a principio; in quo posuit hominem quem formaverat. [9] Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, et ad vescendum suave; lignum etiam vitæ in

---

26] Inf. V, 1 et IX, 6. I Cor. XI, 7. Col. III, 10. — 27] Sap. II, 23. Eccli. XVII, 1. Matth. XIX, 4. — 28] Inf. VIII, 17 et IX, 1. — 29] Inf. IX, 3. — 31] Eccli. XXXIX, 21. Marc. VII, 37. — 2] Ex. XX, 11 et XXXI, 17. Deut. V, 14. Hebr. IV, 4. — 7] I Cor. XV, 45.

medio paradisi, lignumque scientiæ boni et mali. 10 Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, qui inde dividitur in quatuor capita. 11 Nomen uni Phison; ipse est qui circuit omnem terram Hevilath, ubi nascitur aurum; 12 et aurum terræ illius optimum est; ibi invenitur bdellium, et lapis onychinus. 13 Et nomen fluvii secundi Gehon; ipse est qui circumit omnem terram Æthiopiæ. 14 Nomen vero fluminis tertii, Tygris; ipse vadit contra Assyrios. Fluvius autem quartus, ipse est Euphrates. 15 Tulit ergo Dominus Deus hominem, et posuit eum in paradiso voluptatis, ut operaretur et custodiret illum; 16 præcepitque ei dicens : Ex omni ligno paradisi comede; 17 de ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas; in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.

Formatio mulieris et matrimonii institutio.

18 Dixit quoque Dominus Deus : Non est bonum esse hominem solum; faciamus ei adjutorium simile sibi. 19 Formatis igitur, Dominus Deus, de humo cunctis animantibus terræ, et universis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, ut videret quid vocaret ea; omne enim quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus. 20 Appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia, et universa volatilia cæli, et omnes bestias terræ. Adæ vero non inveniebatur adjutor similis ejus. 21 Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam; cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus, et replevit carnem pro ea. 22 Et ædificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem; et adduxit eam ad Adam. 23 Dixitque Adam : Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea; hæc vocabitur Virago, quoniam de viro sumpta est. 24 Quamobrem relinquet homo patrem suum et matrem, et adhærebit uxori suæ; et erunt duo in carne una. 25 Erat autem uterque nudus, Adam scilicet et uxor ejus; et non erubescebant.

§ II. — *Primi hominis lapsus.*

Tentationis et lapsus historia.

CAP. III. — 1 Sed et serpens erat callidior cunctis animantibus terræ quæ fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierem : Cur præcepit vobis Deus ut non comederetis de omni ligno paradisi? 2 Cui respondit mulier : De fructu lignorum, quæ sunt in paradiso, vescimur; 3 de fructu vero ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus, et ne tangeremus illud, ne forte moriamur. 4 Dixit autem serpens ad mulierem : Nequaquam morte moriemini. 5 Scit enim Deus quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri; et eritis sicut dii, scientes bonum et malum. 6 Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile; et tulit de fructu illius, et comedit, deditque viro suo, qui comedit. 7 Et aperti sunt oculi amborum; cumque cognovissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, et fecerunt sibi perizomata. 8 Et cum audissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam et uxor ejus a facie Domini Dei in medio ligni paradisi.

Dei judicium.

9 Vocavitque Dominus Deus Adam, et dixit ei : Ubi es? 10 Qui ait : Vocem tuam audivi in paradiso; et timui eo quod nudus essem, et abscondi me. 11 Cui dixit : Quis enim indicavit tibi quod nudus esses, nisi quod ex ligno de quo præceperam tibi ne comederes, comedisti? 12 Dixitque Adam : Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, et comedi. 13 Et dixit Dominus Deus ad mulierem : Quare hoc fecisti? Quæ respondit : Serpens decepit me, et comedi. 14 Et ait Dominus Deus ad serpentem : Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia et bestias terræ; super pectus tuum gradieris, et terram comedes

---

11] Eccli. XXIV, 35. — 23] I Cor. XI, 9. — 24] Matth. XIX, 5. Marc. X, 7. Eph. V, 31. I Cor. VI, 16. — 4] II Cor. XI, 3. — 6] Eccli. XXV, 33. I Tim. II, 14.

cunctis diebus vitæ tuæ. [15] Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius; ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo ejus. [16] Mulieri quoque dixit : Multiplicabo ærumnas tuas, et conceptus tuos; in dolore paries filios, et sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui. [17] Adæ vero dixit : Quia audisti vocem uxoris tuæ, et comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo; in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. [18] Spinas et tribulos germinabit tibi, et comedes herbam terræ. [19] In sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram de qua sumptus es; quia pulvis es, et in pulverem reverteris. [20] Et vocavit Adam nomen uxoris suæ, Heva, eo quod mater esset cunctorum viventium.

Adam et Heva ejiciuntur e paradiso.

[21] Fecit quoque Dominus Deus Adæ et uxori ejus tunicas pelliceas, et induit eos; [22] et ait : Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum et malum; nunc ergo ne forte mittat manum suam, et sumat etiam de ligno vitæ, et comedat, et vivat in æternum. [23] Et emisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis, ut operaretur terram, de qua sumptus est. [24] Ejecitque Adam, et collocavit ante paradisum voluptatis Cherubim, et flammeum gladium atque versatilem ad custodiendam viam ligni vitæ.

§ III. — *Primæ familiæ humanæ divisio in duos ramos.*

Cain occidit Abel et maledicitur a Domino.

CAP. IV. — [1] Adam vero cognovit uxorem suam Hevam, quæ concepit et peperit Cain, dicens : Possedi hominem per Deum. [2] Rursumque peperit fratrem ejus Abel. Fuit autem Abel pastor ovium, et Cain agricola. [3] Factum est autem post multos dies ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. [4] Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, et de adipibus eorum; et respexit Dominus ad Abel, et ad munera ejus. [5] Ad Cain vero, et ad munera illius, non respexit; iratusque est Cain vehementer, et concidit vultus ejus. [6] Dixitque Dominus ad eum : Quare iratus es? et cur concidit facies tua? [7] Nonne si bene egeris, recipies; sin autem male, statim in foribus peccatum aderit? sed sub te erit appetitus ejus, et tu dominaberis illius. [8] Dixitque Cain ad Abel fratrem suum : Egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit Cain adversus fratrem suum Abel, et interfecit eum. [9] Et ait Dominus ad Cain : Ubi est Abel frater tuus? Qui respondit : Nescio. Num custos fratris mei sum ego? [10] Dixitque ad eum : Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. [11] Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, et suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. [12] Cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos; vagus et profugus eris super terram. [13] Dixitque Cain ad Dominum : Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear. [14] Ecce ejicis me hodie a facie terræ, et a facie tua abscondar, et ero vagus et profugus in terra; omnis igitur qui invenerit me, occidet me. [15] Dixitque ei Dominus : Nequaquam ita fiet; sed omnis qui occiderit Cain, septuplum punietur. Posuitque Dominus Cain signum, ut non interficeret eum omnis qui invenisset eum. [16] Egressusque Cain a facie Domini, habitavit profugus in terra ad orientalem plagam Eden.

Caini posteritas.

[17] Cognovit autem Cain uxorem suam, quæ concepit et peperit Henoch; et ædificavit civitatem, vocavitque nomen ejus ex nomine filii sui, Henoch. [18] Porro Henoch genuit Irad, et Irad genuit Maviael, et Maviael genuit Mathusael, et Mathusael genuit Lamech. [19] Qui accepit duas uxores : nomen uni Ada, et nomen alteri Sella. [20] Genuitque Ada Jabel, qui fuit pater habitantium in tentoriis, atque pastorum. [21] Et nomen fratris

---

16] I Cor. XIV, 34. — 4] Hebr. XI, 4. — 8] Sap. X, 3. Matth. XXIII, 35. I Joan. III, 12. Judæ, 11.

ejus Jubal; ipse fuit pater canentium cithara et organo. [22] Sella quoque
genuit Tubalcain, qui fuit malleator et faber in cuncta opera æris et
ferri. Soror vero Tubalcain, Noema. [23] Dixitque Lamech uxoribus suis
Adæ et Sellæ :

Audite vocem meam, uxores Lamech,
auscultate sermonem meum :
quoniam occidi virum in vulnus meum,
et adolescentulum in livorem meum.
[24] Septuplum ultio dabitur de Cain;
de Lamech vero septuagies septies.

[25] Cognovit quoque adhuc Adam uxorem suam, et peperit filium, vo- Seth datur
cavitque nomen ejus Seth, dicens : Posuit mihi Deus semen aliud pro pro Abel.
Abel, quem occidit Cain. [26] Sed et Seth natus est filius, quem vocavit
Enos; iste cœpit invocare nomen Domini.

LIBER II

GENERATIONES ADAMI

§ I. — *Propagatio Adami per Seth, usque ad Noe.*

CAP. V. — [1] Hic est liber generationis Adam. Titulus libri.
In die qua creavit Deus hominem, ad similitudinem Dei fecit illum. Adam.
[2] Masculum et feminam creavit eos, et benedixit illis, et vocavit nomen
eorum Adam, in die quo creati sunt. [3] Vixit autem Adam centum triginta
annis; et genuit ad imaginem et similitudinem suam, vocavitque nomen
ejus Seth. [4] Et facti sunt dies Adam, postquam genuit Seth, octingenti
anni; genuitque filios et filias. [5] Et factum est omne tempus quod vixit
Adam, anni nongenti triginta, et mortuus est.

[6] Vixit quoque Seth centum quinque annis, et genuit Enos. [7] Vixitque Seth.
Seth postquam genuit Enos, octingentis septem annis, genuitque filios et
filias. [8] Et facti sunt omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum, et
mortuus est.

[9] Vixit vero Enos nonaginta annis, et genuit Cainan. [10] Post cujus Enos.
ortum vixit octingentis quindecim annis, et genuit filios et filias. [11] Facti-
que sunt omnes dies Enos nongenti quinque anni, et mortuus est.

[12] Vixit quoque Cainan septuaginta annis, et genuit Malaleel. [13] Et Cainan.
vixit Cainan, postquam genuit Malaleel, octingentis quadraginta annis,
genuitque filios et filias. [14] Et facti sunt omnes dies Cainan nongenti
decem anni, et mortuus est.

[15] Vixit autem Malaleel sexaginta quinque annis, et genuit Jared. [16] Et Malaleel.
vixit Malaleel postquam genuit Jared, octingentis triginta annis; et ge-
nuit filios et filias. [17] Et facti sunt omnes dies Malaleel octingenti nona-
ginta quinque anni, et mortuus est.

[18] Vixitque Jared centum sexaginta duobus annis, et genuit Henoch. Jared.
[19] Et vixit Jared postquam genuit Henoch, octingentis annis, et genuit
filios et filias. [20] Et facti sunt omnes dies Jared nongenti sexaginta duo
anni, et mortuus est.

[21] Porro Henoch vixit sexaginta quinque annis, et genuit Mathusalam. Henoch.
[22] Et ambulavit Henoch cum Deo; et vixit postquam genuit Mathusa-
lam, trecentis annis, et genuit filios et filias. [23] Et facti sunt omnes dies

1] Inf. IX, 6. Sup. I, 27. Sap. II, 23. Eccli. XVII, 1. — 4] I Par. I, 1.

Henoch trecenti sexaginta quinque anni. 24 Ambulavitque cum Deo, et
non apparuit, quia tulit eum Deus.
Mathusala. 25 Vixit quoque Mathusala centum octoginta septem annis, et genuit
Lamech. 26 Et vixit Mathusala postquam genuit Lamech, septingentis
octoginta duobus annis, et genuit filios et filias. 27 Et facti sunt omnes
dies Mathusala nongenti sexaginta novem anni, et mortuus est.
Lamech. 28 Vixit autem Lamech centum octoginta duobus annis, et genuit filium,
29 vocavitque nomen ejus Noe, dicens : Iste consolabitur nos ab operibus
et laboribus manuum nostrarum, in terra cui maledixit Dominus. 30 Vixit-
que Lamech, postquam genuit Noe, quingentis nonaginta quinque annis,
et genuit filios et filias. 31 Et facti sunt omnes dies Lamech, septingenti
septuaginta septem anni, et mortuus est. Noe vero, cum quingentorum
esset annorum, genuit Sem, Cham, et Japheth.

§ II. — *Dei consilium de delendis hominibus propter illorum pravitatem.*

Filiorum Dei cum filiabus hominum commixtio pessima.

CAP. VI. — 1 Cumque cœpissent homines multiplicari super terram, et
filias procreassent, 2 videntes filii Dei filias hominum quod essent pulchræ,
acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant. 3 Dixitque Deus : Non
permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est; eruntque
dies illius centum viginti annorum. 4 Gigantes autem erant super terram
in diebus illis. Postquam enim ingressi sunt filii Dei ad filias hominum,
illæque genuerunt, isti sunt potentes a sæculo viri famosi.
Ira divina. 5 Videns autem Deus quod multa malitia hominum esset in terra, et
cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, 6 pœnituit
eum quod hominem fecisset in terra. Et tactus dolore cordis intrinsecus,
7 Delebo, inquit, hominem, quem creavi, a facie terræ, ab homine usque
ad animantia, a reptili usque ad volucres cæli; pœnitet enim me fecisse
eos. 8 Noe vero invenit gratiam coram Domino.

LIBER III

GENERATIONES NOE

§ I. — *Diluvii præparatio.*

Titulus libri. 9 Hæ sunt generationes Noe.

Dei mandatum de arca exstruenda.

Noe vir justus atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo
ambulavit. 10 Et genuit tres filios, Sem, Cham, et Japheth. 11 Corrupta est
autem terra coram Deo, et repleta est iniquitate. 12 Cumque vidisset Deus
terram esse corruptam (omnis quippe caro corruperat viam suam super
terram), 13 dixit ad Noe : Finis universæ carnis venit coram me; repleta
est terra iniquitate a facie eorum, et ego disperdam eos cum terra. 14 Fac
tibi arcam de lignis levigatis; mansiunculas in arca facies, et bitumine
linies intrinsecus et extrinsecus. 15 Et sic facies eam : trecentorum cubi-
torum erit longitudo arcæ, quinquaginta cubitorum latitudo, et triginta
cubitorum altitudo illius. 16 Fenestram in arca facies, et in cubito con-
summabis summitatem ejus; ostium autem arcæ pones ex latere; deor-
sum, cœnacula, et tristega facies in ea. 17 Ecce ego adducam aquas
diluvii super terram, ut interficiam omnem carnem, in qua spiritus vitæ
est subter cælum. Universa quæ in terra sunt, consumentur. 18 Ponamque
fœdus meum tecum; et ingredieris arcam tu, et filii tui, uxor tua, et

24] Eccli. XLIV, 16. Hebr. XI, 5. — 5] Inf. VIII, 21. Matth. XV, 19. — 9] Eccli. XLIV, 17.

uxores filiorum tuorum, tecum. 19 Et ex cunctis animantibus universæ
carnis bina induces in arcam, ut vivant tecum : masculini sexus et femi-
nini. 20 De volucribus juxta genus suum, et de jumentis in genere suo,
et ex omni reptili terræ secundum genus suum : bina de omnibus ingre-
dientur tecum, ut possint vivere. 21 Tolles igitur tecum ex omnibus escis,
quæ mandi possunt, et comportabis apud te; et erunt tam tibi, quam illis
in cibum. 22 Fecit igitur Noe omnia quæ præceperat illi Deus.
CAP. VII. — 1 Dixitque Dominus ad eum : Ingredere tu, et omnis Noe cum
domus tua, in arcam : te enim vidi justum coram me in generatione hac. familia et
2 Ex omnibus animantibus mundis tolle septena et septena, masculum et animalibus ingreditur
feminam; de animantibus vero immundis duo et duo, masculum et femi- arcam.
nam. 3 Sed et de volatilibus cæli septena et septena, masculum et femi-
nam, ut salvetur semen super faciem universæ terræ. 4 Adhuc enim, et
post dies septem ego pluam super terram quadraginta diebus et quadra-
ginta noctibus, et delebo omnem substantiam, quam feci, de superficie
terræ. 5 Fecit ergo Noe omnia quæ mandaverat ei Dominus. 6 Eratque
sexcentorum annorum quando diluvii aquæ inundaverunt super terram.
7 Et ingressus est Noe et filii ejus, uxor ejus et uxores filiorum ejus cum
eo in arcam, propter aquas diluvii. 8 De animantibus quoque mundis et
immundis, et de volucribus, et ex omni quod movetur super terram, 9 duo
et duo ingressa sunt ad Noe in arcam, masculus et femina, sicut præ-
ceperat Dominus Noe.

§ II. — *Diluvii historia.*

10 Cumque transissent septem dies, aquæ diluvii inundaverunt super Describitur
terram. 11 Anno sexcentesimo vitæ Noe, mense secundo, septimodecimo diluvium.
die mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, et cataractæ cæli
apertæ sunt; 12 et facta est pluvia super terram quadraginta diebus et
quadraginta noctibus. 13 In articulo diei illius ingressus est Noe, et Sem,
et Cham, et Japheth, filii ejus, uxor illius, et tres uxores filiorum ejus
cum eis, in arcam; 14 ipsi et omne animal secundum genus suum, uni-
versaque jumenta in genere suo, et omne quod movetur super terram in
genere suo, cunctumque volatile secundum genus suum, universæ aves,
omnesque volucres 15 ingressæ sunt ad Noe in arcam, bina et bina ex
omni carne, in qua erat spiritus vitæ. 16 Et quæ ingressa sunt, masculus
et femina ex omni carne introierunt, sicut præceperat ei Deus; et inclusit
eum Dominus deforis. 17 Factumque est diluvium quadraginta diebus
super terram; et multiplicatæ sunt aquæ, et elevaverunt arcam in sublime
a terra. 18 Vehementer enim inundaverunt, et omnia repleverunt in super-
ficie terræ; porro arca ferebatur super aquas. 19 Et aquæ prævaluerunt
nimis super terram, opertique sunt omnes montes excelsi sub universo
cælo. 20 Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes, quos operuerat.
21 Consumptaque est omnis caro quæ movebatur super terram, volucrum,
animantium, bestiarum, omniumque reptilium, quæ reptant super ter-
ram; universi homines, 22 et cuncta, in quibus spiraculum vitæ est in
terra, mortua sunt. 23 Et delevit omnem substantiam, quæ erat super
terram, ab homine usque ad pecus, tam reptile quam volucres cæli, et
deleta sunt de terra; remansit autem solus Noe, et qui cum eo erant in
arca. 24 Obtinueruntque aquæ terram centum quinquaginta diebus.
CAP. VIII. — 1 Recordatus autem Deus Noe, cunctorumque animan- Finis diluvii.
tium, et omnium jumentorum, quæ erant cum eo in arca, adduxit spiri-
tum super terram, et imminutæ sunt aquæ 2 Et clausi sunt fontes abyssi,
et cataractæ cæli, et prohibitæ sunt pluviæ de cælo. 3 Reversæque sunt

1] Hebr. XI, 7. II Petr. II, 5. — 7] Matth. XXIV, 38. Luc. XVII, 26. I Petr. III, 20. — 21] Sap. X, 4. Eccli. XXXIX, 28. I Petr. III, 20.

aquæ de terra euntes et redeuntes; et cœperunt minui post centum quin-
quaginta dies. 4 Requievitque arca mense septimo, vigesimo septimo die
mensis, super montes Armeniæ. 5 At vero aquæ ibant et decrescebant
usque ad decimum mensem; decimo enim mense, prima die mensis, appa-
ruerunt cacumina montium. 6 Cumque transissent quadraginta dies, ape-
riens Noe fenestram arcæ, quam fecerat, dimisit corvum; 7 qui egredie-
batur, et non revertebatur, donec siccarentur aquæ super terram. 8 Emisit
quoque columbam post eum, ut videret si jam cessassent aquæ super
faciem terræ. 9 Quæ cum non invenisset ubi requiesceret pes ejus, reversa
est ad eum in arcam; aquæ enim erant super universam terram; exten-
ditque manum, et apprehensam intulit in arcam. 10 Expectatis autem
ultra septem diebus aliis, rursum dimisit columbam ex arca. 11 At illa
venit ad eum ad vesperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore
suo. Intellexit ergo Noe quod cessassent aquæ super terram. 12 Expecta-
vitque nihilominus septem alios dies; et emisit columbam, quæ non est
reversa ultra ad eum. 13 Igitur sexcentesimo primo anno, primo mense,
prima die mensis, imminutæ sunt aquæ super terram; et aperiens Noe
tectum arcæ, aspexit, viditque quod exsiccata esset superficies terræ.
14 Mense secundo, septimo et vigesimo die mensis, arefacta est terra.

§ III. — *Quæ diluvium proxime secuta sunt.*

Noe egressus de arca offert holocausta Domino.

15 Locutus est autem Deus ad Noe, dicens: 16 Egredere de arca, tu et
uxor tua, filii tui et uxores filiorum tuorum tecum. 17 Cuncta animantia
quæ sunt apud te, ex omni carne, tam in volatilibus quam in bestiis et
universis reptilibus quæ reptant super terram, educ tecum, et ingredi-
mini super terram: crescite et multiplicamini super eam. 18 Egressus est
ergo Noe, et filii ejus, uxor illius, et uxores filiorum ejus cum eo. 19 Sed
et omnia animantia, jumenta, et reptilia quæ reptant super terram, secun-
dum genus suum, egressa sunt de arca. 20 Ædificavit autem Noe altare
Domino; et tollens de cunctis pecoribus et volucribus mundis, obtulit
holocausta super altare. 21 Odoratusque est Dominus odorem suavitatis,
et ait: Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines; sensus enim
et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua; non
igitur ultra percutiam omnem animam viventem, sicut feci. 22 Cunctis
diebus terræ, sementis et messis, frigus et æstus, æstas et hiems, nox et
dies, non requiescent.

Dei benedictio et fœdus cum Noe.

CAP. IX. — 1 Benedixitque Deus Noe et filiis ejus. Et dixit ad eos:
Crescite, et multiplicamini, et replete terram. 2 Et terror vester ac tre-
mor sit super cuncta animalia terræ, et super omnes volucres cæli, cum
universis quæ moventur super terram; omnes pisces maris manui vestræ
traditi sunt. 3 Et omne quod movetur et vivit, erit vobis in cibum, quasi
olera virentia tradidi vobis omnia; 4 excepto, quod carnem cum sanguine
non comedetis. 5 Sanguinem enim animarum vestrarum requiram de manu
cunctarum bestiarum; et de manu hominis, de manu viri et fratris ejus,
requiram animam hominis. 6 Quicumque effuderit humanum sanguinem,
fundetur sanguis illius; ad imaginem quippe Dei factus est homo. 7 Vos
autem crescite et multiplicamini, et ingredimini super terram, et implete
eam.

8 Hæc quoque dixit Deus ad Noe, et ad filios ejus cum eo: 9 Ecce ego
statuam pactum meum vobiscum, et cum semine vestro post vos, 10 et
ad omnem animam viventem, quæ est vobiscum, tam in volucribus quam
in jumentis, et pecudibus terræ cunctis, quæ egressa sunt de arca, et

---

17] Sup. I, 22, 28. Inf. IX, 1; 7. — 21] Sup. VI, 5. Matth. XV, 19. — 1] Sup. I, 22, 28 et VIII, 17. — 3] Sup. I, 29. — 4] Lev. XVII, 14. — 6] Matth. XXVI, 52. Apoc. XIII, 10. — 7] Sup. I, 28 et VIII, 17.

universis bestiis terræ. [11] Statuam pactum meum vobiscum, et nequa-
quam ultra interficietur omnis caro aquis diluvii, neque erit deinceps di-
luvium dissipans terram. [12] Dixitque Deus : Hoc signum fœderis quod do
inter me et vos, et ad omnem animam viventem, quæ est vobiscum in
generationes sempiternas : [13] arcum meum ponam in nubibus, et erit
signum fœderis inter me et inter terram. [14] Cumque obduxero nubibus
cælum, apparebit arcus meus in nubibus ; [15] et recordabor fœderis mei
vobiscum, et cum omni anima vivente quæ carnem vegetat ; et non erunt
ultra aquæ diluvii ad delendum universam carnem. [16] Eritque arcus in
nubibus, et videbo illum, et recordabor fœderis sempiterni quod pactum
est inter Deum et omnem animam viventem universæ carnis quæ est
super terram. [17] Dixitque Deus ad Noe : Hoc erit signum fœderis, quod
constitui inter me et omnem carnem super terram.

Prophetia et mors Noe.

[18] Erant ergo filii Noe, qui egressi sunt de arca, Sem, Cham, et Ja-
pheth ; porro Cham ipse est pater Chanaan. [19] Tres isti filii sunt Noe, et
ab his disseminatum est omne genus hominum super universam terram.
[20] Cœpitque Noe vir agricola exercere terram, et plantavit vineam ; [21] bi-
bensque vinum inebriatus est, et nudatus in tabernaculo suo. [22] Quod
cum vidisset Cham pater Chanaan, verenda scilicet patris sui esse nu-
data, nuntiavit duobus fratribus suis foras. [23] At vero Sem et Japheth
pallium imposuerunt humeris suis, et incedentes retrorsum, operuerunt
verenda patris sui ; faciesque eorum aversæ erant, et patris virilia non
viderunt. [24] Evigilans autem Noe ex vino, cum didicisset quæ fecerat ei
filius suus minor, [25] ait : Maledictus Chanaan, servus servorum erit fra-
tribus suis. [26] Dixitque : Benedictus Dominus Deus Sem, sit Chanaan
servus ejus. [27] Dilatet Deus Japheth, et habitet in tabernaculis Sem,
sitque Chanaan servus ejus. [28] Vixit autem Noe post diluvium trecentis
quinquaginta annis. [29] Et impleti sunt omnes dies ejus nongentorum
quinquaginta annorum ; et mortuus est.

LIBER IV

GENERATIONES FILIORUM NOE

§ I. — *Tabula populorum.*

Titulus libri.

CAP. X. — [1] Hæ sunt generationes filiorum Noe, Sem, Cham, et Ja-
pheth : natique sunt eis filii post diluvium.

Filii Japheth.

[2] Filii Japheth : Gomer, et Magog, et Madai, et Javan, et Thubal, et
Mosoch, et Thiras. [3] Porro filii Gomer : Ascenez, et Riphath, et Tho-
gorma. [4] Filii autem Javan : Elisa, et Tharsis, Cetthim, et Dodanim. [5] Ab
his divisæ sunt insulæ gentium in regionibus suis, unusquisque secun-
dum linguam suam et familias suas in nationibus suis.

Filii Cham.

[6] Filii autem Cham : Chus, et Mesraim, et Phuth, et Chanaan. [7] Filii
Chus : Saba, et Hevila, et Sabatha, et Regma, et Sabatacha. Filii
Regma : Saba, et Dadan. [8] Porro Chus genuit Nemrod ; ipse cœpit esse
potens in terra ; [9] et erat robustus venator coram Domino. Ob hoc exivit
proverbium : Quasi Nemrod robustus venator coram Domino. [10] Fuit au-
tem principium regni ejus Babylon, et Arach, et Achad, et Chalanne,
in terra Sennaar. [11] De terra illa egressus est Assur, et ædificavit Nini-
ven, et plateas civitatis, et Chale ; [12] Resen quoque inter Niniven et
Chale ; hæc est civitas magna. [13] At vero Mesraim genuit Ludim, et

11] Is. LIV, 9. — 14] Eccli. XLIII, 12. — 1] I Par. I, 5.

Anamim, et Laabim, Nephthuim, [14] et Phetrusim, et Chasluim; de
quibus egressi sunt Philisthiim et Caphtorim. [15] Chanaan autem genuit
Sidonem primogenitum suum, Hethæum, [16] et Jebusæum, et Amor-
rhæum, Gergesæum, [17] Hevæum, et Aracæum, Sinæum, [18] et Aradium,
Samaræum, et Amathæum; et post hæc disseminati sunt populi Chana-
næorum. [19] Factique sunt termini Chanaan venientibus a Sidone Geraram
usque Gazam, donec ingrediaris Sodomam et Gomorrham, et Adamam,
et Seboim, usque Lesa. [20] Hi sunt filii Cham in cognationibus, et linguis,
et generationibus, terrisque et gentibus suis.

Filii Sem. [21] De Sem quoque nati sunt, patre omnium filiorum Heber, fratre Japheth
majore. [22] Filii Sem: Ælam, et Assur, et Arphaxad, et Lud, et Aram. [23] Filii
Aram: Us, et Hul, et Gether, et Mes. [24] At vero Arphaxad genuit Sale,
de quo ortus est Heber. [25] Natique sunt Heber filii duo: nomen uni Pha-
leg, eo quod in diebus ejus divisa sit terra; et nomen fratris ejus Jectan.
[26] Qui Jectan genuit Elmodad, et Saleph, et Asarmoth, Jare, [27] et Adu-
ram, et Uzal, et Decla, [28] et Ebal, et Abimael, Saba, [29] et Ophir, et
Hevila, et Jobab; omnes isti, filii Jectan. [30] Et facta est habitatio eorum
de Messa pergentibus usque Sephar montem orientalem. [31] Isti filii Sem,
secundum cognationes, et linguas, et regiones, in gentibus suis.

Summarium. [32] Hæ familiæ Noe juxta populos et nationes suas. Ab his divisæ sunt
gentes in terra post diluvium.

§ II. — *Confusio linguarum et dispersio populorum.*

Turris Babel. CAP. XI. — [1] Erat autem terra labii unius, et sermonum eorumdem.
[2] Cumque proficiscerentur de oriente, invenerunt campum in terra Sen-
naar, et habitaverunt in eo. [3] Dixitque alter ad proximum suum: Venite,
faciamus lateres, et coquamus eos igni. Habueruntque lateres pro saxis,
et bitumen pro cæmento; [4] et dixerunt: Venite, faciamus nobis civita-
tem, et turrim, cujus culmen pertingat ad cælum; et celebremus nomen
nostrum antequam dividamur in universas terras. [5] Descendit autem Do-
minus, ut videret civitatem et turrim, quam ædificabant filii Adam; [6] et
dixit: Ecce unus est populus, et unum labium omnibus; cœperuntque
hoc facere, nec desistent a cogitationibus suis, donec eas opere com-
pleant. [7] Venite igitur, descendamus, et confundamus ibi linguam eorum,
ut non audiat unusquisque vocem proximi sui. [8] Atque ita divisit eos
Dominus ex illo loco in universas terras, et cessaverunt ædificare civi-
tatem. [9] Et idcirco vocatum est nomen ejus Babel, quia ibi confusum est
labium universæ terræ; et inde dispersit eos Dominus super faciem cun-
ctarum regionum.

LIBER V

GENERATIONES SEM

Titulus. [10] Hæ sunt generationes Sem.

Filii Sem in linea recta. Sem erat centum annorum quando genuit Arphaxad, biennio post di-
luvium. [11] Vixitque Sem postquam genuit Arphaxad, quingentis annis;
et genuit filios et filias. [12] Porro Arphaxad vixit triginta quinque annis, et
genuit Sale. [13] Vixitque Arphaxad postquam genuit Sale, trecentis tribus
annis; et genuit filios et filias. [14] Sale quoque vixit triginta annis, et ge-
nuit Heber. [15] Vixitque Sale postquam genuit Heber, quadringentis tri-
bus annis; et genuit filios et filias. [16] Vixit autem Heber triginta quatuor

22] I Par. I, 17. — 1] Sap. X, 5. — 10] I Par. I, 17. — 19] I Par. I, 19.

annis, et genuit Phaleg. [17] Et vixit Heber postquam genuit Phaleg, quadringentis triginta annis; et genuit filios et filias. [18] Vixit quoque Phaleg triginta annis, et genuit Reu. [19] Vixitque Phaleg postquam genuit Reu, ducentis novem annis; et genuit filios et filias. [20] Vixit autem Reu triginta duobus annis, et genuit Sarug. [21] Vixit quoque Reu postquam genuit Sarug, ducentis septem annis; et genuit filios et filias. [22] Vixit vero Sarug triginta annis, et genuit Nachor. [23] Vixitque Sarug postquam genuit Nachor, ducentis annis; et genuit filios et filias. [24] Vixit autem Nachor viginti novem annis, et genuit Thare. [25] Vixitque Nachor postquam genuit Thare, centum decem et novem annis; et genuit filios et filias. [26] Vixitque Thare septuaginta annis, et genuit Abram, et Nachor, et Aran.

LIBER VI

GENERATIONES THARE

SECTIO I. — THARE FAMILIA ET MIGRATIO

[27] Hæ sunt autem generationes Thare. *Titulus.*

Thare genuit Abram, Nachor, et Aran. Porro Aran genuit Lot. [28] Mortuusque est Aran ante Thare patrem suum, in terra nativitatis suæ in Ur Chaldæorum. [29] Duxerunt autem Abram et Nachor uxores: nomen uxoris Abram, Sarai et nomen uxoris Nachor, Melcha filia Aran, patris Melchæ, et patris Jeschæ. [30] Erat autem Sarai sterilis, nec habebat liberos. [31] Tulit itaque Thare Abram filium suum, et Lot filium Aran filium filii sui, et Sarai nurum suam, uxorem Abram filii sui, et eduxit eos de Ur Chaldæorum, ut irent in terram Chanaan; veneruntque usque Haran, et habitaverunt ibi. [32] Et facti sunt dies Thare ducentorum quinque annorum, et mortuus est in Haran. *Thare cum suis migrat in Haran.*

SECTIO II. — VITÆ ABRAHAMI STADIUM PRIMUM

§ I. — *Abram, vocatus a Deo, venit in Chanaan et in Ægyptum.*

CAP. XII. — [1] Dixit autem Dominus ad Abram: Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et veni in terram quam monstrabo tibi. [2] Faciamque te in gentem magnam, et benedicam tibi, et magnificabo nomen tuum, erisque benedictus. [3] Benedicam benedicentibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi, atque in te benedicentur universæ cognationes terræ. *Abrami vocatio.*

[4] Egressus est itaque Abram sicut præceperat ei Dominus, et ivit cum eo Lot; septuaginta quinque annorum erat Abram cum egrederetur de Haran. [5] Tulitque Sarai uxorem suam, et Lot filium fratris sui, universamque substantiam quam possederant, et animas quas fecerant in Haran; et egressi sunt ut irent in terram Chanaan. Cumque venissent in eam, [6] pertransivit Abram terram usque ad locum Sichem, usque ad convallem illustrem; Chananæus autem tunc erat in terra. [7] Apparuit autem Dominus Abram, et dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc. Qui ædificavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei. [8] Et inde transgrediens ad montem, qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum suum ab *Ejus migratio in Chanaan.*

26] Jos. XXIV, 2. I Par. I, 26. — 31] Jos. XXIV, 2. Neh. IX, 7. Judith, V, 7. Act. VII, 2. — 1] Act. VII, 3. — 3] Inf. XVIII, 18 et XXII, 18. Gal. III, 8. Hebr. XI, 8. — 7] Inf. XIII, 15 et XV, 18 et XXVI, 4. Deut. XXXIV, 4.

occidente habens Bethel, et ab oriente Hai; ædificavit quoque ibi altare
Domino, et invocavit nomen ejus. 9 Perrexitque Abram vadens, et ultra
progrediens ad meridiem.

Abram in Ægypto; mira Saræ præservatio.

10 Facta est autem fames in terra; descenditque Abram in Ægyptum,
ut peregrinaretur ibi; prævaluerat enim fames in terra. 11 Cumque prope
esset ut ingrederetur Ægyptum, dixit Sarai uxori suæ: Novi quod pul-
chra sis mulier, 12 et quod cum viderint te Ægyptii, dicturi sunt: Uxor
ipsius est; et interficient me, et te reservabunt. 13 Dic ergo, obsecro te,
quod soror mea sis, ut bene sit mihi propter te, et vivat anima mea ob
gratiam tui. 14 Cum itaque ingressus esset Abram Ægyptum, viderunt
Ægyptii mulierem quod esset pulchra nimis, 15 et nuntiaverunt principes
Pharaoni, et laudaverunt eam apud illum; et sublata est mulier in do-
mum Pharaonis. 16 Abram vero bene usi sunt propter illam; fueruntque
ei oves, et boves, et asini, et servi, et famulæ, et asinæ, et cameli. 17 Fla-
gellavit autem Dominus Pharaonem plagis maximis, et domum ejus,
propter Sarai uxorem Abram. 18 Vocavitque Pharao Abram, et dixit ei:
Quidnam est hoc quod fecisti mihi? quare non indicasti quod uxor tua
esset? 19 Quam ob causam dixisti esse sororem tuam, ut tollerem eam
mihi in uxorem? Nunc igitur ecce conjux tua; accipe eam, et vade.
20 Præcepitque Pharao super Abram viris: et deduxerunt eum, et uxo-
rem illius, et omnia quæ habebat.

§ II. — *Lot eliminatur e familia promissionis.*

Abram redux in terram Chanaan.

CAP. XIII. — 1 Ascendit ergo Abram de Ægypto, ipse et uxor ejus,
et omnia quæ habebat, et Lot cum eo, ad australem plagam. 2 Erat au-
tem dives valde in possessione auri et argenti. 3 Reversusque est per iter
quo venerat, a meridie in Bethel, usque ad locum ubi prius fixerat ta-
bernaculum inter Bethel et Hai, 4 in loco altaris quod fecerat prius, et
invocavit ibi nomen Domini.

Ipse et Lot separantur ab invicem.

5 Sed et Lot qui erat cum Abram, fuerunt greges ovium, et armenta,
et tabernacula. 6 Nec poterat eos capere terra, ut habitarent simul; erat
quippe substantia eorum multa, et nequibant habitare communiter.
7 Unde et facta est rixa inter pastores gregum Abram et Lot. Eo autem
tempore Chananæus et Pherezæus habitabant in terra illa. 8 Dixit ergo
Abram ad Lot: Ne, quæso, sit jurgium inter me et te, et inter pastores
meos et pastores tuos; fratres enim sumus. 9 Ecce universa terra coram
te est; recede a me, obsecro; si ad sinistram ieris, ego dexteram te-
nebo; si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam. 10 Elevatis
itaque Lot oculis, vidit omnem circa regionem Jordanis, quæ universa
irrigabatur antequam subverteret Dominus Sodomam et Gomorrham,
sicut paradisus Domini, et sicut Ægyptus venientibus in Segor. 11 Ele-
gitque sibi Lot regionem circa Jordanem, et recessit ab oriente; divi-
sique sunt alterutrum a fratre suo. 12 Abram habitavit in terra Chanaan;
Lot vero moratus est in oppidis, quæ erant circa Jordanem, et habitavit
in Sodomis. 13 Homines autem Sodomitæ pessimi erant, et peccatores
coram Domino nimis.

Terra sancta datur semini Abram.

14 Dixitque Dominus ad Abram, postquam divisus est ab eo Lot: Leva
oculos tuos, et vide a loco, in quo nunc es, ad aquilonem et meridiem,
ad orientem et occidentem. 15 Omnem terram, quam conspicis, tibi dabo
et semini tuo usque in sempiternum. 16 Faciamque semen tuum sicut
pulverem terræ; si quis potest hominum numerare pulverem terræ, se-
men quoque tuum numerare poterit. 17 Surge, et perambula terram in

13] Inf. XX, 11. — 4] Sup. XII, 7. — 6] Inf. XXXVI, 7. — 14] Sup. XII, 7. Inf. XV, 18 et XXVI, 4. Deut. XXXIV, 4.

longitudine, et in latitudine sua; quia tibi daturus sum eam. 18 Movens
igitur tabernaculum suum Abram, venit et habitavit juxta convallem
Mambre, quæ est in Hebron, ædificavitque ibi altare Domino.

§ III. — *Abram et Melchisedech.*

Reges ab Oriente invadunt Pentapolim.

Cap. XIV. — 1 Factum est autem in illo tempore, ut Amraphel rex
Sennaar, et Arioch rex Ponti, et Chodorlahomor rex Elamitarum, et
Thadal rex Gentium, 2 inirent bellum contra Bara, regem Sodomorum,
et contra Bersa, regem Gomorrhæ, et contra Sennaab, regem Adamæ,
et contra Semeber, regem Seboim, contraque regem Balæ, ipsa est Segor.
3 Omnes hi convenerunt in vallem Silvestrem, quæ nunc est mare salis.
4 Duodecim enim annis servierant Chodorlahomor, et tertiodecimo anno
recesserunt ab eo. 5 Igitur quartodecimo anno venit Chodorlahomor, et
reges qui erant cum eo; percusseruntque Raphaim in Astaroth-Carnaim,
et Zuzim cum eis, et Emim in Save-Cariathaim, 6 et Chorræos in mon-
tibus Seir, usque ad campestria Pharan, quæ est in solitudine. 7 Rever-
sique sunt, et venerunt ad fontem Misphat, ipsa est Cades; et percus-
serunt omnem regionem Amalecitarum, et Amorrhæum qui habitabat in
Asason-Thamar. 8 Et egressi sunt rex Sodomorum, et rex Gomorrhæ,
rexque Adamæ, et rex Seboim, necnon et rex Balæ, quæ est Segor; et
direxerunt aciem contra eos in valle Silvestri; 9 scilicet adversus Chodor-
lahomor regem Elamitarum, et Thadal regem Gentium, et Amraphel
regem Sennaar, et Arioch regem Ponti: quatuor reges adversus quinque.
10 Vallis autem Silvestris habebat puteos multos bituminis. Itaque rex
Sodomorum, et Gomorrhæ, terga verterunt, cecideruntque ibi; et qui
remanserant, fugerunt ad montem. 11 Tulerunt autem omnem substan-
tiam Sodomorum, et Gomorrhæ, et universa quæ ad cibum pertinent, et
abierunt; 12 necnon et Lot et substantiam ejus, filium fratris Abram,
qui habitabat in Sodomis.

Abram victor insequitur invasores.

13 Et ecce unus qui evaserat, nuntiavit Abram Hebræo, qui habitabat
in convalle Mambre Amorrhæi, fratris Eschol, et fratris Aner; hi enim
pepigerant fœdus cum Abram. 14 Quod cum audisset Abram, captum
videlicet Lot fratrem suum, numeravit expeditos vernaculos suos tre-
centos decem et octo; et persecutus est usque Dan. 15 Et divisis sociis,
irruit super eos nocte; percussitque eos, et persecutus est eos usque
Hoba, quæ est ad lævam Damasci. 16 Reduxitque omnem substantiam,
et Lot fratrem suum cum substantia illius, mulieres quoque et populum.

Benedicitur a Melchisedech.

17 Egressus est autem rex Sodomorum in occursum ejus, postquam
reversus est a cæde Chodorlahomor, et regum qui cum eo erant, in valle
Save, quæ est vallis regis. 18 At vero Melchisedech rex Salem, profe-
rens panem et vinum, erat enim sacerdos Dei altissimi, 19 benedixit ei,
et ait: Benedictus Abram Deo excelso, qui creavit cælum et terram;
20 et benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis
sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus. 21 Dixit autem rex Sodomorum ad
Abram: Da mihi animas, cetera tolle tibi. 22 Qui respondit ei: Levo
manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem cæli et terræ,
23 quod a filo subtegminis usque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex
omnibus quæ tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abram; 24 exceptis his,
quæ comederunt juvenes, et partibus virorum, qui venerunt mecum,
Aner, Eschol, et Mambre; isti accipient partes suas.

18] Hebr. VII, 1.

SECTIO III. — VITÆ ABRAHAMI STADIUM SECUNDUM

§ I. — *Fœdus inter Deum et Abram.*

Abram credit Deo promittenti.

CAP. XV. — [1] His itaque transactis, factus est sermo Domini ad Abram per visionem, dicens : Noli timere, Abram, ego protector tuus sum, et merces tua magna nimis. [2] Dixitque Abram : Domine Deus, quid dabis mihi ? ego vadam absque liberis, et filius procuratoris domus meæ iste Damascus Eliezer. [3] Addiditque Abram : Mihi autem non dedisti semen ; et ecce vernaculus meus, heres meus erit. [4] Statimque sermo Domini factus est ad eum, dicens : Non erit hic heres tuus, sed qui egredietur de utero tuo, ipsum habebis heredem. [5] Eduxitque eum foras, et ait illi : Suspice cælum, et numera stellas, si potes. Et dixit ei : Sic erit semen tuum. [6] Credidit Abram Deo, et reputatum est illi ad justitiam.

Solemnis pactio fœderis.

[7] Dixitque ad eum : Ego Dominus qui eduxi te de Ur Chaldæorum, ut darem tibi terram istam, et possideres eam. [8] At ille ait : Domine Deus, unde scire possum, quod possessurus sim eam ? [9] Et respondens Dominus : Sume, inquit, mihi vaccam triennem, et capram trimam, et arietem annorum trium, turturem quoque et columbam. [10] Qui tollens universa hæc, divisit ea per medium, et utrasque partes contra se altrinsecus posuit ; aves autem non divisit. [11] Descenderuntque volucres super cadavera, et abigebat eas Abram. [12] Cumque sol occumberet, sopor irruit super Abram, et horror magnus et tenebrosus invasit eum. [13] Dictumque est ad eum : Scito prænoscens quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, et subjicient eos servituti, et affligent quadringentis annis. [14] Verumtamen gentem, cui servituri sunt, ego judicabo ; et post hæc egredientur cum magna substantia. [15] Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. [16] Generatione autem quarta revertentur huc ; necdum enim completæ sunt iniquitates Amorrhæorum usque ad præsens tempus. [17] Cum ergo occubuisset sol, facta est caligo tenebrosa, et apparuit clibanus fumans, et lampas ignis transiens inter divisiones illas. [18] In illo die pepigit Dominus fœdus cum Abram, dicens : Semini tuo dabo terram hanc a fluvio Ægypti usque ad fluvium magnum Euphraten, [19] Cinæos, et Cenezæos, Cedmonæos, [20] et Hethæos, et Pherezæos, Raphaim quoque, [21] et Amorrhæos, et Chananæos, et Gergesæos, et Jebusæos.

§ II. — *Ismael nascitur.*

Abram accipit Agar in uxorem.

CAP. XVI. — [1] Igitur Sarai, uxor Abram, non genuerat liberos ; sed habens ancillam ægyptiam nomine Agar, [2] dixit marito suo : Ecce, conclusit me Dominus, ne parerem ; ingredere ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipiam filios. Cumque ille acquiesceret deprecanti, [3] tulit Agar ægyptiam ancillam suam, post annos decem quam habitare cœperant in terra Chanaan, et dedit eam viro suo uxorem. [4] Qui ingressus est ad eam. At illa concepisse se videns, despexit dominam suam.

Agar in deserto.

[5] Dixitque Sarai ad Abram : Inique agis contra me ; ego dedi ancillam meam in sinum tuum, quæ videns quod conceperit, despectui me habet. Judicet Dominus inter me et te. [6] Cui respondens Abram : Ecce, ait, ancilla tua in manu tua est, utere ea ut libet. Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit. [7] Cumque invenisset eam angelus Domini juxta fon-

---

4] Rom. IV, 18. — 6] Rom. IV, 3. Gal. III, 6. Jac. II, 23. — 10] Jerem. XXXIV, 18. — 13] Act. VII, 6. — 18] Sup. XII, 7 et XIII, 15. Inf. XXVI, 4. Deut. XXXIV, 4. III Reg. IV, 21. II Par. IX, 26.

tem aquæ in solitudine, qui est in via Sur in deserto, 8 dixit ad illam : Agar ancilla Sarai, unde venis? et quo vadis? Quæ respondit : A facie Sarai dominæ meæ ego fugio. 9 Dixitque ei angelus Domini : Revertere ad dominam tuam, et humiliare sub manu illius. 10 Et rursum : Multiplicans, inquit, multiplicabo semen tuum, et non numerabitur præ multitudine. 11 Ac deinceps : Ecce, ait, concepisti, et paries filium; vocabisque nomen ejus Ismael, eo quod audierit Dominus afflictionem tuam. 12 Hic erit ferus homo, manus ejus contra omnes, et manus omnium contra eum ; et e regione universorum fratrum suorum figet tabernacula. 13 Vocavit autem nomen Domini qui loquebatur ad eam : Tu Deus qui vidisti me. Dixit enim : Profecto hic vidi posteriora videntis me. 14 Propterea appellavit puteum illum, Puteum viventis et videntis me. Ipse est inter Cades et Barad.

Ismaelis nativitas.

15 Peperitque Agar Abræ filium, qui vocavit nomen ejus Ismael. 16 Octoginta et sex annorum erat Abram quando peperit ei Agar Ismaelem.

SECTIO IV. — VITÆ ABRAHAMI STADIUM TERTIUM

§ I. — *Divini fœderis confirmatio.*

Mutatur nomen Abram.

CAP. XVII. — 1 Postquam vero nonaginta et novem annorum esse cœperat, apparuit ei Dominus, dixitque ad eum : Ego Deus omnipotens; ambula coram me, et esto perfectus. 2 Ponamque fœdus meum inter me et te, et multiplicabo te vehementer nimis. 3 Cecidit Abram pronus in faciem. 4 Dixitque ei Deus : Ego sum, et pactum meum tecum, erisque pater multarum gentium. 5 Nec ultra vocabitur nomen tuum Abram ; sed appellaberis Abraham ; quia patrem multarum gentium constitui te. 6 Faciamque te crescere vehementissime, et ponam te in gentibus, regesque ex te egredientur. 7 Et statuam pactum meum inter me et te, et inter semen tuum post te in generationibus suis, fœdere sempiterno, ut sim Deus tuus, et seminis tui post te. 8 Daboque tibi et semini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaan in possessionem æternam, eroque Deus eorum.

Præceptum circumcisionis.

9 Dixit iterum Deus ad Abraham : Et tu ergo custodies pactum meum, et semen tuum post te in generationibus suis. 10 Hoc est pactum meum quod observabitis inter me et vos, et semen tuum post te : Circumcidetur ex vobis omne masculinum ; 11 et circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit in signum fœderis inter me et vos. 12 Infans octo dierum circumcidetur in vobis, omne masculinum in generationibus vestris ; tam vernaculus, quam emptitius circumcidetur, et quicumque non fuerit de stirpe vestra. 13 Eritque pactum meum in carne vestra in fœdus æternum. 14 Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo ; quia pactum meum irritum fecit.

Filius e Sara nascendus.

15 Dixit quoque Deus ad Abraham : Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai, sed Saram. 16 Et benedicam ei, et ex illa dabo tibi filium cui benedicturus sum, eritque in nationes, et reges populorum orientur ex eo. 17 Cecidit Abraham in faciem suam, et risit, dicens in corde suo : Putasne centenario nascetur filius? et Sara nonagenaria pariet? 18 Dixitque ad Deum : Utinam Ismael vivat coram te! 19 Et ait Deus ad Abraham : Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabisque nomen ejus Isaac, et constituam pactum meum illi in fœdus sempiternum, et semini ejus post eum. 20 Super Ismael quoque exaudivi te ; ecce, benedicam ei, et augebo et multiplicabo eum valde ; duodecim duces generabit, et faciam illum in

---

14] Inf. XXIV, 62. — 4] Eccli. XLIV, 20. Rom. IV, 17. — 9] Act. VII, 8. — 11] Lev. XII, 3. Luc. II, 21. Rom. IV, 11. — 13] Inf. XVIII, [illegible]

gentem magnam. 21 Pactum vero meum statuam ad Isaac, quem pariet
tibi Sara tempore isto in anno altero. 22 Cumque finitus esset sermo lo-
quentis cum eo, ascendit Deus ab Abraham.

Circumciditur Abraham cum domo sua.

23 Tulit autem Abraham Ismael filium suum, et omnes vernaculos
domus suæ, universosque quos emerat, cunctos mares ex omnibus viris
domus suæ; et circumcidit carnem præputii eorum statim in ipsa die,
sicut præceperat ei Deus. 24 Abraham nonaginta et novem erat annorum
quando circumcidit carnem præputii sui. 25 Et Ismael filius tredecim
annos impleverat tempore circumcisionis suæ. 26 Eadem die circumcisus
est Abraham et Ismael filius ejus. 27 Et omnes viri domus illius, tam
vernaculi, quam emptitii et alienigenæ, pariter circumcisi sunt.

§ II. — *Abraham visitatur a Domino.*

Apparitio trium angelorum.

CAP. XVIII. — 1 Apparuit autem ei Dominus in convalle Mambre
sedenti in ostio tabernaculi sui in ipso fervore diei. 2 Cumque elevasset
oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum; quos cum vidisset,
cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, et adoravit in terram.
3 Et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum
tuum; 4 sed afferam pauxillum aquæ, et lavate pedes vestros, et requie-
scite sub arbore; 5 ponamque buccellam panis, et confortate cor vestrum,
postea transibitis; idcirco enim declinastis ad servum vestrum. Qui dixe-
runt: Fac ut locutus es. 6 Festinavit Abraham in tabernaculum ad Saram,
dixitque ei: Accelera, tria sata similæ commisce, et fac subcinericios
panes. 7 Ipse vero ad armentum cucurrit, et tulit inde vitulum tenerri-
mum et optimum, deditque puero, qui festinavit et coxit illum. 8 Tulit
quoque butyrum et lac, et vitulum quem coxerat, et posuit coram eis;
ipse vero stabat juxta eos sub arbore.

Denuo promittitur filius e Sara oriundus.

9 Cumque comedissent, dixerunt ad eum: Ubi est Sara uxor tua? Ille
respondit: Ecce in tabernaculo est. 10 Cui dixit: Revertens veniam ad te
tempore isto, vita comite, et habebit filium Sara uxor tua. Quo audito,
Sara risit post ostium tabernaculi. 11 Erant autem ambo senes, provectæ-
que ætatis, et desierant Saræ fieri muliebria. 12 Quæ risit occulte, dicens:
Postquam consenui, et dominus meus vetulus est, voluptati operam
dabo? 13 Dixit autem Dominus ad Abraham: Quare risit Sara, dicens:
Num vere paritura sum anus? 14 Numquid Deo quidquam est difficile?
Juxta condictum revertar ad te hoc eodem tempore, vita comite, et habebit
Sara filium. 15 Negavit Sara, dicens: Non risi, timore perterrita. Dominus
autem: Non est, inquit, ita; sed risisti.

Eversio Sodomæ prædicitur.

16 Cum ergo surrexissent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam;
et Abraham simul gradiebatur, deducens eos. 17 Dixitque Dominus: Num
celare potero Abraham quæ gesturus sum, 18 cum futurus sit in gentem
magnam ac robustissimam, et benedicendæ sint in illo omnes nationes
terræ? 19 Scio enim quod præcepturus sit filiis suis, et domui suæ post se,
ut custodiant viam Domini, et faciant judicium et justitiam; ut adducat
Dominus propter Abraham omnia quæ locutus est ad eum. 20 Dixit itaque
Dominus: Clamor Sodomorum et Gomorrhæ multiplicatus est, et pecca-
tum eorum aggravatum est nimis. 21 Descendam et videbo, utrum cla-
morem qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita, ut sciam.
22 Converteruntque se inde, et abierunt Sodomam; Abraham vero adhuc
stabat coram Domino. 23 Et appropinquans ait: Numquid perdes justum
cum impio? 24 Si fuerint quinquaginta justi in civitate, peribunt simul?
et non parces loco illi propter quinquaginta justos, si fuerint in eo?

1] Hebr. XIII, 2. — 10] Sup. XVII, 19. Inf. XXI, 1. Rom. IX, 9. — 12] I Petr. III, 6. — 18] Sup.
XII, 3. Inf. XXII, 18.

[25] Absit a te, ut rem hanc facias, et occidas justum cum impio, fiatque
justus sicut impius, non est hoc tuum; qui judicas omnem terram, nequaquam
facies judicium hoc. [26] Dixitque Dominus ad eum : Si invenero
Sodomis quinquaginta justos in medio civitatis, dimittam omni loco
propter eos. [27] Respondensque Abraham, ait : Quia semel cœpi, loquar ad
Dominum meum, cum sim pulvis et cinis. [28] Quid si minus quinquaginta
justis, quinque fuerint? delebis, propter quadraginta quinque, universam
urbem? Et ait : Non delebo, si invenero ibi quadraginta quinque.
[29] Rursumque locutus est ad eum : Sin autem quadraginta ibi inventi
fuerint, quid facies? Ait : Non percutiam propter quadraginta. [30] Ne,
quæso, inquit, indigneris, Domine, si loquar. Quid si ibi inventi fuerint
triginta? Respondit : Non faciam, si invenero ibi triginta. [31] Quia semel,
ait, cœpi, loquar ad Dominum meum. Quid si ibi inventi fuerint
viginti? Ait : Non interficiam propter viginti. [32] Obsecro, inquit, ne
irascaris, Domine, si loquar adhuc semel. Quid si inventi fuerint ibi
decem? Et dixit : Non delebo propter decem. [33] Abiitque Dominus, postquam
cessavit loqui ad Abraham; et ille reversus est in locum suum.

§ III. — *Excitium Sodomæ et ultima de Lot narratio.*

CAP. XIX. — [1] Veneruntque duo angeli Sodomam vespere, et sedente Infamia Sodomitarum.
Lot in foribus civitatis. Qui cum vidisset eos, surrexit, et ivit obviam
eis; adoravitque pronus in terram, [2] et dixit : Obsecro, domini, declinate
in domum pueri vestri, et manete ibi; lavate pedes vestros, et mane proficiscemini
in viam vestram. Qui dixerunt : Minime, sed in platea manebimus.
[3] Compulit illos oppido ut diverterent ad eum; ingressisque domum
illius fecit convivium, et coxit azyma; et comederunt. [4] Prius autem
quam irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum a puero usque ad
senem, omnis populus simul. [5] Vocaveruntque Lot, et dixerunt ei : Ubi
sunt viri qui introierunt ad te nocte? educ illos huc, ut cognoscamus eos.
[6] Egressus ad eos Lot, post tergum occludens ostium, ait : [7] Nolite,
quæso, fratres mei, nolite malum hoc facere. [8] Habeo duas filias, quæ
necdum cognoverunt virum; educam eas ad vos, et abutimini eis sicut
vobis placuerit, dummodo viris istis nihil mali faciatis, quia ingressi sunt
sub umbra culminis mei. [9] At illi dixerunt : Recede illuc. Et rursus :
Ingressus es, inquiunt, ut advena; numquid ut judices? te ergo ipsum
magis quam hos affligemus. Vimque faciebant Lot vehementissime; jamque
prope erat ut effringerent fores. [10] Et ecce miserunt manum viri, et
introduxerunt ad se Lot, clauseruntque ostium, [11] et eos, qui foris erant,
percusserunt cæcitate, a minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire
non possent. [12] Dixerunt autem ad Lot : Habes hic quempiam tuorum,
generum, aut filios, aut filias? omnes, qui tui sunt, educ de urbe hac;
[13] delebimus enim locum istum, eo quod increverit clamor eorum coram
Domino, qui misit nos ut perdamus illos. [14] Egressus itaque Lot, locutus
est ad generos suos, qui accepturi erant filias ejus, et dixit : Surgite,
egredimini de loco isto, quia delebit Dominus civitatem hanc. Et visus
est eis quasi ludens loqui.

[15] Cumque esset mane, cogebant eum angeli, dicentes : Surge, tolle Tota regio subvertitur, Lot mirabiliter erepto.
uxorem tuam, et duas filias quas habes, ne et tu pariter pereas in scelere
civitatis. [16] Dissimulante illo, apprehenderunt manum ejus, et manum
uxoris, ac duarum filiarum ejus, eo quod parceret Dominus illi. [17] Eduxeruntque
eum, et posuerunt extra civitatem; ibique locuti sunt ad eum,
dicentes : Salva animam tuam; noli respicere post tergum, nec stes in
omni circa regione; sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas.

1] Hebr. XIII, 2. — 9] II Petr. II, 8. — 11] Sap. XIX, 16. — 17] Sap. X, 6.

[18] Dixitque Lot ad eos : Quæso, Domine mi, [19] quia invenit servus tuus gratiam coram te, et magnificasti misericordiam tuam quam fecisti mecum, ut salvares animam meam, nec possum in monte salvari, ne forte apprehendat me malum, et moriar : [20] est civitas hæc juxta, ad quam possum fugere, parva, et salvabor in ea; numquid non modica est, et vivet anima mea? [21] Dixitque ad eum : Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua locutus es. [22] Festina et salvare ibi, quia non potero facere quidquam donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatum est nomen urbis illius Segor. [23] Sol egressus est super terram, et Lot ingressus est Segor. [24] Igitur Dominus pluit super Sodomam et Gomorrham sulphur et ignem a Domino de cælo, [25] et subvertit civitates has, et omnem circa regionem, universos habitatores urbium, et cuncta terræ virentia. [26] Respiciensque uxor ejus post se, versa est in statuam salis. [27] Abraham autem consurgens mane, ubi steterat prius cum Domino, [28] intuitus est Sodomam et Gomorrham, et universam terram regionis illius ; viditque ascendentem favillam de terra quasi fornacis fumum. [29] Cum enim subverteret Deus civitates regionis illius, recordatus Abrahæ, liberavit Lot de subversione urbium in quibus habitaverat.

Origo nefanda Moabitarum et Ammonitarum.

[30] Ascenditque Lot de Segor, et mansit in monte, duæ quoque filiæ ejus cum eo (timuerat enim manere in Segor), et mansit in spelunca ipse, et duæ filiæ ejus cum eo. [31] Dixitque major ad minorem : Pater noster senex est, et nullus virorum remansit in terra qui possit ingredi ad nos juxta morem universæ terræ. [32] Veni, inebriemus eum vino, dormiamusque cum eo, ut servare possimus ex patre nostro semen. [33] Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa. Et ingressa est major, dormivitque cum patre ; at ille non sensit, nec quando accubuit filia, nec quando surrexit. [34] Altera quoque die dixit major ad minorem : Ecce dormivi heri cum patre meo, demus ei bibere vinum etiam hac nocte, et dormies cum eo, ut salvemus semen de patre nostro. [35] Dederunt etiam et illa nocte patri suo bibere vinum, ingressaque minor filia, dormivit cum eo, et ne tunc quidem sensit quando concubuerit, vel quando illa surrexerit. [36] Conceperunt ergo duæ filiæ Lot de patre suo. [37] Peperitque major filium, et vocavit nomen ejus Moab ; ipse est pater Moabitarum usque in præsentem diem. [38] Minor quoque peperit filium, et vocavit nomen ejus Ammon, id est, filius populi mei ; ipse est pater Ammonitarum usque hodie.

§ IV. — *Abraham in Geraris.*

Sara iterum a Deo præservatur.

Cap. XX. — [1] Profectus inde Abraham in terram australem, habitavit inter Cades et Sur, et peregrinatus est in Geraris. [2] Dixitque de Sara uxore sua : Soror mea est. Misit ergo Abimelech rex Geraræ, et tulit eam. [3] Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte, et ait illi : En morieris propter mulierem quam tulisti ; habet enim virum. [4] Abimelech vero non tetigerat eam, et ait : Domine, num gentem ignorantem et justam interficies? [5] Nonne ipse dixit mihi : Soror mea est ; et ipsa ait : Frater meus est? In simplicitate cordis mei, et munditia manuum mearum, feci hoc. [6] Dixitque ad eum Deus : Et ego scio quod simplici corde feceris ; et ideo custodivi te ne peccares in me, et non dimisi ut tangeres eam. [7] Nunc ergo redde viro suo uxorem, quia propheta est ; et orabit pro te, et vives ; si autem nolueris reddere, scito quod morte morieris tu, et omnia quæ tua sunt. [8] Statimque de nocte consurgens Abimelech, vocavit omnes servos suos, et locutus est universa verba hæc in auribus eorum,

---

22] Sap. X, 6. — 24] Deut. XXIX, 23. Is. XIII, 19. Jer. L, 40. Ez. XVI, 49. Os. XI, 8. Am. IV, 11. Luc. XVII, 28. Judæ, 7. — 26] Luc. XVII, 32. — 27] Sup. XVIII, 1.

timueruntque omnes viri valde. 9 Vocavit autem Abimelech etiam Abra-
ham, et dixit ei : Quid fecisti nobis? quid peccavimus in te, quia induxisti
super me et super regnum meum peccatum grande? quæ non debuisti
facere, fecisti nobis. 10 Rursumque expostulans, ait : Quid vidisti, ut hoc
faceres? 11 Respondit Abraham : Cogitavi mecum, dicens : Forsitan non
est timor Dei in loco isto ; et interficient me propter uxorem meam ;
12 alias autem et vere soror mea est, filia patris mei, et non filia matris
meæ, et duxi eam in uxorem. 13 Postquam autem eduxit me Deus de domo
patris mei, dixi ad eam : Hanc misericordiam facies mecum : in omni
loco, ad quem ingrediemur, dices quod frater tuus sim. 14 Tulit igitur
Abimelech oves et boves, et servos et ancillas, et dedit Abraham ; reddi-
ditque illi Saram uxorem suam, 15 et ait : Terra coram vobis est, ubi-
cumque tibi placuerit, habita. 16 Saræ autem dixit : Ecce mille argenteos
dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes qui tecum
sunt, et quocumque perrexeris ; mementoque te deprehensam. 17 Orante
autem Abraham, sanavit Deus Abimelech et uxorem, ancillasque ejus, et
pepererunt ; 18 concluserat enim Dominus omnem vulvam domus Abime-
lech propter Saram uxorem Abrahæ.

Cap. XXI. — 1 Visitavit autem Dominus Saram sicut promiserat, et Isaac nascitur.
implevit quæ locutus est. 2 Concepitque et peperit filium in senectute sua,
tempore quo prædixerat ei Deus. 3 Vocavitque Abraham nomen filii sui,
quem genuit ei Sara, Isaac ; 4 et circumcidit eum octavo die, sicut præ-
ceperat ei Deus, 5 cum centum esset annorum ; hac quippe ætate patris,
natus est Isaac. 6 Dixitque Sara : Risum fecit mihi Deus ; quicumque
audierit, corridebit mihi. 7 Rursumque ait : Quis auditurum crederet
Abraham, quod Sara lactaret filium, quem peperit ei jam seni?

8 Crevit igitur puer, et ablactatus est ; fecitque Abraham grande con- Ejicitur Ismael cum Agar.
vivium in die ablactationis ejus. 9 Cumque vidisset Sara filium Agar
ægyptiæ ludentem cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham : 10 Ejice
ancillam hanc, et filium ejus ; non enim erit heres filius ancillæ cum filio
meo Isaac. 11 Dure accepit hoc Abraham pro filio suo. 12 Cui dixit Deus :
Non tibi videatur asperum super puero, et super ancilla tua ; omnia quæ
dixerit tibi Sara, audi vocem ejus ; quia in Isaac vocabitur tibi semen.
13 Sed et filium ancillæ faciam in gentem magnam, quia semen tuum est.
14 Surrexit itaque Abraham mane, et tollens panem et utrem aquæ,
imposuit scapulæ ejus, tradiditque puerum, et dimisit eam. Quæ cum
abiisset, errabat in solitudine Bersabee. 15 Cumque consumpta esset aqua
in utre, abjecit puerum subter unam arborum, quæ ibi erant, 16 et abiit,
seditque e regione procul quantum potest arcus jacere ; dixit enim : Non
videbo morientem puerum ; et sedens contra, levavit vocem suam, et
flevit. 17 Exaudivit autem Deus vocem pueri, vocavitque angelus Dei
Agar de cælo, dicens : Quid agis, Agar? noli timere ; exaudivit enim
Deus vocem pueri de loco in quo est. 18 Surge, tolle puerum, et tene ma-
num illius ; quia in gentem magnam faciam eum. 19 Aperuitque oculos
ejus Deus ; quæ videns puteum aquæ, abiit, et implevit utrem, deditque
puero bibere. 20 Et fuit cum eo ; qui crevit, et moratus est in solitudine,
factusque est juvenis sagittarius. 21 Habitavitque in deserto Pharan, et
accepit illi mater sua uxorem de terra Ægypti.

22 Eodem tempore dixit Abimelech, et Phicol princeps exercitus ejus, Abimelech init fœdus cum Abraham.
ad Abraham : Deus tecum est in universis quæ agis. 23 Jura ergo per
Deum, ne noceas mihi, et posteris meis, stirpique meæ ; sed juxta mise-
ricordiam, quam feci tibi, facies mihi, et terræ in qua versatus es
advena. 24 Dixitque Abraham : Ego jurabo. 25 Et increpavit Abimelech

12] Sup. XII, 13. — 13] Inf. XXI, 23. — 1] Sup. XVII, 19 et XVIII, 10. — 2] Gal. IV, 23. Hebr. XI, 11. — 4] Sup. XVII, 10. Matth. I, 2. — 10] Gal. IV, 30. — 12] Rom. IX, 7. Hebr. XI, 18. — 23] Sup. XX, 13.

propter puteum aquæ quem vi abstulerant servi ejus. [26] Responditque
Abimelech : Nescivi quis fecerit hanc rem; sed et tu non indicasti mihi,
et ego non audivi præter hodie. [27] Tulit itaque Abraham oves et boves,
et dedit Abimelech, percusseruntque ambo fœdus. [28] Et statuit Abraham
septem agnas gregis seorsum. [29] Cui dixit Abimelech : Quid sibi volunt
septem agnæ istæ, quas stare fecisti seorsum? [30] At ille : Septem, inquit,
agnas accipies de manu mea, ut sint mihi in testimonium, quoniam ego
fodi puteum istum. [31] Idcirco vocatus est locus ille Bersabee; quia ibi
uterque juravit. [32] Et inierunt fœdus pro puteo juramenti. [33] Surrexit
autem Abimelech, et Phicol princeps exercitus ejus, reversique sunt in
terram Palæstinorum ; Abraham vero plantavit nemus in Bersabee, et
invocavit ibi nomen Domini Dei æterni. [34] Et fuit colonus terræ Palæsti-
norum diebus multis.

Sectio V. — Vitæ Abrahami stadium quartum

§ I. — *Miræ obedientiæ merces magnifica.*

Abrahami sublime sacrificium.

Cap. XXII. — [1] Quæ postquam gesta sunt, tentavit Deus Abraham, et
dixit ad eum : Abraham! Abraham! At ille respondit : Adsum. [2] Ait illi :
Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, et vade in terram
visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium quem
monstravero tibi. [3] Igitur Abraham de nocte consurgens, stravit asinum
suum, ducens secum duos juvenes, et Isaac filium suum; cumque conci-
disset ligna in holocaustum, abiit ad locum quem præceperat ei Deus.
[4] Die autem tertio, elevatis oculis, vidit locum procul, [5] dixitque ad pueros
suos : Expectate hic cum asino; ego et puer illuc usque properantes,
postquam adoraverimus, revertemur ad vos. [6] Tulit quoque ligna holo-
causti, et imposuit super Isaac filium suum ; ipse vero portabat in mani-
bus ignem et gladium. Cumque duo pergerent simul, [7] dixit Isaac patri
suo : Pater mi. At ille respondit : Quid vis, fili? Ecce, inquit, ignis et
ligna; ubi est victima holocausti? [8] Dixit autem Abraham : Deus provi-
debit sibi victimam holocausti, fili mi. Pergebant ergo pariter; [9] et vene-
runt ad locum quem ostenderat ei Deus, in quo ædificavit altare, et
desuper ligna composuit; cumque alligasset Isaac filium suum, posuit eum
in altare super struem lignorum. [10] Extenditque manum, et arripuit gla-
dium, ut immolaret filium suum. [11] Et ecce angelus Domini de cælo cla-
mavit, dicens : Abraham! Abraham! Qui respondit : Adsum. [12] Dixitque
ei : Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quid-
quam ; nunc cognovi quod times Deum, et non pepercisti unigenito filio
tuo propter me. [13] Levavit Abraham oculos suos, viditque post tergum
arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holo-
caustum pro filio. [14] Appellavitque nomen loci illius, Dominus videt. Unde
usque hodie dicitur : In monte Dominus videbit.

Confirmantur promissiones.

[15] Vocavit autem angelus Domini Abraham secundo de cælo, dicens :
[16] Per memetipsum juravi, dicit Dominus : quia fecisti hanc rem, et non
pepercisti filio tuo unigenito propter me, [17] benedicam tibi, et multipli-
cabo semen tuum sicut stellas cæli, et velut arenam quæ est in littore
maris; possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, [18] et benedi-
centur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ. [19] Re-
versusque est Abraham ad pueros suos, abieruntque Bersabee simul, et
habitavit ibi.

1] Judith, VIII, 22. Hebr. XI, 17. — 10] Jac. II, 21. — 16] Ps. CIV, 9. Eccli. XLIV, 21. I Mach. II, 52. Luc. I, 73. Hebr. VI, 13, 17. — 18] Sup. XII, 3 et XVIII, 18. Inf. XXVI, 4. Eccli. XLIV, 25. Act. III, 25.

§ II. — *Posteritas Nachor. Mors Saræ.*

[20] His ita gestis, nuntiatum est Abrahæ quod Melcha quoque genuisset Filii Nachor.
filios Nachor fratri suo : [21] Hus primogenitum, et Buz fratrem ejus, et
Camuel patrem Syrorum, [22] et Cased, et Azau, Pheldas quoque et Jedlaph,
[23] ac Bathuel, de quo nata est Rebecca ; octo istos genuit Melcha, Nachor
fratri Abrahæ. [24] Concubina vero illius, nomine Roma, peperit Tabee, et
Gaham, et Tahas, et Maacha.

CAP. XXIII. — [1] Vixit autem Sara centum viginti septem annis. [2] Et Sara moritur
mortua est in civitate Arbee, quæ est Hebron, in terra Chanaan ; venit- ac sepelitur.
que Abraham ut plangeret, et fleret eam. [3] Cumque surrexisset ab officio
funeris, locutus est ad filios Heth, dicens : [4] Advena sum et peregrinus
apud vos ; date mihi jus sepulcri vobiscum, ut sepeliam mortuum meum.
[5] Responderunt filii Heth, dicentes : [6] Audi nos, domine, princeps Dei es
apud nos ; in electis sepulcris nostris sepeli mortuum tuum ; nullusque
te prohibere poterit quin in monumento ejus sepelias mortuum tuum.
[7] Surrexit Abraham, et adoravit populum terræ, filios videlicet Heth,
[8] dixitque ad eos : Si placet animæ vestræ ut sepeliam mortuum meum,
audite me, et intercedite pro me apud Ephron filium Seor, [9] ut det mihi
speluncam duplicem, quam habet in extrema parte agri sui ; pecunia
digna tradat eam mihi coram vobis in possessionem sepulcri. [10] Habi-
tabat autem Ephron in medio filiorum Heth. Responditque Ephron ad
Abraham cunctis audientibus qui ingrediebantur portam civitatis illius,
dicens : [11] Nequaquam ita fiat, domine mi, sed tu magis ausculta quod
loquor. Agrum trado tibi, et speluncam quæ in eo est, præsentibus
filiis populi mei ; sepeli mortuum tuum. [12] Adoravit Abraham coram po-
pulo terræ. [13] Et locutus est ad Ephron circumstante plebe : Quæso, ut
audias me. Dabo pecuniam pro agro ; suscipe eam, et sic sepeliam mor-
tuum meum in eo. [14] Responditque Ephron : [15] Domine mi, audi me :
terra, quam postulas, quadringentis siclis argenti valet ; istud est pre-
tium inter me et te ; sed quantum est hoc? sepeli mortuum tuum. [16] Quod
cum audisset Abraham, appendit pecuniam, quam Ephron postulaverat,
audientibus filiis Heth, quadringentos siclos argenti probatæ monetæ
publicæ. [17] Confirmatusque est ager quondam Ephronis, in quo erat spe-
lunca duplex, respiciens Mambre, tam ipse, quam spelunca, et omnes
arbores ejus in cunctis terminis ejus per circuitum, [18] Abrahæ in posses-
sionem, videntibus filiis Heth, et cunctis qui intrabant portam civitatis
illius. [19] Atque ita sepelivit Abraham Saram uxorem suam in spelunca
agri duplici, quæ respiciebat Mambre. Hæc est Hebron in terra Chanaan.
[20] Et confirmatus est ager, et antrum quod erat in eo, Abrahæ in posses-
sionem monumenti a filiis Heth.

§ III. — *Abraham filio suo Rebeccam obtinet uxorem.*

CAP. XXIV. — [1] Erat autem Abraham senex, dierumque multorum ; Eliezer in
et Dominus in cunctis benedixerat ei. [2] Dixitque ad servum seniorem pronubum
domus suæ, qui præerat omnibus quæ habebat : Pone manum tuam subter eligitur.
femur meum, [3] ut adjurem te per Dominum Deum cæli et terræ, ut non
accipias uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, inter quos habito ;
[4] sed ad terram et cognationem meam proficiscaris, et inde accipias
uxorem filio meo Isaac. [5] Respondit servus : Si noluerit mulier venire
mecum in terram hanc, numquid reducere debeo filium tuum ad locum,
de quo tu egressus es ? [6] Dixitque Abraham : Cave nequando reducas
filium meum illuc. [7] Dominus Deus cæli, qui tulit me de domo patris

10] Inf. XXXV, 27. — 2] Inf. XLVII, 29. — 7] Sup. XII, 7 et XIII, 15 et XV, 18. Inf. XXVI, 3.

mei, et de terra nativitatis meæ, qui locutus est mihi, et juravit mihi,
dicens : Semini tuo dabo terram hanc, ipse mittet angelum suum coram
te, et accipies inde uxorem filio meo; 8 sin autem mulier noluerit sequi
te, non teneberis juramento; filium meum tantum ne reducas illuc.
9 Posuit ergo servus manum sub femore Abraham domini sui, et juravit
illi super sermone hoc.

Ipsius iter et appulsus in Mesopotamiam.

10 Tulitque decem camelos de grege domini sui, et abiit, ex omnibus
bonis ejus portans secum, profectusque perrexit in Mesopotamiam ad
urbem Nachor. 11 Cumque camelos fecisset accumbere extra oppidum
juxta puteum aquæ vespere, tempore quo solent mulieres egredi ad hau-
riendam aquam, dixit : 12 Domine Deus domini mei Abraham, occurre,
obsecro, mihi hodie, et fac misericordiam cum domino meo Abraham.
13 Ecce ego sto prope fontem aquæ, et filiæ habitatorum hujus civitatis
egredientur ad hauriendam aquam. 14 Igitur puella, cui ego dixero : In-
clina hydriam tuam ut bibam, et illa responderit : Bibe, quin et camelis
tuis dabo potum, ipsa est, quam præparasti servo tuo Isaac, et per hoc
intelligam quod feceris misericordiam cum domino meo. 15 Necdum intra
se verba compleverat, et ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel, filii
Melchæ, uxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in scapula sua,
16 puella decora nimis, virgoque pulcherrima, et incognita viro; descen-
derat autem ad fontem, et impleverat hydriam, ac revertebatur. 17 Occur-
ritque ei servus, et ait : Pauxillum aquæ mihi ad bibendum præbe de
hydria tua. 18 Quæ respondit : Bibe, domine mi; celeriterque deposuit
hydriam super ulnam suam, et dedit ei potum. 19 Cumque ille bibisset,
adjecit : Quin et camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant.
20 Effundensque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum ut hauriret
aquam; et haustam omnibus camelis dedit. 21 Ipse autem contemplabatur
eam tacitus, scire volens utrum prosperum iter suum fecisset Dominus,
an non. 22 Postquam autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas,
appendentes siclos duos, et armillas totidem pondo siclorum decem.
23 Dixitque ad eam : Cujus es filia? indica mihi; est in domo patris tui
locus ad manendum? 24 Quæ respondit : Filia sum Bathuelis, filii Mel-
chæ, quem peperit ipsi Nachor. 25 Et addidit dicens : Palearum quoque
et fœni plurimum est apud nos, et locus spatiosus ad manendum. 26 Incli-
navit se homo, et adoravit Dominum, 27 dicens : Benedictus Dominus
Deus domini mei Abraham, qui non abstulit misericordiam et veritatem
suam a domino meo, et recto itinere me perduxit in domum fratris do-
mini mei. 28 Cucurrit itaque puella, et nuntiavit in domum matris suæ
omnia quæ audierat.

Negotiatio rei cum Laban.

29 Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui festinus egressus
est ad hominem, ubi erat fons. 30 Cumque vidisset inaures et armillas in
manibus sororis suæ, et audisset cuncta verba referentis : Hæc locutus
est mihi homo; venit ad virum, qui stabat juxta camelos, et prope fon-
tem aquæ, 31 dixitque ad eum : Ingredere, benedicte Domini; cur foris
stas? præparavi domum, et locum camelis. 32 Et introduxit eum in hospi-
tium; ac destravit camelos, deditque paleas et fœnum, et aquam ad
lavandos pedes ejus, et virorum qui venerant cum eo. 33 Et appositus est
in conspectu ejus panis. Qui ait : Non comedam, donec loquar sermones
meos. Respondit ei : Loquere. 34 At ille : Servus, inquit, Abraham sum;
35 et Dominus benedixit domino meo valde, magnificatusque est; et dedit
ei oves et boves, argentum et aurum, servos et ancillas, camelos et asi-
nos. 36 Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in senectute
sua, deditque illi omnia quæ habuerat. 37 Et adjuravit me dominus meus,
dicens : Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, in quo-
rum terra habito; 38 sed ad domum patris mei perges, et de cognatione
mea accipies uxorem filio meo. 39 Ego vero respondi domino meo : Quid
si noluerit venire mecum mulier? 40 Dominus, ait, in cujus conspectu

ambulo, mittet angelum suum tecum, et diriget viam tuam, accipiesque
uxorem filio meo de cognatione mea, et de domo patris mei. [41] Innocens
eris a maledictione mea, cum veneris ad propinquos meos, et non dede-
rint tibi. [42] Veni ergo hodie ad fontem aquæ, et dixi : Domine Deus
domini mei Abraham, si direxisti viam meam, in qua nunc ambulo,
[43] ecce sto juxta fontem aquæ ; et virgo, quæ egredietur ad hauriendam
aquam, audierit a me : Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum ex hydria
tua, [44] et dixerit mihi : Et tu bibe, et camelis tuis hauriam, ipsa est
mulier quam præparavit Dominus filio domini mei. [45] Dumque hæc tacitus
mecum volverem, apparuit Rebecca veniens cum hydria, quam portabat
in scapula ; descenditque ad fontem, et hausit aquam. Et aio ad eam :
Da mihi paululum bibere. [46] Quæ festinans deposuit hydriam de humero,
et dixit mihi : Et tu bibe, et camelis tuis tribuam potum. Bibi, et ada-
quavit camelos. [47] Interrogavique eam, et dixi : Cujus es filia? Quæ
respondit : Filia Bathuelis sum, filii Nachor, quem peperit ei Melcha.
Suspendi itaque inaures ad ornandam faciem ejus, et armillas posui in
manibus ejus. [48] Pronusque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo
domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere, ut sumerem filiam
fratris domini mei filio ejus. [49] Quamobrem si facitis misericordiam et
veritatem cum domino meo, indicate mihi ; sin autem aliud placet, et
hoc dicite mihi, ut vadam ad dexteram, sive ad sinistram. [50] Responde-
runtque Laban et Bathuel : A Domino egressus est sermo ; non possumus
extra placitum ejus quidquam aliud loqui tecum. [51] En Rebecca coram te
est ; tolle eam, et proficiscere, et sit uxor filii domini tui, sicut locutus
est Dominus. [52] Quod cum audisset puer Abraham, procidens adoravit in
terram Dominum. [53] Prolatisque vasis argenteis, et aureis, ac vestibus,
dedit ea Rebeccæ pro munere, fratribus quoque ejus et matri dona obtulit.
[54] Inito convivio, vescentes pariter et bibentes manserunt ibi.

Surgens autem mane, locutus est puer : Dimittite me, ut vadam ad *Rebecca cum Eliezer proficiscitur.*
dominum meum. [55] Responderuntque fratres ejus et mater : Maneat puella
saltem decem dies apud nos, et postea proficiscetur. [56] Nolite, ait, me re-
tinere, quia Dominus direxit viam meam ; dimittite me ut pergam ad
dominum meum. [57] Et dixerunt : Vocemus puellam, et quæramus ipsius
voluntatem. [58] Cumque vocata venisset, sciscitati sunt : Vis ire cum
homine isto? Quæ ait : Vadam. [59] Dimiserunt ergo eam, et nutricem
illius, servumque Abraham, et comites ejus, [60] imprecantes prospera
sorori suæ, atque dicentes : Soror nostra es, crescas in mille millia, et
possideat semen tuum portas inimicorum suorum. [61] Igitur Rebecca et
puellæ illius, ascensis camelis, secutæ sunt virum, qui festinus reverte-
batur ad dominum suum.

[62] Eo autem tempore deambulabat Isaac per viam quæ ducit ad puteum, *Sponsorum occursus et matrimonium.*
cujus nomen est Viventis et videntis ; habitabat enim in terra australi ;
[63] et egressus fuerat ad meditandum in agro, inclinata jam die : cumque
elevasset oculos, vidit camelos venientes procul. [64] Rebecca quoque, con-
specto Isaac, descendit de camelo, [65] et ait ad puerum : Quis est ille
homo qui venit per agrum in occursum nobis? Dixitque ei : Ipse est do-
minus meus. At illa tollens cito pallium, operuit se. [66] Servus autem
cuncta, quæ gesserat, narravit Isaac. [67] Qui introduxit eam in taberna-
culum Saræ matris suæ, et accepit eam uxorem ; et in tantum dilexit
eam, ut dolorem, qui ex morte matris ejus acciderat, temperaret.

§ IV. — *Ultimi anni Abrahæ.*

CAP. XXV. — [1] Abraham vero aliam duxit uxorem nomine Ceturam : *Matrimonium Abrahæ cum Cetura.*
[2] quæ peperit ei Zamran, et Jecsan, et Madan, et Madian, et Jesboc,

62] Sup. XVI, 14. — 1] I Par. I, 32.

et Sue. 3 Jecsan quoque genuit Saba et Dadan. Filii Dadan fuerunt :
Assurim, et Latusim, et Loomim. 4 At vero ex Madian ortus est Epha,
et Opher, et Henoch, et Abida, et Eldaa ; omnes hi filii Ceturæ.
5 Deditque Abraham cuncta quæ possederat, Isaac ; 6 filiis autem
concubinarum largitus est munera, et separavit eos ab Isaac filio suo,
dum adhuc ipse viveret, ad plagam orientalem.

Ipsius mors et sepultura.

7 Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ centum septuaginta quinque anni.
8 Et deficiens mortuus est in senectute bona, provectæque ætatis, et
plenus dierum, congregatusque est ad populum suum, 9 et sepelierunt
eum Isaac et Ismael filii sui in spelunca duplici, quæ sita est in agro
Ephron, filii Seor hethæi, e regione Mambre, 10 quem emerat a filiis
Heth : ibi sepultus est ipse, et Sara uxor ejus. 11 Et post obitum illius
benedixit Deus Isaac filio ejus, qui habitabat juxta puteum nomine Vi-
ventis et videntis.

LIBER VII

GENERATIONES ISMAELIS

Titulus.

12 Hæ sunt generationes Ismael filii Abrahæ, quem peperit ei Agar
ægyptia, famula Saræ ; 13 et hæc nomina filiorum ejus in vocabulis et
generationibus suis.

Nomina filiorum Ismaelis.

Primogenitus Ismaelis Nabaioth, deinde Cedar, et Adbeel, et Mabsam,
14 Masma quoque, et Duma, et Massa, 15 Hadar, et Thema, et Jethur, et
Naphis, et Cedma. 16 Isti sunt filii Ismaelis, et hæc nomina per castella et
oppida eorum, duodecim principes tribuum suarum.

Ismael moritur.

17 Et facti sunt anni vitæ Ismaelis centum triginta septem, deficiensque
mortuus est, et appositus ad populum suum. 18 Habitavit autem ab Hevila
usque Sur, quæ respicit Ægyptum introeuntibus Assyrios; coram cunctis
fratribus suis obiit.

LIBER VIII

GENERATIONES ISAAC

SECTIO I. — VITÆ ISAAC STADIUM PRIMUM

§ I. — *Esau et Jacob.*

Titulus.

19 Hæ quoque sunt generationes Isaac filii Abraham.

Isaac filii gemelli.

Abraham genuit Isaac ; 20 qui cum quadraginta esset annorum, duxit
uxorem Rebeccam filiam Bathuelis syri de Mesopotamia, sororem Laban.
21 Deprecatusque est Isaac Dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis;
qui exaudivit eum, et dedit conceptum Rebeccæ. 22 Sed collidebantur in
utero ejus parvuli; quæ ait : Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit
concipere? Perrexitque ut consuleret Dominum. 23 Qui respondens, ait :
Duæ gentes sunt in utero tuo, et duo populi ex ventre tuo dividentur,
populusque populum superabit, et major serviet minori. 24 Jam tempus
pariendi advenerat, et ecce gemini in utero ejus reperti sunt. 25 Qui
prior egressus est, rufus erat, et totus in morem pellis hispidus ; voca-
tumque est nomen ejus Esau. Protinus alter egrediens, plantam fratris
tenebat manu ; et idcirco appellavit eum Jacob. 26 Sexagenarius erat
Isaac quando nati sunt ei parvuli.

13] I Par. I, 29. — 23] Rom. IX, 10. — 25] Os. XII, 3. Matth. I, 2.

Esau vendit primogenita.

[27] Quibus adultis, factus est Esau vir gnarus venandi, et homo agricola; Jacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis. [28] Isaac amabat Esau, eo quod de venationibus illius vesceretur; et Rebecca diligebat Jacob. [29] Coxit autem Jacob pulmentum; ad quem cum venisset Esau de agro lassus, [30] ait : Da mihi de coctione hac rufa, quia oppido lassus sum. Quam ob causam vocatum est nomen ejus Edom. [31] Cui dixit Jacob : Vende mihi primogenita tua. [32] Ille respondit : En morior, quid mihi proderunt primogenita? [33] Ait Jacob : Jura ergo mihi. Juravit ei Esau, et vendidit primogenita. [34] Et sic accepto pane et lentis edulio, comedit, et bibit, et abiit, parvipendens quod primogenita vendidisset.

§ II. — *Isaac moratur in Geraris.*

Promissa divina ipsi renovantur.

CAP. XXVI. — [1] Orta autem fame super terram, post eam sterilitatem quæ acciderat in diebus Abraham, abiit Isaac ad Abimelech regem Palæstinorum in Gerara. [2] Apparuitque ei Dominus, et ait : Ne descendas in Ægyptum, sed quiesce in terra quam dixero tibi. [3] Et peregrinare in ea, eroque tecum, et benedicam tibi; tibi enim et semini tuo dabo universas regiones has, complens juramentum quod spopondi Abraham patri tuo. [4] Et multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli : daboque posteris tuis universas regiones has, et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, [5] eo quod obedierit Abraham voci meæ, et custodierit præcepta et mandata mea, et ceremonias legesque servaverit.

Rebecca et Abimelech.

[6] Mansit itaque Isaac in Geraris. [7] Qui cum interrogaretur a viris loci illius super uxore sua, respondit : Soror mea est. Timuerat enim confiteri quod sibi esset sociata conjugio, reputans ne forte interficerent eum propter illius pulchritudinem. [8] Cumque pertransissent dies plurimi, et ibidem moraretur, prospiciens Abimelech rex Palæstinorum per fenestram, vidit eum jocantem cum Rebecca uxore sua. [9] Et accersito eo, ait : Perspicuum est quod uxor tua sit; cur mentitus es eam sororem tuam esse? Respondit : Timui ne morerer propter eam. [10] Dixitque Abimelech : Quare imposuisti nobis? potuit coire quispiam de populo cum uxore tua, et induxeras super nos grande peccatum. Præcepitque omni populo, dicens : [11] Qui tetigerit hominis hujus uxorem, morte morietur.

Isaac locupletatur; Palæstinorum invidia.

[12] Sevit autem Isaac in terra illa, et invenit in ipso anno centuplum; benedixitque ei Dominus. [13] Et locupletatus est homo, et ibat proficiens atque succrescens, donec magnus vehementer effectus est; [14] habuit quoque possessiones ovium et armentorum, et familiæ plurimum. Ob hoc invidentes ei Palæstini, [15] omnes puteos, quos foderant servi patris illius Abraham, illo tempore obstruxerunt, implentes humo, [16] in tantum, ut ipse Abimelech diceret ad Isaac : Recede a nobis, quoniam potentior nobis factus es valde. [17] Et ille discedens, ut veniret ad torrentem Geraræ, habitaretque ibi, [18] rursum fodit alios puteos, quos foderant servi patris sui Abraham, et quos, illo mortuo, olim obstruxerant Philisthiim; appellavitque eos eisdem nominibus quibus ante pater vocaverat. [19] Foderuntque in torrente, et repererunt aquam vivam. [20] Sed et ibi jurgium fuit pastorum Geraræ adversus pastores Isaac, dicentium : Nostra est aqua. Quam ob rem nomen putei, ex eo quod acciderat, vocavit Calumniam. [21] Foderunt autem et alium, et pro illo quoque rixati sunt, appellavitque eum, Inimicitias. [22] Profectus inde fodit alium puteum, pro quo non contenderant; itaque vocavit nomen ejus, Latitudo, dicens : Nunc dilatavit nos Dominus, et fecit crescere super terram.

30] Abd. I. Hebr. XII, 16. — 3] Sup. XVII, 7 et XV, 18. — 4] Sup. XII, 3 et XVIII, 18 et XXII, 18. Inf. XXVIII, 14.

§ III. — *Isaac in Bersabee.*

Isaac accipit promissiones a Deo.

23 Ascendit autem ex illo loco in Bersabee, 24 ubi apparuit ei Dominus in ipsa nocte, dicens : Ego sum Deus Abraham patris tui ; noli timere, quia ego tecum sum ; benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum propter servum meum Abraham. 25 Itaque ædificavit ibi altare ; et invocato nomine Domini, extendit tabernaculum, præcepitque servis suis ut foderent puteum.

Init fœdus cum Abimelech.

26 Ad quem locum cum venissent de Geraris, Abimelech, et Ochozath amicus illius, et Phicol dux militum, 27 locutus est eis Isaac : Quid venistis ad me, hominem quem odistis, et expulistis a vobis? 28 Qui responderunt : Vidimus tecum esse Dominum, et idcirco nos diximus : Sit juramentum inter nos, et ineamus fœdus, 29 ut non facias nobis quidquam mali, sicut et nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus quod te læderet ; sed cum pace dimisimus auctum benedictione Domini. 30 Fecit ergo eis convivium, et post cibum et potum, 31 surgentes mane, juraverunt sibi mutuo ; dimisitque eos Isaac pacifice in locum suum. 32 Ecce autem venerunt in ipso die servi Isaac, annuntiantes ei de puteo quem foderant, atque dicentes : Invenimus aquam. 33 Unde appellavit eum, Abundantiam ; et nomen urbi impositum est Bersabee, usque in præsentem diem.

Esau accipit uxores.

34 Esau vero quadragenarius duxit uxores : Judith filiam Beeri hethæi, et Basemath filiam Elon ejusdem loci ; 35 quæ ambæ offenderant animum Isaac et Rebeccæ.

Jacob benedictionem patris sui dolo præripit.

Cap. XXVII. — 1 Senuit autem Isaac, et caligaverunt oculi ejus, et videre non poterat ; vocavitque Esau filium suum majorem, et dixit ei : Fili mi. Qui respondit : Adsum. 2 Cui pater : Vides, inquit, quod senuerim, et ignorem diem mortis meæ. 3 Sume arma tua, pharetram, et arcum, et egredere foras, cumque venatu aliquid apprehenderis, 4 fac mihi inde pulmentum sicut velle me nosti, et affer ut comedam ; et benedicat tibi anima mea antequam moriar. 5 Quod cum audisset Rebecca, et ille abiisset in agrum ut jussionem patris impleret, 6 dixit filio suo Jacob : Audivi patrem tuum loquentem cum Esau fratre tuo, et dicentem ei : 7 Affer mihi de venatione tua, et fac cibos ut comedam, et benedicam tibi coram Domino antequam moriar. 8 Nunc ergo, fili mi, acquiesce consiliis meis : 9 et pergens ad gregem, affer mihi duos hædos optimos, ut faciam ex eis escas patri tuo, quibus libenter vescitur ; 10 quas cum intuleris, et comederit, benedicat tibi priusquam moriatur. 11 Cui ille respondit : Nosti quod Esau frater meus homo pilosus sit, et ego lenis ; 12 si attrectaverit me pater meus, et senserit, timeo ne putet me sibi voluisse illudere, et inducam super me maledictionem pro benedictione. 13 Ad quem mater : In me sit, ait, ista maledictio, fili mi ; tantum audi vocem meam, et pergens affer quæ dixi. 14 Abiit, et attulit, deditque matri. Paravit illa cibos, sicut velle noverat patrem illius. 15 Et vestibus Esau valde bonis, quas apud se habebat domi, induit eum ; 16 pelliculasque hædorum circumdedit manibus, et colli nuda protexit. 17 Deditque pulmentum, et panes, quos coxerat, tradidit. 18 Quibus illatis, dixit : Pater mi. At ille respondit : Audio. Quis es tu, fili mi? 19 Dixitque Jacob : Ego sum primogenitus tuus Esau ; feci sicut præcepisti mihi ; surge, sede, et comede de venatione mea, ut benedicat mihi anima tua. 20 Rursumque Isaac ad filium suum : Quomodo, inquit, tam cito invenire potuisti, fili mi? Qui respondit : Voluntas Dei fuit ut cito occurreret mihi quod volebam. 21 Dixitque Isaac : Accede huc, ut tangam te, fili mi, et probem utrum tu sis filius meus Esau, an non. 22 Accessit ille ad

---

35] Inf. XXVII, 46.

patrem, et palpato eo, dixit Isaac : Vox quidem, vox Jacob est; sed
manus, manus sunt Esau. 23 Et non cognovit eum, quia pilosæ manus
similitudinem majoris expresserant. Benedicens ergo illi, 24 ait : Tu es
filius meus Esau? Respondit : Ego sum. 25 At ille : Affer mihi, inquit,
cibos de venatione tua, fili mi, ut benedicat tibi anima mea. Quos cum
oblatos comedisset, obtulit ei etiam vinum; quo hausto, 26 dixit ad eum :
Accede ad me, et da mihi osculum, fili mi. 27 Accessit, et osculatus est
eum. Statimque ut sensit vestimentorum illius fragrantiam, benedicens
illi, ait : Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.
28 Det tibi Deus de rore cæli, et de pinguedine terræ, abundantiam fru-
menti et vini; 29 et serviant tibi populi, et adorent te tribus; esto
dominus fratrum tuorum, et incurventur ante te filii matris tuæ; qui
maledixerit tibi, sit ille maledictus; et qui benedixerit tibi, benedictio-
nibus repleatur.

30 Vix Isaac sermonem impleverat; et egresso Jacob foras, venit Esau, Benedicitur Esau.
31 coctosque de venatione cibos intulit patri, dicens : Surge, pater mi,
et comede de venatione filii tui, ut benedicat mihi anima tua. 32 Dixitque
illi Isaac : Quis enim es tu? Qui respondit : Ego sum filius tuus primo-
genitus Esau. 33 Expavit Isaac stupore vehementi; et ultra quam credi
potest, admirans, ait : Quis igitur ille est qui dudum captam venationem
attulit mihi, et comedi ex omnibus priusquam tu venires? benedixique
ei, et erit benedictus. 34 Auditis Esau sermonibus patris, irrugiit clamore
magno; et consternatus, ait : Benedic etiam et mihi, pater mi. 35 Qui
ait : Venit germanus tuus fraudulenter, et accepit benedictionem tuam.
36 At ille subjunxit : Juste vocatum est nomen ejus Jacob; supplantavit
enim me en altera vice; primogenita mea ante tulit, et nunc secundo
surripuit benedictionem meam. Rursumque ad patrem : Numquid non
reservasti, ait, et mihi benedictionem? 37 Respondit Isaac : Dominum
tuum illum constitui, et omnes fratres ejus servituti illius subjugavi;
frumento et vino stabilivi eum, et tibi post hæc, fili mi, ultra quid
faciam? 38 Cui Esau : Num unam, inquit, tantum benedictionem habes,
pater? mihi quoque obsecro ut benedicas. Cumque ejulatu magno fleret,
39 motus Isaac, dixit ad eum : In pinguedine terræ, et in rore cæli
desuper erit benedictio tua. 40 Vives in gladio, et fratri tuo servies;
tempusque veniet, cum excutias et solvas jugum ejus de cervicibus tuis.

41 Oderat ergo semper Esau Jacob pro benedictione qua benedixerat Jacob,
ei pater; dixitque in corde suo : Venient dies luctus patris mei, et occi- timens iram Esau,
dam Jacob fratrem meum. 42 Nuntiata sunt hæc Rebeccæ; quæ mittens proficiscitur
et vocans Jacob filium suum, dixit ad eum : Ecce Esau frater tuus mi- in Haran.
natur ut occidat te. 43 Nunc ergo, fili mi, audi vocem meam, et consur-
gens fuge ad Laban fratrem meum in Haran; 44 habitabisque cum eo
dies paucos, donec requiescat furor fratris tui, 45 et cesset indignatio
ejus, obliviscaturque eorum quæ fecisti in eum; postea mittam, et addu-
cam te inde huc; cur utroque orbabor filio in uno die? 46 Dixitque Re-
becca ad Isaac : Tædet me vitæ meæ propter filias Heth; si acceperit
Jacob uxorem de stirpe hujus terræ, nolo vivere.

CAP. XXVIII. — 1 Vocavit itaque Isaac Jacob, et benedixit eum,
præcepitque ei dicens : Noli accipere conjugem de genere Chanaan;
2 sed vade, et proficiscere in Mesopotamiam Syriæ, ad domum Bathuel
patris matris tuæ, et accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi
tui. 3 Deus autem omnipotens benedicat tibi, et crescere te faciat, atque
multiplicet, ut sis in turbas populorum; 4 et det tibi benedictiones
Abrahæ, et semini tuo post te, ut possideas terram peregrinationis tuæ,
quam pollicitus est avo tuo. 5 Cumque dimisisset eum Isaac, profectus

36] Sup. XXV, 34. — 39] Hebr. XI, 20. — 41] Abd. 10. — 46] Sup. XXVI, 35. — 5] Os. XII, 12.

venit in Mesopotamiam Syriæ ad Laban filium Bathuel syri, fratrem Rebeccæ matris suæ.

Esau tertiam ducit uxorem.

[6] Videns autem Esau quod benedixisset pater suus Jacob, et misisset eum in Mesopotamiam Syriæ, ut inde uxorem duceret, et quod post benedictionem præcepisset ei, dicens : Non accipies uxorem de filiabus Chanaan ; [7] quodque obediens Jacob parentibus suis isset in Syriam ; [8] probans quoque quod non libenter aspiceret filias Chanaan pater suus, [9] ivit ad Ismaelem, et duxit uxorem, absque iis quas prius habebat, Maheleth filiam Ismael filii Abraham, sororem Nabaioth.

SECTIO II. — VITÆ ISAAC STADIUM SECUNDUM

§ I. — *Jacob in Mesopotamia.*

Visio scalæ in Bethel.

[10] Igitur egressus Jacob de Bersabee, pergebat Haran. [11] Cumque venisset ad quemdam locum, et vellet in eo requiescere post solis occubitum, tulit de lapidibus qui jacebant, et supponens capiti suo, dormivit in eodem loco. [12] Viditque in somnis scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens cælum ; angelos quoque Dei ascendentes et descendentes per eam ; [13] et Dominum innixum scalæ dicentem sibi : Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, et Deus Isaac ; terram, in qua dormis, tibi dabo et semini tuo. [14] Eritque semen tuum quasi pulvis terræ ; dilataberis ad Occidentem, et Orientem, et Septentrionem, et Meridiem ; et benedicentur in te, et in semine tuo, cunctæ tribus terræ. [15] Et ero custos tuus quocumque perrexeris, et reducam te in terram hanc ; nec dimittam nisi complevero universa quæ dixi. [16] Cumque evigilasset Jacob de somno, ait : Vere Dominus est in loco isto, et ego nesciebam. [17] Pavensque, Quam terribilis est, inquit, locus iste ! non est hic aliud nisi domus Dei, et porta cæli. [18] Surgens ergo Jacob mane, tulit lapidem quem supposuerat capiti suo, et erexit in titulum, fundens oleum desuper. [19] Appellavitque nomen urbis Bethel, quæ prius Luza vocabatur. [20] Vovit etiam votum, dicens : Si fuerit Deus mecum, et custodierit me in via, per quam ego ambulo, et dederit mihi panem ad vescendum, et vestimentum ad induendum, [21] reversusque fuero prospere ad domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum, [22] et lapis iste, quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei ; cunctorumque quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.

Jacobi adventus in Haran,

CAP. XXIX. — [1] Profectus ergo Jacob venit in terram orientalem. [2] Et vidit puteum in agro, tres quoque greges ovium accubantes juxta eum ; nam ex illo adaquabantur pecora, et os ejus grandi lapide claudebatur. [3] Morisque erat ut cunctis ovibus congregatis devolverent lapidem, et refectis gregibus rursum super os putei ponerent. [4] Dixitque ad pastores : Fratres, unde estis ? Qui responderunt : De Haran. [5] Quos interrogans, Numquid, ait, nostis Laban filium Nachor ? Dixerunt : Novimus. [6] Sanusne est ? inquit. Valet, inquiunt ; et ecce Rachel filia ejus venit cum grege suo. [7] Dixitque Jacob : Adhuc multum diei superest, nec est tempus ut reducantur ad caulas greges ; date ante potum ovibus, et sic eas ad pastum reducite. [8] Qui responderunt : Non possumus, donec omnia pecora congregentur, et amoveamus lapidem de ore putei, ut adaquemus greges. [9] Adhuc loquebantur, et ecce Rachel veniebat cum ovibus patris sui ; nam gregem ipsa pascebat. [10] Quam cum vidisset Jacob, et sciret consobrinam suam, ovesque Laban avunculi sui, amovit lapidem quo puteus claudebatur. [11] Et adaquato grege, osculatus est eam ; et elevata voce flevit, [12] et indicavit ei quod frater esset patris sui, et filius

---

13] Inf. XXXV, 1 et XLVIII, 3. — 14] Deut. XII, 20 et XIX, 8. Sup. XXVI, 4. — 18] Inf. XXXI, 13.

Rebeccæ; at illa festinans nuntiavit patri suo. [13] Qui, cum audisset ve-
nisse Jacob filium sororis suæ, cucurrit obviam ei; complexusque eum,
et in oscula ruens, duxit in domum suam. Auditis autem causis itineris,
[14] respondit : Os meum es, et caro mea. Et postquam impleti sunt dies
mensis unius, [15] dixit ei : Num quia frater meus es, gratis servies mihi?
dic quid mercedis accipias.

[16] Habebat vero duas filias : nomen majoris Lia, minor vero appella- et matrimonium duplex.
batur Rachel; [17] sed Lia lippis erat oculis; Rachel decora facie, et ve-
nusto aspectu. [18] Quam diligens Jacob, ait : Serviam tibi pro Rachel, filia
tua minore, septem annis. [19] Respondit Laban : Melius est ut tibi eam
dem quam alteri viro; mane apud me. [20] Servivit ergo Jacob pro Rachel
septem annis; et videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.
[21] Dixitque ad Laban : Da mihi uxorem meam; quia jam tempus imple-
tum est, ut ingrediar ad illam. [22] Qui, vocatis multis amicorum turbis
ad convivium, fecit nuptias. [23] Et vespere Liam filiam suam introduxit
ad eum, [24] dans ancillam filiæ, Zelpham nomine. Ad quam cum ex more
Jacob fuisset ingressus, facto mane vidit Liam; [25] et dixit ad socerum
suum : Quid est quod facere voluisti? nonne pro Rachel servivi tibi?
quare imposuisti mihi? [26] Respondit Laban : Non est in loco nostro con-
suetudinis, ut minores ante tradamus ad nuptias. [27] Imple hebdomadam
dierum hujus copulæ, et hanc quoque dabo tibi pro opere quo serviturus
es mihi septem annis aliis. [28] Acquievit placito, et hebdomada transacta,
Rachel duxit uxorem, [29] cui pater servam Balam tradiderat. [30] Tan-
demque potitus optatis nuptiis, amorem sequentis priori prætulit, ser-
viens apud eum septem annis aliis.

[31] Videns autem Dominus quod despiceret Liam, aperuit vulvam ejus, Illi undecim filii et filia nascuntur : Ruben, Simeon, Levi, Juda,
sorore sterili permanente. [32] Quæ conceptum genuit filium, vocavitque
nomen ejus Ruben, dicens : Vidit Dominus humilitatem meam, nunc
amabit me vir meus. [33] Rursumque concepit et peperit filium, et ait :
Quoniam audivit me Dominus haberi contemptui, dedit etiam istum
mihi; vocavitque nomen ejus Simeon. [34] Concepitque tertio, et genuit
alium filium, dixitque : Nunc quoque copulabitur mihi maritus meus, eo
quod pepererim ei tres filios; et idcirco appellavit nomen ejus Levi.
[35] Quarto concepit, et peperit filium, et ait : Modo confitebor Domino;
et ob hoc vocavit eum, Judam; cessavitque parere.

Cap. XXX. — [1] Cernens autem Rachel quod infecunda esset, invidit Dan, Nephthali,
sorori suæ, et ait marito suo : Da mihi liberos, alioquin moriar. [2] Cui
iratus respondit Jacob : Num pro Deo ego sum, qui privavit te fructu
ventris tui? [3] At illa : Habeo, inquit, famulam Balam; ingredere ad
illam, ut pariat super genua mea, et habeam ex illa filios. [4] Deditque
illi Balam in conjugium; quæ, [5] ingresso ad se viro, concepit, et peperit
filium. [6] Dixitque Rachel : Judicavit mihi Dominus, et exaudivit vocem
meam, dans mihi filium, et idcirco appellavit nomen ejus Dan. [7] Rur-
sumque Bala concipiens peperit alterum, [8] pro quo ait Rachel : Compa-
ravit me Deus cum sorore mea, et invalui; vocavitque eum Nephthali.

[9] Sentiens Lia quod parere desiisset, Zelpham ancillam suam marito Gad, Aser,
tradidit. [10] Qua post conceptum edente filium, [11] dixit : Feliciter! et
idciro vocavit nomen ejus Gad. [12] Peperit quoque Zelpha alterum.
[13] Dixitque Lia : Hoc pro beatitudine mea; beatam quippe me dicent
mulieres. Propterea appellavit eum Aser.

[14] Egressus autem Ruben tempore messis triticeæ in agrum, reperit Issachar, Zabulon, Dina,
mandragoras, quas matri Liæ detulit. Dixitque Rachel : Da mihi partem
de mandragoris filii tui. [15] Illa respondit : Parumne tibi videtur, quod
præripueris maritum mihi, nisi etiam mandragoras filii mei tuleris. Ait
Rachel : Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filii tui. [16] Redeun-

---

35] Matth. I, 2.

tique ad vesperam Jacob de agro, egressa est in occursum ejus Lia, et, Ad me, inquit, intrabis, quia mercede conduxi te pro mandragoris filii mei. Dormivitque cum ea nocte illa. [17] Et exaudivit Deus preces ejus; concepitque et peperit filium quintum; [18] et ait : Dedit Deus mercedem mihi, quia dedi ancillam meam viro meo; appellavitque nomen ejus Issachar. [19] Rursum Lia concipiens, peperit sextum filium, [20] et ait : Dotavit me Deus dote bona; etiam hac vice mecum erit maritus meus, eo quod genuerim ei sex filios; et idcirco appellavit nomen ejus Zabulon. [21] Post quem peperit filiam, nomine Dinam.

Joseph.

[22] Recordatus quoque Dominus Rachelis, exaudivit eam, et aperuit vulvam ejus. [23] Quæ concepit et peperit filium, dicens : Abstulit Deus opprobrium meum; [24] et vocavit nomen ejus Joseph, dicens : Addat mihi Dominus filium alterum.

Jacob de mercede sua cum Laban paciscitur.

[25] Nato autem Joseph, dixit Jacob socero suo : Dimitte me ut revertar in patriam, et ad terram meam. [26] Da mihi uxores, et liberos meos, pro quibus servivi tibi, ut abeam; tu nosti servitutem qua servivi tibi. [27] Ait illi Laban : Inveniam gratiam in conspectu tuo; experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te. [28] Constitue mercedem tuam quam dem tibi. [29] At ille respondit : Tu nosti quomodo serv erim tibi, et quanta in manibus meis fuerit possessio tua; [30] modicum habuisti antequam venirem ad te, et nunc dives effectus es, benedixitque tibi Dominus ad introitum meum. Justum est igitur ut aliquando provideam etiam domui meæ. [31] Dixitque Laban : Quid tibi dabo? At ille ait : Nihil volo; sed si feceris quod postulo, iterum pascam, et custodiam pecora tua. [32] Gyra omnes greges tuos, et separa cunctas oves varias, et sparso vellere; et quodcumque furvum, et maculosum, variumque fuerit, tam in ovibus quam in capris, erit merces mea. [33] Respondebitque mihi cras justitia mea, quando placiti tempus advenerit coram te; et omnia quæ non fuerint varia, et maculosa, et furva, tam in ovibus quam in capris, furti me arguent. [34] Dixitque Laban : Gratum habeo quod petis. [35] Et separavit in die illa capras, et oves, et hircos, et arietes, varios atque maculosos; cunctum autem gregem unicolorem, id est, albi et nigri velleris, tradidit in manu filiorum suorum. [36] Et posuit spatium itineris trium dierum inter se et generum, qui pascebat reliquos greges ejus.

Mire ditatur Jacob.

[37] Tollens ergo Jacob virgas populeas virides, et amygdalinas, et ex platanis, ex parte decorticavit eas; detractisque corticibus, in his quæ spoliata fuerant, candor apparuit; illa vero quæ integra fuerant, viridia permanserunt; atque in hunc modum color effectus est varius. [38] Posuitque eas in canalibus, ubi effundebatur aqua, ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, et in aspectu earum conciperent. [39] Factumque est ut in ipso calore coitus oves intuerentur virgas, et parerent maculosa, et varia, et diverso colore respersa. [40] Divisitque gregem Jacob, et posuit virgas in canalibus ante oculos arietum; erant autem alba et nigra quæque, Laban; cetera vero, Jacob, separatis inter se gregibus. [41] Igitur quando primo tempore ascendebantur oves, ponebat Jacob virgas in canalibus aquarum ante oculos arietum et ovium, ut in earum contemplatione conciperent; [42] quando vero serotina admissura erat, et conceptus extremus, non ponebat eas. Factaque sunt ea quæ erant serotina, Laban, et quæ primi temporis, Jacob. [43] Ditatusque est homo ultra modum, et habuit greges multos, ancillas et servos, camelos et asinos.

§ II. — *Jacob recedit ab Haran.*

Discedendi consilium.

CAP. XXXI. — [1] Postquam autem audivit verba filiorum Laban dicentium : Tulit Jacob omnia quæ fuerunt patris nostri, et de illius facultate ditatus, factus est inclytus; [2] animadvertit quoque faciem Laban, quod non esset erga se sicut heri et nudiustertius, [3] maxime dicente sibi

Domino : Revertere in terram patrum tuorum, et ad generationem tuam,
eroque tecum ; [4] misit, et vocavit Rachel et Liam in agrum, ubi pascebat
greges ; [5] dixitque eis : Video faciem patris vestri, quod non sit erga
me sicut heri et nudiustertius ; Deus autem patris mei fuit mecum ; [6] et
ipsæ nostis quod totis viribus meis servierim patri vestro. [7] Sed et pater
vester circumvenit me, et mutavit mercedem meam decem vicibus ; et
tamen non dimisit eum Deus ut noceret mihi. [8] Si quando dixit : Variæ
erunt mercedes tuæ, pariebant omnes oves varios fetus ; quando vero e
contrario ait : Alba quæque accipies pro mercede, omnes greges alba
pepererunt. [9] Tulitque Deus substantiam patris vestri, et dedit mihi.
[10] Postquam enim conceptus ovium tempus advenerat, levavi oculos
meos, et vidi in somnis ascendentes mares super feminas, varios et ma-
culosos, et diversorum colorum. [11] Dixitque angelus Dei ad me in somnis :
Jacob ! Et ego respondi : Adsum. [12] Qui ait : Leva oculos tuos, et vide
universos masculos ascendentes super feminas, varios, maculosos, atque
respersos. Vidi enim omnia quæ fecit tibi Laban. [13] Ego sum Deus Be-
thel, ubi unxisti lapidem, et votum vovisti mihi. Nunc ergo surge, et
egredere de terra hac, revertens in terram nativitatis tuæ. [14] Responde-
runtque Rachel et Lia : Numquid habemus residui quidquam in faculta-
tibus et hereditate domus patris nostri? [15] Nonne quasi alienas reputavit
nos, et vendidit, comeditque pretium nostrum ? [16] Sed Deus tulit opes
patris nostri, et eas tradidit nobis, ac filiis nostris ; unde omnia quæ
præcepit tibi Deus, fac.

[17] Surrexit itaque Jacob, et impositis liberis ac conjugibus suis super Ipsemet discessus.
camelos, abiit. [18] Tulitque omnem substantiam suam, et greges, et quid-
quid in Mesopotamia acquisierat, pergens ad Isaac patrem suum in ter-
ram Chanaan.

[19] Eo tempore ierat Laban ad tondendas oves, et Rachel furata est Laban insequitur Jacob.
idola patris sui. [20] Noluitque Jacob confiteri socero suo quod fugeret.
[21] Cumque abiisset tam ipse quam omnia quæ juris sui erant, et amne
transmisso pergeret contra montem Galaad, [22] nuntiatum est Laban die
tertio quod fugeret Jacob. [23] Qui, assumptis fratribus suis, persecutus
est eum diebus septem ; et comprehendit eum in monte Galaad. [24] Vi-
ditque in somnis dicentem sibi Deum : Cave ne quidquam aspere lo-
quaris contra Jacob.

[25] Jamque Jacob extenderat in monte tabernaculum ; cumque ille con- Fœdus inter Jacob et Laban.
secutus fuisset eum cum fratribus suis, in eodem monte Galaad fixit
tentorium. [26] Et dixit ad Jacob : Quare ita egisti, ut clam me abigeres
filias meas quasi captivas gladio ? [27] Cur ignorante me fugere voluisti,
nec indicare mihi, ut prosequerer te cum gaudio, et canticis, et tym-
panis, et citharis ? [28] Non es passus ut oscularer filios meos et filias ;
stulte operatus es ; et nunc quidem [29] valet manus mea reddere tibi
malum ; sed Deus patris vestri heri dixit mihi : Cave ne loquaris contra
Jacob quidquam durius. [30] Esto, ad tuos ire cupiebas, et desiderio erat
tibi domus patris tui ; cur furatus es deos meos ? [31] Respondit Jacob :
Quod inscio te profectus sum, timui ne violenter auferres filias tuas.
[32] Quod autem furti me arguis, apud quemcumque inveneris deos tuos,
necetur coram fratribus nostris. Scrutare quidquid tuorum apud me
inveneris, et aufer. Hæc dicens, ignorabat quod Rachel furata esset
idola. [33] Ingressus itaque Laban tabernaculum Jacob et Liæ, et utriusque
famulæ, non invenit. Cumque intrasset tentorium Rachelis, [34] illa festi-
nans abscondit idola subter stramenta cameli, et sedit desuper ; scrutan-
tique omne tentorium, et nihil invenienti, [35] ait : Ne irascatur dominus
meus, quod coram te assurgere nequeo, quia juxta consuetudinem femi-
narum nunc accidit mihi. Sic delusa sollicitudo quærentis est. [36] Tu-

13] Sup. XXVIII, 18. — 29] Inf. XLVIII, 16.

mensque Jacob, cum jurgio ait : Quam ob culpam meam, et ob quod peccatum meum sic exarsisti post me, [37] et scrutatus es omnem supellectilem meam? Quid invenisti de cuncta substantia domus tuæ? Pone hic coram fratribus meis et fratribus tuis, et judicent inter me et te. [38] Idcirco viginti annis fui tecum? Oves tuæ et capræ steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi; [39] nec captum a bestia ostendi tibi, ego damnum omne reddebam; quidquid furto peribat, a me exigebas. [40] Die noctuque æstu urebar, et gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis. [41] Sicque per viginti annos in domo tua servivi tibi, quatuordecim pro filiabus, et sex pro gregibus tuis; immutasti quoque mercedem meam decem vicibus. [42] Nisi Deus patris mei Abraham, et timor Isaac, affuisset mihi, forsitan modo nudum me dimisisses; afflictionem meam et laborem manuum mearum respexit Deus, et arguit te heri. [43] Respondit ei Laban : Filiæ meæ et filii, et greges tui, et omnia quæ cernis, mea sunt; quid possum facere filiis et nepotibus meis? [44] Veni ergo, et ineamus fœdus, ut sit in testimonium inter me et te. [45] Tulit itaque Jacob lapidem, et erexit illum in titulum, [46] dixitque fratribus suis : Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comederuntque super eum. [47] Quem vocavit Laban Tumulum testis; et Jacob, Acervum testimonii, uterque juxta proprietatem linguæ suæ. [48] Dixitque Laban : Tumulus iste erit testis inter me et te hodie, et idcirco appellatum est nomen ejus Galaad, id est, Tumulus testis. [49] Intueatur et judicet Dominus inter nos quando recesserimus a nobis. [50] Si afflixeris filias meas, et si introduxeris alias uxores super eas, nullus sermonis nostri testis est absque Deo, qui præsens respicit. [51] Dixitque rursus ad Jacob : En tumulus hic, et lapis quem erexi inter me et te, [52] testis erit; tumulus, inquam, iste et lapis sint in testimonium, si aut ego transiero illum pergens ad te, aut tu præterieris, malum mihi cogitans. [53] Deus Abraham, et Deus Nachor, judicet inter nos, Deus patris eorum. Juravit ergo Jacob per timorem patris sui Isaac; [54] immolatisque victimis in monte, vocavit fratres suos ut ederent panem. Qui cum comedissent, manserunt ibi. [55] Laban vero de nocte consurgens, osculatus est filios et filias suas, et benedixit illis; reversusque est in locum suum.

§ III. — *Jacob redux in Chanaan.*

Jacob nuntios et munera mittit ad Esau.

CAP. XXXII. — [1] Jacob quoque abiit itinere quo cœperat, fueruntque ei obviam angeli Dei. [2] Quos cum vidisset, ait : Castra Dei sunt hæc; et appellavit nomen loci illius Mahanaim, id est, Castra. [3] Misit autem et nuntios ante se ad Esau fratrem suum in terram Seir, in regionem Edom; [4] præcepitque eis, dicens : Sic loquimini domino meo Esau : Hæc dicit frater tuus Jacob : Apud Laban peregrinatus sum, et fui usque in præsentem diem. [5] Habeo boves, et asinos, et oves, et servos, et ancillas; mittoque nunc legationem ad dominum meum, ut inveniam gratiam in conspectu tuo. [6] Reversique sunt nuntii ad Jacob, dicentes : Venimus ad Esau fratrem tuum, et ecce properat tibi in occursum cum quadringentis viris. [7] Timuit Jacob valde, et perterritus divisit populum qui secum erat, greges quoque et oves et boves, et camelos, in duas turmas, [8] dicens : Si venerit Esau ad unam turmam, et percusserit eam, alia turma, quæ reliqua est, salvabitur. [9] Dixitque Jacob : Deus patris mei Abraham, et Deus patris mei Isaac, Domine qui dixisti mihi : Revertere in terram tuam, et in locum nativitatis tuæ, et benefaciam tibi, [10] minor sum cunctis miserationibus tuis, et veritate tua quam explevisti servo tuo. In baculo meo transivi Jordanem istum, et nunc cum duabus

1] Inf. XLVIII, 16.

turmis regredior. 11 Erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eum
timeo; ne forte veniens percutiat matrem cum filiis. 12 Tu locutus es
quod benefaceres mihi, et dilatares semen meum sicut arenam maris,
quæ præ multitudine numerari non potest. 13 Cumque dormisset ibi nocte
illa, separavit de his quæ habebat, munera Esau fratri suo : 14 capras
ducentas, hircos viginti, oves ducentas, et arietes viginti ; 15 camelos fetas
cum pullis suis triginta, vaccas quadraginta, et tauros viginti, asinas
viginti, et pullos earum decem. 16 Et misit per manus servorum suorum
singulos seorsum greges, dixitque pueris suis : Antecedite me, et sit spa-
tium inter gregem et gregem. 17 Et præcepit priori, dicens : Si obvium
habueris fratrem meum Esau, et interrogaverit te, Cujus es? aut, Quo
vadis? aut, Cujus sunt ista quæ sequeris? 18 respondebis : Servi tui
Jacob, munera misit domino meo Esau ; ipse quoque post nos venit.
19 Similiter dedit mandata secundo, et tertio, et cunctis qui sequebantur
greges, dicens : Iisdem verbis loquimini ad Esau, cum inveneritis eum.
20 Et addetis : Ipse quoque servus tuus Jacob iter nostrum insequitur ;
dixit enim : Placabo illum muneribus quæ præcedunt, et postea videbo
illum, forsitan propitiabitur mihi. 21 Præcesserunt itaque munera ante
eum ; ipse vero mansit nocte illa in castris.
22 Cumque mature surrexisset, tulit duas uxores suas, et totidem fa- Luctat cum angelo.
mulas, cum undecim filiis, et transivit vadum Jaboc. 23 Traductisque
omnibus quæ ad se pertinebant, 24 mansit solus ; et ecce vir luctabatur
cum eo usque mane. 25 Qui cum videret quod eum superare non posset,
tetigit nervum femoris ejus, et statim emarcuit. 26 Dixitque ad eum :
Dimitte me, jam enim ascendit aurora. Respondit : Non dimittam te,
nisi benedixeris mihi. 27 Ait ergo : Quod nomen est tibi? Respondit :
Jacob. 28 At ille, Nequaquam, inquit, Jacob appellabitur nomen tuum, sed
Israel ; quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra ho-
mines prævalebis! 29 Interrogavit eum Jacob : Dic mihi, quo appellaris
nomine? Respondit : Cur quæris nomen meum? Et benedixit ei in eodem
loco. 30 Vocavitque Jacob nomen loci illius Phanuel, dicens : Vidi Deum
facie ad faciem, et salva facta est anima mea. 31 Ortusque est ei statim
sol, postquam transgressus est Phanuel ; ipse vero claudicabat pede.
32 Quam ob causam non comedunt nervum filii Israel, qui emarcuit in
femore Jacob, usque in præsentem diem, eo quod tetigerit nervum fe-
moris ejus, et obstupuerit.
Cap. XXXIII. — 1 Elevans autem Jacob oculos suos, vidit venientem Benigne ab Esau suscipitur.
Esau, et cum eo quadringentos viros ; divisitque filios Liæ et Rachel,
ambarumque famularum, 2 et posuit utramque ancillam, et liberos
earum, in principio ; Liam vero, et filios ejus, in secundo loco ; Rachel
autem et Joseph novissimos. 3 Et ipse progrediens adoravit pronus in
terram septies, donec appropinquaret frater ejus. 4 Currens itaque Esau
obviam fratri suo, amplexatus est eum ; stringensque collum ejus, et
osculans flevit. 5 Levatisque oculis, vidit mulieres et parvulos earum,
et ait : Quid sibi volunt isti? et si ad te pertinent? Respondit : Parvuli
sunt, quos donavit mihi Deus servo tuo. 6 Et appropinquantes ancillæ et
filii earum, incurvati sunt. 7 Accessit quoque Lia cum pueris suis, et cum
similiter adorassent, extremi Joseph et Rachel adoraverunt. 8 Dixitque
Esau : Quænam sunt istæ turmæ quas obviam habui? Respondit : Ut
invenirem gratiam coram domino meo. 9 At ille ait : Habeo plurima,
frater mi, sint tua tibi. 10 Dixitque Jacob : Noli ita, obsecro ; sed si in-
veni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manibus meis ; sic enim
vidi faciem tuam, quasi viderim vultum Dei ; esto mihi propitius, 11 et
suscipe benedictionem quam attuli tibi, et quam donavit mihi Deus tri-
buens omnia. Vix fratre compellente, suscipiens, 12 ait : Gradiamur simul,
eroque socius itineris tui. 13 Dixitque Jacob : Nosti, domine mi, quod
parvulos habeam teneros, et oves et boves fetas, mecum, quas si plus in

ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges. 14 Præcedat
dominus meus ante servum suum, et ego sequar paulatim vestigia ejus,
sicut videro parvulos meos posse, donec veniam ad dominum meum in
Seir. 15 Respondit Esau : Oro te, ut de populo qui mecum est, saltem
socii remaneant viæ tuæ. Non est, inquit, necesse ; hoc uno tantum in-
digeo, ut inveniam gratiam in conspectu tuo, domine mi. 16 Reversus est
itaque illo die Esau itinere quo venerat in Seir ; 17 et Jacob venit in So-
coth, ubi ædificata domo et fixis tentoriis, appellavit nomen loci illius
Socoth, id est, tabernacula.

Jacob habitat juxta Salem.

18 Transivitque in Salem, urbem Sichimorum, quæ est in terra Cha-
naan, postquam reversus est de Mesopotamia Syriæ, et habitavit juxta
oppidum. 19 Emitque partem agri in qua fixerat tabernacula, a filiis Hemor
patris Sichem, centum agnis. 20 Et erecto ibi altari, invocavit super illud
fortissimum Deum Israel.

Dina, vim passa, dire vindicatur a fratribus.

CAP. XXXIV. — 1 Egressa est autem Dina filia Liæ, ut videret mu-
lieres regionis illius. 2 Quam cum vidisset Sichem filius Hemor hevæi,
princeps terræ illius, adamavit eam, et rapuit, et dormivit cum illa, vi
opprimens virginem. 3 Et conglutinata est anima ejus cum ea, tristemque
delinivit blanditiis. 4 Et pergens ad Hemor patrem suum : Accipe, inquit,
mihi puellam hanc conjugem. 5 Quod cum audisset Jacob, absentibus
filiis, et in pastu pecorum occupatis, siluit donec redirent. 6 Egresso autem
Hemor patre Sichem ut loqueretur ad Jacob, 7 ecce filii ejus veniebant
de agro ; auditoque quod acciderat, irati sunt valde, eo quod fœdam rem
operatus esset in Israel, et, violata filia Jacob, rem illicitam perpetrasset.
8 Locutus est itaque Hemor ad eos : Sichem filii mei adhæsit anima filiæ
vestræ ; date eam illi uxorem, 9 et jungamus vicissim connubia ; filias
vestras tradite nobis, et filias nostras accipite, 10 et habitate nobiscum ;
terra in potestate vestra est : exercete, negotiamini, et possidete eam.
11 Sed et Sichem ad patrem et ad fratres ejus ait : Inveniam gratiam
coram vobis, et quæcumque statueritis, dabo. 12 Augete dotem, et mu-
nera postulate, et libenter tribuam quod petieritis ; tantum date mihi
puellam hanc uxorem. 13 Responderunt filii Jacob Sichem et patri ejus in
dolo, sævientes ob stuprum sororis : 14 Non possumus facere quod petitis,
nec dare sororem nostram homini incircumciso ; quod illicitum et nefa-
rium est apud nos. 15 Sed in hoc valebimus fœderari, si volueritis esse
similes nostri, et circumcidatur in vobis omne masculini sexus ; 16 tunc
dabimus et accipiemus mutuo filias vestras ac nostras, et habitabimus
vobiscum, erimusque unus populus. 17 Si autem circumcidi nolueritis, tol-
lemus filiam nostram, et recedemus. 18 Placuit oblatio eorum Hemor, et
Sichem filio ejus ; 19 nec distulit adolescens quin statim quod petebatur
expleret ; amabat enim puellam valde, et ipse erat inclytus in omni domo
patris sui. 20 Ingressique portam urbis, locuti sunt ad populum : 21 Viri
isti pacifici sunt, et volunt habitare nobiscum ; negotientur in terra, et
exerceant eam, quæ spatiosa et lata cultoribus indiget ; filias eorum
accipiemus uxores, et nostras illis dabimus. 22 Unum est, quo differtur
tantum bonum : si circumcidamus masculos nostros, ritum gentis imi-
tantes ; 23 et substantia eorum, et pecora, et cuncta quæ possident, nostra
erunt ; tantum in hoc acquiescamus, et habitantes simul, unum efficiemus
populum. 24 Assensique sunt omnes, circumcisis cunctis maribus. 25 Et
ecce, die tertio, quando gravissimus vulnerum dolor est, arreptis, duo
filii Jacob, Simeon et Levi fratres Dinæ, gladiis, ingressi sunt urbem
confidenter ; interfectisque omnibus masculis, 26 Hemor et Sichem pariter
necaverunt, tollentes Dinam de domo Sichem sororem suam. 27 Quibus
egressis, irruerunt super occisos ceteri filii Jacob, et depopulati sunt
urbem in ultionem stupri ; 28 oves eorum, et armenta, et asinos, cunctaque

25] Inf. XLIX, 6.

vastantes quæ in domibus et in agris erant; 29 parvulos quoque eorum et uxores duxerunt captivas. 30 Quibus patratis audacter, Jacob dixit ad Simeon et Levi : Turbastis me, et odiosum fecistis me Chananæis et Pherezæis habitatoribus terræ hujus. Nos pauci sumus; illi congregati percutient me, et delebor ego, et domus mea. 31 Responderunt : Numquid ut scorto abuti debuere sorore nostra?

Nova revelatio Domini in Bethel.

Cap. XXXV. — 1 Interea locutus est Deus ad Jacob : Surge, et ascende Bethel, et habita ibi, facque altare Deo, qui apparuit tibi quando fugiebas Esau fratrem tuum. 2 Jacob vero, convocata omni domo sua, ait : Abjicite deos alienos qui in medio vestri sunt, et mundamini, ac mutate vestimenta vestra. 3 Surgite, et ascendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo, qui exaudivit me in die tribulationis meæ, et socius fuit itineris mei. 4 Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos habebant, et inaures quæ erant in auribus eorum; at ille infodit ea subter terebinthum, quæ est post urbem Sichem. 5 Cumque profecti essent, terror Dei invasit omnes per circuitum civitates, et non sunt ausi persequi recedentes. 6 Venit igitur Jacob Luzam, quæ est in terra Chanaan, cognomento Bethel; ipse et omnis populus cum eo. 7 Ædificavitque ibi altare, et appellavit nomen loci illius, Domus Dei; ibi enim apparuit ei Deus cum fugeret fratrem suum. 8 Eodem tempore mortua est Debora nutrix Rebeccæ, et sepulta est ad radices Bethel subter quercum; vocatumque est nomen loci illius, Quercus fletus. 9 Apparuit autem iterum Deus Jacob postquam reversus est de Mesopotamia Syriæ, benedixitque ei, 10 dicens : Non vocaberis ultra Jacob, sed Israel erit nomen tuum. Et appellavit eum Israel, 11 dixitque ei : Ego Deus omnipotens; cresce, et multiplicare; gentes et populi nationum ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur. 12 Terramque quam dedi Abraham et Isaac, dabo tibi et semini tuo post te. 13 Et recessit ab eo. 14 Ille vero erexit titulum lapideum in loco quo locutus fuerat ei Deus, libans super eum libamina, et effundens oleum, 15 vocansque nomen loci illius, Bethel.

Nascitur Benjamin, moritur Rachel.

16 Egressus autem inde, venit verno tempore ad terram quæ ducit Ephratam, in qua cum parturiret Rachel, 17 ob difficultatem partus periclitari cœpit. Dixitque ei obstetrix : Noli timere, quia et hunc habebis filium. 18 Egrediente autem anima præ dolore, et imminente jam morte, vocavit nomen filii sui Benoni, id est, filius doloris mei; pater vero appellavit eum Benjamin, id est, filius dextræ. 19 Mortua est ergo Rachel, et sepulta est in via quæ ducit Ephratam, hæc est Bethlehem. 20 Erexitque Jacob titulum super sepulcrum ejus; hic est titulus monumenti Rachel, usque in præsentem diem.

Scelus Ruben. Enumeratio filiorum Jacob.

21 Egressus inde, fixit tabernaculum trans Turrem gregis. 22 Cumque habitaret in illa regione, abiit Ruben, et dormivit cum Bala concubina patris sui; quod illum minime latuit. Erant autem filii Jacob duodecim. 23 Filii Liæ : primogenitus Ruben, et Simeon, et Levi, et Judas, et Issachar, et Zabulon. 24 Filii Rachel : Joseph et Benjamin. 25 Filii Balæ ancillæ Rachelis : Dan et Nephthali. 26 Filii Zelphæ ancillæ Liæ : Gad et Aser. Hi sunt filii Jacob, qui nati sunt ei in Mesopotamia Syriæ.

Isaac moritur.

27 Venit etiam ad Isaac patrem suum in Mambre, civitatem Arbee, hæc est Hebron; in qua peregrinatus est Abraham et Isaac. 28 Et completi sunt dies Isaac centum octoginta annorum. 29 Consumptusque ætate mortuus est, et appositus est populo suo senex et plenus dierum; et sepelierunt eum Esau et Jacob filii sui.

1] Sup. XXVIII, 13. — 7] Sup. XXVIII, 18. — 10] Sup. XXXII, 28. — 20] Inf. XLVIII, 7. — 22] Inf. XLIX, 4.

LIBER IX

GENERATIONES ESAU

Titulus.

Esau initia in Chanaan et in Seir.

CAP. XXXVI. — 1 Hæ sunt autem generationes Esau, ipse est Edom.
2 Esau accepit uxores de filiabus Chanaan : Ada filiam Elon hethæi, et
Oolibama filiam Anæ filiæ Sebeon hevæi ; 3 Basemath quoque filiam
Ismael sororem Nabaioth. 4 Peperit autem Ada Eliphaz ; Basemath
genuit Rahuel ; 5 Oolibama genuit Jehus, et Ihelon, et Core. Hi filii Esau
qui nati sunt ei in terra Chanaan. 6 Tulit autem Esau uxores suas et filios
et filias, et omnem animam domus suæ, et substantiam, et pecora, et
cuncta quæ habere poterat in terra Chanaan ; et abiit in alteram regio-
nem, recessitque a fratre suo Jacob. 7 Divites enim erant valde, et simul
habitare non poterant ; nec sustinebat eos terra peregrinationis eorum
præ multitudine gregum. 8 Habitavitque Esau in monte Seir, ipse est
Edom.

Ipsius filii et nepotes describuntur.

9 Hæ autem sunt generationes Esau patris Edom in monte Seir, 10 et
hæc nomina filiorum ejus : Eliphaz filius Ada uxoris Esau ; Rahuel quoque
filius Basemath uxoris ejus. 11 Fueruntque Eliphaz filii : Theman, Omar,
Sepho, et Gatham, et Cenez. 12 Erat autem Thamna, concubina Eliphaz
filii Esau ; quæ peperit ei Amalech. Hi sunt filii Ada uxoris Esau. 13 Filii
autem Rahuel : Nahath et Zara, Samma et Meza. Hi filii Basemath uxoris
Esau. 14 Isti quoque erant filii Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon, uxoris
Esau, quos genuit ei : Jehus, et Ihelon, et Core.

Duces ex Esau orti.

15 Hi duces filiorum Esau : Filii Eliphaz primogeniti Esau : dux Theman,
dux Omar, dux Sepho, dux Cenez, 16 dux Core, dux Gatham, dux Ama-
lech. Hi filii Eliphaz in terra Edom, et hi filii Ada. 17 Hi quoque filii
Rahuel filii Esau : dux Nahath, dux Zara, dux Samma, dux Meza. Hi
autem duces Rahuel in terra Edom ; isti filii Basemath uxoris Esau.
18 Hi autem filii Oolibama uxoris Esau : dux Jehus, dux Ihelon, dux
Core. Hi duces Oolibama filiæ Anæ uxoris Esau. 19 Isti sunt filii Esau, et
hi duces eorum ; ipse est Edom.

Filii Seir Horræi.

20 Isti sunt filii Seir horræi, habitatores terræ : Lotan, et Sobal, et
Sebeon, et Ana, 21 et Dison, et Eser, et Disan. Hi duces horræi, filii
Seir, in terra Edom. 22 Facti sunt autem filii Lotan : Hori et Heman ;
erat autem soror Lotan, Thamna. 23 Et isti filii Sobal : Alvan, et Manahat,
et Ebal, et Sepho, et Onam. 24 Et hi filii Sebeon : Aia et Ana. Iste est Ana
qui invenit aquas calidas in solitudine, cum pasceret asinos Sebeon patris
sui ; 25 habuitque filium Dison, et filiam Oolibama. 26 Et isti filii Dison :
Hamdam, et Eseban, et Jethram, et Charan. 27 Hi quoque filii Eser :
Balaan, et Zavan, et Acan. 28 Habuit autem filios Disan : Hus et Aram.
29 Hi duces Horræorum : dux Lotan, dux Sobal, dux Sebeon, dux Ana,
30 dux Dison, dux Eser, dux Disan. Isti duces Horræorum qui imperaverunt
in terra Seir.

Reges Idumæi.

31 Reges autem qui regnaverunt in terra Edom antequam haberent
regem filii Israel, fuerunt hi : 32 Bela filius Beor, nomenque urbis ejus
Denaba. 33 Mortuus est autem Bela, et regnavit pro eo Jobab filius Zaræ
de Bosra. 34 Cumque mortuus esset Jobab, regnavit pro eo Husam de terra
Themanorum. 35 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo Adad filius Badad,
qui percussit Madian in regione Moab ; et nomen urbis ejus Avith.
36 Cumque mortuus esset Adad, regnavit pro eo Semla de Masreca. 37 Hoc
quoque mortuo, regnavit pro eo Saul de fluvio Rohoboth. 38 Cumque et

4] I Par. I, 35. — 7] Sup. XIII, 6. — 8] Jos. XXIV, 4. — 10] I Par. I, 35. — 20] I Par. I, 38.

hic obiisset, successit in regnum Balanan filius Achobor. 39 Isto quoque
mortuo, regnavit pro eo Adar, nomenque urbis ejus Phau; et appella-
batur uxor ejus Meetabel, filia Matred filiæ Mezaab.
40 Hæc ergo nomina ducum Esau, in cognationibus, et locis, et voca- Sedes ducum Esau.
bulis suis : dux Thamna, dux Alva, dux Jetheth, 41 dux Oolibama, dux
Ela, dux Phinon, 42 dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar, 43 dux Mag-
diel, dux Hiram; hi duces Edom habitantes in terra imperii sui; ipse
est Esau pater Idumæorum.

LIBER X

GENERATIONES JACOB

SECTIO I. — HISTORIÆ JOSEPH INITIA

§ I. — *Joseph venditur a fratribus.*

CAP. XXXVII. — 1 Habitavit autem Jacob in terra Chanaan, in qua Titulus.
pater suus peregrinatus est. 2 Et hæ sunt generationes ejus.
Joseph cum sedecim esset annorum, pascebat gregem cum fratribus Invidia fratrum in Joseph.
suis adhuc puer; et erat cum filiis Balæ et Zelphæ uxorum patris sui;
accusavitque fratres suos apud patrem crimine pessimo. 3 Israel autem
diligebat Joseph super omnes filios suos, eo quod in senectute genuisset
eum; fecitque ei tunicam polymitam. 4 Videntes autem fratres ejus quod
a patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quid-
quam pacifice loqui. 5 Accidit quoque ut visum somnium referret fra-
tribus suis; quæ causa majoris odii seminarium fuit. 6 Dixitque ad eos :
Audite somnium meum quod vidi. 7 Putabam nos ligare manipulos in
agro, et quasi consurgere manipulum meum, et stare, vestrosque mani-
pulos circumstantes adorare manipulum meum. 8 Responderunt fratres
ejus : Numquid rex noster eris? aut subjiciemur ditioni tuæ? Hæc ergo
causa somniorum atque sermonum, invidiæ et odii fomitem ministravit.
9 Aliud quoque vidit somnium, quod narrans fratribus, ait : Vidi per so-
mnium, quasi solem, et lunam, et stellas undecim adorare me. 10 Quod cum
patri suo et fratribus retulisset, increpavit eum pater suus, et dixit : Quid
sibi vult hoc somnium quod vidisti? num ego, et mater tua, et fratres tui
adorabimus te super terram? 11 Invidebant ei igitur fratres sui; pater vero
rem tacitus considerabat.
12 Cumque fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in Joseph in Dothain.
Sichem, 13 dixit ad eum Israel : Fratres tui pascunt oves in Sichimis;
veni, mittam te ad eos. Quo respondente, 14 Præsto sum, ait ei : Vade,
et vide si cuncta prospera sint erga fratres tuos, et pecora; et renuntia
mihi quid agatur. Missus de valle Hebron, venit in Sichem; 15 invenitque
eum vir errantem in agro, et interrogavit quid quæreret. 16 At ille respon-
dit : Fratres meos quæro; indica mihi ubi pascant greges. 17 Dixitque ei
vir : Recesserunt de loco isto; audivi autem eos dicentes : Eamus in Do-
thain. Perrexit ergo Joseph post fratres suos, et invenit eos in Dothain.
18 Qui cum vidissent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitave-
runt illum occidere; 19 et mutuo loquebantur : Ecce somniator venit;
20 venite, occidamus eum, et mittamus in cisternam veterem, dicemus-
que : Fera pessima devoravit eum; et tunc apparebit quid illi prosint
somnia sua. 21 Audiens autem hoc Ruben, nitebatur liberare eum de ma-

21] Inf. XLII, 22. — 28] Sap. X, 13.

nibus eorum, et dicebat : 22 Non interficiatis animam ejus, nec effundatis
sanguinem ; sed projicite eum in cisternam hanc, quæ est in solitudine,
manusque vestras servate innoxias. Hoc autem dicebat, volens eripere
eum de manibus eorum, et reddere patri suo. 23 Confestim igitur ut per-
venit ad fratres suos, nudaverunt eum tunica talari et polymita ; 24 mise-
runtque eum in cisternam veterem, quæ non habebat aquam.

Venditur Ismaelitis et Putiphari.

25 Et sedentes ut comederent panem, viderunt Ismaelitas viatores venire
de Galaad, et camelos eorum, portantes aromata, et resinam, et stacten,
in Ægyptum. 26 Dixit ergo Judas fratribus suis : Quid nobis prodest si
occiderimus fratrem nostrum, et celaverimus sanguinem ipsius? 27 Melius
est ut venundetur Ismaelitis, et manus nostræ non polluantur ; frater
enim et caro nostra est. Acquieverunt fratres sermonibus illius. 28 Et præ-
tereuntibus Madianitis negotiatoribus, extrahentes eum de cisterna, ven-
diderunt eum Ismaelitis, viginti argenteis ; qui duxerunt eum in Ægyptum.
29 Reversusque Ruben ad cisternam, non invenit puerum, 30 et scissis
vestibus pergens ad fratres suos, ait : Puer non comparet, et ego quo
ibo? 31 Tulerunt autem tunicam ejus, et in sanguine hædi, quem occide-
rant, tinxerunt ; 32 mittentes qui ferrent ad patrem, et dicerent : Hanc
invenimus ; vide utrum tunica filii tui sit, an non. 33 Quam cum agnovisset
pater, ait : Tunica filii mei est ; fera pessima comedit eum, bestia devo-
ravit Joseph. 34 Scissisque vestibus, indutus est cilicio, lugens filium suum
multo tempore. 35 Congregatis autem cunctis liberis ejus ut lenirent dolo-
rem patris, noluit consolationem accipere, sed ait : Descendam ad filium
meum lugens in infernum. Et illo perseverante in fletu, 36 Madianitæ
vendiderunt Joseph in Ægypto Putiphari, eunucho Pharaonis, magistro
militum.

§ II. — *Judæ posteritas.*

Filii Judæ : 1° ex uxore Chananæa ;

CAP. XXXVIII. — 1 Eodem tempore descendens Judas a fratribus
suis, divertit ad virum Odollamitem, nomine Hiram. 2 Viditque ibi filiam
hominis chananæi, vocabulo Sue, et accepta uxore, ingressus est ad eam.
3 Quæ concepit, et peperit filium, et vocavit nomen ejus Her. 4 Rursum-
que concepto fetu, natum filium vocavit Onan. 5 Tertium quoque peperit,
quem appellavit Sela ; quo nato, parere ultra cessavit. 6 Dedit autem
Judas uxorem primogenito suo Her, nomine Thamar. 7 Fuit quoque Her
primogenitus Judæ, nequam in conspectu Domini ; et ab eo occisus est.
8 Dixit ergo Judas ad Onan filium suum : Ingredere ad uxorem fratris
tui, et sociare illi, ut suscites semen fratri tuo. 9 Ille sciens non sibi nasci
filios, introiens ad uxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne
liberi fratris nomine nascerentur. 10 Et idcirco percussit eum Dominus,
quod rem detestabilem faceret. 11 Quamobrem dixit Judas Thamar nurui
suæ : Esto vidua in domo patris tui, donec crescat Sela filius meus ;
timebat enim ne et ipse moreretur, sicut fratres ejus. Quæ abiit, et habi-
tavit in domo patris sui.

2° de Thamar.

12 Evolutis autem multis diebus, mortua est filia Sue uxor Judæ ; qui
post luctum consolatione suscepta, ascendebat ad tonsores ovium suarum,
ipse et Hiras opilio gregis Odollamites, in Thamnas. 13 Nuntiatumque est
Thamar, quod socer illius ascenderet in Thamnas ad tondendas oves ;
14 quæ, depositis viduitatis vestibus, assumpsit theristrum, et mutato
habitu, sedit in bivio itineris, quod ducit Thamnam ; eo quod crevisset
Sela, et non eum accepisset maritum. 15 Quam cum vidisset Judas, suspi-
catus est esse meretricem ; operuerat enim vultum suum, ne agnosce-
retur. 16 Ingrediensque ad eam, ait : Dimitte me ut coeam tecum ; nescie-
bat enim quod nurus sua esset. Qua respondente : Quid dabis mihi ut

---

2] I Par. II, 3. — 4] Num. XXVI, 19. — 7] Num. XXVI, 19.

fruaris concubitu meo? [17] dixit : Mittam tibi hædum de gregibus. Rursumque illa dicente : Patiar quod vis, si dederis mihi arrhabonem, donec mittas quod polliceris; [18] ait Judas : Quid tibi vis pro arrhabone dari? Respondit : Annulum tuum, et armillam, et baculum quem manu tenes. Ad unum igitur coitum mulier concepit, [19] et surgens abiit ; depositoque habitu quem sumpserat, induta est viduitatis vestibus. [20] Misit autem Judas hædum per pastorem suum Odollamitem, ut reciperet pignus quod dederat mulieri. Qui cum non invenisset eam, [21] interrogavit homines loci illius : Ubi est mulier quæ sedebat in bivio? Respondentibus cunctis : Non fuit in loco isto meretrix; [22] reversus est ad Judam, et dixit ei : Non inveni eam ; sed et homines loci illius dixerunt mihi, nunquam sedisse ibi scortum. [23] Ait Judas : Habeat sibi; certe mendacii arguere nos non potest; ego misi hædum quem promiseram, et tu non invenisti eam. [24] Ecce autem post tres menses nuntiaverunt Judæ, dicentes : Fornicata est Thamar nurus tua, et videtur uterus illius intumescere. Dixitque Judas : Producite eam ut comburatur. [25] Quæ cum duceretur ad pœnam, misit ad socerum suum, dicens : De viro, cujus hæc sunt, concepi ; cognosce cujus sit annulus, et armilla, et baculus. [26] Qui, agnitis muneribus, ait : Justior me est, quia non tradidi eam Sela filio meo. Attamen ultra non cognovit eam. [27] Instante autem partu, apparuerunt gemini in utero; atque in ipsa effusione infantium, unus protulit manum, in qua obstetrix ligavit coccinum, dicens : [28] Iste egredietur prior. [29] Illo vero retrahente manum, egressus est alter; dixitque mulier : Quare divisa est propter te maceria? Et ob hanc causam vocavit nomen ejus Phares. [30] Postea egressus est frater ejus, in cujus manu erat coccinum ; quem appellavit Zara.

§ III. — *Joseph apud Putiphar.*

Joseph servus Putiphar.

Cap. XXXIX. — [1] Igitur Joseph ductus est in Ægyptum, emitque eum Putiphar eunuchus Pharaonis, princeps exercitus, vir Ægyptius, de manu Ismaelitarum, a quibus perductus erat. [2] Fuitque Dominus cum eo, et erat vir in cunctis prospere agens, habitavitque in domo domini sui, [3] qui optime noverat Dominum esse cum eo, et omnia, quæ gereret, ab eo dirigi in manu illius. [4] Invenitque Joseph gratiam coram domino suo, et ministrabat ei, a quo præpositus omnibus, gubernabat creditam sibi domum, et universa quæ ei tradita fuerant; [5] benedixitque Dominus domui Ægyptii propter Joseph, et multiplicavit tam in ædibus quam in agris cunctam ejus substantiam ; [6] nec quidquam aliud noverat, nisi panem quo vescebatur.

Ipsius miranda puritas.

Erat autem Joseph pulchra facie, et decorus aspectu. [7] Post multos itaque dies injecit domina sua oculos suos in Joseph, et ait : Dormi mecum. [8] Qui nequaquam acquiescens operi nefario, dixit ad eam : Ecce dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua; [9] nec quidquam est quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ uxor ejus es; quomodo ergo possum hoc malum facere, et peccare in Deum meum? [10] Hujuscemodi verbis per singulos dies, et mulier molesta erat adolescenti, et ille recusabat stuprum. [11] Accidit autem quadam die, ut intraret Joseph domum, et operis quippiam absque arbitris faceret; [12] et illa, apprehensa lacinia vestimenti ejus, diceret : Dormi mecum. Qui relicto in manu ejus pallio fugit, et egressus est foras. [13] Cumque vidisset mulier vestem in manibus suis, et se esse contemptam, [14] vocavit ad se homines domus suæ, et ait ad eos : En introduxit virum hebræum, ut illuderet nobis; ingressus est ad me, ut coiret mecum ; cumque ego succlamassem, [15] et audisset vocem meam, reliquit pallium

---

27] Matth. I, 3. — 30] I Par. II, 4.

quod tenebam, et fugit foras. 16 In argumentum ergo fidei retentum pal-
lium ostendit marito revertenti domum, 17 et ait : Ingressus est ad me
servus hebræus, quem adduxisti ut illuderet mihi; 18 cumque audisset me
clamare, reliquit pallium quod tenebam, et fugit foras. 19 His auditis
dominus, et nimium credulus verbis conjugis, iratus est valde; 20 tra-
diditque Joseph in carcerem, ubi vincti regis custodiebantur. Et erat ibi
clausus.

§ IV. — *Joseph in carcere.*

Conciliat sibi carceris præfectum.

21 Fuit autem Dominus cum Joseph, et misertus illius dedit ei gratiam
in conspectu principis carceris; 22 qui tradidit in manu illius universos
vinctos qui in custodia tenebantur; et quidquid fiebat, sub ipso erat. 23 Nec
noverat aliquid, cunctis ei creditis; Dominus enim erat cum illo, et omnia
opera ejus dirigebat.

Interpretatur somnia eunuchorum Pharaonis.

CAP. XL. — 1 His ita gestis, accidit ut peccarent duo eunuchi, pin-
cerna regis Ægypti, et pistor, domino suo. 2 Iratusque contra eos Pharao
(nam alter pincernis præerat, alter pistoribus), 3 misit eos in carcerem
principis militum, in quo erat vinctus et Joseph. 4 At custos carceris tra-
didit eos Joseph, qui et ministrabat eis. Aliquantulum temporis fluxerat,
et illi in custodia tenebantur. 5 Videruntque ambo somnium nocte una
juxta interpretationem congruam sibi; 6 ad quos cum introisset Joseph
mane, et vidisset eos tristes, 7 sciscitatus est eos dicens : Cur tristior est
hodie solito facies vestra? 8 Qui responderunt : Somnium vidimus, et non
est qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos Joseph : Numquid non Dei
est interpretatio? Referte mihi quid videritis. 9 Narravit prior, præpositus
pincernarum, somnium suum : Videbam coram me vitem, 10 in qua erant
tres propagines, crescere paulatim in gemmas, et post flores uvas matu-
rescere; 11 calicemque Pharaonis in manu mea : tuli ergo uvas, et expressi
in calicem quem tenebam, et tradidi poculum Pharaoni. 12 Respondit
Joseph : Hæc est interpretatio somnii. Tres propagines, tres adhuc dies
sunt, 13 post quos recordabitur Pharao ministerii tui, et restituet te in gra-
dum pristinum; dabisque ei calicem juxta officium tuum, sicut ante
facere consueveras. 14 Tantum memento mei, cum bene tibi fuerit, et
facias mecum misericordiam, ut suggeras Pharaoni ut educat me de isto
carcere, 15 quia furto sublatus sum de terra Hebræorum, et hic innocens
in lacum missus sum. 16 Videns pistorum magister quod prudenter so-
mnium dissolvisset, ait : Et ego vidi somnium, quod tria canistra farinæ
haberem super caput meum; 17 et in uno canistro quod erat excelsius,
portare me omnes cibos qui fiunt arte pistoria, avesque comedere ex eo.
18 Respondit Joseph : Hæc est interpretatio somnii. Tria canistra, tres
adhuc dies sunt, 19 post quos auferet Pharao caput tuum, ac suspendet te
in cruce, et lacerabunt volucres carnes tuas.

20 Exinde dies tertius natalitius Pharaonis erat; qui faciens grande con-
vivium pueris suis, recordatus est inter epulas magistri pincernarum, et
pistorum principis; 21 restituitque alterum in locum suum, ut porrigeret
ei poculum; 22 alterum suspendit in patibulo, ut conjectoris veritas pro-
baretur. 23 Et tamen succedentibus prosperis, præpositus pincernarum
oblitus est interpretis sui.

§ V. — *Joseph Ægypto præficitur.*

Somnia Pharaonis.

CAP. XLI. — 1 Post duos annos vidit Pharao somnium. Putabat se
stare super fluvium, 2 de quo ascendebant septem boves, pulchræ et crassæ
nimis, et pascebantur in locis palustribus; 3 aliæ quoque septem emerge-

20] Ps. CIV, 18.

bant de flumine, fœdæ confectæque macie; et pascebantur in ipsa amnis
ripa, in locis virentibus. 4 Devoraveruntque eas, quarum mira species et
habitudo corporum erat. Expergefactus Pharao, 5 rursum dormivit, et
vidit alterum somnium. Septem spicæ pullulabant in culmo uno, plenæ
atque formosæ. 6 Aliæ quoque totidem spicæ tenues et percussæ uredine
oriebantur, 7 devorantes omnem priorum pulchritudinem. Evigilans Pharao
post quietem, 8 et facto mane, pavore perterritus, misit ad omnes con-
jectores Ægypti, cunctosque sapientes, et accersitis narravit somnium;
nec erat qui interpretaretur.
9 Tunc demum reminiscens pincernarum magister, ait : Confiteor pec- Joseph
catum meum. 10 Iratus rex servis suis, me et magistrum pistorum retrudi coram Pharaone.
jussit in carcerem principis militum, 11 ubi una nocte uterque vidimus
somnium præsagum futurorum. 12 Erat ibi puer hebræus, ejusdem ducis
militum famulus; cui narrantes somnia, 13 audivimus quidquid postea rei
probavit eventus; ego enim redditus sum officio meo, et ille suspensus
est in cruce. 14 Protinus ad regis imperium eductum de carcere Joseph
totonderunt, ac veste mutata, obtulerunt ei. 15 Cui ille ait : Vidi somnia,
nec est qui edisserat; quæ audivi te sapientissime conjicere. 16 Respondit
Joseph : Absque me Deus respondebit prospera Pharaoni. 17 Narravit ergo
Pharao quod viderat : Putabam me stare super ripam fluminis, 18 et se-
ptem boves de amne conscendere, pulchras nimis, et obesis carnibus, quæ
in pastu paludis virecta carpebant. 19 Et ecce, has sequebantur aliæ
septem boves in tantum deformes et macilentæ, ut nunquam tales in
terra Ægypti viderim; 20 quæ, devoratis et consumptis prioribus, 21 nul-
lum saturitatis dedere vestigium; sed simili macie et squalore torpebant.
Evigilans, rursus sopore depressus, 22 vidi somnium. Septem spicæ pul-
lulabant in culmo uno plenæ atque pulcherrimæ. 23 Aliæ quoque septem
tenues et percussæ uredine, oriebantur e stipula; 24 quæ priorum pulchri-
tudinem devoraverunt. Narravi conjectoribus somnium, et nemo est qui
edisserat. 25 Respondit Joseph : Somnium regis unum est : quæ facturus
est Deus, ostendit Pharaoni. 26 Septem boves pulchræ, et septem spicæ
plenæ, septem ubertatis anni sunt; eamdemque vim somnii comprehen-
dunt. 27 Septem quoque boves tenues atque macilentæ, quæ ascenderunt
post eas, et septem spicæ tenues, et vento urente percussæ, septem anni
venturæ sunt famis, 28 qui hoc ordine complebuntur. 29 Ecce septem anni
venient fertilitatis magnæ in universa terra Ægypti, 30 quos sequentur
septem anni alii tantæ sterilitatis, ut oblivioni tradatur cuncta retro
abundantia; consumptura est enim fames omnem terram, 31 et ubertatis
magnitudinem perditura est inopiæ magnitudo. 32 Quod autem vidisti
secundo ad eamdem rem pertinens somnium, firmitatis indicium est,
eo quod fiat sermo Dei, et velocius impleatur. 33 Nunc ergo provideat rex
virum sapientem et industrium, et præficiat eum terræ Ægypti; 34 qui
constituat præpositos per cunctas regiones, et quintam partem fructuum
per septem annos fertilitatis, 35 qui jam nunc futuri sunt, congreget in
horrea; et omne frumentum sub Pharaonis potestate condatur, serveturque
in urbibus. 36 Et præparetur futuræ septem annorum fami, quæ oppres-
sura est Ægyptum, et non consumetur terra inopia.
37 Placuit Pharaoni consilium et cunctis ministris ejus; 38 locutusque Ægypto
est ad eos : Num invenire poterimus talem virum, qui spiritu Dei plenus præficitur.
sit? 39 Dixit ergo ad Joseph : Quia ostendit tibi Deus omnia quæ locutus
es, numquid sapientiorem et consimilem tui invenire potero? 40 Tu eris
super domum meam, et ad tui oris imperium cunctus populus obediet;
uno tantum regni solio te præcedam. 41 Dixitque rursus Pharao ad Joseph:
Ecce, constitui te super universam terram Ægypti. 42 Tulitque annulum
de manu sua, et dedit eum in manu ejus; vestivitque eum stola byssina,

40] Ps. CIV, 21. I Mach. II, 53. Act. VII, 10.

et collo torquem auream circumposuit. 43 Fecitque eum ascendere super currum suum secundum, clamante præcone, ut omnes coram eo genu flecterent, et præpositum esse scirent universæ terræ Ægypti. 44 Dixit quoque rex ad Joseph : Ego sum Pharao; absque tuo imperio non movebit quisquam manum aut pedem in omni terra Ægypti. 45 Vertitque nomen ejus, et vocavit eum lingua ægyptiaca, Salvatorem mundi. Deditque illi uxorem Aseneth filiam Putiphare sacerdotis Heliopoleos. Egressus est itaque Joseph ad terram Ægypti 46 (triginta autem annorum erat quando stetit in conspectu regis Pharaonis), et circuivit omnes regiones Ægypti.

Fertilitas septem annorum.

47 Venitque fertilitas septem annorum ; et in manipulos redactæ segetes congregatæ sunt in horrea Ægypti. 48 Omnis etiam frugum abundantia in singulis urbibus condita est. 49 Tantaque fuit abundantia tritici, ut arenæ maris coæquaretur, et copia mensuram excederet.

Filii Joseph.

50 Nati sunt autem Joseph filii duo antequam veniret fames, quos peperit ei Aseneth, filia Putiphare sacerdotis Heliopoleos. 51 Vocavitque nomen primogeniti, Manasses, dicens : Oblivisci me fecit Deus omnium laborum meorum, et domus patris mei. 52 Nomen quoque secundi appellavit Ephraim, dicens : Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ.

Prævalet fames.

53 Igitur transactis septem ubertatis annis, qui fuerant in Ægypto, 54 cœperunt venire septem anni inopiæ, quos prædixerat Joseph, et in universo orbe fames prævaluit; in cuncta autem terra Ægypti panis erat. 55 Qua esuriente, clamavit populus ad Pharaonem, alimenta petens. Quibus ille respondit : Ite ad Joseph, et quidquid ipse vobis dixerit, facite. 56 Crescebat autem quotidie fames in omni terra ; aperuitque Joseph universa horrea, et vendebat Ægyptiis; nam et illos oppresserat fames. 57 Omnesque provinciæ veniebant in Ægyptum, ut emerent escas, et malum inopiæ temperarent.

SECTIO II. — JOSEPH CUM FRATRIBUS SUIS IN ÆGYPTO

§ I. — *Primum iter fratrum Joseph.*

Jacob mittit filios suos in Ægyptum.

CAP. XLII. — 1 Audiens autem Jacob quod alimenta venderentur in Ægypto, dixit filiis suis : Quare negligitis? 2 Audivi quod triticum venundetur in Ægypto; descendite, et emite nobis necessaria, ut possimus vivere, et non consumamur inopia. 3 Descendentes igitur fratres Joseph decem, ut emerent frumenta in Ægypto, 4 Benjamin domi retento a Jacob, qui dixerat fratribus ejus : Ne forte in itinere quidquam patiatur mali, 5 ingressi sunt terram Ægypti cum aliis qui pergebant ad emendum. Erat autem fames in terra Chanaan.

Josephi cum fratribus congressus.

6 Et Joseph erat princeps in terra Ægypti, atque ad ejus nutum frumenta populis vendebantur. Cumque adorassent eum fratres sui, 7 et agnovisset eos, quasi ad alienos durius loquebatur, interrogans eos : Unde venistis? Qui responderunt : De terra Chanaan, ut emamus victui necessaria. 8 Et tamen fratres ipse cognoscens, non est cognitus ab eis. 9 Recordatusque somniorum, quæ aliquando viderat, ait ad eos : Exploratores estis; ut videatis infirmiora terræ venistis. 10 Qui dixerunt : Non est ita, domine; sed servi tui venerunt ut emerent cibos. 11 Omnes filii unius viri sumus; pacifici venimus, nec quidquam famuli tui machinantur mali. 12 Quibus ille respondit : Aliter est; immunita terræ hujus considerare venistis. 13 At illi : Duodecim, inquiunt, servi tui, fratres sumus, filii viri unius in terra Chanaan; minimus cum patre nostro est, alter non est super. 14 Hoc est, ait, quod locutus sum : Exploratores estis. 15 Jam nunc

---

50] Inf. XLVI, 20 et XLVIII, 5.

experimentum vestri capiam : per salutem Pharaonis non egrediemini
hinc, donec veniat frater vester minimus. [16] Mittite ex vobis unum, et
adducat eum ; vos autem eritis in vinculis, donec probentur quæ dixistis
utrum vera an falsa sint ; alioquin, per salutem Pharaonis, exploratores
estis. [17] Tradidit ergo illos custodiæ tribus diebus.

[18] Die autem tertio eductis de carcere, ait : Facite quæ dixi, et vivetis ; Simeone
Deum enim timeo. [19] Si pacifici estis, frater vester unus ligetur in car- in vinculis
cere ; vos autem abite, et ferte frumenta quæ emistis, in domos vestras ; relicto,
[20] et fratrem vestrum minimum ad me adducite, ut possim vestros pro-
bare sermones, et non moriamini. Fecerunt ut dixerat, [21] et locuti sunt
ad invicem : Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum,
videntes angustiam animæ illius, dum deprecaretur nos, et non audivi-
mus ; idcirco venit super nos ista tribulatio. [22] E quibus unus Ruben, ait :
Numquid non dixi vobis : Nolite peccare in puerum ; et non audistis me ?
en sanguis ejus exquiritur. [23] Nesciebant autem quod intelligeret Joseph,
eo quod per interpretem loqueretur ad eos. [24] Avertitque se parumper, et
flevit, et reversus locutus est ad eos. [25] Tollensque Simeon, et ligans illis
præsentibus, jussit ministris ut implerent eorum saccos tritico, et repo-
nerent pecunias singulorum in sacculis suis, datis supra cibariis in viam ;
qui fecerunt ita.

[26] At illi portantes frumenta in asinis suis, profecti sunt. [27] Apertoque ceteri
unus sacco, ut daret jumento pabulum in diversorio, contemplatus pecu- redeunt ad
niam in ore sacculi, [28] dixit fratribus suis : Reddita est mihi pecunia ; en patrem.
habetur in sacco. Et obstupefacti turbatique, mutuo dixerunt : Quidnam
est hoc quod fecit nobis Deus ? [29] Veneruntque ad Jacob patrem suum in
terram Chanaan, et narraverunt ei omnia quæ accidissent sibi, dicentes :
[30] Locutus est nobis dominus terræ dure, et putavit nos exploratores esse
provinciæ. [31] Cui respondimus : Pacifici sumus, nec ullas molimur insi-
dias. [32] Duodecim fratres uno patre geniti sumus ; unus non est super,
minimus cum patre nostro est in terra Chanaan. [33] Qui ait nobis : Sic
probabo quod pacifici sitis : fratrem vestrum unum dimittite apud me, et
cibaria domibus vestris necessaria sumite, et abite, [34] fratremque vestrum
minimum adducite ad me, ut sciam quod non sitis exploratores, et istum,
qui tenetur in vinculis, recipere possitis ; ac deinceps quæ vultis, emendi
habeatis licentiam. [35] His dictis, cum frumenta effunderent, singuli repe-
rerunt in ore saccorum ligatas pecunias ; exterritisque simul omnibus,
[36] dixit pater Jacob : Absque liberis me esse fecistis ; Joseph non est
super, Simeon tenetur in vinculis, et Benjamin auferetis ; in me hæc
omnia mala reciderunt. [37] Cui respondit Ruben : Duos filios meos inter-
fice, si non reduxero illum tibi ; trade illum in manu mea, et ego eum
tibi restituam. [38] At ille : Non descendet, inquit, filius meus vobiscum ;
frater ejus mortuus est, et ipse solus remansit ; si quid ei adversi acci-
derit in terra ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad
inferos.

§ II. — *Iter secundum fratrum Joseph in Ægyptum.*

Cap. XLIII. — [1] Interim fames omnem terram vehementer premebat ; Jacobo re-
[2] consumptisque cibis quos ex Ægypto detulerant, dixit Jacob ad filios luctante, se-
suos : Revertimini, et emite nobis pauxillum escarum. [3] Respondit Judas : cum ducunt Beniamin.
Denuntiavit nobis vir ille sub attestatione jurisjurandi, dicens : Non
videbitis faciem meam, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis
vobiscum. [4] Si ergo vis eum mittere nobiscum, pergemus pariter, et
ememus tibi necessaria ; [5] sin autem non vis, non ibimus ; vir enim, ut
sæpe diximus, denuntiavit nobis, dicens : Non videbitis faciem meam

20] Inf. XLIII, 5. — 22] Sup. XXXVII, 22. — 5] Sup. XLII, 20.

absque fratre vestro minimo. 6 Dixit eis Israel : In meam hoc fecistis miseriam, ut indicaretis ei et alium habere vos fratrem. 7 At illi responderunt : Interrogavit nos homo per ordinem nostram progeniem ; si pater viveret, si haberemus fratrem, et nos respondimus ei consequenter juxta id quod fuerat sciscitatus ; numquid scire poteramus quod dicturus esset : Adducite fratrem vestrum vobiscum ? 8 Judas quoque dixit patri suo : Mitte puerum mecum, ut proficiscamur, et possimus vivere, ne moriamur nos et parvuli nostri. 9 Ego suscipio puerum ; de manu mea require illum. Nisi reduxero, et reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore. 10 Si non intercessisset dilatio, jam vice altera venissemus. 11 Igitur Israel pater eorum dixit ad eos : Si sic necesse est, facite quod vultis ; sumite de optimis terræ fructibus in vasis vestris, et deferte viro munera, modicum resinæ, et mellis, et storacis, stactes, et terebinthi, et amygdalarum. 12 Pecuniam quoque duplicem ferte vobiscum, et illam, quam invenistis in sacculis, reportate, ne forte errore factum sit ; 13 sed et fratrem vestrum tollite, et ite ad virum. 14 Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem ; et remittat vobiscum fratrem vestrum quem tenet, et hunc Benjamin ; ego autem quasi orbatus absque liberis ero. 15 Tulerunt ergo viri munera, et pecuniam duplicem, et Benjamin ; descenderuntque in Ægyptum, et steterunt coram Joseph.

Recipiuntur a dispensatore domus Joseph ;

16 Quos cum ille vidisset, et Benjamin simul, præcepit dispensatori domus suæ, dicens : Introduc viros domum, et occide victimas, et instrue convivium, quoniam mecum sunt comesturi meridie. 17 Fecit ille quod sibi fuerat imperatum, et introduxit viros domum. 18 Ibique exterriti, dixerunt mutuo : Propter pecuniam, quam retulimus prius in saccis nostris, introducti sumus, ut devolvat in nos calumniam, et violenter subjiciat servituti, et nos, et asinos nostros. 19 Quamobrem in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem domus, 20 locuti sunt : Oramus, domine, ut audias nos. Jam ante descendimus ut emeremus escas, 21 quibus emptis, cum venissemus ad diversorium, aperuimus saccos nostros, et invenimus pecuniam in ore saccorum ; quam nunc eodem pondere reportavimus. 22 Sed et aliud attulimus argentum, ut emamus quæ nobis necessaria sunt ; non est in nostra conscientia quis posuerit eam in marsupiis nostris. 23 At ille respondit : Pax vobiscum, nolite timere. Deus vester, et Deus patris vestri dedit vobis thesauros in saccis vestris ; nam pecuniam, quam dedistis mihi, probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Simeon, 24 et introductis domum attulit aquam, et laverunt pedes suos, deditque pabulum asinis eorum. 25 Illi vero parabant munera, donec ingrederetur Joseph meridie ; audierant enim quod ibi comesturi essent panem.

ab ipsomet Joseph.

26 Igitur ingressus est Joseph domum suam, obtuleruntque ei munera, tenentes in manibus suis ; et adoraverunt proni in terram. 27 At ille, clementer resalutatis eis, interrogavit eos, dicens : Salvusne est pater vester senex, de quo dixeratis mihi ? Adhuc vivit ? 28 Qui responderunt : Sospes est servus tuus pater noster, adhuc vivit. Et incurvati, adoraverunt eum. 29 Attollens autem Joseph oculos, vidit Benjamin fratrem suum uterinum, et ait : Iste est frater vester parvulus, de quo dixeratis mihi ? Et rursum : Deus, inquit, misereatur tui, fili mi. 30 Festinavitque, quia commota fuerant viscera ejus super fratre suo, et erumpebant lacrymæ ; et introiens cubiculum, flevit. 31 Rursumque lota facie egressus, continuit se, et ait : Ponite panes. 32 Quibus appositis, seorsum Joseph, et seorsum fratribus, Ægyptiis quoque qui vescebantur simul, seorsum (illicitum est enim Ægyptiis comedere cum Hebræis, et profanum putant hujuscemodi convivium), 33 sederunt coram eo, primogenitus juxta primogenita sua, et minimus juxta ætatem suam. Et mirabantur nimis, 34 sumptis

---

9] Inf. XLIV, 32. — 20] Sup. XLII, 3.

partibus quas ab eo acceperant; majorque pars venit Benjamin, ita ut quinque partibus excederet. Biberuntque et inebriati sunt cum eo.

CAP. XLIV. — [1] Præcepit autem Joseph dispensatori domus suæ, dicens: Imple saccos eorum frumento, quantum possunt capere, et pone pecuniam singulorum in summitate sacci; [2] scyphum autem meum argenteum, et pretium quod dedit tritici, pone in ore sacci junioris. Factumque est ita. [3] Et orto mane, dimissi sunt cum asinis suis. [4] Jamque urbem exierant, et processerant paululum; tunc Joseph accersito dispensatore domus: Surge, inquit, et persequere viros, et apprehensis dicito: Quare reddidistis malum pro bono? [5] Scyphus, quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, et in quo augurari solet; pessimam rem fecistis. [6] Fecit ille ut jusserat. Et apprehensis per ordinem locutus est. [7] Qui responderunt: Quare sic loquitur dominus noster, ut servi tui tantum flagitii commiserint? [8] Pecuniam, quam invenimus in summitate saccorum, reportavimus ad te de terra Chanaan; et quomodo consequens est ut furati simus de domo domini tui aurum vel argentum? [9] Apud quemcumque fuerit inventum servorum tuorum quod quæris, moriatur, et nos erimus servi domini nostri. [10] Qui dixit eis: Fiat juxta vestram sententiam; apud quemcumque fuerit inventum, ipse sit servus meus, vos autem eritis innoxii. [11] Itaque festinato deponentes in terram saccos, aperuerunt singuli. [12] Quos scrutatus, incipiens a majore usque ad minimum, invenit scyphum in sacco Benjamin. [13] At illi, scissis vestibus, oneratisque rursum asinis, reversi sunt in oppidum.

Joseph fratres furti arguit.

[14] Primusque Judas cum fratribus ingressus est ad Joseph (necdum enim de loco abierat); omnesque ante eum pariter in terram corruerunt. [15] Quibus ille ait: Cur sic agere voluistis? An ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia? [16] Cui Judas: Quid respondebimus, inquit, domino meo? vel quid loquemur, aut juste poterimus obtendere? Deus invenit iniquitatem servorum tuorum; en omnes servi sumus domini mei, et nos, et apud quem inventus est scyphus. [17] Respondit Joseph: Absit a me ut sic agam. Qui furatus est scyphum, ipse sit servus meus; vos autem abite liberi ad patrem vestrum. [18] Accedens autem propius Judas, confidenter ait: Oro, domine mi, loquatur servus tuus verbum in auribus tuis, et ne irascaris famulo tuo; tu es enim, post Pharaonem, [19] dominus meus. Interrogasti prius servos tuos: Habetis patrem, aut fratrem? [20] Et nos respondimus tibi domino meo: Est nobis pater senex, et puer parvulus, qui in senectute illius natus est; cujus uterinus frater mortuus est; et ipsum solum habet mater sua, pater vero tenere diligit eum. [21] Dixistique servis tuis: Adducite eum ad me, et ponam oculos meos super illum. [22] Suggessimus domino meo: Non potest puer relinquere patrem suum; si enim illum dimiserit, morietur. [23] Et dixisti servis tuis: Nisi venerit frater vester minimus vobiscum, non videbitis amplius faciem meam. [24] Cum ergo ascendissemus ad famulum tuum patrem nostrum, narravimus ei omnia quæ locutus est dominus meus. [25] Et dixit pater noster: Revertimini, et emite nobis parum tritici. [26] Cui diximus: Ire non possumus; si frater noster minimus descenderit nobiscum, proficiscemur simul; alioquin, illo absente, non audemus videre faciem viri. [27] Ad quæ ille respondit: Vos scitis quod duos genuerit mihi uxor mea. [28] Egressus est unus, et dixistis: Bestia devoravit eum, et hucusque non comparet. [29] Si tuleritis et istum, et aliquid ei in via contigerit, deducetis canos meos cum mœrore ad inferos. [30] Igitur si intravero ad servum tuum patrem nostrum, et puer defuerit (cum anima illius ex hujus anima pendeat), [31] videritque eum non esse nobiscum, morietur, et deducent famuli tui canos ejus cum dolore ad inferos. [32] Ego proprie servus tuus sim, qui in meam hunc recepi fidem, et spopondi dicens:

Judas sese offert pro Benjamin.

19] Sup. XLII, 13. — 23] Sup. XLIII, 3-5. — 28] Sup. XXXVII, 20-33. — 32] Sup. XLIII, 9.

Nisi reduxero eum, peccati reus ero in patrem meum omni tempore.
33 Manebo itaque servus tuus pro puero in ministerio domini mei, et
puer ascendat cum fratribus suis. 34 Non enim possum redire ad patrem
meum, absente puero, ne calamitatis, quæ oppressura est patrem meum,
testis assistam.

Joseph sese manifestat, CAP. XLV. — 1 Non se poterat ultra cohibere Joseph multis coram
astantibus; unde præcepit ut egrederentur cuncti foras, et nullus inter-
esset alienus agnitioni mutuæ. 2 Elevavitque vocem cum fletu, quam
audierunt Ægyptii, omnisque domus Pharaonis. 3 Et dixit fratribus suis:
Ego sum Joseph; adhuc pater meus vivit? Non poterant respondere fra-
tres nimio terrore perterriti. 4 Ad quos ille clementer: Accedite, inquit,
ad me. Et cum accessissent prope: Ego sum, ait, Joseph, frater vester,
quem vendidistis in Ægyptum. 5 Nolite pavere, neque vobis durum esse
videatur quod vendidistis me in his regionibus; pro salute enim vestra
misit me Deus ante vos in Ægyptum. 6 Biennium est enim quod cœpit
fames esse in terra; et adhuc quinque anni restant, quibus nec arari
poterit, nec meti. 7 Præmisitque me Deus ut reservemini super terram, et
escas ad vivendum habere possitis. 8 Non vestro consilio, sed Dei volun-
tate huc missus sum, qui fecit me quasi patrem Pharaonis, et dominum
universæ domus ejus, ac principem in omni terra Ægypti. 9 Festinate, et
ascendite ad patrem meum, et dicetis ei: Hæc mandat filius tuus Joseph:
Deus fecit me dominum universæ terræ Ægypti; descende ad me, ne
moreris; 10 et habitabis in terra Gessen, erisque juxta me tu, et filii tui,
et filii filiorum tuorum, oves tuæ, et armenta tua, et universa quæ pos-
sides. 11 Ibique te pascam (adhuc enim quinque anni residui sunt famis)
ne et tu pereas, et domus tua, et omnia quæ possides. 12 En oculi vestri,
et oculi fratris mei Benjamin, vident quod os meum loquatur ad vos.
13 Nuntiate patri meo universam gloriam meam, et cuncta quæ vidistis in
Ægypto. Festinate, et adducite eum ad me. 14 Cumque amplexatus reci-
disset in collum Benjamin fratris sui, flevit, illo quoque similiter flente
super collum ejus. 15 Osculatusque est Joseph omnes fratres suos, et plo-
ravit super singulos; post quæ ausi sunt loqui ad eum.

fratresque ad patrem remittit. 16 Auditumque est, et celebri sermone vulgatum in aula regis: Vene-
runt fratres Joseph; et gavisus est Pharao, atque omnis familia ejus.
17 Dixitque ad Joseph ut imperaret fratribus suis, dicens: Onerantes
jumenta, ite in terram Chanaan; 18 et tollite inde patrem vestrum et
cognationem, et venite ad me; et ego dabo vobis omnia bona Ægypti,
ut comedatis medullam terræ. 19 Præcipe etiam ut tollant plaustra de
terra Ægypti, ad subvectionem parvulorum suorum ac conjugum; et
dicito: Tollite patrem vestrum, et properate quantocius venientes; 20 nec
dimittatis quidquam de supellectili vestra, quia omnes opes Ægypti
vestræ erunt. 21 Feceruntque filii Israel ut eis mandatum fuerat. Quibus
dedit Joseph plaustra, secundum Pharaonis imperium, et cibaria in iti-
nere. 22 Singulis quoque proferri jussit binas stolas; Benjamin vero dedit
trecentos argenteos cum quinque stolis optimis; 23 tantumdem pecuniæ
et vestium mittens patri suo, addens et asinos decem, qui subveherent
ex omnibus divitiis Ægypti, et totidem asinas, triticum in itinere panes-
que portantes. 24 Dimisit ergo fratres suos, et proficiscentibus ait: Ne
irascamini in via. 25 Qui ascendentes ex Ægypto, venerunt in terram
Chanaan ad patrem suum Jacob, 26 et nuntiaverunt ei, dicentes: Joseph
filius tuus vivit, et ipse dominatur in omni terra Ægypti. Quo audito
Jacob, quasi de gravi somno evigilans, tamen non credebat eis. 27 Illi
e contra referebant omnem ordinem rei. Cumque vidisset plaustra, et uni-
versa quæ miserat, revixit spiritus ejus, 28 et ait: Sufficit mihi si adhuc
Joseph filius meus vivit; vadam, et videbo illum antequam moriar.

4] Act. VII, 13. — 5] Inf. L, 20.

SECTIO III. — JACOB CUM FAMILIA SUA IN ÆGYPTO

§ I. — *Narratur adventus Israelis.*

Jacob, renovata Dei promissione, in Ægytum descendit.

CAP. XLVI. — 1 Profectusque Israel cum omnibus quæ habebat, venit ad puteum Juramenti; et mactatis ibi victimis Deo patris sui Isaac, 2 audivit eum per visionem noctis vocantem se, et dicentem sibi: Jacob! Jacob! Cui respondit: Ecce adsum. 3 Ait illi Deus: Ego sum fortissimus Deus patris tui; noli timere; descende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi. 4 Ego descendam tecum illuc, et ego inde adducam te revertentem; Joseph quoque ponet manus suas super oculos tuos. 5 Surrexit autem Jacob a puteo Juramenti; tuleruntque eum filii cum parvulis et uxoribus suis, in plaustris quæ miserat Pharao ad portandum senem, 6 et omnia quæ possederat in terra Chanaan; venitque in Ægyptum cum omni semine suo, 7 filii ejus, et nepotes, filiæ, et cuncta simul progenies.

Catalogus filiorum Jacob.

8 Hæc sunt autem nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Ægyptum, ipse cum liberis suis. Primogenitus Ruben. 9 Filii Ruben: Henoch et Phallu et Hesron et Charmi. 10 Filii Simeon: Jamuel et Jamin et Ahod et Jachin et Sohar, et Saul filius Chanaanitidis. 11 Filii Levi: Gerson et Caath et Merari. 12 Filii Juda: Her et Onan et Sela et Phares et Zara; mortui sunt autem Her et Onan in terra Chanaan. Natique sunt filii Phares, Hesron et Hamul. 13 Filii Issachar: Thola et Phua et Job et Semron. 14 Filii Zabulon: Sared et Elon et Jahelel. 15 Hi filii Liæ quos genuit in Mesopotamia Syriæ cum Dina filia sua. Omnes animæ filiorum ejus et filiarum, triginta tres. 16 Filii Gad: Sephion et Haggi et Suni et Esebon et Heri et Arodi et Areli. 17 Filii Aser: Jamne et Jesua et Jessui et Beria, Sara quoque soror eorum. Filii Beria: Heber et Melchiel. 18 Hi filii Zelphæ, quam dedit Laban Liæ filiæ suæ; et hos genuit Jacob sedecim animas. 19 Filii Rachel uxoris Jacob: Joseph et Benjamin. 20 Natique sunt Joseph filii in terra Ægypti, quos genuit ei Aseneth filia Putiphare sacerdotis Heliopoleos: Manasses et Ephraim. 21 Filii Benjamin: Bela et Bechor et Asbel et Gera et Naaman et Echi et Ros et Mophim et Ophim et Ared. 22 Hi filii Rachel quos genuit Jacob; omnes animæ, quatuordecim. 23 Filii Dan: Husim. 24 Filii Nephthali: Jasiel et Guni et Jeser et Sallem. 25 Hi filii Balæ, quam dedit Laban Racheli filiæ suæ; et hos genuit Jacob; omnes animæ, septem. 26 Cunctæ animæ, quæ ingressæ sunt cum Jacob in Ægyptum, et egressæ sunt de femore illius, absque uxoribus filiorum ejus, sexaginta sex. 27 Filii autem Joseph, qui nati sunt ei in terra Ægypti, animæ duæ. Omnes animæ domus Jacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptum, fuere septuaginta.

Joseph occurrit patri suo.

28 Misit autem Judam ante se ad Joseph, ut nuntiaret ei, et occurreret in Gessen. 29 Quo cum pervenisset, juncto Joseph curru suo, ascendit obviam patri suo ad eumdem locum; vidensque eum, irruit super collum ejus, et inter amplexus flevit. 30 Dixitque pater ad Joseph: Jam lætus moriar, quia vidi faciem tuam, et superstitem te relinquo. 31 At ille locutus est ad fratres suos, et ad omnem domum patris sui: Ascendam et nuntiabo Pharaoni, dicamque ei: Fratres mei, et domus patris mei, qui erant in terra Chanaan, venerunt ad me; 32 et sunt viri pastores ovium, curamque habent alendorum gregum; pecora sua, et armenta, et omnia quæ habere potuerunt, adduxerunt secum. 33 Cumque vocaverit

5] Act. VII, 15. — 6] Jos. XXIV, 4. Ps. CIV, 23. Is. LII, 4. — 8] Ex. I, 2 et VI, 14. Num. XXVI, 5. I Par. V, 1-3. — 10] Ex. VI, 15. I Par. IV, 24. — 11] I Par. VI, 1. — 12] I Par. II, 3 et IV, 21. 13] I Par. VII, 1. — 17] I Par. VII, 30. — 20] Sup. XLI, 50. — 21] I Par. VII, 6 et VIII, 1. — 27] Deut. X, 22.

vos, et dixerit : Quod est opus vestrum? [34] respondebitis : Viri pastores sumus servi tui, ab infantia nostra usque in præsens, et nos, et patres nostri. Hæc autem dicetis, ut habitare possitis in terra Gessen, quia detestantur Ægyptii omnes pastores ovium.

§ II. — *Israelis felix permansio in Ægypto durante fame.*

Terra Gessen Israeli conceditur.

CAP. XLVII. — [1] Ingressus ergo Joseph nuntiavit Pharaoni, dicens : Pater meus et fratres, oves eorum et armenta, et cuncta quæ possident, venerunt de terra Chanaan; et ecce consistunt in terra Gessen. [2] Extremos quoque fratrum suorum quinque viros constituit coram rege, [3] quos ille interrogavit : Quid habetis operis? Responderunt : Pastores ovium sumus servi tui, et nos, et patres nostri. [4] Ad peregrinandum in terra tua venimus, quoniam non est herba gregibus servorum tuorum, ingravescente fame in terra Chanaan; petimusque ut esse nos jubeas servos tuos in terra Gessen. [5] Dixit itaque rex ad Joseph : Pater tuus et fratres tui venerunt ad te. [6] Terra Ægypti in conspectu tuo est; in optimo loco fac eos habitare, et trade eis terram Gessen. Quod si nosti in eis esse viros industrios, constitue illos magistros pecorum meorum. [7] Post hæc introduxit Joseph patrem suum ad regem, et statuit eum coram eo, qui benedicens illi, [8] et interrogatus ab eo : Quot sunt dies annorum vitæ tuæ? [9] respondit : Dies peregrinationis meæ centum triginta annorum sunt, parvi et mali, et non pervenerunt usque ad dies patrum meorum quibus peregrinati sunt. [10] Et benedicto rege, egressus est foras. [11] Joseph vero patri et fratribus suis dedit possessionem in Ægypto in optimo terræ loco Ramesses, ut præceperat Pharao. [12] Et alebat eos, omnemque domum patris sui, præbens cibaria singulis.

Ægyptii fame pressi pecora et terram regi vendunt.

[13] In toto enim orbe panis deerat, et oppresserat fames terram, maxime Ægypti et Chanaan. [14] E quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti, et intulit eam in ærarium regis. [15] Cumque defecisset emptoribus pretium, venit cuncta Ægyptus ad Joseph, dicens : Da nobis panes; quare morimur coram te, deficiente pecunia? [16] Quibus ille respondit : Adducite pecora vestra, et dabo vobis pro eis cibos, si pretium non habetis. [17] Quæ cum adduxissent, dedit eis alimenta pro equis, et ovibus, et bobus, et asinis; sustentavitque eos illo anno pro commutatione pecorum. [18] Venerunt quoque anno secundo, et dixerunt ei : Non celabimus dominum nostrum quod deficiente pecunia, pecora simul defecerunt; nec clam te est, quod absque corporibus et terra nihil habeamus. [19] Cur ergo moriemur te vidente? Et nos et terra nostra tui erimus; eme nos in servitutem regiam, et præbe semina, ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem. [20] Emit igitur Joseph omnem terram Ægypti, vendentibus singulis possessiones suas præ magnitudine famis. Subjecitque eam Pharaoni, [21] et cunctos populos ejus, a novissimis terminis Ægypti usque ad extremos fines ejus, [22] præter terram sacerdotum, quæ a rege tradita fuerat eis; quibus et statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, et idcirco non sunt compulsi vendere possessiones suas. [23] Dixit ergo Joseph ad populos : En ut cernitis, et vos, et terram vestram Pharao possidet; accipite semina, et serite agros, [24] ut fruges habere possitis. Quintam partem regi dabitis; quatuor reliquas permitto vobis in sementem, et in cibum familiis et liberis vestris. [25] Qui responderunt : Salus nostra in manu tua est; respiciat nos tantum dominus noster, et læti serviemus regi. [26] Ex eo tempore usque in præsentem diem, in universa terra Ægypti regibus quinta pars solvitur, et factum est quasi in legem, absque terra sacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit. [27] Habitavit ergo Israel in Ægypto, id est, in terra Gessen, et possedit eam; auctusque est, et multiplicatus nimis. [28] Et vixit in ea decem et septem annis; factique sunt omnes dies vitæ illius centum quadraginta septem annorum.

§ III. — *Ultimæ ordinationes Jacob.*

Mandat de sepultura sua.

29 Cumque appropinquare cerneret diem mortis suæ, vocavit filium suum Joseph, et dixit ad eum : Si inveni gratiam in conspectu tuo, pone manum tuam sub femore meo ; et facies mihi misericordiam et veritatem, ut non sepelias me in Ægypto ; 30 sed dormiam cum patribus meis, et auferas me de terra hac, condasque in sepulcro majorum meorum. Cui respondit Joseph : Ego faciam quod jussisti. 31 Et ille : Jura ergo, inquit, mihi. Quo jurante, adoravit Israel Deum, conversus ad lectuli caput.

Filios Joseph sibi adoptat,

Cap. XLVIII. — 1 His ita transactis, nuntiatum est Joseph quod ægrotaret pater suus ; qui, assumptis duobus filiis Manasse et Ephraim, ire perrexit. 2 Dictumque est seni : Ecce filius tuus Joseph venit ad te. Qui confortatus sedit in lectulo, 3 et ingresso ad se ait : Deus omnipotens apparuit mihi in Luza, quæ est in terra Chanaan, benedixitque mihi. 4 Et ait : Ego te augebo et multiplicabo, et faciam te in turbas populorum ; daboque tibi terram hanc, et semini tuo post te, in possessionem sempiternam. 5 Duo ergo filii tui, qui nati sunt tibi in terra Ægypti antequam huc venirem ad te, mei erunt : Ephraim et Manasses, sicut Ruben et Simeon reputabuntur mihi. 6 Reliquos autem quos genueris post eos, tui erunt, et nomine fratrum suorum vocabuntur in possessionibus suis. 7 Mihi enim, quando veniebam de Mesopotamia, mortua est Rachel in terra Chanaan in ipso itinere ; eratque vernum tempus ; et ingrediebar Ephratam, et sepelivi eam juxta viam Ephratæ, quæ alio nomine appellatur Bethlehem.

illisque benedicit.

8 Videns autem filios ejus, dixit ad eum : Qui sunt isti ? 9 Respondit : Filii mei sunt, quos donavit mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos ad me, ut benedicam illis. 10 Oculi enim Israel caligabant præ nimia senectute, et clare videre non poterat. Applicitosque ad se deosculatus, et circumplexus eos, 11 dixit ad filium suum : Non sum fraudatus aspectu tuo ; insuper ostendit mihi Deus semen tuum. 12 Cumque tulisset eos Joseph de gremio patris, adoravit pronus in terram. 13 Et posuit Ephraim ad dexteram suam, id est, ad sinistram Israel ; Manassen vero in sinistra sua, ad dexteram scilicet patris, applicuitque ambos ad eum ; 14 qui extendens manum dexteram, posuit super caput Ephraim minoris fratris ; sinistram autem super caput Manasse qui major natu erat, commutans manus. 15 Benedixitque Jacob filiis Joseph, et ait : Deus, in cujus conspectu ambulaverunt patres mei Abraham et Isaac, Deus qui pascit me ab adolescentia mea usque in præsentem diem ; 16 angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis, et invocetur super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham et Isaac, et crescant in multitudinem super terram ! 17 Videns autem Joseph quod posuisset pater suus dexteram manum super caput Ephraim, graviter accepit ; et apprehensam manum patris levare conatus est de capite Ephraim, et transferre super caput Manasse ; 18 dixitque ad patrem : Non ita convenit, pater ; quia hic est primogenitus, pone dexteram tuam super caput ejus. 19 Qui renuens, ait : Scio, fili mi, scio ; et iste quidem erit in populos, et multiplicabitur ; sed frater ejus minor, major erit illo, et semen illius crescet in gentes. 20 Benedixitque eis in tempore illo, dicens : In te benedicetur Israel, atque dicetur : Faciat tibi Deus sicut Ephraim, et sicut Manasse ! Constituitque Ephraim ante Manassen. 21 Et ait ad Joseph filium suum : En ego morior, et erit Deus vobiscum, reducetque vos ad terram patrum vestrorum. 22 Do tibi partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio et arcu meo.

29] Sup. XXIV, 2. — 3] Sup. XXVIII, 13. — 5] Sup. XLI, 50. Jos. XIII, 7, 29. — 7] Sup. XXXV, 19. 15] Hebr. XI, 21. — 16] Sup. XXXI, 29 ; XXXII, 2. Matth. XVIII, 10. — 22] Jos. XV, 7 et XVI, 1 et XXIV, 8.

Prophetia Jacob. Exordium.

CAP. XLIX. — 1 Vocavit autem Jacob filios suos, et ait eis : Congre-
gamini, ut annuntiem quæ ventura sunt vobis in diebus novissimis.
2 Congregamini, et audite, filii Jacob, audite Israel patrem vestrum.

Ruben.

3 Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, et principium doloris
mei ; prior in donis, major in imperio. 4 Effusus es sicut aqua. Non
crescas ; quia ascendisti cubile patris tui, et maculasti stratum ejus.

Simeon et Levi.

5 Simeon et Levi fratres : vasa iniquitatis bellantia ; 6 in consilium
eorum non veniat anima mea, et in cœtu illorum non sit gloria mea ;
quia in furore suo occiderunt virum, et in voluntate sua suffoderunt
murum. 7 Maledictus furor eorum, quia pertinax ; et indignatio eorum,
quia dura ! Dividam eos in Jacob, et dispergam eos in Israel.

Juda.

8 Juda, te laudabunt fratres tui ; manus tua in cervicibus inimicorum
tuorum ; adorabunt te filii patris tui. 9 Catulus leonis Juda. Ad prædam,
fili mi, ascendisti. Requiescens accubuisti ut leo, et quasi leæna, quis
suscitabit eum ? 10 Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore
ejus, donec veniat qui mittendus est ; et ipse erit expectatio gentium.
11 Ligans ad vineam pullum suum, et ad vitem, o fili mi, asinam suam.
Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvæ pallium suum. 12 Pul-
chriores sunt oculi ejus vino, et dentes ejus lacte candidiores.

Zabulon.

13 Zabulon in littore maris habitabit, et in statione navium pertingens
usque ad Sidonem.

Issachar.

14 Issachar asinus fortis accubans inter terminos ; 15 vidit requiem
quod esset bona, et terram quod optima ; et supposuit humerum suum ad
portandum, factusque est tributis serviens.

Dan.

16 Dan judicabit populum suum sicut et alia tribus in Israel. 17 Fiat
Dan coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi, ut cadat
ascensor ejus retro. 18 Salutare tuum expectabo, Domine.

Gad.

19 Gad accinctus præliabitur ante eum ; et ipse accingetur retrorsum.

Aser.

20 Aser, pinguis panis ejus, et præbebit delicias regibus.

Nephthali.

21 Nephthali cervus emissus, et dans eloquia pulchritudinis.

Joseph.

22 Filius accrescens Joseph, filius accrescens et decorus aspectu ; filiæ
discurrerunt super murum. 23 Sed exasperaverunt eum, et jurgati sunt,
inviderúntque illi habentes jacula. 24 Sedit in forti arcus ejus, et disso-
luta sunt vincula brachiorum et manuum illius per manus potentis Jacob ;
inde pastor egressus est lapis Israel. 25 Deus patris tui erit adjutor tuus,
et omnipotens benedicet tibi benedictionibus cæli desuper, benedictionibus
abyssi jacentis deorsum, benedictionibus uberum et vulvæ. 26 Benedi-
ctiones patris tui confortatæ sunt benedictionibus patrum ejus, donec ve-
niret desiderium collium æternorum. Fiant in capite Joseph, et in vertice
Nazaræi inter fratres suos.

Benjamin.

27 Benjamin lupus rapax, mane comedet prædam, et vespere dividet
spolia.

Recapitulatio.

28 Omnes hi in tribubus Israel duodecim. Hæc locutus est eis pater
suus, benedixitque singulis, benedictionibus propriis.

Jacob moritur.

29 Et præcepit eis, dicens : Ego congregor ad populum meum ; sepelite
me cum patribus meis in spelunca duplici quæ est in agro Ephron he-
thæi, 30 contra Mambre in terra Chanaan, quam emit Abraham cum
agro ab Ephron hethæo in possessionem sepulcri. 31 Ibi sepelierunt
eum, et Saram uxorem ejus. Ibi sepultus est Isaac cum Rebecca conjuge
sua ; ibi et Lia condita jacet. 32 Finitisque mandatis quibus filios in-
struebat, collegit pedes suos super lectulum, et obiit ; appositusque est
ad populum suum.

Sepelitur in terra Chanaan.

CAP. L. — 1 Quod cernens Joseph, ruit super faciem patris flens, et
deosculans eum. 2 Præcepitque servis suis medicis ut aromatibus condi-

---

1] Deut. XXXIII, 6. — 4] Sup. XXXV, 22. I Par. V, 1. — 6] Sup. XXXIV, 25. — 7] Jos. XIX, 1. — 9] I Par. V, 2. — 10] Matth. II, 6. Joan. I, 45. — 22] I Par. V, 1. — 30] Sup. XXIII, 17.

rent patrem ; [3] quibus jussa explentibus, transierunt quadraginta dies ;
iste quippe mos erat cadaverum conditorum ; flevitque eum Ægyptus
septuaginta diebus. [4] Et expleto planctus tempore, locutus est Joseph ad
familiam Pharaonis : Si inveni gratiam in conspectu vestro, loquimini
in auribus Pharaonis : [5] eo quod pater meus adjuraverit me, dicens : En
morior ; in sepulcro meo quod fodi mihi in terra Chanaan sepelies me.
Ascendam igitur, et sepeliam patrem meum, ac revertar. [6] Dixitque ei
Pharao : Ascende, et sepeli patrem tuum sicut adjuratus es. [7] Quo ascen-
dente, ierunt cum eo omnes senes domus Pharaonis, cunctique majores
natu terræ Ægypti, [8] domus Joseph cum fratribus suis, absque parvulis
et gregibus, atque armentis, quæ dereliquerant in terra Gessen. [9] Habuit
quoque in comitatu currus et equites ; et facta est turba non modica.
[10] Veneruntque ad aream Atad, quæ sita est trans Jordanem ; ubi cele-
brantes exequias planctu magno atque vehementi, impleverunt septem
dies. [11] Quod cum vidissent habitatores terræ Chanaan, dixerunt : Planctus
magnus est iste Ægyptiis. Et idcirco vocatum est nomen loci illius,
Planctus Ægypti. [12] Fecerunt ergo filii Jacob sicut præceperat eis ; [13] et
portantes eum in terram Chanaan, sepelierunt eum in spelunca duplici,
quam emerat Abraham cum agro in possessionem sepulcri ab Ephron
hethæo contra faciem Mambre.

§ IV. — *Mors Joseph.*

Joseph moritur, mandans de sepultura sua.

[14] Reversusque est Joseph in Ægyptum cum fratribus suis, et omni
comitatu, sepulto patre. [15] Quo mortuo, timentes fratres ejus, et mutuo
colloquentes : Ne forte memor sit injuriæ quam passus est, et reddat
nobis omne malum quod fecimus, [16] mandaverunt ei dicentes : Pater
tuus præcepit nobis antequam moreretur, [17] ut hæc tibi verbis illius dice-
remus : Obsecro ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, et peccati atque
malitiæ quam exercuerunt in te. Nos quoque oramus ut servis Dei patris
tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis flevit Joseph. [18] Vene-
runtque ad eum fratres sui ; et proni adorantes in terram dixerunt : Servi
tui sumus. [19] Quibus ille respondit : Nolite timere ; num Dei possumus
resistere voluntati ? [20] Vos cogitastis de me malum ; sed Deus vertit illud
in bonum, ut exaltaret me, sicut in præsentiarum cernitis, et salvos fa-
ceret multos populos. [21] Nolite timere ; ego pascam vos et parvulos vestros.
Consolatusque est eos, et blande ac leniter est locutus. [22] Et habitavit in
Ægypto cum omni domo patris sui, vixitque centum decem annis. Et
vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem. Filii quoque Machir
filii Manasse nati sunt in genibus Joseph. [23] Quibus transactis, locutus
est fratribus suis : Post mortem meam Deus visitabit vos, et ascendere
vos faciet de terra ista ad terram quam juravit Abraham, Isaac, et
Jacob. [24] Cumque adjurasset eos atque dixisset : Deus visitabit vos ;
asportate ossa mea vobiscum de loco isto, [25] mortuus est, expletis cen-
tum decem vitæ suæ annis. Et conditus aromatibus, repositus est in
loculo in Ægypto.

5] Sup. XLVII, 29. — 13] Act. VII, 16. — 13] Sup. XXIII, 16. — 20] Sup. XLV, 5. — 21] Sup.
XLVII, 12. — 22] Num. XXXII, 39. — 23] Hebr. XI, 12. — 24] Ex. XIII, 19. Jos. XXIV, 32.

LIBER EXODI

HEBRAICE VEELLE SEMOTH

PRIMA PARS

QUÆ PRÆCESSERUNT ET PARAVERUNT EXITUM HEBRÆORUM EX ÆGYPTO

SECTIO I. — ISRAEL DIRE OPPRIMITUR IN ÆGYPTO

CAP I.

Recensio filiorum Israel, eorumque multiplicatio.

HÆC sunt nomina filiorum Israel qui ingressi sunt in Ægyptum cum Jacob : singuli cum domibus suis introierunt : 2 Ruben, Simeon, Levi, Judas, 3 Issachar, Zabulon et Benjamin, 4 Dan et Nephthali, Gad et Aser. 5 Erant igitur omnes animæ eorum qui egressi sunt de femore Jacob septuaginta ; Joseph autem in Ægypto erat. 6 Quo mortuo, et universis fratribus ejus, omnique cognatione illa, 7 filii Israel creverunt, et quasi germinantes multiplicati sunt ; ac roborati nimis, impleverunt terram.

Opprimuntur a Pharaone.

8 Surrexit interea rex novus super Ægyptum, qui ignorabat Joseph ; 9 et ait ad populum suum : Ecce, populus filiorum Israel multus, et fortior nobis est ; 10 venite, sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur ; et si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis egrediatur de terra. 11 Præposuit itaque eis magistros operum, ut affligerent eos oneribus ; ædificaveruntque urbes tabernaculorum Pharaoni, Phithom et Ramesses. 12 Quantoque opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur, et crescebant ; 13 oderantque filios Israel Ægyptii, et affligebant illudentes eis ; 14 atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti et lateris, omnique famulatu, quo in terræ operibus premebantur. 15 Dixit autem rex Ægypti obstetricibus Hebræorum, quarum una vocabatur Sephora, altera Phua, 16 præcipiens eis : Quando obstetricabitis Hebræas, et partus tempus advenerit, si masculus fuerit, interficite eum ; si femina, reservate. 17 Timuerunt autem obstetrices Deum, et non fecerunt juxta præceptum regis Ægypti ; sed conservabant mares. 18 Quibus ad se accersitis, rex ait : Quidnam est hoc quod facere voluistis, ut pueros servaretis? 19 Quæ responderunt : Non sunt Hebrææ sicut Ægyptiæ mulieres ; ipsæ enim obstetricandi habent scientiam, et priusquam veniamus ad eas, pariunt. 20 Bene ergo fecit Deus obstetricibus ; et crevit populus, confortatusque est nimis. 21 Et quia timuerunt obstetrices Deum, ædificavit eis domos. 22 Præcepit ergo

---

1] Gen. XLVI, 8. — 7] Act. VII, 17.

Pharao omni populo suo, dicens : Quidquid masculini sexus natum fuerit,
in flumen projicite ; quidquid feminini, reservate.

Sectio II. — Moysis, futuri liberatoris Hebræorum, initia

Moysis nativitas, præservatio et educatio.

Cap. II. — 1 Egressus est post hæc vir de domo Levi, et accepit uxo-
rem stirpis suæ ; 2 quæ concepit, et peperit filium ; et videns eum elegan-
tem, abscondit tribus mensibus ; 3 cumque jam celare non posset, sumpsit
fiscellam scirpeam, et linivit eam bitumine ac pice ; posuitque intus
infantulum, et exposuit eum in carecto ripæ fluminis, 4 stante procul
sorore ejus, et considerante eventum rei. 5 Ecce autem descendebat filia
Pharaonis ut lavaretur in flumine, et puellæ ejus gradiebantur per cre-
pidinem alvei. Quæ cum vidisset fiscellam in papyrione, misit unam e
famulabus suis, et allatam 6 aperiens, cernensque in ea parvulum vagien-
tem, miserta ejus, ait : De infantibus Hebræorum est hic. 7 Cui soror
pueri : Vis, inquit, ut vadam, et vocem tibi mulierem Hebræam, quæ
nutrire possit infantulum ? 8 Respondit : Vade. Perrexit puella, et vocavit
matrem suam. 9 Ad quam locuta filia Pharaonis : Accipe, ait, puerum
istum, et nutri mihi ; ego dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier, et nu-
trivit puerum, adultumque tradidit filiæ Pharaonis. 10 Quem illa adoptavit in
locum filii, vocavitque nomen ejus Moyses, dicens : Quia de aqua tuli eum.

Fugit in terram Madian.

11 In diebus illis postquam creverat Moyses, egressus est ad fratres
suos, viditque afflictionem eorum, et virum Ægyptium percutientem
quemdam de Hebræis fratribus suis. 12 Cumque circumspexisset huc atque
illuc, et nullum adesse vidisset, percussum Ægyptium abscondit sabulo.
13 Et egressus die altero conspexit duos Hebræos rixantes ; dixitque ei
qui faciebat injuriam : Quare percutis proximum tuum ? 14 Qui respondit :
Quis te constituit principem et judicem super nos ? Num occidere me tu
vis, sicut heri occidisti Ægyptium ? Timuit Moyses, et ait : Quomodo
palam factum est verbum istud ? 15 Audivitque Pharao sermonem hunc,
et quærebat occidere Moysen ; qui fugiens de conspectu ejus, moratus est
in terra Madian, et sedit juxta puteum. 16 Erant autem sacerdoti Madian
septem filiæ, quæ venerunt ad hauriendam aquam ; et impletis canalibus
adaquare cupiebant greges patris sui. 17 Supervenere pastores, et ejece-
runt eas ; surrexitque Moyses, et defensis puellis, adaquavit oves earum.
18 Quæ cum revertissent ad Raguel patrem suum, dixit ad eas : Cur
velocius venistis solito ? 19 Responderunt : Vir Ægyptius liberavit nos
de manu pastorum ; insuper et hausit aquam nobiscum, potumque dedit
ovibus. 20 At ille : Ubi est ? inquit. Quare dimisistis hominem ? Vocate
eum ut comedat panem.

Ejus matrimonium cum Sephora. Deus audit gemitum Israel.

21 Juravit ergo Moyses quod habitaret cum eo. Accepitque Sephoram
filiam ejus uxorem ; 22 quæ peperit ei filium, quem vocavit Gersam, di-
cens : Advena fui in terra aliena. Alterum vero peperit, quem vocavit
Eliezer, dicens : Deus enim patris mei adjutor meus eripuit me de manu
Pharaonis. 23 Post multum vero temporis mortuus est rex Ægypti ; et
ingemiscentes filii Israel, propter opera vociferati sunt ; ascenditque
clamor eorum ad Deum ab operibus. 24 Et audivit gemitum eorum, ac
recordatus est fœderis quod pepigit cum Abraham, Isaac et Jacob. 25 Et
respexit Dominus filios Israel, et cognovit eos.

Sectio III. — Moyses, legatione suscepta a Domino, redit in Ægyptum

Dominus apparet Moysi in monte Horeb.

Cap. III. — 1 Moyses autem pascebat oves Jethro soceri sui sacerdotis
Madian ; cumque minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem

1] Inf. VI, 20. — 2] Hebr. XI, 23. — 5] Act. VII, 21. Hebr. XI, 23. — 11] Hebr. XI, 24. — 21] Inf. XVIII, 2, 3. I Par. XXIII, 15.

Dei Horeb. 2 Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi; et videbat quod rubus arderet, et non combureretur. 3 Dixit ergo Moyses : Vadam, et videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus. 4 Cernens autem Dominus quod pergeret ad videndum, vocavit eum de medio rubi, et ait : Moyses! Moyses! Qui respondit : Adsum. 5 At ille : Ne appropies, inquit, huc; solve calceamentum de pedibus tuis; locus enim, in quo stas, terra sancta est. 6 Et ait : Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob. Abscondit Moyses faciem suam; non enim audebat aspicere contra Deum.

Suum declarat propositum de Israel per Moysen liberando.

7 Cui ait Dominus : Vidi afflictionem populi mei in Ægypto; et clamorem ejus audivi propter duritiam eorum qui præsunt operibus; 8 et sciens dolorem ejus, descendi ut liberem eum de manibus Ægyptiorum, et educam de terra illa in terram bonam, et spatiosam; in terram quæ fluit lacte et melle, ad loca Chananæi, et Hethæi, et Amorrhæi, et Pherezæi, et Hevæi, et Jebusæi. 9 Clamor ergo filiorum Israel venit ad me; vidique afflictionem eorum, qua ab Ægyptiis opprimuntur. 10 Sed veni, et mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum, filios Israel, de Ægypto.

Confutantur objectiones Moysis.

11 Dixitque Moyses ad Deum : Quis sum ego ut vadam ad Pharaonem, et educam filios Israel de Ægypto? 12 Qui dixit ei : Ego ero tecum; et hoc habebis signum, quod miserim te : Cum eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo super montem istum. 13 Ait Moyses ad Deum : Ecce ego vadam ad filios Israel, et dicam eis : Deus patrum vestrorum misit me ad vos. Si dixerint mihi : Quod est nomen ejus? quid dicam eis? 14 Dixit Deus ad Moysen : Ego sum qui sum. Ait : Sic dices filiis Israel : Qui est, misit me ad vos.

Deus consilium suum exponit amplius instruitque legatum.

15 Dixitque iterum Deus ad Moysen : Hæc dices filiis Israel : Dominus Deus patrum vestrorum, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob, misit me ad vos; hoc nomen mihi est in æternum; et hoc memoriale meum in generationem et generationem. 16 Vade, et congrega seniores Israel, et dices ad eos : Dominus Deus patrum vestrorum apparuit mihi, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob, dicens : Visitans visitavi vos, et vidi omnia quæ acciderunt vobis in Ægypto; 17 et dixi ut educam vos de afflictione Ægypti, in terram Chananæi, et Hethæi, et Amorrhæi, et Pherezæi, et Hevæi, et Jebusæi, ad terram fluentem lacte et melle. 18 Et audient vocem tuam; ingredierisque tu, et seniores Israel, ad regem Ægypti, et dices ad eum : Dominus Deus Hebræorum vocavit nos; ibimus viam trium dierum in solitudinem, ut immolemus Domino Deo nostro. 19 Sed ego scio quod non dimittet vos rex Ægypti ut eatis, nisi per manum validam. 20 Extendam enim manum meam, et percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus sum in medio eorum; post hæc dimittet vos. 21 Daboque gratiam populo huic coram Ægyptiis; et cum egrediemini, non exibitis vacui; 22 sed postulabit mulier a vicina sua, et ab hospita sua, vasa argentea et aurea, ac vestes; ponetisque eas super filios et filias vestras, et spoliabitis Ægyptum.

Triplex dat Moysi signum in confirmationem missionis.

Cap. IV. — 1 Respondens Moyses ait : Non credent mihi, neque audient vocem meam, sed dicent : Non apparuit tibi Dominus. 2 Dixit ergo ad eum : Quid est quod tenes in manu tua? Respondit : Virga. 3 Dixitque Dominus : Projice eam in terram. Projecit, et versa est in colubrum, ita ut fugeret Moyses. 4 Dixitque Dominus : Extende manum tuam, et apprehende caudam ejus. Extendit, et tenuit, versaque est in virgam. 5 Ut credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum suorum, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob. 6 Dixitque Dominus rursum : Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cum misisset in sinum,

2] Act. VII, 30. — 6] Matth. XXII, 32. Marc. XII, 26. Luc. XX, 37. — 21] Inf. XI, 2 et XII, 36.

protulit leprosam instar nivis. 7 Retrahe, ait, manum tuam in sinum
tuum. Retraxit, et protulit iterum, et erat similis carni reliquæ. 8 Si non
crediderint, inquit, tibi, neque audierint sermonem signi prioris, credent
verbo signi sequentis. 9 Quod si nec duobus quidem his signis crediderint,
neque audierint vocem tuam, sume aquam fluminis, et effunde eam super
aridam, et quidquid hauseris de fluvio, vertetur in sanguinem.

10 Ait Moyses : Obsecro, Domine, non sum eloquens ab heri, et nudius-
tertius; et ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris et tardioris
linguæ sum. 11 Dixit Dominus ad eum : Quis fecit os hominis? aut quis
fabricatus est mutum et surdum, videntem et cæcum? nonne ego? 12 Perge
igitur, et ego ero in ore tuo; doceboque te quid loquaris. 13 At ille : Obse-
cro, inquit, Domine, mitte quem missurus es. 14 Iratus Dominus in
Moysen, ait : Aaron frater tuus Levites, scio quod eloquens sit; ecce
ipse egreditur in occursum tuum, vidensque te lætabitur corde. 15 Loquere
ad eum, et pone verba mea in ore ejus; et ego ero in ore tuo, et in ore
illius, et ostendam vobis quid agere debeatis. 16 Ipse loquetur pro te ad
populum, et erit os tuum; tu autem eris ei in his quæ ad Deum per-
tinent. 17 Virgam quoque hanc sume in manu tua, in qua facturus es
signa.

Tantam missionem deprecanti promittit assistentiam, datque Aaronem socium.

18 Abiit Moyses, et reversus est ad Jethro socerum suum, dixitque ei :
Vadam et revertar ad fratres meos in Ægyptum, ut videam si adhuc
vivant. Cui ait Jethro : Vade in pace. 19 Dixit ergo Dominus ad Moysen
in Madian : Vade, et revertere in Ægyptum; mortui sunt enim omnes
qui quærebant animam tuam. 20 Tulit ergo Moyses uxorem suam, et filios
suos, et imposuit eos super asinum, reversusque est in Ægyptum, portans
virgam Dei in manu sua.

Moyses iter agit in Ægyptum.

21 Dixitque ei Dominus revertenti in Ægyptum : Vide ut omnia ostenta
quæ posui in manu tua, facias coram Pharaone; ego indurabo cor ejus,
et non dimittet populum. 22 Dicesque ad eum : Hæc dicit Dominus :
Filius meus primogenitus Israel. 23 Dixi tibi : Dimitte filium meum ut
serviat mihi; et noluisti dimittere eum; ecce ego interficiam filium tuum
primogenitum. 24 Cumque esset in itinere, in diversorio occurrit ei Domi-
nus, et volebat occidere eum. 25 Tulit illico Sephora acutissimam petram,
et circumcidit præputium filii sui; tetigitque pedes ejus, et ait : Sponsus
sanguinum tu mihi es. 26 Et dimisit eum postquam dixerat : Sponsus san-
guinum, ob circumcisionem. 27 Dixit autem Dominus ad Aaron : Vade in
occursum Moysi in desertum. Qui perrexit obviam ei in montem Dei, et
osculatus est eum. 28 Narravitque Moyses Aaron omnia verba Domini
quibus miserat eum, et signa quæ mandaverat.

Tres itineris eventus.

29 Veneruntque simul, et congregaverunt cunctos seniores filiorum
Israel. 30 Locutusque est Aaron omnia verba quæ dixerat Dominus ad
Moysen, et fecit signa coram populo; 31 et credidit populus. Audierunt-
que quod visitasset Dominus filios Israel, et quod respexisset afflictionem
illorum; et proni adoraverunt.

Moyses cum sensu fidei excipitur ab Hebræis.

Sectio IV. — Moyses et Aaron a Pharaone frustra dimissionem Israelis petunt

Cap. V. — 1 Post hæc ingressi sunt Moyses et Aaron, et dixerunt Pha-
raoni : Hæc dicit Dominus Deus Israel : Dimitte populum meum ut
sacrificet mihi in deserto. 2 At ille respondit : Quis est Dominus, ut
audiam vocem ejus, et dimittam Israel? Nescio Dominum, et Israel non
dimittam. 3 Dixeruntque : Deus Hebræorum vocavit nos, ut eamus viam
trium dierum in solitudinem, et sacrificemus Domino Deo nostro, ne forte

Pharaoni divina mandata referuntur.

12] Matth. X, 20. — 15] Inf. VII, 2.

accidat nobis pestis aut gladius. 4 Ait ad eos rex Ægypti : Quare, Moyses
et Aaron, sollicitatis populum ab operibus suis? Ite ad onera vestra.
5 Dixitque Pharao : Multus est populus terræ ; videtis quod turba succre-
verit; quanto magis, si dederitis eis requiem ab operibus.

Gravius tamen opprimit Hebræos.

6 Præcepit ergo in die illo præfectis operum et exactoribus populi,
dicens : 7 Nequaquam ultra dabitis paleas populo ad conficiendos lateres,
sicut prius; sed ipsi vadant, et colligant stipulas. 8 Et mensuram laterum,
quam prius faciebant, imponetis super eos, nec minuetis quidquam ;
vacant enim, et idcirco vociferantur, dicentes : Eamus, et sacrificemus
Deo nostro. 9 Opprimantur operibus, et expleant ea, ut non acquiescant
verbis mendacibus. 10 Igitur egressi præfecti operum et exactores ad
populum, dixerunt : Sic dicit Pharao : Non do vobis paleas; 11 ite, et col-
ligite sicubi invenire poteritis; nec minuetur quidquam de opere vestro.
12 Dispersusque est populus per omnem terram Ægypti ad colligendas
paleas. 13 Præfecti quoque operum instabant, dicentes : Complete opus
vestrum quotidie, ut prius facere solebatis quando dabantur vobis paleæ.
14 Flagellatique sunt qui præerant operibus filiorum Israel, ab exacto-
ribus Pharaonis, dicentibus : Quare non impletis mensuram laterum sicut
prius, nec heri, nec hodie? 15 Veneruntque præpositi filiorum Israel, et
vociferati sunt ad Pharaonem, dicentes : Cur ita agis contra servos tuos?
16 Paleæ non dantur nobis, et lateres similiter imperantur; en famuli tui
flagellis cædimur, et injuste agitur contra populum tuum. 17 Qui ait :
Vacatis otio ; et idcirco dicitis : Eamus, et sacrificemus Domino. 18 Ite
ergo, et operamini; paleæ non dabuntur vobis, et reddetis consuetum
numerum laterum.

Hebræorum questus in Moysen et Moysis in Deum.

19 Videbantque se præpositi filiorum Israel in malo, eo quod diceretur
eis : Non minuetur quidquam de lateribus per singulos dies. 20 Occurre-
runtque Moysi et Aaron, qui stabant ex adverso, egredientibus a Pha-
raone ; 21 et dixerunt ad eos : Videat Dominus et judicet, quoniam fœtere
fecistis odorem nostrum coram Pharaone et servis ejus, et præbuistis ei
gladium, ut occideret nos. 22 Reversusque est Moyses ad Dominum, et ait :
Domine, cur afflixisti populum istum? Quare misisti me? 23 Ex eo enim
quo ingressus sum ad Pharaonem ut loquerer in nomine tuo, afflixit popu-
lum tuum ; et non liberasti eos.

Dominus Moysi sua renovat promissa.

Cap. VI. — 1 Dixitque Dominus ad Moysen : Nunc videbis quæ fac-
turus sim Pharaoni; per manum enim fortem dimittet eos, et in manu
robusta ejiciet illos de terra sua. 2 Locutusque est Dominus ad Moysen,
dicens : Ego Dominus 3 qui apparui Abraham, Isaac et Jacob, in Deo
omnipotente ; et nomen meum Adonai non indicavi eis. 4 Pepigique fœdus
cum eis, ut darem eis terram Chanaan, terram peregrinationis eorum,
in qua fuerunt advenæ. 5 Ego audivi gemitum filiorum Israel, quo
Ægyptii oppresserunt eos, et recordatus sum pacti mei. 6 Ideo dic filiis
Israel : Ego Dominus, qui educam vos de ergastulo Ægyptiorum, et
eruam de servitute, ac redimam in brachio excelso, et judiciis magnis.
7 Et assumam vos mihi in populum, et ero vester Deus ; et scietis quod
ego sum Dominus Deus vester, qui eduxerim vos de ergastulo Ægyptio-
rum ; 8 et induxerim in terram, super quam levavi manum meam ut darem
eam Abraham, Isaac et Jacob; daboque illam vobis possidendam, ego
Dominus.

Iterum a populo rejectus, Moyses suam impotentiam iterum allegat.

9 Narravit ergo Moyses omnia filiis Israel; qui non acquieverunt ei,
propter angustiam spiritus, et opus durissimum. 10 Locutusque est Domi-
nus ad Moysen, dicens : 11 Ingredere, et loquere ad Pharaonem regem
Ægypti, ut dimittat filios Israel de terra sua. 12 Respondit Moyses coram
Domino : Ecce filii Israel non audiunt me ; et quomodo audiet Pharao,
præsertim cum incircumcisus sim labiis ? 13 Locutusque est Dominus ad
Moysen et Aaron, et dedit mandatum ad filios Israel, et ad Pharaonem
regem Ægypti, ut educerent filios Israel de terra Ægypti.

Inscribitur genealogia Moysis et Aaron.

14 Isti sunt principes domorum per familias suas. Filii Ruben primo-
geniti Israelis : Henoch et Phallu, Hesron et Charmi. Hæ cognationes
Ruben. 15 Filii Simeon : Jamuel, et Jamin, et Ahod, et Jachin, et Soar,
et Saul filius Chananitidis. Hæ progenies Simeon. 16 Et hæc nomina filio-
rum Levi per cognationes suas : Gerson et Caath et Merari. Anni autem
vitæ Levi fuerunt centum triginta septem. 17 Filii Gerson : Lobni et Semei,
per cognationes suas. 18 Filii Caath : Amram, et Isaar, et Hebron, et
Oziel. Anni quoque vitæ Caath, centum triginta tres. 19 Filii Merari :
Moholi et Musi. Hæ cognationes Levi per familias suas. 20 Accepit autem
Amram uxorem Jochabed patruelem suam, quæ peperit ei Aaron et
Moysen; fueruntque anni vitæ Amram, centum triginta septem. 21 Filii
quoque Isaar : Core, et Nepheg, et Zechri. 22 Filii quoque Oziel : Misael,
et Elisaphan, et Sethri. 23 Accepit autem Aaron uxorem Elisabeth, filiam
Aminadab, sororem Nahason, quæ peperit ei Nadab, et Abiu, et Eleazar,
et Ithamar. 24 Filii quoque Core : Aser, et Elcana, et Abiasaph. Hæ sunt
cognationes Coritarum. 25 At vero Eleazar, filius Aaron, accepit uxorem
de filiabus Phutiel; quæ peperit ei Phinees. Hi sunt principes familia-
rum Leviticarum per cognationes suas. 26 Iste est Aaron et Moyses,
quibus præcepit Dominus ut educerent filios Israel de terra Ægypti per
turmas suas. 27 Hi sunt, qui loquuntur ad Pharaonem regem Ægypti, ut
educant filios Israel de Ægypto; iste est Moyses et Aaron, 28 in die qua
locutus est Dominus ad Moysen, in terra Ægypti.

Moysi, suas excusationes repetenti, Deus futuram Ægypti ruinam prædicit.

29 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens : Ego Dominus; loquere
ad Pharaonem regem Ægypti, omnia quæ ego loquor tibi. 30 Et ait
Moyses coram Domino : En incircumcisus labiis sum; quomodo audiet
me Pharao?

Cap. VII. — 1 Dixitque Dominus ad Moysen : Ecce constitui te Deum
Pharaonis; et Aaron frater tuus erit propheta tuus. 2 Tu loqueris ei omnia
quæ mando tibi; et ille loquetur ad Pharaonem, ut dimittat filios Israel
de terra sua. 3 Sed ego indurabo cor ejus, et multiplicabo signa et ostenta
mea in terra Ægypti; 4 et non audiet vos; immittamque manum meam
super Ægyptum, et educam exercitum et populum meum filios Israel de
terra Ægypti per judicia maxima. 5 Et scient Ægyptii quia ego sum
Dominus qui extenderim manum meam super Ægyptum, et eduxerim
filios Israel de medio eorum. 6 Fecit itaque Moyses et Aaron sicut præce-
perat Dominus; ita egerunt. 7 Erat autem Moyses octoginta annorum, et
Aaron octoginta trium, quando locuti sunt ad Pharaonem.

Sectio V. — Horrendis licet plagis percussus, Pharao renuit Israelem dimittere

Miraculum virgæ.

8 Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron : 9 Cum dixerit vobis Pharao :
Ostendite signa, dices ad Aaron : Tolle virgam tuam, et projice eam
coram Pharaone, ac vertetur in colubrum. 10 Ingressi itaque Moyses et
Aaron ad Pharaonem, fecerunt sicut præceperat Dominus, tulitque Aaron
virgam coram Pharaone et servis ejus, quæ versa est in colubrum. 11 Vo-
cavit autem Pharao sapientes et maleficos, et fecerunt etiam ipsi per
incantationes ægyptiacas et arcana quædam similiter. 12 Projeceruntque
singuli virgas suas, quæ versæ sunt in dracones; sed devoravit virga
Aaron virgas eorum. 13 Induratumque est cor Pharaonis, et non audivit
eos, sicut præceperat Dominus.

Prima plaga ægyptiaca : aqua versa in sanguinem.

14 Dixit autem Dominus ad Moysen : Ingravatum est cor Pharaonis,
non vult dimittere populum. 15 Vade ad eum mane; ecce egredietur ad
aquas, et stabis in occursum ejus super ripam fluminis; et virgam, quæ

14] Gen. XLVI, 9. Num. XXVI, 5. I Par. V, 1. — 15] I Par. IV, 24. — 17] I Par. VI, 1 et XXIII, 6. — 18] Num. III, 19 et XXVI, 57, 58. I Par. VI, 2 et XXIII, 12. — 2] Sup. IV, 15. — 11] II Tim. III, 8.

conversa est in draconem, tolles in manu tua, [16] dicesque ad eum : Do-
minus Deus Hebræorum misit me ad te, dicens : Dimitte populum meum
ut sacrificet mihi in deserto, et usque ad præsens audire noluisti. [17] Hæc
igitur dicit Dominus : In hoc scies quod sim Dominus; ecce percutiam
virga, quæ in manu mea est, aquam fluminis, et vertetur in sanguinem.
[18] Pisces quoque, qui sunt in fluvio, morientur, et computrescent aquæ,
et affligentur Ægyptii bibentes aquam fluminis. [19] Dixit quoque Dominus
ad Moysen : Dic ad Aaron : Tolle virgam tuam, et extende manum tuam
super aquas Ægypti, et super fluvios eorum, et rivos ac paludes, et omnes
lacus aquarum, ut vertantur in sanguinem, et sit cruor in omni terra
Ægypti, tam in ligneis vasis quam in saxeis. [20] Feceruntque Moyses et
Aaron sicut præceperat Dominus; et elevans virgam, percussit aquam
fluminis coram Pharaone et servis ejus, quæ versa est in sanguinem. [21] Et
pisces, qui erant in flumine, mortui sunt; computruitque fluvius, et non
poterant Ægyptii bibere aquam fluminis, et fuit sanguis in tota terra
Ægypti. [22] Feceruntque similiter malefici Ægyptiorum incantationibus
suis; et induratum est cor Pharaonis, nec audivit eos, sicut præceperat
Dominus. [23] Avertitque se, et ingressus est domum suam; nec apposuit
cor etiam hac vice. [24] Foderunt autem omnes Ægyptii per circuitum flu-
minis aquam ut biberent; non enim poterant bibere de aqua fluminis.
[25] Impletique sunt septem dies, postquam percussit Dominus fluvium.
Secunda plaga : ranæ. Cap. VIII. — [1] Dixit quoque Dominus ad Moysen : Ingredere ad Pha-
raonem, et dices ad eum : Hæc dicit Dominus : Dimitte populum meum,
ut sacrificet mihi; [2] sin autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam
omnes terminos tuos ranis. [3] Et ebulliet fluvius ranas, quæ ascendent, et
ingredientur domum tuam, et cubiculum lectuli tui, et super stratum
tuum, et in domos servorum tuorum, et in populum tuum, et in furnos
tuos, et in reliquias ciborum tuorum; [4] et ad te, et ad populum tuum,
et ad omnes servos tuos, intrabunt ranæ. [5] Dixitque Dominus ad Moysen :
Dic ad Aaron : Extende manum tuam super fluvios ac super rivos et
paludes, et educ ranas super terram Ægypti. [6] Et extendit Aaron manum
super aquas Ægypti, et ascenderunt ranæ, operueruntque terram Ægypti.
[7] Fecerunt autem et malefici per incantationes suas similiter, eduxeruntque
ranas super terram Ægypti. [8] Vocavit autem Pharao Moysen et Aaron,
et dixit eis : Orate Dominum ut auferat ranas a me et a populo meo; et
dimittam populum ut sacrificet Domino. [9] Dixitque Moyses ad Pharao-
nem : Constitue mihi quando deprecer pro te, et pro servis tuis, et pro
populo tuo, ut abigantur ranæ a te, et a domo tua, et a servis tuis, et a
populo tuo, et tantum in flumine remaneant. [10] Qui respondit : Cras. At
ille : Juxta, inquit, verbum tuum faciam, ut scias quoniam non est sicut
Dominus Deus noster. [11] Et recedent ranæ a te, et a domo tua, et a servis
tuis, et a populo tuo; et tantum in flumine remanebunt. [12] Egressique
sunt Moyses et Aaron a Pharaone; et clamavit Moyses ad Dominum pro
sponsione ranarum quam condixerat Pharaoni. [13] Fecitque Dominus juxta
verbum Moysi; et mortuæ sunt ranæ de domibus, et de villis, et de agris.
[14] Congregaveruntque eas in immensos aggeres, et computruit terra.
[15] Videns autem Pharao quod data esset requies, ingravavit cor suum, et
non audivit eos, sicut præceperat Dominus.
Tertia plaga : sciniphes. [16] Dixitque Dominus ad Moysen : Loquere ad Aaron : Extende virgam
tuam, et percute pulverem terræ, et sint sciniphes in universa terra
Ægypti. [17] Feceruntque ita; et extendit Aaron manum, virgam tenens,
percussitque pulverem terræ; et facti sunt sciniphes in hominibus, et in
jumentis; omnis pulvis terræ versus est in sciniphes per totam terram
Ægypti. [18] Feceruntque similiter malefici incantationibus suis, ut educe-
rent sciniphes, et non potuerunt; erantque sciniphes tam in hominibus

20] Inf. XVII, 5. Ps. LXXVII, 44. — 22] Sap. XVII, 7. — 7] Sap. XVII, 7.

quam in jumentis. [19] Et dixerunt malefici ad Pharaonem : Digitus Dei est hic ; induratumque est cor Pharaonis, et non audivit eos sicut præceperat Dominus.

Quarta plaga : muscæ.

[20] Dixit quoque Dominus ad Moysen : Consurge diluculo, et sta coram Pharaone ; egredietur enim ad aquas, et dices ad eum : Hæc dicit Dominus : Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi. [21] Quod si non dimiseris eum, ecce ego immittam in te, et in servos tuos, et in populum tuum, et in domos tuas, omne genus muscarum ; et implebuntur domus Ægyptiorum muscis diversi generis, et universa terra in qua fuerint. [22] Faciamque mirabilem in die illa terram Gessen, in qua populus meus est, ut non sint ibi muscæ, et scias quoniam ego Dominus in medio terræ. [23] Ponamque divisionem inter populum meum et populum tuum ; cras erit signum istud. [24] Fecitque Dominus ita. Et venit musca gravissima in domos Pharaonis et servorum ejus, et in omnem terram Ægypti ; corruptaque est terra ab hujuscemodi muscis. [25] Vocavitque Pharao Moysen et Aaron, et ait eis : Ite et sacrificate Deo vestro in terra hac. [26] Et ait Moyses : Non potest ita fieri ; abominationes enim Ægyptiorum immolabimus Domino Deo nostro : quod si mactaverimus ea quæ colunt Ægyptii coram eis, lapidibus nos obruent. [27] Viam trium dierum pergemus in solitudinem, et sacrificabimus Domino Deo nostro, sicut præcepit nobis. [28] Dixitque Pharao : Ego dimittam vos ut sacrificetis Domino Deo vestro in deserto ; verumtamen longius ne abeatis ; rogate pro me. [29] Et ait Moyses : Egressus a te, orabo Dominum, et recedet musca a Pharaone, et a servis suis, et a populo ejus cras ; verumtamen noli ultra fallere, ut non dimittas populum sacrificare Domino. [30] Egressusque Moyses a Pharaone, oravit Dominum, [31] qui fecit juxta verbum illius ; et abstulit muscas a Pharaone, et a servis suis, et a populo ejus ; non superfuit ne una quidem. [32] Et ingravatum est cor Pharaonis, ita ut nec hac quidem vice dimitteret populum.

Quinta plaga : pestis pecorum.

Cap. IX. — [1] Dixit autem Dominus ad Moysen : Ingredere ad Pharaonem, et loquere ad eum : Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum : Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi. [2] Quod si adhuc renuis, et retines eos, [3] ecce manus mea erit super agros tuos ; et super equos, et asinos, et camelos, et boves, et oves, pestis valde gravis ; [4] et faciet Dominus mirabile inter possessiones Israel, et possessiones Ægyptiorum ; ut nihil omnino pereat ex his quæ pertinent ad filios Israel. [5] Constituitque Dominus tempus, dicens : Cras faciet Dominus verbum istud in terra. [6] Fecit ergo Dominus verbum hoc altera die : mortuaque sunt omnia animantia Ægyptiorum ; de animalibus vero filiorum Israel nihil omnino periit. [7] Et misit Pharao ad videndum ; nec erat quidquam mortuum de his quæ possidebat Israel. Ingravatumque est cor Pharaonis, et non dimisit populum.

Sexta plaga : ulcera.

[8] Et dixit Dominus ad Moysen et Aaron : Tollite plenas manus cineris de camino, et spargat illum Moyses in cælum coram Pharaone ; [9] sitque pulvis super omnem terram Ægypti ; erunt enim in hominibus et jumentis ulcera, et vesicæ turgentes, in universa terra Ægypti. [10] Tuleruntque cinerem de camino, et steterunt coram Pharaone, et sparsit illum Moyses in cælum ; factaque sunt ulcera vesicarum turgentium in hominibus, et jumentis ; [11] nec poterant malefici stare coram Moyse, propter ulcera quæ in illis erant, et in omni terra Ægypti. [12] Induravitque Dominus cor Pharaonis, et non audivit eos, sicut locutus est Dominus ad Moysen.

Septima plaga : grando.

[13] Dixitque Dominus ad Moysen : Mane consurge, et sta coram Pharaone, et dices ad eum : Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum : Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi ; [14] quia in hac vice mittam omnes plagas meas super cor tuum, et super servos tuos, et super populum

24] Sap. XVI, 9. — 27] Sup. III, 18.

tuum, ut scias quod non sit similis mei in omni terra. [15] Nunc enim
extendens manum percutiam te et populum tuum peste, peribisque de
terra. [16] Idcirco autem posui te, ut ostendam in te fortitudinem meam,
et narretur nomen meum in omni terra. [17] Adhuc retines populum meum,
et non vis dimittere eum? [18] En pluam cras hac ipsa hora grandinem
multam nimis, qualis non fuit in Ægypto, a die qua fundata est, usque
in præsens tempus. [19] Mitte ergo jam nunc, et congrega jumenta tua,
et omnia quæ habes in agro ; homines enim, et jumenta, et universa
quæ inventa fuerint foris, nec congregata de agris, cecideritque super ea
grando, morientur. [20] Qui timuit verbum Domini de servis Pharaonis,
fecit confugere servos suos et jumenta in domos ; [21] qui autem neglexit
sermonem Domini, dimisit servos suos et jumenta in agris. [22] Et dixit
Dominus ad Moysen : Extende manum tuam in cælum, ut fiat grando in
universa terra Ægypti, super homines, et super jumenta, et super omnem
herbam agri in terra Ægypti. [23] Extenditque Moyses virgam in cælum,
et Dominus dedit tonitrua, et grandinem, ac discurrentia fulgura super
terram ; pluitque Dominus grandinem super terram Ægypti. [24] Et grando
et ignis mista pariter ferebantur ; tantæque fuit magnitudinis, quanta
ante nunquam apparuit in universa terra Ægypti, ex quo gens illa con-
dita est. [25] Et percussit grando in omni terra Ægypti cuncta quæ fuerunt
in agris, ab homine usque ad jumentum ; cunctamque herbam agri per-
cussit grando, et omne lignum regionis confregit. [26] Tantum in terra
Gessen, ubi erant filii Israel, grando non cecidit. [27] Misitque Pharao, et
vocavit Moysen et Aaron, dicens ad eos : Peccavi etiam nunc ; Dominus
justus ; ego et populus meus, impii. [28] Orate Dominum ut desinant toni-
trua Dei, et grando ; ut dimittam vos, et nequaquam hic ultra maneatis.
[29] Ait Moyses : Cum egressus fuero de urbe, extendam palmas meas ad
Dominum, et cessabunt tonitrua, et grando non erit ; ut scias quia
Domini est terra. [30] Novi autem quod et tu, et servi tui, necdum timeatis
Dominum Deum. [31] Linum ergo et hordeum læsum est, eo quod hordeum
esset virens, et linum jam folliculos germinaret. [32] Triticum autem et far
non sunt læsa, quia serotina erant. [33] Egressusque Moyses a Pharaone ex
urbe, tetendit manus ad Dominum ; et cessaverunt tonitrua et grando,
nec ultra stillavit pluvia super terram. [34] Videns autem Pharao quod ces-
sasset pluvia, et grando, et tonitrua, auxit peccatum ; [35] et ingravatum
est cor ejus, et servorum illius, et induratum nimis ; nec dimisit filios
Israel, sicut præceperat Dominus per manum Moysi.

Octava plaga : locustæ.

Cap. X. — [1] Et dixit Dominus ad Moysen : Ingredere ad Pharaonem ;
ego enim induravi cor ejus, et servorum illius, ut faciam signa mea hæc
in eo ; [2] et narres in auribus filii tui, et nepotum tuorum, quoties contri-
verim Ægyptios, et signa mea fecerim in eis ; et sciatis quia ego Dominus.
[3] Introierunt ergo Moyses et Aaron ad Pharaonem, et dixerunt ei : Hæc
dicit Dominus Deus Hebræorum : Usquequo non vis subjici mihi ? Dimitte
populum meum, ut sacrificet mihi. [4] Sin autem resistis, et non vis dimit-
tere eum, ecce ego inducam cras locustam in fines tuos, [5] quæ operiat
superficiem terræ, ne quidquam ejus appareat, sed comedatur quod resi-
duum fuerit grandini ; corrodet enim omnia ligna quæ germinant in
agris. [6] Et implebunt domos tuas, et servorum tuorum, et omnium
Ægyptiorum, quantam non viderunt patres tui, et avi, ex quo orti sunt
super terram, usque in præsentem diem. Avertitque se, et egressus est a
Pharaone. [7] Dixerunt autem servi Pharaonis ad eum : Usquequo patiemur
hoc scandalum ? Dimitte homines, ut sacrificent Domino Deo suo. Nonne
vides quod perierit Ægyptus ? [8] Revocaveruntque Moysen et Aaron ad
Pharaonem, qui dixit eis : Ite, sacrificate Domino Deo vestro. Quinam
sunt qui ituri sunt ? [9] Ait Moyses : Cum parvulis nostris et senioribus

16] Rom. IX, 17. — 23] Sap. XVI, 16 et XIX, 19. — 4] Sap. XVI, 9.

pergemus, cum filiis et filiabus, cum ovibus et armentis; est enim sole-
mnitas Domini Dei nostri. 10 Et respondit Pharao : Sic Dominus sit
vobiscum, quomodo ego dimittam vos, et parvulos vestros. Cui dubium
est quod pessime cogitetis? 11 Non fiet ita; sed ite tantum viri, et sacri-
ficate Domino; hoc enim et ipsi petistis. Statimque ejecti sunt de con-
spectu Pharaonis. 12 Dixit autem Dominus ad Moysen : Extende manum
tuam super terram Ægypti ad locustam, ut ascendat super eam, et
devoret omnem herbam quæ residua fuerit grandini. 13 Et extendit
Moyses virgam super terram Ægypti; et Dominus induxit ventum uren-
tem tota die illa et nocte. Et mane facto, ventus urens levavit locustas,
14 quæ ascenderunt super universam terram Ægypti, et sederunt in cunctis
finibus Ægyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerant,
nec postea futuræ sunt. 15 Operueruntque universam superficiem terræ,
vastantes omnia. Devorata est igitur herba terræ, et quidquid pomorum
in arboribus fuit, quæ grando dimiserat; nihilque omnino virens relictum
est in lignis et in herbis terræ, in cuncta Ægypto. 16 Quamobrem festi-
nus Pharao vocavit Moysen et Aaron, et dixit eis : Peccavi in Dominum
Deum vestrum, et in vos. 17 Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam hac
vice, et rogate Dominum Deum vestrum, ut auferat a me mortem istam.
18 Egressusque Moyses de conspectu Pharaonis, oravit Dominum, 19 qui
flare fecit ventum ab occidente vehementissimum, et arreptam locustam
projecit in mare Rubrum. Non remansit ne una quidem in cunctis finibus
Ægypti. 20 Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios
Israel.

21 Dixit autem Dominus ad Moysen : Extende manum tuam in cælum; Nona plaga:
et sint tenebræ super terram Ægypti, tam densæ, ut palpari queant. tenebræ.
22 Extenditque Moyses manum in cælum; et factæ sunt tenebræ horri-
biles in universa terra Ægypti tribus diebus. 23 Nemo vidit fratrem
suum, nec movit se de loco in quo erat. Ubicumque autem habitabant
filii Israel, lux erat. 24 Vocavitque Pharao Moysen et Aaron, et dixit
eis : Ite, sacrificate Domino; oves tantum vestræ et armenta remaneant,
parvuli vestri eant vobiscum. 25 Ait Moyses : Hostias quoque et holocausta
dabis nobis, quæ offeramus Domino Deo nostro. 26 Cuncti greges pergent
nobiscum; non remanebit ex eis ungula, quæ necessaria sunt in cultum
Domini Dei nostri; præsertim cum ignoremus quid debeat immolari,
donec ad ipsum locum perveniamus. 27 Induravit autem Dominus cor
Pharaonis, et noluit dimittere eos. 28 Dixitque Pharao ad Moysen : Recede
a me, et cave ne ultra videas faciem meam; quocumque die apparueris
mihi, morieris. 29 Respondit Moyses : Ita fiet ut locutus es; non videbo
ultra faciem tuam.

Cap. XI. — 1 Et dixit Dominus ad Moysen : Adhuc una plaga tangam Prænuntia-
Pharaonem et Ægyptum, et post hæc dimittet vos, et exire compellet. tur decima
2 Dices ergo omni plebi, ut postulet vir ab amico suo, et mulier a vicina plaga.
sua, vasa argentea et aurea; 3 dabit autem Dominus gratiam populo suo
coram Ægyptiis. Fuitque Moyses vir magnus valde in terra Ægypti, coram
servis Pharaonis et omni populo. 4 Et ait : Hæc dicit Dominus : Media
nocte egrediar in Ægyptum; 5 et morietur omne primogenitum in terra
Ægyptiorum, a primogenito Pharaonis qui sedet in solio ejus, usque ad
primogenitum ancillæ quæ est ad molam, et omnia primogenita jumen-
torum. 6 Eritque clamor magnus in universa terra Ægypti, qualis nec
ante fuit, nec postea futurus est. 7 Apud omnes autem filios Israel non
mutiet canis ab homine usque ad pecus; ut sciatis quanto miraculo divi-
dat Dominus Ægyptios et Israel. 8 Descendentque omnes servi tui isti
ad me, et adorabunt me, dicentes : Egredere tu, et omnis populus qui
subjectus est tibi; post hæc egrediemur. 9 Et exivit a Pharaone iratus

---

23] Sap. XVII, 2. Sap. XVIII, 1. — 2] Sup. III, 22. Inf. XII, 35. — 3] Eccli. XLV, 1.

nimis. Dixit autem Dominus ad Moysen : Non audiet vos Pharao, ut multa signa fiant in terra Ægypti. 10 Moyses autem et Aaron fecerunt omnia ostenta quæ scripta sunt, coram Pharaone. Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios Israel de terra sua.

Sectio VI. — Apparatus immediatus ad liberationem Israelis

Instituuntur ritus paschales.

Cap. XII. — 1 Dixit quoque Dominus ad Moysen et Aaron in terra Ægypti : 2 Mensis iste, vobis principium mensium; primus erit in mensibus anni. 3 Loquimini ad universum cœtum filiorum Israel, et dicite eis : Decima die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias et domos suas. 4 Sin autem minor est numerus ut sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum qui junctus est domui suæ, juxta numerum animarum quæ sufficere possunt ad esum agni. 5 Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus; juxta quem ritum tolletis et hædum. 6 Et servabitis eum usque ad quartam decimam diem mensis hujus; immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam. 7 Et sument de sanguine ejus, ac ponent super utrumque postem, et in superliminaribus domorum in quibus comedent illum. 8 Et edent carnes nocte illa assas igni, et azymos panes cum lactucis agrestibus. 9 Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed tantum assum igni; caput cum pedibus ejus et intestinis vorabitis. 10 Nec remanebit quidquam ex eo usque mane; si quid residuum fuerit, igne comburetis. 11 Sic autem comedetis illum : Renes vestros accingetis, et calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, et comedetis festinanter; est enim Phase (id est transitus) Domini. 12 Et transibo per terram Ægypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum in terra Ægypti ab homine usque ad pecus; et in cunctis diis Ægypti faciam judicia. Ego Dominus. 13 Erit autem sanguis vobis in signum in ædibus in quibus eritis; et videbo sanguinem, et transibo vos; nec erit in vobis plaga disperdens quando percussero terram Ægypti. 14 Habebitis autem hunc diem in monumentum; et celebrabitis eam solemnem Domino in generationibus vestris cultu sempiterno. 15 Septem diebus azyma comedetis. In die primo non erit fermentum in domibus vestris. Quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel, a primo die usque ad diem septimum. 16 Dies prima erit sancta atque solemnis, et dies septima eadem festivitate venerabilis. Nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad vescendum pertinent. 17 Et observabitis azyma; in eadem enim ipsa die educam exercitum vestrum de terra Ægypti, et custodietis diem istum in generationes vestras ritu perpetuo. 18 Primo mense, quartadecima die mensis, ad vesperam, comedetis azyma, usque ad diem vigesimam primam ejusdem mensis ad vesperam. 19 Septem diebus fermentum non invenietur in domibus vestris. Qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Israel, tam de advenis quam de indigenis terræ. 20 Omne fermentatum non comedetis; in cunctis habitaculis vestris edetis azyma.

21 Vocavit autem Moyses omnes seniores filiorum Israel, et dixit ad eos : Ite tollentes animal per familias vestras, et immolate Phase. 22 Fasciculumque hyssopi tingite in sanguine qui est in limine, et aspergite ex eo superliminare, et utrumque postem. Nullus vestrum egrediatur ostium domus suæ usque mane; 23 transibit enim Dominus percutiens Ægyptios; cumque viderit sanguinem in superliminari, et in utroque poste, transcendet ostium domus, et non sinet percussorem ingredi domos vestras, et lædere. 24 Custodi verbum istud legitimum tibi et filiis tuis usque in æternum. 25 Cumque introieritis terram, quam Dominus

---

18] Lev. XXIII, 5. Num. XXVIII, 16. — 22] Hebr. XI, 28.

daturus est vobis ut pollicitus est, observabitis ceremonias istas. 26 Et
cum dixerint vobis filii vestri : Quæ est ista religio? 27 dicetis eis :
Victima transitus Domini est, quando transivit super domos filiorum
Israel in Ægypto, percutiens Ægyptios, et domos nostras liberans. In-
curvatusque populus adoravit. 28 Et egressi filii Israel fecerunt sicut
præceperat Dominus Moysi et Aaron.

Decima plaga : cædes primogenitorum.

29 Factum est autem in noctis medio, percussit Dominus omne primo-
genitum in terra Ægypti, a primogenito Pharaonis, qui in solio ejus
sedebat, usque ad primogenitum captivæ quæ erat in carcere, et omne
primogenitum jumentorum. 30 Surrexitque Pharao nocte, et omnes servi
ejus, cunctaque Ægyptus; et ortus est clamor magnus in Ægypto; neque
enim erat domus in qua non jaceret mortuus.

Pharao Hebræis discessum largitur.

31 Vocatisque Pharao Moyse et Aaron nocte, ait : Surgite et egredimini
a populo meo, vos et filii Israel; ite, immolate Domino sicut dicitis.
32 Oves vestras et armenta assumite ut petieratis, et abeuntes benedicite
mihi. 33 Urgebantque Ægyptii populum de terra exire velociter, dicentes :
Omnes moriemur. 34 Tulit igitur populus conspersam farinam antequam
fermentaretur; et ligans in palliis, posuit super humeros suos. 35 Fece-
runtque filii Israel sicut præceperat Moyses; et petierunt ab Ægyptiis
vasa argentea et aurea, vestemque plurimam. 36 Dominus autem dedit
gratiam populo coram Ægyptiis ut commodarent eis; et spoliaverunt
Ægyptios.

SECUNDA PARS

EXITUS HEBRÆORUM

Sectio I. — Itineris initia

Proficiscuntur Hebræi.

37 Profectique sunt filii Israel de Ramesse in Socoth, sexcenta fere
millia peditum virorum, absque parvulis. 38 Sed et vulgus promiscuum
innumerabile ascendit cum eis, oves et armenta, et animantia diversi
generis multa nimis. 39 Coxeruntque farinam, quam dudum de Ægypto
conspersam tulerant, et fecerunt subcinericios panes azymos; neque enim
poterant fermentari cogentibus exire Ægyptiis, et nullam facere sinen-
tibus moram; nec pulmenti quidquam occurrerat præparare. 40 Habitatio
autem filiorum Israel qua manserunt in Ægypto, fuit quadringentorum
triginta annorum. 41 Quibus expletis, eadem die egressus est omnis exer-
citus Domini de terra Ægypti. 42 Nox ista est observabilis Domini, quando
eduxit eos de terra Ægypti; hanc observare debent omnes filii Israel in
generationibus suis.

Quibusnam liceat Pascha manducare.

43 Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron : Hæc est religio Phase;
omnis alienigena non comedet ex eo. 44 Omnis autem servus emptitius
circumcidetur, et sic comedet. 45 Advena et mercenarius non edent ex eo.
46 In una domo comedetur; nec efferetis de carnibus ejus foras, nec os
illius confringetis. 47 Omnis cœtus filiorum Israel faciet illud. 48 Quod si
quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam, et facere Phase
Domini, circumcidetur prius omne masculinum ejus, et tunc rite cele-
brabit; eritque sicut indigena terræ : si quis autem circumcisus non fuerit,
non vescetur ex eo. 49 Eadem lex erit indigenæ et colono qui peregrinatur
apud vos. 50 Feceruntque omnes filii Israel sicut præceperat Dominus
Moysi et Aaron. 51 Et eadem die eduxit Dominus filios Israel de terra
Ægypti per turmas suas.

29] Sup. XI, 5. Sap. XVIII, 5. — 35] Sup. XI, 2. — 46] Num. IX, 12. Joan. XIX, 36.

Præcepta de usu azymorum et de primogenitorum consecratione.

Cap. XIII. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 2 Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vulvam in filiis Israel, tam de hominibus quam de jumentis; mea sunt enim omnia. 3 Et ait Moyses ad populum : Mementote diei hujus in qua egressi estis de Ægypto et de domo servitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco isto, ut non comedatis fermentatum panem. 4 Hodie egredimini mense novarum frugum. 5 Cumque introduxerit te Dominus in terram Chananæi, et Hethæi, et Amorrhæi, et Hevæi, et Jebusæi, quam juravit patribus tuis ut daret tibi, terram fluentem lacte et melle, celebrabis hunc morem sacrorum mense isto. 6 Septem diebus vesceris azymis ; et in die septimo erit solemnitas Domini. 7 Azyma comedetis septem diebus ; non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis. 8 Narrabisque filio tuo in die illo, dicens : Hoc est quod fecit mihi Dominus quando egressus sum de Ægypto. 9 Et erit quasi signum in manu tua, et quasi monimentum ante oculos tuos; et ut lex Domini semper sit in ore tuo, in manu enim forti eduxit te Dominus de Ægypto. 10 Custodies hujuscemodi cultum statuto tempore a diebus in dies. 11 Cumque introduxerit te Dominus in terram Chananæi, sicut juravit tibi et patribus tuis, et dederit tibi eam, 12 separabis omne quod aperit vulvam Domino, et quod primitivum est in pecoribus tuis; quidquid habueris masculini sexus, consecrabis Domino. 13 Primogenitum asini mutabis ove ; quod si non redemeris, interficies. Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis, pretio redimes. 14 Cumque interrogaverit te filius tuus cras, dicens : Quid est hoc? respondebis ei : In manu forti eduxit nos Dominus de terra Ægypti, de domo servitutis. 15 Nam cum induratus esset Pharao, et nollet nos dimittere, occidit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, a primogenito hominis usque ad primogenitum jumentorum ; idcirco immolo Domino omne quod aperit vulvam masculini sexus, et omnia primogenita filiorum meorum redimo. 16 Erit igitur quasi signum in manu tua, et quasi appensum quid, ob recordationem, inter oculos tuos; eo quod in manu forti eduxit nos Dominus de Ægypto.

Iter Hebræorum usque ad Etham, præeunte columna ignis et nubis.

17 Igitur cum emisisset Pharao populum, non eos duxit Deus per viam terræ Philisthiim quæ vicina est, reputans ne forte pœniteret eum, si vidisset adversum se bella consurgere, et reverteretur in Ægyptum. 18 Sed circumduxit per viam deserti, quæ est juxta mare Rubrum; et armati ascenderunt filii Israel de terra Ægypti. 19 Tulit quoque Moyses ossa Joseph secum, eo quod adjurasset filios Israel, dicens : Visitabit vos Deus; efferte ossa mea hinc vobiscum. 20 Profectique de Socoth castrametati sunt in Etham, in extremis finibus solitudinis. 21 Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam viam, per diem in columna nubis, et per noctem in columna ignis, ut dux esset itineris utroque tempore. 22 Nunquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem, coram populo.

Sectio II. — Transitus maris Rubri

Iter ab Etham usque ad mare Rubrum.

Cap. XIV. — 1 Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens : 2 Loquere filiis Israel : Reversi castrametentur e regione Phihahiroth, quæ est inter Magdalum et mare contra Beelsephon; in conspectu ejus castra ponetis super mare. 3 Dicturusque est Pharao super filiis Israel : Coarctati sunt in terra, conclusit eos desertum. 4 Et indurabo cor ejus, ac persequetur vos ; et glorificabor in Pharaone, et in omni exercitu ejus, scientque Ægyptii quia ego sum Dominus. Feceruntque ita.

2] Inf. XXXIV, 19. Lev. XXVII, 26. Num. VIII, 16. Luc. II, 23. — 12] Inf. XXII, 29 et XXXIV, 19. Ez. XLIV, 30. — 16] Deut. VI, 8. — 19] Gen. L, 24. — 21] Num. XIV, 14. II Esdr. IX, 19. I Cor. X, 1.

5 Et nuntiatum est regi Ægyptiorum quod fugisset populus; immuta-
tumque est cor Pharaonis et servorum ejus super populo, et dixerunt :
Quid voluimus facere, ut dimitteremus Israel, ne serviret nobis? 6 Junxit
ergo currum, et omnem populum suum assumpsit secum. 7 Tulitque
sexcentos currus electos, et quidquid in Ægypto curruum fuit, et duces
totius exercitus. 8 Induravitque Dominus cor Pharaonis regis Ægypti, et
persecutus est filios Israel; at illi egressi erant in manu excelsa. 9 Cumque
persequerentur Ægyptii vestigia præcedentium, repererunt eos in castris
super mare; omnis equitatus et currus Pharaonis, et universus exercitus,
erant in Phihahiroth contra Beelsephon. 10 Cumque appropinquasset Pha-
rao, levantes filii Israel oculos, viderunt Ægyptios post se; et timuerunt
valde, clamaveruntque ad Dominum, 11 et dixerunt ad Moysen: Forsitan
non erant sepulcra in Ægypto; ideo tulisti nos ut moreremur in solitu-
dine. Quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Ægypto? 12 Nonne iste
est sermo, quem loquebamur ad te in Ægypto, dicentes : Recede a
nobis, ut serviamus Ægyptiis? multo enim melius erat servire eis, quam
mori in solitudine. 13 Et ait Moyses ad populum : Nolite timere; state, et
videte magnalia Domini quæ facturus est hodie; Ægyptios enim, quos
nunc videtis, nequaquam ultra videbitis usque in sempiternum. 14 Domi-
nus pugnabit pro vobis, et vos tacebitis.

Pharao insequitur Hebræos, qui, viso illo, animum despondent.

15 Dixitque Dominus ad Moysen : Quid clamas ad me? Loquere filiis
Israel ut proficiscantur. 16 Tu autem eleva virgam tuam, et extende
manum tuam super mare, et divide illud, ut gradiantur filii Israel in
medio mari per siccum. 17 Ego autem indurabo cor Ægyptiorum ut per-
sequantur vos; et glorificabor in Pharaone, et in omni exercitu ejus, et
in curribus et in equitibus illius. 18 Et scient Ægyptii quia ego sum
Dominus, cum glorificatus fuero in Pharaone, et in curribus atque in
equitibus ejus. 19 Tollensque se angelus Dei, qui præcedebat castra
Israel, abiit post eos; et cum eo pariter columna nubis, priora dimittens,
post tergum. 20 Stetit, inter castra Ægyptiorum et castra Israel; et erat
nubes tenebrosa, et illuminans noctem, ita ut ad se invicem toto noctis
tempore accedere non valerent. 21 Cumque extendisset Moyses manum
super mare, abstulit illud Dominus flante vento vehementi et urente tota
nocte, et vertit in siccum; divisaque est aqua. 22 Et ingressi sunt filii
Israel per medium sicci maris; erat enim aqua quasi murus a dextra
eorum et læva. 23 Persequentesque Ægyptii ingressi sunt post eos, et
omnis equitatus Pharaonis, currus ejus et equites, per medium maris.
24 Jamque advenerat vigilia matutina, et ecce respiciens Dominus super
castra Ægyptiorum per columnam ignis et nubis, interfecit exercitum
eorum; 25 et subvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Dixe-
runt ergo Ægyptii : Fugiamus Israelem; Dominus enim pugnat pro eis
contra nos. 26 Et ait Dominus ad Moysen : Extende manum tuam super
mare, ut revertantur aquæ ad Ægyptios, super currus et equites eorum.
27 Cumque extendisset Moyses manum contra mare, reversum est primo
diluculo ad priorem locum; fugientibusque Ægyptiis occurrerunt aquæ,
et involvit eos Dominus in mediis fluctibus. 28 Reversæque sunt aquæ, et
operuerunt currus et equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes
ingressi fuerant mare; nec unus quidem superfuit ex eis. 29 Filii autem
Israel perrexerunt per medium sicci maris, et aquæ eis erant quasi pro
muro a dextris et a sinistris. 30 Liberavitque Dominus in die illa Israel
de manu Ægyptiorum. 31 Et viderunt Ægyptios mortuos super littus
maris, et manum magnam quam exercuerat Dominus contra eos; timuit-
que populus Dominum, et crediderunt Domino, et Moysi servo ejus.

Israel transit mare incolumis; Ægyptii submerguntur.

9] Jos. XXIV, 6. I Mach. IV, 9. — 22] Ps. LXXVII, 13 et CIV, 37 et CXIII, 3. Hebr. XI, 29. — 24] Sap. XVIII, 15.

Canticum Moysis.

Cap. XV. — 1 Tunc cecinit Moyses et filii Israel carmen hoc Domino, et dixerunt :

Cantemus Domino ; gloriose enim magnificatus est,
equum et ascensorem dejecit in mare.
2 Fortitudo mea, et laus mea Dominus,
et factus est mihi in salutem ;
iste Deus meus, et glorificabo eum ;
Deus patris mei, et exaltabo eum.
3 Dominus quasi vir pugnator ;
omnipotens nomen ejus.
4 Currus Pharaonis et exercitum ejus projecit in mare ;
electi principes ejus submersi sunt in mari Rubro.
5 Abyssi operuerunt eos ;
descenderunt in profundum quasi lapis.
6 Dextera tua, Domine, magnificata est in fortitudine ;
dextera tua, Domine, percussit inimicum.
7 Et in multitudine gloriæ tuæ deposuisti adversarios tuos ;
misisti iram tuam, quæ devoravit eos sicut stipulam.
8 Et in spiritu furoris tui congregatæ sunt aquæ ;
stetit unda fluens,
congregatæ sunt abyssi in medio mari.
9 Dixit inimicus : Persequar et comprehendam ;
dividam spolia, implebitur anima mea ;
evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.
10 Flavit spiritus tuus, et operuit eos mare ;
submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.
11 Quis similis tui in fortibus, Domine?
quis similis tui, magnificus in sanctitate,
terribilis atque laudabilis, faciens mirabilia?
12 Extendisti manum tuam, et devoravit eos terra.
13 Dux fuisti in misericordia tua populo quem redemisti ;
et portasti eum in fortitudine tua, ad habitaculum sanctum tuum.
14 Ascenderunt populi, et irati sunt :
dolores obtinuerunt habitatores Philisthiim.
15 Tunc conturbati sunt principes Edom,
robustos Moab obtinuit tremor ;
obriguerunt omnes habitatores Chanaan.
16 Irruat super eos formido et pavor, in magnitudine brachii tui ;
fiant immobiles quasi lapis,
donec pertranseat populus tuus, Domine,
donec pertranseat populus tuus iste, quem possedisti.
17 Introduces eos, et plantabis in monte hereditatis tuæ,
firmissimo habitaculo tuo quod operatus es, Domine,
sanctuarium tuum, Domine, quod firmaverunt manus tuæ.
18 Dominus regnabit in æternum et ultra.

19 Ingressus est enim eques Pharao cum curribus et equitibus ejus in
mare ; et reduxit super eos Dominus aquas maris ; filii autem Israel ambu-
laverunt per siccum in medio ejus.

20 Sumpsit ergo Maria prophetissa, soror Aaron, tympanum in manu
sua ; egressæque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis et
choris, 21 quibus præcinebat, dicens :

Cantemus Domino ; gloriose enim magnificatus est,
equum et ascensorem ejus dejecit in mare.

1] Sap. X, 20. — 2] Is. XII, 2. Ps. CXVII, 14.

Sectio III. — Filii Israel iter faciunt a mari Rubro ad montem Sinai

22 Tulit autem Moyses Israel de mari Rubro, et egressi sunt in deser- Stationes
tum Sur; ambulaveruntque tribus diebus per solitudinem, et non inve- in Mara et in
niebant aquam. 23 Et venerunt in Mara; nec poterant bibere aquas de Elim.
Mara, eo quod essent amaræ; unde et congruum loco nomen imposuit,
vocans illum Mara, id est amaritudinem. 24 Et murmuravit populus contra
Moysen, dicens : Quid bibemus? 25 At ille clamavit ad Dominum, qui
ostendit ei lignum; quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ
sunt. Ibi constituit ei præcepta, atque judicia, et ibi tentavit eum,
26 dicens : Si audieris vocem Domini Dei tui, et quod rectum est coram
eo feceris, et obedieris mandatis ejus, custodierisque omnia præcepta
illius, cunctum languorem, quem posui in Ægypto, non inducam super
te; ego enim Dominus sanator tuus. 27 Venerunt autem in Elim filii
Israel, ubi erant duodecim fontes aquarum, et septuaginta palmæ; et
castrametati sunt juxta aquas.
Cap. XVI. — 1 Profectique sunt de Elim, et venit omnis multitudo Stationes in
filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim et Sinai, quinto- deserto Sin,
decimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra Ægypti. 2 Et ubi Dominus pluit
murmuravit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen et Aaron in coturnices et
solitudine; 3 dixeruntque filii Israel ad eos : Utinam mortui essemus per manna.
manum Domini in terra Ægypti, quando sedebamus super ollas carnium,
et comedebamus panem in saturitate! Cur eduxistis nos in desertum istud,
ut occideretis omnem multitudinem fame? 4 Dixit autem Dominus ad
Moysen : Ecce, ego pluam vobis panes de cælo : egrediatur populus, et
colligat quæ sufficiunt per singulos dies, ut tentem eum utrum ambulet
in lege mea, an non. 5 Die autem sexto parent quod inferant; et sit
duplum quam colligere solebant per singulos dies. 6 Dixeruntque Moyses
et Aaron ad omnes filios Israel : Vespere scietis quod Dominus eduxerit
vos de terra Ægypti, 7 et mane videbitis gloriam Domini; audivit enim
murmur vestrum contra Dominum; nos vero quid sumus, quia mussitastis
contra nos? 8 Et ait Moyses : Dabit vobis Dominus vespere carnes edere,
et mane panes in saturitate, eo quod audierit murmurationes vestras
quibus murmurati estis contra eum; nos enim quid sumus? nec contra nos
est murmur vestrum, sed contra Dominum. 9 Dixit quoque Moyses ad
Aaron : Dic universæ congregationi filiorum Israel : Accedite coram
Domino; audivit enim murmur vestrum. 10 Cumque loqueretur Aaron ad
omnem cœtum filiorum Israel, respexerunt ad solitudinem; et ecce gloria
Domini apparuit in nube. 11 Locutus est autem Dominus ad Moysen,
dicens : 12 Audivi murmurationes filiorum Israel; loquere ad eos : Vespere
comedetis carnes, et mane saturabimini panibus, scietisque quod ego
sum Dominus Deus vester. 13 Factum est ergo vespere, et ascendens
coturnix, cooperuit castra; mane quoque ros jacuit per circuitum castro-
rum. 14 Cumque operuisset superficiem terræ, apparuit in solitudine minu-
tum, et quasi pilo tusum, in similitudinem pruinæ super terram. 15 Quod
cum vidissent filii Israel, dixerunt ad invicem : Manhu? quod significat :
Quid est hoc? ignorabant enim quid esset. Quibus ait Moyses : Iste est
panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum. 16 Hic est sermo, quem
præcepit Dominus : Colligat unusquisque ex eo quantum sufficit ad
vescendum; gomor per singula capita, juxta numerum animarum vestra-
rum quæ habitant in tabernaculo, sic tolletis. 17 Feceruntque ita filii
Israel et collegerunt, alius plus, alius minus. 18 Et mensi sunt ad mensu-

25] Judith, V, 15. Eccli. XXXVIII, 5. — 27] Num. XXXIII, 9. — 1] Sap. XI, 2. — 10] Eccli. XLV, 3. — 14] Num. XI, 7. Ps. LXXVII, 24. Sap. XVI, 20. Joan. VI, 31. — 15] I Cor. X. 3.

ram gomor; nec qui plus collegerat, habuit amplius; nec qui minus para-
verat, reperit minus; sed singuli juxta id quod edere poterant, congre-
gaverunt. 19 Dixitque Moyses ad eos : Nullus relinquat ex eo in mane.
20 Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis usque mane, et
scatere cœpit vermibus, atque computruit; et iratus est contra eos Moyses.
21 Colligebant autem mane singuli, quantum sufficere poterat ad vescen-
dum; cumque incaluisset sol, liquefiebat. 22 In die autem sexta college-
runt cibos duplices, id est, duo gomor per singulos homines. Venerunt
autem omnes principes multitudinis, et narraverunt Moysi. 23 Qui ait eis :
Hoc est quod locutus est Dominus : Requies sabbati sanctificata est
Domino cras; quodcumque operandum est facite, et quæ coquenda sunt
coquite; quidquid autem reliquum fuerit, reponite usque in mane. 24 Fece-
runtque ita ut præceperat Moyses, et non computruit, neque vermis
inventus est in eo. 25 Dixitque Moyses : Comedite illud hodie, quia sabba-
tum est Domini; non invenietur hodie in agro. 26 Sex diebus colligite;
in die autem septimo sabbatum est Domini, idcirco non invenietur.
27 Venitque septima dies; et egressi de populo ut colligerent, non inve-
nerunt. 28 Dixit autem Dominus ad Moysen : Usquequo non vultis custo-
dire mandata mea, et legem meam? 29 Videte quod Dominus dederit
vobis sabbatum, et propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices;
maneat unusquisque apud semetipsum, nullus egrediatur de loco suo die
septimo. 30 Et sabbatizavit populus die septimo. 31 Appellavitque domus
Israel nomen ejus Man, quod erat quasi semen coriandri album, gustusque
ejus quasi similæ cum melle. 32 Dixit autem Moyses : Iste est sermo,
quem præcepit Dominus : Imple gomor ex eo, et custodiatur in futuras
retro generationes, ut noverint panem, quo alui vos in solitudine, quando
educti estis de terra Ægypti. 33 Dixitque Moyses ad Aaron : Sume vas
unum, et mitte ibi Man, quantum potest capere gomor, et repone coram
Domino ad servandum in generationes vestras, 34 sicut præcepit Dominus
Moysi. Posuitque illud Aaron in tabernaculo reservandum. 35 Filii autem
Israel comederunt Man quadraginta annis, donec venirent in terram habi-
tabilem; hoc cibo aliti sunt, usquequo tangerent fines terræ Chanaan.
36 Gomor autem decima pars est ephi.

Statio in Raphidim; suppeditatur aqua de petra.

Cap. XVII. — 1 Igitur profecta omnis multitudo filiorum Israel de
deserto Sin per mansiones suas, juxta sermonem Domini, castrametati
sunt in Raphidim, ubi non erat aqua ad bibendum populo. 2 Qui jurgatus
contra Moysen, ait : Da nobis aquam, ut bibamus. Quibus respondit
Moyses : Quid jurgamini contra me? cur tentatis Dominum? 3 Sitivit
ergo ibi populus præ aquæ penuria, et murmuravit contra Moysen, di-
cens : Cur fecisti nos exire de Ægypto, ut occideres nos, et liberos
nostros, ac jumenta, siti? 4 Clamavit autem Moyses ad Dominum, dicens :
Quid faciam populo huic? adhuc paululum, et lapidabit me. 5 Et ait
Dominus ad Moysen : Antecede populum, et sume tecum de senioribus
Israel; et virgam qua percussisti fluvium, tolle in manu tua, et vade.
6 En ego stabo ibi coram te, supra petram Horeb; percutiesque petram,
et exibit ex ea aqua, ut bibat populus. Fecit Moyses ita coram senioribus
Israel; 7 et vocavit nomen loci illius, Tentatio, propter jurgium filiorum
Israel, et quia tentaverunt Dominum, dicentes : Estne Dominus in nobis,
an non?

Pugna cum Amalecitis.

8 Venit autem Amalec, et pugnabat contra Israel in Raphidim.
9 Dixitque Moyses ad Josue : Elige viros, et egressus, pugna contra
Amalec; cras ego stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu
mea. 10 Fecit Josue ut locutus erat Moyses, et pugnavit contra Amalec;
Moyses autem, et Aaron, et Hur ascenderunt super verticem collis.

18] II Cor. VIII, 15. — 35] II Esdr. IX, 21. Judith, V, 15. — 5] Sup. XIV, 21. Ps. LXXVII, 15. I Cor. X, 4. — 8] Deut. XXV, 17. Judith, IV, 13. Sap. XI, 3.

11 Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israel; sin autem paululum remisisset, superabat Amalec. 12 Manus autem Moysi erant graves; sumentes igitur lapidem, posuerunt subter eum, in quo sedit : Aaron autem et Hur sustentabant manus ejus ex utraque parte. Et factum est ut manus illius non lassarentur usque ad occasum solis. 13 Fugavitque Josue Amalec, et populum ejus in ore gladii. 14 Dixit autem Dominus ad Moysen : Scribe hoc ob monumentum in libro, et trade auribus Josue; delebo enim memoriam Amalec sub cælo. 15 Ædificavitque Moyses altare; et vocavit nomen ejus, Dominus exaltatio mea, dicens : 16 Quia manus solii Domini, et bellum Domini erit contra Amalec, a generatione in generationem.

Jethro Moysen invisit.

Cap. XVIII. — 1 Cumque audisset Jethro, sacerdos Madian, cognatus Moysi, omnia quæ fecerat Deus Moysi, et Israeli populo suo, et quod eduxisset Dominus Israel de Ægypto, 2 tulit Sephoram uxorem Moysi quam remiserat, 3 et duos filios ejus, quorum unus vocabatur Gersam, dicente patre : Advena fui in terra aliena; 4 alter vero Eliezer : Deus enim, ait, patris mei adjutor meus, et eruit me de gladio Pharaonis. 5 Venit ergo Jethro cognatus Moysi, et filii ejus, et uxor ejus, ad Moysen in desertum, ubi erat castrametatus juxta montem Dei; 6 et mandavit Moysi, dicens : Ego Jethro cognatus tuus venio ad te, et uxor tua, et duo filii tui cum ea. 7 Qui egressus in occursum cognati sui, adoravit, et osculatus est eum; salutaveruntque se mutuo verbis pacificis. Cumque intrasset tabernaculum, 8 narravit Moyses cognato suo cuncta quæ fecerat Dominus Pharaoni, et Ægyptiis propter Israel; universumque laborem, qui accidisset eis in itinere, et quod liberaverat eos Dominus. 9 Lætatusque est Jethro super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Israeli, eo quod eruisset eum de manu Ægyptiorum, 10 et ait : Benedictus Dominus, qui liberavit vos de manu Ægyptiorum, et de manu Pharaonis, qui eruit populum suum de manu Ægypti. 11 Nunc cognovi, quia magnus Dominus super omnes deos, eo quod superbe egerint contra illos. 12 Obtulit ergo Jethro cognatus Moysi holocausta et hostias Deo; veneruntque Aaron et omnes seniores Israel, ut comederent panem cum eo coram Deo.

Constituuntur judices populi.

13 Altera autem die sedit Moyses ut judicaret populum, qui assistebat Moysi a mane usque ad vesperam. 14 Quod cum vidisset cognatus ejus, omnia scilicet quæ agebat in populo, ait : Quid est hoc quod facis in plebe? cur solus sedes, et omnis populus præstolatur de mane usque ad vesperam? 15 Cui respondit Moyses : Venit ad me populus quærens sententiam Dei. 16 Cumque acciderit eis aliqua disceptatio, veniunt ad me ut judicem inter eos, et ostendam præcepta Dei, et leges ejus. 17 At ille : Non bonam, inquit, rem facis; 18 stulto labore consumeris et tu, et populus iste qui tecum est; ultra vires tuas est negotium, solus illud non poteris sustinere. 19 Sed audi verba mea atque consilia, et erit Deus tecum. Esto tu populo in his quæ ad Deum pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum; 20 ostendasque populo ceremonias et ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant, et opus quod facere debeant. 21 Provide autem de omni plebe viros potentes et timentes Deum, in quibus sit veritas, et qui oderint avaritiam; et constitue ex eis tribunos, et centuriones, et quinquagenarios, et decanos, 22 qui judicent populum omni tempore; quidquid autem majus fuerit, referant ad te, et ipsi minora tantummodo judicent; leviusque sit tibi, partito in alios onere. 23 Si hoc feceris, implebis imperium Dei, et præcepta ejus poteris sustentare; et omnis hic populus revertetur ad loca sua cum pace. 24 Quibus auditis, Moyses fecit omnia quæ ille suggesserat. 25 Et electis viris strenuis de cuncto Israel, constituit eos principes populi, tribunos, et centuriones, et quinquagenarios, et decanos. 26 Qui judicabant plebem omni tempore;

3] Sup. II, 22. — 11] Sup. I, 14 et V, 7 et X, 10 et XIV, 8. — 18] Deut. I, 12.

quidquid autem gravius erat, referebant ad eum, faciliora tantummodo judicantes. 27 Dimisitque cognatum suum; qui reversus abiit in terram suam.

TERTIA PARS

THEOCRATIÆ INSTITUTIO ET ERECTIO TABERNACULI

Sectio I. — Venit Israel ad montem Sinai, et omnia parantur ad fœderis conclusionem

Hebræorum statio ad montem Sinai.

Cap. XIX. — 1 Mense tertio egressionis Israel de terra Ægypti, in die
hac venerunt in solitudinem Sinai. 2 Nam profecti de Raphidim, et per-
venientes usque in desertum Sinai, castrametati sunt in eodem loco;
ibique Israel fixit tentoria e regione montis.

Se velle legibus Domini parere promittunt.

3 Moyses autem ascendit ad Deum, vocavitque eum Dominus de monte,
et ait: Hæc dices domui Jacob, et annuntiabis filiis Israel: 4 Vos ipsi
vidistis, quæ fecerim Ægyptiis, quomodo portaverim vos super alas aqui-
larum, et assumpserim mihi. 5 Si ergo audieritis vocem meam, et custo-
dieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis; mea
est enim omnis terra. 6 Et vos eritis mihi in regnum sacerdotale, et gens
sancta. Hæc sunt verba quæ loqueris ad filios Israel. 7 Venit Moyses, et
convocatis majoribus natu populi, exposuit omnes sermones quos man-
daverat Dominus. 8 Responditque omnis populus simul: Cuncta quæ
locutus est Dominus, faciemus.

Sese sanctificare jubentur.

Cumque retulisset Moyses verba populi ad Dominum, 9 ait ei Dominus:
Jam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem
ad te, et credat tibi in perpetuum. Nuntiavit ergo Moyses verba populi
ad Dominum, 10 qui dixit ei: Vade ad populum, et sanctifica illos hodie,
et cras, laventque vestimenta sua, 11 et sint parati in diem tertium; in
die enim tertia descendet Dominus coram omni plebe super montem
Sinai. 12 Constituesque terminos populo per circuitum, et dices ad eos:
Cavete ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius; omnis qui teti-
gerit montem, morte morietur. 13 Manus non tanget eum, sed lapidibus
opprimetur aut confodietur jaculis; sive jumentum fuerit, sive homo,
non vivet. Cum cœperit clangere buccina, tunc ascendant in montem.
14 Descenditque Moyses de monte ad populum, et sanctificavit eum.
Cumque lavissent vestimenta sua, 15 ait ad eos: Estote parati in diem
tertium, et ne appropinquetis uxoribus vestris.

Dominus cum insigni majestate descendit in montem.

16 Jamque advenerat tertius dies, et mane inclaruerat; et ecce cœpe-
runt audiri tonitrua, ac micare fulgura, et nubes densissima operire
montem, clangorque buccinæ vehementius perstrepebat; et timuit po-
pulus qui erat in castris. 17 Cumque eduxisset eos Moyses in occursum
Dei de loco castrorum, steterunt ad radices montis. 18 Totus autem mons
Sinai fumabat, eo quod descendisset Dominus super eum in igne, et
ascenderet fumus ex eo quasi de fornace; eratque omnis mons terri-
bilis. 19 Et sonitus buccinæ paulatim crescebat in majus, et prolixius
tendebatur. Moyses loquebatur, et Deus respondebat ei. 20 Descenditque
Dominus super montem Sinai in ipso montis vertice, et vocavit Moysen
in cacumen ejus. Quo cum ascendisset, 21 dixit ad eum: Descende, et
contestare populum, ne forte velit transcendere terminos ad videndum
Dominum, et pereat ex eis plurima multitudo. 22 Sacerdotes quoque qui
accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos. 23 Dixitque Moyses

---

1] Num. XXXIII, 15. — 3] Act. VII, 38. — 4] Deut. XXIX, 2. — 5] Ps. XXIII, 1. — 6] I Petr. II, 9. — 12] Hebr. XII, 18 — 18] Deut. IV, 11.

ad Dominum : Non poterit vulgus ascendere in montem Sinai ; tu enim testificatus es, et jussisti, dicens : Pone terminos circa montem, et sanctifica illum. [24] Cui ait Dominus : Vade, descende ; ascendesque tu, et Aaron tecum ; sacerdotes autem et populus ne transeant terminos, nec ascendant ad Dominum, ne forte interficiat illos. [25] Descenditque Moyses ad populum, et omnia narravit eis.

Sectio II. — Conditiones fœderis

Promulgantur præcepta Decalogi.

Cap. XX. — [1] Locutusque est Dominus cunctos sermones hos : [2] Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis. [3] Non habebis deos alienos coram me. [4] Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in cælo desuper, et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra. [5] Non adorabis ea, neque coles ; ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me, [6] et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me, et custodiunt præcepta mea. [7] Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum ; nec enim habebit insontem Dominus eum qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra. [8] Memento ut diem sabbati sanctifices. [9] Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua. [10] Septimo autem die, sabbatum Domini Dei tui est ; non facies omne opus in eo, tu, et filius tuus et filia tua, servus tuus et ancilla tua, jumentum tuum, et advena qui est intra portas tuas. [11] Sex enim diebus fecit Dominus cælum et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt, et requievit in die septimo : idcirco benedixit Dominus diei sabbati, et sanctificavit eum. [12] Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. [13] Non occides. [14] Non mœchaberis. [15] Non furtum facies. [16] Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. [17] Non concupisces domum proximi tui ; nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt.

Timor populi.

[18] Cunctus autem populus videbat voces et lampades, et sonitum buccinæ, montemque fumantem ; et perterriti ac pavore concussi, steterunt procul, [19] dicentes Moysi : Loquere tu nobis, et audiemus ; non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. [20] Et ait Moyses ad populum : Nolite timere ; ut enim probaret vos venit Deus, et ut terror illius esset in vobis, et non peccaretis. [21] Stetitque populus de longe ; Moyses autem accessit ad caliginem in qua erat Deus.

Lex de altari in divinum cultum exstruendo.

[22] Dixit præterea Dominus ad Moysen : Hæc dices filiis Israel : Vos vidistis quod de cælo locutus sim vobis. [23] Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. [24] Altare de terra facietis mihi, et offeretis super eo holocausta et pacifica vestra, oves vestras et boves, in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei ; veniam ad te, et benedicam tibi. [25] Quod si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus ; si enim levaveris cultrum super eo, polluetur. [26] Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua.

Leges de servis et ancillis.

Cap. XXI. — [1] Hæc sunt judicia quæ propones eis : [2] Si emeris servum hebræum, sex annis serviet tibi ; in septimo egredietur liber gratis. [3] Cum quali veste intraverit, cum tali exeat ; si habens uxorem, et uxor egredietur simul. [4] Sin autem dominus dederit illi uxorem, et pepererit filios et filias, mulier et liberi ejus erunt domini sui ; ipse vero exibit

2] Deut. V, 6. Ps. LXXX, 11. — 4] Deut. IV, 15. Jos. XXIV, 14. Ps. XCVI, 7. — 7] Lev. XIX, 12. Deut. V, 15. Matth. V, 33. — 8] Inf. XXXI, 13. Deut. V, 14. Ez. XX, 12. — 11] Gen. II, 2. — 12] Deut. V, 16. Matth. XV, 4. Eph. VI, 2. — 13] Matth. V, 21. — 17] Rom. VII, 7 et XIII, 9. — 21] Deut. XVIII, 16. Hebr. XII, 18. — 24] Inf. XXVII, 8 et XXXVIII, 7. — 25] Deut. XXVII, 5. Jos. VIII, 31. — 2] Deut. XV, 12. Jer. XXXIV, 14.

cum vestitu suo. 5 Quod si dixerit servus : Diligo dominum meum et
uxorem ac liberos, non egrediar liber, 6 offeret eum dominus diis, et
applicabitur ad ostium et postes, perforabitque aurem ejus subula, et erit
ei servus in sæculum. 7 Si quis vendiderit filiam suam in famulam, non
egredietur sicut ancillæ exire consueverunt. 8 Si displicuerit oculis do-
mini sui cui tradita fuerat, dimittet eam ; populo autem alieno vendendi
non habebit potestatem, si spreverit eam. 9 Sin autem filio suo despon-
derit eam, juxta morem filiarum faciet illi. 10 Quod si alteram et acce-
perit, providebit puellæ nuptias, et vestimenta, et pretium pudicitiæ
non negabit. 11 Si tria ista non fecerit, egredietur gratis absque pecunia.

Leges de homicidio, parentum contumelia, et rixis.

12 Qui percusserit hominem volens occidere, morte moriatur. 13 Qui
autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manus ejus, consti-
tuam tibi locum in quem fugere debeat. 14 Si quis per industriam occi-
derit proximum suum, et per insidias, ab altari meo evelles eum, ut
moriatur. 15 Qui percusserit patrem suum aut matrem, morte moriatur.
16 Qui furatus fuerit hominem, et vendiderit eum, convictus noxæ, morte
moriatur. 17 Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur. 18 Si
rixati fuerint viri, et percusserit alter proximum suum lapide vel pugno,
et ille mortuus non fuerit, sed jacuerit in lectulo ; 19 si surrexerit, et
ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit qui percusserit, ita
tamen ut operas ejus et impensas in medicos restituat. 20 Qui percusserit
servum suum vel ancillam virga, et mortui fuerint in manibus ejus, cri-
minis reus erit. 21 Sin autem uno die vel duobus supervixerit, non sub-
jacebit pœnæ, quia pecunia illius est. 22 Si rixati fuerint viri, et percus-
serit quis mulierem prægnantem, et abortivum quidem fecerit, sed ipsa
vixerit, subjacebit damno quantum maritus mulieris expetierit, et arbitri
judicaverint. 23 Sin autem mors ejus fuerit subsecuta, reddet animam pro
anima, 24 oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem
pro pede, 25 adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, livorem pro
livore. 26 Si percusserit quispiam oculum servi sui aut ancillæ, et luscos
eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo quem eruit. 27 Dentem quoque
si excusserit servo vel ancillæ suæ, similiter dimittet eos liberos.

Leges de bove cornupeta et cisterna non operta.

28 Si bos cornu percusserit virum aut mulierem, et mortui fuerint,
lapidibus obruetur, et non comedentur carnes ejus, dominus quoque bovis
innocens erit. 29 Quod si bos cornupeta fuerit ab heri et nudiustertius, et
contestati sunt dominum ejus, nec recluserit eum, occideritque virum
aut mulierem, et bos lapidibus obruetur, et dominum ejus occident.
30 Quod si pretium fuerit ei impositum, dabit pro anima sua quidquid
fuerit postulatus. 31 Filium quoque et filiam si cornu percusserit, simili
sententiæ subjacebit. 32 Si servum ancillamque invaserit, triginta siclos
argenti domino dabit, bos vero lapidibus opprimetur. 33 Si quis aperuerit
cisternam, et foderit, et non operuerit eam, cecideritque bos aut asinus
in eam, 34 reddet dominus cisternæ pretium jumentorum ; quod autem
mortuum est, ipsius erit. 35 Si bos alienus bovem alterius vulneraverit, et
ille mortuus fuerit, vendent bovem vivum, et divident pretium, cadaver
autem mortui inter se dispertient. 36 Sin autem sciebat quod bos cor-
nupeta esset ab heri et nudiustertius, et non custodivit eum dominus
suus, reddet bovem pro bove, et cadaver integrum accipiet.

Leges in fures.

Cap. XXII. — 1 Si quis furatus fuerit bovem, aut ovem, et occiderit
vel vendiderit, quinque boves pro uno bove restituet, et quatuor oves pro
una ove. 2 Si effringens fur domum sive suffodiens fuerit inventus, et
accepto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis. 3 Quod
si orto sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, et ipse morietur. Si non
habuerit quod pro furto reddat, ipse venundabitur. 4 Si inventum fuerit

---

12] Lev. XXIV, 17. — 13] Deut. XIX, 2. — 17] Lev. XX, 9. Prov. XX, 20. Matth. XV, 4. Marc. VII, 10. — 24] Lev. XXIV, 20. Deut. XIX, 21. Matth. V, 38. — 1] II Reg. XII, 6.

apud eum quod furatus est, vivens, sive bos, sive asinus, sive ovis,
duplum restituet.
5 Si læserit quispiam agrum vel vineam, et dimiserit jumentum suum
ut depascatur aliena, quidquid optimum habuerit in agro suo, vel in
vinea, pro damni æstimatione restituet. 6 Si egressus ignis invenerit
spinas, et comprehenderit acervos frugum, sive stantes segetes in agris,
reddet damnum qui ignem succenderit.

Lex de damno alterius agris aut vineis illato.

7 Si quis commendaverit amico pecuniam aut vas in custodiam, et ab
eo, qui susceperat, furto ablata fuerint; si invenitur fur, duplum reddet.
8 Si latet fur, dominus domus applicabitur ad deos, et jurabit quod non
extenderit manum in rem proximi sui, 9 ad perpetrandam fraudem, tam
in bove, quam in asino, et ove ac vestimento, et quidquid damnum in-
ferre potest; ad deos utriusque causa perveniet; et si illi judicaverint,
duplum restituet proximo suo. 10 Si quis commendaverit proximo suo
asinum, bovem, ovem, et omne jumentum ad custodiam, et mortuum
fuerit, aut debilitatum, vel captum ab hostibus, nullusque hoc viderit;
11 jusjurandum erit in medio, quod non extenderit manum ad rem proximi
sui; suscipietque dominus juramentum, et ille reddere non cogetur.
12 Quod si furto ablatum fuerit, restituet damnum domino. 13 Si come-
stum a bestia, deferat ad eum quod occisum est, et non restituet.

Leges in negligentes depositarios.

14 Qui a proximo suo quidquam horum mutuo postulaverit, et debilita-
tum aut mortuum fuerit, domino non præsente, reddere compelletur.
15 Quod si impræsentiarum dominus fuerit, non restituet, maxime si
conductum venerat pro mercede operis sui.

Lex de mutuo.

16 Si seduxerit quis virginem necdum desponsatam, dormieritque cum
ea, dotabit eam, et habebit eam uxorem. 17 Si pater virginis dare no-
luerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere con-
sueverunt. 18 Maleficos non patieris vivere. 19 Qui coierit cum jumento,
morte moriatur. 20 Qui immolat diis, occidetur, præterquam Domino
soli.

Leges de violata pudicitia, sive reali sive morali.

21 Advenam non contristabis, neque affliges eum; advenæ enim et ipsi
fuistis in terra Ægypti. 22 Viduæ et pupillo non nocebitis. 23 Si læseritis
eos, vociferabuntur ad me, et ego audiam clamorem eorum; 24 et indi-
gnabitur furor meus, percutiamque vos gladio, et erunt uxores vestræ
viduæ, et filii vestri pupilli.

De peregrinis, viduis ac pupillis.

25 Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum,
non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes. 26 Si pignus a proximo
tuo acceperis vestimentum, ante solis occasum reddes ei; 27 ipsum enim
est solum, quo operitur, indumentum carnis ejus, nec habet aliud in quo
dormiat; si clamaverit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum.

De usura et pignore.

28 Diis non detrahes, et principi populi tui non maledices. 29 Decimas
tuas et primitias tuas non tardabis reddere; primogenitum filiorum tuo-
rum dabis mihi. 30 De bobus quoque, et ovibus similiter facies: septem
diebus sit cum matre sua, die octava reddes illum mihi. 31 Viri sancti
eritis mihi; carnem, quæ a bestiis fuerit prægustata, non comedetis, sed
projicietis canibus.

De principe honorando, de primitiis et morticinis.

Cap. XXIII. — 1 Non suscipies vocem mendacii, nec junges manum
tuam ut pro impio dicas falsum testimonium. 2 Non sequeris turbam ad
faciendum malum; nec in judicio, plurimorum acquiesces sententiæ, ut
a vero devies. 3 Pauperis quoque non misereberis in judicio. 4 Si occur-
reris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc ad eum. 5 Si videris asinum
odientis te jacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo.
6 Non declinabis in judicium pauperis. 7 Mendacium fugies. Insontem et

Leges de jure alienorum servando.

12] Gen. XXXI, 39. — 16] Deut. XXII, 28. — 20] Lev. XIX, 4. — 22] Zach. VII, 10. — 26] Deut. XXIV, 13. — 28] Act. XXIII, 5. — 29] Sup. XIII, 2, 12. Inf. XXXIV, 19. Ez. XLIV, 30. — 31] Lev. XXII, 8. — 4] Deut. XXII, 1. — 7] Dan. XIII, 53.

justum non occides, quia aversor impium. 8 Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, et subvertunt verba justorum. 9 Peregrino molestus non eris; scitis enim advenarum animas, quia et ipsi peregrini fuistis in terra Ægypti.

Lex de requie anni et diei septimi.

10 Sex annis seminabis terram tuam, et congregabis fruges ejus; 11 anno autem septimo dimittes eam, et requiescere facies, ut comedant pauperes populi tui; et quidquid reliquum fuerit, edant bestiæ agri. Ita facies in vinea, et in oliveto tuo. 12 Sex diebus operaberis, septimo die cessabis, ut requiescat bos et asinus tuus, et refrigeretur filius ancillæ tuæ, et advena.

De falsis diis non invocandis.

13 Omnia quæ dixi vobis, custodite. Et per nomen externorum deorum non jurabitis, neque audietur ex ore vestro.

Leges quædam rituales.

14 Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis. 15 Solemnitatem azymorum custodies. Septem diebus comedes azyma, sicut præcepi tibi, tempore mensis novorum, quando egressus es de Ægypto. Non apparebis in conspectu meo vacuus. 16 Et solemnitatem messis primitivorum operis tui, quæcumque seminaveris in agro; solemnitatem quoque in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas de agro. 17 Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Domino Deo tuo. 18 Non immolabis super fermento sanguinem victimæ meæ, nec remanebit adeps solemnitatis meæ usque mane. 19 Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini Dei tui. Non coques hædum in lacte matris suæ.

Quæ faciet Deus in gratiam populi sui fidelis.

20 Ecce ego mittam angelum meum, qui præcedat te, et custodiat in via, et introducat in locum quem paravi. 21 Observa eum, et audi vocem ejus, nec contemnendum putes, quia non dimittet cum peccaveris, et est nomen meum in illo. 22 Quod si audieris vocem ejus, et feceris omnia quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, et affligam affligentes te. 23 Præcedetque te angelus meus, et introducet te ad Amorrhæum, et Hethæum, et Pherezæum, Chananæumque, et Hevæum, et Jebusæum, quos ego conteram. 24 Non adorabis deos eorum, nec coles eos; non facies opera eorum, sed destrues eos, et confringes statuas eorum. 25 Servietisque Domino Deo vestro, ut benedicam panibus tuis et aquis, et auferam infirmitatem de medio tui. 26 Non erit infecunda, nec sterilis in terra tua; numerum dierum tuorum implebo. 27 Terrorem meum mittam in præcursum tuum, et occidam omnem populum ad quem ingredieris, cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam, 28 emittens crabrones prius, qui fugabunt Hevæum, et Chananæum, et Hethæum, antequam introeas. 29 Non ejiciam eos a facie tua anno uno, ne terra in solitudinem redigatur, et crescant contra te bestiæ. 30 Paulatim expellam eos de conspectu tuo, donec augearis, et possideas terram. 31 Ponam autem terminos tuos a mari Rubro usque ad mare Palæstinorum, et a deserto usque ad fluvium; tradam in manibus vestris habitatores terræ, et ejiciam eos de conspectu vestro. 32 Non inibis cum eis fœdus, nec cum diis eorum. 33 Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me, si servieris diis eorum; quod tibi certe erit in scandalum.

Sectio III. — Fœdus solemniter initur Dominum inter et Israelem

Legibus Domini plebs obedientiam promittit.

Cap. XXIV. — 1 Moysi quoque dixit: Ascende ad Dominum tu, et Aaron, Nadab, et Abiu, et septuaginta senes ex Israel; et adorabitis procul. 2 Solusque Moyses ascendet ad Dominum, et illi non appropin-

8] Deut. XVI, 19. Eccli. XX, 31. — 9] Gen. XLVI, 6. — 15] Sup. XIII, 3, 4. Inf. XXXIV, 22. Deut. XVI, 16. Eccli. XXXV, 6. — 17] Inf. XXXIV, 23. Deut. XVI, 16. — 19] Inf. XXXIV, 26. Deut. XIV, 21. — 22] Deut. VII, 11. — 23] Inf. XXXIII, 2. Deut. VII, 22. Jos. XXIV, 11. — 28] Deut. VII, 20. — 32] Inf. XXXIV, 15. Deut. VII, 2.

quabunt; nec populus ascendet cum eo. 3 Venit ergo Moyses et narravit plebi omnia verba Domini, atque judicia; responditque omnis populus una voce : Omnia verba Domini, quæ locutus est, faciemus.

Ritus fœderis celebrantur.

4 Scripsit autem Moyses universos sermones Domini; et mane consurgens, ædificavit altare ad radices montis, et duodecim titulos per duodecim tribus Israel; 5 misitque juvenes de filiis Israel, et obtulerunt holocausta, immolaveruntque victimas pacificas Domino, vitulos. 6 Tulit itaque Moyses dimidiam partem sanguinis, et misit in crateras; partem autem residuam fudit super altare. 7 Assumensque volumen fœderis, legit audiente populo, qui dixerunt : Omnia quæ locutus est Dominus, faciemus, et erimus obedientes. 8 Ille vero sumptum sanguinem respersit in populum, et ait : Hic est sanguis fœderis quod pepigit Dominus vobiscum super cunctis sermonibus his.

Deus sese ostendit senioribus populi.

9 Ascenderuntque Moyses et Aaron, Nadab et Abiu, et septuaginta de senioribus Israel; 10 et viderunt Deum Israel; et sub pedibus ejus quasi opus lapidis sapphirini, et quasi cælum, cum serenum est. 11 Nec super eos qui procul recesserant de filiis Israel, misit manum suam; videruntque Deum, et comederunt, ac biberunt.

Sectio IV. — Divina mandata circa sanctuarium et sacerdotium

Moyses redit solus in montem.

12 Dixit autem Dominus ad Moysen : Ascende ad me in montem, et esto ibi; daboque tibi tabulas lapideas, et legem ac mandata quæ scripsi, ut doceas eos. 13 Surrexerunt Moyses et Josue minister ejus; ascendensque Moyses in montem Dei, 14 senioribus ait : Expectate hic donec revertamur ad vos. Habetis Aaron et Hur vobiscum; si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos. 15 Cumque ascendisset Moyses, operuit nubes montem, 16 et habitavit gloria Domini super Sinai, tegens illum nube sex diebus; septimo autem die vocavit eum de medio caliginis. 17 Erat autem species gloriæ Domini, quasi ignis ardens super verticem montis, in conspectu filiorum Israel. 18 Ingressusque Moyses medium nebulæ, ascendit in montem; et fuit ibi quadraginta diebus, et quadraginta noctibus.

Deus postulat dona pro erectione sanctuarii.

Cap. XXV. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 2 Loquere filiis Israel, ut tollant mihi primitias; ab omni homine qui offeret ultroneus, accipietis eas. 3 Hæc sunt autem quæ accipere debetis : aurum, et argentum, et æs, 4 hyacinthum et purpuram, coccumque bis tinctum, et byssum, pilos caprarum, 5 et pelles arietum rubricatas, pellesque ianthinas, et ligna setim; 6 oleum ad luminaria concinnanda, aromata in unguentum, et thymiamata boni odoris; 7 lapides onychinos, et gemmas ad ornandum ephod ac rationale. 8 Facientque mihi sanctuarium, et habitabo in medio eorum, 9 juxta omnem similitudinem tabernaculi quod ostendam tibi, et omnium vasorum in cultum ejus. Sicque facietis illud.

Arcæ fœderis descriptio.

10 Arcam de lignis setim compingite, cujus longitudo habeat duos et semis cubitos; latitudo, cubitum et dimidium; altitudo, cubitum similiter ac semissem. 11 Et deaurabis eam auro mundissimo intus et foris; faciesque supra, coronam auream per circuitum; 12 et quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor arcæ angulos; duo circuli sint in latere uno, et duo in altero. 13 Facies quoque vectes de lignis setim, et operies eos auro; 14 inducesque per circulos qui sunt in arcæ lateribus, ut portetur in eis; 15 qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis. 16 Ponesque in arca testificationem quam dabo tibi. 17 Facies et propitiatorium de auro mundissimo, duos cubitos et dimidium tenebit longitudo ejus, et cubitum ac semissem latitudo. 18 Duos quoque Cherubim

8] Hebr. IX, 20. — 2] Inf. XXXV, 5. — 9] Hebr. IX, 2.

aureos et productiles facies, ex utraque parte oraculi. [19] Cherub unus sit
in latere uno, et alter in altero. [20] Utrumque latus propitiatorii tegant
expandentes alas, et operientes oraculum, respiciantque se mutuo versis
vultibus in propitiatorium quo operienda est arca, [21] in qua pones testi-
monium quod dabo tibi. [22] Inde præcipiam, et loquar ad te supra propi-
tiatorium, ac de medio duorum Cherubim, qui erunt super arcam testi-
monii, cuncta quæ mandabo per te filiis Israel.

Mensa pro panibus propositionis.

[23] Facies et mensam de lignis setim, habentem duos cubitos longitu-
dinis, et in latitudine cubitum, et in altitudine cubitum ac semissem. [24] Et
inaurabis eam auro purissimo; faciesque illi labium aureum per circui-
tum, [25] et ipsi labio coronam interrasilem altam quatuor digitis; et super
illam, alteram coronam aureolam. [26] Quatuor quoque circulos aureos præ-
parabis, et pones eos in quatuor angulis ejusdem mensæ per singulos
pedes. [27] Subter coronam erunt circuli aurei, ut mittantur vectes per eos,
et possit mensa portari. [28] Ipsos quoque vectes facies de lignis setim, et
circumdabis auro ad subvehendam mensam. [29] Parabis et acetabula, ac
phialas, thuribula, et cyathos, in quibus offerenda sunt libamina, ex
auro purissimo. [30] Et pones super mensam panes propositionis in conspectu
meo semper.

Candelabrum.

[31] Facies et candelabrum ductile de auro mundissimo, hastile ejus, et
calamos, scyphos, et sphærulas, ac lilia ex ipso procedentia. [32] Sex calami
egredientur de lateribus, tres ex uno latere, et tres ex altero. [33] Tres
scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos, sphærulaque simul et
lilium; et tres similiter scyphi instar nucis in calamo altero, sphæru-
laque simul et lilium; hoc erit opus sex calamorum, qui producendi sunt
de hastili; [34] in ipso autem candelabro erunt quatuor scyphi in nucis
modum, sphærulæque per singulos, et lilia. [35] Sphærulæ sub duobus
calamis per tria loca, qui simul sex fiunt, procedentes de hastili uno.
[36] Et sphærulæ igitur et calami ex ipso erunt, universa ductilia de auro
purissimo. [37] Facies et lucernas septem, et pones eas super candelabrum,
ut luceant ex adverso. [38] Emunctoria quoque, et ubi quæ emuncta sunt
extinguantur, fiant de auro purissimo. [39] Omne pondus candelabri cum
universis vasis suis habebit talentum auri purissimi. [40] Inspice, et fac
secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est.

Cortinæ tabernaculi.

Cap. XXVI. — [1] Tabernaculum vero ita facies. Decem cortinas de
bysso retorta, et hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto, variatas
opere plumario, facies. [2] Longitudo cortinæ unius habebit viginti octo
cubitos; latitudo, quatuor cubitorum erit. Unius mensuræ fient universa
tentoria. [3] Quinque cortinæ sibi jungentur mutuo, et aliæ quinque nexu
simili cohærebunt. [4] Ansulas hyacinthinas in lateribus ac summitatibus
facies cortinarum, ut possint invicem copulari. [5] Quinquagenas ansulas
cortina habebit in utraque parte, ita insertas, ut ansa contra ansam
veniat, et altera alteri possit aptari. [6] Facies et quinquaginta circulos
aureos quibus cortinarum vela jungenda sunt, ut unum tabernaculum fiat.
[7] Facies et saga cilicina undecim, ad operiendum tectum tabernaculi.
[8] Longitudo sagi unius habebit triginta cubitos; et latitudo, quatuor:
æqua erit mensura sagorum omnium. [9] E quibus quinque junges seorsum,
et sex sibi mutuo copulabis, ita ut sextum sagum in fronte tecti duplices.
[10] Facies et quinquaginta ansas in ora sagi unius, ut conjungi cum altero
queat; et quinquaginta ansas in ora sagi alterius, ut cum altero copu-
letur. [11] Facies et quinquaginta fibulas æneas, quibus jungantur ansæ, ut
unum ex omnibus operimentum fiat. [12] Quod autem superfuerit in sagis
quæ parantur tecto, id est, unum sagum quod amplius est, ex medietate
ejus operies posteriora tabernaculi. [13] Et cubitus ex una parte pendebit,
et alter ex altera, qui plus est in sagorum longitudine, utrumque latus

40] Hebr. VIII, 5. Act. VII, 44.

tabernaculi protegens. [14] Facies et operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis; et super hoc rursum aliud operimentum de ianthinis pellibus.

[15] Facies et tabulas stantes tabernaculi de lignis setim, [16] quæ singulæ denos cubitos in longitudine habeant, et in latitudine singulos ac semissem. [17] In lateribus tabulæ, duæ incastraturæ fient, quibus tabula alteri tabulæ connectatur; atque in hunc modum cunctæ tabulæ parabuntur. [18] Quarum viginti erunt in latere meridiano quod vergit ad austrum. [19] Quibus quadraginta bases argenteas fundes, ut binæ bases singulis tabulis per duos angulos subjiciantur. [20] In latere quoque secundo tabernaculi quod vergit ad aquilonem, viginti tabulæ erunt, [21] quadraginta habentes bases argenteas; binæ bases singulis tabulis supponentur. [22] Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas, [23] et rursum alias duas quæ in angulis erigantur post tergum tabernaculi. [24] Eruntque conjunctæ a deorsum usque sursum, et una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis quæ in angulis ponendæ sunt, similis junctura servabitur. [25] Et erunt simul tabulæ octo, bases earum argenteæ sedecim, duabus basibus per unam tabulam supputatis. [26] Facies et vectes de lignis setim quinque ad continendas tabulas in uno latere tabernaculi; [27] et quinque alios in altero, et ejusdem numeri ad occidentalem plagam; [28] qui mittentur per medias tabulas a summo usque ad summum. [29] Ipsas quoque tabulas deaurabis, et fundes in eis annulos aureos, per quos vectes tabulata contineant; quos operies laminis aureis. [30] Et eriges tabernaculum juxta exemplar quod tibi in monte monstratum est.

Asseres coadunati ad cortinas sustinendas.

[31] Facies et velum de hyacintho, et purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta, opere plumario et pulchra varietate contextum; [32] quod appendes ante quatuor columnas de lignis setim, quæ ipsæ quidem deauratæ erunt, et habebunt capita aurea, sed bases argenteas. [33] Inseretur autem velum per circulos, intra quod pones arcam testimonii, quo et Sanctuarium, et Sanctuarii sanctuaria dividentur. [34] Pones et propitiatorium super arcam testimonii in Sancto sanctorum, [35] mensamque extra velum, et contra mensam candelabrum in latere tabernaculi meridiano; mensa enim stabit in parte aquilonis. [36] Facies et tentorium in introitu tabernaculi de hyacintho, et purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta, opere plumarii. [37] Et quinque columnas deaurabis lignorum setim, ante quas ducetur tentorium; quarum erunt capita aurea, et bases æneæ.

Partes tabernaculi, distinctæ per velamina.

Cap. XXVII. — [1] Facies et altare de lignis setim, quod habebit quinque cubitos in longitudine, et totidem in latitudine, id est quadrum, et tres cubitos in altitudine. [2] Cornua autem per quatuor angulos ex ipso erunt; et operies illud ære. [3] Faciesque in usus ejus lebetes ad suscipiendos cineres, et forcipes atque fuscinulas, et ignium receptacula; omnia vasa ex ære fabricabis. [4] Craticulamque in modum retis æneam, per cujus quatuor angulos erunt quatuor annuli ænei. [5] Quos pones subter arulam altaris; eritque craticula usque ad altaris medium. [6] Facies et vectes altaris de lignis setim duos, quos operies laminis æneis; [7] et induces per circulos, eruntque ex utroque latere altaris ad portandum. [8] Non solidum, sed inane et cavum intrinsecus facies illud, sicut tibi in monte monstratum est.

Altare holocautomatum.

[9] Facies et atrium tabernaculi, in cujus australi plaga contra meridiem erunt tentoria de bysso retorta; centum cubitos unum latus tenebit in longitudine; [10] et columnas viginti cum basibus totidem æneis, quæ capita cum cælaturis suis habebunt argentea. [11] Similiter et in latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum, columnæ viginti, et bases æneæ ejusdem numeri, et capita earum cum cælaturis suis argentea. [12] In latitudine vero atrii, quod respicit ad occidentem, erunt

Atrium tabernaculi.

30] Sup. XXV, 40. — 1] Inf. XXXVIII, 6. — 8] Sup. XX, 24.

tentoria per quinquaginta cubitos, et columnæ decem, basesque totidem.
[13] In ea quoque atrii latitudine, quæ respicit ad orientem, quinquaginta
cubiti erunt. [14] In quibus quindecim cubitorum tentoria lateri uno depu-
tabuntur, columnæque tres et bases totidem; [15] et in latere altero erunt
tentoria cubitos obtinentia quindecim, columnæ tres, et bases totidem.
[16] In introitu vero atrii fiet tentorium cubitorum viginti ex hyacintho et
purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta, opere plumarii; columnas
habebit quatuor, cum basibus totidem. [17] Omnes columnæ atrii per circui-
tum vestitæ erunt argenteis laminis, capitibus argenteis, et basibus æneis.
[18] In longitudine occupabit atrium cubitos centum, in latitudine quin-
quaginta, altitudo quinque cubitorum erit; fietque de bysso retorta, et
habebit bases æneas. [19] Cuncta vasa tabernaculi in omnes usus et cere-
monias, tam paxillos ejus quam atrii, ex ære facies.

Oleum pro candelabro.

[20] Præcipe filiis Israel ut afferant tibi oleum de arboribus olivarum
purissimum, piloque contusum, ut ardeat lucerna semper [21] in taberna-
culo testimonii, extra velum quod oppansum est testimonio. Et colloca-
bunt eam Aaron et filii ejus, ut usque mane luceat coram Domino. Per-
petuus erit cultus per successiones eorum a filiis Israel.

Describuntur vestimenta sacerdotalia. Introductio.

Cap. XXVIII. — [1] Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum cum
filiis suis de medio filiorum Israel, ut sacerdotio fungantur mihi: Aaron,
Nadab, et Abiu, Eleazar, et Ithamar. [2] Faciesque vestem sanctam Aaron
fratri tuo in gloriam et decorem. [3] Et loqueris cunctis sapientibus corde,
quos replevi spiritu prudentiæ, ut faciant vestes Aaron, in quibus sancti-
ficatus ministret mihi. [4] Hæc autem erunt vestimenta quæ facient: ratio-
nale, et superhumerale, tunicam et lineam strictam, cidarim et balteum.
Facient vestimenta sancta fratri tuo Aaron et filiis ejus, ut sacerdotio
fungantur mihi. [5] Accipientque aurum, et hyacinthum, et purpuram,
coccumque bis tinctum, et byssum.

Vestes reservatæ summo pontifici. 1º Ephod et rationale.

[6] Facient autem superhumerale de auro et hyacintho et purpura, coc-
coque bis tincto, et bysso retorta, opere polymito. [7] Duas oras junctas
habebit in utroque latere summitatum, ut in unum redeant. [8] Ipsa quoque
textura et cuncta operis varietas erit ex auro, et hyacintho, et purpura,
coccoque bis tincto, et bysso retorta. [9] Sumesque duos lapides onychinos,
et sculpes in eis nomina filiorum Israel: [10] sex nomina in lapide uno, et
sex reliqua in altero, juxta ordinem nativitatis eorum. [11] Opere sculptoris
et cælatura gemmarii, sculpes eos nominibus filiorum Israel, inclusos
auro atque circumdatos, [12] et pones in utroque latere superhumeralis,
memoriale filiis Israel. Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino
super utrumque humerum, ob recordationem. [13] Facies et uncinos ex auro,
[14] et duas catenulas ex auro purissimo sibi invicem cohærentes, quas
inseres uncinis. [15] Rationale quoque judicii facies opere polymito juxta
texturam superhumeralis, ex auro, hyacintho, et purpura, coccoque bis
tincto, et bysso retorta. [16] Quadrangulum erit et duplex; mensuram palmi
habebit tam in longitudine quam in latitudine. [17] Ponesque in eo quatuor
ordines lapidum: in primo versu erit lapis sardius, et topazius, et sma-
ragdus; [18] in secundo carbunculus, sapphirus, et jaspis; [19] in tertio ligu-
rius, achates, et amethystus; [20] in quarto chrysolithus, onychinus, et
beryllus. Inclusi auro erunt per ordines suos. [21] Habebuntque nomina filio-
rum Israel: duodecim nominibus cælabuntur, singuli lapides nominibus
singulorum per duodecim tribus. [22] Facies in rationali catenas sibi invicem
cohærentes ex auro purissimo; [23] et duos annulos aureos, quos pones in
utraque rationalis summitate; [24] catenasque aureas junges annulis, qui
sunt in marginibus ejus; [25] et ipsarum catenarum extrema duobus copu-
labis uncinis in utroque latere superhumeralis quod rationale respicit.
[26] Facies et duos annulos aureos, quos pones in summitatibus rationalis,
in oris, quæ e regione sunt superhumeralis, et posteriora ejus aspiciunt.
[27] Necnon et alios duos annulos aureos, qui ponendi sunt in utroque

latere superhumeralis deorsum, quod respicit contra faciem juncturæ
inferioris, ut aptari possit cum superhumerali, 28 et stringatur rationale
annulis suis cum annulis superhumeralis vitta hyacinthina, ut maneat
junctura fabrefacta et a se invicem rationale et superhumerale nequeant
separari. 29 Portabitque Aaron nomina filiorum Israel in rationali judicii
super pectus suum, quando ingredietur sanctuarium, memoriale coram
Domino in æternum. 30 Pones autem in rationali judicii Doctrinam et
Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino;
et gestabit judicium filiorum Israel in pectore suo, in conspectu
Domini semper.

2º Tunica.

31 Facies et tunicam superhumeralis totam hyacinthinam, 32 in cujus
medio supra erit capitium, et ora per gyrum ejus textilis, sicut fieri solet
in extremis vestium partibus, ne facile rumpatur. 33 Deorsum vero, ad
pedes ejusdem tunicæ, per circuitum, quasi mala punica facies, ex hyacintho,
et purpura, et cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis,
34 ita ut tintinnabulum sit aureum et malum punicum, rursumque tintinnabulum
aliud aureum et malum punicum. 35 Et vestietur ea Aaron in
officio ministerii, ut audiatur sonitus quando ingreditur et egreditur sanctuarium
in conspectu Domini, et non moriatur.

3º Diadema.

36 Facies et laminam de auro purissimo, in qua sculpes opere cælatoris:
Sanctum Domino. 37 Ligabisque eam vitta hyacinthina, et erit super
tiaram, 38 imminens fronti pontificis. Portabitque Aaron iniquitates eorum,
quæ obtulerunt et sanctificaverunt filii Israel, in cunctis muneribus et
donariis suis. Erit autem lamina semper in fronte ejus, ut placatus sit eis
Dominus. 39 Stringesque tunicam bysso, et tiaram byssinam facies, et
balteum opere plumarii.

Vestes cunctis sacerdotibus communes.

40 Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis et balteos ac tiaras, in gloriam
et decorem; 41 vestiesque his omnibus Aaron fratrem tuum, et filios
ejus cum eo. Et cunctorum consecrabis manus, sanctificabisque illos, ut
sacerdotio fungantur mihi. 42 Facies et feminalia linea, ut operiant carnem
turpitudinis suæ, a renibus usque ad femora; 43 et utentur eis Aaron
et filii ejus quando ingredientur tabernaculum testimonii, vel quando
appropinquant ad altare ut ministrent in sanctuario, ne iniquitatis rei
moriantur. Legitimum sempiternum erit Aaron, et semini ejus post eum.

Ritus consecrationis sacerdotum.

Cap. XXIX. — 1 Sed et hoc facies, ut mihi in sacerdotio consecrentur.
Tolle vitulum de armento, et arietes duos immaculatos, 2 panesque
azymos, et crustulam absque fermento, quæ conspersa sit oleo, lagana
quoque azyma oleo lita: de simila triticea cuncta facies, 3 et posita in
canistro offeres; vitulum autem et duos arietes, 4 et Aaron ac filios ejus
applicabis ad ostium tabernaculi testimonii; cumque laveris patrem cum
filiis suis aqua, 5 indues Aaron vestimentis suis, id est, linea et tunica, et
superhumerali, et rationali, quod constringes balteo; 6 et pones tiaram in
capite ejus, et laminam sanctam super tiaram, 7 et oleum unctionis fundes
super caput ejus; atque hoc ritu consecrabitur. 8 Filios quoque illius
applicabis, et indues tunicis lineis, cingesque balteo, 9 Aaron scilicet et
liberos ejus, et impones eis mitras; eruntque sacerdotes mihi religione
perpetua. Postquam initiaveris manus eorum, 10 applicabis et vitulum
coram tabernaculo testimonii; imponentque Aaron et filii ejus manus
super caput illius; 11 et mactabis eum in conspectu Domini, juxta ostium
tabernaculi testimonii. 12 Sumptumque de sanguine vituli, pones super
cornua altaris digito tuo, reliquum autem sanguinem fundes juxta basim
ejus. 13 Sumes et adipem totum qui operit intestina, et reticulum jecoris,
ac duos renes, et adipem qui super eos est, et offeres incensum super
altare; 14 carnes vero vituli et corium et fimum combures foris extra
castra, eo quod pro peccato sit. 15 Unum quoque arietem sumes, super

35] Eccli. XLV, 11. — 1] Lev. IX, 2. — 10] Lev. I, 3. — 13] Lev. III, 3.

cujus caput ponent Aaron et filii ejus manus; [16] quem cum mactaveris,
tolles de sanguine ejus, et fundes circa altare. [17] Ipsum autem arietem
secabis in frusta, lotaque intestina ejus ac pedes pones super concisas
carnes, et super caput illius. [18] Et offeres totum arietem in incensum
super altare; oblatio est Domino, odor suavissimus victimæ Domini.
[19] Tolles quoque arietem alterum, super cujus caput Aaron et filii ejus
ponent manus; [20] quem cum immolaveris, sumes de sanguine ejus, et
pones super extremum auriculæ dextræ Aaron et filiorum ejus, et super
pollices manus eorum ac pedis dextri, fundesque sanguinem super altare
per circuitum. [21] Cumque tuleris de sanguine qui est super altare, et de
oleo unctionis, asperges Aaron et vestes ejus, filios et vestimenta eorum;
consecratisque ipsis et vestibus, [22] tolles adipem de ariete, et caudam et
arvinam, quæ operit vitalia, ac reticulum jecoris, et duos renes, atque
adipem qui super eos est, armumque dextrum, eo quod sit aries conse-
crationis; [23] tortamque panis unius, crustulam conspersam oleo, laganum
de canistro azymorum, quod positum est in conspectu Domini; [24] pones-
que omnia super manus Aaron et filiorum ejus, et sanctificabis eos elevans
coram Domino. [25] Suscipiesque universa de manibus eorum, et incendes
super altare in holocaustum, odorem suavissimum in conspectu Domini,
quia oblatio ejus est. [26] Sumes quoque pectusculum de ariete, quo ini-
tiatus est Aaron, sanctificabisque illud elevatum coram Domino, et cedet
in partem tuam. [27] Sanctificabisque et pectusculum consecratum, et armum
quem de ariete separasti, [28] quo initiatus est Aaron et filii ejus, cedentque
in partem Aaron et filiorum ejus jure perpetuo a filiis Israel; quia primi-
tiva sunt et initia de victimis eorum pacificis quæ offerunt Domino.
[29] Vestem autem sanctam, qua utetur Aaron, habebunt filii ejus post
eum, ut ungantur in ea, et consecrentur manus eorum. [30] Septem diebus
utetur illa qui pontifex pro eo fuerit constitutus de filiis ejus, et qui
ingredietur tabernaculum testimonii ut ministret in sanctuario. [31] Arietem
autem consecrationis tolles, et coques carnes ejus in loco sancto, [32] quibus
vescetur Aaron et filii ejus. Panes quoque, qui sunt in canistro, in vesti-
bulo tabernaculi testimonii comedent, [33] ut sit placabile sacrificium, et
sanctificentur offerentium manus. Alienigena non vescetur ex eis, quia
sancti sunt. [34] Quod si remanserit de carnibus consecratis, sive de panibus
usque mane, combures reliquias igni; non comedentur, quia sanctificata
sunt. [35] Omnia, quæ præcepi tibi, facies super Aaron et filiis ejus. Septem
diebus consecrabis manus eorum, [36] et vitulum pro peccato offeres per
singulos dies ad expiandum. Mundabisque altare cum immolaveris expia-
tionis hostiam, et unges illud in sanctificationem. [37] Septem diebus expia-
bis altare, et sanctificabis, et erit sanctum sanctorum; omnis, qui teti-
gerit illud, sanctificabitur.

Lex de jugi sacrificio.

[38] Hoc est quod facies in altari: agnos anniculos duos per singulos
dies jugiter, [39] unum agnum mane, et alterum vespere, [40] decimam par-
tem similæ conspersæ oleo tuso, quod habeat mensuram quartam partem
hin, et vinum ad libandum ejusdem mensuræ in agno uno. [41] Alterum
vero agnum offeres ad vesperam juxta ritum matutinæ oblationis, et juxta
ea quæ diximus, in odorem suavitatis; [42] sacrificium est Domino, obla-
tione perpetua in generationes vestras, ad ostium tabernaculi testimonii
coram Domino, ubi constituam ut loquar ad te. [43] Ibique præcipiam filiis
Israel, et sanctificabitur altare in gloria mea. [44] Sanctificabo et taberna-
culum testimonii cum altari, et Aaron cum filiis suis, ut sacerdotio fun-
gantur mihi. [45] Et habitabo in medio filiorum Israel, eroque eis Deus, [46] et
scient quia ego Dominus Deus eorum, qui eduxi eos de terra Ægypti, ut
manerem inter illos, ego Dominus Deus ipsorum.

32] Lev. VIII, 31 et XXIV, 9. Matth. XII, 4. — 38] Num. XXVIII, 3.

Cap. XXX. — [1] Facies quoque altare ad adolendum thymiama, de Altare
lignis setim, [2] habens cubitum longitudinis, et alterum latitudinis, id est, thymiamatis.
quadrangulum, et duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso procedent.
[3] Vestiesque illud auro purissimo, tam craticulam ejus, quam parietes per
circuitum, et cornua. Faciesque ei coronam aureolam per gyrum, [4] et
duos annulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos
vectes, et altare portetur. [5] Ipsos quoque vectes facies de lignis setim,
et inaurabis. [6] Ponesque altare contra velum, quod ante arcam pendet
testimonii coram propitiatorio quo tegitur testimonium, ubi loquar tibi;
[7] et adolebit incensum super eo Aaron, suave fragrans, mane. Quando
componet lucernas, incendet illud; [8] et quando collocabit eas ad vesperam,
uret thymiama sempiternum coram Domino in generationes vestras.
[9] Non offeretis super eo thymiama compositionis alterius, nec oblationem,
et victimam, nec libabitis libamina. [10] Et deprecabitur Aaron super
cornua ejus semel per annum, in sanguine quod oblatum est pro peccato;
et placabit super eo in generationibus vestris. Sanctum sanctorum erit
Domino.

[11] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: [12] Quando tuleris sum- Capitatio
mam filiorum Israel juxta numerum, dabunt singuli pretium pro ani- sacra.
mabus suis Domino; et non erit plaga in eis, cum fuerint recensiti.
[13] Hoc autem dabit omnis qui transit ad nomen, dimidium sicli juxta
mensuram templi. Siclus viginti obolos habet. Media pars sicli offeretur
Domino. [14] Qui habetur in numero, a viginti annis et supra, dabit pretium.
[15] Dives non addet ad medium sicli, et pauper nihil minuet. [16] Susceptamque
pecuniam, quæ collata est a filiis Israel, trades in usus tabernaculi
testimonii, ut sit monumentum eorum coram Domino, et propitietur
animabus eorum.

[17] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: [18] Facies et labrum Labrum
æneum cum basi sua ad lavandum; ponesque illud inter tabernaculum æneum et ip-
testimonii et altare. Et missa aqua, [19] lavabunt in ea Aaron et filii ejus sius usus.
manus suas ac pedes, [20] quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii,
et quando accessuri sunt ad altare, ut offerant in eo thymiama Domino,
[21] ne forte moriantur. Legitimum sempiternum erit ipsi, et semini ejus
per successiones.

[22] Locutusque est Dominus ad Moysen, [23] dicens: Sume tibi aromata, De unguento
primæ myrrhæ et electæ quingentos siclos, et cinnamomi medium, id sancto.
est, ducentos quinquaginta siclos, calami similiter ducentos quinquaginta,
[24] casiæ autem quingentos siclos, in pondere sanctuarii, olei de
olivetis mensuram hin; [25] faciesque unctionis oleum sanctum, unguentum
compositum opere unguentarii, [26] et unges ex eo tabernaculum testimonii,
et arcam testamenti, [27] mensamque cum vasis suis, candelabrum,
et utensilia ejus, altaria thymiamatis [28] et holocausti, et universam
supellectilem quæ ad cultum eorum pertinet. [29] Sanctificabisque omnia, et
erunt sancta sanctorum; qui tetigerit ea, sanctificabitur. [30] Aaron et filios
ejus unges, sanctificabisque eos, ut sacerdotio fungantur mihi. [31] Filiis
quoque Israel dices: Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi in generationes
vestras. [32] Caro hominis non ungetur ex eo, et juxta compositionem
ejus non facietis aliud, quia sanctificatum est, et sanctum erit vobis.
[33] Homo quicumque tale composuerit, et dederit ex eo alieno, exterminabitur
de populo suo.

[34] Dixitque Dominus ad Moysen: Sume tibi aromata, stacten et onycha, Thymiama.
galbanum boni odoris, et thus lucidissimum; æqualis ponderis erunt
omnia; [35] faciesque thymiama compositum opere unguentarii, mixtum diligenter,
et purum, et sanctificatione dignissimum. [36] Cumque in tenuissimum
pulverem universa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo testi-

12] Num. I, 2. — 13] Lev. XXVII, 25. Num. III, 47. Ez. XLV, 12.

monii, in quo loco apparebo tibi. Sanctum sanctorum erit vobis thymiama.
37 Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est
Domino. 38 Homo quicumque fecerit simile, ut odore illius perfruatur,
peribit de populis suis.

Designantur opifices tabernaculi.

Cap. XXXI. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 2 Ecce,
vocavi ex nomine Beseleel filium Uri filii Hur de tribu Juda, 3 et implevi
eum spiritu Dei, sapientia, et intelligentia, et scientia in omni opere,
4 ad excogitandum quidquid fabrefieri potest ex auro, et argento, et
ære, 5 marmore, et gemmis, et diversitate lignorum. 6 Dedique ei socium
Ooliab filium Achisamech de tribu Dan; et in corde omnis eruditi posui
sapientiam, ut faciant cuncta quæ præcepi tibi : 7 tabernaculum fœderis,
et arcam testimonii, et propitiatorium, quod super eam est, et cuncta
vasa tabernaculi, 8 mensamque et vasa ejus, candelabrum purissimum
cum vasis suis, et altaria thymiamatis, 9 et holocausti, et omnia vasa
eorum, labrum cum basi sua, 10 vestes sanctas in ministerio Aaron
sacerdoti et filiis ejus, ut fungantur officio suo in sacris; 11 oleum unctio-
nis, et thymiama aromatum in sanctuario, omnia quæ præcepi tibi,
facient.

Lex de sabbato.

12 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens : 13 Loquere filiis Israel,
et dices ad eos : Videte ut sabbatum meum custodiatis, quia signum est
inter me et vos in generationibus vestris; ut sciatis quia ego Dominus,
qui sanctifico vos. 14 Custodite sabbatum meum, sanctum est enim vobis.
Qui polluerit illud, morte morietur. Qui fecerit in eo opus, peribit anima
illius de medio populi sui. 15 Sex diebus facietis opus; in die septimo
sabbatum est, requies sancta Domino; omnis qui fecerit opus in hac die,
morietur. 16 Custodiant filii Israel sabbatum, et celebrent illud in generatio-
nibus suis. Pactum est sempiternum 17 inter me et filios Israel, signumque
perpetuum; sex enim diebus fecit Dominus cælum et terram, et in se-
ptimo ab opere cessavit. 18 Deditque Dominus Moysi, completis hujusce-
modi sermonibus in monte Sinai, duas tabulas testimonii lapideas, scriptas
digito Dei.

Sectio V. — Fœdus turpiter violatum ab Hebræis et misericorditer renovatum a Domino

Adoratio vituli.

Cap. XXXII. — 1 Videns autem populus quod moram faceret descen-
dendi de monte Moyses, congregatus adversus Aaron, dixit : Surge, fac
nobis deos, qui nos præcedant; Moysi enim huic viro, qui nos eduxit de
terra Ægypti, ignoramus quid acciderit. 2 Dixitque ad eos Aaron : Tollite
inaures aureas de uxorum, filiorumque et filiarum vestrarum auribus, et
afferte ad me. 3 Fecitque populus quæ jusserat, deferens inaures ad
Aaron. 4 Quas cum ille accepisset, formavit opere fusorio, et fecit ex eis
vitulum conflatilem; dixeruntque : Hi sunt dii tui, Israel, qui te eduxe-
runt de terra Ægypti. 5 Quod cum vidisset Aaron, ædificavit altare coram
eo, et præconis voce clamavit dicens : Cras solemnitas Domini est. 6 Sur-
gentesque mane, obtulerunt holocausta, et hostias pacificas; et sedit
populus manducare, et bibere, et surrexerunt ludere.

Indignatio Dei, intercessio Moysis.

7 Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens : Vade, descende;
peccavit populus tuus, quem eduxisti de terra Ægypti. 8 Recesserunt cito
de via, quam ostendisti eis; feceruntque sibi vitulum conflatilem, et ado-
raverunt; atque immolantes ei hostias, dixerunt : Isti sunt dii tui, Israel,
qui te eduxerunt de terra Ægypti. 9 Rursumque ait Dominus ad Moysen :
Cerno quod populus iste duræ cervicis sit; 10 dimitte me, ut irascatur
furor meus contra eos, et deleam eos; faciamque te in gentem magnam.

13] Sup. XX, 8. Ez. XX, 12. — 17] Gen. II, 2. — 18] Deut. IX, 10. — 1] Act. VII, 40. — 4] Ps. CV, 19. — 6] I Cor. X, 7. — 7] Deut. IX, 12. — 8] III Reg. XII, 28. — 9] Inf. XXXIII, 3. Deut. IX, 13.

11 Moyses autem orabat Dominum Deum suum, dicens : Cur, Domine,
irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Ægypti,
in fortitudine magna, et in manu robusta? 12 Ne, quæso, dicant Ægyptii :
Callide eduxit eos, ut interficeret in montibus, et deleret e terra ; quiescat
ira tua, et esto placabilis super nequitia populi tui. 13 Recordare Abra-
ham, Isaac, et Israel, servorum tuorum, quibus jurasti per temetipsum,
dicens : Multiplicabo semen vestrum sicut stellas cæli, et universam ter-
ram hanc, de qua locutus sum, dabo semini vestro, et possidebitis eam
semper. 14 Placatusque est Dominus ne faceret malum quod locutus fuerat
adversus populum suum.

Moyses tabulas idolumque comminuit.

15 Et reversus est Moyses de monte, portans duas tabulas testimonii in
manu sua, scriptas ex utraque parte, 16 et factas opere Dei ; scriptura
quoque Dei erat sculpta in tabulis. 17 Audiens autem Josue tumultum
populi vociferantis, dixit ad Moysen : Ululatus pugnæ auditur in castris.
18 Qui respondit : Non est clamor adhortantium ad pugnam, neque voci-
feratio compellentium ad fugam ; sed vocem cantantium ego audio.
19 Cumque appropinquasset ad castra, vidit vitulum, et choros ; iratusque
valde, projecit de manu tabulas, et confregit eas ad radicem montis ;
20 arripiensque vitulum quem fecerant, combussit, et contrivit usque ad
pulverem, quem sparsit in aquam, et dedit ex eo potum filiis Israel.
21 Dixitque ad Aaron : Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super
eum peccatum maximum ? 22 Cui ille respondit : Ne indignetur dominus
meus ; tu enim nosti populum istum, quod pronus sit ad malum. 23 Dixe-
runt mihi : Fac nobis deos, qui nos præcedant ; huic enim Moysi, qui
nos eduxit de terra Ægypti, nescimus quid acciderit. 24 Quibus ego dixi :
Quis vestrum habet aurum ? Tulerunt, et dederunt mihi ; et projeci illud
in ignem, egressusque est hic vitulus.

Sontium castigatio.

25 Videns ergo Moyses populum quod esset nudatus (spoliaverat enim
eum Aaron propter ignominiam sordis, et inter hostes nudum consti-
tuerat), 26 et stans in porta castrorum, ait : Si quis est Domini, jungatur
mihi. Congregatique sunt ad eum omnes filii Levi, 27 quibus ait : Hæc
dicit Dominus Deus Israel : Ponat vir gladium super femur suum. Ite, et
redite de porta usque ad portam per medium castrorum, et occidat
unusquisque fratrem et amicum, et proximum suum. 28 Feceruntque filii
Levi juxta sermonem Moysi, cecideruntque in die illa quasi viginti tria
millia hominum. 29 Et ait Moyses : Consecrastis manus vestras hodie
Domino, unusquisque in filio et in fratre suo, ut detur vobis benedictio.

Moyses iterum intercedit pro plebe.

30 Facto autem altero die, locutus est Moyses ad populum : Peccastis
peccatum maximum ; ascendam ad Dominum, si quo modo quivero eum
deprecari pro scelere vestro. 31 Reversusque ad Dominum, ait : Obsecro,
peccavit populus iste peccatum maximum, feceruntque sibi deos aureos ;
aut dimitte eis hanc noxam, 32 aut si non facis, dele me de libro tuo
quem scripsisti. 33 Cui respondit Dominus : Qui peccaverit mihi, delebo
eum de libro meo ; 34 tu autem vade, et duc populum istum quo locutus
sum tibi ; angelus meus præcedet te ; ego autem in die ultionis visitabo
et hoc peccatum eorum. 35 Percussit ergo Dominus populum pro reatu
vituli, quem fecerat Aaron.

Deus minatur gratiæ suæ subtractionem.

Cap. XXXIII. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : Vade,
ascende de loco isto tu, et populus tuus quem eduxisti de terra Ægypti,
in terram quam juravi Abraham, Isaac, et Jacob, dicens : Semini tuo
dabo eam, 2 et mittam præcursorem tui angelum, ut ejiciam Chana-
næum, et Amorrhæum, et Hethæum, et Pherezæum, et Hevæum, et
Jebusæum ; 3 et intres in terram fluentem lacte et melle ; non enim ascen-
dam tecum, quia populus duræ cervicis es, ne forte disperdam te in via.

11] Num. XIV, 13. Ps. CV, 23. — 13] Gen. XII, 7 et XV, 7 et XLVIII, 16. — 1] Gen. XII, 7. — 2] Sup. XXXII, 34. Deut. VII, 22. Jos. XXIV, 11. — 3] Sup. XXXII, 9. Deut. IX, 13.

4 Audiensque populus sermonem hunc pessimum, luxit; et nullus ex
more indutus est cultu suo. 5 Dixitque Dominus ad Moysen : Loquere
filiis Israel : Populus duræ cervicis es; semel ascendam in medio tui,
et delebo te. Jam nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi.
6 Deposuerunt ergo filii Israel ornatum suum a monte Horeb.

Tentorium Moysis translatum extra castra, in odium peccati plebis.

7 Moyses quoque tollens tabernaculum, tetendit extra castra, procul,
vocavitque nomen ejus, Tabernaculum fœderis. Et omnis populus, qui
habebat aliquam quæstionem, egrediebatur ad tabernaculum fœderis,
extra castra. 8 Cumque egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat
universa plebs, et stabat unusquisque in ostio papilionis sui, aspiciebant-
que tergum Moysi, donec ingrederetur tentorium. 9 Ingresso autem illo
tabernaculum fœderis, descendebat columna nubis, et stabat ad ostium,
loquebaturque cum Moyse, 10 cernentibus universis quod columna nubis
staret ad ostium tabernaculi. Stabantque ipsi, et adorabant per fores
tabernaculorum suorum. 11 Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie
ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum. Cumque ille rever-
teretur in castra, minister ejus Josue filius Nun, puer, non recedebat de
tabernaculo.

Gloria Dei ostensa Moysi, in signum fœderis renovandi.

12 Dixit autem Moyses ad Dominum : Præcipis ut educam populum
istum, et non indicas mihi quem missurus es mecum, præsertim cum
dixeris : Novi te ex nomine, et invenisti gratiam coram me. 13 Si ergo
inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, ut sciam
te, et inveniam gratiam ante oculos tuos. Respice populum tuum gentem
hanc. 14 Dixitque Dominus : Facies mea præcedet te, et requiem dabo
tibi. 15 Et ait Moyses : Si non tu ipse præcedas, ne educas nos de loco
isto; 16 in quo enim scire poterimus ego et populus tuus invenisse nos
gratiam in conspectu tuo, nisi ambulaveris nobiscum, ut glorificemur ab
omnibus populis qui habitant super terram? 17 Dixit autem Dominus ad
Moysen : Et verbum istud, quod locutus es, faciam; invenisti enim gra-
tiam coram me, et teipsum novi ex nomine. 18 Qui ait : Ostende mihi
gloriam tuam. 19 Respondit : Ego ostendam omne bonum tibi, et vocabo in
nomine Domini coram te; et miserebor cui voluero, et clemens ero in
quem mihi placuerit. 20 Rursumque ait : Non poteris videre faciem meam;
non enim videbit me homo, et vivet. 21 Et iterum : Ecce, inquit, est
locus apud me, et stabis supra petram; 22 cumque transibit gloria mea,
ponam te in foramine petræ, et protegam dextera mea, donec transeam;
23 tollamque manum meam, et videbis posteriora mea; faciem autem
meam videre non poteris.

Moyses cum novis tabulis montem ascendit.

Cap. XXXIV. — 1 Ac deinceps : Præcide, ait, tibi duas tabulas lapi-
deas instar priorum, et scribam super eas verba quæ habuerunt tabulæ
quas fregisti. 2 Esto paratus mane, ut ascendas statim in montem Sinai,
stabisque mecum super verticem montis. 3 Nullus ascendat tecum, nec
videatur quispiam per totum montem; boves quoque et oves non pascan-
tur e contra. 4 Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales antea fuerant;
et de nocte consurgens ascendit in montem Sinai, sicut præceperat ei
Dominus, portans secum tabulas. 5 Cumque descendisset Dominus per
nubem, stetit Moyses cum eo, invocans nomen Domini. 6 Quo transeunte
coram eo, ait : Dominator Domine Deus, misericors et clemens, patiens
et multæ miserationis, ac verax; 7 qui custodis misericordiam in millia;
qui aufers iniquitatem, et scelera, atque peccata, nullusque apud te per
se innocens est; qui reddis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus, in ter-
tiam et quartam progeniem. 8 Festinusque Moyses, curvatus est pronus in
terram, et adorans, 9 ait : Si inveni gratiam in conspectu tuo, Domine,

---

19] Rom. XIX, 15. — 1] Deut. X, 1. — 7] Deut. V, 10. Jer. XXXII, 18. Ps. CXLII, 2. Deut. V, 9. Jer. XXXII, 18.

obsecro ut gradiaris nobiscum (populus enim duræ cervicis est), et auferas
iniquitates nostras atque peccata, nosque possideas.

10 Respondit Dominus : Ego inibo pactum videntibus cunctis ; signa
faciam quæ nunquam visa sunt super terram, nec in ullis gentibus ; ut
cernat populus iste, in cujus es medio, opus Domini terribile quod
facturus sum.

Deus iterat conditiones fœderis.

11 Observa cuncta quæ hodie mando tibi ; ego ipse ejiciam ante faciem
tuam Amorrhæum, et Chananæum, et Hethæum, Pherezæum quoque, et
Hevæum, et Jebusæum. 12 Cave ne unquam cum habitatoribus terræ illius
jungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam ; 13 sed aras eorum destrue, con-
fringe statuas, lucosque succide. 14 Noli adorare Deum alienum. Dominus
zelotes nomen ejus ; Deus est æmulator. 15 Ne ineas pactum cum homi-
nibus illarum regionum, ne, cum fornicati fuerint cum diis suis, et ado-
raverint simulacra eorum, vocet te quispiam ut comedas de immolatis.
16 Nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis, ne, postquam ipsæ
fuerint fornicatæ, fornicari faciant et filios tuos in deos suos.

1º Vitandum consortium cum gentibus.

17 Deos conflatiles non facies tibi. 18 Solemnitatem azymorum custodies.
Septem diebus vesceris azymis, sicut præcepi tibi, in tempore mensis
novorum ; mense enim verni temporis egressus es de Ægypto. 19 Omne
quod aperit vulvam generis masculini, meum erit ; de cunctis animan-
tibus, tam de bobus, quam de ovibus, meum erit. 20 Primogenitum asini
redimes ove ; sin autem nec pretium pro eo dederis, occidetur. Primoge-
nitum filiorum tuorum redimes ; nec apparebis in conspectu meo vacuus.
21 Sex diebus operaberis, die septimo cessabis arare et metere. 22 Solem-
nitatem heddomadarum facies tibi in primitiis frugum messis tuæ triti-
ceæ, et solemnitatem, quando redeunte anni tempore cuncta conduntur.
23 Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu
omnipotentis Domini Dei Israel. 24 Cum enim tulero gentes a facie tua, et
dilatavero terminos tuos, nullus insidiabitur terræ tuæ, ascendente te et
apparente in conspectu Domini Dei tui ter in anno. 25 Non immolabis super
fermento sanguinem hostiæ meæ ; neque residebit mane de victima solem-
nitatis Phase. 26 Primitias frugum terræ tuæ offeres in domo Domini Dei
tui. Non coques hædum in lacte matris suæ.

2º Quomodo Deus colendus.

27 Dixitque Dominus ad Moysen : Scribe tibi verba hæc, quibus et
tecum et cum Israel pepigi fœdus. 28 Fuit ergo ibi cum Domino quadra-
ginta dies et quadraginta noctes ; panem non comedit, et aquam non
bibit ; et scripsit in tabulis verba fœderis decem. 29 Cumque descenderet
Moyses de monte Sinai, tenebat duas tabulas testimonii ; et ignorabat
quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini. 30 Videntes
autem Aaron et filii Israel cornutam Moysi faciem, timuerunt prope
accedere. 31 Vocatique ab eo, reversi sunt tam Aaron quam principes
synagogæ. Et postquam locutus est ad eos, 32 venerunt ad eum etiam
omnes filii Israel ; quibus præcepit cuncta quæ audierat a Domino in
monte Sinai. 33 Impletisque sermonibus, posuit velamen super faciem
suam, 34 quod ingressus ad Dominum, et loquens cum eo, auferebat donec
exiret, et tunc loquebatur ad filios Israel omnia quæ sibi fuerant impe-
rata. 35 Qui videbant faciem egredientis Moysi esse cornutam ; sed ope-
riebat ille rursus faciem suam, si quando loquebatur ad eos.

Moyses e monte redux, cum splendente facie.

10] Deut. V, 2. Jer. XXXII, 40. — 15] Sup. XXIII, 32. Deut. VII, 2. — 16] III Reg. XI, 2. — 19] Sup. XIII, 2, 12 et XXII, 29. — 22] Sup. XXIII, 15. — 23] Sup. XXIII, 17. Deut. XVI, 16. 25] Sup. XXIII, 18, 19. — 26] Sup. XXIII, 19. — 28] Sup. XXIV, 18. Deut. IX, 9, 18. Deut. IV, 13. — 33] II Cor. III, 13.

Sectio VI. — Conficiuntur omnia ad cultum necessaria

§ I. — *Prævia ad opus.*

Sabbatum et in hoc opere servandum.

Cap. XXXV. — 1 Igitur congregata omni turba filiorum Israel, dixit ad eos : Hæc sunt quæ jussit Dominus fieri : 2 Sex diebus facietis opus ; septimus dies erit vobis sanctus, sabbatum, et requies Domini ; qui fecerit opus in eo, occidetur. 3 Non succendetis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem sabbati.

Exposcuntur dona voluntaria.

4 Et ait Moyses ad omnem catervam filiorum Israel : Iste est sermo quem præcepit Dominus, dicens : 5 Separate apud vos primitias Domino. Omnis voluntarius et prono animo offerat eas Domino : aurum et argentum, et æs, 6 hyacinthum et purpuram, coccumque bis tinctum, et byssum, pilos caprarum, 7 pellesque arietum rubricatas, et ianthinas, ligna setim, 8 et oleum ad luminaria concinnanda, et ut conficiatur unguentum, et thymiama suavissimum, 9 lapides onychinos, et gemmas ad ornatum superhumeralis et rationalis.

Sapientes artifices arcessuntur.

10 Quisquis vestrum sapiens est, veniat, et faciat quod Dominus imperavit : 11 tabernaculum scilicet, et tectum ejus, atque operimentum, annulos, et tabulata cum vectibus, paxillos et bases ; 12 arcam et vectes, propitiatorium, et velum quod ante illud oppanditur ; 13 mensam cum vectibus et vasis, et propositionis panibus ; 14 candelabrum ad luminaria sustentanda, vasa illius et lucernas, et oleum ad nutrimenta ignium ; 15 altare thymiamatis, et vectes, et oleum unctionis et thymiama ex aromatibus ; tentorium ad ostium tabernaculi ; 16 altare holocausti, et craticulam ejus æneam cum vectibus et vasis suis ; labrum et basim ejus ; 17 cortinas atrii cum columnis et basibus, tentorium in foribus vestibuli ; 18 paxillos tabernaculi et atrii cum funiculis suis ; 19 vestimenta, quorum usus est in ministerio sanctuarii, vestes Aaron pontificis ac filiorum ejus, ut sacerdotio fungantur mihi.

Donariorum populi descriptio.

20 Egressaque omnis multitudo filiorum Israel de conspectu Moysi, 21 obtulerunt mente promptissima atque devota primitias Domino, ad faciendum opus tabernaculi testimonii. Quidquid ad cultum et ad vestes sanctas necessarium erat, 22 viri cum mulieribus præbuerunt, armillas et inaures, annulos et dextralia ; omne vas aureum in donaria Domini separatum est. 23 Si quis habebat hyacinthum, et purpuram, coccumque bis tinctum, byssum et pilos caprarum, pelles arietum rubricatas, et ianthinas, 24 argenti ærisque metalla obtulerunt Domino, lignaque setim in varios usus. 25 Sed et mulieres doctæ, quæ neverant, dederunt hyacinthum, purpuram, et vermiculum, ac byssum, 26 et pilos caprarum, sponte propria cuncta tribuentes. 27 Principes vero obtulerunt lapides onychinos, et gemmas ad superhumerale et rationale, 28 aromataque et oleum ad luminaria concinnanda, et ad præparandum unguentum, ac thymiama odoris suavissimi componendum. 29 Omnes viri et mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera quæ jusserat Dominus per manum Moysi. Cuncti filii Israel voluntaria Domino dedicaverunt.

Beseleel et Ooliab operibus præfecti.

30 Dixitque Moyses ad filios Israel : Ecce, vocavit Dominus ex nomine Beseleel filium Uri filii Hur de tribu Juda ; 31 implevitque eum spiritu Dei, sapientia et intelligentia, et scientia et omni doctrina, 32 ad excogitandum, et faciendum opus in auro et argento, et ære, 33 sculpendisque lapidibus, et opere carpentario ; quidquid fabre adinveniri potest, 34 dedit in corde ejus ; Ooliab quoque filium Achisamech de tribu Dan ; 35 ambos erudivit sapientia, ut faciant opera abietarii, polymitarii, ac plumarii, de hyacintho ac purpura, coccoque bis tincto, et bysso, et texant omnia, ac nova quæque reperiant.

5] Sup. XXV, 2. — 30] Sup. XXXI, 2.

Cap. XXXVI. — [1] Fecit ergo Beseleel, et Ooliab, et omnis vir sapiens, quibus dedit Dominus sapientiam et intellectum, ut scirent fabre operari quæ in usus sanctuarii necessaria sunt, et quæ præcepit Dominus. [2] Cumque vocasset eos Moyses, et omnem eruditum virum, cui dederat Dominus sapientiam, et qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus, [3] tradidit eis universa donaria filiorum Israel. Qui cum instarent operi quotidie mane vota populus offerebat. [4] Unde artifices venire compulsi [5] dixerunt Moysi : Plus offert populus quam necessarium est. [6] Jussit ergo Moyses præconis voce cantari : Nec vir nec mulier quidquam offerat ultra in opere sanctuarii. Sicque cessatum est a muneribus offerendis, [7] eo quod oblata sufficerent et superabundarent.

Ipsis aliisque operariis traduntur Israelis dona.

§ II. — *Operis executio.*

[8] Feceruntque omnes corde sapientes ad explendum opus tabernaculi, cortinas decem de bysso retorta, et hyacintho, et purpura, coccoque bis tincto, opere vario, et arte polymita ; [9] quarum una habebat in longitudine viginti octo cubitos, et in latitudine quatuor ; una mensura erat omnium cortinarum. [10] Conjunxitque cortinas quinque, alteram alteri, et alias quinque sibi invicem copulavit. [11] Fecit et ansas hyacinthinas in ora cortinæ unius ex utroque latere, et in ora cortinæ alterius similiter, [12] ut contra se invicem venirent ansæ, et mutuo jungerentur. [13] Unde et quinquaginta fudit circulos aureos, qui morderent cortinarum ansas, et fieret unum tabernaculum.

Confectio tabernaculi. 1° Cortinæ.

[14] Fecit et saga undecim de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi ; [15] unum sagum in longitudine habebat cubitos triginta, et in latitudine cubitos quatuor ; unius mensuræ erant omnia saga ; [16] quorum quinque junxit seorsum, et sex alia separatim. [17] Fecitque ansas quinquaginta in ora sagi unius, et quinquaginta in ora sagi alterius, ut sibi invicem jungerentur ; [18] et fibulas æneas quinquaginta, quibus necteretur tectum, ut unum pallium ex omnibus sagis fieret. [19] Fecit et opertorium tabernaculi de pellibus arietum rubricatis, aliudque desuper velamentum de pellibus ianthinis.

2° Saga et opertorium.

[20] Fecit et tabulas tabernaculi de lignis setim stantes. [21] Decem cubitorum erat longitudo tabulæ unius ; et unum ac semis cubitum latitudo retinebat. [22] Binæ incastraturæ erant per singulas tabulas, ut altera alteri jungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis. [23] E quibus viginti ad plagam meridianam erant contra austrum, [24] cum quadraginta basibus argenteis. Duæ bases sub una tabula ponebantur ex utraque parte angulorum, ubi incastraturæ laterum in angulis terminantur. [25] Ad plagam quoque tabernaculi, quæ respicit ad aquilonem, fecit viginti tabulas, [26] cum quadraginta basibus argenteis, duas bases per singulas tabulas. [27] Contra occidentem vero, id est, ad eam partem tabernaculi quæ mare respicit, fecit sex tabulas, [28] et duas alias per singulos angulos tabernaculi retro ; [29] quæ junctæ erant a deorsum usque sursum, et in unam compaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex utraque parte per angulos, [30] ut octo essent simul tabulæ, et haberent bases argenteas sedecim, binas scilicet bases sub singulis tabulis. [31] Fecit et vectes de lignis setim, quinque ad continendas tabulas unius lateris tabernaculi, [32] et quinque alios ad alterius lateris coaptandas tabulas ; et extra hos, quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare. [33] Fecit quoque vectem alium, qui per medias tabulas ab angulo usque ad angulum perveniret. [34] Ipsa autem tabulata deauravit, fusis basibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci possent ; quos et ipsos laminis aureis operuit.

3° Tabulata cum basibus et vectibus.

1] Sup. XXVI, 1. — 2] I Par. XXI, 29.

4º Velum et tentorium.

35 Fecit et velum de hyacintho, et purpura, vermiculo, ac bysso retorta, opere polymitario varium atque distinctum; 36 et quatuor columnas de lignis setim, quas cum capitibus deauravit, fusis basibus earum argenteis. 37 Fecit et tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byssoque retorta, opere plumarii; 38 et columnas quinque cum capitibus suis, quas operuit auro, basesque earum fudit æneas.

Supellex tabernaculi. 1º Arca cum vectibus, propitiatorio et Cherubim.

Cap. XXXVII. — 1 Fecit autem Beseleel et arcam de lignis setim, habentem duos semis cubitos in longitudine, et cubitum ac semissem in latitudine, altitudo quoque unius cubiti fuit et dimidii; vestivitque eam auro purissimo intus ac foris; 2 et fecit illi coronam auream per gyrum, 3 conflans quatuor annulos aureos per quatuor angulos ejus: duos annulos in latere uno, et duos in altero. 4 Vectes quoque fecit de lignis setim, quos vestivit auro, 5 et quos misit in annulos, qui erant in lateribus arcæ ad portandum eam. 6 Fecit et propitiatorium, id est, oraculum, de auro mundissimo, duorum cubitorum et dimidii in longitudine, et cubiti ac semis in latitudine. 7 Duos etiam Cherubim ex auro ductili, quos posuit ex utraque parte propitiatorii: 8 Cherub unum in summitate unius partis, et Cherub alterum in summitate partis alterius; duos Cherubim in singulis summitatibus propitiatorii, 9 extendentes alas, et tegentes propitiatorium, seque mutuo et illud respicientes.

2º Mensa panum cum suis utensilibus.

10 Fecit et mensam de lignis setim in longitudine duorum cubitorum, et in latitudine unius cubiti, quæ habebat in altitudine cubitum ac semissem. 11 Circumdeditque eam auro mundissimo, et fecit illi labium aureum per gyrum, 12 ipsique labio coronam auream interrasilem quatuor digitorum, et super eamdem, alteram coronam auream. 13 Fudit et quatuor circulos aureos, quos posuit in quatuor angulis per singulos pedes mensæ 14 contra coronam; misitque in eos vectes, ut possit mensa portari. 15 Ipsos quoque vectes fecit de lignis setim, et circumdedit eos auro. 16 Et vasa ad diversos usus mensæ, acetabula, phialas, et cyathos, et thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda sunt libamina.

3º Candelabrum cum vasis suis.

17 Fecit et candelabrum ductile de auro mundissimo. De cujus vecte calami, scyphi, sphærulæque ac lilia procedebant; 18 sex in utroque latere, tres calami ex parte una, et tres ex altera; 19 tres scyphi in nucis modum per calamos singulos, sphærulæque simul et lilia; et tres scyphi instar nucis in calamo altero, sphærulæque simul et lilia. Æquum erat opus sex calamorum, qui procedebant de stipite candelabri. 20 In ipso autem vecte erant quatuor scyphi in nucis modum, sphærulæque per singulos simul et lilia; 21 et sphærulæ sub duobus calamis per loca tria, qui simul sex fiunt calami procedentes de vecte uno. 22 Et sphærulæ igitur, et calami ex ipso erant, universa ductilia ex auro purissimo. 23 Fecit et lucernas septem cum emunctoriis suis, et vasa ubi ea quæ emuncta sunt extinguantur, de auro mundissimo. 24 Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vasis suis.

4º Altare thymiamatis.

25 Fecit et altare thymiamatis de lignis setim, per quadrum singulos habens cubitos, et in altitudine duos; e cujus angulis procedebant cornua. 26 Vestivitque illud auro purissimo, cum craticula ac parietibus et cornibus. 27 Fecitque ei coronam aureolam per gyrum, et duos annulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vectes, et possit altare portari. 28 Ipsos autem vectes fecit de lignis setim, et operuit laminis aureis. 29 Composuit et oleum ad sanctificationis unguentum, et thymiama de aromatibus mundissimis, opere pigmentarii.

5º Altare holocausti cum utensilibus suis.

Cap. XXXVIII. — 1 Fecit et altare holocausti de lignis setim, quinque cubitorum per quadrum, et trium in altitudine; 2 cujus cornua de angulis procedebant, operuitque illud laminis æneis. 3 Et in usus ejus paravit ex

---

38, 1] II Par. I, 5.

ære vasa diversa, lebetes, forcipes, fuscinulas, uncinos, et ignium rece-
ptacula. 4 Craticulamque ejus in modum retis fecit æneam, et subter
eam in altaris medio arulam, 5 fusis quatuor annulis per totidem retia-
culi summitates, ad immittendos vectes ad portandum ; 6 quos et ipsos
fecit de lignis setim, et operuit laminis æneis ; 7 induxitque in circulos,
qui in lateribus altaris eminebant. Ipsum autem altare non erat solidum,
sed cavum ex tabulis, et intus vacuum.

6° Labrum æneum.

8 Fecit et labrum æneum cum basi sua de speculis mulierum, quæ
excubabant in ostio tabernaculi.

7° Atrium.

9 Fecit et atrium, in cujus australi plaga erant tentoria de bysso re-
torta, cubitorum centum. 10 Columnæ æneæ viginti cum basibus suis ;
capita columnarum, et tota operis cælatura, argentea. 11 Æque ad septen-
trionalem plagam tentoria, columnæ basesque et capita columnarum,
ejusdem mensuræ, et operis ac metalli, erant. 12 In ea vero plaga, quæ
ad occidentem respicit, fuerunt tentoria cubitorum quinquaginta, co-
lumnæ decem cum basibus suis æneæ, et capita columnarum, et tota
operis cælatura, argentea. 13 Porro contra orientem, quinquaginta cubi-
torum paravit tentoria ; 14 e quibus, quindecim cubitos columnarum
trium, cum basibus suis, unum tenebat latus ; 15 et in parte altera (quia
inter utraque introitum tabernaculi fecit) quindecim æque cubitorum
erant tentoria, columnæque tres, et bases totidem. 16 Cuncta atrii ten-
toria byssus retorta texuerat. 17 Bases columnarum fuere æneæ, capita
autem earum cum cunctis cælaturis suis argentea ; sed et ipsas columnas
atrii vestivit argento. 18 Et in introitu ejus opere plumario fecit tento-
rium ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta, quod habebat
viginti cubitos in longitudine, altitudo vero quinque cubitorum erat,
juxta mensuram, quam cuncta atrii tentoria habebant. 19 Columnæ
autem in ingressu fuere quatuor cum basibus æneis, capitaque earum et
cælaturæ argenteæ. 20 Paxillos quoque tabernaculi et atrii per gyrum
fecit æneos.

Summa metalli impensi.

21 Hæc sunt instrumenta tabernaculi testimonii, quæ enumerata sunt
juxta præceptum Moysi in ceremoniis Levitarum per manum Ithamar
filii Aaron sacerdotis ; 22 quæ Beseleel filius Uri filii Hur de tribu Juda,
Domino per Moysen jubente, compleverat, 23 juncto sibi socio Ooliab
filio Achisamech de tribu Dan ; qui et ipse artifex lignorum egregius
fuit, et polymitarius atque plumarius ex hyacintho, purpura, vermiculo
et bysso. 24 Omne aurum quod expensum est in opere sanctuarii, et quod
oblatum est in donariis, viginti novem talentorum fuit, et septingen-
torum triginta siclorum, ad mensuram sanctuarii. 25 Oblatum est autem
ab his qui transierunt ad numerum, a viginti annis et supra, de sexcentis
tribus millibus, et quingentis quinquaginta armatorum. 26 Fuerunt præ-
terea centum talenta argenti, e quibus conflatæ sunt bases sanctuarii, et
introitus ubi velum pendet. 27 Centum bases factæ sunt de talentis cen-
tum, singulis talentis per bases singulas supputatis. 28 De mille autem
septingentis et septuaginta quinque, fecit capita columnarum, quas et
ipsas vestivit argento. 29 Æris quoque oblata sunt talenta septuaginta
duo millia, et quadringenti supra sicli, 30 ex quibus fusæ sunt bases in
introitu tabernaculi testimonii, et altare æneum cum craticula sua, om-
niaque vasa quæ ad usum ejus pertinent, 31 et bases atrii tam in circuitu
quam in ingressu ejus, et paxilli tabernaculi atque atrii per gyrum.

Vestimenta pontificis et sacerdotum. 1° Ephod cum balteo et gemmis.

Cap. XXXIX. — 1 De hyacintho vero et purpura, vermiculo ac bysso,
fecit vestes, quibus indueretur Aaron quando ministrabat in sanctis, sicut
præcepit Dominus Moysi. 2 Fecit igitur superhumerale de auro, hya-
cintho, et purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta, 3 opere polymi-
tario ; inciditque bracteas aureas, et extenuavit in fila, ut possent tor-

7] Sup. XXVII, 8. — 1] Sup. XXVIII, 6.

queri cum priorum colorum subtegmine, 4 duasque oras sibi invicem copulatas in utroque latere summitatum, 5 et balteum ex eisdem coloribus, sicut præceperat Dominus Moysi. 6 Paravit et duos lapides onychinos, astrictos et inclusos auro, et sculptos arte gemmaria, nominibus filiorum Israel; 7 posuitque eos in lateribus superhumeralis, in monimentum filiorum Israel, sicut præceperat Dominus Moysi.

2° Rationale.

8 Fecit et rationale opere polymito juxta opus superhumeralis, ex auro, hyacintho, purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta; 9 quadrangulum, duplex, mensuræ palmi. 10 Et posuit in eo gemmarum ordines quatuor. In primo versu erat sardius, topazius, smaragdus. 11 In secundo, carbunculus, sapphirus, et jaspis. 12 In tertio, ligurius, achates, et amethystus. 13 In quarto, chrysolithus, onychinus, et beryllus, circumdati et inclusi auro per ordines suos. 14 Ipsique lapides duodecim sculpti erant nominibus duodecim tribuum Israel, singuli per nomina singulorum. 15 Fecerunt in rationali et catenulas sibi invicem cohærentes, de auro purissimo; 16 et duos uncinos, totidemque annulos aureos. Porro annulos posuerunt in utroque latere rationalis, 17 e quibus penderent duæ catenæ aureæ, quas inseruerunt uncinis, qui in superhumeralis angulis eminebant. 18 Hæc et ante et retro ita conveniebant sibi, ut superhumerale et rationale mutuo necterentur, 19 stricta ad balteum, et annulis fortius copulata, quos jungebat vitta hyacinthina, ne laxa fluerent, et a se invicem moverentur, sicut præcepit Dominus Moysi.

3° Pallium hyacinthinum.

20 Fecerunt quoque tunicam superhumeralis totam hyacinthinam, 21 et capitium in superiori parte contra medium, oramque per gyrum capitii textilem; 22 deorsum autem ad pedes mala punica ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta; 23 et tintinnabula de auro purissimo, quæ posuerunt inter malogranata in extrema parte tunicæ, per gyrum; 24 tintinnabulum autem aureum, et malum punicum, quibus ornatus incedebat pontifex quando ministerio fungebatur, sicut præceperat Dominus Moysi.

4° Tunicæ, mitræ, femoralia, cingulum.

25 Fecerunt et tunicas byssinas opere textili Aaron et filiis ejus; 26 et mitras cum coronulis suis ex bysso; 27 feminalia quoque linea, byssina; 28 cingulum vero de bysso retorta, hyacintho, purpura, ac vermiculo bis tincto, arte plumaria, sicut præceperat Dominus Moysi.

5° Tiara cum lamina aurea.

29 Fecerunt et laminam sacræ venerationis de auro purissimo, scripseruntque in ea opere gemmario : Sanctum Domini; 30 et strinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthina, sicut præceperat Dominus Moysi.

Opus completum benedicitur a Moyse.

31 Perfectum est igitur omne opus tabernaculi et tecti testimonii; feceruntque filii Israel cuncta quæ præceperat Dominus Moysi. 32 Et obtulerunt tabernaculum et tectum et universam supellectilem, annulos, tabulas, vectes, columnas ac bases, 33 opertorium de pellibus arietum rubricatis, et aliud operimentum de ianthinis pellibus, 34 velum, arcam, vectes, propitiatorium, 35 mensam cum vasis suis et propositionis panibus; 36 candelabrum, lucernas, et utensilia earum cum oleo; 37 altare aureum, et unguentum, et thymiama ex aromatibus; 38 et tentorium in introitu tabernaculi; 39 altare æneum, retiaculum, vectes, et vasa ejus omnia; labrum cum basi sua; tentoria atrii, et columnas cum basibus suis; 40 tentorium in introitu atrii, funiculosque illius et paxillos. Nihil ex vasis defuit, quæ in ministerium tabernaculi, et in tectum fœderis, jussa sunt fieri. 41 Vestes quoque, quibus sacerdotes utuntur in sanctuario, Aaron scilicet et filii ejus, 42 obtulerunt filii Israel, sicut præceperat Dominus. 43 Quæ postquam Moyses cuncta vidit completa, benedixit eis.

§ III. — *Tabernaculum erigitur.*

Dei mandatum de erectione tabernaculi,

Cap. XL. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 2 Mense primo, prima die mensis, eriges tabernaculum testimonii, 3 et pones in eo arcam, dimittesque ante illam velum; 4 et illata mensa, pones super

eam quæ rite præcepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis suis, 5 et
altare aureum in quo adoletur incensum, coram arca testimonii. Tento-
rium in introitu tabernaculi pones, 6 et ante illud altare holocausti,
7 labrum inter altare et tabernaculum, quod implebis aqua. 8 Circum-
dabisque atrium tentoriis, et ingressum ejus. 9 Et assumpto unctionis oleo
unges tabernaculum cum vasis suis, ut sanctificentur; 10 altare holocau-
sti et omnia vasa ejus; 11 labrum cum basi sua: omnia unctionis oleo
consecrabis, ut sint sancta sanctorum.

12 Applicabisque Aaron et filios ejus ad fores tabernaculi testimonii, *et investitura sacerdotum.*
et lotos aqua, 13 indues sanctis vestibus, ut ministrent mihi, et unctio
eorum in sacerdotium sempiternum proficiat.

14 Fecitque Moyses omnia quæ præceperat Dominus. 15 Igitur mense *Executio mandati.*
primo anni secundi, prima die mensis, collocatum est tabernaculum.
16 Erexitque Moyses illud, et posuit tabulas ac bases et vectes, statuitque
columnas, 17 et expandit tectum super tabernaculum, imposito desuper
operimento, sicut Dominus imperaverat. 18 Posuit et testimonium in arca,
subditis infra vectibus, et oraculum desuper. 19 Cumque intulisset arcam
in tabernaculum, appendit ante eam velum, ut expleret Domini jussio-
nem. 20 Posuit et mensam in tabernaculo testimonii ad plagam septen-
trionalem extra velum, 21 ordinatis coram propositionis panibus, sicut
præceperat Dominus Moysi. 22 Posuit et candelabrum in tabernaculo
testimonii e regione mensæ in parte australi, 23 locatis per ordinem lu-
cernis, juxta præceptum Domini. 24 Posuit et altare aureum sub tecto
testimonii contra velum, 25 et adolevit super eo incensum aromatum,
sicut jusserat Dominus Moysi. 26 Posuit et tentorium in introitu taberna-
culi testimonii, 27 et altare holocausti in vestibulo testimonii, offerens in
eo holocaustum, et sacrificia, ut Dominus imperaverat. 28 Labrum quoque
statuit inter tabernaculum testimonii et altare, implens illud aqua. 29 La-
veruntque Moyses et Aaron ac filii ejus manus suas et pedes, 30 cum
ingrederentur tectum fœderis, et accederent ad altare, sicut præceperat
Dominus Moysi. 31 Erexit et atrium per gyrum tabernaculi et altaris,
ducto in introitu ejus tentorio.

Postquam omnia perfecta sunt, 32 operuit nubes tabernaculum testi- *Nubes tabernaculum operiens.*
monii, et gloria Domini implevit illud. 33 Nec poterat Moyses ingredi
tectum fœderis, nube operiente omnia, et majestate Domini coruscante,
quia cuncta nubes operuerat. 34 Si quando nubes tabernaculum deserebat,
proficiscebantur filii Israel per turmas suas; 35 si pendebat desuper, ma-
nebant in eodem loco. 36 Nubes quippe Domini incubabat per diem
tabernaculo, et ignis in nocte, videntibus cunctis populis Israel per
cunctas mansiones suas.

13] Sup. XXIX, 35. Lev. VIII, 2. — 16] Num. VII, 1. — 32] Num. IX, 15. III Reg. VIII, 10.

LIBER LEVITICUS

HEBRAICE VAICRA

PARS PRIOR

LEGES QUARUM OBSERVANTIA INCHOABITUR ET CONDIETUR FŒDUS DEUM INTER ET ISRAEL

Sectio I. — De sacrificiis

§ I. — *Ritus pro holocaustorum oblatione.*

Cap. I.

Holocaustum de armento,

Vocavit autem Moysen, et locutus est ei Dominus de taber-
naculo testimonii, dicens : 2 Loquere filiis Israel, et dices
ad eos : Homo, qui obtulerit ex vobis hostiam Domino de
pecoribus, id est, de bobus et ovibus offerens victimas ; 3 si
holocaustum fuerit ejus oblatio, ac de armento, masculum
immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonii, ad placandum
sibi Dominum ; 4 ponetque manum super caput hostiæ, et acceptabilis
erit, atque in expiationem ejus proficiens ; 5 immolabitque vitulum coram
Domino, et offerent filii Aaron sacerdotes sanguinem ejus, fundentes per
altaris circuitum, quod est ante ostium tabernaculi. 6 Detractaque pelle
hostiæ, artus in frusta concident ; 7 et subjicient in altari ignem, strue
lignorum ante composita ; 8 et membra quæ sunt cæsa, desuper ordinantes,
caput videlicet, et cuncta quæ adhærent jecori, 9 intestinis et pedibus
lotis aqua ; adolebitque ea sacerdos super altare in holocaustum et suavem
odorem Domino.

de pecoribus,

10 Quod si de pecoribus oblatio est, de ovibus sive de capris holo-
caustum, masculum absque macula offeret ; 11 immolabitque ad latus
altaris, quod respicit ad aquilonem, coram Domino ; sanguinem vero illius
fundent super altare filii Aaron per circuitum ; 12 dividentque membra,
caput, et omnia quæ adhærent jecori ; et ponent super ligna, quibus
subjiciendus est ignis ; 13 intestina vero et pedes lavabunt aqua ; et oblata
omnia adolebit sacerdos super altare, in holocaustum et odorem suavissi-
mum Domino.

ex avibus.

14 Si autem de avibus holocausti oblatio fuerit Domino, de turturibus,
aut pullis columbæ, 15 offeret eam sacerdos ad altare ; et retorto ad collum
capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet sanguinem super crepidi-

---

3] Ex. XXIX, 10.

nem altaris; 16 vesiculam vero gutturis, et plumas projiciet prope altare
ad orientalem plagam, in loco in quo cineres effundi solent; 17 confrin-
getque ascellas ejus, et non secabit, neque ferro dividet eam; et adolebit
super altare, lignis igne supposito. Holocaustum est et oblatio suavissimi
odoris Domino.

§ II. — *Ritus servandi in oblationibus cibariis.*

Sacrificia de simila,

Cap. II. — 1 Anima cum obtulerit oblationem sacrificii Domino, simila
erit ejus oblatio; fundetque super eam oleum, et ponet thus, 2 ac deferet
ad filios Aaron sacerdotes; quorum unus tollet pugillum plenum similæ
et olei, ac totum thus, et ponet memoriale super altare in odorem suavis-
simum Domino. 3 Quod autem reliquum fuerit de sacrificio, erit Aaron et
filiorum ejus, sanctum sanctorum de oblationibus Domini.

de pane.

4 Cum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano: de simila, panes
scilicet absque fermento, conspersos oleo, et lagana azyma oleo lita; 5 si
oblatio tua fuerit de sartagine, similæ conspersæ oleo et absque fer-
mento, 6 divides eam minutatim, et fundes super eam oleum. 7 Sin autem
de craticula fuerit sacrificium, æque simila oleo conspergetur; 8 quam
offerens Domino, trades manibus sacerdotis, 9 qui cum obtulerit eam,
tollet memoriale de sacrificio; et adolebit super altare, in odorem suavi-
tatis Domino. 10 Quidquid autem reliquum est, erit Aaron, et filiorum
ejus, sanctum sanctorum de oblationibus Domini.

Fermentum et mel rejiciuntur; sal semper addendum.

11 Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec
quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domino. 12 Primitias
tantum eorum offeretis ac munera; super altare vero non imponentur in
odorem suavitatis. 13 Quidquid obtuleris sacrificii, sale condies, nec
auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatione tua offe-
res sal.

Sacrificia de primitiis frugum.

14 Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de
spicis adhuc virentibus, torrebis igni, et confringes in morem farris, et
sic offeres primitias tuas Domino, 15 fundens supra oleum, et thus impo-
nens, quia oblatio Domini est; 16 de qua adolebit sacerdos in memoriam
muneris, partem farris fracti, et olei, ac totum thus.

§ III. — *Ritus pro sacrificiis pacificis.*

Hostiæ pacificæ ex bobus,

Cap. III. — 1 Quod si hostia pacificorum fuerit ejus oblatio, et de
bobus voluerit offerre, marem sive feminam, immaculata offeret coram
Domino; 2 ponetque manum super caput victimæ suæ, quæ immolabitur
in introitu tabernaculi testimonii; fundentque filii Aaron sacerdotes san-
guinem per altaris circuitum, 3 et offerent de hostia pacificorum in obla-
tionem Domino, adipem qui operit vitalia, et quidquid pinguedinis est
intrinsecus; 4 duos renes cum adipe quo teguntur ilia, et reticulum jecoris
cum renunculis; 5 adolebuntque ea super altare in holocaustum, lignis
igne supposito, in oblationem suavissimi odoris Domino.

ex pecoribus.

6 Si vero de ovibus fuerit ejus oblatio et pacificorum hostia, sive mas-
culum obtulerit, sive feminam, immaculata erunt. 7 Si agnum obtulerit
coram Domino, 8 ponet manum suam super caput victimæ suæ, quæ
immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonii; fundentque filii Aaron
sanguinem ejus per circuitum altaris; 9 et offerent de pacificorum hostia
sacrificium Domino: adipem et caudam totam 10 cum renibus, et pingue-
dinem quæ operit ventrem atque universa vitalia, et utrumque renun-
culum cum adipe qui est juxta ilia, reticulumque jecoris cum renunculis;

3] Eccli. VII, 34. — 13] Marc. IX, 48. — 3] Ex. XXIX, 13.

11 et adolebit ea sacerdos super altare, in pabulum ignis et oblationis
Domini. 12 Si capra fuerit ejus oblatio, et obtulerit eam Domino, 13 ponet
manum suam super caput ejus, immolabitque eam in introitu tabernaculi
testimonii ; et fundent filii Aaron sanguinem ejus per altaris circuitum,
14 tollentque ex ea in pastum ignis dominici, adipem qui operit ventrem,
et qui tegit universa vitalia, 15 duos renunculos cum reticulo, quod est
super eos juxta ilia, et arvinam jecoris cum renunculis ; 16 adolebitque ea
super altare sacerdos, in alimoniam ignis, et suavissimi odoris.

Vetatur esus adipis et sanguinis.

Omnis adeps Domini erit 17 jure perpetuo in generationibus, et cunctis
habitaculis vestris ; nec sanguinem nec adipem omnino comedetis.

§ IV. — *Ritus pro sacrificiis piacularibus.*

Pro peccatis ex errore commissis a sacerdote,

CAP. IV. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 2 Loquere
filiis Israel : Anima, quæ peccaverit per ignorantiam, et de universis
mandatis Domini, quæ præcepit ut non fierent, quidpiam fecerit ; 3 si
sacerdos, qui unctus est, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret
pro peccato suo vitulum immaculatum Domino ; 4 et adducet illum ad
ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ponetque manum super
caput ejus, et immolabit eum Domino. 5 Hauriet quoque de sanguine
vituli, inferens illum in tabernaculum testimonii ; 6 cumque intinxerit
digitum in sanguine, asperget eo septies coram Domino contra velum
sanctuarii. 7 Ponetque de eodem sanguine super cornua altaris thymia-
matis gratissimi Domino, quod est in tabernaculo testimonii ; omnem
autem reliquum sanguinem fundet in basim altaris holocausti in introitu
tabernaculi. 8 Et adipem vituli auferet pro peccato, tam eum qui vitalia
operit, quam omnia quæ intrinsecus sunt : 9 duos renunculos, et reticu-
lum quod est super eos juxta ilia, et adipem jecoris cum renunculis,
10 sicut aufertur de vitulo hostiæ pacificorum ; et adolebit ea super altare
holocausti. 11 Pellem vero et omnes carnes, cum capite et pedibus et
intestinis et fimo, 12 et reliquo corpore, efferet extra castra in locum
mundum, ubi cineres effundi solent ; incendetque ea super lignorum
struem, quæ in loco effusorum cinerum cremabuntur.

ab omni cœtu populi,

13 Quod si omnis turba Israel ignoraverit, et per imperitiam fecerit
quod contra mandatum Domini est, 14 et postea intellexerit peccatum
suum, offeret pro peccato suo vitulum, adducetque eum ad ostium taber-
naculi. 15 Et ponent seniores populi manus super caput ejus coram Do-
mino ; immolatoque vitulo in conspectu Domini, 16 inferet sacerdos, qui
unctus est, de sanguine ejus in tabernaculum testimonii, 17 tincto digito
aspergens septies contra velum ; 18 ponetque de eodem sanguine in cor-
nibus altaris, quod est coram Domino in tabernaculo testimonii ; reli-
quum autem sanguinem fundet juxta basim altaris holocaustorum, quod
est in ostio tabernaculi testimonii. 19 Omnemque ejus adipem tollet, et
adolebit super altare ; 20 sic faciens et de hoc vitulo quomodo fecit et
prius ; et rogante pro eis sacerdote, propitius erit eis Dominus. 21 Ipsum
autem vitulum efferet extra castra, atque comburet sicut et priorem vitu-
lum, quia est pro peccato multitudinis.

a principe,

22 Si peccaverit princeps, et fecerit unum e pluribus per ignorantiam,
quod Domini lege prohibetur, 23 et postea intellexerit peccatum suum,
offeret hostiam Domino, hircum de capris immaculatum ; 24 ponetque
manum suam super caput ejus ; cumque immolaverit eum in loco ubi solet
mactari holocaustum coram Domino, quia pro peccato est, 25 tinget sa-
cerdos digitum in sanguine hostiæ pro peccato, tangens cornua altaris
holocausti, et reliquum fundens ad basim ejus. 26 Adipem vero adolebit
supra, sicut in victimis pacificorum fieri solet ; rogabitque pro eo sacerdos,
et pro peccato ejus, et dimittetur ei.

a privato quolibet.

27 Quod si peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat

quidquam de his quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat, [28] et
cognoverit peccatum suum, offeret capram immaculatam; [29] ponetque
manum super caput hostiæ quæ pro peccato est, et immolabit eam in
loco holocausti. [30] Tolletque sacerdos de sanguine in digito suo; et tan-
gens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim ejus. [31] Omnem
autem adipem auferens, sicut auferri solet de victimis pacificorum, ado-
lebit super altare in odorem suavitatis Domino; rogabitque pro eo, et
dimittetur ei. [32] Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato,
ovem scilicet immaculatam, [33] ponet manum super caput ejus, et immo-
labit eam in loco ubi solent cædi holocaustorum hostiæ. [34] Sumetque
sacerdos de sanguine ejus digito suo, et tangens cornua altaris holocausti,
reliquum fundet ad basim ejus. [35] Omnem quoque adipem auferens, sicut
auferri solet adeps arietis qui immolatur pro pacificis, cremabit super
altare in incensum Domini; rogabitque pro eo, et pro peccato ejus, et
dimittetur ei.

Cap. V. — [1] Si peccaverit anima, et audierit vocem jurantis, testisque Pro variis
fuerit quod aut ipse vidit, aut conscius est, nisi indicaverit, portabit ini- aliis
quitatem suam. [2] Anima quæ tetigerit aliquid immundum, sive quod peccatis.
occisum a bestia est, aut per se mortuum, aut quodlibet aliud reptile, et
oblita fuerit immunditiæ suæ, rea est, et deliquit; [3] et si tetigerit quid-
quam de immunditia hominis, juxta omnem impuritatem qua pollui
solet, oblitaque cognoverit postea, subjacebit delicto. [4] Anima, quæ
juraverit, et protulerit labiis suis, ut vel male quid faceret, vel bene, et
idipsum juramento et sermone firmaverit, oblitaque postea intellexerit
delictum suum, [5] agat pœnitentiam pro peccato, [6] et offerat de gregibus
agnam sive capram; orabitque pro ea sacerdos et pro peccato ejus.
[7] Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos
pullos columbarum Domino, unum pro peccato, et alterum in holocau-
stum; [8] dabitque eos sacerdoti, qui primum offerens pro peccato, retor-
quebit caput ejus ad pennulas, ita ut collo hæreat, et non penitus abrum-
patur. [9] Et asperget de sanguine ejus parietem altaris; quidquid autem
reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamentum ejus, quia pro peccato
est. [10] Alterum vero adolebit in holocaustum, ut fieri solet; rogabitque
pro eo sacerdos et pro peccato ejus, et dimittetur ei. [11] Quod si non qui-
verit manus ejus duos offerre turtures, aut duos pullos columbarum,
offeret pro peccato suo similæ partem ephi decimam; non mittet in eam
oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est; [12] tradetque
eam sacerdoti, qui plenum ex ea pugillum hauriens, cremabit super
altare, in monimentum ejus qui obtulerit, [13] rogans pro illo et expians;
reliquam vero partem ipse habebit in munere.

[14] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : [15] Anima, si prævari- Pro delicto
cans ceremonias, per errorem, in his quæ Domino sunt sanctificata, pec- in ritibus sa-
caverit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui cris,
emi potest duobus siclis, juxta pondus sanctuarii; [16] ipsumque quod in-
tulit damni restituet, et quintam partem ponet supra, tradens sacerdoti,
qui rogabit pro eo offerens arietem, et dimittetur ei. [17] Anima si pecca-
verit per ignorantiam, feceritque unum ex his quæ Domini lege prohi-
bentur, et peccati rea intellexerit iniquitatem suam, [18] offeret arietem
immaculatum de gregibus sacerdoti, juxta mensuram æstimationemque
peccati; qui orabit pro eo, quia nesciens fecerit; et dimittetur ei, [19] quia
per errorem deliquit in Dominum.

Cap. VI. — [1] Locutus est Dominus ad Moysen, dicens : [2] Anima quæ vel circa
peccaverit, et contempto Domino, negaverit proximo suo depositum quod bona
fidei ejus creditum fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fe- proximi.
cerit, [3] sive rem perditam invenerit, et inficians insuper pejeraverit, et

7] Inf. XII, 8. Luc. II, 24.

quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus solent peccare homines,
4 convicta delicti, reddet 5 omnia quæ per fraudem voluit obtinere,
integra, et quintam insuper partem domino cui damnum intulerat. 6 Pro
peccato autem suo offeret arietem immaculatum de grege, et dabit eum
sacerdoti, juxta æstimationem mensuramque delicti; 7 qui rogabit pro
eo coram Domino, et dimittetur illi pro singulis quæ faciendo peccavit.

§ V. — *Leges de sacerdotum munere in sacrificiis.*

Lex holocausti.

8 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 9 Præcipe Aaron et
filiis ejus : Hæc est lex holocausti. Cremabitur in altari tota nocte usque
mane ; ignis ex eodem altari erit. 10 Vestietur tunica sacerdos et femina-
libus lineis; tolletque cineres, quos vorans ignis exussit, et ponens juxta
altare, 11 spoliabitur prioribus vestimentis, indutusque aliis, efferet eos
extra castra, et in loco mundissimo usque ad favillam consumi faciet.
12 Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos subjiciens
ligna mane per singulos dies, et imposito holocausto, desuper adolebit
adipes pacificorum. 13 Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet in
altari.

Lex sacrificii cibarii.

14 Hæc est lex sacrificii et libamentorum, quæ offerent filii Aaron
coram Domino, et coram altari. 15 Tollet sacerdos pugillum similæ,
quæ conspersa est oleo, et totum thus, quod super similam positum est;
adolebitque illud in altari, in monimentum odoris suavissimi Domino;
16 reliquam autem partem similæ comedet Aaron cum filiis suis, absque
fermento ; et comedet in loco sancto atrii tabernaculi. 17 Ideo autem non
fermentabitur, quia pars ejus in Domini offertur incensum; sanctum san-
ctorum erit, sicut pro peccato atque delicto. 18 Mares tantum stirpis
Aaron comedent illud. Legitimum ac sempiternum erit in generatio-
nibus vestris de sacrificiis Domini. Omnis qui tetigerit illa, sanctifica-
bitur.

Oblatio pro die unctionis sacerdotum.

19 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 20 Hæc est oblatio
Aaron et filiorum ejus, quam offerre debent Domino in die unctionis
suæ. Decimam partem ephi offerent similæ in sacrificio sempiterno, me-
dium ejus mane, et medium ejus vespere ; 21 quæ in sartagine oleo con-
spersa frigetur. Offeret autem eam calidam in odorem suavissimum
Domino 22 sacerdos, qui jure patri successerit; et tota cremabitur in
altari ; 23 omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur, nec quis-
quam comedet ex eo.

Lex hostiæ pro peccato.

24 Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens : 25 Loquere Aaron
et filiis ejus : Ista est lex hostiæ pro peccato. In loco ubi offertur holo-
caustum, immolabitur coram Domino. Sanctum sanctorum est. 26 Sacerdos
qui offert, comedet eam in loco sancto, in atrio tabernaculi. 27 Quidquid
tetigerit carnes ejus, sanctificabitur. Si de sanguine illius vestis fuerit
aspersa, lavabitur in loco sancto. 28 Vas autem fictile, in quo cocta est,
confringetur; quod si vas æneum fuerit, defricabitur, et lavabitur aqua.
29 Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus ejus, quia
sanctum sanctorum est. 30 Hostia enim quæ cæditur pro peccato, cujus
sanguis infertur in tabernaculum testimonii ad expiandum in sanctuario,
non comedetur, sed comburetur igni.

Lex hostiæ pro delicto.

CAP. VII. — 1 Hæc quoque lex hostiæ pro delicto. Sancta sanctorum
est; 2 idcirco ubi immolabitur holocaustum, mactabitur et victima pro
delicto ; sanguis ejus per gyrum altaris fundetur. 3 Offerent ex ea cau-
dam et adipem qui operit vitalia, 4 duos renunculos, et pinguedinem
quæ juxta ilia est, reticulumque jecoris cum renunculis. 5 Et adolebit ea
sacerdos super altare ; incensum est Domini pro delicto. 6 Omnis masculus

---

5] Num. V, 7. — 30] Sup. IV, 5. Hebr. XIII, 11.

de sacerdotali genere, in loco sancto vescetur his carnibus, quia sanctum
sanctorum est. 7 Sicut pro peccato offertur hostia, ita et pro delicto;
utriusque hostiæ lex una erit : ad sacerdotem, qui eam obtulerit, perti-
nebit. 8 Sacerdos qui offert holocausti victimam, habebit pellem ejus,
9 et omne sacrificium similæ, quod coquitur in clibano, et quidquid in
craticula, vel in sartagine præparatur, ejus erit sacerdotis a quo offertur;
10 sive oleo conspersa, sive arida fuerint, cunctis filiis Aaron mensura
æqua per singulos dividetur.

Lex hostiæ pacificæ.

11 Hæc est lex hostiæ pacificorum quæ offertur Domino. 12 Si pro gra-
tiarum actione oblatio fuerit, offerent panes absque fermento conspersos
oleo, et lagana azyma uncta oleo, coctamque similam, et collyridas olei
admistione conspersas; 13 panes quoque fermentatos, cum hostia gratia-
rum, quæ immolatur pro pacificis : 14 ex quibus unus pro primitiis offe-
retur Domino, et erit sacerdotis qui fundet hostiæ sanguinem. 15 Cujus
carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquam usque
mane. 16 Si voto, vel sponte quispiam obtulerit hostiam, eadem similiter
edetur die; sed et si quid in crastinum remanserit, vesci licitum est;
17 quidquid autem tertius invenerit dies, ignis absumet. 18 Si quis de car-
nibus victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec
proderit offerenti; quin potius quæcumque anima tali se edulio contami-
naverit, prævaricationis rea erit. 19 Caro, quæ aliquid tetigerit immun-
dum, non comedetur, sed comburetur igni; qui fuerit mundus, vescetur ex
ea. 20 Anima polluta quæ ederit de carnibus hostiæ pacificorum, quæ
oblata est Domino, peribit de populis suis. 21 Et quæ tetigerit immundi-
tiam hominis, vel jumenti, sive omnis rei quæ polluere potest, et com-
ederit de hujuscemodi carnibus, interibit de populis suis.

Iteratur prohibitio adipis et sanguinis.

22 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 23 Loquere filiis Israel :
Adipem ovis, et bovis, et capræ, non comedetis. 24 Adipem cadaveris
morticini, et ejus animalis quod a bestia captum est, habebitis in varios
usus. 25 Si quis adipem, qui offerri debet in incensum Domini, comederit,
peribit de populo suo. 26 Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis
in cibo, tam de avibus quam de pecoribus. 27 Omnis anima, quæ ederit
sanguinem, peribit de populis suis.

Legis hostiæ pacificæ continuatio.

28 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 29 Loquere filiis Israel,
dicens : Qui offert victimam pacificorum Domino, offerat simul et sacrifi-
cium, id est, libamenta ejus. 30 Tenebit manibus adipem hostiæ et pec-
tusculum; cumque ambo oblata Domino consecraverit, tradet sacerdoti,
31 qui adolebit adipem super altare ; pectusculum autem erit Aaron et
filiorum ejus. 32 Armus quoque dexter de pacificorum hostiis cedet in pri-
mitias sacerdotis. 33 Qui obtulerit sanguinem et adipem, filiorum Aaron,
ipse habebit et armum dextrum in portione sua; 34 pectusculum enim
elevationis, et armum separationis, tuli a filiis Israel de hostiis eorum
pacificis, et dedi Aaron sacerdoti, et filiis ejus, lege perpetua, ab omni
populo Israel.

Conclusio.

35 Hæc est unctio Aaron et filiorum ejus in ceremoniis Domini, die
qua obtulit eos Moyses, ut sacerdotio fungerentur; 36 et quæ præcepit
eis dari Dominus a filiis Israel religione perpetua in generationibus suis.
37 Ista est lex holocausti, et sacrificii pro peccato atque delicto, et pro
consecratione et pacificorum victimis, 38 quam constituit Dominus Moysi
in monte Sinai, quando mandavit filiis Israel ut offerrent oblationes suas
Domino in deserto Sinai.

Sectio II. — Initia sacerdotii levitici

§ I. — *Aaronis et filiorum ejus consecratio.*

Præparatio solemnis.

Cap. VIII. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 2 Tolle
Aaron cum filiis suis, vestes eorum, et unctionis oleum, vitulum pro pec-

cato, duos arietes, canistrum cum azymis, 3 et congregabis omnem cœtum ad ostium tabernaculi. 4 Fecit Moyses ut Dominus imperaverat; congregataque omni turba ante fores tabernaculi, 5 ait : Iste est sermo, quem jussit Dominus fieri.

Ritus varii consecrationis. 1° Investitura et unctio.

6 Statimque obtulit Aaron et filios ejus; cumque lavisset eos, 7 vestivit pontificem subucula linea, accingens eum balteo, et induens eum tunica hyacinthina, et desuper humerale imposuit, 8 quod astringens cingulo aptavit rationali, in quo erat : Doctrina et veritas. 9 Cidari quoque texit caput; et super eam, contra frontem, posuit laminam auream consecratam in sanctificatione, sicut præceperat ei Dominus. 10 Tulit et unctionis oleum, quo linivit tabernaculum cum omni supellectili sua; 11 cumque sanctificans aspersisset altare septem vicibus, unxit illud, et omnia vasa ejus; labrumque cum basi sua sanctificavit oleo. 12 Quod fundens super caput Aaron, unxit eum, et consecravit; 13 filios quoque ejus oblatos vestivit tunicis lineis, et cinxit balteis, imposuitque mitras, ut jusserat Dominus.

2° Sacrificia.

14 Obtulit et vitulum pro peccato; cumque super caput ejus posuisset Aaron, et filii ejus, manus suas, 15 immolavit eum, hauriens sanguinem, et tincto digito, tetigit cornua altaris per gyrum; quo expiato et sanctificato, fudit reliquum sanguinem ad fundamenta ejus. 16 Adipem vero qui erat super vitalia, et reticulum jecoris, duosque renunculos cum arvinulis suis, adolevit super altare; 17 vitulum cum pelle et carnibus, et fimo, cremans extra castra, sicut præceperat Dominus. 18 Obtulit et arietem in holocaustum, super cujus caput cum imposuissent Aaron et filii ejus manus suas, 19 immolavit eum, et fudit sanguinem ejus per circuitum altaris. 20 Ipsumque arietem in frusta concidens, caput ejus, et artus, et adipem adolevit igni, 21 lotis prius intestinis et pedibus, totumque simul arietem incendit super altare, eo quod esset holocaustum suavissimi odoris Domino, sicut præceperat ei. 22 Obtulit et arietem secundum, in consecratione sacerdotum; posueruntque super caput ejus Aaron et filii ejus manus suas. 23 Quem cum immolasset Moyses, sumens de sanguine ejus, tetigit extremum auriculæ dextræ Aaron, et pollicem manus ejus dextræ, similiter et pedis. 24 Obtulit et filios Aaron; cumque de sanguine arietis immolati tetigisset extremum auriculæ singulorum dextræ, et pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit super altare per circuitum; 25 adipem vero, et caudam, omnemque pinguedinem quæ operit intestina, reticulumque jecoris, et duos renes cum adipibus suis et armo dextro separavit. 26 Tollens autem de canistro azymorum, quod erat coram Domino, panem absque fermento, et collyridam conspersam oleo, laganumque, posuit super adipes, et armum dextrum, 27 tradens simul omnia Aaron et filiis ejus. Qui postquam levaverunt ea coram Domino, 28 rursum suscepta de manibus eorum, adolevit super altare holocausti, eo quod consecrationis esset oblatio, in odorem suavitatis, sacrificii Domino. 29 Tulitque pectusculum, elevans illud coram Domino, de ariete consecrationis in partem suam, sicut præceperat ei Dominus. 30 Assumensque unguentum, et sanguinem qui erat in altari, aspersit super Aaron et vestimenta ejus, et super filios illius ac vestes eorum.

Conclusio.

31 Cumque sanctificasset eos in vestitu suo, præcepit eis, dicens : Coquite carnes ante fores tabernaculi, et ibi comedite eas; panes quoque consecrationis edite, qui positi sunt in canistro, sicut præcepit mihi Dominus, dicens : Aaron et filii ejus comedent eos; 32 quidquid autem reliquum fuerit de carne et panibus, ignis absumet. 33 De ostio quoque tabernaculi non exibitis septem diebus, usque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestræ; septem enim diebus finitur consecratio, 34 sicut et impræsentiarum factum est, ut ritus sacrificii compleretur. 35 Die ac nocte

12] Eccli. XLV, 18. — 31] Ex. XXIX, 32. Inf XXIV, 9.

manebitis in tabernaculo observantes custodias Domini, ne moriamini; sic enim mihi præceptum est. 36 Feceruntque Aaron et filii ejus cuncta quæ locutus est Dominus per manum Moysi.

§ II. — *Inauguratio ministerii Aaronis.*

Præparatio.

Cap. IX. — 1 Facto autem octavo die, vocavit Moyses Aaron et filios ejus, ac majores natu Israel, dixitque ad Aaron : 2 Tolle de armento vitulum pro peccato, et arietem in holocaustum, utrumque immaculatum, et offer illos coram Domino. 3 Et ad filios Israel loqueris : Tollite hircum pro peccato, et vitulum atque agnum anniculos et sine macula, in holocaustum, 4 bovem et arietem pro pacificis, et immolate eos coram Domino, in sacrificio singulorum similam conspersam oleo offerentes ; hodie enim Dominus apparebit vobis. 5 Tulerunt ergo cuncta quæ jusserat Moyses ad ostium tabernaculi; ubi cum omnis multitudo astaret, 6 ait Moyses : Iste est sermo, quem præcepit Dominus : facite, et apparebit vobis gloria ejus. 7 Et dixit ad Aaron : Accede ad altare, et immola pro peccato tuo; offer holocaustum, et deprecare pro te et pro populo; cumque mactaveris hostiam populi, ora pro eo, sicut præcepit Dominus.

Primitiæ sacrificiorum Aaronis.

8 Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato suo, 9 cujus sanguinem obtulerunt ei filii sui; in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, et fudit residuum ad basim ejus. 10 Adipemque et renunculos, ac reticulum jecoris, quæ sunt pro peccato, adolevit super altare, sicut præceperat Dominus Moysi; 11 carnes vero et pellem ejus extra castra combussit igni. 12 Immolavit et holocausti victimam; obtuleruntque ei filii sui sanguinem ejus, quem fudit per altaris circuitum. 13 Ipsam etiam hostiam in frusta concisam, cum capite et membris singulis, obtulerunt; quæ omnia super altare cremavit igni, 14 lotis aqua prius intestinis et pedibus. 15 Et pro peccato populi offerens, mactavit hircum; expiatoque altari, 16 fecit holocaustum, 17 addens in sacrificio libamenta, quæ pariter offeruntur, et adolens ea super altare, absque ceremoniis holocausti matutini. 18 Immolavit et bovem atque arietem, hostias pacificas populi; obtuleruntque ei filii sui sanguinem, quem fudit super altare in circuitum. 19 Adipem autem bovis, et caudam arietis, renunculosque cum adipibus suis, et reticulum jecoris 20 posuerunt super pectora; cumque cremati essent adipes super altare, 21 pectora eorum, et armos dextros separavit Aaron, elevans coram Domino, sicut præceperat Moyses. 22 Et extendens manus ad populum, benedixit ei. Sicque completis hostiis pro peccato, et holocaustis, et pacificis, descendit.

Conclusio.

23 Ingressi autem Moyses et Aaron in tabernaculum testimonii, et deinceps egressi, benedixerunt populo. Apparuitque gloria Domini omni multitudini; 24 et ecce egressus ignis a Domino, devoravit holocaustum, et adipes qui erant super altare. Quod cum vidissent turbæ, laudaverunt Dominum, ruentes in facies suas.

§ III. — *Sanctitatem ministerii sacerdotalis Deus opere ac verbo tuetur.*

Nadab et Abiu igne consumpti

Cap. X. — 1 Arreptisque Nadab et Abiu filii Aaron thuribulis, posuerunt ignem, et incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat. 2 Egressusque ignis a Domino, devoravit eos, et mortui sunt coram Domino. 3 Dixitque Moyses ad Aaron : Hoc est quod locutus est Dominus : Sanctificabor in iis qui appropinquant mihi, et in conspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron. 4 Vocatis autem Moyses Misaele et Elisaphan filiis Oziel, patrui Aaron, ait ad eos : Ite et tollite fratres vestros de conspectu sanctuarii,

2] Ex. XXIX, 1. — 23] II Mach. II, 10. — 1] Num. III, 4 et XXVI, 61. I Par. XXIV, 2.

et asportate extra castra. 5 Confestimque pergentes, tulerunt eos sicut
jacebant, vestitos lineis tunicis, et ejecerunt foras, ut sibi fuerat impe-
ratum. 6 Locutusque est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar, et Ithamar,
filios ejus : Capita vestra nolite nudare, et vestimenta nolite scindere, ne
forte moriamini, et super omnem cœtum oriatur indignatio. Fratres
vestri, et omnis domus Israel, plangant incendium quod Dominus susci-
tavit; 7 vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis;
oleum quippe sanctæ unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia juxta
præceptum Moysi.

Vinum interdicitur sacerdotibus.

8 Dixit quoque Dominus ad Aaron : 9 Vinum, et omne quod inebriare
potest, non bibetis tu et filii tui, quando intratis in tabernaculum testi-
monii, ne moriamini; quia præceptum sempiternum est in generationes
vestras. 10 Et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum et profanum,
inter pollutum et mundum, 11 doceatisque filios Israel omnia legitima mea
quæ locutus est Dominus ad eos per manum Moysi.

De comestione residui hostiarum.

12 Locutusque est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar, et Ithamar, filios ejus,
qui erant residui : Tollite sacrificium, quod remansit de oblatione Domini,
et comedite illud absque fermento juxta altare, quia sanctum sanctorum
est. 13 Comedetis autem in loco sancto, quod datum est tibi et filiis tuis de
oblationibus Domini, sicut præceptum est mihi. 14 Pectusculum quoque
quod oblatum est, et armum qui separatus est, edetis in loco mundissimo
tu et filii tui, et filiæ tuæ tecum; tibi enim ac liberis tuis reposita sunt
de hostiis salutaribus filiorum Israel; 15 eo quod armum et pectus, et adi-
pes qui cremantur in altari, elevaverunt coram Domino, et pertineant ad
te, et ad filios tuos, lege perpetua, sicut præcepit Dominus. 16 Inter hæc,
hircum, qui oblatus fuerat pro peccato, cum quæreret Moyses, exustum
reperit; iratusque contra Eleazar et Ithamar filios Aaron, qui remanse-
rant, ait : 17 Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, quæ
sancta sanctorum est, et data vobis ut portetis iniquitatem multitudinis,
et rogetis pro ea in conspectu Domini, 18 præsertim cum de sanguine illius
non sit illatum intra sancta, et comedere debueritis eam in sanctuario,
sicut præceptum est mihi? 19 Respondit Aaron : Oblata est hodie victima
pro peccato, et holocaustum coram Domino; mihi autem accidit, quod
vides. Quomodo potui comedere eam, aut placere Domino in ceremoniis,
mente lugubri? 20 Quod cum audisset Moyses, recepit satisfactionem.

SECTIO III. — LEGES DE PURITATE ET IMPURITATE LEGALI

§ I. — *Mundorum et immundorum animalium discretio.*

Quadrupedes.

CAP. XI. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens :
2 Dicite filiis Israel : Hæc sunt animalia quæ comedere debetis de cunctis
animantibus terræ. 3 Omne quod habet divisam ungulam, et ruminat in
pecoribus, comedetis. 4 Quidquid autem ruminat quidem, et habet ungu-
lam, sed non dividit eam, sicut camelus et cetera, non comedetis illud,
et inter immunda reputabitis. 5 Chœrogryllus qui ruminat, ungulamque
non dividit, immundus est. 6 Lepus quoque; nam et ipse ruminat, sed
ungulam non dividit. 7 Et sus, qui cum ungulam dividat, non ruminat.
8 Horum carnibus non vescemini, nec cadavera contingetis, quia immunda
sunt vobis.

Pisces.

9 Hæc sunt quæ gignuntur in aquis, et vesci licitum est. Omne quod
habet pinnulas et squamas, tam in mari quam in fluminibus et stagnis,
comedetis. 10 Quidquid autem pinnulas et squamas non habet, eorum quæ
in aquis moventur et vivunt, abominabile vobis, 11 execrandumque erit;

16] II Mach. II, 11. — 2] Deut. XIV, 4. — 7] II Mach. VI, 18.

carnes eorum non comedetis, et morticina vitabitis. 12 Cuncta quæ non
habent pinnulas et squamas in aquis, polluta erunt.

Volucres.

13 Hæc sunt quæ de avibus comedere non debetis, et vitanda sunt
vobis : aquilam, et gryphem, et haliæetum, 14 et milvum ac vulturem
juxta genus suum, 15 et omne corvini generis in similitudinem suam,
16 struthionem, et noctuam, et larum, et accipitrem juxta genus suum,
17 bubonem, et mergulum, et ibin, 18 et cygnum, et onocrotalum, et por-
phyrionem, 19 herodionem et charadrion juxta genus suum, upupam
quoque, et vespertilionem. 20 Omne de volucribus quod graditur super
quatuor pedes, abominabile erit vobis. 21 Quidquid autem ambulat quidem
super quatuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quæ salit super
terram, 22 comedere debetis, ut est bruchus in genere suo, et attacus atque
ophiomachus, ac locusta, singula juxta genus suum. 23 Quidquid autem ex
volucribus quatuor tantum habet pedes, execrabile erit vobis; 24 et qui-
cumque morticina eorum tetigerit, polluetur, et erit immundus usque ad
vesperum; 25 et si necesse fuerit ut portet quippiam horum mortuum,
lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad occasum solis.

De contactu quadrupedis immundi.

26 Omne animal quod habet quidem ungulam, sed non dividit eam, nec
ruminat, immundum erit, et qui tetigerit illud, contaminabitur. 27 Quod
ambulat super manus, ex cunctis animantibus quæ incedunt quadru-
pedia, immundum erit; qui tetigerit morticina eorum, polluetur usque ad
vesperum. 28 Et qui portaverit hujuscemodi cadavera, lavabit vestimenta
sua, et immundus erit usque ad vesperum; quia omnia hæc immunda
sunt vobis.

Reptilia.

29 Hæc quoque inter polluta reputabuntur de his quæ moventur in
terra : mustela et mus et crocodilus, singula juxta genus suum, 30 mygale,
et chamæleon, et stellio, et lacerta, et talpa; 31 omnia hæc immunda
sunt. Qui tetigerit morticina eorum, immundus erit usque ad vesperum;
32 et super quod ceciderit quidquam de morticinis eorum, polluetur, tam
vas ligneum et vestimentum, quam pelles et cilicia; et in quocumque fit
opus, tingentur aqua, et polluta erunt usque ad vesperum, et sic postea
mundabuntur; 33 vas autem fictile, in quod horum quidquam intro ceci-
derit, polluetur, et idcirco frangendum est. 34 Omnis cibus, quem come-
detis, si fusa fuerit super eum aqua, immundus erit; et omne liquens
quod bibitur de universo vase, immundum erit. 35 Et quidquid de morti-
cinis hujuscemodi ceciderit super illud, immundum erit : sive clibani, sive
chytropodes, destruentur, et immundi erunt. 36 Fontes vero et cisternæ,
et omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum teti-
gerit, polluetur. 37 Si ceciderit super sementem, non polluet eam. 38 Si
autem quispiam aqua sementem perfuderit, et postea morticinis tacta
fuerit, illico polluetur.

De cadavere animalis mundi.

39 Si mortuum fuerit animal, quod licet vobis comedere, qui cadaver
ejus tetigerit, immundus erit usque ad vesperum; 40 et qui comederit ex
eo quippiam, sive portaverit, lavabit vestimenta sua, et immundus erit
usque ad vesperum.

Iterum de reptilibus.

41 Omne quod reptat super terram, abominabile erit, nec assumetur in
cibum. 42 Quidquid super pectus quadrupes graditur, et multos habet pedes,
sive per humum trahitur, non comedetis, quia abominabile est.

Commendatio sanctitatis.

43 Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quidquam eorum, ne
immundi sitis. 44 Ego enim sum Dominus Deus vester; sancti estote, quia
ego sanctus sum. Ne polluatis animas vestras in omni reptili quod mo-
vetur super terram. 45 Ego enim sum Dominus, qui eduxi vos de terra
Ægypti, ut essem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego sanctus sum.

Recapitulatio.

46 Ista est lex animantium ac volucrum, et omnis animæ viventis, quæ

44] I Petr. I, 16.

movetur in aqua, et reptat in terra; [47] ut differentias noveritis mundi et immundi, et sciatis quid comedere et quid respuere debeatis.

§ II. — *Puerperæ immunditia et mundatio.*

Duo casus proponuntur.

CAP. XII. — [1] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: [2] Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Mulier, si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus, juxta dies separationis menstruæ. [3] Et die octavo circumcidetur infantulus; [4] ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Omne sanctum non tanget, nec ingredietur in sanctuarium, donec impleantur dies purificationis suæ. [5] Sin autem feminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus, juxta ritum fluxus menstrui, et sexaginta sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ.

Modus purificationis.

[6] Cumque expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio, sive pro filia, deferet agnum anniculum in holocaustum, et pullum columbæ sive turturem pro peccato, ad ostium tabernaculi testimonii, et tradet sacerdoti, [7] qui offeret illa coram Domino, et orabit pro ea, et sic mundabitur a profluvio sanguinis sui; ista est lex parientis masculum aut feminam. [8] Quod si non invenerit manus ejus, nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum, et alterum pro peccato; orabitque pro ea sacerdos, et sic mundabitur.

§ III. — *De lepra.*

Lepræ hominum signa: 1° in cute et carne (casus primus),

CAP. XIII. — [1] Locutusque est Dominus ad Moysen, et Aaron, dicens: [2] Homo, in cujus cute et carne ortus fuerit diversus color sive pustula, aut quasi lucens quippiam, id est plaga lepræ, adducetur ad Aaron sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus. [3] Qui cum viderit lepram in cute, et pilos in album mutatos colorem, ipsamque speciem lepræ humiliorem cute et carne reliqua; plaga lepræ est, et ad arbitrium ejus separabitur. [4] Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, et pili coloris pristini, recludet eum sacerdos septem diebus; [5] et considerabit die septimo; et siquidem lepra ultra non creverit, nec transierit in cute priores terminos, rursum recludet eum septem diebus aliis. [6] Et die septimo contemplabitur; si obscurior fuerit lepra, et non creverit in cute, mundabit eum, quia scabies est; lavabitque homo vestimenta sua, et mundus erit. [7] Quod si postquam a sacerdote visus est, et redditus munditiæ, iterum lepra creverit, adducetur ad eum, [8] et immunditiæ condemnabitur.

(casus secundus),

[9] Plaga lepræ si fuerit in homine, adducetur ad sacerdotem, [10] et videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit, et capillorum mutaverit aspectum, ipsa quoque caro viva apparuerit, [11] lepra vetustissima judicabitur, atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos, et non recludet, quia perspicuæ immunditiæ est. [12] Sin autem effloruerit discurrens lepra in cute, et operuerit omnem cutem a capite usque ad pedes, quidquid sub aspectum oculorum cadit, [13] considerabit eum sacerdos, et teneri lepra mundissima judicabit, eo quod omnis in candorem versa sit, et idcirco homo mundus erit. [14] Quando vero caro vivens in eo apparuerit, [15] tunc sacerdotis judicio polluetur, et inter immundos reputabitur; caro enim viva si lepra aspergitur, immunda est. [16] Quod si rursum versa fuerit in alborem, et totum hominem operuerit, [17] considerabit eum sacerdos, et mundum esse decernet.

(casus tertius),

[18] Caro autem et cutis in qua ulcus natum est et sanatum, [19] et in loco ulceris cicatrix alba apparuerit, sive subrufa, adducetur homo ad sacer-

2] Luc. II, 22. — 3] Luc. II, 21. Joan. VII, 22. — 8] Sup. V, 7-11. Luc. II, 24.

dotem; [20] qui cum viderit locum lepræ humiliorem carne reliqua, et pilos versos in candorem, contaminabit eum; plaga enim lepræ orta est in ulcere. [21] Quod si pilus coloris est pristini, et cicatrix subobscura, et vicina carne non est humilior, recludet eum septem diebus. [22] Et si quidem creverit, adjudicabit eum lepræ. [23] Sin autem steterit in loco suo, ulceris est cicatrix, et homo mundus erit.

(casus quartus);

[24] Caro autem et cutis quam ignis exusserit, et sanata albam sive rufam habuerit cicatricem, [25] considerabit eam sacerdos, et ecce versa est in alborem, et locus ejus reliqua cute est humilior; contaminabit eum, quia plaga lepræ in cicatrice orta est. [26] Quod si pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, et ipsa lepræ species fuerit subobscura, recludet eum septem diebus, [27] et die septimo contemplabitur. Si creverit in cute lepra, contaminabit eum; [28] sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus, plaga combustionis est, et idcirco mundabitur, quia cicatrix est combusturæ.

2° in capite et barba;

[29] Vir, sive mulier, in cujus capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos sacerdos. [30] Et siquidem humilior fuerit locus carne reliqua, et capillus flavus, solitoque subtilior; contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbæ est. [31] Sin autem viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni, et capillum nigrum, recludet eum septem diebus, [32] et die septimo intuebitur. Si non creverit macula, et capillus sui coloris est, et locus plagæ carni reliquæ æqualis, [33] radetur homo absque loco maculæ, et includetur septem diebus aliis. [34] Si die septimo visa fuerit stetisse plaga in loco suo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotisque vestibus suis mundus erit. [35] Sin autem post emundationem rursus creverit macula in cute, [36] non quæret amplius utrum capillus in flavum colorem sit immutatus, quia aperte immundus est. [37] Porro si steterit macula, et capilli nigri fuerint, noverit hominem sanatum esse, et confidenter eum pronuntiet mundum.

3° ex candore in cute;

[38] Vir, sive mulier, in cujus cute candor apparuerit, [39] intuebitur eos sacerdos: si deprehenderit subobscurum alborem lucere in cute, sciat non esse lepram, sed maculam coloris candidi, et hominem mundum.

4° ex calvitio.

[40] Vir, de cujus capite capilli fluunt, calvus et mundus est; [41] et si a fronte ceciderint pili, recalvaster et mundus est. [42] Sin autem in calvitio sive in recalvatione albus vel rufus color fuerit exortus, [43] et hoc sacerdos viderit, condemnabit eum haud dubie lepræ, quæ orta est in calvitio.

Infecti separandi.

[44] Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, et separatus est ad arbitrium sacerdotis, [45] habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contectum, contaminatum ac sordidum se clamabit. [46] Omni tempore, quo leprosus est et immundus, solus habitabit extra castra.

Lepra vestium.

[47] Vestis lanea sive linea, quæ lepram habuerit [48] in stamine atque subtegmine, aut certe pellis, vel quidquid ex pelle confectum est, [49] si alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra reputabitur, ostendeturque sacerdoti, [50] qui consideratam recludet septem diebus, [51] et die septimo rursus aspiciens si deprehenderit crevisse, lepra perseverans est; pollutum judicabit vestimentum, et omne in quo fuerit inventa; [52] et idcirco comburetur flammis. [53] Quod si eam viderit non crevisse, [54] præcipiet, et lavabunt id in quo lepra est, recludetque illud septem diebus aliis. [55] Et cum viderit faciem quidem pristinam non reversam, nec tamen crevisse lepram, immundum judicabit, et igne comburet, eo quod infusa sit in superficie vestimenti vel per totum lepra. [56] Sin autem obscurior fuerit locus lepræ, postquam vestis est lota, abrumpet eum, et a solido dividet. [57] Quod si ultra apparuerit in his locis, quæ prius immaculata erant, lepra volatilis et vaga, debet igne comburi. [58] Si cessaverit, lavabit aqua ea, quæ pura sunt, secundo, et munda erunt. [59] Ista est lex lepræ vestimenti lanei et linei, staminis, atque subtegminis, omnisque supellectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat, vel contaminari.

Ritus leprosi mundandi.

CAP. XIV. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 2 Hic est ritus leprosi, quando mundandus est. Adducetur ad sacerdotem; 3 qui egressus de castris, cum invenerit lepram esse mundatam, 4 præcipiet ei qui purificatur, ut offerat duos passeres vivos pro se, quibus vesci licitum est, et lignum cedrinum, vermiculumque et hyssopum. 5 Et unum ex passeribus immolari jubebit in vase fictili super aquas viventes; 6 alium autem vivum cum ligno cedrino, et cocco et hyssopo, tinget in sanguine passeris immolati, 7 quo asperget illum, qui mundandus est, septies, ut jure purgetur; et dimittet passerem vivum, ut in agrum avolet. 8 Cumque laverit homo vestimenta sua, radet omnes pilos corporis, et lavabitur aqua; purificatusque ingredietur castra, ita duntaxat ut maneat extra tabernaculum suum septem diebus, 9 et die septimo radet capillos capitis, barbamque et supercilia, ac totius corporis pilos.

Et lotis rursum vestibus et corpore, 10 die octavo assumet duos agnos immaculatos, et ovem anniculam absque macula, et tres decimas similæ in sacrificium, quæ conspersa sit oleo, et seorsum olei sextarium. 11 Cumque sacerdos purificans hominem, statuerit eum, et hæc omnia coram Domino in ostio tabernaculi testimonii, 12 tollet agnum, et offeret eum pro delicto, oleique sextarium; et oblatis ante Dominum omnibus, 13 immolabit agnum, ubi solet immolari hostia pro peccato, et holocaustum, id est, in loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita et pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia; sancta sanctorum est. 14 Assumensque sacerdos de sanguine hostiæ, quæ immolata est pro delicto, ponet super extremum auriculæ dextræ ejus qui mundatur, et super pollices manus dextræ et pedis; 15 et de olei sextario mittet in manum suam sinistram, 16 tingetque digitum dextrum in eo, et asperget coram Domino septies. 17 Quod autem reliquum est olei in læva manu, fundet super extremum auriculæ dextræ ejus qui mundatur, et super pollices manus ac pedis dextri, et super sanguinem qui effusus est pro delicto, 18 et super caput ejus; 19 rogabitque pro eo coram Domino, et faciet sacrificium pro peccato; tunc immolabit holocaustum, 20 et ponet illud in altari cum libamentis suis, et homo rite mundabitur.

Oblatio leprosi pauperis.

21 Quod si pauper est, et non potest manus ejus invenire quæ dicta sunt, pro delicto assumet agnum ad oblationem, ut roget pro eo sacerdos, decimamque partem similæ conspersæ oleo in sacrificium, et olei sextarium, 22 duosque turtures sive duos pullos columbæ, quorum unus sit pro peccato, et alter in holocaustum; 23 offeretque ea die octavo purificationis suæ sacerdoti, ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino. 24 Qui suscipiens agnum pro delicto et sextarium olei, levabit simul; 25 immolatoque agno, de sanguine ejus ponet super extremum auriculæ dextræ illius qui mundatur, et super pollices manus ejus ac pedis dextri; 26 olei vero partem mittet in manum suam sinistram; 27 in quo tingens digitum dextræ manus asperget septies coram Domino; 28 tangetque extremum dextræ auriculæ illius qui mundatur, et pollices manus ac pedis dextri, in loco sanguinis qui effusus est pro delicto; 29 reliquam autem partem olei, quæ est in sinistra manu, mittet super caput purificati, ut placet pro eo Dominum; 30 et turturem sive pullum columbæ offeret, 31 unum pro delicto, et alterum in holocaustum cum libamentis suis. 32 Hoc est sacrificium leprosi, qui habere non potest omnia in emundationem sui.

Lepra ædium.

33 Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens : 34 Cum ingressi fueritis terram Chanaan, quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga lepræ in ædibus, 35 ibit cujus est domus, nuntians sacerdoti, et dicet : Quasi plaga lepræ videtur mihi esse in domo mea. 36 At ille præcipiet ut efferant universa de domo, priusquam ingrediatur eam,

---

2] Matth. VIII, 4. — 4] Marc. I, 44. Luc. V, 14. — 22] Sup. V, 7-11 et XII, 8. Luc. II, 24.

et videat utrum leprosa sit, ne immunda fiant omnia quæ in domo sunt.
Intrabitque postea ut consideret lepram domus; 37 et cum viderit in
parietibus illius quasi valliculas pallore sive rubore deformes, et humi-
liores superficie reliqua, 38 egredietur ostium domus, et statim claudet
illam septem diebus. 39 Reversusque die septimo, considerabit eam; si
invenerit crevisse lepram, 40 jubebit erui lapides in quibus lepra est, et
projici eos extra civitatem in locum immundum; 41 domum autem ipsam
radi intrinsecus per circuitum, et spargi pulverem rasuræ extra urbem
in locum immundum, 42 lapidesque alios reponi pro his qui ablati fuerint,
et luto alio liniri domum. 43 Sin autem postquam eruti sunt lapides, et
pulvis erasus, et alia terra lita, 44 ingressus sacerdos viderit reversam
lepram, et parietes respersos maculis, lepra est perseverans, et immunda
domus; 45 quam statim destruent, et lapides ejus ac ligna, atque uni-
versum pulverem projicient extra oppidum in locum immundum. 46 Qui
intraverit domum quando clausa est, immundus erit usque ad vesperum;
47 et qui dormierit in ea, et comederit quippiam, lavabit vestimenta sua.
48 Quod si introiens sacerdos viderit lepram non crevisse in domo, post-
quam denuo lita fuerit, purificabit eam reddita sanitate; 49 et in purifi-
cationem ejus sumet duos passeres, lignumque cedrinum, et vermiculum
atque hyssopum; 50 et immolato uno passere in vase fictili super aquas
vivas, 51 tollet lignum cedrinum, et hyssopum, et coccum, et passerem
vivum, et tinget omnia in sanguine passeris immolati, atque in aquis
viventibus, et asperget domum septies, 52 purificabitque eam tam in san-
guine passeris quam in aquis viventibus, et in passere vivo, lignoque
cedrino et hyssopo atque vermiculo. 53 Cumque dimiserit passerem avo-
lare in agrum libere, orabit pro domo, et jure mundabitur.
54 Ista est lex omnis lepræ et percussuræ, 55 lepræ vestium et domo- Conclusio.
rum, 56 cicatricis et erumpentium papularum, lucentis maculæ, et in
varias species, coloribus immutatis, 57 ut possit sciri quo tempore mun-
dum quid, vel immundum sit.

§ IV. — *Immunditia et purificatio gonorrhϾ.*

Cap. XV. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens : De viro
2 Loquimini filiis Israel, et dicite eis : Vir, qui patitur fluxum seminis, seminifluo.
immundus erit. 3 Et tunc judicabitur huic vitio subjacere, cum per sin-
gula momenta adhæserit carni ejus, atque concreverit fœdus humor.
4 Omne stratum, in quo dormierit, immundum erit, et ubicumque sederit.
5 Si quis hominum tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua; et ipse
lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. 6 Si sederit ubi ille sede-
rat, et ipse lavabit vestimenta sua; et lotus aqua, immundus erit usque
ad vesperum. 7 Qui tetigerit carnem ejus, lavabit vestimenta sua; et ipse
lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. 8 Si salivam hujuscemodi
homo jecerit super eum qui mundus est, lavabit vestimenta sua; et lotus
aqua, immundus erit usque ad vesperum. 9 Sagma, super quo sederit,
immundum erit; 10 et quidquid sub eo fuerit qui fluxum seminis patitur,
pollutum erit usque ad vesperum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit
vestimenta sua; et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.
11 Omnis, quem tetigerit qui talis est, non lotis ante manibus, lavabit
vestimenta sua; et lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. 12 Vas
fictile quod tetigerit, confringetur; vas autem ligneum lavabitur aqua.
13 Si sanatus fuerit qui hujuscemodi sustinet passionem, numerabit se-
ptem dies post emundationem sui, et lotis vestibus et toto corpore in aquis
viventibus, erit mundus. 14 Die autem octavo sumet duos turtures, aut
duos pullos columbæ, et veniet in conspectum Domini ad ostium taber-
naculi testimonii, dabitque eos sacerdoti, 15 qui faciet unum pro pec-

cato, et alterum in holocaustum; rogabitque pro eo coram Domino, ut
emundetur a fluxu seminis sui.

Effusio involuntaria seminis.

16 Vir de quo egreditur semen coitus, lavabit aqua omne corpus suum;
et immundus erit usque ad vesperum. 17 Vestem et pellem, quam ha-
buerit, lavabit aqua, et immunda erit usque ad vesperum. 18 Mulier,
cum qua coierit, lavabitur aqua, et immunda erit usque ad vesperum.

De muliere menstruante.

19 Mulier, quæ redeunte mense patitur fluxum sanguinis, septem die-
bus separabitur. 20 Omnis qui tetigerit eam, immundus erit usque ad
vesperum; 21 et in quo dormierit vel sederit diebus separationis suæ,
polluetur. 22 Qui tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua; et ipse
lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. 23 Omne vas, super quo
illa sederit, quisquis attigerit, lavabit vestimenta sua; et ipse lotus aqua,
pollutus erit usque ad vesperum. 24 Si coierit cum ea vir tempore san-
guinis menstrualis, immundus erit septem diebus, et omne stratum, in
quo dormierit, polluetur.

Lex hæmorrhoissæ.

25 Mulier, quæ patitur multis diebus fluxum sanguinis non in tempore
menstruali, vel quæ post menstruum sanguinem fluere non cessat, quam-
diu subjacet huic passioni, immunda erit quasi sit in tempore menstruo.
26 Omne stratum in quo dormierit, et vas in quo sederit, pollutum erit.
27 Quicumque tetigerit ea, lavabit vestimenta sua; et ipse lotus aqua,
immundus erit usque ad vesperum. 28 Si steterit sanguis, et fluere cessa-
verit, numerabit septem dies purificationis suæ; 29 et die octavo offeret
pro se sacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbarum, ad ostium
tabernaculi testimonii; 30 qui unum faciet pro peccato, et alterum in
holocaustum, rogabitque pro ea coram Domino, et pro fluxu immunditiæ
ejus. 31 Docebitis ergo filios Israel ut caveant immunditiam, et non mo-
riantur in sordibus suis, cum polluerint tabernaculum meum quod est
inter eos.

Conclusio.

32 Ista est lex ejus, qui patitur fluxum seminis, et qui polluitur coitu,
33 et quæ menstruis temporibus separatur, vel quæ jugi fluit sanguine,
et hominis qui dormierit cum ea.

§ V. — *De festo Expiationis.*

Præparatio expiationis.

CAP. XVI. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen post mortem duo-
rum filiorum Aaron, quando offerentes ignem alienum interfecti sunt;
2 et præcepit ei, dicens : Loquere ad Aaron fratrem tuum, ne omni tem-
pore ingrediatur sanctuarium, quod est intra velum coram propitiatorio
quo tegitur arca, ut non moriatur (quia in nube apparebo super oracu-
lum), 3 nisi hæc ante fecerit : Vitulum pro peccato offeret, et arietem
in holocaustum. 4 Tunica linea vestietur, feminalibus lineis verenda ce-
labit; accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti; hæc enim
vestimenta sunt sancta, quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur. 5 Sus-
cipietque ab universa multitudine filiorum Israel duos hircos pro pec-
cato, et unum arietem in holocaustum. 6 Cumque obtulerit vitulum, et
oraverit pro se et pro domo sua, 7 duos hircos stare faciet coram Domino
in ostio tabernaculi testimonii; 8 mittensque super utrumque sortem,
unam Domino, et alteram capro emissario, 9 cujus exierit sors Domino,
offeret illum pro peccato; 10 cujus autem in caprum emissarium, statuet
eum vivum coram Domino, ut fundat preces super eo, et emittat eum in
solitudinem.

Ritus expiationis.

11 His rite celebratis, offeret vitulum, et rogans pro se et pro domo
sua, immolabit eum; 12 assumptoque thuribulo, quod de prunis altaris
impleverit, et hauriens manu compositum thymiama in incensum, ultra
velum intrabit in sancta, 13 ut positis super ignem aromatibus, nebula

1] Sup. X, 1-2. — 2] Ex. XXX, 10. Hebr. IX, 7.

eorum et vapor operiat oraculum, quod est supra testimonium, et non moriatur. 14 Tollet quoque de sanguine vituli, et asperget digito septies contra propitiatorium ad orientem. 15 Cumque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet sanguinem ejus intra velum, sicut præceptum est de sanguine vituli, ut aspergat e regione oraculi, 16 et expiet sanctuarium ab immunditiis filiorum Israel, et a prævaricationibus eorum, cunctisque peccatis. Juxta hunc ritum faciet tabernaculo testimonii, quod fixum est inter eos in medio sordium habitationis eorum. 17 Nullus hominum sit in tabernaculo, quando pontifex sanctuarium ingreditur, ut roget pro se et pro domo sua, et pro universo cœtu Israel, donec egrediatur. 18 Cum autem exierit ad altare quod coram Domino est, oret pro se, et sumptum sanguinem vituli atque hirci fundat super cornua ejus per gyrum; 19 aspergensque digito septies, expiet, et sanctificet illud ab immunditiis filiorum Israel. 20 Postquam emundaverit sanctuarium, et tabernaculum, et altare, tunc offerat hircum viventem; 21 et posita utraque manu super caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, et universa delicta atque peccata eorum; quæ imprecans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum, in desertum. 22 Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam, et dimissus fuerit in deserto, 23 revertetur Aaron in tabernaculum testimonii, et depositis vestibus, quibus prius indutus erat cum intraret sanctuarium, relictisque ibi, 24 lavabit carnem suam in loco sancto, indueturque vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum, ac plebis, rogabit tam pro se quam pro populo; 25 et adipem, qui oblatus est pro peccatis, adolebit super altare. 26 Ille vero, qui dimiserit caprum emissarium, lavabit vestimenta sua et corpus aqua, et sic ingredietur in castra. 27 Vitulum autem et hircum, qui pro peccato fuerant immolati, et quorum sanguis illatus est in sanctuarium ut expiatio compleretur, asportabunt foras castra, et comburent igni tam pelles quam carnes eorum ac fimum; 28 et quicumque combusserit ea, lavabit vestimenta sua et carnem aqua, et sic ingredietur in castra.

29 Eritque vobis hoc legitimum sempiternum. Mense septimo, decima die mensis, affligetis animas vestras, nullumque opus facietis, sive indigena, sive advena qui peregrinatur inter vos. 30 In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris; coram Domino mundabimini. 31 Sabbatum enim requietionis est, et affligetis animas vestras religione perpetua. 32 Expiabit autem sacerdos, qui unctus fuerit, et cujus manus initiatæ sunt ut sacerdotio fungatur pro patre suo; indueturque stola linea et vestibus sanctis, 33 et expiabit sanctuarium et tabernaculum testimonii atque altare, sacerdotes quoque et universum populum. 34 Eritque vobis hoc legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israel, et pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut præceperat Dominus Moysi.

De celebratione annua festi.

PARS POSTERIOR

LEGES QUARUM OBSERVANTIA AUGEBITUR SANCTITAS ISRAELIS ET FŒDUS CUM DEO CONFIRMABITUR

Sectio I. — Leges ad sanctitatem moralem Hebræorum procurandam

§ I. — *Sanctitas ciborum.*

Cap. XVII. — 1 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens : 2 Loquere Aaron et filiis ejus, et cunctis filiis Israel, dicens ad eos : Iste est

Ad ostium tabernaculi mactandum.

17] Luc. I, 10. — 27] Hebr. XIII, 11. — 29] Inf. XXIII, 27-28.

sermo quem mandavit Dominus, dicens : 3 Homo quilibet de domo Is-
rael, si occiderit bovem aut ovem, sive capram, in castris vel extra
castra, 4 et non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem Domino, san-
guinis reus erit; quasi si sanguinem fuderit, sic peribit de medio populi
sui. 5 Ideo sacerdoti offerre debent filii Israel hostias suas, quas occident
in agro, ut sanctificentur Domino ante ostium tabernaculi testimonii, et
immolent eas hostias pacificas Domino. 6 Fundetque sacerdos sanguinem
super altare Domini ad ostium tabernaculi testimonii, et adolebit adi-
pem in odorem suavitatis Domino; 7 et nequaquam ultra immolabunt
hostias suas dæmonibus, cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempi-
ternum erit illis et posteris eorum. 8 Et ad ipsos dices : Homo de domo
Israel, et de advenis qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocau-
stum sive victimam, 9 et ad ostium tabernaculi testimonii non adduxerit
eam, ut offeratur Domino, interibit de populo suo.

Abstinendum a sanguine,

10 Homo quilibet de domo Israel, et de advenis qui peregrinantur inter
eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam
illius, et disperdam eam de populo suo. 11 Quia anima carnis in sanguine
est; et ego dedi illum vobis, ut super altare in eo expietis pro animabus
vestris, et sanguis pro animæ piaculo sit. 12 Idcirco dixi filiis Israel :
Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, nec ex advenis qui pere-
grinantur apud vos. 13 Homo quicumque de filiis Israel, et de advenis
qui peregrinantur apud vos, si venatione atque aucupio ceperit feram
vel avem, quibus vesci licitum est, fundat sanguinem ejus, et operiat
illum terra. 14 Anima enim omnis carnis in sanguine est; unde dixi filiis
Israel : Sanguinem universæ carnis non comedetis quia anima carnis in
sanguine est; et quicumque comederit illum, interibit.

et a morticino.

15 Anima, quæ comederit morticinum, vel captum a bestia, tam de
indigenis, quam de advenis, lavabit vestimenta sua et semetipsum aqua,
et contaminatus erit usque ad vesperum; et hoc ordine mundus fiet.
16 Quod si non laverit vestimenta sua et corpus, portabit iniquitatem
suam.

§ II. — *Sanctitas matrimonii.*

Præambulum.

CAP. XVIII. — 1 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens : 2 Loquere
filiis Israel, et dices ad eos : Ego Dominus Deus vester. 3 Juxta consue-
tudinem terræ Ægypti, in qua habitastis, non facietis, et juxta morem
regionis Chanaan, ad quam ego introducturus sum vos, non agetis, nec
in legitimis eorum ambulabitis. 4 Facietis judicia mea, et præcepta mea
servabitis, et ambulabitis in eis. Ego Dominus Deus vester. 5 Custodite
leges meas atque judicia, quæ faciens homo, vivet in eis. Ego Dominus.

Gradus conjugii illiciti.

6 Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet, ut revelet tur-
pitudinem ejus. Ego Dominus. 7 Turpitudinem patris tui, et turpitudinem
matris tuæ non discooperies; mater tua est, non revelabis turpitudinem
ejus. 8 Turpitudinem uxoris patris tui non discooperies; turpitudo enim
patris tui est. 9 Turpitudinem sororis tuæ ex patre, sive ex matre, quæ
domi vel foris genita est, non revelabis. 10 Turpitudinem filiæ filii tui vel
neptis ex filia non revelabis; quia turpitudo tua est. 11 Turpitudinem
filiæ uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, et est soror tua, non reve-
labis. 12 Turpitudinem sororis patris tui non discooperies; quia caro est
patris tui. 13 Turpitudinem sororis matris tuæ non revelabis, eo quod caro
sit matris tuæ. 14 Turpitudinem patrui tui non revelabis, nec accedes ad
uxorem ejus, quæ tibi affinitate conjungitur. 15 Turpitudinem nurus tuæ
non revelabis, quia uxor filii tui est, nec discooperies ignominiam ejus.
16 Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis; quia turpitudo fratris

---

14] Gen. IX, 4. Sup. VII, 26. — 5] Ez. XX, 11. Rom. X, 5. Gal. III, 12.

tui est. 17 Turpitudinem uxoris tuæ et filiæ ejus non revelabis. Filiam
filii ejus, et filiam filiæ illius non sumes, ut reveles ignominiam ejus;
quia caro illius sunt, et talis coitus incestus est. 18 Sororem uxoris tuæ
in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem ejus adhuc
illa vivente.
19 Ad mulierem quæ patitur menstrua, non accedes, nec revelabis fœ- Turpitudines
ditatem ejus. 20 Cum uxore proximi tui non coibis, nec seminis commis- vitandæ.
tione maculaberis. 21 De semine tuo non dabis ut consecretur idolo Mo-
loch, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus. 22 Cum masculo non
commiscearis coitu femineo, quia abominatio est. 23 Cum omni pecore non
coibis, nec maculaberis cum eo. Mulier non succumbet jumento, nec
miscebitur ei, quia scelus est.
24 Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt universæ Conclusio.
gentes, quas ego ejiciam ante conspectum vestrum, 25 et quibus polluta
est terra; cujus ego scelera visitabo, ut evomat habitatores suos. 26 Cus-
todite legitima mea atque judicia, et non faciatis ex omnibus abomina-
tionibus istis, tam indigena quam colonus qui peregrinantur apud vos.
27 Omnes enim execrationes istas fecerunt accolæ terræ, qui fuerunt ante
vos, et polluerunt eam. 28 Cavete ergo ne et vos similiter evomat, cum
paria feceritis, sicut evomuit gentem quæ fuit ante vos. 29 Omnis anima,
quæ fecerit de abominationibus his quippiam, peribit de medio populi
sui. 30 Custodite mandata mea. Nolite facere quæ fecerunt hi qui fuerunt
ante vos, et ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus vester.

§ III. — *Sanctitas relationum cum Deo et proximo.*

Cap. XIX. — 1 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens : 2 Loquere Officia
ad omnem cœtum filiorum Israel, et dices ad eos : Sancti estote, quia pietatis in
ego sanctus sum, Dominus Deus vester. 3 Unusquisque patrem suum, et parentes et
matrem suam timeat. Sabbata mea custodite. Ego Dominus Deus vester. in Deum;
4 Nolite converti ad idola, nec deos conflatiles faciatis vobis. Ego Domi-
nus Deus vester. 5 Si immolaveritis hostiam pacificorum Domino, ut sit
placabilis, 6 eo die quo fuerit immolata, comedetis eam, et die altero;
quidquid autem residuum fuerit in diem tertium, igne comburetis. 7 Si
quis post biduum comederit ex ea, profanus erit, et impietatis reus,
8 portabitque iniquitatem suam, quia sanctum Domini polluit, et peribit
anima illa de populo suo.
9 Cum messueris segetes terræ tuæ, non tondebis usque ad solum su- caritatis
perficiem terræ, nec remanentes spicas colliges. 10 Neque in vinea tua erga proxi-
racemos et grana decidentia congregabis, sed pauperibus et peregrinis mum,
carpenda dimittes. Ego Dominus Deus vester. 11 Non facietis furtum. Non
mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum. 12 Non perjura-
bis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus. 13 Non
facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Non morabitur
opus mercenarii tui apud te usque mane. 14 Non maledices surdo, nec
coram cæco pones offendiculum; sed timebis Dominum Deum tuum,
quia ego sum Dominus. 15 Non facies quod iniquum est, nec injuste ju-
dicabis. Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis.
Juste judica proximo tuo. 16 Non eris criminator, nec susurro in populo.
Non stabis contra sanguinem proximi tui. Ego Dominus. 17 Non oderis
fratrem tuum in corde tuo, sed publice argue eum, ne habeas super illo
peccatum. 18 Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuo-
rum. Diliges amicum tuum sicut teipsum. Ego Dominus.

21] Inf. XX, 2. — 23] Inf. XX, 16. — 2] Sup. XI, 44. I Petr. I, 16. — 9] Inf. XXIII, 22. — 12] Ex. XX, 7. — 13] Eccli. X, 6. Deut. XXIV, 14. Tob. IV, 15. — 15] Deut. I, 17 et XVI, 19. Prov. XXIV, 23. Eccli. XLII, 1. Jac. II, 2. — 17] I Joan. II, 11 et III, 14. Eccli. XIX, 13. Matth. XVIII, 15. Luc. XVII, 3. — 18] Matth. V, 43 et XXII, 39. Luc. VI, 27. Rom. XIII, 9.

œconomiæ domesticæ.

19 Leges meas custodite. Jumentum tuum non facies coire cum alterius generis animantibus. Agrum tuum non seres diverso semine. Veste, quæ ex duobus texta est, non indueris. 20 Homo si dormierit cum muliere coitu seminis, quæ sit ancilla etiam nubilis, et tamen pretio non redempta, nec libertate donata, vapulabunt ambo, et non morientur, quia non fuit libera. 21 Pro delicto autem suo offeret Domino ad ostium tabernaculi testimonii arietem ; 22 orabitque pro eo sacerdos, et pro peccato ejus coram Domino, et repropitiabitur ei, dimitteturque peccatum. 23 Quando ingressi fueritis terram, et plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum ; poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis. 24 Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino. 25 Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma quæ proferunt. Ego Dominus Deus vester.

Alia præcepta moralia,

26 Non comedetis cum sanguine. Non augurabimini, nec observabitis somnia. 27 Neque in rotundum attondebitis comam, nec radetis barbam. 28 Et super mortuo non incidetis carnem vestram, neque figuras aliquas aut stigmata facietis vobis. Ego Dominus. 29 Ne prostituas filiam tuam, ne contaminetur terra, et impleatur piaculo. 30 Sabbata mea custodite, et sanctuarium meum metuite. Ego Dominus. 31 Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos. Ego Dominus Deus vester.

et socialia.

32 Coram cano capite consurge, et honora personam senis ; et time Dominum Deum tuum. Ego sum Dominus. 33 Si habitaverit advena in terra vestra, et moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei ; 34 sed sit inter vos quasi indigena, et diligetis eum quasi vosmetipsos ; fuistis enim et vos advenæ in terra Ægypti. Ego Dominus Deus vester. 35 Nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regula, in pondere, in mensura. 36 Statera justa, et æqua sint pondera, justus modius, æquusque sextarius. Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Ægypti.

Conclusio.

37 Custodite omnia præcepta mea, et universa judicia, et facite ea. Ego Dominus.

§ IV. — *Sanctiones contra violatores sanctitatis.*

Pœnæ contra apostatas,

CAP. XX. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 2 Hæc loqueris filiis Israel : Homo de filiis Israel, et de advenis qui habitant in Israel, si quis dederit de semine suo idolo Moloch, morte moriatur ; populus terræ lapidabit eum. 3 Et ego ponam faciem meam contra illum ; succidamque eum de medio populi sui, eo quod dederit de semine suo Moloch, et contaminaverit sanctuarium meum, ac polluerit nomen sanctum meum. 4 Quod si negligens populus terræ, et quasi parvipendens imperium meum, dimiserit hominem qui dedit de semine suo Moloch, nec voluerit eum occidere, 5 ponam faciem meam super hominem illum, et super cognationem ejus, succidamque et ipsum, et omnes qui consenserunt ei ut fornicaretur cum Moloch, de medio populi sui. 6 Anima, quæ declinaverit ad magos et ariolos, et fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, et interficiam illam de medio populi sui. 7 Sanctificamini et estote sancti, quia ego sum Dominus Deus vester. 8 Custodite præcepta mea, et facite ea. Ego Dominus qui sanctifico vos.

malos filios,

9 Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur ; patri, matrique maledixit, sanguis ejus sit super eum.

impudicos.

10 Si mœchatus quis fuerit cum uxore alterius, et adulterium perpetraverit cum conjuge proximi sui, morte moriantur et mœchus et adultera. 11 Qui dormierit cum noverca sua, et revelaverit ignominiam patris

---

33] Ex. XXII, 21. — 2] Sup. XVIII, 21. — 7] I Petr. I, 16. — 9] Ex. XXI, 17. Prov. XX, 20. Matth. XV, 4. Marc. VII, 10. — 10] Deut. XXII, 22. Joan. VIII, 5.

sui, morte moriantur ambo; sanguis eorum sit super eos. 12 Si quis dor-
mierit cum nuru sua, uterque moriatur, quia scelus operati sunt; sanguis
eorum sit super eos. 13 Qui dormierit cum masculo coitu femineo, uterque
operatus est nefas, morte moriantur; sit sanguis eorum super eos. 14 Qui
supra uxorem filiam, duxerit matrem ejus, scelus operatus est; vivus
ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri. 15 Qui
cum jumento et pecore coierit, morte moriatur; pecus quoque occidite.
16 Mulier, quæ succubuerit cuilibet jumento, simul interficietur cum eo;
sanguis eorum sit super eos. 17 Qui acceperit sororem suam, filiam patris
sui, vel filiam matris suæ, et viderit turpitudinem ejus, illaque con-
spexerit fratris ignominiam, nefariam rem operati sunt; occidentur in
conspectu populi sui, eo quod turpitudinem suam mutuo revelaverint, et
portabunt iniquitatem suam. 18 Qui coierit cum muliere in fluxu men-
struo, et revelaverit turpitudinem ejus, ipsaque aperuerit fontem sanguinis
sui, interficientur ambo de medio populi sui. 19 Turpitudinem materteræ
et amitæ tuæ non discooperies; qui hoc fecerit, ignominiam carnis suæ
nudavit, portabunt ambo iniquitatem suam. 20 Qui coierit cum uxore pa-
trui, vel avunculi sui, et revelaverit ignominiam cognationis suæ, porta-
bunt ambo peccatum suum; absque liberis morientur. 21 Qui duxerit
uxorem fratris sui, rem facit illicitam, turpitudinem fratris sui revelavit;
absque liberis erunt.

22 Custodite leges meas, atque judicia, et facite ea, ne et vos evomat Exhortatio ad sanctitatem.
terra quam intraturi estis et habitaturi. 23 Nolite ambulare in legitimis
nationum, quas ego expulsurus sum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt,
et abominatus sum eas. 24 Vobis autem loquor: Possidete terram eorum,
quam dabo vobis in hereditatem, terram fluentem lacte et melle. Ego
Dominus Deus vester, qui separavi vos a ceteris populis. 25 Separate ergo
et vos jumentum mundum ab immundo, et avem mundam ab immunda;
ne polluatis animas vestras in pecore, et avibus, et cunctis quæ moventur
in terra, et quæ vobis ostendi esse polluta. 26 Eritis mihi sancti, quia
sanctus sum ego Dominus, et separavi vos a ceteris populis, ut essetis
mei.

27 Vir, sive mulier, in quibus pythonicus, vel divinationis fuerit spi- De ariolis.
ritus, morte moriantur; lapidibus obruent eos; sanguis eorum sit super
illos.

Sectio II. — De sanctitate cultus divini servanda

§ I. — *Sanctitas sacerdotum.*

Cap. XXI. — 1 Dixit quoque Dominus ad Moysen: Loquere ad sacer- Leges de luctu et matrimonio sive sacerdotum,
dotes filios Aaron, et dices ad eos: Ne contaminetur sacerdos in mor-
tibus civium suorum, 2 nisi tantum in consanguineis, ac propinquis, id
est, super patre, et matre, et filio, et filia, fratre quoque, 3 et sorore
virgine, quæ non est nupta viro; 4 sed nec in principe populi sui conta-
minabitur. 5 Non radent caput, nec barbam, neque in carnibus suis fa-
cient incisuras. 6 Sancti erunt Deo suo, et non polluent nomen ejus;
incensum enim Domini, et panes Dei sui offerunt; et ideo sancti erunt.
7 Scortum et vile prostibulum non ducent uxorem, nec eam quæ repu-
diata est a marito; quia consecrati sunt Deo suo, 8 et panes propositionis
offerunt. Sint ergo sancti, quia et ego sanctus sum, Dominus, qui sancti-
fico eos. 9 Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, et violaverit
nomen patris sui, flammis exuretur.

10 Pontifex, id est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cujus sive pontificis.

16] Sup. XVIII, 23. — 26] I Petr. I, 16. — 27] Deut. XVIII, 11. I Reg. XXVIII, 7. — 5] Sup. XIX, 27. Ez. XLIV, 20. — 7] Sup. XIX, 29.

caput fusum est unctionis oleum, et cujus manus in sacerdotio conse-
cratæ sunt, vestitusque est sanctis vestibus, caput suum non discoope-
riet, vestimenta non scindet, [11] et ad omnem mortuum non ingredietur
omnino ; super patre quoque suo et matre non contaminabitur. [12] Nec
egredietur de sanctis, ne polluat sanctuarium Domini, quia oleum sanctæ
unctionis Dei sui super eum est. Ego Dominus. [13] Virginem ducet uxo-
rem ; [14] viduam autem et repudiatam, et sordidam, atque meretricem non
accipiet, sed puellam de populo suo, [15] ne commisceat stirpem generis
sui vulgo gentis suæ ; quia ego Dominus qui sanctifico eum.

Quinam ad sacerdotium inepti.

[16] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : [17] Loquere ad Aaron :
Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret
panes Deo suo ; [18] nec accedet ad ministerium ejus : si cæcus fuerit, si
claudus, si parvo vel grandi vel torto naso, [19] si fracto pede, si manu,
[20] si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem,
si impetiginem in corpore, vel herniosus. [21] Omnis qui habuerit maculam
de semine Aaron sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec
panes Deo suo ; [22] vescetur tamen panibus qui offeruntur in sanctuario,
[23] ita dumtaxat, ut intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare,
quia maculam habet, et contaminare non debet sanctuarium meum. Ego
Dominus qui sanctifico eos. [24] Locutus est ergo Moyses ad Aaron, et ad
filios ejus, et ad omnem Israel, cuncta quæ fuerant sibi imperata.

§ II. — *De esu sanctificatorum dotibusque hostiarum.*

Quinam ab esu sanctificatorum arcendi.

CAP. XXII. — [1] Locutus quoque est Dominus ad Moysen, dicens :
[2] Loquere ad Aaron et ad filios ejus, ut caveant ab his quæ consecrata
sunt filiorum Israel, et non contaminent nomen sanctificatorum mihi,
quæ ipsi offerunt. Ego Dominus. [3] Dic ad eos, et ad posteros eorum :
Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea quæ consecrata sunt,
et quæ obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit
coram Domino. Ego sum Dominus. [4] Homo de semine Aaron, qui fuerit
leprosus, aut patiens fluxum seminis, non vescetur de his quæ sanctifi-
cata sunt mihi, donec sanetur. Qui tetigerit immundum super mortuo, et
ex quo egreditur semen quasi coitus, [5] et qui tangit reptile, et quodlibet
immundum, cujus tactus est sordidus, [6] immundus erit usque ad vespe-
rum, et non vescetur his quæ sanctificata sunt ; sed cum laverit carnem
suam aqua, [7] et occubuerit sol, tunc mundatus vescetur de sanctificatis,
quia cibus illius est. [8] Morticinum et captum a bestia non comedent, nec
polluentur in eis. Ego sum Dominus. [9] Custodiant præcepta mea, ut non
subjaceant peccato, et moriantur in sanctuario, cum polluerint illud. Ego
Dominus qui sanctifico eos. [10] Omnis alienigena non comedet de sancti-
ficatis, inquilinus sacerdotis et mercenarius non vescentur ex eis ; [11] quem
autem sacerdos emerit, et qui vernaculus domus ejus fuerit, hi comedent
ex eis. [12] Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit, de his quæ
sanctificata sunt, et de primitiis non vescetur ; [13] sin autem vidua, vel
repudiata, et absque liberis reversa fuerit ad domum patris sui, sicut
puella consueverat, aletur cibis patris sui. Omnis alienigena comedendi
ex eis non habet potestatem. [14] Qui comederit de sanctificatis per igno-
rantiam, addet quintam partem cum eo quod comedit, et dabit sacerdoti
in sanctuarium. [15] Nec contaminabunt sanctificata filiorum Israel, quæ
offerunt Domino, [16] ne forte sustineant iniquitatem delicti sui, cum san-
ctificata comederint. Ego Dominus qui sanctifico eos.

Dotes victimarum.

[17] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : [18] Loquere ad Aaron
et filios ejus et ad omnes filios Israel, dicesque ad eos : Homo de domo
Israel, et de advenis qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem

13] Ez. XLIV, 22. — 8] Ex. XXII, 31. Sup. XVII, 15. Deut. XIV, 21. Ez. XLIV, 31.

suam, vel vota solvens, vel sponte offerens, quidquid illud obtulerit in
holocaustum Domini, 19 ut offeratur per vos, masculus immaculatus erit
ex bobus, et ovibus, et ex capris; 20 si maculam habuerit, non offeretis,
neque erit acceptabile. 21 Homo qui obtulerit victimam pacificorum Do-
mino, vel vota solvens, vel sponte offerens, tam de bobus quam de ovibus,
immaculatum offeret, ut acceptabile sit; omnis macula non erit in eo.
22 Si cæcum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas, aut
scabiem, aut impetiginem; non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex
eis super altare Domini. 23 Bovem et ovem, aure et cauda amputatis,
voluntarie offerre potes, votum autem ex eis solvi non potest. 24 Omne
animal, quod vel contritis, vel tusis, vel sectis ablatisque testiculis est,
non offeretis Domino, et in terra vestra hoc omnino ne faciatis. 25 De
manu alienigenæ non offeretis panes Deo vestro, et quidquid aliud dare
voluerit, quia corrupta et maculata sunt omnia; non suscipietis ea. 26 Lo-
cutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 27 Bos, ovis, et capra, cum
genita fuerint, septem diebus erunt sub ubere matris suæ; die autem
octavo, et deinceps offerri poterunt Domino. 28 Sive illa bos, sive ovis,
non immolabuntur una die cum fetibus suis. 29 Si immolaveritis hostiam
pro gratiarum actione Domino, ut possit esse placabilis, 30 eodem die
comedetis eam; non remanebit quidquam in mane alterius diei. Ego
Dominus.

31 Custodite mandata mea, et facite ea. Ego Dominus. 32 Ne polluatis Conclusio.
nomen meum sanctum, ut sanctificer in medio filiorum Israel. Ego Do-
minus qui sanctifico vos, 33 et eduxi de terra Ægypti, ut essem vobis in
Deum. Ego Dominus.

§ III. — *Sanctificatio sabbati ac festorum.*

Cap. XXIII. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 2 Lo- De sabbato.
quere filiis Israel, et dices ad eos : Hæ sunt feriæ Domini, quas voca-
bitis sanctas. 3 Sex diebus facietis opus; dies septimus, quia sabbati
requies est, vocabitur sanctus; omne opus non facietis in eo; sabbatum
Domini est in cunctis habitationibus vestris.

4 Hæ sunt ergo feriæ Domini sanctæ, quas celebrare debetis tempo- Festum
ribus suis. 5 Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperum, Phase Paschatis,
Domini est; 6 et quintadecima die mensis hujus, solemnitas azymorum
Domini est. Septem diebus azyma comedetis. 7 Dies primus erit vobis
celeberrimus, sanctusque; omne opus servile non facietis in eo; 8 sed
offeretis sacrificium in igne Domino septem diebus. Dies autem septimus
erit celebrior et sanctior; nullumque servile opus facietis in eo. 9 Locu-
tusque est Dominus ad Moysen, dicens : 10 Loquere filiis Israel, et dices
ad eos : Cum ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis, et messue-
ritis segetem, feretis manipulos spicarum, primitias messis vestræ, ad
sacerdotem, 11 qui elevabit fasciculum coram Domino, ut acceptabile sit
pro vobis, altero die sabbati, et sanctificabit illum. 12 Atque in eodem
die quo manipulus consecratur, cædetur agnus immaculatus anniculus in
holocaustum Domini. 13 Et libamenta offerentur cum eo, duæ decimæ
similæ conspersæ oleo in incensum Domini, odoremque suavissimum;
liba quoque vini, quarta pars hin. 14 Panem, et polentam, et pultes non
comedetis ex segete, usque ad diem qua offeretis ex ea Deo vestro. Præ-
ceptum est sempiternum in generationibus, cunctisque habitaculis vestris.

15 Numerabitis ergo ab altero die sabbati, in quo obtulistis manipulum Pentecostes,
primitiarum, septem hebdomadas plenas, 16 usque ad alteram diem exple-
tionis hebdomadæ septimæ, id est, quinquaginta dies; et sic offeretis
sacrificium novum Domino. 17 Ex omnibus habitaculis vestris, panes pri-

21] Deut. XV, 21. Eccli. XXXV, 14. — 5] Ex. XII, 18. Num. XXVIII, 16. — 15] Deut. XVI, 9.

mitiarum duos de duabus decimis similæ fermentatæ, quos coquetis in
primitias Domini; 18 offeretisque cum panibus septem agnos immacu-
latos anniculos, et vitulum de armento unum, et arietes duos, et erunt
in holocaustum cum libamentis suis, in odorem suavissimum Domino.
19 Facietis et hircum pro peccato, duosque agnos anniculos hostias paci-
ficorum; 20 cumque elevaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum
coram Domino, cedent in usum ejus. 21 Et vocabitis hunc diem celeber-
rimum, atque sanctissimum; omne opus servile non facietis in eo. Legi-
timum sempiternum erit in cunctis habitaculis, et generationibus vestris.
22 Postquam autem messueritis segetem terræ vestræ, non secabitis eam
usque ad solum; nec remanentes spicas colligetis, sed pauperibus et pe-
regrinis dimittetis eas. Ego sum Dominus Deus vester.

Tubarum,

23 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 24 Loquere filiis Israel:
Mense septimo, prima die mensis, erit vobis sabbatum, memoriale, clan-
gentibus tubis; et vocabitur sanctum; 25 omne opus servile non facietis
in eo, et offeretis holocaustum Domino.

Expiationis,

26 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 27 Decimo die mensis
hujus septimi, dies expiationum erit celeberrimus, et vocabitur sanctus;
affligetisque animas vestras in eo, et offeretis holocaustum Domino.
28 Omne opus servile non facietis in tempore diei hujus, quia dies propi-
tiationis est, ut propitietur vobis Dominus Deus vester. 29 Omnis anima,
quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis suis; 30 et quæ operis
quippiam fecerit, delebo eam de populo suo. 31 Nihil ergo operis facietis
in eo; legitimum sempiternum erit vobis in cunctis generationibus, et
habitationibus vestris. 32 Sabbatum requietionis est, et affligetis animas
vestras die nono mensis: a vespera usque ad vesperam celebrabitis sab-
bata vestra.

Tabernaculorum.

33 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: 34 Loquere filiis Israel:
A quintodecimo die mensis hujus septimi, erunt feriæ tabernaculorum
septem diebus Domino. 35 Dies primus vocabitur celeberrimus atque san-
ctissimus; omne opus servile non facietis in eo. 36 Et septem diebus offe-
retis holocausta Domino; dies quoque octavus erit celeberrimus atque
sanctissimus, et offeretis holocaustum Domino; est enim cœtus atque
collectæ; omne opus servile non facietis in eo. 37 Hæ sunt feriæ Domini,
quas vocabitis celeberrimas atque sanctissimas; offeretisque in eis obla-
tiones Domino, holocausta et libamenta juxta ritum uniuscujusque diei;
38 exceptis sabbatis Domini, donisque vestris, et quæ offeretis ex voto,
vel quæ sponte tribuetis Domino. 39 A quintodecimo ergo die mensis
septimi, quando congregaveritis omnes fructus terræ vestræ, celebrabitis
ferias Domini septem diebus; die primo et die octavo erit sabbatum, id
est requies. 40 Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ,
spatulasque palmarum, et ramos ligni densarum frondium, et salices de
torrente, et lætabimini coram Domino Deo vestro; 41 celebrabitisque so-
lemnitatem ejus septem diebus per annum; legitimum sempiternum erit
in generationibus vestris. Mense septimo festa celebrabitis, 42 et habita-
bitis in umbraculis septem diebus; omnis, qui de genere est Israel, ma-
nebit in tabernaculis; 43 ut discant posteri vestri, quod in tabernaculis
habitare fecerim filios Israel, cum educerem eos de terra Ægypti. Ego
Dominus Deus vester.

Conclusio.

44 Locutusque est Moyses super solemnitatibus Domini ad filios Israel.

§ IV. — *De candelabro et panibus propositionis. Lex blasphemiæ et talionis.*

Lex de lucernis candelabri.

CAP. XXIV. — 1 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Præ-
cipe filiis Israel, ut afferant tibi oleum de olivis purissimum, ac luci-

22] Sup. XIX, 9. — 24] Num. XXIX, 1. — 27] Sup. XVI, 29. Num. XXIX, 7. — 36] Joan. VII, 37.

um, ad concinnandas lucernas jugiter, [3] extra velum testimonii in ta-
bernaculo fœderis. Ponetque eas Aaron a vespere usque ad mane coram
Domino, cultu rituque perpetuo in generationibus vestris. [4] Super can-
delabrum mundissimum ponentur semper in conspectu Domini.

Lex de panibus propositionis.

[5] Accipies quoque similam, et coques ex ea duodecim panes, qui sin-
guli habebunt duas decimas ; [6] quorum senos altrinsecus super mensam
purissimam coram Domino statues ; [7] et pones super eos thus lucidissi-
mum, ut sit panis in monimentum oblationis Domini. [8] Per singula sab-
bata mutabuntur coram Domino suscepti a filiis Israel fœdere sempi-
terno ; [9] eruntque Aaron et filiorum ejus, ut comedant eos in loco sancto,
quia sanctum sanctorum est de sacrificiis Domini jure perpetuo.

Pœna blasphemorum et talionis.

[10] Ecce autem egressus filius mulieris israelitidis, quem pepererat de
viro ægyptio inter filios Israel, jurgatus est in castris cum viro israelita ;
[11] cumque blasphemasset nomen, et maledixisset ei, adductus est ad
Moysen. (Vocabatur autem mater ejus Salumith, filia Dabri de tribu
Dan.) [12] Miseruntque eum in carcerem, donec nossent quid juberet Do-
minus. [13] Qui locutus est ad Moysen, [14] dicens : Educ blasphemum extra
castra, et ponant omnes qui audierunt manus suas super caput ejus, et
lapidet eum populus universus. [15] Et ad filios Israel loqueris : Homo, qui
maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum ; [16] et qui blasphemaverit
nomen Domini, morte moriatur : lapidibus opprimet eum omnis multi-
tudo, sive ille civis, sive peregrinus fuerit. Qui blasphemaverit nomen
Domini, morte moriatur. [17] Qui percusserit, et occiderit hominem, morte
moriatur. [18] Qui percusserit animal, reddet vicarium, id est, animam pro
anima. [19] Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum, sicut fecit,
sic fiet ei : [20] fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro
dente restituet ; qualem inflixerit maculam, talem sustinere cogetur. [21] Qui
percusserit jumentum, reddet aliud. Qui percusserit hominem, punietur.
[22] Æquum judicium sit inter vos, sive peregrinus, sive civis peccaverit ;
quia ego sum Dominus Deus vester. [23] Locutusque est Moyses ad filios
Israel, et eduxerunt eum, qui blasphemaverat, extra castra, ac lapidibus
oppresserunt ; feceruntque filii Israel sicut præceperat Dominus Moysi.

§ V. — *Sanctificatio anni septimi et quinquagesimi.*

De anno sabbatico.

Cap. XXV. — [1] Locutusque est Dominus ad Moysen in monte Sinai,
dicens : [2] Loquere filiis Israel, et dices ad eos : Quando ingressi fueritis
terram quam ego dabo vobis, sabbatizes sabbatum Domino. [3] Sex annis
seres agrum tuum, et sex annis putabis vineam tuam, colligesque
fructus ejus ; [4] septimo autem anno sabbatum erit terræ, requietionis
Domini ; agrum non seres, et vineam non putabis. [5] Quæ sponte gignet
humus, non metes ; et uvas primitiarum tuarum non colliges quasi
vindemiam : annus enim requietionis terræ est ; [6] sed erunt vobis in
cibum, tibi et servo tuo, ancillæ et mercenario tuo, et advenæ, qui
peregrinantur apud te ; [7] jumentis tuis et pecoribus, omnia quæ nascun-
tur, præbebunt cibum.

De Jubilei celebratione.

[8] Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, id est, septies
septem, quæ simul faciunt annos quadraginta novem ; [9] et clanges
buccina mense septimo, decima die mensis, propitiationis tempore in
universa terra vestra. [10] Sanctificabisque annum quinquagesimum, et
vocabis remissionem cunctis habitatoribus terræ tuæ ; ipse est enim
jubileus. Revertetur homo ad possessionem suam, et unusquisque rediet
ad familiam pristinam ; [11] quia jubileus est et quinquagesimus annus.
Non seretis, neque metetis sponte in agro nascentia, et primitias vinde-

17] Ex. XXI, 12. — 20] Ex. XXI, 24. Deut. XIX, 21. Matth. V, 38. — 2] Ex. XXIII, 10.

miæ non colligetis, [12] ob sanctificationem jubilei; sed statim oblata
comedetis.

Jubilei privilegia tum circa proprietatem,

[13] Anno jubilei redient omnes ad possessiones suas. [14] Quando vendes
quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contristes fratrem tuum, sed
juxta numerum annorum jubilei emes ab eo; [15] et juxta supputationem
frugum vendet tibi. [16] Quanto plures anni remanserint post jubileum,
tanto crescet et pretium; et quanto minus temporis numeraveris, tanto
minoris et emptio constabit; tempus enim frugum vendet tibi.

[17] Nolite affligere contribules vestros, sed timeat unusquisque Deum
suum, quia ego Dominus Deus vester. [18] Facite præcepta mea, et judicia
custodite, et implete ea, ut habitare possitis in terra absque ullo pavore,
[19] et gignat vobis humus fructus suos, quibus vescamini usque ad satu-
ritatem, nullius impetum formidantes. [20] Quod si dixeritis: Quid come-
demus anno septimo, si non severimus, neque collegerimus fruges
nostras? [21] Dabo benedictionem meam vobis anno sexto, et faciet
fructus trium annorum; [22] seretisque anno octavo, et comedetis veteres
fruges usque ad nonum annum; donec nova nascantur, edetis vetera.

[23] Terra quoque non vendetur in perpetuum, quia mea est, et vos
advenæ et coloni mei estis. [24] Unde cuncta regio possessionis vestræ sub
redemptionis conditione vendetur. [25] Si attenuatus frater tuus vendiderit
possessiunculam suam, et voluerit propinquus ejus, potest redimere
quod ille vendiderat. [26] Sin autem non habuerit proximum, et ipse pre-
tium ad redimendum potuerit invenire, [27] computabuntur fructus ex eo
tempore quo vendidit; et quod reliquum est, reddet emptori, sicque reci-
piet possessionem suam. [28] Quod si non invenerit manus ejus ut reddat
pretium, habebit emptor quod emerat, usque ad annum jubileum. In ipso
enim omnis venditio redibit ad dominum, et ad possessorem pristinum.

[29] Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi
donec unus impleatur annus. [30] Si non redemerit, et anni circulus fuerit
evolutus, emptor possidebit eam, et posteri ejus in perpetuum, et redimi
non poterit, etiam in jubileo. [31] Sin autem in villa fuerit domus, quæ
muros non habet, agrorum jure vendetur; si ante redempta non fuerit,
in jubileo revertetur ad dominum. [32] Ædes levitarum, quæ in urbibus
sunt, semper possunt redimi; [33] si redemptæ non fuerint, in jubileo
revertentur ad dominos, quia domus urbium levitarum pro possessioni-
bus sunt inter filios Israel. [34] Suburbana autem eorum non veneant, quia
possessio sempiterna est.

tum circa libertatem individuam.

[35] Si attenuatus fuerit frater tuus, et infirmus manu, et susceperis
eum quasi advenam et peregrinum, et vixerit tecum, [36] ne accipias usu-
ras ab eo, nec amplius quam dedisti. Time Deum tuum, ut vivere
possit frater tuus apud te. [37] Pecuniam tuam non dabis ei ad usuram,
et frugum superabundantiam non exiges. [38] Ego Dominus Deus vester,
qui eduxi vos de terra Ægypti, ut darem vobis terram Chanaan, et
essem vester Deus.

[39] Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus, non eum
opprimes servitute famulorum, [40] sed quasi mercenarius et colonus erit;
usque ad annum jubileum operabitur apud te, [41] et postea egredietur
cum liberis suis, et revertetur ad cognationem et ad possessionem
patrum suorum. [42] Mei enim servi sunt, et ego eduxi eos de terra
Ægypti; non veneant conditione servorum. [43] Ne affligas eum per poten-
tiam, sed metuito Deum tuum. [44] Servus et ancilla sint vobis de natio-
nibus quæ in circuitu vestro sunt. [45] Et de advenis qui peregrinantur
apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra vestra, hos habebitis
famulos; [46] et hereditario jure transmittetis ad posteros, ac possidebitis
in æternum; fratres autem vestros filios Israel ne opprimatis per poten-
tiam. [47] Si invaluerit apud vos manus advenæ atque peregrini, et
attenuatus frater tuus vendiderit se ei, aut cuiquam de stirpe ejus,

48 post venditionem potest redimi. Qui voluerit ex fratribus suis, redimet
eum, 49 et patruus, et patruelis, et consanguineus, et affinis. Sin autem
et ipse potuerit, redimet se, 50 supputatis dumtaxat annis a tempore
venditionis suæ usque ad annum jubileum; et pecunia, qua venditus
fuerat, juxta annorum numerum et rationem mercenarii supputata.
51 Si plures fuerint anni qui remanent usque ad jubileum, secundum hos
reddet et pretium; 52 si pauci, ponet rationem cum eo juxta annorum
numerum, et reddet emptori quod reliquum est annorum, 53 quibus ante
servivit mercedibus imputatis; non affliget eum violenter in conspectu
tuo. 54 Quod si per hæc redimi non potuerit, anno jubileo egredietur
cum liberis suis; 55 mei enim sunt servi, filii Israel, quos eduxi de terra
Ægypti.

§ VI. — *Promissionibus et minis leges divinæ confirmantur.*

Cap. XXVI. — 1 Ego Dominus Deus vester: non facietis vobis ido- Introductio.
lum et sculptile, nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in
terra vestra, ut adoretis eum; ego enim sum Dominus Deus vester.
2 Custodite sabbata mea, et pavete ad sanctuarium meum. Ego Domi-
nus.

3 Si in præceptis meis ambulaveritis, et mandata mea custodieritis, et Præcepta
feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus suis; 4 et terra gignet ger- servantibus
men suum, et pomis arbores replebuntur; 5 apprehendet messium tri- fiunt promis-
tura vindemiam, et vindemia occupabit sementem; et comedetis siones.
panem vestrum in saturitate, et absque pavore habitabitis in terra
vestra. 6 Dabo pacem in finibus vestris; dormietis, et non erit qui
exterreat. Auferam malas bestias; et gladius non transibit terminos
vestros. 7 Persequemini inimicos vestros, et corruent coram vobis.
8 Persequentur quinque de vestris centum alienos, et centum de vobis
decem millia; cadent inimici vestri gladio, in conspectu vestro.
9 Respiciam vos, et crescere faciam; multiplicabimini, et firmabo
pactum meum vobiscum. 10 Comedetis vetustissima veterum, et vetera
novis supervenientibus projicietis. 11 Ponam tabernaculum meum in
medio vestri, et non abjiciet vos anima mea. 12 Ambulabo inter vos, et
ero Deus vester, vosque eritis populus meus. 13 Ego Dominus Deus
vester, qui eduxi vos de terra Ægyptiorum, ne serviretis eis, et qui
confregi catenas cervicum vestrarum, ut incederetis erecti.

14 Quod si non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea; Rebelles ma-
15 si spreveritis leges meas, et judicia mea contempseritis, ut non facia- ledicuntur.
tis ea quæ a me constituta sunt, et ad irritum perducatis pactum
meum, 16 ego quoque hæc faciam vobis: visitabo vos velociter in
egestate, et ardore, qui conficiat oculos vestros, et consumat animas
vestras. Frustra seretis sementem, quæ ab hostibus devorabitur.
17 Ponam faciem meam contra vos, et corruetis coram hostibus vestris,
et subjiciemini his qui oderunt vos; fugietis, nemine persequente.

18 Sin autem nec sic obedieritis mihi, addam correptiones vestras se-
ptuplum propter peccata vestra, 19 et conteram superbiam duritiæ vestræ.
Daboque vobis cælum desuper sicut ferrum, et terram æneam. 20 Consu-
metur incassum labor vester; non proferet terra germen, nec arbores
poma præbebunt.

21 Si ambulaveritis ex adverso mihi, nec volueritis audire me, addam
plagas vestras in septuplum, propter peccata vestra; 22 immittamque in
vos bestias agri, quæ consumant vos, et pecora vestra, et ad pauci-
tatem cuncta redigant, desertæque fiant viæ vestræ.

1] Ex. XX, 4. Deut. V, 8. Ps. XCVI, 7. — 12] II Cor. VI, 16. — 14] Deut. XXVIII, 15. Thren. II, 17. Mal. II, 2.

23 Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi, 24 ego quoque contra vos adversus incedam, et percutiam vos septies propter peccata vestra; 25 inducamque super vos gladium ultorem fœderis mei; cumque confugeritis in urbes, mittam pestilentiam in medio vestri, et trademini in manibus hostium, 26 postquam confregero baculum panis vestri, ita ut decem mulieres in uno clibano coquant panes, et reddant eos ad pondus; et comedetis, et non saturabimini.

27 Sin autem nec per hæc audieritis me, sed ambulaveritis contra me, 28 et ego incedam adversus vos in furore contrario, et corripiam vos septem plagis propter peccata vestra, 29 ita ut comedatis carnes filiorum vestrorum et filiarum vestrarum. 30 Destruam excelsa vestra, et simulacra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum, et abominabitur vos anima mea, 31 in tantum ut urbes vestras redigam in solitudinem, et deserta faciam sanctuaria vestra, nec recipiam ultra odorem suavissimum. 32 Disperdamque terram vestram, et stupebunt super ea inimici vestri, cum habitatores illius fuerint. 33 Vos autem dispergam in gentes, et evaginabo post vos gladium, eritque terra vestra deserta, et civitates vestræ dirutæ.

Castigationis effectus ultimi prædicantur.

34 Tunc placebunt terræ sabbata sua cunctis diebus solitudinis suæ; quando fueritis 35 in terra hostili, sabbatizabit, et requiescet in sabbatis solitudinis suæ, eo quod non requieverit in sabbatis vestris, quando habitabatis in ea. 36 Et qui de vobis remanserint, dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hostium; terrebit eos sonitus folii volantis, et ita fugient quasi gladium; cadent, nullo persequente, 37 et corruent singuli super fratres suos quasi bella fugientes; nemo vestrum inimicis audebit resistere. 38 Peribitis inter gentes, et hostilis vos terra consumet. 39 Quod si et de iis aliqui remanserint, tabescent in iniquitatibus suis, in terra inimicorum suorum et propter peccata patrum suorum et sua affligentur, 40 donec confiteantur iniquitates suas, et majorum suorum, quibus prævaricati sunt in me, et ambulaverunt ex adverso mihi. 41 Ambulabo igitur et ego contra eos, et inducam illos in terram hostilem, donec erubescat incircumcisa mens eorum; tunc orabunt pro impietatibus suis. 42 Et recordabor fœderis mei, quod pepigi cum Jacob, et Isaac, et Abraham. Terræ quoque memor ero, 43 quæ cum relicta fuerit ab eis, complacebit sibi in sabbatis suis, patiens solitudinem propter illos. Ipsi vero rogabunt pro peccatis suis, eo quod abjecerint judicia mea, et leges meas despexerint. 44 Et tamen etiam cum essent in terra hostili, non penitus abjeci eos, neque sic despexi ut consumerentur, et irritum facerem pactum meum cum eis. Ego enim sum Dominus Deus eorum, 45 et recordabor fœderis mei pristini, quando eduxi eos de terra Ægypti in conspectu gentium, ut essem Deus eorum. Ego Dominus.

Conclusio.

Hæc sunt judicia atque præcepta et leges, quas dedit Dominus inter se et filios Israel in monte Sinai per manum Moysi.

§ VII. — *Res Deo reddendæ.*

De rebus votivis. 1° Homo.

Cap. XXVII. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 2 Loquere filiis Israel et dices ad eos : Homo qui votum fecerit, et spoponderit Deo animam suam, sub æstimatione dabit pretium : 3 si fuerit masculus, a vigesimo anno usque ad sexagesimum annum, dabit quinquaginta siclos argenti ad mensuram sanctuarii; 4 si mulier, triginta. 5 A quinto autem anno usque ad vigesimum masculus dabit viginti siclos; femina decem. 6 Ab uno mense usque ad annum quintum, pro masculo dabuntur quinque sicli; pro femina tres. 7 Sexagenarius et ultra masculus dabit quindecim siclos; femina decem. 8 Si pauper fuerit, et æstimationem reddere non valebit, stabit coram sacerdote,

et quantum ille æstimaverit, et viderit eum posse reddere, tantum
dabit.
9 Animal autem, quod immolari potest Domino, si quis voverit, san- 2° Animal.
ctum erit, 10 et mutari non poterit, id est, nec melius malo, nec pejus
bono; quod si mutaverit, et ipsum quod mutatum est, et illud pro quo
mutatum est, consecratum erit Domino. 11 Animal immundum, quod
immolari Domino non potest, si quis voverit, adducetur ante sacerdotem,
12 qui judicans utrum bonum an malum sit, statuet pretium. 13 Quod si
dare voluerit is qui offert, addet supra æstimationem quintam partem.
14 Homo si voverit domum suam, et sanctificaverit Domino, conside- 3° Domus.
rabit eam sacerdos utrum bona an mala sit, et juxta pretium, quod ab eo
fuerit constitutum, venundabitur. 15 Sin autem ille qui voverat, voluerit
redimere eam, dabit quintam partem æstimationis supra, et habebit do-
mum.
16 Quod si agrum possessionis suæ voverit, et consecraverit Domino, 4° Ager.
juxta mensuram sementis æstimabitur pretium : si triginta modiis hordei
seritur terra, quinquaginta siclis venundetur argenti. 17 Si statim ab
anno incipientis jubilei voverit agrum, quanto valere potest, tanto
æstimabitur. 18 Sin autem post aliquantum temporis, supputabit sacer-
dos pecuniam juxta annorum, qui reliqui sunt, numerum usque ad
jubileum, et detrahetur ex pretio. 19 Quod si voluerit redimere agrum ille
qui voverat, addet quintam partem æstimatæ pecuniæ, et possidebit
eum. 20 Sin autem noluerit redimere, sed alteri cuilibet fuerit venun-
datus, ultra eum qui voverat redimere non poterit; 21 quia cum jubilei
venerit dies, sanctificatus erit Domino, et possessio consecrata ad jus per-
tinet sacerdotum. 22 Si ager emptus est, et non de possessione majorum
sanctificatus fuerit Domino, 23 supputabit sacerdos, juxta annorum
numerum usque ad jubileum, pretium; et dabit ille qui voverat eum,
Domino; 24 in jubileo autem revertetur ad priorem dominum, qui vendi-
derat eum, et habuerat in sorte possessionis suæ. 25 Omnis æstimatio siclo
sanctuarii ponderabitur. Siclus viginti obolos habet.
26 Primogenita, quæ ad Dominum pertinent, nemo sanctificare poterit De primoge-
et vovere; sive bos, sive ovis fuerit, Domini sunt. 27 Quod si immundum nitis
est animal, redimet qui obtulit, juxta æstimationem tuam, et addet quin-
tam partem pretii; si redimere noluerit, vendetur alteri quantocumque a
te fuerit æstimatum.
28 Omne quod Domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive et anathema-
ager, non vendetur, nec redimi poterit. Quidquid semel fuerit consecra- tibus.
tum, sanctum sanctorum erit Domino. 29 Et omnis consecratio, quæ
offertur ab homine, non redimetur; sed morte morietur.
30 Omnes decimæ terræ, sive de frugibus, sive de pomis arborum, De decimis.
Domini sunt, et illi sanctificantur. 31 Si quis autem voluerit redimere
decimas suas, addet quintam partem earum. 32 Omnium decimarum bovis
et ovis et capræ, quæ sub pastoris virga transeunt, quidquid decimum
venerit, sanctificabitur Domino. 33 Non eligetur nec bonum, nec malum,
nec altero commutabitur; si quis mutaverit, et quod mutatum est, et pro
quo mutatum est, sanctificabitur Domino, et non redimetur.
34 Hæc sunt præcepta, quæ mandavit Dominus Moysi ad filios Israel, Libri
in monte Sinai. conclusio.

25] Ex. XXX, 13. Num. III, 47. Ez. XLV, 12.

LIBER NUMERI

HEBRAICE VAIEDABBER

PARS PRIMA

APTANTUR IDONEA BELLO SACRO, AD TERRAM PROMISSAM EXPUGNANDAM

SECTIO I. — EXERCITUS DOMINI RECENSETUR AD EXPEDITIONEM SUSCIPIENDAM

§ I. — *Census et ordo tribuum.*

CAP. I.

Recensentes eliguntur.

LOCUTUSQUE est Dominus ad Moysen in deserto Sinai, in tabernaculo fœderis, prima die mensis secundi, anno altero egressionis eorum ex Ægypto, dicens : 2 Tollite summam universæ congregationis filiorum Israel per cognationes et domos suas, et nomina singulorum, quidquid sexus est masculini, 3 a vigesimo anno et supra, omnium virorum fortium ex Israel; et numerabitis eos per turmas suas, tu et Aaron. 4 Eruntque vobiscum principes tribuum ac domorum in cognationibus suis, 5 quorum ista sunt nomina. De Ruben, Elisur filius Sedeur. 6 De Simeon, Salamiel filius Surisaddai. 7 De Juda, Nahasson filius Aminadab. 8 De Issachar, Nathanael filius Suar. 9 De Zabulon, Eliab filius Helon. 10 Filiorum autem Joseph : de Ephraim, Elisama filius Ammiud; de Manasse, Gamaliel filius Phadassur. 11 De Benjamin, Abidan filius Gedeonis. 12 De Dan, Ahiezer filius Ammisaddai. 13 De Aser, Phegiel filius Ochran. 14 De Gad, Eliasaph filius Duel. 15 De Nephthali, Ahira filius Enan. 16 Hi nobilissimi principes multitudinis per tribus et cognationes suas, et capita exercitus Israel.

Annumerantur bellatores e quacumque tribu.

17 Quos tulerunt Moyses et Aaron cum omni vulgi multitudine; 18 et congregaverunt primo die mensis secundi, recensentes eos per cognationes, et domos, ac familias, et capita, et nomina singulorum, a vigesimo anno et supra, 19 sicut præceperat Dominus Moysi. Numeratique sunt in deserto Sinai.

De Ruben.

20 De Ruben, primogenito Israelis per generationes et familias ac domos suas, et nomina capitum singulorum, omne quod sexus est masculini a vigesimo anno et supra, procedentium ad bellum, 21 quadraginta sex millia quingenti.

De Simeon.

22 De filiis Simeon per generationes et familias ac domos cognationum

---

2] Ex. XXX, 12.

suarum recensiti sunt per nomina et capita singulorum, omne quod sexus
est masculini a vigesimo anno et supra, procedentium ad bellum, 23 quin-
quaginta novem millia trecenti.
24 De filiis Gad per generationes et familias ac domos cognationum De Gad.
suarum recensiti sunt per nomina singulorum a viginti annis et supra,
omnes qui ad bella procederent, 25 quadraginta quinque millia sexcenti
quinquaginta.
26 De filiis Juda per generationes et familias ac domos cognationum De Juda.
suarum, per nomina singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui
poterant ad bella procedere, 27 recensiti sunt septuaginta quatuor millia
sexcenti.
28 De filiis Issachar, per generationes et familias ac domos cognationum De Issachar.
suarum, per nomina singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui
ad bella procederent, 29 recensiti sunt quinquaginta quatuor millia qua-
dringenti.
30 De filiis Zabulon per generationes et familias ac domos cognatio- De Zabulon.
num suarum, recensiti sunt per nomina singulorum a vigesimo anno et
supra, omnes qui poterant ad bella procedere, 31 quinquaginta septem
millia quadringenti.
32 De filiis Joseph, filiorum Ephraim per generationes et familias ac De Ephraim.
domos cognationum suarum, recensiti sunt per nomina singulorum a vi-
gesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, 33 quadra-
ginta millia quingenti.
34 Porro filiorum Manasse per generationes et familias ac domos cogna- De Manasse.
tionum suarum, recensiti sunt per nomina singulorum a viginti annis et
supra, omnes qui poterant ab bella procedere, 35 triginta duo millia
ducenti.
36 De filiis Benjamin per generationes et familias ac domos cognatio- De Benjamin.
num suarum, recensiti sunt nominibus singulorum a vigesimo anno et
supra, omnes qui poterant ad bella procedere, 37 triginta quinque millia
quadringenti.
38 De filiis Dan per generationes et familias ac domos cognationum De Dan.
suarum, recensiti sunt nominibus singulorum a vigesimo anno et supra,
omnes qui poterant ad bella procedere, 39 sexaginta duo millia septin-
genti.
40 De filiis Aser per generationes et familias ac domos cognationum De Aser.
suarum, recensiti sunt per nomina singulorum a vigesimo anno et supra,
omnes qui poterant ad bella procedere, 41 quadraginta millia et mille
quingenti.
42 De filiis Nephthali per generationes et familias ac domos cognatio- De Nephthali.
num suarum, recensiti sunt nominibus singulorum a vigesimo anno et
supra, omnes qui poterant ad bella procedere, 43 quinquaginta tria millia
quadringenti.
44 Hi sunt, quos numeraverunt Moyses et Aaron, et duodecim prin- Recapitulatio.
cipes Israel, singulos per domos cognationum suarum. 45 Fueruntque
omnis numerus filiorum Israel per domos et familias suas a vigesimo
anno et supra, qui poterant ad bella procedere, 46 sexcenta tria millia
virorum quingenti quinquaginta. 47 Levitæ autem in tribu familiarum sua-
rum non sunt numerati cum eis.
48 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 49 Tribum Levi noli Officium peculiare Levitarum.
numerare, neque pones summam eorum cum filiis Israel; 50 sed constitue
eos super tabernaculum testimonii, et cuncta vasa ejus, et quidquid ad
ceremonias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculum et omnia utensilia
ejus; et erunt in ministerio, ac per gyrum tabernaculi metabuntur. 51 Cum
proficiscendum fuerit, deponent levitæ tabernaculum; cum castrametan-
dum, erigent. Quisquis externorum accesserit, occidetur. 52 Metabuntur
autem castra filii Israel unusquisque per turmas, et cuneos atque exerci-

tum suum. [53] Porro levitæ per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio super multitudinem filiorum Israel; et excubabunt in custodiis tabernaculi testimonii. [54] Fecerunt ergo filii Israel juxta omnia quæ præceperat Dominus Moysi.

Ordo castrensis tribuum.

CAP. II. — [1] Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: [2] Singuli per turmas, signa, atque vexilla, et domos cognationum suarum, castrametabuntur filii Israel, per gyrum tabernaculi fœderis.

Judas cum Issachar et Zabulon ad orientem.

[3] Ad orientem Judas figet tentoria per turmas exercitus sui; eritque princeps filiorum ejus Nahasson filius Aminadab. [4] Et omnis de stirpe ejus summa pugnantium, septuaginta quatuor millia sexcenti. [5] Juxta eum castrametati sunt de tribu Issachar, quorum princeps fuit Nathanael filius Suar; [6] et omnis numerus pugnatorum ejus, quinquaginta quatuor millia quadringenti. [7] In tribu Zabulon princeps fuit Eliab filius Helon; [8] omnis de stirpe ejus exercitus pugnatorum, quinquaginta septem millia quadringenti. [9] Universi qui in castris Judæ annumerati sunt, fuerunt centum octoginta sex millia quadringenti; et per turmas suas primi egredientur.

Ruben cum Simeon et Gad ad meridiem.

[10] In castris filiorum Ruben ad meridianam plagam erit princeps Elisur filius Sedeur; [11] et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati sunt, quadraginta sex millia quingenti. [12] Juxta eum castrametati sunt de tribu Simeon, quorum princeps fuit Salamiel filius Surisaddai. [13] Et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati sunt, quinquaginta novem millia trecenti. [14] In tribu Gad princeps fuit Eliasaph filius Duel; [15] et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati sunt, quadraginta quinque millia sexcenti quinquaginta. [16] Omnes qui recensiti sunt in castris Ruben, centum quinquaginta millia et mille quadringenti quinquaginta per turmas suas; in secundo loco proficiscentur.

Levi in medio cum tabernaculo.

[17] Levabitur autem tabernaculum testimonii per officia levitarum et turmas eorum; quomodo erigetur, ita et deponetur; singuli per loca et ordines suos proficiscentur.

Ephraim cum Manasse et Benjamin ad occidentem.

[18] Ad occidentalem plagam erunt castra filiorum Ephraim, quorum princeps fuit Elisama filius Ammiud. [19] Cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, quadraginta millia quingenti. [20] Et cum eis tribus filiorum Manasse, quorum princeps fuit Gamaliel filius Phadassur; [21] cunctusque exercitus pugnatorum ejus qui numerati sunt, triginta duo millia ducenti. [22] In tribu filiorum Benjamin princeps fuit Abidan filius Gedeonis; [23] et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui recensiti sunt, triginta quinque millia quadringenti. [24] Omnes qui numerati sunt in castris Ephraim, centum octo millia centum per turmas suas; tertii proficiscentur.

Dan cum Aser et Nephthali ad septentrionem.

[25] Ad aquilonis partem castrametati sunt filii Dan, quorum princeps fuit Ahiezer filius Ammisaddai. [26] Cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati sunt, sexaginta duo millia septingenti. [27] Juxta eum fixere tentoria de tribu Aser; quorum princeps fuit Phegiel filius Ochran. [28] Cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati sunt, quadraginta millia et mille quingenti. [29] De tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan; [30] cunctus exercitus pugnatorum ejus, quinquaginta tria millia quadringenti. [31] Omnes qui numerati sunt in castris Dan, fuerunt centum quinquaginta septem millia sexcenti; et novissimi proficiscentur.

Recapitulatio.

[32] Hic numerus filiorum Israel, per domos cognationum suarum et turmas divisi exercitus, sexcenta tria millia quingenti quinquaginta. [33] Levitæ autem non sunt numerati inter filios Israel; sic enim præceperat Dominus Moysi. [34] Feceruntque filii Israel juxta omnia quæ mandaverat Dominus. Castrametati sunt per turmas suas, et profecti per familias ac domos patrum suorum.

§ II. — *Census, ordo et officia Levitarum.*

Filii Aaron enumerantur.

CAP. III. — 1 Hæ sunt generationes Aaron et Moysi, in die qua locutus est Dominus ad Moysen in monte Sinai. 2 Et hæc nomina filiorum Aaron : primogenitus ejus Nadab, deinde Abiu, et Eleazar, et Ithamar. 3 Hæc nomina filiorum Aaron sacerdotum qui uncti sunt, et quorum repletæ et consecratæ manus ut sacerdotio fungerentur. 4 Mortui sunt enim Nadab et Abiu, cum offerrent ignem alienum in conspectu Domini in deserto Sinai, absque liberis; functique sunt sacerdotio Eleazar et Ithamar coram Aaron patre suo.

Levitæ applicantur cultui divino,

5 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 6 Applica tribum Levi, et fac stare in conspectu Aaron sacerdotis ut ministrent ei, et excubent, 7 et observent quidquid ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo testimonii; 8 et custodiant vasa tabernaculi, servientes in ministerio ejus. 9 Dabisque dono levitas 10 Aaron et filiis ejus, quibus traditi sunt a filiis Israel; Aaron autem et filios ejus constitues super cultum sacerdotii. Externus, qui ad ministrandum accesserit, morietur.

in locum primogenitorum.

11 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 12 Ego tuli levitas a filiis Israel pro omni primogenito, qui aperit vulvam in filiis Israel; eruntque levitæ mei; 13 meum est enim omne primogenitum. Ex quo percussi primogenitos in terra Ægypti, sanctificavi mihi quidquid primum nascitur in Israel ab homine usque ad pecus; mei sunt. Ego Dominus.

Levitarum recensio et ordo.

14 Locutusque est Dominus ad Moysen in deserto Sinai, dicens : 15 Numera filios Levi per domos patrum suorum et familias, omnem masculum, ab uno mense et supra.

Fili et nepotes Levi.

16 Numeravit Moyses, ut præceperat Dominus; 17 et inventi sunt filii Levi per nomina sua : Gerson et Caath et Merari. 18 Filii Gerson : Lebni et Semei. 19 Filii Caath : Amram et Jesaar, Hebron et Oziel. 20 Filii Merari : Moholi et Musi.

Familiæ ex Gerson.

21 De Gerson fuere familiæ duæ, Lebnitica, et Semeitica, 22 quarum numeratus est populus sexus masculini ab uno mense et supra, septem millia quingenti. 23 Hi post tabernaculum metabuntur ad occidentem, 24 sub principe Eliasaph filio Lael; 25 et habebunt excubias in tabernaculo fœderis, 26 ipsum tabernaculum et operimentum ejus, tentorium quod trahitur ante fores tecti fœderis, et cortinas atrii; tentorium quoque quod appenditur in introitu atrii tabernaculi, et quidquid ad ritum altaris pertinet, funes tabernaculi et omnia utensilia ejus.

Familiæ ex Caath.

27 Cognatio Caath habebit populos Amramitas et Jesaaritas et Hebronitas et Ozielitas. Hæ sunt familiæ Caathitarum, recensitæ per nomina sua. 28 Omnes generis masculini ab uno mense et supra, octo millia sexcenti habebunt excubias sanctuarii, 29 et castrametabuntur ad meridianam plagam. 30 Princepsque eorum erit Elisaphan filius Oziel; 31 et custodient arcam, mensamque et candelabrum, altaria et vasa sanctuarii, in quibus ministratur, et velum, cunctamque hujuscemodi supellectilem. 32 Princeps autem principum levitarum Eleazar filius Aaron sacerdotis, erit super excubitores custodiæ sanctuarii.

Familiæ ex Merari.

33 At vero de Merari erunt populi Moholitæ et Musitæ recensiti per nomina sua : 34 omnes generis masculini ab uno mense et supra, sex millia ducenti. 35 Princeps eorum Suriel filius Abihaiel; in plaga septentrionali castrametabuntur. 36 Erunt sub custodia eorum tabulæ tabernaculi et vectes, et columnæ ac bases earum, et omnia quæ ad cultum hujuscemodi pertinent; 37 columnæque atrii per circuitum cum basibus suis, et paxilli cum funibus.

2] Ex. VI, 23. — 4] Lev. X, 1-2. I Par. XXIV, 2. — 13] Ex. XIII, 2. Inf. VIII, 16. — 17] Ex. VI, 16.

Recapitulatio.

[38] Castrametabuntur ante tabernaculum fœderis, id est, ad orientalem plagam, Moyses et Aaron cum filiis suis, habentes custodiam sanctuarii in medio filiorum Israel; quisquis alienus accesserit, morietur. [39] Omnes levitæ, quos numeraverunt Moyses et Aaron, juxta præceptum Domini per familias suas in genere masculino a mense uno et supra, fuerunt viginti duo millia.

Primogenitorum recensio et redemptio.

[40] Et ait Dominus ad Moysen : Numera primogenitos sexus masculini de filiis Israel ab uno mense et supra, et habebis summam eorum. [41] Tollesque levitas mihi pro omni primogenito filiorum Israel; ego sum Dominus; et pecora eorum pro universis primogenitis pecorum filiorum Israel. [42] Recensuit Moyses, sicut præceperat Dominus primogenitos filiorum Israel : [43] et fuerunt masculi per nomina sua, a mense uno et supra, viginti duo millia ducenti septuaginta tres. [44] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : [45] Tolle levitas pro primogenitis filiorum Israel, et pecora levitarum pro pecoribus eorum, eruntque levitæ mei. Ego sum Dominus. [46] In pretio autem ducentorum septuaginta trium, qui excedunt numerum levitarum de primogenitis filiorum Israel, [47] accipies quinque siclos per singula capita ad mensuram sanctuarii. Siclus habet viginti obolos. [48] Dabisque pecuniam Aaron et filiis ejus, pretium eorum qui supra sunt. [49] Tulit igitur Moyses pecuniam eorum qui fuerant amplius, et quos redemerant a levitis [50] pro primogenitis filiorum Israel, mille trecentorum sexaginta quinque siclorum juxta pondus sanctuarii; [51] et dedit eam Aaron et filiis ejus, juxta verbum quod præceperat sibi Dominus.

Officia Levitarum juxta cujusque familiam : Filii Caath ;

CAP. IV. — [1] Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens : [2] Tolle summam filiorum Caath de medio levitarum per domos et familias suas, [3] a trigesimo anno et supra, usque ad quinquagesimum annum, omnium qui ingrediuntur ut stent et ministrent in tabernaculo fœderis. [4] Hic est cultus filiorum Caath : tabernaculum fœderis, et sanctum sanctorum. [5] Ingredientur Aaron et filii ejus, quando movenda sunt castra ; et deponent velum quod pendet ante fores, involventque eo arcam testimonii ; [6] et operient rursum velamine ianthinarum pellium, extendentque desuper pallium totum hyacinthinum, et inducent vectes. [7] Mensam quoque propositionis involvent hyacinthino pallio, et ponent cum ea thuribula et mortariola, cyathos et crateras ad liba fundenda ; panes semper in ea erunt ; [8] extendentque desuper pallium coccineum, quod rursum operient velamento ianthinarum pellium, et inducent vectes. [9] Sument et pallium hyacinthinum quo operient candelabrum cum lucernis et forcipibus suis et emunctoriis et cunctis vasis olei, quæ ad concinnandas lucernas necessaria sunt ; [10] et super omnia ponent operimentum ianthinarum pellium, et inducent vectes. [11] Necnon et altare aureum involvent hyacinthino vestimento, et extendent desuper operimentum ianthinarum pellium, inducentque vectes. [12] Omnia vasa, quibus ministratur in sanctuario, involvent hyacinthino pallio, et extendent desuper operimentum ianthinarum pellium, inducentque vectes. [13] Sed et altare mundabunt cinere, et involvent illud purpureo vestimento ; [14] ponentque cum eo omnia vasa, quibus in ministerio ejus utuntur, id est, ignium receptacula, fuscinulas ac tridentes, uncinos et batilla. Cuncta vasa altaris operient simul velamine ianthinarum pellium, et inducent vectes. [15] Cumque involverint Aaron et filii ejus sanctuarium et omnia vasa ejus in commotione castrorum, tunc intrabunt filii Caath ut portent involuta ; et non tangent vasa sanctuarii, ne moriantur. Ista sunt onera filiorum Caath in tabernaculo fœderis ; [16] super quos erit Eleazar filius Aaron sacerdotis, ad cujus curam pertinet oleum ad concinnandas lucernas, et compositionis incensum, et sacrificium, quod semper offertur, et oleum unctionis, et

---

47] Ex. XXX, 13. Lev. XXVII, 25. Ez. XLV, 12. — 15] I Par. XV, 15.

quidquid ad cultum tabernaculi pertinet, omniumque vasorum quæ in
sanctuario sunt. [17] Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens :
[18] Nolite perdere populum Caath de medio levitarum; [19] sed hoc facite
eis ut vivant, et non moriantur, si tetigerint sancta sanctorum. Aaron et
filii ejus intrabunt; ipsique disponent opera singulorum, et divident quid
portare quis debeat. [20] Alii nulla curiositate videant quæ sunt in sanctua-
rio priusquam involvantur; alioquin morientur.

[21] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : [22] Tolle summam etiam — Filii Gerson;
filiorum Gerson per domos ac familias et cognationes suas, [23] a triginta
annis et supra, usque ad annos quinquaginta. Numera omnes qui ingre-
diuntur et ministrant in tabernaculo fœderis. [24] Hoc est officium familiæ
Gersonitarum, [25] ut portent cortinas tabernaculi et tectum fœderis operi-
mentum aliud, et super omnia velamen ianthinum, tentoriumque quod
pendet in introitu tabernaculi fœderis, [26] cortinas atrii, et velum in
introitu quod est ante tabernaculum. Omnia quæ ad altare pertinent, funi-
culos, et vasa ministerii, [27] jubente Aaron et filiis ejus, portabunt filii
Gerson; et scient singuli cui debeant oneri mancipari. [28] Hic est cultus
familiæ Gersonitarum in tabernaculo fœderis; eruntque sub manu Itha-
mar filii Aaron sacerdotis.

[29] Filios quoque Merari per familias et domos patrum suorum recen- — Filii Merari.
sebis, [30] a triginta annis et supra, usque ad annos quinquaginta, omnes
qui ingrediuntur ad officium ministerii sui, et cultum fœderis testimonii.
[31] Hæc sunt onera eorum : portabunt tabulas tabernaculi et vectes ejus,
columnas ac bases earum, [32] columnas quoque atrii per circuitum cum
basibus et paxillis et funibus suis. Omnia vasa et supellectilem ad nume-
rum accipient, sicque portabunt. [33] Hoc est officium familiæ Meraritarum
et ministerium in tabernaculo fœderis; eruntque sub manu Ithamar filii
Aaron sacerdotis.

[34] Recensuerunt igitur Moyses et Aaron et principes synagogæ filios — Mandati divini de Levitis executio.
Caath per cognationes et domos patrum suorum, [35] a triginta annis et
supra, usque ad annum quinquagesimum, omnes qui ingrediuntur ad mi-
nisterium tabernaculi fœderis; [36] et inventi sunt duo millia septingenti
quinquaginta. [37] Hic est numerus populi Caath qui intrant tabernaculum
fœderis. Hos numeravit Moyses et Aaron juxta sermonem Domini per
manum Moysi. [38] Numerati sunt et filii Gerson per cognationes et domos
patrum suorum, [39] a triginta annis et supra, usque ad quinquagesimum
annum, omnes qui ingrediuntur ut ministrent in tabernaculo fœderis;
[40] et inventi sunt duo millia sexcenti triginta. [41] Hic est populus Gersoni-
tarum, quos numeraverunt Moyses et Aaron, juxta verbum Domini.
[42] Numerati sunt et filii Merari per cognationes et domos patrum suo-
rum, [43] a triginta annis et supra, usque ad annum quinquagesimum,
omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi fœderis; [44] et
inventi sunt tria millia ducenti. [45] Hic est numerus filiorum Merari, quos
recensuerunt Moyses et Aaron, juxta imperium Domini, per manum
Moysi. [46] Omnes qui recensiti sunt de levitis, et quos recenseri fecit ad
nomen Moyses, et Aaron, et principes Israel, per cognationes et domos
patrum suorum, [47] a triginta annis et supra, usque ad annum quinqua-
gesimum, ingredientes ad ministerium tabernaculi, et onera portanda,
[48] fuerunt simul octo millia quingenti octoginta. [49] Juxta verbum Domini
recensuit eos Moyses, unumquemque juxta officium et onera sua, sicut
præceperat ei Dominus.

Sectio II. — De cura religiosa castrorum

Cap. V. — [1] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : [2] Præcipe — Immundi de castris ejiciuntur.
filiis Israel ut ejiciant de castris omnem leprosum, et qui semine fluit,

pollutusque est super mortuo; 3 tam masculum quam feminam ejicite de castris, ne contaminent ea cum habitaverim vobiscum. 4 Feceruntque ita filii Israel, et ejecerunt eos extra castra, sicut locutus erat Dominus Moysi.

Delictorum in proximum expiatio.

5 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 6 Loquere ad filios Israel : Vir, sive mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere, et per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint, 7 confitebuntur peccatum suum, et reddent ipsum caput, quintamque partem desuper, ei in quem peccaverint. 8 Sin autem non fuerit qui recipiat, dabunt Domino, et erit sacerdotis, excepto ariete, qui offertur pro expiatione, ut sit placabilis hostia.

Quidam proventus sacerdotum.

9 Omnes quoque primitiæ, quas offerunt filii Israel, ad sacerdotem pertinent; 10 et quidquid in sanctuarium offertur a singulis, et traditur manibus sacerdotis, ipsius erit.

Lex zelotypiæ ad sanctitatem matrimonii servandam.

11 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 12 Loquere ad filios Israel, et dices ad eos : Vir, cujus uxor erraverit, maritumque contemnens, 13 dormierit cum altero viro, et hoc maritus deprehendere non quiverit, sed latet adulterium, et testibus argui non potest, quia non est inventa in stupro; 14 si spiritus zelotypiæ concitaverit virum contra uxorem suam, quæ vel polluta est, vel falsa suspicione appetitur, 15 adducet eam ad sacerdotem, et offeret oblationem pro illa, decimam partem sati farinæ hordeaceæ. Non fundet super eam oleum, nec imponet thus, quia sacrificium zelotypiæ est, et oblatio investigans adulterium. 16 Offeret igitur eam sacerdos, et statuet coram Domino; 17 assumetque aquam sanctam in vase fictili, et pauxillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam. 18 Cumque steterit mulier in conspectu Domini, discooperiet caput ejus, et ponet super manus illius sacrificium recordationis, et oblationem zelotypiæ; ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congessit; 19 adjurabitque eam, et dicet : Si non dormivit vir alienus tecum, et si non polluta es deserto mariti thoro, non te nocebunt aquæ istæ amarissimæ, in quas maledicta congessi. 20 Sin autem declinasti a viro tuo, atque polluta es, et concubuisti cum altero viro, 21 his maledictionibus subjacebis : Det te Dominus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo suo; putrescere faciat femur tuum, et tumens uterus tuus disrumpatur; 22 ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, et utero tumescente putrescat femur. Et respondebit mulier : Amen, amen. 23 Scribetque sacerdos in libello ista maledicta, et delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congessit, 24 et dabit ei bibere. Quas cum exhauserit, 25 tollet sacerdos de manu ejus sacrificium zelotypiæ, et elevabit illud coram Domino, imponetque illud super altare, ita dumtaxat ut prius 26 pugillum sacrificii tollat de eo quod offertur, et incendat super altare, et sic potum det mulieri aquas amarissimas. 27 Quas cum biberit, si polluta est, et contempto viro adulterii rea, pertransibunt eam aquæ maledictionis, et inflato ventre computrescet femur; eritque mulier in maledictionem, et in exemplum omni populo. 28 Quod si polluta non fuerit, erit innoxia, et faciet liberos. 29 Ista est lex zelotypiæ. Si declinaverit mulier a viro suo, et si polluta fuerit, 30 maritusque zelotypiæ spiritu concitatus adduxerit eam in conspectu Domini, et fecerit ei sacerdos juxta omnia quæ scripta sunt, 31 maritus absque culpa erit, et illa recipiet iniquitatem suam.

Nazaræorum consecratio et oblatio.

CAP. VI. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 2 Loquere ad filios Israel, et dices ad eos : Vir, sive mulier, cum fecerint votum ut sanctificentur, et se voluerint Domino consecrare, 3 a vino, et omni quod inebriare potest, abstinebunt. Acetum ex vino, et ex qualibet alia potione, et quidquid de uva exprimitur, non bibent; uvas recentes siccasque non comedent. 4 Cunctis diebus quibus ex voto Domino consecrantur, quidquid ex vinea esse potest, ab uva passa usque ad acinum non comedent.

5 Omni tempore separationis suæ novacula non transibit per caput ejus,
usque ad completum diem quo Domino consecratur. Sanctus erit, cre-
scente cæsarie capitis ejus. 6 Omni tempore consecrationis suæ super
mortuum non ingredietur, 7 nec super patris quidem et matris et fratris
sororisque funere contaminabitur, quia consecratio Dei sui super caput
ejus est. 8 Omnibus diebus separationis suæ sanctus erit Domino. 9 Sin
autem mortuus fuerit subito quispiam coram eo, polluetur caput conse-
crationis ejus; quod radet illico in eadem die purgationis suæ, et rursum
septima. 10 In octava autem die offeret duos turtures, vel duos pullos
columbæ sacerdoti in introitu fœderis testimonii; 11 facietque sacerdos
unum pro peccato, et alterum in holocaustum, et deprecabitur pro eo,
quia peccavit super mortuo; sanctificabitque caput ejus in die illo; 12 et
consecrabit Domino dies separationis illius, offerens agnum anniculum
pro peccato; ita tamen ut dies priores irriti fiant, quoniam polluta est
sanctificatio ejus. 13 Ista est lex consecrationis. Cum dies, quos ex voto
decreverat, complebuntur, adducet eum ad ostium tabernaculi fœderis,
14 et offeret oblationem ejus Domino, agnum anniculum immaculatum in
holocaustum, et ovem anniculam immaculatam pro peccato, et arietem
immaculatum, hostiam pacificam; 15 canistrum quoque panum azymorum
qui conspersi sint oleo, et lagana absque fermento uncta oleo, ac libamina
singulorum; 16 quæ offeret sacerdos coram Domino; et faciet tam pro
peccato, quam in holocaustum. 17 Arietem vero immolabit hostiam paci-
ficam Domino, offerens simul canistrum azymorum, et libamenta quæ
ex more debentur. 18 Tunc radetur nazaræus ante ostium tabernaculi
fœderis cæsarie consecrationis suæ; tolletque capillos ejus, et ponet super
ignem, qui est suppositus sacrificio pacificorum; 19 et armum coctum
arietis, tortamque absque fermento unam de canistro, et laganum azy-
mum unum, et tradet in manus nazaræi, postquam rasum fuerit caput
ejus; 20 susceptaque rursum ab eo, elevabit in conspectu Domini; et sanc-
tificata sacerdotis erunt sicut pectusculum, quod separari jussum est, et
femur. Post hæc potest bibere nazaræus vinum. 21 Ista est lex nazaræi,
cum voverit oblationem suam Domino tempore consecrationis suæ,
exceptis his quæ invenerit manus ejus. Juxta quod mente devoverat, ita
faciet ad perfectionem sanctificationis suæ.

22 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 23 Loquere Aaron et
filiis ejus: Sic benedicetis filiis Israel, et dicetis eis: 24 Benedicat tibi
Dominus, et custodiat te. 25 Ostendat Dominus faciem suam tibi, et
misereatur tui. 26 Convertat Dominus vultum suum ad te, et det tibi
pacem. 27 Invocabuntque nomen meum super filios Israel, et ego bene-
dicam eis.

Forma benedictionis populi.

SECTIO III. — ULTIMI EVENTUS JUXTA MONTEM SINAI

§ I. — *Oblationes factæ a principibus tribuum in dedicatione tabernaculi.*

CAP. VII. — 1 Factum est autem in die qua complevit Moyses taber-
naculum, et erexit illud, unxitque et sanctificavit cum omnibus vasis
suis, altare similiter et omnia vasa ejus, 2 obtulerunt principes Israel et
capita familiarum, qui erant per singulas tribus, præfectique eorum qui
numerati fuerant, 3 munera coram Domino, sex plaustra tecta cum duo-
decim bobus. Unum plaustrum obtulere duo duces, et unum bovem sin-
guli, obtuleruntque ea in conspectu tabernaculi. 4 Ait autem Dominus
ad Moysen: 5 Suscipe ab eis ut serviant in ministerio tabernaculi, et
trades ea levitis juxta ordinem ministerii sui. 6 Itaque cum suscepisset

Oblatio plaustrorum ad tabernaculi deportationem.

5] Jud. XIII, 5. — 18] Act. XXI, 24. — 24] Eccli. XXXVI, 19. — 1] Ex. XL, 16.

Moyses plaustra et boves, tradidit eos levitis. 7 Duo plaustra et quatuor
boves dedit filiis Gerson, juxta id quod habebant necessarium; 8 quatuor
alia plaustra et octo boves dedit filiis Merari, secundum officia et cultum
suum, sub manu Ithamar, filii Aaron sacerdotis. 9 Filiis autem Caath non
dedit plaustra et boves, quia in sanctuario serviunt, et onera propriis
portant humeris.

Oblationes variæ ad usum altaris.

10 Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris, die qua unctum est,
oblationem suam ante altare. 11 Dixitque Dominus ad Moysen : Singuli
duces per singulos dies offerant munera in dedicationem altaris.

Oblatio principis Juda;

12 Primo die obtulit oblationem suam Nahasson, filius Aminadab, de
tribu Juda; 13 fueruntque in ea, acetabulum argenteum pondo centum
triginta siclorum, phiala argentea habens septuaginta siclos, juxta pondus
sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium; 14 mor-
tariolum ex decem siclis aureis, plenum incenso; 15 bovem de armento,
et arietem, et agnum anniculum in holocaustum; 16 hircumque pro pec-
cato; 17 et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque. Hæc est oblatio Nahasson, filii Ami-
nadab.

principis Issachar;

18 Secundo die obtulit Nathanael, filius Suar, dux de tribu Issachar,
19 acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam
argenteam habentem septuaginta siclos, juxta pondus sanctuarii, utrum-
que plenum simila conspersa oleo in sacrificium; 20 mortariolum aureum
habens decem siclos, plenum incenso; 21 bovem de armento, et arietem,
et agnum anniculum in holocaustum; 22 hircumque pro peccato; 23 et in
sacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos
anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Nathanael, filii Suar.

principis Zabulon;

24 Tertio die princeps filiorum Zabulon, Eliab, filius Helon, 25 obtulit
acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argen-
team habentem septuaginta siclos, ad pondus sanctuarii, utrumque ple-
num simila conspersa oleo in sacrificium; 26 mortariolum aureum appen-
dens decem siclos, plenum incenso; 27 bovem de armento, et arietem, et
agnum anniculum in holocaustum; 28 hircumque pro peccato; 29 et in
sacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos
anniculos quinque. Hæc est oblatio Eliab, filii Helon.

principis Ruben;

30 Die quarto princeps filiorum Ruben, Elisur, filius Sedeur, 31 obtulit
acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam ar-
genteam habentem septuaginta siclos, ad pondus sanctuarii, utrumque
plenum simila conspersa oleo in sacrificium; 32 mortariolum aureum ap-
pendens decem siclos, plenum incenso; 33 bovem de armento, et arietem,
et agnum anniculum in holocaustum; 34 hircumque pro peccato; 35 et in
hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos
anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Elisur, filii Sedeur.

principis Simeon;

36 Die quinto princeps filiorum Simeon, Salamiel, filius Surisaddai,
37 obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phia-
lam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus sanctuarii,
utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium; 38 mortariolum
aureum appendens decem siclos, plenum incenso; 39 bovem de armento,
et arietem, et agnum anniculum in holocaustum; 40 hircumque pro pec-
cato; 41 et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Salamiel, filii Suri-
saddai.

principis Gad;

42 Die sexto princeps filiorum Gad, Eliasaph, filius Duel, 43 obtulit
acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argen-
team habentem septuaginta siclos, ad pondus sanctuarii, utrumque ple-
num simila conspersa oleo in sacrificium; 44 mortariolum aureum appen-
dens decem siclos, plenum incenso; 45 bovem de armento, et arietem, et
agnum anniculum in holocaustum; 46 hircumque pro peccato; 47 et in

hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos
anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Eliasaph, filii Duel.
48 Die septimo princeps filiorum Ephraim, Elisama, filius Ammiud, principis
49 obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phia- Ephraim;
lam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus sanctuarii,
utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium; 50 mortariolum
aureum appendens decem siclos, plenum incenso; 51 bovem de armento,
et arietem, et agnum anniculum in holocaustum; 52 hircumque pro pec-
cato; 53 et in hostias pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Elisama, filii Am-
miud.
54 Die octavo princeps filiorum Manasse, Gamaliel, filius Phadassur, principis
55 obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phia- Manasse;
lam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus sanctuarii,
utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium; 56 mortariolum
aureum appendens decem siclos, plenum incenso; 57 bovem de armento,
et arietem, et agnum anniculum in holocaustum; 58 hircumque pro pec-
cato; 59 et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Gamaliel, filii Pha-
dassur.
60 Die nono princeps filiorum Benjamin, Abidan, filius Gedeonis, principis
61 obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phia- Benjamin;
lam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus sanctuarii,
utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium; 62 et mortariolum
aureum appendens decem siclos, plenum incenso; 63 bovem de armento,
et arietem, et agnum anniculum in holocaustum; 64 hircumque pro pec-
cato; 65 et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Abidan, filii Ge-
deonis.
66 Die decimo princeps filiorum Dan, Ahiezer, filius Ammisaddai, principis
67 obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phia- Dan;
lam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus sanctuarii,
utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium; 68 mortariolum
aureum appendens decem siclos, plenum incenso; 69 bovem de armento,
et arietem, et agnum anniculum in holocaustum; 70 hircumque pro pec-
cato; 71 et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Ahiezer, filii Ammi-
saddai.
72 Die undecimo princeps filiorum Aser, Phegiel, filius Ochran, 73 ob- principis
tulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam Aser;
argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus sanctuarii, utrumque
plenum simila conspersa oleo in sacrificium; 74 mortariolum aureum ap-
pendens decem siclos, plenum incenso; 75 bovem de armento, et arietem,
et agnum anniculum in holocaustum; 76 hircumque pro peccato; 77 et in
hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos
anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Phegiel, filii Ochran.
78 Die duodecimo princeps filiorum Nephthali, Ahira, filius Enan, principis
79 obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phia- Nephthali.
lam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus sanctuarii,
utrumque plenum simila oleo conspersa in sacrificium; 80 mortariolum
aureum appendens decem siclos, plenum incenso; 81 bovem de armento,
et arietem, et agnum anniculum in holocaustum; 82 hircumque pro pec-
cato; 83 et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Ahira, filii Enan.
84 Hæc in dedicatione altaris oblata sunt a principibus Israel, in die qua Summa
consecratum est: acetabula argentea duodecim, phialæ argenteæ duo- donorum.
decim, mortariola aurea duodecim; 85 ita ut centum triginta siclos ar-

genti haberet unum acetabulum, et septuaginta siclos haberet una phiala ; id est, in commune vasorum omnium ex argento sicli duo millia quadringenti, pondere sanctuarii ; [86] mortariola aurea duodecim plena incenso, denos siclos appendentia pondere sanctuarii, id est, simul auri sicli centum viginti ; [87] boves de armento in holocaustum duodecim, arietes duodecim, agni anniculi duodecim, et libamenta eorum ; hirci duodecim pro peccato. [88] In hostias pacificorum, boves viginti quatuor, arietes sexaginta, hirci sexaginta, agni anniculi sexaginta. Hæc oblata sunt in dedicatione altaris, quando unctum est.

Approbatio divina.

[89] Cumque ingrederetur Moyses tabernaculum fœderis, ut consuleret oraculum, audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio quod erat super arcam testimonii inter duos cherubim, unde et loquebatur ei.

§ II. — *Consecratio Levitarum.*

Candelabri situs et forma.

CAP. VIII. — [1] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : [2] Loquere Aaron, et dices ad eum : Cum posueris septem lucernas, candelabrum in australi parte erigatur. Hoc igitur præcipe ut lucernæ contra boream e regione respiciant ad mensam panum propositionis ; contra eam partem, quam candelabrum respicit, lucere debebunt. [3] Fecitque Aaron, et imposuit lucernas super candelabrum, ut præceperat Dominus Moysi. [4] Hæc autem erat factura candelabri, ex auro ductili, tam medius stipes, quam cuncta quæ ex utroque calamorum latere nascebantur ; juxta exemplum quod ostendit Dominus Moysi, ita operatus est candelabrum.

Præscribitur ritus consecrationis Levitarum.

[5] Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens : [6] Tolle levitas de medio filiorum Israel, et purificabis eos [7] juxta hunc ritum. Aspergantur aqua lustrationis, et radant omnes pilos carnis suæ. Cumque laverint vestimenta sua, et mundati fuerint, [8] tollent bovem de armentis, et libamentum ejus similam oleo conspersam ; bovem autem alterum de armento tu accipies pro peccato ; [9] et applicabis levitas coram tabernaculo fœderis, convocata omni multitudine filiorum Israel. [10] Cumque levitæ fuerint coram Domino, ponent filii Israel manus suas super eos, [11] et offeret Aaron levitas, munus in conspectu Domini a filiis Israel, ut serviant in ministerio ejus. [12] Levitæ quoque ponent manus suas super capita boum, e quibus unum facies pro peccato, et alterum in holocaustum Domini, ut depreceris pro eis. [13] Statuesque levitas in conspectu Aaron et filiorum ejus, et consecrabis oblatos Domino ; [14] ac separabis de medio filiorum Israel, ut sint mei ; [15] et postea ingredientur tabernaculum fœderis, ut serviant mihi. Sicque purificabis et consecrabis eos in oblationem Domini, quoniam dono donati sunt mihi a filiis Israel. [16] Pro primogenitis quæ aperiunt omnem vulvam in Israel, accepi eos ; [17] mea sunt enim omnia primogenita filiorum Israel, tam ex hominibus quam ex jumentis. Ex die quo percussi omne primogenitum in terra Ægypti, sanctificavi eos mihi ; [18] et tuli levitas pro cunctis primogenitis filiorum Israel, [19] tradidique eos dono Aaron et filiis ejus de medio populi, ut serviant mihi pro Israel in tabernaculo fœderis, et orent pro eis, ne sit in populo plaga, si ausi fuerint accedere ad sanctuarium.

Ordinatio levitica.

[20] Feceruntque Moyses et Aaron, et omnis multitudo filiorum Israel, super levitis quæ præceperat Dominus Moysi ; [21] purificatique sunt, et laverunt vestimenta sua ; elevavitque eos Aaron in conspectu Domini, et oravit pro eis, [22] ut purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum fœderis coram Aaron et filiis ejus. Sicut præceperat Dominus Moysi de levitis, ita factum est.

Duratio ministerii Levitarum.

[23] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : [24] Hæc est lex levitarum. A viginti quinque annis et supra, ingredientur ut ministrent in

16 Ex. XIII, 2. Sup. III, 13. Luc. II, 23.

tabernaculo fœderis ; [25] cumque quinquagesimum annum ætatis imple-
verint, servire cessabunt ; [26] eruntque ministri fratrum suorum in taber-
naculo fœderis, ut custodiant quæ sibi fuerint commendata ; opera autem
ipsa non faciant. Sic dispones levitis in custodiis suis.

§ III. — *Tempus celebrationis Phase.*

De celebratione ordinaria.

CAP. IX. — [1] Locutus est Dominus ad Moysen in deserto Sinai,
anno secundo postquam egressi sunt de terra Ægypti, mense primo, di-
cens : [2] Faciant filii Israel Phase in tempore suo, [3] quartadecima die
mensis hujus ad vesperam, juxta omnes ceremonias et justificationes ejus.
[4] Præcepitque Moyses filiis Israel ut facerent Phase, [5] qui fecerunt tem-
pore suo, quartadecima die mensis ad vesperam, in monte Sinai. Juxta
omnia quæ mandaverat Dominus Moysi, fecerunt filii Israel.

Celebratio extra-ordinaria.

[6] Ecce autem quidam immundi super anima hominis, qui non poterant
facere Phase in die illo, accedentes ad Moysen et Aaron, [7] dixerunt eis :
Immundi sumus super anima hominis ; quare fraudamur ut non valeamus
oblationem offerre Domino in tempore suo, inter filios Israel? [8] Quibus
respondit Moyses : State ut consulam quid præcipiat Dominus de vobis.
[9] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : [10] Loquere filiis Israel :
Homo qui fuerit immundus super anima, sive in via procul in gente ve-
stra, faciat Phase Domino [11] in mense secundo, quartadecima die mensis
ad vesperam ; cum azymis et lactucis agrestibus comedent illud ; [12] non
relinquent ex eo quippiam usque mane, et os ejus non confringent :
omnem ritum Phase observabunt. [13] Si quis autem et mundus est, et in
itinere non fuit, et tamen non fecit Phase, exterminabitur anima illa de
populis suis, quia sacrificium Domino non obtulit tempore suo ; pecca-
tum suum ipse portabit. [14] Peregrinus quoque et advena si fuerint apud
vos, facient Phase Domino juxta ceremonias et justificationes ejus. Præ-
ceptum idem erit apud vos, tam advenæ quam indigenæ.

SECTIO IV. — SIGNA DETERMINANTIA MOTUS STATIONESQUE EXERCITUS DOMINI

Signum cæleste : columna nubila et ignea.

[15] Igitur die qua erectum est tabernaculum, operuit illud nubes. A
vespere autem super tentorium erat quasi species ignis usque mane. [16] Sic
fiebat jugiter : per diem operiebat illud nubes, et per noctem quasi spe-
cies ignis. [17] Cumque ablata fuisset nubes, quæ tabernaculum protegebat,
tunc proficiscebantur filii Israel, et in loco ubi stetisset nubes, ibi castra-
metabantur. [18] Ad imperium Domini proficiscebantur, et ad imperium
illius figebant tabernaculum. Cunctis diebus quibus stabat nubes super
tabernaculum, manebant in eodem loco ; [19] et si evenisset ut multo tem-
pore maneret super illud, erant filii Israel in excubiis Domini, et non
proficiscebantur [20] quot diebus fuisset nubes super tabernaculum. Ad
imperium Domini erigebant tentoria, et ad imperium illius deponebant.
[21] Si fuisset nubes a vespere usque mane, et statim diluculo tabernacu-
lum reliquisset, proficiscebantur ; et, si post diem et noctem recessisset,
dissipabant tentoria. [22] Si vero biduo, aut uno mense, vel longiori tem-
pore, fuisset super tabernaculum, manebant filii Israel in eodem loco, et
non proficiscebantur ; statim autem ut recessisset, movebant castra. [23] Per
verbum Domini figebant tentoria, et per verbum illius proficiscebantur ;
erantque in excubiis Domini, juxta imperium ejus per manum Moysi.

Signum terrestre : tubæ argenteæ.

CAP. X. — [1] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : [2] Fac tibi
duas tubas argenteas ductiles, quibus convocare possis multitudinem

---

2] Ex. XII, 3. — 12] Ex. XII, 46. Joan. XIX, 36. — 15] Ex. XL, 16-32. Sup. VII, 1. — 18] I Cor. X, 1.

quando movenda sunt castra. 3 Cumque increpueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad ostium tabernaculi fœderis. 4 Si semel clangueris, venient ad te principes et capita multitudinis Israel; 5 si autem prolixior atque concisus clangor increpuerit, movebunt castra primi qui sunt ad orientalem plagam. 6 In secundo autem sonitu, et pari ululatu tubæ, levabunt tentoria qui habitant ad meridiem; et juxta hunc modum reliqui facient, ululantibus tubis in profectionem. 7 Quando autem congregandus est populus, simplex tubarum clangor erit, et non concise ululabunt. 8 Filii autem Aaron, sacerdotes, clangent tubis; eritque hoc legitimum sempiternum in generationibus vestris. 9 Si exieritis ad bellum de terra vestra contra hostes qui dimicant adversum vos, clangetis ululantibus tubis, et erit recordatio vestri coram Domino Deo vestro, ut eruamini de manibus inimicorum vestrorum. 10 Si quando habebitis epulum, et dies festos et calendas, canetis tubis super holocaustis, et pacificis victimis, ut sint vobis in recordationem Dei vestri. Ego Dominus Deus vester.

PARS SECUNDA

ITINERARIUM ISRAELIS A MONTE SINAI AD CAMPESTRIA MOAB

SECTIO I. — ITER ET EVENTUS A SINAI AD CADES USQUE

§ I. — *Digressus e deserto Sinai.*

Profectio et proficiscentium ordo.

11 Anno secundo, mense secundo, vigesima die mensis, elevata est nubes de tabernaculo fœderis; 12 profectique sunt filii Israel per turmas suas de deserto Sinai, et recubuit nubes in solitudine Pharan. 13 Moveruntque castra primi juxta imperium Domini in manu Moysi, 14 filii Juda per turmas suas, quorum princeps erat Nahasson, filius Aminadab. 15 In tribu filiorum Issachar fuit princeps Nathanael, filius Suar. 16 In tribu Zabulon erat princeps Eliab, filius Helon. 17 Depositumque est tabernaculum, quod portantes egressi sunt filii Gerson et Merari. 18 Profectique sunt et filii Ruben, per turmas et ordinem suum; quorum princeps erat Helisur, filius Sedeur. 19 In tribu autem filiorum Simeon princeps fuit Salamiel, filius Surisaddai. 20 Porro in tribu Gad erat princeps Eliasaph, filius Duel. 21 Profectique sunt et Caathitæ portantes sanctuarium; tamdiu tabernaculum portabatur, donec venirent ad erectionis locum. 22 Moverunt castra et filii Ephraim per turmas suas, in quorum exercitu princeps erat Elisama, filius Ammiud. 23 In tribu autem filiorum Manasse princeps fuit Gamaliel, filius Phadassur; 24 et in tribu Benjamin erat dux Abidan, filius Gedeonis. 25 Novissimi castrorum omnium profecti sunt filii Dan per turmas suas, in quorum exercitu princeps fuit Ahiezer, filius Ammisaddai. 26 In tribu autem filiorum Aser erat princeps Phegiel, filius Ochran; 27 et in tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira, filius Enan. 28 Hæc sunt castra, et profectiones filiorum Israel per turmas suas quando egrediebantur.

Hobab rogatus a Moyse ut secum veniat.

29 Dixitque Moyses Hobab, filio Raguel Madianitæ, cognato suo: Proficiscimur ad locum quem Dominus daturus est nobis; veni nobiscum, ut benefaciamus tibi, quia Dominus bona promisit Israeli. 30 Cui ille respondit: Non vadam tecum, sed revertar in terram meam, in qua natus sum. 31 Et ille: Noli, inquit, nos relinquere, tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, et eris ductor noster, 32 cumque nobiscum veneris, quidquid optimum fuerit ex opibus, quas nobis traditurus est Dominus, dabimus tibi.

14] Sup. I, 7.

Felix iter primorum dierum.

33 Profecti sunt ergo de monte Domini viam trium dierum ; arcaque
fœderis Domini præcedebat eos, per dies tres providens castrorum lo-
cum. 34 Nubes quoque Domini super eos erat per diem cum incederent.
35 Cumque elevaretur arca, dicebat Moyses : Surge, Domine ; et dissi-
pentur inimici tui, et fugiant qui oderunt te a facie tua. 36 Cum autem
deponeretur, aiebat : Revertere, Domine, ad multitudinem exercitus Israel.

§ II. — *Tristes eventus in tribus stationibus.*

Murmur populi in loco Incensionis.

Cap. XI. — 1 Interea ortum est murmur populi, quasi dolentium pro
labore, contra Dominum. Quod cum audisset Dominus, iratus est ; et
accensus in eos ignis Domini devoravit extremam castrorum partem.
2 Cumque clamasset populus ad Moysen, oravit Moyses ad Dominum, et
absorptus est ignis ; 3 vocavitque nomen loci illius Incensio, eo quod in-
census fuisset contra eos ignis Domini.

Manna satietatem parit.

4 Vulgus quippe promiscuum, quod ascenderat cum eis, flagravit desi-
derio, sedens et flens, junctis sibi pariter filiis Israel, et ait : Quis dabit
nobis ad vescendum carnes ? 5 Recordamur piscium quos comedebamus
in Ægypto gratis ; in mentem nobis veniunt cucumeres, et pepones, por-
rique et cepe, et allia. 6 Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt
oculi nostri nisi man. 7 Erat autem man quasi semen coriandri, coloris
bdellii. 8 Circuibatque populus, et colligens illud, frangebat mola ; sive
terebat in mortario, coquens in olla, et faciens ex eo tortulas saporis
quasi panis oleati. 9 Cumque descenderet nocte super castra ros, descen-
debat pariter et man.

Moyses queritur apud Dominum.

10 Audivit ergo Moyses flentem populum per familias, singulos per
ostia tentorii sui. Iratusque est furor Domini valde ; sed et Moysi intole-
randa res visa est, 11 et ait ad Dominum : Cur afflixisti servum tuum ?
quare non invenio gratiam coram te ? et cur imposuisti pondus universi
populi hujus super me ? 12 Numquid ego concepi omnem hanc multitu-
dinem, vel genui eam, ut dicas mihi : Porta eos in sinu tuo, sicut
portare solet nutrix infantulum, et defer in terram pro qua jurasti patri-
bus eorum ? 13 Unde mihi carnes ut dem tantæ multitudini ? Flent
contra me, dicentes : Da nobis carnes ut comedamus. 14 Non possum
solus sustinere omnem hunc populum, quia gravis est mihi. 15 Sin aliter
tibi videtur, obsecro ut interficias me, et inveniam gratiam in oculis tuis,
ne tantis afficiar malis.

Deus dat coadjutores Moysi,

16 Et dixit Dominus ad Moysen : Congrega mihi septuaginta viros de
senibus Israel, quos tu nosti quod senes populi sint ac magistri, et duces
eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum, 17 ut
descendam et loquar tibi ; et auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut
sustentent tecum onus populi, et non tu solus graveris.

et escas carnium populo pollicetur.

18 Populo quoque dices : Sanctificamini ; cras comedetis carnes ; ego
enim audivi vos dicere : Quis dabit nobis escas carnium ? Bene nobis
erat in Ægypto. Ut det vobis Dominus carnes, et comedatis, 19 non uno
die, nec duobus, vel quinque aut decem, nec viginti quidem, 20 sed
usque ad mensem dierum, donec exeat per nares vestras, et vertatur in
nauseam ; eo quod repuleritis Dominum, qui in medio vestri est, et
fleveritis coram eo, dicentes : Quare egressi sumus ex Ægypto ? 21 Et ait
Moyses : Sexcenta millia peditum hujus populi sunt, et tu dicis : Dabo
eis esum carnium mense integro ? 22 Numquid ovium et boum multitudo
cædetur, ut possit sufficere ad cibum ? vel omnes pisces maris in unum
congregabuntur ut eos satient ? 23 Cui respondit Dominus : Numquid
manus Domini invalida est ? Jam nunc videbis utrum meus sermo opere
compleatur.

35] Ps. LXVII, 2. — 1] Ps. LXXVII, 19. I Cor. X, 10. Ps. LXXVII, 21. — 4] I Cor. X, 3. — 7] Ex. XVI, 14. Ps. LXXVII, 24. Sap. XVI, 20. Joan. VI, 31. — 22] Joan. VI, 10. — 23] Is. LIX, 1.

Electio septuaginta virorum seniorum.

24 Venit igitur Moyses, et narravit populo verba Domini, congregans
septuaginta viros de senibus Israel, quos stare fecit circa tabernaculum.
25 Descenditque Dominus per nubem, et locutus est ad eum, auferens de
spiritu qui erat in Moyse, et dans septuaginta viris. Cumque requievisset
in eis spiritus, prophetaverunt, nec ultra cessaverunt. 26 Remanserant
autem in castris duo viri, quorum unus vocabatur Eldad, et alter Medad,
super quos requievit spiritus; nam et ipsi descripti fuerant, et non
exierant ad tabernaculum. 27 Cumque prophetarent in castris, cucurrit
puer, et nuntiavit Moysi, dicens : Eldad et Medad prophetant in castris.
28 Statim Josue, filius Nun, minister Moysi, et electus e pluribus, ait :
Domine mi Moyses, prohibe eos. 29 At ille : Quid, inquit, æmularis pro
me? Quis tribuat ut omnis populus prophetet, et det eis Dominus spiri-
tum suum? 30 Reversusque est Moyses, et majores natu Israel in castra.

Coturnices.

31 Ventus autem egrediens a Domino, arreptas trans mare coturnices
detulit, et demisit in castra itinere quantum uno die confici potest, ex
omni parte castrorum per circuitum; volabantque in aere duobus cubitis
altitudine super terram. 32 Surgens ergo populus toto die illo, et nocte, ac
die altero, congregavit coturnicum, qui parum, decem coros; et siccave-
runt eas per gyrum castrorum. 33 Adhuc carnes erant in dentibus eorum,
nec defecerat hujuscemodi cibus, et ecce furor Domini concitatus in
populum, percussit eum plaga magna nimis. 34 Vocatusque est ille
locus : Sepulcra concupiscentiæ; ibi enim sepelierunt populum qui desi-
deraverat. Egressi autem de Sepulcris concupiscentiæ, venerunt in
Haseroth, et manserunt tibi.

Aaron et Maria a Deo reprehensi.

CAP. XII. — 1 Locutaque est Maria et Aaron contra Moysen, propter
uxorem ejus Æthiopissam. 2 Et dixerunt : Num per solum Moysen locutus
est Dominus? nonne et nobis similiter est locutus? Quod cum audisset
Dominus 3 (erat enim Moyses vir mitissimus super omnes homines qui
morabantur in terra), 4 statim locutus est ad eum, et ad Aaron et
Mariam : Egredimini vos tantum tres ad tabernaculum fœderis. Cumque
fuissent egressi, 5 descendit Dominus in columna nubis, et stetit in
introitu tabernaculi, vocans Aaron et Mariam. Qui cum issent, 6 dixit ad
eos : Audite sermones meos : Si quis fuerit inter vos propheta Domini,
in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum. 7 At non talis
servus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est; 8 ore enim
ad os loquor ei, et palam, et non per ænigmata et figuras Dominum
videt. Quare ergo non timuistis detrahere servo meo Moysi?

Maria lepra percutitur.

9 Iratusque contra eos, abiit; 10 nubes quoque recessit, quæ erat super
tabernaculum; et ecce Maria apparuit candens lepra quasi nix. Cumque
respexisset eam Aaron, et vidisset perfusam lepra, 11 ait ad Moysen :
Obsecro, domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum, quod stulte com-
misimus, 12 ne fiat hæc quasi mortua, et ut abortivum quod projicitur de
vulva matris suæ; ecce jam medium carnis ejus devoratum est a lepra.
13 Clamavitque Moyses ad Dominum, dicens : Deus, obsecro, sana eam.
14 Cui respondit Dominus : Si pater ejus spuisset in faciem illius, nonne
debuerat saltem septem diebus rubore suffundi? Separetur septem
diebus extra castra, et postea revocabitur. 15 Exclusa est itaque Maria
extra castra septem diebus; et populus non est motus de loco illo, donec
revocata est Maria.

§ III. — *Terræ promissæ exploratio, quæ propter culpam Israelis fit exitiosa.*

Exploratores mittuntur in Chanaan.

CAP. XIII. — 1 Profectusque est populus de Haseroth, fixis tentoriis
in deserto Pharan. 2 Ibique locutus est Dominus ad Moysen, dicens :

31] Ps. LXXVII, 26-27. — 33] Ps. LXXVII, 30. — 7] Hebr. III, 2. — 8] Ex. XXXIII, 11.

3 Mitte viros qui considerent terram Chanaan, quam daturus sum filiis
Israel, singulos de singulis tribubus, ex principibus. 4 Fecit Moyses quod
Dominus imperaverat, de deserto Pharan mittens principes viros, quorum
ista sunt nomina. 5 De tribu Ruben, Sammua, filium Zechur ; 6 de tribu
Simeon, Saphat, filium Huri ; 7 de tribu Juda, Caleb, filium Jephone ;
8 de tribu Issachar, Igal, filium Joseph ; 9 de tribu Ephraim, Osee,
filium Nun ; 10 de tribu Benjamin, Phalti, filium Raphu ; 11 de tribu
Zabulon, Geddiel, filium Sodi ; 12 de tribu Joseph, sceptri Manasse,
Gaddi, filium Susi ; 13 de tribu Dan, Ammiel, filium Gemalli ; 14 de tribu
Aser, Sthur, filium Michael ; 15 de tribu Nephthali, Nahabi, filium Vapsi ;
16 de tribu Gad, Guel, filium Machi. 17 Hæc sunt nomina virorum quos
misit Moyses ad considerandam terram ; vocavitque Osee, filium Nun,
Josue. 18 Misit ergo eos Moyses ad considerandam terram Chanaan, et
dixit ad eos : Ascendite per meridianam plagam ; cumque veneritis ad
montes, 19 considerate terram, qualis sit, et populum qui habitator est
ejus ; utrum fortis sit an infirmus ; si pauci numero an plures ; 20 ipsa
terra, bona an mala ; urbes quales, muratæ an absque muris ; 21 humus,
pinguis an sterilis, nemorosa an absque arboribus. Confortamini, et
afferte nobis de fructibus terræ. Erat autem tempus quando jam præco-
quæ uvæ vesci possunt.

22 Cumque ascendissent, exploraverunt terram a deserto Sin usque — Ipsorum iter, reditus ac relatio.
Rohob intrantibus Emath. 23 Ascenderuntque ad meridiem, et venerunt
in Hebron, ubi erant Achiman et Sisai et Tholmai, filii Enac ; nam
Hebron septem annis ante Tanim, urbem Ægypti, condita est ; 24 pergen-
tesque usque ad Torrentem botri, absciderunt palmitem cum uva sua, quem
portaverunt in vecte duo viri. De malis quoque granatis et de ficis loci
illius tulerunt, 25 qui appellatus est Nehelescol, id est, Torrens botri, eo
quod botrum portassent inde filii Israel. 26 Reversique exploratores terræ
post quadraginta dies, omni regione circuita, 27 venerunt ad Moysen et
Aaron et ad omnem cœtum filiorum Israel in desertum Pharan, quod est
in Cades ; locutique eis et omni multitudini, ostenderunt fructus terræ,
28 et narraverunt, dicentes : Venimus in terram, ad quam misisti nos,
quæ revera fluit lacte et melle, ut ex his fructibus cognosci potest ;
29 sed cultores fortissimos habet, et urbes grandes atque muratas.
Stirpem Enac vidimus ibi. 30 Amalec habitat in meridie ; Hethæus et
Jebusæus et Amorrhæus in montanis ; Chananæus vero moratur juxta
mare et circa fluenta Jordanis. 31 Inter hæc Caleb compescens murmur
populi, qui oriebatur contra Moysen, ait : Ascendamus, et possideamus
terram, quoniam poterimus obtinere eam. 32 Alii vero, qui fuerant cum
eo, dicebant : Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere, quia
fortior nobis est. 33 Detraxeruntque terræ, quam inspexerant, apud filios
Israel, dicentes : Terra quam lustravimus, devorat habitatores suos ;
populus, quem aspeximus, proceræ staturæ est. 34 Ibi vidimus monstra
quædam filiorum Enac de genere giganteo, quibus comparati, quasi
locustæ videbamur.

CAP. XIV. — 1 Igitur vociferans omnis turba flevit nocte illa ; 2 et mur- — Seditio populi.
murati sunt contra Moysen et Aaron cuncti filii Israel, dicentes :
3 Utinam mortui essemus in Ægypto ! et in hac vasta solitudine utinam
pereamus, et non inducat nos Dominus in terram istam, ne cadamus
gladio, et uxores ac liberi nostri ducantur captivi ! Nonne melius est
reverti in Ægyptum ? 4 Dixeruntque alter ad alterum : Constituamus
nobis ducem, et revertamur in Ægyptum. 5 Quo audito, Moyses et Aaron
ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum Israel.
6 At vero Josue, filius Nun, et Caleb, filius Jephone, qui et ipsi lustra-
verant terram, sciderunt vestimenta sua, 7 et ad omnem multitudinem

24] Deut. I, 24. — 6] Eccli. XLVI, 9. I Mach. II, 55-56.

filiorum Israel locuti sunt : Terra, quam circuivimus, valde bona est.
8 Si propitius fuerit Dominus, inducet nos in eam, et tradet humum lacte
et melle manantem. 9 Nolite rebelles esse contra Dominum; neque
timeatis populum terræ hujus, quia sicut panem, ita eos possumus
devorare. Recessit ab eis omne præsidium; Dominus nobiscum est, nolite
metuere. 10 Cumque clamaret omnis multitudo, et lapidibus eos vellet
opprimere, apparuit gloria Domini super tectum fœderis cunctis filiis
Israel.

Non obstante intercessione Moysis, Deus vindictam minatur.

11 Et dixit Dominus ad Moysen : Usquequo detrahet mihi populus
iste? Quousque non credent mihi, in omnibus signis quæ feci coram eis?
12 Feriam igitur eos pestilentia, atque consumam; te autem faciam prin-
cipem super gentem magnam, et fortiorem quam hæc est. 13 Et ait
Moyses ad Dominum : Ut audiant Ægyptii, de quorum medio eduxisti
populum istum, 14 et habitatores terræ hujus, qui audierunt quod tu,
Domine, in populo isto sis, et facie videaris ad faciem, et nubes tua
protegat illos, et in columna nubis præcedas eos per diem, et in
columna ignis per noctem, 15 quod occideris tantam multitudinem quasi
unum hominem, et dicant : 16 Non poterat introducere populum in ter-
ram, pro qua juraverat; idcirco occidit eos in solitudine. 17 Magnificetur
ergo fortitudo Domini, sicut jurasti, dicens : 18 Dominus patiens et
multæ misericordiæ, auferens iniquitatem et scelera, nullumque in-
noxium derelinquens, qui visitas peccata patrum in filios, in tertiam et
quartam generationem. 19 Dimitte, obsecro, peccatum populi hujus
secundum magnitudinem misericordiæ tuæ, sicut propitius fuisti egre-
dientibus de Ægypto usque ad locum istum. 20 Dixitque Dominus :
Dimisi juxta verbum tuum. 21 Vivo ego, et implebitur gloria Domini
universa terra. 22 Attamen omnes homines qui viderunt majestatem
meam, et signa quæ feci in Ægypto et in solitudine, et tentaverunt me
jam per decem vices, nec obedierunt voci meæ, 23 non videbunt terram
pro qua juravi patribus eorum; nec quisquam ex illis qui detraxit mihi,
intuebitur eam. 24 Servum meum Caleb, qui, plenus alio spiritu, secutus
est me, inducam in terram hanc, quam circuivit; et semen ejus posside-
bit eam. 25 Quoniam Amalecites et Chananæus habitant in vallibus. Cras
movete castra, et revertimini in solitudinem per viam maris Rubri.

Minarum iteratio et in exploratores executio.

26 Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens : 27 Usquequo
multitudo hæc pessima murmurat contra me? querelas filiorum Israel
audivi. 28 Dic ergo eis : Vivo ego, ait Dominus, sicut locuti estis
audiente me, sic faciam vobis. 29 In solitudine hac jacebunt cadavera
vestra. Omnes qui numerati estis a viginti annis et supra, et murmurastis
contra me, 30 non intrabitis terram, super quam levavi manum meam ut
habitare vos facerem, præter Caleb, filium Jephone, et Josue, filium
Nun. 31 Parvulos autem vestros, de quibus dixistis quod prædæ hostibus
forent, introducam, ut videant terram quæ vobis displicuit. 32 Vestra
cadavera jacebunt in solitudine; 33 filii vestri erunt vagi in deserto annis
quadraginta, et portabunt fornicationem vestram, donec consumantur
cadavera patrum in deserto, 34 juxta numerum quadraginta dierum,
quibus considerastis terram : annus pro die imputabitur. Et quadraginta
annis recipietis iniquitates vestras, et scietis ultionem meam, 35 quoniam
sicut locutus sum, ita faciam omni multitudini huic pessimæ, quæ
consurrexit adversum me : in solitudine hac deficiet, et morietur.
36 Igitur omnes viri, quos miserat Moyses ad contemplandam terram, et
qui reversi murmurare fecerant contra eum omnem multitudinem,
detrahentes terræ quod esset mala, 37 mortui sunt, atque percussi in

---

14] Ex. XIII, 21. — 16] Ex. XXXII, 28. — 18] Ps. CII, 8. Ex. XXXIV, 7. Ex. XX, 5. — 23] Deut. I, 35. — 24] Jos. XIV, 6. — 29] Ps. CV, 26. — 30] Deut. I, 35. — 34] Ez. IV, 6. Ps. XCIV, 10. — 36] Judith, VIII, 24. I Cor. X, 10. Hebr. III, 17. Judæ, 5.

conspectu Domini; 38 Josue autem, filius Nun, et Caleb, filius Jephone,
vixerunt ex omnibus qui perrexerant ad considerandam terram.

Populus, invito Deo e castris egressus, cæditur ab hostibus.

39 Locutusque est Moyses universa verba hæc ad omnes filios Israel, et
luxit populus nimis. 40 Et ecce mane primo surgentes ascenderunt verti-
cem montis, atque dixerunt: Parati sumus ascendere ad locum de quo
Dominus locutus est; quia peccavimus. 41 Quibus Moyses: Cur, inquit,
transgredimini verbum Domini, quod vobis non cedet in prosperum?
42 Nolite ascendere, non enim est Dominus vobiscum, ne corruatis coram
inimicis vestris. 43 Amalecites et Chananæus ante vos sunt, quorum
gladio corruetis, eo quod nolueritis acquiescere Domino, nec erit Domi-
nus vobiscum. 44 At illi contenebrati ascenderunt in verticem montis.
Arca autem testamenti Domini et Moyses non recesserunt de castris.
45 Descenditque Amalecites et Chananæus, qui habitabat in monte; et
percutiens eos atque concidens, persecutus est eos usque Horma.

Sectio II. — Historia Israelis peregrinantis in deserto

§ I. — *Inculcantur quædam præcepta religionis.*

Leges de sacrificiis.

Cap. XV. — 1 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Loquere
ad filios Israel, et dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram habitatio-
nis vestræ, quam ego dabo vobis, 3 et feceritis oblationem Domino in
holocaustum, aut victimam, vota solventes, vel sponte offerentes mu-
nera, aut in solemnitatibus vestris adolentes odorem suavitatis Domino,
de bobus sive de ovibus; 4 offeret quicumque immolaverit victimam, sa-
crificium similæ, decimam partem ephi, conspersæ oleo, quod mensuram
habebit quartam partem hin; 5 et vinum ad liba fundenda ejusdem
mensuræ dabit in holocaustum sive in victimam. Per agnos singulos 6 et
arietes erit sacrificium similæ duarum decimarum, quæ conspersa sit
oleo tertiæ partis hin; 7 et vinum ad libamentum tertiæ partis ejusdem
mensuræ offeret in odorem suavitatis Domino. 8 Quando vero de bobus
feceris holocaustum aut hostiam, ut impleas votum vel pacificas victi-
mas, 9 dabis per singulos boves similæ tres decimas conspersæ oleo, quod
habeat medium mensuræ hin; 10 et vinum ad liba fundenda ejusdem
mensuræ in oblationem suavissimi odoris Domino. 11 Sic facies 12 per
singulos boves et arietes et agnos et hædos. 13 Tam indigenæ quam pe-
regrini 14 eodem ritu offerent sacrificia. 15 Unum præceptum erit atque
judicium tam vobis quam advenis terræ.

Lex de primitiis panis.

16 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: 17 Loquere filiis Israel, et
dices ad eos: 18 Cum veneritis in terram, quam dabo vobis, 19 et comede-
ritis de panibus regionis illius, separabitis primitias Domino 20 de cibis
vestris. Sicut de areis primitias separatis, 21 ita et de pulmentis dabitis
primitiva Domino.

Leges de peccatis expiandis.

22 Quod si per ignorantiam præterieritis quidquam horum, quæ locu-
tus est Dominus ad Moysen, 23 et mandavit per eum ad vos, a die qua
cœpit jubere et ultra, 24 oblitaque fuerit facere multitudo, offeret vitu-
lum de armento, holocaustum in odorem suavissimum Domino, et sacri-
ficium ejus ac liba, ut ceremoniæ postulant, hircumque pro peccato;
25 et rogabit sacerdos pro omni multitudine filiorum Israel; et dimittetur
eis, quoniam non sponte peccaverunt, nihilominus offerentes incensum
Domino pro se, et pro peccato atque errore suo; 26 et dimittetur uni-
versæ plebi filiorum Israel, et advenis qui peregrinantur inter eos, quo-
niam culpa est omnis populi per ignorantiam. 27 Quod si anima una
nesciens peccaverit, offeret capram anniculam pro peccato suo; 28 et de-
precabitur pro ea sacerdos, quod inscia peccaverit coram Domino; impe-

42] Deut. I, 42.

trabitque ei veniam, et dimittetur illi. [29] Tam indigenis quam advenis una lex erit omnium, qui peccaverint ignorantes. [30] Anima vero, quæ per superbiam aliquid commiserit, sive civis sit ille, sive peregrinus (quoniam adversus Dominum rebellis fuit), peribit de populo suo ; [31] verbum enim Domini contempsit et præceptum illius fecit irritum ; idcirco delebitur, et portabit iniquitatem suam.

Infractor sabbati lapidatur.

[32] Factum est autem, cum essent filii Israel in solitudine, et invenissent hominem colligentem ligna in die sabbati, [33] obtulerunt eum Moysi et Aaron et universæ multitudini, [34] qui recluserunt eum in carcerem, nescientes quid super eo facere deberent. [35] Dixitque Dominus ad Moysen : Morte moriatur homo iste, obruat eum lapidibus omnis turba extra castra. [36] Cumque eduxissent eum foras, obruerunt lapidibus ; et mortuus est, sicut præceperat Dominus.

Lex de fimbriis in vestibus.

[37] Dixit quoque Dominus ad Moysen : [38] Loquere filiis Israel, et dices ad eos ut faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas ; [39] quas cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, nec sequantur cogitationes suas et oculos per res varias fornicantes ; [40] sed magis memores præceptorum Domini faciant ea, sintque sancti Deo suo. [41] Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Ægypti, ut essem Deus vester.

§ II. — *Aaronis sacerdotium impugnatum et divinitus vindicatum.*

Core suscitat seditionem contra Moysen et Aaron

CAP. XVI. — [1] Ecce autem Core, filius Isaar, filii Caath, filii Levi, et Dathan atque Abiron, filii Eliab, Hon quoque, filius Pheleth, de filiis Ruben, [2] surrexerunt contra Moysen, aliique filiorum Israel ducenti quinquaginta viri proceres synagogæ, et qui tempore concilii per nomina vocabantur. [3] Cumque stetissent adversum Moysen et Aaron, dixerunt : Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, et in ipsis est Dominus. Cur elevamini super populum Domini? [4] Quod cum audisset Moyses, cecidit pronus in faciem, [5] locutusque ad Core et ad omnem multitudinem : Mane, inquit, notum faciet Dominus qui ad se pertineant, et sanctos applicabit sibi ; et quos elegerit, appropinquabunt ei. [6] Hoc igitur facite : Tollat unusquisque thuribula sua, tu Core, et omne concilium tuum ; [7] et hausto cras igne, ponite desuper thymiama coram Domino ; et quemcumque elegerit, ipse erit sanctus ; multum erigimini, filii Levi. [8] Dixitque rursum ad Core : Audite, filii Levi : [9] Num parum vobis est, quod separavit vos Deus Israel ab omni populo, et junxit sibi, ut serviretis ei in cultu tabernaculi, et staretis coram frequentia populi, et ministraretis ei? [10] Idcirco ad se fecit accedere te et omnes fratres tuos filios Levi, ut vobis etiam sacerdotium vindicetis, [11] et omnis globus tuus stet contra Dominum? Quid est enim Aaron ut murmuretis contra eum? [12] Misit ergo Moyses ut vocaret Dathan et Abiron, filios Eliab. Qui responderunt : Non venimus. [13] Numquid parum est tibi quod eduxisti nos de terra, quæ lacte et melle manabat, ut occideres in deserto, nisi et dominatus fueris nostri? [14] Revera induxisti nos in terram, quæ fluit rivis lactis et mellis, et dedisti nobis possessiones agrorum et vinearum ; an et oculos nostros vis eruere? Non venimus. [15] Iratusque Moyses valde, ait ad Dominum : Ne respicias sacrificia eorum. Tu scis quod ne asellum quidem unquam acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum. [16] Dixitque ad Core : Tu, et omnis congregatio tua, state seorsum coram Domino, et Aaron die crastino separatim. [17] Tollite singuli thuribula vestra, et ponite super ea incensum, offerentes Domino ducenta quinquaginta thuribula ; Aaron quoque teneat thuribulum suum.

38] Deut. XXII, 12. Matth. XXIII, 5. — 3] Eccli. XLV, 22. I Cor. X, 10. Judæ, 11.

Judicium Domini de rebellibus.

[18] Quod cum fecissent, stantibus Moyse et Aaron, [19] et coacervassent
adversum eos omnem multitudinem ad ostium tabernaculi, apparuit
cunctis gloria Domini. [20] Locutusque Dominus ad Moysen et Aaron, ait :
[21] Separamini de medio congregationis hujus, ut eos repente disperdam.
[22] Qui ceciderunt proni in faciem, atque dixerunt : Fortissime Deus spi-
rituum universæ carnis, num uno peccante, contra omnes ira tua desæ-
viet ? [23] Et ait Dominus ad Moysen : [24] Præcipe universo populo ut sepa-
retur a tabernaculis Core, et Dathan et Abiron. [25] Surrexitque Moyses, et
abiit ad Dathan et Abiron ; et sequentibus eum senioribus Israel, [26] dixit
ad turbam : Recedite a tabernaculis hominum impiorum, et nolite tan-
gere quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum. [27] Cumque
recessissent a tentoriis eorum per circuitum, Dathan et Abiron egressi
stabant in introitu papilionum suorum, cum uxoribus et liberis, omnique
frequentia. [28] Et ait Moyses : In hoc scietis, quod Dominus miserit me
ut facerem universa quæ cernitis, et non ex proprio ea corde protulerim :
[29] si consueta hominum morte interierint, et visitaverit eos plaga, qua et
ceteri visitari solent, non misit me Dominus ; [30] sin autem novam rem
fecerit Dominus, ut aperiens terra os suum deglutiat eos et omnia quæ
ad illos pertinent, descenderintque viventes in infernum, scietis quod
blasphemaverint Dominum. [31] Confestim igitur ut cessavit loqui, dirupta
est terra sub pedibus eorum, [32] et aperiens os suum, devoravit illos cum
tabernaculis suis et universa substantia eorum ; [33] descenderuntque vivi
in infernum operti humo, et perierunt de medio multitudinis. [34] At vero
omnis Israel, qui stabat per gyrum, fugit ad clamorem pereuntium, di-
cens : Ne forte et nos terra deglutiat. [35] Sed et ignis egressus a Domino,
interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebant incensum.

Judicii hujus signum perpetuum.

[36] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : [37] Præcipe Eleazaro
filio Aaron sacerdoti, ut tollat thuribula quæ jacent in incendio, et
ignem huc illucque dispergat, quoniam sanctificata sunt [38] in mortibus
peccatorum ; producatque ea in laminas, et affigat altari, eo quod obla-
tum sit in eis incensum Domino, et sanctificata sint, ut cernant ea pro
signo et monimento filii Israel. [39] Tulit ergo Eleazar sacerdos thuribula
ænea, in quibus obtulerant hi quos incendium devoravit, et produxit ea
in laminas, affigens altari, [40] ut haberent postea filii Israel, quibus com-
monerentur, ne quis accedat alienigena, et qui non est de semine Aaron,
ad offerendum incensum Domino, ne patiatur sicut passus est Core, et
omnis congregatio ejus, loquente Domino ad Moysen.

Plaga Dei in plebem murmurantem.

[41] Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die con-
tra Moysen et Aaron, dicens : Vos interfecistis populum Domini. [42] Cum-
que oriretur seditio, et tumultus incresceret, [43] Moyses et Aaron fuge-
runt ad tabernaculum fœderis. Quod, postquam ingressi sunt, operuit
nubes, et apparuit gloria Domini. [44] Dixitque Dominus ad Moysen :
[45] Recedite de medio hujus multitudinis, etiam nunc delebo eos. Cumque
jacerent in terra, [46] dixit Moyses ad Aaron : Tolle thuribulum, et hausto
igne de altari, mitte incensum desuper, pergens cito ad populum ut ro-
ges pro eis ; jam enim egressa est ira a Domino, et plaga desævit. [47] Quod
cum fecisset Aaron, et cucurrisset ad mediam multitudinem, quam jam
vastabat incendium, obtulit thymiama, [48] et stans inter mortuos ac vi-
ventes, pro populo deprecatus est, et plaga cessavit. [49] Fuerunt autem
qui percussi sunt, quatuordecim millia hominum, et septingenti, absque
his qui perierant in seditione Core. [50] Reversusque est Aaron ad Moysen
ad ostium tabernaculi fœderis, postquam quievit interitus.

Miraculo virgæ confirmatur Aaronis dignitas.

CAP. XVII. — [1] Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens : [2] Loquere
ad filios Israel, et accipe ab eis virgas singulas per cognationes suas, a
cunctis principibus tribuum, virgas duodecim, et uniuscujusque nomen

31] Deut. XI, 6. Ps. CV, 17-18. — 46] Sap. XVIII, 21.

superscribes virgæ suæ. [3] Nomen autem Aaron erit in tribu Levi, et una
virga cunctas seorsum familias continebit; [4] ponesque eas in tabernaculo
fœderis coram testimonio, ubi loquar ad te. [5] Quem ex his elegero, ger-
minabit virga ejus; et cohibebo a me querimonias filiorum Israel, quibus
contra vos murmurant. [6] Locutusque est Moyses ad filios Israel; et dede-
runt ei omnes principes virgas per singulas tribus; fueruntque virgæ
duodecim absque virga Aaron. [7] Quas cum posuisset Moyses coram Do-
mino in tabernaculo testimonii, [8] sequenti die regressus invenit germi-
nasse virgam Aaron in domo Levi; et turgentibus gemmis eruperant flo-
res, qui, foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt. [9] Protulit ergo
Moyses omnes virgas de conspectu Domini ad cunctos filios Israel; vide-
runtque, et receperunt singuli virgas suas. [10] Dixitque Dominus ad Moy-
sen : Refer virgam Aaron in tabernaculum testimonii, ut servetur ibi in
signum rebellium filiorum Israel, et quiescant querelæ eorum a me, ne
moriantur. [11] Fecitque Moyses sicut præceperat Dominus. [12] Dixerunt au-
tem filii Israel ad Moysen : Ecce consumpti sumus, omnes perivimus;
[13] quicumque accedit ad tabernaculum Domini, moritur. Num usque ad
internecionem cuncti delendi sumus?

§ III. — *Officia et jura sacerdotum ac levitarum.*

Officia generalia tribus leviticæ. CAP. XVIII. — [1] Dixitque Dominus ad Aaron : Tu, et filii tui, et do-
mus patris tui tecum, portabitis iniquitatem sanctuarii; et tu et filii tui
simul sustinebitis peccata sacerdotii vestri. [2] Sed et fratres tuos de tribu
Levi, et sceptrum patris tui sume tecum, præstoque sint, et ministrent
tibi; tu autem et filii tui ministrabitis in tabernaculo testimonii. [3] Excu-
babuntque levitæ ad præcepta tua, et ad cuncta opera tabernaculi; ita
dumtaxat, ut ad vasa sanctuarii et ad altare non accedant, ne et illi mo-
riantur, et vos pereatis simul. [4] Sint autem tecum, et excubent in custo-
diis tabernaculi, et in omnibus ceremoniis ejus. Alienigena non miscebi-
tur vobis. [5] Excubate in custodia sanctuarii, et in ministerio altaris, ne
oriatur indignatio super filios Israel. [6] Ego dedi vobis fratres vestros levi-
tas de medio filiorum Israel, et tradidi donum Domino, ut serviant in
ministeriis tabernaculi ejus. [7] Tu autem et filii tui, custodite sacerdotium
vestrum; et omnia quæ ad cultum altaris pertinent, et intra velum sunt,
per sacerdotes administrabuntur. Si quis externus accesserit, occidetur.
Proventus sacerdotum. [8] Locutusque est Dominus ad Aaron : Ecce dedi tibi custodiam primi-
tiarum mearum. Omnia quæ sanctificantur a filiis Israel, tradidi tibi et
filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna. [9] Hæc ergo accipies
de his, quæ sanctificantur et oblata sunt Domino : omnis oblatio, et sa-
crificium, et quidquid pro peccato atque delicto redditur mihi, et cedit in
sancta sanctorum, tuum erit, et filiorum tuorum. [10] In sanctuario come-
des illud; mares tantum edent ex eo, quia consecratum est tibi. [11] Primi-
tias autem, quas voverint et obtulerint filii Israel, tibi dedi, et filiis tuis,
ac filiabus tuis, jure perpetuo; qui mundus est in domo tua, vescetur eis.
[12] Omnem medullam olei, et vini, ac frumenti, quidquid offerunt primi-
tiarum Domino, tibi dedi. [13] Universa frugum initia, quas gignit humus,
et Domino deportantur, cedent in usus tuos; qui mundus est in domo tua,
vescetur eis. [14] Omne quod ex voto reddiderint filii Israel, tuum erit.
[15] Quidquid primum erumpit e vulva cunctæ carnis, quam offerunt Do-
mino, sive ex hominibus, sive de pecoribus fuerit, tui juris erit; ita
dumtaxat, ut pro hominis primogenito pretium accipias, et omne animal
quod immundum est, redimi facias, [16] cujus redemptio erit, post unum
mensem, siclis argenti quinque, pondere sanctuarii. Siclus viginti obolos
habet. [17] Primogenitum autem bovis et ovis et capræ non facies redimi,

10] Hebr. IX, 4. — 18. 16] Ex. XXX, 13. Lev. XXVII. 25. Sup. III. 47. Ez. XLV, 12.

quia sanctificata sunt Domino ; sanguinem tantum eorum fundes super
altare, et adipes adolebis in suavissimum odorem Domino. [18] Carnes vero in
usum tuum cedent, sicut pectusculum consecratum, et armus dexter, tua
erunt. [19] Omnes primitias sanctuarii, quas offerunt filii Israel Domino, tibi
dedi, et filiis ac filiabus tuis, jure perpetuo. Pactum salis est sempiternum
coram Domino, tibi ac filiis tuis. [20] Dixitque Dominus ad Aaron : In terra
eorum nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos ; ego pars et he-
reditas tua in medio filiorum Israel.

Proventus levitarum.

[21] Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israelis in possessionem, pro
ministerio quo serviunt mihi in tabernaculo fœderis ; [22] ut non accedant
ultra filii Israel ad tabernaculum, nec committant peccatum mortiferum,
[23] solis filiis Levi mihi in tabernaculo servientibus, et portantibus peccata
populi. Legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Nihil aliud
possidebunt, [24] decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum et ne-
cessaria separavi.

Decimarum decimæ a levitis solvendæ.

[25] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : [26] Præcipe levitis,
atque denuntia : Cum acceperitis a filiis Israel decimas, quas dedi vobis,
primitias earum offerte Domino, id est, decimam partem decimæ, [27] ut
reputetur vobis in oblationem primitivorum, tam de areis, quam de tor-
cularibus, [28] et universis quorum accipitis primitias, offerte Domino, et
date Aaron sacerdoti. [29] Omnia quæ offeretis ex decimis, et in donaria
Domini separabitis, optima et electa erunt. [30] Dicesque ad eos : Si præ-
clara et meliora quæque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis quasi de
area et torculari dederitis primitias ; [31] et comedetis eas in omnibus locis
vestris, tam vos quam familiæ vestræ, quia pretium est pro ministerio,
quo servitis in tabernaculo testimonii. [32] Et non peccabitis super hoc,
egregia vobis et pinguia reservantes, ne polluatis oblationes filiorum Is-
rael, et moriamini.

§ IV. — *Expiatio impuritatis contractæ ex contactu cadaveris humani.*

Ritus conficiendi aquam lustrationis.

CAP. XIX. — [1] Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens :
[2] Ista est religio victimæ quam constituit Dominus. Præcipe filiis Israel,
ut adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ, in qua nulla sit macula,
nec portaverit jugum ; [3] tradetisque eam Eleazaro sacerdoti, qui eductam
extra castra, immolabit in conspectu omnium ; [4] et tingens digitum in
sanguine ejus, asperget contra fores tabernaculi septem vicibus, [5] com-
buretque eam cunctis videntibus, tam pelle et carnibus ejus, quam san-
guine et fimo flammæ traditis. [6] Lignum quoque cedrinum, et hyssopum
coccumque bis tinctum sacerdos mittet in flammam, quæ vaccam vorat.
[7] Et tunc demum, lotis vestibus et corpore suo, ingredietur in castra,
commaculatusque erit usque ad vesperum. [8] Sed et ille qui combusserit
eam, lavabit vestimenta sua et corpus, et immundus erit usque ad vespe-
rum. [9] Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, et effundet eos extra
castra in loco purissimo, ut sint multitudini filiorum Israel in custodiam,
et in aquam aspersionis, quia pro peccato vacca combusta est. [10] Cumque
laverit, qui vaccæ portaverat cineres, vestimenta sua, immundus erit
usque ad vesperum.

Regulæ sive generales,

Habebunt hoc filii Israel, et advenæ qui habitant inter eos, sanctum
jure perpetuo. [11] Qui tetigerit cadaver hominis, et propter hoc septem
diebus fuerit immundus, [12] aspergetur ex hac aqua die tertio et septimo,
et sic mundabitur. Si die tertio aspersus non fuerit, septimo non poterit
emundari. [13] Omnis qui tetigerit humanæ animæ morticinum, et aspersus
hac commistione non fuerit, polluet tabernaculum Domini, et peribit ex

23] Deut. XVIII, 1. — 3] Hebr. XIII, 11.

Israel ; quia aqua expiationis non est aspersus, immundus erit, et manebit spurcitia ejus super eum.

sive speciales pro ipsius usu.

14 Ista est lex hominis qui moritur in tabernaculo. Omnes qui ingrediuntur tentorium illius, et universa vasa quæ ibi sunt, polluta erunt septem diebus. 15 Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit. 16 Si quis in agro tetigerit cadaver occisi hominis, aut per se mortui, sive os illius, vel sepulcrum, immundus erit septem diebus. 17 Tollentque de cineribus combustionis atque peccati, et mittent aquas vivas super eos in vas ; 18 in quibus cum homo mundus tinxerit hyssopum, asperget ex eo omne tentorium, et cunctam supellectilem, et homines hujuscemodi contagione pollutos ; 19 atque hoc modo mundus lustrabit immundum tertio et septimo die ; expiatusque die septimo, lavabit et se et vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum. 20 Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio ecclesiæ, quia sanctuarium Domini polluit, et non est aqua lustrationis aspersus. 21 Erit hoc præceptum legitimum sempiternum. Ipse quoque qui aspergit aquas, lavabit vestimenta sua. Omnis qui tetigerit aquas expiationis, immundus erit usque ad vesperum. 22 Quidquid tetigerit immundus, immundum faciet, et anima quæ horum quippiam tetigerit, immunda erit usque ad vesperum.

§ V. — *Eventus extremi peregrinationis in deserto.*

Aqua contradictionis in Cades.

CAP. XX. — 1 Veneruntque filii Israel, et omnis multitudo in desertum Sin, mense primo ; et mansit populus in Cades. Mortuaque est ibi Maria, et sepulta in eodem loco. 2 Cumque indigeret aqua populus, convenerunt adversum Moysen et Aaron ; 3 et versi in seditionem, dixerunt : Utinam periissemus inter fratres nostros coram Domino ! 4 Cur eduxistis ecclesiam Domini in solitudinem, ut et nos et nostra jumenta moriamur ? 5 Quare nos fecistis ascendere de Ægypto, et adduxistis in locum istum pessimum, qui seri non potest, qui nec ficum gignit, nec vineas, nec malogranata, insuper et aquam non habet ad bibendum ? 6 Ingressusque Moyses et Aaron, dimissa multitudine, tabernaculum fœderis, corruerunt proni in terram, clamaveruntque ad Dominum, atque dixerunt : Domine Deus, audi clamorem hujus populi, et aperi eis thesaurum tuum fontem aquæ vivæ, ut satiati, cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini super eos. 7 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 8 Tolle virgam, et congrega populum, tu et Aaron frater tuus ; et loquimini ad petram coram eis, et illa dabit aquas. Cumque eduxeris aquam de petra, bibet omnis multitudo, et jumenta ejus. 9 Tulit igitur Moyses virgam, quæ erat in conspectu Domini, sicut præceperat ei, 10 congregata multitudine ante petram, dixitque eis : Audite, rebelles et increduli. Num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere ? 11 Cumque elevasset Moyses manum, percutiens virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, et jumenta. 12 Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron : Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos populos in terram quam dabo eis. 13 Hæc est aqua contradictionis, ubi jurgati sunt filii Israel contra Dominum, et sanctificatus est in eis.

Edom transitum negat Israeli.

14 Misit interea nuntios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent : Hæc mandat frater tuus Israel : Nosti omnem laborem qui apprehendit nos ; 15 quomodo descenderint patres nostri in Ægyptum, et habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Ægyptii et patres nostros ; 16 et quomodo clamaverimus ad Dominum, et exaudierit nos, miseritque angelum, qui eduxerit nos de Ægypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in

4] Ex. XVII, 3. — 9] Ex. XVII, 5-6. Sap. XI, 4. — 10] Ps. LXXVII, 15-20. I Cor. X, 4. — 12] Deut. I, 37.

extremis finibus tuis, positi, 17 obsecramus ut nobis transire liceat per
terram tuam. Non ibimus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas
de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dextram nec ad
sinistram declinantes, donec transeamus terminos tuos. 18 Cui respondit
Edom : Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi. 19 Dixerunt-
que filii Israel : Per tritam gradiemur viam ; et si biberimus aquas tuas
nos et pecora nostra, dabimus quod justum est ; nulla erit in pretio diffi-
cultas ; tantum velociter transeamus. 20 At ille respondit : Non transibis.
Statimque egressus est obvius, cum infinita multitudine, et manu forti ;
21 nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines
suos ; quamobrem divertit ab eo Israel.

22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui Aaron
est in finibus terræ Edom ; 23 ubi locutus est Dominus ad Moysen : 24 Per- moritur in
gat, inquit, Aaron ad populos suos ; non enim intrabit terram, quam dedi monte Hor.
filiis Israel, eo quod incredulus fuerit ori meo, ad Aquas contradictionis.
25 Tolle Aaron et filium ejus cum eo, et duces eos in montem Hor ;
26 cumque nudaveris patrem veste sua, indues ea Eleazarum filium ejus ;
Aaron colligetur, et morietur ibi. 27 Fecit Moyses ut præceperat Domi-
nus ; et ascenderunt in montem Hor coram omni multitudine ; 28 cumque
Aaron spoliasset vestibus suis, induit eis Eleazarum filium ejus. 29 Illo
mortuo in montis supercilio, descendit cum Eleazaro. 30 Omnis autem
multitudo videns occubuisse Aaron, flevit super eo triginta diebus per
cunctas familias suas.

CAP. XXI. — 1 Quod cum audisset Chananæus rex Arad, qui habitabat Israel
ad meridiem, venisse scilicet Israel per exploratorum viam, pugnavit triumphat de
contra illum, et victor existens, duxit ex eo prædam. 2 At Israel voto se rege Arad.
Domino obligans ait : Si tradideris populum istum in manu mea, delebo
urbes ejus. 3 Exaudivitque Dominus preces Israel, et tradidit Chananæum,
quem ille interfecit subversis urbibus ejus ; et vocavit nomen loci illius
Horma, id est, anathema.

4 Profecti sunt autem et de monte Hor, per viam quæ ducit ad mare Serpentes
Rubrum, ut circumirent terram Edom. Et tædere cœpit populum itineris igniti
ac laboris, 5 locutusque contra Deum et Moysen, ait : Cur eduxisti nos de et serpens
Ægypto, ut moreremur in solitudine ? Deest panis, non sunt aquæ ; anima æneus.
nostra jam nauseat super cibo isto levissimo. 6 Quamobrem misit Dominus
in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas et mortes plurimorum,
7 venerunt ad Moysen, atque dixerunt : Peccavimus, quia locuti sumus
contra Dominum et te ; ora ut tollat a nobis serpentes. Oravitque Moyses
pro populo, 8 et locutus est Dominus ad eum : Fac serpentem æneum, et
pone eum pro signo ; qui percussus aspexerit eum, vivet. 9 Fecit ergo
Moyses serpentem æneum, et posuit eum pro signo ; quem cum percussi
aspicerent, sanabantur.

10 Profectique filii Israel castrametati sunt in Oboth ; 11 unde egressi Iter usque
fixere tentoria in Jeabarim, in solitudine quæ respicit Moab contra orien- ad verticem
talem plagam. 12 Et inde moventes, venerunt ad torrentem Zared, 13 quem Phasga.
relinquentes castrametati sunt contra Arnon, quæ est in deserto, et pro-
minet in finibus Amorrhæi. Siquidem Arnon terminus est Moab, dividens
Moabitas et Amorrhæos.

14 Unde dicitur in libro bellorum Domini : Hymnus
Sicut fecit in mari Rubro, triumphalis.
sic faciet in torrentibus Arnon.
15 Scopuli torrentium inclinati sunt, ut requiescerent in Ar,
et recumberent in finibus Moabitarum.
16 Ex eo loco apparuit puteus, super quo locutus est Dominus ad

---

25] Inf. XXXIII. 38. Deut. XXXII, 50. — 6] Judith, VIII, 25. Sap. XVI, 5. I Cor. X, 9. — 9] Joan.
III, 14. — 13] Jud. XI, 18.

Moysen : Congrega populum, et dabo ei aquam. [17] Tunc cecinit Israel
carmen istud : Ascendat puteus. Concinebant :

Canticum putei.

[18] Puteus, quem foderunt principes,
et paraverunt duces multitudinis
in datore legis,
et in baculis suis.

De solitudine, Matthana ; [19] de Matthana in Nahaliel ; de Nahaliel in
Bamoth. [20] De Bamoth, vallis est in regione Moab, in vertice Phasga,
quod respicit contra desertum.

Expeditio contra Sehon Amorrhæum.

[21] Misit autem Israel nuntios ad Sehon, regem Amorrhæorum, dicens :
[22] Obsecro ut transire mihi liceat per terram tuam ; non declinabimus in
agros et vineas ; non bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur, donec
transeamus terminos tuos. [23] Qui concedere noluit ut transiret Israel per
fines suos, quin potius exercitu congregato, egressus est obviam in deser-
tum, et venit in Jasa, pugnavitque contra eum. [24] A quo percussus est in
ore gladii, et possessa est terra ejus ab Arnon usque Jeboc, et filios
Ammon ; quia forti præsidio tenebantur termini Ammonitarum. [25] Tulit
ergo Israel omnes civitates ejus, et habitavit in urbibus Amorrhæi, in
Hesebon scilicet, et viculis ejus. [26] Urbs Hesebon fuit Sehon, regis Amor-
rhæi, qui pugnavit contra regem Moab, et tulit omnem terram, quæ
ditionis illius fuerat, usque Arnon.

Carmen triumphale.

[27] Idcirco dicitur in proverbio :

Venite in Hesebon,
ædificetur, et construatur civitas Sehon.
[28] Ignis egressus est de Hesebon,
flamma de oppido Sehon,
et devoravit Ar Moabitarum,
et habitatores excelsorum Arnon.
[29] Væ tibi, Moab !
peristi, popule Chamos.
Dedit filios ejus in fugam,
et filias in captivitatem, regi Amorrhæorum Sehon.
[30] Jugum ipsorum disperiit ab Hesebon usque Dibon ;
lassi pervenerunt in Nophe, et usque Medaba.

[31] Habitavit itaque Israel in terra Amorrhæi. [32] Misitque Moyses qui
explorarent Jazer, cujus ceperunt viculos, et possederunt habitatores.

Og rex Basan vincitur.

[33] Verteruntque se, et ascenderunt per viam Basan, et occurrit eis Og
rex Basan cum omni populo suo, pugnaturus in Edrai. [34] Dixitque Domi-
nus ad Moysen : Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum, et
omnem populum, ac terram ejus ; faciesque illi sicut fecisti Sehon regi
Amorrhæorum habitatori Hesebon. [35] Percusserunt igitur et hunc cum
filiis suis, universumque populum ejus usque ad internecionem, et posse-
derunt terram illius.

PARS TERTIA

EVENTA IN CAMPESTRIBUS MOAB

SECTIO I. — BALAAM IPSIUSQUE VATICINIA

§ I. — *Molitio regis Moab contra Israel.*

Balaam evocatur ut maledicat Israel.

CAP. XXII. — [1] Profectique castrametati sunt in campestribus Moab,
ubi trans Jordanem Jericho sita est. [2] Videns autem Balac, filius Sephor,

21] Deut. II, 26. Jud. XI, 19. — 24] Ps. CXXXIV, 11. Am. II, 9. — 29] Jud. XI, 24. III Reg. XI, 7. — 33] Deut. III, 3 et XXIX, 7.

omnia quæ fecerat Israel Amorrhæo, [3] et quod pertimuissent eum Moa-
bitæ, et impetum ejus ferre non possent, [4] dixit ad majores natu Madian :
Ita delebit hic populus omnes, qui in nostris finibus commorantur, quo-
modo solet bos herbas usque ad radices carpere. Ipse erat eo tempore rex
in Moab. [5] Misit ergo nuntios ad Balaam, filium Beor ariolum, qui habi-
tabat super flumen terræ filiorum Ammon, ut vocarent eum, et dicerent :
Ecce egressus est populus ex Ægypto, qui operuit superficiem terræ,
sedens contra me ; [6] veni igitur, et maledic populo huic, quia fortior me
est ; si quo modo possim percutere et ejicere eum de terra mea ; novi enim
quod benedictus sit cui benedixeris, et maledictus in quem maledicta
congesseris. [7] Perrexeruntque seniores Moab, et majores natu Madian,
habentes divinationis pretium in manibus ; cumque venissent ad Balaam,
et narrassent ei omnia verba Balac, [8] ille respondit : Manete hic nocte,
et respondebo quidquid mihi dixerit Dominus. Manentibus illis apud
Balaam, venit Deus, et ait ad eum : [9] Quid sibi volunt homines isti apud
te ? [10] Respondit : Balac, filius Sephor, rex Moabitarum, misit ad me,
[11] dicens : Ecce populus qui egressus est de Ægypto, operuit superficiem
terræ ; veni, et maledic ei, si quo modo possim pugnans abigere eum.
[12] Dixitque Deus ad Balaam : Noli ire cum eis, neque maledicas populo,
quia benedictus est. [13] Qui mane consurgens dixit ad principes : Ite in
terram vestram, quia prohibuit me Dominus venire vobiscum. [14] Reversi
principes dixerunt ad Balac : Noluit Balaam venire nobiscum. [15] Rursum
ille multo plures et nobiliores quam ante miserat, misit ; [16] qui cum venis-
sent ad Balaam, dixerunt : Sic dicit Balac, filius Sephor : Ne cuncteris
venire ad me ; [17] paratus sum honorare te, et quidquid volueris dabo tibi ;
veni, et maledic populo isti. [18] Respondit Balaam : Si dederit mihi Balac
plenam domum suam argenti et auri, non potero immutare verbum Domini
Dei mei, ut vel plus, vel minus loquar. [19] Obsecro ut hic maneatis etiam
hac nocte, et scire queam quid mihi rursum respondeat Dominus. [20] Venit
ergo Deus ad Balaam nocte, et ait ei : Si vocare te venerunt homines isti,
surge, et vade cum eis ; ita dumtaxat, ut quod tibi præcepero, facias.
[21] Surrexit Balaam mane, et strata asina sua profectus est cum eis.

Corripitur ab angelo et ab asina loquente.

[22] Et iratus est Deus. Stetitque angelus Domini in via contra Balaam,
qui insidebat asinæ, et duos pueros habebat secum. [23] Cernens asina ange-
lum stantem in via, evaginato gladio, avertit se de itinere, et ibat per
agrum. Quam cum verberaret Balaam, et vellet ad semitam reducere,
[24] stetit angelus in angustiis duarum maceriarum, quibus vineæ cinge-
bantur. [25] Quem videns asina, junxit se parieti, et attrivit sedentis pedem.
At ille iterum verberabat eam ; [26] et nihilominus angelus ad locum
angustum transiens, ubi nec ad dexteram nec ad sinistram poterat
deviare, obvius stetit. [27] Cumque vidisset asina stantem angelum, concidit
sub pedibus sedentis, qui iratus, vehementius cædebat fuste latera ejus.
[28] Aperuitque Dominus os asinæ, et locuta est : Quid feci tibi ? cur per-
cutis me, ecce jam tertio ? [29] Respondit Balaam : Quia commeruisti, et
illusisti mihi. Utinam haberem gladium, ut te percuterem ! [30] Dixit asina :
Nonne animal tuum sum, cui semper sedere consuevisti usque in præsen-
tem diem ? Dic quid simile unquam fecerim tibi. At ille ait : Nunquam.
[31] Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, et vidit angelum stantem in
via, evaginato gladio ; adoravitque eum pronus in terram. [32] Cui angelus :
Cur, inquit, tertio verberas asinam tuam ? Ego veni ut adversarer tibi,
quia perversa est via tua, mihique contraria ; [33] et nisi asina declinasset
de via, dans locum resistenti, te occidissem, et illa viveret. [34] Dixit
Balaam : Peccavi, nesciens quod tu stares contra me ; et nunc, si displicet
tibi ut vadam, revertar. [35] Ait angelus : Vade cum istis, et cave ne aliud
quam præcepero tibi loquaris. Ivit igitur cum principibus.

5] Jos. XXIV, 9. — 18] Inf. XXIV, 13. — 22] II Petr. II, 15.

Excipitur a rege Balac.

[36] Quod cum audisset Balac, egressus est in occursum ejus, in oppido
Moabitarum, quod situm est in extremis finibus Arnon; [37] dixitque ad
Balaam : Misi nuntios ut vocarent te; cur non statim venisti ad me? an
quia mercedem adventui tuo reddere nequeo? [38] Cui ille respondit : Ecce
adsum; numquid loqui potero aliud, nisi quod Deus posuerit in ore meo?
[39] Perrexerunt ergo simul, et venerunt in urbem, quæ in extremis regni
ejus finibus erat. [40] Cumque occidisset Balac boves et oves, misit ad
Balaam, et principes qui cum eo erant, munera.

§ II. — *Balaam vaticinatur in gratiam Israelis.*

Vaticinium primum.

[41] Mane autem facto, duxit eum ad excelsa Baal, et intuitus est extre-
mam partem populi.

CAP. XXIII. — [1] Dixitque Balaam ad Balac: Ædifica mihi hic septem
aras, et para totidem vitulos, ejusdemque numeri arietes. [2] Cumque fecis-
set juxta sermonem Balaam, imposuerunt simul vitulum et arietem super
aram. [3] Dixitque Balaam ad Balac : Sta paulisper juxta holocaustum
tuum, donec vadam, si forte occurrat mihi Dominus, et quodcumque
imperaverit, loquar tibi. [4] Cumque abiisset velociter, occurrit illi Deus.
Locutusque ad eum Balaam : Septem, inquit, aras erexi, et imposui vitu-
lum et arietem desuper. [5] Dominus autem posuit verbum in ore ejus, et
ait : Revertere ad Balac, et hæc loqueris. [6] Reversus invenit stantem Balac
juxta holocaustum suum, et omnes principes Moabitarum; [7] assumptaque
parabola sua, dixit: De Aram adduxit me Balac, rex Moabitarum, de
montibus Orientis. Veni, inquit, et maledic Jacob; propera, et detestare
Israel. [8] Quomodo maledicam, cui non maledixit Deus? Qua ratione
detester, quem Dominus non detestatur? [9] De summis silicibus videbo
eum, et de collibus considerabo illum : populus solus habitabit, et inter
gentes non reputabitur. [10] Quis dinumerare possit pulverem Jacob, et
nosse numerum stirpis Israel? Moriatur anima mea morte justorum, et
fiant novissima mea horum similia! [11] Dixitque Balac ad Balaam : Quid
est hoc quod agis? Ut malediceres inimicis meis vocavi te; et tu e con-
trario benedicis eis. [12] Cui ille respondit : Num aliud possum loqui, nisi
quod jusserit Dominus?

Vaticinium secundum.

[13] Dixit ergo Balac : Veni mecum in alterum locum, unde partem Israel
videas, et totum videre non possis; inde maledicito ei. [14] Cumque duxisset
eum in locum sublimem, super verticem montis Phasga, ædificavit Ba-
laam septem aras, et impositis supra vitulo atque ariete, [15] dixit ad
Balac : Sta hic juxta holocaustum tuum, donec ego obvius pergam.
[16] Cui cum Dominus occurrisset, posuissetque verbum in ore ejus, ait :
Revertere ad Balac, et hæc loqueris ei. [17] Reversus invenit eum stantem
juxta holocaustum suum, et principes Moabitarum cum eo. Ad quem
Balac : Quid, inquit, locutus est Dominus? [18] At ille, assumpta parabola
sua, ait : Sta, Balac, et ausculta; audi, fili Sephor. [19] Non est Deus quasi
homo, ut mentiatur, nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergo, et non
faciet? locutus est, et non implebit? [20] Ad benedicendum adductus sum;
benedictionem prohibere non valeo. [21] Non est idolum in Jacob, nec vide-
tur simulacrum in Israel. Dominus Deus ejus cum eo est, et clangor
victoriæ regis in illo. [22] Deus eduxit illum de Ægypto, cujus fortitudo
similis est rhinocerotis. [23] Non est augurium in Jacob, nec divinatio in
Israel. Temporibus suis dicetur Jacob et Israeli quid operatus sit Deus.
[24] Ecce populus ut leæna consurget, et quasi leo erigetur; non accubabit
donec devoret prædam, et occisorum sanguinem bibat. [25] Dixitque Balac
ad Balaam : Nec maledicas ei, nec benedicas. [26] Et ille ait : Nonne dixi
tibi, quod quidquid mihi Deus imperaret, hoc facerem?

22] Inf. XXIV, 8.

[27] Et ait Balac ad eum : Veni, et ducam te ad alium locum, si forte Vaticinium tertium.
placeat Deo ut inde maledicas eis. [28] Cumque duxisset eum super verti-
cem montis Phogor, qui respicit solitudinem, [29] dixit ei Balaam : Ædifica
mihi hic séptem aras, et para totidem vitulos, ejusdemque numeri arietes.
[30] Fecit Balac ut Balaam dixerat; imposuitque vitulos et arietes per sin-
gulas aras.

Cap. XXIV. — [1] Cumque vidisset Balaam quod placeret Domino ut
benediceret Israeli, nequaquam abiit ut ante perrexerat, ut augurium
quæreret; sed dirigens contra desertum vultum suum, [2] et elevans oculos,
vidit Israel in tentoriis commorantem per tribus suas; et irruente in se
spiritu Dei, [3] assumpta parabola, ait : Dixit Balaam, filius Beor; dixit
homo, cujus obturatus est oculus; [4] dixit auditor sermonum Dei, qui
visionem Omnipotentis intuitus est, qui cadit, et sic aperiuntur oculi
ejus : [5] Quam pulchra tabernacula tua, Jacob! et tentoria tua, Israel!
[6] Ut valles nemorosæ, ut horti juxta fluvios irrigui, ut tabernacula quæ
fixit Dominus, quasi cedri prope aquas. [7] Fluet aqua de situla ejus, et
semen illius erit in aquas multas. Tolletur propter Agag, rex ejus, et
auferetur regnum illius. [8] Deus eduxit illum de Ægypto, cujus fortitudo
similis est rhinocerotis. Devorabunt gentes hostes illius, ossaque eorum
confringent, et perforabunt sagittis. [9] Accubans dormivit ut leo, et quasi
leæna, quam suscitare nullus audebit. Qui benedixerit tibi, erit et ipse
benedictus; qui maledixerit, in maledictione reputabitur. [10] Iratusque
Balac contra Balaam, complosis manibus, ait : Ad maledicendum ini-
micis meis vocavi te, quibus e contrario tertio benedixisti. [11] Revertere
ad locum tuum. Decreveram quidem magnifice honorare te; sed Dominus
privavit te honore disposito. [12] Respondit Balaam ad Balac : Nonne nun-
tiis tuis, quos misisti ad me, dixi : [13] Si dederit mihi Balac plenam domum
suam argenti et auri, non potero præterire sermonem Domini Dei mei,
ut vel boni quid, vel mali proferam ex corde meo; sed quidquid Dominus
dixerit, hoc loquar? [14] Verumtamen pergens ad populum meum, dabo con-
silium, quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore.

[15] Sumpta igitur parabola, rursum ait : Dixit Balaam, filius Beor; dixit Vaticinium quartum.
homo, cujus obturatus est oculus; [16] dixit auditor sermonum Dei, qui
novit doctrinam Altissimi, et visiones Omnipotentis videt, qui cadens
apertos habet oculos. [17] Videbo eum, sed non modo; intuebor illum, sed
non prope. Orietur stella ex Jacob, et consurget virga de Israel; et percu-
tiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth. [18] Et erit Idumæa possessio
ejus; hereditas Seir cedet inimicis suis; Israel vero fortiter aget. [19] De
Jacob erit qui dominetur, et perdat reliquias civitatis. [20] Cumque vidisset
Amalec, assumens parabolam, ait : Principium gentium Amalec, cujus
extrema perdentur. [21] Vidit quoque Cinæum; et, assumpta parabola, ait :
Robustum quidem est habitaculum tuum; sed si in petra posueris nidum
tuum, [22] et fueris electus de stirpe Cin, quamdiu poteris permanere?
Assur enim capiet te. [23] Assumptaque parabola iterum locutus est : Heu!
quis victurus est, quando ista faciet Deus? [24] Venient in trieribus de
Italia, superabunt Assyrios, vastabuntque Hebræos, et ad extremum
etiam ipsi peribunt. [25] Surrexitque Balaam, et reversus est in locum suum;
Balac quoque via, qua venerat, rediit.

§ III. — *Peccatum Israel in campestribus Moab.*

Cap. XXV. — [1] Morabatur autem eo tempore Israel in Settim, et for- Israelis fornicatio et idololatria; ira Dei.
nicatus est populus cum filiabus Moab; [2] quæ vocaverunt eos ad sacrificia
sua. At illi comederunt, et adoraverunt deos earum. [3] Initiatusque est

8] Sup. XXIII, 22. — 13] Sup. XXII, 18. — 17] Matth. II, 2. — 24] Dan. XI, 30. — 3] Jos. XXII, 17.

Israel Beelphegor; et iratus Dominus, 4 ait ad Moysen : Tolle cunctos
principes populi, et suspende eos contra solem in patibulis, ut avertatur
furor meus ab Israel. 5 Dixitque Moyses ad judices Israel : Occidat unus-
quisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphegor.

Phinees zelus

6 Et ecce unus de filiis Israel intravit coram fratribus suis ad scortum
madianitidem, vidente Moyse, et omni turba filiorum Israel, qui flebant
ante fores tabernaculi. 7 Quod cum vidisset Phinees, filius Eleazari, filii
Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis; et arrepto pugione,
8 ingressus est post virum israelitem in lupanar; et perfodit ambos simul,
virum scilicet et mulierem, in locis genitalibus; cessavitque plaga a filiis
Israel. 9 Et occisi sunt viginti quatuor millia hominum.

et merces.

10 Dixitque Dominus ad Moysen : 11 Phinees, filius Eleazari, filii Aaron
sacerdotis, avertit iram meam a filiis Israel, quia zelo meo commotus est
contra eos, ut non ipse delerem filios Israel in zelo meo. 12 Idcirco loquere
ad eum : Ecce do ei pacem fœderis mei, 13 et erit tam ipsi quam semini
ejus pactum sacerdotii sempiternum, quia zelatus est pro Deo suo, et
expiavit scelus filiorum Israel. 14 Erat autem nomen viri israelitæ, qui
occisus est cum Madianitide, Zambri, filius Salu, dux de cognatione et
tribu Simeonis; 15 porro mulier madianitis, quæ pariter interfecta est,
vocabatur Cozbi, filia Sur, principis nobilissimi Madianitarum.

Decretum divinum contra Madianitas.

16 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 17 Hostes vos sentiant
Madianitæ, et percutite eos, 18 quia et ipsi hostiliter egerunt contra vos,
et decepere insidiis per idolum Phogor, et Cozbi filiam ducis Madian
sororem suam, quæ percussa est in die plagæ pro sacrilegio Phogor.

SECTIO II. — ORDINATIONES AD TERRÆ PROMISSÆ POSSESSIONEM CAPESSENDAM SPECTANTES

§ I. — *Iterum recensentur bellatores.*

Census imperatur a Deo;

CAP. XXVI. — 1 Postquam noxiorum sanguis effusus est, dixit Dominus
ad Moysen et Eleazarum filium Aaron sacerdotem : 2 Numerate omnem
summam filiorum Israel, a viginti annis et supra, per domos et cogna-
tiones suas, cunctos qui possunt ad bella procedere.

initur a Moyse.

3 Locuti sunt itaque Moyses et Eleazar sacerdos in campestribus Moab
super Jordanem contra Jericho, ad eos qui erant 4 a viginti annis et supra,
sicut Dominus imperaverat, quorum iste est numerus.

Tribus Ruben.

5 Ruben primogenitus Israel. Hujus filius Henoch, a quo familia
Henochitarum; et Phallu, a quo familia Phalluitarum; 6 et Hesron, a
quo familia Hesronitarum ; et Charmi, a quo familia Charmitarum. 7 Hæ
sunt familiæ de stirpe Ruben; quarum numerus inventus est, quadraginta
tria millia et septingenti triginta. 8 Filius Phallu, Eliab; 9 hujus filii,
Namuel et Dathan et Abiron. Isti sunt Dathan et Abiron, principes
populi, qui surrexerunt contra Moysen et Aaron in seditione Core, quando
adversus Dominum rebellaverunt, 10 et aperiens terra os suum devoravit
Core, morientibus plurimis, quando combussit ignis ducentos quinqua-
ginta viros. Et factum est grande miraculum, 11 ut, Core pereunte, filii
illius non perirent.

Simeon.

12 Filii Simeon per cognationes suas : Namuel, ab hoc familia Namueli-
tarum; Jamin, ab hoc familia Jaminitarum; Jachin, ab hoc familia
Jachinitarum; 13 Zare, ab hoc familia Zareitarum; Saul, ab hoc familia
Saulitarum. 14 Hæ sunt familiæ de stirpe Simeon, quarum omnis numerus
fuit, viginti duo millia ducenti.

4] Deut. IV, 3. — 5] Ex. XXXII, 27. — 7] Ps. CV, 30. I Mach. II, 26. I Cor. X, 8. — 12] Eccli. XLV, 30. I Mach. II, 54. — 17] Inf. XXXI, 2. — 2] Sup. I, 2-3. — 5] Gen. XLVI, 9. Ex. VI, 14. I Par. V, 3. — 9] Sup. XVI, 1.

15 Filii Gad per cognationes suas: Sephon, ab hoc familia Sephonita- Gad.
rum; Aggi, ab hoc familia Aggitarum; Suni, ab hoc familia Sunitarum;
16 Ozni, ab hoc familia Oznitarum; Her, ab hoc familia Heritarum;
17 Arod, ab hoc familia Aroditarum; Ariel, ab hoc familia Arielitarum.
18 Istæ sunt familiæ Gad, quarum omnis numerus fuit, quadraginta millia
quingenti.
19 Filii Juda, Her et Onan, qui ambo mortui sunt in terra Chanaan; Juda.
20 fueruntque filii Juda, per cognationes suas: Sela, a quo familia Selai-
tarum; Phares, a quo familia Pharesitarum; Zare, a quo familia Zareita-
rum. 21 Porro filii Phares: Hesron, a quo familia Hesronitarum; et Hamul,
a quo familia Hamulitarum. 22 Istæ sunt familiæ Juda, quarum omnis
numerus fuit, septuaginta sex millia quingenti.
23 Filii Issachar per cognationes suas: Thola, a quo familia Tholaita- Issachar.
rum; Phua, a quo familia Phuaitarum; 24 Jasub, a quo familia Jasubi-
tarum; Semran, a quo familia Semranitarum. 25 Hæ sunt cognationes
Issachar, quarum numerus fuit, sexaginta quatuor millia trecenti.
26 Filii Zabulon per cognationes suas: Sared, a quo familia Saredita- Zabulon.
rum; Elon, a quo familia Elonitarum; Jalel, a quo familia Jalelitarum.
27 Hæ sunt cognationes Zabulon, quarum numerus fuit, sexaginta millia
quingenti.
28 Filii Joseph per cognationes suas: Manasse et Ephraim. 29 De Ma- Joseph.
nasse ortus est Machir, a quo familia Machiritarum. Machir genuit Galaad,
a quo familia Galaaditarum. 30 Galaad habuit filios: Jezer, a quo familia
Jezeritarum; et Helec, a quo familia Helecitarum; 31 et Asriel, a quo
familia Asrielitarum; et Sechem, a quo familia Sechemitarum; 32 et
Semida, a quo familia Semidaitarum; et Hepher, a quo familia Hepheri-
tarum. 33 Fuit autem Hepher pater Salphaad, qui filios non habebat, sed
tantum filias, quarum ista sunt nomina: Maala, et Noa, et Hegla, et
Melcha, et Thersa. 34 Hæ sunt familiæ Manasse, et numerus earum, quin-
quaginta duo millia septingenti. 35 Filii autem Ephraim per cognationes
suas, fuerunt hi: Suthala, a quo familia Suthalaitarum; Becher, a quo
familia Becheritarum; Thehen, a quo familia Thehenitarum. 36 Porro
filius Suthala fuit Heran, a quo familia Heranitarum. 37 Hæ sunt cogna-
tiones filiorum Ephraim, quarum numerus fuit, triginta duo millia quin-
genti. 38 Isti sunt filii Joseph per familias suas.
Filii Benjamin in cognationibus suis: Bela, a quo familia Belaitarum; Benjamin.
Asbel, a quo familia Asbelitarum; Ahiram, a quo familia Ahiramitarum;
39 Supham, a quo familia Suphamitarum; Hupham, a quo familia Hupha-
mitarum. 40 Fili Bela: Hered, et Noeman. De Hered, familia Heredita-
rum; de Noeman, familia Noemanitarum. 41 Hi sunt filii Benjamin per
cognationes suas, quorum numerus fuit, quadraginta quinque millia
sexcenti.
42 Filii Dan per cognationes suas: Suham, a quo familia Suhamitarum. Dan.
Hæ sunt cognationes Dan per familias suas. 43 Omnes fuere Suhamitæ,
quorum numerus erat, sexaginta quatuor millia quadringenti.
44 Filii Aser per cognationes suas: Jemna, a quo familia Jemnaitarum; Aser.
Jessui, a quo familia Jessuitarum; Brie, a quo familia Brieitarum. 45 Filii
Brie: Heber, a quo familia Heberitarum; et Melchiel, a quo familia
Melchielitarum. 46 Nomen autem filiæ Aser fuit Sara. 47 Hæ cognationes
filiorum Aser, et numerus eorum, quinquaginta tria millia quadringenti.
48 Filii Nephthali per cognationes suas: Jesiel, a quo familia Jesielita- Nephthali.
rum; Guni, a quo familia Gunitarum; 49 Jeser, a quo familia Jeseritarum;
Sellem, a quo familia Sellemitarum. 50 Hæ sunt cognationes filiorum
Nephthali per familias suas; quorum numerus, quadraginta quinque

19] Gen. XXXVIII, 3-4. — 29] Jos. XVII, 1. — 32] Inf. XXVII, 1. — 33] Ibid.

millia quadringenti. 51 Ista est summa filiorum Israel, qui recensiti sunt,
sexcenta millia, et mille septingenti triginta.

Præceptum de divisione terræ.

52 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 53 Istis dividetur terra
juxta numerum vocabulorum in possessiones suas. 54 Pluribus majorem
partem dabis, et paucioribus minorem ; singulis, sicut nunc recensiti
sunt, tradetur possessio, 55 ita dumtaxat ut sors terram tribubus dividat
et familiis. 56 Quidquid sorte contigerit, hoc vel plures accipiant, vel pau-
ciores.

Recensio levitarum.

57 Hic quoque est numerus filiorum Levi per familias suas : Gerson, a
quo familia Gersonitarum ; Caath, a quo familia Caathitarum ; Merari, a
quo familia Meraritarum. 58 Hæ sunt familiæ Levi : familia Lobni, fami-
lia Hebroni, familia Moholi, familia Musi, familia Core. At vero Caath
genuit Amram, 59 qui habuit uxorem Jochabed, filiam Levi, quæ nata
est ei in Ægypto. Hæc genuit Amram viro suo filios, Aaron et Moysen,
et Mariam sororem eorum. 60 De Aaron orti sunt Nadab et Abiu, et
Eleazar et Ithamar ; 61 quorum Nadab et Abiu mortui sunt, cum obtulis-
sent ignem alienum coram Domino. 62 Fueruntque omnes qui numerati
sunt, viginti tria millia generis masculini, ab uno mense et supra ; quia
non sunt recensiti inter filios Israel, nec eis cum ceteris data possessio
est.

Recapitulatio.

63 Hic est numerus filiorum Israel, qui descripti sunt a Moyse et Elea-
zaro sacerdote, in campestribus Moab, supra Jordanem contra Jericho ;
64 inter quos nullus fuit eorum qui ante numerati sunt a Moyse et Aaron
in deserto Sinai ; 65 prædixerat enim Dominus, quod omnes morerentur in
solitudine. Nullusque remansit ex eis, nisi Caleb, filius Jephone, et Josue,
filius Nun.

§ II. — *Duæ leges de successione.*

Ordo hereditatis prole mascula deficiente.

CAP. XXVII. — 1 Accesserunt autem filiæ Salphaad, filii Hepher, filii
Galaad, filii Machir, filii Manasse, qui fuit filius Joseph, quarum sunt
nomina, Maala, et Noa, et Hegla, et Melcha, et Thersa. 2 Steteruntque
coram Moyse et Eleazaro sacerdote, et cunctis principibus populi, ad
ostium tabernaculi fœderis, atque dixerunt : 3 Pater noster mortuus est in
deserto ; nec fuit in seditione, quæ concitata est contra Dominum sub
Core, sed in peccato suo mortuus est ; hic non habuit mares filios. Cur
tollitur nomen illius de familia sua, quia non habuit filium ? Date nobis
possessionem inter cognatos patris nostri. 4 Retulitque Moyses causam
earum ad judicium Domini, 5 qui dixit ad eum : 6 Justam rem postulant
filiæ Salphaad. Da eis possessionem inter cognatos patris sui, et ei in
hereditatem succedant. 7 Ad filios autem Israel loqueris hæc : 8 Homo cum
mortuus fuerit absque filio, ad filiam ejus transibit hereditas. 9 Si filiam
non habuerit, habebit successores fratres suos. 10 Quod si et fratres non
fuerint, dabitis hereditatem fratribus patris ejus. 11 Sin autem nec patruos
habuerit, dabitur hereditas his qui ei proximi sunt ; eritque hoc filiis Israel
sanctum lege perpetua, sicut præcepit Dominus Moysi.

Josue instituitur successor Moysis.

12 Dixit quoque Dominus ad Moysen : Ascende in montem istum Aba-
rim, et contemplare inde terram quam daturus sum filiis Israel ; 13 cum-
que videris eam, ibis et tu ad populum tuum, sicut ivit frater tuus Aaron,
14 quia offendistis me in deserto Sin in contradictione multitudinis, nec
sanctificare me voluistis coram ea super aquas ; hæ sunt aquæ contra-
dictionis in Cades deserti Sin. 15 Cui respondit Moyses : 16 Provideat Do-
minus Deus spirituum omnis carnis, hominem, qui sit super multitudi-
nem hanc ; 17 et possit exire et intrare ante eos, et educere eos vel intro-

57] Ex. VI, 16. — 61] Lev. X, 1. Sup. III, 4. I Par. XXIV, 2. — 64] I Cor. X, 5. — 65] Sup. XIV, 23-24. — 1] Sup. XXVI, 32-33. Inf. XXXVI, 1. Jos. XVII, 1. — 3] Sup. XVI, 1. — 12] Deut. XXXII, 49. — 14] Sup. XX, 12. Deut. XXXII, 51.

ducere, ne sit populus Domini sicut oves absque pastore. 18 Dixitque
Dominus ad eum : Tolle Josue, filium Nun, virum in quo est spiritus, et
pone manum tuam super eum. 19 Qui stabit coram Eleazaro sacerdote et
omni multitudine; 20 et dabis ei præcepta cunctis videntibus, et partem
gloriæ tuæ, ut audiat eum omnis synagoga filiorum Israel. 21 Pro hoc, si
quid agendum erit, Eleazar sacerdos consulet Dominum; ad verbum ejus
egredietur et ingredietur ipse, et omnes filii Israel cum eo, et cetera
multitudo. 22 Fecit Moyses ut præceperat Dominus. Cumque tulisset
Josue, statuit eum coram Eleazaro sacerdote et omni frequentia populi;
23 et impositis capiti ejus manibus, cuncta replicavit quæ mandaverat
Dominus.

§ III. — *Iterantur quædam ordinationes de sacrificiis et votis.*

Cap. XXVIII. — 1 Dixit quoque Dominus ad Moysen : 2 Præcipe filiis Sacrificia
Israel, et dices ad eos : Oblationem meam et panes, et incensum odoris quotidiana.
suavissimi offerte per tempora sua. 3 Hæc sunt sacrificia quæ offerre
debetis : agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocaustum sem-
piternum; 4 unum offeretis mane, et alterum ad vesperum; 5 decimam
partem ephi similæ, quæ conspersa sit oleo purissimo, et habeat quartam
partem hin. 6 Holocaustum juge est quod obtulistis in monte Sinai in
odorem suavissimum incensi Domini. 7 Et libabitis vini quartam partem
hin per agnos singulos in sanctuario Domini. 8 Alterumque agnum simi-
liter offeretis ad vesperam, juxta omnem ritum sacrificii matutini, et liba-
mentorum ejus, oblationem suavissimi odoris Domino.
9 Die autem sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, et duas Sacrificium
decimas similæ oleo conspersæ in sacrificio, et liba 10 quæ rite funduntur diei sabbati,
per singula sabbata in holocaustum sempiternum.
11 In calendis autem offeretis holocaustum Domino, vitulos de armento neomenia-
duos, arietem unum, agnos anniculos septem immaculatos, 12 et tres de- rum,
cimas similæ oleo conspersæ in sacrificio per singulos vitulos, et duas
decimas similæ oleo conspersæ per singulos arietes; 13 et decimam de-
cimæ similæ ex oleo in sacrificio per agnos singulos : holocaustum sua-
vissimi odoris atque incensi est Domino. 14 Libamenta autem vini, quæ
per singulas fundenda sunt victimas, ista erunt : media pars hin per sin-
gulos vitulos, tertia per arietem, quarta per agnum; hoc erit holocau-
stum per omnes menses, qui sibi anno vertente succedunt. 15 Hircus
quoque offeretur Domino pro peccatis in holocaustum sempiternum cum
libamentis suis.
16 Mense autem primo, quartadecima die mensis, Phase Domini erit, Paschatis,
17 et quintadecima die solemnitas; septem diebus vescentur azymis.
18 Quarum dies prima venerabilis et sancta erit; omne opus servile non
facietis in ea. 19 Offeretisque incensum holocaustum Domino, vitulos de
armento duos, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem; 20 et
sacrificia singulorum ex simila quæ conspersa sit oleo, tres decimas per
singulos vitulos, et duas decimas per arietem, 21 et decimam decimæ per
agnos singulos, id est, per septem agnos, 22 et hircum pro peccato unum,
ut expietur pro vobis, 23 præter holocaustum matutinum quod semper
offeretis. 24 Ita facietis per singulos dies septem dierum in fomitem ignis,
et in odorem suavissimum Domino, qui surget de holocausto, et de liba-
tionibus singulorum. 25 Dies quoque septimus celeberrimus et sanctus erit
vobis; omne opus servile non facietis in eo.
26 Dies etiam primitivorum, quando offeretis novas fruges Domino, Pentecostes,
expletis hebdomadibus, venerabilis et sancta erit; omne opus servile non
facietis in ea; 27 offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Do-

18] Deut. III, 21. — 3] Ex. XXIX, 38. — 9] Matth. XII, 5. — 16] Ex. XII, 18. Lev. XXIII, 5.

mino, vitulos de armento duos, arietem unum, et agnos anniculos imma-
culatos septem, [28] atque in sacrificiis eorum, similæ oleo conspersæ tres
decimas per singulos vitulos, per arietes duas, [29] per agnos decimam
decimæ, qui simul sunt agni septem; hircum quoque [30] qui mactatur
pro expiatione; præter holocaustum sempiternum et liba ejus. [31] Imma-
culata offeretis omnia cum libationibus suis.

festi Tubarum,

CAP. XXIX. — [1] Mensis etiam septimi prima dies venerabilis et sancta
erit vobis; omne opus servile non facietis in ea, quia dies clangoris est
et tubarum. [2] Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino,
vitulum de armento unum, arietem unum, et agnos anniculos immacu-
latos septem; [3] et in sacrificiis eorum, similæ oleo conspersæ tres decimas
per singulos vitulos, duas decimas per arietem, [4] unam decimam per
agnum, qui simul sunt agni septem; [5] et hircum pro peccato, qui offertur
in expiationem populi, [6] præter holocaustum calendarum cum sacrificiis
suis, et holocaustum sempiternum cum libationibus solitis; eisdem cere-
moniis offeretis in odorem suavissimum incensum Domino.

festi Expiationis,

[7] Decima quoque dies mensis hujus septimi erit vobis sancta atque
venerabilis, et affligetis animas vestras; omne opus servile non facietis
in ea. [8] Offeretisque holocaustum Domino in odorem suavissimum, vitu-
lum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos
septem; [9] et in sacrificiis eorum, similæ oleo conspersæ tres decimas per
singulos vitulos, duas decimas per arietem; [10] decimam decimæ per agnos
singulos, qui sunt simul agni septem; [11] et hircum pro peccato, absque
his quæ offerri pro delicto solent in expiationem, et holocaustum sempi-
ternum, cum sacrificio et libaminibus eorum.

festi Tabernaculorum.

[12] Quintadecima vero die mensis septimi, quæ vobis sancta erit atque
venerabilis, omne opus servile non facietis in ea, sed celebrabitis solem-
nitatem Domino septem diebus. [13] Offeretisque holocaustum in odorem
suavissimum Domino, vitulos de armento tredecim, arietes duos, agnos
anniculos immaculatos quatuordecim; [14] et in libamentis eorum, similæ
oleo conspersæ tres decimas per vitulos singulos, qui sunt simul vituli
tredecim; et duas decimas arieti uno, id est, simul arietibus duobus;
[15] et decimam decimæ agnis singulis, qui sunt simul agni quatuordecim;
[16] et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, et sacrificio, et
libamine ejus. [17] In die altero offeretis vitulos de armento duodecim,
arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim; [18] sacrificiaque
et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis,
[19] et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque, et
libamine ejus. [20] Die tertio offeretis vitulos undecim, arietes duos, agnos
anniculos immaculatos quatuordecim; [21] sacrificiaque et libamina singu-
lorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, [22] et hircum pro
peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque et libamine ejus.
[23] Die quarto offeretis vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos im-
maculatos quatuordecim; [24] sacrificiaque et libamina singulorum per
vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, [25] et hircum pro peccato,
absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus et libamine. [26] Die quinto
offeretis vitulos novem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos qua-
tuordecim; [27] sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes
et agnos rite celebrabitis, [28] et hircum pro peccato, absque holocausto
sempiterno, sacrificioque ejus et libamine. [29] Die sexto offeretis vitulos
octo, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim; [30] sacri-
ficiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite cele-
brabitis, [31] et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacri-
ficioque ejus et libamine. [32] Die septimo offeretis vitulos septem, et arietes
duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim; [33] sacrificiaque et liba-

7] Lev. XVI, 29 et XXIII, 24.

mina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, 34 et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus et libamine. 35 Die octavo, qui est celeberrimus, omne opus servile non facietis, 36 offerentes holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem; 37 sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis, 38 et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus et libamine.

Conclusio.

39 Hæc offeretis Domino in solemnitatibus vestris, præter vota et oblationes spontaneas in holocausto, in sacrificio, in libamine, et in hostiis pacificis.

Conditiones de votis reddendis.

CAP. XXX. — 1 Narravitque Moyses filiis Israel omnia quæ ei Dominus imperarat; 2 et locutus est ad principes tribuum filiorum Israel : Iste est sermo quem præcepit Dominus : 3 Si quis virorum votum Domino voverit, aut se constrinxerit juramento, non faciet irritum verbum suum, sed omne quod promisit implebit. 4 Mulier si quippiam voverit, et se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, et in ætate adhuc puellari, si cognoverit pater votum quod pollicita est, et juramentum quo obligavit animam suam, et tacuerit, voti rea erit; 5 quidquid pollicita est et juravit, opere complebit. 6 Sin autem, statim ut audierit, contradixerit pater, et vota et juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quod contradixerit pater. 7 Si maritum habuerit, et voverit aliquid, et semel de ore ejus verbum egrediens animam ejus obligaverit juramento, 8 quo die audierit vir, et non contradixerit, voti rea erit, reddetque quodcumque promiserat. 9 Sin autem audiens statim contradixerit, et irritas fecerit pollicitationes ejus, verbaque quibus obstrinxerat animam suam, propitius erit ei Dominus. 10 Vidua et repudiata quidquid voverint, reddent. 11 Uxor in domo viri cum se voto constrinxerit et juramento, 12 si audierit vir, et tacuerit, nec contradixerit sponsioni, reddet quodcumque promiserat. 13 Sin autem extemplo contradixerit, non tenebitur promissionis rea, quia maritus contradixit, et Dominus ei propitius erit. 14 Si voverit, et juramento se constrinxerit, ut per jejunium, vel ceterarum rerum abstinentiam, affligat animam suam, in arbitrio viri erit ut faciat, sive non faciat. 15 Quod si audiens vir tacuerit, et in alteram diem distulerit sententiam, quidquid voverat atque promiserat, reddet, quia statim ut audivit, tacuit. 16 Sin autem contradixerit postquam rescivit, portabit ipse iniquitatem ejus. 17 Istæ sunt leges, quas constituit Dominus Moysi, inter virum et uxorem, inter patrem et filiam, quæ in puellari adhuc ætate est, vel quæ manet in parentis domo.

SECTIO III. — INITIA POSSESSIONIS TERRÆ SANCTÆ

§ I. — *Vindicta sumitur de Madianitis.*

Madian cæditur in prælio.

CAP. XXXI. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens : 2 Ulciscere prius filios Israel de Madianitis, et sic colligeris ad populum tuum. 3 Statimque Moyses : Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui possint ultionem Domini expetere de Madianitis. 4 Mille viri de singulis tribubus eligantur ex Israel, qui mittantur ad bellum. 5 Dederuntque millenos de singulis tribubus, id est, duodecim millia expeditorum ad pugnam, 6 quos misit Moyses cum Phinees, filio Eleazari sacerdotis, vasa quoque sancta, et tubas ad clangendum tradidit ei. 7 Cumque pugnassent contra Madianitas atque vicissent, omnes mares occiderunt, 8 et reges eorum, Evi, et Recem, et Sur, et Hur, et Rebe, quinque principes gentis; Balaam quoque filium Beor, interfecerunt gladio; 9 ceperuntque mulieres

31, 3] Sup. XXV, 17. — 8] Jos. XIII, 21.

eorum, et parvulos, omniaque pecora, et cunctam supellectilem; quid-
quid habere potuerant depopulati sunt; [10] tam urbes quam viculos et
castella flamma consumpsit; [11] et tulerunt prædam, et universa quæ cepe-
rant, tam ex hominibus quam ex jumentis, [12] et adduxerunt ad Moysen,
et Eleazarum sacerdotem, et ad omnem multitudinem filiorum Israel;
reliqua autem utensilia portaverunt ad castra in campestribus Moab juxta
Jordanem contra Jericho.

Sors captivorum. Lustratio exercitus et prædæ.

[13] Egressi sunt autem Moyses et Eleazar sacerdos, et omnes principes
synagogæ, in occursum eorum extra castra. [14] Iratusque Moyses princi-
pibus exercitus, tribunis, et centurionibus qui venerant de bello, [15] ait :
Cur feminas reservastis? [16] Nonne istæ sunt, quæ deceperunt filios Israel
ad suggestionem Balaam, et prævaricari vos fecerunt in Domino super
peccato Phogor, unde et percussus est populus? [17] Ergo cunctos interficite
quidquid est generis masculini, etiam in parvulis; et mulieres, quæ nove-
runt viros in coitu, jugulate; [18] puellas autem et omnes feminas virgines
reservate vobis. [19] Et manete extra castra septem diebus. Qui occiderit
hominem, vel occisum tetigerit, lustrabitur die tertio et septimo. [20] Et de
omni præda, sive vestimentum fuerit, sive vas, et aliquid in utensilia
præparatum, de caprarum pellibus, et pilis, et ligno, expiabitur.
[21] Eleazar quoque sacerdos, ad viros exercitus qui pugnaverant, sic lo-
cutus est : Hoc est præceptum legis, quod mandavit Dominus Moysi :
[22] Aurum, et argentum, et æs, et ferrum, et plumbum, et stannum,
[23] et omne quod potest transire per flammas, igne purgabitur; quidquid
autem ignem non potest sustinere, aqua expiationis sanctificabitur. [24] Et
lavabitis vestimenta vestra die septimo; et purificati postea castra in-
trabitis.

Spolia dividuntur.

[25] Dixit quoque Dominus ad Moysen : [26] Tollite summam eorum quæ
capta sunt, ab homine usque ad pecus, tu et Eleazar sacerdos, et prin-
cipes vulgi; [27] dividesque ex æquo prædam, inter eos qui pugnaverunt
egressique sunt ad bellum, et inter omnem reliquam multitudinem. [28] Et
separabis partem Domino ab his qui pugnaverunt et fuerunt in bello,
unam animam de quingentis, tam ex hominibus quam ex bobus et asinis
et ovibus, [29] et dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia primitiæ Domini sunt.
[30] Ex media quoque parte filiorum Israel accipies quinquagesimum caput
hominum, et boum, et asinorum, et ovium, cunctorum animantium, et
dabis ea levitis, qui excubant in custodiis tabernaculi Domini. [31] Fece-
runtque Moyses et Eleazar, sicut præceperat Dominus. [32] Fuit autem
præda, quam exercitus ceperat, ovium sexcenta septuaginta quinque
millia, [33] boum septuaginta duo millia, [34] asinorum sexaginta millia et
mille; [35] animæ hominum sexus feminei, quæ non cognoverant viros, tri-
ginta duo millia. [36] Dataque est media pars his qui in prælio fuerant,
ovium trecenta triginta septem millia quingentæ; [37] e quibus in partem
Domini supputatæ sunt oves sexcentæ septuaginta quinque; [38] et de
bobus triginta sex millibus, boves septuaginta et duo; [39] de asinis tri-
ginta millibus quingentis, asini sexaginta unus; [40] de animabus hominum
sedecim millibus, cesserunt in partem Domini triginta duæ animæ.
[41] Traditque Moyses numerum primitiarum Domini Eleazaro sacerdoti,
sicut fuerat ei imperatum, [42] ex media parte filiorum Israel, quam sepa-
raverat his qui in prælio fuerant. [43] De media vero parte quæ contigerat
reliquæ multitudini, id est, de ovibus trecentis triginta septem millibus
quingentis, [44] et de bobus triginta sex millibus, [45] et de asinis triginta
millibus quingentis, [46] et de hominibus sedecim millibus, [47] tulit Moyses
quinquagesimum caput, et dedit levitis, qui excubabant in tabernaculo
Domini, sicut præceperat Dominus.

Donaria Deo offeruntur.

[48] Cumque accessissent principes exercitus ad Moysen, et tribuni, cen-

---

17] Jud. XXI, 11. — 21] Lev. VI, 28 et XI, 33 et XV, 12.

turionesque, dixerunt : 49 Nos servi tui recensuimus numerum pugnato-
rum, quos habuimus sub manu nostra ; et ne unus quidem defuit. 50 Ob
hanc causam offerimus in donariis Domini singuli quod in præda auri
potuimus invenire, periscelides et armillas, annulos et dextralia, ac mu-
rænulas, ut depreceris pro nobis Dominum. 51 Susceperuntque Moyses, et
Eleazar sacerdos, omne aurum in diversis speciebus, 52 pondo sedecim
millia, septingentos quinquaginta siclos, a tribunis et centurionibus.
53 Unusquisque enim quod in præda rapuerat, suum erat. 54 Et susceptum
intulerunt in tabernaculum testimonii, in monimentum filiorum Israel
coram Domino.

§ II. — *Terræ trans Jordanem subactæ assignantur tribus tribubus.*

Petitio filiorum Ruben et Gad.

CAP. XXXII. — 1 Filii autem Ruben et Gad habebant pecora multa,
et erat illis in jumentis infinita substantia. Cumque vidissent Jazer et
Galaad aptas animalibus alendis terras, 2 venerunt ad Moysen, et ad
Eleazarum sacerdotem, et principes multitudinis, atque dixerunt : 3 Ata-
roth, et Dibon, et Jazer, et Nemra, Hesebon, et Eleale, et Saban, et
Nebo, et Beon, 4 terra quam percussit Dominus in conspectu filiorum
Israel, regio uberrima est ad pastum animalium ; et nos, servi tui, ha-
bemus jumenta plurima, 5 precamurque, si invenimus gratiam coram te,
ut des nobis, famulis tuis, eam in possessionem, nec facias nos transire
Jordanem.

Objectio Moysis.

6 Quibus respondit Moyses : Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam,
et vos hic sedebitis ? 7 Cur subvertitis mentes filiorum Israel, ne transire
audeant in locum quem eis daturus est Dominus ? 8 Nonne ita egerunt
patres vestri, quando misi de Cadesbarne ad explorandam terram ?
9 Cumque venissent usque ad vallem Botri, lustrata omni regione, sub-
verterunt cor filiorum Israel, ut non intrarent fines, quos eis Dominus
dedit. 10 Qui iratus juravit, dicens : 11 Si videbunt homines isti, qui ascen-
derunt ex Ægypto, a viginti annis et supra, terram, quam sub juramento
pollicitus sum Abraham, Isaac, et Jacob ; et noluerunt sequi me, 12 præter
Caleb, filium Jephone, Cenezæum, et Josue, filium Nun ; isti impleve-
runt voluntatem meam. 13 Iratusque Dominus adversum Israel, circum-
duxit eum per desertum quadraginta annis, donec consumeretur universa
generatio, quæ fecerat malum in conspectu ejus. 14 Et ecce, inquit, vos
surrexistis pro patribus vestris, incrementa, et alumni hominum peccato-
rum, ut augeretis furorem Domini contra Israel. 15 Quod si nolueritis
sequi eum, in solitudine populum derelinquet, et vos causa eritis necis
omnium.

Res sub conditione transigitur.

16 At illi prope accedentes, dixerunt : Caulas ovium fabricabimus, et
stabula jumentorum, parvulis quoque nostris urbes munitas ; 17 nos autem
ipsi armati et accincti pergemus ad prælium ante filios Israel, donec in-
troducamus eos ad loca sua. Parvuli nostri, et quidquid habere possumus,
erunt in urbibus muratis, propter habitatorum insidias. 18 Non revertemur
in domos nostras, usque dum possideant filii Israel hereditatem suam ;
19 nec quidquam quæremus trans Jordanem quia jam habemus nostram
possessionem in orientali ejus plaga. 20 Quibus Moyses ait : Si facitis quod
promittitis, expediti pergite coram Domino ad pugnam ; 21 et omnis vir
bellator armatus Jordanem transeat, donec subvertat Dominus inimicos
suos, 22 et subjiciatur ei omnis terra ; tunc eritis inculpabiles apud Domi-
num et apud Israel, et obtinebitis regiones, quas vultis, coram Domino.
23 Sin autem quod dicitis, non feceritis, nulli dubium est quin peccetis
in Deum ; et scitote quoniam peccatum vestrum apprehendet vos. 24 Ædi-
ficate ergo urbes parvulis vestris, et caulas et stabula ovibus ac ju-

9] Sup. XIII, 24. — 20] Jos. I, 14.

mentis; et quod polliciti estis implete. 25 Dixeruntque filii Gad et Ru-
ben ad Moysen : Servi tui sumus, faciemus quod jubet dominus noster.
26 Parvulos nostros, et mulieres, et pecora, ac jumenta relinquemus in
urbibus Galaad; 27 nos autem, famuli tui, omnes expediti pergemus ad
bellum, sicut tu, domine, loqueris. 28 Præcepit ergo Moyses Eleazaro sa-
cerdoti, et Josue filio Nun, et principibus familiarum per tribus Israel,
et dixit ad eos : 29 Si transierint filii Gad et filii Ruben vobiscum Jorda-
nem omnes armati ad bellum coram Domino, et vobis fuerit terra sub-
jecta, date eis Galaad in possessionem. 30 Sin autem noluerint transire
armati vobiscum in terram Chanaan, inter vos habitandi accipiant loca.
31 Responderuntque filii Gad, et filii Ruben : Sicut locutus est Dominus
servis suis, ita faciemus; 32 ipsi armati pergemus coram Domino in
terram Chanaan; et possessionem jam suscepisse nos confitemur trans
Jordanem.

Ruben, Gad et dimidius Manasse terram occupant.

33 Dedit itaque Moyses filiis Gad et Ruben, et dimidiæ tribui Manasse,
filii Joseph, regnum Sehon regis Amorrhæi, et regnum Og, regis Basan,
et terram eorum cum urbibus suis per circuitum. 34 Igitur exstruxerunt filii
Gad, Dibon, et Ataroth, et Aroer, 35 et Etroth, et Sophan, et Jazer, et
Jegbaa, 36 et Bethnemra, et Betharan, urbes munitas, et caulas pecoribus
suis. 37 Filii vero Ruben ædificaverunt Hesebon, et Eleale, et Cariathaim,
38 et Nabo, et Baalmeon versis nominibus, Sabama quoque, imponentes
vocabula urbibus, quas exstruxerant. 39 Porro filii Machir, filii Manasse,
perrexerunt in Galaad, et vastaverunt eam interfecto Amorrhæo habita-
tore ejus. 40 Dedit ergo Moyses terram Galaad Machir, filio Manasse, qui
habitavit in ea. 41 Jair autem, filius Manasse, abiit et occupavit vicos
ejus, quos appellavit Havoth Jair, id est, villas Jair. 42 Nobe quoque per-
rexit, et apprehendit Chanath cum viculis suis; vocavitque eam ex no-
mine suo Nobe.

§ III. — *Mansiones Israelitarum in deserto recensentur.*

De Ramesse ad montem Sinai.

CAP. XXXIII. — 1 Hæ sunt mansiones filiorum Israel, qui egressi
sunt de Ægypto per turmas suas in manu Moysi et Aaron, 2 quas descri-
psit Moyses juxta castrorum loca, quæ Domini jussione mutabant. 3 Pro-
fecti igitur de Ramesse mense primo, quintadecima die mensis primi,
altera die Phase, filii Israel in manu excelsa, videntibus cunctis Ægy-
ptiis, 4 et sepelientibus primogenitos, quos percusserat Dominus (nam et
in diis eorum exercuerat ultionem), 5 castrametati sunt in Soccoth. 6 Et
de Soccoth venerunt in Etham, quæ est in extremis finibus solitudinis.
7 Inde egressi venerunt contra Phihahiroth, quæ respicit Beelsephon, et
castrametati sunt ante Magdalum. 8 Profectique de Phihahiroth, trans-
ierunt per medium mare in solitudinem; et ambulantes tribus diebus per
desertum Etham, castrametati sunt in Mara. 9 Profectique de Mara, vene-
runt in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, et palmæ septuaginta;
ibique castrametati sunt. 10 Sed et inde egressi, fixerunt tentoria super
mare Rubrum. Profectique de mari Rubro, 11 castrametati sunt in deserto
Sin. 12 Unde egressi, venerunt in Daphca; 13 profectique de Daphca,
castrametati sunt in Alus; 14 egressique de Alus, in Raphidim fixere ten-
toria, ubi populo defuit aqua ad bibendum; 15 profectique de Raphidim,
castrametati sunt in deserto Sinai.

De monte Sinai ad Cades.

16 Sed et de solitudine Sinai egressi, venerunt ad Sepulcra concupiscen-
tiæ; 17 profectique de Sepulcris concupiscentiæ, castrametati sunt in Ha-
seroth; 18 et de Haseroth venerunt in Rethma; 19 profectique de Rethma,

---

25] Jos. IV, 12. — 29] Deut. III, 12. Jos. XIII, 8 et XXII, 4. — 33] Jos. XXII, 4. — 39] Gen. L, 22. — 7] Ex. XIV, 2. — 9] Ex. XV, 27. — 14] Ex. XVII, 1. —16] Ex. XIX, 2. — 17] Sup. XI, 34. — 18] Sup. XIII, 1.

castrametati sunt in Remmomphares; 20 unde egressi, venerunt in Lebna;
21 de Lebna, castrametati sunt in Ressa; 22 egressique de Ressa, venerunt
in Ceelatha; 23 unde profecti, castrametati sunt in monte Sepher; 24 egressi
de monte Sepher, venerunt in Arada; 25 inde proficiscentes, castrametati
sunt in Maceloth; 26 profectique de Maceloth, venerunt in Thahath; 27 de
Thahath, castrametati sunt in Thare; 28 unde egressi, fixere tentoria in
Methca; 29 et de Methca, castrametati sunt in Hesmona; 30 profectique
de Hesmona, venerunt in Moseroth; 31 et de Moseroth, castrametati sunt
in Benejaacan; 32 profectique de Benejaacan, venerunt in montem Gad-
gad; 33 unde profecti, castrametati sunt in Jetebatha; 34 et de Jetebatha,
venerunt in Hebrona; 35 egressique de Hebrona, castrametati sunt in
Asiongaber; 36 inde profecti, venerunt in desertum Sin, hæc est Cades.
37 Egressique de Cades, castrametati sunt in monte Hor, in extremis — *De Cades ad campestria Moab.*
finibus terræ Edom; 38 ascenditque Aaron sacerdos in montem Hor, ju-
bente Domino, et ibi mortuus est anno quadragesimo egressionis filiorum
Israel ex Ægypto, mense quinto, prima die mensis, 39 cum esset annorum
centum viginti trium. 40 Audivitque Chananæus rex Arad, qui habitabat
ad meridiem, in terram Chanaan venisse filios Israel. 41 Et profecti de
monte Hor, castrametati sunt in Salmona; 42 unde egressi, venerunt in
Phunon; 43 profectique de Phunon, castrametati sunt in Oboth; 44 et de
Oboth, venerunt in Ijeabarim, quæ est in finibus Moabitarum; 45 profe-
ctique de Ijeabarim, fixere tentoria in Dibongad; 46 unde egressi, castra-
metati sunt in Helmondeblathaim. 47 Egressique de Helmondeblathaim,
venerunt ad montes Abarim contra Nabo; 48 profectique de montibus
Abarim, transierunt ad campestria Moab, supra Jordanem contra Jeri-
cho, 49 ibique castrametati sunt de Bethsimoth usque ad Abelsatim, in
planioribus locis Moabitarum.

§ IV. — *Mandata de occupatione ac divisione terræ promissæ.*

50 Ubi locutus est Dominus ad Moysen: 51 Præcipe filiis Israel, et dic — *Chananæi jubentur interimi.*
ad eos: Quando transieritis Jordanem, intrantes terram Chanaan, 52 dis-
perdite cunctos habitatores terræ illius; confringite titulos, et statuas
comminuite, atque omnia excelsa vastate, 53 mundantes terram, et habi-
tantes in ea; ego enim dedi vobis illam in possessionem, 54 quam divi-
detis vobis sorte. Pluribus dabitis latiorem, et paucis angustiorem. Sin-
gulis ut sors ceciderit, ita tribuetur hereditas; per tribus et familias
possessio dividetur. 55 Sin autem nolueritis interficere habitatores terræ,
qui remanserint, erunt vobis quasi clavi in oculis, et lanceæ in lateribus,
et adversabuntur vobis in terra habitationis vestræ; 56 et quidquid illis
cogitaveram facere, vobis faciam.
CAP. XXXIV. — 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Præ- — *Limites terræ sanctæ.*
cipe filiis Israel, et dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram Chanaan,
et in possessionem vobis sorte ceciderit, his finibus terminabitur. 3 Pars
meridiana incipiet a solitudine Sin, quæ est juxta Edom, et habebit ter-
minos contra orientem mare Salsissimum. 4 Qui circuibunt australem
plagam per ascensum Scorpionis, ita ut transeant in Senna, et perveniant
a meridie usque ad Cadesbarne, unde egredientur confinia ad villam
nomine Adar, et tendent usque ad Asemona. 5 Ibitque per gyrum ter-
minus ab Asemona usque ad torrentem Ægypti, et maris magni littore
finietur. 6 Plaga autem occidentalis a mari magno incipiet, et ipso fine
claudetur. 7 Porro ad septentrionalem plagam a mari magno termini in-
cipient, pervenientes usque ad montem altissimum, 8 a quo venient in
Emath, usque ad terminos Sedada; 9 ibuntque confinia usque ad Zephrona,

32] Deut. X, 7. — 36] Sup. XX, 1. — 38] Sup. XX, 25. Deut. XXXII, 50. — 52] Deut. VII, 5. Jud. II, 2. — 3] Jos. XV, 1.

et villam Enan. Hi erunt termini in parte aquilonis. [10] Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa Enan usque Sephama; [11] et de Sephama descendent termini in Rebla, contra fontem Daphnim; inde pervenient contra orientem ad mare Cenereth, [12] et tendent usque ad Jordanem et ad ultimum Salsissimo claudentur mari. Hanc habebitis terram per fines suos in circuitu. [13] Præcepitque Moyses filiis Israel, dicens : Hæc erit terra, quam possidebitis sorte, et quam jussit Dominus dari novem tribubus, et dimidiæ tribui; [14] tribus enim filiorum Ruben per familias suas, et tribus filiorum Gad juxta cognationum numerum, media quoque tribus Manasse, [15] id est, duæ semis tribus, acceperunt partem suam trans Jordanem contra Jericho ad orientalem plagam.

Nomina virorum qui terram divident.

[16] Et ait Dominus ad Moysen : [17] Hæc sunt nomina virorum qui terram vobis divident : Eleazar sacerdos, et Josue, filius Nun, [18] et singuli principes de tribubus singulis, [19] quorum ista sunt vocabula. De tribu Juda, Caleb, filius Jephone; [20] de tribu Simeon, Samuel, filius Ammiud; [21] de tribu Benjamin, Elidad, filius Chaselon; [22] de tribu filiorum Dan, Bocci, filius Jogli; [23] filiorum Joseph : de tribu Manasse, Hanniel, filius Ephod; [24] de tribu Ephraim, Camuel, filius Sephthan; [25] de tribu Zabulon, Elisaphan, filius Pharnach; [26] de tribu Issachar, dux Phaltiel, filius Ozan; [27] de tribu Aser, Ahiud, filius Salomi; [28] de tribu Nephthali, Phedael, filius Ammiud. [29] Hi sunt quibus præcepit Dominus ut dividerent filiis Israel terram Chanaan.

Urbes pro habitatione levitarum.

CAP XXXV. — [1] Hæc quoque locutus est Dominus ad Moysen in campestribus Moab supra Jordanem, contra Jericho : [2] Præcipe filiis Israel ut dent levitis de possessionibus suis [3] urbes ad habitandum, et suburbana earum per circuitum; ut ipsi in oppidis maneant, et suburbana sint pecoribus ac jumentis; [4] quæ a muris civitatum forinsecus, per circuitum, mille passuum spatio tendentur. [5] Contra orientem duo millia erunt cubiti, et contra meridiem similiter erunt duo millia; ad mare quoque, quod respicit ad occidentem, eadem mensura erit, et septentrionalis plaga æquali termino finietur; eruntque urbes in medio, et foris suburbana. [6] De ipsis autem oppidis, quæ levitis dabitis, sex erunt in fugitivorum auxilia separata, ut fugiat ad ea qui fuderit sanguinem; et exceptis his, alia quadraginta duo oppida; [7] id est, simul quadraginta octo cum suburbanis suis. [8] Ipsæque urbes, quæ dabuntur de possessionibus filiorum Israel, ab his qui plus habent, plures auferentur; et qui minus, pauciores. Singuli juxta mensuram hereditatis suæ dabunt oppida levitis.

Urbes refugii.

[9] Ait Dominus ad Moysen : [10] Loquere filiis Israel, et dices ad eos : Quando transgressi fueritis Jordanem in terram Chanaan, [11] decernite quæ urbes esse debeant in præsidia fugitivorum, qui nolentes sanguinem fuderint; [12] in quibus cum fuerit profugus, cognatus occisi non poterit eum occidere, donec stet in conspectu multitudinis, et causa illius judicetur. [13] De ipsis autem urbibus, quæ ad fugitivorum subsidia separantur, [14] tres erunt trans Jordanem, et tres in terra Chanaan, [15] tam filiis Israel quam advenis atque peregrinis, ut confugiat ad eas qui nolens sanguinem fuderit.

Leges de homicidio voluntario et involuntario.

[16] Si quis ferro percusserit, et mortuus fuerit qui percussus est, reus erit homicidii, et ipse morietur. [17] Si lapidem jecerit, et ictus occubuerit, similiter punietur. [18] Si ligno percussus interierit, percussoris sanguine vindicabitur. [19] Propinquus occisi homicidam interficiet; statim ut apprehenderit eum, interficiet. [20] Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per insidias; [21] aut cum esset inimicus, manu percusserit, et ille mortuus fuerit, percussor homicidii reus erit, cognatus occisi statim ut invenerit eum jugulabit. [22] Quod si fortuitu, et absque

17] Jos. XIV, 1-2. — 2] Jos. XXI, 2. — 10] Deut. XIX, 2. Jos. XX, 2. — 13] Deut. IV, 41. Jos. XX, 7-8. — 20] Deut. XIX, 11.

odio, 23 et inimicitiis, quidquam horum fecerit, 24 et hoc audiente populo
fuerit comprobatum, atque inter percussorem et propinquum sanguinis
quæstio ventilata, 25 liberabitur innocens de ultoris manu, et reducetur
per sententiam in urbem, ad quam confugerat, manebitque ibi, donec
sacerdos magnus, qui oleo sancto unctus est, moriatur. 26 Si interfector
extra fines urbium, quæ exulibus deputatæ sunt, 27 fuerit inventus, et
percussus ab eo qui ultor est sanguinis, absque noxa erit qui eum occi-
derit; 28 debuerat enim profugus usque ad mortem pontificis in urbe resi-
dere; postquam autem ille obierit, homicida revertetur in terram suam.
29 Hæc sempiterna erunt, et legitima in cunctis habitationibus vestris.
30 Homicida sub testibus punietur; ad unius testimonium nullus conde-
mnabitur. 31 Non accipietis pretium ab eo qui reus est sanguinis; statim et
ipse morietur. 32 Exules et profugi ante mortem pontificis nullo modo in
urbes suas reverti poterunt, 33 ne polluatis terram habitationis vestræ,
quæ insontium cruore maculatur; nec aliter expiari potest, nisi per ejus
sanguinem, qui alterius sanguinem fuderit. 34 Atque ita emundabitur
vestra possessio, me commorante vobiscum; ego enim sum Dominus qui
habito inter filios Israel.

CAP. XXXVI. — 1 Accesserunt autem et principes familiarum Galaad, De matri-
filii Machir, filii Manasse, de stirpe filiorum Joseph, locutique sunt Moysi monio
coram principibus Israel, atque dixerunt : 2 Tibi domino nostro præcepit heredum fe-
Dominus ut terram sorte divideres filiis Israel, et ut filiabus Salphaad, minarum. Casus
fratris nostri, dares possessionem debitam patri; 3 quas si alterius tri- proponitur,
bus homines uxores acceperint, sequetur possessio sua, et translata ad
aliam tribum, de nostra hereditate minuetur. 4 Atque ita fiet, ut cum
jubileus, id est, quinquagesimus annus remissionis advenerit, confun-
datur sortium distributio, et aliorum possessio ad alios transeat.

5 Respondit Moyses filiis Israel, et Domino præcipiente, ait : Recte solvitur.
tribus filiorum Joseph locuta est; 6 et hæc lex super filiabus Salphaad
a Domino promulgata est. Nubant quibus volunt, tantum ut suæ tri-
bus hominibus, 7 ne commisceatur possessio filiorum Israel de tribu in
tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu et cognatione sua;
8 et cunctæ feminæ de eadem tribu maritos accipient, ut hereditas per-
maneat in familiis, 9 nec sibi misceantur tribus, sed ita maneant 10 ut
a Domino separatæ sunt. Fecerunt filiæ Salphaad ut fuerat imperatum,
11 et nupserunt, Maala, et Thersa, et Hegla, et Melcha, et Noa, filiis
patrui sui, 12 de familia Manasse, qui fuit filius Joseph; et possessio,
quæ illis fuerat attributa, mansit in tribu et familia patris earum.

13 Hæc sunt mandata atque judicia, quæ mandavit Dominus per ma- Libri
num Moysi ad filios Israel, in campestribus Moab, supra Jordanem, conclusio.
contra Jericho.

1] Sup. XXVII, 1. — 6] Tob. VII, 14.

LIBER DEUTERONOMII

HEBRAICE ELLE HADDEBARIM

PROŒMIUM

Cap. I.

Titulus, occasio, tempus. Hæc sunt verba, quæ locutus est Moyses ad omnem Israel,
trans Jordanem, in solitudine campestri, contra mare Ru-
brum, inter Pharan et Thophel, et Laban et Haseroth, ubi
auri est plurimum, 2 undecim diebus de Horeb per viam
montis Seir usque ad Cadesbarne. 3 Quadragesimo anno,
undecimo mense, prima die mensis, locutus est Moyses ad filios Israel
omnia quæ præceperat illi Dominus, ut diceret eis ; 4 postquam percussit
Sehon, regem Amorrhæorum, qui habitabat in Hesebon ; et Og, regem
Basan, qui mansit in Astaroth, et in Edrai, 5 trans Jordanem, in terra
Moab. Cœpitque Moyses explanare legem, et dicere :

SERMO PRIMUS

INTRODUCTORIUS

§ I. — *Expositio historica præcipuorum post constitutam theocratiam eventuum.*

In Horeb. 6 Dominus Deus noster locutus est ad nos in Horeb, dicens : Sufficit
vobis quod in hoc monte mansistis ; 7 revertimini, et venite ad montem
Amorrhæorum, et ad cetera quæ ei proxima sunt campestria atque
montana et humiliora loca contra meridiem, et juxta littus maris, terram
Chananæorum, et Libani usque ad flumen magnum Euphraten. 8 En,
inquit, tradidi vobis ; ingredimini et possidete eam, super qua juravit
Dominus patribus vestris, Abraham, Isaac, et Jacob, ut daret illam eis,
et semini eorum post eos. 9 Dixique vobis illo in tempore : 10 Non pos-
sum solus sustinere vos, quia Dominus Deus vester multiplicavit vos, et
estis hodie sicut stellæ cæli, plurimi. 11 (Dominus, Deus patrum vestro-
rum, addat ad hunc numerum multa millia, et benedicat vobis sicut
locutus est.) 12 Non valeo solus negotia vestra sustinere, et pondus ac
jurgia ; 13 date ex vobis viros sapientes et gnaros, et quorum conversatio
sit probata in tribubus vestris, ut ponam eos vobis principes. 14 Tunc
respondistis mihi : Bona res est, quam vis facere. 15 Tulique de tribubus
vestris viros sapientes et nobiles, et constitui eos principes, tribunos, et
centuriones, et quinquagenarios ac decanos, qui docerent vos singula.
16 Præcepique eis, dicens : Audite illos, et quod justum est judicate,

---

4] Num. XXI, 24. — 10] Ex. XVIII, 18. — 16] Joan. VII, 24.

sive civis sit ille, sive peregrinus. [17] Nulla erit distantia personarum ; ita
parvum audietis ut magnum, nec accipietis cujusquam personam, quia
Dei judicium est. Quod si difficile vobis visum aliquid fuerit, referte
ad me, et ego audiam. [18] Præcepique omnia quæ facere deberetis.

[19] Profecti autem de Horeb, transivimus per eremum terribilem et In Cadesbarne.
maximam, quam vidistis, per viam montis Amorrhæi, sicut præceperat
Dominus Deus noster nobis. Cumque venissemus in Cadesbarne,
[20] dixi vobis : Venistis ad montem Amorrhæi, quem Dominus Deus
noster daturus est nobis. [21] Vide terram quam Dominus Deus tuus dat
tibi ; ascende et posside eam, sicut locutus est Dominus Deus noster
patribus tuis ; noli timere, nec quidquam paveas. [22] Et accessistis ad
me omnes, atque dixistis : Mittamus viros qui considerent terram, et
renuntient per quod iter debeamus ascendere, et ad quas pergere
civitates. [23] Cumque mihi sermo placuisset, misi ex vobis duodecim
viros, singulos de tribubus suis, [24] qui cum perrexissent, et ascendissent in montana, venerunt usque ad Vallem botri ; et considerata
terra, [25] sumentes de fructibus ejus, ut ostenderent ubertatem, attulerunt ad nos, atque dixerunt : Bona est terra, quam Dominus Deus
noster daturus est nobis. [26] Et noluistis ascendere ; sed increduli ad
sermonem Domini Dei nostri [27] murmurastis in tabernaculis vestris,
atque dixistis : Odit nos Dominus, et idcirco eduxit nos de terra
Ægypti, ut traderet nos in manu Amorrhæi, atque deleret. [28] Quo
ascendemus ? Nuntii terruerunt cor nostrum, dicentes : Maxima multitudo est, et nobis statura procerior ; urbes magnæ, et ad cælum
usque munitæ ; filios Enacim vidimus ibi. [29] Et dixi vobis : Nolite
metuere, nec timeatis eos ; [30] Dominus Deus, qui ductor est vester, pro
vobis ipse pugnabit, sicut fecit in Ægypto cunctis videntibus. [31] Et in
solitudine (ipse vidisti) portavit te Dominus Deus tuus, ut solet
homo gestare parvulum filium suum, in omni via per quam ambulastis,
donec veniretis ad locum istum. [32] Et nec sic quidem credidistis Domino Deo vestro, [33] qui præcessit vos in via, et metatus est locum in quo
tentoria figere deberetis, nocte ostendens vobis iter per ignem, et die
per columnam nubis.

[34] Cumque audisset Dominus vocem sermonum vestrorum, iratus juravit, et ait : [35] Non videbit quispiam de hominibus generationis hujus
pessimæ terram bonam, quam sub juramento pollicitus sum patribus
vestris, [36] præter Caleb, filium Jephone ; ipse enim videbit eam, et ipsi
dabo terram quam calcavit, et filiis ejus, quia secutus est Dominum.
[37] Nec miranda indignatio in populum, cum mihi quoque iratus Dominus propter vos dixerit : Nec tu ingredieris illuc ; [38] sed Josue, filius
Nun, minister tuus, ipse intrabit pro te. Hunc exhortare et robora, et
ipse sorte terram dividet Israeli. [39] Parvuli vestri, de quibus dixistis
quod captivi ducerentur, et filii qui hodie boni ac mali ignorant distantiam, ipsi ingredientur ; et ipsis dabo terram, et possidebunt eam.
[40] Vos autem, revertimini, et abite in solitudinem per viam maris Rubri.
[41] Et respondistis mihi : Peccavimus Domino ; ascendemus et pugnabimus, sicut præcepit Dominus Deus noster. Cumque instructi armis
pergeretis in montem, [42] ait mihi Dominus : Dic ad eos : Nolite ascendere, neque pugnetis, non enim sum vobiscum, ne cadatis coram inimicis vestris. [43] Locutus sum, et non audistis ; sed adversantes imperio
Domini, et tumentes superbia, ascendistis in montem. [44] Itaque egressus
Amorrhæus, qui habitabat in montibus, et obviam veniens, persecutus
est vos, sicut solent apes persequi, et cecidit de Seir usque Horma.

17] Lev. XIX, 15. Inf. XVI, 19. Prov. XXIV, 23. Eccli. XLII, 1. Jac. II, 1. — 22] Num. XIII, 3. — 33] Ex. XIII, 21. Num. XIV 14. — 35] Num. XIV, 23. Ps. XCIV, 11. — 41] Num. XIV, 40. — 42] Num. XIV, 42.

45 Cumque reversi ploraretis coram Domino, non audivit vos, nec voci vestræ voluit acquiescere. 46 Sedistis ergo in Cadesbarne multo tempore.

Usque ad torrentem Zared.

CAP. II. — 1 Profectique inde venimus in solitudinem quæ ducit ad mare Rubrum, sicut mihi dixerat Dominus; et circuivimus montem Seir longo tempore. 2 Dixitque Dominus ad me : 3 Sufficit vobis circuire montem istum; ite contra aquilonem, 4 et populo præcipe dicens : Transibitis per terminos fratrum vestrorum, filiorum Esau, qui habitant in Seir, et timebunt vos. 5 Videte ergo diligenter ne moveamini contra eos; neque enim dabo vobis de terra eorum quantum potest unius pedis calcare vestigium, quia in possessionem Esau dedi montem Seir. 6 Cibos emetis ab eis pecunia, et comedetis; aquam emptam haurietis et bibetis. 7 Dominus Deus tuus benedixit tibi in omni opere manuum tuarum; novit iter tuum, quomodo transieris solitudinem hanc magnam, per quadraginta annos habitans tecum Dominus Deus tuus, et nil tibi defuit. 8 Cumque transissemus fratres nostros, filios Esau, qui habitabant in Seir, per viam campestrem de Elath, et de Asiongaber, venimus ad iter quod ducit in desertum Moab. 9 Dixitque Dominus ad me : Non pugnes contra Moabitas, nec ineas adversus eos prælium; non enim dabo tibi quidquam de terra eorum, quia filiis Lot tradidi Ar in possessionem. 10 Emim primi fuerunt habitatores ejus, populus magnus, et validus, et tam excelsus, ut de Enacim stirpe, 11 quasi gigantes, crederentur, et essent similes filiorum Enacim. Denique Moabitæ appellant eos Emim. 12 In Seir autem prius habitaverunt Horrhæi; quibus expulsis atque deletis, habitaverunt filii Esau, sicut fecit Israel in terra possessionis suæ, quam dedit illi Dominus. 13 Surgentes ergo ut transiremus torrentem Zared, venimus ad eum. 14 Tempus autem, quo ambulavimus de Cadesbarne usque ad transitum torrentis Zared, triginta et octo annorum fuit, donec consumeretur omnis generatio hominum bellatorum de castris, sicut juraverat Dominus; 15 cujus manus fuit adversum eos, ut interirent de castrorum medio.

Usque ad Arnon.

16 Postquam autem universi ceciderunt pugnatores, 17 locutus est Dominus ad me, dicens : 18 Tu transibis hodie terminos Moab, urbem nomine Ar; 19 et accedens in vicina filiorum Ammon, cave ne pugnes contra eos, nec movearis ad prælium; non enim dabo tibi de terra filiorum Ammon, quia filiis Lot dedi eam in possessionem. 20 Terra gigantum reputata est, et in ipsa olim habitaverunt gigantes, quos Ammonitæ vocant Zomzommim, 21 populus magnus et multus et proceræ longitudinis, sicut Enacim quos delevit Dominus a facie eorum, et fecit illos habitare pro eis, 22 sicut fecerat filiis Esau, qui habitant in Seir, delens Horrhæos, et terram eorum illis tradens, quam possident usque in præsens. 23 Hevæos quoque, qui habitabant in Haserim usque Gazam, Cappadoces expulerunt, qui, egressi de Cappadocia, deleverunt eos, et habitaverunt pro illis. 24 Surgite, et transite torrentem Arnon; ecce tradidi in manu tua Sehon, regem Hesebon, Amorrhæum; et terram ejus incipe possidere, et committe adversus eum prælium. 25 Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem tuam in populos qui habitant sub omni cælo, ut audito nomine tuo paveant, et in morem parturientium contremiscant, et dolore teneantur.

Rex Sehon vincitur.

26 Misi ergo nuntios de solitudine Cademoth ad Sehon, regem Hesebon, verbis pacificis, dicens : 27 Transibimus per terram tuam, publica gradiemur via; non declinabimus neque ad dexteram, neque ad sinistram. 28 Alimenta pretio vende nobis, ut vescamur; aquam pecunia tribue, et sic bibemus; tantum est ut nobis concedas transitum. 29 Sicut fecerunt filii Esau, qui habitant in Seir, et Moabitæ, qui morantur in Ar, donec veniamus ad Jordanem, et transeamus ad terram quam Dominus

26] Num. XXI, 21. — 31] Am. II, 9.

Deus noster daturus est nobis. [30] Noluitque Sehon, rex Hesebon, dare
nobis transitum, quia induraverat Dominus Deus tuus spiritum ejus,
et obfirmaverat cor illius, ut traderetur in manus tuas, sicut nunc vides.
[31] Dixitque Dominus ad me : Ecce cœpi tibi tradere Sehon, et terram
ejus ; incipe possidere eam. [32] Egressusque est Sehon obviam nobis cum
omni populo suo, ad prælium in Jasa ; [33] et tradidit eum Dominus Deus
noster nobis ; percussimusque eum cum filiis suis et omni populo suo.
[34] Cunctasque urbes in tempore illo cepimus, interfectis habitatoribus
earum, viris ac mulieribus et parvulis ; non reliquimus in eis quidquam,
[35] absque jumentis, quæ in partem venere prædantium, et spoliis
urbium, quas cepimus. [36] Ab Aroer, quæ est super ripam torrentis
Arnon, oppido quod in valle situm est, usque Galaad, non fuit vicus
et civitas, quæ nostras effugeret manus ; omnes tradidit Dominus Deus
noster nobis, [37] absque terra filiorum Ammon, ad quam non accessi-
mus, et cunctis quæ adjacent torrenti Jeboc, et urbibus montanis,
universisque locis, a quibus nos prohibuit Dominus Deus noster.

CAP. III. — [1] Itaque conversi ascendimus per iter Basan ; egressusque Vincitur Og,
est Og, rex Basan, in occursum nobis cum populo suo, ad bellandum rex Basan.
in Edrai. [2] Dixitque Dominus ad me : Ne timeas eum, quia in manu
tua traditus est cum omni populo ac terra sua ; faciesque ei sicut fecisti
Sehon, regi Amorrhæorum, qui habitavit in Hesebon. [3] Tradidit ergo
Dominus Deus noster in manibus nostris etiam Og, regem Basan, et
universum populum ejus ; percussimusque eos usque ad internecio-
nem, [4] vastantes cunctas civitates illius uno tempore. Non fuit oppi-
dum, quod nos effugeret ; sexaginta urbes, omnem regionem Argob
regni Og, in Basan. [5] Cunctæ urbes erant munitæ muris altissimis,
portisque et vectibus, absque oppidis innumeris, quæ non habebant
muros. [6] Et delevimus eos, sicut feceramus Sehon, regi Hesebon, disper-
dentes omnem civitatem, virosque ac mulieres et parvulos ; [7] jumenta
autem et spolia urbium diripuimus. [8] Tulimusque illo in tempore terram
de manu duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Jordanem a
torrente Arnon usque ad montem Hermon, [9] quem Sidonii Sarion
vocant, et Amorrhæi Sanir ; [10] omnes civitates, quæ sitæ sunt in plani-
tie, et universam terram Galaad et Basan usque ad Selcha et Edrai,
civitates regni Og, in Basan. [11] Solus quippe Og, rex Basan, restiterat
de stirpe gigantum. Monstratur lectus ejus ferreus, qui est in Rabbath
filiorum Ammon, novem cubitos habens longitudinis et quatuor lati-
tudinis, ad mensuram cubiti virilis manus.

[12] Terramque possedimus tempore illo ab Aroer, quæ est super ripam Dividuntur
torrentis Arnon, usque ad mediam partem montis Galaad ; et civitates terræ jam
illius dedi Ruben et Gad. [13] Reliquam autem partem Galaad, et omnem acquisitæ.
Basan, regni Og, tradidi mediæ tribui Manasse, omnem regionem
Argob ; cunctaque Basan vocatur Terra gigantum. [14] Jair, filius
Manasse, possedit omnem regionem Argob usque ad terminos Gessuri et
Machati ; vocavitque ex nomine suo Basan Havoth Jair, id est, villas
Jair, usque in præsentem diem. [15] Machir quoque dedi Galaad. [16] Et
tribubus Ruben et Gad dedi de terra Galaad usque ad torrentem
Arnon medium torrentis, et confinium usque ad torrentem Jeboc, qui
est terminus filiorum Ammon, [17] et planitiem solitudinis, atque Jorda-
nem, et terminos Cenereth usque ad mare deserti, quod est Salsissimum,
ad radices montis Phasga contra orientem. [18] Præcepique vobis in tem-
pore illo, dicens : Dominus Deus vester dat vobis terram hanc in
hereditatem ; expediti præcedite fratres vestros filios Israel, omnes viri
robusti, [19] absque uxoribus, et parvulis, atque jumentis. Novi enim quod
plura habeatis pecora, et in urbibus remanere debebunt, quas tradidi

1] Num. XXI, 33. Inf. XXIX, 7. — 2] Num. XXI, 34. — 3] Num. XXI, 35. — 12] Num. XXXII, 29.

vobis, 20 donec requiem tribuat Dominus fratribus vestris, sicut vobis
tribuit, et possideant ipsi etiam terram, quam daturus est eis trans
Jordanem; tunc revertetur unusquisque in possessionem suam, quam
dedi vobis.

Josue, non Moyses, reliquas terras subacturus.

21 Josue quoque in tempore illo præcepi, dicens : Oculi tui viderunt
quæ fecit Dominus Deus vester duobus his regibus ; sic faciet omnibus
regnis, ad quæ transiturus es. 22 Ne timeas eos ; Dominus enim Deus
vester pugnabit pro vobis. 23 Precatusque sum Dominum in tempore
illo, dicens : 24 Domine Deus, tu cœpisti ostendere servo tuo magnitu-
dinem tuam, manumque fortissimam ; neque enim est alius Deus, vel in
cælo, vel in terra, qui possit facere opera tua, et comparari fortitudini
tuæ. 25 Transibo igitur, et videbo terram hanc optimam trans Jordanem,
et montem istum egregium, et Libanum. 26 Iratusque est Dominus mihi
propter vos, nec exaudivit me, sed dixit mihi : Sufficit tibi ; nequaquam
ultra loquaris de hac re ad me. 27 Ascende cacumen Phasgæ, et oculos
tuos circumfer ad occidentem, et ad aquilonem, austrumque et orientem,
et aspice ; nec enim transibis Jordanem istum. 28 Præcipe Josue, et cor-
robora eum atque conforta, quia ipse præcedet populum istum, et divi-
det eis terram quam visurus es. 29 Mansimusque in valle, contra fanum
Phogor.

§ II. — *Moyses hortatur Israelem ad Dei præcepta servanda.*

Audi, ut facias.

CAP. IV. — 1 Et nunc, Israel, audi præcepta et judicia, quæ ego
doceo te, ut faciens ea, vivas, et ingrediens possideas terram, quam Do-
minus Deus patrum vestrorum daturus est vobis. 2 Non addetis ad
verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo : custodite mandata
Domini Dei vestri quæ ego præcipio vobis. 3 Oculi vestri viderunt om-
nia quæ fecit Dominus contra Beelphegor, quomodo contriverit omnes
cultores ejus de medio vestri; 4 vos autem qui adhæretis Domino Deo
vestro, vivitis universi usque in præsentem diem. 5 Scitis quod docuerim
vos præcepta atque justitias, sicut mandavit mihi Dominus Deus meus;
sic facietis ea in terra, quam possessuri estis; 6 et observabitis et im-
plebitis opere; hæc est enim vestra sapientia et intellectus coram po-
pulis, ut audientes universa præcepta hæc, dicant : En populus sapiens
et intelligens, gens magna. 7 Nec est alia natio tam grandis, quæ
habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis ob-
secrationibus nostris; 8 quæ est enim alia gens sic inclyta, ut habeat
ceremonias, justaque judicia, et universam legem, quam ego proponam
hodie ante oculos vestros?

Ne obliviscaris factorum in Horeb.

9 Custodi igitur temetipsum, et animam tuam sollicite. Ne oblivisca-
ris verborum, quæ viderunt oculi tui, et ne excidant de corde tuo
cunctis diebus vitæ tuæ. Docebis ea filios ac nepotes tuos, 10 a die in
quo stetisti coram Domino Deo tuo in Horeb, quando Dominus locutus
est mihi, dicens : Congrega ad me populum, ut audiant sermones meos,
et discant timere me omni tempore quo vivunt in terra, doceantque
filios suos. 11 Et accessistis ad radices montis, qui ardebat usque ad
cælum; erantque in eo tenebræ, et nubes, et caligo. 12 Locutusque est
Dominus ad vos de medio ignis. Vocem verborum ejus audistis, et
formam penitus non vidistis. 13 Et ostendit vobis pactum suum, quod
præcepit ut faceretis, et decem verba, quæ scripsit in duabus tabulis
lapideis. 14 Mihique mandavit in illo tempore ut docerem vos ceremo-
nias et judicia, quæ facere deberetis in terra quam possessuri estis.

Fuge idololatriam.

15 Custodite igitur sollicite animas vestras. Non vidistis aliquam simi-
litudinem, in die qua locutus est vobis Dominus in Horeb de medio

21] Num. XXVII, 18. — 27] Inf. XXXI, 2 et XXXIV, 4. — 3] Num. XXV, 4. — 11] Ex. XIX, 18.

ignis; 16 ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem, aut
imaginem masculi vel feminæ, 17 similitudinem omnium jumentorum
quæ sunt super terram, vel avium sub cælo volantium, 18 atque rep-
tilium quæ moventur in terra, sive piscium qui sub terra morantur in
aquis; 19 ne forte elevatis oculis ad cælum, videas solem et lunam, et
omnia astra cæli, et errore deceptus adores ea, et colas quæ creavit
Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus quæ sub cælo sunt.
20 Vos autem tulit Dominus, et eduxit de fornace ferrea Ægypti, ut
haberet populum hereditarium, sicut est in præsenti die. 21 Iratusque
est Dominus contra me propter sermones vestros, et juravit ut non
transirem Jordanem, nec ingrederer terram optimam quam daturus est
vobis. 22 Ecce morior in hac humo, non transibo Jordanem; vos trans-
ibitis, et possidebitis terram egregiam. 23 Cave ne quando obliviscaris
pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecum, et facias tibi sculptam si-
militudinem eorum, quæ fieri Dominus prohibuit; 24 quia Dominus Deus
tuus ignis consumens est, Deus æmulator.

25 Si genueritis filios ac nepotes, et morati fueritis in terra, dece- Dei cave
ptique feceritis vobis aliquam similitudinem, patrantes malum coram vindictam.
Domino Deo vestro, ut eum ad iracundiam provocetis, 26 testes invoco
hodie cælum et terram, cito perituros vos esse de terra, quam transito
Jordane possessuri estis. Non habitabitis in ea longo tempore, sed de-
lebit vos Dominus, 27 atque disperget in omnes gentes, et remanebitis
pauci in nationibus, ad quas vos ducturus est Dominus. 28 Ibique ser-
vietis diis qui hominum manu fabricati sunt, ligno et lapidi qui non
vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur. 29 Cumque quæ-
sieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum; si tamen toto corde
quæsieris, et tota tribulatione animæ tuæ. 30 Postquam te invenerint
omnia quæ prædicta sunt, novissimo tempore reverteris ad Dominum
Deum tuum, et audies vocem ejus; 31 quia Deus misericors Dominus
Deus tuus est; non dimittet te, nec omnino delebit, neque obliviscetur
pacti in quo juravit patribus tuis. 32 Interroga de diebus antiquis, qui
fuerunt ante te ex die quo creavit Deus hominem super terram, a
summo cælo usque ad summum ejus, si facta est aliquando hujusce-
modi res, aut unquam cognitum est 33 ut audiret populus vocem Dei
loquentis de medio ignis, sicut tu audisti et vixisti; 34 sic fecit Deus
ut ingrederetur, et tolleret sibi gentem de medio nationum, per ten-
tationes, signa, atque portenta, per pugnam, et robustam manum, ex-
tentumque brachium, et horribiles visiones, juxta omnia quæ fecit pro
vobis Dominus Deus vester in Ægypto, videntibus oculis tuis; 35 ut
scires quoniam Dominus ipse est Deus, et non est alius præter eum.
36 De cælo te fecit audire vocem suam, ut doceret te, et in terra osten-
dit tibi ignem suum maximum, et audisti verba illius de medio ignis,
37 quia dilexit patres tuos, et elegit semen eorum post eos. Eduxitque
te præcedens in virtute sua magna ex Ægypto, 38 ut deleret nationes
maximas et fortiores te in introitu tuo, et introduceret te, daretque
tibi terram earum in possessionem, sicut cernis in præsenti die. 39 Scito
ergo hodie, et cogitato in corde tuo quod Dominus ipse sit Deus in
cælo sursum, et in terra deorsum, et non sit alius. 40 Custodi præcepta
ejus atque mandata, quæ ego præcipio tibi, ut bene sit tibi, et filiis tuis
post te, et permaneas multo tempore super terram quam Dominus Deus
tuus daturus est tibi.

41 Tunc separavit Moyses tres civitates trans Jordanem ad orientalem Civitates
plagam, 42 ut confugiat ad eas qui occiderit nolens proximum suum, refugii trans
nec sibi fuerit inimicus ante unum et alterum diem, et ad harum ali- Jordanem.
quam urbium possit evadere: 43 Bosor in solitudine, quæ sita est in

21] Sup. I, 37. — 24] Hebr. XII, 29. — 37] Ex. XIII, 21. — 41] Num. XXXV, 14. — 43] Jos. XX, 8.

terra campestri de tribu Ruben; et Ramoth in Galaad, quæ est in tribu Gad; et Golan in Basan, quæ est in tribu Manasse.

SERMO SECUNDUS

SEU LEGUM DIVINARUM ITERATIO

SECTIO I. — LEGIS MOSAICÆ IPSIUSQUE ADIMPLETIONIS ESSENTIA

Præambulum historicum.

44 Ista est lex, quam proposuit Moyses coram filiis Israel, 45 et hæc
testimonia et ceremoniæ atque judicia, quæ locutus est ad filios Israel,
quando egressi sunt de Ægypto, 46 trans Jordanem in valle contra
fanum Phogor, in terra Sehon, regis Amorrhæi, qui habitavit in Hesebon, quem percussit Moyses : filii quoque Israel egressi ex Ægypto
47 possederunt terram ejus, et terram Og, regis Basan, duorum regum
Amorrhæorum, qui erant trans Jordanem, ad solis ortum, 48 ab Aroer,
quæ sita est super ripam torrentis Arnon, usque ad montem Sion, qui
est et Hermon, 49 omnem planitiem trans Jordanem, ad orientalem
plagam usque ad mare solitudinis, et usque ad radices montis Phasga.

§ I. — *Decalogi præcepta repetuntur.*

Exordium solemne.

CAP. V. — 1 Vocavitque Moyses omnem Israelem, et dixit ad eum :
Audi, Israel, ceremonias atque judicia, quæ ego loquor in auribus
vestris hodie; discite ea, et opere complete. 2 Dominus Deus noster pepigit nobiscum fœdus in Horeb. 3 Non cum patribus nostris iniit pactum, sed nobiscum qui in præsentiarum sumus, et vivimus. 4 Facie ad
faciem locutus est nobis in monte, de medio ignis. 5 Ego sequester et
medius fui inter Dominum et vos in tempore illo, ut annuntiarem vobis
verba ejus; timuistis enim ignem, et non ascendistis in montem, et ait :

Decalogus.

6 Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo
servitutis. 7 Non habebis deos alienos in conspectu meo. 8 Non facies
tibi sculptile, nec similitudinem omnium quæ in cælo sunt desuper, et
quæ in terra deorsum, et quæ versantur in aquis sub terra. 9 Non adorabis ea, et non coles; ego enim sum Dominus Deus tuus, Deus æmulator, reddens iniquitatem patrum super filios in tertiam et quartam
generationem his qui oderunt me, 10 et faciens misericordiam in multa
millia diligentibus me, et custodientibus præcepta mea. 11 Non usurpabis nomen Domini Dei tui frustra; quia non erit impunitus qui super
re vana nomen ejus assumpserit. 12 Observa diem sabbati, ut sanctifices
eum, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus. 13 Sex diebus operaberis,
et facies omnia opera tua. 14 Septimus dies sabbati est, id est, requies
Domini Dei tui. Non facies in eo quidquam operis tu, et filius tuus,
et filia, servus et ancilla, et bos, et asinus, et omne jumentum tuum,
et peregrinus qui est intra portas tuas; ut requiescat servus tuus, et
ancilla tua, sicut et tu. 15 Memento quod et ipse servieris in Ægypto,
et eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, et brachio extento. Idcirco præcepit tibi ut observares diem sabbati. 16 Honora patrem tuum et matrem, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo
vivas tempore, et bene sit tibi in terra quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. 17 Non occides. 18 Neque mœchaberis. 19 Furtumque non

6] Ex. XX, 2. Lev. XXVI, 1. Ps. LXXX, 11. — 7] Ex. XX, 3. Ps. LXXX, 10. — 8] Ex. XX, 4. Lev. XXVI, 1. Ps. XCVI, 7. — 9] Ex. XXXIV, 14. — 11] Ex. XX, 7. Lev. XIX, 12. Matth. V, 33. — 14] Gen. II, 2. Ex. XX, 10. Hebr. IV, 4. — 16] Ex. XX, 12. Eccli. III, 9. Matth. XV, 4. Marc. VII, 10. Eph. VI, 2.

facies. [20] Nec loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. [21] Non
concupisces uxorem proximi tui, non domum, non agrum, non ser-
vum, non ancillam, non bovem, non asinum, et universa quæ illius
sunt.

Circumstantiæ promulgationis Decalogi.

[22] Hæc verba locutus est Dominus ad omnem multitudinem vestram
in monte, de medio ignis et nubis, et caliginis, voce magna, nihil
addens amplius; et scripsit ea in duabus tabulis lapideis, quas tra-
didit mihi. [23] Vos autem postquam audistis vocem de medio tenebra-
rum, et montem ardere vidistis, accessistis ad me omnes principes
tribuum, et majores natu, atque dixistis : [24] Ecce ostendit nobis Do-
minus Deus noster majestatem et magnitudinem suam; vocem ejus au-
divimus de medio ignis; et probavimus hodie, quod loquente Deo cum
homine, vixerit homo. [25] Cur ergo moriemur, et devorabit nos ignis
hic maximus? Si enim audierimus ultra vocem Domini Dei nostri, mo-
riemur. [26] Quid est omnis caro, ut audiat vocem Dei viventis, qui de
medio ignis loquitur sicut nos audivimus, et possit vivere? [27] Tu ma-
gis accede, et audi cuncta quæ dixerit Dominus Deus noster tibi; lo-
querisque ad nos, et nos audientes faciemus ea. [28] Quod cum audisset
Dominus, ait ad me : Audivi vocem verborum populi hujus quæ lo-
cuti sunt tibi; bene omnia sunt locuti. [29] Quis det talem eos habere
mentem, ut timeant me, et custodiant universa mandata mea in omni
tempore, ut bene sit eis, et filiis eorum in sempiternum? [30] Vade, et
dic eis : Revertimini in tentoria vestra. [31] Tu vero hic sta mecum, et
loquar tibi omnia mandata mea, et ceremonias atque judicia, quæ do-
cebis eos, ut faciant ea in terra quam dabo illis in possessionem. [32] Custo-
dite igitur et facite quæ præcepit Dominus Deus vobis; non declina-
bitis neque ad dexteram, neque ad sinistram; [33] sed per viam, quam
præcepit Dominus Deus vester, ambulabitis, ut vivatis, et bene sit vobis,
et protelentur dies in terra possessionis vestræ.

§ II. — *Dilectio Dei, præcipua obedientiæ ratio.*

Introductio.

CAP. VI. — [1] Hæc sunt præcepta, et ceremoniæ atque judicia, quæ
mandavit Dominus Deus vester ut docerem vos, et faciatis ea in terra,
ad quam transgredimini possidendam ; [2] ut timeas Dominum Deum
tuum, et custodias omnia mandata et præcepta ejus, quæ ego præci-
pio tibi, et filiis, ac nepotibus tuis, cunctis diebus vitæ tuæ, ut pro-
longentur dies tui. [3] Audi, Israel, et observa ut facias quæ præcepit
tibi Dominus, et bene sit tibi, et multipliceris amplius, sicut pollici-
tus est Dominus Deus patrum tuorum tibi terram lacte et melle ma-
nantem.

Deus summe et practice diligendus;

[4] Audi, Israel : Dominus Deus noster, Dominus unus est. [5] Diliges
Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex
tota fortitudine tua. [6] Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie,
in corde tuo; [7] et narrabis ea filiis tuis, et meditaberis in eis sedens
in domo tua, et ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. [8] Et
ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque et movebuntur inter
oculos tuos, [9] scribesque ea in limine et ostiis domus tuæ.

inter bona Chanaan non obliviscendus.

[10] Cumque introduxerit te Dominus Deus tuus in terram pro qua ju-
ravit patribus tuis, Abraham, Isaac, et Jacob, et dederit tibi civitates
magnas et optimas, quas non ædificasti, [11] domos plenas cunctarum
opum, quas non exstruxisti, cisternas, quas non fodisti, vineta et oli-
veta, quæ non plantasti, [12] et comederis, et saturatus fueris; [13] cave
diligenter ne obliviscaris Domini, qui eduxit te de terra Ægypti, de

21] Matth. V, 28. Rom. VII, 7. — 5] Inf. XI, 13. Matth. XXII, 37. Marc. XII, 30. Luc. X, 27. —
13] Inf. X, 20. Matth. IV, 10. Luc. IV, 8.

domo servitutis. Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies, ac per nomen illius jurabis. 14 Non ibitis post deos alienos cunctarum gentium, quæ in circuitu vestro sunt, 15 quoniam Deus æmulator, Dominus Deus tuus in medio tui; nequando irascatur furor Domini Dei tui contra te, et auferat te de superficie terræ. 16 Non tentabis Dominum Deum tuum, sicut tentasti in loco tentationis. 17 Custodi præcepta Domini Dei tui, ac testimonia et ceremonias quas præcepit tibi; 18 et fac quod placitum est et bonum in conspectu Domini, ut bene sit tibi, et ingressus possideas terram optimam, de qua juravit Dominus patribus tuis, 19 ut deleret omnes inimicos tuos coram te, sicut locutus est.

Ejus memoria filiis inculcanda.

20 Cumque interrogaverit te filius tuus cras, dicens : Quid sibi volunt testimonia hæc, et ceremoniæ, atque judicia, quæ præcepit Dominus Deus noster nobis? 21 dices ei : Servi eramus Pharaonis in Ægypto, et eduxit nos Dominus de Ægypto in manu forti; 22 fecitque signa atque prodigia magna et pessima in Ægypto contra Pharaonem, et omnem domum illius, in conspectu nostro; 23 et eduxit nos inde, ut introductis daret terram, super qua juravit patribus nostris. 24 Præcepitque nobis Dominus, ut faciamus omnia legitima hæc, et timeamus Dominum Deum nostrum, ut bene sit nobis cunctis diebus vitæ nostræ, sicut est hodie. 25 Eritque nostri misericors, si custodierimus et fecerimus omnia præcepta ejus coram Domino Deo nostro, sicut mandavit nobis.

§ III. — *De exstirpatione idololatriæ.*

Chananæi exterminandi, seu vitandi.

CAP. VII. — 1 Cum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram quam possessurus ingrederis, et deleverit gentes multas coram te, Hethæum, et Gergesæum, et Amorrhæum, Chananæum, et Pherezæum, et Hevæum, et Jebusæum, septem gentes multo majoris numeri quam tu es, et robustiores te; 2 tradideritque eas Dominus Deus tuus tibi, percuties eas usque ad internecionem. Non inibis cum eis fœdus, nec misereberis earum, 3 neque sociabis cum eis conjugia. Filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo; 4 quia seducet filium tuum, ne sequatur me, et ut magis serviat diis alienis. Irasceturque furor Domini, et delebit te cito. 5 Quin potius hæc facietis eis : aras eorum subvertite, et confringite statuas, lucosque succidite, et sculptilia comburite; 6 quia populus sanctus es Domino Deo tuo. Te elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis qui sunt super terram. 7 Non quia cunctas gentes numero vincebatis, vobis junctus est Dominus, et elegit vos, cum omnibus sitis populis pauciores; 8 sed quia dilexit vos Dominus, et custodivit juramentum, quod juravit patribus vestris; eduxitque vos in manu forti, et redemit de domo servitutis, de manu Pharaonis, regis Ægypti. 9 Et scies, quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis et fidelis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus se, et his qui custodiunt præcepta ejus, in mille generationes; 10 et reddens odientibus se statim, ita ut disperdat eos, et ultra non differat, protinus eis restituens quod merentur.

Quomodo benedicentur obedientes.

11 Custodi ergo præcepta et ceremonias atque judicia, quæ ego mando tibi hodie ut facias. 12 Si postquam audieris hæc judicia, custodieris ea et feceris, custodiet et Dominus Deus tuus pactum tibi, et misericordiam quam juravit patribus tuis. 13 Et diliget te ac multiplicabit, benedicetque fructui ventris tui, et fructui terræ tuæ, frumento tuo at-

16] Matth. IV, 7. Luc. IV, 12. — 1] Ex. XXIII, 23 et XXXIII, 2. — 2] Ex. XXIII, 32 et XXXIV, 15-16. — 3] Ex. XXXIV, 16. — 5] Ex. XXIII, 24. Inf. XII, 3 et XVI, 21. — 6] Inf. XIV, 2 et XXVI, 18.

que vindemiæ, oleo, et armentis, gregibus ovium tuarum super terram,
pro qua juravit patribus tuis ut daret eam tibi. 14 Benedictus eris inter
omnes populos. Non erit apud te sterilis utriusque sexus, tam in ho-
minibus, quam in gregibus tuis. 15 Auferet Dominus a te omnem lan-
guorem, et infirmitates Ægypti pessimas, quas novisti, non inferet tibi,
sed cunctis hostibus tuis. 16 Devorabis omnes populos, quos Dominus
Deus tuus daturus est tibi. Non parcet eis oculus tuus, nec servies diis
eorum, ne sint in ruinam tui. 17 Si dixeris in corde tuo : Plures sunt
gentes istæ quam ego; quomodo potero delere eas ? 18 Noli metuere.
sed recordare quæ fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni, et cunctis Ægy-
ptiis, 19 plagas maximas, quas viderunt oculi tui, et signa atque por-
tenta, manumque robustam, et extentum brachium, ut educeret te Do-
minus Deus tuus. Sic faciet cunctis populis, quos metuis. 20 Insuper et
crabrones mittet Dominus Deus tuus in eos, donec deleat omnes atque
disperdat qui te fugerint, et latere potuerint. 21 Non timebis eos, quia
Dominus Deus tuus in medio tui est, Deus magnus et terribilis; 22 ipse
consumet nationes has in conspectu tuo paulatim atque per partes. Non
poteris eas delere pariter, ne forte multiplicentur contra te bestiæ terræ.
23 Dabitque eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo, et interficiet illos
donec penitus deleantur. 24 Tradetque reges eorum in manus tuas, et
disperdes nomina eorum sub cælo; nullus poterit resistere tibi, donec
conteras eos. 25 Sculptilia eorum igne combures; non concupisces ar-
gentum et aurum, de quibus facta sunt, neque assumes ex eis tibi
quidquam, ne offendas, propterea quia abominatio est Domini Dei tui.
26 Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema,
sicut et illud est. Quasi spurcitiam detestaberis, et velut inquinamen-
tum ac sordes abominationi habebis, quia anathema est.

§ IV. — *Beneficiorum Dei recordatio.*

Deus optimus pædagogus Israelis.

Cap. VIII. — 1 Omne mandatum, quod ego præcipio tibi hodie,
cave diligenter ut facias, ut possitis vivere, et multiplicemini, ingres-
sique possideatis terram, pro qua juravit Dominus patribus vestris. 2 Et
recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus
quadraginta annis per desertum, ut affligeret te, atque tentaret, et nota
fierent quæ in tuo animo versabantur, utrum custodires mandata illius,
an non. 3 Afflixit te penuria, et dedit tibi cibum manna, quod igno-
rabas tu et patres tui, ut ostenderet tibi quod non in solo pane vivat
homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Dei. 4 Vestimentum
tuum, quo operiebaris, nequaquam vetustate defecit, et pes tuus non
est subtritus, en quadragesimus annus est. 5 Ut recogites in corde tuo,
quia sicut erudit filium suum homo, sic Dominus Deus tuus erudivit te,
6 ut custodias mandata Domini Dei tui, et ambules in viis ejus, et ti-
meas eum.

Ipsius liberalitas agnoscenda.

7 Dominus enim Deus tuus introducet te in terram bonam, terram
rivorum aquarumque et fontium, in cujus campis et montibus erum-
punt fluviorum abyssi; 8 terram frumenti, hordei, ac vinearum, in qua
ficus, et malogranata, et oliveta nascuntur; terram olei ac mellis; 9 ubi
absque ulla penuria comedes panem tuum, et rerum omnium abundan-
tia perfrueris; cujus lapides ferrum sunt, et de montibus ejus æris me-
talla fodiuntur; 10 ut cum comederis, et satiatus fueris, benedicas Do-
mino Deo tuo pro terra optima, quam dedit tibi. 11 Observa, et cave ne
quando obliviscaris Domini Dei tui, et negligas mandata ejus atque ju-
dicia et ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie, 12 ne postquam co-

14] Ex. XXIII, 26. — 20] Ex. XXIII, 28. Jos. XXIV, 12. — 25] II Mach. XII, 40. — 3] Matth. IV, 4. Luc. IV, 4.

mederis, et satiatus fueris, domos pulchras ædificaveris, et habitaveris in eis, [13] habuerisque armenta boum, et ovium greges, argenti et auri cunctarumque rerum copiam, [14] elevetur cor tuum, et non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Ægypti, de domo servitutis; [15] et ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, in qua erat serpens flatu adurens, et scorpio ac dipsas, et nullæ omnino aquæ; qui eduxit rivos de petra durissima, [16] et cibavit te manna in solitudine, quod nescierunt patres tui; et postquam afflixit ac probavit, ad extremum misertus est tui; [17] ne diceres in corde tuo : Fortitudo mea, et robur manus meæ, hæc mihi omnia præstiterunt; [18] sed recorderis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi præbuerit, ut impleret pactum suum, super quo juravit patribus tuis, sicut præsens indicat dies. [19] Sin autem oblitus Domini Dei tui, secutus fueris deos alienos, coluerisque illos et adoraveris, ecce nunc prædico tibi quod omnino dispereas. [20] Sicut gentes, quas delevit Dominus in introitu tuo, ita et vos peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini Dei vestri.

Divinorum beneficiorum gratuitas,

CAP. IX. — [1] Audi, Israel : tu transgredieris hodie Jordanem, ut possideas nationes maximas et fortiores te, civitates ingentes, et ad cælum usque muratas, [2] populum magnum atque sublimem, filios Enacim, quos ipse vidisti, et audisti, quibus nullus potest ex adverso resistere. [3] Scies ergo hodie quod Dominus Deus tuus ipse transibit ante te, ignis devorans atque consumens, qui conterat eos et deleat atque disperdat ante faciem tuam velociter, sicut locutus est tibi. [4] Ne dicas in corde tuo, cum deleverit eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo : Propter justitiam meam introduxit me Dominus ut terram hanc possiderem, cum propter impietates suas istæ deletæ sint nationes. [5] Neque enim propter justitias tuas, et æquitatem cordis tui, ingredieris ut possideas terras earum, sed quia illæ egerunt impie, introeunte te deletæ sunt, et ut compleret verbum suum Dominus, quod sub juramento pollicitus est patribus tuis, Abraham, Isaac, et Jacob. [6] Scito ergo quod non propter justitias tuas Dominus Deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in possessionem, cum durissimæ cervicis sis populus.

ex Hebræorum transgressionibus,

[7] Memento, et ne obliviscaris quomodo ad iracundiam provocaveris Dominum Deum tuum in solitudine. Ex eo die, quo egressus es ex Ægypto usque ad locum istum, semper adversum Dominum contendisti. [8] Nam et in Horeb provocasti eum, et iratus delere te voluit, [9] quando ascendi in montem, ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti quod pepigit vobiscum Dominus; et perseveravi in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens, et aquam non bibens. [10] Deditque mihi Dominus duas tabulas lapideas scriptas digito Dei, et continentes omnia verba quæ vobis locutus est in monte, de medio ignis, quando concio populi congregata est. [11] Cumque transissent quadraginta dies, et totidem noctes, dedit mihi Dominus duas tabulas lapideas, tabulas fœderis, [12] dixitque mihi : Surge, et descende hinc cito, quia populus tuus, quem eduxisti de Ægypto, deseruerunt velociter viam quam demonstrasti eis, feceruntque sibi conflatile. [13] Rursumque ait Dominus ad me : Cerno quod populus iste duræ cervicis sit; [14] dimitte me ut conteram eum, et deleam nomen ejus de sub cælo, et constituam te super gentem, quæ hac major et fortior sit. [15] Cumque de monte ardente descenderem, et duas tabulas fœderis utraque tenerem manu, [16] vidissemque vos peccasse Domino Deo vestro, et fecisse vobis vitulum conflatilem, ac deseruisse velociter viam ejus, quam vobis ostenderat, [17] projeci tabulas de manibus meis, confregique eas in conspectu vestro; [18] et procidi ante Dominum sicut prius, quadraginta diebus et noctibus panem non comedens, et aquam non

15] Num. XX, 9 et XXI, 6. Ex. XVII, 6. — 16] Ex. XVI, 14. — 8] Ex. XVII, 6 et XIX, 3 et XXXI, 18 et XXXII, 15. — 10] Ex. XXXI, 18. — 12] Ex. XXXII, 7.

bibens, propter omnia peccata vestra quæ gessistis contra Dominum, et eum ad iracundiam provocastis; [19] timui enim indignationem et iram illius, qua adversum vos concitatus, delere vos voluit. Et exaudivit me Dominus etiam hac vice. [20] Adversum Aaron quoque vehementer iratus, voluit eum conterere; et pro illo similiter deprecatus sum. [21] Peccatum autem vestrum quod feceratis, id est, vitulum, arripiens, igne combussi, et in frusta comminuens, omninoque in pulverem redigens, projeci in torrentem, qui de monte descendit. [22] In Incendio quoque et in Tentatione, et in Sepulcris concupiscentiæ provocastis Dominum; [23] et quando misit vos de Cadesbarne, dicens: Ascendite, et possidete terram, quam dedi vobis, et contempsistis imperium Domini Dei vestri, et non credidistis ei, neque vocem ejus audire voluistis; [24] sed semper fuistis rebelles a die qua nosse vos cœpi.

Moysis intercessione,

[25] Et jacui coram Domino quadraginta diebus ac noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar, ne deleret vos ut fuerat comminatus; [26] et orans dixi: Domine Deus, ne disperdas populum tuum, et hereditatem tuam, quam redemisti in magnitudine tua, quos eduxisti de Ægypto in manu forti. [27] Recordare servorum tuorum Abraham, Isaac, et Jacob; ne aspicias duritiam populi hujus, et impietatem atque peccatum; [28] ne forte dicant habitatores terræ, de qua eduxisti nos: Non poterat Dominus introducere eos in terram, quam pollicitus est eis, et oderat illos; idcirco eduxit, ut interficeret eos in solitudine. [29] Qui sunt populus tuus et hereditas tua, quos eduxisti in fortitudine tua magna, et in brachio tuo extento.

et violati fœderis instauratione conspicua.

Cap. X. — [1] In tempore illo dixit Dominus ad me: Dola tibi duas tabulas lapideas, sicut priores fuerunt, et ascende ad me in montem; faciesque arcam ligneam, [2] et scribam in tabulis verba quæ fuerunt in his quas ante confregisti, ponesque eas in arca. [3] Feci igitur arcam de lignis setim; cumque dolassem duas tabulas lapideas instar priorum, ascendi in montem, habens eas in manibus. [4] Scripsitque in tabulis, juxta id quod prius scripserat, verba decem, quæ locutus est Dominus ad vos in monte de medio ignis, quando populus congregatus est; et dedit eas mihi. [5] Reversusque de monte, descendi, et posui tabulas in arcam, quam feceram, quæ hucusque ibi sunt, sicut mihi præcepit Dominus. [6] Filii autem Israel moverunt castra ex Beroth filiorum Jacan, in Mosera, ubi Aaron mortuus ac sepultus est, pro quo, sacerdotio functus est Eleazar filius ejus. [7] Inde venerunt in Gadgad, de quo loco profecti, castrametati sunt in Jetebatha, in terra aquarum atque torrentium. [8] Eo tempore separavit tribum Levi, ut portaret arcam fœderis Domini, et staret coram eo in ministerio, ac benediceret in nomine illius usque in præsentem diem. [9] Quamobrem non habuit Levi partem, neque possessionem cum fratribus suis, quia ipse Dominus possessio ejus est, sicut promisit ei Dominus Deus tuus. [10] Ego autem steti in monte, sicut prius, quadraginta diebus ac noctibus; exaudivitque me Dominus etiam hac vice, et te perdere noluit. [11] Dixitque mihi: Vade, et præcede populum, ut ingrediatur, et possideat terram, quam juravi patribus eorum ut traderem eis.

§ V. — *Hortatio ad obedientiam, benedictionibus et minis adjunctis.*

Dei mira bonitas.

[12] Et nunc, Israel, quid Dominus Deus tuus petit a te, nisi ut timeas Dominum Deum tuum, et ambules in viis ejus, et diligas eum, ac servias Domino Deo tuo in toto corde tuo, et in tota anima tua, [13] custodiasque mandata Domini, et ceremonias ejus, quas ego hodie præcipio tibi, ut bene sit tibi? [14] En Domini Dei tui cælum est, et cælum cæli, terra, et omnia quæ in ea sunt; [15] et tamen patribus tuis conglutinatus est Domi-

22] Num. XI, 1 et XIV, 40 et XXI, 5. — 1] Ex. XXXIV, 1. — 6] Num. XXXIII, 31 et XX, 28-29.

nus, et amavit eos, elegitque semen eorum post eos, id est vos, de cunctis
gentibus, sicut hodie comprobatur.

Ejus majestas incomparabilis.

16 Circumcidite igitur præputium cordis vestri, et cervicem vestram ne
induretis amplius, 17 quia Dominus Deus vester, ipse est Deus deorum, et
Dominus dominantium, Deus magnus et potens, et terribilis, qui personam
non accipit, nec munera; 18 facit judicium pupillo et viduæ, amat pere-
grinum, et dat ei victum atque vestitum. 19 Et vos ergo amate peregrinos,
quia et ipsi fuistis advenæ in terra Ægypti. 20 Dominum Deum tuum
timebis, et ei soli servies; ipsi adhærebis, jurabisque in nomine illius.
21 Ipse est laus tua, et Deus tuus, qui fecit tibi hæc magnalia et terri-
bilia, quæ viderunt oculi tui. 22 In septuaginta animabus descenderunt
patres tui in Ægyptum; et ecce nunc multiplicavit te Dominus Deus tuus
sicut astra cæli.

Tam potenti Domino obediendum.

CAP. XI. — 1 Ama itaque Dominum Deum tuum, et observa præcepta
ejus et ceremonias, judicia atque mandata, omni tempore. 2 Cognoscite
hodie quæ ignorant filii vestri, qui non viderunt disciplinam Domini Dei
vestri, magnalia ejus et robustam manum, extentumque brachium, 3 signa
et opera quæ fecit in medio Ægypti Pharaoni regi, et universæ terræ
ejus, 4 omnique exercitui Ægyptiorum, et equis ac curribus; quomodo
operuerint eos aquæ maris Rubri, cum vos persequerentur, et deleverit
eos Dominus usque in præsentem diem; 5 vobisque quæ fecerit in solitu-
dine, donec veniretis ad hunc locum, 6 et Dathan atque Abiron, filiis
Eliab, qui fuit filius Ruben, quos aperto ore suo terra absorbuit, cum
domibus et tabernaculis, et universa substantia eorum, quam habebant in
medio Israel. 7 Oculi vestri viderunt omnia opera Domini magna quæ
fecit, 8 ut custodiatis universa mandata illius, quæ ego hodie præcipio
vobis, et possitis introire, et possidere terram, ad quam ingredimini,
9 multoque in ea vivatis tempore, quam sub juramento pollicitus est
Dominus patribus vestris, et semini eorum, lacte et melle manantem.
10 Terra enim, ad quam ingrederis possidendam, non est sicut terra
Ægypti, de qua existi, ubi jacto semine in hortorum morem aquæ ducun-
tur irriguæ; 11 sed montuosa est et campestris, de cælo expectans pluvias,
12 quam Dominus Deus tuus semper invisit, et oculi illius in ea sunt a
principio anni usque ad finem ejus.

Obedientes benedicuntur, maledicuntur contumaces.

13 Si ergo obedieritis mandatis meis, quæ ego hodie præcipio vobis, ut
diligatis Dominum Deum vestrum, et serviatis ei in toto corde vestro, et
in tota anima vestra, 14 dabit pluviam terræ vestræ temporaneam et sero-
tinam, ut colligatis frumentum, et vinum, et oleum, 15 fœnumque ex
agris ad pascenda jumenta, et ut ipsi comedatis ac saturemini. 16 Cavete
ne forte decipiatur cor vestrum, et recedatis a Domino, serviatisque diis
alienis, et adoretis eos; 17 iratusque Dominus claudat cælum, et pluviæ
non descendant, nec terra det germen suum, pereatisque velociter de
terra optima, quam Dominus daturus est vobis. 18 Ponite hæc verba mea
in cordibus et in animis vestris, et suspendite ea pro signo in manibus, et
inter oculos vestros collocate. 19 Docete filios vestros ut illa meditentur,
quando sederis in domo tua, et ambulaveris in via, et accubueris atque
surrexeris. 20 Scribes ea super postes et januas domus tuæ; 21 ut multipli-
centur dies tui, et filiorum tuorum, in terra quam juravit Dominus patri-
bus tuis, ut daret eis quamdiu cælum imminet terræ. 22 Si enim custodie-
ritis mandata quæ ego præcipio vobis, et feceritis ea, ut diligatis Domi-
num Deum vestrum, et ambuletis in omnibus viis ejus, adhærentes ei,
23 disperdet Dominus omnes gentes istas ante faciem vestram, et possi-
debitis eas, quæ majores et fortiores vobis sunt. 24 Omnis locus quem

---

17] II Par. XIX, 7. Job, XXXIV, 19. Sap. VI, 8. Eccli. XXXV, 15. Act. X, 34. Rom. II, 11. Gal. II, 6. — 20] Sup. VI, 13. Matth. IV, 10. Luc. IV, 8. — 22] Gen. XLVI, 27. Ex. I, 5. — 6] Num. XVI, 1, 32. — 13] Sup. X, 12. — 18] Sup. VI, 6. — 24] Jos. I, 3.

calcaverit pes vester, vester erit. A deserto, et a Libano, a flumine magno
Euphrate usque ad mare occidentale erunt termini vestri. [25] Nullus stabit
contra vos; terrorem vestrum et formidinem dabit Dominus Deus vester
super omnem terram quam calcaturi estis, sicut locutus est vobis. [26] En
propono in conspectu vestro hodie benedictionem et maledictionem :
[27] benedictionem, si obedieritis mandatis Domini Dei vestri, quæ ego
hodie præcipio vobis ; [28] maledictionem, si non obedieritis mandatis
Domini Dei vestri, sed recesseritis de via, quam ego nunc ostendo vobis,
et ambulaveritis post deos alienos, quos ignoratis.

[29] Cum vero introduxerit te Dominus Deus tuus in terram ad quam
pergis habitandam, pones benedictionem super montem Garizim, male-
dictionem super montem Hebal, [30] qui sunt trans Jordanem, post viam
quæ vergit ad solis occubitum, in terra Chananæi, qui habitat in cam-
pestribus contra Galgalam, quæ est juxta vallem tendentem et intran-
tem procul. [31] Vos enim transibitis Jordanem, ut possideatis terram,
quam Dominus Deus vester daturus est vobis, ut habeatis et possideatis
illam.

Præceptum de ritu bene et male precandi.

[32] Videte ergo ut impleatis ceremonias atque judicia, quæ ego hodie
ponam in conspectu vestro.

Conclusio.

SECTIO II. — EPITOME LEGIS

§ I. — *Jus religiosum.*

CAP. XII. — [1] Hæc sunt præcepta atque judicia, quæ facere debetis in
terra, quam Dominus Deus patrum tuorum daturus est tibi, ut possideas
eam cunctis diebus quibus super humum gradieris.

Exordium.

[2] Subvertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes, quas possessuri
estis, deos suos super montes excelsos, et colles, et subter omne lignum
frondosum. [3] Dissipate aras eorum, et confringite statuas, lucos igne
comburite, et idola comminuite; disperdite nomina eorum de locis illis.

Idolorum atriis destructis,

[4] Non facietis ita Domino Deo vestro; [5] sed ad locum, quem elegerit
Dominus Deus vester de cunctis tribubus vestris, ut ponat nomen suum
ibi, et habitet in eo, venietis ; [6] et offeretis in loco illo holocausta et victi-
mas vestras, decimas et primitias manuum vestrarum, et vota atque
donaria, primogenita boum et ovium. [7] Et comedetis ibi in conspectu
Domini Dei vestri, ac lætabimini in cunctis, ad quæ miseritis manum,
vos et domus vestræ, in quibus benedixerit vobis Dominus Deus vester.
[8] Non facietis ibi quæ nos hic facimus hodie, singuli quod sibi rectum
videtur. [9] Neque enim usque in præsens tempus venistis ad requiem, et
possessionem, quam Dominus Deus vester daturus est vobis. [10] Transibitis
Jordanem, et habitabitis in terra, quam Dominus Deus vester daturus est
vobis, ut requiescatis a cunctis hostibus per circuitum, et absque ullo
timore habitetis [11] in loco quem elegerit Dominus Deus vester, ut sit
nomen ejus in eo. Illuc omnia, quæ præcipio, conferetis, holocausta, et
hostias, ac decimas, et primitias manuum vestrarum, et quidquid præci-
puum est in muneribus, quæ vovebitis Domino. [12] Ibi epulabimini coram
Domino Deo vestro, vos et filii ac filiæ vestræ, famuli et famulæ, atque
levites qui in urbibus vestris commoratur; neque enim habet aliam par-
tem et possessionem inter vos. [13] Cave ne offeras holocausta tua in omni
loco, quem videris; [14] sed in eo, quem elegerit Dominus, in una tribuum
tuarum offeres hostias, et facies quæcumque præcipio tibi.

cultus in uno tantum loco celebrandus.

[15] Sin autem comedere volueris, et te esus carnium delectaverit, occide,
et comede juxta benedictionem Domini Dei tui, quam dedit tibi in urbi-
bus tuis : sive immundum fuerit, hoc est, maculatum et debile; sive mun-

---

3] Sup. VII, 25. II Mach. XII, 40.

dum, hoc est, integrum et sine macula, quod offerri licet, sicut capream
et cervum, comedes, 16 absque esu dumtaxat sanguinis, quem super terram
quasi aquam effundes. 17 Non poteris comedere in oppidis tuis decimam
frumenti, et vini, et olei tui, primogenita armentorum et pecorum, et
omnia quæ voveris, et sponte offerre volueris, et primitias manuum tua-
rum; 18 sed coram Domino Deo tuo comedes ea, in loco quem elegerit
Dominus Deus tuus, tu et filius tuus, et filia tua, et servus et famula,
atque levites qui manet in urbibus tuis; et lætaberis et reficieris coram
Domino Deo tuo, in cunctis ad quæ extenderis manum tuam. 19 Cave ne
derelinquas levitem in omni tempore quo versaris in terra.

20 Quando dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, sicut locutus
est tibi, et volueris vesci carnibus, quas desiderat anima tua; 21 locus
autem, quem elegerit Dominus Deus tuus ut sit nomen ejus ibi, si procul
fuerit, occides de armentis et pecoribus, quæ habueris, sicut præcepi
tibi, et comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. 22 Sicut comeditur caprea
et cervus, ita vesceris eis; et mundus et immundus in commune vescen-
tur. 23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas; sanguis enim eorum pro
anima est; et idcirco non debes animam comedere cum carnibus; 24 sed
super terram fundes quasi aquam, 25 ut bene sit tibi et filiis tuis post
te, cum feceris quod placet in conspectu Domini. 26 Quæ autem sanctifi-
caveris, et voveris Domino, tolles, et venies ad locum, quem elegerit
Dominus; 27 et offeres oblationes tuas carnem et sanguinem super altare
Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari, carnibus autem
ipse vesceris.

De Chananæis non imitandis.

28 Observa et audi omnia quæ ego præcipio tibi, ut bene sit tibi et filiis
tuis post te in sempiternum, cum feceris quod bonum est et placitum in
conspectu Domini Dei tui. 29 Quando disperdiderit Dominus Deus tuus
ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, et possederis
eas, atque habitaveris in terra earum, 30 cave ne imiteris eas, postquam
te fuerint introeunte subversæ, et requiras ceremonias earum, dicens:
Sicut coluerunt gentes istæ deos suos, ita et ego colam. 31 Non facies
similiter Domino Deo tuo; omnes enim abominationes, quas aversatur
Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios et filias, et comburentes igni.
32 Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quidquam,
nec minuas.

Falsi prophetæ,

CAP. XIII. — 1 Si surrexerit in medio tui prophetes, aut qui somnium
vidisse se dicat, et prædixerit signum atque portentum, 2 et evenerit quod
locutus est, et dixerit tibi : Eamus, et sequamur deos alienos quos ignoras,
et serviamus eis; 3 non audies verba prophetæ illius aut somniatoris, quia
tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat utrum diligatis eum an
non, in toto corde, et in tota anima vestra. 4 Dominum Deum vestrum
sequimini, et ipsum timete, et mandata illius custodite, et audite vocem
ejus; ipsi servietis, et ipsi adhærebitis; 5 propheta autem ille aut fictor
somniorum interficietur, quia locutus est ut vos averteret a Domino Deo
vestro, qui eduxit vos de terra Ægypti, et redemit vos de domo servitutis,
ut errare te faceret de via, quam tibi præcepit Dominus Deus tuus; et
auferes malum de medio tui.

aliique seductores occidantur;

6 Si tibi voluerit persuadere frater tuus filius matris tuæ, aut filius tuus
vel filia, sive uxor quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut ani-
mam tuam, clam dicens : Eamus, et serviamus diis alienis, quos ignoras
tu, et patres tui, 7 cunctarum in circuitu gentium, quæ juxta vel procul
sunt, ab initio usque ad finem terræ; 8 non acquiescas ei, nec audias,
neque parcat ei oculus tuus ut miserearis et occultes eum, 9 sed statim
interficies. Sit primum manus tua super eum, et postea omnis populus
mittat manum. 10 Lapidibus obrutus necabitur, quia voluit te abstrahere

20] Gen. XXVIII, 14. Ex. XXXIV, 24. Inf. XIX, 8. — 29] Inf. XIX, 1. — 9] Inf. XVII, 7.

a Domino Deo tuo, qui eduxit te de terra Ægypti, de domo servitutis;
11 ut omnis Israel audiens timeat, et nequaquam ultra faciat quippiam
hujus rei simile.

etiam urbs tota idololatriæ dedita.

12 Si audieris in una urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit
tibi ad habitandum, dicentes aliquos : 13 Egressi sunt filii Belial de medio
tui, et averterunt habitatores urbis suæ, atque dixerunt : Eamus, et ser-
viamus diis alienis quos ignoratis ; 14 quære sollicite et diligenter, rei
veritate perspecta, si inveneris certum esse quod dicitur, et abominatio-
nem hanc opere perpetratam, 15 statim percuties habitatores urbis illius
in ore gladii, et delebis eam, ac omnia quæ in illa sunt, usque ad pecora.
16 Quidquid etiam supellectilis fuerit, congregabis in medio platearum
ejus, et cum ipsa civitate succendes, ita ut universa consumas Domino
Deo tuo, et sit tumulus sempiternus. Non ædificabitur amplius, 17 et non
adhærebit de illo anathemate quidquam in manu tua, ut avertatur Do-
minus ab ira furoris sui, et misereatur tui, multiplicetque te sicut juravit
patribus tuis, 18 quando audieris vocem Domini Dei tui, custodiens omnia
præcepta ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, ut facias quod placitum est
in conspectu Domini Dei tui.

Gentilium ritus funebres fugiendi.

Cap. XIV. — 1 Filii estote Domini Dei vestri ; non vos incidetis, nec
facietis calvitium super mortuo, 2 quoniam populus sanctus es Domino
Deo tuo, et te elegit ut sis ei in populum peculiarem, de cunctis gentibus
quæ sunt super terram.

De cibis mundis et immundis.

3 Ne comedatis quæ immunda sunt. 4 Hoc est animal quod comedere
debetis : bovem, et ovem, et capram, 5 cervum et capream, bubalum,
tragelaphum, pygargum, orygem, camelopardalum. 6 Omne animal, quod
in duas partes findit ungulam, et ruminat, comedetis ; 7 de his autem quæ
ruminant, et ungulam non findunt, comedere non debetis, ut camelum,
leporem, chœrogryllum ; hæc quia ruminant, et non dividunt ungulam,
immunda erunt vobis. 8 Sus quoque quoniam dividit ungulam, et non
ruminat, immunda erit. Carnibus eorum non vescemini, et cadavera non
tangetis. 9 Hæc comedetis ex omnibus quæ morantur in aquis : quæ ha-
bent pinnulas et squamas, comedite. 10 Quæ absque pinnulis et squamis
sunt, ne comedatis, quia immunda sunt. 11 Omnes aves mundas comedite.
12 Immundas ne comedatis : aquilam scilicet, et gryphem, et haliæetum,
13 ixion, et vulturem ac milvum juxta genus suum ; 14 et omne corvini
generis ; 15 et struthionem, ac noctuam, et larum, atque accipitrem juxta
genus suum ; 16 herodium ac cygnum, et ibin, 17 ac mergulum, porphy-
rionem, et nycticoracem, 18 onocrotalum, et charadrium, singula in ge-
nere suo ; upupam quoque et vespertilionem. 19 Et omne quod reptat et
pennulas habet, immundum erit, et non comedetur. 20 Omne quod mun-
dum est, comedite. 21 Quidquid autem morticinum est, ne vescamini ex
eo ; peregrino, qui intra portas tuas est, da ut comedat, aut vende ei,
quia tu populus sanctus Domini Dei tui es. Non coques hædum in lacte
matris suæ.

Decimarum usus.

22 Decimam partem separabis de cunctis fructibus tuis qui nascuntur
in terra per annos singulos, 23 et comedes in conspectu Domini Dei tui, in
loco quem elegerit ut in eo nomen illius invocetur, decimam frumenti tui,
et vini, et olei, et primogenita de armentis et ovibus tuis, ut discas timere
Dominum Deum tuum omni tempore. 24 Cum autem longior fuerit via, et
locus quem elegerit Dominus Deus tuus, tibique benedixerit, nec potueris
ad eum hæc cuncta portare, 25 vendes omnia, et in pretium rediges, por-
tabisque manu tua, et proficisceris ad locum quem elegerit Dominus Deus
tuus ; 26 et emes ex eadem pecunia quidquid tibi placuerit, sive ex ar-
mentis, sive ex ovibus, vinum quoque et siceram, et omne quod desiderat
anima tua ; et comedes coram Domino Deo tuo, et epulaberis tu et domus

2] Sup. VII, 6. Inf. XXVI, 18. — 3] Lev. XI, 4. — 21] Ex. XXIII, 19 et XXXIV, 26.

tua, 27 et levites qui intra portas tuas est. Cave ne derelinquas eum, quia
non habet aliam partem in possessione tua. 28 Anno tertio separabis aliam
decimam ex omnibus quæ nascuntur tibi eo tempore, et repones intra
januas tuas ; 29 venietque levites qui aliam non habet partem nec posses-
sionem tecum, et peregrinus ac pupillus et vidua, qui intra portas tuas
sunt, et comedent et saturabuntur, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus
in cunctis operibus manuum tuarum quæ feceris.

Remissio anni septimi.

CAP. XV. — 1 Septimo anno facies remissionem, 2 quæ hoc ordine cele-
brabitur. Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre suo, repetere
non poterit, quia annus remissionis est Domini. 3 A peregrino et advena
exiges ; civem et propinquum repetendi non habebis potestatem ; 4 et
omnino indigens et mendicus non erit inter vos, ut benedicat tibi Dominus
Deus tuus in terra, quam traditurus est tibi in possessionem. 5 Si tamen
audieris vocem Domini Dei tui, et custodieris universa quæ jussit, et quæ
ego hodie præcipio tibi, benedicet tibi, ut pollicitus est. 6 Fœnerabis gen-
tibus multis, et ipse a nullo accipies mutuum. Dominaberis nationibus
plurimis, et tui nemo dominabitur. 7 Si unus de fratribus tuis, qui mo-
rantur intra portas civitatis tuæ, in terra quam Dominus Deus tuus da-
turus est tibi, ad paupertatem venerit, non obdurabis cor tuum, nec con-
trahes manum ; 8 sed aperies eam pauperi, et dabis mutuum, quo eum
indigere perspexeris. 9 Cave ne forte subrepat tibi impia cogitatio, et
dicas in corde tuo : Appropinquat septimus annus remissionis, et avertas
oculos tuos a paupere fratre tuo, nolens ei quod postulat mutuum com-
modare, ne clamet contra te ad Dominum, et fiat tibi in peccatum. 10 Sed
dabis ei ; nec ages quippiam callide in ejus necessitatibus sublevandis, ut
benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, et in cunctis ad quæ
manum miseris. 11 Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ ;
idcirco ego præcipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno et pauperi,
qui tecum versatur in terra.

Servorum manumissio.

12 Cum tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, aut Hebræa, et sex
annis servierit tibi, in septimo anno dimittes eum liberum, 13 et quem
libertate donaveris, nequaquam vacuum abire patieris ; 14 sed dabis via-
ticum de gregibus, et de area, et torculari tuo, quibus Dominus Deus
tuus benedixerit tibi. 15 Memento quod et ipse servieris in terra Ægypti,
et liberaverit te Dominus Deus tuus ; et idcirco ego nunc præcipio tibi.
16 Sin autem dixerit : Nolo egredi, eo quod diligat te, et domum tuam,
et bene sibi apud te esse sentiat, 17 assumes subulam, et perforabis aurem
ejus in janua domus tuæ, et serviet tibi usque in æternum. Ancillæ
quoque similiter facies. 18 Non avertas ab eis oculos tuos, quando dimi-
seris eos liberos, quoniam juxta mercedem mercenarii per sex annos ser-
vivit tibi, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus quæ
agis.

De pecudum primogenitis.

19 De primogenitis, quæ nascuntur in armentis, et in ovibus tuis, quid-
quid est sexus masculini, sanctificabis Domino Deo tuo. Non operaberis
in primogenito bovis, et non tondebis primogenita ovium ; 20 in conspectu
Domini Dei tui comedes ea per annos singulos, in loco quem elegerit
Dominus, tu et domus tua. 21 Sin autem habuerit maculam, vel claudum
fuerit, vel cæcum, aut in aliqua parte deforme vel debile, non immola-
bitur Domino Deo tuo ; 22 sed intra portas urbis tuæ comedes illud ; tam
mundus quam immundus similiter vescentur eis, quasi caprea et cervo.
23 Hoc solum observabis, ut sanguinem eorum non comedas, sed effundes
in terram quasi aquam.

Solemnitas paschalis.

CAP. XVI. — 1 Observa mensem novarum frugum, et verni primum
temporis, ut facias Phase Domino Deo tuo, quoniam in isto mense eduxit

8] Matth. V, 42. Luc. VI, 34. — 11] Matth. XXVI, 11. — 12] Ex. XXI, 2. Jer. XXXIV, 14. — 21] Lev. XXII, 20-21. Eccli. XXXV, 14.

te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte. [2] Immolabisque Phase Domino
Deo tuo de ovibus, et de bobus, in loco quem elegerit Dominus Deus
tuus, ut habitet nomen ejus ibi. [3] Non comedes in eo panem fermenta-
tum; septem diebus comedes absque fermento, afflictionis panem, quo-
niam in pavore egressus es de Ægypto, ut memineris diei egressionis
tuæ de Ægypto, omnibus diebus vitæ tuæ. [4] Non apparebit fermentum
in omnibus terminis tuis septem diebus, et non remanebit de carnibus
ejus quod immolatum est vespere in die primo usque mane. [5] Non poteris
immolare Phase in qualibet urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus da-
turus est tibi, [6] sed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet
nomen ejus ibi; immolabis Phase vespere ad solis occasum, quando egressus
es de Ægypto. [7] Et coques, et comedes in loco quem elegerit Dominus
Deus tuus; maneque consurgens, vades in tabernacula tua. [8] Sex diebus
comedes azyma; et in die septima, quia collecta est Domini Dei tui, non
facies opus.

[9] Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die qua falcem in segetem
miseris, [10] et celebrabis diem festum hebdomadarum Domino Deo tuo,
oblationem spontaneam manus tuæ, quam offeres juxta benedictionem
Domini Dei tui; [11] et epulaberis coram Domino Deo tuo, tu, filius tuus,
et filia tua, servus tuus, et ancilla tua, et levites qui est intra portas tuas,
advena ac pupillus et vidua, qui morantur vobiscum, in loco quem ele-
gerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi; [12] et recordaberis
quoniam servus fueris in Ægypto, custodiesque ac facies quæ præcepta
sunt.

Festum Pentecostes.

[13] Solemnitatem quoque tabernaculorum celebrabis per septem dies,
quando collegeris de area et torculari fruges tuas; [14] et epulaberis in fe-
stivitate tua, tu, filius tuus et filia, servus tuus et ancilla, levites quoque
et advena, pupillus ac vidua qui intra portas tuas sunt. [15] Septem diebus
Domino Deo tuo festa celebrabis, in loco quem elegerit Dominus; bene-
dicetque tibi Dominus Deus tuus in cunctis frugibus tuis, et in omni
opere manuum tuarum, erisque in lætitia.

Festivitas Tabernaculorum.

[16] Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in con-
spectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit: in solemnitate azymorum,
in solemnitate hebdomadarum, et in solemnitate tabernaculorum. Non
apparebit ante Dominum vacuus; [17] sed offeret unusquisque secundum
quod habuerit juxta benedictionem Domini Dei sui, quam dederit ei.

Marium apparitio triplex coram sanctuario.

§ II. — *Jus publicum.*

[18] Judices et magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus
Deus tuus dederit tibi, per singulas tribus tuas, ut judicent populum
justo judicio, [19] nec in alteram partem declinent.

Judicum institutio,

Non accipies personam, nec munera, quia munera excæcant oculos
sapientum, et mutant verba justorum. [20] Juste quod justum est perse-
queris, ut vivas et possideas terram, quam Dominus Deus tuus dederit
tibi. [21] Non plantabis lucum, et omnem arborem juxta altare Domini Dei
tui. [22] Nec facies tibi, neque constitues statuam, quæ odit Dominus
Deus tuus.

et instructio.

CAP. XVII. — [1] Non immolabis Domino Deo tuo ovem, et bovem, in
quo est macula, aut quippiam vitii, quia abominatio est Domino Deo
tuo. [2] Cum reperti fuerint apud te, intra unam portarum tuarum quas
Dominus Deus tuus dabit tibi, vir aut mulier qui faciant malum in con-
spectu Domini Dei tui, et transgrediantur pactum illius, [3] ut vadant et
serviant diis alienis, et adorent eos, solem et lunam, et omnem militiam

16] Ex. XXIII, 15 et XXXIV, 20. Eccli. XXXV, 6. — 19] Ex. XXIII, 8. Lev. XIX, 15. Sup. I, 17. Eccli. XX, 31.

cæli, quæ non præcepi, [4] et hoc tibi fuerit nuntiatum, audiensque inquisieris diligenter, et verum esse repereris, et abominatio facta est in Israel ; [5] educes virum ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrarunt, ad portas civitatis tuæ, et lapidibus obruentur. [6] In ore duorum aut trium testium peribit qui interficietur ; nemo occidatur, uno contra se dicente testimonium. [7] Manus testium prima interficiet eum, et manus reliqui populi extrema mittetur, ut auferas malum de medio tui.

De causis perplexis.

[8] Si difficile et ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et lepram, et judicum intra portas tuas videris verba variari, surge, et ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, [9] veniesque ad sacerdotes levitici generis, et ad judicem qui fuerit illo tempore ; quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem. [10] Et facies quodcumque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus, et docuerint te [11] juxta legem ejus ; sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neque ad sinistram. [12] Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto judicis, morietur homo ille, et auferes malum de Israel, [13] cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia.

Regis electio et officia.

[14] Cum ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, et possederis eam, habitaverisque in illa, et dixeris : Constituam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes, [15] eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non sit frater tuus. [16] Cumque fuerit constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Ægyptum, equitatus numero sublevatus, præsertim cum Dominus præceperit vobis, ut nequaquam amplius per eamdem viam revertamini. [17] Non habebit uxores plurimas, quæ alliciant animum ejus, neque argenti et auri immensa pondera. [18] Postquam autem sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar a sacerdotibus leviticæ tribus ; [19] et habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, et custodire verba et ceremonias ejus, quæ in lege præcepta sunt. [20] Nec elevetur cor ejus in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem dexteram vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse, et filii ejus, super Israel.

Jura sacerdotum et levitarum.

CAP. XVIII. — [1] Non habebunt sacerdotes et levitæ, et omnes qui de eadem tribu sunt, partem et hereditatem cum reliquo Israel, quia sacrificia Domini, et oblationes ejus comedent, [2] et nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum ; Dominus enim ipse est hereditas eorum, sicut locutus est illis. [3] Hoc erit judicium sacerdotum a populo, et ab his qui offerunt victimas : sive bovem, sive ovem immolaverint, dabunt sacerdoti armum ac ventriculum ; [4] primitias frumenti, vini, et olei, et lanarum partem ex ovium tonsione. [5] Ipsum enim elegit Dominus Deus tuus de cunctis tribubus tuis, ut stet, et ministret nomini Domini ipse, et filii ejus, in sempiternum. [6] Si exierit levites ex una urbium tuarum ex omni Israel in qua habitat, et voluerit venire, desiderans locum quem elegerit Dominus, [7] ministrabit in nomine Domini Dei sui, sicut omnes fratres ejus levitæ, qui stabunt eo tempore coram Domino. [8] Partem ciborum eamdem accipiet, quam et ceteri, excepto eo, quod in urbe sua ex paterna ei successione debetur.

De falsis verisque prophetis.

[9] Quando ingressus fueris terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium ; [10] nec inveniatur in te qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem, aut qui

6] Inf. XIX, 15. Matth. XVIII, 16. II Cor. XIII, 1. — 7] Sup. XIII, 9. — 9] II Par. XIX, 8. — 1] Num. XVIII, 20-23. Sup. X, 9. I Cor. IX, 13. — 4] Num. XVIII, 11. — 10] Lev. XX, 27.

ariolos sciscitetur, et observet somnia atque auguria, nec sit maleficus,
11 nec incantator, nec qui pythones consulat, nec divinos, aut quærat a
mortuis veritatem; 12 omnia enim hæc abominatur Dominus, et propter
istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. 13 Perfectus eris, et absque
macula cum Domino Deo tuo. 14 Gentes istæ, quarum possidebis terram, au-
gures et divinos audiunt; tu autem a Domino Deo tuo aliter institutus es.

Magnus propheta suscitandus.

15 Prophetam de gente tua et de fratribus tuis sicut me, suscita-
bit tibi Dominus Deus tuus; ipsum audies, 16 ut petisti a Domino Deo
tuo in Horeb, quando concio congregata est, atque dixisti: Ultra non
audiam vocem Domini Dei mei, et ignem hunc maximum amplius non
videbo, ne moriar. 17 Et ait Dominus mihi: Bene omnia sunt locuti.
18 Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, et
ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero
illi. 19 Qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit,
ego ultor existam.

Signum falsi et veri prophetæ.

20 Propheta autem qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine
meo, quæ ego non præcepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum deo-
rum, interficietur. 21 Quod si tacita cogitatione responderis: Quomodo
possum intelligere verbum, quod Dominus non est locutus? 22 Hoc ha-
bebis signum: Quod in nomine Domini propheta ille prædixerit, et non
evenerit, hoc Dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui pro-
pheta confinxit; et idcirco non timebis eum.

De urbibus refugii.

CAP. XIX. — 1 Cum disperdiderit Dominus Deus tuus gentes, quarum
tibi traditurus est terram, et possederis eam, habitaverisque in urbibus
ejus et in ædibus, 2 tres civitates separabis tibi in medio terræ, quam
Dominus Deus tuus dabit tibi in possessionem, 3 sternens diligenter
viam; et in tres æqualiter partes totam terræ tuæ provinciam divides,
ut habeat e vicino qui propter homicidium profugus est, quo possit
evadere. 4 Hæc erit lex homicidæ fugientis, cujus vita servanda est:
Qui percusserit proximum suum nesciens, et qui heri et nudiustertius
nullum contra eum odium habuisse comprobatur, 5 sed abiisse cum eo
simpliciter in silvam ad ligna cædenda, et in succisione lignorum securis
fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum ejus percusserit,
et occiderit, hic ad unam supradictarum urbium confugiet, et vivet;
6 ne forsitan proximus ejus, cujus effusus est sanguis, dolore stimulatus,
persequatur, et apprehendat eum si longior via fuerit, et percutiat ani-
mam ejus, qui non est reus mortis, quia nullum contra eum, qui occisus
est, odium prius habuisse monstratur. 7 Idcirco præcipio tibi, ut tres
civitates æqualis inter se spatii dividas. 8 Cum autem dilataverit Domi-
nus Deus tuus terminos tuos, sicut juravit patribus tuis, et dederit tibi
cunctam terram, quam eis pollicitus est, 9 (si tamen custodieris mandata
ejus, et feceris quæ hodie præcipio tibi, ut diligas Dominum Deum
tuum, et ambules in viis ejus omni tempore), addes tibi tres alias civi-
tates, et supradictarum trium urbium numerum duplicabis; 10 ut non
effundatur sanguis innoxius in medio terræ, quam Dominus Deus tuus
dabit tibi possidendam, ne sis sanguinis reus. 11 Si quis autem odio
habens proximum suum, insidiatus fuerit vitæ ejus, surgensque percus-
serit illum, et mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus,
12 mittent seniores civitatis illius, et arripient eum de loco effugii, tra-
dentque in manu proximi, cujus sanguis effusus est, et morietur. 13 Non
misereberis ejus, et auferes innoxium sanguinem de Israel, ut bene sit
tibi.

De terminis.

14 Non assumes, et transferes terminos proximi tui, quos fixerunt

11] I Reg. XXVIII, 7. — 15] Joan. I, 45. Act. III, 22. — 16] Ex. XX, 21. — 18] Joan. I, 45. —
2] Num. XXXV, 11. Jos. XX, 2. — 8] Gen. XXVIII, 14. Ex. XXXIV, 24. Sup. XII, 20. — 11] Num.
XXXV, 20.

priores in possessione tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in terra,
quam acceperis possidendam.

et testibus.

15 Non stabit testis unus contra aliquem, quidquid illud peccati et
facinoris fuerit ; sed in ore duorum aut trium testium stabit omne ver-
bum. 16 Si steterit testis mendax contra hominem, accusans eum præva-
ricationis, 17 stabunt ambo, quorum causa est, ante Dominum in
conspectu sacerdotum et judicum qui fuerint in diebus illis. 18 Cumque
diligentissime perscrutantes, invenerint falsum testem dixisse contra
fratrem suum mendacium, 19 reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit,
et auferes malum de medio tui, 20 ut audientes ceteri timorem habeant,
et nequaquam talia audeant facere. 21 Non misereberis ejus, sed animam
pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu,
pedem pro pede exiges.

Leges de militia,

CAP. XX. — 1 Si exieris ad bellum contra hostes tuos, et videris equi-
tatus et currus, et majorem quam tu habeas adversarii exercitus multi-
tudinem, non timebis eos, quia Dominus Deus tuus tecum est, qui
eduxit te de terra Ægypti. 2 Appropinquante autem jam prælio, stabit
sacerdos ante aciem, et sic loquetur ad populum : 3 Audi, Israel : vos
hodie contra inimicos vestros pugnam committitis ; non pertimescat cor
vestrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos ; 4 quia
Dominus Deus vester in medio vestri est, et pro vobis contra adversarios
dimicabit, ut eruat vos de periculo. 5 Duces quoque per singulas turmas
audiente exercitu proclamabunt : Quis est homo qui ædificavit domum
novam, et non dedicavit eam? vadat, et revertatur in domum suam, ne
forte moriatur in bello, et alius dedicet eam. 6 Quis est homo qui planta-
vit vineam, et necdum fecit eam esse communem, de qua vesci omnibus
liceat? vadat, et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello,
et alius homo ejus fungatur officio. 7 Quis est homo qui despondit
uxorem, et non accepit eam? vadat, et revertatur in domum suam, ne
forte moriatur in bello, et alius homo accipiat eam. 8 His dictis addent
reliqua, et loquentur ad populum : Quis est homo formidolosus, et corde
pavido? vadat, et revertatur in domum suam, ne pavere faciat corda
fratrum suorum, sicut ipse timore perterritus est. 9 Cumque siluerint
duces exercitus, et finem loquendi fecerint, unusquisque suos ad bellan-
dum cuneos præparabit.

et civitatum expugnatione.

10 Si quando accesseris ad expugnandam civitatem, offeres ei primum
pacem. 11 Si receperit, et aperuerit tibi portas, cunctus populus, qui in
ea est, salvabitur, et serviet tibi sub tributo. 12 Sin autem fœdus inire
noluerit, et cœperit contra te bellum, oppugnabis eam ; 13 cumque tra-
diderit Dominus Deus tuus illam in manu tua, percuties omne quod in
ea generis masculini est, in ore gladii, 14 absque mulieribus et infanti-
bus, jumentis, et ceteris quæ in civitate sunt. Omnem prædam exercitui
divides, et comedes de spoliis hostium tuorum, quæ Dominus Deus tuus
dederit tibi. 15 Sic facies cunctis civitatibus, quæ a te procul valde sunt,
et non sunt de his urbibus, quas in possessionem accepturus es. 16 De his
autem civitatibus, quæ dabuntur tibi, nullum omnino permittes vivere ;
17 sed interficies in ore gladii, Hethæum videlicet, et Amorrhæum, et
Chananæum, Pherezæum, et Hevæum, et Jebusæum, sicut præcepit tibi
Dominus Deus tuus ; 18 ne forte doceant vos facere cunctas abomina-
tiones, quas ipsi operati sunt diis suis, et peccetis in Dominum Deum
vestrum. 19 Quando obsederis civitatem multo tempore, et munitionibus
circumdederis ut expugnes eam, non succides arbores de quibus vesci
potest, nec securibus per circuitum debes vastare regionem, quoniam
lignum est, et non homo, nec potest bellantium contra te augere

15] Sup. XVII, 6. Matth. XVIII, 16. II Cor. XIII, 1. — 18] Dan. XIII, 62. — 21] Ex. XXI, 23-24. Lev. XXIV, 20. Matth. V, 38. — 5] I Mach. III, 56. — 8] Jud. VII, 3.

numerum. [20] Si qua autem ligna non sunt pomifera, sed agrestia, et in ceteros apta usus, succide, et instrue machinas, donec capias civitatem, quæ contra te dimicat.

De homicidio occulto.

Cap. XXI. — [1] Quando inventum fuerit in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, hominis cadaver occisi, et ignorabitur cædis reus, [2] egredientur majores natu, et judices tui, et metientur a loco cadaveris singularum per circuitum spatia civitatum ; [3] et quam viciniorem ceteris esse perspexerint, seniores civitatis illius tollent vitulam de armento, quæ non traxit jugum, nec terram scidit vomere ; [4] et ducent eam ad vallem asperam atque saxosam, quæ nunquam arata est, nec sementem recepit, et cædent in ea cervices vitulæ ; [5] accedentque sacerdotes filii Levi, quos elegerit Dominus Deus tuus ut ministrent ei, et benedicant in nomine ejus, et ad verbum eorum, omne negotium, et quidquid mundum, vel immundum est, judicetur ; [6] et venient majores natu civitatis illius ad interfectum, lavabuntque manus suas super vitulam, quæ in valle percussa est, [7] et dicent : Manus nostræ non effuderunt sanguinem hunc, nec oculi viderunt. [8] Propitius esto populo tuo Israel, quem redemisti, Domine, et ne reputes sanguinem innocentem in medio populi tui Israel. Et auferetur ab eis reatus sanguinis ; [9] tu autem alienus eris ab innocentis cruore, qui fusus est, cum feceris quod præcepit Dominus.

Matrimonium cum captiva.

[10] Si egressus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, et tradiderit eos Dominus Deus tuus in manu tua, captivosque duxeris, [11] et videris in numero captivorum mulierem pulchram, et adamaveris eam, volueris que habere uxorem, [12] introduces eam in domum tuam ; quæ radet cæsariem, et circumcidet ungues ; [13] et deponet vestem in qua capta est ; sedensque in domo tua, flebit patrem et matrem suam uno mense ; et postea intrabis ad eam, dormiesque cum illa, et erit uxor tua. [14] Si autem postea non sederit animo tuo, dimittes eam liberam, nec vendere poteris pecunia, nec opprimere per potentiam, quia humiliasti eam.

§ III. — *Jus privatum.*

Jus filii primogeniti.

[15] Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, et alteram odiosam, genuerintque ex eo liberos, et fuerit filius odiosæ primogenitus, [16] volueritque substantiam inter filios suos dividere, non poterit filium dilectæ facere primogenitum, et præferre filio odiosæ ; [17] sed filium odiosæ agnoscet primogenitum, dabitque ei de his quæ habuerit cuncta duplicia ; iste est enim principium liberorum ejus, et huic debentur primogenita.

De filio contumace.

[18] Si genuerit homo filium contumacem et protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, et coercitus obedire contempserit, [19] apprehendent eum, et ducent ad seniores civitatis illius, et ad portam judicii, [20] dicentque ad eos : Filius noster iste protervus et contumax est, monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, et luxuriæ atque conviviis ; [21] lapidibus eum obruet populus civitatis, et morietur, ut auferatis malum de medio vestri, et universus Israel audiens pertimescat.

De appensis in patibulo.

[22] Quando peccaverit homo quod morte plectendum est, et adjudicatus morti appensus fuerit in patibulo, [23] non permanebit cadaver ejus in ligno, sed in eadem die sepelietur, quia maledictus a Deo est qui pendet in ligno ; et nequaquam contaminabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in possessionem.

Quædam officia charitatis.

Cap. XXII. — [1] Non videbis bovem fratris tui, aut ovem errantem, et præteribis ; sed reduces fratri tuo, [2] etiamsi non est propinquus frater tuus, nec nosti eum ; duces in domum tuam, et erunt apud te quamdiu quærat ea frater tuus, et recipiat. [3] Similiter facies de asino, et de vestimento, et de omni re fratris tui, quæ perierit ; si inveneris eam, ne

---

23] Gal. III, 13. — 1] Ex. XXIII, 4.

negligas quasi alienam. 4 Si videris asinum fratris tui aut bovem ceci-
disse in via, non despicies, sed sublevabis cum eo.

naturæ,

5 Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste feminea; abo-
minabilis enim apud Deum est qui facit hæc. 6 Si, ambulans per viam, in
arbore vel in terra nidum avis inveneris, et matrem pullis vel ovis desu-
per incubantem, non tenebis eam cum filiis; 7 sed abire patieris, captos
tenens filios, ut bene sit tibi, et longo vivas tempore. 8 Cum ædificaveris
domum novam, facies murum tecti per circuitum, ne effundatur sanguis
in domo tua, et sis reus labente alio, et in præceps ruente. 9 Non seres
vineam tuam altero semine, ne et sementis quam sevisti, et quæ nascun-
tur ex vinea, pariter sanctificentur. 10 Non arabis in bove simul et asino.
11 Non indueris vestimento, quod ex lana linoque contextum est.

religionis.

12 Funiculos in fimbriis facies per quatuor angulos pallii tui, quo ope-
rieris.

De uxore quæ virgo non fuit inventa.

13 Si duxerit vir uxorem, et postea odio habuerit eam, 14 quæsieritque
occasiones quibus dimittat eam, objiciens ei nomen pessimum, et dixerit:
Uxorem hanc accepi, et ingressus ad eam non inveni virginem; 15 tollent
eam pater et mater ejus, et ferent secum signa virginitatis ejus ad seniores
urbis qui in porta sunt; 16 et dicet pater: Filiam meam dedi huic uxo-
rem; quam quia odit, 17 imponit ei nomen pessimum, ut dicat: Non
inveni filiam tuam virginem; et ecce hæc sunt signa virginitatis filiæ
meæ. Expandent vestimentum coram senioribus civitatis; 18 apprehen-
dentque senes urbis illius virum, et verberabunt illum, 19 condemnantes
insuper centum siclis argenti, quos dabit patri puellæ, quoniam diffa-
mavit nomen pessimum super virginem Israel; habebitque eam uxorem,
et non poterit dimittere eam omnibus diebus vitæ suæ. 20 Quod si verum
est quod objicit, et non est in puella inventa virginitas, 21 ejicient eam
extra fores domus patris sui, et lapidibus obruent viri civitatis illius, et
morietur, quoniam fecit nefas in Israel, ut fornicaretur in domo patris
sui; et auferes malum de medio tui.

De adulterio ac stupro.

22 Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, id est, adulter
et adultera; et auferes malum de Israel. 23 Si puellam virginem despon-
derit vir, et invenerit eam aliquis in civitate, et concubuerit cum ea,
24 educes utrumque ad portam civitatis illius, et lapidibus obruentur:
puella, quia non clamavit, cum esset in civitate; vir, quia humiliavit uxo-
rem proximi sui; et auferes malum de medio tui. 25 Sin autem in agro
repererit vir puellam, quæ desponsata est, et apprehendens concubuerit
cum ea, ipse morietur solus; 26 puella nihil patietur, nec est rea mortis,
quoniam sicut latro consurgit contra fratrem suum, et occidit animam
ejus, ita et puella perpessa est. 27 Sola erat in agro, clamavit, et nullus
affuit qui liberaret eam. 28 Si invenerit vir puellam virginem, quæ non
habet sponsum, et apprehendens concubuerit cum illa, et res ad judicium
venerit, 29 dabit qui dormivit cum ea, patri puellæ quinquaginta siclos
argenti, et habebit eam uxorem, quia humiliavit illam; non poterit dimit-
tere eam cunctis diebus vitæ suæ. 30 Non accipiet homo uxorem patris
sui, nec revelabit operimentum ejus.

De jure civitatis apud Israel.

CAP. XXIII. — 1 Non intrabit eunuchus, attritis vel amputatis testi-
culis, et abscisso veretro, ecclesiam Domini. 2 Non ingredietur mamzer,
hoc est, de scorto natus, in ecclesiam Domini, usque ad decimam genera-
tionem. 3 Ammonites et Moabites etiam post decimam generationem non
intrabunt ecclesiam Domini, in æternum, 4 quia noluerunt vobis occurrere
cum pane et aqua in via quando egressi estis de Ægypto; et quia con-
duxerunt contra te Balaam, filium Beor, de Mesopotamia Syriæ, ut male-
diceret tibi; 5 et noluit Dominus Deus tuus audire Balaam, vertitque
maledictionem ejus in benedictionem tuam, eo quod diligeret te. 6 Non

12] Num. XV, 38. — 22] Lev. XX, 10. — 29] Ex. XXII, 16. — 3] Neh. XIII, 1. — 4] Num. XXII, 5.

facies cum eis pacem, nec quæras eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in
sempiternum. 7 Non abominaberis Idumæum, quia frater tuus est; nec
Ægyptium, quia advena fuisti in terra ejus. 8 Qui nati fuerint ex eis, tertia
generatione intrabunt in ecclesiam Domini.
9 Quando egressus fueris adversus hostes tuos in pugnam, custodies te Munditia
ab omni re mala. 10 Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit castrorum.
somnio, egredietur extra castra, 11 et non revertetur, priusquam ad vespe-
ram lavetur aqua, et post solis occasum regredietur in castra. 12 Habebis
locum extra castra, ad quem egrediaris ad requisita naturæ, 13 gerens
paxillum in balteo; cumque sederis, fodies per circuitum, et egesta humo
operies 14 quo relevatus es (Dominus enim Deus tuus ambulat in medio
castrorum ut eruat te, et tradat tibi inimicos tuos); et sint castra tua
sancta, et nihil in eis appareat fœditatis, ne derelinquat te.
15 Non trades servum domino suo, qui ad te confugerit. 16 Habitabit Quinam
tecum in loco, qui ei placuerit, et in una urbium tuarum requiescet, ne in Israel
contristes eum. 17 Non erit meretrix de filiabus Israel, nec scortator de tolerandi
filiis Israel. 18 Non offeres mercedem prostibuli, nec pretium canis, in necne.
domo Domini Dei tui, quidquid illud est quod voveris, quia abominatio
est utrumque apud Dominum Deum tuum.
19 Non fœnerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quam- Usura.
libet aliam rem, 20 sed alieno. Fratri autem tuo absque usura id, quo
indiget, commodabis, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere
tuo in terra, ad quam ingredieris possidendam.
21 Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia Votum.
requiret illud Dominus Deus tuus; et si moratus fueris, reputabitur tibi in
peccatum. 22 Si nolueris polliceri, absque peccato eris, 23 quod autem semel
egressum est de labiis tuis, observabis, et facies sicut promisisti Domino
Deo tuo, et propria voluntate, et ore tuo locutus es.
24 Ingressus vineam proximi tui, comede uvas quantum tibi placuerit; Ingressus
foras autem ne efferas tecum. 25 Si intraveris in segetem amici tui, franges vineæ
spicas, et manu conteres; falce autem non metes. et segetis.
CAP. XXIV. — 1 Si acceperit homo uxorem, et habuerit eam, et non De repudio
invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem, scribet
libellum repudii, et dabit in manu illius, et dimittet eam de domo sua.
2 Cumque egressa alterum maritum duxerit, 3 et ille quoque oderit eam,
dederitque ei libellum repudii, et dimiserit de domo sua, vel certe mor-
tuus fuerit, 4 non poterit prior maritus recipere eam in uxorem, quia
polluta est, et abominabilis facta est coram Domino; ne peccare facias
terram tuam, quam Dominus Deus tuus tradiderit tibi possidendam.
5 Cum acceperit homo nuper uxorem, non procedet ad bellum, nec ei et nuper
quippiam necessitatis injungetur publicæ; sed vacabit absque culpa domi desponsato.
suæ, ut uno anno lætetur cum uxore sua.
6 Non accipies loco pignoris inferiorem et superiorem molam, quia Humanitas
animam suam opposuit tibi. 7 Si deprehensus fuerit homo sollicitans fra- in pauperes
trem suum de filiis Israel, et vendito eo acceperit pretium, interficietur, et pere-
et auferes malum de medio tui. grinos; lex lepræ.
8 Observa diligenter ne incurras plagam lepræ; sed facies quæcumque
docuerint te sacerdotes levitici generis, juxta id quod præcepi eis, et imple
sollicite. 9 Mementote quæ fecerit Dominus Deus vester Mariæ in via, cum
egrederemini de Ægypto.
10 Cum repetes a proximo tuo rem aliquam, quam debet tibi, non ingre-
dieris domum ejus ut pignus auferas, 11 sed stabis foris, et ille tibi pro-
feret quod habuerit. 12 Sin autem pauper est, non pernoctabit apud te
pignus; 13 sed statim reddes ei ante solis occasum, ut dormiens in vesti-
mento suo, benedicat tibi, et habeas justitiam coram Domino Deo tuo.

1] Matth. V, 31 et XIX, 7. Marc. X, 4. — 9] Num. XII, 10. — 11] Ex. XXII, 26.

14 Non negabis mercedem indigentis, et pauperis fratris tui, sive advenæ, qui tecum moratur in terra, et intra portas tuas est; 15 sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, et ex eo sustentat animam suam, ne clamet contra te ad Dominum, et reputetur tibi in peccatum.

Cavenda injustitia.

16 Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus, sed unusquisque pro peccato suo morietur. 17 Non pervertes judicium advenæ et pupilli, nec auferes pignoris loco viduæ vestimentum.

Reliquiæ messis ac vindemiæ.

18 Memento quod servieris in Ægypto, et eruerit te Dominus Deus tuus inde. Idcirco præcipio tibi ut facias hanc rem. 19 Quando messueris segetem in agro tuo, et oblitus manipulum reliqueris, non reverteris ut tollas illum; sed advenam, et pupillum, et viduam auferre patieris, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum. 20 Si fruges collegeris olivarum, quidquid remanserit in arboribus, non reverteris ut colligas; sed relinques advenæ, pupillo, ac viduæ. 21 Si vindemiaveris vineam tuam, non colliges remanentes racemos; sed cedent in usus advenæ, pupilli, ac viduæ. 22 Memento quod et tu servieris in Ægypto; et idcirco præcipio tibi ut facias hanc rem.

Æquitas in judiciis et ministeriis.

CAP. XXV. — 1 Si fuerit causa inter aliquos, et interpellaverint judices, quem justum esse perspexerint, illi justitiæ palmam dabunt; quem impium, condemnabunt impietatis. 2 Sin autem eum qui peccavit, dignum viderint plagis, prosternent, et coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit et plagarum modus; 3 ita duntaxat, ut quadragenarium numerum non excedant, ne fœde laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus.

4 Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas.

Lex leviratus.

5 Quando habitaverint fratres simul, et unus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri; sed accipiet eam frater ejus, et suscitabit semen fratris sui; 6 et primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, ut non deleatur nomen ejus ex Israel. 7 Sin autem noluerit accipere uxorem fratris sui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam civitatis, et interpellabit majores natu, dicetque : Non vult frater viri mei suscitare nomen fratris sui in Israel, nec me in conjugem sumere; 8 statimque accersiri eum facient, et interrogabunt. Si responderit : Nolo eam uxorem accipere, 9 accedet mulier ad eum coram senioribus, et tollet calceamentum de pede ejus, spuetque in faciem illius, et dicet : Sic fiet homini, qui non ædificat domum fratris sui; 10 et vocabitur nomen illius in Israel, domus discalceati.

Pœna uxoris virum modo iniquo defendentis.

11 Si habuerint inter se jurgium viri duo, et unus contra alterum rixari cœperit, volensque uxor alterius eruere virum suum de manu fortioris, miseritque manum, et apprehenderit verenda ejus; 12 abscides manum illius, nec flecteris super eam ulla misericordia.

Absit fraus in pondere et mensura.

13 Non habebis in sacculo diversa pondera, majus et minus; 14 nec erit in domo tua modius major et minor. 15 Pondus habebis justum et verum, et modius æqualis et verus erit tibi, ut multo vivas tempore super terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi. 16 Abominatur enim Dominus Deus tuus eum qui facit hæc, et aversatur omnem injustitiam.

Amalecitæ delendi.

17 Memento quæ fecerit tibi Amalec in via, quando egrediebaris ex Ægypto; 18 quomodo occurrerit tibi, et extremos agminis tui, qui lassi residebant, ceciderit, quando tu eras fame et labore confectus, et non timuerit Deum. 19 Cum ergo Dominus Deus tuus dederit tibi requiem, et subjecerit cunctas per circuitum nationes in terra quam tibi pollicitus est, delebis nomen ejus sub cælo. Cave ne obliviscaris.

14] Lev. XIX, 13. Tob. IV, 15. — 16] IV Reg. XIV, 6. II Par. XXV, 4. Ez. XVIII, 20. — 3] II Cor. XI, 24. — 4] I Cor. IX, 9. I Tim. V, 18. — 5] Matth. XXII, 24. Marc. XII, 19. Luc. XX, 28. — 7] Ruth, IV, 5. — 17] Ex. XVII, 8.

Oblatio primitiarum

CAP. XXVI. — 1 Cumque intraveris terram quam Dominus Deus tuus
tibi daturus est possidendam, et obtinueris eam, atque habitaveris in ea,
2 tolles de cunctis frugibus tuis primitias, et pones in cartallo, pergesque
ad locum quem Dominus Deus tuus elegerit, ut ibi invocetur nomen ejus;
3 accedesque ad sacerdotem, qui fuerit in diebus illis, et dices ad eum :
Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quod ingressus sum in terram,
pro qua juravit patribus nostris, ut daret eam nobis. 4 Suscipiensque
sacerdos cartallum de manu tua, ponet ante altare Domini Dei tui ; 5 et
loqueris in conspectu Domini Dei tui : Syrus persequebatur patrem meum,
qui descendit in Ægyptum, et ibi peregrinatus est in paucissimo numero ;
crevitque in gentem magnam ac robustam, et infinitæ multitudinis.
6 Afflixeruntque nos Ægyptii, et persecuti sunt, imponentes onera gra-
vissima ; 7 et clamavimus ad Dominum Deum patrum nostrorum, qui
exaudivit nos, et respexit humilitatem nostram, et laborem, atque angu-
stiam ; 8 et eduxit nos de Ægypto in manu forti, et brachio extento, in
ingenti pavore, in signis atque portentis ; 9 et introduxit ad locum istum,
et tradidit nobis terram lacte et melle manantem. 10 Et idcirco nunc offero
primitias frugum terræ, quam Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in
conspectu Domini Dei tui, et adorato Domino Deo tuo. 11 Et epulaberis
in omnibus bonis quæ Dominus Deus tuus dederit tibi, et domui tuæ, tu
et levites, et advena qui tecum est.

ac decimarum.

12 Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum, anno deci-
marum tertio, dabis levitæ, et advenæ, et pupillo et viduæ, ut comedant
intra portas tuas, et saturentur ; 13 loquerisque in conspectu Domini Dei
tui : Abstuli quod sanctificatum est de domo mea, et dedi illud levitæ et
advenæ, et pupillo ac viduæ, sicut jussisti mihi ; non præterivi mandata
tua, nec sum oblitus imperii tui. 14 Non comedi ex eis in luctu meo, nec
separavi ea in qualibet immunditia, nec expendi ex his quidquam in re
funebri. Obedivi voci Domini Dei mei, et feci omnia sicut præcepisti
mihi. 15 Respice de sanctuario tuo, et de excelso cælorum habitaculo, et
benedic populo tuo Israel, et terræ, quam dedisti nobis, sicut jurasti
patribus nostris, terræ lacte et melle mananti.

Secundi sermonis conclusio.

16 Hodie Dominus Deus tuus præcepit tibi ut facias mandata hæc
atque judicia ; et custodias, et impleas ex toto corde tuo, et ex tota
anima tua. 17 Dominum elegisti hodie, ut sit tibi Deus, et ambules in viis
ejus, et custodias ceremonias illius, et mandata atque judicia, et obedias
ejus imperio ; 18 et Dominus elegit te hodie, ut sis ei populus peculiaris,
sicut locutus est tibi, et custodias omnia præcepta illius ; 19 et faciat te
excelsiorem cunctis gentibus quas creavit, in laudem, et nomen, et glo-
riam suam, ut sis populus sanctus Domini Dei tui, sicut locutus est.

SERMO TERTIUS

DE RENOVATIONE FŒDERIS

§ I. — *Hujusce renovationis præscribitur apparatus.*

Lex lapidibus inscribenda, altare erigendum.

CAP. XXVII. — 1 Præcepit autem Moyses et seniores Israel, populo
dicentes : Custodite omne mandatum quod præcipio vobis hodie ; 2 cum-
que transieritis Jordanem in terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi,
eriges ingentes lapides, et calce levigabis eos, 3 ut possis in eis scribere
omnia verba legis hujus, Jordane transmisso, ut introeas terram, quam
Dominus Deus tuus dabit tibi, terram lacte et melle manantem, sicut

13] Sup. XIV, 29. — 15] Is. LXIII, 15. Bar. II, 16. — 18] Sup. VII, 6.

juravit patribus tuis. 4 Quando ergo transieritis Jordanem, erigite lapides,
quos ego hodie præcipio vobis, in monte Hebal, et levigabis eos calce;
5 et ædificabis ibi altare Domino Deo tuo, de lapidibus quos ferrum non
tetigit, 6 et de saxis informibus et impolitis; et offeres super eo holo-
causta Domino Deo tuo, 7 et immolabis hostias pacificas, comedesque ibi,
et epulaberis coram Domino Deo tuo. 8 Et scribes super lapides omnia
verba legis hujus plane et lucide.

Benedictiones et maledictiones pronuntiandæ.

9 Dixeruntque Moyses et sacerdotes levitici generis ad omnem Israelem:
Attende, et audi, Israel: hodie factus es populus Domini Dei tui;
10 audies vocem ejus, et facies mandata atque justitias, quas ego præci-
pio tibi. 11 Præcepitque Moyses populo in die illo, dicens: 12 Hi stabunt
ad benedicendum populo super montem Garizim, Jordane transmisso:
Simeon, Levi, Judas, Issachar, Joseph, et Benjamin. 13 Et e regione isti
stabunt ad maledicendum in monte Hebal: Ruben, Gad, et Aser, et
Zabulon, Dan, et Nephthali. 14 Et pronuntiabunt levitæ, dicentque ad
omnes viros Israel excelsa voce: 15 Maledictus homo qui facit sculptile
et conflatile, abominationem Domini, opus manuum artificum, ponetque
illud in abscondito; et respondebit omnis populus, et dicet: Amen.
16 Maledictus qui non honorat patrem suum, et matrem; et dicet omnis
populus: Amen. 17 Maledictus qui transfert terminos proximi sui; et dicet
omnis populus: Amen. 18 Maledictus qui errare facit cæcum in itinere; et
dicet omnis populus: Amen. 19 Maledictus qui pervertit judicium advenæ,
pupilli, et viduæ; et dicet omnis populus: Amen. 20 Maledictus qui dor-
mit cum uxore patris sui, et revelat operimentum lectuli ejus; et dicet
omnis populus: Amen. 21 Maledictus qui dormit cum omni jumento; et
dicet omnis populus: Amen. 22 Maledictus qui dormit cum sorore sua,
filia patris sui vel matris suæ; et dicet omnis populus: Amen. 23 Male-
dictus qui dormit cum socru sua; et dicet omnis populus: Amen. 24 Male-
dictus qui clam percusserit proximum suum; et dicet omnis populus:
Amen. 25 Maledictus qui accipit munera, ut percutiat animam sanguinis
innocentis; et dicet omnis populus: Amen. 26 Maledictus qui non permanet
in sermonibus legis hujus, nec eos opere perficit; et dicet omnis populus:
Amen.

§ II. — *Bona luculenta legem servantibus promittuntur, transgressores maledicuntur.*

Multiplex benedictio.

CAP. XXVIII. — 1 Si autem audieris vocem Domini Dei tui, ut facias
atque custodias omnia mandata ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, faciet
te Dominus Deus tuus excelsiorem cunctis gentibus, quæ versantur in
terra. 2 Venientque super te universæ benedictiones istæ, et apprehendent
te, si tamen præcepta ejus audieris.

3 Benedictus tu in civitate, et benedictus in agro. 4 Benedictus fructus
ventris tui, et fructus terræ tuæ, fructusque jumentorum tuorum, greges
armentorum tuorum, et caulæ ovium tuarum. 5 Benedicta horrea tua,
et benedictæ reliquiæ tuæ. 6 Benedictus eris tu ingrediens et egrediens.

7 Dabit Dominus inimicos tuos, qui consurgunt adversum te, corruen-
tes in conspectu tuo; per unam viam venient contra te, et per septem
fugient a facie tua. 8 Emittet Dominus benedictionem super cellaria tua,
et super omnia opera manuum tuarum; benedicetque tibi in terra, quam
acceperis. 9 Suscitabit te Dominus sibi in populum sanctum, sicut ju-
ravit tibi; si custodieris mandata Domini Dei tui, et ambulaveris in
viis ejus. 10 Videbuntque omnes terrarum populi quod nomen Domini
invocatum sit super te, et timebunt te. 11 Abundare te faciet Dominus
omnibus bonis, fructu uteri tui, et fructu jumentorum tuorum, fructu

4] Ex. XX, 25. Jos. VIII, 31. — 14] Dan. IX, 11.

terræ tuæ, quam juravit Dominus patribus tuis ut daret tibi. 12 Aperiet
Dominus thesaurum suum optimum, cælum, ut tribuat pluviam terræ
tuæ, in tempore suo; benedicetque cunctis operibus manuum tuarum. Et
fœnerabis gentibus multis, et ipse a nullo fœnus accipies. 13 Constituet
te Dominus in caput, et non in caudam; et eris semper supra, et non
subter, si tamen audieris mandata Domini Dei tui, quæ ego præcipio
tibi hodie, et custodieris et feceris, 14 ac non declinaveris ab eis, nec
ad dexteram, nec ad sinistram; nec secutus fueris deos alienos, neque
colueris eos.

15 Quod si audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut custodias et facias Omnimoda maledictio.
omnia mandata ejus et ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie, ve-
nient super te omnes maledictiones istæ, et apprehendent te.

16 Maledictus eris in civitate, maledictus in agro. 17 Maledictum hor-
reum tuum, et maledictæ reliquiæ tuæ. 18 Maledictus fructus ventris
tui, et fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, et greges ovium tua-
rum. 19 Maledictus eris ingrediens, et maledictus egrediens.

20 Mittet Dominus super te famem et esuriem, et increpationem in
omnia opera tua, quæ tu facies, donec conterat te, et perdat velociter,
propter adinventiones tuas pessimas in quibus reliquisti me. 21 Adjun-
gat tibi Dominus pestilentiam, donec consumat te de terra ad quam in-
gredieris possidendam. 22 Percutiat te Dominus egestate, febri et fri-
gore, ardore et æstu, et aere corrupto ac rubigine, et persequatur donec
pereas. 23 Sit cælum quod supra te est, æneum; et terra, quam calcas,
ferrea. 24 Det Dominus imbrem terræ tuæ pulverem, et de cælo descen-
dat super te cinis, donec conteraris. 25 Tradat te Dominus corruentem
ante hostes tuos; per unam viam egrediaris contra eos, et per septem
fugias, et dispergaris per omnia regna terræ. 26 Sitque cadaver tuum
in escam cunctis volatilibus cæli, et bestiis terræ, et non sit qui abigat.

27 Percutiat te Dominus ulcere Ægypti, et partem corporis per quam
stercora egeruntur, scabie quoque et prurigine, ita ut curari nequeas.
28 Percutiat te Dominus amentia, et cæcitate ac furore mentis, 29 et
palpes in meridie sicut palpare solet cæcus in tenebris, et non dirigas
vias tuas. Omnique tempore calumniam sustineas, et opprimaris violen-
tia, nec habeas qui liberet te. 30 Uxorem accipias, et alius dormiat cum
ea. Domum ædifices, et non habites in ea. Plantes vineam, et non vin-
demies eam. 31 Bos tuus immoletur coram te, et non comedas ex eo.
Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo, et non reddatur tibi. Oves tuæ
dentur inimicis tuis, et non sit qui te adjuvet. 32 Filii tui et filiæ tuæ
tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis, et deficientibus ad con-
spectum eorum tota die, et non sit fortitudo in manu tua. 33 Fructus
terræ tuæ, et omnes labores tuos, comedat populus quem ignoras; et
sis semper calumniam sustinens, et oppressus cunctis diebus, 34 et stu-
pens ad terrorem eorum quæ videbunt oculi tui.

35 Percutiat te Dominus ulcere pessimo in genibus et in suris, sana-
rique non possis a planta pedis usque ad verticem tuum. 36 Ducet te
Dominus, et regem tuum, quem constitueris super te, in gentem, quam
ignoras tu et patres tui; et servies ibi diis alienis, ligno et lapidi; 37 et
eris perditus in proverbium ac fabulam omnibus populis, ad quos te
introduxerit Dominus. 38 Sementem multam jacies in terram, et modi-
cum congregabis, quia locustæ devorabunt omnia. 39 Vineam plantabis,
et fodies; et vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam, quoniam
vastabitur vermibus. 40 Olivas habebis in omnibus terminis tuis, et non
ungeris oleo, quia defluent, et peribunt. 41 Filios generabis et filias, et
non frueris eis, quoniam ducentur in captivitatem. 42 Omnes arbores
tuas et fruges terræ tuæ rubigo consumet. 43 Advena, qui tecum ver-

15] Lev. XXVI, 14. Thren. II, 17. Bar. I, 20. Mal. II, 2. — 38] Mich. VI, 15. Agg. I, 6.

satur in terra, ascendet super te, eritque sublimior; tu autem descen-
des, et eris inferior. [44] Ipse fœnerabit tibi, et tu non fœnerabis ei. Ipse
erit in caput, et tu eris in caudam.

[45] Et venient super te omnes maledictiones istæ, et persequentes ap-
prehendent te, donec intereas, quia non audisti vocem Domini Dei tui,
nec servasti mandata ejus et ceremonias, quas præcepit tibi. [46] Et erunt
in te signa atque prodigia, et in semine tuo usque in sempiternum; [47] eo
quod non servieris Domino Deo tuo in gaudio, cordisque lætitia, propter
rerum omnium abundantiam; [48] servies inimico tuo, quem immittet tibi
Dominus, in fame, et siti, et nuditate, et omni penuria; et ponet ju-
gum ferreum super cervicem tuam, donec te conterat. [49] Adducet Do-
minus super te gentem de longinquo, et de extremis terræ finibus, in
similitudinem aquilæ volantis cum impetu, cujus linguam intelligere non
possis; [50] gentem procacissimam, quæ non deferat seni, nec misereatur
parvuli, [51] et devoret fructum jumentorum tuorum, ac fruges terræ
tuæ, donec intereas, et non relinquat tibi triticum, vinum, et oleum,
armenta boum, et greges ovium, donec te disperdat, [52] et conterat in
cunctis urbibus tuis, et destruantur muri tui firmi atque sublimes, in
quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Obsideberis intra portas tuas
in omni terra tua, quam dabit tibi Dominus Deus tuus; [53] et comedes
fructum uteri tui, et carnes filiorum tuorum et filiarum tuarum, quas
dederit tibi Dominus Deus tuus, in angustia et vastitate qua opprimet
te hostis tuus. [54] Homo delicatus in te, et luxuriosus valde, invidebit
fratri suo, et uxori, quæ cubat in sinu suo, [55] ne det eis de carnibus
filiorum suorum, quas comedet; eo quod nihil aliud habeat in obsidione
et penuria, qua vastaverint te inimici tui intra omnes portas tuas. [56] Te-
nera mulier et delicata, quæ super terram ingredi non valebat, nec pe-
dis vestigium figere, propter mollitiem et teneritudinem nimiam, invi-
debit viro suo, qui cubat in sinu ejus, super filii et filiæ carnibus, [57] et
illuvie secundarum, quæ egrediuntur de medio feminum ejus, et super
liberis qui eadem hora nati sunt; comedent enim eos clam propter re-
rum omnium penuriam in obsidione et vastitate, qua opprimet te ini-
micus tuus intra portas tuas.

[58] Nisi custodieris et feceris omnia verba legis hujus, quæ scripta
sunt in hoc volumine, et timueris nomen ejus gloriosum et terribile, hoc
est, Dominum Deum tuum; [59] augebit Dominus plagas tuas, et pla-
gas seminis tui, plagas magnas et perseverantes, infirmitates pessimas
et perpetuas. [60] Et convertet in te omnes afflictiones Ægypti, quas ti-
muisti, et adhærebunt tibi. [61] Insuper et universos languores, et plagas,
quæ non sunt scriptæ in volumine legis hujus, inducet Dominus super
te, donec te conterat; [62] et remanebitis pauci numero, qui prius eratis
sicut astra cæli præ multitudine, quoniam non audisti vocem Domini Dei
tui. [63] Et sicut ante lætatus est Dominus super vos, bene vobis faciens,
vosque multiplicans; sic lætabitur disperdens vos atque subvertens, ut
auferamini de terra, ad quam ingredieris possidendam. [64] Disperget te
Dominus in omnes populos, a summitate terræ usque ad terminos ejus;
et servies ibi diis alienis, quos et tu ignoras et patres tui, lignis et lapi-
dibus. [65] In gentibus quoque illis non quiesces, neque erit requies vestigio
pedis tui; dabit enim tibi Dominus ibi cor pavidum, et deficientes ocu-
los, et animam consumptam mœrore; [66] et erit vita tua quasi pendens
ante te. Timebis nocte et die, et non credes vitæ tuæ. [67] Mane dices :
Quis mihi det vesperum? et vespere : Quis mihi det mane? propter cor-
dis tui formidinem, qua terreberis, et propter ea quæ tuis videbis oculis.
[68] Reducet te Dominus classibus in Ægyptum, per viam de qua dixit tibi

53] Thren. IV, 10. Bar. II, 2.

ut eam amplius non videres; ibi venderis inimicis tuis in servos et ancillas; et non erit qui emat.

§ III. — *Instans hortatio ad fœdus renovandum.*

CAP. XXIX. — 1 Hæc sunt verba fœderis, quod præcepit Dominus Thema.
Moysi ut feriret cum filiis Israel in terra Moab, præter illud fœdus, quod
cum eis pepigit in Horeb.
2 Vocavitque Moyses omnem Israel, et dixit ad eos : Vos vidistis uni- Beneficiorum Dei commemoratio.
versa, quæ fecit Dominus coram vobis in terra Ægypti Pharaoni, et om-
nibus servis ejus, universæque terræ illius, 3 tentationes magnas, quas
viderunt oculi tui, signa illa, portentaque ingentia, 4 et non dedit vobis
Dominus cor intelligens, et oculos videntes, et aures quæ possunt audire,
usque in præsentem diem. 5 Adduxit vos quadraginta annis per desertum;
non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum
vetustate consumpta sunt. 6 Panem non comedistis, vinum et siceram non
bibistis, ut sciretis quia ego sum Dominus Deus vester. 7 Et venistis ad
hunc locum; egressusque est Sehon, rex Hesebon, et Og, rex Basan, oc-
currentes nobis ad pugnam; et percussimus eos, 8 et tulimus terram
eorum, ac tradidimus possidendam Ruben et Gad, et dimidiæ tribui Ma-
nasse.
9 Custodite ergo verba pacti hujus, et implete ea, ut intelligatis universa Transeundum in fœdus Domini.
quæ facitis. 10 Vos statis hodie cuncti coram Domino Deo vestro, prin-
cipes vestri, et tribus, ac majores natu, atque doctores, omnis populus
Israel, 11 liberi et uxores vestræ, et advena qui tecum moratur in castris,
exceptis lignorum cæsoribus, et his qui comportant aquas; 12 ut transeas
in fœdere Domini Dei tui, et in jurejurando quod hodie Dominus Deus
tuus percutit tecum; 13 ut suscitet te sibi in populum, et ipse sit Deus
tuus, sicut locutus est tibi, et sicut juravit patribus tuis, Abraham, Isaac,
et Jacob. 14 Nec vobis solis ego hoc fœdus ferio, et hæc juramenta con-
firmo, 15 sed cunctis præsentibus et absentibus.
16 Vos enim nostis quomodo habitaverimus in terra Ægypti, et quo- Dehortatio a violando fœdere.
modo transierimus per medium nationum, quas transeuntes, 17 vidistis
abominationes et sordes, id est, idola eorum, lignum et lapidem, argen-
tum et aurum, quæ colebant. 18 Ne forte sit inter vos vir aut mulier, fa-
milia aut tribus, cujus cor aversum est hodie a Domino Deo nostro, ut
vadat et serviat diis illarum gentium, et sit inter vos radix germinans
fel et amaritudinem. 19 Cumque audierit verba juramenti hujus, bene-
dicat sibi in corde suo, dicens : Pax erit mihi, et ambulabo in pravitate
cordis mei; et absumat ebria sitientem, 20 et Dominus non ignoscat ei;
sed tunc quam maxime furor ejus fumet, et zelus contra hominem illum,
et sedeant super eum omnia maledicta, quæ scripta sunt in hoc volumine;
et deleat Dominus nomen ejus sub cælo, 21 et consumat eum in perdi-
tionem ex omnibus tribubus Israel, juxta maledictiones, quæ in libro
legis hujus ac fœderis continentur. 22 Dicetque sequens generatio, et filii
qui nascentur deinceps, et peregrini, qui de longe venerint, videntes
plagas terræ illius, et infirmitates, quibus eam afflixerit Dominus,
23 sulphure, et salis ardore comburens, ita ut ultra non seratur, nec vi-
rens quippiam germinet, in exemplum subversionis Sodomæ et Gomor-
rhæ, Adamæ et Seboim, quas subvertit Dominus in ira et furore suo;
24 et dicent omnes gentes : Quare sic fecit Dominus terræ huic? quæ est
hæc ira furoris ejus immensa? 25 Et respondebunt : Quia dereliquerunt
pactum Domini, quod pepigit cum patribus eorum, quando eduxit eos de
terra Ægypti; 26 et servierunt diis alienis, et adoraverunt eos, quos ne-

2] Ex. XIX, 4. — 5] Sup. VIII, 2. — 7] Sup. III, 1. — 23] Gen. XIX, 24. — 24] III Reg. IX, 8. Jer. XXII, 8.

sciebant, et quibus non fuerant attributi; [27] idcirco iratus est furor Domini contra terram istam, ut induceret super eam omnia maledicta, quæ in hoc volumine scripta sunt; [28] et ejecit eos de terra sua in ira et in furore, et in indignatione maxima, projecitque in terram alienam, sicut hodie comprobatur. [29] Abscondita Domino Deo nostro, quæ manifesta sunt nobis et filiis nostris usque in sempiternum, ut faciamus universa verba legis hujus.

Venia fiet resipiscentibus.

CAP. XXX. — [1] Cum ergo venerint super te omnes sermones isti, benedictio, sive maledictio, quam proposui in conspectu tuo, et ductus pœnitudine cordis tui in universis gentibus, in quas disperserit te Dominus Deus tuus, [2] et reversus fueris ad eum, et obedieris ejus imperiis, sicut ego hodie præcipio tibi, cum filiis tuis, in toto corde tuo, et in tota anima tua; [3] reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam, ac miserebitur tui, et rursum congregabit te de cunctis populis, in quos te ante dispersit. [4] Si ad cardines cæli fueris dissipatus, inde te retrahet Dominus Deus tuus, [5] et assumet, atque introducet in terram, quam possederunt patres tui, et obtinebis eam; et benedicens tibi, majoris numeri te esse faciet quam fuerunt patres tui. [6] Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, et cor seminis tui, ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, et in tota anima tua, ut possis vivere. [7] Omnes autem maledictiones has convertet super inimicos tuos, et eos qui oderunt te et persequuntur. [8] Tu autem reverteris, et audies vocem Domini Dei tui, faciesque universa mandata quæ ego præcipio tibi hodie; [9] et abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, in sobole uteri tui, et in fructu jumentorum tuorum, in ubertate terræ tuæ, et in rerum omnium largitate; revertetur enim Dominus, ut gaudeat super te in omnibus bonis, sicut gavisus est in patribus tuis; [10] si tamen audieris vocem Domini Dei tui, et custodieris præcepta ejus et ceremonias, quæ in hac lege conscripta sunt, et revertaris ad Dominum Deum tuum in toto corde tuo, et in tota anima tua.

Facilitas mandatum exequendi.

[11] Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, [12] nec in cælo situm, ut possis dicere : Quis nostrum valet ad cælum ascendere, ut deferat illud ad nos, et audiamus atque opere compleamus? [13] Neque trans mare positum, ut causeris, et dicas : Quis ex nobis poterit transfretare mare, et illud ad nos usque deferre, ut possimus audire et facere quod præceptum est? [14] Sed juxta te est sermo valde, in ore tuo, et in corde tuo, ut facias illum.

Iterum præmia et pœnæ proponuntur.

[15] Considera quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam et bonum, et e contrario mortem et malum, [16] ut diligas Dominum Deum tuum, et ambules in viis ejus, et custodias mandata illius ac ceremonias atque judicia; et vivas, atque multiplicet te, benedicatque tibi in terra, ad quam ingredieris possidendam. [17] Si autem aversum fuerit cor tuum, et audire nolueris, atque errore deceptus adoraveris deos alienos, et servieris eis; [18] prædico tibi hodie quod pereas, et parvo tempore moreris in terra, ad quam, Jordane transmisso, ingredieris possidendam. [19] Testes invoco hodie cælum et terram, quod proposuerim vobis vitam et mortem, benedictionem et maledictionem. Elige ergo vitam, ut et tu vivas, et semen tuum; [20] et diligas Dominum Deum tuum, atque obedias voci ejus, et illi adhæreas (ipse est enim vita tua, et longitudo dierum tuorum) ut habites in terra, pro qua juravit Dominus patribus tuis, Abraham, Isaac, et Jacob, ut daret eam illis.

5] II Mach. I, 29. — 12] Rom. X, 6.

CONCLUSIO HISTORICA

MOYSIS EXTREMA NARRANTUR

§ I. — *Ultimæ dispositiones Moysis.*

Moyses Josue præficit populo.

Cap. XXXI. — 1 Abiit itaque Moyses, et locutus est omnia verba hæc
ad universum Israel, 2 et dixit ad eos : Centum viginti annorum sum
hodie, non possum ultra egredi, et ingredi, præsertim cum et Dominus
dixerit mihi : Non transibis Jordanem istum. 3 Dominus ergo Deus tuus
transibit ante te ; ipse delebit omnes gentes has in conspectu tuo, et pos-
sidebis eas ; et Josue iste transibit ante te, sicut locutus est Dominus.
4 Facietque Dominus eis sicut fecit Sehon et Og, regibus Amorrhæorum,
et terræ eorum, delebitque eos. 5 Cum ergo et hos tradiderit vobis, simi-
liter facietis eis, sicut præcepi vobis. 6 Viriliter agite, et confortamini ;
nolite timere, nec paveatis ad conspectum eorum, quia Dominus Deus
tuus ipse est ductor tuus, et non dimittet, nec derelinquet te. 7 Voca-
vitque Moyses Josue, et dixit ei coram omni Israel : Confortare, et esto
robustus ; tu enim introduces populum istum in terram, quam daturum
se patribus eorum juravit Dominus, et tu eam sorte divides. 8 Et Do-
minus, qui ductor est vester, ipse erit tecum ; non dimittet, nec derelin-
quet te ; noli timere, nec paveas.

Jubet ut lex quoque septennio legatur.

9 Scripsit itaque Moyses legem hanc, et tradidit eam sacerdotibus filiis
Levi, qui portabant arcam fœderis Domini, et cunctis senioribus Israel.
10 Præcepitque eis, dicens : Post septem annos, anno remissionis, in so-
lemnitate tabernaculorum, 11 convenientibus cunctis ex Israel, ut appa-
reant in conspectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit Dominus, leges
verba legis hujus coram omni Israel, audientibus eis, 12 et in unum omni
populo congregato, tam viris quam mulieribus, parvulis, et advenis, qui
sunt intra portas tuas ; ut audientes discant, et timeant Dominum Deum
vestrum, et custodiant, impleantque omnes sermones legis hujus ; 13 filii
quoque eorum qui nunc ignorant, ut audire possint, et timeant Domi-
num Deum suum cunctis diebus quibus versantur in terra, ad quam vos,
Jordane transmisso, pergitis obtinendam.

Auctoritas Josue a Deo sancita ; mandatum de cantico.

14 Et ait Dominus ad Moysen : Ecce prope sunt dies mortis tuæ, voca
Josue, et state in tabernaculo testimonii, ut præcipiam ei. Abierunt ergo
Moyses et Josue, et steterunt in tabernaculo testimonii ; 15 apparuitque
Dominus ibi in columna nubis, quæ stetit in introitu tabernaculi.
16 Dixitque Dominus ad Moysen : Ecce tu dormies cum patribus tuis,
et populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos in terra, ad
quam ingreditur ut habitet in ea ; ibi derelinquet me, et irritum faciet
fœdus, quod pepigi cum eo ; 17 et irascetur furor meus contra eum in die
illo ; et derelinquam eum, et abscondam faciem meam ab eo, et erit in
devorationem ; invenient eum omnia mala et afflictiones, ita ut dicat in
illo die : Vere quia non est Deus mecum, invenerunt me hæc mala.
18 Ego autem abscondam, et celabo faciem meam in die illo, propter
omnia mala quæ fecit, quia secutus est deos alienos. 19 Nunc itaque scri-
bite vobis canticum istud, et docete filios Israel, ut memoriter teneant,
et ore decantent, et sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios
Israel. 20 Introducam enim eum in terram, pro qua juravi patribus ejus,
lacte et melle manantem. Cumque comederint, et saturati, crassique fue-
rint, avertentur ad deos alienos, et servient eis, detrahentque mihi, et
irritum facient pactum meum. 21 Postquam invenerint eum mala multa

2] Num. XXVII, 13. Sup. III, 27. — 4] Num. XXI, 24. — 5] Sup. VII, 2. — 7] Jos. I, 6.

et afflictiones, respondebit ei canticum istud pro testimonio, quod nulla
delebit oblivio ex ore seminis sui ; scio enim cogitationes ejus, quæ fa-
cturus sit hodie, antequam introducam eum in terram, quam ei polli-
citus sum. 22 Scripsit ergo Moyses canticum, et docuit filios Israel.
23 Præcepitque Dominus Josue, filio Nun, et ait : Confortare, et esto
robustus ; tu enim introduces filios Israel in terram, quam pollicitus
sum, et ego ero tecum.

Liber legis in arca ponendus.

24 Postquam ergo scripsit Moyses verba legis hujus in volumine, atque
complevit, 25 præcepit levitis, qui portabant arcam fœderis Domini, di-
cens : 26 Tollite librum istum, et ponite eum in latere arcæ fœderis
Domini Dei vestri, ut sit ibi contra te in testimonium. 27 Ego enim scio
contentionem tuam, et cervicem tuam durissimam. Adhuc vivente me,
et ingrediente vobiscum, semper contentiose egistis contra Dominum ;
quanto magis cum mortuus fuero ?

Introductio cantici.

28 Congregate ad me omnes majores natu per tribus vestras, atque
doctores, et loquar audientibus eis sermones istos, et invocabo contra eos
cælum et terram ; 29 novi enim quod post mortem meam inique agetis, et
declinabitis cito de via, quam præcepi vobis ; et occurrent vobis mala in
extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu Domini, ut irri-
tetis eum per opera manuum vestrarum. 30 Locutus est ergo Moyses,
audiente universo cœtu Israel, verba carminis hujus, et ad finem usque
complevit.

§ II. — *Canticum Moysis ultimum.*

Præludium.

CAP. XXXII. — 1 Audite, cæli, quæ loquor ;
audiat terra verba oris mei.
2 Concrescat ut pluvia doctrina mea ;
fluat ut ros eloquium meum,
quasi imber super herbam,
et quasi stillæ super gramina.
3 Quia nomen Domini invocabo ;
date magnificentiam Deo nostro.

Thema.

4 Dei perfecta sunt opera,
et omnes viæ ejus judicia ;
Deus fidelis, et absque ulla iniquitate,
justus et rectus.
5 Peccaverunt ei,
et non filii ejus in sordibus,
generatio prava atque perversa.

Quid Deus fecerit in gratiam Israel.

6 Hæccine reddis Domino,
popule stulte et insipiens ?
Numquid non ipse est pater tuus, qui possedit te,
et fecit et creavit te ?
7 Memento dierum antiquorum ;
cogita generationes singulas ;
interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi ;
majores tuos, et dicent tibi.
8 Quando dividebat Altissimus gentes,
quando separabat filios Adam,
constituit terminos populorum juxta numerum filiorum Israel ;
9 pars autem Domini, populus ejus,
Jacob funiculus hereditatis ejus.
10 Invenit eum in terra deserta,
in loco horroris, et vastæ solitudinis ;

7] Job, VIII, 8.

circumduxit eum, et docuit;
et custodivit quasi pupillam oculi sui.
11 Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos,
et super eos volitans,
expandit alas suas, et assumpsit eum,
atque portavit in humeris suis.
12 Dominus solus dux ejus fuit;
et non erat cum eo Deus alienus.
13 Constituit eum super excelsam terram,
ut comederet fructus agrorum,
ut sugeret mel de petra,
oleumque de saxo durissimo;
14 butyrum de armento, et lac de ovibus,
cum adipe agnorum,
et arietum filiorum Basan, et hircos,
cum medulla tritici,
et sanguinem uvæ biberet meracissimum.
15 Incrassatus est dilectus, et recalcitravit; Hebræorum ingratitudo.
incrassatus, impinguatus, dilatatus,
dereliquit Deum factorem suum,
et recessit a Deo salutari suo.
16 Provocaverunt eum in diis alienis,
et in abominationibus ad iracundiam concitaverunt.
17 Immolaverunt dæmoniis, et non Deo,
diis quos ignorabant;
novi recentesque venerunt,
quos non coluerunt patres eorum.
18 Deum qui te genuit dereliquisti,
et oblitus es Domini creatoris tui.
19 Vidit Dominus, et ad iracundiam concitatus est, Ultionis divinæ consilium
quia provocaverunt eum filii sui et filiæ.
20 Et ait: Abscondam faciem meam ab eis,
et considerabo novissima eorum;
generatio enim perversa est,
et infideles filii.
21 Ipsi me provocaverunt in eo qui non erat Deus,
et irritaverunt in vanitatibus suis;
et ego provocabo eos in eo qui non est populus,
et in gente stulta irritabo illos.
22 Ignis succensus est in furore meo,
et ardebit usque ad inferni novissima;
devorabitque terram cum germine suo,
et montium fundamenta comburet.
23 Congregabo super eos mala,
et sagittas meas complebo in eis.
24 Consumentur fame,
et devorabunt eos aves morsu amarissimo;
dentes bestiarum immittam in eos,
cum furore trahentium super terram, atque serpentium.
25 Foris vastabit eos gladius,
et intus pavor:
juvenem simul ac virginem,
lactentem cum homine sene.
26 Dixi: Ubinam sunt?
Cessare faciam ex hominibus memoriam eorum.

21] Jer. XV, 14. Rom. X, 19.

[27] Sed propter iram inimicorum distuli,
ne forte superbirent hostes eorum,
et dicerent : Manus nostra excelsa,
et non Dominus, fecit hæc omnia.
[28] Gens absque consilio est,
et sine prudentia.
[29] Utinam saperent, et intelligerent,
ac novissima providerent!
[30] Quomodo persequatur unus mille,
et duo fugent decem millia?
Nonne ideo, quia Deus suus vendidit eos,
et Dominus conclusit illos?
[31] Non enim est Deus noster ut dii eorum;
et inimici nostri sunt judices.
[32] De vinea Sodomorum, vinea eorum,
et de suburbanis Gomorrhæ;
uva eorum uva fellis,
et botri amarissimi.
[33] Fel draconum vinum eorum,
et venenum aspidum insanabile.
et futura executio. [34] Nonne hæc condita sunt apud me,
et signata in thesauris meis?
[35] Mea est ultio, et ego retribuam in tempore,
ut labatur pes eorum;
juxta est dies perditionis,
et adesse festinant tempora.
[36] Judicabit Dominus populum suum,
et in servis suis miserebitur;
videbit quod infirmata sit manus,
et clausi quoque defecerunt,
residuique consumpti sunt.
[37] Et dicet : Ubi sunt dii eorum,
in quibus habebant fiduciam,
[38] de quorum victimis comedebant adipes,
et bibebant vinum libaminum?
Surgant, et opitulentur vobis,
et in necessitate vos protegant.
[39] Videte quod ego sim solus,
et non sit alius Deus præter me;
ego occidam, et ego vivere faciam;
percutiam, et ego sanabo;
et non est qui de manu mea possit eruere.
[40] Levabo ad cælum manum meam,
et dicam : Vivo ego in æternum.
[41] Si acuero ut fulgur gladium meum,
et arripuerit judicium manus mea,
reddam ultionem hostibus meis,
et his qui oderunt me retribuam.
[42] Inebriabo sagittas meas sanguine,
et gladius meus devorabit carnes,
de cruore occisorum et de captivitate,
nudati inimicorum capitis.
[43] Laudate, gentes, populum ejus,

29] Jer. IX, 12. — 35] Eccli. XXVIII, 1. Rom. XII, 19. Hebr. X, 30. — 36] II Mach. VII, 6. — 37] Jer. II, 28. — 39] I Reg. II, 6. Tob. XIII, 2. Sap. XVI, 13. Job, X, 7. Sap. XVI, 15. — 43] II Mach. VII, 6.

quia sanguinem servorum suorum ulciscetur;
et vindictam retribuet in hostes eorum,
et propitius erit terræ populi sui.

44 Venit ergo Moyses, et locutus est omnia verba cantici hujus in au- *Conclusio.*
ribus populi, ipse et Josue, filius Nun; 45 complevitque omnes sermones
istos, loquens ad universum Israel, 46 et dixit ad eos : Ponite corda vestra
in omnia verba, quæ ego testificor vobis hodie, ut mandetis ea filiis
vestris custodire et facere, et implere universa quæ scripta sunt legis
hujus; 47 quia non incassum præcepta sunt vobis, sed ut singuli in eis
viverent, quæ facientes longo perseveretis tempore in terra, ad quam,
Jordane transmisso, ingredimini possidendam.

48 Locutusque est Dominus ad Moysen in eadem die, dicens : 49 Ascende *Moyses*
in montem istum Abarim, id est, transituum, in montem Nebo, qui est *terram pro-*
in terra Moab contra Jericho, et vide terram Chanaan, quam ego tradam *missam con-*
filiis Israel obtinendam, et morere in monte. 50 Quem conscendens jun- *templaturus.*
geris populis tuis, sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor, et
appositus populis suis; 51 quia prævaricati estis contra me, in medio filio-
rum Israel, ad aquas contradictionis in Cades deserti Sin, et non sancti-
ficastis me inter filios Israel. 52 E contra videbis terram, et non ingre-
dieris in eam, quam ego dabo filiis Israel.

§ III. — *Benedictio prophetica Moysis.*

CAP. XXXIII. — 1 Hæc est benedictio, qua benedixit Moyses, homo *Introductio.*
Dei, filiis Israel ante mortem suam. 2 Et ait : Dominus de Sinai venit,
et de Seir ortus est nobis; apparuit de monte Pharan, et cum eo sancto-
rum millia. In dextera ejus ignea lex. 3 Dilexit populos, omnes sancti in
manu illius sunt; et qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina
illius. 4 Legem præcepit nobis Moyses, hereditatem multitudinis Jacob.
5 Erit apud rectissimum rex, congregatis principibus populi cum tribubus
Israel.

6 Vivat Ruben, et non moriatur, et sit parvus in numero. *Benedicitur Ruben,*
7 Hæc est Judæ benedictio : Audi, Domine, vocem Judæ, et ad popu- *Judas,*
lum suum introduc eum; manus ejus pugnabunt pro eo, et adjutor illius
contra adversarios ejus erit.

8 Levi quoque ait : Perfectio tua, et doctrina tua viro sancto tuo, quem *Levi,*
probasti in tentatione, et judicasti ad aquas contradictionis. 9 Qui dixit
patri suo, et matri suæ : Nescio vos; et fratribus suis : Ignoro vos; et
nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, et pactum tuum
servaverunt, 10 judicia tua, o Jacob, et legem tuam, o Israel; ponent
thymiama in furore tuo, et holocaustum super altare tuum. 11 Benedic,
Domine, fortitudini ejus, et opera manuum illius suscipe. Percute dorsa
inimicorum ejus; et qui oderunt eum, non consurgant.

12 Et Benjamin ait : Amantissimus Domini habitabit confidenter in *Benjamin,*
eo; quasi in thalamo tota die morabitur, et inter humeros illius re-
quiescet.

13 Joseph quoque ait : De benedictione Domini terra ejus, de pomis *Joseph,*
cæli, et rore, atque abysso subjacente; 14 de pomis fructuum solis ac
lunæ; 15 de vertice antiquorum montium, de pomis collium æternorum;
16 et de frugibus terræ, et de plenitudine ejus. Benedictio illius qui appa-
ruit in rubo, veniat super caput Joseph, et super verticem nazaræi inter
fratres suos. 17 Quasi primogeniti tauri pulchritudo ejus; cornua rhino-
cerotis cornua illius; in ipsis ventilabit gentes usque ad terminos terræ.
Hæ sunt multitudines Ephraim, et hæc millia Manasse.

50] Num. XX, 26 et XXVII, 13. — 51] Num. XX, 12 et XXVII, 14. — 3] Sap. III, 1 et V, 5. —
16] Ex. III, 2.

Zabulon cum Issachar,

[18] Et Zabulon ait : Lætare, Zabulon, in exitu tuo ; et Issachar in taber-
naculis tuis. [19] Populos vocabunt ad montem ; ibi immolabunt victimas
justitiæ. Qui inundationem maris quasi lac sugent, et thesauros abscon-
ditos arenarum.

Gad,

[20] Et Gad ait : Benedictus in latitudine Gad ; quasi leo requievit, ce-
pitque brachium et verticem. [21] Et vidit principatum suum, quod in parte
sua doctor esset repositus ; qui fuit cum principibus populi, et fecit justi-
tias Domini, et judicium suum cum Israel.

Dan,

[22] Dan quoque ait : Dan catulus leonis ; fluet largiter de Basan.

Nephthali,

[23] Et Nephthali dixit : Nephthali abundantia perfruetur, et plenus erit
benedictionibus Domini ; mare et meridiem possidebit.

Aser.

[24] Aser quoque ait : Benedictus in filiis Aser, sit placens fratribus suis,
et tingat in oleo pedem suum. [25] Ferrum et æs calceamentum ejus. Sicut
dies juventutis tuæ, ita et senectus tua.

Conclusio.

[26] Non est Deus alius ut Deus rectissimi ; ascensor cæli auxiliator tuus.
Magnificentia ejus discurrunt nubes, [27] habitaculum ejus sursum, et sub-
ter brachia sempiterna. Ejiciet a facie tua inimicum, dicetque : Conterere.
[28] Habitabit Israel confidenter, et solus. Oculus Jacob in terra frumenti et
vini, cælique caligabunt rore. [29] Beatus es tu, Israel. Quis similis tui,
popule, qui salvaris in Domino? Scutum auxilii tui, et gladius gloriæ tuæ.
Negabunt te inimici tui, et tu eorum colla calcabis.

§ IV. — *Mors et sepultura Moysis.*

Moyses in monte Nebo.

CAP. XXXIV. — [1] Ascendit ergo Moyses de campestribus Moab super
montem Nebo, in verticem Phasga contra Jericho ; ostenditque ei Domi-
nus omnem terram Galaad usque Dan, [2] et universum Nephthali, terram-
que Ephraim et Manasse, et omnem terram Juda usque ad mare novis-
simum, [3] et australem partem, et latitudinem campi Jericho civitatis
Palmarum usque Segor ; [4] dixitque Dominus ad eum : Hæc est terra, pro
qua juravi Abraham, Isaac, et Jacob, dicens : Semini tuo dabo eam.
Vidisti eam oculis tuis, et non transibis ad illam.

Moritur, sepelitur, lugetur.

[5] Mortuusque est ibi Moyses, servus Domini, in terra Moab, jubente
Domino : [6] et sepelivit eum in valle terræ Moab contra Phogor ; et non
cognovit homo sepulcrum ejus usque in præsentem diem. [7] Moyses centum
et viginti annorum erat quando mortuus est ; non caligavit oculus ejus,
nec dentes illius moti sunt. [8] Fleveruntque eum filii Israel in campestribus
Moab triginta diebus ; et completi sunt dies planctus lugentium Moysen.

Ipsi Josue succedit.

[9] Josue vero, filius Nun, repletus est spiritu sapientiæ, quia Moyses
posuit super eum manus suas ; et obedierunt ei filii Israel, feceruntque
sicut præcepit Dominus Moysi.

Moysis elogium.

[10] Et non surrexit ultra propheta in Israel sicut Moyses, quem nosset
Dominus facie ad faciem, [11] in omnibus signis atque portentis, quæ misit
per eum, ut faceret in terra Ægypti, Pharaoni, et omnibus servis ejus,
universæque terræ illius, [12] et cunctam manum robustam, magnaque
mirabilia, quæ fecit Moyses coram universo Israel.

1] Sup. III, 27. II Mach. II, 4. — 4] Gen. XII, 7 et XV, 18.

LIBER JOSUE

HEBRAICE JEHOSUA

PARS PRIOR

TERRÆ PROMISSÆ EXPUGNATIO ET OCCUPATIO

Sectio I. — Paratur irruptio in Chanaan

§ I. — *De prospero rerum eventu consulitur.*

Cap. I.

Et factum est post mortem Moysi, servi Domini, ut loque- Josue
retur Dominus ad Josue, filium Nun, ministrum Moysi, et confortatur
diceret ei : 2 Moyses servus meus mortuus est; surge, et a Domino.
transi Jordanem istum tu, et omnis populus tecum, in ter-
ram, quam ego dabo filiis Israel. 3 Omnem locum, quem
calcaverit vestigium pedis vestri, vobis tradam, sicut locutus sum Moysi.
4 A deserto et Libano usque ad fluvium magnum Euphraten, omnis terra
Hethæorum usque ad mare magnum contra solis occasum erit terminus
vester. 5 Nullus poterit vobis resistere cunctis diebus vitæ tuæ; sicut fui
cum Moyse, ita ero tecum; non dimittam, nec derelinquam te. 6 Confor-
tare, et esto robustus; tu enim sorte divides populo huic terram, pro qua
juravi patribus suis, ut traderem eam illis. 7 Confortare igitur, et esto
robustus valde, ut custodias, et facias omnem legem quam præcepit tibi
Moyses servus meus; ne declines ab ea ad dexteram vel ad sinistram, ut
intelligas cuncta quæ agis. 8 Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo;
sed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut custodias et facias omnia
quæ scripta sunt in eo. Tunc diriges viam tuam, et intelliges eam. 9 Ecce
præcipio tibi, confortare, et esto robustus. Noli metuere, et noli timere:
quoniam tecum est Dominus Deus tuus in omnibus ad quæcumque per-
rexeris.

10 Præcepitque Josue principibus populi, dicens : Transite per medium Primi Josue
castrorum, et imperate populo, ac dicite : 11 Præparate vobis cibaria ; quo- apparatus.
niam post diem tertium transibitis Jordanem, et intrabitis ad possidendam
terram quam Dominus Deus vester daturus est vobis.

12 Rubenitis quoque et Gaditis, et dimidiæ tribui Manasse ait : 13 Me-
mentote sermonis, quem præcepit vobis Moyses, famulus Domini, dicens :
Dominus Deus vester dedit vobis requiem, et omnem terram. 14 Uxores
vestræ, et filii, ac jumenta manebunt in terra quam tradidit vobis Moyses

---

3] Deut. XI, 24. — 5] Inf. III, 7. Hebr. XIII, 5. — 6] Deut. XXXI, 7,23. III Reg. II, 2. — 14] Num. XXXII, 26.

trans Jordanem; vos autem transite armati ante fratres vestros, omnes
fortes manu, et pugnate pro eis, [15] donec det Dominus requiem fratribus
vestris sicut et vobis dedit, et possideant ipsi quoque terram quam Dominus
Deus vester daturus est eis; et sic revertemini in terram possessionis
vestræ, et habitabitis in ea quam vobis dedit Moyses, famulus Domini,
trans Jordanem contra solis ortum. [16] Responderuntque ad Josue, atque
dixerunt: Omnia, quæ præcepisti nobis, faciemus; et quocumque miseris,
ibimus. [17] Sicut obedivimus in cunctis Moysi, ita obediemus et tibi; tantum
sit Dominus Deus tuus tecum, sicut fuit cum Moyse. [18] Qui contradixerit
ori tuo, et non obedierit cunctis sermonibus quos præceperis ei,
moriatur. Tu tantum confortare, et viriliter age.

§ II. — *Exploratio Jerichuntis.*

Exploratores a Rahab occultantur.

Cap II. — [1] Misit igitur Josue, filius Nun, de Setim duos viros exploratores
in abscondito, et dixit eis: Ite, et considerate terram, urbemque
Jericho. Qui pergentes ingressi sunt domum mulieris meretricis, nomine
Rahab, et quieverunt apud eam. [2] Nuntiatumque est regi Jericho, et
dictum: Ecce viri ingressi sunt huc per noctem de filiis Israel, ut explorarent
terram. [3] Misitque rex Jericho ad Rahab, dicens: Educ viros qui
venerunt ad te, et ingressi sunt domum tuam; exploratores quippe sunt,
et omnem terram considerare venerunt. [4] Tollensque mulier viros, abscondit,
et ait: Fateor, venerunt ad me, sed nesciebam unde essent; [5] cumque
porta clauderetur in tenebris, et illi pariter exierunt, nescio quo abierunt;
persequimini cito, et comprehendetis eos. [6] Ipsa autem fecit ascendere
viros in solarium domus suæ, operuitque eos stipula lini, quæ ibi erat.
[7] Hi autem qui missi fuerant, secuti sunt eos per viam quæ ducit ad
vadum Jordanis; illisque egressis, statim porta clausa est.

Fides Rahab et pactio cum legatis.

[8] Necdum obdormierant qui latebant, et ecce mulier ascendit ad eos,
et ait: [9] Novi quod Dominus tradiderit vobis terram; etenim irruit in nos
terror vester, et elanguerunt omnes habitatores terræ. [10] Audivimus quod
siccaverit Dominus aquas maris Rubri ad vestrum introitum, quando
egressi estis ex Ægypto, et quæ feceritis duobus Amorrhæorum regibus,
qui erant trans Jordanem, Sehon et Og, quos interfecistis. [11] Et hæc
audientes pertimuimus, et elanguit cor nostrum, nec remansit in nobis
spiritus ad introitum vestrum; Dominus enim Deus vester, ipse est Deus
in cælo sursum, et in terra deorsum. [12] Nunc ergo jurate mihi per Dominum,
ut quomodo ego misericordiam feci vobiscum, ita et vos faciatis
cum domo patris mei, detisque mihi verum signum [13] ut salvetis patrem
meum et matrem, fratres ac sorores meas, et omnia quæ illorum sunt,
et eruatis animas nostras a morte. [14] Qui responderunt ei: Anima nostra
sit pro vobis in mortem, si tamen non prodideris nos; cumque tradiderit
nobis Dominus terram, faciemus in te misericordiam et veritatem.
[15] Demisit ergo eos per funem de fenestra, domus enim ejus hærebat
muro; [16] dixitque ad eos: Ad montana conscendite, ne forte occurrant
vobis revertentes, ibique latitate tribus diebus, donec redeant; et sic
ibitis per viam vestram. [17] Qui dixerunt ad eam: Innoxii erimus a juramento
hoc, quo adjurasti nos, [18] si ingredientibus nobis terram, signum
fuerit funiculus iste coccineus, et ligaveris eum in fenestra, per quam
demisisti nos; et patrem tuum ac matrem, fratresque et omnem cognationem
tuam, congregaveris in domum tuam. [19] Qui ostium domus
tuæ egressus fuerit, sanguis ipsius erit in caput ejus, et nos erimus
alieni; cunctorum autem sanguis, qui tecum in domo fuerint, redundabit
in caput nostrum, si eos aliquis tetigerit. [20] Quod si nos prodere volueris,
et sermonem istum proferre in medium, erimus mundi ab hoc juramento,

---

1] Hebr. XI, 31. Jac. II, 25. — 4] Inf. VI, 17. — 10] Ex. XIV, 21. Num. XXI, 24. — 12] Inf. VI, 22.

quo adjurasti nos. [21] Et illa respondit : Sicut locuti estis, ita fiat. Dimit-
tensque eos ut pergerent, appendit funiculum coccineum in fenestra.

Reditus exploratorum.

[22] Illi vero ambulantes pervenerunt ad montana, et manserunt ibi tres
dies, donec reverterentur qui fuerant persecuti ; quærentes enim per
omnem viam, non repererunt eos. [23] Quibus urbem ingressis, reversi sunt,
et descenderunt exploratores de monte ; et transmisso Jordane, venerunt
ad Josue, filium Nun, narraveruntque ei omnia quæ acciderant sibi,
[24] atque dixerunt : Tradidit Dominus omnem terram hanc in manus
nostras, et timore prostrati sunt cuncti habitatores ejus.

§ III. — *Transitus Jordanis.*

Instructiones de transitu.

Cap. III. — [1] Igitur Josue de nocte consurgens movit castra ; egredien-
tesque de Setim, venerunt ad Jordanem ipse et omnes filii Israel, et
morati sunt ibi tres dies. [2] Quibus evolutis, transierunt præcones per
castrorum medium, [3] et clamare cœperunt : Quando videritis arcam
fœderis Domini Dei vestri, et sacerdotes stirpis leviticæ portantes eam,
vos quoque consurgite, et sequimini præcedentes ; [4] sitque inter vos et
arcam spatium cubitorum duum millium, ut procul videre possitis, et
nosse per quam viam ingrediamini, quia prius non ambulastis per eam ;
et cavete ne appropinquetis ad arcam. [5] Dixitque Josue ad populum :
Sanctificamini ; cras enim faciet Dominus inter vos mirabilia. [6] Et ait ad
sacerdotes : Tollite arcam fœderis, et præcedite populum. Qui jussa com-
plentes, tulerunt, et ambulaverunt ante eos. [7] Dixitque Dominus ad
Josue : Hodie incipiam exaltare te coram omni Israel, ut sciant quod
sicut cum Moyse fui, ita et tecum sim. [8] Tu autem præcipe sacerdotibus,
qui portant arcam fœderis, et dic eis : Cum ingressi fueritis partem aquæ
Jordanis, state in ea. [9] Dixitque Josue ad filios Israel : Accedite huc, et
audite verbum Domini Dei vestri. [10] Et rursum : In hoc, inquit, scietis
quod Dominus Deus vivens in medio vestri est, et disperdet in conspectu
vestro Chananæum et Hethæum, Hevæum et Pherezæum, Gergesæum
quoque et Jebusæum, et Amorrhæum. [11] Ecce, arca fœderis Domini
omnis terræ antecedet vos per Jordanem : [12] parate duodecim viros de
tribubus Israel, singulos per singulas tribus ; [13] et cum posuerint vestigia
pedum suorum sacerdotes qui portant arcam Domini Dei universæ terræ,
in aquis Jordanis, aquæ, quæ inferiores sunt, decurrent atque deficient ;
quæ autem desuper veniunt, in una mole consistent.

Transitus initia,

[14] Igitur egressus est populus de tabernaculis suis, ut transiret Jorda-
nem ; et sacerdotes, qui portabant arcam fœderis, pergebant ante eum.
[15] Ingressisque eis Jordanem, et pedibus eorum in parte aquæ tinctis
(Jordanis autem ripas alvei sui tempore messis impleverat), [16] steterunt
aquæ descendentes in loco uno, et ad instar montis intumescentes appa-
rebant procul, ab urbe quæ vocatur Adom usque ad locum Sarthan ; quæ
autem inferiores erant, in mare solitudinis (quod nunc vocatur Mortuum)
descenderunt, usquequo omnino deficerent. [17] Populus autem incedebat
contra Jericho ; et sacerdotes, qui portabant arcam fœderis Domini, sta-
bant super siccam humum in medio Jordanis accincti, omnisque populus
per arentem alveum transibat.

peractio.

Cap. IV. — [1] Quibus transgressis, dixit Dominus ad Josue : [2] Elige
duodecim viros, singulos per singulas tribus, [3] et præcipe eis, ut tollant
de medio Jordanis alveo, ubi steterunt pedes sacerdotum, duodecim
durissimos lapides, quos ponetis in loco castrorum, ubi fixeritis hac nocte
tentoria. [4] Vocavitque Josue duodecim viros, quos elegerat de filiis
Israel, singulos de singulis tribubus, [5] et ait ad eos : Ite ante arcam
Domini Dei vestri ad Jordanis medium, et portate inde singuli singulos

---

7] Sup. I, 5. — 11] Act. VII, 45. — 15] Eccli. XXIV, 36.

lapides in humeris vestris, juxta numerum filiorum Israel, 6 ut sit signum
inter vos; et quando interrogaverint vos filii vestri cras, dicentes: Quid
sibi volunt isti lapides? 7 respondebitis eis: Defecerunt aquæ Jordanis
ante arcam fœderis Domini, cum transiret eum; idcirco positi sunt lapi-
des isti in monumentum filiorum Israel usque in æternum. 8 Fecerunt
ergo filii Israel sicut præcepit eis Josue, portantes de medio Jordanis
alveo duodecim lapides, ut Dominus ei imperarat, juxta numerum filio-
rum Israel, usque ad locum in quo castrametati sunt, ibique posuerunt
eos. 9 Alios quoque duodecim lapides posuit Josue in medio Jordanis
alveo, ubi steterunt sacerdotes, qui portabant arcam fœderis, et sunt ibi
usque in præsentem diem. 10 Sacerdotes autem, qui portabant arcam,
stabant in Jordanis medio, donec omnia complerentur, quæ Josue, ut
loqueretur ad populum, præceperat Dominus, et dixerat ei Moyses; festi-
navitque populus, et transiit. 11 Cumque transissent omnes, transivit et
arca Domini, sacerdotesque pergebant ante populum. 12 Filii quoque
Ruben, et Gad, et dimidia tribus Manasse, armati præcedebant filios
Israel, sicut eis præceperat Moyses; 13 et quadraginta pugnatorum millia
per turmas, et cuneos, incedebant per plana atque campestria urbis
Jericho.

14 In die illo magnificavit Dominus Josue coram omni Israel, ut time-
rent eum, sicut timuerant Moysen, dum adviveret. 15 Dixitque ad eum:
16 Præcipe sacerdotibus, qui portant arcam fœderis, ut ascendant de
Jordane. 17 Qui præcepit eis, dicens: Ascendite de Jordane. 18 Cumque
ascendissent portantes arcam fœderis Domini, et siccam humum calcare
cœpissent, reversæ sunt aquæ in alveum suum, et fluebant sicut ante con-
sueverant.

Monumentum erigitur in Galgalis.

19 Populus autem ascendit de Jordane, decimo die mensis primi, et
castrametati sunt in Galgalis, contra orientalem plagam urbis Jericho.
20 Duodecim quoque lapides, quos de Jordanis alveo sumpserant, posuit
Josue in Galgalis, 21 et dixit ad filios Israel: Quando interrogaverint filii
vestri cras patres suos, et dixerint eis: Quid sibi volunt lapides isti?
22 docebitis eos, atque dicetis: Per arentem alveum transivit Israel Jor-
danem istum, 23 siccante Domino Deo vestro aquas ejus in conspectu
vestro, donec transiretis; 24 sicut fecerat prius in mari Rubro, quod sic-
cavit donec transiremus; 25 ut discant omnes terrarum populi fortissi-
mam Domini manum, ut et vos timeatis Dominum Deum vestrum omni
tempore.

Terror Chananæorum.

Cap. V. — 1 Postquam ergo audierunt omnes reges Amorrhæorum, qui
habitabant trans Jordanem ad occidentalem plagam, et cuncti reges Cha-
naan, qui propinqua possidebant magni maris loca, quod siccasset Domi-
nus fluenta Jordanis coram filiis Israel, donec transirent, dissolutum est
cor eorum, et non remansit in eis spiritus, timentium introitum filiorum
Israel.

Circumciduntur Israelitæ.

2 Eo tempore ait Dominus ad Josue: Fac tibi cultros lapideos, et cir-
cumcide secundo filios Israel. 3 Fecit quod jusserat Dominus, et circum-
cidit filios Israel in colle Præputiorum. 4 Hæc autem causa est secundæ
circumcisionis: omnis populus, qui egressus est de Ægypto generis
masculini, universi bellatores viri, mortui sunt in deserto per longissimos
viæ circuitus, 5 qui omnes circumcisi erant; populus autem qui natus est
in deserto, 6 per quadraginta annos itineris latissimæ solitudinis, incir-
cumcisus fuit; donec consumerentur qui non audierant vocem Domini,
et quibus ante juraverat ut non ostenderet eis terram lacte et melle
manantem. 7 Horum filii in locum successerunt patrum, et circumcisi
sunt a Josue, quia sicut nati fuerant, in præputio erant, nec eos in via
aliquis circumciderat. 8 Postquam autem omnes circumcisi sunt, manse-

---

12] Num. XXXII, 28. — 24] Ex. XIV, 21.

runt in eodem castrorum loco, donec sanarentur. 9 Dixitque Dominus ad Josue : Hodie abstuli opprobrium Ægypti a vobis. Vocatumque est nomen loci illius Galgala, usque in presentem diem.

Celebratio Phase.

10 Manseruntque filii Israel in Galgalis, et fecerunt Phase, quartadecima die mensis ad vesperum, in campestribus Jericho ; 11 et comederunt de frugibus terræ die altero, azymos panes, et polentam ejusdem anni. 12 Defecitque manna postquam comederunt de frugibus terræ ; nec usi sunt ultra cibo illo filii Israel, sed comederunt de frugibus præsentis anni terræ Chanaan.

Sectio II. — Debellatio terræ Chanaan

§ I. — *Expugnatio Jerichuntis.*

Angelus apparet Josue.

13 Cum autem esset Josue in agro urbis Jericho, levavit oculos, et vidit virum stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, et ait : Noster es, an adversariorum ? 14 Qui respondit : Nequaquam ; sed sum princeps exercitus Domini, et nunc venio. 15 Cecidit Josue pronus in terram ; et adorans, ait : Quid Dominus meus loquitur ad servum suum ? 16 Solve, inquit, calceamentum tuum de pedibus tuis ; locus enim, in quo stas, sanctus est. Fecitque Josue ut sibi fuerat imperatum.

Forma expugnationis divinitus præscripta,

Cap. VI. — 1 Jericho autem clausa erat atque munita, timore filiorum Israel ; et nullus egredi audebat aut ingredi. 2 Dixitque Dominus ad Josue : Ecce dedi in manu tua Jericho, et regem ejus, omnesque fortes viros. 3 Circuite urbem cuncti bellatores semel per diem ; sic facietis sex diebus ; 4 septimo autem die sacerdotes tollant septem buccinas, quarum usus est in jubileo, et præcedant arcam fœderis ; septiesque circuibitis civitatem, et sacerdotes clangent buccinis. 5 Cumque insonuerit vox tubæ longior atque concisior, et in auribus vestris increpuerit, conclamabit omnis populus vociferatione maxima ; et muri funditus corruent civitatis, ingredienturque singuli per locum contra quem steterint.

ab Hebræis peracta.

6 Vocavit ergo Josue, filius Nun, sacerdotes, et dixit ad eos : Tollite arcam fœderis, et septem alii sacerdotes tollant septem jubileorum buccinas, et incedant ante arcam Domini. 7 Ad populum quoque ait : Ite, et circuite civitatem, armati, præcedentes arcam Domini. 8 Cumque Josue verba finisset, et septem sacerdotes septem buccinis clangerent ante arcam fœderis Domini, 9 omnisque præcederet armatus exercitus, reliquum vulgus arcam sequebatur, ac buccinis omnia concrepabant. 10 Præceperat autem Josue populo, dicens : Non clamabitis, nec audietur vox vestra, neque ullus sermo ex ore vestro egredietur, donec veniat dies in quo dicam vobis : Clamate, et vociferamini. 11 Circuivit ergo arca Domini civitatem semel per diem, et reversa in castra, mansit ibi. 12 Igitur Josue de nocte consurgente, tulerunt sacerdotes arcam Domini, 13 et septem ex eis septem buccinas, quarum in jubileo usus est ; præcedebantque arcam Domini ambulantes atque clangentes ; et armatus populus ibat ante eos, vulgus autem reliquum sequebatur arcam, et buccinis personabat. 14 Circuieruntque civitatem secundo die semel, et reversi sunt in castra. Sic fecerunt sex diebus. 15 Die autem septimo, diluculo consurgentes, circuierunt urbem, sicut dispositum erat, septies. 16 Cumque septimo circuitu clangerent buccinis sacerdotes, dixit Josue ad omnem Israel : Vociferamini ; tradidit enim vobis Dominus civitatem ; 17 sitque civitas hæc anathema, et omnia quæ in ea sunt, Domino ; sola Rahab meretrix vivat, cum universis qui cum ea in domo sunt ; abscondit enim nuntios quos direximus. 18 Vos autem cavete, ne de his

---

16] Ex. III, 5. Act. VII, 33. — 6, 17] Sup. II, 4. Hebr. XI, 31.

quæ præcepta sunt, quippiam contingatis, et sitis prævaricationis rei, et omnia castra Israel sub peccato sint atque turbentur. [19] Quidquid autem auri et argenti fuerit, et vasorum æneorum ac ferri, Domino consecretur, repositum in thesauris ejus.

Excidium urbis, Rahab servata.

[20] Igitur omni populo vociferante, et clangentibus tubis, postquam in aures multitudinis vox sonitusque increpuit, muri illico corruerunt; et ascendit unusquisque per locum, qui contra se erat; ceperuntque civitatem, [21] et interfecerunt omnia quæ erant in ea, a viro usque ad mulierem, ab infante usque ad senem. Boves quoque et oves et asinos in ore gladii percusserunt. [22] Duobus autem viris, qui exploratores missi fuerant, dixit Josue : Ingredimini domum mulieris meretricis, et producite eam, et omnia quæ illius sunt, sicut illi juramento firmastis. [23] Ingressique juvenes eduxerunt Rahab et parentes ejus, fratres quoque, et cunctam supellectilem ac cognationem illius, et extra castra Israel manere fecerunt. [24] Urbem autem, et omnia quæ erant in ea, succenderunt; absque auro et argento, et vasis æneis, ac ferro, quæ in ærarium Domini consecrarunt. [25] Rahab vero meretricem, et domum patris ejus, et omnia quæ habebat, fecit Josue vivere; et habitaverunt in medio Israel usque in præsentem diem, eo quod absconderit nuntios, quos miserat ut explorarent Jericho. In tempore illo, imprecatus est Josue, dicens : [26] Maledictus vir coram Domino, qui suscitaverit et ædificaverit civitatem Jericho! In primogenito suo fundamenta illius jaciat, et in novissimo liberorum ponat portas ejus! [27] Fuit ergo Dominus cum Josue, et nomen ejus vulgatum est in omni terra.

§ II. — *Hai expugnatur.*

Impetus primus, infaustus.

Cap. VII. — [1] Filii autem Israel prævaricati sunt mandatum, et usurpaverunt de anathemate. Nam Achan filius Charmi, filii Zabdi, filii Zare de tribu Juda, tulit aliquid de anathemate; iratusque est Dominus contra filios Israel. [2] Cumque mitteret Josue de Jericho viros contra Hai, quæ est juxta Bethaven, ad orientalem plagam oppidi Bethel, dixit eis : Ascendite, et explorate terram. Qui præcepta complentes, exploraverunt Hai; [3] et reversi, dixerunt ei : Non ascendat omnis populus; sed duo vel tria millia virorum pergant, et deleant civitatem : quare omnis populus frustra vexabitur contra hostes paucissimos? [4] Ascenderunt ergo tria millia pugnatorum; qui statim terga vertentes, [5] percussi sunt a viris urbis Hai, et corruerunt ex eis triginta sex homines; persecutique sunt eos adversarii de porta usque ad Sabarim, et ceciderunt per prona fugientes; pertimuitque cor populi, et instar aquæ liquefactum est.

Causa infortunii gradatim patefit.

[6] Josue vero scidit vestimenta sua, et pronus cecidit in terram coram arca Domini usque ad vesperam, tam ipse quam omnes senes Israel; miseruntque pulverem super capita sua, [7] et dixit Josue : Heu! Domine Deus, quid voluisti traducere populum istum Jordanem fluvium, ut traderes nos in manus Amorrhæi, et perderes? Utinam, ut cœpimus, mansissemus trans Jordanem. [8] Mi Domine Deus, quid dicam, videns Israelem hostibus suis terga vertentem? [9] Audient Chananæi, et omnes habitatores terræ, et pariter conglobati circumdabunt nos, atque delebunt nomen nostrum de terra; et quid facies magno nomini tuo?

[10] Dixitque Dominus ad Josue : Surge, cur jaces pronus in terra? [11] Peccavit Israel, et prævaricatus est pactum meum; tuleruntque de anathemate, et furati sunt atque mentiti, et absconderunt inter vasa sua. [12] Nec poterit Israel stare ante hostes suos, eosque fugiet, quia pollutus est anathemate. Non ero ultra vobiscum, donec conteratis eum

20] Hebr. XI, 30. II Mach. XII, 15. — 22] Sup. II, 1-14. — 23] Hebr. XI, 31. — 24] Inf. VIII, 2. — 26] III Reg. XVI, 34. — 1] Inf. XXII, 20. I Par. II, 7.

qui hujus sceleris reus est. 13 Surge, sanctifica populum, et dic eis : Sanctificamini in crastinum ; hæc enim dicit Dominus Deus Israel : Anathema in medio tui est, Israel ; non poteris stare coram hostibus tuis, donec deleatur ex te qui hoc contaminatus est scelere. 14 Accedetisque mane singuli per tribus vestras ; et quamcumque tribum sors invenerit, accedet per cognationes suas, et cognatio per domos, domusque per viros ; 15 et quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur igni cum omni substantia sua, quoniam prævaricatus est pactum Domini, et fecit nefas in Israel.

16 Surgens itaque Josue mane, applicuit Israel per tribus suas, et inventa est tribus Juda. 17 Quæ cum juxta familias suas esset oblata, inventa est familia Zare. Illam quoque per domos offerens, reperit Zabdi, 18 cujus domum in singulos dividens viros, invenit Achan filium Charmi, filii Zabdi, filii Zare de tribu Juda. 19 Et ait Josue ad Achan : Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, et confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abscondas. 20 Responditque Achan Josue, et dixit ei : Vere ego peccavi Domino Deo Israel ; et sic et sic feci : 21 vidi enim inter spolia pallium coccineum valde bonum, et ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum ; et concupiscens abstuli, et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui. 22 Misit ergo Josue ministros, qui currentes ad tabernaculum illius, repererunt cuncta abscondita in eodem loco, et argentum simul ; 23 auferentesque de tentorio tulerunt ea ad Josue, et ad omnes filios Israel, projeceruntque ante Dominum.

Expiatio culpæ.

24 Tollens itaque Josue Achan filium Zare, argentumque et pallium, et auream regulam, filios quoque et filias ejus, boves et asinos, et oves, ipsumque tabernaculum, et cunctam supellectilem (et omnis Israel cum eo), duxerunt eos ad vallem Achor, 25 ubi dixit Josue : Quia turbasti nos exturbet te Dominus in die hac ! Lapidavitque eum omnis Israel ; et cuncta quæ illius erant, igne consumpta sunt. 26 Congregaveruntque super eum acervum magnum lapidum, qui permanet usque in præsentem diem. Et aversus est furor Domini ab eis ; vocatumque est nomen loci illius, Vallis Achor, usque hodie.

Impetus secundus in Hai, faustus.

Cap. VIII. — 1 Dixit autem Dominus ad Josue : Ne timeas, neque formides. Tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, et consurgens ascende in oppidum Hai ; ecce tradidi in manu tua regem ejus, et populum, urbemque et terram. 2 Faciesque urbi Hai, et regi ejus, sicut fecisti Jericho, et regi illius ; prædam vero, et omnia animantia diripietis vobis. Pone insidias urbi post eam.

3 Surrexitque Josue, et omnis exercitus bellatorum cum eo, ut ascenderent in Hai ; et electa triginta millia virorum fortium misit nocte, 4 præcepitque eis, dicens : Ponite insidias post civitatem ; nec longius recedatis, et eritis omnes parati ; 5 ego autem, et reliqua multitudo quæ mecum est, accedemus ex adverso contra urbem ; cumque exierint contra nos, sicut ante fecimus, fugiemus, et terga vertemus, 6 donec persequentes ab urbe longius protrahantur ; putabunt enim nos fugere sicut prius. 7 Nobis ergo fugientibus, et illis persequentibus, consurgetis de insidiis, et vastabitis civitatem ; tradetque eam Dominus Deus vester in manus vestras. 8 Cumque ceperitis, succendite eam, et sic omnia facietis, ut jussi. 9 Dimisitque eos, et perrexerunt ad locum insidiarum, sederuntque inter Bethel et Hai, ad occidentalem plagam urbis Hai. Josue autem nocte illa in medio mansit populi.

10 Surgensque diluculo recensuit socios, et ascendit cum senioribus in fronte exercitus, vallatus auxilio pugnatorum. 11 Cumque venissent et

13] Lev. XX, 7. Num. XI, 18. Sup. III, 5. I Reg. XVI, 5. — 26] II Reg. XVIII, 17. — 2] Sup. VI, 24. — 5] Sup. VII, 4.

ascendissent ex adverso civitatis, steterunt ad septentrionalem urbis
plagam, inter quam et eos erat vallis media. [12] Quinque autem millia
viros elegerat, et posuerat in insidiis inter Bethel et Hai, ex occidentali
parte ejusdem civitatis. [13] Omnis vero reliquus exercitus ad aquilonem
aciem dirigebat, ita ut novissimi illius multitudinis occidentalem plagam
urbis attingerent. Abiit ergo Josue nocte illa, et stetit in vallis medio.
[14] Quod cum vidisset rex Hai, festinavit mane, et egressus est cum omni
exercitu civitatis, direxitque aciem contra desertum, ignorans quod post
tergum laterent insidiæ. [15] Josue vero et omnis Israel cesserunt loco,
simulantes metum, et fugientes per solitudinis viam. [16] At illi vociferan-
tes pariter, et se mutuo cohortantes, persecuti sunt eos; cumque recessis-
sent a civitate, [17] et ne unus quidem in urbe Hai et Bethel remansisset
qui non persequeretur Israel (sicut eruperant aperta oppida relinquentes),
[18] dixit Dominus ad Josue : Leva clypeum, qui in manu tua est, contra
urbem Hai, quoniam tibi tradam eam. [19] Cumque elevasset clypeum ex
adverso civitatis, insidiæ, quæ latebant, surrexerunt confestim; et per-
gentes ad civitatem, ceperunt, et succenderunt eam. [20] Viri autem civi-
tatis, qui persequebantur Josue, respicientes et videntes fumum urbis ad
cælum usque conscendere, non potuerunt ultra huc illucque diffugere,
præsertim cum hi qui simulaverant fugam, et tendebant ad solitudinem,
contra persequentes fortissime restitissent. [21] Vidensque Josue et omnis
Israel quod capta esset civitas, et fumus urbis ascenderet, reversus
percussit viros Hai. [22] Siquidem et illi qui ceperant et succenderant
civitatem, egressi ex urbe contra suos, medios hostium ferire cœperunt.
Cum ergo ex utraque parte adversarii cæderentur, ita ut nullus de tanta
multitudine salvaretur, [23] regem quoque urbis Hai apprehenderunt viven-
tem, et obtulerunt Josue.

Urbis devastatio.

[24] Igitur omnibus interfectis, qui Israelem ad deserta tendentem fu-
erant persecuti, et in eodem loco gladio corruentibus, reversi filii Israel
percusserunt civitatem. [25] Erant autem qui in eodem die conciderant a
viro usque ad mulierem duodecim millia hominum, omnes urbis Hai.
[26] Josue vero non contraxit manum, quam in sublime porrexerat, tenens
clypeum, donec interficerentur omnes habitatores Hai. [27] Jumenta autem
et prædam civitatis diviserunt sibi filii Israel, sicut præceperat Dominus
Josue. [28] Qui succendit urbem, et fecit eam tumulum sempiternum;
[29] regem quoque ejus suspendit in patibulo usque ad vesperam et solis
occasum. Præcepitque Josue, et deposuerunt cadaver ejus de cruce;
projeceruntque in ipso introitu civitatis, congesto super eum magno
acervo lapidum, qui permanet usque in præsentem diem.

Fœdus instauratur ad montes Hebal et Garizim.

[30] Tunc ædificavit Josue altare Domino Deo Israel in monte Hebal,
[31] sicut præceperat Moyses famulus Domini filiis Israel, et scriptum est
in volumine legis Moysi. Altare vero de lapidibus impolitis, quos fer-
rum non tetigit; et obtulit super eo holocausta Domino, immolavitque
pacificas victimas. [32] Et scripsit super lapides Deuteronomium legis
Moysi, quod ille digesserat coram filiis Israel. [33] Omnis autem populus,
et majores natu, ducesque ac judices stabant ex utraque parte arcæ, in
conspectu sacerdotum qui portabant arcam fœderis Domini, ut advena,
ita et indigena. Media pars eorum juxta montem Garizim, et media
juxta montem Hebal, sicut præceperat Moyses famulus Domini. Et pri-
mum quidem benedixit populo Israel; [34] post hæc legit omnia verba
benedictionis et maledictionis, et cuncta quæ scripta erant in legis
volumine. [35] Nihil ex his quæ Moyses jusserat, reliquit intactum; sed
universa replicavit coram omni multitudine Israel, mulieribus ac parvu-
lis, et advenis, qui inter eos morabantur.

31] Ex. XX, 25. Deut. XXVII, 5.

§ III. — *Gabaonitæ sub ditione Israelis.*

Cap. IX. — 1 Quibus auditis, cuncti reges trans Jordanem, qui versa- Fraus Gabaonitarum.
bantur in montanis et campestribus, in maritimis ac littore magni maris,
hi quoque qui habitabant juxta Libanum, Hethæus et Amorrhæus, Cha-
nanæus, Pherezæus, et Hevæus, et Jebusæus, 2 congregati sunt pariter
ut pugnarent contra Josue et Israel uno animo, eademque sententia. 3 At
hi qui habitabant in Gabaon, audientes cuncta quæ fecerat Josue Jeri-
cho et Hai, 4 et callide cogitantes, tulerunt sibi cibaria, saccos veteres
asinis imponentes, et utres vinarios scissos atque consutos, 5 calceamen-
taque perantiqua quæ ad indicium vetustatis pittaciis consuta erant, in-
duti veteribus vestimentis; panes quoque, quos portabant ob viaticum,
duri erant, et in frusta comminuti; 6 perrexeruntque ad Josue, qui tunc
morabatur in castris Galgalæ, et dixerunt ei, atque simul omni Israeli :
De terra longinqua venimus, pacem vobiscum facere cupientes. Respon-
deruntque viri Israel ad eos, atque dixerunt : 7 Ne forte in terra, quæ
nobis sorte debetur, habitetis, et non possimus fœdus inire vobiscum. 8 At
illi ad Josue : Servi, inquiunt, tui sumus. Quibus Josue ait : Quinam
estis vos? et unde venistis? 9 Responderunt : De terra longinqua valde
venerunt servi tui in nomine Domini Dei tui; audivimus enim famam
potentiæ ejus, cuncta quæ fecit in Ægypto, 10 et duobus regibus Amor-
rhæorum qui fuerunt trans Jordanem, Sehon, regi Hesebon, et Og, regi
Basan, qui erat in Astaroth; 11 dixeruntque nobis seniores, et omnes ha-
bitatores terræ nostræ : Tollite in manibus cibaria ob longissimam viam,
et occurrite eis, et dicite : Servi vestri sumus; fœdus inite nobiscum. 12 En
panes quando egressi sumus de domibus nostris, ut veniremus ad vos,
calidos sumpsimus; nunc sicci facti sunt, et vetustate nimia comminuti.
13 Utres vini novos implevimus, nunc rupti sunt et soluti; vestes et cal-
ceamenta quibus induimur, et quæ habemus in pedibus, ob longitudinem
longioris viæ trita sunt, et pene consumpta. 14 Susceperunt igitur de ciba-
riis eorum, et os Domini non interrogaverunt. 15 Fecitque Josue cum eis
pacem, et inito fœdere pollicitus est quod non occiderentur; principes
quoque multitudinis juraverunt eis.
16 Post dies autem tres initi fœderis, audierunt quod in vicino habita- Perpetuæ servituti adstringuntur.
rent, et inter eos futuri essent. 17 Moveruntque castra filii Israel, et vene-
runt in civitates eorum die tertio, quarum hæc vocabula sunt : Gabaon,
et Caphira, et Beroth, et Cariathiarim; 18 et non percusserunt eos, eo
quod jurassent eis principes multitudinis in nomine Domini Dei Israel.
Murmuravit itaque omne vulgus contra principes; 19 qui responderunt
eis : Juravimus illis in nomine Domini Dei Israel, et idcirco non possu-
mus eos contingere. 20 Sed hoc faciemus eis : reserventur quidem ut vi-
vant, ne contra nos ira Domini concitetur, si pejeraverimus; 21 sed sic
vivant, ut in usus universæ multitudinis ligna cædant, aquasque com-
portent. Quibus hæc loquentibus, 22 vocavit Gabaonitas Josue, et dixit
eis : Cur nos decipere fraude voluistis, ut diceretis : Procul valde habita-
mus a vobis, cum in medio nostri sitis? 23 Itaque sub maledictione eritis,
et non deficiet de stirpe vestra ligna cædens, aquasque comportans in do-
mum Dei mei. 24 Qui responderunt : Nuntiatum est nobis servis tuis,
quod promisisset Dominus Deus tuus Moysi servo suo, ut traderet vobis
omnem terram, et disperderet cunctos habitatores ejus; timuimus igitur
valde, et providimus animabus nostris, vestro terrore compulsi, et hoc
consilium inivimus. 25 Nunc autem in manu tua sumus; quod tibi bonum
et rectum videtur, fac nobis. 26 Fecit ergo Josue ut dixerat, et liberavit
eos de manu filiorum Israel, ut non occiderentur; 27 decrevitque in illo

10] Num. XXI, 24. — 15] II Reg. XXI, 2.

die eos esse in ministerio cuncti populi, et altaris Domini, cædentes
ligna, et aquas comportantes, usque in præsens tempus, in loco quem
Dominus elegisset.

§ IV. — *Subigitur regio australis Chanaan.*

Reges Amorrhæi oppugnant Gabaon.

Cap. X. — [1] Quæ cum audisset Adonisedec, rex Jerusalem, quod sci-
licet cepisset Josue Hai, et subvertisset eam (sicut enim fecerat Jericho
et regi ejus, sic fecit Hai et regi illius), et quod transfugissent Gabao-
nitæ ad Israel, et essent fœderati eorum, [2] timuit valde. Urbs enim magna
erat Gabaon, et una civitatum regalium, et major oppido Hai, omnesque
bellatores ejus fortissimi. [3] Misit ergo Adonisedec rex Jerusalem ad
Oham regem Hebron, et ad Pharam regem Jerimoth, ad Japhia quoque
regem Lachis, et ad Dabir regem Eglon, dicens : [4] Ad me ascendite, et
ferte præsidium, ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Josue,
et ad filios Israel. [5] Congregati igitur ascenderunt quinque reges Amor-
rhæorum, rex Jerusalem, rex Hebron, rex Jerimoth, rex Lachis, rex
Eglon, simul cum exercitibus suis, et castrametati sunt circa Gabaon,
oppugnantes eam.

Fugantur ab Hebræis.

[6] Habitatores autem Gabaon urbis obsessæ miserunt ad Josue, qui
tunc morabatur in castris apud Galgalam, et dixerunt ei : Ne retrahas
manus tuas ab auxilio servorum tuorum; ascende cito, et libera nos, fer-
que præsidium; convenerunt enim adversum nos omnes reges Amor-
rhæorum, qui habitant in montanis. [7] Ascenditque Josue de Galgalis, et
omnis exercitus bellatorum cum eo, viri fortissimi. [8] Dixitque Dominus
ad Josue : Ne timeas eos; in manus enim tuas tradidi illos; nullus ex
eis tibi resistere poterit. [9] Irruit itaque Josue super eos repente, tota
nocte ascendens de Galgalis; [10] et conturbavit eos Dominus a facie Is-
rael; contrivitque plaga magna in Gabaon, ac persecutus est eos per
viam ascensus Beth horon, et percussit usque Azeca et Maceda. [11] Cumque
fugerent filios Israel, et essent in descensu Beth horon, Dominus misit su-
per eos lapides magnos de cælo usque ad Azeca; et mortui sunt multo
plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percusserant filii Israel.

Sol stat, ut plenior sit victoria.

[12] Tunc locutus est Josue Domino, in die qua tradidit Amorrhæum in
conspectu filiorum Israel, dixitque coram eis :

Sol, contra Gabaon ne movearis,
Et luna contra vallem Aialon.
[13] Steteruntque sol et luna,
Donec ulcisceretur se gens de inimicis suis.

Nonne scriptum est hoc in libro Justorum? Stetit itaque sol in medio
cæli, et non festinavit occumbere spatio unius diei. [14] Non fuit antea
nec postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis, et pugnante
pro Israel.

Reges capiuntur et suspenduntur.

[15] Reversusque est Josue cum omni Israel in castra Galgalæ. [16] Fuge-
rant enim quinque reges, et se absconderant in spelunca urbis Maceda.
[17] Nuntiatumque est Josue, quod inventi essent quinque reges latentes in
spelunca urbis Maceda. [18] Qui præcepit sociis, et ait : Volvite saxa in-
gentia ad os speluncæ, et ponite viros industrios, qui clausos custodiant;
[19] vos autem nolite stare, sed persequimini hostes, et extremos quosque
fugientium cædite; nec dimittatis eos urbium suarum intrare præsidia,
quos tradidit Dominus Deus in manus vestras. [20] Cæsis ergo adversariis
plaga magna, et usque ad internecionem pene consumptis, hi, qui Israel
effugere potuerunt, ingressi sunt civitates munitas; [21] reversusque est
omnis exercitus ad Josue in Maceda, ubi tunc erant castra, sani et inte-
gro numero; nullusque contra filios Israel mutire ausus est. [22] Præcepit-

13] Eccli. XLVI, 5. Is. XXVIII, 21.

que Josue, dicens : Aperite os speluncæ, et producite ad me quinque reges, qui in ea latitant. 23 Feceruntque ministri ut sibi fuerat imperatum ; et eduxerunt ad eum quinque reges de spelunca, regem Jerusalem, regem Hebron, regem Jerimoth, regem Lachis, regem Eglon. 24 Cumque educti essent ad eum, vocavit omnes viros Israel, et ait ad principes exercitus qui secum erant : Ite, et ponite pedes super colla regum istorum. Qui cum perrexissent, et subjectorum colla pedibus calcarent, 25 rursum ait ad eos : Nolite timere, nec paveatis, confortamini et estote robusti ; sic enim faciet Dominus cunctis hostibus vestris, adversum quos dimicatis. 26 Percussitque Josue, et interfecit eos, atque suspendit super quinque stipites ; fueruntque suspensi usque ad vesperum. 27 Cumque occumberet sol, præcepit sociis ut deponerent eos de patibulis ; qui depositos projecerunt in speluncam in qua latuerant, et posuerunt super os ejus saxa ingentia, quæ permanent usque in præsens.

Occupatio plurium urbium.

28 Eodem quoque die Macedam cepit Josue, et percussit eam in ore gladii, regemque illius interfecit, et omnes habitatores ejus ; non dimisit in ea saltem parvas reliquias. Fecitque regi Maceda, sicut fecerat regi Jericho. 29 Transivit autem cum omni Israel de Maceda in Lebna, et pugnabat contra eam : 30 quam tradidit Dominus cum rege suo in manus Israel ; percusseruntque urbem in ore gladii, et omnes habitatores ejus ; non dimiserunt in ea ullas reliquias ; feceruntque regi Lebna, sicut fecerant regi Jericho. 31 De Lebna transivit in Lachis cum omni Israel ; et exercitu per gyrum disposito, oppugnabat eam. 32 Tradiditque Dominus Lachis in manus Israel, et cepit eam die altero, atque percussit in ore gladii, omnemque animam quæ fuerat in ea, sicut fecerat Lebna. 33 Eo tempore ascendit Horam rex Gazer, ut auxiliaretur Lachis ; quem percussit Josue cum omni populo ejus usque ad internecionem. 34 Transivitque de Lachis in Eglon, et circumdedit ; 35 atque expugnavit eam eadem die, percussitque in ore gladii omnes animas quæ erant in ea, juxta omnia quæ fecerat Lachis. 36 Ascendit quoque cum omni Israel de Eglon in Hebron, et pugnavit contra eam ; 37 cepit eam, et percussit in ore gladii, regem quoque ejus, et omnia oppida regionis illius, universasque animas quæ in ea fuerant commoratæ ; non reliquit in ea ullas reliquias ; sicut fecerat Eglon, sic fecit et Hebron, cuncta quæ in ea reperit consumens gladio. 38 Inde reversus in Dabir, 39 cepit eam atque vastavit ; regem quoque ejus atque omnia per circuitum oppida percussit in ore gladii ; non dimisit in ea ullas reliquias ; sicut fecerat Hebron et Lebna et regibus earum, sic fecit Dabir et regi illius.

Recapitulatio.

40 Percussit itaque Josue omnem terram montanam et meridianam atque campestrem, et Asedoth, cum regibus suis ; non dimisit in ea ullas reliquias, sed omne quod spirare poterat interfecit, sicut præceperat ei Dominus Deus Israel, 41 a Cadesbarne usque Gazam. Omnem terram Gosen usque Gabaon, 42 universosque reges, et regiones eorum, uno impetu cepit atque vastavit ; Dominus enim Deus Israel pugnavit pro eo. 43 Reversusque est cum omni Israel ad locum castrorum in Galgala.

§ V. — *Subigitur regio septentrionalis totaque terra Chanaan.*

Reges aquilonis exeunt contra Hebræos,

Cap. XI. — 1 Quæ cum audisset Jabin, rex Asor, misit ad Jobab, regem Madon, et ad regem Semeron, atque ad regem Achsaph ; 2 ad reges quoque aquilonis, qui habitabant in montanis et in planitie contra meridiem Ceneroth, in campestribus quoque et in regionibus Dor juxta mare ; 3 Chananæum quoque ab oriente et occidente, et Amorrhæum atque Hethæum ac Pherezæum et Jebusæum in montanis ; Hevæum quoque qui habitabat ad radices Hermon in terra Maspha. 4 Egressique sunt omnes

27] Deut. XXI, 23. — 30] Sup. VI, 2.

cum turmis suis, populus multus nimis sicut arena quæ est in littore
maris, equi quoque et currus immensæ multitudinis. [5] Conveneruntque
omnes reges isti in unum ad aquas Merom, ut pugnarent contra Israel.

et vincuntur. [6] Dixitque Dominus ad Josue : Ne timeas eos; cras enim hac eadem
hora ego tradam omnes istos vulnerandos in conspectu Israel. Equos
eorum subnervabis, et currus igne combures. [7] Venitque Josue, et omnis
exercitus cum eo, adversus illos ad aquas Merom subito, et irruerunt su-
per eos, [8] tradiditque illos Dominus in manus Israel. Qui percusserunt
eos, et persecuti sunt usque ad Sidonem magnam, et aquas Maserephoth,
campumque Masphe, qui est ad orientalem illius partem. Ita percussit
omnes, ut nullas dimitteret ex eis reliquias. [9] Fecitque sicut præceperat
ei Dominus; equos eorum subnervavit, currusque combussit igni. [10] Re-
versusque statim cepit Asor, et regem ejus percussit gladio ; Asor enim
antiquitus inter omnia regna hæc principatum tenebat. [11] Percussitque
omnes animas, quæ ibidem morabantur ; non dimisit in ea ullas reli-
quias, sed usque ad internecionem universa vastavit, ipsamque urbem
peremit incendio. [12] Et omnes per circuitum civitates, regesque earum
cepit, percussit atque delevit, sicut præceperat ei Moyses famulus Do-
mini. [13] Absque urbibus, quæ erant in collibus et in tumulis sitæ, ceteras
succendit Israel; unam tantum Asor munitissimam flamma consumpsit.
[14] Omnemque prædam istarum urbium ac jumenta diviserunt sibi filii
Israel, cunctis hominibus interfectis. [15] Sicut præceperat Dominus Moysi
servo suo, ita præcepit Moyses Josue, et ille universa complevit; non
præteriit de universis mandatis, nec unum quidem verbum quod jusserat
Dominus Moysi.

Omnis terra Chanaan sub ditione Israelis. [16] Cepit itaque Josue omnem terram montanam et meridianam, ter-
ramque Gosen, et planitiem, et occidentalem plagam, montemque Israel,
et campestria ejus; [17] et partem montis quæ ascendit Seir usque Baal-
gad, per planitiem Libani, subter montem Hermon; omnes reges eorum
cepit, percussit, et occidit. [18] Multo tempore pugnavit Josue contra reges
istos. [19] Non fuit civitas quæ se traderet filiis Israel, præter Hevæum
qui habitabat in Gabaon ; omnes enim bellando cepit. [20] Domini enim
sententia fuerat, ut indurarentur corda eorum, et pugnarent contra Is-
rael et caderent, et non mererentur ullam clementiam, ac perirent, sicut
præceperat Dominus Moysi. [21] In illo tempore venit Josue, et interfecit
Enacim de montanis, Hebron, et Dabir, et Anab, et de omni monte Juda
et Israel, urbesque eorum delevit. [22] Non reliquit ullum de stirpe Enacim,
in terra filiorum Israel, absque civitatibus Gaza, et Geth, et Azoto, in
quibus solis relicti sunt. [23] Cepit ergo Josue omnem terram, sicut locutus
est Dominus ad Moysen, et tradidit eam in possessionem filiis Israel se-
cundum partes et tribus suas; quievitque terra a præliis.

§ VI. — *Recensentur reges debellati ab Hebræis.*

Ad orientem Jordanis. Cap. XII. — [1] Hi sunt reges, quos percusserunt filii Israel, et posse-
derunt terram eorum trans Jordanem ad solis ortum, a torrente Arnon
usque ad montem Hermon, et omnem orientalem plagam quæ respicit
solitudinem. [2] Sehon, rex Amorrhæorum, qui habitavit in Hesebon, do-
minatus est ab Aroer quæ sita est super ripam torrentis Arnon, et me-
diæ partis in valle, dimidiæque Galaad, usque ad torrentem Jaboc, qui
est terminus filiorum Ammon; [3] et a solitudine usque ad mare Ceneroth
contra orientem, et usque ad mare deserti, quod est mare Salsissimum,
ad orientalem plagam per viam quæ ducit Bethsimoth ; et ab australi
parte, quæ subjacet Asedoth, Phasga. [4] Terminus Og, regis Basan, de
reliquiis Raphaim, qui habitavit in Astaroth, et in Edrai, et dominatus

12] Deut. VII, 1. — 15] Ex. XXXIV, 11. Deut. VII, 1.

est in monte Hermon, et in Salecha, atque in universa Basan, usque
ad terminos 5 Gessuri, et Machati, et dimidiæ partis Galaad, terminos
Sehon, regis Hesebon. 6 Moyses famulus Domini, et filii Israel per-
cusserunt eos, tradiditque terram eorum Moyses in possessionem Rube-
nitis, et Gaditis, et dimidiæ tribui Manasse.
7 Hi sunt reges terræ, quos percussit Josue, et filii Israel, trans Jor- Ad
danem ad occidentalem plagam, a Baalgad in campo Libani, usque ad occidentem.
montem cujus pars ascendit in Seir; tradiditque eam Josue in posses-
sionem tribubus Israel, singulis partes suas, 8 tam in montanis quam in
planis atque campestribus. In Asedoth, et in solitudine, ac in meridie
Hethæus fuit et Amorrhæus, Chananæus, et Pherezæus, Hevæus et
Jebusæus. 9 Rex Jericho unus, rex Hai, quæ est ex latere Bethel, unus,
10 rex Jerusalem unus, rex Hebron unus, 11 rex Jerimoth unus, rex
Lachis unus, 12 rex Eglon unus, rex Gazer unus, 13 rex Dabir unus, rex
Gader unus, 14 rex Herma unus, rex Hered unus, 15 rex Lebna unus,
rex Odullam unus, 16 rex Maceda unus, rex Bethel unus, 17 rex Taphua
unus, rex Opher unus, 18 rex Aphec unus, rex Saron unus, 19 rex Madon
unus, rex Asor unus, 20 rex Semeron unus, rex Achsaph unus, 21 rex
Thenac unus, rex Mageddo unus, 22 rex Cades unus, rex Jachanan Car-
meli unus, 23 rex Dor et provinciæ Dor unus, rex Gentium Galgal unus,
24 rex Thersa unus; omnes reges triginta unus.

PARS POSTERIOR

DISTRIBUTIO TERRÆ CHANAAN INTER DUODECIM TRIBUS

Sectio I. — Refertur divisio jam a Moyse facta trans Jordanem

Cap. XIII. — 1 Josue senex, provectæque ætatis erat, et dixit Domi- Deus
nus ad eum: Senuisti et longævus es, terraque latissima derelicta est, jubet terræ
quæ necdum sorte divisa est; 2 omnis videlicet Galilæa, Philisthiim, et subactæ
universa Gessuri, 3 a fluvio turbido, qui irrigat Ægyptum, usque ad ter- divisionem.
minos Accaron contra aquilonem; terra Chanaan, quæ in quinque regulos
Philisthiim dividitur, Gazæos, et Azotios, Ascalonitas, Gethæos, et Ac-
caronitas. 4 Ad meridiem vero sunt Hevæi, omnis terra Chanaan, et
Maara Sidoniorum, usque Apheca et terminos Amorrhæi, 5 ejusque con-
finia; Libani quoque regio contra orientem, a Baalgad sub monte Her-
mon, donec ingrediaris Emath; 6 omnium qui habitant in monte, a Li-
bano usque ad aquas Maserephoth, universique Sidonii. Ego sum qui
delebo eos a facie filiorum Israel. Veniat ergo in partem hereditatis Is-
rael, sicut præcepi tibi. 7 Et nunc divide terram in possessionem novem
tribubus, et dimidiæ tribui Manasse, 8 cum qua Ruben et Gad possede-
runt terram, quam tradidit eis Moyses famulus Domini, trans fluenta
Jordanis ad orientalem plagam, 9 ab Aroer, quæ sita est in ripa torrentis
Arnon, et in vallis medio, universaque campestria Medaba, usque Di-
bon; 10 et cunctas civitates Sehon, regis Amorrhæi, qui regnavit in He-
sebon usque ad terminos filiorum Ammon; 11 et Galaad, ac terminum
Gessuri et Machati, et omnem montem Hermon, et universam Basan,
usque ad Salecha, 12 omne regnum Og in Basan, qui regnavit in Asta-
roth et Edrai, ipse fuit de reliquiis Raphaim; percussitque eos Moyses,
atque delevit. 13 Nolueruntque disperdere filii Israel Gessuri et Machati,
et habitaverunt in medio Israel usque in præsentem diem. 14 Tribui au-

13, 8] Num. XXXII, 33.

tem Levi non dedit possessionem ; sed sacrificia et victimæ Domini Dei Israel, ipsa est ejus hereditas, sicut locutus est illi.

Partitio regionis trans Jordanem. 1° Termini Ruben.

15 Dedit ergo Moyses possessionem tribui filiorum Ruben juxta cognationes suas ; 16 fuitque terminus eorum ab Aroer, quæ sita est in ripa torrentis Arnon, et in valle ejusdem torrentis media ; universam planitiem, quæ ducit Medaba, 17 et Hesebon, cunctosque viculos earum, qui sunt in campestribus ; Dibon quoque, et Bamothbaal, et oppidum Baalmaon, 18 et Jassa, et Cedimoth, et Mephaath, 19 et Cariathaim, et Sabama, et Sarathasar in monte convallis ; 20 Bethphogor et Asedoth, Phasga et Bethjesimoth ; 21 et omnes urbes campestres, universaque regna Sehon regis Amorrhæi, qui regnavit in Hesebon, quem percussit Moyses cum principibus Madian, Hevæum, et Recem, et Sur, et Hur, et Rebe, duces Sehon, habitatores terræ. 22 Et Balaam filium Beor ariolum occiderunt filii Israel gladio cum ceteris interfectis. 23 Factusque est terminus filiorum Ruben Jordanis fluvius. Hæc est possessio Rubenitarum per cognationes suas urbium et viculorum.

2° Termini Gad.

24 Deditque Moyses tribui Gad et filiis ejus per cognationes suas possessionem, cujus hæc divisio est : 25 terminus Jaser, et omnes civitates Galaad, et dimidiam partem terræ filiorum Ammon, usque ad Aroer, quæ est contra Rabba ; 26 et ab Hesebon usque Ramoth, Masphe et Betonim ; et a Manaim usque ad terminos Dabir. 27 In valle quoque Betharan, et Bethnemra, et Socoth, et Saphon reliquam partem regni Sehon, regis Hesebon ; hujus quoque finis Jordanis est usque ad extremam partem maris Cenereth trans Jordanem ad orientalem plagam. 28 Hæc est possessio filiorum Gad per familias suas, civitates et villæ earum.

3° Termini dimidii Manasse.

29 Dedit et dimidiæ tribui Manasse, filiisque ejus juxta cognationes suas possessionem, 30 cujus hoc principium est : a Manaim universam Basan, et cuncta regna Og regis Basan, omnesque vicos Jair, qui sunt in Basan, sexaginta oppida ; 31 et dimidiam partem Galaad, et Astaroth, et Edrai, urbes regni Og in Basan ; filiis Machir, filii Manasse, dimidiæ parti filiorum Machir juxta cognationes suas.

Conclusio.

32 Hanc possessionem divisit Moyses in campestribus Moab trans Jordanem contra Jericho ad orientalem plagam. 33 Tribui autem Levi non dedit possessionem, quoniam Dominus Deus Israel ipse est possessio ejus, ut locutus est illi.

Sectio II. — Narratur per partes divisio regionis occidentalis

§ I. — *Pars Caleb et tribus Juda.*

Præambulum.

Cap. XIV. — 1 Hoc est quod possederunt filii Israel in terra Chanaan, quam dederunt eis Eleazar sacerdos et Josue filius Nun, et principes familiarum per tribus Israel, 2 sorte omnia dividentes, sicut præceperat Dominus in manu Moysi, novem tribubus, et dimidiæ tribui. 3 Duabus enim tribubus, et dimidiæ, dederat Moyses trans Jordanem possessionem, absque levitis, qui nihil terræ acceperunt inter fratres suos ; 4 sed in eorum successerunt locum filii Joseph in duas divisi tribus, Manasse et Ephraim ; nec acceperunt levitæ aliam in terra partem, nisi urbes ad habitandum, et suburbana earum ad alenda jumenta et pecora sua. 5 Sicut præceperat Dominus Moysi, ita fecerunt filii Israel, et diviserunt terram.

Portio peculiaris conceditur Caleb.

6 Accesserunt itaque filii Juda ad Josue in Galgala ; locutusque est ad eum Caleb, filius Jephone, Cenezæus : Nosti quid locutus sit Dominus ad Moysen hominem Dei de me et te in Cadesbarne. 7 Quadraginta

14] Num. XVIII, 20. — 21] Num. XXXI, 8. — 33] Num. XVIII, 20. — 2] Num. XXXIV, 13. — 6] Num. XIV, 24.

annorum eram quando misit me Moyses famulus Domini de Cadesbarne,
ut considerarem terram; nuntiavique ei quod mihi verum videbatur.
[8] Fratres autem mei, qui ascenderant mecum, dissolverunt cor populi;
et nihilominus ego secutus sum Dominum Deum meum. [9] Juravitque
Moyses in die illo, dicens : Terra, quam calcavit pes tuus, erit possessio
tua, et filiorum tuorum in æternum, quia secutus es Dominum Deum
meum. [10] Concessit ergo Dominus vitam mihi, sicut pollicitus est, usque
in præsentem diem. Quadraginta et quinque anni sunt, ex quo locutus est
Dominus verbum istud ad Moysen, quando ambulabat Israel per solitu-
dinem; hodie octoginta quinque annorum sum, [11] sic valens, ut eo va-
lebam tempore quando ad explorandum missus sum; illius in me tem-
poris fortitudo usque hodie perseverat, tam ad bellandum quam ad
gradiendum. [12] Da ergo mihi montem istum, quem pollicitus est Do-
minus, te quoque audiente, in quo Enacim sunt, et urbes magnæ atque
munitæ; si forte sit Dominus mecum, et potuero delere eos, sicut pro-
misit mihi. [13] Benedixitque ei Josue, et tradidit ei Hebron in possessio-
nem; [14] atque ex eo fuit Hebron Caleb filio Jephone, Cenezæo, usque in
præsentem diem, quia secutus est Dominum Deum Israel. [15] Nomen
Hebron ante vocabatur Cariath-Arbe; Adam maximus ibi inter Enacim
situs est; et terra cessavit a præliis.

Cap. XV. — [1] Igitur sors filiorum Judæ per cognationes suas ista fuit. *Termini Juda.*
A termino Edom, desertum Sin contra meridiem, et usque ad extremam
partem australis plagæ. [2] Initium ejus a summitate maris Salsissimi, et a
lingua ejus, quæ respicit meridiem. [3] Egrediturque contra ascensum Scor-
pionis, et pertransit in Sina, ascenditque in Cadesbarne, et pervenit in
Esron, ascendens ad Addar, et circuiens Carcaa, [4] atque inde pertrans-
iens in Asemona, et perveniens ad torrentem Ægypti; eruntque termini
ejus mare magnum; hic erit finis meridianæ plagæ. [5] Ab oriente vero
erit initium, mare Salsissimum usque ad extrema Jordanis; et ea quæ
respiciunt ad aquilonem, a lingua maris usque ad eumdem Jordanis flu-
vium. [6] Ascenditque terminus in Beth-Hagla, et transit ab aquilone in
Beth-Araba, ascendens ad lapidem Boen, filii Ruben, [7] et tendens usque
ad terminos Debera de valle Achor, contra aquilonem respiciens Galgala,
quæ est ex adverso ascensionis Adommim, ab australi parte torrentis;
transitque aquas, quæ vocantur fons Solis; et erunt exitus ejus ad fon-
tem Rogel. [8] Ascenditque per convallem filii Ennom ex latere Jebusæi
ad meridiem, hæc est Jerusalem; et inde se erigens ad verticem montis,
qui est contra Geennom ad occidentem in summitate vallis Raphaim
contra aquilonem, [9] pertransitque a vertice montis usque ad fontem
aquæ Nephtoa, et pervenit usque ad vicos montis Ephron; inclinaturque
in Baala, quæ est Cariathiarim, id est, urbs silvarum; [10] et circuit de
Baala contra occidentem, usque ad montem Seir; transitque juxta latus
montis Jarim ad aquilonem in Cheslon; et descendit in Bethsames, trans-
itque in Thamna; [11] et pervenit contra aquilonem partis Accaron ex
latere; inclinaturque Sechrona, et transit montem Baala; pervenitque
in Jebneel, et magni maris contra occidentem fine concluditur. [12] Hi
sunt termini filiorum Juda per circuitum in cognationibus suis.

[13] Caleb vero filio Jephone dedit partem in medio filiorum Juda, sicut *Caleb occupat partem suam.*
præceperat ei Dominus, Cariath-Arbe patris Enac, ipsa est Hebron.
[14] Delevitque ex ea Caleb tres filios Enac, Sesai, et Ahiman, et Tholmai
de stirpe Enac. [15] Atque inde conscendens venit ad habitatores Dabir,
quæ prius vocabatur Cariath-Sepher, id est, civitas litterarum. [16] Dixitque
Caleb : Qui percusserit Cariath-Sepher, et ceperit eam, dabo ei Axam
filiam meam uxorem. [17] Cepitque eam Othoniel filius Cenez frater Caleb
junior; deditque ei Axam filiam suam uxorem. [18] Quæ, cum pergerent

11] Eccli. XLVI, 11. — 15] Sup. II, 23. — 1] Num. XXXIV, 3. — 14] Jud. I, 20.

simul, suasa est a viro suo ut peteret a patre suo agrum, suspiravitque ut sedebat in asino. Cui Caleb : Quid habes? inquit. 19 At illa respondit : Da mihi benedictionem ; terram australem et arentem dedisti mihi, junge et irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguum superius et inferius.

Enumerantur civitates Juda, in austro,

20 Hæc est possessio tribus filiorum Juda, per cognationes suas. 21 Erantque civitates ab extremis partibus filiorum Juda juxta terminos Edom a meridie, Cabseel, et Eder, et Jagur, 22 et Cina et Dimona et Adada, 23 et Cades et Asor et Jethnam, 24 Ziph et Telem et Baloth, 25 Asor nova et Carioth-Hesron, hæc est Asor, 26 Amam, Sama, et Molada, 27 et Asergadda et Hassemon et Bethphelet, 28 et Hasersual et Bersabee et Baziothia, 29 et Baala et Jim et Esem, 30 et Eltholad et Cesil et Harma, 31 et Siceleg et Medemena et Sensenna, 32 Lebaoth et Selim et Aen et Remmon ; omnes civitates viginti novem, et villæ earum.

in campestribus,

33 In campestribus vero : Estaol et Sarea et Asena, 34 et Zanoe et Ængannin et Taphua et Enaim, 35 et Jerimoth et Adullam, Socho et Azeca, 36 et Saraim et Adithaim, et Gedera et Gedorothaim ; urbes quatuordecim, et villæ earum. 37 Sanan et Hadassa et Magdalgad, 38 Delean et Masepha et Jecthel, 39 Lachis et Bascath et Eglon, 40 Chebbon et Leheman et Cethlis, 41 et Gideroth et Bethdagon et Naama et Maceda ; civitates sedecim, et villæ earum. 42 Labana et Ether et Asan, 43 Jephtha et Esna et Nesib, 44 et Ceila et Achzib et Maresa ; civitates novem, et villæ earum. 45 Accaron cum vicis et villulis suis. 46 Ab Accaron usque ad mare, omnia quæ vergunt ad Azotum et viculos ejus. 47 Azotus cum vicis et villulis suis ; Gaza cum vicis et villulis suis, usque ad torrentem Ægypti ; et mare magnum terminus ejus.

in montanis,

48 Et in monte : Samir et Jether et Socoth, 49 et Danna et Cariathsenna, hæc est Dabir ; 50 Anab et Istemo et Anim, 51 Gosen et Olon et Gilo ; civitates undecim, et villæ earum. 52 Arab et Ruma et Esaan, 53 et Janum et Beththaphua et Apheca, 54 Athmatha, et Cariath-Arbe, hæc est Hebron, et Sior ; civitates novem, et villæ earum. 55 Maon et Carmel et Ziph et Jota, 56 Jezrael et Jucadam et Zanoe, 57 Accain, Gabaa, et Thamna ; civitates decem, et villæ earum. 58 Halhul, et Bessur, et Gedor, 59 Mareth, et Bethanoth, et Eltecon ; civitates sex, et villæ earum. 60 Cariath-Baal, hæc est Cariathiarim, urbs silvarum, et Arebba ; civitates duæ, et villæ earum.

in deserto.

61 In deserto : Betharaba, Meddin, et Sachacha, 62 et Nebsan, et civitas Salis, et Engaddi ; civitates sex, et villæ earum. 63 Jebusæum autem habitatorem Jerusalem non potuerunt filii Juda delere ; habitavitque Jebusæus cum filiis Juda in Jerusalem usque in præsentem diem.

§ II. — *Pars filiorum Joseph.*

Indicatio summaria terminorum.

Cap. XVI. — 1 Cecidit quoque sors filiorum Joseph, ab Jordane contra Jericho et aquas ejus ab oriente ; solitudo quæ ascendit de Jericho ad montem Bethel ; 2 et egreditur de Bethel Luza, transitque terminum Archi, Ataroth, 3 et descendit ad occidentem juxta terminum Jephleti, usque ad terminos Bethoron inferioris, et Gazer ; finiunturque regiones ejus mari magno ; 4 possederuntque filii Joseph Manasses et Ephraim.

Sors peculiaris Ephraim.

5 Et factus est terminus filiorum Ephraim per cognationes suas ; et possessio eorum contra orientem Ataroth-Addar usque Bethoron superiorem. 6 Egrediunturque confinia in mare ; Machmethath vero aquilonem respicit, et circuit terminos contra orientem in Thanathselo ; et pertransit ab oriente Janoe ; 7 descenditque de Janoe in Ataroth et Naaratha ; et pervenit in Jericho, egrediturque ad Jordanem. 8 De Taphua pertransit contra mare in vallem Arundineti, suntque egressus ejus in mare Salsissimum. Hæc est possessio tribus filiorum Ephraim per familias suas. 9 Urbesque separatæ sunt filiis Ephraim in medio posses-

sionis filiorum Manasse, et villæ earum. [10] Et non interfecerunt filii Ephraim Chananæum, qui habitabat in Gazer; habitavitque Chananæus in medio Ephraim usque in diem hanc tributarius.

Sors dimidii Manasse.

Cap. XVII. — [1] Cecidit autem sors tribui Manasse (ipse enim est primogenitus Joseph); Machir primogenito Manasse patri Galaad, qui fuit vir pugnator, habuitque possessionem Galaad et Basan; [2] et reliquis filiorum Manasse juxta familias suas, filiis Abiezer, et filiis Helec, et filiis Esriel, et filiis Sechem, et filiis Hepher, et filiis Semida. Isti sunt filii Manasse filii Joseph, mares, per cognationes suas. [3] Salphaad vero, filio Hepher, filii Galaad, filii Machir, filii Manasse, non erant filii, sed solæ filiæ, quarum ista sunt nomina : Maala, et Noa, et Hegla, et Melcha, et Thersa; [4] veneruntque in conspectu Eleazari sacerdotis, et Josue filii Nun, et principum, dicentes : Dominus præcepit per manum Moysi, ut daretur nobis possessio in medio fratrum nostrorum. Deditque eis juxta imperium Domini possessionem in medio fratrum patris earum. [5] Et ceciderunt funiculi Manasse, decem, absque terra Galaad et Basan trans Jordanem. [6] Filiæ enim Manasse possederunt hereditatem in medio filiorum ejus; terra autem Galaad cecidit in sortem filiorum Manasse qui reliqui erant. [7] Fuitque terminus Manasse ab Aser, Machmethath, quæ respicit Sichem; et egreditur ad dextram juxta habitatores fontis Taphuæ. [8] Etenim in sorte Manasse ceciderat terra Taphuæ, quæ est juxta terminos Manasse filiorum Ephraim. [9] Descenditque terminus vallis Arundineti in meridiem torrentis civitatum Ephraim, quæ in medio sunt urbium Manasse. Terminus Manasse ab aquilone torrentis, et exitus ejus pergit ad mare; [10] ita ut possessio Ephraim sit ab austro, et ab aquilone Manasse, et utramque claudat mare, et conjungantur sibi in tribu Aser ab aquilone, et in tribu Issachar ab oriente. [11] Fuitque hereditas Manasse in Issachar et in Aser, Bethsan et viculi ejus, et Jeblaam cum viculis suis, et habitatores Dor cum oppidis suis, habitatores quoque Endor cum viculis suis; similiterque habitatores Thenac cum viculis suis, et habitatores Mageddo cum viculis suis, et tertia pars urbis Nopheth. [12] Nec potuerunt filii Manasse has civitates subvertere; sed cœpit Chananæus habitare in terra sua. [13] Postquam autem convaluerunt filii Israel, subjecerunt Chananæos, et fecerunt sibi tributarios, nec interfecerunt eos.

Augetur pars filiorum Joseph.

[14] Locutique sunt filii Joseph ad Josue, et dixerunt : Quare dedisti mihi possessionem sortis et funiculi unius, cum sim tantæ multitudinis, et benedixerit mihi Dominus? [15] Ad quos Josue ait : Si populus multus es, ascende in silvam, et succide tibi spatia in terra Pherezæi et Raphaim, quia angusta est tibi possessio montis Ephraim. [16] Cui responderunt filii Joseph : Non poterimus ad montana conscendere, cum ferreis curribus utantur Chananæi, qui habitant in terra campestri, in qua sitæ sunt Bethsan cum viculis suis, et Jezrael mediam possidens vallem. [17] Dixitque Josue ad domum Joseph, Ephraim et Manasse : Populus multus es, et magnæ fortitudinis; non habebis sortem unam, [18] sed transibis ad montem, et succides tibi, atque purgabis ad habitandum spatia; et poteris ultra procedere cum subverteris Chananæum, quem dicis ferreos habere currus, et esse fortissimum.

§ III. — *Pars tribus Benjamin.*

Descriptio terræ adhuc distribuendæ.

Cap. XVIII. — [1] Congregatique sunt omnes filii Israel in Silo, ibique fixerunt tabernaculum testimonii, et fuit eis terra subjecta. [2] Remanserant autem filiorum Israel septem tribus, quæ necdum acceperant possessiones suas. [3] Ad quos Josue ait : Usquequo marcetis ignavia, et non intratis ad possidendam terram, quam Dominus Deus patrum vestrorum

17, 2] Num. XXVI, 30. — 3] Num. XXVII, 1 et XXXVI, 11.

dedit vobis? 4 Eligite de singulis tribubus ternos viros, ut mittam eos, et
pergant atque circumeant terram, et describant eam juxta numerum
uniuscujusque multitudinis, referantque ad me quod descripserint. 5 Divi-
dite vobis terram in septem partes : Judas sit in terminis suis ab australi
plaga, et domus Joseph ab aquilone. 6 Mediam inter hos terram in septem
partes describite ; et huc venietis ad me, ut coram Domino Deo vestro
mittam vobis hic sortem ; 7 quia non est inter vos pars levitarum, sed
sacerdotium Domini est eorum hereditas. Gad autem et Ruben, et dimidia
tribus Manasse, jam acceperant possessiones suas trans Jordanem ad
orientalem plagam, quas dedit eis Moyses famulus Domini. 8 Cumque
surrexissent viri, ut pergerent ad describendam terram, præcepit eis
Josue, dicens : Circuite terram, et describite eam, ac revertimini ad me,
ut hic coram Domino, in Silo, mittam vobis sortem. 9 Itaque perrexerunt,
et lustrantes eam, in septem partes diviserunt, scribentes in volumine ;
reversique sunt ad Josue in castra Silo. 10 Qui misit sortes coram Domino
in Silo, divisitque terram filiis Israel in septem partes.

Sors Benjamin.

11 Et ascendit sors prima filiorum Benjamin per familias suas, ut possi-
derent terram inter filios Juda et filios Joseph. 12 Fuitque terminus eorum
contra aquilonem a Jordane, pergens juxta latus Jericho septentrionalis
plagæ, et inde contra occidentem ad montana conscendens, et perveniens
ad solitudinem Bethaven, 13 atque pertransiens juxta Luzam ad meri-
diem, ipsa est Bethel ; descenditque in Ataroth-Addar, in montem qui
est ad meridiem Bethoron inferioris ; 14 et inclinatur circuiens contra
mare ad meridiem montis qui respicit Bethoron contra africum ; suntque
exitus ejus in Cariath-Baal, quæ vocatur et Cariathiarim, urbem filio-
rum Juda. Hæc est plaga contra mare, ad occidentem. 15 A meridie autem
ex parte Cariathiarim egreditur terminus contra mare, et pervenit usque
ad fontem aquarum Nephtoa. 16 Descenditque in partem montis, qui
respicit vallem filiorum Ennom, et est contra septentrionalem plagam in
extrema parte vallis Raphaim ; descenditque in Geennom (id est, vallem
Ennom) juxta latus Jebusæi ad austrum ; et pervenit ad fontem Rogel,
17 transiens ad aquilonem, et egrediens ad Ensemes, id est, fontem Solis;
18 et pertransit usque ad tumulos, qui sunt e regione ascensus Adommim ;
descenditque ab Aben-Boen, id est, lapidem Boen filii Ruben ; et per-
transit ex latere aquilonis ad campestria, descenditque in planitiem, 19 et
prætergreditur contra aquilonem Beth-Hagla ; suntque exitus ejus contra
linguam maris Salsissimi ab aquilone in fine Jordanis ad australem pla-
gam, 20 qui est terminus illius ab oriente. Hæc est possessio filiorum
Benjamin per terminos suos in circuitu, et familias suas.

Potiores ipsius urbes.

21 Fueruntque civitates ejus, Jericho, et Beth-Hagla, et vallis Casis,
22 Beth-Araba, et Samaraim, et Bethel, 23 et Avim, et Aphara, et Ophera,
24 villa Emona, et Ophni, et Gabee : civitates duodecim, et villæ earum.
25 Gabaon, et Rama, et Beroth, 26 et Mesphe, et Caphara, et Amosa, 27 et
Recem, Jarephel, et Tharela, 28 et Sela, Eleph, et Jebus, quæ est Jeru-
salem, Gabaath, et Cariath : civitates quatuordecim, et villæ earum. Hæc
est possessio filiorum Benjamin juxta familias suas.

§ IV. — *Pars ceterarum tribuum.*

Sors Simeon.

Cap. XIX. — 1 Et egressa est sors secunda filiorum Simeon per cogna-
tiones suas ; fuitque hereditas 2 eorum in medio possessionis filiorum Juda :
Bersabee, et Sabee, et Molada, 3 et Hasersual, Bala, et Asem, 4 et
Eltholad, Bethul, et Harma, 5 et Siceleg, et Bethmarchaboth, et Haser-
susa, 6 et Bethlebaoth, et Sarohen : civitates tredecim, et villæ earum.
7 Ain, et Remmon, et Athar et Asan : civitates quatuor, et villæ earum ;

13] Gen. XXVIII, 19.

8 omnes viculi per circuitum urbium istarum usque ad Baalath-Beer-
Ramath contra australem plagam. Hæc est hereditas filiorum Simeon
juxta cognationes suas, 9 in possessione et funiculo filiorum Juda, quia
major erat. Et idcirco filii Simeon possederunt in medio hereditatis
eorum.
10 Ceciditque sors tertia filiorum Zabulon per cognationes suas; et factus Sors
est terminus possessionis eorum usque Sarid; 11 ascenditque de mari, et Zabulon.
Merala, et pervenit in Debbaseth, usque ad torrentem qui est contra
Jeconam. 12 Et revertitur de Sared contra orientem in fines Ceseleth-
Thabor; et egreditur ad Dabereth, ascenditque contra Japhie. 13 Et inde
pertransit usque ad orientalem plagam Geth-Hepher et Thacasin; et
egreditur in Remmon, Amthar, et Noa. 14 Et circuit ad aquilonem Hana-
thon; suntque egressus ejus vallis Jephtahel, 15 et Cathed, et Naalol, et
Semeron, et Jerala, et Bethlehem: civitates duodecim, et villæ earum.
16 Hæc est hereditas tribus filiorum Zabulon per cognationes suas, urbes
et viculi earum.
17 Issachar egressa est sors quarta per cognationes suas; 18 fuitque ejus Sors
hereditas: Jezrael, et Casaloth, et Sunem, 19 et Hapharaim, et Sehon, et Issachar.
Anaharath, 20 et Rabboth, et Cesion, Abes, 21 et Rameth, et Engannim,
et Enhadda, et Bethpheses. 22 Et pervenit terminus ejus usque Thabor,
et Sehesima, et Bethsames; eruntque exitus ejus Jordanis: civitates sede-
cim, et villæ earum. 23 Hæc est possessio filiorum Issachar per cognationes
suas, urbes et viculi earum.
24 Ceciditque sors quinta tribui filiorum Aser per cognationes suas; Sors Aser.
25 fuitque terminus eorum: Halcath, et Chali, et Beten, et Axaph, 26 et
Elmelech, et Amaad, et Messal; et pervenit usque ad Carmelum maris,
et Sihor, et Labanath, 27 ac revertitur contra orientem Beth-Dagon; et
pertransit usque Zabulon et vallem Jephthael contra aquilonem in Bethe-
mec et Nehiel. Egrediturque ad lævam Cabul, 28 et Abran, et Rohob, et
Hamon, et Cana, usque ad Sidonem magnam. 29 Reverti turque in Horma
usque ad civitatem munitissimam Tyrum, et usque Hosa; eruntque exitus
ejus in mare de funiculo Achziba, 30 et Amma, et Aphec, et Rohob: civi-
tates viginti duæ, et villæ earum. 31 Hæc est possessio filiorum Aser per
cognationes suas, urbesque et viculi earum.
32 Filiorum Nephthali sexta sors cecidit per familias suas; 33 et cœpit Sors
terminus de Heleph et Elon in Saananim, et Adami, quæ est Neceb, et Nephthali.
Jebnael usque Lecum; et egressus eorum usque ad Jordanem; 34 reverti-
turque terminus contra occidentem in Azanot-Thabor, atque inde egre-
ditur in Hucuca, et pertransit in Zabulon contra meridiem, et in Aser
contra occidentem, et in Juda ad Jordanem contra ortum solis. 35 Civi-
tates munitissimæ: Assedim, Ser, et Emath, et Reccath, et Cenereth,
36 et Edema, et Arama, Asor, 37 et Cedes, et Edrai, Enhasor, 38 et Jeron,
et Magdalel, Horem, et Bethanath, et Bethsames: civitates decem et
novem, et villæ earum. 39 Hæc est possessio tribus filiorum Nephthali per
cognationes suas, urbes et viculi earum.
40 Tribui filiorum Dan per familias suas egressa est sors septima; 41 et Sors Dan.
fuit terminus possessionis ejus: Saraa et Esthaol, et Hir-Semes, id est
civitas Solis, 42 Selebin, et Aialon, et Jethela, 43 Elon, et Themna, et
Acron, 44 Elthece, Gebbethon, et Balaath, 45 et Jud, et Bane, et Barach,
et Gethremmon, 46 et Mejarcon, et Arecon, cum termino qui respicit
Joppen, 47 et ipso fine concluditur. Ascenderuntque filii Dan, et pugna-
verunt contra Lesem, ceperuntque eam; et percusserunt eam in ore gla-
dii, et possederunt, et habitaverunt in ea, vocantes nomen ejus Lesem-
Dan, ex nomine Dan patris sui. 48 Hæc est possessio tribus filiorum Dan,
per cognationes suas, urbes et viculi earum.
49 Cumque complesset sorte dividere terram singulis per tribus suas, Conclusio
dederunt filii Israel possessionem Josue, filio Nun, in medio sui, 50 juxta divisionis terræ.

præceptum Domini, urbem quam postulavit, Thamnath-Saraa in monte Ephraim; et ædificavit civitatem, habitavitque in ea. [51] Hæ sunt possessiones, quas sorte diviserunt Eleazar sacerdos, et Josue filius Nun, et principes familiarum ac tribuum filiorum Israel, in Silo, coram Domino ad ostium tabernaculi testimonii, partitique sunt terram.

§ V. — *Civitates refugii et levitarum.*

Dei mandatum de asylis.

Cap. XX. — [1] Et locutus est Dominus ad Josue, dicens : Loquere filiis Israel, et dic eis : [2] Separate urbes fugitivorum, de quibus locutus sum ad vos per manum Moysi, [3] ut confugiat ad eas quicumque animam percusserit nescius, et possit evadere iram proximi, qui ultor est sanguinis; [4] cum ad unam harum confugerit civitatum, stabit ante portam civitatis, et loquetur senioribus urbis illius ea quæ se comprobent innocentem, sicque suscipient eum, et dabunt ei locum ad habitandum. [5] Cumque ultor sanguinis eum fuerit persecutus, non tradent in manus ejus, quia ignorans percussit proximum ejus, nec ante biduum, triduumve, ejus probatur inimicus. [6] Et habitabit in civitate illa, donec stet ante judicium causam reddens facti sui, et moriatur sacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore. Tunc revertetur homicida, et ingredietur civitatem et domum suam de qua fugerat.

Delectus asylorum.

[7] Decreveruntque Cedes in Galilæa montis Nephthali, et Sichem in monte Ephraim, et Cariath-Arbe, ipsa est Hebron, in monte Juda. [8] Et trans Jordanem contra orientalem plagam Jericho, statuerunt Bosor, quæ sita est in campestri solitudine, de tribu Ruben, et Ramoth in Galaad de tribu Gad, et Gaulon in Basan de tribu Manasse. [9] Hæ civitates constitutæ sunt cunctis filiis Israel, et advenis qui habitabant inter eos, ut fugeret ad eas qui animam nescius percussisset, et non moreretur in manu proximi, effusum sanguinem vindicare cupientis, donec staret ante populum expositurus causam suam.

De urbibus leviticis : 1° generatim;

Cap. XXI. — [1] Accesseruntque principes familiarum Levi ad Eleazarum sacerdotem, et Josue, filium Nun, et ad duces cognationum per singulas tribus filiorum Israel, [2] locutique sunt ad eos in Silo terræ Chanaan, atque dixerunt : Dominus præcepit per manum Moysi ut darentur nobis urbes ad habitandum, et suburbana earum ad alenda jumenta. [3] Dederuntque filii Israel de possessionibus suis juxta imperium Domini, civitates et suburbana earum. [4] Egressaque est sors in familiam Caath filiorum Aaron sacerdotis, de tribubus Juda, et Simeon, et Benjamin, civitates tredecim; [5] et reliquis filiorum Caath, id est, levitis qui superfuerant, de tribubus Ephraim, et Dan, et dimidia tribu Manasse, civitates decem. [6] Porro filiis Gerson egressa est sors, ut acciperent de tribubus Issachar, et Aser, et Nephthali, dimidiaque tribu Manasse, in Basan, civitates numero tredecim. [7] Et filiis Merari per cognationes suas, de tribubus Ruben, et Gad, et Zabulon, urbes duodecim. [8] Dederuntque filii Israel levitis civitates et suburbana earum, sicut præcepit Dominus per manum Moysi, singulis sorte tribuentes.

2° specialius. Civitates sacerdotum.

[9] De tribubus filiorum Juda et Simeon dedit Josue civitates, quarum ista sunt nomina, [10] filiis Aaron per familias Caath levitici generis (prima enim sors illis egressa est) : [11] Cariath-Arbe, patris Enac, quæ vocatur Hebron, in monte Juda, et suburbana ejus per circuitum. [12] Agros vero et villas ejus dederat Caleb, filio Jephone, ad possidendum. [13] Dedit ergo filiis Aaron sacerdotis Hebron confugii civitatem, ac suburbana ejus, et Lobnam cum suburbanis suis, [14] et Jether, et Esthemo, [15] et Holon, et Dabir, [16] et Ain, et Jeta, et Bethsames, cum suburbanis suis :

2] Num. XXXV, 11. Deut. XIX, 2. — 8] Deut. IV, 43. — 2] Num. XXXV, 2. — 9] I Par. VI, 55. — 12] Sup. XIV, 14.

civitates novem de tribubus, ut dictum est, duabus. 17 De tribu autem
filiorum Benjamin, Gabaon, et Gabae, 18 et Anathoth, et Almon, cum
suburbanis suis: civitates quatuor. 19 Omnes simul civitates filiorum Aaron
sacerdotis, tredecim, cum suburbanis suis.

Civitates levitarum: Filii Caath;

20 Reliquis vero per familias filiorum Caath levitici generis, hæc est
data possessio. 21 De tribu Ephraim urbes confugii, Sichem cum subur-
banis suis in monte Ephraim, et Gazer, 22 et Cibsaim, et Bethoron, cum
suburbanis suis: civitates quatuor. 23 De tribu quoque Dan, Eltheco, et
Gabathon, 24 et Aialon, et Gethremmon, cum suburbanis suis: civitates
quatuor. 25 Porro de dimidia tribu Manasse, Thanach et Gethremmon,
cum suburbanis suis: civitates duæ. 26 Omnes civitates decem, et subur-
bana earum, datæ sunt filiis Caath inferioris gradus.

filii Gerson;

27 Filiis quoque Gerson levitici generis dedit de dimidia tribu Manasse
confugii civitates: Gaulon in Basan, et Bosram, cum suburbanis suis:
civitates duas. 28 Porro de tribu Issachar, Cesion, et Dabereth, 29 et Jara-
moth, et Engannim, cum suburbanis suis: civitates quatuor. 30 De tribu
autem Aser, Masal, et Abdon, 31 et Helcath, et Rohob, cum suburbanis
suis: civitates quatuor. 32 De tribu quoque Nephthali civitates confugii,
Cedes in Galilæa, et Hammoth-Dor, et Carthan, cum suburbanis suis:
civitates tres. 33 Omnes urbes familiarum Gerson, tredecim, cum subur-
banis suis.

filii Merari.

34 Filiis autem Merari, levitis inferioris gradus, per familias suas, data
est de tribu Zabulon, Jecnam, et Cartha, 35 et Damna, et Naalol: civi-
tates quatuor cum suburbanis suis. 36 De tribu Ruben ultra Jordanem
contra Jericho civitates refugii, Bosor in solitudine, Misor, et Jaser, et
Jethson, et Mephaath: civitates quatuor cum suburbanis suis. 37 De tribu
Gad civitates confugii, Ramoth in Galaad, et Manaim, et Hesebon, et
Jazer: civitates quatuor cum suburbanis suis. 38 Omnes urbes filiorum
Merari, per familias et cognationes suas, duodecim.

Recapitulatio urbium leviticarum.

39 Itaque civitates universæ levitarum in medio possessionis filiorum
Israel fuerunt quadraginta octo, 40 cum suburbanis suis, singulæ per fami-
lias distributæ.

Pax datur Israeli.

41 Deditque Dominus Deus Israeli omnem terram, quam traditurum se
patribus eorum juraverat; et possederunt illam, atque habitaverunt in ea.
42 Dataque est ab eo pax in omnes per circuitum nationes, nullusque eis
hostium resistere ausus est; sed cuncti in eorum ditionem redacti sunt.
43 Ne unum quidem verbum, quod illis præstiturum se esse promiserat,
irritum fuit; sed rebus expleta sunt omnia.

§ VI. — *Rubenitæ, Gaditæ et alii redeunt trans Jordanem.*

Honorifice a Josue dimittuntur.

Cap. XXII. — 1 Eodem tempore vocavit Josue Rubenitas, et Gaditas,
et dimidiam tribum Manasse, 2 dixitque ad eos: Fecistis omnia quæ præ-
cepit vobis Moyses, famulus Domini; mihi quoque in omnibus obedistis,
3 nec reliquistis fratres vestros longo tempore usque in præsentem diem,
custodientes imperium Domini Dei vestri. 4 Quia igitur dedit Dominus
Deus vester fratribus vestris quietem et pacem, sicut pollicitus est, rever-
timini, et ite in tabernacula vestra, et in terram possessionis, quam tra-
didit vobis Moyses, famulus Domini, trans Jordanem; 5 ita dumtaxat, ut
custodiatis attente, et opere compleatis mandatum et legem quam præ-
cepit vobis Moyses, famulus Domini, ut diligatis Dominum Deum vestrum,
et ambuletis in omnibus viis ejus, et observetis mandata illius, adhærea-
tisque ei, ac serviatis in omni corde, et in omni anima vestra. 6 Bene-
dixitque eis Josue, et dimisit eos. Qui reversi sunt in tabernacula sua.
7 Dimidiæ autem tribui Manasse possessionem Moyses dederat in Basan; et

---

4] Num. XXXII, 33. Sup. XIII, 8.

idcirco mediæ quæ superfuit, dedit Josue sortem inter ceteros fratres suos
trans Jordanem, ad occidentalem plagam. Cumque dimitteret eos in
tabernacula sua, et benedixisset eis, [8] dixit ad eos : In multa substantia
atque divitiis revertimini ad sedes vestras, cum argento et auro,ære ac
ferro, et veste multiplici ; dividite prædam hostium cum fratribus
vestris.

Altare ad Jordanem ædificant;

[9] Reversique sunt, et abierunt filii Ruben, et filii Gad, et dimidia tri-
bus Manasse, a filiis Israel de Silo, quæ sita est in Chanaan, ut intrarent
Galaad terram possessionis suæ, quam obtinuerant juxta imperium Domini
in manu Moysi. [10] Cumque venissent ad tumulos Jordanis in terram Cha-
naan, ædificaverunt juxta Jordanem altare infinitæ magnitudinis.

de quo criminantur a ceteris.

[11] Quod cum audissent filii Israel, et ad eos certi nuntii detulissent,
ædificasse filios Ruben, et Gad, et dimidiæ tribus Manasse, altare in
terra Chanaan, super Jordanis tumulos, contra filios Israel, [12] convene-
runt omnes in Silo, ut ascenderent et dimicarent contra eos. [13] Et interim
miserunt ad illos in terram Galaad Phinees, filium Eleazari sacerdotis,
[14] et decem principes cum eo, singulos de singulis tribubus, [15] qui vene-
runt ad filios Ruben, et Gad, et dimidiæ tribus Manasse, in terram Galaad,
dixeruntque ad eos : [16] Hæc mandat omnis populus Domini : Quæ est ista
transgressio? Cur reliquistis Dominum Deum Israel, ædificantes altare
sacrilegum, et a cultu illius recedentes? [17] An parum vobis est quod pec-
castis in Beelphegor, et usque in præsentem diem macula hujus sceleris
in nobis permanet, multique de populo corruerunt? [18] Et vos hodie reli-
quistis Dominum ; et cras in universum Israel ira ejus desæviet. [19] Quod
si putatis immundam esse terram possessionis vestræ, transite ad terram,
in qua tabernaculum Domini est, et habitate inter nos ; tantum ut a Do-
mino, et a nostro consortio non recedatis, ædificato altari præter altare
Domini Dei nostri. [20] Nonne Achan, filius Zare, præteriit mandatum
Domini, et super omnem populum Israel ira ejus incubuit? Et ille erat
unus homo, atque utinam solus periisset in scelere suo!

Ipsorum apologia.

[21] Responderuntque filii Ruben et Gad, et dimidia tribus Manasse, prin-
cipibus legationis Israel : [22] Fortissimus Deus Dominus, fortissimus Deus
Dominus, ipse novit, et Israel simul intelliget : si prævaricationis animo
hoc altare construximus, non custodiat nos, sed puniat nos in præsenti ;
[23] et si ea mente fecimus, ut holocausta, et sacrificium, et pacificas victi-
mas super eo imponeremus, ipse quærat et judicet ; [24] et non ea magis
cogitatione atque tractatu, ut diceremus : Cras dicent filii vestri filiis
nostris : Quid vobis et Domino Deo Israel? [25] Terminum posuit Dominus
inter nos et vos, o filii Ruben, et filii Gad, Jordanem fluvium, et idcirco
partem non habetis in Domino ; et per hanc occasionem avertent filii
vestri filios nostros a timore Domini. Putavimus itaque melius, [26] et dixi-
mus : Exstruamus nobis altare, non in holocausta, neque ad victimas offe-
rendas, [27] sed in testimonium inter nos et vos, et sobolem nostram
vestramque progeniem, ut serviamus Domino, et juris nostri sit offerre,
et holocausta, et victimas, et pacificas hostias ; et nequaquam dicant cras
filii vestri filiis nostris : Non est vobis pars in Domino. [28] Quod si voluerint
dicere, respondebunt eis : Ecce altare Domini, quod fecerunt patres nostri,
non in holocausta, neque in sacrificium, sed in testimonium nostrum ac
vestrum. [29] Absit a nobis hoc scelus, ut recedamus a Domino, et ejus
vestigia relinquamus, exstructo altari ad holocausta, et sacrificia, et victi-
mas offerendas, præter altare Domini Dei nostri, quod exstructum est
ante tabernaculum ejus!

Controversia componitur.

[30] Quibus auditis, Phinees sacerdos, et principes legationis Israel, qui
erant cum eo, placati sunt ; et verba filiorum Ruben et Gad, et dimidiæ
tribus Manasse, libentissime susceperunt. [31] Dixitque Phinees, filius

17] Num. XXV, 3. Deut. IV, 3. — 20] Sup. VII, 1.

Eleazari, sacerdos, ad eos : Nunc scimus quod nobiscum sit Dominus, quoniam alieni estis a prævaricatione hac, et liberastis filios Israel de manu Domini. [32] Reversusque est cum principibus a filiis Ruben et Gad, de terra Galaad, finium Chanaan, ad filios Israel, et retulit eis. [33] Placuitque sermo cunctis audientibus. Et laudaverunt Deum filii Israel, et nequaquam ultra dixerunt, ut ascenderent contra eos, atque pugnarent, et delerent terram possessionis eorum. [34] Vocaveruntque filii Ruben, et filii Gad, altare quod exstruxerant, Testimonium nostrum, quod Dominus ipse sit Deus.

APPENDIX

JOSUE ULTIMA VERBA ET MOMENTA

§ I. — *Josue hortatur Israelem ad mandata Dei servanda.*

Cap. XXIII. — [1] Evoluto autem multo tempore postquam pacem dederat Dominus Israeli, subjectis in gyro nationibus universis, et Josue jam longævo, et persenilis ætatis, [2] vocavit Josue omnem Israelem, majoresque natu, et principes ac duces, et magistros, dixitque ad eos : Occasio.

Ego senui, et progressioris ætatis sum; [3] vosque cernitis omnia, quæ fecerit Dominus Deus vester cunctis per circuitum nationibus, quomodo pro vobis ipse pugnaverit; [4] et nunc quia vobis sorte divisit omnem terram, ab orientali parte Jordanis usque ad mare magnum, multæque adhuc supersunt nationes, [5] Dominus Deus vester disperdet eas, et auferet a facie vestra, et possidebitis terram, sicut vobis pollicitus est. [6] Tantum confortamini, et estote solliciti, ut custodiatis cuncta quæ scripta sunt in volumine legis Moysi, et non declinetis ab eis neque ad dexteram neque ad sinistram; [7] ne postquam intraveritis ad gentes, quæ inter vos futuræ sunt, juretis in nomine deorum earum, et serviatis eis, et adoretis illos; [8] sed adhæreatis Domino Deo vestro, quod fecistis usque in diem hanc. [9] Et tunc auferet Dominus Deus in conspectu vestro gentes magnas et robustissimas, et nullus vobis resistere poterit. [10] Unus e vobis persequetur hostium mille viros, quia Dominus Deus vester pro vobis ipse pugnabit, sicut pollicitus est. [11] Hoc tantum diligentissime præcavete, ut diligatis Dominum Deum vestrum. Prospera obedienti populo,

[12] Quod si volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhærere, et cum eis miscere connubia, atque amicitias copulare, [13] jam nunc scitote quod Dominus Deus vester non eas deleat ante faciem vestram, sed sint vobis in foveam ac laqueum, et offendiculum ex latere vestro, et sudes in oculis vestris, donec vos auferat atque disperdat de terra hac optima, quam tradidit vobis. [14] En ego hodie ingredior viam universæ terræ, et toto animo cognoscetis, quod de omnibus verbis, quæ se Dominus præstiturum vobis esse pollicitus est, unum non præterierit incassum. [15] Sicut ergo implevit opere quod promisit, et prospera cuncta venerunt, sic adducet super vos quidquid malorum comminatus est, donec vos auferat atque disperdat de terra hac optima, quam tradidit vobis, [16] eo quod prætereritis pactum Domini Dei vestri, quod pepigit vobiscum, et servieritis diis alienis, et adoraveritis eos; cito atque velociter consurget in vos furor Domini, et auferemini ab hac terra optima, quam tradidit vobis. infausta rebelli prænuntiantur.

§ II. — *Instauratio fœderis in Sichem; mors Josue.*

Cap. XXIV. — [1] Congregavitque Josue omnes tribus Israel in Sichem, et vocavit majores natu ac principes, et judices, et magistros, steterunt- Recensitis Dei beneficiis,

14] III Reg. II, 2.

que in conspectu Domini ; 2 et ad populum sic locutus est : Hæc dicit
Dominus Deus Israel : Trans fluvium habitaverunt patres vestri ab
initio, Thare, pater Abraham et Nachor, servieruntque diis alienis.
3 Tuli ergo patrem vestrum Abraham de Mesopotamiæ finibus, et adduxi
eum in terram Chanaan, multiplicavique semen ejus. 4 Et dedi ei Isaac ;
illique rursum dedi Jacob et Esau. E quibus Esau dedi montem Seir ad
possidendum ; Jacob vero, et filii ejus descenderunt in Ægyptum.
5 Misique Moysen et Aaron, et percussi Ægyptum multis signis atque
portentis. 6 Eduxique vos et patres vestros de Ægypto, et venistis ad
mare ; persecutique sunt Ægyptii patres vestros cum curribus et equi-
tatu, usque ad mare Rubrum. 7 Clamaverunt autem ad Dominum filii
Israel ; qui posuit tenebras inter vos et Ægyptios, et adduxit super eos
mare et operuit eos. Viderunt oculi vestri cuncta quæ in Ægypto fece-
rim ; et habitastis in solitudine multo tempore, 8 et introduxi vos in
terram Amorrhæi, qui habitabat trans Jordanem. Cumque pugnarent
contra vos, tradidi eos in manus vestras, et possedistis terram eorum,
atque interfecistis eos. 9 Surrexit autem Balac, filius Sephor, rex Moab,
et pugnavit contra Israelem. Misitque et vocavit Balaam, filium Beor,
ut malediceret vobis ; 10 et ego nolui audire eum, sed e contrario per
illum benedixi vobis, et liberavi vos de manu ejus. 11 Transistisque Jor-
danem, et venistis ad Jericho. Pugnaveruntque contra vos viri civitatis
ejus, Amorrhæus, et Pherezæus, et Chananæus, et Hethæus, et Ger-
gesæus, et Hevæus, et Jebusæus ; et tradidi illos in manus vestras.
12 Misique ante vos crabrones, et ejeci eos de locis suis, duos reges
Amorrhæorum, non in gladio nec in arcu tuo. 13 Dedique vobis terram,
in qua non laborastis, et urbes quas non ædificastis, ut habitaretis in eis ;
vineas et oliveta, quæ non plantastis.

optio datur Israeli Deum inter et idola.

14 Nunc ergo timete Dominum, et servite ei perfecto corde atque
verissimo : et auferte deos, quibus servierunt patres vestri in Mesopota-
mia et in Ægypto, ac servite Domino. 15 Sin autem malum vobis videtur
ut Domino serviatis, optio vobis datur : eligite hodie quod placet, cui
servire potissimum debeatis, utrum diis, quibus servierunt patres vestri
in Mesopotamia, an diis Amorrhæorum, in quorum terra habitatis ; ego
autem et domus mea, serviemus Domino.

Populus sancit fœdus cum Deo.

16 Responditque populus, et ait : Absit a nobis ut relinquamus Domi-
num, et serviamus diis alienis ! 17 Dominus Deus noster ipse eduxit nos
et patres nostros de terra Ægypti, de domo servitutis, fecitque videnti-
bus nobis signa ingentia, et custodivit nos in omni via, per quam
ambulavimus, et in cunctis populis, per quos transivimus. 18 Et ejecit
universas gentes, Amorrhæum habitatorem terræ, quam nos intravimus.
Serviemus igitur Domino, quia ipse est Deus noster. 19 Dixitque Josue
ad populum : Non poteritis servire Domino, Deus enim sanctus, et
fortis æmulator est, nec ignoscet sceleribus vestris atque peccatis.
20 Si dimiseritis Dominum, et servieritis diis alienis, convertet se, et
affliget vos, atque subvertet postquam vobis præstiterit bona. 21 Dixitque
populus ad Josue : Nequaquam ita ut loqueris, erit, sed Domino ser-
viemus. 22 Et Josue ad populum : Testes, inquit, vos estis, quia ipsi
elegeritis vobis Dominum ut serviatis ei. Responderuntque : Testes.
23 Nunc ergo, ait, auferte deos alienos de medio vestri, et inclinate corda
vestra ad Dominum Deum Israel. 24 Dixitque populus ad Josue : Domi-
no Deo nostro serviemus, et obedientes erimus præceptis ejus.

Monumentum fœderis.

25 Percussit ergo Josue in die illo fœdus, et proposuit populo præcepta
atque judicia in Sichem. 26 Scripsit quoque omnia verba hæc in volumine

2] Gen. XI, 26. — 3] Gen. XI, 31. — 4] Gen. XXI, 2. XXV, 26. XXXVI, 8. XLVI, 6. — 5] Ex. III, 10. — 6] Ex. XII, 37. XIV, 9. — 8] Num. XXI. 24. — 9] Num. XXII, 5. — 11] Sup. III, 14 et VI, 1 et XI, 3. — 12] Ex. XXIII, 28. Deut. VII, 20. Sup. XI, 20. — 14] I Reg. VII, 3. Tob. XIV, 10.

legis Domini ; et tulit lapidem pergrandem, posuitque eum subter quer-
cum, quæ erat in sanctuario Domini, 27 et dixit ad omnem populum : En
lapis iste erit vobis in testimonium quod audierit omnia verba Domini
quæ locutus est vobis, ne forte postea negare velitis, et mentiri
Domino Deo vestro. 28 Dimisitque populum, singulos in possessionem
suam.

29 Et post hæc mortuus est Josue, filius Nun, servus Domini, centum Mors Josue et Eleazari; ossa Joseph sepeliuntur.
et decem annorum ; 30 sepelieruntque eum in finibus possessionis suæ in
Thamnath-Sare, quæ est sita in monte Ephraim, a septentrionali parte
montis Gaas. 31 Servivitque Israel Domino cunctis diebus Josue, et
seniorum qui longo vixerunt tempore post Josue, et qui noverunt omnia
opera Domini quæ fecerat in Israel. 32 Ossa quoque Joseph, quæ tulerant
filii Israel de Ægypto, sepelierunt in Sichem, in parte agri quem emerat
Jacob a filiis Hemor, patris Sichem, centum novellis ovibus, et fuit in
possessionem filiorum Joseph. 33 Eleazar quoque, filius Aaron, mortuus
est ; et sepelierunt eum in Gabaath Phinees filii ejus, quæ data est ei in
monte Ephraim.

32] Gen. L, 24. Ex. XIII, 19. Gen. XXXIII, 19.

LIBER JUDICUM

HEBRAICE SOPHETIM

PRIMA PARS

INTRODUCTORIA

§ I. — *Conspectus rerum hebræarum politicus.*

CAP. I.

Expeditiones victrices tribus Juda.

Post mortem Josue consuluerunt filii Israel Dominum, dicentes : Quis ascendet ante nos contra Chananæum, et erit dux belli? [2] Dixitque Dominus : Judas ascendet ; ecce tradidi terram in manus ejus. [3] Et ait Judas Simeoni fratri suo : Ascende mecum in sortem meam, et pugna contra Chananæum, ut et ego pergam tecum in sortem tuam. Et abiit cum eo Simeon. [4] Ascenditque Judas, et tradidit Dominus Chananæum ac Pherezæum in manus eorum ; et percusserunt in Bezec decem millia virorum. [5] Inveneruntque Adonibezec in Bezec, et pugnaverunt contra eum, ac percusserunt Chananæum et Pherezæum. [6] Fugit autem Adonibezec ; quem persecuti comprehenderunt, cæsis summitatibus manuum ejus ac pedum. [7] Dixitque Adonibezec : Septuaginta reges, amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias ; sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Adduxeruntque eum in Jerusalem, et ibi mortuus est. [8] Oppugnantes ergo filii Juda Jerusalem, ceperunt eam, et percusserunt in ore gladii, tradentes cunctam incendio civitatem. [9] Et postea descendentes pugnaverunt contra Chananæum, qui habitabat in montanis, et ad meridiem, et in campestribus.

[10] Pergensque Judas contra Chananæum, qui habitabat in Hebron (cujus nomen fuit antiquitus Cariath-Arbe), percussit Sesai, et Ahiman, et Tholmai. [11] Atque inde profectus abiit ad habitatores Dabir, cujus nomen vetus erat Cariath-Sepher, id est, civitas litterarum. [12] Dixitque Caleb : Qui percusserit Cariath-Sepher, et vastaverit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem. [13] Cumque cepisset eam Othoniel, filius Cenez, frater Caleb minor, dedit ei Axam filiam suam conjugem. [14] Quam pergentem in itinere monuit vir suus ut peteret a patre suo agrum. Quæ cum suspirasset sedens in asino, dixit ei Caleb : Quid habes? [15] At illa respondit : Da mihi benedictionem, quia terram arentem dedisti mihi, da et irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum superius, et irriguum inferius. [16] Filii autem Cinæi, cognati Moysi, ascenderunt de civitate

---

10] Jos. XV, 14.

Palmarum, cum filiis Juda, in desertum sortis ejus, quod est ad meridiem Arad, et habitaverunt cum eo.

17 Abiit autem Judas cum Simeone fratre suo, et percusserunt simul Chananæum qui habitabat in Sephaath, et interfecerunt eum. Vocatumque est nomen urbis, Horma, id est, Anathema. 18 Cepitque Judas Gazam cum finibus suis, et Ascalonem, atque Accaron cum terminis suis. 19 Fuitque Dominus cum Juda, et montana possedit; nec potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant. 20 Dederuntque Caleb Hebron, sicut dixerat Moyses, qui delevit ex ea tres filios Enac. 21 Jebusæum autem habitatorem Jerusalem non deleverunt filii Benjamin; habitavitque Jebusæus cum filiis Benjamin in Jerusalem, usque in presentem diem.

Bethel expugnatur a filiis Joseph.

22 Domus quoque Joseph ascendit in Bethel, fuitque Dominus cum eis. 23 Nam cum obsiderent urbem quæ prius Luza vocabatur, 24 viderunt hominem egredientem de civitate, dixeruntque ad eum : Ostende nobis introitum civitatis, et faciemus tecum misericordiam. 25 Qui cum ostendisset eis, percusserunt urbem in ore gladii; hominem autem illum, et omnem cognationem ejus, dimiserunt. 26 Qui dimissus abiit in terram Hetthim, et ædificavit ibi civitatem, vocavitque eam Luzam, quæ ita appellatur usque in præsentem diem.

De Chananæis quos Israel secum habitare permisit.

27 Manasses quoque non delevit Bethsan et Thanac cum viculis suis, et habitatores Dor, et Jeblaam, et Mageddo cum viculis suis; cœpitque Chananæus habitare cum eis. 28 Postquam autem confortatus est Israel, fecit eos tributarios, et delere noluit. 29 Ephraim etiam non interfecit Chananæum, qui habitabat in Gazer; sed habitavit cum eo. 30 Zabulon non delevit habitatores Cetron, et Naalol; sed habitavit Chananæus in medio ejus, factusque est ei tributarius. 31 Aser quoque non delevit habitatores Accho, et Sidonis, Ahalab, et Achazib, et Helba, et Aphec, et Rohob; 32 habitavitque in medio Chananæi habitatoris illius terræ, nec interfecit eum. 33 Nephthali quoque non delevit habitatores Bethsames et Bethanath; et habitavit inter Chananæum habitatorem terræ, fueruntque ei Bethsamitæ et Bethanitæ tributarii. 34 Arctavitque Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis locum ut ad planiora descenderent; 35 habitavitque in monte Hares, quod interpretatur Testaceo, in Aialon et Salebim. Et aggravata est manus domus Joseph, factusque est ei tributarius. 36 Fuit autem terminus Amorrhæi ab ascensu Scorpionis, Petra, et superiora loca.

Divina redargutio.

Cap. II. — 1 Ascenditque angelus Domini de Galgalis ad locum Flentium, et ait : Eduxi vos de Ægypto, et introduxi in terram, pro qua juravi patribus vestris, et pollicitus sum, ut non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiternum, 2 ita dumtaxat ut non feriretis fœdus cum habitatoribus terræ hujus, sed aras eorum subverteretis; et noluistis audire vocem meam. Cur hoc fecistis? 3 Quamobrem nolui delere eos a facie vestra, ut habeatis hostes, et dii eorum sint vobis in ruinam. 4 Cumque loqueretur angelus Domini hæc verba ad omnes filios Israel, elevaverunt ipsi vocem suam, et fleverunt. 5 Et vocatum est nomen loci illius : Locus flentium, sive lacrymarum, immolaveruntque ibi hostias Domino.

§ II. — *Rerum hebrææarum conspectus religiosus.*

Vivo Josue, Israel remanet Deo fidelis.

6 Dimisit ergo Josue populum, et abierunt filii Israel unusquisque in possessionem suam, ut obtinerent eam; 7 servieruntque Domino cunctis diebus ejus, et seniorum qui longo post eum vixerunt tempore, et noverant omnia opera Domini quæ fecerat cum Israel. 8 Mortuus est autem

20] Num. XIV, 24. Jos. XV, 14. — 6] Jos. XXIV, 28.

Josue, filius Nun, famulus Domini, centum et decem annorum; [9] et sepelierunt eum in finibus possessionis suæ in Thamnath-Sare, in monte Ephraim, a septentrionali plaga montis Gaas. [10] Omnisque illa generatio congregata est ad patres suos, et surrexerunt alii, qui non noverant Dominum, et opera quæ fecerat cum Israel.

Variæ religionis vicissitudines tempore Judicum.

[11] Feceruntque filii Israel malum in conspectu Domini, et servierunt Baalim. [12] Ac dimiserunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxerat eos de terra Ægypti; et secuti sunt deos alienos, deosque populorum qui habitabant in circuitu eorum, et adoraverunt eos; et ad iracundiam concitaverunt Dominum, [13] dimittentes eum, et servientes Baal et Astaroth. [14] Iratusque Dominus contra Israel, tradidit eos in manus diripientium, qui ceperunt eos, et vendiderunt hostibus, qui habitabant per gyrum; nec potuerunt resistere adversariis suis; [15] sed quocumque pergere voluissent, manus Domini super eos erat, sicut locutus est, et juravit eis; et vehementer afflicti sunt. [16] Suscitavitque Dominus judices, qui liberarent eos de vastantium manibus; sed nec eos audire voluerunt, [17] fornicantes cum diis alienis, et adorantes eos. Cito deseruerunt viam, per quam ingressi fuerant patres eorum; et audientes mandata Domini, omnia fecere contraria. [18] Cumque Dominus judices suscitaret, in diebus eorum flectebatur misericordia, et audiebat afflictorum gemitus, et liberabat eos de cæde vastantium; [19] postquam autem mortuus esset judex, revertebantur, et multo faciebant pejora quam fecerant patres eorum, sequentes deos alienos, servientes eis, et adorantes illos. Non dimiserunt adinventiones suas, et viam durissimam, per quam ambulare consueverunt.

Decretum Dei de ceteris Chananæis non exstirpandis.

[20] Iratusque est furor Domini in Israel, et ait: Quia irritum fecit gens ista pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum, et vocem meam audire contempsit, [21] et ego non delebo gentes quas dimisit Josue, et mortuus est, [22] ut in ipsis experiar Israel, utrum custodiant viam Domini, et ambulent in ea, sicut custodierunt patres eorum, an non. [23] Dimisit ergo Dominus omnes nationes has, et cito subvertere noluit, nec tradidit in manus Josue.

Ipsorum recensio et relationes ad Israel.

CAP. III. — [1] Hæ sunt gentes quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israelem, et omnes qui non noverant bella Chananæorum, [2] ut postea discerent filii eorum certare cum hostibus, et habere consuetudinem præliandi: [3] quinque satrapas Philisthinorum, omnemque Chananæum, et Sidonium, atque Hevæum, qui habitabat in monte Libano, de monte Baal-Hermon usque ad introitum Emath. [4] Dimisitque eos, ut in ipsis experiretur Israelem, utrum audiret mandata Domini quæ præceperat patribus eorum per manum Moysi, an non. [5] Itaque filii Israel habitaverunt in medio Chananæi, et Hethæi, et Amorrhæi, et Pherezæi, et Hevæi, et Jebusæi; [6] et duxerunt uxores filias eorum, ipsique filias suas filiis eorum tradiderunt, et servierunt diis eorum.

SECUNDA PARS

NARRATUR HISTORIA HEBRÆORUM SUB JUDICIBUS

SECTIO I. — OTHONIEL, AOD ET SAMGAR

Israel servit Chusan, liberatur ab Othoniel.

[7] Feceruntque malum in conspectu Domini, et obliti sunt Dei sui, servientes Baalim et Astaroth. [8] Iratusque contra Israel Dominus, tradidit eos in manus Chusan Rasathaim, regis Mesopotamiæ, servieruntque ei octo annis. [9] Et clamaverunt ad Dominum, qui suscitavit eis salvatorem, et liberavit eos, Othoniel videlicet, filium Cenez, fratrem Caleb minorem. [10] Fuitque in eo spiritus Domini, et judicavit Israel; egressusque est ad pugnam, et tradidit Dominus in manus ejus Chusan Rasathaim, regem

Syriæ et oppressit eum. 11 Quievitque terra quadraginta annis ; et mortuus est Othoniel, filius Cenez.

Servit Eglon, salvatur per Aod.

12 Addiderunt autem filii Israel facere malum in conspectu Domini, qui confortavit adversum eos Eglon, regem Moab, quia fecerunt malum in conspectu ejus. 13 Et copulavit ei filios Ammon, et Amalec, abiitque et percussit Israel, atque possedit urbem Palmarum. 14 Servieruntque filii Israel Eglon, regi Moab, decem et octo annis ; 15 et postea clamaverunt ad Dominum, qui suscitavit eis salvatorem vocabulo Aod, filium Gera, filii Jemini, qui utraque manu pro dextera utebatur. Miseruntque filii Israel per illum munera Eglon, regi Moab, 16 qui fecit sibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmæ manus, et accinctus est eo subter sagum in dextro femore. 17 Obtulitque munera Eglon, regi Moab. Erat autem Eglon crassus nimis. 18 Cumque obtulisset ei munera, prosecutus est socios, qui cum eo venerant. 19 Et reversus de Galgalis, ubi erant idola, dixit ad regem : Verbum secretum habeo ad te, o rex. Et ille imperavit silentium ; egressisque omnibus qui circa eum erant, 20 ingressus est Aod ad eum ; sedebat autem in æstivo cœnaculo solus, dixitque : Verbum Dei habeo ad te. Qui statim surrexit de throno ; 21 extenditque Aod sinistram manum, et tulit sicam de dextero femore suo, infixitque eam in ventre ejus 22 tam valide, ut capulus sequeretur ferrum in vulnere, ac pinguissimo adipe stringeretur. Nec eduxit gladium ; sed ita ut percusserat, reliquit in corpore, statimque per secreta naturæ alvi stercora proruperunt. 23 Aod autem, clausis diligentissime ostiis cœnaculi, et obfirmatis sera, 24 per posticum egressus est. Servique regis ingressi viderunt clausas fores cœnaculi, atque dixerunt : Forsitan purgat alvum in æstivo cubiculo. 25 Expectantesque diu donec erubescerent, et videntes quod nullus aperiret, tulerunt clavem, et aperientes invenerunt dominum suum in terra jacentem mortuum. 26 Aod autem, dum illi turbarentur, effugit ; et pertransiit locum idolorum, unde reversus fuerat, venitque in Seirath. 27 Et statim insonuit buccina in monte Ephraim, descenderuntque cum eo filii Israel, ipso in fronte gradiente. 28 Qui dixit ad eos : Sequimini me ; tradidit enim Dominus inimicos nostros Moabitas in manus nostras. Descenderuntque post eum, et occupaverunt vada Jordanis quæ transmittunt in Moab, et non dimiserunt transire quemquam ; 29 sed percusserunt Moabitas in tempore illo, circiter decem millia, omnes robustos et fortes viros. Nullus eorum evadere potuit. 30 Humiliatusque est Moab in die illo sub manu Israel ; et quievit terra octoginta annis.

Samgar.

31 Post hunc fuit Samgar, filius Anath, qui percussit de Philisthiim sexcentos viros vomere ; et ipse quoque defendit Israel.

SECTIO II. — DEBBORA ET BARAC

§ I. — *Victoria Debboræ et Barac.*

Israel servit Jabin.

CAP. IV. — 1 Addideruntque filii Israel facere malum in conspectu Domini post mortem Aod ; 2 et tradidit illos Dominus in manus Jabin, regis Chanaan, qui regnavit in Asor, habuitque ducem exercitus sui nomine Sisaram ; ipse autem habitabat in Haroseth Gentium. 3 Clamaveruntque filii Israel ad Dominum ; nongentos enim habebat falcatos currus, et per viginti annos vehementer oppresserat eos.

Liberatur a Debbora et Barac.

4 Erat autem Debbora prophetis, uxor Lapidoth, quæ judicabat populum in illo tempore. 5 Et sedebat sub palma, quæ nomine illius vocabatur, inter Rama et Bethel, in monte Ephraim ; ascendebantque ad eam filii Israel in omne judicium. 6 Quæ misit et vocavit Barac, filium Abinoem,

2] I Reg. XII, 9.

de Cedes Nephthali; dixitque ad eum : Præcepit tibi Dominus Deus
Israel : Vade, et duc exercitum in montem Thabor; tollesque tecum
decem millia pugnatorum de filiis Nephthali, et de filiis Zabulon. 7 Ego
autem adducam ad te, in loco torrentis Cison, Sisaram, principem exer-
citus Jabin, et currus ejus, atque omnem multitudinem, et tradam eos
in manu tua. 8 Dixitque ad eam Barac : Si venis mecum, vadam; si no-
lueris venire mecum, non pergam. 9 Quæ dixit ad eum : Ibo quidem
tecum, sed in hac vice victoria non reputabitur tibi, quia in manu mu-
lieris tradetur Sisara. Surrexit itaque Debbora, et perrexit cum Barac in
Cedes. 10 Qui, accitis Zabulon et Nephthali, ascendit cum decem millibus
pugnatorum, habens Debboram in comitatu suo. 11 Haber autem, Cinæus,
recesserat quondam a ceteris Cinæis fratribus suis, filiis Hobab, cognati
Moysi; et tetenderat tabernacula usque ad vallem quæ vocatur Sennim,
et erat juxta Cedes. 12 Nuntiatumque est Sisaræ, quod ascendisset Barac,
filius Abinoem, in montem Thabor; 13 et congregavit nongentos falcatos
currus, et omnem exercitum de Haroseth Gentium ad torrentem Cison.
14 Dixitque Debbora ad Barac : Surge! hæc est enim dies, in qua tradidit
Dominus Sisaram in manus tuas; en ipse ductor est tuus. Descendit
itaque Barac de monte Thabor, et decem millia pugnatorum cum eo.
15 Perterruitque Dominus Sisaram, et omnes currus ejus, universamque
multitudinem, in ore gladii, ad conspectum Barac, in tantum, ut Sisara
de curru desiliens, pedibus fugeret, 16 et Barac persequeretur fugientes
currus, et exercitum, usque ad Haroseth Gentium, et omnis hostium
multitudo usque ad internecionem caderet.

Jahel et Sisara.

17 Sisara autem fugiens pervenit ad tentorium Jahel, uxoris Haber,
Cinæi; erat enim pax inter Jabin, regem Asor, et domum Haber, Cinæi.
18 Egressa igitur Jahel in occursum Sisaræ, dixit ad eum : Intra ad me,
domine mi; intra, ne timeas. Qui ingressus tabernaculum ejus, et opertus
ab ea pallio, 19 dixit ad eam : Da mihi, obsecro, paululum aquæ, quia
sitio valde. Quæ aperuit utrem lactis, et dedit ei bibere, et operuit illum.
20 Dixitque Sisara ad eam : Sta ante ostium tabernaculi; et cum venerit
aliquis interrogans te, et dicens : Numquid hic est aliquis? respondebis :
Nullus est. 21 Tulit itaque Jahel, uxor Haber, clavum tabernaculi, assu-
mens pariter et malleum; et ingressa abscondite et cum silentio, posuit
supra tempus capitis ejus clavum, percussumque malleo, defixit in cere-
brum usque ad terram; qui soporem morti consocians defecit, et mortuus
est. 22 Et ecce Barac sequens Sisaram veniebat; egressaque Jahel in
occursum ejus, dixit ei : Veni, et ostendam tibi virum quem quæris. Qui
cum intrasset ad eam, vidit Sisaram jacentem mortuum, et clavum in-
fixum in tempore ejus.

Jabin humiliatur.

23 Humiliavit ergo Deus in die illo Jabin, regem Chanaan, coram filiis
Israel, 24 qui crescebant quotidie, et forti manu opprimebant Jabin,
regem Chanaan, donec delerent eum.

§ II. —*Carmen triumphale Debboræ.*

I. Exordium. 1° Allocutio ad Israel.

CAP. V. — 1 Cecineruntque Debbora et Barac filius Abinoem, in illo die,
dicentes :

2 Qui sponte obtulistis de Israel animas vestras ad periculum,
benedicite Domino.
3 Audite, reges; auribus percipite, principes :
Ego sum, ego sum quæ Domino canam,
psallam Domino Deo Israel.

2° Laus potentiæ Dei.

4 Domine, cum exires de Seir,
et transires per regiones Edom,

15] Ps. LXXXII, 10.

terra mota est,
cæliqne ac nubes distillaverunt aquis.
5 Montes fluxerunt a facie Domini,
et Sinai a facie Domini Dei Israel.
6 In diebus Samgar, filii Anath,
in diebus Jahel, quieverunt semitæ ;
et qui ingrediebantur per eas,
ambulaverunt per calles devios.
7 Cessaverunt fortes in Israel, et quieverunt,
donec surgeret Debbora,
surgeret mater in Israel.
8 Nova bella elegit Dominus,
et portas hostium ipse subvertit ;
clypeus et hasta si apparuerint
in quadraginta millibus Israel.
9 Cor meum diligit principes Israel.
Qui propria voluntate obtulistis vos discrimini,
benedicite Domino.
10 Qui ascenditis super nitentes asinos,
et sedetis in judicio,
et ambulatis in via, loquimini.
11 Ubi collisi sunt currus,
et hostium suffocatus est exercitus,
ibi narrentur justitiæ Domini
et clementia in fortes Israel.
Tunc descendit populus Domini ad portas,
et obtinuit principatum.
12 Surge, surge, Debbora ;
surge, surge, et loquere canticum ;
surge, Barac, et apprehende captivos tuos, fili Abinoem.
13 Salvatæ sunt reliquiæ populi ;
Dominus in fortibus dimicavit.
14 Ex Ephraim delevit eos in Amalec,
et post eum ex Benjamin in populos tuos, o Amalec ;
de Machir principes descenderunt,
et de Zabulon qui exercitum ducerent ad bellandum.
15 Duces Issachar fuere cum Debbora,
et Barac vestigia sunt secuti,
qui quasi in præceps ac barathrum se discrimini dedit.
Diviso contra se Ruben,
magnanimorum reperta est contentio.
16 Quare habitas inter duos terminos,
ut audias sibilos gregum ?
Diviso contra se Ruben,
magnanimorum reperta est contentio.
17 Galaad trans Jordanem quiescebat,
et Dan vacabat navibus ;
Aser habitabat in littore maris,
et in portubus morabatur.
18 Zabulon vero et Nephthali obtulerunt animas suas morti
in regione Merome.
19 Venerunt reges et pugnaverunt,
pugnaverunt reges Chanaan in Thanach juxta aquas Mageddo,
et tamen nihil tulere prædantes.
20 De cælo dimicatum est contra eos :
stellæ manentes in ordine et cursu suo,
adversus Sisaram pugnaverunt.

3° Miseriæ citioris descriptio.

II. Apparatus ad prælium. 1° Provocatio altera ad Deum laudandum.

2° Laudantur tribus sociæ belli ;

desides vituperantur.

III. Eventuum belli descriptio. 1° Imago facti prælii.

21 Torrens Cison traxit cadavera eorum,
torrens Cadumim, torrens Cison.
Conculca, anima mea, robustos!
22 Ungulæ equorum ceciderunt, fugientibus impetu,
et per præceps ruentibus fortissimis hostium.
2° Meroz maledicto benedicitur Jahel.
23 Maledicite terræ Meroz, dixit angelus Domini;
maledicite habitatoribus ejus,
quia non venerunt ad auxilium Domini,
in adjutorium fortissimorum ejus.
24 Benedicta inter mulieres Jahel, uxor Haber, Cinæi,
et benedicatur in tabernaculo suo.
25 Aquam petenti lac dedit,
et in phiala principum obtulit butyrum.
26 Sinistram manum misit ad clavum,
et dexteram ad fabrorum malleos,
percussitque Sisaram, quærens in capite vulneri locum,
et tempus valide perforans.
27 Inter pedes ejus ruit, defecit, et mortuus est;
volvebatur ante pedes ejus,
et jacebat exanimis et miserabilis.
3° Sarcasmi in Sisaræ matrem.
28 Per fenestram respiciens, ululabat mater ejus,
et de cœnaculo loquebatur :
Cur moratur regredi currus ejus?
Quare tardaverunt pedes quadrigarum illius?
29 Una sapientior ceteris uxoribus ejus,
hæc socrui verba respondit :
30 Forsitan nunc dividit spolia,
et pulcherrima feminarum eligitur ei;
vestes diversorum colorum Sisaræ traduntur in prædam,
et supellex varia ad ornanda colla congeritur.
Epilogus.
31 Sic pereant omnes inimici tui, Domine;
qui autem diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ita rutilent.
Conclusio historica.
32 Quievitque terra per quadraginta annos.

SECTIO III. — GEDEON, ABIMELECH, THOLA ET JAIR

§ I. — *Gedeonis initia.*

Miser Israelis status.

CAP. VI. — 1 Fecerunt autem filii Israel malum in conspectu Domini;
qui tradidit illos in manu Madian septem annis. 2 Et oppressi sunt valde
ab eis. Feceruntque sibi antra et speluncas in montibus, et munitissima
ad repugnandum loca. 3 Cumque sevisset Israel, ascendebat Madian et
Amalec, ceterique orientalium nationum, 4 et apud eos figentes tentoria,
sicut erant in herbis, cuncta vastabant usque ad introitum Gazæ; ni-
hilque omnino ad vitam pertinens relinquebant in Israel, non oves, non
boves, non asinos. 5 Ipsi enim et universi greges eorum veniebant cum
tabernaculis suis, et, instar locustarum, universa complebant, innumera
multitudo hominum, et camelorum, quidquid tetigerant devastantes.
6 Humiliatusque est Israel valde in conspectu Madian. 7 Et clamavit ad
Dominum postulans auxilium contra Madianitas. 8 Qui misit ad eos virum
prophetam, et locutus est : Hæc dicit Dominus Deus Israel : Ego vos
feci conscendere de Ægypto, et eduxi vos de domo servitutis; 9 et libe-
ravi de manu Ægyptiorum et omnium inimicorum qui affligebant vos;
ejecique eos ad introitum vestrum, et tradidi vobis terram eorum. 10 Et
dixi : Ego Dominus Deus vester; ne timeatis deos Amorrhæorum, in
quorum terra habitatis. Et noluistis audire vocem meam.

Gedeon, electus ad populum salvandum,

11 Venit autem angelus Domini, et sedit sub quercu, quæ erat in Ephra,
et pertinebat ad Joas, patrem familiæ Ezri. Cumque Gedeon, filius ejus,
excuteret atque purgaret frumenta in torculari, ut fugeret Madian,
12 apparuit ei angelus Domini, et ait : Dominus tecum, virorum fortis-
sime! 13 Dixitque ei Gedeon : Obsecro, mi domine, si Dominus nobiscum
est, cur apprehenderunt nos hæc omnia? Ubi sunt mirabilia ejus, quæ
narraverunt patres nostri, atque dixerunt : De Ægypto eduxit nos Do-
minus? Nunc autem dereliquit nos Dominus, et tradidit in manu Ma-
dian. 14 Respexitque ad eum Dominus, et ait : Vade in hac fortitudine
tua, et liberabis Israel de manu Madian; scito quod miserim te. 15 Qui
respondens ait : Obsecro, mi Domine, in quo liberabo Israel? ecce fa-
milia mea infima est in Manasse, et ego minimus in domo patris mei.
16 Dixitque ei Dominus : Ego ero tecum, et percuties Madian quasi unum
virum. 17 Et ille : Si inveni, inquit, gratiam coram te, da mihi signum
quod tu sis qui loqueris ad me; 18 nec recedas hinc donec revertar ad te,
portans sacrificium, et offerens tibi. Qui respondit : Ego præstolabor
adventum tuum. 19 Ingressus est itaque Gedeon, et coxit hædum, et de
farinæ modio azymos panes; carnesque ponens in canistro, et jus car-
nium mittens in ollam, tulit omnia sub quercu, et obtulit ei. 20 Cui dixit
angelus Domini : Tolle carnes et azymos panes, et pone supra petram
illam, et jus desuper funde. Cumque fecisset ita, 21 extendit angelus
Domini summitatem virgæ quam tenebat in manu, et tetigit carnes et
panes azymos; ascenditque ignis de petra, et carnes azymosque panes
consumpsit; angelus autem Domini evanuit ex oculis ejus. 22 Vidensque
Gedeon quod esset angelus Domini, ait : Heu! mi Domine Deus, quia
vidi angelum Domini facie ad faciem. 23 Dixitque ei Dominus : Pax
tecum; ne timeas, non morieris.

Deo erigit altare, destruit aram Baal.

24 Ædificavit ergo ibi Gedeon altare Domino, vocavitque illud, Domini
pax, usque in præsentem diem. Cumque adhuc esset in Ephra, quæ est
familiæ Ezri, 25 nocte illa dixit Dominus ad eum : Tolle taurum patris
tui, et alterum taurum annorum septem, destruesque aram Baal, quæ est
patris tui, et nemus, quod circa aram est, succide; 26 et ædificabis altare
Domino Deo tuo in summitate petræ hujus, super quam ante sacrificium
posuisti; tollesque taurum secundum, et offeres holocaustum super struem
lignorum, quæ de nemore succideris. 27 Assumptis ergo Gedeon decem
viris de servis suis, fecit sicut præceperat ei Dominus. Timens autem
domum patris sui, et homines illius civitatis, per diem noluit id facere,
sed omnia nocte complevit. 28 Cumque surrexissent viri oppidi ejus mane,
viderunt destructam aram Baal, lucumque succisum, et taurum alterum
impositum super altare, quod tunc ædificatum erat. 29 Dixeruntque ad
invicem : Quis hoc fecit? Cumque perquirerent auctorem facti, dictum
est : Gedeon, filius Joas, fecit hæc omnia. 30 Et dixerunt ad Joas : Pro-
duc filium tuum huc, ut moriatur, quia destruxit aram Baal, et succidit
nemus. 31 Quibus ille respondit : Numquid ultores estis Baal, ut pugnetis
pro eo? Qui adversarius est ejus, moriatur antequam lux crastina veniat;
si Deus est, vindicet se de eo qui suffodit aram ejus. 32 Ex illo die vo-
catus est Gedeon Jerobaal, eo quod dixisset Joas : Ulciscatur se de eo
Baal, qui suffodit aram ejus.

Incitat Israelem contra Madian.

33 Igitur omnis Madian, et Amalec, et orientales populi congregati
sunt simul; et transeuntes Jordanem, castrametati sunt in valle Jezrael.
34 Spiritus autem Domini induit Gedeon, qui clangens buccina convocavit
domum Abiezer, ut sequeretur se. 35 Misitque nuntios in universum Ma-
nassen, qui et ipse secutus est eum; et alios nuntios in Aser, et Zabulon,
et Nephthali, qui occurrerunt ei.

Signum in vellere.

36 Dixitque Gedeon ad Deum : Si salvum facis per manum meam

14] I Reg. XII, 11.

Israel, sicut locutus es, 37 ponam hoc vellus lanæ in area; si ros in solo
vellere fuerit, et in omni terra siccitas, sciam quod per manum meam,
sicut locutus es, liberabis Israel. 38 Factumque est ita. Et de nocte con-
surgens, expresso vellere, concham rore implevit. 39 Dixitque rursus ad
Deum: Ne irascatur furor tuus contra me si adhuc semel tentavero,
signum quærens in vellere. Oro ut solum vellus siccum sit, et omnis
terra rore madens. 40 Fecitque Deus nocte illa ut postulaverat; et fuit
siccitas in solo vellere, et ros in omni terra.

§ II. — *Gedeon Madianitas cædit.*

Selectus bellatorum pro pugna.

CAP. VII. — 1 Igitur Jerobaal, qui et Gedeon, de nocte consurgens,
et omnis populus cum eo, venit ad fontem qui vocatur Harad. Erant
autem castra Madian in valle, ad septentrionalem plagam collis excelsi.
2 Dixitque Dominus ad Gedeon: Multus tecum est populus; nec tradetur
Madian in manus ejus, ne glorietur contra me Israel, et dicat: Meis viri-
bus liberatus sum. 3 Loquere ad populum, et cunctis audientibus prædica:
Qui formidolosus et timidus est, revertatur. Recesseruntque de monte
Galaad, et reversi sunt de populo viginti duo millia virorum, et tantum
decem millia remanserunt. 4 Dixitque Dominus ad Gedeon: Adhuc popu-
lus multus est; duc eos ad aquas, et ibi probabo illos: et de quo dixero
tibi ut tecum vadat, ipse pergat; quem ire prohibuero, revertatur.
5 Cumque descendisset populus ad aquas, dixit Dominus ad Gedeon: Qui
lingua lambuerint aquas, sicut solent canes lambere, separabis eos seor-
sum; qui autem curvatis genibus biberint, in altera parte erunt. 6 Fuit
itaque numerus eorum qui manu ad os projiciente lambuerant aquas, tre-
centi viri; omnis autem reliqua multitudo flexo poplite biberat. 7 Et ait
Dominus ad Gedeon: In trecentis viris qui lambuerunt aquas, liberabo
vos, et tradam in manu tua Madian; omnis autem reliqua multitudo
revertatur in locum suum. 8 Sumptis itaque pro numero cibariis et tubis,
omnem reliquam multitudinem abire præcepit ad tabernacula sua, et ipse
cum trecentis viris se certamini dedit. Castra autem Madian erant subter
in valle.

Exploratio castrorum hostilium.

9 Eadem nocte dixit Dominus ad eum: Surge, et descende in castra,
quia tradidi eos in manu tua. 10 Sin autem solus ire formidas, descendat
tecum Phara puer tuus. 11 Et cum audieris quid loquantur, tunc conforta-
buntur manus tuæ, et securior ad hostium castra descendes. Descendit
ergo ipse et Phara puer ejus in partem castrorum ubi erant armatorum
vigiliæ. 12 Madian autem, et Amalec, et omnes orientales populi, fusi
jacebant in valle, ut locustarum multitudo; cameli quoque innumera-
biles erant, sicut arena quæ jacet in littore maris. 13 Cumque venisset
Gedeon, narrabat aliquis somnium proximo suo, et in hunc modum refe-
rebat quod viderat: Vidi somnium, et videbatur mihi quasi subcinericius
panis ex hordeo volvi, et in castra Madian descendere; cumque perve-
nisset ad tabernaculum, percussit illud, atque subvertit, et terræ funditus
coæquavit. 14 Respondit is, cui loquebatur: Non est hoc aliud, nisi gla-
dius Gedeonis, filii Joas, viri Israelitæ; tradidit enim Dominus in manus
ejus Madian, et omnia castra ejus.

Prælium et victoria.

15 Cumque audisset Gedeon somnium, et interpretationem ejus, ado-
ravit; et reversus est ad castra Israel, et ait: Surgite, tradidit enim
Dominus in manus nostras castra Madian. 16 Divisitque trecentos viros in
tres partes, et dedit tubas in manibus eorum, lagenasque vacuas ac lam-
pades in medio lagenarum. 17 Et dixit ad eos: Quod me facere videritis,
hoc facite; ingrediar partem castrorum, et quod fecero sectamini.
18 Quando personuerit tuba in manu mea, vos quoque per castrorum cir-

3] Deut. XX, 8. I Mach. III, 56.

cuitum clangite, et conclamate : Domino et Gedeoni! [19] Ingressusque est
Gedeon, et trecenti viri qui erant cum eo, in partem castrorum, inci-
pientibus vigiliis noctis mediæ ; et, custodibus suscitatis, cœperunt buc-
cinis clangere, et complodere inter se lagenas. [20] Cumque per gyrum
castrorum in tribus personarent locis, et hydrias confregissent, tenuerunt
sinistris manibus lampades, et dextris sonantes tubas, clamaveruntque :
Gladius Domini et Gedeonis! [21] stantes singuli in loco suo per circuitum
castrorum hostilium. Omnia itaque castra turbata sunt ; et vociferantes,
ululantesque fugerunt. [22] Et nihilominus insistebant trecenti viri buccinis
personantes. Immisitque Dominus gladium in omnibus castris, et mutua
se cæde truncabant, [23] fugientes usque ad Bethsetta, et crepidinem Abel-
mehula in Tebbath.

Insectatione fugitivorum completur triumphus.

Conclamantes autem viri Israel de Nephthali, et Aser, et omni Ma-
nasse, persequebantur Madian. [24] Misitque Gedeon nuntios in omnem
montem Ephraim, dicens : Descendite in occursum Madian, et occupate
aquas usque Bethbera atque Jordanem. Clamavitque omnis Ephraim, et
præoccupavit aquas atque Jordanem usque Bethbera. [25] Apprehensosque
duos viros Madian, Oreb et Zeb, interfecit Oreb in Petra Oreb, Zeb vero
in Torculari Zeb ; et persecuti sunt Madian, capita Oreb et Zeb portantes
ad Gedeon trans fluenta Jordanis.

Cap. VIII. — [1] Dixeruntque ad eum viri Ephraim : Quid est hoc quod
facere voluisti, ut nos non vocares, cum ad pugnam pergeres contra
Madian? jurgantes fortiter, et prope vim inferentes. [2] Quibus ille respon-
dit : Quid enim tale facere potui, quale vos fecistis? Nonne melior est
racemus Ephraim vindemiis Abiezer? [3] In manus vestras Dominus tradi-
dit principes Madian, Oreb et Zeb. Quid tale facere potui, quale vos
fecistis? Quod cum locutus esset, requievit spiritus eorum, quo tumebant
contra eum. [4] Cumque venisset Gedeon ad Jordanem, transivit eum cum
trecentis viris qui secum erant ; et præ lassitudine, fugientes persequi
non poterant. [5] Dixitque ad viros Soccoth : Date, obsecro, panes populo
qui mecum est, quia valde defecerunt, ut possimus persequi Zebee et
Salmana, reges Madian. [6] Responderunt principes Soccoth : Forsitan
palmæ manuum Zebee et Salmana in manu tua sunt, et idcirco postulas
ut demus exercitui tuo panes. [7] Quibus ille ait : Cum ergo tradiderit
Dominus Zebee et Salmana in manus meas, conteram carnes vestras cum
spinis tribulisque deserti. [8] Et inde conscendens, venit in Phanuel, locu-
tusque est ad viros loci illius similia. Cui et illi responderunt, sicut respon-
derant viri Soccoth. [9] Dixit itaque et eis : Cum reversus fuero victor in
pace, destruam turrim hanc. [10] Zebee autem et Salmana requiescebant
cum omni exercitu suo. Quindecim enim millia viri remanserant ex
omnibus turmis orientalium populorum, cæsis centum viginti millibus
bellatorum educentium gladium. [11] Ascendensque Gedeon per viam eorum
qui in tabernaculis morabantur, ad orientalem partem Nobe et Jegbaa,
percussit castra hostium, qui securi erant, et nihil adversi suspicabantur.
[12] Fugeruntque Zebee et Salmana, quos persequens Gedeon comprehendit,
turbato omni exercitu eorum.

Castigantur viri Soccoth et Phanuel.

[13] Revertensque de bello ante solis ortum, [14] apprehendit puerum de
viris Soccoth, interrogavitque eum nomina principum et seniorum Soc-
coth, et descripsit septuaginta septem viros. [15] Venitque ad Soccoth, et
dixit eis : En Zebee et Salmana, super quibus exprobrastis mihi, dicentes :
Forsitan manus Zebee et Salmana in manibus tuis sunt, et idcirco po-
stulas ut demus viris, qui lassi sunt et defecerunt, panes. [16] Tulit ergo
seniores civitatis et spinas deserti ac tribulos, et contrivit cum eis, atque
comminuit viros Soccoth. [17] Turrim quoque Phanuel subvertit, occisis
habitatoribus civitatis.

22] Ps. LXXXII, 10. — 25] Ps. LXXXII, 12. Is. X, 26. — 11] Os. X, 14.

Gedeon occidit Zebee et Salmana.

[18] Dixitque ad Zebee et Salmana : Quales fuerunt viri, quos occidistis
in Thabor? Qui responderunt : Similes tui, et unus ex eis quasi filius regis.
[19] Quibus ille respondit : Fratres mei fuerunt, filii matris meæ. Vivit
Dominus! quia si servassetis eos, non vos occiderem. [20] Dixitque Jether
primogenito suo : Surge, et interfice eos. Qui non eduxit gladium ; time-
bat enim, quia adhuc puer erat. [21] Dixeruntque Zebee et Salmana : Tu,
surge, et irrue in nos, quia juxta ætatem robur est hominis. Surrexit
Gedeon, et interfecit Zebee et Salmana ; et tulit ornamenta ac bullas,
quibus colla regalium camelorum decorari solent.

§ III. — *Reliqua Gedeonis facta. Abimelech, Thola et Jair.*

Ephod conficitur ex inauribus prædæ.

[22] Dixeruntque omnes viri Israel ad Gedeon : Dominare nostri, tu, et
filius tuus, et filius filii tui, quia liberasti nos de manu Madian. [23] Quibus
ille ait : Non dominabor vestri, nec dominabitur in vos filius meus, sed
dominabitur vobis Dominus. [24] Dixitque ad eos : Unam petitionem postulo
a vobis : date mihi inaures ex præda vestra. Inaures enim aureas Ismae-
litæ habere consueverant. [25] Qui responderunt : Libentissime dabimus.
Expandentesque super terram pallium, projecerunt in eo inaures de
præda ; [26] et fuit pondus postulatarum inaurium, mille septingenti auri
sicli, absque ornamentis, et monilibus, et veste purpurea, quibus reges
Madian uti soliti erant, et præter torques aureas camelorum. [27] Fecitque
ex eo Gedeon ephod, et posuit illud in civitate sua Ephra. Fornicatusque
est omnis Israel in eo, et factum est Gedeoni et omni domui ejus in rui-
nam. [28] Humiliatus est autem Madian coram filiis Israel, nec potuerunt
ultra cervices elevare, sed quievit terra per quadraginta annos, quibus
Gedeon præfuit.

Posteritas et mors Gedeonis.

[29] Abiit itaque Jerobaal, filius Joas, et habitavit in domo sua ; [30] ha-
buitque septuaginta filios, qui egressi sunt de femore ejus, eo quod
plures haberet uxores. [31] Concubina autem illius, quam habebat in Sichem,
genuit ei filium nomine Abimelech.

[32] Mortuusque est Gedeon, filius Joas, in senectute bona, et sepultus
est in sepulcro Joas patris sui, in Ephra, de familia Ezri.

Animus ingratus Israelis.

[33] Postquam autem mortuus est Gedeon, aversi sunt filii Israel, et
fornicati sunt cum Baalim. Percusseruntque cum Baal fœdus, ut esset
eis in deum, [34] nec recordati sunt Domini Dei sui, qui eruit eos de ma-
nibus inimicorum suorum omnium per circuitum ; [35] nec fecerunt mise-
ricordiam cum domo Jerobaal Gedeon, juxta omnia bona quæ fecerat
Israeli.

Abimelech usurpat imperium.

CAP. IX. — [1] Abiit autem Abimelech, filius Jerobaal, in Sichem ad fra-
tres matris suæ, et locutus est ad eos, et ad omnem cognationem domus
patris matris suæ, dicens : [2] Loquimini ad omnes viros Sichem : Quid
vobis est melius, ut dominentur vestri septuaginta viri, omnes filii Jero-
baal, an ut dominetur unus vir? simulque considerate quod os vestrum
et caro vestra sum. [3] Locutique sunt fratres matris ejus de eo ad omnes
viros Sichem universos sermones istos, et inclinaverunt cor eorum post
Abimelech, dicentes : Frater noster est. [4] Dederuntque illi septuaginta
pondo argenti de fano Baalberith. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes
et vagos, secutique sunt eum, [5] et venit in domum patris sui in Ephra,
et occidit fratres suos filios Jerobaal septuaginta viros, super lapidem
unum ; remansitque Joatham, filius Jerobaal minimus, et absconditus est.
[6] Congregati sunt autem omnes viri Sichem, et universæ familiæ urbis
Mello, abieruntque, et constituerunt regem Abimelech juxta quercum
quæ stabat in Sichem.

Fabula Joatham.

[7] Quod cum nuntiatum esset Joatham, ivit, et stetit in vertice montis

21] Ps. LXXXII, 12.

Garizim, elevataque voce, clamavit, et dixit: Audite me, viri Sichem,
ita audiat vos Deus! 8 Ierunt ligna ut ungerent super se regem, dixe-
runtque olivæ : Impera nobis. 9 Quæ respondit : Numquid possum dese-
rere pinguedinem meam, qua et dii utuntur et homines, et venire ut inter
ligna promovear? 10 Dixeruntque ligna ad arborem ficum : Veni, et super
nos regnum accipe. 11 Quæ respondit eis : Numquid possum deserere dul-
cedinem meam, fructusque suavissimos, et ire ut inter cetera ligna pro-
movear? 12 Locutaque sunt ligna ad vitem : Veni, et impera nobis. 13 Quæ
respondit eis : Numquid possum deserere vinum meum, quod lætificat
Deum et homines, et inter ligna cetera promoveri? 14 Dixeruntque omnia
ligna ad rhamnum : Veni, et impera super nos. 15 Quæ respondit eis : Si
vere me regem vobis constituitis, venite, et sub umbra mea requiescite;
si autem non vultis, egrediatur ignis de rhamno, et devoret cedros Libani.
16 Nunc igitur, si recte et absque peccato constituistis super vos regem
Abimelech, et bene egistis cum Jerobaal et cum domo ejus, et reddi-
distis vicem beneficiis ejus, qui pugnavit pro vobis, 17 et animam suam
dedit periculis, ut erueret vos de manu Madian; 18 qui nunc surrexistis
contra domum patris mei, et interfecistis filios ejus septuaginta viros
super unum lapidem, et constituistis regem Abimelech, filium ancillæ
ejus, super habitatores Sichem, eo quod frater vester sit; 19 si ergo recte
et absque vitio egistis cum Jerobaal et domo ejus, hodie lætamini in
Abimelech, et ille lætetur in vobis. 20 Sin autem perverse, egrediatur
ignis ex eo, et consumat habitatores Sichem et oppidum Mello; egredia-
turque ignis de viris Sichem et de oppido Mello, et devoret Abimelech.
21 Quæ cum dixisset, fugit, et abiit in Bera, habitavitque ibi ob metum
Abimelech fratris sui.

22 Regnavit itaque Abimelech super Israel tribus annis. 23 Misitque Seditio Sichimitarum in Abimelech.
Dominus spiritum pessimum inter Abimelech et habitatores Sichem, qui
cœperunt eum detestari, 24 et scelus interfectionis septuaginta filiorum
Jerobaal, et effusionem sanguinis eorum conferre in Abimelech fratrem
suum, et in ceteros Sichimorum principes, qui eum adjuverant. 25 Posue-
runtque insidias adversus eum in summitate montium; et dum illius
præstolabantur adventum, exercebant latrocinia, agentes prædas de præ-
tereuntibus; nuntiatumque est Abimelech. 26 Venit autem Gaal, filius
Obed, cum fratribus suis, et transivit in Sichimam. Ad cujus adventum
erecti habitatores Sichem, 27 egressi sunt in agros, vastantes vineas,
uvasque calcantes; et factis cantantium choris, ingressi sunt fanum dei
sui, et inter epulas et pocula maledicebant Abimelech, 28 clamante Gaal,
filio Obed : Quis est Abimelech, et quæ est Sichem, ut serviamus ei?
Numquid non est filius Jerobaal, et constituit principem Zebul servum
suum super viros Emor patris Sichem? Cur ergo serviemus ei? 29 Uti-
nam daret aliquis populum istum sub manu mea, ut auferrem de medio
Abimelech!

Dictumque est Abimelech : Congrega exercitus multitudinem, et veni. Urbs debellatur et destruitur.
30 Zebul enim, princeps civitatis, auditis sermonibus Gaal, filii Obed,
iratus est valde, 31 et misit clam ad Abimelech nuntios, dicens : Ecce
Gaal, filius Obed, venit in Sichimam cum fratribus suis, et oppugnat
adversum te civitatem. 32 Surge itaque nocte cum populo qui tecum est,
et latita in agro; 33 et primo mane, oriente sole, irrue super civitatem;
illo autem egrediente adversum te cum populo suo, fac ei quod potueris.
34 Surrexit itaque Abimelech cum omni exercitu suo nocte, et tetendit
insidias juxta Sichimam in quatuor locis. 35 Egressusque est Gaal, filius
Obed, et stetit in introitu portæ civitatis; surrexit autem Abimelech, et
omnis exercitus cum eo de insidiarum loco. 36 Cumque vidisset populum
Gaal, dixit ad Zebul : Ecce de montibus multitudo descendit. Cui ille
respondit : Umbras montium vides quasi capita hominum, et hoc errore
deciperis. 37 Rursumque Gaal ait : Ecce populus de umbilico terræ descen-

dit, et unus cuneus venit per viam quæ respicit quercum. 38 Cui dixit
Zebul : Ubi est nunc os tuum, quo loquebaris : Quis est Abimelech ut ser-
viamus ei ? Nonne hic populus est quem despiciebas ? Egredere, et pugna
contra eum. 39 Abiit ergo Gaal, spectante Sichimorum populo, et pugna-
vit contra Abimelech, 40 qui persecutus est eum fugientem, et in urbem
compulit ; cecideruntque ex parte ejus plurimi, usque ad portam civi-
tatis. 41 Et Abimelech sedit in Ruma ; Zebul autem Gaal et socios ejus
expulit de urbe, nec in ea passus est commorari. 42 Sequenti ergo die
egressus est populus in campum. Quod cum nuntiatum esset Abimelech,
43 tulit exercitum suum, et divisit in tres turmas, tendens insidias in agris.
Vidensque quod egrederetur populus de civitate, surrexit, et irruit in eos
44 cum cuneo suo, oppugnans, et obsidens civitatem ; duæ autem turmæ
palantes per campum adversarios persequebantur. 45 Porro Abimelech
omni die illo oppugnabat urbem ; quam cepit, interfectis habitatoribus
ejus, ipsaque destructa, ita ut sal in ea dispergeret.

Expugnatio turris Sichimorum.

46 Quod cum audissent qui habitabant in turre Sichimorum, ingressi
sunt fanum dei sui Berith, ubi fœdus cum eo pepigerant, et ex eo locus
nomen acceperat, qui erat munitus valde. 47 Abimelech quoque audiens
viros turris Sichimorum pariter conglobatos, 48 ascendit in montem Sel-
mon cum omni populo suo, et arrepta securi, præcidit arboris ramum,
impositumque ferens humero, dixit ad socios : Quod me videtis facere,
cito facite. 49 Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, sequebantur
ducem. Qui circumdantes præsidium, succenderunt ; atque ita factum est,
ut fumo et igne mille homines necarentur, viri pariter et mulieres, habi-
tatorum turris Sichem.

Abimelech occiditur.

50 Abimelech autem inde proficiscens venit ad oppidum Thebes, quod
circumdans obsidebat exercitu. 51 Erat autem turris excelsa in media
civitate, ad quam confugerant simul viri ac mulieres, et omnes principes
civitatis, clausa firmissime janua, et super turris tectum stantes per pro-
pugnacula. 52 Accedensque Abimelech juxta turrim, pugnabat fortiter ;
et appropinquans ostio, ignem supponere nitebatur. 53 Et ecce una mulier
fragmen molæ desuper jaciens, illisit capiti Abimelech, et confregit
cerebrum ejus. 54 Qui vocavit cito armigerum suum, et ait ad eum : Eva-
gina gladium tuum, et percute me, ne forte dicatur quod a femina inter-
fectus sim. Qui, jussa perficiens, interfecit eum. 55 Illoque mortuo, omnes
qui cum eo erant de Israel reversi sunt in sedes suas, 56 et reddidit Deus
malum, quod fecerat Abimelech contra patrem suum, interfectis septua-
ginta fratribus suis. 57 Sichimitis quoque, quod operati erant, retributum
est, et venit super eos maledictio Joatham, filii Jerobaal.

Thola et Jair duces.

CAP. X. — 1 Post Abimelech surrexit dux in Israel Thola, filius Phua,
patrui Abimelech, vir de Issachar, qui habitavit in Samir montis
Ephraim ; 2 et judicavit Israelem viginti et tribus annis, mortuusque est,
ac sepultus in Samir. 3 Huic successit Jair Galaadites, qui judicavit Is-
raelem per viginti et duos annos, 4 habens triginta filios sedentes super
triginta pullos asinarum, et principes triginta civitatum, quæ ex nomine
ejus sunt appellatæ Havoth-Jair, id est, oppida Jair, usque in præsen-
tem diem, in terra Galaad. 5 Mortuusque est Jair, ac sepultus in loco cui
est vocabulum Camon.

SECTIO IV. — JEPHTE, ABESAN, AHIALON, ABDON ET SAMSON

§ I. — *Historia Jephte.*

Hebræorum nova scelera et castigatio.

6 Filii autem Israel peccatis veteribus jungentes nova, fecerunt malum
in conspectu Domini, et servierunt idolis Baalim et Astaroth, et diis Sy-

53] II Reg. XI, 21. — 54] I Reg. XXXI, 4. I Par. X, 4.

riæ ac Sidonis, et Moab, et filiorum Ammon et Philisthiim; dimiseruntque Dominum, et non coluerunt eum. 7 Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus Philisthiim et filiorum Ammon. 8 Afflictique sunt, et vehementer oppressi per annos decem et octo, omnes qui habitabant trans Jordanem in terra Amorrhæi, qui est in Galaad; 9 in tantum ut filii Ammon, Jordane transmisso, vastarent Judam, et Benjamin, et Ephraim; afflictusque est Israel nimis.

Ad Deum reversi bellum parant in Ammon.

10 Et clamantes ad Dominum, dixerunt : Peccavimus tibi, quia dereliquimus Dominum Deum nostrum, et servivimus Baalim. 11 Quibus locutus est Dominus : Numquid non Ægyptii et Amorrhæi, filiique Ammon et Philisthiim, 12 Sidonii quoque, et Amalec et Chanaan, oppresserunt vos, et clamastis ad me, et erui vos de manu eorum? 13 Et tamen reliquistis me, et coluistis deos alienos; idcirco non addam ut ultra vos liberem. 14 Ite, et invocate deos quos elegistis; ipsi vos liberent in tempore angustiæ. 15 Dixeruntque filii Israel ad Dominum : Peccavimus; redde tu nobis quidquid tibi placet; tantum nunc libera nos. 16 Quæ dicentes, omnia de finibus suis alienorum deorum idola projecerunt, et servierunt Domino Deo, qui doluit super miseriis eorum. 17 Itaque filii Ammon conclamantes in Galaad fixere tentoria; contra quos congregati filii Israel, in Maspha castrametati sunt. 18 Dixeruntque principes Galaad singuli ad proximos suos : Qui primus ex nobis contra filios Ammon cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

Jephte in judicem electus.

Cap. XI. — 1 Fuit illo tempore Jephte Galaadites, vir fortissimus atque pugnator, filius mulieris meretricis, qui natus est de Galaad. 2 Habuit autem Galaad uxorem, de qua suscepit filios, qui, postquam creverant, ejecerunt Jephte, dicentes : Heres in domo patris nostri esse non poteris, quia de altera matre natus es. 3 Quos ille fugiens atque devitans, habitavit in terra Tob; congregatique sunt ad eum viri inopes et latrocinantes, et quasi principem sequebantur. 4 In illis diebus pugnabant filii Ammon contra Israel. 5 Quibus acriter instantibus, perrexerunt majores natu de Galaad, ut tollerent in auxilium sui Jephte de terra Tob; 6 dixeruntque ad eum : Veni, et esto princeps noster, et pugna contra filios Ammon. 7 Quibus ille respondit : Nonne vos estis, qui odistis me, et ejecistis de domo patris mei? et nunc venistis ad me necessitate compulsi. 8 Dixeruntque principes Galaad ad Jephte : Ob hanc igitur causam nunc ad te venimus, ut proficiscaris nobiscum, et pugnes contra filios Ammon, sisque dux omnium qui habitant in Galaad. 9 Jephte quoque dixit eis : Si vere venistis ad me, ut pugnem pro vobis contra filios Ammon, tradideritque eos Dominus in manus meas, ego ero vester princeps? 10 Qui responderunt ei : Dominus, qui hæc audit, ipse mediator ac testis est, quod nostra promissa faciemus. 11 Abiit itaque Jephte cum principibus Galaad, fecitque eum omnis populus principem sui. Locutusque est Jephte omnes sermones suos coram Domino in Maspha.

Ipsius negotiatio cum rege Ammon,

12 Et misit nuntios ad regem filiorum Ammon, qui ex persona sua dicerent : Quid mihi et tibi est, quia venisti contra me ut vastares terram meam? 13 Quibus ille respondit : Quia tulit Israel terram meam quando ascendit de Ægypto, a finibus Arnon usque Jaboc atque Jordanem; nunc ergo cum pace redde mihi eam. 14 Per quos rursum mandavit Jephte, et imperavit eis ut dicerent regi Ammon : 15 Hæc dicit Jephte : Non tulit Israel terram Moab, nec terram filiorum Ammon; 16 sed quando de Ægypto conscenderunt, ambulavit per solitudinem usque ad mare Rubrum, et venit in Cades; 17 misitque nuntios ad regem Edom, dicens : Dimitte me ut transeam per terram tuam; qui noluit acquiescere precibus ejus. Misit quoque ad regem Moab, qui et ipse transitum præbere contempsit. Mansit itaque in Cades, 18 et circuivit ex latere terram Edom

11, 7] Gen. XXVI, 27. — 13] Num. XXI, 24. — 17] Num. XX, 14.

et terram Moab, venitque contra orientalem plagam terræ Moab, et cas-
trametatus est trans Arnon, nec voluit intrare terminos Moab; Arnon
quippe confinium est terræ Moab. 19 Misit itaque Israel nuntios ad Se-
hon, regem Amorrhæorum, qui habitabat in Hesebon, et dixerunt ei :
Dimitte ut transeam per terram tuam usque ad fluvium. 20 Qui et ipse
Israel verba despiciens, non dimisit eum transire per terminos suos, sed
infinita multitudine congregata, egressus est contra eum in Jasa, et for-
titer resistebat; 21 tradiditque eum Dominus in manus Israel cum omni
exercitu suo; qui percussit eum, et possedit omnem terram Amorrhæi
habitatoris regionis illius, 22 et universos fines ejus, de Arnon usque Ja-
boc, et de solitudine usque ad Jordanem. 23 Dominus ergo Deus Israel
subvertit Amorrhæum, pugnante contra illum populo suo Israel; et tu
nunc vis possidere terram ejus? 24 Nonne ea quæ possidet Chamos deus
tuus, tibi jure debentur? Quæ autem Dominus Deus noster victor obti-
nuit, in nostram cedent possessionem; 25 nisi forte melior es Balac, filio
Sephor, rege Moab, aut docere potes quod jurgatus sit contra Israel, et
pugnaverit contra eum, 26 quando habitavit in Hesebon et viculis ejus,
et in Aroer et villis illius, vel in cunctis civitatibus juxta Jordanem,
per trecentos annos. Quare tanto tempore nihil super hac repetitione ten-
tastis? 27 Igitur non ego pecco in te, sed tu contra me male agis indi-
cens mihi bella non justa. Judicet Dominus, arbiter hujus diei, inter
Israel et inter filios Ammon. 28 Noluitque acquiescere rex filiorum Am-
mon verbis Jephte, quæ per nuntios mandaverat.

votum, 29 Factus est ergo super Jephte spiritus Domini, et circuiens Galaad,
et Manasse, Maspha quoque Galaad, et inde transiens ad filios Ammon,
30 votum vovit Domino, dicens : Si tradideris filios Ammon in manus
meas, 31 quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meæ, mihi-
que occurrerit revertenti cum pace a filiis Ammon, eum holocaustum of-
feram Domino.

victoria de Ammonitis, 32 Transivitque Jephte ad filios Ammon, ut pugnaret contra eos, quos
tradidit Dominus in manus ejus; 33 percussitque ab Aroer usque dum ve-
nias in Mennith, viginti civitates, et usque ad Abel, quæ est vineis
consita, plaga magna nimis; humiliatique sunt filii Ammon a filiis Israel.

executio voti, 34 Revertente autem Jephte in Maspha domum suam, occurrit ei uni-
genita filia sua cum tympanis et choris; non enim habebat alios liberos.
35 Qua visa scidit vestimenta sua, et ait : Heu me, filia mea, decepisti
me, et ipsa decepta es; aperui enim os meum ad Dominum, et aliud fa-
cere non potero. 36 Cui illa respondit : Pater mi, si aperuisti os tuum ad
Dominum, fac mihi quodcumque pollicitus es, concessa tibi ultione atque
victoria de hostibus tuis. 37 Dixitque ad patrem : Hoc solum mihi præsta
quod deprecor : dimitte me ut duobus mensibus circumeam montes, et
plangam virginitatem meam cum sodalibus meis. 38 Cui ille respondit :
Vade. Et dimisit eam duobus mensibus. Cumque abiisset cum sociis ac
sodalibus suis, flebat virginitatem suam in montibus. 39 Expletisque duo-
bus mensibus, reversa est ad patrem suum, et fecit ei sicut voverat, quæ
ignorabat virum. Exinde mos increbruit in Israel, et consuetudo servata
est, 40 ut post anni circulum conveniant in unum filiæ Israel, et plangant
filiam Jephte Galaaditæ diebus quatuor.

contentio cum Ephraim. CAP. XII. — 1 Ecce autem in Ephraim orta est seditio; nam trans-
euntes contra aquilonem, dixerunt ad Jephte : Quare, vadens ad pugnam
contra filios Ammon, vocare nos noluisti, ut pergeremus tecum? Igitur
incendemus domum tuam. 2 Quibus ille respondit : Disceptatio erat mihi
et populo meo contra filios Ammon vehemens; vocavique vos, ut præbe-
retis mihi auxilium, et facere noluistis. 3 Quod cernens, posui animam
meam in manibus meis, transivique ad filios Ammon, et tradidit eos Do-

18] Num. XXI, 13. — 25] Num. XXII, 2.

minus in manus meas. Quid commerui ut adversum me consurgatis in
prælium? 4 Vocatis itaque ad se cunctis viris Galaad, pugnabat contra
Ephraim; percusseruntque viri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugitivus
est Galaad de Ephraim, et habitat in medio Ephraim et Manasse. 5 Oc-
cupaveruntque Galaaditæ vada Jordanis, per quæ Ephraim reversurus
erat; cumque venisset ad ea de Ephraim numero, fugiens, atque dixis-
set: Obsecro ut me transire permittatis, dicebant ei Galaaditæ: Num-
quid Ephrathæus es? quo dicente: Non sum, 6 interrogabant eum: Dic
ergo: Scibboleth, quod interpretatur spica. Qui respondebat: Sibboleth,
eadem littera spicam exprimere non valens. Statimque apprehensum ju-
gulabant in ipso Jordanis transitu. Et ceciderunt in illo tempore de Ephraim
quadraginta duo millia.
7 Judicavit itaque Jephte Galaadites Israel sex annis; et mortuus est, **Moritur.**
ac sepultus in civitate sua Galaad.

§ II. — *Abesan, Ahialon et Abdon.*

8 Post hunc judicavit Israel Abesan de Bethlehem. 9 Qui habuit tri- **Abesan**
ginta filios, et totidem filias, quas emittens foras, maritis dedit, et ejus- **judex.**
dem numeri filiis suis accepit uxores, introducens in domum suam. Qui
septem annis judicavit Israel, 10 mortuusque est, ac sepultus in Beth-
lehem.
11 Cui successit Ahialon Zabulonites, et judicavit Israel decem annis; **Ahialon.**
12 mortuusque est, ac sepultus in Zabulon.
13 Post hunc judicavit Israel Abdon, filius Illel, Pharathonites. 14 Qui **Abdon.**
habuit quadraginta filios, et triginta ex eis nepotes, ascendentes super
septuaginta pullos asinarum. Et judicavit Israel octo annis, 15 mor-
tuusque est, ac sepultus in Pharathon terræ Ephraim, in monte Amalec.

§ III. — *Samsonis historia.*

CAP. XIII. — 1 Rursumque filii Israel fecerunt malum in conspectu **Nativitas**
Domini, qui tradidit eos in manus Philisthinorum quadraginta annis. **Samsonis.**
2 Erat autem quidam vir de Saraa, et de stirpe Dan, nomine Manue,
habens uxorem sterilem. 3 Cui apparuit angelus Domini, et dixit ad eam:
Sterilis es et absque liberis; sed concipies et paries filium; 4 cave ergo
ne bibas vinum ac siceram, nec immundum quidquam comedas, 5 quia
concipies et paries filium, cujus non tanget caput novacula; erit enim
nazaræus Dei ab infantia sua et ex matris utero, et ipse incipiet liberare
Israel de manu Philisthinorum.
6 Quæ cum venisset ad maritum suum, dixit ei: Vir Dei venit ad me,
habens vultum angelicum, terribilis nimis. Quem cum interrogassem quis
esset, et unde venisset, et quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere;
7 sed hoc respondit: Ecce concipies et paries filium; cave ne vinum bi-
bas, nec siceram, et ne aliquo vescaris immundo; erit enim puer naza-
ræus Dei ab infantia sua, ex utero matris suæ usque ad diem mortis
suæ. 8 Oravit itaque Manue Dominum, et ait: Obsecro, Domine, ut vir
Dei, quem misisti, veniat iterum, et doceat nos quid debeamus facere de
puero qui nasciturus est. 9 Exaudivitque Dominus deprecantem Manue,
et apparuit rursum angelus Dei uxori ejus sedenti in agro. Manue autem
maritus ejus non erat cum ea. Quæ, cum vidisset angelum, 10 festinavit,
et cucurrit ad virum suum, nuntiavitque ei, dicens: Ecce apparuit mihi
vir, quem ante videram. 11 Qui surrexit, et secutus est uxorem suam;
veniensque ad virum, dixit ei: Tu es qui locutus es mulieri? Et ille res-
pondit: Ego sum. 12 Cui Manue: Quando, inquit, sermo tuus fuerit ex-

---

1] Sup. X, 6. — 3] Gen. XVI, 11. I Reg. I, 20. Luc. I, 31. — 4] Num. VI, 3-4.

pletus, quid vis ut faciat puer? aut a quo se observare debebit? [13] Dixitque angelus Domini ad Manue : Ab omnibus, quæ locutus sum uxori tuæ, abstineat se; [14] et quidquid ex vinea nascitur non comedat, vinum et siceram non bibat, nullo vescatur immundo; et quod ei præcepi, impleat atque custodiat. [15] Dixitque Manue ad angelum Domini : Obsecro te ut acquiescas precibus meis, et faciamus tibi hædum de capris. [16] Cui respondit angelus : Si me cogis, non comedam panes tuos; si autem vis holocaustum facere, offer illud Domino. Et nesciebat Manue quod angelus Domini esset. [17] Dixitque ad eum : Quod est tibi nomen, ut, si sermo tuus fuerit expletus, honoremus te? [18] Cui ille respondit : Cur quæris nomen meum, quod est mirabile? [19] Tulit itaque Manue hædum de capris, et libamenta, et posuit super petram, offerens Domino, qui facit mirabilia; ipse autem et uxor ejus intuebantur. [20] Cumque ascenderet flamma altaris in cælum, angelus Domini pariter in flamma ascendit. Quod cum vidissent Manue et uxor ejus, proni ceciderunt in terram, [21] et ultra eis non apparuit angelus Domini. Statimque intellexit Manue angelum Domini esse, [22] et dixit ad uxorem suam : Morte moriemur, quia vidimus Deum. [23] Cui respondit mulier : Si Dominus nos vellet occidere, de manibus nostris holocaustum et libamenta non suscepisset, nec ostendisset nobis hæc omnia, neque ea quæ sunt ventura dixisset.

[24] Peperit itaque filium, et vocavit nomen ejus Samson. Crevitque puer, et benedixit ei Dominus. [25] Cœpitque spiritus Domini esse cum eo in castris Dan, inter Saraa et Esthaol.

Mel in ore leonis.

CAP. XIV. — [1] Descendit ergo Samson in Thamnatha; vidensque ibi mulierem de filiabus Philisthiim, [2] ascendit, et nuntiavit patri suo, et matri suæ, dicens : Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philisthinorum; quam quæso ut mihi accipiatis uxorem. [3] Cui dixerunt pater et mater sua : Numquid non est mulier in filiabus fratrum tuorum, et in omni populo meo, quia vis accipere uxorem de Philisthiim, qui incircumcisi sunt? Dixitque Samson ad patrem suum : Hanc mihi accipe, quia placuit oculis meis. [4] Parentes autem ejus nesciebant quod res a Domino fieret, et quæreret occasionem contra Philisthiim; eo enim tempore Philisthiim dominabantur Israeli. [5] Descendit itaque Samson cum patre suo et matre in Thamnatha. Cumque venissent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis sævus et rugiens, et occurrit ei. [6] Irruit autem spiritus Domini in Samson, et dilaceravit leonem, quasi hædum in frusta discerpens, nihil omnino habens in manu; et hoc patri et matri noluit indicare. [7] Descenditque et locutus est mulieri, quæ placuerat oculis ejus. [8] Et post aliquot dies revertens ut acciperet eam, declinavit ut videret cadaver leonis, et ecce examen apum in ore leonis erat ac favus mellis. [9] Quem cum sumpsisset in manibus, comedebat in via; veniensque ad patrem suum et matrem, dedit eis partem, qui et ipsi comederunt; nec tamen eis voluit indicare quod mel de corpore leonis assumpserat.

Samsonis nuptiæ et ænigma.

[10] Descendit itaque pater ejus ad mulierem, et fecit filio suo Samson convivium, sic enim juvenes facere consueverant. [11] Cum ergo cives loci illius vidissent eum, dederunt ei sodales triginta ut essent cum eo. [12] Quibus locutus est Samson : Proponam vobis problema; quod si solveritis mihi intra septem dies convivii, dabo vobis triginta sindones, et totidem tunicas; [13] sin autem non potueritis solvere, vos dabitis mihi triginta sindones, et ejusdem numeri tunicas. Qui responderunt ei : Propone problema, ut audiamus. [14] Dixitque eis :

De comedente exivit cibus,
Et de forti egressa est dulcedo.

Nec potuerunt per tres dies propositionem solvere. [15] Cumque adesset dies septimus, dixerunt ad uxorem Samson : Blandire viro tuo, et suade

---

18] Gen. XXXII, 29.

ei ut indicet tibi quid significet problema. Quod si facere nolueris, incen-
demus te, et domum patris tui; an idcirco vocastis nos ad nuptias ut spo-
liaretis? 16 Quæ fundebat apud Samson lacrymas, et querebatur dicens :
Odisti me, et non diligis; idcirco problema, quod proposuisti filiis po-
puli mei, non vis mihi exponere. At ille respondit : Patri meo et matri
nolui dicere, et tibi indicare potero? 17 Septem igitur diebus convivii
flebat ante eum; tandemque die septimo, cum ei esset molesta, exposuit.
Quæ statim indicavit civibus suis. 18 Et illi dixerunt ei die septimo ante
solis occubitum :

Quid dulcius melle,
Et quid fortius leone?

Qui ait ad eos :

Si non arassetis in vitula mea,
Non invenissetis propositionem meam.

19 Irruit itaque in eum spiritus Domini, descenditque Ascalonem, et
percussit ibi triginta viros, quorum ablatas vestes dedit iis qui problema
solverant; iratusque nimis, ascendit in domum patris sui. 20 Uxor autem
ejus accepit maritum unum de amicis ejus et pronubis.

CAP. XV. — 1 Post aliquantulum autem temporis, cum dies triticeæ Segetes Philistinorum incensæ.
messis instarent, venit Samson, invisere volens uxorem suam, et attulit
ei hædum de capris. Cumque cubiculum ejus solito vellet intrare, prohibuit
eum pater illius, dicens : 2 Putavi quod odisses eam, et ideo tradidi
illam amico tuo; sed habet sororem, quæ junior et pulchrior illa est, sit
tibi pro ea uxor. 3 Cui Samson respondit : Ab hac die non erit culpa in
me contra Philisthæos, faciam enim vobis mala. 4 Perrexitque et cepit
trecentas vulpes, caudasque earum junxit ad caudas, et faces ligavit in
medio; 5 quas igne succendens, dimisit ut huc illucque discurrerent. Quæ
statim perrexerunt in segetes Philisthinorum. Quibus succensis, et com-
portatæ jam fruges, et adhuc stantes in stipula, concrematæ sunt, in
tantum, ut vineas quoque et oliveta flamma consumeret. 6 Dixeruntque
Philisthiim : Quis fecit hanc rem? Quibus dictum est : Samson, gener
Thamnathæi, quia tulit uxorem ejus, et alteri tradidit, hæc operatus est.
Ascenderuntque Philisthiim, et combusserunt tam mulierem quam pa-
trem ejus. 7 Quibus ait Samson : Licet hæc feceritis, tamen adhuc ex vo-
bis expetam ultionem, et tunc quiescam. 8 Percussitque eos ingenti
plaga, ita ut, stupentes, suram femori imponerent. Et descendens habi-
tavit in spelunca petræ Etam.

9 Igitur ascendentes Philisthiim in terram Juda, castrametati sunt in Mille prostrati cum asinæ maxilla.
loco qui postea vocatus est Lechi, id est, Maxilla, ubi eorum effusus est
exercitus. 10 Dixeruntque ad eos de tribu Juda : Cur ascendistis adver-
sum nos? Qui responderunt : Ut ligemus Samson venimus, et reddamus
ei quæ in nos operatus est. 11 Descenderunt ergo tria millia virorum de
Juda, ad specum silicis Etam, dixeruntque ad Samson : Nescis quod
Philisthiim imperent nobis? quare hoc facere voluisti? Quibus ille ait :
Sicut fecerunt mihi, sic feci eis. 12 Ligare, inquiunt, te venimus, et
tradere in manus Philisthinorum. Quibus Samson : Jurate, ait, et spon-
dete mihi quod non occidatis me. 13 Dixerunt : Non te occidemus, sed
vinctum trademus. Ligaveruntque eum duobus novis funibus, et tulerunt
eum de petra Etam. 14 Qui cum venisset ad locum Maxillæ, et Phi-
listhiim vociferantes occurrissent ei, irruit spiritus Domini in eum, et
sicut solent ad odorem ignis lina consumi, ita vincula quibus ligatus erat
dissipata sunt et soluta. 15 Inventamque maxillam, id est, mandibulam
asini, quæ jacebat, arripiens, interfecit in ea mille viros. 16 Et ait :

In maxilla asini,
in mandibula pulli asinarum,
delevi eos,
et percussi mille viros.

17 Cumque hæc verba canens complesset, projecit mandibulam de
manu, et vocavit nomen loci illius Ramath-Lechi, quod interpretatur
Elevatio maxillæ. 18 Sitiensque valde, clamavit ad Dominum, et ait : Tu
dedisti in manu servi tui salutem hanc maximam atque victoriam ; en
siti morior, incidamque in manus incircumcisorum. 19 Aperuit itaque
Dominus molarem dentem in maxilla asini, et egressæ sunt ex eo aquæ;
quibus haustis, refocillavit spiritum, et vires recepit. Idcirco appellatum
est nomen loci illius : Fons invocantis de maxilla, usque in præsentem
diem. 20 Judicavitque Israel in diebus Philisthiim viginti annis.

Portæ Gazæ in montem delatæ.

CAP. XVI. — 1 Abiit quoque in Gazam, et vidit ibi mulierem mere-
tricem, ingressusque est ad eam. 2 Quod cum audissent Philisthiim, et
percrebruisset apud eos, intrasse urbem Samson, circumdederunt eum,
positis in porta civitatis custodibus, et ibi tota nocte cum silentio
præstolantes, ut facto mane exeuntem occiderent. 3 Dormivit autem
Samson usque ad medium noctis; et, inde consurgens, apprehendit
ambas portæ fores cum postibus suis et sera, impositasque humeris suis
portavit ad verticem montis, qui respicit Hebron.

Samson et Dalila.

4 Post hæc amavit mulierem quæ habitabat in valle Sorec, et vocaba-
tur Dalila. 5 Veneruntque ad eam principes Philisthinorum, atque
dixerunt : Decipe eum, et disce ab illo in quo habeat tantam fortitudi-
nem, et quomodo eum superare valeamus, et vinctum affligere. Quod si
feceris, dabimus tibi singuli mille et centum argenteos. 6 Locuta est
ergo Dalila ad Samson : Dic mihi, obsecro, in quo sit tua maxima for-
titudo, et quid sit quo ligatus erumpere nequeas? 7 Cui respondit
Samson : Si septem nerviceis funibus, necdum siccis et adhuc humenti-
bus, ligatus fuero, infirmus ero ut ceteri homines. 8 Attulerunt ad eam
satrapæ Philisthinorum septem funes, ut dixerat, quibus vinxit eum,
9 latentibus apud se insidiis, et in cubiculo finem rei expectantibus,
clamavitque ad eum : Philisthiim super te, Samson! Qui rupit vincula,
quomodo si rumpat quis filum de stupæ tortum putamine, cum odorem
ignis acceperit; et non est cognitum in quo esset fortitudo ejus. 10 Dixit-
que ad eum Dalila : Ecce illusisti mihi, et falsum locutus es; saltem
nunc indica mihi quo ligari debeas. 11 Cui ille respondit : Si ligatus
fuero novis funibus, qui nunquam fuerunt in opere, infirmus ero, et
aliorum hominum similis. 12 Quibus rursum Dalila vinxit eum, et clama-
vit : Philisthiim super te, Samson ! in cubiculo insidiis præparatis. Qui
ita rupit vincula quasi fila telarum. 13 Dixitque Dalila rursum ad eum :
Usquequo decipis me, et falsum loqueris? ostende quo vinciri debeas.
Cui respondit Samson : Si septem crines capitis mei cum licio plexueris,
et clavum his circumligatum terræ fixeris, infirmus ero. 14 Quod cum
fecisset Dalila, dixit ad eum : Philisthiim super te, Samson ! Qui consur-
gens de somno extraxit clavum cum crinibus et licio. 15 Dixitque ad
eum Dalila : Quomodo dicis quod amas me, cum animus tuus non sit
mecum? Per tres vices mentitus es mihi, et noluisti dicere in quo sit
maxima fortitudo tua. 16 Cumque molesta esset ei, et per multos dies
jugiter adhæreret, spatium ad quietem non tribuens, defecit anima ejus,
et ad mortem usque lassata est. 17 Tunc aperiens veritatem rei, dixit ad
eam : Ferrum nunquam ascendit super caput meum, quia nazaræus, id
est, consecratus Deo sum de utero matris meæ; si rasum fuerit caput
meum, recedet a me fortitudo mea, et deficiam, eroque sicut ceteri ho-
mines. 18 Vidensque illa quod confessus ei esset omnem animum suum,
misit ad principes Philisthinorum, ac mandavit : Ascendite adhuc semel,
quia nunc mihi aperuit cor suum. Qui ascenderunt, assumpta pecunia
quam promiserant. 19 At illa dormire eum fecit super genua sua, et in
sinu suo reclinare caput; vocavitque tonsorem, et rasit septem crines
ejus; et cœpit abigere eum, et a se repellere, statim enim ab eo fortitudo
discessit. 20 Dixitque : Philisthiim super te, Samson! Qui de somno

consurgens, dixit in animo suo : Egrediar sicut ante feci, et me excu-
tiam, nesciens quod recessisset ab eo Dominus. 21 Quem cum apprehen-
dissent Philisthiim, statim eruerunt oculos ejus, et duxerunt Gazam
vinctum catenis, et clausum in carcere molere fecerunt.

22 Jamque capilli ejus renasci cœperant, 23 et principes Philisthinorum Vindicta
convenerunt in unum ut immolarent hostias magnificas Dagon deo suo, et hostibus
epularentur, dicentes : Tradidit deus noster inimicum nostrum Samson reddita.
in manus nostras. 24 Quod etiam populus videns, laudabat deum suum,
eademque dicebat : Tradidit deus noster adversarium nostrum in manus
nostras, qui delevit terram nostram, et occidit plurimos. 25 Lætantesque
per convivia, sumptis jam epulis, præceperunt ut vocaretur Samson, et
ante eos luderet. Qui adductus de carcere ludebat ante eos ; feceruntque
eum stare inter duas columnas. 26 Qui dixit puero regenti gressus suos :
Dimitte me, ut tangam columnas quibus omnis imminet domus, et recli-
ner super eas, et paululum requiescam. 27 Domus autem erat plena
virorum ac mulierum, et erant ibi omnes principes Philisthinorum, ac de
tecto et solario circiter tria millia utriusque sexus spectantes ludentem
Samson. 28 At ille, invocato Domino, ait : Domine Deus, memento mei,
et redde mihi nunc fortitudinem pristinam, Deus meus, ut ulciscar me
de hostibus meis, et pro amissione duorum luminum unam ultionem
recipiam. 29 Et apprehendens ambas columnas, quibus innitebatur
domus, alteramque earum dextera, et alteram læva tenens, 30 ait : Mo-
riatur anima mea cum Philisthiim ! Concussisque fortiter columnis, ceci-
dit domus super omnes principes, et ceteram multitudinem quæ ibi erat;
multoque plures interfecit moriens, quam ante vivus occiderat. 31 De-
scendentes autem fratres ejus et universa cognatio tulerunt corpus ejus,
et sepelierunt inter Saraa et Esthaol, in sepulcro patris sui Manue ;
judicavitque Israel viginti annis.

TERTIA PARS

APPENDIX DUPLEX

§ I. — *Danitarum idololatria.*

CAP. XVII. — 1 Fuit eo tempore vir quidam de monte Ephraim, no- Michæ idola
mine Michas, 2 qui dixit matri suæ : Mille et centum argenteos, quos
separaveras tibi, et super quibus me audiente juraveras, ecce ego habeo,
et apud me sunt. Cui illa respondit : Benedictus filius meus Domino !
3 Reddidit ergo eos matri suæ, quæ dixerat ei : Consecravi et vovi hoc
argentum Domino, ut de manu mea suscipiat filius meus, et faciat
sculptile atque conflatile ; et nunc trado illud tibi. 4 Reddidit igitur eos
matri suæ, quæ tulit ducentos argenteos, et dedit eos argentario, ut
faceret ex eis sculptile atque conflatile, quod fuit in domo Michæ. 5 Qui
ædiculam quoque in ea Deo separavit, et fecit ephod, et theraphim, id
est, vestem sacerdotalem et idola, implevitque unius filiorum suorum
manum ; et factus est ei sacerdos. 6 In diebus illis non erat rex in Israel,
sed unusquisque, quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

7 Fuit quoque alter adolescens de Bethlehem Juda, ex cognatione et sacerdos
ejus ; eratque ipse levites, et habitabat ibi. 8 Egressusque de civitate familiaris.
Bethlehem, peregrinari voluit ubicumque sibi commodum reperisset.
Cumque venisset in montem Ephraim, iter faciens, et declinasset pa-
rumper in domum Michæ, 9 interrogatus est ab eo unde venisset. Qui
respondit : Levita sum de Bethlehem Juda ; et vado ut habitem ubi
potuero, et utile mihi esse perspexero. 10 Dixitque Michas : Mane apud
me, et esto mihi parens ac sacerdos ; daboque tibi per annos singulos

decem argenteos, ac vestem duplicem, et quæ ad victum sunt necessaria.
11 Acquievit, et mansit apud hominem, fuitque illi quasi unus de filiis.
12 Implevitque Michas manum ejus, et habuit puerum sacerdotem apud
se; 13 Nunc scio, dicens, quod benefaciet mihi Deus habenti levitici
generis sacerdotem.

Danitæ quærunt sibi possessionem;

CAP. XVIII. — 1 In diebus illis non erat rex in Israel, et tribus Dan
quærebat possessionem sibi, ut habitaret in ea; usque ad illum enim
diem inter ceteras tribus sortem non acceperat. 2 Miserunt ergo filii Dan,
stirpis et familiæ suæ quinque viros fortissimos de Saraa et Esthaol, ut
explorarent terram, et diligenter inspicerent; dixeruntque eis : Ite, et
considerate terram. Qui cum pergentes venissent in montem Ephraim, et
intrassent domum Michæ, requieverunt ibi; 3 et agnoscentes vocem
adolescentis levitæ, utentesque illius diversorio, dixerunt ad eum : Quis
te huc adduxit? quid hic agis? quam ob causam huc venire voluisti?
4 Qui respondit eis : Hæc et hæc præstitit mihi Michas, et me mercede
conduxit, ut sim ei sacerdos. 5 Rogaverunt autem eum, ut consuleret
Dominum, ut scire possent an prospero itinere pergerent, et res haberet
effectum. 6 Qui respondit eis : Ite in pace; Dominus respicit viam
vestram, et iter quo pergitis. 7 Euntes igitur quinque viri venerunt Lais,
videruntque populum habitantem in ea absque ullo timore, juxta con-
suetudinem Sidoniorum, securum et quietum, nullo ei penitus resistente,
magnarumque opum, et procul a Sidone atque a cunctis hominibus sepa-
ratum. 8 Reversique ad fratres suos in Saraa et Esthaol, et quid egissent
sciscitantibus, responderunt : 9 Surgite, ascendamus ad eos; vidimus
enim terram valde opulentam et uberem; nolite negligere, nolite cessare.
Eamus, et possideamus eam; nullus erit labor. 10 Intrabimus ad securos,
in regionem latissimam, tradetque nobis Dominus locum, in quo nullius
rei est penuria eorum quæ gignuntur in terra.

auferunt idola et sacerdotem Michæ,

11 Profecti igitur sunt de cognatione Dan, id est de Saraa et Esthaol,
sexcenti viri accincti armis bellicis, 12 ascendentesque manserunt in
Cariathiarim Judæ; qui locus, ex eo tempore, Castrorum Dan nomen
accepit, et est post tergum Cariathiarim. 13 Inde transierunt in montem
Ephraim. Cumque venissent ad domum Michæ, 14 dixerunt quinque viri,
qui prius missi fuerant ad considerandam terram Lais, ceteris fratribus
suis : Nostis quod in domibus istis sit ephod, et theraphim, et sculptile,
atque conflatile; videte quid vobis placeat. 15 Et cum paululum decli-
nassent, ingressi sunt domum adolescentis levitæ, qui erat in domo
Michæ, salutaveruntque eum verbis pacificis. 16 Sexcenti autem viri, ita
ut erant armati, stabant ante ostium. 17 At illi qui ingressi fuerant
domum juvenis, sculptile, et ephod, et theraphim, atque conflatile tollere
nitebantur; et sacerdos stabat ante ostium, sexcentis viris fortissimis
haud procul expectantibus. 18 Tulerunt igitur qui intraverant, sculptile,
ephod, et idola, atque conflatile. Quibus dixit sacerdos : Quid facitis?
19 Cui responderunt : Tace, et pone digitum super os tuum; venique no-
biscum, ut habeamus te patrem, ac sacerdotem. Quid tibi melius est, ut
sis sacerdos in domo unius viri, an in una tribu et familia in Israel?
20 Quod cum audisset, acquievit sermonibus eorum; et tulit ephod, et
idola, ac sculptile, et profectus est cum eis. 21 Qui cum pergerent, et ante
se ire fecissent parvulos ac jumenta, et omne quod erat pretiosum, 22 et
jam a domo Michæ essent procul, viri qui habitabant in ædibus Michæ
conclamantes secuti sunt, 23 et post tergum clamare cœperunt. Qui, cum
respexissent, dixerunt ad Micham : Quid tibi vis? cur clamas? 24 Qui
respondit : Deos meos, quos mihi feci, tulistis, et sacerdotem et omnia
quæ habeo, et dicitis : Quid tibi est? 25 Dixeruntque ei filii Dan : Cave ne
ultra loquaris ad nos, et veniant ad te viri animo concitati, et ipse cum
omni domo tua pereas. 26 Et sic cœpto itinere perrexerunt. Videns autem
Michas, quod fortiores se essent, reversus est in domum suam.

urbem Lais expugnant, ibique idololatræ efficiuntur.

27 Sexcenti autem viri tulerunt sacerdotem, et quæ supra diximus, veneruntque in Lais ad populum quiescentem atque securum, et percusserunt eos in ore gladii, urbemque incendio tradiderunt, 28 nullo penitus ferente præsidium, eo quod procul habitarent a Sidone, et cum nullo hominum haberent quidquam societatis ac negotii. Erat autem civitas sita in regione Rohob ; quam rursum exstruentes, habitaverunt in ea, 29 vocato nomine civitatis Dan, juxta vocabulum patris sui, quem genuerat Israel, quæ prius Lais dicebatur. 30 Posueruntque sibi sculptile, et Jonathan, filium Gersam, filii Moysi, ac filios ejus sacerdotes in tribu Dan, usque ad diem captivitatis suæ. 31 Mansitque apud eos idolum Michæ omni tempore quo fuit domus Dei in Silo. In diebus illis non erat rex in Israel.

§ II. — *Gabaitarum luxuria, occasio excidii Benjaminitarum.*

Vir levites cum uxore venit in Gabaa.

Cap. XIX. — 1 Fuit quidam vir levites habitans in latere montis Ephraim, qui accepit uxorem de Bethlehem Juda ; 2 quæ reliquit eum, et reversa est in domum patris sui in Bethlehem, mansitque apud eum quatuor mensibus. 3 Secutusque est eam vir suus, volens reconciliari ei, atque blandiri, et secum reducere, habens in comitatu puerum et duos asinos. Quæ suscepit eum, et introduxit in domum patris sui. Quod cum audisset socer ejus, eumque vidisset, occurrit ei lætus, 4 et amplexatus est hominem. Mansitque gener in domo soceri tribus diebus, comedens cum eo et bibens familiariter. 5 Die autem quarto, de nocte consurgens, proficisci voluit ; quem tenuit socer, et ait ad eum : Gusta prius pauxillum panis, et conforta stomachum, et sic proficisceris. 6 Sederuntque simul, ac comederunt et biberunt. Dixitque pater puellæ ad generum suum : Quæso te ut hodie hic maneas, pariterque lætemur. 7 At ille consurgens, cœpit velle proficisci. Et nihilominus obnixe eum socer tenuit, et apud se fecit manere. 8 Mane autem facto, parabat levites iter ; cui socer rursum : Oro te, inquit, ut paululum cibi capias, et assumptis viribus, donec increscat dies, postea proficiscaris. Comederunt ergo simul. 9 Surrexitque adolescens, ut pergeret cum uxore sua et puero. Cui rursum locutus est socer : Considera quod dies ad occasum declivior sit, et propinquat ad vesperum ; mane apud me etiam hodie, et duc lætum diem, et cras proficisceris ut vadas in domum tuam. 10 Noluit gener acquiescere sermonibus ejus ; sed statim perrexit et venit contra Jebus, quæ altero nomine vocatur Jerusalem, ducens secum duos asinos onustos, et concubinam. 11 Jamque erant juxta Jebus, et dies mutabatur in noctem ; dixitque puer ad dominum suum : Veni, obsecro, declinemus ad urbem Jebusæorum, et maneamus in ea. 12 Cui respondit dominus : Non ingrediar oppidum gentis alienæ, quæ non est de filiis Israel, sed transibo usque Gabaa ; 13 et cum illuc pervenero, manebimus in ea, aut certe in urbe Rama. 14 Transierunt ergo Jebus ; et cœptum carpebant iter, occubuitque eis sol juxta Gabaa, quæ est in tribu Benjamin.

A sene quodam benigne excipitur.

15 Diverteruntque ad eam, ut manerent ibi. Quo cum intrassent, sedebant in platea civitatis, et nullus eos recipere voluit hospitio. 16 Et ecce apparuit homo senex, revertens de agro et de opere suo vesperi, qui et ipse de monte erat Ephraim et peregrinus habitabat in Gabaa. Homines autem regionis illius erant filii Jemini. 17 Elevatisque oculis, vidit senex sedentem hominem cum sarcinulis suis in platea civitatis ; et dixit ad eum : Unde venis? et quo vadis? 18 Qui respondit ei : Profecti sumus de Bethlehem Juda, et pergimus ad locum nostrum, qui est in latere montis Ephraim, unde ieramus in Bethlehem ; et nunc vadimus ad domum Dei, nullusque sub tectum suum nos vult recipere ; 19 habentes paleas et fœnum in asinorum pabulum, et panem ac vinum in meos et ancillæ tuæ usus, et pueri qui mecum est, nulla re indigemus nisi hospitio. 20 Cui

respondit senex : Pax tecum sit, ego præbebo omnia quæ necessaria sunt; tantum, quæso, ne in platea maneas. [21] Introduxitque eum in domum suam, et pabulum asinis præbuit; ac postquam laverunt pedes suos, recepit eos in convivium.

Scelus infame libidinis.

[22] Illis epulantibus, et post laborem itineris cibo et potu reficientibus corpora, venerunt viri civitatis illius, filii Belial (id est, absque jugo), et circumdantes domum senis, fores pulsare cœperunt, clamantes ad dominum domus, atque dicentes: Educ virum qui ingressus est domum tuam, ut abutamur eo. [23] Egressusque est ad eos senex, et ait : Nolite, fratres, nolite facere malum hoc, quia ingressus est homo hospitium meum, et cessate ab hac stultitia. [24] Habeo filiam virginem, et hic homo habet concubinam; educam eas ad vos, ut humilietis eas, et vestram libidinem compleatis; tantum obsecro ne scelus hoc contra naturam operemini in virum. [25] Nolebant acquiescere sermonibus illius; quod cernens homo, eduxit ad eos concubinam suam, et eis tradidit illudendam; qua cum tota nocte abusi essent, dimiserunt eam mane. [26] At mulier, recedentibus tenebris, venit ad ostium domus ubi manebat dominus suus, et ibi corruit. [27] Mane facto surrexit homo, et aperuit ostium, ut cœptam expleret viam; et ecce concubina ejus jacebat ante ostium, sparsis in limine manibus. [28] Cui ille, putans eam quiescere, loquebatur : Surge, et ambulemus. Qua nihil respondente, intelligens quod erat mortua, tulit eam, et imposuit asino, reversusque est in domum suam.

Ultio postulatur.

[29] Quam cum esset ingressus, arripuit gladium, et cadaver uxoris cum ossibus suis in duodecim partes ac frusta concidens, misit in omnes terminos Israel. [30] Quod cum vidissent singuli, conclamabant: Nunquam res talis facta est in Israel, ex eo die quo ascenderunt patres nostri de Ægypto, usque in præsens tempus; ferte sententiam, et in commune decernite quid facto opus sit.

Bellum decernitur adversus Benjamin,

CAP. XX. — [1] Egressi itaque sunt omnes filii Israel, et pariter congregati, quasi vir unus, de Dan usque Bersabee, et terra Galaad, ad Dominum in Maspha. [2] Omnesque anguli populorum, et cunctæ tribus Israel in ecclesiam populi Dei convenerunt, quadringenta millia peditum pugnatorum. [3] (Nec latuit filios Benjamin, quod ascendissent filii Israel in Maspha.) Interrogatusque levita, maritus mulieris interfectæ, quomodo tantum scelus perpetratum esset, [4] respondit : Veni in Gabaa Benjamin cum uxore mea, illucque diverti; [5] et ecce homines civitatis illius circumdederunt nocte domum in qua manebam, volentes me occidere; et uxorem meam incredibili furore libidinis vexantes, denique mortua est. [6] Quam arreptam, in frusta concidi, misique partes in omnes terminos possessionis vestræ, quia nunquam tantum nefas, et tam grande piaculum factum est in Israel. [7] Adestis omnes filii Israel ; decernite quid facere debeatis. [8] Stansque omnis populus, quasi unius hominis sermone respondit : Non recedemus in tabernacula nostra, nec suam quisquam intrabit domum, [9] sed hoc contra Gabaa in commune faciamus. [10] Decem viri eligantur e centum ex omnibus tribubus Israel, et centum de mille, et mille de decem millibus, ut comportent exercitui cibaria, et possimus pugnare contra Gabaa Benjamin, et reddere ei pro scelere quod meretur. [11] Convenitque universus Israel ad civitatem, quasi homo unus, eadem mente unoque consilio.

paratur,

[12] Et miserunt nuntios ad omnem tribum Benjamin, qui dicerent: Cur tantum nefas in vobis repertum est? [13] Tradite homines de Gabaa qui hoc flagitium perpetrarunt, ut moriantur, et auferatur malum de Israel. Qui noluerunt fratrum suorum filiorum Israel audire mandatum; [14] sed ex cunctis urbibus, quæ sortis suæ erant, convenerunt in Gabaa, ut illis ferrent auxilium, et contra universum populum Israel dimicarent. [15] In-

1] Os. IX, 9.

ventique sunt viginti quinque millia de Benjamin educentium gladium,
præter habitatores Gabaa, [16] qui septingenti erant viri fortissimi, ita
sinistra ut dextra præliantes, et sic fundis lapides ad certum jacientes,
ut capillum quoque possent percutere, et nequaquam in alteram partem
ictus lapidis deferretur. [17] Virorum quoque Israel, absque filiis Benjamin,
inventa sunt quadringenta millia educentium gladios, et paratorum ad
pugnam. [18] Qui surgentes venerunt in domum Dei, hoc est in Silo, consulueruntque Deum, atque dixerunt: Quis erit in exercitu nostro princeps
certaminis contra filios Benjamin? Quibus respondit Dominus: Judas sit
dux vester.

[19] Statimque filii Israel surgentes mane, castrametati sunt juxta Gabaa; infauste
[20] et inde procedentes ad pugnam contra Benjamin, urbem oppugnare suscipitur,
cœperunt. [21] Egressique filii Benjamin de Gabaa, occiderunt de filiis
Israel die illo viginti duo millia virorum. [22] Rursum filii Israel et fortitudine et numero confidentes, in eodem loco, in quo prius certaverant,
aciem direxerunt, [23] ita tamen ut prius ascenderent et flerent coram
Domino usque ad noctem, consulerentque eum, et dicerent: Debeo ultra
procedere ad dimicandum contra filios Benjamin fratres meos, an non?
Quibus ille respondit: Ascendite ad eos, et inite certamen. [24] Cumque filii
Israel altera die contra filios Benjamin ad prælium processissent, [25] eruperunt filii Benjamin de portis Gabaa, et, occurrentes eis, tanta in illos
cæde bacchati sunt, ut decem et octo millia virorum educentium gladium
prosternerent.

[26] Quamobrem omnes filii Israel venerunt in domum Dei, et sedentes per Benjaminitarum
flebant coram Domino; jejunaveruntque die illo usque ad vesperam, et ruinam
obtulerunt ei holocausta, atque pacificas victimas, [27] et super statu suo conficitur.
interrogaverunt. Eo tempore ibi erat arca fœderis Dei, [28] et Phinees, filius
Eleazari filii Aaron, præpositus domus. Consuluerunt igitur Dominum,
atque dixerunt: Exire ultra debemus ad pugnam contra filios Benjamin
fratres nostros, an quiescere? Quibus ait Dominus: Ascendite, cras enim
tradam eos in manus vestras.

[29] Posueruntque filii Israel insidias per circuitum urbis Gabaa, [30] et
tertia vice, sicut semel et bis, contra Benjamin exercitum produxerunt.
[31] Sed et filii Benjamin audacter eruperunt de civitate, et fugientes
adversarios longius persecuti sunt, ita ut vulnerarent ex eis sicut primo
die et secundo, et cæderent per duas semitas vertentes terga, quarum
una ferebatur in Bethel et altera in Gabaa, atque prosternerent triginta
circiter viros; [32] putaverunt enim solito eos more cedere. Qui, fugam arte
simulantes, inierunt consilium ut abstraherent eos de civitate, et quasi
fugientes ad supradictas semitas perducerent. [33] Omnes itaque filii Israel
surgentes de sedibus suis, tetenderunt aciem in loco qui vocatur Baal-Thamar. Insidiæ quoque, quæ circa urbem erant, paulatim se aperire
cœperunt, [34] et ab occidentali urbis parte procedere. Sed et alia decem
millia virorum de universo Israel habitatores urbis ad certamina provocabant; ingravatumque est bellum contra filios Benjamin; et non intellexerunt quod ex omni parte illis instaret interitus. [35] Percussitque eos
Dominus in conspectu filiorum Israel, et interfecerunt ex eis in illo die
viginti quinque millia et centum viros, omnes bellatores et educentes gladium. [36] Filii autem Benjamin, cum se inferiores esse vidissent, cœperunt fugere. Quod cernentes filii Israel, dederunt eis ad fugiendum
locum, ut ad præparatas insidias devenirent, quas juxta urbem posuerant. [37] Qui cum repente de latibulis surrexissent, et Benjamin terga
cædentibus daret, ingressi sunt civitatem, et percusserunt eam in ore
gladii. [38] Signum autem dederant filii Israel his quos in insidiis collocaverant, ut, postquam urbem cepissent, ignem accenderent, ut ascendente
in altum fumo, captam urbem demonstrarent. [39] Quod cum cernerent filii
Israel in ipso certamine positi (putaverunt enim filii Benjamin eos fugere,

et instantius persequebantur, cæsis de exercitu eorum triginta viris), 40 et
viderent quasi columnam fumi de civitate conscendere, Benjamin quo-
que, aspiciens retro, cum captam cerneret civitatem, et flammas in
sublime ferri, 41 qui prius simulaverant fugam, versa facie, fortius
resistebant. Quod cum vidissent filii Benjamin, in fugam versi sunt,
42 et ad viam deserti ire cœperunt, illuc quoque eos adversariis perse-
quentibus; sed et hi qui urbem succenderant occurrerunt eis, 43 atque ita
factum est, ut ex utraque parte ab hostibus cæderentur, nec erat ulla
requies morientium. Ceciderunt, atque prostrati sunt ad orientalem pla-
gam urbis Gabaa. 44 Fuerunt autem qui in eodem loco interfecti sunt,
decem et octo millia virorum, omnes robustissimi pugnatores. 45 Quod
cum vidissent qui remanserant de Benjamin, fugerunt in solitudinem, et
pergebant ad petram cujus vocabulum est Remmon. In illa quoque fuga
palantes, et in diversa tendentes, occiderunt quinque millia virorum. Et
cum ultra tenderent, persecuti sunt eos, et interfecerunt etiam alia duo
millia.

46 Et sic factum est, ut omnes qui ceciderant de Benjamin in diversis
locis, essent viginti quinque millia, pugnatores ad bella promptissimi.
47 Remanserunt itaque de omni numero Benjamin, qui evadere et fugere
in solitudinem potuerunt, sexcenti viri; sederuntque in petra Remmon
mensibus quatuor. 48 Regressi autem filii Israel, omnes reliquias civitatis,
a viris usque ad jumenta, gladio percusserunt, cunctasque urbes et viculos
Benjamin vorax flamma consumpsit.

Dolor Hebræorum de excidio Benjamin.

CAP. XXI. — 1 Juraverunt quoque filii Israel in Maspha, et dixerunt:
Nullus nostrum dabit filiis Benjamin de filiabus suis uxorem. 2 Vene-
runtque omnes ad domum Dei, in Silo, et in conspectu ejus sedentes
usque ad vesperam, levaverunt vocem, et magno ululatu cœperunt flere,
dicentes: 3 Quare, Domine Deus Israel, factum est hoc malum in populo
tuo, ut hodie una tribus auferretur ex nobis? 4 Altera autem die diluculo
consurgentes, exstruxerunt altare; obtuleruntque ibi holocausta et paci-
ficas victimas, et dixerunt: 5 Quis non ascendit in exercitu Domini de
universis tribubus Israel? Grandi enim juramento se constrinxerant, cum
essent in Maspha, interfici eos qui defuissent. 6 Ductique pœnitentia filii
Israel super fratre suo Benjamin, cœperunt dicere: Ablata est tribus una
de Israel. 7 Unde uxores accipient? omnes enim in commune juravimus
non daturos nos his filias nostras. 8 Idcirco dixerunt: Quis est de uni-
versis tribubus Israel qui non ascendit ad Dominum in Maspha? Et
ecce inventi sunt habitatores Jabes-Galaad in illo exercitu non fuisse.
9 (Eo quoque tempore cum essent in Silo, nullus ex eis ibi repertus
est.)

Superstitibus uxores dantur ex puellis Jabes

10 Miserunt itaque decem millia viros robustissimos, et præceperunt
eis: Ite, et percutite habitatores Jabes-Galaad in ore gladii, tam uxores
quam parvulos eorum. 11 Et hoc erit quod observare debebitis: Omne
generis masculini et mulieres quæ cognoverunt viros interficite, virgines
autem reservate. 12 Inventæque sunt de Jabes-Galaad quadringentæ vir-
gines, quæ nescierunt viri thorum; et adduxerunt eas ad castra in Silo,
in terram Chanaan. 13 Miseruntque nuntios ad filios Benjamin qui erant
in petra Remmon, et præceperunt eis ut eos susciperent in pace. 14 Ve-
neruntque filii Benjamin in illo tempore, et datæ sunt eis uxores de filia-
bus Jabes-Galaad; alias autem non repererunt quas simili modo tra-
derent.

et Silo.

15 Universusque Israel valde doluit, et egit pœnitentiam super inter-
fectione unius tribus ex Israel. 16 Dixeruntque majores natu: Quid facie-
mus reliquis qui non acceperunt uxores? Omnes in Benjamin feminæ
conciderunt; 17 et magna nobis cura, ingentique studio providendum est,

---

11] Num. XXXI, 17-18.

ne una tribus deleatur ex Israel. [18] Filias enim nostras eis dare non pos-
sumus, constricti juramento et maledictione qua diximus: Maledictus qui
dederit de filiabus suis uxorem Benjamin! [19] Ceperuntque consilium,
atque dixerunt: Ecce solemnitas Domini est in Silo anniversaria, quæ
sita est ad septentrionem urbis Bethel, et ad orientalem plagam viæ quæ
de Bethel tendit ad Sichimam, et ad meridiem oppidi Lebona; [20] præce-
peruntque filiis Benjamin, atque dixerunt: Ite, et latitate in vineis;
[21] cumque videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere,
exite repente de vineis, et rapite ex eis singuli uxores singulas, et pergite
in terram Benjamin. [22] Cumque venerint patres earum, ac fratres, et
adversum vos queri cœperint atque jurgari, dicemus eis: Miseremini
eorum; non enim rapuerunt eas jure bellantium atque victorum, sed
rogantibus ut acciperent, non dedistis, et a vestra parte peccatum est.
[23] Feceruntque filii Benjamin ut sibi fuerat imperatum; et juxta numerum
suum rapuerunt sibi de his quæ ducebant choros uxores singulas, ab-
ieruntque in possessionem suam, ædificantes urbes, et habitantes in eis.
[24] Filii quoque Israel reversi sunt per tribus et familias in tabernacula
sua. In diebus illis non erat rex in Israel; sed unusquisque, quod sibi
rectum videbatur, hoc faciebat.

LIBER RUTH

§ I. — *Ruth incola fit in Bethlehem.*

CAP. I.

Ruth matrimonium primum et viduitas.

IN diebus unius judicis, quando judices præerant, facta est fames in terra. Abiitque homo de Bethlehem Juda, ut peregrinaretur in regione Moabitide, cum uxore sua ac duobus liberis. 2 Ipse vocabatur Elimelech, et uxor ejus Noemi; et duo filii, alter Mahalon, et alter Chelion, Ephrathæi de Bethlehem Juda. Ingressique regionem Moabitidem, morabantur ibi. 3 Et mortuus est Elimelech, maritus Noemi; remansitque ipsa cum filiis, 4 qui acceperunt uxores Moabitidas, quarum una vocabatur Orpha, altera vero Ruth. Manseruntque ibi decem annis, 5 et ambo mortui sunt, Mahalon videlicet et Chelion; remansitque mulier orbata duobus liberis ac marito.

Cum socru sua venit Bethlehem.

6 Et surrexit ut in patriam pergeret, cum utraque nuru sua, de regione Moabitide; audierat enim quod respexisset Dominus populum suum, et dedisset eis escas. 7 Egressa est itaque de loco peregrinationis suæ, cum utraque nuru; et jam in via revertendi posita in terram Juda, 8 dixit ad eas : Ite in domum matris vestræ ; faciat vobiscum Dominus misericordiam, sicut fecistis cum mortuis et mecum. 9 Det vobis invenire requiem in domibus virorum quos sortituræ estis. Et osculata est eas. Quæ elevata voce flere cœperunt, 10 et dicere : Tecum pergemus ad populum tuum. 11 Quibus illa respondit : Revertimini, filiæ meæ; cur venitis mecum? num ultra habeo filios in utero meo, ut viros ex me sperare possitis? 12 Revertimini, filiæ meæ, et abite; jam enim senectute confecta sum, nec apta vinculo conjugali; etiam si possem hac nocte concipere, et parere filios, 13 si eos expectare velitis, donec crescant, et annos pubertatis impleant, ante eritis vetulæ quam nubatis. Nolite, quæso, filiæ meæ; quia vestra angustia magis me premit, et egressa est manus Domini contra me. 14 Elevata igitur voce, rursum flere cœperunt; Orpha osculata est socrum, ac reversa est; Ruth adhæsit socrui suæ. 15 Cui dixit Noemi : En reversa est cognata tua ad populum suum et ad deos suos; vade cum ea. 16 Quæ respondit : Ne adverseris mihi ut relinquam te et abeam; quocumque enim perrexeris, pergam, et ubi morata fueris, et ego pariter morabor. Populus tuus populus meus, et Deus tuus Deus meus. 17 Quæ te terra morientem susceperit, in ea moriar, ibique locum accipiam sepulturæ. Hæc mihi faciat Dominus, et hæc addat, si non sola mors me et te separaverit.

18 Videns ergo Noemi quod obstinato animo Ruth decrevisset secum pergere, adversari noluit, nec ad suos ultra reditum persuadere. 19 Profectæque sunt simul, et venerunt in Bethlehem. Quibus urbem ingressis, velox apud cunctos fama percrebruit; dicebantque mulieres : Hæc est illa Noemi. 20 Quibus ait : Ne vocetis me Noemi (id est pulchram), sed vocate me Mara (id est amaram), quia amaritudine valde replevit me

Omnipotens. 21 Egressa sum plena, et vacuam reduxit me Dominus. Cur
ergo vocatis me Noemi, quam Dominus humiliavit, et afflixit Omnipo-
tens? 22 Venit ergo Noemi cum Ruth Moabitide, nuru sua, de terra pe-
regrinationis suæ, ac reversa est in Bethlehem, quando primum hordea
metebantur.

§ II. — *Conjugium Ruth cum Booz.*

CAP. II. — 1 Erat autem viro Elimelech consanguineus, homo potens, Colligit
et magnarum opum, nomine Booz. 2 Dixitque Ruth, Moabitis, ad socrum spicas in
suam : Si jubes, vadam in agrum, et colligam spicas quæ fugerint ma- agro Booz.
nus metentium, ubicumque clementis in me patrisfamilias reperero gra-
tiam. Cui illa respondit : Vade, filia mea. 3 Abiit itaque, et colligebat
spicas post terga metentium. Accidit autem ut ager ille haberet dominum
nomine Booz, qui erat de cognatione Elimelech. 4 Et ecce ipse veniebat
de Bethlehem, dixitque messoribus : Dominus vobiscum. Qui responde-
runt ei : Benedicat tibi Dominus. 5 Dixitque Booz juveni qui messoribus
præerat : Cujus est hæc puella ? 6 Cui respondit : Hæc est Moabitis quæ
venit cum Noemi, de regione Moabitide. 7 Et rogavit ut spicas colligeret
remanentes, sequens messorum vestigia ; et de mane usque nunc stat in
agro, et ne ad momentum quidem domum reversa est.
8 Et ait Booz ad Ruth : Audi, filia : ne vadas in alterum agrum ad
colligendum, nec recedas ab hoc loco ; sed jungere puellis meis, 9 et ubi
messuerint, sequere ; mandavi enim pueris meis ut nemo molestus sit
tibi ; sed etiam, si sitieris, vade ad sarcinulas, et bibe aquas de quibus
et pueri bibunt. 10 Quæ cadens in faciem suam et adorans super terram,
dixit ad eum : Unde mihi hoc, ut invenirem gratiam ante oculos tuos,
et nosse me dignareris peregrinam mulierem ? 11 Cui ille respondit : Nun-
tiata sunt mihi omnia quæ feceris socrui tuæ post mortem viri tui, et
quod reliqueris parentes tuos et terram in qua nata es, et veneris ad po-
pulum quem antea nesciebas. 12 Reddat tibi Dominus pro opere tuo, et
plenam mercedem recipias a Domino Deo Israel, ad quem venisti, et
sub cujus confugisti alas ! 13 Quæ ait : Inveni gratiam apud oculos tuos,
domine mi, qui consolatus es me, et locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ
non sum similis unius puellarum tuarum. 14 Dixitque ad eam Booz :
Quando hora vescendi fuerit, veni huc, et comede panem, et intinge
buccellam tuam in aceto. Sedit itaque ad messorum latus, et congessit
polentam sibi, comeditque, et saturata est, et tulit reliquias. 15 Atque
inde surrexit ut spicas ex more colligeret. Præcepit autem Booz pueris
suis, dicens : Etiamsi vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis eam ;
16 et de vestris quoque manipulis projicite de industria, et remanere per-
mittite, ut absque rubore colligat, et colligentem nemo corripiat.
17 Collegit ergo in agro usque ad vesperam ; et quæ collegerat virga
cædens et excutiens, invenit hordei quasi ephi mensuram, id est tres
modios. 18 Quos portans reversa est in civitatem, et ostendit socrui suæ ;
insuper protulit, et dedit ei de reliquiis cibi sui, quo saturata fuerat.
19 Dixitque ei socrus sua : Ubi hodie collegisti, et ubi fecisti opus ? sit
benedictus qui misertus est tui ! Indicavitque ei apud quem fuisset ope-
rata, et nomen dixit viri, quod Booz vocaretur. 20 Cui respondit Noemi :
Benedictus sit a Domino, quoniam eamdem gratiam quam præbuerat
vivis servavit et mortuis ! Rursumque ait : Propinquus noster est homo.
21 Et Ruth : Hoc quoque, inquit, præcepit mihi, ut tamdiu messoribus
ejus jungerer, donec omnes segetes meterentur. 22 Cui dixit socrus : Me-
lius est, filia mea, ut cum puellis ejus exeas ad metendum, ne in alieno
agro quispiam resistat tibi. 23 Juncta est itaque puellis Booz, et tamdiu
cum eis messuit, donec hordea et triticum in horreis conderentur. Consilium
CAP. III. — 1 Postquam autem reversa est ad socrum suam, audivit nuptiarum
ab ea : Filia mea, quæram tibi requiem, et providebo ut bene sit tibi. a Noemi datum,

2 Booz iste, cujus puellis in agro juncta es, propinquus noster est, et hac nocte aream hordei ventilat. 3 Lavare igitur, et ungere, et induere cultioribus vestimentis, et descende in aream. Non te videat homo donec esum potumque finierit. 4 Quando autem ierit ad dormiendum, nota locum in quo dormiat; veniesque, et discooperies pallium quo operitur a parte pedum, et projicies te, et ibi jacebis; ipse autem dicet tibi quid agere debeas. 5 Quæ respondit : Quidquid præceperis faciam. 6 Descenditque in aream, et fecit omnia quæ sibi imperaverat socrus.

a Booz acceptum.

7 Cumque comedisset Booz et bibisset, et factus esset hilarior, issetque ad dormiendum juxta acervum manipulorum, venit abscondite, et, discooperto pallio a pedibus ejus, se projecit. 8 Et ecce, nocte jam media expavit homo, et conturbatus est, viditque mulierem jacentem ad pedes suos, 9 et ait illi : Quæ es? Illaque respondit : Ego sum Ruth, ancilla tua; expande pallium tuum super famulam tuam, quia propinquus es. 10 Et ille : Benedicta, inquit, es a Domino, filia, et priorem misericordiam posteriore superasti, quia non es secuta juvenes, pauperes sive divites. 11 Noli ergo metuere ; sed quidquid dixeris mihi, faciam tibi; scit enim omnis populus qui habitat intra portas urbis meæ mulierem te esse virtutis. 12 Nec abnuo me propinquum, sed est alius me propinquior. 13 Quiesce hac nocte; et, facto mane, si te voluerit propinquitatis jure retinere, bene res acta est; sin autem ille noluerit, ego te absque ulla dubitatione suscipiam, vivit Dominus! Dormi usque mane. 14 Dormivit itaque ad pedes ejus usque ad noctis abscessum. Surrexit itaque antequam homines se cognoscerent mutuo; et dixit Booz : Cave ne quis noverit quod huc veneris. 15 Et rursum : Expande, inquit, pallium tuum quo operiris, et tene utraque manu. Qua extendente, et tenente, mensus est sex modios hordei, et posuit super eam. Quæ portans ingressa est civitatem, 16 et venit ad socrum suam. Quæ dixit ei : Quid egisti, filia ? Narravitque ei omnia quæ sibi fecisset homo, 17 et ait : Ecce sex modios hordei dedit mihi, et ait : Nolo vacuam te reverti ad socrum tuam. 18 Dixitque Noemi : Expecta, filia, donec videamus quem res exitum habeat; neque enim cessabit homo nisi compleverit quod locutus est.

Tractatio legalis matrimonii.

CAP. IV. — 1 Ascendit ergo Booz ad portam, et sedit ibi. Cumque vidisset propinquum præterire de quo prius sermo habitus est, dixit ad eum : Declina paulisper, et sede hic, vocans eum nomine suo. Qui divertit, et sedit. 2 Tollens autem Booz decem viros de senioribus civitatis, dixit ad eos : Sedete hic. 3 Quibus sedentibus, locutus est ad propinquum : Partem agri fratris nostri Elimelech vendet Noemi, quæ reversa est de regione Moabitide; 4 quod audire te volui, et tibi dicere coram cunctis sedentibus et majoribus natu de populo meo. Si vis possidere jure propinquitatis, eme, et posside; sin autem displicet tibi, hoc ipsum indica mihi, ut sciam quid facere debeam; nullus enim est propinquus, excepto te, qui prior es, et me, qui secundus sum. At ille respondit : Ego agrum emam. 5 Cui dixit Booz : Quando emeris agrum de manu mulieris, Ruth quoque Moabitidem, quæ uxor defuncti fuit, debes accipere, ut suscites nomen propinqui tui in hereditate sua. 6 Qui respondit : Cedo juri propinquitatis; neque enim posteritatem familiæ meæ delere debeo. Tu meo utere privilegio, quo me libenter carere profiteor. 7 Hic autem erat mos antiquitus in Israel, inter propinquos, ut si quando alter alteri suo juri cedebat, ut esset firma concessio, solvebat homo calceamentum suum, et dabat proximo suo; hoc erat testimonium cessionis in Israel. 8 Dixit ergo propinquo suo Booz : Tolle calceamentum tuum. Quod statim solvit de pede suo. 9 At ille majoribus natu et universo populo : Testes vos, inquit, estis hodie, quod possederim omnia quæ fuerunt Elimelech, et Chelion, et Mahalon, tradente Noemi; 10 et Ruth Moabitidem,

4, 7] Deut. XXV, 7.

uxorem Mahalon, in conjugium sumpserim, ut suscitem nomen defuncti
in hereditate sua, ne vocabulum ejus de familia sua ac fratribus et po-
pulo deleatur. Vos, inquam, hujus rei testes estis. 11 Respondit omnis popu-
lus qui erat in porta et majores natu : Nos testes sumus. Faciat Domi-
nus hanc mulierem, quæ ingreditur domum tuam, sicut Rachel et Liam,
quæ ædificaverunt domum Israel, ut sit exemplum virtutis in Ephratha,
et habeat celebre nomen in Bethlehem ; 12 fiatque domus tua sicut domus
Phares, quem Thamar peperit Judæ, de semine quod tibi dederit Domi-
nus ex hac puella.

13 Tulit itaque Booz Ruth, et accepit uxorem ; ingressusque est ad Nascitur
eam, et dedit illi Dominus ut conciperet et pareret filium. 14 Dixerunt- Obed.
que mulieres ad Noemi : Benedictus Dominus, qui non est passus ut de-
ficeret successor familiæ tuæ, et vocaretur nomen ejus in Israel, 15 et
habeas qui consoletur animam tuam, et enutriat senectutem ; de nuru
enim tua natus est, quæ te diligit, et multo tibi melior est quam si
septem haberes filios. 16 Susceptumque Noemi puerum posuit in sinu suo,
et nutricis ac gerulæ fungebatur officio. 17 Vicinæ autem mulieres con-
gratulantes ei, et dicentes : Natus est filius Noemi, vocaverunt nomen
ejus Obed. Hic est pater Isai, patris David.

18 Hæ sunt generationes Phares : Phares genuit Esron ; 19 Esron ge- David
nuit Aram, Aram genuit Aminadab ; 20 Aminadab genuit Nahasson, ex Ruth
Nahasson genuit Salmon ; 21 Salmon genuit Booz, Booz genuit Obed ; oriundus.
22 Obed genuit Isai, Isai genuit David.

12] Gen. XXXVIII, 29. — 18] I Par. II, 5 et IV, 1. Matth. I, 3.

LIBER PRIMUS SAMUELIS

QUEM NOS PRIMUM REGUM DICIMUS

PARS PRIMA

HISTORIA POSTREMORUM JUDICUM

Sectio I. — Res gestæ sub judice Heli

§ I. — *Nascitur Samuel et Domino consecratur.*

Cap. I.

Elcana et duæ ipsius uxores.

FUIT vir unus de Ramathaim-Sophim, de monte Ephraim,
et nomen ejus Elcana, filius Jeroham, filii Eliu, filii Thohu,
filii Suph, Ephrathæus. 2 Et habuit duas uxores; nomen
uni Anna, et nomen secundæ Phenenna. Fueruntque Phe-
nennæ filii; Annæ autem non erant liberi. 3 Et ascendebat
vir ille de civitate sua, statutis diebus, ut adoraret et sacrificaret Domino
exercituum in Silo. Erant autem ibi duo filii Heli, Ophni et Phinees,
sacerdotes Domini. 4 Venit ergo dies, et immolavit Elcana, deditque
Phenennæ uxori suæ, et cunctis filiis ejus et filiabus, partes; 5 Annæ
autem dedit partem unam tristis, quia Annam diligebat; Dominus au-
tem concluserat vulvam ejus. 6 Affligebat quoque eam æmula ejus, et
vehementer angebat, in tantum, ut exprobraret quod Dominus conclu-
sisset vulvam ejus. 7 Sicque faciebat per singulos annos, cum redeunte
tempore ascenderent ad templum Domini; et sic provocabat eam. Porro
illa flebat, et non capiebat cibum. 8 Dixit ergo ei Elcana, vir suus : Anna,
cur fles? et quare non comedis? et quam ob rem affligitur cor tuum?
Numquid non ego melior tibi sum quam decem filii?

Preces et votum Annæ.

9 Surrexit autem Anna postquam comederat et biberat in Silo. Et Heli
sacerdote sedente super sellam ante postes templi Domini, 10 cum esset
Anna amaro animo, oravit ad Dominum, flens largiter; 11 et votum
vovit, dicens : Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem
famulæ tuæ, et recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dede-
risque servæ tuæ sexum virilem, dabo eum Domino omnibus diebus vitæ
ejus, et novacula non ascendet super caput ejus. 12 Factum est autem,
cum illa multiplicaret preces coram Domino, ut Heli observaret os ejus;
13 porro Anna loquebatur in corde suo, tantumque labia illius move-
bantur, et vox penitus non audiebatur. Æstimavit ergo eam Heli temu-
lentam, 14 dixitque ei : Usquequo ebria eris? digere paulisper vinum
quo mades. 15 Respondens Anna : Nequaquam, inquit, domine mi; nam
mulier infelix nimis ego sum, vinumque et omne quod inebriare potest
non bibi, sed effudi animam meam in conspectu Domini. 16 Ne reputes
ancillam tuam quasi unam de filiabus Belial, quia ex multitudine doloris

et mœroris mei locuta sum usque in præsens. [17] Tunc Heli ait ei : Vade
in pace, et Deus Israel det tibi petitionem tuam quam rogasti eum. [18] Et
illa dixit : Utinam inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis! Et abiit mulier in viam suam, et comedit, vultusque illius non sunt amplius in diversa mutati.

[19] Et surrexerunt mane, et adoraverunt coram Domino, reversique sunt, et venerunt in domum suam Ramatha. Cognovit autem Elcana
Annam uxorem suam, et recordatus est ejus Dominus. [20] Et factum est
post circulum dierum, concepit Anna, et peperit filium, vocavitque nomen ejus Samuel, eo quod a Domino postulasset eum.

Samuelis nativitas.

[21] Ascendit autem vir ejus Elcana, et omnis domus ejus, ut immolaret
Domino hostiam solemnem, et votum suum. [22] Et Anna non ascendit ;
dixit enim viro suo : Non vadam donec ablactetur infans, et ducam eum
ut appareat ante conspectum Domini, et maneat ibi jugiter. [23] Et ait ei
Elcana, vir suus : Fac quod bonum tibi videtur, et mane donec ablactes eum ; precorque ut impleat Dominus verbum suum. Mansit ergo mulier,
et lactavit filium suum donec amoveret eum a lacte. [24] Et adduxit eum
secum, postquam ablactaverat, in vitulis tribus et tribus modiis farinæ et amphora vini, et adduxit eum ad domum Domini in Silo. Puer autem
erat adhuc infantulus. [25] Et immolaverunt vitulum, et obtulerunt puerum
Heli. [26] Et ait Anna : Obsecro, mi domine, vivit anima tua, domine ;
ego sum illa mulier quæ steti coram te hic orans Dominum. [27] Pro puero
isto oravi, et dedit mihi Dominus petitionem meam quam postulavi eum.
[28] Idcirco et ego commodavi eum Domino cunctis diebus quibus fuerit commodatus Domino. Et adoraverunt ibi Dominum.

Samuel Deo consecratur.

Et oravit Anna, et ait :

Canticum Annæ.

Cap. II. — [1] Exultavit cor meum in Domino,
et exaltatum est cornu meum in Deo meo ;
dilatatum est os meum super inimicos meos,
quia lætata sum in salutari tuo.
[2] Non est sanctus ut est Dominus ;
neque enim est alius extra te,
et non est fortis sicut Deus noster.
[3] Nolite multiplicare loqui sublimia, gloriantes ;
recedant vetera de ore vestro :
quia Deus scientiarum, Dominus est,
et ipsi præparantur cogitationes.
[4] Arcus fortium superatus est,
et infirmi accincti sunt robore.
[5] Repleti prius pro panibus se locaverunt,
et famelici saturati sunt ;
donec sterilis peperit plurimos,
et quæ multos habebat filios infirmata est.
[6] Dominus mortificat et vivificat,
deducit ad inferos et reducit.
[7] Dominus pauperem facit et ditat ;
humiliat et sublevat.
[8] Suscitat de pulvere egenum,
et de stercore elevat pauperem,
ut sedeat cum principibus
et solium gloriæ teneat.
Domini enim sunt cardines terræ,
et posuit super eos orbem.
[9] Pedes sanctorum suorum servabit,
et impii in tenebris conticescent,

6] Deut. XXXII, 39. Tob. XIII, 2. Sap. XVI, 13.

quia non in fortitudine sua roborabitur vir.
[10] Dominum formidabunt adversarii ejus,
et super ipsos in cælis tonabit;
Dominus judicabit fines terræ,
et dabit imperium regi suo,
et sublimabit cornu Christi sui.

§ II. — *Prænuntiatur Dei judicium contra domum Heli. Samuel in prophetam electus.*

Peccatum filiorum Heli.

[11] Et abiit Elcana Ramatha in domum suam; puer autem erat minister in conspectu Domini ante faciem Heli sacerdotis. [12] Porro filii Heli, filii Belial, nescientes Dominum, [13] neque officium sacerdotum ad populum; sed quicumque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis dum coquerentur carnes, et habebat fuscinulam tridentem in manu sua, [14] et mittebat eam in lebetem vel in caldariam, aut in ollam sive in cacabum; et omne quod levabat fuscinula, tollebat sacerdos sibi. Sic faciebant universo Israeli venientium in Silo. [15] Etiam antequam adolerent adipem, veniebat puer sacerdotis, et dicebat immolanti : Da mihi carnem ut coquam sacerdoti; non enim accipiam a te carnem coctam, sed crudam. [16] Dicebatque illi immolans : Incendatur primum juxta morem hodie adeps, et tolle tibi quantumcumque desiderat anima tua. Qui respondens aiebat ei : Nequaquam; nunc enim dabis, alioquin tollam vi. [17] Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia retrahebant homines a sacrificio Domini.

Annæ pietas et fecunditas.

[18] Samuel autem ministrabat ante faciem Domini, puer, accinctus ephod lineo. [19] Et tunicam parvam faciebat ei mater sua, quam afferebat statutis diebus, ascendens cum viro suo ut immolaret hostiam solemnem. [20] Et benedixit Heli Elcanæ et uxori ejus, dixitque ei : Reddat tibi Dominus semen de muliere hac, pro fœnore quod commodasti Domino! Et abierunt in locum suum. [21] Visitavit ergo Dominus Annam, et concepit et peperit tres filios et duas filias; et magnificatus est puer Samuel apud Dominum.

Heli nimia lenitas in pravos filios.

[22] Heli autem erat senex valde, et audivit omnia quæ faciebant filii sui universo Israeli, et quomodo dormiebant cum mulieribus quæ observabant ad ostium tabernaculi; [23] et dixit eis : Quare facitis res hujuscemodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo? [24] Nolite, filii mei; non enim est bona fama quam ego audio, ut transgredi faciatis populum Domini. [25] Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus; si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? Et non audierunt vocem patris sui, quia voluit Dominus occidere eos.

Viri Dei in Heli objurgatio et prædictio.

[26] Puer autem Samuel proficiebat atque crescebat, et placebat tam Domino quam hominibus. [27] Venit autem vir Dei ad Heli, et ait ad eum : Hæc dicit Dominus : Numquid non aperte revelatus sum domui patris tui, cum essent in Ægypto in domo Pharaonis? [28] Et elegi eum ex omnibus tribubus Israel mihi in sacerdotem, ut ascenderet ad altare meum, et adoleret mihi incensum, et portaret ephod coram me; et dedi domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum Israel. [29] Quare calce abjecistis victimam meam et munera mea quæ præcepi ut offerrentur in templo; et magis honorasti filios tuos quam me, ut comederetis primitias omnis sacrificii Israel populi mei? [30] Propterea ait Dominus Deus Israel : Loquens locutus sum ut domus tua, et domus patris tui, ministraret in conspectu meo, usque in sempiternum; nunc autem dicit Dominus : Absit hoc a me; sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. [31] Ecce dies veniunt, et præci-

30] III Reg. II, 27.

dam brachium tuum, et brachium domus patris tui, ut non sit senex in
domo tua. [32] Et videbis æmulum tuum in templo, in universis prosperis
Israel ; et non erit senex in domo tua omnibus diebus. [33] Verumtamen
non auferam penitus virum ex te ab altari meo ; sed ut deficiant oculi
tui, et tabescat anima tua ; et pars magna domus tuæ morietur cum ad
virilem ætatem venerit. [34] Hoc autem erit tibi signum, quod venturum
est duobus filiis tuis, Ophni et Phinees : in die uno morientur ambo.
[35] Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui juxta cor meum et animam
meam faciet ; et ædificabo ei domum fidelem, et ambulabit coram Christo
meo cunctis diebus. [36] Futurum est autem ut quicumque remanserit in
domo tua, veniat ut oretur pro eo, et offerat nummum argenteum, et
tortam panis, dicatque : Dimitte me, obsecro, ad unam partem sacerdo-
talem, ut comedam buccellam panis.

Cap. III. — [1] Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli, et Visio Samuelis.
sermo Domini erat pretiosus in diebus illis ; non erat visio manifesta.
[2] Factum est ergo in die quadam, Heli jacebat in loco suo, et oculi ejus
caligaverant, nec poterat videre : [3] lucerna Dei antequam extingueretur,
Samuel dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei. [4] Et vocavit
Dominus Samuel. Qui respondens, ait : Ecce ego. [5] Et cucurrit ad Heli,
et dixit : Ecce ego ; vocasti enim me. Qui dixit : Non vocavi ; revertere,
et dormi. Et abiit, et dormivit. [6] Et adjecit Dominus rursum vocare
Samuelem. Consurgensque Samuel, abiit ad Heli, et dixit : Ecce ego,
quia vocasti me. Qui respondit : Non vocavi te, fili mi ; revertere, et
dormi. [7] Porro Samuel necdum sciebat Dominum, neque revelatus fuerat
ei sermo Domini. [8] Et adjecit Dominus, et vocavit adhuc Samuelem
tertio. Qui consurgens, abiit ad Heli, [9] et ait : Ecce ego, quia vocasti me.
Intellexit ergo Heli quia Dominus vocaret puerum, et ait ad Samuelem :
Vade, et dormi ; et si deinceps vocaverit te, dices : Loquere, Domine,
quia audit servus tuus. Abiit ergo Samuel, et dormivit in loco suo.

[10] Et venit Dominus, et stetit ; et vocavit, sicut vocaverat secundo :
Samuel, Samuel ! Et ait Samuel : Loquere, Domine, quia audit servus
tuus. [11] Et dixit Dominus ad Samuelem : Ecce ego facio verbum in Israel,
quod quicumque audierit, tinnient ambæ aures ejus. [12] In die illa sus-
citabo adversum Heli omnia quæ locutus sum super domum ejus ; inci-
piam, et complebo. [13] Prædixi enim ei quod judicaturus essem domum
ejus in æternum, propter iniquitatem, eo quod noverat indigne agere
filios suos, et non corripuerit eos. [14] Idcirco juravi domui Heli, quod non
expietur iniquitas domus ejus victimis et muneribus usque in æternum.
[15] Dormivit autem Samuel usque mane, aperuitque ostia domus Domini.
Et Samuel timebat indicare visionem Heli. [16] Vocavit ergo Heli Samue-
lem, et dixit : Samuel, fili mi. Qui respondens ait : Præsto sum. [17] Et
interrogavit eum : Quis est sermo quem locutus est Dominus ad te ? oro
te ne celaveris me. Hæc faciat tibi Deus, et hæc addat, si absconderis a
me sermonem, ex omnibus verbis quæ dicta sunt tibi. [18] Indicavit itaque
ei Samuel universos sermones, et non abscondit ab eo. Et ille respondit :
Dominus est ; quod bonum est in oculis suis faciat.

[19] Crevit autem Samuel, et Dominus erat cum eo, et non cecidit ex Samuel fidelis propheta Domini.
omnibus verbis ejus in terram. [20] Et cognovit universus Israel, a Dan
usque Bersabee, quod fidelis Samuel propheta esset Domini. [21] Et addidit
Dominus ut appareret in Silo, quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli
in Silo, juxta verbum Domini. Et evenit sermo Samuelis universo Israeli.

§ III. — *Divini judicii in domum Heli executio.*

Cap. IV. — [1] Et factum est in diebus illis, convenerunt Philisthiim in Israelitæ cæsi a Philisthiim.
pugnam ; et egressus est Israel obviam Philisthiim in prælium, et castra-
metatus est juxta Lapidem adjutorii. Porro Philisthiim venerunt in

Aphec, 2 et instruxerunt aciem contra Israel. Inito autem certamine,
terga vertit Israel Philisthæis; et cæsa sunt in illo certamine passim per
agros, quasi quatuor millia virorum.

Denuo cæduntur; capitur arca.

3 Et reversus est populus ad castra, dixeruntque majores natu de
Israel : Quare percussit nos Dominus hodie coram Philisthiim? Affe-
ramus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, et veniat in medium nostri,
ut salvet nos de manu inimicorum nostrorum. 4 Misit ergo populus in
Silo, et tulerunt inde arcam fœderis Domini exercituum sedentis super
cherubim; erantque duo filii Heli cum arca fœderis Dei, Ophni et Phi-
nees. 5 Cumque venisset arca fœderis Domini in castra, vociferatus est
omnis Israel clamore grandi, et personuit terra. 6 Et audierunt Philisthiim
vocem clamoris, dixeruntque : Quænam est hæc vox clamoris magni in
castris Hebræorum? Et cognoverunt quod arca Domini venisset in castra.
7 Timueruntque Philisthiim, dicentes : Venit Deus in castra. Et inge-
muerunt, dicentes : 8 Væ nobis! non enim fuit tanta exultatio heri et
nudiustertius; væ nobis! Quis nos salvabit de manu Deorum sublimium
istorum? Hi sunt Dii qui percusserunt Ægyptum omni plaga in deserto.
9 Confortamini, et estote viri, Philisthiim, ne serviatis Hebræis, sicut et
illi servierunt vobis; confortamini, et bellate. 10 Pugnaverunt ergo Phi-
listhiim, et cæsus est Israel, et fugit unusquisque in tabernaculum suum;
et facta est plaga magna nimis, et ceciderunt de Israel triginta millia
peditum. 11 Et arca Dei capta est; duo quoque filii Heli mortui sunt,
Ophni et Phinees.

Finis domus Heli.

12 Currens autem vir de Benjamin ex acie, venit in Silo in die illa,
scissa veste, et conspersus pulvere caput. 13 Cumque ille venisset, Heli
sedebat super sellam contra viam spectans; erat enim cor ejus pavens
pro arca Dei. Vir autem ille postquam ingressus est, nuntiavit urbi, et
ululavit omnis civitas. 14 Et audivit Heli sonitum clamoris, dixitque :
Quis est hic sonitus tumultus hujus? At ille festinavit, et venit, et nun-
tiavit Heli. 15 Heli autem erat nonaginta et octo annorum; et oculi ejus
caligaverant, et videre non poterat. 16 Et dixit ad Heli : Ego sum qui
veni de prælio, et ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait : Quid actum
est, fili mi? 17 Respondens autem ille qui nuntiabat : Fugit, inquit,
Israel coram Philisthiim, et ruina magna facta est in populo; insuper et
duo filii tui mortui sunt, Ophni et Phinees, et arca Dei capta est. 18 Cumque
ille nominasset arcam Dei, cecidit de sella retrorsum juxta ostium, et
fractis cervicibus mortuus est. Senex enim erat vir et grandævus; et ipse
judicavit Israel quadraginta annis. 19 Nurus autem ejus, uxor Phinees,
prægnans erat, vicinaque partui; et audito nuntio quod capta esset arca
Dei, et mortuus esset socer suus et vir suus, incurvavit se et peperit;
irruerant enim in eam dolores subiti. 20 In ipso autem momento mortis
ejus, dixerunt ei quæ stabant circa eam : Ne timeas, quia filium pepe-
risti. Quæ non respondit eis, neque animadvertit. 21 Et vocavit puerum
Ichabod, dicens : Translata est gloria de Israel, quia capta est arca Dei,
et pro socero suo et pro viro suo, 22 et ait : Translata est gloria ab Israel,
eo quod capta esset arca Dei.

Sectio II. — Res gestæ sub judice Samuel

§ I. — *Arcæ Dei miræ peregrinationes.*

Arca in Azoto.

Cap. V. — 1 Philisthiim autem tulerunt arcam Dei, et asportaverunt
eam a Lapide adjutorii in Azotum. 2 Tuleruntque Philisthiim arcam Dei,
et intulerunt eam in templum Dagon, et statuerunt eam juxta Dagon.
3 Cumque surrexissent diluculo Azotii altera die, ecce Dagon jacebat
pronus in terra ante arcam Domini; et tulerunt Dagon, et restituerunt
eum in locum suum. 4 Rursumque mane die altera consurgentes, invene-

runt Dagon jacentem super faciem suam in terra coram arca Domini;
caput autem Dagon, et duæ palmæ manuum ejus abscissæ erant super
limen; 5 porro Dagon solus truncus remanserat in loco suo. Propter hanc
causam non calcant sacerdotes Dagon, et omnes qui ingrediuntur tem-
plum ejus, super limen Dagon in Azoto, usque in hodiernum diem.
6 Aggravata est autem manus Domini super Azotios, et demolitus est
eos; et percussit in secretiori parte natium Azotum et fines ejus. Et
ebullierunt villæ et agri in medio regionis illius, et nati sunt mures, et
facta est confusio mortis magnæ in civitate.

Arca apud Gethæos.

7 Videntes autem viri Azotii hujuscemodi plagam, dixerunt: Non
maneat arca Dei Israel apud nos, quoniam dura est manus ejus super
nos, et super Dagon deum nostrum. 8 Et mittentes congregaverunt omnes
satrapas Philisthinorum ad se, et dixerunt: Quid faciemus de arca Dei
Israel? Responderuntque Gethæi: Circumducatur arca Dei Israel. Et
circumduxerunt arcam Dei Israel. 9 Illis autem circumducentibus eam,
fiebat manus Domini per singulas civitates interfectionis magnæ nimis;
et percutiebat viros uniuscujusque urbis, a parvo usque ad majorem, et
computrescebant prominentes extales eorum. Inieruntque Gethæi consi-
lium, et fecerunt sibi sedes pelliceas.

Arca in Accaron.

10 Miserunt ergo arcam Dei in Accaron. Cumque venisset arca Dei in
Accaron, exclamaverunt Accaronitæ, dicentes: Adduxerunt ad nos arcam
Dei Israel, ut interficiat nos et populum nostrum. 11 Miserunt itaque et
congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum, qui dixerunt: Dimittite
arcam Dei Israel, et revertatur in locum suum, et non interficiat nos cum
populo nostro. 12 Fiebat enim pavor mortis in singulis urbibus, et gravis-
sima valde manus Dei. Viri quoque, qui mortui non fuerant, percutie-
bantur in secretiori parte natium; et ascendebat ululatus uniuscujusque
civitatis in cælum.

Consultatio Philisthiim de arca remittenda.

Cap. VI. — 1 Fuit ergo arca Domini in regione Philisthinorum septem
mensibus. 2 Et vocaverunt Philisthiim sacerdotes et divinos, dicentes:
Quid faciemus de arca Domini? Indicate nobis quomodo remittamus
eam in locum suum. Qui dixerunt: 3 Si remittitis arcam Dei Israel,
nolite dimittere eam vacuam, sed quod debetis reddite ei pro peccato;
et tunc curabimini, et scietis quare non recedat manus ejus a vobis.
4 Qui dixerunt: Quid est quod pro delicto reddere debeamus ei? Respon-
deruntque illi: 5 Juxta numerum provinciarum Philisthinorum quinque
anos aureos facietis, et quinque mures aureos, quia plaga una fuit omnibus
vobis, et satrapis vestris. Facietisque similitudines anorum vestrorum, et
similitudines murium, qui demoliti sunt terram, et dabitis Deo Israel
gloriam; si forte relevet manum suam a vobis, et a diis vestris, et a terra
vestra. 6 Quare aggravatis corda vestra, sicut aggravavit Ægyptus et
Pharao cor suum? Nonne, postquam percussus est, tunc dimisit eos, et
abierunt? 7 Nunc ergo arripite et facite plaustrum novum unum; et duas
vaccas fetas, quibus non est impositum jugum, jungite in plaustro, et
recludite vitulos earum domi. 8 Tolletisque arcam Domini, et ponetis in
plaustro, et vasa aurea, quæ exsolvistis ei pro delicto, ponetis in capsel-
lam ad latus ejus, et dimittite eam ut vadat. 9 Et aspicietis: et siquidem
per viam finium suorum ascenderit contra Bethsames, ipse fecit nobis
hoc malum grande; sin autem minime, sciemus quia nequaquam manus
ejus tetigit nos, sed casu accidit.

Consilii executio.

10 Fecerunt ergo illi hoc modo; et tollentes duas vaccas, quæ lactabant
vitulos, junxerunt ad plaustrum, vitulosque earum concluserunt domi,
11 et posuerunt arcam Dei super plaustrum, et capsellam, quæ habebat
mures aureos et similitudines anorum. 12 Ibant autem in directum vaccæ
per viam quæ ducit Bethsames, et itinere uno gradiebantur, pergentes

---

5, 6] Ps. LXXVII, 66. — 6, 6] Ex. XII, 31.

et mugientes, et non declinabant neque ad dexteram neque ad sinistram; sed et satrapæ Philisthiim sequebantur usque ad terminos Bethsames.

Arca apud Bethsamitas.

13 Porro Bethsamitæ metebant triticum in valle; et elevantes oculos suos, viderunt arcam et gavisi sunt cum vidissent. 14 Et plaustrum venit in agrum Josue Bethsamitæ, et stetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, et conciderunt ligna plaustri, vaccasque imposuerunt super ea holocaustum Domino. 15 Levitæ autem deposuerunt arcam Dei, et capsellam quæ erat juxta eam, in qua erant vasa aurea, et posuerunt super lapidem grandem. Viri autem Bethsamitæ obtulerunt holocausta, et immolaverunt victimas in die illa Domino.

16 Et quinque satrapæ Philisthinorum viderunt, et reversi sunt in Accaron in die illa. 17 Hi sunt autem ani aurei quos reddiderunt Philisthiim pro delicto Domino: Azotus unum, Gaza unum, Ascalon unum, Geth unum, Accaron unum; 18 et mures aureos secundum numerum urbium Philisthiim quinque provinciarum, ab urbe murata usque ad villam quæ erat absque muro, et usque ad Abel Magnum, super quem posuerunt arcam Domini, quæ erat usque in illum diem in agro Josue, Bethsamitis. 19 Percussit autem de viris Bethsamitibus, eo quod vidissent arcam Domini; et percussit de populo septuaginta viros, et quinquaginta millia plebis. Luxitque populus, eo quod Dominus percussisset plebem plaga magna.

Arca in Cariathiarim.

20 Et dixerunt viri Bethsamitæ: Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus? et ad quem ascendet a nobis? 21 Miseruntque nuntios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Reduxerunt Philisthiim arcam Domini; descendite, et reducite eam ad vos.

Cap. VII. — 1 Venerunt ergo viri Cariathiarim, et reduxerunt arcam Domini, et intulerunt eam in domum Abinadab in Gabaa; Eleazarum autem filium ejus sanctificaverunt, ut custodiret arcam Domini.

§ II. — *Samuel judex in Israel.*

Israel reducitur ad Deum.

2 Et factum est, ex qua die mansit arca Domini in Cariathiarim, multiplicati sunt dies (erat quippe jam annus vigesimus), et requievit omnis domus Israel post Dominum. 3 Ait autem Samuel ad universam domum Israel, dicens: Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte deos alienos de medio vestri, Baalim et Astaroth; et præparate corda vestra Domino, et servite ei soli, et eruet vos de manu Philisthiim. 4 Abstulerunt ergo filii Israel Baalim et Astaroth, et servierunt Domino soli. 5 Dixit autem Samuel: Congregate universum Israel in Masphath, ut orem pro vobis Dominum. 6 Et convenerunt in Masphath, hauseruntque aquam, et effuderunt in conspectu Domini, et jejunaverunt in die illa, atque dixerunt ibi: Peccavimus Domino. Judicavitque Samuel filios Israel in Masphath.

Percutiuntur Philisthæi.

7 Et audierunt Philisthiim quod congregati essent filii Israel in Masphath, et ascenderunt satrapæ Philisthinorum ad Israel. Quod cum audissent filii Israel, timuerunt a facie Philisthinorum. 8 Dixeruntque ad Samuelem: Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum Deum nostrum, ut salvet nos de manu Philisthinorum. 9 Tulit autem Samuel agnum lactentem unum, et obtulit illum holocaustum integrum Domino, et clamavit Samuel ad Dominum pro Israel, et exaudivit eum Dominus. 10 Factum est autem, cum Samuel offerret holocaustum, Philisthiim iniere prælium contra Israel; intonuit autem Dominus fragore magno in die illa super Philisthiim, et exterruit eos, et cæsi sunt a facie Israel. 11 Egressique viri Israel de Masphath persecuti sunt Philisthæos, et per-

3] Deut. VI, 13. Matth. IV, 10. — 10] Eccli. XLVI, 20. — 11] Eccli. XLVI, 21.

cusserunt eos usque ad locum qui erat subter Bethchar. 12 Tulit autem
Samuel lapidem unum, et posuit eum inter Masphath et inter Sen; et
vocavit nomen loci illius, Lapis adjutorii. Dixitque: Hucusque auxiliatus
est nobis Dominus. 13 Et humiliati sunt Philisthiim, nec apposuerunt
ultra ut venirent in terminos Israel; facta est itaque manus Domini super
Philisthæos, cunctis diebus Samuelis. 14 Et redditæ sunt urbes quas tule-
rant Philisthiim ab Israel Israeli, ab Accaron usque Geth, et terminos
suos; liberavitque Israel de manu Philisthinorum, eratque pax inter Israel
et Amorrhæum.

Judicatus Samuelis summarium.

15 Judicabat quoque Samuel Israelem cunctis diebus vitæ suæ. 16 Et
ibat per singulos annos circuiens Bethel, et Galgala, et Masphath, et
judicabat Israelem in supradictis locis. 17 Revertebaturque in Ramatha;
ibi enim erat domus ejus, et ibi judicabat Israelem; ædificavit etiam ibi
altare Domino.

PARS SECUNDA

HISTORIA SAULIS

Sectio I. — Saulis ad regnum assumptio

§ I. — *Occasio regni statuendi.*

Filii Samuelis judices.

Cap. VIII. — 1 Factum est autem cum senuisset Samuel, posuit filios
suos judices Israel. 2 Fuitque nomen filii ejus primogeniti Joel, et nomen
secundi Abia, judicum in Bersabee. 3 Et non ambulaverunt filii illius in
viis ejus; sed declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, et
perverterunt judicium.

Negotiatio de rege constituendo.

4 Congregati ergo universi majores natu Israel, venerunt ad Samuelem
in Ramatha, 5 dixeruntque ei: Ecce tu senuisti, et filii tui non ambulant
in viis tuis; constitue nobis regem, ut judicet nos, sicut et universæ
habent nationes. 6 Displicuit sermo in oculis Samuelis, eo quod dixis-
sent: Da nobis regem, ut judicet nos. Et oravit Samuel ad Dominum.
7 Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem populi in omnibus
quæ loquuntur tibi; non enim te abjecerunt, sed me, ne regnem super
eos. 8 Juxta omnia opera sua, quæ fecerunt a die qua eduxi eos de
Ægypto usque ad diem hanc, sicut dereliquerunt me, et servierunt diis
alienis, sic faciunt etiam tibi. 9 Nunc ergo vocem eorum audi; verumta-
men contestare eos, et prædic eis jus regis qui regnaturus est super eos.

Jura regis exponuntur ad dissuadendum populum.

10 Dixit itaque Samuel omnia verba Domini ad populum, qui petierat
a se regem, 11 et ait: Hoc erit jus regis qui imperaturus est vobis. Filios
vestros tollet, et ponet in curribus suis, facietque sibi equites et præcur-
sores quadrigarum suarum; 12 et constituet sibi tribunos et centuriones,
et aratores agrorum suorum, et messores segetum, et fabros armorum et
curruum suorum. 13 Filias quoque vestras faciet sibi unguentarias, et
focarias, et panificas. 14 Agros quoque vestros, et vineas, et oliveta
optima tollet, et dabit servis suis. 15 Sed et segetes vestras, et vinearum
reditus addecimabit, ut det eunuchis et famulis suis. 16 Servos etiam
vestros, et ancillas, et juvenes optimos, et asinos auferet, et ponet in
opere suo. 17 Greges quoque vestros addecimabit, vosque eritis ei servi.
18 Et clamabitis in die illa a facie regis vestri, quem elegistis vobis; et
non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petistis vobis regem.

Israelis ipsiusque Dei voluntas.

19 Noluit autem populus audire vocem Samuelis, sed dixerunt: Nequa-
quam; rex enim erit super nos, 20 et erimus nos quoque sicut omnes

5] Os. XIII, 10. Act. XIII, 21.

gentes; et judicabit nos rex noster, et egredietur ante nos, et pugnabit bella nostra pro nobis. 21 Et audivit Samuel omnia verba populi, et locutus est ea in auribus Domini. 22 Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem eorum, et constitue super eos regem. Et ait Samuel ad viros Israel: Vadat unusquisque in civitatem suam.

§ II. — *Saulis unctio et electio publica.*

Saulis origo adeundique Samuelis occasio.

Cap. IX. — 1 Et erat vir de Benjamin nomine Cis, filius Abiel, filii Seror, filii Bechorath, filii Aphia, filii viri Jemini, fortis robore. 2 Et erat ei filius vocabulo Saul, electus et bonus, et non erat vir de filiis Israel melior illo; ab humero et sursum eminebat super omnem populum. 3 Perierant autem asinæ Cis, patris Saul; et dixit Cis ad Saul filium suum: Tolle tecum unum de pueris, et consurgens vade, et quære asinas. Qui cum transissent per montem Ephraim, 4 et per terram Salisa, et non invenissent, transierunt etiam per terram Salim, et non erant, sed et per terram Jemini, et minime repererunt. 5 Cum autem venissent in terram Suph, dixit Saul ad puerum qui erat cum eo: Veni, et revertamur, ne forte dimiserit pater meus asinas, et sollicitus sit pro nobis. 6 Qui ait ei: Ecce vir Dei est in civitate hac, vir nobilis; omne quod loquitur, sine ambiguitate venit; nunc ergo eamus illuc, si forte indicet nobis de via nostra, propter quam venimus. 7 Dixitque Saul ad puerum suum: Ecce ibimus; quid feremus ad virum Dei? panis defecit in sitarciis nostris; et sportulam non habemus, ut demus homini Dei, nec quidquam aliud. 8 Rursum puer respondit Sauli, et ait: Ecce inventa est in manu mea quarta pars stateris argenti; demus homini Dei, ut indicet nobis viam nostram. 9 (Olim in Israel sic loquebatur unusquisque vadens consulere Deum: Venite, et eamus ad Videntem; qui enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim Videns.) 10 Et dixit Saul ad puerum suum: Optimus sermo tuus; veni, eamus. Et ierunt in civitatem in qua erat vir Dei. 11 Cumque ascenderent clivum civitatis, invenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, et dixerunt eis: Num hic est Videns? 12 Quæ respondentes dixerunt illis: Hic est; ecce ante te; festina nunc; hodie enim venit in civitatem, quia sacrificium est hodie populi in excelso. 13 Ingredientes urbem, statim invenietis eum antequam ascendat excelsum ad vescendum; neque enim comesurus est populus donec ille veniat, quia ipse benedicit hostiæ, et deinceps comedunt qui vocati sunt. Nunc ergo conscendite, quia hodie reperietis eum.

Saul apud Videntem.

14 Et ascenderunt in civitatem; cumque illi ambularent in medio urbis, apparuit Samuel, egrediens obviam eis, ut ascenderet in excelsum. 15 Dominus autem revelaverat auriculam Samuelis ante unam diem quam veniret Saul, dicens: 16 Hac ipsa hora quæ nunc est, cras mittam virum ad te de terra Benjamin, et unges eum ducem super populum meum Israel, et salvabit populum meum de manu Philisthinorum, quia respexi populum meum; venit enim clamor eorum ad me. 17 Cumque aspexisset Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce vir quem dixeram tibi; iste dominabitur populo meo.

18 Accessit autem Saul ad Samuelem in medio portæ, et ait: Indica, oro, mihi, ubi est domus Videntis. 19 Et respondit Samuel Sauli, dicens: Ego sum Videns; ascende ante me in excelsum, ut comedatis mecum hodie, et dimittam te mane; et omnia quæ sunt in corde tuo indicabo tibi. 20 Et de asinis quas nudiustertius perdidisti ne sollicitus sis, quia inventæ sunt. Et cujus erunt optima quæque Israel? nonne tibi et omni domui patris tui? 21 Respondens autem Saul, ait: Numquid non filius Jemini ego sum, de minima tribu Israel? et cognatio mea novissima

---

15. Act. XIII, 21.

inter omnes familias de tribu Benjamin? Quare ergo locutus es mihi ser-
monem istum? 22 Assumens itaque Samuel Saulem et puerum ejus, intro-
duxit eos in triclinium, et dedit eis locum in capite eorum qui fuerant
invitati; erant enim quasi triginta viri. 23 Dixitque Samuel coco: Da
partem quam dedi tibi, et præcepi ut reponeres seorsum apud te. 24 Le-
vavit autem cocus armum, et posuit ante Saul. Dixitque Samuel: Ecce
quod remansit, pone ante te, et comede, quia de industria servatum est
tibi, quando populum vocavi. Et comedit Saul cum Samuele in die illa.
25 Et descenderunt de excelso in oppidum; et locutus est cum Saule in
solario; stravitque Saul in solario, et dormivit. 26 Cumque mane surrexis-
sent, et jam elucesceret, vocavit Samuel Saulem in solario, dicens: Surge,
et dimittam te. Et surrexit Saul; egressique sunt ambo, ipse videlicet et
Samuel. 27 Cumque descenderent in extrema parte civitatis, Samuel dixit
ad Saul: Dic puero ut antecedat nos, et transeat; tu autem subsiste pau-
lisper, ut indicem tibi verbum Domini.

Cap. X. — 1 Tulit autem Samuel lenticulam olei, et effudit super caput
ejus, et deosculatus est eum, et ait: Ecce unxit te Dominus super here-
ditatem suam in principem, et liberabis populum suum de manibus ini-
micorum ejus, qui in circuitu ejus sunt. Et hoc tibi signum quia unxit te
Deus in principem. 2 Cum abieris hodie a me, invenies duos viros juxta
sepulcrum Rachel, in finibus Benjamin, in meridie; dicentque tibi:
Inventæ sunt asinæ ad quas ieras perquirendas; et intermissis pater tuus
asinis, sollicitus est pro vobis, et dicit: Quid faciam de filio meo? 3 Cum-
que abieris inde, et ultra transieris, et veneris ad quercum Thabor, inve-
nient te ibi tres viri ascendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres
hædos, et alius tres tortas panis, et alius portans lagenam vini. 4 Cum-
que te salutaverint, dabunt tibi duos panes, et accipies de manu eorum.
5 Post hæc venies in collem Dei, ubi est statio Philisthinorum; et cum
ingressus fueris ibi urbem, obvium habebis gregem prophetarum descen-
dentium de excelso; et ante eos psalterium, et tympanum, et tibiam, et
citharam, ipsosque prophetantes. 6 Et insiliet in te spiritus Domini, et
prophetabis cum eis, et mutaberis in virum alium. 7 Quando ergo evene-
rint signa hæc omnia tibi, fac quæcumque invenerit manus tua, quia
Dominus tecum est. 8 Et descendes ante me in Galgala (ego quippe
descendam ad te), ut offeras oblationem et immoles victimas pacificas.
Septem diebus expectabis, donec veniam ad te, et ostendam tibi quid
facias.

Unctio Saulis in regem, signis divinis confirmanda.

9 Itaque cum avertisset humerum suum ut abiret a Samuele, immutavit
ei Deus cor aliud; et venerunt omnia signa hæc in die illa. 10 Venerunt-
que ad prædictum collem, et ecce cuneus prophetarum obvius ei; et insi-
luit super eum spiritus Domini, et prophetavit in medio eorum. 11 Viden-
tes autem omnes qui noverant eum heri et nudiustertius, quod esset cum
prophetis et prophetaret, dixerunt ad invicem: Quænam res accidit filio
Cis? Num et Saul inter prophetas? 12 Responditque alius ad alterum,
dicens: Et quis pater eorum? Propterea versum est in proverbium: Num
et Saul inter prophetas? 13 Cessavit autem prophetare, et venit ad excel-
sum; 14 dixitque patruus Saul ad eum, et ad puerum ejus: Quo abistis?
Qui responderunt: Quærere asinas; quas cum non reperissemus, venimus
ad Samuelem. 15 Et dixit ei patruus suus: Indica mihi quid dixerit tibi
Samuel. 16 Et ait Saul ad patruum suum: Indicavit nobis quia inventæ
essent asinæ. De sermone autem regni non indicavit ei, quem locutus
fuerat ei Samuel.

Adimpletio signorum.

17 Et convocavit Samuel populum ad Dominum, in Maspha; 18 et ait
ad filios Israel: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego eduxi Israel de
Ægypto, et erui vos de manu Ægyptiorum, et de manu omnium regum

Saulis electio publica.

1] Act. XIII, 21. — 12] Inf. XIX, 24.

qui affligebant vos. 19 Vos autem hodie projecistis Deum vestrum, qui
solus salvavit vos de universis malis et tribulationibus vestris ; et dixistis :
Nequaquam ; sed regem constitue super nos. Nunc ergo state coram Do-
mino per tribus vestras, et per familias. 20 Et applicuit Samuel omnes
tribus Israel, et cecidit sors tribus Benjamin. 21 Et applicuit tribum Ben-
jamin et cognationes ejus, et cecidit cognatio Metri, et pervenit usque
ad Saul, filium Cis. Quæsierunt ergo eum, et non est inventus. 22 Et con-
suluerunt post hæc Dominum utrumnam venturus esset illuc. Respondit-
que Dominus : Ecce absconditus est domi. 23 Cucurrerunt itaque, et tule-
runt eum inde ; stetitque in medio populi, et altior fuit universo populo
ab humero et sursum. 24 Et ait Samuel ad omnem populum : Certe videtis
quem elegit Dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo. Et
clamavit omnis populus, et ait : Vivat rex ! 25 Locutus est autem Samuel
ad populum legem regni, et scripsit in libro, et reposuit coram Domino ;
et dimisit Samuel omnem populum, singulos in domum suam. 26 Sed et
Saul abiit in domum suam in Gabaa ; et abiit cum eo pars exercitus, quo-
rum tetigerat Deus corda. 27 Filii vero Belial dixerunt : Num salvare nos
poterit iste ? Et despexerunt eum, et non attulerunt ei munera. Ille vero
dissimulabat se audire.

Saul, Ammonitis devictis, Cap. XI. — 1 Et factum est quasi post mensem, ascendit Naas Am-
monites, et pugnare cœpit adversum Jabes Galaad ; dixeruntque omnes
viri Jabes ad Naas : Habeto nos fœderatos, et serviemus tibi. 2 Et re-
spondit ad eos Naas Ammonites : In hoc feriam vobiscum fœdus, ut eruam
omnium vestrum oculos dextros, ponamque vos opprobrium in uni-
verso Israel. 3 Et dixerunt ad eum seniores Jabes : Concede nobis septem
dies, ut mittamus nuntios ad universos terminos Israel ; et si non fuerit
qui defendat nos, egrediemur ad te. 4 Venerunt ergo nuntii in Gabaa
Saulis, et locuti sunt verba hæc, audiente populo ; et levavit omnis po-
pulus vocem suam, et flevit. 5 Et ecce Saul veniebat, sequens boves de
agro, et ait : Quid habet populus quod plorat ? Et narraverunt ei verba
virorum Jabes. 6 Et insilivit spiritus Domini in Saul, cum audisset verba
hæc, et iratus est furor ejus nimis. 7 Et assumens utrumque bovem, con-
cidit in frusta, misitque in omnes terminos Israel per manum nuntiorum,
dicens : Quicumque non exierit, et secutus fuerit Saul et Samuel, sic fiet
bobus ejus. Invasit ergo timor Domini populum, et egressi sunt quasi
vir unus. 8 Et recensuit eos in Bezech ; fueruntque filiorum Israel tre-
centa millia ; virorum autem Juda triginta millia. 9 Et dixerunt nuntiis
qui venerant : Sic dicetis viris qui sunt in Jabes Galaad : Cras erit vobis
salus, cum incaluerit sol. Venerunt ergo nuntii, et annuntiaverunt viris
Jabes, qui lætati sunt. 10 Et dixerunt : Mane exibimus ad vos, et facietis
nobis omne quod placuerit vobis. 11 Et factum est, cum dies crastinus
venisset, constituit Saul populum in tres partes, et ingressus est media
castra in vigilia matutina, et percussit Ammon usque dum incalesceret
dies ; reliqui autem dispersi sunt, ita ut non relinquerentur in eis duo
pariter.

ab omnibus rex agnoscitur. 12 Et ait populus ad Samuelem : Quis est iste qui dixit : Saul num re-
gnabit super nos ? Date viros, et interficiemus eos. 13 Et ait Saul : Non
occidetur quisquam in die hac, quia hodie fecit Dominus salutem in Is-
rael. 14 Dixit autem Samuel ad populum : Venite, et eamus in Galgala,
et innovemus ibi regnum. 15 Et perrexit omnis populus in Galgala, et
fecerunt ibi regem Saul coram Domino in Galgala, et immolaverunt ibi
victimas pacificas coram Domino. Et lætatus est ibi Saul, et cuncti viri
Israel nimis.

19] Sup. VIII, 19. — 12] Sup. X, 27.

§ III. — *Samuelis oratio ad Israel, occasione regni fundati.*

Samuel judicatum abdicat.

Cap. XII. — 1 Dixit autem Samuel ad universum Israel : Ecce audivi
vocem vestram, juxta omnia quæ locuti estis ad me, et constitui super
vos regem. 2 Et nunc rex graditur ante vos. Ego autem senui, et incanui;
porro filii mei vobiscum sunt; itaque conversatus coram vobis ab
adolescentia mea usque ad hanc diem, ecce præsto sum. 3 Loquimini de
me coram Domino, et coram christo ejus, utrum bovem cujusquam tulerim
aut asinum; si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si
de manu cujusquam munus accepi; et contemnam illud hodie, restituamque
vobis. 4 Et dixerunt : Non es calumniatus nos neque oppressisti, neque
tulisti de manu alicujus quippiam. 5 Dixitque ad eos : Testis est Dominus
adversum vos, et testis christus ejus in die hac, quia non inveneritis
in manu mea quippiam. Et dixerunt : Testis.

Dei beneficia, populi ingratitudines recenset.

6 Et ait Samuel ad populum : Dominus qui fecit Moysen et Aaron, et
eduxit patres nostros de terra Ægypti. 7 Nunc ergo state, ut judicio contendam
adversum vos coram Domino, de omnibus misericordiis Domini,
quas fecit vobiscum et cum patribus vestris : 8 quomodo Jacob ingressus
est in Ægyptum, et clamaverunt patres vestri ad Dominum; et misit
Dominus Moysen et Aaron, et eduxit patres vestros de Ægypto, et collocavit
eos in loco hoc. 9 Qui obliti sunt Domini Dei sui, et tradidit eos
in manu Sisaræ, magistri militiæ Hasor, et in manu Philisthinorum, et
in manu regis Moab, et pugnaverunt adversum eos. 10 Postea autem clamaverunt
ad Dominum, et dixerunt : Peccavimus, quia dereliquimus
Dominum, et servivimus Baalim et Astaroth; nunc ergo erue nos de
manu inimicorum nostrorum, et serviemus tibi. 11 Et misit Dominus Jerobaal,
et Badan, et Jephte, et Samuel, et eruit vos de manu inimicorum
vestrorum per circuitum, et habitastis confidenter. 12 Videntes autem
quod Naas, rex filiorum Ammon, venisset adversum vos, dixistis
mihi : Nequaquam, sed rex imperabit nobis, cum Dominus Deus vester
regnaret in vobis.

Israelem hortatur ut Deo adhæreat.

13 Nunc ergo præsto est rex vester, quem elegistis et petistis; ecce dedit
vobis Dominus regem. 14 Si timueritis Dominum, et servieritis ei, et
audieritis vocem ejus, et non exasperaveritis os Domini, eritis et vos, et
rex qui imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum. 15 Si autem
non audieritis vocem Domini, sed exasperaveritis sermones ejus, erit manus
Domini super vos et super patres vestros.

Signo dato in cælo, suam intercessionem pollicetur.

16 Sed et nunc state, et videte rem istam grandem, quam facturus est
Dominus in conspectu vestro. 17 Numquid non messis tritici est hodie?
Invocabo Dominum, et dabit voces et pluvias; et scietis, et videbitis quia
grande malum feceritis vobis in conspectu Domini, petentes super vos
regem. 18 Et clamavit Samuel ad Dominum, et dedit Dominus voces et
pluvias in illa die. 19 Et timuit omnis populus nimis Dominum et Samuelem,
et dixit universus populus ad Samuelem : Ora pro servis tuis ad
Dominum Deum tuum, ut non moriamur; addidimus enim universis peccatis
nostris malum, ut peteremus nobis regem. 20 Dixit autem Samuel
ad populum : Nolite timere; vos fecistis universum malum hoc; verumtamen
nolite recedere a tergo Domini, sed servite Domino in omni corde
vestro; 21 et nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis, neque
eruent vos, quia vana sunt; 22 et non derelinquet Dominus populum
suum propter nomen suum magnum, quia juravit Dominus facere vos
sibi populum. 23 Absit autem a me hoc peccatum in Dominum, ut cessem
orare pro vobis; et docebo vos viam bonam et rectam. 24 Igitur timete

3] Eccli. XLVI, 22. — 8] Gen. XLVI, 5. — 9] Jud. IV, 2. — 11] Jud. VI, 14. — 12] Sup. VIII, 19 et X, 19.

Dominum, et servite ei in veritate et ex toto corde vestro; vidistis enim magnifica quæ in vobis gesserit. 25 Quod si perseveraveritis in malitia, et vos et rex vester pariter peribitis.

Sectio II. — Saulis a regno reprobatio

§ I. — *Bellum cum Philisthiim.*

Initia belli.

Cap. XIII. — 1 Filius unius anni erat Saul, cum regnare cœpisset; duobus autem annis regnavit super Israel. 2 Et elegit sibi Saul tria millia de Israel; et erant cum Saul duo millia in Machmas, et in monte Bethel; mille autem cum Jonatha in Gabaa Benjamin; porro ceterum populum remisit unumquemque in tabernacula sua. 3 Et percussit Jonathas stationem Philisthinorum, quæ erat in Gabaa. Quod cum audissent Philisthiim, Saul cecinit buccina in omni terra, dicens: Audiant Hebræi! 4 Et universus Israel audivit hujuscemodi famam: Percussit Saul stationem Philisthinorum; et erexit se Israel adversus Philisthiim. Clamavit ergo populus post Saul in Galgala. 5 Et Philisthiim congregati sunt ad præliandum contra Israel, triginta millia curruum et sex millia equitum, et reliquum vulgus sicut arena quæ est in littore maris plurima. Et ascendentes castrametati sunt in Machmas, ad orientem Bethaven. 6 Quod cum vidissent viri Israel se in arcto positos (afflictus enim erat populus), absconderunt se in speluncis et in abditis, in petris quoque et in antris, et in cisternis. 7 Hebræi autem transierunt Jordanem in terram Gad et Galaad. Cumque adhuc esset Saul in Galgala, universus populus perterritus est qui sequebatur eum.

Saul contra fidem peccat et redarguitur.

8 Et expectavit septem diebus juxta placitum Samuelis; et non venit Samuel in Galgala, dilapsusque est populus ab eo. 9 Ait ergo Saul: Afferte mihi holocaustum et pacifica. Et obtulit holocaustum. 10 Cumque complesset offerens holocaustum, ecce Samuel veniebat; et egressus est Saul obviam ei ut salutaret eum. 11 Locutusque est ad eum Samuel: Quid fecisti? Respondit Saul: Quia vidi quod populus dilaberetur a me, et tu non veneras juxta placitos dies, porro Philisthiim congregati fuerant in Machmas, 12 dixi: Nunc descendent Philisthiim ad me in Galgala, et faciem Domini non placavi. Necessitate compulsus, obtuli holocaustum. 13 Dixitque Samuel ad Saul: Stulte egisti, nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod si non fecisses, jam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum; 14 sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Quæsivit Dominus sibi virum juxta cor suum, et præcepit ei Dominus ut esset dux super populum suum, eo quod non servaveris quæ præcepit Dominus.

Conditio utriusque partis hostilis.

15 Surrexit autem Samuel, et ascendit de Galgalis in Gabaa Benjamin. Et reliqui populi ascenderunt post Saul obviam populo, qui expugnabant eos venientes de Galgala in Gabaa, in colle Benjamin. Et recensuit Saul populum, qui inventi fuerant cum eo, quasi sexcentos viros. 16 Et Saul, et Jonathas filius ejus, populusque qui inventus fuerat cum eis, erat in Gabaa Benjamin; porro Philisthiim consederant in Machmas. 17 Et egressi sunt ad prædandum de castris Philisthinorum tres cunei. Unus cuneus pergebat contra viam Ephra ad terram Sual; 18 porro alius ingrediebatur per viam Beth horon; tertius autem verterat se ad iter termini imminentis valli Seboim contra desertum. 19 Porro faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Israel; caverant enim Philisthiim ne forte facerent Hebræi gladium aut lanceam. 20 Descendebat ergo omnis Israel ad Philisthiim, ut exacueret unusquisque vomerem suum, et ligonem, et securim, et sarculum. 21 Retusæ itaque erant acies vomerum, et ligonum, et tri-

14] Act. XIII, 22.

dentum, et securium, usque ad stimulum corrigendum. [22] Cumque ve-
nisset dies prælii, non est inventus ensis et lancea in manu totius populi
qui erat cum Saule et Jonatha, excepto Saul, et Jonatha, filio ejus.
[23] Egressa est autem statio Philisthiim, ut transcenderet in Machmas.

Cap. XIV. — [1] Et accidit quadam die ut diceret Jonathas, filius Saul, *Jonathæ*
ad adolescentem armigerum suum : Veni, et transeamus ad stationem *facinus*
Philisthinorum, quæ est trans locum illum. Patri autem suo hoc ipsum *egregium.*
non indicavit. [2] Porro Saul morabatur in extrema parte Gabaa, sub ma-
logranato quæ erat in Magron, et erat populus cum eo quasi sexcento-
rum virorum. [3] Et Achias, filius Achitob, fratris Ichabod, filii Phinees,
qui ortus fuerat ex Heli, sacerdote Domini in Silo, portabat ephod. Sed
et populus ignorabat quo isset Jonathas. [4] Erant autem, inter ascensus
per quos nitebatur Jonathas transire ad stationem Philisthinorum, emi-
nentes petræ ex utraque parte, et quasi in modum dentium scopuli hinc
et inde prærupti; nomen uni Boses, et nomen alteri Sene; [5] unus sco-
pulus prominens ad aquilonem, ex adverso Machmas, et alter ad meri-
diem, contra Gabaa. [6] Dixit autem Jonathas ad adolescentem armigerum
suum : Veni; transeamus ad stationem incircumcisorum horum, si forte
faciat Dominus pro nobis, quia non est Domino difficile salvare vel in
multis vel in paucis. [7] Dixitque ei armiger suus : Fac omnia quæ placent
animo tuo; perge quo cupis, et ero tecum ubicumque volueris. [8] Et ait
Jonathas : Ecce nos transimus ad viros istos. Cumque apparuerimus eis,
[9] si taliter locuti fuerint ad nos : Manete donec veniamus ad vos; ste-
mus in loco nostro, nec ascendamus ad eos. [10] Si autem dixerint : Ascen-
dite ad nos; ascendamus, quia tradidit eos Dominus in manibus nostris;
hoc erit nobis signum. [11] Apparuit igitur uterque stationi Philisthinorum;
dixeruntque Philisthiim : En Hebræi egrediuntur de cavernis in quibus
absconditi fuerant. [12] Et locuti sunt viri de statione ad Jonatham et ad
armigerum ejus, dixeruntque : Ascendite ad nos, et ostendemus vobis
rem. Et ait Jonathas ad armigerum suum : Ascendamus, sequere me;
tradidit enim Dominus eos in manus Israel. [13] Ascendit autem Jonathas
manibus et pedibus reptans, et armiger ejus post eum. Itaque alii cade-
bant ante Jonatham, alios armiger ejus interficiebat sequens eum. [14] Et
facta est plaga prima, qua percussit Jonathas et armiger ejus, quasi vi-
ginti virorum, in media parte jugeri, quam par boum in die arare con-
suevit. [15] Et factum est miraculum in castris, per agros; sed et omnis
populus stationis eorum, qui ierant ad prædandum, obstupuit; et contur-
bata est terra, et accidit quasi miraculum a Deo.

[16] Et respexerunt speculatores Saul, qui erant in Gabaa Benjamin, et *Philisthæo-*
ecce multitudo prostrata, et huc illucque diffugiens. [17] Et ait Saul populo *rum fuga et*
qui erat cum eo : Requirite, et videte quis abierit ex nobis. Cumque re- *cædes.*
quisissent, repertum est non adesse Jonatham et armigerum ejus. [18] Et
ait Saul ad Achiam : Applica arcam Dei (erat enim ibi arca Dei in die
illa cum filiis Israel). [19] Cumque loqueretur Saul ad sacerdotem, tumultus
magnus exortus est in castris Philisthinorum; crescebatque paulatim, et
clarius resonabat. Et ait Saul ad sacerdotem : Contrahe manum tuam.
[20] Conclamavit ergo Saul, et omnis populus qui erat cum eo, et venerunt
usque ad locum certaminis; et ecce versus fuerat gladius uniuscujusque
ad proximum suum, et cædes magna nimis. [21] Sed et Hebræi qui fuerant
cum Philisthiim heri et nudiustertius, ascenderantque cum eis in castris,
reversi sunt ut essent cum Israel, qui erant cum Saul et Jonatha. [22] Om-
nes quoque Israelitæ qui se absconderant in monte Ephraim, audientes
quod fugissent Philisthæi, sociaverunt se cum suis in prælio; et erant
cum Saul quasi decem millia virorum. [23] Et salvavit Dominus in die illa
Israel; pugna autem pervenit usque ad Bethaven.

8] Sup. IV, 21. — 12] I Mach. IV, 30.

Saulis votum intempestivum.

24 Et viri Israel sociati sunt sibi in die illa; adjuravit autem Saul po-
pulum, dicens : Maledictus vir qui comederit panem usque ad vesperam,
donec ulciscar de inimicis meis. Et non manducavit universus populus
panem. 25 Omneque terræ vulgus venit in saltum, in quo erat mel super
faciem agri. 26 Ingressus est itaque populus saltum, et apparuit fluens
mel; nullusque applicuit manum ad os suum, timebat enim populus ju-
ramentum. 27 Porro Jonathas non audierat cum adjuraret pater ejus po-
pulum; extenditque summitatem virgæ quam habebat in manu, et in-
tinxit in favum mellis; et convertit manum suam ad os suum, et illumi-
nati sunt oculi ejus. 28 Respondensque unus de populo, ait : Jurejurando
constrinxit pater tuus populum, dicens : Maledictus vir qui comederit
panem hodie. (Defecerat autem populus.) 29 Dixitque Jonathas : Tur-
bavit pater meus terram; vidistis ipsi quia illuminati sunt oculi mei, eo
quod gustaverim paululum de melle isto; 30 quanto magis si comedisset
populus de præda inimicorum suorum, quam reperit? Nonne major plaga
facta fuisset in Philisthiim?

Peccatum populi.

31 Percusserunt ergo in die illa Philisthæos a Machmis usque in Aialon.
Defatigatus est autem populus nimis, 32 et, versus ad prædam, tulit oves,
et boves, et vitulos, et mactaverunt in terra; comeditque populus cum
sanguine. 33 Nuntiaverunt autem Sauli, dicentes quod populus peccasset
Domino comedens cum sanguine. Qui ait : Prævaricati estis. Volvite ad
me jam nunc saxum grande. 34 Et dixit Saul : Dispergimini in vulgus,
et dicite eis ut adducat ad me unusquisque bovem suum et arietem, et
occidite super istud, et vescimini, et non peccabitis Domino comedentes
cum sanguine. Adduxit itaque omnis populus unusquisque bovem in manu
sua usque ad noctem, et occiderunt ibi. 35 Ædificavit autem Saul altare
Domino; tuncque primum cœpit ædificare altare Domino.

Jonathas vix a morte liberatur.

36 Et dixit Saul : Irruamus super Philisthæos nocte, et vastemus eos
usque dum illucescat mane, nec relinquamus ex eis virum. Dixitque po-
pulus : Omne quod bonum videtur in oculis tuis, fac. Et ait sacerdos :
Accedamus huc ad Deum. 37 Et consuluit Saul Dominum : Num perse-
quar Philisthiim? si trades eos in manus Israel? Et non respondit ei in
die illa. 38 Dixitque Saul : Applicate huc universos angulos populi; et
scitote, et videte, per quem acciderit peccatum hoc hodie. 39 Vivit Domi-
nus salvator Israel! quia si per Jonatham filium meum factum est, absque
retractatione morietur. Ad quod nullus contradixit ei de omni populo.
40 Et ait ad universum Israel : Separamini vos in partem unam, et ego
cum Jonatha filio meo ero in parte altera. Responditque populus ad
Saul : Quod bonum videtur in oculis tuis, fac. 41 Et dixit Saul ad Do-
minum Deum Israel : Domine Deus Israel, da indicium : quid est quod
non responderis servo tuo hodie? Si in me, aut in Jonatha filio meo, est
iniquitas hæc, da ostensionem; aut si hæc iniquitas est in populo tuo, da
sanctitatem. Et deprehensus est Jonathas et Saul; populus autem exivit.
42 Et ait Saul : Mittite sortem inter me et inter Jonatham filium meum.
Et captus est Jonathas. 43 Dixit autem Saul ad Jonatham : Indica mihi
quid feceris. Et indicavit ei Jonathas, et ait : Gustans gustavi, in sum-
mitate virgæ quæ erat in manu mea, paululum mellis; et ecce ego mo-
rior! 44 Et ait Saul : Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, quia morte
morieris, Jonatha. 45 Dixitque populus ad Saul : Ergone Jonathas mo-
rietur, qui fecit salutem hanc magnam in Israel? Hoc nefas est, vivit
Dominus! si ceciderit capillus de capite ejus in terram, quia cum Deo
operatus est hodie. Liberavit ergo populus Jonatham, ut non moreretur.
46 Recessitque Saul, nec persecutus est Philisthiim; porro Philisthiim
abierunt in loca sua.

Compendium summarium regni

47 Et Saul, confirmato regno super Israel, pugnabat per circuitum ad-
versum omnes inimicos ejus, contra Moab, et filios Ammon et Edom,
et reges Soba, et Philisthæos; et quocumque se verterat, superabat.

48 Congregatoque exercitu, percussit Amalec, et eruit Israel de manu
vastatorum ejus.

et familiæ Saulis.

49 Fuerunt autem filii Saul, Jonathas, et Jessui, et Melchisua ; et no-
mina duarum filiarum ejus, nomen primogenitæ Merob, et nomen
minoris Michol. 50 Et nomen uxoris Saul Achinoam, filia Achimaas ; et
nomen principis militiæ ejus Abner, filius Ner, patruelis Saul ; 51 porro
Cis fuit pater Saul, et Ner pater Abner, filius Abiel.
52 Erat autem bellum potens adversum Philisthæos omnibus diebus
Saul. Nam quemcumque viderat Saul virum fortem, et aptum ad præ-
lium, sociabat eum sibi.

§ II. — *Bellum adversus Amalecitas.*

Bellum a Deo jubetur.

Cap. XV. — 1 Et dixit Samuel ad Saul : Me misit Dominus ut unge-
rem te in regem super populum ejus Israel. Nunc ergo audi vocem
Domini. 2 Hæc dicit Dominus exercituum : Recensui quæcumque fecit
Amalec Israeli, quomodo restitit ei in via cum ascenderet de Ægypto.
3 Nunc ergo vade, et percute Amalec, et demolire universa ejus ; non
parcas ei, et non concupiscas ex rebus ipsius aliquid ; sed interfice a
viro usque ad mulierem, et parvulum atque lactentem, bovem et ovem,
camelum et asinum.

Saulis victoria, et inobedientia.

4 Præcepit itaque Saul populo, et recensuit eos quasi agnos : ducenta
millia peditum, et decem millia virorum Juda. 5 Cumque venisset Saul
usque ad civitatem Amalec, tetendit insidias in torrente. 6 Dixitque
Saul Cinæo : Abite, recedite, atque descendite ab Amalec, ne forte
involvam te cum eo ; tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis
Israel cum ascenderent de Ægypto. Et recessit Cinæus de medio
Amalec. 7 Percussitque Saul Amalec, ab Hevila donec venias ad Sur,
quæ est e regione Ægypti. 8 Et apprehendit Agag, regem Amalec,
vivum ; omne autem vulgus interfecit in ore gladii. 9 Et pepercit Saul
et populus Agag, et optimis gregibus ovium et armentorum, et vestibus
et arietibus, et universis quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere
ea ; quidquid vero vile fuit et reprobum, hoc demoliti sunt.

Divinum reprobationis decretum.

10 Factum est autem verbum Domini ad Samuel, dicens : 11 Pœnitet
me quod constituerim Saul regem, quia dereliquit me, et verba mea
opere non implevit. Contristatusque est Samuel, et clamavit ad Domi-
num tota nocte.
12 Cumque de nocte surrexisset Samuel ut iret ad Saul mane, nuntia-
tum est Samueli eo quod venisset Saul in Carmelum, et erexisset sibi
fornicem triumphalem, et reversus transisset, descendissetque in Gal-
gala. Venit ergo Samuel ad Saul, et Saul offerebat holocaustum Domi-
no de initiis prædarum quæ attulerat ex Amalec. 13 Et cum venisset
Samuel ad Saul, dixit ei Saul : Benedictus tu Domino ; implevi verbum
Domini. 14 Dixitque Samuel : Et quæ est hæc vox gregum, quæ resonat
in auribus meis, et armentorum, quam ego audio ? 15 Et ait Saul : De
Amalec adduxerunt ea ; pepercit enim populus melioribus ovibus et
armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo ; reliqua vero occidimus.
16 Ait autem Samuel ad Saul : Sine me, et indicabo tibi quæ locutus sit
Dominus ad me nocte. Dixitque ei : Loquere. 17 Et ait Samuel : Nonne
cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es ?
unxitque te Dominus in regem super Israel ; 18 et misit te Dominus in
viam, et ait : Vade, et interfice peccatores Amalec, et pugnabis contra
eos usque ad internecionem eorum. 19 Quare ergo non audisti vocem Do-
mini, sed versus ad prædam es, et fecisti malum in oculis Domini ?
20 Et ait Saul ad Samuelem : Immo audivi vocem Domini, et ambulavi

---

2] Ex. XVII, 8.

in via per quam misit me Dominus, et adduxi Agag, regem Amalec, et Amalec interfeci. [21] Tulit autem de præda populus oves et boves, primitias eorum quæ cæsa sunt, ut immolet Domino Deo suo in Galgalis. [22] Et ait Samuel : Numquid vult Dominus holocausta et victimas, et non potius ut obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia quam victimæ, et auscultare magis quam offere adipem arietum ; [23] quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare ; et quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Pro eo ergo quod abjecisti sermonem Domini, abjecit te Dominus ne sis rex.

[24] Dixitque Saul ad Samuelem : Peccavi, quia prævaricatus sum sermonem Domini et verba tua, timens populum et obediens voci eorum ; [25] sed nunc porta, quæso, peccatum meum, et revertere mecum ut adorem Dominum. [26] Et ait Samuel ad Saul : Non revertar tecum, quia projecisti sermonem Domini, et projecit te Dominus ne sis rex super Israel. [27] Et conversus est Samuel ut abiret ; ille autem apprehendit summitatem pallii ejus, quæ et scissa est. [28] Et ait ad eum Samuel : Scidit Dominus regnum Israel a te hodie, et tradidit illud proximo tuo, meliori te. [29] Porro Triumphator in Israel non parcet, et pœnitudine non flectetur ; neque enim homo est ut agat pœnitentiam. [30] At ille ait : Peccavi, sed nunc honora me coram senioribus populi mei et coram Israel, et revertere mecum ut adorem Dominum Deum tuum. [31] Reversus ergo Samuel secutus est Saulem ; et adoravit Saul Dominum.

[32] Dixitque Samuel : Adducite ad me Agag, regem Amalec. Et oblatus est ei Agag pinguissimus et tremens. Et dixit Agag : Siccine separat amara mors? [33] Et ait Samuel : Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua. Et in frusta concidit eum Samuel coram Domino, in Galgalis.

[34] Abiit autem Samuel in Ramatha ; Saul vero ascendit in domum suam, in Gabaa. [35] Et non vidit Samuel ultra Saul usque ad diem mortis suæ ; verumtamen lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat quod constituisset eum regem super Israel.

PARS TERTIA

POSTREMA SAULIS, DAVIDIS INITIA

Sectio I. — David in aula Saul

§ I. — *Davidis unctio et adventus in aulam.*

David ungitur in regem.

Cap. XVI. — [1] Dixitque Dominus ad Samuelem : Usquequo tu luges Saul, cum ego projecerim eum ne regnet super Israel? Imple cornu tuum oleo, et veni, ut mittam te ad Isai Bethlehemitem ; providi enim in filiis ejus mihi regem. [2] Et ait Samuel : Quomodo vadam? audiet enim Saul, et interficiet me. Et ait Dominus : Vitulum de armento tolles in manu tua, et dices : Ad immolandum Domino veni. [3] Et vocabis Isai ad victimam, et ego ostendam tibi quid facias, et unges quemcumque monstravero tibi. [4] Fecit ergo Samuel sicut locutus est ei Dominus, venitque in Bethlehem ; et admirati sunt seniores civitatis, occurrentes ei, dixeruntque : Pacificusne est ingressus tuus? [5] Et ait : Pacificus ; ad immolandum Domino veni ; sanctificamini, et venite mecum ut immolem. Sanctificavit ergo Isai et filios ejus, et vocavit eos ad sacrificium. [6] Cumque ingressi essent, vidit Eliab, et ait : Num coram Domino est christus ejus? [7] Et dixit Dominus ad Samuelem : Ne respicias vultum

22] Eccli. IV, 17. Os. VI, 6. Matth. IX, 13 et XII, 7. — 28] Inf. XXVIII, 17. — 7] Ps. VII, 10.

ejus neque altitudinem staturæ ejus, quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum hominis ego judico ; homo enim videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor. 8 Et vocavit Isai Abinadab, et adduxit eum coram Samuele. Qui dixit : Nec hunc elegit Dominus. 9 Adduxit autem Isai Samma, de quo ait : Etiam hunc non elegit Dominus. 10 Adduxit itaque Isai septem filios suos coram Samuele ; et ait Samuel ad Isai : Non elegit Dominus ex istis. 11 Dixitque Samuel ad Isai : Numquid jam completi sunt filii ? Qui respondit : Adhuc reliquus est parvulus, et pascit oves. Et ait Samuel ad Isai : Mitte, et adduc eum ; nec enim discumbemus priusquam huc ille veniat. 12 Misit ergo, et adduxit eum. Erat autem rufus, et pulcher aspectu, decoraque facie ; et ait Dominus : Surge, unge eum ; ipse est enim. 13 Tulit ergo Samuel cornu olei, et unxit eum in medio fratrum ejus ; et directus est spiritus Domini a die illa in David, et deinceps. Surgensque Samuel abiit in Ramatha.

Fit citharista Saulis.

14 Spiritus autem Domini recessit a Saul, et exagitabat eum spiritus nequam, a Domino. 15 Dixeruntque servi Saul ad eum : Ecce spiritus Dei malus exagitat te. 16 Jubeat dominus noster, et servi tui, qui coram te sunt, quærent hominem scientem psallere cithara, ut quando arripuerit te spiritus Domini malus, psallat manu sua, et levius feras. 17 Et ait Saul ad servos suos : Providete ergo mihi aliquem bene psallentem, et adducite eum ad me. 18 Et respondens unus de pueris, ait : Ecce vidi filium Isai Bethlehemitem, scientem psallere, et fortissimum robore, et virum bellicosum, et prudentem in verbis, et virum pulchrum ; et Dominus est cum eo. 19 Misit ergo Saul nuntios ad Isai, dicens : Mitte ad me David filium tuum, qui est in pascuis. 20 Tulit itaque Isai asinum plenum panibus, et lagenam vini, et hædum de capris unum, et misit per manum David filii sui Sauli. 21 Et venit David ad Saul, et stetit coram eo ; at ille dilexit eum nimis, et factus est ejus armiger. 22 Misitque Saul ad Isai, dicens : Stet David in conspectu meo ; invenit enim gratiam in oculis meis. 23 Igitur quandocumque spiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam, et percutiebat manu sua, et refocillabatur Saul, et levius habebat ; recedebat enim ab eo spiritus malus.

§ II. — *David victor de Goliath.*

Iterum erumpit bellum cum Philisthiim.

Cap. XVII. — 1 Congregantes autem Philisthiim agmina sua in prælium, convenerunt in Socho Judæ, et castrametati sunt inter Socho et Azeca, in finibus Dommim. 2 Porro Saul et filii Israel congregati venerunt in vallem Terebinthi, et direxerunt aciem ad pugnandum contra Philisthiim. 3 Et Philisthiim stabant super montem ex parte hac, et Israel stabat supra montem ex altera parte ; vallisque erat inter eos.

Goliath exprobrat agmina Israel.

4 Et egressus est vir spurius de castris Philisthinorum, nomine Goliath, de Geth, altitudinis sex cubitorum et palmi. 5 Et cassis ærea super caput ejus, et lorica squamata induebatur ; porro pondus loricæ ejus quinque millia siclorum æris erat. 6 Et ocreas æreas habebat in cruribus ; et clypeus æreus tegebat humeros ejus. 7 Hastile autem hastæ ejus erat quasi liciatorium texentium ; ipsum autem ferrum hastæ ejus sexcentos siclos habebat ferri ; et armiger ejus antecedebat eum. 8 Stansque clamabat adversum phalangas Israel, et dicebat eis : Quare venistis parati ad prælium ? Numquid ego non sum Philisthæus, et vos servi Saul ? Eligite ex vobis virum, et descendat ad singulare certamen. 9 Si quiverit pugnare mecum, et percusserit me, erimus vobis servi ; si autem ego prævaluero, et percussero eum, vos servi eritis, et servietis nobis. 10 Et aiebat Philisthæus : Ego exprobravi agminibus Israel hodie : Date mihi virum, et

13] II Reg. VII, 8. Ps. LXXVII, 70 et LXXXVIII, 21. Act. VII, 46 et XIII, 22.

ineat mecum singulare certamen. [11] Audiens autem Saul et omnes Israelitæ sermones Philisthæi hujuscemodi, stupebant, et metuebant nimis.

Davidis adventus in castra,

[12] David autem erat filius viri Ephrathæi, de quo supra dictum est, de Bethlehem Juda, cui nomen erat Isai, qui habebat octo filios, et erat vir in diebus Saul senex, et grandævus inter viros. [13] Abierunt autem tres filii ejus majores post Saul in prælium; et nomina trium filiorum ejus, qui perrexerunt ad bellum : Eliab primogenitus, et secundus Abinadab, tertiusque Samma. [14] David autem erat minimus. Tribus ergo majoribus secutis Saulem, [15] abiit David, et reversus est a Saul, ut pasceret gregem patris sui in Bethlehem. [16] Procedebat vero Philisthæus mane et vespere, et stabat quadraginta diebus. [17] Dixit autem Isai ad David filium suum : Accipe fratribus tuis ephi polentæ et decem panes istos, et curre in castra ad fratres tuos; [18] et decem formellas casei has deferes ad tribunum; et fratres tuos visitabis, si recte agant; et cum quibus ordinati sunt, disce. [19] Saul autem, et illi, et omnes filii Israel in valle Terebinthi pugnabant adversum Philisthiim. [20] Surrexit itaque David mane et commendavit gregem custodi; et onustus abiit, sicut præceperat ei Isai. Et venit ad locum Magala, et ad exercitum, qui egressus ad pugnam vociferatus erat in certamine; [21] direxerat enim aciem Israel, sed et Philisthiim ex adverso fuerant præparati.

et virilis animus.

[22] Derelinquens ergo David vasa quæ attulerat, sub manu custodis ad sarcinas, cucurrit ad locum certaminis, et interrogabat si omnia recte agerentur erga fratres suos. [23] Cumque adhuc ille loqueretur eis, apparuit vir ille spurius ascendens, Goliath nomine, Philisthæus, de Geth, de castris Philisthinorum; et loquente eo hæc eadem verba, audivit David. [24] Omnes autem Israelitæ, cum vidissent virum, fugerunt a facie ejus, timentes eum valde. [25] Et dixit unusquispiam de Israel : Num vidistis virum hunc qui ascendit? Ad exprobrandum enim Israeli ascendit. Virum ergo qui percusserit eum ditabit rex divitiis magnis, et filiam suam dabit ei, et domum patris ejus faciet absque tributo in Israel. [26] Et ait David ad viros qui stabant secum, dicens : Quid dabitur viro qui percusserit Philisthæum hunc, et tulerit opprobrium de Israel? Quis enim est hic Philisthæus incircumcisus qui exprobravit acies Dei viventis? [27] Referebat autem ei populus eumdem sermonem, dicens : Hæc dabuntur viro qui percusserit eum. [28] Quod cum audisset Eliab frater ejus major, loquente eo cum aliis, iratus est contra David, et ait : Quare venisti, et quare dereliquisti pauculas oves illas in deserto? Ego novi superbiam tuam, et nequitiam cordis tui; quia ut videres prælium, descendisti. [29] Et dixit David : Quid feci? Numquid non verbum est? [30] Et declinavit paululum ab eo ad alium, dixitque eumdem sermonem; et respondit ei populus verbum sicut prius.

[31] Audita sunt autem verba quæ locutus est David, et annuntiata in conspectu Saul. [32] Ad quem cum fuisset adductus, locutus est ei : Non concidat cor cujusquam in eo; ego servus tuus vadam, et pugnabo adversus Philisthæum. [33] Et ait Saul ad David : Non vales resistere Philisthæo isti, nec pugnare adversus eum, quia puer es, hic autem vir bellator est ab adolescentia sua. [34] Dixitque David ad Saul : Pascebat servus tuus patris sui gregem, et veniebat leo vel ursus, et tollebat arietem de medio gregis; [35] et persequebar eos, et percutiebam, eruebamque de ore eorum; et illi consurgebant adversum me, et apprehendebam mentum eorum, et suffocabam, interficiebamque eos. [36] Nam et leonem et ursum interfeci ego servus tuus; erit igitur et Philisthæus hic incircumcisus quasi unus ex eis. Nunc vadam et auferam opprobrium populi; quoniam quis est iste Philisthæus incircumcisus, qui ausus est

12] Sup. XVI, 1. — 34] Eccli. XLVII, 3.

maledicere exercitui Dei viventis? 37 Et ait David : Dominus qui eripuit me de manu leonis, et de manu ursi, ipse me liberabit de manu Philisthæi hujus. Dixit autem Saul ad David : Vade, et Dominus tecum sit.

Apparatus ad monomachiam.

38 Et induit Saul David vestimentis suis, et imposuit galeam æream super caput ejus, et vestivit eum lorica. 39 Accinctus ergo David gladio ejus super vestem suam, cœpit tentare si armatus posset incedere ; non enim habebat consuetudinem. Dixitque David ad Saul : Non possum sic incedere, quia non usum habeo. Et deposuit ea, 40 et tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus, et elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, et misit eos in peram pastoralem, quam habebat secum, et fundam manu tulit ; et processit adversum Philisthæum.

Goliath occiditur; fugiunt Philisthæi.

41 Ibat autem Philisthæus incedens, et appropinquans adversum David, et armiger ejus ante eum. 42 Cumque inspexisset Philisthæus, et vidisset David, despexit eum ; erat enim adolescens, rufus, et pulcher aspectu. 43 Et dixit Philisthæus ad David : Numquid ego canis sum, quod tu venis ad me cum baculo? Et maledixit Philisthæus David in diis suis ; 44 dixitque ad David : Veni ad me, et dabo carnes tuas volatilibus cæli et bestiis terræ. 45 Dixit autem David ad Philisthæum : Tu venis ad me cum gladio, et hasta, et clypeo ; ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel, quibus exprobrasti 46 hodie ; et dabit te Dominus in manu mea, et percutiam te, et auferam caput tuum a te ; et dabo cadavera castrorum Philisthiim hodie volatilibus cæli et bestiis terræ, ut sciat omnis terra quia est Deus in Israel, 47 et noverit universa ecclesia hæc quia non in gladio nec in hasta salvat Dominus ; ipsius enim est bellum, et tradet vos in manus nostras. 48 Cum ergo surrexisset Philisthæus, et veniret, et appropinquaret contra David, festinavit David, et cucurrit ad pugnam ex adverso Philisthæi. 49 Et misit manum suam in peram ; tulitque unum lapidem, et funda jecit, et circumducens percussit Philisthæum in fronte ; et infixus est lapis in fronte ejus, et cecidit in faciem suam super terram. 50 Prævaluitque David adversum Philisthæum in funda et lapide, percussumque Philisthæum interfecit. Cumque gladium non haberet in manu David, 51 cucurrit, et stetit super Philisthæum, et tulit gladium ejus, et eduxit eum de vagina sua ; et interfecit eum, præciditque caput ejus.

Videntes autem Philisthiim quod mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt. 52 Et consurgentes viri Israel et Juda vociferati sunt, et persecuti sunt Philisthæos usque dum venirent in vallem et usque ad portas Accaron ; cecideruntque vulnerati de Philisthiim in via Saraim, et usque ad Geth et usque ad Accaron. 53 Et revertentes filii Israel postquam persecuti fuerant Philisthæos, invaserunt castra eorum. 54 Assumens autem David caput Philisthæi, attulit illud in Jerusalem ; arma vero ejus posuit in tabernaculo suo. 55 Eo autem tempore, quo viderat Saul David egredientem contra Philisthæum, ait ad Abner principem militiæ : De qua stirpe descendit hic adolescens, Abner? Dixitque Abner : Vivit anima tua, rex, si novi. 56 Et ait rex : Interroga tu cujus filius sit iste puer. 57 Cumque regressus esset David percusso Philisthæo, tulit eum Abner, et introduxit coram Saule, caput Philisthæi habentem in manu. 58 Et ait ad eum Saul : De qua progenie es, o adolescens? Dixitque David : Filius servi tui Isai Bethlehemitæ ego sum.

§ III. — *Saulis latentes in David insidiæ.*

Davidis et Jonathæ amicitia.

Cap. XVIII. — 1 Et factum est cum complesset loqui ad Saul, anima Jonathæ conglutinata est animæ David, et dilexit eum Jonathas quasi animam suam. 2 Tulitque eum Saul in die illa, et non concessit ei ut

50] Eccli. XLVII, 4. I Mach. IV, 30.

reverteretur in domum patris sui. 3 Inierunt autem David et Jonathas fœdus ; diligebat enim eum quasi animam suam. 4 Nam expoliavit se Jonathas tunica qua erat indutus, et dedit eam David et reliqua vestimenta sua, usque ad gladium et arcum suum, et usque ad balteum.

Invidiæ Saulis occasio.

5 Egrediebatur quoque David ad omnia quæcumque misisset eum Saul, et prudenter se agebat ; posuitque eum Saul super viros belli, et acceptus erat in oculis universi populi, maximeque in conspectu famulorum Saul. 6 Porro cum reverteretur percusso Philisthæo David, egressæ sunt mulieres de universis urbibus Israel, cantantes, chorosque ducentes in occursum Saul regis in tympanis lætitiæ et in sistris. 7 Et præcinebant mulieres ludentes, atque dicentes :

Percussit Saul mille,
et David decem millia.

8 Iratus est autem Saul nimis, et displicuit in oculis ejus sermo iste ; dixitque : Dederunt David decem millia, et mihi mille dederunt ; quid ei superest, nisi solum regnum ? 9 Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat David a die illa et deinceps.

Davidis transfigendi sceleratus conatus.

10 Post diem autem alteram, invasit spiritus Dei malus Saul, et prophetabat in medio domus suæ ; David autem psallebat manu sua, sicut per singulos dies ; tenebatque Saul lanceam, 11 et misit eam, putans quod configere posset David cum pariete ; et declinavit David a facie ejus secundo. 12 Et timuit Saul David, eo quod Dominus esset cum eo, et a se recessisset. 13 Amovit ergo eum Saul a se, et fecit eum tribunum super mille viros ; et egrediebatur, et intrabat in conspectu populi. 14 In omnibus quoque viis suis David prudenter agebat, et Dominus erat cum eo. 15 Vidit itaque Saul quod prudens esset nimis, et cœpit cavere eum. 16 Omnis autem Israel et Juda diligebat David ; ipse enim ingrediebatur, et egrediebatur ante eos.

Insidiæ sub prætextu regiarum nuptiarum.

17 Dixitque Saul ad David : Ecce filia mea major Merob, ipsam dabo tibi uxorem ; tantummodo esto vir fortis, et præliare bella Domini. Saul autem reputabat, dicens : Non sit manus mea in eum, sed sit super eum manus Philisthinorum. 18 Ait autem David ad Saul : Quis ego sum, aut quæ est vita mea, aut cognatio patris mei in Israel, ut fiam gener regis ? 19 Factum est autem tempus, cum deberet dari Merob, filia Saul, David, data est Hadrieli Molathitæ uxor. 20 Dilexit autem David Michol, filia Saul altera ; et nuntiatum est Saul et placuit ei, 21 dixitque Saul : Dabo eam illi, ut fiat ei in scandalum, et sit super eum manus Philisthinorum. Dixitque Saul ad David : In duabus rebus gener meus eris hodie. 22 Et mandavit Saul servis suis : Loquimini ad David clam me, dicentes : Ecce places regi, et omnes servi ejus diligunt te. Nunc ergo esto gener regis. 23 Et locuti sunt servi Saul in auribus David omnia verba hæc. Et ait David : Num parum videtur vobis generum esse regis ? Ego autem sum vir pauper et tenuis. 24 Et renuntiaverunt servi Saul, dicentes : Hujuscemodi verba locutus est David. 25 Dixit autem Saul : Sic loquimini ad David : Non habet rex sponsalia necesse, nisi tantum centum præputia Philisthinorum, ut fiat ultio de inimicis regis. Porro Saul cogitabat tradere David in manus Philisthinorum. 26 Cumque renuntiassent servi ejus David verba quæ dixerat Saul, placuit sermo in oculis David ut fieret gener regis. 27 Et post paucos dies surgens David abiit cum viris qui sub eo erant ; et percussit ex Philisthiim ducentos viros, et attulit eorum præputia, et annumeravit ea regi, ut esset gener ejus. Dedit itaque Saul ei Michol filiam suam uxorem. 28 Et vidit Saul et intellexit quod Dominus esset cum David. Michol autem, filia Saul, diligebat eum. 29 Et Saul magis cœpit timere David ; factusque est Saul inimicus David cunctis diebus. 30 Et egressi sunt principes Philisthinorum. A principio autem

7] Inf. XXI, 11. Eccli. XLVII, 7.

egressionis eorum prudentius se gerebat David quam omnes servi Saul,
et celebre factum est nomen ejus nimis.

§ IV. — *Patens Saulis odium.*

Saul, suos provocans ad necem Davidis, placatur a Jonatha.

Cap. XIX. — 1 Locutus est autem Saul ad Jonathan filium suum et
ad omnes servos suos ut occiderent David. Porro Jonathas, filius Saul,
diligebat David valde. 2 Et indicavit Jonathas David, dicens : Quærit
Saul pater meus occidere te ; quapropter observa te, quæso, mane, et
manebis clam et absconderis. 3 Ego autem egrediens stabo juxta patrem
meum, in agro ubicumque fueris ; et ego loquar de te ad patrem meum,
et quodcumque videro nuntiabo tibi. 4 Locutus est ergo Jonathas de
David bona ad Saul patrem suum, dixitque ad eum : Ne pecces, rex, in
servum tuum David, quia non peccavit tibi, et opera ejus bona sunt tibi
valde. 5 Et posuit animam suam in manu sua, et percussit Philisthæum,
et fecit Dominus salutem magnam universo Israeli. Vidisti, et lætatus es ;
quare ergo peccas in sanguine innoxio, interficiens David, qui est absque
culpa ? 6 Quod cum audisset Saul, placatus voce Jonathæ juravit : Vivit
Dominus ! quia non occidetur. 7 Vocavit itaque Jonathas David, et indi-
cavit ei omnia verba hæc, et introduxit Jonathas David ad Saul ; et fuit
ante eum, sicut fuerat heri et nudiustertius.

Nititur iterum transfigere Davidem.

8 Motum est autem rursum bellum ; et egressus David pugnavit adver-
sum Philisthiim, percussitque eos plaga magna, et fugerunt a facie ejus.
9 Et factus est spiritus Domini malus in Saul. Sedebat autem in domo
sua, et tenebat lanceam ; porro David psallebat manu sua. 10 Nisusque
est Saul configere David lancea in pariete, et declinavit David a facie
Saul ; lancea autem, casso vulnere, perlata est in parietem. Et David
fugit, et salvatus est nocte illa.

Mittit satellites in domum David.

11 Misit ergo Saul satellites suos in domum David ut custodirent eum,
et interficeretur mane. Quod cum annuntiasset David Michol, uxor sua,
dicens : Nisi salvaveris te nocte hac, cras morieris, 12 deposuit eum per
fenestram. Porro ille abiit et aufugit, atque salvatus est. 13 Tulit autem
Michol statuam, et posuit eam super lectum, et pellem pilosam capra-
rum posuit ad caput ejus, et operuit eam vestimentis. 14 Misit autem Saul
apparitores qui raperent David ; et responsum est quod ægrotaret. 15 Rur-
sumque misit Saul nuntios ut viderent David, dicens : Afferte eum ad
me in lecto ut occidatur. 16 Cumque venissent nuntii, inventum est
simulacrum super lectum, et pellis caprarum ad caput ejus. 17 Dixitque
Saul ad Michol : Quare sic illusisti mihi, et dimisisti inimicum meum ut
fugeret ? Et respondit Michol ad Saul : Quia ipse locutus est mihi :
Dimitte me, alioquin interficiam te.

Mittit lictores qui prophetant ; prophetat et ipse.

18 David autem fugiens salvatus est, et venit ad Samuel in Ramatha,
et nuntiavit ei omnia quæ fecerat sibi Saul ; et abierunt ipse et Samuel,
et morati sunt in Naioth. 19 Nuntiatum est autem Sauli a dicentibus :
Ecce David in Naioth in Ramatha. 20 Misit ergo Saul lictores ut raperent
David ; qui cum vidissent cuneum prophetarum vaticinantium, et Samue-
lem stantem super eos, factus est etiam spiritus Domini in illis, et pro-
phetare cœperunt etiam ipsi. 21 Quod cum nuntiatum esset Sauli, misit
et alios nuntios ; prophetaverunt autem et illi. Et rursum misit Saul ter-
tios nuntios, qui et ipsi prophetaverunt. Et iratus iracundia Saul, 22 abiit
etiam ipse in Ramatha, et venit usque ad cisternam magnam, quæ est
in Socho, et interrogavit, et dixit : In quo loco sunt Samuel et David ?
Dictumque est ei : Ecce in Naioth sunt in Ramatha. 23 Et abiit in Naioth
in Ramatha ; et factus est etiam super eum spiritus Domini, et ambulabat
ingrediens, et prophetabat usque dum veniret in Naioth in Ramatha. 24 Et

24] Sup. X, 12.

expoliavit etiam ipse se vestimentis suis, et prophetavit cum ceteris coram
Samuele, et cecidit nudus tota die illa et nocte; unde et exivit prover-
bium : Num et Saul inter prophetas?

David et Jonathas fœdus renovant.

Cap. XX. — 1 Fugit autem David de Naioth quæ est in Ramatha, ve-
niensque locutus est coram Jonatha : Quid feci? quæ est iniquitas mea,
et quod peccatum meum in patrem tuum, quia quærit animam meam?
2 Qui dixit ei : Absit, non morieris; neque enim faciet pater meus quid-
quam grande vel parvum nisi prius indicaverit mihi; hunc ergo celavit
me pater meus sermonem tantummodo? Nequaquam erit istud. 3 Et
juravit rursum Davidi. Et ille ait : Scit profecto pater tuus quia inveni
gratiam in oculis tuis; et dicet : Nesciat hoc Jonathas, ne forte triste-
tur. Quinimmo vivit Dominus et vivit anima tua, quia uno tantum (ut ita
dicam) gradu ego morsque dividimur. 4 Et ait Jonathas ad David :
Quodcumque dixerit mihi anima tua, faciam tibi. 5 Dixit autem David
ad Jonathan : Ecce calendæ sunt crastino, et ego ex more sedere soleo
juxta regem ad vescendum; dimitte ergo me ut abscondar in agro usque
ad vesperam diei tertiæ. 6 Si respiciens requisierit me pater tuus, respon-
debis ei : Rogavit me David ut iret celeriter in Bethlehem civitatem
suam, quia victimæ solemnes ibi sunt universis contribulibus suis. 7 Si
dixerit : Bene, pax erit servo tuo; si autem fuerit iratus, scito quia
completa est malitia ejus. 8 Fac ergo misericordiam in servum tuum,
quia fœdus Domini me famulum tuum tecum inire fecisti; si autem est
iniquitas aliqua in me, tu me interfice, et ad patrem tuum ne introducas
me. 9 Et ait Jonathas : Absit hoc a te! neque enim fieri potest ut, si
certe cognovero completam esse patris mei malitiam contra te, non
annuntiem tibi. 10 Responditque David ad Jonathan : Quis renuntiabit
mihi, si quid forte responderit tibi pater tuus dure de me? 11 Et ait Jo-
nathas ad David : Veni, et egrediamur foras in agrum. Cumque exissent
ambo in agrum, 12 ait Jonathas ad David : Domine Deus Israel, si in-
vestigavero sententiam patris mei crastino vel perendie, et aliquid boni
fuerit super David, et non statim misero ad te et notum tibi fecero,
13 hæc faciat Dominus Jonathæ, et hæc addat. Si autem perseveraverit
patris mei malitia adversum te, revelabo aurem tuam, et dimittam te ut
vadas in pace, et sit Dominus tecum, sicut fuit cum patre meo. 14 Et si
vixero, facies mihi misericordiam Domini; si vero mortuus fuero, 15 non
auferes misericordiam tuam a domo mea usque in sempiternum, quando
eradicaverit Dominus inimicos David, unumquemque de terra. Auferat
Jonathan de domo sua, et requirat Dominus de manu inimicorum
David! 16 Pepigit ergo Jonathas fœdus cum domo David; et requisivit
Dominus de manu inimicorum David.

17 Et addidit Jonathas dejerare David, eo quod diligeret illum; sicut
enim animam suam, ita diligebat eum. 18 Dixitque ad eum Jonathas :
Cras calendæ sunt, et requireris; 19 requiretur enim sessio tua usque
perendie. Descendes ergo festinus, et venies in locum ubi celandus es in
die qua operari licet, et sedebis juxta lapidem cui nomen est Ezel. 20 Et
ego tres sagittas mittam juxta eum, et jaciam quasi exercens me ad
signum. 21 Mittam quoque et puerum, dicens ei : Vade, et affer mihi
sagittas. 22 Si dixero puero : Ecce sagittæ intra te sunt, tolle eas;
tu veni ad me, quia pax tibi est et nihil est mali, vivit Dominus! Si
autem sic locutus fuero puero : Ecce sagittæ ultra te sunt; vade in pace,
quia dimisit te Dominus. 23 De verbo autem quod locuti sumus ego et tu,
sit Dominus inter me et te usque in sempiternum!

Reconciliatio cum Saule tentata, sed repudiata.

24 Absconditus est ergo David in agro; et venerunt calendæ, et sedit
rex ad comedendum panem. 25 Cumque sedisset rex super cathedram
suam, secundum consuetudinem, quæ erat juxta parietem, surrexit
Jonathas, et sedit Abner ex latere Saul, vacuusque apparuit locus
David. 26 Et non est locutus Saul quidquam in die illa; cogitabat enim

quod forte evenisset ei ut non esset mundus nec purificatus. 27 Cumque
illuxisset dies secunda post calendas, rursus apparuit vacuus locus
David. Dixitque Saul ad Jonathan filium suum : Cur non venit filius
Isai nec heri nec hodie ad vescendum? 28 Responditque Jonathas Sauli :
Rogavit me obnixe ut iret in Bethlehem, 29 et ait : Dimitte me, quoniam
sacrificium solemne est in civitate; unus de fratribus meis accersivit
me; nunc ergo, si inveni gratiam in oculis tuis, vadam cito, et videbo
fratres meos. Ob hanc causam non venit ad mensam regis. 30 Iratus
autem Saul adversum Jonathan, dixit ei : Fili mulieris virum ultro
rapientis! numquid ignoro quia diligis filium Isai in confusionem tuam
et in confusionem ignominiosæ matris tuæ? 31 Omnibus enim diebus
quibus filius Isai vixerit super terram, non stabilieris tu neque regnum
tuum. Itaque jam nunc mitte, et adduc eum ad me, quia filius mortis
est. 32 Respondens autem Jonathas Sauli patri suo, ait : Quare morietur?
Quid fecit? 33 Et arripuit Saul lanceam ut percuteret eum. Et intellexit
Jonathas quod definitum esset a patre suo ut interficeret David. 34 Sur-
rexit ergo Jonathas a mensa in ira furoris, et non comedit in die calen-
darum secunda panem; contristatus est enim super David, eo quod
confudisset eum pater suus.

35 Cumque illuxisset mane, venit Jonathas in agrum juxta placitum
David, et puer parvulus cum eo, 36 et ait ad puerum suum : Vade, et
affer mihi sagittas quas ego jacio. Cumque puer cucurrisset, jecit aliam
sagittam trans puerum. 37 Venit itaque puer ad locum jaculi quod mise-
rat Jonathas; et clamavit Jonathas post tergum pueri, et ait : Ecce ibi
est sagitta porro ultra te. 38 Clamavitque iterum Jonathas post tergum
pueri, dicens : Festina velociter, ne steteris. Collegit autem puer Jona-
thæ sagittas, et attulit ad dominum suum, 39 et quid ageretur penitus
ignorabat; tantummodo enim Jonathas et David rem noverant. 40 Dedit
ergo Jonathas arma sua puero, et dixit ei : Vade, et defer in civitatem.
41 Cumque abiisset puer, surrexit David de loco, qui vergebat ad austrum;
et cadens pronus in terram, adoravit tertio; et osculantes se alterutrum
fleverunt pariter, David autem amplius. 42 Dixit ergo Jonathas ad David :
Vade in pace; quæcumque juravimus ambo in nomine Domini, dicen-
tes : Dominus sit inter me et te, et inter semen meum et semen tuum
usque in sempiternum. 43 Et surrexit David, et abiit; sed et Jonathas
ingressus est civitatem.

Sectio II. — David fugitivus in terra Juda

§ I. — *David huc illuc incertus vagans.*

Cap. XXI. — 1 Venit autem David in Nobe ad Achimelech sacerdo- David in
tem. Et obstupuit Achimelech eo quod venisset David, et dixit ei : Quare Nobe.
tu solus, et nullus est tecum? 2 Et ait David ad Achimelech sacerdotem :
Rex præcepit mihi sermonem, et dixit : Nemo sciat rem propter quam
missus es a me, et cujusmodi præcepta tibi dederim; nam et pueris con-
dixi in illum et illum locum. 3 Nunc ergo si quid habes ad manum, vel
quinque panes, da mihi, aut quidquid inveneris. 4 Et respondens sacerdos
ad David, ait illi : Non habeo laicos panes ad manum, sed tantum pa-
nem sanctum; si mundi sunt pueri, maxime a mulieribus? 5 Et respondit
David sacerdoti, et dixit ei : Equidem si de mulieribus agitur, continui-
mus nos ab heri et nudiustertius, quando egrediebamur, et fuerunt vasa
puerorum sancta. Porro via hæc polluta est, sed et ipsa hodie sanctifica-
bitur in vasis. 6 Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem; neque
enim erat ibi panis nisi tantum panes propositionis qui sublati fuerant a
facie Domini ut ponerentur panes calidi. 7 Erat autem ibi vir quidam de

6] Matth. XII, 3-4.

servis Saul, in die illa, intus in tabernaculo Domini; et nomen ejus Doeg Idumæus, potentissimus pastorum Saul. 8 Dixit autem David ad Achimelech : Si habes hic ad manum hastam aut gladium? quia gladium meum et arma mea non tuli mecum; sermo enim regis urgebat. 9 Et dixit sacerdos : Ecce hic gladius Goliath Philisthæi, quem percussisti in valle Terebinthi, est involutus pallio post ephod; si istum vis tollere, tolle, neque enim hic est alius absque eo. Et ait David : Non est huic alter similis, da mihi eum.

David in Geth, apud Achis.

10 Surrexit itaque David, et fugit in die illa a facie Saul. Et venit ad Achis, regem Geth. 11 Dixeruntque servi Achis ad eum, cum vidissent David : Numquid non iste est David rex terræ? Nonne huic cantabant per choros, dicentes :

Percussit Saul mille,
et David decem millia?

12 Posuit autem David sermones istos in corde suo, et extimuit valde a facie Achis, regis Geth. 13 Et immutavit os suum coram eis; et collabebatur inter manus eorum, et impingebat in ostia portæ, defluebantque salivæ ejus in barbam. 14 Et ait Achis ad servos suos : Vidistis hominem insanum; quare adduxistis eum ad me? 15 An desunt nobis furiosi, quod introduxistis istum ut fureret me præsente? Hiccine ingredietur domum meam?

David in terra Juda et Moab.

Cap. XXII. — 1 Abiit ergo David inde, et fugit in speluncam Odollam. Quod cum audissent fratres ejus et omnis domus patris ejus, descenderunt ad eum illuc. 2 Et convenerunt ad eum omnes qui erant in angustia constituti et oppressi ære alieno et amaro animo; et factus est eorum princeps, fueruntque cum eo quasi quadringenti viri. 3 Et profectus est David inde in Maspha quæ est Moab, et dixit ad regem Moab : Maneat, oro, pater meus et mater mea vobiscum, donec sciam quid faciat mihi Deus. 4 Et reliquit eos ante faciem regis Moab; manseruntque apud eum cunctis diebus quibus David fuit in præsidio. 5 Dixitque Gad propheta ad David : Noli manere in præsidio; proficiscere, et vade in terram Juda. Et profectus est David, et venit in saltum Haret.

Saul sacerdotes Nobe occidit.

6 Et audivit Saul quod apparuisset David et viri qui erant cum eo. Saul autem, cum maneret in Gabaa, et esset in nemore quod est in Rama, hastam manu tenens, cunctique servi ejus circumstarent eum, 7 ait ad servos suos qui assistebant ei : Audite nunc, filii Jemini : numquid omnibus vobis dabit filius Isai agros et vineas, et universos vos faciet tribunos et centuriones, 8 quoniam conjurastis omnes adversum me, et non est qui mihi renuntiet, maxime cum et filius meus fœdus inierit cum filio Isai? Non est qui vicem meam doleat ex vobis, nec qui annuntiet mihi, eo quod suscitaverit filius meus servum meum adversum me, insidiantem mihi usque hodie. 9 Respondens autem Doeg Idumæus, qui assistebat et erat primus inter servos Saul : Vidi, inquit, filium Isai in Nobe, apud Achimelech, filium Achitob, sacerdotem, 10 qui consuluit pro eo Dominum, et cibaria dedit ei, sed et gladium Goliath Philisthæi dedit illi. 11 Misit ergo rex ad accersendum Achimelech sacerdotem, filium Achitob, et omnem domum patris ejus, sacerdotum qui erant in Nobe; qui universi venerunt ad regem. 12 Et ait Saul ad Achimelech : Audi, fili Achitob. Qui respondit : Præsto sum, domine. 13 Dixitque ad eum Saul : Quare conjurastis adversum me, tu et filius Isai, et dedisti ei panes et gladium, et consuluisti pro eo Deum ut consurgeret adversum me, insidiator usque hodie permanens? 14 Respondensque Achimelech regi ait : Et quis in omnibus servis tuis, sicut David fidelis, et gener regis, et pergens ad imperium tuum, et gloriosus in domo tua? 15 Num hodie cœpi pro eo consulere Deum? Absit hoc a me, ne suspicetur rex adversus servum suum rem hujuscemodi in universa domo patris mei;

21, 11] Sup. XVIII, 7. Eccli. XLVII, 7.

non enim scivit servus tuus quidquam super hoc negotio, vel modicum,
vel grande. 16 Dixitque rex : Morte morieris, Achimelech, tu et omnis
domus patris tui. 17 Et ait rex emissariis qui circumstabant eum : Con-
vertimini, et interficite sacerdotes Domini, nam manus eorum cum
David est; scientes quod fugisset, et non indicaverunt mihi. Noluerunt
autem servi regis extendere manus suas in sacerdotes Domini. 18 Et ait
rex ad Doeg : Convertere, tu, et irrue in sacerdotes. Conversusque Doeg
Idumæus irruit in sacerdotes, et trucidavit in die illa octoginta quinque
viros vestitos ephod lineo. 19 Nobe autem, civitatem sacerdotum, percus-
sit in ore gladii, viros et mulieres, et parvulos et lactentes, bovemque,
et asinum, et ovem in ore gladii.

Abiathar confugit ad David.

20 Evadens autem unus filius Achimelech, filii Achitob, cujus nomen
erat Abiathar, fugit ad David, 21 et annuntiavit ei quod occidisset Saul
sacerdotes Domini. 22 Et ait David ad Abiathar : Sciebam in die illa
quod, cum ibi esset Doeg Idumæus, procul dubio annuntiaret Sauli. Ego
sum reus omnium animarum patris tui. 23 Mane mecum, ne timeas; si
quis quæsierit animam meam, quæret et animam tuam, mecumque ser-
vaberis.

§ II. — *Mira Dei circa David providentia.*

David Ceilam liberat.

CAP. XXIII. — 1 Et annuntiaverunt David, dicentes : Ecce Philisthiim
oppugnant Ceilam, et diripiunt areas. 2 Consuluit ergo David Dominum,
dicens : Num vadam, et percutiam Philisthæos istos? Et ait Dominus
ad David : Vade, et percuties Philisthæos, et Ceilam salvabis. 3 Et
dixerunt viri qui erant cum David ad eum : Ecce nos hic in Judæa
consistentes timemus; quanto magis si ierimus in Ceilam adversum
agmina Philisthinorum? 4 Rursum ergo David consuluit Dominum; qui
respondens ait ei : Surge, et vade in Ceilam; ego enim tradam Phili-
sthæos in manu tua. 5 Abiit ergo David et viri ejus in Ceilam, et pugna-
vit adversum Philisthæos, et abegit jumenta eorum, et percussit eos
plaga magna, et salvavit David habitatores Ceilæ. 6 Porro eo tempore
quo fugiebat Abiathar, filius Achimelech, ad David in Ceilam, ephod
secum habens descenderat. 7 Nuntiatum est autem Sauli quod venisset
David in Ceilam; et ait Saul : Tradidit eum Deus in manus meas;
conclususque est, introgressus urbem in qua portæ et seræ sunt. 8 Et
præcepit Saul omni populo ut ad pugnam descenderet in Ceilam, et
obsideret David et viros ejus. 9 Quod cum David rescisset quia prægara-
ret ei Saul clam malum, dixit ad Abiathar sacerdotem : Applica ephod.
10 Et ait David : Domine Deus Israel, audivit famam servus tuus quod
disponat Saul venire in Ceilam ut evertat urbem propter me; 11 si tra-
dent me viri Ceilæ in manus ejus? et si descendet Saul, sicut audivit
servus tuus? Domine Deus Israel, indica servo tuo. Et ait Dominus :
Descendet. 12 Dixitque David : Si tradent me viri Ceilæ, et viros qui sunt
mecum, in manus Saul? Et dixit Dominus : Tradent. 13 Surrexit ergo
David et viri ejus quasi sexcenti, et egressi de Ceila, huc atque illuc
vagabantur incerti; nuntiatumque est Sauli quod fugisset David de
Ceila, et salvatus esset; quamobrem dissimulavit exire.

David in desertis Ziph et Maon.

14 Morabatur autem David in deserto in locis firmissimis, mansitque
in monte solitudinis Ziph, in monte opaco; quærebat eum tamen Saul
cunctis diebus; et non tradidit eum Deus in manus ejus. 15 Et vidit
David quod egressus esset Saul ut quæreret animam ejus; porro David
erat in deserto Ziph in silva. 16 Et surrexit Jonathas, filius Saul, et abiit
ad David in silvam, et confortavit manus ejus in Deo, dixitque ei :
17 Ne timeas, neque enim inveniet te manus Saul patris mei; et tu
regnabis super Israel, et ego ero tibi secundus; sed et Saul pater meus
scit hoc. 18 Percussit ergo uterque fœdus coram Domino; mansitque
David in silva, Jonathas autem reversus est in domum suam.

[19] Ascenderunt autem Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes : Nonne ecce David latitat apud nos in locis tutissimis silvæ, in colle Hachila, quæ est ad dexteram deserti ? [20] Nunc ergo, sicut desideravit anima tua ut descenderes, descende ; nostrum autem erit ut tradamus eum in manus regis. [21] Dixitque Saul : Benedicti vos a Domino, quia doluistis vicem meam. [22] Abite ergo, oro, et diligentius præparate et curiosius agite, et considerate locum ubi sit pes ejus vel quis viderit eum ibi ; recogitat enim de me quod callide insidier ei. [23] Considerate et videte omnia latibula ejus in quibus absconditur, et revertimini ad me ad rem certam, ut vadam vobiscum. Quod si etiam in terram se abstruserit, perscrutabor eum in cunctis millibus Juda. [24] At illi surgentes abierunt in Ziph ante Saul.

David autem et viri ejus erant in deserto Maon, in campestribus, ad dexteram Jesimon. [25] Ivit ergo Saul et socii ejus ad quærendum eum ; et nuntiatum est David, statimque descendit ad petram, et versabatur in deserto Maon. Quod cum audisset Saul, persecutus est David in deserto Maon. [26] Et ibat Saul ad latus montis ex parte una, David autem et viri ejus erant in latere montis ex parte altera. Porro David desperabat se posse evadere a facie Saul ; itaque Saul et viri ejus in modum coronæ cingebant David et viros ejus, ut caperent eos. [27] Et nuntius venit ad Saul, dicens : Festina, et veni, quoniam infuderunt se Philisthiim super terram. [28] Reversus est ergo Saul desistens persequi David, et perrexit in occursum Philisthinorum. Propter hoc vocaverunt locum illum : Petram dividentem.

Præscindit oram chlamydis Saul in Engaddi.

Cap. XXIV. — [1] Ascendit ergo David inde, et habitavit in locis tutissimis Engaddi. [2] Cumque reversus esset Saul postquam persecutus est Philisthæos, nuntiaverunt ei dicentes : Ecce David in deserto est Engaddi. [3] Assumens ergo Saul tria millia electorum virorum ex omni Israel, perrexit ad investigandum David et viros ejus, etiam super abruptissimas petras quæ solis ibicibus perviæ sunt. [4] Et venit ad caulas ovium quæ se offerebant vianti ; eratque ibi spelunca, quam ingressus est Saul ut purgaret ventrem ; porro David et viri ejus in interiore parte speluncæ latebant. [5] Et dixerunt servi David ad eum : Ecce dies de qua locutus est Dominus ad te : Ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David, et præcidit oram chlamydis Saul silenter. [6] Post hæc percussit cor suum David, eo quod abscidisset oram chlamydis Saul. [7] Dixitque ad viros suos : Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem domino meo, christo Domini, ut mittam manum meam in eum, quia christus Domini est ! [8] Et confregit David viros suos sermonibus, et non permisit eos ut consurgerent in Saul.

Porro Saul, exurgens de spelunca, pergebat cœpto itinere. [9] Surrexit autem et David post eum ; et egressus de spelunca clamavit post tergum Saul, dicens : Domine mi rex ! Et respexit Saul post se, et inclinans se David pronus in terram, adoravit, [10] dixitque ad Saul : Quare audis verba hominum loquentium : David quærit malum adversum te ? [11] Ecce hodie viderunt oculi tui quod tradiderit te Dominus in manu mea in spelunca ; et cogitavi ut occiderem te, sed pepercit tibi oculus meus ; dixi enim : Non extendam manum meam in dominum meum, quia christus Domini est. [12] Quin potius, pater mi, vide, et cognosce oram chlamydis tuæ in manu mea, quoniam, cum præscinderem summitatem chlamydis tuæ, nolui extendere manum meam in te. Animadverte, et vide quoniam non est in manu mea malum neque iniquitas, neque peccavi in te ; tu autem insidiaris animæ meæ ut auferas eam. [13] Judicet Dominus inter me et te, et ulciscatur me Dominus ex te ; manus autem mea non sit in te. [14] Sicut et in proverbio antiquo dicitur : Ab impiis egredietur impietas ; manus ergo mea non sit in te. [15] Quem persequeris, rex Israel ?

19] Inf. XXVI, 1.

quem persequeris? Canem mortuum persequeris et pulicem unum. [16] Sit
Dominus judex, et judicet inter me et te, et videat, et judicet causam
meam, et eruat me de manu tua.
[17] Cum autem complesset David loquens sermones hujuscemodi ad
Saul, dixit Saul : Numquid vox hæc tua est, fili mi David? Et levavit
Saul vocem suam, et flevit. [18] Dixitque ad David : Justior tu es quam
ego; tu enim tribuisti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala. [19] Et tu
indicasti hodie quæ feceris mihi bona, quomodo tradiderit me Dominus
in manum tuam, et non occideris me. [20] Quis enim, cum invenerit ini-
micum suum, dimittet eum in via bona? Sed Dominus reddat tibi vicis-
situdinem hanc pro eo quod hodie operatus es in me. [21] Et nunc, quia
scio quod certissime regnaturus sis et habiturus in manu tua regnum
Israel, [22] jura mihi in Domino ne deleas semen meum post me, neque
auferas nomen meum de domo patris mei. [23] Et juravit David Sauli.
Abiit ergo Saul in domum suam, et David et viri ejus ascenderunt ad
tutiora loca.
Cap. XXV. — [1] Mortuus est autem Samuel; et congregatus est universus Mors Samuelis.
Israel, et planxerunt eum, et sepelierunt eum in domo sua in Ramatha.
Consurgensque David descendit in desertum Pharan. [2] Erat autem vir David, juste iratus in Nabal,
quispiam in solitudine Maon, et possessio ejus in Carmelo, et homo ille
magnus nimis; erantque ei oves tria millia et mille capræ. Et accidit ut
tonderetur grex ejus in Carmelo. [3] Nomen autem viri illius erat Nabal,
et nomen uxoris ejus Abigail; eratque mulier illa prudentissima et spe-
ciosa; porro vir ejus durus et pessimus et malitiosus; erat autem de
genere Caleb. [4] Cum ergo audisset David in deserto quod tonderet Nabal
gregem suum, [5] misit decem juvenes, et dixit eis : Ascendite in Carme-
lum, et venietis ad Nabal, et salutabitis eum ex nomine meo pacifice,
[6] et dicetis : Sit fratribus meis et tibi pax, et domui tuæ pax, et omnibus
quæcumque habes sit pax. [7] Audivi quod tonderent pastores tui, qui erant
nobiscum in deserto; nunquam eis molesti fuimus, nec aliquando defuit
quidquam eis de grege, omni tempore quo fuerunt nobiscum in Carmelo.
[8] Interroga pueros tuos, et indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui
gratiam in oculis tuis, in die enim bona venimus; quodcumque invenerit
manus tua, da servis tuis et filio tuo David. [9] Cumque venissent pueri
David, locuti sunt ad Nabal omnia verba hæc ex nomine David, et si-
luerunt. [10] Respondens autem Nabal pueris David ait : Quis est David,
et quis est filius Isai? Hodie increverunt servi qui fugiunt dominos suos.
[11] Tollam ergo panes meos et aquas meas, et carnes pecorum quæ occidi
tonsoribus meis, et dabo viris quos nescio unde sint? [12] Regressi sunt
itaque pueri David per viam suam, et reversi venerunt, et nuntiaverunt
ei omnia verba quæ dixerat. [13] Tunc ait David pueris suis : Accingatur
unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis suis, accinctusque
est et David ense suo, et secuti sunt David quasi quadringenti viri; porro
ducenti remanserunt ad sarcinas.
[14] Abigail autem, uxori Nabal, nuntiavit unus de pueris suis, dicens : placatur ab Abigail.
Ecce David misit nuntios de deserto ut benedicerent domino nostro, et
aversatus est eos. [15] Homines isti boni satis fuerunt nobis, et non mo-
lesti; nec quidquam aliquando periit omni tempore quo fuimus conver-
sati cum eis in deserto; [16] pro muro erant nobis, tam in nocte quam in
die, omnibus diebus quibus pavimus apud eos greges. [17] Quamobrem
considera, et recogita quid facias, quoniam completa est malitia adver-
sum virum tuum et adversum domum tuam, et ipse est filius Belial, ita
ut nemo possit ei loqui.
[18] Festinavit igitur Abigail, et tulit ducentos panes, et duos utres vini,
et quinque arietes coctos, et quinque sata polentæ, et centum ligaturas

1] Inf. XXVIII, 3. Eccli. XLVI, 23.

uvæ passæ, et ducentas massas caricarum, et posuit super asinos,
19 dixitque pueris suis : Præcedite me; ecce ego post tergum sequar vos.
Viro autem suo Nabal non indicavit. 20 Cum ergo ascendisset asinum, et
descenderet ad radices montis, David et viri ejus descendebant in occur-
sum ejus; quibus et illa occurrit. 21 Et ait David : Vere frustra servavi
omnia quæ hujus erant in deserto, et non periit quidquam de cunctis
quæ ad eum pertinebant; et reddidit mihi malum pro bono. 22 Hæc fa-
ciat Deus inimicis David, et hæc addat, si reliquero de omnibus quæ ad
ipsum pertinent, usque mane, mingentem ad parietem!

23 Cum autem vidisset Abigail David, festinavit, et descendit de asino,
et procidit coram David super faciem suam, et adoravit super terram,
24 et cecidit ad pedes ejus, et dixit : In me sit, domine mi, hæc ini-
quitas. Loquatur, obsecro, ancilla tua in auribus tuis, et audi verba
famulæ tuæ. 25 Ne ponat, oro, dominus meus rex cor suum super virum
istum iniquum Nabal, quoniam secundum nomen suum stultus est, et
stultitia est cum eo; ego autem ancilla tua non vidi pueros tuos, domine
mi, quos misisti. 26 Nunc ergo, domine mi, vivit Dominus et vivit anima
tua, qui prohibuit te ne venires in sanguinem, et salvavit manum tuam
tibi; et nunc fiant sicut Nabal inimici tui, et qui quærunt domino meo
malum! 27 Quapropter suscipe benedictionem hanc quam attulit ancilla
tua tibi domino meo, et da pueris qui sequuntur te dominum meum.
28 Aufer iniquitatem famulæ tuæ; faciens enim faciet Dominus tibi
domino meo domum fidelem, quia prælia Domini, domine mi, tu præ-
liaris; malitia ergo non inveniatur in te omnibus diebus vitæ tuæ. 29 Si
enim surrexerit aliquando homo persequens te, et quærens animam
tuam, erit anima domini mei custodita quasi in fasciculo viventium
apud Dominum Deum tuum; porro inimicorum tuorum anima rotabitur,
quasi in impetu et circulo fundæ. 30 Cum ergo fecerit Dominus tibi
domino meo omnia quæ locutus est bona de te, et constituerit te ducem
super Israel, 31 non erit tibi hoc in singultum, et in scrupulum cordis
domino meo, quod effuderis sanguinem innoxium, aut ipse te ultus fueris;
et cum benefecerit Dominus domino meo, recordaberis ancillæ tuæ.

32 Et ait David ad Abigail : Benedictus Dominus Deus Israel, qui
misit hodie te in occursum meum; et benedictum eloquium tuum; 33 et
benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie ne irem ad sanguinem, et ulci-
scerer me manu mea; 34 alioquin, vivit Dominus Deus Israel, qui prohi-
buit me ne malum facerem tibi! nisi cito venisses in occursum mihi,
non remansisset Nabal usque ad lucem matutinam mingens ad parietem.
35 Suscepit ergo David de manu ejus omnia quæ attulerat ei, dixitque
ei : Vade pacifice in domum tuam; ecce audivi vocem tuam, et honoravi
faciem tuam.

David in connubium accipit Abigail et Achinoam.

36 Venit autem Abigail ad Nabal, et ecce erat ei convivium in domo
ejus, quasi convivium regis, et cor Nabal jucundum; erat enim ebrius
nimis; et non indicavit ei verbum pusillum aut grande usque mane.
37 Diluculo autem, cum digessisset vinum Nabal, indicavit ei uxor sua
verba hæc, et emortuum est cor ejus intrinsecus, et factus est quasi
lapis. 38 Cumque pertransissent decem dies, percussit Dominus Nabal, et
mortuus est.

39 Quod cum audisset David mortuum Nabal, ait : Benedictus Domi-
nus, qui judicavit causam opprobrii mei de manu Nabal, et servum suum
custodivit a malo, et malitiam Nabal reddidit Dominus in caput ejus!
Misit ergo David, et locutus est ad Abigail ut sumeret eam sibi in uxo-
rem. 40 Et venerunt pueri David ad Abigail in Carmelum, et locuti sunt
ad eam, dicentes : David misit nos ad te ut accipiat te sibi in uxorem.
41 Quæ consurgens adoravit prona in terram, et ait : Ecce famula tua sit
in ancillam ut lavet pedes servorum domini mei. 42 Et festinavit, et sur-
rexit Abigail, et ascendit super asinum; et quinque puellæ ierunt cum

ea, pedissequæ ejus; et secuta est nuntios David; et facta est illi uxor.
43 Sed et Achinoam accepit David de Jezrael; et fuit utraque uxor
ejus. 44 Saul autem dedit Michol, filiam suam, uxorem David, Phalti,
filio Lais, qui erat de Gallim.
Cap. XXVI. — 1 Et venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes : Denuo parcet
Ecce David absconditus est in colle Hachila, quæ est ex adverso solitu- Sauli,
dinis. 2 Et surrexit Saul, et descendit in desertum Ziph, et cum eo tria
millia virorum de electis Israel, ut quæreret David in deserto Ziph. 3 Et
castrametatus est Saul in Gabaa Hachila, quæ erat ex adverso solitudinis
in via; David autem habitabat in deserto. Videns autem quod venisset
Saul post se in desertum, 4 misit exploratores, et didicit quod illuc ve-
nisset certissime. 5 Et surrexit David clam, et venit ad locum ubi erat
Saul; cumque vidisset locum in quo dormiebat Saul, et Abner, filius Ner,
princeps militiæ ejus, et Saulem dormientem in tentorio, et reliquum
vulgus per circuitum ejus, 6 ait David ad Achimelech Hethæum, et
Abisai, filium Sarviæ, fratrem Joab, dicens : Quis descendet mecum ad
Saul in castra? Dixitque Abisai : Ego descendam tecum. 7 Venerunt ergo
David et Abisai ad populum nocte, et invenerunt Saul jacentem et dor-
mientem in tentorio, et hastam fixam in terra ad caput ejus, Abner au-
tem et populum dormientes in circuitu ejus. 8 Dixitque Abisai ad David :
Conclusit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas; nunc ergo perfo-
diam eum lancea in terra, semel, et secundo opus non erit. 9 Et dixit
David ad Abisai : Ne interficias eum; quis enim extendet manum suam
in christum Domini, et innocens erit? 10 Et dixit David : Vivit Dominus!
quia nisi Dominus percusserit eum, aut dies ejus venerit ut moriatur, aut
in prælium descendens perierit, 11 propitius sit mihi Dominus ne exten-
dam manum meam in christum Domini! Nunc igitur tolle hastam, quæ
est ad caput ejus, et scyphum aquæ, et abeamus. 12 Tulit igitur David
hastam et scyphum aquæ qui erat ad caput Saul, et abierunt; et non erat
quisquam qui videret, et intelligeret, et evigilaret; sed omnes dormie-
bant, quia sopor Domini irruerat super eos. 13 Cumque transisset David
ex adverso, et stetisset in vertice montis de longe, et esset grande inter-
vallum inter eos, 14 clamavit David ad populum, et ad Abner filium
Ner, dicens : Nonne respondebis, Abner? Et respondens Abner, ait :
Quis es tu, qui clamas, et inquietas regem? 15 Et ait David ad Abner :
Numquid non vir tu es? et quis alius similis tui in Israel? Quare ergo
non custodisti dominum tuum regem? ingressus est enim unus de turba
ut interficeret regem dominum tuum. 16 Non est bonum hoc, quod fecisti.
Vivit Dominus! quoniam filii mortis estis vos, qui non custodistis domi-
num vestrum, christum Domini. Nunc ergo vide ubi sit hasta regis, et
ubi sit scyphus aquæ qui erat ad caput ejus.
17 Cognovit autem Saul vocem David, et dixit : Numquid vox hæc qui ipsius
tua, fili mi David? Et ait David : Vox mea, domine mi rex. 18 Et ait : innocentiam
Quam ob causam dominus meus persequitur servum suum? Quid feci? agnoscit.
aut quod est malum in manu mea? 19 Nunc ergo audi, oro, domine mi
rex, verba servi tui : Si Dominus incitat te adversum me, odoretur sa-
crificium; si autem filii hominum, maledicti sunt in conspectu Domini,
qui ejecerunt me hodie ut non habitem in hereditate Domini, dicentes :
Vade, servi diis alienis. 20 Et nunc non effundatur sanguis meus in ter-
ram coram Domino; quia egressus est rex Israel ut quærat pulicem
unum, sicut persequitur perdix in montibus. 21 Et ait Saul : Peccavi;
revertere, fili mi David; nequaquam enim ultra tibi malefaciam, eo
quod pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie; apparet enim quod
stulte egerim, et ignoraverim multa nimis. 22 Et respondens David, ait :
Ecce hasta regis; transeat unus de pueris regis, et tollat eam. 23 Do-

1] Sup. XXIII, 19.

minus autem retribuet unicuique secundum justitiam suam et fidem;
tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, et nolui extendere
manum meam in christum Domini. 24 Et sicut magnificata est anima tua
hodie in oculis meis, sic magnificetur anima mea in oculis Domini, et
liberet me de omni angustia. 25 Ait ergo Saul ad David : Benedictus tu,
fili mi David; et quidem faciens facies, et potens poteris. Abiit autem
David in viam suam, et Saul reversus est in locum suum.

Sectio III. — David exul apud Philisthæos

§ I. — *David apud Achis; Saul apud pythonissam.*

David obtinet Siceleg ab Achis.

Cap. XXVII. — 1 Et ait David in corde suo : Aliquando incidam una
die in manus Saul; nonne melius est ut fugiam, et salver in terra Phi-
listhinorum, ut desperet Saul, cessetque me quærere in cunctis finibus
Israel? Fugiam ergo manus ejus. 2 Et surrexit David, et abiit ipse, et
sexcenti viri cum eo, ad Achis filium Maoch, regem Geth. 3 Et habitavit
David cum Achis in Geth, ipse et viri ejus; vir et domus ejus; et David,
et duæ uxores ejus, Achinoam Jezraelitis, et Abigail uxor Nabal Carmeli.
4 Et nuntiatum est Sauli quod fugisset David in Geth, et non addidit
ultra quærere eum. 5 Dixit autem David ad Achis : Si inveni gratiam
in oculis tuis, detur mihi locus in una urbium regionis hujus ut habi-
tem ibi; cur enim manet servus tuus in civitate regis tecum? 6 Dedit
itaque ei Achis in die illa Siceleg; propter quam causam facta est Si-
celeg regum Juda usque in diem hanc. 7 Fuit autem numerus dierum
quibus habitavit David in regione Philisthinorum, quatuor mensium.

Hinc plurimas agit prædas.

8 Et ascendit David et viri ejus, et agebant prædas de Gessuri et de
Gerzi et de Amalecitis; hi enim pagi habitabantur in terra antiquitus,
euntibus Sur usque ad terram Ægypti. 9 Et percutiebat David omnem
terram, nec relinquebat viventem virum et mulierem; tollensque oves,
et boves, et asinos, et camelos, et vestes, revertebatur, et veniebat ad
Achis. 10 Dicebat autem ei Achis : In quem irruisti hodie? Respondebat
David : Contra meridiem Judæ, et contra meridiem Jerameel, et contra
meridiem Ceni. 11 Virum et mulierem non vivificabat David, nec addu-
cebat in Geth, dicens : Ne forte loquantur adversum nos. Hæc fecit
David, et hoc erat decretum illi omnibus diebus quibus habitavit in re-
gione Philisthinorum. 12 Credidit ergo Achis David, dicens : Multa mala
operatus est contra populum suum Israel; erit igitur mihi servus sempi-
ternus.

Philisthæi armantur contra Saul.

Cap. XXVIII. — 1 Factum est autem in diebus illis, congregaverunt
Philisthiim agmina sua, ut præpararentur ad bellum contra Israel.
Dixitque Achis ad David : Sciens nunc scito quoniam mecum egredieris
in castris, tu et viri tui. 2 Dixitque David ad Achis : Nunc scies quæ
facturus est servus tuus. Et ait Achis ad David : Et ego custodem capitis
mei ponam te cunctis diebus. 3 Samuel autem mortuus est, planxitque
eum omnis Israel, et sepelierunt eum in Ramatha urbe sua; et Saul
abstulit magos et ariolos de terra. 4 Congregatique sunt Philisthiim, et
venerunt, et castrametati sunt in Sunam. Congregavit autem et Saul
universum Israel, et venit in Gelboe.

Evocatio Samuelis a pythonissa.

5 Et vidit Saul castra Philisthiim, et timuit, et expavit cor ejus nimis.
6 Consuluitque Dominum; et non respondit ei, neque per somnia, neque
per sacerdotes, neque per prophetas. 7 Dixitque Saul servis suis : Quærite
mihi mulierem habentem pythonem, et vadam ad eam, et sciscitabor per
illam. Et dixerunt servi ejus ad eum : Est mulier pythonem habens in
Endor.

---

28. 3] Sup. XXV, 1. Eccli. XLVI, 23. — 7] Lev. XX, 27. Deut. XVIII, 11. Act. XVI, 16.

[8] Mutavit ergo habitum suum, vestitusque est aliis vestimentis, et abiit
ipse, et duo viri cum eo, veneruntque ad mulierem nocte, et ait illi : Di-
vina mihi in pythone, et suscita mihi quem dixero tibi. [9] Et ait mulier
ad eum : Ecce tu nosti quanta fecerit Saul, et quomodo eraserit magos
et ariolos de terra ; quare ergo insidiaris animæ meæ ut occidar? [10] Et
juravit ei Saul in Domino, dicens : Vivit Dominus! quia non eveniet tibi
quidquam mali propter hanc rem. [11] Dixitque ei mulier : Quem suscitabo
tibi? Qui ait : Samuelem mihi suscita. [12] Cum autem vidisset mulier
Samuelem, exclamavit voce magna et dixit ad Saul : Quare imposuisti
mihi? tu es enim Saul. [13] Dixitque ei rex : Noli timere. Quid vidisti? Et
ait mulier ad Saul : Deos vidi ascendentes de terra. [14] Dixitque ei : Qualis
est forma ejus? Quæ ait : Vir senex ascendit, et ipse amictus est pallio.
Et intellexit Saul quod Samuel esset, et inclinavit se super faciem suam
in terra, et adoravit. [15] Dixit autem Samuel ad Saul : Quare inquietasti
me ut suscitarer? Et ait Saul : Coarctor nimis; siquidem Philisthiim
pugnant adversum me, et Deus recessit a me, et exaudire me noluit,
neque in manu prophetarum, neque per somnia; vocavi ergo te, ut osten-
deres mihi quid faciam. [16] Et ait Samuel : Quid interrogas me, cum Do-
minus recesserit a te, et transierit ad æmulum tuum? [17] Faciet enim tibi
Dominus sicut locutus est in manu mea, et scindet regnum tuum de manu
tua, et dabit illud proximo tuo David, [18] quia non obedisti voci Domini,
neque fecisti iram furoris ejus in Amalec; idcirco quod pateris fecit tibi
Dominus hodie. [19] Et dabit Dominus etiam Israel tecum in manus Phi-
listhiim; cras autem tu et filii tui mecum eritis, sed et castra Israel tra-
det Dominus in manus Philisthiim. [20] Statimque Saul cecidit porrectus in
terram; extimuerat enim verba Samuelis, et robur non erat in eo, quia
non comederat panem tota die illa.

[21] Ingressa est itaque mulier illa ad Saul, conturbatus enim erat valde,
dixitque ad eum : Ecce obedivit ancilla tua voci tuæ, et posui animam
meam in manu mea, et audivi sermones tuos quos locutus es ad me;
[22] nunc igitur audi et tu vocem ancillæ tuæ, et ponam coram te buccel-
lam panis, ut comedens convalescas, et possis iter agere. [23] Qui renuit, et
ait : Non comedam. Coegerunt autem eum servi sui et mulier, et tandem,
audita voce eorum, surrexit de terra, et sedit super lectum. [24] Mulier
autem illa habebat vitulum pascualem in domo, et festinavit et occidit
eum; tollensque farinam miscuit eam, et coxit azyma, [25] et posuit ante
Saul et ante servos ejus. Qui cum comedissent surrexerunt, et ambulave-
runt per totam noctem illam.

§ II. — *Davidis victoria de Amalecitis ; Saulis mors misera.*

David ex acie a Philisthæis relegatur.

Cap. XXIX. — [1] Congregata sunt ergo Philisthiim universa agmina in
Aphec; sed et Israel castrametatus est super fontem qui erat in Jezrael.
[2] Et satrapæ quidem Philisthiim incedebant in centuriis et millibus;
David autem et viri ejus erant in novissimo agmine cum Achis. [3] Dixe-
runtque principes Philisthiim ad Achis : Quid sibi volunt Hebræi isti?
Et ait Achis ad principes Philisthiim : Num ignoratis David, qui fuit
servus Saul, regis Israel, et est apud me multis diebus vel annis, et non
inveni in eo quidquam ex die qua transfugit ad me usque ad diem hanc?
[4] Irati sunt autem adversus eum principes Philisthiim, et dixerunt ei :
Revertatur vir iste, et sedeat in loco suo in quo constituisti eum, et non
descendat nobiscum in prælium, ne fiat nobis adversarius cum præliari
cœperimus; quomodo enim aliter poterit placare dominum suum nisi in
capitibus nostris? [5] Nonne iste est David cui cantabant in choris dicentes :
Percussit Saul in millibus suis,
et David in decem millibus suis?

15] Eccli. XLVI, 23. — 4] I Par. XII, 19.

[6] Vocavit ergo Achis David, et ait ei : Vivit Dominus! quia rectus es
tu et bonus in conspectu meo; et exitus tuus et introitus tuus mecum est
in castris; et non inveni in te quidquam mali ex die qua venisti ad me
usque in diem hanc; sed satrapis non places; [7] revertere ergo, et vade in
pace, et non offendas oculos satraparum Philisthiim. [8] Dixitque David
ad Achis : Quid enim feci, et quid invenisti in me servo tuo a die qua
fui in conspectu tuo usque in diem hanc, ut non veniam et pugnem
contra inimicos domini mei regis? [9] Respondens autem Achis locutus
est ad David : Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut angelus Dei;
sed principes Philisthinorum dixerunt : Non ascendet nobiscum in præ-
lium. [10] Igitur consurge mane, tu, et servi domini tui qui venerunt
tecum; et cum de nocte surrexeritis, et cœperit dilucescere, pergite.
[11] Surrexit itaque de nocte David ipse et viri ejus, ut proficiscerentur
mane, et reverterentur ad terram Philisthiim; Philisthiim autem ascen-
derunt in Jezrael.

Invenit Siceleg vastatam ab Amalecitis,

Cap. XXX. — [1] Cumque venissent David et viri ejus in Siceleg die
tertia, Amalecitæ impetum fecerant ex parte australi in Siceleg; et per-
cusserant Siceleg, et succenderant eam igni, [2] et captivas duxerant mu-
lieres ex ea, a minimo usque ad magnum; et non interfecerant quem-
quam, sed secum duxerant; et pergebant itinere suo. [3] Cum ergo venissent
David et viri ejus ad civitatem, et invenissent eam succensam igni, et
uxores suas et filios suos et filias ductas esse captivas, [4] levaverunt David
et populus qui erat cum eo voces suas, et planxerunt donec deficerent in
eis lacrymæ. [5] Siquidem et duæ uxores David captivæ ductæ fuerant, Achi-
noam Jezraelites, et Abigail, uxor Nabal Carmeli. [6] Et contristatus est
David valde: volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima
uniuscujusque viri super filiis suis et filiabus; confortatus est autem
David in Domino Deo suo. [7] Et ait ad Abiathar sacerdotem, filium Achi-
melech : Applica ad me ephod. Et applicavit Abiathar ephod ad David.
[8] Et consuluit David Dominum, dicens : Persequar latrunculos hos, et
comprehendam eos an non? Dixitque ei Dominus : Persequere, absque
dubio enim comprehendes eos, et excuties prædam.

quos insequitur et fundit.

[9] Abiit ergo David ipse et sexcenti viri qui erant cum eo, et venerunt
usque ad torrentem Besor; et lassi quidam substiterunt. [10] Persecutus est
autem David ipse et quadringenti viri; substiterant enim ducenti, qui
lassi transire non poterant torrentem Besor. [11] Et invenerunt virum
ægyptium in agro, et adduxerunt eum ad David; dederuntque ei panem
ut comederet, et biberet aquam, [12] sed et fragmen massæ caricarum et
duas ligaturas uvæ passæ. Quæ cum comedisset, reversus est spiritus
ejus et refocillatus est; non enim comederat panem neque biberat aquam
tribus diebus et tribus noctibus. [13] Dixit itaque ei David : Cujus es tu?
vel unde? et quo pergis? Qui ait : Puer ægyptius ego sum, servus viri
Amalecitæ; dereliquit autem me dominus meus, quia ægrotare cœpi
nudiustertius. [14] Siquidem nos erupimus ad australem plagam Cerethi, et
contra Judam et ad meridiem Caleb, et Siceleg succendimus igni.
[15] Dixitque ei David : Potes me ducere ad cuneum istum? Qui ait : Jura
mihi per Deum quod non occidas me, et non tradas me in manus domini
mei, et ego ducam te ad cuneum istum. Et juravit ei David. [16] Qui cum
duxisset eum, ecce illi discumbebant super faciem universæ terræ, come-
dentes et bibentes, et quasi festum celebrantes diem pro cuncta præda
et spoliis quæ ceperant de terra Philisthiim et de terra Juda. [17] Et per-
cussit eos David a vespere usque ad vesperam alterius diei, et non evasit
ex eis quisquam, nisi quadringenti viri adolescentes, qui ascenderant
camelos et fugerant. [18] Eruit ergo David omnia quæ tulerant Amalecitæ,
et duas uxores suas eruit. [19] Nec defuit quidquam a parvo usque ad

1] I Par. XII, 20.

magnum, tam de filiis quam de filiabus et de spoliis, et quæcumque
rapuerant omnia reduxit David. 20 Et tulit universos greges et armenta,
et minavit ante faciem suam; dixeruntque: Hæc est præda David.
21 Venit autem David ad ducentos viros qui lassi substiterant nec sequi
potuerant David, et residere eos jusserat in torrente Besor; qui egressi
sunt obviam David et populo qui erat cum eo. Accedens autem David ad
populum, salutavit eos pacifice. 22 Respondensque omnis vir pessimus et
iniquus de viris qui ierant cum David, dixit: Quia non venerunt nobis-
cum, non dabimus eis quidquam de præda quam eruimus, sed sufficiat
unicuique uxor sua et filii; quos cum acceperint, recedant. 23 Dixit autem
David: Non sic facietis, fratres mei, de his quæ tradidit nobis Dominus,
et custodivit nos, et dedit latrunculos, qui eruperant adversum nos, in
manus nostras; 24 nec audiet vos quisquam super sermone hoc; æqua
enim pars erit descendentis ad prælium et remanentis ad sarcinas, et
similiter divident. 25 Et factum est hoc ex die illa, et deinceps constitu-
tum et præfinitum, et quasi lex in Israel usque in diem hanc. 26 Venit
ergo David in Siceleg, et misit dona de præda senioribus Juda proximis
suis, dicens: Accipite benedictionem de præda hostium Domini; 27 his
qui erant in Bethel, et qui in Ramoth ad meridiem, et qui in Jether,
28 et qui in Aroer, et qui in Sephamoth, et qui in Esthamo, 29 et qui in
Rachal, et qui in urbibus Jerameel, et qui in urbibus Ceni, 30 et qui
in Arama, et qui in lacu Asan, et qui in Athach, 31 et qui in Hebron, et
reliquis qui erant in his locis in quibus commoratus fuerat David ipse
et viri ejus.
Cap. XXXI. — 1 Philisthiim autem pugnabant adversum Israel, et Mors Saulis
fugerunt viri Israel ante faciem Philisthiim, et ceciderunt interfecti in et filiorum
monte Gelboe. 2 Irrueruntque Philisthiim in Saul et in filios ejus, et per- ejus.
cusserunt Jonathan, et Abinadab, et Melchisua, filios Saul. 3 Totumque
pondus prælii versum est in Saul; et consecuti sunt eum viri sagittarii,
et vulneratus est vehementer a sagittariis. 4 Dixitque Saul ad armigerum
suum: Evagina gladium tuum, et percute me, ne forte veniant incir-
cumcisi isti, et interficiant me illudentes mihi. Et noluit armiger ejus;
fuerat enim nimio terrore perterritus. Arripuit itaque Saul gladium, et
irruit super eum. 5 Quod cum vidisset armiger ejus, videlicet quod mor-
tuus esset Saul, irruit etiam ipse super gladium suum, et mortuus est cum
eo. 6 Mortuus est ergo Saul, et tres filii ejus, et armiger illius, et universi
viri ejus in die illa pariter. 7 Videntes autem viri Israel qui erant trans
vallem et trans Jordanem, quod fugissent viri israelitæ, et quod mortuus
esset Saul et filii ejus, reliquerunt civitates suas, et fugerunt; veneruntque Philisthiim, et habitaverunt ibi.
8 Facta autem die altera, venerunt Philisthiim ut spoliarent interfectos, Eorum cor-
et invenerunt Saul et tres filios ejus jacentes in monte Gelboe. 9 Et præ- pora pie a
ciderunt caput Saul, et spoliaverunt eum armis; et miserunt in terram viris Jabes
Philisthinorum per circuitum, ut annuntiaretur in templo idolorum et in sepulta.
populis. 10 Et posuerunt arma ejus in templo Astaroth; corpus vero ejus
suspenderunt in muro Bethsan. 11 Quod cum audissent habitatores Jabes-
Galaad quæcumque fecerant Philisthiim Saul, 12 surrexerunt omnes viri
fortissimi, et ambulaverunt tota nocte, et tulerunt cadaver Saul et cada-
vera filiorum ejus de muro Bethsan, veneruntque Jabes-Galaad, et com-
busserunt ea ibi. 13 Et tulerunt ossa eorum, et sepelierunt in nemore
Jabes, et jejunaverunt septem diebus.

2] I Par. X, 2-3. — 4] I Par. X, 4. — 11] II Reg. II, 4.

LIBER SECUNDUS SAMUELIS

QUEM NOS SECUNDUM REGUM DICIMUS

PRIMA PARS

REGNUM DAVIDIS IN HEBRON

§ I. — *Davidis luctus de Saul.*

CAP. I.

Mors Saul Davidi nuntiatur.

FACTUM est autem, postquam mortuus est Saul, ut David
reverteretur a cæde Amalec, et maneret in Siceleg duos
dies. 2 In die autem tertia apparuit homo veniens de
castris Saul, veste conscissa, et pulvere conspersus caput;
et ut venit ad David, cecidit super faciem suam et adora-
vit. 3 Dixitque ad eum David : Unde venis? Qui ait ad eum : De castris
Israel fugi. 4 Et dixit ad eum David : Quod est verbum quod factum
est? indica mihi. Qui ait : Fugit populus ex prælio, et multi corruentes
e populo mortui sunt; sed et Saul et Jonathas filius ejus interierunt.
5 Dixitque David ad adolescentem qui nuntiabat ei : Unde scis quia
mortuus est Saul et Jonathas filius ejus? 6 Et ait adolescens qui nuntia-
bat ei : Casu veni in montem Gelboe; et Saul incumbebat super
hastam suam. Porro currus et equites appropinquabant ei, 7 et conversus
post tergum suum, vidensque me, vocavit. Cui cum respondissem :
Adsum, 8 dixit mihi : Quisnam es tu? Et aio ad eum : Amalecites ego
sum. 9 Et locutus est mihi : Sta super me, et interfice me, quoniam
tenent me angustiæ, et adhuc tota anima mea in me est. 10 Stansque
super eum occidi illum, sciebam enim quod vivere non poterat post rui-
nam; et tuli diadema quod erat in capite ejus et armillam de brachio
illius, et attuli ad te dominum meum huc.

11 Apprehendens autem David vestimenta sua scidit, omnesque viri
qui erant cum eo; 12 et planxerunt et fleverunt, et jejunaverunt usque
ad vesperam, super Saul et super Jonathan filium ejus, et super popu-
lum Domini, et super domum Israel, eo quod corruissent gladio.
13 Dixitque David ad juvenem qui nuntiaverat ei : Unde es tu? Qui re-
spondit : Filius hominis advenæ Amalecitæ ego sum. 14 Et ait ad eum
David : Quare non timuisti mittere manum tuam, ut occideres christum
Domini? 15 Vocansque David unum de pueris suis ait : Accedens irrue
in eum. Qui percussit illum, et mortuus est. 16 Et ait ad eum David :
Sanguis tuus super caput tuum, os enim tuum locutum est adversum te
dicens : Ego interfeci christum Domini.

Elegia in Saul et Jonathan.

17 Planxit autem David planctum hujuscemodi super Saul et super
Jonathan filium ejus; 18 et præcepit ut docerent filios Juda Arcum,
sicut scriptum est in libro Justorum. Et ait :

Considera, Israel, pro his qui mortui sunt
super excelsa tua vulnerati.
19 Inclyti Israel super montes tuos interfecti sunt.
Quomodo ceciderunt fortes?
20 Nolite annuntiare in Geth,
neque annuntietis in compitis Ascalonis,
ne forte lætentur filiæ Philisthiim,
ne exultent filiæ incircumcisorum.
21 Montes Gelboe, nec ros nec pluvia veniant super vos,
neque sint agri primitiarum,
quia ibi abjectus est clypeus fortium,
clypeus Saul, quasi non esset unctus oleo.
22 A sanguine interfectorum, ab adipe fortium
sagitta Jonathæ nunquam rediit retrorsum;
et gladius Saul non est reversus inanis.
23 Saul et Jonathas amabiles et decori in vita sua,
in morte quoque non sunt divisi :
aquilis velociores, leonibus fortiores.
24 Filiæ Israel, super Saul flete,
qui vestiebat vos coccino in deliciis,
qui præbebat ornamenta aurea cultui vestro.
25 Quomodo ceciderunt fortes in prælio?
Jonathas in excelsis tuis occisus est.
26 Doleo super te, frater mi Jonatha,
decore nimis et amabilis super amorem mulierum.
Sicut mater unicum amat filium suum,
ita ego te diligebam.
27 Quomodo ceciderunt robusti,
et perierunt arma bellica?

§ II. — *David rex in Hebron, Isboseth rex super Israel.*

Cap. II. — 1 Igitur post hæc consuluit David Dominum dicens : Davidis unctio in Hebron.
Num ascendam in unam de civitatibus Juda? Et ait Dominus ad eum :
Ascende. Dixitque David : Quo ascendam? Et respondit ei : In Hebron.
2 Ascendit ergo David et duæ uxores ejus, Achinoam Jezraelites, et
Abigail, uxor Nabal Carmeli; 3 sed et viros qui erant cum eo duxit
David singulos cum domo sua; et manserunt in oppidis Hebron.
4 Veneruntque viri Juda, et unxerunt ibi David ut regnaret super domum
Juda.

Et nuntiatum est David quod viri Jabes-Galaad sepelissent Saul. Ipsius pietas in Jabesitas.
5 Misit ergo David nuntios ad viros Jabes-Galaad, dixitque ad eos :
Benedicti vos Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino
vestro Saul, et sepelistis eum. 6 Et nunc retribuet vobis quidem Dominus misericordiam et veritatem, sed et ego reddam gratiam eo quod fecistis
verbum istud. 7 Confortentur manus vestræ, et estote filii fortitudinis;
licet enim mortuus sit dominus vester Saul, tamen me unxit domus Juda
in regem sibi.

8 Abner autem filius Ner, princeps exercitus Saul, tulit Isboseth filium Isboseth constituitur rex super Israel.
Saul, et circumduxit eum per castra, 9 regemque constituit super Galaad,
et super Gessuri, et super Jezrael, et super Ephraim, et super Benjamin,
et super Israel universum. 10 Quadraginta annorum erat Isboseth, filius
Saul, cum regnare cœpisset super Israel, et duobus annis regnavit. Sola
autem domus Juda sequebatur David. 11 Et fuit numerus dierum quos

4] I Mach. II, 57.

commoratus est David imperans in Hebron super domum Juda, septem annorum et sex mensium.

Prælium inter pueros David et pueros Isboseth.

12 Egressusque est Abner, filius Ner, et pueri Isboseth, filii Saul, de castris in Gabaon. 13 Porro Joab, filius Sarviæ, et pueri David egressi sunt, et occurrerunt eis juxta piscinam Gabaon. Et cum in unum convenissent, e regione sederunt, hi ex una parte piscinæ et illi ex altera. 14 Dixitque Abner ad Joab : Surgant pueri, et ludant coram nobis. Et respondit Joab : Surgant. 15 Surrexerunt ergo, et transierunt numero duodecim de Benjamin, ex parte Isboseth, filii Saul, et duodecim de pueris David. 16 Apprehensoque unusquisque capite comparis sui, defixit gladium in latus contrarii, et ceciderunt simul ; vocatumque est nomen loci illius Ager robustorum in Gabaon.

Fugatur Abner ; mors Asaelis.

17 Et ortum est bellum durum satis in die illa ; fugatusque est Abner et viri Israel a pueris David. 18 Erant autem ibi tres filii Sarviæ, Joab, et Abisai, et Asael ; porro Asael cursor velocissimus fuit, quasi unus de capreis quæ morantur in silvis. 19 Persequebatur autem Asael Abner, et non declinavit ad dexteram neque ad sinistram omittens persequi Abner. 20 Respexit itaque Abner post tergum suum, et ait : Tune es Asael ? Qui respondit : Ego sum. 21 Dixitque ei Abner : Vade ad dextram sive ad sinistram, et apprehende unum de adolescentibus, et tolle tibi spolia ejus. Noluit autem Asael omittere quin urgeret eum. 22 Rursumque locutus est Abner ad Asael : Recede, noli me sequi, ne compellar confodere te in terram, et levare non potero faciem meam ad Joab fratrem tuum. 23 Qui audire contempsit, et noluit declinare ; percussit ergo eum Abner aversa hasta, in inguine, et transfodit ; et mortuus est in eodem loco ; omnesque qui transibant per locum illum in quo ceciderat Asael et mortuus erat, subsistebant.

24 Persequentibus autem Joab et Abisai fugientem Abner, sol occubuit ; et venerunt usque ad collem Aquæductus, qui est ex adverso vallis itineris deserti in Gabaon. 25 Congregatique sunt filii Benjamin ad Abner ; et conglobati in unum cuneum, steterunt in summitate tumuli unius. 26 Et exclamavit Abner ad Joab et ait : Num usque ad internecionem tuus mucro desæviet ? An ignoras quod periculosa sit desperatio ? Usquequo non dicis populo ut omittat persequi fratres suos ? 27 Et ait Joab : Vivit Dominus ! si locutus fuisses, mane recessisset populus persequens fratrem suum. 28 Insonuit ergo Joab buccina, et stetit omnis exercitus, nec persecuti sunt ultra Israel, neque iniere certamen. 29 Abner autem et viri ejus abierunt per campestria tota nocte illa ; et transierunt Jordanem, et, lustrata omni Beth horon, venerunt ad castra. 30 Porro Joab reversus, omisso Abner, congregavit omnem populum ; et defuerunt de pueris David decem et novem viri, excepto Asaele ; 31 servi autem David percusserunt de Benjamin et de viris qui erant cum Abner trecentos sexaginta, qui et mortui sunt. 32 Tuleruntque Asael, et sepelierunt eum in sepulcro patris sui in Bethlehem. Et ambulaverunt tota nocte Joab et viri qui erant cum eo, et in ipso crepusculo pervenerunt in Hebron.

§ III. — *Crescit domus David, decrescente domo Saul.*

Augetur familia David.

Cap. III. — 1 Facta est ergo longa concertatio inter domum Saul et inter domum David : David proficiscens et semper seipso robustior, domus autem Saul decrescens quotidie.

2 Natique sunt filii David in Hebron ; fuitque primogenitus ejus Amnon, de Achinoam Jezraelitide ; 3 et post eum Cheleab, de Abigail uxore Nabal Carmeli ; porro tertius Absalom, filius Maacha, filiæ Tholmai,

2] I Par. III, 1.

regis Gessur; 4 quartus autem Adonias, filius Haggith; et quintus
Saphathia, filius Abithal; 5 sextus quoque Jethraam, de Egla, uxore
David; hi nati sunt David in Hebron.
6 Cum ergo esset prælium inter domum Saul et domum David, Abner, Abner, disce-
filius Ner, regebat domum Saul. 7 Fuerat autem Sauli concubina nomine dens ab
Respha, filia Aia. Dixitque Isboseth ad Abner : 8 Quare ingressus es ad Isboseth,
concubinam patris mei? Qui, iratus nimis propter verba Isboseth, ait :
Numquid caput canis ego sum adversum Judam hodie, qui fecerim mi-
sericordiam super domum Saul patris tui, et super fratres et proximos
ejus, et non tradidi te in manus David? Et tu requisisti in me quod
argueres pro muliere hodie! 9 Hæc faciat Deus Abner et hæc addat ei,
nisi quomodo juravit Dominus David sic faciam cum eo, 10 ut trans-
feratur regnum de domo Saul, et elevetur thronus David super Israel
et super Judam a Dan usque Bersabee! 11 Et non potuit respondere ei
quidquam, quia metuebat illum.
12 Misit ergo Abner nuntios ad David pro se dicentes : Cujus est Davidi
terra? et ut loquerentur : Fac mecum amicitias, et erit manus mea jungitur.
tecum, et reducam ad te universum Israel. 13 Qui ait : Optime; ego
faciam tecum amicitias, sed unam rem peto a te, dicens : Non videbis
faciem meam antequam adduxeris Michol, filiam Saul; et sic venies, et
videbis me. 14 Misit autem David nuntios ad Isboseth, filium Saul,
dicens : Redde uxorem meam Michol, quam despondi mihi centum præ-
putiis Philisthiim. 15 Misit ergo Isboseth, et tulit eam a viro suo Phal-
tiel, filio Lais. 16 Sequebaturque eam vir suus plorans, usque Bahurim.
Et dixit ad eum Abner : Vade, et revertere. Qui reversus est.
17 Sermonem quoque intulit Abner ad seniores Israel, dicens : Tam
heri quam nudiustertius quærebatis David ut regnaret super vos. 18 Nunc
ergo facite, quoniam Dominus locutus est ad David, dicens : In manu
servi mei David salvabo populum meum Israel de manu Philisthiim et
omnium inimicorum ejus. 19 Locutus est autem Abner etiam ad Benja-
min. Et abiit ut loqueretur ad David in Hebron omnia quæ placuerant
Israeli et universo Benjamin. 20 Venitque ad David in Hebron cum
viginti viris; et fecit David Abner et viris ejus qui venerant cum eo
convivium. 21 Et dixit Abner ad David : Surgam ut congregem ad te,
dominum meum regem, omnem Israel, et ineam tecum fœdus, et impe-
res omnibus sicut desiderat anima tua.
Cum ergo deduxisset David Abner, et ille isset in pace, 22 statim A Joab
pueri David et Joab venerunt, cæsis latronibus, cum præda magna interficitur.
nimis. Abner autem non erat cum David in Hebron, quia jam dimiserat
eum, et profectus fuerat in pace. 23 Et Joab et omnis exercitus qui erat
cum eo, postea venerunt. Nuntiatum est itaque Joab a narrantibus :
Venit Abner, filius Ner, ad regem, et dimisit eum, et abiit in pace.
24 Et ingressus est Joab ad regem, et ait : Quid fecisti? Ecce venit
Abner ad te; quare dimisisti eum, et abiit et recessit? 25 Ignoras Abner,
filium Ner, quoniam ad hoc venit ad te ut deciperet te, et sciret exitum
tuum et introitum tuum, et nosset omnia quæ agis? 26 Egressus itaque
Joab a David, misit nuntios post Abner, et reduxit eum a cisterna Sira,
ignorante David. 27 Cumque rediisset Abner in Hebron, seorsum adduxit
eum Joab ad medium portæ ut loqueretur ei in dolo, et percussit illum
ibi in inguine; et mortuus est in ultionem sanguinis Asael, fratris ejus.
28 Quod cum audisset David rem jam gestam, ait : Mundus ego sum et
regnum meum apud Dominum usque in sempiternum a sanguine Abner,
filii Ner; 29 et veniat super caput Joab, et super omnem domum patris
ejus; nec deficiat de domo Joab fluxum seminis sustinens, et leprosus,
et tenens fusum, et cadens gladio, et indigens pane! 30 Igitur Joab et

14] I Reg. XVIII, 27. — 27] III Reg. II, 5.

Abisai, frater ejus, interfecerunt Abner eo quod occidisset Asael, fratrem eorum, in Gabaon in prælio.

David luget ipsius mortem.

[31] Dixit autem David ad Joab et ad omnem populum qui erat cum eo : Scindite vestimenta vestra et accingimini saccis, et plangite ante exequias Abner. Porro rex David sequebatur feretrum. [32] Cumque sepelissent Abner in Hebron, levavit rex David vocem suam, et flevit super tumulum Abner; flevit autem et omnis populus. [33] Plangensque rex et lugens Abner, ait :

Nequaquam ut mori solent ignavi mortuus est Abner.
[34] Manus tuæ ligatæ non sunt,
Et pedes tui non sunt compedibus aggravati ;
Sed sicut solent cadere coram filiis iniquitatis sic corruisti.

Congeminansque omnis populus flevit super eum.

[35] Cumque venisset universa multitudo cibum capere cum David, clara adhuc die, juravit David dicens : Hæc faciat mihi Deus et hæc addat, si ante occasum solis gustavero panem vel aliud quidquam. [36] Omnisque populus audivit, et placuerunt eis cuncta quæ fecit rex in conspectu totius populi. [37] Et cognovit omne vulgus et universus Israel in die illa quoniam non actum fuisset a rege ut occideretur Abner, filius Ner. [38] Dixit quoque rex ad servos suos : Num ignoratis quoniam princeps et maximus cecidit hodie in Israel ? [39] Ego autem adhuc delicatus et unctus rex ; porro viri isti, filii Sarviæ, duri sunt mihi. Retribuat Dominus facienti malum juxta malitiam suam !

Interfectio Isboseth.

Cap. IV. — [1] Audivit autem Isboseth, filius Saul, quod cecidisset Abner in Hebron, et dissolutæ sunt manus ejus ; omnisque Israel perturbatus est. [2] Duo autem viri principes latronum erant filio Saul ; nomen uni Baana, et nomen alteri Rechab, filii Remmon Berothitæ de filiis Benjamin ; siquidem et Beroth reputata est in Benjamin ; [3] et fugerunt Berothitæ in Gethaim, fueruntque ibi advenæ usque ad tempus illud. [4] Erat autem Jonathæ, filio Saul, filius debilis pedibus ; quinquennis enim fuit quando venit nuntius de Saul et Jonatha ex Jezrahel ; tollens itaque eum nutrix sua fugit ; cumque festinaret ut fugeret, cecidit et claudus effectus est ; habuitque vocabulum Miphiboseth. [5] Venientes igitur filii Remmon Berothitæ, Rechab et Baana, ingressi sunt, fervente die, domum Isboseth ; qui dormiebat super stratum suum meridie. Et ostiaria domus, purgans triticum, obdormivit. [6] Ingressi sunt autem domum latenter, assumentes spicas tritici, et percusserunt eum in inguine Rechab et Baana frater ejus, et fugerunt. [7] Cum autem ingressi fuissent domum, ille dormiebat super lectum suum in conclavi, et percutientes interfecerunt eum ; sublatoque capite ejus abierunt per viam deserti tota nocte.

David jubet occisores interimi.

[8] Et attulerunt caput Isboseth ad David in Hebron ; dixeruntque ad regem : Ecce caput Isboseth, filii Saul, inimici tui, qui quærebat animam tuam ; et dedit Dominus domino meo regi ultionem hodie de Saul et de semine ejus. [9] Respondens autem David Rechab et Baana fratri ejus, filiis Remmon Berothitæ, dixit ad eos : Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia ! [10] quoniam eum qui annuntiaverat mihi et dixerat : Mortuus est Saul, qui putabat se prospera nuntiare, tenui et occidi eum in Siceleg, cui oportebat mercedem dare pro nuntio : [11] quanto magis nunc, cum homines impii interfecerunt virum innoxium in domo sua, super lectum suum, non quæram sanguinem ejus de manu vestra, et auferam vos de terra ? [12] Præcepit itaque David pueris suis, et interfecerunt eos, præcidentesque manus et pedes eorum, suspenderunt eos super piscinam in Hebron ; caput autem Isboseth tulerunt, et sepelierunt in sepulcro Abner in Hebron.

10] Sup. I, 14.

SECUNDA PARS

REGNUM DAVIDIS IN JERUSALEM

Sectio I. — Excerpta e fastis regiis, potentiam in dies auctiorem ostendentia

§ I. — *Fausta initia regni David super totum Israel.*

Agnoscitur rex ab universis tribubus.

Cap. V. — 1 Et venerunt universæ tribus Israel ad David in Hebron, dicentes : Ecce nos os tuum et caro tua sumus. 2 Sed et heri et nudiustertius, cum esset Saul rex super nos, tu eras educens et reducens Israel; dixit autem Dominus ad te : Tu pasces populum meum Israel, et tu eris dux super Israel. 3 Venerunt quoque et seniores Israel ad regem in Hebron, et percussit cum eis rex David fœdus in Hebron coram Domino; unxeruntque David in regem super Israel.

4 Filius triginta annorum erat David cum regnare cœpisset, et quadraginta annis regnavit. 5 In Hebron regnavit super Judam septem annis et sex mensibus, in Jerusalem autem regnavit triginta tribus annis super omnem Israel et Judam.

Arcem Sion capit figitque regni sedem in Jerusalem.

6 Et abiit rex et omnes viri qui erant cum eo in Jerusalem, ad Jebusæum, habitatorem terræ; dictumque est David ab eis : Non ingredieris huc nisi abstuleris cæcos et claudos, dicentes : Non ingredietur David huc. 7 Cepit autem David arcem Sion; hæc est civitas David. 8 Proposuerat enim David in die illa præmium, qui percussisset Jebusæum, et tetigisset domatum fistulas, et abstulisset cæcos et claudos odientes animam David. Idcirco dicitur in proverbio : Cæcus et claudus non intrabunt in templum. 9 Habitavit autem David in arce, et vocavit eam Civitatem David; et ædificavit per gyrum a Mello et intrinsecus. 10 Et ingrediebatur proficiens atque succrescens, et Dominus Deus exercituum erat cum eo.

Palatium ædificat.

11 Misit quoque Hiram, rex Tyri, nuntios ad David, et ligna cedrina et artifices lignorum, artificesque lapidum ad parietes; et ædificaverunt domum David. 12 Et cognovit David quoniam confirmasset eum Dominus regem super Israel, et quoniam exaltasset regnum ejus super populum suum Israel.

Uxores ducit filiosque procreat.

13 Accepit ergo David adhuc concubinas et uxores de Jerusalem postquam venerat de Hebron, natique sunt David et alii filii et filiæ; 14 et hæc nomina eorum qui nati sunt ei in Jerusalem : Samua, et Sobab, et Nathan, et Salomon, 15 et Jebahar, et Elisua, et Nepheg, 16 et Japhia, et Elisama, et Elioda, et Eliphaleth.

Philisthæos bis prosternit.

17 Audierunt ergo Philisthiim quod unxissent David in regem super Israel, et ascenderunt universi ut quærerent David. Quod cum audisset David, descendit in præsidium. 18 Philisthiim autem venientes diffusi sunt in valle Raphaim. 19 Et consuluit David Dominum, dicens : Si ascendam ad Philisthiim? et si dabis eos in manu mea? Et dixit Dominus ad David : Ascende, quia tradens dabo Philisthiim in manu tua. 20 Venit ergo David in Baal-Pharasim, et percussit eos ibi, et dixit : Divisit Dominus inimicos meos coram me sicut dividuntur aquæ. Propterea vocatum est nomen loci illius Baal-Pharasim. 21 Et reliquerunt ibi sculptilia sua; quæ tulit David et viri ejus.

22 Et addiderunt adhuc Philisthiim ut ascenderent, et diffusi sunt in valle Raphaim. 23 Consuluit autem David Dominum : Si ascendam contra Philisthæos, et tradas eos in manus meas? Qui respondit : Non

1] I Par. XI, 1. — 11] I Par. XIV, 1. — 13] I Par. III, 1-2. — 18] I Par. XIV, 9. — 20] Is. XXVIII, 21.

ascendas contra eos, sed gyra post tergum eorum, et venies ad eos ex
adverso pyrorum; 24 et cum audieris sonitum gradientis in cacumine
pyrorum, tunc inibis prælium, quia tunc egredietur Dominus ante fa-
ciem tuam ut percutiat castra Philisthiim. 25 Fecit itaque David sicut
præceperat ei Dominus, et percussit Philisthiim de Gabaa usque dum
venias Gezer.

§ II. — *Arcæ translatio in Sion.*

Arca reducitur e domo Abinadab.

Cap. VI. — 1 Congregavit autem rursum David omnes electos ex Is-
rael triginta millia. 2 Surrexitque David, et abiit, et universus populus
qui erat cum eo de viris Juda, ut adducerent arcam Dei super quam in-
vocatum est nomen Domini exercituum, sedentis in cherubim super eam.
3 Et imposuerunt arcam Dei super plaustrum novum, tuleruntque eam de
domo Abinadab, qui erat in Gabaa; Oza autem et Ahio, filii Abinadab,
minabant plaustrum novum. 4 Cumque tulissent eam de domo Abinadab,
qui erat in Gabaa custodiens arcam Dei, Ahio præcedebat arcam. 5 David
autem et omnis Israel ludebant coram Domino in omnibus lignis fabre-
factis, et citharis, et lyris, et tympanis, et sistris, et cymbalis. 6 Post-
quam autem venerunt ad aream Nachon, extendit Oza manum ad arcam
Dei et tenuit eam, quoniam calcitrabant boves et declinaverunt eam.
7 Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, et percussit eum su-
per temeritate; qui mortuus est ibi juxta arcam Dei. 8 Contristatus est
autem David eo quod percussisset Dominus Ozam; et vocatum est no-
men loci illius Percussio Ozæ usque in diem hanc. 9 Et extimuit David
Dominum in die illa, dicens : Quomodo ingredietur ad me arca Domini?
10 Et noluit divertere ad se arcam Domini in civitatem David; sed di-
vertit eam in domum Obededom Gethæi, 11 et habitavit arca Domini in
domo Obededom Gethæi tribus mensibus, et benedixit Dominus Obede-
dom et omnem domum ejus.

Solemniter transfertur in Sion.

12 Nuntiatumque est regi David quod benedixisset Dominus Obededom
et omnia ejus propter arcam Dei. Abiit ergo David, et adduxit arcam
Dei de domo Obededom in civitatem David cum gaudio. Et erant cum
David septem chori et victima vituli. 13 Cumque transcendissent qui por-
tabant arcam Domini sex passus, immolabat bovem et arietem. 14 Et
David saltabat totis viribus ante Dominum; porro David erat accinctus
ephod lineo. 15 Et David et omnis domus Israel ducebant arcam testa-
menti Domini in jubilo et in clangore buccinæ. 16 Cumque intrasset arca
Domini in civitatem David, Michol, filia Saul, prospiciens per fenestram,
vidit regem David subsilientem atque saltantem coram Domino, et de-
spexit eum in corde suo. 17 Et introduxerunt arcam Domini, et imposuerunt
eam in loco suo in medio tabernaculi quod tetenderat ei David; et ob-
tulit David holocausta et pacifica coram Domino. 18 Cumque complesset
offerens holocausta et pacifica, benedixit populo in nomine Domini exer-
cituum, 19 et partitus est universæ multitudini Israel, tam viro quam
mulieri, singulis collyridam panis unam et assaturam bubulæ carnis
unam et similam frixam oleo. Et abiit omnis populus, unusquisque in
domum suam.

20 Reversusque est David ut benediceret domui suæ. Et egressa Michol,
filia Saul, in occursum David, ait : Quam gloriosus fuit hodie rex Israel,
discooperiens se ante ancillas servorum suorum, et nudatus est quasi si
nudetur unus de scurris! 21 Dixitque David ad Michol : Ante Dominum,
qui elegit me potius quam patrem tuum et quam omnem domum ejus, et
præcepit mihi ut essem dux super populum Domini in Israel, 22 et lu-
dam, et vilior fiam plus quam factus sum; et ero humilis in oculis meis,

4] I Reg. VII, 1. — 8] I Par. XIII, 11. — 12] I Par. XV, 25. — 13] I Par. XV, 26.

et cum ancillis de quibus locuta es, gloriosior apparebo. 23 Igitur Michol,
filiæ Saul, non est natus filius usque in diem mortis suæ.

§ III. — *David de templo exstruendo cogitanti promittitur sui solii perpetuitas.*

Cap. VII. — 1 Factum est autem cum sedisset rex in domo sua, et Davidis
Dominus dedisset ei requiem undique ab universis inimicis suis, 2 dixit de templo
ad Nathan prophetam : Videsne quod ego habitem in domo cedrina, et consilium.
arca Dei posita sit in medio pellium? 3 Dixitque Nathan ad regem : Omne
quod est in corde tuo, vade, fac, quia Dominus tecum est.
4 Factum est autem in illa nocte, et ecce sermo Domini ad Nathan, Magnificæ
dicens : 5 Vade, et loquere ad servum meum David : Hæc dicit Dominus : Dei promissiones.
Numquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum? 6 Neque enim habitavi in domo ex die illa qua eduxi filios Israel de terra Ægypti usque
in diem hanc, sed ambulabam in tabernaculo et in tentorio. 7 Per cuncta
loca quæ transivi cum omnibus filiis Israel, numquid loquens locutus sum
ad unam de tribubus Israel, cui præcepi ut pasceret populum meum
Israel, dicens : Quare non ædificastis mihi domum cedrinam? 8 Et nunc
hæc dices servo meo David : Hæc dicit Dominus exercituum : Ego tuli
te de pascuis sequentem greges ut esses dux super populum meum Israel,
9 et fui tecum in omnibus ubicumque ambulasti ; et interfeci universos
inimicos tuos a facie tua, fecique tibi nomen grande, juxta nomen magnorum qui sunt in terra. 10 Et ponam locum populo meo Israel, et plantabo eum, et habitabit sub eo, et non turbabitur amplius ; nec addent
filii iniquitatis ut affligant eum sicut prius, 11 ex die qua constitui judices
super populum meum Israel. Et requiem dabo tibi ab omnibus inimicis
tuis, prædicitque tibi Dominus quod domum faciat tibi Dominus. 12 Cumque completi fuerint dies tui et dormieris cum patribus tuis, suscitabo
semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, et firmabo regnum
ejus. 13 Ipse ædificabit domum nomini meo, et stabiliam thronum regni
ejus usque in sempiternum. 14 Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in
filium. Qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum et in
plagis filiorum hominum. 15 Misericordiam autem meam non auferam ab
eo, sicut abstuli a Saul, quem amovi a facie mea. 16 Et fidelis erit domus
tua et regnum tuum usque in æternum ante faciem tuam, et thronus
tuus erit firmus jugiter. 17 Secundum omnia verba hæc, et juxta universam visionem istam, sic locutus est Nathan ad David.
18 Ingressus est autem rex David et sedit coram Domino, et dixit : Davidis
Quis ego sum, Domine Deus, et quæ domus mea, quia adduxisti me huc gratiarum
usque? 19 Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo, Domine Deus, actio et oratio.
nisi loquereris etiam de domo servi tui in longinquum ; ista est enim lex
Adam, Domine Deus. 20 Quid ergo addere poterit adhuc David ut loquatur ad te? tu enim scis servum tuum, Domine Deus. 21 Propter verbum
tuum et secundum cor tuum fecisti omnia magnalia hæc, ita ut notum
faceres servo tuo. 22 Idcirco magnificatus es, Domine Deus, quia non est
similis tui, neque est Deus extra te, in omnibus quæ audivimus auribus
nostris. 23 Quæ est autem, ut populus tuus Israel, gens in terra, propter
quam ivit Deus ut redimeret eam sibi in populum, et poneret sibi nomen,
faceretque eis magnalia, et horribilia super terram, a facie populi tui
quem redemisti tibi ex Ægypto, gentem et deum ejus? 24 Firmasti enim
tibi populum tuum Israel in populum sempiternum ; et tu, Domine Deus,
factus es eis in Deum. 25 Nunc ergo, Domine Deus, verbum quod locutus es super servum tuum et super domum ejus suscita in sempiternum,

2] I Par. XVII, 1. — 8] I Reg. XVI, 11. Ps. LXXVII, 70. — 12] III Reg. VIII, 19. — 13] III Reg. V, 5. — 14] I Par. XXII, 13. Hebr. I, 5. — 15] Ps. LXXXVIII, 4, 37. — 16] Hebr. I, 8.

et fac sicut locutus es, 26 ut magnificetur nomen tuum usque in sempi-
ternum, atque dicatur : Dominus exercituum, Deus super Israel; et do-
mus servi tui David erit stabilita coram Domino. 27 Quia tu, Domine
exercituum, Deus Israel, revelasti aurem servi tui, dicens : Domum ædi-
ficabo tibi; propterea invenit servus tuus cor suum ut oraret te oratione
hac. 28 Nunc ergo, Domine Deus, tu es Deus, et verba tua erunt vera;
locutus es enim ad servum tuum bona hæc. 29 Incipe ergo, et benedic
domui servi tui ut sit in sempiternum coram te, quia tu, Domine Deus,
locutus es, et benedictione tua benedicetur domus servi tui in sempi-
ternum.

§ IV. — *Regnum David bellis firmatur et ampliatur.*

Bellorum David summarium.

Cap. VIII. — 1 Factum est autem post hæc, percussit David Philisthiim
et humiliavit eos, et tulit David frenum tributi de manu Philisthiim.
2 Et percussit Moab et mensus est eos funiculo, coæquans terræ; mensus
est autem duos funiculos, unum ad occidendum et unum ad vivifican-
dum; factusque est Moab David serviens sub tributo. 3 Et percussit David
Adarezer, filium Rohob, regem Soba, quando profectus est ut domina-
retur super flumen Euphraten. 4 Et captis David ex parte ejus mille
septingentis equitibus et viginti millibus peditum, subnervavit omnes
jugales curruum, dereliquit autem ex eis centum currus. 5 Venit quoque
Syria Damasci ut præsidium ferret Adarezer, regi Soba; et percussit
David de Syria viginti duo millia virorum. 6 Et posuit David præsidium
in Syria Damasci, factaque est Syria David serviens sub tributo. Serva-
vitque Dominus David in omnibus ad quæcumque profectus est. 7 Et tulit
David arma aurea quæ habebant servi Adarezer, et detulit ea in Jeru-
salem. 8 Et de Bete et de Beroth, civitatibus Adarezer, tulit rex David
æs multum nimis. 9 Audivit autem Thou, rex Emath, quod percussisset
David omne robur Adarezer, 10 et misit Thou Joram, filium suum, ad
regem David ut salutaret eum congratulans, et gratias ageret eo quod
expugnasset Adarezer et percussisset eum; hostis quippe erat Thou Ada-
rezer; et in manu ejus erant vasa aurea et vasa argentea et vasa ærea,
11 quæ et ipsa sanctificavit rex David Domino, cum argento et auro quæ
sanctificaverat de universis gentibus quas subegerat, 12 de Syria, et Moab,
et filiis Ammon, et Philisthiim, et Amalec, et de manubiis Adarezer, filii
Rohob, regis Soba. 13 Fecit quoque sibi David nomen, cum reverteretur
capta Syria in valle Salinarum, cæsis decem et octo millibus. 14 Et posuit
in Idumæa custodes statuitque præsidium, et facta est universa Idumæa
serviens David. Et servavit Dominus David in omnibus ad quæcumque
profectus est.

Ejus officiarii recensentur.

15 Et regnavit David super omnem Israel; faciebat quoque David judi-
cium et justitiam omni populo suo. 16 Joab autem, filius Sarviæ, erat
super exercitum; porro Josaphat, filius Ahilud, erat a commentariis;
17 et Sadoc, filius Achitob, et Achimelech, filius Abiathar, erant sacer-
dotes; et Saraias scriba; 18 Banaias autem, filius Joiadæ, super Cerethi
et Phelethi; filii autem David sacerdotes erant.

Ipsius pietas in Miphiboseth.

Cap. IX. — 1 Et dixit David : Putasne est aliquis qui remanserit de
domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam propter Jonathan? 2 Erat
autem de domo Saul servus nomine Siba. Quem cum vocasset rex ad se,
dixit ei : Tune es Siba? Et ille respondit : Ego sum servus tuus. 3 Et ait
rex : Numquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam cum eo miseri-
cordiam Dei? Dixitque Siba regi : Superest filius Jonathæ debilis pedibus.
4 Ubi, inquit, est? Et Siba ad regem : Ecce, ait, in domo est Machir,
filii Ammiel, in Lodabar. 5 Misit ergo rex David, et tulit eum de domo

8, 1] I Par. XVIII, 1.

Machir, filii Ammiel, de Lodabar. 6 Cum autem venisset Miphiboseth, filius Jonathæ filii Saul, ad David, corruit in faciem suam et adoravit. Dixitque David : Miphiboseth ! Qui respondit : Adsum servus tuus. 7 Et ait ei David : Ne timeas, quia faciens faciam in te misericordiam propter Jonathan patrem tuum, et restituam tibi omnes agros Saul patris tui, et tu comedes panem in mensa mea semper. 8 Qui adorans eum dixit : Quis ego sum servus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei ? 9 Vocavit itaque rex Sibam, puerum Saul, et dixit ei : Omnia quæcumque fuerunt Saul et universam domum ejus dedi filio domini tui. 10 Operare igitur ei terram, tu et filii tui et servi tui, et inferes filio domini tui cibos ut alatur ; Miphiboseth autem filius domini tui comedet semper panem super mensam meam. Erant autem Sibæ quindecim filii et viginti servi. 11 Dixitque Siba ad regem : Sicut jussisti, domine mi rex, servo tuo, sic faciet servus tuus. Et Miphiboseth comedet super mensam meam quasi unus de filiis regis. 12 Habebat autem Miphiboseth filium parvulum, nomine Micha ; omnis vero cognatio domus Sibæ serviebat Miphiboseth. 13 Porro Miphiboseth habitabat in Jerusalem, quia de mensa regis jugiter vescebatur ; et erat claudus utroque pede.

Bellum cum Ammonitis. 1° Occasio.

Cap. X. — 1 Factum est autem post hæc ut moreretur rex filiorum Ammon, et regnavit Hanon filius ejus pro eo. 2 Dixitque David : Faciam misericordiam cum Hanon, filio Naas, sicut fecit pater ejus mecum misericordiam. Misit ergo David consolans eum per servos suos super patris interitu. Cum autem venissent servi David in terram filiorum Ammon, 3 dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon dominum suum : Putas quod propter honorem patris tui miserit David ad te consolatores ? et non ideo ut investigaret et exploraret civitatem, et everteret eam, misit David servos suos ad te ? 4 Tulit itaque Hanon servos David, rasitque dimidiam partem barbæ eorum, et præscidit vestes eorum medias usque ad nates, et dimisit eos. 5 Quod cum nuntiatum esset David, misit in occursum eorum, erant enim viri confusi turpiter valde, et mandavit eis David : Manete in Jericho donec crescat barba vestra, et tunc revertimini.

2° Victoriæ Hebræorum.

6 Videntes autem filii Ammon quod injuriam fecissent David, miserunt, et conduxerunt mercede Syrum Rohob et Syrum Soba, viginti millia peditum, et a rege Maacha mille viros et ab Istob duodecim millia virorum. 7 Quod cum audisset David, misit Joab et omnem exercitum bellatorum. 8 Egressi sunt ergo filii Ammon, et direxerunt aciem ante ipsum introitum portæ ; Syrus autem Soba et Rohob, et Istob et Maacha seorsum erant in campo. 9 Videns igitur Joab quod præparatum esset adversum se prælium et ex adverso et post tergum, elegit ex omnibus electis Israel, et instruxit aciem contra Syrum ; 10 reliquam autem partem populi tradidit Abisai fratri suo, qui direxit aciem adversus filios Ammon. 11 Et ait Joab : Si prævaluerint adversum me Syri, eris mihi in adjutorium ; si autem filii Ammon prævaluerint adversum te, auxiliabor tibi. 12 Esto vir fortis, et pugnemus pro populo nostro et civitate Dei nostri ; Dominus autem faciet quod bonum est in conspectu suo. 13 Iniit itaque Joab et populus qui erat cum eo certamen contra Syros ; qui statim fugerunt a facie ejus. 14 Filii autem Ammon videntes quia fugissent Syri, fugerunt et ipsi a facie Abisai, et ingressi sunt civitatem. Reversusque est Joab a filiis Ammon, et venit Jerusalem.

15 Videntes igitur Syri quoniam corruissent coram Israel, congregati sunt pariter ; 16 misitque Adarezer, et eduxit Syros qui erant trans fluvium, et adduxit eorum exercitum ; Sobach autem, magister militiæ Adarezer, erat princeps eorum. 17 Quod cum nuntiatum esset David, contraxit omnem Israelem, et transivit Jordanem, venitque in Helam. Et

---

2] I Par. XIX, 2.

direxerunt aciem Syri ex adverso David, et pugnaverunt contra eum; [18] fugeruntque Syri a facie Israel, et occidit David de Syris septingentos currus et quadraginta millia equitum; et Sobach principem militiæ percussit, qui statim mortuus est. [19] Videntes autem universi reges qui erant in præsidio Adarezer se victos esse ab Israel, expaverunt et fugerunt quinquaginta et octo millia coram Israel. Et fecerunt pacem cum Israel, et servierunt eis; timueruntque Syri auxilium præbere ultra filiis Ammon.

Sectio II. — Peccatum David ejusque sequelæ

§ I. — *Davidis duplex peccatum.*

Adulterium cum Bethsabee.

Cap. XI. — [1] Factum est autem, vertente anno, eo tempore quo solent reges ad bella procedere, misit David Joab, et servos suos cum eo, et universum Israel, et vastaverunt filios Ammon, et obsederunt Rabba; David autem remansit in Jerusalem. [2] Dum hæc agerentur, accidit ut surgeret David de strato suo post meridiem, et deambularet in solario domus regiæ; viditque mulierem se lavantem ex adverso super solarium suum; erat autem mulier pulchra valde. [3] Misit ergo rex, et requisivit quæ esset mulier; nuntiatumque est ei quod ipsa esset Bethsabee, filia Eliam, uxor Uriæ Hethæi. [4] Missis itaque David nuntiis, tulit eam. Quæ cum ingressa esset ad illum, dormivit cum ea; statimque sanctificata est ab immunditia sua, [5] et reversa est in domum suam concepto fetu. Mittensque nuntiavit David, et ait: Concepi.

Mors Uriæ.

[6] Misit autem David ad Joab dicens: Mitte ad me Uriam Hethæum. Misitque Joab Uriam ad David. [7] Et venit Urias ad David. Quæsivitque David quam recte ageret Joab et populus, et quomodo administraretur bellum. [8] Et dixit David ad Uriam: Vade in domum tuam, et lava pedes tuos. Et egressus est Urias de domo regis, secutusque est eum cibus regius. [9] Dormivit autem Urias ante portam domus regiæ cum aliis servis domini sui, et non descendit ad domum suam. [10] Nuntiatumque est David a dicentibus: Non ivit Urias in domum suam. Et ait David ad Uriam: Numquid non de via venisti? quare non descendisti in domum tuam? [11] Et ait Urias ad David: Arca Dei et Israel et Juda habitant in papilionibus, et dominus meus Joab et servi domini mei super faciem terræ manent; et ego ingrediar domum meam ut comedam et bibam, et dormiam cum uxore mea? Per salutem tuam et per salutem animæ tuæ, non faciam rem hanc. [12] Ait ergo David ad Uriam: Mane hic etiam hodie, et cras dimittam te. Mansit Urias in Jerusalem in die illa et altera. [13] Et vocavit eum David ut comederet coram se et biberet, et inebriavit eum; qui, egressus vespere, dormivit in strato suo cum servis domini sui, et in domum suam non descendit.

[14] Factum est ergo mane, et scripsit David epistolam ad Joab, misitque per manum Uriæ, [15] scribens in epistola: Ponite Uriam ex adverso belli, ubi fortissimum est prælium, et derelinquite eum ut percussus intereat. [16] Igitur cum Joab obsideret urbem, posuit Uriam in loco ubi sciebat viros esse fortissimos. [17] Egressique viri de civitate bellabant adversum Joab, et ceciderunt de populo servorum David, et mortuus est etiam Urias Hethæus.

[18] Misit itaque Joab, et nuntiavit David omnia verba prælii, [19] præcepitque nuntio dicens: Cum compleveris universos sermones belli ad regem, [20] si eum videris indignari, et dixerit: Quare accessistis ad murum ut præliaremini? an ignorabatis quod multa desuper ex muro tela mittantur? [21] Quis percussit Abimelech, filium Jerobaal? Nonne mulier

---

1] I Par. XX, 1. — 4] Lev. XV, 18.

misit super eum fragmen molæ de muro, et interfecit eum in Thebes? Quare juxta murum accessistis? dices : Etiam servus tuus Urias Hethæus occubuit. [22] Abiit ergo nuntius, et venit, et narravit David omnia quæ ei præceperat Joab. [23] Et dixit nuntius ad David : Prævaluerunt adversum nos viri, et egressi sunt ad nos in agrum; nos autem facto impetu persecuti eos sumus usque ad portam civitatis. [24] Et direxerunt jacula sagittarii ad servos tuos ex muro desuper; mortuique sunt de servis regis, quin etiam servus tuus Urias Hethæus mortuus est. [25] Et dixit David ad nuntium : Hæc dices Joab : Non te frangat ista res, varius enim eventus est belli; nunc hunc et nunc illum consumit gladius. Conforta bellatores tuos adversus urbem ut destruas eam, et exhortare eos.

[26] Audivit autem uxor Uriæ quod mortuus esset Urias vir suus, et planxit eum. [27] Transacto autem luctu, misit David, et introduxit eam in domum suam; et facta est ei uxor, peperitque ei filium. Et displicuit verbum hoc, quod fecerat David, coram Domino.

§ II. — *David cum Deo reconciliatur.*

David a Nathan correptus culpam suam agnoscit.

Cap. XII. — [1] Misit ergo Dominus Nathan ad David; qui cum venisset ad eum, dixit ei : Duo viri erant in civitate una, unus dives et alter pauper. [2] Dives habebat oves et boves plurimos valde; [3] pauper autem nihil habebat omnino præter ovem unam parvulam, quam emerat et nutrierat, et quæ creverat apud eum cum filiis ejus simul, de pane illius comedens et de calice ejus bibens et in sinu illius dormiens; eratque illi sicut filia. [4] Cum autem peregrinus quidam venisset ad divitem, parcens ille sumere de ovibus et de bobus suis, ut exhiberet convivium peregrino illi qui venerat ad se, tulit ovem viri pauperis, et præparavit cibos homini qui venerat ad se.

[5] Iratus autem indignatione David adversus hominem illum nimis, dixit ad Nathan : Vivit Dominus! quoniam filius mortis est vir qui fecit hoc. [6] Ovem reddet in quadruplum eo quod fecerit verbum istud, et non pepercerit. [7] Dixit autem Nathan ad David : Tu es ille vir. Hæc dicit Dominus Deus Israel : Ego unxi te in regem super Israel, et ego erui te de manu Saul. [8] Et dedi tibi domum domini tui, et uxores domini tui in sinu tuo, dedique tibi domum Israel et Juda; et si parva sunt ista, adjiciam tibi multo majora. [9] Quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo? Uriam Hethæum percussisti gladio, et uxorem illius accepisti in uxorem tibi, et interfecisti eum gladio filiorum Ammon. [10] Quamobrem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo quod despexeris me, et tuleris uxorem Uriæ Hethæi ut esset uxor tua. [11] Itaque hæc dicit Dominus : Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua; et tollam uxores tuas in oculis tuis, et dabo proximo tuo, et dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis hujus. [12] Tu enim fecisti abscondite, ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel et in conspectu solis. [13] Et dixit David ad Nathan : Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David : Dominus quoque transtulit peccatum tuum; non morieris; [14] verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc filius qui natus est tibi morte morietur.

Mors pueri e peccato orti; nativitas Salomonis.

[15] Et reversus est Nathan in domum suam. Percussit quoque Dominus parvulum quem pepererat uxor Uriæ David, et desperatus est. [16] Deprecatusque est David Dominum pro parvulo, et jejunavit David jejunio, et ingressus seorsum jacuit super terram. [17] Venerunt autem seniores domus ejus, cogentes eum ut surgeret de terra; qui noluit, nec comedit cum eis cibum. [18] Accidit autem die septima ut moreretur infans. Timueruntque

21] Jud. IX, 53. — 6] Ex. XXII, 1. — 11] Inf. XVI, 22. — 13] Eccli. XLVII, 13.

servi David nuntiare ei quod mortuus esset parvulus; dixerunt enim : Ecce cum parvulus adhuc viveret, loquebamur ad eum, et non audiebat vocem nostram; quanto magis, si dixerimus : Mortuus est puer, se affliget! [19] Cum ergo David vidisset servos suos mussitantes, intellexit quod mortuus esset infantulus; dixitque ad servos suos : Num mortuus est puer? Qui responderunt ei : Mortuus est. [20] Surrexit ergo David de terra, et lotus unctusque est; cumque mutasset vestem, ingressus est domum Domini, et adoravit. Et venit in domum suam, petivitque ut ponerent ei panem, et comedit. [21] Dixerunt autem ei servi sui : Quis est sermo quem fecisti? propter infantem, cum adhuc viveret, jejunasti et flebas; mortuo autem puero, surrexisti et comedisti panem. [22] Qui ait : Propter infantem, dum adhuc viveret, jejunavi et flevi; dicebam enim : Quis scit si forte donet eum mihi Dominus, et vivat infans? [23] Nunc autem, quia mortuus est, quare jejunem? numquid potero revocare eum amplius? Ego vadam magis ad eum; ille vero non revertetur ad me.

[24] Et consolatus est David Bethsabee uxorem suam, ingressusque ad eam dormivit cum ea. Quæ genuit filium, et vocavit nomen ejus Salomon. Et Dominus dilexit eum; [25] misitque in manu Nathan prophetæ, et vocavit nomen ejus : Amabilis Domino, eo quod diligeret eum Dominus.

David Rabbath expugnat.

[26] Igitur pugnabat Joab contra Rabbath filiorum Ammon, et expugnabat urbem regiam. [27] Misitque Joab nuntios ad David, dicens : Dimicavi adversum Rabbath, et capienda est urbs aquarum; [28] nunc igitur congrega reliquam partem populi, et obside civitatem, et cape eam, ne, cum a me vastata fuerit urbs, nomini meo ascribatur victoria. [29] Congregavit itaque David omnem populum, et profectus est adversum Rabbath; cumque dimicasset, cepit eam. [30] Et tulit diadema regis eorum de capite ejus, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas; et impositum est super caput David. Sed et prædam civitatis asportavit multam valde. [31] Populum quoque ejus adducens serravit, et circumegit super eos ferrata carpenta; divisitque cultris, et traduxit in typo laterum; sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon. Et reversus est David et omnis exercitus in Jerusalem.

§ III. — *Flagitia Amnon et Absalom, filiorum David.*

Incestus Amnon.

Cap. XIII. — [1] Factum est autem post hæc ut Absalom, filii David, sororem speciosissimam, vocabulo Thamar, adamaret Amnon, filius David, [2] et deperiret eam valde, ita ut propter amorem ejus ægrotaret, quia, cum esset virgo, difficile ei videbatur ut quidpiam inhoneste ageret cum ea. [3] Erat autem Amnon amicus nomine Jonadab, filius Semmaa fratris David, vir prudens valde. [4] Qui dixit ad eum : Quare sic attenuaris macie, fili regis, per singulos dies? cur non indicas mihi? Dixitque ei Amnon : Thamar, sororem fratris mei Absalom, amo. [5] Cui respondit Jonadab : Cuba super lectum tuum, et languorem simula; cumque venerit pater tuus ut visitet te, dic ei : Veniat, oro, Thamar, soror mea, ut det mihi cibum, et faciat pulmentum ut comedam de manu ejus. [6] Accubuit itaque Amnon, et quasi ægrotare cœpit; cumque venisset rex ad visitandum eum, ait Amnon ad regem : Veniat, obsecro, Thamar, soror mea, ut faciat in oculis meis duas sorbitiunculas, et cibum capiam de manu ejus. [7] Misit ergo David ad Thamar in domum, dicens : Veni in domum Amnon fratris tui, et fac ei pulmentum. [8] Venitque Thamar in domum Amnon fratris sui; ille autem jacebat. Quæ tollens farinam commiscuit; et liquefaciens, in oculis ejus coxit sorbitiunculas. [9] Tollensque quod coxerat, effudit et posuit coram eo; et noluit comedere,

26] I Par. XX, 1.

dixitque Amnon : Ejicite universos a me. Cumque ejecissent omnes,
[10] dixit Amnon ad Thamar : Infer cibum in conclave, ut vescar de manu
tua. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas quas fecerat, et intulit ad Amnon,
fratrem suum, in conclave. [11] Cumque obtulisset ei cibum, apprehendit
eam, et ait : Veni, cuba mecum, soror mea. [12] Quæ respondit ei : Noli,
frater mi, noli opprimere me, neque enim hoc fas est in Israel; noli
facere stultitiam hanc ; [13] ego enim ferre non potero opprobrium meum,
et tu eris quasi unus de insipientibus in Israel ; quin potius loquere ad
regem, et non negabit me tibi. [14] Noluit autem acquiescere precibus ejus,
sed prævalens viribus oppressit eam, et cubavit cum ea.

[15] Et exosam eam habuit Amnon odio magno nimis, ita ut majus esset
odium quo oderat eam, amore quo ante dilexerat. Dixitque ei Amnon :
Surge, et vade. [16] Quæ respondit ei : Majus est hoc malum quod nunc
agis adversum me quam quod ante fecisti, expellens me. Et noluit au-
dire eam ; [17] sed vocato puero qui ministrabat ei, dixit : Ejice hanc a me
foras, et claude ostium post eam. [18] Quæ induta erat talari tunica ; hu-
juscemodi enim filiæ regis virgines vestibus utebantur. Ejecit itaque eam
minister illius foras, clausitque fores post eam. [19] Quæ aspergens cine-
rem capiti suo, scissa talari tunica, impositisque manibus super caput
suum, ibat ingrediens et clamans. [20] Dixit autem ei Absalom frater suus :
Numquid Amnon frater tuus concubuit tecum? Sed nunc, soror, tace ;
frater tuus est. Neque affligas cor tuum pro hac re. Mansit itaque Thamar
contabescens in domo Absalom fratris sui. [21] Cum autem audisset rex
David verba hæc, contristatus est valde, et noluit contristare spiritum
Amnon, filii sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei.

[22] Porro non est locutus Absalom ad Amnon nec malum nec bonum, Absalom occidit Amnon,
oderat enim Absalom Amnon, eo quod violasset Thamar sororem suam.
[23] Factum est autem post tempus biennii ut tonderentur oves Absalom
in Baal-Hasor, quæ est juxta Ephraim ; et vocavit Absalom omnes filios
regis. [24] Venitque ad regem, et ait ad eum : Ecce tondentur oves servi
tui; veniat, oro, rex cum servis suis ad servum suum. [25] Dixitque rex ad
Absalom : Noli, fili mi, noli rogare ut veniamus omnes, et gravemus te.
Cum autem cogeret eum, et noluisset ire, benedixit ei. [26] Et ait Absa-
lom : Si non vis venire, veniat, obsecro, nobiscum saltem Amnon, frater
meus. Dixitque ad eum rex : Non est necesse ut vadat tecum. [27] Coegit
itaque Absalom eum, et dimisit cum eo Amnon et universos filios regis.

Feceratque Absalom convivium quasi convivium regis. [28] Præceperat
autem Absalom pueris suis, dicens : Observate cum temulentus fuerit
Amnon vino, et dixero vobis : Percutite eum, et interficite. Nolite ti-
mere, ego enim sum qui præcipio vobis; roboramini, et estote viri fortes.
[29] Fecerunt ergo pueri Absalom adversum Amnon sicut præceperat eis
Absalom. Surgentesque omnes filii regis ascenderunt singuli mulas suas,
et fugerunt. [30] Cumque adhuc pergerent in itinere, fama pervenit ad
David dicens : Percussit Absalom omnes filios regis, et non remansit ex
eis saltem unus. [31] Surrexit itaque rex, et scidit vestimenta sua ; et ce-
cidit super terram, et omnes servi illius qui assistebant ei sciderunt vesti-
menta sua. [32] Respondens autem Jonadab, filius Semmaa fratris David,
dixit : Ne æstimet dominus meus rex quod omnes pueri filii regis occisi
sint; Amnon solus mortuus est, quoniam in ore Absalom erat positus ex
die qua oppressit Thamar, sororem ejus. [33] Nunc ergo ne ponat dominus
meus rex super cor suum verbum istud, dicens : Omnes filii regis occisi
sunt, quoniam Amnon solus mortuus est.

[34] Fugit autem Absalom. Et elevavit puer speculator oculos suos et et fugit in Gessur.
aspexit, et ecce populus multus veniebat per iter devium ex latere montis.
[35] Dixit autem Jonadab ad regem : Ecce filii regis adsunt; juxta verbum
servi tui sic factum est. [36] Cumque cessasset loqui, apparuerunt et filii
regis ; et intrantes levaverunt vocem suam, et fleverunt ; sed et rex et

omnes servi ejus fleverunt ploratu magno nimis. [37] Porro Absalom fugiens abiit ad Tholomai, filium Ammiud, regem Gessur. Luxit ergo David filium suum cunctis diebus. [38] Absalom autem cum fugisset et venisset in Gessur, fuit ibi tribus annis. [39] Cessavitque rex David persequi Absalom, eo quod consolatus esset super Amnon interitu.

Artificium Joab ad componendam gratiam David inter et Absalom.

Cap. XIV. — [1] Intelligens autem Joab, filius Sarviæ, quod cor regis versum esset ad Absalom, [2] misit Thecuam, et tulit inde mulierem sapientem, dixitque ad eam : Lugere te simula ; et induere veste lugubri, et ne ungaris oleo, ut sis quasi mulier jam plurimo tempore lugens mortuum. [3] Et ingredieris ad regem, et loqueris ad eum sermones hujuscemodi. Posuit autem Joab verba in ore ejus.

[4] Itaque cum ingressa fuisset mulier Thecuitis ad regem, cecidit coram eo super terram, et adoravit, et dixit : Serva me, rex. [5] Et ait ad eam rex : Quid causæ habes? Quæ respondit : Heu ! mulier vidua ego sum ; mortuus est enim vir meus. [6] Et ancillæ tuæ erant duo filii ; qui rixati sunt adversum se in agro, nullusque erat qui eos prohibere posset ; et percussit alter alterum, et interfecit eum. [7] Et ecce consurgens universa cognatio adversum ancillam tuam, dicit : Trade eum qui percussit fratrem suum, ut occidamus eum pro anima fratris sui quem interfecit, et deleamus heredem. Et quærunt extinguere scintillam meam quæ relicta est, ut non supersit viro meo nomen et reliquiæ super terram. [8] Et ait rex ad mulierem : Vade in domum tuam, et ego jubebo pro te. [9] Dixitque mulier Thecuitis ad regem : In me, domine mi rex, sit iniquitas et in domum patris mei ; rex autem et thronus ejus sit innocens. [10] Et ait rex : Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, et ultra non addet ut tangat te. [11] Quæ ait : Recordetur rex Domini Dei sui, ut non multiplicentur proximi sanguinis ad ulciscendum, et nequaquam interficiant filium meum. Qui ait : Vivit Dominus ! quia non cadet de capillis filii tui super terram.

[12] Dixit ergo mulier : Loquatur ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait : Loquere. [13] Dixitque mulier : Quare cogitasti hujuscemodi rem contra populum Dei, et locutus est rex verbum istud, ut peccet et non reducat ejectum suum? [14] Omnes morimur, et quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur ; nec vult Deus perire animam, sed retractat cogitans ne penitus pereat qui abjectus est. [15] Nunc igitur veni, ut loquar ad dominum meum regem verbum hoc, præsente populo ; et dixit ancilla tua : Loquar ad regem, si quo modo faciat rex verbum ancillæ suæ. [16] Et audivit rex ut liberaret ancillam suam de manu omnium qui volebant de hereditate Dei delere me et filium meum simul. [17] Dicat ergo ancilla tua ut fiat verbum domini mei regis sicut sacrificium. Sicut enim angelus Dei, sic est dominus meus rex, ut nec benedictione nec maledictione moveatur ; unde et Dominus Deus tuus est tecum.

[18] Et respondens rex dixit ad mulierem : Ne abscondas a me verbum quod te interrogo. Dixitque ei mulier : Loquere, domine mi rex. [19] Et ait rex : Numquid manus Joab tecum est in omnibus istis? Respondit mulier, et ait : Per salutem animæ tuæ, domine mi rex, nec ad sinistram nec ad dexteram est ex omnibus his quæ locutus est dominus meus rex ; servus enim tuus Joab ipse præcepit mihi, et ipse posuit in os ancillæ tuæ omnia verba hæc. [20] Ut verterem figuram sermonis hujus, servus tuus Joab præcepit istud ; tu autem, domine mi rex, sapiens es, sicut habet sapientiam angelus Dei, ut intelligas omnia super terram. [21] Et ait rex ad Joab : Ecce placatus feci verbum tuum ; vade ergo, et revoca puerum Absalom. [22] Cadensque Joab super faciem suam in terram adoravit, et benedixit regi. Et dixit Joab : Hodie intellexit servus tuus quia inveni gratiam in oculis suis, domine mi rex ; fecisti enim sermonem servi tui.

14] Ez. XVIII, 32 et XXXIII, 11.

23 Surrexit ergo Joab et abiit in Gessur, et adduxit Absalom in Jeru- Absalom,
salem. 24 Dixit autem rex : Revertatur in domum suam, et faciem meam redux in Je-
non videat. Reversus est itaque Absalom in domum suam, et faciem rusalem,
regis non vidit. 25 Porro sicut Absalom vir non erat pulcher in omni
Israel, et decorus nimis ; a vestigio pedis usque ad verticem non erat in
eo ulla macula. 26 Et quando tondebat capillum (semel autem in anno
tondebatur, quia gravabat eum cæsaries), ponderabat capillos capitis sui
ducentis siclis pondere publico. 27 Nati sunt autem Absalom filii tres, et
filia una nomine Thamar, elegantis formæ. 28 Mansitque Absalom in Je-
rusalem duobus annis, et faciem regis non vidit.
29 Misit itaque ad Joab ut mitteret eum ad regem ; qui noluit venire ad plenam
eum. Cumque secundo misisset, et ille noluisset venire ad eum, 30 dixit reconcilia-
servis suis : Scitis agrum Joab juxta agrum meum, habentem messem tionem
hordei ; ite igitur, et succendite eum igni. Succenderunt ergo servi Absa- obtinet.
lom segetem igni. Et venientes servi Joab, scissis vestibus suis, dixe-
runt : Succenderunt servi Absalom partem agri igni. 31 Surrexitque Joab,
et venit ad Absalom in domum ejus, et dixit : Quare succenderunt servi
tui segetem meam igni? 32 Et respondit Absalom ad Joab : Misi ad te
obsecrans ut venires ad me, et mitterem te ad regem, et diceres ei :
Quare veni de Gessur? melius mihi erat ibi esse ; obsecro ergo ut vi-
deam faciem regis ; quod si memor est iniquitatis meæ, interficiat me.
33 Ingressus itaque Joab ad regem nuntiavit ei omnia ; vocatusque est
Absalom, et intravit ad regem, et adoravit super faciem terræ coram
eo ; osculatusque est rex Absalom.

§ IV. — *Historia rebellionis Absalom.*

Cap. XV. — 1 Igitur post hæc fecit sibi Absalom currus et equites, et Absalom
quinquaginta viros qui præcederent eum. 2 Et mane consurgens Absalom sollicitat
stabat juxta introitum portæ, et omnem virum qui habebat negotium ut corda Israe-
veniret ad regis judicium vocabat Absalom ad se, et dicebat : De qua litarum.
civitate es tu? Qui respondens aiebat : Ex una tribu Israel ego sum
servus tuus. 3 Respondebatque ei Absalom : Videntur mihi sermones tui
boni et justi ; sed non est qui te audiat constitutus a rege. Dicebatque
Absalom : 4 Quis me constituat judicem super terram, ut ad me veniant
omnes qui habent negotium, et juste judicem? 5 Sed et cum accederet
ad eum homo ut salutaret illum, extendebat manum suam, et apprehen-
dens osculabatur eum. 6 Faciebatque hoc omni Israel venienti ad judi-
cium ut audiretur a rege, et sollicitabat corda virorum Israel.
7 Post quadraginta autem annos, dixit Absalom ad regem David : Adversus
Vadam, et reddam vota mea quæ vovi Domino in Hebron ; 8 vovens patrem
enim vovit servus tuus, cum esset in Gessur Syriæ, dicens : Si re- conjurat.
duxerit me Dominus in Jerusalem, sacrificabo Domino. 9 Dixitque ei rex
David : Vade in pace. Et surrexit, et abiit in Hebron. 10 Misit autem
Absalom exploratores in universas tribus Israel, dicens : Statim ut au-
dieritis clangorem buccinæ, dicite : Regnavit Absalom in Hebron.
11 Porro cum Absalom ierunt ducenti viri de Jerusalem vocati, euntes
simplici corde et causam penitus ignorantes. 12 Accersivit quoque Absa-
lom Achitophel Gilonitem, consiliarium David, de civitate sua Gilo.
Cumque immolaret victimas, facta est conjuratio valida, populusque
concurrens augebatur cum Absalom.
13 Venit igitur nuntius ad David, dicens : Toto corde universus Israel Davidis
sequitur Absalom. 14 Et ait David servis suis qui erant cum eo in Jeru- fuga.
salem : Surgite, fugiamus ; neque enim erit nobis effugium a facie
Absalom. Festinate egredi, ne forte veniens occupet nos et impellat
super nos ruinam, et percutiat civitatem in ore gladii. 15 Dixeruntque
servi regis ad eum : Omnia quæcumque præceperit dominus noster rex
libenter exequemur servi tui.

[16] Egressus est ergo rex et universa domus ejus pedibus suis ; et dere-
liquit rex decem mulieres concubinas ad custodiendam domum. [17] Egres-
susque rex et omnis Israel pedibus suis, stetit procul a domo. [18] Et
universi servi ejus ambulabant juxta eum ; et legiones Cerethi et
Phelethi, et omnes Gethæi, pugnatores validi, sexcenti viri qui secuti
eum fuerant de Geth pedites, præcedebant regem. [19] Dixit autem rex ad
Ethai Gethæum : Cur venis nobiscum ? Revertere, et habita cum rege,
quia peregrinus es et egressus es de loco tuo. [20] Heri venisti, et hodie
compelleris nobiscum egredi ? Ego autem vadam quo iturus sum ;
revertere, et reduc tecum fratres tuos, et Dominus faciet tecum miseri-
cordiam et veritatem, quia ostendisti gratiam et fidem. [21] Et respondit
Ethai regi dicens : Vivit Dominus, et vivit dominus meus rex ! quoniam
in quocumque loco fueris, domine mi rex, sive in morte, sive in vita,
ibi erit servus tuus. [22] Et ait David Ethai : Veni, et transi. Et trans-
ivit Ethai Gethæus, et omnes viri qui cum eo erant, et reliqua multi-
tudo. [23] Omnesque flebant voce magna, et universus populus transibat ;
rex quoque transgrediebatur torrentem Cedron, et cunctus populus ince-
debat contra viam quæ respicit ad desertum.

Rex arcam remittit in urbem.

[24] Venit autem et Sadoc sacerdos, et universi levitæ cum eo, portantes
arcam fœderis Dei ; et deposuerunt arcam Dei. Et ascendit Abiathar
donec expletus esset omnis populus qui egressus fuerat de civitate. [25] Et
dixit rex ad Sadoc : Reporta arcam Dei in urbem. Si invenero gratiam
in oculis Domini, reducet me, et ostendet mihi eam et tabernaculum
suum. [26] Si autem dixerit mihi : Non places, præsto sum, faciat quod
bonum est coram se. [27] Et dixit rex ad Sadoc sacerdotem : O videns,
revertere in civitatem in pace ; et Achimaas filius tuus, et Jonathas
filius Abiathar, duo filii vestri, sint vobiscum. [28] Ecce ego abscondar in
campestribus deserti, donec veniat sermo a vobis indicans mihi. [29] Repor-
taverunt ergo Sadoc et Abiathar arcam Dei in Jerusalem, et manse-
runt ibi.

Achitophel et Chusai.

[30] Porro David ascendebat clivum Olivarum, scandens et flens, nudis
pedibus incedens et operto capite ; sed et omnis populus qui erat cum
eo, operto capite, ascendebat plorans. [31] Nuntiatum est autem David
quod et Achitophel esset in conjuratione cum Absalom. Dixitque
David : Infatua, quæso, Domine, consilium Achitophel. [32] Cumque
ascenderet David summitatem montis in quo adoraturus erat Dominum,
ecce occurrit ei Chusai Arachites, scissa veste, et terra pleno capite.
[33] Et dixit ei David : Si veneris mecum, eris mihi oneri ; [34] si autem in
civitatem revertaris, et dixeris Absalom : Servus tuus sum, rex ; sicut
fui servus patris tui, sic ero servus tuus ; dissipabis consilium Achitophel.
[35] Habes autem tecum Sadoc et Abiathar sacerdotes ; et omne verbum
quodcumque audieris de domo regis, indicabis Sadoc et Abiathar sa-
cerdotibus. [36] Sunt autem cum eis duo filii eorum, Achimaas filius
Sadoc, et Jonathas filius Abiathar ; et mittetis per eos ad me omne ver-
bum quod audieritis. [37] Veniente ergo Chusai amico David in civitatem,
Absalom quoque ingressus est Jerusalem.

Siba obtinet bona Miphiboseth.

Cap. XVI. — [1] Cumque David transisset paululum montis verticem,
apparuit Siba, puer Miphiboseth, in occursum ejus, cum duobus asinis,
qui onerati erant ducentis panibus, et centum alligaturis uvæ passæ, et
centum massis palatharum, et utre vini. [2] Et dixit rex Sibæ : Quid sibi
volunt hæc ? Responditque Siba : Asini, domesticis regis ut sedeant ;
panes et palathæ, ad vescendum pueris tuis ; vinum autem, ut bibat si
quis defecerit in deserto. [3] Et ait rex : Ubi est filius domini tui ? Re-
sponditque Siba regi : Remansit in Jerusalem, dicens : Hodie restituet
mihi domus Israel regnum patris mei. [4] Et ait rex Sibæ : Tua sint

3] Inf. XIX, 27.

omnia quæ fuerunt Miphiboseth. Dixitque Siba : Oro ut inveniam gra-
tiam coram te, domine mi rex.

Semei maledicentem rex vetat occidi.

5 Venit ergo rex David usque Bahurim ; et ecce egrediebatur inde vir
de cognatione domus Saul, nomine Semei, filius Gera, procedebatque
egrediens, et maledicebat, 6 mittebatque lapides contra David et contra
universos servos regis David. Omnis autem populus et universi bellato-
res a dextro et a sinistro latere regis incedebant. 7 Ita autem loquebatur
Semei cum malediceret regi : Egredere, egredere, vir sanguinum et vir
Belial ! 8 Reddidit tibi Dominus universum sanguinem domus Saul,
quoniam invasisti regnum pro eo, et dedit Dominus regnum in manu
Absalom filii tui ; et ecce premunt te mala tua, quoniam vir sanguinum
es. 9 Dixit autem Abisai, filius Sarviæ, regi : Quare maledicit canis hic
mortuus domino meo regi ? Vadam, et amputabo caput ejus. 10 Et ait
rex : Quid mihi et vobis est, filii Sarviæ ? Dimittite eum ut maledicat ;
Dominus enim præcepit ei ut malediceret David ; et quis est qui audeat
dicere quare sic fecerit ? 11 Et ait rex Abisai et universis servis suis :
Ecce filius meus, qui egressus est de utero meo, quærit animam meam ;
quanto magis nunc filius Jemini ! Dimittite eum ut maledicat juxta
præceptum Domini ; 12 si forte respiciat Dominus afflictionem meam, et
reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna. 13 Ambula-
bat itaque David et socii ejus per viam cum eo ; Semei autem per jugum
montis ex latere contra illum gradiebatur, maledicens, et mittens lapi-
des adversum eum, terramque spargens. 14 Venit itaque rex et universus
populus cum eo lassus ; et refocillati sunt ibi.

Absalom ingreditur Jerusalem.

15 Absalom autem et omnis populus ejus ingressi sunt Jerusalem, sed
et Achitophel cum eo. 16 Cum autem venisset Chusai Arachites, amicus
David, ad Absalom, locutus est ad eum : Salve, rex ! salve, rex ! 17 Ad
quem Absalom : Hæc est, inquit, gratia tua ad amicum tuum ? Quare
non ivisti cum amico tuo ? 18 Responditque Chusai ad Absalom : Nequa-
quam, quia illius ero quem elegit Dominus, et omnis hic populus et uni-
versus Israel, et cum eo manebo. 19 Sed, ut et hoc inferam, cui ego
serviturus sum ? nonne filio regis ? Sicut parui patri tuo, ita parebo et
tibi. 20 Dixit autem Absalom ad Achitophel : Inite consilium quid agere
debeamus. 21 Et ait Achitophel ad Absalom : Ingredere ad concubinas
patris tui, quas dimisit ad custodiendam domum, ut cum audierit omnis
Israel quod fœdaveris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum.
22 Tetenderunt ergo Absalom tabernaculum in solario ; ingressusque est
ad concubinas patris sui coram universo Israel. 23 Consilium autem
Achitophel quod dabat in diebus illis, quasi si quis consuleret Deum ; sic
erat omne consilium Achitophel, et cum esset cum David, et cum esset
cum Absalom.

Chusai subvertit consilium Achitophel.

Cap. XVII. — 1 Dixit ergo Achitophel ad Absalom : Eligam mihi
duodecim millia virorum, et consurgens persequar David hac nocte,
2 et irruens super eum, quippe qui lassus est et solutis manibus, percu-
tiam eum ; cumque fugerit omnis populus qui cum eo est, percutiam
regem desolatum. 3 Et reducam universum populum quomodo unus
homo reverti solet : unum enim virum tu quæris ; et omnis populus
erit in pace. 4 Placuitque sermo ejus Absalom, et cunctis majoribus
natu Israel.

5 Ait autem Absalom : Vocate Chusai Arachiten, et audiamus quid
etiam ipse dicat. 6 Cumque venisset Chusai ad Absalom, ait Absalom ad
eum : Hujuscemodi sermonem locutus est Achitophel ; facere debemus
an non ? Quod das consilium ? 7 Et dixit Chusai ad Absalom : Non est
bonum consilium quod dedit Achitophel hac vice. 8 Et rursum intulit
Chusai : Tu nosti patrem tuum et viros qui cum eo sunt esse fortissimos

5] III Reg. II, 8. — 22] Sup. XII, 11.

et amaro animo, veluti si ursa, raptis catulis, in saltu sæviat; sed et
pater tuus vir bellator est, nec morabitur cum populo. 9 Forsitan nunc
latitat in foveis, aut in uno quo voluerit loco; et cum ceciderit unus qui-
libet in principio, audiet quicumque audierit, et dicet : Facta est plaga in
populo qui sequebatur Absalom. 10 Et fortissimus quisque, cujus cor est
quasi leonis, pavore solvetur; scit enim omnis populus Israel fortem
esse patrem tuum, et robustos omnes qui cum eo sunt. 11 Sed hoc mihi
videtur rectum esse consilium : congregetur ad te universus Israel, a
Dan usque Bersabee, quasi arena maris innumerabilis; et tu eris in medio
eorum; 12 et irruemus super eum in quocumque loco inventus fuerit, et
operiemus eum sicut cadere solet ros super terram, et non relinquemus
de viris qui cum eo sunt ne unum quidem. 13 Quod si urbem aliquam
fuerit ingressus, circumdabit omnis Israel civitati illi funes, et trahemus
eam in torrentem, ut non reperiatur ne calculus quidem ex ea. 14 Dixit-
que Absalom et omnes viri Israel : Melius est consilium Chusai Ara-
chitæ consilio Achitophel. Domini autem nutu dissipatum est consilium
Achitophel utile, ut induceret Dominus super Absalom malum.

David, monitus a Chusai, transit Jordanem.

15 Et ait Chusai Sadoc et Abiathar sacerdotibus : Hoc et hoc modo
consilium dedit Achitophel Absalom et senioribus Israel, et ego tale et
tale dedi consilium. 16 Nunc ergo mittite cito, et nuntiate David, dicen-
tes : Ne moreris nocte hac in campestribus deserti, sed absque dilatione
transgredere, ne forte absorbeatur rex et omnis populus qui cum eo est.
17 Jonathas autem et Achimaas stabant juxta fontem Rogel. Abiit
ancilla, et nuntiavit eis, et illi profecti sunt ut referrent ad regem
David nuntium; non enim poterant videri, aut introire civitatem.
18 Vidit autem eos quidam puer, et indicavit Absalom. Illi vero concito
gradu ingressi sunt domum cujusdam viri in Bahurim, qui habebat
puteum in vestibulo suo, et descenderunt in eum. 19 Tulit autem mulier
et expandit velamen super os putei, quasi siccans ptisanas; et sic latuit
res. 20 Cumque venissent servi Absalom in domum, ad mulierem dixe-
runt : Ubi est Achimaas, et Jonathas? Et respondit eis mulier : Trans-
ierunt festinanter, gustata paululum aqua. At hi qui quærebant, cum
non reperissent, reversi sunt in Jerusalem. 21 Cumque abiissent, ascende-
runt illi de puteo, et pergentes nuntiaverunt regi David, et dixerunt :
Surgite, et transite cito fluvium, quoniam hujuscemodi dedit consilium
contra vos Achitophel. 22 Surrexit ergo David et omnis populus qui cum
eo erat, et transierunt Jordanem donec dilucesceret; et ne unus quidem
residuus fuit qui non transisset fluvium.

Mors Achitophel; Absalom insequitur patrem.

23 Porro Achitophel videns quod non fuisset factum consilium suum,
stravit asinum suum, surrexitque et abiit in domum suam et in civita-
tem suam; et disposita domo sua, suspendio interiit; et sepultus est in
sepulcro patris sui.

24 David autem venit in Castra, et Absalom transivit Jordanem, ipse
et omnes viri Israel cum eo. 25 Amasam vero constituit Absalom pro
Joab super exercitum. Amasa autem erat filius viri qui vocabatur Jetra
de Jezraeli, qui ingressus est ad Abigail, filiam Naas, sororem Sarviæ,
quæ fuit mater Joab. 26 Et castrametatus est Israel cum Absalom in
terra Galaad.

27 Cumque venisset David in Castra, Sobi filius Naas de Rabbath fi-
liorum Ammon, et Machir filius Ammihel de Lodabar, et Berzellai
Galaadites de Rogelim, 28 obtulerunt ei stratoria et tapetia, et vasa
fictilia, frumentum et hordeum, et farinam, et polentam, et fabam, et
lentem, et frixum cicer, 29 et mel, et butyrum, oves et pingues vitulos;
dederuntque David et populo qui cum eo erat, ad vescendum: suspicati
enim sunt populum fame et siti fatigari in deserto.

Davidis apparatus ad prælium.

Cap. XVIII. — 1 Igitur considerato David populo suo, constituit
super eos tribunos et centuriones; 2 et dedit populi tertiam partem sub

manu Joab, et tertiam partem sub manu Abisai, filii Sarviæ, fratris
Joab, et tertiam partem sub manu Ethai, qui erat de Geth. Dixitque rex
ad populum : Egrediar et ego vobiscum. 3 Et respondit populus : Non
exibis ; sive enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit ;
sive media pars ceciderit e nobis, non satis curabunt, quia tu unus pro
decem millibus computaris. Melius est igitur ut sis nobis in urbe præsi-
dio. 4 Ad quos rex ait : Quod vobis videtur rectum, hoc faciam. Stetit
ergo rex juxta portam ; egrediebaturque populus per turmas suas, cen-
teni et milleni. 5 Et præcepit rex Joab, et Abisai, et Ethai, dicens :
Servate mihi puerum Absalom. Et omnis populus audiebat præcipientem
regem cunctis principibus pro Absalom.

Clades et interfectio Absalom.

6 Itaque egressus est populus in campum contra Israel, et factum est
prælium in saltu Ephraim. 7 Et cæsus est ibi populus Israel ab exercitu
David, factaque est plaga magna in die illa, viginti millium. 8 Fuit autem
ibi prælium dispersum super faciem omnis terræ, et multo plures erant
quos saltus consumpserat de populo, quam hi quos voraverat gladius in
die illa.

9 Accidit autem ut occurreret Absalom servis David, sedens mulo ;
cumque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum et magnam,
adhæsit caput ejus quercui, et illo suspenso inter cælum et terram,
mulus cui insederat pertransivit. 10 Vidit autem hoc quispiam, et nuntia-
vit Joab, dicens : Vidi Absalom pendere de quercu. 11 Et ait Joab viro
qui nuntiaverat ei : Si vidisti, quare non confodisti eum cum terra ? et
ego dedissem tibi decem argenti siclos et unum balteum. 12 Qui dixit ad
Joab : Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mit-
terem manum meam in filium regis ; audientibus enim nobis præcepit
rex tibi, et Abisai, et Ethai, dicens : Custodite mihi puerum Absalom.
13 Sed et si fecissem contra animam meam audacter, nequaquam hoc
regem latere potuisset, et tu stares ex adverso. 14 Et ait Joab : Non sicut
tu vis, sed aggrediar eum coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu sua,
et infixit eas in corde Absalom ; cumque adhuc palpitaret hærens in
quercu, 15 cucurrerunt decem juvenes armigeri Joab, et percutientes in-
terfecerunt eum.

16 Cecinit autem Joab buccina, et retinuit populum ne persequeretur
fugientem Israel, volens parcere multitudini. 17 Et tulerunt Absalom, et
projecerunt eum in saltu in foveam grandem, et comportaverunt super
eum acervum lapidum magnum nimis. Omnis autem Israel fugit in
tabernacula sua. 18 Porro Absalom erexerat sibi, cum adhuc viveret, titu-
lum qui est in Valle regis ; dixerat enim : Non habeo filium, et hoc erit
monimentum nominis mei. Vocavitque titulum nomine suo, et appellatur
Manus Absalom usque ad hanc diem.

Davidi nuntiantur victoria Joab et mors Absalom.

19 Achimaas autem, filius Sadoc, ait : Curram, et nuntiabo regi quia
judicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum ejus. 20 Ad quem Joab
dixit : Non eris nuntius in hac die, sed nuntiabis in alia ; hodie nolo te
nuntiare, filius enim regis est mortuus. 21 Et ait Joab Chusi : Vade, et
nuntia regi quæ vidisti. Adoravit Chusi Joab, et cucurrit. 22 Rursus au-
tem Achimaas, filius Sadoc, dixit ad Joab : Quid impedit si etiam ego
curram post Chusi ? Dixitque ei Joab : Quid vis currere, fili mi ? non
eris boni nuntii bajulus. 23 Qui respondit : Quid enim si cucurrero ? Et
ait ei : Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendii transivit
Chusi.

24 David autem sedebat inter duas portas. Speculator vero, qui erat in
fastigio portæ super murum, elevans oculos, vidit hominem currentem
solum ; 25 et exclamans indicavit regi ; dixitque rex : Si solus est, bonus
est nuntius in ore ejus. Properante autem illo et accedente propius,
26 vidit speculator hominem alterum currentem ; et vociferans in cul-
mine, ait : Apparet mihi alter homo currens solus. Dixitque rex : Et iste

bonus est nuntius. 27 Speculator autem : Contemplor, ait, cursum prioris quasi cursum Achimaas, filii Sadoc. Et ait rex : Vir bonus est, et nuntium portans bonum venit. 28 Clamans autem Achimaas, dixit ad regem : Salve, rex! Et adorans regem, coram eo pronus in terram, ait : Benedictus Dominus Deus tuus, qui conclusit homines qui levaverunt manus suas contra dominum meum regem! 29 Et ait rex : Estne pax puero Absalom? Dixitque Achimaas : Vidi tumultum magnum cum mitteret Joab servus tuus, o rex, me servum tuum; nescio aliud. 30 Ad quem rex : Transi, ait, et sta hic. Cumque ille transisset et staret, 31 apparuit Chusi, et veniens ait : Bonum apporto nuntium, domine mi rex; judicavit enim pro te Dominus hodie de manu omnium qui surrexerunt contra te. 32 Dixit autem rex ad Chusi : Estne pax puero Absalom? Cui respondens Chusi : Fiant, inquit, sicut puer, inimici domini mei regis, et universi qui consurgunt adversus eum in malum! 33 Contristatus itaque rex ascendit cœnaculum portæ, et flevit. Et sic loquebatur vadens : Fili mi Absalom! Absalom fili mi! Quis mihi tribuat ut ego moriar pro te, Absalom fili mi! fili mi Absalom!

§ V. — *David recuperat regnum.*

Joab regem objurgat ob nimium luctum.

Cap. XIX. — 1 Nuntiatum est autem Joab quod rex fleret et lugeret filium suum, 2 et versa est victoria in luctum in die illa omni populo; audivit enim populus in die illa dici : Dolet rex super filio suo. 3 Et declinavit populus in die illa ingredi civitatem, quomodo declinare solet populus versus et fugiens de prælio. 4 Porro rex operuit caput suum, et clamabat voce magna : Fili mi Absalom! Absalom fili mi, fili mi! 5 Ingressus ergo Joab ad regem in domum, dixit : Confudisti hodie vultus omnium servorum tuorum, qui salvam fecerunt animam tuam, et animam filiorum tuorum et filiarum tuarum, et animam uxorum tuarum, et animam concubinarum tuarum. 6 Diligis odientes te, et odio habes diligentes te; et ostendisti hodie quia non curas de ducibus tuis et de servis tuis; et vere cognovi modo quia si Absalom viveret et omnes nos occubuissemus, tunc placeret tibi. 7 Nunc igitur surge, et procede, et alloquens satisfac servis tuis; juro enim tibi per Dominum, quod, si non exieris, ne unus quidem remansurus sit tecum nocte hac, et pejus erit hoc tibi quam omnia mala quæ venerunt super te ab adolescentia tua usque in præsens. 8 Surrexit ergo rex, et sedit in porta; et omni populo nuntiatum est quod rex sederet in porta, venitque universa multitudo coram rege. Israel autem fugit in tabernacula sua.

Paratur reditus David in urbem.

9 Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus Israel, dicens : Rex liberavit nos de manu inimicorum nostrorum; ipse salvavit nos de manu Philisthinorum; et nunc fugit de terra propter Absalom. 10 Absalom autem, quem unximus super nos, mortuus est in bello; usquequo siletis, et non reducitis regem? 11 Rex vero David misit ad Sadoc et Abiathar sacerdotes, dicens : Loquimini ad majores natu Juda, dicentes : Cur venitis novissimi ad reducendum regem in domum suam? (Sermo autem omnis Israel pervenerat ad regem in domo ejus). 12 Fratres mei vos, os meum et caro mea vos; quare novissimi reducitis regem? 13 Et Amasæ dicite : Nonne os meum et caro mea es? Hæc faciat mihi Deus et hæc addat, si non magister militiæ fueris coram me omni tempore pro Joab! 14 Et inclinavit cor omnium virorum Juda quasi viri unius, miseruntque ad regem dicentes : Revertere tu, et omnes servi tui.

Regi redeunti occurrunt : Semei, cui ignoscitur;

15 Et reversus est rex, et venit usque ad Jordanem; et omnis Juda venit usque in Galgalam, ut occurreret regi et traduceret eum Jordanem. 16 Festinavit autem Semei, filius Gera filii Jemini de Bahurim, et de-

33] Inf. XIX, 4. — 16] III Reg. II, 8.

scendit cum viris Juda in occursum regis David, [17] cum mille viris de
Benjamin; et Siba, puer de domo Saul, et quindecim filii ejus ac viginti
servi erant cum eo; et irrumpentes Jordanem ante regem, [18] transierunt
vada ut traducerent domum regis et facerent juxta jussionem ejus. Se-
mei autem, filius Gera, prostratus coram rege, cum jam transisset Jor-
danem, [19] dixit ad eum : Ne reputes mihi, domine mi, iniquitatem, ne-
que memineris injuriarum servi tui in die qua egressus es, domine mi
rex, de Jerusalem, neque ponas, rex, in corde tuo; [20] agnosco enim ser-
vus tuus peccatum meum, et idcirco hodie primus veni de omni domo
Joseph, descendique in occursum domini mei regis. [21] Respondens vero
Abisai, filius Sarviæ, dixit : Numquid pro his verbis non occidetur Se-
mei, quia maledixit christo Domini? [22] Et ait David : Quid mihi et vo-
bis, filii Sarviæ? Cur efficimini mihi hodie in satan? Ergone hodie inter-
ficietur vir in Israel? An ignoro hodie me factum regem super Israel?
[23] Et aix rex Semei : Non morieris. Juravitque ei.

Miphiboseth, qui partem bonorum recuperat;

[24] Miphiboseth quoque, filius Saul, descendit in occursum regis, illotis
pedibus et intonsa barba; vestesque suas non laverat a die qua egressus
fuerat rex usque ad diem reversionis ejus in pace. [25] Cumque Jerusalem
occurrisset regi, dixit ei rex : Quare non venisti mecum, Miphiboseth?
[26] Et respondens ait : Domine mi rex, servus meus contempsit me; dixi-
que ei ego famulus tuus ut sterneret mihi asinum, et ascendens abirem
cum rege, claudus enim sum servus tuus; [27] insuper et accusavit me
servum tuum ad te dominum meum regem. Tu autem, domine mi rex,
sicut angelus Dei es, fac quod placitum est tibi. [28] Neque enim fuit do-
mus patris mei, nisi morti obnoxia domino meo regi; tu autem posuisti
me servum tuum inter convivas mensæ tuæ; quid ergo habeo justæ que-
relæ? aut quid possum ultra vociferari ad regem? [29] Ait ergo ei rex :
Quid ultra loqueris? fixum est quod locutus sum : tu et Siba, dividite
possessiones. [30] Respouditque Miphiboseth regi : Etiam cuncta accipiat,
postquam reversus est dominus meus rex pacifice in domum suam.

Berzellai senex.

[31] Berzellai quoque Galaadites, descendens de Rogelim, traduxit re-
gem Jordanem, paratus etiam ultra fluvium prosequi eum. [32] Erat autem
Berzellai Galaadites senex valde, id est octogenarius; et ipse præbuit
alimenta regi cum moraretur in castris, fuit quippe vir dives nimis.
[33] Dixit itaque rex ad Berzellai : Veni mecum, ut requiescas securus
mecum in Jerusalem. [34] Et ait Berzellai ad regem : Quot sunt dies an-
norum vitæ meæ, ut ascendam cum rege in Jerusalem? [35] Octogenarius
sum hodie. Numquid vigent sensus mei ad discernendum suave aut ama-
rum? aut delectare potest servum tuum cibus et potus? vel audire pos-
sum ultra vocem cantorum atque cantatricum? Quare servus tuus sit
oneri domino meo regi? [36] Paululum procedam famulus tuus ab Jordane
tecum. Non indigeo hac vicissitudine; [37] sed obsecro ut revertar servus
tuus, et moriar in civitate mea, et sepeliar juxta sepulcrum patris mei
et matris meæ. Est autem servus tuus Chamaam; ipse vadat tecum, do-
mine mi rex, et fac ei quidquid tibi bonum videtur. [38] Dixit itaque ei
rex : Mecum transeat Chamaam, et ego faciam ei quidquid tibi pla-
cuerit, et omne quod petieris a me impetrabis. [39] Cumque transisset uni-
versus populus et rex Jordanem, osculatus est rex Berzellai et benedixit
ei; et ille reversus est in locum suum.

Dissidium in populo ob deductionem regis.

[40] Transivit ergo rex in Galgalam, et Chamaam cum eo. Omnis autem
populus Juda traduxerat regem, et media tantum pars adfuerat de po-
pulo Israel. [41] Itaque omnes viri Israel concurrentes ad regem dixerunt
ei : Quare te furati sunt fratres nostri viri Juda, et traduxerunt regem
et domum ejus Jordanem, omnesque viros David cum eo? [42] Et respondit
omnis vir Juda ad viros Israel : Quia mihi propior est rex. Cur irasceris

27] Sup. XVI, 3. — 32] Sup. XVII, 28. III Reg. II, 7.

super hac re? numquid comedimus aliquid ex rege, aut munera nobis data sunt? 43 Et respondit vir Israel ad viros Juda, et ait : Decem partibus major ego sum apud regem, magisque ad me pertinet David quam ad te; cur fecisti mihi injuriam, et non mihi nuntiatum est priori, ut reducerem regem meum? Durius autem responderunt viri Juda viris Israel.

Seba movet seditionem.

Cap. XX. — 1 Accidit quoque ut ibi esset vir Belial, nomine Seba, filius Bochri, vir Jemineus; et cecinit buccina, et ait : Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Isai; revertere in tabernacula tua, Israel. 2 Et separatus est omnis Israel a David, secutusque est Seba, filium Bochri; viri autem Juda adhæserunt regi suo a Jordane usque Jerusalem.

David redux in Jerusalem copias contra eum congregat.

3 Cumque venisset rex in domum suam in Jerusalem, tulit decem mulieres concubinas quas dereliquerat ad custodiendam domum, et tradidit eas in custodiam, alimenta eis præbens; et non est ingressus ad eas, sed erant clausæ usque in diem mortis suæ, in viduitate viventes.

4 Dixit autem rex Amasæ : Convoca mihi omnes viros Juda in diem tertium, et tu adesto præsens. 5 Abiit ergo Amasa ut convocaret Judam; et moratus est extra placitum quod ei constituerat rex. 6 Ait autem David ad Abisai : Nunc magis afflicturus est nos Seba, filius Bochri, quam Absalom; tolle igitur servos domini tui, et persequere eum, ne forte inveniat civitates munitas, et effugiat nos. 7 Egressi sunt ergo cum eo viri Joab, Cerethi quoque et Phelethi; et omnes robusti exierunt de Jerusalem ad persequendum Seba, filium Bochri.

Joab occidit Amasam,

8 Cumque illi essent juxta lapidem grandem, qui est in Gabaon, Amasa veniens occurrit eis. Porro Joab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui, et desuper accinctus gladio dependente usque ad ilia in vagina, qui fabricatus levi motu egredi poterat et percutere. 9 Dixit itaque Joab ad Amasam : Salve, mi frater. Et tenuit manu dextera mentum Amasæ, quasi osculans eum. 10 Porro Amasa non observavit gladium quem habebat Joab, qui percussit eum in latere, et effudit intestina ejus in terram; nec secundum vulnus apposuit, et mortuus est. Joab autem, et Abisai frater ejus, persecuti sunt Seba, filium Bochri. 11 Interea quidam viri, cum stetissent juxta cadaver Amasæ, de sociis Joab, dixerunt : Ecce qui esse voluit pro Joab comes David. 12 Amasa autem conspersus sanguine jacebat in media via. Vidit hoc quidam vir quod subsisteret omnis populus ad videndum eum, et amovit Amasam de via in agrum, operuitque eum vestimento, ne subsisterent transeuntes propter eum. 13 Amoto ergo illo de via, transibat omnis vir sequens Joab ad persequendum Seba, filium Bochri.

et expugnat Sebam in Abela.

14 Porro ille transierat per omnes tribus Israel in Abelam et Beth-Maacha; omnesque viri electi congregati fuerant ad eum. 15 Venerunt itaque, et oppugnabant eum in Abela et in Beth-Maacha, et circumdederunt munitionibus civitatem, et obsessa est urbs; omnis autem turba quæ erat cum Joab moliebatur destruere muros.

Interfectio Sebæ, finis belli

16 Et exclamavit mulier sapiens de civitate : Audite, audite! dicite Joab : Appropinqua huc, et loquar tecum. 17 Qui cum accessisset ad eam, ait illi : Tu es Joab? Et ille respondit : Ego. Ad quem sic locuta est : Audi sermones ancillæ tuæ. Qui respondit : Audio. 18 Rursumque illa : Sermo, inquit, dicebatur in veteri proverbio : Qui interrogant, interrogent in Abela; et sic perficiebant. 19 Nonne ego sum quæ respondeo veritatem in Israel? Et tu quæris subvertere civitatem, et evertere matrem in Israel. Quare præcipitas hereditatem Domini? 20 Respondensque Joab, ait : Absit, absit hoc a me! non præcipito, neque demolior; 21 non sic se habet res; sed homo de monte Ephraim, Seba, filius Bochri cognomine,

9] III Reg. II, 5.

levavit manum suam contra regem David; tradite illum solum, et recedemus a civitate. Et ait mulier ad Joab : Ecce caput ejus mittetur ad te per murum. 22 Ingressa est ergo ad omnem populum, et locuta est eis sapienter; qui abscissum caput Seba, filii Bochri, projecerunt ad Joab. Et ille cecinit tuba, et recesserunt ab urbe, unusquisque in tabernacula sua; Joab autem reversus est Jerusalem ad regem.

Ministri David.

23 Fuit ergo Joab super omnem exercitum Israel; Banaias autem, filius Joiadæ, super Cerethæos et Phelethæos; 24 Aduram vero super tributa; porro Josaphat, filius Ahilud, a commentariis; 25 Siva autem, scriba; Sadoc vero et Abiathar, sacerdotes; 26 Ira autem Jairites erat sacerdos David.

TERTIA PARS

ULTIMI ANNI REGNI DAVID

§ I. — *Ulterior ruina domus Saul. Quatuor bella adversus Philisthæos.*

Fames ob violatam fidem cum Gabaon diraque expiatio.

Cap. XXI. — 1 Facta est quoque fames in diebus David tribus annis jugiter. Et consuluit David oraculum Domini; dixitque Dominus : Propter Saul et domum ejus sanguinum, quia occidit Gabaonitas. 2 Vocatis ergo Gabaonitis, rex dixit ad eos (porro Gabaonitæ non erant de filiis Israel, sed reliquiæ Amorrhæorum; filii quippe Israel juraverant eis, et voluit Saul percutere eos zelo, quasi pro filiis Israel et Juda); 3 dixit ergo David ad Gabaonitas : Quid faciam vobis? et quod erit vestri piaculum, ut benedicatis hereditati Domini? 4 Dixeruntque ei Gabaonitæ : Non est nobis super argento et auro quæstio, sed contra Saul et contra domum ejus; neque volumus ut interficiatur homo de Israel. Ad quos rex ait : Quid ergo vultis ut faciam vobis? 5 Qui dixerunt regi : Virum qui attrivit nos et oppressit inique ita delere debemus, ut ne unus quidem residuus sit de stirpe ejus in cunctis finibus Israel. 6 Dentur nobis septem viri de filiis ejus, ut crucifigamus eos Domino in Gabaa Saul, quondam electi Domini. Et ait rex : Ego dabo. 7 Pepercitque rex Miphiboseth, filio Jonathæ filii Saul, propter jusjurandum Domini quod fuerat inter David et inter Jonathan, filium Saul. 8 Tulit itaque rex duos filios Respha, filiæ Aia, quos peperit Sauli, Armoni et Miphiboseth, et quinque filios Michol, filiæ Saul, quos genuerat Hadrieli, filio Berzellai, qui fuit de Molathi; 9 et dedit eos in manus Gabaonitarum, qui crucifixerunt eos in monte coram Domino. Et ceciderunt hi septem simul occisi in diebus messis primis, incipiente messione hordei.

10 Tollens autem Respha, filia Aia, cilicium substravit sibi supra petram ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de cælo, et non dimisit aves lacerare eos per diem, neque bestias per noctem. 11 Et nuntiata sunt David quæ fecerat Respha, filia Aia, concubina Saul. 12 Et abiit David, et tulit ossa Saul et ossa Jonathæ, filii ejus, a viris Jabes-Galaad, qui furati fuerant ea de platea Bethsan, in qua suspenderant eos Philisthiim cum interfecissent Saul in Gelboe; 13 et asportavit inde ossa Saul et ossa Jonathæ, filii ejus; et colligentes ossa eorum qui affixi fuerant, 14 sepelierunt ea cum ossibus Saul et Jonathæ, filii ejus, in terra Benjamin, in latere, in sepulcro Cis patris ejus; feceruntque omnia quæ præceperat rex. Et repropitiatus est Deus terræ post hæc.

Bella contra Philisthiim.

15 Factum est autem rursum prælium Philisthinorum adversum Israel, et descendit David et servi ejus cum eo, et pugnabant contra Philisthiim. Deficiente autem David, 16 Jesbibenob, qui fuit de genere Arapha, cujus

---

23] Sup. VIII, 16. — 2] Jos. IX, 25. — 7] I Reg. XVIII, 3. — 12] I Reg. XXXI, 12. — 16] I Reg. XVII, 7.

ferrum hastæ trecentas uncias appendebat, et accinctus erat ense novo,
nisus est percutere David. 17 Præsidioque ei fuit Abisai, filius Sarviæ, et
percussum Philisthæum interfecit. Tunc juraverunt viri David, dicentes :
Jam non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas lucernam Israel.
18 Secundum quoque bellum fuit in Gob contra Philisthæos. Tunc per-
cussit Sobochai, de Husathi, Saph de stirpe Arapha, de genere gigantum.
19 Tertium quoque fuit bellum in Gob contra Philisthæos, in quo per-
cussit Adeodatus filius Saltus, polymitarius, Bethlehemites, Goliath
Gethæum, cujus hastile hastæ erat quasi liciatorium texentium.
20 Quartum bellum fuit in Geth, in quo vir fuit excelsus qui senos in
manibus pedibusque habebat digitos, id est viginti quatuor; et erat de
origine Arapha. 21 Et blasphemavit Israel; percussit autem eum Jonathan,
filius Samaa fratris David. 22 Hi quatuor nati sunt de Arapha in Geth, et
ceciderunt in manu David et servorum ejus.

§ II. — *Canticum David pro sua ab hostibus liberatione, ipsiusque novissima verba.*

Canticum petræ.

Cap. XXII. — 1 Locutus est autem David Domino verba carminis hujus,
in die qua liberavit eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum
et de manu Saul; 2 et ait :

Præludium.

Dominus petra mea, et robur meum, et salvator meus.
3 Deus fortis meus, sperabo in eum;
scutum meum, et cornu salutis meæ;
elevator meus, et refugium meum.
Salvator meus, de iniquitate liberabis me.
4 Laudabilem invocabo Dominum,
et ab inimicis meis salvus ero.

Pars I. David liberatus ab odiis intestinis. 1° Argumentum.

5 Quia circumdederunt me contritiones mortis,
torrentes Belial terruerunt me;
6 funes inferni circumdederunt me,
prævenerunt me laquei mortis.
7 In tribulatione mea invocabo Dominum,
et ad Deum meum clamabo;
et exaudiet de templo suo vocem meam,
et clamor meus veniet ad aures ejus.

2° Deus e cælo descendit in tempestate.

8 Commota est et contremuit terra,
fundamenta montium concussa sunt,
et conquassata, quoniam iratus est eis.
9 Ascendit fumus de naribus ejus,
et ignis de ore ejus vorabit;
carbones succensi sunt ab eo.
10 Inclinavit cælos, et descendit;
et caligo sub pedibus ejus.
11 Et ascendit super cherubim, et volavit;
et lapsus est super pennas venti.
12 Posuit tenebras in circuitu suo latibulum,
cribrans aquas de nubibus cælorum.
13 Præ fulgore in conspectu ejus
succensi sunt carbones ignis.
14 Tonabit de cælo Dominus,
et Excelsus dabit vocem suam.
15 Misit sagittas, et dissipavit eos;
fulgur, et consumpsit eos.
16 Et apparuerunt effusiones maris,

18] I Par. XX, 4. — 2] Ps. XVII, 3. — 4] Ps. XVII, 4.

et revelata sunt fundamenta orbis,
ab increpatione Domini,
ab inspiratione spiritus furoris ejus.
17 Misit de excelso, et assumpsit me, — *et liberat David ab inimicis.*
et extraxit me de aquis multis.
18 Liberavit me ab inimico meo potentissimo
et ab his qui oderant me, quoniam robustiores me erant.
19 Prævenit me in die afflictionis meæ,
et factus est Dominus firmamentum meum.
20 Et eduxit me in latitudinem;
liberavit me, quia complacui ei.
21 Retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam, — *Pars II. Ratio hujusce protectionis divinæ.*
et secundum munditiam manuum mearum reddet mihi.
22 Quia custodivi vias Domini
et non egi impie a Deo meo;
23 omnia enim judicia ejus in conspectu meo,
et præcepta ejus non amovi a me.
24 Et ero perfectus cum eo,
et custodiam me ab iniquitate mea;
25 et restituet mihi Dominus secundum justitiam meam,
et secundum munditiam manuum mearum in conspectu oculorum suorum.
26 Cum sancto sanctus eris,
et cum robusto perfectus;
27 cum electo electus eris,
et cum perverso perverteris;
28 et populum pauperem salvum facies,
oculisque tuis excelsos humiliabis.
29 Quia tu lucerna mea, Domine,
et tu, Domine, illuminabis tenebras meas.
30 In te enim curram accinctus;
in Deo meo transiliam murum.
31 Deus, immaculata via ejus;
eloquium Domini igne examinatum;
scutum est omnium sperantium in se.
32 Quis est Deus præter Dominum? — *Pars III. David liberatus ab hostibus externis. Mira virtute accinctus,*
et quis fortis præter Deum nostrum?
33 Deus qui accinxit me fortitudine,
et complanavit perfectam viam meam;
34 coæquans pedes meos cervis,
et super excelsa mea statuens me;
35 docens manus meas ad prælium,
et componens quasi arcum æreum brachia mea.
36 Dedisti mihi clypeum salutis tuæ,
et mansuetudo tua multiplicavit me.
37 Dilatabis gressus meos subtus me,
et non deficient tali mei.
38 Persequar inimicos meos, et conteram; — *hostes perfecte devicit.*
et non convertar donec consumam eos.
39 Consumam eos et confringam, ut non consurgant;
cadent sub pedibus meis.
40 Accinxisti me fortitudine ad prælium;
incurvasti resistentes mihi subtus me.
41 Inimicos meos dedisti mihi dorsum,
odientes me, et disperdam eos.
42 Clamabunt, et non erit qui salvet;

35] Ps. CXLIII, 1.

ad Dominum, et non exaudiet eos.
43 Delebo eos ut pulverem terræ;
quasi lutum platearum comminuam eos atque confringam.
44 Salvabis me a contradictionibus populi mei;
custodies me in caput gentium.
Populus quem ignoro serviet mihi.
45 Filii alieni resistent mihi;
auditu auris obedient mihi.
46 Filii alieni defluxerunt,
et contrahentur in angustiis suis.
Conclusio. 47 Vivit Dominus! et benedictus Deus meus!
et exaltabitur Deus fortis salutis meæ.
48 Deus qui das vindictas mihi,
et dejicis populos sub me,
49 qui educis me ab inimicis meis,
et a resistentibus mihi elevas me;
a viro iniquo liberabis me.
50 Propterea confitebor tibi, Domine, in gentibus,
et nomini tuo cantabo;
51 magnificans salutes regis sui,
et faciens misericordiam christo suo David,
et semini ejus in sempiternum.
Davidis ultimum eloquium propheticum. Cap. XXIII. — 1 Hæc autem sunt verba David novissima.
Dixit David filius Isai;
dixit vir cui constitutum est de christo Dei Jacob,
egregius psaltes Israel :
2 Spiritus Domini locutus est per me,
et sermo ejus per linguam meam.
3 Dixit Deus Israel mihi,
locutus est Fortis Israel :
Dominator hominum,
justus dominator in timore Dei.
4 Sicut lux auroræ, oriente sole,
mane absque nubibus rutilat,
et sicut pluviis germinat herba de terra.
5 Nec tanta est domus mea apud Deum,
ut pactum æternum iniret mecum
firmum in omnibus atque munitum.
Cuncta enim salus mea, et omnis voluntas;
nec est quidquam ex ea quod non germinet.
6 Prævaricatores autem quasi spinæ evellentur universi,
quæ non tolluntur manibus;
7 et si quis tangere voluerit eas,
armabitur ferro et ligno lanceato,
igneque succensæ comburentur usque ad nihilum.

§ III. — *Catalogus heroum David.*

Titulus. 8 Hæc nomina fortium David.
Heroes primi ordinis. Sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres, ipse est quasi
tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno. 9 Post
hunc Eleazar, filius patrui ejus, Ahohites, inter tres fortes qui erant cum
David quando exprobraverunt Philisthiim, et congregati sunt illuc in
prælium. 10 Cumque ascendissent viri Israel, ipse stetit, et percussit Philisthæos,
donec deficeret manus ejus et obrigesceret cum gladio; fecitque

49] Ps. XVII, 49. — 50] Rom. XV, 9. — 8] I Par. XI, 10.

Dominus salutem magnam in die illa, et populus qui fugerat reversus est
ad cæsorum spolia detrahenda. 11 Et post hunc Semma, filius Age, de
Arari. Et congregati sunt Philisthiim in statione: erat quippe ibi ager
lente plenus; cumque fugisset populus a facie Philisthiim, 12 stetit ille in
medio agri, et tuitus est eum, percussitque Philisthæos; et fecit Dominus
salutem magnam.

13 Nec non et ante descenderant tres qui erant principes inter tri-
ginta, et venerant tempore messis ad David in speluncam Odollam; castra
autem Philisthinorum erant posita in valle Gigantum. 14 Et David erat
in præsidio; porro statio Philisthinorum tunc erat in Bethlehem. 15 Desi-
deravit ergo David, et ait: O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna
quæ est in Bethlehem juxta portam! 16 Irruperunt ergo tres fortes castra
Philisthinorum, et hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat
juxta portam, et attulerunt ad David. At ille noluit bibere, sed libavit
eam Domino, 17 dicens: Propitius sit mihi Dominus ne faciam hoc! num
sanguinem hominum istorum qui profecti sunt et animarum periculum
bibam? Noluit ergo bibere. Hæc fecerunt tres robustissimi.

Heroes secundi ordinis.

18 Abisai quoque, frater Joab, filius Sarviæ, princeps erat de tribus.
Ipse est qui levavit hastam suam contra trecentos, quos interfecit. Nomi-
natus in tribus, 19 et inter tres nobilior, eratque eorum princeps; sed
usque ad tres primos non pervenerat. 20 Et Banaias, filius Joiadæ, viri
fortissimi, magnorum operum, de Cabseel. Ipse percussit duos leones
Moab, et ipse descendit et percussit leonem in media cisterna in diebus
nivis. 21 Ipse quoque interfecit virum ægyptium, virum dignum specta-
culo, habentem in manu hastam; itaque cum descendisset ad eum in
virga, vi extorsit hastam de manu Ægyptii, et interfecit eum hasta sua.
22 Hæc fecit Banaias, filius Joiadæ. 23 Et ipse nominatus inter tres ro-
bustos, qui erant inter triginta nobiliores; verumtamen usque ad tres non
pervenerat. Fecitque eum sibi David auricularium a secreto.

Tertia classis heroum.

24 Asael, frater Joab, inter triginta; Elehanan, filius patrui ejus, de
Bethlehem; 25 Semma de Harodi; Elica de Harodi, 26 Heles de Phalti;
Hira, filius Acces, de Thecua; 27 Abiezer de Anathoth; Mobonnai de
Husati; 28 Selmon Ahohites; Maharai Netophathites; 29 Heled, filius
Baana, et ipse Netophathites; Ithai, filius Ribai, de Gabaath filiorum
Benjamin; 30 Banaia Pharathonites; Heddai de torrente Gaas; 31 Abial-
bon Arbathites; Azmaveth de Beromi; 32 Eliaba de Salaboni. Filii Jassen,
Jonathan, 33 Semma de Orori; Aiam, filius Sarar, Arorites; 34 Eliphelet,
filius Aasbai filii Machati; Eliam, filius Achitophel, Gelonites; 35 Hesrai
de Carmelo; Pharai de Arbi; 36 Igaal, filius Nathan, de Soba; Bonni de
Gadi; 37 Selec de Ammoni; Naharai Berothites, armiger Joab filii Sarviæ;
38 Ira Jethrites; Gareb, et ipse Jethrites; 39 Urias Hethæus. Omnes tri-
ginta septem.

§ IV. — *Descriptio populi, et pestis hujus descriptionis pœna.*

David peccat recensendo populum.

Cap. XXIV. — 1 Et addidit furor Domini irasci contra Israel; com-
movitque David in eis dicentem: Vade, numera Israel et Judam. 2 Dixit-
que rex ad Joab, principem exercitus sui: Perambula omnes tribus Israel
a Dan usque Bersabee, et numerate populum ut sciam numerum ejus.
3 Dixitque Joab regi: Adaugeat Dominus Deus tuus ad populum tuum
quantus nunc est, iterumque centuplicet in conspectu domini mei regis!
sed quid sibi dominus meus rex vult in re hujuscemodi? 4 Obtinuit autem
sermo regis verba Joab et principum exercitus; egressusque est Joab et
principes militum a facie regis, ut numerarent populum Israel. 5 Cumque
pertransissent Jordanem, venerunt in Aroer ad dexteram urbis quæ est in

1] I Par. XXI, 1.

valle Gad, 6 et per Jazer transierunt in Galaad, et in terram inferiorem
Hodsi, et venerunt in Dan silvestria. Circumeuntesque juxta Sidonem,
7 transierunt prope mœnia Tyri, et omnem terram Hevæi et Chananæi,
veneruntque ad meridiem Juda in Bersabee; 8 et lustrata universa terra,
affuerunt post novem menses et viginti dies in Jerusalem. 9 Dedit ergo
Joab numerum descriptionis populi regi; et inventa sunt de Israel octingenta millia virorum fortium qui educerent gladium, et de Juda quingenta millia pugnatorum. 10 Percussit autem cor David eum, postquam
numeratus est populus; et dixit David ad Dominum: Peccavi valde in
hoc facto; sed precor, Domine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia
stulte egi nimis.

Deus immittit pestilentiam in Israel.

11 Surrexit itaque David mane, et sermo Domini factus est ad Gad,
prophetam et videntem David, dicens: 12 Vade, et loquere ad David:
Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio; elige unum quod volueris ex
his ut faciam tibi. 13 Cumque venisset Gad ad David, nuntiavit ei dicens:
Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua, aut tribus mensibus
fugies adversarios tuos et illi te persequentur, aut certe tribus diebus erit
pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera, et vide quem respondeam ei
qui me misit sermonem. 14 Dixit autem David ad Gad: Coarctor nimis;
sed melius est ut incidam in manus Domini (multæ enim misericordiæ
ejus sunt), quam in manus hominum. 15 Immisitque Dominus pestilentiam in Israel de mane usque ad tempus constitutum, et mortui sunt ex
populo, a Dan usque ad Bersabee, septuaginta millia virorum. 16 Cumque
extendisset manum suam angelus Domini super Jerusalem ut disperderet
eam, misertus est Dominus super afflictione, et ait angelo percutienti
populum: Sufficit; nunc contine manum tuam. Erat autem angelus Domini juxta aream Areuna Jebusæi. 17 Dixitque David ad Dominum cum
vidisset angelum cædentem populum: Ego sum qui peccavi, ego inique
egi; isti, qui oves sunt, quid fecerunt? Vertatur, obsecro, manus tua
contra me et contra domum patris mei.

Dominus placatur, erecto altare in area Areuna.

18 Venit autem Gad ad David in die illa, et dixit ei: Ascende, et constitue altare Domino in area Areuna Jebusæi. 19 Et ascendit David juxta
sermonem Gad, quem præceperat ei Dominus. 20 Conspiciensque Areuna
animadvertit regem et servos ejus transire ad se; 21 et egressus adoravit
regem prono vultu in terram, et ait: Quid causæ est ut veniat dominus
meus rex ad servum suum? Cui David ait: Ut emam a te aream, et ædificem altare Domino, et cesset interfectio quæ grassatur in populo. 22 Et
ait Areuna ad David: Accipiat, et offerat dominus meus rex sicut placet
ei. Habes boves in holocaustum, et plaustrum et juga boum in usum
lignorum. 23 Omnia dedit Areuna rex regi; dixitque Areuna ad regem:
Dominus Deus tuus suscipiat votum tuum. 24 Cui respondens rex ait:
Nequaquam ut vis; sed emam pretio a te, et non offeram Domino Deo
meo holocausta gratuita. Emit ergo David aream et boves argenti siclis
quinquaginta. 25 Et ædificavit ibi David altare Domino, et obtulit holocausta et pacifica. Et propitiatus est Dominus terræ, et cohibita est plaga
ab Israel.

14] I Par. XXI, 13. Dan. XIII, 23.

LIBER TERTIUS REGUM

SECUNDUM HEBRÆOS PRIMUS MALACHIM

PARS PRIOR

HISTORIA REGNI SALOMONIS

Sectio I. — Promotio Salomonis in regem

Cap. I.

§ I. — *Unctio Salomonis.*

David et Abisag.

Et rex David senuerat, habebatque ætatis plurimos dies;
cumque operiretur vestibus, non calefiebat. 2 Dixerunt ergo
ei servi sui : Quæramus domino nostro regi adolescentulam
virginem, et stet coram rege, et foveat eum, dormiatque
in sinu suo, et calefaciat dominum nostrum regem. 3 Quæ-
sierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israel, et
invenerunt Abisag Sunamitidem, et adduxerunt eam ad regem. 4 Erat
autem puella pulchra nimis, dormiebatque cum rege, et ministrabat ei;
rex vero non cognovit eam.

Adonias regnum affectat.

5 Adonias autem, filius Haggith, elevabatur, dicens : Ego regnabo.
Fecitque sibi currus et equites, et quinquaginta viros qui currerent ante
eum. 6 Nec corripuit eum pater suus aliquando, dicens : Quare hoc fe-
cisti? Erat autem et ipse pulcher valde, secundus natu post Absalom.
7 Et sermo ei cum Joab, filio Sarviæ, et cum Abiathar sacerdote, qui
adjuvabant partes Adoniæ. 8 Sadoc vero sacerdos, et Banaias, filius
Joiadæ, et Nathan propheta, et Semei, et Rei, et robur exercitus David,
non erat cum Adonia. 9 Immolatis ergo Adonias arietibus et vitulis, et
universis pinguibus, juxta Lapidem Zoheleth, qui erat vicinus fonti
Rogel, vocavit universos fratres suos filios regis, et omnes viros Juda
servos regis. 10 Nathan autem prophetam, et Banaiam, et robustos
quosque, et Salomonem fratrem suum, non vocavit.

Bethsabee a Nathan instructa,

11 Dixit itaque Nathan ad Bethsabee, matrem Salomonis : Num au-
disti quod regnaverit Adonias, filius Haggith, et dominus noster David
hoc ignorat? 12 Nunc ergo veni, accipe consilium a me, et salva animam
tuam, filiique tui Salomonis. 13 Vade, et ingredere ad regem David, et
dic ei : Nonne tu, domine mi rex, jurasti mihi ancillæ tuæ, dicens :
Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio meo?
Quare ergo regnat Adonias? 14 Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego
veniam post te, et complebo sermones tuos.

jura Salomonis defendit.

15 Ingressa est itaque Bethsabee ad regem in cubiculum. Rex autem
senuerat nimis, et Abisag Sunamitis ministrabat ei. 16 Inclinavit se Beth-
sabee, et adoravit regem. Ad quam rex : Quid tibi, inquit, vis? 17 Quæ
respondens, ait : Domine mi, tu jurasti per Dominum Deum tuum an-

cillæ tuæ : Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio
meo. 18 Et ecce nunc Adonias regnat, te, domine mi rex, ignorante.
19 Mactavit boves, et pinguia quæque, et arietes plurimos, et vocavit
omnes filios regis, Abiathar quoque sacerdotem, et Joab, principem mi-
litiæ; Salomonem autem servum tuum non vocavit. 20 Verumtamen, do-
mine mi rex, in te oculi respiciunt totius Israel, ut indices eis quis sedere
debeat in solio tuo, domine mi rex, post te. 21 Eritque, cum dormierit
dominus meus rex cum patribus suis, erimus ego et filius meus Salomon
peccatores.

David ipse, admonitus a propheta,

22 Adhuc illa loquente cum rege, Nathan propheta venit. 23 Et nuntia-
verunt regi, dicentes : Adest Nathan propheta. Cumque introisset in con-
spectu regis, et adorasset eum pronus in terram, 24 dixit Nathan : Do-
mine mi rex, tu dixisti : Adonias regnet post me, et ipse sedeat super
thronum meum? 25 Quia descendit hodie, et immolavit boves, et pin-
guia, et arietes plurimos, et vocavit universos filios regis, et principes
exercitus, Abiathar quoque sacerdotem ; illisque vescentibus, et biben-
tibus coram eo, et dicentibus : Vivat rex Adonias ! 26 me servum tuum,
et Sadoc sacerdotem, et Banaiam filium Joiadæ, et Salomonem famulum
tuum, non vocavit. 27 Numquid a domino meo rege exivit hoc verbum,
et mihi non indicasti servo tuo quis sessurus esset super thronum do-
mini mei regis post eum?

thronum Salomoni promittit,

28 Et respondit rex David, dicens : Vocate ad me Bethsabee. Quæ cum
fuisset ingressa coram rege, et stetisset ante eum, 29 juravit rex, et ait :
Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia ! 30 quia sicut
juravi tibi per Dominum Deum Israel, dicens : Salomon filius tuus re-
gnabit post me, et ipse sedebit super solium meum pro me ; sic faciam
hodie. 31 Summissoque Bethsabee in terram vultu, adoravit regem, di-
cens : Vivat dominus meus David in æternum !

et eum jubet in regem ungi.

32 Dixit quoque rex David : Vocate mihi Sadoc sacerdotem, et Nathan
prophetam, et Banaiam filium Joiadæ. Qui cum ingressi fuissent coram
rege, 33 dixit ad eos : Tollite vobiscum servos domini vestri, et imponite
Salomonem filium meum super mulam meam, et ducite eum in Gihon ;
34 et ungat eum ibi Sadoc sacerdos, et Nathan propheta, in regem super
Israel. Et canetis buccina, atque dicetis : Vivat rex Salomon ! 35 Et ascen-
detis post eum, et veniet, et sedebit super solium meum, et ipse regnabit
pro me; illique præcipiam ut sit dux super Israel et super Judam. 36 Et
respondit Banaias, filius Joiadæ, regi, dicens : Amen ; sic loquatur Do-
minus Deus domini mei regis. 37 Quomodo fuit Dominus cum domino
meo rege, sic sit cum Salomone, et sublimius faciat solium ejus a solio
domini mei regis David.

38 Descendit ergo Sadoc sacerdos, et Nathan propheta, et Banaias filius
Joiadæ, et Cerethi, et Phelethi ; et imposuerunt Salomonem super mulam
regis David, et adduxerunt eum in Gihon. 39 Sumpsitque Sadoc sacerdos
cornu olei de tabernaculo, et unxit Salomonem ; et cecinerunt buccina ;
et dixit omnis populus : Vivat rex Salomon ! 40 Et ascendit universa
multitudo post eum, et populus canentium tibiis, et lætantium gaudio
magno, et insonuit terra a clamore eorum.

Timor Adoniæ.

41 Audivit autem Adonias, et omnes qui invitati fuerant ab eo, jamque
convivium finitum erat ; sed et Joab, audita voce tubæ, ait : Quid sibi
vult clamor civitatis tumultuantis? 42 Adhuc illo loquente, Jonathas,
filius Abiathar sacerdotis, venit ; cui dixit Adonias : Ingredere, quia vir
fortis es, et bona nuntians. 43 Responditque Jonathas Adoniæ : Nequa-
quam ; dominus enim noster rex David regem constituit Salomonem,
44 misitque cum eo Sadoc sacerdotem, et Nathan prophetam, et Banaiam
filium Joiadæ, et Cerethi, et Phelethi, et imposuerunt eum super mulam
regis. 45 Unxeruntque eum Sadoc sacerdos et Nathan propheta regem in
Gihon ; et ascenderunt inde lætantes, et insonuit civitas ; hæc est vox

quam audistis. [46] Sed et Salomon sedet super solium regni. [47] Et ingressi servi regis benedixerunt domino nostro regi David, dicentes : Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum, et magnificet thronum ejus super thronum tuum. Et adoravit rex in lectulo suo ; [48] et locutus est : Benedictus Dominus Deus Israel, qui dedit hodie sedentem in solio meo, videntibus oculis meis. [49] Territi sunt ergo, et surrexerunt omnes qui invitati fuerant ab Adonia, et ivit unusquisque in viam suam. [50] Adonias autem, timens Salomonen, surrexit, et abiit, tenuitque cornu altaris.

[51] Et nuntiaverunt Salomoni, dicentes : Ecce Adonias, timens regem Salomonem, tenuit cornu altaris, dicens : Juret mihi rex Salomon hodie, quod non interficiat servum suum gladio. [52] Dixitque Salomon : Si fuerit vir bonus, non cadet ne unus quidem capillus ejus in terram ; sin autem malum inventum fuerit in eo, morietur. [53] Misit ergo rex Salomon, et eduxit eum ab altari; et ingressus adoravit regem Salomonem ; dixitque ei Salomon : Vade in domum tuam.

§ II. — *Ultima monita et mors David ; Salomon providet firmitati throni.*

David morti proximus admonet Salomonem,

Cap. II. — [1] Appropinquaverunt autem dies David ut moreretur, præcepitque Salomoni filio suo, dicens : [2] Ego ingredior viam universæ terræ ; confortare, et esto vir. [3] Et observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, ut custodias ceremonias ejus, et præcepta ejus, et judicia, et testimonia, sicut scriptum est in lege Moysi ; ut intelligas universa quæ facis, et quocumque te verteris ; [4] ut confirmet Dominus sermones suos, quos locutus est de me, dicens : Si custodierint filii tui vias suas, et ambulaverint coram me in veritate, in omni corde suo, et in omni anima sua, non auferetur tibi vir de solio Israel.

eique tria mandat.

[5] Tu quoque nosti quæ fecerit mihi Joab, filius Sarviæ, quæ fecerit duobus principibus exercitus Israel, Abner filio Ner, et Amasæ filio Jether, quos occidit, et effudit sanguinem belli in pace, et posuit cruorem prælii in balteo suo, qui erat circa lumbos ejus, et in calceamento suo, quod erat in pedibus ejus. [6] Facies ergo juxta sapientiam tuam, et non deduces canitiem ejus pacifice ad inferos. [7] Sed et filiis Berzellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in mensa tua ; occurrerunt enim mihi quando fugiebam a facie Absalom, fratris tui. [8] Habes quoque apud te Semei, filium Gera, filii Jemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione pessima, quando ibam ad castra ; sed quia descendit mihi in occursum cum transirem Jordanem, et juravi ei per Dominum, dicens : Non te interficiam gladio ; [9] tu noli pati eum esse innoxium. Vir autem sapiens es, ut scias quæ facies ei, deducesque canos ejus cum sanguine ad inferos.

Mors David, cui succedit Salomon.

[10] Dormivit igitur David cum patribus suis, et sepultus est in civitate David. [11] Dies autem quibus regnavit David super Israel, quadraginta anni sunt ; in Hebron regnavit septem annis, in Jerusalem triginta tribus. [12] Salomon autem sedit super thronum David patris sui, et firmatum est regnum ejus nimis.

Iterata machinatio Adoniæ ; plectitur morte.

[13] Et ingressus est Adonias, filius Haggith, ad Bethsabee matrem Salomonis. Quæ dixit ei : Pacificusne est ingressus tuus ? Qui respondit : Pacificus. [14] Addiditque : Sermo mihi est ad te. Cui ait : Loquere. Et ille : [15] Tu, inquit, nosti quia meum erat regnum, et me præposuerat omnis Israel sibi in regem ; sed translatum est regnum, et factum est fratris mei ; a Domino enim constitutum est ei. [16] Nunc ergo petitionem unam precor a te : ne confundas faciem meam. Quæ dixit ad eum : Loquere. [17] Et ille ait : Precor ut dicas Salomoni regi (neque enim negare tibi

3] Deut. XVII, 19. — 5] II Reg. III, 27 et XX, 10. — 7] II Reg. XIX, 31. — 8] II Reg. XVI, 5 et XIX, 19. — 10] Act. II, 29. — 11] I Par. XXIX, 27.

quidquam potest) ut det mihi Abisag Sunamitidem uxorem. 18 Et ait
Bethsabee : Bene, ego loquar pro te regi.
19 Venit ergo Bethsabee ad regem Salomonem, ut loqueretur ei pro
Adonia; et surrexit rex in occursum ejus, adoravitque eam, et sedit
super thronum suum; positusque est thronus matri regis, quæ sedit ad
dexteram ejus. 20 Dixitque ei : Petitionem unam parvulam ego deprecor
a te; ne confundas faciem meam. Et dixit ei rex : Pete, mater mea;
neque enim fas est ut avertam faciem tuam. 21 Quæ ait : Detur Abisag
Sunamitis Adoniæ fratri tuo uxor. 22 Responditque rex Salomon, et dixit
matri suæ : Quare postulas Abisag Sunamitidem Adoniæ? Postula ei et
regnum; ipse est enim frater meus major me, et habet Abiathar sacer-
dotem, et Joab, filium Sarviæ. 23 Juravit itaque rex Salomon per Domi-
num, dicens : Hæc faciat mihi Deus et hæc addat, quia contra animam
suam locutus est Adonias verbum hoc! 24 Et nunc vivit Dominus, qui fir-
mavit me, et collocavit me super solium David patris mei, et qui fecit
mihi domum, sicut locutus est, quia hodie occidetur Adonias. 25 Misitque
rex Salomon per manum Banaiæ, filii Joiadæ, qui interfecit eum; et
mortuus est.

Abiathar ejectus e pontificatu.

26 Abiathar quoque sacerdoti dixit rex : Vade in Anathoth ad agrum
tuum, equidem vir mortis es; sed hodie te non interficiam, quia portasti
arcam Domini Dei coram David patre meo, et sustinuisti laborem in om-
nibus in quibus laboravit pater meus. 27 Ejecit ergo Salomon Abiathar,
ut non esset sacerdos Domini, ut impleretur sermo Domini, quem locutus
est super domum Heli in Silo.

Interficiuntur Joab

28 Venit autem nuntius ad Joab, quod Joab declinasset post Adoniam,
et post Salomonem non declinasset; fugit ergo Joab in tabernaculum Do-
mini, et apprehendit cornu altaris. 29 Nuntiatumque est regi Salomoni,
quod fugisset Joab in tabernaculum Domini, et esset juxta altare. Misitque
Salomon Banaiam, filium Joiadæ, dicens : Vade, interfice eum. 30 Et venit
Banaias ad tabernaculum Domini, et dixit ei : Hæc dicit rex : Egredere.
Qui ait : Non egrediar, sed hic moriar. Renuntiavit Banaias regi sermo-
nem, dicens : Hæc locutus est Joab, et hæc respondit mihi. 31 Dixitque
ei rex : Fac sicut locutus est, et interfice eum, et sepeli; et amovebis san-
guinem innocentem, qui effusus est a Joab, a me, et a domo patris mei.
32 Et reddet Dominus sanguinem ejus super caput ejus, quia interfecit
duos viros justos, melioresque se, et occidit eos gladio, patre meo David
ignorante, Abner, filium Ner, principem militiæ Israel, et Amasam, filium
Jether, principem exercitus Juda; 33 et revertetur sanguis illorum in caput
Joab, et in caput seminis ejus in sempiternum. David autem et semini
ejus, et domui et throno illius, sit pax usque in æternum a Domino!
34 Ascendit itaque Banaias, filius Joiadæ, et aggressus eum interfecit;
sepultusque est in domo sua in deserto. 35 Et constituit rex Banaiam,
filium Joiadæ, pro eo super exercitum, et Sadoc sacerdotem posuit pro
Abiathar.

et Semei.

36 Misit quoque rex, et vocavit Semei, dixitque ei : Ædifica tibi do-
mum in Jerusalem, et habita ibi; et non egredieris inde huc atque illuc.
37 Quacumque autem die egressus fueris, et transieris torrentem Cedron,
scito te interficiendum; sanguis tuus erit super caput tuum. 38 Dixitque
Semei regi : Bonus sermo. Sicut locutus est dominus meus rex, sic faciet
servus tuus. Habitavit itaque Semei in Jerusalem diebus multis. 39 Fa-
ctum est autem post annos tres, ut fugerent servi Semei ad Achis, filium
Maacha, regem Geth; nuntiatumque est Semei, quod servi ejus issent in
Geth. 40 Et surrexit Semei, et stravit asinum suum; ivitque ad Achis in
Geth ad requirendum servos suos, et adduxit eos de Geth. 41 Nuntiatum
est autem Salomoni, quod isset Semei in Geth de Jerusalem, et rediisset.

27] I Reg. II, 31. — 32] II Reg. III, 27 et XX, 10.

[42] Et mittens vocavit eum, dixitque illi : Nonne testificatus sum tibi per
Dominum, et prædixi tibi : Quacumque die egressus ieris huc et illuc,
scito te esse moriturum? Et respondisti mihi : Bonus sermo, quem audivi.
[43] Quare ergo non custodisti jusjurandum Domini, et præceptum quod
præceperam tibi? [44] Dixitque rex ad Semei : Tu nosti omne malum, cujus
tibi conscium est cor tuum, quod fecisti David patri meo; reddidit Do-
minus malitiam tuam in caput tuum; [45] et rex Salomon benedictus, et
thronus David erit stabilis coram Domino usque in sempiternum. [46] Jussit
itaque rex Banaiæ, filio Joiadæ; qui egressus percussit eum, et mortuus
est.

Sectio II. — Regni Salomonis initia

§ I. — *Salomonis matrimonium, oratio in Gabaon celebreque judicium.*

Uxor ægyptia Salomonis.

Cap. III. — [1] Confirmatum est igitur regnum in manu Salomonis, et
affinitate conjunctus est Pharaoni, regi Ægypti ; accepit namque filiam
ejus, et adduxit in civitatem David, donec compleret ædificans domum
suam, et domum Domini, et murum Jerusalem per circuitum.

Rex postulat a Deo sapientiam.

[2] Attamen populus immolabat in excelsis ; non enim ædificatum erat
templum nomini Domini usque in diem illum. [3] Dilexit autem Salomon
Dominum, ambulans in præceptis David patris sui, excepto quod in
excelsis immolabat, et accendebat thymiama.
[4] Abiit itaque in Gabaon, ut immolaret ibi ; illud quippe erat excelsum
maximum : mille hostias in holocaustum obtulit Salomon super altare
illud in Gabaon. [5] Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium
nocte, dicens : Postula quod vis ut dem tibi. [6] Et ait Salomon : Tu
fecisti cum servo tuo David, patre meo, misericordiam magnam, sicut
ambulavit in conspectu tuo in veritate et justitia, et recto corde tecum ;
custodisti ei misericordiam tuam grandem, et dedisti ei filium sedentem
super thronum ejus, sicut est hodie. [7] Et nunc, Domine Deus, tu regnare
fecisti servum tuum pro David patre meo. Ego autem sum puer parvu-
lus, et ignorans egressum et introitum meum ; [8] et servus tuus in medio
est populi quem elegisti, populi infiniti, qui numerari et supputari non
potest præ multitudine. [9] Dabis ergo servo tuo cor docile, ut populum
tuum judicare possit, et discernere inter bonum et malum ; quis enim po-
terit judicare populum istum, populum tuum hunc multum ?
[10] Placuit ergo sermo coram Domino, quod Salomon postulasset hujus-
cemodi rem. [11] Et dixit Dominus Salomoni : Quia postulasti verbum hoc,
et non petisti tibi dies multos, nec divitias, aut animas inimicorum tuo-
rum, sed postulasti tibi sapientiam ad discernendum judicium, [12] ecce
feci tibi secundum sermones tuos, et dedi tibi cor sapiens et intelligens,
in tantum ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.
[13] Sed et hæc, quæ non postulasti, dedi tibi, divitias scilicet et gloriam,
ut nemo fuerit similis tui in regibus, cunctis retro diebus. [14] Si autem
ambulaveris in viis meis, et custodieris præcepta mea et mandata mea,
sicut ambulavit pater tuus, longos faciam dies tuos. [15] Igitur evigilavit
Salomon, et intellexit quod esset somnium ; cumque venisset Jerusalem,
stetit coram arca fœderis Domini, et obtulit holocausta, et fecit victimas
pacificas, et grande convivium universis famulis suis.

Dirimit litem inter meretrices.

[16] Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad regem, steteruntque
coram eo ; [17] quarum una ait : Obsecro, mi domine ; ego et mulier hæc
habitabamus in domo una, et peperi apud eam in cubiculo ; [18] tertia
autem die postquam ego peperi, peperit et hæc ; et eramus simul, nul-
lusque alius nobiscum in domo, exceptis nobis duabus. [19] Mortuus est
autem filius mulieris hujus nocte, dormiens quippe oppressit eum. [20] Et,

1] II Par. I, 1. — 9] II Par. I, 10. — 13] Sap. VII, 11. Matth. VI, 29.

consurgens intempestæ noctis silentio, tulit filium meum de latere meo
ancillæ tuæ dormientis, et collocavit in sinu suo; suum autem filium,
qui erat mortuus, posuit in sinu meo. 21 Cumque surrexissem mane ut
darem lac filio meo, apparuit mortuus; quem diligentius intuens clara
luce, deprehendi non esse meum quem genueram. 22 Responditque altera
mulier : Non est ita ut dicis, sed filius tuus mortuus est, meus autem
vivit. E contrario illa dicebat : Mentiris ; filius quippe meus vivit, et
filius tuus mortuus est. Atque in hunc modum contendebant coram
rege.

23 Tunc rex ait : Hæc dicit : Filius meus vivit, et filius tuus mortuus
est ; et ista respondit : Non ; sed filius tuus mortuus est, meus autem
vivit. 24 Dixit ergo rex : Afferte mihi gladium. Cumque attulissent gla-
dium coram rege : 25 Dividite, inquit, infantem vivum in duas partes, et
date dimidiam partem uni, et dimidiam partem alteri. 26 Dixit autem
mulier cujus filius erat vivus ad regem (commota sunt quippe viscera
ejus super filio suo) : Obsecro, domine, date illi infantem vivum, et
nolite interficere eum. E contrario illa dicebat : Nec mihi, nec tibi sit,
sed dividatur. 27 Respondit rex, et ait : Date huic infantem vivum, et
non occidatur ; hæc est enim mater ejus. 28 Audivit itaque omnis Israel
judicium quod judicasset rex, et timuerunt regem, videntes sapientiam
Dei esse in eo ad faciendum judicium.

§ II. — *Salomonis ministri, magnificentia, sapientia.*

Regii ministri

Cap. IV. — 1 Erat autem rex Salomon regnans super omnem Israel.
2 Et hi principes quos habebat : Azarias, filius Sadoc sacerdotis, 3 Eliho-
reph et Ahia, filii Sisa, scribæ ; Josaphat, filius Ahilud, a commentariis ;
4 Banaias, filius Joiadæ, super exercitum ; Sadoc autem, et Abiathar,
sacerdotes ; 5 Azarias, filius Nathan, super eos qui assistebant regi ;
Zabud, filius Nathan, sacerdos, amicus regis ; 6 et Ahisar præpositus
domus ; et Adoniram, filius Abda, super tributa.

et præfecti.

7 Habebat autem Salomon duodecim præfectos super omnem Israel,
qui præbebant annonam regi et domui ejus ; per singulos enim menses in
anno, singuli necessaria ministrabant. 8 Et hæc nomina eorum : Benhur,
in monte Ephraim ; 9 Bendecar in Macces, et in Salebim, et in Beth-
sames, et in Elon, et in Bethhanan ; 10 Benhesed in Aruboth. Ipsius
erat Socho, et omnis terra Epher. 11 Benabinadab, cujus omnis Nephath-
Dor, Tapheth, filiam Salomonis, habebat uxorem. 12 Bana, filius Ahilud,
regebat Thanac et Mageddo, et universam Bethsan, quæ est juxta
Sarthana subter Jezrahel, a Bethsan usque Abel-Mehula e regione
Jecmaan. 13 Ben-Gaber in Ramoth-Galaad ; habebat Avoth-Jair, filii
Manasse, in Galaad ; ipse præerat in omni regione Argob, quæ est in
Basan, sexaginta civitatibus magnis atque muratis, quæ habebant seras
æreas. 14 Ahinadab, filius Addo, præerat in Manaim. 15 Achimaas in
Nephthali ; sed et ipse habebat Basemath, filiam Salomonis, in conjugio.
16 Baana, filius Husi, in Aser et in Baloth ; 17 Josaphat, filius Pharue, in
Issachar ; 18 Semei, filius Ela, in Benjamin ; 19 Gaber, filius Uri, in terra
Galaad, in terra Sehon, regis Amorrhæi, et Og, regis Basan, super omnia
quæ erant in illa terra.

20 Juda et Israel innumerabiles, sicut arena maris in multitudine,
comedentes et bibentes, atque lætantes.

Salomonis potentia et magnificentia.

21 Salomon autem erat in ditione sua, habens omnia regna a flumine
terræ Philisthiim usque ad terminum Ægypti, offerentium sibi munera, et
servientium ei cunctis diebus vitæ ejus. 22 Erat autem cibus Salomonis
per dies singulos triginta cori similæ, et sexaginta cori farinæ, 23 decem

4, 21] Eccli. XLVII, 15.

boves pingues, et viginti boves pascuales, et centum arietes, excepta
venatione cervorum, caprearum, atque bubalorum, et avium altilium.
24 Ipse enim obtinebat omnem regionem quæ erat trans flumen, a
Thaphsa usque ad Gazam, et cunctos reges illarum regionum ; et habebat
pacem ex omni parte in circuitu. 25 Habitabatque Juda et Israel absque
timore ullo, unusquisque sub vite sua et sub ficu sua, a Dan usque Ber-
sabee, cunctis diebus Salomonis. 26 Et habebat Salomon quadraginta
millia præsepia equorum currilium, et duodecim millia equestrium.
27 Nutriebantque eos supradicti regis præfecti ; sed et necessaria mensæ
regis Salomonis cum ingenti cura præbebant in tempore suo. 28 Hordeum
quoque et paleas equorum et jumentorum deferebant in locum ubi erat
rex, juxta constitutum sibi.

29 Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni, et prudentiam multam — Ejus sapientia.
nimis, et latitudinem cordis, quasi arenam quæ est in littore maris. 30 Et
præcedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium et
Ægyptiorum ; 31 et erat sapientior cunctis hominibus, sapientior Ethan
Ezrahita, et Heman, et Chalcol, et Dorda, filiis Mahol ; et erat nomina-
tus in universis gentibus per circuitum. 32 Locutus est quoque Salomon
tria millia parabolas, et fuerunt carmina ejus quinque et mille. 33 Et
disputavit super lignis, a cedro quæ est in Libano usque ad hyssopum
quæ egreditur de pariete ; et disseruit de jumentis, et volucribus, et
reptilibus, et piscibus. 34 Et veniebant de cunctis populis ad audiendam
sapientiam Salomonis, et ab universis regibus terræ, qui audiebant
sapientiam ejus.

Sectio III. — Opera Salomonis architectonica

§ I. — *Apparatus ad fabricam templi.*

Cap. V. — 1 Misit quoque Hiram, rex Tyri, servos suos ad Salomonem ; — Conventio cum rege Hiram.
audivit enim quod ipsum unxissent regem pro patre ejus ; quia amicus
fuerat Hiram David omni tempore. 2 Misit autem Salomon ad Hiram, di-
cens : 3 Tu scis voluntatem David patris mei, et quia non potuerit ædificare
domum nomini Domini Dei sui propter bella imminentia per circuitum,
donec daret Dominus eos sub vestigio pedum ejus. 4 Nunc autem requiem
dedit Dominus Deus meus mihi per circuitum ; et non est satan, neque
occursus malus. 5 Quamobrem cogito ædificare templum nomini Domini
Dei mei, sicut locutus est Dominus David patri meo, dicens : Filius tuus
quem dabo pro te super solium tuum, ipse ædificabit domum nomini
meo. 6 Præcipe igitur ut præcidant mihi servi tui cedros de Libano, et
servi mei sint cum servis tuis ; mercedem autem servorum tuorum dabo
tibi quamcumque petieris ; scis enim quomodo non est in populo meo vir
qui noverit ligna cædere sicut Sidonii. 7 Cum ergo audisset Hiram verba
Salomonis, lætatus est valde, et ait : Benedictus Dominus Deus hodie,
qui dedit David filium sapientissimum super populum hunc plurimum.
8 Et misit Hiram ad Salomonem, dicens : Audivi quæcumque mandasti
mihi, ego faciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis et abiegnis.
9 Servi mei deponent ea de Libano ad mare, et ego componam ea in
ratibus in mari, usque ad locum quem significaveris mihi ; et applicabo
ea ibi, et tu tolles ea ; præbebisque necessaria mihi ut detur cibus domui
meæ. 10 Itaque Hiram dabat Salomoni ligna cedrina et ligna abiegna
juxta omnem voluntatem ejus. 11 Salomon autem præbebat Hiram coros
tritici viginti millia, in cibum domui ejus, et viginti coros purissimi olei ;
hæc tribuebat Salomon Hiram per singulos annos. 12 Dedit quoque Do-

26] II Par. IX, 25. — 31] Eccli. XLVII, 16. — 5] II Reg. VII, 13. I Par. XXII, 10. — 12] Sup.
III, 12.

minus sapientiam Salomoni, sicut locutus est ei. Et erat pax inter Hiram
et Salomonem, et percusserunt ambo fœdus.

Operarii ex Israele.

13 Elegitque rex Salomon operarios de omni Israel, et erat indictio tri-
ginta millia virorum. 14 Mittebatque eos in Libanum, decem millia per
menses singulos vicissim, ita ut duobus mensibus essent in domibus
suis; et Adoniram erat super hujuscemodi indictione. 15 Fueruntque
Salomoni septuaginta millia eorum qui onera portabant; et octoginta
millia latomorum in monte, 16 absque præpositis qui præerant singulis
operibus, numero trium millium et trecentorum, præcipientium populo et
his qui faciebant opus. 17 Præcepitque rex ut tollerent lapides grandes,
lapides pretiosos, in fundamentum templi, et quadrarent eos; 18 quos
dolaverunt cæmentarii Salomonis, et cæmentarii Hiram. Porro Giblii
præparaverunt ligna et lapides ad ædificandam domum.

§ II. — *Constructio templi.*

Structura partium exteriorum templi.

Cap. VI. — 1 Factum est ergo quadringentesimo et octogesimo anno
egressionis filiorum Israel de terra Ægypti, in anno quarto, mense zio
(ipse est mensis secundus), regni Salomonis super Israel, ædificari cœpit
domus Domino.

2 Domus autem quam ædificabat rex Salomon Domino habebat sexa-
ginta cubitos in longitudine, et viginti cubitos in latitudine, et triginta
cubitos in altitudine. 3 Et porticus erat ante templum viginti cubitorum
longitudinis, juxta mensuram latitudinis templi; et habebat decem cubi-
tos latitudinis ante faciem templi. 4 Fecitque in templo fenestras obli-
quas. 5 Et ædificavit super parietem templi tabulata per gyrum, in
parietibus domus per circuitum templi et oraculi, et fecit latera in
circuitu. 6 Tabulatum quod subter erat quinque cubitos habebat latitudi-
nis, et medium tabulatum sex cubitorum latitudinis, et tertium tabulatum
septem habens cubitos latitudinis. Trabes autem posuit in domo per
circuitum forinsecus, ut non hærerent muris templi. 7 Domus autem cum
ædificaretur, de lapidibus dolatis atque perfectis ædificata est; et mal-
leus, et securis, et omne ferramentum, non sunt audita in domo cum
ædificaretur. 8 Ostium lateris medii in parte erat domus dextræ; et per
cochleam ascendebant in medium cœnaculum, et a medio in tertium.
9 Et ædificavit domum, et consummavit eam; texit quoque domum
laquearibus cedrinis. 10 Et ædificavit tabulatum super omnem domum
quinque cubitis altitudinis; et operuit domum lignis cedrinis.

Divinum oraculum ædificationem approbans.

11 Et factus est sermo Domini ad Salomonem, dicens: 12 Domus hæc,
quam ædificas, si ambulaveris in præceptis meis, et judicia mea feceris,
et custodieris omnia mandata mea, gradiens per ea, firmabo sermonem
meum tibi, quem locutus sum ad David patrem tuum; 13 et habitabo in
medio filiorum Israel, et non derelinquam populum meum Israel.

Fabrica partium interiorum templi. 1o Sanctum.

14 Igitur ædificavit Salomon domum, et consummavit eam. 15 Et ædi-
ficavit parietes domus intrinsecus tabulatis cedrinis; a pavimento domus
usque ad summitatem parietum, et usque ad laquearia, operuit lignis
cedrinis intrinsecus; et texit pavimentum domus tabulis abiegnis.
16 Ædificavitque viginti cubitorum ad posteriorem partem templi tabu-
lata cedrina, a pavimento usque ad superiora; et fecit interiorem domum
oraculi in Sanctum sanctorum. 17 Porro quadraginta cubitorum erat
ipsum templum pro foribus oraculi. 18 Et cedro omnis domus intrinsecus
vestiebatur, habens tornaturas et juncturas suas fabrefactas, et cælatu-
ras eminentes. Omnia cedrinis tabulis vestiebantur, nec omnino lapis
apparere poterat in pariete.

2o Sanctum sanctorum.

19 Oraculum autem in medio domus in interiori parte fecerat, ut po-

1] II Par. III, 1. — 12] II Reg. VII, 16. — 13] I Par. XXII, 9.

neret ibi arcam fœderis Domini. 20 Porro oraculum habebat viginti cu-
bitos longitudinis, et viginti cubitos latitudinis, et viginti cubitos altitu-
dinis. Et operuit illud atque vestivit auro purissimo; sed et altare vestivit
cedro. 21 Domum quoque ante oraculum operuit auro purissimo, et affixit
laminas clavis aureis. 22 Nihilque erat in templo quod non auro tegeretur;
sed et totum altare oraculi texit auro.

3° Duo cherubim.

23 Et fecit in oraculo duos cherubim de lignis olivarum, decem cubi-
torum altitudinis. 24 Quinque cubitorum ala cherub una, et quinque
cubitorum ala cherub altera, id est, decem cubitos habentes a summitate
alæ unius usque ad alæ alterius summitatem. 25 Decem quoque cubito-
rum erat cherub secundus; in mensura pari, et opus unum erat in duobus
cherubim; 26 id est, altitudinem habebat unus cherub decem cubitorum,
et similiter cherub secundus. 27 Posuitque cherubim in medio templi in-
terioris; extendebant autem alas suas cherubim, et tangebat ala una
parietem, et ala cherub secundi tangebat parietem alterum; alæ autem
alteræ in media parte templi se invicem contingebant. 28 Texit quoque
cherubim auro.

4° Ornamenta parietum et pavimenti.

29 Et omnes parietes templi per circuitum sculpsit variis cælaturis et
torno; et fecit in eis cherubim, et palmas, et picturas varias, quasi pro-
minentes de pariete et egredientes. 30 Sed et pavimentum domus texit
auro intrinsecus et extrinsecus.

5° Ostia et atrium interius.

31 Et in ingressu oraculi fecit ostiola de lignis olivarum, postesque an-
gulorum quinque. 32 Et duo ostia de lignis olivarum; et sculpsit in eis
picturam cherubim, et palmarum species, et anaglypha valde prominentia,
et texit ea auro; et operuit tam cherubim quam palmas, et cetera, auro.
33 Fecitque in introitu templi postes de lignis olivarum quadrangulatos,
34 et duo ostia de lignis abiegnis altrinsecus; et utrumque ostium duplex
erat, et se invicem tenens aperiebatur. 35 Et sculpsit cherubim, et pal-
mas, et cælaturas valde eminentes; operuitque omnia laminis aureis
opere quadro ad regulam. 36 Et ædificavit atrium interius tribus ordini-
bus lapidum politorum, et uno ordine lignorum cedri.

Duratio structuræ.

37 Anno quarto fundata est domus Domini in mense zio; 38 et in anno
undecimo, mense bul (ipse est mensis octavus), perfecta est domus in
omni opere suo, et in universis utensilibus suis; ædificavitque eam an-
nis septem.

§ III. — *Constructio palatiorum.*

Domus Saltus Libani.

Cap. VII. — 1 Domum autem suam ædificavit Salomon tredecim an-
nis, et ad perfectum usque perduxit. 2 Ædificavit quoque domum Saltus
Libani centum cubitorum longitudinis, et quinquaginta cubitorum lati-
tudinis, et triginta cubitorum altitudinis, et quatuor deambulacra inter
columnas cedrinas; ligna quippe cedrina exciderat in columnas. 3 Et ta-
bulatis cedrinis vestivit totam cameram, quæ quadraginta quinque co-
lumnis sustentabatur. Unus autem ordo habebat columnas quindecim,
4 contra se invicem positas, 5 et e regione se respicientes, æquali spatio
inter columnas, et super columnas quadrangulata ligna in cunctis
æqualia.

Cetera ædificia regia.

6 Et porticum columnarum fecit quinquaginta cubitorum longitudinis,
et triginta cubitorum latitudinis, et alteram porticum in facie majoris
porticus; et columnas, et epistylia super columnas. 7 Porticum quoque
solii, in qua tribunal est, fecit, et texit lignis cedrinis a pavimento usque
ad summitatem. 8 Et domuncula, in qua sedebatur ad judicandum, erat
in media porticu, simili opere. Domum quoque fecit filiæ Pharaonis,
quam uxorem duxerat Salomon, tali opere quali et hanc porticum.

1] Inf. IX, 10. — 8] Sup. III, 1.

Materiæ adhibitæ.

9 Omnia lapidibus pretiosis, qui ad normam quamdam atque mensu-
ram tam intrinsecus quam extrinsecus serrati erant, a fundamento usque
ad summitatem parietum, et extrinsecus usque ad atrium majus. 10 Fun-
damenta autem de lapidibus pretiosis, lapidibus magnis decem sive octo
cubitorum. 11 Et desuper lapides pretiosi æqualis mensuræ secti erant,
similiterque de cedro. 12 Et atrium majus rotundum, trium ordinum de
lapidibus sectis et unius ordinis de dolata cedro; necnon et in atrio do-
mus Domini interiori, et in porticu domus.

§ IV. — *Supellex varia ad usum templi pertinens.*

Citatur artifex præcipuus.

13 Misit quoque rex Salomon, et tulit Hiram de Tyro, 14 filium mulie-
ris viduæ de tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem ærarium, et plenum
sapientia et intelligentia et doctrina ad faciendum omne opus ex ære.
Qui cum venisset ad regem Salomonem, fecit omne opus ejus.

Duæ columnæ.

15 Et finxit duas columnas æreas, decem et octo cubitorum altitudinis
columnam unam; et linea duodecim cubitorum ambiebat columnam
utramque. 16 Duo quoque capitella fecit quæ ponerentur super capita co-
lumnarum, fusilia ex ære; quinque cubitorum altitudinis capitellum
unum, et quinque cubitorum altitudinis capitellum alterum; 17 et quasi
in modum retis et catenarum sibi invicem miro opere contextarum.
Utrumque capitellum columnarum fusile erat; septena versuum retiacula
in capitello uno, et septena retiacula in capitello altero. 18 Et perfecit
columnas, et duos ordines per circuitum retiaculorum singulorum, ut
tegerent capitella quæ erant super summitatem, malogranatorum; eodem
modo fecit et capitello secundo. 19 Capitella autem, quæ erant super ca-
pita columnarum, quasi opere lilii fabricata erant in porticu quatuor cu-
bitorum. 20 Et rursum alia capitella in summitate columnarum desuper,
juxta mensuram columnæ contra retiacula; malogranatorum autem du-
centi ordines erant in circuitu capitelli secundi. 21 Et statuit duas columnas
in porticu templi; cumque statuisset columnam dexteram, vocavit eam
nomine Jachin; similiter erexit columnam secundam, et vocavit nomen
ejus Booz. 22 Et super capita columnarum opus in modum lilii posuit;
perfectumque est opus columnarum.

Mare æneum.

23 Fecit quoque mare fusile decem cubitorum a labio usque ad labium,
rotundum in circuitu; quinque cubitorum altitudo ejus, et resticula tri-
ginta cubitorum cingebat illud per circuitum. 24 Et sculptura subter la-
bium circuibat illud decem cubitis ambiens mare; duo ordines sculptura-
rum striatarum erant fusiles. 25 Et stabat super duodecim boves, e quibus
tres respiciebant ad aquilonem, et tres ad occidentem, et tres ad meri-
diem, et tres ad orientem; et mare super eos desuper erat; quorum pos-
teriora universa intrinsecus latitabant. 26 Grossitudo autem luteris trium
unciarum erat; labiumque ejus quasi labium calicis et folium repandi
lilii. Duo millia batos capiebat.

Decem lavacra.

27 Et fecit decem bases æneas, quatuor cubitorum longitudinis bases
singulas, et quatuor cubitorum latitudinis et trium cubitorum altitudinis.
28 Et ipsum opus basium interrasile erat; et sculpturæ inter juncturas.
29 Et inter coronulas et plectas, leones, et boves, et cherubim, et in
juncturis similiter desuper; et subter leones et boves, quasi lora ex ære
dependentia. 30 Et quatuor rotæ per bases singulas, et axes ærei; et per
quatuor partes quasi humeruli subter luterem fusiles, contra se invicem
respectantes. 31 Os quoque luteris intrinsecus erat in capitis summitate;
et quod forinsecus apparebat, unius cubiti erat totum rotundum; pari-
terque habebat unum cubitum et dimidium; in angulis autem columna-
rum variæ cælaturæ erant; et media intercolumnia quadrata, non rotunda.

15] Jer. LII, 21. — 23] II Par. IV, 2.

32 Quatuor quoque rotæ, quæ per quatuor angulos basis erant, cohærebant
sibi subter basim; una rota habebat altitudinis cubitum et semis. 33 Ta-
les autem rotæ erant quales solent in curru fieri; et axes earum, et radii,
et canthi, et modioli, omnia fusilia. 34 Nam et humeruli illi quatuor per
singulos angulos basis unius, ex ipsa basi fusiles et conjuncti erant.
35 In summitate autem basis erat quædam rotunditas dimidii cubiti, ita
fabrefacta, ut luter desuper posset imponi, habens cælaturas suas, va-
riasque sculpturas ex semetipsa. 36 Sculpsit quoque in tabulatis illis, quæ
erant ex ære, et in angulis, cherubim, et leones, et palmas, quasi in
similitudinem hominis stantis, ut non cælata, sed apposita per circuitum
viderentur. 37 In hunc modum fecit decem bases, fusura una, et men-
sura sculpturaque consimili. 38 Fecit quoque decem luteres æneos; qua-
draginta batos capiebat luter unus; eratque quatuor cubitorum; singulos
quoque luteres per singulas, id est decem, bases posuit. 39 Et constituit
decem bases, quinque ad dexteram partem templi et quinque ad sini-
stram; mare autem posuit ad dexteram partem templi contra orientem ad
meridiem.

40 Fecit ergo Hiram lebetes et scutras et hamulas. Et perfecit omne Recensetur sacra supellex, tum ænea,
opus regis Salomonis in templo Domini : 41 columnas duas, et funiculos
capitellorum super capitella columnarum duos; et retiacula duo, ut ope-
rirent duos funiculos, qui erant super capita columnarum; 42 et malo-
granata quadringenta in duobus retiaculis, duos versus malogranatorum
in retiaculis singulis, ad operiendos funiculos capitellorum qui erant super
capita columnarum; 43 et bases decem, et luteres decem super bases;
44 et mare unum, et boves duodecim subter mare; 45 et lebetes, et scu-
tras, et hamulas. Omnia vasa quæ fecit Hiram regi Salomoni in domo
Domini, de aurichalco erant. 46 In campestri regione Jordanis fudit ea
rex in argillosa terra, inter Sochoth et Sarthan. 47 Et posuit Salomon
omnia vasa; propter multitudinem autem nimiam non erat pondus æris.

48 Fecitque Salomon omnia vasa in domo Domini : altare aureum, et tum aurea.
mensam super quam ponerentur panes propositionis auream; 49 et cande-
labra aurea, quinque ad dexteram et quinque ad sinistram, contra ora-
culum, ex auro puro; et quasi lilii flores, et lucernas desuper aureas; et
forcipes aureos; 50 et hydrias, et fuscinulas, et phialas, et mortariola,
et thuribula, de auro purissimo. Et cardines ostiorum domus interioris
Sancti sanctorum, et ostiorum domus templi, ex auro erant.

51 Et perfecit omne opus quod faciebat Salomon in domo Domini, et Conclusio.
intulit quæ sanctificaverat David pater suus, argentum, et aurum, et
vasa, reposuitque in thesauris domus Domini.

§ V. — *Dedicatio templi.*

Cap. VIII. — 1 Tunc congregati sunt omnes majores natu Israel cum Arcæ translatio solemnis.
principibus tribuum, et duces familiarum filiorum Israel, ad regem Salo-
monem in Jerusalem, ut deferrent arcam fœderis Domini de civitate
David, id est de Sion. 2 Convenitque ad regem Salomonem universus Is-
rael in mense ethanim, in solemni die; ipse est mensis septimus. 3 Ve-
neruntque cuncti senes de Israel. Et tulerunt arcam sacerdotes, 4 et por-
taverunt arcam Domini, et tabernaculum fœderis, et omnia vasa sanctuarii
quæ erant in tabernaculo; et ferebant ea sacerdotes et levitæ. 5 Rex au-
tem Salomon, et omnis multitudo Israel, quæ convenerat ad eum, gra-
diebatur cum illo ante arcam, et immolabant oves et boves absque æsti-
matione et numero. 6 Et intulerunt sacerdotes arcam fœderis Domini in
locum suum, in oraculum templi, in Sanctum sanctorum, subter alas
cherubim; 7 siquidem cherubim expandebant alas super locum arcæ, et

---

51] II Par. V, 1. — 1] II Par. V, 2.

protegebant arcam et vectes ejus desuper. 8 Cumque eminerent vectes, et
apparerent summitates eorum foris sanctuarium ante oraculum, non ap-
parebant ultra extrinsecus; qui et fuerunt ibi usque in præsentem diem.
9 In arca autem non erat aliud nisi duæ tabulæ lapideæ quas posuerat in
ea Moyses in Horeb, quando pepigit Dominus fœdus cum filiis Israel
cum egrederentur de terra Ægypti. 10 Factum est autem, cum exissent
sacerdotes de sanctuario, nebula implevit domum Domini; 11 et non po-
terant sacerdotes stare et ministrare propter nebulam, impleverat enim
gloria Domini domum Domini.

Salomon laudat Deum ingredientem templum.

12 Tunc ait Salomon: Dominus dixit ut habitaret in nebula. 13 Ædi-
ficans ædificavi domum in habitaculum tuum, firmissimum solium tuum
in sempiternum. 14 Convertitque rex faciem suam et benedixit omni ec-
clesiæ Israel; omnis enim ecclesia Israel stabat. 15 Et ait Salomon: Be-
nedictus Dominus Deus Israel, qui locutus est ore suo ad David patrem
meum, et in manibus ejus perfecit, dicens: 16 A die qua eduxi populum
meum Israel de Ægypto, non elegi civitatem de universis tribubus Is-
rael ut ædificaretur domus et esset nomen meum ibi; sed elegi David ut
esset super populum meum Israel. 17 Voluitque David pater meus ædifi-
care domum nomini Domini Dei Israel; 18 et ait Dominus ad David pa-
trem meum: Quod cogitasti in corde tuo ædificare domum nomini meo,
bene fecisti, hoc ipsum mente tractans; 19 verumtamen tu non ædificabis
mihi domum, sed filius tuus qui egredietur de renibus tuis, ipse ædificabit
domum nomini meo. 20 Confirmavit Dominus sermonem suum quem locu-
tus est; stetique pro David patre meo, et sedi super thronum Israel,
sicut locutus est Dominus; et ædificavi domum nomini Domini Dei Is-
rael. 21 Et constitui ibi locum arcæ, in qua fœdus Domini est, quod per-
cussit cum patribus nostris quando egressi sunt de terra Ægypti.

Oratio Salomonis.

22 Stetit autem Salomon ante altare Domini in conspectu ecclesiæ Is-
rael, et expandit manus suas in cælum, 23 et ait:

Domine Deus Israel, non est similis tui Deus in cælo desuper et super
terram deorsum, qui custodis pactum et misericordiam servis tuis qui
ambulant coram te in toto corde suo, 24 qui custodisti servo tuo David
patri meo quæ locutus es ei; ore locutus es, et manibus perfecisti, ut
hæc dies probat. 25 Nunc igitur, Domine Deus Israel, conserva famulo
tuo David patri meo quæ locutus es ei, dicens: Non auferetur de te vir
coram me qui sedeat super thronum Israel, ita tamen, si custodierint filii
tui viam suam, ut ambulent coram me sicut tu ambulasti in conspectu
meo. 26 Et nunc, Domine Deus Israel, firmentur verba tua, quæ locutus
es servo tuo David patri meo.

27 Ergone putandum est quod vere Deus habitet super terram? Si enim
cælum et cæli cælorum te capere non possunt, quanto magis domus hæc
quam ædificavi! 28 Sed respice ad orationem servi tui et ad preces ejus,
Domine Deus meus; audi hymnum et orationem quam servus tuus orat
coram te hodie, 29 ut sint oculi tui aperti super domum hanc nocte ac
die, super domum de qua dixisti: Erit nomen meum ibi; ut exaudias
orationem quam orat in loco isto ad te servus tuus; 30 ut exaudias depre-
cationem servi tui et populi tui Israel, quodcumque oraverint in loco
isto; et exaudies in loco habitaculi tui in cælo, et cum exaudieris, pro-
pitius eris.

31 Si peccaverit homo in proximum suum, et habuerit aliquod jura-
mentum quo teneatur astrictus, et venerit propter juramentum coram
altari tuo in domum tuam, 32 tu exaudies in cælo, et facies, et judicabis
servos tuos, condemnans impium et reddens viam suam super caput ejus,
justificansque justum, et retribuens ei secundum justitiam suam.

9] Ex. XXXIV, 27. Hebr. IX, 4. — 12] II Par. VI, 1. — 17] II Reg. VII, 5. — 25] II Reg. VII, 12.
— 29] Deut. XII, 11.

33 Si fugerit populus tuus Israel inimicos suos (quia peccaturus est
tibi), et agentes pœnitentiam et confitentes nomini tuo, venerint, et ora-
verint et deprecati te fuerint in domo hac, 34 exaudi in cælo, et dimitte
peccatum populi tui Israel; et reduces eos in terram quam dedisti patribus
eorum.
35 Si clausum fuerit cælum, et non pluerit propter peccata eorum, et
orantes in loco isto pœnitentiam egerint nomini tuo, et a peccatis suis
conversi fuerint propter afflictionem suam, 36 exaudi eos in cælo, et dimitte
peccata servorum tuorum et populi tui Israel; et ostende eis viam bonam
per quam ambulent, et da pluviam super terram tuam quam dedisti populo
tuo in possessionem.
37 Fames si oborta fuerit in terra, aut pestilentia aut corruptus aer, aut
ærugo aut locusta vel rubigo, et afflixerit eum inimicus ejus portas obsi-
dens, omnis plaga, universa infirmitas, 38 cuncta devotatio, et imprecatio,
quæ acciderit omni homini de populo tuo Israel; si quis cognoverit pla-
gam cordis sui, et expanderit manus suas in domo hac, 39 tu exaudies in
cælo in loco habitationis tuæ, et repropitiaberis, et facies ut des unicui-
que secundum omnes vias suas, sicut videris cor ejus (quia tu nosti solus
cor omnium filiorum hominum), 40 ut timeant te cunctis diebus quibus
vivunt super faciem terræ quam dedisti patribus nostris.
41 Insuper et alienigena qui non est de populo tuo Israel, cum venerit
de terra longinqua propter nomen tuum (audietur enim nomen tuum
magnum, et manus tua fortis, et brachium tuum 42 extentum ubique);
cum venerit ergo, et oraverit in hoc loco, 43 tu exaudies in cælo, in firma-
mento habitaculi tui, et facies omnia pro quibus invocaverit te alienigena:
ut discant universi populi terrarum nomen tuum timere, sicut populus tuus
Israel, et probent quia nomen tuum invocatum est super domum hanc
quam ædificavi.
44 Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos suos, per
viam quocumque miseris eos, orabunt te contra viam civitatis quam ele-
gisti, et contra domum quam ædificavi nomini tuo, 45 et exaudies in cælo
orationes eorum et preces eorum, et facies judicium eorum.
46 Quod si peccaverint tibi (non est enim homo qui non peccet), et iratus
tradideris eos inimicis suis, et captivi ducti fuerint in terram inimicorum
longe vel prope, 47 et egerint pœnitentiam in corde suo in loco captivi-
tatis; et conversi deprecati te fuerint in captivitate sua, dicentes: Pecca-
vimus, inique egimus, impie gessimus; 48 et reversi fuerint ad te in uni-
verso corde suo et tota anima sua, in terra inimicorum suorum ad quam
captivi ducti fuerint, et oraverint te contra viam terræ suæ quam dedisti
patribus eorum, et civitatis quam elegisti, et templi quod ædificavi nomini
tuo, 49 exaudies in cælo, in firmamento solii tui, orationes eorum et preces
eorum, et facies judicium eorum; 50 et propitiaberis populo tuo qui pec-
cavit tibi, et omnibus iniquitatibus eorum quibus prævaricati sunt in te;
et dabis misericordiam coram eis qui eos captivos habuerint, ut misərean-
tur eis.
51 Populus enim tuus est et hereditas tua, quos eduxisti de terra
Ægypti, de medio fornacis ferreæ. 52 Ut sint oculi tui aperti ad depreca-
tionem servi tui et populi tui Israel, et exaudias eos in universis pro qui-
bus invocaverint te; 53 tu enim separasti eos tibi in hereditatem de uni-
versis populis terræ, sicut locutus es per Moysen servum tuum, quando
eduxisti patres nostros de Ægypto, Domine Deus.
54 Factum est autem, cum complesset Salomon orans Dominum omnem Salomon benedicit ecclesiæ Israel.
orationem et deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini;
utrumque enim genu in terram fixerat, et manus expanderat in cælum.
55 Stetit ergo, et benedixit omni ecclesiæ Israel voce magna, dicens:

46] II Par. VI, 36. Eccl. VII, 21. I Joan. I, 8.

[56] Benedictus Dominus, qui dedit requiem populo suo Israel, juxta omnia quæ locutus est; non cecidit ne unus quidem sermo ex omnibus bonis quæ locutus est per Moysen servum suum. [57] Sit Dominus Deus noster nobiscum sicut fuit cum patribus nostris, non derelinquens nos neque projiciens; [58] sed inclinet corda nostra ad se, ut ambulemus in universis viis ejus, et custodiamus mandata ejus et ceremonias ejus, et judicia quæcumque mandavit patribus nostris. [59] Et sint sermones mei isti, quibus deprecatus sum coram Domino, appropinquantes Domino Deo nostro die ac nocte, ut faciat judicium servo suo et populo suo Israel per singulos dies, [60] ut sciant omnes populi terræ quia Dominus ipse est Deus, et non est ultra absque eo. [61] Sit quoque cor nostrum perfectum cum Domino Deo nostro, ut ambulemus in decretis ejus, et custodiamus mandata ejus, sicut et hodie.

Ceteræ ceremoniæ dedicationis.

[62] Igitur rex et omnis Israel cum eo immolabant victimas coram Domino. [63] Mactavitque Salomon hostias pacificas quas immolavit Domino, boum viginti duo millia et ovium centum viginti millia. Et dedicaverunt templum Domini rex et filii Israel. [64] In die illa sanctificavit rex medium atrii quod erat ante domum Domini; fecit quippe holocaustum ibi et sacrificium et adipem pacificorum, quoniam altare æreum, quod erat coram Domino, minus erat, et capere non poterat holocaustum, et sacrificium, et adipem pacificorum. [65] Fecit ergo Salomon in tempore illo festivitatem celebrem, et omnis Israel cum eo, multitudo magna, ab introitu Emath usque ad rivum Ægypti, coram Domino Deo nostro, septem diebus et septem diebus, id est quatuordecim diebus. [66] Et in die octava dimisit populos; qui, benedicentes regi, profecti sunt in tabernacula sua, lætantes et alacri corde super omnibus bonis quæ fecerat Dominus David servo suo, et Israel populo suo.

Responsio Dei ad regis orationem.

Cap. IX. — [1] Factum est autem, cum perfecisset Salomon ædificium domus Domini et ædificium regis, et omne quod optaverat et voluerat facere, [2] apparuit ei Dominus secundo, sicut apparuerat ei in Gabaon. [3] Dixitque Dominus ad eum: Exaudivi orationem tuam et deprecationem tuam quam deprecatus es coram me; sanctificavi domum hanc quam ædificasti, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum; et erunt oculi mei et cor meum ibi cunctis diebus. [4] Tu quoque si ambulaveris coram me, sicut ambulavit pater tuus, in simplicitate cordis et in æquitate, et feceris omnia quæ præcepi tibi, et legitima mea et judicia mea servaveris, [5] ponam thronum regni tui super Israel in sempiternum, sicut locutus sum David patri tuo, dicens: Non auferetur vir de genere tuo de solio Israel. [6] Si autem aversione aversi fueritis vos et filii vestri, non sequentes me, nec custodientes mandata mea et ceremonias meas quas proposui vobis; sed abieritis, et colueritis deos alienos et adoraveritis eos, [7] auferam Israel de superficie terræ quam dedi eis, et templum quod sanctificavi nomini meo projiciam a conspectu meo, eritque Israel in proverbium et in fabulam cunctis populis, [8] et domus hæc erit in exemplum; omnis qui transierit per eam stupebit, et sibilabit, et dicet: Quare fecit Dominus sic terræ huic et domui huic? [9] Et respondebunt: Quia dereliquerunt Dominum Deum suum qui eduxit patres eorum de terra Ægypti, et secuti sunt deos alienos, et adoraverunt eos et coluerunt eos; idcirco induxit Dominus super eos omne malum hoc.

Sectio IV. — De rebus politicis Salomonis

§ I. — *Quædam regis incepta summatim referuntur.*

Oppida traduntur Hiram regi.

[10] Expletis autem annis viginti postquam ædificaverat Salomon duas domos, id est domum Domini et domum regis, [11] Hiram, rege Tyri, præ-

2] Sup. III, 5. II Par. VII, 12. — 5] II Reg. VII, 12-16. — 8] Deut. XXIX, 24. Jer. XXII, 8. — 10] II Par. VIII, 1.

bente Salomoni ligna cedrina et abiegna et aurum juxta omne quod opus
habuerat, tunc dedit Salomon Hiram viginti oppida in terra Galilææ.
[12] Et egressus est Hiram de Tyro ut videret oppida quæ dederat ei Salo-
mon, et non placuerunt ei ; [13] et ait : Hæcine sunt civitates quas dedisti
mihi, frater? Et appellavit eas Terram Chabul, usque in diem hanc.
[14] Misit quoque Hiram ad regem Salomonem centum viginti talenta auri.
[15] Hæc est summa expensarum quam obtulit rex Salomon ad ædificandam
domum Domini et domum suam, et Mello, et murum Jerusalem, et Heser,
et Mageddo, et Gazer.

Aliæ civitates ædificantur aut muniuntur.

[16] Pharao, rex Ægypti, ascendit et cepit Gazer succenditque eam igni,
et Chananæum qui habitabat in civitate interfecit, et dedit eam in dotem
filiæ suæ uxori Salomonis. [17] Ædificavit ergo Salomon Gazer et Bethoron
inferiorem ; [18] et Baalath, et Palmyram in terra solitudinis. [19] Et omnes vicos
qui ad se pertinebant et erant absque muro munivit, et civitates curruum
et civitates equitum, et quodcumque ei placuit ut ædificaret in Jerusalem,
et in Libano, et in omni terra potestatis suæ.

Chananæi in tributarios facti; ministri et duces ex Israel electi.

[20] Universum populum qui remanserat de Amorrhæis, et Hethæis, et
Pherezæis, et Hevæis, et Jebusæis, qui non sunt de filiis Israel ; [21] horum
filios qui remanserant in terra, quos scilicet non potuerant filii Israel
exterminare, fecit Salomon tributarios, usque in diem hanc. [22] De filiis
autem Israel non constituit Salomon servire quemquam ; sed erant viri
bellatores, et ministri ejus, et principes, et duces, et præfecti curruum et
equorum. [23] Erant autem principes super omnia opera Salomonis præpositi
quingenti quinquaginta, qui habebant subjectum populum, et statutis ope-
ribus imperabant.

Uxor ægyptia ; regis religio.

[24] Filia autem Pharaonis ascendit de civitate David in domum suam,
quam ædificaverat ei Salomon. Tunc ædificavit Mello. [25] Offerebat quoque
Salomon tribus vicibus per annos singulos holocausta et pacificas victimas
super altare quod ædificaverat Domino, et adolebat thymiama coram
Domino. Perfectumque est templum.

Classis missa in Ophir.

[26] Classem quoque fecit rex Salomon in Asion Gaber, quæ est juxta
Ailath in littore maris Rubri, in terra Idumææ. [27] Misitque Hiram in
classe illa servos suos viros nauticos et gnaros maris, cum servis Salomonis.
[28] Qui, cum venissent in Ophir, sumptum inde aurum quadringentorum
viginti talentorum detulerunt ad regem Salomonem.

§ II. — *Salomonis gloria et divitiæ.*

Regina Saba in Jerusalem.

Cap. X. — [1] Sed et regina Saba, audita fama Salomonis in nomine
Domini, venit tentare eum in ænigmatibus. [2] Et ingressa Jerusalem multo
cum comitatu et divitiis, camelis portantibus aromata et aurum infinitum
nimis et gemmas pretiosas, venit ad regem Salomonem, et locuta est ei
universa quæ habebat in corde suo. [3] Et docuit eam Salomon omnia verba
quæ proposuerat; non fuit sermo qui regem posset latere, et non respon-
deret ei. [4] Videns autem regina Saba omnem sapientiam Salomonis, et
domum quam ædificaverat, [5] et cibos mensæ ejus, et habitacula servo-
rum, et ordines ministrantium vestesque eorum, et pincernas, et holo-
causta quæ offerebat in domo Domini, non habebat ultra spiritum ;
[6] dixitque ad regem : Verus est sermo quem audivi in terra mea [7] super
sermonibus tuis et super sapientia tua ; et non credebam narrantibus
mihi, donec ipsa veni, et vidi oculis meis, et probavi quod media pars
mihi nuntiata non fuerit. Major est sapientia et opera tua quam rumor
quem audivi. [8] Beati viri tui, et beati servi tui, qui stant coram te semper
et audiunt sapientiam tuam. [9] Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui
complacuisti, et posuit te super thronum Israel, eo quod dilexerit Dominus

24] II Par. VIII, 11. — 1] II Par. IX, 1. Matth. XII, 42. Luc. XI, 31.

Israel in sempiternum, et constituit te regem ut faceres judicium et justitiam! [10] Dedit ergo regi centum viginti talenta auri, et aromata multa nimis et gemmas pretiosas. Non sunt allata ultra aromata tam multa quam ea quæ dedit regina Saba regi Salomoni. [11] (Sed et classis Hiram, quæ portabat aurum de Ophir, attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis, et gemmas pretiosas. [12] Fecitque rex de lignis thyinis fulcra domus Domini et domus regiæ, et citharas lyrasque cantoribus. Non sunt allata hujuscemodi ligna thyina neque visa usque in præsentem diem.) [13] Rex autem Salomon dedit reginæ Saba omnia quæ voluit et petivit ab eo, exceptis his quæ ultro obtulerat ei munere regio. Quæ reversa est, et abiit in terram suam cum servis suis.

Divitiæ Salomonis et earum usus.

[14] Erat autem pondus auri quod afferebatur Salomoni per annos singulos, sexcentorum sexaginta sex talentorum auri, [15] excepto eo quod afferebant viri qui super vectigalia erant, et negotiatores universique scruta vendentes, et omnes reges Arabiæ ducesque terræ.

[16] Fecit quoque rex Salomon ducenta scuta de auro purissimo (sexcentos auri siclos dedit in laminas scuti unius), [17] et trecentas peltas ex auro probato (trecentæ minæ auri unam peltam vestiebant); posuitque eas rex in domo Saltus Libani.

[18] Fecit etiam rex Salomon thronum de ebore grandem, et vestivit eum auro fulvo nimis. [19] Qui habebat sex gradus; et summitas throni rotunda erat in parte posteriori; et duæ manus hinc atque inde tenentes sedile, et duo leones stabant juxta manus singulas; [20] et duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atque inde; non est factum tale opus in universis regnis.

[21] Sed et omnia vasa quibus potabat rex Salomon erant aurea, et universa supellex domus Saltus Libani de auro purissimo; non erat argentum, nec alicujus pretii putabatur in diebus Salomonis, [22] quia classis regis per mare cum classe Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis, deferens inde aurum et argentum, et dentes elephantorum, et simias, et pavos.

Regis majestas, potentia et omnium rerum copia.

[23] Magnificatus est ergo rex Salomon, super omnes reges terræ, divitiis et sapientia. [24] Et universa terra desiderabat vultum Salomonis, ut audiret sapientiam ejus quam dederat Deus in corde ejus. [25] Et singuli deferebant ei munera, vasa argentea et aurea, vestes et arma bellica, aromata quoque, et equos et mulos, per annos singulos. [26] Congregavitque Salomon currus et equites, et facti sunt ei mille quadringenti currus et duodecim millia equitum; et disposuit eos per civitates munitas, et cum rege in Jerusalem. [27] Fecitque ut tanta esset abundantia argenti in Jerusalem quanta et lapidum; et cedrorum præbuit multitudinem, quasi sycomoros quæ nascuntur in campestribus. [28] Et educebantur equi Salomoni de Ægypto et de Coa; negotiatores enim regis emebant de Coa, et statuto pretio perducebant. [29] Egrediebatur autem quadriga ex Ægypto sexcentis siclis argenti, et equus centum quinquaginta. Atque in hunc modum cuncti reges Hethæorum et Syriæ equos venundabant.

Sectio V. — Peccata Salomonis et decrementa regni

Salomon adamat mulieres extraneas et idola colit.

Cap. XI. — [1] Rex autem Salomon adamavit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis, et Moabitidas et Ammonitidas, Idumæas, et Sidonias, et Hethæas, [2] de gentibus super quibus dixit Dominus filiis Israel: Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras; certissime enim avertent corda vestra ut sequamini deos earum. His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore: [3] fueruntque ei uxores quasi reginæ septingentæ et concubinæ trecentæ. Et averterunt mulieres cor

26] II Par. I, 14. — 1] Deut. XVII, 17. Eccli. XLVII, 21. — 2] Ex. XXXIV, 16.

ejus. 4 Cumque jam esset senex, depravatum est cor ejus per mulieres, ut
sequeretur deos alienos; nec erat cor ejus perfectum cum Domino Deo suo
sicut cor David patris ejus. 5 Sed colebat Salomon Astarthen, deam Sido-
niorum, et Moloch, idolum Ammonitarum. 6 Fecitque Salomon quod non
placuerat coram Domino, et non adimplevit ut sequeretur Dominum sicut
pater ejus. 7 Tunc ædificavit Salomon fanum Chamos, idolo Moab, in
monte qui est contra Jerusalem, et Moloch, idolo filiorum Ammon.
8 Atque in hunc modum fecit universis uxoribus suis alienigenis, quæ
adolebant thura et immolabant diis suis.

Ira et minæ Dei.

9 Igitur iratus est Dominus Salomoni, quod aversa esset mens ejus a
Domino Deo Israel, qui apparuerat ei secundo, 10 et præceperat de verbo
hoc ne sequeretur deos alienos, et non custodivit quæ mandavit ei Do-
minus. 11 Dixit itaque Dominus Salomoni : Quia habuisti hoc apud te,
et non custodisti pactum meum et præcepta mea quæ mandavi tibi, dis-
rumpens scindam regnum tuum, et dabo illud servo tuo. 12 Verumtamen
in diebus tuis non faciam, propter David patrem tuum; de manu filii tui
scindam illud. 13 Nec totum regnum auferam, sed tribum unam dabo
filio tuo, propter David servum meum, et Jerusalem quam elegi.

Adad et Razon contra Salomonem suscitati.

14 Suscitavit autem Dominus adversarium Salomoni Adad Idumæum,
de semine regio, qui erat in Edom. 15 Cum enim esset David in Idumæa,
et ascendisset Joab, princeps militiæ, ad sepeliendum eos qui fuerant in-
terfecti, et occidisset omne masculinum in Idumæa 16 (sex enim mensi-
bus ibi moratus est Joab et omnis Israel, donec interimeret omne ma-
sculinum in Idumæa), 17 fugit Adad ipse, et viri Idumæi de servis
patris ejus cum eo, ut ingrederetur Ægyptum; erat autem Adad puer
parvulus. 18 Cumque surrexissent de Madian, venerunt in Pharan, tule-
runtque secum viros de Pharan, et introierunt Ægyptum ad Pharaonem
regem Ægypti; qui dedit ei domum, et cibos constituit, et terram dele-
gavit. 19 Et invenit Adad gratiam coram Pharaone valde, in tantum ut
daret ei uxorem, sororem uxoris suæ, germanam Taphnes reginæ. 20 Ge-
nuitque ei soror Taphnes Genubath filium, et nutrivit eum Taphnes in
domo Pharaonis; eratque Genubath habitans apud Pharaonem cum filiis
ejus. 21 Cumque audisset Adad in Ægypto dormisse David cum patri-
bus suis, et mortuum esse Joab, principem militiæ, dixit Pharaoni : Di-
mitte me ut vadam in terram meam. 22 Dixitque ei Pharao : Qua enim
re apud me indiges, ut quæras ire ad terram tuam? At ille respondit :
Nulla, sed obsecro te ut dimittas me.

23 Suscitavit quoque ei Deus adversarium Razon, filium Eliada, qui
fugerat Adarezer, regem Soba, dominum suum; 24 et congregavit con-
tra eum viros, et factus est princeps latronum cum interficeret eos David;
abieruntque Damascum, et habitaverunt ibi, et constituerunt eum regem
in Damasco; 25 eratque adversarius Israeli cunctis diebus Salomonis. Et
hoc est malum Adad et odium contra Israel; regnavitque in Syria.

Rebellio Jeroboam.

26 Jeroboam quoque, filius Nabat, Ephrathæus, de Sareda, servus Sa-
lomonis, cujus mater erat nomine Sarva, mulier vidua, levavit manum
contra regem. 27 Et hæc est causa rebellionis adversus eum, quia Salo-
mon ædificavit Mello, et coæquavit voraginem civitatis David patris sui.
28 Erat autem Jeroboam vir fortis et potens; vidensque Salomon adole-
scentem bonæ indolis et industrium, constituerat eum præfectum super
tributa universæ domus Joseph.

29 Factum est igitur in tempore illo, ut Jeroboam egrederetur de Jeru-
salem, et inveniret eum Ahias Silonites propheta in via, opertus pallio
novo; erant autem duo tantum in agro. 30 Apprehendensque Ahias pal-
lium suum novum quo coopertus erat, scidit in duodecim partes; 31 et
ait ad Jeroboam : Tolle tibi decem scissuras; hæc enim dicit Dominus

9] Sup. IX, 2. — 13] Inf. XII, 15. — 15] II Reg. VIII, 14. — 26] II Par. XIII, 6. — 29] II Par. X, 15.

Deus Israel : Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis, et dabo tibi decem tribus. 32 Porro una tribus remanebit ei, propter servum meum David, et Jerusalem civitatem, quam elegi ex omnibus tribubus Israel; 33 eo quod dereliquerit me, et adoraverit Astarthen, deam Sidoniorum, et Chamos, deum Moab, et Moloch, deum filiorum Ammon, et non ambulaverit in viis meis, ut faceret justitiam coram me, et præcepta mea et judicia, sicut David pater ejus. 34 Nec auferam omne regnum de manu ejus, sed ducem ponam eum cunctis diebus vitæ suæ, propter David servum meum quem elegi, qui custodivit mandata mea et præcepta mea; 35 auferam autem regnum de manu filii ejus, et dabo tibi decem tribus; 36 filio autem ejus dabo tribum unam, ut remaneat lucerna David servo meo cunctis diebus coram me in Jerusalem civitate, quam elegi ut esset nomen meum ibi. 37 Te autem assumam, et regnabis super omnia quæ desiderat anima tua, erisque rex super Israel. 38 Si igitur audieris omnia quæ præcepero tibi, et ambulaveris in viis meis, et feceris quod rectum est coram me, custodiens mandata mea et præcepta mea, sicut fecit David servus meus, ero tecum, et ædificabo tibi domum fidelem, quomodo ædificavi David domum, et tradam tibi Israel; 39 et affligam semen David super hoc, verumtamen non cunctis diebus.

40 Voluit ergo Salomon interficere Jeroboam; qui surrexit, et aufugit in Ægyptum ad Sesac, regem Ægypti; et fuit in Ægypto usque ad mortem Salomonis.

Conclusio regni Salomonis.

41 Reliquum autem verborum Salomonis, et omnia quæ fecit, et sapientia ejus, ecce universa scripta sunt in Libro verborum dierum Salomonis. 42 Dies autem quos regnavit Salomon in Jerusalem super omnem Israel, quadraginta anni sunt. 43 Dormivitque Salomon cum patribus suis, et sepultus est in civitate David patris sui. Regnavitque Roboam filius ejus pro eo.

PARS POSTERIOR

HISTORIA REGNORUM ISRAEL ET JUDA USQUE AD MORTEM ACHAB ET JOSAPHAT

Sectio I. — Regnant Roboam et Jeroboam

§ I. — *Schisma decem tribuum.*

Populo, tributi levamentum postulanti,

Cap. XII. — 1 Venit autem Roboam in Sichem; illuc enim congregatus erat omnis Israel ad constituendum eum regem. 2 At vero Jeroboam, filius Nabat, cum adhuc esset in Ægypto profugus a facie regis Salomonis, audita morte ejus, reversus est de Ægypto. 3 Miseruntque et vocaverunt eum. Venit ergo Jeroboam et omnis multitudo Israel, et locuti sunt ad Roboam, dicentes : 4 Pater tuus durissimum jugum imposuit nobis; tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui durissimo et de jugo gravissimo quod imposuit nobis, et serviemus tibi. 5 Qui ait eis : Ite usque ad tertium diem, et revertimini ad me.

Roboam dura respondet.

Cumque abiisset populus, 6 iniit consilium rex Roboam cum senioribus qui assistebant coram Salomone patre ejus, cum adhuc viveret, et ait : Quod datis mihi consilium ut respondeam populo huic? 7 Qui dixerunt ei : Si hodie obedieris populo huic, et servieris, et petitioni eorum cesseris, locutusque fueris ad eos verba lenia, erunt tibi servi cunctis diebus. 8 Qui dereliquit consilium senum quod dederant ei, et adhibuit adolescentes qui nutriti fuerant cum eo et assistebant illi, 9 dixitque ad

1] II Par. X, 1.

eos : Quod mihi datis consilium ut respondeam populo huic, qui dixerunt
mihi : Levius fac jugum quod imposuit pater tuus super nos? 10 Et
dixerunt ei juvenes qui nutriti fuerant cum eo : Sic loqueris populo huic
qui locuti sunt ad te, dicentes : Pater tuus aggravavit jugum nostrum, tu
releva nos; sic loqueris ad eos : Minimus digitus meus grossior est dorso
patris mei. 11 Et nunc pater meus posuit super vos jugum grave, ego au-
tem addam super jugum vestrum; pater meus cecidit vos flagellis, ego
autem cædam vos scorpionibus.

12 Venit ergo Jeroboam et omnis populus ad Roboam die tertia, sicut
locutus fuerat rex, dicens : Revertimini ad me die tertia. 13 Responditque
rex populo dura, derelicto consilio seniorum quod ei dederant, 14 et lo-
cutus est eis secundum consilium juvenum, dicens : Pater meus aggra-
vavit jugum vestrum, ego autem addam jugo vestro; pater meus ceci-
dit vos flagellis, ego autem cædam vos scorpionibus. 15 Et non acquievit
rex populo, quoniam aversatus fuerat eum Dominus, ut suscitaret verbum
suum, quod locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitæ ad Jeroboam, filium
Nabat.

Secessus decem tribuum.

16 Videns itaque populus quod noluisset eos audire rex, respondit ei
dicens : Quæ nobis pars in David? vel quæ hereditas in filio Isai? Vade
in tabernacula tua, Israel; nunc vide domum tuam, David. Et abiit Is-
rael in tabernacula sua. 17 Super filios autem Israel, quicumque habita-
bant in civitatibus Juda, regnavit Roboam. 18 Misit ergo rex Roboam
Aduram, qui erat super tributa; et lapidavit eum omnis Israel, et mor-
tuus est. Porro rex Roboam festinus ascendit currum, et fugit in Jeru-
salem. 19 Recessitque Israel a domo David, usque in præsentem diem.
20 Factum est autem, cum audisset omnis Israel quod reversus esset Je-
roboam, miserunt et vocaverunt eum congregato cœtu, et constituerunt
eum regem super omnem Israel; nec secutus est quisquam domum David
præter tribum Juda solam.

Deus prohibet bellum contra schismaticos.

21 Venit autem Roboam Jerusalem, et congregavit universam domum
Juda et tribum Benjamin, centum octoginta millia electorum virorum
bellatorum, ut pugnarent contra domum Israel, et reducerent regnum
Roboam, filio Salomonis. 22 Factus est autem sermo Domini ad Semeiam,
virum Dei, dicens : 23 Loquere ad Roboam, filium Salomonis, regem
Juda, et ad omnem domum Juda et Benjamin, et reliquos de populo,
dicens : 24 Hæc dicit Dominus : Non ascendetis, neque bellabitis contra
fratres vestros filios Israel; revertatur vir in domum suam : a me enim
factum est verbum hoc. Audierunt sermonem Domini, et reversi sunt de
itinere, sicut eis præceperat Dominus.

Variis artibus providet Jeroboam ut scissio firmetur.

25 Ædificavit autem Jeroboam Sichem in monte Ephraim, et habitavit
ibi; et egressus inde ædificavit Phanuel. 26 Dixitque Jeroboam in corde
suo : Nunc revertetur regnum ad domum David, 27 si ascenderit populus
iste ut faciat sacrificia in domo Domini in Jerusalem, et convertetur
cor populi hujus ad dominum suum Roboam, regem Juda; interficientque
me, et revertentur ad eum. 28 Et excogitato consilio fecit duos vitulos
aureos, et dixit eis : Nolite ultra ascendere in Jerusalem; ecce dii tui,
Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. 29 Posuitque unum in Bethel,
et alterum in Dan; 30 et factum est verbum hoc in peccatum; ibat enim
populus ad adorandum vitulum usque in Dan. 31 Et fecit fana in excel-
sis, et sacerdotes de extremis populi, qui non erant de filiis Levi. 32 Con-
stituitque diem solemnem in mense octavo, quintadecima die mensis, in
similitudinem solemnitatis quæ celebrabatur in Juda. Et ascendens al-
tare, similiter fecit in Bethel, ut immolaret vitulis quos fabricatus fuerat;
constituitque in Bethel sacerdotes excelsorum quæ fecerat. 33 Et ascen-
dit super altare quod exstruxerat in Bethel, quintadecima die mensis

15] Sup. XI, 31. — 22] II Par. XI, 2. — 28] Tob. I, 5. Ex. XXXII, 8. — 31] II Par. XI, 15.

octavi, quem finxerat de corde suo; et fecit solemnitatem filiis Israel, et ascendit super altare ut adoleret incensum.

§ II. — *Jeroboam propter idololatriam objurgatur.*

Vaticinatio divina contra altare Bethel.

Cap. XIII. — 1 Et ecce vir Dei venit de Juda in sermone Domini in Bethel, Jeroboam stante super altare et thus jaciente; 2 et exclamavit contra altare in sermone Domini, et ait : Altare, altare, hæc dicit Dominus : Ecce filius nascetur domui David, Josias nomine, et immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succendunt, et ossa hominum super te incendet. 3 Deditque in illa die signum, dicens : Hoc erit signum quod locutus est Dominus : Ecce altare scindetur, et effundetur cinis qui in eo est. 4 Cumque audisset rex sermonem hominis Dei, quem inclamaverat contra altare in Bethel, extendit manum suam de altari, dicens : Apprehendite eum. Et exaruit manus ejus, quam extenderat contra eum; nec valuit retrahere eam ad se. 5 Altare quoque scissum est, et effusus est cinis de altari, juxta signum quod prædixerat vir Dei in sermone Domini. 6 Et ait rex ad virum Dei : Deprecare faciem Domini Dei tui, et ora pro me, ut restituatur manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini, et reversa est manus regis ad eum, et facta est sicut prius fuerat. 7 Locutus est autem rex ad virum Dei : Veni mecum domum ut prandeas, et dabo tibi munera. 8 Responditque vir Dei ad regem : Si dederis mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto; 9 sic enim mandatum est mihi in sermone Domini præcipientis : Non comedes panem, neque bibes aquam, nec reverteris per viam qua venisti. 10 Abiit ergo per aliam viam, et non est reversus per iter quo venerat in Bethel.

Vates infidelis castigatur a Domino.

11 Prophetes autem quidam senex habitabat in Bethel; ad quem venerunt filii sui, et narraverunt ei omnia opera quæ fecerat vir Dei illa die in Bethel; et verba quæ locutus fuerat ad regem narraverunt patri suo. 12 Et dixit eis pater eorum : Per quam viam abiit? Ostenderunt ei filii sui viam per quam abierat vir Dei, qui venerat de Juda. 13 Et ait filiis suis : Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent, ascendit, 14 et abiit post virum Dei; et invenit eum sedentem subtus terebinthum, et ait illi : Tune es vir Dei qui venisti de Juda? Respondit ille : Ego sum. 15 Dixitque ad eum : Veni mecum domum ut comedas panem. 16 Qui ait : Non possum reverti neque venire tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto; 17 quia locutus est Dominus ad me in sermone Domini, dicens : Non comedes panem, et non bibes aquam ibi, nec reverteris per viam qua ieris. 18 Qui ait illi : Et ego propheta sum similis tui; et angelus locutus est mihi in sermone Domini, dicens : Reduc eum tecum in domum tuam, ut comedat panem, et bibat aquam. Fefellit eum, 19 et reduxit secum; comedit ergo panem in domo ejus, et bibit aquam.

20 Cumque sederent ad mensam, factus est sermo Domini ad prophetam qui reduxerat eum; 21 et exclamavit ad virum Dei, qui venerat de Juda, dicens : Hæc dicit Dominus : Quia non obediens fuisti ori Domini, et non custodisti mandatum quod præcepit tibi Dominus Deus tuus, 22 et reversus es, et comedisti panem, et bibisti aquam, in loco in quo præcepit tibi ne comederes panem, neque biberes aquam, non inferetur cadaver tuum in sepulcrum patrum tuorum.

23 Cumque comedisset et bibisset, stravit asinum suum prophetæ quem reduxerat. 24 Qui cum abiisset, invenit eum leo in via, et occidit; et erat cadaver ejus projectum in itinere; asinus autem stabat juxta illum, et leo stabat juxta cadaver. 25 Et ecce viri transeuntes viderunt cadaver

2] IV Reg. XXIII, 16.

projectum in via, et leonem stantem juxta cadaver. Et venerunt, et di-
vulgaverunt in civitate in qua prophetes ille senex habitabat. 26 Quod
cum audisset propheta ille, qui reduxerat eum de via, ait : Vir Dei est,
qui inobediens fuit ori Domini, et tradidit eum Dominus leoni, et con-
fregit eum et occidit, juxta verbum Domini quod locutus est ei. 27 Dixitque
ad filios suos : Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent, 28 et ille abiisset,
invenit cadaver ejus projectum in via, et asinum et leonem stantes juxta
cadaver; non comedit leo de cadavere, nec læsit asinum. 29 Tulit ergo
prophetes cadaver viri Dei, et posuit illud super asinum, et reversus in-
tulit in civitatem prophetæ senis ut plangeret eum. 30 Et posuit cadaver
ejus in sepulcro suo, et planxerunt eum : Heu, heu, mi frater! 31 Cumque
planxissent eum, dixit ad filios suos : Cum mortuus fuero, sepelite me
in sepulcro in quo vir Dei sepultus est; juxta ossa ejus ponite ossa mea;
32 profecto enim veniet sermo, quem prædixit in sermone Domini contra
altare quod est in Bethel, et contra omnia fana excelsorum quæ sunt in
urbibus Samariæ.

33 Post verba hæc non est reversus Jeroboam de via sua pessima, sed
e contrario fecit de novissimis populi sacerdotes excelsorum; quicumque
volebat implebat manum suam, et fiebat sacerdos excelsorum. 34 Et
propter hanc causam peccavit domus Jeroboam, et eversa est, et deleta
de superficie terræ.

Jeroboam induratur.

§ III. — *Ceteri eventus regnorum Jeroboam et Roboam.*

Cap. XIV. — 1 In tempore illo ægrotavit Abia, filius Jeroboam.
2 Dixitque Jeroboam uxori suæ : Surge, et commuta habitum, ne cogno-
scaris quod sis uxor Jeroboam; et vade in Silo, ubi est Ahias propheta,
qui locutus est mihi, quod regnaturus essem super populum hunc. 3 Tolle
quoque in manu tua decem panes, et crustulam, et vas mellis, et vade
ad illum; ipse enim indicabit tibi quid eventurum sit puero huic.

Prophetia Ahiæ contra domum Jeroboam.

4 Fecit ut dixerat uxor Jeroboam, et consurgens abiit in Silo, et venit
in domum Ahiæ. At ille non poterat videre, quia caligaverant oculi ejus
præ senectute. 5 Dixit autem Dominus ad Ahiam : Ecce uxor Jeroboam
ingreditur ut consulat te super filio suo qui ægrotat; hæc et hæc loqueris
ei. Cum ergo illa intraret, et dissimularet se esse quæ erat, 6 audivit
Ahias sonitum pedum ejus introeuntis per ostium, et ait : Ingredere, uxor
Jeroboam; quare aliam te esse simulas? Ego autem missus sum ad te
durus nuntius. 7 Vade, et dic Jeroboam : Hæc dicit Dominus Deus
Israel : Quia exaltavi te de medio populi, et dedi te ducem super popu-
lum meum Israel; 8 et scidi regnum domus David, et dedi illud tibi, et
non fuisti sicut servus meus David, qui custodivit mandata mea, et se-
cutus est me in toto corde suo, faciens quod placitum esset in conspectu
meo; 9 sed operatus es mala super omnes qui fuerunt ante te, et fecisti
tibi deos alienos et conflatiles, ut me ad iracundiam provocares, me au-
tem projecisti post corpus tuum : 10 idcirco ecce ego inducam mala super
domum Jeroboam, et percutiam de Jeroboam mingentem ad parietem,
et clausum et novissimum in Israel; et mundabo reliquias domus Jero-
boam, sicut mundari solet fimus usque ad purum. 11 Qui mortui fuerint
de Jeroboam in civitate, comedent eos canes; qui autem mortui fuerint
in agro, vorabunt eos aves cæli : quia Dominus locutus est. 12 Tu igitur
surge, et vade in domum tuam; et in ipso introitu pedum tuorum in
urbem morietur puer. 13 Et planget eum omnis Israel, et sepeliet; iste
enim solus inferetur de Jeroboam in sepulcrum, quia inventus est super
eo sermo bonus a Domino Deo Israel, in domo Jeroboam. 14 Constituit
autem sibi Dominus regem super Israel, qui percutiet domum Jeroboam

---

2] Sup. XI, 31. — 10] Inf. XV, 29.

in hac die et in hoc tempore; [15] et percutiet Dominus Deus Israel, sicut
moveri solet arundo in aqua, et evellet Israel de terra bona hac quam
dedit patribus eorum, et ventilabit eos trans flumen, quia fecerunt sibi
lucos ut irritarent Dominum. [16] Et tradet Dominus Israel propter peccata
Jeroboam, qui peccavit, et peccare fecit Israel.

[17] Surrexit itaque uxor Jeroboam, et abiit, et venit in Thersa; cumque
illa ingrederetur limen domus, puer mortuus est. [18] Et sepelierunt eum,
et planxit eum omnis Israel, juxta sermonem Domini quem locutus est in
manu servi sui Ahiæ prophetæ.

Mors Jeroboam.

[19] Reliqua autem verborum Jeroboam, quomodo pugnaverit, et quo-
modo regnaverit, ecce scripta sunt in Libro verborum dierum regum
Israel. [20] Dies autem quibus regnavit Jeroboam viginti duo anni sunt,
et dormivit cum patribus suis; regnavitque Nadab, filius ejus, pro eo.

Roboam regnat in Juda.

[21] Porro Roboam, filius Salomonis, regnavit in Juda. Quadraginta et
unius anni erat Roboam, cum regnare cœpisset; decem et septem annos
regnavit in Jerusalem civitate, quam elegit Dominus ut poneret nomen
suum ibi ex omnibus tribubus Israel. Nomen autem matris ejus Naama,
Ammanitis. [22] Et fecit Judas malum coram Domino, et irritaverunt eum
super omnibus quæ fecerant patres eorum in peccatis suis quæ peccave-
runt; [23] ædificaverunt enim et ipsi sibi aras, et statuas, et lucos, super
omnem collem excelsum et subter omnem arborem frondosam. [24] Sed et
effeminati fuerunt in terra, feceruntque omnes abominationes gentium
quas attrivit Dominus ante faciem filiorum Israel.

[25] In quinto autem anno regni Roboam, ascendit Sesac rex Ægypti in
Jerusalem; [26] et tulit thesauros domus Domini et thesauros regios, et uni-
versa diripuit; scuta quoque aurea, quæ fecerat Salomon, [27] pro quibus
fecit rex Roboam scuta ærea, et tradidit ea in manum ducum scutario-
rum et eorum qui excubabant ante ostium domus regis. [28] Cumque ingre-
deretur rex in domum Domini, portabant ea qui præeundi habebant offi-
cium, et postea reportabant ad armamentarium scutariorum.

[29] Reliqua autem sermonum Roboam et omnia quæ fecit, ecce scripta
sunt in Libro sermonum dierum regum Juda. [30] Fuitque bellum inter Ro-
boam et Jeroboam cunctis diebus. [31] Dormivitque Roboam cum patribus
suis, et sepultus est cum eis in civitate David. Nomen autem matris ejus
Naama, Ammanitis. Et regnavit Abiam, filius ejus, pro eo.

Sectio II. — Regna Israel et Juda a morte Roboam ad adventum Achab

§ I. — *Abiam et Asa regnant in Juda.*

Regnum Abiam.

Cap. XV. — [1] Igitur in octavo decimo anno regni Jeroboam, filii Na-
bat, regnavit Abiam super Judam. [2] Tribus annis regnavit in Jerusalem.
Nomen matris ejus Maacha, filia Abessalom. [3] Ambulavitque in omnibus
peccatis patris sui quæ fecerat ante eum; nec erat cor ejus perfectum
cum Domino Deo suo, sicut cor David patris ejus. [4] Sed propter David
dedit ei Dominus Deus suus lucernam in Jerusalem, ut suscitaret filium
ejus post eum et statueret Jerusalem; [5] eo quod fecisset David rectum in
oculis Domini, et non declinasset ab omnibus quæ præceperat ei cunctis
diebus vitæ suæ, excepto sermone Uriæ Hethæi. [6] Attamen bellum fuit
inter Roboam et Jeroboam omni tempore vitæ ejus.

[7] Reliqua autem sermonum Abiam, et omnia quæ fecit, nonne hæc
scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? Fuitque prælium
inter Abiam et inter Jeroboam. [8] Et dormivit Abiam cum patribus suis,

21] II Par. XII, 13. — 26] Sup. X, 16. — 2] II Par. XIII, 2. — 5] II Reg. XI, 4. — 7] II Par. XIII, 3. — 8] II Par. XIV, 1.

et sepelierunt eum in civitate David. Regnavitque Asa, filius ejus, pro
eo.
9 In anno ergo vigesimo Jeroboam, regis Israel, regnavit Asa, rex Regnat Asa.
Juda; 10 et quadraginta et uno anno regnavit in Jerusalem. Nomen ma-
tris ejus Maacha, filia Abessalom. 11 Et fecit Asa rectum ante conspe-
ctum Domini, sicut David pater ejus. 12 Et abstulit effeminatos de terra,
purgavitque universas sordes idolorum quæ fecerant patres ejus. 13 In-
super et Maacham matrem suam amovit, ne esset princeps in sacris
Priapi, et in luco ejus, quem consecraverat; subvertitque specum ejus,
et confregit simulacrum turpissimum, et combussit in torrente Cedron;
14 excelsa autem non abstulit. Verumtamen cor Asa perfectum erat cum
Domino cunctis diebus suis; 15 et intulit ea quæ sanctificaverat pater
suus et voverat, in domum Domini, argentum et aurum, et vasa.
16 Bellum autem erat inter Asa et Baasa, regem Israel, cunctis diebus
eorum. 17 Ascendit quoque Baasa, rex Israel, in Judam, et ædificavit
Rama, ut non posset quispiam egredi vel ingredi de parte Asa, regis
Juda. 18 Tollens itaque Asa omne argentum et aurum quod remanserat
in thesauris domus Domini et in thesauris domus regiæ, dedit illud in
manus servorum suorum; et misit ad Benadad, filium Tabremon filii
Hezion, regem Syriæ, qui habitabat in Damasco, dicens : 19 Fœdus est
inter me et te, et inter patrem meum et patrem tuum; ideo misi tibi
munera, argentum et aurum, et peto ut venias, et irritum facias fœdus
quod habes cum Baasa, rege Israel, et recedat a me. 20 Acquiescens Be-
nadad regi Asa, misit principes exercitus sui in civitates Israel; et per-
cusserunt Ahion, et Dan, et Abeldomum Maacha, et universam Cenne-
roth, omnem scilicet terram Nephthali. 21 Quod cum audisset Baasa,
intermisit ædificare Rama, et reversus est in Thersa. 22 Rex autem Asa
nuntium misit in omnem Judam, dicens : Nemo sit excusatus. Et tule-
runt lapides de Rama et ligna ejus, quibus ædificaverat Baasa, et exstruxit
de eis rex Asa Gabaa Benjamin, et Maspha.
23 Reliqua autem omnium sermonum Asa, et universæ fortitudines
ejus, et cuncta quæ fecit, et civitates quas exstruxit, nonne hæc scripta
sunt in Libro verborum dierum regum Juda? Verumtamen in tempore
senectutis suæ doluit pedes. 24 Et dormivit cum patribus suis, et sepultus
est cum eis in civitate David patris sui. Regnavitque Josaphat, filius
ejus, pro eo.

§ II. — *Nadab, Baasa, Ela, Zambri et Amri regnant in Israel.*

25 Nadab vero, filius Jeroboam, regnavit super Israel anno secundo Regnum
Asa, regis Juda; regnavitque super Israel duobus annis. 26 Et fecit quod Nadab.
malum est in conspectu Domini, et ambulavit in viis patris sui et in pec-
catis ejus, quibus peccare fecit Israel. 27 Insidiatus est autem ei Baasa,
filius Ahiæ, de domo Issachar, et percussit eum in Gebbethon, quæ est
urbs Philisthinorum; siquidem Nadab et omnis Israel obsidebant Gebbe-
thon. 28 Interfecit ergo illum Baasa in anno tertio Asa, regis Juda, et
regnavit pro eo. 29 Cumque regnasset, percussit omnem domum Jero-
boam; non dimisit ne unam quidem animam de semine ejus donec de-
leret eum, juxta verbum Domini quod locutus fuerat in manu servi sui
Ahiæ Silonitis, 30 propter peccata Jeroboam quæ peccaverat et quibus
peccare fecerat Israel, et propter delictum quo irritaverat Dominum
Deum Israel.
31 Reliqua autem sermonum Nadab, et omnia quæ operatus est, nonne
hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? 32 Fuitque
bellum inter Asa et Baasa, regem Israel, cunctis diebus eorum.

17] II Par. XVI, 1. — 24] II Par. XVII, 1. — 29] Inf. XXI, 22. Sup. XIV, 10.

Regnum Baasa.

33 Anno tertio Asa, regis Juda, regnavit Baasa, filius Ahiæ, super
omnem Israel in Thersa, viginti quatuor annis. 34 Et fecit malum coram
Domino, ambulavitque in via Jeroboam, et in peccatis ejus quibus pec-
care fecit Israel.

Cap. XVI. — 1 Factus est autem sermo Domini ad Jehu, filium Ha-
nani, contra Baasa, dicens : 2 Pro eo quod exaltavi te de pulvere, et
posui te ducem super populum meum Israel, tu autem ambulasti in via
Jeroboam, et peccare fecisti populum meum Israel, ut me irritares in
peccatis eorum; 3 ecce ego demetam posteriora Baasa et posteriora do-
mus ejus, et faciam domum tuam sicut domum Jeroboam, filii Nabat.
4 Qui mortuus fuerit de Baasa in civitate, comedent eum canes, et qui
mortuus fuerit ex eo in regione, comedent eum volucres cæli.

5 Reliqua autem sermonum Baasa, et quæcumque fecit, et prælia ejus,
nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? 6 Dor-
mivit ergo Baasa cum patribus suis; sepultusque est in Thersa. Et re-
gnavit Ela, filius ejus, pro eo. 7 Cum autem in manu Jehu, filii Hanani,
prophetæ, verbum Domini factum esset contra Baasa et contra domum
ejus, et contra omne malum quod fecerat coram Domino, ad irritandum
eum in operibus manuum suarum, ut fieret sicut domus Jeroboam, ob
hanc causam occidit eum, hoc est Jehu, filium Hanani, prophetam.

Regnum Ela.

8 Anno vigesimo sexto Asa, regis Juda, regnavit Ela, filius Baasa,
super Israel, in Thersa, duobus annis. 9 Et rebellavit contra eum servus
suus Zambri, dux mediæ partis equitum. Erat autem Ela in Thersa bi-
bens et temulentus in domo Arsa, præfecti Thersa. 10 Irruens ergo Zambri
percussit et occidit eum, anno vigesimo septimo Asa, regis Juda; et re-
gnavit pro eo. 11 Cumque regnasset, et sedisset super solium ejus, per-
cussit omnem domum Baasa, et non dereliquit ex ea mingentem ad
parietem, et propinquos et amicos ejus. 12 Delevitque Zambri omnem
domum Baasa, juxta verbum Domini quod locutus fuerat ad Baasa in
manu Jehu prophetæ, 13 propter universa peccata Baasa et peccata Ela,
filii ejus, qui peccaverunt et peccare fecerunt Israel, provocantes Domi-
num Deum Israel in vanitatibus suis.

14 Reliqua autem sermonum Ela et omnia quæ fecit, nonne hæc scripta
sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

Regnum Zambri.

15 Anno vigesimo septimo Asa, regis Juda, regnavit Zambri septem
diebus in Thersa. Porro exercitus obsidebat Gebbethon, urbem Philisthi-
norum. 16 Cumque audisset rebellasse Zambri, et occidisse regem, fecit
sibi regem omnis Israel Amri, qui erat princeps militiæ super Israel in
die illa in castris. 17 Ascendit ergo Amri, et omnis Israel cum eo de Geb-
bethon, et obsidebant Thersa. 18 Videns autem Zambri quod expugnanda
esset civitas, ingressus est palatium, et succendit se cum domo regia; et
mortuus est 19 in peccatis suis quæ peccaverat, faciens malum coram
Domino, et ambulans in via Jeroboam, et in peccato ejus quo fecit pec-
care Israel.

20 Reliqua autem sermonum Zambri, et insidiarum ejus, et tyrannidis,
nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? 21 Tunc
divisus est populus Israel in duas partes : media pars populi sequebatur
Thebni, filium Gineth, ut constitueret eum regem, et media pars Amri.
22 Prævaluit autem populus qui erat cum Amri populo qui sequebatur
Thebni, filium Gineth; mortuusque est Thebni, et regnavit Amri.

Regnum Amri.

23 Anno trigesimo primo Asa, regis Juda, regnavit Amri super Israel,
duodecim annis; in Thersa regnavit sex annis. 24 Emitque montem Sama-
riæ a Somer duobus talentis argenti; et ædificavit eum, et vocavit nomen
civitatis quam exstruxerat, nomine Somer, domini montis, Samariam.
25 Fecit autem Amri malum in conspectu Domini, et operatus est nequiter

---

4] Sup. XIV, 11. — 5] II Par. XVI, 1. — 10] IV Reg. IX, 31.

super omnes qui fuerunt ante eum. 26 Ambulavitque in omni via Jeroboam,
filii Nabat, et in peccatis ejus quibus peccare fecerat Israel, ut irritaret
Dominum Deum Israel in vanitatibus suis.
27 Reliqua autem sermonum Amri, et prælia ejus quæ gessit, nonne hæc
scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? 28 Dormivitque Amri
cum patribus suis, et sepultus est in Samaria. Regnavitque Achab, filius
ejus, pro eo.

Sectio III. — Israel et Juda, regnante Achab

§ I. — *Elias propheta.*

29 Achab vero, filius Amri, regnavit super Israel anno trigesimo octavo Summarium
Asa, regis Juda. Et regnavit Achab, filius Amri, super Israel in Samaria regni Achab.
viginti et duobus annis. 30 Et fecit Achab, filius Amri, malum in conspectu
Domini, super omnes qui fuerunt ante eum. 31 Nec suffecit ei ut ambu-
laret in peccatis Jeroboam, filii Nabat; insuper duxit uxorem Jezabel,
filiam Ethbaal, regis Sidoniorum. Et abiit, et servivit Baal, et adoravit
eum. 32 Et posuit aram Baal in templo Baal quod ædificaverat in Sama-
ria, 33 et plantavit lucum; et addidit Achab in opere suo, irritans Domi-
num Deum Israel super omnes reges Israel qui fuerunt ante eum. 34 In
diebus ejus ædificavit Hiel de Bethel, Jericho; in Abiram primitivo suo
fundavit eam, et in Segub novissimo suo posuit portas ejus, juxta verbum
Domini quod locutus fuerat in manu Josue, filii Nun.
Cap. XVII. — 1 Et dixit Elias Thesbites de habitatoribus Galaad ad Prædicta
Achab : Vivit Dominus Deus Israel, in cujus conspectu sto, si erit annis siccitate,
his ros et pluvia, nisi juxta oris mei verba!
2 Et factum est verbum Domini ad eum, dicens : 3 Recede hinc, et vade Elias
contra orientem, et abscondere in torrente Carith, qui est contra Jorda- moratur
nem; 4 et ibi de torrente bibes, corvisque præcepi ut pascant te ibi. in torrente
5 Abiit ergo, et fecit juxta verbum Domini; cumque abiisset, sedit in Carith,
torrente Carith, qui est contra Jordanem. 6 Corvi quoque deferebant ei
panem et carnes mane, similiter panem et carnes vesperi; et bibebat de
torrente. 7 Post dies autem siccatus est torrens; non enim pluerat super
terram.
8 Factus est ergo sermo Domini ad eum, dicens : 9 Surge, et vade in et in Sare-
Sarephta Sidoniorum, et manebis ibi; præcepi enim ibi mulieri viduæ phta apud
ut pascat te. 10 Surrexit, et abiit in Sarephta. Cumque venisset ad por- viduam,
tam civitatis, apparuit ei mulier vidua colligens ligna, et vocavit eam,
dixitque ei : Da mihi paululum aquæ in vase ut bibam. 11 Cumque illa
pergeret ut afferret, clamavit post tergum ejus, dicens : Affer mihi, obse-
cro, et buccellam panis in manu tua. 12 Quæ respondit : Vivit Dominus
Deus tuus! quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest
farinæ in hydria, et paululum olei in lecytho. En colligo duo ligna ut
ingrediar, et faciam illum mihi et filio meo, ut comedamus, et moriamur.
13 Ad quam Elias ait : Noli timere, sed vade et fac sicut dixisti; verum-
tamen mihi primum fac de ipsa farinula subcinericium panem parvulum,
et affer ad me; tibi autem et filio tuo facies postea. 14 Hæc autem dicit
Dominus Deus Israel : Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei mi-
nuetur, usque ad diem in qua Dominus daturus est pluviam super faciem
terræ. 15 Quæ abiit, et fecit juxta verbum Eliæ; et comedit ipse, et illa,
et domus ejus; et ex illa die 16 hydria farinæ non defecit, et lecythus olei
non est imminutus, juxta verbum Domini quod locutus fuerat in manu
Eliæ.
17 Factum est autem post hæc, ægrotavit filius mulieris matrisfamilias, cujus filium
et erat languor fortissimus, ita ut non remaneret in eo halitus. 18 Dixit resuscitat.

34] Jos. VI, 26. — 1] Eccli. XLVIII, 1. Jac. V, 17. — 10] Luc. IV, 26.

ergo ad Eliam : Quid mihi et tibi, vir Dei? Ingressus es ad me ut rememorarentur iniquitates meæ, et interficeres filium meum? 19 Et ait ad eam Elias : Da mihi filium tuum. Tulitque eum de sinu ejus, et portavit in cœnaculum ubi ipse manebat, et posuit super lectulum suum. 20 Et clamavit ad Dominum, et dixit : Domine Deus meus, etiamne viduam, apud quam ego utcumque sustentor, afflixisti ut interficeres filium ejus? 21 Et expandit se, atque mensus est super puerum tribus vicibus, et clamavit ad Dominum, et ait : Domine Deus meus, revertatur, obsecro, anima pueri hujus in viscera ejus. 22 Et exaudivit Dominus vocem Eliæ ; et reversa est anima pueri intra eum, et revixit. 23 Tulitque Elias puerum, et deposuit eum de cœnaculo in inferiorem domum, et tradidit matri suæ, et ait illi : En vivit filius tuus. 24 Dixitque mulier ad Eliam : Nunc in isto cognovi quoniam vir Dei es tu, et verbum Domini in ore tuo verum est.

Elias coram Achab.

Cap. XVIII. — 1 Post dies multos factum est verbum Domini ad Eliam, in anno tertio, dicens : Vade, et ostende te Achab, ut dem pluviam super faciem terræ. 2 Ivit ergo Elias ut ostenderet se Achab. Erat autem fames vehemens in Samaria.

3 Vocavitque Achab Abdiam dispensatorem domus suæ. Abdias autem timebat Dominum valde ; 4 nam cum interficeret Jezabel prophetas Domini, tulit ille centum prophetas, et abscondit eos quinquagenos et quinquagenos in speluncis, et pavit eos pane et aqua. 5 Dixit ergo Achab ad Abdiam : Vade in terram ad universos fontes aquarum et in cunctas valles, si forte possimus invenire herbam et salvare equos et mulos, et non penitus jumenta intereant. 6 Diviseruntque sibi regiones ut circuirent eas ; Achab ibat per viam unam, et Abdias per viam alteram seorsum.

7 Cumque esset Abdias in via, Elias occurrit ei ; qui, cum cognovisset eum, cecidit super faciem suam, et ait : Num tu es, domine mi Elias? 8 Cui ille respondit : Ego. Vade, et dic domino tuo : Adest Elias. 9 Et ille : Quid peccavi, inquit, quoniam tradis me servum tuum in manu Achab ut interficiat me? 10 Vivit Dominus Deus tuus! quia non est gens aut regnum quo non miserit dominus meus te requirens ; et respondentibus cunctis : Non est hic, adjuravit regna singula et gentes, eo quod minime repereris. 11 Et nunc tu dicis mihi : Vade, et dic domino tuo : Adest Elias. 12 Cumque recessero a te, spiritus Domini asportabit te in locum quem ego ignoro ; et ingressus nuntiabo Achab, et non inveniens te, interficiet me ; servus autem tuus timet Dominum ab infantia sua. 13 Numquid non indicatum est tibi, domino meo, quid fecerim cum interficeret Jezabel prophetas Domini, quod absconderim de prophetis Domini centum viros, quinquagenos et quinquagenos in speluncis, et paverim eos pane et aqua? 14 Et nunc tu dicis : Vade, et dic domino tuo : Adest Elias, ut interficiat me. 15 Et dixit Elias : Vivit Dominus exercituum, ante cujus vultum sto, quia hodie apparebo ei.

16 Abiit ergo Abdias in occursum Achab, et indicavit ei. Venitque Achab in occursum Eliæ ; 17 et cum vidisset eum, ait : Tune es ille qui conturbas Israel? 18 Et ille ait : Non ego turbavi Israel, sed tu et domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini et secuti estis Baalim. 19 Verumtamen nunc mitte, et congrega ad me universum Israel in monte Carmeli, et prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetasque lucorum quadringentos, qui comedunt de mensa Jezabel.

Vir Dei vincit prophetas Baal.

20 Misit Achab ad omnes filios Israel, et congregavit prophetas in monte Carmeli. 21 Accedens autem Elias ad omnem populum, ait : Usquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini eum ; si autem Baal, sequimini illum. Et non respondit ei populus verbum. 22 Et ait rursus Elias ad populum : Ego remansi propheta Domini solus ; prophetæ autem Baal quadringenti et quinquaginta viri sunt. 23 Dentur nobis

duo boves; et illi eligant sibi bovem unum, et, in frusta cædentes,
ponant super ligna, ignem autem non supponant; et ego faciam bovem
alterum, et imponam super ligna, ignem autem non supponam. 24 Invo-
cate nomina deorum vestrorum, et ego invocabo nomen Domini mei; et
Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus. Respondens omnis populus
ait: Optima propositio.
25 Dixit ergo Elias prophetis Baal: Eligite vobis bovem unum, et facite
primi, quia vos plures estis; et invocate nomina deorum vestrorum,
ignemque non supponatis. 26 Qui cum tulissent bovem quem dederat eis,
fecerunt; et invocabant nomen Baal de mane usque ad meridiem, dicen-
tes: Baal, exaudi nos. Et non erat vox, nec qui responderet. Transilie-
bantque altare quod fecerant. 27 Cumque esset jam meridies, illudebat
illis Elias, dicens: Clamate voce majore; deus enim est, et forsitan loqui-
tur, aut in diversorio est, aut in itinere, aut certe dormit, ut excitetur.
28 Clamabant ergo voce magna, et incidebant se juxta ritum suum cultris
et lanceolis, donec perfunderentur sanguine.
29 Postquam autem transiit meridies, et, illis prophetantibus, venerat
tempus quo sacrificium offerri solet, nec audiebatur vox, nec aliquis
respondebat, nec attendebat orantes, 30 dixit Elias omni populo: Venite
ad me. Et accedente ad se populo, curavit altare Domini quod destru-
ctum fuerat. 31 Et tulit duodecim lapides, juxta numerum tribuum filio-
rum Jacob, ad quem factus est sermo Domini, dicens: Israel erit nomen
tuum; 32 et ædificavit de lapidibus altare in nomine Domini; fecitque
aquæductum quasi per duas aratiunculas in circuitu altaris; 33 et compo-
suit ligna, divisitque per membra bovem, et posuit super ligna, 34 et ait:
Implete quatuor hydrias aqua, et fundite super holocaustum et super ligna.
Rursumque dixit: Etiam secundo hoc facite. Qui cum fecissent secundo,
ait: Etiam tertio idipsum facite. Feceruntque tertio, 35 et currebant aquæ
circum altare, et fossa aquæductus repleta est.
36 Cumque jam tempus esset ut offerretur holocaustum, accedens Elias
propheta, ait: Domine, Deus Abraham, et Isaac, et Israel, ostende hodie
quia tu es Deus Israel, et ego servus tuus, et juxta præceptum tuum feci
omnia verba hæc. 37 Exaudi me, Domine, exaudi me, ut discat populus
iste quia tu es Dominus Deus, et tu convertisti cor eorum iterum. 38 Ceci-
dit autem ignis Domini, et voravit holocaustum, et ligna, et lapides,
pulverem quoque, et aquam quæ erat in aquæductu lambens. 39 Quod cum
vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam, et ait: Dominus ipse est
Deus, Dominus ipse est Deus. 40 Dixitque Elias ad eos: Apprehendite pro-
phetas Baal, et ne unus quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehendissent,
duxit eos Elias ad torrentem Cison, et interfecit eos ibi.
41 Et ait Elias ad Achab: Ascende, comede, et bibe, quia sonus multæ Cessat
pluviæ est. 42 Ascendit Achab ut comederet et biberet; Elias autem siccitas.
ascendit in verticem Carmeli, et pronus in terram, posuit faciem suam
inter genua sua; 43 et dixit ad puerum suum: Ascende, et prospice contra
mare. Qui cum ascendisset, et contemplatus esset, ait: Non est quidquam.
Et rursum ait illi: Revertere septem vicibus. 44 In septima autem vice
ecce nubecula, parva quasi vestigium hominis, ascendebat de mari. Qui
ait: Ascende, et dic Achab: Junge currum tuum, et descende, ne
occupet te pluvia. 45 Cumque se verteret huc atque illuc, ecce cæli con-
tenebrati sunt, et nubes, et ventus, et facta est pluvia grandis. Ascen-
dens itaque Achab abiit in Jezrahel; 46 et manus Domini facta est
super Eliam, accinctisque lumbis currebat ante Achab, donec veniret in
Jezrahel.
Cap. XIX. — 1 Nuntiavit autem Achab Jezabel omnia quæ fecerat Elias fugit
Elias, et quomodo occidisset universos prophetas gladio. 2 Misitque Jeza- insidias
bel nuntium ad Eliam, dicens: Hæc mihi faciant dii et hæc addant, nisi Jezabel.
hac hora cras posuero animam tuam sicut animam unius ex illis! 3 Timuit

ergo Elias, et surgens abiit quocumque eum ferebat voluntas; venitque in Bersabee Juda, et dimisit ibi puerum suum. 4 Et perrexit in desertum viam unius diei. Cumque venisset, et sederet subter unam juniperum, petivit animæ suæ ut moreretur, et ait : Sufficit mihi, Domine; tolle animam meam, neque enim melior sum quam patres mei. 5 Projecitque se, et obdormivit in umbra juniperi. Et ecce angelus Domini tetigit eum, et dixit illi : Surge, et comede. 6 Respexit, et ecce ad caput suum subcinericius panis et vas aquæ; comedit ergo, et bibit, et rursum obdormivit. 7 Reversusque est angelus Domini secundo, et tetigit eum, dixitque illi : Surge, comede, grandis enim tibi restat via. 8 Qui cum surrexisset, comedit et bibit, et ambulavit in fortitudine cibi illius, quadraginta diebus et quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb.

Visionem et legationem accipit in Horeb.

9 Cumque venisset illuc, mansit in spelunca; et ecce sermo Domini ad eum, dixitque illi : Quid hic agis, Elia? 10 At ille respondit : Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel, altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, et quærunt animam meam ut auferant eam. 11 Et ait ei : Egredere, et sta in monte coram Domino, et ecce Dominus transit. Et spiritus grandis et fortis subvertens montes et conterens petras ante Dominum; non in spiritu Dominus. Et post spiritum commotio; non in commotione Dominus. 12 Et post commotionem ignis; non in igne Dominus. Et post ignem sibilus auræ tenuis. 13 Quod cum audisset Elias, operuit vultum suum pallio, et egressus stetit in ostio speluncæ; et ecce vox ad eum dicens : Quid hic agis, Elia? Et ille respondit : 14 Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel, altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, et quærunt animam meam ut auferant eam.

15 Et ait Dominus ad eum : Vade, et revertere in viam tuam per desertum in Damascum; cumque perveneris illuc, unges Hazael regem super Syriam; 16 et Jehu, filium Namsi, unges regem super Israel; Eliseum autem, filium Saphat, qui est de Abel-Mehula, unges prophetam pro te. 17 Et erit, quicumque fugerit gladium Hazael, occidet eum Jehu; et quicumque fugerit gladium Jehu, interficiet eum Eliseus. 18 Et derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal, et omne os quod non adoravit eum osculans manum.

Ungit Eliseum in prophetam.

19 Profectus ergo inde Elias reperit Eliseum, filium Saphat, arantem in duodecim jugis boum, et ipse in duodecim jugis boum arantibus unus erat; cumque venisset Elias ad eum, misit pallium suum super illum. 20 Qui statim relictis bobus cucurrit post Eliam, et ait : Osculer, oro, patrem meum et matrem meam, et sic sequar te. Dixitque ei : Vade, et revertere, quod enim meum erat feci tibi. 21 Reversus autem ab eo, tulit par boum, et mactavit illud, et in aratro boum coxit carnes, et dedit populo, et comederunt; consurgensque abiit, et secutus est Eliam, et ministrabat ei.

§ II. — *Achab bis victor de rege Syriæ.*

Prima victoria.

Cap. XX. — 1 Porro Benadad, rex Syriæ, congregavit omnem exercitum suum, et triginta duos reges secum, et equos et currus; et ascendens, pugnabat contra Samariam, et obsidebat eam. 2 Mittensque nuntios ad Achab, regem Israel, in civitatem, 3 ait : Hæc dicit Benadad : Argentum tuum et aurum tuum meum est; et uxores tuæ et filii tui optimi, mei sunt. 4 Responditque rex Israel : Juxta verbum tuum, domine mi rex, tuus sum ego, et omnia mea. 5 Revertentesque nuntii dixerunt : Hæc dicit Benadad, qui misit nos ad te : Argentum tuum, et aurum tuum, et

---

14] Rom. XI, 3. — 16] IV. Reg. IX, 2. — 18] Rom. XI, 4.

uxores tuas, et filios tuos dabis mihi. 6 Cras igitur hac eadem hora mit-
tam servos meos ad te, et scrutabuntur domum tuam et domum servorum
tuorum, et omne quod eis placuerit ponent in manibus suis, et auferent.
7 Vocavit autem rex Israel omnes seniores terræ, et ait : Animadvertite,
et videte quoniam insidietur nobis ; misit enim ad me pro uxoribus meis
et filiis, et pro argento et auro, et non abnui. 8 Dixeruntque omnes ma-
jores natu et universus populus ad eum : Non audias, neque acquiescas
illi. 9 Respondit itaque nuntiis Benadad : Dicite domino meo regi : Omnia
propter quæ misisti ad me servum tuum in initio faciam, hanc autem rem
facere non possum. 10 Reversique nuntii retulerunt ei. Qui remisit, et ait :
Hæc faciant mihi dii et hæc addant, si suffecerit pulvis Samariæ pugillis
omnis populi qui sequitur me ! 11 Et respondens rex Israel, ait : Dicite
ei : Ne glorietur accinctus æque ut discinctus. 12 Factum est autem, cum
audisset Benadad verbum istud, bibebat ipse et reges in umbraculis ; et
ait servis suis : Circumdate civitatem. Et circumdederunt eam.

13 Et ecce propheta unus accedens ad Achab, regem Israel, ait ei :
Hæc dicit Dominus : Certe vidisti omnem multitudinem hanc nimiam ;
ecce ego tradam eam in manu tua hodie, ut scias quia ego sum Domi-
nus. 14 Et ait Achab : Per quem ? Dixitque ei : Hæc dicit Dominus :
Per pedissequos principum provinciarum. Et ait : Quis incipiet præliari ?
Et ille dixit : Tu. 15 Recensuit ergo pueros principum provinciarum, et
reperit numerum ducentorum triginta duorum ; et recensuit post eos
populum, omnes filios Israel, septem millia. 16 Et egressi sunt meridie.
Benadad autem bibebat temulentus in umbraculo suo, et reges triginta
duo cum eo, qui ad auxilium ejus venerant. 17 Egressi sunt autem pueri
principum provinciarum in prima fronte. Misit itaque Benadad, qui nun-
tiaverunt ei, dicentes : Viri egressi sunt de Samaria. 18 Et ille ait : Sive
pro pace veniunt, apprehendite eos vivos ; sive ut prælientur, vivos eos
capite. 19 Egressi sunt ergo pueri principum provinciarum, ac reliquus
exercitus sequebatur ; 20 et percussit unusquisque virum qui contra se
veniebat ; fugeruntque Syri, et persecutus est eos Israel. Fugit quoque
Benadad, rex Syriæ, in equo cum equitibus suis. 21 Necnon egressus rex
Israel percussit equos et currus, et percussit Syriam plaga magna.
22 Accedens autem propheta ad regem Israel, dixit ei : Vade, et confor-
tare, et scito, et vide quid facias ; sequenti enim anno rex Syriæ ascendet
contra te.

23 Servi vero regis Syriæ dixerunt ei : Dii montium sunt dii eorum, Altera
ideo superaverunt nos ; sed melius est ut pugnemus contra eos in cam- victoria.
pestribus, et obtinebimus eos. 24 Tu ergo verbum hoc fac : amove reges
singulos ab exercitu tuo, et pone principes pro eis ; 25 et instaura numerum
militum qui ceciderunt de tuis, et equos secundum equos pristinos, et
currus secundum currus quos ante habuisti ; et pugnabimus contra eos
in campestribus, et videbis quod obtinebimus eos. Credidit consilio eorum,
et fecit ita.

26 Igitur, postquam annus transierat, recensuit Benadad Syros, et
ascendit in Aphec ut pugnaret contra Israel. 27 Porro filii Israel recensiti
sunt, et acceptis cibariis profecti ex adverso, castraque metati sunt
contra eos, quasi duo parvi greges caprarum ; Syri autem repleverunt
terram. 28 Et accedens unus vir Dei, dixit ad regem Israel : Hæc dicit
Dominus : Quia dixerunt Syri : Deus montium est Dominus, et non est
Deus vallium, dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua, et
scietis quia ego sum Dominus. 29 Dirigebantque septem diebus ex
adverso hi atque illi acies, septima autem die commissum est bellum ;
percusseruntque filii Israel de Syris centum millia peditum in die una.
30 Fugerunt autem qui remanserant in Aphec, in civitatem ; et cecidit
murus super viginti septem millia hominum qui remanserant. Porro
Benadad fugiens ingressus est civitatem, in cubiculum quod erat intra

cubiculum. 31 Dixeruntque ei servi sui : Ecce audivimus quod reges
domus Israel clementes sint; ponamus itaque saccos in lumbis nostris et
funiculos in capitibus nostris, et egrediamur ad regem Israel; forsitan
salvabit animas nostras. 32 Accinxerunt saccis lumbos suos, et posuerunt
funiculos in capitibus suis, veneruntque ad regem Israel, et dixerunt ei :
Servus tuus Benadad dicit : Vivat, oro te, anima mea. Et ille ait : Si
adhuc vivit, frater meus est. 33 Quod acceperunt viri pro omine ; et fe-
stinantes rapuerunt verbum ex ore ejus, atque dixerunt : Frater tuus
Benadad. Et dixit eis : Ite, et adducite eum ad me. Egressus est ergo
ad eum Benadad, et levavit eum in currum suum. 34 Qui dixit ei : Civi-
tates quas tulit pater meus a patre tuo reddam, et plateas fac tibi in
Damasco, sicut fecit pater meus in Samaria, et ego fœderatus recedam a
te. Pepigit ergo fœdus, et dimisit eum.

Benadad vivo relicto, Achab reprehenditur a Deo.

35 Tunc vir quidam de filiis prophetarum dixit ad socium suum in
sermone Domini : Percute me. At ille noluit percutere. 36 Cui ait :
Quia noluisti audire vocem Domini, ecce recedes a me, et percutiet te
leo. Cumque paululum recessisset ab eo, invenit eum leo, atque per-
cussit. 37 Sed et alterum inveniens virum, dixit ad eum : Percute me.
Qui percussit eum, et vulneravit. 38 Abiit ergo propheta, et occurrit regi
in via ; et mutavit aspersione pulveris os et oculos suos. 39 Cumque rex
transisset, clamavit ad regem, et ait : Servus tuus egressus est ad præ-
liandum cominus ; cumque fugisset vir unus, adduxit eum quidam ad
me, et ait : Custodi virum istum ; qui si lapsus fuerit, erit anima tua
pro anima ejus, aut talentum argenti appendes. 40 Dum autem ego tur-
batus huc illucque me verterem, subito non comparuit. Et ait rex Israel
ad eum : Hoc est judicium tuum quod ipse decrevisti. 41 At ille statim
abstersit pulverem de facie sua ; et cognovit eum rex Israel quod esset
de prophetis. 42 Qui ait ad eum : Hæc dicit Dominus : Quia dimisisti
virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus, et
populus tuus pro populo ejus. 43 Reversus est igitur rex Israel in domum
suam, audire contemnens, et furibundus venit in Samariam.

§ III. — *Achab et Naboth.*

Vinea Naboth.

Cap. XXI. — 1 Post verba autem hæc, tempore illo vinea erat Naboth
Jezrahelitæ, quæ erat in Jezrahel, juxta palatium Achab, regis Samariæ.
2 Locutus est ergo Achab ad Naboth, dicens : Da mihi vineam tuam ut
faciam mihi hortum olerum, quia vicina est et prope domum meam ;
daboque tibi pro ea vineam meliorem, aut, si commodius tibi putas,
argenti pretium, quanto digna est. 3 Cui respondit Naboth : Propitius
sit mihi Dominus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi ! 4 Venit
ergo Achab in domum suam indignans, et frendens super verbo quod
locutus fuerat ad eum Naboth Jezrahelites, dicens : Non dabo tibi here-
ditatem patrum meorum. Et projiciens se in lectulum suum, avertit
faciem suam ad parietem, et non comedit panem.

Jezabel Naboth lapidari jubet.

5 Ingressa est autem ad eum Jezabel uxor sua, dixitque ei : Quid est
hoc unde anima tua contristata est ? et quare non comedis panem ?
6 Qui respondit ei : Locutus sum Naboth Jezrahelitæ, et dixi ei : Da
mihi vineam tuam, accepta pecunia ; aut, si tibi placet, dabo tibi vineam
meliorem pro ea ; et ille ait : Non dabo tibi vineam meam. 7 Dixit ergo
ad eum Jezabel, uxor ejus : Grandis auctoritatis es, et bene regis
regnum Israel ! Surge, et comede panem, et æquo animo esto ; ego dabo
tibi vineam Naboth Jezrahelitæ.

8 Scripsit itaque litteras ex nomine Achab, et signavit eas annulo ejus,
et misit ad majores natu et optimates qui erant in civitate ejus, et

42] Inf. XXII, 35.

habitabant cum Naboth. 9 Litterarum autem hæc erat sententia : Prædi-
cate jejunium, et sedere facite Naboth inter primos populi, 10 et submit-
tite duos viros filios Belial contra eum, et falsum testimonium dicant :
Benedixit Deum et regem. Et educite eum, et lapidate, sicque moriatur.
11 Fecerunt ergo cives ejus majores natu et optimates, qui habitabant
cum eo in urbe, sicut præceperat eis Jezabel et sicut scriptum erat in
litteris quas miserat ad eos. 12 Prædicaverunt jejunium, et sedere fece-
runt Naboth inter primos populi. 13 Et adductis duobus viris filiis
diaboli, fecerunt eos sedere contra eum ; at illi, scilicet ut viri diabolici,
dixerunt contra eum testimonium coram multitudine : Benedixit Naboth
Deum et regem. Quamobrem eduxerunt eum extra civitatem, et lapi-
dibus interfecerunt. 14 Miseruntque ad Jezabel, dicentes : Lapidatus est
Naboth, et mortuus est.

15 Factum est autem, cum audisset Jezabel lapidatum Naboth et mor-
tuum, locuta est ad Achab : Surge, et posside vineam Naboth Jezra-
helitæ, qui noluit tibi acquiescere et dare eam accepta pecunia ; non
enim vivit Naboth, sed mortuus est. 16 Quod cum audisset Achab, mor-
tuum videlicet Naboth, surrexit, et descendebat in vineam Naboth
Jezrahelitæ ut possideret eam.

Prophetia Eliæ contra Achab et Jezabel.

17 Factus est igitur sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens :
18 Surge, et descende in occursum Achab, regis Israel, qui est in Sama-
ria ; ecce ad vineam Naboth descendit ut possideat eam ; 19 et loqueris
ad eum, dicens : Hæc dicit Dominus : Occidisti, insuper et possedisti. Et
post hæc addes : Hæc dicit Dominus : In loco hoc, in quo linxerunt
canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum. 20 Et ait
Achab ad Eliam : Num invenisti me inimicum tibi ? Qui dixit : Inveni
eo quod venundatus sis ut faceres malum in conspectu Domini. 21 Ecce
ego inducam super te malum, et demetam posteriora tua, et interficiam
de Achab mingentem ad parietem, et clausum et ultimum in Israel.
22 Et dabo domum tuam sicut domum Jeroboam, filii Nabat, et sicut
domum Baasa, filii Ahia, quia egisti ut me ad iracundiam provocares, et
peccare fecisti Israel. 23 Sed et de Jezabel locutus est Dominus, dicens :
Canes comedent Jezabel in agro Jezrahel. 24 Si mortuus fuerit Achab in
civitate, comedent eum canes ; si autem mortuus fuerit in agro, come-
dent eum volucres cæli. 25 Igitur non fuit alter talis sicut Achab, qui
venundatus est ut faceret malum in conspectu Domini ; concitavit enim
eum Jezabel uxor sua. 26 Et abominabilis factus est, in tantum ut se-
queretur idola quæ fecerant Amorrhæi, quos consumpsit Dominus a facie
filiorum Israel.

27 Itaque cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua,
et operuit cilicio carnem suam, jejunavitque et dormivit in sacco, et
ambulavit demisso capite. 28 Et factus est sermo Domini ad Eliam
Thesbiten, dicens : 29 Nonne vidisti humiliatum Achab coram me ? Quia
igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus, sed
in diebus filii sui inferam malum domui ejus.

Achab agit pœnitentiam.

§ IV. — *Achab et Josaphat.*

Cap. XXII. — 1 Transierunt igitur tres anni absque bello inter Syriam
et Israel. 2 In anno autem tertio descendit Josaphat, rex Juda, ad
regem Israel. 3 (Dixitque rex Israel ad servos suos : Ignoratis quod
nostra sit Ramoth-Galaad, et negligimus tollere eam de manu regis
Syriæ?) 4 Et ait ad Josaphat : Veniesne mecum ad præliandum in
Ramoth-Galaad ? 5 Dixitque Josaphat ad regem Israel : Sicut ego sum,

Fœdus inter Achab et Josaphat contra Ramoth-Galaad.

19] Inf. XXII, 38. — 21] IV Reg. IX, 8. — 22] Sup. XV, 29 et XVI, 3. — 23] IV Reg. IX, 36. — 24] IV Reg. IX, 36. — 1] II Par. XVIII, 1.

ita et tu ; populus meus et populus tuus unum sunt ; et equites mei,
equites tui.

Pseudo-prophetæ promittunt victoriam.

Dixitque Josaphat ad regem Israel : Quære, oro te, hodie sermonem
Domini. [6] Congregavit ergo rex Israel prophetas, quadringentos circiter
viros, et ait ad eos : Ire debeo in Ramoth-Galaad ad bellandum, an
quiescere ? Qui responderunt : Ascende, et dabit eam Dominus in manu
regis. [7] Dixit autem Josaphat : Non est hic propheta Domini quispiam,
ut interrogemus per eum ? [8] Et ait rex Israel ad Josaphat : Remansit vir
unus per quem possumus interrogare Dominum ; sed ego odi eum, quia
non prophetat mihi bonum, sed malum, Michæas, filius Jemla. Cui Josa-
phat ait : Ne loquaris ita, rex. [9] Vocavit ergo rex Israel eunuchum
quemdam, et dixit ei : Festina adducere Michæam, filium Jemla. [10] Rex
autem Israel et Josaphat, rex Juda, sedebant unusquisque in solio suo,
vestiti cultu regio, in area juxta ostium portæ Samariæ ; et universi
prophetæ prophetabant in conspectu eorum. [11] Fecit quoque sibi Sede-
cias, filius Chanaana, cornua ferrea, et ait : Hæc dicit Dominus : His
ventilabis Syriam donec deleas eam. [12] Omnesque prophetæ similiter
prophetabant, dicentes : Ascende in Ramoth-Galaad, et vade prospere,
et tradet Dominus in manus regis.

Prophetia Michææ.

[13] Nuntius vero qui ierat ut vocaret Michæam locutus est ad eum,
dicens : Ecce sermones prophetarum ore uno regi bona prædicant ; sit
ergo sermo tuus similis eorum, et loquere bona. [14] Cui Michæas ait :
Vivit Dominus ! quia quodcumque dixerit mihi Dominus, hoc loquar.

[15] Venit itaque ad regem, et ait illi rex : Michæa, ire debemus in
Ramoth-Galaad ad præliandum, an cessare ? Cui ille respondit : Ascen-
de, et vade prospere, et tradet eam Dominus in manus regis. [16] Dixit
autem rex ad eum : Iterum atque iterum adjuro te ut non loquaris mihi
nisi quod verum est, in nomine Domini. [17] Et ille ait : Vidi cunctum
Israel dispersum in montibus, quasi oves non habentes pastorem ; et ait
Dominus : Non habent isti dominum, revertatur unusquisque in domum
suam in pace. [18] Dixit ergo rex Israel ad Josaphat : Numquid non dixi
tibi quia non prophetat mihi bonum, sed semper malum ? [19] Ille vero
addens, ait : Propterea audi sermonem Domini : Vidi Dominum seden-
tem super solium suum, et omnem exercitum cæli assistentem ei a
dextris et a sinistris ; [20] et ait Dominus : Quis decipiet Achab, regem
Israel, ut ascendat et cadat in Ramoth-Galaad ? Et dixit unus verba
hujuscemodi, et alius aliter. [21] Egressus est autem spiritus, et stetit
coram Domino, et ait : Ego decipiam illum. Cui locutus est Dominus :
In quo ? [22] Et ille ait : Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium
prophetarum ejus. Et dixit Dominus : Decipies, et prævalebis ; egredere,
et fac ita. [23] Nunc igitur ecce dedit Dominus spiritum mendacii in ore
omnium prophetarum tuorum qui hic sunt, et Dominus locutus est
contra te malum.

[24] Accessit autem Sedecias, filius Chanaana, et percussit Michæam in
maxillam, et dixit : Mene ergo dimisit spiritus Domini, et locutus est
tibi ? [25] Et ait Michæas : Visurus es in die illa, quando ingredieris cu-
biculum, intra cubiculum ut abscondaris. [26] Et ait rex Israel : Tollite
Michæam, et maneat apud Amon, principem civitatis, et apud Joas, fi-
lium Amelech ; [27] et dicite eis : Hæc dicit rex : Mittite virum istum in
carcerem, et sustentate eum pane tribulationis et aqua angustiæ, donec
revertar in pace. [28] Dixitque Michæas : Si reversus fueris in pace, non
est locutus in me Dominus. Et ait : Audite, populi omnes.

Syrorum victoria, mors Achab.

[29] Ascendit itaque rex Israel, et Josaphat, rex Juda, in Ramoth-Ga-
laad. [30] Dixit itaque rex Israel ad Josaphat : Sume arma, et ingredere
prælium, et induere vestibus tuis. Porro rex Israel mutavit habitum
suum, et ingressus est bellum. [31] Rex autem Syriæ præceperat principi-
bus curruum triginta duobus, dicens : Non pugnabitis contra minorem

et majorem quempiam, nisi contra regem Israel solum. 32 Cum ergo vi-
dissent principes curruum Josaphat, suspicati sunt quod ipse esset rex
Israel, et impetu facto pugnabant contra eum. Et exclamavit Josaphat.
33 Intellexeruntque principes curruum quod non esset rex Israel, et ces-
saverunt ab eo. 34 Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum sagit-
tam dirigens, et casu percussit regem Israel inter pulmonem et stomachum.
At ille dixit aurigæ suo : Verte manum tuam, et ejice me de exercitu,
quia graviter vulneratus sum. 35 Commissum est ergo prælium in die
illa; et rex Israel stabat in curru suo contra Syros, et mortuus est ve-
spere. Fluebat autem sanguis plagæ in sinum currus. 36 Et præco inso-
nuit in universo exercitu antequam sol occumberet, dicens : Unusquisque
revertatur in civitatem et in terram suam. 37 Mortuus est autem rex, et
perlatus est in Samariam; sepelieruntque regem in Samaria, 38 et lave-
runt currum in piscina Samariæ, et linxerunt canes sanguinem ejus, et
habenas laverunt, juxta verbum Domini quod locutus fuerat.

39 Reliqua autem sermonum Achab, et universa quæ fecit, et domus
eburnea quam ædificavit, cunctarumque urbium quas exstruxit, nonne
hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? 40 Dormivit
ergo Achab cum patribus suis; et regnavit Ochozias, filius ejus, pro eo.

41 Josaphat vero, filius Asa, regnare cœperat super Judam anno quarto Summarium
Achab, regis Israel. 42 Triginta quinque annorum erat cum regnare cœ- regni
pisset, et viginti quinque annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris Josaphat.
ejus Azuba, filia Salai. 43 Et ambulavit in omni via Asa, patris sui, et
non declinavit ex ea, fecitque quod rectum erat in conspectu Domini.
44 Verumtamen excelsa non abstulit; adhuc enim populus sacrificabat, et
adolebat incensum in excelsis. 45 Pacemque habuit Josaphat cum rege
Israel.

46 Reliqua autem verborum Josaphat, et opera ejus quæ gessit, et
prælia, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?
47 Sed et reliquias effeminatorum, qui remanserant in diebus Asa, patris
ejus, abstulit de terra. 48 Nec erat tunc rex constitutus in Edom. 49 Rex
vero Josaphat fecerat classes in mari quæ navigarent in Ophir propter
aurum; et ire non potuerunt, quia confractæ sunt in Asion-Gaber. 50 Tunc
ait Ochozias, filius Achab, ad Josaphat : Vadant servi mei cum servis
tuis in navibus. Et noluit Josaphat. 51 Dormivitque Josaphat cum patri-
bus suis, et sepultus est cum eis in civitate David, patris sui; regna-
vitque Joram, filius ejus, pro eo.

52 Ochozias autem, filius Achab, regnare cœperat super Israel in Sa- Ochozias
maria, anno septimo decimo Josaphat, regis Juda, regnavitque super regnat super
Israel duobus annis. 53 Et fecit malum in conspectu Domini, et ambula- Israel.
vit in via patris sui et matris suæ, et in via Jeroboam, filii Nabat, qui
peccare fecit Israel. 54 Servivit quoque Baal, et adoravit eum; et irrita-
vit Dominum Deum Israel, juxta omnia quæ fecerat pater ejus.

38] Sup. XXI, 19.

LIBER QUARTUS REGUM

SECUNDUM HEBRÆOS SECUNDUS MALACHIM

PARS PRIOR

FASTA REGUM ISRAEL ET JUDA A MORTE ACHAB USQUE AD CAPTIVITATEM DECEM TRIBUUM

Sectio I. — Ochozias rex Israel, Joram rex Juda

Cap. I.

§ I. — *Ochozias et Elias.*

Ochozias ægrotans vult consulere Beelzebub.

PRÆVARICATUS est autem Moab in Israel postquam mortuus
est Achab. 2 Ceciditque Ochozias per cancellos cœnaculi
sui quod habebat in Samaria, et ægrotavit; misitque nun-
tios, dicens ad eos : Ite, consulite Beelzebub deum Acca-
ron, utrum vivere queam de infirmitate mea hac.

Ipsius mors ab Elia prædicitur.

3 Angelus autem Domini locutus est ad Eliam Thesbiten, dicens :
Surge, et ascende in occursum nuntiorum regis Samariæ, et dices ad
eos : Numquid non est Deus in Israel, ut eatis ad consulendum Beelze-
bub deum Accaron? 4 Quamobrem hæc dicit Dominus : De lectulo super
quem ascendisti non descendes, sed morte morieris. Et abiit Elias. 5 Re-
versique sunt nuntii ad Ochoziam. Qui dixit eis : Quare reversi estis?
6 At illi responderunt ei : Vir occurrit nobis, et dixit ad nos : Ite et re-
vertimini ad regem, qui misit vos, et dicetis ei : Hæc dicit Dominus :
Numquid quia non erat Deus in Israel, mittis ut consulatur Beelzebub
deus Accaron? Idcirco de lectulo super quem ascendisti non descendes,
sed morte morieris. 7 Qui dixit eis : Cujus figuræ et habitus est vir ille
qui occurrit vobis, et locutus est verba hæc? 8 At illi dixerunt : Vir pi-
losus, et zona pellicea accinctus renibus. Qui ait : Elias Thesbites est.

Tres turmæ militum missæ ad capiendum Eliam.

9 Misitque ad eum quinquagenarium principem et quinquaginta qui
erant sub eo. Qui ascendit ad eum; sedentique in vertice montis ait :
Homo Dei, rex præcepit ut descendas. 10 Respondensque Elias, dixit
quinquagenario : Si homo Dei sum, descendat ignis de cælo, et devoret
te et quinquaginta tuos. Descendit itaque ignis de cælo, et devoravit
eum et quinquaginta qui erant cum eo. 11 Rursumque misit ad eum prin-
cipem quinquagenarium alterum et quinquaginta cum eo. Qui locutus est
illi : Homo Dei, hæc dicit rex : Festina, descende. 12 Respondens Elias
ait : Si homo Dei ego sum, descendat ignis de cælo, et devoret te et quin-
quaginta tuos. Descendit ergo ignis de cælo, et devoravit illum et quin-
quaginta ejus. 13 Iterum misit principem quinquagenarium tertium et
quinquaginta qui erant cum eo. Qui cum venisset, curvavit genua contra
Eliam, et precatus est eum, et ait : Homo Dei, noli despicere animam

meam, et animas servorum tuorum qui mecum sunt. [14] Ecce descendit
ignis de cælo, et devoravit duos principes quinquagenarios primos et
quinquagenos qui cum eis erant; sed nunc obsecro ut miserearis animæ
meæ.
[15] Locutus est autem angelus Domini ad Eliam, dicens : Descende Elias coram
cum eo, ne timeas. Surrexit igitur et descendit cum eo ad regem; [16] et rege.
locutus est ei : Hæc dicit Dominus : Quia misisti nuntios ad consulendum
Beelzebub deum Accaron, quasi non esset Deus in Israel, a quo posses
interrogare sermonem, ideo de lectulo super quem ascendisti non descendes,
sed morte morieris.
[17] Mortuus est ergo, juxta sermonem Domini quem locutus est Elias; Mors
et regnavit Joram, frater ejus, pro eo, anno secundo Joram, filii Josa- Ochoziæ.
phat, regis Judæ; non enim habebat filium. [18] Reliqua autem verborum
Ochoziæ, quæ operatus est, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum
dierum regum Israel?

§ II. — *Ascensio Eliæ; initia Elisei.*

Cap. II. — [1] Factum est autem, cum levare vellet Dominus Eliam per Iter Eliæ de
turbinem in cælum, ibant Elias et Eliseus de Galgalis. [2] Dixitque Elias Galgalis
ad Eliseum : Sede hic, quia Dominus misit me usque in Bethel. Cui ait trans Jordanem,
Eliseus : Vivit Dominus, et vivit anima tua! quia non derelinquam te. Eliseo comite.
Cumque descendissent Bethel, [3] egressi sunt filii prophetarum, qui erant
in Bethel, ad Eliseum, et dixerunt ei : Numquid nosti quia hodie Dominus
tollet dominum tuum a te? Qui respondit : Et ego novi; silete.
[4] Dixit autem Elias ad Eliseum : Sede hic, quia Dominus misit me in
Jericho. Et ille ait : Vivit Dominus, et vivit anima tua! quia non derelinquam
te. Cumque venissent Jericho, [5] accesserunt filii prophetarum,
qui erant in Jericho, ad Eliseum, et dixerunt ei : Numquid nosti quia
Dominus hodie tollet dominum tuum a te? Et ait : Et ego novi; silete.
[6] Dixit autem ei Elias : Sede hic, quia Dominus misit me usque ad Jordanem.
Qui ait : Vivit Dominus, et vivit anima tua! quia non derelinquam
te. Ierunt igitur ambo pariter; [7] et quinquaginta viri de filiis prophetarum
secuti sunt eos, qui et steterunt, econtra, longe; illi autem ambo
stabant super Jordanem. [8] Tulitque Elias pallium suum, et involvit illud,
et percussit aquas, quæ divisæ sunt in utramque partem; et transierunt
ambo per siccum. [9] Cumque transissent, Elias dixit ad Eliseum : Postula
quodvis ut faciam tibi, antequam tollar a te. Dixitque Eliseus : Obsecro
ut fiat in me duplex spiritus tuus. [10] Qui respondit : Rem difficilem postulasti;
attamen si videris me, quando tollar a te, erit tibi quod petisti;
si autem non videris, non erit.
[11] Cumque pergerent, et incedentes sermocinarentur, ecce currus igneus Elias
et equi ignei diviserunt utrumque; et ascendit Elias per turbinem in rapitur a
cælum. [12] Eliseus autem videbat, et clamabat : Pater mi, pater mi, cur- Deo.
rus Israel et auriga ejus! Et non vidit eum amplius. Apprehenditque
vestimenta sua, et scidit illa in duas partes.
[13] Et levavit pallium Eliæ, quod ceciderat ei. Reversusque stetit super Prima
ripam Jordanis, [14] et pallio Eliæ, quod ceciderat ei, percussit aquas, et miracula
non sunt divisæ; et dixit : Ubi est Deus Eliæ etiam nunc? Percussitque Elisei.
aquas, et divisæ sunt huc atque illuc, et transiit Eliseus. [15] Videntes autem
filii prophetarum qui erant in Jericho, econtra, dixerunt : Requievit
spiritus Eliæ super Eliseum. Et venientes in occursum ejus, adoraverunt
eum proni in terram; [16] dixeruntque illi : Ecce, cum servis tuis sunt
quinquaginta viri fortes qui possunt ire, et quærere dominum tuum, ne
forte tulerit eum spiritus Domini, et projecerit eum in unum montium,

11] Eccli. XLVIII, 13. I Mach. II, 58.

aut in unam vallium. Qui ait : Nolite mittere. 17 Coegeruntque eum, do-
nec acquiesceret, et diceret : Mittite. Et miserunt quinquaginta viros ;
qui, cum quæsissent tribus diebus, non invenerunt. 18 Et reversi sunt ad
eum ; at ille habitabat in Jericho, et dixit eis : Numquid non dixi vobis :
Nolite mittere?

19 Dixerunt quoque viri civitatis ad Eliseum : Ecce habitatio civitatis
hujus optima est, sicut tu ipse, domine, perspicis ; sed aquæ pessimæ
sunt, et terra sterilis. 20 At ille ait : Afferte mihi vas novum, et mittite
in illud sal. Quod cum attulissent, 21 egressus ad fontem aquarum, misit
in illum sal, et ait : Hæc dicit Dominus : Sanavi aquas has, et non erit
ultra in eis mors neque sterilitas. 22 Sanatæ sunt ergo aquæ usque in
diem hanc, juxta verbum Elisei quod locutus est.

23 Ascendit autem inde in Bethel ; cumque ascenderet per viam, pueri
parvi egressi sunt de civitate, et illudebant ei, dicentes : Ascende, calve ;
ascende, calve. 24 Qui cum respexisset, vidit eos, et maledixit eis in no-
mine Domini ; egressique sunt duo ursi de saltu, et laceraverunt ex eis
quadraginta duos pueros. 25 Abiit autem inde in montem Carmeli, et inde
reversus est in Samariam.

§ III. — *Joram, filius Achab, regnat super Israel.*

Regni summarium.

Cap. III. — 1 Joram vero, filius Achab, regnavit super Israel in Sa-
maria anno decimo octavo Josaphat, regis Judæ ; regnavitque duodecim
annis. 2 Et fecit malum coram Domino, sed non sicut pater suus et ma-
ter ; tulit enim statuas Baal, quas fecerat pater ejus. 3 Verumtamen in
peccatis Jeroboam, filii Nabat, qui peccare fecit Israel, adhæsit, nec re-
cessit ab eis.

Expeditio contra Moabitas.

4 Porro Mesa, rex Moab, nutriebat pecora multa, et solvebat regi Is-
rael centum millia agnorum et centum millia arietum cum velleribus
suis ; 5 cumque mortuus fuisset Achab, prævaricatus est fœdus quod ha-
bebat cum rege Israel. 6 Egressus est igitur rex Joram in die illa de Sa-
maria, et recensuit universum Israel.

7 Misitque ad Josaphat, regem Juda, dicens : Rex Moab recessit a me ;
veni mecum contra eum ad prælium. Qui respondit : Ascendam ; qui
meus est tuus est, populus meus populus tuus, et equi mei equi tui.
8 Dixitque : Per quam viam ascendemus? At ille respondit : Per deser-
tum Idumææ. 9 Perrexerunt igitur rex Israel, et rex Juda, et rex Edom,
et circuierunt per viam septem dierum ; nec erat aqua exercitui, et ju-
mentis quæ sequebantur eos.

10 Dixitque rex Israel : Heu! heu! heu! congregavit nos Dominus tres
reges, ut traderet in manus Moab. 11 Et ait Josaphat : Estne hic propheta
Domini, ut deprecemur Dominum per eum ? Et respondit unus de servis
regis Israel : Est hic Eliseus, filius Saphat, qui fundebat aquam super
manus Eliæ. 12 Et ait Josaphat : Est apud eum sermo Domini. Descen-
ditque ad eum rex Israel, et Josaphat, rex Juda, et rex Edom. 13 Dixit
autem Eliseus ad regem Israel : Quid mihi et tibi est? Vade ad prophe-
tas patris tui, et matris tuæ. Et ait illi rex Israel : Quare congregavit
Dominus tres reges hos ut traderet eos in manus Moab ? 14 Dixitque ad
eum Eliseus : Vivit Dominus exercituum, in cujus conspectu sto, quod
si non vultum Josaphat, regis Judæ, erubescerem, non attendissem qui-
dem te, nec respexissem. 15 Nunc autem adducite mihi psaltem. Cumque
caneret psaltes, facta est super eum manus Domini, et ait : 16 Hæc dicit
Dominus : Facite alveum torrentis hujus fossas et fossas ; 17 hæc enim
dicit Dominus : Non videbitis ventum neque pluviam, et alveus iste re-
plebitur aquis ; et bibetis vos, et familiæ vestræ, et jumenta vestra.
18 Parumque est hoc in conspectu Domini ; insuper tradet etiam Moab in
manus vestras. 19 Et percutietis omnem civitatem munitam et omnem

urbem electam, et universum lignum fructiferum succidetis, cunctosque fontes aquarum obturabitis, et omnem agrum egregium operietis lapidibus. [20] Factum est igitur mane, quando sacrificium offerri solet, et ecce aquæ veniebant per viam Edom, et repleta est terra aquis.

[21] Universi autem Moabitæ, audientes quod ascendissent reges ut pugnarent adversum eos, convocaverunt omnes qui accincti erant balteo desuper, et steterunt in terminis. [22] Primoque mane surgentes, et orto jam sole ex adverso aquarum, viderunt Moabitæ econtra aquas rubras quasi sanguinem; [23] dixeruntque : Sanguis gladii est; pugnaverunt reges contra se, et cæsi sunt mutuo; nunc perge ad prædam, Moab. [24] Perrexeruntque in castra Israel. Porro consurgens Israel, percussit Moab; at illi fugerunt coram eis. Venerunt igitur qui vicerant, et percusserunt Moab, [25] et civitates destruxerunt; et omnem agrum optimum, mittentes singuli lapides, repleverunt; et universos fontes aquarum obturaverunt, et omnia ligna fructifera succiderunt, ita ut muri tantum fictiles remanerent; et circumdata est civitas a fundibulariis, et magna ex parte percussa. [26] Quod cum vidisset rex Moab, prævaluisse scilicet hostes, tulit secum septingentos viros educentes gladium, ut irrumperent ad regem Edom; et non potuerunt. [27] Arripiensque filium suum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocaustum super murum; et facta est indignatio magna in Israel, statimque recesserunt ab eo, et reversi sunt in terram suam.

Sectio II. — Acta Elisei

§ I. — *Recensentur plura miracula Elisei.*

Oleum viduæ multiplicatum.

Cap. IV. — [1] Mulier autem quædam de uxoribus prophetarum clamabat ad Eliseum, dicens : Servus tuus vir meus mortuus est, et tu nosti quia servus tuus fuit timens Dominum; et ecce creditor venit ut tollat duos filios meos ad serviendum sibi. [2] Cui dixit Eliseus : Quid vis ut faciam tibi? Dic mihi, quid habes in domo tua? At illa respondit : Non habeo ancilla tua quidquam in domo mea, nisi parum olei, quo ungar. [3] Cui ait : Vade, pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca; [4] et ingredere, et claude ostium tuum, cum intrinsecus fueris tu, et filii tui; et mitte inde in omnia vasa hæc; et cum plena fuerint, tolles. [5] Ivit itaque mulier, et clausit ostium super se, et super filios suos; illi offerebant vasa, et illa infundebat. [6] Cumque plena fuissent vasa, dixit ad filium suum : Affer mihi adhuc vas. Et ille respondit : Non habeo. Stetitque oleum. [7] Venit autem illa, et indicavit homini Dei. Et ille : Vade, inquit, vende oleum, et redde creditori tuo; tu autem, et filii tui, vivite de reliquo.

Filius Sunamitidi præstitus,

[8] Facta est autem quædam dies, et transibat Eliseus per Sunam; erat autem ibi mulier magna, quæ tenuit eum ut comederet panem; cumque frequenter inde transiret, divertebat ad eam ut comederet panem. [9] Quæ dixit ad virum suum : Animadverto quod vir Dei sanctus est iste, qui transit per nos frequenter; [10] faciamus ergo ei cœnaculum parvum, et ponamus ei in eo lectulum, et mensam, et sellam, et candelabrum, ut cum venerit ad nos, maneat ibi.

[11] Facta est ergo dies quædam, et veniens divertit in cœnaculum, et requievit ibi. [12] Dixitque ad Giezi puerum suum : Voca Sunamitidem istam. Qui cum vocasset eam, et illa stetisset coram eo, [13] dixit ad puerum suum : Loquere ad eam : Ecce sedule in omnibus ministrasti nobis; quid vis ut faciam tibi? Numquid habes negotium, et vis ut loquar regi, sive principi militiæ? Quæ respondit : In medio populi mei habito. [14] Et ait : Quid ergo vult ut faciam ei? Dixitque Giezi : Ne quæras, filium enim non habet, et vir ejus senex est. [15] Præcepit itaque ut vocaret eam; quæ cum vocata fuisset, et stetisset ante ostium, [16] dixit ad eam : In tempore isto et

in hac eadem hora, si vita comes fuerit, habebis in utero filium. At illa
respondit : Noli, quæso, domine mi, vir Dei, noli mentiri ancillæ tuæ.
17 Et concepit mulier, et peperit filium in tempore et in hora eadem qua
dixerat Eliseus.

et post mortem reditus.

18 Crevit autem puer; et cum esset quædam dies, et egressus isset ad
patrem suum, ad messores, 19 ait patri suo : Caput meum doleo, caput
meum doleo. At ille dixit puero : Tolle, et duc eum ad matrem suam.
20 Qui cum tulisset, et duxisset eum ad matrem suam, posuit eum illa
super genua sua usque ad meridiem, et mortuus est. 21 Ascendit autem, et
collocavit eum super lectulum hominis Dei, et clausit ostium; et egressa,
22 vocavit virum suum, et ait : Mitte mecum, obsecro, unum de pueris, et
asinam, ut excurram usque ad hominem Dei, et revertar. 23 Qui ait illi :
Quam ob causam vadis ad eum? hodie non sunt calendæ, neque sabbatum.
Quæ respondit: Vadam. 24 Stravitque asinam, et præcepit puero : Mina,
et propera, ne mihi moram facias in eundo; et hoc age quod præcipio
tibi.

25 Profecta est igitur, et venit ad virum Dei in montem Carmeli. Cum-
que vidisset eam vir Dei econtra, ait ad Giezi puerum suum : Ecce Suna-
mitis illa. 26 Vade ergo in occursum ejus, et dic ei : Rectene agitur circa
te, et circa virum tuum, et circa filium tuum? Quæ respondit : Recte.
27 Cumque venisset ad virum Dei in montem, apprehendit pedes ejus; et
accessit Giezi ut amoveret eam. Et ait homo Dei : Dimitte illam; anima
enim ejus in amaritudine est, et Dominus celavit a me, et non indicavit
mihi. 28 Quæ dixit illi : Numquid petivi filium a domino meo? Numquid
non dixi tibi : Ne illudas me? 29 Et ille ait ad Giezi : Accinge lumbos
tuos, et tolle baculum meum in manu tua, et vade. Si occurrerit tibi
homo, non salutes eum, et si salutaverit te quispiam, non respondeas illi;
et pones baculum meum super faciem pueri. 30 Porro mater pueri ait :
Vivit Dominus, et vivit anima tua! non dimittam te. Surrexit ergo, et
secutus est eam.

31 Giezi autem præcesserat ante eos, et posuerat baculum super faciem
pueri, et non erat vox, neque sensus; reversusque est in occursum ejus,
et nuntiavit ei, dicens : Non surrexit puer. 32 Ingressus est ergo Eliseus
domum, et ecce puer mortuus jacebat in lectulo ejus; 33 ingressusque
clausit ostium super se et super puerum, et oravit ad Dominum. 34 Et
ascendit, et incubuit super puerum; posuitque os suum super os ejus, et
oculos suos super oculos ejus, et manus suas super manus ejus; et incur-
vavit se super eum, et calefacta est caro pueri. 35 At ille reversus, deam-
bulavit in domo, semel huc atque illuc; et ascendit, et incubuit super
eum; et oscitavit puer septies, aperuitque oculos. 36 At ille vocavit Giezi,
et dixit ei : Voca Sunamitidem hanc. Quæ vocata, ingressa est ad eum.
Qui ait : Tolle filium tuum. 37 Venit illa, et corruit ad pedes ejus, et ado-
ravit super terram; tulitque filium suum, et egressa est. 38 Et Eliseus
reversus est in Galgala.

Herbæ amaræ in dulcedinem conversæ.

Erat autem fames in terra, et filii prophetarum habitabant coram eo.
Dixitque uni de pueris suis : Pone ollam grandem, et coque pulmentum
filiis prophetarum. 39 Et egressus est unus in agrum ut colligeret herbas
agrestes; invenitque quasi vitem silvestrem, et collegit ex ea colocynthidas
agri, et implevit pallium suum, et reversus concidit in ollam pulmenti;
nesciebat enim quid esset. 40 Infuderunt ergo sociis, ut comederent; cum-
que gustassent de coctione, clamaverunt, dicentes : Mors in olla, vir Dei.
Et non potuerunt comedere. 41 At ille : Afferte, inquit, farinam. Cumque
tulissent, misit in ollam, et ait : Infunde turbæ, ut comedant. Et non
fuit amplius quidquam amaritudinis in olla.

Multiplicatio panum.

42 Vir autem quidam venit de Baal-Salisa deferens viro Dei panes pri-
mitiarum, viginti panes hordeaceos, et frumentum novum in pera sua.
At ille dixit : Da populo, ut comedat. 43 Responditque ei minister ejus :

Quantum est hoc, ut apponam centum viris? Rursum ille ait: Da populo, ut comedat; hæc enim dicit Dominus : Comedent, et supererit. 44 Posuit itaque coram eis; qui comederunt, et superfuit, juxta verbum Domini.

§ II. — *Naaman et Eliseus.*

Naaman leprosus sanatur ab Eliseo.

Cap. V. — 1 Naaman, princeps militiæ regis Syriæ, erat vir magnus apud dominum suum, et honoratus; per illum enim dedit Dominus salutem Syriæ; erat autem vir fortis et dives, sed leprosus. 2 Porro de Syria egressi fuerant latrunculi, et captivam duxerant de terra Israel puellam parvulam, quæ erat in obsequio uxoris Naaman; 3 quæ ait ad dominam suam : Utinam fuisset dominus meus ad prophetam qui est in Samaria! Profecto curasset eum a lepra quam habet. 4 Ingressus est itaque Naaman ad dominum suum, et nuntiavit ei, dicens : Sic et sic locuta est puella de terra Israel. 5 Dixitque ei rex Syriæ : Vade, et mittam litteras ad regem Israel. Qui cum profectus esset, et tulisset secum decem talenta argenti, et sex millia aureos, et decem mutatoria vestimentorum, 6 detulit litteras ad regem Israel, in hæc verba : Cum acceperis epistolam hanc, scito quod miserim ad te Naaman servum meum, ut cures eum a lepra sua. 7 Cumque legisset rex Israel litteras, scidit vestimenta sua, et ait : Numquid Deus ego sum, ut occidere possim, et vivificare, quia iste misit ad me, ut curem hominem a lepra sua? Animadvertite, et videte quod occasiones quærat adversum me.

8 Quod cum audisset Eliseus vir Dei, scidisse videlicet regem Israel vestimenta sua, misit ad eum, dicens : Quare scidisti vestimenta tua? Veniat ad me, et sciat esse prophetam in Israel. 9 Venit ergo Naaman cum equis et curribus, et stetit ad ostium domus Elisei; 10 misitque ad eum Eliseus nuntium, dicens : Vade, et lavare septies in Jordane, et recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis. 11 Iratus Naaman recedebat, dicens : Putabam quod egrederetur ad me, et stans invocaret nomen Domini Dei sui, et tangeret manu sua locum lepræ, et curaret me. 12 Numquid non meliores sunt Abana et Pharphar, fluvii Damasci, omnibus aquis Israel, ut laver in eis, et munder? Cum ergo vertisset se, et abiret indignans, 13 accesserunt ad eum servi sui, et locuti sunt ei : Pater, et si rem grandem dixisset tibi propheta, certe facere debueras; quanto magis quia nunc dixit tibi : Lavare, et mundaberis! 14 Descendit, et lavit in Jordane septies juxta sermonem viri Dei, et restituta est caro ejus sicut caro pueri parvuli, et mundatus est. 15 Reversusque ad virum Dei cum universo comitatu suo, venit, et stetit coram eo, et ait : Vere scio quod non sit alius Deus in universa terra, nisi tantum in Israel. Obsecro itaque ut accipias benedictionem a servo tuo. 16 At ille respondit : Vivit Dominus, ante quem sto! quia non accipiam. Cumque vim faceret, penitus non acquievit. 17 Dixitque Naaman : Ut vis; sed, obsecro, concede mihi servo tuo, ut tollam onus duorum burdonum de terra; non enim faciet ultra servus tuus holocaustum aut victimam diis alienis, nisi Domino. 18 Hoc autem solum est, de quo depreceris Dominum pro servo tuo : quando ingredietur dominus meus templum Remmon ut adoret, et, illo innitente super manum meam, si adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoscat mihi Dominus servo tuo pro hac re. 19 Qui dixit ei : Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo terræ tempore.

Giezi propter avaritiam afficitur lepra.

20 Dixitque Giezi puer viri Dei : Pepercit dominus meus Naaman Syro isti, ut non acciperet ab eo quæ attulit. Vivit Dominus! quia curram post eum, et accipiam ab eo aliquid. 21 Et secutus est Giezi post tergum Naaman; quem cum vidisset ille currentem ad se, desiliit de curru in occursum ejus, et ait : Rectene sunt omnia? 22 Et ille ait : Recte. Domi-

14] Luc. IV, 27.

nus meus misit me ad te, dicens : Modo venerunt ad me duo adolescentes
de monte Ephraim, ex filiis prophetarum ; da eis talentum argenti, et
vestes mutatorias duplices. 23 Dixitque Naaman : Melius est ut accipias
duo talenta. Et coegit eum, ligavitque duo talenta argenti in duobus
saccis, et duplicia vestimenta, et imposuit duobus pueris suis, qui et por-
taverunt coram eo. 24 Cumque venisset jam vesperi, tulit de manu eorum,
et reposuit in domo, dimisitque viros, et abierunt. 25 Ipse autem ingressus,
stetit coram domino suo. Et dixit Eliseus : Unde venis, Giezi? Qui respon-
dit : Non ivit servus tuus quoquam. 26 At ille ait : Nonne cor meum in
præsenti erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tui?
Nunc igitur accepisti argentum, et accepisti vestes, ut emas oliveta, et
vineas, et oves, et boves, et servos, et ancillas ; 27 sed et lepra Naaman
adhærebit tibi, et semini tuo, usque in sempiternum. Et egressus est ab
eo leprosus quasi nix.

§ III. — *Elisei auctoritas fit in dies manifestior.*

Ferrum securis natans super aquam.

Cap. VI. — 1 Dixerunt autem filii prophetarum ad Eliseum : Ecce
locus, in quo habitamus coram te, angustus est nobis. 2 Eamus usque ad
Jordanem, et tollant singuli de silva materias singulas, ut ædificemus
nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit : Ite. 3 Et ait unus ex illis :
Veni ergo et tu cum servis tuis. Respondit : Ego veniam. 4 Et abiit cum
eis. Cumque venissent ad Jordanem, cædebant ligna. 5 Accidit autem ut,
cum unus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam ; excla-
mavitque ille, et ait : Heu! heu! heu! domine mi, et hoc ipsum mutuo
acceperam. 6 Dixit autem homo Dei : Ubi cecidit? At ille monstravit ei
locum. Præcidit ergo lignum, et misit illuc ; natavitque ferrum. 7 Et ait :
Tolle. Qui extendit manum, et tulit illud.

Eliseus frangit Syrorum consilia.

8 Rex autem Syriæ pugnabat contra Israel, consiliumque iniit cum
servis suis, dicens : In loco illo et illo ponamus insidias. 9 Misit itaque
vir Dei ad regem Israel, dicens : Cave ne transeas in locum illum, quia
ibi Syri in insidiis sunt. 10 Misit itaque rex Israel ad locum quem dixerat
ei vir Dei, et præoccupavit eum ; et observavit se ibi non semel neque
bis.

11 Conturbatumque est cor regis Syriæ pro hac re ; et convocatis servis
suis, ait : Quare non indicatis mihi quis proditor mei sit apud regem
Israel? 12 Dixitque unus servorum ejus : Nequaquam, domine mi rex ;
sed Eliseus propheta, qui est in Israel, indicat regi Israel omnia verba
quæcumque locutus fueris in conclavi tuo. 13 Dixitque eis : Ite, et videte
ubi sit, ut mittam, et capiam eum. Annuntiaveruntque ei, dicentes : Ecce
in Dothan. 14 Misit ergo illuc equos et currus, et robur exercitus ; qui
cum venissent nocte, circumdederunt civitatem. 15 Consurgens autem
diluculo minister viri Dei, egressus, vidit exercitum in circuitu civitatis,
et equos, et currus ; nuntiavitque ei, dicens : Heu! heu! heu! domine mi,
quid faciemus? 16 At ille respondit : Noli timere ; plures enim nobiscum
sunt, quam cum illis. 17 Cumque orasset Eliseus, ait : Domine, aperi
oculos hujus, ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, et vidit, et ecce
mons plenus equorum et curruum igneorum in circuitu Elisei. 18 Hostes
vero descenderunt ad eum ; porro Eliseus oravit ad Dominum, dicens :
Percute, obsecro, gentem hanc cæcitate. Percussitque eos Dominus ne
viderent, juxta verbum Elisei. 19 Dixit autem ad eos Eliseus : Non est
hæc via, neque ista est civitas ; sequimini me, et ostendam vobis virum
quem quæritis. Duxit ergo eos in Samariam. 20 Cumque ingressi fuissent
in Samariam, dixit Eliseus : Domine, aperi oculos istorum, ut videant.
Aperuitque Dominus oculos eorum, et viderunt se esse in medio Samariæ.
21 Dixitque rex Israel ad Eliseum, cum vidisset eos : Numquid percutiam
eos, pater mi? 22 At ille ait : Non percuties, neque enim cepisti eos gladio

et arcu tuo, ut percutias; sed pone panem et aquam coram eis, ut come-
dant et bibant, et vadant ad dominum suum. [23] Appositaque est eis cibo-
rum magna præparatio, et comederunt et biberunt; et dimisit eos,
abieruntque ad dominum suum; et ultra non venerunt latrones Syriæ in
terram Israel.

Fames in obsessa Samaria.

[24] Factum est autem post hæc, congregavit Benadad, rex Syriæ, uni-
versum exercitum suum, et ascendit, et obsidebat Samariam. [25] Factaque
est fames magna in Samaria, et tamdiu obsessa est, donec venundaretur
caput asini octoginta argenteis, et quarta pars cabi stercoris columbarum
quinque argenteis. [26] Cumque rex Israel transiret per murum, mulier
quædam exclamavit ad eum, dicens : Salva me, domine mi rex. [27] Qui
ait : Non te salvat Dominus, unde te possum salvare? de area, vel de
torculari? Dixitque ad eam rex : Quid tibi vis? Quæ respondit : [28] Mulier
ista dixit mihi : Da filium tuum ut comedamus eum hodie, et filium
meum comedemus cras. [29] Coximus ergo filium meum, et comedimus.
Dixique ei die altera : Da filium tuum ut comedamus eum. Quæ abscondit
filium suum.

Rex jubet Eliseum occidi.

[30] Quod cum audisset rex, scidit vestimenta sua; et transibat per mu-
rum; viditque omnis populus cilicium quo vestitus erat ad carnem intrin-
secus. [31] Et ait rex : Hæc mihi faciat Deus et hæc addat, si steterit
caput Elisei, filii Saphat, super ipsum hodie! [32] Eliseus autem sedebat
in domo sua, et senes sedebant cum eo. Præmisit itaque virum; et ante-
quam veniret nuntius ille, dixit ad senes : Numquid scitis quod miserit
filius homicidæ hic ut præcidatur caput meum? Videte ergo cum venerit
nuntius; claudite ostium, et non sinatis eum introire; ecce enim sonitus
pedum domini ejus post eum est. [33] Adhuc illo loquente eis, apparuit
nuntius qui veniebat ad eum. Et ait : Ecce, tantum malum a Domino
est; quid amplius expectabo a Domino?

Abundantia, a viro Dei promissa,

CAP. VII. — [1] Dixit autem Eliseus : Audite verbum Domini : Hæc
dicit Dominus : In tempore hoc cras, modius similæ uno statere erit, et
duo modii hordei statere uno, in porta Samariæ. [2] Respondens unus de
ducibus, super cujus manum rex incumbebat, homini Dei, ait : Si Do-
minus fecerit etiam cataractas in cælo, numquid poterit esse quod lo-
queris? Qui ait : Videbis oculis tuis, et inde non comedes.

mirabiliter evenit.

[3] Quatuor ergo viri erant leprosi juxta introitum portæ; qui dixerunt
ad invicem : Quid hic esse volumus donec moriamur? [4] Sive ingredi vo-
luerimus civitatem, fame moriemur; sive manserimus hic, moriendum
nobis est; venite ergo, et transfugiamus ad castra Syriæ : si pepercerint
nobis, vivemus; si autem occidere voluerint, nihilominus moriemur.
[5] Surrexerunt ergo vesperi, ut venirent ad castra Syriæ. Cumque venis-
sent ad principium castrorum Syriæ, nullum ibidem repererunt; [6] siqui-
dem Dominus sonitum audiri fecerat in castris Syriæ curruum et equo-
rum, et exercitus plurimi; dixeruntque ad invicem : Ecce mercede
conduxit adversum nos rex Israel reges Hethæorum et Ægyptiorum, et
venerunt super nos. [7] Surrexerunt ergo, et fugerunt in tenebris; et dere-
liquerunt tentoria sua, et equos, et asinos, in castris, fugeruntque, ani-
mas tantum suas salvare cupientes.

[8] Igitur, cum venissent leprosi illi ad principium castrorum, ingressi
sunt unum tabernaculum, et comederunt et biberunt; tuleruntque inde
argentum, et aurum, et vestes, et abierunt, et absconderunt; et rursum
reversi sunt ad aliud tabernaculum, et inde similiter auferentes abscon-
derunt. [9] Dixeruntque ad invicem : Non recte facimus; hæc enim dies
boni nuntii est; si tacuerimus, et noluerimus nuntiare usque mane, sce-
leris arguemur; venite, eamus, et nuntiemus in aula regis. [10] Cumque
venissent ad portam civitatis, narraverunt eis, dicentes : Ivimus ad ca-
stra Syriæ, et nullum ibidem reperimus hominem, nisi equos et asinos
alligatos, et fixa tentoria.

11 Ierunt ergo portarii, et nuntiaverunt in palatio regis intrinsecus. 12 Qui surrexit nocte, et ait ad servos suos : Dico vobis quid fecerint nobis Syri. Sciunt quia fame laboramus, et idcirco egressi sunt de castris, et latitant in agris, dicentes : Cum egressi fuerint de civitate, capiemus eos vivos, et tunc civitatem ingredi poterimus. 13 Respondit autem unus servorum ejus : Tollamus quinque equos qui remanserunt in urbe (quia ipsi tantum sunt in universa multitudine Israel, alii enim consumpti sunt), et mittentes, explorare poterimus. 14 Adduxerunt ergo duos equos, misitque rex in castra Syrorum, dicens : Ite, et videte. 15 Qui abierunt post eos usque ad Jordanem ; ecce autem omnis via plena erat vestibus et vasis, quæ projecerant Syri cum turbarentur ; reversique nuntii indicaverunt regi.

16 Et egressus populus diripuit castra Syriæ ; factusque est modius similæ statere uno, et duo modii hordei statere uno, juxta verbum Domini. 17 Porro rex ducem illum in cujus manu incumbebat constituit ad portam ; quem conculcavit turba in introitu portæ, et mortuus est, juxta quod locutus fuerat vir Dei quando descenderat rex ad eum. 18 Factumque est secundum sermonem viri Dei, quem dixerat regi, quando ait : Duo modii hordei statere uno erunt, et modius similæ statere uno, hoc eodem tempore cras, in porta Samariæ ; 19 quando responderat dux ille viro Dei, et dixerat : Etiamsi Dominus fecerit cataractas in cælo, numquid poterit fieri quod loqueris ? et dixit ei : Videbis oculis tuis, et inde non comedes. 20 Evenit ergo ei sicut prædictum fuerat ; et conculcavit eum populus in porta, et mortuus est.

Elisei gratia, Sunamitis bona sua recuperat.

Cap. VIII. — 1 Eliseus autem locutus est ad mulierem cujus vivere fecerat filium, dicens : Surge, vade, tu et domus tua, et peregrinare ubicumque repereris ; vocavit enim Dominus famem, et veniet super terram septem annis. 2 Quæ surrexit, et fecit juxta verbum hominis Dei ; et vadens cum domo sua, peregrinata est in terra Philisthiim diebus multis. 3 Cumque finiti essent anni septem, reversa est mulier de terra Philisthiim, et egressa est ut interpellaret regem pro domo sua et pro agris suis. 4 Rex autem loquebatur cum Giezi, puero viri Dei, dicens : Narra mihi omnia magnalia quæ fecit Eliseus. 5 Cumque ille narraret regi quomodo mortuum suscitasset, apparuit mulier cujus vivificaverat filium, clamans ad regem pro domo sua et pro agris suis. Dixitque Giezi : Domine mi rex, hæc est mulier, et hic est filius ejus, quem suscitavit Eliseus. 6 Et interrogavit rex mulierem, quæ narravit ei. Deditque ei rex eunuchum unum, dicens : Restitue ei omnia quæ sua sunt, et universos reditus agrorum a die qua reliquit terram usque ad præsens.

Mors Benadad regnumque Hazael prædicuntur.

7 Venit quoque Eliseus Damascum. Et Benadad, rex Syriæ, ægrotabat ; nuntiaveruntque ei, dicentes : Venit vir Dei huc. 8 Et ait rex ad Hazael : Tolle tecum munera, et vade in occursum viri Dei, et consule Dominum per eum, dicens : Si evadere potero de infirmitate mea hac ? 9 Ivit igitur Hazael in occursum ejus, habens secum munera, et omnia bona Damasci, onera quadraginta camelorum. Cumque stetisset coram eo, ait : Filius tuus Benadad, rex Syriæ, misit me ad te, dicens : Si sanari potero de infirmitate mea hac ? 10 Dixitque ei Eliseus : Vade, dic ei : Sanaberis ; porro ostendit mihi Dominus quia morte morietur. 11 Stetitque cum eo, et conturbatus est usque ad suffusionem vultus ; flevitque vir Dei. 12 Cui Hazael ait : Quare dominus meus flet ? At ille dixit : Quia scio quæ facturus sis filiis Israel mala. Civitates eorum munitas igne succendes, et juvenes eorum interficies gladio, et parvulos eorum elides, et prægnantes divides. 13 Dixitque Hazael : Quid enim sum servus tuus canis, ut faciam rem istam magnam ? Et ait Eliseus : Ostendit mihi Dominus te regem Syriæ fore. 14 Qui cum recessisset ab Eliseo, venit ad dominum suum. Qui ait

1] Sup. IV, 35.

ei : Quid dixit tibi Eliseus? At ille respondit : Dixit mihi : Recipies sa-
nitatem. [15] Cumque venisset dies altera, tulit stragulum, et infudit aquam,
et expandit super faciem ejus; quo mortuo, regnavit Hazael pro eo.

Sectio III. — Joram et Ochozias regnant in Juda, Jehu solio potitur in Israel

§ I. — *Joram et Ochozias in Juda.*

[16] Anno quinto Joram, filii Achab, regis Israel, et Josaphat, regis Regnat
Juda, regnavit Joram, filius Josaphat, rex Juda. [17] Triginta duorum Joram.
annorum erat cum regnare cœpisset, et octo annis regnavit in Jerusa-
lem. [18] Ambulavitque in viis regum Israel, sicut ambulaverat domus
Achab : filia enim Achab erat uxor ejus; et fecit quod malum est in
conspectu Domini. [19] Noluit autem Dominus disperdere Judam, propter
David servum suum, sicut promiserat ei, ut daret illi lucernam et filiis
ejus cunctis diebus. [20] In diebus ejus recessit Edom, ne esset sub Juda,
et constituit sibi regem. [21] Venitque Joram Seira, et omnes currus cum
eo ; et surrexit nocte, percussitque Idumæos, qui eum circumdederant,
et principes curruum; populus autem fugit in tabernacula sua. [22] Recessit
ergo Edom ne esset sub Juda, usque ad diem hanc. Tunc recessit et
Lobna in tempore illo.
[23] Reliqua autem sermonum Joram, et universa quæ fecit, nonne hæc
scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? [24] Et dormivit Joram
cum patribus suis, sepultusque est cum eis in civitate David. Et regnavit
Ochozias, filius ejus, pro eo.
[25] Anno duodecimo Joram, filii Achab, regis Israel, regnavit Ochozias, Regnat
filius Joram, regis Judæ. [26] Viginti duorum annorum erat Ochozias cum Ochozias.
regnare cœpisset, et uno anno regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus
Athalia, filia Amri, regis Israel. [27] Et ambulavit in viis domus Achab,
et fecit quod malum est coram Domino, sicut domus Achab; gener enim
domus Achab fuit. [28] Abiit quoque cum Joram, filio Achab, ad prælian-
dum contra Hazael, regem Syriæ, in Ramoth Galaad ; et vulneraverunt
Syri Joram. [29] Qui reversus est ut curaretur in Jezrahel, quia vulnerave-
rant eum Syri in Ramoth, præliantem contra Hazael, regem Syriæ.
Porro Ochozias, filius Joram, rex Juda, descendit invisere Joram, filium
Achab, in Jezrahel, quia ægrotabat ibi.

§ II. — *Jehu regnat super Israel.*

Cap. IX. — [1] Eliseus autem prophetes vocavit unum de filiis prophe- Jehu ungitur
tarum, et ait illi : Accinge lumbos tuos, et tolle lenticulam olei hanc in in regem.
manu tua, et vade in Ramoth Galaad. [2] Cumque veneris illuc, videbis
Jehu, filium Josaphat, filii Namsi; et ingressus suscitabis eum de medio
fratrum suorum, et introduces in interius cubiculum. [3] Tenensque lenti-
culam olei, fundes super caput ejus, et dices : Hæc dicit Dominus :
Unxi te regem super Israel. Aperiesque ostium, et fugies, et non ibi
subsistes. [4] Abiit ergo adolescens puer prophetæ in Ramoth Galaad, [5] et
ingressus est illuc; ecce autem principes exercitus sedebant, et ait : Ver-
bum mihi ad te, o princeps. Dixitque Jehu : Ad quem ex omnibus nobis?
At ille dixit : Ad te, o princeps. [6] Et surrexit, et ingressus est cubicu-
lum ; at ille fudit oleum super caput ejus, et ait : Hæc dicit Dominus
Deus Israel : Unxi te regem super populum Domini Israel. [7] Et percuties
domum Achab domini tui, et ulciscar sanguinem servorum meorum pro-

17] II Par. XXI, 5. — 19] II Reg. VII, 16. — 20] II Par. XXI, 8. — 25] II Par. XXII, 1. —
2] III Reg. XIX, 16.

phetarum, et sanguinem omnium servorum Domini, de manu Jezabel. 8 Perdamque omnem domum Achab, et interficiam de Achab mingentem ad parietem, et clausum et novissimum in Israel. 9 Et dabo domum Achab sicut domum Jeroboam, filii Nabat, et sicut domum Baasa, filii Ahia. 10 Jezabel quoque comedent canes in agro Jezrahel, nec erit qui sepeliat eam. Aperuitque ostium, et fugit.

Conjurat contra regem Israel.

11 Jehu autem egressus est ad servos domini sui, qui dixerunt ei : Rectene sunt omnia? quid venit insanus iste ad te? Qui ait eis : Nostis hominem, et quid locutus sit. 12 At illi responderunt : Falsum est, sed magis narra nobis. Qui ait eis : Hæc et hæc locutus est mihi, et ait : Hæc dicit Dominus : Unxi te regem super Israel. 13 Festinaverunt itaque, et unusquisque tollens pallium suum posuerunt sub pedibus ejus in similitudinem tribunalis, et cecinerunt tuba, atque dixerunt : Regnavit Jehu. 14 Conjuravit ergo Jehu, filius Josaphat, filii Namsi, contra Joram. Porro Joram obsederat Ramoth Galaad, ipse et omnis Israel, contra Hazael, regem Syriæ ; 15 et reversus fuerat ut curaretur in Jezrahel propter vulnera, quia percusserant eum Syri præliantem contra Hazael, regem Syriæ. Dixitque Jehu : Si placet vobis, nemo egrediatur profugus de civitate, ne vadat, et nuntiet in Jezrahel.

Occidit Joram et Ochoziam.

16 Et ascendit, et profectus est in Jezrahel ; Joram enim ægrotabat ibi ; et Ochozias, rex Juda, descenderat ad visitandum Joram. 17 Igitur speculator qui stabat super turrim Jezrahel vidit globum Jehu venientis, et ait : Video ego globum. Dixitque Joram : Tolle currum, et mitte in occursum eorum ; et dicat vadens : Rectene sunt omnia? 18 Abiit ergo qui ascenderat currum in occursum ejus, et ait : Hæc dicit rex : Pacatane sunt omnia? Dixitque Jehu : Quid tibi et paci? Transi, et sequere me. Nuntiavit quoque speculator, dicens : Venit nuntius ad eos, et non revertitur. 19 Misit etiam currum equorum secundum ; venitque ad eos, et ait : Hæc dicit rex : Numquid pax est? Et ait Jehu : Quid tibi et paci? Transi, et sequere me. 20 Nuntiavit autem speculator, dicens : Venit usque ad eos, et non revertitur. Est autem incessus quasi incessus Jehu, filii Namsi ; præceps enim graditur. 21 Et ait Joram : Junge currum. Junxeruntque currum ejus, et egressus est Joram, rex Israel, et Ochozias, rex Juda, singuli in curribus suis ; egressique sunt in occursum Jehu, et invenerunt eum in agro Naboth Jezrahelitæ. 22 Cumque vidisset Joram Jehu, dixit : Pax est, Jehu? At ille respondit : Quæ pax? adhuc fornicationes Jezabel, matris tuæ, et veneficia ejus multa vigent. 23 Convertit autem Joram manum suam, et fugiens, ait ad Ochoziam : Insidiæ, Ochozia. 24 Porro Jehu tetendit arcum manu, et percussit Joram inter scapulas ; et egressa est sagitta per cor ejus, statimque corruit in curru suo. 25 Dixitque Jehu ad Badacer ducem : Tolle, projice eum in agro Naboth Jezrahelitæ ; memini enim, quando ego et tu sedentes in curru sequebamur Achab patrem hujus, quod Dominus onus hoc levaverit super eum, dicens : 26 Si non pro sanguine Naboth, et pro sanguine filiorum ejus, quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro isto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle, et projice eum in agrum, juxta verbum Domini.

27 Ochozias autem, rex Juda, videns hoc, fugit per viam domus horti ; persecutusque est eum Jehu, et ait : Etiam hunc percutite in curru suo. Et percusserunt eum in ascensu Gaver, qui est juxta Jeblaam. Qui fugit in Mageddo, et mortuus est ibi. 28 Et imposuerunt eum servi ejus super currum suum, et tulerunt in Jerusalem ; sepelieruntque eum in sepulcro cum patribus suis in civitate David. 29 Anno undecimo Joram, filii Achab, regnavit Ochozias super Judam.

Mors Jezabel.

30 Venitque Jehu in Jezrahel. Porro Jezabel, introitu ejus audito,

8] III Reg. XXI, 21. — 9] III Reg. XV, 29 et XVI, 3. — 14] Sup. VIII, 28. — 26] III Reg. XXI, 22.

depinxit oculos suos stibio, et ornavit caput suum, et respexit per fenestram [31] ingredientem Jehu per portam, et ait : Numquid pax potest esse Zambri, qui interfecit dominum suum ? [32] Levavitque Jehu faciem suam ad fenestram, et ait : Quæ est ista ? Et inclinaverunt se ad eum duo vel tres eunuchi. [33] At ille dixit eis : Præcipitate eam deorsum ; et præcipitaverunt eam, aspersusque est sanguine paries, et equorum ungulæ conculcaverunt eam. [34] Cumque introgressus esset ut comederet biberetque, ait : Ite, et videte maledictam illam ; et sepelite eam, quia filia regis est. [35] Cumque issent ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam, et pedes, et summas manus. [36] Reversique nuntiaverunt ei. Et ait Jehu : Sermo Domini est, quem locutus est per servum suum Eliam Thesbiten, dicens : In agro Jezrahel comedent canes carnes Jezabel, [37] et erunt carnes Jezabel sicut stercus super faciem terræ in agro Jezrahel, ita ut prætereuntes dicant : Hæccine est illa Jezabel ?

Necantur filii Achab,

Cap. X. — [1] Erant autem Achab septuaginta filii in Samaria. Scripsit ergo Jehu litteras, et misit in Samariam ad optimates civitatis, et ad majores natu, et ad nutritios Achab, dicens : [2] Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini vestri, et currus, et equos, et civitates firmas, et arma, [3] eligite meliorem, et eum qui vobis placuerit de filiis domini vestri, et eum ponite super solium patris sui, et pugnate pro domo domini vestri. [4] Timuerunt illi vehementer, et dixerunt : Ecce duo reges non potuerunt stare coram eo ; et quomodo nos valebimus resistere ? [5] Miserunt ergo præpositi domus, et præfecti civitatis, et majores natu, et nutritii, ad Jehu, dicentes : Servi tui sumus ; quæcumque jusseris faciemus, nec constituemus nobis regem ; quæcumque tibi placent, fac. [6] Rescripsit autem eis litteras secundo, dicens : Si mei estis, et obeditis mihi, tollite capita filiorum domini vestri, et venite ad me hac eadem hora cras in Jezrahel. Porro filii regis, septuaginta viri, apud optimates civitatis nutriebantur. [7] Cumque venissent litteræ ad eos, tulerunt filios regis, et occiderunt septuaginta viros, et posuerunt capita eorum in cophinis, et miserunt ad eum in Jezrahel. [8] Venit autem nuntius, et indicavit ei, dicens : Attulerunt capita filiorum regis. Qui respondit : Ponite ea ad duos acervos juxta introitum portæ usque mane. [9] Cumque diluxisset egressus est, et stans dixit ad omnem populum : Justi estis ; si ego conjuravi contra dominum meum, et interfeci eum, quis percussit omnes hos ? [10] Videte ergo nunc quoniam non cecidit de sermonibus Domini in terram, quos locutus est Dominus super domum Achab, et Dominus fecit quod locutus est in manu servi sui Eliæ. [11] Percussit igitur Jehu omnes qui reliqui erant de domo Achab in Jezrahel, et universos optimates ejus, et notos, et sacerdotes, donec non remanerent ex eo reliquiæ.

fratres Ochoziæ, ceterique de genere Achab.

[12] Et surrexit, et venit in Samariam. Cumque venisset ad Cameram pastorum in via, [13] invenit fratres Ochoziæ, regis Juda, dixitque ad eos : Quinam estis vos ? Qui responderunt : Fratres Ochoziæ sumus, et descendimus ad salutandos filios regis et filios reginæ. [14] Qui ait : Comprehendite eos vivos. Quos cum comprehendissent vivos, jugulaverunt eos in cisterna juxta Cameram, quadraginta duos viros, et non reliquit ex eis quemquam. [15] Cumque abiisset inde, invenit Jonadab, filium Rechab, in occursum sibi, et benedixit ei. Et ait ad eum : Numquid est cor tuum rectum, sicut cor meum cum corde tuo ? Et ait Jonadab : Est. Si est, inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manum suam. At ille levavit eum ad se in currum, [16] dixitque ad eum : Veni mecum, et vide zelum meum pro Domino. Et impositum in curru suo [17] duxit in Samariam. Et percussit omnes qui reliqui fuerant de Achab in Samaria usque ad unum, juxta verbum Domini quod locutus est per Eliam.

31] III Reg. XVI, 10. — 36] III Reg. XXI, 23. — 10] III Reg. XXI, 29.

Exstirpatio cultus et sacerdotum Baal.

18 Congregavit ergo Jehu omnem populum, et dixit ad eos : Achab
coluit Baal parum, ego autem colam eum amplius. 19 Nunc igitur omnes
prophetas Baal, et universos servos ejus, et cunctos sacerdotes ipsius,
vocate ad me; nullus sit qui non veniat, sacrificium enim grande est
mihi Baal; quicumque defuerit non vivet. Porro Jehu faciebat hoc
insidiose, ut disperderet cultores Baal. 20 Et dixit : Sanctificate diem
solemnem Baal. Vocavitque, 21 et misit in universos terminos Israel, et
venerunt cuncti servi Baal; non fuit residuus ne unus quidem qui non
veniret. Et ingressi sunt templum Baal, et repleta est domus Baal a
summo usque ad summum. 22 Dixitque his qui erant super vestes : Pro-
ferte vestimenta universis servis Baal. Et protulerunt eis vestes. 23 In-
gressusque Jehu, et Jonadab, filius Rechab, templum Baal, ait cultoribus
Baal : Perquirite, et videte, ne quis forte vobiscum sit de servis Do-
mini, sed ut sint servi Baal soli. 24 Ingressi sunt igitur ut facerent
victimas et holocausta. Jehu autem præparaverat sibi foris octoginta
viros, et dixerat eis : Quicumque fugerit de hominibus his, quos ego
adduxero in manus vestras, anima ejus erit pro anima illius. 25 Factum
est autem, cum completum esset holocaustum, præcepit Jehu militi-
bus et ducibus suis : Ingredimini, et percutite eos, nullus evadat. Per-
cusseruntque eos in ore gladii, et projecerunt milites et duces. Et ierunt
in civitatem templi Baal. 26 Et protulerunt statuam de fano Baal, et
combusserunt, 27 et comminuerunt eam. Destruxerunt quoque ædem
Baal, et fecerunt pro ea latrinas usque in diem hanc.

Reliqui eventus regni Jehu.

28 Delevit itaque Jehu Baal de Israel; 29 verumtamen a peccatis Je-
roboam, filii Nabat, qui peccare fecit Israel, non recessit, nec dereliquit
vitulos aureos, qui erant in Bethel et in Dan. 30 Dixit autem Dominus
ad Jehu : Quia studiose egisti quod rectum erat et placebat in oculis
meis, et omnia quæ erant in corde meo fecisti contra domum Achab,
filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel.
31 Porro Jehu non custodivit ut ambularet in lege Domini Dei Israel
in toto corde suo; non enim recessit a peccatis Jeroboam, qui pec-
care fecerat Israel. 32 In diebus illis cœpit Dominus tædere super
Israel; percussitque eos Hazael in universis finibus Israel, 33 a Jor-
dane contra orientalem plagam, omnem terram Galaad, et Gad, et Ruben,
et Manasse, ab Aroer, quæ est super torrentem Arnon, et Galaad, et
Basan.

34 Reliqua autem verborum Jehu, et universa quæ fecit, et fortitudo
ejus, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?
35 Et dormivit Jehu cum patribus suis, sepelieruntque eum in Samaria;
et regnavit Joachaz, filius ejus, pro eo. 36 Dies autem quos regnavit
Jehu super Israel, viginti et octo anni sunt, in Samaria.

Sectio IV. — Ab usurpatione Athaliæ usque ad excidium regni Israel

§ I. — *Athalia et Joas super solium Juda.*

Usurpatio Athaliæ.

Cap. XI. — 1 Athalia vero, mater Ochoziæ, videns mortuum filium
suum, surrexit, et interfecit omne semen regium. 2 Tollens autem Josaba,
filia regis Joram, soror Ochoziæ, Joas, filium Ochoziæ, furata est eum
de medio filiorum regis qui interficiebantur, et nutricem ejus de tricli-
nio; et abscondit eum a facie Athaliæ, ut non interficeretur. 3 Eratque
cum ea sex annis clam in domo Domini; porro Athalia regnavit super
terram.

18] III Reg. XVI, 31. — 30] Inf. XV, 12. — 1] II Par. XXII, 10.

Conjuratio Joiadæ.

4 Anno autem septimo misit Joiada, et assumens centuriones et milites, introduxit ad se in templum Domini, pepigitque cum eis fœdus; et adjurans eos in domo Domini, ostendit eis filium regis; 5 et præcepit illis, dicens : Iste est sermo quem facere debetis. 6 Tertia pars vestrum introeat sabbato, et observet excubias domus regis; tertia autem pars sit ad portam Sur; et tertia pars sit ad portam quæ est post habitaculum scutariorum; et custodietis excubias domus Messa. 7 Duæ vero partes e vobis, omnes egredientes sabbato, custodiant excubias domus Domini circa regem. 8 Et vallabitis eum, habentes arma in manibus vestris; si quis autem ingressus fuerit septum templi, interficiatur; eritisque cum rege introeunte et egrediente. 9 Et fecerunt centuriones juxta omnia quæ præceperat eis Joiada sacerdos; et assumentes singuli viros suos, qui ingrediebantur sabbatum, cum his qui egrediebantur sabbato, venerunt ad Joiadam sacerdotem, 10 qui dedit eis hastas et arma regis David, quæ erant in domo Domini. 11 Et steterunt singuli habentes arma in manu sua, a parte templi dextera usque ad partem sinistram altaris et ædis, circum regem. 12 Produxitque filium regis, et posuit super eum diadema et testimonium; feceruntque eum regem, et unxerunt; et plaudentes manu, dixerunt : Vivat rex!

Athalia interficitur.

13 Audivit autem Athalia vocem populi currentis; et ingressa ad turbas in templum Domini, 14 vidit regem stantem super tribunal juxta morem, et cantores et tubas prope eum, omnemque populum terræ lætantem et canentem tubis; et scidit vestimenta sua, clamavitque : Conjuratio! conjuratio! 15 Præcepit autem Joiada centurionibus qui erant super exercitum, et ait eis : Educite eam extra septa templi; et quicumque eam secutus fuerit, feriatur gladio. Dixerat enim sacerdos : Non occidatur in templo Domini. 16 Imposueruntque ei manus, et impegerunt eam per viam introitus equorum, juxta palatium; et interfecta est ibi.

Renovatio divini fœderis; Joas ut rex agnoscitur.

17 Pepigit ergo Joiada fœdus inter Dominum, et inter regem, et inter populum, ut esset populus Domini, et inter regem et populum. 18 Ingressusque est omnis populus terræ templum Baal, et destruxerunt aras ejus, et imagines contriverunt valide; Mathan quoque, sacerdotem Baal, occiderunt coram altari. Et posuit sacerdos custodias in domo Domini. 19 Tulitque centuriones, et Cerethi et Phelethi legiones, et omnem populum terræ; deduxeruntque regem de domo Domini, et venerunt per viam portæ scutariorum in palatium; et sedit super thronum regum. 20 Lætatusque est omnis populus terræ, et civitas conquievit; Athalia autem occisa est gladio in domo regis. 21 Septemque annorum erat Joas cum regnare cœpisset.

Duratio et indoles regni Joas.

Cap. XII. — 1 Anno septimo Jehu regnavit Joas, et quadraginta annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Sebia, de Bersabee. 2 Fecitque Joas rectum coram Domino cunctis diebus quibus docuit eum Joiada sacerdos; 3 verumtamen excelsa non abstulit; adhuc enim populus immolabat, et adolebat in excelsis incensum.

Resarcitur templum.

4 Dixitque Joas ad sacerdotes : Omnem pecuniam sanctorum, quæ illata fuerit in templum Domini a prætereuntibus, quæ offertur pro pretio animæ, et quam sponte et arbitrio cordis sui inferunt in templum Domini, 5 accipiant illam sacerdotes juxta ordinem suum, et instaurent sartatecta domus, si quid necessarium viderint instauratione. 6 Igitur usque ad vigesimum tertium annum regis Joas non instauraverunt sacerdotes sartatecta templi.

7 Vocavitque rex Joas Joiadam pontificem et sacerdotes, dicens eis : Quare sartatecta non instauratis templi? Nolite ergo amplius accipere pecuniam juxta ordinem vestrum; sed ad instaurationem templi reddite eam. 8 Prohibitique sunt sacerdotes ultra accipere pecuniam a populo, et

---

11, 4] II Par. XXIII, 1.

instaurare sartatecta domus. 9 Et tulit Joiada pontifex gazophylacium
unum, aperuitque foramen desuper, et posuit illud juxta altare, ad
dexteram ingredientium domum Domini; mittebantque in eo sacerdotes
qui custodiebant ostia omnem pecuniam quæ deferebatur ad templum
Domini. 10 Cumque viderent nimiam pecuniam esse in gazophylacio,
ascendebat scriba regis, et pontifex, effundebantque et numerabant
pecuniam quæ inveniebatur in domo Domini; 11 et dabant eam juxta
numerum atque mensuram in manu eorum qui præerant cæmentariis
domus Domini; qui impendebant eam in fabris lignorum, et in cæmenta-
riis iis qui operabantur in domo Domini, 12 et sartatecta faciebant, et in
iis qui cædebant saxa, et ut emerent ligna et lapides qui excidebantur,
ita ut impleretur instauratio domus Domini in universis quæ indigebant
expensa ad muniendam domum. 13 Verumtamen non fiebant ex eadem
pecunia hydriæ templi Domini, et fuscinulæ, et thuribula, et tubæ, et
omne vas aureum et argenteum, de pecunia quæ inferebatur in templum
Domini. 14 Iis enim qui faciebant opus dabatur ut instauraretur templum
Domini. 15 Et non fiebat ratio iis hominibus qui accipiebant pecuniam ut
distribuerent eam artificibus; sed in fide tractabant eam. 16 Pecuniam
vero pro delicto et pecuniam pro peccatis non inferebant in templum
Domini, quia sacerdotum erat.

Hazael, parans bellum, pecunia placatur.

17 Tunc ascendit Hazael, rex Syriæ, et pugnabat contra Geth, cepitque
eam, et direxit faciem suam ut ascenderet in Jerusalem. 18 Quamobrem
tulit Joas, rex Juda, omnia sanctificata quæ consecraverant Josaphat, et
Joram, et Ochozias, patres ejus, reges Juda, et quæ ipse obtulerat, et
universum argentum quod inveniri potuit in thesauris templi Domini
et in palatio regis, misitque Hazaeli, regi Syriæ, et recessit ab Jeru-
salem.

Joas interficitur.

19 Reliqua autem sermonum Joas, et universa quæ fecit, nonne hæc
scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? 20 Surrexerunt
autem servi ejus, et conjuraverunt inter se, percusseruntque Joas in
domo Mello in descensu Sella. 21 Josachar namque, filius Semaath, et
Jozabad, filius Somer, servi ejus, percusserunt eum, et mortuus est; et
sepelierunt eum cum patribus suis in civitate David. Regnavitque
Amasias, filius ejus, pro eo.

§ II. — *Regnant Joachaz, Joas et Jeroboam in Israel, Amasias et Azarias in Juda.*

Regnat Joachaz.

Cap. XIII. — 1 Anno vigesimo tertio Joas, filii Ochoziæ, regis Juda,
regnavit Joachaz, filius Jehu, super Israel in Samaria decem et septem
annis. 2 Et fecit malum coram Domino, secutusque est peccata Jeroboam,
filii Nabat, qui peccare fecit Israel; et non declinavit ab eis. 3 Iratusque
est furor Domini contra Israel, et tradidit eos in manu Hazael, regis
Syriæ, et in manu Benadad, filii Hazael, cunctis diebus. 4 Deprecatus est
autem Joachaz faciem Domini, et audivit eum Dominus; vidit enim
angustiam Israel, quia attriverat eos rex Syriæ. 5 Et dedit Dominus
salvatorem Israeli, et liberatus est de manu regis Syriæ; habitaverunt-
que filii Israel in tabernaculis suis sicut heri et nudiustertius. 6 Verum-
tamen non recesserunt a peccatis domus Jeroboam, qui peccare fecit
Israel; sed in ipsis ambulaverunt; siquidem et lucus permansit in
Samaria. 7 Et non sunt derelicti Joachaz de populo nisi quinquaginta
equites, et decem currus, et decem millia peditum; interfecerat enim eos
rex Syriæ, et redegerat quasi pulverem in tritura areæ.

8 Reliqua autem sermonum Joachaz, et universa quæ fecit, et forti-
tudo ejus, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Is-
rael? 9 Dormivitque Joachaz cum patribus suis, et sepelierunt eum in Sa-
maria. Regnavitque Joas, filius ejus, pro eo.

10 Anno trigesimo septimo Joas, regis Juda, regnavit Joas, filius Joa-
chaz, super Israel in Samaria sedecim annis. 11 Et fecit quod malum est
in conspectu Domini; non declinavit ab omnibus peccatis Jeroboam,
filii Nabat, qui peccare fecit Israel; sed in ipsis ambulavit.

Regnat Joas in Israel.

12 Reliqua autem sermonum Joas, et universa quæ fecit, et fortitudo
ejus, quomodo pugnaverit contra Amasiam, regem Juda, nonne hæc
scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? 13 Et dormivit Joas
cum patribus suis; Jeroboam autem sedit super solium ejus. Porro Joas
sepultus est in Samaria cum regibus Israel.

14 Eliseus autem ægrotabat infirmitate qua et mortuus est; descendit-
que ad eum Joas, rex Israel, et flebat coram eo, dicebatque : Pater mi,
pater mi, currus Israel et auriga ejus! 15 Et ait illi Eliseus : Affer arcum
et sagittas. Cumque attulisset ad eum arcum et sagittas, 16 dixit ad re-
gem Israel : Pone manum tuam super arcum. Et cum posuisset ille ma-
num suam, superposuit Eliseus manus suas manibus regis, 17 et ait :
Aperi fenestram orientalem. Cumque aperuisset, dixit Eliseus : Jace sa-
gittam. Et jecit. Et ait Eliseus : Sagitta salutis Domini, et sagitta salutis
contra Syriam; percutiesque Syriam in Aphec donec consumas eam. 18 Et
ait : Tolle sagittas. Qui cum tulisset, rursum dixit ei : Percute jaculo
terram. Et cum percussisset tribus vicibus, et stetisset, 19 iratus est vir
Dei contra eum, et ait : Si percussisses quinquies, aut sexies, sive septies,
percussisses Syriam usque ad consumptionem; nunc autem tribus vicibus
percuties eam.

Eliseus moritur, edito vaticinio contra Syros.

20 Mortuus est ergo Eliseus, et sepelierunt eum. Latrunculi autem de
Moab venerunt in terram in ipso anno; 21 quidam autem sepelientes ho-
minem viderunt latrunculos, et projecerunt cadaver in sepulcro Elisei.
Quod cum tetigisset ossa Elisei, revixit homo, et stetit super pedes suos.

22 Igitur Hazael, rex Syriæ, afflixit Israel cunctis diebus Joachaz;
23 et misertus est Dominus eorum, et reversus est ad eos propter pactum
suum quod habebat cum Abraham, et Isaac, et Jacob, et noluit disper-
dere eos, neque projicere penitus usque in præsens tempus. 24 Mortuus est
autem Hazael, rex Syriæ; et regnavit Benadad, filius ejus, pro eo. 25 Porro
Joas, filius Joachaz, tulit urbes de manu Benadad, filii Hazael, quas tu-
lerat de manu Joachaz, patris sui, jure prælii; tribus vicibus percussit
eum Joas, et reddidit civitates Israel.

Vaticinium adimpletur.

Cap. XIV. — 1 In anno secundo Joas, filii Joachaz, regis Israel, re-
gnavit Amasias, filius Joas, regis Juda. 2 Viginti quinque annorum erat
cum regnare cœpisset; viginti autem et novem annis regnavit in Jeru-
salem. Nomen matris ejus Joadan, de Jerusalem. 3 Et fecit rectum co-
ram Domino, verumtamen non ut David pater ejus. Juxta omnia quæ
fecit Joas pater suus fecit, 4 nisi hoc tantum quod excelsa non abstulit;
adhuc enim populus immolabat, et adolebat incensum in excelsis. 5 Cum-
que obtinuisset regnum, percussit servos suos qui interfecerant regem,
patrem suum; 6 filios autem eorum qui occiderant non occidit, juxta quod
scriptum est in libro legis Moysi, sicut præcepit Dominus, dicens : Non
morientur patres pro filiis, neque filii morientur pro patribus; sed unus-
quisque in peccato suo morietur. 7 Ipse percussit Edom in valle Salina-
rum decem millia, et apprehendit Petram in prælio, vocavitque nomen
ejus Jectehel, usque in præsentem diem.

Regnat Amasias in Juda.

8 Tunc misit Amasias nuntios ad Joas, filium Joachaz, filii Jehu, regis
Israel, dicens : Veni, et videamus nos. 9 Remisitque Joas, rex Israel, ad
Amasiam, regem Juda, dicens : Carduus Libani misit ad cedrum quæ
est in Libano, dicens : Da filiam tuam filio meo uxorem; transieruntque
bestiæ saltus quæ sunt in Libano, et conculcaverunt carduum. 10 Percu-
tiens invaluisti super Edom, et sublevavit te cor tuum : contentus esto

Percutitur a Joas rege Israel.

21] Eccli. XLVIII, 14. — 2] II Par. XXV, 1. — 6] Deut. XXIV, 16. Ez. XVIII, 20.

gloria, et sede in domo tua; quare provocas malum, ut cadas tu et Judas tecum? [11] Et non acquievit Amasias. Ascenditque Joas, rex Israel, et viderunt se ipse et Amasias, rex Juda, in Bethsames, oppido Judæ. [12] Percussusque est Juda coram Israel, et fugerunt unusquisque in tabernacula sua. [13] Amasiam vero, regem Juda, filium Joas, filii Ochoziæ, cepit Joas, rex Israel, in Bethsames, et adduxit eum in Jerusalem. Et interrupit murum Jerusalem, a porta Ephraim usque ad portam Anguli, quadringentis cubitis; [14] tulitque omne aurum, et argentum, et universa vasa quæ inventa sunt in domo Domini, et in thesauris regis, et obsides, et reversus est in Samariam.

Finis regni Joas.

[15] Reliqua autem verborum Joas quæ fecit, et fortitudo ejus qua pugnavit contra Amasiam, regem Juda, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? [16] Dormivitque Joas cum patribus suis, et sepultus est in Samaria cum regibus Israel. Et regnavit Jeroboam, filius ejus, pro eo.

Finis regni Amasiæ.

[17] Vixit autem Amasias, filius Joas, rex Juda, postquam mortuus est Joas, filius Joachaz, regis Israel, quindecim annis. [18] Reliqua autem sermonum Amasiæ, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda? [19] Factaque est contra eum conjuratio in Jerusalem; at ille fugit in Lachis; miseruntque post eum in Lachis, et interfecerunt eum ibi. [20] Et asportaverunt in equis, sepultusque est in Jerusalem cum patribus suis in civitate David.

Principium regni Azariæ.

[21] Tulit autem universus populus Judæ Azariam, annos natum sedecim, et constituerunt eum regem pro patre ejus Amasia. [22] Ipse ædificavit Ælath, et restituit eam Judæ, postquam dormivit rex cum patribus suis.

Jeroboam alter, rex Israel.

[23] Anno quintodecimo Amasiæ, filii Joas, regis Juda, regnavit Jeroboam, filius Joas, regis Israel, in Samaria, quadraginta et uno anno. [24] Et fecit quod malum est coram Domino; non recessit ab omnibus peccatis Jeroboam, filii Nabat, qui peccare fecit Israel. [25] Ipse restituit terminos Israel ab introitu Emath usque ad mare solitudinis, juxta sermonem Domini Dei Israel, quem locutus est per servum suum Jonam, filium Amathi, prophetam, qui erat de Geth quæ est in Opher. [26] Vidit enim Dominus afflictionem Israel amaram nimis, et quod consumpti essent usque ad clausos carcere et extremos, et non esset qui auxiliaretur Israeli. [27] Nec locutus est Dominus ut deleret nomen Israel de sub cælo; sed salvavit eos in manu Jeroboam, filii Joas.

[28] Reliqua autem sermonum Jeroboam, et universa quæ fecit, et fortitudo ejus qua præliatus est, et quomodo restituit Damascum et Emath Judæ in Israel, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? [29] Dormivitque Jeroboam cum patribus suis regibus Israel, et regnavit Zacharias, filius ejus, pro eo.

§ III. — *Azarias, Joatham et Achaz reges Juda; ultimi reges Israel.*

Regnat Azarias in Juda.

Cap. XV. — [1] Anno vigesimo septimo Jeroboam, regis Israel, regnavit Azarias, filius Amasiæ regis Juda. [2] Sedecim annorum erat cum regnare cœpisset, et quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Jechelia, de Jerusalem. [3] Fecitque quod erat placitum coram Domino, juxta omnia quæ fecit Amasias, pater ejus. [4] Verumtamen excelsa non est demolitus; adhuc populus sacrificabat, et adolebat incensum in excelsis. [5] Percussit autem Dominus regem, et fuit leprosus usque in diem mortis suæ, et habitabat in domo libera seorsum. Joathan vero, filius regis, gubernabat palatium, et judicabat populum terræ.

21] II Par. XXVI, 1. — 25] Jon. I, 1. — 5] II Par. XXVI, 21.

6 Reliqua autem sermonum Azariæ, et universa quæ fecit, nonne hæc
scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? 7 Et dormivit Aza-
rias cum patribus suis; sepelieruntque eum cum majoribus suis in civi-
tate David; et regnavit Joathan, filius ejus, pro eo.
8 Anno trigesimo octavo Azariæ, regis Juda, regnavit Zacharias, filius Regnat
Jeroboam, super Israel in Samaria sex mensibus. 9 Et fecit quod malum Zacharias in
est coram Domino, sicut fecerant patres ejus; non recessit a peccatis Je- Israel.
roboam, filii Nabat, qui peccare fecit Israel. 10 Conjuravit autem contra
eum Sellum, filius Jabes, percussitque eum palam, et interfecit; regna-
vitque pro eo.
11 Reliqua autem verborum Zachariæ, nonne hæc scripta sunt in Libro
sermonum dierum regum Israel? 12 Iste est sermo Domini quem locutus est
ad Jehu, dicens: Filii tui usque ad quartam generationem sedebunt su-
per thronum Israel. Factumque est ita.
13 Sellum, filius Jabes, regnavit trigesimo nono anno Azariæ, regis Sellum
Juda; regnavit autem uno mense in Samaria; 14 et ascendit Manahem, rex Israel.
filius Gadi, de Thersa, venitque in Samariam, et percussit Sellum, filium
Jabes, in Samaria, et interfecit eum, regnavitque pro eo.
15 Reliqua autem verborum Sellum, et conjuratio ejus, per quam te-
tendit insidias, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum
Israel? 16 Tunc percussit Manahem Thapsam, et omnes qui erant in ea,
et terminos ejus de Thersa, noluerant enim aperire ei; et interfecit om-
nes prægnantes ejus, et scidit eas.
17 Anno trigesimo nono Azariæ, regis Juda, regnavit Manahem, filius Manahem
Gadi, super Israel decem annis in Samaria. 18 Fecitque quod erat malum rex Israel.
coram Domino; non recessit a peccatis Jeroboam, filii Nabat, qui pec-
care fecit Israel cunctis diebus ejus. 19 Veniebat Phul, rex Assyriorum,
in terram, et dabat Manahem Phul mille talenta argenti ut esset ei in
auxilium, et firmaret regnum ejus. 20 Indixitque Manahem argentum su-
per Israel cunctis potentibus et divitibus, ut daret regi Assyriorum, quin-
quaginta siclos argenti per singulos. Reversusque est rex Assyriorum, et
non est moratus in terra.
21 Reliqua autem sermonum Manahem, et universa quæ fecit, nonne
hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? 22 Et dormi-
vit Manahem cum patribus suis; regnavitque Phaceia, filius ejus, pro eo.
23 Anno quinquagesimo Azariæ, regis Juda, regnavit Phaceia, filius Phaceia
Manahem, super Israel, in Samaria, biennio. 24 Et fecit quod erat malum rex Israel.
coram Domino; non recessit a peccatis Jeroboam, filii Nabat, qui pec-
care fecit Israel. 25 Conjuravit autem adversus eum Phacee, filius Rome-
liæ, dux ejus; et percussit eum in Samaria in turre domus regiæ, juxta
Argob et juxta Arie, et cum eo quinquaginta viros de filiis Galaaditarum;
et interfecit eum, regnavitque pro eo.
26 Reliqua autem sermonum Phaceia, et universa quæ fecit, nonne
hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?
27 Anno quinquagesimo secundo Azariæ, regis Juda, regnavit Phacee, Phacee
filius Romeliæ, super Israel in Samaria viginti annis. 28 Et fecit quod rex Israel.
erat malum coram Domino; non recessit a peccatis Jeroboam, filii Nabat,
qui peccare fecit Israel. 29 In diebus Phacee, regis Israel, venit Theglath-
Phalasar, rex Assur, et cepit Aion, et Abel Domum-Maacha, et Janoe,
et Cedes, et Asor, et Galaad, et Galilæam, et universam terram
Nephthali; et transtulit eos in Assyrios. 30 Conjuravit autem, et tetendit
insidias Osee, filius Ela, contra Phacee, filium Romeliæ, et percussit eum,
et interfecit; regnavitque pro eo vigesimo anno Joatham, filii Oziæ.
31 Reliqua autem sermonum Phacee, et universa quæ fecit, nonne hæc
scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

12] Sup. X, 30.

Joatham rex Juda.

32 Anno secundo Phacee, filii Romeliæ, regis Israel, regnavit Joatham,
filius Oziæ, regis Juda. 33 Viginti quinque annorum erat cum regnare
cœpisset; et sedecim annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus
Jerusa, filia Sadoc. 34 Fecitque quod erat placitum coram Domino; juxta
omnia quæ fecerat Ozias, pater suus, operatus est. 35 Verumtamen excel a
non abstulit; adhuc populus immolabat, et adolebat incensum in excelsis.
Ipse ædificavit portam domus Domini sublimissimam.

36 Reliqua autem sermonum Joatham, et universa quæ fecit, nonne
hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? 37 In diebus
illis cœpit Dominus mittere in Judam Rasin, regem Syriæ, et Phacee,
filium Romeliæ. 38 Et dormivit Joatham cum patribus suis, sepultusque
est cum eis in civitate David patris sui. Et regnavit Achaz, filius ejus,
pro eo.

Regnat impius Achaz.

Cap. XVI. — 1 Anno decimo septimo Phacee, filii Romeliæ, regnavit
Achaz, filius Joatham, regis Juda. 2 Viginti annorum erat Achaz cum
regnare cœpisset, et sedecim annis regnavit in Jerusalem. Non fecit quod
erat placitum in conspectu Domini Dei sui, sicut David pater ejus. 3 Sed
ambulavit in via regum Israel; insuper et filium suum consecravit, transferens
per ignem, secundum idola gentium quæ dissipavit Dominus coram
filiis Israel. 4 Immolabat quoque victimas, et adolebat incensum in
excelsis, et in collibus, et sub omni ligno frondoso.

Per Syros et Israelitas castigatur.

5 Tunc ascendit Rasin, rex Syriæ, et Phacee, filius Romeliæ, rex Israel,
in Jerusalem ad præliandum; cumque obsiderent Achaz, non valuerunt
superare eum. 6 In tempore illo restituit Rasin, rex Syriæ, Ailam
Syriæ, et ejecit Judæos de Aila; et Idumæi venerunt in Ailam, et habitaverunt
ibi usque in diem hanc.

Auxilium obtinet ab Assyriis.

7 Misit autem Achaz nuntios ad Theglath-Phalasar, regem Assyriorum,
dicens : Servus tuus et filius tuus ego sum; ascende, et salvum me
fac de manu regis Syriæ, et de manu regis Israel, qui consurrexerunt
adversum me. 8 Et cum collegisset argentum et aurum quod inveniri potuit
in domo Domini et in thesauris regis, misit regi Assyriorum munera.
9 Qui et acquievit voluntati ejus; ascendit enim rex Assyriorum in Damascum,
et vastavit eam, et transtulit habitatores ejus Cyrenen, Rasin
autem interfecit.

Diis assyriis sacrificat in templo.

10 Perrexitque rex Achaz in occursum Theglath-Phalasar, regi Assyriorum,
in Damascum. Cumque vidisset altare Damasci, misit rex Achaz
ad Uriam sacerdotem exemplar ejus, et similitudinem juxta omne opus
ejus. 11 Exstruxitque Urias sacerdos altare; juxta omnia quæ præceperat
rex Achaz de Damasco, ita fecit sacerdos Urias, donec veniret rex Achaz
de Damasco. 12 Cumque venisset rex de Damasco, vidit altare, et veneratus
est illud; ascenditque, et immolavit holocausta, et sacrificium
suum; 13 et libavit libamina, et fudit sanguinem pacificorum quæ obtulerat
super altare. 14 Porro altare æreum quod erat coram Domino transtulit
de facie templi, et de loco altaris, et de loco templi Domini, posuitque
illud ex latere altaris ad aquilonem. 15 Præcepit quoque rex Achaz
Uriæ sacerdoti, dicens : Super altare majus offer holocaustum matutinum
et sacrificium vespertinum, et holocaustum regis et sacrificium ejus,
et holocaustum universi populi terræ, et sacrificia eorum, et libamina
eorum, et omnem sanguinem holocausti et universum sanguinem victimæ
super illud effundes; altare vero æreum erit paratum ad voluntatem
meam. 16 Fecit igitur Urias sacerdos juxta omnia quæ præceperat
rex Achaz. 17 Tulit autem rex Achaz cælatas bases, et luterem qui erat
desuper; et mare deposuit de bobus æreis qui sustentabant illud, et posuit
super pavimentum stratum lapide. 18 Musach quoque sabbati, quod

32] II Par. XXVII, 1. — 2] II Par. XXVIII, 1. — 5] Is. VII, 1.

ædificaverat in templo, et ingressum regis exterius, convertit in templum
Domini, propter regem Assyriorum.

Conclusio regni Achaz.

19 Reliqua autem verborum Achaz, quæ fecit, nonne hæc scripta sunt
in Libro sermonum dierum regum Juda? 20 Dormivitque Achaz cum pa-
tribus suis, et sepultus est cum eis in civitate David, et regnavit Ezechias,
filius ejus, pro eo.

Osee rex Israel fit servus Assyriorum.

Cap. XVII. — 1 Anno duodecimo Achaz, regis Juda, regnavit Osee,
filius Ela, in Samaria super Israel novem annis. 2 Fecitque malum coram
Domino, sed non sicut reges Israel, qui ante eum fuerant. 3 Contra hunc
ascendit Salmanasar, rex Assyriorum, et factus est ei Osee servus, redde-
batque illi tributa.

Excidium regni Israel.

4 Cumque deprehendisset rex Assyriorum Osee quod rebellare nitens
misisset nuntios ad Sua, regem Ægypti, ne præstaret tributa regi Assy-
riorum sicut singulis annis solitus erat, obsedit eum, et vinctum misit in
carcerem. 5 Pervagatusque est omnem terram, et ascendens Samariam
obsedit eam tribus annis. 6 Anno autem nono Osee, cepit rex Assyriorum
Samariam; et transtulit Israel in Assyrios, posuitque eos in Hala, et in
Habor juxta fluvium Gozan, in civitatibus Medorum.

Causæ hujus ruinæ.

7 Factum est enim, cum peccassent filii Israel Domino Deo suo qui
eduxerat eos de terra Ægypti, de manu Pharaonis, regis Ægypti, colue-
runt deos alienos. 8 Et ambulaverunt juxta ritum gentium quas con-
sumpserat Dominus in conspectu filiorum Israel, et regum Israel, quia
similiter fecerant. 9 Et offenderunt filii Israel verbis non rectis Dominum
Deum suum; et ædificaverunt sibi excelsa in cunctis urbibus suis, a turre
custodum usque ad civitatem munitam. 10 Feceruntque sibi statuas et
lucos in omni colle sublimi et subter omne lignum nemorosum, 11 et ado-
lebant ibi incensum super aras, in morem gentium quas transtulerat
Dominus a facie eorum; feceruntque verba pessima, irritantes Dominum,
12 et coluerunt immunditias, de quibus præcepit eis Dominus ne facerent
verbum hoc.

13 Et testificatus est Dominus in Israel et in Juda per manum omnium
prophetarum et videntium, dicens: Revertimini a viis vestris pessimis, et
custodite præcepta mea et ceremonias, juxta omnem legem quam præ-
cepi patribus vestris, et sicut misi ad vos in manu servorum meorum pro-
phetarum. 14 Qui non audierunt; sed induraverunt cervicem suam juxta
cervicem patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo. 15 Et
abjecerunt legitima ejus, et pactum quod pepigit cum patribus eorum, et
testificationes quibus contestatus est eos; secutique sunt vanitates, et vane
egerunt; et secuti sunt gentes quæ erant per circuitum eorum, super qui-
bus præceperat Dominus eis ut non facerent sicut et illæ faciebant. 16 Et
dereliquerunt omnia præcepta Domini Dei sui; feceruntque sibi conflatiles
duos vitulos, et lucos, et adoraverunt universam militiam cæli, servie-
runtque Baal, 17 et consecraverunt filios suos et filias suas per ignem, et
divinationibus inserviebant et auguriis; et tradiderunt se ut facerent
malum coram Domino, ut irritarent eum.

18 Iratusque est Dominus vehementer Israeli, et abstulit eos a conspectu
suo; et non remansit nisi tribus Juda tantummodo. 19 Sed nec ipse Juda
custodivit mandata Domini Dei sui, verum ambulavit in erroribus Israel,
quos operatus fuerat. 20 Projecitque Dominus omne semen Israel; et
afflixit eos, et tradidit eos in manu diripientium, donec projiceret eos a
facie sua, 21 ex eo jam tempore quo scissus est Israel a domo David, et
constituerunt sibi regem Jeroboam, filium Nabat; separavit enim Jero-
boam Israel a Domino, et peccare eos fecit peccatum magnum. 22 Et
ambulaverunt filii Israel in universis peccatis Jeroboam quæ fecerat, et
non recesserunt ab eis, 23 usquequo Dominus auferret Israel a facie sua,

3] Inf. XVIII, 9. Tob. I, 2. — 6] Inf. XVIII, 10. — 21] III Reg. XII, 19. — 23] Jer. XXV, 9.

sicut locutus fuerat in manu omnium servorum suorum prophetarum;
translatusque est Israel de terra sua in Assyrios, usque in diem hanc.
Origo et religio Samaritanorum. 24 Adduxit autem rex Assyriorum de Babylone, et de Cutha, et de
Avah, et de Emath, et de Sepharvaim, et collocavit eos in civitatibus
Samariæ pro filiis Israel; qui possederunt Samariam, et habitaverunt in
urbibus ejus. 25 Cumque ibi habitare cœpissent, non timebant Dominum,
et immisit in eos Dominus leones, qui interficiebant eos. 26 Nuntiatumque
est regi Assyriorum, et dictum : Gentes quas transtulisti, et habitare
fecisti in civitatibus Samariæ, ignorant legitima Dei terræ; et immisit in
eos Dominus leones, et ecce interficiunt eos, eo quod ignorent ritum Dei
terræ. 27 Præcepit autem rex Assyriorum, dicens : Ducite illuc unum de
sacerdotibus quos inde captivos adduxistis; et vadat, et habitet cum eis,
et doceat eos legitima Dei terræ.
28 Igitur cum venisset unus de sacerdotibus his qui captivi ducti fuerant
de Samaria, habitavit in Bethel, et docebat eos quomodo colerent Dominum.
29 Et unaquæque gens fabricata est deum suum; posueruntque eos
in fanis excelsis quæ fecerant Samaritæ, gens et gens in urbibus suis, in
quibus habitabat. 30 Viri enim Babylonii fecerunt Sochoth-Benoth; viri
autem Chutæi fecerunt Nergel; et viri de Emath fecerunt Asima. 31 Porro
Hevæi fecerunt Nebahaz et Tharthac; hi autem qui erant de Sepharvaim
comburebant filios suos igni, Adramelech et Anamelech, diis Sepharvaim.
32 Et nihilominus colebant Dominum. Fecerunt autem sibi de
novissimis sacerdotes excelsorum, et ponebant eos in fanis sublimibus;
33 et cum Dominum colerent, diis quoque suis serviebant juxta consuetudinem
gentium de quibus translati fuerant Samariam. 34 Usque in præsentem
diem morem sequuntur antiquum; non timent Dominum, neque
custodiunt ceremonias ejus, judicia et legem, et mandatum quod præceperat
Dominus filiis Jacob, quem cognominavit Israel; 35 et percusserat
cum eis pactum, et mandaverat eis, dicens : Nolite timere deos alienos,
et non adoretis eos, neque colatis eos, et non immoletis eis; 36 sed Dominum
Deum vestrum, qui eduxit vos de terra Ægypti in fortitudine magna,
et in brachio extento, ipsum timete, et illum adorate, et ipsi immolate.
37 Ceremonias quoque, et judicia, et legem, et mandatum quod scripsit
vobis, custodite ut faciatis cunctis diebus; et non timeatis deos alienos.
38 Et pactum quod percussit vobiscum nolite oblivisci, nec colatis deos
alienos; 39 sed Dominum Deum vestrum timete, et ipse eruet vos de manu
omnium inimicorum vestrorum. 40 Illi vero non audierunt, sed juxta consuetudinem
suam pristinam perpetrabant. 41 Fuerunt igitur gentes istæ
timentes quidem Dominum, sed nihilominus et idolis suis servientes; nam
et filii eorum, et nepotes, sicut fecerunt patres sui, ita faciunt usque in
præsentem diem.

PARS POSTERIOR

HISTORIA REGUM JUDA AB EXCIDIO REGNI ISRAEL USQUE AD CAPTIVITATEM BABYLONIS

Sectio I. — Regnum Ezechiæ

§ I. — *Invasio Sennacherib.*

Regni Ezechiæ duratio et indoles. Cap. XVIII. — 1 Anno tertio Osee, filii Ela, regis Israel, regnavit
Ezechias, filius Achaz, regis Juda. 2 Viginti quinque annorum erat cum
regnare cœpisset, et viginti novem annis regnavit in Jerusalem. Nomen
matris ejus Abi, filia Zachariæ. 3 Fecitque quod erat bonum coram Do-

34] Gen. XXXII, 28. — 1] II Par. XXVIII, 27 et XXIX, 1.

mino, juxta omnia quæ fecerat David pater ejus. [4] Ipse dissipavit excelsa,
et contrivit statuas, et succidit lucos, confregitque serpentem æneum
quem fecerat Moyses, siquidem usque ad illud tempus filii Israel adole-
bant ei incensum; vocavitque nomen ejus Nohestan. [5] In Domino Deo
Israel speravit; itaque post eum non fuit similis ei de cunctis regibus
Juda, sed neque in his qui ante eum fuerunt. [6] Et adhæsit Domino, et
non recessit a vestigiis ejus, fecitque mandata ejus, quæ præceperat
Dominus Moysi. [7] Unde et erat Dominus cum eo, et in cunctis ad quæ
procedebat sapienter se agebat. Rebellavit quoque contra regem Assyrio-
rum, et non servivit ei. [8] Ipse percussit Philisthæos usque ad Gazam, et
omnes terminos eorum, a turre custodum usque ad civitatem munitam.

Repetitur narratio de excidio regni Israel.

[9] Anno quarto regis Ezechiæ, qui erat annus septimus Osee, filii Ela,
regis Israel, ascendit Salmanasar, rex Assyriorum, in Samariam, et
oppugnavit eam, [10] et cepit; nam post annos tres, anno sexto Ezechiæ,
id est nono anno Osee, regis Israel, capta est Samaria. [11] Et transtulit
rex Assyriorum Israel in Assyrios, collocavitque eos in Hala et in Habor
fluviis Gozan, in civitatibus Medorum, [12] quia non audierunt vocem Do-
mini Dei sui, sed prætergressi sunt pactum ejus; omnia quæ præceperat
Moyses, servus Domini, non audierunt, neque fecerunt.

Sennacherib invadentem Judæam Ezechias placare conatur.

[13] Anno quartodecimo regis Ezechiæ ascendit Sennacherib, rex Assy-
riorum, ad universas civitates Juda munitas, et cepit eas. [14] Tunc misit
Ezechias, rex Juda, nuntios ad regem Assyriorum in Lachis, dicens :
Peccavi; recede a me, et omne quod imposueris mihi feram. Indixit ita-
que rex Assyriorum Ezechiæ, regi Judæ, trecenta talenta argenti, et tri-
ginta talenta auri. [15] Deditque Ezechias omne argentum quod repertum
fuerat in domo Domini et in thesauris regis. [16] In tempore illo confregit
Ezechias valvas templi Domini, et laminas auri quas ipse affixerat, et
dedit eas regi Assyriorum.

Legatorum Assyriorum minæ et blasphemiæ.

[17] Misit autem rex Assyriorum Tharthan, et Rabsaris, et Rabsacen, de
Lachis, ad regem Ezechiam, cum manu valida, Jerusalem; qui cum
ascendissent, venerunt Jerusalem, et steterunt juxta aquæductum piscinæ
superioris, quæ est in via Agri fullonis; [18] vocaveruntque regem. Egressus
est autem ad eos Eliacim, filius Helciæ, præpositus domus, et Sobna
scriba, et Joahe, filius Asaph, a commentariis.
[19] Dixitque ad eos Rabsaces : Loquimini Ezechiæ : Hæc dicit rex
magnus, rex Assyriorum : Quæ est ista fiducia qua niteris? [20] Forsitan
inisti consilium ut præpares te ad prælium. In quo confidis, ut audeas
rebellare? [21] An speras in baculo arundineo atque confracto, Ægypto,
super quem si incubuerit homo, comminutus ingredietur manum ejus, et
perforabit eam? Sic est Pharao, rex Ægypti, omnibus qui confidunt in
se. [22] Quod si dixeritis mihi : In Domino Deo nostro habemus fiduciam;
nonne iste est cujus abstulit Ezechias excelsa et altaria, et præcepit Judæ
et Jerusalem : Ante altare hoc adorabitis in Jerusalem? [23] Nunc igitur
transite ad dominum meum, regem Assyriorum, et dabo vobis duo millia
equorum; et videte an habere valeatis ascensores eorum. [24] Et quomodo
potestis resistere ante unum satrapam de servis domini mei minimis? An
fiduciam habes in Ægypto propter currus et equites? [25] Numquid sine
Domini voluntate ascendi ad locum istum ut demolirer eum? Dominus
dixit mihi : Ascende ad terram hanc, et demolire eam.
[26] Dixerunt autem Eliacim, filius Helciæ, et Sobna, et Joahe, Rabsaci :
Precamur ut loquaris nobis, servis tuis, syriace, siquidem intelligimus
hanc linguam, et non loquaris nobis judaice, audiente populo qui est
super murum. [27] Responditque eis Rabsaces, dicens : Numquid ad domi-
num tuum et ad te misit me dominus meus, ut loquerer sermones hos, et

---

4] Num. XXI, 9. — 10] Sup. XVII, 6. Tob. I, 2. — 13] II Par. XXXII, 1. Eccli. XLVIII, 20. Is. XXXVI, 1.

non potius ad viros qui sedent super murum, ut comedant stercora sua,
et bibant urinam suam vobiscum? 28 Stetit itaque Rabsaces, et exclamavit
voce magna, judaice, et ait : Audite verba regis magni, regis Assyriorum.
29 Hæc dicit rex : Non vos seducat Ezechias, non enim poterit eruere vos
de manu mea. 30 Neque fiduciam vobis tribuat super Dominum, dicens :
Eruens liberabit nos Dominus, et non tradetur civitas hæc in manu regis
Assyriorum. 31 Nolite audire Ezechiam; hæc enim dicit rex Assyriorum :
Facite mecum quod vobis est utile, et egredimini ad me, et comedet
unusquisque de vinea sua et de ficu sua, et bibetis aquas de cisternis
vestris; 32 donec veniam, et transferam vos in terram quæ similis est
terræ vestræ, in terram fructiferam, et fertilem vini, terram panis et
vinearum, terram olivarum, et olei ac mellis, et vivetis, et non moriemini.
Nolite audire Ezechiam, qui vos decipit, dicens : Dominus liberavit nos.
33 Numquid liberaverunt dii gentium terram suam de manu regis Assyrio-
rum? 34 Ubi est deus Emath et Arphad? ubi est deus Sepharvaim, Ana et
Ava? Numquid liberaverunt Samariam de manu mea? 35 Quinam illi sunt
in universis diis terrarum, qui eruerunt regionem suam de manu mea, ut
possit eruere Dominus Jerusalem de manu mea?

36 Tacuit itaque populus, et non respondit ei quidquam; siquidem præ-
ceptum regis acceperant ut non responderent ei. 37 Venitque Eliacim,
filius Helciæ, præpositus domus, et Sobna scriba, et Joahe, filius Asaph,
a commentariis, ad Ezechiam, scissis vestibus, et nuntiaverunt ei verba
Rabsacis.

Ezechias mittit ad Isaiam,

Cap. XIX. — 1 Quæ cum audisset Ezechias rex, scidit vestimenta sua,
et opertus est sacco, ingressusque est domum Domini. 2 Et misit Eliacim,
præpositum domus, et Sobnam scribam, et senes de sacerdotibus,
opertos saccis, ad Isaiam prophetam, filium Amos. 3 Qui dixerunt : Hæc
dicit Ezechias : Dies tribulationis, et increpationis, et blasphemiæ dies
iste; venerunt filii usque ad partum, et vires non habet parturiens. 4 Si
forte audiat Dominus Deus tuus universa verba Rabsacis, quem misit rex
Assyriorum, dominus suus, ut exprobraret Deum viventem, et argueret
verbis, quæ audivit Dominus Deus tuus; et fac orationem pro reliquiis
quæ repertæ sunt.

qui ipsius spem erigit.

5 Venerunt ergo servi regis Ezechiæ ad Isaiam; 6 dixitque eis Isaias :
Hæc dicetis domino vestro : Hæc dicit Dominus : Noli timere a facie ser-
monum quos audisti, quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me.
7 Ecce ego immittam ei spiritum, et audiet nuntium, et revertetur in
terram suam, et dejiciam eum gladio in terra sua.

Litteræ impiæ Sennacherib.

8 Reversus est ergo Rabsaces, et invenit regem Assyriorum expugnan-
tem Lobnam; audierat enim quod recessisset de Lachis. 9 Cumque au-
disset de Tharaca, rege Æthiopiæ, dicentes : Ecce egressus est ut pugnet
adversum te, et iret contra eum, misit nuntios ad Ezechiam, dicens :
10 Hæc dicite Ezechiæ, regi Juda : Non te seducat Deus tuus, in quo
habes fiduciam; neque dicas : Non tradetur Jerusalem in manus regis
Assyriorum; 11 tu enim ipse audisti quæ fecerunt reges Assyriorum uni-
versis terris, quomodo vastaverunt eas; num ergo solus poteris liberari?
12 Numquid liberaverunt dii gentium singulos quos vastaverunt patres
mei, Gozan videlicet, et Haran, et Reseph, et filios Eden, qui erant in
Thelassar? 13 Ubi est rex Emath, et rex Arphad, et rex civitatis Sephar-
vaim, Ana et Ava?

Fides Ezechiæ.

14 Itaque cum accepisset Ezechias litteras de manu nuntiorum, et le-
gisset eas, ascendit in domum Domini, et expandit eas coram Domino;
15 et oravit in conspectu ejus, dicens : Domine, Deus Israel, qui sedes
super cherubim, tu es Deus solus regum omnium terræ; tu fecisti cælum
et terram. 16 Inclina aurem tuam, et audi; aperi, Domine, oculos tuos,

---

1] Is. XXXVII, 1.

et vide ; audi omnia verba Sennacherib, qui misit ut exprobraret nobis
Deum viventem. [17] Vere, Domine, dissipaverunt reges Assyriorum gentes,
et terras omnium, [18] et miserunt deos eorum in ignem; non enim erant
dii, sed opera manuum hominum ex ligno et lapide, et perdiderunt eos.
[19] Nunc igitur, Domine Deus noster, salvos nos fac de manu ejus, ut
sciant omnia regna terræ quia tu es Dominus Deus solus.

[20] Misit autem Isaias, filius Amos, ad Ezechiam, dicens : Hæc dicit Oraculum Isaiæ contra Assyrios.
Dominus, Deus Israel : Quæ deprecatus es me super Sennacherib, rege
Assyriorum, audivi. [21] Iste est sermo quem locutus est Dominus de eo :
Sprevit te, et subsannavit te, virgo filia Sion ; post tergum tuum caput
movit, filia Jerusalem. [22] Cui exprobrasti, et quem blasphemasti ? contra
quem exaltasti vocem tuam, et elevasti in excelsum oculos tuos? Contra
Sanctum Israel. [23] Per manum servorum tuorum exprobrasti Domino, et
dixisti : In multitudine curruum meorum ascendi excelsa montium in
summitate Libani, et succidi sublimes cedros ejus, et electas abietes
illius. Et ingressus sum usque ad terminos ejus, et saltum Carmeli ejus
[24] ego succidi. Et bibi aquas alienas, et siccavi vestigiis pedum meorum
omnes aquas clausas. [25] Numquid non audisti quid ab initio fecerim? Ex
diebus antiquis plasmavi illud, et nunc adduxi ; eruntque in ruinam col-
lium pugnantium civitates munitæ. [26] Et qui sedent in eis, humiles
manu, contremuerunt et confusi sunt ; facti sunt velut fœnum agri, et
virens herba tectorum, quæ arefacta est antequam veniret ad maturita-
tem. [27] Habitaculum tuum, et egressum tuum, et introitum tuum, et
viam tuam ego præscivi, et furorem tuum contra me. [28] Insanisti in me,
et superbia tua ascendit in aures meas ; ponam itaque circulum in na-
ribus tuis et camum in labiis tuis, et reducam te in viam per quam
venisti. [29] Tibi autem, Ezechia, hoc erit signum : Comede hoc anno quæ
repereris, in secundo autem anno quæ sponte nascuntur ; porro in tertio
anno seminate et metite, plantate vineas, et comedite fructum earum.
[30] Et quodcumque reliquum fuerit de domo Juda mittet radicem deor-
sum, et faciet fructum sursum : [31] de Jerusalem quippe egredientur reli-
quiæ, et quod salvetur de monte Sion ; zelus Domini exercituum faciet
hoc. [32] Quamobrem hæc dicit Dominus de rege Assyriorum : Non ingre-
dietur urbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam cly-
peus, nec circumdabit eam munitio. [33] Per viam qua venit revertetur, et
civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus. [34] Protegamque urbem
hanc, et salvabo eam propter me, et propter David servum meum.

[35] Factum est igitur in nocte illa, venit angelus Domini, et percussit Ruina Assyriorum, mors Sennacherib.
in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. Cumque diluculo
surrexisset, vidit omnia corpora mortuorum ; et recedens abiit, [36] et re-
versus est Sennacherib, rex Assyriorum, et mansit in Ninive. [37] Cumque
adoraret in templo Nesroch, deum suum, Adramelech et Sarasar, filii
ejus, percusserunt eum gladio, fugeruntque in terram Armeniorum ; et
regnavit Asarhaddon, filius ejus, pro eo.

§ II. — *Ceteri eventus regni Ezechiæ.*

Cap. XX. — [1] In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem ; et Morbus et sanatio miraculosa Ezechiæ.
venit ad eum Isaias, filius Amos, propheta, dixitque ei : Hæc dicit Do-
minus Deus : Præcipe domui tuæ, morieris enim tu, et non vives. [2] Qui
convertit faciem suam ad parietem, et oravit Dominum, dicens : [3] Obse-
cro, Domine, memento, quæso, quomodo ambulaverim coram te in veri-
tate, et in corde perfecto, et quod placitum est coram te fecerim. Flevit
itaque Ezechias fletu magno.

35] Tob. I, 21. Eccli. XLVIII, 24. Is. XXXVII, 36. I Mach. VII, 41. II Mach. VIII, 19. — 37] Tob. I, 24. — 1] II Par. XXXII, 24. Is. XXXVIII, 1.

4 Et antequam egrederetur Isaias mediam partem atrii, factus est sermo Domini ad eum, dicens : 5 Revertere, et dic Ezechiæ, duci populi mei : Hæc dicit Dominus, Deus David patris tui : Audivi orationem tuam, et vidi lacrymas tuas ; et ecce sanavi te : die tertio ascendes templum Domini ; 6 et addam diebus tuis quindecim annos ; sed et de manu regis Assyriorum liberabo te, et civitatem hanc, et protegam urbem istam propter me, et propter David, servum meum. 7 Dixitque Isaias : Afferte massam ficorum. Quam cum attulissent, et posuissent super ulcus ejus, curatus est. 8 Dixerat autem Ezechias ad Isaiam : Quod erit signum quia Dominus me sanabit, et quia ascensurus sum die tertia templum Domini? 9 Cui ait Isaias : Hoc erit signum a Domino, quod facturus sit Dominus sermonem quem locutus est. Vis ut ascendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus? 10 Et ait Ezechias : Facile est umbram crescere decem lineis ; nec hoc volo ut fiat, sed ut revertatur retrorsum decem gradibus. 11 Invocavit itaque Isaias propheta Dominum, et reduxit umbram per lineas quibus jam descenderat in horologio Achaz, retrorsum decem gradibus.

Vanitas regis, suas divitias Chaldæis ostentantis.

12 In tempore illo misit Berodach Baladan, filius Baladan, rex Babyloniorum, litteras et munera ad Ezechiam ; audierat enim quod ægrotasset Ezechias. 13 Lætatus est autem in adventu eorum Ezechias, et ostendit eis domum aromatum, et aurum et argentum, et pigmenta varia, unguenta quoque, et domum vasorum suorum, et omnia quæ habere poterat in thesauris suis. Non fuit quod non monstraret eis Ezechias in domo sua et in omni potestate sua.

Ob id reprehenditur ab Isaia.

14 Venit autem Isaias propheta ad regem Ezechiam, dixitque ei : Quid dixerunt viri isti ? aut unde venerunt ad te? Cui ait Ezechias : De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone. 15 At ille respondit : Quid viderunt in domo tua ? Ait Ezechias : Omnia quæcumque sunt in domo mea viderunt ; nihil est quod non monstraverim eis in thesauris meis. 16 Dixit itaque Isaias Ezechiæ : Audi sermonem Domini : 17 Ecce dies venient, et auferentur omnia quæ sunt in domo tua, et quæ condiderunt patres tui usque in diem hanc, in Babylonem ; non remanebit quidquam, ait Dominus. 18 Sed et de filiis tuis qui egredientur ex te, quos generabis, tollentur, et erunt eunuchi in palatio regis Babylonis. 19 Dixit Ezechias ad Isaiam : Bonus sermo Domini quem locutus es ; sit pax et veritas in diebus meis.

Conclusio regni Ezechiæ.

20 Reliqua autem sermonum Ezechiæ, et omnis fortitudo ejus, et quomodo fecerit piscinam et aquæductum, et introduxerit aquas in civitatem, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda? 21 Dormivitque Ezechias cum patribus suis ; et regnavit Manasses, filius ejus, pro eo.

Sectio II. — Postrema et excidium regni Juda

§ I. — *Regnant Manasses et Amon.*

Impietas Manasse.

Cap. XXI. — 1 Duodecim annorum erat Manasses cum regnare cœpisset ; et quinquaginta quinque annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Haphsiba. 2 Fecitque malum in conspectu Domini, juxta idola gentium quas delevit Dominus a facie filiorum Israel. 3 Conversusque est, et ædificavit excelsa quæ dissipaverat Ezechias, pater ejus ; et erexit aras Baal, et fecit lucos, sicut fecerat Achab, rex Israel, et adoravit omnem militiam cæli, et coluit eam. 4 Exstruxitque aras in domo Domini, de qua dixit Dominus : In Jerusalem ponam nomen meum. 5 Et exstruxit altaria universæ militiæ cæli in duobus atriis templi Domini. 6 Et traduxit filium

12] Is. XXXIX, 1. — 1] II Par. XXXIII, 1. — 3] II Par. XXXIII, 3. — 4] II Reg. VII, 10.

suum per ignem; et ariolatus est, et observavit auguria, et fecit pythones,
et aruspices multiplicavit, ut faceret malum coram Domino, et irritaret
eum. 7 Posuit quoque idolum luci quem fecerat in templo Domini, super
quod locutus est Dominus ad David, et ad Salomonem, filium ejus : In
templo hoc, et in Jerusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israel, po-
nam nomen meum in sempiternum; 8 et ultra non faciam commoveri
pedem Israel de terra quam dedi patribus eorum, si tamen custodierint
opere omnia quæ præcepi eis, et universam legem quam mandavit eis
servus meus Moyses. 9 Illi vero non audierunt, sed seducti sunt a Ma-
nasse, ut facerent malum super gentes quas contrivit Dominus a facie
filiorum Israel.

Prophetiæ contra regem et gentem.

10 Locutusque est Dominus in manu servorum suorum prophetarum,
dicens : 11 Quia fecit Manasses, rex Juda, abominationes istas pessimas,
super omnia quæ fecerunt Amorrhæi ante eum, et peccare fecit etiam
Judam in immunditiis suis, 12 propterea hæc dicit Dominus, Deus Israel:
Ecce ego inducam mala super Jerusalem et Judam, ut, quicumque au-
dierit, tinniant ambæ aures ejus. 13 Et extendam super Jerusalem funi-
culum Samariæ, et pondus domus Achab; et delebo Jerusalem sicut
deleri solent tabulæ; et delens vertam, et ducam crebrius stylum super
faciem ejus. 14 Dimittam vero reliquias hereditatis meæ, et tradam eas
in manus inimicorum ejus, eruntque in vastitatem et in rapinam cunctis
adversariis suis, 15 eo quod fecerint malum coram me, et perseveraverint
irritantes me, ex die qua egressi sunt patres eorum ex Ægypto, usque ad
hanc diem. 16 Insuper et sanguinem innoxium fudit Manasses multum
nimis, donec impleret Jerusalem usque ad os, absque peccatis suis quibus
peccare fecit Judam, ut faceret malum coram Domino.

Conclusio regni Manasse.

17 Reliqua autem sermonum Manasse, et universa quæ fecit, et pecca-
tum ejus quod peccavit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum die-
rum regum Juda? 18 Dormivitque Manasses cum patribus suis, et sepultus
est in horto domus suæ, in horto Oza. Et regnavit Amon, filius ejus,
pro eo.

Regnat Amon.

19 Viginti duorum annorum erat Amon cum regnare cœpisset; duobus
quoque annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Messalemeth,
filia Harus de Jeteba. 20 Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fe-
cerat Manasses, pater ejus. 21 Et ambulavit in omni via per quam ambu-
laverat pater ejus, servivitque immunditiis quibus servierat pater ejus, et
adoravit eas; 22 et dereliquit Dominum, Deum patrum suorum, et non
ambulavit in via Domini. 23 Tetenderuntque ei insidias servi sui, et in-
terfecerunt regem in domo sua. 24 Percussit autem populus terræ omnes
qui conjuraverant contra regem Amon, et constituerunt sibi regem Jo-
siam, filium ejus, pro eo.
25 Reliqua autem sermonum Amon quæ fecit, nonne hæc scripta sunt
in Libro sermonum dierum regum Juda? 26 Sepelieruntque eum in se-
pulcro suo, in horto Oza; et regnavit Josias, filius ejus, pro eo.

§ II. — *Regnat pius Josias.*

Regni duratio et indoles.

Cap. XXII. — 1 Octo annorum erat Josias cum regnare cœpisset; tri-
ginta et uno anno regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Idida, filia
Hadaia de Besecath. 2 Fecitque quod placitum erat coram Domino, et
ambulavit per omnes vias David, patris sui: non declinavit ad dexteram
sive ad sinistram.

Jubetur instauratio templi.

3 Anno autem octavo decimo regis Josiæ, misit rex Saphan, filium
Aslia, filii Messulam, scribam templi Domini, dicens ei : 4 Vade ad Hel-
ciam, sacerdotem magnum, ut confletur pecunia quæ illata est in tem-

7] II Reg. VII, 26. III Reg. VIII, 16 et IX, 5. — 11] Jer. XV, 4. — 1] II Par. XXXIV, 1.

plum Domini, quam collegerunt janitores templi a populo, 5 deturque
fabris per præpositos domus Domini ; qui et distribuant eam his qui ope-
rantur in templo Domini, ad instauranda sartatecta templi, 6 tignariis
videlicet et cæmentariis, et iis qui interrupta componunt; et ut emantur
ligna et lapides de lapicidinis ad instaurandum templum Domini. 7 Ve-
rumtamen non supputetur eis argentum quod accipiunt, sed in potestate
habeant et in fide.

Timor Josiæ, invento Legis codice.

8 Dixit autem Helcias pontifex ad Saphan scribam : Librum legis
reperi in domo Domini ; deditque Helcias volumen Saphan, qui et legit
illud. 9 Venit quoque Saphan scriba ad regem, et renuntiavit ei quod
præceperat, et ait : Conflaverunt servi tui pecuniam quæ reperta est in
domo Domini, et dederunt ut distribueretur fabris a præfectis operum
templi Domini. 10 Narravit quoque Saphan scriba regi, dicens : Librum
dedit mihi Helcias sacerdos. Quem cum legisset Saphan coram rege,
11 et audisset rex verba libri legis Domini, scidit vestimenta sua.

Consulitur Holda, quæ mala ventura prænuntiat.

12 Et præcepit Helciæ sacerdoti, et Ahicam, filio Saphan, et Achobor,
filio Micha, et Saphan scribæ, et Asaiæ, servo regis, dicens : 13 Ite, et
consulite Dominum super me, et super populo, et super omni Juda, de
verbis voluminis istius quod inventum est ; magna enim ira Domini suc-
censa est contra nos, quia non audierunt patres nostri verba libri hujus,
ut facerent omne quod scriptum est nobis. 14 Ierunt itaque Helcias sa-
cerdos, et Ahicam, et Achobor, et Saphan, et Asaia, ad Holdam prophe-
tidem, uxorem Sellum, filii Thecuæ, filii Araas, custodis vestium, qui
habitabat in Jerusalem in Secunda ; locutique sunt ad eam.

15 Et illa respondit eis : Hæc dicit Dominus Deus Israel : Dicite viro
qui misit vos ad me : 16 Hæc dicit Dominus : Ecce ego adducam mala
super locum istum, et super habitatores ejus, omnia verba legis quæ legit
rex Juda, 17 quia dereliquerunt me, et sacrificaverunt diis alienis, irri-
tantes me in cunctis operibus manuum suarum ; et succendetur indignatio
mea in loco hoc, et non extinguetur. 18 Regi autem Juda, qui misit vos
ut consuleretis Dominum, sic dicetis : Hæc dicit Dominus, Deus Israel :
Pro eo quod audisti verba voluminis, 19 et perterritum est cor tuum, et
humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum et
habitatores ejus, quod videlicet fierent in stuporem et in maledictum, et
scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me, et ego audivi, ait Dominus ;
20 idcirco colligam te ad patres tuos, et colligeris ad sepulcrum tuum in
pace, ut non videant oculi tui omnia mala quæ inducturus sum super
locum istum.

Fœdus sacrum renovatur.

Cap. XXIII. — 1 Et renuntiaverunt regi quod dixerat. Qui misit, et
congregati sunt ad eum omnes senes Juda et Jerusalem. 2 Ascenditque
rex templum Domini, et omnes viri Juda, universique qui habitabant in
Jerusalem cum eo, sacerdotes et prophetæ, et omnis populus a parvo
usque ad magnum ; legitque cunctis audientibus omnia verba libri fœ-
deris qui inventus est in domo Domini. 3 Stetitque rex super gradum, et
fœdus percussit coram Domino, ut ambularent post Dominum, et custo-
dirent præcepta ejus, et testimonia, et ceremonias, in omni corde et in
tota anima, et suscitarent verba fœderis hujus, quæ scripta erant in
libro illo ; acquievitque populus pacto.

Exstirpatio idololatriæ in Jerusalem,

4 Et præcepit rex Helciæ pontifici, et sacerdotibus secundi ordinis, et
janitoribus, ut projicerent de templo Domini omnia vasa quæ facta
fuerant Baal, et in luco, et universæ militiæ cæli, et combussit ea foris
Jerusalem in convalle Cedron, et tulit pulverem eorum in Bethel. 5 Et
delevit aruspices, quos posuerant reges Juda ad sacrificandum in excelsis
per civitates Juda et in circuitu Jerusalem, et eos qui adolebant incen-
sum Baal, et soli, et lunæ, et duodecim signis et omni militiæ cæli.

1] II Par. XXXIV, 28. — 4] Eccli. XLIX, 3.

[6] Et efferri fecit lucum de domo Domini foras Jerusalem in convalle Cedron,
et combussit eum ibi, et redegit in pulverem, et projecit super sepulcra
vulgi. [7] Destruxit quoque ædiculas effeminatorum quæ erant in domo
Domini, pro quibus mulieres texebant quasi domunculas luci. [8] Congre-
gavitque omnes sacerdotes de civitatibus Juda; et contaminavit excelsa,
ubi sacrificabant sacerdotes, de Gabaa usque Bersabee; et destruxit aras
portarum in introitu ostii Josue, principis civitatis, quod erat ad
sinistram portæ civitatis. [9] Verumtamen non ascendebant sacerdotes
excelsorum ad altare Domini in Jerusalem, sed tantum comedebant
azyma in medio fratrum suorum. [10] Contaminavit quoque Topheth, quod
est in convalle filii Ennom, ut nemo consecraret filium suum aut filiam
per ignem, Moloch. [11] Abstulit quoque equos, quos dederant reges Juda
soli, in introitu templi Domini juxta exedram Nathan-Melech eunuchi,
qui erat in Pharurim; currus autem solis combussit igni. [12] Altaria
quoque quæ erant super tecta cœnaculi Achaz, quæ fecerant reges Juda,
et altaria quæ fecerat Manasses in duobus atriis templi Domini, de-
struxit rex; et cucurrit inde, et dispersit cinerem eorum in torrentem
Cedron. [13] Excelsa quoque quæ erant in Jerusalem ad dexteram partem
Montis offensionis, quæ ædificaverat Salomon, rex Israel, Astaroth,
idolo Sidoniorum, et Chamos, offensioni Moab, et Melchom, abominationi
filiorum Ammon, polluit rex. [14] Et contrivit statuas, et succidit lucos,
replevitque loca eorum ossibus mortuorum.

[15] Insuper et altare quod erat in Bethel, et excelsum quod fecerat — *in Bethel et in civitatibus Samariæ.*
Jeroboam, filius Nabat, qui peccare fecit Israel, et altare illud et
excelsum destruxit, atque combussit, et comminuit in pulverem, suc-
cenditque etiam lucum. [16] Et conversus Josias vidit ibi sepulcra quæ
erant in monte; misitque, et tulit ossa de sepulcris, et combussit ea
super altare, et polluit illud, juxta verbum Domini quod locutus est vir
Dei qui prædixerat verba hæc. [17] Et ait: Quis est titulus ille quem
video? Responderuntque ei cives urbis illius: Sepulcrum est hominis
Dei qui venit de Juda, et prædixit verba hæc quæ fecisti super altare
Bethel. [18] Et ait: Dimittite eum, nemo commoveat ossa ejus. Et intacta
manserunt ossa illius, cum ossibus prophetæ qui venerat de Samaria.
[19] Insuper et omnia fana excelsorum quæ erant in civitatibus Samariæ,
quæ fecerant reges Israel ad irritandum Dominum, abstulit Josias, et
fecit eis secundum omnia opera quæ fecerat in Bethel. [20] Et occidit uni-
versos sacerdotes excelsorum qui erant ibi super altaria; et combussit
ossa humana super ea.

Reversusque est Jerusalem. [21] Et præcepit omni populo, dicens: Facite — *Celebratio Phase.*
Phase Domino Deo vestro, secundum quod scriptum est in libro fœderis hu-
jus. [22] Nec enim factum est Phase tale, a diebus judicum qui judicaverunt
Israel, et omnium dierum regum Israel et regum Juda, [23] sicut in octavo
decimo anno regis Josiæ factum est Phase istud Domino in Jerusalem.

[24] Sed et pythones, et ariolos, et figuras idolorum, et immunditias, et — *Conclusio regni Josiæ.*
abominationes quæ fuerant in terra Juda et Jerusalem, abstulit Josias,
ut statueret verba legis quæ scripta sunt in libro quem invenit Helcias
sacerdos, in templo Domini. [25] Similis illi non fuit ante eum rex, qui
reverteretur ad Dominum in omni corde suo, et in tota anima sua, et in
universa virtute sua, juxta omnem legem Moysi, neque post eum surrexit
similis illi. [26] Verumtamen non est aversus Dominus ab ira furoris sui
magni, quo iratus est furor ejus contra Judam, propter irritationes quibus
provocaverat eum Manasses. [27] Dixit itaque Dominus: Etiam Judam
auferam a facie mea, sicut abstuli Israel; et projiciam civitatem hanc
quam elegi, Jerusalem, et domum de qua dixi: Erit nomen meum ibi.

13] III Reg. XI, 7. — 15] III Reg. XIII, 32. — 17] III Reg. XIII, 2. — 21] II Par. XXXV, 1.
— 27] Inf. XXIV, 2.

28 Reliqua autem sermonum Josiæ, et universa quæ fecit, nonne hæc
scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? 29 In diebus ejus
ascendit Pharao Nechao, rex Ægypti, contra regem Assyriorum, ad
flumen Euphraten; et abiit Josias rex in occursum ejus, et occisus est
in Mageddo, cum vidisset eum. 30 Et portaverunt eum servi sui mortuum
de Mageddo, et pertulerunt in Jerusalem, et sepelierunt eum in sepulcro
suo. Tulitque populus terræ Joachaz, filium Josiæ; et unxerunt eum, et
constituerunt eum regem pro patre suo.

§ III. — *Regnant Joachaz, Joakim et Joachin.*

Joachaz. 31 Viginti trium annorum erat Joachaz cum regnare cœpisset; et
tribus mensibus regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Amital,
filia Jeremiæ de Lobna. 32 Et fecit malum coram Domino, juxta omnia
quæ fecerant patres ejus. 33 Vinxitque eum Pharao Nechao in Rebla,
quæ est in terra Emath, ne regnaret in Jerusalem; et imposuit mulctam
terræ centum talentis argenti et talento auri. 34 Regemque constituit
Pharao Nechao Eliacim, filium Josiæ, pro Josia patre ejus, vertitque
nomen ejus Joakim. Porro Joachaz tulit, et duxit in Ægyptum, et mor-
tuus est ibi. 35 Argentum autem et aurum dedit Joakim Pharaoni, cum
indixisset terræ per singulos ut conferretur juxta præceptum Pharaonis;
et unumquemque juxta vires suas exegit, tam argentum quam aurum,
de populo terræ, ut daret Pharaoni Nechao.

Joakim. 36 Viginti quinque annorum erat Joakim cum regnare cœpisset; et
undecim annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Zebida, filia
Phadaia de Ruma. 37 Et fecit malum coram Domino, juxta omnia quæ
fecerant patres ejus.

Cap. XXIV. — 1 In diebus ejus ascendit Nabuchodonosor, rex Baby-
lonis, et factus est ei Joakim servus tribus annis; et rursum rebellavit
contra eum. 2 Immisitque ei Dominus latrunculos Chaldæorum, et
latrunculos Syriæ, et latrunculos Moab, et latrunculos filiorum Ammon,
et immisit eos in Judam ut disperderent eum, juxta verbum Domini
quod locutus fuerat per servos suos prophetas. 3 Factum est autem hoc
per verbum Domini contra Judam, ut auferret eum coram se, propter
peccata Manasse universa quæ fecit, 4 et propter sanguinem innoxium
quem effudit, et implevit Jerusalem cruore innocentium, et ob hanc
rem noluit Dominus propitiari.

5 Reliqua autem sermonum Joakim, et universa quæ fecit, nonne hæc
scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda? Et dormivit
Joakim cum patribus suis. 6 Et regnavit Joachin, filius ejus, pro eo.
7 Et ultra non addidit rex Ægypti ut egrederetur de terra sua; tulerat
enim rex Babylonis, a rivo Ægypti usque ad fluvium Euphraten, omnia
quæ fuerant regis Ægypti.

Joachin. 8 Decem et octo annorum erat Joachin cum regnare cœpisset; et
tribus mensibus regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Nohesta, filia
Elnathan de Jerusalem. 9 Et fecit malum coram Domino, juxta omnia
quæ fecerat pater ejus.

10 In tempore illo ascenderunt servi Nabuchodonosor, regis Babylonis,
in Jerusalem, et circumdata est urbs munitionibus; 11 venitque Nabu-
chodonosor, rex Babylonis, ad civitatem cum servis suis ut oppugnarent
eam. 12 Egressusque est Joachin, rex Juda, ad regem Babylonis, ipse et
mater ejus, et servi ejus, et principes ejus, et eunuchi ejus; et suscepit
eum rex Babylonis, anno octavo regni sui. 13 Et protulit inde omnes
thesauros domus Domini, et thesauros domus regiæ; et concidit universa
vasa aurea quæ fecerat Salomon, rex Israel, in templo Domini, juxta

29] II Par. XXXV, 20. — 31] II Par. XXXVI, 2. — 2] Sup. XXIII, 27. — 10] Dan. I, 1.

verbum Domini. 14 Et transtulit omnem Jerusalem, et universos principes, et omnes fortes exercitus, decem millia, in captivitatem ; et omnem artificem et clusorem ; nihilque relictum est, exceptis pauperibus populi terræ. 15 Transtulit quoque Joachin in Babylonem, et matrem regis, et uxores regis, et eunuchos ejus ; et judices terræ duxit in captivitatem de Jerusalem in Babylonem ; 16 et omnes viros robustos, septem millia, et artifices, et clusores mille, omnes viros fortes et bellatores ; duxitque eos rex Babylonis captivos in Babylonem. 17 Et constituit Matthaniam, patruum ejus, pro eo, imposuitque nomen ei Sedeciam.

§ IV. — *Regnum Sedeciæ, ruina Jerusalem, captivitas Babylonis.*

Duratio et indoles regni Sedeciæ.

18 Vigesimum et primum annum ætatis habebat Sedecias cum regnare cœpisset ; et undecim annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus erat Amital, filia Jeremiæ de Lobna. 19 Et fecit malum coram Domino, juxta omnia quæ fecerat Joakim ; 20 irascebatur enim Dominus contra Jerusalem et contra Judam, donec projiceret eos a facie sua ; recessitque Sedecias a rege Babylonis.

Jerusalem expugnatur, Sedecias ducitur in Babylonem.

Cap. XXV. — 1 Factum est autem anno nono regni ejus, mense decimo, decima die mensis, venit Nabuchodonosor, rex Babylonis, ipse et omnis exercitus ejus, in Jerusalem, et circumdederunt eam, et exstruxerunt in circuitu ejus munitiones ; 2 et clausa est civitas atque vallata usque ad undecimum annum regis Sedeciæ, 3 nona die mensis ; prævaluitque fames in civitate, nec erat panis populo terræ. 4 Et interrupta est civitas ; et omnes viri bellatores nocte fugerunt per viam portæ quæ est inter duplicem murum ad hortum regis. Porro Chaldæi obsidebant in circuitu civitatem. Fugit itaque Sedecias per viam quæ ducit ad campestria solitudinis. 5 Et persecutus est exercitus Chaldæorum regem, comprehenditque eum in planitie Jericho ; et omnes bellatores qui erant cum eo dispersi sunt, et reliquerunt eum. 6 Apprehensum ergo regem duxerunt ad regem Babylonis in Reblatha, qui locutus est cum eo judicium. 7 Filios autem Sedeciæ occidit coram eo ; et oculos ejus effodit, vinxitque eum catenis, et adduxit in Babylonem

Devastatio urbis et templi ; populi transmigratio.

8 Mense quinto, septima die mensis, ipse est annus nonus decimus regis Babylonis, venit Nabuzardan, princeps exercitus, servus regis Babylonis, in Jerusalem. 9 Et succendit domum Domini, et domum regis ; et domos Jerusalem omnemque domum combussit igni. 10 Et muros Jerusalem in circuitu destruxit omnis exercitus Chaldæorum, qui erat cum principe militum. 11 Reliquam autem populi partem quæ remanserat in civitate, et perfugas qui transfugerant ad regem Babylonis, et reliquum vulgus, transtulit Nabuzardan, princeps militiæ ; 12 et de pauperibus terræ reliquit vinitores et agricolas. 13 Columnas autem æreas quæ erant in templo Domini, et bases, et mare æreum quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, et transtulerunt æs omne in Babylonem. 14 Ollas quoque æreas, et trullas, et tridentes, et scyphos, et mortariola, et omnia vasa ærea in quibus ministrabant, tulerunt. 15 Necnon et thuribula, et phialas, quæ aurea, aurea, et quæ argentea, argentea, tulit princeps militiæ ; 16 id est columnas duas, mare unum, et bases quas fecerat Salomon in templo Domini ; non erat pondus æris omnium vasorum. 17 Decem et octo cubitos altitudinis habebat columna una, et capitellum æreum super se altitudinis trium cubitorum ; et retiaculum, et malogranata super capitellum columnæ, omnia ærea ; similem et columna secunda habebat ornatum.

15] II Par. XXXVI, 10. Esth. II, 6 et XI, 4. — 17] Jer. XXXVII, 1 et LII, 1. — 1] Jer. XXXIX, 4 et LII, 4. — 9] Ps. LXXIII, 7. — 13] Jer. XXVII, 19. — 17] III Reg. VII, 15. II Par. III, 15. Jer. LII, 21.

18 Tulit quoque princeps militiæ Saraiam, sacerdotem primum, et
Sophoniam, sacerdotem secundum, et tres janitores; 19 et de civitate
eunuchum unum, qui erat præfectus super bellatores viros; et quinque
viros de his qui steterant coram rege, quos reperit in civitate; et Sopher,
principem exercitus, qui probabat tyrones de populo terræ; et sexaginta
viros e vulgo, qui inventi fuerant in civitate. 20 Quos tollens Nabuzardan,
princeps militum, duxit ad regem Babylonis in Reblatha. 21 Percussitque
eos rex Babylonis, et interfecit eos in Reblatha in terra Emath; et
translatus est Juda de terra sua.

Præfecto Godolia occiso, reliqui incolæ Juda fugiunt in Ægyptum.

22 Populo autem qui relictus erat in terra Juda, quem dimiserat
Nabuchodonosor, rex Babylonis, præfecit Godoliam, filium Ahicam,
filii Saphan. 23 Quod cum audissent omnes duces militum, ipsi et viri qui
erant cum eis, videlicet quod constituisset rex Babylonis Godoliam,
venerunt ad Godoliam in Maspha: Ismahel, filius Nathaniæ, et Johanan,
filius Caree, et Saraia, filius Thanehumeth Netophathites, et Jezonias,
filius Maachathi, ipsi et socii eorum. 24 Juravitque Godolias ipsis et sociis
eorum, dicens: Nolite timere servire Chaldæis; manete in terra, et
servite regi Babylonis, et bene erit vobis. 25 Factum est autem in mense
septimo, venit Ismahel, filius Nathaniæ filii Elisama, de semine regio,
et decem viri cum eo; percusseruntque Godoliam, qui et mortuus est,
sed et Judæos et Chaldæos qui erant cum eo in Maspha. 26 Consurgensque
omnis populus, a parvo usque ad magnum, et principes militum, vene-
runt in Ægyptum, timentes Chaldæos.

Joachin in honores regios restituitur.

27 Factum est vero in anno trigesimo septimo transmigrationis Joa-
chin, regis Juda, mense duodecimo, vigesima septima die mensis, suble-
vavit Evil-Merodach, rex Babylonis, anno quo regnare cœperat, caput
Joachin, regis Juda, de carcere. 28 Et locutus est ei benigne, et posuit
thronum ejus super thronum regum qui erant cum eo in Babylone.
29 Et mutavit vestes ejus quas habuerat in carcere, et comedebat panem
semper in conspectu ejus cunctis diebus vitæ suæ. 30 Annonam quoque
constituit ei sine intermissione, quæ et dabatur ei a rege per singulos
dies, omnibus diebus vitæ suæ.

LIBER PRIMUS PARALIPOMENON

HEBRAICE DIBRE HAIAMIM

PARS PRIOR

GENEALOGIÆ

CAP. I.

§ I. — *Generationes patriarcharum.*

ADAM, Seth, Enos, 2 Cainan, Malaleel, Jared, 3 Henoch, Ab Adamo ad Noe.
Mathusale, Lamech, 4 Noe, Sem, Cham, et Japheth.
5 Filii Japheth : Gomer, et Magog, et Madai, et Javan, Generationes filiorum Noe :
Thubal, Mosoch, Thiras. 6 Porro filii Gomer : Ascenez, et
Riphath, et Thogorma. 7 Filii autem Javan : Elisa et Tharsis, Japheth,
Cethim et Dodanim.
8 Filii Cham : Chus, et Mesraim, et Phut, et Chanaan. 9 Filii autem Cham,
Chus : Saba, et Hevila, Sabatha, et Regma, et Sabathacha. Porro filii
Regma : Saba et Dadan. 10 Chus autem genuit Nemrod; iste cœpit esse
potens in terra. 11 Mesraim vero genuit Ludim, et Anamim, et Laabim,
et Nephthuim, 12 Phetrusim quoque et Casluim; de quibus egressi sunt
Philisthiim, et Caphtorim. 13 Chanaan vero genuit Sidonem, primoge-
nitum suum, Hethæum quoque, 14 et Jebusæum, et Amorrhæum, et Ger-
gesæum, 15 Hevæumque, et Aracæum, et Sinæum, 16 Aradium quoque,
et Samaræum, et Hamathæum.
17 Filii Sem : Ælam, et Assur, et Arphaxad, et Lud, et Aram, et Hus, Sem.
et Hul, et Gether, et Mosoch. 18 Arphaxad autem genuit Sale, qui et
ipse genuit Heber. 19 Porro Heber nati sunt duo filii : nomen uni Phaleg,
quia in diebus ejus divisa est terra ; et nomen fratris ejus, Jectan.
20 Jectan autem genuit Elmodad, et Saleph, et Asarmoth, et Jare, 21 Ado-
ram quoque, et Huzal, et Decla, 22 Hebal etiam, et Abimael, et Saba,
necnon 23 et Ophir, et Hevila, et Jobab; omnes isti filii Jectan.
24 Sem, Arphaxad, Sale, 25 Heber, Phaleg, Ragau, 26 Serug, Nachor, A Sem ad Abraham.
Thare, 27 Abram, iste est Abraham.
28 Filii autem Abraham : Isaac et Ismahel. 29 Et hæ generationes Filii Abrahæ.
eorum. Primogenitus Ismahelis, Nabaioth, et Cedar, et Adbeel, et
Mabsam, 30 et Masma, et Duma, Massa, Hadad, et Thema, 31 Jetur,
Naphis, Cedma ; hi sunt filii Ismahelis. 32 Filii autem Ceturæ, concubinæ
Abraham, quos genuit : Zamran, Jecsan, Madan, Madian, Jesboc, et
Sue. Porro filii Jecsan : Saba et Dadan. Filii autem Dadan : Assurim, et
Latussim, et Laomim. 33 Filii autem Madian : Epha, et Epher, et Henoch,

---

1] Gen. II, 7 et IV, 25 et V, 6-9. — 10] Gen. X, 8. — 17] Gen. X, 22 et XI, 10. — 27] Gen. XI, 26. — 29] Gen. XXV, 13. — 33] Gen. XXV, 4.

et Abida, et Eldaa; omnes hi filii Ceturæ [34] Genuit autem Abraham Isaac, cujus fuerunt filii: Esau et Israel.

Filii Esau et Seir.

[35] Filii Esau: Eliphaz, Rahuel, Jehus, Ihelom, et Core. [36] Filii Eliphaz: Theman, Omar, Sephi, Gathan, Cenez, Thamna, Amalec. [37] Filii Rahuel: Nahath, Zara, Samma, Meza. [38] Filii Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Dison, Eser, Disan. [39] Filii Lotan: Hori, Homam. Soror autem Lotan fuit Thamna. [40] Filii Sobal: Alian, et Manahath, et Ebal, Sephi, et Onam. Filii Sebeon: Aia et Ana. Filii Ana: Dison. [41] Filii Dison: Hamram, et Eseban, et Jethran, et Charan. [42] Filii Eser: Balaan, et Zavan, et Jacan. Filii Disan: Hus et Aran.

Reges et duces Edom ante institutionem regni in Israel.

[43] Isti sunt reges qui imperaverunt in terra Edom, antequam esset rex super filios Israel: Bale, filius Beor; et nomen civitatis ejus, Denaba. [44] Mortuus est autem Bale, et regnavit pro eo Jobab, filius Zare de Bosra. [45] Cumque et Jobab fuisset mortuus, regnavit pro eo Husam de terra Themanorum. [46] Obiit quoque et Husam, et regnavit pro eo Adad, filius Badad, qui percussit Madian in terra Moab; et nomen civitatis ejus Avith. [47] Cumque et Adad fuisset mortuus, regnavit pro eo Semla de Masreca. [48] Sed et Semla mortuus est, et regnavit pro eo Saul de Rohoboth, quæ juxta amnem sita est. [49] Mortuo quoque Saul, regnavit pro eo Balanan, filius Achobor. [50] Sed et hic mortuus est, et regnavit pro eo Adad; cujus urbis nomen fuit Phau, et appellata est uxor ejus Meetabel, filia Matred, filiæ Mezaab.

[51] Adad autem mortuo, duces pro regibus in Edom esse cœperunt: dux Thamna, dux Alva, dux Jetheth, [52] dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon, [53] dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar, [54] dux Magdiel, dux Hiram. Hi duces Edom.

§ II. — *Generationes Juda.*

Filii Jacob.

CAP. II. — [1] Filii autem Israel: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar et Zabulon, [2] Dan, Joseph, Benjamin, Nephthali, Gad, et Aser.

Filii Juda.

[3] Filii Juda: Her, Onan, et Sela. Hi tres nati sunt ei de filia Sue Chananitide. Fuit autem Her primogenitus Juda, malus coram Domino, et occidit eum. [4] Thamar autem, nurus ejus, peperit ei Phares et Zara. Omnes ergo filii Juda, quinque. [5] Filii autem Phares: Hesron et Hamul.

Filii Zaræ.

[6] Filii quoque Zaræ: Zamri, et Ethan, et Eman, Chalchal quoque, et Dara, simul quinque. [7] Filii Charmi: Achar, qui turbavit Israel, et peccavit in furto anathematis. [8] Filii Ethan: Azarias.

Filii Hesron per Ram,

[9] Filii autem Hesron qui nati sunt ei: Jerameel, et Ram, et Calubi. [10] Porro Ram genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Nahasson, principem filiorum Juda. [11] Nahasson quoque genuit Salma, de quo ortus est Booz. [12] Booz vero genuit Obed, qui et ipse genuit Isai. [13] Isai autem genuit primogenitum Eliab; secundum, Abinadab; tertium, Simmaa; [14] quartum, Nathanael; quintum, Raddai; [15] sextum, Asom; septimum, David. [16] Quorum sorores fuerunt Sarvia et Abigail. Filii Sarviæ: Abisai, Joab, et Asael, tres. [17] Abigail autem genuit Amasa, cujus pater fuit Jether, Ismahelites.

per Caleb

[18] Caleb vero, filius Hesron, accepit uxorem nomine Azuba, de qua genuit Jerioth; fueruntque filii ejus: Jaser, et Sobab, et Ardon. [19] Cumque mortua fuisset Azuba, accepit uxorem Caleb, Ephratha, quæ peperit ei Hur. [20] Porro Hur genuit Uri; et Uri genuit Bezeleel. [21] Post hæc ingressus est Hesron ad filiam Machir, patris Galaad; et accepit eam cum esset annorum sexaginta; quæ peperit ei Segub. [22] Sed et Segub genuit

---

34] Gen. XXV, 19. — 35] Gen. XXXVI, 10. — 1] Gen. XXIX, 32 et XXX, 5 et XXXV, 23. — 3] Gen. XXXVIII, 3 et XLVI, 12. — 4] Inf. IV, 1. Matth. I, 3. — 7] Jos. VII, 1. — 9] Ruth, IV, 19. — 13] I Reg. XVI, 6, 8, 9 et XVII, 12.

Jair, et possedit viginti tres civitates in terra Galaad. [23] Cepitque Gessur, et Aram, oppida Jair, et Canath, et viculos ejus sexaginta civitatum. Omnes isti filii Machir, patris Galaad. [24] Cum autem mortuus esset Hesron, ingressus est Caleb ad Ephratha. Habuit quoque Hesron, uxorem Abia, quæ peperit ei Ashur, patrem Thecuæ.

et per Jerameel.

[25] Nati sunt autem filii Jerameel, primogeniti Hesron, Ram, primogenitus ejus, et Buna, et Aram, et Asom, et Achia. [26] Duxit quoque uxorem alteram Jerameel, nomine Atara, quæ fuit mater Onam. [27] Sed et filii Ram, primogeniti Jerameel, fuerunt : Moos, Jamin, et Achar. [28] Onam autem habuit filios : Semei, et Jada. Filii autem Semei : Nadab, et Abisur. [29] Nomen vero uxoris Abisur, Abihail, quæ peperit ei Ahobban, et Molid. [30] Filii autem Nadab fuerunt : Saled, et Apphaim. Mortuus est autem Saled absque liberis. [31] Filius vero Apphaim : Jesi, qui Jesi genuit Sesan. Porro Sesan genuit Oholai. [32] Filii autem Jada, fratris Semei : Jether, et Jonathan. Sed et Jether mortuus est absque liberis. [33] Porro Jonathan genuit Phaleth, et Ziza. Isti fuerunt filii Jerameel. [34] Sesan autem non habuit filios, sed filias ; et servum ægyptium, nomine Jeraa ; [35] deditque ei filiam suam uxorem : quæ peperit ei Ethei. [36] Ethei autem genuit Nathan ; et Nathan genuit Zabad. [37] Zabad quoque genuit Ophlal ; et Ophlal genuit Obed. [38] Obed genuit Jehu ; Jehu genuit Azariam. [39] Azarias genuit Helles ; et Helles genuit Elasa. [40] Elasa genuit Sisamoi ; Sisamoi genuit Sellum. [41] Sellum genuit Icamiam ; Icamia autem genuit Elisama.

Ceteri filii Caleb : per Mesa,

[42] Filii autem Caleb, fratris Jerameel : Mesa primogenitus ejus, ipse est pater Ziph ; et filii Maresa, patris Hebron. [43] Porro filii Hebron : Core, et Thaphua, et Recem, et Samma. [44] Samma autem genuit Raham, patrem Jercaam ; et Recem genuit Sammai. [45] Filius Sammai Maon ; et Maon pater Bethsur.

ex concubinis,

[46] Epha autem, concubina Caleb, peperit Haran, et Mosa, et Gezez. Porro Haran genuit Gezez. [47] Filii autem Jahaddai : Regom, et Joathan, et Gesan, et Phalet, et Epha, et Saaph. [48] Concubina Caleb, Maacha, peperit Saber, et Tharana. [49] Genuit autem Saaph, pater Madmena, Sue, patrem Machbena, et patrem Gabaa. Filia vero Caleb fuit Achsa.

per Hur.

[50] Hi erant filii Caleb, filii Hur, primogeniti Ephratha : Sobal, pater Cariathiarim ; [51] Salma, pater Bethlehem ; Hariph, pater Bethgader. [52] Fuerunt autem filii Sobal, patris Cariathiarim, qui videbat dimidium requietionum. [53] Et de cognatione Cariathiarim, Jethrei, et Aphuthei, et Semathei, et Maserei. Ex his egressi sunt Saraitæ, et Esthaolitæ. [54] Filii Salma, Bethlehem, et Netophathi, coronæ domus Joab, et dimidium requietionis Sarai. [55] Cognationes quoque scribarum habitantium in Jabes, canentes atque resonantes, et in tabernaculis commorantes. Hi sunt Cinæi, qui venerunt de Calore patris domus Rechab.

Filii David.

CAP. III. — [1] David vero hos habuit filios qui ei nati sunt in Hebron : primogenitum Amnon, ex Achinoam Jezrahelitide ; secundum, Daniel, de Abigail Carmelitide ; [2] tertium, Absalom, filium Maacha, filiæ Tholmai, regis Gessur ; quartum, Adoniam, filium Aggith ; [3] quintum, Saphatiam, ex Abital ; sextum, Jethraham, de Egla, uxore sua. [4] Sex ergo nati sunt ei in Hebron, ubi regnavit septem annis et sex mensibus. Triginta autem et tribus annis regnavit in Jerusalem. [5] Porro in Jerusalem nati sunt ei filii, Simmaa, et Sobab, et Nathan, et Salomon, quatuor de Bethsabee, filia Ammiel, [6] Jebaar quoque, et Elisama, [7] et Eliphaleth, et Noge, et Nepheg, et Japhia, [8] necnon Elisama, et Eliada, et Elipheleth, novem. [9] Omnes hi, filii David, absque filiis concubinarum ; habueruntque sororem Thamar.

1] II Reg. III, 2. — 5] II Reg. V, 14.

Reges e domo David usque ad exilium.

10 Filius autem Salomonis: Roboam, cujus Abia filius genuit Asa. De hoc quoque natus est Josaphat, 11 pater Joram; qui Joram genuit Ochoziam, ex quo ortus est Joas; 12 et hujus Amasias filius genuit Azariam. Porro Azariæ filius, Joathan, 13 procreavit Achaz, patrem Ezechiæ, de quo natus est Manasses. 14 Sed et Manasses genuit Amon, patrem Josiæ. 15 Filii autem Josiæ fuerunt: primogenitus, Johanan; secundus, Joakim; tertius, Sedecias; quartus, Sellum. 16 De Joakim natus est Jechonias, et Sedecias.

Filii Jechoniæ.

17 Filii Jechoniæ fuerunt: Asir, Salathiel, 18 Melchiram, Phadaia, Senneser, et Jecemia, Sama et Nadabia. 19 De Phadaia orti sunt Zorobabel, et Semei. Zorobabel genuit Mosollam, Hananiam, et Salomith, sororem eorum, 20 Hasaban quoque, et Ohol, et Barachian, et Hasadian, Josabhesed, quinque. 21 Filius autem Hananiæ: Phaltias, pater Jeseiæ, cujus filius Raphaia; hujus quoque filius: Arnan, de quo natus est Obdia, cujus filius fuit Sechenias. 22 Filius Secheniæ: Semeia; cujus filii: Hattus, et Jegaal, et Baria, et Naaria, et Saphat, sex numero. 23 Filius Naariæ: Elioenai, et Ezechias, et Ezricam, tres. 24 Filii Elioenai: Oduia, et Eliasub, et Pheleia, et Accub, et Johanan, et Dalaia, et Anani, septem.

Fragmenta de genealogia Juda.

Cap. IV. — 1 Filii Juda: Phares, Hesron, et Charmi, et Hur, et Sobal. 2 Raia vero, filius Sobal, genuit Jahath, de quo nati sunt Ahumai et Laad. Hæ cognationes Sarathi. 3 Ista quoque stirps Etam: Jezrahel, et Jesema, et Jedebos. Nomen quoque sororis eorum, Asalelphuni. 4 Phanuel autem, pater Gedor, et Ezer, pater Hosa; isti sunt filii Hur, primogeniti Ephratha, patris Bethlehem.

5 Assur vero, patri Thecuæ, erant duæ uxores: Halaa, et Naara. 6 Peperit autem ei Naara Oozam, et Hepher, et Themani, et Ahasthari; isti sunt filii Naara. 7 Porro filii Halaa: Sereth, Isaar, et Ethnan.

8 Cos autem genuit Anob, et Soboba, et cognationem Aharehel, filii Arum. 9 Fuit autem Jabes inclytus præ fratribus suis, et mater ejus vocavit nomen illius Jabes, dicens: Quia peperi eum in dolore. 10 Invocavit vero Jabes Deum Israel, dicens: Si benedicens benedixeris mihi, et dilataveris terminos meos, et fuerit manus tua mecum, et feceris me a malitia non opprimi. Et præstitit Deus quæ precatus est.

11 Caleb autem, frater Sua, genuit Mahir, qui fuit pater Esthon. 12 Porro Esthon genuit Bethrapha, et Phesse, et Tehinna, patrem urbis Naas. Hi sunt viri Recha.

13 Filii autem Cenez: Othoniel, et Saraia. Porro filii Othoniel: Hathath, et Maonathi. 14 Maonathi genuit Ophra. Saraia autem genuit Joab, patrem Vallis artificum; ibi quippe artifices erant.

15 Filii vero Caleb, filii Jephone: Hir, et Ela, et Naham. Filii quoque Ela: Cenez. 16 Filii quoque Jaleleel: Ziph, et Zipha, Thiria, et Asrael. 17 Et filii Ezra: Jether, et Mered, et Epher, et Jalon; genuitque Mariam, et Sammai, et Jesba, patrem Esthamo. 18 Uxor quoque ejus Judaia, peperit Jared, patrem Gedor, et Heber, patrem Socho, et Icuthiel, patrem Zanoe. Hi autem filii Bethiæ, filiæ Pharaonis, quam accepit Mered. 19 Et filii uxoris Odaiæ, sororis Naham, patris Ceila: Garmi, et Esthamo, qui fuit de Machathi. 20 Filii quoque Simon: Amnon, et Rinna, filius Hanan, et Thilon. Et filii Jesi: Zoheth, et Benzoheth. 21 Filii Sela, filii Juda: Her, pater Lecha, et Laada, pater Maresa, et cognationes domus operantium byssum in Domo juramenti. 22 Et qui stare fecit solem, virique Mendacii, et Securus, et Incendens, qui principes fuerunt in Moab, et qui reversi sunt in Lahem; hæc autem verba vetera. 23 Hi sunt figuli habitantes in Plantationibus, et in Sepibus, apud regem in operibus ejus, commoratique sunt ibi.

16] Matth. I, 11. — 1] Gen. XXXVIII, 3 et XLVI, 12. Sup. II, 4. Matth. I, 3. — 21] Gen. XXXVIII, 5.

§ III. — *Filii Simeon et eorum habitationes.*

24 Filii Simeon : Namuel, et Jamin, Jarib, Zara, Saul; 25 Sellum, filius Generationes Simeon.
ejus, Mapsam, filius ejus, Masma, filius ejus. 26 Filii Masma : Hamuel,
filius ejus, Zachur, filius ejus, Semei, filius ejus. 27 Filii Semei sedecim,
et filiæ sex; fratres autem ejus non habuerunt filios multos, et universa
cognatio non potuit adæquare summam filiorum Juda.
28 Habitaverunt autem in Bersabee, et Molada, et Hasarsuhal, 29 et in Priores habitationes tribus Simeon.
Bala, et in Asom, et in Tholad, 30 et in Bathuel, et in Horma, et in
Siceleg, 31 et in Bethmarchaboth, et in Hasarsusim, et in Bethberai, et
in Saarim. Hæ civitates eorum usque ad regem David. 32 Villæ quoque
eorum : Etam, et Aen, Remmon, et Thochen, et Asan, civitates quinque.
33 Et universi viculi eorum per circuitum civitatum istarum usque ad
Baal. Hæc est habitatio eorum, et sedium distributio.
34 Mosobab quoque, et Jemlech, et Josa, filius Amasiæ, 35 et Joel, et Ipsius migrationes.
Jehu, filius Josabiæ, filii Saraiæ, filii Asiel, 36 et Elioenai, et Jacoba,
et Isuhaia, et Asaia, et Adiel, et Ismiel, et Banaia, 37 Ziza quoque,
filius Sephei, filii Allon, filii Idaia, filii Semri, filii Samaia. 38 Isti sunt
nominati principes in cognationibus suis, et in domo affinitatum suarum
multiplicati sunt vehementer. 39 Et profecti sunt ut ingrederentur in Gador usque ad orientem vallis, et ut quærerent pascua gregibus suis. 40 Inveneruntque pascuas uberes, et valde bonas, et terram latissimam, et
quietam, et fertilem, in qua ante habitaverant de stirpe Cham. 41 Hi
ergo venerunt, quos supra descripsimus nominatim, in diebus Ezechiæ,
regis Juda; et percusserunt tabernacula eorum, et habitatores qui inventi
fuerant ibi, et deleverunt eos usque in præsentem diem, habitaveruntque
pro eis, quoniam uberrimas pascuas ibidem repererunt. 42 De filiis quoque
Simeon abierunt in montem Seir viri quingenti, habentes principes Phaltiam, et Naariam, et Raphaiam, et Oziel, filios Jesi; 43 et percusserunt
reliquias, quæ evadere potuerant, Amalecitarum, et habitaverunt ibi pro
eis usque ad diem hanc.

§ IV. — *Filii Ruben, Gad et dimidii Manasse.*

Cap. V. — 1 Filii quoque Ruben, primogeniti Israel (ipse quippe fuit Filii Ruben.
primogenitus ejus; sed cum violasset thorum patris sui, data sunt primogenita ejus filiis Joseph filii Israel, et non est ille reputatus in primogenitum. 2 Porro Judas, qui erat fortissimus inter fratres suos, de stirpe
ejus principes germinati sunt; primogenita autem reputata sunt Joseph).
3 Filii ergo Ruben, primogeniti Israel: Henoch, et Phallu, Esron, et
Charmi. 4 Filii Joel : Samia, filius ejus, Gog, filius ejus, Semei, filius
ejus, 5 Micha, filius ejus, Reia, filius ejus, Baal, filius ejus, 6 Beera,
filius ejus, quem captivum duxit Thelgath-Phalnasar, rex Assyriorum,
et fuit princeps in tribu Ruben. 7 Fratres autem ejus, et universa cognatio ejus, quando numerabantur per familias suas, habuerunt principes
Jehiel et Zachariam. 8 Porro Bala, filius Azaz, filii Samma, filii Joel,
ipse habitavit in Aroer usque ad Nebo et Beelmeon. 9 Contra orientalem
quoque plagam habitavit usque ad introitum eremi, et flumen Euphraten; multum quippe jumentorum numerum possidebant in terra Galaad.
10 In diebus autem Saul præliati sunt contra Agareos, et interfecerunt
illos, habitaveruntque pro eis in tabernaculis eorum, in omni plaga quæ
respicit ad orientem Galaad.
11 Filii vero Gad e regione eorum habitaverunt in terra Basan usque Filii Gad.
Selcha; 12 Joel in capite, et Saphan secundus; Janai autem, et Saphat,

24] Gen. XLVI, 10. — 1] Gen. XXXV, 22 et XLIX, 4. — 3] Gen. XLVI, 9. Ex. VI, 14. Num. XXVI, 5.

in Basan. [13] Fratres vero eorum secundum domos cognationum suarum : Michael, et Mosollam, et Sebe, et Jorai, et Jachan, et Zie, et Heber, septem. [14] Hi filii Abihail, filii Huri, filii Jara, filii Galaad, filii Michael, filii Jesesi, filii Jeddo, filii Buz. [15] Fratres quoque filii Abdiel, filii Guni, princeps domus in familiis suis. [16] Et habitaverunt in Galaad, et in Basan, et in viculis ejus, et in cunctis suburbanis Saron, usque ad terminos. [17] Omnes hi numerati sunt in diebus Joathan, regis Juda, et in diebus Jeroboam, regis Israel.

Prælia tribuum trans Jordanem cum Arabibus.

[18] Filii Ruben, et Gad, et dimidiæ tribus Manasse, viri bellatores, scuta portantes et gladios, et tendentes arcum, eruditique ad prælia, quadraginta quatuor millia et septingenti sexaginta, procedentes ad pugnam, [19] dimicaverunt contra Agareos; Ituræi vero, et Naphis, et Nodab, [20] præbuerunt eis auxilium. Traditique sunt in manus eorum Agarei, et universi qui fuerant cum eis, quia Deum invocaverunt cum præliarentur ; et exaudivit eos, eo quod credidissent in eum. [21] Ceperuntque omnia quæ possederant, camelorum quinquaginta millia, et ovium ducenta quinquaginta millia, et asinos duo millia, et animas hominum centum millia. [22] Vulnerati autem multi corruerunt; fuit enim bellum Domini. Habitaveruntque pro eis usque ad transmigrationem.

Filii dimidiæ tribus Manasse.

[23] Filii quoque dimidiæ tribus Manasse possederunt terram a finibus Basan usque Baal-Hermon, et Sanir, et montem Hermon; ingens quippe numerus erat. [24] Et hi fuerunt principes domus cognationis eorum : Epher, et Jesi, et Eliel, et Ezriel, et Jeremia, et Odoia, et Jediel; viri fortissimi et potentes, et nominati duces in familiis suis.

Exilium Ruben, Gad et dimidii Manasse.

[25] Reliquerunt autem Deum patrum suorum, et fornicati sunt post deos populorum terræ, quos abstulit Deus coram eis. [26] Et suscitavit Deus Israel spiritum Phul, regis Assyriorum, et spiritum Thelgath-Phalnasar, regis Assur; et transtulit Ruben, et Gad, et dimidiam tribum Manasse, et adduxit eos in Lahela, et in Habor, et Ara, et fluvium Gozan, usque ad diem hanc.

§ V. — *Filii Levi et eorum habitationes.*

Familia Aaron usque ad captivitatem Babylonis.

CAP. VI. — [1] Filii Levi : Gerson, Caath, et Merari. [2] Filii Caath : Amram, Isaar, Hebron, et Oziel. [3] Filii Amram : Aaron, Moyses, et Maria. Filii Aaron : Nadab et Abiu, Eleazar et Ithamar. [4] Eleazar genuit Phinees, et Phinees genuit Abisue. [5] Abisue vero genuit Bocci, et Bocci genuit Ozi. [6] Ozi genuit Zaraiam, et Zaraias genuit Meraioth. [7] Porro Meraioth genuit Amariam, et Amarias genuit Achitob. [8] Achitob genuit Sadoc, et Sadoc genuit Achimaas. [9] Achimaas genuit Azariam, Azarias genuit Johanan. [10] Johanan genuit Azariam; ipse est qui sacerdotio functus est in domo quam ædificavit Salomon in Jerusalem. [11] Genuit autem Azarias Amariam, et Amarias genuit Achitob. [12] Achitob genuit Sadoc, et Sadoc genuit Sellum. [13] Sellum genuit Helciam, et Helcias genuit Azariam. [14] Azarias genuit Saraiam, et Saraias genuit Josedec. [15] Porro Josedec egressus est, quando transtulit Dominus Judam et Jerusalem per manus Nabuchodonosor.

Filii Gerson, Caath et Merari.

[16] Filii ergo Levi : Gerson, Caath, et Merari. [17] Et hæc nomina filiorum Gerson : Lobni et Semei. [18] Filii Caath : Amram, et Isaar, et Hebron, et Oziel. [19] Filii Merari : Moholi et Musi.

Hæ autem cognationes Levi secundum familias eorum. [20] Gerson, Lobni, filius ejus, Jahath, filius ejus, Zamma, filius ejus, [21] Joah, filius ejus, Addo, filius ejus, Zara, filius ejus, Jethrai, filius ejus. [22] Filii Caath : Aminadab, filius ejus, Core, filius ejus, Asir, filius ejus, [23] Elcana, filius ejus, Abiasaph, filius ejus, Asir, filius ejus, [24] Tha-

1] Gen. XLVI, 11. Inf. XXIII, 6. — 16] Ex. VI, 16.

hath filius ejus, Uriel, filius ejus, Ozias, filius ejus, Saul, filius ejus.
25 Filii Elcana : Amasai, et Achimoth, 26 et Elcana. Filii Elcana : So-
phai, filius ejus, Nahath, filius ejus, 27 Eliab, filius ejus, Jeroham, filius
ejus, Elcana, filius ejus. 28 Filii Samuel : primogenitus Vasseni, et
Abia. 29 Filii autem Merari : Moholi, Lobni, filius ejus, Semei, filius
ejus, Oza, filius ejus, 30 Sammaa, filius ejus, Haggia, filius ejus, Asaia,
filius ejus.

31 Isti sunt quos constituit David super cantores domus Domini, ex Atavi
quo collocata est arca; 32 et ministrabant coram tabernaculo testimonii cantorum
canentes, donec ædificaret Salomon domum Domini in Jerusalem; sta- Heman,
bant autem juxta ordinem suum in ministerio. 33 Hi vero sunt, qui assi- Asaph,
stebant cum filiis suis : de filiis Caath, Heman cantor, filius Joel, filii Ethan.
Samuel, 34 filii Elcana, filii Jeroham, filii Eliel, filii Thohu, 35 filii Suph,
filii Elcana, filii Mahath, filii Amasai, 36 filii Elcana, filii Joel, filii
Azariæ, filii Sophoniæ, 37 filii Thahath, filii Asir, filii Abiasaph, filii
Core, 38 filii Isaar, filii Caath, filii Levi, filii Israel. 39 Et frater ejus
Asaph, qui stabat a dextris ejus, Asaph, filius Barachiæ, filii Samaa,
40 filii Michael, filii Basaiæ, filii Melchiæ, 41 filii Athanai, filii Zara,
filii Adaia, 42 filii Ethan, filii Zamma, filii Semei, 43 filii Jeth, filii Ger-
son, filii Levi. 44 Filii autem Merari, fratres eorum, ad sinistram : Ethan,
filius Cusi, filii Abdi, filii Maloch, 45 filii Hasabiæ, filii Amasiæ, filii
Helciæ, 46 filii Amasai, filii Boni, filii Somer, 47 filii Moholi, filii Musi,
filii Merari, filii Levi.

48 Fratres quoque eorum levitæ, qui ordinati sunt in cunctum ministe-
rium tabernaculi domus Domini. 49 Aaron vero, et filii ejus, adolebant
incensum super altare holocausti et super altare thymiamatis, in omne
opus Sancti sanctorum; et ut precarentur pro Israel, juxta omnia quæ
præceperat Moyses, servus Dei.

50 Hi sunt autem filii Aaron : Eleazar, filius ejus, Phinees, filius ejus, Summi
Abisue, filius ejus, 51 Bocci, filius ejus, Ozi, filius ejus, Zarahia, filius pontifices
ejus, 52 Meraioth, filius ejus, Amarias, filius ejus, Achitob, filius ejus, usque ad
53 Sadoc, filius ejus, Achimaas, filius ejus. Salomonem.

54 Et hæc habitacula eorum per vicos atque confinia, filiorum scilicet Civitates
Aaron, juxta cognationes Caathitarum; ipsis enim sorte contigerant. tribus Levi :
55 Dederunt igitur eis Hebron in terra Juda, et suburbana ejus per cir- 1º Urbes sa-
cuitum; 56 agros autem civitatis, et villas, Caleb, filio Jephone. 57 Porro cerdotum.
filiis Aaron dederunt civitates ad confugiendum, Hebron, et Lobna, et
suburbana ejus, 58 Jether quoque et Esthemo cum suburbanis suis, sed
et Helon et Dabir cum suburbanis suis, 59 Asan quoque, et Bethsemes
et suburbana earum. 60 De tribu autem Benjamin, Gabee et suburbana
ejus, et Almath cum suburbanis suis, Anathoth quoque cum suburbanis
suis; omnes civitates, tredecim, per cognationes suas.

61 Filiis autem Caath residuis de cognatione sua, dederunt ex dimidia 2º Urbes
tribu Manasse in possessionem urbes decem. 62 Porro filiis Gerson per levitarum.
cognationes suas, de tribu Issachar, et de tribu Aser, et de tribu Neph-
thali, et de tribu Manasse, in Basan, urbes tredecim. 63 Filiis autem
Merari per cognationes suas, de tribu Ruben, et de tribu Gad, et de
tribu Zabulon, dederunt sorte civitates duodecim. 64 Dederunt quoque
filii Israel levitis civitates, et suburbana earum; 65 dederuntque per sor-
tem, ex tribu filiorum Juda, et ex tribu filiorum Simeon, et ex tribu fi-
liorum Benjamin, urbes has quas vocaverunt nominibus suis, 66 et his
qui erant de cognatione filiorum Caath, fueruntque civitates in terminis
eorum de tribu Ephraim. 67 Dederunt ergo eis urbes ad confugiendum :
Sichem cum suburbanis suis in monte Ephraim, et Gazer cum suburba-
nis suis, 68 Jecmaam quoque cum suburbanis suis, et Bethoron similiter,

56] Jos. XXI, 12. — 66] Jos. XXI, 21.

69 necnon et Helon cum suburbanis suis, et Gethremmon in eumdem modum. 70 Porro ex dimidia tribu Manasse, Aner et suburbana ejus, Balaam et suburbana ejus : his videlicet, qui de cognatione filiorum Caath reliqui erant.

71 Filiis autem Gerson, de cognatione dimidiæ tribus Manasse : Gaulon in Basan et suburbana ejus, et Astaroth cum suburbanis suis. 72 De tribu Issachar : Cedes et suburbana ejus, et Dabereth cum suburbanis suis; 73 Ramoth quoque et suburbana ejus, et Anem cum suburbanis suis. 74 De tribu vero Aser : Masal cum suburbanis suis, et Abdon similiter, 75 Hucac quoque et suburbana ejus, et Rohob cum suburbanis suis. 76 Porro de tribu Nephthali : Cedes in Galilæa et suburbana ejus, Hamon cum suburbanis suis, et Cariathaim et suburbana ejus.

77 Filiis autem Merari residuis, de tribu Zabulon : Remmono et suburbana ejus, et Thabor cum suburbanis suis. 78 Trans Jordanem quoque ex adverso Jericho contra orientem Jordanis, de tribu Ruben : Bosor in solitudine cum suburbanis suis, et Jassa cum suburbanis suis; 79 Cademoth quoque et suburbana ejus, et Mephaat cum suburbanis suis ; 80 necnon et de tribu Gad : Ramoth in Galaad et suburbana ejus, et Manaim cum suburbanis suis, 81 sed et Hesebon cum suburbanis suis, et Jezer cum suburbanis suis.

§ VI. — *Filii Issachar, Benjamin, Nephthali, alterius dimidii Manasse, Ephraim et Aser.*

Filii Issachar.

Cap. VII. — 1 Porro filii Issachar : Thola, et Phua, Jasub, et Simeron, quatuor. 2 Filii Thola : Ozi, et Raphaia, et Jeriel, et Jemai, et Jebsem, et Samuel, principes per domos cognationum suarum. De stirpe Thola viri fortissimi numerati sunt in diebus David, viginti duo millia sexcenti. 3 Filii Ozi : Izrahia, de quo nati sunt Michael, et Obadia, et Joel, et Jesia, quinque omnes principes. 4 Cumque eis per familias et populos suos, accincti ad prælium, viri fortissimi, triginta sex millia; multas enim habuerunt uxores, et filios; 5 fratres quoque eorum per omnem cognationem Issachar, robustissimi ad pugnandum, octoginta septem millia numerati sunt.

Filii Benjamin,

6 Filii Benjamin : Bela, et Bechor, et Jadihel, tres. 7 Filii Bela : Esbon, et Ozi, et Oziel, et Jerimoth, et Urai, quinque principes familiarum, et ad pugnandum robustissimi; numerus autem eorum, viginti duo millia et triginta quatuor. 8 Porro filii Bechor : Zamira, et Joas, et Eliezer, et Elioenai, et Amri, et Jerimoth, et Abia, et Anathoth, et Almath; omnes hi filii Bechor. 9 Numerati sunt autem per familias suas principes cognationum suarum, ad bella fortissimi, viginti millia et ducenti. 10 Porro filii Jadihel : Balan. Filii autem Balan : Jehus, et Benjamin, et Aod, et Chanana, et Zethan, et Tharsis, et Ahisahar. 11 Omnes hi filii Jadihel, principes cognationum suarum, viri fortissimi, decem et septem millia et ducenti, ad prælium procedentes. 12 Sepham quoque et Hapham, filii Hir; et Hasim, filii Aher.

Nephthali,

13 Filii autem Nephthali : Jasiel, et Guni, et Jeser, et Sellum, filii Bala.

dimidii Manasse,

14 Porro filius Manasse : Esriel; concubinaque ejus Syra peperit Machir, patrem Galaad. 15 Machir autem accepit uxores filiis suis Happhim et Saphan; et habuit sororem nomine Maacha; nomen autem secundi, Salphaad, natæque sunt Salphaad filiæ. 16 Et peperit Maacha, uxor Machir, filium, vocavitque nomen ejus Phares; porro nomen fratris ejus, Sares; et filii ejus Ulam et Recen. 17 Filius autem Ulam, Badan; hi sunt filii Galaad, filii Machir, filii Manasse. 18 Soror autem ejus Regina peperit

1] Gen. XLVI, 13. — 6] Gen. XLVI, 21. — 13] Gen. XLVI, 24.

Virum decorum, et Abiezer, et Mohola. [19] Erant autem filii Semida :
Ahin, et Sechem, et Leci, et Aniam.
[20] Filii autem Ephraim : Suthala, Bared, filius ejus, Thahath, filius Ephraim,
ejus, Elada, filius ejus, Thahath, filius ejus, hujus filius Zabad, [21] et
hujus filius Suthala, et hujus filius Ezer et Elad; occiderunt autem eos
viri Geth indigenæ, quia descenderant ut invaderent possessiones eorum.
[22] Luxit igitur Ephraim, pater eorum, multis diebus, et venerunt fratres
ejus ut consolarentur eum. [23] Ingressusque est ad uxorem suam, quæ con-
cepit, et peperit filium, et vocavit nomen ejus Beria, eo quod in malis
domus ejus ortus esset; [24] filia autem ejus fuit Sara, quæ ædificavit Be-
thoron inferiorem et superiorem, et Ozensara. [25] Porro filius ejus : Rapha,
et Reseph, et Thale, de quo natus est Thaan, [26] qui genuit Laadan; hu-
jus quoque filius Ammiud, qui genuit Elisama, [27] de quo ortus est Nun,
qui habuit filium Josue. [28] Possessio autem eorum et habitatio : Bethel
cum filiabus suis, et contra orientem Noran, ac occidentalem plagam
Gazer et filiæ ejus, Sichem quoque cum filiabus suis, usque ad Aza cum
filiabus ejus. [29] Juxta filios quoque Manasse : Bethsan et filias ejus, Tha-
nach et filias ejus, Mageddo et filias ejus, Dor et filias ejus; in his ha-
bitaverunt filii Joseph, filii Israel.
[30] Filii Aser : Jemna, et Jesua, et Jessui, et Baria, et Sara soror et Aser.
eorum. [31] Filii autem Baria : Heber, et Melchiel; ipse est pater Barsaith.
[32] Heber autem genuit Jephlat, et Somer, et Hotham, et Suaa sororem
eorum. [33] Filii Jephlat : Phosech, et Chamaal, et Asoth; hi filii Jephlat.
[34] Porro filii Somer : Ahi, et Roaga, et Haba, et Aram. [35] Filii autem
Helem, fratris ejus : Supha, et Jemna, et Selles, et Amal. [36] Filii Su-
pha : Sue, Harnapher, et Sual, et Beri, et Jamra, [37] Bosor, et Hod, et
Samma, et Salusa, et Jethran, et Bera. [38] Filii Jether : Jephone, et
Phaspha, et Ara. [39] Filii autem Olla : Aree, et Haniel, et Resia. [40] Omnes
hi filii Aser, principes cognationum, electi atque fortissimi duces ducum;
numerus autem eorum ætatis quæ apta esset ad bellum, viginti sex
millia.

§ VII. — *Aliæ familiæ Benjamin et genealogia Saul.*

CAP. VIII. — [1] Benjamin autem genuit Bale primogenitum suum, Filii Bale.
Asbel secundum, Ahara tertium, [2] Nohaa quartum, et Rapha quintum.
[3] Fueruntque filii Bale : Addar, et Gera, et Abiud, [4] Abisue quoque et
Naaman, et Ahoe, [5] sed et Gera, et Sephuphan, et Huram.
[6] Hi sunt filii Ahod, principes cognationum habitantium in Gabaa, Filii Ahod.
qui translati sunt in Manahath. [7] Naaman autem, et Achia, et Gera ipse
transtulit eos, et genuit Oza, et Ahiud.
[8] Porro Saharaim genuit in regione Moab, postquam dimisit Husim et Filii
Bara, uxores suas. [9] Genuit autem de Hodes, uxore sua, Jobab, et Sebia, Saharaim.
et Mosa, et Molchom, [10] Jehus quoque, et Sechia, et Marma; hi sunt
filii ejus, principes in familiis suis. [11] Mehusim vero genuit Abitob, et
Elphaal. [12] Porro filii Elphaal : Heber, et Misaam, et Samad; hic ædifi-
cavit Ono, et Lod, et filias ejus.
[13] Baria autem et Sama, principes cognationum habitantium in Aia- Ceteri
lon; hi fugaverunt habitatores Geth. [14] Et Ahio, et Sesac, et Jerimoth, principes
[15] et Zabadia, et Arod, et Heder, [16] Michael quoque, et Jespha, et Joha, cognationum tribus
filii Baria. [17] Et Zabadia, et Mosollam, et Hezeci, et Heber, [18] et Jesa- Benjamin.
mari, et Jezlia, et Jobab, filii Elphaal. [19] Et Jacim, et Zechri, et Zabdi,
[20] et Elioenai, et Selethai, et Eliel, [21] et Adaia, et Baraia, et Samarath,
filii Semei. [22] Et Jespham, et Heber, et Eliel, [23] et Abdon, et Zechri, et
Hanan, [24] et Hanania, et Ælam, et Anathothia, [25] et Jephdaia, et Pha-

30] Gen. XLVI, 17. — 1] Sup. VII, 6. Gen. XLVI, 21.

nuel, filii Sesac. 26 Et Samsari, et Sohoria, et Otholia, 27 et Jersia, et
Elia, et Zechri, filii Jeroham. 28 Hi patriarchæ, et cognationum prin-
cipes, qui habitaverunt in Jerusalem.

Genealogia Saul.

29 In Gabaon autem habitaverunt Abigabaon; et nomen uxoris ejus
Maacha; 30 filiusque ejus primogenitus Abdon, et Sur, et Cis, et Baal, et
Nadab, 31 Gedor quoque, et Ahio, et Zacher, et Macelloth; 32 et Macel-
loth genuit Samaa; habitaveruntque ex adverso fratrum suorum in Jeru-
salem cum fratribus suis. 33 Ner autem genuit Cis, et Cis genuit Saul.
Porro Saul genuit Jonathan, et Melchisua, et Abinadab, et Esbaal.
34 Filius autem Jonathan, Meribbaal; et Meribbaal genuit Micha. 35 Filii
Micha : Phithon, et Melech, et Tharaa, et Ahaz. 36 Et Ahaz genuit
Joada; et Joada genuit Alamath, et Azmoth, et Zamri. Porro Zamri
genuit Mosa, 37 et Mosa genuit Banaa, cujus filius fuit Rapha, de quo
ortus est Elasa qui genuit Asel. 38 Porro Asel sex filii fuerunt his nomi-
nibus : Ezricam, Bocru, Ismael, Saria, Obdia, et Hanan; omnes hi filii
Asel. 39 Filii autem Esec, fratris ejus : Ulam primogenitus, et Jehus se-
cundus, et Eliphalet tertius. 40 Fueruntque filii Ulam viri robustissimi,
et magno robore tendentes arcum, et multos habentes filios ac nepotes,
usque ad centum quinquaginta; omnes hi, filii Benjamin.

§ VIII. — *Primi habitatores Jerusalem; iteratur genealogia Saul.*

Introductio.

Cap. IX. — 1 Universus ergo Israel dinumeratus est; et summa eorum
scripta est in Libro regum Israel et Juda; translatique sunt in Babylonem
propter delictum suum. 2 Qui autem habitaverunt primi in possessionibus,
et in urbibus suis : Israel, et sacerdotes, et levitæ, et Nathinæi. 3 Com-
morati sunt in Jerusalem de filiis Juda, et de filiis Benjamin, de filiis
quoque Ephraim, et Manasse.

Habitatores Jerusalem : 1° de filiis Juda,

4 Othei, filius Ammiud, filii Amri, filii Omrai, filii Bonni, de filiis
Phares, filii Juda. 5 Et de Siloni : Asaia primogenitus, et filii ejus. 6 De
filiis autem Zara : Jehuel, et fratres eorum, sexcenti nonaginta.

2° de filiis Benjamin;

7 Porro de filiis Benjamin : Salo, filius Mosollam, filii Oduia, filii
Asana; 8 et Jobania, filius Jeroham; et Ela, filius Ozi, filii Mochori; et
Mosollam, filius Saphatiæ, filii Rahuel, filii Jebaniæ; 9 et fratres eorum
per familias suas, nongenti quinquaginta sex. Omnes hi, principes cogna-
tionum per domos patrum suorum.

3° de sacerdotibus,

10 De sacerdotibus autem : Jedaia, Joiarib, et Jachin; 11 Azarias
quoque, filius Helciæ, filii Mosollam, filii Sadoc, filii Maraioth, filii
Achitob, pontifex domus Dei. 12 Porro Adaias, filius Jeroham, filii
Phassur, filii Melchiæ; et Maasai, filius Adiel, filii Jezra, filii Mosollam,
filii Mosollamith, filii Emmer; 13 fratres quoque eorum principes per fa-
milias suas, mille septingenti sexaginta, fortissimi robore ad faciendum
opus ministerii in domo Dei.

4° de levitis,

14 De levitis autem : Semeia, filius Hassub, filii Ezricam, filii Hasebia,
de filiis Merari; 15 Bacbacar quoque carpentarius, et Galal, et Mathania,
filius Micha, filii Zechri, filii Asaph; 16 et Obdia, filius Semeiæ, filii
Galal, filii Idithun; et Barachia, filius Asa, filii Elcana, qui habitavit
in atriis Netophati.

quorum officia notantur.

17 Janitores autem, Sellum, et Accub, et Telmon, et Ahimam; et
frater eorum Sellum princeps. 18 Usque ad illud tempus, in porta regis
ad orientem, observabant per vices suas de filiis Levi. 19 Sellum vero,
filius Core, filii Abiasaph, filii Core, cum fratribus suis, et domo patris
sui; hi sunt Coritæ super opera ministerii, custodes vestibulorum taber-
naculi; et familiæ eorum per vices castrorum Domini custodientes in-
troitum. 20 Phinees autem, filius Eleazari, erat dux eorum coram Domino.

29] Inf. IX, 35. — 33] I Reg. XIV, 51. Inf. IX, 39.

[21] Porro Zacharias, filius Mosollamia, janitor portæ tabernaculi testimonii. [22] Omnes hi electi in ostiarios per portas, ducenti duodecim ; et descripti in villis propriis, quos constituerunt David, et Samuel Videns, in fide sua, [23] tam ipsos, quam filios eorum, in ostiis domus Domini, et in tabernaculo, vicibus suis. [24] Per quatuor ventos erant ostiarii, id est ad orientem, et ad occidentem, et ad aquilonem, et ad austrum. [25] Fratres autem eorum in viculis morabantur, et veniebant in sabbatis suis de tempore usque ad tempus. [26] His quatuor levitis creditus erat omnis numerus janitorum, et erant super exedras, et thesauros domus Domini. [27] Per gyrum quoque templi Domini morabantur in custodiis suis, ut cum tempus fuisset, ipsi mane aperirent fores. [28] De horum genere erant et super vasa ministerii ; ad numerum enim et inferebantur vasa, et efferebantur. [29] De ipsis, et qui credita habebant utensilia sanctuarii, præerant similæ, et vino, et oleo, et thuri, et aromatibus. [30] Filii autem sacerdotum unguenta ex aromatibus conficiebant. [31] Et Mathathias levites, primogenitus Sellum Coritæ, præfectus erat eorum quæ in sartagine frigebantur. [32] Porro de filiis Caath, fratribus eorum, super panes erant propositionis, ut semper novos per singula sabbata præpararent. [33] Hi sunt principes cantorum per familias levitarum, qui in exedris morabantur, ut die ac nocte jugiter suo ministerio deservirent. [34] Capita levitarum, per familias suas principes, manserunt in Jerusalem.

Iteratur genealogia Saul.

[35] In Gabaon autem commorati sunt pater Gabaon Jehiel, et nomen uxoris ejus Maacha. [36] Filius primogenitus ejus Abdon, et Sur, et Cis, et Baal, et Ner, et Nadab, [37] Gedor quoque, et Ahio, et Zacharias, et Macelloth. [38] Porro Macelloth genuit Samaan ; isti habitaverunt e regione fratrum suorum in Jerusalem, cum fratribus suis. [39] Ner autem genuit Cis ; et Cis genuit Saul ; et Saul genuit Jonathan, et Melchisua, et Abinadab, et Esbaal. [40] Filius autem Jonathan, Meribbaal ; et Meribbaal genuit Micha. [41] Porro filii Micha : Phithon, et Melech, et Tharaa, et Ahaz. [42] Ahaz autem genuit Jara, et Jara genuit Alamath, et Azmoth, et Zamri. Zamri autem genuit Mosa. [43] Mosa vero genuit Banaa, cujus filius Raphaia genuit Elasa, de quo ortus est Asel. [44] Porro Asel sex filios habuit his nominibus : Ezricam, Bocru, Ismahel, Saria, Obdia, Hanan. Hi sunt filii Asel.

PARS POSTERIOR

HISTORIA DAVID REGIS

Sectio I. — Præcipua facta regni David

§ I. — *Corruit domus Saul.*

Mors Saul et filiorum ipsius.

Cap. X. — [1] Philisthiim autem pugnabant contra Israel, fugeruntque viri Israel Palæsthinos, et ceciderunt vulnerati in monte Gelboe. [2] Cumque appropinquassent Philisthæi persequentes Saul, et filios ejus, percusserunt Jonathan, et Abinadab, et Melchisua, filios Saul. [3] Et aggravatum est prælium contra Saul ; inveneruntque eum sagittarii, et vulneraverunt jaculis. [4] Et dixit Saul ad armigerum suum : Evagina gladium tuum, et interfice me, ne forte veniant incircumcisi isti, et illudant mihi. Noluit autem armiger ejus hoc facere, timore perterritus ; arripuit ergo Saul ensem, et irruit in eum. [5] Quod cum vidisset armiger ejus, videlicet mortuum esse Saul, irruit etiam ipse in gladium suum, et mortuus est. [6] Interiit ergo Saul, et tres filii ejus, et omnis domus illius pariter con-

35] Sup. VIII, 29. — 39] Sup. VIII, 33. — 1] I Reg. XXXI, 1.

cidit. 7 Quod cum vidissent viri Israel, qui habitabant in campestribus,
fugerunt; et Saul ac filiis ejus mortuis, dereliquerunt urbes suas, et huc
illucque dispersi sunt; veneruntque Philisthiim, et habitaverunt in eis.
8 Die igitur altero detrahentes Philisthiim spolia cæsorum, invenerunt
Saul, et filios ejus jacentes in monte Gelboe; 9 cumque spoliassent eum,
et amputassent caput, armisque nudassent, miserunt in terram suam, ut
circumferretur, et ostenderetur idolorum templis et populis. 10 Arma au-
tem ejus consecraverunt in fano dei sui, et caput affixerunt in templo
Dagon. 11 Hoc cum audissent viri Jabes Galaad, omnia scilicet quæ
Philisthiim fecerant super Saul, 12 consurrexerunt singuli virorum for-
tium, et tulerunt cadavera Saul et filiorum ejus, attuleruntque ea in
Jabes, et sepelierunt ossa eorum subter quercum, quæ erat in Jabes, et
jejunaverunt septem diebus.
Causa talis ruinæ. 13 Mortuus est ergo Saul propter iniquitates suas, eo quod prævaricatus
sit mandatum Domini quod præceperat, et non custodierit illud; sed in-
super etiam pythonissam consuluerit, 14 nec speraverit in Domino; pro-
pter quod interfecit eum, et transtulit regnum ejus ad David, filium
Isai.

§ II. — *David rex in Hebron et in Jerusalem. Nomina heroum David.*

David ungitur rex in Hebron. Cap. XI. — 1 Congregatus est igitur omnis Israel ad David in Hebron,
dicens: Os tuum sumus, et caro tua. 2 Heri quoque, et nudiustertius,
cum adhuc regnaret Saul, tu eras qui educebas et introducebas Israel;
tibi enim dixit Dominus Deus tuus: Tu pasces populum meum Israel, et
tu eris princeps super eum. 3 Venerunt ergo omnes majores natu Israel,
ad regem in Hebron, et iniit David cum eis fœdus coram Domino; unxe-
runtque eum regem super Israel, juxta sermonem Domini, quem locutus
est in manu Samuel.
Expugnat arcem Sion et sedem figit in Jerusalem. 4 Abiit quoque David, et omnis Israel in Jerusalem; hæc est Jebus,
ubi erant Jebusæi habitatores terræ. 5 Dixeruntque qui habitabant in
Jebus ad David: Non ingredieris huc. Porro David cepit arcem Sion,
quæ est Civitas David, 6 dixitque: Omnis qui percusserit Jebusæum in
primis, erit princeps et dux. Ascendit igitur primus Joab, filius Sarviæ,
et factus est princeps. 7 Habitavit autem David in arce, et idcirco appel-
lata est Civitas David. 8 Ædificavitque urbem in circuitu a Mello usque
ad gyrum; Joab autem reliqua urbis exstruxit. 9 Proficiebatque David
vadens et crescens, et Dominus exercituum erat cum eo.
Catalogus heroum David. 10 Hi principes virorum fortium David, qui adjuverunt eum ut rex
fieret super omnem Israel, juxta verbum Domini quod locutus est ad
Israel. 11 Et iste numerus robustorum David. Jesbaam, filius Hacha-
moni, princeps inter triginta. Iste levavit hastam suam super trecentos
vulneratos una vice. 12 Et post eum Eleazar, filius patrui ejus, Ahohites,
qui erat inter tres potentes. 13 Iste fuit cum David in Phesdomim,
quando Philisthiim congregati sunt ad locum illum in prælium. Et erat
ager regionis illius plenus hordeo; fugeratque populus a facie Philisthi-
norum. 14 Hi steterunt in medio agri, et defenderunt eum; cumque
percussissent Philisthæos, dedit Dominus salutem magnam populo suo.
15 Descenderunt autem tres de triginta principibus ad petram in qua erat
David, ad speluncam Odollam, quando Philisthiim fuerant castrametati
in valle Raphaim. 16 Porro David erat in præsidio, et statio Philisthino-
rum in Bethlehem. 17 Desideravit igitur David, et dixit: O si quis daret
mihi aquam de cisterna Bethlehem, quæ est in porta! 18 Tres ergo isti
per media castra Philisthinorum perrexerunt, et hauserunt aquam de

13] Ex. XVII, 14. I Reg. XV, 3. I Reg. XXVIII, 8. — 1] II Reg. V, 1. — 10] II Reg. XXIII, 8. —
16] II Reg. XXIII, 14.

cisterna Bethlehem, quæ erat in porta, et attulerunt ad David ut
biberet; qui noluit, sed magis libavit illam Domino, 19 dicens : Absit ut
in conspectu Dei mei hoc faciam, et sanguinem istorum virorum bibam,
quia in periculo animarum suarum attulerunt mihi aquam! Et ob hanc
causam noluit bibere. Hæc fecerunt tres robustissimi.

20 Abisai quoque, frater Joab, ipse erat princeps trium; et ipse levavit
hastam suam contra trecentos vulneratos, et ipse erat inter tres nomi-
natissimus, 21 et inter tres secundos inclytus, et princeps eorum; ve-
rumtamen usque ad tres primos non pervenerat. 22 Banaias, filius
Joiadæ, viri robustissimi, qui multa opera perpetrarat, de Cabseel. Ipse
percussit duos Ariel Moab; et ipse descendit, et interfecit leonem in
media cisterna tempore nivis. 23 Et ipse percussit virum Ægyptium,
cujus statura erat quinque cubitorum, et habebat lanceam ut liciatorium
texentium. Descendit igitur ad eum cum virga, et rapuit hastam quam
tenebat manu, et interfecit eum hasta sua. 24 Hæc fecit Banaias, filius
Joiadæ, qui erat inter tres robustos nominatissimus. 25 Inter triginta
primus; verumtamen ad tres usque non pervenerat. Posuit autem eum
David ad auriculam suam.

26 Porro fortissimi viri in exercitu, Asahel, frater Joab, et Elchanan,
filius patrui ejus, de Bethlehem; 27 Sammoth Arorites, Helles Phalo-
nites; 28 Ira, filius Acces, Thecuites, Abiezer Anathothites; 29 Sobbochai
Husathites, Ilai Ahohites; 30 Maharai Netophathites, Heled, filius
Banaa, Netophathites; 31 Ethai, filius Ribai de Gabaath, filiorum Ben-
jamin, Banaia Pharathonites; 32 Hurai de torrente Gaas, Abiel Arbathi-
tes, Azmoth Bauramites, Eliaba Salabonites. 33 Filii Assem Gezonites,
Jonathan, filius Sage, Ararites; 34 Ahiam, filius Sachar, Ararites,
35 Eliphal, filius Ur, 36 Hepher Mecherathites, Ahia Phelonites; 37 Hesro
Carmelites, Naarai, filius Asbai; 38 Joel, frater Nathan, Mibahar, filius
Agarai; 39 Selec Ammonites, Naharai Berothites, armiger Joab, filii
Sarviæ; 40 Ira Jethræus, Gareb Jethræus; 41 Urias Hethæus, Zabad,
filius Oholi; 42 Adina, filius Siza, Rubenites, princeps Rubenitarum, et
cum eo triginta, 43 Hanan filius Maacha, et Josaphat Mathanites; 44 Ozia
Astarothites, Samma et Jehiel, filii Hotham, Arorites; 45 Jedihel, filius
Samri, et Joha, frater ejus, Thosaites; 46 Eliel Mahumites, et Jeribai et
Josaia, filii Elnaem, et Jethma Moabites, Eliel, et Obed, et Jasiel de
Masobia.

Cap. XII. — 1 Hi quoque venerunt ad David in Siceleg, cum adhuc Alii fortes recensentur.
fugeret Saul, filium Cis, qui erant fortissimi et egregii pugnatores,
2 tendentes arcum, et utraque manu fundis saxa jacientes, et dirigentes
sagittas; de fratribus Saul, ex Benjamin : 3 princeps Ahiezer, et Joas,
filii Samaa, Gabaathites, et Jaziel, et Phallet, filii Asmoth, et Baracha,
et Jehu Anathothites; 4 Samaias quoque Gabaonites, fortissimus inter
triginta et super triginta; Jeremias, et Jeheziel, et Johanan, et Jezabad
Gaderothites; 5 et Eluzai et Jerimuth, et Baalia, et Samaria, et Saphatia
Haruphites; 6 Elcana, et Jesia, et Azareel, et Joezer, et Jesbaam de
Carehim; 7 Joela quoque, et Zabadia, filii Jeroham de Gedor.

8 Sed et de Gaddi transfugerunt ad David cum lateret in deserto, viri
robustissimi, et pugnatores optimi, tenentes clypeum et hastam; facies
eorum quasi facies leonis, et veloces quasi capreæ in montibus. 9 Ezer
princeps, Obdias secundus, Eliab tertius, 10 Masmana quartus, Jeremias
quintus, 11 Ethi sextus, Eliel septimus, 12 Johanan octavus, Elzebad nonus,
13 Jeremias decimus, Machbanai undecimus. 14 Hi de filiis Gad, princi-
pes exercitus. Novissimus centum militibus præerat, et maximus mille.
15 Isti sunt qui transierunt Jordanem mense primo, quando inundare
consuevit super ripas suas; et omnes fugaverunt, qui morabantur in
vallibus ad orientalem plagam, et occidentalem. 16 Venerunt autem et de
Benjamin, et de Juda, ad præsidium in quo morabatur David. 17 Egres-

susque est David obviam eis, et ait : Si pacifice venistis ad me ut auxi-
liemini mihi, cor meum jungatur vobis ; si autem insidiamini mihi pro
adversariis meis, cum ego iniquitatem in manibus non habeam, videat
Deus patrum nostrorum et judicet. 18 Spiritus vero induit Amasai princi-
pem inter triginta, et ait : Tui sumus, o David, et tecum, fili Isai ; pax,
pax tibi, et pax adjutoribus tuis ; te enim adjuvat Deus tuus. Suscepit
ergo eos David, et constituit principes turmæ.

19 Porro de Manasse transfugerunt ad David, quando veniebat cum
Philisthiim adversus Saul, ut pugnaret ; et non dimicavit cum eis, quia
inito consilio remiserunt eum principes Philisthinorum, dicentes : Peri-
culo capitis nostri revertetur ad dominum suum Saul. 20 Quando igitur
reversus est in Siceleg, transfugerunt ad eum de Manasse, Ednas, et
Jozabad, et Jedihel, et Michael, et Ednas, et Jozabad, et Eliu,et Salathi,
principes millium in Manasse. 21 Hi præbuerunt auxilium David ad-
versus latrunculos ; omnes enim erant viri fortissimi, et facti sunt princi-
pes in exercitu. 22 Sed et per singulos dies veniebant ad David ad auxi-
liandum ei, usque dum fieret grandis numerus, quasi exercitus Dei.

Nomina ducum qui elegerunt David in regem.

23 Iste quoque est numerus principum exercitus, qui venerunt ad
David, cum esset in Hebron, ut transferrent regnum Saul ad eum, juxta
verbum Domini. 24 Filii Juda portantes clypeum et hastam, sex millia
octingenti expediti ad prælium. 25 De filiis Simeon, virorum fortissimo-
rum ad pugnandum, septem millia centum. 26 De filiis Levi, quatuor
millia sexcenti. 27 Joiada quoque, princeps de stirpe Aaron, et cum eo
tria millia septingenti. 28 Sadoc etiam, puer egregiæ indolis, et domus
patris ejus, principes viginti duo. 29 De filiis autem Benjamin, fratribus
Saul, tria millia ; magna enim pars eorum adhuc sequebatur domum
Saul. 30 Porro de filiis Ephraim viginti millia octingenti, fortissimi
robore, viri nominati in cognationibus suis. 31 Et ex dimidia tribu Ma-
nasse, decem et octo millia, singuli per nomina sua venerunt ut consti-
tuerent regem David. 32 De filiis quoque Issachar viri eruditi, qui
noverant singula tempora ad præcipiendum quid facere deberet Israel,
principes ducenti. Omnis autem reliqua tribus eorum consilium sequeba-
tur. 33 Porro de Zabulon, qui egrediebantur ad prælium, et stabant in acie
instructi armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in auxilium, non
in corde duplici. 34 Et de Nephthali, principes mille ; et cum eis
instructi clypeo et hasta triginta et septem millia. 35 De Dan etiam
præparati ad prælium, viginti octo millia sexcenti. 36 Et de Aser egre-
dientes ad pugnam, et in acie provocantes, quadraginta millia. 37 Trans
Jordanem autem de filiis Ruben, et de Gad, et dimidia parte tribus
Manasse, instructi armis bellicis, centum viginti millia.

38 Omnes isti viri bellatores expediti ad pugnandum, corde perfecto
venerunt in Hebron, ut constituerent regem David super universum
Israel ; sed et omnes reliqui ex Israel uno corde erant ut rex fieret David.
39 Fueruntque ibi apud David tribus diebus, comedentes et bibentes ;
præparaverant enim eis fratres sui. 40 Sed et qui juxta eos erant, usque
ad Issachar, et Zabulon, et Nephthali, afferebant panes in asinis, et
camelis, et mulis, et bobus, ad vescendum ; farinam, palathas, uvam
passam, vinum, oleum, boves, arietes ad omnem copiam ; gaudium
quippe erat in Israel.

§ III. — *Arcæ translatio in Sion. De palatio ac familia David. Ordinatio cultus divini.*

Arca reducitur a Cariathiarim.

Cap. XIII. — 1 Iniit autem consilium David cum tribunis, et centu-
rionibus, et universis principibus, 2 et ait ad omnem cœtum Israel : Si

19] I Reg. XXIX, 4.

placet vobis, et a Domino Deo nostro egreditur sermo quem loquor, mitta-
mus ad fratres nostros reliquos in universas regiones Israel, et ad sacer-
dotes, et levitas, qui habitant in suburbanis urbium, ut congregentur ad
nos, [3] et reducamus arcam Dei nostri ad nos; non enim requisivimus eam
in diebus Saul. [4] Et respondit universa multitudo ut ita fieret; placuerat
enim sermo omni populo. [5] Congregavit ergo David cunctum Israel, a
Sihor Ægypti, usque dum ingrediaris Emath, ut adduceret arcam Dei de
Cariathiarim. [6] Et ascendit David, et omnis vir Israel ad collem Caria-
thiarim, qui est in Juda, ut afferret inde arcam Domini Dei sedentis super
cherubim, ubi invocatum est nomen ejus. [7] Imposueruntque arcam Dei
super plaustrum novum, de domo Abinadad. Oza autem, et frater ejus,
minabant plaustrum. [8] Porro David, et universus Israel, ludebant coram
Deo omni virtute in canticis, et in citharis, et psalteriis, et tympanis,
et cymbalis, et tubis. [9] Cum autem pervenissent ad aream Chidon, teten-
dit Oza manum suam ut sustentaret arcam, bos quippe lasciviens paulu-
lum inclinaverat eam. [10] Iratus est itaque Dominus contra Ozam, et
percussit eum, eo quod tetigisset arcam; et mortuus est ibi coram Domino.
[11] Contristatusque est David, eo quod divisisset Dominus Ozam; vo- Relinquitur
cavitque locum illum, Divisio Ozæ, usque in præsentem diem. [12] Et apud
timuit Deum tunc temporis, dicens : Quomodo possum ad me introdu- Obededom.
cere arcam Dei? [13] Et ob hanc causam non adduxit eam ad se, hoc est
in civitatem David; sed avertit in domum Obededom Gethæi. [14] Mansit
ergo arca Dei in domo Obededom tribus mensibus; et benedixit Dominus
domui ejus, et omnibus quæ habebat.
Cap. XIV. — [1] Misit quoque Hiram, rex Tyri, nuntios ad David, et De palatio
ligna cedrina, et artifices parietum, lignorumque, ut ædificarent ei
domum. [2] Cognovitque David quod confirmasset eum Dominus in regem
super Israel, et sublevatum esset regnum suum super populum ejus Israel.
[3] Accepit quoque David alias uxores in Jerusalem, genuitque filios et ac filiis
filias. [4] Et hæc nomina eorum qui nati sunt ei in Jerusalem : Samua, et David.
Sobad, Nathan, et Salomon, [5] Jebahar, et Elisua, et Eliphalet, [6] Noga
quoque, et Napheg, et Japhia, [7] Elisama, et Baaliada, et Eliphalet.
[8] Audientes autem Philisthiim eo quod unctus esset David in regem Victoriæ
super universum Israel, ascenderunt omnes ut quærerent eum; quod adversus
cum audisset David, egressus est obviam eis. [9] Porro Philisthiim venien- Philisthiim.
tes, diffusi sunt in valle Raphaim. [10] Consuluitque David Dominum
dicens : Si ascendam ad Philisthæos, et si trades eos in manu mea? Et
dixit ei Dominus : Ascende, et tradam eos in manu tua. [11] Cumque illi
ascendissent in Baalpharasim, percussit eos ibi David, et dixit : Divisit
Deus inimicos meos per manum meam, sicut dividuntur aquæ. Et
idcirco vocatum est nomen illius loci Baalpharasim. [12] Dereliqueruntque
ibi deos suos, quos David jussit exuri.
[13] Alia etiam vice Philisthiim irruerunt, et diffusi sunt in valle.
[14] Consuluitque rursum David Deum, et dixit ei Deus : Non ascendas
post eos; recede ab eis, et venies contra illos ex adverso pyrorum.
[15] Cumque audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc egre-
dieris ad bellum; egressus est enim Deus ante te, ut percutiat castra
Philisthiim. [16] Fecit ergo David sicut præceperat ei Deus, et percussit
castra Philisthinorum de Gabaon usque Gazera. [17] Divulgatumque est
nomen David in universis regionibus, et Dominus dedit pavorem ejus
super omnes gentes.
Cap. XV. — [1] Fecit quoque sibi domos in civitate David, et ædifica- Translationis
vit locum arcæ Dei, tetenditque ei tabernaculum. [2] Tunc dixit David : arcæ in Sion
Illicitum est ut a quocumque portetur arca Dei, nisi a levitis quos elegit 1° apparatus,
Dominus ad portandum eam, et ad ministrandum sibi usque in æternum.

5] II Reg. VI, 2. — 14, 1] II Reg. V, 11. — 3] II Reg. V, 13. — 8] II Reg. V, 17.

[3] Congregavitque universum Israel in Jerusalem, ut afferretur arca Dei
in locum suum, quem præparaverat ei ; [4] necnon et filios Aaron, et
levitas. [5] De filiis Caath : Uriel princeps fuit, et fratres ejus centum
viginti ; [6] de filiis Merari : Asaia princeps, et fratres ejus ducenti
viginti ; [7] de filiis Gersom : Joel princeps, et fratres ejus centum tri-
ginta ; [8] de filiis Elisaphan : Semeias princeps, et fratres ejus ducenti ;
[9] de filiis Hebron : Eliel princeps, et fratres ejus octoginta ; [10] de filiis
Oziel : Aminadab princeps, et fratres ejus centum duodecim. [11] Voca-
vitque David Sadoc et Abiathar sacerdotes, et levitas, Uriel, Asaiam,
Joel, Semeiam, Eliel, et Aminadab ; [12] et dixit ad eos : Vos qui estis
principes familiarum leviticarum, sanctificamini cum fratribus vestris,
et afferte arcam Domini Dei Israel, ad locum qui ei præparatus est,
[13] ne, ut a principio, quia non eratis præsentes, percussit nos Dominus,
sic et nunc fiat, illicitum quid nobis agentibus. [14] Sanctificati sunt ergo
sacerdotes, et levitæ, ut portarent arcam Domini, Dei Israel.

2o executio solemnis.

[15] Et tulerunt filii Levi arcam Dei, sicut præceperat Moyses juxta ver-
bum Domini, humeris suis, in vectibus. [16] Dixitque David principibus
levitarum ut constituerent de fratribus suis cantores in organis musico-
rum, nablis videlicet, et lyris, et cymbalis, ut resonaret in excelsis
sonitus lætitiæ. [17] Constitueruntque levitas : Hemam filium Joel, et de
fratribus ejus, Asaph, filium Barachiæ ; de filiis vero Merari, fratribus
eorum, Ethan, filium Casaiæ, [18] et cum eis fratres eorum ; in secundo
ordine : Zachariam, et Ben, et Jaziel, et Semiramoth, et Jahiel, et Ani,
Eliab, et Banaiam, et Maasiam, et Mathathiam, et Eliphalu, et Mace-
niam, et Obededom, et Jehiel, janitores. [19] Porro cantores, Heman,
Asaph, et Ethan, in cymbalis æneis concrepantes ; [20] Zacharias autem,
et Oziel, et Semiramoth, et Jahiel, et Ani, et Eliab, et Maasias, et Ba-
naias, in nablis arcana cantabant. [21] Porro Mathathias, et Eliphalu et
Macenias, et Obededom, et Jehiel, et Ozaziu, in citharis pro octava
canebant epinicion. [22] Chonenias autem, princeps levitarum, prophetiæ
præerat, ad præcinendam melodiam ; erat quippe valde sapiens. [23] Et
Barachias, et Elcana, janitores arcæ. [24] Porro Sebenias, et Josaphat, et
Nathanael, et Amasai, et Zacharias, et Banaias, et Eliezer, sacerdotes,
clangebant tubis coram arca Dei ; et Obededom, et Jehias erant jani-
tores arcæ.
[25] Igitur David, et omnes majores natu Israel, et tribuni, ierunt ad
deportandam arcam fœderis Domini de domo Obededom cum lætitia.
[26] Cumque adjuvisset Deus levitas, qui portabant arcam fœderis Domini,
immolabantur septem tauri, et septem arietes. [27] Porro David erat indu-
tus stola byssina, et universi levitæ qui portabant arcam, cantoresque et
Chonenias, princeps prophetiæ inter cantores ; David autem etiam indu-
tus erat ephod lineo. [28] Universusque Israel deducebant arcam fœderis
Domini in jubilo, et sonitu buccinæ, et tubis, et cymbalis, et nablis, et
citharis concrepantes. [29] Cumque pervenisset arca fœderis Domini usque
ad civitatem David, Michol, filia Saul, prospiciens per fenestram, vidit
regem David saltantem atque ludentem, et despexit eum in corde suo.
Cap. XVI. — [1] Attulerunt igitur arcam Dei, et constituerunt eam in
medio tabernaculi, quod tetenderat ei David ; et obtulerunt holocausta
et pacifica coram Deo. [2] Cumque complesset David offerens holocausta
et pacifica, benedixit populo in nomine Domini. [3] Et divisit universis per
singulos, a viro usque ad mulierem, tortam panis, et partem assæ carnis
bubalæ, et frixam oleo similam.

Levitæ constituti ad ministrandum coram arca.

[4] Constituitque coram arca Domini de levitis, qui ministrarent, et recor-
darentur operum ejus, et glorificarent atque laudarent Dominum, Deum

13] Sup. XIII, 10. — 15] Num. IV, 15. — 25] II Reg. VI, 12. — 1] II Reg. VI, 17.

Israel : [5] Asaph principem, et secundum ejus Zachariam ; porro Jahiel, et
Semiramoth, et Jehiel, et Mathathiam, et Eliab, et Banaiam, et Obede-
dom ; Jehiel super organa psalterii, et lyras ; Asaph autem ut cymbalis
personaret ; [6] Banaiam vero et Jaziel, sacerdotes, canere tuba jugiter
coram arca fœderis Domini.
[7] In illo die fecit David principem ad confitendum Domino Asaph, et
fratres ejus.

Canticum laudis.

[8] Confitemini Domino, et invocate nomen ejus ;
notas facite in populis adinventiones ejus.
[9] Cantate ei et psallite ei ;
et narrate omnia mirabilia ejus.
[10] Laudate nomen sanctum ejus,
lætetur cor quærentium Dominum.
[11] Quærite Dominum et virtutem ejus ;
quærite faciem ejus semper.
[12] Recordamini mirabilium ejus quæ fecit,
signorum illius, et judiciorum oris ejus.
[13] Semen Israel, servi ejus ;
filii Jacob, electi ejus.
[14] Ipse Dominus Deus noster ;
in universa terra judicia ejus.
[15] Recordamini in sempiternum pacti ejus,
sermonis quem præcepit in mille generationes,
[16] quem pepigit cum Abraham,
et juramenti illius cum Isaac.
[17] Et constituit illud Jacob in præceptum,
et Israel in pactum sempiternum,
[18] dicens : Tibi dabo terram Chanaan,
funiculum hereditatis vestræ ;
[19] cum essent pauci numero,
parvi et coloni ejus.
[20] Et transierunt de gente in gentem,
et de regno ad populum alterum.
[21] Non dimisit quemquam calumniari eos,
sed increpavit pro eis reges :
[22] Nolite tangere christos meos,
et in prophetis meis nolite malignari.
[23] Cantate Domino, omnis terra ;
annuntiate ex die in diem salutare ejus.
[24] Narrate in gentibus gloriam ejus,
in cunctis populis mirabilia ejus ;
[25] quia magnus Dominus, et laudabilis nimis,
et horribilis super omnes deos.
[26] Omnes enim dii populorum idola,
Dominus autem cælos fecit.
[27] Confessio et magnificentia coram eo,
fortitudo et gaudium in loco ejus.
[28] Afferte Domino, familiæ populorum,
afferte Domino gloriam et imperium.
[29] Date Domino gloriam nomini ejus ;
levate sacrificium, et venite in conspectu ejus,
et adorate Dominum in decore sancto.
[30] Commoveatur a facie ejus omnis terra ;
ipse enim fundavit orbem immobilem.
[31] Lætentur cæli, et exultet terra ;

8] Ps. CIV, 1. Is. XII, 4. — 22] Ps. CIV, 15. — 23] Ps. XCV, 1.

et dicant in nationibus : Dominus regnavit.
[32] Tonet mare, et plenitudo ejus;
exultent agri, et omnia quæ in eis sunt.
[33] Tunc laudabunt ligna saltus coram Domino,
quia venit judicare terram.
[34] Confitemini Domino, quoniam bonus,
quoniam in æternum misericordia ejus.
[35] Et dicite : Salva nos, Deus Salvator noster,
et congrega nos, et erue de gentibus,
ut confiteamur nomini sancto tuo,
et exultemus in carminibus tuis.
[36] Benedictus Dominus, Deus Israel, ab æterno usque in æternum;
et dicat omnis populus : Amen, et hymnum Domino.

Distributio ministerii levitarum.

[37] Reliquit itaque ibi coram arca fœderis Domini Asaph et fratres ejus,
ut ministrarent in conspectu arcæ jugiter per singulos dies, et vices suas.
[38] Porro Obededom, et fratres ejus sexaginta octo, et Obededom, filium
Idithun, et Hosa constituit janitores. [39] Sadoc autem sacerdotem, et fra-
tres ejus sacerdotes, coram tabernaculo Domini, in excelso quod erat in
Gabaon, [40] ut offerrent holocausta Domino super altare holocautomatis
jugiter, mane et vespere, juxta omnia quæ scripta sunt in lege Domini,
quam præcepit Israeli. [41] Et post eum Heman et Idithun, et reliquos
electos, unumquemque vocabulo suo, ad confitendum Domino : Quoniam
in æternum misericordia ejus. [42] Heman quoque et Idithun canentes tuba,
et quatientes cymbala, et omnia musicorum organa, ad canendum Deo ;
filios autem Idithun fecit esse portarios.
[43] Reversusque est omnis populus in domum suam ; et David, ut bene-
diceret etiam domui suæ.

§ IV. — *David de templo ædificando cogitanti promittitur sui regni stabilitas.*

Davidis de templo consilium.

Cap. XVII. — [1] Cum autem habitaret David in domo sua, dixit ad
Nathan prophetam: Ecce ego habito in domo cedrina; arca autem fœde-
ris Domini sub pellibus est. [2] Et ait Nathan ad David : Omnia quæ in
corde tuo sunt, fac; Deus enim tecum est.

Miræ Dei promissiones.

[3] Igitur nocte illa factus est sermo Dei ad Nathan, dicens : [4] Vade, et
loquere David, servo meo : Hæc dicit Dominus : Non ædificabis tu mihi
domum ad habitandum; [5] neque enim mansi in domo, ex eo tempore quo
eduxi Israel, usque ad diem hanc; sed fui semper mutans loca taberna-
culi, et in tentorio [6] manens cum omni Israel. Numquid locutus sum
saltem uni judicum Israel, quibus præceperam ut pascerent populum
meum, et dixi : Quare non ædificastis mihi domum cedrinam? [7] Nunc
itaque sic loqueris ad servum meum David: Hæc dicit Dominus exerci-
tuum : Ego tuli te, cum in pascuis sequereris gregem, ut esses dux populi
mei Israel; [8] et fui tecum quocumque perrexisti; et interfeci omnes ini-
micos tuos coram te, fecique tibi nomen quasi unius magnorum qui cele-
brantur in terra. [9] Et dedi locum populo meo Israel; plantabitur, et habi-
tabit in eo, et ultra non commovebitur; nec filii iniquitatis atterent eos
sicut a principio, [10] ex diebus quibus dedi judices populo meo Israel; et
humiliavi universos inimicos tuos. Annuntio ergo tibi, quod ædificaturus
sit tibi Dominus domum. [11] Cumque impleveris dies tuos, ut vadas ad
patres tuos, suscitabo semen tuum post te, quod erit de filiis tuis, et stabi-
liam regnum ejus. [12] Ipse ædificabit mihi domum, et firmabo solium ejus
usque in æternum. [13] Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium; et
misericordiam meam non auferam ab eo, sicut abstuli ab eo qui ante te

1] II Reg. VII, 2.

fuit. [14] Et statuam eum in domo mea, et in regno meo, usque in sempiternum; et thronus ejus erit firmissimus in perpetuum. [15] Juxta omnia verba hæc, et juxta universam visionem istam, sic locutus est Nathan ad David.

David Deo gratias agit.

[16] Cumque venisset rex David, et sedisset coram Domino, dixit: Quis ego sum, Domine Deus, et quæ domus mea, ut præstares mihi talia? [17] Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo; ideoque locutus es super domum servi tui etiam in futurum; et fecisti me spectabilem super omnes homines, Domine Deus. [18] Quid ultra addere potest David, cum ita glorificaveris servum tuum, et cognoveris eum? [19] Domine, propter famulum tuum, juxta cor tuum fecisti omnem magnificentiam hanc, et nota esse voluisti universa magnalia. [20] Domine, non est similis tui; et non est alius Deus absque te, ex omnibus quos audivimus auribus nostris. [21] Quis enim est alius, ut populus tuus Israel, gens una in terra, ad quam perrexit Deus, ut liberaret, et faceret populum sibi, et magnitudine sua atque terroribus ejiceret nationes a facie ejus, quem de Ægypto liberarat? [22] Et posuisti populum tuum Israel tibi in populum usque in æternum; et tu, Domine, factus es Deus ejus. [23] Nunc igitur, Domine, sermo quem [illegible] famulo tuo, et super domum ejus, confirmetur in perpetuum, et fa[illegible]cutus es. [24] Permaneatque et magnificetur nomen tuum usque in sempiternum, et dicatur: Dominus exercituum Deus Israel; et domus David servi ejus permanens coram eo. [25] Tu enim, Domine Deus meus, revelasti auriculam servi tui, ut ædificares ei domum; et idcirco invenit servus tuus fiduciam, ut oret coram te. [26] Nunc ergo, Domine, tu es Deus, et locutus es ad servum tuum tanta beneficia. [27] Et cœpisti benedicere domui servi tui, ut sit semper coram te; te enim, Domine, benedicente, benedicta erit in perpetuum.

§ V. — *Davidis bella et victoriæ.*

Summarium bellorum David.

Cap. XVIII. — [1] Factum est autem post hæc, ut percuteret David Philisthiim, et humiliaret eos, et tolleret Geth, et filias ejus, de manu Philisthiim, [2] percuteretque Moab, et fierent Moabitæ servi David, offerentes ei munera.

[3] Eo tempore percussit David etiam Adarezer, regem Soba, regionis Hemath, quando perrexit ut dilataret imperium suum usque ad flumen Euphraten. [4] Cepit ergo David mille quadrigas ejus, et septem millia equitum, ac viginti millia virorum peditum; subnervavitque omnes equos curruum, exceptis centum quadrigis, quas reservavit sibi. [5] Supervenit autem et Syrus Damascenus, ut auxilium præberet Adarezer, regi Soba; sed et hujus percussit David viginti duo millia virorum. [6] Et posuit milites in Damasco, ut Syria quoque serviret sibi, et offerret munera. Adjuvitque eum Dominus in cunctis ad quæ perrexerat. [7] Tulit quoque David pharetras aureas quas habuerant servi Adarezer, et attulit eas in Jerusalem. [8] Necnon de Thebath et Chun, urbibus Adarezer, æris plurimum, de quo fecit Salomon mare æneum, et columnas et vasa ænea. [9] Quod cum audisset Thou, rex Hemath, percussisse videlicet David omnem exercitum Adarezer, regis Soba, [10] misit Adoram, filium suum, ad regem David, ut postularet ab eo pacem, et congratularetur ei, quod percussisset et expugnasset Adarezer; adversarius quippe erat Thou Adarezer. [11] Sed et omnia vasa aurea, et argentea, et ænea consecravit David rex Domino, cum argento et auro, quod tulerat ex universis gentibus, tam de Idumæa, et Moab, et filiis Ammon, quam de Philisthiim et Amalec.

[12] Abisai vero, filius Sarviæ, percussit Edom in valle Salinarum,

1] II Reg. VIII, 1.

decem et octo millia. 13 Et constituit in Edom præsidium, ut serviret Idumæa David; salvavitque Dominus David in cunctis ad quæ perrexerat.

Ministri David.

14 Regnavit ergo David super universum Israel; et faciebat judicium atque justitiam cuncto populo suo. 15 Porro Joab, filius Sarviæ, erat super exercitum, et Josaphat, filius Ahilud, a commentariis. 16 Sadoc autem, filius Achitob, et Ahimelech, filius Abiathar, sacerdotes; et Susa scriba. 17 Banaias quoque, filius Joiadæ, super legiones Cerethi et Phelethi; porro filii David, primi ad manum regis.

Bellum cum Ammonitis. 1° Occasio.

Cap. XIX. — 1 Accidit autem ut moreretur Naas, rex filiorum Ammon, et regnaret filius ejus pro eo. 2 Dixitque David: Faciam misericordiam cum Hanon, filio Naas; præstitit enim mihi pater ejus gratiam. Misitque David nuntios ad consolandum eum super morte patris sui. Qui cum pervenissent in terram filiorum Ammon, ut consolarentur Hanon, 3 dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon: Tu forsitan putas, quod David honoris causa in patrem tuum miserit qui consolentur te; nec animadvertis quod ut explorent et investigent, et scrutentur terram tuam, venerint ad te servi ejus. 4 Igitur Hanon pueros David decalcavit, et rasit, et præcidit tunicas eorum a natibus usque ad pedes, et dimisit eos. 5 Qui cum abiissent, et hoc mandassent David, misit in occursum eorum (grandem enim contumeliam sustinuerant), et præcepit ut manerent in Jericho, donec cresceret barba eorum, et tunc reverterentur. 6 Videntes autem filii Ammon, quod injuriam fecissent David, tam Hanon, quam reliquus populus, miserunt mille talenta argenti, ut conducerent sibi de Mesopotamia, et de Syria Maacha, et de Soba, currus et equites. 7 Conduxeruntque triginta duo millia curruum, et regem Maacha cum populo ejus. Qui cum venissent, castrametati sunt e regione Medaba. Filii quoque Ammon, congregati de urbibus suis, venerunt ad bellum.

2° Victoria.

8 Quod cum audisset David, misit Joab, et omnem exercitum virorum fortium; 9 egressique filii Ammon, direxerunt aciem juxta portam civitatis; reges autem, qui ad auxilium ejus venerant, separatim in agro steterunt. 10 Igitur Joab, intelligens bellum ex adverso et post tergum contra se fieri, elegit viros fortissimos de universo Israel, et perrexit contra Syrum. 11 Reliquam autem partem populi dedit sub manu Abisai, fratris sui, et perrexerunt contra filios Ammon; 12 dixitque: Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi; si autem superaverint te filii Ammon, ero tibi in præsidium. 13 Confortare et agamus viriliter pro populo nostro, et pro urbibus Dei nostri; Dominus autem, quod in conspectu suo bonum est, faciet. 14 Perrexit ergo Joab, et populus qui cum eo erat, contra Syrum ad prælium, et fugavit eos. 15 Porro filii Ammon videntes quod fugisset Syrus, ipsi quoque fugerunt Abisai, fratrem ejus, et ingressi sunt civitatem; reversusque est etiam Joab in Jerusalem. 16 Videns autem Syrus quod cecidisset coram Israel, misit nuntios, et adduxit Syrum, qui erat trans fluvium; Sophach autem, princeps militiæ Adarezer, erat dux eorum. 17 Quod cum nuntiatum esset David, congregavit universum Israel, et transivit Jordanem, irruitque in eos, et direxit ex adverso aciem, illis contra pugnantibus. 18 Fugit autem Syrus Israel; et interfecit David de Syris septem millia curruum, et quadraginta millia peditum, et Sophach, exercitus principem. 19 Videntes autem servi Adarezer se ab Israel esse superatos, transfugerunt ad David, et servierunt ei. Noluitque ultra Syria auxilium præbere filiis Ammon.

3° Expugnatur Rabba.

Cap. XX. — 1 Factum est autem post anni circulum, eo tempore quo solent reges ad bella procedere, congregavit Joab exercitum, et robur militiæ, et vastavit terram filiorum Ammon; perrexitque, et obsedit Rabba. Porro David manebat in Jerusalem, quando Joab percussit

19, 1] II Reg. X, 1. — 20, 1] II Reg. X, 7 et XI, 1.

Rabba, et destruxit eam. [2] Tulit autem David coronam Melchom de ca-
pite ejus, et invenit in ea auri pondo talentum, et pretiosissimas gem-
mas, fecitque sibi inde diadema; manubias quoque urbis plurimas tulit.
[3] Populum autem, qui erat in ea, eduxit; et fecit super eos tribulas, et
trahas, et ferrata carpenta transire, ita ut dissecarentur et contererentur.
Sic fecit David cunctis urbibus filiorum Ammon; et reversus est cum
omni populo suo in Jerusalem.

Egregia facta trium heroum.

[4] Post hæc initum est bellum in Gazer adversum Philisthæos, in quo
percussit Sobochai Husathites, Saphai de genere Raphaim, et humiliavit
eos. [5] Aliud quoque bellum gestum est adversus Philisthæos, in quo per-
cussit Adeodatus, filius Saltus, Bethlehemites, fratrem Goliath Gethæi,
cujus hastæ lignum erat quasi liciatorium texentium. [6] Sed et aliud
bellum accidit in Geth, in quo fuit homo longissimus, senos habens digi-
tos, id est simul viginti quatuor; qui et ipse de Rapha fuerat stirpe gene-
ratus. [7] Hic blasphemavit Israel; et percussit eum Jonathan, filius Samaa,
fratris David. Hi sunt filii Rapha in Geth, qui ceciderunt in manu David
et servorum ejus.

§ VI. — *Populi census.*

David numerat populum.

Cap. XXI. — [1] Consurrexit autem Satan contra Israel, et concitavit
David ut numeraret Israel. [2] Dixitque David ad Joab, et ad principes
populi: Ite, et numerate Israel a Bersabee usque Dan, et afferte mihi
numerum ut sciam. [3] Responditque Joab: Augeat Dominus populum
suum centuplum, quam sunt. Nonne, domine mi rex, omnes servi tui
sunt? Quare hoc quærit dominus meus, quod in peccatum reputetur
Israeli? [4] Sed sermo regis magis prævaluit; egressusque est Joab, et cir-
cuivit universum Israel, et reversus est Jerusalem. [5] Deditque Davidi
numerum eorum quos circuierat; et inventus est omnis numerus Israel,
mille millia et centum millia virorum educentium gladium; de Juda
autem quadringenta septuaginta millia bellatorum. [6] Nam Levi et Ben-
jamin non numeravit, eo quod Joab invitus exequeretur regis imperium.

Ira Dei, pestilentia in Israel.

[7] Displicuit autem Deo quod jussum erat, et percussit Israel. [8] Dixitque
David ad Deum: Peccavi nimis ut hoc facerem; obsecro, aufer iniqui-
tatem servi tui, quia insipienter egi. [9] Et locutus est Dominus ad Gad,
Videntem Davidis, dicens: [10] Vade, et loquere ad David, et dic ei: Hæc
dicit Dominus: Trium tibi optionem do; unum quod volueris, elige, et
faciam tibi. [11] Cumque venisset Gad ad David, dixit ei: Hæc dicit Do-
minus: Elige quod volueris. [12] Aut tribus annis famem; aut tribus men-
sibus te fugere hostes tuos, et gladium eorum non posse evadere; aut
tribus diebus gladium Domini, et pestilentiam versari in terra, et ange-
lum Domini interficere in universis finibus Israel. Nunc igitur vide quid
respondeam ei qui misit me. [13] Et dixit David ad Gad: Ex omni parte
me angustiæ premunt; sed melius mihi est, ut incidam in manus Do-
mini, quia multæ sunt miserationes ejus, quam in manus hominum.
[14] Misit ergo Dominus pestilentiam in Israel; et ceciderunt de Israel
septuaginta millia virorum. [15] Misit quoque angelum in Jerusalem, ut
percuteret eam; cumque percuteretur, vidit Dominus, et misertus est
super magnitudine mali; et imperavit angelo qui percutiebat: Sufficit,
jam cesset manus tua. Porro angelus Domini stabat juxta aream Ornan
Jebusæi. [16] Levansque David oculos suos, vidit angelum Domini stantem
inter cælum et terram, et evaginatum gladium in manu ejus, et versum
contra Jerusalem. Et ceciderunt tam ipse, quam majores natu, vestiti
ciliciis, proni in terram. [17] Dixitque David ad Deum: Nonne ego sum, qui
jussi ut numeraretur populus? Ego, qui peccavi; ego, qui malum feci;

4] II Reg. XXI, 18. — 1] II Reg. XXIV, 1. Inf. XXVII, 24. — 12] II Reg. XXIV, 13.

iste grex quid commeruit? Domine Deus meus, vertatur, obsecro, manus tua in me, et in domum patris mei; populus autem tuus non percutiatur.

Deus placatur, altari erecto in area Ornan.

[18] Angelus autem Domini præcepit Gad, ut diceret Davidi ut ascenderet, exstrueretque altare Domino Deo in area Ornan Jebusæi. [19] Ascendit ergo David juxta sermonem Gad, quem locutus ei fuerat ex nomine Domini. [20] Porro Ornan cum suspexisset, et vidisset angelum, quatuorque filii ejus cum eo, absconderunt se; nam eo tempore terebat in area triticum. [21] Igitur cum veniret David ad Ornan, conspexit eum Ornan, et processit ei obviam de area, et adoravit eum pronus in terram. [22] Dixitque ei David : Da mihi locum areæ tuæ, ut ædificem in ea altare Domino, ita ut quantum valet argenti accipias, et cesset plaga a populo. [23] Dixit autem Ornan ad David : Tolle, et faciat dominus meus rex quodcumque ei placet; sed et boves do in holocaustum, et tribulas in ligna, et triticum in sacrificium; omnia libens præbebo. [24] Dixitque ei rex David : Nequaquam ita fiet, sed argentum dabo quantum valet; neque enim tibi auferre debeo, et sic offerre Domino holocausta gratuita. [25] Dedit ergo David Ornan, pro loco, siclos auri justissimi ponderis sexcentos. [26] Et ædificavit ibi altare Domino, obtulitque holocausta et pacifica ; et invocavit Dominum, et exaudivit eum in igne de cælo super altare holocausti. [27] Præcepitque Dominus angelo, et convertit gladium suum in vaginam. [28] Protinus ergo David videns quod exaudisset eum Dominus in area Ornan Jebusæi, immolavit ibi victimas. [29] Tabernaculum autem Domini quod fecerat Moyses in deserto, et altare holocaustorum, ea tempestate erat in excelso Gabaon. [30] Et non prævaluit David ire ad altare, ut ibi obsecraret Deum ; nimio enim fuerat in timore perterritus, videns gladium angeli Domini.

Sectio II. — Ultima facta regni David

§ I. — *David parat necessaria ad ædificandum templum.*

Operarii et materiæ comparantur.

Cap. XXII. — [1] Dixitque David : Hæc est domus Dei, et hoc altare in holocaustum Israel. [2] Et præcepit ut congregarentur omnes proselyti de terra Israel, et constituit ex eis latomos ad cædendos lapides et poliendos, ut ædificaretur domus Dei. [3] Ferrum quoque plurimum ad clavos januarum, et ad commissuras atque juncturas præparavit David, et æris pondus innumerabile. [4] Ligna quoque cedrina non poterant æstimari, quæ Sidonii et Tyrii deportaverant ad David.

Hortatio ad Salomonem de templi structura.

[5] Et dixit David : Salomon, filius meus, puer parvulus est et delicatus ; domus autem, quam ædificari volo Domino, talis esse debet ut in cunctis regionibus nominetur. Præparabo ergo ei necessaria. Et ob hanc causam ante mortem suam omnes præparavit impensas. [6] Vocavitque Salomonem, filium suum, et præcepit ei ut ædificaret domum Domino, Deo Israel. [7] Dixitque David ad Salomonem : Fili mi, voluntatis meæ fuit ut ædificarem domum nomini Domini Dei mei ; [8] sed factus est sermo Domini ad me, dicens : Multum sanguinem effudisti, et plurima bella bellasti ; non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine coram me. [9] Filius qui nascetur tibi erit vir quietissimus ; faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum ; et ob hanc causam Pacificus vocabitur ; et pacem et otium dabo in Israel cunctis diebus ejus. [10] Ipse ædificabit domum nomini meo ; et ipse erit mihi in filium, et ego ero illi in patrem, firmaboque solium regni ejus super Israel in æternum. [11] Nunc ergo, fili mi, sit Dominus tecum, et prosperare; et

26] II Par. III, 1. — 29] Ex. XXXVI, 2. — 10] II Reg. VII, 13. III Reg. V, 5. II Reg. VII, 14. Hebr. I, 5.

ædifica domum Domino Deo tuo, sicut locutus est de te. 12 Det quoque
tibi Dominus prudentiam et sensum, ut regere possis Israel, et custodire le-
gem Domini Dei tui. 13 Tunc enim proficere poteris, si custodieris mandata
et judicia, quæ præcepit Dominus Moysi ut doceret Israel; confortare,
et viriliter age; ne timeas, neque paveas. 14 Ecce ego in paupertate mea
præparavi impensas domus Domini, auri talenta centum millia, et ar-
genti mille millia talentorum; æris vero et ferri non est pondus, vinci-
tur enim numerus magnitudine; ligna et lapides præparavi ad universa
impendia. 15 Habes quoque plurimos artifices latomos et cæmentarios,
artificesque lignorum, et omnium artium, ad faciendum opus prudentis-
simos, 16 in auro et argento, et ære et ferro, cujus non est numerus.
Surge igitur, et fac; et erit Dominus tecum.

Mandatum datur principibus de Salomone adjuvando.

17 Præcepit quoque David cunctis principibus Israel, ut adjuvarent
Salomonem, filium suum : 18 Cernitis, inquiens, quod Dominus Deus
vester vobiscum sit, et dederit vobis requiem per circuitum, et tradiderit
omnes inimicos vestros in manus vestras, et subjecta sit terra coram Do-
mino, et coram populo ejus. 19 Præbete igitur corda vestra et animas
vestras, ut quæratis Dominum Deum vestrum; et consurgite, et ædifi-
cate sanctuarium Domino Deo, ut introducatur arca fœderis Domini, et
vasa Domino consecrata, in domum quæ ædificatur nomini Domini.

§ II. — *Levitarum descriptio et compositio.*

Levitæ numerantur et distribuuntur in ministeria.

Cap. XXIII. — 1 Igitur David, senex et plenus dierum, regem consti-
tuit Salomonem, filium suum, super Israel. 2 Et congregavit omnes prin-
cipes Israel, et sacerdotes atque levitas. 3 Numeratique sunt levitæ a
triginta annis, et supra; et inventa sunt triginta octo millia virorum.
4 Ex his electi sunt et distributi in ministerium domus Domini, viginti
quatuor millia; præpositorum autem et judicum, sex millia. 5 Porro
quatuor millia janitores, et totidem psaltæ canentes Domino in organis,
quæ fecerat ad canendum.

Principes familiarum leviticarum.

6 Et distribuit eos David per vices filiorum Levi : Gerson videlicet, et
Caath, et Merari.
7 Filii Gerson : Leedan, et Semei. 8 Filii Leedan : princeps Jahiel, et
Zethan, et Joel, tres. 9 Filii Semei : Salomith, et Hosiel, et Aran, tres;
isti principes familiarum Leedan. 10 Porro filii Semei : Leheth, et Ziza,
et Jaus, et Baria; isti filii Semei, quatuor. 11 Erat autem Leheth prior,
Ziza secundus. Porro Jaus et Baria non habuerunt plurimos filios; et id-
circo in una familia unaque domo computati sunt.
12 Filii Caath : Amram, et Isaar, Hebron, et Oziel, quatuor. 13 Filii
Amram : Aaron, et Moyses. Separatusque est Aaron ut ministraret in
Sancto sanctorum, ipse et filii ejus in sempiternum, et adoleret incensum
Domino secundum ritum suum, ac benediceret nomini ejus in perpe-
tuum. 14 Moysi quoque, hominis Dei, filii annumerati sunt in tribu Levi.
15 Filii Moysi : Gersom, et Eliezer. 16 Filii Gersom : Subuel primus.
17 Fuerunt autem filii Eliezer : Rohobia primus; et non erant Eliezer filii
alii. Porro filii Rohobia multiplicati sunt nimis. 18 Filii Isaar : Salomith
primus. 19 Filii Hebron : Jeriau, primus; Amarias, secundus; Jahaziel,
tertius; Jecmaam, quartus. 20 Filii Oziel : Micha, primus; Jesia se-
cundus.
21 Filii Merari : Moholi, et Musi. Filii Moholi : Eleazar, et Cis. 22 Mor-
tuus est autem Eleazar, et non habuit filios, sed filias; acceperuntque eas
filii Cis, fratres earum. 23 Filii Musi : Moholi, et Eder, et Jerimoth, tres.

Notæ quædam de ministerio levitarum.

24 Hi filii Levi in cognationibus et familiis suis, principes per vices,
et numerum capitum singulorum, qui faciebant opera ministerii domus

6] Sup. VI, 1. — 13] Sup. VI, 3. Hebr. V, 4. — 15] Ex. II, 22 et XVIII, 3-4.

Domini, a viginti annis et supra. 25 Dixit enim David : Requiem dedit
Dominus, Deus Israel, populo suo, et habitationem Jerusalem usque in
æternum. 26 Nec erit officii levitarum, ut ultra portent tabernaculum, et
omnia vasa ejus ad ministrandum. 27 Juxta præcepta quoque David no-
vissima, supputabitur numerus filiorum Levi a viginti annis et supra.
28 Et erunt sub manu filiorum Aaron in cultum domus Domini, in vesti-
bulis, et in exedris, et in loco purificationis, et in sanctuario, et in uni-
versis operibus ministerii templi Domini. 29 Sacerdotes autem super panes
propositionis, et ad similæ sacrificium, et ad lagana azyma, et sartagi-
nem, et ad torrendum, et super omne pondus atque mensuram. 30 Levitæ
vero, ut stent mane ad confitendum et canendum Domino; similiterque
ad vesperam, 31 tam in oblatione holocaustorum Domini, quam in sab-
batis, et calendis, et solemnitatibus reliquis juxta numerum, et ceremo-
nias uniuscujusque rei, jugiter coram Domino. 32 Et custodiant observa-
tiones tabernaculi fœderis, et ritum sanctuarii, et observationem filiorum
Aaron, fratrum suorum, ut ministrent in domo Domini.

Ordines sive sacerdotum,

Cap. XXIV. — 1 Porro filiis Aaron hæ partitiones erant. Filii Aaron :
Nadab, et Abiu, et Eleazar, et Ithamar. 2 Mortui sunt autem Nadab et
Abiu ante patrem suum absque liberis; sacerdotioque functus est Eleazar,
et Ithamar. 3 Et divisit eos David, id est, Sadoc de filiis Eleazari, et
Ahimelech de filiis Ithamar, secundum vices suas et ministerium. 4 In-
ventique sunt multo plures filii Eleazar in principibus viris, quam filii
Ithamar. Divisit autem eis, hoc est, filiis Eleazar, principes per familias
sedecim, et filiis Ithamar per familias et domos suas octo. 5 Porro divisit
utrasque inter se familias sortibus; erant enim principes sanctuarii, et
principes Dei, tam de filiis Eleazar, quam de filiis Ithamar. 6 Descri-
psitque eos Semeias, filius Nathanael, scriba levites, coram rege et prin-
cipibus, et Sadoc sacerdote, et Ahimelech, filio Abiathar, principibus
quoque familiarum sacerdotalium et leviticarum : unam domum, quæ
ceteris præerat, Eleazar; et alteram domum, quæ sub se habebat ceteros,
Ithamar. 7 Exivit autem sors prima Joiarib; secunda, Jedei; 8 tertia,
Harim; quarta, Seorim; 9 quinta, Melchia; sexta, Maiman; 10 septima,
Accos; octava, Abia, 11 nona, Jesua; decima, Sechenia; 12 undecima,
Eliasib; duodecima, Jacim; 13 tertia decima, Hoppha; decima quarta,
Isbaab; 14 decima quinta, Belga; decima sexta, Emmer; 15 decima se-
ptima, Hezir; decima octava, Aphses; 16 decima nona, Pheteia; vigesima,
Hezechiel; 17 vigesima prima, Jachin; vigesima secunda, Gamul; 18 vi-
gesima tertia, Dalaiau; vigesima quarta, Maaziau. 19 Hæ vices eorum
secundum ministeria sua, ut ingrediantur domum Domini, et juxta ritum
suum sub manu Aaron, patris eorum, sicut præceperat Dominus Deus
Israel.

sive levitarum.

20 Porro filiorum Levi, qui reliqui fuerant, de filiis Amram erat Su-
bael, et de filiis Subael, Jehedeia. 21 De filiis quoque Rohobiæ, princeps
Jesias. 22 Isaari vero filius, Salemoth; filiusque Salemoth, Jahath. 23 Fi-
liusque ejus Jeriau, primus; Amarias, secundus; Jahaziel, tertius; Jec-
maan, quartus. 24 Filius Oziel, Micha; filius Micha, Samir. 25 Frater Mi-
cha, Jesia; filiusque Jesiæ, Zacharias. 26 Filii Merari : Moholi, et Musi.
Filius Oziau : Benno. 27 Filius quoque Merari : Oziau, et Soam, et Za-
chur et Hebri. 28 Porro Moholi filius: Eleazar, qui non habebat liberos.
29 Filius vero Cis : Jerameel. 30 Filii Musi : Moholi, Eder, et Jerimoth.
Isti filii Levi, secundum domos familiarum suarum. 31 Miseruntque et
ipsi sortes contra fratres suos, filios Aaron, coram David rege, et Sadoc,
et Ahimelech, et principibus familiarum sacerdotalium et leviticarum,
tam majores, quam minores; omnes sors æqualiter dividebat.

Ordines cantorum.

Cap. XXV. — 1 Igitur David et magistratus exercitus segregaverunt

2] Lev. X, 2. Num. III, 4.

in ministerium filios Asaph, et Heman, et Idithun, qui prophetarent in
citharis, et psalteriis, et cymbalis, secundum numerum suum dedicato
sibi officio servientes. 2 De filiis Asaph : Zacchur, et Joseph, et Nathania,
et Asarela, filii Asaph, sub manu Asaph prophetantis juxta regem.
3 Porro Idithun : filii Idithun, Godolias, Sori, Jeseias, et Hasabias, et
Mathathias, sex sub manu patris sui Idithun, qui in cithara prophetabat
super confitentes et laudantes Dominum. 4 Heman quoque : filii Heman,
Bocciau, Mathaniau, Oziel, Subuel, et Jerimoth, Hananias, Hanani,
Eliatha, Geddelthi, et Romemthiezer, et Jesbacassa, Mellothi, Othir,
Mahazioth. 5 Omnes isti filii Heman, Videntis regis, in sermonibus Dei,
ut exaltaret cornu; deditque Deus Heman filios quatuordecim, et filias
tres. 6 Universi sub manu patris sui ad cantandum in templo Domini dis-
tributi erant, in cymbalis, et psalteriis, et citharis, in ministeria domus
Domini juxta regem : Asaph videlicet, et Idithun, et Heman. 7 Fuit au-
tem numerus eorum cum fratribus suis, qui erudiebant canticum Domini,
cuncti doctores, ducenti octoginta octo.

8 Miseruntque sortes per vices suas, ex æquo tam major quam minor,
doctus pariter et indoctus. 9 Egressaque est sors prima Joseph, qui erat de
Asaph. Secunda Godoliæ, ipsi et filiis ejus, et fratribus ejus duodecim.
10 Tertia, Zachur, filiis et fratribus ejus duodecim. 11 Quarta, Isari, filiis
et fratribus ejus duodecim. 12 Quinta, Nathaniæ, filiis et fratribus ejus
duodecim. 13 Sexta, Bocciau, filiis et fratribus ejus duodecim. 14 Septima,
Isreela, filiis et fratribus ejus duodecim. 15 Octava, Jesaiæ, filiis et fra-
tribus ejus duodecim. 16 Nona, Mathaniæ, filiis et fratribus ejus duode-
cim. 17 Decima, Semeiæ, filiis et fratribus ejus duodecim. 18 Undecima,
Azareel, filiis et fratribus ejus duodecim. 19 Duodecima, Hasabiæ, filiis
et fratribus ejus duodecim. 20 Tertia decima, Subael, filiis et fratribus
ejus duodecim. 21 Quarta decima, Mathathiæ, filiis et fratribus ejus duo-
decim. 22 Quinta decima, Jerimoth, filiis et fratribus ejus duodecim.
23 Sexta decima, Hananiæ, filiis et fratribus ejus duodecim. 24 Septima
decima, Jesbacassæ, filiis et fratribus ejus duodecim. 25 Octava decima,
Hanani, filiis et fratribus ejus duodecim. 26 Nona decima, Mellothi, filiis
et fratribus ejus duodecim. 27 Vigesima, Eliatha, filiis et fratribus ejus
duodecim. 28 Vigesima prima, Othir, filiis et fratribus ejus duodecim.
29 Vigesima secunda, Geddelthi, filiis et fratribus ejus duodecim. 30 Vi-
gesima tertia, Mahazioth, filiis et fratribus ejus duodecim. 31 Vigesima
quarta, Romemthiezer, filiis et fratribus ejus duodecim.

Cap. XXVI. — 1 Divisiones autem janitorum. De Coritis : Meselemia, Ordines
filius Core, de filiis Asaph. 2 Filii Meselemiæ : Zacharias, primogenitus; janitorum.
Jadihel, secundus; Zabadias, tertius; Jathanael, quartus; 3 Ælam,
quintus; Johanan, sextus; Elioenai, septimus. 4 Filii autem Obededom :
Semeias, primogenitus; Jozabad, secundus; Joaha, tertius; Sachar,
quartus; Nathanael, quintus; 5 Ammiel, sextus; Issachar, septimus;
Phollathi, octavus, quia benedixit illi Dominus. 6 Semei autem, filio
ejus, nati sunt filii, præfecti familiarum suarum; erant enim viri for-
tissimi. 7 Filii ergo Semei : Othni, et Raphael, et Obed, Elzabad, fratres
ejus, viri fortissimi; Eliu quoque, et Samachias. 8 Omnes hi de filiis
Obededom; ipsi, et filii, et fratres eorum, fortissimi ad ministrandum,
sexaginta duo de Obededom. 9 Porro Meselemiæ filii, et fratres eorum
robustissimi, decem et octo. 10 De Hosa autem, id est de filiis Merari,
Semri, princeps (non enim habuerat primogenitum, et idcirco posuerat
eum pater ejus in principem); 11 Helcias, secundus; Tabelias, tertius;
Zacharias, quartus. Omnes hi filii, et fratres Hosa, tredecim. 12 Hi divisi
sunt in janitores, ut semper principes custodiarum, sicut et fratres
eorum, ministrarent in domo Domini. 13 Missæ sunt ergo sortes ex æquo,
et parvis, et magnis, per familias suas in unamquamque portarum.
14 Cecidit ergo sors orientalis Selemiæ. Porro Zachariæ, filio ejus, viro

prudentissimo, et erudito, sortito obtigit plaga septentrionalis. 15 Obede-
dom vero, et filiis ejus, ad austrum; in qua parte domus erat seniorum
concilium. 16 Sephim et Hosa ad occidentem, juxta portam quæ ducit
ad viam ascensionis : custodia contra custodiam. 17 Ad orientem vero
levitæ sex, et ad aquilonem quatuor, per diem; atque ad meridiem simi-
liter in die quatuor; et ubi erat concilium, bini et bini. 18 In cellulis
quoque janitorum ad occidentem quatuor in via, binique per cellulas.
19 Hæ sunt divisiones janitorum, filiorum Core et Merari.

Ordines custodum thesaurorum templi,

20 Porro Achias erat super thesauros domus Dei, et vasa sanctorum.
21 Filii Ledan, filii Gersonni : de Ledan principes familiarum, Ledan,
et Gersonni, Jehieli. 22 Filii Jehieli : Zathan, et Joel, fratres ejus, super
thesauros domus Domini, 23 Amramitis, et Isaaritis, et Hebronitis, et
Ozihelitis. 24 Subael autem, filius Gersom, filii Moysi, præpositus the-
sauris. 25 Fratres quoque ejus Eliezer, cujus filius Rahabia, et hujus filius
Isaias, et hujus filius Joram, hujus quoque filius Zechri, et hujus filius
Selemith. 26 Ipse Selemith, et fratres ejus, super thesauros sanctorum,
quæ sanctificavit David rex, et principes familiarum, et tribuni, et cen-
turiones, et duces exercitus, 27 de bellis et manubiis præliorum, quæ
consecraverant ad instaurationem, et supellectilem templi Domini. 28 Hæc
autem universa sanctificavit Samuel Videns, et Saul, filius Cis, et Abner,
filius Ner, et Joab, filius Sarviæ : omnes qui sanctificaverant ea per ma-
num Selemith et fratrum ejus.

et præpositorum ad opera forinsecus.

29 Isaaritis vero præerat Chonenias, et filii ejus, ad opera forinsecus
super Israel, ad docendum, et judicandum eos. 30 Porro de Hebronitis
Hasabias, et fratres ejus, viri fortissimi, mille septingenti, præerant
Israeli trans Jordanem contra occidentem, in cunctis operibus Domini,
et in ministerium regis. 31 Hebronitarum autem princeps fuit Jeria, se-
cundum familias et cognationes eorum. Quadragesimo anno regni David
recensiti sunt, et inventi sunt viri fortissimi in Jazer Galaad, 32 fra-
tresque ejus, robustioris ætatis, duo millia septingenti principes familia-
rum. Præposuit autem eos David rex Rubenitis, et Gadditis, et dimidiæ
tribui Manasse, in omne ministerium Dei et regis.

§ III. — *Præfecti militares et civiles.*

De duodecim turmis exercitus.

CAP. XXVII. — 1 Filii autem Israel secundum numerum suum, prin-
cipes familiarum, tribuni, et centuriones, et præfecti qui ministrabant
regi juxta turmas suas, ingredientes et egredientes per singulos menses
in anno, viginti quatuor millibus singuli præerant. 2 Primæ turmæ in
primo mense Jesboam præerat, filius Zabdiel, et sub eo viginti quatuor
millia; 3 de filiis Phares, princeps cunctorum principum in exercitu
mense primo. 4 Secundi mensis habebat turmam Dudia Ahohites; et post
se alter, nomine Macelloth, qui regebat partem exercitus viginti quatuor
millium. 5 Dux quoque turmæ tertiæ in mense tertio erat Banaias, filius
Joiadæ, sacerdos; et in divisione sua viginti quatuor millia. 6 Ipse est
Banaias fortissimus inter triginta, et super triginta. Præerat autem turmæ
ipsius Amizabad, filius ejus. 7 Quartus, mense quarto, Asahel, frater
Joab, et Zabadias, filius ejus, post eum; et in turma ejus viginti qua-
tuor millia. 8 Quintus, mense quinto, princeps Samaoth Jezerites; et in
turma ejus viginti quatuor millia. 9 Sextus, mense sexto, Hira, filius
Acces, Thecuites; et in turma ejus viginti quatuor millia. 10 Septimus,
mense septimo, Helles Phallonites, de filiis Ephraim; et in turma ejus
viginti quatuor millia. 11 Octavus, mense octavo, Sobochai Husathites,
de stirpe Zarahi; et in turma ejus viginti quatuor millia. 12 Nonus, mense
nono, Abiezer Anathothites, de filiis Jemini; et in turma ejus viginti
quatuor millia. 13 Decimus, mense decimo, Marai, et ipse Netophathites,
de stirpe Zarai; et in turma ejus viginti quatuor millia. 14 Undecimus,

mense undecimo, Banaias Pharathonites, de filiis Ephraim ; et in turma
ejus viginti quatuor millia. 15 Duodecimus, mense duodecimo, Holdai Ne-
tophathites, de stirpe Gothoniel, et in turma ejus viginti quatuor millia.
16 Porro tribubus præerant Israel : Rubenitis, dux Eliezer, filius Zechri ; Principes tribuum.
Simeonitis, dux Saphatias, filius Maacha ; 17 Levitis, Hasabias, filius
Camuel ; Aaronitis, Sadoc ; 18 Juda, Eliu, frater David ; Issachar, Amri,
filius Michael ; 19 Zabulonitis, Jesmaias, filius Abdiæ ; Nephthalitibus,
Jerimoth, filius Ozriel ; 20 filiis Ephraim, Osee, filius Ozaziu ; dimidiæ
tribui Manasse, Joel, filius Phadaiæ ; 21 et dimidiæ tribui Manasse in
Galaad, Jaddo, filius Zachariæ ; Benjamin autem, Jasiel, filius Abner ;
22 Dan vero, Ezrihel, filius Jeroham. Hi principes filiorum Israel. 23 No-
luit autem David numerare eos a viginti annis inferius, quia dixerat
Dominus ut multiplicaret Israel quasi stellas cæli. 24 Joab, filius Sarviæ,
cœperat numerare, nec complevit, quia super hoc ira irruerat in Israel ;
et idcirco numerus eorum qui fuerant recensiti non est relatus in fastos
regis David.
25 Super thesauros autem regis fuit Azmoth, filius Adiel ; his autem Ministri domus David.
thesauris qui erant in urbibus, et in vicis, et in turribus, præsidebat
Jonathan, filius Oziæ. 26 Operi autem rustico, et agricolis qui exercebant
terram, præerat Ezri, filius Chelub ; 27 vinearumque cultoribus, Semeias
Romathites ; cellis autem vinariis, Zabdias Aphonites. 28 Nam super oli-
veta et ficeta quæ erant in campestribus, Balanan, Gederites ; super
apothecas autem olei, Joas. 29 Porro armentis quæ pascebantur in Saron
præpositus fuit Setrai Saronites ; et super boves in vallibus, Saphat, filius
Adli ; 30 super camelos vero Ubil Ismahelites ; et super asinos, Jadias
Meronathites ; 31 super oves quoque, Jaziz Agareus. Omnes hi principes
substantiæ regis David. 32 Jonathan autem, patruus David, consiliarius,
vir prudens et litteratus ; ipse et Jahiel, filius Hachamoni, erant cum
filiis regis. 33 Achitophel etiam, consiliarius regis ; et Chusai Arachites,
amicus regis. 34 Post Achitophel fuit Joiada, filius Banaiæ, et Abiathar.
Princeps autem exercitus regis erat Joab.

§ IV. — *Davidis suprema voluntas et decessus.*

Cap. XXVIII. — 1 Convocavit igitur David omnes principes Israel, duces Ad principes et Salomonem hortatio.
tribuum, et præpositos turmarum, qui ministrabant regi ; tribunos quoque
et centuriones, et qui præerant substantiæ et possessionibus regis, filiosque
suos cum eunuchis, et potentes, et robustissimos quosque in exercitu
Jerusalem. 2 Cumque surrexisset rex, et stetisset, ait : Audite me, fra-
tres mei, et populus meus. Cogitavi ut ædificarem domum in qua re-
quiesceret arca fœderis Domini, et scabellum pedum Dei nostri ; et ad
ædificandum omnia præparavi. 3 Deus autem dixit mihi : Non ædificabis
domum nomini meo, eo quod sis vir bellator, et sanguinem fuderis. 4 Sed
elegit Dominus Deus Israel me de universa domo patris mei, ut essem
rex super Israel in sempiternum ; de Juda enim elegit principes ; porro
de domo Juda, domum patris mei, et de filiis patris mei, placuit ei ut
me eligeret regem super cunctum Israel. 5 Sed et de filiis meis (filios
enim mihi multos dedit Dominus) elegit Salomonem, filium meum, ut
sederet in throno regni Domini super Israel ; 6 dixitque mihi : Salomon,
filius tuus, ædificabit domum meam et atria mea ; ipsum enim elegi mihi
in filium, et ego ero ei in patrem. 7 Et firmabo regnum ejus usque in
æternum, si perseveraverit facere præcepta mea, et judicia, sicut et
hodie. 8 Nunc ergo coram universo cœtu Israel, audiente Deo nostro,
custodite, et perquirite cuncta mandata Domini Dei nostri, ut possi-
deatis terram bonam, et relinquatis eam filiis vestris post vos usque in

24] Sup. XXI, 2. — 3] II Reg. VII, 13. — 5] Sap. IX, 7 — 9] Ps. VII, 10.

sempiternum. 9 Tu autem, Salomon, fili mi, scito Deum patris tui, et
servito ei corde perfecto, et animo voluntario ; omnia enim corda scrutatur Dominus, et universas mentium cogitationes intelligit. Si quæsieris
eum, invenies ; si autem dereliqueris eum, projiciet te in æternum.
10 Nunc ergo quia elegit te Dominus ut ædificares domum sanctuarii,
confortare, et perfice.

Forma templi et supellectilis sacræ præscribitur.

11 Dedit autem David Salomoni, filio suo, descriptionem porticus, et
templi, et cellariorum, et cœnaculi, et cubiculorum in adytis, et domus
propitiationis, 12 necnon et omnium quæ cogitaverat atriorum, et exedrarum per circuitum in thesauros domus Domini, et in thesauros sanctorum, 13 divisionumque sacerdotalium et leviticarum, in omnia opera
domus Domini, et in universa vasa ministerii templi Domini. 14 Aurum
in pondere per singula vasa ministerii, argenti quoque pondus pro vasorum et operum diversitate. 15 Sed et in candelabra aurea, et ad lucernas eorum, aurum pro mensura uniuscujusque candelabri et lucernarum, similiter et in candelabra argentea, et in lucernas eorum, pro
diversitate mensuræ, pondus argenti tradidit. 16 Aurum quoque dedit in
mensas propositionis pro diversitate mensarum ; similiter et argentum in
alias mensas argenteas. 17 Ad fuscinulas quoque, et phialas, et thuribula
ex auro purissimo, et leunculos aureos, pro qualitate mensuræ pondus
distribuit in leunculum et leunculum ; similiter et in leones argenteos
diversum argenti pondus separavit. 18 Altari autem in quo adoletur incensum, aurum purissimum dedit, ut ex ipso fieret similitudo quadrigæ
cherubim, extendentium alas, et velantium arcam fœderis Domini.
19 Omnia, inquit, venerunt scripta manu Domini ad me, ut intelligerem
universa opera exemplaris.

Confortatur Salomon

20 Dixit quoque David Salomoni, filio suo : Viriliter age, et confortare,
et fac. Ne timeas, et ne paveas ; Dominus enim Deus meus tecum erit,
et non dimittet te, nec derelinquet donec perficias omne opus ministerii
domus Domini. 21 Ecce divisiones sacerdotum et levitarum, in omne ministerium domus Domini assistunt tibi, et parati sunt ; et noverunt tam
principes quam populus facere omnia præcepta tua.

Oblationes Davidis,

CAP. XXIX. — 1 Locutusque est David rex ad omnem ecclesiam : Salomonem, filium meum, unum elegit Deus, adhuc puerum et tenellum ;
opus namque grande est, neque enim homini præparatur habitatio, sed
Deo. 2 Ego autem totis viribus meis præparavi impensas domus Dei mei ;
aurum ad vasa aurea, et argentum in argentea, æs in ænea, ferrum in
ferrea, ligna ad lignea, et lapides onychinos, et quasi stibinos, et diversorum colorum, omnemque pretiosum lapidem, et marmor Parium abundantissime. 3 Et super hæc quæ obtuli in domum Dei mei, de peculio
meo aurum et argentum do in templum Dei mei, exceptis his quæ præparavi in ædem sanctam. 4 Tria millia talenta auri de auro Ophir, et
septem millia talentorum argenti probatissimi, ad deaurandos parietes
templi ; 5 et ubicumque opus est aurum de auro, et ubicumque opus est
argentum de argento, opera fiant per manus artificum. Et si quis sponte
offert, impleat manum suam hodie, et offerat quod voluerit Domino.

ac principum pro templo.

6 Polliciti sunt itaque principes familiarum, et proceres tribuum Israel,
tribuni quoque, et centuriones, et principes possessionum regis. 7 Dederuntque in opera domus Dei, auri talenta quinque millia, et solidos decem millia ; argenti talenta decem millia, et æris talenta decem et octo
millia ; ferri quoque centum millia talentorum. 8 Et apud quemcumque
inventi sunt lapides, dederunt in thesauros domus Domini, per manum
Jahiel Gersonitis. 9 Lætatusque est populus, cum vota sponte promitterent, quia corde toto offerebant ea Domino ; sed et David rex lætatus
est gaudio magno.

Davidis gratiarum actio et oratio.

10 Et benedixit Domino coram universa multitudine, et ait : Benedictus es, Domine Deus Israel patris nostri, ab æterno in æternum.

11 Tua est, Domine, magnificentia, et potentia, et gloria, atque victoria,
et tibi laus; cuncta enim quæ in cælo sunt, et in terra, tua sunt; tuum,
Domine, regnum; et tu es super omnes principes. 12 Tuæ divitiæ, et tua
est gloria; tu dominaris omnium; in manu tua virtus et potentia; in
manu tua magnitudo et imperium omnium. 13 Nunc igitur, Deus noster,
confitemur tibi, et laudamus nomen tuum inclytum. 14 Quis ego, et quis
populus meus, ut possimus hæc tibi universa promittere? Tua sunt
omnia; et quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi; 15 peregrini enim
sumus coram te, et advenæ, sicut omnes patres nostri. Dies nostri quasi
umbra super terram, et nulla est mora. 16 Domine Deus noster, omnis
hæc copia quam paravimus ut ædificaretur domus nomini sancto tuo, de
manu tua est, et tua sunt omnia. 17 Scio, Deus meus, quod probes corda,
et simplicitatem diligas, unde et ego in simplicitate cordis mei lætus
obtuli universa hæc; et populum tuum qui hic repertus est, vidi cum
ingenti gaudio tibi offerre donaria. 18 Domine, Deus Abraham, et Isaac,
et Israel, patrum nostrorum, custodi in æternum hanc voluntatem cordis
eorum, et semper in venerationem tui mens ista permaneat. 19 Salomoni
quoque filio meo da cor perfectum, ut custodiat mandata tua, testimonia
tua, et ceremonias tuas, et faciat universa; et ædificet ædem, cujus
impensas paravi.

20 Præcepit autem David universæ ecclesiæ: Benedicite Domino Deo Electio
nostro. Et benedixit omnis ecclesia Domino, Deo patrum suorum; et in- et unctio
clinaverunt se, et adoraverunt Deum, et deinde regem. 21 Immolave- Salomonis.
runtque victimas Domino; et obtulerunt holocausta die sequenti, tauros
mille, arietes mille, agnos mille, cum libaminibus suis, et universo ritu
abundantissime in omnem Israel. 22 Et comederunt et biberunt coram
Domino in die illo cum grandi lætitia. Et unxerunt secundo Salomonem,
filium David. Unxerunt autem eum Domino in principem, et Sadoc in
pontificem. 23 Seditque Salomon super solium Domini in regem pro
David, patre suo; et cunctis placuit, et paruit illi omnis Israel. 24 Sed et
universi principes et potentes, et cuncti filii regis David dederunt ma-
num, et subjecti fuerunt Salomoni regi. 25 Magnificavit ergo Dominus
Salomonem super omnem Israel, et dedit illi gloriam regni, qualem
nullus habuit ante eum rex Israel.

26 Igitur David, filius Isai, regnavit super universum Israel. 27 Et dies, Conclusio
quibus regnavit super Israel, fuerunt quadraginta anni; in Hebron re- regni David.
gnavit septem annis, et in Jerusalem annis triginta tribus. 28 Et mortuus
est in senectute bona, plenus dierum, et divitiis, et gloria. Et regnavit
Salomon, filius ejus, pro eo. 29 Gesta autem David regis priora, et novis-
sima, scripta sunt in libro Samuelis Videntis, et in libro Nathan pro-
phetæ, atque in volumine Gad Videntis, 30 universique regni ejus, et
fortitudinis, et temporum, quæ transierunt sub eo, sive in Israel, sive in
cunctis regnis terrarum.

15] Sap. II, 5. — 22] III Reg. I, 34. — 27] III Reg. II, 11.

LIBER SECUNDUS PARALIPOMENON

HEBRAICE DIBRE HAIAMIM

PARS PRIOR

HISTORIA REGNI SALOMONIS

Sectio I. — Salomon sapientiam ac divitias accipit a Deo

Cap. I.

Oblatio Salomonis in Gabaon et divinæ promissiones.

CONFORTATUS est ergo Salomon, filius David, in regno suo; et
Dominus Deus ejus erat cum eo, et magnificavit eum in
excelsum. 2 Præcepitque Salomon universo Israeli, tribunis,
et centurionibus, et ducibus, et judicibus omnis Israel, et
principibus familiarum; 3 et abiit cum universa multitudine
in excelsum Gabaon, ubi erat tabernaculum fœderis Dei, quod fecit
Moyses, famulus Dei, in solitudine. 4 Arcam autem Dei adduxerat David
de Cariathiarim, in locum quem præparaverat ei, et ubi fixerat illi taber-
naculum, hoc est in Jerusalem. 5 Altare quoque æneum, quod fabricatus
fuerat Beseleel, filius Uri, filii Hur, ibi erat coram tabernaculo Domini;
quod et requisivit Salomon, et omnis ecclesia. 6 Ascenditque Salomon ad
altare æneum, coram tabernaculo fœderis Domini, et obtulit in eo mille
hostias.

7 Ecce autem in ipsa nocte apparuit ei Deus, dicens : Postula quod vis
ut dem tibi. 8 Dixitque Salomon Deo : Tu fecisti cum David, patre meo,
misericordiam magnam, et constituisti me regem pro eo. 9 Nunc ergo,
Domine Deus, impleatur sermo tuus, quem pollicitus es David, patri
meo; tu enim me fecisti regem super populum tuum multum, qui tam
innumerabilis est quam pulvis terræ. 10 Da mihi sapientiam et intelli-
gentiam, ut ingrediar et egrediar coram populo tuo; quis enim potest
hunc populum tuum digne, qui tam grandis est, judicare? 11 Dixit autem
Deus ad Salomonem : Quia hoc magis placuit cordi tuo, et non postulasti
divitias, et substantiam, et gloriam, neque animas eorum qui te oderant,
sed nec dies vitæ plurimos; petisti autem sapientiam et scientiam, ut
judicare possis populum meum, super quem constitui te regem, 12 sapien-
tia et scientia data sunt tibi; divitias autem, et substantiam, et gloriam
dabo tibi, ita ut nullus in regibus, nec ante te, nec post te, fuerit similis
tui. 13 Venit ergo Salomon ab excelso Gabaon in Jerusalem coram taber-
naculo fœderis. Et regnavit super Israel.

Salomonis potentia et divitiæ.

14 Congregavitque sibi currus et equites, et facti sunt ei mille quadrin-
genti currus, et duodecim millia equitum; et fecit eos esse in urbibus
quadrigarum, et cum rege in Jerusalem. 15 Præbuitque rex argentum et

1] III Reg. III, 1. — 4] II Reg. VI, 17. — 5] Ex. XXXVIII, 1. — 10] Sap. IX, 10. — 14] III Reg. X, 26.

aurum in Jerusalem quasi lapides, et cedros quasi sycomoros, quæ
nascuntur in campestribus multitudine magna. 16 Adducebantur autem ei
equi de Ægypto, et de Coa, a negotiatoribus regis, qui ibant, et emebant
pretio, 17 quadrigam equorum sexcentis argenteis, et equum centum quin-
quaginta; similiter de universis regnis Hethæorum, et a regibus Syriæ
emptio celebrabatur.

Sectio II. — Templi constructio et dedicatio

§ I. — *Apparatus ad structuram templi.*

Cap. II. — 1 Decrevit autem Salomon ædificare domum nomini Domini, Recensio
et palatium sibi. 2 Et numeravit septuaginta millia virorum portantium operariorum.
humeris, et octoginta millia qui cæderent lapides in montibus, præposi-
tosque eorum tria millia sexcentos.
3 Misit quoque ad Hiram, regem Tyri, dicens: Sicut egisti cum David, Conventio
patre meo, et misisti ei ligna cedrina, ut ædificaret sibi domum in qua cum rege
et habitavit, 4 sic fac mecum, ut ædificem domum nomini Domini Dei Hiram.
mei, ut consecrem eam ad adolendum incensum coram illo, et fumiganda
aromata, et ad propositionem panum sempiternam, et ad holocautomata
mane et vespere, sabbatis quoque et neomeniis, et solemnitatibus Domini
Dei nostri in sempiternum, quæ mandata sunt Israeli. 5 Domus enim
quam ædificare cupio magna est; magnus est enim Deus noster super
omnes deos. 6 Quis ergo poterit prævalere, ut ædificet ei dignam domum?
Si cælum, et cæli cælorum capere eum nequeunt, quantus ego sum, ut
possim ædificare ei domum? Sed ad hoc tantum, ut adoleatur incensum
coram illo. 7 Mitte ergo mihi virum eruditum, qui noverit operari in auro
et argento, ære et ferro, purpura, coccino, et hyacintho, et qui sciat
sculpere cælaturas cum his artificibus, quos mecum habeo in Judæa et
Jerusalem, quos præparavit David pater meus. 8 Sed et ligna cedrina
mitte mihi, et arceuthina, et pinea de Libano; scio enim quod servi tui
noverint cædere ligna de Libano, et erunt servi mei cum servis tuis,
9 ut parentur mihi ligna plurima; domus enim quam cupio ædificare
magna est nimis, et inclyta. 10 Præterea operariis, qui cæsuri sunt ligna,
servis tuis, dabo in cibaria tritici coros viginti millia, et hordei coros
totidem, et vini viginti millia metretas, olei quoque sata viginti millia.
11 Dixit autem Hiram, rex Tyri, per litteras quas miserat Salomoni:
Quia dilexit Dominus populum suum, idcirco te regnare fecit super eum.
12 Et addidit, dicens: Benedictus Dominus, Deus Israel, qui fecit cælum
et terram, qui dedit David regi filium sapientem, et eruditum, et sensa-
tum, atque prudentem, ut ædificaret domum Domino, et palatium sibi.
13 Misi ergo tibi virum prudentem et scientissimum Hiram, patrem meum,
14 filium mulieris de filiabus Dan, cujus pater fuit Tyrius, qui novit ope-
rari in auro et argento, ære, et ferro, et marmore, et lignis, in purpura
quoque, et hyacintho, et bysso, et coccino; et qui scit cælare omnem
sculpturam, et adinvenire prudenter quodcumque in opere necessarium
est, cum artificibus tuis, et cum artificibus domini mei David, patris tui.
15 Triticum ergo, et hordeum, et oleum, et vinum quæ pollicitus es, domine
mi, mitte servis tuis. 16 Nos autem cædemus ligna de Libano, quot neces-
saria habueris, et applicabimus ea ratibus per mare in Joppe; tuum autem
erit transferre ea in Jerusalem.
17 Numeravit igitur Salomon omnes viros proselytos qui erant in terra Altera
Israel, post dinumerationem quam dinumeravit David pater ejus; et operariorum
inventi sunt centum quinquaginta millia, et tria millia sexcenti. 18 Fecit- recensio.
que ex eis septuaginta millia qui humeris onera portarent, et octoginta

---

3] III Reg. V, 2.

millia qui lapides in montibus cæderent; tria autem millia et sexcentos præpositos operum populi.

§ II. — *Ædificatur templum.*

Structuræ locus et tempus.

Cap. III. — [1] Et cœpit Salomon ædificare domum Domini in Jerusalem in monte Moria, qui demonstratus fuerat David, patri ejus, in loco quem paraverat David in area Ornan Jebusæi. [2] Cœpit autem ædificare mense secundo, anno quarto regni sui.

Constructio portici,

[3] Et hæc sunt fundamenta quæ jecit Salomon ut ædificaret domum Dei : longitudinis cubitos in mensura prima sexaginta, latitudinis cubitos viginti. [4] Porticum vero ante frontem, quæ tendebatur in longum juxta mensuram latitudinis domus, cubitorum viginti; porro altitudo centum viginti cubitorum erat, et deauravit eam intrinsecus auro mundissimo.

Sancti,

[5] Domum quoque majorem texit tabulis ligneis abiegnis, et laminas auri obrizi affixit per totum; sculpsitque in ea palmas, et quasi catenulas se invicem complectentes. [6] Stravit quoque pavimentum templi pretiosissimo marmore, decore multo. [7] Porro aurum erat probatissimum de cujus laminis texit domum, et trabes ejus, et postes, et parietes, et ostia; et cælavit cherubim in parietibus.

Sancti sanctorum cum cherubim ac velo.

[8] Fecit quoque domum Sancti sanctorum : longitudinem juxta latitudinem domus, cubitorum viginti; et latitudinem similiter viginti cubitorum; et laminis aureis texit eam, quasi talentis sexcentis. [9] Sed et clavos fecit aureos, ita ut singuli clavi siclos quinquagenos appenderent. Cœnacula quoque texit auro. [10] Fecit etiam in domo Sancti sanctorum cherubim duos, opere statuario, et texit eos auro. [11] Alæ cherubim viginti cubitis extendebantur, ita ut una ala haberet cubitos quinque, et tangeret parietem domus; et altera, quinque cubitos habens, alam tangeret alterius cherub. [12] Similiter cherub alterius ala quinque habebat cubitos, et tangebat parietem; et ala ejus altera quinque cubitorum, alam cherub alterius contingebat. [13] Igitur alæ utriusque cherubim expansæ erant, et extendebantur per cubitos viginti; ipsi autem stabant erectis pedibus, et facies eorum erant versæ ad exteriorem domum. [14] Fecit quoque velum ex hyacintho, purpura, cocco, et bysso; et intexuit ei cherubim.

Duæ columnæ.

[15] Ante fores etiam templi duas columnas quæ triginta et quinque cubitos habebant altitudinis; porro capita earum quinque cubitorum. [16] Necnon et quasi catenulas in oraculo, et superposuit eas capitibus columnarum; malogranata etiam centum quæ catenulis interposuit. [17] Ipsas quoque columnas posuit in vestibulo templi, unam a dextris, et alteram a sinistris; eam quæ a dextris erat vocavit Jachin, et quæ ad lævam, Booz.

Altare et vasa sacra.

Cap. IV. — [1] Fecit quoque altare æneum viginti cubitorum longitudinis, et viginti cubitorum latitudinis, et decem cubitorum altitudinis; [2] mare etiam fusile decem cubitis a labio usque ad labium, rotundum per circuitum; quinque cubitos habebat altitudinis, et funiculus triginta cubitorum ambiebat gyrum ejus. [3] Similitudo quoque boum erat subter illud, et decem cubitis quædam extrinsecus cælaturæ, quasi duobus versibus alvum maris circuibant. Boves autem erant fusiles. [4] Et ipsum mare super duodecim boves impositum erat, quorum tres respiciebant ad aquilonem, et alii tres ad occidentem; porro tres alii meridiem, et tres qui reliqui erant orientem, habentes mare superpositum; posteriora autem boum erant intrinsecus sub mari. [5] Porro vastitas ejus habebat mensuram palmi, et labium illius erat quasi labium calicis, vel repandi lilii; capiebatque tria millia metretas. [6] Fecit quoque conchas decem; et posuit quinque a dextris, et quinque a sinistris, ut lavarent in eis omnia quæ in

1] III Reg. VI, 1. II Reg. XXIV, 25. I Par. XXI, 26. — 4, 2] III Reg. VII, 23.

holocaustum oblaturi erant; porro in mari sacerdotes lavabantur. 7 Fecit
autem et candelabra aurea decem, secundum speciem qua jussa erant
fieri, et posuit ea in templo, quinque a dextris et quinque a sinistris.
8 Necnon et mensas decem, et posuit eas in templo, quinque a dextris et
quinque a sinistris; phialas quoque aureas centum. 9 Fecit etiam atrium
sacerdotum, et basilicam grandem, et ostia in basilica, quæ texit ære.
10 Porro mare posuit in latere dextro, contra orientem ad meridiem.

Enumeratio supellectilis sacræ.

11 Fecit autem Hiram lebetes, et creagras, et phialas; et complevit
omne opus regis in domo Dei; 12 hoc est columnas duas, et epistylia, et
capita, et quasi quædam retiacula quæ capita tegerent super epistylia;
13 malogranata quoque quadringenta, et retiacula duo, ita ut bini ordines
malogranatorum singulis retiaculis jungerentur, quæ protegerent epistylia,
et capita columnarum. 14 Bases etiam fecit, et conchas quas superposuit
basibus; 15 mare unum, boves quoque duodecim sub mari; 16 et lebetes,
et creagras et phialas. Omnia vasa fecit Salomoni Hiram, pater ejus, in
domo Domini ex ære mundissimo. 17 In regione Jordanis fudit ea rex in
argillosa terra, inter Sochot et Saredatha. 18 Erat autem multitudo vaso-
rum innumerabilis, ita ut ignoraretur pondus æris. 19 Fecitque Salomon
omnia vasa domus Dei, et altare aureum, et mensas, et super eas panes
propositionis; 20 candelabra quoque cum lucernis suis, ut lucerent ante
oraculum juxta ritum, ex auro purissimo; 21 et florentia quædam, et
lucernas, et forcipes aureos; omnia de auro mundissimo facta sunt.
22 Thymiateria quoque, et thuribula, et phialas, et mortariola ex auro
purissimo. Et ostia cælavit templi interioris, id est in Sancta sanctorum;
et ostia templi forinsecus aurea. Sicque completum est omne opus quod
fecit Salomon in domo Domini.

§ III. — *Dedicatio templi.*

Arcæ translatio solemnis.

Cap. V. — 1 Intulit igitur Salomon omnia quæ voverat David, pater
suus; argentum, et aurum, et universa vasa posuit in thesauris domus
Dei. 2 Post quæ congregavit majores natu Israel, et cunctos principes tri-
buum, et capita familiarum de filiis Israel in Jerusalem, ut adducerent
arcam fœderis Domini de civitate David, quæ est Sion. 3 Venerunt itaque
ad regem omnes viri Israel in die solemni mensis septimi. 4 Cumque
venissent cuncti seniorum Israel, portaverunt levitæ arcam, 5 et intule-
runt eam, et omnem paraturam tabernaculi. Porro vasa sanctuarii, quæ
erant in tabernaculo, portaverunt sacerdotes cum levitis. 6 Rex autem Sa-
lomon, et universus cœtus Israel, et omnes qui fuerunt congregati ante
arcam, immolabant arietes et boves absque ullo numero; tanta enim erat
multitudo victimarum. 7 Et intulerunt sacerdotes arcam fœderis Domini
in locum suum, id est ad oraculum templi, in Sancta sanctorum, subter
alas cherubim; 8 ita ut cherubim expanderent alas suas super locum in
quo posita erat arca, et ipsam arcam tegerent cum vectibus suis. 9 Vectium
autem, quibus portabatur arca, quia paululum longiores erant, capita
parebant ante oraculum; si vero quis paululum fuisset extrinsecus, eos
videre non poterat. Fuit itaque arca ibi usque in præsentem diem.
10 Nihilque erat aliud in arca, nisi duæ tabulæ, quas posuerat Moyses in
Horeb, quando legem dedit Dominus filiis Israel egredientibus ex Ægypto.
11 Egressis autem sacerdotibus de sanctuario (omnes enim sacerdotes, qui
ibi potuerant inveniri, sanctificati sunt, nec adhuc in illo tempore vices,
et ministeriorum ordo inter eos divisus erat), 12 tam levitæ quam canto-
res, id est et qui sub Asaph erant, et qui sub Eman, et qui sub Idi-
thun, filii et fratres eorum, vestiti byssinis, cymbalis, et psalteriis, et
citharis concrepabant, stantes ad orientalem plagam altaris, et cum eis

1] III Reg. VII, 51. — 2] III Reg. VIII, 1.

sacerdotes centum viginti canentes tubis. 13 Igitur cunctis pariter, et tubis,
et voce, et cymbalis, et organis, et diversi generis musicorum concinen-
tibus, et vocem in sublime tollentibus, longe sonitus audiebatur; ita ut
cum Dominum laudare cœpissent, et dicere : Confitemini Domino, quo-
niam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus, impleretur domus
Dei nube, 14 nec possent sacerdotes stare et ministrare propter caliginem;
compleverat enim gloria Domini domum Dei.

Laus Dei ingredientis templum.

Cap. VI. — 1 Tunc Salomon ait : Dominus pollicitus est ut habitaret
in caligine; 2 ego autem ædificavi domum nomini ejus, ut habitaret ibi
in perpetuum. 3 Et convertit rex faciem suam, et benedixit universæ
multitudini Israel (nam omnis turba stabat intenta), et ait : 4 Benedictus
Dominus, Deus Israel, qui, quod locutus est David, patri meo, opere
complevit, dicens : 5 A die qua eduxi populum meum de terra Ægypti,
non elegi civitatem de cunctis tribubus Israel, ut ædificaretur in ea
domus nomini meo; neque elegi quemquam alium virum, ut esset dux in
populo meo Israel; 6 sed elegi Jerusalem ut sit nomen meum in ea, et
elegi David ut constituerem eum super populum meum Israel. 7 Cumque
fuisset voluntatis David, patris mei, ut ædificaret domum nomini Do-
mini, Dei Israel, 8 dixit Dominus ad eum : Quia hæc fuit voluntas tua, ut
ædificares domum nomini meo, bene quidem fecisti hujuscemodi habere
voluntatem; 9 sed non tu ædificabis domum; verum filius tuus, qui egre-
dietur de lumbis tuis, ipse ædificabit domum nomini meo. 10 Complevit
ergo Dominus sermonem suum quem locutus fuerat. Et ego surrexi pro
David, patre meo; et sedi super thronum Israel, sicut locutus est Domi-
nus; et ædificavi domum nomini Domini, Dei Israel. 11 Et posui in ea
arcam, in qua est pactum Domini quod pepigit cum filiis Israel.

Oratio Salomonis.

12 Stetit ergo coram altari Domini ex adverso universæ multitudinis
Israel, et extendit manus suas; 13 siquidem fecerat Salomon basim æneam,
et posuerat eam in medio basilicæ, habentem quinque cubitos longitu-
dinis, et quinque cubitos latitudinis, et tres cubitos altitudinis; stetitque
super eam; et deinceps flexis genibus contra universam multitudinem
Israel, et palmis in cælum levatis, 14 ait :

Domine, Deus Israel, non est similis tui Deus in cælo et in terra; qui
custodis pactum et misericordiam cum servis tuis, qui ambulant coram
te in toto corde suo; 15 qui præstitisti servo tuo David, patri meo, quæ-
cumque locutus fueras ei; et quæ ore promiseras, opere complesti, sicut
et præsens tempus probat. 16 Nunc ergo, Domine, Deus Israel, imple
servo tuo, patri meo David, quæcumque locutus es, dicens : Non deficiet
ex te vir coram me, qui sedeat super thronum Israel, ita tamen si custo-
dierint filii tui vias suas, et ambulaverint in lege mea, sicut et tu ambu-
lasti coram me. 17 Et nunc, Domine, Deus Israel, firmetur sermo tuus,
quem locutus es servo tuo David.

18 Ergone credibile est ut habitet Deus cum hominibus super terram?
Si cælum et cæli cælorum non te capiunt, quanto magis domus ista quam
ædificavi! 19 Sed ad hoc tantum facta est ut respicias orationem servi
tui, et obsecrationem ejus, Domine Deus meus, et audias preces quas
fundit famulus tuus coram te; 20 ut aperias oculos tuos super domum
istam diebus ac noctibus, super locum in quo pollicitus es ut invoca-
retur nomen tuum, 21 et exaudires orationem quam servus tuus orat in
eo, et exaudias preces famuli tui, et populi tui Israel. Quicumque ora-
verit in loco isto, exaudi de habitaculo tuo, id est de cælis, et propi-
tiare.

22 Si peccaverit quispiam in proximum suum, et jurare contra eum pa-
ratus venerit, seque maledicto constrinxerit coram altari in domo ista,
23 tu audies de cælo, et facies judicium servorum tuorum, ita ut reddas

1] III Reg. VIII, 12. — 14] II Mach. II, 8.

iniquo viam suam in caput proprium, et ulciscaris justum, retribuens ei
secundum justitiam suam. [24] Si superatus fuerit populus tuus Israel ab
inimicis (peccabunt enim tibi), et conversi egerint pœnitentiam, et
obsecraverint nomen tuum, et fuerint deprecati in loco isto, [25] tu exau-
dies de cælo, et propitiare peccato populi tui Israel, et reduc eos in terram
quam dedisti eis et patribus eorum. [26] Si clauso cælo pluvia non fluxe-
rit propter peccata populi, et deprecati te fuerint in loco isto, et confessi
nomini tuo, et conversi a peccatis suis, cum eos afflixeris, [27] exaudi de
cælo, Domine, et dimitte peccata servis tuis et populi tui Israel; et doce
eos viam bonam per quam ingrediantur, et da pluviam terræ quam dedisti
populo tuo ad possidendum. [28] Fames si orta fuerit in terra, et pestilentia,
ærugo, et aurugo, et locusta, et bruchus, et hostes, vastatis regioni-
bus, portas obsederint civitatis, omnisque plaga et infirmitas presserit;
[29] si quis de populo tuo Israel fuerit deprecatus, cognoscens plagam et
infirmitatem suam, et expanderit manus suas in domo hac, [30] tu exaudies
de cælo, de sublimi scilicet habitaculo tuo, et propitiare; et redde uni-
cuique secundum vias suas, quas nosti eum habere in corde suo (tu
enim solus nosti corda filiorum hominum), [31] ut timeant te, et ambulent
in viis tuis, cunctis diebus quibus vivunt super faciem terræ quam
dedisti patribus nostris.

[32] Externum quoque, qui non est de populo tuo Israel, si venerit de
terra longinqua, propter nomen tuum magnum, et propter manum tuam
robustam, et brachium tuum extentum, et adoraverit in loco isto, [33] tu
exaudies de cælo, firmissimo habitaculo tuo, et facies cuncta, pro quibus
invocaverit te ille peregrinus; ut sciant omnes populi terræ nomen
tuum, et timeant te sicut populus tuus Israel, et cognoscant quia nomen
tuum invocatum est super domum hanc quam ædificavi.

[34] Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos
per viam in qua miseris eos, adorabunt te contra viam in qua civitas
hæc est quam elegisti, et domus quam ædificavi nomini tuo, [35] tu exau-
dies de cælo preces eorum, et obsecrationem, et ulciscaris. [36] Si autem
peccaverint tibi (neque enim est homo qui non peccet), et iratus fueris
eis, et tradideris hostibus, et captivos duxerint eos in terram longinquam,
vel certe quæ juxta est, [37] et conversi in corde suo, in terra ad quam
captivi ducti fuerant, egerint pœnitentiam, et deprecati te fuerint in
terra captivitatis suæ, dicentes: Peccavimus, inique fecimus, injuste
egimus; [38] et reversi fuerint ad te in toto corde suo et in tota anima
sua, in terra captivitatis suæ ad quam ducti sunt, adorabunt te contra
viam terræ suæ quam dedisti patribus eorum, et urbis quam elegisti, et
domus quam ædificavi nomini tuo, [39] tu exaudies de cælo, hoc est de
firmo habitaculo tuo, preces eorum, et facias judicium, et dimittas po-
pulo tuo, quamvis peccatori; [40] tu es enim Deus meus. Aperiantur,
quæso, oculi tui, et aures tuæ intentæ sint ad orationem quæ fit in loco
isto.

[41] Nunc igitur consurge, Domine Deus, in requiem tuam, tu et arca
fortitudinis tuæ. Sacerdotes tui, Domine Deus, induantur salutem, et
sancti tui lætentur in bonis. [42] Domine Deus, ne averteris faciem christi
tui; memento misericordiarum David, servi tui.

Cap. VII. — [1] Cumque complesset Salomon fundens preces, ignis Dei majestas implet templum.
descendit de cælo, et devoravit holocausta et victimas; et majestas Do-
mini implevit domum. [2] Nec poterant sacerdotes ingredi templum
Domini, eo quod implesset majestas Domini templum Domini. [3] Sed et
omnes filii Israel videbant descendentem ignem et gloriam Domini super
domum; et corruentes proni in terram super pavimentum stratum lapide,

28] Inf. XX, 9. — 36] III Reg. VIII, 46. Eccl. VII, 21 I Joan. I, 8. — 41] Ps. CXXXI, 8. —
1] II Mach. II, 8.

adoraverunt, et laudaverunt Dominum : Quoniam bonus, quoniam in
sæculum misericordia ejus.

Ceteræ ceremoniæ dedicationis.

4 Rex autem et omnis populus immolabant victimas coram Domino.
5 Mactavit igitur rex Salomon hostias, boum viginti duo millia, arietum
centum viginti millia ; et dedicavit domum Dei rex, et universus popu-
lus. 6 Sacerdotes autem stabant in officiis suis, et levitæ in organis car-
minum Domini, quæ fecit David rex ad laudandum Dominum : Quoniam
in æternum misericordia ejus ; hymnos David canentes per manus suas ;
porro sacerdotes canebant tubis ante eos, cunctusque Israel stabat.
7 Sanctificavit quoque Salomon medium atrii ante templum Domini ;
obtulerat enim ibi holocausta, et adipes pacificorum, quia altare æneum
quod fecerat non poterat sustinere holocausta, et sacrificia, et adipes.
8 Fecit ergo Salomon solemnitatem in tempore illo septem diebus, et
omnis Israel cum eo ; ecclesia magna valde, ab introitu Emath usque ad
torrentem Ægypti. 9 Fecitque die octavo collectam, eo quod dedicasset
altare septem diebus, et solemnitatem celebrasset diebus septem.
10 Igitur in die vigesimo tertio mensis septimi dimisit populos ad taber-
cula sua, lætantes atque gaudentes super bono quod fecerat Dominus
Davidi, et Salomoni, et Israeli, populo suo.

Responsio Dei ad orationem Salomonis.

11 Complevitque Salomon domum Domini, et domum regis, et omnia
quæ disposuerat in corde suo, ut faceret in domo Domini, et in domo
sua, et prosperatus est. 12 Apparuit autem ei Dominus nocte et ait :
Audivi orationem tuam, et elegi locum istum mihi in domum sacrificii.
13 Si clausero cælum, et pluvia non fluxerit, et mandavero et præcepero
locustæ ut devoret terram, et misero pestilentiam in populum meum ;
14 conversus autem populus meus, super quos invocatum est nomen
meum, deprecatus me fuerit, et exquisierit faciem meam, et egerit pœni-
tentiam a viis suis pessimis ; et ego exaudiam de cælo, et propitius ero
peccatis eorum, et sanabo terram eorum. 15 Oculi quoque mei erunt
aperti, et aures meæ erectæ ad orationem ejus qui in loco isto oraverit ;
16 elegi enim, et sanctificavi locum istum, ut sit nomen meum ibi in
sempiternum, et permaneant oculi mei, et cor meum ibi cunctis diebus.
17 Tu quoque si ambulaveris coram me, sicut ambulavit David, pater
tuus, et feceris juxta omnia quæ præcepi tibi, et justitias meas judicia-
que servaveris, 18 suscitabo thronum regni tui, sicut pollicitus sum David,
patri tuo, dicens : Non auferetur de stirpe tua vir qui sit princeps in
Israel. 19 Si autem aversi fueritis, et dereliqueritis justitias meas et
præcepta mea, quæ proposui vobis, et abeuntes servieritis diis alienis, et
adoraveritis eos, 20 evellam vos de terra mea, quam dedi vobis ; et do-
mum hanc quam sanctificavi nomini meo projiciam a facie mea, et tra-
dam eam in parabolam, et in exemplum cunctis populis ; 21 et domus ista
erit in proverbium universis transeuntibus, et dicent stupentes : Quare
fecit Dominus sic terræ huic, et domui huic? 22 Respondebuntque : Quia
dereliquerunt Dominum, Deum patrum suorum, qui eduxit eos de terra
Ægypti, et apprehenderunt deos alienos, et adoraverunt eos, et co-
luerunt ; idcirco venerunt super eos universa hæc mala.

Sectio III. — De rebus politicis Salomonis

§ I. — *Quædam regis incepta summatim indicantur.*

Civitatum exstructio.

Cap. VIII. — 1 Expletis autem viginti annis, postquam ædificavit
Salomon domum Domini et domum suam, 2 civitates quas dederat Hiram
Salomoni ædificavit, et habitare ibi fecit filios Israel. 3 Abiit quoque in

5] III Reg. VIII, 63. — 11] III Reg. IX, 1. — 1] III Reg. IX, 10.

Emath Suba, et obtinuit eam. 4 Et ædificavit Palmyram in deserto, et
alias civitates munitissimas ædificavit in Emath. 5 Exstruxitque Bethoron
superiorem et Bethoron inferiorem, civitates muratas, habentes portas et
vectes et seras ; 6 Balaath etiam, et omnes urbes firmissimas quæ fuerunt
Salomonis, cunctasque urbes quadrigarum, et urbes equitum. Omnia
quæcumque voluit Salomon atque disposuit, ædificavit in Jerusalem
et in Libano, et in universa terra potestatis suæ.

Chananæi in tributarios ac servos facti.

7 Omnem populum qui derelictus fuerat de Hethæis, et Amorrhæis, et
Pherezæis, et Hevæis, et Jebusæis, qui non erant de stirpe Israel, 8 de
filiis eorum, et de posteris, quos non interfecerant filii Israel, subjugavit
Salomon in tributarios usque in diem hanc. 9 Porro de filiis Israel non
posuit ut servirent operibus regis ; ipsi enim erant viri bellatores, et
duces primi, et principes quadrigarum et equitum ejus. 10 Omnes autem
principes exercitus regis Salomonis fuerunt ducenti quinquaginta, qui
erudiebant populum.

Uxor ægyptia.

11 Filiam vero Pharaonis transtulit de civitate David in domum quam
ædificaverat ei ; dixit enim rex : Non habitabit uxor mea in domo David,
regis Israel, eo quod sanctificata sit, quia ingressa est in eam arca
Domini.

Officii levitici ordinatio.

12 Tunc obtulit Salomon holocausta Domino super altare Domini quod
exstruxerat ante porticum, 13 ut per singulos dies offerretur in eo juxta
præceptum Moysi in sabbatis, et in calendis, et in festis diebus, ter per
annum, id est in solemnitate Azymorum, et in solemnitate Hebdomada-
rum, et in solemnitate Tabernaculorum. 14 Et constituit juxta disposi-
tionem David, patris sui, officia sacerdotum in ministeriis suis ; et
levitas in ordine suo, ut laudarent, et ministrarent coram sacerdotibus
juxta ritum uniuscujusque diei ; et janitores in divisionibus suis per
portam et portam : sic enim præceperat David, homo Dei. 15 Nec præ-
tergressi sunt de mandatis regis, tam sacerdotes quam levitæ, ex omni-
bus quæ præceperat, et in custodiis thesaurorum. 16 Omnes impensas
præparatas habuit Salomon, ex eo die quo fundavit domum Domini,
usque in diem quo perfecit eam.

Naves missæ in Ophir.

17 Tunc abiit Salomon in Asiongaber, et in Ailath, ad oram maris
Rubri, quæ est in terra Edom. 18 Misit autem ei Hiram per manus ser-
vorum suorum naves, et nautas gnaros maris, et abierunt cum servis
Salomonis in Ophir, tuleruntque inde quadringenta quinquaginta talenta
auri, et attulerunt ad regem Salomonem.

§ II. — *Salomonis magnificentia.*

Regina Saba in Jerusalem.

Cap. IX. — 1 Regina quoque Saba, cum audisset famam Salomonis,
venit ut tentaret eum in ænigmatibus in Jerusalem, cum magnis opibus,
et camelis qui portabant aromata, et auri plurimum, gemmasque pre-
tiosas. Cumque venisset ad Salomonem, locuta est ei quæcumque erant in
corde suo. 2 Et exposuit ei Salomon omnia quæ proposuerat ; nec quid-
quam fuit quod non perspicuum ei fecerit. 3 Quæ postquam vidit, sa-
pientiam scilicet Salomonis, et domum quam ædificaverat, 4 necnon et
cibaria mensæ ejus, et habitacula servorum, et officia ministrorum ejus
et vestimenta eorum, pincernas quoque et vestes eorum, et victimas
quas immolabat in domo Domini, non erat præ stupore ultra in ea spi-
ritus. 5 Dixitque ad regem : Verus est sermo quem audieram in terra mea
de virtutibus et sapientia tua. 6 Non credebam narrantibus, donec ipsa
venissem, et vidissent oculi mei, et probassem vix medietatem sapientiæ
tuæ mihi fuisse narratam. Vicisti famam virtutibus tuis. 7 Beati viri tui,

11] III Reg. III, 1. — 1] III Reg. X, 1. Matth. XII, 42. Luc. XI, 31.

et beati servi tui, qui assistunt coram te omni tempore, et audiunt sa-
pientiam tuam. 8 Sit Dominus Deus tuus benedictus, qui voluit te ordi-
nare super thronum suum, regem Domini Dei tui. Quia diligit Deus
Israel, et vult servare eum in æternum, idcirco posuit te super eum
regem, ut facias judicia atque justitiam. 9 Dedit autem regi centum
viginti talenta auri, et aromata multa nimis, et gemmas pretiosissimas.
Non fuerunt aromata talia ut hæc, quæ dedit regina Saba regi Salomoni.
10 Sed et servi Hiram cum servis Salomonis attulerunt aurum de Ophir,
et ligna thyina, et gemmas pretiosissimas; 11 de quibus fecit rex, de
lignis scilicet thyinis, gradus in domo Domini, et in domo regia, citha-
ras quoque, et psalteria cantoribus. Nunquam visa sunt in terra Juda
ligna talia. 12 Rex autem Salomon dedit reginæ Saba cuncta quæ voluit,
et quæ postulavit, et multo plura quam attulerat ad eum; quæ reversa,
abiit in terram suam cum servis suis.

Divitiæ Salomonis.

13 Erat autem pondus auri quod afferebatur Salomoni per singulos
annos, sexcenta sexaginta sex talenta auri, 14 excepta ea summa quam
legati diversarum gentium, et negotiatores afferre consueverant, omnesque
reges Arabiæ, et satrapæ terrarum, qui comportabant aurum et argentum
Salomoni. 15 Fecit igitur rex Salomon ducentas hastas aureas de summa
sexcentorum aureorum, qui in singulis hastis expendebantur; 16 trecenta
quoque scuta aurea trecentorum aureorum, quibus tegebantur singula
scuta; posuitque ea rex in armamentario quod erat consitum nemore.
17 Fecit quoque rex solium eburneum grande, et vestivit illud auro
mundissimo. 18 Sex quoque gradus quibus ascendebatur ad solium, et
scabellum aureum, et brachiola duo altrinsecus, et duos leones stantes
juxta brachiola, 19 sed et alios duodecim leunculos stantes super sex
gradus ex utraque parte; non fuit tale solium in universis regnis.
20 Omnia quoque vasa convivii regis erant aurea, et vasa domus saltus
Libani ex auro purissimo: argentum enim in diebus illis pro nihilo repu-
tabatur; 21 siquidem naves regis ibant in Tharsis cum servis Hiram,
semel in annis tribus; et deferebant inde aurum et argentum, et ebur,
et simias, et pavos.

Ipsius majestas et potestas.

22 Magnificatus est igitur Salomon super omnes reges terræ præ divitiis
et gloria; 23 omnesque reges terrarum desiderabant videre faciem Salo-
monis, ut audirent sapientiam quam dederat Deus in corde ejus; 24 et
deferebant ei munera, vasa argentea et aurea, et vestes, et arma, et
aromata, equos, et mulos per singulos annos. 25 Habuit quoque Salomon
quadraginta millia equorum in stabulis, et curruum equitumque duode-
cim millia; constituitque eos in urbibus quadrigarum, et ubi erat rex in
Jerusalem. 26 Exercuit etiam potestatem super cunctos reges a flumine
Euphrate usque ad terram Philisthinorum, et usque ad terminos
Ægypti. 27 Tantamque copiam præbuit argenti in Jerusalem quasi
lapidum, et cedrorum tantam multitudinem velut sycomororum quæ gi-
gnuntur in campestribus. 28 Adducebantur autem ei equi de Ægypto
cunctisque regionibus.

Conclusio historiæ Salomonis.

29 Reliqua autem operum Salomonis, priorum et novissimorum, scripta
sunt in verbis Nathan prophetæ, et in libris Ahiæ Silonitis, in visione
quoque Addo Videntis, contra Jeroboam, filium Nabat. 30 Regnavit
autem Salomon in Jerusalem super omnem Israel quadraginta annis;
31 dormivitque cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David;
regnavitque Roboam, filius ejus, pro eo.

PARS POSTERIOR

HISTORIA CETERORUM REGUM JUDA

Sectio I. — Regnum Roboam

§ I. — *Schisma decem tribuum.*

Cap. X. — 1 Profectus est autem Roboam in Sichem; illuc enim cunctus Populus
Israel convenerat ut constituerent eum regem. 2 Quod cum audisset Je- postulat
roboam, filius Nabat, qui erat in Ægypto (fugerat quippe illuc ante Sa- tributi leva-
lomonem), statim reversus est. 3 Vocaveruntque eum, et venit cum uni- mentum.
verso Israel, et locuti sunt ad Roboam, dicentes : 4 Pater tuus durissimo
jugo nos pressit; tu leviora impera patre tuo, qui nobis imposuit gravem
servitutem; et paululum de onere subleva, ut serviamus tibi. 5 Qui ait :
Post tres dies revertimini ad me.

Cumque abiisset populus, 6 iniit consilium cum senibus qui steterant Senioribus
coram patre ejus Salomone dum adhuc viveret, dicens : Quid datis con- juvenibus-
silii ut respondeam populo? 7 Qui dixerunt ei : Si placueris populo huic, que
et leniveris eos verbis clementibus, servient tibi omni tempore. 8 At ille consultis,
reliquit consilium senum, et cum juvenibus tractare cœpit qui cum eo
nutriti fuerant, et erant in comitatu illius. 9 Dixitque ad eos : Quid vobis
videtur? vel respondere quid debeo populo huic, qui dixit mihi : Subleva
jugum quod imposuit nobis pater tuus? 10 At illi responderunt ut juvenes,
et nutriti cum eo in deliciis, atque dixerunt : Sic loqueris populo qui
dixit tibi : Pater tuus aggravavit jugum nostrum, tu subleva; et sic re-
spondebis ei : Minimus digitus meus grossior est lumbis patris mei. 11 Pa-
ter meus imposuit vobis grave jugum; et ego majus pondus apponam.
Pater meus cecidit vos flagellis; ego vero cædam vos scorpionibus.

12 Venit ergo Jeroboam et universus populus ad Roboam die tertio, Roboam
sicut præceperat eis. 13 Responditque rex dura, derelicto consilio senio- dura respon-
rum; 14 locutusque est juxta juvenum voluntatem : Pater meus grave det populo.
vobis imposuit jugum; quod ego gravius faciam. Pater meus cecidit vos
flagellis; ego vero cædam vos scorpionibus. 15 Et non acquievit populi
precibus; erat enim voluntatis Dei ut compleretur sermo ejus, quem locu-
tus fuerat per manum Ahiæ Silonitis ad Jeroboam, filium Nabat.

16 Populus autem universus, rege duriora dicente, sic locutus est ad Scinditur
eum : Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Isai. Rever- regnum.
tere in tabernacula tua, Israel. Tu autem pasce domum tuam, David. Et
abiit Israel in tabernacula sua. 17 Super filios autem Israel, qui habitabant
in civitatibus Juda, regnavit Roboam. 18 Misitque rex Roboam Aduram,
qui præerat tributis; et lapidaverunt eum filii Israel, et mortuus est.
Porro rex Roboam currum festinavit ascendere, et fugit in Jerusalem;
19 recessitque Israel a domo David, usque ad diem hanc.

Cap. XI. — 1 Venit autem Roboam in Jerusalem, et convocavit uni- Bellum
versam domum Juda et Benjamin, centum octoginta millia electorum contra schi-
atque bellantium, ut dimicaret contra Israel, et converteret ad se regnum smaticos
suum. 2 Factusque est sermo Domini ad Semeiam, hominem Dei, dicens : a Deo
3 Loquere ad Roboam, filium Salomonis, regem Juda, et ad universum impeditum.
Israel qui est in Juda et Benjamin : 4 Hæc dicit Dominus : Non ascen-
detis, neque pugnabitis contra fratres vestros; revertatur unusquisque in
domum suam, quia mea hoc gestum est voluntate. Qui, cum audissent
sermonem Domini, reversi sunt, nec perrexerunt contra Jeroboam.

1] III Reg. XII, 1. — 15] III Reg. XI, 29. — 1] III Reg. XII, 21.

§ II. — *Præcipua facta regni Roboam.*

Exstructio civitatum.

5 Habitavit autem Roboam in Jerusalem, et ædificavit civitates muratas in Juda. 6 Exstruxitque Bethlehem, et Etam, et Thecue, 7 Bethsur quoque, et Socho, et Odollam, 8 necnon et Geth, et Maresa, et Ziph, 9 sed et Aduram, et Lachis, et Azeca, 10 Saraa quoque, et Aialon, et Hebron, quæ erant in Juda et Benjamin, civitates munitissimas. 11 Cumque clausisset eas muris, posuit in eis principes, ciborumque horrea, hoc est olei et vini. 12 Sed et in singulis urbibus fecit armamentarium scutorum et hastarum, firmavitque eas summa diligentia. Et imperavit super Judam et Benjamin.

Dei cultores e territorio Israel confluunt ad Roboam.

13 Sacerdotes autem et levitæ, qui erant in universo Israel, venerunt ad eum de cunctis sedibus suis, 14 relinquentes suburbana et possessiones suas, et transeuntes ad Judam et Jerusalem, eo quod abjecisset eos Jeroboam, et posteri ejus, ne sacerdotio Domini fungerentur. 15 Qui constituit sibi sacerdotes excelsorum, et dæmoniorum, vitulorumque quos fecerat. 16 Sed et de cunctis tribubus Israel, quicumque dederant cor suum ut quærerent Dominum Deum Israel, venerunt in Jerusalem ad immolandum victimas suas coram Domino, Deo patrum suorum. 17 Et roboraverunt regnum Juda, et confirmaverunt Roboam, filium Salomonis, per tres annos; ambulaverunt enim in viis David et Salomonis annis tantum tribus.

Uxores et filii regis.

18 Duxit autem Roboam uxorem Mahalath, filiam Jerimoth, filii David; Abihail quoque, filiam Eliab, filii Isai, 19 quæ peperit ei filios, Jehus, et Somoriam, et Zoom. 20 Post hanc quoque accepit Maacha, filiam Absalom, quæ peperit ei Abia, et Ethai, et Ziza, et Salomith. 21 Amavit autem Roboam Maacha, filiam Absalom, super omnes uxores suas et concubinas; nam uxores decem et octo duxerat, concubinas autem sexaginta; et genuit viginti octo filios, et sexaginta filias. 22 Constituit vero in capite Abiam, filium Maacha, ducem super omnes fratres suos; ipsum enim regem facere cogitabat, 23 quia sapientior fuit, et potentior super omnes filios ejus, et in cunctis finibus Juda et Benjamin, et in universis civitatibus muratis; præbuitque eis escas plurimas, et multas petivit uxores.

Sesac impetum facit in Judam et in Jerusalem.

Cap. XII. — 1 Cumque roboratum fuisset regnum Roboam et confortatum, dereliquit legem Domini, et omnis Israel cum eo. 2 Anno autem quinto regni Roboam, ascendit Sesac, rex Ægypti, in Jerusalem (quia peccaverant Domino), 3 cum mille ducentis curribus, et sexaginta millibus equitum; nec erat numerus vulgi quod venerat cum eo ex Ægypto, Libyes scilicet, et Troglodytæ, et Æthiopes. 4 Cepitque civitates munitissimas in Juda, et venit usque in Jerusalem. 5 Semeias autem propheta ingressus est ad Roboam, et principes Juda, qui congregati fuerant in Jerusalem, fugientes Sesac, dixitque ad eos : Hæc dicit Dominus : Vos reliquistis me, et ego reliqui vos in manu Sesac. 6 Consternatique principes Israel et rex dixerunt : Justus est Dominus. 7 Cumque vidisset Dominus quod humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam, dicens : Quia humiliati sunt, non disperdam eos, daboque eis pauxillum auxilii, et non stillabit furor meus super Jerusalem per manum Sesac. 8 Verumtamen servient ei, ut sciant distantiam servitutis meæ, et servitutis regni terrarum. 9 Recessit itaque Sesac, rex Ægypti, ab Jerusalem, sublatis thesauris domus Domini, et domus regis; omniaque secum tulit, et clypeos aureos quos fecerat Salomon, 10 pro quibus fecit rex æneos, et tradidit illos principibus scutariorum, qui custodiebant vestibulum palatii. 11 Cumque introiret rex domum Domini, veniebant scutarii et tollebant eos, iterumque referebant eos ad armamentarium suum. 12 Verumtamen quia humiliati sunt, aversa est

ab eis ira Domini; nec deleti sunt penitus, siquidem et in Juda inventa
sunt opera bona.

Postrema regni Roboam.

13 Confortatus est ergo rex Roboam in Jerusalem, atque regnavit. Qua-
draginta autem et unius anni erat cum regnare cœpisset, et decem et
septem annis regnavit in Jerusalem, urbe quam elegit Dominus, ut con-
firmaret nomen suum ibi, de cunctis tribubus Israel. Nomen autem ma-
tris ejus Naama Ammanitis. 14 Fecit autem malum, et non præparavit
cor suum ut quæreret Dominum. 15 Opera vero Roboam, prima et novis-
sima, scripta sunt in libris Semeiæ prophetæ, et Addo Videntis, et dili-
genter exposita. Pugnaveruntque adversum se Roboam et Jeroboam
cunctis diebus. 16 Et dormivit Roboam cum patribus suis, sepultusque
est in civitate David; et regnavit Abia, filius ejus, pro eo.

Sectio II. — Abia et Asa

§ I. — *Regnum Abiæ.*

Duratio regni.

Cap. XIII. — 1 Anno octavo decimo regis Jeroboam, regnavit Abia
super Judam. 2 Tribus annis regnavit in Jerusalem; nomenque matris
ejus Michaia, filia Uriel de Gabaa.

Bellum inter Abiam et Jeroboam.

Et erat bellum inter Abiam et Jeroboam. 3 Cumque iniisset Abia cer-
tamen, et haberet bellicosissimos viros, et electorum quadringenta millia,
Jeroboam instruxit econtra aciem octingenta millia virorum, qui et ipsi
electi erant, et ad bella fortissimi.

4 Stetit ergo Abia super montem Semeron, qui erat in Ephraim, et
ait : Audi, Jeroboam, et omnis Israel. 5 Num ignoratis quod Dominus,
Deus Israel, dederit regnum David super Israel in sempiternum, ipsi et
filiis ejus, in pactum salis? 6 Et surrexit Jeroboam, filius Nabat, servus
Salomonis, filii David, et rebellavit contra dominum suum; 7 congrega-
tique sunt ad eum viri vanissimi et filii Belial, et prævaluerunt contra
Roboam, filium Salomonis. Porro Roboam erat rudis, et corde pavido,
nec potuit resistere eis. 8 Nunc ergo vos dicitis quod resistere possitis regno
Domini, quod possidet per filios David, habetisque grandem populi mul-
titudinem, atque vitulos aureos quos fecit vobis Jeroboam in deos. 9 Et
ejecistis sacerdotes Domini, filios Aaron, atque levitas; et fecistis vobis
sacerdotes sicut omnes populi terrarum. Quicumque venerit, et initiave-
rit manum suam in tauro de bobus, et in arietibus septem, fit sacerdos
eorum qui non sunt dii. 10 Noster autem Dominus Deus est, quem non
relinquimus, sacerdotesque ministrant Domino de filiis Aaron; et levitæ
sunt in ordine suo. 11 Holocausta quoque offerunt Domino per singulos
dies, mane et vespere, et thymiama juxta legis præcepta confectum, et
proponuntur panes in mensa mundissima; estque apud nos candelabrum
aureum, et lucernæ ejus, ut accendantur semper ad vesperam; nos quippe
custodimus præcepta Domini Dei nostri, quem vos reliquistis. 12 Ergo in
exercitu nostro dux Deus est, et sacerdotes ejus qui clangunt tubis, et
resonant contra vos. Filii Israel, nolite pugnare contra Dominum, Deum
patrum vestrorum, quia non vobis expedit.

13 Hæc illo loquente, Jeroboam retro moliebatur insidias; cumque ex
adverso hostium staret, ignorantem Judam suo ambiebat exercitu. 14 Re-
spiciensque Judas vidit instare bellum ex adverso et post tergum, et cla-
mavit ad Dominum; ac sacerdotes tubis canere cœperunt. 15 Omnesque
viri Juda vociferati sunt; et ecce illis clamantibus perterruit Deus Jero-
boam, et omnem Israel qui stabat ex adverso Abia et Juda. 16 Fugerunt-

---

13] III Reg. XIV, 21. — 1] III Reg. XV, 2. — 3] III Reg. XV, 7. — 6] III Reg. XI, 26. —
9] III Reg. XII, 31.

que filii Israel Judam; et tradidit eos Deus in manu eorum. [17] Percussit ergo eos Abia, et populus ejus, plaga magna; et corruerunt vulnerati ex Israel quingenta millia virorum fortium. [18] Humiliatique sunt filii Israel in tempore illo; et vehementissime confortati filii Juda, eo quod sperassent in Domino, Deo patrum suorum.

[19] Persecutus est autem Abia fugientem Jeroboam, et cepit civitates ejus, Bethel et filias ejus, et Jesana cum filiabus suis, Ephron quoque et filias ejus; [20] nec valuit ultra resistere Jeroboam in diebus Abia. Quem percussit Dominus, et mortuus est.

Conclusio regni Abiæ.

[21] Igitur Abia, confortato imperio suo, accepit uxores quatuordecim, procreavitque viginti duos filios, et sedecim filias. [22] Reliqua autem sermonum Abia, viarumque, et operum ejus scripta sunt diligentissime in libro Addo prophetæ.

§ II. — *Regnat Asa.*

Zelus Asa pro cultu divino

CAP. XIV. — [1] Dormivit autem Abia cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David; regnavitque Asa, filius ejus, pro eo; in cujus diebus quievit terra annis decem. [2] Fecit autem Asa quod bonum et placitum erat in conspectu Dei sui; et subvertit altaria peregrini cultus, et excelsa, [3] et confregit statuas, lucosque succidit; [4] et præcepit Judæ ut quæreret Dominum, Deum patrum suorum, et faceret legem, et universa mandata; [5] et abstulit de cunctis urbibus Juda aras et fana; et regnavit in pace.

et robore regni.

[6] Ædificavit quoque urbes munitas in Juda, quia quietus erat, et nulla temporibus ejus bella surrexerant, pacem Domino largiente. [7] Dixit autem Judæ: Ædificemus civitates istas, et vallemus muris, et roboremus turribus, et portis, et seris, donec a bellis quieta sunt omnia, eo quod quæsierimus Dominum, Deum patrum nostrorum, et dederit nobis pacem per gyrum. Ædificaverunt igitur, et nullum in exstruendo impedimentum fuit. [8] Habuit autem Asa in exercitu suo portantium scuta et hastas de Juda trecenta millia; de Benjamin vero scutariorum et sagittariorum ducenta octoginta millia, omnes isti viri fortissimi.

Vincit Zaram Æthiopum regem.

[9] Egressus est autem contra eos Zara Æthiops cum exercitu suo, decies centena millia, et curribus trecentis, et venit usque Maresa. [10] Porro Asa perrexit obviam ei, et instruxit aciem ad bellum in valle Sephata, quæ est juxta Maresa; [11] et invocavit Dominum Deum, et ait: Domine, non est apud te ulla distantia, utrum in paucis auxilieris, an in pluribus; adjuva nos, Domine Deus noster; in te enim et in tuo nomine habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinem. Domine, Deus noster tu es; non prævaleat contra te homo. [12] Exterruit itaque Dominus Æthiopes coram Asa et Juda; fugeruntque Æthiopes. [13] Et persecutus est eos Asa, et populus qui cum eo erat, usque Gerara; et ruerunt Æthiopes usque ad internecionem, quia Domino cædente contriti sunt, et exercitu illius præliante. Tulerunt ergo spolia multa. [14] Et percusserunt civitates omnes per circuitum Geraræ, grandis quippe cunctos terror invaserat; et diripuerunt urbes, et multam prædam asportaverunt. [15] Sed et caulas ovium destruentes, tulerunt pecorum infinitam multitudinem et camelorum, reversique sunt in Jerusalem.

Prophetia Azariæ incitatus,

CAP. XV. — [1] Azarias autem, filius Oded, facto in se spiritu Dei, [2] egressus est in occursum Asa, et dixit ei: Audite me, Asa, et omnis Juda et Benjamin: Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo. Si quæsieritis eum, invenietis; si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. [3] Transibunt autem multi dies in Israel absque Deo vero, et absque sacerdote doctore, et absque lege. [4] Cumque reversi fuerint in angustia sua

1] III Reg. XV, 8. — 11] I Reg. XIV, 6.

ad Dominum, Deum Israel, et quæsierint eum, reperient eum. 5 In tem-
pore illo non erit pax egredienti et ingredienti, sed terrores undique in
cunctis habitatoribus terrarum : 6 pugnabit enim gens contra gentem, et
civitas contra civitatem, quia Dominus conturbabit eos in omni angu-
stia. 7 Vos ergo confortamini, et non dissolvantur manus vestræ ; erit enim
merces operi vestro.

renovat fœdus cultumque reformat.

8 Quod cum audisset Asa, verba scilicet et prophetiam Azariæ, filii
Oded prophetæ, confortatus est, et abstulit idola de omni terra Juda, et
de Benjamin, et ex urbibus quas ceperat montis Ephraim. Et dedicavit
altare Domini quod erat ante porticum Domini. 9 Congregavitque uni-
versum Judam et Benjamin, et advenas cum eis de Ephraim, et de Ma-
nasse, et de Simeon; plures enim ad eum confugerant ex Israel, viden-
tes quod Dominus Deus illius esset cum eo. 10 Cumque venissent in Jeru-
salem mense tertio, anno decimo quinto regni Asa, 11 immolaverunt
Domino in die illa, de manubiis et præda quam adduxerant, boves se-
ptingentos, et arietes septem millia. 12 Et intravit ex more ad corrobo-
randum fœdus, ut quærerent Dominum, Deum patrum suorum, in toto
corde et in tota anima sua. 13 Si quis autem, inquit, non quæsierit Do-
minum, Deum Israel, moriatur, a minimo usque ad maximum, a viro
usque ad mulierem. 14 Juraveruntque Domino voce magna, in jubilo, et
in clangore tubæ, et in sonitu buccinarum, 15 omnes qui erant in Juda
cum execratione; in omni enim corde suo juraverunt, et in tota volun-
tate quæsierunt eum, et invenerunt. Præstititque eis Dominus requiem
per circuitum. 16 Sed et Maacham, matrem Asa regis, ex augusto depo-
suit imperio, eo quod fecisset in luco simulacrum Priapi ; quod omne
contrivit, et in frusta comminuens, combussit in torrente Cedron. 17 Ex-
celsa autem derelicta sunt in Israel. Attamen cor Asa erat perfectum
cunctis diebus ejus. 18 Eaque quæ voverat pater suus, et ipse, intulit in
domum Domini, argentum, et aurum, vasorumque diversam supellectilem.
19 Bellum vero non fuit usque ad trigesimum quintum annum regni Asa.

Syrorum, non Dei auxilium quærit contra Baasa.

Cap. XVI. — 1 Anno autem trigesimo sexto regni ejus, ascendit Baasa,
rex Israel, in Judam, et muro circumdabat Rama, ut nullus tute posset
egredi et ingredi de regno Asa. 2 Protulit ergo Asa argentum et aurum
de thesauris domus Domini, et de thesauris regis, misitque ad Benadad,
regem Syriæ, qui habitabat in Damasco, dicens : 3 Fœdus inter me et
te est, pater quoque meus et pater tuus habuere concordiam; quamob-
rem misi tibi argentum et aurum, ut, rupto fœdere quod habes cum
Baasa, rege Israel, facias eum a me recedere. 4 Quo comperto, Benadad
misit principes exercituum suorum ad urbes Israel; qui percusserunt
Ahion, et Dan, et Abelmaim, et universas urbes Nephthali muratas.
5 Quod cum audisset Baasa, desiit ædificare Rama, et intermisit opus
suum. 6 Porro Asa rex assumpsit universum Judam, et tulerunt lapides
de Rama, et ligna quæ ædificationi præparaverat Baasa, ædificavitque
ex eis Gabaa et Maspha.

Reprehensus a propheta, graviter peccat.

7 In tempore illo venit Hanani propheta ad Asa, regem Juda, et
dixit ei : Quia habuisti fiduciam in rege Syriæ, et non in Domino Deo
tuo, idcirco evasit Syriæ regis exercitus de manu tua. 8 Nonne Æthiopes
et Libyes multo plures erant quadrigis, et equitibus, et multitudine nimia,
quos, cum Domino credidisses, tradidit in manu tua? 9 Oculi enim Domini
contemplantur universam terram, et præbent fortitudinem his qui corde
perfecto credunt in eum. Stulte igitur egisti, et propter hoc ex præsenti
tempore adversum te bella consurgent. 10 Iratusque Asa adversus Viden-
tem, jussit eum mitti in nervum; valde quippe super hoc fuerat indi-
gnatus; et interfecit de populo in tempore illo plurimos.

Moritur.

11 Opera autem Asa, prima et novissima, scripta sunt in Libro regum
Juda et Israel. 12 Ægrotavit etiam Asa, anno trigesimo nono regni sui,
dolore pedum vehementissimo; et nec in infirmitate sua quæsivit Domi-

num, sed magis in medicorum arte confisus est; [13] dormivitque cum patribus suis, et mortuus est anno quadragesimo primo regni sui. [14] Et sepelierunt eum in sepulcro suo, quod foderat sibi in civitate David; posueruntque eum super lectum suum plenum aromatibus et unguentis meretriciis, quæ erant pigmentariorum arte confecta, et combusserunt super eum ambitione nimia.

Sectio III. — Regnum Josaphat

§ I. — *Initia regni.*

Civium securitati et bono religionis providet Josaphat.

Cap. XVII. — [1] Regnavit autem Josaphat, filius ejus, pro eo, et invaluit contra Israel. [2] Constituitque militum numeros in cunctis urbibus Juda quæ erant vallatæ muris; præsidiaque disposuit in terra Juda, et in civitatibus Ephraim, quas ceperat Asa, pater ejus.

[3] Et fuit Dominus cum Josaphat, quia ambulavit in viis David patris sui primis, et non speravit in Baalim, [4] sed in Deo patris sui; et perrexit in præceptis illius, et non juxta peccata Israel. [5] Confirmavitque Dominus regnum in manu ejus, et dedit omnis Juda munera Josaphat; factæque sunt ei infinitæ divitiæ, et multa gloria.

[6] Cumque sumpsisset cor ejus audaciam propter vias Domini, etiam excelsa et lucos de Juda abstulit. [7] Tertio autem anno regni sui, misit de principibus suis Benhail, et Obdiam, et Zachariam, et Nathanael, et Michæam, ut docerent in civitatibus Juda; [8] et cum eis levitas Semeiam, et Nathaniam, et Zabadiam, Asael quoque, et Semiramoth, et Jonathan, Adoniamque, et Tobiam, et Thobadoniam, levitas, et cum eis Elisama et Joran sacerdotes. [9] Docebantque populum in Juda, habentes librum legis Domini; et circuibant cunctas urbes Juda, atque erudiebant populum.

Ipsius crescit potentia forinsecus

[10] Itaque factus est pavor Domini super omnia regna terrarum quæ erant per gyrum Juda, nec audebant bellare contra Josaphat. [11] Sed et Philisthæi Josaphat munera deferebant, et vectigal argenti; Arabes quoque adducebant pecora, arietum septem millia septingenta, et hircorum totidem.

et intrinsecus.

[12] Crevit ergo Josaphat, et magnificatus est usque in sublime; atque ædificavit in Juda domos ad instar turrium, urbesque muratas. [13] Et multa opera paravit in urbibus Juda; viri quoque bellatores et robusti erant in Jerusalem, [14] quorum iste numerus per domos atque familias singulorum. In Juda principes exercitus, Ednas dux, et cum eo robustissimi viri trecenta millia. [15] Post hunc Johanan princeps, et cum eo ducenta octoginta millia. [16] Post istum quoque Amasias, filius Zechri, consecratus Domino, et cum eo ducenta millia virorum fortium. [17] Hunc sequebatur robustus ad prælia Eliada, et cum eo tenentium arcum et clypeum ducenta millia. [18] Post istum etiam Jozabad, et cum eo centum octoginta millia expeditorum militum. [19] Hi omnes erant ad manum regis, exceptis aliis quos posuerat in urbibus muratis, in universo Juda.

§ II. — *Fœdus infaustum cum Achab.*

Josaphat init fœdus cum Achab contra Ramoth Galaad.

Cap. XVIII. — [1] Fuit ergo Josaphat dives et inclytus multum, et affinitate conjunctus est Achab. [2] Descenditque post annos ad eum in Samariam, ad cujus adventum mactavit Achab arietes et boves plurimos, ipsi, et populo qui venerat cum eo; persuasitque illi ut ascenderet in Ramoth Galaad. [3] Dixitque Achab, rex Israel, ad Josaphat, regem Juda : Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui ille respondit : Ut ego, et tu; sicut populus tuus, sic et populus meus, tecumque erimus in bello.

17, 1] III Reg. XV, 24. — 18, 2] III Reg. XXII, 2.

Pseudoprophetæ promittunt victoriam.

4 Dixitque Josaphat ad regem Israel: Consule, obsecro, impræsentiarum
sermonem Domini. 5 Congregavit igitur rex Israel prophetarum quadrin-
gentos viros, et dixit ad eos: In Ramoth Galaad ad bellandum ire debe-
mus, an quiescere? At illi: Ascende, inquiunt, et tradet Deus in manu
regis. 6 Dixitque Josaphat: Numquid non est hic prophetes Domini, ut
ab illo etiam requiramus? 7 Et ait rex Israel ad Josaphat: Est vir unus
a quo possumus quærere Domini voluntatem; sed ego odi eum, quia non
prophetat mihi bonum, sed malum omni tempore; est autem Michæas,
filius Jemla. Dixitque Josaphat: Ne loquaris, rex, hoc modo. 8 Vocavit
ergo rex Israel unum de eunuchis, et dixit ei: Voca cito Michæam, filium
Jemla. 9 Porro rex Israel, et Josaphat, rex Juda, uterque sedebant in
solio suo, vestiti cultu regio; sedebant autem in area juxta portam Sa-
mariæ; omnesque prophetæ vaticinabantur coram eis. 10 Sedecias vero,
filius Chanaana, fecit sibi cornua ferrea, et ait: Hæc dicit Dominus:
His ventilabis Syriam, donec conteras eam. 11 Omnesque prophetæ
similiter prophetabant, atque dicebant: Ascende in Ramoth Galaad, et
prosperaberis; et tradet eos Dominus in manu regis.

Prophetia Michææ.

12 Nuntius autem qui ierat ad vocandum Michæam, ait illi: En verba
omnium prophetarum, uno ore, bona regi annuntiant, quæso ergo te ut
et sermo tuus ab eis non dissentiat, loquarisque prospera. 13 Cui re-
spondit Michæas: Vivit Dominus! quia quodcumque dixerit mihi Deus
meus, hoc loquar. 14 Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Michæa, ire debe-
mus in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Cui ille respon-
dit: Ascendite; cuncta enim prospera evenient, et tradentur hostes in
manus vestras. 15 Dixitque rex: Iterum atque iterum te adjuro ut mihi
non loquaris nisi quod verum est, in nomine Domini. 16 At ille ait: Vidi
universum Israel dispersum in montibus sicut oves absque pastore; et
dixit Dominus: Non habent isti dominos; revertatur unusquisque in
domum suam in pace. 17 Et ait rex Israel ad Josaphat: Nonne dixi tibi
quod non prophetaret iste mihi quidquam boni, sed ea quæ mala sunt?
18 At ille: Idcirco, ait, audite verbum Domini: Vidi Dominum sedentem
in solio suo, et omnem exercitum cæli assistentem ei a dextris et a sini-
stris. 19 Et dixit Dominus: Quis decipiet Achab, regem Israel, ut ascen-
dat et corruat in Ramoth Galaad? Cumque diceret unus hoc modo, et
alter alio, 20 processit spiritus, et stetit coram Domino, et ait: Ego deci-
piam eum. Cui Dominus: In quo, inquit, decipies? 21 At ille respondit:
Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Dixit-
que Dominus: Decipies, et prævalebis; egredere, et fac ita. 22 Nunc igitur,
ecce Dominus dedit spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuo-
rum; et Dominus locutus est de te mala. 23 Accessit autem Sedecias,
filius Chanaana, et percussit Michææ maxillam, et ait: Per quam viam
transivit spiritus Domini a me, ut loqueretur tibi? 24 Dixitque Michæas:
Tu ipse videbis in die illo, quando ingressus fueris cubiculum de cubiculo
ut abscondaris. 25 Præcepit autem rex Israel, dicens: Tollite Michæam,
et ducite eum ad Amon, principem civitatis, et ad Joas, filium Amelech;
26 et dicetis: Hæc dicit rex: Mittite hunc in carcerem, et date ei panis
modicum et aquæ pauxillum, donec revertar in pace. 27 Dixitque Michæas:
Si reversus fueris in pace, non est locutus Dominus in me. Et ait: Audite,
omnes populi.

Syrorum victoria, mors Achab.

28 Igitur ascenderunt rex Israel, et Josaphat, rex Juda, in Ramoth
Galaad. 29 Dixitque rex Israel ad Josaphat: Mutabo habitum, et sic ad
pugnam vadam; tu autem induere vestibus tuis. Mutatoque rex Israel
habitu, venit ad bellum. 30 Rex autem Syriæ præceperat ducibus equi-
tatus sui, dicens: Ne pugnetis contra minimum aut contra maximum,
nisi contra solum regem Israel. 31 Itaque cum vidissent principes equi-
tatus Josaphat, dixerunt: Rex Israel est iste. Et circumdederunt eum
dimicantes; at ille clamavit ad Dominum, et auxiliatus est ei, atque

avertit eos ab illo. 32 Cum enim vidissent duces equitatus quod non esset rex Israel, reliquerunt eum. 33 Accidit autem ut unus e populo sagittam in incertum jaceret, et percuteret regem Israel inter cervicem et scapulas. At ille aurigæ suo ait : Converte manum tuam, et educ me de acie, quia vulneratus sum. 34 Et finita est pugna in die illo. Porro rex Israel stabat in curru suo contra Syros usque ad vesperam ; et mortuus est, occidente sole.

Josaphat corripitur a Jehu propheta.

Cap. XIX. — 1 Reversus est autem Josaphat, rex Juda, in domum suam pacifice in Jerusalem. 2 Cui occurrit Jehu, filius Hanani Videns, et ait ad eum : Impio præbes auxilium, et his qui oderunt Dominum amicitia jungeris, et idcirco iram quidem Domini merebaris. 3 Sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Juda, et præparaveris cor tuum ut requireres Dominum, Deum patrum tuorum.

§ III. — *Ceteri eventus regni Josaphat.*

Populus ad Deum, judices ad justitiam revocantur.

4 Habitavit ergo Josaphat in Jerusalem; rursumque egressus est ad populum de Bersabee usque ad montem Ephraim, et revocavit eos ad Dominum, Deum patrum suorum. 5 Constituitque judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis, per singula loca. 6 Et præcipiens judicibus : Videte, ait, quid faciatis; non enim hominis exercetis judicium, sed Domini ; et quodcumque judicaveritis, in vos redundabit. 7 Sit timor Domini vobiscum, et cum diligentia cuncta facite ; non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum. 8 In Jerusalem quoque constituit Josaphat levitas, et sacerdotes, et principes familiarum ex Israel, ut judicium et causam Domini judicarent habitatoribus ejus. 9 Præcepitque eis, dicens : Sic agetis in timore Domini fideliter et corde perfecto. 10 Omnem causam quæ venerit ad vos fratrum vestrorum qui habitant in urbibus suis, inter cognationem et cognationem, ubicumque quæstio est de lege, de mandato, de ceremoniis, de justificationibus, ostendite eis, ut non peccent in Dominum, et ne veniat ira super vos et super fratres vestros ; sic ergo agentes, non peccabitis. 11 Amarias autem, sacerdos et pontifex vester, in his quæ ad Deum pertinent præsidebit ; porro Zabadias, filius Ismahel, qui est dux in domo Juda, super ea opera erit, quæ ad regis officium pertinent ; habetisque magistros levitas coram vobis. Confortamini, et agite diligenter, et erit Dominus vobiscum in bonis.

A gentibus vicinis impetitus,

Cap. XX. — 1 Post hæc congregati sunt filii Moab, et filii Ammon, et cum eis de Ammonitis, ad Josaphat, ut pugnarent contra eum. 2 Veneruntque nuntii, et indicaverunt Josaphat, dicentes : Venit contra te multitudo magna, de his locis quæ trans mare sunt, et de Syria ; et ecce consistunt in Asasonthamar, quæ est Engaddi.

Josaphat implorat Dei auxilium.

3 Josaphat autem, timore perterritus, totum se contulit ad rogandum Dominum, et prædicavit jejunium universo Juda. 4 Congregatusque est Judas ad deprecandum Dominum ; sed et omnes de urbibus suis venerunt ad obsecrandum eum.

5 Cumque stetisset Josaphat in medio cœtu Juda et Jerusalem, in domo Domini ante atrium novum, 6 ait : Domine, Deus patrum nostrorum, tu es Deus in cælo, et dominaris cunctis regnis gentium ; in manu tua est fortitudo et potentia, nec quisquam tibi potest resistere. 7 Nonne tu, Deus noster, interfecisti omnes habitatores terræ hujus coram populo tuo Israel, et dedisti eam semini Abraham, amici tui, in sempiternum? 8 Habitaveruntque in ea, et exstruxerunt in illa sanctuarium nomini tuo, dicentes : 9 Si irruerint super nos mala, gladius judicii, pestilentia, et

19, 7] Deut. X, 17. Sap. VI, 8. Eccli. XXXV, 15. Act. X, 34. Rom. II, 11. Gal. II, 6. Eph. VI, 9. Col. III, 25. I Petr. I, 17.

fames, stabimus coram domo hac in conspectu tuo, in qua invocatum
est nomen tuum; et clamabimus ad te in tribulationibus nostris; et
exaudies, salvosque facies. [10] Nunc igitur ecce filii Ammon, et Moab, et
mons Seir, per quos non concessisti Israel ut transirent quando egredie-
bantur de Ægypto, sed declinaverunt ab eis, et non interfecerunt illos;
[11] econtrario agunt, et nituntur ejicere nos de possessione quam tradi-
disti nobis. [12] Deus noster, ergo non judicabis eos? In nobis quidem non
est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quæ irruit
super nos. Sed cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habe-
mus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.
[13] Omnis vero Juda stabat coram Domino, cum parvulis, et uxoribus,
et liberis suis.
[14] Erat autem Jahaziel, filius Zachariæ, filii Banaiæ, filii Jehiel, filii Benigna
Mathaniæ, levites de filiis Asaph, super quem factus est spiritus Domini Domini
in medio turbæ; [15] et ait : Attendite, omnis Juda, et qui habitatis Jeru- responsio.
salem, et tu, rex Josaphat. Hæc dicit Dominus vobis : Nolite timere,
nec paveatis hanc multitudinem; non est enim vestra pugna, sed Dei.
[16] Cras descendetis contra eos; ascensuri enim sunt per clivum nomine
Sis, et invenietis illos in summitate torrentis qui est contra solitudinem
Jeruel. [17] Non eritis vos qui dimicabitis; sed tantummodo confidenter
state, et videbitis auxilium Domini super vos, o Juda et Jerusalem; no-
lite timere, nec paveatis; cras egrediemini contra eos, et Dominus erit
vobiscum. [18] Josaphat ergo, et Juda, et omnes habitatores Jerusalem,
ceciderunt proni in terram coram Domino, et adoraverunt eum. [19] Porro
levitæ de filiis Caath, et de filiis Core, laudabant Dominum, Deum Is-
rael voce magna, in excelsum.
[20] Cumque mane surrexissent, egressi sunt per desertum Thecue; pro- Insignis
fectisque eis, stans Josaphat in medio eorum, dixit : Audite me, viri victoria.
Juda et omnes habitatores Jerusalem : credite in Domino Deo vestro, et
securi eritis; credite prophetis ejus, et cuncta evenient prospera. [21] De-
ditque consilium populo, et statuit cantores Domini, ut laudarent eum in
turmis suis, et antecederent exercitum, ac voce consona dicerent : Con-
fitemini Domino, quoniam in æternum misericordia ejus. [22] Cumque cœ-
pissent laudes canere, vertit Dominus insidias eorum in semetipsos,
filiorum scilicet Ammon, et Moab, et montis Seir, qui egressi fuerant ut
pugnarent contra Judam, et percussi sunt. [23] Namque filii Ammon et
Moab consurrexerunt adversum habitatores montis Seir, ut interficerent
et delerent eos; cumque hoc opere perpetrassent, etiam in semetipsos
versi, mutuis concidere vulneribus. [24] Porro Juda cum venisset ad specu-
lam quæ respicit solitudinem, vidit procul omnem late regionem plenam
cadaveribus, nec superesse quemquam qui necem potuisset evadere.
[25] Venit ergo Josaphat, et omnis populus cum eo, ad detrahenda spolia
mortuorum. Inveneruntque inter cadavera variam supellectilem, vestes
quoque, et vasa pretiosissima, et diripuerunt; ita ut omnia portare non
possent, nec per tres dies spolia auferre, præ prædæ magnitudine.
[26] Die autem quarto congregati sunt in Valle benedictionis; etenim
quoniam ibi benedixerant Domino, vocaverunt locum illum Vallis bene-
dictionis, usque in præsentem diem. [27] Reversusque est omnis vir Juda,
et habitatores Jerusalem, et Josaphat ante eos, in Jerusalem cum læti-
tia magna, eo quod dedisset eis Dominus gaudium de inimicis suis.
[28] Ingressique sunt in Jerusalem cum psalteriis, et citharis, et tubis, in
domum Domini. [29] Irruit autem pavor Domini super universa regna ter-
rarum, cum audissent quod pugnasset Dominus contra inimicos Israel.
[30] Quievitque regnum Josaphat, et præbuit ei Deus pacem per circuitum.
[31] Regnavit igitur Josaphat super Judam, et erat triginta quinque an- Postrema Josaphat.

10] Deut. II, 1. — 21] Ps. CXXXV, 1.

norum cum regnare cœpisset; viginti autem et quinque annis regnavit in Jerusalem. Et nomen matris ejus Azuba, filia Selahi. [32] Et ambulavit in via patris sui Asa; nec declinavit ab ea, faciens quæ placita erant coram Domino. [33] Verumtamen excelsa non abstulit; et adhuc populus non direxerat cor suum ad Dominum, Deum patrum suorum. [34] Reliqua autem gestorum Josaphat, priorum et novissimorum, scripta sunt in verbis Jehu, filii Hanani, quæ digessit in libros regum Israel. [35] Post hæc iniit amicitias Josaphat, rex Juda, cum Ochozia, rege Israel, cujus opera fuerunt impiissima. [36] Et particeps fuit ut facerent naves quæ irent in Tharsis; feceruntque classem in Asiongaber. [37] Prophetavit autem Eliezer, filius Dodau de Maresa, ad Josaphat, dicens : Quia habuisti fœdus cum Ochozia, percussit Dominus opera tua; contritæque sunt naves, nec potuerunt ire in Tharsis.

SECTIO IV. — JORAM, OCHOZIAS, JOAS

§ I. — *Regnat Joram.*

Initia impia et infelicia Joram.

CAP. XXI. — [1] Dormivit autem Josaphat cum patribus suis, et sepultus est cum eis in civitate David; regnavitque Joram, filius ejus, pro eo. [2] Qui habuit fratres, filios Josaphat, Azariam, et Jahiel, et Zachariam, et Azariam, et Michael, et Saphatiam; omnes hi filii Josaphat, regis Juda. [3] Deditque eis pater suus multa munera argenti, et auri, et pensitationes, cum civitatibus munitissimis in Juda; regnum autem tradidit Joram, eo quod esset primogenitus. [4] Surrexit ergo Joram super regnum patris sui; cumque se confirmasset, occidit omnes fratres suos gladio, et quosdam de principibus Israel.

[5] Triginta duorum annorum erat Joram cum regnare cœpisset; et octo annis regnavit in Jerusalem. [6] Ambulavitque in viis regum Israel, sicut egerat domus Achab; filia quippe Achab erat uxor ejus; et fecit malum in conspectu Domini. [7] Noluit autem Dominus disperdere domum David, propter pactum quod inierat cum eo, et quia promiserat ut daret ei lucernam, et filiis ejus, omni tempore.

[8] In diebus illis rebellavit Edom, ne esset subditus Judæ; et constituit sibi regem. [9] Cumque transisset Joram cum principibus suis, et cuncto equitatu qui erat secum, surrexit nocte, et percussit Edom qui se circumdederat, et omnes duces equitatus ejus. [10] Attamen rebellavit Edom, ne esset sub ditione Juda, usque ad hanc diem. Eo tempore et Lobna recessit ne esset sub manu illius; dereliquerat enim Dominum, Deum patrum suorum. [11] Insuper et excelsa fabricatus est in urbibus Juda; et fornicari fecit habitatores Jerusalem, et prævaricari Judam.

Litteræ Eliæ prophetæ.

[12] Allatæ sunt autem ei litteræ ab Elia propheta, in quibus scriptum erat : Hæc dicit Dominus, Deus David, patris tui : Quoniam non ambulasti in viis Josaphat, patris tui, et in viis Asa, regis Juda, [13] sed incessisti per iter regum Israel, et fornicari fecisti Judam et habitatores Jerusalem, imitatus fornicationem domus Achab; insuper et fratres tuos, domum patris tui, meliores te, occidisti; [14] ecce Dominus percutiet te plaga magna, cum populo tuo, et filiis, et uxoribus tuis, universaque substantia tua. [15] Tu autem ægrotabis pessimo languore uteri tui, donec egrediantur vitalia tua paulatim per singulos dies.

Judæa vastatur ab hostibus.

[16] Suscitavit ergo Dominus contra Joram spiritum Philisthinorum, et Arabum, qui confines sunt Æthiopibus. [17] Et ascenderunt in terram Juda, et vastaverunt eam, diripueruntque cunctam substantiam quæ inventa est in domo regis, insuper et filios ejus, et uxores; nec remansit ei filius, nisi Joachaz qui minimus natu erat.

35] III Reg. XXII, 45. — 1] III Reg. XXII, 51. — 5] IV Reg. VIII, 17.

[18] Et super hæc omnia, percussit eum Dominus alvi languore insanabili. [19] Cumque diei succederet dies, et temporum spatia volverentur, duorum annorum expletus est circulus; et sic longa consumptus tabe, ita ut egereret etiam viscera sua, languore pariter et vita caruit. Mortuusque est infirmitate pessima; et non fecit ei populus secundum morem combustionis, exequias, sicut fecerat majoribus ejus. [20] Triginta duorum annorum fuit cum regnare cœpisset, et octo annis regnavit in Jerusalem. Ambulavitque non recte. Et sepelierunt eum in civitate David; verumtamen non in sepulcro regum.

Joram ægrotat et moritur.

§ II.— *Regnat Ochozias; Athaliæ usurpatio et eversio.*

CAP. XXII. — [1] Constituerunt autem habitatores Jerusalem Ochoziam, filium ejus minimum, regem pro eo; omnes enim majores natu, qui ante eum fuerant, interfecerant latrones Arabum qui irruerant in castra. Regnavitque Ochozias, filius Joram, regis Juda. [2] Quadraginta duorum annorum erat Ochozias cum regnare cœpisset, et uno anno regnavit in Jerusalem. Et nomen matris ejus Athalia, filia Amri. [3] Sed et ipse ingressus est per vias domus Achab; mater enim ejus impulit eum ut impie ageret. [4] Fecit igitur malum in conspectu Domini, sicut domus Achab; ipsi enim fuerunt ei consiliarii post mortem patris sui, in interitum ejus. [5] Ambulavitque in consiliis eorum; et perrexit cum Joram, filio Achab, rege Israel, in bellum contra Hazael, regem Syriæ, in Ramoth Galaad; vulneraveruntque Syri Joram. [6] Qui reversus est ut curaretur in Jezrahel; multas enim plagas acceperat in supradicto certamine. Igitur Ochozias, filius Joram, rex Juda, descendit ut inviseret Joram, filium Achab, in Jezrahel ægrotantem. [7] Voluntatis quippe fuit Dei adversus Ochoziam ut veniret ad Joram; et cum venisset, et egrederetur cum eo adversus Jehu, filium Namsi, quem unxit Dominus ut deleret domum Achab. [8] Cum ergo everteret Jehu domum Achab, invenit principes Juda, et filios fratrum Ochoziæ, qui ministrabant ei, et interfecit illos. [9] Ipsum quoque perquirens Ochoziam, comprehendit latitantem in Samaria; adductumque ad se, occidit. Et sepelierunt eum, eo quod esset filius Josaphat, qui quæsierat Dominum in toto corde suo.

Summarium regni Ochoziæ.

Nec erat ultra spes aliqua, ut de stirpe quis regnaret Ochoziæ. [10] Siquidem Athalia, mater ejus, videns quod mortuus esset filius suus, surrexit, et interfecit omnem stirpem regiam domus Joram. [11] Porro Josabeth, filia regis, tulit Joas, filium Ochoziæ, et furata est eum de medio filiorum regis, cum interficerentur; absconditque eum cum nutrice sua in cubiculo lectulorum; Josabeth autem, quæ absconderat eum, erat filia regis Joram, uxor Joiadæ pontificis, soror Ochoziæ; et idcirco Athalia non interfecit eum. [12] Fuit ergo cum eis in domo Dei absconditus, sex annis quibus regnavit Athalia super terram.

Athalia usurpat imperium, servatur Joas.

CAP. XXIII. — [1] Anno autem septimo, confortatus Joiada, assumpsit centuriones, Azariam videlicet, filium Jeroham, et Ismahel, filium Johanan, Azariam quoque, filium Obed, et Maasiam, filium Adaiæ, et Elisaphat, filium Zechri; et iniit cum eis fœdus. [2] Qui circumeuntes Judam, congregaverunt levitas de cunctis urbibus Juda, et principes familiarum Israel, veneruntque in Jerusalem. [3] Iniit ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege; dixitque ad eos Joiada : Ecce filius regis regnabit, sicut locutus est Dominus super filios David. [4] Iste est ergo sermo quem facietis. [5] Tertia pars vestrum, qui veniunt ad sabbatum, sacerdotum, et levitarum, et janitorum, erit in portis; tertia vero pars ad domum regis; et tertia ad portam quæ appellatur Fundamenti; omne vero reliquum vulgus sit in atriis domus Domini. [6] Nec quispiam alius ingre-

Conjuratio Joiadæ contra Athaliam.

1] IV Reg. VIII, 25. — 10] IV Reg. XI, 1. — 1] IV Reg. XI, 4.

diatur domum Domini, nisi sacerdotes, et qui ministrant de levitis; ipsi tantummodo ingrediantur, quia sanctificati sunt. Et omne reliquum vulgus observet custodias Domini. [7] Levitæ autem circumdent regem, habentes singuli arma sua (et si quis alius ingressus fuerit templum, interficiatur), sintque cum rege, et intrante, et egrediente. [8] Fecerunt ergo levitæ, et universus Juda, juxta omnia quæ præceperat Joiada pontifex; et assumpserunt singuli viros qui sub se erant, et veniebant per ordinem sabbati, cum his qui impleverant sabbatum, et egressuri erant; siquidem Joiada pontifex non dimiserat abire turmas, quæ sibi per singulas hebdomadas succedere consueverant. [9] Deditque Joiada sacerdos centurionibus lanceas, clypeosque et peltas regis David, quas consecraverat in domo Domini. [10] Constituitque omnem populum tenentium pugiones a parte templi dextra usque ad partem templi sinistram, coram altari, et templo, per circuitum regis. [11] Et eduxerunt filium regis, et imposuerunt ei diadema et testimonium, dederuntque in manu ejus tenendam legem, et constituerunt eum regem. Unxit quoque illum Joiada pontifex, et filii ejus; imprecatique sunt ei, atque dixerunt : Vivat rex !

Athalia interficitur.

[12] Quod cum audisset Athalia, vocem scilicet currentium atque laudantium regem, ingressa est ad populum in templum Domini. [13] Cumque vidisset regem stantem super gradum, in introitu, et principes, turmasque circa eum, omnemque populum terræ gaudentem, atque clangentem tubis, et diversi generis organis concinentem, vocemque laudantium, scidit vestimenta sua, et ait : Insidiæ! insidiæ! [14] Egressus autem Joiada pontifex ad centuriones et principes exercitus, dixit eis : Educite illam extra septa templi, et interficiatur foris gladio. Præcepitque sacerdos ne occideretur in domo Domini. [15] Et imposuerunt cervicibus ejus manus; cumque intrasset portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi.

Renovatio divini fœderis; Joas ut rex agnoscitur.

[16] Pepigit autem Joiada fœdus inter se, universumque populum, et regem, ut esset populus Domini. [17] Itaque ingressus est omnis populus domum Baal, et destruxerunt eam; et altaria ac simulacra illius confregerunt; Mathan quoque, sacerdotem Baal, interfecerunt ante aras. [18] Constituit autem Joiada præpositos in domo Domini sub manibus sacerdotum, et levitarum, quos distribuit David in domo Domini, ut offerrent holocausta Domino, sicut scriptum est in lege Moysi, in gaudio et canticis, juxta dispositionem David. [19] Constituit quoque janitores in portis domus Domini, ut non ingrederetur eam immundus in omni re. [20] Assumpsitque centuriones, et fortissimos viros ac principes populi, et omne vulgus terræ, et fecerunt descendere regem de domo Domini, et introire per medium portæ superioris in domum regis, et collocaverunt eum in solio regali. [21] Lætatusque est omnis populus terræ, et urbs quievit. Porro Athalia interfecta est gladio.

§ III. — *Regnat Joas.*

Tempus et initia regni Joas.

CAP. XXIV. — [1] Septem annorum erat Joas cum regnare cœpisset, et quadraginta annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Sebia, de Bersabee. [2] Fecitque quod bonum est coram Domino, cunctis diebus Joiadæ sacerdotis. [3] Accepit autem ei Joiada uxores duas, e quibus genuit filios et filias.

Resarcitur templum.

[4] Post quæ placuit Joas ut instauraret domum Domini. [5] Congregavitque sacerdotes, et levitas, et dixit eis : Egredimini ad civitates Juda, et colligite de universo Israel pecuniam ad sartatecta templi Dei vestri, per singulos annos; festinatoque hoc facite. Porro levitæ egere negligentius. [6] Vocavitque rex Joiadam principem, et dixit ei : Quare tibi non fuit curæ ut cogeres levitas inferre de Juda et de Jerusalem pecuniam,

---

1] IV Reg. XI, 21 et XII, 1.

quæ constituta est a Moyse, servo Domini, ut inferret eam omnis multitudo Israel in tabernaculum testimonii? [7] Athalia enim impiissima et filii ejus destruxerunt domum Dei, et de universis quæ sanctificata fuerant in templo Domini ornaverunt fanum Baalim. [8] Præcepit ergo rex, et fecerunt arcam. Posueruntque eam juxta portam domus Domini forinsecus. [9] Et prædicatum est in Juda et Jerusalem, ut deferrent singuli pretium Domino, quod constituit Moyses, servus Dei, super omnem Israel in deserto. [10] Lætatique sunt cuncti principes et omnis populus; et ingressi contulerunt in arcam Domini; atque miserunt ita, ut impleretur. [11] Cumque tempus esset ut deferrent arcam coram rege per manus levitarum (videbant enim multam pecuniam), ingrediebatur scriba regis, et quem primus sacerdos constituerat, effundebantque pecuniam quæ erat in arca; porro arcam reportabant ad locum suum; sicque faciebant per singulos dies. Et congregata est infinita pecunia, [12] quam dederunt rex et Joiada his qui præerant operibus domus Domini; at illi conducebant ex ea cæsores lapidum, et artifices operum singulorum ut instaurarent domum Domini; fabros quoque ferri et æris, ut quod cadere cœperat, fulciretur. [13] Egeruntque hi qui operabantur industrie, et obducebatur parietum cicatrix per manus eorum; ac suscitaverunt domum Domini in statum pristinum, et firmiter eam stare fecerunt. [14] Cumque complessent omnia opera, detulerunt coram rege et Joiada reliquam partem pecuniæ; de qua facta sunt vasa templi in ministerium et ad holocausta, phialæ quoque, et cetera vasa aurea et argentea; et offerebantur holocausta in domo Domini jugiter cunctis diebus Joiadæ.

Impietas regis, mortuo Joiada.

[15] Senuit autem Joiada plenus dierum, et mortuus est cum esset centum triginta annorum. [16] Sepelieruntque eum in civitate David cum regibus, eo quod fecisset bonum cum Israel et cum domo ejus. [17] Postquam autem obiit Joiada, ingressi sunt principes Juda, et adoraverunt regem; qui delinitus obsequiis eorum, acquievit eis. [18] Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum suorum, servieruntque lucis et sculptilibus; et facta est ira contra Judam et Jerusalem propter hoc peccatum. [19] Mittebatque eis prophetas ut reverterentur ad Dominum; quos protestantes, illi audire nolebant. [20] Spiritus itaque Dei induit Zachariam, filium Joiadæ, sacerdotem, et stetit in conspectu populi, et dixit eis : Hæc dicit Dominus Deus : Quare transgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit; et dereliquistis Dominum, ut derelinqueret vos? [21] Qui congregati adversus eum, miserunt lapides, juxta regis imperium, in atrio domus Domini. [22] Et non est recordatus Joas rex misericordiæ quam fecerat Joiada, pater illius, secum; sed interfecit filium ejus. Qui, cum moreretur, ait : Videat Dominus, et requirat.

Divina castigatio.

[23] Cumque evolutus esset annus, ascendit contra eum exercitus Syriæ; venitque in Judam et Jerusalem, et interfecit cunctos principes populi; atque universam prædam miserunt regi in Damascum. [24] Et certe cum permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quod dereliquissent Dominum, Deum patrum suorum; in Joas quoque ignominiosa exercuere judicia. [25] Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis; surrexerunt autem contra eum servi sui, in ultionem sanguinis filii Joiadæ sacerdotis, et occiderunt eum in lectulo suo, et mortuus est. Sepelieruntque eum in civitate David, sed non in sepulcris regum. [26] Insidiati vero sunt ei Zabad, filius Semmaath Ammanitidis, et Josabad, filius Semarith Moabitidis. [27] Porro filii ejus, ac summa pecuniæ quæ adunata fuerat sub eo, et instauratio domus Dei, scripta sunt diligentius in Libro regum; regnavit autem Amasias, filius ejus, pro eo.

9] Ex. XXX, 12. — 22] Matth. XXIII, 35. — 23] IV Reg. XII, 17.

Sectio V. — Amasias, Ozias, Joatham et Achaz

§ I. — *Regnum Amasiæ.*

Regni duratio, indoles et initia.

Cap. XXV. — 1 Viginti quinque annorum erat Amasias cum regnare
cœpisset, et viginti novem annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris
ejus Joaden, de Jerusalem. 2 Fecitque bonum in conspectu Domini,
verumtamen non in corde perfecto. 3 Cumque roboratum sibi videret
imperium, jugulavit servos qui occiderant regem, patrem suum; 4 sed
filios eorum non interfecit, sicut scriptum est in libro legis Moysi, ubi
præcepit Dominus, dicens : Non occidentur patres pro filiis, neque filii
pro patribus suis; sed unusquisque in suo peccato morietur.

Idumæi profligantur.

5 Congregavit igitur Amasias Judam, et constituit eos per familias,
tribunosque et centuriones in universo Juda et Benjamin; et recensuit
a viginti annis supra, invenitque trecenta millia juvenum, qui egrederentur ad pugnam, et tenerent hastam et clypeum. 6 Mercede quoque
conduxit de Israel centum millia robustorum, centum talentis argenti.
7 Venit autem homo Dei ad illum, et ait : O rex, ne egrediatur tecum
exercitus Israel; non est enim Dominus cum Israel, et cunctis filiis
Ephraim. 8 Quod si putas in robore exercitus bella consistere, superari te
faciet Deus ab hostibus; Dei quippe est adjuvare, et in fugam convertere. 9 Dixitque Amasias ad hominem Dei : Quid ergo fiet de centum
talentis quæ dedi militibus Israel? Et respondit ei homo Dei : Habet
Dominus unde tibi dare possit multo his plura. 10 Separavit itaque
Amasias exercitum qui venerat ad eum ex Ephraim, ut reverteretur in
locum suum. At illi contra Judam vehementer irati, reversi sunt in
regionem suam. 11 Porro Amasias confidenter eduxit populum suum, et
abiit in Vallem salinarum, percussitque filios Seir decem millia. 12 Et
alia decem millia virorum ceperunt filii Juda; et adduxerunt ad præruptum cujusdam petræ, præcipitaveruntque eos de summo in præceps,
qui universi crepuerunt. 13 At ille exercitus quem remiserat Amasias, ne
secum iret ad prælium, diffusus est in civitatibus Juda, a Samaria
usque ad Bethoron; et interfectis tribus millibus, diripuit prædam magnam.

Amasias idololatra.

14 Amasias vero, post cædem Idumæorum et allatos deos filiorum Seir,
statuit illos in deos sibi, et adorabat eos, et illis adolebat incensum.
15 Quamobrem iratus Dominus contra Amasiam, misit ad illum prophetam, qui diceret ei : Cur adorasti deos qui non liberaverunt populum
suum de manu tua? 16 Cumque hæc ille loqueretur, respondit ei : Num
consiliarius regis es? Quiesce, ne interficiam te. Discedensque propheta :
Scio, inquit, quod cogitaverit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum,
et insuper non acquievisti consilio meo.

Bellum contra regem Israel.

17 Igitur Amasias, rex Juda, inito pessimo consilio, misit ad Joas,
filium Joachaz, filii Jehu, regem Israel, dicens : Veni, videamus nos
mutuo. 18 At ille remisit nuntios, dicens : Carduus qui est in Libano,
misit ad cedrum Libani dicens : Da filiam tuam filio meo uxorem. Et
ecce bestiæ quæ erant in silva Libani, transierunt, et conculcaverunt
carduum. 19 Dixisti : Percussi Edom; et idcirco erigitur cor tuum in
superbiam. Sede in domo tua; cur malum adversum te provocas, ut
cadas, et tu, et Juda tecum? 20 Noluit audire Amasias, eo quod Domini
esset voluntas ut traderetur in manus hostium, propter deos Edom.
21 Ascendit igitur Joas, rex Israel, et mutuos sibi præbuere conspectus.
Amasias autem, rex Juda, erat in Bethsames Juda. 22 Corruitque Juda
coram Israel, et fugit in tabernacula sua. 23 Porro Amasiam, regem Juda,

1] IV Reg. XIV, 2. — 4] Deut. XXIV, 16. IV Reg. XIV, 6. Ez. XVIII, 20.

filium Joas, filii Joachaz, cepit Joas, rex Israel, in Bethsames, et adduxit in Jerusalem, destruxitque murum ejus a porta Ephraim usque ad portam Anguli, quadringentis cubitis. 24 Omne quoque aurum, et argentum, et universa vasa quæ repererat in domo Dei, et apud Obededom, in thesauris etiam domus regiæ, necnon et filios obsidum reduxit in Samariam.

Postrema Amasiæ.

25 Vixit autem Amasias, filius Joas, rex Juda, postquam mortuus est Joas, filius Joachaz, rex Israel, quindecim annis. 26 Reliqua autem sermonum Amasiæ, priorum et novissimorum, scripta sunt in Libro regum Juda et Israel. 27 Qui postquam recessit a Domino, tetenderunt ei insidias in Jerusalem; cumque fugisset in Lachis, miserunt et interfecerunt eum ibi. 28 Reportantesque super equos, sepelierunt eum cum patribus suis in civitate David.

§ II. — *Regnum Oziæ.*

Initia, duratio et indoles regni.

Cap. XXVI. — 1 Omnis autem populus Juda filium ejus Oziam, annorum sedecim, constituit regem pro Amasia, patre suo. 2 Ipse ædificavit Ailath, et restituit eam ditioni Juda, postquam dormivit rex cum patribus suis. 3 Sedecim annorum erat Ozias cum regnare cœpisset, et quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Jechelia, de Jerusalem. 4 Fecitque quod erat rectum in oculis Domini, juxta omnia quæ fecerat Amasias, pater ejus. 5 Et exquisivit Dominum in diebus Zachariæ, intelligentis et videntis Deum; cumque requireret Dominum, direxit eum in omnibus.

Oziæ victoriæ, ædificationes, potentia militaris.

6 Denique egressus est, et pugnavit contra Philisthiim, et destruxit murum Geth, et murum Jabniæ, murumque Azoti; ædificavit quoque oppida in Azoto, et in Philisthiim. 7 Et adjuvit eum Deus contra Philisthiim et contra Arabes qui habitabant in Gurbaal, et contra Ammonitas. 8 Appendebantque Ammonitæ munera Oziæ; et divulgatum est nomen ejus usque ad introitum Ægypti, propter crebras victorias. 9 Ædificavitque Ozias turres in Jerusalem super portam Anguli, et super portam Vallis, et reliquas in eodem muri latere, firmavitque eas. 10 Exstruxit etiam turres in solitudine, et effodit cisternas plurimas, eo quod haberet multa pecora, tam in campestribus quam in eremi vastitate; vineas quoque habuit et vinitores in montibus et in Carmelo, erat quippe homo agriculturæ deditus. 11 Fuit autem exercitus bellatorum ejus, qui procedebant ad prælia, sub manu Jehiel scribæ, Maasiæque doctoris, et sub manu Hananiæ, qui erat de ducibus regis. 12 Omnisque numerus principum per familias virorum fortium, duorum millium sexcentorum. 13 Et sub eis universus exercitus, trecentorum et septem millium quingentorum, qui erant apti ad bella, et pro rege contra adversarios dimicabant. 14 Præparavit quoque eis Ozias, id est cuncto exercitui, clypeos, et hastas, et galeas, et loricas, arcusque, et fundas ad jaciendos lapides. 15 Et fecit in Jerusalem diversi generis machinas, quas in turribus collocavit, et in angulis murorum, ut mitterent sagittas, et saxa grandia; egressumque est nomen ejus procul, eo quod auxiliaretur ei Dominus, et corroborasset illum.

Ipsius arrogantia et castigatio.

16 Sed cum roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum, et neglexit Dominum Deum suum; ingressusque templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis. 17 Statimque ingressus post eum Azarias sacerdos, et cum eo sacerdotes Domini octoginta, viri fortissimi, 18 restiterunt regi, atque dixerunt : Non est tui officii, Ozia, ut adoleas incensum Domino; sed sacerdotum, hoc est filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad hujuscemodi ministerium; egredere de sanctuario,

---

1] IV Reg. XIV, 21. — 18] Ex. XXX, 7 et ss.

ne contempseris, quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo. 19 Iratusque Ozias, tenens in manu thuribulum ut adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte ejus coram sacerdotibus, in domo Domini, super altare thymiamatis. 20 Cumque respexisset eum Azarias pontifex, et omnes reliqui sacerdotes, viderunt lepram in fronte ejus, et festinato expulerunt eum; sed et ipse, perterritus, acceleravit egredi, eo quod sensisset illico plagam Domini. 21 Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis suæ, et habitavit in domo separata, plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porro Joatham, filius ejus, rexit domum regis, et judicabat populum terræ.

Conclusio regni.

22 Reliqua autem sermonum Oziæ, priorum et novissimorum, scripsit Isaias, filius Amos, propheta. 23 Dormivitque Ozias cum patribus suis; et sepelierunt eum in agro regalium sepulcrorum, eo quod esset leprosus; regnavitque Joatham, filius ejus, pro eo.

§ III. — *Regnat Joatham.*

Regni duratio et indoles.

Cap. XXVII. — 1 Viginti quinque annorum erat Joatham cum regnare cœpisset; et sedecim annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Jerusa, filia Sadoc. 2 Fecitque quod rectum erat coram Domino, juxta omnia quæ fecerat Ozias, pater suus, excepto quod non est ingressus templum Domini; et adhuc populus delinquebat.

Eventus præcipui.

3 Ipse ædificavit portam domus Domini excelsam, et in muro Ophel multa construxit. 4 Urbes quoque ædificavit in montibus Juda, et in saltibus castella et turres. 5 Ipse pugnavit contra regem filiorum Ammon, et vicit eos; dederuntque ei filii Ammon in tempore illo centum talenta argenti, et decem millia coros tritici, ac totidem coros hordei; hæc ei præbuerunt filii Ammon, in anno secundo et tertio. 6 Corroboratusque est Joatham, eo quod direxisset vias suas coram Domino Deo suo.

Conclusio.

7 Reliqua autem sermonum Joatham, et omnes pugnæ ejus, et opera, scripta sunt in Libro regum Israel et Juda. 8 Viginti quinque annorum erat cum regnare cœpisset, et sedecim annis regnavit in Jerusalem. 9 Dormivitque Joatham cum patribus suis; et sepelierunt eum in civitate David; et regnavit Achaz, filius ejus, pro eo.

§ IV. — *Regnat Achaz.*

Impietas Achaz.

Cap. XXVIII. — 1 Viginti annorum erat Achaz cum regnare cœpisset; et sedecim annis regnavit in Jerusalem. Non fecit rectum in conspectu Domini, sicut David, pater ejus; 2 sed ambulavit in viis regum Israel, insuper et statuas fudit Baalim. 3 Ipse est qui adolevit incensum in valle Benennom; et lustravit filios suos in igne, juxta ritum gentium quas interfecit Dominus in adventu filiorum Israel. 4 Sacrificabat quoque, et thymiama succendebat in excelsis, et in collibus, et sub omni ligno frondoso.

Per Syros et Israelitas castigatur.

5 Tradiditque eum Dominus Deus ejus in manu regis Syriæ, qui percussit eum, magnamque prædam cepit de ejus imperio, et adduxit in Damascum. Manibus quoque regis Israel traditus est, et percussus plaga grandi. 6 Occiditque Phacee, filius Romeliæ, de Juda centum viginti millia in die uno, omnes viros bellatores; eo quod reliquissent Dominum, Deum patrum suorum. 7 Eodem tempore occidit Zechri, vir potens ex Ephraim, Maasiam, filium regis, et Ezricam, ducem domus ejus, Elcanam quoque, secundum a rege. 8 Ceperuntque filii Israel de fratribus suis ducenta millia mulierum, puerorum, et puellarum, et infinitam prædam, pertuleruntque eam in Samariam.

21] IV Reg. XV, 5. — 1] IV Reg. XV, 33. — 1] IV Reg. XVI, 2.

Libertas reddita Judæis captivis.

9 Ea tempestate erat ibi propheta Domini, nomine Oded, qui egressus
obviam exercitui venienti in Samariam, dixit eis : Ecce iratus Dominus,
Deus patrum vestrorum, contra Juda, tradidit eos in manibus vestris, et
occidistis eos atrociter, ita ut ad cælum pertingeret vestra crudelitas.
10 Insuper filios Juda et Jerusalem vultis vobis subjicere in servos et an-
cillas; quod nequaquam facto opus est : peccastis enim super hoc Domino
Deo vestro. 11 Sed audite consilium meum, et reducite captivos quos ad-
duxistis de fratribus vestris, quia magnus furor Domini imminet vobis.
12 Steterunt itaque viri de principibus filiorum Ephraim, Azarias, filius
Johanan, Barachias, filius Mosollamoth, Ezechias, filius Sellum, et
Amasa, filius Adali, contra eos qui veniebant de prælio, 13 et dixerunt
eis : Non introducetis huc captivos, ne peccemus Domino. Quare vultis
adjicere super peccata nostra, et vetera cumulare delicta? grande quippe
peccatum est, et ira furoris Domini imminet super Israel. 14 Dimiserunt-
que viri bellatores prædam, et universa quæ ceperant, coram principibus
et omni multitudine. 15 Steteruntque viri quos supra memoravimus, et
apprehendentes captivos, omnesque qui nudi erant, vestierunt de spoliis;
cumque vestissent eos, et calceassent, et refecissent cibo ac potu, unxis-
sentque propter laborem, et adhibuissent eis curam, quicumque ambulare
non poterant, et erant imbecillo corpore, imposuerunt eos jumentis, et
adduxerunt Jericho, civitatem Palmarum, ad fratres eorum; ipsique re-
versi sunt in Samariam.

Iterum castigatur Achaz;

16 Tempore illo misit rex Achaz ad regem Assyriorum, postulans auxi-
lium. 17 Veneruntque Idumæi, et percusserunt multos ex Juda, et cepe-
runt prædam magnam. 18 Philisthiim quoque diffusi sunt per urbes cam-
pestres, et ad meridiem Juda; ceperuntque Bethsames, et Aialon, et
Gaderoth, Socho quoque, et Thamnan, et Gamzo, cum viculis suis, et
habitaverunt in eis. 19 Humiliaverat enim Dominus Judam propter Achaz,
regem Juda, eo quod nudasset eum auxilio, et contemptui habuisset Do-
minum. 20 Adduxitque contra eum Thelgath-Phalnasar, regem Assyrio-
rum, qui et afflixit eum, et nullo resistente vastavit. 21 Igitur Achaz,
spoliata domo Domini, et domo regum ac principum, dedit regi Assy-
riorum munera, et tamen nihil ei profuit.

iterumque peccat.

22 Insuper et tempore angustiæ suæ auxit contemptum in Dominum,
ipse per se rex Achaz : 23 immolavit diis Damasci victimas percussoribus
suis, et dixit : Dii regum Syriæ auxiliantur eis; quos ego placabo hos-
tiis, et aderunt mihi; cum econtrario ipsi fuerint ruinæ ei, et universo
Israel. 24 Direptis itaque Achaz omnibus vasis domus Dei, atque con-
fractis, clausit januas templi Dei, et fecit sibi altaria in universis angulis
Jerusalem. 25 In omnibus quoque urbibus Juda exstruxit aras ad creman-
dum thus; atque ad iracundiam provocavit Dominum, Deum patrum
suorum.

Regni conclusio.

26 Reliqua autem sermonum ejus, et omnium operum suorum, priorum
et novissimorum, scripta sunt in Libro regum Juda et Israel. 27 Dormi-
vitque Achaz cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate Jerusa-
lem; neque enim receperunt eum in sepulcra regum Israel; regnavitque
Ezechias, filius ejus, pro eo.

Sectio VI. — Historia Ezechiæ

§ I. — *Pietas regis in instauratione templi.*

Regni duratio et indoles.

Cap. XXIX. — 1 Igitur Ezechias regnare cœpit cum viginti quinque
esset annorum; et viginti novem annis regnavit in Jerusalem. Nomen

1] IV Reg. XVIII, 2.

matris ejus Abia, filia Zachariæ. 2 Fecitque quod erat placitum in con-
spectu Domini, juxta omnia quæ fecerat David, pater ejus.

Instauratio templi a pio rege imperata,

3 Ipse, anno et mense primo regni sui, aperuit valvas domus Domini,
et instauravit eas. 4 Adduxitque sacerdotes atque levitas, et congregavit
eos in plateam orientalem, 5 dixitque ad eos : Audite me, levitæ, et
sanctificamini; mundate domum Domini, Dei patrum vestrorum, et au-
ferte omnem immunditiam de sanctuario. 6 Peccaverunt patres nostri, et
fecerunt malum in conspectu Domini Dei nostri, derelinquentes eum;
averterunt facies suas a tabernaculo Domini, et præbuerunt dorsum.
7 Clauserunt ostia quæ erant in porticu, et extinxerunt lucernas; incen-
sumque non adoleverunt, et holocausta non obtulerunt in sanctuario Deo
Israel. 8 Concitatus est itaque furor Domini super Judam et Jerusalem;
tradiditque eos in commotionem, et in interitum, et in sibilum, sicut ipsi
cernitis oculis vestris. 9 En corruerunt patres nostri gladiis; filii nostri,
et filiæ nostræ, et conjuges captivæ ductæ sunt propter hoc scelus.
10 Nunc ergo placet mihi ut ineamus fœdus cum Domino, Deo Israel, et
avertet a nobis furorem iræ suæ. 11 Filii mei, nolite negligere; vos elegit
Dominus ut stetis coram eo, et ministretis illi, colatisque eum, et creme-
tis ei incensum.

a levitis adoperata,

12 Surrexerunt ergo levitæ : Mahath, filius Amasai, et Joel, filius Aza-
riæ, de filiis Caath; porro de filiis Merari : Cis, filius Abdi, et Azarias,
filius Jalaleel; de filiis autem Gersom : Joah, filius Zemma, et Eden, fi-
lius Joah; 13 at vero de filiis Elisaphan : Samri, et Jahiel; de filiis quo-
que Asaph : Zacharias, et Mathanias; 14 necnon de filiis Heman : Jahiel,
et Semei; sed et de filiis Idithun : Semeias, et Oziel. 15 Congregaverunt-
que fratres suos, et sanctificati sunt, et ingressi sunt juxta mandatum
regis et imperium Domini, ut expiarent domum Dei. 16 Sacerdotes quoque
ingressi templum Domini ut sanctificarent illud, extulerunt omnem im-
munditiam, quam intro repererant in vestibulo domus Domini, quam tu-
lerunt levitæ, et asportaverunt ad torrentem Cedron foras. 17 Cœperunt
autem prima die mensis primi mundare, et in die octavo ejusdem mensis
ingressi sunt porticum templi Domini; expiaveruntque templum diebus
octo; et in die sexta decima mensis ejusdem, quod cœperant impleverunt.
18 Ingressi quoque sunt ad Ezechiam regem, et dixerunt ei : Sanctifica-
vimus omnem domum Domini, et altare holocausti, vasaque ejus, necnon
et mensam propositionis cum omnibus vasis suis, 19 cunctamque templi
supellectilem, quam polluerat rex Achaz in regno suo, postquam præva-
ricatus est; et ecce exposita sunt omnia coram altare Domini.

solemniter celebrata.

20 Consurgensque diluculo Ezechias rex, adunavit omnes principes ci-
vitatis, et ascendit in domum Domini; 21 obtuleruntque simul tauros
septem, et arietes septem, agnos septem, et hircos septem pro peccato,
pro regno, pro sanctuario, pro Juda; dixitque sacerdotibus, filiis Aaron,
ut offerrent super altare Domini. 22 Mactaverunt igitur tauros, et suscepe-
runt sanguinem sacerdotes, et fuderunt illum super altare; mactaverunt
etiam arietes, et illorum sanguinem super altare fuderunt; immolaverunt-
que agnos, et fuderunt super altare sanguinem. 23 Applicuerunt hircos pro
peccato, coram rege et universa multitudine, imposueruntque manus suas
super eos. 24 Et immolaverunt illos sacerdotes, et asperserunt sanguinem
eorum coram altare pro piaculo universi Israelis; pro omni quippe Israel
præceperat rex ut holocaustum fieret, et pro peccato. 25 Constituit quoque
levitas in domo Domini, cum cymbalis, et psalteriis, et citharis, secun-
dum dispositionem David regis, et Gad Videntis, et Nathan prophetæ;
siquidem Domini præceptum fuit per manum prophetarum ejus. 26 Ste-
teruntque levitæ tenentes organa David, et sacerdotes tubas. 27 Et jussit
Ezechias ut offerrent holocausta super altare; cumque offerrentur holo-
causta, cœperunt laudes canere Domino, et clangere tubis, atque in di-
versis organis quæ David, rex Israel, præparaverat, concrepare. 28 Omni

autem turba adorante, cantores, et ii qui tenebant tubas, erant in officio
suo, donec compleretur holocaustum. 29 Cumque finita esset oblatio, in-
curvatus est rex et omnes qui erant cum eo, et adoraverunt. 30 Præcepit-
que Ezechias et principes levitis ut laudarent Dominum sermonibus David
et Asaph videntis; qui laudaverunt eum magna lætitia, et incurvato
genu, adoraverunt.
31 Ezechias autem etiam hæc addidit : Implestis manus vestras Domino;
accedite, et offerte victimas, et laudes in domo Domini. Obtulit ergo
universa multitudo hostias et laudes, et holocausta, mente devota. 32 Porro
numerus holocaustorum quæ obtulit multitudo hic fuit : tauros septua-
ginta, arietes centum, agnos ducentos. 33 Sanctificaveruntque Domino
boves sexcentos, et oves tria millia. 34 Sacerdotes vero pauci erant, nec
poterant sufficere ut pelles holocaustorum detraherent; unde et levitæ,
fratres eorum, adjuverunt eos, donec impleretur opus, et sanctificarentur
antistites ; levitæ quippe faciliori ritu sanctificantur quam sacerdotes.
35 Fuerunt ergo holocausta plurima, adipes pacificorum, et libamina holo-
caustorum ; et completus est cultus domus Domini. 36 Lætatusque est
Ezechias, et omnis populus, eo quod ministerium Domini esset exple-
tum; de repente quippe hoc fieri placuerat.

§ II. — *Pietas regis in celebratione Phase.*

CAP. XXX. — 1 Misit quoque Ezechias ad omnem Israel et Judam; Ezechias convocat Judam et Israel ad festum.
scripsitque epistolas ad Ephraim et Manassen, ut venirent ad domum
Domini in Jerusalem, et facerent Phase Domino, Deo Israel. 2 Inito ergo
consilio regis et principum, et universi cœtus Jerusalem, decreverunt ut
facerent Phase mense secundo; 3 non enim potuerant facere in tempore
suo, quia sacerdotes qui possent sufficere sanctificati non fuerant, et po-
pulus nondum congregatus fuerat in Jerusalem. 4 Placuitque sermo regi
et omni multitudini. 5 Et decreverunt ut mitterent nuntios in universum
Israel, de Bersabee usque Dan, ut venirent, et facerent Phase Domino,
Deo Israel, in Jerusalem; multi enim non fecerant sicut lege præscriptum
est. 6 Perrexeruntque cursores cum epistolis ex regis imperio, et princi-
pum ejus, in universum Israel et Judam, juxta id quod rex jusserat,
prædicantes : Filii Israel, revertimini ad Dominum, Deum Abraham, et
Isaac, et Israel; et revertetur ad reliquias quæ effugerunt manum regis
Assyriorum. 7 Nolite fieri sicut patres vestri et fratres, qui recesserunt a
Domino, Deo patrum suorum, qui tradidit eos in interitum, ut ipsi cer-
nitis. 8 Nolite indurare cervices vestras, sicut patres vestri; tradite ma-
nus Domino, et venite ad sanctuarium ejus, quod sanctificavit in æter-
num; servite Domino, Deo patrum vestrorum, et avertetur a vobis ira
furoris ejus. 9 Si enim vos reversi fueritis ad Dominum, fratres vestri et
filii habebunt misericordiam coram dominis suis, qui illos duxerunt capti-
vos, et revertentur in terram hanc; pius enim et clemens est Dominus
Deus vester, et non avertet faciem suam a vobis, si reversi fueritis ad
eum. 10 Igitur cursores pergebant velociter de civitate in civitatem per
terram Ephraim et Manasse, usque ad Zabulon, illis irridentibus, et sub-
sannantibus eos. 11 Attamen quidam viri ex Aser, et Manasse, et Zabu-
lon, acquiescentes consilio, venerunt Jerusalem. 12 In Juda vero facta
est manus Domini, ut daret eis cor unum ut facerent, juxta præceptum
regis et principum, verbum Domini.
13 Congregatique sunt in Jerusalem populi multi, ut facerent solemni- Pascha septem diebus celebratur;
tatem azymorum in mense secundo; 14 et surgentes, destruxerunt altaria
quæ erant in Jerusalem, atque universa in quibus idolis adolebatur in-
censum subvertentes, projecerunt in torrentem Cedron. 15 Immolaverunt
autem Phase quarta decima die mensis secundi. Sacerdotes quoque atque
levitæ, tandem sanctificati, obtulerunt holocausta in domo Domini. 16 Ste-
teruntque in ordine suo, juxta dispositionem et legem Moysi, hominis

Dei; sacerdotes vero suscipiebant effundendum sanguinem de manibus
levitarum, [17] eo quod multa turba sanctificata non esset; et idcirco immo-
larent levitæ Phase his qui non occurrerant sanctificari Domino. [18] Magna
etiam pars populi de Ephraim, et Manasse, et Issachar, et Zabulon,
quæ sanctificata non fuerat, comedit Phase, non juxta quod scriptum
est; et oravit pro eis Ezechias, dicens : Dominus bonus, propitiabitur
[19] cunctis qui in toto corde requirunt Dominum, Deum patrum suorum;
et non imputabit eis quod minus sanctificati sunt. [20] Quem exaudivit Do-
minus, et placatus est populo. [21] Feceruntque filii Israel qui inventi sunt
in Jerusalem, solemnitatem azymorum septem diebus in lætitia magna,
laudantes Dominum per singulos dies; levitæ quoque et sacerdotes, per
organa quæ suo officio congruebant. [22] Et locutus est Ezechias ad cor
omnium levitarum qui habebant intelligentiam bonam super Domino; et
comederunt septem diebus solemnitatis, immolantes victimas pacificorum,
et laudantes Dominum, Deum patrum suorum.

protrahitur in alios septem dies,

[23] Placuitque universæ multitudini ut celebrarent etiam alios dies se-
ptem; quod et fecerunt cum ingenti gaudio. [24] Ezechias enim, rex Juda,
præbuerat multitudini mille tauros, et septem millia ovium; principes
vero dederant populo tauros mille, et oves decem millia; sanctificata est
ergo sacerdotum plurima multitudo. [25] Et hilaritate perfusa omnis turba
Juda, tam sacerdotum et levitarum, quam universæ frequentiæ quæ ve-
nerat ex Israel, proselytorum quoque de terra Israel, et habitantium in
Juda. [26] Factaque est grandis celebritas in Jerusalem, qualis a diebus
Salomonis, filii David, regis Israel, in ea urbe non fuerat. [27] Surrexerunt
autem sacerdotes atque levitæ benedicentes populo; et exaudita est vox
eorum, pervenitque oratio in habitaculum sanctum cæli.

fauste concluditur.

Cap. XXXI. — [1] Cumque hæc fuissent rite celebrata, egressus est om-
nis Israel qui inventus fuerat in urbibus Juda, et fregerunt simulacra,
succideruntque lucos, demoliti sunt excelsa, et altaria destruxerunt, non
solum de universo Juda et Benjamin, sed et de Ephraim quoque et Ma-
nasse, donec penitus everterent; reversique sunt omnes filii Israel in pos-
sessiones et civitates suas.

§ III. — *Pietas regis circa cultum sacrum.*

Ordinantur vices et reditus ministrorum.

[2] Ezechias autem constituit turmas sacerdotales et leviticas per divi-
siones suas, unumquemque in officio proprio, tam sacerdotum videlicet
quam levitarum, ad holocausta et pacifica, ut ministrarent et confiteren-
tur, canerentque in portis castrorum Domini.

[3] Pars autem regis erat ut de propria ejus substantia offerretur holo-
caustum mane semper et vespere, sabbatis quoque et calendis, et solem-
nitatibus ceteris, sicut scriptum est in lege Moysi. [4] Præcepit etiam po-
pulo habitantium Jerusalem ut darent partes sacerdotibus et levitis, ut
possent vacare legi Domini. [5] Quod cum percrebuisset in auribus multi-
tudinis, plurimas obtulere primitias filii Israel frumenti, vini, et olei,
mellis quoque, et omnium quæ gignit humus decimas obtulerunt. [6] Sed
et filii Israel et Juda, qui habitabant in urbibus Juda, obtulerunt deci-
mas boum et ovium, decimasque sanctorum quæ voverant Domino Deo
suo; atque universa portantes, fecerunt acervos plurimos. [7] Mense tertio
cœperunt acervorum jacere fundamenta, et mense septimo compleverunt
eos.

[8] Cumque ingressi fuissent Ezechias et principes ejus, viderunt acer-
vos, et benedixerunt Domino ac populo Israel. [9] Interrogavitque Ezechias
sacerdotes et levitas cur ita jacerent acervi. [10] Respondit illi Azarias, sa-
cerdos primus, de stirpe Sadoc, dicens : Ex quo cœperunt offerri primi-
tiæ in domo Domini, comedimus, et saturati sumus; et remanserunt
plurima, eo quod benedixerit Dominus populo suo; reliquiarum autem

copia est ista quam cernis. [11] Præcepit igitur Ezechias ut præpararent
horrea in domo Domini. Quod cum fecissent, [12] intulerunt, tam primi-
tias quam decimas, et quæcumque voverant, fideliter. Fuit autem præ-
fectus eorum Chonenias, levita, et Semei, frater ejus secundus, [13] post
quem Jahiel, et Azarias, et Nabath, et Asael, et Jerimoth, Jozabad
quoque, et Eliel, et Jesmachias, et Mahath, et Banaias, præpositi sub
manibus Choneniæ, et Semei fratris ejus, ex imperio Ezechiæ regis, et
Azariæ pontificis domus Dei, ad quos omnia pertinebant. [14] Core vero,
filius Jemna, levites et janitor orientalis portæ, præpositus erat iis quæ
sponte offerebantur Domino, primitiisque et consecratis in Sancta san-
ctorum. [15] Et sub cura ejus Eden, et Benjamin, Jesue, et Semeias, Ama-
rias quoque, et Sechenias, in civitatibus sacerdotum, ut fideliter distri-
buerent fratribus suis partes, minoribus atque majoribus, [16] exceptis
maribus ab annis tribus et supra, cunctis qui ingrediebantur templum
Domini; et quidquid per singulos dies conducebat in ministerio, atque
observationibus juxta divisiones suas, [17] sacerdotibus per familias, et le-
vitis a vigesimo anno et supra, per ordines et turmas suas, [18] universæ-
que multitudini, tam uxoribus quam liberis eorum utriusque sexus, fide-
liter cibi, de his quæ sanctificata fuerant, præbebantur. [19] Sed et filiorum
Aaron per agros, et suburbana urbium singularum, dispositi erant viri,
qui partes distribuerent universo sexui masculino de sacerdotibus et le-
vitis.

[20] Fecit ergo Ezechias universa quæ diximus in omni Juda; operatus- Conclusio.
que est bonum, et rectum, et verum, coram Domino Deo suo, [21] in uni-
versa cultura ministerii domus Domini, juxta legem et ceremonias, volens
requirere Deum suum in toto corde suo; fecitque, et prosperatus est.

§ IV. — *Miris modis Deus benedicit Ezechiæ.*

Cap. XXXII. — [1] Post quæ et hujuscemodi veritatem, venit Sennache- Regis
rib, rex Assyriorum; et ingressus Judam, obsedit civitates munitas, vo- fortitudo ac
lens eas capere. [2] Quod cum vidisset Ezechias, venisse scilicet Senna- pietas,
cherib, et totum belli impetum verti contra Jerusalem, [3] inito cum Sennacherib
principibus consilio, virisque fortissimis, ut obturarent capita fontium invadente
qui erant extra urbem, et hoc omnium decernente sententia, [4] congrega- Judæam.
vit plurimam multitudinem, et obturaverunt cunctos fontes, et rivum
qui fluebat in medio terræ, dicentes : Ne veniant reges Assyriorum, et
inveniant aquarum abundantiam. [5] Ædificavit quoque, agens industrie,
omnem murum qui fuerat dissipatus, et exstruxit turres desuper, et fo-
rinsecus alterum murum; instauravitque Mello in civitate David, et
fecit universi generis armaturam et clypeos; [6] constituitque principes
bellatorum in exercitu, et convocavit universos in platea portæ civitatis,
ac locutus est ad cor eorum, dicens : [7] Viriliter agite, et confortamini;
nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, et universam multitudi-
nem quæ est cum eo; multo enim plures nobiscum sunt quam cum illo.
[8] Cum illo enim est brachium carneum; nobiscum Dominus Deus noster,
qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. Confortatusque est populus
hujuscemodi verbis Ezechiæ regis Juda.

[9] Quæ postquam gesta sunt, misit Sennacherib, rex Assyriorum, ser- Assyriorum
vos suos in Jerusalem (ipse enim cum universo exercitu obsidebat La- blasphemiæ
chis), ad Ezechiam, regem Juda, et ad omnem populum qui erat in
urbe, dicens : [10] Hæc dicit Sennacherib, rex Assyriorum : In quo ha-
bentes fiduciam sedetis obsessi in Jerusalem? [11] Num Ezechias decipit
vos, ut tradat morti in fame et siti, affirmans quod Dominus Deus vester
liberet vos de manu regis Assyriorum? [12] Numquid non iste est Ezechias

1] IV Reg. XVIII, 13. Eccli. XLVIII, 20. Is. XXXVI, 1.

qui destruxit excelsa illius, et altaria, et præcepit Juda et Jerusalem,
dicens : Coram altari uno adorabitis, et in ipso comburetis incensum?
13 An ignoratis quæ ego fecerim, et patres mei, cunctis terrarum populis?
Numquid prævaluerunt dii gentium, omniumque terrarum, liberare re-
gionem suam de manu mea? 14 Quis est de universis diis gentium quas
vastaverunt patres mei, qui potuerit eruere populum suum de manu mea,
ut possit etiam Deus vester eruere vos de hac manu? 15 Non vos ergo de-
cipiat Ezechias, nec vana persuasione deludat; neque credatis ei. Si enim
nullus potuit deus cunctarum gentium atque regnorum liberare populum
suum de manu mea, et de manu patrum meorum, consequenter nec Deus
vester poterit eruere vos de manu mea. 16 Sed et alia multa locuti sunt
servi ejus contra Dominum Deum, et contra Ezechiam, servum ejus.
17 Epistolas quoque scripsit plenas blasphemiæ in Dominum Deum Israel,
et locutus est adversus eum : Sicut dii gentium ceterarum non potuerunt
liberare populum suum de manu mea, sic et Deus Ezechiæ eruere non
poterit populum suum de manu ista. 18 Insuper, et clamore magno, lin-
gua judaica contra populum qui sedebat in muris Jerusalem personabat,
ut terreret eos, et caperet civitatem. 19 Locutusque est contra Deum Je-
rusalem, sicut adversum deos populorum terræ, opera manuum hominum.

et magna clades.

20 Oraverunt igitur Ezechias rex, et Isaias, filius Amos, prophetes,
adversum hanc blasphemiam, ac vociferati sunt usque in cælum. 21 Et
misit Dominus angelum, qui percussit omnem virum robustum, et bella-
torem, et principem exercitus regis Assyriorum; reversusque est cum
ignominia in terram suam. Cumque ingressus esset domum dei sui, filii
qui egressi fuerant de utero ejus interfecerunt eum gladio. 22 Salvavitque
Dominus Ezechiam et habitatores Jerusalem de manu Sennacherib, regis
Assyriorum, et de manu omnium; et præstitit eis quietem per circuitum.
23 Multi etiam deferebant hostias et sacrificia Domino in Jerusalem, et
munera Ezechiæ, regi Juda, qui exaltatus est post hæc coram cunctis
gentibus.

Ezechiæ sanatio, humiliatio,

24 In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem, et oravit Do-
minum; exaudivitque eum, et dedit ei signum. 25 Sed non juxta beneficia
quæ acceperat retribuit, quia elevatum est cor ejus; et facta est contra
eum ira, et contra Judam et Jerusalem. 26 Humiliatusque est postea, eo
quod exaltatum fuisset cor ejus, tam ipse quam habitatores Jerusalem;
et idcirco non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiæ.

et postrema facta.

27 Fuit autem Ezechias dives, et inclytus valde; et thesauros sibi plu-
rimos congregavit argenti, et auri, et lapidis pretiosi, aromatum, et ar-
morum universi generis, et vasorum magni pretii. 28 Apothecas quoque
frumenti, vini, et olei, et præsepia omnium jumentorum, caulasque pe-
corum, 29 et urbes ædificavit sibi; habebat quippe greges ovium et ar-
mentorum innumerabiles, eo quod dedisset ei Dominus substantiam mul-
tam nimis. 30 Ipse est Ezechias qui obturavit superiorem fontem aquarum
Gihon, et avertit eas subter ad occidentem urbis David; in omnibus ope-
ribus suis fecit prospere quæ voluit. 31 Attamen in legatione principum
Babylonis, qui missi fuerant ad eum ut interrogarent de portento quod
acciderat super terram, dereliquit eum Deus, ut tentaretur, et nota fierent
omnia quæ erant in corde ejus.

Conclusio regni.

32 Reliqua autem sermonum Ezechiæ, et misericordiarum ejus, scripta
sunt in visione Isaiæ, filii Amos, prophetæ, et in Libro regum Juda et
Israel. 33 Dormivitque Ezechias cum patribus suis, et sepelierunt eum
super sepulcra filiorum David; et celebravit ejus exequias universus
Juda, et omnes habitores Jerusalem; regnavitque Manasses, filius ejus,
pro eo.

21] Tob. I, 21. — 24] IV Reg. XX, 1. Is. XXXVIII, 1.

Sectio VII. — Ultimi reges Juda

§ I. — *Manasses et Amon.*

Impietas Manasse.

Cap. XXXIII. — 1 Duodecim annorum erat Manasses cum regnare cœpisset, et quinquaginta quinque annis regnavit in Jerusalem. 2 Fecit autem malum coram Domino, juxta abominationes gentium quas subvertit Dominus coram filiis Israel. 3 Et conversus instauravit excelsa quæ demolitus fuerat Ezechias, pater ejus; construxitque aras Baalim, et fecit lucos, et adoravit omnem militiam cæli et coluit eam. 4 Ædificavit quoque altaria in domo Domini, de qua dixerat Dominus : In Jerusalem erit nomen meum in æternum. 5 Ædificavit autem ea cuncto exercitui cæli, in duobus atriis domus Domini. 6 Transireque fecit filios suos per ignem in valle Benennom; observabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos et incantatores, multaque mala operatus est coram Domino, ut irritaret eum. 7 Sculptile quoque et conflatile signum posuit in domo Dei, de qua locutus est Deus ad David, et ad Salomonem, filium ejus, dicens : In domo hac et in Jerusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israel, ponam nomen meum in sempiternum. 8 Et moveri non faciam pedem Israel de terra quam tradidi patribus eorum, ita dumtaxat si custodierint facere quæ præcepi eis, cunctamque legem, et ceremonias, atque judicia per manum Moysi. 9 Igitur Manasses seduxit Judam et habitatores Jerusalem, ut facerent malum super omnes gentes quas subverterat Dominus a facie filiorum Israel.

Ipsius castigatio, pœnitentia, restitutio.

10 Locutusque est Dominus ad eum, et ad populum illius, et attendere noluerunt. 11 Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorunt; ceperuntque Manassen, et vinctum catenis atque compedibus duxerunt in Babylonem. 12 Qui postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum, et egit pœnitentiam valde coram Deo patrum suorum. 13 Deprecatusque est eum, et obsecravit intente; et exaudivit orationem ejus, reduxitque eum Jerusalem in regnum suum; et cognovit Manasses quod Dominus ipse esset Deus. 14 Post hæc ædificavit murum extra civitatem David, ad occidentem Gihon in convalle, ab introitu portæ Piscium, per circuitum usque ad Ophel; et exaltavit illum vehementer; constituitque principes exercitus in cunctis civitatibus Juda munitis. 15 Et abstulit deos alienos et simulacrum de domo Domini, aras quoque quas fecerat in monte domus Domini et in Jerusalem, et projecit omnia extra urbem. 16 Porro instauravit altare Domini, et immolavit super illud victimas, et pacifica, et laudem; præcepitque Judæ ut serviret Domino, Deo Israel. 17 Attamen adhuc populus immolabat in excelsis Domino Deo suo.

Regni summarium.

18 Reliqua autem gestorum Manasse, et obsecratio ejus ad Deum suum, verba quoque videntium qui loquebantur ad eum in nomine Domini, Dei Israel, continentur in sermonibus regum Israel. 19 Oratio quoque ejus, et exauditio, et cuncta peccata atque contemptus, loca etiam in quibus ædificavit excelsa, et fecit lucos et statuas, antequam ageret pœnitentiam, scripta sunt in sermonibus Hozai. 20 Dormivit ergo Manasses cum patribus suis, et sepelierunt eum in domo sua; regnavitque pro eo filius ejus Amon.

Regnat Amon.

21 Viginti duorum annorum erat Amon cum regnare cœpisset, et duobus annis regnavit in Jerusalem. 22 Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses, pater ejus, et cunctis idolis quæ Manasses fuerat fabricatus immolavit, atque servivit. 23 Et non est reveritus faciem Domini, sicut reveritus est Manasses, pater ejus; et multo majora

1] IV Reg. XXI, 1. — 4] II Reg. VII, 10. — 7] III Reg. VIII, 18.

deliquit. 24 Cumque conjurassent adversus eum servi sui, interfecerunt
eum in domo sua. 25 Porro reliqua populi multitudo, cæsis iis qui Amon
percusserant, constituit regem Josiam, filium ejus, pro eo.

§ II. — *Regnum Josiæ.*

Regni duratio et indoles.

CAP. XXXIV. — 1 Octo annorum erat Josias cum regnare cœpisset; et
triginta et uno anno regnavit in Jerusalem. 2 Fecitque quod erat rectum
in conspectu Domini, et ambulavit in viis David, patris sui; non decli-
navit neque ad dextram, neque ad sinistram.

Exstirpatio idololatriæ.

3 Octavo autem anno regni sui, cum adhuc esset puer, cœpit quærere
Deum patris sui David; et duodecimo anno postquam regnare cœperat,
mundavit Judam et Jerusalem ab excelsis, et lucis, simulacrisque et
sculptilibus. 4 Destruxeruntque coram eo aras Baalim, et simulacra quæ
superposita fuerant, demoliti sunt; lucos etiam et sculptilia succidit
atque comminuit, et super tumulos eorum qui eis immolare consueverant
fragmenta dispersit. 5 Ossa præterea sacerdotum combussit in altaribus
idolorum, mundavitque Judam et Jerusalem. 6 Sed et in urbibus Manasse,
et Ephraim, et Simeon, usque Nephthali, cuncta subvertit. 7 Cumque
altaria dissipasset, et lucos, et sculptilia contrivisset in frusta, cuncta-
que delubra demolitus esset de universa terra Israel, reversus est in Je-
rusalem.

Purificatio et instauratio templi.

8 Igitur anno octavo decimo regni sui, mundata jam terra et templo
Domini, misit Saphan, filium Eseliæ, et Maasiam, principem civitatis, et
Joha, filium Joachaz, a commentariis, ut instaurarent domum Domini
Dei sui. 9 Qui venerunt ad Helciam, sacerdotem magnum; acceptamque
ab eo pecuniam quæ illata fuerat in domum Domini, et quam congrega-
verant levitæ, et janitores de Manasse et Ephraim, et universis reliquiis
Israel, ab omni quoque Juda et Benjamin, et habitatoribus Jerusalem,
10 tradiderunt in manibus eorum qui præerant operariis in domo Domini,
ut instaurarent templum, et infirma quæque sarcirent. 11 At illi dederunt
eam artificibus et cæmentariis, ut emerent lapides de lapicidinis, et ligna
ad commissuras ædificii, et ad contignationem domorum quas destruxe-
rant reges Juda. 12 Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem præpositi
operantium Jahath et Abdias, de filiis Merari, Zacharias et Mosollam, de
filiis Caath, qui urgebant opus; omnes levitæ scientes organis canere.
13 Super eos vero qui ad diversos usus onera portabant, erant scribæ, et
magistri de levitis janitores.

Invento libro legis,

14 Cumque efferrent pecuniam quæ illata fuerat in templum Domini,
reperit Helcias sacerdos librum legis Domini per manum Moysi. 15 Et
ait ad Saphan scribam : Librum legis inveni in domo Domini. Et tradi-
dit ei. 16 At ille intulit volumen ad regem, et nuntiavit ei, dicens : Omnia
quæ dedisti in manu servorum tuorum, ecce complentur. 17 Argentum
quod repertum est in domo Domini conflaverunt, datumque est præfectis
artificum, et diversa opera fabricantium. 18 Præterea tradidit mihi Hel-
cias sacerdos hunc librum. Quem cum rege præsente recitasset, 19 au-
dissetque ille verba legis, scidit vestimenta sua, 20 et præcepit Helciæ,
et Ahicam, filio Saphan, et Abdon, filio Micha, Saphan quoque scribæ, et
Asaæ, servo regis, dicens : 21 Ite, et orate Dominum pro me et pro reli-
quiis Israel et Juda, super universis sermonibus libri istius qui repertus
est; magnus enim furor Domini stillavit super nos, eo quod non custo-
dierint patres nostri verba Domini, ut facerent omnia quæ scripta sunt
in isto volumine.

consulitur Olda prophetis,

22 Abiit ergo Helcias, et hi qui simul a rege missi fuerant, ad Oldam
prophetidem, uxorem Sellum, filii Thecuath, filii Hasra, custodis vestium,

---

1] IV Reg. XXII, 1.

quæ habitabat in Jerusalem in secunda; et locuti sunt ei verba quæ
supra narravimus. 23 At illa respondit eis : Hæc dicit Dominus, Deus
Israel : Dicite viro qui misit vos ad me : 24 Hæc dicit Dominus : Ecce
ego inducam mala super locum istum, et super habitatores ejus, cuncta-
que maledicta quæ scripta sunt in libro hoc quem legerunt coram rege
Juda, 25 quia dereliquerunt me, et sacrificaverunt diis alienis, ut me ad
iracundiam provocarent in cunctis operibus manuum suarum : idcirco
stillabit furor meus super locum istum, et non extinguetur. 26 Ad regem
autem Juda, qui misit vos pro Domino deprecando, sic loquimini : Hæc
dicit Dominus, Deus Israel : Quoniam audisti verba voluminis, 27 atque
emollitum est cor tuum, et humiliatus es in conspectu Dei, super his quæ
dicta sunt contra locum hunc et habitatores Jerusalem, reveritusque
faciem meam, scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me, ego quoque
exaudivi te, dicit Dominus. 28 Jam enim colligam te ad patres tuos, et
infereris in sepulcrum tuum in pace; nec videbunt oculi tui omne malum
quod ego inducturus sum super locum istum et super habitatores ejus.
Retulerunt itaque regi cuncta quæ dixerat.

29 At ille, convocatis universis majoribus natu Juda et Jerusalem, fœdus cum Deo renovatur.
30 ascendit in domum Domini, unaque omnes viri Juda et habitatores
Jerusalem, sacerdotes, et levitæ, et cunctus populus, a minimo usque ad
maximum. Quibus audientibus in domo Domini, legit rex omnia verba
voluminis; 31 et stans in tribunali suo, percussit fœdus coram Domino,
ut ambularet post eum, et custodiret præcepta, et testimonia, et justifi-
cationes ejus in toto corde suo, et in tota anima sua, faceretque quæ
scripta sunt in volumine illo quod legerat. 32 Adjuravit quoque super hoc
omnes qui reperti fuerant in Jerusalem et Benjamin; et fecerunt habita-
tores Jerusalem juxta pactum Domini, Dei patrum suorum. 33 Abstulit
ergo Josias cunctas abominationes de universis regionibus filiorum Israel;
et fecit omnes qui residui erant in Israel, servire Domino Deo suo.
Cunctis diebus ejus non recesserunt a Domino, Deo patrum suorum.

Cap. XXXV. — 1 Fecit autem Josias in Jerusalem Phase Domino, Solemnis celebratio Phase.
quod immolatum est quarta decima die mensis primi. 2 Et constituit
sacerdotes in officiis suis, hortatusque est eos ut ministrarent in domo
Domini. 3 Levitis quoque, ad quorum eruditionem omnis Israel sanctifica-
batur Domino, locutus est : Ponite arcam in sanctuario templi quod
ædificavit Salomon, filius David, rex Israel; nequaquam enim eam ultra
portabitis; nunc autem ministrate Domino Deo vestro, et populo ejus
Israel. 4 Et præparate vos per domos et cognationes vestras, in divisio-
nibus singulorum, sicut præcepit David, rex Israel, et descripsit Salo-
mon, filius ejus. 5 Et ministrate in sanctuario per familias turmasque
leviticas. 6 Et sanctificati, immolate Phase; fratres etiam vestros, ut
possint juxta verba quæ locutus est Dominus in manu Moysi facere, præ-
parate. 7 Dedit præterea Josias omni populo qui ibi fuerat inventus in
solemnitate Phase, agnos et hædos de gregibus, et reliqui pecoris triginta
millia, boum quoque tria millia : hæc de regis universa substantia.
8 Duces quoque ejus sponte quod voverant obtulerunt, tam populo quam
sacerdotibus et levitis. Porro Helcias, et Zacharias, et Jahiel, principes
domus Domini, dederunt sacerdotibus, ad faciendum Phase, pecora com-
mixtim duo millia sexcenta, et boves trecentos. 9 Chonenias autem, et
Semeias, etiam Nathanael, fratres ejus, necnon Hasabias, et Jehiel, et
Jozabad, principes levitarum, dederunt ceteris levitis ad celebrandum
Phase, quinque millia pecorum, et boves quingentos.

10 Præparatumque est ministerium, et steterunt sacerdotes in officio
suo; levitæ quoque in turmis, juxta regis imperium. 11 Et immolatum est
Phase; asperseruntque sacerdotes manu sua sanguinem, et levitæ de-

28] IV Reg. XXIII, 1. — 1] IV Reg. XXIII, 21.

traxerunt pelles holocaustorum; [12] et separaverunt ea ut darent per domos et familias singulorum, et offerrentur Domino, sicut scriptum est in libro Moysi; de bobus quoque fecerunt similiter. [13] Et assaverunt Phase super ignem, juxta quod in lege scriptum est; pacificas vero hostias coxerunt in lebetibus, et cacabis, et ollis, et festinato distribuerunt universæ plebi. [14] Sibi autem, et sacerdotibus postea paraverunt; nam in oblatione holocaustorum et adipum usque ad noctem sacerdotes fuerunt occupati; unde levitæ sibi, et sacerdotibus, filiis Aaron, paraverunt novissimis. [15] Porro cantores, filii Asaph, stabant in ordine suo, juxta præceptum David, et Asaph, et Heman, et Idithun, prophetarum regis; janitores vero per portas singulas observabant; ita ut nec puncto quidem discederent a ministerio: quamobrem, et fratres eorum levitæ paraverunt eis cibos. [16] Omnis igitur cultura Domini rite completa est in die illa, ut facerent Phase, et offerrent holocausta super altare Domini, juxta præceptum regis Josiæ. [17] Feceruntque filii Israel qui reperti fuerant ibi Phase in tempore illo, et solemnitatem azymorum septem diebus. [18] Non fuit Phase simile huic in Israel, a diebus Samuelis prophetæ; sed nec quisquam de cunctis regibus Israel fecit Phase sicut Josias, sacerdotibus, et levitis, et omni Judæ et Israel qui repertus fuerat, et habitantibus in Jerusalem. [19] Octavo decimo anno regni Josiæ hoc Phase celebratum est.

Bellum infaustum cum Nechao; mors Josiæ.

[20] Postquam instauraverat Josias templum, ascendit Nechao, rex Ægypti, ad pugnandum in Charcamis juxta Euphraten. Et processit in occursum ejus Josias. [21] At ille, missis ad eum nuntiis, ait: Quid mihi et tibi est, rex Juda? Non adversum te hodie venio, sed contra aliam pugno domum ad quam me Deus festinato ire præcepit; desine adversum Deum facere, qui mecum est, ne interficiat te. [22] Noluit Josias reverti; sed præparavit contra eum bellum, nec acquievit sermonibus Nechao ex ore Dei, verum perrexit ut dimicaret in campo Mageddo. [23] Ibique vulneratus a sagittariis, dixit pueris suis: Educite me de prælio, quia oppido vulneratus sum. [24] Qui transtulerunt eum de curru in alterum currum qui sequebatur eum, more regio, et asportaverunt eum in Jerusalem; mortuusque est, et sepultus in mausoleo patrum suorum; et universus Juda et Jerusalem luxerunt eum; [25] Jeremias maxime, cujus omnes cantores atque cantatrices, usque in præsentem diem, lamentationes super Josiam replicant; et quasi lex obtinuit in Israel: ecce scriptum fertur in lamentationibus.

Conclusio regni.

[26] Reliqua autem sermonum Josiæ et misericordiarum ejus, quæ lege præcepta sunt Domini, [27] opera quoque illius, prima et novissima, scripta sunt in Libro regum Juda et Israel.

§ III. — *Joachaz, Joakim, Joachin et Sedecias.*

Regnat Joachaz.

Cap. XXXVI. — [1] Tulit ergo populus terræ Joachaz, filium Josiæ, et constituit regem pro patre suo in Jerusalem. [2] Viginti trium annorum erat Joachaz cum regnare cœpisset, et tribus mensibus regnavit in Jerusalem. [3] Amovit autem eum rex Ægypti, cum venisset in Jerusalem, et condemnavit terram centum talentis argenti, et talento auri. [4] Constituitque pro eo regem Eliakim, fratrem ejus, super Judam et Jerusalem, et vertit nomen ejus Joakim; ipsum vero Joachaz tulit secum, et abduxit in Ægyptum.

Regnat Joakim.

[5] Viginti quinque annorum erat Joakim cum regnare cœpisset, et undecim annis regnavit in Jerusalem; fecitque malum coram Domino Deo suo. [6] Contra hunc ascendit Nabuchodonosor, rex Chaldæorum; et

20] IV Reg. XXIII, 29. — 22] Zach. XII, 11. — 1] IV Reg. XXIII. 30. — 4] Matth. I, 11.

vinctum catenis duxit in Babylonem, 7 ad quam et vasa Domini transtu-
lit, et posuit ea in templo suo.
8 Reliqua autem verborum Joakim, et abominationum ejus, quas ope-
ratus est, et quæ inventa sunt in eo, continentur in Libro regum Juda et
Israel. Regnavit autem Joachin, filius ejus, pro eo.
9 Octo annorum erat Joachin cum regnare cœpisset; et tribus mensibus — Regnat Joachin.
ac decem diebus regnavit in Jerusalem; fecitque malum in conspectu
Domini. 10 Cumque anni circulus volveretur, misit Nabuchodonosor rex,
qui adduxerunt eum in Babylonem, asportatis simul pretiosissimis vasis
domus Domini; regem vero constituit Sedeciam, patruum ejus, super
Judam et Jerusalem.
11 Viginti et unius anni erat Sedecias cum regnare cœpisset, et unde- — Ruina regni Juda sub Sedecia.
cim annis regnavit in Jerusalem. 12 Fecitque malum in oculis Domini
Dei sui, nec erubuit faciem Jeremiæ prophetæ, loquentis ad se ex ore
Domini. 13 A rege quoque Nabuchodonosor recessit, qui adjuraverat eum
per Deum; et induravit cervicem suam et cor ut non reverteretur ad
Dominum, Deum Israel. 14 Sed et universi principes sacerdotum, et po-
pulus, prævaricati sunt inique juxta universas abominationes gentium,
et polluerunt domum Domini, quam sanctificaverat sibi in Jerusalem.
15 Mittebat autem Dominus, Deus patrum suorum, ad illos per manum
nuntiorum suorum, de nocte consurgens, et quotidie commonens, eo quod
parceret populo et habitaculo suo. 16 At illi subsannabant nuntios Dei,
et parvipendebant sermones ejus, illudebantque prophetis, donec ascen-
deret furor Domini in populum ejus, et esset nulla curatio. 17 Adduxit
enim super eos regem Chaldæorum, et interfecit juvenes eorum gladio in
domo sanctuarii sui; non est misertus adolescentis, et virginis, et senis,
nec decrepiti quidem, sed omnes tradidit in manibus ejus. 18 Universa-
que vasa domus Domini, tam majora quam minora, et thesauros templi,
et regis, et principum, transtulit in Babylonem. 19 Incenderunt hostes
domum Dei, destruxeruntque murum Jerusalem, universas turres com-
busserunt, et quidquid pretiosum fuerat, demoliti sunt. 20 Si quis evaserat
gladium, ductus in Babylonem, servivit regi et filiis ejus, donec impera-
ret rex Persarum, 21 et compleretur sermo Domini ex ore Jeremiæ, et
celebraret terra sabbata sua; cunctis enim diebus desolationis egit sab-
batum, usque dum complerentur septuaginta anni.
22 Anno autem primo Cyri, regis Persarum, ad explendum sermonem — Cyri decretum, dans exilio finem.
Domini, quem locutus fuerat per os Jeremiæ, suscitavit Dominus spiri-
tum Cyri, regis Persarum, qui jussit prædicari in universo regno suo,
etiam per scripturam, dicens : 23 Hæc dicit Cyrus, rex Persarum : Omnia
regna terræ dedit mihi Dominus, Deus cæli, et ipse præcepit mihi ut
ædificarem ei domum in Jerusalem, quæ est in Judæa. Quis ex vobis est
in omni populo ejus? sit Dominus Deus suus cum eo, et ascendat.

10] IV Reg. XXIV, 17. Jer. XXXVII, 1. — 22] I Esdr. I, 1 et VI, 3. Jer. XXV, 12 et XXIX, 10.

LIBER PRIMUS ESDRÆ

PARS PRIOR

PRIMA COLONIA JUDÆORUH EXULUM, DUCE ZOROBABEL, REVERTITUR JERUSALEM ET REÆDIFICAT TEMPLUM

§ I. — *Reditus in Jerusalem, annuente Cyro, feliciter susceptus.*

CAP. I.

Cyri edictum, reditum Judæorum et templi restaurationem permittens.

In anno primo Cyri, regis Persarum, ut compleretur verbum Domini ex ore Jeremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri, regis Persarum; et traduxit vocem in omni regno suo, etiam per scripturam, dicens : 2 Hæc dicit Cyrus, rex Persarum : Omnia regna terræ dedit mihi Dominus, Deus cæli, et ipse præcepit mihi ut ædificarem ei domum in Jerusalem, quæ est in Judæa. 3 Quis est in vobis de universo populo ejus? Sit Deus illius cum ipso. Ascendat in Jerusalem, quæ est in Judæa, et ædificet domum Domini, Dei Israel; ipse est Deus qui est in Jerusalem. 4 Et omnes reliqui in cunctis locis ubicumque habitant, adjuvent eum viri de loco suo, argento, et auro, et substantia, et pecoribus, excepto quod voluntarie offerunt templo Dei, quod est in Jerusalem.

Proficiscuntur multi, adjuti a fratribus.

5 Et surrexerunt principes patrum de Juda et Benjamin, et sacerdotes, et levitæ, et omnis cujus Deus suscitavit spiritum, ut ascenderent ad ædificandum templum Domini, quod erat in Jerusalem. 6 Universique qui erant in circuitu adjuverunt manus eorum in vasis argenteis et aureis, in substantia et jumentis, in supellectili, exceptis his quæ sponte obtulerant.

Cyrus jubet reddi vasa templi.

7 Rex quoque Cyrus protulit vasa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Jerusalem, et posuerat ea in templo dei sui. 8 Protulit autem ea Cyrus, rex Persarum, per manum Mithridatis, filii Gazabar, et annumeravit ea Sassabasar, principi Juda. 9 Et hic est numerus eorum : phialæ aureæ triginta, phialæ argenteæ mille, cultri viginti novem, scyphi aurei triginta, 10 scyphi argentei secundi quadringenti decem, vasa alia mille. 11 Omnia vasa aurea et argentea, quinque millia quadringenta. Universa tulit Sassabasar, cum his qui ascendebant de transmigratione Babylonis in Jerusalem.

Catalogus proficiscentium. 1° Introductio.

CAP. II — 1 Hi sunt autem provinciæ filii, qui ascenderunt de captivitate, quam transtulerat Nabuchodonosor, rex Babylonis, in Babylonem, et reversi sunt in Jerusalem et Judam, unusquisque in civitatem suam. 2 Qui venerunt cum Zorobabel, Josue, Nehemia, Saraia, Rahelaia, Mardochai, Belsan, Mesphar, Beguai, Rehum, Baana.

2° Familiæ e populo.

Numerus virorum populi Israel : 3 Filii Pharos, duo millia centum septuaginta duo; 4 filii Sephatia, trecenti septuaginta duo; 5 filii Area, se-

---

1, 1] II Par. XXXVI, 22. Jer. XXV, 12 et XXIX, 10. — 2, 1] II Esdr. VII, 6.

ptingenti septuaginta quinque; [6] filii Phahath-Moab, filiorum Josue Joab,
duo millia octingenti duodecim; [7] filii Ælam, mille ducenti quinquaginta
quatuor; [8] filii Zethua, nongenti quadraginta quinque; [9] filii Zachai, se-
ptingenti sexaginta; [10] filii Bani, sexcenti quadraginta duo; [11] filii Bebai,
sexcenti viginti tres; [12] filii Azgad, mille ducenti viginti duo; [13] filii Ado-
nicam, sexcenti sexaginta sex; [14] filii Beguai, duo millia quinquaginta
sex; [15] filii Adin, quadringenti quinquaginta quatuor; [16] filii Ather, qui
erant ex Ezechia, nonaginta octo; [17] filii Besai, trecenti viginti tres;
[18] filii Jora, centum duodecim; [19] filii Hasum, ducenti viginti tres; [20] filii
Gebbar, nonaginta quinque; [21] filii Bethlehem, centum viginti tres; [22] viri
Netupha, quinquaginta sex; [23] viri Anathoth, centum viginti octo; [24] filii
Azmaveth, quadraginta duo; [25] filii Cariathiarim, Cephira, et Beroth,
septingenti quadraginta tres; [26] filii Rama et Gabaa, sexcenti viginti
unus; [27] viri Machmas, centum viginti duo; [28] viri Bethel et Hai, ducenti
viginti tres; [29] filii Nebo, quinquaginta duo; [30] filii Megbis, centum
quinquaginta sex; [31] filii Ælam alterius, mille ducenti quinquaginta
quatuor; [32] filii Harim, trecenti viginti; [33] filii Lod, Hadid, et Ono, se-
ptingenti viginti quinque; [34] filii Jericho, trecenti quadraginta quinque;
[35] filii Senaa, tria millia sexcenti triginta.

[36] Sacerdotes : Filii Jadaia in domo Josue, nongenti septuaginta tres; 3º Sacerdotes.
[37] filii Emmer, mille quinquaginta duo; [38] filii Pheshur, mille ducenti
quadraginta septem; [39] filii Harim, mille decem et septem.

[40] Levitæ : Filii Josue et Cedmihel, filiorum Odoviæ, septuaginta 4º Levitæ.
quatuor. [41] Cantores : filii Asaph, centum viginti octo. [42] Filii janito-
rum : filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii
Sobai; universi centum triginta novem.

[43] Nathinæi : Filii Siha, filii Hasupha, filii Tabbaoth, [44] filii Ceros, 5º Nathinæi
filii Siaa, filii Phadon, [45] filii Lebana, filii Hagaba, filii Accub, [46] filii et servi
Hagab, filii Semlai, filii Hanan, [47] filii Gaddel, filii Gaher, filii Raaia, Salomonis.
[48] filii Rasin, filii Necoda, filii Gazam, [49] filii Aza, filii Phasea, filii
Besee, [50] filii Asena, filii Munim, filii Nephusim, [51] filii Bacbuc, filii
Hacupha, filii Harhur, [52] filii Besluth, filii Mahida, filii Harsa, [53] filii
Bercos, filii Sisara, filii Thema, [54] filii Nasia, filii Hatipha. [55] Filii servo-
rum Salomonis: filii Sotai, filii Sophereth, filii Pharuda, [56] filii Jala, filii
Dercon, filii Geddel, [57] filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth, qui
erant de Asebaim, filii Ami. [58] Omnes Nathinæi, et filii servorum Salo-
monis, trecenti nonaginta duo.

[59] Et hi qui ascenderunt de Thelmala, Thelharsa, Cherub, et Adon, et 6º Ii qui non
Emer, et non potuerunt indicare domum patrum suorum, et semen suum, potuerunt
utrum ex Israel essent : [60] Filii Dalaia, filii Tobia, filii Necoda, sexcenti genus suum
quinquaginta duo. demonstrare.

[61] Et de filiis sacerdotum : Filii Hobia, filii Accos, filii Berzellai, qui
accepit de filiabus Berzellai Galaaditis, uxorem, et vocatus est nomine
eorum. [62] Hi quæsierunt scripturam genealogiæ suæ; et non invenerunt,
et ejecti sunt de sacerdotio. [63] Et dixit Athersatha eis ut non comederent
de sancto sanctorum, donec surgeret sacerdos doctus atque perfectus.

[64] Omnis multitudo quasi unus, quadraginta duo millia trecenti sexa- 7º Summa
ginta, [65] exceptis servis eorum, et ancillis, qui erant septem millia tre- hominum
centi triginta septem; et in ipsis cantores atque cantatrices ducenti. cum
[66] Equi eorum, septingenti triginta sex; muli eorum, ducenti quadraginta jumentis.
quinque; [67] cameli eorum, quadringenti triginta quinque; asini eorum,
sex millia septingenti viginti.

[68] Et de principibus patrum, cum ingrederentur templum Domini quod In Jerusalem
est in Jerusalem, sponte obtulerunt in domum Dei ad exstruendam eam appulsi,
in loco suo. [69] Secundum vires suas dederunt impensas operis, auri soli- donaria
dos sexaginta millia et mille, argenti mnas quinque millia, et vestes sa- offerunt pro
cerdotales centum. templo,

distribuuntur per civitates.

70 Habitaverunt ergo sacerdotes et levitæ, et de populo, et cantores, et janitores, et Nathinæi in urbibus suis, universusque Israel in civitatibus suis.

§ II. — *Ædificatio templi statim incepta mox a Samaritanis invidis impeditur.*

Erecto altari, resumitur juge sacrificium et festum Tabernaculorum celebratur.

CAP. III. — 1 Jamque venerat mensis septimus, et erant filii Israel in civitatibus suis. Congregatus est ergo populus quasi vir unus in Jerusalem. 2 Et surrexit Josue, filius Josedec, et fratres ejus sacerdotes, et Zorobabel, filius Salathiel, et fratres ejus, et ædificaverunt altare Dei Israel, ut offerrent in eo holocautomata, sicut scriptum est in lege Moysi, viri Dei. 3 Collocaverunt autem altare Dei super bases suas, deterrentibus eos per circuitum populis terrarum; et obtulerunt super illud holocaustum Domino mane et vespere. 4 Feceruntque solemnitatem Tabernaculorum, sicut scriptum est, et holocaustum diebus singulis, per ordinem, secundum præceptum opus diei in die suo. 5 Et post hæc holocaustum juge, tam in calendis quam in universis solemnitatibus Domini quæ erant consecratæ, et in omnibus in quibus ultro offerebatur munus Domino.

Ponuntur fundamenta templi.

6 A primo die mensis septimi cœperunt offerre holocaustum Domino. Porro templum Dei nondum fundatum erat. 7 Dederunt autem pecunias latomis et cæmentariis; cibum quoque, et potum, et oleum, Sidoniis, Tyriisque, ut deferrent ligna cedrina de Libano ad mare Joppe, juxta quod præceperat Cyrus, rex Persarum, eis. 8 Anno autem secundo adventus eorum ad templum Dei in Jerusalem, mense secundo, cœperunt Zorobabel, filius Salathiel, et Josue, filius Josedec, et reliqui de fratribus eorum, sacerdotes et levitæ, et omnes qui venerant de captivitate in Jerusalem, et constituerunt levitas a viginti annis et supra, ut urgerent opus Domini. 9 Stetitque Josue et filii ejus, et fratres ejus, Cedmihel et filii ejus, et filii Juda, quasi vir unus, ut instarent super eos qui faciebant opus in templo Dei; filii Henadad, et filii eorum, et fratres eorum levitæ.

10 Fundato igitur a cæmentariis templo Domini, steterunt sacerdotes in ornatu suo cum tubis, et levitæ, filii Asaph, in cymbalis, ut laudarent Deum per manus David, regis Israel. 11 Et concinebant in hymnis et confessione Domino : Quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus super Israel. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno, in laudando Dominum, eo quod fundatum esset templum Domini. 12 Plurimi etiam de sacerdotibus et levitis, et principes patrum, et seniores, qui viderant templum prius cum fundatum esset, et hoc templum in oculis eorum, flebant voce magna; et multi vociferantes in lætitia, elevabant vocem. 13 Nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris lætantium, et vocem fletus populi; commixtim enim populus vociferabatur clamore magno, et vox audiebatur procul.

Samaritani impediunt ædificationem.

CAP. IV. — 1 Audierunt autem hostes Judæ et Benjamin quia filii captivitatis ædificarent templum Domino, Deo Israel; 2 et accedentes ad Zorobabel et ad principes patrum, dixerunt eis : Ædificemus vobiscum, quia ita ut vos quærimus Deum vestrum; ecce nos immolavimus victimas a diebus Asor-Haddan, regis Assur, qui adduxit nos huc. 3 Et dixit eis Zorobabel, et Josue, et reliqui principes patrum Israel : Non est vobis et nobis ut ædificemus domum Deo nostro; sed nos ipsi soli ædificabimus Domino Deo nostro, sicut præcepit nobis Cyrus, rex Persarum. 4 Factum est igitur ut populus terræ impediret manus populi Judæ, et turbaret eos in ædificando. 5 Conduxerunt autem adversus eos consiliatores, ut destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri, regis Persarum, et usque ad regnum Darii, regis Persarum.

[6] In regno autem Assueri, in principio regni ejus, scripserunt accusationem adversus habitatores Judæ et Jerusalem. [7] Et in diebus Artaxerxis, scripsit Beselam, Mithridates, et Thabeel, et reliqui qui erant in consilio eorum, ad Artaxerxem, regem Persarum. Epistola autem accusationis scripta erat syriace, et legebatur sermone syro.

Scriptis accusant Judæos apud regem Persarum.

[8] Reum Beelteem, et Samsai scriba, scripserunt epistolam unam de Jerusalem Artaxerxi regi, hujuscemodi : [9] Reum Beelteem, et Samsai scriba, et reliqui consiliatores eorum, Dinæi, et Apharsathachæi, Terphalæi, Apharsæi, Erchuæi, Babylonii, Susanechæi, Dievi et Ælamitæ, [10] et ceteri de gentibus quas transtulit Asenaphar magnus et gloriosus, et habitare eas fecit in civitatibus Samariæ, et in reliquis regionibus trans flumen in pace. [11] (Hoc est exemplar epistolæ quam miserunt ad eum :) Artaxerxi regi, servi tui, viri qui sunt trans fluvium, salutem dicunt. [12] Notum sit regi quia Judæi qui ascenderunt a te ad nos, venerunt in Jerusalem, civitatem rebellem et pessimam, quam ædificant, exstruentes muros ejus, et parietes componentes. [13] Nunc igitur notum sit regi, quia si civitas illa ædificata fuerit, et muri ejus instaurati, tributum, et vectigal, et annuos reditus non dabunt; et usque ad reges hæc noxa perveniet. [14] Nos autem memores salis quod in palatio comedimus, et quia læsiones regis videre nefas ducimus, idcirco misimus et nuntiavimus regi, [15] ut recenseas in libris historiarum patrum tuorum; et invenies scriptum in commentariis, et scies quoniam urbs illa urbs rebellis est, et nocens regibus et provinciis, et bella concitantur in ea ex diebus antiquis; quamobrem et civitas ipsa destructa est. [16] Nuntiamus nos regi, quoniam si civitas illa ædificata fuerit, et muri ipsius instaurati, possessionem trans fluvium non habebis.

[17] Verbum misit rex ad Reum Beelteem, et Samsai scribam, et ad reliquos qui erant in consilio eorum habitatores Samariæ, et ceteris trans fluvium, salutem dicens et pacem. [18] Accusatio quam misistis ad nos manifeste lecta est coram me. [19] Et a me præceptum est, et recensuerunt, inveneruntque quoniam civitas illa a diebus antiquis adversum reges rebellat, et seditiones et prælia concitantur in ea; [20] nam et reges fortissimi fuerunt in Jerusalem, qui et dominati sunt omni regioni quæ trans fluvium est; tributum quoque et vectigal, et reditus accipiebant. [21] Nunc ergo audite sententiam : Prohibeatis viros illos ut urbs illa non ædificetur, donec si forte a me jussum fuerit. [22] Videte ne negligenter hoc impleatis, et paulatim crescat malum contra reges.

Responsio Artaxerxis.

[23] Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum est coram Reum Beelteem, et Samsai scriba, et consiliariis eorum. Et abierunt festini in Jerusalem ad Judæos, et prohibuerunt eos in brachio et robore. [24] Tunc intermissum est opus domus Domini in Jerusalem; et non fiebat usque ad annum secundum regni Darii, regis Persarum.

Intermittitur ædificatio templi et urbis.

§ III. — *Constructio resumitur et ad finem prospere perducitur.*

CAP. V. — [1] Prophetaverunt autem Aggæus propheta, et Zacharias, filius Addo, prophetantes ad Judæos qui erant in Judæa et Jerusalem, in nomine Dei Israel. [2] Tunc surrexerunt Zorobabel, filius Salathiel, et Josue, filius Josedec, et cœperunt ædificare templum Dei in Jerusalem; et cum eis prophetæ Dei adjuvantes eos.

Opere templi resumpto,

[3] In ipso autem tempore venit ad eos Thathanai, qui erat dux trans flumen, et Stharbuzanai, et consiliarii eorum, sicque dixerunt eis : Quis dedit vobis consilium ut domum hanc ædificaretis, et muros ejus instauraretis? [4] Ad quod respondimus eis quæ essent nomina hominum auctorum ædificationis illius. [5] Oculus autem Dei eorum factus est super senes Judæorum; et non potuerunt inhibere eos. Placuitque ut res ad Darium referretur, et tunc satisfacerent adversus accusationem illam.

officiarii regii rem ad Darium referre decernunt.

Exemplar epistolæ ab ipsis ad regem missæ.

6 Exemplar epistolæ quam misit Thathanai, dux regionis trans flumen,
et Stharbuzanai, et consiliatores ejus Arphasachæi, qui erant trans flu-
men, ad Darium regem. 7 Sermo quem miserant ei, sic scriptus erat :
Dario regi, pax omnis. 8 Notum sit regi isse nos ad Judæam provinciam,
ad domum Dei magni quæ ædificatur lapide impolito, et ligna ponuntur
in parietibus; opusque illud diligenter exstruitur, et crescit in manibus
eorum. 9 Interrogavimus ergo senes illos, et ita diximus eis : Quis dedit
vobis potestatem ut domum hanc ædificaretis, et muros hos instauraretis?
10 Sed et nomina eorum quæsivimus ab eis, ut nuntiaremus tibi; scripsi-
musque nomina eorum virorum qui sunt principes in eis. 11 Hujuscemodi
autem sermonem responderunt nobis, dicentes : Nos sumus servi Dei
cæli et terræ; et ædificamus templum quod erat exstructum ante hos an-
nos multos, quodque rex Israel magnus ædificaverat et exstruxerat. 12 Post-
quam autem ad iracundiam provocaverunt patres nostri Deum cæli, tra-
didit eos in manus Nabuchodonosor, regis Babylonis, Chaldæi. Domum
quoque hanc destruxit, et populum ejus transtulit in Babylonem. 13 Anno
autem primo Cyri, regis Babylonis, Cyrus rex proposuit edictum ut do-
mus Dei hæc ædificaretur. 14 Nam et vasa templi Dei aurea et argentea,
quæ Nabuchodonosor tulerat de templo quod erat in Jerusalem, et aspor-
taverat ea in templum Babylonis, protulit Cyrus rex, de templo Babylo-
nis, et data sunt Sassabasar vocabulo, quem et principem constituit;
15 dixitque ei : Hæc vasa tolle, et vade, et pone ea in templo quod est
in Jerusalem; et domus Dei ædificetur in loco suo. 16 Tunc itaque Sassa-
basar ille venit, et posuit fundamenta templi Dei in Jerusalem; et ex eo
tempore usque nunc ædificatur, et necdum completum est. 17 Nunc ergo,
si videtur regi bonum, recenseat in bibliotheca regis quæ est in Babylone,
utrumnam a Cyro rege jussum fuerit ut ædificaretur domus Dei in Je-
rusalem; et voluntatem regis super hac re mittat ad nos.

Darii rescriptum, ædificationem permittens.

CAP. VI. — 1 Tunc Darius rex præcepit; et recensuerunt in biblio-
theca librorum qui erant repositi in Babylone. 2 Et inventum est in
Ecbatanis, quod est castrum in Medena provincia, volumen unum,
talisque scriptus erat in eo commentarius :

3 Anno primo Cyri regis, Cyrus rex decrevit ut domus Dei ædificare-
tur, quæ est in Jerusalem, in loco ubi immolent hostias, et ut ponant
fundamenta supportantia altitudinem cubitorum sexaginta, et latitudinem
cubitorum sexaginta, 4 ordines de lapidibus impolitis tres, et sic ordines
de lignis novis; sumptus autem de domo regis dabuntur. 5 Sed et vasa
templi Dei aurea et argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo
Jerusalem, et attulerat ea in Babylonem, reddantur et referantur in
templum in Jerusalem, in locum suum, quæ et posita sunt in templo
Dei. 6 Nunc ergo Thathanai, dux regionis quæ est trans flumen, Stharbu-
zanai, et consiliarii vestri, Apharsachæi, qui estis trans flumen, procul
recedite ab illis; 7 et dimittite fieri templum Dei illud a duce Judæorum,
et a senioribus eorum, ut domum Dei illam ædificent in loco suo. 8 Sed
et a me præceptum est quid oporteat fieri a presbyteris Judæorum illis
ut ædificetur domus Dei; scilicet ut de arca regis, id est de tributis quæ
dantur de regione trans flumen, studiose sumptus dentur viris illis, ne
impediatur opus. 9 Quod si necesse fuerit, et vitulos, et agnos, et hædos,
in holocaustum Deo cæli, frumentum, sal, vinum, et oleum, secundum
ritum sacerdotum qui sunt in Jerusalem, detur eis per singulos dies, ne
sit in aliquo querimonia, 10 et offerant oblationes Deo cæli, orentque pro
vita regis et filiorum ejus. 11 A me ergo positum est decretum, ut omnis
homo qui hanc mutaverit jussionem, tollatur lignum de domo ipsius, et
erigatur, et configatur in eo, domus autem ejus publicetur. 12 Deus autem
qui habitare fecit nomen suum ibi, dissipet omnia regna, et populum qui
extenderit manum suam ut repugnet et dissipet domum Dei illam quæ est
in Jerusalem. Ego, Darius, statui decretum, quod studiose impleri volo.

13 Igitur Thathanai, dux regionis trans flumen, et Stharbuzanai, et Templum perficitur
consiliarii ejus, secundum quod præceperat Darius rex, sic diligenter
executi sunt. 14 Seniores autem Judæorum ædificabant, et prosperaban-
tur juxta prophetiam Aggæi prophetæ, et Zachariæ, filii Addo; et ædi-
ficaverunt, et construxerunt, jubente Deo Israel, et jubente Cyro, et
Dario, et Artaxerxe, regibus Persarum; 15 et compleverunt domum Dei
istam usque ad diem tertium mensis adar, qui est annus sextus regni
Darii regis.

16 Fecerunt autem filii Israel, sacerdotes et levitæ, et reliqui filiorum et dedicatur.
transmigrationis, dedicationem domus Dei in gaudio. 17 Et obtulerunt in
dedicationem domus Dei vitulos centum, arietes ducentos, agnos qua-
dringentos, hircos caprarum pro peccato totius Israel duodecim, juxta
numerum tribuum Israel. 18 Et statuerunt sacerdotes in ordinibus suis, et
levitas in vicibus suis, super opera Dei in Jerusalem, sicut scriptum est
in libro Moysi.

19 Fecerunt autem filii Israel transmigrationis, Pascha, quarta decima Celebratio Phase.
die mensis primi. 20 Purificati enim fuerant sacerdotes et levitæ quasi
unus; omnes mundi ad immolandum Pascha universis filiis transmigra-
tionis, et fratribus suis sacerdotibus, et sibi. 21 Et comederunt filii Israel
qui reversi fuerant de transmigratione, et omnes qui se separaverant a
coinquinatione gentium terræ ad eos, ut quærerent Dominum, Deum
Israel. 22 Et fecerunt solemnitatem azymorum septem diebus in lætitia,
quoniam lætificaverat eos Dominus, et converterat cor regis Assur ad eos,
ut adjuvaret manus eorum in opere domus Domini Dei Israel.

PARS POSTERIOR

ESDRAS, CUM COLONIA ALTERA JUDÆORUM, REVERTITUR IN JUDÆAM ET PERSEQUITUR OPUS INCEPTUM

§ I. — *Iter Esdræ a Babylone in Jerusalem.*

Cap. VII. — 1 Post hæc autem verba, in regno Artaxerxis, regis Per- Genealogia Esdræ.
sarum, Esdras, filius Saraiæ, filii Azariæ, filii Helciæ, 2 filii Sellum, filii
Sadoc, filii Achitob, 3 filii Amariæ, filii Azariæ, filii Maraioth, 4 filii Za-
rahiæ, filii Ozi, filii Bocci, 5 filii Abisue, filii Phinees, filii Eleazar, filii
Aaron sacerdotis ab initio.

6 Ipse Esdras ascendit de Babylone; et ipse scriba velox in lege Moysi, Itineris summarium.
quam Dominus Deus dedit Israel. Et dedit ei rex, secundum manum
Domini Dei ejus super eum, omnem petitionem ejus. 7 Et ascenderunt de
filiis Israel, et de filiis sacerdotum, et de filiis levitarum, et de cantoribus,
et de janitoribus, et de Nathinæis, in Jerusalem, anno septimo Artaxerxis
regis. 8 Et venerunt in Jerusalem mense quinto, ipse est annus septimus
regis. 9 Quia in primo die mensis primi cœpit ascendere de Babylone, et
in primo die mensis quinti venit in Jerusalem, juxta manum Dei sui
bonam super se. 10 Esdras enim paravit cor suum ut investigaret
legem Domini, et faceret et doceret in Israel præceptum et judicium.

11 Hoc est autem exemplar epistolæ edicti, quod dedit rex Artaxerxes Exemplar edicti regii Esdræ potestatem conferentis.
Esdræ sacerdoti, scribæ erudito in sermonibus et præceptis Domini, et
ceremoniis ejus in Israel:

12 Artaxerxes, rex regum, Esdræ, sacerdoti, scribæ legis Dei cæli
doctissimo, salutem. 13 A me decretum est ut cuicumque placuerit in
regno meo de populo Israel, et de sacerdotibus ejus, et de levitis, ire in
Jerusalem, tecum vadat. 14 A facie enim regis et septem consiliatorum

18] Num. III, 6 et VIII, 9.

ejus missus es, ut visites Judæam et Jerusalem in lege Dei tui, quæ est
in manu tua ; 15 et ut feras argentum et aurum quod rex et consiliatores
ejus sponte obtulerunt Deo Israel, cujus in Jerusalem tabernaculum est.
16 Et omne argentum et aurum quodcumque inveneris in universa pro-
vincia Babylonis, et populus offerre voluerit, et de sacerdotibus quæ
sponte obtulerint domui Dei sui, quæ est in Jerusalem, 17 libere accipe,
et studiose eme de hac pecunia vitulos, arietes, agnos, et sacrificia et
libamina eorum, et offer ea super altare templi Dei vestri quod est in
Jerusalem. 18 Sed et si quid tibi et fratribus tuis placuerit, de reliquo
argento et auro, ut faciatis, juxta voluntatem Dei vestri facite. 19 Vasa
quoque quæ dantur tibi in ministerium domus Dei tui, trade in conspectu
Dei in Jerusalem.

20 Sed et cetera quibus opus fuerit in domum Dei tui, quantumcumque
necesse est ut expendas, dabitur de thesauro, et de fisco regis, 21 et a me.
Ego Artaxerxes rex, statui atque decrevi omnibus custodibus arcæ pu-
blicæ qui sunt trans flumen, ut quodcumque petierit a vobis Esdras,
sacerdos, scriba legis Dei cæli, absque mora detis, 22 usque ad argenti
talenta centum, et usque ad frumenti coros centum, et usque ad vini
batos centum, et usque ad batos olei centum, sal vero absque mensura.
23 Omne quod ad ritum Dei cæli pertinet tribuatur diligenter in domo
Dei cæli, ne forte irascatur contra regnum regis et filiorum ejus.
24 Vobis quoque notum facimus de universis sacerdotibus, et levitis, et
cantoribus, et janitoribus, Nathinæis, et ministris domus Dei hujus, ut
vectigal, et tributum, et annonas, non habeatis potestatem imponendi
super eos.

25 Tu autem, Esdra, secundum sapientiam Dei tui, quæ est in manu
tua, constitue judices et præsides, ut judicent omni populo qui est trans
flumen, his videlicet qui noverunt legem Dei tui ; sed et imperitos docete
libere. 26 Et omnis qui non fecerit legem Dei tui, et legem regis diligen-
ter, judicium erit de eo, sive in mortem, sive in exilium, sive in con-
demnationem substantiæ ejus, vel certe in carcerem.

Esdras gratias agit Deo pro hujus edicti beneficio.

27 Benedictus Dominus, Deus patrum nostrorum, qui dedit hoc in corde
regis ut glorificaret domum Domini, quæ est in Jerusalem, 28 et in me
inclinavit misericordiam suam coram rege, et consiliatoribus ejus, et uni-
versis principibus regis potentibus. Et ego confortatus manu Domini Dei
mei, quæ erat in me, congregavi de Israel principes qui ascenderent
mecum.

Catalogus comitum cum Esdra profectorum.

Cap. VIII. — 1 Hi sunt ergo principes familiarum, et genealogia
eorum qui ascenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babylone :
2 De filiis Phinees, Gersom. De filiis Ithamar, Daniel. De filiis David,
Hattus. 3 De filiis Secheniæ, filiis Pharos, Zacharias ; et cum eo nume-
rati sunt viri centum quinquaginta. 4 De filiis Phahath-Moab, Elioenai,
filius Zarehe, et cum eo ducenti viri. 5 De filiis Secheniæ, filius Ezechiel,
et cum eo trecenti viri. 6 De filiis Adan, Abed, filius Jonathan, et cum eo
quinquaginta viri. 7 De filiis Alam, Isaias, filius Athaliæ, et cum eo
septuaginta viri. 8 De filiis Saphatiæ, Zebedia, filius Michael, et cum eo
octoginta viri. 9 De filiis Joab, Obedia, filius Jahiel, et cum eo ducenti
decem et octo viri. 10 De filiis Selomith, filius Josphiæ, et cum eo centum
sexaginta viri. 11 De filiis Bebai, Zacharias, filius Bebai, et cum eo
viginti octo viri. 12 De filiis Azgad, Johanan, filius Eccetan, et cum eo
centum et decem viri. 13 De filiis Adonicam, qui erant novissimi, et hæc
nomina eorum : Elipheleth, et Jehiel, et Samaias, et cum eis sexaginta
viri. 14 De filiis Begui, Uthai et Zachur, et cum eis septuaginta viri.

Apparatus itineris.

15 Congregavi autem eos ad fluvium qui decurrit ad Ahava, et mansi-
mus ibi tribus diebus ; quæsivique in populo et in sacerdotibus de filiis
Levi, et non inveni ibi. 16 Itaque misi Eliezer, et Ariel, et Semeiam, et
Elnathan, et Jarib, et alterum Elnathan, et Nathan, et Zachariam, et

Mosollam, principes, et Joiarib et Elnathan, sapientes. 17 Et misi eos ad
Eddo, qui est primus in Chasphiæ loco; et posui in ore eorum verba quæ
loquerentur ad Eddo, et fratres ejus Nathinæos, in loco Chasphiæ, ut
adducerent nobis ministros domus Dei nostri. 18 Et adduxerunt nobis per
manum Dei nostri bonam super nos, virum doctissimum de filiis Moholi,
filii Levi, filii Israel, et Sarabiam, et filios ejus, et fratres ejus, decem et
octo; 19 et Hasabiam, et cum eo Isaiam de filiis Merari, fratresque ejus
et filios ejus, viginti; 20 et de Nathinæis, quos dederat David et princi-
pes ad ministeria levitarum, Nathinæos ducentos viginti. Omnes hi suis
nominibus vocabantur.

21 Et prædicavi ibi jejunium juxta fluvium Ahava, ut affligeremur
coram Domino Deo nostro, et peteremus ab eo viam rectam nobis, et
filiis nostris, universæque substantiæ nostræ. 22 Erubui enim petere a
rege auxilium et equites qui defenderent nos ab inimico in via, quia
dixeramus regi : Manus Dei nostri est super omnes qui quærunt eum in
bonitate; et imperium ejus, et fortitudo ejus, et furor super omnes qui
derelinquunt eum. 23 Jejunavimus autem, et rogavimus Deum nostrum per
hoc; et evenit nobis prospere. 24 Et separavi de principibus sacerdotum
duodecim, Sarabiam, et Hasabiam, et cum eis de fratribus eorum decem;
25 appendique eis argentum et aurum, et vasa consecrata domus Dei
nostri, quæ obtulerat rex, et consiliatores ejus, et principes ejus, uni-
versusque Israel eorum qui inventi fuerant. 26 Et appendi in manibus
eorum argenti talenta sexcenta quinquaginta, et vasa argentea centum,
auri centum talenta, 27 et crateres aureos viginti, qui habebant solidos
millenos, et vasa æris fulgentis optimi duo, pulchra ut aurum. 28 Et dixi
eis : Vos sancti Domini; et vasa sancta, et argentum et aurum quod
sponte oblatum est Domino, Deo patrum nostrorum. 29 Vigilate et custo-
dite, donec appendatis coram principibus sacerdotum et levitarum, et
ducibus familiarum Israel in Jerusalem, in thesaurum domus Domini.
30 Susceperunt autem sacerdotes et levitæ pondus argenti et auri, et vaso-
rum, ut deferrent Jerusalem in domum Dei nostri.

31 Promovimus ergo a flumine Ahava duodecimo die mensis primi, ut Iter ipsum et
pergeremus Jerusalem; et manus Dei nostri fuit super nos, et liberavit adventus in
nos de manu inimici et insidiatoris in via. 32 Et venimus Jerusalem, et Jerusalem.
mansimus ibi tribus diebus. 33 Die autem quarta, appensum est argentum,
et aurum, et vasa in domo Dei nostri per manum Meremoth, filii Uriæ
sacerdotis, et cum eo Eleazar, filius Phinees; cumque eis Jozabed, filius
Josue, et Noadaia, filius Bennoi, levitæ, 34 juxta numerum et pondus
omnium; descriptumque est omne pondus in tempore illo. 35 Sed et qui
venerant de captivitate filii transmigrationis obtulerunt holocautomata
Deo Israel, vitulos duodecim pro omni populo Israel, arietes nonaginta
sex, agnos septuaginta septem, hircos pro peccato duodecim; omnia in
holocaustum Domino. 36 Dederunt autem edicta regis satrapis qui erant de
conspectu regis, et ducibus trans flumen, et elevaverunt populum et do-
mum Dei.

§ II. — *Omni ope adnititur Esdras ut rescindantur matrimonia illegitima Judæorum.*

Cap. IX. — 1 Postquam autem hæc completa sunt, accesserunt ad me Culpa
principes, dicentes : Non est separatus populus Israel, sacerdotes et populi mani-
levitæ, a populis terrarum et abominationibus eorum, Chananæi videlicet, festatur.
et Hethæi, et Pherezæi, et Jebusæi, et Ammonitarum, et Moabitarum,
et Ægyptiorum, et Amorrhæorum; 2 tulerunt enim de filiabus eorum
sibi et filiis suis, et commiscuerunt semen sanctum cum populis terrarum;
manus etiam principum et magistratuum fuit in transgressione hac
prima.

Esdræ luctus et oratio deprecatoria.

3 Cumque audissem sermonem istum, scidi pallium meum et tunicam; et evelli capillos capitis mei, et barbæ, et sedi mœrens. 4 Convenerunt autem ad me omnes qui timebant verbum Dei Israel, pro transgressione eorum qui de captivitate venerant; et ego sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum. 5 Et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea; et, scisso pallio et tunica, curvavi genua mea, et expandi manus meas ad Dominum Deum meum, 6 et dixi :

Deus meus, confundor, et erubesco levare faciem meam ad te, quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, et delicta nostra creverunt usque ad cælum, 7 a diebus patrum nostrorum. Sed et nos ipsi peccavimus graviter usque ad diem hanc; et in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi, et reges nostri, et sacerdotes nostri in manum regum terrarum, et in gladium, et in captivitatem, et in rapinam, et in confusionem vultus, sicut et die hac. 8 Et nunc quasi parum et ad momentum facta est deprecatio nostra apud Dominum Deum nostrum, ut dimitterentur nobis reliquiæ, et daretur nobis paxillus in loco sancto ejus, et illuminaret oculos nostros Deus noster, et daret nobis vitam modicam in servitute nostra; 9 quia servi sumus, et in servitute nostra non dereliquit nos Deus noster; sed inclinavit super nos misericordiam coram rege Persarum, ut daret nobis vitam, et sublimaret domum Dei nostri, et exstrueret solitudines ejus, et daret nobis sepem in Juda et Jerusalem. 10 Et nunc quid dicemus, Deus noster, post hæc? quia dereliquimus mandata tua, 11 quæ præcepisti in manu servorum tuorum prophetarum, dicens : Terra ad quam vos ingredimini, ut possideatis eam, terra immunda est, juxta immunditiam populorum ceterarumque terrarum, abominationibus eorum qui repleverunt eam ab ore usque ad os in coinquinatione sua. 12 Nunc ergo filias vestras ne detis filiis eorum, et filias eorum ne accipiatis filiis vestris, et non quæratis pacem eorum et prosperitatem eorum usque in æternum, ut confortemini, et comedatis quæ bona sunt terræ, et heredes habeatis filios vestros usque in sæculum. 13 Et post omnia quæ venerunt super nos in operibus nostris pessimis, et in delicto nostro magno, quia tu, Deus noster, liberasti nos de iniquitate nostra, et dedisti nobis salutem sicut est hodie, 14 ut non converteremur, et irrita faceremus mandata tua, neque matrimonia jungeremus cum populis abominationum istarum. Numquid iratus es nobis usque ad consummationem, ne dimitteres nobis reliquias ad salutem? 15 Domine, Deus Israel, justus es tu, quoniam derelicti sumus, qui salvaremur sicut die hac. Ecce coram te sumus in delicto nostro; non enim stari potest coram te super hoc.

Esdras præcipit repudiari uxores alienigenas.

Cap. X. — 1 Sic ergo orante Esdra, et implorante eo, et flente, et jacente ante templum Dei, collectus est ad eum de Israel cœtus grandis nimis virorum, et mulierum, et puerorum, et flevit populus fletu multo. 2 Et respondit Sechenias, filius Jehiel de filiis Ælam, et dixit Esdræ : Nos prævaricati sumus in Deum nostrum, et duximus uxores alienigenas de populis terræ; et nunc, si est pœnitentia in Israel super hoc, 3 percutiamus fœdus cum Domino Deo nostro, ut projiciamus universas uxores, et eos qui de his nati sunt, juxta voluntatem Domini, et eorum qui timent præceptum Domini Dei nostri, secundum legem fiat. 4 Surge: tuum est decernere; nosque erimus tecum. Confortare, et fac. 5 Surrexit ergo Esdras, et adjuravit principes sacerdotum et levitarum, et omnem Israel, ut facerent secundum verbum hoc; et juraverunt.

6 Et surrexit Esdras ante domum Dei, et abiit ad cubiculum Johanan, filii Eliasib, et ingressus est illuc; panem non comedit, et aquam non bibit; lugebat enim transgressionem eorum qui venerant de captivitate. 7 Et missa est vox in Juda et in Jerusalem, omnibus filiis transmigrationis, ut congregarentur in Jerusalem; 8 et omnis qui non venerit in tribus diebus,

12] Deut. VII, 3.

juxta consilium principum et seniorum, auferetur universa substantia
ejus, et ipse abjicietur de cœtu transmigrationis. 9 Convenerunt igitur
omnes viri Juda et Benjamin in Jerusalem tribus diebus, ipse est mensis
nonus, vigesimo die mensis; et sedit omnis populus in platea domus Dei,
trementes pro peccato et pluviis. 10 Et surrexit Esdras sacerdos, et dixit
ad eos : Vos transgressi estis, et duxistis uxores alienigenas, ut addere-
tis super delictum Israel. 11 Et nunc date confessionem Domino, Deo
patrum vestrorum, et facite placitum ejus, et separamini a populis terræ
et ab uxoribus alienigenis. 12 Et respondit universa multitudo, dixitque
voce magna : Juxta verbum tuum ad nos, sic fiat. 13 Verumtamen quia
populus multus est, et tempus pluviæ, et non sustinemus stare foris, et
opus non est diei unius vel duorum, vehementer quippe peccavimus in
sermone isto, 14 constituantur principes in universa multitudine; et omnes
in civitatibus nostris qui duxerunt uxores alienigenas veniant in tempo-
ribus statutis, et cum his seniores per civitatem et civitatem, et judices
ejus, donec avertatur ira Dei nostri a nobis super peccato hoc. 15 Igitur
Jonathan, filius Azahel, et Jaasia, filius Thecue, steterunt super hoc; et
Mesollam et Sebethai, levites, adjuverunt eos; 16 feceruntque sic filii
transmigrationis. Et abierunt Esdras sacerdos, et viri principes familia-
rum, in domos patrum suorum, et omnes per nomina sua, et sederunt in
die primo mensis decimi ut quærerent rem. 17 Et consummati sunt omnes
viri qui duxerant uxores alienigenas, usque ad diem primam mensis
primi.

18 Et inventi sunt de filiis sacerdotum qui duxerant uxores alienige- Nomina
nas. De filiis Josue, filii Josedec, et fratres ejus, Maasia, et Eliezer, et eorum qui
Jarib, et Godolia. 19 Et dederunt manus suas ut ejicerent uxores suas, et talia connu-
pro delicto suo arietem de ovibus offerrent. 20 Et de filiis Emmer, Ha- bia con-
nani, et Zebedia. 21 Et de filiis Harim, Maasia, et Elia, et Semeia, et traxerant :
Jehiel, et Ozias. 22 Et de filiis Pheshur, Elioenai, Maasia, Ismael, Na- 1° de sacer-
thanael, Jozabed, et Elasa. dotibus ;

23 Et de filiis levitarum, Jozabed, et Semei, et Celaia, ipse est Calita, 2° de levitis ;
Phataia, Juda, et Eliezer. 24 Et de cantoribus, Eliasib. Et de janitoribus,
Sellum, et Telem, et Uri.

25 Et ex Israel. De filiis Pharos, Remeia, et Jezia, et Melchia, et Mia- 3° e laicis.
min, et Eliezer, et Melchia, et Banea. 26 Et de filiis Ælam, Mathania,
Zacharias, et Jehiel, et Abdi, et Jerimoth, et Elia. 27 Et de filiis Zethua,
Elioenai, Eliasib, Mathania, et Jerimuth, et Zabad, et Aziza. 28 Et de
filiis Bebai, Johanan, Hanania, Zabbai, Athalai. 29 Et de filiis Bani,
Mosollam, et Melluch, et Adaia, Jasub, et Saal, et Ramoth. 30 Et de
filiis Phahath-Moab, Edna, et Chalal, Banaias, et Maasias, Mathanias,
Beseleel, Bennui, et Manasse. 31 Et de filiis Herem, Eliezer, Josue, Mel-
chias, Semeias, Simeon, 32 Benjamin, Maloch, Samarias. 33 Et de filiis
Hasom, Mathanai, Mathatha, Zabad, Eliphelet, Jermai, Manasse, Se-
mei. 34 De filiis Bani, Maaddi, Amram, et Vel, 35 Baneas, et Badaias,
Cheliau, 36 Vania, Marimuth, et Eliasib, 37 Mathanias, Mathanai, et
Jasi, 38 et Bani, et Bennui, Semei, 39 et Salmias, et Nathan, et Adaias,
40 et Mechnedebai, Sisai, Sarai, 41 Ezrel, et Selemiau, Semeria, 42 Sel-
lum, Amaria, Joseph. 43 De filiis Nebo, Jehiel, Mathathias, Zabad, Za-
bina, Jeddu, et Joel, et Banaia.

44 Omnes hi acceperant uxores alienigenas; et fuerunt ex eis mulieres
quæ pepererant filios.

LIBER NEHEMIÆ

QUI ET ESDRÆ SECUNDUS DICITUR

Sectio I. — Nehemias venit Jerosolymam et urbis muros ædificat

§ I. — *Nehemias accipit ab Artaxerxe facultatem reædificandi Jerusalem.*

Cap. I.

Titulus.

Verba Nehemiæ, filii Helchiæ.

Luctus Nehemiæ, audita conditione civitatis.

Et factum est in mense casleu, anno vigesimo, et ego eram in Susis castro. 2 Et venit Hanani, unus de fratribus meis, ipse et viri ex Juda; et interrogavi eos de Judæis qui remanserant et supererant de captivitate, et Jerusalem. 3 Et dixerunt mihi : Qui remanserunt et relicti sunt de captivitate ibi in provincia, in afflictione magna sunt, et in opprobrio; et murus Jerusalem dissipatus est, et portæ ejus combustæ sunt igni. 4 Cumque audissem verba hujuscemodi, sedi, et flevi, et luxi diebus multis; jejunabam, et orabam ante faciem Dei cæli.

Divinum implorat auxilium.

5 Et dixi : Quæso, Domine, Deus cæli, fortis, magne atque terribilis, qui custodis pactum et misericordiam cum his qui te diligunt, et custodiunt mandata tua, 6 fiant aures tuæ auscultantes, et oculi tui aperti, ut audias orationem servi tui, quam ego oro coram te hodie, nocte et die, pro filiis Israel, servis tuis; et confiteor pro peccatis filiorum Israel, quibus peccaverunt tibi. Ego et domus patris mei peccavimus; 7 vanitate seducti sumus, et non custodivimus mandatum tuum, et ceremonias, et judicia quæ præcepisti Moysi, famulo tuo. 8 Memento verbi quod mandasti Moysi, servo tuo, dicens : Cum transgressi fueritis, ego dispergam vos in populos; 9 et si revertamini ad me, et custodiatis præcepta mea, et faciatis ea, etiam si abducti fueritis ad extrema cæli, inde congregabo vos, et reducam in locum quem elegi, ut habitaret nomen meum ibi. 10 Et ipsi servi tui, et populus tuus, quos redemisti in fortitudine tua magna, et in manu tua valida. 11 Obsecro, Domine, sit auris tua attendens ad orationem servi tui, et ad orationem servorum tuorum qui volunt timere nomen tuum. Et dirige servum tuum hodie, et da ei misericordiam ante virum hunc. Ego enim eram pincerna regis.

Cum litteris regiis mittitur Jerosolymam.

Cap. II. — 1 Factum est autem in mense nisan, anno vigesimo Artaxerxis regis; et vinum erat ante eum, et levavi vinum, et dedi regi. Et eram quasi languidus ante faciem ejus. 2 Dixitque mihi rex : Quare vultus tuus tristis est, cum te ægrotum non videam? Non est hoc frustra, sed malum nescio quod in corde tuo est. Et timui valde ac nimis; 3 et dixi regi : Rex, in æternum vive! Quare non mœreat vultus meus, quia

---

5] Dan. IX, 4.

civitas domus sepulcrorum patris mei deserta est, et portæ ejus combustæ
sunt igni? [4] Et ait mihi rex : Pro qua re postulas? Et oravi Deum cæli,
[5] et dixi ad regem : Si videtur regi bonum, et si placet servus tuus ante
faciem tuam, ut mittas me in Judæam, ad civitatem sepulcri patris mei,
et ædificabo eam. [6] Dixitque mihi rex, et regina quæ sedebat juxta eum :
Usque ad quod tempus erit iter tuum, et quando reverteris? Et placuit
ante vultum regis, et misit me. Et constitui ei tempus. [7] Et dixi regi :
Si regi videtur bonum, epistolas det mihi ad duces regionis trans flumen,
ut traducant me donec veniam in Judæam; [8] et epistolam ad Asaph, cu-
stodem saltus regis, ut det mihi ligna ut tegere possim portas turris domus,
et muros civitatis, et domum quam ingressus fuero. Et dedit mihi rex,
juxta manum Dei mei bonam mecum. [9] Et veni ad duces regionis trans
flumen, dedique eis epistolas regis. Miserat autem rex mecum principes
militum et equites. [10] Et audierunt Sanaballat Horonites, et Tobias, ser-
vus Ammanites, et contristati sunt afflictione magna, quod venisset homo
qui quæreret prosperitatem filiorum Israel.

§ II. — *Nehemias urbis muros portasque restaurat.*

Mœnia Jerusalem inspicit,

[11] Et veni Jerusalem, et eram ibi tribus diebus. [12] Et surrexi nocte
ego, et viri pauci mecum; et non indicavi cuiquam quid Deus dedisset
in corde meo ut facerem in Jerusalem; et jumentum non erat mecum,
nisi animal cui sedebam. [13] Et egressus sum per portam Vallis nocte, et
ante fontem Draconis, et ad portam Stercoris; et considerabam murum
Jerusalem dissipatum, et portas ejus consumptas igni. [14] Et transivi ad
portam Fontis, et ad aquæductum Regis; et non erat locus jumento cui se-
debam, ut transiret. [15] Et ascendi per torrentem nocte, et considerabam
murum; et reversus veni ad portam Vallis, et redii.

et ad illa reædificanda populum hortatur.

[16] Magistratus autem nesciebant quo abiissem, aut quid ego facerem;
sed et Judæis, et sacerdotibus, et optimatibus, et magistratibus, et reli-
quis qui faciebant opus, usque ad id loci nihil indicaveram. [17] Et dixi
eis : Vos nostis afflictionem in qua sumus, quia Jerusalem deserta est, et
portæ ejus consumptæ sunt igni. Venite, et ædificemus muros Jerusalem,
et non simus ultra opprobrium. [18] Et indicavi eis manum Dei mei, quod
esset bona mecum, et verba regis quæ locutus esset mihi, et aio : Sur-
gamus, et ædificemus. Et confortatæ sunt manus eorum in bono.

Hostium irrisiones deridet.

[19] Audierunt autem Sanaballat Horonites, et Tobias, servus Ammanites,
et Gosem Arabs, et subsannaverunt nos, et despexerunt, dixeruntque :
Quæ est hæc res quam facitis? Numquid contra regem vos rebellatis?
[20] Et reddidi eis sermonem, dixique ad eos : Deus cæli ipse nos juvat, et
nos servi ejus sumus. Surgamus, et ædificemus; vobis autem non est pars,
et justitia, et memoria in Jerusalem.

Opus restaurationis describitur, recensitis operariis.

Cap. III. — [1] Et surrexit Eliasib, sacerdos magnus, et fratres ejus sa-
cerdotes, et ædificaverunt portam Gregis; ipsi sanctificaverunt eam, et
statuerunt valvas ejus, et usque ad turrim centum cubitorum sanctifica-
verunt eam, usque ad turrim Hananeel. [2] Et juxta eum ædificaverunt
viri Jericho; et juxta eum ædificavit Zachur, filius Amri.

[3] Portam autem Piscium ædificaverunt filii Asnaa; ipsi texerunt eam,
et statuerunt valvas ejus, et seras, et vectes. Et juxta eos ædificavit Ma-
rimuth, filius Uriæ, filii Accus. [4] Et juxta eum ædificavit Mosollam, fi-
lius Barachiæ, filii Mesezebel; et juxta eos ædificavit Sadoc, filius Baana.
[5] Et juxta eos ædificaverunt Thecueni; optimates autem eorum non sup-
posuerunt colla sua in opere Domini sui.

[6] Et portam veterem ædificaverunt Joiada, filius Phasea, et Mosollam,
filius Besodia; ipsi texerunt eam, et statuerunt valvas ejus, et seras, et
vectes. [7] Et juxta eos ædificaverunt Meltias Gabaonites, et Jadon Mero-
nathites, viri de Gabaon et Maspha, pro duce qui erat in regione trans

flumen. 8 Et juxta eum ædificavit Eziel, filius Araia, aurifex; et juxta eum ædificavit Ananias, filius pigmentarii; et dimiserunt Jerusalem usque ad murum plateæ latioris. 9 Et juxta eum ædificavit Raphaia, filius Hur, princeps vici Jerusalem. 10 Et juxta eum ædificavit Jedaia, filius Haromaph, contra domum suam; et juxta eum ædificavit Hattus, filius Haseboniæ. 11 Mediam partem vici ædificavit Melchias, filius Herem, et Hasub, filius Phahath-Moab, et turrim Furnorum. 12 Et juxta eum ædificavit Sellum, filius Alohes, princeps mediæ partis vici Jerusalem, ipse et filiæ ejus.

13 Et portam Vallis ædificavit Hanun et habitatores Zanoe; ipsi ædificaverunt eam, et statuerunt valvas ejus, et seras, et vectes, et mille cubitos in muro, usque ad portam Sterquilinii. 14 Et portam Sterquilinii ædificavit Melchias, filius Rechab, princeps vici Bethacharam; ipse ædificavit eam, et statuit valvas ejus, et seras, et vectes.

15 Et portam Fontis ædificavit Sellun, filius Cholhoza, princeps pagi Maspha; ipse ædificavit eam, et texit, et statuit valvas ejus, et seras, et vectes, et muros piscinæ Siloe in hortum regis, et usque ad gradus qui descendunt de civitate David. 16 Post eum ædificavit Nehemias, filius Azboc, princeps dimidiæ partis vici Bethsur, usque contra sepulcrum David, et usque ad piscinam quæ grandi opere constructa est, et usque ad domum Fortium. 17 Post eum ædificaverunt levitæ, Rehum, filius Benni; post eum ædificavit Hasebias, princeps dimidiæ partis vici Ceilæ, in vico suo. 18 Post eum ædificaverunt fratres eorum, Bavai, filius Enadad, princeps dimidiæ partis Ceilæ. 19 Et ædificavit juxta eum Azer, filius Josue, princeps Maspha, mensuram secundam contra ascensum firmissimi anguli.

20 Post eum in monte ædificavit Baruch, filius Zachai, mensuram secundam, ab angulo usque ad portam domus Eliasib, sacerdotis magni. 21 Post eum ædificavit Merimuth, filius Uriæ, filii Haccus, mensuram secundam, a porta domus Eliasib, donec extenderetur domus Eliasib. 22 Et post eum ædificaverunt sacerdotes, viri de campestribus Jordanis. 23 Post eum ædificavit Benjamin et Hasub contra domum suam; et post eum ædificavit Azarias, filius Maasiæ, filii Ananiæ, contra domum suam. 24 Post eum ædificavit Bennui, filius Henadad, mensuram secundam, a domo Azariæ usque ad flexuram et usque ad angulum. 25 Phalel, filius Ozi, contra flexuram, et turrim quæ eminet de domo regis excelsa, id est in atrio carceris; post eum Phadaia, filius Pharos. 26 Nathinæi autem habitabant in Ophel usque contra portam aquarum ad orientem, et turrim quæ prominebat.

27 Post eum ædificaverunt Thecueni mensuram secundam e regione, a turre magna et eminente usque ad murum templi. 28 Sursum autem a porta Equorum ædificaverunt sacerdotes, unusquisque contra domum suam. 29 Post eos ædificavit Sadoc, filius Emmer, contra domum suam; et post eum ædificavit Semaia, filius Secheniæ, custos portæ orientalis. 30 Post eum ædificavit Hanania, filius Selemiæ, et Hanun, filius Seleph sextus, mensuram secundam; post eum ædificavit Mosollam, filius Barachiæ, contra gazophylacium suum. Post eum ædificavit Melchias, filius aurificis, usque ad domum Nathinæorum et scruta vendentium, contra portam Judicialem, et usque ad cœnaculum Anguli. 31 Et inter cœnaculum Anguli in porta Gregis ædificaverunt aurifices et negotiatores.

§ III. — *Varia superantur obstacula.*

Hostium iterata subsannatio.

CAP. IV. — 1 Factum est autem, cum audisset Sanaballat quod ædificaremus murum, iratus est valde; et motus nimis subsannavit Judæos, 2 et dixit coram fratribus suis, et frequentia Samaritanorum : Quid Judæi faciunt imbecilles? Num dimittent eos gentes? Num sacrificabunt,

et complebunt in una die? Numquid ædificare poterunt lapides de acervis
pulveris qui combusti sunt? 3 Sed et Tobias Ammanites, proximus ejus,
ait : Ædificent; si ascenderit vulpes, transiliet murum eorum lapideum.

Oratio Nehemiæ et industria populi.

4 Audi, Deus noster, quia facti sumus despectui; converte opprobrium
super caput eorum, et da eos in despectionem in terra captivitatis. 5 Ne
operias iniquitatem eorum, et peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriserunt ædificantes.

6 Itaque ædificavimus murum, et conjunximus totum usque ad partem
dimidiam; et provocatum est cor populi ad operandum.

Provisiones contra insidias et vim inimicorum.

7 Factum est autem, cum audisset Sanaballat, et Tobias, et Arabes,
et Ammanitæ, et Azotii, quod obducta esset cicatrix muri Jerusalem, et
quod cœpissent interrupta concludi, irati sunt nimis; 8 et congregati sunt
omnes pariter, ut venirent et pugnarent contra Jerusalem, et molirentur
insidias. 9 Et oravimus Deum nostrum, et posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos. 10 Dixit autem Judas : Debilitata est fortitudo portantis; et humus nimia est, et nos non poterimus ædificare murum. 11 Et dixerunt hostes nostri : Nesciant et ignorent, donec veniamus
in medium eorum, et interficiamus eos, et cessare faciamus opus. 12 Factum est autem, venientibus Judæis qui habitabant juxta eos, et dicentibus
nobis per decem vices, ex omnibus locis quibus venerant ad nos, 13 statui
in loco post murum, per circuitum, populum in ordinem cum gladiis suis,
et lanceis, et arcubus. 14 Et perspexi, atque surrexi; et aio ad optimates
et magistratus, et ad reliquam partem vulgi : Nolite timere a facie eorum; Domini magni et terribilis mementote; et pugnate pro fratribus
vestris, filiis vestris, et filiabus vestris, et uxoribus vestris, et domibus
vestris.

15 Factum est autem, cum audissent inimici nostri nuntiatum esse nobis, dissipavit Deus consilium eorum. Et reversi sumus omnes ad muros,
unusquisque ad opus suum. 16 Et factum est a die illa, media pars juvenum eorum faciebat opus, et media parata erat ad bellum, et lanceæ, et
scuta, et arcus, et loricæ, et principes post eos in omni domo Juda.
17 Ædificantium in muro, et portantium onera et imponentium, una manu
sua faciebat opus, et altera tenebat gladium; 18 ædificantium enim unusquisque gladio erat accinctus renes; et ædificabant, et clangebant buccina
juxta me.

19 Et dixi ad optimates, et ad magistratus, et ad reliquam partem
vulgi : Opus grande est et latum; et nos separati sumus in muro, procul
alter ab altero. 20 In loco quocumque audieritis clangorem tubæ, illuc
concurrite ad nos; Deus noster pugnabit pro nobis. 21 Et nos ipsi faciamus opus; et media pars nostrum teneat lanceas, ab ascensu auroræ donec egrediantur astra. 22 In tempore quoque illo dixi populo : Unusquisque
cum puero suo maneat in medio Jerusalem, et sint nobis vices per noctem et diem ad operandum. 23 Ego autem et fratres mei, et pueri mei,
et custodes qui erant post me, non deponebamus vestimenta nostra;
unusquisque tantum nudabatur ad baptismum.

Impedimentum intestinum. 1º Clamor populi contra fœneratores.

CAP. V. — 1 Et factus est clamor populi et uxorum ejus magnus, adversus fratres suos Judæos. 2 Et erant qui dicerent : Filii nostri et filiæ
nostræ multæ sunt nimis; accipiamus pro pretio eorum frumentum, et
comedamus, et vivamus. 3 Et erant qui dicerent : Agros nostros, et vineas, et domos nostras opponamus, et accipiamus frumentum in fame.
4 Et alii dicebant : Mutuo sumamus pecunias in tributa regis, demusque
agros nostros et vineas. 5 Et nunc sicut carnes fratrum nostrorum, sic
carnes nostræ sunt, et sicut filii eorum, ita et filii nostri. Ecce nos subjugamus filios nostros et filias nostras in servitutem, et de filiabus nostris
sunt famulæ, nec habemus unde possint redimi; et agros nostros et vineas
nostras alii possident.

2º Usura prohibetur.

6 Et iratus sum nimis, cum audissem clamorem eorum secundum verba

hæc. [7] Cogitavitque cor meum mecum, et increpavi optimates et magistratus, et dixi eis : Usurasne singuli a fratribus vestris exigitis? Et congregavi adversum eos concionem magnam; [8] et dixi eis : Nos, ut scitis, redemimus fratres nostros, Judæos, qui venditi fuerant gentibus, secundum possibilitatem nostram; et vos igitur vendetis fratres vestros, et redimemus eos? Et siluerunt, nec invenerunt quid responderent. [9] Dixique ad eos : Non est bona res quam facitis; quare non in timore Dei nostri ambulatis, ne exprobretur nobis a gentibus inimicis nostris? [10] Et ego, et fratres mei, et pueri mei, commodavimus plurimis pecuniam et frumentum; non repetamus in commune istud : æs alienum concedamus quod debetur nobis. [11] Reddite eis hodie agros suos, et vineas suas, et oliveta sua, et domos suas; quin potius et centesimam pecuniæ, frumenti, vini, et olei, quam exigere soletis ab eis, date pro illis. [12] Et dixerunt : Reddemus, et ab eis nihil quæremus, sicque faciemus ut loqueris. Et vocavi sacerdotes, et adjuravi eos, ut facerent juxta quod dixeram. [13] Insuper excussi sinum meum, et dixi : Sic excutiat Deus omnem virum qui non compleverit verbum istud, de domo sua, et de laboribus suis; sic excutiatur, et vacuus fiat. Et dixit universa multitudo : Amen. Et laudaverunt Deum. Fecit ergo populus sicut erat dictum.

3o Nehemiæ integritas.

[14] A die autem illa qua præceperat rex mihi ut essem dux in terra Juda, ab anno vigesimo usque ad annum trigesimum secundum Artaxerxis regis, per annos duodecim, ego et fratres mei annonas quæ ducibus debebantur non comedimus. [15] Duces autem primi qui fuerant ante me gravaverunt populum, et acceperunt ab eis in pane, et vino, et pecunia, quotidie siclos quadraginta; sed et ministri eorum depresserunt populum. Ego autem non feci ita, propter timorem Dei; [16] quin potius in opere muri ædificavi, et agrum non emi, et omnes pueri mei congregati ad opus erant. [17] Judæi quoque et magistratus, centum quinquaginta viri, et qui veniebant ad nos de gentibus quæ in circuitu nostro sunt, in mensa mea erant. [18] Parabatur autem mihi per dies singulos bos unus, arietes sex electi, exceptis volatilibus; et inter dies decem vina diversa, et alia multa tribuebam. Insuper et annonas ducatus mei non quæsivi; valde enim attenuatus erat populus. [19] Memento mei, Deus meus, in bonum, secundum omnia quæ feci populo huic.

Hostes Judæorum exitium moliuntur Nehemiæ.

CAP. VI. — [1] Factum est autem, cum audisset Sanaballat, et Tobias, et Gossem, Arabs, et ceteri inimici nostri, quod ædificassem ego murum, et non esset in ipso residua interruptio (usque ad tempus autem illud valvas non posueram in portis), [2] miserunt Sanaballat et Gossem ad me, dicentes : Veni, et percutiamus fœdus pariter in viculis, in campo Ono. Ipsi autem cogitabant ut facerent mihi malum. [3] Misi ergo ad eos nuntios, dicens : Opus grande ego facio, et non possum descendere, ne forte negligatur, cum venero et descendero ad vos. [4] Miserunt autem ad me secundum verbum hoc per quatuor vices; et respondi eis juxta sermonem priorem. [5] Et misit ad me Sanaballat juxta verbum prius quinta vice puerum suum, et epistolam habebat in manu sua scriptam hoc modo : [6] In gentibus auditum est, et Gossem dixit, quod tu et Judæi cogitetis rebellare, et propterea ædifices murum, et levare te velis super eos regem; propter quam causam [7] et prophetas posueris, qui prædicent de te in Jerusalem, dicentes : Rex in Judæa est. Auditurus est rex verba hæc; idcirco nunc veni, ut ineamus consilium pariter. [8] Et misi ad eos, dicens : Non est factum secundum verba hæc quæ tu loqueris; de corde enim tuo tu componis hæc. [9] Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes quod cessarent manus nostræ ab opere, et quiesceremus; quam ob causam magis confortavi manus meas.

Pseudoprophetæ illum terrere frustra conantur.

[10] Et ingressus sum domum Semaiæ, filii Dalaiæ, filii Metabeel, secreto. Qui ait : Tractemus nobiscum in domo Dei, in medio templi, et claudamus portas ædis; quia venturi sunt ut interficiant te, et nocte

venturi sunt ad occidendum te. [11] Et dixi : Num quisquam similis mei
fugit? Et quis ut ego ingredietur templum, et vivet? Non ingrediar.
[12] Et intellexi quod Deus non misisset eum, sed quasi vaticinans locutus
esset ad me, et Tobias et Sanaballat conduxissent eum; [13] acceperat
enim pretium ut territus facerem, et peccarem, et haberent malum quod
exprobrarent mihi. [14] Memento mei, Domine, pro Tobia et Sanaballat,
juxta opera eorum talia; sed et Noadiæ prophetæ, et ceterorum prophe-
tarum qui terrebant me.

[15] Completus est autem murus vigesimo quinto die mensis elul, quin- Muri perficiuntur.
quaginta duobus diebus. [16] Factum est ergo, cum audissent omnes inimici
nostri, ut timerent universæ gentes quæ erant in circuitu nostro, et con-
ciderent intra semetipsos, et scirent quod a Deo factum esset opus hoc.

[17] Sed et in diebus illis, multæ optimatum Judæorum epistolæ mitte-
bantur ad Tobiam, et a Tobia veniebant ad eos: [18] multi enim erant in
Judæa habentes juramentum ejus, quia gener erat Secheniæ, filii Area,
et Johanan, filius ejus, acceperat filiam Mosollam, filii Barachiæ; [19] sed
et laudabant eum coram me, et verba mea nuntiabant ei; et Tobias
mittebat epistolas ut terreret me.

CAP. VII. — [1] Postquam autem ædificatus est murus, et posui valvas, Custodia portarum.
et recensui janitores, et cantores, et levitas, [2] præcepi Hanani, fratri meo,
et Hananiæ, principi domus de Jerusalem, ipse enim quasi vir verax et
timens Deum plus ceteris videbatur; [3] et dixi eis : Non aperiantur portæ
Jerusalem usque ad calorem solis. Cumque adhuc assisterent, clausæ
portæ sunt et oppilatæ; et posui custodes de habitatoribus Jerusalem,
singulos per vices suas, et unumquemque contra domum suam.

SECTIO II. — COMPLEMENTA RESTAURATIONIS JERUSALEM ET ANTIQUI CULTUS REPARATIO

§ I. — *Inventio catalogi eorum qui primum ascenderant Jerusalem.*

[4] Civitas autem erat lata nimis et grandis, et populus parvus in medio Occasio inventionis.
ejus, et non erant domus ædificatæ. [5] Deus autem dedit in corde meo,
et congregavi optimates, et magistratus, et vulgus, ut recenserem eos; et
inveni librum census eorum qui ascenderant primum, et inventum est
scriptum in eo :

[6] Isti filii provinciæ, qui ascenderunt de captivitate migrantium, quos Catalogus.
transtulerat Nabuchodonosor, rex Babylonis, et reversi sunt in Jerusalem 1º Titulus.
et in Judæam, unusquisque in civitatem suam. [7] Qui venerunt cum Zoro-
babel : Josue, Nehemias, Azarias, Raamias, Nahamani, Mardochæus,
Belsam, Mespharath, Begoai, Nahum, Baana.

Numerus virorum populi Israel : [8] Filii Pharos, duo millia centum 2º Viri e
septuaginta duo. [9] Filii Saphatia, trecenti septuaginta duo. [10] Filii Area, populo.
sexcenti quinquaginta duo. [11] Filii Phahath Moab, filiorum Josue et Joab,
duo millia octingenti decem et octo. [12] Filii Ælam, mille ducenti quin-
quaginta quatuor. [13] Filii Zethua, octingenti quadraginta quinque. [14] Filii
Zachai, septingenti sexaginta. [15] Filii Bannui, sexcenti quadraginta octo.
[16] Filii Bebai, sexcenti viginti octo. [17] Filii Azgad, duo millia trecenti
viginti duo. [18] Filii Adonicam, sexcenti sexaginta septem. [19] Filii Beguai,
duo millia sexaginta septem. [20] Filii Adin, sexcenti quinquaginta quin-
que. [21] Filii Ater, filii Hezeciæ, nonaginta octo. [22] Filii Hasem, trecenti
viginti octo. [23] Filii Besai, trecenti viginti quatuor. [24] Filii Hareph, cen-
tum duodecim. [25] Filii Gabaon, nonaginta quinque. [26] Filii Bethlehem et
Netupha, centum octoginta octo. [27] Viri Anathoth, centum viginti octo.
[28] Viri Bethazmoth, quadraginta duo. [29] Viri Cariathiarim, Cephira, et

1] Eccli. XLIX, 15. — 6] Esdr. II, 1.

Beroth, septingenti quadraginta tres. 30 Viri Rama et Geba, sexcenti
viginti unus. 31 Viri Machmas, centum viginti duo. 32 Viri Bethel et
Hai, centum viginti tres. 33 Viri Nebo alterius, quinquaginta duo. 34 Viri
Ælam alterius, mille ducenti quinquaginta quatuor. 35 Filii Harem, tre-
centi viginti. 36 Filii Jericho, trecenti quadraginta quinque. 37 Filii Lod,
Hadid, et Ono, septingenti viginti unus. 38 Filii Senaa, tria millia non-
genti triginta.

3° Sacerdotes.

39 Sacerdotes : Filii Idaia in domo Josue, nongenti septuaginta tres.
40 Filii Emmer, mille quinquaginta duo. 41 Filii Phashur, mille ducenti
quadraginta septem. 42 Filii Arem, mille decem et septem.

4° Levitæ.

Levitæ : 43 Filii Josue et Cedmihel, filiorum 44 Oduiæ, septuaginta
quatuor. Cantores : 45 Filii Asaph, centum quadraginta octo. 46 Janitores :
Filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii Sobai,
centum triginta octo.

5° Nathinæi et servi Salomonis.

47 Nathinæi : Filii Soha, filii Hasupha, filii Tebbaoth, 48 filii Ceros,
filii Siaa, filii Phadon, filii Lebana, filii Hagaba, filii Selmai, 49 filii Hanan,
filii Geddel, filii Gaher, 50 filii Raaia, filii Rasin, filii Necoda, 51 filii
Gezem, filii Aza, filii Phasea, 52 filii Besai, filii Munim, filii Nephussim,
53 filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur, 54 filii Besloth, filii Mahida,
filii Harsa, 55 filii Bercos, filii Sisara, filii Thema, 56 filii Nasia, filii
Hatipha. 57 Filii servorum Salomonis : filii Sothai, filii Sophereth, filii
Pharida, 58 filii Jahala, filii Darcon, filii Jeddel, 59 filii Saphatia, filii
Hatil, filii Phochereth, qui erat ortus ex Sabaim, filio Amon. 60 Omnes
Nathinæi, et filii servorum Salomonis, trecenti nonaginta duo.

6° Ii quorum genus erat incertum.

61 Hi sunt autem qui ascenderunt de Thelmela, Thelharsa, Cherub,
Addon, et Emmer, et non potuerunt indicare domum patrum suorum, et
semen suum, utrum ex Israel essent. 62 Filii Dalaia, filii Tobia, filii
Necoda, sexcenti quadraginta duo.

63 Et de sacerdotibus : Filii Habia, filii Accos, filii Berzellai, qui
accepit de filiabus Berzellai Galaaditis uxorem, et vocatus est nomine
eorum. 64 Hi quæsierunt scripturam suam in censu ; et non invenerunt,
et ejecti sunt de sacerdotio. 65 Dixitque Athersatha eis, ut non mandu-
carent de sanctis sanctorum, donec staret sacerdos doctus et eruditus.

7° Recapitulatio.

66 Omnis multitudo quasi vir unus, quadraginta duo millia trecenti
sexaginta, 67 absque servis et ancillis eorum, qui erant septem millia
trecenti triginta septem ; et inter eos cantores et cantatrices ducenti
quadraginta quinque. 68 Equi eorum, septingenti triginta sex ; muli
eorum, ducenti quadraginta quinque ; 69 cameli eorum, quadringenti tri-
ginta quinque ; asini, sex millia septingenti viginti.

Hucusque refertur quid in commentario scriptum fuerit ; exin Nehemiæ historia texitur.

Reversorum oblationes pro templo

70 Nonnulli autem de principibus familiarum dederunt in opus. Ather-
satha dedit in thesaurum auri drachmas mille, phialas quinquaginta,
tunicas sacerdotales quingentas triginta. 71 Et de principibus familiarum
dederunt in thesaurum operis, auri drachmas viginti millia, et argenti
mnas duo millia ducentas. 72 Et quod dedit reliquus populus, auri
drachmas viginti millia, et argenti mnas duo millia, et tunicas sacerdo-
tales sexaginta septem.

et habitationes.

73 Habitaverunt autem sacerdotes, et levitæ, et janitores, et cantores,
et reliquum vulgus, et Nathinæi, et omnis Israel, in civitatibus suis.

§ II. — *Reparatio cultus.*

Esdras verba legis recitat coram populo.

CAP. VIII. — 1 Et venerat mensis septimus, filii autem Israel erant
in civitatibus suis ; congregatusque est omnis populus quasi vir unus,
ad plateam quæ est ante portam Aquarum ; et dixerunt Esdræ scribæ,
ut afferret librum legis Moysi, quam præceperat Dominus Israeli. 2 Attulit

ergo Esdras sacerdos legem coram multitudine virorum et mulierum,
cunctisque qui poterant intelligere, in die prima mensis septimi. 3 Et
legit in eo aperte in platea quæ erat ante portam Aquarum, de mane
usque ad mediam diem, in conspectu virorum, et mulierum, et sapien-
tium. Et aures omnis populi erant erectæ ad librum.

4 Stetit autem Esdras scriba super gradum ligneum quem fecerat ad
loquendum; et steterunt juxta eum Mathathias, et Semeia, et Ania, et
Uria, et Helcia, et Maasia, ad dexteram ejus; et ad sinistram, Phadaia,
Misael, et Melchia, et Hasum, et Hasbadana, Zacharia, et Mosollam.
5 Et aperuit Esdras librum coram omni populo; super universum quippe
populum eminebat; et cum aperuisset eum, stetit omnis populus. 6 Et
benedixit Esdras Domino, Deo magno; et respondit omnis populus :
Amen, amen, elevans manus suas. Et incurvati sunt, et adoraverunt
Deum proni in terram. 7 Porro Josue, et Bani, et Serebia, Jamin, Accub,
Septhai, Odia, Maasia, Celita, Azarias, Jozabed, Hanan, Phalaia, levitæ,
silentium faciebant in populo ad audiendam legem. Populus autem
stabat in gradu suo. 8 Et legerunt in libro legis Dei distincte, et aperte
ad intelligendum; et intellexerunt cum legeretur.

9 Dixit autem Nehemias (ipse est Athersatha), et Esdras, sacerdos et
scriba, et levitæ interpretantes universo populo : Dies sanctificatus est
Domino Deo nostro; nolite lugere, et nolite flere. Flebat enim omnis
populus, cum audiret verba legis. 10 Et dixit eis : Ite, comedite pinguia,
et bibite mulsum, et mittite partes his qui non præparaverunt sibi; quia
sanctus dies Domini est, et nolite contristari; gaudium etenim Domini
est fortitudo nostra. 11 Levitæ autem silentium faciebant in omni populo,
dicentes : Tacete, quia dies sanctus est, et nolite dolere. 12 Abiit itaque
omnis populus, ut comederet et biberet, et mitteret partes, et faceret
lætitiam magnam, quia intellexerant verba quæ docuerat eos.

Celebratur festum Tabernaculorum.

13 Et in die secundo congregati sunt principes familiarum universi
populi, sacerdotes, et levitæ, ad Esdram scribam, ut interpretaretur eis
verba legis. 14 Et invenerunt scriptum in lege, præcepisse Dominum in
manu Moysi, ut habitent filii Israel in tabernaculis in die solemni,
mense septimo, 15 et ut prædicent, et divulgent vocem in universis urbi-
bus suis, et in Jerusalem, dicentes : Egredimini in montem, et afferte
frondes olivæ, et frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, et ramos
palmarum, et frondes ligni nemorosi, ut fiant tabernacula, sicut
scriptum est. 16 Et egressus est populus, et attulerunt; feceruntque sibi
tabernacula unusquisque in domate suo, et in atriis suis, et in atriis
domus Dei, et in platea portæ Aquarum, et in platea portæ Ephraim.
17 Fecit ergo universa ecclesia eorum qui redierant de captivitate taber-
nacula; et habitaverunt in tabernaculis. Non enim fecerant a diebus
Josue, filii Nun, taliter filii Israel usque ad diem illum; et fuit lætitia
magna nimis. 18 Legit autem in libro legis Dei per dies singulos, a die
primo usque ad diem novissimum; et fecerunt solemnitatem septem
diebus, et in die octavo collectam, juxta ritum.

Publica pœnitentia populi.

Cap. IX. — 1 In die autem vigesimo quarto mensis hujus, convenerunt
filii Israel in jejunio et in saccis, et humus super eos. 2 Et separatum est
semen filiorum Israel ab omni filio alienigena; et steterunt, et confite-
bantur peccata sua, et iniquitates patrum suorum. 3 Et consurrexerunt
ad standum, et legerunt in volumine legis Domini Dei sui quater in die;
et quater confitebantur, et adorabant Dominum Deum suum.

Oratio levitarum. 1º Introductio.

4 Surrexerunt autem super gradum levitarum Josue, et Bani, et Ced-
mihel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani, et Chanani; et clamaverunt voce
magna ad Dominum Deum suum. 5 Et dixerunt levitæ Josue, et Ced-
mihel, Bonni, Hasebnia, Serebia, Odaia, Sebnia, Phathahia : Surgite,
benedicite Domino Deo vestro ab æterno usque in æternum; et benedi-
cant nomini gloriæ tuæ excelso in omni benedictione et laude.

2° Beneficia a Deo præstita Abrahæ,

6 Tu ipse, Domine, solus; tu fecisti cælum, et cælum cælorum, et
omnem exercitum eorum; terram et universa quæ in ea sunt; maria et
omnia quæ in eis sunt; et tu vivificas omnia hæc, et exercitus cæli te
adorat. 7 Tu ipse, Domine Deus, qui elegisti Abram, et eduxisti eum de
igne Chaldæorum, et posuisti nomen ejus Abraham. 8 Et invenisti cor
ejus fidele coram te; et percussisti cum eo fœdus, ut dares ei terram
Chananæi, Hethæi, et Amorrhæi, et Pherezæi, et Jebusæi, et Gergesæi,
ut dares semini ejus; et implesti verba tua, quoniam justus es.

Hebræis in Ægypto et ad montem Sinai,

9 Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in Ægypto; clamoremque
eorum audisti super mare Rubrum. 10 Et dedisti signa atque portenta in
Pharaone, et in universis servis ejus, et in omni populo terræ illius;
cognovisti enim quia superbe egerant contra eos; et fecisti tibi nomen,
sicut et in hac die. 11 Et mare divisisti ante eos, et transierunt per
medium maris in sicco; persecutores autem eorum projecisti in profun-
dum, quasi lapidem in aquas validas. 12 Et in columna nubis ductor eorum
fuisti per diem, et in columna ignis per noctem, ut appareret eis via per
quam ingrediebantur. 13 Ad montem quoque Sinai descendisti, et locutus
es cum eis de cælo, et dedisti eis judicia recta, et legem veritatis, cere-
monias, et præcepta bona. 14 Et sabbatum sanctificatum tuum ostendisti
eis, et mandata, et ceremonias, et legem præcepisti eis, in manu Moysi,
servi tui.

in deductione ad Terram promissam,

15 Panem quoque de cælo dedisti eis in fame eorum, et aquam de
petra eduxisti eis sitientibus; et dixisti eis ut ingrederentur et posside-
rent terram super quam levasti manum tuam ut traderes eis. 16 Ipsi vero
et patres nostri superbe egerunt, et induraverunt cervices suas, et non
audierunt mandata tua; 17 et noluerunt audire, et non sunt recordati
mirabilium tuorum quæ feceras eis. Et induraverunt cervices suas, et
dederunt caput ut converterentur ad servitutem suam, quasi per conten-
tionem. Tu autem Deus propitius, clemens, et misericors, longanimis,
et multæ miserationis, non dereliquisti eos, 18 et quidem cum fecissent
sibi vitulum conflatilem, et dixissent : Iste est Deus tuus, qui eduxit te
de Ægypto; feceruntque blasphemias magnas. 19 Tu autem in misericor-
diis tuis multis non dimisisti eos in deserto. Columna nubis non recessit
ab eis per diem, ut duceret eos in viam, et columna ignis per noctem,
ut ostenderet eis iter per quod ingrederentur. 20 Et spiritum tuum bonum
dedisti qui doceret eos; et manna tuum non prohibuisti ab ore eorum, et
aquam dedisti eis in siti. 21 Quadraginta annis pavisti eos in deserto,
nihilque eis defuit; vestimenta eorum non inveteraverunt, et pedes eo-
rum non sunt attriti.

tempore occupationis terræ Chanaan.

22 Et dedisti eis regna et populos, et partitus es eis sortes; et possede-
runt terram Sehon, et terram regis Hesebon, et terram Og, regis Basan.
23 Et multiplicasti filios eorum sicut stellas cæli, et adduxisti eos ad ter-
ram de qua dixeras patribus eorum, ut ingrederentur et possiderent.
24 Et venerunt filii, et possederunt terram, et humiliasti coram eis habi-
tatores terræ Chananæos, et dedisti eos in manu eorum, et reges eorum
et populos terræ, ut facerent eis sicut placebat illis. 25 Ceperunt itaque
urbes munitas, et humum pinguem; et possederunt domos plenas cunctis
bonis, cisternas ab aliis fabricatas, vineas et oliveta, et ligna pomifera
multa; et comederunt, et saturati sunt, et impinguati sunt, et abunda-
verunt deliciis in bonitate tua magna.

26 Provocaverunt autem te ad iracundiam, et recesserunt a te, et pro-
jecerunt legem tuam post terga sua; et prophetas tuos occiderunt, qui
contestabantur eos ut reverterentur ad te; feceruntque blasphemias
grandes. 27 Et dedisti eos in manu hostium suorum, et afflixerunt eos. Et
in tempore tribulationis suæ clamaverunt ad te, et tu de cælo audisti; et

7] Gen. XI, 31.

secundum miserationes tuas multas dedisti eis salvatores, qui salvarent
eos de manu hostium suorum. 28 Cumque requievissent, reversi sunt ut
facerent malum in conspectu tuo; et dereliquisti eos in manu inimicorum
suorum, et possederunt eos. Conversique sunt, et clamaverunt ad te; tu
autem de cælo exaudisti, et liberasti eos in misericordiis tuis, multis
temporibus. 29 Et contestatus es eos ut reverterentur ad legem tuam; ipsi
vero superbe egerunt, et non audierunt mandata tua, et in judiciis tuis
peccaverunt, quæ faciet homo, et vivet in eis; et dederunt humerum re-
cedentem, et cervicem suam induraverunt, nec audierunt. 30 Et protraxisti
super eos annos multos; et contestatus es eos in spiritu tuo per manum
prophetarum tuorum; et non audierunt, et tradidisti eos in manu popu-
lorum terrarum. 31 In misericordiis autem tuis plurimis non fecisti eos in
consumptionem, nec dereliquisti eos, quoniam Deus miserationum et cle-
mens es tu.

3o Rogantur similia beneficia de præsenti.

32 Nunc itaque, Deus noster, magne, fortis, et terribilis, custodiens
pactum et misericordiam, ne avertas a facie tua omnem laborem qui in-
venit nos, reges nostros, et principes nostros, et sacerdotes nostros, et
prophetas nostros, et patres nostros, et omnem populum tuum, a diebus
regis Assur usque in diem hanc. 33 Et tu justus es in omnibus quæ vene-
runt super nos, quia veritatem fecisti, nos autem impie egimus. 34 Reges
nostri, principes nostri, sacerdotes nostri, et patres nostri, non fecerunt
legem tuam, et non attenderunt mandata tua, et testimonia tua, quæ
testificatus es in eis. 35 Et ipsi in regnis suis, et in bonitate tua multa quam
dederas eis, et in terra latissima et pingui quam tradideras in conspectu
eorum, non servierunt tibi, nec reversi sunt a studiis suis pessimis. 36 Ecce
nos ipsi hodie servi sumus, et terra quam dedisti patribus nostris, ut co-
mederent panem ejus, et quæ bona sunt ejus; et nos ipsi servi sumus in
ea. 37 Et fruges ejus multiplicantur regibus quos posuisti super nos,
propter peccata nostra, et corporibus nostris dominantur et jumentis
nostris, secundum voluntatem suam; et in tribulatione magna sumus.

38 Super omnibus ergo his, nos ipsi percutimus fœdus, et scribimus, et
signant principes nostri, levitæ nostri, et sacerdotes nostri.

Fœderis divini renovati 1o signatores,

CAP. X. — 1 Signatores autem fuerunt : Nehemias, Athersatha, filius
Hachelai, et Sedecias, 2 Saraias, Azarias, Jeremias, 3 Pheshur, Amarias,
Melchias, 4 Hattus, Sebenia, Melluch, 5 Harem, Merimuth, Obdias,
6 Daniel, Genthon, Baruch, 7 Mosollam, Abia, Miamin, 8 Maazia, Bel-
gai, Semeia; hi sacerdotes. 9 Porro levitæ : Josue, filius Azaniæ, Bennui,
de filiis Henadad, Cedmihel, 10 et fratres eorum, Sebenia, Odaia, Celita,
Phalaia, Hanan, 11 Micha, Rohob, Hasebia, 12 Zachur, Serebia, Sabania,
13 Odaia, Bani, Baninu. 14 Capita populi, Pharos, Phahath-Moab, Ælam,
Zethu, Bani, 15 Bonni, Azgad, Bebai, 16 Adonia, Begoai, Adin, 17 Ater,
Hezecia, Azur, 18 Odaia, Hasum, Besai, 19 Hareph, Anathoth, Nebai,
20 Megphias, Mosollam, Hazir, 21 Mesizabel, Sadoc, Jeddua, 22 Pheltia,
Hanan, Anaia, 23 Osee, Hanania, Hasub, 24 Alohes, Phalea, Sobec,
25 Rehum, Hasebna, Maasia, 26 Echaia, Hanan, Anan, 27 Melluch, Haran,
Baana.

2o conditiones.

28 Et reliqui de populo, sacerdotes, levitæ, janitores, et cantores, Na-
thinæi, et omnes qui se separaverunt de populis terrarum ad legem Dei,
uxores eorum, filii eorum, et filiæ eorum, 29 omnes qui poterant sapere,
spondentes pro fratribus suis, optimates eorum, et qui veniebant ad polli-
cendum et jurandum, ut ambularent in lege Dei, quam dederat in manu
Moysi, servi Dei, ut facerent et custodirent universa mandata Domini
Dei nostri, et judicia ejus, et ceremonias ejus; 30 et ut non daremus filias
nostras populo terræ, et filias eorum non acciperemus filiis nostris. 31 Po-
puli quoque terræ, qui importent venalia, et omnia ad usum, per diem
sabbati, ut vendant, non accipiemus ab eis in sabbato et in die sanctificato.
Et dimittemus annum septimum, et exactionem universæ manus. 32 Et

statuemus super nos præcepta, ut demus tertiam partem sicli per an-
num, ad opus domus Dei nostri, [33] ad panes propositionis, et ad sacrifi-
cium sempiternum, et in holocaustum sempiternum in sabbatis, in ca-
lendis, in solemnitatibus, et in sanctificatis, et pro peccato, ut exoretur
pro Israel, et in omnem usum domus Dei nostri.
[34] Sortes ergo misimus super oblationem lignorum inter sacerdotes, et
levitas, et populum, ut inferrentur in domum Dei nostri per domos pa-
trum nostrorum, per tempora, a temporibus anni usque ad annum, ut ar-
derent super altare Domini Dei nostri, sicut scriptum est in lege Moysi;
[35] et ut afferremus primogenita terræ nostræ, et primitiva universi fru-
ctus omnis ligni ab anno in annum, in domo Domini, [36] et primitiva filio-
rum nostrorum et pecorum nostrorum, sicut scriptum est in lege, et pri-
mitiva boum nostrorum, et ovium nostrarum, ut offerrentur in domo Dei
nostri, sacerdotibus qui ministrant in domo Dei nostri; [37] et primitias
ciborum nostrorum, et libaminum nostrorum, et poma omnis ligni, vinde-
miæ quoque, et olei, afferemus sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri,
et decimam partem terræ nostræ levitis. Ipsi levitæ decimas accipient ex
omnibus civitatibus operum nostrorum. [38] Erit autem sacerdos filius Aaron
cum levitis in decimis levitarum; et levitæ offerent decimam partem deci-
mæ suæ in domo Dei nostri, ad gazophylacium in domum thesauri; [39] ad
gazophylacium enim deportabunt filii Israel et filii Levi, primitias fru-
menti, vini, et olei; et ibi erunt vasa sanctificata, et sacerdotes, et can-
tores, et janitores, et ministri; et non dimittemus domum Dei nostri.

§ III. — *Civium distributio per singulas civitates.*

Introductio.

CAP. XI. — [1] Habitaverunt autem principes populi in Jerusalem; re-
liqua vero plebs misit sortem, ut tollerent unam partem de decem, qui
habitaturi essent in Jerusalem, civitate sancta, novem vero partes in ci-
vitatibus. [2] Benedixit autem populus omnibus viris qui se sponte obtule-
rant ut habitarent in Jerusalem. [3] Hi sunt itaque principes provinciæ qui
habitaverunt in Jerusalem et in civitatibus Juda. Habitavit autem unus-
quisque in possessione sua, in urbibus suis, Israel, sacerdotes, levitæ,
Nathinæi, et filii servorum Salomonis.

Incolæ Jerusalem.

[4] Et in Jerusalem habitaverunt de filiis Juda, et de filiis Benjamin. De
filiis Juda : Athaias, filius Aziam, filii Zachariæ, filii Amariæ, filii Sa-
phatiæ, filii Malaleel. De filiis Phares : [5] Maasia, filius Baruch, filius
Cholhoza, filius Hazia, filius Adaia, filius Joiarib, filius Zachariæ, filius
Silonitis. [6] Omnes hi filii Phares, qui habitaverunt in Jerusalem, quadrin-
genti sexaginta octo viri fortes. [7] Hi sunt autem filii Benjamin : Sellum,
filius Mosollam, filius Joed, filius Phadaia, filius Colaia, filius Masia, filius
Etheel, filius Isaia; [8] et post eum Gebbai, Sellai, nongenti viginti octo.
[9] Et Joel, filius Zechri, præpositus eorum; et Judas, filius Senua, super
civitatem secundus.
[10] Et de sacerdotibus : Idaia, filius Joarib, Jachin, [11] Saraia, filius Helciæ,
filius Mosollam, filius Sadoc, filius Meraioth, filius Achitob, princeps domus
Dei, [12] et fratres eorum facientes opera templi, octingenti viginti duo. Et
Adaia, filius Jeroham, filius Phelelia, filius Amsi, filius Zachariæ, filius
Pheshur, filius Melchiæ, [13] et fratres ejus, principes patrum, ducenti
quadraginta duo. Et Amassai, filius Azreel, filius Ahazi, filius Mosolla-
moth, filius Emmer, [14] et fratres eorum potentes nimis, centum viginti
octo; et præpositus eorum Zabdiel, filius potentium.
[15] Et de levitis : Semeia, filius Hasub, filius Azaricam, filius Hasabia,
filius Boni; [16] et Sabathai, et Jozabed, super omnia opera quæ erant fo-
rinsecus in domo Dei, a principibus levitarum; [17] et Mathania, filius Mi-
cha, filius Zebedei, filius Asaph, princeps ad laudandum et ad confiten-
dum in oratione; et Becbecia, secundus de fratribus ejus, et Abda, filius

Samua, filius Galal, filius Idithun. 18 Omnes levitæ in civitate sancta ducenti octoginta quatuor. 19 Et janitores, Accub, Telmon, et fratres eorum qui custodiebant ostia, centum septuaginta duo.

Incolæ reliquarum civitatum.

20 Et reliqui ex Israel, sacerdotes, et levitæ, in universis civitatibus Juda, unusquisque in possessione sua. 21 Et Nathinæi qui habitabant in Ophel; et Siaha, et Gaspha de Nathinæis. 22 Et episcopus levitarum in Jerusalem, Azzi, filius Bani, filius Hasabiæ, filius Mathaniæ, filius Michæ. De filiis Asaph, cantores in ministerio domus Dei. 23 Præceptum quippe regis super eos erat, et ordo in cantoribus per dies singulos. 24 Et Phathahia, filius Mesezebel, de filiis Zara, filii Juda, in manu regis, juxta omne verbum populi, 25 et in domibus per omnes regiones eorum. De filiis Juda habitaverunt in Cariatharbe, et in filiabus ejus, et in Dibon et in filiabus ejus, et in Cabseel et in viculis ejus, 26 et in Jesue, et in Molada, et in Bethphaleth, 27 et in Hasersual, et in Bersabee, et in filiabus ejus, 28 et in Siceleg, et in Mochona, et in filiabus ejus, 29 et in Remmon, et in Saraa, et in Jerimuth, 30 Zanoa, Odollam, et in villis earum, Lachis et regionibus ejus, et Azeca, et filiabus ejus. Et manserunt in Bersabee usque ad vallem Ennom. 31 Filii autem Benjamin, a Geba, Mechmas, et Hai, et Bethel, et filiabus ejus; 32 Anathoth, Nob, Anania, 33 Asor, Rama, Gethaim, 34 Hadid, Seboim, et Neballat, Lod, 35 et Ono, valle artificum. 36 Et de levitis portiones Judæ et Benjamin.

§ IV. — *Catalogus sacerdotum et levitarum. Dedicatio murorum Jerusalem.*

Sacerdotes et levitæ regressi 1° cum Zorobabel,

CAP. XII. — 1 Hi sunt autem sacerdotes et levitæ qui ascenderunt cum Zorobabel, filio Salathiel, et Josue : Saraia, Jeremias, Esdras, 2 Amaria, Melluch, Hattus, 3 Sebenias, Rheum, Merimuth, 4 Addo, Genthon, Abia, 5 Miamin, Madia, Belga, 6 Semeia, et Joiarib, Idaia, Sellum, Amoc, Helcias, 7 Idaia. Isti principes sacerdotum, et fratres eorum in diebus Josue. 8 Porro levitæ : Jesua, Bennui, Cedmihel, Sarebia, Juda, Mathanias, super hymnos, ipsi et fratres eorum; 9 et Becbecia atque Hanni, et fratres eorum, unusquisque in officio suo. 10 Josue autem genuit Joacim; et Joacim genuit Eliasib; et Eliasib genuit Joiada; 11 et Joiada genuit Jonathan; et Jonathan genuit Jeddoa.

2° post Zorobabel.

12 In diebus autem Joacim erant sacerdotes et principes familiarum : Saraiæ, Maraia; Jeremiæ, Hanania; 13 Esdræ, Mosollam; Amariæ, Johanan; 14 Milicho, Jonathan; Sebeniæ, Joseph; 15 Haram, Edna; Maraioth, Helci; 16 Adaiæ, Zacharia, Genthon, Mosollam; 17 Abiæ, Zechri; Miamin et Moadiæ, Phelti; 18 Belgæ, Sammua; Semaiæ, Jonathan; 19 Joiarib, Mathanai; Jodaiæ, Azzi; 20 Sellai, Celai; Amoc, Heber; 21 Helciæ, Hasebia; Idaiæ, Nathanael.

22 Levitæ in diebus Eliasib, et Joiada, et Johanan, et Jeddoa, scripti principes familiarum, et sacerdotes in regno Darii Persæ. 23 Filii Levi principes familiarum scripti in Libro verborum dierum, et usque ad dies Jonathan, filii Eliasib. 24 Et principes levitarum, Hasebia, Serebia, et Josue, filius Cedmihel, et fratres eorum per vices suas, ut laudarent et confiterentur juxta præceptum David, viri Dei, et observarent æque per ordinem. 25 Mathania, et Becbecia, Obedia, Mosollam, Telmon, Accub, custodes portarum et vestibulorum ante portas. 26 Hi in diebus Joacim, filii Josue, filii Josedec, et in diebus Nehemiæ ducis, et Esdræ, sacerdotis scribæque.

Consecratio murorum Jerusalem. 1° Apparatus festi.

27 In dedicatione autem muri Jerusalem, requisierunt levitas de omnibus locis suis, ut adducerent eos in Jerusalem, et facerent dedicationem et lætitiam in actione gratiarum, et cantico, et in cymbalis, psalteriis, et citharis. 28 Congregati sunt autem filii cantorum de campestribus circa

Jerusalem, et de villis Nethuphati, 29 et de domo Galgal, et de regioni-
bus Geba, et Azmaveth, quoniam villas ædificaverunt sibi cantores in
circuitu Jerusalem.

2° Celebratio festi.

30 Et mundati sunt sacerdotes et levitæ, et mundaverunt populum, et
portas, et murum. 31 Ascendere autem feci principes Juda super murum;
et statui duos magnos choros laudantium. Et ierunt ad dexteram super
murum, ad portam Sterquilinii. 32 Et ivit post eos Osaias, et media pars
principum Juda, 33 et Azarias, Esdras, et Mosollam, Judas, et Benjamin,
et Semeia, et Jeremias. 34 Et de filiis sacerdotum in tubis, Zacharias,
filius Jonathan, filius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius
Zechur, filius Asaph; 35 et fratres ejus, Semeia, et Azareel, Malalai,
Galalai, Maai, Nathanael, et Judas, et Hanani, in vasis cantici David,
viri Dei; et Esdras scriba ante eos in porta Fontis. 36 Et contra eos
ascenderunt in gradibus civitatis David, in ascensu muri super domum
David, et usque ad portam Aquarum ad orientem.
37 Et chorus secundus gratias referentium ibat ex adverso; et ego post
eum, et media pars populi super murum, et super turrim Furnorum, et
usque ad murum latissimum, 38 et super portam Ephraim, et super por-
tam Antiquam, et super portam Piscium, et turrim Hananeel, et turrim
Emath, et usque ad portam Gregis; et steterunt in porta Custodiæ;
39 steteruntque duo chori laudantium in domo Dei, et ego, et dimidia
pars magistratuum mecum. 40 Et sacerdotes, Eliachim, Maasia, Miamin,
Michea, Elioenai, Zacharia, Hanania, in tubis; 41 et Maasia, et Semeia,
et Eleazar, et Azzi, et Johanan, et Melchia, et Ælam, et Ezer. Et clare
cecinerunt cantores, et Jezraia præpositus. 42 Et immolaverunt in die illa
victimas magnas, et lætati sunt; Deus enim lætificaverat eos lætitia
magna; sed et uxores eorum et liberi gavisi sunt, et audita est lætitia
Jerusalem procul.

SECTIO III. — NEHEMIAS, ITERUM VENIENS IN JERUSALEM, PERFICIT OPUS INCEPTUM

De cultu divino.

43 Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophylacia thesauri,
ad libamina, et ad primitias, et ad decimas, ut introferrent per eos prin-
cipes civitatis in decore gratiarum actionis, sacerdotes et levitas; quia
lætificatus est Juda in sacerdotibus et levitis astantibus. 44 Et custo-
dierunt observationem Dei sui, et observationem expiationis, et cantores,
et janitores juxta præceptum David, et Salomonis, filii ejus; 45 quia in
diebus David et Asaph, ab exordio, erant principes constituti cantorum,
in carmine laudantium, et confitentium Deo. 46 Et omnis Israel, in diebus
Zorobabel, et in diebus Nehemiæ, dabant partes cantoribus et janitoribus
per dies singulos; et sanctificabant levitas, et levitæ sanctificabant filios
Aaron.

Communio cum alienigenis prohibita.

CAP. XIII. — 1 In die autem illo lectum est in volumine Moysi,
audiente populo; et inventum est scriptum in eo quod non debeant
introire Ammonites et Moabites in ecclesiam Dei, usque in æternum;
2 eo quod non occurrerint filiis Israel cum pane et aqua, et conduxerint
adversum eos Balaam, ad maledicendum eis, et convertit Deus noster
maledictionem in benedictionem. 3 Factum est autem, cum audissent
legem, separaverunt omnem alienigenam ab Israel.

Abusus in gazophylacio sacro repressus.

4 Et super hoc erat Eliasib, sacerdos, qui fuerat præpositus in gazo-
phylacio domus Dei nostri, et proximus Tobiæ. 5 Fecit ergo sibi gazophy-
lacium grande, et ibi erant ante eum reponentes munera, et thus, et vasa,
et decimam frumenti, vini, et olei, partes levitarum, et cantorum, et
janitorum, et primitias sacerdotales. 6 In omnibus autem his non fui in

1] Deut. XXIII, 3.

Jerusalem, quia anno trigesimo secundo Artaxerxis, regis Babylonis, veni
ad regem, et in fine dierum rogavi regem. [7] Et veni in Jerusalem, et
intellexi malum quod fecerat Eliasib Tobiæ, ut faceret ei thesaurum in
vestibulis domus Dei. [8] Et malum mihi visum est valde; et projeci vasa
domus Tobiæ foras de gazophylacio; [9] præcepique, et emundaverunt
gazophylacia; et retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium, et thus.

De stipendiis leviticis.

[10] Et cognovi quod partes levitarum non fuissent datæ, et fugisset
unusquisque in regionem suam de levitis et cantoribus, et de his qui mi-
nistrabant; [11] et egi causam adversus magistratus, et dixi: Quare dere-
liquimus domum Dei? Et congregavi eos, et feci stare in stationibus
suis. [12] Et omnis Juda apportabat decimam frumenti, vini, et olei, in
horrea. [13] Et constituimus super horrea Selemiam, sacerdotem, et Sadoc,
scribam, et Phadaiam de levitis, et juxta eos Hanan, filium Zachur,
filium Mathaniæ, quoniam fideles comprobati sunt; et ipsis creditæ sunt
partes fratrum suorum. [14] Memento mei, Deus meus, pro hoc; et ne
deleas miserationes meas quas feci in domo Dei mei et in ceremoniis
ejus.

Contra transgressores sabbati.

[15] In diebus illis vidi in Juda calcantes torcularia in sabbato, portantes
acervos, et onerantes super asinos vinum, et uvas, et ficus, et omne onus,
et inferentes in Jerusalem die sabbati; et contestatus sum, ut in die qua
vendere liceret venderent. [16] Et Tyrii habitaverunt in ea, inferentes
pisces, et omnia venalia; et vendebant in sabbatis filiis Juda in Jeru-
salem. [17] Et objurgavi optimates Juda, et dixi eis: Quæ est hæc res mala
quam vos facitis, et profanatis diem sabbati? [18] Numquid non hæc fece-
runt patres nostri, et adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, et
super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israel, violando
sabbatum. [19] Factum est autem, cum quievissent portæ Jerusalem in die
sabbati, dixi, et clauserunt januas, et præcepi ut non aperirent eas usque
post sabbatum; et de pueris meis constitui super portas, ut nullus infer-
ret onus in die sabbati. [20] Et manserunt negotiatores, et vendentes uni-
versa venalia, foris Jerusalem semel et bis. [21] Et contestatus sum eos, et
dixi eis: Quare manetis ex adverso muri? Si secundo hoc feceritis, ma-
num mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in sabbato.
[22] Dixi quoque levitis ut mundarentur, et venirent ad custodiendas portas,
et sanctificandam diem sabbati. Et pro hoc ergo memento mei, Deus
meus, et parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum.

De connubiis cum gentilibus.

[23] Sed et in diebus illis vidi Judæos ducentes uxores Azotidas, Ammo-
nitidas, et Moabitidas. [24] Et filii eorum ex media parte loquebantur azo-
tice, et nesciebant loqui judaice; et loquebantur juxta linguam populi et
populi. [25] Et objurgavi eos, et maledixi. Et cecidi ex eis viros, et decal-
cavi eos; et adjuravi in Deo ut non darent filias suas filiis eorum, et non
acciperent de filiabus eorum filiis suis, et sibimetipsis, dicens: [26] Num-
quid non in hujuscemodi re peccavit Salomon, rex Israel? Et certe in
gentibus multis non erat rex similis ei; et dilectus Deo suo erat, et posuit
eum Deus regem super omnem Israel; et ipsum ergo duxerunt ad pecca-
tum mulieres alienigenæ. [27] Numquid et nos inobedientes faciemus omne
malum grande hoc, ut prævaricemur in Deo nostro, et ducamus uxores
peregrinas? [28] De filiis autem Joiada, filii Eliasib, sacerdotis magni,
gener erat Sanaballat Horonites, quem fugavi a me. [29] Recordare, Do-
mine Deus meus, adversum eos qui polluunt sacerdotium, jusque sacer-
dotale et leviticum.

Conclusio.

[30] Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, et constitui ordines sacer-
dotum et levitarum, unumquemque in ministerio suo, [31] et in oblatione
lignorum in temporibus constitutis, et in primitivis. Memento mei, Deus
meus, in bonum. Amen.

26] III Reg. III, 1 et XI, 1 et 4.

LIBER TOBIÆ

PARS PRIOR

INTRODUCTORIA

CAP. I.

§ I. — *Tobiæ senioris virtutes et afflictiones.*

Tobiæ origo, pietas ab infantia,

TOBIAS ex tribu et civitate Nephthali, quæ est in superioribus Galilææ, supra Naasson, post viam quæ ducit ad occidentem, in sinistro habens civitatem Sephet, 2 cum captus
esset in diebus Salmanasar, regis Assyriorum, in captivitate tamen positus, viam veritatis non deseruit; 3 ita ut
omnia quæ habere poterat, quotidie concaptivis fratribus, qui erant ex ejus genere, impertiret. 4 Cumque esset junior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile gessit in opere. 5 Denique cum irent omnes ad
vitulos aureos quos Jeroboam fecerat, rex Israel, hic solus fugiebat consortia omnium; 6 sed pergebat in Jerusalem ad templum Domini, et ibi
adorabat Dominum, Deum Israel, omnia primitiva sua et decimas suas fideliter offerens; 7 ita ut in tertio anno proselytis et advenis ministraret
omnem decimationem. 8 Hæc, et his similia, secundum legem Dei, puerulus observabat.

matrimonium.

9 Cum vero factus esset vir, accepit uxorem Annam de tribu sua, genuitque ex ea filium, nomen suum imponens ei. 10 Quem ab infantia
timere Deum docuit, et abstinere ab omni peccato.

Tobias exul in Ninive, 1° sub Salmanasar,

11 Igitur cum per captivitatem devenisset cum uxore sua, et filio, in civitatem Niniven cum omni tribu sua, 12 cum omnes ederent ex cibis
gentilium, iste custodivit animam suam, et nunquam contaminatus est in escis eorum. 13 Et quoniam memor fuit Domini in toto corde suo, dedit
illi Deus gratiam in conspectu Salmanasar regis, 14 et dedit illi potestatem quocumque vellet ire, habens libertatem quæcumque facere voluisset.
15 Pergebat ergo ad omnes qui erant in captivitate, et monita salutis dabat
eis. 16 Cum autem venisset in Rages, civitatem Medorum, et ex his quibus
honoratus fuerat a rege habuisset decem talenta argenti, 17 et cum in
multa turba generis sui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu ejus, sub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti.

2° sub Sennacherib.

18 Post multum vero temporis, mortuo Salmanasar rege, cum regnaret
Sennacherib, filius ejus, pro eo, et filios Israel exosos haberet in conspectu suo, 19 Tobias quotidie pergebat per omnem cognationem suam, et consolabatur eos, dividebatque unicuique, prout poterat, de facultatibus suis. 20 Esurientes alebat, nudisque vestimenta præbebat, et mortuis
atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat. 21 Denique cum reversus

2] IV Reg. XVII, 3 et XVIII, 9. — 5] III Reg. XII, 28. — 21] IV Reg. XIX, 35. Eccli. XLVIII, 24. II Mach. VIII, 19.

esset rex Sennacherib, fugiens a Judæa plagam quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam suam, et iratus multos occideret ex filiis Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum. [22] At ubi nuntiatum est regi, jussit eum occidi, et tulit omnem substantiam ejus. [23] Tobias vero cum filio suo et cum uxore fugiens, nudus latuit, quia multi diligebant eum. [24] Post dies vero quadraginta quinque occiderunt regem filii ipsius; [25] et reversus est Tobias in domum suam, omnisque facultas ejus restituta est ei.

Cap. II. — [1] Post hæc vero, cum esset dies festus Domini, et factum esset prandium bonum in domo Tobiæ, [2] dixit filio suo : Vade et adduc aliquos de tribu nostra, timentes Deum, ut epulentur nobiscum. [3] Cumque abiisset, reversus nuntiavit ei unum ex filiis Israel jugulatum jacere in platea. Statimque exiliens de accubitu suo, relinquens prandium, jejunus pervenit ad corpus; [4] tollensque illud, portavit ad domum suam occulte, ut, dum sol occubuisset, caute sepeliret eum. [5] Cumque occultasset corpus, manducavit panem cum luctu et tremore, [6] memorans illum sermonem quem dixit Dominus per Amos prophetam : Dies festi vestri convertentur in lamentationem et luctum. [7] Cum vero sol occubuisset, abiit et sepelivit eum. [8] Arguebant autem eum omnes proximi ejus, dicentes : Jam hujus rei causa interfici jussus es, et vix effugisti mortis imperium; et iterum sepelis mortuos? [9] Sed Tobias plus timens Deum quam regem, rapiebat corpora occisorum, et occultabat in domo sua, et mediis noctibus sepeliebat ea.

Zelus Tobiæ pro mortuorum sepultura.

[10] Contigit autem ut quadam die fatigatus a sepultura, veniens in domum suam, jactasset se juxta parietem, et obdormisset, [11] et ex nido hirundinum dormienti illi calida stercora inciderent super oculos ejus, fieretque cæcus. [12] Hanc autem tentationem ideo permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientiæ ejus, sicut et sancti Job. [13] Nam cum ab infantia sua semper Deum timuerit, et mandata ejus custodierit, non est contristatus contra Deum quod plaga cæcitatis evenerit ei. [14] Sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ. [15] Nam sicut beato Job insultabant reges, ita isti parentes et cognati ejus irridebant vitam ejus, dicentes : [16] Ubi est spes tua, pro qua eleemosynas et sepulturas faciebas? [17] Tobias vero increpabat eos, dicens : Nolite ita loqui; [18] quoniam filii sanctorum sumus, et vitam illam expectamus quam Deus daturus est his qui fidem suam nunquam mutant ab eo.

Ipsius cæcitas et patientia in adversis.

[19] Anna vero, uxor ejus, ibat ad opus textrinum quotidie, et de labore manuum suarum victum quem consequi poterat deferebat. [20] Unde factum est ut hædum caprarum accipiens detulisset domi; [21] cujus cum vocem balantis vir ejus audisset, dixit : Videte, ne forte furtivus sit; reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. [22] Ad hæc uxor ejus irata respondit : Manifeste vana facta est spes tua, et eleemosynæ tuæ modo apparuerunt. [23] Atque his et aliis hujuscemodi verbis exprobrabat ei.

Ab uxore afficitur opprobrio.

Cap. III. — [1] Tunc Tobias ingemuit, et cœpit orare cum lacrymis, [2] dicens : Justus es, Domine, et omnia judicia tua justa sunt, et omnes viæ tuæ misericordia, et veritas, et judicium. [3] Et nunc, Domine, memor esto mei, et ne vindictam sumas de peccatis meis, neque reminiscaris delicta mea, vel parentum meorum. [4] Quoniam non obedivimus præceptis tuis, ideo traditi sumus in direptionem, et captivitatem, et mortem, et in fabulam, et in improperium omnibus nationibus in quibus dispersisti nos. [5] Et nunc, Domine, magna judicia tua, quia non egimus secundum præcepta tua, et non ambulavimus sinceriter coram te. [6] Et nunc, Do-

Tobiæ gemitus ad Deum.

24] IV Reg. XIX, 37. II Par. XXXII, 21. Is. XXXVII, 38. — 6] Am. VIII, 10. I Mach. I, 41. — 9] Sup. I, 21. — 22] Job, II, 9. — 4] Deut. XXVIII. 15.

mine, secundum voluntatem tuam fac mecum, et præcipe in pace recipi spiritum meum; expedit enim mihi mori magis quam vivere.

§ II. — *Saræ afflictio et oratio.*

Saræ patientia in adversis.

[7] Eadem itaque die contigit ut Sara, filia Raguelis, in Rages, civitate Medorum, et ipsa audiret improperium ab una ex ancillis patris sui; [8] quoniam tradita fuerat septem viris, et dæmonium nomine Asmodæus occiderat eos mox ut ingressi fuissent ad eam. [9] Ergo cum pro culpa sua increparet puellam, respondit ei, dicens : Amplius ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum! [10] Numquid et occidere me vis, sicut jam occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus suæ, et tribus diebus et tribus noctibus non manducavit neque bibit, [11] sed in oratione persistens, cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab isto improperio liberaret eam.

Ejus pia oratio.

[12] Factum est autem die tertia, dum compleret orationem, benedicens Dominum, [13] dixit : Benedictum est nomen tuum, Deus patrum nostrorum, qui cum iratus fueris, misericordiam facies, et in tempore tribulationis peccata dimittis his qui invocant te. [14] Ad te, Domine, faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo. [15] Peto, Domine, ut de vinculo improperii hujus absolvas me, aut certe desuper terram eripias me. [16] Tu scis, Domine, quia nunquam concupivi virum, et mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia. [17] Nunquam cum ludentibus miscui me, neque cum his qui in levitate ambulant participem me præbui. [18] Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea consensi suscipere. [19] Et, aut ego indigna fui illis, aut illi forsitan me non fuerunt digni, quia forsitan viro alii conservasti me. [20] Non est enim in hominis potestate consilium tuum. [21] Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit, quod vita ejus, si in probatione fuerit, coronabitur; si autem in tribulatione fuerit, liberabitur; et si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit. [22] Non enim delectaris in perditionibus nostris; quia post tempestatem, tranquillum facis; et post lacrymationem et fletum, exultationem infundis. [23] Sit nomen tuum, Deus Israel, benedictum in sæcula!

Preces Tobiæ et Saræ exaudiuntur.

[24] In illo tempore exauditæ sunt preces amborum in conspectu gloriæ summi Dei; [25] et missus est angelus Domini sanctus, Raphael, ut curaret eos ambos, quorum uno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitatæ.

PARS POSTERIOR

PERFECTA DEI PROVIDENTIA ERGA TOBIAM ET SARAM

§ I. — *Tobiæ junioris iter in Mediam.*

Senior Tobias salutis monita filio inculcat.

CAP. IV. — [1] Igitur cum Tobias putaret orationem suam exaudiri ut mori potuisset, vocavit ad se Tobiam, filium suum, [2] dixitque ei : Audi, fili mi, verba oris mei, et ea in corde tuo quasi fundamentum construe. [3] Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli; et honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus; [4] memor enim esse debes quæ et quanta pericula passa sit propter te in utero suo. [5] Cum autem et ipsa compleverit tempus vitæ suæ, sepelias eam circa me.

[6] Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum, et cave ne aliquando peccato consentias, et prætermittas præcepta Domini Dei nostri. [7] Ex substantia tua fac eleemosynam, et noli avertere faciem

3] Ex. XX, 12. Eccli. VII, 29. — 7] Prov. III, 9. Eccli. IV, 1 et XIV, 13. Luc. XIV, 13.

tuam ab ullo paupere; ita enim fiet, ut nec a te avertatur facies Domini.
8 Quomodo potueris, ita esto misericors. 9 Si multum tibi fuerit, abundan-
ter tribue; si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.
10 Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis; 11 quoniam
eleemosyna ab omni peccato et a morte liberat, et non patietur animam
ire in tenebras: 12 fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna,
omnibus facientibus eam. 13 Attende tibi, fili mi, ab omni fornicatione;
et, præter uxorem tuam, nunquam patiaris crimen scire. 14 Super-
biam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo, dominari permittas; in
ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. 15 Quicumque tibi aliquid ope-
ratus fuerit, statim ei mercedem restitue, et merces mercenarii tui apud
te omnino non remaneat. 16 Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu ali-
quando alteri facias. 17 Panem tuum cum esurientibus et egenis comede,
et de vestimentis tuis nudos tege. 18 Panem tuum et vinum tuum super
sepulturam justi constitue, et noli ex eo manducare et bibere cum pec-
catoribus. 19 Consilium semper a sapiente perquire. 20 Omni tempore be-
nedic Deum, et pete ab eo ut vias tuas dirigat, et omnia consilia tua in
ipso permaneant.

Ei indicat talenta Gabelo mutuo data.

21 Indico etiam tibi, fili mi, dedisse me decem talenta argenti, dum
adhuc infantulus esses, Gabelo, in Rages, civitate Medorum, et chiro-
graphum ejus apud me habeo. 22 Et ideo perquire quomodo ad eum per-
venias, et recipias ab eo supra memoratum pondus argenti, et restituas
ei chirographum suum.

23 Noli timere, fili mi. Pauperem quidem vitam gerimus, sed multa
bona habebimus, si timuerimus Deum, et recesserimus ab omni peccato,
et fecerimus bene.

Angelus Raphael comes itineris suscipiendi.

Cap. V. — 1 Tunc respondit Tobias patri suo, et dixit: Omnia quæ-
cumque præcepisti mihi faciam, pater. 2 Quomodo autem pecuniam hanc
requiram, ignoro. Ille me nescit, et ego eum ignoro; quod signum dabo
ei? Sed neque viam per quam pergatur illuc aliquando cognovi. 3 Tunc
pater suus respondit illi, et dixit: Chirographum quidem illius penes me
habeo; quod dum illi ostenderis, statim restituet. 4 Sed perge nunc, et
inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salva mercede sua, ut,
dum adhuc vivo, recipias eam.

5 Tunc egressus Tobias, invenit juvenem splendidum, stantem præ-
cinctum, et quasi paratum ad ambulandum. 6 Et ignorans quod angelus
Dei esset, salutavit eum, et dixit: Unde te habemus, bone juvenis?
7 At ille respondit: Ex filiis Israel. Et Tobias dixit ei: Nosti viam quæ
ducit in regionem Medorum? 8 Cui respondit: Novi; et omnia itinera
ejus frequenter ambulavi, et mansi apud Gabelum, fratrem nostrum, qui
moratur in Rages, civitate Medorum, quæ posita est in monte Ecbatanis.
9 Cui Tobias ait: Sustine me, obsecro, donec hæc ipsa nuntiem patri
meo.

10 Tunc ingressus Tobias, indicavit universa hæc patri suo; super quæ
admiratus pater, rogavit ut introiret ad eum. 11 Ingressus itaque salutavit
eum, et dixit: Gaudium tibi sit semper. 12 Et ait Tobias: Quale gau-
dium mihi erit, qui in tenebris sedeo, et lumen cæli non video? 13 Cui
ait juvenis: Forti animo esto; in proximo est ut a Deo cureris. 14 Dixit
itaque illi Tobias: Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum
in Rages, civitatem Medorum? et cum redieris, restituam tibi mercedem
tuam. 15 Et dixit ei angelus: Ego ducam, et reducam eum ad te. 16 Cui
Tobias respondit: Rogo te, indica mihi de qua domo, aut de qua tribu
es tu? 17 Cui Raphael angelus dixit: Genus quæris mercenarii, an ipsum
mercenarium, qui cum filio tuo eat? 18 Sed ne forte sollicitum te red-

8] Eccli. XXXV, 12. — 11] Eccli. XXIX, 15. — 13] I Thess. IV, 3. — 14] Gen. III, 5. — 15] Lev. XIX, 13. Deut. XXIV, 14. — 16] Matth. VII, 12. Luc. VI, 31. — 17] Luc. XIV, 13. — 23] Rom. VIII, 17.

dam, ego sum Azarias, Ananiæ magni filius. [19] Et Tobias respondit : Ex magno genere es tu; sed peto ne irascaris quod voluerim cognoscere genus tuum. [20] Dixit autem illi angelus : Ego sanum ducam, et sanum tibi reducam filium tuum. [21] Respondens autem Tobias, ait : Bene ambuletis, et sit Deus in itinere vestro, et angelus ejus comitetur vobiscum.

Circumstantiæ profectionis.

[22] Tunc, paratis omnibus quæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri suo et matri suæ, et ambulaverunt ambo simul. [23] Cumque profecti essent, cœpit mater ejus flere, et dicere : Baculum senectutis nostræ tulisti et transmisisti a nobis. [24] Nunquam fuisset ipsa pecunia, pro qua misisti eum! [25] Sufficiebat enim nobis paupertas nostra, ut divitias computaremus hoc, quod videbamus filium nostrum. [26] Dixitque ei Tobias : Noli flere; salvus perveniet filius noster, et salvus revertetur ad nos, et oculi tui videbunt illum; [27] credo enim quod angelus Dei bonus comitetur ei, et bene disponat omnia quæ circa eum geruntur, ita ut cum gaudio revertatur ad nos. [28] Ad hanc vocem cessavit mater ejus flere, et tacuit.

Piscis apprehensio in Tigri.

Cap. VI. — [1] Profectus est autem Tobias, et canis secutus est eum, et mansit prima mansione juxta fluvium Tigris. [2] Et exivit ut lavaret pedes suos, et ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum. [3] Quem expavescens Tobias, clamavit voce magna, dicens : Domine, invadit me. [4] Et dixit ei angelus : Apprehende branchiam ejus, et trahe eum ad te. Quod cum fecisset, attraxit eum in siccum; et palpitare cœpit ante pedes ejus. [5] Tunc dixit ei angelus : Exentera hunc piscem, et cor ejus, et fel, et jecur repone tibi; sunt enim hæc necessaria ad medicamenta utiliter. [6] Quod cum fecisset, assavit carnes ejus, et secum tulerunt in via. Cetera salierunt, quæ sufficerent eis quousque pervenirent in Rages, civitatem Medorum. [7] Tunc interrogavit Tobias angelum, et dixit ei : Obsecro te, Azaria frater, ut dicas mihi quod remedium habebunt ista quæ de pisce servare jussisti? [8] Et respondens angelus, dixit ei : Cordis ejus particulam si super carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum, sive a viro, sive a muliere, ita ut ultra non accedat ad eos. [9] Et fel valet ad ungendos oculos in quibus fuerit albugo, et sanabuntur.

§ II. — *Matrimonium Tobiæ junioris cum Sara.*

Tobias ab angelo suadetur ut Saram nubat.

[10] Et dixit ei Tobias : Ubi vis ut maneamus? [11] Respondensque angelus, ait : Est hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua; et hic habet filiam nomine Saram, sed neque masculum, neque feminam ullam habet aliam præter eam. [12] Tibi debetur omnis substantia ejus, et oportet eam te accipere conjugem. [13] Pete ergo eam a patre ejus, et dabit tibi eam in uxorem.

[14] Tunc respondit Tobias, et dixit : Audio quia tradita est septem viris, et mortui sunt; sed et hoc audivi, quia dæmonium occidit illos. [15] Timeo ergo ne forte et mihi hæc eveniant, et cum sim unicus parentibus meis, deponam senectutem illorum cum tristitia ad inferos. [16] Tunc angelus Raphael dixit ei : Audi me, et ostendam tibi qui sunt, quibus prævalere potest dæmonium. [17] Hi namque qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum a se et a sua mente excludant, et suæ libidini ita vacent, sicut equus et mulus quibus non est intellectus, habet potestatem dæmonium super eos. [18] Tu autem, cum acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea, et nihil aliud nisi in orationibus vacabis cum ea. [19] Ipsa autem nocte, incenso jecore piscis, fugabitur dæmonium. [20] Secunda vero nocte, in copulatione sanctorum patriarcharum admitteris. [21] Tertia autem nocte, benedictionem consequeris, ut filii ex vobis procreentur incolumes. [22] Transacta autem tertia nocte, accipies

23] Inf. X, 4. — 12] Num. XXVII, 8 et XXXVI, 8.

virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quam libidine duc-
tus, ut in semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris.

Viatorum appulsus apud Raguelem.

CAP. VII. — 1 Ingressi sunt autem ad Raguelem, et suscepit eos Ra-
guel cum gaudio. 2 Intuensque Tobiam Raguel, dixit Annæ, uxori suæ :
Quam similis est juvenis iste consobrino meo! 3 Et cum hæc dixisset,
ait : Unde estis, juvenes, fratres nostri? At illi dixerunt : Ex tribu
Nephthali sumus, ex captivitate Ninive. 4 Dixitque illis Raguel : Nostis
Tobiam, fratrem meum? Qui dixerunt : Novimus. 5 Cumque multa bona
loqueretur de eo, dixit angelus ad Raguelem : Tobias, de quo interrogas,
pater istius est. 6 Et misit se Raguel, et cum lacrymis osculatus est eum ;
et plorans supra collum ejus, 7 dixit : Benedictio sit tibi, fili mi, quia
boni et optimi viri filius es. 8 Et Anna, uxor ejus, et Sara, ipsorum filia,
lacrymatæ sunt.

Sara Tobiæ conceditur in uxorem.

9 Postquam autem locuti sunt, præcepit Raguel occidi arietem, et pa-
rari convivium. Cumque hortaretur eos discumbere ad prandium, 10 To-
bias dixit : Hic ego hodie non manducabo, neque bibam, nisi prius pe-
titionem meam confirmes, et promittas mihi dare Saram, filiam tuam.
11 Quo audito verbo, Raguel expavit, sciens quid evenerit illis septem
viris qui ingressi sunt ad eam ; et timere cœpit ne forte et huic similiter
contingeret. Et cum nutaret, et non daret petenti ullum responsum,
12 dixit ei angelus : Noli timere dare eam isti, quoniam huic timenti
Deum debetur conjux filia tua ; propterea alius non potuit habere illam.
13 Tunc dixit Raguel : Non dubito quod Deus preces et lacrymas meas in
conspectu suo admiserit. 14 Et credo quoniam ideo fecit vos venire ad
me, ut ista conjungeretur cognationi suæ secundum legem Moysi, et nunc
noli dubium gerere quod tibi eam tradam.

15 Et apprehendens dexteram filiæ suæ, dextræ Tobiæ tradidit, di-
cens : Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob vobiscum sit, et
ipse conjungat vos, impleatque benedictionem suam in vobis! 16 Et ac-
cepta charta, fecerunt conscriptionem conjugii. 17 Et post hæc epulati
sunt, benedicentes Deum. 18 Vocavitque Raguel ad se Annam, uxorem
suam, et præcepit ei ut præpararet alterum cubiculum. 19 Et introduxit
illuc Saram, filiam suam, et lacrymata est. 20 Dixitque ei : Forti animo
esto, filia mea. Dominus cæli det tibi gaudium pro tædio quod perpessa es!

Sponsi liberantur a dæmone.

CAP. VIII. — 1 Postquam vero cœnaverunt, introduxerunt juvenem
ad eam. 2 Recordatus itaque Tobias sermonum angeli, protulit de cassidili
suo partem jecoris, posuitque eam super carbones vivos. 3 Tunc Raphael
angelus apprehendit dæmonium, et religavit illud in deserto superioris
Ægypti.

Deum caste deprecantur.

4 Tunc hortatus est virginem Tobias, dixitque ei : Sara, exurge, et
deprecemur Deum hodie, et cras, et secundum cras, quia his tribus noc-
tibus Deo jungimur ; tertia autem transacta nocte, in nostro erimus con-
jugio : 5 filii quippe sanctorum sumus, et non possumus ita conjungi,
sicut gentes quæ ignorant Deum. 6 Surgentes autem pariter, instanter
orabant ambo simul, ut sanitas daretur eis. 7 Dixitque Tobias : Domine,
Deus patrum nostrorum, benedicant te cæli et terræ, mareque, et fontes,
et flumina, et omnes creaturæ tuæ, quæ in eis sunt! 8 Tu fecisti Adam
de limo terræ, dedistique ei adjutorium Hevam. 9 Et nunc, Domine, tu
scis quia non luxuriæ causa accipio sororem meam conjugem, sed sola
posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in sæcula sæcu-
lorum. 10 Dixit quoque Sara : Miserere nobis, Domine, miserere nobis ;
et consenescamus ambo pariter sani.

Raguelis timor et gratiarum actio.

11 Et factum est circa pullorum cantum, accersiri jussit Raguel servos
suos ; et abierunt cum eo pariter ut foderent sepulcrum. 12 Dicebat enim :
Ne forte simili modo evenerit ei, quo et ceteris illis septem viris qui

14] Num. XXXVI, 6. — 8] Gen. II, 7.

sunt ingressi ad eam. [13] Cumque parassent fossam, reversus Raguel ad uxorem suam, dixit ei : [14] Mitte unam ex ancillis tuis, et videat si mortuus est, ut sepeliam eum antequam illucescat dies. [15] At illa misit unam ex ancillis suis, quæ ingressa cubiculum, reperit eos salvos et incolumes, secum pariter dormientes. [16] Et reversa, nuntiavit bonum nuntium. Et benedixerunt Dominum, Raguel videlicet, et Anna, uxor ejus, [17] et dixerunt : Benedicimus te, Domine, Deus Israel, quia non contigit quemadmodum putabamus ; [18] fecisti enim nobiscum misericordiam tuam, et exclusisti a nobis inimicum persequentem nos ; [19] misertus es autem duobus unicis. Fac eos, Domine, plenius benedicere te, et sacrificium tibi laudis tuæ et suæ sanitatis offerre, ut cognoscat universitas gentium, quia tu es Deus solus in universa terra. [20] Statimque præcepit servis suis Raguel, ut replerent fossam, quam fecerant, priusquam elucesceret.

Festivitas nuptialis.

[21] Uxori autem suæ dixit ut instrueret convivium, et præpararet omnia quæ in cibos erant iter agentibus necessaria. [22] Duas quoque pingues vaccas et quatuor arietes occidi fecit, et parari epulas omnibus vicinis suis, cunctisque amicis. [23] Et adjuravit Raguel Tobiam, ut duas hebdomadas moraretur apud se. [24] De omnibus autem quæ possidebat Raguel, dimidiam partem dedit Tobiæ ; et fecit scripturam, ut pars dimidia quæ supererat, post obitum eorum Tobiæ dominio deveniret.

Angelus recipit pecuniam a Gabelo,

CAP. IX. — [1] Tunc vocavit Tobias angelum ad se, quem quidem hominem existimabat, dixitque ei : Azaria frater, peto ut auscultes verba mea. [2] Si meipsum tradam tibi servum, non ero condignus providentiæ tuæ. [3] Tamen obsecro te ut assumas tibi animalia sive servitia, et vadas ad Gabelum in Rages, civitatem Medorum, reddasque ei chirographum suum, et recipias ab eo pecuniam, et roges eum venire ad nuptias meas. [4] Scis enim ipse quoniam numerat pater meus dies ; et si tardavero una die plus, contristatur anima ejus. [5] Et certe vides quomodo adjuravit me Raguel, cujus adjuramentum spernere non possum. [6] Tunc Raphael assumens quatuor ex servis Raguelis, et duos camelos, in Rages, civitatem Medorum, perrexit ; et inveniens Gabelum, reddidit ei chirographum suum, et recepit ab eo omnem pecuniam.

quem adducit ad nuptias.

[7] Indicavitque ei de Tobia, filio Tobiæ, omnia quæ gesta sunt ; fecitque eum secum venire ad nuptias. [8] Cumque ingressus esset domum Raguelis, invenit Tobiam discumbentem ; et exiliens, osculati sunt se invicem ; et flevit Gabelus, benedixitque Deum, [9] et dixit : Benedicat te Deus Israel, quia filius es optimi viri, et justi, et timentis Deum, et eleemosynas facientis ! [10] Et dicatur benedictio super uxorem tuam, et super parentes vestros ! [11] Et videatis filios vestros, et filios filiorum vestrorum, usque in tertiam et quartam generationem ; et sit semen vestrum benedictum a Deo Israel, qui regnat in sæcula sæculorum ! [12] Cumque omnes dixissent : Amen, accesserunt ad convivium ; sed et cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

§ III. — *Tobiæ junioris reditus in Niniven.*

Tobiæ senioris et Annæ anxietas de filio.

CAP. X. — [1] Cum vero moras faceret Tobias, causa nuptiarum, sollicitus erat pater ejus Tobias, dicens : Putas quare moratur filius meus ? aut quare detentus est ibi ? [2] Putasne Gabelus mortuus est, et nemo reddet illi pecuniam ? [3] Cœpit autem contristari nimis ipse, et Anna, uxor ejus, cum eo ; et cœperunt ambo simul flere, eo quod die statuto minime reverteretur filius eorum ad eos. [4] Flebat igitur mater ejus irremediabilibus lacrymis, atque dicebat : Heu, heu me, fili mi ! ut quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ, solatium vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ ? [5] Omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere a nobis. [6] Cui dicebat Tobias : Tace, et noli

---

10, 4] Sup. V, 23.

turbari; sanus est filius noster; satis fidelis est vir ille, cum quo misimus eum. [7] Illa autem nullo modo consolari poterat; sed quotidie exiliens circumspiciebat, et circuibat vias omnes per quas spes remeandi videbatur, ut procul videret eum, si fieri posset, venientem.

Tobias junior, accepta muliere et dote, dimittitur a Raguele.

[8] At vero Raguel dicebat ad generum suum : Mane hic, et ego mittam nuntium salutis de te ad Tobiam, patrem tuum. [9] Cui Tobias ait : Ego novi quia pater meus et mater mea modo dies computant, et cruciatur spiritus eorum in ipsis. [10] Cumque verbis multis rogaret Raguel Tobiam, et ille eum nulla ratione vellet audire, tradidit ei Saram, et dimidiam partem omnis substantiæ suæ in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, et in vaccis, et in pecunia multa; et salvum atque gaudentem dimisit eum a se, [11] dicens : Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducatque vos incolumes, et inveniatis omnia recte circa parentes vestros, et videant oculi mei filios vestros priusquam moriar! [12] Et apprehendentes parentes filiam suam, osculati sunt eam, et dimiserunt ire, [13] monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, et seipsam irreprehensibilem exhibere.

Ipse cum angelo iter accelerat.

Cap. XI. — [1] Cumque reverterentur, pervenerunt ad Charan, quæ est in medio itinere contra Niniven, undecimo die. [2] Dixitque angelus : Tobia frater, scis quemadmodum reliquisti patrem tuum. [3] Si placet itaque tibi, præcedamus, et lento gradu sequantur iter nostrum familiæ simul cum conjuge tua et cum animalibus. [4] Cumque hoc placuisset ut irent, dixit Raphael ad Tobiam : Tolle tecum ex felle piscis, erit enim necessarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, et abierunt.

Circumstantiæ adventus.

[5] Anna autem sedebat secus viam quotidie in supercilio montis, unde respicere poterat de longinquo. [6] Et dum ex eodem loco specularetur adventum ejus, vidit a longe, et illico agnovit venientem filium suum, currensque nuntiavit viro suo, dicens : Ecce venit filius tuus. [7] Dixitque Raphael ad Tobiam : At ubi introieris domum tuam, statim adora Dominum Deum tuum; et gratias agens ei, accede ad patrem tuum, et osculare eum. [8] Statimque lini super oculos ejus ex felle isto piscis, quod portas tecum; scias enim quoniam mox aperientur oculi ejus, et videbit pater tuus lumen cæli, et in aspectu tuo gaudebit. [9] Tunc præcucurrit canis, qui simul fuerat in via, et quasi nuntius adveniens, blandimento suæ caudæ gaudebat. [10] Et consurgens cæcus pater ejus, cœpit offendens pedibus currere, et data manu puero, occurrit obviam filio suo; [11] et suscipiens, osculatus est eum cum uxore sua, et cœperunt ambo flere præ gaudio. [12] Cumque adorassent Deum, et gratias egissent, consederunt.

Tobias senior visum recipit.

[13] Tunc sumens Tobias de felle piscis, linivit oculos patris sui. [14] Et sustinuit quasi dimidiam fere horam, et cœpit albugo ex oculis ejus, quasi membrana ovi, egredi. [15] Quam apprehendens Tobias, traxit ab oculis ejus, statimque visum recepit. [16] Et glorificabant Deum, ipse videlicet, et uxor ejus, et omnes qui sciebant eum. [17] Dicebatque Tobias : Benedico te, Domine, Deus Israel, quia tu castigasti me, et tu salvasti me; et ecce ego video Tobiam, filium meum.

Ingrediente Sara, gaudium iteratur.

[18] Ingressa est etiam post septem dies Sara, uxor filii ejus, et omnis familia sana, et pecora, et cameli, et pecunia multa uxoris, sed et illa pecunia quam receperat a Gabelo. [19] Et narravit parentibus suis omnia beneficia Dei, quæ fecisset circa eum per hominem qui eum duxerat. [20] Veneruntque Achior et Nabath, consobrini Tobiæ, gaudentes ad Tobiam, et congratulantes ei de omnibus bonis quæ circa illum ostenderat Deus. [21] Et per septem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gavisi sunt.

§ IV. — *Angeli manifestatio; ultimi anni Tobiæ.*

Tobiæ mercedem offerenti

Cap. XII. — [1] Tunc vocavit ad se Tobias filium suum, dixitque ei : Quid possumus dare viro isti sancto, qui venit tecum? [2] Respondens

Tobias, dixit patri suo : Pater, quam mercedem dabimus ei ? aut quid dignum poterit esse beneficiis ejus ? 3 Me duxit et reduxit sanum, pecuniam a Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, et dæmonium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus ejus fecit, meipsum a devoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cæli, et bonis omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare ?
4 Sed peto te, pater mi, ut roges eum, si forte dignabitur medietatem de omnibus quæ allata sunt, sibi assumere. 5 Et vocantes eum, pater scilicet et filius, tulerunt eum in partem ; et rogare cœperunt ut dignaretur dimidiam partem omnium quæ attulerant, acceptam habere.

Raphael sese manifestat,

6 Tunc dixit eis occulte : Benedicite Deum cæli, et coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam.
7 Etenim sacramentum regis abscondere bonum est ; opera autem Dei revelare et confiteri honorificum est. 8 Bona est oratio cum jejunio, et eleemosyna magis quam thesauros auri recondere ; 9 quoniam eleemosyna a morte liberat, et ipsa est quæ purgat peccata, et facit invenire misericordiam et vitam æternam. 10 Qui autem faciunt peccatum et iniquitatem, hostes sunt animæ suæ. 11 Manifesto ergo vobis veritatem, et non abscondam a vobis occultum sermonem. 12 Quando orabas cum lacrymis, et sepeliebas mortuos, et derelinquebas prandium tuum, et mortuos abscondebas per diem in domo tua, et nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. 13 Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te. 14 Et nunc misit me Dominus ut curarem te, et Saram, uxorem filii tui, a dæmonio liberarem ; 15 ego enim sum Raphael angelus, unus ex septem qui astamus ante Dominum.

16 Cumque hæc audissent, turbati sunt ; et trementes ceciderunt super terram in faciem suam. 17 Dixitque eis angelus : Pax vobis ! nolite timere ; 18 etenim cum essem vobiscum, per voluntatem Dei eram. Ipsum benedicite, et cantate illi. 19 Videbar quidem vobiscum manducare et bibere ; sed ego cibo invisibili, et potu, qui ab hominibus videri non potest, utor. 20 Tempus est ergo ut revertar ad eum qui me misit ; vos autem benedicite Deum, et narrate omnia mirabilia ejus.

et in cælum revertitur.

21 Et cum hæc dixisset, ab aspectu eorum ablatus est, et ultra eum videre non potuerunt. 22 Tunc prostrati per horas tres in faciem, benedixerunt Deum ; et exurgentes, narraverunt omnia mirabilia ejus.

Canticum Tobiæ. 1º Pars eucharistica.

CAP. XIII. — 1 Aperiens autem Tobias senior os suum, benedixit Dominum, et dixit :

Magnus es, Domine, in æternum,
et in omnia sæcula regnum tuum ;
2 quoniam tu flagellas, et salvas ;
deducis ad inferos, et reducis ;
et non est qui effugiat manum tuam.
3 Confitemini Domino, filii Israel,
et in conspectu gentium laudate eum ;
4 quoniam ideo dispersit vos inter gentes, quæ ignorant eum,
ut vos enarretis mirabilia ejus,
et faciatis scire eos,
quia non est alius Deus omnipotens præter eum.
5 Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras ;
et ipse salvabit nos propter misericordiam suam.
6 Aspicite ergo quæ fecit nobiscum,
et cum timore et tremore confitemini illi,
regemque sæculorum exaltate in operibus vestris.
7 Ego autem in terra captivitatis meæ confitebor illi,
quoniam ostendit majestatem suam in gentem peccatricem.

2] Deut. XXXII, 39. 1 Reg. II, 6. Sap. XVI, 13.

8 Convertimini itaque, peccatores,
et facite justitiam coram Deo,
credentes quod faciat vobiscum misericordiam suam.
9 Ego autem et anima mea in eo lætabimur.
10 Benedicite Dominum, omnes electi ejus;
agite dies lætitiæ, et confitemini illi.
11 Jerusalem, civitas Dei, 2° Pars prophetica.
castigavit te Dominus in operibus manuum tuarum.
12 Confitere Domino in bonis tuis,
et benedic Deum sæculorum;
ut reædificet in te tabernaculum suum,
et revocet ad te omnes captivos,
et gaudeas in omnia sæcula sæculorum.
13 Luce splendida fulgebis,
et omnes fines terræ adorabunt te.
14 Nationes ex longinquo ad te venient,
et munera deferentes, adorabunt in te Dominum,
et terram tuam in sanctificationem habebunt;
15 nomen enim magnum invocabunt in te.
16 Maledicti erunt qui contempserint te;
et condemnati erunt omnes qui blasphemaverint te.
benedictique erunt qui ædificaverint te.
17 Tu autem lætaberis in filiis tuis,
quoniam omnes benedicentur,
et congregabuntur ad Dominum.
18 Beati omnes qui diligunt te,
et qui gaudent super pace tua.
19 Anima mea, benedic Dominum,
quoniam liberavit Jerusalem, civitatem suam,
a cunctis tribulationibus ejus Dominus Deus noster.
20 Beatus ero si fuerint reliquiæ seminis mei
ad videndam claritatem Jerusalem.
21 Portæ Jerusalem ex sapphiro et smaragdo ædificabuntur,
et ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus.
22 Ex lapide candido et mundo omnes plateæ ejus sternentur,
et per vicos ejus Alleluia cantabitur.
23 Benedictus Dominus qui exaltavit eam,
et sit regnum ejus in sæcula sæculorum super eam. Amen.

Cap. XIV. — 1 Et consummati sunt sermones Tobiæ. Et postquam
illuminatus est Tobias, vixit annis quadraginta duobus, et vidit filios ne-
potum suorum. 2 Completis itaque annis centum duobus, sepultus est ho-
norifice in Ninive. 3 Quinquaginta namque et sex annorum lumen oculo-
rum amisit, sexagenarius vero recepit. 4 Reliquum vero vitæ suæ in gaudio
fuit, et cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace.

Reliquorum annorum Tobiæ senioris summarium.

5 In hora autem mortis suæ vocavit ad se Tobiam, filium suum, et
septem juvenes filios ejus, nepotes suos, dixitque eis : 6 Prope erit inte-
ritus Ninive, non enim excidit verbum Domini; et fratres nostri, qui
dispersi sunt a terra Israel, revertentur ad eam. 7 Omnis autem deserta
terra ejus replebitur; et domus Dei, quæ in ea incensa est, iterum reædi-
ficabitur, ibique revertentur omnes timentes Deum. 8 Et relinquent gentes
idola sua, et venient in Jerusalem, et inhabitabunt in ea; 9 et gaudebunt
in ea omnes reges terræ, adorantes regem Israel. 10 Audite ergo, filii
mei, patrem vestrum : servite Domino in veritate, et inquirite ut faciatis
quæ placita sunt illi; 11 et filiis vestris mandate ut faciant justitias et
eleemosynas, ut sint memores Dei, et benedicant eum in omni tempore

Ipsius ultima verba ad filium.

14] Is. LX, 5. — 21] Apoc. XXI, 19. — 6] Esdr. III, 8.

in veritate, et in tota virtute sua. 12 Nunc ergo, filii, audite me, et nolite
manere hic; sed quacumque die sepelieritis matrem vestram circa me in
uno sepulcro, ex eo dirigite gressus vestros ut exeatis hinc; 13 video enim
quia iniquitas ejus finem dabit ei.

Residuum vitæ Tobiæ junioris.

14 Factum est autem post obitum matris suæ, Tobias abscessit ex
Ninive cum uxore sua, et filiis, et filiorum filiis, et reversus est ad soceros
suos; 15 invenitque eos incolumes in senectute bona; et curam eorum
gessit, et ipse clausit oculos eorum, et omnem hereditatem domus Raguelis ipse percepit, viditque quintam generationem, filios filiorum suorum.
16 Et completis annis nonaginta novem in timore Domini, cum
gaudio, sepelierunt eum. 17 Omnis autem cognatio ejus, et omnis generatio ejus in bona vita, et in sancta conversatione permansit, ita ut accepti essent tam Deo quam hominibus, et cunctis habitantibus in terra.

LIBER JUDITH

PARS PRIOR

EVENTUS QUIBUS INDUCTA FUIT OBSIDIO BETHULIÆ

§ I. — *Rationes expeditionis Assyriæ contra Asiam occiduam.*

CAP. I.

Potentia Arphaxad.

ARPHAXAD itaque, rex Medorum, subjugaverat multas gentes
imperio suo, et ipse ædificavit civitatem potentissimam,
quam appellavit Ecbatanis, 2 ex lapidibus quadratis et
sectis : fecit muros ejus in altitudinem cubitorum septua-
ginta, et in latitudinem cubitorum triginta ; turres vero
ejus posuit in altitudinem cubitorum centum. 3 Per quadrum vero earum,
latus utrumque vicenorum pedum spatio tendebatur ; posuitque portas
ejus in altitudinem turrium ; 4 et gloriabatur quasi potens in potentia exer-
citus sui, et in gloria quadrigarum suarum.

Nabuchodonosor, eo devicto,

5 Anno igitur duodecimo regni sui, Nabuchodonosor, rex Assyriorum,
qui regnabat in Ninive, civitate magna, pugnavit contra Arphaxad, et
obtinuit eum 6 in campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphraten,
et Tigrin, et Jadason, in campo Erioch, regis Elicorum.

exigit obsequium a populis Asiæ occiduæ.

7 Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor, et cor ejus elevatum est ;
et misit ad omnes qui habitabant in Cilicia, et Damasco, et Libano, 8 et
ad gentes quæ sunt in Carmelo, et Cedar, et inhabitantes Galilæam in
campo magno Esdrelon, 9 et ad omnes qui erant in Samaria, et trans flu-
men Jordanem usque ad Jerusalem, et omnem terram Jesse quousque
perveniatur ad terminos Æthiopiæ.

Recusantibus jurat vindictam.

10 Ad hos omnes misit nuntios Nabuchodonosor, rex Assyriorum ; 11 qui
omnes uno animo contradixerunt, et remiserunt eos vacuos, et sine honore
abjecerunt. 12 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem ter-
ram illam, juravit per thronum et regnum suum quod defenderet se de
omnibus regionibus his.

Expeditioni præficitur Holofernes.

CAP. II. — 1 Anno tertio decimo Nabuchodonosor regis, vigesima et
secunda die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor,
regis Assyriorum, ut defenderet se. 2 Vocavitque omnes majores natu,
omnesque duces, et bellatores suos, et habuit cum eis mysterium consilii
sui ; 3 dixitque cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subju-
garet imperio. 4 Quod dictum cum placuisset omnibus, vocavit Nabucho-
donosor rex Holofernem, principem militiæ suæ, 5 et dixit ei : Egredere
adversus omne regnum Occidentis, et contra eos præcipue qui contempse-
runt imperium meum. 6 Non parcet oculus tuus ulli regno, omnemque
urbem munitam subjugabis mihi.

§ II. — *Narrantur victoriæ Holofernis.*

Apparatus ad bellum.

7 Tunc Holofernes vocavit duces et magistratus virtutis Assyriorum, et
dinumeravit viros in expeditionem, sicut præcepit ei rex, centum viginti

millia peditum pugnatorum, et equitum sagittariorum duodecim millia. [8] Omnemque expeditionem suam fecit præire in multitudine innumerabilium camelorum, cum his quæ exercitibus sufficerent copiose, boum quoque armenta, gregesque ovium, quorum non erat numerus. [9] Frumentum ex omni Syria in transitu suo parari constituit. [10] Aurum vero, et argentum de domo regis assumpsit multum nimis. [11] Et profectus est ipse et omnis exercitus cum quadrigis, et equitibus, et sagittariis, qui cooperuerunt faciem terræ sicut locustæ.

Prima expeditio.

[12] Cumque pertransisset fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui sunt a sinistro Ciliciæ, ascenditque omnia castella eorum, et obtinuit omnem munitionem. [13] Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, prædavitque omnes filios Tharsis, et filios Ismael, qui erant contra faciem deserti, et ad austrum terræ Cellon.

Secunda expeditio.

[14] Et transivit Euphraten, et venit in Mesopotamiam; et fregit omnes civitates excelsas, quæ erant ibi, a torrente Mambre usquequo perveniatur ad mare.

Tertia expeditio.

[15] Et occupavit terminos ejus a Cilicia usque ad fines Japheth, qui sunt ad austrum; [16] abduxitque omnes filios Madian, et prædavit omnem locupletationem eorum, omnesque resistentes sibi occidit in ore gladii. [17] Et post hæc descendit in campos Damasci in diebus messis, et succendit omnia sata, omnesque arbores et vineas fecit incidi; [18] et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

Plurimæ urbes territæ se ultro subdunt.

CAP. III. — [1] Tunc miserunt legatos suos, universarum urbium ac provinciarum reges ac principes, Syriæ scilicet Mesopotamiæ, et Syriæ Sobal, et Libyæ atque Ciliciæ, qui venientes ad Holofernem, dixerunt: [2] Desinat indignatio tua circa nos; melius est enim ut viventes serviamus Nabuchodonosor, regi magno, et subditi simus tibi, quam morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostræ damna patiamur. [3] Omnis civitas nostra, omnisque possessio, omnes montes, et colles, et campi, et armenta boum, gregesque ovium et caprarum, equorumque et camelorum, et universæ facultates nostræ, atque familiæ, in conspectu tuo sunt. [4] Sint omnia nostra sub lege tua. [5] Nos, et filii nostri, servi tui sumus. [6] Veni nobis pacificus dominus, et utere servitio nostro, sicut placuerit tibi.

Ferocitas Holofernis.

[7] Tunc descendit de montibus cum equitibus in virtute magna, et obtinuit omnem civitatem et omnem inhabitantem terram. [8] De universis autem urbibus assumpsit sibi auxiliarios viros fortes, et electos ad bellum. [9] Tantusque metus provinciis illis incubuit, ut universarum urbium habitatores, principes et honorati simul cum populis, exirent obviam venienti, [10] excipientes eum cum coronis, et lampadibus, ducentes choros in tympanis et tibiis. [11] Nec ista tamen facientes, ferocitatem ejus pectoris mitigare potuerunt; [12] nam et civitates eorum destruxit, et lucos eorum excidit; [13] præceperat enim illi Nabuchodonosor rex, ut omnes deos terræ exterminaret, videlicet ut ipse solus diceretur deus ab his nationibus quæ potuissent Holofernis potentia subjugari. [14] Pertransiens autem Syriam Sobal, et omnem Apameam, omnemque Mesopotamiam, venit ad Idumæos in terram Gabaa, [15] accepitque civitates eorum, et sedit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari præcepit universum exercitum virtutis suæ.

§ III. — *Judæi defensionem acerrimam parant.*

Apparatus bellici Judæorum.

CAP. IV. — [1] Tunc audientes hæc filii Israel, qui habitabant in terra Juda, timuerunt valde a facie ejus. [2] Tremor et horror invasit sensus eorum, ne hoc faceret Jerusalem et templo Domini, quod fecerat ceteris civitatibus et templis earum. [3] Et miserunt in omnem Samariam per circuitum usque Jericho, et præoccupaverunt omnes vertices montium; [4] et

muris circumdederunt vicos suos, et congregaverunt frumenta in præparationem pugnæ. 5 Sacerdos etiam Eliachim scripsit ad universos qui erant contra Esdrelon, quæ est contra faciem campi magni juxta Dothain, et universos per quos viæ transitus esse poterat, 6 ut obtinerent ascensus montium, per quos via esse poterat ad Jerusalem, et illic custodirent ubi angustum iter esse poterat inter montes. 7 Et fecerunt filii Israel secundum quod constituerat eis sacerdos Domini Eliachim.

Oratione Deum sibi conciliare student.

8 Et clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna, et humiliaverunt animas suas in jejuniis et orationibus, ipsi et mulieres eorum. 9 Et induerunt se sacerdotes ciliciis, et infantes prostraverunt contra faciem templi Domini, et altare Domini operuerunt cilicio; 10 et clamaverunt ad Dominum, Deum Israel, unanimiter, ne darentur in prædam infantes eorum, et uxores eorum in divisionem, et civitates eorum in exterminium, et sancta eorum in pollutionem, et fierent opprobrium gentibus.

11 Tunc Eliachim, sacerdos Domini magnus, circuivit omnem Israel, allocutusque est eos, 12 dicens : Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis et orationibus in conspectu Domini. 13 Memores estote Moysi, servi Domini, qui Amalec confidentem in virtute sua, et in potentia sua, et in exercitu suo, et in clypeis suis, et in curribus suis, et in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando dejecit. 14 Sic erunt universi hostes Israel, si perseveraveritis in hoc opere quod cœpistis. 15 Ad hanc igitur exhortationem ejus deprecantes Dominum, permanebant in conspectu Domini, 16 ita ut etiam hi qui offerebant Domino holocausta, præcincti ciliciis offerrent sacrificia Domino, et erat cinis super capita eorum. 17 Et ex toto corde suo omnes orabant Deum, ut visitaret populum suum Israel.

Holoferni, de rebus Judæorum sciscitanti,

CAP. V. — 1 Nuntiatumque est Holoferni, principi militiæ Assyriorum, quod filii Israel præpararent se ad resistendum, ac montium itinera conclusissent; 2 et furore nimio exarsit in iracundia magna, vocavitque omnes principes Moab et duces Ammon, 3 et dixit eis : Dicite mihi quis sit populus iste, qui montana obsidet, aut quæ, et quales, et quantæ sint civitates eorum; quæ etiam sit virtus eorum, aut quæ sit multitudo eorum, vel quis rex militiæ illorum; 4 et quare præ omnibus qui habitant in Oriente, isti contempserunt nos, et non exierunt obviam nobis, ut susciperent nos cum pace?

Achior Ammonites narrat ipsorum mirandam historiam.

5 Tunc Achior, dux omnium filiorum Ammon, respondens, ait : Si digneris audire, domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo, de populo isto qui in montanis habitat, et non egredietur verbum falsum ex ore meo. 6 Populus iste ex progenie Chaldæorum est. 7 Hic primum in Mesopotamia habitavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum qui erant in terra Chaldæorum. 8 Deserentes itaque ceremonias patrum suorum, quæ in multitudine deorum erant, 9 unum Deum cæli coluerunt, qui et præcepit eis ut exirent inde, et habitarent in Charan. Cumque operuisset omnem terram fames, descenderunt in Ægyptum, illicque per quadringentos annos sic multiplicati sunt, ut dinumerari eorum non posset exercitus.

10 Cumque gravaret eos rex Ægypti, atque in ædificationibus urbium suarum in luto et latere subjugasset eos, clamaverunt ad Dominum suum, et percussit totam terram Ægypti plagis variis. 11 Cumque ejecissent eos Ægyptii a se, et cessasset plaga ab eis, et iterum eos vellent capere, et ad suum servitium revocare, 12 fugientibus his Deus cæli mare aperuit, ita ut hinc inde aquæ quasi murus solidarentur, et isti pede sicco fundum maris perambulando transirent. 13 In quo loco dum innumerabilis exer-

13] Ex. XVII, 12. — 7] Gen. XI, 31. — 9] Gen. XII, 1 et XLVI, 6. — 11] Ex. XII, 33. — 12] Ex. XIV, 29.

citus Ægyptiorum eos persequeretur, ita aquis coopertus est, ut non remaneret vel unus qui factum posteris nuntiaret. 14 Egressi vero mare Rubrum, deserta Sina montis occupaverunt, in quibus nunquam homo habitare potuit, vel filius hominis requievit. 15 Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendum, et per annos quadraginta annonam de cælo consecuti sunt. 16 Ubicumque ingressi sunt sine arcu et sagitta, et absque scuto et gladio, Deus eorum pugnavit pro eis, et vicit. 17 Et non fuit qui insultaret populo isti, nisi quando recessit a cultu Domini Dei sui. 18 Quotiescumque autem præter ipsum Deum suum, alterum coluerunt, dati sunt in prædam, et in gladium, et in opprobrium. 19 Quotiescumque autem pœnituerunt se recessisse a cultura Dei sui, dedit eis Deus cæli virtutem resistendi.

20 Denique Chananæum regem, et Jebusæum, et Pherezæum, et Hethæum, et Hevæum, et Amorrhæum, et omnes potentes in Hesebon prostraverunt, et terras eorum, et civitates eorum ipsi possederunt. 21 Et usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona; Deus enim illorum odit iniquitatem. 22 Nam et ante hos annos cum recessissent a via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt præliis a multis nationibus; et plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non suam. 23 Nuper autem reversi ad Dominum Deum suum, ex dispersione qua dispersi fuerant, adunati sunt, et ascenderunt montana hæc omnia, et iterum possident Jerusalem, ubi sunt sancta eorum.

24 Nunc ergo, mi domine, perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum; ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, et subjugati erunt sub jugo potentiæ tuæ. 25 Si vero non est offensio populi hujus coram Deo suo, non poterimus resistere illis, quoniam Deus eorum defendet illos, et erimus in opprobrium universæ terræ.

Indignatio magnatum assyriorum.

26 Et factum est, cum cessasset loqui Achior verba hæc, irati sunt omnes magnates Holofernis, et cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum : 27 Quis est iste, qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor et exercitibus ejus, homines inermes, et sine virtute, et sine peritia artis pugnæ? 28 Ut ergo agnoscat Achior quoniam fallit nos, ascendamus in montana; et cum capti fuerint potentes eorum, tunc cum eisdem gladio transverberabitur, 29 ut sciat omnis gens quoniam Nabuchodonosor deus terræ est, et præter ipsum alius non est.

Ira Holofernis.

CAP. VI. — 1 Factum est autem cum cessassent loqui, indignatus Holofernes vehementer, dixit ad Achior : 2 Quoniam prophetasti nobis dicens, quod gens Israel defendatur a Deo suo, ut ostendam tibi quoniam non est Deus, nisi Nabuchodonosor, 3 cum percusserimus eos omnes, sicut hominem unum, tunc et ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, et omnis Israel tecum perditione disperiet. 4 Et probabis quoniam Nabuchodonosor dominus sit universæ terræ; tuncque gladius militiæ meæ transiet per latera tua, et confixus cades inter vulneratos Israel, et non respirabis ultra, donec extermineris cum illis. 5 Porro autem si prophetiam tuam veram existimas, non concidat vultus tuus; et pallor qui faciem tuam obtinet, abscedat a te, si verba mea hæc putas impleri non posse. 6 Ut autem noveris quia simul cum illis hæc experieris, ecce ex hac hora illorum populo sociaberis, ut dum dignas mei gladii pœnas exceperint, ipse simul ultioni subjaceas.

Achior traditur Judæis,

7 Tunc Holofernes præcepit servis suis ut comprehenderent Achior, et perducerent eum in Bethuliam, et traderent eum in manus filiorum Israel. 8 Et accipientes eum servi Holofernis, profecti sunt per campestria; sed cum appropinquassent ad montana, exierunt contra eos fundibularii. 9 Illi autem, divertentes a latere montis, ligaverunt Achior ad arborem manibus et pedibus; et sic vinctum restibus dimiserunt eum, et reversi sunt ad dominum suum.

[10] Porro filii Israel descendentes de Bethulia, venerunt ad eum; quem solventes duxerunt ad Bethuliam, atque in medium populi illum statuentes, percunctati sunt quid rerum esset, quod illum vinctum Assyrii reliquissent. [11] In diebus illis erant illic principes, Ozias, filius Micha de tribu Simeon, et Charmi, qui et Gothoniel. [12] In medio itaque seniorum, et in conspectu omnium, Achior dixit omnia quæ locutus ipse fuerat, ab Holoferne interrogatus; et qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbum interficere eum; [13] et quemadmodum ipse Holofernes iratus jusserit eum Israelitis hac de causa tradi, ut dum vicerit filios Israel, tunc et ipsum Achior diversis jubeat interire suppliciis, propter hoc quod dixisset : Deus cæli defensor eorum est.

qui illum benigne excipiunt.

[14] Cumque Achior universa hæc exposuisset, omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum, et communi lamentatione et fletu unanimes preces suas Domino effuderunt, [15] dicentes : Domine, Deus cæli et terræ, intuere superbiam eorum, et respice ad nostram humilitatem, et faciem sanctorum tuorum attende; et ostende quoniam non derelinquis præsumentes de te, et præsumentes de se, et de sua virtute gloriantes, humilias. [16] Finito itaque fletu, et per totam diem oratione populorum completa, consolati sunt Achior, [17] dicentes : Deus patrum nostrorum, cujus tu virtutem prædicasti, ipse tibi hanc dabit vicissitudinem, ut eorum magis tu interitum videas. [18] Cum vero Dominus Deus noster dederit hanc libertatem servis suis, sit et tecum Deus in medio nostri, ut sicut placuerit tibi, ita cum tuis omnibus converseris nobiscum. [19] Tunc Ozias, finito consilio, suscepit eum in domum suam, et fecit ei cœnam magnam. [20] Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto jejunio refecerunt. [21] Postea vero convocatus est omnis populus, et per totam noctem intra ecclesiam oraverunt, petentes auxilium a Deo Israel.

PARS POSTERIOR

BETHULIA A JUDITH LIBERATUR

§ I. — *Oppidi summa vi oppugnati angustiæ.*

CAP. VII. — [1] Holofernes autem altera die præcepit exercitibus suis, ut ascenderent contra Bethuliam. [2] Erant autem pedites bellatorum centum viginti millia, et equites viginti duo millia, præter præparationes virorum illorum, quos occupaverat captivitas, et abducti fuerant de provinciis et urbibus universæ juventutis. [3] Omnes paraverunt se pariter ad pugnam contra filios Israel, et venerunt per crepidinem montis usque ad apicem qui respicit super Dothain, a loco qui dicitur Belma, usque ad Chelmon qui est contra Esdrelon. [4] Filii autem Israel, ut viderunt multitudinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes cinerem super capita sua, unanimes orantes ut Deus Israel misericordiam suam ostenderet super populum suum. [5] Et assumentes arma sua bellica, sederunt per loca quæ ad angusti itineris tramitem dirigunt inter montosa, et erant custodientes ea tota die et nocte.

Obsidetur Bethulia.

[6] Porro Holofernes, dum circuit per gyrum, reperit quod fons qui influebat, aquæductum illorum a parte australi extra civitatem dirigeret; et incidi præcepit aquæductum illorum. [7] Erant tamen non longe a muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam, ad refocillandum potius quam ad potandum. [8] Sed filii Ammon et Moab accesserunt ad Holofernem, dicentes : Filii Israel non in lancea nec in sagitta confi-

14] Sup. V, 5.

dunt, sed montes defendunt illos, et muniunt illos colles in præcipitio
constituti. 9 Ut ergo sine congressione pugnæ possis superare eos, pone
custodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis, et sine gladio inter-
ficies eos; vel certe fatigati tradent civitatem suam, quam putant in
montibus positam superari non posse. 10 Et placuerunt verba hæc co-
ram Holoferne et coram satellitibus ejus, et constituit per gyrum cente-
narios per singulos fontes.

Cives siti cruciati de urbe tradenda cogitant.

11 Cumque ista custodia per dies viginti fuisset expleta, defecerunt cis-
ternæ, et collectiones aquarum, omnibus habitantibus Bethuliam, ita ut
non esset intra civitatem unde satiarentur vel una die, quoniam ad men-
suram dabatur populis aqua quotidie. 12 Tunc ad Oziam congregati om-
nes viri feminæque, juvenes et parvuli, omnes simul una voce 13 dixe-
runt : Judicet Deus inter nos et te, quoniam fecisti in nos mala, nolens
loqui pacifice cum Assyriis; et propter hoc vendidit nos Deus in mani-
bus eorum. 14 Et ideo non est qui adjuvet, cum prosternamur ante oculos
eorum in siti et perditione magna. 15 Et nunc congregate universos qui
in civitate sunt, ut sponte tradamus nos omnes populo Holofernis. 16 Me-
lius est enim ut captivi benedicamus Dominum viventes, quam moria-
mur, et simus opprobrium omni carni, cum viderimus uxores nostras et
infantes nostros mori ante oculos nostros. 17 Contestamur hodie cælum
et terram, et Deum patrum nostrorum, qui ulciscitur nos secundum
peccata nostra, ut jam tradatis civitatem in manu militiæ Holofernis,
et sit finis noster brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate
sitis.

18 Et cum hæc dixissent, factus est fletus et ululatus magnus in ec-
clesia ab omnibus, et per multas horas una voce clamaverunt ad Deum,
dicentes : 19 Peccavimus cum patribus nostris, injuste egimus, iniquita-
tem fecimus. 20 Tu, quia pius es, miserere nostri, aut in tuo flagello
vindica iniquitates nostras; et noli tradere confitentes te populo qui igno-
rat te, 21 ut non dicant inter gentes : Ubi est Deus eorum?

Ozias moram quinque dierum obtinet.

22 Et cum, fatigati his clamoribus, et his fletibus lassati, siluissent,
23 exurgens Ozias infusus lacrymis, dixit : Æquo animo estote, fra-
tres, et hos quinque dies expectemus a Domino misericordiam. 24 For-
sitan enim indignationem suam abscindet, et dabit gloriam nomini suo.
25 Si autem, transactis quinque diebus, non venerit adjutorium, facie-
mus hæc verba, quæ locuti estis.

§ II. — *Judith init consilium liberandæ civitatis.*

Origo et laus Judith.

CAP. VIII. — 1 Et factum est cum audisset hæc verba Judith vidua,
quæ erat filia Merari, filii Idox, filii Joseph, filii Oziæ, filii Elai, filii
Jamnor, filii Gedeon, filii Raphaim, filii Achitob, filii Melchiæ, filii
Enan, filii Nathaniæ, filii Salathiel, filii Simeon, filii Ruben 2: et vir
ejus fuit Manasses, qui mortuus est in diebus messis hordeaceæ; 3 in-
stabat enim super alligantes manipulos in campo, et venit æstus super
caput ejus, et mortuus est in Bethulia, civitate sua, et sepultus est illic
cum patribus suis. 4 Erat autem Judith relicta ejus vidua jam annis tribus,
et mensibus sex. 5 Et in superioribus domus suæ fecit sibi secretum cubi-
culum, in quo cum puellis suis clausa morabatur. 6 Et habens super lumbos
suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter sabbata, et neo-
menias, et festa domus Israel. 7 Erat autem eleganti aspectu nimis; cui
vir suus reliquerat divitias multas et familiam copiosam, ac possessiones
armentis boum et gregibus ovium plenas. 8 Et erat hæc in omnibus fa-
mosissima, quoniam timebat Dominum valde, nec erat qui loqueretur de
illa verbum malum.

13] Ex. V, 21. — 19] Ps. CV, 6.

9 Hæc itaque cum audisset, quoniam Ozias promisisset quod transacto
quinto die traderet civitatem, misit ad presbyteros Chabri et Charmi.
10 Et venerunt ad illam, et dixit illis :

Seniores arcessit ac reprehendit.

Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, ut tradat civitatem As-
syriis, si intra quinque dies non venerit vobis adjutorium? 11 Et qui
estis vos, qui tentatis Dominum? 12 Non est iste sermo, qui misericor-
diam provocet, sed potius qui iram excitet, et furorem accendat. 13 Po-
suistis vos tempus miserationis Domini, et in arbitrium vestrum diem
constituistis ei. 14 Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso pœnitea-
mus, et indulgentiam ejus fusis lacrymis postulemus; 15 non enim quasi
homo, sic Deus comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam
inflammabitur. 16 Et ideo humiliemus illi animas nostras, et in spiritu
constituti humiliato, servientes illi, 17 dicamus flentes Domino, ut secun-
dum voluntatem suam, sic faciat nobiscum misericordiam suam, ut sic-
ut conturbatum est cor nostrum in superbia eorum, ita etiam de nostra
humilitate gloriemur; 18 quoniam non sumus secuti peccata patrum no-
strorum, qui dereliquerunt Deum suum, et adoraverunt deos alienos.
19 Pro quo scelere dati sunt in gladium, et in rapinam, et in confusio-
nem inimicis suis; nos autem alterum Deum nescimus præter ipsum.
20 Expectemus humiles consolationem ejus, et exquiret sanguinem no-
strum de afflictionibus inimicorum nostrorum, et humiliabit omnes gentes
quæcumque insurgunt contra nos, et faciet illas sine honore Dominus
Deus noster.

21 Et nunc, fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, et ex
vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite,
ut memores sint quia tentati sunt patres nostri, ut probarentur si vere co-
lerent Deum suum. 22 Memores esse debent quomodo pater noster Abra-
ham tentatus est, et per multas tribulationes probatus, Dei amicus ef-
fectus est. 23 Sic Isaac, sic Jacob, sic Moyses, et omnes qui placuerunt
Deo, per multas tribulationes transierunt fideles. 24 Illi autem qui tenta-
tiones non susceperunt cum timore Domini, et impatientiam suam, et
improperium murmurationis suæ contra Dominum protulerunt, 25 ex-
terminati sunt ab exterminatore et a serpentibus perierunt. 26 Et nos
ergo non ulciscamur nos pro his quæ patimur; 27 sed reputantes peccatis
nostris hæc ipsa supplicia minora esse flagella Domini, quibus quasi
servi corripimur, ad emendationem, et non ad perditionem nostram eve-
nisse credamus.

28 Et dixerunt illi Ozias et presbyteri: Omnia quæ locuta es vera sunt,
et non est in sermonibus tuis ulla reprehensio. 29 Nunc ergo ora pro no-
bis, quoniam mulier sancta es, et timens Deum. 30 Et dixit illis Judith :
Sicut quod potui loqui Dei esse cognoscitis, 31 ita quod facere disposui
probate si ex Deo est, et orate ut firmum faciat Deus consilium meum.
32 Stabitis vos ad portam nocte ista; et ego exeam cum abra mea; et
orate, ut sicut dixistis, in diebus quinque respiciat Dominus populum
suum Israel. 33 Vos autem nolo ut scrutemini actum meum; et usque
dum renuntiem vobis, nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum
Deum nostrum. 34 Et dixit ad eam Ozias, princeps Juda : Vade in pace;
et Dominus sit tecum in ultionem inimicorum nostrorum. Et revertentes,
abierunt.

Eis suum indicat consilium.

CAP. IX. — 1 Quibus abscedentibus, Judith ingressa est oratorium
suum; et induens se cilicio, posuit cinerem super caput suum; et pro-
sternens se Domino, clamabat ad Dominum, dicens :

Judith Dei auxilium implorat.

2 Domine, Deus patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defen-
sionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua,
et denudaverunt femur virginis in confusionem; 3 et dedisti mulieres

22] Gen. XXII, 1. — 25] I Cor. X, 9. — 2] Gen. XXXIV, 26.

illorum in prædam, et filias illorum in captivitatem, et omnem prædam
in divisionem servis tuis qui zelaverunt zelum tuum; subveni, quæso te,
Domine Deus meus, mihi viduæ. 4 Tu enim fecisti priora, et illa post
illa cogitasti, et hoc factum est quod ipse voluisti. 5 Omnes enim viæ
tuæ paratæ sunt, et tua judicia in tua providentia posuisti.

6 Respice castra Assyriorum nunc, sicut tunc castra Ægyptiorum vi-
dere dignatus es, quando post servos tuos armati currebant, confidentes
in quadrigis, et in equitatu suo, et in multitudine bellatorum. 7 Sed as-
pexisti super castra eorum, et tenebræ fatigaverunt eos. 8 Tenuit pedes
eorum abyssus, et aquæ operuerunt eos. 9 Sic fiant et isti, Domine, qui
confidunt in multitudine sua, et in curribus suis, et in contis, et in scutis,
et in sagittis suis, et in lanceis gloriantur, 10 et nesciunt quia tu ipse es
Deus noster, qui conteris bella ab initio, et Dominus nomen est tibi.
11 Erige brachium tuum, sicut ab initio, et allide virtutem illorum in
virtute tua; cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se vio-
lare sancta tua, et polluere tabernaculum nominis tui, et dejicere gladio
suo cornu altaris tui. 12 Fac, Domine, ut gladio proprio ejus superbia
amputetur. 13 Capiatur laqueo oculorum suorum in me; et percuties eum
ex labiis caritatis meæ. 14 Da mihi in animo constantiam ut contemnam
illum, et virtutem ut evertam illum. 15 Erit enim hoc memoriale nominis
tui, cum manus feminæ dejecerit eum. 16 Non enim in multitudine est
virtus tua, Domine; neque in equorum viribus voluntas tua est, nec su-
perbi ab initio placuerunt tibi; sed humilium et mansuetorum semper
tibi placuit deprecatio.

17 Deus cælorum, creator aquarum, et Dominus totius creaturæ, exaudi
me miseram deprecantem, et de tua misericordia præsumentem. 18 Me-
mento, Domine, testamenti tui, et da verbum in ore meo, et in corde
meo consilium corrobora, ut domus tua in sanctificatione tua permaneat,
19 et omnes gentes agnoscant quia tu es Deus, et non est alius præter te.

§ III. — *Judith occidit Holofernem.*

Pulcherrime ornata egreditur.

CAP. X. — 1 Factum est autem, cum cessasset clamare ad Dominum,
surrexit de loco in quo jacuerat prostrata ad Dominum; 2 vocavitque
abram suam, et descendens in domum suam, abstulit a se cilicium, et
exuit se vestimentis viduitatis suæ, 3 et lavit corpus suum, et unxit se
myro optimo, et discriminavit crinem capitis sui, et imposuit mitram
super caput suum, et induit se vestimentis jucunditatis suæ, induitque
sandalia pedibus suis, assumpsitque dextraliola, et lilia, et inaures, et
annulos, et omnibus ornamentis suis ornavit se. 4 Cui etiam Dominus
contulit splendorem, quoniam omnis ista compositio, non ex libidine,
sed ex virtute pendebat; et ideo Dominus hanc in illam pulchritudinem
ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret. 5 Imposuit
itaque abræ suæ ascoperam vini, et vas olei, et polentam, et palathas,
et panes, et caseum, et profecta est.

6 Cumque venissent ad portam civitatis, invenerunt expectantem
Oziam et presbyteros civitatis. 7 Qui cum vidissent eam, stupentes mirati
sunt nimis pulchritudinem ejus. 8 Nihil tamen interrogantes eam, dimi-
serunt transire, dicentes : Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, et
omne consilium tui cordis sua virtute corroboret, ut glorietur super te
Jerusalem, et sit nomen tuum in numero sanctorum et justorum. 9 Et
dixerunt hi qui illic erant, omnes una voce : Fiat! fiat! 10 Judith vero,
orans Dominum, transivit per portas, ipsa et abra ejus.

Ducitur ad Holofernem;

11 Factum est autem, cum descenderet montem circa ortum diei, oc-
currerunt ei exploratores Assyriorum, et tenuerunt eam, dicentes : Unde

6] Ex. XIV, 9. — 15] Jud. IV, 21 et V, 26.

venis, aut quo vadis? [12] Quæ respondit : Filia sum Hebræorum; ideo
ego fugi a facie eorum, quoniam futurum agnovi quod dentur vobis in
deprædationem, pro eo quod contemnentes vos, noluerunt ultro tradere
seipsos, ut invenirent misericordiam in conspectu vestro. [13] Hac de causa
cogitavi mecum, dicens : Vadam ad faciem principis Holofernis, ut in-
dicem illi secreta illorum, et ostendam illi quo aditu possit obtinere eos,
ita ut non cadat vir unus de exercitu ejus. [14] Et cum audissent viri illi
verba ejus, considerabant faciem ejus; et erat in oculis eorum stupor,
quoniam pulchritudinem ejus mirabantur nimis. [15] Et dixerunt ad eam :
Conservasti animam tuam, eo quod tale reperisti consilium, ut descen-
deres ad dominum nostrum. [16] Hoc autem scias, quoniam cum steteris in
conspectu ejus, bene tibi faciet, et eris gratissima in corde ejus. Duxe-
runtque illam ad tabernaculum Holofernis, annuntiantes eam.

[17] Cumque intrasset ante faciem ejus, statim captus est in suis oculis
Holofernes. [18] Dixeruntque ad eum satellites ejus : Quis contemnat po-
pulum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his
merito pugnare contra eos debeamus? [19] Videns itaque Judith Holofer-
nem sedentem in conopeo quod erat ex purpura, et auro, et smaragdo,
et lapidibus pretiosis intextum, [20] et cum in faciem ejus intendisset, ado-
ravit eum, prosternens se super terram; et elevaverunt eam servi Holo-
fernis, jubente domino suo.

CAP. XI. — [1] Tunc Holofernes dixit ei : Æquo animo esto, et noli a quo
pavere in corde tuo, quoniam ego nunquam nocui viro qui voluit servire comiter in-
Nabuchodonosor regi. [2] Populus autem tuus si non contempsisset me, terrogata.
non levassem lanceam meam super eum. [3] Nunc autem dic mihi qua ex
causa recessisti ab illis, et placuit tibi ut venires ad nos?

[4] Et dixit illi Judith : Sume verba ancillæ tuæ, quoniam si secutus blanditur
fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum. [5] Vivit Assyriis eis-
enim Nabuchodonosor, rex terræ, et vivit virtus ejus, quæ est in te ad que facilem
correptionem omnium animarum errantium; quoniam non solum homines victoriam
serviunt illi per te, sed et bestiæ agri obtemperant illi. [6] Nuntiatur enim promittit.
animi tui industria universis gentibus, et indicatum est omni sæculo,
quoniam tu solus bonus et potens es in omni regno ejus, et disciplina
tua omnibus provinciis prædicatur.

[7] Nec hoc latet quod locutus est Achior, nec illud ignoratur quod ei
jusseris evenire; [8] constat enim Deum nostrum sic peccatis offensum, ut
mandaverit per prophetas suos ad populum, quod tradat eum pro pec-
catis suis. [9] Et quoniam sciunt se offendisse Deum suum filii Israel, tre-
mor tuus super ipsos est. [10] Insuper etiam fames invasit eos; et ab ari-
ditate aquæ jam inter mortuos computantur. [11] Denique hoc ordinant,
ut interficiant pecora sua, et bibant sanguinem eorum; [12] et sancta
Domini Dei sui, quæ præcepit Deus non contingi, in frumento, vino, et
oleo, hæc cogitaverunt impendere, et volunt consumere quæ nec ma-
nibus deberent contingere. Ergo quoniam hæc faciunt, certum est quod
in perditionem dabuntur. [13] Quod ego, ancilla tua, cognoscens, fugi ab
illis; et misit me Dominus hæc ipsa nuntiare tibi. [14] Ego enim, ancilla
tua, Deum colo, etiam nunc apud te; et exiet ancilla tua, et orabo
Deum, [15] et dicet mihi quando eis reddat peccatum suum; et veniens
nuntiabo tibi, ita ut ego adducam te per mediam Jerusalem, et habebis
omnem populum Israel, sicut oves quibus non est pastor; et non latrabit
vel unus canis contra te, [16] quoniam hæc mihi dicta sunt per providen-
tiam Dei. [17] Et quoniam iratus est illis Deus, hæc ipsa missa sum nun-
tiare tibi.

[18] Placuerunt autem omnia verba hæc coram Holoferne et coram pueris Gaudium
ejus; et mirabantur sapientiam ejus, et dicebant alter ad alterum : Assyriorum.

7] Sup. V, 5.

19 Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, et in sensu verborum. 20 Et dixit ad illam Holofernes : Benefecit Deus, qui misit te ante populum, ut des illum tu in manibus nostris. 21 Et quoniam bona est promissio tua, si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit et Deus meus; et tu in domo Nabuchodonosor magna eris, et nomen tuum nominabitur in universa terra.

Judith tribus diebus moratur in castris assyriis.

CAP. XII. — 1 Tunc jussit eam introire ubi repositi erant thesauri ejus, et jussit illic manere eam; et constituit quid daretur illi de convivio suo. 2 Cui respondit Judith, et dixit : Nunc non potero manducare ex his quæ mihi præcipis tribui, ne veniat super me offensio; ex his autem quæ mihi detuli, manducabo. 3 Cui Holofernes ait : Si defecerint tibi ista quæ tecum detulisti, quid faciemus tibi? 4 Et dixit Judith : Vivit anima tua, domine meus, quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea hæc quæ cogitavi. Et induxerunt illam servi ejus in tabernaculum quod præceperat. 5 Et petiit, dum introiret, ut daretur ei copia nocte, et ante lucem, egrediendi foras ad orationem, et deprecandi Dominum. 6 Et præcepit cubiculariis suis, ut sicut placeret illi, exiret et introiret ad adorandum Deum suum per triduum. 7 Et exibat noctibus in vallem Bethuliæ, et baptizabat se in fonte aquæ. 8 Et ut ascendebat, orabat Dominum, Deum Israel, ut dirigeret viam ejus ad liberationem populi sui. 9 Et introiens, munda manebat in tabernaculo, usque dum acciperet escam suam in vespere.

Quarta die comedit cum Holoferne,

10 Et factum est, in quarto die Holofernes fecit cœnam servis suis, et dixit ad Vagao, eunuchum suum : Vade, et suade Hebræam illam ut sponte consentiat habitare mecum. 11 Fœdum est enim apud Assyrios si femina irrideat virum, agendo ut immunis ab eo transeat.

12 Tunc introivit Vagao ad Judith, et dixit : Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus, ut manducet cum eo, et bibat vinum in jucunditate. 13 Cui Judith respondit : Quæ ego sum, ut contradicam domino meo? 14 Omne quod erit ante oculos ejus bonum et optimum, faciam; quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus diebus vitæ meæ. 15 Et surrexit, et ornavit se vestimento suo; et ingressa stetit ante faciem ejus. 16 Cor autem Holofernis concussum est, erat enim ardens in concupiscentia ejus. 17 Et dixit ad eam Holofernes : Bibe nunc, et accumbe in jucunditate, quoniam invenisti gratiam coram me. 18 Et dixit Judith : Bibam, domine, quoniam magnificata est anima mea hodie præ omnibus diebus meis. 19 Et accepit, et manducavit, et bibit coram ipso, ea quæ paraverat illi ancilla ejus. 20 Et jucundus factus est Holofernes ad eam, bibitque vinum multum nimis, quantum nunquam biberat in vita sua.

cujus abscisso capite,

CAP. XIII. — 1 Ut autem sero factum est, festinaverunt servi illius ad hospitia sua; et conclusit Vagao ostia cubiculi, et abiit. 2 Erant autem omnes fatigati a vino; 3 eratque Judith sola in cubiculo. 4 Porro Holofernes jacebat in lecto, nimia ebrietate sopitus. 5 Dixitque Judith puellæ suæ ut staret foris ante cubiculum, et observaret. 6 Stetitque Judith ante lectum, orans cum lacrymis, et labiorum motu in silentio, 7 dicens : Confirma me, Domine, Deus Israel, et respice in hac hora ad opera manuum mearum, ut sicut promisisti, Jerusalem, civitatem tuam, erigas, et hoc quod credens per te posse fieri cogitavi, perficiam. 8 Et cum hæc dixisset, accessit ad columnam quæ erat ad caput lectuli ejus, et pugionem ejus, qui in ea ligatus pendebat, exsolvit. 9 Cumque evaginasset illum, apprehendit comam capitis ejus, et ait : Confirma me, Domine Deus, in hac hora. 10 Et percussit bis in cervicem ejus, et abscidit caput ejus, et abstulit conopeum ejus a columnis, et evolvit corpus ejus truncum.

redit Bethuliam.

11 Et post pusillum exivit, et tradidit caput Holofernis ancillæ suæ, et jussit ut mitteret illud in peram suam. 12 Et exierunt duæ, secundum

consuetudinem suam, quasi ad orationem, et transierunt castra; et gyrantes vallem, venerunt ad portam civitatis. 13 Et dixit Judith a longe custodibus murorum : Aperite portas, quoniam nobiscum est Deus, qui fecit virtutem in Israel.

Cum lætitia et laude suscipitur.

14 Et factum est, cum audissent viri vocem ejus, vocaverunt presbyteros civitatis; 15 et concurrerunt ad eam omnes, a minimo usque ad maximum, quoniam sperabant eam jam non esse venturam. 16 Et accendentes luminaria, congyraverunt circa eam universi; illa autem ascendens in eminentiorem locum, jussit fieri silentium. Cumque omnes tacuissent, 17 dixit Judith : Laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se; 18 et in me ancilla sua adimplevit misericordiam suam, quam promisit domui Israel, et interfecit in manu mea hostem populi sui hac nocte. 19 Et proferens de pera caput Holofernis, ostendit illis, dicens : Ecce caput Holofernis, principis militiæ Assyriorum; et ecce conopeum illius in quo recumbebat in ebrietate sua, ubi per manum feminæ percussit illum Dominus Deus noster. 20 Vivit autem ipse Dominus, quoniam custodivit me angelus ejus, et hinc euntem, et ibi commorantem, et inde huc revertentem, et non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed sine pollutione peccati revocavit me vobis, gaudentem in victoria sua, in evasione mea, et in liberatione vestra. 21 Confitemini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus.

22 Universi autem adorantes Dominum, dixerunt ad eam : Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros. 23 Porro Ozias, princeps populi Israel, dixit ad eam : Benedicta es tu, filia, a Domino Deo excelso, præ omnibus mulieribus super terram. 24 Benedictus Dominus qui creavit cælum et terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum nostrorum; 25 quia hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in æternum, pro quibus non pepercisti animæ tuæ, propter angustias et tribulationem generis tui, sed subvenisti ruinæ ante conspectum Dei nostri. 26 Et dixit omnis populus : Fiat! fiat!

Achior obstupescit.

27 Porro Achior vocatus venit, et dixit ei Judith : Deus Israel, cui tu testimonium dedisti quod ulciscatur se de inimicis suis, ipse caput omnium incredulorum incidit hac nocte in manu mea. 28 Et ut probes quia ita est, ecce caput Holofernis qui in contemptu superbiæ suæ Deum Israel contempsit, et tibi interitum minabatur, dicens : Cum captus fuerit populus Israel, gladio perforari præcipiam latera tua. 29 Videns autem Achior caput Holofernis, angustiatus præ pavore, cecidit in faciem suam super terram, et æstuavit anima ejus. 30 Postea vero quam resumpto spiritu recreatus est, procidit ad pedes ejus, et adoravit eam, et dixit : 31 Benedicta tu a Deo tuo in omni tabernaculo Jacob, quoniam in omni gente quæ audierit nomen tuum, magnificabitur super te Deus Israel.

§ IV. — *Clades Assyriorum.*

Judith suadet populum hostes improviso aggrediendos.

CAP. XIV. — 1 Dixit autem Judith ad omnem populum : Audite me, fratres; suspendite caput hoc super muros nostros. 2 Et erit, cum exierit sol, accipiat unusquisque arma sua, et exite cum impetu, non ut descendatis deorsum, sed quasi impetum facientes. 3 Tunc exploratores necesse erit ut fugiant, ad principem suum excitandum ad pugnam. 4 Cumque duces eorum cucurrerint ad tabernaculum Holofernis, et invenerint eum truncum in suo sanguine volutatum, decidet super eos timor. 5 Cumque cognoveritis fugere eos, ite post illos securi, quoniam Dominus conteret eos sub pedibus vestris.

21] Ps. CV, 1 et CVI, 1.

Achior circumciditur.

6 Tunc Achior, videns virtutem quam fecit Deus Israel, relicto genti-
litatis ritu, credidit Deo, et circumcidit carnem præputii sui, et appo-
situs est ad populum Israel, et omnis successio generis ejus usque in
hodiernum diem.

Timor Assyriorum, cognita cæde Holofernis.

7 Mox autem ut ortus est dies, suspenderunt super muros caput Holo-
fernis; accepitque unusquisque vir arma sua, et egressi sunt cum grandi
strepitu et ululatu. 8 Quod videntes exploratores, ad tabernaculum Holo-
fernis cucurrerunt. 9 Porro hi qui in tabernaculo erant, venientes, et ante
ingressum cubiculi perstrepentes, excitandi gratia, inquietudinem arte
moliebantur, ut non ab excitantibus, sed a sonantibus Holofernes evigi-
laret. 10 Nullus enim audebat cubiculum virtutis Assyriorum pulsando
aut intrando aperire. 11 Sed cum venissent ejus duces ac tribuni, et uni-
versi majores exercitus regis Assyriorum, dixerunt cubiculariis : 12 In-
trate, et excitate illum, quoniam egressi mures de cavernis suis ausi sunt
provocare nos ad prælium.
13 Tunc ingressus Vagao cubiculum ejus, stetit ante cortinam, et
plausum fecit manibus suis; suspicabatur enim illum cum Judith dor-
mire. 14 Sed cum nullum motum jacentis sensu aurium caperet, accessit
proximans ad cortinam, et elevans eam, vidensque cadaver absque capite
Holofernis in suo sanguine tabefactum jacere super terram, exclamavit
voce magna cum fletu, et scidit vestimenta sua. 15 Et ingressus taberna-
culum Judith, non invenit eam, et exiliit foras ad populum, 16 et dixit :
Una mulier hebræa fecit confusionem in domo regis Nabuchodonosor;
ecce enim Holofernes jacet in terra, et caput ejus non est in illo. 17 Quod
cum audissent principes virtutis Assyriorum, sciderunt omnes vestimenta
sua; et intolerabilis timor et tremor cecidit super eos, et turbati sunt
animi eorum valde; 18 et factus est clamor incomparabilis in medio
castrorum eorum.

Fugantur hostes.

CAP. XV. — 1 Cumque omnis exercitus decollatum Holofernem audis-
set, fugit mens et consilium ab eis, et solo tremore et metu agitati, fugæ
præsidium sumunt, 2 ita ut nullus loqueretur cum proximo suo, sed incli-
nato capite, relictis omnibus, evadere festinabant Hebræos, quos armatos
super se venire audiebant, fugientes per vias camporum et semitas col-
lium. 3 Videntes itaque filii Israel fugientes, secuti sunt illos, descende-
runtque clangentes tubis, et ululantes post ipsos. 4 Et quoniam Assyrii
non adunati, in fugam ibant præcipites, filii autem Israel uno agmine
persequentes, debilitabant omnes quos invenire potuissent.

Eorum spolia Judæi colligunt.

5 Misit itaque Ozias nuntios per omnes civitates et regiones Israel.
6 Omnis itaque regio omnisque urbs, electam juventutem armatam misit
post eos; et persecuti sunt eos in ore gladii, quousque pervenirent ad
extremitatem finium suorum. 7 Reliqui autem qui erant in Bethulia
ingressi sunt castra Assyriorum, et prædam quam fugientes Assyrii reli-
querant, abstulerunt, et onustati sunt valde. 8 Hi vero qui victores reversi
sunt ad Bethuliam, omnia quæ erant illorum attulerunt secum, ita ut non
esset numerus in pecoribus et jumentis, et universis mobilibus eorum, ut
a minimo usque ad maximum omnes divites fierent deprædationibus
eorum.

§ V. — *Triumphus Judith; libri epilogus.*

Judith a pontifice benedicitur.

9 Joacim autem, summus pontifex, de Jerusalem venit in Bethuliam
cum universis presbyteris suis, ut videret Judith. 10 Quæ cum exiisset ad
illum, benedixerunt eam omnes una voce, dicentes : Tu gloria Jerusalem,
tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri; 11 quia fecisti viriliter,
et confortatum est cor tuum, eo quod castitatem amaveris, et post virum
tuum alterum nescieris. Ideo et manus Domini confortavit te, et ideo eris
benedicta in æternum. 12 Et dixit omnis populus : Fiat! fiat!

[13] Per dies autem triginta, vix collecta sunt spolia Assyriorum a populo
Israel. [14] Porro autem universa quæ Holofernis peculiaria fuisse probata
sunt, dederunt Judith in auro et argento, et vestibus et gemmis, et omni
supellectili, et tradita sunt omnia illi a populo. [15] Et omnes populi gau-
debant, cum mulieribus et virginibus et juvenibus, in organis et citharis.

Accipit spolia Holofernis.

CAP. XVI. — [1] Tunc cantavit canticum hoc Domino Judith, dicens :

Canticum Judith.

[2] Incipite Domino in tympanis,
cantate Domino in cymbalis,
modulamini illi psalmum novum ;
exaltate et invocate nomen ejus.
[3] Dominus conterens bella,
Dominus nomen est illi.
[4] Qui posuit castra sua in medio populi sui,
ut eriperet nos de manu omnium inimicorum nostrorum.
[5] Venit Assur ex montibus ab aquilone
in multitudine fortitudinis suæ ;
cujus multitudo obturavit torrentes,
et equi eorum cooperuerunt valles.
[6] Dixit se incensurum fines meos,
et juvenes meos occisurum gladio,
infantes meos dare in prædam,
et virgines in captivitatem.
[7] Dominus autem omnipotens nocuit eum,
et tradidit eum in manus feminæ, et confodit eum.
[8] Non enim cecidit potens eorum a juvenibus ;
nec filii Titan percusserunt eum,
nec excelsi gigantes opposuerunt se illi ;
sed Judith, filia Merari,
in specie faciei suæ dissolvit eum.
[9] Exuit enim se vestimento viduitatis,
et induit se vestimento lætitiæ
in exultatione filiorum Israel.
[10] Unxit faciem suam unguento,
et colligavit cincinnos suos mitra ;
accepit stolam novam ad decipiendum illum.
[11] Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus,
pulchritudo ejus captivam fecit animam ejus ;
amputavit pugione cervicem ejus.
[12] Horruerunt Persæ constantiam ejus,
et Medi, audaciam ejus.
[13] Tunc ululaverunt castra Assyriorum,
quando apparuerunt humiles mei, arescentes in siti.
[14] Filii puellarum compunxerunt eos,
et sicut pueros fugientes occiderunt eos ;
perierunt in prælio a facie Domini Dei mei.
[15] Hymnum cantemus Domino ;
hymnum novum cantemus Deo nostro.
[16] Adonai Domine, magnus es tu,
et præclarus in virtute tua,
et quem superare nemo potest.
[17] Tibi serviat omnis creatura tua,
quia dixisti, et facta sunt ;
misisti spiritum tuum, et creata sunt ;
et non est qui resistat voci tuæ.
[18] Montes a fundamentis movebuntur cum aquis ;

17] Gen. I. Ps. XXXII, 9.

petræ, sicut cera, liquescent ante faciem tuam.
19 Qui autem timent te,
magni erunt apud te per omnia.
20 Væ genti insurgenti super genus meum!
Dominus enim omnipotens vindicabit in eis,
in die judicii visitabit illos.
21 Dabit enim ignem et vermes in carnes eorum,
ut urantur et sentiant usque in sempiternum.

Festum in Jerusalem.

22 Et factum est post hæc, omnis populus post victoriam venit in Jeru-
salem adorare Dominum; et mox ut purificati sunt, obtulerunt omnes
holocausta, et vota, et repromissiones suas. 23 Porro Judith universa vasa
bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, et conopeum, quod ipsa sustu-
lerat de cubili ipsius, obtulit in anathema oblivionis. 24 Erat autem populus
jucundus secundum faciem sanctorum; et per tres menses gaudium hujus
victoriæ celebratum est cum Judith.

Ultimi anni et mors Judith.

25 Post dies autem illos, unusquisque rediit in domum suam; et Judith
magna facta est in Bethulia, et præclarior erat universæ terræ Israel.
26 Erat etiam virtuti castitas adjuncta, ita ut non cognosceret virum
omnibus diebus vitæ suæ, ex quo defunctus est Manasses, vir ejus.
27 Erat autem, diebus festis, procedens cum magna gloria. 28 Mansit
autem in domo viri sui annos centum quinque, et dimisit abram suam
liberam, et defuncta est ac sepulta cum viro suo in Bethulia. 29 Luxitque
illam omnis populus diebus septem.

30 In omni autem spatio vitæ ejus non fuit qui perturbaret Israel, et post
mortem ejus annis multis. 31 Dies autem victoriæ hujus festivitatis ab
Hebræis in numero sanctorum dierum accipitur, et colitur a Judæis ex
illo tempore usque in præsentem diem.

LIBER ESTHER

PARS PRIOR

IN EXTREMUM DISCRIMEN VENIUNT JUDÆI

§ I. — *Introductio : regina Vasthi repudiatur.*

CAP. I.

Assueri convivium in Susan.

In diebus Assueri, qui regnavit ab India usque Æthiopiam, super centum viginti septem provincias, 2 quando sedit in solio regni sui, Susan civitas regni ejus exordium fuit. 3 Tertio igitur anno imperii sui, fecit grande convivium cunctis principibus et pueris suis, fortissimis Persarum, et Medorum inclytis, et præfectis provinciarum, coram se, 4 ut ostenderet divitias gloriæ regni sui, ac magnitudinem, atque jactantiam potentiæ suæ, multo tempore, centum videlicet et octoginta diebus. 5 Cumque implerentur dies convivii, invitavit omnem populum qui inventus est in Susan, a maximo usque ad minimum; et jussit septem diebus convivium præparari in vestibulo horti, et nemoris, quod regio cultu et manu consitum erat. 6 Et pendebant ex omni parte tentoria aerii coloris, et carbasini ac hyacinthini, sustentata funibus byssinis, atque purpureis, qui eburneis circulis inserti erant, et columnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei et argentei super pavimentum smaragdino et pario stratum lapide, dispositi erant; quod mira varietate pictura decorabat. 7 Bibebant autem qui invitati erant, aureis poculis, et aliis atque aliis vasis cibi inferebantur. Vinum quoque, ut magnificentia regia dignum erat, abundans et præcipuum ponebatur. 8 Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum, sed, sicut rex statuerat, præponens mensis singulos de principibus suis, ut sumeret unusquisque quod vellet.

Vasthi, recusans præsentari convivis ebriis

9 Vasthi quoque regina fecit convivium feminarum in palatio, ubi rex Assuerus manere consueverat. 10 Itaque, die septimo, cum rex esset hilarior, et post nimiam potationem incaluisset mero, præcepit Maumam, et Bazatha, et Harbona, et Bagatha, et Abgatha, et Zethar, et Charchas, septem eunuchis, qui in conspectu ejus ministrabant, 11 ut introducerent reginam Vasthi coram rege, posito super caput ejus diademate, ut ostenderet cunctis populis et principibus pulchritudinem illius : erat enim pulchra valde. 12 Quæ renuit, et ad regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, venire contempsit.

repudiatur ab Assuero.

Unde iratus rex, et nimio furore succensus, 13 interrogavit sapientes, qui ex more regio semper ei aderant, et illorum faciebat cuncta consilio, scientium leges ac jura majorum 14 (erant autem primi et proximi, Charsena, et Sethar, et Admatha, et Tharsis, et Mares, et Marsana, et Mamuchan, septem duces Persarum atque Medorum, qui videbant faciem regis, et primi post eum residere soliti erant); 15 cui sententiæ Vasthi

regina subjaceret, quæ Assueri regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, facere noluisset. 16 Responditque Mamuchan, audiente rege, atque principibus : Non solum regem læsit regina Vasthi, sed et omnes populos, et principes, qui sunt in cunctis provinciis regis Assueri. 17 Egredietur enim sermo reginæ ad omnes mulieres, ut contemnant viros suos, et dicant : Rex Assuerus jussit ut regina Vasthi intraret ad eum, et illa noluit. 18 Atque hoc exemplo omnes principum conjuges Persarum atque Medorum parvipendent imperia maritorum; unde regis justa est indignatio. 19 Si tibi placet, egrediatur edictum a facie tua, et scribatur juxta legem Persarum atque Medorum, quam præteriri illicitum est, ut nequaquam ultra Vasthi ingrediatur ad regem, sed regnum illius altera, quæ melior est illa, accipiat; 20 et hoc in omne (quod latissimum est) provinciarum tuarum divulgetur imperium, et cunctæ uxores, tam majorum quam minorum, deferant maritis suis honorem.

21 Placuit consilium ejus regi et principibus; fecitque rex juxta consilium Mamuchan; 22 et misit epistolas ad universas provincias regni sui, ut quæque gens audire et legere poterat, diversis linguis et litteris, esse viros principes ac majores in domibus suis, et hoc per cunctos populos divulgari.

§ II. — *Esther in locum Vasthi sufficitur.*

Consilium de alia regina substituenda.

CAP. II. — 1 His ita gestis, postquam regis Assueri indignatio deferbuerat, recordatus est Vasthi, et quæ fecisset vel quæ passa esset. 2 Dixeruntque pueri regis ac ministri ejus : Quærantur regi puellæ virgines ac speciosæ; 3 et mittantur qui considerent per universas provincias puellas speciosas et virgines, et adducant eas ad civitatem Susan, et tradant eas in domum feminarum sub manu Egei eunuchi, qui est præpositus et custos mulierum regiarum; et accipiant mundum muliebrem, et cetera ad usus necessaria. 4 Et quæcumque inter omnes oculis regis placuerit, ipsa regnet pro Vasthi. Placuit sermo regi; et ita, ut suggesserant, jussit fieri.

Mardochæus et Esther.

5 Erat vir Judæus in Susan civitate, vocabulo Mardochæus, filius Jair, filii Semei, filii Cis, de stirpe Jemini, 6 qui translatus fuerat de Jerusalem eo tempore quo Jechoniam, regem Juda, Nabuchodonosor, rex Babylonis, transtulerat. 7 Qui fuit nutritius filiæ fratris sui, Edissæ, quæ altero nomine vocabatur Esther, et utrumque parentem amiserat; pulchra nimis, et decora facie. Mortuisque patre ejus ac matre, Mardochæus sibi eam adoptavit in filiam.

Esther eligitur inter virgines regio connubio destinatas.

8 Cumque percrebruisset regis imperium, et juxta mandatum illius multæ pulchræ virgines adducerentur Susan, et Egeo traderentur eunucho, Esther quoque inter ceteras puellas ei tradita est, ut servaretur in numero feminarum. 9 Quæ placuit ei, et invenit gratiam in conspectu illius; et præcepit eunucho ut acceleraret mundum muliebrem, et traderet ei partes suas, et septem puellas speciosissimas de domo regis, et tam ipsam quam pedisseqnas ejus ornaret atque excoleret. 10 Quæ noluit indicare ei populum et patriam suam; Mardochæus enim præceperat ei, ut de hac re omnino reticeret. 11 Qui deambulabat quotidie ante vestibulum domus, in qua electæ virgines servabantur, curam agens salutis Esther, et scire volens quid ei accideret.

Placet Assuero et fit regina.

12 Cum autem venisset tempus singularum per ordinem puellarum, ut intrarent ad regem, expletis omnibus quæ ad cultum muliebrem pertinebant, mensis duodecimus vertebatur : ita dumtaxat, ut sex mensibus oleo ungerentur myrrhino, et aliis sex, quibusdam pigmentis et aromatibus uterentur. 13 Ingredientesque ad regem, quidquid postulassent ad ornatum

---

5] Inf. XI, 2. — 6] IV Reg. XXIV, 15. Inf. XI, 4.

pertinens, accipiebant, et ut eis placuerat, compositæ de triclinio femi-
narum ad regis cubiculum transibant. [14] Et quæ intraverat vespere, egre-
diebatur mane, atque inde in secundas ædes deducebatur, quæ sub manu
Susagazi eunuchi erant, qui concubinis regis præsidebat; nec habebat
potestatem ad regem ultra redeundi, nisi voluisset rex, et eam venire jus-
sisset ex nomine.
[15] Evoluto autem tempore per ordinem, instabat dies quo Esther, filia
Abihail, fratris Mardochæi, quam sibi adoptaverat in filiam, deberet
intrare ad regem. Quæ non quæsivit muliebrem cultum, sed quæcumque
voluit Egeus eunuchus, custos virginum, hæc ei ad ornatum dedit; erat
enim formosa valde, et incredibili pulchritudine, omnium oculis gratiosa
et amabilis videbatur. [16] Ducta est itaque ad cubiculum regis Assueri,
mense decimo, qui vocatur tebeth, septimo anno regni ejus. [17] Et ada-
mavit eam rex plus quam omnes mulieres, habuitque gratiam et miseri-
cordiam coram eo super omnes mulieres, et posuit diadema regni in
capite ejus, fecitque eam regnare in loco Vasthi. [18] Et jussit convivium
præparari permagnificum cunctis principibus et servis suis, pro conjun-
ctione et nuptiis Esther. Et dedit requiem universis provinciis, ac dona
largitus est juxta magnificentiam principalem.
[19] Cumque secundo quærerentur virgines, et congregarentur, Mardo-
chæus manebat ad januam regis; [20] necdum prodiderat Esther patriam,
et populum suum, juxta mandatum ejus; quidquid enim ille præcipiebat,
observabat Esther, et ita cuncta faciebat, ut eo tempore solita erat, quo
eam parvulam nutriebat. [21] Eo igitur tempore quo Mardochæus ad regis
januam morabatur, irati sunt Bagathan et Thares, duo eunuchi regis,
qui janitores erant, et in primo palatii limine præsidebant, volueruntque
insurgere in regem, et occidere eum. [22] Quod Mardochæum non latuit,
statimque nuntiavit reginæ Esther, et illa regi, ex nomine Mardochæi,
qui ad se rem detulerat. [23] Quæsitum est, et inventum; et appensus est
uterque eorum in patibulo; mandatumque est historiis, et annalibus tra-
ditum coram rege.

Mardochæus conjurationem eunuchorum manifestat.

§ III. — *Aman Judæorum ruinam machinatur.*

CAP. III. — [1] Post hæc rex Assuerus exaltavit Aman, filium Amada-
thi, qui erat de stirpe Agag, et posuit solium ejus super omnes principes,
quos habebat. [2] Cunctique servi regis, qui in foribus palatii versabantur,
flectebant genua, et adorabant Aman; sic enim præceperat eis imperator.
Solus Mardochæus non flectebat genu, neque adorabat eum. [3] Cui dixe-
runt pueri regis, qui ad fores palatii præsidebant : Cur præter ceteros
non observas mandatum regis? [4] Cumque hoc crebrius dicerent, et ille
nollet audire, nuntiaverunt Aman, scire cupientes utrum perseveraret in
sententia; dixerat enim eis se esse Judæum. [5] Quod cum audisset Aman,
et experimento probasset quod Mardochæus non flecteret sibi genu, nec
se adoraret, iratus est valde, [6] et pro nihilo duxit in unum Mardochæum
mittere manus suas, audierat enim quod esset gentis Judææ, magisque
voluit omnem Judæorum, qui erant in regno Assueri, perdere nationem.

Aman, Mardochæo succensus,

[7] Mense primo, cujus vocabulum est nisan, anno duodecimo regni As-
sueri, missa est sors in urnam, quæ hebraice dicitur phur, coram Aman,
quo die et quo mense gens Judæorum deberet interfici; et exivit mensis
duodecimus, qui vocatur adar. [8] Dixitque Aman regi Assuero : Est po-
pulus per omnes provincias regni tui dispersus, et a se mutuo separatus,
novis utens legibus et ceremoniis, insuper et regis scita contemnens; et
optime nosti quod non expediat regno tuo ut insolescat per licentiam.
[9] Si tibi placet, decerne ut pereat, et decem millia talentorum appendam
arcariis gazæ tuæ. [10] Tulit ergo rex annulum quo utebatur, de manu sua,
et dedit eum Aman, filio Amadathi, de progenie Agag, hosti Judæ-

a rege impetrat cædem omnium Judæorum.

orum; [11] dixitque ad eum : Argentum quod tu polliceris, tuum sit; de populo age quod tibi placet.

Promulgatio decreti.

[12] Vocatique sunt scribæ regis mense primo nisan, tertia decima die ejusdem mensis, et scriptum est, ut jusserat Aman, ad omnes satrapas regis et judices provinciarum, diversarumque gentium, ut quæque gens legere poterat et audire, pro varietate linguarum, ex nomine regis Assueri; et litteræ signatæ ipsius annulo. [13] Missæ sunt per cursores regis ad universas provincias, ut occiderent atque delerent omnes Judæos, a puero usque ad senem, parvulos et mulieres, uno die, hoc est, tertio decimo mensis duodecimi, qui vocatur adar, et bona eorum diriperent. [14] Summa autem epistolarum hæc fuit, ut omnes provinciæ scirent, et pararent se ad prædictam diem. [15] Festinabant cursores qui missi erant, regis imperium explere. Statimque in Susan pependit edictum, rege et Aman celebrante convivium, et cunctis Judæis, qui in urbe erant, flentibus.

Luctus Mardochæi et Judæorum.

CAP. IV. — [1] Quæ cum audisset Mardochæus, scidit vestimenta sua, et indutus est sacco, spargens cinerem capiti; et in platea mediæ civitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui, [2] et hoc ejulatu usque ad fores palatii gradiens; non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare. [3] In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Judæos, jejunium, ululatus, et fletus, sacco et cinere multis pro strato utentibus.

Esther, a Mardochæo incitata,

[4] Ingressæ autem sunt puellæ Esther et eunuchi, nuntiaveruntque ei. Quod audiens consternata est; et vestem misit, ut ablato sacco induerent eum, quam accipere noluit. [5] Accitoque Athach eunucho, quem rex ministrum ei dederat, præcepit ei ut iret ad Mardochæum, et disceret ab eo cur hoc faceret. [6] Egressusque Athach, ivit ad Mardochæum stantem in platea civitatis, ante ostium palatii. [7] Qui indicavit ei omnia quæ acciderant, quomodo Aman promisisset, ut in thesauros regis pro Judæorum nece inferret argentum. [8] Exemplar quoque edicti, quod pendebat in Susan, dedit ei, ut reginæ ostenderet, et moneret eam ut intraret ad regem, et deprecaretur eum pro populo suo. [9] Regressus Athach, nuntiavit Esther omnia quæ Mardochæus dixerat. [10] Quæ respondit ei, et jussit ut diceret Mardochæo : [11] Omnes servi regis, et cunctæ, quæ sub ditione ejus sunt, norunt provinciæ, quod sive vir, sive mulier, non vocatus, interius atrium regis intraverit, absque ulla cunctatione statim interficiatur, nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo clementiæ, atque ita possit vivere. Ego igitur quomodo ad regem intrare potero, quæ triginta jam diebus non sum vocata ad eum? [12] Quod cum audisset Mardochæus, [13] rursum mandavit Esther, dicens : Ne putes quod animam tuam tantum liberes, quia in domo regis es, præ cunctis Judæis; [14] si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Judæi, et tu, et domus patris tui, peribitis. Et quis novit utrum idcirco ad regnum veneris, ut in tali tempore parareris?

sese disponit ad regem adeundum.

[15] Rursumque Esther hæc Mardochæo verba mandavit : [16] Vade, et congrega omnes Judæos, quos in Susan repereris, et orate pro me. Non comedatis et non bibatis tribus diebus et tribus noctibus; et ego cum ancillis meis similiter jejunabo; et tunc ingrediar ad regem, contra legem faciens, non vocata, tradensque me morti et periculo. [17] Ivit itaque Mardochæus, et fecit omnia quæ ei Esther præceperat.

§ IV. — *Esther apud Assuerum; Aman crucem parat Mardochæo.*

Esther benigne a rege recipitur.

CAP. V. — [1] Die autem tertio induta est Esther regalibus vestimentis, et stetit in atrio domus regiæ, quod erat interius, contra basilicam regis. At ille sedebat super solium suum in consistorio palatii, contra ostium

domus. 2 Cumque vidisset Esther reginam stantem, placuit oculis ejus, et extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. Quæ accedens, osculata est summitatem virgæ ejus; 3 dixitque ad eam rex : Quid vis, Esther regina? Quæ est petitio tua? Etiam si dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi. 4 At illa respondit : Si regi placet, obsecro ut venias ad me hodie, et Aman tecum, ad convivium quod paravi. 5 Statimque rex : Vocate, inquit, cito Aman, ut Esther obediat voluntati.

Assuerus et Aman ad reginæ convivium.

Venerunt itaque rex et Aman ad convivium, quod eis regina paraverat. 6 Dixitque ei rex, postquam vinum biberat abundanter : Quid petis ut detur tibi, et pro qua re postulas? Etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. 7 Cui respondit Esther : Petitio mea et preces sunt istæ : 8 si inveni in conspectu regis gratiam, et si regi placet ut det mihi quod postulo, et meam impleat petitionem, veniat rex et Aman ad convivium quod paravi eis, et cras aperiam regi voluntatem meam.

Aman jubet crucem parari Mardochæo.

9 Egressus est itaque illo die Aman lætus et alacer; cumque vidisset Mardochæum sedentem ante fores palatii, et non solum non assurrexisse sibi, sed nec motum quidem de loco sessionis suæ, indignatus est valde; 10 et dissimulata ira, reversus in domum suam, convocavit ad se amicos suos, et Zares uxorem suam; 11 et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum, filiorumque turbam, et quanta eum gloria super omnes principes et servos suos rex elevasset. 12 Et post hæc ait : Regina quoque Esther nullum alium vocavit ad convivium cum rege, præter me, apud quam etiam cras cum rege pransurus sum; 13 et cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Judæum sedentem ante fores regias. 14 Responderuntque ei Zares, uxor ejus, et ceteri amici : Jube parari excelsam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos, et dic mane regi ut appendatur super eam Mardochæus; et sic ibis cum rege lætus ad convivium. Placuit ei consilium, et jussit excelsam parari crucem.

PARS POSTERIOR

JUDÆI ERIPIUNTUR PERICULO

§ I. — *Eversio Aman.*

Rex, audiens Mardochæum sibi saluti fuisse,

Cap. VI. — 1 Noctem illam duxit rex insomnem, jussitque sibi afferri historias et annales priorum temporum. Quæ cum illo præsente legerentur, 2 ventum est ad illum locum, ubi scriptum erat quomodo nuntiasset Mardochæus insidias Bagathan et Thares, eunuchorum, regem Assuerum jugulare cupientium. 3 Quod cum audisset rex, ait : Quid, pro hac fide, honoris ac præmii Mardochæus consecutus est? Dixerunt ei servi illius ac ministri : Nihil omnino mercedis accepit. 4 Statimque rex : Quis est, inquit, in atrio? Aman quippe interius atrium domus regiæ intraverat, ut suggereret regi, et juberet Mardochæum affigi patibulo quod ei fuerat præparatum. 5 Responderunt pueri : Aman stat in atrio. Dixitque rex : Ingrediatur.

illum jubet honorari.

6 Cumque esset ingressus, ait illi : Quid debet fieri viro quem rex honorare desiderat? Cogitans autem in corde suo Aman, et reputans quod nullum alium rex, nisi se, vellet honorare, 7 respondit : Homo quem rex honorare cupit 8 debet indui vestibus regiis, et imponi super equum, qui de sella regis est, et accipere regium diadema super caput suum; 9 et primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equum ejus, et per plateam civitatis incedens clamet, et dicat : Sic honorabitur quemcumque voluerit rex honorare. 10 Dixitque ei rex : Festina; et sumpta stola et equo, fac, ut locutus es, Mardochæo Judæo, qui sedet ante fores palatii.

Cave ne quidquam de his quæ locutus es prætermittas. [11] Tulit itaque Aman stolam et equum; indutumque Mardochæum in platea civitatis, et impositum equo, præcedebat, atque clamabat : Hoc honore condignus est quemcumque rex voluerit honorare.

Confusio Aman.

[12] Reversusque est Mardochæus ad januam palatii; et Aman festinavit ire in domum suam, lugens, et operto capite. [13] Narravitque Zares uxori suæ, et amicis, omnia quæ evenissent sibi. Cui responderunt sapientes, quos habebat in consilio, et uxor ejus : Si de semine Judæorum est Mardochæus, ante quem cadere cœpisti, non poteris ei resistere, sed cades in conspectu ejus. [14] Adhuc illis loquentibus, venerunt eunuchi regis, et cito eum ad convivium, quod regina paraverat, pergere compulerunt.

Esther deprecatur salutem Judæorum.

CAP. VII. — [1] Intravit itaque rex et Aman, ut biberent cum regina. [2] Dixitque ei rex etiam secunda die, postquam vino incaluerat : Quæ est petitio tua, Esther, ut detur tibi, et quid vis fieri? Etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. [3] Ad quem illa respondit : Si inveni gratiam in oculis tuis, o rex, et si tibi placet, dona mihi animam meam, pro qua rogo, et populum meum pro quo obsecro. [4] Traditi enim sumus ego et populus meus, ut conteramur, jugulemur, et pereamus. Atque utinam in servos et famulas venderemur! esset tolerabile malum, et gemens tacerem; nunc autem hostis noster est cujus crudelitas redundat in regem. [5] Respondensque rex Assuerus, ait : Quis est iste, et cujus potentiæ, ut hæc audeat facere? [6] Dixitque Esther : Hostis et inimicus noster pessimus iste est Aman. Quod ille audiens, illico obstupuit, vultum regis ac reginæ ferre non sustinens.

Aman suspenditur.

[7] Rex autem iratus surrexit, et de loco convivii intravit in hortum arboribus consitum. Aman quoque surrexit ut rogaret Esther reginam, pro anima sua; intellexit enim a rege sibi paratum malum. [8] Qui cum reversus esset de horto nemoribus consito, et intrasset convivii locum, reperit Aman super lectulum corruisse, in quo jacebat Esther, et ait : Etiam reginam vult opprimere, me præsente, in domo mea! Necdum verbum de ore regis exierat, et statim operuerunt faciem ejus. [9] Dixitque Harbona, unus de eunuchis qui stabant in ministerio regis : En lignum quod paraverat Mardochæo, qui locutus est pro rege, stat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex : Appendite eum in eo. [10] Suspensus est itaque Aman in patibulo quod paraverat Mardochæo; et regis ira quievit.

§ II. — *Mardochæi elevatio; edictum in gratiam Judæorum.*

Mardochæus fit primus minister.

CAP. VIII. — [1] Die illo dedit rex Assuerus Esther reginæ domum Aman, adversarii Judæorum; et Mardochæus ingressus est ante faciem regis : confessa est enim ei Esther quod esset patruus suus. [2] Tulitque rex annulum quem ab Aman recipi jusserat, et tradidit Mardochæo. Esther autem constituit Mardochæum super domum suam.

Esther impetrat abrogationem prioris edicti,

[3] Nec his contenta, procidit ad pedes regis, flevitque, et locuta ad eum oravit ut malitiam Aman Agagitæ, et machinationes ejus pessimas quas excogitaverat contra Judæos, juberet irritas fieri. [4] At ille ex more sceptrum aureum protendit manu, quo signum clementiæ monstrabatur. Illaque consurgens, stetit ante eum, [5] et ait : Si placet regi, et si inveni gratiam in oculis ejus, et deprecatio mea non ei videtur esse contraria, obsecro ut novis epistolis veteres Aman litteræ, insidiatoris et hostis Judæorum, quibus eos in cunctis regis provinciis perire præceperat, corrigantur. [6] Quomodo enim potero sustinere necem et interfectionem populi mei? [7] Responditque rex Assuerus Esther reginæ et Mardochæo Judæo : Domum Aman concessi Esther, et ipsum jussi affigi cruci, quia ausus est manum mittere in Judæos. [8] Scribite ergo Judæis sicut vobis placet, regis nomine, signantes litteras annulo meo. Hæc enim consuetudo erat.

ut epistolis quæ ex regis nomine mittebantur, et illius annulo signatæ
erant, nemo auderet contradicere.

et substitutionem alterius, Judæis propitii.

9 Accitisque scribis et librariis regis (erat autem tempus tertii mensis,
qui appellatur siban), vigesima et tertia die illius, scriptæ sunt epistolæ,
ut Mardochæus voluerat, ad Judæos, et ad principes, procuratoresque et
judices qui centum viginti septem provinciis ab India usque ad Æthio-
piam præsidebant, provinciæ atque provinciæ, populo et populo, juxta
linguas et litteras suas, et Judæis, prout legere poterant, et audire. 10 Ipsæ-
que epistolæ, quæ regis nomine mittebantur, annulo ipsius obsignatæ
sunt, et missæ per veredarios, qui per omnes provincias discurrentes,
veteres litteras novis nuntiis prævenirent. 11 Quibus imperavit rex ut con-
venirent Judæos per singulas civitates, et in unum præciperent congre-
gari, ut starent pro animabus suis, et omnes inimicos suos, cum conju-
gibus, ac liberis, et universis domibus, interficerent atque delerent, et
spolia eorum diriperent. 12 Et constituta est per omnes provincias una
ultionis dies, id est tertia decima mensis duodecimi, adar. 13 Summaque
epistolæ hæc fuit, ut in omnibus terris ac populis, qui regis Assueri subja-
cebant imperio, notum fieret paratos esse Judæos ad capiendam vindi-
ctam de hostibus suis. 14 Egressique sunt veredarii celeres, nuntia perfe-
rentes, et edictum regis pependit in Susan.

Judæorum gaudium et decus.

15 Mardochæus autem de palatio et de conspectu regis egrediens, ful-
gebat vestibus regiis, hyacinthinis videlicet et aereis, coronam auream
portans in capite, et amictus serico pallio atque purpureo. Omnisque ci-
vitas exultavit atque lætata est. 16 Judæis autem nova lux oriri visa est,
gaudium, honor, et tripudium. 17 Apud omnes populos, urbes atque pro-
vincias, quocumque regis jussa veniebant, mira exultatio, epulæ atque
convivia, et festus dies, in tantum ut plures alterius gentis et sectæ,
eorum religioni et ceremoniis jungerentur; grandis enim cunctos judaici
nominis terror invaserat.

§ III. — *Hostium interitus; institutio festi Sortium.*

Ultio Judæorum.

Cap. IX. — 1 Igitur duodecimi mensis, quem adar vocari ante jam
diximus, tertia decima die, quando cunctis Judæis interfectio parabatur,
et hostes eorum inhiabant sanguini, versa vice Judæi superiores esse
cœperunt, et se de adversariis vindicare. 2 Congregatique sunt per sin-
gulas civitates, oppida et loca, ut extenderent manum contra inimicos et
persecutores suos; nullusque ausus est resistere, eo quod omnes populos
magnitudinis eorum formido penetrarat. 3 Nam et provinciarum judices,
et duces, et procuratores, omnisque dignitas quæ singulis locis ac ope-
ribus præerat, extollebant Judæos, timore Mardochæi, 4 quem principem
esse palatii, et plurimum posse cognoverant. Fama quoque nominis ejus
crescebat quotidie, et per cunctorum ora volitabat. 5 Itaque percusserunt
Judæi inimicos suos plaga magna, et occiderunt eos, reddentes eis quod
sibi paraverant facere; 6 in tantum ut etiam in Susan quingentos viros
interficerent, extra decem filios Aman Agagitæ, hostis Judæorum, quo-
rum ista sunt nomina : 7 Pharsandatha, et Delphon, et Esphatha, 8 et
Phoratha, et Adalia, et Aridatha, 9 et Phermestha, et Arisai, et Aridai,
et Jezatha. 10 Quos cum occidissent, prædas de substantiis eorum tangere
noluerunt.

11 Statimque numerus eorum qui occisi erant in Susan ad regem relatus
est. 12 Qui dixit reginæ : In urbe Susan interfecerunt Judæi quingentos
viros, et alios decem filios Aman. Quantam putas eos exercere cædem in
universis provinciis? Quid ultra postulas, et quid vis ut fieri jubeam?
13 Cui illa respondit : Si regi placet, detur potestas Judæis, ut sicut fe-
cerunt hodie in Susan, sic et cras faciant, et decem filii Aman in pati-
bulis suspendantur. 14 Præcepitque rex ut ita fieret. Statimque in Susan

pependit edictum, et decem filii Aman suspensi sunt. [15] Congregatis Judæis quarta decima die mensis adar, interfecti sunt in Susan trecenti viri, nec eorum ab illis direpta substantia est.

[16] Sed et per omnes provincias quæ ditioni regis subjacebant, pro animabus suis steterunt Judæi, interfectis hostibus ac persecutoribus suis, in tantum ut septuaginta quinque millia occisorum implerentur, et nullus de substantiis eorum quidquam contingeret. [17] Dies autem tertius decimus mensis adar, primus apud omnes interfectionis fuit, et quarta decima die cædere desierunt. Quem constituerunt esse solemnem, ut in eo omni tempore deinceps vacarent epulis, gaudio atque conviviis. [18] At hi qui in urbe Susan cædem exercuerant, tertio decimo et quarto decimo die ejusdem mensis in cæde versati sunt; quinto decimo autem die percutere desierunt. Et idcirco eumdem diem constituerunt solemnem epularum atque lætitiæ. [19] Hi vero Judæi qui in oppidis non muratis ac villis morabantur, quartum decimum diem mensis adar conviviorum et gaudii decreverunt, ita ut exultent in eo, et mittant sibi mutuo partes epularum et ciborum.

Instituitur solemnitas Sortium.

[20] Scripsit itaque Mardochæus omnia hæc, et litteris comprehensa misit ad Judæos qui in omnibus regis provinciis morabantur, tam in vicino positis quam procul, [21] ut quartam decimam et quintam decimam diem mensis adar pro festis susciperent, et revertente semper anno, solemni celebrarent honore [22] (quia in ipsis diebus se ulti sunt Judæi de inimicis suis, et luctus atque tristitia in hilaritatem gaudiumque conversa sunt); essentque dies isti epularum atque lætitiæ, et mitterent sibi invicem ciborum partes, et pauperibus munuscula largirentur. [23] Susceperuntque Judæi in solemnem ritum cuncta quæ eo tempore facere cœperant, et quæ Mardochæus litteris facienda mandaverat. [24] Aman enim, filius Amadathi, stirpis Agag, hostis et adversarius Judæorum, cogitavit contra eos malum, ut occideret illos, atque deleret; et misit phur, quod nostra lingua vertitur in sortem. [25] Et postea ingressa est Esther ad regem, obsecrans ut conatus ejus litteris regis irriti fierent, et malum quod contra Judæos cogitaverat, reverteretur in caput ejus. Denique et ipsum et filios ejus affixerunt cruci. [26] Atque ex illo tempore dies isti appellati sunt Phurim, id est Sortium, eo quod phur, id est sors, in urnam missa fuerit. Et cuncta quæ gesta sunt, epistolæ, id est libri hujus volumine continentur; [27] quæque sustinuerunt, et quæ deinceps immutata sunt, susceperunt Judæi super se et semen suum, et super cunctos qui religioni eorum voluerunt copulari, ut nulli liceat duos hos dies absque solemnitate transigere; quos scriptura testatur, et certa expetunt tempora, annis sibi jugiter succedentibus. [28] Isti sunt dies quos nulla unquam delebit oblivio, et per singulas generationes cunctæ in toto orbe provinciæ celebrabunt; nec est ulla civitas in qua dies Phurim, id est Sortium, non observentur a Judæis et ab eorum progenie, quæ his ceremoniis obligata est.

[29] Scripseruntque Esther regina, filia Abihail, et Mardochæus, Judæus, etiam secundam epistolam, ut omni studio dies ista solemnis sanciretur in posterum. [30] Et miserunt ad omnes Judæos, qui in centum viginti septem provinciis regis Assueri versabantur, ut haberent pacem, et susciperent veritatem, [31] observantes dies Sortium, et suo tempore cum gaudio celebrarent: sicut constituerant Mardochæus et Esther, et illi observanda susceperunt a se, et a semine suo, jejunia, et clamores, et Sortium dies, [32] et omnia quæ libri hujus, qui vocatur Esther, historia continentur.

Mardochæi potentia.

CAP. X. — [1] Rex vero Assuerus omnem terram et cunctas maris insulas fecit tributarias; [2] cujus fortitudo et imperium, et dignitas atque sublimitas, qua exaltavit Mardochæum, scripta sunt in libris Medorum atque Persarum, [3] et quomodo Mardochæus, judaici generis, secundus a rege Assuero fuerit; et magnus apud Judæos, et acceptabilis plebi

fratrum suorum, quærens bona populo suo, et loquens ea quæ ad pacem
seminis sui pertinerent.

APPENDICES DEUTEROCANONICÆ

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expressi. Hæc autem quæ sequuntur scripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua et litteris continentur; et interim post finem libri hoc capitulum ferebatur; quod juxta consuetudinem nostram obelo, id est veru prænotavimus.

Somnii Mardochæi interpretatio.

4 Dixitque Mardochæus : A Deo facta sunt ista. 5 Recordatus sum
somnii, quod videram, hæc eadem significantis, nec eorum quidquam
irritum fuit. 6 Parvus fons qui crevit in fluvium, et in lucem solemque
conversus est, et in aquas plurimas redundavit : Esther est, quam rex
accepit uxorem, et voluit esse reginam. 7 Duo autem dracones : ego sum,
et Aman. 8 Gentes quæ convenerant : hi sunt qui conati sunt delere nomen Judæorum. 9 Gens autem mea : Israel est, quæ clamavit ad Dominum, et salvum fecit Dominus populum suum ; liberavitque nos ab omnibus malis, et fecit signa magna atque portenta inter gentes ; 10 et duas
sortes esse præcepit, unam populi Dei, et alteram cunctarum gentium.
11 Venitque utraque sors in statutum ex illo jam tempore diem coram
Deo universis gentibus. 12 Et recordatus est Dominus populi sui, ac misertus est hereditatis suæ. 13 Et observabuntur dies isti in mense adar,
quarta decima et quinta decima die ejusdem mensis, cum omni studio et
gaudio in unum cœtum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Israel.

CAP. XI. — 1 Anno quarto, regnantibus Ptolemæo et Cleopatra, attulerunt Dosithæus, qui se sacerdotem et levitici generis ferebat, et Ptolemæus, filius ejus, hanc epistolam phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lysimachum, Ptolemæi filium, in Jerusalem.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud ullum fertur interpretum.

Somnium Mardochæi.

2 Anno secundo, regnante Artaxerxe maximo, prima die mensis nisan,
vidit somnium Mardochæus, filius Jairi, filii Semei, filii Cis, de tribu
Benjamin : 3 homo Judæus, qui habitabat in urbe Susis, vir magnus,
et inter primos aulæ regiæ. 4 Erat autem de eo numero captivorum quos
transtulerat Nabuchodonosor, rex Babylonis, de Jerusalem, cum Jechonia,
rege Juda. 5 Et hoc ejus somnium fuit : Apparuerunt voces et tumultus,
et tonitrua, et terræmotus, et conturbatio super terram ; 6 et ecce duo
dracones magni, paratique contra se in prælium. 7 Ad quorum clamorem
cunctæ concitatæ sunt nationes, ut pugnarent contra gentem justorum.
8 Fuitque dies illa tenebrarum et discriminis, tribulationis et angustiæ,
et ingens formido super terram. 9 Conturbataque est gens justorum timentium mala sua, et præparata ad mortem. 10 Clamaveruntque ad
Deum ; et illis vociferantibus, fons parvus crevit in fluvium maximum,
et in aquas plurimas redundavit. 11 Lux et sol ortus est ; et humiles
exaltati sunt, et devoraverunt inclytos.
12 Quod cum vidisset Mardochæus, et surrexisset de strato, cogitabat
quid Deus facere vellet ; et fixum habebat in animo, scire cupiens quid
significaret somnium.

Mardochæus insidias eunuchorum manifestat.

CAP. XII. — 1 Morabatur autem eo tempore in aula regis, cum Bagatha et Thara, eunuchis regis, qui janitores erant palatii. 2 Cumque intellexisset cogitationes eorum, et curas diligentius pervidisset, didicit
quod conarentur in regem Artaxerxem manus mittere, et nuntiavit super
eo regi. 3 Qui de utroque habita quæstione, confessos jussit duci ad
mortem. 4 Rex autem quod gestum erat scripsit in commentariis ; sed et

---

11, 4] IV Reg. XXIV, 15. Sup. II, 6. — 1] Sup. II, 21 et VI, 2.

Mardochæus rei memoriam litteris tradidit. [5] Præcepitque ei rex ut in aula
palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus. [6] Aman vero, filius
Amadathi Bugæus, erat gloriosissimus coram rege, et voluit nocere Mar-
dochæo et populo ejus, pro duobus eunuchis regis qui fuerant interfecti.

Hucusque procemium.

Quæ sequuntur, in eo loco posita erant, ubi scriptum est in volumine :

Et diripuerunt bona, vel substantias eorum.

Quæ in sola vulgata editione reperimus.

Exemplar epistolæ contra Judæos scriptæ.

Epistolæ autem hoc exemplar fuit.

CAP. XIII. — [1] Rex maximus Artaxerxes, ab India usque Æthiopiam,
centum viginti septem provinciarum principibus, et ducibus qui ejus im-
perio subjecti sunt, salutem. [2] Cum plurimis gentibus imperarem, et uni-
versum orbem meæ ditioni subjugassem, volui nequaquam abuti potentiæ
magnitudine, sed clementia et lenitate gubernare subjectos, ut absque
ullo terrore vitam silentio transigentes, optata cunctis mortalibus pace
fruerentur. [3] Quærente autem me a consiliariis meis quomodo posset hoc
impleri, unus qui sapientia et fide ceteros præcellebat, et erat post re-
gem secundus, Aman nomine, [4] indicavit mihi in toto orbe terrarum po-
pulum esse dispersum, qui novis uteretur legibus, et contra omnium
gentium consuetudinem faciens, regum jussa contemneret, et universa-
rum concordiam nationum sua dissensione violaret. [5] Quod cum didicis-
semus, videntes unam gentem rebellem adversus omne hominum genus
perversis uti legibus, nostrisque jussionibus contraire, et turbare subje-
ctarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, [6] jussimus ut quos-
cumque Aman, qui omnibus provinciis præpositus est, et secundus a
rege, et quem patris loco colimus, monstraverit, cum conjugibus ac li-
beris deleantur ab inimicis suis, nullusque eorum misereatur, quarta de-
cima die duodecimi mensis adar anni præsentis ; [7] ut nefarii homines
uno die ad inferos descendentes, reddant imperio nostro pacem quam
turbaverant.

Hucusque exemplar epistolæ.

Quæ sequuntur, post eum locum scripta reperi, ubi legitur :

Pergensque Mardochæus fecit omnia quæ ei mandaverat Esther.

Nec tamen habentur in Hebraico, et apud nullum penitus feruntur inter-pretum.

Oratio Mardochæi.

[8] Mardochæus autem deprecatus est Dominum, memor omnium ope-
rum ejus ; [9] et dixit : Domine, Domine, rex omnipotens, in ditione enim
tua cuncta sunt posita, et non est qui possit tuæ resistere voluntati, si
decreveris salvare Israel. [10] Tu fecisti cælum et terram, et quidquid cæli
ambitu continetur. [11] Dominus omnium es, nec est qui resistat majestati
tuæ. [12] Cuncta nosti, et scis quia non pro superbia, et contumelia, et
aliqua gloriæ cupiditate, fecerim hoc, ut non adorarem Aman superbis-
simum ; [13] libenter enim pro salute Israel etiam vestigia pedum ejus
deosculari paratus essem ; [14] sed timui ne honorem Dei mei transferrem
ad hominem, et ne quemquam adorarem, excepto Deo meo. [15] Et nunc,
Domine rex, Deus Abraham, miserere populi tui, quia volunt nos ini-
mici nostri perdere, et hereditatem tuam delere. [16] Ne despicias partem
tuam, quam redemisti tibi de Ægypto. [17] Exaudi deprecationem meam,
et propitius esto sorti et funiculo tuo ; et converte luctum nostrum in
gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum, Domine, et ne claudas ora
te canentium. [18] Omnis quoque Israel pari mente et obsecratione cla-
mavit ad Dominum, eo quod eis certa mors impenderet.

Esther luctus

CAP. XIV. — [1] Esther quoque regina confugit ad Dominum, pavens
periculum quod imminebat ; [2] cumque deposuisset vestes regias, fletibus
et luctui apta indumenta suscepit, et pro unguentis variis, cinere et
stercore implevit caput, et corpus suum humiliavit jejuniis ; omniaque
loca, in quibus antea lætari consueverat, crinium laceratione complevit.

3 Et deprecabatur Dominum, Deum Israel, dicens : Domine mi, qui et oratio.
rex noster es solus, adjuva me solitariam, et cujus præter te nullus est
auxiliator alius. 4 Periculum meum in manibus meis est. 5 Audivi a patre
meo quod tu, Domine, tulisses Israel de cunctis gentibus, et patres no-
stros ex omnibus retro majoribus suis, ut possideres hereditatem sempi-
ternam ; fecistique eis sicut locutus es. 6 Peccavimus in conspectu tuo,
et idcirco tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum ; 7 coluimus
enim deos eorum. Justus es, Domine ; 8 et nunc non eis sufficit quod
durissima nos opprimunt servitute ; sed robur manuum suarum idolorum
potentiæ deputantes, 9 volunt tua mutare promissa, et delere heredi-
tatem tuam, et claudere ora laudantium te, atque extinguere gloriam
templi et altaris tui, 10 ut aperiant ora gentium, et laudent idolorum
fortitudinem, et prædicent carnalem regem in sempiternum.
11 Ne tradas, Domine, sceptrum tuum his qui non sunt, ne rideant ad
ruinam nostram ; sed converte consilium eorum super eos, et eum qui in
nos cœpit sævire disperde. 12 Memento, Domine, et ostende te nobis in
tempore tribulationis nostræ ; et da mihi fiduciam, Domine, rex deorum
et universæ potestatis. 13 Tribue sermonem compositum in ore meo in
conspectu leonis, et transfer cor illius in odium hostis nostri, ut et ipse
pereat, et ceteri qui ei consentiunt. 14 Nos autem libera manu tua, et
adjuva me nullum aliud auxilium habentem nisi te, Domine, qui habes
omnium scientiam, 15 et nosti quia oderim gloriam iniquorum, et detester
cubile incircumcisorum et omnis alienigenæ. 16 Tu scis necessitatem
meam, quod abominer signum superbiæ et gloriæ meæ, quod est super
caput meum in diebus ostentationis meæ, et detester illud quasi pannum
menstruatæ, et non portem in diebus silentii mei ; 17 et quod non com-
ederim in mensa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, et non bibe-
rim vinum libaminum, 18 et nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc
translata sum usque in præsentem diem, nisi in te, Domine, Deus
Abraham. 19 Deus fortis super omnes, exaudi vocem eorum qui nullam
aliam spem habent, et libera nos de manu iniquorum, et erue me a
timore meo.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

Cap. XV. — 1 Et mandavit ei (haud dubium quin esset Mardochæus) Mandante
ut ingrederetur ad regem, et rogaret pro populo suo et pro patria sua. Mardochæo,
2 Memorare, inquit, dierum humilitatis tuæ, quomodo nutrita sis in manu
mea, quia Aman, secundus a rege, locutus est contra nos in mortem ;
3 et tu invoca Dominum, et loquere regi pro nobis, et libera nos de morte.

Necnon et ista quæ subdita sunt.

4 Die autem tertio deposuit vestimenta ornatus sui, et circumdata est Esther
gloria sua. 5 Cumque regio fulgeret habitu, et invocasset omnium recto- ad regem
rem et salvatorem Deum, assumpsit duas famulas, 6 et super unam qui- ingreditur
dem innitebatur, quasi præ deliciis et nimia teneritudine corpus suum
ferre non sustinens ; 7 altera autem famularum sequebatur dominam,
defluentia in humum indumenta sustentans. 8 Ipsa autem roseo colore
vultum perfusa, et gratis ac nitentibus oculis, tristem celabat animum,
et nimio timore contractum. 9 Ingressa igitur cuncta per ordinem ostia,
stetit contra regem, ubi ille residebat super solium regni sui, indutus
vestibus regiis, auroque fulgens, et pretiosis lapidibus ; eratque terribilis
aspectu. 10 Cumque elevasset faciem, et ardentibus oculis furorem pecto-
ris indicasset, regina corruit, et in pallorem colore mutato, lassum super
ancillulam reclinavit caput.
11 Convertitque Deus spiritum regis in mansuetudinem ; et festinus ac
metuens exilivit de solio, et sustentans eam ulnis suis, donec rediret ad
se, his verbis blandiebatur : 12 Quid habes, Esther? Ego sum frater tuus ;
noli metuere. 13 Non morieris ; non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex
constituta est. 14 Accede igitur, et tange sceptrum. 15 Cumque illa reti-

ceret, tulit auream virgam et posuit super collum ejus, et osculatus est
eam, et ait : Cur mihi non loqueris? [16] Quæ respondit : Vidi te, domine,
quasi angelum Dei, et conturbatum est cor meum præ timore gloriæ tuæ.
[17] Valde enim mirabilis es, domine, et facies tua plena est gratiarum.
[18] Cumque loqueretur, rursus corruit, et pene exanimata est. [19] Rex autem
turbabatur, et omnes ministri ejus consolabantur eam.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Judæis ad totas regni sui provincias misit; quod et ipsum in Hebraico volumine non habetur.

Assueri epistola pro salute Judæorum.

CAP. XVI. — [1] Rex magnus Artaxerxes, ab India usque Æthiopiam,
centum viginti septem provinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ
jussioni obediunt, salutem dicit.

[2] Multi bonitate principum, et honore qui in eos collatus est, abusi sunt
in superbiam ; [3] et non solum subjectos regibus nituntur opprimere, sed
datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos qui dederunt moliuntur insi-
dias. [4] Nec contenti sunt gratias non agere beneficiis, et humanitatis in
se jura violare, sed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse
fugere sententiam. [5] Et in tantum vesaniæ proruperunt, ut eos qui cre-
dita sibi officia diligenter observant, et ita cuncta agunt ut omnium laude
digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subvertere, [6] dum aures prin-
cipum simplices, et ex sua natura alios æstimantes, callida fraude deci-
piunt. [7] Quæ res et ex veteribus probatur historiis, et ex his quæ geruntur
quotidie, quomodo malis quorumdam suggestionibus regum studia depra-
ventur. [8] Unde providendum est paci omnium provinciarum. [9] Nec putare
debetis, si diversa jubeamus, ex animi nostri venire levitate, sed pro quali-
tate et necessitate temporum, ut reipublicæ poscit utilitas, ferre sententiam.

[10] Et ut manifestius quod dicimus intelligatis, Aman, filius Amadathi,
et animo et gente Macedo, alienusque a Persarum sanguine, et pietatem
nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus a nobis susceptus est ;
[11] et tantam in se expertus humanitatem, ut pater noster vocaretur, et
adoraretur ab omnibus post regem secundus, [12] qui in tantum arrogantiæ
tumorem sublatus est, ut regno privare nos niteretur et spiritu. [13] Nam
Mardochæum, cujus fide et beneficiis vivimus, et consortem regni nostri,
Esther, cum omni gente sua, novis quibusdam atque inauditis machinis
expetivit in mortem ; [14] hoc cogitans, ut illis interfectis, insidiaretur
nostræ solitudini, et regnum Persarum transferret in Macedonas. [15] Nos
autem, a pessimo mortalium Judæos neci destinatos, in nulla penitus
culpa reperimus, sed e contrario justis utentes legibus, [16] et filios altis-
simi, et maximi, semperque viventis Dei, cujus beneficio et patribus
nostris et nobis regnum est traditum, et usque hodie custoditur. [17] Unde
eas litteras, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irritas ;
[18] pro quo scelere ante portas hujus urbis, id est Susan, et ipse qui ma-
chinatus est, et omnis cognatio ejus, pendet in patibulis ; non nobis, sed
Deo reddente ei quod meruit.

[19] Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis urbibus propo-
natur, ut liceat Judæis uti legibus suis. [20] Quibus debetis esse adminiculo,
ut eos, qui se ad necem eorum paraverant, possint interficere tertia
decima die mensis duodecimi, qui vocatur adar ; [21] hanc enim diem,
Deus omnipotens, mœroris et luctus, eis vertit in gaudium. [22] Unde et vos
inter ceteros festos dies hanc habetote diem, et celebrate eam cum omni
lætitia, ut et in posterum cognoscatur [23] omnes, qui fideliter Persis obe-
diunt, dignam pro fide recipere mercedem ; qui autem insidiantur regno
eorum, perire pro scelere. [24] Omnis autem provincia et civitas, quæ no-
luerit solemnitatis hujus esse particeps, gladio et igne pereat, et sic delea-
tur, ut non solum hominibus, sed etiam bestiis invia sit in sempiternum,
pro exemplo contemptus et inobedientiæ.

10] Sup. III, 1.

LIBER JOB

PROLOGUS HISTORICUS

Cap. I

Pietas Job in rebus prosperis.

VIR erat in terra Hus, nomine Job; et erat vir ille simplex,
et rectus, ac timens Deum, et recedens a malo. 2 Natique
sunt ei septem filii, et tres filiæ. 3 Et fuit possessio ejus
septem millia ovium, et tria millia camelorum, quingenta
quoque juga boum, et quingentæ asinæ, ac familia multa
nimis; eratque vir ille magnus inter omnes Orientales. 4 Et ibant filii
ejus, et faciebant convivium per domos, unusquisque in die suo. Et
mittentes vocabant tres sorores suas, ut comederent et biberent cum eis.
5 Cumque in orbem transissent dies convivii, mittebat ad eos Job, et
sanctificabat illos; consurgensque diluculo, offerebat holocausta pro sin-
gulis. Dicebat enim : Ne forte peccaverint filii mei, et benedixerint Deo
in cordibus suis. Sic faciebat Job cunctis diebus.

Satanæ invidia.

6 Quadam autem die, cum venissent filii Dei ut assisterent coram
Domino, affuit inter eos etiam Satan. 7 Cui dixit Dominus. Unde venis?
Qui respondens, ait : Circuivi terram, et perambulavi eam. 8 Dixitque
Dominus ad eum : Numquid considerasti servum meum Job, quod non
sit ei similis in terra, homo simplex et rectus, ac timens Deum, et rece-
dens a malo? 9 Cui respondens Satan, ait : Numquid Job frustra timet
Deum? 10 Nonne tu vallasti eum, ac domum ejus, universamque substan-
tiam per circuitum, operibus manuum ejus benedixisti, et possessio ejus
crevit in terra? 11 Sed extende paululum manum tuam, et tange cuncta
quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi. 12 Dixit ergo Dominus ad
Satan : Ecce universa quæ habet in manu tua sunt; tantum in eum ne
extendas manum tuam. Egressusque est Satan a facie Domini.

Job varie affligitur.

13 Cum autem quadam die filii et filiæ ejus comederent et biberent
vinum in domo fratris sui primogeniti, 14 nuntius venit ad Job, qui dice-
ret : Boves arabant, et asinæ pascebantur juxta eos; 15 et irruerunt Sabæi,
tuleruntque omnia, et pueros percusserunt gladio; et evasi ego solus, ut
nuntiarem tibi.

16 Cumque adhuc ille loqueretur, venit alter, et dixit : Ignis Dei cecidit
e cælo, et tactas oves puerosque consumpsit; et effugi ego solus, ut nun-
tiarem tibi.

17 Sed et illo adhuc loquente, venit alius, et dixit : Chaldæi fecerunt
tres turmas, et invaserunt camelos, et tulerunt eos, necnon et pueros
percusserunt gladio; et ego fugi solus, ut nuntiarem tibi.

18 Adhuc loquebatur ille, et ecce alius intravit, et dixit : Filiis tuis et
filiabus vescentibus et bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti,
19 repente ventus vehemens irruit a regione deserti, et concussit quatuor
angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos, et mortui sunt; et
effugi ego solus, ut nuntiarem tibi.

Ipsius pietas in rebus adversis.

20 Tunc surrexit Job, et scidit vestimenta sua; et tonso capite, cor-
ruens in terram, adoravit, 21 et dixit : Nudus egressus sum de utero
matris meæ, et nudus revertar illuc. Dominus dedit, Dominus abstulit;
sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum. 22 In
omnibus his non peccavit Job labiis suis, neque stultum quid contra
Deum locutus est.

Iterum accusatus a Satana,

CAP. II. — 1 Factum est autem, cum quadam die venissent filii Dei, et
starent coram Domino, venisset quoque Satan inter eos, et staret in con-
spectu ejus, 2 ut diceret Dominus ad Satan : Unde venis? Qui respondens,
ait : Circuivi terram, et perambulavi eam. 3 Et dixit Dominus ad Satan :
Numquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra,
vir simplex et rectus, ac timens Deum, et recedens a malo, et adhuc
retinens innocentiam? Tu autem commovisti me adversus eum, ut affli-
gerem eum frustra. 4 Cui respondens Satan, ait : Pellem pro pelle, et
cuncta quæ habet homo dabit pro anima sua; 5 alioquin mitte manum
tuam, et tange os ejus et carnem; et tunc videbis quod in faciem bene-
dicat tibi. 6 Dixit ergo Dominus ad Satan : Ecce in manu tua est; verum-
tamen animam illius serva.

ulcus pessimum

7 Egressus igitur Satan a facie Domini, percussit Job ulcere pessimo,
a planta pedis usque ad verticem ejus; 8 qui testa saniem radebat, sedens
in sterquilinio.

et uxoris improperia patienter suffert.

9 Dixit autem illi uxor sua : Adhuc tu permanes in simplicitate tua?
Benedic Deo, et morere. 10 Qui ait ad illam : Quasi una de stultis mulie-
ribus locuta es; si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non susci-
piamus? In omnibus his non peccavit Job labiis suis.

Visitatur ab amicis.

11 Igitur audientes tres amici Job omne malum quod accidisset ei,
venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, et Baldad Suhites, et
Sophar Naamathites. Condixerant enim ut pariter venientes visitarent
eum, et consolarentur. 12 Cumque elevassent procul oculos suos, non
cognoverunt eum, et exclamantes ploraverunt, scissisque vestibus, spar-
serunt pulverem super caput suum in cælum. 13 Et sederunt cum eo in
terra septem diebus et septem noctibus; et nemo loquebatur ei verbum,
videbant enim dolorem esse vehementem.

PRIMA PARS

DISCEPTATIO TRIPLEX INTER JOB ET AMICOS

SECTIO I. — PRIMUS DISCEPTANTIUM CONGRESSUS

§ I. — *Exordium disputationis, seu soliloquium Job.*

Job diem suum natalem execratur.

CAP. III. — 1 Post hæc aperuit Job os suum, et maledixit diei suo,
2 et locutus est :

3 Pereat dies in qua natus sum,
et nox in qua dictum est : Conceptus est homo!
4 Dies ille vertatur in tenebras;
non requirat eum Deus desuper,
et non illustretur lumine.
5 Obscurent eum tenebræ et umbra mortis;
occupet eum caligo,
et involvatur amaritudine.
6 Noctem illam tenebrosus turbo possideat;
non computetur in diebus anni,
nec numeretur in mensibus.

21] Eccl. V, 14. I Tim. VI, 7. — 3, 3] Jer. XX, 14.

7 Sit nox illa solitaria,
nec laude digna.
8 Maledicant ei qui maledicunt diei,
qui parati sunt suscitare leviathan.
9 Obtenebrentur stellæ caligine ejus;
expectet lucem, et non videat,
nec ortum surgentis auroræ.
10 Quia non conclusit ostia ventris qui portavit me,
nec abstulit mala ab oculis meis.
11 Quare non in vulva mortuus sum?
egressus ex utero non statim perii?
12 Quare exceptus genibus?
cur lactatus uberibus?
13 Nunc enim dormiens silerem,
et somno meo requiescerem
14 cum regibus et consulibus terræ,
qui ædificant sibi solitudines;
15 aut cum principibus qui possident aurum,
et replent domos suas argento;
16 aut sicut abortivum absconditum non subsisterem,
vel qui concepti non viderunt lucem.
17 Ibi impii cessaverunt a tumultu,
et ibi requieverunt fessi robore.
18 Et quondam vincti pariter sine molestia,
non audierunt vocem exactoris.
19 Parvus et magnus ibi sunt,
et servus liber a domino suo.
20 Quare misero data est lux,
et vita his qui in amaritudine animæ sunt?
21 Qui expectant mortem, et non venit,
quasi effodientes thesaurum;
22 gaudentque vehementer
cum invenerint sepulcrum?
23 Viro cujus abscondita est via
et circumdedit eum Deus tenebris?
24 Antequam comedam, suspiro;
et tanquam inundantes aquæ, sic rugitus meus;
25 quia timor quem timebam evenit mihi,
et quod verebar accidit.
26 Nonne dissimulavi? nonne silui? nonne quievi?
et venit super me indignatio.

Sepulcri requiem exoptat.

Vitam miseris datam fuisse queritur.

§ II. — *Sermo Eliphaz.*

Cap. IV. — 1 Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit:
2 Si cœperimus loqui tibi, forsitan moleste accipies;
sed conceptum sermonem tenere quis poterit?
3 Ecce docuisti multos,
et manus lassas roborasti;
4 vacillantes confirmaverunt sermones tui,
et genua trementia confortasti.
5 Nunc autem venit super te plaga, et defecisti;
tetigit te, et conturbatus es.
6 Ubi est timor tuus, fortitudo tua?
patientia tua et perfectio viarum tuarum?

Impios semper castigatos constat tum experientia,

[7] Recordare, obsecro te, quis unquam innocens periit;
aut quando recti deleti sunt?
[8] Quin potius vidi eos qui operantur iniquitatem,
et seminant dolores, et metunt eos,
[9] flante Deo periisse,
et spiritu iræ ejus esse consumptos.
[10] Rugitus leonis, et vox leænæ,
et dentes catulorum leonum contriti sunt.
[11] Tigris periit, eo quod non haberet prædam,
et catuli leonis dissipati sunt.

tum revelatione.

[12] Porro ad me dictum est verbum absconditum,
et quasi furtive suscepit auris mea venas susurri ejus.
[13] In horrore visionis nocturnæ,
quando solet sopor occupare homines,
[14] pavor tenuit me, et tremor,
et omnia ossa mea perterrita sunt;
[15] et cum spiritus, me præsente, transiret,
inhorruerunt pili carnis meæ.
[16] Stetit quidam, cujus non agnoscebam vultum,
imago coram oculis meis,
et vocem quasi auræ lenis audivi.
[17] Numquid homo, Dei comparatione, justificabitur?
aut factore suo purior erit vir?
[18] Ecce qui serviunt ei, non sunt stabiles,
et in angelis suis reperit pravitatem;
[19] quanto magis hi qui habitant domos luteas,
qui terrenum habent fundamentum,
consumentur velut a tinea!
[20] De mane usque ad vesperam succidentur;
et quia nullus intelligit, in æternum peribunt.
[21] Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis;
morientur, et non in sapientia.

Impatientia sua Job arguitur impietatis.

CAP. V. — [1] Voca ergo, si est qui tibi respondeat,
et ad aliquem sanctorum convertere.
[2] Vere stultum interficit iracundia,
et parvulum occidit invidia.
[3] Ego vidi stultum firma radice;
et maledixi pulchritudini ejus statim.
[4] Longe fient filii ejus a salute,
et conterentur in porta,
et non erit qui eruat.
[5] Cujus messem famelicus comedet,
et ipsum rapiet armatus,
et bibent sitientes divitias ejus.
[6] Nihil in terra sine causa fit,
et de humo non oritur dolor.
[7] Homo nascitur ad laborem,
et avis ad volatum.

Deum humiliter deprecetur,

[8] Quamobrem ego deprecabor Dominum,
et ad Deum ponam eloquium meum,
[9] qui facit magna et inscrutabilia,
et mirabilia absque numero;
[10] qui dat pluviam super faciem terræ,
et irrigat aquis universa;
[11] qui ponit humiles in sublime,

17] Inf. XXV, 4. — 18] Inf. XV, 15. II Petr. II, 4. Judæ 6.

et mœrentes erigit sospitate;
12 qui dissipat cogitationes malignorum,
ne possint implere manus eorum quod cœperant;
13 qui apprehendit sapientes in astutia eorum,
et consilium pravorum dissipat.
14 Per diem incurrent tenebras,
et quasi in nocte, sic palpabunt in meridie.
15 Porro salvum faciet egenum a gladio oris eorum,
et de manu violenti pauperem.
16 Et erit egeno spes;
iniquitas autem contrahet os suum
17 Beatus homo qui corripitur a Deo.
Increpationem ergo Domini ne reprobes;
18 quia ipse vulnerat, et medetur;
percutit, et manus ejus sanabunt.
19 In sex tribulationibus liberabit te;
et in septima non tanget te malum.
20 In fame eruet te de morte,
et in bello de manu gladii.
21 A flagello linguæ absconderis,
et non timebis calamitatem cum venerit.
22 In vastitate et fame ridebis,
et bestias terræ non formidabis.
23 Sed cum lapidibus regionum pactum tuum,
et bestiæ terræ pacificæ erunt tibi.
24 Et scies quod pacem habeat tabernaculum tuum;
et visitans speciem tuam, non peccabis.
25 Scies quoque quoniam multiplex erit semen tuum,
et progenies tua quasi herba terræ.
26 Ingredieris in abundantia sepulcrum,
sicut infertur acervus tritici in tempore suo.
27 Ecce hoc, ut investigavimus, ita est.
Quod auditum, mente pertracta.

et bonorum omnium abundantiam impetrabit.

§ III. — *Responsio Job ad Eliphaz.*

Querelæ suæ vehementia dolorum magnitudine explicatur.

Cap. VI. — 1 Respondens autem Job, dixit :
2 Utinam appenderentur peccata mea quibus iram merui,
et calamitas quam patior, in statera!
3 Quasi arena maris hæc gravior appareret;
unde et verba mea dolore sunt plena;
4 quia sagittæ Domini in me sunt,
quarum indignatio ebibit spiritum meum,
et terrores Domini militant contra me.
5 Numquid rugiet onager cum habuerit herbam?
aut mugiet bos cum ante præsepe plenum steterit?
6 Aut poterit comedi insulsum, quod non est sale conditum?
aut potest aliquis gustare quod gustatum affert mortem?
7 Quæ prius nolebat tangere anima mea,
nunc, præ angustia, cibi mei sunt.
8 Quis det ut veniat petitio mea,
et quod expecto tribuat mihi Deus?
9 Et qui cœpit, ipse me conterat;
solvat manum suam, et succidat me?
10 Et hæc mihi sit consolatio, ut affligens me dolore, non parcat,

13] I Cor. III, 19.

nec contradicam sermonibus Sancti.
Amicos suos immisericordes
11 Quæ est enim fortitudo mea, ut sustineam?
aut quis finis meus, ut patienter agam?
12 Nec fortitudo lapidum fortitudo mea,
nec caro mea ænea est.
13 Ecce non est auxilium mihi in me;
et necessarii quoque mei recesserunt a me.
14 Qui tollit ab amico suo misericordiam,
timorem Domini derelinquit.
15 Fratres mei præterierunt me, sicut torrens
qui raptim transit in convallibus.
16 Qui timent pruinam,
irruet super eos nix.
17 Tempore quo fuerint dissipati, peribunt;
et ut incaluerit, solventur de loco suo.
18 Involutæ sunt semitæ gressuum eorum;
ambulabunt in vacuum, et peribunt.
19 Considerate semitas Thema,
itinera Saba, et expectate paulisper.
20 Confusi sunt, quia speravi;
venerunt quoque usque ad me, et pudore cooperti sunt.
et summe injustos esse demonstrat.
21 Nunc venistis;
et modo videntes plagam meam, timetis.
22 Numquid dixi : Afferte mihi,
et de substantia vestra donate mihi?
23 Vel : Liberate me de manu hostis,
et de manu robustorum eruite me?
24 Docete me, et ego tacebo;
et si quid forte ignoravi, instruite me.
25 Quare detraxistis sermonibus veritatis,
cum e vobis nullus sit qui possit arguere me?
26 Ad increpandum tantum eloquia concinnatis,
et in ventum verba profertis.
27 Super pupillum irruitis,
et subvertere nitimini amicum vestrum.
28 Verumtamen quod cœpistis explete;
præbete aurem, et videte an mentiar.
29 Respondete, obsecro, absque contentione;
et loquentes id quod justum est, judicate.
30 Et non invenietis in lingua mea iniquitatem,
nec in faucibus meis stultitia personabit.
Miserias suas Deo exponit,
CAP. VII. — 1 Militia est vita hominis super terram;
et sicut dies mercenarii, dies ejus.
2 Sicut servus desiderat umbram,
et sicut mercenarius præstolatur finem operis sui,
3 sic et ego habui menses vacuos,
et noctes laboriosas enumeravi mihi.
4 Si dormiero, dicam : Quando consurgam?
Et rursum expectabo vesperam,
et replebor doloribus usque ad tenebras.
5 Induta est caro mea putredine;
et sordibus pulveris cutis mea aruit et contracta est.
6 Dies mei velocius transierunt quam a texente tela succiditur;
et consumpti sunt absque ulla spe.
7 Memento quia ventus est vita mea,
et non revertetur oculus meus ut videat bona.
8 Nec aspiciet me visus hominis;

oculi tui in me, et non subsistam.
9 Sicut consumitur nubes, et pertransit,
sic qui descenderit ad inferos, non ascendet.
10 Nec revertetur ultra in domum suam,
neque cognoscet eum amplius locus ejus.
11 Quapropter et ego non parcam ori meo; earumque
loquar in tribulatione spiritus mei, rationem
confabulabor cum amaritudine animæ meæ. exposcit.
12 Numquid mare ego sum, aut cetus,
quia circumdedisti me carcere?
13 Si dixero : Consolabitur me lectulus meus,
et relevabor loquens mecum in strato meo;
14 terrebis me per somnia,
et per visiones horrore concuties.
15 Quamobrem elegit suspendium anima mea,
et mortem ossa mea.
16 Desperavi, nequaquam ultra jam vivam;
parce mihi, nihil enim sunt dies mei.
17 Quid est homo, quia magnificas eum?
aut quid apponis erga eum cor tuum?
18 Visitas eum diluculo,
et subito probas illum.
19 Usquequo non parcis mihi,
nec dimittis me ut glutiam salivam meam?
20 Peccavi; quid faciam tibi, o custos hominum?
Quare posuisti me contrarium tibi,
et factus sum mihimetipsi gravis?
21 Cur non tollis peccatum meum,
et quare non aufers iniquitatem meam?
Ecce nunc in pulvere dormiam;
et si mane me quæsieris, non subsistam.

§ IV. — *Sermo Baldad.*

Cap. VIII. — 1 Respondens autem Baldad Suhites, dixit: Job
2 Usquequo loqueris talia, dicit juste
et spiritus multiplex sermones oris tui? punitum.
3 Numquid Deus supplantat judicium?
aut Omnipotens subvertit quod justum est?
4 Etiam si filii tui peccaverunt ei,
et dimisit eos in manu iniquitatis suæ,
5 tu tamen si diluculo consurrexeris ad Deum,
et Omnipotentem fueris deprecatus,
6 si mundus et rectus incesseris,
statim evigilabit ad te,
et pacatum reddet habitaculum justitiæ tuæ;
7 In tantum, ut si priora tua fuerint parva,
et novissima tua multiplicentur nimis.
8 Interroga enim generationem pristinam, Impiorum
et diligenter investiga patrum memoriam : caducam
9 Hesterni quippe sumus, et ignoramus, esse prosperitatem
quoniam sicut umbra dies nostri sunt super terram. testatur
10 Et ipsi docebunt te, loquentur tibi, veterum
et de corde suo proferent eloquia : auctoritas.
11 Numquid virere potest scirpus absque humore?

8, 9] Inf. XIV, 2. Ps. CXLIII, 4.

aut crescere carectum sine aqua?
12 Cum adhuc sit in flore, nec carpatur manu,
ante omnes herbas arescit.
13 Sic viæ omnium qui obliviscuntur Deum,
et spes hypocritæ peribit.
14 Non ei placebit vecordia sua,
et sicut tela aranearum fiducia ejus.
15 Innitetur super domum suam, et non stabit;
fulciet eam, et non consurget.
16 Humectus videtur antequam veniat sol,
et in ortu suo germen ejus egredietur.
17 Super acervum petrarum radices ejus densabuntur,
et inter lapides commorabitur.
18 Si absorbuerit eum de loco suo,
negabit eum, et dicet : Non novi te.
19 Hæc est enim lætitia viæ ejus,
ut rursum de terra alii germinentur.

Piis tamen adfore spem.

20 Deus non projiciet simplicem,
nec porriget manum malignis,
21 donec impleatur risu os tuum,
et labia tua jubilo.
22 Qui oderunt te induentur confusione,
et tabernaculum impiorum non subsistet.

§ V. — *Responsio Job ad Baldad.*

Scit Deum esse potentissimum;

CAP. IX. — 1 Et respondens Job, ait :
2 Vere scio quod ita sit,
et quod non justificetur homo compositus Deo.
3 Si voluerit contendere cum eo,
non poterit ei respondere unum pro mille.
4 Sapiens corde est, et fortis robore :
quis restitit ei, et pacem habuit?
5 Qui transtulit montes, et nescierunt
hi quos subvertit in furore suo.
6 Qui commovet terram de loco suo,
et columnæ ejus concutiuntur.
7 Qui præcipit soli, et non oritur,
et stellas claudit quasi sub signaculo.
8 Qui extendit cælos solus,
et graditur super fluctus maris.
9 Qui facit Arcturum et Oriona,
et Hyadas et interiora Austri.
10 Qui facit magna, et incomprehensibilia,
et mirabilia, quorum non est numerus.
11 Si venerit ad me, non videbo eum;
si abierit, non intelligam.
12 Si repente interroget, quis respondebit ei?
vel quis dicere potest : Cur ita facis?

ideoque se non posse cum eo contendere,

13 Deus, cujus iræ nemo resistere potest,
et sub quo curvantur qui portant orbem.
14 Quantus ergo sum ego, ut respondeam ei,
et loquar verbis meis cum eo?
15 Qui, etiam si habuero quippiam justum, non respondebo,
sed meum judicem deprecabor.
16 Et cum invocantem exaudierit me,
non credo quod audierit vocem meam.

17 In turbine enim conteret me,
et multiplicabit vulnera mea, etiam sine causa.
18 Non concedit requiescere spiritum meum,
et implet me amaritudinibus.
19 Si fortitudo quæritur, robustissimus est;
si æquitas judicii, nemo audet pro me testimonium dicere.
20 Si justificare me voluero, os meum condemnabit me;
si innocentem ostendero, pravum me comprobabit.
21 Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea,
et tædebit me vitæ meæ.
22 Unum est quod locutus sum:
et innocentem et impium ipse consumit.
23 Si flagellat, occidat semel,
et non de pœnis innocentum rideat.
24 Terra data est in manus impii,
vultum judicum ejus operit.
Quod si non ille est, quis ergo est?
25 Dies mei velociores fuerunt cursore; quia tali majestate terretur.
fugerunt, et non viderunt bonum.
26 Pertransierunt quasi naves poma portantes,
sicut aquila volans ad escam.
27 Cum dixero: Nequaquam ita loquar,
commuto faciem meam, et dolore torqueor.
28 Verebar omnia opera mea,
sciens quod non parceres delinquenti.
29 Si autem et sic impius sum,
quare frustra laboravi?
30 Si lotus fuero quasi aquis nivis,
et fulserint velut mundissimæ manus meæ,
31 tamen sordibus intinges me,
et abominabuntur me vestimenta mea.
32 Neque enim viro qui similis mei est, respondebo;
nec qui mecum in judicio ex æquo possit audiri.
33 Non est qui utrumque valeat arguere,
et ponere manum suam in ambobus.
34 Auferat a me virgam suam,
et pavor ejus non me terreat.
35 Loquar, et non timebo eum;
neque enim possum metuens respondere.

CAP. X. — 1 Tædet animam meam vitæ meæ; Quærit cur Deus justus pium affligat.
dimittam adversum me eloquium meum,
loquar in amaritudine animæ meæ.
2 Dicam Deo: Noli me condemnare;
indica mihi cur me ita judices.
3 Numquid bonum tibi videtur, si calumnieris me,
et opprimas me opus manuum tuarum,
et consilium impiorum adjuves?
4 Numquid oculi carnei tibi sunt?
aut sicut videt homo, et tu videbis?
5 Numquid sicut dies hominis dies tui,
et anni tui sicut humana sunt tempora,
6 ut quæras iniquitatem meam,
et peccatum meum scruteris,
7 et scias quia nihil impium fecerim,
cum sit nemo qui de manu tua possit eruere?
8 Manus tuæ fecerunt me,
et plasmaverunt me totum in circuitu;

et sic repente præcipitas me?
9 Memento, quæso, quod sicut lutum feceris me,
et in pulverem reduces me.
10 Nonne sicut lac mulsisti me,
et sicut caseum me coagulasti?
11 Pelle et carnibus vestisti me;
ossibus et nervis compegisti me.
12 Vitam et misericordiam tribuisti mihi,
et visitatio tua custodivit spiritum meum.
Levamen malorum ante mortem petit.
13 Licet hæc celes in corde tuo,
tamen scio quia universorum memineris.
14 Si peccavi, et ad horam pepercisti mihi,
cur ab iniquitate mea mundum me esse non pateris?
15 Et si impius fuero, væ mihi est;
et si justus, non levabo caput,
saturatus afflictione et miseria.
16 Et propter superbiam quasi leænam capies me,
reversusque mirabiliter me crucias.
17 Instauras testes tuos contra me,
et multiplicas iram tuam adversum me,
et pœnæ militant in me.
18 Quare de vulva eduxisti me?
Qui utinam consumptus essem, ne oculus me videret!
19 Fuissem quasi non essem,
de utero translatus ad tumulum.
20 Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi?
dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum;
21 antequam vadam, et non revertar,
ad terram tenebrosam, et opertam mortis caligine:
22 terram miseriæ et tenebrarum,
ubi umbra mortis et nullus ordo,
sed sempiternus horror inhabitat.

§ VI. — *Sermo Sophar.*

Invehitur in garrulitatem impiam Job;

Cap. XI. — 1 Respondens autem Sophar Naamathites, dixit:
2 Numquid qui multa loquitur, non et audiet?
aut vir verbosus justificabitur?
3 Tibi soli tacebunt homines?
et cum ceteros irriseris, a nullo confutaberis?
4 Dixisti enim: Purus est sermo meus,
et mundus sum in conspectu tuo.
5 Atque utinam Deus loqueretur tecum,
et aperiret labia sua tibi,
6 ut ostenderet tibi secreta sapientiæ,
et quod multiplex esset lex ejus,
et intelligeres quod multo minora exigaris ab eo
quam meretur iniquitas tua!
describit Dei sapientiam infallibilem;
7 Forsitan vestigia Dei comprehendes,
et usque ad perfectum Omnipotentem reperies?
8 Excelsior cælo est, et quid facies?
profundior inferno, et unde cognosces?
9 Longior terra mensura ejus
et latior mari.
10 Si subverterit omnia, vel in unum coarctaverit,
quis contradicet ei?
11 Ipse enim novit hominum vanitatem;

et videns iniquitatem, nonne considerat?
12 Vir vanus in superbiam erigitur,
et tanquam pullum onagri se liberum natum putat.
13 Tu autem firmasti cor tuum, promittit felicitatem amico resipiscenti.
et expandisti ad eum manus tuas.
14 Si iniquitatem quæ est in manu tua abstuleris a te,
et non manserit in tabernaculo tuo injustitia,
15 tunc levare poteris faciem tuam absque macula;
et eris stabilis, et non timebis.
16 Miseriæ quoque oblivisceris,
et quasi aquarum quæ præterierunt, recordaberis.
17 Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam;
et cum te consumptum putaveris, orieris ut lucifer.
18 Et habebis fiduciam, proposita tibi spe,
et defossus securus dormies.
19 Requiesces, et non erit qui te exterreat;
et deprecabuntur faciem tuam plurimi.
20 Oculi autem impiorum deficient,
et effugium peribit ab eis,
et spes illorum abominatio animæ.

§ VII. — *Responsio Job ad Sophar.*

CAP. XII. — 1 Respondens autem Job, dixit: Carpit amicos, eorum notitiam de Deo vulgarem esse demonstrans.
2 Ergo vos estis soli homines,
et vobiscum morietur sapientia?
3 Et mihi est cor sicut et vobis, nec inferior vestri sum;
quis enim hæc quæ nostis ignorat?
4 Qui deridetur ab amico suo, sicut ego,
invocabit Deum, et exaudiet eum;
deridetur enim justi simplicitas.
5 Lampas contempta apud cogitationes divitum,
parata ad tempus statutum.
6 Abundant tabernacula prædonum,
et audacter provocant Deum,
cum ipse dederit omnia in manus eorum.
7 Nimirum interroga jumenta, et docebunt te;
et volatilia cæli, et indicabunt tibi.
8 Loquere terræ, et respondebit tibi;
et narrabunt pisces maris.
9 Quis ignorat quod omnia hæc manus Domini fecerit?
10 In cujus manu anima omnis viventis,
et spiritus universæ carnis hominis.
11 Nonne auris verba dijudicat?
et fauces comedentis, saporem?
12 In antiquis est sapientia,
et in multo tempore prudentia.
13 Apud ipsum est sapientia et fortitudo; Divinam potentiam et sapientiam mire describit.
ipse habet consilium et intelligentiam.
14 Si destruxerit, nemo est qui ædificet;
si incluserit hominem, nullus est qui aperiat.
15 Si continuerit aquas, omnia siccabuntur;
et si emiserit eas, subvertent terram.
16 Apud ipsum est fortitudo et sapientia;

19] Lev. XXVI, 6. — 3] Inf. XX, 2. — 4] Prov. XIV, 2. — 11] Inf. XXXIV, 3. — 14] Is. XXII, 22. Apoc. III, 7.

ipse novit et decipientem, et eum qui decipitur.
17 Adducit consiliarios in stultum finem,
et judices in stuporem.
18 Balteum regum dissolvit,
et præcingit fune renes eorum.
19 Ducit sacerdotes inglorios,
et optimates supplantat;
20 commutans labium veracium,
et doctrinam senum auferens.
21 Effundit despectionem super principes,
eos qui oppressi fuerant relevans.
22 Qui revelat profunda de tenebris,
et producit in lucem umbram mortis.
23 Qui multiplicat gentes, et perdit eas,
et subversas in integrum restituit.
24 Qui immutat cor principum populi terræ,
et decipit eos ut frustra incedant per invium.
25 Palpabunt quasi in tenebris, et non in luce,
et errare eos faciet quasi ebrios.

Amicorum judicium iniquum recusat.

CAP. XIII. — 1 Ecce omnia hæc vidit oculus meus,
et audivit auris mea, et intellexi singula.
2 Secundum scientiam vestram et ego novi;
nec inferior vestri sum.
3 Sed tamen ad Omnipotentem loquar,
et disputare cum Deo cupio,
4 prius vos ostendens fabricatores mendacii,
et cultores perversorum dogmatum.
5 Atque utinam taceretis,
ut putaremini esse sapientes!
6 Audite ergo correptionem meam,
et judicium labiorum meorum attendite.
7 Numquid Deus indiget vestro mendacio,
ut pro illo loquamini dolos?
8 Numquid faciem ejus accipitis,
et pro Deo judicare nitimini?
9 Aut placebit ei quem celare nihil potest?
aut decipietur, ut homo, vestris fraudulentiis?
10 Ipse vos arguet,
quoniam in abscondito faciem ejus accipitis.
11 Statim ut se commoverit, turbabit vos,
et terror ejus irruet super vos.
12 Memoria vestra comparabitur cineri,
et redigentur in lutum cervices vestræ.

Innocentiam suam sperat se coram Deo posse tueri;

13 Tacete paulisper, ut loquar
quodcumque mihi mens suggesserit.
14 Quare lacero carnes meas dentibus meis,
et animam meam porto in manibus meis?
15 Etiam si occiderit me, in ipso sperabo;
verumtamen vias meas in conspectu ejus arguam.
16 Et ipse erit salvator meus:
non enim veniet in conspectu ejus omnis hypocrita.
17 Audite sermonem meum,
et ænigmata percipite auribus vestris.
18 Si fuero judicatus,
scio quod justus inveniar.

19 Quis est qui judicetur mecum?
Veniat : quare tacens consumor?
20 Duo tantum ne facias mihi,
et tunc a facie tua non abscondar :
21 Manum tuam longe fac a me,
et formido tua non me terreat.
22 Voca me, et ego respondebo tibi ;
aut certe loquar, et tu responde mihi.
23 Quantas habeo iniquitates et peccata,
scelera mea et delicta ostende mihi.
24 Cur faciem tuam abscondis,
et arbitraris me inimicum tuum?
25 Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam,
et stipulam siccam persequeris;
26 scribis enim contra me amaritudines,
et consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ.
27 Posuisti in nervo pedem meum,
et observasti omnes semitas meas,
et vestigia pedum meorum considerasti,
28 qui quasi putredo consumendus sum,
et quasi vestimentum quod comeditur a tinea.

modo Deus, memor humanæ miseriæ, misericors inveniatur.

CAP. XIV. — 1 Homo, natus de muliere, brevi vivens tempore,
repletur multis miseriis.
2 Qui quasi flos egreditur et conteritur,
et fugit velut umbra, et nunquam in eodem statu permanet.
3 Et dignum ducis super hujuscemodi aperire oculos tuos,
et adducere eum tecum in judicium?
4 Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine?
Nonne tu qui solus es?
5 Breves dies hominis sunt;
numerus mensium ejus apud te est;
constituisti terminos ejus, qui præteriri non poterunt.
6 Recede paululum ab eo, ut quiescat,
donec optata veniat, sicut mercenarii, dies ejus.
7 Lignum habet spem ;
si præcisum fuerit, rursum virescit,
et rami ejus pullulant.
8 Si senuerit in terra radix ejus,
et in pulvere emortuus fuerit truncus illius,
9 ad odorem aquæ germinabit,
et faciet comam, quasi cum primum plantatum est.
10 Homo vero cum mortuus fuerit, et nudatus,
atque consumptus, ubi, quæso, est?
11 Quomodo si recedant aquæ de mari,
et fluvius vacuefactus arescat;
12 sic homo, cum dormierit, non resurget,
donec atteratur cælum, non evigilabit,
nec consurget de somno suo.

Hominis origo immunda, vita brevis et amara.

13 Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me,
et abscondas me, donec pertranseat furor tuus,
et constituas mihi tempus in quo recorderis mei?
14 Putasne, mortuus homo rursum vivat?
Cunctis diebus quibus nunc milito, expecto
donec veniat immutatio mea.
15 Vocabis me, et ego respondebo tibi;

A sepulcro non est reditus, spes mortuorum nulla.

2] Sup. VIII, 9. Ps. CXLIII, 4. — 4] Ps. L, 4.

operi manuum tuarum porriges dexteram.
16 Tu quidem gressus meos dinumerasti,
sed parce peccatis meis.
17 Signasti quasi in sacculo delicta mea,
sed curasti iniquitatem meam.
18 Mons cadens defluit,
et saxum transfertur de loco suo;
19 lapides excavant aquæ,
et alluvione paulatim terra consumitur;
et hominem ergo similiter perdes.
20 Roborasti eum paululum, ut in perpetuum transiret;
immutabis faciem ejus, et emittes eum.
21 Sive nobiles fuerint filii ejus,
sive ignobiles, non intelliget
22 Attamen caro ejus, dum vivet, dolebit,
et anima illius super semetipso lugebit.

SECTIO II. — SECUNDUS DISCEPTANTIUM CONGRESSUS

§ I. — *Sermo Eliphaz.*

Sermones, persona, mores Job vehementer reprehenduntur.

CAP. XV. — 1 Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit :
2 Numquid sapiens respondebit quasi in ventum loquens,
et implebit ardore stomachum suum?
3 Arguis verbis eum qui non est æqualis tibi,
et loqueris quod tibi non expedit.
4 Quantum in te est evacuasti timorem,
et tulisti preces coram Deo.
5 Docuit enim iniquitas tua os tuum,
et imitaris linguam blasphemantium.
6 Condemnabit te os tuum, et non ego,
et labia tua respondebunt tibi.
7 Numquid primus homo tu natus es,
et ante colles formatus?
8 Numquid consilium Dei audisti,
et inferior te erit ejus sapientia?
9 Quid nosti quod ignoremus?
quid intelligis quod nesciamus?
10 Et senes et antiqui sunt in nobis,
multo vetustiores quam patres tui.
11 Numquid grande est ut consoletur te Deus?
Sed verba tua prava hoc prohibent.
12 Quid te elevat cor tuum,
et quasi magna cogitans, attonitos habes oculos?
13 Quid tumet contra Deum spiritus tuus,
ut proferas de ore tuo hujuscemodi sermones?
14 Quid est homo ut immaculatus sit,
et ut justus appareat natus de muliere?
15 Ecce inter sanctos ejus nemo immutabilis,
et cæli non sunt mundi in conspectu ejus.
16 Quanto magis abominabilis et inutilis homo,
qui bibit quasi aquam iniquitatem?

Malis omnimodis impii exagitantur.

17 Ostendam tibi, audi me:
quod vidi narrabo tibi.

16] Inf. XXXI, 4 et XXXIV, 21. Prov. V, 21. — 10] Eccli. XVIII, 8. — 15] Sup. IV, 18.

18 Sapientes confitentur,
et non abscondunt patres suos :
19 quibus solis data est terra,
et non transivit alienus per eos.
20 Cunctis diebus suis impius superbit,
et numerus annorum incertus est tyrannidis ejus.
21 Sonitus terroris semper in auribus illius ;
et cum pax sit, ille semper insidias suspicatur.
22 Non credit quod reverti possit de tenebris ad lucem,
circumspectans undique gladium.
23 Cum se moverit ad quærendum panem,
novit quod paratus sit in manu ejus tenebrarum dies.
24 Terrebit eum tribulatio,
et angustia vallabit eum,
sicut regem qui præparatur ad prælium.
25 Tetendit enim adversus Deum manum suam,
et contra Omnipotentem roboratus est.
26 Cucurrit adversus eum erecto collo,
et pingui cervice armatus est.
27 Operuit faciem ejus crassitudo,
et de lateribus ejus arvina dependet.
28 Habitavit in civitatibus desolatis,
et in domibus desertis, quæ in tumulos sunt redactæ.
29 Non ditabitur, nec perseverabit substantia ejus,
nec mittet in terra radicem suam.
30 Non recedet de tenebris ;
ramos ejus arefaciet flamma,
et auferetur spiritu oris sui.
31 Non credet frustra errore deceptus,
quod aliquo pretio redimendus sit.
32 Antequam dies ejus impleantur peribit,
et manus ejus arescent.
33 Lædetur quasi vinea in primo flore botrus ejus,
et quasi oliva projiciens florem suum.
34 Congregatio enim hypocritæ sterilis,
et ignis devorabit tabernacula eorum qui munera libenter accipiunt.
35 Concepit dolorem et peperit iniquitatem,
et uterus ejus præparat dolos.

§ II. — *Responsio Job ad Eliphaz.*

CAP. XVI. — 1 Respondens autem Job, dixit :
2 Audivi frequenter talia ;
consolatores onerosi omnes vos estis.
3 Numquid habebunt finem verba ventosa ?
aut aliquid tibi molestum est, si loquaris ?
4 Poteram et ego similia vestri loqui ;
atque utinam esset anima vestra pro anima mea !
5 Consolarer et ego vos sermonibus,
et moverem caput meum super vos.
6 Roborarem vos ore meo,
et moverem labia mea, quasi parcens vobis.
7 Sed quid agam ? Si locutus fuero, non quiescet dolor meus,
et si tacuero, non recedet a me.
8 Nunc autem oppressit me dolor meus,

Onerosos consolatores perstringit.

Suos acerbos dolores exponit.

35] Ps. VII, 15. Is. LIX, 4.

et in nihilum redacti sunt omnes artus mei.
9 Rugæ meæ testimonium dicunt contra me,
et suscitatur falsiloquus adversus faciem meam, contradicens
10 Collegit furorem suum in me, [mihi.
et comminans mihi, infremuit contra me dentibus suis;
hostis meus terribilibus oculis me intuitus est.
11 Aperuerunt super me ora sua,
et exprobrantes percusserunt maxillam meam;
satiati sunt pœnis meis.
12 Conclusit me Deus apud iniquum,
et manibus impiorum me tradidit.
13 Ego ille quondam opulentus, repente contritus sum;
tenuit cervicem meam, confregit me,
et posuit me sibi quasi in signum.
14 Circumdedit me lanceis suis,
convulneravit lumbos meos;
non pepercit, et effudit in terra viscera mea.
15 Concidit me vulnere super vulnus;
irruit in me quasi gigas.
16 Saccum consui super cutem meam,
et operui cinere carnem meam.
17 Facies mea intumuit a fletu,
et palpebræ meæ caligaverunt.
18 Hæc passus sum absque iniquitate manus meæ,
cum haberem mundas ad Deum preces.

Habet in cælo suæ innocentiæ testem,

19 Terra, ne operias sanguinem meum,
neque inveniat in te locum latendi clamor meus;
20 ecce enim in cælo testis meus
et conscius meus in excelsis.
21 Verbosi amici mei;
ad Deum stillat oculus meus;
22 atque utinam sic judicaretur vir cum Deo,
quomodo judicatur filius hominis cum collega suo!
23 Ecce enim breves anni transeunt;
et semitam per quam non revertar ambulo.
CAP. XVII. — 1 Spiritus meus attenuabitur,
dies mei breviabuntur,
et solum mihi superest sepulcrum.
2 Non peccavi,
et in amaritudinibus moratur oculus meus.

quem invocat confidenter;

3 Libera me, Domine, et pone me juxta te,
et cujusvis manus pugnet contra me.
4 Cor eorum longe fecisti a disciplina;
propterea non exaltabuntur.
5 Prædam pollicetur sociis,
et oculi filiorum ejus deficient.
6 Posuit me quasi in proverbium vulgi,
et exemplum sum coram eis.
7 Caligavit ab indignatione oculus meus,
et membra mea quasi in nihilum redacta sunt.
8 Stupebunt justi super hoc,
et innocens contra hypocritam suscitabitur.
9 Et tenebit justus viam suam,
et mundis manibus addet fortitudinem.

lamentans tamen amaram sortem.

10 Igitur omnes vos convertimini, et venite,
et non inveniam in vobis ullum sapientem.
11 Dies mei transierunt;

cogitationes meæ dissipatæ sunt,
torquentes cor meum.
12 Noctem verterunt in diem,
et rursum post tenebras spero lucem.
13 Si sustinuero, infernus domus mea est;
et in tenebris stravi lectulum meum.
14 Putredini dixi : Pater meus es;
Mater mea, et soror mea, vermibus.
15 Ubi est ergo nunc præstolatio mea?
et patientiam meam quis considerat?
16 In profundissimum infernum descendent omnia mea.
Putasne saltem ibi erit requies mihi?

§ III. — *Sermo Baldad.*

Cap. XVIII. — 1 Respondens autem Baldad Suhites, dixit: Exordium ab irato.
2 Usque ad quem finem verba jactabitis?
Intelligite prius, et sic loquamur.
3 Quare reputati sumus ut jumenta,
et sorduimus coram vobis?
4 Qui perdis animam tuam in furore tuo,
numquid propter te derelinquetur terra,
et transferentur rupes de loco suo?
5 Nonne lux impii extinguetur, Lege stabili, impiorum ruina multiplex est.
nec splendebit flamma ignis ejus?
6 Lux obtenebrescet in tabernaculo illius;
et lucerna quæ super eum est extinguetur.
7 Arctabuntur gressus virtutis ejus,
et præcipitabit eum consilium suum.
8 Immisit enim in rete pedes suos,
et in maculis ejus ambulat.
9 Tenebitur planta illius laqueo,
et exardescet contra eum sitis.
10 Abscondita est in terra pedica ejus,
et decipula illius super semitam.
11 Undique terrebunt eum formidines,
et involvent pedes ejus.
12 Attenuetur fame robur ejus,
et inedia invadat costas illius.
13 Devoret pulchritudinem cutis ejus,
consumat brachia illius primogenita mors.
14 Avellatur de tabernaculo suo fiducia ejus;
et calcet super eum, quasi rex, interitus.
15 Habitent in tabernaculo illius socii ejus qui non est;
aspergatur in tabernaculo ejus sulphur.
16 Deorsum radices ejus siccentur;
sursum autem atteratur messis ejus.
17 Memoria illius pereat de terra,
et non celebretur nomen ejus in plateis.
18 Expellet eum de luce in tenebras,
et de orbe transferet eum.
19 Non erit semen ejus, neque progenies in populo suo,
nec ullæ reliquiæ in regionibus ejus.
20 In die ejus stupebunt novissimi,
et primos invadet horror.

17] Prov. II, 22.

21 Hæc sunt ergo tabernacula iniqui,
et iste locus ejus qui ignorat Deum.

§ IV. — *Responsio Job ad Baldad.*

Quam atrocia sustineat ab amicis,

CAP. XIX. — 1 Respondens autem Job, dixit :
2 Usquequo affligitis animam meam,
et atteritis me sermonibus ?
3 En decies confunditis me,
et non erubescitis opprimentes me.
4 Nempe, et si ignoravi,
mecum erit ignorantia mea.
5 At vos contra me erigimini,
et arguitis me opprobriis meis.

a Deo,

6 Saltem nunc intelligite quia Deus non æquo judicio afflixerit me,
et flagellis suis me cinxerit.
7 Ecce clamabo, vim patiens, et nemo audiet ;
vociferabor, et non est qui judicet.
8 Semitam meam circumsepsit, et transire non possum ;
et in calle meo tenebras posuit.
9 Spoliavit me gloria mea,
et abstulit coronam de capite meo.
10 Destruxit me undique, et pereo ;
et quasi evulsæ arbori abstulit spem meam.
11 Iratus est contra me furor ejus,
et sic me habuit quasi hostem suum.
12 Simul venerunt latrones ejus,
et fecerunt sibi viam per me,
et obsederunt in gyro tabernaculum meum.

a propinquis.

13 Fratres meos longe fecit a me,
et noti mei quasi alieni recesserunt a me.
14 Dereliquerunt me propinqui mei,
et qui me noverant obliti sunt mei.
15 Inquilini domus meæ et ancillæ meæ sicut alienum habuerunt me,
et quasi peregrinus fui in oculis eorum.
16 Servum meum vocavi, et non respondit ;
ore proprio deprecabar illum.
17 Halitum meum exhorruit uxor mea,
et orabam filios uteri mei.
18 Stulti quoque despiciebant me ;
et cum ab eis recessissem, detrahebant mihi.
19 Abominati sunt me quondam consiliarii mei,
et quem maxime diligebam, aversatus est me.
20 Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum,
et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos.
21 Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos, amici mei,
quia manus Domini tetigit me.
22 Quare persequimini me sicut Deus,
et carnibus meis saturamini ?

Ad præclarissimam spem subito exurgit.

23 Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei ?
Quis mihi det ut exarentur in libro,
24 stylo ferreo et plumbi lamina,
vel celte sculpantur in silice ?
25 Scio enim quod Redemptor meus vivit,
et in novissimo die de terra surrecturus sum ;
26 et rursum circumdabor pelle mea,
et in carne mea videbo Deum meum.

27 Quem visurus sum ego ipse,
et oculi mei conspecturi sunt, et non alius;
reposita est hæc spes mea in sinu meo.
28 Quare ergo nunc dicitis : Persequamur eum,
et radicem verbi inveniamus contra eum?
29 Fugite ergo a facie gladii,
quoniam ultor iniquitatum gladius est;
et scitote esse judicium.

§ V. — *Sermo Sophar.*

Cap. XX. — 1 Respondens autem Sophar Naamathites, dixit :

Ad respondendum urgetur.

2 Idcirco cogitationes meæ variæ succedunt sibi,
et mens in diversa rapitur.
3 Doctrinam qua me arguis audiam,
et spiritus intelligentiæ meæ respondebit mihi.
4 Hoc scio a principio,
ex quo positus est homo super terram,
5 quod laus impiorum brevis sit,
et gaudium hypocritæ ad instar puncti.

Quæ sit apud Deum pars impii exponere pergit.

6 Si ascenderit usque ad cælum superbia ejus,
et caput ejus nubes tetigerit,
7 quasi sterquilinium in fine perdetur,
et qui eum viderant, dicent : Ubi est?
8 Velut somnium avolans non invenietur,
transiet sicut visio nocturna.
9 Oculus qui eum viderat non videbit,
neque ultra intuebitur eum locus suus.
10 Filii ejus atterentur egestate,
et manus illius reddent ei dolorem suum.
11 Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus,
et cum eo in pulvere dormient.
12 Cum enim dulce fuerit in ore ejus malum,
abscondet illud sub lingua sua.
13 Parcet illi, et non derelinquet illud,
et celabit in gutture suo.
14 Panis ejus in utero illius
vertetur in fel aspidum intrinsecus.
15 Divitias quas devoravit evomet,
et de ventre illius extrahet eas Deus.
16 Caput aspidum suget,
et occidet eum lingua viperæ.
17 Non videat rivulos fluminis,
torrentes mellis et butyri.
18 Luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur;
juxta multitudinem adinventionum suarum, sic et sustinebit.
19 Quoniam confringens nudavit pauperes;
domum rapuit, et non ædificavit eam.
20 Nec est satiatus venter ejus;
et cum habuerit quæ concupierat, possidere non poterit.
21 Non remansit de cibo ejus;
et propterea nihil permanebit de bonis ejus.
22 Cum satiatus fuerit, arctabitur;
æstuabit, et omnis dolor irruet super eum.
23 Utinam impleatur venter ejus,
ut emittat in eum iram furoris sui,
et pluat super illum bellum suum!

[24] Fugiet arma ferrea,
et irruet in arcum æreum.
[25] Eductus, et egrediens de vagina sua,
et fulgurans in amaritudine sua ;
vadent et venient super eum horribiles.
[26] Omnes tenebræ absconditæ sunt in occultis ejus ;
devorabit eum ignis qui non succenditur ;
affligetur relictus in tabernaculo suo.
[27] Revelabunt cæli iniquitatem ejus,
et terra consurget adversus eum.
[28] Apertum erit germen domus illius ;
detrahetur in die furoris Dei.
[29] Hæc est pars hominis impii a Deo,
et hereditas verborum ejus a Domino.

§ VI. — *Responsio Job ad Sophar.*

Attente audiant amici.

CAP. XXI. — [1] Respondens autem Job, dixit :
[2] Audite, quæso, sermones meos,
et agite pœnitentiam.
[3] Sustinete me, et ego loquar ;
et post mea, si videbitur, verba ridete.
[4] Numquid contra hominem disputatio mea est,
ut merito non debeam contristari ?
[5] Attendite me et obstupescite,
et superponite digitum ori vestro.
[6] Et ego, quando recordatus fuero, pertimesco,
et concutit carnem meam tremor.

Impii sæpe in hac vita prosperantur ;

[7] Quare ergo impii vivunt,
sublevati sunt, confortatique divitiis ?
[8] Semen eorum permanet coram eis,
propinquorum turba et nepotum in conspectu eorum.
[9] Domus eorum securæ sunt et pacatæ,
et non est virga Dei super illos.
[10] Bos eorum concepit, et non abortivit ;
vacca peperit, et non est privata fetu suo.
[11] Egrediuntur quasi greges parvuli eorum,
et infantes eorum exultant lusibus.
[12] Tenent tympanum et citharam,
et gaudent ad sonitum organi.
[13] Ducunt in bonis dies suos,
et in puncto ad inferna descendunt.
[14] Qui dixerunt Deo : Recede a nobis,
et scientiam viarum tuarum nolumus.
[15] Quis est Omnipotens, ut serviamus ei ?
et quid nobis prodest si oraverimus illum ?
[16] Verumtamen quia non sunt in manu eorum bona sua,
consilium impiorum longe sit a me.
[17] Quoties lucerna impiorum extinguetur,
et superveniet eis inundatio,
et dolores dividet furoris sui ?
[18] Erunt sicut paleæ ante faciem venti,
et sicut favilla quam turbo dispergit.
[19] Deus servabit filiis illius dolorem patris,
et cum reddiderit, tunc sciet.

7] Jer. XII, 1. Hab. I, 3-13. — 15] Mal. III, 14.

[20] Videbunt oculi ejus interfectionem suam,
et de furore Omnipotentis bibet.
[21] Quid enim ad eum pertinet de domo sua post se,
et si numerus mensium ejus dimidietur?
[22] Numquid Deum docebit quispiam scientiam,
qui excelsos judicat?
[23] Iste moritur robustus et sanus,
dives et felix;
[24] viscera ejus plena sunt adipe,
et medullis ossa illius irrigantur;
[25] alius vero moritur in amaritudine animæ
absque ullis opibus;
[26] et tamen simul in pulvere dormient,
et vermes operient eos.
[27] Certe novi cogitationes vestras,
et sententias contra me iniquas.
[28] Dicitis enim : Ubi est domus principis?
et ubi tabernacula impiorum?
[29] Interrogate quemlibet de viatoribus,
et hæc eadem illum intelligere cognoscetis :
[30] quia in diem perditionis servatur malus,
et ad diem furoris ducetur.
[31] Quis arguet coram eo viam ejus?
et quæ fecit, quis reddet illi?
[32] Ipse ad sepulcra ducetur,
et in congerie mortuorum vigilabit.
[33] Dulcis fuit glareis Cocyti,
et post se omnem hominem trahet,
et ante se innumerabiles.
[34] Quomodo igitur consolamini me frustra,
cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?

etiam post mortem honorantur, licet in perditionem reservati.

Sectio III. — Tertius disceptantium congressus

§ I. — *Sermo Eliphaz.*

Cap. XXII. — [1] Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit :
[2] Numquid Deo potest comparari homo,
etiam cum perfectæ fuerit scientiæ?
[3] Quid prodest Deo, si justus fueris?
aut quid ei confers, si immaculata fuerit via tua?
[4] Numquid timens arguet te,
et veniet tecum in judicium?
[5] Et non propter malitiam tuam plurimam,
et infinitas iniquitates tuas?
[6] Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa,
et nudos spoliasti vestibus.
[7] Aquam lasso non dedisti,
et esurienti subtraxisti panem.
[8] In fortitudine brachii tui possidebas terram,
et potentissimus obtinebas eam.
[9] Viduas dimisisti vacuas,
et lacertos pupillorum comminuisti.
[10] Propterea circumdatus es laqueis,
et conturbat te formido subita.
[11] Et putabas te tenebras non visurum,
et impetu aquarum inundantium non oppressum iri.

Job arguitur variorum criminum.

Exemplum priscorum peccatorum ipsi proponitur.

[12] An non cogitas quod Deus excelsior cælo sit,
et super stellarum verticem sublimetur?
[13] Et dicis : Quid enim novit Deus?
et quasi per caliginem judicat.
[14] Nubes latibulum ejus, nec nostra considerat,
et circa cardines cæli perambulat.
[15] Numquid semitam sæculorum custodire cupis,
quam calcaverunt viri iniqui,
[16] qui sublati sunt ante tempus suum,
et fluvius subvertit fundamentum eorum;
[17] qui dicebant Deo : Recede a nobis;
et quasi nihil posset facere Omnipotens, æstimabant eum,
[18] cum ille implesset domos eorum bonis?
Quorum sententia procul sit a me!
[19] Videbunt justi, et lætabuntur,
et innocens subsannabit eos :
[20] Nonne succisa est erectio eorum?
et reliquias eorum devoravit ignis?

Converso ad Deum promittitur varia felicitas.

[21] Acquiesce igitur ei, et habeto pacem,
et per hæc habebis fructus optimos
[22] Suscipe ex ore illius legem,
et pone sermones ejus in corde tuo.
[23] Si reversus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis,
et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo.
[24] Dabit pro terra silicem,
et pro silice torrentes aureos.
[25] Eritque Omnipotens contra hostes tuos,
et argentum coacervabitur tibi.
[26] Tunc super Omnipotentem deliciis afflues,
et elevabis ad Deum faciem tuam.
[27] Rogabis eum, et exaudiet te,
et vota tua reddes.
[28] Decernes rem, et veniet tibi,
et in viis tuis splendebit lumen.
[29] Qui enim humiliatus fuerit erit in gloria,
et qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur.
[30] Salvabitur innocens;
salvabitur autem in munditia manuum suarum.

§ II. — *Responsio Job ad Eliphaz.*

Exoptat a Deo judicari,

Cap. XXIII. — [1] Respondens autem Job, ait :
[2] Nunc quoque in amaritudine est sermo meus,
et manus plagæ meæ aggravata est super gemitum meum.
[3] Quis mihi tribuat ut cognoscam et inveniam illum,
et veniam usque ad solium ejus?
[4] Ponam coram eo judicium,
et os meum replebo increpationibus;
[5] ut sciam verba quæ mihi respondeat,
et intelligam quid loquatur mihi.
[6] Nolo multa fortitudine contendat mecum,
nec magnitudinis suæ mole me premat.
[7] Proponat æquitatem contra me,
et perveniat ad victoriam judicium meum.
[8] Si ad orientem iero, non apparet;

19] Ps. CVI, 42. — 29] Prov. XXIX, 23.

si ad occidentem, non intelligam eum.
9 Si ad sinistram, quid agam ? non apprehendam eum ;
si me vertam ad dexteram, non videbo illum.
10 Ipse vero scit viam meam, qui viæ ipsius novit innocentiam.
et probavit me quasi aurum quod per ignem transit.
11 Vestigia ejus secutus est pes meus ;
viam ejus custodivi, et non declinavi ex ea.
12 A mandatis labiorum ejus non recessi,
et in sinu meo abscondi verba oris ejus.
13 Ipse enim solus est, et nemo avertere potest cogitationem ejus,
et anima ejus quodcumque voluit, hoc fecit.
14 Cum expleverit in me voluntatem suam,
et alia multa similia præsto sunt ei.
15 Et idcirco a facie ejus turbatus sum,
et considerans eum, timore sollicitor.
16 Deus mollivit cor meum,
et Omnipotens conturbavit me.
17 Non enim perii propter imminentes tenebras,
nec faciem meam operuit caligo.
Cap. XXIV. — 1 Ab Omnipotente non sunt abscondita tempora ; Quare tam multi innocentes patiantur,
qui autem noverunt eum, ignorant dies illius.
2 Alii terminos transtulerunt,
diripuerunt greges, et paverunt eos.
3 Asinum pupillorum abegerunt,
et abstulerunt pro pignore bovem viduæ.
4 Subverterunt pauperum viam,
et oppresserunt pariter mansuetos terræ.
5 Alii quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum ;
vigilantes ad prædam, præparant panem liberis.
6 Agrum non suum demetunt,
et vineam ejus, quem vi oppresserint, vindemiant.
7 Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes,
quibus non est operimentum in frigore ;
8 quos imbres montium rigant,
et non habentes velamen, amplexantur lapides.
9 Vim fecerunt deprædantes pupillos,
et vulgum pauperem spoliaverunt.
10 Nudis et incedentibus absque vestitu,
et esurientibus tulerunt spicas.
11 Inter acervos eorum meridiati sunt,
qui calcatis torcularibus sitiunt.
12 De civitatibus fecerunt viros gemere,
et anima vulneratorum clamavit ;
et Deus inultum abire non patitur.
13 Ipsi fuerunt rebelles lumini, dum impii non puniuntur ?
nescierunt vias ejus,
nec reversi sunt per semitas ejus.
14 Mane primo consurgit homicida,
interficit egenum et pauperem ;
per noctem vero erit quasi fur.
15 Oculus adulteri observat caliginem,
dicens : Non me videbit oculus ;
et operiet vultum suum.
16 Perfodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi ;
et ignoraverunt lucem.
17 Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis ;
et sic in tenebris quasi in luce ambulant.

[18] Levis est super faciem aquæ ;
maledicta sit pars ejus in terra,
nec ambulet per viam vinearum.
[19] Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium,
et usque ad inferos peccatum illius.
[20] Obliviscatur ejus misericordia, dulcedo illius vermes ;
non sit in recordatione,
sed conteratur quasi lignum infructuosum.
[21] Pavit enim sterilem quæ non parit,
et viduæ bene non fecit.
[22] Detraxit fortes in fortitudine sua,
et cum steterit, non credet vitæ suæ.
[23] Dedit ei Deus locum pœnitentiæ,
et ille abutitur eo in superbiam ;
oculi autem ejus sunt in viis illius.
[24] Elevati sunt ad modicum, et non subsistent ;
et humiliabuntur sicut omnia, et auferentur,
et sicut summitates spicarum conterentur.
[25] Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum,
et ponere ante Deum verba mea ?

§ III. — *Sermo Baldad.*

Nullus homo coram Deo justificari potest.

CAP. XXV. — [1] Respondens autem Baldad Suhites, dixit :
[2] Potestas et terror apud eum est,
qui facit concordiam in sublimibus suis.
[3] Numquid est numerus militum ejus ?
et super quem non surget lumen illius ?
[4] Numquid justificari potest homo comparatus Deo ?
aut apparere mundus natus de muliere ?
[5] Ecce luna etiam non splendet,
et stellæ non sunt mundæ in conspectu ejus :
[6] quanto magis homo putredo,
et filius hominis vermis !

§ IV. — *Responsio Job ad Baldad.*

Interlocutorem deridet.

CAP. XXVI. — [1] Respondens autem Job, dixit :
[2] Cujus adjutor es ? numquid imbecillis ?
et sustentas brachium ejus qui non est fortis ?
[3] Cui dedisti consilium ?
forsitan illi qui non habet sapientiam ?
et prudentiam tuam ostendisti plurimam.
[4] Quem docere voluisti ?
nonne eum qui fecit spiramentum ?

Dei potentiam magnifice effert.

[5] Ecce gigantes gemunt sub aquis,
et qui habitant cum eis.
[6] Nudus est infernus coram illo,
et nullum est operimentum perditioni.
[7] Qui extendit aquilonem super vacuum,
et appendit terram super nihilum.
[8] Qui ligat aquas in nubibus suis,
ut non erumpant pariter deorsum.
[9] Qui tenet vultum solii sui,
et expandit super illud nebulam suam.

23] Apoc. II, 21.

10 Terminum circumdedit aquis,
usque dum finiantur lux et tenebræ.
11 Columnæ cæli contremiscunt,
et pavent ad nutum ejus.
12 In fortitudine illius repente maria congregata sunt,
et prudentia ejus percussit superbum.
13 Spiritus ejus ornavit cælos,
et obstetricante manu ejus, eductus est coluber tortuosus.
14 Ecce hæc ex parte dicta sunt viarum ejus;
et cum vix parvam stillam sermonis ejus audierimus,
quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

§ V. — *Epinicion Job.*

Cap. XXVII. — 1 Addidit quoque Job, assumens parabolam suam, et dixit: — Iterum suam innocentiam testatur.

2 Vivit Deus, qui abstulit judicium meum,
et Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam.
3 Quia donec superest halitus in me,
et spiritus Dei in naribus meis,
4 non loquentur labia mea iniquitatem,
nec lingua mea meditabitur mendacium.
5 Absit a me ut justos vos esse judicem;
donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.
6 Justificationem meam, quam cœpi tenere, non deseram:
neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.
7 Sit ut impius, inimicus meus,
et adversarius meus, quasi iniquus.
8 Quæ est enim spes hypocritæ, si avare rapiat,
et non liberet Deus animam ejus?
9 Numquid Deus audiet clamorem ejus,
cum venerit super eum angustia?
10 Aut poterit in Omnipotente delectari,
et invocare Deum omni tempore?
11 Docebo vos, per manum Dei, — Impiorum pœnas describit.
quæ Omnipotens habeat, nec abscondam.
12 Ecce vos omnes nostis,
et quid sine causa vana loquimini?
13 Hæc est pars hominis impii apud Deum,
et hereditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient.
14 Si multiplicati fuerint filii ejus, in gladio erunt,
et nepotes ejus non saturabuntur pane;
15 qui reliqui fuerint ex eo sepelientur in interitu,
et viduæ illius non plorabunt.
16 Si comportaverit quasi terram argentum,
et sicut lutum præparaverit vestimenta;
17 præparabit quidem, sed justus vestietur illis,
et argentum innocens dividet.
18 Ædificavit sicut tinea domum suam,
et sicut custos fecit umbraculum.
19 Dives, cum dormierit, nihil secum auferet;
aperiet oculos suos, et nihil inveniet.
20 Apprehendet eum quasi aqua inopia,
nocte opprimet eum tempestas.
21 Tollet eum ventus urens, et auferet,

19] Ps. XLVIII, 18.

et velut turbo rapiet eum de loco suo.
22 Et mittet super eum, et non parcet;
de manu ejus fugiens fugiet.
23 Stringet super eum manus suas,
et sibilabit super illum, intuens locum ejus.

Hominum arti et sapientiæ

CAP. XXVIII. — 1 Habet argentum venarum suarum principia,
et auro locus est in quo conflatur.
2 Ferrum de terra tollitur,
et lapis solutus calore in æs vertitur.
3 Tempus posuit tenebris,
et universorum finem ipse considerat,
lapidem quoque caliginis et umbram mortis.
4 Dividit torrens a populo peregrinante
eos quos oblitus est pes egentis hominis, et invios.
5 Terra, de qua oriebatur panis,
in loco suo igni subversa est.
6 Locus sapphiri lapides ejus,
et glebæ illius aurum.
7 Semitam ignoravit avis,
nec intuitus est eam oculus vulturis.
8 Non calcaverunt eam filii institorum,
nec pertransivit per eam leæna.
9 Ad silicem extendit manum suam,
subvertit a radicibus montes.
10 In petris rivos excidit,
et omne pretiosum vidit oculus ejus.
11 Profunda quoque fluviorum scrutatus est,
et abscondita in lucem produxit.

opponitur vera sapientia,

12 Sapientia vero ubi invenitur?
et quis est locus intelligentiæ?
13 Nescit homo pretium ejus,
nec invenitur in terra suaviter viventium.
14 Abyssus dicit: Non est in me,
et mare loquitur: Non est mecum.
15 Non dabitur aurum obrizum pro ea,
nec appendetur argentum in commutatione ejus.
16 Non conferetur tinctis Indiæ coloribus,
nec lapidi sardonycho pretiosissimo, vel sapphiro.
17 Non adæquabitur ei aurum vel vitrum,
nec commutabuntur pro ea vasa auri.
18 Excelsa et eminentia non memorabuntur comparatione ejus;
trahitur autem sapientia de occultis.
19 Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia,
nec tincturæ mundissimæ componetur.
20 Unde ergo sapientia venit?
et quis est locus intelligentiæ?
21 Abscondita est ab oculis omnium viventium;
volucres quoque cæli latet.
22 Perditio et mors dixerunt:
Auribus nostris audivimus famam ejus.

Deo soli nota.

23 Deus intelligit viam ejus,
et ipse novit locum illius.
24 Ipse enim fines mundi intuetur,
et omnia quæ sub cælo sunt respicit.
25 Qui fecit ventis pondus,

15] Sap. VII, 9.

et aquas appendit in mensura.
26 Quando ponebat pluviis legem,
et viam procellis sonantibus,
27 tunc vidit illam et enarravit,
et præparavit, et investigavit.
28 Et dixit homini : Ecce timor Domini, ipsa est sapientia,
et recedere a malo, intelligentia.

Cap. XXIX. — 1 Addidit quoque Job, assumens parobolam suam, et dixit : Job pristina felicitas ;

2 Quis mihi tribuat ut sim juxta menses pristinos,
secundum dies quibus Deus custodiebat me ?
3 Quando splendebat lucerna ejus super caput meum,
et ad lumen ejus ambulabam in tenebris ;
4 sicut fui in diebus adolescentiæ meæ,
quando secreto Deus erat in tabernaculo meo ;
5 quando erat Omnipotens mecum,
et in circuitu meo pueri mei ;
6 quando lavabam pedes meos butyro,
et petra fundebat mihi rivos olei ;
7 quando procedebam ad portam civitatis,
et in platea parabant cathedram mihi.
8 Videbant me juvenes, et abscondebantur ;
et senes assurgentes stabant.
9 Principes cessabant loqui,
et digitum superponebant ori suo.
10 Vocem suam cohibebant duces,
et lingua eorum gutturi suo adhærebat.
11 Auris audiens beatificabat me,
et oculus videns testimonium reddebat mihi,
12 eo quod liberassem pauperem vociferantem,
et pupillum cui non esset adjutor.
13 Benedictio perituri super me veniebat,
et cor viduæ consolatus sum.
14 Justitia indutus sum,
et vestivi me, sicut vestimento et diademate, judicio meo.
15 Oculus fui cæco,
et pes claudo.
16 Pater eram pauperum,
et causam quam nesciebam diligentissime investigabam.
17 Conterebam molas iniqui,
et de dentibus illius auferebam prædam.
18 Dicebamque : In nidulo meo moriar,
et sicut palma multiplicabo dies.
19 Radix mea aperta est secus aquas,
et ros morabitur in messione mea.
20 Gloria mea semper innovabitur,
et arcus meus in manu mea instaurabitur.
21 Qui me audiebant, expectabant sententiam,
et intenti tacebant ad consilium meum.
22 Verbis meis addere nihil audebant,
et super illos stillabat eloquium meum.
23 Expectabant me sicut pluviam,
et os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum.
24 Si quando ridebam ad eos, non credebant,
et lux vultus mei non cadebat in terram.
25 Si voluissem ire ad eos, sedebam primus ;
cumque sederem quasi rex, circumstante exercitu,

eram tamen mœrentium consolator.

præsens infortunium;

Cap. XXX. — 1 Nunc autem derident me juniores tempore,
quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei;
2 quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo,
et vita ipsa putabantur indigni;
3 egestate et fame steriles, qui rodebant in solitudine,
squalentes calamitate et miseria,
4 et mandebant herbas, et arborum cortices,
et radix juniperorum erat cibus eorum;
5 qui de convallibus ista rapientes,
cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant;
6 in desertis habitabant torrentium,
et in cavernis terræ, vel super glaream;
7 qui inter hujuscemodi lætabantur,
et esse sub sentibus delicias computabant;
8 filii stultorum et ignobilium,
et in terra penitus non parentes.
9 Nunc in eorum canticum versus sum,
et factus sum eis in proverbium.
10 Abominantur me, et longe fugiunt a me,
et faciem meam conspuere non verentur.
11 Pharetram enim suam aperuit, et afflixit me,
et frenum posuit in os meum.
12 Ad dexteram orientis calamitates meæ illico surrexerunt:
pedes meos subverterunt,
et oppresserunt quasi fluctibus semitis suis.
13 Dissipaverunt itinera mea;
insidiati sunt mihi, et prævaluerunt,
et non fuit qui ferret auxilium.
14 Quasi rupto muro, et aperta janua, irruerunt super me,
et ad meas miserias devoluti sunt.
15 Redactus sum in nihilum;
abstulisti quasi ventus desiderium meum,
et velut nubes pertransiit salus mea.
16 Nunc autem in memetipso marcescit anima mea,
et possident me dies afflictionis.
17 Nocte os meum perforatur doloribus,
et qui me comedunt, non dormiunt.
18 In multitudine eorum consumitur vestimentum meum,
et quasi capitio tunicæ succinxerunt me.
19 Comparatus sum luto,
et assimilatus sum favillæ et cineri.
20 Clamo ad te, et non exaudis me;
sto, et non respicis me.
21 Mutatus es mihi in crudelem,
et in duritia manus tuæ adversaris mihi.
22 Elevasti me, et quasi super ventum ponens
elisisti me valide.
23 Scio quia morti trades me,
ubi constituta est domus omni viventi.
24 Verumtamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam:
et si corruerint, ipse salvabis.
25 Flebam quondam super eo qui afflictus erat,
et compatiebatur anima mea pauperi.
26 Expectabam bona, et venerunt mihi mala:
præstolabar lucem, et eruperunt tenebræ.
27 Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie;

prævenerunt me dies afflictionis.
28 Mœrens incedebam, sine furore,
consurgens, in turba clamabam.
29 Frater fui draconum,
et socius struthionum.
30 Cutis mea denigrata est super me,
et ossa mea aruerunt præ caumate.
31 Versa est in luctum cithara mea,
et organum meum in vocem flentium.
CAP. XXXI. — 1 Pepigi fœdus cum oculis meis, virtutes et innocentia.
ut ne cogitarem quidem de virgine.
2 Quam enim partem haberet in me Deus desuper,
et hereditatem Omnipotens de excelsis?
3 Numquid non perditio est iniquo,
et alienatio operantibus injustitiam?
4 Nonne ipse considerat vias meas,
et cunctos gressus meos dinumerat?
5 Si ambulavi in vanitate,
et festinavit in dolo pes meus,
6 appendat me in statera justa,
et sciat Deus simplicitatem meam.
7 Si declinavit gressus meus de via,
et si secutum est oculos meos cor meum,
et si manibus meis adhæsit macula,
8 seram, et alius comedat,
et progenies mea eradicetur.
9 Si deceptum est cor meum super muliere,
et si ad ostium amici mei insidiatus sum,
10 scortum alterius sit uxor mea,
et super illam incurventur alii.
11 Hoc enim nefas est,
et iniquitas maxima.
12 Ignis est usque ad perditionem devorans,
et omnia eradicans genimina.
13 Si contempsi subire judicium cum servo meo et ancilla mea,
cum disceptarent adversum me:
14 quid enim faciam cum surrexerit ad judicandum Deus?
et cum quæsierit, quid respondebo illi?
15 Numquid non in utero fecit me, qui et illum operatus est?
et formavit me in vulva unus?
16 Si negavi quod volebant pauperibus,
et oculos viduæ expectare feci;
17 si comedi buccellam meam solus,
et non comedit pupillus ex ea,
18 quia ab infantia mea crevit mecum miseratio,
et de utero matris meæ egressa est mecum;
19 si despexi pereuntem, eo quod non habuerit indumentum,
et absque operimento pauperem;
20 si non benedixerunt mihi latera ejus,
et de velleribus ovium mearum calefactus est;
21 si levavi super pupillum manum meam,
etiam cum viderem me in porta superiorem,
22 humerus meus a junctura sua cadat,
et brachium meum cum suis ossibus confringatur.
23 Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum,
et pondus ejus ferre non potui.
24 Si putavi aurum robur meum,

et obrizo dixi : Fiducia mea;
25 si lætatus sum super multis divitiis meis,
et quia plurima reperit manus mea.
26 Si vidi solem cum fulgeret,
et lunam incedentem clare,
27 et lætatum est in abscondito cor meum,
et osculatus sum manum meam ore meo:
28 quæ est iniquitas maxima,
et negatio contra Deum altissimum.
29 Si gavisus sum ad ruinam ejus qui me oderat,
et exultavi quod invenisset eum malum;
30 non enim dedi ad peccandum guttur meum,
ut expeterem maledicens animam ejus.
31 Si non dixerunt viri tabernaculi mei :
Quis det de carnibus ejus, ut saturemur?
32 Foris non mansit peregrinus;
ostium meum viatori patuit.
33 Si abscondi quasi homo peccatum meum,
et celavi in sinu meo iniquitatem meam.
34 Si expavi ad multitudinem nimiam,
et despectio propinquorum terruit me;
et non magis tacui, nec egressus sum ostium.
35 Quis mihi tribuat auditorem,
ut desiderium meum audiat Omnipotens,
et librum scribat ipse qui judicat,
36 ut in humero meo portem illum,
et circumdem illum quasi coronam mihi?
37 Per singulos gradus meos pronuntiabo illum,
et quasi principi offeram eum.
38 Si adversum me terra mea clamat,
et cum ipsa sulci ejus deflent;
39 si fructus ejus comedi absque pecunia,
et animam agricolarum ejus afflixi:
40 pro frumento oriatur mihi tribulus,
et pro hordeo spina.
Finita sunt verba Job.

SECUNDA PARS

INTERVENTUS ELIU

§ I. — *Primus sermo Eliu.*

Eliu introducitur.

CAP. XXXII. — 1 Omiserunt autem tres viri isti respondere Job, eo quod justus sibi videretur. 2 Et iratus, indignatusque est Eliu, filius Barachel, Buzites, de cognatione Ram; iratus est autem adversum Job, eo quod justum se esse diceret coram Deo. 3 Porro adversum amicos ejus indignatus est, eo quod non invenissent responsionem rationabilem, sed tantummodo condemnassent Job. 4 Igitur Eliu expectavit Job loquentem, eo quod seniores essent qui loquebantur. 5 Cum autem vidisset quod tres respondere non potuissent, iratus est vehementer. 6 Respondensque Eliu, filius Barachel, Buzites, dixit :

Narrat cur tandem ipse loquatur.

Junior sum tempore, vos autem antiquiores;
idcirco, demisso capite,
veritus sum vobis indicare meam sententiam.
7 Sperabam enim quod ætas prolixior loqueretur,
et annorum multitudo doceret sapientiam.

8 Sed, ut video, spiritus est in hominibus,
et inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam.
9 Non sunt longævi sapientes,
nec senes intelligunt judicium.
10 Ideo dicam : Audite me,
ostendam vobis etiam ego meam sapientiam.
11 Expectavi enim sermones vestros,
audivi prudentiam vestram,
donec disceptaremini sermonibus ;
12 et donec putabam vos aliquid dicere, considerabam;
sed, ut video, non est qui possit arguere Job,
et respondere ex vobis sermonibus ejus.
13 Ne forte dicatis: Invenimus sapientiam;
Deus projecit eum, non homo.
14 Nihil locutus est mihi ;
et ego non secundum sermones vestros respondebo illi.
15 Extimuerunt, nec responderunt ultra,
abstuleruntque a se eloquia.
16 Quoniam igitur expectavi, et non sunt locuti;
steterunt, nec ultra responderunt;
17 respondebo et ego partem meam,
et ostendam scientiam meam.
18 Plenus sum enim sermonibus,
et coarctat me spiritus uteri mei.
19 En venter meus quasi mustum absque spiraculo,
quod laguneulas novas disrumpit.
20 Loquar, et respirabo paululum :
aperiam labia mea, et respondebo.
21 Non accipiam personam viri,
et Deum homini non æquabo.
22 Nescio enim quamdiu subsistam,
et si post modicum tollat me factor meus.

Cap. XXXIII. — 1 Audi igitur, Job, eloquia mea,
et omnes sermones meos ausculta.
Provocat Job ad auscultandum.
2 Ecce aperui os meum,
loquatur lingua mea in faucibus meis.
3 Simplici corde meo sermones mei,
et sententiam puram labia mea loquentur.
4 Spiritus Dei fecit me,
et spiraculum Omnipotentis vivificavit me.
5 Si potes, responde mihi,
et adversus faciem meam consiste.
6 Ecce, et me sicut et te fecit Deus,
et de eodem luto ego quoque formatus sum.
7 Verumtamen miraculum meum non te terreat,
et eloquentia mea non sit tibi gravis.
8 Dixisti ergo in auribus meis,
et vocem verborum tuorum audivi :
Confutat quædam a Job minus reverenter in Deum dicta.
9 Mundus sum ego, et absque delicto;
immaculatus, et non est iniquitas in me.
10 Quia querelas in me reperit,
ideo arbitratus est me inimicum sibi.
11 Posuit in nervo pedes meos,
custodivit omnes semitas meas.
12 Hoc est ergo in quo non es justificatus.
Respondebo tibi, quia major sit Deus homine.
13 Adversus eum contendis,

quod non ad omnia verba responderit tibi?
14 Semel loquitur Deus,
et secundo idipsum non repetit.
15 Per somnium, in visione nocturna,
quando irruit sopor super homines,
et dormiunt in lectulo,
16 tunc aperit aures virorum,
et erudiens eos instruit disciplina,
17 ut avertat hominem ab his quæ facit,
et liberet eum de superbia,
18 eruens animam ejus a corruptione,
et vitam illius, ut non transeat in gladium.
19 Increpat quoque per dolorem in lectulo,
et omnia ossa ejus marcescere facit.
20 Abominabilis ei fit in vita sua panis,
et animæ illius cibus ante desiderabilis.
21 Tabescet caro ejus,
et ossa, quæ tecta fuerant, nudabuntur.
22 Appropinquavit corruptioni anima ejus,
et vita illius mortiferis.
23 Si fuerit pro eo angelus loquens,
unus de millibus, ut annuntiet hominis æquitatem,
24 miserebitur ejus, et dicet:
Libera eum, ut non descendat in corruptionem;
inveni in quo ei propitier.
25 Consumpta est caro ejus a suppliciis;
revertatur ad dies adolescentiæ suæ.
26 Deprecabitur Deum, et placabilis ei erit;
et videbit faciem ejus in jubilo,
et reddet homini justitiam suam.
27 Respiciet homines, et dicet: Peccavi;
et vere deliqui, et ut eram dignus non recepi.
28 Liberavit animam suam, ne pergeret in interitum,
sed vivens lucem videret.
29 Ecce hæc omnia operatur Deus
tribus vicibus per singulos,
30 ut revocet animas eorum a corruptione,
et illuminet luce viventium.

Peroratio.

31 Attende, Job, et audi me;
et tace, dum ego loquor.
32 Si autem habes quod loquaris, responde mihi;
loquere, volo enim te apparere justum.
33 Quod si non habes, audi me;
tace, et docebo te sapientiam.

§ II. — *Secundus sermo Eliu.*

Job blasphemiæ arguitur.

CAP. XXXIV. — 1 Pronuntians itaque Eliu, etiam hæc locutus est:
2 Audite, sapientes, verba mea;
et, eruditi, auscultate me.
3 Auris enim verba probat,
et guttur escas gustu dijudicat.
4 Judicium eligamus nobis,
et inter nos videamus quid sit melius.
5 Quia dixit Job: Justus sum,
et Deus subvertit judicium meum.

3] Sup. XII, 11.

6 In judicando enim me mendacium est,
violenta sagitta mea absque ullo peccato.
7 Quis est vir ut est Job,
qui bibit subsannationem quasi aquam?
8 Qui graditur cum operantibus iniquitatem,
et ambulat cum viris impiis?
9 Dixit enim: Non placebit vir Deo,
etiam si cucurrerit cum eo.
10 Ideo, viri cordati, audite me:
Absit a Deo impietas,
et ab Omnipotente iniquitas!
11 Opus enim hominis reddet ei,
et juxta vias singulorum restituet eis.
12 Vere enim Deus non condemnabit frustra,
nec Omnipotens subvertet judicium.
13 Quem constituit alium super terram?
aut quem posuit super orbem quem fabricatus est?
14 Si direxerit ad eum cor suum,
spiritum illius et flatum ad se trahet.
15 Deficiet omnis caro simul,
et homo in cinerem revertetur.
16 Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur,
et ausculta vocem eloquii mei.
17 Numquid qui non amat judicium, sanari potest?
et quomodo tu eum qui justus est in tantum condemnas?
18 Qui dicit regi: Apostata;
qui vocat duces impios;
19 qui non accipit personas principum,
nec cognovit tyrannum, cum disceptaret contra pauperem;
opus enim manuum ejus sunt universi.
20 Subito morientur, et in media nocte,
turbabuntur populi, et pertransibunt,
et auferent violentum absque manu.
21 Oculi enim ejus super vias hominum,
et omnes gressus eorum considerat.
22 Non sunt tenebræ, et non est umbra mortis,
ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem.
23 Neque enim ultra in hominis potestate est,
ut veniat ad Deum in judicium.
24 Conteret multos, et innumerabiles,
et stare faciet alios pro eis.
25 Novit enim opera eorum,
et idcirco inducet noctem, et conterentur.
26 Quasi impios percussit eos,
in loco videntium;
27 Qui quasi de industria recesserunt ab eo,
et omnes vias ejus intelligere noluerunt;
28 ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni,
et audiret vocem pauperum.
29 Ipso enim concedente pacem, quis est qui condemnet?
ex quo absconderit vultum, quis est qui contempletur eum
et super gentes, et super omnes homines?
30 Qui regnare facit hominem hypocritam
propter peccata populi.

Non esse injustum Deum varia argumenta probant.

19] Deut. X, 17. II Par. XIX, 7. Sap. VI, 8. Eccli. XXXV, 15. Act. X, 34. Rom. II, 11. Gal. II, 6. Eph. VI, 9. Col. III, 25. I Petr. I, 17.

Peroratio.

[31] Quia ergo ego locutus sum ad Deum,
te quoque non prohibebo.
[32] Si erravi, tu doce me;
si iniquitatem locutus sum, ultra non addam.
[33] Numquid a te Deus expetit eam, quia displicuit tibi?
Tu enim cœpisti loqui, et non ego.
Quod si quid nosti melius, loquere.
[34] Viri intelligentes loquantur mihi,
et vir sapiens audiat me.
[35] Job autem stulte locutus est,
et verba illius non sonant disciplinam.
[36] Pater mi, probetur Job usque ad finem;
ne desinas ab homine iniquitatis.
[37] Quia addit super peccata sua blasphemiam,
inter nos interim constringatur;
et tunc ad judicium provocet sermonibus suis Deum.

§ III. — *Tertius sermo Eliu.*

Homini, non Deo, prodest pietas et impietas nocet.

CAP. XXXV. — [1] Igitur Eliu hæc rursum locutus est:
[2] Numquid æqua tibi videtur tua cogitatio,
ut diceres: Justior sum Deo?
[3] Dixisti enim: Non tibi placet quod rectum est;
vel quid tibi proderit, si ego peccavero?
[4] Itaque ego respondebo sermonibus tuis,
et amicis tuis tecum.
[5] Suspice cælum, et intuere;
et contemplare æthera quod altior te sit.
[6] Si peccaveris, quid ei nocebis?
et si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?
[7] Porro si juste egeris, quid donabis ei?
aut quid de manu tua accipiet?
[8] Homini qui similis tui est, nocebit impietas tua;
et filium hominis adjuvabit justitia tua.

Multi propter superbiam non exaudiuntur.

[9] Propter multitudinem calumniatorum clamabunt,
et ejulabunt propter vim brachii tyrannorum.
[10] Et non dixit: Ubi est Deus qui fecit me,
qui dedit carmina in nocte,
[11] qui docet nos super jumenta terræ,
et super volucres cæli erudit nos?
[12] Ibi clamabunt, et non exaudiet
propter superbiam malorum.
[13] Non ergo frustra audiet Deus,
et Omnipotens causas singulorum intuebitur.
[14] Etiam cum dixeris: Non considerat;
judicare coram illo, et expecta eum.
[15] Nunc enim non infert furorem suum,
nec ulciscitur scelus valde.
[16] Ergo Job frustra aperit os suum,
et absque scientia verba multiplicat.

§ IV. — *Quartus sermo Eliu.*

Exordium.

CAP. XXXVI. — [1] Addens quoque Eliu, hæc locutus est:
[2] Sustine me paululum, et indicabo tibi;
adhuc enim habeo quod pro Deo loquar.
[3] Repetam scientiam meam a principio,
et operatorem meum probabo justum.

4 Vere enim absque mendacio sermones mei,
et perfecta scientia probabitur tibi.
5 Deus potentes non abjicit,
cum et ipse sit potens;
6 sed non salvat impios,
et judicium pauperibus tribuit.
7 Non auferet a justo oculos suos,
et reges in solio collocat in perpetuum,
et illi eriguntur.
8 Et si fuerint in catenis,
et vinciantur funibus paupertatis,
9 indicabit eis opera eorum,
et scelera eorum, quia violenti fuerunt.
10 Revelabit quoque aurem eorum, ut corripiat;
et loquetur, ut revertantur ab iniquitate.
11 Si audierint, et observaverint, complebunt dies suos in bono,
et annos suos in gloria;
12 Si autem non audierint,
transibunt per gladium,
et consumentur in stultitia.
13 Simulatores et callidi provocant iram Dei,
neque clamabunt cum vincti fuerint.
14 Morietur in tempestate anima eorum,
et vita eorum inter effeminatos.
15 Eripiet de angustia sua pauperem,
et revelabit in tribulatione aurem ejus.
16 Igitur salvabit te de ore angusto latissime,
et non habente fundamentum subter se;
requies autem mensæ tuæ erit plena pinguedine.
17 Causa tua quasi impii judicata est;
causam judiciumque recipies.
18 Non te ergo superet ira ut aliquem opprimas;
nec multitudo donorum inclinet te.
19 Depone magnitudinem tuam absque tribulatione,
et omnes robustos fortitudine.
20 Ne protrahas noctem,
ut ascendant populi pro eis.
21 Cave ne declines ad iniquitatem;
hanc enim cœpisti sequi post miseriam.
22 Ecce, Deus excelsus in fortitudine sua,
et nullus ei similis in legislatoribus.
23 Quis poterit scrutari vias ejus?
aut quis potest ei dicere : Operatus es iniquitatem?
24 Memento quod ignores opus ejus,
de quo cecinerunt viri.
25 Omnes homines vident eum;
unusquisque intuetur procul.
26 Ecce, Deus magnus vincens scientiam nostram;
numerus annorum ejus inæstimabilis.
27 Qui aufert stillas pluviæ,
et effundit imbres ad instar gurgitum,
28 qui de nubibus fluunt,
quæ prætexunt cuncta desuper.
29 Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum,
30 et fulgurare lumine suo desuper,
cardines quoque maris operiet.
31 Per hæc enim judicat populos,

Deus ope tribulationum homines erudit.

Patienter ergo mala toleranda.

Exaltatur Dei potentia, in ipsius operibus conspicua.

et dat escas multis mortalibus.
32 In manibus abscondit lucem,
et præcipit ei ut rursus adveniat.
33 Annuntiat de ea amico suo, quod possessio ejus sit,
et ad eam possit ascendere.
Cap. XXXVII. — 1 Super hoc expavit cor meum,
et emotum est de loco suo.
2 Audite auditionem in terrore vocis ejus,
et sonum de ore illius procedentem.
3 Subter omnes cælos ipse considerat,
et lumen illius super terminos terræ.
4 Post eum rugiet sonitus,
tonabit voce magnitudinis suæ;
et non investigabitur, cum audita fuerit vox ejus.
5 Tonabit Deus in voce sua mirabiliter,
qui facit magna et inscrutabilia,
6 qui præcipit nivi ut descendat in terram,
et hiemis pluviis, et imbri fortitudinis suæ;
7 qui in manu omnium hominum signat,
ut noverint singuli opera sua.
8 Ingredietur bestia latibulum,
et in antro suo morabitur.
9 Ab interioribus egredietur tempestas,
et ab Arcturo frigus.
10 Flante Deo, concrescit gelu,
et rursum latissimæ funduntur aquæ.
11 Frumentum desiderat nubes,
et nubes spargunt lumen suum.
12 Quæ lustrant per circuitum,
quocumque eas voluntas gubernantis duxerit,
ad omne quod præceperit illis super faciem orbis terrarum:
13 sive in una tribu, sive in terra sua,
sive in quocumque loco misericordiæ suæ eas jusserit inveniri.
Debilitas hominis.
14 Ausculta hæc, Job;
sta, et considera mirabilia Dei.
15 Numquid scis quando præceperit Deus pluviis,
ut ostenderent lucem nubium ejus?
16 Numquid nosti semitas nubium magnas,
et perfectas scientias?
17 Nonne vestimenta tua calida sunt,
cum perflata fuerit terra austro?
18 Tu forsitan cum eo fabricatus es cælos,
qui solidissimi quasi ære fusi sunt.
19 Ostende nobis quid dicamus illi;
nos quippe involvimur tenebris.
20 Quis narrabit ei quæ loquor?
Etiam si locutus fuerit homo, devorabitur.
21 At nunc non vident lucem;
subito aer cogetur in nubes,
et ventus transiens fugabit eas.
22 Ab aquilone aurum venit,
et ad Deum formidolosa laudatio.
23 Digne eum invenire non possumus;
magnus fortitudine, et judicio, et justitia;
et enarrari non potest.
24 Ideo timebunt eum viri, [sapientes.
et non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse

TERTIA PARS

DEI INTERVENTUS

§ I. — *Primus sermo divinus.*

CAP. XXXVIII. — 1 Respondens autem Dominus Job de turbine, dixit: Quæstiones proponuntur Job circa creationem.
2 Quis est iste involvens sententias
sermonibus imperitis?
3 Accinge sicut vir lumbos tuos;
interrogabo te, et responde mihi.
4 Ubi eras quando ponebam fundamenta terræ?
Indica mihi, si habes intelligentiam.
5 Quis posuit mensuras ejus, si nosti?
vel quis tetendit super eam lineam?
6 Super quo bases illius solidatæ sunt?
aut quis demisit lapidem angularem ejus,
7 cum me laudarent simul astra matutina,
et jubilarent omnes filii Dei?
8 Quis conclusit ostiis mare,
quando erumpebat quasi de vulva procedens;
9 cum ponerem nubem vestimentum ejus,
et caligine illud quasi pannis infantiæ obvolverem?
10 Circumdedi illud terminis meis,
et posui vectem et ostia,
11 et dixi : Usque huc venies, et non procedes amplius,
et hic confringes tumentes fluctus tuos.
12 Numquid post ortum tuum præcepisti diluculo, Aliæ quæstiones circa mundi cursum ordinarium: 1º mysteria naturæ;
et ostendisti auroræ locum suum?
13 Et tenuisti concutiens extrema terræ,
et excussisti impios ex ea?
14 Restituetur ut lutum signaculum,
et stabit sicut vestimentum.
15 Auferetur ab impiis lux sua,
et brachium excelsum confringetur.
16 Numquid ingressus es profunda maris?
et in novissimis abyssi deambulasti?
17 Numquid apertæ sunt tibi portæ mortis,
et ostia tenebrosa vidisti?
18 Numquid considerasti latitudinem terræ?
Indica mihi, si nosti, omnia;
19 in qua via lux habitet,
et tenebrarum quis locus sit:
20 ut ducas unumquodque ad terminos suos,
et intelligas semitas domus ejus.
21 Sciebas tunc quod nasciturus esses,
et numerum dierum tuorum noveras?
22 Numquid ingressus es thesauros nivis,
aut thesauros grandinis aspexisti,
23 quæ præparavi in tempus hostis,
in diem pugnæ et belli?
24 Per quam viam spargitur lux,
dividitur æstus super terram?
25 Quis dedit vehementissimo imbri cursum,
et viam sonantis tonitrui,
26 ut plueret super terram absque homine in deserto,

ubi nullus mortalium commoratur,
27 ut impleret inviam et desolatam,
et produceret herbas virentes?
28 Quis est pluviæ pater?
vel quis genuit stillas roris?
29 De cujus utero egressa est glacies?
et gelu de cælo quis genuit?
30 In similitudinem lapidis aquæ durantur,
et superficies abyssi constringitur.
2° astrorum ordo et itinera.
31 Numquid conjungere valebis micantes stellas Pleiadas,
aut gyrum Arcturi poteris dissipare?
32 Numquid producis luciferum in tempore suo,
et vesperum super filios terræ consurgere facis?
33 Numquid nosti ordinem cæli,
et pones rationem ejus in terra?
34 Numquid elevabis in nebula vocem tuam,
et impetus aquarum operiet te?
35 Numquid mittes fulgura, et ibunt,
et revertentia dicent tibi: Adsumus?
36 Quis posuit in visceribus hominis sapientiam?
vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 Quis enarrabit cælorum rationem,
et concentum cæli quis dormire faciet?
38 Quando fundebatur pulvis in terra,
et glebæ compingebantur?
Quæstiones circa animalia: leæna,
39 Numquid capies leænæ prædam,
et animam catulorum ejus implebis,
40 quando cubant in antris,
et in specubus insidiantur?
corvus,
41 Quis præparat corvo escam suam,
quando pulli ejus clamant ad Deum,
vagantes, eo quod non habeant cibos?
ibex,
Cap. XXXIX. — 1 Numquid nosti tempus partus ibicum in petris?
vel parturientes cervas observasti?
2 Dinumerasti menses conceptus earum,
et scisti tempus partus earum?
3 Incurvantur ad fetum, et pariunt,
et rugitus emittunt.
4 Separantur filii earum, et pergunt ad pastum;
egrediuntur, et non revertuntur ad eas.
onager,
5 Quis dimisit onagrum liberum,
et vincula ejus quis solvit?
6 Cui dedi in solitudine domum,
et tabernacula ejus in terra salsuginis.
7 Contemnit multitudinem civitatis;
clamorem exactoris non audit.
8 Circumspicit montes pascuæ suæ,
et virentia quæque perquirit.
rhinoceros,
9 Numquid volet rhinoceros servire tibi,
aut morabitur ad præsepe tuum?
10 Numquid alligabis rhinocerota ad arandum loro tuo,
aut confringet glebas vallium post te?
11 Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine ejus,
et derelinques ei labores tuos?
12 Numquid credes illi quod sementem reddat tibi,
et aream tuam congreget?
struthio,
13 Penna struthionis similis est

pennis herodii et accipitris.
14 Quando derelinquit ova sua in terra,
tu forsitan in pulvere calefacies ea?
15 Obliviscitur quod pes conculcet ea,
aut bestia agri conterat.
16 Duratur ad filios suos, quasi non sint sui;
frustra laboravit, nullo timore cogente.
17 Privavit enim eam Deus sapientia,
nec dedit illi intelligentiam.
18 Cum tempus fuerit, in altum alas erigit;
deridet equum et ascensorem ejus.
19 Numquid præbebis equo fortitudinem, equus,
aut circumdabis collo ejus hinnitum?
20 Numquid suscitabis eum quasi locustas?
Gloria narium ejus terror.
21 Terram ungula fodit, exultat audacter;
in occursum pergit armatis.
22 Contemnit pavorem,
nec cedit gladio.
23 Super ipsum sonabit pharetra;
vibrabit hasta et clypeus;
24 fervens et fremens sorbet terram,
nec reputat tubæ sonare clangorem.
25 Ubi audierit buccinam, dicit : Vah!
Procul odoratur bellum,
exhortationem ducum, et ululatum exercitus.
26 Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, accipiter,
expandens alas suas ad austrum?
27 Numquid ad præceptum tuum elevabitur aquila, aquila.
et in arduis ponet nidum suum?
28 In petris manet,
et in præruptis silicibus commoratur atque inaccessis rupibus.
29 Inde contemplatur escam,
et de longe oculi ejus prospiciunt.
30 Pulli ejus lambent sanguinem;
et ubicumque cadaver fuerit, statim adest.
31 Et adjecit Dominus, et locutus est ad Job : Job incitatus ad respondendum, agnoscit se temere locutum.
32 Numquid qui contendit cum Deo, tam facile conquiescit?
Utique qui arguit Deum, debet respondere ei.
33 Respondens autem Job Domino, dixit :
34 Qui leviter locutus sum, respondere quid possum?
Manum meam ponam super os meum.
35 Unum locutus sum, quod utinam non dixissem;
et alterum, quibus ultra non addam.

§ II. — *Alter sermo divinus.*

Cap. XL. — 1 Respondens autem Dominus Job de turbine, dixit : Job ironice provocatur ad mundi gubernium assumendum.
2 Accinge sicut vir lumbos tuos;
interrogabo te, et indica mihi.
3 Numquid irritum facies judicium meum,
et condemnabis me, ut tu justificeris?
4 Et si habes brachium sicut Deus?
et si voce simili tonas?
5 Circumda tibi decorem, et in sublime erigere,
et esto gloriosus, et speciosis induere vestibus.
6 Disperge superbos in furore tuo,

et respiciens omnem arrogantem humilia.
7 Respice cunctos superbos, et confunde eos,
et contere impios in loco suo.
8 Absconde eos in pulvere simul,
et facies eorum demerge in foveam.
9 Et ego confitebor
quod salvare te possit dextera tua.

Behemoth describitur.

10 Ecce behemoth quem feci tecum,
fœnum quasi bos comedet.
11 Fortitudo ejus in lumbis ejus,
et virtus illius in umbilico ventris ejus.
12 Stringit caudam suam quasi cedrum;
nervi testiculorum ejus perplexi sunt.
13 Ossa ejus velut fistulæ æris,
cartilago illius quasi laminæ ferreæ.
14 Ipse est principium viarum Dei;
qui fecit eum applicabit gladium ejus.
15 Huic montes herbas ferunt;
omnes bestiæ agri ludent ibi.
16 Sub umbra dormit, in secreto calami
et in locis humentibus.
17 Protegunt umbræ umbram ejus;
circumdabunt eum salices torrentis.
18 Ecce absorbebit fluvium, et non mirabitur,
et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus.
19 In oculis ejus quasi hamo capiet eum,
et in sudibus perforabit nares ejus.

Descriptio leviathan.

20 An extrahere poteris leviathan hamo,
et fune ligabis linguam ejus?
21 Numquid pones circulum in naribus ejus,
aut armilla perforabis maxillam ejus?
22 Numquid multiplicabit ad te preces,
aut loquetur tibi mollia?
23 Numquid feriet tecum pactum,
et accipies eum servum sempiternum?
24 Numquid illudes ei quasi avi,
aut ligabis eum ancillis tuis?
25 Concident eum amici?
divident illum negotiatores?
26 Numquid implebis sagenas pelle ejus,
et gurgustium piscium capite illius?
27 Pone super eum manum tuam;
memento belli, nec ultra addas loqui.
28 Ecce spes ejus frustrabitur eum,
et videntibus cunctis præcipitabitur.
Cap. XLI. — 1 Non quasi crudelis suscitabo eum;
quis enim resistere potest vultui meo?
2 Quis ante dedit mihi, ut reddam ei?
Omnia quæ sub cælo sunt, mea sunt.
3 Non parcam ei, et verbis potentibus,
et ad deprecandum compositis.
4 Quis revelabit faciem indumenti ejus?
et in medium oris ejus quis intrabit?
5 Portas vultus ejus quis aperiet?
Per gyrum dentium ejus formido.
6 Corpus illius quasi scuta fusilia,
compactum squamis se prementibus.

7 Una uni conjungitur,
et ne spiraculum quidem incedit per eas.
8 Una alteri adhærebit,
et tenentes se nequaquam separabuntur.
9 Sternutatio ejus splendor ignis,
et oculi ejus ut palpebræ diluculi.
10 De ore ejus lampades procedunt,
sicut tædæ ignis accensæ.
11 De naribus ejus procedit fumus,
sicut ollæ succensæ atque ferventis.
12 Halitus ejus prunas ardere facit,
et flamma de ore ejus egreditur.
13 In collo ejus morabitur fortitudo,
et faciem ejus præcedit egestas.
14 Membra carnium ejus cohærentia sibi;
mittet contra eum fulmina et ad locum alium non ferentur.
15 Cor ejus indurabitur tanquam lapis,
et stringetur quasi malleatoris incus.
16 Cum sublatus fuerit, timebunt angeli,
et territi purgabuntur.
17 Cum apprehenderit eum gladius, subsistere non poterit,
neque hasta, neque thorax;
18 reputabit enim quasi paleas ferrum,
et quasi lignum putridum æs.
19 Non fugabit eum vir sagittarius;
in stipulam versi sunt ei lapides fundæ.
20 Quasi stipulam æstimabit malleum,
et deridebit vibrantem hastam.
21 Sub ipso erunt radii solis,
et sternet sibi aurum quasi lutum.
22 Fervescere faciet quasi ollam profundum mare,
et ponet quasi cum unguenta bulliunt.
23 Post eum lucebit semita;
æstimabit abyssum quasi senescentem.
24 Non est super terram potestas quæ comparetur ei,
qui factus est ut nullum timeret.
25 Omne sublime videt :
Ipse est rex super universos filios superbiæ.

Cap. XLII. — 1 Respondens autem Job Domino, dixit : Job sese humiliat.
2 Scio quia omnia potes,
et nulla te latet cogitatio.
3 Quis est iste qui celat consilium
absque scientia?
Ideo insipienter locutus sum,
et quæ ultra modum excederent scientiam meam.
4 Audi, et ego loquar;
interrogabo te, et responde mihi.
5 Auditu auris audivi te;
nunc autem oculus meus videt te.
6 Idcirco ipse me reprehendo,
et ago pœnitentiam in favilla et cinere.

EPILOGUS HISTORICUS

7 Postquam autem locutus est Dominus verba hæc ad Job, dixit ad Eliphaz Themanitem : Iratus est furor meus in te, et in duos amicos tuos, quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut servus meus Job. Innocentia Job a Deo declaratur.

8 Sumite ergo vobis septem tauros et septem arietes, et ite ad servum
meum Job, et offerte holocaustum pro vobis; Job autem, servus meus,
orabit pro vobis. Faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stulti-
tia; neque enim locuti estis ad me recta, sicut servus meus Job. 9 Abie-
runt ergo Eliphaz Themanites, et Baldad Suhites, et Sophar Naamathi-
tes, et fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad eos, et suscepit Dominus
faciem Job.

Prosperitatis pristinæ restitutio.

10 Dominus quoque conversus est ad pœnitentiam Job, cum oraret ille
pro amicis suis; et addidit Dominus omnia quæcumque fuerant Job, du-
plicia. 11 Venerunt autem ad eum omnes fratres sui, et universæ sorores
suæ, et cuncti qui noverant eum prius, et comederunt cum eo panem in
domo ejus; et moverunt super eum caput, et consolati sunt eum super
omni malo quod intulerat Dominus super eum, et dederunt ei unusquis-
que ovem unam, et inaurem auream unam. 12 Dominus autem benedixit
novissimis Job magis quam principio ejus; et facta sunt ei quatuorde-
cim millia ovium, et sex millia camelorum, et mille juga boum, et mille
asinæ. 13 Et fuerunt ei septem filii, et tres filiæ. 14 Et vocavit nomen
unius Diem, et nomen secundæ Cassiam, et nomen tertiæ Cornu stibii.
15 Non sunt autem inventæ mulieres speciosæ sicut filiæ Job in universa
terra; deditque eis pater suus hereditatem inter fratres earum.

16 Vixit autem Job post hæc centum quadraginta annis, et vidit filios
suos, et filios filiorum suorum usque ad quartam generationem; et mor-
tuus est senex et plenus dierum.

LIBER PSALMORUM

LIBER I

Psalmus I

Bonorum et impiorum sors opposita.

BEATUS vir qui non abiit in consilio impiorum, Beatitudo justorum.
et in via peccatorum non stetit,
et in cathedra pestilentiæ non sedit;
2 sed in lege Domini voluntas ejus,
et in lege ejus meditabitur die ac nocte.
3 Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum,
quod fructum suum dabit in tempore suo;
et folium ejus non defluet;
et omnia quæcumque faciet prosperabuntur.
4 Non sic impii, non sic; Maledictio impiorum.
sed tanquam pulvis quem projicit ventus a facie terræ.
5 Ideo non resurgent impii in judicio,
neque peccatores in concilio justorum,
6 quoniam novit Dominus viam justorum;
et iter impiorum peribit.

Psalmus II

Christus vincit et imperat.

1 Quare fremuerunt gentes, Impia gentium rebellio contra Deum et Messiam.
et populi meditati sunt inania?
2 Astiterunt reges terræ,
et principes convenerunt in unum
adversus Dominum, et adversus Christum ejus.
3 Dirumpamus vincula eorum,
et projiciamus a nobis jugum ipsorum.
4 Qui habitat in cælis irridebit eos, Tales hostes irridet Dominus.
et Dominus subsannabit eos.
5 Tunc loquetur ad eos in ira sua,
et in furore suo conturbabit eos.
6 Ego autem constitutus sum rex ab eo
super Sion, montem sanctum ejus,
prædicans præceptum ejus.
7 Dominus dixit ad me : Filius meus es tu; Divinum sui imperii decretum Christus enuntiat.
ego hodie genui te.

2] Jos. I, 8. — 3] Jer. XVII, 8. — 1] Act. IV, 25. — 7] Act. XIII, 33. Hebr. I, 5 et V, 5.

8 Postula a me, et dabo tibi gentes hereditatem tuam,
et possessionem tuam terminos terræ.
9 Reges eos in virga ferrea,
et tanquam vas figuli confringes eos.

Reges omnes hortatur poeta ut obediant Christo.

10 Et nunc, reges, intelligite;
erudimini, qui judicatis terram.
11 Servite Domino in timore,
et exultate ei cum tremore.
12 Apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus,
et pereatis de via justa.
13 Cum exarserit in brevi ira ejus,
beati omnes qui confidunt in eo.

Psalmus III

Cujusdam afflicti, sed in Deo confidentis, oratio.

Titulus.

1 Psalmus David, cum fugeret a facie Absalom, filii sui.

Exclamatio querula de miseria præsenti.

2 Domine, quid multiplicati sunt qui tribulant me?
multi insurgunt adversum me.
3 Multi dicunt animæ meæ :
Non est salus ipsi in Deo ejus.

Validus confidentiæ sensus.

4 Tu autem, Domine, susceptor meus es,
gloria mea, et exaltans caput meum.
5 Voce mea ad Dominum clamavi;
et exaudivit me de monte sancto suo.
6 Ego dormivi, et soporatus sum;
et exurrexi, quia Dominus suscepit me.
7 Non timebo millia populi circumdantis me.

Vehemens supplicatio.

Exurge, Domine; salvum me fac, Deus meus.
8 Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa;
dentes peccatorum contrivisti.
9 Domini est salus;
et super populum tuum benedictio tua.

Psalmus IV

Superbientibus inimicis et dejectis amicis, David nititur in Deo.

Titulus.

1 In finem, in carminibus, Psalmus David.

Imploratio divini auxilii.

2 Cum invocarem exaudivit me Deus justitiæ meæ,
in tribulatione dilatasti mihi.
Miserere mei, et exaudi orationem meam.

Inimicorum protervitatem David increpat.

3 Filii hominum, usquequo gravi corde?
ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium?
4 Et scitote quoniam mirificavit Dominus sanctum suum;
Dominus exaudiet me cum clamavero ad eum.

Eosdem ut resipiscant hortatur.

5 Irascimini, et nolite peccare; [mini.
quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungi-
6 Sacrificate sacrificium justitiæ, et sperate in Domino.

Amicorum desperantium animos erigit.

Multi dicunt : Quis ostendit nobis bona?
7 Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.
Dedisti lætitiam in corde meo.
8 A fructu frumenti, vini, et olei sui, multiplicati sunt.

Mirabilis fiduciæ sensus.

9 In pace in idipsum dormiam, et requiescam;
10 quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me.

2, 9] Apoc. II, 27 et XIX, 15. — 3, 1] II Reg. XV, 14. — 4, 5] Eph. IV, 26.

Psalmus V

Oratio contra perfidos inimicos.

1 In finem, pro ea quæ hereditatem consequitur, Psalmus David. Titulus.

2 Verba mea auribus percipe, Domine; Dei attentionem implorat orator.
intellige clamorem meum.
3 Intende voci orationis meæ,
rex meus et Deus meus.
4 Quoniam ad te orabo, Domine,
mane exaudies vocem meam.
5 Mane astabo tibi, et videbo Causam affert fiduciæ suæ, Dei sanctitatem.
quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.
6 Neque habitabit juxta te malignus,
neque permanebunt injusti ante oculos tuos.
7 Odisti omnes qui operantur iniquitatem;
perdes omnes qui loquuntur mendacium.
Virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus.
8 Ego autem, in multitudine misericordiæ tuæ,
introibo in domum tuam;
adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.
9 Domine, deduc me in justitia tua; Orat tum pro semetipso, tum contra inimicos.
propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam.
10 Quoniam non est in ore eorum veritas;
cor eorum vanum est.
11 Sepulcrum patens est guttur eorum;
linguis suis dolose agebant,
judica illos, Deus.
Decidant a cogitationibus suis;
secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos,
quoniam irritaverunt te, Domine.
12 Et lætentur omnes qui sperant in te; Malis castigatis, exultabunt justi.
in æternum exultabunt, et habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum,
13 quoniam tu benedices justo.
Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.

Psalmus VI

David, valde angustiatus, queritur, deprecatur et sperat.

1 In finem, in carminibus, Psalmus David, pro octava. Titulus.

2 Domine, ne in furore tuo arguas me, Gravissimæ angustiæ descriptio.
neque in ira tua corripias me.
3 Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum;
sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.
4 Et anima mea turbata est valde;
sed tu, Domine, usquequo?
5 Convertere, Domine, et eripe animam meam; Humilis deprecatio, additis exauditionis motivis.
salvum me fac propter misericordiam tuam.
6 Quoniam non est in morte qui memor sit tui;
in inferno autem quis confitebitur tibi?
7 Laboravi in gemitu meo;
lavabo per singulas noctes lectum meum;
lacrymis meis stratum meum rigabo.

11] Ps. XIII, 3. Rom. III, 13.

[8] Turbatus est a furore oculus meus;
inveteravi inter omnes inimicos meos.
Spes certa salutis. [9] Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem,
quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei.
[10] Exaudivit Dominus deprecationem meam;
Dominus orationem meam suscepit.
[11] Erubescant, et conturbentur vehementer omnes inimici mei;
convertantur, et erubescant valde velociter.

Psalmus VII

Supremi Judicis contra malorum calumnias et insidias invocatio.

Titulus. [1] Psalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Chusi, filii Jemini.
Brevis indicatio causæ. [2] Domine Deus meus, in te speravi;
salvum me fac ex omnibus persequentibus me, et libera me,
[3] ne quando rapiat ut leo animam meam,
dum non est qui redimat, neque qui salvum faciat.
Vehemens innocentiæ protestatio. [4] Domine Deus meus, si feci istud,
si est iniquitas in manibus meis,
[5] si reddidi retribuentibus mihi mala,
decidam merito ab inimicis meis inanis.
[6] Persequatur inimicus animam meam, et comprehendat;
et conculcet in terra vitam meam,
et gloriam meam in pulverem deducat.
Judicium divinum exposcitur, [7] Exurge, Domine, in ira tua;
et exaltare in finibus inimicorum meorum;
et exurge, Domine Deus meus, in præcepto quod mandasti;
[8] et synagoga populorum circumdabit te.
Et propter hanc in altum regredere.
[9] Dominus judicat populos.
Judica me, Domine, secundum justitiam meam,
et secundum innocentiam meam super me.
[10] Consumetur nequitia peccatorum; et diriges justum,
scrutans corda et renes, Deus.
confidenter expectatur, [11] Justum adjutorium meum a Domino,
qui salvos facit rectos corde.
[12] Deus judex justus, fortis, et patiens;
numquid irascitur per singulos dies?
[13] Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit;
arcum suum tetendit, et paravit illum.
[14] Et in eo paravit vasa mortis;
sagittas suas ardentibus effecit.
adspicitur ut effectum. [15] Ecce parturiit injustitiam;
concepit dolorem, et peperit iniquitatem.
[16] Lacum aperuit, et effodit eum;
et incidit in foveam quam fecit.
[17] Convertetur dolor ejus in caput ejus,
et in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.
[18] Confitebor Domino secundum justitiam ejus,
et psallam nomini Domini altissimi.

Psalmus VIII

Dei magnificentia ejusque in hominem mira dignatio.

Titulus. [1] In finem, pro torcularibus, Psalmus David.
Thema. [2] Domine, Dominus noster,

9] Matth. VII, 23 et XXV, 41. Luc. XIII, 27. — 1] II Reg. XVI. — 10] I Par. XXVIII, 9. Jer. XI, 20 et XVII, 10 et XX, 12. — 15] Job XV, 35. Is. LIX, 4.

quam admirabile est nomen tuum in universa terra!
Quoniam elevata est magnificentia tua super cælos. Dei majestas in cælo præsertim conspicua.
3 Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem propter inimicos
ut destruas inimicum et ultorem. [tuos,
4 Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum,
lunam et stellas quæ tu fundasti:
5 Quid est homo, quod memor es ejus?
aut filius hominis, quoniam visitas eum?
6 Minuisti eum paulo minus ab angelis; Dignitas homini concessa.
gloria et honore coronasti eum;
7 et constituisti eum super opera manuum tuarum.
8 Omnia subjecisti sub pedibus ejus,
oves et boves universas,
insuper et pecora campi,
9 volucres cæli, et pisces maris
qui perambulant semitas maris.
10 Domine, Dominus noster, Thema iteratum.
quam admirabile est nomen tuum in universa terra!

Psalmus IX

Gratiarum actio pro concessa victoria.

1 In finem, pro occultis filii, Psalmus David. Titulus.

2 Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo; Laus Deo,
narrabo omnia mirabilia tua.
3 Lætabor et exultabo in te;
psallam nomini tuo, Altissime.
4 In convertendo inimicum meum retrorsum; qui hostes David profligavit,
infirmabuntur, et peribunt a facie tua.
5 Quoniam fecisti judicium meum et causam meam;
sedisti super thronum, qui judicas justitiam.
6 Increpasti gentes, et periit impius.
Nomen eorum delesti in æternum, et in sæculum sæculi.
7 Inimici defecerunt frameæ in finem,
et civitates eorum destruxisti.
Periit memoria eorum cum sonitu;
8 et Dominus in æternum permanet.
Paravit in judicio thronum suum; et qui afflictos nunquam deserit.
9 et ipse judicabit orbem terræ in æquitate,
judicabit populos in justitia.
10 Et factus est Dominus refugium pauperi;
adjutor in opportunitatibus, in tribulatione.
11 Et sperent in te qui noverunt nomen tuum,
quoniam non dereliquisti quærentes te, Domine.
12 Psallite Domino qui habitat in Sion;
annuntiate inter gentes studia ejus;
13 quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est;
non est oblitus clamorem pauperum.
14 Miserere mei, Domine; Deprecatio contra inimicos.
vide humilitatem meam de inimicis meis,
15 qui exaltas me de portis mortis,
ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion.
16 Exultabo in salutari tuo.
Infixæ sunt gentes in interitu quem fecerunt;

8. 6] Hebr. II, 7. — 8] Gen. I, 28. I Cor. XV, 26.

in laqueo isto quem absconderunt
comprehensus est pes eorum.
17 Cognoscetur Dominus judicia faciens;
in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.
18 Convertantur peccatores in infernum,
omnes gentes quæ obliviscuntur Deum.
19 Quoniam non in finem oblivio erit pauperis;
patientia pauperum non peribit in finem.
20 Exurge, Domine; non confortetur homo:
judicentur gentes in conspectu tuo.
21 Constitue, Domine, legislatorem super eos,
ut sciant gentes quoniam homines sunt.

PSALMUS X SECUNDUM HEBRÆOS

Dei imploratur auxilium contra impiorum audaciam.

Pia querela.

1 Ut quid, Domine, recessisti longe,
despicis in opportunitatibus, in tribulatione?
2 Dum superbit impius, incenditur pauper.
Comprehenduntur in consiliis quibus cogitant.

Describitur iniquorum malitia erga Deum

3 Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ,
et iniquus benedicitur.
4 Exacerbavit Dominum peccator;
secundum multitudinem iræ suæ, non quæret.
5 Non est Deus in conspectu ejus;
inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore.
Auferuntur judicia tua a facie ejus;
omnium inimicorum suorum dominabitur.
6 Dixit enim in corde suo: Non movebor
a generatione in generationem, sine malo.

et homines.

7 Cujus maledictione os plenum est, et amaritudine, et dolo;
sub lingua ejus labor et dolor.
8 Sedet in insidiis cum divitibus in occultis,
ut interficiat innocentem.
9 Oculi ejus in pauperem respiciunt;
insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua.
Insidiatur ut rapiat pauperem;
rapere pauperem dum attrahit eum.
10 In laqueo suo humiliabit eum;
inclinabit se, et cadet cum dominatus fuerit pauperum.
11 Dixit enim in corde suo: Oblitus est Deus;
avertit faciem suam, ne videat in finem.

Urgens deprecatio.

12 Exurge, Domine Deus, exaltetur manus tua;
ne obliviscaris pauperum.
13 Propter quid irritavit impius Deum?
dixit enim in corde suo: Non requiret.
14 Vides, quoniam tu laborem et dolorem consideras,
ut tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus est pauper;
orphano tu eris adjutor.

Se exauditum confidit orator.

15 Contere brachium peccatoris et maligni;
quæretur peccatum illius, et non invenietur.
16 Dominus regnabit in æternum, et in sæculum sæculi;
peribitis, gentes, de terra illius.
17 Desiderium pauperum exaudivit Dominus;

7] Ps. XIII, 3. Rom. III, 14.

præparationem cordis eorum audivit auris tua,
18 judicare pupillo et humili,
ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.

Psalmus X

Perfecta in Deo justo fiducia.

1 In finem, Psalmus David. Titulus.

2 In Domino confido; quomodo dicitis animæ meæ: Vox carnis desperantis.
Transmigra in montem sicut passer?
3 quoniam ecce peccatores intenderunt arcum;
paraverunt sagittas suas in pharetra,
ut sagittent in obscuro rectos corde;
4 quoniam quæ perfecisti destruxerunt;
justus autem quid fecit?
5 Dominus in templo sancto suo; Vox fidei in Deo securæ.
Dominus in cælo sedes ejus.
Oculi ejus in pauperem respiciunt,
palpebræ ejus interrogant filios hominum.
6 Dominus interrogat justum et impium;
qui autem diligit iniquitatem odit animam suam.
7 Pluet super peccatores laqueos;
ignis et sulphur, et spiritus procellarum, pars calicis eorum.
8 Quoniam justus Dominus, et justitias dilexit;
æquitatem vidit vultus ejus.

Psalmus XI

Oratio pro imploranda ope divina contra hostes potentes.

1 In finem, pro octava, Psalmus David. Titulus.

2 Salvum me fac, Domine, quoniam defecit sanctus, Invocatur Dei auxilium, malorum impietate descripta.
quoniam diminutæ sunt veritates a filiis hominum.
3 Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum;
labia dolosa, in corde et corde locuti sunt.
4 Disperdat Dominus universa labia dolosa,
et linguam magniloquam.
5 Qui dixerunt: Linguam nostram magnificabimus;
labia nostra a nobis sunt.
Quis noster dominus est?
6 Propter miseriam inopum, et gemitum pauperum, Promittitur divinum auxilium.
nunc exurgam, dicit Dominus.
Ponam in salutari;
fiducialiter agam in eo.
7 Eloquia Domini, eloquia casta; argentum igne examinatum,
probatum terræ, purgatum septuplum.
8 Tu, Domine, servabis nos,
et custodies nos a generatione hac in æternum.
9 In circuitu impii ambulant.
Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.

Psalmus XII

Postulatur liberatio ab hostibus.

1 In finem, Psalmus David. Titulus.

Usquequo, Domine, oblivisceris me in finem? Psaltes conqueritur;

10, 5] Hab. II, 20. — 11, 7] Prov. XXX, 5.

usquequo avertis faciem tuam a me?
2 Quamdiu ponam consilia in anima mea,
dolorem in corde meo per diem?
3 Usquequo exaltabitur inimicus meus super me?

rogat cum fiducia.

4 Respice, et exaudi me, Domine Deus meus.
Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte;
5 ne quando dicat inimicus meus : Prævalui adversus eum.
Qui tribulant me exultabunt si motus fuero;
6 ego autem in misericordia tua speravi.
Exultabit cor meum in salutari tuo.
Cantabo Domino qui bona tribuit mihi;
et psallam nomini Domini altissimi.

Psalmus XIII

Mundi depravatio pessima.

Titulus.

1 In finem, Psalmus David.

Horrenda hominum corruptio.

Dixit insipiens in corde suo : Non est Deus.
Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in studiis suis;
non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.
2 Dominus de cælo prospexit super filios hominum,
ut videat si est intelligens, aut requirens Deum.
3 Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt.
Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.
Sepulcrum patens est guttur eorum;
linguis suis dolose agebant;
venenum aspidum sub labiis eorum.
Quorum os maledictione et amaritudine plenum est;
veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.
Contritio et infelicitas in viis eorum,
et viam pacis non cognoverunt;
non est timor Dei ante oculos eorum.

Pœnam dabunt impii.

4 Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem,
qui devorant plebem meam sicut escam panis?
5 Dominum non invocaverunt;
illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.
6 Quoniam Dominus in generatione justa est,
consilium inopis confudistis,
quoniam Dominus spes ejus est.
7 Quis dabit ex Sion salutare Israel?
Cum averterit Dominus captivitatem plebis suæ,
exultabit Jacob, et lætabitur Israel.

Psalmus XIV

Quis dignus sit ingredi domum Dei.

Titulus.

1 Psalmus David.

Quænam virtutes dignum accessum ad Deum parent.

Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo?
aut quis requiescet in monte sancto tuo?
2 Qui ingreditur sine macula,
et operatur justitiam;
3 qui loquitur veritatem in corde suo;
qui non egit dolum in lingua sua;
nec fecit proximo suo malum,
et opprobrium non accepit adversus proximos suos.
4 Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus;

timentes autem Dominum glorificat.
Qui jurat proximo suo, et non decipit ;
5 qui pecuniam suam non dedit ad usuram,
et munera super innocentem non accepit.
Qui facit hæc non movebitur in æternum.

Psalmus XV

Christus suam fiduciam in Deo, a quo resurrectionem sperat, testatur.

1 Tituli inscriptio, ipsi David. Titulus.
Conserva me, Domine, quoniam speravi in te. Deus, quem sibi Christus elegit in partem hereditatis,
2 Dixi Domino : Deus meus es tu,
quoniam bonorum meorum non eges.
3 Sanctis, qui sunt in terra ejus,
mirificavit omnes voluntates meas in eis.
4 Multiplicatæ sunt infirmitates eorum,
postea acceleraverunt.
Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus ;
nec memor ero nominum eorum per labia mea.
5 Dominus pars hereditatis meæ, et calicis mei :
tu es qui restitues hereditatem meam mihi.
6 Funes ceciderunt mihi in præclaris ;
etenim hereditas mea præclara est mihi.
7 Benedicam Dominum qui tribuit mihi intellectum ; æternam ipsi lætitiam et vitam conferet.
insuper et usque ad noctem increpuerunt me renes mei.
8 Providebam Dominum in conspectu meo semper,
quoniam a dextris est mihi, ne commovear.
9 Propter hoc lætatum est cor meum, et exultavit lingua mea ;
insuper et caro mea requiescet in spe.
10 Quoniam non derelinques animam meam in inferno,
nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.
11 Notas mihi fecisti vias vitæ ;
adimplebis me lætitia cum vultu tuo :
delectationes in dextera tua usque in finem.

Psalmus XVI

Imploratur Dei auxilium contra impios hostes.

1 Oratio David. Titulus.
Exaudi, Domine, justitiam meam ; Psaltes, innocentia sua fretus, Dei implorat opem
intende deprecationem meam.
Auribus percipe orationem meam,
non in labiis dolosis.
2 De vultu tuo judicium meum prodeat ;
oculi tui videant æquitates.
3 Probasti cor meum, et visitasti nocte ;
igne me examinasti, et non est inventa in me iniquitas.
4 Ut non loquatur os meum opera hominum,
propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.
5 Perfice gressus meos in semitis tuis,
ut non moveantur vestigia mea.
6 Ego clamavi, quoniam exaudisti me, Deus ; contra impios et violentos homines.
inclina aurem tuam mihi, et exaudi verba mea.
7 Mirifica misericordias tuas,
qui salvos facis sperantes in te.

8] Act. II, 25. — 10] Act. II, 31 et XIII, 35.

8 A resistentibus dexteræ tuæ custodi me,
ut pupillam oculi.
Sub umbra alarum tuarum protege me,
9 a facie impiorum qui me afflixerunt.
Inimici mei animam meam circumdederunt;
10 adipem suum concluserunt;
os eorum locutum est superbiam.
11 Projicientes me nunc circumdederunt me;
oculos suos statuerunt declinare in terram.
12 Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam,
et sicut catulus leonis habitans in abditis.

Liberatus, lætabitur in Deo, sicut isti in divitiis.

13 Exurge, Domine; præveni eum, et supplanta eum;
eripe animam meam ab impio,
frameam tuam 14 ab inimicis manus tuæ.
Domine, a paucis de terra divide eos in vita eorum;
de absconditis tuis adimpletus est venter eorum.
Saturati sunt filiis,
et dimiserunt reliquias suas parvulis suis.
15 Ego autem in justitia apparebo conspectui tuo;
satiabor cum apparuerit gloria tua.

Psalmus XVII

Gratiarum actio pro liberatione ab inimicis.

Titulus.

1 In finem, puero Domini David, qui locutus est Domino verba cantici
hujus, in die qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum
ejus, et de manu Saul, et dixit:

Præludium amoris plenum.

2 Diligam te, Domine, fortitudo mea.
3 Dominus firmamentum meum, et refugium meum, et liberator meus.
Deus meus adjutor meus, et sperabo in eum;
protector meus, et cornu salutis meæ, et susceptor meus.
4 Laudans invocabo Dominum,
et ab inimicis meis salvus ero.

I. David liberatus ab odiis intestinis. 1° Argumentum.

5 Circumdederunt me dolores mortis,
et torrentes iniquitatis conturbaverunt me.
6 Dolores inferni circumdederunt me,
præoccupaverunt me laquei mortis.
7 In tribulatione mea invocavi Dominum,
et ad Deum meum clamavi;
et exaudivit de templo sancto suo vocem meam;
et clamor meus in conspectu ejus introivit in aures ejus.

2° Deus in tempestate descendit ad salvandum David.

8 Commota est, et contremuit terra;
fundamenta montium conturbata sunt,
et commota sunt, quoniam iratus est eis.
9 Ascendit fumus in ira ejus,
et ignis a facie ejus exarsit;
carbones succensi sunt ab eo.
10 Inclinavit cælos, et descendit;
et caligo sub pedibus ejus.
11 Et ascendit super cherubim, et volavit;
volavit super pennas ventorum.
12 Et posuit tenebras latibulum suum;
in circuitu ejus tabernaculum ejus,

1] II Reg. XXII, 2. — 3] Hebr. II, 13.

tenebrosa aqua in nubibus aeris.
13 Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt,
grando et carbones ignis.
14 Et intonuit de cælo Dominus,
et altissimus dedit vocem suam :
grando et carbones ignis.
15 Et misit sagittas suas, et dissipavit eos ;
fulgura multiplicavit, et conturbavit eos.

3° Salvationis descriptio.

16 Et apparuerunt fontes aquarum,
et revelata sunt fundamenta orbis terrarum,
ab increpatione tua, Domine,
ab inspiratione spiritus iræ tuæ.
17 Misit de summo, et accepit me ;
et assumpsit me de aquis multis.
18 Eripuit me de inimicis meis fortissimis, et ab his qui oderunt me,
quoniam confortati sunt super me.
19 Prævenerunt me in die afflictionis meæ ;
et factus est Dominus protector meus.
20 Et eduxit me in latitudinem ;
salvum me fecit, quoniam voluit me.

II. Divinæ illius protectionis rationes.

21 Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam,
et secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi ;
22 quia custodivi vias Domini,
nec impie gessi a Deo meo ;
23 quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo,
et justitias ejus non repuli a me.
24 Et ero immaculatus cum eo ;
et observabo me ab iniquitate mea.
25 Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam,
et secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus.
26 Cum sancto sanctus eris,
et cum viro innocente innocens eris,
27 et cum electo electus eris,
et cum perverso perverteris.
28 Quoniam tu populum humilem salvum facies,
et oculos superborum humiliabis.
29 Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine;
Deus meus, illumina tenebras meas.
30 Quoniam in te eripiar a tentatione ;
et in Deo meo transgrediar murum.
31 Deus meus, impolluta via ejus ;
eloquia Domini igne examinata ;
protector est omnium sperantium in se.

III. David liberatus ab hostibus externis. 1° Mira virtute accinctus,

32 Quoniam quis Deus præter Dominum ?
aut quis Deus præter Deum nostrum ?
33 Deus qui præcinxit me virtute,
et posuit immaculatam viam meam ;
34 qui perfecit pedes meos tanquam cervorum,
et super excelsa statuens me ;
35 qui docet manus meas ad prælium ;
et posuisti, ut arcum æreum, brachia mea ;
36 et dedisti mihi protectionem salutis tuæ,
et dextera tua suscepit me ;
et disciplina tua correxit me in finem,
et disciplina tua ipsa me docebit.

34] II Reg. XXII, 34. — 35] II Reg. XXII, 35.

37 Dilatasti gressus meos subtus me ;
et non sunt infirmata vestigia mea.

2° hostes perfecte devicit.

38 Persequar inimicos meos, et comprehendam illos ;
et non convertar donec deficiant.
39 Confringam illos, nec poterunt stare ;
cadent subtus pedes meos.
40 Et præcinxisti me virtute ad bellum,
et supplantasti insurgentes in me subtus me.
41 Et inimicos meos dedisti mihi dorsum,
et odientes me disperdidisti.
42 Clamaverunt, nec erat qui salvos faceret ;
ad Dominum, nec exaudivit eos.
43 Et comminuam eos ut pulverem ante faciem venti ;
ut lutum platearum delebo eos.
44 Eripies me de contradictionibus populi ;
constitues me in caput gentium.
45 Populus, quem non cognovi, servivit mihi ;
in auditu auris obedivit mihi.
46 Filii alieni mentiti sunt mihi,
filii alieni inveterati sunt,
et claudicaverunt a semitis suis.

Conclusio.

47 Vivit Dominus ! et benedictus Deus meus !
et exaltetur Deus salutis meæ !
48 Deus qui das vindictas mihi,
et subdis populos sub me ;
liberator meus de inimicis meis iracundis.
49 Et ab insurgentibus in me exaltabis me ;
a viro iniquo eripies me.
50 Propterea confitebor tibi in nationibus, Domine,
et nomini tuo psalmum dicam ;
51 magnificans salutes regis ejus,
et faciens misericordiam christo suo David,
et semini ejus usque in sæculum.

Psalmus XVIII

Laus Dei creatoris et legislatoris.

Titulus.

1 In finem, Psalmus David.

Dei gloria splendet in cælis,

2 Cæli enarrant gloriam Dei,
et opera manuum ejus annuntiat firmamentum.
3 Dies diei eructat verbum,
et nox nocti indicat scientiam.
4 Non sunt loquelæ, neque sermones,
quorum non audiantur voces eorum.
5 In omnem terram exivit sonus eorum,
et in fines orbis terræ verba eorum.

imprimis in sole.

6 In sole posuit tabernaculum suum ;
et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo.
Exultavit ut gigas ad currendam viam ;
7 a summo cælo egressio ejus.
Et occursus ejus usque ad summum ejus ;
nec est qui se abscondat a calore ejus.

Lex Dei splendet etiam mirifice,

8 Lex Domini immaculata, convertens animas ;
testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis.

50] II Reg. XXII, 50. Rom. XV, 9. — 5] Rom. X, 18. — 6] Luc. XXIV, 46.

9 Justitiæ Domini rectæ, lætificantes corda;
præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.
10 Timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi;
judicia Domini vera, justificata in semetipsa.
11 Desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum;
et dulciora super mel et favum.
12 Etenim servus tuus custodit ea;
in custodiendis illis retributio multa.
13 Delicta quis intelligit?
Ab occultis meis munda me;
14 et ab alienis parce servo tuo.
Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero,
et emundabor a delicto maximo.
15 Et erunt ut complaceant eloquia oris mei,
et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper.
Domine, adjutor meus, et redemptor meus.

ideoque custodienda est fideliter.

Psalmus XIX

Oratio pro rege ad bellum proficiscente.

1 In finem, Psalmus David.

Titulus.

2 Exaudiat te Dominus in die tribulationis;
protegat te nomen Dei Jacob.
3 Mittat tibi auxilium de sancto,
et de Sion tueatur te.
4 Memor sit omnis sacrificii tui,
et holocaustum tuum pingue fiat.
5 Tribuat tibi secundum cor tuum,
et omne consilium tuum confirmet.
6 Lætabimur in salutari tuo;
et in nomine Dei nostri magnificabimur.

Populi vota pro rege.

7 Impleat Dominus omnes petitiones tuas;
nunc cognovi quoniam salvum fecit Dominus christum suum.
Exaudiet illum de cælo sancto suo;
in potentatibus salus dexteræ ejus.
8 Hi in curribus, et hi in equis;
nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus.
9 Ipsi obligati sunt, et ceciderunt;
nos autem surreximus, et erecti sumus.
10 Domine, salvum fac regem,
et exaudi nos in die qua invocaverimus te.

Orantium fiducia in Deo.

Psalmus XX

Gratiarum actio post hostes devictos.

1 In finem, Psalmus David.

Titulus.

2 Domine, in virtute tua lætabitur rex,
et super salutare tuum exultabit vehementer.
3 Desiderium cordis ejus tribuisti ei,
et voluntate labiorum ejus non fraudasti eum.
4 Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis;
posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso.
5 Vitam petiit a te, et tribuisti ei longitudinem dierum
in sæculum, et in sæculum sæculi.
6 Magna est gloria ejus in salutari tuo;
gloriam et magnum decorem impones super eum.

Gratias Deo pro victoria concessa.

7 Quoniam dabis eum in benedictionem in sæculum sæculi;
lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.
8 Quoniam rex sperat in Domino;
et in misericordia Altissimi non commovebitur.

Vota ad regem, de perpetuitate victoriæ.

9 Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis;
dextera tua inveniat omnes qui te oderunt.
10 Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui;
Dominus in ira sua conturbabit eos,
et devorabit eos ignis.
11 Fructum eorum de terra perdes,
et semen eorum a filiis hominum,
12 quoniam declinaverunt in te mala;
cogitaverunt consilia quæ non potuerunt stabilire.
13 Quoniam pones eos dorsum;
in reliquiis tuis præparabis vultum eorum.
14 Exaltare, Domine, in virtute tua;
cantabimus et psallemus virtutes tuas.

Psalmus XXI

Christus moriturus suam describit passionem bonaque ex ea oriunda.

Titulus.

1 In finem, pro susceptione matutina, Psalmus David.

I. Christus patiens orat, licet ab omnibus derelictus;

2 Deus, Deus meus, respice in me, quare me dereliquisti?
Longe a salute mea verba delictorum meorum.
3 Deus meus, clamabo per diem, et non exaudies;
et nocte, et non ad insipientiam mihi.
4 Tu autem in sancto habitas, laus Israel.
5 In te speraverunt patres nostri;
speraverunt, et liberasti eos.
6 Ad te clamaverunt, et salvi facti sunt;
in te speraverunt, et non sunt confusi.
7 Ego autem sum vermis, et non homo:
opprobrium hominum, et abjectio plebis.
8 Omnes videntes me deriserunt me;
locuti sunt labiis, et moverunt caput.
9 Speravit in Domino, eripiat eum;
salvum faciat eum, quoniam vult eum.
10 Quoniam tu es qui extraxisti me de ventre,
spes mea ab uberibus matris meæ.
11 In te projectus sum ex utero;
de ventre matris meæ Deus meus es tu;
12 ne discesseris a me,
quoniam tribulatio proxima est,
quoniam non est qui adjuvet.

orat, licet horrendis cruciatus suppliciis.

13 Circumdederunt me vituli multi;
tauri pingues obsederunt me.
14 Aperuerunt super me os suum,
sicut leo rapiens et rugiens.
15 Sicut aqua effusus sum;
et dispersa sunt omnia ossa mea.
Factum est cor meum tanquam cera
liquescens in medio ventris mei.
16 Aruit tanquam testa virtus mea,

2] Matth. XXVII, 46. Marc. XV, 34. — 8] Matth. XXVII, 39. Marc. XV, 29. — 9] Matth. XXVII, 43.

et lingua mea adhæsit faucibus meis,
et in pulverem mortis deduxisti me.
17 Quoniam circumdederunt me canes multi :
concilium malignantium obsedit me.
Foderunt manus meas et pedes meos,
18 dinumeraverunt omnia ossa mea.
Ipsi vero consideraverunt et inspexerunt me.
19 Diviserunt sibi vestimenta mea,
et super vestem meam miserunt sortem.
20 Tu autem, Domine, ne elongaveris auxilium tuum a me;
ad defensionem meam conspice.
21 Erue a framea, Deus, animam meam,
et de manu canis unicam meam.
22 Salva me ex ore leonis,
et a cornibus unicornium humilitatem meam.
23 Narrabo nomen tuum fratribus meis; — II. Christus gloriosus gratias agit Deo pro liberatione sua;
in medio ecclesiæ laudabo te.
24 Qui timetis Dominum, laudate eum;
universum semen Jacob, glorificate eum.
25 Timeat eum omne semen Israel,
quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis;
nec avertit faciem suam a me,
et cum clamarem ad eum exaudivit me.
26 Apud te laus mea in ecclesia magna;
vota mea reddam in conspectu timentium eum.
27 Edent pauperes, et saturabuntur;
et laudabunt Dominum qui requirunt eum;
vivent corda eorum in sæculum sæculi.
28 Reminiscentur et convertentur ad Dominum universi fines terræ; — prædicit salutem totius mundi.
et adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ gentium;
29 quoniam Domini est regnum,
et ipse dominabitur gentium.
30 Manducaverunt et adoraverunt omnes pingues terræ;
in conspectu ejus cadent omnes qui descendunt in terram.
31 Et anima mea illi vivet;
et semen meum serviet ipsi.
32 Annuntiabitur Domino generatio ventura;
et annuntiabunt cæli justitiam ejus,
populo qui nascetur, quem fecit Dominus.

Psalmus XXII

Pastor bonus.

1 Psalmus David. — Titulus.

Dominus regit me, et nihil mihi deerit : — Beneficia divina 1° sub allegoria boni pastoris;
2 in loco pascuæ ibi me collocavit.
Super aquam refectionis educavit me,
3 animam meam convertit.
Deduxit me super semitas justitiæ,
propter nomen suum.
4 Nam, et si ambulavero in medio umbræ mortis,
non timebo mala, quoniam tu mecum es.
Virga tua, et baculus tuus,
ipsa me consolata sunt.

19] Matth. XXVII, 35. Joan. XIX, 23-24. — 23] Hebr. II, 12. — 1] Is. XL, 11. Jer. XXIII, 4. Ez. XXXIV, 11-23. I Petr. II, 25 et V, 4.

2e sub imagine hospitis generosi.

[5] Parasti in conspectu meo mensam,
adversus eos qui tribulant me;
impinguasti in oleo caput meum;
et calix meus inebrians quam præclarus est!
[6] Et misericordia tua subsequetur me
omnibus diebus vitæ meæ;
et ut inhabitem in domo Domini,
in longitudinem dierum.

Psalmus XXIII

Hymnus triumphalis pro translatione arcæ in Sion.

Titulus.

[1] Prima sabbati, Psalmus David.

Quisnam sit dignus ingredi domum Dei.

Domini est terra, et plenitudo ejus;
orbis terrarum, et universi qui habitant in eo.
[2] Quia ipse super maria fundavit eum,
et super flumina præparavit eum.
[3] Quis ascendet in montem Domini?
aut quis stabit in loco sancto ejus?
[4] Innocens manibus et mundo corde,
qui non accepit in vano animam suam,
nec juravit in dolo proximo suo.
[5] Hic accipiet benedictionem a Domino,
et misericordiam a Deo salutari suo.
[6] Hæc est generatio quærentium eum,
quærentium faciem Dei Jacob.

Introductio solemnis arcæ in tabernaculum Sion.

[7] Attollite portas, principes, vestras,
et elevamini, portæ æternales,
et introibit rex gloriæ.
[8] Quis est iste rex gloriæ?
Dominus fortis et potens,
Dominus potens in prælio.
[9] Attollite portas, principes, vestras,
et elevamini, portæ æternales,
et introibit rex gloriæ.
[10] Quis est iste rex gloriæ?
Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.

Psalmus XXIV

Psaltes precatur liberationem ab hostibus et peccatorum condonationem.

Titulus.

[1] In finem, Psalmus David.

Fiducia in Deum.

Ad te, Domine, levavi animam meam.
[2] Deus meus, in te confido; non erubescam.
[3] Neque irrideant me inimici mei;
etenim universi qui sustinent te non confundentur.
[4] Confundantur omnes iniqua agentes supervacue.

Preces pro recta vivendi ratione et peccatorum remissione.

Vias tuas, Domine, demonstra mihi,
et semitas tuas edoce me.
[5] Dirige me in veritate tua, et doce me,
quia tu es Deus salvator meus,
et te sustinui tota die.
[6] Reminiscere miserationum tuarum, Domine,
et misericordiarum tuarum quæ a sæculo sunt.
[7] Delicta juventutis meæ, et ignorantias meas ne memineris.
Secundum misericordiam tuam memento mei tu;

23, 1] Ps. XLIX, 12. I Cor. X, 26.

propter bonitatem tuam, Domine.
8 Dulcis et rectus Dominus;
propter hoc legem dabit delinquentibus in via.
9 Diriget mansuetos in judicio;
docebit mites vias suas.
10 Universæ viæ Domini, misericordia et veritas,
requirentibus testamentum ejus et testimonia ejus.
11 Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo;
multum est enim.
12 Quis est homo qui timet Dominum?
legem statuit ei in via quam elegit.
13 Anima ejus in bonis demorabitur;
et semen ejus hereditabit terram.
14 Firmamentum est Dominus timentibus eum;
et testamentum ipsius ut manifestetur illis.
15 Oculi mei semper ad Dominum,
quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.
16 Respice in me, et miserere mei;
quia unicus et pauper sum ego.
17 Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt;
de necessitatibus meis erue me.
18 Vide humilitatem meam et laborem meum,
et dimitte universa delicta mea.
19 Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt,
et odio iniquo oderunt me.
20 Custodi animam meam, et erue me;
non erubescam, quoniam speravi in te.
21 Innocentes et recti adhæserunt mihi,
quia sustinui te.
22 Libera, Deus, Israel
ex omnibus tribulationibus suis.

Oratio pro liberatione a tribulationibus et hostibus.

Psalmus XXV

David, innocentiæ suæ conscius, Deum judicem invocat.

1 In finem, Psalmus David.

Titulus.

Judica me, Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus [sum,
et in Domino sperans non infirmabor.

Judica me!

2 Proba me, Domine, et tenta me;
ure renes meos et cor meum.
3 Quoniam misericordia tua ante oculos meos est,
et complacui in veritate tua.
4 Non sedi cum concilio vanitatis,
et cum iniqua gerentibus non introibo.
5 Odivi ecclesiam malignantium,
et cum impiis non sedebo.
6 Lavabo inter innocentes manus meas,
et circumdabo altare tuum, Domine;
7 ut audiam vocem laudis,
et enarrem universa mirabilia tua.
8 Domine, dilexi decorem domus tuæ,
et locum habitationis gloriæ tuæ.

Quare David non metuat divina judicia.

9 Ne perdas cum impiis, Deus, animam meam,
et cum viris sanguinum vitam meam;
10 in quorum manibus iniquitates sunt,

Illum Deus liberabit innocentem.

19] Joan. XV, 25.

dextera eorum repleta est muneribus.
11 Ego autem in innocentia mea ingressus sum;
redime me, et miserere mei.
12 Pes meus stetit in directo;
in ecclesiis benedicam te, Domine.

Psalmus XXVI

In Deo confido.

Titulus.

1 Psalmus David, priusquam liniretur.

Firma spes in Deo;

Dominus illuminatio mea et salus mea; quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ; a quo trepidabo?
2 Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas,
qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt et ceciderunt.
3 Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum.
Si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo.
4 Unam petii a Domino, hanc requiram,
ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ,
ut videam voluptatem Domini, et visitem templum ejus.
5 Quoniam abscondit me in tabernaculo suo;
in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui.
6 In petra exaltavit me,
et nunc exaltavit caput meum super inimicos meos.
Circuivi, et immolavi in tabernaculo ejus hostiam vociferationis;
cantabo, et psalmum dicam Domino.

cujus enixe imploratur auxilium.

7 Exaudi, Domine, vocem meam, qua clamavi ad te;
miserere mei, et exaudi me.
8 Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea;
faciem tuam, Domine, requiram
9 Ne avertas faciem tuam a me;
ne declines in ira a servo tuo.
Adjutor meus esto; ne derelinquas me,
neque despicias me, Deus salutaris meus.
10 Quoniam pater meus et mater mea dereliquerunt me;
Dominus autem assumpsit me.
11 Legem pone mihi, Domine, in via tua,
et dirige me in semitam rectam, propter inimicos meos.
12 Ne tradideris me in animas tribulantium me,
quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, et mentita est ini-
13 Credo videre bona Domini in terra viventium. [quitas sibi.
14 Expecta Dominum, viriliter age,
et confortetur cor tuum, et sustine Dominum.

Psalmus XXVII

Deprecatio et gratiarum actio.

Titulus.

Psalmus ipsi David.

Clamor ad Deum, invalescentibus inimicis.

1 Ad te, Domine, clamabo; Deus meus, ne sileas a me:
ne quando taceas a me, et assimilabor descendentibus in lacum.
2 Exaudi, Domine, vocem deprecationis meæ, dum oro ad te,
dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.
3 Ne simul trahas me cum peccatoribus,
et cum operantibus iniquitatem ne perdas me;
qui loquuntur pacem cum proximo suo,
mala autem in cordibus eorum.
4 Da illis secundum opera eorum,
et secundum nequitiam adinventionum ipsorum.

Secundum opera manuum eorum tribue illis,
redde retributionem eorum ipsis.
5 Quoniam non intellexerunt opera Domini et in opera manuum ejus;
destrues illos, et non ædificabis eos.
6 Benedictus Dominus, Gratiarum actio, exaudita deprecatione.
quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ.
7 Dominus adjutor meus et protector meus;
in ipso speravit cor meum, et adjutus sum.
Et refloruit caro mea,
et ex voluntate mea confitebor ei.
8 Dominus fortitudo plebis suæ,
et protector salvationum christi sui est.
9 Salvum fac populum tuum, Domine, et benedic hereditati tuæ;
et rege eos, et extolle illos usque in æternum.

Psalmus XXVIII

Laus majestatis Dei, in tempestate conspicuæ.

Psalmus David, 1 in consummatione tabernaculi. Titulus.

Afferte Domino, filii Dei, Invitatio ad laudandum Deum.
afferte Domino filios arietum.
2 Afferte Domino gloriam et honorem;
afferte Domino gloriam nomini ejus;
adorate Dominum in atrio sancto ejus.
3 Vox Domini super aquas; Descriptio tempestatis: gradus primus;
Deus majestatis intonuit;
Dominus super aquas multas.
4 Vox Domini in virtute;
vox Domini in magnificentia.
5 Vox Domini confringentis cedros, gradus secundus;
et confringet Dominus cedros Libani;
6 et comminuet eas tanquam vitulum Libani:
et dilectus quemadmodum filius unicornium.
7 Vox Domini intercidentis flammam ignis.
8 Vox Domini concutientis desertum, gradus tertius.
et commovebit Dominus desertum Cades.
9 Vox Domini præparantis cervos,
et revelabit condensa;
et in templo ejus omnes dicent gloriam.
10 Dominus diluvium inhabitare facit, Conclusio.
et sedebit Dominus rex in æternum.
11 Dominus virtutem populo suo dabit;
Dominus benedicet populo suo in pace.

Psalmus XXIX

Gratiarum actio pro liberatione a mortis periculo.

Psalmus cantici, 1 in dedicatione domus David. Titulus.

2 Exaltabo te, Domine, quoniam suscepisti me, Laus Deo.
nec delectasti inimicos meos super me.
3 Domine Deus meus, clamavi ad te, et sanasti me.
4 Domine, eduxisti ab inferno animam meam;
salvasti me a descendentibus in lacum.
5 Psallite Domino, sancti ejus;
et confitemini memoriæ sanctitatis ejus.
6 Quoniam ira in indignatione ejus,
et vita in voluntate ejus.

Ad vesperum demorabitur fletus,
et ad matutinum lætitia.
Laudis occasio narratur.
7 Ego autem dixi in abundantia mea :
Non movebor in æternum.
8 Domine, in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem.
Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus.
9 Ad te, Domine, clamabo,
et ad Deum meum deprecabor.
10 Quæ utilitas in sanguine meo,
dum descendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi pulvis,
aut annuntiabit veritatem tuam?
11 Audivit Dominus, et misertus est mei;
Dominus factus est adjutor meus.
12 Convertisti planctum meum in gaudium mihi;
conscidisti saccum meum, et circumdedisti me lætitia:
13 ut cantet tibi gloria mea, et non compungar.
Domine Deus meus, in æternum confitebor tibi.

Psalmus XXX

In summis periculis summa in Deo fiducia.

Titulus.
1 In finem, Psalmus David, pro extasi.

Fidens deprecatio.
2 In te, Domine, speravi;
non confundar in æternum;
in justitia tua libera me.
3 Inclina ad me aurem tuam;
accelera ut eruas me.
Esto mihi in Deum protectorem,
et in domum refugii, ut salvum me facias:
4 quoniam fortitudo mea et refugium meum es tu;
et propter nomen tuum deduces me et enutries me.
5 Educes me de laqueo hoc quem absconderunt mihi,
quoniam tu es protector meus.
6 In manus tuas commendo spiritum meum;
redemisti me, Domine, Deus veritatis.
7 Odisti observantes vanitates supervacue;
ego autem in Domino speravi.
8 Exultabo, et lætabor in misericordia tua.
Quoniam respexisti humilitatem meam,
salvasti de necessitatibus animam meam.
9 Nec conclusisti me in manibus inimici;
statuisti in loco spatioso pedes meos.
Præsentis miseriæ descriptio.
10 Miserere mei, Domine, quoniam tribulor;
conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, et venter meus.
11 Quoniam defecit in dolore vita mea,
et anni mei in gemitibus.
Infirmata est in paupertate virtus mea;
et ossa mea conturbata sunt.
12 Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium,
et vicinis meis valde, et timor notis meis.
Qui videbant me foras fugerunt a me.
13 Oblivioni datus sum, tanquam mortuus a corde.
Factus sum tanquam vas perditum;
14 quoniam audivi vituperationem multorum commorantium in [circuitu.

6] Luc. XXIII, 46.

In eo dum convenirent simul adversum me,
accipere animam meam consiliati sunt.
15 Ego autem in te speravi, Domine; (Iteratur oratio et fiduciæ sensus.)
dixi : Deus meus es tu;
16 in manibus tuis sortes meæ.
Eripe me de manu inimicorum meorum et a persequentibus me.
17 Illustra faciem tuam super servum tuum;
salvum me fac in misericordia tua.
18 Domine, non confundar, quoniam invocavi te.
Erubescant impii, et deducantur in infernum;
19 muta fiant labia dolosa,
quæ loquuntur adversus justum iniquitatem,
in superbia, et in abusione.
20 Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, (Anticipata gratiarum actio.)
quam abscondisti timentibus te!
Perfecisti eis qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.
21 Abscondes eos in abscondito faciei tuæ, a conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo, a contradictione linguarum.
22 Benedictus Dominus,
quoniam mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita.
23 Ego autem dixi in excessu mentis meæ :
Projectus sum a facie oculorum tuorum.
Ideo exaudisti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te.
24 Diligite Dominum, omnes sancti ejus,
quoniam veritatem requiret Dominus,
et retribuet abundanter facientibus superbiam.
25 Viriliter agite, et confortetur cor vestrum,
omnes qui speratis in Domino.

Psalmus XXXI

Beati quorum remissæ sunt iniquitates.

Ipsi David intellectus. (Titulus.)
1 Beati quorum remissæ sunt iniquitates, (Beatitudinem hanc ipse expertus est orator.)
et quorum tecta sunt peccata.
2 Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum,
nec est in spiritu ejus dolus.
3 Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea,
dum clamarem tota die.
4 Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua,
conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina.
5 Delictum meum cognitum tibi feci,
et injustitiam meam non abscondi.
Dixi : Confitebor adversum me injustitiam meam Domino;
et tu remisisti impietatem peccati mei.
6 Pro hac orabit ad te omnis sanctus (Eamdem experientur et alii peccatores.)
in tempore opportuno.
Verumtamen in diluvio aquarum multarum,
ad eum non approximabunt.
7 Tu es refugium meum a tribulatione quæ circumdedit me;
exultatio mea, erue me a circumdantibus me.
8 Intellectum tibi dabo, et instruam te in via hac qua gradieris;
firmabo super te oculos meos.
9 Nolite fieri sicut equus et mulus,
quibus non est intellectus.

1] Rom. IV, 7. — 5] Is. LXV, 24.

In camo et freno maxillas eorum constringe,
qui non approximant ad te.
10 Multa flagella peccatoris;
sperantem autem in Domino misericordia circumdabit.
11 Lætamini in Domino, et exultate, justi;
et gloriamini, omnes recti corde.

Psalmus XXXII

Laudatur Deus omnium creator et justorum protector.

Titulus.

Psalmus David.

Cantate Domino,

1 Exultate, justi, in Domino;
rectos decet collaudatio.
2 Confitemini Domino in cithara;
in psalterio decem chordarum psallite illi.
3 Cantate ei canticum novum;
bene psallite ei in vociferatione.

nam justus est ac benignus,

4 Quia rectum est verbum Domini,
et omnia opera ejus in fide.
5 Diligit misericordiam et judicium;
misericordia Domini plena est terra.

omniumque creator,

6 Verbo Domini cæli firmati sunt;
et spiritu oris ejus omnis virtus eorum.
7 Congregans sicut in utre aquas maris;
ponens in thesauris abyssos.
8 Timeat Dominum omnis terra;
ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem.
9 Quoniam ipse dixit, et facta sunt;
ipse mandavit, et creata sunt.

et ipsius providentia gubernat.

10 Dominus dissipat consilia gentium;
reprobat autem cogitationes populorum,
et reprobat consilia principum.
11 Consilium autem Domini in æternum manet;
cogitationes cordis ejus in generatione et generationem.

Dei specialis cura de Israel.

12 Beata gens cujus est Dominus Deus ejus;
populus quem elegit in hereditatem sibi.
13 De cælo respexit Dominus;
vidit omnes filios hominum.
14 De præparato habitaculo suo
respexit super omnes qui habitant terram.
15 Qui finxit sigillatim corda eorum;
qui intelligit omnia opera eorum.
16 Non salvatur rex per multam virtutem,
et gigas non salvabitur in multitudine virtutis suæ.
17 Fallax equus ad salutem;
in abundantia autem virtutis suæ non salvabitur.
18 Ecce oculi Domini super metuentes eum,
et in eis qui sperant super misericordia ejus;
19 ut eruat a morte animas eorum,
et alat eos in fame.

Fiduciæ sensus.

20 Anima nostra sustinet Dominum,
quoniam adjutor et protector noster est.
21 Quia in eo lætabitur cor nostrum,
et in nomine sancto ejus speravimus.

9] Gen. I, 8. Judith. XVI, 17.

22 Fiat misericordia tua, Domine, super nos,
quemadmodum speravimus in te.

Psalmus XXXIII

Justus qui in Deo confidit ipsius gaudebit auxilio.

1 Davidi, cum immutavit vultum suum coram Achimelech, et dimisit eum, et abiit. Titulus.

2 Benedicam Dominum in omni tempore; Gratiarum actio.
semper laus ejus in ore meo.
3 In Domino laudabitur anima mea :
audiant mansueti, et lætentur.
4 Magnificate Dominum mecum;
et exaltemus nomen ejus in idipsum.
5 Exquisivi Dominum, et exaudivit me; Ratio laudis.
et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.
6 Accedite ad eum, et illuminamini;
et facies vestræ non confundentur.
7 Iste pauper clamavit, et Dominus exaudivit eum,
et de omnibus tribulationibus ejus salvavit eum.
8 Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum,
et eripiet eos.
9 Gustate, et videte quoniam suavis est Dominus; Exhortatio ad pietatem et sanctitatem,
beatus vir qui sperat in eo.
10 Timete Dominum, omnes sancti ejus,
quoniam non est inopia timentibus eum.
11 Divites eguerunt, et esurierunt;
inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.
12 Venite, filii, audite me;
timorem Domini docebo vos.
13 Quis est homo qui vult vitam,
diligit dies videre bonos?
14 Prohibe linguam tuam a malo,
et labia tua ne loquantur dolum.
15 Diverte a malo, et fac bonum;
inquire pacem, et persequere eam.
16 Oculi Domini super justos, ut Dei auxilium obtineatur.
et aures ejus in preces eorum.
17 Vultus autem Domini super facientes mala,
ut perdat de terra memoriam eorum.
18 Clamaverunt justi, et Dominus exaudivit eos;
et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos.
19 Juxta est Dominus iis qui tribulato sunt corde,
et humiles spiritu salvabit.
20 Multæ tribulationes justorum;
et de omnibus his liberabit eos Dominus.
21 Custodit Dominus omnia ossa eorum :
unum ex his non conteretur.
22 Mors peccatorum pessima;
et qui oderunt justum delinquent.
23 Redimet Dominus animas servorum suorum,
et non delinquent omnes qui sperant in eo.

1] I Reg. XXI. — 11] Luc. I, 53. — 13] I Petr. III, 10. — 16] Eccli. XV, 20. Hebr. IV, 13.

Psalmus XXXIV

Inimicis excidium, sibimet salutem David precatur.

Titulus.

1 Ipsi David.

Urgens imploratio divini auxilii.

Judica, Domine, nocentes me;
expugna impugnantes me.
2 Apprehende arma et scutum,
et exurge in adjutorium mihi.
3 Effunde frameam, et conclude adversus eos qui persequuntur me;
dic animæ meæ : Salus tua ego sum.
4 Confundantur et revereantur quærentes animam meam;
avertantur retrorsum et confundantur cogitantes mihi mala.
5 Fiant tanquam pulvis ante faciem venti,
et angelus Domini coarctans eos.
6 Fiat via illorum tenebræ, et lubricum;
et angelus Domini persequens eos.
7 Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui,
supervacue exprobraverunt animam meam.
8 Veniat illi laqueus quem ignorat,
et captio quam abscondit apprehendat eum,
et in laqueum cadat in ipsum.
9 Anima autem mea exultabit in Domino,
et delectabitur super salutari suo.
10 Omnia ossa mea dicent :
Domine, quis similis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum ejus;
egenum et pauperem a diripientibus eum.

Inimicorum malignitas et ingratus animus.

11 Surgentes testes iniqui,
quæ ignorabam interrogabant me.
12 Retribuebant mihi mala pro bonis,
sterilitatem animæ meæ.
13 Ego autem, cum mihi molesti essent, induebar cilicio;
humiliabam in jejunio animam meam,
et oratio mea in sinu meo convertetur.
14 Quasi proximum et quasi fratrem nostrum sic complacebam;
quasi lugens et contristatus sic humiliabar.
15 Et adversum me lætati sunt, et convenerunt;
congregata sunt super me flagella, et ignoravi.
16 Dissipati sunt, nec compuncti,
tentaverunt me, subsannaverunt me subsannatione;
frenduerunt super me dentibus suis.
17 Domine, quando respicies?
Restitue animam meam a malignitate eorum,
a leonibus unicam meam.
18 Confitebor tibi in ecclesia magna;
in populo gravi laudabo te.
19 Non supergaudeant mihi qui adversantur mihi inique,
qui oderunt me gratis, et annuunt oculis.

Contra eos iterum exposcitur Dei auxilium.

20 Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur;
et in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant.
21 Et dilataverunt super me os suum;
dixerunt : Euge, euge! viderunt oculi nostri.
22 Vidisti, Domine, ne sileas;
Domine, ne discedas a me.

4] Ps. XXXIX, 15. — 19] Joan. XV, 25.

23 Exurge, et intende judicio meo;
Deus meus, et Dominus meus, in causam meam.
24 Judica me secundum justitiam tuam, Domine Deus meus,
et non supergaudeant mihi.
25 Non dicant in cordibus suis : Euge, euge, animæ nostræ;
nec dicant : Devoravimus eum.
26 Erubescant et revereantur simul qui gratulantur malis meis;
induantur confusione et reverentia qui magna loquuntur super me.
27 Exultent et lætentur qui volunt justitiam meam;
et dicant semper : Magnificetur Dominus, qui volunt pacem servi ejus.
28 Et lingua mea meditabitur justitiam tuam,
tota die laudem tuam.

Psalmus XXXV

Impiorum malitia, justitia Dei, justorumque in Deo felicitas.

1 In finem, servo Domini ipsi David. Titulus.

2 Dixit injustus ut delinquat in semetipso; Malitia impiorum.
non est timor Dei ante oculos ejus.
3 Quoniam dolose egit in conspectu ejus,
ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.
4 Verba oris ejus iniquitas, et dolus;
noluit intelligere ut bene ageret.
5 Iniquitatem meditatus est in cubili suo;
astitit omni viæ non bonæ,
malitiam autem non odivit.
6 Domine, in cælo misericordia tua, Dei misericordia et justitia.
et veritas tua usque ad nubes.
7 Justitia tua sicut montes Dei;
judicia tua abyssus multa.
Homines et jumenta salvabis, Domine,
8 quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam, Deus.
Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt.
9 Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ,
et torrente voluptatis tuæ potabis eos;
10 quoniam apud te est fons vitæ,
et in lumine tuo videbimus lumen.
11 Prætende misericordiam tuam scientibus te, Oratio pro bonis, contra malos.
et justitiam tuam his qui recto sunt corde.
12 Non veniat mihi pes superbiæ,
et manus peccatoris non moveat me.
13 Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem;
expulsi sunt, nec potuerunt stare.

Psalmus XXXVI

Impiorum felicitati justi non invideant.

1 Psalmus ipsi David. Titulus.

Noli æmulari in malignantibus, Caduca et mendax malorum felicitas; justi, licet interdum afflicti, vera prosperitate fruuntur.
neque zelaveris facientes iniquitatem;
2 quoniam tanquam fœnum velociter arescent,
et quemadmodum olera herbarum cito decident.
3 Spera in Domino, et fac bonitatem;
et inhabita terram, et pasceris in divitiis ejus.

35, 3] Ps. XIII, 3. — 4] Ps. XIII, 4.

4 Delectare in Domino,
et dabit tibi petitiones cordis tui.
5 Revela Domino viam tuam,
et spera in eo, et ipse faciet.
6 Et educet quasi lumen justitiam tuam,
et judicium tuum tanquam meridiem.
7 Subditus esto Domino, et ora eum.
Noli æmulari in eo qui prosperatur in via sua,
in homine faciente injustitias.
8 Desine ab ira, et derelinque furorem;
noli æmulari ut maligneris.
9 Quoniam qui malignantur exterminabuntur;
sustinentes autem Dominum, ipsi hereditabunt terram.
10 Et adhuc pusillum, et non erit peccator;
et quæres locum ejus, et non invenies.
11 Mansueti autem hereditabunt terram,
et delectabuntur in multitudine pacis.
12 Observabit peccator justum,
et stridebit super eum dentibus suis.
13 Dominus autem irridebit eum,
quoniam prospicit quod veniet dies ejus.
14 Gladium evaginaverunt peccatores,
intenderunt arcum suum,
ut dejiciant pauperem et inopem,
ut trucident rectos corde.
15 Gladius eorum intret in corda ipsorum,
et arcus eorum confringatur.
16 Melius est modicum justo,
super divitias peccatorum multas;
17 quoniam brachia peccatorum conterentur,
confirmat autem justos Dominus.
18 Novit Dominus dies immaculatorum,
et hereditas eorum in æternum erit.
19 Non confundentur in tempore malo,
et in diebus famis saturabuntur,
20 quia peccatores peribunt.
Inimici vero Domini mox ut honorificati fuerint et exaltati,
deficientes quemadmodum fumus deficient.
21 Mutuabitur peccator, et non solvet,
justus autem miseretur et tribuet;
22 quia benedicentes ei hereditabunt terram:
maledicentes autem ei disperibunt.
23 Apud Dominum gressus hominis dirigentur;
et viam ejus volet.
24 Cum ceciderit, non collidetur,
quia Dominus supponit manum suam.
25 Junior fui, etenim senui;
et non vidi justum derelictum,
nec semen ejus quærens panem.
26 Tota die miseretur et commodat;
et semen illius in benedictione erit.
27 Declina a malo, et fac bonum,
et inhabita in sæculum sæculi;
28 quia Dominus amat judicium,
et non derelinquet sanctos suos;

11] Matth. V, 4.

in æternum conservabuntur.
Injusti punientur,
et semen impiorum peribit.
29 Justi autem hereditabunt terram,
et inhabitabunt in sæculum sæculi super eam.
30 Os justi meditabitur sapientiam,
et lingua ejus loquetur judicium.
31 Lex Dei ejus in corde ipsius,
et non supplantabuntur gressus ejus.
32 Considerat peccator justum,
et quærit mortificare eum.
33 Dominus autem non derelinquet eum in manibus ejus,
nec damnabit eum cum judicabitur illi.
34 Expecta Dominum, et custodi viam ejus;
et exaltabit te ut hereditate capias terram;
cum perierint peccatores, videbis.
35 Vidi impium superexaltatum,
et elevatum sicut cedros Libani;
36 et transivi, et ecce non erat;
et quæsivi eum, et non est inventus locus ejus.
37 Custodi innocentiam, et vide æquitatem,
quoniam sunt reliquiæ homini pacifico.
38 Injusti autem disperibunt simul;
reliquiæ impiorum interibunt.
39 Salus autem justorum a Domino;
et protector eorum in tempore tribulationis.
40 Et adjuvabit eos Dominus, et liberabit eos;
et eruet eos a peccatoribus, et salvabit eos,
quia speraverunt in eo.

Psalmus XXXVII

David orat Deum ut sibi, propter peccatum multis modis afflicto, opem ferat.

1 Psalmus David, in rememorationem de sabbato. Titulus.

2 Domine, ne in furore tuo arguas me, Descriptio miseriæ internæ.
neque in ira tua corripias me;
3 quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi,
et confirmasti super me manum tuam.
4 Non est sanitas in carne mea, a facie iræ tuæ;
non est pax ossibus meis, a facie peccatorum meorum:
5 quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum,
et sicut onus grave gravatæ sunt super me.
6 Putruerunt et corruptæ sunt cicatrices meæ,
a facie insipientiæ meæ.
7 Miser factus sum et curvatus sum usque in finem;
tota die contristatus ingrediebar.
8 Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus,
et non est sanitas in carne mea.
9 Afflictus sum, et humiliatus sum nimis;
rugiebam a gemitu cordis mei.
10 Domine, ante te omne desiderium meum,
et gemitus meus a te non est absconditus.
11 Cor meum conturbatum est,
dereliquit me virtus mea,

30] Prov. XXXI, 26. — 31] Is. LI, 7. — 2] Ps. VI. 2.

Descriptio miseriæ externæ et imploratio cælestis misericordiæ.

et lumen oculorum meorum, et ipsum non est mecum.
12 Amici mei et proximi mei adversum me appropinquaverunt, et steterunt;
et qui juxta me erant, de longe steterunt.
13 Et vim faciebant qui quærebant animam meam.
Et qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates,
et dolos tota die meditabantur.
14 Ego autem, tanquam surdus, non audiebam;
et sicut mutus non aperiens os suum.
15 Et factus sum sicut homo non audiens,
et non habens in ore suo redargutiones.
16 Quoniam in te, Domine, speravi;
tu exaudies me, Domine Deus meus.
17 Quia dixi : Nequando supergaudeant mihi inimici mei;
et dum commoventur pedes mei, super me magna locuti sunt.
18 Quoniam ego in flagella paratus sum,
et dolor meus in conspectu meo semper.
19 Quoniam iniquitatem meam annuntiabo,
et cogitabo pro peccato meo.
20 Inimici autem mei vivunt, et confirmati sunt super me;
et multiplicati sunt qui oderunt me inique.
21 Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi,
quoniam sequebar bonitatem.
22 Ne derelinquas me, Domine Deus meus;
ne discesseris a me.
23 Intende in adjutorium meum,
Domine, Deus salutis meæ.

Psalmus XXXVIII

Propriam afflictionem ac vitæ humanæ vanitatem psaltes Deo supplex exponit.

Titulus.

1 In finem, ipsi Idithun, canticum David.

Agit de vanitate et brevitate vitæ.

2 Dixi : Custodiam vias meas,
ut non delinquam in lingua mea.
Posui ori meo custodiam
cum consisteret peccator adversum me.
3 Obmutui, et humiliatus sum, et silui a bonis;
et dolor meus renovatus est.
4 Concaluit cor meum intra me;
et in meditatione mea exardescet ignis.
5 Locutus sum in lingua mea :
Notum fac mihi, Domine, finem meum,
et numerum dierum meorum quis est,
ut sciam quid desit mihi.
6 Ecce mensurabiles posuisti dies meos,
et substantia mea tanquam nihilum ante te.
Verumtamen universa vanitas, omnis homo vivens.
7 Verumtamen in imagine pertransit homo;
sed et frustra conturbatur :
thesaurizat, et ignorat cui congregabit ea.

Petit liberationem a malis.

8 Et nunc quæ est expectatio mea? Nonne Dominus?
Et substantia mea apud te est.
9 Ab omnibus iniquitatibus meis erue me :
opprobrium insipienti dedisti me.
10 Obmutui, et non aperui os meum,
quoniam tu fecisti;

11 amove a me plagas tuas.
12 A fortitudine manus tuæ ego defeci in increpationibus;
propter iniquitatem corripuisti hominem.
Et tabescere fecisti sicut araneam animam ejus:
verumtamen vane conturbatur omnis homo.
13 Exaudi orationem meam, Domine, et deprecationem meam; Conclusio.
auribus percipe lacrymas meas.
Ne sileas, quoniam advena ego sum apud te,
et peregrinus sicut omnes patres mei.
14 Remitte mihi, ut refrigerer
priusquam abeam et amplius non ero.

Psalmus XXXIX

Deo confidens ob priora beneficia, a pœnis et inimicis liberationem postulat.

1 In finem, Psalmus ipsi David. Titulus.
2 Expectans, expectavi Dominum, Pars prior, eucharistica.
et intendit mihi. Laus per verba.
3 Et exaudivit preces meas,
et eduxit me de lacu miseriæ et de luto fæcis.
Et statuit super petram pedes meos,
et direxit gressus meos.
4 Et immisit in os meum canticum novum,
carmen Deo nostro.
Videbunt multi, et timebunt,
et sperabunt in Domino.
5 Beatus vir cujus est nomen Domini spes ejus,
et non respexit in vanitates et insanias falsas.
6 Multa fecisti tu, Domine Deus meus, mirabilia tua; Laus
et cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi. per obedientiam.
Annuntiavi et locutus sum,
multiplicati sunt super numerum.
7 Sacrificium et oblationem noluisti;
aures autem perfecisti mihi.
Holocaustum et pro peccato non postulasti;
8 tunc dixi: Ecce venio.
In capite libri scriptum est de me,
9 ut facerem voluntatem tuam.
Deus meus, volui,
et legem tuam in medio cordis mei.
10 Annuntiavi justitiam tuam in ecclesia magna,
ecce labia mea non prohibebo; Domine, tu scisti.
11 Justitiam tuam non abscondi in corde meo;
veritatem tuam et salutare tuum dixi;
non abscondi misericordiam tuam et veritatem tuam a concilio [multo.
12 Tu autem, Domine, ne longe facias miserationes tuas a me; Pars altera, deprecatoria.
misericordia tua et veritas tua semper susceperunt me. Remissio
13 Quoniam circumdederunt me mala quorum non est numerus; peccatorum
comprehenderunt me iniquitates meæ, et non potui ut viderem.
Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei,
et cor meum dereliquit me.
14 Complaceat tibi, Domine, ut eruas me;
Domine, ad adjuvandum me respice.
15 Confundantur et revereantur simul, et liberatio
qui quærunt animam meam, ut auferant eam. ab inimicis postulatur.

7] Hebr. X, 5. — 14] Ps. LXIX, 2. — 15] Ps. XXXIV, 4.

Convertantur retrorsum et revereantur,
qui volunt mihi mala.
16 Ferant confestim confusionem suam,
qui dicunt mihi : Euge, euge!
17 Exultent et lætentur super te omnes quærentes te,
et dicant semper : Magnificetur Dominus, qui diligunt salutare [tuum.
18 Ego autem mendicus sum et pauper;
Dominus sollicitus est mei.
Adjutor meus et protector meus tu es;
Deus meus, ne tardaveris.

Psalmus XL

Misericordes misericordiam consequentur.

Titulus.

1 In finem, Psalmus ipsi David.

Beatus qui intelligit super pauperem.

2 Beatus qui intelligit super egenum et pauperem :
in die mala liberabit eum Dominus.
3 Dominus conservet eum, et vivificet eum,
et beatum faciat eum in terra,
et non tradat eum in animam inimicorum ejus.
4 Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus;
universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus.

Querela de inimicorum odio et amicorum perfidia.

5 Ego dixi : Domine, miserere mei;
sana animam meam, quia peccavi tibi.
6 Inimici mei dixerunt mala mihi :
Quando morietur, et peribit nomen ejus?
7 Et si ingrediebatur ut videret, vana loquebatur;
cor ejus congregavit iniquitatem sibi.
Egrediebatur foras et loquebatur.
8 In idipsum adversum me susurrabant omnes inimici mei;
adversum me cogitabant mala mihi.
9 Verbum iniquum constituerunt adversum me :
Numquid qui dormit non adjiciet ut resurgat?
10 Etenim homo pacis meæ, in quo speravi,
qui edebat panes meos magnificavit super me supplantationem.

Confidens oratio.

11 Tu autem, Domine, miserere mei,
et resuscita me; et retribuam eis.
12 In hoc cognovi quoniam voluisti me,
quoniam non gaudebit inimicus meus super me.
13 Me autem propter innocentiam suscepisti;
et confirmasti me in conspectu tuo in æternum.

Doxologia libri primi.

14 Benedictus Dominus, Deus Israel,
a sæculo, et usque in sæculum. Fiat, fiat.

LIBER II

Psalmus XLI

Exul a Sion et desolatus reditum ad locum sacrum deprecatur.

Titulus.

1 In finem, intellectus filiis Core.

Ad Deum et locum sacrum suspiria.

2 Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum,
ita desiderat anima mea ad te, Deus.
3 Sitivit anima mea ad Deum fortem, vivum;
quando veniam, et apparebo ante faciem Dei?

10] Act. I, 16.

4 Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte,
dum dicitur mihi quotidie : Ubi est Deus tuus?
5 Hæc recordatus sum, et effudi in me animam meam, [mum Dei,
quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis, usque ad do-
in voce exultationis et confessionis, sonus epulantis.
6 Quare tristis es, anima mea?
et quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi,
salutare vultus mei, 7 et Deus meus.
Ad meipsum anima mea conturbata est; propterea memor ero tui — Pia querela.
de terra Jordanis, et Hermoniim a monte modico.
8 Abyssus abyssum invocat, in voce cataractarum tuarum;
omnia excelsa tua, et fluctus tui super me transierunt.
9 In die mandavit Dominus misericordiam suam,
et nocte canticum ejus;
apud me oratio Deo vitæ meæ.
10 Dicam Deo : Susceptor meus es; quare oblitus es mei?
et quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?
11 Dum confringuntur ossa mea,
exprobraverunt mihi qui tribulant me inimici mei,
dum dicunt mihi per singulos dies : Ubi est Deus tuus?
12 Quare tristis es, anima mea?
et quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi,
salutare vultus mei, et Deus meus.

Psalmus XLII

Continuatio psalmi præcedentis.

1 Psalmus David. — Titulus.

Judica me, Deus, et discerne causam meam de gente non sancta; — Oratio confidentis.
ab homine iniquo et doloso erue me.
2 Quia tu es, Deus, fortitudo mea, quare me repulisti?
et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?
3 Emitte lucem tuam et veritatem tuam;
ipsa me deduxerunt, et adduxerunt
in montem sanctum tuum, et in tabernacula tua.
4 Et introibo ad altare Dei,
ad Deum, qui lætificat juventutem meam.
Confitebor tibi in cithara, Deus, Deus meus.
5 Quare tristis es, anima mea?
et quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi,
salutare vultus mei, et Deus meus.

Psalmus XLIII

Israelitæ, memores pristinorum Dei beneficiorum, ejus opem implorant in angustia præsenti.

1 In finem, filiis Core ad intellectum. — Titulus.

2 Deus, auribus nostris audivimus, — Memorantur antiqua Dei beneficia,
patres nostri annuntiaverunt nobis :
opus quod operatus es in diebus eorum,
et in diebus antiquis.
3 Manus tua gentes disperdidit, et plantasti eos;
afflixisti populos et expulisti eos.

4 Nec enim in gladio suo possederunt terram,
et brachium eorum non salvavit eos;
sed dextera tua et brachium tuum,
et illuminatio vultus tui, quoniam complacuisti in eis.

e quibus firma oritur fiducia.

5 Tu es ipse rex meus et Deus meus;
qui mandas salutes Jacob.
6 In te inimicos nostros ventilabimus cornu,
et in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis.
7 Non enim in arcu meo sperabo,
et gladius meus non salvabit me;
8 salvasti enim nos de affligentibus nos,
et odientes nos confudisti.
9 In Deo laudabimur tota die;
et in nomine tuo confitebimur in sæculum.

Nunc autem Israel in ima versatur miseria,

10 Nunc autem repulisti et confudisti nos;
et non egredieris, Deus, in virtutibus nostris.
11 Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros;
et qui oderunt nos diripiebant sibi.
12 Dedisti nos tanquam oves escarum;
et in gentibus dispersisti nos.
13 Vendidisti populum tuum sine pretio;
et non fuit multitudo in commutationibus eorum.
14 Posuisti nos opprobrium vicinis nostris,
subsannationem et derisum his qui sunt in circuitu nostro.
15 Posuisti nos in similitudinem gentibus,
commotionem capitis in populis.
16 Tota die verecundia mea contra me est,
et confusio faciei meæ cooperuit me:
17 a voce exprobrantis et obloquentis,
a facie inimici et persequentis.

licet innocens et Deo fidelis.

18 Hæc omnia venerunt super nos; nec obliti sumus te,
et inique non egimus in testamento tuo.
19 Et non recessit retro cor nostrum;
et declinasti semitas nostras a via tua;
20 quoniam humiliasti nos in loco afflictionis,
et cooperuit nos umbra mortis.
21 Si obliti sumus nomen Dei nostri,
et si expandimus manus nostras ad deum alienum,
22 nonne Deus requiret ista?
ipse enim novit abscondita cordis.
Quoniam propter te mortificamur tota die;
æstimati sumus sicut oves occisionis.

Vehemens supplicatio.

23 Exurge; quare obdormis, Domine?
exurge, et ne repellas in finem.
24 Quare faciem tuam avertis?
oblivisceris inopiæ nostræ et tribulationis nostræ?
25 Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra;
conglutinatus est in terra venter noster.
26 Exurge, Domine, adjuva nos,
et redime nos propter nomen tuum.

Psalmus XLIV

Epithalamium Christi et Ecclesiæ.

Titulus.

1 In finem, pro iis qui commutabuntur, filiis Core, ad intellectum, canticum pro dilecto.

22] Rom. VIII, 36.

[2] Eructavit cor meum verbum bonum ; Prolusio.
dico ego opera mea regi.
Lingua mea calamus scribæ
velociter scribentis.
[3] Speciosus forma præ filiis hominum, Laus sponsi.
diffusa est gratia in labiis tuis ;
propterea benedixit te Deus in æternum.
[4] Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime.
[5] Specie tua et pulchritudine tua
intende, prospere procede, et regna,
propter veritatem, et mansuetudinem, et justitiam ;
et deducet te mirabiliter dextera tua.
[6] Sagittæ tuæ acutæ,
populi sub te cadent,
in corda inimicorum regis.
[7] Sedes tua, Deus, in sæculum sæculi ;
virga directionis virga regni tui.
[8] Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem ;
propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ, præ consortibus [tuis.
[9] Myrrha, et gutta, et casia a vestimentis tuis,
a domibus eburneis ; ex quibus delectaverunt te
[10] filiæ regum in honore tuo.
Astitit regina a dextris tuis Laus sponsæ.
in vestitu deaurato, circumdata varietate.
[11] Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam ;
et obliviscere populum tuum, et domum patris tui.
[12] Et concupiscet rex decorem tuum,
quoniam ipse est Dominus Deus tuus, et adorabunt eum.
[13] Et filiæ Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur ;
omnes divites plebis.
[14] Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus,
in fimbriis aureis, [15] circumamicta varietatibus.
Adducentur regi virgines post eam,
proximæ ejus afferentur tibi.
[16] Afferentur in lætitia et exultatione ;
adducentur in templum regis.
[17] Pro patribus tuis nati sunt tibi filii ; Conclusio.
constitues eos principes super omnem terram.
[18] Memores erunt nominis tui in omni generatione et generationem.
Propterea populi confitebuntur tibi in æternum, et in sæculum [sæculi.

Psalmus XLV

Populus Dei habitat confidenter.

[1] In finem, filiis Core, pro arcanis, Psalmus. Titulus.

[2] Deus noster refugium et virtus ; Deus refugium totius Israelis
adjutor in tribulationibus quæ invenerunt nos nimis.
[3] Propterea non timebimus dum turbabitur terra,
et transferentur montes in cor maris.
[4] Sonuerunt, et turbatæ sunt aquæ eorum ;
conturbati sunt montes in fortitudine ejus.
[5] Fluminis impetus lætificat civitatem Dei : Deus refugium urbis Sion.
sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.
[6] Deus in medio ejus, non commovebitur ;

7] Hebr. I, 8.

adjuvabit eam Deus mane diluculo.
[7] Conturbatæ sunt gentes, et inclinata sunt regna:
dedit vocem suam, mota est terra.
[8] Dominus virtutum nobiscum;
susceptor noster Deus Jacob.

Prodigia Dei in gratiam plebis suæ.

[9] Venite, et videte opera Domini,
quæ posuit prodigia super terram,
[10] auferens bella usque ad finem terræ.
Arcum conteret, et confringet arma,
et scuta comburet igni.
[11] Vacate, et videte quoniam ego sum Deus:
exaltabor in gentibus, et exaltabor in terra.
[12] Dominus virtutum nobiscum;
susceptor noster Deus Jacob.

Psalmus XLVI

Domini est regnum in universa terrâ.

Titulus.

[1] In finem, pro filiis Core, Psalmus.

Gentes invitantur ad laudandum Deum Israelis.

[2] Omnes gentes, plaudite manibus;
jubilate Deo in voce exultationis:
[3] quoniam Dominus excelsus, terribilis,
rex magnus super omnem terram.
[4] Subjecit populos nobis,
et gentes sub pedibus nostris.
[5] Elegit nobis hereditatem suam;
speciem Jacob quam dilexit.
[6] Ascendit Deus in jubilo,
et Dominus in voce tubæ.

Prædicitur earum conversio futura.

[7] Psallite Deo nostro, psallite;
psallite regi nostro, psallite;
[8] quoniam rex omnis terræ Deus,
psallite sapienter.
[9] Regnabit Deus super gentes;
Deus sedet super sedem sanctam suam.
[10] Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham,
quoniam dii fortes terræ vehementer elevati sunt.

Psalmus XLVII

Dominus tuetur Sion.

Titulus.

[1] Psalmus cantici, filiis Core, secunda sabbati.

Argumentum.

[2] Magnus Dominus et laudabilis nimis,
in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus.
[3] Fundatur exultatione universæ terræ mons Sion;
latera aquilonis, civitas regis magni.
[4] Deus in domibus ejus cognoscetur
cum suscipiet eam.

Quomodo Deus succurrerit Sion.

[5] Quoniam ecce reges terræ congregati sunt,
convenerunt in unum.
[6] Ipsi videntes, sic admirati sunt,
conturbati sunt, commoti sunt.
[7] Tremor apprehendit eos;
ibi dolores ut parturientis:
[8] in spiritu vehementi conteres naves Tharsis.

46, 6] II Reg. VI, 15.

9 Sicut audivimus, sic vidimus,
in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri.
Deus fundavit eam in æternum.
10 Suscepimus, Deus, misericordiam tuam
in medio templi tui.
11 Secundum nomen tuum, Deus,
sic et laus tua in fines terræ.
Justitia plena est dextera tua.
12 Lætetur mons Sion,
et exultent filiæ Judæ,
propter judicia tua, Domine.
13 Circumdate Sion, et complectimini eam;
narrate in turribus ejus.
14 Ponite corda vestra in virtute ejus,
et distribuite domos ejus, ut enarretis in progenie altera.
15 Quoniam hic est Deus, Deus noster in æternum, et in sæculum [sæculi;
ipse reget nos in sæcula.

Laus et gratiarum actio.

Psalmus XLVIII

Impii non metuendi, licet divites.

Titulus.

1 In finem, filiis Core, Psalmus.

Prolusio solemnis.

2 Audite hæc, omnes gentes;
auribus percipite, omnes qui habitatis orbem;
3 quique terrigenæ et filii hominum,
simul in unum dives et pauper.
4 Os meum loquetur sapientiam,
et meditatio cordis mei prudentiam.
5 Inclinabo in parabolam aurem meam;
aperiam in psalterio propositionem meam.

Impiorum divitiæ eos a morte non liberant.

6 Cur timebo in die mala?
iniquitas calcanei mei circumdabit me.
7 Qui confidunt in virtute sua,
et in multitudine divitiarum suarum gloriantur.
8 Frater non redimit, redimet homo:
non dabit Deo placationem suam,
9 et pretium redemptionis animæ suæ.
Et laborabit in æternum;
10 et vivet adhuc in finem.
11 Non videbit interitum,
cum viderit sapientes morientes.
Simul insipiens et stultus peribunt;
et relinquent alienis divitias suas;
12 et sepulcra eorum domus illorum in æternum.
Tabernacula eorum in progenie et progenie;
vocaverunt nomina sua in terris suis.
13 Et homo, cum in honore esset, non intellexit.
Comparatus est jumentis insipientibus,
et similis factus est illis.

Impiorum gloria peribit in inferno, justis a morte redemptis.

14 Hæc via illorum scandalum ipsis;
et postea in ore suo complacebunt.
15 Sicut oves in inferno positi sunt;
mors depascet eos.
Et dominabuntur eorum justi in matutino;
et auxilium eorum veterascet in inferno a gloria eorum.

5] Ps. LXXVII, 2. Matth. XIII, 35.

16 Verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi,
cum acceperit me.
17 Ne timueris cum dives factus fuerit homo,
et cum multiplicata fuerit gloria domus ejus;
18 quoniam, cum interierit, non sumet omnia,
neque descendet cum eo gloria ejus.
19 Quia anima ejus in vita ipsius benedicetur;
confitebitur tibi cum benefeceris ei.
20 Introibit usque in progenies patrum suorum;
et usque in æternum non videbit lumen.
21 Homo, cum in honore esset, non intellexit.
Comparatus est jumentis insipientibus,
et similis factus est illis.

Psalmus XLIX

De genuino et pio Dei cultu.

Titulus.

1 Psalmus Asaph.

Prooemium : Dei apparitio ad judicium.

Deus deorum, Dominus, locutus est,
et vocavit terram a solis ortu usque ad occasum.
2 Ex Sion species decoris ejus:
3 Deus manifeste veniet;
Deus noster, et non silebit.
Ignis in conspectu ejus exardescet;
et in circuitu ejus tempestas valida.
4 Advocabit cælum desursum, et terram,
discernere populum suum.
5 Congregate illi sanctos ejus,
qui ordinant testamentum ejus super sacrificia.
6 Et annuntiabunt cæli justitiam ejus,
quoniam Deus judex est.

Sacrificia externa nil prosunt absque pietate interna.

7 Audi, populus meus, et loquar;
Israel, et testificabor tibi.
Deus, Deus tuus ego sum.
8 Non in sacrificiis tuis arguam te;
holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.
9 Non accipiam de domo tua vitulos,
neque de gregibus tuis hircos;
10 quoniam meæ sunt omnes feræ silvarum,
jumenta in montibus, et boves.
11 Cognovi omnia volatilia cæli;
et pulchritudo agri mecum est.
12 Si esuriero, non dicam tibi;
meus est enim orbis terræ, et plenitudo ejus.
13 Numquid manducabo carnes taurorum?
aut sanguinem hircorum potabo?
14 Immola Deo sacrificium laudis,
et redde Altissimo vota tua.
15 Et invoca me in die tribulationis;
eruam te, et honorificabis me.

Damnantur hypocritæ, qui verbis legem venerantur, factis violant.

16 Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas?
et assumis testamentum meum per os tuum?
17 Tu vero odisti disciplinam,
et projecisti sermones meos retrorsum.
18 Si videbas furem, currebas cum eo;
et cum adulteris portionem tuam ponebas.

19 Os tuum abundavit malitia ;
et lingua tua concinnabat dolos.
20 Sedens, adversus fratrem tuum loquebaris,
et adversus filium matris tuæ ponebas scandalum.
21 Hæc fecisti, et tacui.
Existimasti inique quod ero tui similis :
arguam te, et statuam contra faciem tuam.
22 Intelligite hæc, qui obliviscimini Deum ;
nequando rapiat, et non sit qui eripiat.
23 Sacrificium laudis honorificabit me ;
et illic iter quo ostendam illi salutare Dei.

Psalmus L

Pœnitentis animæ contritio et pro remissione peccatorum deprecatio.

1 In finem, Psalmus David, 2 cum venit ad eum Nathan propheta, quando
intravit ad Bethsabee. Titulus.

3 Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam ; I. Enixa veniæ petitio. 1° Miserere.
et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.
4 Amplius lava me ab iniquitate mea,
et a peccato meo munda me.
5 Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, 2° Veniæ motiva.
et peccatum meum contra me est semper.
6 Tibi soli peccavi, et malum coram te feci ;
ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas cum judicaris.
7 Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum,
et in peccatis concepit me mater mea.
8 Ecce enim veritatem dilexisti ;
incerta et occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.
9 Asperges me hyssopo, et mundabor ; 3° Iteratur veniæ petitio.
lavabis me, et super nivem dealbabor.
10 Auditui meo dabis gaudium et lætitiam,
et exultabunt ossa humiliata.
11 Averte faciem tuam a peccatis meis,
et omnes iniquitates meas dele.
12 Cor mundum crea in me, Deus, 4° Mens nova et pura postulatur.
et spiritum rectum innova in visceribus meis.
13 Ne projicias me a facie tua,
et spiritum sanctum tuum ne auferas a me.
14 Redde mihi lætitiam salutaris tui,
et spiritu principali confirma me.
15 Docebo iniquos vias tuas ; II. Promissionibus confirmatur petitio.
et impii ad te convertentur.
16 Libera me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meæ,
et exultabit lingua mea justitiam tuam. 1° Laudes,
17 Domine, labia mea aperies ;
et os meum annuntiabit laudem tuam.
18 Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique ; 2° cor contritum,
holocaustis non delectaberis.
19 Sacrificium Deo spiritus contribulatus ;
cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies.
20 Benigne fac, Domine, in bona voluntate tua Sion, 3° sacrificia Deo promittuntur.
ut ædificentur muri Jerusalem.
21 Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes et holocausta ;
tunc imponent super altare tuum vitulos.

2] II Reg. XII. — 6] Rom. III, 4. — 9] Lev. XIV. Num. XIX.

Psalmus LI

Contra inimicum impium et arrogantem.

Titulus.

1 In finem, intellectus David, 2 cum venit Doeg Idumæus, et nuntiavit Sauli : Venit David in domum Achimelech.

Apostrophe vehemens ad hominem impium.

3 Quid gloriaris in malitia,
qui potens es in iniquitate?
4 Tota die injustitiam cogitavit lingua tua ;
sicut novacula acuta fecisti dolum.
5 Dilexisti malitiam super benignitatem ;
iniquitatem magis quam loqui æquitatem.
6 Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa.
7 Propterea Deus destruet te in finem ;
evellet te, et emigrabit te de tabernaculo tuo,
et radicem tuam de terra viventium.

Ipso ruente lætabuntur justi.

8 Videbunt justi, et timebunt ;
et super eum ridebunt, et dicent :
9 Ecce homo qui non posuit Deum adjutorem suum ;
sed speravit in multitudine divitiarum suarum,
et prævaluit in vanitate sua.
10 Ego autem, sicut oliva fructifera in domo Dei ;
speravi in misericordia Dei, in æternum et in sæculum sæculi.
11 Confitebor tibi in sæculum, quia fecisti ;
et expectabo nomen tuum,
quoniam bonum est in conspectu sanctorum tuorum.

Psalmus LII

Repetitio psalmi XIII.

Titulus.

1 In finem, pro Maeleth intelligentiæ, David.

Horrenda hominum corruptio.

Dixit insipiens in corde suo : Non est Deus.
2 Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in iniquitatibus ;
non est qui faciat bonum.
3 Deus de cælo prospexit super filios hominum,
ut videat si est intelligens, aut requirens Deum.
4 Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt ;
non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

Pœnam dabunt impii.

5 Nonne scient omnes qui operantur iniquitatem,
qui devorant plebem meam ut cibum panis?
6 Deum non invocaverunt ;
illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.
Quoniam Deus dissipavit ossa eorum qui hominibus placent ;
confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos.
7 Quis dabit ex Sion salutare Israel?
Cum converterit Deus captivitatem plebis suæ,
exultabit Jacob, et lætabitur Israel.

Psalmus LIII

Imploratur Dei auxilium adversus hostium insidias.

Titulus.

1 In finem, in carminibus, intellectus David, 2 cum venissent Ziphæi, et dixissent ad Saul : Nonne David absconditus est apud nos?

Invocatio.

3 Deus, in nomine tuo salvum me fac ;

51, 2] I Reg. XXII, 9. — 52, 1] Ps. XIII, 1. — 3] Ps. XIII, 2. — 4] Rom. III, 12. — 53, 2] I Reg. XXIII, 19 et XXVI, 1.

et in virtute tua judica me.
4 Deus, exaudi orationem meam;
auribus percipe verba oris mei.
5 Quoniam alieni insurrexerunt adversum me,
et fortes quæsierunt animam meam,
et non proposuerunt Deum ante conspectum suum.
6 Ecce enim Deus adjuvat me, Spes et promissiones.
et Dominus susceptor est animæ meæ.
7 Averte mala inimicis meis;
et in veritate tua disperde illos.
8 Voluntarie sacrificabo tibi,
et confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum est.
9 Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me,
et super inimicos meos despexit oculus meus.

Psalmus LIV

David postulat inimicorum et fallacis amici confusionem.

1 In finem, in carminibus, intellectus David. Titulus.
2 Exaudi, Deus, orationem meam, Clamor ad Deum.
et ne despexeris deprecationem meam;
3 intende mihi, et exaudi me.
Contristatus sum in exercitatione mea; [toris.
et conturbatus sum 4 a voce inimici, et a tribulatione pecca-
Quoniam declinaverunt in me iniquitates,
et in ira molesti erant mihi.
5 Cor meum conturbatum est in me, Oratoris angustiæ.
et formido mortis cecidit super me.
6 Timor et tremor venerunt super me,
et contexerunt me tenebræ.
7 Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ,
et volabo, et requiescam?
8 Ecce elongavi fugiens;
et mansi in solitudine.
9 Expectabam eum qui salvum me fecit
a pusillanimitate spiritus, et tempestate.
10 Præcipita, Domine, divide linguas eorum; Inimici describuntur et maledicuntur.
quoniam vidi iniquitatem et contradictionem in civitate.
11 Die ac nocte circumdabit eam super muros ejus iniquitas;
et labor in medio ejus, 12 et injustitia;
et non defecit de plateis ejus usura et dolus.
13 Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi,
sustinuissem utique.
Et si is qui oderat me super me magna locutus fuisset,
abscondissem me forsitan ab eo.
14 Tu vero homo unanimis,
dux meus, et notus meus;
15 qui simul mecum dulces capiebas cibos,
in domo Dei ambulavimus cum consensu.
16 Veniat mors super illos,
et descendant in infernum viventes,
quoniam nequitiæ in habitaculis eorum, in medio eorum.
17 Ego autem ad Deum clamavi, Se exaudiendum confidit orator.
et Dominus salvabit me.
18 Vespere, et mane, et meridie, narrabo et annuntiabo;

et exaudiet vocem meam.
19 Redimet in pace animam meam ab his qui appropinquant mihi;
quoniam inter multos erant mecum.
20 Exaudiet Deus,
et humiliabit illos, qui est ante sæcula.
Non enim est illis commutatio,
et non timuerunt Deum.
21 Extendit manum suam in retribuendo;
contaminaverunt testamentum ejus:
22 divisi sunt ab ira vultus ejus;
et appropinquavit cor illius.
Molliti sunt sermones ejus super oleum;
et ipsi sunt jacula.
Conclusio. 23 Jacta super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet;
non dabit in æternum fluctuationem justo.
24 Tu vero, Deus, deduces eos in puteum interitus.
Viri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos;
ego autem sperabo in te, Domine.

Psalmus LV

Fiduciæ sensus in imis angustiis.

Titulus. 1 In finem, pro populo qui a sanctis longe factus est, David in tituli inscriptionem, cum tenuerunt eum Allophyli in Geth.

Miseriæ descriptio. 2 Miserere mei, Deus, quoniam conculcavit me homo;
tota die impugnans, tribulavit me.
3 Conculcaverunt me inimici mei tota die;
quoniam multi bellantes adversum me.
4 Ab altitudine diei timebo;
ego vero in te sperabo.
5 In Deo laudabo sermones meos;
in Deo speravi;
non timebo quid faciat mihi caro.
Supplicatio fide plena. 6 Tota die verba mea execrabantur;
adversum me omnes cogitationes eorum in malum.
7 Inhabitabunt, et abscondent;
ipsi calcaneum meum observabunt.
Sicut sustinuerunt animam meam,
8 pro nihilo salvos facies illos;
in ira populos confringes.
Deus, 9 vitam meam annuntiavi tibi;
posuisti lacrymas meas in conspectu tuo,
sicut et in promissione tua;
10 tunc convertentur inimici mei retrorsum:
in quacumque die invocavero te,
ecce cognovi quoniam Deus meus es.
11 In Deo laudabo verbum;
in Domino laudabo sermonem.
In Deo speravi:
non timebo quid faciat mihi homo.
Gratiarum actio. 12 In me sunt, Deus, vota tua,
quæ reddam, laudationes tibi;
13 quoniam eripuisti animam meam de morte,
et pedes meos de lapsu,
ut placeam coram Deo in lumine viventium.

23] Matth. VI, 25. Luc. XII, 22. I Petr. V, 7. — 1] I Reg. XXI, 12.

Psalmus LVI

Deprecatio contra inimicos, Dei laudatio.

1 In finem, ne disperdas, David in tituli inscriptionem, cum fugeret a facie Saul in speluncam. Titulus.

2 Miserere mei, Deus, miserere mei, Imploratio divini auxilii.
quoniam in te confidit anima mea.
Et in umbra alarum tuarum sperabo,
donec transeat iniquitas.
3 Clamabo ad Deum altissimum,
Deum qui benefecit mihi.
4 Misit de cælo, et liberavit me;
dedit in opprobrium conculcantes me.
Misit Deus misericordiam suam et veritatem suam,
5 et eripuit animam meam de medio catulorum leonum;
dormivi conturbatus.
Filii hominum dentes eorum arma et sagittæ,
et lingua eorum gladius acutus.
6 Exaltare super cælos, Deus,
et in omnem terram gloria tua.
7 Laqueum paraverunt pedibus meis,
et incurvaverunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foveam,
et inciderunt in eam.
8 Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum; Anticipatur gratiarum actio.
cantabo, et psalmum dicam.
9 Exurge, gloria mea;
exurge, psalterium et cithara;
exurgam diluculo.
10 Confitebor tibi in populis, Domine,
et psalmum dicam tibi in gentibus;
11 quoniam magnificata est usque ad cælos misericordia tua,
et usque ad nubes veritas tua.
12 Exaltare super cælos, Deus,
et super omnem terram gloria tua.

Psalmus LVII

Contra judices iniquos.

1 In finem, ne disperdas, David in tituli inscriptionem. Titulus.

2 Si vere utique justitiam loquimini, Interpellantur et accusantur judices injusti.
recta judicate, filii hominum.
3 Etenim in corde iniquitates operamini;
in terra injustitias manus vestræ concinnant.
4 Alienati sunt peccatores a vulva;
erraverunt ab utero, locuti sunt falsa.
5 Furor illis secundum similitudinem serpentis,
sicut aspidis surdæ et obturantis aures suas,
6 quæ non exaudiet vocem incantantium,
et venefici incantantis sapienter.
7 Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum; Eorum prædicitur ruina et exultatio justorum.
molas leonum confringet Dominus.
8 Ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens;
intendit arcum suum donec infirmentur.

56, 1] I Reg. XXII, 1 et XXIV, 4.

9 Sicut cera quæ fluit auferentur;
supercecidit ignis, et non viderunt solem.
10 Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum,
sicut viventes sic in ira absorbet eos.
11 Lætabitur justus cum viderit vindictam;
manus suas lavabit in sanguine peccatoris.
12 Et dicet homo: Si utique est fructus justo,
utique est Deus judicans eos in terra.

Psalmus LVIII

Preces David pro sui conservatione et inimicorum castigatione.

Titulus.

1 In finem, ne disperdas, David in tituli inscriptionem, quando misit Saul, et custodivit domum ejus, ut eum interficeret.

Eripe me de inimicis.

2 Eripe me de inimicis meis, Deus meus,
et ab insurgentibus in me libera me.
3 Eripe me de operantibus iniquitatem,
et de viris sanguinum salva me.
4 Quia ecce ceperunt animam meam;
irruerunt in me fortes.
5 Neque iniquitas mea, neque peccatum meum, Domine;
sine iniquitate cucurri, et direxi.
6 Exurge in occursum meum, et vide.
Et tu, Domine, Deus virtutum, Deus Israel,
intende ad visitandas omnes gentes;
non miserearis omnibus qui operantur iniquitatem.

Hostium evertentur insidiæ.

7 Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut canes;
et circuibunt civitatem.
8 Ecce loquentur in ore suo,
et gladius in labiis eorum; quoniam quis audivit?
9 Et tu, Domine, deridebis eos;
ad nihilum deduces omnes gentes.
10 Fortitudinem meam ad te custodiam,
quia, Deus, susceptor meus es.
11 Deus meus, misericordia ejus præveniet me.

Iterantur preces contra inimicos.

12 Deus ostendet mihi super inimicos meos;
ne occidas eos, nequando obliviscantur populi mei.
Disperge illos in virtute tua,
et depone eos, protector meus, Domine;
13 delictum oris eorum, sermonem labiorum ipsorum;
et comprehendantur in superbia sua.
Et de execratione et mendacio annuntiabuntur,
14 in consummatione, in ira consummationis; et non erunt.
Et scient quia Deus dominabitur Jacob, et finium terræ.
15 Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut canes;
et circuibunt civitatem.

Grati animi significatio.

16 Ipsi dispergentur ad manducandum;
si vero non fuerint saturati, et murmurabunt.
17 Ego autem cantabo fortitudinem tuam,
et exultabo mane misericordiam tuam;
quia factus es susceptor meus,
et refugium meum in die tribulationis meæ.
18 Adjutor meus, tibi psallam, quia Deus susceptor meus es;
Deus meus, misericordia mea.

1] I Reg. XIX, 11.

Psalmus LIX

Querimonia de Dei derelictione: spes victoriæ, nixa divino oraculo.

1 In finem, pro his qui immutabuntur, in tituli inscriptionem ipsi David, Titulus.
in doctrinam, 2 cum succendit Mesopotamiam Syriæ, et Sobal, et con-
vertit Joab, et percussit Idumæam in valle Salinarum duodecim millia.

Querimonia de Dei derelictione.

3 Deus, repulisti nos, et destruxisti nos;
iratus es, et misertus es nobis.
4 Commovisti terram, et conturbasti eam;
sana contritiones ejus, quia commota est.
5 Ostendisti populo tuo dura;
potasti nos vino compunctionis.
6 Dedisti metuentibus te significationem,
ut fugiant a facie arcus;
ut liberentur dilecti tui,
7 salvum fac dextera tua, et exaudi me.

Nixus oraculo divino,

8 Deus locutus est in sancto suo:
Lætabor, et partibor Sichimam;
et convallem tabernaculorum metibor.
9 Meus est Galaad, et meus est Manasses;
et Ephraim fortitudo capitis mei.
Juda rex meus;
10 Moab olla spei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum meum;
mihi alienigenæ subditi sunt.

David precatur speratque victoriam.

11 Quis deducet me in civitatem munitam?
quis deducet me usque in Idumæam?
12 Nonne tu, Deus, qui repulisti nos?
et non egredieris, Deus, in virtutibus nostris?
13 Da nobis auxilium de tribulatione,
quia vana salus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem;
et ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.

Psalmus LX

Exul petit reditum et longam vitam.

1 In finem, in hymnis David. Titulus.

Exul reditum petit,

2 Exaudi, Deus, deprecationem meam,
intende orationi meæ.
3 A finibus terræ ad te clamavi, dum anxiaretur cor meum;
in petra exaltasti me.
Deduxisti me, 4 quia factus es spes mea,
turris fortitudinis a facie inimici.
5 Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula;
protegar in velamento alarum tuarum.
6 Quoniam tu, Deus meus, exaudisti orationem meam;
dedisti hereditatem timentibus nomen tuum.

vitæque productionem.

7 Dies super dies regis adjicies;
annos ejus usque in diem generationis et generationis.
8 Permanet in æternum in conspectu Dei.
Misericordiam et veritatem ejus quis requiret?
9 Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi,
ut reddam vota mea de die in diem.

59, 2] II Reg. VIII, 1 et X, 7 et I Par. XVIII, 1.

Psalmus LXI

Soli Deo fidendum.

Titulus.

[1] In finem, pro Idithun, Psalmus David.

Deo innixus, psaltes non timet inimicos.

[2] Nonne Deo subjecta erit anima mea?
ab ipso enim salutare meum.
[3] Nam et ipse Deus meus et salutaris meus;
susceptor meus, non movebor amplius.
[4] Quousque irruitis in hominem?
interficitis universi vos,
tanquam parieti inclinato et maceriæ depulsæ?
[5] Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere; cucurri in [siti;
ore suo benedicebant, et corde suo maledicebant.

Seipsum et omnes hortatur ad fiduciam.

[6] Verumtamen Deo subjecta esto, anima mea,
quoniam ab ipso patientia mea;
[7] quia ipse Deus meus et salvator meus,
adjutor meus, non emigrabo.
[8] In Deo salutare meum et gloria mea;
Deus auxilii mei, et spes mea in Deo est.
[9] Sperate in eo, omnis congregatio populi;
effundite coram illo corda vestra;
Deus adjutor noster in æternum.

Duo fiduciæ motiva.

[10] Verumtamen vani filii hominum,
mendaces filii hominum in stateris,
ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.
[11] Nolite sperare in iniquitate,
et rapinas nolite concupiscere.
Divitiæ si affluant, nolite cor apponere.
[12] Semel locutus est Deus;
duo hæc audivi:
Quia potestas Dei est, [13] et tibi, Domine, misericordia:
quia tu reddes unicuique juxta opera sua.

Psalmus LXII

Oratio matutina e terra deserta et inaquosa.

Titulus.

[1] Psalmus David, cum esset in deserto Idumææ.

David exul ad Deum anhelat.

[2] Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo.
Sitivit in te anima mea; quam multipliciter tibi caro mea!
[3] In terra deserta, et invia, et inaquosa,
sic in sancto apparui tibi,
ut viderem virtutem tuam et gloriam tuam.

De Deo amanter semperque cogitat.

[4] Quoniam melior est misericordia tua super vitas,
labia mea laudabunt te.
[5] Sic benedicam te in vita mea;
et in nomine tuo levabo manus meas.
[6] Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea,
et labiis exultationis laudabit os meum.
[7] Si memor fui tui super stratum meum,
in matutinis meditabor in te.
[8] Quia fuisti adjutor meus,
et in velamento alarum tuarum exultabo.
[9] Adhæsit anima mea post te;
me suscepit dextera tua.

13] Matth. XVI, 27. Rom. II, 6. I Cor. III, 8. Gal. VI, 5. — 1] I Reg. XXII, 5.

10 Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam : Inimicorum ruinam prædicit.
introibunt in inferiora terræ ;
11 tradentur in manus gladii ;
partes vulpium erunt.
12 Rex vero lætabitur in Deo ;
laudabuntur omnes qui jurant in eo,
quia obstructum est os loquentium iniqua.

Psalmus LXIII

Oratio contra linguas perversas.

1 In finem, Psalmus David. Titulus.

2 Exaudi, Deus, orationem meam cum deprecor ; Quid psaltes patiatur a detractoribus iniquis.
a timore inimici eripe animam meam.
3 Protexisti me a conventu malignantium,
a multitudine operantium iniquitatem.
4 Quia exacuerunt ut gladium linguas suas ;
intenderunt arcum rem amaram,
5 ut sagittent in occultis immaculatum.
6 Subito sagittabunt eum, et non timebunt ;
firmaverunt sibi sermonem nequam.
Narraverunt ut absconderent laqueos ;
dixerunt : Quis videbit eos ?
7 Scrutati sunt iniquitates ;
defecerunt scrutantes scrutinio.
Accedet homo ad cor altum ;
8 et exaltabitur Deus.
Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum ; Peribunt, ipse lætabitur.
9 et infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum.
Conturbati sunt omnes qui videbant eos ;
10 et timuit omnis homo.
Et annuntiaverunt opera Dei ;
et facta ejus intellexerunt.
11 Lætabitur justus in Domino, et sperabit in eo ;
et laudabuntur omnes recti corde.

Psalmus LXIV

Laudatur Deus pro suis erga Israelem beneficiis, et præcipue pro anni fertilitate insigni.

1 In finem, Psalmus David, canticum Jeremiæ et Ezechielis, populo transmigrationis, cum inciperent exire. Titulus.

2 Te decet hymnus, Deus, in Sion, Laus divinæ misericordiæ et bonitatis.
et tibi reddetur votum in Jerusalem.
3 Exaudi orationem meam ;
ad te omnis caro veniet.
4 Verba iniquorum prævaluerunt super nos,
et impietatibus nostris tu propitiaberis.
5 Beatus quem elegisti et assumpsisti :
inhabitabit in atriis tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ ;
sanctum est templum tuum,
6 mirabile in æquitate.
Exaudi nos, Deus, salutaris noster, Laus divinæ potentiæ.
spes omnium finium terræ, et in mari longe.
7 Præparans montes in virtute tua,
accinctus potentia ;

8 qui conturbas profundum maris,
sonum fluctuum ejus.
Turbabuntur gentes,
9 et timebunt qui habitant terminos a signis tuis;
exitus matutini et vespere delectabis.

Laus divinæ liberalitatis.

10 Visitasti terram, et inebriasti eam;
multiplicasti locupletare eam.
Flumen Dei repletum est aquis;
parasti cibum illorum;
quoniam ita est præparatio ejus.
11 Rivos ejus inebria,
multiplica genimina ejus;
in stillicidiis ejus lætabitur germinans.
12 Benedices coronæ anni benignitatis tuæ,
et campi tui replebuntur ubertate.
13 Pinguescent speciosa deserti,
et exultatione colles accingentur.
14 Induti sunt arietes ovium,
et valles abundabunt frumento;
clamabunt, etenim hymnum dicent.

Psalmus LXV

Hortatio ad laudandum Deum ob ejus mirabilia opera et beneficia.

Titulus.

1 In finem, canticum Psalmi resurrectionis.

Omnis terra laudet Dominum,

Jubilate Deo, omnis terra;
2 psalmum dicite nomini ejus;
date gloriam laudi ejus.
3 Dicite Deo: Quam terribilia sunt opera tua, Domine!
in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.
4 Omnis terra adoret te, et psallat tibi;
psalmum dicat nomini tuo.

propter ipsius opera mirabilia in Israelis gratiam,

5 Venite, et videte opera Dei;
terribilis in consiliis super filios hominum.
6 Qui convertit mare in aridam,
in flumine pertransibunt pede;
ibi lætabimur in ipso.
7 Qui dominatur in virtute sua in æternum,
oculi ejus super gentes respiciunt;
qui exasperant non exaltentur in semetipsis.

præsertim pro gratia nuper concessa.

8 Benedicite, gentes, Deum nostrum,
et auditam facite vocem laudis ejus;
9 qui posuit animam meam ad vitam,
et non dedit in commotionem pedes meos.
10 Quoniam probasti nos, Deus;
igne nos examinasti, sicut examinatur argentum.
11 Induxisti nos in laqueum;
posuisti tribulationes in dorso nostro;
12 imposuisti homines super capita nostra.
Transivimus per ignem et aquam,
et eduxisti nos in refrigerium.

Pr… ttuntur …rificia euc…stica,

13 Introibo in domum tuam in holocaustis;
reddam tibi vota mea 14 quæ distinxerunt labia mea;
et locutum est os meum, in tribulatione mea.
15 Holocausta medullata offeram tibi, cum incenso arietum;
offeram tibi boves cum hircis.

16 Venite, audite, et narrabo, omnes qui timetis Deum,
quanta fecit animæ meæ. laudesque in concilio justorum.
17 Ad ipsum ore meo clamavi;
et exaltavi sub lingua mea.
18 Iniquitatem si aspexi in corde meo,
non exaudiet Dominus.
19 Propterea exaudivit Deus,
et attendit voci deprecationis meæ.
20 Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam,
et misericordiam suam a me.

Psalmus LXVI

Deus faveat Israeli et laudetur a gentibus.

1 In finem, in hymnis, Psalmus cantici David. Titulus.

2 Deus misereatur nostri, et benedicat nobis; Oratio pro Israele.
illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri;
3 ut cognoscamus in terra viam tuam,
in omnibus gentibus salutare tuum.
4 Confiteantur tibi populi, Deus, Oratio pro conversione gentium.
confiteantur tibi populi omnes.
5 Lætentur et exultent gentes,
quoniam judicas populos in æquitate,
et gentes in terra dirigis.
6 Confiteantur tibi populi, Deus, Recapitulatio.
confiteantur tibi populi omnes.
7 Terra dedit fructum suum.
Benedicat nos Deus, Deus noster!
8 Benedicat nos Deus,
et metuant eum omnes fines terræ.

Psalmus LXVII

Carmen triumphale quo celebrantur victoriæ Dei Israelis.

1 In finem, Psalmus cantici ipsi David. Titulus.

2 Exurgat Deus, et dissipentur inimici ejus; Propinquante Deo, timeant impii, exultent justi.
et fugiant qui oderunt eum a facie ejus.
3 Sicut deficit fumus, deficiant;
sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei.
4 Et justi epulentur; et exultent in conspectu Dei,
et delectentur in lætitia.
5 Cantate Deo, psalmum dicite nomini ejus; Triumphatoris hujus bonitas eximia.
iter facite ei qui ascendit super occasum.
Dominus nomen illi; exultate in conspectu ejus.
Turbabuntur a facie ejus:
6 patris orphanorum, et judicis viduarum;
Deus in loco sancto suo.
7 Deus qui inhabitare facit unius moris in domo;
qui educit vinctos in fortitudine,
similiter eos qui exasperant, qui habitant in sepulcris.
8 Deus, cum egredereris in conspectu populi tui, Ipsius iter gloriosum per desertum Pharan.
cum pertransires in deserto,
9 terra mota est, etenim cæli distillaverunt,
a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel.

10 Pluviam voluntariam segregabis, Deus, hereditati tuæ;
et infirmata est, tu vero perfecisti eam.
11 Animalia tua habitabunt in ea;
parasti in dulcedine tua pauperi, Deus.

Terram Chanaan,

12 Dominus dabit verbum
evangelizantibus, virtute multa.
13 Rex virtutum dilecti dilecti;
et speciei domus dividere spolia.
14 Si dormiatis inter medios cleros,
pennæ columbæ deargentatæ,
et posteriora dorsi ejus in pallore auri.
15 Dum discernit cælestis reges super eam,
nive dealbabuntur in Selmon.

arcemque Sion expugnat.

16 Mons Dei, mons pinguis,
mons coagulatus, mons pinguis:
17 ut quid suspicamini montes coagulatos?
Mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo;
etenim Dominus habitabit in finem.
18 Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium;
Dominus in eis in Sina in sancto.
19 Ascendisti in altum, cepisti captivitatem,
accepisti dona in hominibus;
etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum.

Ejus bellicæ dotes celebrantur,

20 Benedictus Dominus die quotidie!
Prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum.
21 Deus noster, Deus salvos faciendi;
et Domini Domini exitus mortis.
22 Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum,
verticem capilli perambulantium in delictis suis.
23 Dixit Dominus: Ex Basan convertam,
convertam in profundum maris;
24 ut intingatur pes tuus in sanguine,
lingua canum tuorum ex inimicis, ab ipso.

et solemnis in sanctuarium ingressus.

25 Viderunt ingressus tuos, Deus,
ingressus Dei mei, regis mei, qui est in sancto.
26 Prævenerunt principes conjuncti psallentibus,
in medio juvencularum tympanistriarum.
27 In ecclesiis benedicite Deo,
Domino de fontibus Israel.
28 Ibi Benjamin adolescentulus, in mentis excessu;
principes Juda, duces eorum;
principes Zabulon, principes Nephthali.

Prædicitur conversio omnium populorum.

29 Manda, Deus, virtuti tuæ;
confirma hoc, Deus, quod operatus es in nobis.
30 A templo tuo in Jerusalem,
tibi offerent reges munera.
31 Increpa feras arundinis;
congregatio taurorum in vaccis populorum;
ut excludant eos qui probati sunt argento:
dissipa gentes quæ bella volunt.
32 Venient legati ex Ægypto;
Æthiopia præveniet manus ejus Deo.

Conclusio: Gentes laudent Deum Israelis.

33 Regna terræ, cantate Deo;
psallite Domino; psallite Deo,
34 qui ascendit super cælum cæli, ad orientem:

19] Eph. IV, 8.

ecce dabit voci suæ vocem virtutis.
35 Date gloriam Deo super Israel;
magnificentia ejus et virtus ejus in nubibus.
36 Mirabilis Deus in sanctis suis;
Deus Israel ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi suæ.
Benedictus Deus!

Psalmus LXVIII

Deprecatio in ima miseria.

1 In finem, pro iis qui commutabuntur, David. Titulus.

2 Salvum me fac, Deus, Deprecatio et querela.
quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam.
3 Infixus sum in limo profundi, et non est substantia.
Veni in altitudinem maris; et tempestas demersit me.
4 Laboravi clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ;
defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum.
5 Multiplicati sunt super capillos capitis mei
qui oderunt me gratis.
Confortati sunt qui persecuti sunt me,
inimici mei injuste;
quæ non rapui, tunc exsolvebam.
6 Deus, tu scis insipientiam meam;
et delicta mea a te non sunt abscondita. [tutum.
7 Non erubescant in me qui expectant te, Domine, Domine vir-
Non confundantur super me qui quærunt te, Deus Israel.
8 Quoniam propter te sustinui opprobrium; Ratio exauditionis: oratoris pietas in Deum.
operuit confusio faciem meam.
9 Extraneus factus sum fratribus meis,
et peregrinus filiis matris meæ.
10 Quoniam zelus domus tuæ comedit me,
et opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.
11 Et operui in jejunio animam meam,
et factum est in opprobrium mihi.
12 Et posui vestimentum meum cilicium;
et factus sum illis in parabolam.
13 Adversum me loquebantur qui sedebant in porta,
et in me psallebant qui bibebant vinum.
14 Ego vero orationem meam ad te, Domine: Rursum imploratur Dei auxilium.
tempus beneplaciti, Deus, in multitudine misericordiæ tuæ;
exaudi me in veritate salutis tuæ.
15 Eripe me de luto, ut non infigar;
libera me ab iis qui oderunt me, et de profundis aquarum.
16 Non me demergat tempestas aquæ,
neque absorbeat me profundum,
neque urgeat super me puteus os suum.
17 Exaudi me, Domine, quoniam benigna est misericordia tua;
secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me.
18 Et ne avertas faciem tuam a puero tuo;
quoniam tribulor, velociter exaudi me.
19 Intende animæ meæ, et libera eam;
propter inimicos meos eripe me. [tiam meam.
20 Tu scis improperium meum, et confusionem meam, et reveren- Maledictiones adversus crudeles inimicos.
21 In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me.

10] Joan. II, 17. Rom. XV, 3.

Improperium expectavit cor meum et miseriam;
et sustinui qui simul contristaretur, et non fuit;
et qui consolaretur, et non inveni.
22 Et dederunt in escam meam fel,
et in siti mea potaverunt me aceto.
23 Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum,
et in retributiones, et in scandalum.
24 Obscurentur oculi eorum, ne videant;
et dorsum eorum semper incurva.
25 Effunde super eos iram tuam;
et furor iræ tuæ comprehendat eos.
26 Fiat habitatio eorum deserta;
et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet.
27 Quoniam quem tu percussisti persecuti sunt,
et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.
28 Appone iniquitatem super iniquitatem eorum,
et non intrent in justitiam tuam.
29 Deleantur de libro viventium,
et cum justis non scribantur.

Promittitur gratiarum actio.

30 Ego sum pauper et dolens;
salus tua, Deus, suscepit me.
31 Laudabo nomen Dei cum cantico;
et magnificabo eum in laude;
32 et placebit Deo super vitulum novellum,
cornua producentem et ungulas.
33 Videant pauperes, et lætentur;
quærite Deum, et vivet anima vestra,
34 quoniam exaudivit pauperes Dominus,
et vinctos suos non despexit.

Bene optatur populo Dei.

35 Laudent illum cæli et terra;
mare, et omnia reptilia in eis.
36 Quoniam Deus salvam faciet Sion,
et ædificabuntur civitates Juda.
Et inhabitabunt ibi, et hereditate acquirent eam.
37 Et semen servorum ejus possidebit eam;
et qui diligunt nomen ejus habitabunt in ea.

Psalmus LXIX

Oratio ad opem Dei petendam in magnis periculis.

Titulus.

1 In finem, Psalmus David, in rememorationem, quod salvum fecerit eum Dominus.

Contra inimicos.

2 Deus, in adjutorium meum intende;
Domine, ad adjuvandum me festina.
3 Confundantur, et revereantur, qui quærunt animam meam.
4 Avertantur retrorsum, et erubescant, qui volunt mihi mala.
Avertantur statim erubescentes qui dicunt mihi: Euge, euge!

Pro justis et ipsomet oratore.

5 Exultent et lætentur in te omnes qui quærunt te;
et dicant semper: Magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum.
6 Ego vero egenus et pauper sum;
Deus, adjuva me.
Adjutor meus et liberator meus es tu;
Domine, ne moreris.

22] Matth. XXVII, 48. — 23] Rom. XI, 9. — 26] Act. I, 20.

Psalmus LXX

David Deum adversus persecutores cum pietate et fiducia implorat.

1 Psalmus David, filiorum Jonadab, et priorum captivorum. Titulus.

In te, Domine, speravi; non confundar in æternum; Precatio ad Deum, et rationes quibus hæc nititur.
2 in justitia tua libera me, et eripe me :
inclina ad me aurem tuam, et salva me.
3 Esto mihi in Deum protectorem,
et in locum munitum, ut salvum me facias;
quoniam firmamentum meum et refugium meum es tu.
4 Deus meus, eripe me de manu peccatoris,
et de manu contra legem agentis, et iniqui :
5 quoniam tu es patientia mea, Domine;
Domine, spes mea a juventute mea.
6 In te confirmatus sum ex utero;
de ventre matris meæ tu es protector meus;
in te cantatio mea semper.
7 Tanquam prodigium factus sum multis;
et tu adjutor fortis.
8 Repleatur os meum laude,
ut cantem gloriam tuam,
tota die magnitudinem tuam.
9 Ne projicias me in tempore senectutis;
cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
10 Quia dixerunt inimici mei mihi,
et qui custodiebant animam meam consilium fecerunt in unum;
11 dicentes : Deus dereliquit eum;
persequimini et comprehendite eum, quia non est qui eripiat.
12 Deus, ne elongeris a me;
Deus meus, in auxilium meum respice.
13 Confundantur et deficiant detrahentes animæ meæ;
operiantur confusione et pudore qui quærunt mala mihi.
14 Ego autem semper sperabo, Fiduciæ sensus et laudum anticipatio.
et adjiciam super omnem laudem tuam.
15 Os meum annuntiabit justitiam tuam,
tota die salutare tuum.
Quoniam non cognovi litteraturam,
16 introibo in potentias Domini;
Domine, memorabor justitiæ tuæ solius.
17 Deus, docuisti me a juventute mea;
et usque nunc pronuntiabo mirabilia tua.
18 Et usque in senectam et senium,
Deus, ne derelinquas me,
donec annuntiem brachium tuum generationi omni quæ ventura [est;
potentiam tuam, 19 et justitiam tuam, Deus, usque in altissima;
quæ fecisti magnalia, Deus, quis similis tibi?
20 Quantas ostendisti mihi tribulationes multas et malas!
et conversus vivificasti me,
et de abyssis terræ iterum reduxisti me.
21 Multiplicasti magnificentiam tuam;
et conversus consolatus es me.
22 Nam et ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam, Deus;
psallam tibi in cithara, sanctus Israel.
23 Exultabunt labia mea cum cantavero tibi;
et anima mea quam redemisti.

24 Sed et lingua mea tota die meditabitur justitiam tuam,
cum confusi et reveriti fuerint qui quærunt mala mihi.

Psalmus LXXI

Oratio prophetica pro rege Christo.

Titulus.

1 Psalmus, in Salomonem.

Regis Messiæ justitia.

2 Deus, judicium tuum regi da,
et justitiam tuam filio regis;
judicare populum tuum in justitia,
et pauperes tuos in judicio.
3 Suscipiant montes pacem populo,
et colles justitiam.
4 Judicabit pauperes populi,
et salvos faciet filios pauperum,
et humiliabit calumniatorem.

Regni æterna duratio, felicitas,

5 Et permanebit cum sole, et ante lunam,
in generatione et generationem.
6 Descendet sicut pluvia in vellus,
et sicut stillicidia stillantia super terram.
7 Orietur in diebus ejus justitia et abundantia pacis,
donec auferatur luna.

et catholicitas.

8 Et dominabitur a mari usque ad mare,
et a flumine usque ad terminos orbis terrarum.
9 Coram illo procident Æthiopes,
et inimici ejus terram lingent.
10 Reges Tharsis et insulæ munera offerent;
reges Arabum et Saba dona adducent;
11 et adorabunt eum omnes reges terræ,
omnes gentes servient ei.

Rex tuebitur jus pauperum et oppressorum.

12 Quia liberabit pauperem a potente,
et pauperem cui non erat adjutor.
13 Parcet pauperi et inopi,
et animas pauperum salvas faciet.
14 Ex usuris et iniquitate redimet animas eorum,
et honorabile nomen eorum coram illo.
15 Et vivet, et dabitur ei de auro Arabiæ;
et adorabunt de ipso semper, tota die benedicent ei.

Recapitulatio.

16 Et erit firmamentum in terra in summis montium;
superextolletur super Libanum fructus ejus,
et florebunt de civitate sicut fœnum terræ.
17 Sit nomen ejus benedictum in sæcula;
ante solem permanet nomen ejus.
Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ;
omnes gentes magnificabunt eum.

Libri secundi doxologia

18 Benedictus Dominus, Deus Israel,
qui facit mirabilia solus.
19 Et benedictum nomen majestatis ejus in æternum,
et replebitur majestate ejus omnis terra. Fiat! fiat!

et conclusio.

20 Defecerunt laudes David, filii Jesse.

LIBER III

Psalmus LXXII

Falsæ impiorum felicitati non est invidendum.

1 Psalmus Asaph. Titulus.
Quam bonus Israel Deus, Scandalum et tentatio ex impiorum felicitate.
his qui recto sunt corde!
2 Mei autem pene moti sunt pedes,
pene effusi sunt gressus mei;
3 quia zelavi super iniquos,
pacem peccatorum videns.
4 Quia non est respectus morti eorum,
et firmamentum in plaga eorum.
5 In labore hominum non sunt,
et cum hominibus non flagellabuntur.
6 Ideo tenuit eos superbia;
operti sunt iniquitate et impietate sua.
7 Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum;
transierunt in affectum cordis.
8 Cogitaverunt et locuti sunt nequitiam;
iniquitatem in excelso locuti sunt.
9 Posuerunt in cælum os suum,
et lingua eorum transivit in terra.
10 Ideo convertetur populus meus hic,
et dies pleni invenientur in eis.
11 Et dixerunt: Quomodo scit Deus,
et si est scientia in excelso?
12 Ecce ipsi peccatores, et abundantes in sæculo,
obtinuerunt divitias.
13 Et dixi: Ergo sine causa justificavi cor meum,
et lavi inter innocentes manus meas;
14 et fui flagellatus tota die,
et castigatio mea in matutinis.
15 Si dicebam: Narrabo sic; Quomodo tentatio hæc dimovenda.
ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.
16 Existimabam ut cognoscerem hoc;
labor est ante me:
17 donec intrem in sanctuarium Dei,
et intelligam in novissimis eorum.
18 Verumtamen propter dolos posuisti eis;
dejecisti eos dum allevarentur.
19 Quomodo facti sunt in desolationem?
Subito defecerunt; perierunt propter iniquitatem suam.
20 Velut somnium surgentium, Domine,
in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.
21 Quia inflammatum est cor meum,
et renes mei commutati sunt;
22 et ego ad nihilum redactus sum, et nescivi;
23 ut jumentum factus sum apud te, et ego semper tecum.
24 Tenuisti manum dexteram meam,
et in voluntate tua deduxisti me,
et cum gloria suscepisti me.
25 Quid enim mihi est in cælo?
et a te quid volui super terram?

26 Defecit caro mea et cor meum;
Deus cordis mei, et pars mea, Deus, in æternum.
27 Quia ecce qui elongant se a te peribunt;
perdidisti omnes qui fornicantur abs te.
28 Mihi autem adhærere Deo bonum est,
ponere in Domino Deo spem meam;
ut annuntiem omnes prædicationes tuas in portis filiæ Sion.

Psalmus LXXIII

In populi calamitate templique devastatione invocatur Dei auxilium.

Titulus.
1 Intellectus Asaph.

Introductio.
Ut quid, Deus, repulisti in finem,
iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ?
2 Memor esto congregationis tuæ,
quam possedisti ab initio.
Redemisti virgam hereditatis tuæ,
mons Sion, in quo habitasti in eo.

Describuntur calamitates Israel et vastatio sanctuarii.
3 Leva manus tuas in superbias eorum in finem.
Quanta malignatus est inimicus in sancto!
4 Et gloriati sunt qui oderunt te in medio solemnitatis tuæ;
posuerunt signa sua, signa;
5 et non cognoverunt sicut in exitu super summum.
Quasi in silva lignorum securibus
6 exciderunt januas ejus in idipsum;
in securi et ascia dejecerunt eam.
7 Incenderunt igni sanctuarium tuum;
in terra polluerunt tabernaculum nominis tui.
8 Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul:
Quiescere faciamus omnes dies festos Dei a terra.
9 Signa nostra non vidimus;
jam non est propheta;
et nos non cognoscet amplius.
10 Usquequo, Deus, improperabit inimicus?
irritat adversarius nomen tuum in finem?
11 Ut quid avertis manum tuam,
et dexteram tuam de medio sinu tuo in finem?

Memorantur Dei pristina beneficia ipsiusque potentia.
12 Deus autem rex noster ante sæcula,
operatus est salutem in medio terræ.
13 Tu confirmasti in virtute tua mare;
contribulasti capita draconum in aquis.
14 Tu confregisti capita draconis;
dedisti eum escam populis Æthiopum.
15 Tu dirupisti fontes et torrentes;
tu siccasti fluvios Ethan.
16 Tuus est dies, et tua est nox;
tu fabricatus es auroram et solem.
17 Tu fecisti omnes terminos terræ;
æstatem et ver tu plasmasti ea.

Preces pro auxilio impetrando.
18 Memor esto hujus, inimicus improperavit Domino,
et populus insipiens incitavit nomen tuum.
19 Ne tradas bestiis animas confitentes tibi,
et animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.
20 Respice in testamentum tuum,
quia repleti sunt qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum.

7] IV Reg. XXV, 9. — 12] Luc. I, 68.

21 Ne avertatur humilis factus confusus;
pauper et inops laudabunt nomen tuum.
22 Exurge, Deus, judica causam tuam;
memor esto improperiorum tuorum,
eorum quæ ab insipiente sunt tota die.
23 Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum.
Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper.

Psalmus LXXIV

Imminet justum Dei judicium in impios.

1 In finem, Ne corrumpas, Psalmus cantici Asaph. Titulus.

2 Confitebimur tibi, Deus, confitebimur, Introitus.
et invocabimus nomen tuum;
narrabimus mirabilia tua.
3 Cum accepero tempus, Vox Dei futurum judicium annuntiantis.
ego justitias judicabo.
4 Liquefacta est terra et omnes qui habitant in ea;
ego confirmavi columnas ejus.
5 Dixi iniquis : Nolite inique agere; Vox poetæ impios redarguentis.
et delinquentibus : Nolite exaltare cornu.
6 Nolite extollere in altum cornu vestrum;
nolite loqui adversus Deum iniquitatem.
7 Quia neque ab oriente, neque ab occidente,
neque a desertis montibus.
8 Quoniam Deus judex est;
hunc humiliat, et hunc exaltat :
9 quia calix in manu Domini
vini meri, plenus misto.
Et inclinavit ex hoc in hoc,
verumtamen fæx ejus non est exinanita;
bibent omnes peccatores terræ.
10 Ego autem annuntiabo in sæculum;
cantabo Deo Jacob.
11 Et omnia cornua peccatorum confringam; Epiphonema Dei.
et exaltabuntur cornua justi.

Psalmus LXXV

Gratiarum actio post reportatam victoriam.

1 In finem, in laudibus, Psalmus Asaph, canticum ad Assyrios. Titulus.

2 Notus in Judæa Deus; Thema et introductio.
in Israel magnum nomen ejus.
3 Et factus est in pace locus ejus,
et habitatio ejus in Sion.
4 Ibi confregit potentias arcuum,
scutum, gladium, et bellum.
5 Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis; Quomodo Deus hostes destruxerit.
6 turbati sunt omnes insipientes corde.
Dormierunt somnum suum,
et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.
7 Ab increpatione tua, Deus Jacob,
dormitaverunt qui ascenderunt equos.
8 Tu terribilis es; et quis resistet tibi?
ex tunc ira tua.
9 De cælo auditum fecisti judicium :

terra tremuit, et quievit;
10 cum exurgeret in judicium Deus,
ut salvos faceret omnes mansuetos terræ.
Invitatio ad gratias agendas.
11 Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi,
et reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.
12 Vovete, et reddite Domino Deo vestro,
omnes qui in circuitu ejus affertis munera
terribili, 13 et ei qui aufert spiritum principum,
terribili apud reges terræ.

Psalmus LXXVI

Afflictus clamat ad Dominum; Dei mirabilia recogitans in spem erigitur.

Titulus.
1 In finem, pro Idithun, Psalmus Asaph.

Pia querela de miseria præsenti.
2 Voce mea ad Dominum clamavi;
voce mea ad Deum, et intendit mihi.
3 In die tribulationis meæ Deum exquisivi;
manibus meis nocte contra eum, et non sum deceptus.
Renuit consolari anima mea;
4 memor fui Dei, et delectatus sum;
et exercitatus sum, et defecit spiritus meus.
5 Anticipaverunt vigilias oculi mei;
turbatus sum, et non sum locutus.
6 Cogitavi dies antiquos,
et annos æternos in mente habui.
7 Et meditatus sum nocte cum corde meo,
et exercitabar, et scopebam spiritum meum.
8 Numquid in æternum projiciet Deus?
aut non apponet ut complacitior sit adhuc?
9 Aut in finem misericordiam suam abscindet,
a generatione in generationem?
10 Aut obliviscetur misereri Deus?
aut continebit in ira sua misericordias suas?
Fiducia propter antiqua Dei beneficia in Israel.
11 Et dixi : Nunc cœpi;
hæc mutatio dexteræ Excelsi.
12 Memor fui operum Domini,
quia memor ero ab initio mirabilium tuorum;
13 et meditabor in omnibus operibus tuis,
et in adinventionibus tuis exercebor.
14 Deus, in sancto via tua :
quis Deus magnus sicut Deus noster?
15 Tu es Deus qui facis mirabilia.
Notam fecisti in populis virtutem tuam.
16 Redemisti in brachio tuo populum tuum,
filios Jacob et Joseph.
17 Viderunt te aquæ, Deus;
viderunt te aquæ, et timuerunt;
et turbatæ sunt abyssi.
18 Multitudo sonitus aquarum;
vocem dederunt nubes.
Etenim sagittæ tuæ transeunt;
19 vox tonitrui tui in rota.
Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ;
commota est, et contremuit terra.
20 In mari via tua, et semitæ tuæ in aquis multis,
et vestigia tua non cognoscentur.

21 Deduxisti sicut oves populum tuum,
in manu Moysi et Aaron.

Psalmus LXXVII

Historiæ monimenta ad Hebræos.

1 Intellectus Asaph. Titulus.
Attendite, popule meus, legem meam; Hortatio ad audiendum et animadvertendum.
inclinate aurem vestram in verba oris mei.
2 Aperiam in parabolis os meum;
loquar propositiones ab initio;
3 quanta audivimus et cognovimus ea,
et patres nostri narraverunt nobis.
4 Non sunt occultata a filiis eorum in generatione altera.
Narrantes laudes Domini et virtutes ejus,
et mirabilia ejus quæ fecit.
5 Et suscitavit testimonium in Jacob,
et legem posuit in Israel,
quanta mandavit patribus nostris nota facere ea filiis suis:
6 ut cognoscat generatio altera;
filii qui nascentur et exurgent,
et narrabunt filiis suis,
7 ut ponant in Deo spem suam,
et non obliviscantur operum Dei,
et mandata ejus exquirant;
8 ne fiant, sicut patres eorum,
generatio prava et exasperans;
generatio quæ non direxit cor suum,
et non est creditus cum Deo spiritus ejus.
9 Filii Ephrem, intendentes et mittentes arcum, Thema: Dei beneficia, Israelis ingratitudo.
conversi sunt in die belli.
10 Non custodierunt testamentum Dei,
et in lege ejus noluerunt ambulare.
11 Et obliti sunt benefactorum ejus,
et mirabilium ejus quæ ostendit eis.
12 Coram patribus eorum fecit mirabilia Elucidatio thematis per historiam Hebræorum: 1° in exitu de Ægypto et in eremo,
in terra Ægypti, in campo Taneos.
13 Interrupit mare, et perduxit eos;
et statuit aquas quasi in utre.
14 Et deduxit eos in nube diei,
et tota nocte in illuminatione ignis.
15 Interrupit petram in eremo,
et adaquavit eos velut in abysso multa.
16 Et eduxit aquam de petra,
et deduxit tanquam flumina aquas.
17 Et apposuerunt adhuc peccare ei;
in iram excitaverunt Excelsum in inaquoso.
18 Et tentaverunt Deum in cordibus suis,
ut peterent escas animabus suis.
19 Et male locuti sunt de Deo;
dixerunt: Numquid poterit Deus parare mensam in deserto?
20 Quoniam percussit petram, et fluxerunt aquæ,
et torrentes inundaverunt.
Numquid et panem poterit dare,
aut parare mensam populo suo?

21] Ex. XIV, 29. — 13] Ex. XIV, 22. — 15] Ex. XVII, 6. Ps. CIV, 41.

21 Ideo audivit Dominus, et distulit;
et ignis accensus est in Jacob,
et ira ascendit in Israel;
22 quia non crediderunt in Deo,
nec speraverunt in salutari ejus.
23 Et mandavit nubibus desuper,
et januas cæli aperuit.
24 Et pluit illis manna ad manducandum,
et panem cæli dedit eis.
25 Panem angelorum manducavit homo;
cibaria misit eis in abundantia.
26 Transtulit austrum de cælo,
et induxit in virtute sua africum.
27 Et pluit super eos sicut pulverem carnes,
et sicut arenam maris volatilia pennata.
28 Et ceciderunt in medio castrorum eorum,
circa tabernacula eorum.
29 Et manducaverunt, et saturati sunt nimis;
et desiderium eorum attulit eis;
30 non sunt fraudati a desiderio suo.
Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum
31 et ira Dei ascendit super eos;
et occidit pingues eorum,
et electos Israel impedivit.
32 In omnibus his peccaverunt adhuc,
et non crediderunt in mirabilibus ejus.
33 Et defecerunt in vanitate dies eorum,
et anni eorum cum festinatione.
34 Cum occideret eos, quærebant eum et revertebantur,
et diluculo veniebant ad eum.
35 Et rememorati sunt quia Deus adjutor est eorum,
et Deus excelsus redemptor eorum est.
36 Et dilexerunt eum in ore suo,
et lingua sua mentiti sunt ei;
37 cor autem eorum non erat rectum cum eo,
nec fideles habiti sunt in testamento ejus.
38 Ipse autem est misericors,
et propitius fiet peccatis eorum et non disperdet eos.
Et abundavit ut averteret iram suam,
et non accendit omnem iram suam.
39 Et recordatus est quia caro sunt,
spiritus vadens et non rediens.
40 Quoties exacerbaverunt eum in deserto,
in iram concitaverunt eum in inaquoso?
41 Et conversi sunt, et tentaverunt Deum,
et sanctum Israel exacerbaverunt.
42 Non sunt recordati manus ejus,
die qua redemit eos de manu tribulantis;
43 sicut posuit in Ægypto signa sua,
et prodigia sua in campo Taneos;
44 et convertit in sanguinem flumina eorum,
et imbres eorum, ne biberent,
45 misit in eos cœnomyiam, et comedit eos;
et ranam, et disperdidit eos;

21] Num. XI, 1. — 24] Ex. XVI, 4. Num. XI, 7. — 25] Joan. VI, 31. I Cor. X, 3. — 26] Num. XI, 31. — 30] Num. XI, 33. — 44] Ex. VII, 20. — 45] Ex. VIII, 6, 24.

46 et dedit ærugini fructus eorum,
et labores eorum locustæ;
47 et occidit in grandine vineas eorum,
et moros eorum in pruina;
48 et tradidit grandini jumenta eorum,
et possessionem eorum igni;
49 misit in eos iram indignationis suæ,
indignationem, et iram, et tribulationem,
immissiones per angelos malos;
50 viam fecit semitæ iræ suæ,
non pepercit a morte animabus eorum,
et jumenta eorum in morte conclusit;
51 et percussit omne primogenitum in terra Ægypti,
primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham;
52 et abstulit sicut oves populum suum,
et perduxit eos tanquam gregem in deserto;
53 et deduxit eos in spe, et non timuerunt,
et inimicos eorum operuit mare.
54 Et induxit eos in montem sanctificationis suæ, 2° in terra Chanaan.
montem quem acquisivit dextera ejus;
et ejecit a facie eorum gentes,
et sorte divisit eis terram in funiculo distributionis;
55 et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Israel.
56 Et tentaverunt, et exacerbaverunt Deum excelsum,
et testimonia ejus non custodierunt.
57 Et averterunt se, et non servaverunt pactum;
quemadmodum patres eorum, conversi sunt in arcum pravum.
58 In iram concitaverunt eum in collibus suis,
et in sculptilibus suis ad æmulationem eum provocaverunt.
59 Audivit Deus, et sprevit,
et ad nihilum redegit valde Israel.
60 Et repulit tabernaculum Silo,
tabernaculum suum, ubi habitavit in hominibus.
61 Et tradidit in captivitatem virtutem eorum,
et pulchritudinem eorum in manus inimici.
62 Et conclusit in gladio populum suum,
et hereditatem suam sprevit.
63 Juvenes eorum comedit ignis,
et virgines eorum non sunt lamentatæ.
64 Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt,
et viduæ eorum non plorabantur.
65 Et excitatus est tanquam dormiens Dominus,
tanquam potens crapulatus a vino.
66 Et percussit inimicos suos in posteriora,
opprobrium sempiternum dedit illis.
67 Et repulit tabernaculum Joseph,
et tribum Ephraim non elegit.
68 Sed elegit tribum Juda,
montem Sion, quem dilexit.
69 Et ædificavit sicut unicornium sanctificium suum,
in terra quam fundavit in sæcula.
70 Et elegit David, servum suum,
et sustulit eum de gregibus ovium;
de post fetantes accepit eum:

46] Ex. X, 15. — 47] Ex. IX, 25. — 51] Ex. XII, 29. — 53] Ex. XIV, 27. — 60] I Reg. IV, 4. Jer. VII, 12.

71 pascere Jacob, servum suum,
et Israel, hereditatem suam.
72 Et pavit eos in innocentia cordis sui,
et in intellectibus manuum suarum deduxit eos.

Psalmus LXXVIII

Urbe et templo vastatis, imploratur Dei auxilium.

Titulus.

1 Psalmus Asaph.

Calamitas describitur.

Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam;
polluerunt templum sanctum tuum;
posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam.
2 Posuerunt morticina servorum tuorum escas volatilibus cæli,
carnes sanctorum tuorum bestiis terræ.
3 Effuderunt sanguinem eorum tanquam aquam in circuitu Jeru-
et non erat qui sepeliret. [salem,
4 Facti sumus opprobrium vicinis nostris,
subsannatio et illusio his qui in circuitu nostro sunt.

Petitio divini auxilii et imprecatio contra hostes.

5 Usquequo, Domine, irasceris in finem?
accendetur velut ignis zelus tuus?
6 Effunde iram tuam in gentes quæ te non noverunt,
et in regna quæ nomen tuum non invocaverunt;
7 quia comederunt Jacob,
et locum ejus desolaverunt.
8 Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum;
cito anticipent nos misericordiæ tuæ,
quia pauperes facti sumus nimis.
9 Adjuva nos, Deus, salutaris noster;
et propter gloriam nominis tui, Domine, libera nos,
et propitius esto peccatis nostris, propter nomen tuum.
10 Ne forte dicant in gentibus: Ubi est Deus eorum?
et innotescat in nationibus coram oculis nostris
ultio sanguinis servorum tuorum qui effusus est.
11 Introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum;
secundum magnitudinem brachii tui posside filios mortifica-
12 et redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum; [torum;
improperium ipsorum quod exprobraverunt tibi, Domine.

Conclusio.

13 Nos autem populus tuus, et oves pascuæ tuæ,
confitebimur tibi in sæculum;
in generationem et generationem annuntiabimus laudem tuam.

Psalmus LXXIX

Oratio pro vinea Domini pene destructa.

Titulus.

1 In finem, pro iis qui commutabuntur, testimonium Asaph, Psalmus.

Precatio introductoria.

2 Qui regis Israel, intende;
qui deducis velut ovem Joseph.
Qui sedes super cherubim, manifestare
3 coram Ephraim, Benjamin, et Manasse.
Excita potentiam tuam, et veni,
ut salvos facias nos.
4 Deus, converte nos,
et ostende faciem tuam, et salvi erimus.

Descriptio magnæ miseriæ.

5 Domine, Deus virtutum,
quousque irasceris super orationem servi tui?

6] Jer. X, 25. — 8] Is. LXIV, 9.

6 cibabis nos pane lacrymarum,
et potum dabis nobis in lacrymis in mensura?
7 Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris,
et inimici nostri subsannaverunt nos.
8 Deus virtutum, converte nos,
et ostende faciem tuam, et salvi erimus.
9 Vineam de Ægypto transtulisti,
et ejecisti gentes, et plantasti eam.
10 Dux itineris fuisti in conspectu ejus;
plantasti radices ejus, et implevit terram.
11 Operuit montes umbra ejus,
et arbusta ejus cedros Dei.
12 Extendit palmites suos usque ad mare,
et usque ad flumen propagines ejus.
13 Ut quid destruxisti maceriam ejus,
et vindemiant eam omnes qui prætergrediuntur viam?
14 Exterminavit eam aper de silva,
et singularis ferus depastus est eam.
15 Deus virtutum, convertere, respice de cælo,
et vide, et visita vineam istam;
16 et perfice eam quam plantavit dextera tua,
et super filium hominis quem confirmasti tibi.
17 Incensa igni et suffossa,
ab increpatione vultus tui peribunt.
18 Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ,
et super filium hominis quem confirmasti tibi.
19 Et non discedimus a te;
vivificabis nos, et nomen tuum invocabimus.
20 Domine, Deus virtutum, converte nos,
et ostende faciem tuam, et salvi erimus.

Vineæ suæ, quondam florenti,

nunc autem pene destructæ,

Deus prompte succurrere dignetur.

Psalmus LXXX

Hortatio ad fidelitatem erga Deum, præcipue in festis celebrandis.

1 In finem, pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph.
2 Exultate Deo adjutori nostro,
jubilate Deo Jacob.
3 Sumite psalmum, et date tympanum;
psalterium jucundum, cum cithara.
4 Buccinate in neomenia tuba,
in insigni die solemnitatis vestræ;
5 quia præceptum in Israel est,
et judicium Deo Jacob.
6 Testimonium in Joseph posuit illud,
cum exiret de terra Ægypti;
linguam quam non noverat audivit.
7 Divertit ab oneribus dorsum ejus;
manus ejus in cophino servierunt.
8 In tribulatione invocasti me, et liberavi te.
Exaudivi te in abscondito tempestatis;
probavi te apud aquam contradictionis.
9 Audi, populus meus, et contestabor te.
Israel, si audieris me,
10 non erit in te deus recens,
neque adorabis deum alienum.

Titulus.

Psaltes populum hortatur ad festa Dei pie celebranda.

Ipse Deus enarrat sua erga Israelem beneficia,

illum ad fidelitatem provocans,

80, 6] Gen. XLI, 29. — 8] Ex. XVII, 5. — 10] Ex. XX, 3.

11 Ego enim sum Dominus Deus tuus,
qui eduxi te de terra Ægypti.
Dilata os tuum, et implebo illud.
12 Et non audivit populus meus vocem meam,
et Israel non intendit mihi.
13 Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum;
ibunt in adinventionibus suis.
eique prosperitatem promittens.
14 Si populus meus audisset me,
Israel si in viis meis ambulasset,
15 pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem,
et super tribulantes eos misissem manum meam.
16 Inimici Domini mentiti sunt ei,
et erit tempus eorum in sæcula.
17 Et cibavit eos ex adipe frumenti,
et de petra melle saturavit eos.

Psalmus LXXXI

Contra judices improbos.

Titulus.
1 Psalmus Asaph.
Introitus.
Deus stetit in synagoga deorum;
in medio autem deos dijudicat.
Sermo Dei judices iniquos arguentis.
2 Usquequo judicatis iniquitatem,
et facies peccatorum sumitis?
3 Judicate egeno et pupillo;
humilem et pauperem justificate.
4 Eripite pauperem,
et egenum de manu peccatoris liberate.
5 Nescierunt, neque intellexerunt;
in tenebris ambulant;
movebuntur omnia fundamenta terræ.
6 Ego dixi : Dii estis,
et filii Excelsi omnes.
7 Vos autem sicut homines moriemini,
et sicut unus de principibus cadetis.
Conclusio.
8 Surge, Deus, judica terram,
quoniam tu hereditabis in omnibus gentibus.

Psalmus LXXXII

Contra hostes Israelis.

Titulus.
1 Canticum Psalmi Asaph.
Imminentis periculi descriptio.
2 Deus, quis similis erit tibi?
Ne taceas, neque compescaris, Deus:
3 quoniam ecce inimici tui sonuerunt,
et qui oderunt te extulerunt caput.
4 Super populum tuum malignaverunt consilium,
et cogitaverunt adversus sanctos tuos.
5 Dixerunt : Venite, et disperdamus eos de gente,
et non memoretur nomen Israel ultra.
6 Quoniam cogitaverunt unanimiter,
simul adversum te testamentum disposuerunt :
7 tabernacula Idumæorum et Ismahelitæ,
Moab et Agareni,
8 Gebal et Ammon, et Amalec;

13] Act. XIV, 15. — 14] Bar. III, 13. — 81, 4] Prov. XXIV, 11. — 6] Joan. X, 34.

alienigenæ cum habitantibus Tyrum.
9 Etenim Assur venit cum illis,
facti sunt in adjutorium filiis Lot.
10 Fac illis sicut Madian et Sisaræ, Imprecatio adversus hostes.
sicut Jabin in torrente Cisson.
11 Disperierunt in Endor,
facti sunt ut stercus terræ.
12 Pone principes eorum sicut Oreb,
et Zeb, et Zebee, et Salmana;
omnes principes eorum 13 qui dixerunt:
Hereditate possideamus sanctuarium Dei.
14 Deus meus, pone illos ut rotam,
et sicut stipulam ante faciem venti.
15 Sicut ignis qui comburit silvam,
et sicut flamma comburens montes;
16 ita persequeris illos in tempestate tua,
et in ira tua turbabis eos.
17 Imple facies eorum ignominia,
et quærent nomen tuum, Domine.
18 Erubescant, et conturbentur in sæculum sæculi,
et confundantur, et pereant.
19 Et cognoscant quia nomen tibi Dominus;
tu solus Altissimus in omni terra.

Psalmus LXXXIII

Animæ deficientis in atria Domini suspirium et oratio.

1 In finem, pro torcularibus filiis Core, Psalmus. Titulus.

2 Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! Altaria tua, Domine virtutum!
3 Concupiscit, et deficit anima mea in atria Domini;
cor meum et caro mea exultaverunt in Deum vivum.
4 Etenim passer invenit sibi domum,
et turtur nidum sibi, ubi ponat pullos suos.
Altaria tua, Domine virtutum,
rex meus, et Deus meus.
5 Beati qui habitant in domo tua, Domine; Felicitas habitantium in domo Dei.
in sæcula sæculorum laudabunt te.
6 Beatus vir cujus est auxilium abs te,
ascensiones in corde suo disposuit,
7 in valle lacrymarum, in loco quem posuit.
8 Etenim benedictionem dabit legislator;
ibunt de virtute in virtutem,
videbitur Deus deorum in Sion.
9 Domine, Deus virtutum, exaudi orationem meam; Supplicatio pro rege, iterato amoris sensu erga Dei domum.
auribus percipe, Deus Jacob.
10 Protector noster, aspice, Deus,
et respice in faciem christi tui.
11 Quia melior est dies una in atriis tuis super millia;
elegi abjectus esse in domo Dei mei,
magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.
12 Quia misericordiam et veritatem diligit Deus,
gratiam et gloriam dabit Dominus.
13 Non privabit bonis eos qui ambulant in innocentia.
Domine virtutum, beatus homo qui sperat in te.

82, 10] Jud. VII, 22 et IV, 15 et IV, 24. — 12] Jud. VII, 25 et VIII, 21.

Psalmus LXXXIV

Deprecatio pro restitutione Israelis post exilium.

Titulus.

1 In finem, filiis Core, Psalmus.

Laus Deo pro fine captivitatis.

2 Benedixisti, Domine, terram tuam;
avertisti captivitatem Jacob.
3 Remisisti iniquitatem plebis tuæ;
operuisti omnia peccata eorum.
4 Mitigasti omnem iram tuam,
avertisti ab ira indignationis tuæ.

Oratio ut ceteræ miseriæ depellantur.

5 Converte nos, Deus salutaris noster,
et averte iram tuam a nobis.
6 Numquid in æternum irasceris nobis?
aut extendes iram tuam a generatione in generationem?
7 Deus, tu conversus vivificabis nos;
et plebs tua lætabitur in te.
8 Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam,
et salutare tuum da nobis.

Visio anticipata futuræ prosperitatis.

9 Audiam quid loquatur in me Dominus Deus,
quoniam loquetur pacem in plebem suam,
et super sanctos suos,
et in eos qui convertuntur ad cor.
10 Verumtamen prope timentes eum salutare ipsius,
ut inhabitet gloria in terra nostra.
11 Misericordia et veritas obviaverunt sibi;
justitia et pax osculatæ sunt.
12 Veritas de terra orta est,
et justitia de cælo prospexit.
13 Etenim Dominus dabit benignitatem,
et terra nostra dabit fructum suum.
14 Justitia ante eum ambulabit,
et ponet in via gressus suos.

Psalmus LXXXV

David in magno periculo constitutus Deum fidenter precatur.

Titulus.

Oratio ipsi David.

Vehemens imploratio auxilii divini.

1 Inclina, Domine, aurem tuam et exaudi me,
quoniam inops et pauper sum ego.
2 Custodi animam meam, quoniam sanctus sum;
salvum fac servum tuum, Deus meus, sperantem in te.
3 Miserere mei, Domine,
quoniam ad te clamavi tota die;
4 lætifica animam servi tui,
quoniam ad te, Domine, animam meam levavi.
5 Quoniam tu, Domine, suavis et mitis,
et multæ misericordiæ omnibus invocantibus te.
6 Auribus percipe, Domine, orationem meam,
et intende voci deprecationis meæ.
7 In die tribulationis meæ clamavi ad te,
quia exaudisti me.

Elogium potentiæ Dei.

8 Non est similis tui in diis, Domine,
et non est secundum opera tua.

85, 5] Joel II, 13.

9 Omnes gentes quascumque fecisti venient,
et adorabunt coram te, Domine;
et glorificabunt nomen tuum.
10 Quoniam magnus es tu, et faciens mirabilia;
tu es Deus solus.
11 Deduc me, Domine, in via tua, et ingrediar in veritate tua;
lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum.

Promittitur gratiarum actio.

12 Confitebor tibi, Domine Deus meus, in toto corde meo,
et glorificabo nomen tuum in æternum;
13 quia misericordia tua magna est super me,
et eruisti animam meam ex inferno inferiori.
14 Deus, iniqui insurrexerunt super me,
et synagoga potentium quæsierunt animam meam,
et non proposuerunt te in conspectu suo.

Iteratur deprecatio, hostibus maledictis.

15 Et tu, Domine Deus, miserator et misericors;
patiens, et multæ misericordiæ, et verax.
16 Respice in me, et miserere mei;
da imperium tuum puero tuo,
et salvum fac filium ancillæ tuæ.
17 Fac mecum signum in bonum,
ut videant qui oderunt me, et confundantur,
quoniam tu, Domine, adjuvisti me, et consolatus es me.

Psalmus LXXXVI

Jerusalem, civitas Dei, centrum totius mundi.

1 Filiis Core, Psalmus cantici.

Titulus.

Fundamenta ejus in montibus sanctis;
2 diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob.
3 Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei!

Gloria Sion.

4 Memor ero Rahab et Babylonis, scientium me; [illic.
ecce alienigenæ, et Tyrus, et populus Æthiopum, hi fuerunt
5 Numquid Sion dicet: Homo et homo natus est in ea,
et ipse fundavit eam Altissimus?

Lætitia in Sion.

6 Dominus narrabit in scripturis populorum et principum,
horum qui fuerunt in ea.
7 Sicut lætantium omnium
habitatio est in te.

Psalmus LXXXVII

Afflictus et ab amicis derelictus se Deo commendat.

1 Canticum Psalmi, filiis Core, in finem, pro Maheleth ad respondendum, intellectus Eman Ezrahitæ.

Titulus.

2 Domine, Deus salutis meæ,
in die clamavi et nocte coram te.
3 Intret in conspectu tuo oratio mea,
inclina aurem tuam ad precem meam.

Introductio causæ.

4 Quia repleta est malis anima mea;
et vita mea inferno appropinquavit.
5 Æstimatus sum cum descendentibus in lacum,
factus sum sicut homo sine adjutorio,
6 inter mortuos liber;
sicut vulnerati dormientes in sepulcris,
quorum non es memor amplius,
et ipsi de manu tua repulsi sunt.
7 Posuerunt me in lacu inferiori,

Descriptio multiplicis miseriæ.

in tenebrosis, et in umbra mortis.
8 Super me confirmatus est furor tuus,
et omnes fluctus tuos induxisti super me.
9 Longe fecisti notos meos a me;
posuerunt me abominationem sibi.
Traditus sum, et non egrediebar;
10 oculi mei languerunt præ inopia.
Clamavi ad te, Domine, tota die;
expandi ad te manus meas.

Psaltes, si moriatur, Deum laudare non poterit.

11 Numquid mortuis facies mirabilia?
aut medici suscitabunt, et confitebuntur tibi?
12 Numquid narrabit aliquis in sepulcro misericordiam tuam,
et veritatem tuam in perditione?
13 Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua?
et justitia tua in terra oblivionis?

Iterata recensio malorum.

14 Et ego ad te, Domine, clamavi,
et mane oratio mea præveniet te.
15 Ut quid, Domine, repellis orationem meam,
avertis faciem tuam a me?
16 Pauper sum ego, et in laboribus a juventute mea;
exaltatus autem, humiliatus sum et conturbatus.
17 In me transierunt iræ tuæ,
et terrores tui conturbaverunt me.
18 Circumdederunt me sicut aqua tota die;
circumdederunt me simul.
19 Elongasti a me amicum et proximum,
et notos meos a miseria.

Psalmus LXXXVIII

Anxiæ preces pro regno Davidico jam periclitante.

Titulus.

1 Intellectus Ethan Ezrahitæ.

Exordium et thema.

2 Misericordias Domini in æternum cantabo;
in generationem et generationem annuntiabo veritatem tuam in ore meo.
3 Quoniam dixisti : In æternum misericordia ædificabitur in cælis;
præparabitur veritas tua in eis.
4 Disposui testamentum electis meis;
juravi David, servo meo :
5 Usque in æternum præparabo semen tuum,
et ædificabo in generationem et generationem sedem tuam.

Laus divinæ potentiæ, justitiæ et misericordiæ.

6 Confitebuntur cæli mirabilia tua, Domine;
etenim veritatem tuam in ecclesia sanctorum.
7 Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino,
similis erit Deo in filiis Dei?
8 Deus, qui glorificatur in consilio sanctorum,
magnus et terribilis super omnes qui in circuitu ejus sunt.
9 Domine Deus virtutum, quis similis tibi?
Potens es, Domine, et veritas tua in circuitu tuo.
10 Tu dominaris potestati maris,
motum autem fluctuum ejus tu mitigas.
11 Tu humiliasti, sicut vulneratum, superbum;
in brachio virtutis tuæ dispersisti inimicos tuos.
12 Tui sunt cæli, et tua est terra;
orbem terræ et plenitudinem ejus tu fundasti;

88, 4] II Reg. VII, 12. — 12] Gen. I, 1.

13 aquilonem et mare tu creasti.
Thabor et Hermon in nomine tuo exultabunt;
14 tuum brachium cum potentia.
Firmetur manus tua, et exaltetur dextera tua.
15 Justitia et judicium præparatio sedis tuæ.
Misericordia et veritas præcedent faciem tuam.
16 Beatus populus qui scit jubilationem.
Domine, in lumine vultus tui ambulabunt;
17 et in nomine tuo exultabunt tota die;
et in justitia tua exaltabuntur.
18 Quoniam gloria virtutis eorum tu es,
et in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.
19 Quia Domini est assumptio nostra,
et sancti Israel regis nostri.
20 Tunc locutus es in visione sanctis tuis,
et dixisti : Posui adjutorium in potente;
et exaltavi electum de plebe mea.
21 Inveni David, servum meum,
oleo sancto meo unxi eum.
22 Manus enim mea auxiliabitur ei,
et brachium meum confortabit eum.
23 Nihil proficiet inimicus in eo,
et filius iniquitatis non apponet nocere ei.
24 Et concidam a facie ipsius inimicos ejus,
et odientes eum in fugam convertam.
25 Et veritas mea et misericordia mea cum ipso;
et in nomine meo exaltabitur cornu ejus.
26 Et ponam in mari manum ejus,
et in fluminibus dexteram ejus.
27 Ipse invocabit me : Pater meus es tu,
Deus meus, et susceptor salutis meæ.
28 Et ego primogenitum ponam illum,
excelsum præ regibus terræ.
29 In æternum servabo illi misericordiam meam;
et testamentum meum fidele ipsi.
30 Et ponam in sæculum sæculi semen ejus,
et thronum ejus sicut dies cæli.
31 Si autem dereliquerint filii ejus legem meam,
et in judiciis meis non ambulaverint;
32 si justitias meas profanaverint,
et mandata mea non custodierint :
33 visitabo in virga iniquitates eorum,
et in verberibus peccata eorum;
34 misericordiam autem meam non dispergam ab eo,
neque nocebo in veritate mea.
35 Neque profanabo testamentum meum,
et quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.
36 Semel juravi in sancto meo, si David mentiar :
37 Semen ejus in æternum manebit;
38 et thronus ejus sicut sol in conspectu meo,
et sicut luna perfecta in æternum, et testis in cælo fidelis.
39 Tu vero repulisti et despexisti;
distulisti christum tuum.
40 Evertisti testamentum servi tui;
profanasti in terra sanctuarium ejus.

Magnificæ Dei de David ipsiusque regno promissiones.

Hisce promissis opponitur præsens infortunium.

21] I Reg. XVI. 1, 12. Act. XIII. 22. — 38] II Reg. VII, 16.

41 Destruxisti omnes sepes ejus;
posuisti firmamentum ejus formidinem.
42 Diripuerunt eum omnes transeuntes viam;
factus est opprobrium vicinis suis.
43 Exaltasti dexteram deprimentium eum;
lætificasti omnes inimicos ejus.
44 Avertisti adjutorium gladii ejus,
et non es auxiliatus ei in bello.
45 Destruxisti eum ab emundatione,
et sedem ejus in terram collisisti.
46 Minorasti dies temporis ejus;
perfudisti eum confusione.

Humilis et vehemens deprecatio.

47 Usquequo, Domine, avertis in finem?
exardescet sicut ignis ira tua?
48 Memorare quæ mea substantia;
numquid enim vane constituisti omnes filios hominum?
49 Quis est homo qui vivet et non videbit mortem?
eruet animam suam de manu inferi?
50 Ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ, Domine,
sicut jurasti David in veritate tua?
51 Memor esto, Domine, opprobrii servorum tuorum,
quod continui in sinu meo, multarum gentium;
52 quod exprobraverunt inimici tui, Domine,
quod exprobraverunt commutationem christi tui.

Doxologia libri tertii.

53 Benedictus Dominus in æternum. Fiat! fiat!

LIBER IV

Psalmus LXXXIX

Vitæ brevitas et miseria; petitio divinæ protectionis.

Titulus.

1 Oratio Moysi, hominis Dei.

Dei æternitas, brevitas vitæ humanæ.

Domine, refugium factus es nobis
a generatione in generationem.
2 Priusquam montes fierent,
aut formaretur terra et orbis,
a sæculo et usque in sæculum tu es Deus.
3 Ne avertas hominem in humilitatem;
et dixisti : Convertimini, filii hominum.
4 Quoniam mille anni ante oculos tuos
tanquam dies hesterna quæ præteriit,
et custodia in nocte;
5 quæ pro nihilo habentur eorum anni erunt.
6 Mane sicut herba transeat;
mane floreat, et transeat;
vespere decidat, induret, et arescat.

Brevitatem hanc iniquitates hominum intulerunt.

7 Quia defecimus in ira tua,
et in furore tuo turbati sumus.
8 Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo,
sæculum nostrum in illuminatione vultus tui.
9 Quoniam omnes dies nostri defecerunt;
et in ira tua defecimus.
Anni nostri sicut aranea meditabuntur;

50] II Reg. VII, 11.

[10] dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni.
Si autem in potentatibus octoginta anni,
et amplius eorum labor et dolor;
quoniam supervenit mansuetudo, et corripiemur.
[11] Quis novit potestatem iræ tuæ,
et præ timore tuo iram tuam [12] dinumerare?
Dexteram tuam sic notam fac,
et eruditos corde in sapientia.
[13] Convertere, Domine; usquequo?
et deprecabilis esto super servos tuos. Divina benedictio imploratur.
[14] Repleti sumus mane misericordia tua;
et exultavimus, et delectati sumus omnibus diebus nostris.
[15] Lætati sumus pro diebus quibus nos humiliasti,
annis quibus vidimus mala.
[16] Respice in servos tuos et in opera tua,
et dirige filios eorum.
[17] Et sit splendor Domini Dei nostri super nos;
et opera manuum nostrarum dirige super nos,
et opus manuum nostrarum dirige.

Psalmus XC

Securitas illius qui in Deo totam spem ponit.

[1] Laus cantici David. Titulus.

Qui habitat in adjutorio Altissimi,
in protectione Dei cæli commorabitur. Thema: Deus est refugium nostrum.
[2] Dicet Domino : Susceptor meus es tu et refugium meum;
Deus meus, sperabo in eum.
[3] Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium,
et a verbo aspero.
[4] Scapulis suis obumbrabit tibi, Ideo securi sumus ab omni malo.
et sub pennis ejus sperabis.
[5] Scuto circumdabit te veritas ejus;
non timebis a timore nocturno;
[6] a sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris,
ab incursu, et dæmonio meridiano.
[7] Cadent a latere tuo mille, et decem millia a dextris tuis;
ad te autem non appropinquabit.
[8] Verumtamen oculis tuis considerabis,
et retributionem peccatorum videbis.
[9] Quoniam tu es, Domine, spes mea;
Altissimum posuisti refugium tuum.
[10] Non accedet ad te malum,
et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.
[11] Quoniam angelis suis mandavit de te,
ut custodiant te in omnibus viis tuis.
[12] In manibus portabunt te,
ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.
[13] Super aspidem et basiliscum ambulabis,
et conculcabis leonem et draconem.
[14] Quoniam in me speravit, liberabo eum; Conclusio: Deus ipse piis promittit felicitatem.
protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.
[15] Clamabit ad me, et ego exaudiam eum;
cum ipso sum in tribulatione;

89. 10] Eccli. XVIII, 8. — 90, 11] Matth. IV, 6. Luc. IV, 10.

eripiam eum, et glorificabo eum.
16 Longitudine dierum replebo eum,
et ostendam illi salutare meum.

Psalmus XCI

Laudandus Deus qui bonos tuetur et malos perdit.

Titulus. 1 Psalmus cantici, in die sabbati.

Laus Dei, 2 Bonum est confiteri Domino,
et psallere nomini tuo, Altissime.
3 Ad annuntiandum mane misericordiam tuam,
et veritatem tuam per noctem;
4 in decachordo psalterio,
cum cantico, in cithara.
5 Quia delectasti me, Domine, in factura tua;
et in operibus manuum tuarum exultabo.
6 Quam magnificata sunt opera tua, Domine!
nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ.
qui impios perdit, 7 Vir insipiens non cognoscet,
et stultus non intelliget hæc.
8 Cum exorti fuerint peccatores sicut fœnum,
et apparuerint omnes qui operantur iniquitatem,
ut intereant in sæculum sæculi;
9 tu autem Altissimus in æternum, Domine.
10 Quoniam ecce inimici tui, Domine,
quoniam ecce inimici tui peribunt;
et dispergentur omnes qui operantur iniquitatem.
bonosque tuetur. 11 Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum,
et senectus mea in misericordia uberi.
12 Et despexit oculus meus inimicos meos,
et in insurgentibus in me malignantibus audiet auris mea.
13 Justus ut palma florebit;
sicut cedrus Libani multiplicabitur.
14 Plantati in domo Domini,
in atriis domus Dei nostri florebunt.
15 Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi,
et bene patientes erunt:
16 ut annuntient quoniam rectus Dominus Deus noster,
et non est iniquitas in eo.

Psalmus XCII

Dominus est rex potentissimus.

Titulus. Laus cantici ipsi David, in die ante sabbatum, quando fundata est terra.

Dominus regnat gloriose. 1 Dominus regnavit, decorem indutus est;
indutus est Dominus fortitudinem, et præcinxit se.
Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.
2 Parata sedes tua ex tunc;
a sæculo tu es.
Nil timet a potentiis inimicis. 3 Elevaverunt flumina, Domine,
elevaverunt flumina vocem suam.
Elevaverunt flumina fluctus suos,
4 a vocibus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris;
mirabilis in altis Dominus.

Conclusio moralis.

5 Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.
Domum tuam decet sanctitudo,
Domine, in longitudinem dierum.

Psalmus XCIII

Deprecatio contra impios hostes Israelis.

Titulus.

Psalmus ipsi David, quarta sabbati.

Oratio introductoria.

1 Deus ultionum Dominus ;
Deus ultionum libere egit.
2 Exaltare, qui judicas terram ;
redde retributionem superbis.

Describitur inimicorum malitia.

3 Usquequo peccatores, Domine,
usquequo peccatores gloriabuntur?
4 Effabuntur et loquentur iniquitatem,
loquentur omnes qui operantur injustitiam?
5 Populum tuum, Domine, humiliaverunt;
et hereditatem tuam vexaverunt.
6 Viduam et advenam interfecerunt;
et pupillos occiderunt.
7 Et dixerunt : Non videbit Dominus,
nec intelliget Deus Jacob.

Deus illos videt et puniet,

8 Intelligite, insipientes in populo;
et stulti, aliquando sapite.
9 Qui plantavit aurem non audiet?
aut qui finxit oculum non considerat?
10 Qui corripit gentes non arguet,
qui docet hominem scientiam?
11 Dominus scit cogitationes hominum,
quoniam vanæ sunt.

justos autem consolabitur,

12 Beatus homo quem tu erudieris, Domine,
et de lege tua docueris eum;
13 ut mitiges ei a diebus malis,
donec fodiatur peccatori fovea.
14 Quia non repellet Dominus plebem suam,
et hereditatem suam non derelinquet.
15 Quoadusque justitia convertatur in judicium,
et qui juxta illam omnes qui recto sunt corde.

sicut ipse expertus est orator.

16 Quis consurget mihi adversus malignantes?
aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem?
17 Nisi quia Dominus adjuvit me,
paulo minus habitasset in inferno anima mea.
18 Si dicebam : Motus est pes meus,
misericordia tua, Domine, adjuvabat me.
19 Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo,
consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.

Recapitulatur.

20 Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis,
qui fingis laborem in præcepto?
21 Captabunt in animam justi,
et sanguinem innocentem condemnabunt.
22 Et factus est mihi Dominus in refugium,
et Deus meus in adjutorium spei meæ.
23 Et reddet illis iniquitatem ipsorum,
et in malitia eorum disperdet eos;
disperdet illos Dominus Deus noster.

Psalmus XCIV

Invitatio ad Dei cultum et ad gratiæ bonum usum.

Titulus.

Laus cantici ipsi David.

Invitatio ad Deum pie colendum.

1 Venite, exultemus Domino;
jubilemus Deo salutari nostro;
2 præoccupemus faciem ejus in confessione,
et in psalmis jubilemus ei :
3 quoniam Deus magnus Dominus,
et rex magnus super omnes deos;
4 quia in manu ejus sunt omnes fines terræ,
et altitudines montium ipsius sunt;
5 quoniam ipsius est mare, et ipse fecit illud,
et siccam manus ejus formaverunt.

Ipsius gratia non abutendum.

6 Venite, adoremus, et procidamus,
et ploremus ante Dominum qui fecit nos;
7 quia ipse est Dominus Deus noster,
et nos populus pascuæ ejus, et oves manus ejus.
8 Hodie si vocem ejus audieritis,
nolite obdurare corda vestra 9 sicut in irritatione,
secundum diem tentationis in deserto,
ubi tentaverunt me patres vestri,
probaverunt me, et viderunt opera mea.
10 Quadraginta annis offensus fui generationi illi;
et dixi : Semper hi errant corde.
11 Et isti non cognoverunt vias meas;
ut juravi in ira mea :
Si introibunt in requiem meam.

Psalmus XCV

Ad Dei laudem omnes invitantur creaturæ.

Titulus.

1 Canticum ipsi David, quando domus ædificabatur post captivitatem.

Argumentum.

Invitatio ad Israelitas,

Cantate Domino canticum novum,
cantate Domino omnis terra.
2 Cantate Domino, et benedicite nomini ejus.
annuntiate de die in diem salutare ejus.
3 Annuntiate inter gentes gloriam ejus,
in omnibus populis mirabilia ejus.
4 Quoniam magnus Dominus, et laudabilis nimis;
terribilis est super omnes deos;
5 quoniam omnes dii gentium dæmonia;
Dominus autem cælos fecit.
6 Confessio et pulchritudo in conspectu ejus;
sanctimonia et magnificentia in sanctificatione ejus.

ad gentes ethnicas,

7 Afferte Domino, patriæ gentium;
afferte Domino gloriam et honorem;
8 afferte Domino gloriam nomini ejus.
Tollite hostias, et introite in atria ejus;
9 adorate Dominum in atrio sancto ejus.
Commoveatur a facie ejus universa terra;
10 dicite in gentibus, quia Dominus regnavit.
Etenim correxit orbem terræ, qui non commovebitur;
judicabit populos in æquitate.

94, 8] Hebr. III, 7 et IV, 7. — 10] Num. XIV, 34. — 11] Hebr. IV, 3. — 95, 1] I Par. XV.

11 Lætentur cæli, et exultet terra; — etiam ad res inanimatas.
commoveatur mare et plenitudo ejus;
12 gaudebunt campi, et omnia quæ in eis sunt.
Tunc exultabunt omnia ligna silvarum
13 a facie Domini, quia venit,
quoniam venit judicare terram.
Judicabit orbem terræ in æquitate,
et populos in veritate sua.

Psalmus XCVI

Hortatio ad Deum regem celebrandum et adorandum.

1 Huic David, quando terra ejus restituta est. — Titulus.

Dominus regnavit: exultet terra; — Argumentum.
lætentur insulæ multæ.
2 Nubes et caligo in circuitu ejus; — Majestas Dei in procella latentis.
justitia et judicium correctio sedis ejus.
3 Ignis ante ipsum præcedet,
et inflammabit in circuitu inimicos ejus.
4 Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ;
vidit, et commota est terra.
5 Montes sicut cera fluxerunt a facie Domini;
a facie Domini omnis terra.
6 Annuntiaverunt cæli justitiam ejus;
et viderunt omnes populi gloriam ejus.
7 Confundantur omnes qui adorant sculptilia, — Confundantur idololatræ. angeli et Israel laudent Dominum.
et qui gloriantur in simulacris suis.
Adorate eum, omnes angeli ejus.
8 Audivit, et lætata est Sion;
et exultaverunt filiæ Judæ,
propter judicia tua, Domine.
9 Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram;
nimis exaltatus es super omnes deos.
10 Qui diligitis Dominum, odite malum; — Specialis hortatio ad justos.
custodit Dominus animas sanctorum suorum,
de manu peccatoris liberabit eos.
11 Lux orta est justo,
et rectis corde lætitia.
12 Lætamini, justi, in Domino;
et confitemini memoriæ sanctificationis ejus.

Psalmus XCVII

Laudetur Dominus qui populo suo mirabilia fecit.

1 Psalmus ipsi David. — Titulus.

Cantate Domino canticum novum, — Deus coram omnibus Israelem liberavit.
quia mirabilia fecit.
Salvavit sibi dextera ejus,
et brachium sanctum ejus.
2 Notum fecit Dominus salutare suum:
in conspectu gentium revelavit justitiam suam.
3 Recordatus est misericordiæ suæ,
et veritatis suæ domui Israel.
Viderunt omnes termini terræ

7] Ex. XX, 4. Lev. XXVI, 1. Deut. V, 8. Hebr. I, 6. — 10] Am. V, 15. Rom. XII, 9. — 97, 3] Is. LII, 10. Luc. III, 6.

salutare Dei nostri.

Ideo laudetur omni modo et ab omnibus.

[4] Jubilate Deo, omnis terra;
cantate et exultate, et psallite.
[5] Psallite Domino in cithara;
in cithara et voce psalmi;
[6] in tubis ductilibus, et voce tubæ corneæ.
Jubilate in conspectu regis Domini;
[7] moveatur mare, et plenitudo ejus;
orbis terrarum, et qui habitant in eo.
[8] Flumina plaudent manu,
simul montes exultabunt [9] a conspectu Domini,
quoniam venit judicare terram.
Judicabit orbem terrarum in justitia,
et populos in æquitate.

Psalmus XCVIII

Laudetur Dominus, qui suos semper exaudit.

Titulus.

[1] Psalmus ipsi David.

Israel invitatur ad exaltandum suum et omnium regem.

Dominus regnavit: irascantur populi;
qui sedet super cherubim: moveatur terra.
[2] Dominus in Sion magnus,
et excelsus super omnes populos.
[3] Confiteantur nomini tuo magno,
quoniam terribile et sanctum est,
[4] et honor regis judicium diligit.
Tu parasti directiones;
judicium et justitiam in Jacob tu fecisti.
[5] Exaltate Dominum Deum nostrum,
et adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctum es

qui a pristino tempore piorum preces exaudivit.

[6] Moyses et Aaron in sacerdotibus ejus,
et Samuel inter eos qui invocant nomen ejus;
invocabant Dominum, et ipse exaudiebat eos;
[7] in columna nubis loquebatur ad eos.
Custodiebant testimonia ejus,
et præceptum quod dedit illis.
[8] Domine, Deus noster, tu exaudiebas eos;
Deus, tu propitius fuisti eis,
et ulciscens in omnes adinventiones eorum.
[9] Exaltate Dominum Deum nostrum,
et adorate in monte sancto ejus,
quoniam sanctus Dominus Deus noster.

Psalmus XCIX

Laus Dei omnibus commendatur.

Titulus.

[1] Psalmus in confessione.

Deus laudetur ab omnibus, præsertim ab Israele.

[2] Jubilate Deo, omnis terra;
servite Domino in lætitia.
Introite in conspectu ejus in exultatione.
[3] Scitote quoniam Dominus ipse est Deus;
ipse fecit nos, et non ipsi nos;
populus ejus, et oves pascuæ ejus.
[4] Introite portas ejus in confessione,
atria ejus in hymnis; confitemini illi.
Laudate nomen ejus, [5] quoniam suavis est Dominus;

in æternum misericordia ejus,
et usque in generationem et generationem veritas ejus.

Psalmus C

Boni regis speculum.

1 Psalmus ipsi David.

Titulus.

Misericordiam et judicium cantabo tibi, Domine;
Psallam, 2 et intelligam in via immaculata: quando venies ad me?
Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ.
3 Non proponebam ante oculos meos rem injustam;
facientes prævaricationes odivi, non adhæsit mihi 4 cor pravum;
declinantem a me malignum non cognoscebam.
5 Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequebar.
Superbo oculo, et insatiabili corde, cum hoc non edebam.
6 Oculi mei ad fideles terræ, ut sedeant mecum;
ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.
7 Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam;
qui loquitur iniqua non direxit in conspectu oculorum meorum.
8 In matutino interficiebam omnes peccatores terræ,
ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.

David Deo promittit se sancte regnaturum.

Eadem promissio per partes definita.

Psalmus CI

Oratio pro restauratione Israelis in angustiis constituti.

1 Oratio pauperis, cum anxius fuerit, et in conspectu Domini effuderit precem suam.

Titulus.

2 Domine, exaudi orationem meam,
et clamor meus ad te veniat.
3 Non avertas faciem tuam a me;
in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam;
in quacumque die invocavero te, velociter exaudi me.
4 Quia defecerunt sicut fumus dies mei,
et ossa mea sicut cremium aruerunt.
5 Percussus sum ut fœnum, et aruit cor meum,
quia oblitus sum comedere panem meum.
6 A voce gemitus mei
adhæsit os meum carni meæ.
7 Similis factus sum pellicano solitudinis;
factus sum sicut nycticorax in domicilio.
8 Vigilavi, et factus sum sicut passer solitarius in tecto.
9 Tota die exprobrabant mihi inimici mei,
et qui laudabant me adversum me jurabant:
10 quia cinerem tamquam panem manducabam,
et potum meum cum fletu miscebam;
11 a facie iræ et indignationis tuæ,
quia elevans allisisti me.
12 Dies mei sicut umbra declinaverunt,
et ego sicut fœnum arui.

Oratio cum descriptione magnæ afflictionis.

13 Tu autem, Domine, in æternum permanes,
et memoriale tuum in generationem et generationem.
14 Tu exurgens misereberis Sion,
quia tempus miserendi ejus, quia venit tempus;
15 quoniam placuerunt servis tuis lapides ejus,
et terræ ejus miserebuntur.
16 Et timebunt gentes nomen tuum, Domine,
et omnes reges terræ gloriam tuam;

Spei sensus, additis promissionibus et exauditionis motivis.

17 quia ædificavit Dominus Sion,
et videbitur in gloria sua.
18 Respexit in orationem humilium,
et non sprevit precem eorum.
19 Scribantur hæc in generatione altera,
et populus qui creabitur laudabit Dominum.
20 Quia prospexit de excelso sancto suo,
Dominus de cælo in terram aspexit;
21 ut audiret gemitus compeditorum,
ut solveret filios interemptorum;
22 ut annuntient in Sion nomen Domini,
et laudem ejus in Jerusalem,
23 in conveniendo populos in unum,
et reges ut serviant Domino.
24 Respondit ei in via virtutis suæ:
Paucitatem dierum meorum nuntia mihi.
25 Ne revoces me in dimidio dierum meorum;
in generationem et generationem anni tui.
26 Initio tu, Domine, terram fundasti;
et opera manuum tuarum sunt cæli.
27 Ipsi peribunt, tu autem permanes;
et omnes sicut vestimentum veterascent.
Et sicut opertorium mutabis eos, et mutabuntur;
28 tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient.
29 Filii servorum tuorum habitabunt;
et semen eorum in sæculum dirigetur.

Psalmus CII

Laus divinæ bonitatis et misericordiæ.

Titulus.

1 Ipsi David.

Miserationes Dei, quas ipse expertus est, psaltes proclamat.

Benedic, anima mea, Domino,
et omnia quæ intra me sunt nomini sancto ejus.
2 Benedic, anima mea, Domino,
et noli oblivisci omnes retributiones ejus;
3 qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis,
qui sanat omnes infirmitates tuas;
4 qui redimit de interitu vitam tuam,
qui coronat te in misericordia et miserationibus;
5 qui replet in bonis desiderium tuum:
renovabitur ut aquilæ juventus tua.

Easdem modo generali decantat.

6 Faciens misericordias Dominus,
et judicium omnibus injuriam patientibus.
7 Notas fecit vias suas Moysi,
filiis Israel voluntates suas.
8 Miserator et misericors Dominus;
longanimis, et multum misericors.
9 Non in perpetuum irascetur,
neque in æternum comminabitur.
10 Non secundum peccata nostra fecit nobis,
neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.
11 Quoniam secundum altitudinem cæli a terra,
corroboravit misericordiam suam super timentes se;
12 quantum distat ortus ab occidente,
longe fecit a nobis iniquitates nostras.

8] Ex. XXXIV, 6. Num. XIV, 18.

[13] Quomodo miseretur pater filiorum,
misertus est Dominus timentibus se.
[14] Quoniam ipse cognovit figmentum nostrum;
recordatus est quoniam pulvis sumus.
[15] Homo, sicut fœnum dies ejus;
tanquam flos agri sic efflorebit:
[16] quoniam spiritus pertransibit in illo, et non subsistet;
et non cognoscet amplius locum suum.
[17] Misericordia autem Domini ab æterno,
et usque in æternum super timentes eum.
Et justitia illius in filios filiorum,
[18] his qui servant testamentum ejus,
et memores sunt mandatorum ipsius ad faciendum ea.
[19] Dominus in cælo paravit sedem suam,
et regnum ipsius omnibus dominabitur.
[20] Benedicite Domino, omnes angeli ejus, Conclusio practica.
potentes virtute, facientes verbum illius,
ad audiendam vocem sermonum ejus.
[21] Benedicite Domino, omnes virtutes ejus,
ministri ejus, qui facitis voluntatem ejus.
[22] Benedicite Domino, omnia opera ejus,
in omni loco dominationis ejus.
Benedic, anima mea, Domino.

Psalmus CIII

Hymnus creationis.

[1] Ipsi David. Titulus.

Benedic, anima mea, Domino. Prolusio.
Domine Deus meus, magnificatus es vehementer.
Confessionem et decorem induisti, Opus primi et secundi diei creationis.
[2] amictus lumine sicut vestimento.
Extendens cælum sicut pellem,
[3] qui tegis aquis superiora ejus;
qui ponis nubem ascensum tuum,
qui ambulas super pennas ventorum;
[4] qui facis angelos tuos spiritus,
et ministros tuos ignem urentem.
[5] Qui fundasti terram super stabilitatem suam, Opus diei tertii: terra et mare;
non inclinabitur in sæculum sæculi.
[6] Abyssus sicut vestimentum amictus ejus;
super montes stabunt aquæ.
[7] Ab increpatione tua fugient,
a voce tonitrui tui formidabunt.
[8] Ascendunt montes, et descendunt campi
in locum quem fundasti eis.
[9] Terminum posuisti quem non transgredientur;
neque convertentur operire terram.
[10] Qui emittis fontes in convallibus; aquæ fluviales et pluviales, quibus plantæ et animalia reficiuntur.
inter medium montium pertransibunt aquæ.
[11] Potabunt omnes bestiæ agri;
expectabunt onagri in siti sua.
[12] Super ea volucres cæli habitabunt;
de medio petrarum dabunt voces.

4] Hebr. I, 7.

13 Rigans montes de superioribus suis:
de fructu operum tuorum satiabitur terra;
14 producens fœnum jumentis,
et herbam servituti hominum;
ut educas panem de terra,
15 et vinum lætificet cor hominis;
ut exhilaret faciem in oleo,
et panis cor hominis confirmet.
16 Saturabuntur ligna campi,
et cedri Libani quas plantavit;
17 illic passeres nidificabunt,
herodii domus dux est eorum;
18 montes excelsi cervis,
petra refugium herinaciis.

Opus quarti diei.

19 Fecit lunam in tempora;
sol cognovit occasum suum.
20 Posuisti tenebras, et facta est nox;
in ipsa pertransibunt omnes bestiæ silvæ:
21 catuli leonum rugientes ut rapiant,
et quærant a Deo escam sibi.
22 Ortus est sol, et congregati sunt,
et in cubilibus suis collocabuntur.
23 Exibit homo ad opus suum,
et ad operationem suam usque ad vesperum.

Quædam circa opus diei quinti et sexti.

24 Quam magnificata sunt opera tua, Domine!
Omnia in sapientia fecisti;
impleta est terra possessione tua.
25 Hoc mare magnum et spatiosum manibus:
illic reptilia quorum non est numerus,
animalia pusilla cum magnis.
26 Illic naves pertransibunt;
draco iste quem formasti ad illudendum ei.
27 Omnia a te expectant
ut des illis escam in tempore.
28 Dante te illis, colligent;
aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.
29 Avertente autem te faciem, turbabuntur;
auferes spiritum eorum, et deficient,
et in pulverem suum revertentur.
30 Emittes spiritum tuum, et creabuntur;
et renovabis faciem terræ.

Conclusio.

31 Sit gloria Domini in sæculum;
lætabitur Dominus in operibus suis.
32 Qui respicit terram, et facit eam tremere;
qui tangit montes, et fumigant.
33 Cantabo Domino in vita mea;
psallam Deo meo quamdiu sum.
34 Jucundum sit ei eloquium meum;
ego vero delectabor in Domino.
35 Deficiant peccatores a terra,
et iniqui, ita ut non sint.
Benedic, anima mea, Domino.

33] Ps. CXLV, 2.

Psalmus CIV

Dei beneficia erga Israelem, a tempore Abrahæ usque ad ingressum Terræ Sanctæ.

Alleluia.
1 Confitemini Domino, et invocate nomen ejus; Procemium Israel laudet Dominum.
annuntiate inter gentes opera ejus.
2 Cantate ei, et psallite ei;
narrate omnia mirabilia ejus.
3 Laudamini in nomine sancto ejus;
lætetur cor quærentium Dominum.
4 Quærite Dominum, et confirmamini;
quærite faciem ejus semper.
5 Mementote mirabilium ejus quæ fecit,
prodigia ejus, et judicia oris ejus.
6 Semen Abraham, servi ejus;
filii Jacob, electi ejus.
7 Ipse Dominus Deus noster; Memor fuit Deus fœderis initi cum patriarchis,
in universa terra judicia ejus.
8 Memor fuit in sæculum testamenti sui;
verbi quod mandavit in mille generationes;
9 quod disposuit ad Abraham,
et juramenti sui ad Isaac;
10 et statuit illud Jacob in præceptum,
et Israel in testamentum æternum;
11 dicens : Tibi dabo terram Chanaan 1° cum essent peregrini in Chanaan;
funiculum hereditatis vestræ;
12 cum essent numero brevi,
paucissimi et incolæ ejus.
13 Et pertransierunt de gente in gentem,
et de regno ad populum alterum.
14 Non reliquit hominem nocere eis;
et corripuit pro eis reges.
15 Nolite tangere christos meos,
et in prophetis meis nolite malignari.
16 Et vocavit famem super terram; 2° in Ægypto.
et omne firmamentum panis contrivit.
17 Misit ante eos virum;
in servum venundatus est Joseph.
18 Humiliaverunt in compedibus pedes ejus;
ferrum pertransiit animam ejus :
19 donec veniret verbum ejus,
eloquium Domini inflammavit eum.
20 Misit rex, et solvit eum;
princeps populorum, et dimisit eum.
21 Constituit eum dominum domus suæ,
et principem omnis possessionis suæ;
22 ut erudiret principes ejus sicut semetipsum,
et senes ejus prudentiam doceret.
23 Et intravit Israel in Ægyptum;
et Jacob accola fuit in terra Cham.
24 Et auxit populum suum vehementer,

1] I Par. XVI, 8. Is. XII, 4. — 9] Gen. XXII, 16. — 15] II Reg. I, 14. I Par. XVI. 22. — 17] Gen. XXXVII, 36. — 18] Gen. XXXIX, 20. — 20] Gen. XLI, 14. — 23] Gen. XLVI, 6. — 24] Ex. I, 7. Act. VII, 17.

et firmavit eum super inimicos ejus.
3° in exitu de Ægypto; 25 Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus,
et dolum facerent in servos ejus.
26 Misit Moysen, servum suum,
Aaron quem elegit ipsum.
27 Posuit in eis verba signorum suorum,
et prodigiorum in terra Cham.
28 Misit tenebras, et obscuravit;
et non exacerbavit sermones suos.
29 Convertit aquas eorum in sanguinem,
et occidit pisces eorum.
30 Edidit terra eorum ranas
in penetralibus regum ipsorum.
31 Dixit, et venit cœnomyia,
et cinifes in omnibus finibus eorum.
32 Posuit pluvias eorum grandinem,
ignem comburentem in terra ipsorum.
33 Et percussit vineas eorum, et ficulneas eorum,
et contrivit lignum finium eorum.
34 Dixit, et venit locusta,
et bruchus cujus non erat numerus;
35 et comedit omne fœnum in terra eorum;
et comedit omnem fructum terræ eorum.
36 Et percussit omne primogenitum in terra eorum,
primitias omnis laboris eorum.
37 Et eduxit eos cum argento et auro,
et non erat in tribubus eorum infirmus.
38 Lætata est Ægyptus in profectione eorum,
quia incubuit timor eorum super eos.
4° in eremo; 39 Expandit nubem in protectionem eorum,
et ignem ut luceret eis per noctem.
40 Petierunt, et venit coturnix,
et pane cæli saturavit eos.
41 Dirupit petram, et fluxerunt aquæ,
abierunt in sicco flumina;
5° in terra Chanaan. 42 quoniam memor fuit verbi sancti sui
quod habuit ad Abraham, puerum suum.
43 Et eduxit populum suum in exultatione,
et electos suos in lætitia.
44 Et dedit illis regiones gentium,
et labores populorum possederunt:
45 ut custodiant justificationes ejus,
et legem ejus requirant.

Psalmus CV

Innumeræ Israelis prævaricationes, Dei indefessa clementia.

Alleluia.

Prolusio. 1 Confitemini Domino, quoniam bonus,
quoniam in sæculum misericordia ejus.
2 Quis loquetur potentias Domini,
auditas faciet omnes laudes ejus?

26] Ex. III, 10 et IV, 29. — 27] Ex. VII, 10. — 28] Ex. X, 21. — 29] Ex. VII, 20. — 30] Ex. VIII, 6. — 31] Ex. VIII, 16-24. — 34] Ex. X, 12. — 36] Ex. XII, 29. — 37] Ex. XII, 35. — 39] Ex. XIII, 21. Ps. LXXVII, 14. I Cor. X, 1. — 40] Ex. XVI, 13. — 41] Num. XX, 11. — 42] Gen. XVII, 7. — 1] Judith, XIII, 21. — 2] Eccli. XLIII, 35.

3 Beati qui custodiunt judicium,
et faciunt justitiam in omni tempore.
4 Memento nostri, Domine, in beneplacito populi tui;
visita nos in salutari tuo:
5 ad videndum in bonitate electorum tuorum,
ad lætandum in lætitia gentis tuæ,
ut lauderis cum hereditate tua.
6 Peccavimus cum patribus nostris; Ad mare Rubrum.
injuste egimus, iniquitatem fecimus.
7 Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua;
non fuerunt memores multitudinis misericordiæ tuæ.
Et irritaverunt ascendentes in mare, mare Rubrum.
8 Et salvavit eos propter nomen suum,
ut notam faceret potentiam suam.
9 Et increpuit mare Rubrum, et exsiccatum est;
et deduxit eos in abyssis sicut in deserto.
10 Et salvavit eos de manu odientium,
et redemit eos de manu inimici.
11 Et operuit aqua tribulantes eos;
unus ex eis non remansit.
12 Et crediderunt verbis ejus,
et laudaverunt laudem ejus.
13 Cito fecerunt, obliti sunt operum ejus; Apud sepulcra concupiscentiæ.
et non sustinuerunt consilium ejus.
14 Et concupierunt concupiscentiam in deserto,
et tentaverunt Deum in inaquoso.
15 Et dedit eis petitionem ipsorum,
et misit saturitatem in animas eorum.
16 Et irritaverunt Moysen in castris, In seditione contra Aaronem.
Aaron, sanctum Domini.
17 Aperta est terra, et deglutivit Dathan,
et operuit super congregationem Abiron.
18 Et exarsit ignis in synagoga eorum,
flamma combussit peccatores.
19 Et fecerunt vitulum in Horeb, Occasione vituli aurei.
et adoraverunt sculptile.
20 Et mutaverunt gloriam suam
in similitudinem vituli comedentis fœnum.
21 Obliti sunt Deum qui salvavit eos,
qui fecit magnalia in Ægypto,
22 mirabilia in terra Cham,
terribilia in mari Rubro.
23 Et dixit ut disperderet eos,
si non Moyses, electus ejus,
stetisset in confractione in conspectu ejus,
ut averteret iram ejus, ne disperderet eos.
24 Et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem; exploratio-nis Terræ Sanctæ,
non crediderunt verbo ejus.
25 Et murmuraverunt in tabernaculis suis;
non exaudierunt vocem Domini.
26 Et elevavit manum suam super eos
ut prosterneret eos in deserto,
27 et ut dejiceret semen eorum in nationibus,
et dispergeret eos in regionibus.

6] Judith, VII, 19. — 9] Ex. XIV, 21. — 11] Ex. XIV, 27. — 14] Ex. XVII, 2. — 15] Num. XI, 31. — 17] Num. XVI, 32. — 19] Ex. XXXII, 4. — 23] Ex. XXXII, 10. — 26] Num. XIV, 32.

et tentationis Moabiticæ.

[28] Et initiati sunt Beelphegor,
et comederunt sacrificia mortuorum.
[29] Et irritaverunt eum in adinventionibus suis,
et multiplicata est in eis ruina.
[30] Et stetit Phinees, et placavit,
et cessavit quassatio.
[31] Et reputatum est ei in justitiam,
in generationem et generationem usque in sempiternum.

Ad aquas contradictionis.

[32] Et irritaverunt eum ad Aquas contradictionis;
et vexatus est Moyses propter eos;
[33] quia exacerbaverunt spiritum ejus,
et distinxit in labiis suis.

Post ingressum in terram Chanaan.

[34] Non disperdiderunt gentes
quas dixit Dominus illis;
[35] et commisti sunt inter gentes,
et didicerunt opera eorum;
[36] et servierunt sculptilibus eorum,
et factum est illis in scandalum.
[37] Et immolaverunt filios suos
et filias suas dæmoniis.
[38] Et effuderunt sanguinem innocentem,
sanguinem filiorum suorum et filiarum suarum,
quas sacrificaverunt sculptilibus Chanaan.
Et infecta est terra in sanguinibus;
[39] et contaminata est in operibus eorum,
et fornicati sunt in adinventionibus suis.
[40] Et iratus est furore Dominus in populum suum;
et abominatus est hereditatem suam.
[41] Et tradidit eos in manus gentium;
et dominati sunt eorum qui oderunt eos.
[42] Et tribulaverunt eos inimici eorum;
et humiliati sunt sub manibus eorum;
[43] sæpe liberavit eos.
Ipsi autem exacerbaverunt eum in consilio suo;
et humiliati sunt in iniquitatibus suis.
[44] Et vidit cum tribularentur,
et audivit orationem eorum.
[45] Et memor fuit testamenti sui,
et pœnituit eum secundum multitudinem misericordiæ suæ;
[46] et dedit eos in misericordias,
in conspectu omnium qui ceperant eos.

Conclusio.

[47] Salvos nos fac, Domine Deus noster,
et congrega nos de nationibus;
ut confiteamur nomini sancto tuo,
et gloriemur in laude tua.

Doxologia libri quarti.

[48] Benedictus Dominus, Deus Israel, a sæculo et usque in sæculum:
et dicet omnis populus: Fiat! fiat!

LIBER V

PSALMUS CVI

Laudandus Deus qui suos bonis cumulat et se invocantes a periculis liberat.

Alleluia.

Prooemium.

[1] Confitemini Domino, quoniam bonus,

30] Num. XXV, 7. — 32] Num. XX, 10. — 45] Deut. XXX, 1. — 1] Judith, XIII, 21.

quoniam in sæculum misericordia ejus.
2 Dicant qui redempti sunt a Domino,
quos redemit de manu inimici,
et de regionibus congregavit eos,
3 a solis ortu, et occasu, ab aquilone, et mari.
4 Erraverunt in solitudine, in inaquoso:
viam civitatis habitaculi non invenerunt.
5 Esurientes et sitientes,
anima eorum in ipsis defecit.
6 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur,
et de necessitatibus eorum eripuit eos;
7 et deduxit eos in viam rectam,
ut irent in civitatem habitationis.
8 Confiteantur Domino misericordiæ ejus,
et mirabilia ejus filiis hominum.
9 Quia satiavit animam inanem,
et animam esurientem satiavit bonis.

Israelitæ, quondam exules in deserto, laudent Deum.

10 Sedentes in tenebris et umbra mortis;
vinctos, in mendicitate et ferro.
11 Quia exacerbaverunt eloquia Dei,
et consilium Altissimi irritaverunt.
12 Et humiliatum est in laboribus cor eorum;
infirmati sunt, nec fuit qui adjuvaret.
13 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur;
et de necessitatibus eorum liberavit eos.
14 Et eduxit eos de tenebris et umbra mortis,
et vincula eorum disrupit.
15 Confiteantur Domino misericordiæ ejus,
et mirabilia ejus filiis hominum.
16 Quia contrivit portas æreas,
et vectes ferreos confregit.

Israelitæ, quondam captivi, laudent Deum.

17 Suscepit eos de via iniquitatis eorum,
propter injustitias enim suas humiliati sunt.
18 Omnem escam abominata est anima eorum,
et appropinquaverunt usque ad portas mortis.
19 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur;
et de necessitatibus eorum liberavit eos.
20 Misit verbum suum, et sanavit eos,
et eripuit eos de interitionibus eorum.
21 Confiteantur Domino misericordiæ ejus;
et mirabilia ejus filiis hominum.
22 Et sacrificent sacrificium laudis,
et annuntient opera ejus in exultatione.

Israelitæ, quondam ægroti, laudent Deum.

23 Qui descendunt mare in navibus,
facientes operationem in aquis multis,
24 ipsi viderunt opera Domini,
et mirabilia ejus in profundo.
25 Dixit, et stetit spiritus procellæ,
et exaltati sunt fluctus ejus.
26 Ascendunt usque ad cælos, et descendunt usque ad abyssos;
anima eorum in malis tabescebat.
27 Turbati sunt et moti sunt sicut ebrius;
et omnis sapientia eorum devorata est.
28 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur;
et de necessitatibus eorum eduxit eos.
29 Et statuit procellam ejus in auram,
et siluerunt fluctus ejus.

Nautæ, tempestate jactati, laudent Deum.

30 Et lætati sunt quia siluerunt;
et deduxit eos in portum voluntatis eorum.
31 Confiteantur Domino misericordiæ ejus;
et mirabilia ejus filiis hominum.
32 Et exaltent eum in ecclesia plebis,
et in cathedra seniorum laudent eum.
Afflictio et liberatio.
33 Posuit flumina in desertum,
et exitus aquarum in sitim;
34 terram fructiferam in salsuginem,
a malitia inhabitantium in ea.
35 Posuit desertum in stagna aquarum,
et terram sine aqua in exitus aquarum.
36 Et collocavit illic esurientes,
et constituerunt civitatem habitationis;
37 et seminaverunt agros et plantaverunt vineas,
et fecerunt fructum nativitatis.
38 Et benedixit eis, et multiplicati sunt nimis;
et jumenta eorum non minoravit.
39 Et pauci facti sunt et vexati sunt,
a tribulatione malorum et dolore.
40 Effusa est contemptio super principes;
et errare fecit eos in invio, et non in via.
41 Et adjuvit pauperem de inopia,
et posuit sicut oves familias.
Conclusio.
42 Videbunt recti, et lætabuntur;
et omnis iniquitas oppilabit os suum.
43 Quis sapiens et custodiet hæc?
et intelliget misericordias Domini?

Psalmus CVII

Laudatio Dei, cujus ope magnæ sperantur victoriæ.

Titulus.
1 Canticum Psalmi, ipsi David.
Laus et deprecatio.
2 Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum;
cantabo, et psallam in gloria mea.
3 Exurge, gloria mea; exurge, psalterium et cithara;
exurgam diluculo.
4 Confitebor tibi in populis, Domine,
et psallam tibi in nationibus;
5 quia magna est super cælos misericordia tua,
et usque ad nubes veritas tua.
6 Exaltare super cælos, Deus,
et super omnem terram gloria tua;
7 ut liberentur dilecti tui,
salvum fac dextera tua, et exaudi me.
Divino fretus oraculo,
8 Deus locutus est in sancto suo:
Exultabo, et dividam Sichimam;
et convallem tabernaculorum dimetiar.
9 Meus est Galaad, et meus est Manasses;
et Ephraim susceptio capitis mei.
Juda rex meus.
10 Moab lebes spei meæ;
in Idumæam extendam calceamentum meum;
mihi alienigenæ amici facti sunt.
11 Quis deducet me in civitatem munitam?

42] Job, XXII, 19. — 1] Ps. LVI, 8.

quis deducet me usque in Idumæam?
12 Nonne tu, Deus, qui repulisti nos? — David poscit speratque victoriam.
et non exibis, Deus, in virtutibus nostris?
13 Da nobis auxilium de tribulatione,
quia vana salus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem;
et ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.

Psalmus CVIII

Imprecationes contra impios inimicos.

1 In finem, Psalmus David. — Titulus.
2 Deus, laudem meam ne tacueris, — Inimicorum malitia.
quia os peccatoris et os dolosi super me apertum est.
3 Locuti sunt adversum me lingua dolosa,
et sermonibus odii circumdederunt me,
et expugnaverunt me gratis.
4 Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi;
ego autem orabam.
5 Et posuerunt adversum me mala pro bonis,
et odium pro dilectione mea.
6 Constitue super eum peccatorem; — Diræ imprecationes in ipsos.
et diabolus stet a dextris ejus.
7 Cum judicatur, exeat condemnatus;
et oratio ejus fiat in peccatum.
8 Fiant dies ejus pauci,
et episcopatum ejus accipiat alter.
9 Fiant filii ejus orphani,
et uxor ejus vidua.
10 Nutantes transferantur filii ejus et mendicent,
et ejiciantur de habitationibus suis.
11 Scrutetur fœnerator omnem substantiam ejus,
et diripiant alieni labores ejus.
12 Non sit illi adjutor;
nec sit qui misereatur pupillis ejus.
13 Fiant nati ejus in interitum;
in generatione una deleatur nomen ejus.
14 In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conspectu Domini,
et peccatum matris ejus non deleatur.
15 Fiant contra Dominum semper,
et dispereat de terra memoria eorum:
16 pro eo quod non est recordatus facere misericordiam,
17 et persecutus est hominem inopem et mendicum,
et compunctum corde mortificare.
18 Et dilexit maledictionem, et veniet ei;
et noluit benedictionem, et elongabitur ab eo.
Et induit maledictionem sicut vestimentum;
et intravit sicut aqua in interiora ejus,
et sicut oleum in ossibus ejus.
19 Fiat ei sicut vestimentum quo operitur,
et sicut zona qua semper præcingitur.
20 Hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud Dominum,
et qui loquuntur mala adversus animam meam.
21 Et tu, Domine, Domine, fac mecum propter nomen tuum, — Preces ad Dei auxilium impetrandum.
quia suavis est misericordia tua.
Libera me, 22 quia egenus et pauper ego sum,
et cor meum conturbatum est intra me.

23 Sicut umbra cum declinat ablatus sum,
et excussus sum sicut locustæ.
24 Genua mea infirmata sunt a jejunio;
et caro mea immutata est, propter oleum.
25 Et ego factus sum opprobrium illis;
viderunt me, et moverunt capita sua.
26 Adjuva me, Domine Deus meus;
salvum me fac secundum misericordiam tuam.
27 Et sciant quia manus tua hæc,
et tu, Domine, fecisti eam.
28 Maledicent illi, et tu benedices.
Qui insurgunt in me confundantur,
servus autem tuus lætabitur.
29 Induantur qui detrahunt mihi pudore,
et operiantur sicut diploide confusione sua.

Gratiarum actio anticipata.

30 Confitebor Domino nimis in ore meo,
et in medio multorum laudabo eum:
31 quia astitit a dextris pauperis,
ut salvam faceret a persequentibus animam meam.

Psalmus CIX

Christi regis et sacerdotis de hostibus suis victoria.

Titulus.

1 Psalmus David.

Christus rex et Deus.

Dixit Dominus Domino meo:
Sede a dextris meis,
donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.
2 Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion;
dominare in medio inimicorum tuorum.
3 Tecum principium in die virtutis tuæ,
in splendoribus sanctorum;
ex utero ante luciferum genui te.

Christus sacerdos, victor de inimicis.

4 Juravit Dominus, et non pœnitebit eum:
Tu es sacerdos in æternum
secundum ordinem Melchisedech.
5 Dominus a dextris tuis;
confregit in die iræ suæ reges.
6 Judicabit in nationibus;
implebit ruinas,
conquassabit capita in terra multorum.
7 De torrente in via bibet;
propterea exaltabit caput.

Psalmus CX

Celebrantur Dei beneficia erga Israelem.

Alleluia.

Deus semper laudandus qui tot mirabilia fecit plebi suæ.

1 Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo,
in consilio justorum, et congregatione.
2 Magna opera Domini,
exquisita in omnes voluntates ejus.
3 Confessio et magnificentia opus ejus;
et justitia ejus manet in sæculum sæculi.
4 Memoriam fecit mirabilium suorum,

109, 1] Matth. XXII, 44. I Cor. XV, 25. Hebr. I, 13 et X, 13. — 4] Joan. XII, 34. Hebr. V, 6 et VII, 17.

misericors et miserator Dominus.
5 Escam dedit timentibus se.
Memor erit in sæculum testamenti sui.
6 Virtutem operum suorum annuntiabit populo suo,
7 ut det illis hereditatem gentium.
Opera manuum ejus veritas et judicium.
8 Fidelia omnia mandata ejus,
confirmata in sæculum sæculi,
facta in veritate et æquitate.
9 Redemptionem misit populo suo;
mandavit in æternum testamentum suum.
Sanctum et terribile nomen ejus.
10 Initium sapientiæ timor Domini;
intellectus bonus omnibus facientibus eum.
Laudatio ejus manet in sæculum sæculi.

Psalmus CXI

Beatitudo justorum.

Alleluia, reversionis Aggæi et Zachariæ. Titulus.
1 Beatus vir qui timet Dominum, Enarrantur et celebrantur opera justi.
in mandatis ejus volet nimis.
2 Potens in terra erit semen ejus;
generatio rectorum benedicetur.
3 Gloria et divitiæ in domo ejus,
et justitia ejus manet in sæculum sæculi.
4 Exortum est in tenebris lumen rectis,
misericors, et miserator, et justus.
5 Jucundus homo qui miseretur et commodat,
disponet sermones suos in judicio;
6 quia in æternum non commovebitur.
7 In memoria æterna erit justus;
ab auditione mala non timebit.
Paratum cor ejus sperare in Domino.
8 Confirmatum est cor ejus;
non commovebitur donec despiciat inimicos suos.
9 Dispersit, dedit pauperibus.
Justitia ejus manet in sæculum sæculi.
Cornu ejus exaltabitur in gloria.
10 Peccator videbit, et irascetur,
dentibus suis fremet et tabescet;
desiderium peccatorum peribit.

Psalmus CXII

Laus Dei excelsi qui de minimis curat.

Alleluia. Exordium.
1 Laudate, pueri, Dominum;
laudate nomen Domini.
2 Sit nomen Domini benedictum
ex hoc nunc et usque in sæculum.
3 A solis ortu usque ad occasum
laudabile nomen Domini.
4 Excelsus super omnes gentes Dominus, Dei tam sublimis
et super cælos gloria ejus.

110, 10: Prov. I, 7 et IX, 10. Eccli. I, 16.

5 Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat,
6 et humilia respicit in cælo et in terra?
mirum erga humiles obsequium.
7 Suscitans a terra inopem,
et de stercore erigens pauperem:
8 ut collocet eum cum principibus,
cum principibus populi sui.
9 Qui habitare facit sterilem in domo,
matrem filiorum lætantem.

Psalmus CXIII

Dei mirabilia cum Israel exiret de Ægypto.

Alleluia.

In exitu Israel
1 In exitu Israel de Ægypto,
domus Jacob de populo barbaro,
2 facta est Judæa sanctificatio ejus,
Israel potestas ejus.
mirabilia patrata sunt.
3 Mare vidit, et fugit;
Jordanis conversus est retrorsum.
4 Montes exultaverunt ut arietes,
et colles sicut agni ovium.
Quorsus hæc miracula?
5 Quid est tibi, mare, quod fugisti?
et tu, Jordanis, quia conversus es retrorsum?
6 Montes, exultastis sicut arietes?
et, colles, sicut agni ovium?
Ut Deus manifestaretur.
7 A facie Domini mota est terra,
a facie Dei Jacob;
8 qui convertit petram in stagna aquarum,
et rupem in fontes aquarum.

Verus Deus et idola vana.

Imploratio divinæ misericordiæ.
1 Non nobis, Domine, non nobis;
sed nomini tuo da gloriam,
2 super misericordia tua et veritate tua;
nequando dicant gentes:
Ubi est Deus eorum?
Inanitas idolorum.
3 Deus autem noster in cælo;
omnia quæcumque voluit fecit.
4 Simulacra gentium argentum et aurum,
opera manuum hominum.
5 Os habent, et non loquentur;
oculos habent, et non videbunt.
6 Aures habent, et non audient;
nares habent, et non odorabunt.
7 Manus habent, et non palpabunt;
pedes habent, et non ambulabunt;
non clamabunt in gutture suo.
8 Similes illis fiant qui faciunt ea,
et omnes qui confidunt in eis.
Israel invitatur ad confidentiam in Deo.
9 Domus Israel speravit in Domino;
adjutor eorum et protector eorum est.
10 Domus Aaron speravit in Domino;
adjutor eorum et protector eorum est.
11 Qui timent Dominum speraverunt in Domino;
adjutor eorum et protector eorum est.

113, 1] Ex. XIII, 3. — 4] Ps. CXXXIV, 15. — 5] Sap. XV, 15.

12 Dominus memor fuit nostri,
et benedixit nobis.
Benedixit domui Israel;
benedixit domui Aaron.
13 Benedixit omnibus qui timent Dominum,
pusillis cum majoribus.
14 Adjiciat Dominus super vos,
super vos et super filios vestros.
15 Benedicti vos a Domino,
qui fecit cælum et terram.
16 Cælum cæli Domino;
terram autem dedit filiis hominum.
17 Non mortui laudabunt te, Domine;
neque omnes qui descendunt in infernum.
18 Sed nos qui vivimus, benedicimus Domino,
ex hoc nunc, et usque in sæculum.

Gratiarum actio promittitur.

Psalmus CXIV

Gratiarum actio pro liberatione e maximo periculo.

Alleluia.

Psaltes in angustia Deum invocavit;

1 Dilexi, quoniam exaudiet Dominus
vocem orationis meæ.
2 Quia inclinavit aurem suam mihi,
et in diebus meis invocabo.
3 Circumdederunt me dolores mortis;
et pericula inferni invenerunt me.
Tribulationem et dolorem inveni,
4 et nomen Domini invocavi :
O Domine, libera animam meam.

et liberatus est

5 Misericors Dominus et justus,
et Deus noster miseretur.
6 Custodiens parvulos Dominus;
humiliatus sum, et liberavit me.
7 Convertere, anima mea, in requiem tuam,
quia Dominus benefecit tibi;
8 quia eripuit animam meam de morte,
oculos meos a lacrymis,
pedes meos a lapsu.
9 Placebo Domino
in regione vivorum.

Psalmus CXV

Continuatio psalmi præcedentis.

Alleluia.

Sensus gratitudinis.

10 Credidi, propter quod locutus sum;
ego autem humiliatus sum nimis.
11 Ego dixi in excessu meo :
Omnis homo mendax.
12 Quid retribuam Domino
pro omnibus quæ retribuit mihi?
13 Calicem salutaris accipiam,
et nomen Domini invocabo.
14 Vota mea Domino reddam

17] Bar. II, 17. — 10] II Cor. IV, 13. — [11 Rom. III, 4.

coram omni populo ejus.

Idem sensus iteratus.

15 Pretiosa in conspectu Domini
mors sanctorum ejus.
16 O Domine, quia ego servus tuus:
ego servus tuus, et filius ancillæ tuæ.
Dirupisti vincula mea:
17 tibi sacrificabo hostiam laudis,
et nomen Domini invocabo.
18 Vota mea Domino reddam
in conspectu omnis populi ejus;
19 in atriis domus Domini,
in medio tui, Jerusalem.

Psalmus CXVI

Omnes gentes ad Dominum laudandum provocantur.

Alleluia.

Gentes laudent Deum Israelis.

1 Laudate Dominum, omnes gentes;
laudate eum, omnes populi.
2 Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus,
et veritas Domini manet in æternum.

Psalmus CXVII

Carmen eucharisticum pro salute mirabiliter consecuta.

Alleluia.

Procemium: omnis Israel Deo confiteatur.

1 Confitemini Domino, quoniam bonus,
quoniam in sæculum misericordia ejus.
2 Dicat nunc Israel: Quoniam bonus,
quoniam in sæculum misericordia ejus.
3 Dicat nunc domus Aaron:
Quoniam in sæculum misericordia ejus.
4 Dicant nunc qui timent Dominum:
Quoniam in sæculum misericordia ejus.

Fiducia in Deo commendatur.

5 De tribulatione invocavi Dominum;
et exaudivit me in latitudine Dominus.
6 Dominus mihi adjutor;
non timebo quid faciat mihi homo.
7 Dominus mihi adjutor;
et ego despiciam inimicos meos.
8 Bonum est confidere in Domino,
quam confidere in homine.
9 Bonum est sperare in Domino,
quam sperare in principibus.

Descriptio periculi et salutis.

10 Omnes gentes circuierunt me;
et in nomine Domini quia ultus sum in eos.
11 Circumdantes circumdederunt me;
et in nomine Domini quia ultus sum in eos.
12 Circumdederunt me sicut apes,
et exarserunt sicut ignis in spinis;
et in nomine Domini quia ultus sum in eos.
13 Impulsus eversus sum, ut caderem;
et Dominus suscepit me.

Exaltatio divini liberatoris.

14 Fortitudo mea et laus mea Dominus;
et factus est mihi in salutem.

116, 1] Rom. XV, 11. — 2] Joan. XII, 34. — 117, 7] Hebr. XIII, 6. — 14] Ex. XV, 2.

15 Vox exultationis et salutis
in tabernaculis justorum.
16 Dextera Domini fecit virtutem,
dextera Domini exaltavit me:
dextera Domini fecit virtutem.
17 Non moriar, sed vivam;
et narrabo opera Domini.
18 Castigans castigavit me Dominus,
et morti non tradidit me.
19 Aperite mihi portas justitiæ:
ingressus in eas, confitebor Domino.
20 Hæc porta Domini,
justi intrabunt in eam.
21 Confitebor tibi quoniam exaudisti me,
et factus es mihi in salutem.
22 Lapidem quem reprobaverunt ædificantes,
hic factus est in caput anguli.
23 A Domino factum est istud,
et est mirabile in oculis nostris.
24 Hæc est dies quam fecit Dominus;
exultemus, et lætemur in ea.
25 O Domine, salvum me fac;
o Domine, bene prosperare.
26 Benedictus qui venit in nomine Domini.
Benediximus vobis de domo Domini.
27 Deus Dominus, et illuxit nobis.
Constituite diem solemnem in condensis,
usque ad cornu altaris.
28 Deus meus es tu, et confitebor tibi;
Deus meus es tu, et exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudisti me,
et factus es mihi in salutem.
29 Confitemini Domino, quoniam bonus,
quoniam in sæculum misericordia ejus.

Gratiarum actio solemnis in sanctuario.

Psalmus CXVIII

Divinæ legis encomium.

Alleluia.

Aleph. 1 Beati immaculati in via,
qui ambulant in lege Domini.
2 Beati qui scrutantur testimonia ejus,
in toto corde exquirunt eum.
3 Non enim qui operantur iniquitatem
in viis ejus ambulaverunt.
4 Tu mandasti mandata tua
custodiri nimis.
5 Utinam dirigantur viæ meæ
ad custodiendas justificationes tuas!
6 Tunc non confundar,
cum perspexero in omnibus mandatis tuis.
7 Confitebor tibi in directione cordis,
in eo quod didici judicia justitiæ tuæ.
8 Justificationes tuas custodiam;
non me derelinquas usquequaque.

Omnimodo ostenditur beatam vitam in legis observantia esse positam.

22] Is. XXVIII, 16. Matth. XXI, 42. Luc. XX, 17. Act. IV, 11. Rom. IX, 33. I Petr. II, 7.

BETH. 9 In quo corrigit adolescentior viam suam?
In custodiendo sermones tuos.
10 In toto corde meo exquisivi te;
ne repellas me a mandatis tuis.
11 In corde meo abscondi eloquia tua,
ut non peccem tibi.
12 Benedictus es, Domine;
doce me justificationes tuas.
13 In labiis meis pronuntiavi
omnia judicia oris tui.
14 In via testimoniorum tuorum delectatus sum,
sicut in omnibus divitiis.
15 In mandatis tuis exercebor,
et considerabo vias tuas.
16 In justificationibus tuis meditabor,
non obliviscar sermones tuos.

GIMEL. 17 Retribue servo tuo, vivifica me,
et custodiam sermones tuos.
18 Revela oculos meos,
et considerabo mirabilia de lege tua.
19 Incola ego sum in terra,
non abscondas a me mandata tua.
20 Concupivit anima mea desiderare
justificationes tuas in omni tempore.
21 Increpasti superbos;
maledicti qui declinant a mandatis tuis.
22 Aufer a me opprobrium et contemptum,
quia testimonia tua exquisivi.
23 Etenim sederunt principes, et adversum me loquebantur;
servus autem tuus exercebatur in justificationibus tuis.
24 Nam et testimonia tua meditatio mea est;
et consilium meum justificationes tuæ.

DALETH. 25 Adhæsit pavimento anima mea;
vivifica me secundum verbum tuum.
26 Vias meas enuntiavi, et exaudisti me;
doce me justificationes tuas.
27 Viam justificationum tuarum instrue me,
et exercebor in mirabilibus tuis.
28 Dormitavit anima mea præ tædio;
confirma me in verbis tuis.
29 Viam iniquitatis amove a me,
et de lege tua miserere mei.
30 Viam veritatis elegi;
judicia tua non sum oblitus.
31 Adhæsi testimoniis tuis, Domine;
noli me confundere.
32 Viam mandatorum tuorum cucurri,
cum dilatasti cor meum.

HE. 33 Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum,
et exquiram eam semper.
34 Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam,
et custodiam illam in toto corde meo.
35 Deduc me in semitam mandatorum tuorum,
quia ipsam volui.
36 Inclina cor meum in testimonia tua,
et non in avaritiam.
37 Averte oculos meos, ne videant vanitatem;

in via tua vivifica me.
38 Statue servo tuo eloquium tuum
in timore tuo.
39 Amputa opprobrium meum quod suspicatus sum,
quia judicia tua jucunda.
40 Ecce concupivi mandata tua;
in æquitate tua vivifica me.
VAU. 41 Et veniat super me misericordia tua, Domine;
salutare tuum secundum eloquium tuum.
42 Et respondebo exprobrantibus mihi verbum,
quia speravi in sermonibus tuis.
43 Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque,
quia in judiciis tuis supersperavi.
44 Et custodiam legem tuam semper,
in sæculum et in sæculum sæculi.
45 Et ambulabam in latitudine,
quia mandata tua exquisivi.
46 Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum,
et non confundebar.
47 Et meditabar in mandatis tuis,
quæ dilexi.
48 Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi,
et exercebar in justificationibus tuis.
ZAIN. 49 Memor esto verbi tui servo tuo,
in quo mihi spem dedisti.
50 Hæc me consolata est in humilitate mea,
quia eloquium tuum vivificavit me.
51 Superbi inique agebant usquequaque,
a lege autem tua non declinavi.
52 Memor fui judiciorum tuorum a sæculo, Domine,
et consolatus sum.
53 Defectio tenuit me,
pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.
54 Cantabiles mihi erant justificationes tuæ
in loco peregrinationis meæ.
55 Memor fui nocte nominis tui, Domine,
et custodivi legem tuam.
56 Hæc facta est mihi,
quia justificationes tuas exquisivi.
HETH. 57 Portio mea, Domine,
dixi, custodire legem tuam.
58 Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo;
miserere mei secundum eloquium tuum.
59 Cogitavi vias meas,
et converti pedes meos in testimonia tua.
60 Paratus sum, et non sum turbatus,
ut custodiam mandata tua.
61 Funes peccatorum circumplexi sunt me,
et legem tuam non sum oblitus.
62 Media nocte surgebam, ad confitendum tibi
super judicia justificationis tuæ.
63 Particeps ego sum omnium timentium te,
et custodientium mandata tua.
64 Misericordia tua, Domine, plena est terra;
justificationes tuas doce me.
TETH. 65 Bonitatem fecisti cum servo tuo, Domine,
secundum verbum tuum.

66 Bonitatem, et disciplinam, et scientiam doce me,
quia mandatis tuis credidi.
67 Priusquam humiliarer ego deliqui,
propterea eloquium tuum custodivi.
68 Bonus es tu, et in bonitate tua
doce me justificationes tuas.
69 Multiplicata est super me iniquitas superborum;
ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua.
70 Coagulatum est sicut lac cor eorum;
ego vero legem tuam meditatus sum.
71 Bonum mihi quia humiliasti me
ut discam justificationes tuas.
72 Bonum mihi lex oris tui,
super millia auri et argenti.

IOD. 73 Manus tuæ fecerunt me, et plasmaverunt me;
da mihi intellectum, et discam mandata tua.
74 Qui timent te videbunt me, et lætabuntur,
quia in verba tua supersperavi.
75 Cognovi, Domine, quia æquitas judicia tua,
et in veritate tua humiliasti me.
76 Fiat misericordia tua ut consoletur me,
secundum eloquium tuum servo tuo.
77 Veniant mihi miserationes tuæ, et vivam,
quia lex tua meditatio mea est.
78 Confundantur superbi, quia injuste iniquitatem fecerunt in me;
ego autem exercebor in mandatis tuis.
79 Convertantur mihi timentes te,
et qui noverunt testimonia tua.
80 Fiat cor meum immaculatum in justificationibus tuis,
ut non confundar.

CAPH. 81 Defecit in salutare tuum anima mea,
et in verbum tuum supersperavi.
82 Defecerunt oculi mei in eloquium tuum,
dicentes: Quando consolaberis me?
83 Quia factus sum sicut uter in pruina;
justificationes tuas non sum oblitus.
84 Quot sunt dies servi tui?
quando facies de persequentibus me judicium?
85 Narraverunt mihi iniqui fabulationes,
sed non ut lex tua.
86 Omnia mandata tua veritas.
Inique persecuti sunt me, adjuva me.
87 Paulo minus consummaverunt me in terra;
ego autem non dereliqui mandata tua.
88 Secundum misericordiam tuam vivifica me,
et custodiam testimonia oris tui.

LAMED. 89 In æternum, Domine,
verbum tuum permanet in cælo.
90 In generationem et generationem veritas tua;
fundasti terram, et permanet.
91 Ordinatione tua perseverat dies.
quoniam omnia serviunt tibi.
92 Nisi quod lex tua meditatio mea est,
tunc forte periissem in humilitate mea.
93 In æternum non obliviscar justificationes tuas,
quia in ipsis vivificasti me.
94 Tuus sum ego; salvum me fac,

quoniam justificationes tuas exquisivi.
95 Me expectaverunt peccatores ut perderent me,
testimonia tua intellexi.
96 Omnis consummationis vidi finem,
latum mandatum tuum nimis.
MEM. 97 Quomodo dilexi legem tuam, Domine!
Tota die meditatio mea est.
98 Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo,
quia in æternum mihi est.
99 Super omnes docentes me intellexi,
quia testimonia tua meditatio mea est.
100 Super senes intellexi,
quia mandata tua quæsivi.
101 Ab omni via mala prohibui pedes meos,
ut custodiam verba tua.
102 A judiciis tuis non declinavi,
quia tu legem posuisti mihi.
103 Quam dulcia faucibus meis eloquia tua!
Super mel ori meo.
104 A mandatis tuis intellexi;
propterea odivi omnem viam iniquitatis.
NUN. 105 Lucerna pedibus meis verbum tuum,
et lumen semitis meis.
106 Juravi et statui
custodire judicia justitiæ tuæ.
107 Humiliatus sum usquequaque, Domine;
vivifica me secundum verbum tuum.
108 Voluntaria oris mei beneplacita fac, Domine,
et judicia tua doce me.
109 Anima mea in manibus meis semper,
et legem tuam non sum oblitus.
110 Posuerunt peccatores laqueum mihi,
et de mandatis tuis non erravi.
111 Hereditate acquisivi testimonia tua in æternum,
quia exultatio cordis mei sunt.
112 Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas,
in æternum, propter retributionem.
SAMECH. 113 Iniquos odio habui,
et legem tuam dilexi.
114 Adjutor et susceptor meus es tu,
et in verbum tuum supersperavi.
115 Declinate a me, maligni,
et scrutabor mandata Dei mei.
116 Suscipe me secundum eloquium tuum, et vivam,
et non confundas me ab expectatione mea.
117 Adjuva me, et salvus ero,
et meditabor in justificationibus tuis semper.
118 Sprevisti omnes discedentes a judiciis tuis,
quia injusta cogitatio eorum.
119 Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ;
ideo dilexi testimonia tua.
120 Confige timore tuo carnes meas;
a judiciis enim tuis timui.
AIN. 121 Feci judicium et justitiam,
non tradas me calumniantibus me.
122 Suscipe servum tuum in bonum;
non calumnientur me superbi.

123 Oculi mei defecerunt in salutare tuum,
et in eloquium justitiæ tuæ.
124 Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam,
et justificationes tuas doce me.
125 Servus tuus sum ego, da mihi intellectum,
ut sciam testimonia tua.
126 Tempus faciendi, Domine;
dissipaverunt legem tuam.
127 Ideo dilexi mandata tua
super aurum et topazion.
128 Propterea ad omnia mandata tua dirigebar;
omnem viam iniquam odio habui.

PHE.

129 Mirabilia testimonia tua,
ideo scrutata est ea anima mea.
130 Declaratio sermonum tuorum illuminat,
et intellectum dat parvulis.
131 Os meum aperui, et attraxi spiritum,
quia mandata tua desiderabam.
132 Aspice in me, et miserere mei,
secundum judicium diligentium nomen tuum.
133 Gressus meos dirige secundum eloquium tuum,
et non dominetur mei omnis injustitia.
134 Redime me a calumniis hominum,
ut custodiam mandata tua.
135 Faciem tuam illumina super servum tuum,
et doce me justificationes tuas.
136 Exitus aquarum deduxerunt oculi mei,
quia non custodierunt legem tuam.

SADE.

137 Justus es, Domine,
et rectum judicium tuum.
138 Mandasti justitiam testimonia tua
et veritatem tuam nimis.
139 Tabescere me fecit zelus meus,
quia obliti sunt verba tua inimici mei.
140 Ignitum eloquium tuum vehementer,
et servus tuus dilexit illud.
141 Adolescentulus sum ego et contemptus;
justificationes tuas non sum oblitus.
142 Justitia tua, justitia in æternum,
et lex tua veritas.
143 Tribulatio et angustia invenerunt me;
mandata tua meditatio mea est.
144 Æquitas testimonia tua in æternum;
intellectum da mihi, et vivam.

COPH.

145 Clamavi in toto corde meo: exaudi me, Domine;
justificationes tuas requiram.
146 Clamavi ad te; salvum me fac,
ut custodiam mandata tua.
147 Præveni in maturitate, et clamavi,
quia in verba tua supersperavi.
148 Prævenerunt oculi mei ad te diluculo,
ut meditarer eloquia tua.
149 Vocem meam audi secundum misericordiam tuam, Domine,
et secundum judicium tuum vivifica me.
150 Appropinquaverunt persequentes me iniquitati,
a lege autem tua longe facti sunt.
151 Prope es tu, Domine,

et omnes viæ tuæ veritas.
152 Initio cognovi de testimoniis tuis,
quia in æternum fundasti ea.
RES. 153 Vide humilitatem meam, et eripe me,
quia legem tuam non sum oblitus.
154 Judica judicium meum, et redime me,
propter eloquium tuum vivifica me.
155 Longe a peccatoribus salus,
quia justificationes tuas non exquisierunt.
156 Misericordiæ tuæ multæ, Domine;
secundum judicium tuum vivifica me.
157 Multi qui persequuntur me, et tribulant me;
a testimoniis tuis non declinavi.
158 Vidi prævaricantes et tabescebam,
quia eloquia tua non custodierunt.
159 Vide quoniam mandata tua dilexi, Domine;
in misericordia tua vivifica me.
160 Principium verborum tuorum veritas;
in æternum omnia judicia justitiæ tuæ.
SIN. 161 Principes persecuti sunt me gratis,
et a verbis tuis formidavit cor meum.
162 Lætabor ego super eloquia tua,
sicut qui invenit spolia multa.
163 Iniquitatem odio habui, et abominatus sum,
legem autem tuam dilexi.
164 Septies in die laudem dixi tibi,
super judicia justitiæ tuæ.
165 Pax multa diligentibus legem tuam,
et non est illis scandalum.
166 Expectabam salutare tuum, Domine,
et mandata tua dilexi.
167 Custodivit anima mea testimonia tua,
et dilexit ea vehementer.
168 Servavi mandata tua et testimonia tua,
quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.
TAU. 169 Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo, Domine;
juxta eloquium tuum da mihi intellectum.
170 Intret postulatio mea in conspectu tuo,
secundum eloquium tuum eripe me.
171 Eructabunt labia mea hymnum,
cum docueris me justificationes tuas.
172 Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum,
quia omnia mandata tua æquitas.
173 Fiat manus tua ut salvet me,
quoniam mandata tua elegi.
174 Concupivi salutare tuum, Domine,
et lex tua meditatio mea est.
175 Vivet anima mea, et laudabit te,
et judicia tua adjuvabunt me.
176 Erravi sicut ovis quæ periit; quære servum tuum,
quia mandata tua non sum oblitus.

Psalmus CXIX

Contra linguas malignas.

1 Canticum graduum. Titulus.
Ad Dominum cum tribularer clamavi, Deprecatio.
et exaudivit me.

2 Domine, libera animam meam a labiis iniquis
et a lingua dolosa.

Retributionis prædictio.

3 Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi
ad linguam dolosam?
4 Sagittæ potentis acutæ,
cum carbonibus desolatoriis.

Querela.

5 Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est!
Habitavi cum habitantibus Cedar;
6 multum incola fuit anima mea.
7 Cum his qui oderunt pacem eram pacificus;
cum loquebar illis, impugnabant me gratis.

Psalmus CXX

Securus est qui se Deo committit.

Titulus.

Canticum graduum.

Exordium et thema.

1 Levavi oculos meos in montes,
unde veniet auxilium mihi.
2 Auxilium meum a Domino,
qui fecit cælum et terram.

Pia confidentia in Deo.

3 Non det in commotionem pedem tuum,
neque dormitet qui custodit te.
4 Ecce non dormitabit neque dormiet
qui custodit Israel.
5 Dominus custodit te,
Dominus protectio tua super manum dexteram tuam.
6 Per diem sol non uret te,
neque luna per noctem.
7 Dominus custodit te ab omni malo;
custodiat animam tuam Dominus.
8 Dominus custodiat introitum tuum et exitum tuum,
ex hoc nunc et usque in sæculum.

Psalmus CXXI

Carmen peregrinantium in Jerusalem.

Titulus.

1 Canticum graduum.

Exordium.

Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi:
In domum Domini ibimus.
2 Stantes erant pedes nostri
in atriis tuis, Jerusalem.

Præconium Jerusalem celebratur.

3 Jerusalem, quæ ædificatur ut civitas,
cujus participatio ejus in idipsum.
4 Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini,
testimonium Israel,
ad confitendum nomini Domini.
5 Quia illic sederunt sedes in judicio,
sedes super domum David.

Vota pro civitate.

6 Rogate quæ ad pacem sunt Jerusalem,
et abundantia diligentibus te.
7 Fiat pax in virtute tua,
et abundantia in turribus tuis.
8 Propter fratres meos et proximos meos,
loquebar pacem de te.

120, 1] II Par. XX, 17.

9 Propter domum Domini Dei nostri,
quæsivi bona tibi.

Psalmus CXXII

Oculus sperans.

Canticum graduum. Titulus.

1 Ad te levavi oculos meos, Oculi nostri ad Dominum;
qui habitas in cælis.
2 Ecce sicut oculi servorum
in manibus dominorum suorum;
sicut oculi ancillæ
in manibus dominæ suæ:
ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum,
donec misereatur nostri.
3 Miserere nostri, Domine, miserere nostri, preces quoque.
quia multûm repleti sumus despectione;
4 quia multum repleta est anima nostra,
opprobrium abundantibus, et despectio superbis.

Psalmus CXXIII

Laus Dei salvatoris.

1 Canticum graduum. Titulus.

Nisi quia Dominus erat in nobis, Sine Deo periissemus
dicat nunc Israel,
2 nisi quia Dominus erat in nobis;
cum exurgerent homines in nos,
3 forte vivos deglutissent nos;
cum irasceretur furor eorum in nos,
4 forsitan aqua absorbuisset nos.
5 Torrentem pertransivit anima nostra;
forsitan pertransisset anima nostra
aquam intolerabilem.
Benedictus Dominus, qui non dedit nos ergo benedicamus ei.
in captionem dentibus eorum.
7 Anima nostra sicut passer erepta est
de laqueo venantium;
laqueus contritus est,
et nos liberati sumus.
8 Adjutorium nostrum in nomine Domini,
qui fecit cælum et terram.

Psalmus CXXIV

Deus mons est in circuitu piorum.

1 Canticum graduum. Titulus.

Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion: Hortatio ad fiduciam in Deo.
non commovebitur in æternum, qui habitat 2 in Jerusalem.
Montes in circuitu ejus;
et Dominus in circuitu populi sui,
ex hoc nunc et usque in sæculum.
3 Quia non relinquet Dominus virgam peccatorum
super sortem justorum,
ut non extendant justi
ad iniquitatem manus suas.
4 Benefac, Domine, bonis, Deprecatio.

et rectis corde.
5 Declinantes autem in obligationes,
adducet Dominus cum operantibus iniquitatem.
Pax super Israel!

Psalmus CXXV

Gratiarum actio et rogatio pro liberatione a captivitate Babylonica.

Titulus.

1 Canticum graduum.

Gratiarum actio, incipiente exulum reditu.

In convertendo Dominus captivitatem Sion,
facti sumus sicut consolati.
2 Tunc repletum est gaudio os nostrum,
et lingua nostra exultatione.
Tunc dicent inter gentes :
Magnificavit Dominus facere cum eis.
3 Magnificavit Dominus facere nobiscum;
facti sumus lætantes.

Oratio ut omnino cesset captivitas.

4 Converte, Domine, captivitatem nostram,
sicut torrens in austro.
5 Qui seminant in lacrymis,
in exultatione metent.
6 Euntes ibant et flebant,
mittentes semina sua.
Venientes autem venient cum exultatione,
portantes manipulos suos.

Psalmus CXXVI

Vani hominum labores quibus non opitulatur Deus.

Titulus.

1 Canticum graduum Salomonis.

Sine Deo omnis labor noster inanis.

Nisi Dominus ædificaverit domum,
in vanum laboraverunt qui ædificant eam.
Nisi Dominus custodierit civitatem,
frustra vigilat qui custodit eam.
2 Vanum est vobis ante lucem surgere.
Surgite postquam sederitis,
qui manducatis panem doloris.

Solus Deus dat filios quibus florescit familia.

Cum dederit dilectis suis somnum,
3 ecce hereditas Domini, filii;
merces, fructus ventris.
4 Sicut sagittæ in manu potentis,
ita filii excussorum.
5 Beatus vir qui implevit desiderium suum ex ipsis :
non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta.

Psalmus CXXVII

Viri pii felicitas in vita domestica.

Titulus.

1 Canticum graduum.

Beatitudo domestica piorum.

Beati omnes qui timent Dominum,
qui ambulant in viis ejus.
2 Labores manuum tuarum quia manducabis,
beatus es, et bene tibi erit.
3 Uxor tua sicut vitis abundans,
in lateribus domus tuæ.
Filii tui, sicut novellæ olivarum,
in circuitu mensæ tuæ.

4 Ecce sic benedicetur homo
qui timet Dominum.
5 Benedicat tibi Dominus ex Sion,
et videas bona Jerusalem omnibus diebus vitæ tuæ;
6 et videas filios filiorum tuorum,
pacem super Israel.

Vota ulterioris prosperitatis.

Psalmus CXXVIII

Hostium Israelis funestus exitus.

1 Canticum graduum.

Titulus.

Sæpe expugnaverunt me a juventute mea,
dicat nunc Israel;
2 sæpe expugnaverunt me a juventute mea;
etenim non potuerunt mihi.
3 Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores;
prolongaverunt iniquitatem suam.
4 Dominus justus
concidit cervices peccatorum.

Israelem oppugnatum Deus sæpe liberavit.

5 Confundantur, et convertantur retrorsum
omnes qui oderunt Sion.
6 Fiant sicut fœnum tectorum,
quod priusquam evellatur exaruit;
7 de quo non implevit manum suam qui metit,
et sinum suum qui manipulos colligit.
8 Et non dixerunt qui præteribant:
Benedictio Domini super vos.
Benediximus vobis in nomine Domini.

Imprecationes in hostes malignos.

Psalmus CXXIX

Spes in Deo misericorde.

1 Canticum graduum.

Titulus.

De profundis clamavi ad te, Domine;
2 Domine, exaudi vocem meam.
Fiant aures tuæ intendentes
in vocem deprecationis meæ.

Supplicatio.

3 Si iniquitates observaveris, Domine,
Domine, quis sustinebit?
4 Quia apud te propitiatio est;
et propter legem tuam sustinui te, Domine.

Duplex ratio qua petitio nititur.

Sustinuit anima mea in verbo ejus;
5 speravit anima mea in Domino.
6 A custodia matutina usque ad noctem,
speret Israel in Domino;

Exauditionis fiducia

7 quia apud Dominum misericordia,
et copiosa apud eum redemptio.
8 Et ipse redimet Israel
ex omnibus iniquitatibus ejus.

et prædictio.

Psalmus CXXX

Humilitatis sincera professio.

1 Canticum graduum David.

Titulus.

Domine, non est exaltatum cor meum,
neque elati sunt oculi mei.
Neque ambulavi in magnis,

Sensus animæ ab omni superbia alienæ.

neque in mirabilibus super me.
2 Si non humiliter sentiebam,
sed exaltavi animam meam;
sicut ablactatus est super matre sua,
ita retributio in anima mea.

Epiphonema.

3 Speret Israel in Domino,
ex hoc nunc et usque in sæculum.

Psalmus CXXXI

Oratio pro domo David et pro toto Israele.

Titulus.

1 Canticum graduum

Quæ David egerit in gratiam Dei.

Memento, Domine, David,
et omnis mansuetudinis ejus;
2 sicut juravit Domino,
votum vovit Deo Jacob:
3 Si introiero in tabernaculum domus meæ;
si ascendero in lectum strati mei;
4 si dedero somnum oculis meis,
et palpebris meis dormitationem;
5 et requiem temporibus meis,
donec inveniam locum Domino,
tabernaculum Deo Jacob.
6 Ecce audivimus eam in Ephrata;
invenimus eam in campis silvæ.
7 Introibimus in tabernaculum ejus;
adorabimus in loco ubi steterunt pedes ejus.
8 Surge, Domine, in requiem tuam,
tu et arca sanctificationis tuæ.
9 Sacerdotes tui induantur justitiam,
et sancti tui exultent.
10 Propter David, servum tuum,
non avertas faciem Christi tui.

Quæ Dominus promiserit in gratiam Davidis et Sion.

11 Juravit Dominus David veritatem,
et non frustrabitur eam:
De fructu ventris tui
ponam super sedem tuam.
12 Si custodierint filii tui testamentum meum,
et testimonia mea hæc quæ docebo eos,
et filii eorum usque in sæculum,
sedebunt super sedem tuam.
13 Quoniam elegit Dominus Sion,
elegit eam in habitationem sibi.
14 Hæc requies mea in sæculum sæculi;
hic habitabo, quoniam elegi eam.
15 Viduam ejus benedicens benedicam;
pauperes ejus saturabo panibus.
16 Sacerdotes ejus induam salutari,
et sancti ejus exultatione exultabunt.
17 Illuc producam cornu David;
paravi lucernam Christo meo.
18 Inimicos ejus induam confusione;
super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea.

131, 3] II Reg. VII, 2. — 8] II Par. VI, 41. — 11] II Reg. VII. 12. Luc. I, 55. Act. II, 30. — 17] Mal. III, 1. Luc. I, 69.

Psalmus CXXXII

Caritatis fraternæ encomium.

1 Canticum graduum David. Titulus.
Ecce quam bonum et quam jucundum, Thema.
habitare fratres in unum !
2 Sicut unguentum in capite, Duæ comparationes eximiæ.
quod descendit in barbam, barbam Aaron,
quod descendit in oram vestimenti ejus ;
3 sicut ros Hermon,
qui descendit in montem Sion.
Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem,
et vitam usque in sæculum.

Psalmus CXXXIII

Invitantur excubitores templi ad Deum tota nocte laudandum.

1 Canticum graduum. Titulus.
Ecce nunc benedicite Dominum, omnes servi Domini ; Vox populi ad levitas.
qui statis in domo Domini,
in atriis domus Dei nostri.
2 In noctibus extollite manus vestras in sancta,
et benedicite Dominum.
3 Benedicat te Dominus ex Sion, Responsio levitarum.
qui fecit cælum et terram.

Psalmus CXXXIV

Hortatio ad laudandum Dominum, Israelis benefactorem et unicum Deum verum.

1 Alleluia.
Laudate nomen Domini ; Invitatio ad laudem Dei.
laudate, servi, Dominum :
2 qui statis in domo Domini,
in atriis domus Dei nostri.
3 Laudate Dominum, quia bonus Dominus ;
psallite nomini ejus, quoniam suave.
4 Quoniam Jacob elegit sibi Dominus, Rationes præcipuæ laudis.
Israel in possessionem sibi.
5 Quia ego cognovi quod magnus est Dominus,
et Deus noster præ omnibus diis.
6 Omnia quæcumque voluit Dominus fecit,
in cælo, in terra, in mari et in omnibus abyssis.
7 Educens nubes ab extremo terræ,
fulgura in pluviam fecit ;
qui producit ventos de thesauris suis.
8 Qui percussit primogenita Ægypti,
ab homine usque ad pecus.
9 Et misit signa et prodigia in medio tui, Ægypte,
in Pharaonem, et in omnes servos ejus.
10 Qui percussit gentes multas,
et occidit reges fortes :
11 Sehon, regem Amorrhæorum, et Og, regem Basan,
et omnia regna Chanaan ;
12 et dedit terram eorum hereditatem,

7] Jer. X, 13. — 8] Ex. XII, 29. — 10] Jos. XII, 1-7. — 11] Num. XXI, 24-35.

hereditatem Israel populo suo.
13 Domine, nomen tuum in æternum;
Domine, memoriale tuum in generationem et generationem.
14 Quia judicabit Dominus populum suum,
et in servis suis deprecabitur.
Vanitas idolorum.
15 Simulacra gentium argentum et aurum,
opera manuum hominum.
16 Os habent, et non loquentur;
oculos habent, et non videbunt.
17 Aures habent, et non audient;
neque enim est spiritus in ore ipsorum.
18 Similes illis fiant qui faciunt ea,
et omnes qui confidunt in eis.
Iteratur invitatio.
19 Domus Israel, benedicite Domino;
domus Aaron, benedicite Domino.
20 Domus Levi, benedicite Domino;
qui timetis Dominum, benedicite Domino.
21 Benedictus Dominus ex Sion,
qui habitat in Jerusalem.

Psalmus CXXXV

Celebratur Deus propter creationem et mirabilia in gratiam Israelis.

1 Alleluia.
Invitatio ad Dei laudem:
Confitemini Domino, quoniam bonus,
quoniam in æternum misericordia ejus.
2 Confitemini Deo deorum,
quoniam in æternum misericordia ejus.
3 Confitemini Domino dominorum,
quoniam in æternum misericordia ejus.
propter beneficia generalia creationis;
4 Qui facit mirabilia magna solus,
quoniam in æternum misericordia ejus.
5 Qui fecit cælos in intellectu,
quoniam in æternum misericordia ejus.
6 Qui firmavit terram super aquas,
quoniam in æternum misericordia ejus.
7 Qui fecit luminaria magna,
quoniam in æternum misericordia ejus:
8 solem in potestatem diei,
quoniam in æternum misericordia ejus;
9 lunam et stellas in potestatem noctis,
quoniam in æternum misericordia ejus.
propter beneficia specialia erga Israelem.
10 Qui percussit Ægyptum cum primogenitis eorum,
quoniam in æternum misericordia ejus.
11 Qui eduxit Israel de medio eorum,
quoniam in æternum misericordia ejus;
12 in manu potenti et brachio excelso,
quoniam in æternum misericordia ejus.
13 Qui divisit mare Rubrum in divisiones,
quoniam in æternum misericordia ejus;
14 et eduxit Israel per medium ejus,
quoniam in æternum misericordia ejus;
15 et excussit Pharaonem et virtutem ejus in mari Rubro,
quoniam in æternum misericordia ejus.

---

134. 15] Ps. CXIII, 4. — 16] Sap. XV, 15. — 135. 5] Gen. I, 1. — 10] Ex. XII. 29. — 11] Ex. XIII, 17. — 15] Ex. XIV, 28.

16 Qui traduxit populum suum per desertum,
quoniam in æternum misericordia ejus.
17 Qui percussit reges magnos,
quoniam in æternum misericordia ejus;
18 et occidit reges fortes,
quoniam in æternum misericordia ejus:
19 Sehon, regem Amorrhæorum,
quoniam in æternum misericordia ejus;
20 et Og, regem Basan,
quoniam in æternum misericordia ejus;
21 et dedit terram eorum hereditatem,
quoniam in æternum misericordia ejus;
22 hereditatem Israel, servo suo,
quoniam in æternum misericordia ejus.
23 Quia in humilitate nostra memor fuit nostri,
quoniam in æternum misericordia ejus;
24 et redemit nos ab inimicis nostris,
quoniam in æternum misericordia ejus.
25 Qui dat escam omni carni,
quoniam in æternum misericordia ejus.
26 Confitemini Deo cæli, Epiphonema.
quoniam in æternum misericordia ejus.
Confitemini Domino dominorum,
quoniam in æternum misericordia ejus.

Psalmus CXXXVI

Elegia de miseriis exilii.

Psalmus David, Jeremiæ. Titulus.

1 Super flumina Babylonis illic sedimus et flevimus, Recordatio tristitiarum exilii.
cum recordaremur Sion.
2 In salicibus in medio ejus
suspendimus organa nostra;
3 quia illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos,
verba cantionum;
et qui abduxerunt nos:
Hymnum cantate nobis de canticis Sion.
4 Quomodo cantabimus canticum Domini
in terra aliena?
5 Si oblitus fuero tui, Jerusalem, Expressio amoris ardentissimi erga Jerusalem.
oblivioni detur dextera mea.
6 Adhæreat lingua mea faucibus meis,
si non meminero tui;
si non proposuero Jerusalem
in principio lætitiæ meæ.
7 Memor esto, Domine, filiorum Edom, Diræ imprecationes in hostes.
in die Jerusalem,
qui dicunt: Exinanite, exinanite
usque ad fundamentum in ea.
8 Filia Babylonis misera! beatus qui retribuet tibi
retributionem tuam quam retribuisti nobis.
9 Beatus qui tenebit,
et allidet parvulos tuos ad petram.

18] Num. XXI, 24. — 20] Num. XXI, 33. — 21] Jos. XIII, 7.

Psalmus CXXXVII

Gratias Deo de benificiis præteritis; fiducia de futuro.

Titulus.

1 Ipsi David.

Gratiarum actio de præterito.

Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo,
quoniam audisti verba oris mei.
In conspectu angelorum psallam tibi,
2 adorabo ad templum sanctum tuum,
et confitebor nomini tuo super misericordia tua et veritate tua,
quoniam magnificasti super omne nomen sanctum tuum.
3 In quacumque die invocavero te, exaudi me;
multiplicabis in anima mea virtutem.

Omnis terra huic laudi consociatur.

4 Confiteantur tibi, Domine, omnes reges terræ,
quia audierunt omnia verba oris tui;
5 et cantent in viis Domini,
quoniam magna est gloria Domini;
6 quoniam excelsus Dominus, et humilia respicit,
et alta a longe cognoscit.

Spes et oratio de futuro.

7 Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me;
et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam,
et salvum me fecit dextera tua.
8 Dominus retribuet pro me.
Domine, misericordia tua in sæculum;
opera manuum tuarum ne despicias.

Psalmus CXXXVIII

Confidentia in Deo, quem nihil latet.

Titulus.

1 In finem, Psalmus David.

Deus nos apprime novit,

Domine, probasti me, et cognovisti me;
2 tu cognovisti sessionem meam et resurrectionem meam.
3 Intellexisti cogitationes meas de longe;
semitam meam et funiculum meum investigasti;
4 et omnes vias meas prævidisti,
quia non est sermo in lingua mea.
5 Ecce, Domine, tu cognovisti omnia, novissima et antiqua.
Tu formasti me, et posuisti super me manum tuam.
6 Mirabilis facta est scientia tua ex me;
confortata est, et non potero ad eam.

semperque nobis adest,

7 Quo ibo a spiritu tuo?
et quo a facie tua fugiam?
8 Si ascendero in cælum, tu illic es;
si descendero in infernum, ades.
9 Si sumpsero pennas meas diluculo,
et habitavero in extremis maris,
10 etenim illuc manus tua deducet me,
et tenebit me dextera tua.
11 Et dixi : Forsitan tenebræ conculcabunt me;
et nox illuminatio mea in deliciis meis.
12 Quia tenebræ non obscurabuntur a te,
et nox sicut dies illuminabitur;
sicut tenebræ ejus, ita et lumen ejus.

138, 8] Am. IX, 2.

13 Quia tu possedisti renes meos; quippe qui nos ab initio formaverit.
susceepisti me de utero matris meæ.
14 Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es;
mirabilia opera tua, et anima mea cognoscit nimis.
15 Non est occultatum os meum a te, quod fecisti in occulto;
et substantia mea in inferioribus terræ.
16 Imperfectum meum viderunt oculi tui,
et in libro tuo omnes scribentur.
Dies formabuntur, et nemo in eis.
17 Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus; Deprecatio pro justis et contra injustos.
nimis confortatus est principatus eorum.
18 Dinumerabo eos, et super arenam multiplicabuntur.
Exurrexi, et adhuc sum tecum.
19 Si occideris, Deus, peccatores,
viri sanguinum, declinate a me;
20 quia dicitis in cogitatione :
Accipient in vanitate civitates tuas.
21 Nonne qui oderunt te, Domine, oderam?
et super inimicos tuos tabescebam?
22 Perfecto odio oderam illos,
et inimici facti sunt mihi.
23 Proba me, Deus, et scito cor meum;
interroga me, et cognosce semitas meas.
24 Et vide si via iniquitatis in me est;
et deduc me in via æterna.

Psalmus CXXXIX

Deprecatio contra calumniantes et insidiantes inimicos.

1 In finem, Psalmus David. Titulus.

2 Eripe me, Domine, ab homine malo; Querela ad Deum de hostium calumniis.
a viro iniquo eripe me.
3 Qui cogitaverunt iniquitates in corde,
tota die constituebant prælia.
4 Acuerunt linguas suas sicut serpentis;
venenum aspidum sub labiis eorum.
5 Custodi me, Domine, de manu peccatoris, et insidiis.
et ab hominibus iniquis eripe me :
qui cogitaverunt supplantare gressus meos;
6 absconderunt superbi laqueum mihi,
et funes extenderunt in laqueum;
juxta iter scandalum posuerunt mihi.
7 Dixi Domino : Deus meus es tu; Confidens oratio.
exaudi, Domine, vocem deprecationis meæ.
8 Domine, Domine, virtus salutis meæ,
obumbrasti super caput meum in die belli.
9 Ne tradas me, Domine, a desiderio meo peccatori;
cogitaverunt contra me;
ne derelinquas me, ne forte exaltentur.
10 Caput circuitus eorum, Imprecationes in hostes.
labor labiorum ipsorum operiet eos.
11 Cadent super eos carbones;
in ignem dejicies eos;
in miseriis non subsistent.
12 Vir linguosus non dirigetur in terra;

4] Ps. V, 15. Rom. III, 13.

virum injustum mala capient in interitu.

Spes in Dei justitia.

13 Cognovi quia faciet Dominus judicium inopis,
et vindictam pauperum.
14 Verumtamen justi confitebuntur nomini tuo;
et habitabunt recti cum vultu tuo.

Psalmus CXL

Ab impiorum malitia abstineam eorumque devitem insidias.

Titulus.

1 Psalmus David.

Clamo, exaudi.

Domine, clamavi ad te, exaudi me;
intende voci meæ, cum clamavero ad te.
2 Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo;
elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

Abstineam ab impiorum malitia.

3 Pone, Domine, custodiam ori meo,
et ostium circumstantiæ labiis meis.
4 Non declines cor meum in verba malitiæ,
ad excusandas excusationes in peccatis
cum hominibus operantibus iniquitatem;
et non communicabo cum electis eorum.
5 Corripiet me justus in misericordia, et increpabit me;
oleum autem peccatoris non impinguet caput meum,
quoniam adhuc et oratio mea in beneplacitis eorum.
6 Absorpti sunt juncti petræ judices eorum;
audient verba mea, quoniam potuerunt.

In te spero, non obstante periculo.

7 Sicut crassitudo terræ erupta est super terram;
dissipata sunt ossa nostra secus infernum.
8 Quia ad te, Domine, Domine, oculi mei;
in te speravi, non auferas animam meam.

Custodi me, cadant hostes.

9 Custodi me a laqueo quem statuerunt mihi,
et a scandalis operantium iniquitatem.
10 Cadent in retiaculo ejus peccatores.
Singulariter sum ego, donec transeam.

Psalmus CXLI

Omni humano auxilio destitutus, David Deum enixe precatur.

Titulus.

1 Intellectus David, cum esset in spelunca, oratio.

Prooemium generale.

2 Voce mea ad Dominum clamavi;
voce mea ad Dominum deprecatus sum.
3 Effundo in conspectu ejus orationem meam;
et tribulationem meam ante ipsum pronuntio.

Deficiente hominum auxilio,

4 In deficiendo ex me spiritum meum,
et tu cognovisti semitas meas.
In via hac qua ambulabam
absconderunt laqueum mihi.
5 Considerabam ad dexteram, et videbam;
et non erat qui cognosceret me.
Periit fuga a me;
et non est qui requirat animam meam.

fortior exurgit fiducia in Deo et oratio.

6 Clamavi ad te, Domine;
dixi: Tu es spes mea,
portio mea in terra viventium.
7 Intende ad deprecationem meam,
quia humiliatus sum nimis.

141, 1] I Reg. XXIV. — 2] Ps. LXXVI, 2.

Libera me a persequentibus me,
quia confortati sunt super me.
8 Educ de custodia animam meam,
ad confitendum nomini tuo;
me expectant justi donec retribuas mihi.

Psalmus CXLII

Pro liberatione e magnis periculis obtinenda.

1 Psalmus David, quando persequebatur eum Absalom, filius ejus. Titulus.

Domine, exaudi orationem meam; Oratio introductoria.
auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua;
exaudi me in tua justitia.
2 Et non intres in judicium cum servo tuo,
quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.
3 Quia persecutus est inimicus animam meam, Imæ angustiæ descriptio.
humiliavit in terra vitam meam;
collocavit me in obscuris, sicut mortuos sæculi.
4 Et anxiatus est super me spiritus meus;
in me turbatum est cor meum.
5 Memor fui dierum antiquorum;
meditatus sum in omnibus operibus tuis,
in factis manuum tuarum meditabar.
6 Expandi manus meas ad te;
anima mea sicut terra sine aqua tibi.
7 Velociter exaudi me, Domine; Validus clamor ad Deum.
defecit spiritus meus.
Non avertas faciem tuam a me,
et similis ero descendentibus in lacum.
8 Auditam fac mihi mane misericordiam tuam,
quia in te speravi.
Notam fac mihi viam in qua ambulem,
quia ad te levavi animam meam.
9 Eripe me de inimicis meis, Domine,
ad te confugi.
10 Doce me facere voluntatem tuam,
quia Deus meus es tu.
Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.
11 Propter nomen tuum, Domine, vivificabis me;
in æquitate tua, educes de tribulatione animam meam;
12 et in misericordia tua disperdes inimicos meos,
et perdes omnes qui tribulant animam meam,
quoniam ego servus tuus sum.

Psalmus CXLIII

Gratiarum actio ob opem in bello concessam, et petitio novi contra hostes auxilii.

1 Psalmus David. Adversus Goliath. Titulus.

Benedictus Dominus Deus meus, Gratiarum actio.
qui docet manus meas ad prælium,
et digitos meos ad bellum.
2 Misericordia mea et refugium meum,
susceptor meus et liberator meus;
protector meus, et in ipso speravi;

142, 1] II Reg. XVII.

qui subdit populum meum sub me.
Humilitatis professio.
3 Domine, quid est homo, quia innotuisti ei?
aut filius hominis, quia reputas eum?
4 Homo vanitati similis factus est;
dies ejus sicut umbra prætereunt.
Deprecatio.
5 Domine, inclina cælos tuos, et descende;
tange montes, et fumigabunt.
6 Fulgura coruscationem, et dissipabis eos;
emitte sagittas tuas, et conturbabis eos.
7 Emitte manum tuam de alto, eripe me;
et libera me de aquis multis, de manu filiorum alienorum:
8 quorum os locutum est vanitatem,
et dextera eorum dextera iniquitatis.
Promissio laudis.
9 Deus, canticum novum cantabo tibi,
in psalterio decachordo psallam tibi.
10 Qui das salutem regibus,
qui redemisti David, servum tuum, de gladio maligno.
Hostium prosperitas describitur.
11 Eripe me, et erue me de manu filiorum alienorum,
quorum os locutum est vanitatem,
et dextera eorum dextera iniquitatis.
12 Quorum filii sicut novellæ plantationes in juventute sua;
filiæ eorum compositæ, circumornatæ ut similitudo templi.
13 Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud;
oves eorum fetosæ, abundantes in egressibus suis;
14 boves eorum crassæ.
Non est ruina maceriæ, neque transitus;
neque clamor in plateis eorum.
15 Beatum dixerunt populum cui hæc sunt;
beatus populus cujus Dominus Deus ejus.

Psalmus CXLIV

Canticum laudis quo prædicantur Dei magnificentia et benignitas.

Titulus.
1 Laudatio ipsi David.
Argumentum.
Exaltabo te, Deus meus rex;
et benedicam nomini tuo in sæculum, et in sæculum sæculi.
2 Per singulos dies benedicam tibi,
et laudabo nomen tuum in sæculum, et in sæculum sæculi.
Dei majestas et magnificentia.
3 Magnus Dominus, et laudabilis nimis;
et magnitudinis ejus non est finis.
4 Generatio et generatio laudabit opera tua,
et potentiam tuam pronuntiabunt.
5 Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur,
et mirabilia tua narrabunt.
6 Et virtutem terribilium tuorum dicent,
et magnitudinem tuam narrabunt.
Dei misericordia.
7 Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eructabunt,
et justitia tua exultabunt.
8 Miserator et misericors Dominus;
patiens et multum misericors.
9 Suavis Dominus universis;
et miserationes ejus super omnia opera ejus.
Invitatio ad laudem.
10 Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua;
et sancti tui benedicant tibi.
11 Gloriam regni tui dicent,
et potentiam tuam loquentur;
12 ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam,

et gloriam magnificentiæ regni tui.
13 Regnum tuum regnum omnium sæculorum;
et dominatio tua in omni generatione et generationem.
Fidelis Dominus in omnibus verbis suis,
et sanctus in omnibus operibus suis.
14 Allevat Dominus omnes qui corruunt, Benignitatis divinæ descriptio adæquatior.
et erigit omnes elisos.
15 Oculi omnium in te sperant, Domine;
et tu das escam illorum in tempore opportuno.
16 Aperis tu manum tuam,
et imples omne animal benedictione.
17 Justus Dominus in omnibus viis suis,
et sanctus in omnibus operibus suis.
18 Prope est Dominus omnibus invocantibus eum,
omnibus invocantibus eum in veritate.
19 Voluntatem timentium se faciet;
et deprecationem eorum exaudiet, et salvos faciet eos.
20 Custodit Dominus omnes diligentes se,
et omnes peccatores disperdet.
21 Laudationem Domini loquetur os meum; Conclusio.
et benedicat omnis caro nomini sancto ejus in sæculum, et
[in sæculum sæculi.

Psalmus CXLV

Non hominibus, sed Deo soli fidendum.

1 Alleluia, Aggæi et Zachariæ. Titulus.
2 Lauda, anima mea, Dominum. Exordium.
Laudabo Dominum in vita mea;
psallam Deo meo quandiu fuero.
Nolite confidere in principibus, Non fidendum hominibus debilibus, sed soli Deo potenti et benigno.
3 in filiis hominum, in quibus non est salus.
4 Exibit spiritus ejus, et revertetur in terram suam;
in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.
5 Beatus cujus Deus Jacob adjutor ejus,
spes ejus in Domino Deo ipsius:
6 qui fecit cælum et terram,
mare, et omnia quæ in eis sunt.
7 Qui custodit veritatem in sæculum;
facit judicium injuriam patientibus;
dat escam esurientibus.
Dominus solvit compeditos,
8 Dominus illuminat cæcos.
Dominus erigit elisos;
Dominus diligit justos.
9 Dominus custodit advenas;
pupillum et viduam suscipiet,
et vias peccatorum disperdet.
10 Regnabit Dominus in sæcula; Conclusio.
Deus tuus, Sion, in generationem et generationem.

Psalmus CXLVI

Hortatio ad laudandum Deum ob ipsius in Israelem omnesque creaturas beneficia.

1 Alleluia. Laudetur Deus benignus et potens.
Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus;

2] Ps. CXLIV, 2. — 6] Act. XIV, 14. Apoc. XIV, 7.

Deo nostro sit jucunda, decoraque laudatio.
2 Ædificans Jerusalem Dominus,
dispersiones Israelis congregabit;
3 qui sanat contritos corde,
et alligat contritiones eorum;
4 qui numerat multitudinem stellarum,
et omnibus eis nomina vocat.
5 Magnus Dominus noster, et magna virtus ejus;
et sapientiæ ejus non est numerus.
6 Suscipiens mansuetos Dominus;
humilians autem peccatores usque ad terram.

Laudetur Deus providus.

7 Præcinite Domino in confessione,
psallite Deo nostro in cithara.
8 Qui operit cælum nubibus,
et parat terræ pluviam;
qui producit in montibus fœnum,
et herbam servituti hominum;
9 qui dat jumentis escam ipsorum,
et pullis corvorum invocantibus eum.
10 Non in fortitudine equi voluntatem habebit,
nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.
11 Beneplacitum est Domino super timentes eum,
et in eis qui sperant super misericordia ejus.

Psalmus CXLVII

Continuatio psalmi præcedentis.

Alleluia.

Laudetur Deus tantas benedictiones conferens Israeli.

12 Lauda, Jerusalem, Dominum;
lauda Deum tuum, Sion.
13 Quoniam confortavit seras portarum tuarum,
benedixit filiis tuis in te.
14 Qui posuit fines tuos pacem,
et adipe frumenti satiat te.
15 Qui emittit eloquium suum terræ,
velociter currit sermo ejus.
16 Qui dat nivem sicut lanam,
nebulam sicut cinerem spargit.
17 Mittit crystallum suam sicut buccellas:
ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?
18 Emittet verbum suum, et liquefaciet ea;
flabit spiritus ejus, et fluent aquæ.
19 Qui annuntiat verbum suum Jacob,
justitias et judicia sua Israel.
20 Non fecit taliter omni nationi,
et judicia sua non manifestavit eis. Alleluia.

Psalmus CXLVIII

Creaturæ omnes cum animatæ tum inanimatæ invitantur ad laudandum Deum.

Ad Dei laudem invitatur cælum cum suis creaturis;

1 Alleluia.

Laudate Dominum, de cælis;
laudate eum in excelsis.

2 Laudate eum, omnes angeli ejus;
laudate eum, omnes virtutes ejus.
3 Laudate eum, sol et luna;
laudate eum, omnes stellæ et lumen.
4 Laudate eum, cæli cælorum;
et aquæ omnes quæ super cælos sunt 5 laudent nomen Domini.
Quia ipse dixit, et facta sunt;
ipse mandavit, et creata sunt.
6 Statuit ea in æternum, et in sæculum sæculi;
præceptum posuit, et non præteribit.
7 Laudate Dominum, de terra : — invitantur terra et omnia quæ in ea sunt.
dracones et omnes abyssi;
8 ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum,
quæ faciunt verbum ejus;
9 montes, et omnes colles;
ligna fructifera, et omnes cedri;
10 bestiæ, et universa pecora;
serpentes, et volucres pennatæ;
11 reges terræ et omnes populi,
principes et omnes judices terræ.
12 Juvenes et virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini,
13 quia exaltatum est nomen ejus solius.
14 Confessio ejus super cælum et terram; — Conclusio.
et exaltavit cornu populi sui.
Hymnus omnibus sanctis ejus;
filiis Israel, populo appropinquanti sibi!
Alleluia.

Psalmus CXLIX

Canticum laudis et triumphi.

1 Alleluia.

Cantate Domino canticum novum; — Laus Deo benefactori Judæorum.
laus ejus in ecclesia sanctorum.
2 Lætetur Israel in eo qui fecit eum,
et filii Sion exultent in rege suo.
3 Laudent nomen ejus in choro,
in tympano et psalterio psallant ei.
4 Quia beneplacitum est Domino in populo suo,
et exaltabit mansuetos in salutem.
5 Exultabunt sancti in gloria,
lætabuntur in cubilibus suis.
6 Exaltationes Dei in gutture eorum, — Incitatio ad bellum sanctum.
et gladii ancipites in manibus eorum :
7 ad faciendam vindictam in nationibus,
increpationes in populis;
8 ad alligandos reges eorum in compedibus,
et nobiles eorum in manicis ferreis;
9 ut faciant in eis judicium conscriptum :
gloria hæc est omnibus sanctis ejus.
Alleluia.

148, 4] Dan. III, 59-60.

Psalmus CL

Doxologia solemnis et finalis.

1 Alleluia.

Prolusio.

Laudate Dominum in sanctis ejus;
laudate eum in firmamento virtutis ejus.
2 Laudate eum in virtutibus ejus;
laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus.

Deus cum omnibus instrumentis musicis laudandus.

3 Laudate eum in sono tubæ;
laudate eum in psalterio et cithara.
4 Laudate eum in tympano et choro;
laudate eum in chordis et organo.
5 Laudate eum in cymbalis benesonantibus;
laudate eum in cymbalis jubilationis.

Conclusio.

6 Omnis spiritus laudet Dominum!
Alleluia.

LIBER PROVERBIORUM

QUEM HEBRÆI MISLE APPELLANT

Cap. I.

Parabolæ Salomonis, filii David, regis Israel, — *Libri titulus, finis et usus.*
[2] ad sciendam sapientiam et disciplinam;
[3] ad intelligenda verba prudentiæ,
et suscipiendam eruditionem doctrinæ,
justitiam, et judicium, et æquitatem:
[4] ut detur parvulis astutia,
adolescenti scientia et intellectus.
[5] Audiens sapiens, sapientior erit;
et intelligens gubernacula possidebit.
[6] Animadvertet parabolam et interpretationem,
verba sapientum et ænigmata eorum.
[7] Timor Domini principium sapientiæ. — *Epigramma.*
Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt.

PARS PRIMA, INTRODUCTORIA

SAPIENTIÆ ADHORTATIONES ET MONITA AD JUVENES

Sectio I. — Prima series adhortationum

§ I. — *Fugienda societas malorum, vox Sapientiæ audienda.*

[8] Audi, fili mi, disciplinam patris tui, — *Exordium.*
et ne dimittas legem matris tuæ;
[9] ut addatur gratia capiti tuo,
et torques collo tuo.
[10] Fili mi, si te lactaverint peccatores, — *Dehortatio ab impiorum commercio.*
ne acquiescas eis.
[11] Si dixerint: Veni nobiscum, insidiemur sanguini;
abscondamus tendiculas contra insontem frustra;
[12] deglutiamus eum sicut infernus viventem,
et integrum quasi descendentem in lacum;
[13] omnem pretiosam substantiam reperiemus;
implebimus domos nostras spoliis;
[14] sortem mitte nobiscum,
marsupium unum sit omnium nostrum:
[15] fili mi, ne ambules cum eis;
prohibe pedem tuum a semitis eorum;

7] Ps. CX, 10. Eccli. I, 16.

16 pedes enim illorum ad malum currunt,
et festinant ut effundant sanguinem.
17 Frustra autem jacitur rete
ante oculos pennatorum.
18 Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur,
et moliuntur fraudes contra animas suas.
19 Sic semitæ omnis avari:
animas possidentium rapiunt.

Sapientiæ allocutio simul blanda et minax.

20 Sapientia foris prædicat;
in plateis dat vocem suam;
21 in capite turbarum clamitat;
in foribus portarum urbis profert verba sua, dicens:
22 Usquequo, parvuli, diligitis infantiam,
et stulti ea quæ sibi sunt noxia cupient,
et imprudentes odibunt scientiam?
23 Convertimini ad correptionem meam.
En proferam vobis spiritum meum,
et ostendam vobis verba mea.
24 Quia vocavi, et renuistis;
extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret;
25 despexistis omne consilium meum,
et increpationes meas neglexistis:
26 ego quoque in interitu vestro ridebo,
et subsannabo cum vobis id quod timebatis advenerit.
27 Cum irruerit repentina calamitas,
et interitus quasi tempestas ingruerit;
quando venerit super vos tribulatio et angustia;
28 tunc invocabunt me, et non exaudiam;
mane consurgent, et non invenient me:
29 eo quod exosam habuerint disciplinam,
et timorem Domini non susceperint,
30 nec acquieverint consilio meo,
et detraxerint universæ correptioni meæ.
31 Comedent igitur fructus viæ suæ,
suisque consiliis saturabuntur.
32 Aversio parvulorum interficiet eos,
et prosperitas stultorum perdet illos.
33 Qui autem me audierit absque terrore requiescet,
et abundantia perfruetur, timore malorum sublato.

§ II. — *Sapientiæ acquisitio multa bona confert malaque avertit.*

Acquisitionis sapientiæ commoda positiva,

CAP. II. — 1 Fili mi, si susceperis sermones meos,
et mandata mea absconderis penes te:
2 ut audiat sapientiam auris tua,
inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam.
3 Si enim sapientiam invocaveris,
et inclinaveris cor tuum prudentiæ;
4 si quæsieris eam quasi pecuniam,
et sicut thesauros effoderis illam:
5 tunc intelliges timorem Domini,
et scientiam Dei invenies,
6 quia Dominus dat sapientiam,
et ex ore ejus prudentia et scientia.
7 Custodiet rectorum salutem,

16] Is. LIX, 7. — 24] Is. LXV, 12 et LXVI, 4. Jer. VII, 13.

et proteget gradientes simpliciter,
8 servans semitas justitiæ,
et vias sanctorum custodiens.
9 Tunc intelliges justitiam, et judicium,
et æquitatem, et omnem semitam bonam.
10 Si intraverit sapientia cor tuum, negativa.
et scientia animæ tuæ placuerit,
11 consilium custodiet te,
et prudentia servabit te;
12 ut eruaris a via mala,
et ab homine qui perversa loquitur;
13 qui relinquunt iter rectum,
et ambulant per vias tenebrosas;
14 qui lætantur cum malefecerint,
et exultant in rebus pessimis;
15 quorum viæ perversæ sunt,
et infames gressus eorum.
16 Ut eruaris a muliere aliena,
et ab extranea quæ mollit sermones suos,
17 et relinquit ducem pubertatis suæ,
18 et pacti Dei sui oblita est.
Inclinata est enim ad mortem domus ejus,
et ad inferos semitæ ipsius.
19 Omnes qui ingrediuntur ad eam non revertentur,
nec apprehendent semitas vitæ.
20 Ut ambules in via bona, iterum positiva.
et calles justorum custodias:
21 qui enim recti sunt habitabunt in terra,
et simplices permanebunt in ea;
22 impii vero de terra perdentur,
et qui inique agunt auferentur ex ea.

§ III. — *Merces magnifica sectatorum Sapientiæ.*

Cap. III. — 1 Fili mi, ne obliviscaris legis meæ, Sapientis relationes ad Deum.
et præcepta mea cor tuum custodiat;
2 longitudinem enim dierum, et annos vitæ,
et pacem apponent tibi.
3 Misericordia et veritas te non deserant;
circumda eas gutturi tuo,
et describe in tabulis cordis tui;
4 et invenies gratiam, et disciplinam bonam,
coram Deo et hominibus.
5 Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo,
et ne innitaris prudentiæ tuæ.
6 In omnibus viis tuis cogita illum,
et ipse diriget gressus tuos.
7 Ne sis sapiens apud temetipsum;
time Deum, et recede a malo:
8 sanitas quippe erit umbilico tuo,
et irrigatio ossium tuorum.
9 Honora Dominum de tua substantia,
et de primitiis omnium frugum tuarum da ei;
10 et implebuntur horrea tua saturitate,
et vino torcularia tua redundabunt.

22] Job, XVIII, 17. — 7] Rom. XII, 16. — 9] Tob. IV, 7. Luc. XIV, 13.

11 Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias,
nec deficias cum ab eo corriperis;
12 quem enim diligit Dominus corripit,
et quasi pater in filio complacet sibi.

Sectatoribus sapientiæ varia bona promittuntur.

13 Beatus homo qui invenit sapientiam,
et qui affluit prudentia.
14 Melior est acquisitio ejus negotiatione argenti,
et auri primi et purissimi fructus ejus.
15 Pretiosior est cunctis opibus,
et omnia quæ desiderantur huic non valent comparari.
16 Longitudo dierum in dextera ejus,
et in sinistra illius divitiæ et gloria.
17 Viæ ejus viæ pulchræ,
et omnes semitæ illius pacificæ.
18 Lignum vitæ est his qui apprehenderint eam,
et qui tenuerit eam beatus.
19 Dominus sapientia fundavit terram,
stabilivit cælos prudentia.
20 Sapientia illius eruperunt abyssi,
et nubes rore concrescunt.
21 Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis;
custodi legem atque consilium:
22 et erit vita animæ tuæ,
et gratia faucibus tuis.
23 Tunc ambulabis fiducialiter in via tua,
et pes tuus non impinget.
24 Si dormieris, non timebis;
quiesces, et suavis erit somnus tuus.
25 Ne paveas repentino terrore,
et irruentes tibi potentias impiorum
26 Dominus enim erit in latere tuo,
et custodiet pedem tuum, ne capiaris.

Commendantur caritas ad proximum et justitia.

27 Noli prohibere benefacere eum qui potest;
si vales, et ipse benefac.
28 Ne dicas amico tuo: Vade, et revertere, cras dabo tibi;
cum statim possis dare.
29 Ne moliaris amico tuo malum,
cum ille in te habeat fiduciam.
30 Ne contendas adversus hominem frustra,
cum ipse tibi nihil mali fecerit.
31 Ne æmuleris hominem injustum,
nec imiteris vias ejus;
32 quia abominatio Domini est omnis illusor,
et cum simplicibus sermocinatio ejus.
33 Egestas a Domino in domo impii;
habitacula autem justorum benedicentur.
34 Ipse deludet illusores,
et mansuetis dabit gratiam.
35 Gloriam sapientes possidebunt;
stultorum exaltatio ignominia.

SECTIO II. — SECUNDA SERIES ADHORTATIONUM

§ I. — *Recordationes e domo paterna.*

Pii patris hortatio de quærenda sapientia;

CAP. IV. — 1 Audite, filii, disciplinam patris,
et attendite ut sciatis prudentiam.

11] Hebr. XII, 5. Apoc. III, 19. — 31] Ps. XXXVI, 1.

2 Donum bonum tribuam vobis;
legem meam ne derelinquatis.
3 Nam et ego filius fui patris mei,
tenellus et unigenitus coram matre mea.
4 Et docebat me, atque dicebat:
Suscipiat verba mea cor tuum;
custodi præcepta mea, et vives.
5 Posside sapientiam, posside prudentiam.
Ne obliviscaris, neque declines a verbis oris mei.
6 Ne dimittas eam, et custodiet te;
dilige eam, et conservabit te.
7 Principium sapientiæ, posside sapientiam;
et in omni possessione tua acquire prudentiam.
8 Arripe illam, et exaltabit te;
glorificaberis ab ea cum eam fueris amplexatus.
9 Dabit capiti tuo augmenta gratiarum,
et corona inclyta proteget te.
10 Audi, fili mi, et suscipe verba mea, de viis
ut multiplicentur tibi anni vitæ. impiorum declinandis;
11 Viam sapientiæ monstrabo tibi;
ducam te per semitas æquitatis;
12 quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui,
et currens non habebis offendiculum.
13 Tene disciplinam, ne dimittas eam;
custodi illam, quia ipsa est vita tua.
14 Ne delecteris in semitis impiorum,
nec tibi placeat malorum via.
15 Fuge ab ea, nec transeas per illam;
declina, et desere eam.
16 Non enim dormiunt nisi malefecerint,
et rapitur somnus ab eis nisi supplantaverint.
17 Comedunt panem impietatis,
et vinum iniquitatis bibunt.
18 Justorum autem semita quasi lux splendens procedit,
et crescit usque ad perfectam diem.
19 Via impiorum tenebrosa;
nesciunt ubi corruant.
20 Fili mi, ausculta sermones meos, de custodia cordis, oris,
et ad eloquia mea inclina aurem tuam. gressuum.
21 Ne recedant ab oculis tuis,
custodi ea in medio cordis tui:
22 vita enim sunt invenientibus ea,
et universæ carni sanitas.
23 Omni custodia serva cor tuum,
quia ex ipso vita procedit.
24 Remove a te os pravum,
et detrahentia labia sint procul a te.
25 Oculi tui recta videant,
et palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.
26 Dirige semitam pedibus tuis,
et omnes viæ tuæ stabilientur.
27 Ne declines ad dexteram neque ad sinistram;
averte pedem tuum a malo:
vias enim quæ a dextris sunt novit Dominus:
perversæ vero sunt quæ a sinistris sunt.
Ipse autem rectos faciet cursus tuos,
itinera autem tua in pace producet.

§ II. — *Ab impuro amore abstinendum, ac propriæ uxori adhærendum.*

Contra meretricios amores, quorum damna describuntur.

CAP. V. — 1 Fili mi, attende ad sapientiam meam,
et prudentiæ meæ inclina aurem tuam :
2 ut custodias cogitationes,
et disciplinam labia tua conservent.
Ne attendas fallaciæ mulieris;
3 favus enim distillans labia meretricis,
et nitidius oleo guttur ejus;
4 novissima autem illius amara quasi absynthium,
et acuta quasi gladius biceps.
5 Pedes ejus descendunt in mortem,
et ad inferos gressus illius penetrant.
6 Per semitam vitæ non ambulant,
vagi sunt gressus ejus et investigabiles.
7 Nunc ergo, fili mi, audi me,
et ne recedas a verbis oris mei.
8 Longe fac ab ea viam tuam,
et ne appropinques foribus domus ejus.
9 Ne des alienis honorem tuum,
et annos tuos crudeli :
10 ne forte impleantur extranei viribus tuis,
et labores tui sint in domo aliena;
11 et gemas in novissimis,
quando consumpseris carnes tuas et corpus tuum,
et dicas : 12 Cur detestatus sum disciplinam,
et increpationibus non acquievit cor meum,
13 nec audivi vocem docentium me,
et magistris non inclinavi aurem meam?
14 Pene fui in omni malo,
in medio ecclesiæ et synagogæ.

Laus amoris conjugalis.

15 Bibe aquam de cisterna tua,
et fluenta putei tui;
16 deriventur fontes tui foras,
et in plateis aquas tuas divide.
17 Habeto eas solus,
nec sint alieni participes tui.
18 Sit vena tua benedicta,
et lætare cum muliere adolescentiæ tuæ.
19 Cerva carissima, et gratissimus hinnulus :
ubera ejus inebrient te in omni tempore,
in amore ejus delectare jugiter.
20 Quare seduceris, fili mi, ab aliena,
et foveris in sinu alterius?
21 Respicit Dominus vias hominis,
et omnes gressus ejus considerat.
22 Iniquitates suæ capiunt impium,
et funibus peccatorum suorum constringitur.
23 Ipse morietur, quia non habuit disciplinam,
et in multitudine stultitiæ suæ decipietur.

§ III. — *Sapientiæ diversa monita.*

Sponsionis temerariæ pericula.

CAP. VI. — 1 Fili mi, si spoponderis pro amico tuo,
defixisti apud extraneum manum tuam ;

21] Job, XIV. 16 et XXXI, 4 et XXXIV, 21.

2 illaqueatus es verbis oris tui,
et captus propriis sermonibus.
3 Fac ergo quod dico, fili mi, et temetipsum libera,
quia incidisti in manum proximi tui.
Discurre, festina, suscita amicum tuum.
4 Ne dederis somnum oculis tuis,
nec dormitent palpebræ tuæ.
5 Eruere quasi damula de manu,
et quasi avis de manu aucupis.
6 Vade ad formicam, o piger, Contra pigritiam.
et considera vias ejus, et disce sapientiam.
7 Quæ cum non habeat ducem,
nec præceptorem, nec principem,
8 parat in æstate cibum sibi,
et congregat in messe quod comedat.
9 Usquequo, piger, dormies?
quando consurges e somno tuo?
10 Paululum dormies, paululum dormitabis,
paululum conseres manus ut dormias;
11 et veniet tibi quasi viator egestas,
et pauperies quasi vir armatus.
Si vero impiger fueris, veniet ut fons messis tua,
et egestas longe fugiet a te.
12 Homo apostata vir inutilis, graditur ore perverso; Contra perfidiam internam.
13 annuit oculis, terit pede, digito loquitur,
14 pravo corde machinatur malum,
et omni tempore jurgia seminat.
15 Huic extemplo veniet perditio sua;
et subito conteretur, nec habebit ultra medicinam.
16 Sex sunt quæ odit Dominus,
et septimum detestatur anima ejus:
17 oculos sublimes, linguam mendacem,
manus effundentes innoxium sanguinem,
18 cor machinans cogitationes pessimas,
pedes veloces ad currendum in malum,
19 proferentem mendacia testem fallacem,
et eum qui seminat inter fratres discordias.
20 Conserva, fili mi, præcepta patris tui, Contra fornicationem et adulterium.
et ne dimittas legem matris tuæ.
21 Liga ea in corde tuo jugiter,
et circumda gutturi tuo.
22 Cum ambulaveris, gradiantur tecum;
cum dormieris, custodiant te;
et evigilans loquere cum eis.
23 Quia mandatum lucerna est, et lex lux,
et via vitæ increpatio disciplinæ;
24 ut custodiant te a muliere mala,
et a blanda lingua extraneæ.
25 Non concupiscat pulchritudinem ejus cor tuum,
nec capiaris nutibus illius:
26 pretium enim scorti vix est unius panis,
mulier autem viri pretiosam animam capit.
27 Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo,
ut vestimenta illius non ardeant?
28 aut ambulare super prunas,

10] Inf. XXIV, 33.

ut non comburantur plantæ ejus?
29 Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui,
non erit mundus cum tetigerit eam.
30 Non grandis est culpa cum quis furatus fuerit,
furatur enim ut esurientem impleat animam;
31 deprehensus quoque reddet septuplum,
et omnem substantiam domus suæ tradet.
32 Qui autem adulter est,
propter cordis inopiam perdet animam suam;
33 turpitudinem et ignominiam congregat sibi,
et opprobrium illius non delebitur:
34 quia zelus et furor viri
non parcet in die vindictæ;
35 nec acquiescet cujusquam precibus,
nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

Adhuc de impudicitia, viva hypotyposi proposita.

CAP. VII. — 1 Fili mi, custodi sermones meos,
et præcepta mea reconde tibi.
2 Fili, serva mandata mea, et vives;
et legem meam quasi pupillam oculi tui;
3 liga eam in digitis tuis,
scribe illam in tabulis cordis tui.
4 Dic sapientiæ : Soror mea es,
et prudentiam voca amicam tuam;
5 ut custodiat te a muliere extranea,
et ab aliena quæ verba sua dulcia facit.
6 De fenestra enim domus meæ
per cancellos prospexi;
7 et video parvulos,
considero vecordem juvenem,
8 qui transit per plateam juxta angulum
et prope viam domus illius graditur:
9 in obscuro, advesperascente die,
in noctis tenebris et caligine.
10 Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio,
præparata ad capiendas animas :
garrula et vaga,
11 quietis impatiens,
nec valens in domo consistere pedibus suis:
12 nunc foris, nunc in plateis,
nunc juxta angulos insidians.
13 Apprehensumque deosculatur juvenem,
et procaci vultu blanditur, dicens :
14 Victimas pro salute vovi,
hodie reddidi vota mea;
15 idcirco egressa sum in occursum tuum,
desiderans te videre, et reperi.
16 Intexi funibus lectulum meum,
stravi tapetibus pictis ex Ægypto;
17 aspersi cubile meum myrrha,
et aloe, et cinnamomo.
18 Veni, inebriemur uberibus,
et fruamur cupitis amplexibus donec illucescat dies.
19 Non est enim vir in domo sua,
abiit via longissima;
20 sacculum pecuniæ secum tulit;
in die plenæ lunæ reversurus est in domum suam.
21 Irretivit eum multis sermonibus,

et blanditiis labiorum protraxit illum.
22 Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam,
et quasi agnus lasciviens;
et ignorans quod ad vincula stultus trahatur :
23 donec transfigat sagitta jecur ejus;
velut si avis festinet ad laqueum,
et nescit quod de periculo animæ illius agitur.
24 Nunc ergo, fili mi, audi me,
et attende verbis oris mei.
25 Ne abstrahatur in viis illius mens tua,
neque decipiaris semitis ejus;
26 multos enim vulneratos dejecit,
et fortissimi quique interfecti sunt ab ea.
27 Viæ inferi domus ejus,
penetrantes in interiora mortis.

Sectio III. — Tertia series adhortationum

§ I. — *Prædicatio Sapientiæ sese omnimodo commendantis.*

Cap. VIII. — 1 Numquid non sapientia clamitat, Sapientiæ dotes et munera eximia.
et prudentia dat vocem suam?
2 In summis excelsisque verticibus supra viam,
in mediis semitis stans,
3 juxta portas civitatis,
in ipsis foribus loquitur, dicens :
4 O viri, ad vos clamito,
et vox mea ad filios hominum.
5 Intelligite, parvuli, astutiam,
et, insipientes, animadvertite.
6 Audite, quoniam de rebus magnis locutura sum,
et aperientur labia mea ut recta prædicent.
7 Veritatem meditabitur guttur meum,
et labia mea detestabuntur impium.
8 Justi sunt omnes sermones mei,
non est in eis pravum quid neque perversum;
9 recti sunt intelligentibus,
et æqui invenientibus scientiam.
10 Accipite disciplinam meam, et non pecuniam;
doctrinam magis quam aurum eligite :
11 melior est enim sapientia cunctis pretiosissimis,
et omne desiderabile ei non potest comparari.
12 Ego sapientia, habito in consilio,
et eruditis intersum cogitationibus.
13 Timor Domini odit malum.
Arrogantiam, et superbiam,
et viam pravam, et os bilingue detestor.
14 Meum est consilium, et æquitas;
mea est prudentia, mea est fortitudo.
15 Per me reges regnant,
et legum conditores justa decernunt;
16 per me principes imperant,
et potentes decernunt justitiam.
17 Ego diligentes me diligo,
et qui mane vigilant ad me, invenient me.
18 Mecum sunt divitiæ et gloria,
opes superbæ et justitia.

19 Melior est enim fructus meus auro et lapide pretioso,
et genimina mea argento electo.
20 In viis justitiæ ambulo,
in medio semitarum judicii,
21 ut ditem diligentes me,
et thesauros eorum repleam.
Sapientiæ origo æterna.
22 Dominus possedit me in initio viarum suarum,
antequam quidquam faceret a principio.
23 Ab æterno ordinata sum,
et ex antiquis, antequam terra fieret.
24 Nondum erant abyssi, et ego jam concepta eram,
necdum fontes aquarum eruperant;
25 necdum montes gravi mole constiterant:
ante colles ego parturiebar.
26 Adhuc terram non fecerat, et flumina,
et cardines orbis terræ.
27 Quando præparabat cælos, aderam;
quando certa lege et gyro vallabat abyssos;
28 quando æthera firmabat sursum,
et librabat fontes aquarum;
29 quando circumdabat mari terminum suum,
et legem ponebat aquis, ne transirent fines suos;
quando appendebat fundamenta terræ;
30 cum eo eram, cuncta componens.
Et delectabar per singulos dies,
ludens coram eo omni tempore,
31 ludens in orbe terrarum;
et deliciæ meæ esse cum filiis hominum.
Beati qui illam sibi comparant.
32 Nunc ergo, filii, audite me:
Beati qui custodiunt vias meas.
33 Audite disciplinam, et estote sapientes,
et nolite abjicere eam.
34 Beatus homo qui audit me,
et qui vigilat ad fores meas quotidie,
et observat ad postes ostii mei.
35 Qui me invenerit inveniet vitam,
et hauriet salutem a Domino.
36 Qui autem in me peccaverit, lædet animam suam;
omnes qui me oderunt diligunt mortem.

§ II. — *Sapientiæ et stultitiæ dissimile convivium.*

Convivium sapientiæ.
CAP. IX. — 1 Sapientia ædificavit sibi domum,
excidit columnas septem.
2 Immolavit victimas suas, miscuit vinum,
et proposuit mensam suam.
3 Misit ancillas suas ut vocarent
ad arcem et ad mœnia civitatis:
4 Si quis est parvulus, veniat ad me,
Et insipientibus locuta est:
5 Venite, comedite panem meum,
et bibite vinum quod miscui vobis.
6 Relinquite infantiam, et vivite,
et ambulate per vias prudentiæ.
7 Qui erudit derisorem, ipse injuriam sibi facit,
et qui arguit impium sibi maculam generat.
8 Noli arguere derisorem, ne oderit te;

argue sapientem, et diliget te.
9 Da sapienti occasionem, et addetur ei sapientia ;
doce justum, et festinabit accipere.
10 Principium sapientiæ timor Domini,
et scientia sanctorum prudentia.
11 Per me enim multiplicabuntur dies tui,
et addentur tibi anni vitæ.
12 Si sapiens fueris, tibimetipsi eris ;
si autem illusor, solus portabis malum.
13 Mulier stulta et clamosa, Convivium stultitiæ.
plenaque illecebris, et nihil omnino sciens,
14 sedit in foribus domus suæ,
super sellam in excelso urbis loco,
15 ut vocaret transeuntes per viam,
et pergentes itinere suo :
16 Qui est parvulus declinet ad me.
Et vecordi locuta est :
17 Aquæ furtivæ dulciores sunt,
et panis absconditus suavior.
18 Et ignoravit quod ibi sint gigantes,
et in profundis inferni convivæ ejus.

PARS SECUNDA

PROVERBIORUM SINGULATIM ET ABSQUE CERTO ORDINE POSITORUM COLLECTIO DUPLEX

SECTIO I. — COLLECTIO ANTIQUIOR

Parabolæ Salomonis. Titulus.

§ I. — *Proverbia religiosa et moralia ad omnem vitæ statum spectantia.*

CAP. X. — 1 Filius sapiens lætificat patrem, Proverbia promiscua.
filius vero stultus mœstitia est matris suæ.
2 Nil proderunt thesauri impietatis,
justitia vero liberabit a morte.
3 Non affliget Dominus fame animam justi,
et insidias impiorum subvertet.
4 Egestatem operata est manus remissa ;
manus autem fortium divitias parat.
Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos ;
idem autem ipse sequitur aves volantes.
5 Qui congregat in messe filius sapiens est ;
qui autem stertit æstate filius confusionis.
6 Benedictio Domini super caput justi ;
os autem impiorum operit iniquitas.
7 Memoria justi cum laudibus,
et nomen impiorum putrescet.
8 Sapiens corde præcepta suscipit ;
stultus cæditur labiis.
9 Qui ambulat simpliciter ambulat confidenter ;
qui autem depravat vias suas manifestus erit.
10 Qui annuit oculo dabit dolorem ;

10] Ps. CX, 10. Sup. I, 7. Eccli. I, 16. — 2] Inf. XI, 4. — 10] Eccli. XXVII, 25.

et stultus labiis verberabitur.
11 Vena vitæ os justi,
et os impiorum operit iniquitatem.
12 Odium suscitat rixas,
et universa delicta operit caritas.
13 In labiis sapientis invenitur sapientia,
et virga in dorso ejus qui indiget corde.
14 Sapientes abscondunt scientiam ;
os autem stulti confusioni proximum est.
15 Substantia divitis urbs fortitudinis ejus ;
pavor pauperum egestas eorum.
16 Opus justi ad vitam,
fructus autem impii ad peccatum.
17 Via vitæ custodienti disciplinam ;
qui autem increpationes relinquit errat.
18 Abscondunt odium labia mendacia ;
qui profert contumeliam insipiens est.
19 In multiloquio non deerit peccatum,
qui autem moderatur labia sua prudentissimus est.
20 Argentum electum lingua justi ;
cor autem impiorum pro nihilo.
21 Labia justi erudiunt plurimos ;
qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur.
22 Benedictio Domini divites facit,
nec sociabitur eis afflictio.
23 Quasi per risum stultus operatur scelus,
sapientia autem est viro prudentia.
24 Quod timet impius veniet super eum ;
desiderium suum justis dabitur.
25 Quasi tempestas transiens non erit impius ;
justus autem quasi fundamentum sempiternum.
26 Sicut acetum dentibus, et fumus oculis,
sic piger his qui miserunt eum.
27 Timor Domini apponet dies,
et anni impiorum breviabuntur.
28 Expectatio justorum lætitia,
spes autem impiorum peribit.
29 Fortitudo simplicis via Domini,
et pavor his qui operantur malum.
30 Justus in æternum non commovebitur,
impii autem non habitabunt super terram.
31 Os justi parturiet sapientiam ;
lingua pravorum peribit.
32 Labia justi considerant placita,
et os impiorum perversa.

Proverbia promiscua.

CAP. XI. — 1 Statera dolosa abominatio est apud Dominum,
et pondus æquum voluntas ejus.
2 Ubi fuerit superbia, ibi erit et contumelia ;
ubi autem est humilitas, ibi et sapientia.
3 Simplicitas justorum diriget eos,
et supplantatio perversorum vastabit illos.
4 Non proderunt divitiæ in die ultionis ;
justitia autem liberabit a morte.
5 Justitia simplicis diriget viam ejus,
et in impietate sua corruet impius.

12] I Cor. XIII, 4. I Petr. IV, 8. — 4] Sup. X, 2.

6 Justitia rectorum liberabit eos,
et in insidiis suis capientur iniqui.
7 Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes,
et expectatio sollicitorum peribit.
8 Justus de angustia liberatus est,
et tradetur impius pro eo.
9 Simulator ore decipit amicum suum;
justi autem liberabuntur scientia.
10 In bonis justorum exultabit civitas,
et in perditione impiorum erit laudatio.
11 Benedictione justorum exaltabitur civitas,
et ore impiorum subvertetur.
12 Qui despicit amicum suum indigens corde est;
vir autem prudens tacebit.
13 Qui ambulat fraudulenter revelat arcana;
qui autem fidelis est animi celat amici commissum.
14 Ubi non est gubernator, populus corruet;
salus autem, ubi multa consilia.
15 Affligetur malo qui fidem facit pro extraneo;
qui autem cavet laqueos securus erit.
16 Mulier gratiosa inveniet gloriam,
et robusti habebunt divitias.
17 Benefacit animæ suæ vir misericors,
qui autem crudelis est etiam propinquos abjicit.
18 Impius facit opus instabile,
seminanti autem justitiam merces fidelis.
19 Clementia præparat vitam,
et sectatio malorum mortem.
20 Abominabile Domino cor pravum,
et voluntas ejus in iis qui simpliciter ambulant.
21 Manus in manu non erit innocens malus;
semen autem justorum salvabitur.
22 Circulus aureus in naribus suis
mulier pulchra et fatua.
23 Desiderium justorum omne bonum est;
præstolatio impiorum furor.
24 Alii dividunt propria, et ditiores fiunt;
alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt.
25 Anima quæ benedicit impinguabitur;
et qui inebriat ipse quoque inebriabitur.
26 Qui abscondit frumenta maledicetur in populis;
benedictio autem super caput vendentium.
27 Bene consurgit diluculo qui quærit bona;
qui autem investigator malorum est opprimetur ab eis.
28 Qui confidit in divitiis suis corruet,
justi autem quasi virens folium germinabunt.
29 Qui conturbat domum suam possidebit ventos,
et qui stultus est serviet sapienti.
30 Fructus justi lignum vitæ,
et qui suscipit animas sapiens est.
31 Si justus in terra recipit,
quanto magis impius et peccator.

CAP. XII. — 1 Qui diligit disciplinam diligit scientiam; Proverbia promiscua.
qui autem odit increpationes insipiens est.
2 Qui bonus est hauriet gratiam a Domino,

31] I Petr. IV, 18.

qui autem confidit in cogitationibus suis impie agit.
3 Non roborabitur homo ex impietate,
et radix justorum non commovebitur.
4 Mulier diligens corona est viro suo;
et putredo in ossibus ejus, quæ confusione res dignas gerit.
5 Cogitationes justorum judicia,
et consilia impiorum fraudulenta.
6 Verba impiorum insidiantur sanguini;
os justorum liberabit eos.
7 Verte impios, et non erunt;
domus autem justorum permanebit.
8 Doctrina sua noscetur vir;
qui autem vanus et excors est patebit contemptui.
9 Melior est pauper et sufficiens sibi
quam gloriosus et indigens pane.
10 Novit justus jumentorum suorum animas,
viscera autem impiorum crudelia.
11 Qui operatur terram suam satiabitur panibus;
qui autem sectatur otium stultissimus est.
Qui suavis est in vini demorationibus
in suis munitionibus relinquit contumeliam.
12 Desiderium impii munimentum est pessimorum,
radix autem justorum proficiet.
13 Propter peccata labiorum ruina proximat malo,
effugiet autem justus de angustia.
14 De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis,
et juxta opera manuum suarum retribuetur ei.
15 Via stulti recta in oculis ejus;
qui autem sapiens est audit consilia.
16 Fatuus statim indicat iram suam,
qui autem dissimulat injuriam callidus est.
17 Qui quod novit loquitur, index justitiæ est;
qui autem mentitur testis est fraudulentus.
18 Est qui promittit, et quasi gladio pungitur conscientiæ,
lingua autem sapientium sanitas est.
19 Labium veritatis firmum erit in perpetuum;
qui autem testis est repentinus concinnat linguam mendacii.
20 Dolus in corde cogitantium mala;
qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium.
21 Non contristabit justum quidquid ei acciderit,
impii autem replebuntur malo.
22 Abominatio est Domino labia mendacia;
qui autem fideliter agunt placent ei.
23 Homo versutus celat scientiam,
et cor insipientium provocat stultitiam.
24 Manus fortium dominabitur;
quæ autem remissa est tributis serviet.
25 Mœror in corde viri humiliabit illum,
et sermone bono lætificabitur.
26 Qui negligit damnum propter amicum, justus est;
iter autem impiorum decipiet eos.
27 Non inveniet fraudulentus lucrum,
et substantia hominis erit auri pretium.
28 In semita justitiæ vita;
iter autem devium ducit ad mortem.

9] Eccli. X, 30. — 11] Eccli. XX, 30.

Cap. XIII. — [1] Filius sapiens doctrina patris, Proverbia promiscua.
qui autem illusor est non audit cum arguitur.
[2] De fructu oris sui homo satiabitur bonis,
anima autem prævaricatorum iniqua.
[3] Qui custodit os suum custodit animam suam ;
qui autem inconsideratus est ad loquendum sentiet mala.
[4] Vult et non vult piger ;
anima autem operantium impinguabitur.
[5] Verbum mendax justus detestabitur ;
impius autem confundit, et confundetur.
[6] Justitia custodit innocentis viam,
impietas autem peccatorem supplantat.
[7] Est quasi dives, cum nihil habeat,
et est quasi pauper, cum in multis divitiis sit.
[8] Redemptio animæ viri divitiæ suæ ;
qui autem pauper est increpationem non sustinet.
[9] Lux justorum lætificat,
lucerna autem impiorum extinguetur.
[10] Inter superbos semper jurgia sunt;
qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.
[11] Substantia festinata minuetur ;
quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.
[12] Spes quæ differtur affligit animam ;
lignum vitæ desiderium veniens.
[13] Qui detrahit alicui rei ipse se in futurum obligat,
qui autem timet præceptum in pace versabitur.
Animæ dolosæ errant in peccatis,
justi autem misericordes sunt, et miserantur.
[14] Lex sapientis fons vitæ,
ut declinet a ruina mortis.
[15] Doctrina bona dabit gratiam ;
in itinere contemptorum vorago.
[16] Astutus omnia agit cum consilio,
qui autem fatuus est aperit stultitiam.
[17] Nuntius impii cadet in malum ;
legatus autem fidelis, sanitas.
[18] Egestas et ignominia ei qui deserit disciplinam,
qui autem acquiescit arguenti glorificabitur.
[19] Desiderium si compleatur delectat animam ;
detestantur stulti eos qui fugiunt mala.
[20] Qui cum sapientibus graditur sapiens erit ;
amicus stultorum similis efficietur.
[21] Peccatores persequitur malum,
et justis retribuentur bona.
[22] Bonus relinquit heredes filios et nepotes,
et custoditur justo substantia peccatoris.
[23] Multi cibi in novalibus patrum,
et aliis congregantur absque judicio.
[24] Qui parcit virgæ odit filium suum ;
qui autem diligit illum instanter erudit.
[25] Justus comedit et replet animam suam ;
venter autem impiorum insaturabilis.

Cap. XIV. — [1] Sapiens mulier ædificat domum suam ; Proverbia promiscua.
insipiens exstructam quoque manibus destruet.
[2] Ambulans recto itinere, et timens Deum,

14, 2] Job, XII. 4.

despicitur ab eo qui infami graditur via.
3 In ore stulti virga superbiæ ;
labia autem sapientium custodiunt eos.
4 Ubi non sunt boves præsepe vacuum est ;
ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis.
5 Testis fidelis non mentitur,
profert autem mendacium dolosus testis.
6 Quærit derisor sapientiam, et non invenit ;
doctrina prudentium facilis.
7 Vade contra virum stultum,
et nescit labia prudentiæ.
8 Sapientia callidi est intelligere viam suam,
et imprudentia stultorum errans.
9 Stultus illudet peccatum,
et inter justos morabitur gratia.
10 Cor quod novit amaritudinem animæ suæ,
in gaudio ejus non miscebitur extraneus.
11 Domus impiorum delebitur,
tabernacula vero justorum germinabunt.
12 Est via quæ videtur homini justa,
novissima autem ejus deducunt ad mortem.
13 Risus dolore miscebitur,
et extrema gaudii luctus occupat.
14 Viis suis replebitur stultus,
et super eum erit vir bonus.
15 Innocens credit omni verbo ;
astutus considerat gressus suos.
Filio doloso nihil erit boni ;
servo autem sapienti prosperi erunt actus, et dirigetur via ejus.
16 Sapiens timet, et declinat a malo ;
stultus transilit, et confidit.
17 Impatiens operabitur stultitiam,
et vir versutus odiosus est.
18 Possidebunt parvuli stultitiam,
et expectabunt astuti scientiam.
19 Jacebunt mali ante bonos,
et impii ante portas justorum.
20 Etiam proximo suo pauper odiosus erit,
amici vero divitum multi.
21 Qui despicit proximum suum peccat ;
qui autem miseretur pauperis beatus erit.
Qui credit in Domino misericordiam diligit.
22 Errant qui operantur malum ;
misericordia et veritas præparant bona.
23 In omni opere erit abundantia ;
ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.
24 Corona sapientium divitiæ eorum ;
fatuitas stultorum imprudentia.
25 Liberat animas testis fidelis,
et profert mendacia versipellis.
26 In timore Domini fiducia fortitudinis,
et filiis ejus erit spes.
27 Timor Domini fons vitæ,
ut declinent a ruina mortis.
28 In multitudine populi dignitas regis,
et in paucitate plebis ignominia principis.
29 Qui patiens est multa gubernatur prudentia ;

qui autem impatiens est exaltat stultitiam suam.
30 Vita carnium sanitas cordis;
putredo ossium invidia.
31 Qui calumniatur egentem exprobrat factori ejus,
honorat autem eum qui miseretur pauperis.
32 In malitia sua expelletur impius,
sperat autem justus in morte sua.
33 In corde prudentis requiescit sapientia,
et indoctos quosque erudiet.
34 Justitia elevat gentem;
miseros autem facit populos peccatum.
35 Acceptus est regi minister intelligens;
iracundiam ejus inutilis sustinebit.

Proverbia promiscua.

Cap. XV. — 1 Responsio mollis frangit iram;
sermo durus suscitat furorem.
2 Lingua sapientium ornat scientiam;
os fatuorum ebullit stultitiam.
3 In omni loco, oculi Domini
contemplantur bonos et malos.
4 Lingua placabilis lignum vitæ;
quæ autem immoderata est conteret spiritum.
5 Stultus irridet disciplinam patris sui;
qui autem custodit increpationes astutior fiet.
In abundanti justitia virtus maxima est,
cogitationes autem impiorum eradicabuntur.
6 Domus justi plurima fortitudo,
et in fructibus impii conturbatio.
7 Labia sapientium disseminabunt scientiam;
cor stultorum dissimile erit.
8 Victimæ impiorum abominabiles Domino;
vota justorum placabilia.
9 Abominatio est Domino via impii;
qui sequitur justitiam diligitur ab eo.
10 Doctrina mala deserenti viam vitæ;
qui increpationes odit morietur.
11 Infernus et perditio coram Domino:
quanto magis corda filiorum hominum!
12 Non amat pestilens eum qui se corripit,
nec ad sapientes graditur.
13 Cor gaudens exhilarat faciem;
in mœrore animi dejicitur spiritus.
14 Cor sapientis quærit doctrinam,
et os stultorum pascitur imperitia.
15 Omnes dies pauperis mali;
secura mens quasi juge convivium.
16 Melius est parum cum timore Domini,
quam thesauri magni et insatiabiles.
17 Melius est vocari ad olera cum charitate,
quam ad vitulum saginatum cum odio.
18 Vir iracundus provocat rixas;
qui patiens est mitigat suscitatas.
19 Iter pigrorum quasi sepes spinarum;
via justorum absque offendiculo.
20 Filius sapiens lætificat patrem,
et stultus homo despicit matrem suam.

31] Inf. XVII, 5. — 1] Inf. XXV, 15. — 8] Inf. XXI, 27. Eccli. XXXIV, 21. — 13] Inf. XVII, 22.

21 Stultitia gaudium stulto,
et vir prudens dirigit gressus suos.
22 Dissipantur cogitationes ubi non est consilium ;
ubi vero sunt plures consiliarii, confirmantur.
23 Lætatur homo in sententia oris sui,
et sermo opportunus est optimus.
24 Semita vitæ super eruditum,
ut declinet de inferno novissimo.
25 Domum superborum demolietur Dominus,
et firmos faciet terminos viduæ.
26 Abominatio Domini cogitationes malæ,
et purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.
27 Conturbat domum suam qui sectatur avaritiam ;
qui autem odit munera vivet.
Per misericordiam et fidem purgantur peccata,
per timorem autem Domini declinat omnis a malo.
28 Mens justi meditatur obedientiam ;
os impiorum redundat malis.
29 Longe est Dominus ab impiis,
et orationes justorum exaudiet.
30 Lux oculorum lætificat animam ;
fama bona impinguat ossa.
31 Auris quæ audit increpationes vitæ
in medio sapientium commorabitur.
32 Qui abjicit disciplinam despicit animam suam ;
qui autem acquiescit increpationibus possessor est cordis.
33 Timor Domini disciplina sapientiæ,
et gloriam præcedit humilitas.

Proverbia promiscua.

CAP. XVI. — 1 Hominis est animam præparare,
et Domini gubernare linguam.
2 Omnes viæ hominis patent oculis ejus ;
spirituum ponderator est Dominus.
3 Revela Domino opera tua,
et dirigentur cogitationes tuæ.
4 Universa propter semetipsum operatus est Dominus :
impium quoque ad diem malum.
5 Abominatio Domini est omnis arrogans ;
etiamsi manus ad manum fuerit, non est innocens.
Initium viæ bonæ facere justitiam ;
accepta est autem apud Deum magis quam immolare hostias.
6 Misericordia et veritate redimitur iniquitas,
et in timore Domini declinatur a malo.
7 Cum placuerint Domino viæ hominis,
inimicos quoque ejus convertet ad pacem.
8 Melius est parum cum justitia
quam multi fructus cum iniquitate.
9 Cor hominis disponit viam suam,
sed Domini est dirigere gressus ejus.
10 Divinatio in labiis regis ;
in judicio non errabit os ejus.
11 Pondus et statera judicia Domini sunt,
et opera ejus omnes lapides sacculi.
12 Abominabiles regi qui agunt impie,
quoniam justitia firmatur solium.
13 Voluntas regum labia justa ;

27] Inf. XVI, 6. — 2] Inf. XXI, 2. — 6] Sup. XV, 27.

qui recta loquitur diligetur.
14 Indignatio regis nuntii mortis,
et vir sapiens placabit eam.
15 In hilaritate vultus regis vita,
et clementia ejus quasi imber serotinus.
16 Posside sapientiam, quia auro melior est,
et acquire prudentiam, quia pretiosior est argento.
17 Semita justorum declinat mala;
custos animæ suæ servat viam suam.
18 Contritionem præcedit superbia,
et ante ruinam exaltatur spiritus.
19 Melius est humiliari cum mitibus
quam dividere spolia cum superbis.
20 Eruditus in verbo reperiet bona,
et qui sperat in Domino beatus est.
21 Qui sapiens est corde appellabitur prudens,
et qui dulcis eloquio majora percipiet.
22 Fons vitæ eruditio possidentis;
doctrina stultorum fatuitas.
23 Cor sapientis erudiet os ejus,
et labiis ejus addet gratiam.
24 Favus mellis composita verba;
dulcedo animæ sanitas ossium.
25 Est via quæ videtur homini recta,
et novissima ejus ducunt ad mortem.
26 Anima laborantis laborat sibi,
quia compulit eum os suum.
27 Vir impius fodit malum,
et in labiis ejus ignis ardescit.
28 Homo perversus suscitat lites,
et verbosus separat principes.
29 Vir iniquus lactat amicum suum,
et ducit eum per viam non bonam.
30 Qui attonitis oculis cogitat prava,
mordens labia sua perficit malum.
31 Corona dignitatis senectus,
quæ in viis justitiæ reperietur.
32 Melior est patiens viro forti;
et qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.
33 Sortes mittuntur in sinum,
sed a Domino temperantur.
CAP. XVII. — 1 Melior est buccella sicca cum gaudio Proverbia promiscua.
quam domus plena victimis cum jurgio.
2 Servus sapiens dominabitur filiis stultis,
et inter fratres hereditatem dividet.
3 Sicut igne probatur argentum et aurum camino,
ita corda probat Dominus.
4 Malus obedit linguæ iniquæ,
et fallax obtemperat labiis mendacibus.
5 Qui despicit pauperem exprobrat factori ejus,
et qui ruina lætatur alterius non erit impunitus.
6 Corona senum filii filiorum,
et gloria filiorum patres eorum.
7 Non decent stultum verba composita,
nec principem labium mentiens.

2] Eccli. X, 23. — 5] Sup. XIV, 31.

8 Gemma gratissima expectatio præstolantis;
quocumque se vertit, prudenter intelligit.
9 Qui celat delictum quærit amicitias;
qui altero sermone repetit separat fœderatos.
10 Plus proficit correptio apud prudentem,
quam centum plagæ apud stultum.
11 Semper jurgia quærit malus;
angelus autem crudelis mittetur contra eum.
12 Expedit magis ursæ occurrere raptis fetibus,
quam fatuo confidenti in stultitia sua.
13 Qui reddit mala pro bonis,
non recedet malum de domo ejus.
14 Qui dimittit aquam caput est jurgiorum,
et antequam patiatur contumeliam judicium deserit.
15 Qui justificat impium, et qui condemnat justum,
abominabilis est uterque apud Deum.
16 Quid prodest stulto habere divitias,
cum sapientiam emere non possit?
Qui altam facit domum suam quærit ruinam,
et qui evitat discere incidet in mala.
17 Omni tempore diligit qui amicus est,
et frater in angustiis comprobatur.
18 Stultus homo plaudet manibus
cum spoponderit pro amico suo.
19 Qui meditatur discordias diligit rixas,
et qui exaltat ostium quærit ruinam.
20 Qui perversi cordis est non inveniet bonum,
et qui vertit linguam incidet in malum.
21 Natus est stultus in ignominiam suam;
sed nec pater in fatuo lætabitur.
22 Animus gaudens ætatem floridam facit;
spiritus tristis exsiccat ossa.
23 Munera de sinu impius accipit,
ut pervertat semitas judicii.
24 In facie prudentis lucet sapientia;
oculi stultorum in finibus terræ.
25 Ira patris filius stultus,
et dolor matris quæ genuit eum.
26 Non est bonum damnum inferre justo,
nec percutere principem qui recta judicat.
27 Qui moderatur sermones suos doctus et prudens est,
et pretiosi spiritus vir eruditus.
28 Stultus quoque, si tacuerit, sapiens reputabitur,
et si compresserit labia sua, intelligens.

Proverbia promiscua.

CAP. XVIII. — 1 Occasiones quærit qui vult recedere ab amico;
omni tempore erit exprobrabilis.
2 Non recipit stultus verba prudentiæ,
nisi ea dixeris quæ versantur in corde ejus.
3 Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit;
sed sequitur eum ignominia et opprobrium.
4 Aqua profunda verba ex ore viri,
et torrens redundans fons sapientiæ.
5 Accipere personam impii non est bonum,
ut declines a veritate judicii.

13] Rom. XII, 17. I Thess. V, 15. I Petr. III, 9. — 15] Is. V, 23. — 22] Sup. XV, 13. — 24] Eccl. II, 14 et VIII, 1. — 27] Jac. I, 19.

[6] Labia stulti miscent se rixis,
et os ejus jurgia provocat.
[7] Os stulti contritio ejus,
et labia ipsius ruina animæ ejus.
[8] Verba bilinguis quasi simplicia,
et ipsa perveniunt usque ad interiora ventris.
Pigrum dejicit timor;
animæ autem effeminatorum esurient.
[9] Qui mollis et dissolutus est in opere suo
frater est sua opera dissipantis.
[10] Turris fortissima nomen Domini;
ad ipsum currit justus, et exaltabitur.
[11] Substantia divitis urbs roboris ejus,
et quasi murus validus circumdans eum.
[12] Antequam conteratur exaltatur cor hominis,
et antequam glorificetur humiliatur.
[13] Qui prius respondet quam audiat,
stultum se esse demonstrat et confusione dignum.
[14] Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam;
spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere?
[15] Cor prudens possidebit scientiam,
et auris sapientium quærit doctrinam.
[16] Donum hominis dilatat viam ejus;
et ante principes spatium ei facit.
[17] Justus prior est accusator sui;
venit amicus ejus, et investigabit eum.
[18] Contradictiones comprimit sors,
et inter potentes quoque dijudicat.
[19] Frater qui adjuvatur a fratre quasi civitas firma,
et judicia quasi vectes urbium.
[20] De fructu oris viri replebitur venter ejus,
et genimina labiorum ipsius saturabunt eum.
[21] Mors et vita in manu linguæ:
qui diligunt eam comedent fructus ejus.
[22] Qui invenit mulierem bonam invenit bonum,
et hauriet jucunditatem a Domino.
Qui expellit mulierem bonam expellit bonum;
qui autem tenet adulteram stultus est et impius.
[23] Cum obsecrationibus loquetur pauper,
et dives effabitur rigide.
[24] Vir amabilis ad societatem
magis amicus erit quam frater.
Cap. XIX. — [1] Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua Proverbia promiscua.
quam dives torquens labia sua, et insipiens.
[2] Ubi non est scientia animæ, non est bonum,
et qui festinus est pedibus offendet.
[3] Stultitia hominis supplantat gressus ejus,
et contra Deum fervet animo suo.
[4] Divitiæ addunt amicos plurimos;
a paupere autem et hi quos habuit separantur.
[5] Testis falsus non erit impunitus,
et qui mendacia loquitur non effugiet.
[6] Multi colunt personam potentis,
et amici sunt dona tribuentis.
[7] Fratres hominis pauperis oderunt eum;

13] Eccli. XI, 8. — 5] Dan. XIII, 61.

insuper et amici procul recesserunt ab eo.
Qui tantum verba sectatur nihil habebit;
8 qui autem possessor est mentis diligit animam suam,
et custos prudentiæ inveniet bona.
9 Falsus testis non erit impunitus,
et qui loquitur mendacia peribit.
10 Non decent stultum deliciæ,
nec servum dominari principibus.
11 Doctrina viri per patientiam noscitur,
et gloria ejus est iniqua prætergredi.
12 Sicut fremitus leonis, ita et regis ira,
et sicut ros super herbam, ita et hilaritas ejus.
13 Dolor patris filius stultus,
et tecta jugiter perstillantia litigiosa mulier.
14 Domus et divitiæ dantur a parentibus;
a Domino autem proprie uxor prudens.
15 Pigredo immittit soporem,
et anima dissoluta esuriet.
16 Qui custodit mandatum custodit animam suam;
qui autem negligit viam suam mortificabitur.
17 Fœneratur Domino qui miseretur pauperis,
et vicissitudinem suam reddet ei.
18 Erudi filium tuum, ne desperes;
ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam.
19 Qui impatiens est sustinebit damnum,
et cum rapuerit, aliud apponet.
20 Audi consilium, et suscipe disciplinam,
ut sis sapiens in novissimis tuis.
21 Multæ cogitationes in corde viri;
voluntas autem Domini permanebit.
22 Homo indigens misericors est,
et melior est pauper quam vir mendax.
23 Timor Domini ad vitam,
et in plenitudine commorabitur absque visitatione pessima.
24 Abscondit piger manum suam sub ascella,
nec ad os suum applicat eam.
25 Pestilente flagellato stultus sapientior erit;
si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam.
26 Qui affligit patrem, et fugat matrem,
ignominiosus est et infelix.
27 Non cesses, fili, audire doctrinam,
nec ignores sermones scientiæ.
28 Testis iniquus deridet judicium,
et os impiorum devorat iniquitatem.
29 Parata sunt derisoribus judicia,
et mallei percutientes stultorum corporibus.

Proverbia promiscua.

CAP. XX. — 1 Luxuriosa res vinum, et tumultuosa ebrietas:
quicumque his delectatur non erit sapiens.
2 Sicut rugitus leonis, ita et terror regis:
qui provocat eum peccat in animam suam.
3 Honor est homini qui separat se a contentionibus;
omnes autem stulti miscentur contumeliis.
4 Propter frigus piger arare noluit;
mendicabit ergo æstate, et non dabitur illi.
5 Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri;

24] Inf. XXVI, 15. — 25] Inf. XXI, 11.

sed homo sapiens exhauriet illud.
6 Multi homines misericordes vocantur:
virum autem fidelem quis inveniet?
7 Justus qui ambulat in simplicitate sua
beatos post se filios derelinquet.
8 Rex qui sedet in solio judicii
dissipat omne malum intuitu suo.
9 Quis potest dicere: Mundum est cor meum,
purus sum a peccato?
10 Pondus et pondus, mensura et mensura:
utrumque abominabile est apud Deum.
11 Ex studiis suis intelligitur puer,
si munda et recta sint opera ejus.
12 Aurem audientem, et oculum videntem:
Dominus fecit utrumque.
13 Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat;
aperi oculos tuos, et saturare panibus.
14 Malum est, malum est, dicit omnis emptor;
et cum recesserit, tunc gloriabitur.
15 Est aurum et multitudo gemmarum,
et vas pretiosum labia scientiæ.
16 Tolle vestimentum ejus qui fidejussor extitit alieni,
et pro extraneis aufer pignus ab eo.
17 Suavis est homini panis mendacii,
et postea implebitur os ejus calculo.
18 Cogitationes consiliis roborantur,
et gubernaculis tractanda sunt bella.
19 Ei qui revelat mysteria et ambulat fraudulenter,
et dilatat labia sua, ne commiscearis.
20 Qui maledicit patri suo et matri,
extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris.
21 Hereditas ad quam festinatur in principio,
in novissimo benedictione carebit.
22 Ne dicas: Reddam malum;
expecta Dominum, et liberabit te.
23 Abominatio est apud Dominum pondus et pondus;
statera dolosa non est bona.
24 A Domino diriguntur gressus viri;
quis autem hominum intelligere potest viam suam?
25 Ruina est homini devorare sanctos,
et post vota retractare.
26 Dissipat impios rex sapiens,
et incurvat super eos fornicem.
27 Lucerna Domini spiraculum hominis,
quæ investigat omnia secreta ventris.
28 Misericordia et veritas custodiunt regem,
et roboratur clementia thronus ejus.
29 Exultatio juvenum fortitudo eorum,
et dignitas senum canities.
30 Livor vulneris absterget mala,
et plagæ in secretioribus ventris.
Cap. XXI. — 1 Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini; Proverbia promiscua.
quocumque voluerit inclinabit illud.

9] III Reg. VIII, 46. II Par. VI, 36. Eccl. VII, 21. I Joan. I, 8. — 10] Sup. XI, 1. Inf. 23. — 20] Ex. XXI, 17. Lev. XX, 9. Matth. XV, 4. — 22] Rom. XII. 17. I Thess. V, 15. I Petr. III, 9.

2 Omnis via viri recta sibi videtur,
appendit autem corda Dominus.
3 Facere misericordiam et judicium
magis placet Domino quam victimæ.
4 Exaltatio oculorum est dilatatio cordis;
lucerna impiorum peccatum.
5 Cogitationes robusti semper in abundantia,
omnis autem piger semper in egestate est.
6 Qui congregat thesauros lingua mendacii vanus et excors est,
et impingetur ad laqueos mortis.
7 Rapinæ impiorum detrahent eos,
quia noluerunt facere judicium.
8 Perversa via viri aliena est;
qui autem mundus est, rectum opus ejus.
9 Melius est sedere in angulo domatis,
quam cum muliere litigiosa, et in domo communi.
10 Anima impii desiderat malum,
non miserebitur proximo suo.
11 Mulctato pestilente, sapientior erit parvulus,
et si sectetur sapientem, sumet scientiam.
12 Excogitat justus de domo impii,
ut detrahat impios a malo.
13 Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis,
et ipse clamabit, et non exaudietur.
14 Munus absconditum extinguit iras,
et donum in sinu indignationem maximam.
15 Gaudium justo est facere judicium,
et pavor operantibus iniquitatem.
16 Vir qui erraverit a via doctrinæ
in cœtu gigantum commorabitur.
17 Qui diligit epulas in egestate erit;
qui amat vinum et pinguia non ditabitur.
18 Pro justo datur impius,
et pro rectis iniquus.
19 Melius est habitare in terra deserta
quam cum muliere rixosa et iracunda.
20 Thesaurus desiderabilis, et oleum in habitaculo justi:
et imprudens homo dissipabit illud.
21 Qui sequitur justitiam et misericordiam,
inveniet vitam, justitiam et gloriam.
22 Civitatem fortium ascendit sapiens,
et destruxit robur fiduciæ ejus.
23 Qui custodit os suum et linguam suam
custodit ab angustiis animam suam.
24 Superbus et arrogans vocatur indoctus,
qui in ira operatur superbiam.
25 Desideria occidunt pigrum:
noluerunt enim quidquam manus ejus operari.
26 Tota die concupiscit et desiderat;
qui autem justus est tribuet, et non cessabit.
27 Hostiæ impiorum abominabiles,
quia offeruntur ex scelere.
28 Testis mendax peribit;
vir obediens loquetur victoriam.
29 Vir impius procaciter obfirmat vultum suum;

2] Sup. XVI. 2. — 9] Inf. XXV. 24. — 19] Eccli. XXV. 23. — 27] Sup. XV, 8. Eccli. XXXIV, 21.

qui autem rectus est corrigit viam suam.
30 Non est sapientia, non est prudentia,
non est consilium contra Dominum.
31 Equus paratur ad diem belli;
Dominus autem salutem tribuit.
Cap. XXII. — 1 Melius est nomen bonum quam divitiæ multæ; Proverbia promiscua.
super argentum et aurum gratia bona.
2 Dives et pauper obviaverunt sibi :
utriusque operator est Dominus.
3 Callidus vidit malum, et abscondit se;
innocens pertransiit, et afflictus est damno.
4 Finis modestiæ timor Domini,
divitiæ, et gloria, et vita.
5 Arma et gladii in via perversi;
custos autem animæ suæ longe recedit ab eis.
6 Proverbium est : Adolescens juxta viam suam;
etiam cum senuerit, non recedet ab ea.
7 Dives pauperibus imperat,
et qui accipit mutuum servus est fœnerantis.
8 Qui seminat iniquitatem metet mala,
et virga iræ suæ consummabitur.
9 Qui pronus est ad misericordiam benedicetur,
de panibus enim suis dedit pauperi.
Victoriam et honorem acquiret qui dat munera;
animam autem aufert accipientium.
10 Ejice derisorem, et exibit cum eo jurgium,
cessabuntque causæ et contumeliæ.
11 Qui diligit cordis munditiam,
propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem.
12 Oculi Domini custodiunt scientiam,
et supplantantur verba iniqui.
13 Dicit piger : Leo est foris,
in medio platearum occidendus sum.
14 Fovea profunda os alienæ;
cui iratus est Dominus, incidet in eam.
15 Stultitia colligata est in corde pueri,
et virga disciplinæ fugabit eam.
16 Qui calumniatur pauperem ut augeat divitias suas,
dabit ipse ditiori, et egebit.

§ II. — *Collectionis vetustioris appendix prior.*

17 Inclina aurem tuam, et audi verba sapientium, Præambulum.
appone autem cor ad doctrinam meam;
18 quæ pulchra erit tibi cum servaveris eam in ventre tuo,
et redundabit in labiis tuis;
19 ut sit in Domino fiducia tua :
unde et ostendi eam tibi hodie.
20 Ecce descripsi eam tibi tripliciter,
in cogitationibus et scientia;
21 ut ostenderem tibi firmitatem et eloquia veritatis,
respondere ex his illis qui miserunt te.
22 Non facias violentiam pauperi quia pauper est, Præcepta varia.
neque conteras egenum in porta;
23 quia judicabit Dominus causam ejus,

1] Eccl. VII, 2. — 2] Inf. XXIX, 13. — 9] Eccli. XXXI, 28.

et configet eos qui confixerunt animam ejus.
24 Noli esse amicus homini iracundo,
neque ambules cum viro furioso;
25 ne forte discas semitas ejus,
et sumas scandalum animæ tuæ.
26 Noli esse cum his qui defigunt manus suas,
et qui vades se offerunt pro debitis;
27 si enim non habes unde restituas,
quid causæ est ut tollat operimentum de cubili tuo?
28 Ne transgrediaris terminos antiquos,
quos posuerunt patres tui.
29 Vidisti virum velocem in opere suo?
coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.
CAP. XXIII. — 1 Quando sederis ut comedas cum principe,
diligenter attende quæ apposita sunt ante faciem tuam.
2 Et statue cultrum in gutture tuo;
si tamen habes in potestate animam tuam.
3 Ne desideres de cibis ejus
in quo est panis mendacii.
4 Noli laborare ut diteris,
sed prudentiæ tuæ pone modum.
5 Ne erigas oculos tuos ad opes quas non potes habere,
quia facient sibi pennas quasi aquilæ et volabunt in cælum.
6 Ne comedas cum homine invido,
et ne desideres cibos ejus;
7 quoniam in similitudinem arioli et conjectoris,
æstimat quod ignorat.
Comede et bibe, dicet tibi;
et mens ejus non est tecum.
8 Cibos quos comederas evomes,
et perdes pulchros sermones tuos.
9 In auribus insipientium ne loquaris,
quia despicient doctrinam eloquii tui.
10 Ne attingas parvulorum terminos,
et agrum pupillorum ne introeas:
11 propinquus enim illorum fortis est,
et ipse judicabit contra te causam illorum.
12 Ingrediatur ad doctrinam cor tuum,
et aures tuæ ad verba scientiæ.
13 Noli subtrahere a puero disciplinam;
si enim percusseris eum virga, non morietur.
14 Tu virga percuties eum,
et animam ejus de inferno liberabis.
15 Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus,
gaudebit tecum cor meum;
16 et exultabunt renes mei,
cum locuta fuerint rectum labia tua.
17 Non æmuletur cor tuum peccatores,
sed in timore Domini esto tota die;
18 quia habebis spem in novissimo,
et præstolatio tua non auferetur.
19 Audi, fili mi, et esto sapiens,
et dirige in via animum tuum.
20 Noli esse in conviviis potatorum, [runt;
nec in comessationibus eorum qui carnes ad vescendum confe-

13] Sup. XIII, 24. Eccli. XXX, 1. — 17] Inf. XXIV, 1.

21 quia vacantes potibus et dantes symbola consumentur,
et vestietur pannis dormitatio.
22 Audi patrem tuum qui genuit te,
et ne contemnas cum senuerit mater tua.
23 Veritatem eme, et noli vendere sapientiam,
et doctrinam, et intelligentiam.
24 Exultat gaudio pater justi;
qui sapientem genuit lætabitur in eo.
25 Gaudeat pater tuus et mater tua,
et exultet quæ genuit te.
26 Præbe, fili mi, cor tuum mihi,
et oculi tui vias meas custodiant.
27 Fovea enim profunda est meretrix,
et puteus angustus aliena.
28 Insidiatur in via quasi latro,
et quos incautos viderit interficiet.
29 Cui væ? Cujus patri væ?
Cui rixæ? cui foveæ?
Cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum?
30 Nonne his qui commorantur in vino,
et student calicibus epotandis?
31 Ne intuearis vinum quando flavescit,
cum splenduerit in vitro color ejus.
Ingreditur blande;
32 sed in novissimo mordebit ut coluber,
et sicut regulus venena diffundet.
33 Oculi tui videbunt extraneas,
et cor tuum loquetur perversa.
34 Et eris sicut dormiens in medio mari,
et quasi sopitus gubernator, amisso clavo.
35 Et dices: Verberaverunt me, sed non dolui;
traxerunt me, et ego non sensi.
Quando evigilabo, et rursus vina reperiam?

Eleganti ironia describitur potator.

Cap. XXIV. — 1 Ne æmuleris viros malos,
nec desideres esse cum eis;
2 quia rapinas meditatur mens eorum,
et fraudes labia eorum loquuntur.
3 Sapientia ædificabitur domus,
et prudentia roborabitur.
4 In doctrina replebuntur cellaria,
universa substantia pretiosa et pulcherrima.
5 Vir sapiens fortis est,
et vir doctus robustus et validus;
6 quia cum dispositione initur bellum,
et erit salus ubi multa consilia sunt.
7 Excelsa stulto sapientia;
in porta non aperiet os suum.
8 Qui cogitat mala facere stultus vocabitur:
9 cogitatio stulti peccatum est,
et abominatio hominum detractor.
10 Si desperaveris lassus in die angustiæ,
imminuetur fortitudo tua.
11 Erue eos qui ducuntur ad mortem,
et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses.
12 Si dixeris: Vires non suppetunt;

Proverbia promiscua.

1] Sup. XXIII, 17. — 11] Ps. LXXXI, 4.

qui inspector est cordis ipse intelligit;
et servatorem animæ tuæ nihil fallit,
reddetque homini juxta opera sua.
13 Comede, fili mi, mel, quia bonum est,
et favum dulcissimum gutturi tuo.
14 Sic et doctrina sapientiæ animæ tuæ;
quam cum inveneris, habebis in novissimis spem,
et spes tua non peribit.
15 Ne insidieris, et quæras impietatem in domo justi,
neque vastes requiem ejus.
16 Septies enim cadet justus, et resurget :
impii autem corruent in malum.
17 Cum ceciderit inimicus tuus ne gaudeas,
et in ruina ejus ne exultet cor tuum;
18 ne forte videat Dominus, et displiceat ei,
et auferat ab eo iram suam.
19 Ne contendas cum pessimis,
nec æmuleris impios;
20 quoniam non habent futurorum spem mali,
et lucerna impiorum extinguetur.
21 Time Dominum, fili mi, et regem,
et cum detractoribus non commiscearis;
22 quoniam repente consurget perditio eorum,
et ruinam utriusque quis novit?

§ III. — *Collectionis vetustioris appendix altera.*

Titulus.

23 Hæc quoque sapientibus.
Cognoscere personam in judicio non est bonum.

De relationibus cum proximo.

24 Qui dicunt impio : Justus es, maledicent eis populi,
et detestabuntur eos tribus.
25 Qui arguunt eum laudabuntur,
et super ipsos veniet benedictio.
26 Labia deosculabitur
qui recta verba respondet.
27 Præpara foris opus tuum,
et diligenter exerce agrum tuum,
ut postea ædifices domum tuam.
28 Ne sis testis frustra contra proximum tuum,
nec lactes quemquam labiis tuis.
29 Ne dicas : Quomodo fecit mihi, sic faciam ei;
reddam unicuique secundum opus suum.

Contra pigritiam.

30 Per agrum hominis pigri transivi,
et per vineam viri stulti;
31 et ecce totum repleverant urticæ,
et operuerant superficiem ejus spinæ,
et maceria lapidum destructa erat.
32 Quod cum vidissem, posui in corde meo,
et exemplo didici disciplinam.
33 Parum, inquam, dormies; modicum dormitabis;
pauxillum manus conseres ut quiescas :
34 et veniet tibi quasi cursor egestas,
et mendicitas quasi vir armatus.

23] Lev. XIX, 15. Deut. I, 17 et XVI, 19. Eccli. XLII, 1. — 29] Sup. XX, 22.

Sectio II. — Collectio recentior

§ I. — *Varia præcepta moralia.*

Cap. XXV. — 1 Hæc quoque parabolæ Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechiæ, regis Juda. Titulus.

2 Gloria Dei est celare verbum, Proverbia promiscua.
et gloria regum investigare sermonem.
3 Cælum sursum, et terra deorsum,
et cor regum inscrutabile.
4 Aufer rubiginem de argento,
et egredietur vas purissimum.
5 Aufer impietatem de vultu regis,
et firmabitur justitia thronus ejus.
6 Ne gloriosus appareas coram rege,
et in loco magnorum ne steteris.
7 Melius est enim ut dicatur tibi : Ascende huc,
quam ut humilieris coram principe.
8 Quæ viderunt oculi tui ne proferas in jurgio cito,
ne postea emendare non possis,
cum dehonestaveris amicum tuum.
9 Causam tuam tracta cum amico tuo,
et secretum extraneo ne reveles;
10 ne forte insultet tibi cum audierit,
et exprobrare non cesset.
Gratia et amicitia liberant :
quas tibi serva, ne exprobrabilis fias.
11 Mala aurea in lectis argenteis,
qui loquitur verbum in tempore suo.
12 Inauris aurea et margaritum fulgens
qui arguit sapientem et aurem obedientem.
13 Sicut frigus nivis in die messis,
ita legatus fidelis ei qui misit eum :
animam ipsius requiescere facit.
14 Nubes et ventus, et pluviæ non sequentes,
vir gloriosus et promissa non complens.
15 Patientia lenietur princeps,
et lingua mollis confringet duritiam.
16 Mel invenisti : comede quod sufficit tibi,
ne forte satiatus evomas illud.
17 Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui,
nequando satiatus oderit te.
18 Jaculum, et gladius, et sagitta acuta,
homo qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium.
19 Dens putridus, et pes lassus,
qui sperat super infideli in die angustiæ,
20 et amittit pallium in die frigoris.
Acetum in nitro,
qui cantat carmina cordi pessimo.
Sicut tinea vestimento, et vermis ligno,
ita tristitia viri nocet cordi.
21 Si esurierit inimicus tuus, ciba illum;
si sitierit, da ei aquam bibere :
22 prunas enim congregabis super caput ejus,

15] Sup. XV, 1. — 21] Rom. XII, 20.

et Dominus reddet tibi.
23 Ventus aquilo dissipat pluvias,
et facies tristis linguam detrahentem.
24 Melius est sedere in angulo domatis,
quam cum muliere litigiosa et in domo communi.
25 Aqua frigida animæ sitienti,
et nuntius bonus de terra longinqua.
26 Fons turbatus pede et vena corrupta,
justus cadens coram impio.
27 Sicut qui mel multum comedit non est ei bonum,
sic qui scrutator est majestatis opprimetur a gloria.
28 Sicut urbs patens et absque murorum ambitu,
ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

Proverbia promiscua.

CAP. XXVI. — 1 Quomodo nix in æstate, et pluviæ in messe,
sic indecens est stulto gloria.
2 Sicut avis ad alia transvolans et passer quolibet vadens,
sic maledictum frustra prolatum in quempiam superveniet.
3 Flagellum equo, et camus asino,
et virga in dorso imprudentium.
4 Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam,
ne efficiaris ei similis.
5 Responde stulto juxta stultitiam suam,
ne sibi sapiens esse videatur.
6 Claudus pedibus, et iniquitatem bibens,
qui mittit verba per nuntium stultum.
7 Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias,
sic indecens est in ore stultorum parabola.
8 Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii,
ita qui tribuit insipienti honorem.
9 Quomodo si spina nascatur in manu temulenti,
sic parabola in ore stultorum.
10 Judicium determinat causas,
et qui imponit stulto silentium iras mitigat.
11 Sicut canis qui revertitur ad vomitum suum,
sic imprudens qui iterat stultitiam suam.
12 Vidisti hominem sapientem sibi videri?
magis illo spem habebit insipiens.
13 Dicit piger : Leo est in via,
et leæna in itineribus.
14 Sicut ostium vertitur in cardine suo,
ita piger in lectulo suo.
15 Abscondit piger manum sub ascella sua,
et laborat si ad os suum eam converterit.
16 Sapientior sibi piger videtur
septem viris loquentibus sententias.
17 Sicut qui apprehendit auribus canem,
sic qui transit impatiens et commiscetur rixæ alterius.
18 Sicut noxius est qui mittit sagittas et lanceas in mortem,
19 ita vir qui fraudulenter nocet amico suo,
et cum fuerit deprehensus dicit : Ludens feci.
20 Cum defecerint ligna extinguetur ignis,
et susurrone subtracto, jurgia conquiescent.
21 Sicut carbones ad prunas, et ligna ad ignem,
sic homo iracundus suscitat rixas.

24] Sup. XXI, 9. — 27] Eccli. III, 22. — 11] II Petr. II, 22. — 15] Sup. XIX, 24. — 21] Sup. XV, 18.

22 Verba susurronis quasi simplicia,
et ipsa perveniunt ad intima ventris.
23 Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile,
sic labia tumentia cum pessimo corde sociata.
24 Labiis suis intelligitur inimicus,
cum in corde tractaverit dolos.
25 Quando submiserit vocem suam, ne credideris ei,
quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius.
26 Qui operit odium fraudulenter,
revelabitur malitia ejus in consilio.
27 Qui fodit foveam incidet in eam,
et qui volvit lapidem, revertetur ad eum.
28 Lingua fallax non amat veritatem,
et os lubricum operatur ruinas.
Cap. XXVII. — 1 Ne glorieris in crastinum, Proverbia promiscua.
ignorans quid superventura pariat dies.
2 Laudet te alienus, et non os tuum;
extraneus, et non labia tua.
3 Grave est saxum, et onerosa arena;
sed ira stulti utroque gravior.
4 Ira non habet misericordiam nec erumpens furor,
et impetum concitati ferre quis poterit?
5 Melior est manifesta correptio
quam amor absconditus.
6 Meliora sunt vulnera diligentis
quam fraudulenta oscula odientis.
7 Anima saturata calcabit favum,
et anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.
8 Sicut avis transmigrans de nido suo,
sic vir qui derelinquit locum suum.
9 Unguento et variis odoribus delectatur cor,
et bonis amici consiliis anima dulcoratur.
10 Amicum tuum, et amicum patris tui ne dimiseris,
et domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.
Melior est vicinus juxta
quam frater procul.
11 Stude sapientiæ, fili mi, et lætifica cor meum,
ut possis exprobranti respondere sermonem.
12 Astutus videns malum, absconditus est:
parvuli transeuntes sustinuerunt dispendia.
13 Tolle vestimentum ejus qui spopondit pro extraneo,
et pro alienis aufer ei pignus.
14 Qui benedicit proximo suo voce grandi,
de nocte consurgens maledicenti similis erit.
15 Tecta perstillantia in die frigoris
et litigiosa mulier comparantur.
16 Qui retinet eam quasi qui ventum teneat,
et oleum dexteræ suæ vocabit.
17 Ferrum ferro exacuitur,
et homo exacuit faciem amici sui.
18 Qui servat ficum comedet fructus ejus,
et qui custos est domini sui glorificabitur.
19 Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium,
sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.

3] Eccli. XXII, 18. — 7] Job. VI, 7. — 13] Sup. XX, 16. — 15] Sup. XIX, 13.

20 Infernus et perditio numquam implentur :
similiter et oculi hominum insatiabiles.
21 Quomodo probatur in conflatorio argentum et in fornace aurum,
sic probatur homo ore laudantis.
Cor iniqui inquirit mala,
cor autem rectum inquirit scientiam.
22 Si contuderis stultum in pila
quasi ptisanas feriente desuper pilo,
non auferetur ab eo stultitia ejus.
23 Diligenter agnosce vultum pecoris tui,
tuosque greges considera :
24 non enim habebis jugiter potestatem,
sed corona tribuetur in generationem et generationem.
25 Aperta sunt prata, et apparuerunt herbæ virentes,
et collecta sunt fœna de montibus.
26 Agni ad vestimentum tuum,
et hædi ad agri pretium.
27 Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos,
et in necessaria domus tuæ et ad victum ancillis tuis.

Proverbia promiscua.

CAP. XXVIII. — 1 Fugit impius, nemine persequente ;
justus autem quasi leo confidens, absque terrore erit.
2 Propter peccata terræ multi principes ejus ;
et propter hominis sapientiam, et horum scientiam quæ [dicuntur,
vita ducis longior erit.
3 Vir pauper calumnians pauperes
similis est imbri vehementi in quo paratur fames.
4 Qui derelinquunt legem laudant impium ;
qui custodiunt succenduntur contra eum.
5 Viri mali non cogitant judicium ;
qui autem inquirunt Dominum animadvertunt omnia.
6 Melior est pauper ambulans in simplicitate sua
quam dives in pravis itineribus.
7 Qui custodit legem filius sapiens est ;
qui autem comessatores pascit confundit patrem suum.
8 Qui coacervat divitias usuris et fœnore,
liberali in pauperes congregat eas.
9 Qui declinat aures suas ne audiat legem,
oratio ejus erit execrabilis.
10 Qui decipit justos in via mala in interitu suo corruet,
et simplices possidebunt bona ejus.
11 Sapiens sibi videtur vir dives ;
pauper autem prudens scrutabitur eum.
12 In exultatione justorum multa gloria est ;
regnantibus impiis ruinæ hominum.
13 Qui abscondit scelera sua non dirigetur,
qui autem confessus fuerit et reliquerit ea misericordiam [consequetur.
14 Beatus homo qui semper est pavidus :
qui vero mentis est duræ corruet in malum.
15 Leo rugiens et ursus esuriens,
princeps impius super populum pauperem.
16 Dux indigens prudentia multos opprimet per calumniam ;
qui autem odit avaritiam, longi fient dies ejus.
17 Hominem qui calumniatur animæ sanguinem,
si usque ad lacum fugerit, nemo sustinet.

20] Eccli. XIV, 9. — 21] Sup. XVII, 3. — 26] I Tim. VI, 8. — 6] Sup. XIX, 1.

18 Qui ambulat simpliciter salvus erit ;
qui perversis graditur viis concidet semel
19 Qui operatur terram suam satiabitur panibus ;
qui autem sectatur otium replebitur egestate.
20 Vir fidelis multum laudabitur ;
qui autem festinat ditari non erit innocens.
21 Qui cognoscit in judicio faciem non bene facit ;
iste et pro buccella panis deserit veritatem.
22 Vir qui festinat ditari, et aliis invidet,
ignorat quod egestas superveniet ei.
23 Qui corripit hominem gratiam postea inveniet apud eum,
magis quam ille qui per linguæ blandimenta decipit.
24 Qui subtrahit aliquid a patre suo et a matre,
et dicit hoc non esse peccatum,
particeps homicidæ est.
25 Qui se jactat et dilatat, jurgia concitat ;
qui vero sperat in Domino sanabitur.
26 Qui confidit in corde suo stultus est ;
qui autem graditur sapienter ipse salvabitur.
27 Qui dat pauperi non indigebit :
qui despicit deprecantem sustinebit penuriam.
28 Cum surrexerint impii, abscondentur homines ;
cum illi perierint, multiplicabuntur justi.

Cap. XXIX. — 1 Viro qui corripientem dura cervice contemnit, Proverbia promiscua.
repentinus ei superveniet interitus,
et eum sanitas non sequetur.
2 In multiplicatione justorum lætabitur vulgus ;
cum impii sumpserint principatum, gemet populus.
3 Vir qui amat sapientiam lætificat patrem suum ;
qui autem nutrit scorta perdet substantiam.
4 Rex justus erigit terram :
vir avarus destruet eam.
5 Homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo
rete expandit gressibus ejus.
6 Peccantem virum iniquum involvet laqueus,
et justus laudabit atque gaudebit.
7 Novit justus causam pauperum ;
impius ignorat scientiam.
8 Homines pestilentes dissipant civitatem,
sapientes vero avertunt furorem.
9 Vir sapiens si cum stulto contenderit,
sive irascatur, sive rideat, non inveniet requiem.
10 Viri sanguinum oderunt simplicem ;
justi autem quærunt animam ejus.
11 Totum spiritum suum profert stultus ;
sapiens differt, et reservat in posterum.
12 Princeps qui libenter audit verba mendacii
omnes ministros habet impios.
13 Pauper et creditor obviaverunt sibi :
utriusque illuminator est Dominus.
14 Rex qui judicat in veritate pauperes,
thronus ejus in æternum firmabitur.
15 Virga atque correptio tribuit sapientiam ;
puer autem qui dimittitur voluntati suæ confundit matrem [suam.
16 In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera,

19] Sup. XII, 11. Eccli. XX, 30. — 20] Sup. XIII, 11 et XX, 21. — 3] Luc. XV, 13. — 13] Sup. XXII, 2.

et justi ruinas eorum videbunt.
17 Erudi filium tuum, et refrigerabit te,
et dabit delicias animæ tuæ.
18 Cum prophetia defecerit, dissipabitur populus;
qui vero custodit legem beatus est.
19 Servus verbis non potest erudiri,
quia quod dicis intelligit, et respondere contemnit.
20 Vidisti hominem velocem ad loquendum ?
stultitia magis speranda est quam illius correptio.
21 Qui delicate a pueritia nutrit servum suum
postea sentiet eum contumacem.
22 Vir iracundus provocat rixas,
et qui ad indignandum facilis est erit ad peccandum proclivior.
23 Superbum sequitur humilitas,
et humilem spiritu suscipiet gloria.
24 Qui cum fure participat odit animam suam;
adjurantem audit, et non indicat.
25 Qui timet hominem cito corruet;
qui sperat in Domino sublevabitur.
26 Multi requirunt faciem principis,
et judicium a Domino egreditur singulorum.
27 Abominantur justi virum impium,
et abominantur impii eos qui in recta sunt via.
Verbum custodiens filius
extra perditionem erit.

§ II. — *Collectionis recentioris appendix prior.*

Titulus.

CAP. XXX. — 1 Verba Congregantis, filii Vomentis. Visio quam locutus est vir cum quo est Deus, et qui Deo secum morante confortatus, ait :

Verbum Dei, fons sapientiæ.

2 Stultissimus sum virorum,
et sapientia hominum non est mecum.
3 Non didici sapientiam,
et non novi scientiam sanctorum.
4 Quis ascendit in cælum, atque descendit ?
Quis continuit spiritum in manibus suis ?
Quis colligavit aquas quasi in vestimento ?
Quis suscitavit omnes terminos terræ ?
Quod nomen est ejus, et quod nomen filii ejus, si nosti ?
5 Omnis sermo Dei ignitus,
clypeus est sperantibus in se.
6 Ne addas quidquam verbis illius,
et arguaris, inveniarisque mendax.

Diversa proverbia.

7 Duo rogavi te,
ne deneges mihi antequam moriar :
8 Vanitatem et verba mendacia longe fac a me.
Mendicitatem et divitias ne dederis mihi;
tribue tantum victui meo necessaria;
9 ne forte satiatus illiciar ad negandum,
et dicam : Quis est Dominus ?
aut egestate compulsus, furer,
et perjurem nomen Dei mei.
10 Ne accuses servum ad dominum suum,
ne forte maledicat tibi, et corruas.

23] Job [illegible]II, 29. — 5] Ps. XI, 7. — 6] Deut. IV, 2 et XII, 32.

11 Generatio quæ patri suo maledicit,
et quæ matri suæ non benedicit.
12 Generatio quæ sibi munda videtur,
et tamen non est lota a sordibus suis.
13 Generatio cujus excelsi sunt oculi,
et palpebræ ejus in alta surrectæ.
14 Generatio quæ pro dentibus gladios habet,
et commandit molaribus suis,
ut comedat inopes de terra,
et pauperes ex hominibus.
15 Sanguisugæ duæ sunt filiæ,
dicentes : Affer, affer.
Tria sunt insaturabilia,
et quartum quod nunquam dicit : Sufficit.
16 Infernus, et os vulvæ,
et terra quæ non satiatur aqua ;
ignis vero nunquam dicit : Sufficit.
17 Oculum qui subsannat patrem,
et qui despicit partum matris suæ,
effodiant eum corvi de torrentibus,
et comedant eum filii aquilæ!
18 Tria sunt difficilia mihi,
et quartum penitus ignoro :
19 Viam aquilæ in cælo,
viam colubri super petram,
viam navis in medio mari,
et viam viri in adolescentia.
20 Talis est et via mulieris adulteræ,
quæ comedit, et tergens os suum,
dicit : Non sum operata malum.
21 Per tria movetur terra,
et quartum non potest sustinere :
22 Per servum, cum regnaverit ;
per stultum, cum saturatus fuerit cibo ;
23 per odiosam mulierem, cum in matrimonio fuerit assumpta,
et per ancillam, cum fuerit heres dominæ suæ.
24 Quatuor sunt minima terræ,
et ipsa sunt sapientiora sapientibus :
25 Formicæ, populus infirmus,
qui præparat in messe cibum sibi ;
26 lepusculus, plebs invalida,
qui collocat in petra cubile suum ;
27 regem locusta non habet,
et egreditur universa per turmas suas ;
28 stellio manibus nititur,
et moratur in ædibus regis.
29 Tria sunt quæ bene gradiuntur,
et quartum quod incedit feliciter :
30 Leo, fortissimus bestiarum,
ad nullius pavebit occursum ;
31 gallus succinctus lumbos,
et aries ; nec est rex, qui resistat ei.
32 Est qui stultus apparuit postquam elevatus est in sublime ;
si enim intellexisset, ori suo imposuisset manum.
33 Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac exprimit [butyrum ;
et qui vehementer emungit elicit sanguinem ;
et qui provocat iras producit discordias.

§ III. — *Collectionis recentioris appendix altera.*

Titulus.

CAP. XXXI. — 1 Verba Lamuelis regis. Visio qua erudivit eum mater
sua.

Varia præcepta.

2 Quid, dilecte mi? quid, dilecte uteri mei?
quid, dilecte votorum meorum?
3 Ne dederis mulieribus substantiam tuam,
et divitias tuas ad delendos reges.
4 Noli regibus, o Lamuel, noli regibus dare vinum,
quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas;
5 et ne forte bibant, et obliviscantur judiciorum,
et mutent causam filiorum pauperis.
6 Date siceram mœrentibus,
et vinum his qui amaro sunt animo.
7 Bibant, et obliviscantur egestatis suæ,
et doloris sui non recordentur amplius.
8 Aperi os tuum muto,
et causis omnium filiorum qui pertranseunt.
9 Aperi os tuum, decerne quod justum est,
et judica inopem et pauperem.

§ IV. — *Mulieris fortis encomium.*

Dotes mulieris fortis.

10 Mulierem fortem quis inveniet?
Procul et de ultimis finibus pretium ejus.
11 Confidit in ea cor viri sui,
et spoliis non indigebit.
12 Reddet ei bonum, et non malum,
omnibus diebus vitæ suæ.
13 Quæsivit lanam et linum,
et operata est consilio manuum suarum.
14 Facta est quasi navis institoris,
de longe portans panem suum.
15 Et de nocte surrexit,
deditque prædam domesticis suis,
et cibaria ancillis suis.
16 Consideravit agrum, et emit eum;
de fructu manuum suarum plantavit vineam.
17 Accinxit fortitudine lumbos suos,
et roboravit brachium suum.
18 Gustavit, et vidit quia bona est negotiatio ejus;
non extinguetur in nocte lucerna ejus.
19 Manum suam misit ad fortia,
et digiti ejus apprehenderunt fusum.
20 Manum suam aperuit inopi,
et palmas suas extendit ad pauperem.
21 Non timebit domui suæ a frigoribus nivis:
omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus.
22 Stragulatam vestem fecit sibi;
byssus et purpura indumentum ejus.
23 Nobilis in portis vir ejus,
quando sederit cum senatoribus terræ.
24 Sindonem fecit, et vendidit,
et cingulum tradidit Chananæo.
25 Fortitudo et decor indumentum ejus,
et ridebit in die novissimo.

26 Os suum aperuit sapientiæ,
et lex clementiæ in lingua ejus.
27 Consideravit semitas domus suæ,
et panem otiosa non comedit.
28 Surrexerunt filii ejus, et beatissimam prædicaverunt;
vir ejus, et laudavit eam.
29 Multæ filiæ congregaverunt divitias;
tu supergressa es universas.
30 Fallax gratia, et vana est pulchritudo:
mulier timens Dominum ipsa laudabitur.
31 Date ei de fructu manuum suarum,
et laudent eam in portis opera ejus.

ECCLESIASTES

QUI AB HEBRÆIS COHELETH APPELLATUR

CAP. I.

Libri titulus.

VERBA Ecclesiastæ, filii David, regis Jerusalem.

PROLOGUS

Thema.

2 Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes; vanitas vanitatum, et omnia vanitas. 3 Quid habet amplius homo de universo labore suo quo laborat sub sole?

Omnium rerum vicissitudo et vanitas.

4 Generatio præterit, et generatio advenit; terra autem in æternum stat. 5 Oritur sol et occidit, et ad locum suum revertitur; ibique renascens, 6 gyrat per meridiem, et flectitur ad aquilonem. Lustrans universa in circuitu pergit spiritus, et in circulos suos revertitur. 7 Omnia flumina intrant in mare, et mare non redundat; ad locum unde exeunt flumina revertuntur ut iterum fluant. 8 Cunctæ res difficiles; non potest eas homo explicare sermone. Non saturatur oculus visu, nec auris auditu impletur. 9 Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est. Quid est quod factum est? ipsum quod faciendum est. 10 Nihil sub sole novum, nec valet quisquam dicere : Ecce hoc recens est; jam enim præcessit in sæculis quæ fuerunt ante nos. 11 Non est priorum memoria; sed nec eorum quidem quæ postea futura sunt erit recordatio apud eos qui futuri sunt in novissimo.

SECTIO I. — ECCLESIASTÆ EXPERIENTIA ET CONFESSIO

Vanitas sapientiæ ac scientiæ.

12 Ego Ecclesiastes, fui rex Israel in Jerusalem; 13 et proposui in animo meo quærere et investigare sapienter de omnibus quæ fiunt sub sole. Hanc occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum, ut occuparentur in ea. 14 Vidi cuncta quæ fiunt sub sole, et ecce universa vanitas et afflictio spiritus. 15 Perversi difficile corriguntur, et stultorum infinitus est numerus. 16 Locutus sum in corde meo, dicens : Ecce magnus effectus sum, et præcessi omnes sapientia qui fuerunt ante me in Jerusalem; et mens mea contemplata est multa sapienter, et didici. 17 Dedique cor meum ut scirem prudentiam atque doctrinam, erroresque et stultitiam; et agnovi quod in his quoque esset labor et afflictio spiritus : 18 eo quod in multa sapientia multa sit indignatio; et qui addit scientiam, addit et laborem.

Vanitas deliciarum et divitiarum.

CAP. II. — 1 Dixi ego in corde meo : Vadam, et affluam deliciis, et fruar bonis; et vidi quod hoc quoque esset vanitas. 2 Risum reputavi errorem, et gaudio dixi : Quid frustra deciperis? 3 Cogitavi in corde meo abstrahere a vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, devitaremque stultitiam, donec viderem quid esset utile filiis hominum, quo facto opus est sub sole numero dierum vitæ suæ. 4 Magni-

ficavi opera mea, ædificavi mihi domos, et plantavi vineas; 5 feci hortos et
pomaria, et consevi ea cuncti generis arboribus; 6 et exstruxi mihi
piscinas aquarum, ut irrigarem silvam lignorum germinantium; 7 pos-
sedi servos et ancillas, multamque familiam habui, armenta quoque, et
magnos ovium greges, ultra omnes qui fuerunt ante me in Jerusalem;
8 coacervavi mihi argentum et aurum, et substantias regum ac provin-
ciarum; feci mihi cantores et cantatrices, et delicias filiorum hominum,
scyphos, et urceos in ministerio ad vina fundenda; 9 et supergressus sum
opibus omnes qui ante me fuerunt in Jerusalem : sapientia quoque perse-
veravit mecum. 10 Et omnia quæ desideraverunt oculi mei non negavi
eis, nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur, et oblectaret
se in his quæ præparaveram; et hanc ratus sum partem meam si uterer
labore meo. 11 Cumque me convertissem ad universa opera quæ fecerant
manus meæ, et ad labores in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus
vanitatem et afflictionem animi, et nihil permanere sub sole.

Idem finis sapientis et insipientis.

12 Transivi ad contemplandam sapientiam, erroresque, et stultitiam.
Quid est, inquam, homo, ut sequi possit regem, factorem suum? 13 Et
vidi quod tantum præcederet sapientia stultitiam, quantum differt lux a
tenebris. 14 Sapientis oculi in capite ejus; stultus in tenebris ambulat; et
didici quod unus utriusque esset interitus. 15 Et dixi in corde meo : Si
unus et stulti et meus occasus erit, quid mihi prodest quod majorem sa-
pientiæ dedi operam? Locutusque cum mente mea, animadverti quod
hoc quoque esset vanitas. 16 Non enim erit memoria sapientis similiter ut
stulti in perpetuum, et futura tempora oblivione cuncta pariter operient:
moritur doctus similiter ut indoctus. 17 Et idcirco tæduit me vitæ meæ,
videntem mala universa esse sub sole, et cuncta vanitatem et afflictionem
spiritus.

Vanitas laborandi pro herede incerto.

18 Rursus detestatus sum omnem industriam meam, qua sub sole stu-
diosissime laboravi, habiturus heredem post me, 19 quem ignoro utrum
sapiens an stultus futurus sit, et dominabitur in laboribus meis, quibus
desudavi et sollicitus fui; et est quidquam tam vanum? 20 Unde cessavi,
renuntiavitque cor meum ultra laborare sub sole. 21 Nam cum alius
laboret in sapientia, et doctrina, et sollicitudine, homini otioso quæsita
dimittit. Et hoc ergo vanitas et magnum malum. 22 Quid enim proderit
homini de universo labore suo, et afflictione spiritus, qua sub sole cru-
ciatus est? 23 Cuncti dies ejus doloribus et ærumnis pleni sunt, nec per
noctem mente requiescit. Et hoc nonne vanitas est?

Tamen bonorum terrestrium fruitio a Deo provenit.

24 Nonne melius est comedere et bibere, et ostendere animæ suæ bona
de laboribus suis? Et hoc de manu Dei est. 25 Quis ita devorabit et
deliciis affluet ut ego? 26 Homini bono in conspectu suo dedit Deus
sapientiam, et scientiam, et lætitiam; peccatori autem dedit afflictionem
et curam superfluam, ut addat, et congreget, et tradat ei qui placuit
Deo; sed et hoc vanitas est, et cassa sollicitudo mentis.

Sectio II. — Homo propriis conatibus impar est felicitati acquirendæ

Rerum cursus non pendet a nostra ordinatione;

Cap. III. — 1 Omnia tempus habent, et suis spatiis transeunt universa
sub cælo.
2 Tempus nascendi, et tempus moriendi;
tempus plantandi, et tempus evellendi quod plantatum est.
3 Tempus occidendi, et tempus sanandi;
tempus destruendi, et tempus ædificandi.
4 Tempus flendi, et tempus ridendi;
tempus plangendi, et tempus saltandi.

14] Prov. XVII, 24. Inf. VIII, 1.

5 Tempus spargendi lapides et tempus colligendi;
tempus amplexandi, et tempus longe fieri ab amplexibus.
6 Tempus acquirendi, et tempus perdendi;
tempus custodiendi, et tempus abjiciendi.
7 Tempus scindendi, et tempus consuendi;
tempus tacendi, et tempus loquendi.
8 Tempus dilectionis, et tempus odii;
tempus belli, et tempus pacis.

9 Quid habet amplius homo de labore suo?

ideo nostra felicitas est in manu Dei.

10 Vidi afflictionem quam dedit Deus filiis hominum, ut distendantur
in ea. 11 Cuncta fecit bona in tempore suo, et mundum tradidit disputa-
tioni eorum, ut non inveniat homo opus quod operatus est Deus ab initio
usque ad finem. 12 Et cognovi quod non esset melius nisi lætari, et facere
bene in vita sua; 13 omnis enim homo qui comedit et bibit, et videt
bonum de labore suo, hoc donum Dei est. 14 Didici quod omnia opera
quæ fecit Deus perseverent in perpetuum; non possumus eis quidquam
addere, nec auferre, quæ fecit Deus ut timeatur. 15 Quod factum est ipsum
permanet; quæ futura sunt jam fuerunt; et Deus instaurat quod abiit.

Duæ graves anomaliæ divini regiminis.

16 Vidi sub sole in loco judicii impietatem, et in loco justitiæ iniqui-
tatem; 17 et dixi in corde meo : Justum et impium judicabit Deus, et
tempus omnis rei tunc erit. 18 Dixi in corde meo de filiis hominum, ut
probaret eos Deus, et ostenderet similes esse bestiis. 19 Idcirco unus in-
teritus est hominis et jumentorum, et æqua utriusque conditio. Sicut
moritur homo, sic et illa moriuntur. Similiter spirant omnia, et nihil
habet homo jumento amplius : cuncta subjacent vanitati; 20 et omnia
pergunt ad unum locum. De terra facta sunt, et in terram pariter rever-
tuntur. 21 Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, et si spi-
ritus jumentorum descendat deorsum? 22 Et deprehendi nihil esse melius
quam lætari hominem in opere suo, et hanc esse partem illius. Quis enim
eum adducet ut post se futura cognoscat?

Aggravatur hominis infortunium per violentias,

Cap. IV. — 1 Verti me ad alia, et vidi calumnias quæ sub sole ge-
runtur, et lacrymas innocentium, et neminem consolatorem, nec posse
resistere eorum violentiæ, cunctorum auxilio destitutos; 2 et laudavi
magis mortuos quam viventes; 3 et feliciorem utroque judicavi qui
necdum natus est, nec vidit mala quæ sub sole fiunt.

per invidiam et ignaviam,

4 Rursum contemplatus sum omnes labores hominum, et industrias anim-
adverti patere invidiæ proximi; et in hoc ergo vanitas et cura superflua
est. 5 Stultus complicat manus suas, et comedit carnes suas, dicens :
6 Melior est pugillus cum requie, quam plena utraque manus cum labore
et afflictione animi.

per damna vitæ solitariæ,

7 Considerans, reperi et aliam vanitatem sub sole. 8 Unus est, et
secundum non habet, non filium, non fratrem, et tamen laborare non
cessat, nec satiantur oculi ejus divitiis; nec recogitat, dicens : Cui laboro,
et fraudo animam meam bonis? In hoc quoque vanitas est et afflictio
pessima. 9 Melius est ergo duos esse simul quam unum; habent enim
emolumentum societatis suæ. 10 Si unus ceciderit, ab altero fulcietur.
Væ soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem se. 11 Et si dormie-
rint duo, fovebuntur mutuo; unus quomodo calefiet? 12 Et si quispiam
prævaluerit contra unum, duo resistunt ei; funiculus triplex difficile
rumpitur.

per regiæ majestatis conditionem incertam.

13 Melior est puer pauper, et sapiens, rege sene et stulto, qui nescit
prævidere in posterum. 14 Quod de carcere catenisque interdum quis egre-
diatur ad regnum; et alius, natus in regno, inopia consumatur. 15 Vidi
cunctos viventes qui ambulant sub sole cum adolescente secundo, qui con-
surget pro eo. 16 Infinitus numerus est populi omnium qui fuerunt ante
eum, et qui postea futuri sunt non lætabuntur in eo; sed et hoc vanitas
et afflictio spiritus.

Terribilis Deus, et in ipsius cultu cavendum.

17 Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei, et appropinqua ut
audias. Multo enim melior est obedientia quam stultorum victimæ, qui
nesciunt quid faciunt mali.
Cap. V. — 1 Ne temere quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad
proferendum sermonem coram Deo. Deus enim in cælo, et tu super
terram; idcirco sint pauci sermones tui. 2 Multas curas sequuntur somnia,
et in multis sermonibus invenietur stultitia. 3 Si quid vovisti Deo, ne
moreris reddere; displicet enim ei infidelis et stulta promissio; sed quod-
cumque voveris redde. 4 Multoque melius est non vovere, quam post
votum promissa non reddere. 5 Ne dederis os tuum ut peccare facias car-
nem tuam; neque dicas coram angelo : Non est providentia; ne forte
iratus Deus contra sermones tuos dissipet cuncta opera manuum tuarum.
6 Ubi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates et sermones innumeri;
tu vero, Deum time.

Subversio justitiæ.

7 Si videris calumnias egenorum, et violenta judicia, et subverti justitiam
in provincia, non mireris super hoc negotio; quia excelso excelsior est
alius, et super hos quoque eminentiores sunt alii; 8 et insuper universæ
terræ rex imperat servienti.

Divitiæ transeunt et satietatem non conferunt.

9 Avarus non implebitur pecunia, et qui amat divitias fructum non capiet
ex eis; et hoc ergo vanitas. 10 Ubi multæ sunt opes, multi et qui com-
edunt eas. Et quid prodest possessori, nisi quod cernit divitias oculis suis?
11 Dulcis est somnus operanti, sive parum sive multum comedat; satu-
ritas autem divitis non sinit eum dormire. 12 Est et alia infirmitas pessima
quam vidi sub sole : divitiæ conservatæ in malum domini sui. 13 Pereunt
enim in afflictione pessima : generavit filium qui in summa egestate erit.
14 Sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic revertetur, et nihil
auferet secum de labore suo. 15 Miserabilis prorsus infirmitas : quomodo
venit, sic revertetur. Quid ergo prodest ei quod laboravit in ventum?
16 Cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris, et in curis multis, et in
ærumna atque tristitia.

Felicitas nostra ex Deo est.

17 Hoc itaque visum est mihi bonum ut comedat quis et bibat, et
fruatur lætitia ex labore suo quo laboravit ipse sub sole, numero dierum
vitæ suæ quos dedit ei Deus; et hæc est pars illius. 18 Et omni homini
cui dedit Deus divitias, atque substantiam, potestatemque ei tribuit ut
comedat ex eis, et fruatur parte sua, et lætetur de labore suo : hoc est
donum Dei. 19 Non enim satis recordabitur dierum vitæ suæ, eo quod
Deus occupet deliciis cor ejus.

Sectio III. — Regulæ practicæ pro felicitatis acquisitione

Multi etsi omnibus abundantes sunt infelices.

Cap. VI. — 1 Est et aliud malum quod vidi sub sole, et quidem fre-
quens apud homines : 2 vir cui dedit Deus divitias, et substantiam, et
honorem, et nihil deest animæ suæ, ex omnibus quæ desiderat; nec tri-
buit ei potestatem Deus ut comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit
illud : hoc vanitas et miseria magna est. 3 Si genuerit quispiam centum
liberos, et vixerit multos annos, et plures dies ætatis habuerit, et anima
illius non utatur bonis substantiæ suæ, sepulturaque careat : de hoc ego
pronuntio quod melior illo sit abortivus. 4 Frustra enim venit, et pergit
ad tenebras, et oblivione delebitur nomen ejus. 5 Non vidit solem, neque
cognovit distantiam boni et mali. 6 Etiam si duobus millibus annis vixerit,
et non fuerit perfruitus bonis, nonne ad unum locum properant omnia?

Appetitus reprimendi et in Deo fidendum.

7 Omnis labor hominis in ore ejus; sed anima ejus non implebitur.
8 Quid habet amplius sapiens a stulto? et quid pauper, nisi ut pergat
illuc ubi est vita? 9 Melius est videre quod cupias, quam desiderare quod
nescias. Sed et hoc vanitas est, et præsumptio spiritus. 10 Qui futurus

17] I Reg. XV, 22. Os. VI, 6. — 12] Job. XX, 20. — 14] Job. I, 21. I Tim. VI, 7.

est, jam vocatum est nomen ejus; et scitur quod homo sit, et non possit
contra fortiorem se in judicio contendere. 11 Verba sunt plurima, mul-
tamque in disputando habentia vanitatem.

Linquenda bona inania ut adipiscamur meliora.

CAP. VII. — 1 Quid necesse est homini majora se quærere, cum
ignoret quid conducat sibi in vita sua numero dierum peregrinationis
suæ, et tempore quod velut umbra præterit? Aut quis ei poterit indicare
quid post eum futurum sub sole sit? 2 Melius est nomen bonum quam
unguenta pretiosa, et dies mortis die nativitatis. 3 Melius est ire ad do-
mum luctus quam ad domum convivii; in illa enim finis cunctorum admo-
netur hominum, et vivens cogitat quid futurum sit. 4 Melior est ira risu,
quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis. 5 Cor sapientium
ubi tristitia est, et cor stultorum ubi lætitia. 6 Melius est a sapiente cor-
ripi, quam stultorum adulatione decipi; 7 quia sicut sonitus spinarum
ardentium sub olla, sic risus stulti. Sed et hoc vanitas.

Patientia in adversis et assensus Dei providentiæ.

8 Calumnia conturbat sapientem, et perdet robur cordis illius. 9 Melior
est finis orationis quam principium. Melior est patiens arrogante. 10 Ne
sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit. 11 Ne dicas :
Quid putas causæ est quod priora tempora meliora fuere quam nunc
sunt? stulta enim est hujuscemodi interrogatio. 12 Utilior est sapientia
cum divitiis, et magis prodest videntibus solem. 13 Sicut enim protegit
sapientia, sic protegit pecunia; hoc autem plus habet eruditio et sa-
pientia, quod vitam tribuunt possessori suo. 14 Considera opera Dei, quod
nemo possit corrigere quem ille despexerit.

Justus modus in omnibus tenendus.

15 In die bona fruere bonis, et malam diem præcave; sicut enim
hanc, sic et illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum justas
querimonias. 16 Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ : Justus perit
in justitia sua, et impius multo vivit tempore in malitia sua. 17 Noli esse
justus multum, neque plus sapias quam necesse est, ne obstupescas.
18 Ne impie agas multum, et noli esse stultus, ne moriaris in tempore
non tuo.

Quæ deceant sapientem propriæ infirmitatis memorem.

19 Bonum est te sustentare justum; sed et ab illo ne subtrahas manum
tuam; quia qui timet Deum nihil negligit. 20 Sapientia confortavit sa-
pientem super decem principes civitatis; 21 non est enim homo justus in
terra qui faciat bonum et non peccet. 22 Sed et cunctis sermonibus qui
dicuntur ne accommodes cor tuum, ne forte audias servum tuum male-
dicentem tibi; 23 scit enim conscientia tua quia et tu crebro maledixisti
aliis.

Cavendum a mulierum laqueis.

24 Cuncta tentavi in sapientia. Dixi : Sapiens efficiar, et ipsa longius
recessit a me, 25 multo magis quam erat. Et alta profunditas, quis inve-
niet eam? 26 Lustravi universa animo meo, ut scirem et considerarem, et
quærerem sapientiam, et rationem, et ut cognoscerem impietatem stulti,
et errorem imprudentium; 27 et inveni amariorem morte mulierem, quæ
laqueus venatorum est, et sagena cor ejus, vincula sunt manus illius. Qui
placet Deo effugiet illam; qui autem peccator est capietur ab illa. 28 Ecce
hoc inveni, dixit Ecclesiastes, unum et alterum ut invenirem rationem,
29 quam adhuc quærit anima mea, et non inveni. Virum de mille unum
reperi; mulierem ex omnibus non inveni. 30 Solummodo hoc inveni, quod
fecerit Deus hominem rectum, et ipse se infinitis miscuerit quæstionibus.
Quis talis ut sapiens est? et quis cognovit solutionem verbi?

Regi obediendum.

CAP. VIII. — 1 Sapientia hominis lucet in vultu ejus, et potentissi-
mus faciem illius commutabit. 2 Ego os regis observo, et præcepta jura-
menti Dei. 3 Ne festines recedere a facie ejus, neque permaneas in opere
malo, quia omne quod voluerit faciet. 4 Et sermo illius potestate plenus
est, nec dicere ei quisquam potest : Quare ita facis? 5 Qui custodit præ-

---

2] Prov. XXII, 1. — 21] III Reg. VIII, 46. II Par. VI, 36. Prov. XX, 9. I Joan. I, 8. — 1] Sup. II, 14.

ceptum non experietur quidquam mali. Tempus et responsionem cor sa-
pientis intelligit.

Consolatio sapientis inter varias vitæ anomalias.

[6] Omni negotio tempus est, et opportunitas, et multa hominis afflictio,
[7] quia ignorat præterita, et futura nullo scire potest nuntio. [8] Non est in
hominis potestate prohibere spiritum ; nec habet potestatem in die mortis ;
nec sinitur quiescere ingruente bello ; neque salvabit impietas impium.
[9] Omnia hæc consideravi, et dedi cor meum in cunctis operibus quæ
fiunt sub sole. Interdum dominatur homo homini in malum suum. [10] Vidi
impios sepultos, qui etiam cum adhuc viverent in loco sancto erant, et
laudabantur in civitate quasi justorum operum. Sed et hoc vanitas est.
[11] Etenim quia non profertur cito contra malos sententia, absque timore
ullo filii hominum perpetrant mala. [12] Attamen peccator ex eo quod cen-
ties facit malum, et per patientiam sustentatur, ego cognovi quod erit
bonum timentibus Deum, qui verentur faciem ejus. [13] Non sit bonum
impio, nec prolongentur dies ejus, sed quasi umbra transeant qui non
timent faciem Domini. [14] Est et alia vanitas quæ fit super terram : sunt
justi quibus mala proveniunt quasi opera egerint impiorum ; et sunt impii
qui ita securi sunt quasi justorum facta habeant. Sed et hoc vanissimum
judico. [15] Laudavi igitur lætitiam ; quod non esset homini bonum sub
sole, nisi quod comederet, et biberet, atque gauderet, et hoc solum
secum auferret de labore suo, in diebus vitæ suæ quos dedit ei Deus sub
sole.

Sectio IV. — In vera sapientia sita est vita vere beata

Frustra laboramus in administratione Dei perscrutanda.

[16] Et apposui cor meum ut scirem sapientiam, et intelligerem disten-
tionem quæ versatur in terra. Est homo qui diebus et noctibus somnum
non capit oculis. [17] Et intellexi quod omnium operum Dei nullam possit
homo invenire rationem, eorum quæ fiunt sub sole ; et quanto plus labora-
verit ad quærendum, tanto minus inveniat : etiam si dixerit sapiens se
nosse, non poterit reperire.

Sors futura incerta ;

Cap. IX. — [1] Omnia hæc tractavi in corde meo, ut curiose intellige-
rem. Sunt justi atque sapientes, et opera eorum in manu Dei ; et tamen
nescit homo utrum amore an odio dignus sit. [2] Sed omnia in futurum ser-
vantur incerta, eo quod universa æque eveniant justo et impio, bono et
malo, mundo et immundo, immolanti victimas et sacrificia contemnenti.
Sicut bonus, sic et peccator ; ut perjurus, ita et ille qui verum dejerat.
[3] Hoc est pessimum inter omnia quæ sub sole fiunt, quia eadem cunctis
eveniunt. Unde et corda filiorum hominum implentur malitia et contemptu
in vita sua, et post hæc ad inferos deducentur.

sola mors et oblivio omnibus certa.

[4] Nemo est qui semper vivat, et qui hujus rei habeat fiduciam ; melior
est canis vivus leone mortuo. [5] Viventes enim sciunt se esse morituros ;
mortui vero nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem, quia
oblivioni tradita est memoria eorum. [6] Amor quoque, et odium, et invidiæ
simul perierunt ; nec habent partem in hoc sæculo, et in opere quod sub
sole geritur.

Ergo bonis a Deo concessis fruendum.

[7] Vade ergo, et comede in lætitia panem tuum, et bibe cum gaudio
vinum tuum, quia Deo placent opera tua. [8] Omni tempore sint vestimenta
tua candida ; et oleum de capite tuo non deficiat. [9] Perfruere vita cum
uxore quam diligis, cunctis diebus vitæ instabilitatis tuæ, qui dati sunt
tibi sub sole omni tempore vanitatis tuæ ; hæc est enim pars in vita et in
labore tuo quo laboras sub sole. [10] Quodcumque facere potest manus tua
instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia
erunt apud inferos quo tu properas.

Successus studio non semper respondet;

[11] Verti me ad aliud, et vidi sub sole nec velocium esse cursum, nec
fortium bellum, nec sapientium panem, nec doctorum divitias, nec arti-
ficum gratiam ; sed tempus casumque in omnibus. [12] Nescit homo finem

suum; sed sicut pisces capiuntur hamo, et sicut aves laqueo comprehen-
duntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo super-
venerit.

sapientia tamen eximia præstat commoda.

13 Hanc quoque sub sole vidi sapientiam, et probavi maximam : 14 ci-
vitas parva, et pauci in ea viri; venit contra eam rex magnus, et vallavit
eam, exstruxitque munitiones per gyrum, et perfecta est obsidio. 15 Inven-
tusque est in ea vir pauper et sapiens, et liberavit urbem per sapientiam
suam; et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. 16 Et di-
cebam ego meliorem esse sapientiam fortitudine. Quomodo ergo sapientia
pauperis contempta est, et verba ejus non sunt audita? 17 Verba sapien-
tium audiuntur in silentio, plus quam clamor principis inter stultos.
18 Melior est sapientia quam arma bellica : et qui in uno peccaverit multa
bona perdet.

Sapientis a stulto differentia.

CAP. X. — 1 Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti. Pretiosior
est sapientia et gloria, parva et ad tempus stultitia. 2 Cor sapientis in
dextera ejus, et cor stulti in sinistra illius. 3 Sed et in via stultus ambu-
lans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat.

Istius circumspectio, hujus imprudentia erga tyrannos.

4 Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne
dimiseris, quia curatio faciet cessare peccata maxima. 5 Est malum quod
vidi sub sole, quasi per errorem egrediens a facie principis : 6 positum
stultum in dignitate sublimi, et divites sedere deorsum. 7 Vidi servos in
equis, et principes ambulantes super terram quasi servos. 8 Qui fodit
foveam incidet in eam, et qui dissipat sepem mordebit eum coluber. 9 Qui
transfert lapides affligetur in eis, et qui scindit ligna vulnerabitur ab eis.
10 Si retusum fuerit ferrum, et hoc non ut prius, sed hebetatum fuerit,
multo labore exacuetur; et post industriam sequetur sapientia. 11 Si
mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occulte detrahit.
12 Verba oris sapientis gratia, et labia insipientis præcipitabunt eum;
13 initium verborum ejus stultitia, et novissimum oris illius error pessimus.
14 Stultus verba multiplicat. Ignorat homo quid ante se fuerit; et quid
post se futurum sit, quis ei poterit indicare? 15 Labor stultorum affliget
eos, qui nesciunt in urbem pergere. 16 Væ tibi, terra, cujus rex puer est,
et cujus principes mane comedunt. 17 Beata terra cujus rex nobilis est, et
cujus principes vescuntur in tempore suo, ad reficiendum, et non ad luxu-
riam. 18 In pigritiis humiliabitur contignatio, et in infirmitate manuum
perstillabit domus. 19 In risum faciunt panem et vinum ut epulentur
viventes; et pecuniæ obediunt omnia. 20 In cogitatione tua regi ne detra-
has, et in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti : quia et aves cæli
portabunt vocem tuam, et qui habet pennas annuntiabit sententiam.

Multiplicanda beneficia.

CAP. XI. — 1 Mitte panem tuum super transeuntes aquas, quia post
tempora multa invenies illum. 2 Da partem septem necnon et octo, quia
ignoras quid futurum sit mali super terram.

Semper laborandum.

3 Si repletæ fuerint nubes, imbrem super terram effundent. Si ceciderit
lignum ad austrum aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit ibi
erit. 4 Qui observat ventum non seminat; et qui considerat nubes nunquam
metet. 5 Quomodo ignoras quæ sit via spiritus, et qua ratione compin-
gantur ossa in ventre prægnantis : sic nescis opera Dei, qui fabricator
est omnium. 6 Mane semina semen tuum, et vespere ne cesset manus tua :
quia nescis quid magis oriatur, hoc aut illud; et si utrumque simul, me-
lius erit. 7 Dulce lumen, et delectabile est oculis videre solem. 8 Si annis
multis vixerit homo, et in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet
tenebrosi temporis, et dierum multorum, qui cum venerint, vanitatis
arguentur præterita.

Inter vitæ commoda judicium Dei cogitandum.

9 Lætare ergo, juvenis, in adolescentia tua; et in bono sit cor tuum in
diebus juventutis tuæ; et ambula in viis cordis tui, et in intuitu oculorum

---

10, 8] Prov. XXVI, 27. Eccli. XXVII, 29.

tuorum, et scito quod pro omnibus his adducet te Deus in judicium.
[10] Aufer iram a corde tuo, et amove malitiam a carne tua; adolescentia
enim et voluptas vana sunt.
CAP. XII. — [1] Memento creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam
veniat tempus afflictionis, et appropinquent anni de quibus dicas : Non
mihi placent; [2] antequam tenebrescat sol, et lumen, et luna, et stellæ,
et revertantur nubes post pluviam; [3] quando commovebuntur custodes
domus, et nutabunt viri fortissimi, et otiosæ erunt molentes in minuto
numero, et tenebrescent videntes per foramina; [4] et claudent ostia in
platea, in humilitate vocis molentis, et consurgent ad vocem volucris, et
obsurdescent omnes filiæ carminis. [5] Excelsa quoque timebunt, et formi-
dabunt in via. Florebit amygdalus, impinguabitur locusta, et dissipabitur
capparis, quoniam ibit homo in domum æternitatis suæ, et circuibunt in
platea plangentes. [6] Antequam rumpatur funiculus argenteus, et recurrat
vitta aurea, et conteratur hydria super fontem, et confringatur rota super
cisternam, [7] et revertatur pulvis in terram suam unde erat, et spiritus
redeat ad Deum, qui dedit illum.

Deus præ oculis habeatur ante senectutem et mortem.

EPILOGUS

[8] Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, et omnia vanitas. [9] Cumque
esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit populum, et enarravit quæ fece-
rat; et investigans composuit parabolas multas. [10] Quæsivit verba utilia,
et conscripsit sermones rectissimos ac veritate plenos. [11] Verba sapientium
sicut stimuli, et quasi clavi in altum defixi, quæ per magistrorum consi-
lium data sunt a pastore uno. [12] His amplius, fili mi, ne requiras. Fa-
ciendi plures libros nullus est finis; frequensque meditatio, carnis afflictio
est. [13] Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, et man-
data ejus observa; hoc est enim omnis homo; [14] et cuncta quæ fiunt
adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum, sive malum
illud sit.

Totius libri recapitulatio.

CANTICUM CANTICORUM

SALOMONIS

QUOD HEBRAICE DICITUR SIR HASIRIM

Cantio I

§ I. — *Sponsæ dialogus cum filiabus Jerusalem.*

Cap. I.

Sponsa.

Osculetur me osculo oris sui;
quia meliora sunt ubera tua vino,
2 fragrantia unguentis optimis.
Oleum effusum nomen tuum;
ideo adolescentulæ dilexerunt te.
3 Trahe me, post te curremus
in odorem unguentorum tuorum.
Introduxit me rex in cellaria sua;
exultabimus et lætabimur in te,
memores uberum tuorum super vinum.
Recti diligunt te.
4 Nigra sum, sed formosa, filiæ Jerusalem,
sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.
5 Nolite me considerare quod fusca sim,
quia decoloravit me sol.
Filii matris meæ pugnaverunt contra me;
posuerunt me custodem in vineis,
vineam meam non custodivi.
6 Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas,
ubi cubes in meridie,
ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.

Filiæ Jerusalem.

7 Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres,
egredere, et abi post vestigia gregum,
et pasce hædos tuos juxta tabernacula pastorum.

§ II. — *Sponsi et sponsæ dialogus.*

Sponsus.

8 Equitatui meo in curribus Pharaonis
assimilavi te, amica mea.
9 Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis;
collum tuum sicut monilia.
10 Murenulas aureas faciemus tibi,
vermiculatas argento.

Sponsa.

11 Dum esset rex in accubitu suo,

nardus mea dedit odorem suum.
12 Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi ;
inter ubera mea commorabitur.
13 Botrus cypri dilectus meus mihi
in vineis Engaddi.
14 Ecce tu pulchra es, amica mea ! ecce tu pulchra es ! Sponsus.
Oculi tui columbarum.
15 Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus ! Sponsa.
Lectulus noster floridus ;
16 tigna domorum nostrarum cedrina,
laquearia nostra cypressina.
Cap. II. — 1 Ego flos campi,
et lilium convallium.
2 Sicut lilium inter spinas, Sponsus.
sic amica mea inter filias.
3 Sicut malus inter ligna silvarum, Sponsa.
sic dilectus meus inter filios.
Sub umbra illius quem desideraveram sedi,
et fructus ejus dulcis gutturi meo.
4 Introduxit me in cellam vinariam ;
ordinavit in me charitatem.
5 Fulcite me floribus,
stipate me malis,
quia amore langueo.
6 Læva ejus sub capite meo,
et dextera illius amplexabitur me.
7 Adjuro vos, filiæ Jerusalem, Sponsus ad filias Jerusalem.
per capreas cervosque camporum,
ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam,
quoadusque ipsa velit.

Cantio II

§ I. — *Soliloquium sponsæ.*

8 Vox dilecti mei ; ecce iste venit, Sponsa.
saliens in montibus, transiliens colles.
9 Similis est dilectus meus capreæ,
hinnuloque cervorum.
En ipse stat post parietem nostrum,
respiciens per fenestras,
prospiciens per cancellos.
10 En dilectus meus loquitur mihi :
Surge, propera, amica mea,
columba mea, formosa mea, et veni.
11 Jam enim hiems transiit ;
imber abiit, et recessit.
12 Flores apparuerunt in terra nostra,
tempus putationis advenit ;
vox turturis audita est in terra nostra ;
13 ficus protulit grossos suos ;
vineæ florentes dederunt odorem suum.
Surge, amica mea, speciosa mea, et veni :
14 columba mea, in foraminibus petræ, in caverna maceriæ,
ostende mihi faciem tuam,
sonet vox tua in auribus meis ;
vox enim tua dulcis, et facies tua decora.

[15] Capite nobis vulpes parvulas
quæ demoliuntur vineas;
nam vinea nostra floruit.
[16] Dilectus meus mihi, et ego illi,
qui pascitur inter lilia,
[17] donec aspiret dies, et inclinentur umbræ.
Revertere; similis esto, dilecte mi, capreæ,
hinnuloque cervorum super montes Bether.

§ II. — *Primum sponsæ somnium.*

Sponsa.

CAP. III. — [1] In lectulo meo, per noctes,
quæsivi quem diligit anima mea;
quæsivi illum, et non inveni.
[2] Surgam, et circuibo civitatem;
per vicos et plateas
quæram quem diligit anima mea;
quæsivi illum, et non inveni.
[3] Invenerunt me vigiles qui custodiunt civitatem:
Num quem diligit anima mea vidistis?
[4] Paululum cum pertransissem eos,
inveni quem diligit anima mea,
tenui eum, nec dimittam,
donec introducam illum in domum matris meæ,
et in cubiculum genitricis meæ.

Sponsus ad filias Jerusalem.

[5] Adjuro vos, filiæ Jerusalem,
per capreas cervosque camporum,
ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam,
donec ipsa velit.

CANTIO III

§ I. — *Sponsorum solemnis ingressus in Jerusalem.*

Filiæ Jerusalem.

[6] Quæ est ista quæ ascendit per desertum
sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ,
et thuris, et universi pulveris pigmentarii?
[7] En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt
ex fortissimis Israel,
[8] omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi:
uniuscujusque ensis super femur suum
propter timores nocturnos.
[9] Ferculum fecit sibi rex Salomon
de lignis Libani;
[10] columnas ejus fecit argenteas,
reclinatorium aureum, ascensum purpureum;
media charitate constravit,
propter filias Jerusalem.
[11] Egredimini et videte, filiæ Sion,
regem Salomonem in diademate quo coronavit illum mater sua
in die desponsationis illius,
et in die lætitiæ cordis ejus.

§ II. — *Sponsi cum amicis in regali palatio.*

Sponsus.

CAP. IV. — [1] Quam pulchra es, amica mea! quam pulchra es!
Oculi tui columbarum,

absque eo quod intrinsecus latet.
Capilli tui sicut greges caprarum
quæ ascenderunt de monte Galaad.
2 Dentes tui sicut greges tonsarum
quæ ascenderunt de lavacro;
omnes gemellis fetibus,
et sterilis non est inter eas.
3 Sicut vitta coccinea labia tua,
et eloquium tuum dulce.
Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ,
absque eo quod intrinsecus latet.
4 Sicut turris David collum tuum,
quæ ædificata est cum propugnaculis :
mille clypei pendent ex ea,
omnis armatura fortium.
5 Duo ubera tua sicut duo hinnuli,
capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis.
6 Donec aspiret dies, et inclinentur umbræ, Sponsa.
vadam ad montem myrrhæ, et ad collem thuris.
7 Tota pulchra es, amica mea, Sponsus.
et macula non est in te.
8 Veni de Libano, sponsa mea,
veni de Libano, veni, coronaberis;
de capite Amana, de vertice Sanir et Hermon,
de cubilibus leonum, de montibus pardorum.
9 Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa;
vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum,
et in uno crine colli tui.
10 Quam pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea, sponsa!
Pulchriora sunt ubera tua vino,
et odor unguentorum tuorum super omnia aromata.
11 Favus distillans labia tua, sponsa;
mel et lac sub lingua tua;
et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.
12 Hortus conclusus soror mea, sponsa,
hortus conclusus, fons signatus.
13 Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum,
cum pomorum fructibus, cypri cum nardo.
14 Nardus et crocus, fistula et cinnamomum,
cum universis lignis Libani;
myrrha et aloe, cum omnibus primis unguentis.
15 Fons hortorum, puteus aquarum viventium,
quæ fluunt impetu de Libano.
16 Surge, aquilo; et veni, auster;
perfla hortum meum, et fluant aromata illius.
CAP. V. — 1 Veniat dilectus meus in hortum suum, Sponsa.
et comedat fructum pomorum suorum.
Veni in hortum meum, soror mea, sponsa; Sponsus ad sponsam;
messui myrrham meam cum aromatibus meis;
comedi favum cum melle meo;
bibi vinum meum cum lacte meo.
Comedite, amici, et bibite; ad amicos.
et inebriamini, carissimi.

CANTIO IV

§ I. — *Sponsa narrat somnium alterum sponsique laudes prædicat.*

Sponsa. [2] Ego dormio, et cor meum vigilat.
Vox dilecti mei pulsantis :
Aperi mihi, soror mea, amica mea,
columba mea, immaculata mea,
quia caput meum plenum est rore,
et cincinni mei guttis noctium.
[3] Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa?
Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?
[4] Dilectus meus misit manum suam per foramen,
et venter meus intremuit ad tactum ejus.
[5] Surrexi ut aperirem dilecto meo;
manus meæ stillaverunt myrrham,
et digiti mei pleni myrrha probatissima.
[6] Pessulum ostii mei aperui dilecto meo;
at ille declinaverat, atque transierat.
Anima mea liquefacta est, ut locutus est;
quæsivi, et non inveni illum;
vocavi, et non respondit mihi.
[7] Invenerunt me custodes qui circumeunt civitatem;
percusserunt me, et vulneraverunt me.
Tulerunt pallium meum mihi custodes murorum.
[8] Adjuro vos, filiæ Jerusalem,
si inveneritis dilectum meum,
ut nuntietis ei quia amore langueo.

Filiæ Jerusalem. [9] Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum?
Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adjurasti nos?

Sponsa. [10] Dilectus meus candidus et rubicundus;
electus ex millibus.
[11] Caput ejus aurum optimum.
Comæ ejus sicut elatæ palmarum, nigræ quasi corvus.
[12] Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum,
quæ lacte sunt lotæ, et resident juxta fluenta plenissima.
[13] Genæ illius sicut areolæ aromatum
consitæ a pigmentariis.
Labia ejus lilia
distillantia myrrham primam.
[14] Manus illius tornatiles, aureæ,
plenæ hyacinthis.
Venter ejus eburneus,
distinctus sapphiris.
[15] Crura illius columnæ marmoreæ
quæ fundatæ sunt super bases aureas.
Species ejus ut Libani,
electus ut cedri.
[16] Guttur illius suavissimum,
et totus desiderabilis.
Talis est dilectus meus,
et ipse est amicus meus, filiæ Jerusalem.

Filiæ Jerusalem. [17] Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum?
quo declinavit dilectus tuus?
et quæremus eum tecum.

Sponsa. CAP. VI. — [1] Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam [aromatum,
ut pascatur in hortis, et lilia colligat.

[2] Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi,
qui pascitur inter lilia.

§ II. — *Sponsus sponsam laudibus extollit.*

[3] Pulchra es, amica mea, suavis, Sponsus.
et decora sicut Jerusalem;
terribilis ut castrorum acies ordinata.
[4] Averte oculos tuos a me,
quia ipsi me avolare fecerunt.
Capilli tui sicut grex caprarum
quæ apparuerunt de Galaad.
[5] Dentes tui sicut grex ovium
quæ ascenderunt de lavacro,
omnes gemellis fetibus,
et sterilis non est in eis.
[6] Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ,
absque occultis tuis.
[7] Sexaginta sunt reginæ, et octoginta concubinæ,
et adolescentularum non est numerus.
[8] Una est columba mea, perfecta mea,
una est matris suæ, electa genitrici suæ.
Viderunt eam filiæ, et beatissimam prædicaverunt;
reginæ et concubinæ, et laudaverunt eam.

Cantio V

§ I. — *Laus iterata sponsæ.*

[9] Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, Sponsus.
pulchra ut luna, electa ut sol,
terribilis ut castrorum acies ordinata?
[10] Descendi in hortum nucum, Sponsa.
ut viderem poma convallium,
et inspicerem si floruisset vinea,
et germinassent mala punica.
[11] Nescivi: anima mea conturbavit me,
propter quadrigas Aminadab.
[12] Revertere, revertere, Sulamitis! Filiæ Jerusalem.
revertere, revertere, ut intueamur te.
Cap. VII. — [1] Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Sponsa.
Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis! Sponsus.
Juncturæ femorum tuorum sicut monilia
quæ fabricata sunt manu artificis.
[2] Umbilicus tuus crater tornatilis,
numquam indigens poculis.
Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis.
[3] Duo ubera tua sicut duo hinnuli,
gemelli capreæ.
[4] Collum tuum sicut turris eburnea.
Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon,
quæ sunt in porta filiæ multitudinis.
Nasus tuus sicut turris Libani,
quæ respicit contra Damascum.
[5] Caput tuum ut Carmelus;
et comæ capitis tui sicut purpura regis
vincta canalibus.

[6] Quam pulchra es, et quam decora,
charissima, in deliciis!
[7] Statura tua assimilata est palmæ,
et ubera tua botris.
[8] Dixi : Ascendam in palmam,
et apprehendam fructus ejus;
et erunt ubera tua sicut botri vineæ,
et odor oris tui sicut malorum.

§ II. — *Efflagitatio sponsæ.*

Sponsa.

[9] Guttur tuum sicut vinum optimum,
dignum dilecto meo ad potandum,
labiisque et dentibus illius ad ruminandum.
[10] Ego dilecto meo,
et ad me conversio ejus.
[11] Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum,
commoremur in villis.
[12] Mane surgamus ad vineas;
videamus si floruit vinea,
si flores fructus parturiunt,
si floruerunt mala punica;
ibi dabo tibi ubera mea.
[13] Mandragoræ dederunt odorem.
In portis nostris omnia poma :
nova et vetera, dilecte mi, servavi tibi.
CAP. VIII. — [1] Quis mihi det te fratrem meum,
sugentem ubera matris meæ,
ut inveniam te foris, et deosculer te,
et jam me nemo despiciat?
[2] Apprehendam te, et ducam in domum matris meæ;
ibi me docebis,
et dabo tibi poculum ex vino condito,
et mustum malorum granatorum meorum.
[3] Læva ejus sub capite meo,
et dextera illius amplexabitur me.

Sponsus ad filias Jerusalem.

[4] Adjuro vos, filiæ Jerusalem,
ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam,
donec ipsa velit.

CANTIO VI

§ I. — *Perpetuæ dilectionis promissio.*

Filiæ Jerusalem.

[5] Quæ est ista quæ ascendit de deserto, deliciis affluens,
innixa super dilectum suum?

Sponsus.

Sub arbore malo suscitavi te;
ibi corrupta est mater tua,
ibi violata est genitrix tua.

Sponsa.

[6] Pone me ut signaculum super cor tuum,
ut signaculum super brachium tuum,
quia fortis est ut mors dilectio,
dura sicut infernus æmulatio :
lampades ejus lampades ignis atque flammarum.
[7] Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem,
nec flumina obruent illam.
Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione,
quasi nihil despiciet eam.

§ II. — *Conclusio.*

8 Soror nostra parva, Fratres sponsæ.
et ubera non habet;
quid faciemus sorori nostræ
in die quando alloquenda est?
9 Si murus est,
ædificemus super eum propugnacula argentea;
si ostium est,
compingamus illud tabulis cedrinis.
10 Ego murus, et ubera mea sicut turris, Sponsa.
ex quo facta sum coram eo, quasi pacem reperiens.
11 Vinea fuit pacifico in ea quæ habet populos;
tradidit eam custodibus;
vir affert pro fructu ejus mille argenteos.
12 Vinea mea coram me est.
Mille tui pacifici,
et ducenti his qui custodiunt fructus ejus.
13 Quæ habitas in hortis, amici auscultant; Sponsus.
fac me audire vocem tuam.
14 Fuge, dilecte mi, et assimilare capreæ, Sponsa.
hinnuloque cervorum super montes aromatum.

LIBER SAPIENTIÆ

PARS PRIOR, DIDACTICA

SAPIENTIA IN SUA ESSENTIA ET SUIS EFFECTIBUS CONSIDERATA

SECTIO I. — SAPIENTIA FONS FELICITATIS ET IMMORTALITATIS

CAP. I.

§ I. — *Sapientiæ conditiones.*

Cor rectum.

DILIGITE justitiam, qui judicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quærite illum; 2 quoniam invenitur ab his qui non tentant illum, apparet autem eis qui fidem habent in illum. 3 Perversæ enim cogitationes separant a Deo; probata autem virtus corripit insipientes. 4 Quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. 5 Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum; et auferet se a cogitationibus quæ sunt sine intellectu, et corripietur a superveniente iniquitate.

Sermo rectus et honestus.

6 Benignus est enim spiritus sapientiæ, et non liberabit maledicum a labiis suis; quoniam renum illius testis est Deus, et cordis illius scrutator est verus et linguæ ejus auditor. 7 Quoniam spiritus Domini replevit orbem terrarum; et hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis. 8 Propter hoc qui loquitur iniqua non potest latere, nec præteriet illum corripiens judicium. 9 In cogitationibus enim impii interrogatio erit; sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius. 10 Quoniam auris zeli audit omnia, et tumultus murmurationum non abscondetur. 11 Custodite ergo vos a murmuratione quæ nihil prodest, et a detractione parcite linguæ: quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit, os autem quod mentitur occidit animam.

§ II. — *Mortis initium et causa.*

Peccatum, non Deus, mortem adduxit.

12 Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ, neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum. 13 Quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum. 14 Creavit enim ut essent omnia; et sanabiles fecit nationes orbis terrarum, et non est in illis medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra. 15 Justitia enim perpetua est, et immortalis. 16 Impii autem manibus et verbis accersierunt illam, et æstimantes illam amicam, defluxerunt; et sponsiones posuerunt ad illam, quoniam digni sunt qui sint ex parte illius.

1] III Reg. III, 9. Is. LVI, 1. — 2] II Par. XV, 2. — 6] Gal. V, 22. Jer. XVII, 10. — 7] Is. VI, 3. — 13] Ez. XVIII, 32 et XXXIII, 11.

Impia ratiocinatio eorum qui vitam alteram negant. 1º Volunt frui voluptatibus.

CAP. II. — [1] Dixerunt enim cogitantes apud se non recte : Exiguum et cum tædio est tempus vitæ nostræ, et non est refrigerium in fine hominis, et non est qui agnitus sit reversus ab inferis. [2] Quia ex nihilo nati sumus, et post hoc erimus tanquam non fuerimus. Quoniam fumus flatus est in naribus nostris, et sermo scintilla ad commovendum cor nostrum : [3] qua extincta, cinis erit corpus nostrum, et spiritus diffundetur tanquam mollis aer ; et transibit vita nostra tanquam vestigium nubis, et sicut nebula dissolvetur quæ fugata est a radiis solis, et a calore illius aggravata. [4] Et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus, et nemo memoriam habebit operum nostrorum. [5] Umbræ enim transitus est tempus nostrum, et non est reversio finis nostri : quoniam consignata est, et nemo revertitur. [6] Venite ergo, et fruamur bonis quæ sunt, et utamur creatura tanquam in juventute celeriter. [7] Vino pretioso et unguentis nos impleamus, et non prætereat nos flos temporis. [8] Coronemus nos rosis antequam marcescant ; nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra. [9] Nemo nostrum exsors sit luxuriæ nostræ. Ubique relinquamus signa lætitiæ, quoniam hæc est pars nostra, et hæc est sors.

2º Volunt justos opprimere.

[10] Opprimamus pauperem justum, et non parcamus viduæ, nec veterani revereamur canos multi temporis. [11] Sit autem fortitudo nostra lex justitiæ ; quod enim infirmum est inutile invenitur. [12] Circumveniamus ergo justum, quoniam inutilis est nobis, et contrarius est operibus nostris, et improperat nobis peccata legis, et diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. [13] Promittit se scientiam Dei habere, et filium Dei se nominat. [14] Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum. [15] Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, et immutatæ sunt viæ ejus. [16] Tanquam nugaces æstimati sumus ab illo, et abstinet se a viis nostris tanquam ab immunditiis, et præfert novissima justorum, et gloriatur patrem se habere Deum. [17] Videamus ergo si sermones illius veri sint, et tentemus quæ ventura sunt illi, et sciemus quæ erunt novissima illius. [18] Si enim est verus filius Dei, suscipiet illum, et liberabit eum de manibus contrariorum. [19] Contumelia et tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam ejus, et probemus patientiam illius. [20] Morte turpissima condemnemus eum ; erit enim ei respectus ex sermonibus illius.

Diabolus verus auctor mortis.

[21] Hæc cogitaverunt, et erraverunt : excæcavit enim illos malitia eorum. [22] Et nescierunt sacramenta Dei ; neque mercedem speraverunt justitiæ, nec judicaverunt honorem animarum sanctarum. [23] Quoniam Deus creavit hominem inexterminabilem, et ad imaginem similitudinis suæ fecit illum. [24] Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum : [25] imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

§ III. — *Piorum et impiorum diversa ratio in hac vita.*

Justus felix, licet tentatus et probatus.

CAP. III. — [1] Justorum autem animæ in manu Dei sunt, et non tanget illos tormentum mortis. [2] Visi sunt oculis insipientium mori, et æstimata est afflictio exitus illorum, [3] et quod a nobis est iter exterminium ; illi autem sunt in pace ; [4] et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. [5] In paucis vexati, in multis bene disponentur, quoniam Deus tentavit eos, et invenit illos dignos se. [6] Tanquam aurum in fornace probavit illos, et quasi holocausti hostiam accepit illos, et in tempore erit respectus illorum. [7] Fulgebunt justi, et tanquam scintillæ in arundineto discurrent. [8] Judicabunt nationes, et dominabuntur

1] Job, VII, 1 et XIV, 1. — 5] I Par. XXIX, 15. — 6] Is. XXII, 13 et LVI, 12. I Cor. XV, 32. — 13] Matth. XXVII, 43. — 14] Joan. VII, 7. — 18] Ps. XXI, 9. — 20] Jer. XI, 19. — 23] Gen. I, 27 et II, 7 et V, 1. Eccli. XVII, 1. — 1] Deut. XXXIII, 3. Inf. V, 4. — 7] Matth. XIII, 43. — 8] I Cor. VI, 2.

populis, et regnabit Dominus illorum in perpetuum. 9 Qui confidunt in illo intelligent veritatem, et fideles in dilectione acquiescent illi, quoniam donum et pax est electis ejus.

Impius infelix.

10 Impii autem secundum quæ cogitaverunt correptionem habebunt, qui neglexerunt justum, et a Domino recesserunt. 11 Sapientiam enim et disciplinam qui abjicit infelix est; et vacua est spes illorum, et labores sine fructu, et inutilia opera eorum.

Fusius edisseritur illa oppositio.

12 Mulieres eorum insensatæ sunt, et nequissimi filii eorum. 13 Maledicta creatura eorum, quoniam felix est sterilis; et incoinquinata, quæ nescivit thorum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum; 14 et spado qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus Deum nequissima : dabitur enim illi fidei donum electum, et sors in templo Dei acceptissima. 15 Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, et quæ non concidat radix sapientiæ. 16 Filii autem adulterorum in inconsummatione erunt, et ab iniquo thoro semen exterminabitur. 17 Et si quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabuntur, et sine honore erit novissima senectus illorum. 18 Et si celerius defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem. 19 Nationis enim iniquæ diræ sunt consummationes.

CAP. IV. — 1 O quam pulchra est casta generatio, cum claritate! immortalis est enim memoria illius, quoniam et apud Deum nota est, et apud homines. 2 Cum præsens est imitantur illam, et desiderant eam cum se eduxerit; et in perpetuum coronata triumphat, incoinquinatorum certaminum præmium vincens. 3 Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, et spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt. 4 Et si in ramis in tempore germinaverint, infirmiter posita, a vento commovebuntur, et a nimietate ventorum eradicabuntur. 5 Confringentur enim rami inconsummati; et fructus illorum inutiles et acerbi ad manducandum, et ad nihilum apti. 6 Ex iniquis enim somnis filii qui nascuntur, testes sunt nequitiæ adversus parentes in interrogatione sua.

Amborum fata diversa.

7 Justus autem si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit; 8 senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata : cani autem sunt sensus hominis, 9 et ætas senectutis vita immaculata. 10 Placens Deo factus est dilectus, et vivens inter peccatores translatus est. 11 Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius. 12 Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, et inconstantia concupiscentiæ transvertit sensum sine malitia. 13 Consummatus in brevi, explevit tempora multa; 14 placita enim erat Deo anima illius : propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum. Populi autem videntes, et non intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia, 15 quoniam gratia Dei et misericordia est in sanctos ejus, et respectus in electos illius. 16 Condemnat autem justus mortuus vivos impios, et juventus celerius consummata longam vitam injusti. 17 Videbunt enim finem sapientis, et non intelligent quid cogitaverit de illo Deus, et quare munierit illum Dominus. 18 Videbunt, et contemnent eum; illos autem Dominus irridebit. 19 Et erunt post hæc decidentes sine honore, et in contumelia inter mortuos in perpetuum; quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, et commovebit illos a fundamentis, et usque ad supremum desolabuntur. Et erunt gementes, et memoria illorum peribit. 20 Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, et traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

14] Is. LVI, 4. — 4] Jer. XVII, 6. Matth. VII, 27. — 10] Hebr. XI, 5.

§ IV. — *Piorum et impiorum sors varia in altera vita.*

CAP. V. — [1] Tunc stabunt justi in magna constantia adversus eos qui Conscientiæ judicium.
se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum. [2] Videntes turba-
buntur timore horribili, et mirabuntur in subitatione insperatæ salutis;
dicentes intra se, pœnitentiam agentes, et præ angustia spiritus gemen-
tes : Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, et in similitudinem
improperii. [4] Nos insensati, vitam illorum æstimabamus insaniam, et
finem illorum sine honore; [5] ecce quomodo computati sunt inter filios
Dei, et inter sanctos sors illorum est. [6] Ergo erravimus a via veritatis, et
justitiæ lumen non luxit nobis, et sol intelligentiæ non est ortus nobis.
[7] Lassati sumus in via iniquitatis et perditionis; et ambulavimus vias
difficiles, viam autem Domini ignoravimus. [8] Quid nobis profuit super-
bia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? [9] Transierunt omnia
illa tanquam umbra, et tanquam nuntius percurrens, [10] et tanquam navis
quæ pertransit fluctuantem aquam, cujus cum præterierit non est vesti-
gium invenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus; [11] aut tanquam
avis quæ transvolat in aere, cujus nullum invenitur argumentum itineris,
sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum, et scindens per vim
itineris aerem; commotis alis transvolavit, et post hoc nullum signum
invenitur itineris illius; [12] aut tanquam sagitta emissa in locum desti-
natum, divisus aer continuo in se reclusus est, ut ignoretur transitus
illius : [13] sic et nos nati continuo desivimus esse; et virtutis quidem
nullum signum valuimus ostendere, in malignitate autem nostra con-
sumpti sumus.

[14] Talia dixerunt in inferno hi qui peccaverunt; [15] quoniam spes impii
tanquam lanugo est quæ a vento tollitur; et tanquam spuma gracilis quæ
a procella dispergitur, et tanquam fumus qui a vento diffusus est, et
tanquam memoria hospitis unius diei prætereuntis.

[16] Justi autem in perpetuum vivent, et apud Dominum est merces Dei judicium
eorum, et cogitatio illorum apud Altissimum. [17] Ideo accipient regnum 1° in bonos,
decoris, et diadema speciei de manu Domini; quoniam dextera sua teget
eos, et brachio sancto suo defendet illos.

[18] Accipiet armaturam zelus illius, et armabit creaturam ad ultionem 2° in impios.
inimicorum. [19] Induet pro thorace justitiam, et accipiet pro galea judicium
certum; [20] sumet scutum inexpugnabile æquitatem. [21] Acuet autem duram
iram in lanceam, et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.
[22] Ibunt directe emissiones fulgurum, et tanquam a bene curvato arcu
nubium exterminabuntur, et ad certum locum insilient. [23] Et a petrosa
ira plenæ mittentur grandines; excandescet in illos aqua maris, et
flumina concurrent duriter. [24] Contra illos stabit spiritus virtutis, et
tanquam turbo venti dividet illos; et ad eremum perducet omnem
terram iniquitas illorum, et malignitas evertet sedes potentium.

SECTIO II. — SAPIENTIA, DUX ET RECTOR VITÆ NOSTRÆ

§ I. — *Sapientia regibus et principibus commendatur.*

CAP. VI. — [1] Melior est sapientia quam vires, et vir prudens quam Exordium.
fortis. [2] Audite ergo, reges, et intelligite; discite, judices finium terræ.
[3] Præbete aures, vos qui continetis multitudines, et placetis vobis in
turbis nationum.

4] Sap. III, 2 — 9] I Par. XXIX, 15. Sap. II, 5. — 10] Prov. XXX, 19. — 15] Ps. I, 4. Prov. X, 28 et XI, 7. — 18] Ps. XVII, 40. Eph. VI, 13. — 1] Eccl. IX, 18.

Severiora Dei judicia in principes.

4 Quoniam data est a Domino potestas vobis, et virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, et cogitationes scrutabitur; 5 quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte judicastis, nec custodistis legem justitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. 6 Horrende et cito apparebit vobis, quoniam judicium durissimum his qui præsunt fiet. 7 Exiguo enim conceditur misericordia; potentes autem potenter tormenta patientur. 8 Non enim subtrahet personam cujusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cujusquam, quoniam pusillum et magnum ipse fecit, et æqualiter cura est illi de omnibus. 9 Fortioribus autem fortior instat cruciatio. 10 Ad vos ergo, reges, sunt hi sermones mei, ut discatis sapientiam, et non excidatis. 11 Qui enim custodierint justa juste, justificabuntur; et qui didicerint ista, invenient quid respondeant.

Facile invenitur sapientia.

12 Concupiscite ergo sermones meos; diligite illos, et habebitis disciplinam. 13 Clara est, et quæ nunquam marcescit, sapientia; et facile videtur ab his qui diligunt eam, et invenitur ab his qui quærunt illam. 14 Præoccupat qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat. 15 Qui de luce vigilaverit ad illam non laborabit; assidentem enim illam foribus suis inveniet. 16 Cogitare ergo de illa sensus est consummatus, et qui vigilaverit propter illam cito securus erit. 17 Quoniam dignos se ipsa circuit quærens, et in viis ostendit se illis hilariter, et in omni providentia occurrit illis.

Ipsius utilitas pro regibus.

18 Initium enim illius verissima est disciplinæ concupiscentia. 19 Cura ergo disciplinæ dilectio est, et dilectio custodia legum illius est; custoditio autem legum consummatio incorruptionis est; 20 incorruptio autem facit esse proximum Deo. 21 Concupiscentia itaque sapientiæ deducit ad regnum perpetuum. 22 Si ergo delectamini sedibus et sceptris, o reges populi, diligite sapientiam, ut in perpetuum regnetis. 23 Diligite lumen sapientiæ, omnes qui præestis populis.

§ II. — *Descriptio sapientiæ.*

Sapientia omnibus obvia,

24 Quid est autem sapientia, et quemadmodum facta sit referam, et non abscondam a vobis sacramenta Dei, sed ab initio nativitatis investigabo; et ponam in lucem scientiam illius, et non præteribo veritatem. 25 Neque cum invidia tabescente iter habebo, quoniam talis homo non erit particeps sapientiæ. 26 Multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum, et rex sapiens stabilimentum populi est. 27 Ergo accipite disciplinam per sermones meos, et proderit vobis.

quum omnes in nativitate sint æquales.

CAP. VII. — 1 Sum quidem et ego mortalis homo, similis omnibus, et ex genere terreni illius qui prior factus est; et in ventre matris figuratus sum caro, 2 decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine, ex semine hominis, et delectamento somni conveniente. 3 Et ego natus accepi communem aerem; et in similiter factam decidi terram, et primam vocem similem omnibus emisi plorans. 4 In involumentis nutritus sum, et curis magnis : 5 nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium. 6 Unus ergo introitus est omnibus ad vitam, et similis exitus.

Sapientiæ pretium.

7 Propter hoc optavi, et datus est mihi sensus; et invocavi, et venit in me spiritus sapientiæ; 8 et præposui illam regnis et sedibus, et divitias nihil esse duxi in comparatione illius. 9 Nec comparavi illi lapidem pretiosum, quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua, et tanquam lutum æstimabitur argentum in conspectu illius. 10 Super salutem et speciem dilexi illam, et proposui pro luce habere illam, quoniam inextinguibile est lumen illius. 11 Venerunt autem mihi omnia bona pa-

---

4] Rom. XIII, 1. — 8] Deut. X, 17. II Par. XIX. 7. Eccli. XXXV, 15. Act. X, 34. Rom. II, 11. Gal. II, 6. Eph. VI, 9. Col. III, 25. I Petr. I, 17. — 2] Job, X, 10. — 6] Job, I, 21. I Tim. VI, 7. — 9] Job, XXVIII, 15. Prov. VIII, 11.

riter cum illa, et innumerabilis honestas per manus illius; [12] et lætatus
sum in omnibus, quoniam antecedebat me ista sapientia, et ignorabam
quoniam horum omnium mater est. [13] Quam sine fictione didici, et sine
invidia communico, et honestatem illius non abscondo. [14] Infinitus enim
thesaurus est hominibus; quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiæ
Dei, propter disciplinæ dona commendati. [15] Mihi autem dedit Deus dicere
ex sententia, et præsumere digna horum quæ mihi dantur, quoniam ipse
sapientiæ dux est, et sapientium emendator. [16] In manu enim illius et
nos et sermones nostri, et omnis sapientia, et operum scientia, et disci-
plina. [17] Ipse enim dedit mihi horum quæ sunt scientiam veram, ut
sciam dispositionem orbis terrarum, et virtutes elementorum, [18] initium,
et consummationem, et medietatem temporum, vicissitudinum permuta-
tiones, et commutationes temporum, [19] anni cursus, et stellarum disposi-
tiones, [20] naturas animalium, et iras bestiarum, vim ventorum, et cogi-
tationes hominum, differentias virgultorum, et virtutes radicum. [21] Et
quæcumque sunt absconsa et improvisa didici : omnium enim artifex
docuit me sapientia.

Sapientiæ natura et dotes.

[22] Est enim in illa spiritus intelligentiæ, sanctus, unicus, multiplex,
subtilis, disertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suavis, amans bonum,
acutus, quem nihil vetat, benefaciens, [23] humanus, benignus, stabilis,
certus, securus, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, et qui capiat
omnes spiritus, intelligibilis, mundus, subtilis. [24] Omnibus enim mobi-
libus mobilior est sapientia; attingit autem ubique propter suam mundi-
tiam. [25] Vapor est enim virtutis Dei, et emanatio quædam est claritatis
omnipotentis Dei sincera ; et ideo nihil inquinatum in eam incurrit;
[26] candor est enim lucis æternæ, et speculum sine macula Dei majestatis,
et imago bonitatis illius. [27] Et cum sit una, omnia potest; et in se per-
manens omnia innovat, et per nationes in animas sanctas se transfert,
amicos Dei et prophetas constituit. [28] Neminem enim diligit Deus, nisi
eum qui cum sapientia inhabitat. [29] Est enim hæc speciosior sole, et super
omnem dispositionem stellarum : luci comparata, invenitur prior. [30] Illi
enim succedit nox; sapientiam autem non vincit malitia.

CAP. VIII. — [1] Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter, et disponit
omnia suaviter.

Sapientiæ bona et commoda.

[2] Hanc amavi, et exquisivi a juventute mea, et quæsivi sponsam mihi
eam assumere, et amator factus sum formæ illius. [3] Generositatem illius
glorificat, contubernium habens Dei; sed et omnium Dominus dilexit
illam. [4] Doctrix enim est disciplinæ Dei, et electrix operum illius. [5] Et si
divitiæ appetuntur in vita, quid sapientia locupletius quæ operatur omnia?
[6] Si autem sensus operatur, quis horum quæ sunt magis quam illa est
artifex? [7] Et si justitiam quis diligit, labores hujus magnas habent vir-
tutes : sobrietatem enim et prudentiam docet, et justitiam, et virtutem,
quibus utilius nihil est in vita hominibus. [8] Et si multitudinem scientiæ
desiderat quis, scit præterita, et de futuris æstimat; scit versutias ser-
monum, et dissolutiones argumentorum ; signa et monstra scit antequam
fiant, et eventus temporum et sæculorum. [9] Proposui ergo hanc adducere
mihi ad convivendum, sciens quoniam mecum communicabit de bonis,
et erit allocutio cogitationis et tædii mei. [10] Habebo propter hanc clari-
tatem ad turbas, et honorem apud seniores juvenis; [11] et acutus inveniar
in judicio; et in conspectu potentium admirabilis ero, et facies princi-
pum mirabuntur me; [12] tacentem me sustinebunt, et loquentem me
respicient, et sermocinante me plura, manus ori suo imponent. [13] Præ-
terea habebo per hanc immortalitatem, et memoriam æternam his qui
post me futuri sunt relinquam. [14] Disponam populos, et nationes mihi
erunt subditæ. [15] Timebunt me audientes reges horrendi. In multitudine

11] III Reg. III, 13. Matth. VI, 33. — 26] Hebr. I, 3.

videbor bonus, et in bello fortis. [16] Intrans in domum meam, conquiescam
cum illa : non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tædium
convictus illius, sed lætitiam et gaudium.

§ III. — *Oratio pro acquirenda sapientia.*

Sapientia donum Dei est.

[17] Hæc cogitans apud me et commemorans in corde meo, quoniam
immortalitas est in cognatione sapientiæ, [18] et in amicitia illius delectatio
bona, et in operibus manuum illius honestas sine defectione, et in certa-
mine loquelæ illius sapientia, et præclaritas in communicatione sermo-
num ipsius, circuibam quærens, ut mihi illam assumerem. [19] Puer autem
eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam. [20] Et cum essem magis
bonus, veni ad corpus incoinquinatum. [21] Et ut scivi quoniam aliter non
possem esse continens, nisi Deus det; et hoc ipsum erat sapientiæ, scire
cujus esset hoc donum : adii Dominum, et deprecatus sum illum, et dixi
ex totis præcordiis meis :

Oratio Salomonis ad eam impetrandam.

CAP. IX. — [1] Deus patrum meorum, et Domine misericordiæ, qui
fecisti omnia verbo tuo, [2] et sapientia tua constituisti hominem, ut domi-
naretur creaturæ quæ a te facta est; [3] ut disponat orbem terrarum in
æquitate et justitia, et in directione cordis judicium judicet : [4] da mihi
sedium tuarum assistricem sapientiam, et noli me reprobare a pueris
tuis, [5] quoniam servus tuus sum ego, et filius ancillæ tuæ; homo infir-
mus, et exigui temporis, et minor ad intellectum judicii et legum. [6] Nam
et si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sa-
pientia tua, in nihilum computabitur.

[7] Tu elegisti me regem populo tuo, et judicem filiorum tuorum et filia-
rum; [8] et dixisti me ædificare templum in monte sancto tuo, et in civitate
habitationis tuæ altare, similitudinem tabernaculi sancti tui quod præ-
parasti ab initio; [9] et tecum sapientia tua quæ novit opera tua, quæ et
affuit tunc cum orbem terrarum faceres, et sciebat quid esset placitum
oculis tuis, et quid directum in præceptis tuis. [10] Mitte illam de cælis
sanctis tuis, et a sede magnitudinis tuæ, ut mecum sit et mecum labo-
ret, ut sciam quid acceptum sit apud te; [11] scit enim illa omnia, et intel-
ligit, et deducet me in operibus meis sobrie, et custodiet me in sua potentia.
[12] Et erunt accepta opera mea; et disponam populum tuum juste, et ero
dignus sedium patris mei.

[13] Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit
cogitare quid velit Deus? [14] Cogitationes enim mortalium timidæ, et in-
certæ providentiæ nostræ; [15] corpus enim quod corrumpitur aggravat
animam, et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. [16] Et
difficile æstimamus quæ in terra sunt, et quæ in prospectu sunt invenimus
cum labore : quæ autem in cælis sunt quis investigabit? [17] Sensum au-
tem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, et miseris spiritum san-
ctum tuum de altissimis, [18] et sic correctæ sint semitæ eorum qui sunt
in terris, et quæ tibi placent didicerint homines? [19] Nam per sapientiam
sanati sunt quicumque placuerunt tibi, Domine, a principio.

5] Ps. CXV, 16. — 7] I Par. XXVIII, 4-5. II Par. I, 9. — 9] Prov. VIII, 22-27. Joan. I, 1. — 13] Is. XL, 13. Rom. XI, 34. I Cor. II, 16.

PARS POSTERIOR, HISTORICA

OPERA SAPIENTIÆ IN DECURSU HISTORIÆ REVELATIONIS

SECTIO I. — SAPIENTIÆ POTESTAS AD SALVANDUM ET AD CASTIGANDUM

§ I. — *Mirabilia per sapientiam operata a principio mundi ad Moysen usque, in gratiam justorum.*

In Adam, Cain et Noe.

CAP. X. — 1 Hæc illum qui primus formatus est a Deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit, 2 et eduxit illum a delicto suo, et dedit illi virtutem continendi omnia. 3 Ab hac ut recessit injustus, in ira sua, per iram homicidii fraterni deperiit. 4 Propter quem cum aqua deleret terram, sanavit iterum sapientia, per contemptibile lignum justum gubernans.

In Abraham.

5 Hæc et in consensu nequitiæ cum se nationes contulissent, scivit justum, et conservavit sine querela Deo, et in filii misericordia fortem custodivit.

In Lot.

6 Hæc justum a pereuntibus impiis liberavit fugientem, descendente igne in Pentapolim, 7 quibus in testimonium nequitiæ fumigabunda constat deserta terra, et incerto tempore fructus habentes arbores, et incredibilis animæ memoria stans figmentum salis. 8 Sapientiam enim prætereuntes, non tantum in hoc lapsi sunt ut ignorarent bona, sed et insipientiæ suæ reliquerunt hominibus memoriam, ut in his quæ peccaverunt nec latere potuissent. 9 Sapientia autem hos qui se observant a doloribus liberavit.

In Jacob.

10 Hæc profugum iræ fratris justum deduxit per vias rectas; et ostendit illi regnum Dei, et dedit illi scientiam sanctorum, honestavit illum in laboribus, et complevit labores illius. 11 In fraude circumvenientium illum affuit illi, et honestum fecit illum. 12 Custodivit illum ab inimicis, et a seductoribus tutavit illum, et certamen forte dedit illi ut vinceret, et sciret quoniam omnium potentior est sapientia.

In Joseph.

13 Hæc venditum justum non dereliquit, sed a peccatoribus liberavit eum; descenditque cum illo in foveam, 14 et in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni, et potentiam adversus eos qui eum deprimebant; et mendaces ostendit qui maculaverunt illum, et dedit illi claritatem æternam.

In Moyse et in Hebræis.

15 Hæc populum justum et semen sine querela liberavit a nationibus quæ illum deprimebant. 16 Intravit in animam servi Dei, et stetit contra reges horrendos in portentis et signis. 17 Et reddidit justis mercedem laborum suorum, et deduxit illos in via mirabili, et fuit illis in velamento diei, et in luce stellarum per noctem; 18 transtulit illos per mare Rubrum, et transvexit illos per aquam nimiam. 19 Inimicos autem illorum demersit in mare, et ab altitudine inferorum eduxit illos. Ideo justi tulerunt spolia impiorum; 20 et decantaverunt, Domine, nomen sanctum tuum, et victricem manum tuam laudaverunt pariter : 21 quoniam sapientia aperuit os mutorum, et linguas infantium fecit disertas.

CAP. XI. — 1 Direxit opera eorum in manibus prophetæ sancti. 2 Iter fecerunt per deserta quæ non habitabantur, et in locis desertis fixerunt

---

1] Gen. I, 27. — 2] Gen. II, 7. — 3] Gen. IV, 8. — 4] Gen. VII, 21. — 5] Gen. XI, 2. — 6] Gen. XIX, 17-22. — 10] Gen. XXVIII, 5-10. — 13] Gen. XXXVII, 28. — 14] Gen. XLI, 40. Act. VII, 9. — 15] Ex. I, 11. — 18] Ex. XIV, 22. Ps. LXXVII, 13. — 19] Ex. XII, 35. — 20] Ex. XV, 1. — 1] Ex. XVI, 1.

casas. 3 Steterunt contra hostes, et de inimicis se vindicaverunt. 4 Sitierunt, et invocaverunt te; et data est illis aqua de petra altissima, et requies sitis de lapide duro.

§ II. — *Mirabilia per sapientiam operata contra Dei hostes.*

Ultio de Ægyptiis.

5 Per quæ enim pœnas passi sunt inimici illorum a defectione potus sui, et in eis cum abundarent filii Israel lætati sunt, 6 per hæc, cum illis deessent, bene cum illis actum est. 7 Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis, humanum sanguinem dedisti injustis. 8 Qui cum minuerentur in traductione infantium occisorum, dedisti illis abundantem aquam insperate, 9 ostendens per sitim, quæ tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, et adversarios illorum necares. 10 Cum enim tentati sunt, et quidem cum misericordia disciplinam accipientes, scierunt quemadmodum cum ira judicati impii tormenta paterentur. 11 Hos quidem tanquam pater monens probasti; illos autem tanquam durus rex interrogans condemnasti. 12 Absentes enim, et præsentes, similiter torquebantur. 13 Duplex enim illos acceperat tædium et gemitus, cum memoria præteritorum. 14 Cum enim audirent per sua tormenta bene secum agi, commemorati sunt Dominum, admirantes in finem exitus. 15 Quem enim in expositione prava projectum deriserunt, in finem eventus mirati sunt, non similiter justis sitientes.

16 Pro cogitationibus autem insensatis iniquitatis illorum, quod quidam errantes colebant mutos serpentes et bestias supervacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam; 17 ut scirent quia per quæ peccat quis, per hæc et torquetur. 18 Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex materia invisa, immittere illis multitudinem ursorum, aut audaces leones, 19 aut novi generis ira plenas ignotas bestias, aut vaporem ignium spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes; 20 quarum non solum læsura poterat illos exterminare, sed et aspectus per timorem occidere. 21 Sed et sine his uno spiritu poterant occidi, persecutionem passi ab ipsis factis suis, et dispersi per spiritum virtutis tuæ; sed omnia in mensura, et numero, et pondere disposuisti. 22 Multum enim valere, tibi soli supererat semper; et virtuti brachii tui quis resistet? 23 Quoniam tanquam momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarum, et tanquam gutta roris antelucani quæ descendit in terram. 24 Sed misereris omnium, quia omnia potes; et dissimulas peccata hominum, propter pœnitentiam. 25 Diligis enim omnia quæ sunt, et nihil odisti eorum quæ fecisti; nec enim odiens aliquid constituisti, aut fecisti. 26 Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? aut quod a te vocatum non esset conservaretur? 27 Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt, Domine, qui amas animas.

Ultio de Chananæis.

CAP. XII. — 1 O quam bonus et suavis est, Domine, spiritus tuus in omnibus! 2 Ideoque eos qui exerrant partibus corripis, et de quibus peccant admones et alloqueris, ut relicta malitia credant in te, Domine. 3 Illos enim antiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos exhorruisti, 4 quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina et sacrificia injusta, 5 et filiorum suorum necatores sine misericordia, et comestores viscerum hominum, et devoratores sanguinis a medio sacramento tuo, 6 et auctores parentes animarum inauxiliatarum, perdere voluisti per manus parentum nostrorum; 7 ut dignam perciperent peregrinationem puerorum Dei, quæ tibi omnium charior est terra. 8 Sed et his tanquam hominibus pepercisti, et misisti antecessores exercitus tui vespas, ut illos paulatim exterminarent. 9 Non quia impotens eras in bello subjicere

3] Ex. XVII, 13. — 4] Num. XX, 11. — 16] Inf. XII, 24. — 18] Lev. XXVI, 22. Inf. XVI, 1. Jer. VIII, 17. — 3] Deut. IX, 2 et XII, 29 et XVIII, 12.

impios justis, aut bestiis sævis, aut verbo duro simul exterminare; 10 sed
partibus judicans, dabas locum pœnitentiæ, non ignorans quoniam ne-
quam est natio eorum, et naturalis malitia ipsorum, et quoniam non po-
terat mutari cogitatio illorum in perpetuum. 11 Semen enim erat male-
dictum ab initio; nec timens aliquem, veniam dabas peccatis illorum.
12 Quis enim dicet tibi : Quid fecisti? aut quis stabit contra judicium
tuum? aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut
quis tibi imputabit, si perierint nationes quas tu fecisti? 13 Non enim est
alius Deus quam tu, cui cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non
injuste judicas judicium. 14 Neque rex neque tyrannus in conspectu tuo
inquirent de his quos perdidisti. 15 Cum ergo sis justus, juste omnia
disponis; ipsum quoque qui non debet puniri condemnare, exterum æsti-
mas a tua virtute. 16 Virtus enim tua justitiæ initium est, et ob hoc quod
omnium Dominus es, omnibus te parcere facis. 17 Virtutem enim ostendis
tu, qui non crederis esse in virtute consummatus, et horum qui te nesciunt
audaciam traducis. 18 Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate
judicas, et cum magna reverentia disponis nos : subest enim tibi, cum
volueris, posse.

Inimicos puniendo Deus filios suos erudit.

19 Docuisti autem populum tuum, per talia opera, quoniam oportet
justum esse et humanum; et bonæ spei fecisti filios tuos, quoniam ju-
dicans das locum in peccatis pœnitentiæ. 20 Si enim inimicos servorum
tuorum, et debitos morti, cum tanta cruciasti attentione, dans tempus
et locum per quæ possent mutari a malitia : 21 cum quanta diligentia
judicasti filios tuos, quorum parentibus juramenta et conventiones de-
disti bonarum promissionum! 22 Cum ergo das nobis disciplinam, inimicos
nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuam cogitemus judicantes,
et cum de nobis judicatur, speremus misericordiam tuam. 23 Unde et illis
qui in vita sua insensate et injuste vixerunt, per hæc quæ coluerunt de-
disti summa tormenta. 24 Etenim in erroris via diutius erraverunt, deos
æstimantes hæc quæ in animalibus sunt supervacua, infantium insensa-
torum more viventes. 25 Propter hoc tanquam pueris insensatis judicium
in derisum dedisti. 26 Qui autem ludibriis et increpationibus non sunt cor-
recti, dignum Dei judicium experti sunt. 27 In quibus enim patientes in-
dignabantur per hæc quos putabant deos, in ipsis cum exterminarentur
videntes, illum quem olim negabant se nosse, verum Deum agnoverunt;
propter quod et finis condemnationis eorum venit super illos.

Sectio II. — Sapientia arguit insaniam idololatriæ

Prima species idololatriæ : cultus elementorum et astrorum.

Cap. XIII. — 1 Vani autem sunt omnes homines in quibus non subest
scientia Dei; et de his quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum
qui est, neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex; 2 sed
aut ignem, aut spiritum, aut citatum aerem, aut gyrum stellarum, aut
nimiam aquam, aut solem et lunam, rectores orbis terrarum deos puta-
verunt. 3 Quorum si specie delectati, deos putaverunt, sciant quanto
his dominator eorum speciosior est; speciei enim generator hæc omnia
constituit. 4 Aut si virtutem et opera eorum mirati sunt, intelligant ab
illis quoniam qui hæc fecit fortior est illis; 5 a magnitudine enim speciei
et creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri. 6 Sed tamen
adhuc in his minor est querela; et hi enim fortasse errant, Deum quæ-
rentes, et volentes invenire. 7 Etenim cum in operibus illius conversentur
inquirunt, et persuasum habent quoniam bona sunt quæ videntur. 8 Iterum
autem nec his debet ignosci. 9 Si enim tantum potuerunt scire ut possent
æstimare sæculum, quomodo hujus Dominum non facilius invenerunt?

10] Ex. XXIII, 30. Deut. VII, 22. — 13] I Petr. V, 7. — 24] Sup. XI, 16. Rom. I, 23. — 1] Rom. I, 18. — 2] Deut. IV, 19 et XVII, 3. — 7] Rom. I, 21.

Altera species idololatriæ : cultus imaginum.

[10] Infelices autem sunt, et inter mortuos spes illorum est, qui appella-
verunt deos opera manuum hominum, aurum et argentum, artis inven-
tionem et similitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus anti-
quæ. [11] Aut si quis artifex faber de silva lignum rectum secuerit, et hujus
docte eradat omnem corticem, et arte sua usus, diligenter fabricet vas
utile in conversationem vitæ ; [12] reliquiis autem ejus operis ad præpa-
rationem escæ abutatur ; [13] et reliquum horum quod ad nullos usus facit,
lignum curvum et vorticibus plenum, sculpat diligenter per vacuitatem
suam, et per scientiam suæ artis figuret illud, et assimilet illud imagini
hominis, [14] aut alicui ex animalibus illud comparet : perliniens rubrica,
et rubicundum faciens fuco colorem illius, et omnem maculam quæ in
illo est perliniens ; [15] et faciat ei dignam habitationem, et in pariete po-
nens illud, et confirmans ferro, [16] ne forte cadat ; prospiciens illi, sciens
quoniam non potest adjuvare se : imago enim est, et opus est illi adjuto-
rium. [17] Et de substantia sua, et de filiis suis, et de nuptiis votum faciens
inquirit. Non erubescit loqui cum illo qui sine anima est. [18] Et pro sani-
tate quidem infirmum deprecatur, et pro vita rogat mortuum, et in ad-
jutorium inutilem invocat. [19] Et pro itinere petit ab eo qui ambulare non
potest ; et de acquirendo, et de operando, et de omnium rerum eventu,
petit ab eo qui in omnibus est inutilis.

CAP. XIV. — [1] Iterum alius navigare cogitans, et per feros fluctus
iter facere incipiens, ligno portante se, fragilius lignum invocat. [2] Illud
enim cupiditas acquirendi excogitavit, et artifex sapientia fabricavit
sua. [3] Tua autem, Pater, providentia gubernat : quoniam dedisti et in
mari viam, et inter fluctus semitam firmissimam, [4] ostendens quoniam
potens es ex omnibus salvare, etiam si sine arte aliquis adeat mare.
[5] Sed ut non essent vacua sapientiæ tuæ opera, propter hoc etiam et
exiguo ligno credunt homines animas suas, et transeuntes mare per
ratem liberati sunt. [6] Sed et ab initio cum perirent superbi gigantes, spes
orbis terrarum ad ratem confugiens, remisit sæculo semen nativitatis quæ
manu tua erat gubernata. [7] Benedictum est enim lignum per quod fit jus-
titia ; [8] per manus autem quod fit idolum, maledictum est et ipsum, et qui
fecit illud ; quia ille quidem operatus est, illud autem cum esset fragile,
deus cognominatus est. [9] Similiter autem odio sunt Deo impius et im-
pietas ejus ; [10] etenim quod factum est, cum illo qui fecit tormenta pa-
tietur. [11] Propter hoc et in idolis nationum non erit respectus, quoniam
creaturæ Dei in odium factæ sunt, et in tentationem animabus hominum,
et in muscipulam pedibus insipientium. [12] Initium enim fornicationis est
exquisitio idolorum ; et adinventio illorum corruptio vitæ est : [13] neque
enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum.

Tertia species : hominum cultus.

[14] Supervacuitas enim hominum hæc advenit in orbem terrarum ; et ideo
brevis illorum finis est inventus. [15] Acerbo enim luctu dolens pater, cito
sibi rapti filii fecit imaginem ; et illum qui tunc quasi homo mortuus
fuerat nunc tanquam deum colere cœpit, et constituit inter servos suos
sacra et sacrificia. [16] Deinde interveniente tempore, convalescente iniqua
consuetudine, hic error tanquam lex custoditus est, et tyrannorum im-
perio colebantur figmenta. [17] Et hos quos in palam homines honorare non
poterant propter hoc quod longe essent, e longinquo figura eorum allata,
evidentem imaginem regis quem honorare volebant fecerunt, ut illum
qui aberat, tanquam præsentem colerent sua sollicitudine. [18] Provexit
autem ad horum culturam et hos qui ignorabant artificis eximia dili-
gentia. [19] Ille enim, volens placere illi qui se assumpsit, elaboravit arte
sua ut similitudinem in melius figuraret. [20] Multitudo autem hominum,
abducta per speciem operis, eum qui ante tempus tanquam homo hono-

11] Is. XLIV, 12. Jer. X, 3. — 3] Ex. XIV, 22. — 6] Gen. VI, 4 et VII, 7. — 8] Ps. CXIII, 8. Bar. VI, 3.

ratus fuerat, nunc deum æstimaverunt. [21] Et hæc fuit vitæ humanæ de-
ceptio, quoniam aut affectui, aut regibus deservientes homines, incom-
municabile nomen lapidibus et lignis imposuerunt.

Idololatriæ effectus pessimi.

[22] Et non suffecerat errasse eos circa Dei scientiam, sed et in magno
viventes inscientiæ bello, tot et tam magna mala pacem appellant. [23] Aut
enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insa-
niæ plenas vigilias habentes, [24] neque vitam, neque nuptias mundas jam
custodiunt : sed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans con-
tristat ; [25] et omnia commista sunt : sanguis, homicidium, furtum et
fictio, corruptio et infidelitas, turbatio et perjurium, tumultus bonorum,
[26] Dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nup-
tiarum inconstantia, inordinatio mœchiæ et impudicitiæ. [27] Infandorum
enim idolorum cultura omnis mali causa est, et initium, et finis. [28] Aut
enim dum lætantur insaniunt, aut certe vaticinantur falsa, aut vivunt
injuste, aut pejerant cito. [29] Dum enim confidunt in idolis quæ sine
anima sunt, male jurantes noceri se non sperant. [30] Utraque ergo illis
evenient digne, quoniam male senserunt de Deo attendentes idolis, et
juraverunt injuste, in dolo contemnentes justitiam. [31] Non enim juratorum
virtus, sed peccantium pœna, perambulat semper injustorum prævarica-
tionem.

Sectio III. — Idololatris cultores veri Dei opponuntur

§ I. — *Antithesis generalis.*

Amicorum Dei commoda.

Cap. XV. — [1] Tu autem, Deus noster, suavis et verus es, patiens, et
in misericordia disponens omnia. [2] Etenim si peccaverimus, tui sumus,
scientes magnitudinem tuam ; et si non peccaverimus, scimus quoniam
apud te sumus computati. [3] Nosse enim te, consummata justitia est ; et
scire justitiam et virtutem tuam, radix est immortalitatis.

Insania eorum qui colunt idola.

[4] Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio,
nec umbra picturæ labor sine fructu, effigies sculpta per varios colores,
[5] cujus aspectus insensato dat concupiscentiam, et diligit mortuæ ima-
ginis effigiem sine anima. [6] Malorum amatores digni sunt qui spem ha-
beant in talibus, et qui faciunt illos, et qui diligunt, et qui colunt.

Subsannantur idolorum artifices.

[7] Sed et figulus mollem terram premens, laboriose fingit ad usus
nostros unumquodque vas ; et de eodem luto fingit quæ munda sunt in
usum vasa, et similiter quæ his sunt contraria ; horum autem vasorum
quis sit usus, judex est figulus. [8] Et cum labore vano deum fingit de
eodem luto, ille qui paulo ante de terra factus fuerat, et post pusillum
reducit se unde acceptus est, repetitus animæ debitum quam habebat.
[9] Sed cura est illi non quia laboraturus est, nec quoniam brevis illi vita
est ; sed concertatur aurificibus et argentariis ; sed et ærarios imitatur,
et gloriam præfert, quoniam res supervacuas fingit. [10] Cinis est enim cor
ejus, et terra supervacua spes illius, et luto vilior vita ejus ; [11] quoniam
ignoravit qui se finxit, et qui inspiravit illi animam quæ operatur, et qui
insufflavit ei spiritum vitalem. [12] Sed et æstimaverunt lusum esse vitam
nostram, et conversationem vitæ compositam ad lucrum, et oportere
undecumque etiam ex malo acquirere. [13] Hic enim scit se super omnes
delinquere, qui ex terræ materia fragilia vasa et sculptilia fingit.
[14] Omnes enim insipientes, et infelices supra modum animæ superbi,
sunt inimici populi tui, et imperantes illi : [15] quoniam omnia idola natio-
num deos æstimaverunt, quibus neque oculorum usus est ad videndum,
neque nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum, neque

---

23] Deut. XVIII, 10. Jer. VII, 6. — 7] Rom. IX, 21. — 15] Ps. CXIII, 5 et CXXXIV, 16.

digiti manuum ad tractandum, sed et pedes eorum pigri ad ambulandum.
[16] Homo enim fecit illos; et qui spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo
enim sibi similem homo poterit deum fingere. [17] Cum enim sit mortalis,
mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his quos colit, quia
ipse quidem vixit, cum esset mortalis, illi autem nunquam.

§ II. — *Speciatim opponuntur Ægyptii et Hebræi.*

Ægyptii, ob bestiarum cultum, per bestias puniti, Hebræi e contra recreati.

[18] Sed et animalia miserrima colunt; insensata enim comparata his,
illis sunt deteriora. [19] Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona
potest conspicere; effugerunt autem Dei laudem et benedictionem ejus.
CAP. XVI. — [1] Propter hæc, et per his similia passi sunt digne tor-
menta, et per multitudinem bestiarum exterminati sunt. [2] Pro quibus
tormentis bene disposuisti populum tuum, quibus dedisti concupiscentiam
delectamenti sui novum saporem, escam parans eis ortygometram: [3] ut
illi quidem, concupiscentes escam propter ea quæ illis ostensa et missa
sunt, etiam a necessaria concupiscentia averterentur. Hi autem in brevi
inopes facti, novam gustaverunt escam. [4] Oportebat enim illis sine excu-
satione quidem supervenire interitum exercentibus tyrannidem; his
autem tantum ostendere quemadmodum inimici eorum exterminabantur.
[5] Etenim cum illis supervenit sæva bestiarum ira, morsibus perversorum
colubrorum exterminabantur. [6] Sed non in perpetuum ira tua permansit,
sed ad correptionem in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad
commemorationem mandati legis tuæ. [7] Qui enim conversus est, non per
hoc quod videbat sanabatur, sed per te omnium salvatorem. [8] In hoc au-
tem ostendisti inimicis nostris, quia tu es qui liberas ab omni malo. [9] Illos
enim locustarum et muscarum occiderunt morsus, et non est inventa sani-
tas animæ illorum, quia digni erant ab hujusmodi exterminari. [10] Filios
autem tuos nec draconum venenatorum vicerunt dentes; misericordia
enim tua adveniens sanabat illos. [11] In memoria enim sermonum tuorum
examinabantur, et velociter salvabantur, ne in altam incidentes obli-
vionem, non possent tuo uti adjutorio. [12] Etenim neque herba, neque
malagma sanavit eos; sed tuus, Domine, sermo, qui sanat omnia. [13] Tu
es enim, Domine, qui vitæ et mortis habes potestatem, et deducis ad por-
tas mortis, et reducis. [14] Homo autem occidit quidem per malitiam; et
cum exierit spiritus, non revertetur, nec revocabit animam quæ recepta
est. [15] Sed tuam manum effugere impossibile est.

Elementa Ægyptiis nocentia, Hebræis faventia.

[16] Negantes enim te nosse impii, per fortitudinem brachii tui flagellati
sunt; novis aquis, et grandinibus, et pluviis persecutionem passi, et per
ignem consumpti. [17] Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extin-
guit, plus ignis valebat; vindex est enim orbis justorum. [18] Quodam enim
tempore mansuetabatur ignis, ne comburerentur quæ ad impios missa
erant animalia, sed ut ipsi videntes scirent quoniam Dei judicio patiuntur
persecutionem. [19] Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis exar-
descebat undique, ut iniquæ terræ nationem exterminaret.
[20] Pro quibus angelorum esca nutrivisti populum tuum; et paratum panem
de cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem,
et omnis saporis suavitatem. [21] Substantia enim tua dulcedinem tuam quam
in filios habes ostendebat, et deserviens uniuscujusque voluntati, ad quod
quisque volebat convertebatur. [22] Nix autem et glacies sustinebant vim
ignis, et non tabescebant: ut scirent quoniam fructus inimicorum extermi-
nabat ignis ardens in grandine et pluvia coruscans: [23] hic autem iterum
ut nutrirentur justi, etiam suæ virtutis oblitus est. [24] Creatura enim tibi
Factori deserviens, exardescit in tormentum adversus injustos, et lenior

---

2] Num. XI, 31. — 5] Num. XXI, 6. — 9] Ex. VIII, 24 et X, 4. Apoc. IX, 7. — 13] Deut. XXXII, 39. I Reg. II, 6. Tob. XIII, 2. — 16] Ex. IX, 23. — 20] Ex. XVI, 14. Num. XI, 7. Ps. LXXVII, 25. Joan. VI, 31. — 22] Ex. IX, 24.

fit ad benefaciendum pro his qui in te confidunt. [25] Propter hoc et tunc in
omnia transfigurata, omnium nutrici gratiæ tuæ deserviebat, ad volun-
tatem eorum qui a te desiderabant; [26] ut scirent filii tui quos dilexisti,
Domine, quoniam non nativitatis fructus pascunt homines, sed sermo tuus
hos qui in te crediderint conservat. [27] Quod enim ab igne non poterat
exterminari, statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat, [28] ut
notum omnibus esset quoniam oportet prævenire solem ad benedictionem
tuam, et ad ortum lucis te adorare. [29] Ingrati enim spes tanquam hiber-
nalis glacies tabescet, et disperiet tanquam aqua supervacua.

CAP. XVII. — [1] Magna sunt enim judicia tua, Domine, et inenarra- Diræ
bilia verba tua. Propter hoc indisciplinatæ animæ erraverunt. [2] Dum enim tenebræ
persuasum habent iniqui posse dominari nationi sanctæ, vinculis tenebra- Ægyptiis.
rum et longæ noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetuæ
providentiæ jacuerunt. [3] Et dum putant se latere in obscuris peccatis,
tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrende, et cum
admiratione nimia perturbati. [4] Neque enim quæ continebat illos
spelunca sine timore custodiebat, quoniam sonitus descendens perturba-
bat illos, et personæ tristes illis apparentes pavorem illis præstabant. [5] Et
ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec siderum limpidæ
flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam. [6] Apparebat autem
illis subitaneus ignis timore plenus; et timore perculsi illius quæ non
videbatur faciei, æstimabant deteriora esse quæ videbantur. [7] Et magicæ
artis appositi erant derisus, et sapientiæ gloriæ correptio cum contumelia.
[8] Illi enim qui promittebant timores et perturbationes expellere se ab
anima languente, hi cum derisu pleni timore languebant. [9] Nam etsi
nihil illos ex monstris perturbabat, transitu animalium et serpentium
sibilatione commoti, tremebundi peribant, et aerem quem nulla ratione
quis effugere posset, negantes se videre. [10] Cum sit enim timida nequitia,
dat testimonium condemnationis; semper enim præsumit sæva, perturbata
conscientia. [11] Nihil enim est timor nisi proditio cogitationis auxiliorum.
[12] Et dum ab intus minor est expectatio, majorem computat inscientiam
ejus causæ, de qua tormentum præstat. [13] Illi autem qui impotentem vere
noctem, et ab infimis et ab altissimis inferis supervenientem, eumdem
somnum dormientes, [14] aliquando monstrorum exagitabantur timore,
aliquando animæ deficiebant traductione; subitaneus enim illis et inspe-
ratus timor supervenerat.

[15] Deinde si quisquam ex illis decidisset, custodiebatur in carcere sine
ferro reclusus. [16] Si enim rusticus quis erat, aut pastor, aut agri laborum
operarius præoccupatus esset, ineffugibilem sustinebat necessitatem;
[17] una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive spiritus sibi-
lans, aut inter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut vis aquæ
decurrentis nimium, [18] aut sonus validus præcipitatarum petrarum, aut
ludentium animalium cursus invisus, aut mugientium valida bestiarum
vox, aut resonans de altissimis montibus echo, deficientes faciebant illos
præ timore. [19] Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine,
et non impeditis operibus continebatur. [20] Solis autem illis superposita
erat gravis nox, imago tenebrarum quæ superventura illis erat; ipsi ergo
sibi erant graviores tenebris.

CAP. XVIII. — [1] Sanctis autem tuis maxima erat lux, et horum quidem Hebræis lux
vocem audiebant, sed figuram non videbant. Et quia non et ipsi eadem splendida.
passi erant, magnificabant te; [2] et qui ante læsi erant, quia non læde-
bantur, gratias agebant; et ut esset differentia, donum petebant.
[3] Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotæ viæ,
et solem sine læsura boni hospitii præstitisti. [4] Digni quidem illi carere

26] Deut. VIII, 3. Matth. IV, 4. — 2] Ex. X, 23. — 7] Ex. VII, 22 et VIII, 7. — 1] Ex. X, 23. —
3] Ex. XIV, 24. Ps. LXXVII, 14 et CIV, 39.

luce, et pati carcerem tenebrarum, qui inclusos custodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen sæculo dari.

Mors primogenitorum Ægypti.

[5] Cum cogitarent justorum occidere infantes, et uno exposito filio et liberato, in traductionem illorum, multitudinem filiorum abstulisti, et pariter illos perdidisti in aqua valida. [6] Illa enim nox ante cognita est a patribus nostris, ut vere scientes quibus juramentis crediderunt, animæquiores essent. [7] Suscepta est autem a populo tuo sanitas quidem justorum, injustorum autem exterminatio. [8] Sicut enim læsisti adversarios, sic et nos provocans magnificasti. [9] Absconse enim sacrificabant justi pueri bonorum, et justitiæ legem in concordia disposuerunt; similiter et bona et mala recepturos justos, patrum jam decantantes laudes.

[10] Resonabat autem inconveniens inimicorum vox, et flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium. [11] Simili autem pœna servus cum domino afflictus est, et popularis homo regi similia passus. [12] Similiter ergo omnes, uno nomine mortis, mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendum vivi sufficiebant, quoniam uno momento quæ erat præclarior natio illorum exterminata est. [13] De omnibus enim non credentes, propter veneficia; tunc vero primum cum fuit exterminium primogenitorum, spoponderunt populum Dei esse. [14] Cum enim quietum silentium contineret omnia, et nox in suo cursu medium iter haberet, [15] omnipotens sermo tuus de cælo, a regalibus sedibus, durus debellator in mediam exterminii terram prosilivit, [16] gladius acutus insimulatum imperium tuum portans, et stans, replevit omnia morte, et usque ad cælum attingebat stans in terra. [17] Tunc continuo visus somniorum malorum turbaverunt illos, et timores supervenerunt insperati. [18] Et alius alibi projectus semivivus, propter quam moriebatur causam demonstrabat mortis. [19] Visiones enim quæ illos turbaverunt hæc præmonebant, ne inscii quare mala patiebantur perirent.

Hebræi ab exterminatione, Aaron intercedente, liberati.

[20] Tetigit autem tunc et justos tentatio mortis, et commotio in eremo facta est multitudinis; sed non diu permansit ira tua. [21] Properans enim homo sine querela deprecari pro populis, proferens servitutis suæ scutum, orationem et per incensum deprecationem allegans, restitit iræ, et finem imposuit necessitati, ostendens quoniam tuus est famulus. [22] Vicit autem turbas non in virtute corporis, nec armaturæ potentia; sed verbo illum qui se vexabat subjecit, juramenta parentum, et testamentum commemorans. [23] Cum enim jam acervatim cecidissent super alterutrum mortui, interstitit, et amputavit impetum, et divisit illam quæ ad vivos ducebat viam. [24] In veste enim poderis quam habebat, totus erat orbis terrarum; et parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidum erant sculpta, et magnificentia tua in diademate capitis illius sculpta erat. [25] His autem cessit qui exterminabat, et hæc extimuit; erat enim sola tentatio iræ sufficiens.

Ægyptii mersi in mare, Hebræis salvis.

CAP. XIX. — [1] Impiis autem usque in novissimum sine misericordia ira supervenit: præsciebat enim et futura illorum; [2] quoniam cum ipsi permisissent ut se educerent, et cum magna sollicitudine præmisissent illos, consequebantur illos, pœnitentia acti. [3] Adhuc enim inter manus habentes luctum, et deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationem inscientiæ, et quos rogantes projecerunt, hos tanquam fugitivos persequebantur. [4] Ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas; et horum quæ acciderant commemorationem amittebant, ut quæ deerant tormentis repleret punitio, [5] et populus quidem tuus mirabiliter transiret, illi autem novam mortem invenirent.

5] Ex. I, 16 et II, 3 et XIV, 27. — 11] Ex. XII, 29. — 21] Num. XVI, 46. — 3] Ex. XIV, 5.

§ III. — *Recapitulatio et conclusio.*

Creaturæ inserviebant Dei præceptis, ad aliorum salutem aliorumque perniciem.

6 Omnis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur, deser-
viens tuis præceptis, ut pueri tui custodirentur illæsi. 7 Nam nubes castra
eorum obumbrabat; et ex aqua quæ ante erat, terra arida apparuit; et
in mari Rubro via sine impedimento, et campus germinans de profundo
nimio; 8 per quem omnis natio transivit quæ tegebatur tua manu,
videntes tua mirabilia et monstra. 9 Tanquam enim equi depaverunt
escam, et tanquam agni exultaverunt, magnificantes te, Domine, qui
liberasti illos. 10 Memores enim erant adhuc eorum quæ in incolatu
illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit
terra muscas, et pro piscibus eructavit fluvius multitudinem ranarum.
11 Novissime autem viderunt novam creaturam avium, cum, adducti
concupiscentia, postulaverunt escas epulationis. 12 In allocutione enim
desiderii ascendit illis de mari ortygometra; et vexationes peccatoribus
supervenerunt, non sine illis quæ ante facta erant argumentis per vim
fulminum : juste enim patiebantur secundum suas nequitias. 13 Etenim
detestabiliorem inhospitalitatem instituerunt : alii quidem ignotos non
recipiebant advenas; alii autem bonos hospites in servitutem redigebant.
14 Et non solum hæc, sed et alius quidam respectus illorum erat, quoniam
inviti recipiebant extraneos. 15 Qui autem cum lætitia receperunt hos
qui eisdem usi erant justitiis, sævissimis afflixerunt doloribus. 16 Percussi
sunt autem cæcitate, sicut illi in foribus justi, cum subitaneis cooperti
essent tenebris, unusquisque transitum ostii sui quærebat. 17 In se enim
elementa dum convertuntur, sicut in organo qualitatis sonus immutatur,
et omnia suum sonum custodiunt : unde æstimari ex ipso visu certo
potest. 18 Agrestia enim in aquatica convertebantur, et quæcumque erant
natantia, in terram transibant. 19 Ignis in aqua valebat supra suam virtu-
tem, et aqua extinguentis naturæ obliviscebatur. 20 Flammæ e contrario
corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec
dissolvebant illam, quæ facile dissolvebatur sicut glacies, bonam escam.
In omnibus enim magnificasti populum tuum, Domine, et honorasti, et
non despexisti, in omni tempore et in omni loco assistens eis.

11] Ex. XVI, 13. Num. XI, 31. Sap. XVI, 2. — 16] Gen. XIX, 11.

IN ECCLESIASTICUM

JESU, FILII SIRACH,

PROLOGUS

Præfatio traductoris.

Multorum nobis et magnorum per legem, et prophetas, aliosque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est, in quibus oportet laudare Israel doctrinæ et sapientiæ causa, quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse et dicentes et scribentes doctissimos fieri.

Avus meus Jesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, et prophetarum, et aliorum librorum qui nobis a parentibus nostris traditi sunt, voluit et ipse scribere aliquid horum quæ ad doctrinam et sapientiam pertinent, ut desiderantes discere, et illorum periti facti, magis magisque attendant animo, et confirmentur ad legitimam vitam.

Hortor itaque venire vos cum benevolentia, et attentiori studio lectionem facere, et veniam habere in illis, in quibus videmur, sequentes imaginem sapientiæ, deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam; non autem solum hæc, sed et ipsa lex, et prophetæ, ceteraque aliorum librorum non parvam habent differentiam quando inter se dicuntur. Nam in octavo et trigesimo anno temporibus Ptolemæi Evergetis regis, postquam perveni in Ægyptum, et cum multum temporis ibi fuissem, inveni ibi libros relictos, non parvæ neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum et necessarium putavi et ipse aliquam addere diligentiam et laborem interpretandi librum istum; et multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis, ad illa quæ ad finem ducunt, librum istum dare, et illis qui volunt animum intendere, et discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint vitam agere.

ECCLESIASTICUS

PARS PRIOR

PRÆCEPTA ET MONITA SAPIENTIÆ DE OMNI VIRTUTUM ET OFFICIORUM GENERE

Cap. I.

Sapientiæ origo divina et inscrutabilis.

OMNIS sapientia a Domino Deo est;
et cum illo fuit semper, et est ante ævum.
2 Arenam maris, et pluviæ guttas,
et dies sæculi quis dinumeravit?
Altitudinem cæli, et latitudinem terræ,
et profundum abyssi quis dimensus est?

1] III Reg. III, 9 et IV, 29.

[3] Sapientiam Dei præcedentem omnia quis investigavit?
[4] Prior omnium creata est sapientia,
et intellectus prudentiæ ab ævo.
[5] Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis,
et ingressus illius mandata æterna.
[6] Radix sapientiæ cui revelata est?
et astutias illius quis agnovit?
[7] Disciplina sapientiæ cui revelata est et manifestata?
et multiplicationem ingressus illius quis intellexit?
[8] Unus est altissimus, Creator omnipotens,
et Rex potens et metuendus nimis,
sedens super thronum illius, et dominans Deus.
[9] Ipse creavit illam in Spiritu sancto,
et vidit, et dinumeravit, et mensus est.
[10] Et effudit illam super omnia opera sua,
et super omnem carnem, secundum datum suum,
et præbuit illam diligentibus se.
[11] Timor Domini gloria, et gloriatio,
et lætitia, et corona exultationis.

Timoris Domini laus et effectus.

[12] Timor Domini delectabit cor;
et dabit lætitiam, et gaudium, et longitudinem dierum.
[13] Timenti Dominum bene erit in extremis,
et in die defunctionis suæ benedicetur.
[14] Dilectio Dei honorabilis sapientia:
[15] quibus autem apparuerit in visu diligunt eam in visione,
et in agnitione magnalium suorum.
[16] Initium sapientiæ timor Domini;
et cum fidelibus in vulva concreatus est:
cum electis feminis graditur,
et cum justis et fidelibus agnoscitur.
[17] Timor Domini scientiæ religiositas.
[18] Religiositas custodiet et justificabit cor,
jucunditatem atque gaudium dabit.
[19] Timenti Dominum bene erit,
et in diebus consummationis illius benedicetur.
[20] Plenitudo sapientiæ est timere Deum,
et plenitudo a fructibus illius.
[21] Omnem domum illius implebit a generationibus,
et receptacula a thesauris illius.
[22] Corona sapientiæ timor Domini,
replens pacem et salutis fructum;
[23] et vidit, et dinumeravit eam:
utraque autem sunt dona Dei.
[24] Scientiam et intellectum prudentiæ sapientia compartietur,
et gloriam tenentium se exaltat.
[25] Radix sapientiæ est timere Dominum,
et rami illius longævi.
[26] In thesauris sapientiæ intellectus et scientiæ religiositas;
execratio autem peccatoribus sapientia.
[27] Timor Domini expellit peccatum;
[28] nam qui sine timore est non poterit justificari;
iracundia enim animositatis illius subversio illius est.
[29] Usque in tempus sustinebit patiens,
et postea redditio jucunditatis.
[30] Bonus sensus usque in tempus abscondet verba illius,

16. Ps. CX, 10. Prov. I, 7 et IX, 10.

et labia multorum enarrabunt sensum illius.
31 In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ ;
32 execratio autem peccatori cultura Dei.
33 Fili, concupiscens sapientiam, conserva justitiam,
et Deus præbebit illam tibi.
34 Sapientia enim et disciplina timor Domini ;
et quod beneplacitum est illi, 35 fides et mansuetudo,
et adimplebit thesauros illius.

Simplici corde ad Deum accedendum.

36 Ne sis incredibilis timori Domini,
et ne accesseris ad illum duplici corde.
37 Ne fueris hypocrita in conspectu hominum,
et non scandalizeris in labiis tuis.
38 Attende in illis, ne forte cadas,
et adducas animæ tuæ inhonorationem ;
39 et revelet Deus absconsa tua,
et in medio synagogæ elidat te :
40 quoniam accessisti maligne ad Dominum,
et cor tuum plenum est dolo et fallacia.

Patientia in tribulatione.

CAP. II. — 1 Fili, accedens ad servitutem Dei,
sta in justitia et timore,
et præpara animam tuam ad tentationem.
2 Deprime cor tuum, et sustine ;
inclina aurem tuam, et suscipe verba intellectus ;
et ne festines in tempore obductionis.
3 Sustine sustentationes Dei ;
conjungere Deo, et sustine,
ut crescat in novissimo vita tua.
4 Omne quod tibi applicitum fuerit accipe ;
et in dolore sustine,
et in humilitate tua patientiam habe :
5 quoniam in igne probatur aurum et argentum,
homines vero receptibiles in camino humiliationis.

Fiducia in Deo pio et misericorde.

6 Crede Deo, et recuperabit te ;
et dirige viam tuam, et spera in illum ;
serva timorem illius, et in illo veterasce.
7 Metuentes Dominum, sustinete misericordiam ejus ;
et non deflectatis ab illo, ne cadatis.
8 Qui timetis Dominum, credite illi,
et non evacuabitur merces vestra.
9 Qui timetis Dominum, sperate in illum,
et in oblectationem veniet vobis misericordia.
10 Qui timetis Dominum, diligite illum,
et illuminabuntur corda vestra.
11 Respicite, filii, nationes hominum ;
et scitote quia nullus speravit in Domino et confusus est.
12 Quis enim permansit in mandatis ejus, et derelictus est ?
aut quis invocavit eum, et despexit illum ?
13 Quoniam pius et misericors est Deus,
et remittet in die tribulationis peccata,
et protector est omnibus exquirentibus se in veritate.
14 Væ duplici corde, et labiis scelestis,
et manibus malefacientibus,
et peccatori terram ingredienti duabus viis !
15 Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo,
et ideo non protegentur ab eo !

1] Matth. IV, 1. II Tim. III, 12. — 5] Sap. III, 6. — 12] Ps. XXX, 1. — 14] III Reg. XVIII, 21.

16 Væ his qui perdiderunt sustinentiam,
et qui dereliquerunt vias rectas,
et diverterunt in vias pravas!
17 Et quid facient cum inspicere cœperit Dominus?
18 Qui timent Dominum non erunt incredibiles verbo illius;
et qui diligunt illum conservabunt viam illius.
19 Qui timent Dominum inquirent quæ beneplacita sunt ei,
et qui diligunt eum replebuntur lege ipsius.
20 Qui timent Dominum præparabunt corda sua,
et in conspectu illius sanctificabunt animas suas.
21 Qui timent Dominum custodiunt mandata illius,
et patientiam habebunt usque ad inspectionem illius;
22 dicentes : Si pœnitentiam non egerimus,
incidemus in manus Domini, et non in manus hominum.
23 Secundum enim magnitudinem ipsius,
sic et misericordia illius cum ipso est.
Cap. III. — 1 Filii sapientiæ ecclesia justorum, Pietas in
et natio illorum obedientia et dilectio. parentes.
2 Judicium patris audite, filii;
et sic facite ut salvi sitis.
3 Deus enim honoravit patrem in filiis;
et judicium matris exquirens, firmavit in filios.
4 Qui diligit Deum exorabit pro peccatis,
et continebit se ab illis,
et in oratione dierum exaudietur.
5 Et sicut qui thesaurizat,
ita et qui honorificat matrem suam.
6 Qui honorat patrem suum jucundabitur in filiis,
et in die orationis suæ exaudietur.
7 Qui honorat patrem suum vita vivet longiore,
et qui obedit patri refrigerabit matrem.
8 Qui timet Dominum honorat parentes,
et quasi dominis serviet his qui se genuerunt.
9 In opere, et sermone, et omni patientia honora patrem tuum,
10 ut superveniat tibi benedictio ab eo,
et benedictio illius in novissimo maneat.
11 Benedictio patris firmat domos filiorum;
maledictio autem matris eradicat fundamenta.
12 Ne glorieris in contumelia patris tui;
non enim est tibi gloria ejus confusio.
13 Gloria enim hominis ex honore patris sui,
et dedecus filii pater sine honore.
14 Fili, suscipe senectam patris tui,
et non contristes eum in vita illius.
15 Et si defecerit sensu, veniam da,
et ne spernas eum in virtute tua;
eleemosyna enim patris non erit in oblivione.
16 Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum;
17 et in justitia ædificabitur tibi,
et in die tribulationis commemorabitur tui,
et sicut in sereno glacies, solventur peccata tua.
18 Quam malæ famæ est qui derelinquit patrem,
et est maledictus a Deo qui exasperat matrem!
19 Fili, in mansuetudine opera tua perfice, Mansuetudo
et super hominum gloriam diligeris. et humilitas.

9] Ex. XX, 12. Deut. V, 16. Matth. XV, 4. Marc. VII, 10. Eph. VI, 2. — 11] Gen. XXVII, 27 et XLIX, 2.

20 Quanto magnus es, humilia te in omnibus,
et coram Deo invenies gratiam ;
21 quoniam magna potentia Dei solius,
et ab humilibus honoratur.

Contra vanam curiositatem.

22 Altiora te ne quæsieris,
et fortiora te ne scrutatus fueris ;
sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper,
et in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus.
23 Non est enim tibi necessarium
ea quæ abscondita sunt videre oculis tuis.
24 In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter,
et in pluribus operibus ejus non eris curiosus.
25 Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi;
26 multos quoque supplantavit suspicio illorum,
et in vanitate detinuit sensus illorum.

De corde malo et bono.

27 Cor durum habebit male in novissimo,
et qui amat periculum in illo peribit.
28 Cor ingrediens duas vias non habebit successus,
et pravus corde in illis scandalizabitur.
29 Cor nequam gravabitur in doloribus,
et peccator adjiciet ad peccandum.
30 Synagogæ superborum non erit sanitas,
frutex enim peccati radicabitur in illis, et non intelligetur.
31 Cor sapientis intelligitur in sapientia,
et auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam.
32 Sapiens cor et intelligibile abstinebit se a peccatis,
et in operibus justitiæ successus habebit.

Eleemosyna et misericordia in pauperes.

33 Ignem ardentem extinguit aqua,
et eleemosyna resistit peccatis ;
34 et Deus prospector est ejus qui reddit gratiam,
meminit ejus in posterum ;
et in tempore casus sui inveniet firmamentum.
CAP. IV. — 1 Fili, eleemosynam pauperis ne defraudes,
et oculos tuos ne transvertas a paupere.
2 Animam esurientem ne despexeris,
et non exasperes pauperem in inopia sua.
3 Cor inopis ne afflixeris,
et non protrahas datum angustianti.
4 Rogationem contribulati ne abjicias,
et non avertas faciem tuam ab egeno.
5 Ab inope ne avertas oculos tuos, propter iram ;
et non relinquas quærentibus tibi retro maledicere.
6 Maledicentis enim tibi in amaritudine animæ,
exaudietur deprecatio illius ;
exaudiet autem eum qui fecit illum.
7 Congregationi pauperum affabilem te facito ;
et presbytero humilia animam tuam,
et magnato humilia caput tuum.
8 Declina pauperi sine tristitia aurem tuam,
et redde debitum tuum,
et responde illi pacifica in mansuetudine.
9 Libera eum qui injuriam patitur de manu superbi,
et non acide feras in anima tua.
10 In judicando esto pupillis misericors ut pater,
et pro viro matri illorum ;

20] Phil. II, 3. — 22] Prov. XXV, 27. — 33] Dan. IV, 24. — 1] Tob. IV, 7.

11 et eris tu velut filius Altissimi obediens,
et miserebitur tui magis quam mater.
12 Sapientia filiis suis vitam inspirat; Sapientiæ beneficia.
et suscipit inquirentes se,
et præibit in via justitiæ.
13 Et qui illam diligit diligit vitam;
et qui vigilaverint ad illam complectentur placorem ejus.
14 Qui tenuerint illam vitam hereditabunt;
et quo introibit benedicet Deus.
15 Qui serviunt ei obsequentes erunt sancto;
et eos qui diligunt illam diligit Deus.
16 Qui audit illam judicabit gentes;
et qui intuetur illam permanebit confidens.
17 Si crediderit ei, hereditabit illam,
et erunt in confirmatione creaturæ illius;
18 quoniam in tentatione ambulat cum eo,
et in primis eligit eum.
19 Timorem, et metum, et probationem inducet super illum;
et cruciabit illum in tribulatione doctrinæ suæ,
donec tentet eum in cogitationibus suis,
et credat animæ illius.
20 Et firmabit illum, et iter adducet directum ad illum,
et lætificabit illum;
21 et denudabit absconsa sua illi,
et thesaurizabit super illum scientiam et intellectum justitiæ.
22 Si autem oberraverit, derelinquet eum,
et tradet eum in manus inimici sui.
23 Fili, conserva tempus, De confusione bona et mala.
et devita a malo.
24 Pro anima tua ne confundaris dicere verum:
25 est enim confusio adducens peccatum;
et est confusio adducens gloriam et gratiam.
26 Ne accipias faciem adversus faciem tuam,
nec adversus animam tuam mendacium.
27 Ne reverearis proximum tuum in casu suo,
28 nec retineas verbum in tempore salutis.
Non abscondas sapientiam tuam in decore suo:
29 in lingua enim sapientia dignoscitur;
et sensus, et scientia, et doctrina in verbo sensati,
et firmamentum in operibus justitiæ.
30 Non contradicas verbo veritatis ullo modo,
et de mendacio ineruditionis tuæ confundere.
31 Non confundaris confiteri peccata tua,
et ne subjicias te omni homini pro peccato.
32 Noli resistere contra faciem potentis,
nec coneris contra ictum fluvii.
33 Pro justitia agonizare pro anima tua,
et usque ad mortem certa pro justitia;
et Deus expugnabit pro te inimicos tuos.
34 Noli citatus esse in lingua tua,
et inutilis, et remissus in operibus tuis.
35 Noli esse sicut leo in domo tua,
evertens domesticos tuos, et opprimens subjectos tibi.
36 Non sit porrecta manus tua ad accipiendum,
et ad dandum collecta.
Cap. V. — 1 Noli attendere ad possessiones iniquas, Cautelæ circa falsam confidentiam.
et ne dixeris: Est mihi sufficiens vita;

nihil enim proderit in tempore vindictæ et obductionis.
2 Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui,
3 et ne dixeris : Quomodo potui ?
aut quis me subjiciet propter facta mea ?
Deus enim vindicans vindicabit.
4 Ne dixeris : Peccavi ; et quid mihi accidit triste ?
Altissimus enim est patiens redditor.
5 De propitiato peccato noli esse sine metu,
neque adjicias peccatum super peccatum.
6 Et ne dicas : Miseratio Domini magna est,
multitudinis peccatorum meorum miserebitur ;
7 misericordia enim et ira ab illo cito proximant,
et in peccatores respicit ira illius.
8 Non tardes converti ad Dominum,
et ne differas de die in diem ;
9 subito enim veniet ira illius,
et in tempore vindictæ disperdet te.
10 Noli anxius esse in divitiis injustis :
non enim proderunt tibi in die obductionis et vindictæ.

Contra linguam duplicem.

11 Non ventiles te in omnem ventum,
et non eas in omnem viam :
sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua.
12 Esto firmus in via Domini,
et in veritate sensus tui et scientia ;
et prosequatur te verbum pacis et justitiæ.
13 Esto mansuetus ad audiendum verbum, ut intelligas,
et cum sapientia proferas responsum verum.
14 Si est tibi intellectus, responde proximo ;
sin autem, sit manus tua super os tuum,
ne capiaris in verbo indisciplinato, et confundaris.
15 Honor et gloria in sermone sensati ;
lingua vero imprudentis subversio est ipsius.
16 Non appelleris susurro,
et lingua tua ne capiaris et confundaris :
17 super furem enim est confusio et pœnitentia,
et denotatio pessima super bilinguem ;
susurratori autem odium, et inimicitia, et contumelia.
18 Justifica pusillum,
et magnum similiter.

De amicitia.

Cap. VI. — 1 Noli fieri pro amico inimicus proximo ;
improperium enim et contumeliam malus hereditabit,
et omnis peccator invidus et bilinguis.
2 Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus,
ne forte elidatur virtus tua per stultitiam ;
3 et folia tua comedat, et fructus tuos perdat,
et relinquaris velut lignum aridum in eremo.
4 Anima enim nequam disperdet qui se habet,
et in gaudium inimicis dat illum,
et deducet in sortem impiorum.
5 Verbum dulce multiplicat amicos et mitigat inimicos,
et lingua eucharis in bono homine abundat.
6 Multi pacifici sint tibi ;
et consiliarius sit tibi unus de mille.
7 Si possides amicum, in tentatione posside eum,
et ne facile credas ei.

7] Prov. X, 6. — 10] Prov. XI, 4,28. — 2] Rom. XII, 16. Phil. II, 3.

8 Est enim amicus secundum tempus suum,
et non permanebit in die tribulationis.
9 Et est amicus qui convertitur ad inimicitiam,
et est amicus qui odium et rixam et convitia denudabit.
10 Est autem amicus socius mensæ,
et non permanebit in die necessitatis.
11 Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi coæqualis,
et in domesticis tuis fiducialiter aget.
12 Si humiliaverit se contra te,
et a facie tua absconderit se,
unanimem habebis amicitiam bonam.
13 Ab inimicis tuis separare,
et ab amicis tuis attende.
14 Amicus fidelis protectio fortis;
qui autem invenit illum invenit thesaurum.
15 Amico fideli nulla est comparatio,
et non est digna ponderatio auri et argenti contra bonitatem [fidei illius.
16 Amicus fidelis medicamentum vitæ et immortalitatis;
et qui metuunt Dominum invenient illum.
17 Qui timet Deum æque habebit amicitiam bonam,
quoniam secundum illum erit amicus illius.

Hortatio ad sapientiam acquirendam, et ipsius bonorum descriptio.

18 Fili, a juventute tua excipe doctrinam,
et usque ad canos invenies sapientiam.
19 Quasi is qui arat et seminat accede ad eam,
et sustine bonos fructus illius.
20 In opere enim ipsius exiguum laborabis,
et cito edes de generationibus illius.
21 Quam aspera est nimium sapientia indoctis hominibus!
et non permanebit in illa excors.
22 Quasi lapidis virtus probatio erit in illis;
et non demorabuntur projicere illam.
23 Sapientia enim doctrinæ secundum nomen est ejus,
et non est multis manifesta;
quibus autem cognita est,
permanet usque ad conspectum Dei.
24 Audi, fili, et accipe consilium intellectus,
et ne abjicias consilium meum.
25 Injice pedem tuum in compedes illius,
et in torques illius collum tuum.
26 Subjice humerum tuum, et porta illam,
et ne acedieris vinculis ejus.
27 In omni animo tuo accede ad illam,
et in omni virtute tua conserva vias ejus.
28 Investiga illam, et manifestabitur tibi;
et continens factus, ne derelinquas eam:
29 in novissimis enim invenies requiem in ea,
et convertetur tibi in oblectationem.
30 Et erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis et bases [virtutis,
et torques illius in stolam gloriæ;
31 decor enim vitæ est in illa,
et vincula illius alligatura salutaris.
32 Stolam gloriæ indues eam,
et coronam gratulationis superpones tibi.
33 Fili, si attenderis mihi, disces;
et si accommodaveris animum tuum, sapiens eris.
34 Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam;
et si dilexeris audire, sapiens eris.

Hominum prudentium Deique societas quærenda.

35 In multitudine presbyterorum prudentium sta,
et sapientiæ illorum ex corde conjungere,
ut omnem narrationem Dei possis audire,
et proverbia laudis non effugiant a te.
36 Et si videris sensatum, evigila ad eum,
et gradus ostiorum illius exterat pes tuus.
37 Cogitatum tuum habe in præceptis Dei,
et in mandatis illius maxime assiduus esto;
et ipse dabit tibi cor,
et concupiscentia sapientiæ dabitur tibi.

Præcepta promiscua.

CAP. VII. — 1 Noli facere mala, et non te apprehendent:
2 discede ab iniquo, et deficient mala abs te.
3 Fili, non semines mala in sulcis injustitiæ,
et non metes ea in septuplum.
4 Noli quærere a Domino ducatum,
neque a rege cathedram honoris.
5 Non te justifices ante Deum,
quoniam agnitor cordis ipse est;
et penes regem noli velle videri sapiens.
6 Noli quærere fieri judex,
nisi valeas virtute irrumpere iniquitates:
ne forte extimescas faciem potentis,
et ponas scandalum in æquitate tua.
7 Non pecces in multitudinem civitatis,
nec te immittas in populum;
8 neque alliges duplicia peccata,
nec enim in uno eris immunis.
9 Noli esse pusillanimis in animo tuo;
10 exorare et facere eleemosynam ne despicias.
11 Ne dicas: In multitudine munerum meorum respiciet Deus,
et offerente me Deo altissimo, munera mea suscipiet.
12 Non irrideas hominem in amaritudine animæ;
est enim qui humiliat et exaltat circumspector Deus.
13 Noli arare mendacium adversus fratrem tuum,
neque in amicum similiter facias.
14 Noli velle mentiri omne mendacium;
assiduitas enim illius non est bona.
15 Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum,
et non iteres verbum in oratione tua.
16 Non oderis laboriosa opera,
et rusticationem creatam ab Altissimo.
17 Non te reputes in multitudine indisciplinatorum.
18 Memento iræ, quoniam non tardabit.
19 Humilia valde spiritum tuum,
quoniam vindicta carnis impii ignis et vermis.
20 Noli prævaricari in amicum pecuniam differentem,
neque fratrem carissimum auro spreveris.

Officia patris-familias.

21 Noli discedere a muliere sensata et bona
quam sortitus es in timore Domini;
gratia enim verecundiæ illius super aurum.
22 Non lædas servum in veritate operantem,
neque mercenarium dantem animam suam.
23 Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua;
non defraudes illum libertate,

35] Inf. VIII, 9. — 37] Ps. I. 2. — 5] Job, IX. 2-20. Ps. CXLII, 2. Eccl. VII, 17. Luc. XVIII, 11. — 8] Inf. XII, 7. — 12] I Reg. II, 7. — 22] Lev. XIX, 13.

neque inopem derelinquas illum.
24 Pecora tibi sunt, attende illis;
et si sunt utilia, perseverent apud te.
25 Filii tibi sunt, erudi illos,
et curva illos a pueritia illorum.
26 Filiæ tibi sunt, serva corpus illarum,
et non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.
27 Trade filiam, et grande opus feceris;
et homini sensato da illam.
28 Mulier si est tibi secundum animam tuam, non projicias illam;
et odibili non credas te.
In toto corde tuo 29 honora patrem tuum,
et gemitus matris tuæ ne obliviscaris:
30 memento quoniam nisi per illos natus non fuisses;
et retribue illis, quomodo et illi tibi.
31 In tota anima tua time Dominum, Officia in Deum et sacerdotes.
et sacerdotes illius sanctifica.
32 In omni virtute tua dilige eum qui te fecit,
et ministros ejus ne derelinquas.
33 Honora Deum ex tota anima tua,
et honorifica sacerdotes,
et propurga te cum brachiis.
34 Da illis partem, sicut mandatum est tibi, primitiarum et purgationis,
et de negligentia tua purga te cum paucis.
35 Datum brachiorum tuorum,
et sacrificium sanctificationis offeres Domino,
et initia sanctorum.
36 Et pauperi porrige manum tuam, Misericordia.
ut perficiatur propitiatio et benedictio tua.
37 Gratia dati in conspectu omnis viventis,
et mortuo non prohibeas gratiam.
38 Non desis plorantibus in consolatione,
et cum lugentibus ambula.
39 Non te pigeat visitare infirmum;
ex his enim in dilectione firmaberis.
40 In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, Memorare novissima.
et in æternum non peccabis.
Cap. VIII. — 1 Non litiges cum homine potente, Cavenda in conversatione cum proximo.
ne forte incidas in manus illius.
2 Non contendas cum viro locuplete,
ne forte contra te constituat litem tibi;
3 multos enim perdidit aurum et argentum,
et usque ad cor regum extendit et convertit.
4 Non litiges cum homine linguato,
et non strues in ignem illius ligna.
5 Non communices homini indocto,
ne male de progenie tua loquatur.
6 Ne despicias hominem avertentem se a peccato,
neque improperes ei;
memento quoniam omnes in correptione sumus.
7 Ne spernas hominem in sua senectute,
etenim ex nobis senescunt.
8 Noli de mortuo inimico tuo gaudere;

29] Tob. IV, 3. — 33] Deut. XII, 18. — 34] Lev. II, 3. Num. XVIII, 15. — 38] Rom. XII, 15. — 39] Matth. XXV, 36. — 2] Matth. V, 25. — 3] Inf. XXXI, 6. — 6] II Cor. II, 6. Gal. VI, 1. — 7] Lev. XIX, 32.

sciens quoniam omnes morimur,
et in gaudium nolumus venire.
9 Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium,
et in proverbiis eorum conversare;
10 ab ipsis enim disces sapientiam et doctrinam intellectus,
et servire magnatis sine querela.
11 Non te prætereat narratio seniorum,
ipsi enim didicerunt a patribus suis;
12 quoniam ab ipsis disces intellectum,
et in tempore necessitatis dare responsum.
13 Non incendas carbones peccatorum arguens eos,
et ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum.
14 Ne contra faciem stes contumeliosi,
ne sedeat quasi insidiator ori tuo.
15 Noli fœnerari homini fortiori te;
quod si fœneraveris, quasi perditum habe.
16 Non spondeas super virtutem tuam;
quod si spoponderis, quasi restituens cogita.
17 Non judices contra judicem,
quoniam secundum quod justum est judicat.
18 Cum audace non eas in via,
ne fortè gravet mala sua in te;
ipse enim secundum voluntatem suam vadit,
et simul cum stultitia illius peries.
19 Cum iracundo non facias rixam,
et cum audace non eas in desertum;
quoniam quasi nihil est ante illum sanguis,
et ubi non est adjutorium, elidet te.
20 Cum fatuis consilium non habeas;
non enim poterunt diligere nisi quæ eis placent.
21 Coram extraneo ne facias consilium;
nescis enim quid pariet.
22 Non omni homini cor tuum manifestes,
ne forte inferat tibi gratiam falsam, et convicietur tibi.

Agendi ratio cum mulieribus.

CAP. IX. — 1 Non zeles mulierem sinus tui,
ne ostendat super te malitiam doctrinæ nequam.
2 Non des mulieri potestatem animæ tuæ,
ne ingrediatur in virtutem tuam, et confundaris.
3 Ne respicias mulierem multivolam,
ne forte incidas in laqueos illius.
4 Cum saltatrice ne assiduus sis,
nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius.
5 Virginem ne conspicias,
ne forte scandalizeris in decore illius.
6 Ne des fornicariis animam tuam in ullo,
ne perdas te et hereditatem tuam.
7 Noli circumspicere in vicis civitatis,
nec oberraveris in plateis illius.
8 Averte faciem tuam a muliere compta,
et ne circumspicias speciem alienam.
9 Propter speciem mulieris multi perierunt;
et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.
10 Omnis mulier quæ est fornicaria
quasi stercus in via conculcabitur.

9] Sup. VI, 35. — 15] Inf. XXIX, 4. — 19] Prov. XXII, 24. — 5] Gen. VI, 2. — 6] Prov. V, 2. — 8] Gen. XXXIV, 2. II Reg. XI, 4 et XIII, 1. Matth. V, 28.

[11] Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti sunt;
colloquium enim illius quasi ignis exardescit.
[12] Cum aliena muliere ne sedeas omnino,
nec accumbas cum ea super cubitum;
[13] et non alterceris cum illa in vino,
ne forte declinet cor tuum in illam,
et sanguine tuo labaris in perditionem.
[14] Ne derelinquas amicum antiquum; *Amicus antiquus.*
novus enim non erit similis illi.
[15] Vinum novum amicus novus;
veterascet, et cum suavitate bibes illud.
[16] Non zeles gloriam et opes peccatoris; *Regulæ circa varium commercium.*
non enim scis quæ futura sit illius subversio.
[17] Non placeat tibi injuria injustorum,
sciens quoniam usque ad inferos non placebit impius.
[18] Longe abesto ab homine potestatem habente occidendi,
et non suspicaberis timorem mortis.
[19] Et si accesseris ad illum, noli aliquid committere,
ne forte auferat vitam tuam.
[20] Communionem mortis scito,
quoniam in medio laqueorum ingredieris,
et super dolentium arma ambulabis.
[21] Secundum virtutem tuam cave te a proximo tuo,
et cum sapientibus et prudentibus tracta.
[22] Viri justi sint tibi convivæ,
et in timore Dei sit tibi gloriatio;
[23] et in sensu sit tibi cogitatus Dei,
et omnis enarratio tua in præceptis Altissimi.
[24] In manu artificum opera laudabuntur,
et princeps populi in sapientia sermonis sui,
in sensu vero seniorum verbum.
[25] Terribilis est in civitate sua homo linguosus;
et temerarius in verbo suo odibilis erit.
Cap. X. — [1] Judex sapiens judicabit populum suum, *De rege sapiente et insipiente.*
et principatus sensati stabilis erit.
[2] Secundum judicem populi, sic et ministri ejus;
et qualis rector est civitatis, tales et inhabitantes in ea.
[3] Rex insipiens perdet populum suum;
et civitates inhabitabuntur per sensum potentium.
[4] In manu Dei potestas terræ;
et utilem rectorem suscitabit in tempus super illam.
[5] In manu Dei prosperitas hominis;
et super faciem scribæ imponet honorem suum.
[6] Omnis injuriæ proximi ne memineris, *Mala et damna superbiæ.*
et nihil agas in operibus injuriæ.
[7] Odibilis coram Deo est et hominibus superbia,
et execrabilis omnis iniquitas gentium.
[8] Regnum a gente in gentem transfertur propter injustitias,
et injurias, et contumelias, et diversos dolos.
[9] Avaro autem nihil est scelestius.
Quid superbit terra et cinis?
[10] Nihil est iniquius quam amare pecuniam;
hic enim et animam suam venalem habet,
quoniam in vita sua projecit intima sua.

16] Jud. IX, 4. II Reg. XV, 10. — 2] Prov. XXIX, 12. — 3] III Reg. XII, 13. — 6] Lev. XIX, 13. — 8] Dan. [illegible]

[11] Omnis potentatus brevis vita.
Languor prolixior gravat medicum.
[12] Brevem languorem præcidit medicus;
sic et rex hodie est, et cras morietur.
[13] Cum enim morietur homo,
hereditabit serpentes, et bestias, et vermes.
[14] Initium superbiæ hominis apostatare a Deo;
[15] quoniam ab eo qui fecit illum recessit cor ejus,
quoniam initium omnis peccati est superbia.
Qui tenuerit illam adimplebitur maledictis,
et subvertet eum in finem.
[16] Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum,
et destruxit eos usque in finem.
[17] Sedes ducum superborum destruxit Deus,
et sedere fecit mites pro eis.
[18] Radices gentium superbarum arefecit Deus,
et plantavit humiles ex ipsis gentibus.
[19] Terras gentium evertit Dominus,
et perdidit eas usque ad fundamentum.
[20] Arefecit ex ipsis, et disperdidit eos,
et cessare fecit memoriam eorum a terra.
[21] Memoriam superborum perdidit Deus,
et reliquit memoriam humilium sensu.
[22] Non est creata hominibus superbia,
neque iracundia nationi mulierum.

Verus honor stat in timore Dei.

[23] Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum;
semen autem hoc exhonorabitur, quod præterit mandata Do-[mini.
[24] In medio fratrum rector illorum in honore;
et qui timent Dominum erunt in oculis illius.
[25] Gloria divitum, honoratorum, et pauperum,
timor Dei est.
[26] Noli despicere hominem justum pauperem,
et noli magnificare virum peccatorem divitem.
[27] Magnus, et judex, et potens est in honore;
et non est major illo qui timet Deum.

De pauperis et divitis gloria.

[28] Servo sensato liberi servient;
et vir prudens et disciplinatus non murmurabit correptus,
et inscius non honorabitur.
[29] Noli extollere te in faciendo opere tuo,
et noli cunctari in tempore angustiæ.
[30] Melior est qui operatur et abundat in omnibus
quam qui gloriatur et eget pane.
[31] Fili, in mansuetudine serva animam tuam,
et da illi honorem secundum meritum suum.
[32] Peccantem in animam suam quis justificabit?
et quis honorificabit exhonorantem animam suam?
[33] Pauper gloriatur per disciplinam et timorem suum:
et est homo qui honorificatur propter substantiam suam.
[34] Qui autem gloriatur in paupertate, quanto magis in substantia!
et qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.

Ex specie nemo judicandus.

Cap. XI. — [1] Sapientia humiliati exaltabit caput illius,
et in medio magnatorum consedere illum faciet.
[2] Non laudes virum in specie sua,
neque spernas hominem in visu suo.

28] Prov. XVII, 2. II Reg. XII, 13. — 1] Gen. XLI, 40. Dan. VI, 3. Joan. VII, 18.

[3] Brevis in volatilibus est apis,
et initium dulcoris habet fructus illius.
[4] In vestitu ne glorieris unquam,
nec in die honoris tui extollaris:
quoniam mirabilia opera Altissimi solius,
et gloriosa, et absconsa, et invisa opera illius.
[5] Multi tyranni sederunt in throno:
et insuspicabilis portavit diadema.
[6] Multi potentes oppressi sunt valide,
et gloriosi traditi sunt in manus alterorum.
[7] Priusquam interroges, ne vituperes quemquam; Prudentia in verbis et factis.
et cum interrogaveris, corripe juste.
[8] Priusquam audias, ne respondeas verbum;
et in medio sermonum ne adjicias loqui.
[9] De ea re quæ te non molestat ne certeris;
et in judicio peccantium ne consistas.
[10] Fili, ne in multis sint actus tui;
et si dives fueris, non eris immunis a delicto.
Si enim secutus fueris, non apprehendes;
et non effugies, si præcucurreris.
[11] Est homo laborans et festinans, et dolens;
impius, et tanto magis non abundabit.
[12] Est homo marcidus, egens recuperatione, Distributio bonorum in manu Dei est.
plus deficiens virtute, et abundans paupertate;
[13] et oculus Dei respexit illum in bono,
et erexit eum ab humilitate ipsius, et exaltavit caput ejus;
et mirati sunt in illo multi, et honoraverunt Deum.
[14] Bona et mala, vita et mors,
paupertas et honestas a Deo sunt.
[15] Sapientia, et disciplina, et scientia legis apud Deum.
Dilectio et viæ bonorum apud ipsum.
[16] Error et tenebræ peccatoribus concreata sunt;
qui autem exultant in malis consenescunt in malo.
[17] Datio Dei permanet justis,
et profectus illius successus habebit in æternum.
[18] Est qui locupletatur parce agendo,
et hæc est pars mercedis illius.
[19] In eo quod dicit: Inveni requiem mihi,
et nunc manducabo de bonis meis solus:
[20] et nescit quod tempus præteriet, et mors appropinquet,
et relinquat omnia aliis, et morietur.
[21] Sta in testamento tuo, et in illo colloquere,
et in opere mandatorum tuorum veterasce.
[22] Ne manseris in operibus peccatorum:
confide autem in Deo, et mane in loco tuo.
[23] Facile est enim in oculis Dei
subito honestare pauperem.
[24] Benedictio Dei in mercedem justi festinat,
et in hora veloci processus illius fructificat.
[25] Ne dicas: Quid est mihi opus?
et quæ erunt mihi ex hoc bona?
[26] Ne dicas: Sufficiens mihi sum;
et quid ex hoc pessimabor?
[27] In die bonorum ne immemor sis malorum,

4] Act. XII, 21-22. — 6] I Reg. XV, 28. Esth. VI, 7. — 8] Prov. XVIII, 13. — 10] I Tim. VI, 9. — 13] Job, XLII, 10. — 19] Luc. XII, 19. — 27] Inf. XVIII, 25.

et in die malorum ne immemor sis bonorum;
28 quoniam facile est coram Deo in die obitus
retribuere unicuique secundum vias suas.
29 Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magnæ,
et in fine hominis denudatio operum illius.

Non cuilibet fidendum.

30 Ante mortem ne laudes hominem quemquam;
quoniam in filiis suis agnoscitur vir.
31 Non omnem hominem inducas in domum tuam;
multæ enim sunt insidiæ dolosi.
32 Sicut enim eructant præcordia fetentium,
et sicut perdix inducitur in caveam, et ut caprea in laqueum;
sic et cor superborum,
et sicut prospector videns casum proximi sui.
33 Bona enim in mala convertens insidiatur,
et in electis imponet maculam.
34 A scintilla una augetur ignis,
et ab uno doloso augetur sanguis;
homo vero peccator sanguini insidiatur.
35 Attende tibi a pestifero, fabricat enim mala,
ne forte inducat super te subsannationem in perpetuum.
36 Admitte ad te alienigenam;
et subvertet te in turbine,
et abalienabit te a tuis propriis.

Regulæ pro beneficentia

Cap. XII. — 1 Si benefeceris, scito cui feceris,
et erit gratia in bonis tuis multa.
2 Benefac justo, et invenies retributionem magnam;
et si non ab ipso, certe a Domino.
3 Non est enim ei bene qui assiduus est in malis,
et eleemosynas non danti;
quoniam et Altissimus odio habet peccatores,
et misertus est pœnitentibus.
4 Da misericordi, et ne suscipias peccatorem;
et impiis et peccatoribus reddet vindictam,
custodiens eos in diem vindictæ.
5 Da bono, et non receperis peccatorem.
6 Benefac humili, et non dederis impio;
prohibe panes illi dari, ne in ipsis potentior te sit;
7 nam duplicia mala invenies in omnibus bonis quæcumque feceris
quoniam et Altissimus odio habet peccatores, [illi,
et impiis reddet vindictam.

..t amicitia.

8 Non agnoscetur in bonis amicus,
et non abscondetur in malis inimicus.
9 In bonis viri, inimici illius in tristitia;
et in malitia illius, amicus agnitus est.
10 Non credas inimico tuo in æternum;
sicut enim æramentum æruginat nequitia illius;
11 et si humiliatus vadat curvus,
adjice animum tuum, et custodi te ab illo.
12 Non statuas illum penes te,
nec sedeat ad dexteram tuam,
ne forte conversus in locum tuum, inquirat cathedram tuam,
et in novissimo agnoscas verba mea,
et in sermonibus meis stimuleris.
13 Quis miserebitur incantatori a serpente percusso,
et omnibus qui appropiant bestiis?

4] Gal. VI, 10.

et sic qui comitatur cum viro iniquo,
et obvolutus est in peccatis ejus.
14 Una hora tecum permanebit;
si autem declinaveris, non supportabit.
15 In labiis suis indulcat inimicus,
et in corde suo insidiatur ut subvertat te in foveam.
16 In oculis suis lacrymatur inimicus,
et si invenerit tempus, non satiabitur sanguine.
17 Et si incurrerint tibi mala,
invenies eum illic priorem.
18 In oculis suis lacrymatur inimicus,
et quasi adjuvans suffodiet plantas tuas.
19 Caput suum movebit, et plaudet manu,
et multa susurrans commutabit vultum suum.

Cap. XIII. — 1 Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea; Periculosa consortia cum superbo et potentiore.
et qui communicaverit superbo induet superbiam.
2 Pondus super se tollet qui honestiori se communicat,
et ditiori te ne socius fueris.
3 Quid communicabit cacabus ad ollam?
quando enim se colliserint, confringetur.
4 Dives injuste egit, et fremet;
pauper autem læsus tacebit.
5 Si largitus fueris, assumet te;
et si non habueris, derelinquet te.
6 Si habes, convivet tecum, et evacuabit te;
et ipse non dolebit super te.
7 Si necessarius illi fueris, supplantabit te,
et subridens spem dabit, narrans tibi bona,
et dicet : Quid opus est tibi?
8 Et confundet te in cibis suis,
donec te exinaniat bis et ter;
et in novissimo deridebit te,
et postea videns derelinquet te,
et caput suum movebit ad te.
9 Humiliare Deo, et expecta manus ejus.
10 Attende ne seductus in stultitiam humilieris.
11 Noli esse humilis in sapientia tua,
ne humiliatus in stultitiam seducaris.
12 Advocatus a potentiore, discede;
ex hoc enim magis te advocabit.
13 Ne improbus sis, ne impingaris;
et ne longe sis ab eo, ne eas in oblivionem.
14 Ne retineas ex æquo loqui cum illo,
nec credas multis verbis illius;
ex multa enim loquela tentabit te,
et subridens interrogabit te de absconditis tuis.
15 Immitis animus illius conservabit verba tua;
et non parcet de malitia, et de vinculis.
16 Cave tibi, et attende diligenter auditui tuo,
quoniam cum subversione tua ambulas;
17 audiens vero illa,
quasi in somnis vide, et vigilabis.
18 Omni vita tua dilige Deum, Intimitas cum Deo.
et invoca illum in salute tua.

15] Jer. XLI, 6. — 1] Sup. VII, 2.

Familiare commercium tantum cum æqualibus quærendum.

19 Omne animal diligit simile sibi,
sic et omnis homo proximum sibi.
20 Omnis caro ad similem sibi conjungetur,
et omnis homo simili sui sociabitur.
21 Si communicabit lupus agno aliquando,
sic peccator justo.
22 Quæ communicatio sancto homini ad canem?
aut quæ pars diviti ad pauperem?
23 Venatio leonis onager in eremo;
sic et pascua divitum sunt pauperes.
24 Et sicut abominatio est superbo humilitas,
sic et execratio divitis pauper.
25 Dives commotus confirmatur ab amicis suis;
humilis autem cum ceciderit, expelletur et a notis.
26 Diviti decepto multi recuperatores;
locutus est superba, et justificaverunt illum.
27 Humilis deceptus est, insuper et arguitur;
locutus est sensate, et non est datus ei locus.
28 Dives locutus est, et omnes tacuerunt,
et verbum illius usque ad nubes perducent.
29 Pauper locutus est, et dicunt : Quis est hic?
et si offenderit, subvertent illum.
30 Bona est substantia cui non est peccatum in conscientia;
et nequissima paupertas in ore impii.
31 Cor hominis immutat faciem illius,
sive in bona, sive in mala.
32 Vestigium cordis boni et faciem bonam
difficile invenies, et cum labore.

Laus bonæ conscientiæ.

Cap. XIV. — 1 Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo,
et non est stimulatus in tristitia delicti.
2 Felix qui non habuit animi sui tristitiam,
et non excidit a spe sua.

Avari stultitia.

3 Viro cupido et tenaci sine ratione est substantia;
et homini livido ad quid aurum?
4 Qui acervat ex animo suo injuste, aliis congregat,
et in bonis illius alius luxuriabitur.
5 Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit?
et non jucundabitur in bonis suis.
6 Qui sibi invidet nihil est illo nequius;
et hæc redditio est malitiæ illius.
7 Et si bene fecerit, ignoranter et non volens facit;
et in novissimo manifestat malitiam suam.
8 Nequam est oculus lividi;
et avertens faciem suam, et despiciens animam suam.
9 Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis;
non satiabitur donec consumat arefaciens animam suam.
10 Oculus malus ad mala, et non satiabitur pane,
sed indigens et in tristitia erit super mensam suam.

De prudenti divitiarum usu.

11 Fili, si habes, benefac tecum,
et Deo dignas oblationes offer.
12 Memor esto quoniam mors non tardat,
et testamentum inferorum, quia demonstratum est tibi;
testamentum enim hujus mundi morte morietur.
13 Ante mortem benefac amico tuo,
et secundum vires tuas exporrigens da pauperi.

22] II Cor. VI, 14. — 1] Inf. XIX, 17. — 13] Tob. IV, 7. Sup. IV, 1. Luc. XVI, 9.

14 Non defrauderis a die bono,
et particula boni doni non te prætereat.
15 Nonne aliis relinques dolores
et labores tuos in divisione sortis?
16 Da et accipe,
et justifica animam tuam.
17 Ante obitum tuum operare justitiam,
quoniam non est apud inferos invenire cibum.
18 Omnis caro sicut fœnum veterascet,
et sicut folium fructificans in arbore viridi.
19 Alia generantur, et alia dejiciuntur;
sic generatio carnis et sanguinis alia finitur, et alia nascitur.
20 Omne opus corruptibile in fine deficiet,
et qui illud operatur ibit cum illo.
21 Et omne opus electum justificabitur,
et qui operatur illud honorabitur in illo.
22 Beatus vir qui in sapientia morabitur, Acquirenda sapientia.
et qui in justitia sua meditabitur,
et in sensu cogitabit circumspectionem Dei;
23 qui excogitat vias illius in corde suo,
et in absconditis suis intelligens,
vadens post illam quasi investigator,
et in viis illius consistens;
24 qui respicit per fenestras illius,
et in januis illius audiens;
25 qui requiescit juxta domum illius,
et in parietibus illius figens palum,
statuet casulam suam ad manus illius,
et requiescent in casula illius bona per ævum!
26 Statuet filios suos sub tegmine illius,
et sub ramis ejus morabitur.
27 Protegetur sub tegmine illius a fervore,
et in gloria ejus requiescet.
Cap. XV. — 1 Qui timet Deum faciet bona, Justus, non autem stultus, assequitur sapientiam.
et qui continens est justitiæ apprehendet illam;
2 et obviabit illi quasi mater honorificata,
et quasi mulier a virginitate suscipiet illum.
3 Cibabit illum pane vitæ et intellectus,
et aqua sapientiæ salutaris potabit illum;
et firmabitur in illo, et non flectetur;
4 et continebit illum, et non confundetur;
et exaltabit illum apud proximos suos,
5 et in medio ecclesiæ aperiet os ejus,
et adimplebit illum spiritu sapientiæ et intellectus,
et stola gloriæ vestiet illum.
6 Jucunditatem et exultationem thesaurizabit super illum,
et nomine æterno hereditabit illum.
7 Homines stulti non apprehendent illam,
et homines sensati obviabunt illi.
Homines stulti non videbunt eam;
longe enim abest a superbia et dolo.
8 Viri mendaces non erunt illius memores;
et viri veraces invenientur in illa,
et successum habebunt usque ad inspectionem Dei.
9 Non est speciosa laus in ore peccatoris,

18] Is. XL, 6. Jac. I, 10. I Petr. I, 24. — 22] Ps. I, 2. — 3] Joan. IV, 10.

10 quoniam a Deo profecta est sapientia.
Sapientiæ enim Dei astabit laus,
et in ore fideli abundabit,
et Dominator dabit eam illi.

Homini, non Deo, peccata adscribenda sunt.

11 Non dixeris : Per Deum abest;
quæ enim odit ne feceris.
12 Non dicas : Ille me implanavit;
non enim necessarii sunt ei homines impii.
13 Omne execramentum erroris odit Dominus,
et non erit amabile timentibus eum.
14 Deus ab initio constituit hominem,
et reliquit illum in manu consilii sui.
15 Adjecit mandata et præcepta sua.
16 Si volueris mandata servare, conservabunt te,
et in perpetuum fidem placitam facere.
17 Apposuit tibi aquam et ignem,
ad quod volueris porrige manum tuam.
18 Ante hominem vita et mors, bonum et malum :
quod placuerit ei dabitur illi ;
19 quoniam multa sapientia Dei, et fortis in potentia,
videns omnes sine intermissione.
20 Oculi Domini ad timentes eum,
et ipse agnoscit omnem operam hominis.
21 Nemini mandavit impie agere,
et nemini dedit spatium peccandi ;
22 non enim concupiscit multitudinem
filiorum infidelium et inutilium.

Non exultandum in filiis impiis.

CAP. XVI. — 1 Ne jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur;
nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis.
2 Non credas vitæ illorum,
et ne respexeris in labores eorum.
3 Melior est enim unus timens Deum,
quam mille filii impii ;
4 et utile est mori sine filiis,
quam relinquere filios impios.
5 Ab uno sensato inhabitabitur patria ;
tribus impiorum deseretur.
6 Multa talia vidit oculus meus
et fortiora horum audivit auris mea.

Deus iram et misericordiam vicissim exercet.

7 In synagoga peccantium exardebit ignis,
et in gente incredibili exardescet ira.
8 Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes,
qui destructi sunt confidentes suæ virtuti.
9 Et non pepercit peregrinationi Lot,
et execratus est eos præ superbia verbi illorum.
10 Non misertus est illis, gentem totam perdens,
et extollentem se in peccatis suis.
11 Et sicut sexcenta millia peditum
qui congregati sunt in duritia cordis sui ;
et si unus fuisset cervicatus,
mirum si fuisset immunis.
12 Misericordia enim et ira est cum illo;
potens exoratio, et effundens iram.
13 Secundum misericordiam suam,

16] Matth. XIX, 17. — 18] Jer. XXI, 8. — 20] Ps. XXXIII, 16. Hebr. IV, 13. — 7] Inf. XXI, 10. — 8] Gen. VI, 4. — 11] Num. XIV, 23-24 et XXVI, 51.

sic correptio illius hominem secundum opera sua judicat.
14 Non effugiet in rapina peccator,
et non retardabit sufferentia misericordiam facientis.
15 Omnis misericordia faciet locum unicuique,
secundum meritum operum suorum,
et secundum intellectum peregrinationis ipsius.
16 Non dicas : A Deo abscondar ;
et ex summo quis mei memorabitur?
17 In populo magno non agnoscar ;
quæ est enim anima mea in tam immensa creatura?
18 Ecce cælum et cæli cælorum,
abyssus, et universa terra, et quæ in eis sunt,
in conspectu illius commovebuntur.
19 Montes simul, et colles, et fundamenta terræ,
cum conspexerit illa Deus, tremore concutientur.
20 Et in omnibus his insensatum est cor,
et omne cor intelligitur ab illo.
21 Et vias illius quis intelligit,
et procellam quam nec oculus videbit hominis?
22 Nam plurima illius opera sunt in absconsis ;
sed opera justitiæ ejus quis enuntiabit, aut quis sustinebit?
Longe enim est testamentum a quibusdam,
et interrogatio omnium in consummatione est.
23 Qui minoratur corde cogitat inania,
et vir imprudens et errans cogitat stulta.
24 Audi me, fili, et disce disciplinam sensus,
et in verbis meis attende in corde tuo ;
25 et dicam in æquitate disciplinam,
et scrutabor enarrare sapientiam ;
et in verbis meis attende in corde tuo,
et dico in æquitate spiritus virtutes
quas posuit Deus in opera sua ab initio,
et in veritate enuntio scientiam ejus.
26 In judicio Dei opera ejus ab initio ;
et ab institutione ipsorum distinxit partes illorum,
et initia eorum in gentibus suis.
27 Ornavit in æternum opera illorum ;
nec esurierunt, nec laboraverunt,
et non destiterunt ab operibus suis.
28 Unusquisque proximum sibi non angustiabit usque in æternum ;
29 non sis incredibilis verbo illius.
30 Post hæc Deus in terram respexit,
et implevit illam bonis suis.
31 Anima omnis vitalis denuntiavit ante faciem ipsius,
et in ipsam iterum reversio illorum.

Dei gubernium in mundo.

Creatio et dispositio universi.

Cap. XVII. — 1 Deus creavit de terra hominem,
et secundum imaginem suam fecit illum.
2 Et iterum convertit illum in ipsam,
et secundum se vestivit illum virtute.
3 Numerum dierum et tempus dedit illi,
et dedit illi potestatem eorum quæ sunt super terram.
4 Posuit timorem illius super omnem carnem,
et dominatus est bestiarum et volatilium.
5 Creavit ex ipso adjutorium simile sibi ;

Creatio hominis, et dona ei collata.

15] Rom. II, 6. — 1] Gen. I, 27 et V, 1. — 5] Gen. II, 18.

consilium, et linguam, et oculos, et aures,
et cor dedit illis excogitandi,
et disciplina intellectus replevit illos.
6 Creavit illis scientiam spiritus,
sensu implevit cor illorum,
et mala et bona ostendit illis.
7 Posuit oculum suum super corda illorum,
ostendere illis magnalia operum suorum;
8 ut nomen sanctificationis collaudent,
et gloriari in mirabilibus illius,
ut magnalia enarrent operum ejus.

Insignis Dei benevolentia erga Israel.

9 Addidit illis disciplinam,
et legem vitæ hereditavit illos.
10 Testamentum æternum constituit cum illis,
et justitiam et judicia sua ostendit illis.
11 Et magnalia honoris ejus vidit oculus illorum,
et honorem vocis audierunt aures illorum.
Et dixit illis : Attendite ab omni iniquo.
12 Et mandavit illis unicuique de proximo suo.
13 Viæ illorum coram ipso sunt semper,
non sunt absconsæ ab oculis ipsius.
14 In unamquamque gentem præposuit rectorem;
15 et pars Dei Israel facta est manifesta.

Omnium gentium gubernatrix Providentia.

16 Et omnia opera illorum velut sol in conspectu Dei;
et oculi ejus sine intermissione inspicientes in viis eorum.
17 Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum,
et omnes iniquitates eorum in conspectu Dei.
18 Eleemosyna viri quasi signaculum cum ipso,
et gratiam hominis quasi pupillam conservabit.
19 Et postea resurget,
et retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipsorum,
et convertet in interiores partes terræ.
20 Pœnitentibus autem dedit viam justitiæ,
et confirmavit deficientes sustinere,
et destinavit illis sortem veritatis.

Adhortatio ad pœnitentiam.

21 Convertere ad Dominum, et relinque peccata tua;
22 precare ante faciem Domini, et minue offendicula.
23 Revertere ad Dominum, et avertere ab injustitia tua,
et nimis odito execrationem;
24 et cognosce justitias et judicia Dei;
et sta in sorte propositionis, et orationis altissimi Dei.
25 In partes vade sæculi sancti,
cum vivis et dantibus confessionem Deo.
26 Non demoreris in errore impiorum;
ante mortem confitere;
a mortuo, quasi nihil, perit confessio.
27 Confiteberis vivens,
vivus et sanus confiteberis;
et laudabis Deum,
et gloriaberis in miserationibus illius.
28 Quam magna misericordia Domini,
et propitiatio illius convertentibus ad se!
29 Nec enim omnia possunt esse in hominibus,
quoniam non est immortalis filius hominis,
et in vanitate malitiæ placuerunt.

14] Rom. XIII, 1. — 18] Inf. XXIX, 16. — 19] Matth. XXV, 35. — 25] Ps. VI, 6. Is. XXXVIII, 19.

30 Quid lucidius sole?
et hic deficiet.
Aut quid nequius quam quod excogitavit caro et sanguis?
et hoc arguetur.
31 Virtutem altitudinis cæli ipse conspicit;
et omnes homines terra et cinis.

Cap. XVIII. — 1 Qui vivit in æternum creavit omnia simul. Dei magnalia.
Deus solus justificabitur,
et manet invictus rex in æternum.
2 Quis sufficit enarrare opera illius?
3 Quis enim investigabit magnalia ejus?
4 Virtutem autem magnitudinis ejus quis enuntiabit?
aut quis adjiciet enarrare misericordiam ejus?
5 Non est minuere, neque adjicere,
nec est invenire magnalia Dei.
6 Cum consummaverit homo, tunc incipiet;
et cum quieverit, aporiabitur.
7 Quid est homo? et quæ est gratia illius? Hominis miseriæ et Dei erga eum miseratio.
et quid est bonum aut quid nequam illius?
8 Numerus dierum hominum, ut multum centum anni,
quasi gutta aquæ maris deputati sunt;
et sicut calculus arenæ, sic exigui anni in die ævi.
9 Propter hoc patiens est Deus in illis,
et effundit super eos misericordiam suam.
10 Vidit præsumptionem cordis eorum, quoniam mala est;
et cognovit subversionem illorum, quoniam nequam est.
11 Ideo adimplevit propitiationem suam in illis,
et ostendit eis viam æquitatis.
12 Miseratio hominis circa proximum suum;
misericordia autem Dei super omnem carnem.
13 Qui misericordiam habet, docet et erudit
quasi pastor gregem suum.
14 Miseretur excipientis doctrinam miserationis,
et qui festinat in judiciis ejus.
15 Fili, in bonis non des querelam, Præcepta varia.
et in omni dato non des tristitiam verbi mali.
16 Nonne ardorem refrigerabit ros?
sic et verbum melius quam datum.
17 Nonne ecce verbum super datum bonum?
sed utraque cum homine justificato.
18 Stultus acriter improperabit;
et datus indisciplinati tabescere facit oculos.
19 Ante judicium para justitiam tibi,
et antequam loquaris disce.
20 Ante languorem adhibe medicinam;
et ante judicium interroga teipsum,
et in conspectu Dei invenies propitiationem.
21 Ante languorem humilia te,
et in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam.
22 Non impediaris orare semper,
et ne verearis usque ad mortem justificari,
quoniam merces Dei manet in æternum.
23 Ante orationem præpara animam tuam,
et noli esse quasi homo qui tentat Deum.
24 Memento iræ in die consummationis,

1] Gen. I, 1. — 20] I Cor. XI, 28. — 22] Luc. XVIII, 1. I Thess. V, 17. — 24] Sup. VII, 18.

et tempus retributionis in conversatione faciei.
25 Memento paupertatis in tempore abundantiæ,
et necessitatum paupertatis in die divitiarum.
26 A mane usque ad vesperam immutabitur tempus,
et hæc omnia citata in oculis Dei.
27 Homo sapiens in omnibus metuet,
et in diebus delictorum attendet ab inertia.
28 Omnis astutus agnoscit sapientiam,
et invenienti eam dabit confessionem.
29 Sensati in verbis et ipsi sapienter egerunt;
et intellexerunt veritatem et justitiam,
et impluerunt proverbia et judicia.
30 Post concupiscentias tuas non eas,
et a voluntate tua avertere.
31 Si præstes animæ tuæ concupiscentias ejus,
faciet te in gaudium inimicis tuis.
32 Ne oblecteris in turbis, nec in modicis;
assidua enim est commissio illorum.
33 Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore,
et est tibi nihil in sacculo;
eris enim invidus vitæ tuæ.

De vino et luxuria.

Cap. XIX. — 1 Operarius ebriosus non locupletabitur;
et qui spernit modica paulatim decidet.
2 Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes,
et arguent sensatos.
3 Et qui se jungit fornicariis erit nequam;
putredo et vermes hereditabunt illum:
et extolletur in exemplum majus,
et tolletur de numero anima ejus.

Levitas cordis et linguæ.

4 Qui credit cito levis corde est, et minorabitur;
et qui delinquit in animam suam, insuper habebitur.
5 Qui gaudet iniquitate, denotabitur;
et qui odit correptionem minuetur vita:
et qui odit loquacitatem extinguit malitiam.
6 Qui peccat in animam suam, pœnitebit;
et qui jucundatur in malitia, denotabitur.
7 Ne iteres verbum nequam et durum,
et non minoraberis.
8 Amico et inimico noli narrare sensum tuum;
et si est tibi delictum, noli denudare;
9 audiet enim te, et custodiet te,
et quasi defendens peccatum, odiet te,
et sic aderit tibi semper.
10 Audisti verbum adversus proximum tuum?
commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet.
11 A facie verbi parturit fatuus,
tanquam gemitus partus infantis.
12 Sagitta infixa femori carnis,
sic verbum in corde stulti.

Correctio fraterna.

13 Corripe amicum,
ne forte non intellexerit, et dicat: Non feci;
aut, si fecerit, ne iterum addat facere.
14 Corripe proximum, ne forte non dixerit;
et si dixerit, ne forte iteret.

25] Sup. XI, 27. — 30] Rom. VI, 12 et XIII, 13-14. — 2] Gen. XIX, 33. III Reg. XI, 1. — 4] Jos. IX, 15 et XXII, 11. — 13] Lev. XIX, 17. Matth. XVIII, 15. Luc. XVII, 3.

15 Corripe amicum, sæpe enim fit commissio :
16 et non omni verbo credas.
Est qui labitur lingua, sed non ex animo :
17 quis est enim qui non deliquerit in lingua sua ?
Corripe proximum antequam commineris,
18 et da locum timori Altissimi.
Quia omnis sapientia timor Dei, et in illa timere Deum, De vera et falsa sapientia.
et in omni sapientia dispositio legis.
19 Et non est sapientia nequitiæ disciplina,
et non est cogitatus peccatorum prudentia.
20 Est nequitia et in ipsa execratio,
et est insipiens qui minuitur sapientia.
21 Melior est homo qui minuitur sapientia,
et deficiens sensu, in timore,
quam qui abundat sensu,
et transgreditur legem Altissimi.
22 Est solertia certa, et ipsa iniqua ; Hypocrisis notæ et signa.
23 et est qui emittit verbum certum enarrans veritatem
Est qui nequiter humiliat se,
et interiora ejus plena sunt dolo ;
24 et est qui se nimium submittit a multa humilitate;
et est qui inclinat faciem suam,
et fingit se non videre quod ignoratum est ;
25 et si ab imbecillitate virium vetetur peccare.
si invenerit tempus malefaciendi, malefaciet.
26 Ex visu cognoscitur vir,
et ab occursu faciei cognoscitur sensatus.
27 Amictus corporis, et risus dentium,
et ingressus hominis, enuntiant de illo.
28 Est correptio mendax in ira contumeliosi,
et est judicium quod non probatur esse bonum ;
et est tacens, et ipse est prudens.
Cap. XX. — 1 Quam bonum est arguere, quam irasci, De correptione et iniquo judicio.
et confitentem in oratione non prohibere !
2 Concupiscentia spadonis devirginabit juvenculam :
3 sic qui facit per vim judicium iniquum.
4 Quam bonum est correptum manifestare pœnitentiam !
sic enim effugies voluntarium peccatum.
5 Est tacens qui invenitur sapiens ; De tacente et loquente.
et est odibilis qui procax est ad loquendum.
6 Est tacens non habens sensum loquelæ ;
et est tacens sciens tempus aptum.
7 Homo sapiens tacebit usque ad tempus ;
lascivus autem et imprudens non servabunt tempus.
8 Qui multis utitur verbis lædet animam suam :
et qui potestatem sibi sumit injuste, odietur.
9 Est processio in malis viro indisciplinato, Proverbia promiscua.
et est inventio in detrimentum.
10 Est datum quod non est utile,
et est datum cujus retributio duplex.
11 Est propter gloriam minoratio,
et est qui ab humilitate levabit caput.
12 Est qui multa redimat modico pretio,
et restituens ea in septuplum.

17] Jac. III, 8. — 8] Prov. X, 19.

13 Sapiens in verbis seipsum amabilem facit;
gratiæ autem fatuorum effundentur.
14 Datus insipientis non erit utilis tibi;
oculi enim illius septemplices sunt.
15 Exigua dabit, et multa improperabit;
et apertio oris illius inflammatio est.
16 Hodie fœneratur quis, et cras expetit;
odibilis est homo hujusmodi.
17 Fatuo non erit amicus,
et non erit gratia bonis illius;
18 qui enim edunt panem illius, falsæ linguæ sunt.
Quoties et quanti irridebunt eum!
19 Neque enim quod habendum erat directo sensu distribuit,
similiter et quod non erat habendum.
20 Lapsus falsæ linguæ quasi qui in pavimento cadens;
sic casus malorum festinanter veniet.
21 Homo acharis quasi fabula vana,
in ore indisciplinatorum assidua erit.
22 Ex ore fatui reprobabitur parabola,
non enim dicit illam in tempore suo.
23 Est qui vetatur peccare præ inopia,
et in requie sua stimulabitur.
24 Est qui perdet animam suam præ confusione,
et ab imprudenti persona perdet eam;
personæ autem acceptione perdet se.
25 Est qui præ confusione promittit amico,
et lucratus est eum inimicum gratis.
26 Opprobrium nequam in homine mendacium;
et in ore indisciplinatorum assidue erit.
27 Potior fur quam assiduitas viri mendacis;
perditionem autem ambo hereditabunt.
28 Mores hominum mendacium sine honore,
et confusio illorum cum ipsis sine intermissione.
29 Sapiens in verbis producet seipsum,
et homo prudens placebit magnatis.
30 Qui operatur terram suam inaltabit acervum frugum;
et qui operatur justitiam ipse exaltabitur:
qui vero placet magnatis effugiet iniquitatem.
31 Xenia et dona excæcant oculos judicum,
et quasi mutus, in ore avertit correptiones eorum.
32 Sapientia absconsa, et thesaurus invisus,
quæ utilitas in utrisque?
33 Melior est qui celat insipientiam suam,
quam homo qui abscondit sapientiam suam.

Monita et minæ ad peccatores.

CAP. XXI. — 1 Fili, peccasti, non adjicias iterum;
sed et de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur.
2 Quasi a facie colubri fuge peccata;
et si accesseris ad illa, suscipient te.
3 Dentes leonis dentes ejus,
interficientes animas hominum.
4 Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas,
plagæ illius non est sanitas.
5 Objurgatio et injuriæ annullabunt substantiam,
et domus quæ nimis locuples est annullabitur superbia;

31] Ex. XXIII, 8. Deut. XVI, 19. — 32] Inf. XLI, 17.

sic substantia superbi eradicabitur.
6 Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures ejus perveniet,
et judicium festinato adveniet illi.
7 Qui odit correptionem vestigium est peccatoris,
et qui timet Deum convertetur ad cor suum.
8 Notus a longe potens lingua audaci,
et sensatus scit labi se ab ipso.
9 Qui ædificat domum suam impendiis alienis,
quasi qui colligit lapides suos in hieme.
10 Stupa collecta synagoga peccantium,
et consummatio illorum flamma ignis.
11 Via peccantium complanata lapidibus;
et in fine illorum inferi, et tenebræ, et pœnæ.
12 Qui custodit justitiam continebit sensum ejus.
13 Consummatio timoris Dei sapientia et sensus.
14 Non erudietur
qui non est sapiens in bono.
15 Est autem sapientia quæ abundat in malo,
et non est sensus ubi est amaritudo.
16 Scientia sapientis tanquam inundatio abundabit,
et consilium illius sicut fons vitæ permanet.
17 Cor fatui quasi vas confractum,
et omnem sapientiam non tenebit.
18 Verbum sapiens quodcumque audierit scius,
laudabit, et ad se adjiciet;
audivit luxuriosus, et displicebit illi,
et projiciet illud post dorsum suum.
19 Narratio fatui quasi sarcina in via;
nam in labiis sensati invenietur gratia.
20 Os prudentis quæritur in ecclesia,
et verba illius cogitabunt in cordibus suis.
21 Tanquam domus exterminata, sic fatuo sapientia;
et scientia insensati inenarrabilia verba.
22 Compedes in pedibus, stulto doctrina;
et quasi vincula manuum super manum dextram.
23 Fatuus in risu exaltat vocem suam;
vir autem sapiens vix tacite ridebit.
24 Ornamentum aureum prudenti doctrina,
et quasi brachiale in brachio dextro.
25 Pes fatui facilis in domum proximi;
et homo peritus confundetur a persona potentis.
26 Stultus a fenestra respiciet in domum;
vir autem eruditus foris stabit.
27 Stultitia hominis auscultare per ostium;
et prudens gravabitur contumelia.
28 Labia imprudentium stulta narrabunt;
verba autem prudentium statera ponderabuntur.
29 In ore fatuorum cor illorum,
et in corde sapientium os illorum.
30 Dum maledicit impius diabolum,
maledicit ipse animam suam.
31 Susurro coinquinabit animam suam, et in omnibus odietur;
et qui cum eo manserit odiosus erit:
tacitus et sensatus honorabitur.

Discrimen inter sapientem et stultum.

10] Sup. XVI, 7.

Piger.

CAP. XXII. — [1] In lapide luteo lapidatus est piger;
et omnes loquentur super aspernationem illius.
[2] De stercore boum lapidatus est piger;
et omnis qui tetigerit eum excutiet manus.

Proles indisciplinata.

[3] Confusio patris est de filio indisciplinato;
filia autem in deminoratione fiet.
[4] Filia prudens hereditas viro suo;
nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris.
[5] Patrem et virum confundit audax,
et ab impiis non minorabitur;
ab utrisque autem inhonorabitur.
[6] Musica in luctu importuna narratio;
flagella et doctrina in omni tempore sapientia.

Insipientes.

[7] Qui docet fatuum,
quasi qui conglutinat testam.
[8] Qui narrat verbum non audienti,
quasi qui excitat dormientem de gravi somno.
[9] Cum dormiente loquitur qui enarrat stulto sapientiam;
et in fine narrationis dicit : Quis est hic?
[10] Supra mortuum plora, defecit enim lux ejus;
et supra fatuum plora, deficit enim sensus.
[11] Modicum plora supra mortuum, quoniam requievit;
[12] nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui.
[13] Luctus mortui septem dies;
fatui autem et impii omnes dies vitæ illorum.
[14] Cum stulto ne multum loquaris,
et cum insensato ne abieris.
[15] Serva te ab illo, ut non molestiam habeas,
et non coinquinaberis peccato illius.
[16] Deflecte ab illo, et invenies requiem,
et non acediaberis in stultitia illius.
[17] Super plumbum quid gravabitur?
et quod illi aliud nomen quam fatuus?
[18] Arenam, et salem, et massam ferri facilius est ferre,
quam hominem imprudentem, et fatuum, et impium.
[19] Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii non [dissolvetur,
sic et cor confirmatum in cogitatione consilii.
[20] Cogitatus sensati in omni tempore metu non depravabitur.
[21] Sicut pali in excelsis, et cæmenta sine impensa posita
contra faciem venti non permanebunt;
[22] sic et cor timidum in cogitatione stulti
contra impetum timoris non resistet.
[23] Sicut cor trepidum in cogitatione fatui omni tempore non metuet,
sic et qui in præceptis Dei permanet semper.

Quædam regulæ de amicitia.

[24] Pungens oculum deducit lacrymas,
et qui pungit cor profert sensum.
[25] Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa;
sic et qui convitiatur amico, dissolvit amicitiam.
[26] Ad amicum etsi produxeris gladium, non desperes;
est enim regressus.
Ad amicum [27] si aperueris os triste, non timeas;
est enim concordatio :
excepto convitio, et improperio, et superbia,
et mysterii revelatione, et plaga dolosa;
in his omnibus effugiet amicus.

10] Inf. XXXVIII, 16. — 13] Gen. L, 10. — 18] Prov. XXVII, 3.

28 Fidem posside cum amico in paupertate illius,
ut et in bonis illius læteris.
29 In tempore tribulationis illius permane illi fidelis,
ut et in hereditate illius coheres sis.
30 Ante ignem camini vapor et fumus ignis inaltatur;
sic et ante sanguinem maledicta, et contumeliæ, et minæ.
31 Amicum salutare non confundar,
a facie illius non me abscondam:
et si mala mihi evenerint per illum, sustinebo.
32 Omnis qui audiet cavebit se ab eo.
33 Quis dabit ori meo custodiam,
et super labia mea signaculum certum,
ut non cadam ab ipsis,
et lingua mea perdat me?
Cap. XXIII. — 1 Domine, pater et dominator vitæ meæ,
ne derelinquas me in consilio eorum,
nec sinas me cadere in illis.

Oratio contra superbiam et concupiscentias malas.

2 Quis superponet in cogitatu meo flagella,
et in corde meo doctrinam sapientiæ,
ut ignorationibus eorum non parcant mihi,
et non appareant delicta eorum,
3 et ne adincrescant ignorantiæ meæ,
et multiplicentur delicta mea,
et peccata mea abundent,
et incidam in conspectu adversariorum meorum,
et gaudeat super me inimicus meus?
4 Domine, pater et Deus vitæ meæ,
ne derelinquas me in cogitatu illorum.
5 Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi,
et omne desiderium averte a me.
6 Aufer a me ventris concupiscentias,
et concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me,
et animæ irreverenti et infrunitæ ne tradas me.
7 Doctrinam oris audite, filii;
et qui custodierit illam non periet labiis,
nec scandalizabitur in operibus nequissimis.

Juramenta et verba indiscreta vitanda.

8 In vanitate sua apprehenditur peccator;
et superbus et maledicus scandalizabitur in illis.
9 Jurationi non assuescat os tuum;
multi enim casus in illa.
10 Nominatio vero Dei non sit assidua in ore tuo,
et nominibus sanctorum non admiscearis,
quoniam non eris immunis ab eis.
11 Sicut enim servus interrogatus assidue a livore non minuitur,
sic omnis jurans et nominans in toto a peccato non purgabitur.
12 Vir multum jurans implebitur iniquitate,
et non discedet a domo illius plaga.
13 Et si frustraverit, delictum illius super ipsum erit;
et si dissimulaverit, delinquit dupliciter;
14 et si in vacuum juraverit, non justificabitur;
replebitur enim retributione domus illius.
15 Est et alia loquela contraria morti;
non inveniatur in hereditate Jacob.
16 Etenim a misericordibus omnia hæc auferentur,
et in delictis non volutabuntur.

33] Ps. CXL, 3. — 9] Ex. XX, 7. Matth. V, 33.

[17] Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum;
est enim in illa verbum peccati.
[18] Memento patris et matris tuæ,
in medio enim magnatorum consistis:
[19] ne forte obliviscatur te Deus in conspectu illorum,
et assiduitate tua infatuatus, improperium patiaris,
et maluisses non nasci,
et diem nativitatis tuæ maledicas.
[20] Homo assuetus in verbis improperii
in omnibus diebus suis non erudietur.

Adversus vitia carnis.

[21] Duo genera abundant in peccatis,
et tertium adducit iram et perditionem.
[22] Anima calida quasi ignis ardens,
non extinguetur donec aliquid glutiat;
[23] et homo nequam in ore carnis suæ
non desinet donec incendat ignem.
[24] Homini fornicario omnis panis dulcis;
non fatigabitur transgrediens usque ad finem.
[25] Omnis homo qui transgreditur lectum suum
contemnens in animam suam, et dicens: Quis me videt?
[26] Tenebræ circumdant me, et parietes cooperiunt me,
et nemo circumspicit me; quem vereor?
delictorum meorum non memorabitur Altissimus.
[27] Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius,
quoniam expellit a se timorem Dei hujusmodi hominis timor,
et oculi hominum timentes illum;
[28] et non cognovit quoniam oculi Domini
multo plus lucidiores sunt super solem,
circumspicientes omnes vias hominum,
et profundum abyssi, et hominum corda,
intuentes in absconditas partes.
[29] Domino enim Deo antequam crearentur omnia sunt agnita;
sic et post perfectum respicit omnia.
[30] Hic in plateis civitatis vindicabitur,
et quasi pullus equinus fugabitur,
et ubi non speravit apprehendetur.
[31] Et erit dedecus omnibus,
eo quod non intellexerit timorem Domini.
[32] Sic et mulier omnis relinquens virum suum,
et statuens hereditatem ex alieno matrimonio;
[33] primo enim in lege Altissimi incredibilis fuit;
secundo in virum suum deliquit;
tertio in adulterio fornicata est,
et ex alio viro filios statuit sibi.
[34] Hæc in ecclesiam adducetur,
et in filios ejus respicietur;
[35] non tradent filii ejus radices,
et rami ejus non dabunt fructum;
[36] derelinquet in maledictum memoriam ejus,
et dedecus illius non delebitur.
[37] Et agnoscent qui derelicti sunt
quoniam nihil melius est quam timor Dei,
et nihil dulcius quam respicere in mandatis Domini.
[38] Gloria magna est sequi Dominum:
longitudo enim dierum assumetur ab eo.

20] II Reg. XVI, 7. — 25] Is. XXIX, 15. — 32] Lev. XX, 10. Deut. XXII, 22.

Cap. XXIV. — 1 Sapientia laudabit animam suam, — Præconium sapientiæ : 1° Introductio.
et in Deo honorabitur,
et in medio populi sui gloriabitur;
2 et in ecclesiis Altissimi aperiet os suum,
et in conspectu virtutis illius gloriabitur;
3 et in medio populi sui exaltabitur,
et in plenitudine sancta admirabitur:
4 et in multitudine electorum habebit laudem,
et inter benedictos benedicetur, dicens:
5 Ego ex ore Altissimi prodivi, — 2° Sapientiæ origo et actio in creatione mundi.
primogenita ante omnem creaturam.
6 Ego feci in cælis ut oriretur lumen indeficiens,
et sicut nebula texi omnem terram.
7 Ego in altissimis habitavi,
et thronus meus in columna nubis.
8 Gyrum cæli circuivi sola,
et profundum abyssi penetravi;
in fluctibus maris ambulavi.
9 Et in omni terra steti: — 3° Sapientiæ requies apud Israelem.
et in omni populo 10 et in omni gente primatum habui:
11 et omnium excellentium et humilium corda virtute calcavi.
Et in his omnibus requiem quæsivi,
et in hereditate Domini morabor.
12 Tunc præcepit, et dixit mihi Creator omnium:
et qui creavit me requievit in tabernaculo meo.
13 Et dixit mihi: In Jacob inhabita,
et in Israel hereditare,
et in electis meis mitte radices.
14 Ab initio et ante sæcula creata sum,
et usque ad futurum sæculum non desinam;
et in habitatione sancta coram ipso ministravi.
15 Et sic in Sion firmata sum,
et in civitate sanctificata similiter requievi,
et in Jerusalem potestas mea.
16 Et radicavi in populo honorificato,
et in parte Dei mei hereditas illius,
et in plenitudine sanctorum detentio mea.
17 Quasi cedrus exaltata sum in Libano, — 4° Præstantia sapientiæ variis figuris adumbrata.
et quasi cypressus in monte Sion;
18 quasi palma exaltata sum in Cades,
et quasi plantatio rosæ in Jericho.
19 Quasi oliva speciosa in campis,
et quasi platanus exaltata sum juxta aquam in plateis.
20 Sicut cinnamomum et balsamum aromatizans odorem dedi,
quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris;
21 et quasi storax, et galbanus, et ungula, et gutta,
et quasi Libanus non incisus vaporavi habitationem meam,
et quasi balsamum non mistum odor meus.
22 Ego quasi terebinthus extendi ramos meos,
et rami mei honoris et gratiæ.
23 Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris;
et flores mei fructus honoris et honestatis.
24 Ego mater pulchræ dilectionis, et timoris, — 5° Sapientiæ fructus et dona.
et agnitionis, et sanctæ spei.
25 In me gratia omnis viæ et veritatis;

14. Prov. VIII, 22.

in me omnis spes vitæ et virtutis.
26 Transite ad me, omnes qui concupiscitis me,
et a generationibus meis implemini;
27 spiritus enim meus super mel dulcis,
et hereditas mea super mel et favum.
28 Memoria mea in generationes sæculorum.
29 Qui edunt me adhuc esurient,
et qui bibunt me adhuc sitient.
30 Qui audit me non confundetur,
et qui operantur in me non peccabunt;
31 qui elucidant me vitam æternam habebunt.
32 Hæc omnia liber vitæ,
et testamentum Altissimi, et agnitio veritatis.
33 Legem mandavit Moyses in præceptis justitiarum,
et hereditatem domui Jacob,
et Israel promissiones.
34 Posuit David, puero suo,
excitare regem ex ipso fortissimum,
et in throno honoris sedentem in sempiternum.
35 Qui implet quasi Phison sapientiam,
et sicut Tigris in diebus novorum;
36 qui adimplet quasi Euphrates sensum,
qui multiplicat quasi Jordanis in tempore messis;
37 qui mittit disciplinam sicut lucem,
et assistens quasi Gehon in die vindemiæ.
38 Qui perficit primus scire ipsam,
et infirmior non investigabit eam.
39 A mari enim abundavit cogitatio ejus,
et consilium illius ab abysso magna.
40 Ego sapientia effudi flumina;
41 ego quasi trames aquæ immensæ de fluvio;
ego quasi fluvii dioryx,
et sicut aquæductus exivi de paradiso.
42 Dixi: Rigabo hortum meum plantationum,
et inebriabo prati mei fructum.
43 Et ecce factus est mihi trames abundans,
et fluvius meus appropinquavit ad mare;
44 quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus,
et enarrabo illam usque ad longinquum.
45 Penetrabo omnes inferiores partes terræ,
et inspiciam omnes dormientes,
et illuminabo omnes sperantes in Domino.
46 Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam,
et relinquam illam quærentibus sapientiam,
et non desinam in progenies illorum usque in ævum sanctum.
47 Videte quoniam non soli mihi laboravi,
sed omnibus exquirentibus veritatem.

Tria bona et tria odiosa.

Cap. XXV. — 1 In tribus placitum est spiritui meo,
quæ sunt probata coram Deo et hominibus:
2 Concordia fratrum, et amor proximorum,
et vir et mulier bene sibi consentientes.
3 Tres species odivit anima mea,
et aggravor valde animæ illorum:
4 Pauperem superbum, divitem mendacem,
senem fatuum et insensatum.

29] Joan. VI, 35. — 35] Gen. II, 11. — 36] Jos. III, 15. — 47] Inf. XXXIII, 18.

5 Quæ in juventute tua non congregasti
quomodo in senectute tua invenies?
6 Quam speciosum canitiei judicium,
et presbyteris cognoscere consilium!
7 Quam speciosa veteranis sapientia,
et gloriosis intellectus et consilium!
8 Corona senum multa peritia,
et gloria illorum timor Dei.
9 Novem insuspicabilia cordis magnificavi; — Decem commendanda.
et decimum dicam in lingua hominibus:
10 Homo qui jucundatur in filiis,
vivens et videns subversionem inimicorum suorum.
11 Beatus qui habitat cum muliere sensata,
et qui lingua sua non est lapsus,
et qui non servivit indignis se.
12 Beatus qui invenit amicum verum,
et qui enarrat justitiam auri audienti.
13 Quam magnus qui invenit sapientiam et scientiam!
sed non est super timentem Dominum.
14 Timor Dei super omnia se superposuit.
15 Beatus homo cui donatum est habere timorem Dei:
qui tenet illum cui assimilabitur?
16 Timor Dei initium dilectionis ejus;
fidei autem initium agglutinandum est ei.
17 Omnis plaga tristitia cordis est, — Mulier nequam est malum pessimum.
et omnis malitia nequitia mulieris.
18 Et omnem plagam, et non plagam videbit cordis:
19 et omnem nequitiam, et non nequitiam mulieris:
20 et omnem obductum, et non obductum odientium;
21 et omnem vindictam, et non vindictam inimicorum.
22 Non est caput nequius super caput colubri,
23 et non est ira super iram mulieris.
Commorari leoni et draconi placebit,
quam habitare cum muliere nequam.
24 Nequitia mulieris immutat faciem ejus;
et obcæcat vultum suum tanquam ursus,
et quasi saccum ostendit.
In medio proximorum ejus 25 ingemuit vir ejus,
et audiens suspiravit modicum.
26 Brevis omnis malitia super malitiam mulieris;
sors peccatorum cadat super illam.
27 Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani,
sic mulier linguata homini quieto.
28 Ne respicias in mulieris speciem,
et non concupiscas mulierem in specie.
29 Mulieris ira, et irreverentia,
et confusio magna.
30 Mulier si primatum habeat,
contraria est viro suo.
31 Cor humile, et facies tristis,
et plaga cordis, mulier nequam.
32 Manus debiles et genua dissoluta,
mulier quæ non beatificat virum suum.
33 A muliere initium factum est peccati,

11] Inf. XXVI, 1. Sup. XIV, 1 et XIX, 16. Jac. III, 2. — 23] Prov. XXI, 19. — 28] Inf. XLII, 6. — 33] Gen. III, 6.

et per illam omnes morimur.
34 Non des aquæ tuæ exitum, nec modicum,
nec mulieri nequam veniam prodeundi.
35 Si non ambulaverit ad manum tuam,
confundet te in conspectu inimicorum.
36 A carnibus tuis abscinde illam,
ne semper te abutatur.

Mulier proba.

CAP. XXVI. — 1 Mulieris bonæ beatus vir;
numerus enim annorum illius duplex.
2 Mulier fortis oblectat virum suum,
et annos vitæ illius in pace implebit.
3 Pars bona mulier bona,
in parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis;
4 divitis autem et pauperis cor bonum,
in omni tempore vultus illorum hilaris.

Mulieris nequam variæ classes.

5 A tribus timuit cor meum,
et in quarto facies mea metuit:
6 Delaturam civitatis, et collectionem populi,
7 calumniam mendacem, super mortem omnia gravia;
8 dolor cordis et luctus, mulier zelotypa.
9 In muliere zelotypa flagellum linguæ,
omnibus communicans.
10 Sicut boum jugum quod movetur, ita et mulier nequam;
qui tenet illam quasi qui apprehendit scorpionem.
11 Mulier ebriosa ira magna, et contumelia;
et turpitudo illius non tegetur.
12 Fornicatio mulieris in extollentia oculorum,
et in palpebris illius agnoscetur.
13 In filia non avertente se, firma custodiam,
ne inventa occasione utatur se.
14 Ab omni irreverentia oculorum ejus cave,
et ne mireris si te neglexerit.
15 Sicut viator sitiens ad fontem os aperiet,
et ab omni aqua proxima bibet,
et contra omnem palum sedebit,
et contra omnem sagittam aperiet pharetram donec deficiat.

Mulieris probæ virtutes et commoda.

16 Gratia mulieris sedulæ delectabit virum suum,
et ossa illius impinguabit.
17 Disciplina illius datum Dei est.
18 Mulier sensata et tacita,
non est immutatio eruditæ animæ.
19 Gratia super gratiam
mulier sancta et pudorata.
20 Omnis autem ponderatio non est digna
continentis animæ.
21 Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei,
sic mulieris bonæ species in ornamentum domus ejus.
22 Lucerna splendens super candelabrum sanctum,
et species faciei super ætatem stabilem.
23 Columnæ aureæ super bases argenteas,
et pedes firmi super plantas stabilis mulieris.
24 Fundamenta æterna supra petram solidam,
et mandata Dei in corde mulieris sanctæ.

Tria contristantia.

25 In duobus contristatum est cor meum,
et in tertio iracundia mihi advenit:

13] Inf. XLII, 11.

26 Vir bellator deficiens per inopiam;
et vir sensatus contemptus;
27 et qui transgreditur a justitia ad peccatum:
Deus paravit eum ad romphæam.
28 Duæ species difficiles et periculosæ mihi apparuerunt: Pericula peccandi pro negotiatoribus.
difficile exuitur negotians a negligentia,
et non justificabitur caupo a peccatis labiorum.
CAP. XXVII. — 1 Propter inopiam multi deliquerunt;
et qui quærit locupletari avertit oculum suum.
2 Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur,
sic et inter medium venditionis et emptionis angustiabitur peccatum:
3 conteretur cum delinquente delictum.
4 Si non in timore Domini tenueris te instanter,
cito subvertetur domus tua.
5 Sicut in percussura cribri remanebit pulvis, Varia.
sic aporia hominis in cogitatu illius.
6 Vasa figuli probat fornax,
et homines justos tentatio tribulationis.
7 Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius,
sic verbum ex cogitatu cordis hominis.
8 Ante sermonem non laudes virum;
hæc enim tentatio est hominum.
9 Si sequaris justitiam, apprehendes illam,
et indues quasi poderem honoris;
et inhabitabis cum ea, et proteget te in sempiternum,
et in die agnitionis invenies firmamentum.
10 Volatilia ad sibi similia conveniunt;
et veritas ad eos qui operantur illam revertetur.
11 Leo venationi insidiatur semper;
sic peccata operantibus iniquitates.
12 Homo sanctus in sapientia manet sicut sol;
nam stultus sicut luna mutatur.
13 In medio insensatorum serva verbum tempori;
in medio autem cogitantium assiduus esto.
14 Narratio peccantium odiosa,
et risus illorum in deliciis peccati.
15 Loquela multum jurans horripilationem capiti statuet,
et irreverentia ipsius obturatio aurium.
16 Effusio sanguinis in rixa superborum,
et maledictio illorum auditus gravis.
17 Qui denudat arcana amici fidem perdit, De proditione arcanorum amici.
et non inveniet amicum ad animum suum.
18 Dilige proximum,
et conjungere fide cum illo.
19 Quod si denudaveris absconsa illius,
non persequeris post eum.
20 Sicut enim homo qui perdit amicum suum,
sic et qui perdit amicitiam proximi sui.
21 Et sicut qui dimittit avem de manu sua,
sic dereliquisti proximum tuum, et non eum capies.
22 Non illum sequaris quoniam longe abest;
effugit enim quasi caprea de laqueo, quoniam vulnerata est anima ejus:
23 ultra eum non poteris colligare.
Et maledicti est concordatio;
24 denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ infelicis.
25 Annuens oculo fabricat iniqua, Hypocrisis.
et nemo eum abjiciet.

26 In conspectu oculorum tuorum condulcabit os suum,
et super sermones tuos admirabitur;
novissime autem pervertet os suum,
et in verbis tuis dabit scandalum.
27 Multa odivi, et non coæquavi ei,
et Dominus odiet illum.

In proprio laqueo capitur malus.

28 Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet;
et plaga dolosa dolosi dividet vulnera.
29 Et qui foveam fodit incidet in eam;
et qui statuit lapidem proximo offendet in eo;
et qui laqueum alii ponit peribit in illo.
30 Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur,
et non agnoscet unde adveniat illi.
31 Illusio et improperium superborum,
et vindicta sicut leo insidiabitur illi.
32 Laqueo peribunt qui oblectantur casu justorum,
dolor autem consumet illos antequam moriantur.
33 Ira et furor utraque execrabilia sunt,
et vir peccator continens erit illorum.

Non quærenda vindicta.

Cap. XXVIII. — 1 Qui vindicari vult, a Domino inveniet vindictam,
et peccata illius servans servabit.
2 Relinque proximo tuo nocenti te,
et tunc deprecanti tibi peccata solventur.
3 Homo homini reservat iram,
et a Deo quærit medelam.
4 In hominem similem sibi non habet misericordiam,
et de peccatis suis deprecatur.
5 Ipse cum caro sit reservat iram,
et propitiationem petit a Deo:
quis exorabit pro delictis illius?
6 Memento novissimorum, et desine inimicari;
7 tabitudo enim et mors imminent in mandatis ejus.
8 Memorare timorem Dei,
et non irascaris proximo.
9 Memorare testamentum Altissimi,
et despice ignorantiam proximi.

Ab ira et lite abstinendum.

10 Abstine te a lite,
et minues peccata.
11 Homo enim iracundus incendit litem,
et vir peccator turbabit amicos,
et in medio pacem habentium immittet inimicitiam.
12 Secundum enim ligna silvæ sic ignis exardescit;
et secundum virtutem hominis sic iracundia illius erit,
et secundum substantiam suam exaltabit iram suam.
13 Certamen festinatum incendit ignem;
et lis festinans effundit sanguinem;
et lingua testificans adducit mortem.
14 Si sufflaveris in scintillam, quasi ignis exardebit;
et si expueris super illam, extinguetur:
utraque ex ore proficiscuntur.

Mala linguæ.

15 Susurro et bilinguis maledictus,
multos enim turbabit pacem habentes.
16 Lingua tertia multos commovit,
et dispersit illos de gente in gentem.
17 Civitates muratas divitum destruxit,

1] Deut. XXXII, 35. Matth. VI, 14. Marc. XI, 25. Rom. XII, 19.

et domos magnatorum effodit.
18 Virtutes populorum concidit,
et gentes fortes dissolvit.
19 Lingua tertia mulieres viratas ejecit,
et privavit illas laboribus suis.
20 Qui respicit illam non habebit requiem,
nec habebit amicum in quo requiescat.
21 Flagelli plaga livorem facit;
plaga autem linguæ comminuet ossa.
22 Multi ceciderunt in ore gladii;
sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam.
23 Beatus qui tectus est a lingua nequam,
qui in iracundiam illius non transivit,
et qui non attraxit jugum illius,
et in vinculis ejus non est ligatus:
24 jugum enim illius jugum ferreum est,
et vinculum illius vinculum æreum est.
25 Mors illius mors nequissima;
et utilis potius infernus quam illa.
26 Perseverantia illius non permanebit;
sed obtinebit vias injustorum,
et in flamma sua non comburet justos.
27 Qui relinquunt Deum incident in illam,
et exardebit in illis, et non extinguetur,
et immittetur in illos quasi leo,
et quasi pardus lædet illos.
28 Sepi aures tuas spinis,
linguam nequam noli audire;
et ori tuo facito ostia et seras.
29 Aurum tuum et argentum tuum confla,
et verbis tuis facito stateram,
et frenos ori tuo rectos;
30 et attende ne forte labaris in lingua,
et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi,
et sit casus tuus insanabilis in mortem.
Cap. XXIX. — 1 Qui facit misericordiam fœneratur proximo suo; Mutui meritum et periculum.
et qui prævalet manu mandata servat.
2 Fœnerare proximo tuo in tempore necessitatis illius;
et iterum redde proximo in tempore suo.
3 Confirma verbum, et fideliter age cum illo;
et in omni tempore invenies quod tibi necessarium est.
4 Multi quasi inventionem æstimaverunt fœnus,
et præstiterunt molestiam his qui se adjuverunt.
5 Donec accipiant, osculantur manus dantis,
et in promissionibus humiliant vocem suam;
6 et in tempore redditionis postulabit tempus,
et loquetur verba tædii et murmurationum,
et tempus causabitur.
7 Si autem potuerit reddere, adversabitur;
solidi vix reddet dimidium,
et computabit illud quasi inventionem:
8 sin autem, fraudabit illum pecunia sua,
et possidebit illum inimicum gratis:
9 et convitia et maledicta reddet illi,
et pro honore et beneficio reddet illi contumeliam.
10 Multi non causa nequitiæ non fœnerati sunt, De misericordia in pauperes.
sed fraudari gratis timuerunt.

11 Verumtamen super humilem animo fortior esto,
et pro eleemosyna non trahas illum.
12 Propter mandatum assume pauperem,
et propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum.
13 Perde pecuniam propter fratrem et amicum tuum,
et non abscondas illam sub lapide in perditionem.
14 Pone thesaurum tuum in præceptis Altissimi,
et proderit tibi magis quam aurum.
15 Conclude eleemosynam in corde pauperis,
et hæc pro te exorabit ab omni malo.
16 17 18 Super scutum potentis et super lanceam
adversus inimicum tuum pugnabit.

De fidejussione.

19 Vir bonus fidem facit pro proximo suo;
et qui perdiderit confusionem derelinquet sibi.
20 Gratiam fidejussoris ne obliviscaris;
dedit enim pro te animam suam.
21 Repromissorem fugit peccator et immundus.
22 Bona repromissoris sibi ascribit peccator;
et ingratus sensu derelinquet liberantem se.
23 Vir repromittit de proximo suo;
et cum perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo.
24 Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes,
et commovit illos quasi fluctus maris.
25 Viros potentes gyrans migrare fecit,
et vagati sunt in gentibus alienis.
26 Peccator transgrediens mandatum Domini incidet in promissionem nequam;
et qui conatur multa agere incidet in judicium.
27 Recupera proximum secundum virtutem tuam,
et attende tibi ne incidas.

Regulæ circa hospitationem apud alios.

28 Initium vitæ hominis aqua, et panis,
et vestimentum, et domus protegens turpitudinem.
29 Melior est victus pauperis sub tegmine asserum
quam epulæ splendidæ in peregre sine domicilio.
30 Minimum pro magno placeat tibi,
et improperium peregrinationis non audies.
31 Vita nequam hospitandi de domo in domum;
et ubi hospitabitur non fiducialiter aget, nec aperiet os.
32 Hospitabitur, et pascet, et potabit ingratos,
et ad hæc amara audiet:
33 Transi, hospes, et orna mensam,
et quæ in manu habes ciba ceteros.
34 Exi a facie honoris amicorum meorum;
necessitudine domus meæ hospitio mihi factus est frater.
35 Gravia hæc homini habenti sensum:
correptio domus, et improperium fœneratoris.

De filiorum educatione.

CAP. XXX. — 1 Qui diligit filium suum assiduat illi flagella,
ut lætetur in novissimo suo,
et non palpet proximorum ostia.
2 Qui docet filium suum laudabitur in illo,
et in medio domesticorum in illo gloriabitur.
3 Qui docet filium suum in zelum mittit inimicum,
et in medio amicorum gloriabitur in illo.
4 Mortuus est pater ejus, et quasi non est mortuus:
similem enim reliquit sibi post se.

15] Tob. IV, 12. Sup. XVII, 18. — 28] Inf. XXXIX, 31. — 1] Prov. XIII, 24 et XXIII, 13. — 3] Deut. VI, 7.

5 In vita sua vidit, et lætatus est in illo;
in obitu suo non est contristatus,
nec confusus est coram inimicis;
6 reliquit enim defensorem domus contra inimicos,
et amicis reddentem gratiam.
7 Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua,
et super omnem vocem turbabuntur viscera ejus.
8 Equus indomitus evadit durus,
et filius remissus evadet præceps.
9 Lacta filium, et paventem te faciet;
lude cum eo, et contristabit te.
10 Non corrideas illi, ne doleas,
et in novissimo obstupescent dentes tui.
11 Non des illi potestatem in juventute,
et ne despicias cogitatus illius.
12 Curva cervicem ejus in juventute,
et tunde latera ejus dum infans est,
ne forte induret, et non credat tibi,
et erit tibi dolor animæ.
13 Doce filium tuum, et operare in illo,
ne in turpitudinem illius offendas.
14 Melior est pauper sanus, et fortis viribus, Bonum sanitatis.
quam dives imbecillis et flagellatus malitia.
15 Salus animæ in sanctitate justitiæ
melior est omni auro et argento;
et corpus validum quam census immensus.
16 Non est census super censum salutis corporis,
et non est oblectamentum super cordis gaudium.
17 Melior est mors quam vita amara,
et requies æterna quam languor perseverans.
18 Bona abscondita in ore clauso,
quasi appositiones epularum circumpositæ sepulcro.
19 Quid proderit libatio idolo?
nec enim manducabit, nec odorabit.
20 Sic qui effugatur a Domino,
portans mercedes iniquitatis;
21 videns oculis et ingemiscens,
sicut spado complectens virginem, et suspirans.
22 Tristitiam non des animæ tuæ, Noxia est tristitia.
et non affligas temetipsum in consilio tuo.
23 Jucunditas cordis hæc est vita hominis,
et thesaurus sine defectione sanctitatis;
et exultatio viri est longævitas.
24 Miserere animæ tuæ placens Deo, et contine;
congrega cor tuum in sanctitate ejus,
et tristitiam longe repelle a te.
25 Multos enim occidit tristitia,
et non est utilitas in illa.
26 Zelus et iracundia minuunt dies,
et ante tempus senectam adducet cogitatus.
27 Splendidum cor et bonum in epulis est;
epulæ enim illius diligenter fiunt.
Cap. XXXI. — 1 Vigilia honestatis tabefaciet carnes, Inordinatus amor divitiarum.
et cogitatus illius auferet somnum.

12] Sup. VII, 25. — 19] Dan. XIV, 6. — 22] Prov. XII, 25 et XV, 13 et XVII, 22. — 25] II Cor. VII, 10.

2 Cogitatus præscientiæ avertit sensum,
et infirmitas gravis sobriam facit animam.
3 Laboravit dives in congregatione substantiæ,
et in requie sua replebitur bonis suis.
4 Laboravit pauper in diminutione victus,
et in fine inops fit.
5 Qui aurum diligit non justificabitur,
et qui insequitur consumptionem replebitur ex ea.
6 Multi dati sunt in auri casus,
et facta est in specie ipsius perditio illorum.
7 Lignum offensionis est aurum sacrificantium;
væ illis qui sectantur illud!
et omnis imprudens deperiet in illo.

De divite sine macula.

8 Beatus dives qui inventus est sine macula,
et qui post aurum non abiit,
nec speravit in pecunia et thesauris!
9 Quis est hic? et laudabimus eum;
fecit enim mirabilia in vita sua.
10 Qui probatus est in illo, et perfectus est, erit illi gloria æterna;
qui potuit transgredi, et non est transgressus;
facere mala, et non fecit.
11 Ideo stabilita sunt bona illius in Domino,
et eleemosynas illius enarrabit omnis ecclesia sanctorum.

Circa decentiam mensæ.

12 Supra mensam magnam sedisti,
non aperias super illam faucem tuam prior.
13 Non dicas sic: Multa sunt, quæ super illam sunt.
14 Memento quoniam malus est oculus nequam.
15 Nequius oculo quid creatum est?
Ideo ab omni facie sua lacrymabitur cum viderit.
16 Ne extendas manum tuam prior,
et invidia contaminatus erubescas.
17 Ne comprimaris in convivio.
18 Intellige quæ sunt proximi tui ex teipso.
19 Utere quasi homo frugi his quæ tibi apponuntur;
ne, cum manducas multum, odio habearis.
20 Cessa prior causa disciplinæ;
et noli nimius esse, ne forte offendas.
21 Et si in medio multorum sedisti,
prior illis ne extendas manum tuam,
nec prior poscas bibere.
22 Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum!
et in dormiendo non laborabis ab illo,
et non senties dolorem.
23 Vigilia, cholera et tortura viro infrunito,
24 somnus sanitatis in homine parco;
dormiet usque mane,
et anima illius cum ipso delectabitur.
25 Et si coactus fueris in edendo multum,
surge e medio, evome, et refrigerabit te,
et non adduces corpori tuo infirmitatem.
26 Audi me, fili, et ne spernas me,
et in novissimo invenies verba mea.
27 In omnibus operibus tuis esto velox,
et omnis infirmitas non occurret tibi.

6] Sup. VIII, 3.

28 Splendidum in panibus benedicent labia multorum,
et testimonium veritatis illius fidele.
29 Nequissimo in pane murmurabit civitas,
et testimonium nequitiæ illius verum est.
30 Diligentes in vino noli provocare ; Usus vini.
multos enim exterminavit vinum.
31 Ignis probat ferrum durum ;
sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum.
32 Æqua vita hominibus vinum in sobrietate ;
si bibas illud moderate, eris sobrius.
33 Quæ vita est ei qui minuitur vino ?
34 Quid defraudat vitam ? Mors.
35 Vinum in jucunditatem creatum est,
et non in ebrietatem, ab initio.
36 Exultatio animæ et cordis vinum moderate potatum.
37 Sanitas est animæ et corpori sobrius potus.
38 Vinum multum potatum irritationem,
et iram, et ruinas multas facit.
39 Amaritudo animæ
vinum multum potatum.
40 Ebrietatis animositas, imprudentis offensio,
minorans virtutem, et faciens vulnera.
41 In convivio vini non arguas proximum,
et non despicias eum in jucunditate illius.
42 Verba improperii non dicas illi,
et non premas illum repetendo.
Cap. XXXII. — 1 Rectorem te posuerunt, noli extolli ; De recta agendi ratione in conviviis.
esto in illis quasi unus ex ipsis.
2 Curam illorum habe, et sic conside,
et omni cura tua explicita recumbe :
3 ut læteris propter illos,
et ornamentum gratiæ accipias coronam,
et dignationem consequaris corrogationis.
4 Loquere, major natu ;
decet enim te 5 primum verbum, diligenti scientia,
et non impedias musicam.
6 Ubi auditus non est non effundas sermonem,
et importune noli extolli in sapientia tua.
7 Gemmula carbunculi in ornamento auri,
et comparatio musicorum in convivio vini.
8 Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi,
sic numerus musicorum in jucundo et moderato vino.
9 Audi tacens,
et pro reverentia accedet tibi bona gratia.
10 Adolescens, loquere in tua causa vix.
11 Si bis interrogatus fueris,
habeat caput responsum tuum.
12 In multis esto quasi inscius,
et audi tacens simul et quærens.
13 In medio magnatorum non præsumas ;
et ubi sunt senes non multum loquaris.
14 Ante grandinem præibit coruscatio ;
et ante verecundiam præibit gratia,
et pro reverentia accedet tibi bona gratia.
15 Et hora surgendi non te trices ;

30] Judith, XIII, 4. — 35] Ps. CIII, 15. — 38] Prov. XXXI, 4.

præcurre autem prior in domum tuam,
et illic avocare, et illic lude,
16 et age conceptiones tuas,
et non in delictis et verbo superbo ;
17 et super his omnibus benedicito Dominum, qui fecit te,
et inebriantem te ab omnibus bonis suis.

Proverbia diversa.

18 Qui timet Dominum excipiet doctrinam ejus ;
et qui vigilaverint ad illum invenient benedictionem.
19 Qui quærit legem replebitur ab ea ;
et qui insidiose agit scandalizabitur in ea.
20 Qui timent Dominum invenient judicium justum,
et justitias quasi lumen accendent.
21 Peccator homo vitabit correptionem,
et secundum voluntatem suam inveniet comparationem.
22 Vir consilii non disperdet intelligentiam ;
alienus et superbus non pertimescet timorem :
23 etiam postquam fecit cum eo sine consilio,
et suis insectationibus arguetur.
24 Fili, sine consilio nihil facias,
et post factum non pœnitebis.
25 In via ruinæ non eas, et non offendes in lapides ;
nec credas te viæ laboriosæ, ne ponas animæ tuæ scandalum.
26 Et a filiis tuis cave,
et a domesticis tuis attende.
27 In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ,
hoc est enim conservatio mandatorum.
28 Qui credit Deo attendit mandatis ;
et qui confidit in illo non minorabitur.
CAP. XXXIII. — 1 Timenti Dominum non occurrent mala ;
sed in tentatione Deus illum conservabit, et liberabit a malis.
2 Sapiens non odit mandata et justitias,
et non illidetur quasi in procella navis.
3 Homo sensatus credit legi Dei,
et lex illi fidelis.
4 Qui interrogationem manifestat parabit verbum,
et sic deprecatus exaudietur ;
et conservabit disciplinam, et tunc respondebit.
5 Præcordia fatui quasi rota carri,
et quasi axis versatilis cogitatus illius.
6 Equus emissarius, sic et amicus subsannator ;
sub omni supra sedente hinnit.
7 Quare dies diem superat, et iterum lux lucem,
et annus annum a sole ?
8 A Domini scientia separati sunt,
facto sole, et præceptum custodiente.
9 Et immutavit tempora, et dies festos ipsorum,
et in illis dies festos celebraverunt ad horam.
10 Ex ipsis exaltavit et magnificavit Deus,
et ex ipsis posuit in numerum dierum ;
et omnes homines de solo et ex terra unde creatus est Adam.
11 In multitudine disciplinæ Dominus separavit eos,
et immutavit vias eorum.
12 Ex ipsis benedixit et exaltavit,
et ex ipsis sanctificavit, et ad se applicavit,
et ex ipsis maledixit, et humiliavit,

5] Sup. XXI, 17. — 10] Gen. II, 7.

et convertit illos a separatione ipsorum.
13 Quasi lutum figuli in manu ipsius,
plasmare illud et disponere.
14 Omnes viæ ejus secundum dispositionem ejus;
sic homo in manu illius qui se fecit,
et reddet illi secundum judicium suum.
15 Contra malum bonum est, et contra mortem vita;
sic et contra virum justum peccator.
Et sic intuere in omnia opera Altissimi,
duo et duo, et unum contra unum.
16 Et ego novissimus evigilavi, — Auctor libri laudat opus suum.
et quasi qui colligit acinos post vindemiatores.
17 In benedictione Dei et ipse speravi,
et quasi qui vindemiat replevi torcular.
18 Respicite quoniam non mihi soli laboravi,
sed omnibus exquirentibus disciplinam.
19 Audite me, magnates et omnes populi;
et rectores ecclesiæ, auribus percipite.
20 Filio et mulieri, fratri et amico, — Ante mortem nihil de hereditate cedendum.
non des potestatem super te in vita tua;
et non dederis alii possessionem tuam,
ne forte pœniteat te, et depreceris pro illis.
21 Dum adhuc superes et aspiras,
non immutabit te omnis caro.
22 Melius est enim ut filii tui te rogent,
quam te respicere in manus filiorum tuorum.
23 In omnibus operibus tuis præcellens esto.
24 Ne dederis maculam in gloria tua.
In die consummationis dierum vitæ tuæ, et in tempore exitus tui,
distribue hereditatem tuam.
25 Cibaria, et virga, et onus asino; — Modus servos tractandi.
panis, et disciplina, et opus servo.
26 Operatur in disciplina, et quærit requiescere;
laxa manus illi, et quærit libertatem.
27 Jugum et lorum curvant collum durum,
et servum inclinant operationes assiduæ.
28 Servo malevolo tortura et compedes;
mitte illum in operationem, ne vacet;
29 multam enim malitiam docuit otiositas.
30 In opera constitue eum;
sic enim condecet illum.
Quod si non obaudierit, curva illum compedibus,
et non amplifices super omnem carnem;
verum sine judicio nihil facias grave.
31 Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua;
quasi fratrem sic eum tracta,
quoniam in sanguine animæ comparasti illum.
32 Si læseris eum injuste,
in fugam convertetur;
33 et si extollens discesserit,
quem quæras et in qua via quæras illum nescis.
Cap. XXXIV. — 1 Vana spes et mendacium viro insensato; — Vanitas somniorum.
et somnia extollunt imprudentes.
2 Quasi qui apprehendit umbram et persequitur ventum,
sic et qui attendit ad visa mendacia.

13] Rom. IX, 21. — 18] Sup. XXIV, 47. — 31] Sup. VII, 23.

3 Hoc secundum hoc visio somniorum,
ante faciem hominis similitudo hominis.
4 Ab immundo quid mundabitur?
et a mendace quid verum dicetur?
5 Divinatio erroris, et auguria mendacia,
et somnia malefacientium, vanitas est;
6 et sicut parturientis, cor tuum phantasias patitur.
Nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio,
ne dederis in illis cor tuum;
7 multos enim errare fecerunt somnia,
et exciderunt sperantes in illis.
8 Sine mendacio consummabitur verbum legis,
et sapientia in ore fidelis complanabitur.

Utilitas experientiæ.

9 Qui non est tentatus quid scit?
Vir in multis expertus cogitabit multa;
et qui multa didicit enarrabit intellectum.
10 Qui non est expertus pauca recognoscit,
qui autem in multis factus est multiplicat malitiam.
11 Qui tentatus non est qualia scit?
qui implanatus est abundabit nequitia.
12 Multa vidi errando,
et plurimas verborum consuetudines.
13 Aliquoties usque ad mortem periclitatus sum horum causa,
et liberatus sum gratia Dei.

De timore Dei.

14 Spiritus timentium Deum quæritur,
et in respectu illius benedicetur.
15 Spes enim illorum in salvantem illos,
et oculi Dei in diligentes se.
16 Qui timet Dominum nihil trepidabit;
et non pavebit, quoniam ipse est spes ejus.
17 Timentis Dominum beata est anima ejus.
18 Ad quem respicit, et quis est fortitudo ejus?
19 Oculi Domini super timentes eum;
protector potentiæ, firmamentum virtutis,
tegimen ardoris, et umbraculum meridiani;
20 deprecatio offensionis, et adjutorium casus;
exaltans animam, et illuminans oculos,
dans sanitatem, et vitam, et benedictionem.

Cultus qui Deo displicet aut placet.

21 Immolantis ex iniquo oblatio est maculata,
et non sunt beneplacitæ subsannationes injustorum.
22 Dominus solus sustinentibus se
in via veritatis et justitiæ.
23 Dona iniquorum non probat Altissimus,
nec respicit in oblationes iniquorum,
nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis.
24 Qui offert sacrificium ex substantia pauperum,
quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.
25 Panis egentium vita pauperum est;
qui defraudat illum homo sanguinis est.
26 Qui aufert in sudore panem,
quasi qui occidit proximum suum.
27 Qui effundit sanguinem,
et qui fraudem facit mercenario, fratres sunt.
28 Unus ædificans, et unus destruens:
quid prodest illis, nisi labor?

19] Ps. XXXIII, 16. — 21] Prov. XXI, 27. — 23] Prov. XV, 8. — 27] Deut. XXIV, 14. Sup. VII, 22.

29 Unus orans, et unus maledicens:
cujus vocem exaudiet Deus?
30 Qui baptizatur a mortuo, et iterum tangit eum,
quid proficit lavatio illius?
31 Sic homo qui jejunat in peccatis suis,
et iterum eadem faciens,
quid proficit humiliando se?
orationem illius quis exaudiet?

Cap. XXXV. — 1 Qui conservat legem
multiplicat oblationem.
2 Sacrificium salutare est attendere mandatis,
et discedere ab omni iniquitate.
3 Et propitiationem litare sacrificii super injustitias;
et deprecatio pro peccatis, recedere ab injustitia.
4 Retribuet gratiam qui offert similaginem;
et qui facit misericordiam offert sacrificium.
5 Beneplacitum est Domino recedere ab iniquitate;
et deprecatio pro peccatis recedere ab injustitia.
6 Non apparebis ante conspectum Domini vacuus;
7 hæc enim omnia propter mandatum Dei fiunt.
8 Oblatio justi impinguat altare,
et odor suavitatis est in conspectu Altissimi.
9 Sacrificium justi acceptum est,
et memoriam ejus non obliviscetur Dominus.
10 Bono animo gloriam redde Deo,
et non minuas primitias manuum tuarum.
11 In omni dato hilarem fac vultum tuum,
et in exultatione sanctifica decimas tuas.
12 Da Altissimo secundum datum ejus,
et in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum;
13 quoniam Dominus retribuens est,
et septies tantum reddet tibi.
14 Noli offerre munera prava,
non enim suscipiet illa.
15 Et noli inspicere sacrificium injustum,
quoniam Dominus judex est,
et non est apud illum gloria personæ.
16 Non accipiet Dominus personam in pauperem,
et deprecationem læsi exaudiet.
17 Non despiciet preces pupilli,
nec viduam, si effundat loquelam gemitus.
18 Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt,
et exclamatio ejus super deducentem eas?
19 A maxilla enim ascendunt usque ad cælum,
et Dominus exauditor non delectabitur in illis.
20 Qui adorat Deum in oblectatione suscipietur,
et deprecatio illius usque ad nubes propinquabit.
21 Oratio humiliantis se nubes penetrabit,
et donec propinquet non consolabitur,
et non discedet donec Altissimus aspiciat.
22 Et Dominus non elongabit;
sed judicabit justos, et faciet judicium;
et Fortissimus non habebit in illis patientiam,

31] II Petr. II, 21. — 2] I Reg. XV, 22. — 5] Jer. VII, 3 et XXVI, 13. — 6] Ex. XXIII, 15 et XXXIV, 20. Deut. XVI, 16. — 11] II Cor. IX, 7. — 12] Tob. IV, 9. — 14] Lev. XXII, 21. Deut. XV, 21. — 15] Deut. X, 17. II Par. XIX, 7. Job, XXXIV, 19. Sap. VI, 8. Act. X, 34. Rom. II, 11. Gal. II, 6. Col. III, 25. I Petr. I, 17.

ut contribulet dorsum ipsorum;
23 et gentibus reddet vindictam,
donec tollat plenitudinem superborum,
et sceptra iniquorum contribulet;
24 donec reddat hominibus secundum actus suos,
et secundum opera Adæ, et secundum præsumptionem illius;
25 donec judicet judicium plebis suæ,
et oblectabit justos misericordia sua.
26 Speciosa misericordia Dei, in tempore tribulationis,
quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis.

Oratio pro Israele inter gentes disperso.

CAP. XXXVI. — 1 Miserere nostri, Deus omnium, et respice nos,
et ostende nobis lucem miserationum tuarum;
2 et immitte timorem tuum super gentes quæ non exquisierunt te,
ut cognoscant quia non est Deus nisi tu,
et enarrent magnalia tua.
3 Alleva manum tuam super gentes alienas,
ut videant potentiam tuam.
4 Sicut enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis,
sic in conspectu nostro magnificaberis in eis;
5 ut cognoscant te, sicut et nos cognovimus
quoniam non est Deus præter te, Domine.
6 Innova signa, et immuta mirabilia.
7 Glorifica manum et brachium dextrum.
8 Excita furorem, et effunde iram.
9 Tolle adversarium, et affige inimicum.
10 Festina tempus, et memento finis,
ut enarrent mirabilia tua.
11 In ira flammæ devoretur qui salvatur;
et qui pessimant plebem tuam inveniant perditionem.
12 Contere caput principum inimicorum,
dicentium: Non est alius præter nos.
13 Congrega omnes tribus Jacob,
ut cognoscant quia non est Deus nisi tu,
et enarrent magnalia tua,
et hereditabis eos sicut ab initio.
14 Miserere plebi tuæ, super quam invocatum est nomen tuum,
et Israel quem coæquasti primogenito tuo.
15 Miserere civitati sanctificationis tuæ,
Jerusalem, civitati requiei tuæ.
16 Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis,
et gloria tua populum tuum.
17 Da testimonium his qui ab initio creaturæ tuæ sunt,
et suscita prædicationes quas locuti sunt in nomine tuo prophetæ priores.
18 Da mercedem sustinentibus te,
ut prophetæ tui fideles inveniantur;
et exaudi orationes servorum tuorum,
19 secundum benedictionem Aaron de populo tuo,
et dirige nos in viam justitiæ,
et sciant omnes qui habitant terram
quia tu es Deus conspector sæculorum.

De delectu sapienter faciendo 1° uxoris,

20 Omnem escam manducabit venter;
et est cibus cibo melior.
21 Fauces contingunt cibum feræ,
et cor sensatum verba mendacia.
22 Cor pravum dabit tristitiam,

14] Ex. IV, 22. — 19] Num. VI, 24.

et homo peritus resistet illi.
23 Omnem masculum excipiet mulier;
et est filia melior filia.
24 Species mulieris exhilarat faciem viri sui,
et super omnem concupiscentiam hominis superducit deside-
25 Si est lingua curationis, [rium.
est et mitigationis et misericordiæ;
non est vir illius secundum filios hominum.
26 Qui possidet mulierem bonam inchoat possessionem;
adjutorium secundum illum est, et columna ut requies.
27 Ubi non est sepes, diripietur possessio;
et ubi non est mulier, ingemiscit egens.
28 Quis credit ei qui non habet nidum,
et deflectens ubicumque obscuraverit,
quasi succinctus latro exiliens de civitate in civitatem?
Cap. XXXVII. — 1 Omnis amicus dicet: Et ego amicitiam copulavi; 2° amicorum,
sed est amicus solo nomine amicus.
Nonne tristitia inest usque ad mortem?
2 Sodalis autem et amicus ad inimicitiam convertentur.
3 O præsumptio nequissima, unde creata es
cooperire aridam malitia et dolositate illius?
4 Sodalis amico conjucundatur in oblectationibus,
et in tempore tribulationis adversarius erit.
5 Sodalis amico condolet causa ventris,
et contra hostem accipiet scutum.
6 Non obliviscaris amici tui in animo tuo,
et non immemor sis illius in opibus tuis.
7 Noli consiliari cum eo qui tibi insidiatur, 3° consiliariorum et intimorum.
et a zelantibus te absconde consilium.
8 Omnis consiliarius prodit consilium,
sed est consiliarius in semetipso.
9 A consiliario serva animam tuam:
prius scito quæ sit illius necessitas;
et ipse enim animo suo cogitabit;
10 ne forte mittat sudem in terram,
et dicat tibi: 11 Bona est via tua;
et stet e contrario videre quid tibi eveniat.
12 Cum viro irreligioso tracta de sanctitate,
et cum injusto de justitia,
et cum muliere de ea quæ æmulatur,
cum timido de bello,
cum negotiatore de trajectione,
cum emptore de venditione,
cum viro livido de gratiis agendis,
13 cum impio de pietate,
cum inhonesto de honestate,
cum operario agrario de omni opere,
14 cum operario annuali de consummatione anni,
cum servo pigro de multa operatione.
Non attendas his in omni consilio:
15 sed cum viro sancto assiduus esto,
quemcumque cognoveris observantem timorem Dei;
16 cujus anima est secundum animam tuam,
et qui, cum titubaveris in tenebris, condolebit tibi.
17 Cor boni consilii statue tecum;
non est enim tibi aliud pluris illo.
18 Anima viri sancti enuntiat aliquando vera

quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculan-
19 Et in his omnibus deprecare Altissimum, [dum.
ut dirigat in veritate viam tuam.
20 Ante omnia opera verbum verax præcedat te,
et ante omnem actum consilium stabile.
21 Verbum nequam immutabit cor;
ex quo partes quatuor oriuntur:
bonum et malum, vita et mors;
et dominatrix illorum est assidua lingua.
Est vir astutus multorum eruditor,
et animæ suæ inutilis est.

De viro perito et docto.

22 Vir peritus multos erudivit,
et animæ suæ suavis est.
23 Qui sophistice loquitur odibilis est;
in omni re defraudabitur.
24 Non est illi data a Domino gratia,
omni enim sapientia defraudatus est.
25 Est sapiens animæ suæ sapiens,
et fructus sensus illius laudabilis.
26 Vir sapiens plebem suam erudit,
et fructus sensus illius fideles sunt.
27 Vir sapiens implebitur benedictionibus,
et videntes illum laudabunt.
28 Vita viri in numero dierum;
dies autem Israel innumerabiles sunt.
29 Sapiens in populo hereditabit honorem,
et nomen illius erit vivens in æternum.

Crapulæ pernicies.

30 Fili, in vita tua tenta animam tuam;
et si fuerit nequam, non des illi potestatem:
31 non enim omnia omnibus expediunt,
et non omni animæ omne genus placet.
32 Noli avidus esse in omni epulatione,
et non te effundas super omnem escam;
33 in multis enim escis erit infirmitas,
et aviditas appropinquabit usque ad choleram.
34 Propter crapulam multi obierunt;
qui autem abstinens est adjiciet vitam.

De medico terrestri et cælesti.

Cap. XXXVIII. — 1 Honora medicum propter necessitatem;
etenim illum creavit Altissimus.
2 A Deo est enim omnis medela,
et a rege accipiet donationem.
3 Disciplina medici exaltabit caput illius,
et in conspectu magnatorum collaudabitur.
4 Altissimus creavit de terra medicamenta,
et vir prudens non abhorrebit illa.
5 Nonne a ligno indulcata est aqua amara?
6 Ad agnitionem hominum virtus illorum;
et dedit hominibus scientiam Altissimus,
honorari in mirabilibus suis.
7 In his curans mitigabit dolorem;
et unguentarius faciet pigmenta suavitatis,
et unctiones conficiet sanitatis;
et non consummabuntur opera ejus.
8 Pax enim Dei super faciem terræ.
9 Fili, in tua infirmitate ne despicias te ipsum;

5] Ex. XV, 25. — 9] Is. XXXVIII, 3.

sed ora Dominum, et ipse curabit te.
10 Averte a delicto, et dirige manus,
et ab omni delicto munda cor tuum.
11 Da suavitatem et memoriam similaginis,
et impingua oblationem, et da locum medico:
12 etenim illum Dominus creavit; et non discedat a te,
quia opera ejus sunt necessaria.
13 Est enim tempus quando in manus illorum incurras;
14 ipsi vero Dominum deprecabuntur, ut dirigat requiem eorum,
et sanitatem, propter conversationem illorum.
15 Qui delinquit in conspectu ejus qui fecit eum
incidet in manus medici.
16 Fili, in mortuum produc lacrymas, Modus mortuos plorandi.
et quasi dira passus incipe plorare;
et secundum judicium contege corpus illius,
et non despicias sepulturam illius.
17 Propter delaturam autem amare fer luctum illius uno die,
et consolare propter tristitiam;
18 et fac luctum secundum meritum ejus
uno die, vel duobus, propter detractionem;
19 a tristitia enim festinat mors, et cooperit virtutem,
et tristitia cordis flectit cervicem.
20 In abductione permanet tristitia,
et substantia inopis secundum cor ejus.
21 Ne dederis in tristitia cor tuum,
sed repelle eam a te, et memento novissimorum.
22 Noli oblivisci, neque enim est conversio;
et huic nihil proderis, et te ipsum pessimabis.
23 Memor esto judicii mei; sic enim erit et tuum:
Mihi heri, et tibi hodie.
24 In requie mortui requiescere fac memoriam ejus,
et consolare illum in exitu spiritus sui.
25 Sapientia scribæ in tempore vacuitatis: Scientiarum et artificiorum varius usus.
et qui minoratur actu sapientiam percipiet.
Qua sapientia replebitur 26 qui tenet aratrum,
et qui gloriatur in jaculo, stimulo boves agitat,
et conversatur in operibus eorum,
et enarratio ejus in filiis taurorum.
27 Cor suum dabit ad versandos sulcos,
et vigilia ejus in sagina vaccarum.
28 Sic omnis faber et architectus,
qui noctem tanquam diem transigit;
qui sculpit signacula sculptilia,
et assiduitas ejus variat picturam:
cor suum dabit in similitudinem picturæ,
et vigilia sua perficiet opus.
29 Sic faber ferrarius sedens juxta incudem,
et considerans opus ferri:
vapor ignis uret carnes ejus,
et in calore fornacis concertatur.
30 Vox mallei innovat aurem ejus,
et contra similitudinem vasis oculus ejus.
31 Cor suum dabit in consummationem operum,
et vigilia sua ornabit in perfectionem.
32 Sic figulus sedens ad opus suum,

19] Prov. XV, 13 et XVII, 22. — 24] II Reg. XII, 21.

convertens pedibus suis rotam,
qui in sollicitudine positus est semper propter opus suum,
et in numero est omnis operatio ejus.
33 In brachio suo formabit lutum,
et ante pedes suos curvabit virtutem suam.
34 Cor suum dabit ut consummet linitionem,
et vigilia sua mundabit fornacem.
35 Omnes hi in manibus suis speraverunt,
et unusquisque in arte sua sapiens est.
36 Sine his omnibus non ædificatur civitas.
37 Et non inhabitabunt, nec inambulabunt,
et in ecclesiam non transilient.
38 Super sellam judicis non sedebunt,
et testamentum judicii non intelligent,
neque palam facient disciplinam et judicium,
et in parabolis non invenientur;
39 sed creaturam ævi confirmabunt;
et deprecatio illorum in operatione artis,
accommodantes animam suam,
et conquirentes in lege Altissimi.

Sapientis encomium.

CAP. XXXIX. — 1 Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens,
et in prophetis vacabit.
2 Narrationem virorum nominatorum conservabit,
et in versutias parabolarum simul introibit.
3 Occulta proverbiorum exquiret,
et in absconditis parabolarum conversabitur.
4 In medio magnatorum ministrabit,
et in conspectu præsidis apparebit.
5 In terram alienigenarum gentium pertransiet;
bona enim et mala in hominibus tentabit.
6 Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum qui fecit illum,
et in conspectu Altissimi deprecabitur.
7 Aperiet os suum in oratione,
et pro delictis suis deprecabitur.
8 Si enim Dominus magnus voluerit,
spiritu intelligentiæ replebit illum;
9 et ipse tamquam imbres mittet eloquia sapientiæ suæ,
et in oratione confitebitur Domino;
10 et ipse diriget consilium ejus, et disciplinam,
et in absconditis suis consiliabitur.
11 Ipse palam faciet disciplinam doctrinæ suæ,
et in lege testamenti Domini gloriabitur.
12 Collaudabunt multi sapientiam ejus,
et usque in sæculum non delebitur.
13 Non recedet memoria ejus,
et nomen ejus requiretur a generatione in generationem.
14 Sapientiam ejus enarrabunt gentes,
et laudem ejus enuntiabit ecclesia.
15 Si permanserit, nomen derelinquet plus quam mille;
et si requieverit, proderit illi.

Deus laudandus in operibus suis, quibus bonos remunerat et malos plectit.

16 Adhuc consiliabor ut enarrem:
ut furore enim repletus sum.
17 In voce dicit: Obaudite me, divini fructus,
et quasi rosa plantata super rivos aquarum fructificate.
18 Quasi Libanus odorem suavitatis habete.
19 Florete flores quasi lilium;
et date odorem, et frondete in gratiam;

et collaudate canticum, et benedicite Dominum in operibus
[20] Date nomini ejus magnificentiam, [suis.
et confitemini illi in voce labiorum vestrorum,
et in canticis labiorum, et citharis;
et sic dicetis in confessione:
[21] Opera Domini universa bona valde.
[22] In verbo ejus stetit aqua sicut congeries;
et in sermone oris illius sicut exceptoria aquarum;
[23] quoniam in præcepto ipsius placor fit,
et non est minoratio in salute ipsius.
[24] Opera omnis carnis coram illo,
et non est quidquam absconditum ab oculis ejus.
[25] A sæculo usque in sæculum respicit,
et nihil est mirabile in conspectu ejus.
[26] Non est dicere: Quid est hoc, aut quid est istud?
omnia enim in tempore suo quærentur.
[27] Benedictio illius quasi fluvius inundavit.
[28] Quomodo cataclysmus aridam inebriavit,
sic ira ipsius gentes quæ non exquisierunt eum hereditabit.
[29] Quomodo convertit aquas in siccitatem, et siccata est terra,
et viæ illius viis illorum directæ sunt,
sic peccatoribus offensiones in ira ejus.
[30] Bona bonis creata sunt ab initio,
sic nequissimis bona et mala.
[31] Initium necessariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, et ferrum,
sal, lac, et panis similagineus, et mel,
et botrus uvæ, et oleum, et vestimentum.
[32] Hæc omnia sanctis in bona,
sic et impiis et peccatoribus in mala convertentur.
[33] Sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt,
et in furore suo confirmaverunt tormenta sua.
[34] In tempore consummationis effundent virtutem,
et furorem ejus qui fecit illos placabunt.
[35] Ignis, grando, fames, et mors,
omnia hæc ad vindictam creata sunt;
[36] bestiarum dentes, et scorpii, et serpentes,
et romphæa vindicans in exterminium impios.
[37] In mandatis ejus epulabuntur;
et super terram in necessitatem præparabuntur,
et in temporibus suis non præterient verbum.
[38] Propterea ab initio confirmatus sum, et consiliatus sum,
et cogitavi, et scripta dimisi.
[39] Omnia opera Domini bona,
et omne opus hora sua subministrabit.
[40] Non est dicere: Hoc illo nequius est;
omnia enim in tempore suo comprobabuntur.
[41] Et nunc in omni corde et ore collaudate,
et benedicite nomen Domini.

Cap. XL. — [1] Occupatio magna creata est omnibus hominibus, De vitæ humanæ miseriis.
et jugum grave super filios Adam,
a die exitus de ventre matris eorum
usque in diem sepulturæ in matrem omnium.
[2] Cogitationes eorum, et timores cordis,
adinventio expectationis, et dies finitionis,

21] Gen. I, 31. Marc. VII, 37. — 22] Gen. VIII, 3. — 28] Gen. VII, 21. — 29] Ex. XIV, 21. —
31] Sup. XXIX, 28. — 39] Gen. I, 31. Marc. VII, 37.

3 a residente super sedem gloriosam,
usque ad humiliatum in terra et cinere;
4 ab eo qui utitur hyacintho et portat coronam,
usque ad eum qui operitur lino crudo;
furor, zelus, tumultus, fluctuatio, et timor mortis,
iracundia perseverans, et contentio;
5 et in tempore refectionis in cubili
somnus noctis immutat scientiam ejus.
6 Modicum tanquam nihil in requie,
et ab eo in somnis, quasi in die respectus.
7 Conturbatus est in visu cordis sui,
tanquam qui evaserit in die belli;
in tempore salutis suæ exurrexit,
et admirans ad nullum timorem.

Graviora etiam mala impios premunt.

8 Cum omni carne, ab homine usque ad pecus,
et super peccatores septuplum.
9 Ad hæc mors, sanguis, contentio, et romphæa,
oppressiones, fames, et contritio, et flagella:
10 super iniquos creata sunt hæc omnia;
et propter illos factus est cataclysmus.
11 Omnia quæ de terra sunt in terram convertentur,
et omnes aquæ in mare revertentur.
12 Omne munus et iniquitas delebitur;
et fides in sæculum stabit.
13 Substantiæ injustorum sicut fluvius siccabuntur,
et sicut tonitruum magnum in pluvia personabunt.
14 In aperiendo manus suas lætabitur;
sic prævaricatores in consummatione tabescent.
15 Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos;
et radices immundæ super cacumen petræ sonant.
16 Super omnem aquam viriditas,
et ad oram fluminis ante omne fœnum evelletur.

Res quædam desiderabiles.

17 Gratia sicut paradisus in benedictionibus,
et misericordia in sæculum permanet.
18 Vita sibi sufficientis operarii condulcabitur,
et in ea invenies thesaurum.
19 Filii et ædificatio civitatis confirmabit nomen;
et super hæc mulier immaculata computabitur.
20 Vinum et musica lætificant cor;
et super utraque dilectio sapientiæ.
21 Tibiæ et psalterium suavem faciunt melodiam;
et super utraque lingua suavis.
22 Gratiam et speciem desiderabit oculus tuus;
et super hæc virides sationes.
23 Amicus et sodalis in tempore convenientes,
et super utrosque mulier cum viro.
24 Fratres in adjutorium in tempore tribulationis;
et super eos misericordia liberabit.
25 Aurum et argentum est constitutio pedum;
et super utrumque consilium beneplacitum.
26 Facultates et virtutes exaltant cor;
et super hæc timor Domini.
27 Non est in timore Domini minoratio;
et non est in eo inquirere adjutorium.
28 Timor Domini sicut paradisus benedictionis,

9] Sup. XXXIX, 35-36. — 10] Gen. VII, 10. — 11] Inf. XLI, 13. Eccl. I, 7.

et super omnem gloriam operuerunt illum.
29 Fili, in tempore vitæ tuæ ne indigeas; Cavenda mendicitas.
melius est enim mori quam indigere.
30 Vir respiciens in mensam alienam,
non est vita ejus in cogitatione victus;
alit enim animam suam cibis alienis:
31 vir autem disciplinatus et eruditus custodiet se.
32 In ore imprudentis condulcabitur inopia,
et in ventre ejus ignis ardebit.
Cap. XLI. — 1 O mors, quam amara est memoria tua Memoria mortis.
homini pacem habenti in substantiis suis;
2 viro quieto, et cujus viæ directæ sunt in omnibus,
et adhuc valenti accipere cibum!
3 O mors, bonum est judicium tuum homini indigenti,
et qui minoratur viribus,
4 defecto ætate, et cui de omnibus cura est,
et incredibili, qui perdit patientiam.
5 Noli metuere judicium mortis.
Memento quæ ante te fuerunt,
et quæ superventura sunt tibi :
hoc judicium a Domino omni carni.
6 Et quid superveniet tibi in beneplacito Altissimi?
sive decem, sive centum, sive mille anni;
7 non est enim in inferno accusatio vitæ.
8 Filii abominationum fiunt filii peccatorum, Maledictio manens impios.
et qui conversantur secus domos impiorum.
9 Filiorum peccatorum periet hereditas,
et cum semine illorum assiduitas opprobrii.
10 De patre impio queruntur filii,
quoniam propter illum sunt in opprobrio.
11 Væ vobis, viri impii,
qui dereliquistis legem Domini altissimi!
12 Et si nati fueritis, in maledictione nascemini;
et si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra.
13 Omnia quæ de terra sunt in terram convertentur;
sic impii a maledicto in perditionem.
14 Luctus hominum in corpore ipsorum;
nomen autem impiorum delebitur.
15 Curam habe de bono nomine; De bono nomine.
hoc enim magis permanebit tibi
quam mille thesauri pretiosi et magni.
16 Bonæ vitæ numerus dierum;
bonum autem nomen permanebit in ævum.
17 Disciplinam in pace conservate, filii; Res de quibus erubescendum.
sapientia enim abscondita, et thesaurus invisus,
quæ utilitas in utrisque?
18 Melior est homo qui abscondit stultitiam suam,
quam homo qui abscondit sapientiam suam.
19 Verumtamen reveremini in his quæ procedunt de ore meo:
20 non est enim bonum omnem reverentiam observare,
et non omnia omnibus bene placent in fide.
21 Erubescite a patre et a matre de fornicatione;
et a præsidente et a potente de mendacio;
22 a principe et a judice de delicto;
a synagoga et plebe de iniquitate;

13] Sup. XL, 11. — 17] Sup. XX, 32.

23 a socio et amico de injustitia,
et de loco in quo habitas
24 de furto, de veritate Dei, et testamento;
de discubitu in panibus, et ab obfuscatione dati et accepti;
25 a salutantibus de silentio,
a respectu mulieris fornicariæ,
et ab aversione vultus cognati.
26 Ne avertas faciem a proximo tuo,
et ab auferendo partem et non restituendo.
27 Ne respicias mulierem alieni viri,
et ne scruteris ancillam ejus,
neque steteris ad lectum ejus.
28 Ab amicis de sermonibus improperii;
et cum dederis, ne improperes.

CAP. XLII. — 1 Non duplices sermonem auditus de revelatione sermonis
et eris vere sine confusione, [absconditi;
et invenies gratiam in conspectu omnium hominum.

De quibusnam non sit erubescendum.

Ne pro his omnibus confundaris,
et ne accipias personam ut delinquas:
2 De lege Altissimi, et testamento,
et de judicio justificare impium,
3 de verbo sociorum et viatorum,
et de datione hereditatis amicorum,
4 de æqualitate stateræ et ponderum,
de acquisitione multorum et paucorum,
5 de corruptione emptionis et negotiatorum,
et de multa disciplina filiorum,
et servo pessimo latus sanguinare.
6 Super mulierem nequam bonum est signum.
7 Ubi manus multæ sunt, claude;
et quodcumque trades, numera et appende;
datum vero et acceptum omne describe.
8 De disciplina insensati et fatui,
et de senioribus qui judicantur ab adolescentibus;
et eris eruditus in omnibus
et probabilis in conspectu omnium vivorum.

Sollicitudo patris pro filia.

9 Filia patris abscondita est vigilia,
et sollicitudo ejus aufert somnum;
ne forte in adolescentia sua adulta efficiatur,
et cum viro commorata odibilis fiat;
10 nequando polluatur in virginitate sua,
et in paternis suis gravida inveniatur;
ne forte cum viro commorata transgrediatur,
aut certe sterilis efficiatur.
11 Super filiam luxuriosam confirma custodiam,
nequando faciat te in opprobrium venire inimicis,
a detractione in civitate, et objectione plebis,
et confundat te in multitudine populi.

Cavendum a mulieribus.

12 Omni homini noli intendere in specie,
et in medio mulierum noli commorari;
13 de vestimentis enim procedit tinea,
et a muliere iniquitas viri.
14 Melior est enim iniquitas viri quam mulier benefaciens,
et mulier confundens in opprobrium.

27] Matth. V, 28. — 1] Lev. XIX, 15. Deut. I, 17 et XVI, 19. Prov. XXIV, 23. Jac. II, 1.

PARS POSTERIOR

LAUS DEI CREATORIS ET SANCTORUM VIRORUM VETERIS TESTAMENTI PRÆCONIUM

§ I. — *Laus Creatoris.*

15 Memor ero igitur operum Domini, Magnalia sapientiæ Creatoris universim spectatæ.
et quæ vidi annuntiabo.
In sermonibus Domini opera ejus.
16 Sol illuminans per omnia respexit,
et gloria Domini plenum est opus ejus.
17 Nonne Dominus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua,
quæ confirmavit Dominus omnipotens stabiliri in gloria sua?
18 Abyssum et cor hominum investigavit,
et in astutia eorum excogitavit.
19 Cognovit enim Dominus omnem scientiam,
et inspexit in signum ævi,
annuntians quæ præterierunt et quæ superventura sunt,
revelans vestigia occultorum.
20 Non præterit illum omnis cogitatus,
et non abscondit se ab eo ullus sermo.
21 Magnalia sapientiæ suæ decoravit,
qui est ante sæculum et usque in sæculum;
neque adjectum est, 22 neque minuitur,
et non eget alicujus consilio.
23 Quam desiderabilia omnia opera ejus!
et tanquam scintilla quæ est considerare.
24 Omnia hæc vivunt, et manent in sæculum,
et in omni necessitate omnia obaudiunt ei.
25 Omnia duplicia, unum contra unum,
et non fecit quidquam deesse.
26 Uniuscujusque confirmavit bona.
Et quis satiabitur videns gloriam ejus?
Cap. XLIII. — 1 Altitudinis firmamentum pulchritudo ejus est, Magnalia eadem speciatim conspicua: 1° in cælo sidereo;
species cæli in visione gloriæ.
2 Sol in aspectu annuntians in exitu,
vas admirabile opus Excelsi.
3 In meridiano exurit terram,
et in conspectu ardoris ejus quis poterit sustinere?
Fornacem custodiens in operibus ardoris;
4 tripliciter sol exurens montes,
radios igneos exsufflans,
et refulgens radiis suis obcæcat oculos.
5 Magnus Dominus qui fecit illum,
et in sermonibus ejus festinavit iter.
6 Et luna in omnibus in tempore suo,
ostensio temporis, et signum ævi.
7 A luna signum diei festi;
luminare quod minuitur in consummatione.
8 Mensis secundum nomen ejus est,
crescens mirabiliter in consummatione.
9 Vas castrorum in excelsis,
in firmamento cæli resplendens gloriose.
10 Species cæli gloria stellarum :

mundum illuminans in excelsis Dominus.
11 In verbis Sancti stabunt ad judicium,
et non deficient in vigiliis suis.
2° in cælo aereo ;
12 Vide arcum, et benedic eum qui fecit illum :
valde speciosus est in splendore suo.
13 Gyravit cælum in circuitu gloriæ suæ,
manus Excelsi aperuerunt illum.
14 Imperio suo acceleravit nivem,
et accelerat coruscationes emittere judicii sui.
15 Propterea aperti sunt thesauri,
et evolaverunt nebulæ sicut aves.
16 In magnitudine sua posuit nubes,
et confracti sunt lapides grandinis.
17 In conspectu ejus commovebuntur montes,
et in voluntate ejus aspirabit notus.
18 Vox tonitrui ejus verberabit terram,
tempestas aquilonis, et congregatio spiritus;
19 et sicut avis deponens ad sedendum, aspergit nivem,
et sicut locusta demergens descensus ejus.
20 Pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus,
et super imbrem ejus expavescet cor.
3° in terra.
21 Gelu sicut salem effundet super terram;
et dum gelaverit, fiet tanquam cacumina tribuli.
22 Frigidus ventus aquilo flavit,
et gelavit crystallus ab aqua;
super omnem congregationem aquarum requiescet,
et sicut lorica induet se aquis;
23 et devorabit montes, et exuret desertum,
et extinguet viride, sicut igne.
24 Medicina omnium in festinatione nebulæ;
et ros obvians ab ardore venienti humilem efficiet eum.
25 In sermone ejus siluit ventus,
et cogitatione sua placavit abyssum ;
et plantavit in illa Dominus insulas.
26 Qui navigant mare enarrent pericula ejus,
et audientes auribus nostris admirabimur.
27 Illic præclara opera et mirabilia,
varia bestiarum genera, et omnium pecorum, et creatura bel-[luarum.
28 Propter ipsum confirmatus est itineris finis,
et in sermone ejus composita sunt omnia.
Illa mirabilia nunquam satis celebranda.
29 Multa dicemus, et deficiemus in verbis;
consummatio autem sermonum ipse est in omnibus.
30 Gloriantes ad quid valebimus?
ipse enim Omnipotens super omnia opera sua.
31 Terribilis Dominus et magnus vehementer,
et mirabilis potentia ipsius.
32 Glorificantes Dominum quantumcumque potueritis,
supervalebit enim adhuc; et admirabilis magnificentia ejus.
33 Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum potestis;
major enim est omni laude.
34 Exaltantes eum, replemini virtute, ne laboretis,
non enim comprehendetis.
35 Quis videbit eum et enarrabit?
et quis magnificabit eum sicut est ab initio?
36 Multa abscondita sunt majora his;

12] Gen. IX, 13. — 35] Ps. CV, 2.

ASSYRIA ET CHALDÆA
MARE CASPIUM
ARARAT
ARMENIA
MEDIA
ASSYRIA
Mesopotamia
Gozan
CILICIA
CYPRUS
SYRIA
HETHÆI
CHALDÆA
SUSIANE
ARABIA
CEDAR
Desertum Arabiæ
Desertum Syriæ
MARE MAGNUM OCC^LE seu MEDITERRANEUM
MARE MAGNUM OR^LE (Sinus Persicus)
Halys Fl.
Euphrates Fl.
Cyrus Fl.
Araxes Fl.
Tigris Fl.
Choaspes Fl. (Kerkhan)
Gyndes Fl.
Chobar Fl.
Pasitigris
(Chatt el Arab)
Khabour seu Chaboras
Orontes Fl.
Sarus Fl.
Taurus
Anti Taurus
M^s Niphates
M^s Masius
M^s Amanus
M^tes Singar
Montes Zagros
M^s Elvend
Mazaca (Cæsarea)
Tarsus
Melite
Amid
Edessa (Orfa)
Charræ
Resaina
Nisibis
Arphad
Charcamis (Hierapolis)
Beræa (Alep)
Thapsa (Thapsacus)
Reseph
Circesium
Tadmor (Palmyra)
Emath
Emesa
Rebla
Hadrach?
Aradus
Simyra
Byblos (Gebal)
Roueibeh
Helbon
Damascus
Sidon
Sarepta
Tyrus
Achazib
Acco
Dôr
Mageddo
Hauran
Joppe
Samaria
Accaron
Ascalon
Gaza
Philistini
Jerusalem
Ammon
Moab
EDOM
Nabathæi
Soli
Tamassus
Paphos
Curium
Dhuruspas
Tebriz
Ourmiah
(Erzroum)
(Erzingian)
(Khorsabad)
NINIVE
Singara (MOSOUL)
Arbela
Chale (Nimroud)
Assur (Kaleh Schergat)
Anatho
Is (Hit)
Ava?
(BAGDAD)
Sepharwaïm
Achad
Ctesiphon
Cutha (Tell Ibrahim)
BABYLON BABEL
Borsippa (Birs Nimroud)
Nippour
Arach Ouarka?
Tell-lô
Ellasar (Senkereh)
Ur Chasdim (Mugheir)
Charax (Mohammerah)
(Bassorah)
Pakod
Susa
(Holouân)
Ecbatane (Hamadan)
(Behistoun)
Rages (Kaleh Erij)
Aspadana
Persepolis
Pasargada
30
35
40
45
50
Imp. Dufrénoy. Paris.

pauca enim vidimus operum ejus.
37 Omnia autem Dominus fecit,
et pie agentibus dedit sapientiam.

§ II. — *Hymnus Patrum.*

Cap. XLIV. — 1 Laudemus viros gloriosos, Introductio.
et parentes nostros in generatione sua.
2 Multam gloriam fecit Dominus,
magnificentia sua a sæculo.
3 Dominantes in potestatibus suis,
homines magni virtute et prudentia sua præditi,
nuntiantes in prophetis dignitatem prophetarum;
4 et imperantes in præsenti populo,
et virtute prudentiæ populis sanctissima verba;
5 in peritia sua requirentes modos musicos,
et narrantes carmina Scripturarum;
6 homines divites in virtute,
pulchritudinis studium habentes,
pacificantes in domibus suis.
7 Omnes isti in generationibus gentis suæ gloriam adepti sunt,
et in diebus suis habentur in laudibus.
8 Qui de illis nati sunt reliquerunt nomen
narrandi laudes eorum.
9 Et sunt quorum non est memoria:
perierunt quasi qui non fuerint;
et nati sunt quasi non nati,
et filii ipsorum cum ipsis.
10 Sed illi viri misericordiæ sunt,
quorum pietates non defuerunt.
11 Cum semine eorum permanent bona;
12 hereditas sancta nepotes eorum,
et in testamentis stetit semen eorum;
13 et filii eorum propter illos usque in æternum manent;
semen eorum et gloria eorum non derelinquetur.
14 Corpora ipsorum in pace sepulta sunt,
et nomen eorum vivit in generationem et generationem.
15 Sapientiam ipsorum narrent populi,
et laudem eorum nuntiet ecclesia.
16 Enoch placuit Deo, et translatus est in paradisum, Laudantur Enoch et Noe,
ut det gentibus pœnitentiam.
17 Noe inventus est perfectus, justus,
et in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.
18 Ideo dimissum est reliquum terræ,
cum factum est diluvium.
19 Testamenta sæculi posita sunt apud illum,
ne deleri possit diluvio omnis caro.
20 Abraham magnus pater multitudinis gentium, Abraham, Isaac et Jacob;
et non est inventus similis illi in gloria;
qui conservavit legem Excelsi,
et fuit in testamento cum illo.
21 In carne ejus stare fecit testamentum,
et in tentatione inventus est fidelis.
22 Ideo jurejurando dedit illi gloriam in gente sua,

16] Gen. V, 24. — 17] Gen. VI, 9. — 19] Gen. VI, 14 et VII, 1. Hebr. XI, 7. — 20] Gen. XII, 2 et XV, 5 et XVII, 4. — 21] Gen. XVII, 10. Gal. III, 6. Gen. XXII, 1.

crescere illum quasi terræ cumulum,
[23] et ut stellas exaltare semen ejus,
et hereditare illos a mari usque ad mare,
et a flumine usque ad terminos terræ.
[24] Et in Isaac eodem modo fecit,
propter Abraham, patrem ejus.
[25] Benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus,
et testamentum confirmavit super caput Jacob.
[26] Agnovit eum in benedictionibus suis,
et dedit illi hereditatem,
et divisit illi partem in tribubus duodecim.
[27] Et conservavit illi homines misericordiæ,
invenientes gratiam in oculis omnis carnis.

Moyses,

CAP. XLV. — [1] Dilectus Deo et hominibus Moyses,
cujus memoria in benedictione est.
[2] Similem illum fecit in gloria sanctorum,
et magnificavit eum in timore inimicorum,
et in verbis suis monstra placavit.
[3] Glorificavit illum in conspectu regum,
et jussit illi coram populo suo,
et ostendit illi gloriam suam.
[4] In fide et lenitate ipsius sanctum fecit illum,
et elegit eum ex omni carne.
[5] Audivit enim eum, et vocem ipsius,
et induxit illum in nubem.
[6] Et dedit illi coram præcepta,
et legem vitæ et disciplinæ:
docere Jacob testamentum suum,
et judicia sua Israel.

Aaron,

[7] Excelsum fecit Aaron, fratrem ejus,
et similem sibi, de tribu Levi.
[8] Statuit ei testamentum æternum,
et dedit illi sacerdotium gentis,
et beatificavit illum in gloria;
[9] et circumcinxit eum zona gloriæ,
et induit eum stolam gloriæ,
et coronavit eum in vasis virtutis.
[10] Circumpedes, et femoralia, et humerale posuit ei;
et cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro:
[11] dare sonitum in incessu suo,
auditum facere sonitum in templo
in memoriam filiis gentis suæ.
[12] Stolam sanctam auro, et hyacintho, et purpura,
opus textile viri sapientis, judicio et veritate præditi:
[13] torto cocco opus artificis,
gemmis pretiosis figuratis in ligatura auri,
et opere lapidarii sculptis,
in memoriam secundum numerum tribuum Israel.
[14] Corona aurea super mitram ejus
expressa signo sanctitatis, et gloria honoris;
opus virtutis, et desideria oculorum ornata.
[15] Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia
usque ad originem.
[16] Non est indutus illa alienigena aliquis,
sed tantum filii ipsius soli,

1] Ex. XI, 3. — 3] Ex. VI, 7-8. — 4] Num. XII. 3-7. Hebr. III, 2-5. — 11] Ex. XXVIII, 35.

et nepotes ejus per omne tempus.
17 Sacrificia ipsius
consumpta sunt igne quotidie.
18 Complevit Moyses manus ejus,
et unxit illum oleo sancto.
19 Factum est illi in testamentum æternum,
et semini ejus, sicut dies cæli,
fungi sacerdotio, et habere laudem,
et glorificare populum suum in nomine ejus.
20 Ipsum elegit ab omni vivente,
offerre sacrificium Deo, incensum, et bonum odorem,
in memoriam placare pro populo suo;
21 et dedit illi in præceptis suis potestatem,
in testamentis judiciorum :
docere Jacob testimonia,
et in lege sua lucem dare Israel.
22 Quia contra illum steterunt alieni,
et propter invidiam circumdederunt illum homines in deserto,
qui erant cum Dathan et Abiron,
et congregatio Core in iracundia.
23 Vidit Dominus Deus, et non placuit illi,
et consumpti sunt in impetu iracundiæ.
24 Fecit illis monstra,
et consumpsit illos in flamma ignis.
25 Et addidit Aaron gloriam,
et dedit illi hereditatem,
et primitias frugum terræ divisit illi.
26 Panem ipsis in primis paravit in satietatem;
nam et sacrificia Domini edent,
quæ dedit illi et semini ejus.
27 Ceterum in terra gentes non hereditabit,
et pars non est illi in gente;
ipse est enim pars ejus, et hereditas.
28 Phinees, filius Eleazari, tertius in gloria est, Phinees,
imitando eum in timore Domini, 29 et stare in reverentia gentis;
in bonitate et alacritate animæ suæ placuit Deo pro Israel.
30 Ideo statuit illi testamentum pacis,
principem sanctorum et gentis suæ,
ut sit illi et semini ejus sacerdotii dignitas in æternum.
31 Et testamentum David regi, filio Jesse, de tribu Juda,
hereditas ipsi et semini ejus :
ut daret sapientiam in cor nostrum,
judicare gentem suam in justitia,
ne abolerentur bona ipsorum;
et gloriam ipsorum in gentem eorum æternam fecit.
Cap. XLVI. — 1 Fortis in bello Jesus Nave, successor Moysi in pro- Josue
qui fuit magnus secundum nomen suum, [phetis, et Caleb,
2 maximus in salutem electorum Dei,
expugnare insurgentes hostes,
ut consequeretur hereditatem Israel.
3 Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas,
et jactando contra civitates romphæas!
4 Quis ante illum sic restitit?
nam hostes ipse Dominus perduxit.
5 An non in iracundia ejus impeditus est sol,

18] Lev. VIII, 12. — 22] Num. XVI, 1-3. — 28] Num. XXV, 7. I Mach. II, 26-54. — 5] Jos. X, 14.

et una dies facta est quasi duo?
6 Invocavit Altissimum potentem,
in oppugnando inimicos undique;
et audivit illum magnus et sanctus Deus,
in saxis grandinis virtutis valde fortis.
7 Impetum fecit contra gentem hostilem,
et in descensu perdidit contrarios;
8 ut cognoscant gentes potentiam ejus,
quia contra Deum pugnare non est facile.
Et secutus est a tergo Potentis;
9 et in diebus Moysi misericordiam fecit,
ipse, et Caleb, filius Jephone,
stare contra hostem, et prohibere gentem a peccatis,
et perfringere murmur malitiæ.
10 Et ipsi duo constituti a periculo liberati sunt
a numero sexcentorum millium peditum,
inducere illos in hereditatem,
in terram quæ manat lac et mel.
11 Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitudinem,
et usque in senectutem permansit illi virtus,
ut ascenderet in excelsum terræ locum,
et semen ipsius obtinuit hereditatem,
12 ut viderent omnes filii Israel
quia bonum est obsequi sancto Deo.
Judices, 13 Et Judices singuli suo nomine, quorum non est corruptum cor,
qui non aversi sunt a Domino,
14 ut sit memoria illorum in benedictione,
et ossa eorum pullulent de loco suo;
15 et nomen eorum permaneat in æternum,
permanens ad filios illorum, sanctorum virorum gloria.
Samuel, 16 Dilectus a Domino Deo suo Samuel, propheta Domini,
renovavit imperium,
et unxit principes in gente sua.
17 In lege Domini congregationem judicavit,
et vidit Deus Jacob;
et in fide sua probatus est propheta;
18 et cognitus est in verbis suis fidelis,
quia vidit Deum lucis.
19 Et invocavit Dominum omnipotentem,
in oppugnando hostes circumstantes undique,
in oblatione agni inviolati.
20 Et intonuit de cælo Dominus,
et in sonitu magno auditam fecit vocem suam;
21 et contrivit principes Tyriorum,
et omnes duces Philisthiim;
22 et ante tempus finis vitæ suæ et sæculi,
testimonium præbuit in conspectu Domini et Christi;
pecunias et usque ad calceamenta ab omni carne non accepit,
et non accusavit illum homo.
23 Et post hoc dormivit; et notum fecit regi,
et ostendit illi finem vitæ suæ;
et exaltavit vocem suam de terra in prophetia,
delere impietatem gentis.
Nathan et David, CAP. XLVII. — 1 Post hæc surrexit Nathan,
propheta in diebus David.

9] Num. XIV, 6. — 19] I Reg. VII, 9. — 22] I Reg. XII, 3. — 47, 1] II Reg. XII, 1.

[2] Et quasi adeps separatus a carne,
sic David a filiis Israel.
[3] Cum leonibus lusit quasi cum agnis,
et in ursis similiter fecit sicut in agnis ovium, in juventute sua.
[4] Numquid non occidit gigantem,
et abstulit opprobrium de gente?
[5] In tollendo manum,
saxo fundæ dejecit exultationem Goliæ;
[6] nam invocavit Dominum omnipotentem,
et dedit in dextera ejus tollere hominem fortem in bello,
et exaltare cornu gentis suæ.
[7] Sic in decem millibus glorificavit eum;
et laudavit eum in benedictionibus Domini,
in offerendo illi coronam gloriæ;
[8] contrivit enim inimicos undique,
et extirpavit Philisthiim contrarios usque in hodiernum diem;
contrivit cornu ipsorum usque in æternum.
[9] In omni opere dedit confessionem Sancto,
et Excelso in verbo gloriæ.
[10] De omni corde suo laudavit Dominum;
et dilexit Deum qui fecit illum,
et dedit illi contra inimicos potentiam;
[11] et stare fecit cantores contra altare,
et in sono eorum dulces fecit modos.
[12] Et dedit in celebrationibus decus,
et ornavit tempora usque ad consummationem vitæ,
ut laudarent nomen sanctum Domini,
et amplificarent mane Dei sanctitatem.
[13] Dominus purgavit peccata ipsius,
et exaltavit in æternum cornu ejus;
et dedit illi testamentum regni,
et sedem gloriæ in Israel.
[14] Post ipsum surrexit filius sensatus, Salomon
et propter illum dejecit omnem potentiam inimicorum.
[15] Salomon imperavit in diebus pacis,
cui subjecit Deus omnes hostes,
ut conderet domum in nomine suo,
et pararet sanctitatem in sempiternum.
Quemadmodum eruditus es in juventute tua,
[16] et impletus es, quasi flumen, sapientia,
et terram retexit anima tua.
[17] Et replesti in comparationibus ænigmata.
Ad insulas longe divulgatum est nomen tuum,
et dilectus es in pace tua.
[18] In cantilenis, et proverbiis,
et comparationibus, et interpretationibus, miratæ sunt terræ;
[19] et in nomine Domini Dei,
cui est cognomen Deus Israel.
[20] Collegisti quasi aurichalcum aurum,
et ut plumbum complesti argentum;
[21] et inclinasti femora tua mulieribus,
potestatem habuisti in corpore tuo.
[22] Dedisti maculam in gloria tua,
et profanasti semen tuum,

3] I Reg. XVII, 34. — 4] I Reg. XVII, 49. — 7] I Reg. XVIII, 7. — 13] II Reg. XII, 13. — 15] III Reg. III, 1. — 16] III Reg. IV, 31. — 20] III Reg. X, 27.

inducere iracundiam ad liberos tuos,
et incitari stultitiam tuam;
23 ut faceres imperium bipartitum,
et ex Ephraim imperare imperium durum.
24 Deus autem non derelinquet misericordiam suam;
et non corrumpet, nec delebit opera sua;
neque perdet a stirpe nepotes electi sui,
et semen ejus qui diligit Dominum non corrumpet.
25 Dedit autem reliquum Jacob,
et David de ipsa stirpe.
26 Et finem habuit Salomon cum patribus suis.
27 Et dereliquit post se de semine suo, gentis stultitiam,
28 et imminutum a prudentia, Roboam,
qui avertit gentem consilio suo;
29 et Jeroboam, filium Nabat, qui peccare fecit Israel,
et dedit viam peccandi Ephraim.
Et plurima redundaverunt peccata ipsorum.
30 Valde averterunt illos a terra sua.
31 Et quæsivit omnes nequitias,
usque dum perveniret ad illos defensio,
et ab omnibus peccatis liberavit eos.

Elias et Eliseus,

CAP. XLVIII. — 1 Et surrexit Elias, propheta, quasi ignis,
et verbum ipsius quasi facula ardebat.
2 Qui induxit in illos famem;
et irritantes illum invidia sua pauci facti sunt;
non enim poterant sustinere præcepta Domini.
3 Verbo Domini continuit cælum,
et dejecit de cælo ignem ter.
4 Sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis.
Et quis potest similiter sic gloriari tibi:
5 qui sustulisti mortuum ab inferis de sorte mortis,
in verbo Domini Dei;
6 qui dejecisti reges ad perniciem,
et confregisti facile potentiam ipsorum,
et gloriosos de lecto suo;
7 qui audis in Sina judicium,
et in Horeb judicia defensionis;
8 qui ungis reges ad pœnitentiam,
et prophetas facis successores post te;
9 qui receptus es in turbine ignis,
in curru equorum igneorum;
10 qui scriptus es in judiciis temporum,
lenire iracundiam Domini,
conciliare cor patris ad filium,
et restituere tribus Jacob?
11 Beati sunt qui te viderunt,
et in amicitia tua decorati sunt.
12 Nam nos vita vivimus tantum;
post mortem autem non erit tale nomen nostrum.
13 Elias quidem in turbine tectus est,
et in Eliseo completus est spiritus ejus.
In diebus suis non pertimuit principem,
et potentia nemo vicit illum.

23] III Reg. XII, 16. — 29] III Reg. XII, 28. — 1] III Reg. XVII, 1. — 3] III Reg. XVII, 1. IV Reg. I, 10-12. — 5] III Reg. XVII, 22. — 9] IV Reg. II, 11. — 10] Mal. IV, 6. — 13] IV Reg. II, 11.

14 Nec superavit illum verbum aliquod,
et mortuum prophetavit corpus ejus.
15 In vita sua fecit monstra,
et in morte mirabilia operatus est.
16 In omnibus istis non pœnituit populus, Ezechias et Isaias,
et non recesserunt a peccatis suis,
usque dum ejecti sunt de terra sua,
et dispersi sunt in omnem terram;
17 et relicta est gens perpauca,
et princeps in domo David.
18 Quidam ipsorum fecerunt quod placeret Deo;
alii autem multa commiserunt peccata.
19 Ezechias munivit civitatem suam,
et induxit in medium ipsius aquam;
et fodit ferro rupem,
et ædificavit ad aquam puteum.
20 In diebus ipsius ascendit Sennacherib,
et misit Rabsacen, et sustulit manum suam contra illos;
et extulit manum suam in Sion,
et superbus factus est potentia sua.
21 Tunc mota sunt corda et manus ipsorum;
et doluerunt quasi parturientes mulieres.
22 Et invocaverunt Dominum misericordem,
et expandentes manus suas extulerunt ad cælum;
et Sanctus, Dominus Deus, audivit cito vocem ipsorum.
23 Non est commemoratus peccatorum illorum,
neque dedit illos inimicis suis;
sed purgavit eos in manu Isaiæ, sancti prophetæ.
24 Dejecit castra Assyriorum,
et contrivit illos angelus Domini:
25 nam fecit Ezechias quod placuit Deo,
et fortiter ivit in via David, patris sui,
quam mandavit illi Isaias, propheta magnus,
et fidelis in conspectu Dei.
26 In diebus ipsius retro rediit sol,
et addidit regi vitam.
27 Spiritu magno vidit ultima,
et consolatus est lugentes in Sion.
Usque in sempiternum 28 ostendit futura,
et abscondita antequam evenirent.

Cap. XLIX. — 1 Memoria Josiæ in compositionem odoris facta Josias et Jeremias,
opus pigmentarii.
2 In omni ore quasi mel indulcabitur ejus memoria,
et ut musica in convivio vini.
3 Ipse est directus divinitus in pœnitentiam gentis,
et tulit abominationes impietatis.
4 Et gubernavit ad Dominum cor ipsius,
et in diebus peccatorum corroboravit pietatem.
5 Præter David, et Ezechiam, et Josiam,
omnes peccatum commiserunt;
6 nam reliquerunt legem Altissimi reges Juda,
et contempserunt timorem Dei.
7 Dederunt enim regnum suum aliis,
et gloriam suam alienigenæ genti.

14] IV Reg. XIII, 21. — 20] IV Reg. XVIII, 13. — 24] IV Reg. XIX, 35. Tob. I, 21. Is. XXXVII, 36. I Mach. VII, 41. II Mach. VIII, 19. — 26] IV Reg. XX, 11. Is. XXXVIII, 8. — 1] IV Reg. XXII, 1.

8 Incenderunt electam sanctitatis civitatem,
et desertas fecerunt vias ipsius in manu Jeremiæ.
9 Nam male tractaverunt illum
qui a ventre matris consecratus est propheta,
evertere, et eruere, et perdere,
et iterum ædificare, et renovare.

Ezechiel et prophetæ minores,

10 Ezechiel, qui vidit conspectum gloriæ
quam ostendit illi in curru cherubim.
11 Nam commemoratus est inimicorum in imbre,
benefacere illis qui ostenderunt rectas vias.
12 Et duodecim prophetarum ossa pullulent de loco suo;
nam corroboraverunt Jacob,
et redemerunt se in fide virtutis.

Zorobabel, Jesus filius Josedec et Nehemias,

13 Quomodo amplificemus Zorobabel?
nam et ipse quasi signum in dextera manu;
14 sic et Jesum, filium Josedec,
qui in diebus suis ædificaverunt domum,
et exaltaverunt templum sanctum Domino,
paratum in gloriam sempiternam?
15 Et Nehemias in memoriam multi temporis,
qui erexit nobis muros eversos,
et stare fecit portas et seras,
qui erexit domos nostras.

Henoch (iterum), Joseph, Seth, Sem, Adam,

16 Nemo natus est in terra qualis Henoch,
nam et ipse receptus est a terra;
17 neque ut Joseph, qui natus est homo princeps fratrum,
firmamentum gentis, rector fratrum, stabilimentum populi;
18 et ossa ipsius visitata sunt,
et post mortem prophetaverunt.
19 Seth et Sem apud homines gloriam adepti sunt,
et super omnem animam in origine Adam.

Simon filius Oniæ.

CAP. L. — 1 Simon, Oniæ filius, sacerdos magnus,
qui in vita sua suffulsit domum,
et in diebus suis corroboravit templum.
2 Templi etiam altitudo ab ipso fundata est,
duplex ædificatio, et excelsi parietes templi.
3 In diebus ipsius emanaverunt putei aquarum,
et quasi mare adimpleti sunt supra modum.
4 Qui curavit gentem suam,
et liberavit eam a perditione.
5 Qui prævaluit amplificare civitatem,
qui adeptus est gloriam in conversatione gentis,
et ingressum domus et atrii amplificavit.
6 Quasi stella matutina in medio nebulæ;
et quasi luna plena, in diebus suis lucet;
7 et quasi sol refulgens,
sic ille effulsit in templo Dei.
8 Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ,
et quasi flos rosarum in diebus vernis,
et quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ,
et quasi thus redolens in diebus æstatis;
9 quasi ignis effulgens,
et thus ardens in igne;

8] IV Reg. XXV, 9. — 10] Ez. I, 4. — 13] I Esdr. III, 2. Agg. I, 1, 14 et II, 3, 5, 22, 24. — 14] Zach. III, 1. — 17] Gen. XLI, 40 et XLII, 3 et XLV, 5 et L, 20. — 19] Gen. IV, 25 et V, 31. — 1] I Mach. XII, 7. II Mach. III et IV.

10 quasi vas auri solidum,
ornatum omni lapide pretioso ;
11 quasi oliva pullulans, et cypressus in altitudinem se extollens,
in accipiendo ipsum stolam gloriæ,
et vestiri eum in consummationem virtutis.
12 In ascensu altaris sancti
gloriam dedit sanctitatis amictum.
13 In accipiendo autem partes de manu sacerdotum,
et ipse stans juxta aram ;
et circa illum corona fratrum :
quasi plantatio cedri in monte Libano,
14 sic circa illum steterunt quasi rami palmæ ;
et omnes filii Aaron in gloria sua.
15 Oblatio autem Domini in manibus ipsorum
coram omni synagoga Israel ;
et consummatione fungens in ara,
amplificare oblationem excelsi Regis,
16 porrexit manum suam in libatione,
et libavit de sanguine uvæ.
17 Effudit in fundamento altaris
odorem divinum excelso Principi.
18 Tunc exclamaverunt filii Aaron,
in tubis productilibus sonuerunt ;
et auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram Deo.
19 Tunc omnis populus simul properaverunt,
et ceciderunt in faciem super terram,
adorare Dominum Deum suum,
et dare preces omnipotenti Deo excelso.
20 Et amplificaverunt psallentes in vocibus suis,
et in magna domo auctus est sonus suavitatis plenus.
21 Et rogavit populus Dominum excelsum in prece,
usque dum perfectus est honor Domini,
et munus suum perfecerunt.
22 Tunc descendens, manus suas extulit
in omnem congregationem filiorum Israel,
dare gloriam Deo a labiis suis,
et in nomine ipsius gloriari ;
23 et iteravit orationem suam,
volens ostendere virtutem Dei.

EPILOGUS

§ I. — *Libri conclusio.*

24 Et nunc orate Deum omnium, qui magna fecit in omni terra, Siracidis vota in gratiam Israelis.
qui auxit dies nostros a ventre matris nostræ,
et fecit nobiscum secundum suam misericordiam ;
25 det nobis jucunditatem cordis,
et fieri pacem in diebus nostris in Israel per dies sempiternos ;
26 credere Israel nobiscum esse Dei misericordiam,
ut liberet nos in diebus suis.
27 Duas gentes odit anima mea ; Ejusdem odium in tres vicinas gentes.
tertia autem non est gens quam oderim :
28 qui sedent in monte Seir, et Philisthiim,
et stultus populus qui habitat in Sichimis.
29 Doctrinam sapientiæ et disciplinæ scripsit in codice isto Jesus, filius Subscriptio.
Sirach, Jerosolymita, qui renovavit sapientiam de corde suo.

Hortatio ultima.

30 Beatus qui in istis versatur bonis;
qui ponit illa in corde suo sapiens erit semper.
31 Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit,
quia lux Dei vestigium ejus est.

§ II. — *Appendix : Siracidis oratio.*

Gratiarum actio pro Dei beneficiis,

CAP. LI. — 1 Oratio Jesu, filii Sirach.
Confitebor tibi, Domine rex,
et collaudabo te Deum, salvatorem meum.
2 Confitebor nomini tuo,
quoniam adjutor et protector factus es mihi,
3 et liberasti corpus meum a perditione,
a laqueo linguæ iniquæ, et a labiis operantium mendacium,
et in conspectu astantium factus es mihi adjutor.
4 Et liberasti me, secundum multitudinem misericordiæ nominis [tui,
a rugientibus præparatis ad escam;
5 de manibus quærentium animam meam,
et de portis tribulationum quæ circumdederunt me;
6 a pressura flammæ quæ circumdedit me,
et in medio ignis non sum æstuatus;
7 de altitudine ventris inferi,
et a lingua coinquinata, et a verbo mendacii,
a rege iniquo, et a lingua injusta.
8 Laudabit usque ad mortem anima mea Dominum,
9 et vita mea appropinquans erat in inferno deorsum.
10 Circumdederunt me undique, et non erat qui adjuvaret;
respiciens eram ad adjutorium hominum, et non erat.
11 Memoratus sum misericordiæ tuæ, Domine,
et operationis tuæ, quæ a sæculo sunt;
12 quoniam eruis sustinentes te, Domine,
et liberas eos de manibus gentium.
13 Exaltasti super terram habitationem meam,
et pro morte defluente deprecatus sum.
14 Invocavi Dominum, patrem Domini mei,
ut non derelinquat me in die tribulationis meæ,
et in tempore superborum, sine adjutorio.
15 Laudabo nomen tuum assidue,
et collaudabo illud in confessione,
et exaudita est oratio mea;
16 et liberasti me de perditione,
et eripuisti me de tempore iniquo.
17 Propterea confitebor, et laudem dicam tibi,
et benedicam nomini Domini.

speciatim pro dono sapientiæ.

18 Cum adhuc junior essem, priusquam oberrarem,
quæsivi sapientiam palam in oratione mea.
19 Ante templum postulabam pro illa,
et usque in novissimis inquiram eam;
et effloruit tanquam præcox uva.
20 Lætatum est cor meum in ea:
ambulavit pes meus iter rectum;
a juventute mea investigabam eam.
21 Inclinavi modice aurem meam,
et excepi illam.
22 Multam inveni in meipso sapientiam,
et multum profeci in ea.
23 Danti mihi sapientiam dabo gloriam;

24 consiliatus sum enim ut facerem illam;
zelatus sum bonum, et non confundar.
25 Colluctata est anima mea in illa,
et in faciendo eam confirmatus sum.
26 Manus meas extendi in altum,
et insipientiam ejus luxi;
27 animam meam direxi ad illam,
et in agnitione inveni eam.
28 Possedi cum ipsa cor ab initio;
propter hoc non derelinquar.
29 Venter meus conturbatus est quærendo illam;
propterea bonam possidebo possessionem.
30 Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam,
et in ipsa laudabo eum.
31 Appropiate ad me, indocti,
et congregate vos in domum disciplinæ.

Urgens invitatio ad omnes, proprio exemplo proposito.

32 Quid adhuc retardatis? et quid dicitis in his?
Animæ vestræ sitiunt vehementer.
33 Aperui os meum, et locutus sum:
Comparate vobis sine argento;
34 et collum vestrum subjicite jugo;
et suscipiat anima vestra disciplinam;
in proximo est enim invenire eam.
35 Videte oculis vestris, quia modicum laboravi,
et inveni mihi multam requiem.
36 Assumite disciplinam in multo numero argenti,
et copiosum aurum possidete in ea.
37 Lætetur anima vestra in misericordia ejus,
et non confundemini in laude ipsius.
38 Operamini opus vestrum ante tempus,
et dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

PROPHETIA ISAIÆ

CAP. I.

Libri titulus.

VISIO Isaiæ, filii Amos, quam vidit super Judam et Jeru-
salem, in diebus Oziæ, Joathan, Achaz, et Ezechiæ, re-
gum Juda.

PARS PRIOR

PROPHETIÆ VARIÆ DE ISRAELIS ET GENTIUM SORTE FUTURA

SECTIO I. — VATICINIA REGNANTIBUS OZIA ET JOATHAN EDITA

§ I. — *Concio introductoria.*

Judæi propter suum ingratum animum dire castigati.

2 Audite, cæli, et auribus percipe, terra, quoniam Dominus locutus
est. Filios enutrivi, et exaltavi; ipsi autem spreverunt me. 3 Cognovit
bos possessorem suum, et asinus præsepe domini sui; Israel autem me
non cognovit, et populus meus non intellexit. 4 Væ genti peccatrici,
populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis! Dereliquerunt
Dominum, blasphemaverunt Sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum.
5 Super quo percutiam vos ultra, addentes prævaricationem? Omne caput
languidum, et omne cor mœrens. 6 A planta pedis usque ad verticem,
non est in eo sanitas; vulnus, et livor, et plaga tumens, non est circum-
ligata, nec curata medicamine, neque fota oleo. 7 Terra vestra deserta,
civitates vestræ succensæ igni: regionem vestram coram vobis alieni
devorant, et desolabitur sicut in vastitate hostili. 8 Et derelinquetur filia
Sion ut umbraculum in vinea, et sicut tugurium in cucumerario, et sicut
civitas quæ vastatur. 9 Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen,
quasi Sodoma fuissemus, et quasi Gomorrha similes essemus.

Reprobatio cultus mere externi; invitatio ad sinceram pœnitentiam.

10 Audite verbum Domini, principes Sodomorum; percipite auribus
legem Dei nostri, populus Gomorrhæ. 11 Quo mihi multitudinem victima-
rum vestrarum? dicit Dominus. Plenus sum. Holocausta arietum, et
adipem pinguium, et sanguinem vitulorum, et agnorum, et hircorum,
nolui. 12 Cum veniretis ante conspectum meum, quis quæsivit hæc de
manibus vestris, ut ambularetis in atriis meis? 13 Ne offeratis ultra sacri-
ficium frustra; incensum abominatio est mihi. Neomeniam et sabbatum,
et festivitates alias, non feram; iniqui sunt cœtus vestri. 14 Calendas
vestras, et solemnitates vestras odivit anima mea; facta sunt mihi
molesta, laboravi sustinens. 15 Et cum extenderitis manus vestras, aver-
tam oculos meos a vobis; et cum multiplicaveritis orationem, non
exaudiam, manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. 16 Lavamini,
mundi estote; auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis;

7] Inf. V, 6. — 9] Rom. IX, 29. Gen. XIX, 24. — 11] Jer. VI, 20. Am. V, 22. — 15] Inf. LIX, 3. — 16] I Petr. III, 11.

quiescite agere perverse, 17 discite benefacere; quærite judicium, sub-
venite oppresso, judicate pupillo, defendite viduam. 18 Et venite, et
arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi
nix dealbabuntur; et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba
erunt. 19 Si volueritis, et audieritis me, bona terræ comedetis. 20 Quod si
nolueritis, et me ad iracundiam provocaveritis, gladius devorabit vos,
quia os Domini locutum est.

21 Quomodo facta est meretrix civitas fidelis, plena judicii? Justitia Minæ et promissiones.
habitavit in ea, nunc autem homicidæ. 22 Argentum tuum versum est in
scoriam, vinum tuum mistum est aqua. 23 Principes tui infideles, socii
furum. Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non
judicant, et causa viduæ non ingreditur ad illos. 24 Propter hoc ait
Dominus, Deus exercituum, Fortis Israel : Heu! consolabor super
hostibus meis, et vindicabor de inimicis meis. 25 Et convertam manum
meam ad te, et excoquam ad purum scoriam tuam, et auferam omne
stannum tuum. 26 Et restituam judices tuos ut fuerunt prius, et consilia-
rios tuos sicut antiquitus; post hæc vocaberis civitas justi, urbs fidelis.
27 Sion in judicio redimetur, et reducent eam in justitia. 28 Et conteret
scelestos, et peccatores simul; et qui dereliquerunt Dominum consumen-
tur. 29 Confundentur enim ab idolis quibus sacrificaverunt, et erubescetis
super hortis quos elegeratis, 30 cum fueritis velut quercus defluentibus
foliis, et velut hortus absque aqua. 31 Et erit fortitudo vestra ut favilla
stuppæ, et opus vestrum quasi scintilla; et succendetur utrumque simul,
et non erit qui extinguat.

§ II. — *Gloria futura Juda et Jerusalem, per judicium divinum præparata.*

Cap. II. — 1 Verbum quod vidit Isaias, filius Amos, super Juda et Titulus oraculi.
Jerusalem.

2 Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in ver- Jerusalem, centrum veri cultus.
tice montium, et elevabitur super colles; et fluent ad eum omnes gentes,
3 et ibunt populi multi, et dicent : Venite, et ascendamus ad montem
Domini, et ad domum Dei Jacob; et docebit nos vias suas, et ambulabi-
mus in semitis ejus, quia de Sion exibit lex, et verbum Domini de Jeru-
salem. 4 Et judicabit gentes, et arguet populos multos; et conflabunt
gladios suos in vomeres, et lanceas suas in falces. Non levabit gens
contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium.

5 Domus Jacob, venite, et ambulemus in lumine Domini. 6 Projecisti Judicium Dei contra omnem altitudinem in Juda.
enim populum tuum, domum Jacob, quia repleti sunt ut olim, et augures
habuerunt ut Philisthiim, et pueris alienis adhæserunt. 7 Repleta est
terra argento et auro, et non est finis thesaurorum ejus. 8 Et repleta est
terra ejus equis, et innumerabiles quadrigæ ejus. Et repleta est terra ejus
idolis; opus manuum suarum adoraverunt, quod fecerunt digiti eorum.
9 Et incurvavit se homo, et humiliatus est vir; ne ergo dimittas eis.

10 Ingredere in petram, et abscondere in fossa humo a facie timoris
Domini, et a gloria majestatis ejus. 11 Oculi sublimes hominis humiliati
sunt, et incurvabitur altitudo virorum; exaltabitur autem Dominus solus
in die illa. 12 Quia dies Domini exercituum super omnem superbum, et
excelsum, et super omnem arrogantem, et humiliabitur; 13 et super
omnes cedros Libani sublimes et erectas, et super omnes quercus Basan,
14 et super omnes montes excelsos, et super omnes colles elevatos, 15 et
super omnem turrim excelsam, et super omnem murum munitum, 16 et
super omnes naves Tharsis, et super omne quod visu pulchrum est, 17 et
incurvabitur sublimitas hominum, et humiliabitur altitudo virorum, et

---

23] Jer. V, 28. — 2] Mich. IV, 1.

elevabitur Dominus solus in die illa ; [18] et idola penitus conterentur ;
[19] et introibunt in speluncas petrarum, et in voragines terræ, a facie for-
midinis Domini, et a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere
terram. [20] In die illa projiciet homo idola argenti sui, et simulacra auri
sui, quæ fecerat sibi ut adoraret, talpas et vespertiliones. [21] Et ingredie-
tur scissuras petrarum et in cavernas saxorum, a facie formidinis
Domini, et a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram.
[22] Quiescite ergo ab homine, cujus spiritus in naribus ejus est, quia
excelsus reputatus est ipse.

Judicium Dei contra viros Juda.

Cap. III. — [1] Ecce enim Dominator, Dominus exercituum, auferet a
Jerusalem et a Juda validum et fortem, omne robur panis, et omne
robur aquæ ; [2] fortem, et virum bellatorem, judicem, et prophetam, et
ariolum, et senem ; [3] principem super quinquaginta, et honorabilem
vultu, et consiliarium, et sapientem de architectis, et prudentem eloquii
mystici. [4] Et dabo pueros principes eorum, et effeminati dominabuntur
eis. [5] Et irruet populus, vir ad virum, et unusquisque ad proximum
suum ; tumultuabitur puer contra senem, et ignobilis contra nobilem.
[6] Apprehendet enim vir fratrem suum, domesticum patris sui : Vestimen-
tum tibi est, princeps esto noster, ruina autem hæc sub manu tua.
[7] Respondebit in die illa, dicens : Non sum medicus, et in domo mea
non est panis neque vestimentum ; nolite constituere me principem
populi. [8] Ruit enim Jerusalem, et Judas concidit, quia lingua eorum et
adinventiones eorum contra Dominum, ut provocarent oculos majestatis
ejus. [9] Agnitio vultus eorum respondit eis ; et peccatum suum quasi
Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt. Væ animæ eorum, quoniam
reddita sunt eis mala ! [10] Dicite justo quoniam bene, quoniam fructum
adinventionum suarum comedet. [11] Væ impio in malum ! retributio enim
manuum ejus fiet ei.

[12] Populum meum exactores sui spoliaverunt, et mulieres dominatæ
sunt eis. Popule meus, qui te beatum dicunt ipsi te decipiunt, et viam
gressuum tuorum dissipant. [13] Stat ad judicandum Dominus, et stat ad
judicandos populos. [14] Dominus ad judicium veniet cum senibus populi
sui, et principibus ejus ; vos enim depasti estis vineam, et rapina pau-
peris in domo vestra. [15] Quare atteritis populum meum, et facies pauperum
commolitis ? dicit Dominus, Deus exercituum.

Judicium Dei contra mulieres Juda.

[16] Et dixit Dominus : Pro eo quod elevatæ sunt filiæ Sion, et ambu-
laverunt extento collo, et nutibus oculorum ibant, et plaudebant,
ambulabant pedibus suis, et composito gradu incedebant ; [17] decalvabit
Dominus verticem filiarum Sion, et Dominus crinem earum nudabit.

[18] In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, et lunulas,
[19] et torques, et monilia, et armillas, et mitras, [20] et discriminalia, et
periscelidas, et murenulas, et olfactoriola, et inaures, [21] et annulos, et
gemmas in fronte pendentes, [22] et mutatoria, et palliola, et linteamina,
et acus, [23] et specula, et sindones, et vittas, et theristra. [24] Et erit pro
suavi odore fœtor, et pro zona funiculus, et pro crispanti crine calvitium,
et pro fascia pectorali cilicium.

[25] Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, et fortes tui in prælio.
[26] Et mœrebunt atque lugebunt portæ ejus, et desolata in terra sedebit.

Cap. IV. — [1] Et apprehendent septem mulieres virum unum in die
illa, dicentes : Panem nostrum comedemus, et vestimentis nostris operie-
mur ; tantummodo invocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium
nostrum.

Spes melioris ævi.

[2] In die illa, erit germen Domini in magnificentia et gloria, et fructus
terræ sublimis, et exultatio his qui salvati fuerint de Israel. [3] Et erit :
omnis qui relictus fuerit in Sion, et residuus in Jerusalem, sanctus voca-

2, 19] Os. X, 8. Luc. XXIII, 30. Apoc. VI, 16.

bitur, omnis qui scriptus est in vita in Jerusalem. 4 Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, et sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus, in spiritu judicii, et spiritu ardoris. 5 Et creabit Dominus super omnem locum montis Sion, et ubi invocatus est, nubem per diem et fumum, et splendorem ignis flammantis in nocte; super omnem enim gloriam protectio. 6 Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æstu, et in securitatem et absconsionem a turbine et a pluvia.

§ III. — *Ingratitudo Judæorum sub figura vineæ descripta.*

Canticum vineæ.

CAP. V. — 1 Cantabo dilecto meo
canticum patruelis mei vineæ suæ.
Vinea facta est dilecto meo
in cornu filio olei.
2 Et sepivit eam, et lapides elegit ex illa,
et plantavit eam electam;
et ædificavit turrim in medio ejus,
et torcular extruxit in ea;
et expectavit ut faceret uvas,
et fecit labruscas.

Cantici applicatio et explicatio.

3 Nunc ergo, habitatores Jerusalem, et viri Juda, judicate inter me et vineam meam. 4 Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, et non feci ei? An quod expectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas? 5 Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vineæ meæ: auferam sepem ejus, et erit in direptionem; diruam maceriam ejus, et erit in conculcationem. 6 Et ponam eam desertam; non putabitur et non fodietur; et ascendent vepres et spinæ; et nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem. 7 Vinea enim Domini exercituum domus Israel est; et vir Juda germen ejus delectabile; et expectavi ut faceret judicium, et ecce iniquitas; et justitiam, et ecce clamor.

Væ variis peccatis.

8 Væ qui conjungitis domum ad domum, et agrum agro copulatis usque ad terminum loci! Numquid habitabitis vos soli in medio terræ? 9 In auribus meis sunt hæc, dicit Dominus exercituum; nisi domus multæ desertæ fuerint, grandes et pulchræ, absque habitatore. 10 Decem enim jugera vinearum facient laguncularn unam, et triginta modii sementis facient modios tres.

11 Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, et potandum usque ad vesperam, ut vino æstuetis! 12 Cithara, et lyra, et tympanum, et tibia, et vinum in conviviis vestris; et opus Domini non respicitis, nec opera manuum ejus consideratis. 13 Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, et nobiles ejus interierunt fame, et multitudo ejus siti exaruit. 14 Propterea dilatavit infernus animam suam, et aperuit os suum absque ullo termino; et descendent fortes ejus, et populus ejus, et sublimes gloriosique ejus, ad eum. 15 Et incurvabitur homo, et humiliabitur vir, et oculi sublimium deprimentur. 16 Et exaltabitur Dominus exercituum in judicio; et Deus sanctus sanctificabitur in justitia. 17 Et pascentur agni juxta ordinem suum, et deserta in ubertatem versa advenæ comedent.

18 Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, et quasi vinculum plaustri peccatum! 19 qui dicitis: Festinet, et cito veniat opus ejus, ut videamus; et appropiet, et veniat consilium Sancti Israel, et sciemus illud! 20 Væ qui dicitis malum bonum, et bonum malum; ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras; ponentes amarum in dulce, et dulce in amarum! 21 Væ qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes! 22 Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri

---

1] Jer. II, 21. Matth. XXI, 33. — 21] Prov. III, 7. Rom. XII, 16.

fortes ad miscendam ebrietatem! 23 qui justificatis impium pro muneribus,
et justitiam justi aufertis ab eo!

Dei vindicta terribilis.

24 Propter hoc, sicut devorat stipulam lingua ignis, et calor flammæ
exurit, sic radix eorum quasi favilla erit, et germen eorum ut pulvis
ascendet; abjecerunt enim legem Domini exercituum, et eloquium Sancti
Israel blasphemaverunt. 25 Ideo iratus est furor Domini in populum
suum, et extendit manum suam super eum, et percussit eum; et contur-
bati sunt montes, et facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio
platearum. In his omnibus non est aversus furor ejus, sed adhuc manus
ejus extenta. 26 Et elevabit signum in nationibus procul, et sibilabit ad
eum de finibus terræ; et ecce festinus velociter veniet. 27 Non est deficiens
neque laborans in eo; non dormitabit, neque dormiet; neque solvetur
cingulum renum ejus, nec rumpetur corrigia calceamenti ejus. 28 Sagittæ
ejus acutæ, et omnes arcus ejus extenti. Ungulæ equorum ejus ut silex,
et rotæ ejus quasi impetus tempestatis. 29 Rugitus ejus ut leonis, rugiet
ut catuli leonum; et frendet, et tenebit prædam, et amplexabitur, et non
erit qui eruat. 30 Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris. Aspi-
ciemus in terram, et ecce tenebræ tribulationis, et lux obtenebrata est in
caligine ejus.

§ IV. — *Visio Isaiæ ejusque consecratio in prophetam.*

Scena visionis.

Cap. VI. — 1 In anno quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum seden-
tem super solium excelsum et elevatum; et ea quæ sub ipso erant reple-
bant templum. 2 Seraphim stabant super illud : sex alæ uni, et sex alæ
alteri; duabus velabant faciem ejus, et duabus velabant pedes ejus, et
duabus volabant. 3 Et clamabant alter ad alterum, et dicebant : Sanctus,
sanctus, sanctus Dominus, Deus exercituum; plena est omnis terra gloria
ejus. 4 Et commota sunt superliminaria cardinum a voce clamantis, et
domus repleta est fumo.

Isaias, a peccatis mundatus,

5 Et dixi : Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, et in
medio populi polluta labia habentis ego habito! et regem Dominum
exercituum vidi oculis meis. 6 Et volavit ad me unus de Seraphim, et in
manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari, 7 et tetigit os meum,
et dixit : Ecce tetigit hoc labia tua, et auferetur iniquitas tua, et pecca-
tum tuum mundabitur.

accipit ministerium obdurationis et consolationis.

8 Et audivi vocem Domini dicentis : Quem mittam? et quis ibit nobis?
Et dixi : Ecce ego, mitte me. 9 Et dixit : Vade, et dices populo huic :
Audite audientes, et nolite intelligere; et videte visionem, et nolite
cognoscere. 10 Excæca cor populi hujus, et aures ejus aggrava, et oculos
ejus claude : ne forte videat oculis suis, et auribus suis audiat, et corde
suo intelligat, et convertatur, et sanem eum. 11 Et dixi : Usquequo, Do-
mine? Et dixit : Donec desolentur civitates absque habitatore, et domus
sine homine, et terra relinquetur deserta. 12 Et longe faciet Dominus
homines, et multiplicabitur quæ derelicta fuerat in medio terræ. 13 Et
adhuc in ea decimatio, et convertetur, et erit in ostensionem sicut tere-
binthus, et sicut quercus quæ expandit ramos suos; semen sanctum erit
id quod steterit in ea.

Sectio II. — Liber de Emmanuele

§ I. — *Emmanuel de virgine nasciturus.*

Præambulum : prædictio contra Samariam et Damascum.

Cap. VII. — 1 Et factum est in diebus Achaz, filii Joathan, filii
Oziæ, regis Juda, ascendit Rasin, rex Syriæ, et Phacee, filius Romeliæ,

---

3] Apoc. IV, 8. — 9] Matth. XIII, 14. Marc. IV, 12. Luc. VIII, 10. Joan. XII, 40. Act. XXVIII, 26.
Rom. XI, 8. — 1] IV Reg. XVI, 5.

rex Israel, in Jerusalem, ad prœliandum contra eam, et non potuerunt
debellare eam. 2 Et nuntiaverunt domui David, dicentes : Requievit Syria
super Ephraim. Et commotum est cor ejus, et cor populi ejus, sicut mo-
ventur ligna silvarum a facie venti. 3 Et dixit Dominus ad Isaiam :
Egredere in occursum Achaz, tu et qui derelictus est Jasub, filius tuus,
ad extremum aquæductus piscinæ superioris in via agri Fullonis ; 4 et
dices ad eum : Vide ut sileas ; noli timere, et cor tuum ne formidet a
duabus caudis titionum fumigantium istorum, in ira furoris Rasin, regis
Syriæ, et filii Romeliæ ; 5 eo quod consilium inierit contra te Syria in
malum, Ephraim, et filius Romeliæ, dicentes : 6 Ascendamus ad Judam,
et suscitemus eum, et avellamus eum ad nos, et ponamus regem in
medio ejus filium Tabeel. 7 Hæc dicit Dominus Deus : Non stabit, et non
erit istud ; 8 sed caput Syriæ Damascus, et caput Damasci Rasin ; et
adhuc sexaginta et quinque anni, et desinet Ephraim esse populus ; 9 et
caput Ephraim Samaria, et caput Samariæ filius Romeliæ. Si non credi-
deritis, non permanebitis.
10 Et adjecit Dominus loqui ad Achaz, dicens : 11 Pete tibi signum a Virgo
Domino Deo tuo, in profundum inferni, sive in excelsum supra. 12 Et paritura.
dixit Achaz : Non petam, et non tentabo Dominum. 13 Et dixit : Audite
ergo, domus David. Numquid parum vobis est molestos esse hominibus,
quia molesti estis et Deo meo ? 14 Propter hoc dabit Dominus ipse vobis
signum : Ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus
Emmanuel. 15 Butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum, et
eligere bonum. 16 Quia antequam sciat puer reprobare malum et eligere
bonum, derelinquetur terra quam tu detestaris a facie duorum regum
suorum.
17 Adducet Dominus super te, et super populum tuum, et super domum Prophetia de
patris tui, dies qui non venerunt a diebus separationis Ephraim a Juda, desolatione
cum rege Assyriorum. 18 Et erit in die illa : Sibilabit Dominus muscæ regni Juda.
quæ est in extremo fluminum Ægypti, et api quæ est in terra Assur ;
19 et venient, et requiescent omnes in torrentibus vallium, et in cavernis
petrarum, et in omnibus frutetis, et in universis foraminibus. 20 In die
illa radet Dominus in novacula conducta, in his qui trans flumen sunt,
in rege Assyriorum, caput et pilos pedum, et barbam universam. 21 Et
erit in die illa : Nutriet homo vaccam boum, et duas oves, 22 et præ
ubertate lactis comedet butyrum ; butyrum enim et mel manducabit
omnis qui relictus fuerit in medio terræ. 23 Et erit in die illa : Omnis locus
ubi fuerint mille vites, mille argenteis, in spinas et in vepres erunt.
24 Cum sagittis et arcu ingredientur illuc, vepres enim et spinæ erunt in
universa terra. 25 Et omnes montes qui in sarculo sarrientur, non veniet
illuc terror spinarum et veprium ; et erit in pascua bovis, et in conculca-
tionem pecoris.
Cap. VIII. — 1 Et dixit Dominus ad me : Sume tibi librum grandem, Duo signa
et scribe in eo stylo hominis : Velociter spolia detrahe, cito prædare. ruinæ
2 Et adhibui mihi testes fideles, Uriam sacerdotem, et Zachariam, filium Damasci et
Barachiæ ; 3 et accessi ad prophetissam, et concepit, et peperit filium. Et Samariæ.
dixit Dominus ad me : Voca nomen ejus : Accelera spolia detrahere,
festina prædari ; 4 quia antequam sciat puer vocare patrem suum et ma-
trem suam, auferetur fortitudo Damasci, et spolia Samariæ, coram rege
Assyriorum.

§ II. — *Emmanuel, liberator populi Dei.*

5 Et adjecit Dominus loqui ad me adhuc, dicens : 6 Pro eo quod abjecit Fata
populus iste aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio, et assumpsit magis instantia
Judæ ab
Assyriis.

14] Matth. I, 23. Luc. I, 31.

Rasin, et filium Romeliæ, 7 propter hoc ecce Dominus adducet super eos
aquas fluminis fortes et multas, regem Assyriorum, et omnem gloriam
ejus, et ascendet super omnes rivos ejus, et fluet super universas ripas
ejus; 8 et ibit per Judam, inundans, et transiens usque ad collum veniet.
Et erit extensio alarum ejus, implens latitudinem terræ tuæ, o Emmanuel!

Emmanuel simul salvator et lapis offensionis.

9 Congregamini, populi, et vincimini; et audite, universæ procul terræ:
confortamini, et vincimini; accingite vos, et vincimini; 10 inite consilium, et dissipabitur; loquimini verbum, et non fiet, quia nobiscum Deus.
11 Hæc enim ait Dominus ad me, sicut in manu forti erudivit me, ne
irem in via populi hujus, dicens: 12 Non dicatis: Conjuratio; omnia enim
quæ loquitur populus iste, conjuratio est; et timorem ejus ne timeatis,
neque paveatis; 13 Dominum exercituum ipsum sanctificate; ipse pavor
vester, et ipse terror vester; 14 et erit vobis in sanctificationem; in lapidem autem offensionis, et in petram scandali, duabus domibus Israel; in
laqueum et in ruinam habitantibus Jerusalem. 15 Et offendent ex eis plurimi, et cadent, et conterentur, et irretientur, et capientur. 16 Liga testimonium, signa legem in discipulis meis.

Commendatur observatio legis, superstitio dissuadetur.

17 Et expectabo Dominum qui abscondit faciem suam a domo Jacob,
et præstolabor eum. 18 Ecce ego et pueri mei quos dedit mihi Dominus
in signum, et in portentum Israel a Domino exercituum qui habitat in
monte Sion. 19 Et cum dixerint ad vos: Quærite a pythonibus et a divinis
qui strident in incantationibus suis: Numquid non populus a Deo suo
requiret, pro vivis a mortuis? 20 Ad legem magis et ad testimonium.
Quod si non dixerint juxta verbum hoc, non erit eis matutina lux. 21 Et
transibit per eam, corruet, et esuriet; et cum esurierit, irascetur, et maledicet regi suo, et Deo suo, et suspiciet sursum, 22 et ad terram intuebitur:
et ecce tribulatio et tenebræ, dissolutio et angustia, et caligo persequens,
et non poterit avolare de angustia sua.

Oraculum de nativitate et imperio Christi.

Cap. IX. — 1 Primo tempore alleviata est terra Zabulon et terra Nephthali; et novissimo aggravata est via maris trans Jordanem Galilææ gentium. 2 Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam; habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. 3 Multiplicasti gentem,
et non magnificasti lætitiam. Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in
messe, sicut exultant victores capta præda, quando dividunt spolia.
4 Jugum enim oneris ejus, et virgam humeri ejus, et sceptrum exactoris
ejus superasti, sicut in die Madian. 5 Quia omnis violenta prædatio cum
tumultu, et vestimentum mistum sanguine, erit in combustionem, et cibus
ignis. 6 Parvulus enim natus est nobis, et filius datus est nobis; et factus
est principatus super humerum ejus; et vocabitur nomen ejus, Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis.
7 Multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis; super solium
David, et super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud et corroboret in
judicio et justitia, amodo et usque in sempiternum: zelus Domini exercituum faciet hoc.

§ III. — *Manus Dei in Ephraim et Samariam extenta.*

Ephraim propter superbiam castigatus.

8 Verbum misit Dominus in Jacob, et cecidit in Israel. 9 Et sciet omnis
populus, Ephraim et habitantes Samariam, in superbia et magnitudine
cordis dicentes: 10 Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus; sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus. 11 Et elevabit
Dominus hostes Rasin super eum, et inimicos ejus in tumultum vertet:
12 Syriam ab oriente, et Philisthiim ab occidente; et devorabunt Israel
toto ore. In omnibus his non est aversus furor ejus, sed adhuc manus
ejus extenta.

14] Luc. II, 34. Rom. IX, 33. I Petr. II, 7. — 1] Matth. IV, 15. — 4] Jud. VII, 22.

Omnes punientur, quia omnes rebelles.

13 Et populus non est reversus ad percutientem se, et Dominum exer-
cituum non inquisierunt. 14 Et disperdet Dominus ab Israel caput et cau-
dam, incurvantem et refrænantem, die una. 15 Longævus et honorabilis,
ipse est caput; et propheta docens mendacium, ipse est cauda. 16 Et erunt
qui beatificant populum istum, seducentes; et qui beatificantur, præcipi-
tati. 17 Propter hoc super adolescentulis ejus non lætabitur Dominus; et
pupillorum ejus et viduarum non miserebitur, quia omnis hypocrita est et
nequam, et universum os locutum est stultitiam. In omnibus his non est
aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.

Cives sese mutuo trucidabunt.

18 Succensa est enim quasi ignis impietas: veprem et spinam vorabit;
et succendetur in densitate saltus, et convolvetur superbia fumi. 19 In
ira Domini exercituum conturbata est terra: et erit populus quasi esca
ignis; vir fratri suo non parcet. 20 Et declinabit ad dexteram, et esu-
riet; et comedet ad sinistram, et non saturabitur; unusquisque carnem
brachii sui vorabit: Manasses Ephraim, et Ephraim Manassen; simul
ipsi contra Judam. 21 In omnibus his non est aversus furor ejus, sed
adhuc manus ejus extenta.

Maledictio peculiaris in judices iniquos.

Cap. X. — 1 Væ qui condunt leges iniquas, et scribentes injustitiam
scripserunt, 2 ut opprimerent in judicio pauperes, et vim facerent causæ
humilium populi mei; ut essent viduæ præda eorum, et pupillos diripe-
rent! 3 Quid facietis in die visitationis, et calamitatis de longe venientis?
Ad cujus confugietis auxilium? et ubi derelinquetis gloriam vestram, 4 ne
incurvemini sub vinculo, et cum interfectis cadatis? Super omnibus his
non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.

§ IV. — *Væ Assur!*

Assur virga furoris Dei ad Israel emendandum, non ad conterendum.

5 Væ Assur! Virga furoris mei et baculus ipse est; in manu eorum indi-
gnatio mea. 6 Ad gentem fallacem mittam eum, et contra populum furoris
mei mandabo illi, ut auferat spolia, et diripiat prædam, et ponat illum
in conculcationem quasi lutum platearum. 7 Ipse autem non sic arbitra-
bitur, et cor ejus non ita existimabit; sed ad conterendum erit cor ejus,
et ad internecionem gentium non paucarum. 8 Dicet enim: 9 Numquid non
principes mei simul reges sunt? Numquid non ut Charcamis, sic Calano?
et ut Arphad, sic Emath? numquid non ut Damascus, sic Samaria?
10 Quomodo invenit manus mea regna idoli, sic et simulacra eorum de
Jerusalem et de Samaria. 11 Numquid non sicut feci Samariæ et idolis
ejus, sic faciam Jerusalem et simulacris ejus?

Virga hæc superbiens confringetur.

12 Et erit, cum impleverit Dominus cuncta opera sua in monte Sion et
in Jerusalem, visitabo super fructum magnifici cordis regis Assur, et
super gloriam altitudinis oculorum ejus. 13 Dixit enim: In fortitudine
manus meæ feci, et in sapientia mea intellexi; et abstuli terminos popu-
lorum, et principes eorum deprædatus sum, et detraxi quasi potens in
sublimi residentes. 14 Et invenit quasi nidum manus mea fortitudinem
populorum; et sicut colliguntur ova quæ derelicta sunt, sic universam
terram ego congregavi; et non fuit qui moveret pennam, et aperiret os,
et ganniret. 15 Numquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea?
aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur? Quomodo si elevetur
virga contra elevantem se, et exaltetur baculus, qui utique lignum est.
16 Propter hoc mittet Dominator, Dominus exercituum, in pinguibus ejus
tenuitatem; et subtus gloriam ejus succensa ardebit quasi combustio
ignis. 17 Et erit lumen Israel in igne, et Sanctus ejus in flamma; et suc-
cendetur, et devorabitur spina ejus et vepres in die una. 18 Et gloria
saltus ejus, et carmeli ejus, ab anima usque ad carnem consumetur; et

12] IV Reg. XIX, 35. Inf. XXXVII, 36.

erit terrore profugus. 19 Et reliquiæ ligni saltus ejus præ paucitate nume-
rabuntur, et puer scribet eos.

Conversio reliquiarum Israel, ruina Assyriorum.

20 Et erit in die illa : non adjiciet residuum Israel, et hi qui fugerint
de domo Jacob, inniti super eo qui percutit eos; sed innitetur super Do-
minum, Sanctum Israel, in veritate. 21 Reliquiæ convertentur; reliquiæ,
inquam, Jacob ad Deum fortem. 22 Si enim fuerit populus tuus, Israel,
quasi arena maris, reliquiæ convertentur ex eo; consummatio abbreviata
inundabit justitiam. 23 Consummationem enim et abbreviationem Domi-
nus Deus exercituum faciet in medio omnis terræ. 24 Propter hoc, hæc
dicit Dominus Deus exercituum : Noli timere, populus meus, habitator
Sion, ab Assur; in virga percutiet te, et baculum suum levabit super te,
in via Ægypti. 25 Adhuc enim paululum modicumque, et consummabitur
indignatio et furor meus super scelus eorum. 26 Et suscitabit super eum
Dominus exercituum flagellum, juxta plagam Madian in petra Oreb, et
virgam suam super mare, et levabit eam in via Ægypti.

Exercitus assyrius invadit Judam et penitus destruitur.

27 Et erit in die illa : auferetur onus ejus de humero tuo, et jugum
ejus de collo tuo, et computrescet jugum a facie olei. 28 Veniet in Aiath,
transibit in Magron, apud Machmas commendabit vasa sua. 29 Transie-
runt cursim, Gaba sedes nostra; obstupuit Rama, Gabaath Saulis fugit.
30 Hinni voce tua, filia Gallim; attende Laisa, paupercula Anathoth.
31 Migravit Medemena; habitatores Gabim, confortamini. 32 Adhuc dies
est ut in Nobe stetur; agitabit manum suam super montem filiæ Sion,
collem Jerusalem. 33 Ecce Dominator, Dominus exercituum, confringet
laguncnlam in terrore; et excelsi statura succidentur, et sublimes humi-
liabuntur. 34 Et subvertentur condensa saltus ferro; et Libanus cum
excelsis cadet.

§ V. — *Regnum Messiæ universale et pacificum.*

Christus rex justus et pacificus.

Cap. XI. — 1 Et egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus
ascendet. 2 Et requiescet super eum spiritus Domini : spiritus sapientiæ
et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pie-
tatis; 3 et replebit eum spiritus timoris Domini. Non secundum visionem
oculorum judicabit, neque secundum auditum aurium arguet; 4 sed judi-
cabit in justitia pauperes, et arguet in æquitate pro mansuetis terræ ; et
percutiet terram virga oris sui, et spiritu labiorum suorum interficiet im-
pium. 5 Et erit justitia cingulum lumborum ejus, et fides cinctorium
renum ejus.

6 Habitabit lupus cum agno, et pardus cum hædo accubabit; vitulus,
et leo, et ovis, simul morabuntur, et puer parvulus minabit eos. 7 Vitulus
et ursus pascentur, simul requiescent catuli eorum; et leo quasi bos co-
medet paleas. 8 Et delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis;
et in caverna reguli, qui ablactatus fuerit manum suam mittet. 9 Non
nocebunt, et non occident in universo monte sancto meo, quia repleta est
terra scientia Domini, sicut aquæ maris operientes.

Conversio gentium, Israelis dispersi congregatio.

10 In die illa radix Jesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes
deprecabuntur, et erit sepulcrum ejus gloriosum. 11 Et erit in die illa :
adjiciet Dominus secundo manum suam ad possidendum residuum populi
sui, quod relinquetur ab Assyriis, et ab Ægypto, et a Phetros, et ab
Æthiopia, et ab Ælam, et a Sennaar, et ab Emath, et ab insulis maris.
12 Et levabit signum in nationes, et congregabit profugos Israel, et
dispersos Juda colliget a quatuor plagis terræ. 13 Et auferetur zelus
Ephraim, et hostes Juda peribunt; Ephraim non æmulabitur Judam, et
Judas non pugnabit contra Ephraim. 14 Et volabunt in humeros Phili-

---

22] Inf. XI, 11. Rom. IX, 27. — 26] Inf. XXXVII, 36. Jud. VII, 25. — 1] Act. XIII, 23. —
4] II Thess. II, 8. — 6] Inf. LXV, 25. — 10] Rom. XV, 12.

sthiim per mare, simul prædabuntur filios Orientis; Idumæa et Moab
præceptum manus eorum, et filii Ammon obedientes erunt. [15] Et deso-
labit Dominus linguam maris Ægypti, et levabit manum suam super
flumen in fortitudine spiritus sui; et percutiet eum in septem rivis, ita
ut transeant per eum calceati. [16] Et erit via residuo populo meo qui
relinquetur ab Assyriis, sicut fuit Israeli in die illa qua ascendit de terra
Ægypti.

CAP. XII. — [1] Et dices in die illa: — Epinicion Judæorum.

Confitebor tibi, Domine, quoniam iratus es mihi;
conversus est furor tuus, et consolatus es me.
[2] Ecce Deus salvator meus;
fiducialiter agam, et non timebo:
quia fortitudo mea et laus mea Dominus,
et factus est mihi in salutem.
[3] Haurietis aquas in gaudio
de fontibus salvatoris.
[4] Et dicetis in die illa:
Confitemini Domino, et invocate nomen ejus;
notas facite in populis adinventiones ejus;
mementote quoniam excelsum est nomen ejus.
[5] Cantate Domino, quoniam magnifice fecit;
annuntiate hoc in universa terra.
[6] Exulta et lauda, habitatio Sion,
quia magnus in medio tui Sanctus Israel.

SECTIO III. — VATICINIA IN GENTES EXTERAS

§ I. — *Prædicitur ruina Babylonis et finis exilii Judæorum.*

CAP. XIII. — [1] Onus Babylonis, quod vidit Isaias, filius Amos. — Titulus.
[2] Super montem caliginosum levate signum, exaltate vocem, levate — Congregatio exercitus hostilis; terror Babylonis.
manum, et ingrediantur portas duces. [3] Ego mandavi sanctificatis meis,
et vocavi fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea. [4] Vox mul-
titudinis in montibus, quasi populorum frequentium; vox sonitus regum,
gentium congregatarum. Dominus exercituum præcepit militiæ belli,
[5] venientibus de terra procul, a summitate cæli; Dominus, et vasa furoris
ejus, ut disperdat omnem terram. [6] Ululate, quia prope est dies Domini;
quasi vastitas a Domino veniet. [7] Propter hoc omnes manus dissolventur,
et omne cor hominis contabescet, [8] et conteretur. Torsiones et dolores
tenebunt; quasi parturiens dolebunt; unusquisque ad proximum suum
stupebit, facies combustæ vultus eorum.
[9] Ecce dies Domini veniet, crudelis, et indignationis plenus, et iræ, — Urbis expugnatio; horrenda strages.
furorisque, ad ponendam terram in solitudinem, et peccatores ejus con-
terendos de ea. [10] Quoniam stellæ cæli, et splendor earum, non expan-
dent lumen suum; obtenebratus est sol in ortu suo, et luna non splen-
debit in lumine suo. [11] Et visitabo super orbis mala, et contra impios
iniquitatem eorum; et quiescere faciam superbiam infidelium, et arro-
gantiam fortium humiliabo. [12] Pretiosior erit vir auro, et homo mundo
obrizo. [13] Super hoc cælum turbabo; et movebitur terra de loco suo,
propter indignationem Domini exercituum, et propter diem iræ furoris
ejus. [14] Et erit quasi damula fugiens, et quasi ovis, et non erit qui con-
greget. Unusquisque ad populum suum convertetur, et singuli ad terram
suam fugient. [15] Omnis qui inventus fuerit occidetur; et omnis qui super-
venerit cadet in gladio; [16] infantes eorum allidentur in oculis eorum,

---

12, 2] Ex. XV, 2. Ps. CXVII, 14. — 13, 10] Ez. XXXII, 7. Joel, II, 10 et III, 15. Matth. XXIV, 29. Marc. XIII, 24. Luc. XXI, 25. — 16] Ps. CXXXVI, 9.

diripientur domus eorum, et uxores eorum violabuntur. 17 Ecce ego susci-
tabo super eos Medos, qui argentum non quærant, nec aurum velint;
18 sed sagittis parvulos interficient, et lactantibus uteris non miserebuntur,
et super filios non parcet oculus eorum.

Vastatio et excidium Babylonis.

19 Et erit Babylon illa gloriosa in regnis, inclyta superbia Chaldæorum,
sicut subvertit Dominus Sodomam et Gomorrham. 20 Non habitabitur
usque in finem, et non fundabitur usque ad generationem et genera-
tionem; nec ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi. 21 Sed
requiescent ibi bestiæ, et replebuntur domus eorum draconibus, et habi-
tabunt ibi struthiones, et pilosi saltabunt ibi; 22 et respondebunt ibi
ululæ in ædibus ejus, et sirenes in delubris voluptatis.

Vaticinium de fine captivitatis Babylonicæ.

Cap. XIV. — 1 Prope est ut veniat tempus ejus, et dies ejus non elon-
gabuntur. Miserebitur enim Dominus Jacob, et eliget adhuc de Israel,
et requiescere eos faciet super humum suam; adjungetur advena ad eos,
et adhærebit domui Jacob. 2 Et tenebunt eos populi, et adducent eos in
locum suum; et possidebit eos domus Israel super terram Domini in
servos et ancillas; et erunt capientes eos qui se ceperant, et subjicient
exactores suos.

Epinicion Judæorum in Babylonis occasum.

3 Et erit in die illa: cum requiem dederit tibi Deus a labore tuo, et a
concussione tua, et a servitute dura qua ante servisti, 4 sumes parabolam
istam contra regem Babylonis, et dices:

Omnis terra quiescit, ex quo Babel periit.

Quomodo cessavit exactor,
quievit tributum?
5 Contrivit Dominus baculum impiorum,
virgam dominantium,
6 cædentem populos in indignatione plaga insanabili,
subjicientem in furore gentes,
persequentem crudeliter.
7 Conquievit et siluit omnis terra,
gavisa est et exultavit;
8 abietes quoque lætatæ sunt super te, et cedri Libani:
Ex quo dormisti, non ascendet qui succidat nos.

Scena in orco, adveniente rege Babylonis.

9 Infernus subter conturbatus est in occursum adventus tui:
suscitavit tibi gigantes.
Omnes principes terræ surrexerunt de soliis suis,
omnes principes nationum.
10 Universi respondebunt, et dicent tibi:
Et tu vulneratus es sicut et nos,
nostri similis effectus es!
11 Detracta est ad inferos superbia tua,
concidit cadaver tuum;
subter te sternetur tinea,
et operimentum tuum erunt vermes.

Huic quondam superbo, objicitur celsitudo delapsa;

12 Quomodo cecidisti de cælo, Lucifer, qui mane oriebaris?
corruisti in terram, qui vulnerabas gentes;
13 qui dicebas in corde tuo: In cælum conscendam,
super astra Dei exaltabo solium meum;
sedebo in monte testamenti,
in lateribus Aquilonis;
14 ascendam super altitudinem nubium,
similis ero Altissimo?
15 Verumtamen ad infernum detraheris,
in profundum laci.

quondam potentissimo, privatio sepulturæ;

16 Qui te viderint, ad te inclinabuntur,
teque prospicient:

19] Gen. XIX, 24.

Numquid iste est vir qui conturbavit terram,
qui concussit regna ;
17 qui posuit orbem desertum,
et urbes ejus destruxit,
vinctis ejus non aperuit carcerem?
18 Omnes reges gentium universi dormierunt in gloria,
vir in domo sua ;
19 tu autem projectus es de sepulcro tuo,
quasi stirps inutilis pollutus,
et obvolutus cum his qui interfecti sunt gladio,
et descenderunt ad fundamenta laci,
quasi cadaver putridum.
20 Non habebis consortium, neque cum eis in sepultura; olim crudeli,
tu enim terram tuam disperdidisti, occisio
tu populum tuum occidisti. filiorum.
Non vocabitur in æternum semen pessimorum.
21 Præparate filios ejus occisioni,
in iniquitate patrum suorum ;
non consurgent, nec hereditabunt terram,
neque implebunt faciem orbis civitatum.
22 Et consurgam super eos, dicit Dominus exercituum; et perdam Vox Dei
Babylonis nomen, et reliquias, et germen, et progeniem, dicit Dominus ; oraculum
23 et ponam eam in possessionem ericii, et in paludes aquarum, et sco- confirmantis.
pabo eam in scopa terens, dicit Dominus exercituum.

§ II. — *Vaticinium contra Assyrios.*

24 Juravit Dominus exercituum, dicens : Si non, ut putavi, ita erit ; et Onus in
quomodo mente tractavi, 25 sic eveniet : ut conteram Assyrium in terra Assyrios.
mea, et in montibus meis conculcem eum; et auferetur ab eis jugum
ejus, et onus illius ab humero eorum tolletur. 26 Hoc consilium quod
cogitavi super omnem terram ; et hæc est manus extenta super universas
gentes. 27 Dominus enim exercituum decrevit; et quis poterit infirmare?
Et manus ejus extenta; et quis avertet eam?

§ III. — *Vaticinium contra Philisthæos.*

28 In anno quo mortuus est rex Achaz, factum est onus istud : Titulus.
29 Ne læteris, Philisthæa omnis tu, quoniam comminuta est virga per- Onus Phi-
cussoris tui; de radice enim colubri egredietur regulus, et semen ejus listhinorum.
absorbens volucrem. 30 Et pascentur primogeniti pauperum, et pauperes
fiducialiter requiescent; et interire faciam in fame radicem tuam, et
reliquias tuas interficiam. 31 Ulula, porta ; clama, civitas : prostrata est
Philisthæa omnis ; ab aquilone enim fumus veniet, et non est qui effu-
giet agmen ejus. 32 Et quid respondebitur nuntiis gentis? Quia Dominus
fundavit Sion, et in ipso sperabunt pauperes populi ejus.

§ IV. — *Vaticinium contra Moabitas.*

Cap. XV. — 1 Onus Moab. Titulus.
Quia nocte vastata est Ar Moab, conticuit; quia nocte vastatus est Initia
murus Moab, conticuit. 2 Ascendit domus et Dibon ad excelsa, in planctum calamitatum
super Nabo et super Medaba. Moab ululavit; in cunctis capitibus ejus Moab.
calvitium, et omnis barba radetur. 3 In triviis ejus accincti sunt sacco;
super tecta ejus et in plateis ejus omnis ululatus descendit in fletum.

2. Jer. XLVIII, 37. Ez. VII, 18.

4 Clamabit Hesebon et Eleale, usque Jasa audita est vox eorum; super
hoc expediti Moab ululabunt, anima ejus ululabit sibi. 5 Cor meum ad
Moab clamabit; vectes ejus usque ad Segor, vitulam conternantem; per
ascensum enim Luith flens ascendet, et in via Oronaim clamorem contri-
tionis levabunt. 6 Aquæ enim Nemrim desertæ erunt, quia aruit herba,
defecit germen, viror omnis interiit. 7 Secundum magnitudinem operis,
et visitatio eorum; ad torrentem Salicum ducent eos. 8 Quoniam circuivit
clamor terminum Moab; usque ad Gallim ululatus ejus, et usque ad
puteum Elim clamor ejus. 9 Quia aquæ Dibon repletæ sunt sanguine:
ponam enim super Dibon additamenta; his qui fugerint de Moab leonem,
et reliquiis terræ.

Media arcendæ ruinæ.

Cap. XVI. — 1 Emitte agnum, Domine, dominatorem terræ, de petra
deserti ad montem filiæ Sion. 2 Et erit : sicut avis fugiens, et pulli de
nido avolantes, sic erunt filiæ Moab in transcensu Arnon. 3 Ini consi-
lium, coge concilium; pone quasi noctem umbram tuam in meridie;
absconde fugientes, et vagos ne prodas. 4 Habitabunt apud te profugi
mei; Moab, esto latibulum eorum a facie vastatoris : finitus est enim
pulvis, consummatus est miser, defecit qui conculcabat terram. 5 Et
præparabitur in misericordia solium, et sedebit super illud in veritate in
tabernaculo David, judicans et quærens judicium, et velociter reddens
quod justum est. 6 Audivimus superbiam Moab : superbus est valde;
superbia ejus, et arrogantia ejus, et indignatio ejus plus quam fortitudo
ejus.

Consummatio calamitatum Moab.

7 Idcirco ululabit Moab ad Moab; universus ululabit : his qui lætantur
super muros cocti lateris, loquimini plagas suas. 8 Quoniam suburbana
Hesebon deserta sunt; et vineam Sabama domini gentium exciderunt;
flagella ejus usque ad Jazer pervenerunt; erraverunt in deserto, propa-
gines ejus relictæ sunt, transierunt mare. 9 Super hoc plorabo in fletu
Jazer vineam Sabama; inebriabo te lacryma mea, Hesebon et Eleale,
quoniam super vindemiam tuam et super messem tuam vox calcantium
irruit. 10 Et auferetur lætitia et exultatio de Carmelo, et in vineis non
exultabit neque jubilabit. Vinum in torculari non calcabit qui calcare
consueverat; vocem calcantium abstuli. 11 Super hoc venter meus ad
Moab quasi cithara sonabit, et viscera mea ad murum cocti lateris. 12 Et
erit : cum apparuerit quod laboravit Moab super excelsis suis, ingredietur
ad sancta sua ut obsecret, et non valebit.

Epilogus.

13 Hoc verbum quod locutus est Dominus ad Moab ex tunc. 14 Et nunc
locutus est Dominus, dicens : In tribus annis, quasi anni mercenarii,
auferetur gloria Moab super omni populo multo, et relinquetur parvus
et modicus, nequaquam multus.

§ V. — *Vaticinium contra Syros et Israelitas.*

Titulus.

Cap. XVII. — 1 Onus Damasci.

Vastabitur Damascus.

Ecce Damascus desinet esse civitas, et erit sicut acervus lapidum in
ruina. 2 Derelictæ civitates Aroer gregibus erunt, et requiescent ibi, et
non erit qui exterreat. 3 Et cessabit adjutorium ab Ephraim, et regnum
a Damasco; et reliquiæ Syriæ sicut gloria filiorum Israel erunt, dicit
Dominus exercituum.

Attenuabitur Israel et ad Deum revertetur.

4 Et erit in die illa : attenuabitur gloria Jacob, et pinguedo carnis ejus
marcescet. 5 Et erit sicut congregans in messe quod restiterit, et bra-
chium ejus spicas leget; et erit sicut quærens spicas in valle Raphaim.
6 Et relinquetur in eo sicut racemus, et sicut excussio oleæ duarum vel
trium olivarum in summitate rami, sive quatuor aut quinque in cacumi-
nibus ejus fructus ejus, dicit Dominus Deus Israel. 7 In die illa inclina-

16, 6] Jer. XLVIII, 29.

bitur homo ad Factorem suum, et oculi ejus ad Sanctum Israel respi-
cient; 8 et non inclinabitur ad altaria quæ fecerunt manus ejus; et quæ
operati sunt digiti ejus non respiciet, lucos et delubra. 9 In die illa erunt
civitates fortitudinis ejus derelictæ sicut aratra, et segetes quæ derelictæ
sunt a facie filiorum Israel; et eris deserta. 10 Quia oblita es Dei salva-
toris tui, et fortis adjutoris tui non es recordata, propterea plantabis
plantationem fidelem, et germen alienum seminabis; 11 in die planta-
tionis tuæ labrusca, et mane semen tuum florebit; ablata est messis in
die hereditatis, et dolebit graviter.

12 Væ multitudini populorum multorum, ut multitudo maris sonantis; — Assur, Israele castigato, ipse contereretur.
et tumultus turbarum, sicut sonitus aquarum multarum. 13 Sonabunt
populi sicut sonitus aquarum inundantium, et increpabit eum, et fugiet
procul; et rapietur sicut pulvis montium a facie venti, et sicut turbo
coram tempestate. 14 In tempore vespere, et ecce turbatio; in matutino,
et non subsistet. Hæc est pars eorum qui vastaverunt nos, et sors diri-
pientium nos.

§ VI. — *Vaticinium contra Æthiopiam.*

Cap. XVIII. — 1 Væ terræ cymbalo alarum, quæ est trans flumina — Æthiopiæ onus,
Æthiopiæ, 2 qui mittit in mare legatos, et in vasis papyri super aquas!
Ite, angeli veloces, ad gentem convulsam et dilaceratam; ad populum
terribilem, post quem non est alius; ad gentem expectantem et concul-
catam, cujus diripuerunt flumina terram ejus. 3 Omnes habitatores orbis,
qui moramini in terra, cum elevatum fuerit signum in montibus, vide-
bitis, et clangorem tubæ audietis. 4 Quia hæc dicit Dominus ad me :
Quiescam et considerabo in loco meo, sicut meridiana lux clara est, et
sicut nubes roris in die messis. 5 Ante messem enim totus effloruit, et
immatura perfectio germinabit; et præcidentur ramusculi ejus falcibus,
et quæ derelicta fuerint abscindentur et excutientur. 6 Et relinquentur
simul avibus montium et bestiis terræ; et æstate perpetua erunt super
eum volucres, et omnes bestiæ terræ super illum hiemabunt.

7 In tempore illo deferetur munus Domino exercituum a populo divulso — et conversio futura.
et dilacerato, a populo terribili, post quem non fuit alius, a gente expe-
ctante, expectante et conculcata, cujus diripuerunt flumina terram ejus:
ad locum nominis Domini exercituum, montem Sion.

§ VII. — *Vaticinium contra Ægyptios.*

Cap. XIX. — 1 Onus Ægypti. — Titulus.
Ecce Dominus ascendet super nubem levem, et ingredietur Ægyptum, — Pœnæ a Deo vindice de Ægyptiis sumendæ.
et commovebuntur simulacra Ægypti a facie ejus, et cor Ægypti tabe-
scet in medio ejus.

2 Et concurrere faciam Ægyptios adversus Ægyptios; et pugnabit vir
contra fratrem suum, et vir contra amicum suum, civitas adversus civi-
tatem, regnum adversus regnum. 3 Et dirumpetur spiritus Ægypti in
visceribus ejus, et consilium ejus præcipitabo; et interrogabunt simulacra
sua, et divinos suos, et pythones, et ariolos. 4 Et tradam Ægyptum in
manu dominorum crudelium, et rex fortis dominabitur eorum, ait Do-
minus Deus exercituum.

5 Et arescet aqua de mari, et fluvius desolabitur atque siccabitur. 6 Et
deficient flumina, attenuabuntur et siccabuntur rivi aggerum, calamus
et juncus marcescet. 7 Nudabitur alveus rivi a fonte suo, et omnis sementis
irrigua siccabitur, arescet, et non erit. 8 Et mœrebunt piscatores, et
lugebunt omnes mittentes in flumen hamum; et expandentes rete super
faciem aquarum emarcescent. 9 Confundentur qui operabantur linum,
pectentes et texentes subtilia. 10 Et erunt irrigua ejus flaccentia; omnes
qui faciebant lacunas ad capiendos pisces.

11 Stulti principes Taneos, sapientes consiliarii Pharaonis dederunt
consilium insipiens. Quomodo dicetis Pharaoni : Filius sapientium ego,
filius regum antiquorum? 12 Ubi nunc sunt sapientes tui? Annuntient
tibi, et indicent quid cogitaverit Dominus exercituum super Ægyptum.
13 Stulti facti sunt principes Taneos, emarcuerunt principes Mempheos:
deceperunt Ægyptum, angulum populorum ejus. 14 Dominus miscuit
in medio ejus spiritum vertiginis; et errare fecerunt Ægyptum in omni
opere suo, sicut errat ebrius et vomens. 15 Et non erit Ægypto opus quod
faciat caput et caudam, incurvantem et refrenantem.

Hujusce castigationis felices effectus.

16 In die illa erit Ægyptus quasi mulieres; et stupebunt, et timebunt
a facie commotionis manus Domini exercituum, quam ipse movebit
super eam. 17 Et erit terra Juda Ægypto in pavorem; omnis qui illius
fuerit recordatus pavebit a facie consilii Domini exercituum, quod ipse
cogitavit super eam.

18 In die illa erunt quinque civitates in terra Ægypti loquentes lingua
Chanaan, et jurantes per Dominum exercituum. Civitas Solis vocabitur
una.

19 In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti, et titulus
Domini juxta terminum ejus. 20 Erit in signum et in testimonium Domini
exercituum in terra Ægypti; clamabunt enim ad Dominum a facie tri-
bulantis, et mittet eis salvatorem et propugnatorem qui liberet eos. 21 Et
cognoscetur Dominus ab Ægypto, et cognoscent Ægyptii Dominum in
die illa; et colent eum in hostiis et in muneribus; et vota vovebunt
Domino, et solvent. 22 Et percutiet Dominus Ægyptum plaga, et sanabit
eam; et revertentur ad Dominum, et placabitur eis, et sanabit eos.

23 In die illa erit via de Ægypto in Assyrios; et intrabit Assyrius
Ægyptum, et Ægyptius in Assyrios, et servient Ægyptii Assur.

24 In die illa erit Israel tertius Ægyptio et Assyrio; benedictio in
medio terræ 25 cui benedixit Dominus exercituum, dicens : Benedictus
populus meus Ægypti, et opus manuum mearum Assyrio; hereditas
autem mea Israel.

Actio symbolica Isaiæ,

Cap. XX. — 1 In anno quo ingressus est Tharthan in Azotum, cum
misisset eum Sargon, rex Assyriorum, et pugnasset contra Azotum, et
cepisset eam; 2 in tempore illo locutus est Dominus in manu Isaiæ, filii
Amos, dicens : Vade, et solve saccum de lumbis tuis, et calceamenta
tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic, vadens nudus et discalceatus.

in signum captivitatis Ægyptiorum et Æthiopum.

3 Et dixit Dominus : Sicut ambulavit servus meus Isaias nudus et
discalceatus, trium annorum signum et portentum erit super Ægyptum
et super Æthiopiam; 4 sic minabit rex Assyriorum captivitatem Ægypti,
et transmigrationem Æthiopiæ, juvenum et senum, nudam et discal-
ceatam, discoopertis natibus, ad ignominiam Ægypti.

5 Et timebunt, et confundentur ab Æthiopia spe sua, et ab Ægypto
gloria sua. 6 Et dicet habitator insulæ hujus in die illa : Ecce hæc erat
spes nostra, ad quos confugimus in auxilium, ut liberarent nos a facie
regis Assyriorum! et quomodo effugere poterimus nos?

§ VIII. — *Vaticinium alterum contra Babylonem.*

Titulus.

Cap. XXI. — 1 Onus deserti maris.

Prædicitur ruina Babylonis.

Sicut turbines ab africo veniunt, de deserto venit, de terra horribili.
2 Visio dura nuntiata est mihi : Qui incredulus est infideliter agit; et
qui depopulator est vastat. Ascende, Ælam; obside, Mede; omnem ge-
mitum ejus cessare feci. 3 Propterea repleti sunt lumbi mei dolore;
angustia possedit me sicut angustia parturientis; corrui cum audirem,
conturbatus sum cum viderem. 4 Emarcuit cor meum; tenebræ stupefe-
cerunt me : Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum. 5 Pone
mensam, contemplare in specula comedentes et bibentes : surgite, prin-

cipes, arripite clypeum. 6 Hæc enim dixit mihi Dominus : Vade, et
pone speculatorem, et quodcumque viderit annuntiet. 7 Et vidit currum
duorum equitum, ascensorem asini, et ascensorem cameli; et contem-
platus est diligenter multo intuitu. 8 Et clamavit leo : Super speculam
Domini ego sum, stans jugiter per diem; et super custodiam meam ego
sum, stans totis noctibus. 9 Ecce iste venit ascensor vir bigæ equitum;
et respondit, et dixit: Cecidit, cecidit Babylon, et omnia sculptilia deorum
ejus contrita sunt in terram. 10 Tritura mea, et filii areæ meæ, quæ
audivi a Domino exercituum, Deo Israel, annuntiavi vobis.

§ IX. — *Vaticinia contra Idumæos et Arabes.*

11 Onus Duma. *Onus Idumææ.*
Ad me clamat ex Seir : Custos, quid de nocte? custos, quid de nocte?
12 Dixit custos : Venit mane, et nox; si quæritis, quærite; convertimini,
venite.
13 Onus in Arabia. *Onus Arabiæ.*
In saltu ad vesperam dormietis, in semitis Dedanim. 14 Occurrentes
sitienti ferte aquam, qui habitatis terram austri; cum panibus occurrite
fugienti : 15 a facie enim gladiorum fugerunt, a facie gladii imminentis,
a facie arcus extenti, a facie gravis prælii. 16 Quoniam hæc dicit Dominus
ad me : Adhuc in uno anno, quasi in anno mercenarii, et auferetur
omnis gloria Cedar. 17 Et reliquiæ numeri sagittariorum fortium de filiis
Cedar imminuentur; Dominus enim Deus Israel locutus est.

§ X. — *Vaticinia contra Jerusalem et contra Sobnam præpositum templi.*

Cap. XXII. — 1 Onus vallis Visionis. *Titulus.*
Quidnam quoque tibi est, quia ascendisti et tu omnis in tecta? 2 Cla-
moris plena, urbs frequens, civitas exultans; interfecti tui, non inter-
fecti gladio, nec mortui in bello. 3 Cuncti principes tui fugerunt simul
dureque ligati sunt; omnes qui inventi sunt vincti sunt pariter, procul
fugerunt. 4 Propterea dixi : Recedite a me, amare flebo; nolite incum-
bere ut consolemini me super vastitate filiæ populi mei : 5 dies enim inter-
fectionis, et conculcationis, et fletuum, Domino Deo exercituum, in
valle Visionis, scrutans murum, et magnificus super montem. 6 Et Ælam
sumpsit pharetram, currum hominis equitis, et parietem nudavit clypeus.
7 Et erunt electæ valles tuæ plenæ quadrigarum, et equites ponent sedes
suas in porta.

Prædicitur obsidio Jerusalem.

8 Et revelabitur operimentum Judæ, et videbis in die illa armamen-
tarium domus saltus. 9 Et scissuras civitatis David videbitis, quia mul-
tiplicatæ sunt; et congregastis aquas piscinæ inferioris, 10 et domos Je-
rusalem numerastis, et destruxistis domos ad muniendum murum. 11 Et
lacum fecistis inter duos muros ad aquam piscinæ veteris; et non su-
spexistis ad eum qui fecerat eam, et operatorem ejus de longe non vidistis.
12 Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, et ad
planctum, ad calvitium, et ad cingulum sacci; 13 et ecce gaudium et
lætitia, occidere vitulos et jugulare arietes, comedere carnes, et bibere
vinum : Comedamus et bibamus, cras enim moriemur. 14 Et revelata est
in auribus meis vox Domini exercituum : Si dimittetur iniquitas hæc
vobis donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum.
15 Hæc dicit Dominus Deus exercituum : Vade, ingredere ad eum
qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam, præpositum templi, et dices ad
eum : 16 Quid tu hic, aut quasi quis hic? quia excidisti tibi hic sepulcrum,
excidisti in excelso memoriale diligenter, in petra tabernaculum tibi.

Sobnæ, templi præposito, substituetur Eliacim.

21, 8] Hab. II, 1. — 9] Jer. LI, 8. Apoc. XIV, 8. — 22, 13] Sap. II, 6. Inf. LVI, 12. I Cor. XV, 32.

17 Ecce Dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus;
et quasi amictum, sic sublevabit te. 18 Coronans coronabit te tribulatione;
quasi pilam mittet te in terram latam et spatiosam; ibi morieris, et ibi
erit currus gloriæ tuæ, ignominia domus domini tui. 19 Et expellam te
de statione tua, et de ministerio tuo deponam te.
20 Et erit in die illa : vocabo servum meum Eliacim, filium Helciæ;
21 et induam illum tunica tua, et cingulo tuo confortabo eum, et potesta-
tem tuam dabo in manu ejus; et erit quasi pater habitantibus Jerusalem
et domui Juda. 22 Et dabo clavem domus David super humerum ejus; et
aperiet, et non erit qui claudat; et claudet, et non erit qui aperiat. 23 Et
figam illum paxillum in loco fideli, et erit in solium gloriæ domui patris
ejus. 24 Et suspendent super eum omnem gloriam domus patris ejus;
vasorum diversa genera, omne vas parvulum, a vasis craterarum usque
ad omne vas musicorum. 25 In die illa, dicit Dominus exercituum, aufe-
retur paxillus qui fixus fuerat in loco fideli, et frangetur, et cadet, et
peribit quod pependerat in eo, quia Dominus locutus est.

§ XI. — *Vaticinium contra Tyrum.*

Titulus. Cap. XXIII. — 1 Onus Tyri.

Tyrus ob suam superbiam vastabitur.

Ululate, naves maris, quia vastata est domus unde venire consueve-
rant : de terra Cethim revelatum est eis. 2 Tacete, qui habitatis in insula;
negotiatores Sidonis, transfretantes mare, repleverunt te. 3 In aquis
multis semen Nili, messis fluminis fruges ejus; et facta est negotiatio
gentium. 4 Erubesce, Sidon; ait enim mare, fortitudo maris, dicens : Non
parturivi, et non peperi, et non enutrivi juvenes, nec ad incrementum
perduxi virgines. 5 Cum auditum fuerit in Ægypto, dolebunt cum audie-
rint de Tyro.
6 Transite maria, ululate, qui habitatis in insula! 7 Numquid non vestra
hæc est, quæ gloriabatur a diebus pristinis in antiquitate sua? Ducent
eam pedes sui longe ad peregrinandum. 8 Quis cogitavit hoc super Tyrum
quondam coronatam, cujus negotiatores principes, institores ejus inclyti
terræ? 9 Dominus exercituum cogitavit hoc, ut detraheret superbiam
omnis gloriæ, et ad ignominiam deduceret universos inclytos terræ.
10 Transi terram tuam quasi flumen, filia maris! non est cingulum
ultra tibi. 11 Manum suam extendit super mare, conturbavit regna. Do-
minus mandavit adversus Chanaan, ut contereret fortes ejus; 12 et dixit :
Non adjicies ultra ut glorieris, calumniam sustinens virgo filia Sidonis :
in Cethim consurgens transfreta, ibi quoque non erit requies tibi.
13 Ecce terra Chaldæorum, talis populus non fuit : Assur fundavit eam;
in captivitatem traduxerunt robustos ejus, suffoderunt domos ejus, posue-
runt eam in ruinam. 14 Ululate, naves maris, quia devastata est fortitudo
vestra.

Postea restituetur et convertetur ad Dominum.

15 Et erit in die illa : in oblivione eris, o Tyre! septuaginta annis,
sicut dies regis unius; post septuaginta autem annos erit Tyro quasi
canticum meretricis : 16 Sume citharam, circui civitatem, meretrix obli-
vioni tradita; bene cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit. 17 Et
erit post septuaginta annos : visitabit Dominus Tyrum, et reducet eam
ad mercedes suas, et rursum fornicabitur cum universis regnis terræ
super faciem terræ. 18 Et erunt negotiationes ejus et mercedes ejus sanc-
tificatæ Domino : non condentur neque reponentur, quia his qui habita-
verint coram Domino erit negotiatio ejus, ut manducent in saturitatem,
et vestiantur usque ad vetustatem.

22] Apoc. III, 7. Job, XII, 14.

Sectio IV. — Oracula de fine mundi

§ I. — *Excidium terræ, extremumque judicium.*

Cap. XXIV. — 1 Ecce Dominus dissipabit terram; et nudabit eam, et Dominus terram dissipabit.
affliget faciem ejus, et disperget habitatores ejus. 2 Et erit sicut populus,
sic sacerdos; et sicut servus, sic dominus ejus; sicut ancilla, sic domina
ejus; sicut emens, sic ille qui vendit; sicut fœnerator, sic is qui mutuum
accipit; sicut qui repetit, sic qui debet. 3 Dissipatione dissipabitur terra,
et direptione prædabitur; Dominus enim locutus est verbum hoc. 4 Luxit,
et defluxit terra, et infirmata est; defluxit orbis, infirmata est altitudo
populi terræ. 5 Et terra infecta est ab habitatoribus suis, quia transgressi
sunt leges, mutaverunt jus, dissipaverunt fœdus sempiternum. 6 Propter
hoc maledictio vorabit terram, et peccabunt habitatores ejus, ideoque
insanient cultores ejus, et relinquentur homines pauci. 7 Luxit vindemia,
infirmata est vitis, ingemuerunt omnes qui lætabantur corde. 8 Cessavit
gaudium tympanorum, quievit sonitus lætantium, conticuit dulcedo ci-
tharæ. 9 Cum cantico non bibent vinum; amara erit potio bibentibus
illam. 10 Attrita est civitas vanitatis, clausa est omnis domus, nullo
introeunte. 11 Clamor erit super vino in plateis, deserta est omnis lætitia,
translatum est gaudium terræ. 12 Relicta est in urbe solitudo, et cala-
mitas opprimet portas.

13 Quia hæc erunt in medio terræ, in medio populorum, quomodo si Plures tamen salvabuntur
paucæ olivæ quæ remanserunt excutiantur ex olea, et racemi, cum fuerit
finita vindemia. 14 Hi levabunt vocem suam, atque laudabunt; cum glo-
rificatus fuerit Dominus, hinnient de mari. 15 Propter hoc in doctrinis
glorificate Dominum; in insulis maris nomen Domini Dei Israel. 16 A
finibus terræ laudes audivimus, gloriam Justi.

Et dixi : Secretum meum mihi, secretum meum mihi. Væ mihi! præ- De die terribili judicii.
varicantes prævaricati sunt, et prævaricatione transgressorum prævaricati
sunt. 17 Formido, et fovea, et laqueus super te, qui habitator es terræ.
18 Et erit : qui fugerit a voce formidinis cadet in foveam; et qui se
explicaverit de fovea tenebitur laqueo; quia cataractæ de excelsis apertæ
sunt, et concutientur fundamenta terræ. 19 Confractione confringetur
terra, contritione conteretur terra, commotione commovebitur terra :
20 agitatione agitabitur terra sicut ebrius, et auferetur quasi taberna-
culum unius noctis; et gravabit eam iniquitas sua, et corruet, et non
adjiciet ut resurgat. 21 Et erit : in die illa visitabit Dominus super mili-
tiam cæli in excelso, et super reges terræ qui sunt super terram : 22 et
congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, et claudentur
ibi in carcere, et post multos dies visitabuntur. 23 Et erubescet luna, et
confundetur sol, cum regnaverit Dominus exercituum in monte Sion, et
in Jerusalem, et in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

§ II. — *Justorum salus, lætitia, gratiarum actio.*

Cap. XXV. — 1 Domine, Deus meus es tu; Canticum justorum in cælo.
exaltabo te, et confitebor nomini tuo :
quoniam fecisti mirabilia,
cogitationes antiquas fideles. Amen!
2 Quia posuisti civitatem in tumulum,
urbem fortem in ruinam,
domum alienorum, ut non sit civitas,
et in sempiternum non ædificetur.

2] Os. IV, 9. — 18] Jer. XLVIII

3 Super hoc laudabit te populus fortis,
civitas gentium robustarum timebit te;
4 quia factus es fortitudo pauperi,
fortitudo egeno in tribulatione sua,
spes a turbine, umbraculum ab æstu;
spiritus enim robustorum quasi turbo impellens parietem.
5 Sicut æstus in siti, tumultum alienorum humiliabis;
et quasi calore sub nube torrente, propaginem fortium marcescere facies.

Cœlestis felicitas.

6 Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiæ, pinguium medullatorum, vindemiæ defæcatæ.
7 Et præcipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, et telam quam orditus est super omnes nationes.
8 Præcipitabit mortem in sempiternum; et auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie, et opprobrium populi sui auferet de universa terra; quia Dominus locutus est.

Justi a Deo salvati, impii reprobati.

9 Et dicet in die illa:
Ecce Deus noster iste;
expectavimus eum, et salvabit nos;
iste Dominus, sustinuimus eum:
exultabimus, et lætabimur in salutari ejus.
10 Quia requiescet manus Domini in monte isto; et triturabitur Moab sub eo, sicuti teruntur paleæ in plaustro.
11 Et extendet manus suas sub eo, sicut extendit natans ad natandum; et humiliabit gloriam ejus cum allisione manuum ejus.
12 Et munimenta sublimium murorum tuorum concident; et humiliabuntur, et detrahentur in terram usque ad pulverem.

Canticum Israelis redempti ac restaurati.

CAP. XXVI. — 1 In die illa cantabitur canticum istud in terra Juda:
Urbs fortitudinis nostræ Sion;
salvator ponetur in ea murus et antemurale.
2 Aperite portas,
et ingrediatur gens justa, custodiens veritatem.
3 Vetus error abiit: servabis pacem;
pacem, quia in te speravimus.
4 Sperastis in Domino in sæculis æternis,
in Domino Deo forti, in perpetuum.
5 Quia incurvabit habitantes in excelso,
civitatem sublimem humiliabit;
humiliabit eam usque ad terram,
detrahet eam usque ad pulverem.
6 Conculcabit eam pes,
pedes pauperis, gressus egenorum.
7 Semita justi recta est,
rectus callis justi ad ambulandum.
8 Et in semita judiciorum tuorum, Domine, sustinuimus te:
nomen tuum et memoriale tuum in desiderio animæ.
9 Anima mea desideravit te in nocte,
sed et spiritu meo in præcordiis meis de mane vigilabo ad te.
Cum feceris judicia tua in terra,
justitiam discent habitatores orbis.
10 Misereamur impio, et non discet justitiam;
in terra sanctorum iniqua gessit,
et non videbit gloriam Domini.
11 Domine, exaltetur manus tua, et non videant;
videant, et confundantur zelantes populi;
et ignis hostes tuos devoret!

25, 8] Apoc. VII, 17 et XXI, 4.

[12] Domine, dabis pacem nobis,
omnia enim opera nostra operatus es nobis.
[13] Domine Deus noster, possederunt nos domini absque te;
tantum in te recordemur nominis tui.
[14] Morientes non vivant,
gigantes non resurgant.
Propterea visitasti et contrivisti eos,
et perdidisti omnem memoriam eorum.
[15] Indulsisti genti, Domine, indulsisti genti;
numquid glorificatus es? elongasti omnes terminos terræ.
[16] Domine, in angustia requisierunt te,
in tribulatione murmuris doctrina tua eis.
[17] Sicut quæ concipit, cum appropinquaverit ad partum,
dolens clamat in doloribus suis,
sic facti sumus a facie tua, Domine.
[18] Concepimus, et quasi parturivimus,
et peperimus spiritum.
Salutes non fecimus in terra;
ideo non ceciderunt habitatores terræ.
[19] Vivent mortui tui,
interfecti mei resurgent.
Expergiscimini, et laudate, qui habitatis in pulvere,
quia ros lucis ros tuus,
et terram gigantum detrahes in ruinam.
[20] Vade, populus meus, intra in cubicula tua; claude ostia tua super Consolatio
te, abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio. ad Israel.
[21] Ecce enim Dominus egredietur de loco suo, ut visitet iniquitatem habi-
tatoris terræ contra eum; et revelabit terra sanguinem suum, et non operiet ultra interfectos suos.

§ III. — *Gentium impiarum ruina, Israelis perpetua liberatio.*

CAP. XXVII. — [1] In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, et grandi, et forti, super Leviathan, serpentem vectem, et super Leviathan, serpentem tortuosum, et occidet cetum qui in mari est. Ruina impiorum.
[2] In die illa vinea meri cantabit ei: Canticum vineæ.
[3] Ego Dominus qui servo eam;
repente propinabo ei.
Ne forte visitetur contra eam,
nocte et die servo eam.
[4] Indignatio non est mihi.
Quis dabit me spinam et veprem?
In prælio gradiar super eam,
succendam eam pariter.
[5] An potius tenebit fortitudinem meam?
Faciet pacem mihi,
pacem faciet mihi.
[6] Qui ingrediuntur impetu ad Jacob, florebit et germinabit Israel, et Israelis perpetua et mystica restitutio.
implebunt faciem orbis semine. [7] Numquid juxta plagam percutientis se
percussit eum? aut sicut occidit interfectos ejus, sic occisus est? [8] In
mensura contra mensuram, cum abjecta fuerit, judicabis eam; meditatus
est in spiritu suo duro per diem æstus. [9] Idcirco super hoc dimittetur iniquitas domui Jacob; et iste omnis fructus ut auferatur peccatum ejus,
cum posuerit omnes lapides altaris sicut lapides cineris allisos, non stabunt luci et delubra. [10] Civitas enim munita desolata erit; speciosa re-

21] Mich. I, 2.

linquetur, et dimittetur quasi desertum; ibi pascetur vitulus, et ibi accubabit, et consumet summitates ejus. [11] In siccitate messes illius conterentur. Mulieres venientes, et docentes eam; non est enim populus sapiens: propterea non miserebitur ejus qui fecit eum, et qui formavit eum non parcet ei. [12] Et erit: in die illa percutiet Dominus ab alveo fluminis usque ad torrentem Ægypti; et vos congregabimini unus et unus, filii Israel. [13] Et erit: in die illa clangetur in tuba magna; et venient qui perditi fuerant de terra Assyriorum, et qui ejecti erant in terra Ægypti, et adorabunt Dominum in monte sancto in Jerusalem.

Sectio V. — Vaticinia in populum Dei et in Assyrios, regnante Ezechia

§ I. — *Væ primum. seu judicium Samariæ et Jerusalem.*

Cadet superba Samaria; salvato residuo populi.

Cap. XXVIII. — [1] Væ coronæ superbiæ, ebriis Ephraim, et flori decidenti, gloriæ exultationis ejus, qui erant in vertice vallis pinguissimæ, errantes a vino! [2] Ecce validus et fortis Dominus sicut impetus grandinis; turbo confringens, sicut impetus aquarum multarum inundantium et emissarum super terram spatiosam. [3] Pedibus conculcabitur corona superbiæ ebriorum Ephraim. [4] Et erit flos decidens gloriæ exultationis ejus, qui est super verticem vallis pinguium, quasi temporaneum ante maturitatem autumni, quod, cum aspexerit videns, statim ut manu tenuerit, devorabit illud.

[5] In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, et sertum exultationis residuo populi sui; [6] et spiritus judicii sedenti super judicium, et fortitudo revertentibus de bello ad portam.

Delebuntur etiam impii principes Juda, piis salvatis.

[7] Verum hi quoque præ vino nescierunt, et præ ebrietate erraverunt; sacerdos et propheta nescierunt præ ebrietate; absorpti sunt a vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt judicium. [8] Omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu sordiumque, ita ut non esset ultra locus. [9] Quem docebit scientiam? et quem intelligere faciet auditum? ablactatos a lacte, avulsos ab uberibus. [10] Quia manda, remanda; manda, remanda; expecta, reexpecta; expecta, reexpecta; modicum ibi, modicum ibi. [11] In loquela enim labii, et lingua altera loquetur ad populum istum. [12] Cui dixit: Hæc est requies mea, reficite lassum; et hoc est meum refrigerium; et noluerunt audire. [13] Et erit eis verbum Domini: Manda, remanda; manda, remanda; expecta, reexpecta; expecta, reexpecta; modicum ibi, modicum ibi; ut vadant, et cadant retrorsum, et conterantur, et illaqueentur, et capiantur.

[14] Propter hoc audite verbum Domini, viri illusores, qui dominamini super populum meum qui est in Jerusalem. [15] Dixistis enim: Percussimus fœdus cum morte, et cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans cum transierit, non veniet super nos, quia posuimus mendacium spem nostram, et mendacio protecti sumus. [16] Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum; qui crediderit, non festinet. [17] Et ponam in pondere judicium, et justitiam in mensura; et subvertet grando spem mendacii, et protectionem aquæ inundabunt. [18] Et delebitur fœdus vestrum cum morte, et pactum vestrum cum inferno non stabit: flagellum inundans cum transierit, eritis ei in conculcationem. [19] Quandocumque pertransierit, tollet vos, quoniam mane diluculo pertransibit in die et in nocte; et tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui. [20] Coangustatum est enim stratum, ita ut alter decidat; et pallium breve utrumque operire non potest. [21] Sicut enim in

---

28, 11] I Cor. XIV, 21. — 16] Ps. CXVII, 22. Matth. XXI, 42. Act. IV, 11. Rom. IX, 33. I Petr. II, 6.

monte divisionum stabit Dominus; sicut in valle quæ est in Gabaon
irascetur, ut faciat opus suum, alienum opus ejus : ut operetur opus
suum, peregrinum est opus ejus ab eo. [22] Et nunc nolite illudere, ne forte
constringantur vincula vestra; consummationem enim et abbreviationem
audivi a Domino Deo exercituum, super universam terram.

Deus castigat Israelem ad eum erudiendum et emendandum.

[23] Auribus percipite, et audite vocem meam; attendite, et audite elo-
quium meum. [24] Numquid tota die arabit arans ut serat? proscindet et
sarriet humum suam? [25] Nonne cum adæquaverit faciem ejus, seret
gith, et cyminum sparget? et ponet triticum per ordinem, et hordeum,
et milium, et viciam in finibus suis? [26] Et erudiet illum in judicio; Deus
suus docebit illum. [27] Non enim in serris triturabitur gith, nec rota
plaustri super cyminum circuibit; sed in virga excutietur gith, et cymi-
num in baculo. [28] Panis autem comminuetur; verum non in perpetuum
triturans triturabit illum, neque vexabit eum rota plaustri, nec ungulis
suis comminuet eum. [29] Et hoc a Domino Deo exercituum exivit, ut
mirabile faceret consilium, et magnificaret justitiam.

§ II. — *Væ secundum, seu castigatio et redemptio Ariel.*

Ariel civitas, obsessa et liberata.

Cap. XXIX. — [1] Væ Ariel, Ariel civitas, quam expugnavit David!
Additus est annus ad annum; solemnitates evolutæ sunt. [2] Et circumval-
labo Ariel, et erit tristis et mœrens, et erit mihi quasi Ariel. [3] Et cir-
cumdabo quasi sphæram in circuitu tuo, et jaciam contra te aggerem, et
munimenta ponam in obsidionem tuam. [4] Humiliaberis, de terra loqueris,
et de humo audietur eloquium tuum; et erit quasi pythonis de terra vox
tua, et de humo eloquium tuum mussitabit. [5] Et erit sicut pulvis tenuis
multitudo ventilantium te, et sicut favilla pertransiens multitudo eorum
qui contra te prævaluerunt; [6] eritque repente confestim. A Domino exer-
cituum visitabitur in tonitruo, et commotione terræ, et voce magna tur-
binis et tempestatis, et flammæ ignis devorantis. [7] Et erit sicut somnium
visionis nocturnæ multitudo omnium gentium quæ dimicaverunt contra
Ariel, et omnes qui militaverunt, et obsederunt, et prævaluerunt adversus
eam. [8] Et sicut somniat esuriens, et comedit, cum autem fuerit experge-
factus, vacua est anima ejus; et sicut somniat sitiens et bibit, et post-
quam fuerit expergefactus, lassus adhuc sitit, et anima ejus vacua est :
sic erit multitudo omnium gentium quæ dimicaverunt contra montem
Sion.

Cæcitas et perversitas Judæorum.

[9] Obstupescite et admiramini; fluctuate et vacillate; inebriamini, et non
a vino; movemini, et non ab ebrietate. [10] Quoniam miscuit vobis Dominus
spiritum soporis, claudet oculos vestros; prophetas et principes vestros,
qui vident visiones, operiet. [11] Et erit vobis visio omnium sicut verba
libri signati, quem cum dederint scienti litteras, dicent : Lege istum; et
respondebit : Non possum, signatus est enim. [12] Et dabitur liber nescienti
litteras, diceturque ei : Lege; et respondebit : Nescio litteras. [13] Et dixit
Dominus : Eo quod appropinquat populus iste ore suo, et labiis suis glo-
rificat me, cor autem ejus longe est a me, et timuerunt me mandato
hominum et doctrinis, [14] ideo ecce ego addam ut admirationem faciam
populo huic miraculo grandi et stupendo; peribit enim sapientia a sapien-
tibus ejus, et intellectus prudentium ejus abscondetur. [15] Væ qui profundi
estis corde, ut a Domino abscondatis consilium; quorum sunt in tenebris
opera, et dicunt : Quis videt nos? et quis novit nos? [16] Perversa est
hæc vestra cogitatio; quasi si lutum contra figulum cogitet, et dicat
opus factori suo : Non fecisti me; et figmentum dicat fictori suo : Non
intelligis.

21] II Reg. V, 20. I Par. XIV, 11. Jos. X, 10. — 13] Matth. XV, 8. Marc. VII, 6. — 14] I Cor. I, 19. Abd. 8. — 15] Eccli. XXIII, 25.

Reliquiæ Jacob illuminabuntur.

[17] Nonne adhuc in modico et in brevi convertetur Libanus in charmel,
et charmel in saltum reputabitur? [18] Et audient in die illa surdi verba
libri, et de tenebris et caligine oculi cæcorum videbunt. [19] Et addent
mites in Domino lætitiam, et pauperes homines in Sancto Israel exulta-
bunt; [20] quoniam defecit qui prævalebat, consummatus est illusor, et
succisi sunt omnes qui vigilabant super iniquitatem, [21] qui peccare facie-
bant homines in verbo, et arguentem in porta supplantabant, et decli-
naverunt frustra a justo. [22] Propter hoc, hæc dicit Dominus ad domum
Jacob, qui redemit Abraham : Non modo confundetur Jacob, nec modo
vultus ejus erubescet; [23] sed cum viderit filios suos, opera manuum mea-
rum, in medio sui sanctificantes nomen meum, et sanctificabunt Sanctum
Jacob, et Deum Israel prædicabunt; [24] et scient errantes spiritu intelle-
ctum, et mussitatores discent legem.

§ III. — *Væ tertium, contra fœdus Juda cum Ægyptiis.*

Fœdus illud, in se probrosum et inutile,

Cap. XXX. — [1] Væ, filii desertores, dicit Dominus, ut faceretis consi-
lium, et non ex me, et ordiremini telam, et non per spiritum meum, ut
adderetis peccatum super peccatum; [2] qui ambulatis ut descendatis in
Ægyptum, et os meum non interrogastis, sperantes auxilium in fortitu-
dine Pharaonis, et habentes fiduciam in umbra Ægypti! [3] Et erit vobis
fortitudo Pharaonis in confusionem, et fiducia umbræ Ægypti in igno-
miniam. [4] Erant enim in Tani principes tui, et nuntii tui usque ad Hanes
pervenerunt. [5] Omnes confusi sunt super populo qui eis prodesse non
potuit; non fuerunt in auxilium et in aliquam utilitatem, sed in confu-
sionem et in opprobrium.

[6] Onus jumentorum austri. In terra tribulationis et angustiæ leæna,
et leo ex eis, vipera, et regulus volans; portantes super humeros jumen-
torum divitias suas, et super gibbum camelorum thesauros suos, ad po-
pulum qui eis prodesse non poterit. [7] Ægyptus enim frustra et vane auxi-
liabitur. Ideo clamavi super hoc : Superbia tantum est, quiesce.

iracundiam Dei contra Judæos provocabit;

[8] Nunc ergo ingressus scribe ei super buxum, et in libro diligenter
exara illud, et erit in die novissimo in testimonium usque in æternum.
[9] Populus enim ad iracundiam provocans est; et filii mendaces, filii no-
lentes audire legem Dei; [10] qui dicunt videntibus : Nolite videre; et aspi-
cientibus : Nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt; loquimini nobis pla-
centia; videte nobis errores. [11] Auferte a me viam; declinate a me
semitam; cesset a facie nostra Sanctus Israel. [12] Propterea hæc dicit
Sanctus Israel : Pro eo quod reprobastis verbum hoc, et sperastis in
calumnia et in tumultu, et innixi estis super eo; [13] propterea erit vobis
iniquitas hæc sicut interruptio cadens, et requisita in muro excelso, quo-
niam subito, dum non speratur, veniet contritio ejus. [14] Et comminuetur
sicut conteritur lagena figuli contritione pervalida, et non invenietur de
fragmentis ejus testa in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur
parum aquæ de fovea.

ideoque multi punientur.

[15] Quia hæc dicit Dominus Deus, Sanctus Israel : Si revertamini et
quiescatis, salvi eritis; in silentio et in spe erit fortitudo vestra. Et no-
luistis; [16] et dixistis : Nequaquam, sed ad equos fugiemus; ideo fugietis
Et super veloces ascendemus; ideo velociores erunt qui persequentur vos
[17] Mille homines a facie terroris unius; et a facie terroris quinque fu-
gietis, donec relinquamini quasi malus navis in vertice montis, et quasi
signum super collem.

Ceteri, ad Deum conversi, omnimodo benedicentur.

[18] Propterea expectat Dominus ut misereatur vestri; et ideo exalta-
bitur parcens vobis, quia Deus judicii Dominus; beati omnes qui expectant
eum! [19] Populus enim Sion habitabit in Jerusalem; plorans nequaquam
plorabis; miserans miserebitur tui; ad vocem clamoris tui statim ut au-
dierit, respondebit tibi. [20] Et dabit vobis Dominus panem arctum, et

aquam brevem ; et non faciet avolare a te ultra doctorem tuum ; et erunt
oculi tui videntes præceptorem tuum. 21 Et aures tuæ audient verbum
post tergum monentis : Hæc est via ; ambulate in ea, et non declinetis
neque ad dexteram, neque ad sinistram. 22 Et contaminabis laminas
sculptilium argenti tui, et vestimentum conflatilis auri tui, et disperges
ea sicut immunditiam menstruatæ. Egredere, dices ei. 23 Et dabitur
pluvia semini tuo, ubicumque seminaveris in terra ; et panis frugum
terræ erit uberrimus et pinguis ; pascetur in possessione tua in die illo
agnus spatiose ; 24 et tauri tui, et pulli asinorum, qui operantur terram,
commistum migma comedent sicut in area ventilatum est. 25 Et erunt
super omnem montem excelsum, et super omnem collem elevatum, rivi
currentium aquarum, in die interfectionis multorum, cum ceciderint
turres. 26 Et erit lux lunæ sicut lux solis, et lux solis erit septempliciter
sicut lux septem dierum, in die qua alligaverit Dominus vulnus populi
sui, et percussuram plagæ ejus sanaverit.
27 Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor ejus, et gravis Vindicta
ad portandum ; labia ejus repleta sunt indignatione, et lingua ejus quasi divina de
ignis devorans. 28 Spiritus ejus velut torrens inundans usque ad medium Assyriis.
colli, ad perdendas gentes in nihilum, et frenum erroris quod erat in
maxillis populorum. 29 Canticum erit vobis sicut nox sanctificatæ solem-
nitatis ; et lætitia cordis sicut qui pergit cum tibia, ut intret in montem
Domini ad Fortem Israel. 30 Et auditam faciet Dominus gloriam vocis
suæ, et terrorem brachii sui ostendet in comminatione furoris, et flamma
ignis devorantis ; allidet in turbine, et in lapide grandinis. 31 A voce enim
Domini pavebit Assur virga percussus. 32 Et erit transitus virgæ fundatus,
quam requiescere faciet Dominus super eum in tympanis et citharis ; et
in bellis præcipuis expugnabit eos. 33 Præparata est enim ab heri To-
pheth, a rege præparata, profunda, et dilatata. Nutrimenta ejus, ignis
et ligna multa ; flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam.

§ IV. — *Væ quartum, iterum contra Judæos confugientes ad Ægyptum.*

Cap. XXXI. — 1 Væ qui descendunt in Ægyptum ad auxilium, in Salus Judæo-
equis sperantes, et habentes fiduciam super quadrigis, quia multæ sunt ; rum non ab
et super equitibus, quia prævalidi nimis ; et non sunt confisi super Sanctum Ægypto,
Israel, et Dominum non requisierunt ! 2 Ipse autem sapiens adduxit ma-
lum, et verba sua non abstulit ; et consurget contra domum pessimorum,
et contra auxilium operantium iniquitatem. 3 Ægyptus homo, et non Deus ;
et equi eorum caro, et non spiritus ; et Dominus inclinabit manum suam,
et corruet auxiliator, et cadet cui præstatur auxilium, simulque omnes
consumentur.
4 Quia hæc dicit Dominus ad me : Quomodo si rugiat leo et catulus sed a Domino
leonis super prædam suam ; et cum occurrerit ei multitudo pastorum, a solo.
voce eorum non formidabit, et a multitudine eorum non pavebit, sic
descendet Dominus exercituum ut prælietur super montem Sion et super
collem ejus. 5 Sicut aves volantes, sic proteget Dominus exercituum Je-
rusalem, protegens et liberans, transiens et salvans. 6 Convertimini, sicut
in profundum recesseratis, filii Israel. 7 In die enim illa abjiciet vir
idola argenti sui, et idola auri sui, quæ fecerunt vobis manus vestræ in
peccatum. 8 Et cadet Assur in gladio non viri ; et gladius non hominis
vorabit eum ; et fugiet non a facie gladii, et juvenes ejus vectigales
erunt. 9 Et fortitudo ejus a terrore transibit, et pavebunt fugientes prin-
cipes ejus : dixit Dominus, cujus ignis est in Sion, et caminus ejus in
Jerusalem.
Cap. XXXII. — 1 Ecce in justitia regnabit rex, et principes in judicio Regnum
præerunt. 2 Et erit vir sicut qui absconditur a vento, et celat se a tem- justitiæ et
pestate ; sicut rivi aquarum in siti, et umbra petræ prominentis in terra perfectionis
promittitur.

deserta. 3 Non caligabunt oculi videntium, et aures audientium diligenter
auscultabunt. 4 Et cor stultorum intelliget scientiam, et lingua balborum
velociter loquetur et plane. 5 Non vocabitur ultra is qui insipiens est,
princeps, neque fraudulentus appellabitur major; 6 stultus enim fatua
loquetur, et cor ejus faciet iniquitatem, ut perficiat simulationem, et
loquatur ad Dominum fraudulenter, et vacuam faciat animam esurientis,
et potum sitienti auferat. 7 Fraudulenti vasa pessima sunt; ipse enim
cogitationes concinnavit ad perdendos mites in sermone mendacii, cum
loqueretur pauper judicium. 8 Princeps vero ea quæ digna sunt principe
cogitabit, et ipse super duces stabit.

Sed antea Juda desolabitur.

9 Mulieres opulentæ, surgite, et audite vocem meam; filiæ confidentes,
percipite auribus eloquium meum. 10 Post dies enim et annum, vos conturbabimini confidentes; consummata est enim vindemia, collectio ultra
non veniet. 11 Obstupescite, opulentæ; conturbamini, confidentes; exuite
vos et confundimini, accingite lumbos vestros. 12 Super ubera plangite,
super regione desiderabili, super vinea fertili. 13 Super humum populi
mei spinæ et vepres ascendent, quanto magis super omnes domos gaudii
civitatis exultantis! 14 Domus enim dimissa est, multitudo urbis relicta
est, tenebræ et palpatio factæ sunt super speluncas usque in æternum;
gaudium onagrorum, pascua gregum.

Descriptio lætioris sortis, piis reservatæ.

15 Donec effundatur super nos spiritus de excelso, et erit desertum in
charmel, et charmel in saltum reputabitur. 16 Et habitabit in solitudine
judicium, et justitia in charmel sedebit. 17 Et erit opus justitiæ pax, et
cultus justitiæ silentium, et securitas usque in sempiternum. 18 Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis, et in tabernaculis fiduciæ, et
in requie opulenta. 19 Grando autem in descensione saltus, et humilitate
humiliabitur civitas. 20 Beati, qui seminatis super omnes aquas, immittentes pedem bovis et asini.

§ V. — *Væ quintum : confusis Assyriis, Jerusalem liberabitur.*

Prædator prædabitur.

CAP. XXXIII. — 1 Væ qui prædaris! nonne et ipse prædaberis? et
qui spernis, nonne et ipse sperneris? Cum consummaveris deprædationem,
deprædaberis; cum fatigatus desieris contemnere, contemneris. 2 Domine,
miserere nostri, te enim expectavimus; esto brachium nostrum in mane,
et salus nostra in tempore tribulationis. 3 A voce angeli fugerunt populi,
et ab exaltatione tua dispersæ sunt gentes. 4 Et congregabuntur spolia
vestra sicut colligitur bruchus, velut cum fossæ plenæ fuerint de eo.
5 Magnificatus est Dominus, quoniam habitavit in excelso; implevit Sion
judicio et justitia. 6 Et erit fides in temporibus tuis; divitiæ salutis sapientia et scientia; timor Domini ipse est thesaurus ejus.

Vastitas ab hostibus illata Jerusalem, deinde versa in propriam ruinam.

7 Ecce videntes clamabunt foris, angeli pacis amare flebunt. 8 Dissipatæ sunt viæ, cessavit transiens per semitam; irritum factum est pactum, projecit civitates, non reputavit homines. 9 Luxit et elanguit terra;
confusus est Libanus, et obsorduit; et factus est Saron sicut desertum;
et concussa est Basan, et Carmelus.

10 Nunc consurgam, dicit Dominus; nunc exaltabor, nunc sublevabor.
11 Concipietis ardorem, parietis stipulam; spiritus vester ut ignis vorabit
vos. 12 Et erunt populi quasi de incendio cinis, spinæ congregatæ igni
comburentur.

Conditiones salutis.

13 Audite, qui longe estis, quæ fecerim; et cognoscite, vicini, fortitudinem meam. 14 Conterriti sunt in Sion peccatores, possedit tremor hypocritas. Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit
ex vobis cum ardoribus sempiternis? 15 Qui ambulat in justitiis et loquitur
veritatem, qui projicit avaritiam ex calumnia, et excutit manus suas ab

32, 15] Sup. XXIX, 17. — 33, 15] Ps. XIV, 2.

omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, et claudit
oculos suos ne videat malum. 16 Iste in excelsis habitabit, munimenta
saxorum sublimitas ejus; panis ei datus est, aquæ ejus fideles sunt.
17 Regem in decore suo videbunt oculi ejus, cernent terram de longe.
18 Cor tuum meditabitur timorem : ubi est litteratus ? ubi legis verba
ponderans ? ubi doctor parvulorum ? 19 Populum impudentem non videbis,
populum alti sermonis, ita ut non possis intelligere disertitudinem linguæ
ejus, in quo nulla est sapientia. 20 Respice Sion, civitatem solemnitatis
nostræ : oculi tui videbunt Jerusalem, habitationem opulentam, taberna-
culum quod nequaquam transferri poterit; nec auferentur clavi ejus in
sempiternum, et omnes funiculi ejus non rumpentur; 21 quia solummodo
ibi magnificus est Dominus noster; locus fluviorum rivi latissimi et pa-
tentes; non transibit per eum navis remigum, neque trieris magna trans-
gredietur eum : 22 Dominus enim judex noster, Dominus legifer noster,
Dominus rex noster, ipse salvabit nos. 23 Laxati sunt funiculi tui, et non
prævalebunt; sic erit malus tuus ut dilatare signum non queas. Tunc
dividentur spolia prædarum multarum; claudi diripient rapinam. 24 Nec
dicet vicinus : Elangui; populus qui habitat in ea, auferetur ab eo ini-
quitas.

Regnum Domini in Sion.

§ VI. — *Ultio Dei super gentes; Israelis gloria.*

Cap. XXXIV. — 1 Accedite, gentes, et audite; et populi, attendite;
audiat terra, et plenitudo ejus; orbis, et omne germen ejus. 2 Quia indi-
gnatio Domini super omnes gentes, et furor super universam militiam
eorum; interfecit eos, et dedit eos in occisionem.
3 Interfecti eorum projicientur, et de cadaveribus eorum ascendet
fœtor; tabescent montes a sanguine eorum. 4 Et tabescet omnis militia
cælorum, et complicabuntur sicut liber cæli; et omnis militia eorum de-
fluet sicut defluit folium de vinea et de ficu. 5 Quoniam inebriatus est in
cælo gladius meus; ecce super Idumæam descendet, et super populum
interfectionis meæ, ad judicium. 6 Gladius Domini repletus est sanguine,
incrassatus est adipe, de sanguine agnorum et hircorum, de sanguine
medullatorum arietum; victima enim Domini in Bosra, et interfectio
magna in terra Edom. 7 Et descendent unicornes cum eis, et tauri cum
potentibus; inebriabitur terra eorum sanguine, et humus eorum adipe
pinguium.
8 Quia dies ultionis Domini, annus retributionum judicii Sion. 9 Et
convertentur torrentes ejus in picem, et humus ejus in sulphur; et erit
terra ejus in picem ardentem. 10 Nocte et die non extinguetur, in sem-
piternum ascendet fumus ejus; a generatione in generationem desolabitur,
in sæcula sæculorum non erit transiens per eam. 11 Et possidebunt illam
onocrotalus et ericius; ibis et corvus habitabunt in ea; et extendetur
super eam mensura, ut redigatur ad nihilum, et perpendiculum in deso-
lationem. 12 Nobiles ejus non erunt ibi; regem potius invocabunt, et
omnes principes ejus erunt in nihilum. 13 Et orientur in domibus ejus
spinæ et urticæ, et paliurus in munitionibus ejus; et erit cubile draco-
num, et pascua struthionum. 14 Et occurrent dæmonia onocentauris, et
pilosus clamabit alter ad alterum; ibi cubavit lamia, et invenit sibi re-
quiem. 15 Ibi habuit foveam ericius, et enutrivit catulos, et circumfodit,
et fovit in umbra ejus; illuc congregati sunt milvi, alter ad alterum.
16 Requirite diligenter in libro Domini, et legite : unum ex eis non
defuit, alter alterum non quæsivit; quia quod ex ore meo procedit, ille
mandavit, et spiritus ejus ipse congregavit ea. 17 Et ipse misit eis sortem,
et manus ejus divisit eam illis in mensuram; usque in æternum posside-
bunt eam, in generationem et generationem habitabunt in ea.

Ultio divina de mundo, sub figura Idumææ.

18] I Cor. I, 20. — 4] Apoc. VI, 14.

Liberatio Israelis ejusque perpetua felicitas.

Cap. XXXV. — 1 Lætabitur deserta et invia, et exultabit solitudo, et florebit quasi lilium. 2 Germinans germinabit, et exultabit lætabunda et laudans : gloria Libani data est ei, decor Carmeli et Saron; ipsi videbunt gloriam Domini, et decorem Dei nostri. 3 Confortate manus dissolutas, et genua debilia roborate. 4 Dicite pusillanimis : Confortamini, et nolite timere; ecce Deus vester ultionem adducet retributionis; Deus ipse veniet, et salvabit vos. 5 Tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum patebunt. 6 Tunc saliet sicut cervus claudus, et aperta erit lingua mutorum; quia scissæ sunt in deserto aquæ, et torrentes in solitudine. 7 Et quæ erat arida, erit in stagnum, et sitiens in fontes aquarum. In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami et junci. 8 Et erit ibi semita et via, et via sancta vocabitur; non transibit per eam pollutus; et hæc erit vobis directa via, ita ut stulti non errent per eam. 9 Non erit ibi leo, et mala bestia non ascendet per eam, nec invenietur ibi; et ambulabunt qui liberati fuerint. 10 Et redempti a Domino convertentur, et venient in Sion cum laude; et lætitia sempiterna super caput eorum; gaudium et lætitiam obtinebunt, et fugiet dolor et gemitus.

Sectio VI. — Interjectio historica

§ I. — *Ezechias et Sennacherib.*

Rabsaces, missus a Sennacherib in Jerusalem,

Cap. XXXVI. — 1 Et factum est in quarto decimo anno regis Ezechiæ, ascendit Sennacherib, rex Assyriorum, super omnes civitates Juda munitas, et cepit eas. 2 Et misit rex Assyriorum Rabsacen de Lachis in Jerusalem, ad regem Ezechiam in manu gravi; et stetit in aquæductu piscinæ superioris in via Agri fullonis. 3 Et egressus est ad eum Eliacim, filius Helciæ, qui erat super domum, et Sobna scriba, et Joahe, filius Asaph, a commentariis.

per verba impia Judæos ad deditionem hortatur.

4 Et dixit ad eos Rabsaces : Dicite Ezechiæ : Hæc dicit rex magnus, rex Assyriorum : Quæ est ista fiducia qua confidis? 5 Aut quo consilio vel fortitudine rebellare disponis? super quem habes fiduciam, quia recessisti a me? 6 Ecce confidis super baculum arundineum confractum istum, super Ægyptum; cui si innixus fuerit homo, intrabit in manum ejus, et perforabit eam : sic Pharao, rex Ægypti, omnibus qui confidunt in eo. 7 Quod si responderis mihi : In Domino Deo nostro confidimus : nonne ipse est cujus abstulit Ezechias excelsa et altaria, et dixit Judæ et Jerusalem : Coram altari isto adorabitis? 8 Et nunc trade te domino meo, regi Assyriorum, et dabo tibi duo millia equorum, nec poteris ex te præbere ascensores eorum; 9 et quomodo sustinebis faciem judicis unius loci ex servis domini mei minoribus? Quod si confidis in Ægypto, in quadrigis et in equitibus, 10 et nunc numquid sine Domino ascendi ad terram istam, ut disperderem eam? Dominus dixit ad me : Ascende super terram istam, et disperde eam.

11 Et dixit Eliacim, et Sobna, et Joahe, ad Rabsacen : Loquere ad servos tuos syra lingua; intelligimus enim; ne loquaris ad nos judaice in auribus populi qui est super murum. 12 Et dixit ad eos Rabsaces : Numquid ad dominum tuum et ad te misit me dominus meus, ut loquerer omnia verba ista? et non potius ad viros qui sedent in muro, ut comedant stercora sua, et bibant urinam pedum suorum vobiscum?

13 Et stetit Rabsaces, et clamavit voce magna judaice, et dixit : Audite verba regis magni Assyriorum! 14 Hæc dicit rex : Non seducat vos Ezechias, quia non poterit eruere vos. 15 Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias super Domino, dicens : Eruens liberabit nos Dominus, non dabitur civitas ista in manu regis Assyriorum. 16 Nolite audire Ezechiam;

36, 1] IV Reg. XVIII, 13. II Par. XXXII, 1. Eccli. XLVIII, 20.

hæc enim dicit rex Assyriorum : Facite mecum benedictionem, et egre-
dimini ad me, et comedite unusquisque vineam suam, et unusquisque
ficum suam, et bibite unusquisque aquam cisternæ suæ, 17 donec veniam,
et tollam vos ad terram quæ est ut terra vestra, terram frumenti et vini,
terram panum et vinearum. 18 Nec conturbet vos Ezechias, dicens :
Dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dii gentium unusquisque
terram suam de manu regis Assyriorum? 19 Ubi est deus Emath et Ar-
phad ? ubi est deus Sepharvaim? numquid liberaverunt Samariam de
manu mea? 20 Quis est ex omnibus diis terrarum istarum qui eruerit
terram suam de manu mea, ut eruat Dominus Jerusalem de manu mea?
21 Et siluerunt, et non responderunt ei verbum. Mandaverat enim rex,
dicens : Ne respondeatis ei. 22 Et ingressus est Eliacim, filius Helciæ,
qui erat super domum, et Sobna scriba, et Joahe, filius Asaph, a com-
mentariis, ad Ezechiam, scissis vestibus, et nuntiaverunt ei verba
Rabsacis.

Cap. XXXVII. — 1 Et factum est, cum audisset rex Ezechias, scidit Ezechias consulit Isaiam,
vestimenta sua, et obvolutus est sacco, et intravit in domum Domini.
2 Et misit Eliacim, qui erat super domum, et Sobnam scribam, et se-
niores de sacerdotibus, opertos saccis, ad Isaiam, filium Amos, pro-
phetam, 3 et dixerunt ad eum : Hæc dicit Ezechias : Dies tribulationis,
et correptionis, et blasphemiæ, dies hæc; quia venerunt filii usque ad
partum, et virtus non est pariendi. 4 Si quo modo audiat Dominus Deus
tuus verba Rabsacis, quem misit rex Assyriorum, dominus suus, ad bla-
sphemandum Deum viventem, et exprobrandum sermonibus quos audivit
Dominus Deus tuus; leva ergo orationem pro reliquiis quæ repertæ
sunt. 5 Et venerunt servi regis Ezechiæ ad Isaiam.

6 Et dixit ad eos Isaias : Hæc dicetis domino vestro : Hæc dicit Do- qui Dei promittit auxilium.
minus : Ne timeas a facie verborum quæ audisti, quibus blasphemaverunt
pueri regis Assyriorum me. 7 Ecce ego dabo ei spiritum, et audiet nun-
tium, et revertetur ad terram suam, et corruere eum faciam gladio in
terra sua.

8 Reversus est autem Rabsaces, et invenit regem Assyriorum prælian- Legatio altera Sennacherib.
tem adversus Lobnam; audierat enim quia profectus esset de Lachis.
9 Et audivit de Tharaca, rege Æthiopiæ, dicentes : Egressus est ut pugnet
contra te. Quod cum audisset, misit nuntios ad Ezechiam, dicens : 10 Hæc
dicetis Ezechiæ regi Judæ, loquentes : Non te decipiat Deus tuus in quo
tu confidis, dicens : Non dabitur Jerusalem in manu regis Assyriorum.
11 Ecce tu audisti omnia quæ fecerunt reges Assyriorum omnibus terris,
quas subverterunt; et tu poteris liberari? 12 Numquid eruerunt eos dii
gentium quos subverterunt patres mei, Gozam, et Haram, et Reseph, et
filios Eden qui erant in Thalassar? 13 Ubi est rex Emath, et rex Arphad,
et rex urbis Sepharvaim, Ana, et Ava?

14 Et tulit Ezechias libros de manu nuntiorum, et legit eos, et ascendit Fides Ezechiæ.
in domum Domini, et expandit eos Ezechias coram Domino; 15 et oravit
Ezechias ad Dominum, dicens : 16 Domine exercituum, Deus Israel, qui
sedes super cherubim, tu es Deus solus omnium regnorum terræ, tu fe-
cisti cælum et terram. 17 Inclina, Domine, aurem tuam, et audi; aperi,
Domine, oculos tuos, et vide; et audi omnia verba Sennacherib, quæ
misit ad blasphemandum Deum viventem. 18 Vere enim, Domine, de-
sertas fecerunt reges Assyriorum terras, et regiones earum; 19 et dede-
runt deos earum igni : non enim erant dii, sed opera manuum hominum,
lignum et lapis, et comminuerunt eos. 20 Et nunc, Domine Deus noster,
salva nos de manu ejus, et cognoscant omnia regna terræ, quia tu es
Dominus solus.

21 Et misit Isaias, filius Amos, ad Ezechiam, dicens : Hæc dicit Do- Oraculum Isaiæ contra Assyrios.

1: IV Reg. XIX, 1.

minus Deus Israel : Pro quibus rogasti me de Sennacherib, rege Assy-
riorum ; 22 hoc est verbum quod locutus est Dominus super eum :
Despexit te et subsannavit te, virgo filia Sion ; post te caput movit,
filia Jerusalem. 23 Cui exprobrasti ? et quem blasphemasti ? et super quem
exaltasti vocem, et levasti altitudinem oculorum tuorum ? Ad Sanctum
Israel. 24 In manu servorum tuorum exprobrasti Domino, et dixisti : In
multitudine quadrigarum mearum ego ascendi altitudinem montium,
juga Libani ; et succidam excelsa cedrorum ejus, et electas abietes illius,
et introibo altitudinem summitatis ejus, saltum carmeli ejus. 25 Ego fodi,
et bibi aquam, et exsiccavi vestigio pedis mei omnes rivos aggerum.
26 Numquid non audisti quæ olim fecerim ei ? Ex diebus antiquis ego
plasmavi illud ; et nunc adduxi, et factum est in eradicationem collium
compugnantium, et civitatum munitarum. 27 Habitatores earum breviata
manu contremuerunt, et confusi sunt. Facti sunt sicut fœnum agri, et
gramen pascuæ, et herba tectorum, quæ exaruit antequam maturesceret.
28 Habitationem tuam, et egressum tuum, et introitum tuum cognovi, et
insaniam tuam contra me. 29 Cum fureres adversum me, superbia tua
ascendit in aures meas. Ponam ergo circulum in naribus tuis, et frenum
in labiis tuis, et reducam te in viam per quam venisti.
30 Tibi autem hoc erit signum : Comede hoc anno quæ sponte nascun-
tur, et in anno secundo pomis vescere ; in anno autem tertio seminate et
metite, et plantate vineas, et comedite fructum earum. 31 Et mittet id
quod salvatum fuerit de domo Juda, et quod reliquum est, radicem
deorsum, et faciet fructum sursum ; 32 quia de Jerusalem exibunt reli-
quiæ, et salvatio de monte Sion : zelus Domini exercituum faciet istud.
33 Propterea hæc dicit Dominus de rege Assyriorum : Non intrabit civi-
tatem hanc, et non jaciet ibi sagittam, et non occupabit eam clypeus, et
non mittet in circuitu ejus aggerem. 34 In via qua venit, per eam reverte-
tur, et civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus. 35 Et protegam civi-
tatem istam, ut salvem eam propter me, et propter David, servum meum.

Clades Assyriorum, mors Sennacherib.

36 Egressus est autem angelus Domini, et percussit in castris Assy-
riorum centum octoginta quinque millia. Et surrexerunt mane, et ecce
omnes cadavera mortuorum. 37 Et egressus est, et abiit, et reversus est
Sennacherib, rex Assyriorum, et habitavit in Ninive. 38 Et factum est,
cum adoraret in templo Nesroch deum suum, Adramelech et Sarasar,
filii ejus, percusserunt eum gladio, fugeruntque in terram Ararat : et
regnavit Asarhaddon, filius ejus, pro eo.

§ II. — *Ægrotatio Ezechiæ, legatio Merodach Baladan.*

Ezechias ægrotat et per miraculum sanatur.

Cap. XXXVIII. — 1 In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad
mortem ; et introivit ad eum Isaias, filius Amos, propheta, et dixit ei :
Hæc dicit Dominus : Dispone domui tuæ, quia morieris tu, et non vives.
2 Et convertit Ezechias faciem suam ad parietem, et oravit ad Dominum,
3 et dixit : Obsecro, Domine, memento, quæso, quomodo ambulaverim
coram te in veritate et in corde perfecto, et quod bonum est in oculis
tuis fecerim. Et flevit Ezechias fletu magno. 4 Et factum est verbum
Domini ad Isaiam, dicens : 5 Vade, et dic Ezechiæ : Hæc dicit Dominus
Deus David, patris tui : Audivi orationem tuam, et vidi lacrymas tuas ;
ecce ego adjiciam super dies tuos quindecim annos ; 6 et de manu regis
Assyriorum eruam te, et civitatem istam, et protegam eam. 7 Hoc autem
tibi erit signum a Domino, quia faciet Dominus verbum hoc quod
locutus est : 8 Ecce ego reverti faciam umbram linearum per quas
descenderat in horologio Achaz in sole, retrorsum decem lineis. Et
reversus est sol decem lineis per gradus quos descenderat.

36] IV Reg. XIX, 35. Tob. I. 21. Eccli. XLVIII, 24. I Mach. VII, 41. II Mach. VIII, 19. — 1] IV Reg. XX, 1. II Par. XXXII, 24. — 8] Eccli. XLVIII, 26.

[9] Scriptura Ezechiæ, regis Juda, cum ægrotasset et convaluisset de infirmitate sua. Canticum Ezechiæ.

[10] Ego dixi : In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi.
Quæsivi residuum annorum meorum.
[11] Dixi : Non videbo Dominum Deum in terra viventium ;
non aspiciam hominem ultra, et habitatorem quietis.
[12] Generatio mea ablata est,
et convoluta est a me quasi tabernaculum pastorum.
Præcisa est velut a texente vita mea ;
dum adhuc ordirer, succidit me.
De mane usque ad vesperam finies me.
[13] Sperabam usque ad mane ;
quasi leo sic contrivit omnia ossa mea :
de mane usque ad vesperam finies me.
[14] Sicut pullus hirundinis, sic clamabo ;
meditabor ut columba.
Attenuati sunt oculi mei, suspicientes in excelsum.
Domine, vim patior, responde pro me.
[15] Quid dicam, aut quid respondebit mihi,
cum ipse fecerit ?
Recogitabo tibi omnes annos meos
in amaritudine animæ meæ.
[16] Domine, si sic vivitur,
et in talibus vita spiritus mei,
corripies me, et vivificabis me.
[17] Ecce in pace amaritudo mea amarissima.
Tu autem eruisti animam meam, ut non periret :
projecisti post tergum tuum omnia peccata mea.
[18] Quia non infernus confitebitur tibi,
neque mors laudabit te :
non expectabunt qui descendunt in lacum veritatem tuam.
[19] Vivens, vivens ipse confitebitur tibi, sicut et ego hodie ;
pater filiis notam faciet veritatem tuam.
[20] Domine, salvum me fac !
et psalmos nostros cantabimus
cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.

[21] Et jussit Isaias ut tollerent massam de ficis, et cataplasmarent super
vulnus, et sanaretur. [22] Et dixit Ezechias : Quod erit signum quia
ascendam in domum Domini ?

Cap. XXXIX. — [1] In tempore illo misit Merodach Baladan, filius
Baladan, rex Babylonis, libros et munera ad Ezechiam ; audierat enim
quod ægrotasset et convaluisset. [2] Lætatus est autem super eis Ezechias,
et ostendit eis cellam aromatum, et argenti, et auri, et odoramentorum,
et unguenti optimi, et omnes apothecas supellectilis suæ, et universa quæ
inventa sunt in thesauris ejus. Non fuit verbum quod non ostenderet eis
Ezechias in domo sua, et in omni potestate sua. Vanitas regis, suas divitias Chaldæis ostentantis.

[3] Introivit autem Isaias propheta ad Ezechiam regem, et dixit ei :
Quid dixerunt viri isti, et unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias : De
terra longinqua venerunt ad me, de Babylone. [4] Et dixit : Quid viderunt
in domo tua ? Et dixit Ezechias : Omnia quæ in domo mea sunt viderunt ;
non fuit res quam non ostenderim eis in thesauris meis. [5] Et dixit Isaias
ad Ezechiam : Audi verbum Domini exercituum. [6] Ecce dies venient, et
auferentur omnia quæ in domo tua sunt, et quæ thesaurizaverunt patres
tui usque ad diem hanc, in Babylonem ; non relinquetur quidquam, dicit
Dominus. [7] Et de filiis tuis, qui exibunt de te, quos genueris, tollent, et Prædictio de earum in Babylonem ablatione.

1] IV Reg. XX, 12.

erunt eunuchi in palatio regis Babylonis. 8 Et dixit Ezechias ad Isaiam : Bonum verbum Domini, quod locutus est. Et dixit : Fiat tantum pax et veritas in diebus meis !

PARS POSTERIOR

LIBER CONSOLATIONIS AD ISRAEL

Sectio I. — Israel liberatus e jugo Babylonis

§ I. — *Salus futura Israelis, res certissima.*

Promissio salutis.

Cap. XL. — 1 Consolamini, consolamini, popule meus, dicit Deus vester. 2 Loquimini ad cor Jerusalem, et advocate eam, quoniam completa est malitia ejus, dimissa est iniquitas illius, suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis.

3 Vox clamantis in deserto : Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. 4 Omnis vallis exaltabitur, et omnis mons et collis humiliabitur ; et erunt prava in directa, et aspera in vias planas ; 5 et revelabitur gloria Domini, et videbit omnis caro pariter quod os Domini locutum est.

6 Vox dicentis : Clama. Et dixi : Quid clamabo ? Omnis caro fœnum, et omnis gloria ejus quasi flos agri. 7 Exsiccatum est fœnum, et cecidit flos, quia spiritus Domini sufflavit in eo. Vere fœnum est populus ; 8 exsiccatum est fœnum, et cecidit flos ; verbum autem Domini nostri manet in æternum.

9 Super montem excelsum ascende, tu qui evangelizas Sion ; exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jerusalem ; exalta, noli timere. Dic civitatibus Juda : Ecce Deus vester ; 10 ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, et brachium ejus dominabitur ; ecce merces ejus cum eo, et opus illius coram illo. 11 Sicut pastor gregem suum pascet ; in brachio suo congregabit agnos, et in sinu suo levabit ; fetas ipse portabit.

Salus hæc certissima, quia pendens a Dei potentia.

12 Quis mensus est pugillo aquas, et cælos palmo ponderavit ? quis appendit tribus digitis molem terræ, et libravit in pondere montes, et colles in statera ? 13 Quis adjuvit spiritum Domini ? aut quis consiliarius ejus fuit, et ostendit illi ? 14 Cum quo iniit consilium, et instruxit eum, et docuit eum semitam justitiæ, et erudivit eum scientiam, et viam prudentiæ ostendit illi ? 15 Ecce gentes quasi stilla situlæ, et quasi momentum stateræ reputatæ sunt ; ecce insulæ quasi pulvis exiguus. 16 Et Libanus non sufficiet ad succendendum ; et animalia ejus non sufficient ad holocaustum. 17 Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, et quasi nihilum et inane reputatæ sunt ei.

18 Cui ergo similem fecistis Deum ? aut quam imaginem ponetis ei ? 19 Numquid sculptile conflavit faber ? aut aurifex auro figuravit illud, et laminis argenteis argentarius ? 20 Forte lignum et imputribile elegit ; artifex sapiens quærit quomodo statuat simulacrum, quod non moveatur. 21 Numquid non scitis ? numquid non audistis ? numquid non annuntiatum est vobis ab initio ? numquid non intellexistis fundamenta terræ ? 22 Qui sedet super gyrum terræ, et habitatores ejus sunt quasi locustæ ; qui extendit velut nihilum cælos, et expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum ; 23 qui dat secretorum scrutatores quasi non sint, judices terræ velut inane fecit. 24 Et quidem neque plantatus, neque satus, neque

---

3] Matth. III, 3. Marc. I, 3. Luc. III, 4. Joan. I, 23. — 6] Eccli. XIV, 18. Jac. I, 10. I Petr. I, 24. — 11] Ez. XXXIV, 23 et XXXVII, 24. Joan. X, 11. — 13] Sap. IX, 13. Rom. XI, 34. I Cor. II, 16. — 18] Act. XVII, 29.

radicatus in terra truncus eorum ; repente flavit in eos, et aruerunt, et
turbo quasi stipulam auferet eos. [25] Et cui assimilastis me, et adæquastis?
dicit Sanctus. [26] Levate in excelsum oculos vestros, et videte quis creavit
hæc ; qui educit in numero militiam eorum, et omnes ex nomine vocat ;
præ multitudine fortitudinis et roboris, virtutisque ejus, neque unum
reliquum fuit.

Speret ergo Israel in Domino.

[27] Quare dicis, Jacob, et loqueris, Israel : Abscondita est via mea a
Domino, et a Deo meo judicium meum transivit? [28] Numquid nescis, aut
non audisti ? Deus sempiternus Dominus, qui creavit terminos terræ ;
non deficiet, neque laborabit, nec est investigatio sapientiæ ejus. [29] Qui
dat lasso virtutem, et his qui non sunt fortitudinem et robur multiplicat.
[30] Deficient pueri, et laborabunt, et juvenes in infirmitate cadent ; [31] qui
autem sperant in Domino mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut
aquilæ, current et non laborabunt, ambulabunt et non deficient.

§ II. — *Deus, historiæ ac prophetiæ moderator.*

Deus suscitabit heroem fortissimum, tremendum.

Cap. XLI. — [1] Taceant ad me insulæ, et gentes mutent fortitudinem ;
accedant, et tunc loquantur; simul ad judicium propinquemus. [2] Quis
suscitavit ab oriente Justum, vocavit eum ut sequeretur se? Dabit in
conspectu ejus gentes, et reges obtinebit; dabit quasi pulverem gladio
ejus, sicut stipulam vento raptam arcui ejus. [3] Persequetur eos, transibit
in pace, semita in pedibus ejus non apparebit. [4] Quis hæc operatus est, et
fecit, vocans generationes ab exordio? Ego Dominus, primus et novissimus ego sum.

[5] Viderunt insulæ, et timuerunt; extrema terræ obstupuerunt, appro-
pinquaverunt, et accesserunt. [6] Unusquisque proximo suo auxiliabitur, et
fratri suo dicet : Confortare. [7] Confortavit faber ærarius percutiens
malleo eum, qui cudebat tunc temporis, dicens : Glutino bonum est ; et
confortavit eum clavis, ut non moveretur.

Israel vero non timebit, e contra redimetur.

[8] Et tu, Israel, serve meus, Jacob quem elegi, semen Abraham amici
mei : [9] in quo apprehendi te ab extremis terræ, et a longinquis ejus
vocavi te, et dixi tibi : Servus meus es tu, elegi te, et non abjeci te.
[10] Ne timeas, quia ego tecum sum ; ne declines, quia ego Deus tuus;
confortavi te, et auxiliatus sum tibi, et suscepit te dextera Justi mei.
[11] Ecce confundentur et erubescent omnes qui pugnant adversum te ;
erunt quasi non sint, et peribunt viri qui contradicunt tibi. [12] Quæres
eos, et non invenies, viros rebelles tuos ; erunt quasi non sint, et veluti
consumptio, homines bellantes adversum te. [13] Quia ego Dominus
Deus tuus, apprehendens manum tuam, dicensque tibi : Ne timeas, ego
adjuvi te.

[14] Noli timere, vermis Jacob, qui mortui estis ex Israel ; ego auxiliatus
sum tibi, dicit Dominus, et redemptor tuus Sanctus Israel. [15] Ego posui
te quasi plaustrum triturans novum, habens rostra serrantia ; triturabis
montes, et comminues, et colles quasi pulverem pones. [16] Ventilabis eos,
et ventus tollet, et turbo disperget eos ; et tu exultabis in Domino, in
Sancto Israel lætaberis.

[17] Egeni et pauperes quærunt aquas, et non sunt ; lingua eorum siti
aruit. Ego Dominus exaudiam eos ; Deus Israel, non derelinquam eos.
[18] Aperiam in supinis collibus flumina, et in medio camporum fontes ;
ponam desertum in stagna aquarum, et terram inviam in rivos aquarum.
[19] Dabo in solitudinem cedrum, et spinam, et myrtum, et lignum olivæ ;
ponam in deserto abietem, ulmum, et buxum simul ; [20] ut videant, et
sciant, et recogitent, et intelligant pariter, quia manus Domini fecit hoc,
et Sanctus Israel creavit illud.

---

4. Inf. XLIV, 6 et XLVIII, 12. Apoc. I, 8-17 et XXII, 13.

Hac prædictione futurorum Deus se idolis superiorem demonstrat.

21 Prope facite judicium vestrum, dicit Dominus; afferte, si quid forte habetis, dixit rex Jacob. 22 Accedant, et nuntient nobis quæcumque ventura sunt; priora quæ fuerunt nuntiate; et ponemus cor nostrum, et sciemus novissima eorum, et quæ ventura sunt indicate nobis. 23 Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, et sciemus quia dii estis vos; bene quoque aut male, si potestis, facite; et loquamur et videamus simul. 24 Ecce vos estis ex nihilo, et opus vestrum ex eo quod non est; abominatio est qui elegit vos. 25 Suscitavi ab aquilone, et veniet ab ortu solis; vocabit nomen meum; et adducet magistratus quasi lutum, et velut plastes conculcans humum. 26 Quis annuntiavit ab exordio ut sciamus, et a principio ut dicamus : Justus es? non est neque annuntians, neque prædicens, neque audiens sermones vestros. 27 Primus ad Sion dicet : Ecce adsunt, et Jerusalem evangelistam dabo. 28 Et vidi, et non erat neque ex istis quisquam qui iniret consilium, et interrogatus responderet verbum. 29 Ecce omnes injusti, et vana opera eorum; ventus et inane simulacra eorum.

§ III. — *Christus, servus Domini, mediator Israelis et lumen gentium.*

Servi Domini officium et indoles.

CAP. XLII. — 1 Ecce servus meus, suscipiam eum; electus meus, complacuit sibi in illo anima mea : dedi spiritum meum super eum, judicium gentibus proferet. 2 Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox ejus foris. 3 Calamum quassatum non conteret, et linum fumigans non extinguet; in veritate educet judicium. 4 Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra judicium; et legem ejus insulæ expectabunt.

5 Hæc dicit Dominus Deus, creans cælos, et extendens eos; firmans terram, et quæ germinant ex ea; dans flatum populo qui est super eam, et spiritum calcantibus eam. 6 Ego Dominus vocavi te in justitia, et apprehendi manum tuam, et servavi te; et dedi te in fœdus populi, in lucem gentium, 7 ut aperires oculos cæcorum, et educeres de conclusione vinctum, de domo carceris sedentes in tenebris.

8 Ego Dominus, hoc est nomen meum; gloriam meam alteri non dabo, et laudem meam sculptilibus. 9 Quæ prima fuerunt, ecce venerunt; nova quoque ego annuntio; antequam oriantur, audita vobis faciam.

Hortatio ad laudem supremi Judicis et salvatoris.

10 Cantate Domino canticum novum, laus ejus ab extremis terræ, qui descenditis in mare, et plenitudo ejus; insulæ, et habitatores earum. 11 Sublevetur desertum et civitates ejus. In domibus habitabit Cedar : laudate, habitatores petræ, de vertice montium clamabunt. 12 Ponent Domino gloriam, et laudem ejus in insulis nuntiabunt. 13 Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir præliator suscitabit zelum; vociferabitur, et clamabit; super inimicos suos confortabitur. 14 Tacui semper, silui, patiens fui; sicut parturiens loquar; dissipabo, et absorbebo simul. 15 Desertos faciam montes, et colles, et omne gramen eorum exsiccabo; et ponam flumina in insulas, et stagna arefaciam. 16 Et ducam cæcos in viam quam nesciunt, et in semitis quas ignoraverunt ambulare eos faciam; ponam tenebras coram eis in lucem, et prava in recta; hæc verba feci eis, et non dereliqui eos. 17 Conversi sunt retrorsum; confundantur confusione qui confidunt in sculptili, qui dicunt conflatili : Vos dii nostri.

Misera cæcitas Israelis, dire castigata.

18 Surdi, audite; et cæci, intuemini ad videndum. 19 Quis cæcus, nisi servus meus; et surdus, nisi ad quem nuntios meos misi? quis cæcus, nisi qui venundatus est? et quis cæcus, nisi servus Domini? 20 Qui vides multa, nonne custodies? qui apertas habes aures, nonne audies? 21 Et Dominus voluit ut sanctificaret eum, et magnificaret legem, et extolleret.

1] Matth. XII, 18. — 6] Inf. XLIX, 6. — 8] Inf. XLVIII, 11.

22 Ipse autem populus direptus, et vastatus ; laqueus juvenum omnes, et
in domibus carcerum absconditi sunt ; facti sunt in rapinam, nec est qui
eruat ; in direptionem, nec est qui dicat : Redde. 23 Quis est in vobis qui
audiat hoc, attendat, et auscultet futura ? 24 Quis dedit in direptionem
Jacob, et Israel vastantibus ? nonne Dominus ipse, cui peccavimus, et
noluerunt in viis ejus ambulare, et non audierunt legem ejus ? 25 Et
effudit super eum indignationem furoris sui, et forte bellum ; et combussit
eum in circuitu, et non cognovit ; et succendit eum, et non intellexit.
CAP. XLIII. — 1 Et nunc hæc dicit Dominus creans te, Jacob, et
formans te, Israel : Noli timere, quia redemi te, et vocavi te nomine
tuo ; meus es tu. 2 Cum transieris per aquas, tecum ero, et flumina non
operient te ; cum ambulaveris in igne, non combureris, et flamma non
ardebit in te. 3 Quia ego Dominus Deus tuus, Sanctus Israel, salvator
tuus, dedi propitiationem tuam Ægyptum, Æthiopiam, et Saba pro te.
4 Ex quo honorabilis factus es in oculis meis, et gloriosus, ego dilexi te,
et dabo homines pro te, et populos pro anima tua. 5 Noli timere, quia
ego tecum sum ; ab oriente adducam semen tuum, et ab occidente
congregabo te. 6 Dicam aquiloni : Da ; et austro : Noli prohibere ; affer
filios meos de longinquo, et filias meas ab extremis terræ. 7 Et omnem
qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum, formavi eum,
et feci eum. 8 Educ foras populum cæcum, et oculos habentem ; surdum,
et aures ei sunt.

Dei promissa tenerrima ad plebem suam.

9 Omnes gentes congregatæ sunt simul, et collectæ sunt tribus. Quis
in vobis annuntiet istud, et quæ prima sunt audire nos faciet ? dent
testes eorum, justificentur, et audiant, et dicant : Vere. 10 Vos testes
mei, dicit Dominus, et servus meus quem elegi ; ut sciatis, et credatis
mihi, et intelligatis quia ego ipse sum ; ante me non est formatus Deus,
et post me non erit. 11 Ego sum, ego sum Dominus ; et non est absque
me salvator. 12 Ego annuntiavi, et salvavi ; auditum feci, et non fuit in
vobis alienus : vos testes mei, dicit Dominus, et ego Deus. 13 Et ab
initio ego ipse ; et non est qui de manu mea eruat. Operabor, et quis
avertet illud ?

§ IV. — *Ultio, liberatio et Spiritus sancti effusio.*

14 Hæc dicit Dominus, redemptor vester, Sanctus Israel : Propter vos
misi in Babylonem, et detraxi vectes universos, et Chaldæos in navibus
suis gloriantes. 15 Ego Dominus, Sanctus vester, creans Israel, rex vester.
16 Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari viam, et in aquis torrentibus
semitam ; 17 qui eduxit quadrigam et equum, agmen et robustum ; simul
obdormierunt, nec resurgent ; contriti sunt quasi linum, et extincti sunt.
18 Ne memineritis priorum, et antiqua ne intueamini. 19 Ecce ego facio
nova, et nunc orientur, utique cognoscetis ea ; ponam in deserto viam,
et in invio flumina. 20 Glorificabit me bestia agri, dracones, et struthiones,
quia dedi in deserto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo,
electo meo. 21 Populum istum formavi mihi, laudem meam narrabit.

Ultio de Babylone, salus Israelis.

22 Non me invocasti, Jacob ; nec laborasti in me, Israel. 23 Non obtu-
listi mihi arietem holocausti tui, et victimis tuis non glorificasti me ;
non te servire feci in oblatione, nec laborem tibi præbui in thure.
24 Non emisti mihi argento calamum, et adipe victimarum tuarum
non inebriasti me ; verumtamen servire me fecisti in peccatis tuis,
præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. 25 Ego sum, ego sum
ipse qui deleo iniquitates tuas propter me, et peccatorum tuorum non
recordabor. 26 Reduc me in memoriam, et judicemur simul : narra si
quid habes ut justificeris. 27 Pater tuus primus peccavit, et interpretes

Salus hæc mere gratiosa ex parte Dei.

11] Os. XIII, 4. — 19] II Cor. V, 17. Apoc. XXI, 5.

tui prævaricati sunt in me ; 28 et contaminavi principes sanctos ; dedi ad
internecionem Jacob, et Israel in blasphemiam.

Effusio Spiritus sancti.

Cap. XLIV. — 1 Et nunc audi, Jacob, serve meus, et Israel, quem
elegi. 2 Hæc dicit Dominus faciens et formans te, ab utero auxiliator
tuus : Noli timere, serve meus Jacob, et rectissime, quem elegi.
3 Effundam enim aquas super sitientem, et fluenta super aridam ; effun-
dam spiritum meum super semen tuum, et benedictionem meam super
stirpem tuam ; 4 et germinabunt inter herbas, quasi salices juxta præ-
terfluentes aquas. 5 Iste dicet : Domini ego sum ; et ille vocabit in
nomine Jacob ; et hic scribet manu sua : Domino, et in nomine Israel
assimilabitur.

§ V. — *Deus verus et idola vana.*

Dominus, solus Deus verus.

6 Hæc dicit Dominus, rex Israel, et redemptor ejus, Dominus exer-
cituum : Ego primus, et ego novissimus ; et absque me non est Deus.
7 Quis similis mei ? vocet, et annuntiet ; et ordinem exponat mihi, ex
quo constitui populum antiquum ; ventura et quæ futura sunt annuntient
eis. 8 Nolite timere, neque conturbemini ; ex tunc audire te feci, et
annuntiavi ; vos estis testes mei. Numquid est Deus absque me, et
formator quem ego non noverim ?

Vanitas idolorum.

9 Plastæ idoli omnes nihil sunt, et amantissima eorum non proderunt
eis. Ipsi sunt testes eorum, quia non vident, neque intelligunt, ut con-
fundantur. 10 Quis formavit deum, et sculptile conflavit ad nihil utile ?
11 Ecce omnes participes ejus confundentur, fabri enim sunt ex homini-
bus ; convenient omnes, stabunt et pavebunt, et confundentur simul.

12 Faber ferrarius lima operatus est, in prunis et in malleis formavit
illud, et operatus est in brachio fortitudinis suæ ; esuriet et deficiet, non
bibet aquam et lassescet. 13 Artifex lignarius extendit normam, formavit
illud in runcina, fecit illud in angularibus, et in circino tornavit illud,
et fecit imaginem viri quasi speciosum hominem habitantem in domo ;
14 succidit cedros, tulit ilicem, et quercum, quæ steterat inter ligna sal-
tus ; plantavit pinum, quam pluvia nutrivit ; 15 et facta est hominibus in
focum ; sumpsit ex eis, et calefactus est ; et succendit, et coxit panes ;
de reliquo autem operatus est deum, et adoravit ; fecit sculptile, et cur-
vatus est ante illud. 16 Medium ejus combussit igni, et de medio ejus
carnes comedit ; coxit pulmentum, et saturatus est, et calefactus est, et
dixit : Vah ! calefactus sum, vidi focum ; 17 reliquum autem ejus deum
fecit et sculptile sibi ; curvatur ante illud, et adorat illud, et obsecrat,
dicens : Libera me, quia deus meus es tu ! 18 Nescierunt, neque intel-
lexerunt ; obliti enim sunt ne videant oculi eorum, et ne intelligant corde
suo. 19 Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt,
ut dicant : Medietatem ejus combussi igni, et coxi super carbones ejus
panes ; coxi carnes et comedi, et de reliquo ejus idolum faciam ! ante trun-
cum ligni procidam ! 20 Pars ejus cinis est ; cor insipiens adoravit illud, et non
liberabit animam suam, neque dicet : Forte mendacium est in dextera mea.

Suavis allocutio ad Israel.

21 Memento horum, Jacob, et Israel, quoniam servus meus es tu.
Formavi te ; servus meus es tu, Israel, ne obliviscaris mei. 22 Delevi ut
nubem iniquitates tuas, et quasi nebulam peccata tua ; revertere ad me,
quoniam redemi te. 23 Laudate, cæli, quoniam misericordiam fecit
Dominus ; jubilate, extrema terræ ; resonate, montes, laudationem,
saltus et omne lignum ejus, quoniam redemit Dominus Jacob, et Israel
gloriabitur.

1] Jer. XXX, 10 et XLVI, 27. — 6] Sup. XLI, 4. Inf. XLVIII 12. Apoc. I, 8-17 et XXII, 13. —
12] Sap. XIII, 11.

§ VI. — *Cyrus unctus Domini et liberator Israelis.*

Prædicuntur Cyri beneficia erga Judæos.

24 Hæc dicit Dominus, redemptor tuus, et formator tuus ex utero :
Ego sum Dominus, faciens omnia, extendens cælos solus, stabiliens
terram, et nullus mecum ; 25 irrita faciens signa divinorum, et ariolos in
furorem vertens ; convertens sapientes retrorsum, et scientiam eorum
stultam faciens ; 26 suscitans verbum servi sui, et consilium nuntiorum
suorum complens ; qui dico Jerusalem : Habitaberis ; et civitatibus
Juda : Ædificabimini, et deserta ejus suscitabo ; 27 qui dico profundo :
Desolare, et flumina tua arefaciam ; 28 qui dico Cyro : Pastor meus es,
et omnem voluntatem meam complebis ; qui dico Jerusalem : Ædificaberis ; et templo : Fundaberis.

Dei allocutio ad Cyrum, cujus officium declaratur.

Cap. XLV. — 1 Hæc dicit Dominus christo meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut subjiciam ante faciem ejus gentes, et dorsa regum
vertam, et aperiam coram eo januas, et portæ non claudentur : 2 Ego
ante te ibo, et gloriosos terræ humiliabo ; portas æreas conteram, et
vectes ferreos confringam ; 3 et dabo tibi thesauros absconditos ; et
arcana secretorum, ut scias quia ego Dominus, qui voco nomen tuum,
Deus Israel, 4 propter servum meum Jacob, et Israel, electum meum ; et
vocavi te nomine tuo : assimilavi te, et non cognovisti me. 5 Ego Dominus, et non est amplius ; extra me non est Deus ; accinxi te, et non
cognovisti me ; 6 ut sciant hi qui ab ortu solis et qui ab occidente,
quoniam absque me non est : ego Dominus, et non est alter ; 7 formans
lucem et creans tenebras, faciens pacem et creans malum : ego Dominus
faciens omnia hæc. 8 Rorate, cæli, desuper, et nubes pluant Justum ;
aperiatur terra, et germinet Salvatorem, et justitia oriatur simul : ego
Dominus creavi eum.

Hortatio ad Israel, ut plene in Deo confidat.

9 Væ qui contradicit fictori suo, testa de samiis terræ ! Numquid
dicet lutum figulo suo : Quid facis, et opus tuum absque manibus est ?
10 Væ qui dicit patri : Quid generas ? et mulieri : Quid parturis ? 11 Hæc
dicit Dominus, Sanctus Israel, plastes ejus : Ventura interrogate me ;
super filios meos et super opus manuum mearum mandate mihi. 12 Ego
feci terram, et hominem super eam creavi ego ; manus meæ tetenderunt
cælos, et omni militiæ eorum mandavi. 13 Ego suscitavi eum ad justitiam,
et omnes vias ejus dirigam ; ipse ædificabit civitatem meam, et captivitatem meam dimittet, non in pretio neque in muneribus, dicit Dominus
Deus exercituum. 14 Hæc dicit Dominus : Labor Ægypti, et negotiatio
Æthiopiæ, et Sabaim viri sublimes ad te transibunt, et tui erunt ; post te
ambulabunt, vincti manicis pergent, et te adorabunt, teque deprecabuntur : Tantum in te est Deus, et non est absque te Deus. 15 Vere tu es
Deus absconditus, Deus Israel, salvator. 16 Confusi sunt, et erubuerunt
omnes, simul abierunt in confusionem fabricatores errorum. 17 Israel
salvatus est in Domino salute æterna ; non confundemini, et non erubescetis usque in sæculum sæculi. 18 Quia hæc dicit Dominus creans
cælos, ipse Deus formans terram et faciens eam, ipse plastes ejus ; non
in vanum creavit eam, ut habitaretur formavit eam : Ego Dominus, et
non est alius. 19 Non in abscondito locutus sum, in loco terræ tenebroso ;
non dixi semini Jacob frustra : Quærite me ; ego Dominus loquens
justitiam, annuntians recta.

Invitatio ad gentes, ut convertantur ad Dominum.

20 Congregamini, et venite, et accedite simul qui salvati estis ex gentibus : nescierunt qui levant lignum sculpturæ suæ, et rogant deum non
salvantem. 21 Annuntiate, et venite, et consiliamini simul. Quis auditum
fecit hoc ab initio, ex tunc prædixit illud ? numquid non ego Dominus,
et non est ultra Deus absque me ? Deus justus, et salvans non est præter

9] Jer. XVIII, 6. Rom. IX, 20.

me. [22] Convertimini ad me, et salvi eritis, omnes fines terræ, quia ego Deus, et non est alius. [23] In memetipso juravi ; egredietur de ore meo justitiæ verbum, et non revertetur : [24] quia mihi curvabitur omne genu, et jurabit omnis lingua. [25] Ergo in Domino, dicet, meæ sunt justitiæ et imperium ; ad eum venient, et confundentur omnes qui repugnant ei. [26] In Domino justificabitur, et laudabitur omne semen Israel.

§ VII. — *Deorum babyloniorum ruina.*

Eversio idolorum Babylonis.

Cap. XLVI. — [1] Confractus est Bel, contritus est Nabo ; facta sunt simulacra eorum bestiis et jumentis, onera vestra gravi pondere usque ad lassitudinem. [2] Contabuerunt, et contrita sunt simul ; non potuerunt salvare portantem, et anima eorum in captivitatem ibit.

Discrimen inter Dominum et idola.

[3] Audite me, domus Jacob, et omne residuum domus Israel ; qui portamini a meo utero, qui gestamini a mea vulva. [4] Usque ad senectam ego ipse, et usque ad canos ego portabo ; ego feci, et ego feram ; ego portabo, et salvabo. [5] Cui assimilastis me, et adæquastis, et comparastis me, et fecistis similem, [6] qui confertis aurum de sacculo, et argentum statera ponderatis, conducentes aurificem ut faciat deum, et procidunt, et adorant? [7] Portant illum in humeris gestantes, et ponentes in loco suo ; et stabit, ac de loco suo non movebitur ; sed et cum clamaverint ad eum, non audiet ; de tribulatione non salvabit eos.

[8] Mementote istud, et confundamini ; redite, prævaricatores, ad cor. [9] Recordamini prioris sæculi, quoniam ego sum Deus, et non est ultra Deus, nec est similis mei. [10] Annuntians ab exordio novissimum, et ab initio quæ necdum facta sunt, dicens : Consilium meum stabit, et omnis voluntas mea fiet. [11] Vocans ab oriente avem, et de terra longinqua virum voluntatis meæ ; et locutus sum, et adducam illud ; creavi, et faciam illud. [12] Audite me, duro corde, qui longe estis a justitia. [13] Prope feci justitiam meam, non elongabitur, et salus mea non morabitur. Dabo in Sion salutem, et in Israel gloriam meam.

§ VIII. — *Ipsius Babylonis humiliatio et eversio.*

Conteretur Babylon superba et in Israelem crudelis.

Cap. XLVII. — [1] Descende, sede in pulvere, virgo filia Babylon, sede in terra ; non est solium filiæ Chaldæorum, quia ultra non vocaberis mollis et tenera. [2] Tolle molam, et mole farinam ; denuda turpitudinem tuam ; discooperi humerum, revela crura, transi flumina. [3] Revelabitur ignominia tua, et videbitur opprobrium tuum ; ultionem capiam, et non resistet mihi homo. [4] Redemptor noster, Dominus exercituum nomen illius, Sanctus Israel. [5] Sede tacens, et intra in tenebras, filia Chaldæorum, quia non vocaberis ultra domina regnorum. [6] Iratus sum super populum meum, contaminavi hereditatem meam, et dedi eos in manu tua ; non posuisti eis misericordias, super senem aggravasti jugum tuum valde. [7] Et dixisti : In sempiternum ero domina. Non posuisti hæc super cor tuum, neque recordata es novissimi tui. [8] Et nunc audi hæc, delicata, et habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo : Ego sum, et non est præter me amplius ; non sedebo vidua, et ignorabo sterilitatem. [9] Venient tibi duo hæc subito in die una, sterilitas et viduitas ; universa venerunt super te, propter multitudinem maleficiorum tuorum, et propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. [10] Et fiduciam habuisti in malitia tua, et dixisti : Non est qui videat me. Sapientia tua et scientia tua hæc decepit te. Et dixisti in corde tuo : Ego sum, et præter me non est altera. [11] Veniet super te malum, et nescies ortum ejus ; et irruet super te calamitas quam non poteris expiare ; veniet super te repente miseria quam nescies.

24] Rom. XIV, 11. Phil. II, 10. — 7] Bar. VI, 25.— 3] Nah. III, 5. — 9] Inf. LI, 19.

[12] Sta cum incantatoribus tuis et cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior. [13] Defecisti in multitudine consiliorum tuorum. Stent, et salvent te augures cæli, qui contemplabantur sidera, et supputabant menses, ut ex eis annuntiarent ventura tibi. [14] Ecce facti sunt quasi stipula, ignis combussit eos; non liberabunt animam suam de manu flammæ; non sunt prunæ quibus calefiant, nec focus ut sedeant ad eum. [15] Sic facta sunt tibi in quibuscumque laboraveras : negotiatores tui ab adolescentia tua, unusquisque in via sua erraverunt; non est qui salvet te.

Non est qui salvet eam

§ IX. — *Juda solutus e jugo Babylonis.*

Cap. XLVIII. — [1] Audite hæc, domus Jacob, qui vocamini nomine Israel, et de aquis Juda existis, qui juratis in nomine Domini, et Dei Israel recordamini non in veritate neque in justitia. [2] De civitate enim sancta vocati sunt; et super Deum Israel constabiliti sunt, Dominus exercituum nomen ejus.

Deus increpat Judæos incredulos, quos propter nomen suum salvabit.

[3] Priora ex tunc annuntiavi, et ex ore meo exierunt, et audita feci ea; repente operatus sum, et venerunt. [4] Scivi enim quia durus es tu, et nervus ferreus cervix tua, et frons tua ærea. [5] Prædixi tibi ex tunc; antequam venirent indicavi tibi, ne forte diceres : Idola mea fecerunt hæc; et sculptilia mea, et conflatilia mandaverunt ista. [6] Quæ audisti, vide omnia; vos autem, num annuntiastis? Audita feci tibi nova ex tunc, et conservata sunt quæ nescis. [7] Nunc creata sunt, et non ex tunc; et ante diem, et non audisti ea, ne forte dicas : Ecce ego cognovi ea. [8] Neque audisti, neque cognovisti, neque ex tunc aperta est auris tua; scio enim quia prævaricans prævaricaberis, et transgressorem ex utero vocavi te. [9] Propter nomen meum longe faciam furorem meum; et laude mea infrenabo te, ne intereas. [10] Ecce excoxi te, sed non quasi argentum; elegi te in camino paupertatis. [11] Propter me, propter me faciam, ut non blasphemer; et gloriam meam alteri non dabo.

[12] Audi me, Jacob, et Israel quem ego voco; ego ipse, ego primus, et ego novissimus. [13] Manus quoque mea fundavit terram, et dextera mea mensa est cælos; ego vocabo eos, et stabunt simul. [14] Congregamini, omnes vos, et audite : quis de eis annuntiavit hæc? Dominus dilexit eum, faciet voluntatem suam in Babylone, et brachium suum in Chaldæis. [15] Ego, ego locutus sum, et vocavi eum; adduxi eum, et directa est via ejus. [16] Accedite ad me, et audite hoc : Non a principio in abscondito locutus sum, ex tempore antequam fieret, ibi eram; et nunc Dominus Deus misit me, et spiritus ejus.

Illos hortatur ad pœnitentiam,

[17] Hæc dicit Dominus, redemptor tuus, Sanctus Israel : Ego Dominus Deus tuus, docens te utilia, gubernans te in via qua ambulas. [18] Utinam attendisses mandata mea! facta fuisset sicut flumen pax tua, et justitia tua sicut gurgites maris; [19] et fuisset quasi arena semen tuum, et stirps uteri tui ut lapilli ejus; non interisset et non fuisset attritum nomen ejus a facie mea.

[20] Egredimini de Babylone, fugite a Chaldæis, in voce exultationis annuntiate; auditum facite hoc, et efferte illud usque ad extrema terræ. Dicite : Redemit Dominus servum suum Jacob. [21] Non sitierunt in deserto, cum educeret eos; aquam de petra produxit eis; et scidit petram, et fluxerunt aquæ.

[22] Non est pax impiis, dicit Dominus.

piis liberationem, impiis exilium prædicens.

11] Sup. XLII, 8. — 12] Sup. XLI, 4 et XLIV, 6. Apoc. I, 8, 17 et XXII, 13. — 20] Jer. LI, 6. — 21] Ex. XVII, 6. Num. XX, 11. — 22] Inf. LVII, 21.

Sectio II. — Servus Domini, sive Christus, humiliatus et glorificatus

§ I. — *Servus Domini munus suum et restitutionem Sion proclamat.*

Christus simul Israelem gentesque salvabit.

Cap. XLIX. — 1 Audite, insulæ; et attendite, populi de longe : Do-
minus ab utero vocavit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis
mei. 2 Et posuit os meum quasi gladium acutum, in umbra manus suæ
protexit me; et posuit me sicut sagittam electam, in pharetra sua abs-
condit me. 3 Et dixit mihi : Servus meus es tu, Israel, quia in te glo-
riabor. 4 Et ego dixi : In vacuum laboravi, sine causa et vane fortitu-
dinem meam consumpsi; ergo judicium meum cum Domino, et opus meum
cum Deo meo. 5 Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero servum
sibi, ut reducam Jacob ad eum, et Israel non congregabitur; et glorifi-
catus sum in oculis Domini, et Deus meus factus est fortitudo mea.
6 Et dixit : Parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob, et
fæces Israel convertendas; ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus
mea usque ad extremum terræ.
7 Hæc dicit Dominus, redemptor Israel, Sanctus ejus, ad contempti-
bilem animam, ad abominatam gentem, ad servum dominorum : Reges
videbunt, et consurgent principes, et adorabunt propter Dominum quia
fidelis est, et Sanctum Israel qui elegit te. 8 Hæc dicit Dominus : In
tempore placito exaudivi te, et in die salutis auxiliatus sum tui; et ser-
vavi te, et dedi te in fœdus populi, ut suscitares terram, et possideres
hereditates dissipatas; 9 ut diceres his qui vincti sunt : Exite; et his qui
in tenebris : Revelamini. Super vias pascentur, et in omnibus planis
pascua eorum. 10 Non esurient neque sitient, et non percutiet eos æstus
et sol, quia miserator eorum reget eos, et ad fontes aquarum potabit eos.
11 Et ponam omnes montes meos in viam, et semitæ meæ exaltabuntur.
12 Ecce isti de longe venient, et ecce illi ab aquilone et mari, et isti de
terra australi. 13 Laudate, cæli; et exulta, terra; jubilate, montes,
laudem, quia consolatus est Dominus populum suum, et pauperum
suorum miserebitur.

Sion, nunc misera, mirifice restituetur.

14 Et dixit Sion : Dereliquit me Dominus, et Dominus oblitus est mei.
15 Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur
filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui.
16 Ecce in manibus meis descripsi te; muri tui coram oculis meis semper.
17 Venerunt structores tui; destruentes te et dissipantes a te exibunt.
18 Leva in circuitu oculos tuos, et vide; omnes isti congregati sunt, ve-
nerunt tibi. Vivo ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento
vestieris, et circumdabis tibi eos quasi sponsa; 19 quia deserta tua, et
solitudines tuæ, et terra ruinæ tuæ, nunc angusta erunt præ habitato-
ribus; et longe fugabuntur qui absorbebant te. 20 Adhuc dicent in auri-
bus tuis filii sterilitatis tuæ : Angustus est mihi locus, fac spatium mihi
ut habitem. 21 Et dices in corde tuo : Quis genuit mihi istos? ego sterilis
et non pariens, transmigrata, et captiva; et istos quis enutrivit? ego
destituta et sola; et isti ubi erant?
22 Hæc dicit Dominus Deus : Ecce levabo ad gentes manum meam,
et ad populos exaltabo signum meum. Et afferent filios tuos in ulnis, et
filias tuas super humeros portabunt. 23 Et erunt reges nutritii tui, et re-
ginæ nutrices tuæ; vultu in terram demisso adorabunt te, et pulverem
pedum tuorum lingent. Et scies quia ego Dominus, super quo non con-
funduntur qui expectant eum. 24 Numquid tolletur a forti præda? aut

---

2] Inf. LI, 16. — 6] Sup. XLII, 6. Act. XIII, 47. — 8] II Cor. VI, 2. — 10] Apoc. VII, 16. — 18] Inf. LX, 4.

quod captum fuerit a robusto, salvum esse poterit? [25] Quia hæc dicit Dominus : Equidem, et captivitas a forti tolletur; et quod ablatum fuerit a robusto, salvabitur. Eos vero qui judicaverunt te, ego judicabo, et filios tuos ego salvabo. [26] Et cibabo hostes tuos carnibus suis, et quasi musto, sanguine suo inebriabuntur; et sciet omnis caro quia ego Dominus salvans te, et redemptor tuus fortis Jacob.

§ II. — *Israel culpa sua repudiatus; servus Dei, non obstante cruciatu, officium sequens.*

Israel infelix ob iniquitates suas.

CAP. L. — [1] Hæc dicit Dominus : Quis est hic liber repudii matris vestræ, quo dimisi eam? aut quis est creditor meus, cui vendidi vos? Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, et in sceleribus vestris dimisi matrem vestram. [2] Quia veni, et non erat vir; vocavi, et non erat qui audiret. Numquid abbreviata et parvula facta est manus mea, ut non possim redimere? aut non est in me virtus ad liberandum? Ecce in increpatione mea desertum faciam mare, ponam flumina in siccum; computrescent pisces sine aqua, et morientur in siti. [3] Induam cælos tenebris, et saccum ponam operimentum eorum.

Christus humiliatus et cruciatus, sed officio parens.

[4] Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum qui lassus est verbo. Erigit mane, mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum. [5] Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico; retrorsum non abii. [6] Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus; faciem meam non averti ab increpantibus et conspuentibus in me. [7] Dominus Deus auxiliator meus, ideo non sum confusus; ideo posui faciem meam ut petram durissimam, et scio quoniam non confundar. [8] Juxta est qui justificat me; quis contradicet mihi? Stemus simul; quis est adversarius meus? accedat ad me. [9] Ecce Dominus Deus auxiliator meus; quis est qui condemnet me? Ecce omnes quasi vestimentum conterentur; tinea comedet eos.

Promissio et comminatio.

[10] Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem servi sui? Qui ambulavit in tenebris, et non est lumen ei, speret in nomine Domini, et innitatur super Deum suum. [11] Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammis; ambulate in lumine ignis vestri, et in flammis quas succendistis : de manu mea factum est hoc vobis; in doloribus dormietis.

§ III. — *Felices exitus Israelis.*

Propheta hortatur Israelem ad fiduciam.

CAP. LI. — [1] Audite me, qui sequimini quod justum est, et quæritis Dominum; attendite ad petram unde excisi estis, et ad cavernam laci de qua præcisi estis. [2] Attendite ad Abraham, patrem vestrum, et ad Saram, quæ peperit vos; quia unum vocavi eum, et benedixi ei, et multiplicavi eum. [3] Consolabitur ergo Dominus Sion, et consolabitur omnes ruinas ejus; et ponet desertum ejus quasi delicias, et solitudinem ejus quasi hortum Domini. Gaudium et lætitia invenietur in ea, gratiarum actio et vox laudis. [4] Attendite ad me, popule meus, et, tribus mea, me audite : quia lex a me exiet, et judicium meum in lucem populorum requiescet. [5] Prope est justus meus, egressus est salvator meus, et brachia mea populos judicabunt; me insulæ expectabunt, et brachium meum sustinebunt. [6] Levate in cælum oculos vestros, et videte sub terra deorsum; quia cæli sicut fumus liquescent, et terra sicut vestimentum atteretur, et habitatores ejus sicut hæc interibunt, salus autem mea in sempiternum erit, et justitia mea non deficiet. [7] Audite me, qui scitis justum : populus meus, lex mea in corde eorum; nolite timere opprobrium hominum, et blasphemias eorum ne metuatis; [8] sicut enim vestimentum, sic comedet

50, 2] Inf. LIX, 1. — 6] Matth. XXVI, 67. — 8] Rom. VIII, 33. — 6] Ps. XXXVI, 39. — 7] Ps. XXXVI, 31.

eos vermis; et sicut lanam, sic devorabit eos tinea : salus autem mea in
sempiternum erit, et justitia mea in generationes generationum.

Israelis ardens precatio ad Deum.

9 Consurge, consurge, induere fortitudinem, brachium Domini! con-
surge sicut in diebus antiquis, in generationibus sæculorum. Numquid
non tu percussisti superbum, vulnerasti draconem? 10 Numquid non tu
siccasti mare, aquam abyssi vehementis; qui posuisti profundum maris
viam, ut transirent liberati? 11 Et nunc qui redempti sunt a Domino,
revertentur; et venient in Sion laudantes, et lætitia sempiterna super
capita eorum, gaudium et lætitiam tenebunt; fugiet dolor et gemitus.

Divina responsio et promissio.

12 Ego, ego ipse consolabor vos. Quis tu, ut timeres ab homine mor-
tali, et a filio hominis qui quasi fœnum ita arescet? 13 Et oblitus es Do-
mini, factoris tui, qui tetendit cælos et fundavit terram; et formidasti
jugiter tota die a facie furoris ejus qui te tribulabat, et paraverat ad
perdendum. Ubi nunc est furor tribulantis? 14 Cito veniet gradiens ad
aperiendum; et non interficiet usque ad internecionem, nec deficiet panis
ejus. 15 Ego autem sum Dominus Deus tuus, qui conturbo mare, et intu-
mescunt fluctus ejus; Dominus exercituum nomen meum. 16 Posui verba
mea in ore tuo, et in umbra manus meæ protexi te, ut plantes cælos,
et fundes terram, et dicas ad Sion : Populus meus es tu.

Sion consolabitur, ejus hostes humiliabuntur.

17 Elevare, elevare, consurge, Jerusalem, quæ bibisti de manu Domini
calicem iræ ejus; usque ad fundum calicis soporis bibisti, et potasti
usque ad fæces. 18 Non est qui sustentet eam, ex omnibus filiis quos
genuit; et non est qui apprehendat manum ejus, ex omnibus filiis quos enu-
trivit. 19 Duo sunt quæ occurrerunt tibi ; quis contristabitur super te?
Vastitas, et contritio, et fames, et gladius; quis consolabitur te? 20 Filii
tui projecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum sicut oryx illa-
queatus; pleni indignatione Domini, increpatione Dei tui. 21 Idcirco audi
hoc, paupercula, et ebria non a vino. 22 Hæc dicit dominator tuus, Do-
minus et Deus tuus, qui pugnabit pro populo suo : Ecce tuli de manu
tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ; non adjicies ut
bibas illum ultra. 23 Et ponam illum in manu eorum qui te humiliave-
runt, et dixerunt animæ tuæ : Incurvare, ut transeamus; et posuisti ut
terram corpus tuum, et quasi viam transeuntibus.

§ IV. — *Aliæ prædictiones de liberatione Jerusalem.*

Gloria Dei requirit liberationem Sion.

CAP. LII. — 1 Consurge, consurge, induere fortitudine tua, Sion! in-
duere vestimentis gloriæ tuæ, Jerusalem, civitas Sancti, quia non adji-
ciet ultra ut pertranseat per te incircumcisus et immundus. 2 Excutere
de pulvere, consurge, sede, Jerusalem! solve vincula colli tui, captiva
filia Sion; 3 quia hæc dicit Dominus : Gratis venundati estis, et sine
argento redimemini. 4 Quia hæc dicit Dominus Deus : In Ægyptum
descendit populus meus in principio, ut colonus esset ibi, et Assur absque
ulla causa calumniatus est eum. 5 Et nunc quid mihi est hic, dicit Do-
minus, quoniam ablatus est populus meus gratis? Dominatores ejus inique
agunt, dicit Dominus, et jugiter tota die nomen meum blasphematur.
6 Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa : quia ego ipse
qui loquebar, ecce adsum.

Liberatio hæc in antecessum describitur.

7 Quam pulchri super montes pedes annuntiantis et prædicantis pacem,
annuntiantis bonum, prædicantis salutem, dicentis Sion : Regnabit Deus
tuus! 8 Vox speculatorum tuorum : levaverunt vocem, simul laudabunt,
quia oculo ad oculum videbunt cum converterit Dominus Sion. 9 Gaudete,
et laudate simul, deserta Jerusalem, quia consolatus est Dominus po-
pulum suum, redemit Jerusalem. 10 Paravit Dominus brachium sanctum

---

10] Ex. XIV, 21. — 16] Sup. XLIX, 2. — 19] Sup. XLVII, 9. — 4] Gen. XLVI, 6. — 5] Ez. XXXVI, 20. Rom. II, 24. — 7] Nah. I, 15. Rom. X, 15. — 10] Ps. XCVII, 3.

suum in oculis omnium gentium; et videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri. 11 Recedite, recedite; exite inde, pollutum nolite tangere; exite de medio ejus; mundamini, qui fertis vasa Domini. 12 Quoniam non in tumultu exibitis, nec in fuga properabitis; præcedet enim vos Dominus, et congregabit vos Deus Israel.

§ V. — *Christi passio, resurrectio et gloria.*

Thema: Christus ibit per crucem ad lucem.

13 Ecce intelliget servus meus, exaltabitur et elevabitur, et sublimis erit valde. 14 Sicut obstupuerunt super te multi, sic inglorius erit inter viros aspectus ejus, et forma ejus inter filios hominum. 15 Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum: quia quibus non est narratum de eo viderunt, et qui non audierunt contemplati sunt.

Christi humiliationes.

Cap. LIII. — 1 Quis credidit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est? 2 Et ascendet sicut virgultum coram eo, et sicut radix de terra sitienti. Non est species ei, neque decor; et vidimus eum, et non erat aspectus, et desideravimus eum; 3 despectum, et novissimum virorum, virum dolorum, et scientem infirmitatem; et quasi absconditus vultus ejus et despectus, unde nec reputavimus eum.

Satisfactio vicaria Christi.

4 Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit; et nos putavimus eum quasi leprosum, et percussum a Deo, et humiliatum. 5 Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra; disciplina pacis nostræ super eum, et livore ejus sanati sumus. 6 Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit; et posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.

Christi mors et sepultura.

7 Oblatus est quia ipse voluit, et non aperuit os suum; sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente se obmutescet, et non aperiet os suum. 8 De angustia, et de judicio sublatus est. Generationem ejus quis enarrabit? quia abscissus est de terra viventium. Propter scelus populi mei percussi eum. 9 Et dabit impios pro sepultura, et divitem pro morte sua, eo quod iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit in ore ejus.

Ejus gloria et exaltatio.

10 Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, et voluntas Domini in manu ejus dirigetur. 11 Pro eo quod laboravit anima ejus, videbit et saturabitur. In scientia sua justificabit ipse justus servus meus multos, et iniquitates eorum ipse portabit. 12 Ideo dispertiam ei plurimos, et fortium dividet spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, et cum sceleratis reputatus est, et ipse peccata multorum tulit, et pro transgressoribus rogavit.

§ VI. — *Gloria Jerusalem, seu Ecclesiæ Christi.*

Jerusalem nunc sterilis, mox fecunda;

Cap. LIV. — 1 Lauda, sterilis, quæ non paris; decanta laudem, et hinni, quæ non pariebas: quoniam multi filii desertæ magis quam ejus quæ habet virum, dicit Dominus. 2 Dilata locum tentorii tui, et pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas; longos fac funiculos tuos, et clavos tuos consolida. 3 Ad dexteram enim et ad lævam penetrabis, et semen tuum gentes hereditabit, et civitates desertas inhabitabit.

nunc repudiata, mox felix uxor;

4 Noli timere, quia non confunderis, neque erubesces; non enim te pudebit, quia confusionis adolescentiæ tuæ oblivisceris, et opprobrii viduitatis tuæ non recordaberis amplius. 5 Quia dominabitur tui qui fecit

---

11] II Cor. VI, 17. — 15] Rom. XV, 21. — 1] Rom. X, 16. Joan. XII, 38. — 3] Marc. IX, 11. — 4] Matth. VIII, 17. — 5] I Cor. XV, 3. — 7] Matth. XXVI, 63. Act. VIII, 32. — 9] I Petr. II, 22. I Joan. III, 5. — 12] Marc. XV, 28. Luc. XXII, 37. Luc. XXIII, 34. — 1] Luc. XXIII, 29. Gal. IV, 27. — 5] Luc. I, 32.

te, Dominus exercituum nomen ejus; et redemptor tuus, Sanctus Israel,
Deus omnis terræ vocabitur. 6 Quia ut mulierem derelictam et mœrentem
spiritu vocavit te Dominus, et uxorem ab adolescentia abjectam, dixit
Deus tuus.

in æternum amata.

7 Ad punctum in modico dereliqui te, et in miserationibus magnis con-
gregabo te. 8 In momento indignationis abscondi faciem meam parumper
a te; et in misericordia sempiterna misertus sum tui, dixit redemptor
tuus, Dominus. 9 Sicut in diebus Noe istud mihi est, cui juravi ne indu-
cerem aquas Noe ultra supra terram; sic juravi ut non irascar tibi, et
non increpem te. 10 Montes enim commovebuntur, et colles contremi-
scent; misericordia autem mea non recedet a te, et fœdus pacis meæ non
movebitur, dixit miserator tuus Dominus. 11 Paupercula, tempestate
convulsa absque ulla consolatione, ecce ego sternam per ordinem lapides
tuos, et fundabo te in sapphiris; 12 et ponam jaspidem propugnacula
tua; et portas tuas in lapides sculptos, et omnes terminos tuos in lapides
desiderabiles; 13 universos filios tuos doctos a Domino, et multitudinem
pacis filiis tuis.

et tuta ab omnibus malis.

14 Et in justitia fundaberis: recede procul a calumnia, quia non timebis;
et a pavore, quia non appropinquabit tibi. 15 Ecce accola veniet qui non
erat mecum, advena quondam tuus adjungetur tibi. 16 Ecce ego creavi
fabrum sufflantem in igne prunas, et proferentem vas in opus suum; et
ego creavi interfectorem ad disperdendum. 17 Omne vas quod fictum est
contra te, non dirigetur; et omnem linguam resistentem tibi in judicio,
judicabis. Hæc est hereditas servorum Domini; et justitia eorum apud
me, dicit Dominus.

§ VII. — *De via ad salutem perducente.*

Invitatio ad fruendum cælestibus donis.

Cap. LV. — 1 Omnes sitientes, venite ad aquas; et qui non habetis ar-
gentum, properate, emite, et comedite; venite, emite absque argento et
absque ulla commutatione vinum et lac. 2 Quare appenditis argentum non
in panibus, et laborem vestrum non in saturitate? Audite, audientes me;
et comedite bonum, et delectabitur in crassitudine anima vestra. 3 Incli-
nate aurem vestram, et venite ad me; audite, et vivet anima vestra; et
feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles.
4 Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus. 5 Ecce
gentem quam nesciebas vocabis; et gentes quæ te non cognoverunt ad
te current, propter Dominum Deum tuum, et Sanctum Israel, quia glo-
rificavit te.

Deus fideliter stabit conventis, si viderit corda vere conversa.

6 Quærite Dominum dum inveniri potest; invocate eum dum prope est.
7 Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et re-
vertatur ad Dominum, et miserebitur ejus; et ad Deum nostrum, quoniam
multus est ad ignoscendum.
8 Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neque viæ vestræ,
viæ meæ, dicit Dominus. 9 Quia sicut exaltantur cæli a terra, sic exaltatæ
sunt viæ meæ a viis vestris, et cogitationes meæ a cogitationibus vestris.
10 Et quomodo descendit imber et nix de cælo, et illuc ultra non rever-
titur, sed inebriat terram, et infundit eam, et germinare eam facit, et
dat semen serenti, et panem comedenti: 11 sic erit verbum meum quod
egredietur de ore meo; non revertetur ad me vacuum, sed faciet quæ-
cumque volui, et prosperabitur in his ad quæ misi illud. 12 Quia in lætitia
egrediemini, et in pace deducemini; montes et colles cantabunt coram
vobis laudem, et omnia ligna regionis plaudent manu. 13 Pro saliunca
ascendet abies, et pro urtica crescet myrtus; et erit Dominus nominatus
in signum æternum quod non auferetur.

9] Gen. IX, 11. — 13] Joan. VI, 45. — 1] Eccli. LI, 33. Apoc. XXII, 17. — 3] Act. XIII, 34.

§ VIII. — *Salus etiam gentibus oblata.*

Quilibet capax salutis, modo integer vitæ.

Cap. LVI. — [1] Hæc dicit Dominus : Custodite judicium, et facite justitiam, quia juxta est salus mea ut veniat, et justitia mea ut reveletur. [2] Beatus vir qui facit hoc, et filius hominis qui apprehendet istud, custodiens sabbatum ne polluat illud, custodiens manus suas ne faciat omne malum !

[3] Et non dicat filius advenæ, qui adhæret Domino, dicens : Separatione dividet me Dominus a populo suo; et non dicat eunuchus : Ecce ego lignum aridum. [4] Quia hæc dicit Dominus eunuchis : Qui custodierint sabbata mea, et elegerint quæ ego volui, et tenuerint fœdus meum, [5] dabo eis in domo mea et in muris meis locum, et nomen melius a filiis et filiabus : nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit. [6] Et filios advenæ, qui adhærent Domino, ut colant eum, et diligant nomen ejus, ut sint ei in servos; omnem custodientem sabbatum ne polluat illud, et tenentem fœdus meum, [7] adducam eos in montem sanctum meum, et lætificabo eos in domo orationis meæ; holocausta eorum et victimæ eorum placebunt mihi super altari meo, quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis.

[8] Ait Dominus Deus, qui congregat dispersos Israel : Adhuc congregabo ad eum congregatos ejus.

§ IX. — *Multi ex Israel ad salutem non pervenient.*

Increpatio adversus pravos principes Sion.

[9] Omnes bestiæ agri, venite ad devorandum, universæ bestiæ saltus. [10] Speculatores ejus cæci omnes, nescierunt universi : canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, et amantes somnia. [11] Et canes impudentissimi, nescierunt saturitatem; ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam; omnes in viam suam declinaverunt; unusquisque ad avaritiam suam, a summo usque ad novissimum. [12] Venite, sumamus vinum, et impleamur ebrietate; et erit sicut hodie, sic et cras, et multo amplius.

Cap. LVII. — [1] Justus perit, et non est qui recogitet in corde suo; et viri misericordiæ colliguntur, quia non est qui intelligat, a facie enim malitiæ collectus est justus. [2] Veniat pax, requiescat in cubili suo qui ambulavit in directione sua.

Comminatio in populum infidelem.

[3] Vos autem accedite huc, filii auguratricis, semen adulteri et fornicariæ! [4] Super quem lusistis? super quem dilatastis os, et ejecistis linguam? Numquid non vos filii scelesti, semen mendax, [5] qui consolamini in diis subter omne lignum frondosum; immolantes parvulos in torrentibus, subter eminentes petras? [6] In partibus torrentis pars tua, hæc est sors tua; et ipsis effudisti libamen, obtulisti sacrificium. Numquid super his non indignabor? [7] Super montem excelsum et sublimem posuisti cubile tuum, et illuc ascendisti ut immolares hostias. [8] Et post ostium, et retro postem, posuisti memoriale tuum. Quia juxta me discooperuisti, et suscepisti adulterum, dilatasti cubile tuum; et pepigisti cum eis fœdus; dilexisti stratum eorum manu aperta. [9] Et ornasti te regi unguento, et multiplicasti pigmenta tua. Misisti legatos tuos procul, et humiliata es usque ad inferos. [10] In multitudine viæ tuæ laborasti; non dixisti : Quiescam. Vitam manus tuæ invenisti; propterea non rogasti. [11] Pro quo sollicita timuisti, quia mentita es, et mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo? quia ego tacens et quasi non videns, et mei oblita es. [12] Ego annuntiabo justitiam tuam, et opera tua non proderunt tibi. [13] Cum clamaveris, liberent te congregati tui, et omnes eos auferet ventus, tollet aura. Qui autem fiduciam habet mei, hereditabit terram, et possidebit montem sanctum meum.

56, 1] Sap. I, 1. — 7] Jer. VII, 11. Matth. XXI, 13. Marc. XI, 17. Luc. XIX, 46. — 11] Jer. VI, 13 et VIII, 10.

Pax et gaudium promittuntur piis, emendatis.

[14] Et dicam : Viam facite, præbete iter; declinate de semita, auferte offendicula de via populi mei. [15] Quia hæc dicit Excelsus, et Sublimis, habitans æternitatem, et sanctum nomen ejus, in excelso et in sancto habitans, et cum contrito et humili spiritu : ut vivificet spiritum humilium, et vivificet cor contritorum. [16] Non enim in sempiternum litigabo, neque usque ad finem irascar, quia spiritus a facie mea egredietur, et flatus ego faciam. [17] Propter iniquitatem avaritiæ ejus iratus sum, et percussi eum. Abscondi a te faciem meam, et indignatus sum ; et abiit vagus in via cordis sui. [18] Vias ejus vidi, et sanavi eum; et reduxi eum, et reddidi consolationes ipsi, et lugentibus ejus. [19] Creavi fructum labiorum pacem ; pacem ei qui longe est et qui prope, dixit Dominus, et sanavi eum.

[20] Impii autem quasi mare fervens, quod quiescere non potest, et redundant fluctus ejus in conculcationem et lutum. [21] Non est pax impiis, dicit Dominus Deus.

Sectio III. — Cælestis Jerusalem gloria et felicitas

§ I. — *De vera et falsa sanctitate.*

Reprehenditur falsus Dei cultus.

Cap. LVIII. — [1] Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, et annuntia populo meo scelera eorum, et domui Jacob peccata eorum. [2] Me etenim de die in diem quærunt, et scire vias meas volunt, quasi gens quæ justitiam fecerit, et judicium Dei sui non dereliquerit. Rogant me judicia justitiæ, appropinquare Deo volunt. [3] Quare jejunavimus, et non aspexisti; humiliavimus animas nostras, et nescisti? Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra, et omnes debitores vestros repetitis. [4] Ecce ad lites et contentiones jejunatis, et percutitis pugno impie. Nolite jejunare sicut usque ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor vester. [5] Numquid tale est jejunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? numquid contorquere quasi circulum caput suum, et saccum et cinerem sternere? numquid istud vocabis jejunium, et diem acceptabilem Domino?

Verus cultus exponitur.

[6] Nonne hoc est magis jejunium quod elegi ? Dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos qui confracti sunt liberos, et omne onus dirumpe ; [7] frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam ; cum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris. [8] Tunc erumpet quasi mane lumen tuum ; et sanitas tua citius orietur, et anteibit faciem tuam justitia tua, et gloria Domini colliget te. [9] Tunc invocabis, et Dominus exaudiet ; clamabis, et dicet : Ecce adsum. Si abstuleris de medio tui catenam, et desieris extendere digitum, et loqui quod non prodest ; [10] cum effuderis esurienti animam tuam, et animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, et tenebræ tuæ erunt sicut meridies. [11] Et requiem tibi dabit Dominus semper, et implebit splendoribus animam tuam, et ossa tua liberabit ; et eris quasi hortus irriguus, et sicut fons aquarum cujus non deficient aquæ. [12] Et ædificabuntur in te deserta sæculorum, fundamenta generationis et generationis suscitabis ; et vocaberis ædificator sepium, avertens semitas in quietem. [13] Si averteris a sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo ; et vocaveris sabbatum delicatum, et sanctum Domini gloriosum, et glorificaveris eum dum non facis vias tuas, et non invenitur voluntas tua, ut loquaris sermonem : [14] tunc delectaberis super Domino ; et sustollam te super altitudines terræ, et cibabo te hereditate Jacob, patris tui ; os enim Domini locutum est.

14] Inf. LXII, 10. — 21] Sup. XLVIII, 22. — 5] Zach. VII, 5. — 7] Ez. XVIII, 7-16. Matth. XXV, 35. — 12] Inf. LXI, 4.

§ II. — *Israelis pœnitentia fœdus novum stabilietur.*

Cap. LIX. — [1] Ecce non est abbreviata manus Domini, ut salvare nequeat; neque aggravata est auris ejus, ut non exaudiat. [2] Sed iniquitates vestræ diviserunt inter vos et Deum vestrum; et peccata vestra absconderunt faciem ejus a vobis, ne exaudiret. [3] Manus enim vestræ pollutæ sunt sanguine, et digiti vestri iniquitate; labia vestra locuta sunt mendacium, et lingua vestra iniquitatem fatur. [4] Non est qui invocet justitiam, neque est qui judicet vere; sed confidunt in nihilo, et loquuntur vanitates; conceperunt laborem, et pepererunt iniquitatem. [5] Ova aspidum ruperunt, et telas araneæ texuerunt. Qui comederit de ovis eorum, morietur; et quod confotum est, erumpet in regulum. [6] Telæ eorum non erunt in vestimentum, neque operientur operibus suis; opera eorum opera inutilia, et opus iniquitatis in manibus eorum. [7] Pedes eorum ad malum currunt, et festinant ut effundant sanguinem innocentem; cogitationes eorum cogitationes inutiles, vastitas et contritio in viis eorum. [8] Viam pacis nescierunt, et non est judicium in gressibus eorum; semitæ eorum incurvatæ sunt eis; omnis qui calcat in eis, ignorat pacem.

Peccata Judæorum murus separationis inter ipsos ac Deum.

[9] Propter hoc elongatum est judicium a nobis, et non apprehendet nos justitia. Expectavimus lucem, et ecce tenebræ; splendorem, et in tenebris ambulavimus. [10] Palpavimus sicut cæci parietem, et quasi absque oculis attrectavimus; impegimus meridie quasi in tenebris, in caliginosis quasi mortui. [11] Rugiemus quasi ursi omnes, et quasi columbæ meditantes gememus: expectavimus judicium, et non est; salutem, et elongata est a nobis. [12] Multiplicatæ sunt enim iniquitates nostræ coram te, et peccata nostra responderunt nobis, quia scelera nostra nobiscum, et iniquitates nostras cognovimus, [13] peccare et mentiri contra Dominum, et aversi sumus ne iremus post tergum Dei nostri, ut loqueremur calumniam et transgressionem; concepimus et locuti sumus de corde verba mendacii. [14] Et conversum est retrorsum judicium, et justitia longe stetit, quia corruit in platea veritas, et æquitas non potuit ingredi. [15] Et facta est veritas in oblivionem; et qui recessit a malo, prædæ patuit.

Se juste afflictum Israel confitetur.

Et vidit Dominus, et malum apparuit in oculis ejus, quia non est judicium. [16] Et vidit quia non est vir, et aporiatus est, quia non est qui occurrat; et salvavit sibi brachium suum, et justitia ejus ipsa confirmavit eum. [17] Indutus est justitia ut lorica, et galea salutis in capite ejus; indutus est vestimentis ultionis, et opertus est quasi pallio zeli. [18] Sicut ad vindictam quasi ad retributionem indignationis hostibus suis, et vicissitudinem inimicis suis; insulis vicem reddet. [19] Et timebunt qui ab occidente nomen Domini, et qui ab ortu solis gloriam ejus, cum venerit quasi fluvius violentus quem spiritus Domini cogit; [20] et venerit Sion redemptor, et eis qui redeunt ab iniquitate in Jacob, dicit Dominus. [21] Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus: Spiritus meus qui est in te, et verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, et de ore seminis tui, et de ore seminis seminis tui, dicit Dominus, amodo et usque in sempiternum.

Deus fœdus novum cum resipiscentibus feriet.

§ III. — *Gloria mystica Jerusalem.*

Cap. LX. — [1] Surge, illuminare, Jerusalem, quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est. [2] Quia ecce tenebræ operient terram, et caligo populos; super te autem orietur Dominus, et gloria ejus in te videbitur. [3] Et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui.

Ad Jerusalem venient omnes gentes et reges.

1] Num. XI, 23. Sup. L, 2. — 3] Sup. I, 15. — 4] Job, XV, 35. — 7] Prov. I, 16. Rom. III, 15. — 17] Eph. VI, 17. I Thess. V, 8. — 20] Rom. XI, 26.

4 Leva in circuitu oculos tuos, et vide : omnes isti congregati sunt,
venerunt tibi; filii tui de longe venient, et filiæ tuæ de latere surgent.
5 Tunc videbis, et afflues, mirabitur et dilatabitur cor tuum, quando
conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi.
6 Inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madian et Epha; omnes
de Saba venient, aurum et thus deferentes, et laudem Domino annun-
tiantes. 7 Omne pecus Cedar congregabitur tibi; arietes Nabaioth mi-
nistrabunt tibi : offerentur super placabili altari meo, et domum maje-
statis meæ glorificabo. 8 Qui sunt isti, qui ut nubes volant, et quasi
columbæ ad fenestras suas? 9 Me enim insulæ expectant, et naves maris
in principio, ut adducam filios tuos de longe; argentum eorum, et aurum
eorum cum eis, nomini Domini Dei tui, et Sancto Israel, quia glorifi-
cavit te.

Urbs magnifice reædificabitur.

10 Et ædificabunt filii peregrinorum muros tuos, et reges eorum mini-
strabunt tibi; in indignatione enim mea percussi te, et in reconciliatione
mea misertus sum tui. 11 Et aperientur portæ tuæ jugiter; die ac nocte
non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo gentium, et reges earum
adducantur. 12 Gens enim et regnum quod non servierit tibi peribit, et
gentes solitudine vastabuntur. 13 Gloria Libani ad te veniet, abies, et
buxus, et pinus simul ad ornandum locum sanctificationis meæ; et locum
pedum meorum glorificabo. 14 Et venient ad te curvi filii eorum qui humi-
liaverunt te, et adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant
tibi, et vocabunt te Civitatem Domini, Sion Sancti Israel.

Ejus gloria, divitiæ, sanctitas.

15 Pro eo quod fuisti derelicta et odio habita, et non erat qui per te
transiret, ponam te in superbiam sæculorum, gaudium in generationem et
generationem; 16 et suges lac gentium, et mamilla regum lactaberis; et
scies quia ego Dominus salvans te, et redemptor tuus, Fortis Jacob.
17 Pro ære afferam aurum, et pro ferro afferam argentum, et pro lignis
æs, et pro lapidibus ferrum; et ponam visitationem tuam pacem, et præ-
positos tuos justitiam. 18 Non audietur ultra iniquitas in terra tua, vastitas
et contritio in terminis tuis; et occupabit salus muros tuos, et portas tuas
laudatio.

De rege ac civibus Jerusalem.

19 Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lunæ
illuminabit te; sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, et Deus
tuus in gloriam tuam. 20 Non occidet ultra sol tuus, et luna tua non
minuetur, quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, et complebuntur
dies luctus tui. 21 Populus autem tuus omnes justi; in perpetuum here-
ditabunt terram, germen plantationis meæ, opus manus meæ ad glorifi-
candum. 22 Minimus erit in mille, et parvulus in gentem fortissimam.
Ego Dominus, in tempore ejus subito faciam istud.

§ IV. — *Christus, hujusce gloriæ mediator et auctor.*

Missio Christi salvatoris.

Cap. LXI. — 1 Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus
me; ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, et
prædicarem captivis indulgentiam, et clausis apertionem; 2 ut prædicarem
annum placabilem Domino, et diem ultionis Deo nostro; ut consolarer
omnes lugentes; 3 ut ponerem lugentibus Sion, et darem eis coronam pro
cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris; et
vocabuntur in ea fortes justitiæ, plantatio Domini ad glorificandum.

Israel iterum possessor Chanaan et primus inter populos.

4 Et ædificabunt deserta a sæculo, et ruinas antiquas erigent, et
instaurabunt civitates desertas, dissipatas in generationem et genera-
tionem. 5 Et stabunt alieni, et pascent pecora vestra, et filii peregrinorum
agricolæ et vinitores vestri erunt. 6 Vos autem sacerdotes Domini vocabi-

4] Sup. XLIX, 18. — 11] Apoc. XXI, 25. — 19] Apoc. XXI, 23 et XXII, 5. — 1] Luc. IV, 18. —
2] Matth. V, 5. — 4] Sup. LVIII, 12.

mini; Ministri Dei nostri, dicetur vobis; fortitudinem gentium comedetis,
et in gloria earum superbietis. [7] Pro confusione vestra duplici et rubore,
laudabunt partem suam; propter hoc in terra sua duplicia possidebunt,
lætitia sempiterna erit eis. [8] Quia ego Dominus diligens judicium, et odio
habens rapinam in holocausto; et dabo opus eorum in veritate, et fœdus
perpetuum feriam eis. [9] Et scient in gentibus semen eorum, et germen
eorum in medio populorum; omnes qui viderint eos cognoscent illos, quia
isti sunt semen cui benedixit Dominus.

Gaudium Christi, talia prænuntiantis.

[10] Gaudens gaudebo in Domino, et exultabit anima mea in Deo meo,
quia induit me vestimentis salutis, et indumento justitiæ circumdedit
me, quasi sponsum decoratum corona, et quasi sponsam ornatam monilibus suis. [11] Sicut enim terra profert germen suum, et sicut hortus semen
suum germinat, sic Dominus Deus germinabit justitiam et laudem coram
universis gentibus.

§ V. — *Salus expetita et impetrata.*

Servus Domini implorat et depingit salutem Sion.

Cap. LXII. — [1] Propter Sion non tacebo, et propter Jerusalem non
quiescam, donec egrediatur ut splendor justus ejus, et salvator ejus ut
lampas accendatur. [2] Et videbunt gentes justum tuum, et cuncti reges
inclytum tuum; et vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini
nominabit. [3] Et eris corona gloriæ in manu Domini, et diadema regni in
manu Dei tui. [4] Non vocaberis ultra derelicta, et terra tua non vocabitur
amplius desolata; sed vocaberis Voluntas mea in ea, et terra tua inhabitata, quia complacuit Domino in te; et terra tua inhabitabitur. [5] Habitabit enim juvenis cum virgine, et habitabunt in te filii tui; et gaudebit
sponsus super sponsam, et gaudebit super te Deus tuus.

Hortatio ad cives, ut ipsi postulent.

[6] Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes; tota die et tota
nocte in perpetuum non tacebunt. Qui reminiscimini Domini, ne taceatis,
[7] et ne detis silentium ei, donec stabiliat et donec ponat Jerusalem laudem
in terra. [8] Juravit Dominus in dextera sua, et in brachio fortitudinis suæ:
Si dedero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis; et si biberint filii
alieni vinum tuum in quo laborasti. [9] Quia qui congregant illud, comedent,
et laudabunt Dominum; et qui comportant illud, bibent in atriis sanctis
meis.

In propinquo est redemptio.

[10] Transite, transite per portas, præparate viam populo, planum facite
iter, eligite lapides, et elevate signum ad populos. [11] Ecce Dominus
auditum fecit in extremis terræ: Dicite filiæ Sion: Ecce Salvator tuus
venit; ecce merces ejus cum eo, et opus ejus coram illo. [12] Et vocabunt
eos populus sanctus, redempti a Domino; tu autem vocaberis quæsita
civitas, et non derelicta.

§ VI. — *Ultio de hostibus Sion.*

Edom calcatus in torculari.

Cap. LXIII. — [1] Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de
Bosra? iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis
suæ. Ego qui loquor justitiam, et propugnator sum ad salvandum.
[2] Quare ergo rubrum est indumentum tuum, et vestimenta tua sicut calcantium in torculari? [3] Torcular calcavi solus, et de gentibus non est vir
mecum; calcavi eos in furore meo, et conculcavi eos in ira mea; et
aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, et omnia indumenta
mea inquinavi. [4] Dies enim ultionis in corde meo, annus redemptionis
meæ venit. [5] Circumspexi, et non erat auxiliator; quæsivi, et non fuit
qui adjuvaret; et salvavit mihi brachium meum, et indignatio mea ipsa
auxiliata est mihi. [6] Et conculcavi populos in furore meo, et inebriavi
eos in indignatione mea, et detraxi in terram virtutem eorum.

62, 10] Sup. LVII, 14. — 11] Zach. IX, 9. Matth. XXI, 5. — 2] Apoc. XIX, 13. — 4] Sup. XXXIV, 8.

§ VII. — *Deprecatio Israelis captivi et miseri.*

Quid olim Deus egerit in gratiam Israelis.

7 Miserationum Domini recordabor, laudem Domini super omnibus quæ
reddidit nobis Dominus, et super multitudinem bonorum domui Israel,
quæ largitus est eis secundum indulgentiam suam, et secundum multitu-
dinem misericordiarum suarum. 8 Et dixit : Verumtamen populus meus
est, filii non negantes ; et factus est eis salvator. 9 In omni tribulatione
eorum non est tribulatus, et angelus faciei ejus salvavit eos. In dilectione
sua et in indulgentia sua ipse redemit eos, et portavit eos, et elevavit eos
cunctis diebus sæculi.

Israelis ingrati castigatio.

10 Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt, et afflixerunt spiritum
Sancti ejus ; et conversus est eis in inimicum, et ipse debellavit eos.
11 Et recordatus est dierum sæculi Moysi, et populi sui. Ubi est qui edu-
xit eos de mari cum pastoribus gregis sui? ubi est qui posuit in medio
ejus spiritum Sancti sui ; 12 qui eduxit ad dexteram Moysen, brachio
majestatis suæ ; qui scidit aquas ante eos, ut faceret sibi nomen sempi-
ternum ; 13 qui eduxit eos per abyssos, quasi equum in deserto non
impingentem? 14 Quasi animal in campo descendens, spiritus Domini
ductor ejus fuit. Sic adduxisti populum tuum, ut faceres tibi nomen
gloriæ.

Misericordiæ divinæ humilis imploratio.

15 Attende de cælo, et vide de habitaculo sancto tuo, et gloriæ tuæ.
Ubi est zelus tuus, et fortitudo tua, multitudo viscerum tuorum et mise-
rationum tuarum? Super me continuerunt se. 16 Tu enim pater noster ; et
Abraham nescivit nos, et Israel ignoravit nos ; tu, Domine, pater noster,
redemptor noster, a sæculo nomen tuum. 17 Quare errare nos fecisti, Do-
mine, de viis tuis; indurasti cor nostrum ne timeremus te? Convertere
propter servos tuos, tribus hereditatis tuæ. 18 Quasi nihilum possederunt
populum sanctum tuum; hostes nostri conculcaverunt sanctificationem
tuam. 19 Facti sumus quasi in principio, cum non dominareris nostri, neque
invocaretur nomen tuum super nos.

Cap. LXIV. — 1 Utinam dirumperes cælos, et descenderes ; a facie tua
montes defluerent. 2 Sicut exustio ignis tabescerent, aquæ arderent igni,
ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis, a facie tua gentes turbarentur.
3 Cum feceris mirabilia, non sustinebimus. Descendisti, et a facie tua
montes defluxerunt. 4 A sæculo non audierunt, neque auribus percepe-
runt; oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti expectanti-
bus te.

5 Occurristi lætanti, et facienti justitiam; in viis tuis recordabuntur
tui. Ecce tu iratus es, et peccavimus. In ipsis fuimus semper, et salvabi-
mur. 6 Et facti sumus ut immundus omnes nos, et quasi pannus men-
struatæ universæ justitiæ nostræ; et cecidimus quasi folium universi, et
iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos. 7 Non est qui invocet
nomen tuum; qui consurgat, et teneat te. Abscondisti faciem tuam a
nobis, et allisisti nos in manu iniquitatis nostræ. 8 Et nunc, Domine,
pater noster es tu, nos vero lutum; et fictor noster tu, et opera manuum
tuarum omnes nos. 9 Ne irascaris, Domine, satis, et ne ultra memineris
iniquitatis nostræ; ecce, respice, populus tuus omnes nos. 10 Civitas
Sancti tui facta est deserta, Sion deserta facta est, Jerusalem desolata
est. 11 Domus sanctificationis nostræ et gloriæ nostræ, ubi laudaverunt
te patres nostri, facta est in exustionem ignis, et omnia desiderabilia
nostra versa sunt in ruinas. 12 Numquid super his continebis te, Domine;
tacebis, et affliges nos vehementer?

11] Ex. XIV, 29. — 15] Deut. XXVI, 15. Bar. II, 16. — 4] I Cor. II, 9. — 9] Ps. LXXVIII, 8.

§ VIII. — *Responsio Domini ad Israelis orationem.*

Damnabuntur peccatores obstinati.

Cap. LXV. — [1] Quæsierunt me qui ante non interrogabant, invenerunt
qui non quæsierunt me. Dixi : Ecce ego, ecce ego, ad gentem quæ non
invocabat nomen meum. [2] Expandi manus meas tota die ad populum
incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas. [3] Po-
pulus qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam semper ; qui
immolant in hortis, et sacrificant super lateres ; [4] qui habitant in sepul-
cris, et in delubris idolorum dormiunt ; qui comedunt carnem suillam, et
jus profanum in vasis eorum ; [5] qui dicunt : Recede a me, non appropin-
ques mihi, quia immundus es. Isti fumus erunt in furore meo, ignis
ardens tota die. [6] Ecce scriptum est coram me ; non tacebo, sed reddam,
et retribuam in sinum eorum. [7] Iniquitates vestras, et iniquitates patrum
vestrorum simul, dicit Dominus ; qui sacrificaverunt super montes, et
super colles exprobraverunt mihi ; et remetiar opus eorum primum in sinu
eorum.

Residuum parvum salvabitur de Jacob.

[8] Hæc dicit Dominus : Quomodo si inveniatur granum in botro, et di-
catur : Ne dissipes illud, quoniam benedictio est ; sic faciam propter ser-
vos meos, ut non disperdam totum. [9] Et educam de Jacob semen, et de
Juda possidentem montes meos ; et hereditabunt eam electi mei, et servi
mei habitabunt ibi. [10] Et erunt campestria in caulas gregum, et vallis
Achor in cubile armentorum, populo meo qui requisierunt me.

Unicuique reddetur juxta opera sua.

[11] Et vos qui dereliquistis Dominum, qui obliti estis montem sanctum
meum, qui ponitis Fortunæ mensam, et libatis super eam ; [12] numerabo
vos in gladio, et omnes in cæde corruetis : pro eo quod vocavi, et non
respondistis ; locutus sum, et non audistis ; et faciebatis malum in oculis
meis, et quæ nolui elegistis. [13] Propter hoc hæc dicit Dominus Deus :
Ecce servi mei comedent, et vos esurietis ; ecce servi mei bibent, et vos
sitietis ; [14] ecce servi mei lætabuntur, et vos confundemini ; ecce servi mei
laudabunt præ exultatione cordis, et vos clamabitis præ dolore cordis,
et præ contritione spiritus ululabitis, [15] et dimittetis nomen vestrum in
juramentum electis meis ; et interficiet te Dominus Deus, et servos suos
vocabit nomine alio : [16] in quo qui benedictus est super terram benedi-
cetur in Deo amen, et qui jurat in terra jurabit in Deo amen ; quia obli-
vioni traditæ sunt angustiæ priores, et quia absconditæ sunt ab oculis
meis.

Summa felicitas servis Dei promissa.

[17] Ecce enim ego creo cælos novos, et terram novam ; et non erunt in
memoria priora, et non ascendent super cor. [18] Sed gaudebitis et exulta-
bitis usque in sempiternum in his quæ ego creo, quia ecce ego creo Jeru-
salem exultationem, et populum ejus gaudium. [19] Et exultabo in Jeru-
salem, et gaudebo in populo meo, et non audietur in eo ultra vox fletus
et vox clamoris. [20] Non erit ibi amplius infans dierum, et senex qui non
impleat dies suos, quoniam puer centum annorum morietur, et peccator
centum annorum maledictus erit. [21] Et ædificabunt domos, et habita-
bunt ; et plantabunt vineas, et comedent fructus earum. [22] Non ædifica-
bunt, et alius habitabit ; non plantabunt, et alius comedet : secundum
enim dies ligni erunt dies populi mei, et opera manuum eorum invetera-
bunt. [23] Electi mei non laborabunt frustra, neque generabunt in contur-
batione, quia semen benedictorum Domini est, et nepotes eorum cum eis.
[24] Eritque antequam clament, ego exaudiam ; adhuc illis loquentibus, ego
audiam. [25] Lupus et agnus pascentur simul, leo et bos comedent paleas,
et serpenti pulvis panis ejus. Non nocebunt, neque occident in omni
monte sancto meo, dicit Dominus.

1] Rom. X, 20. — 12] Prov. I, 24. Inf. LXVI, 4. Jer. VII, 13. — 17] Inf. LXVI, 22. Apoc. XXI, 1. — 24] Ps. XXXI, 5. — 25] Sup. XI, 6.

§ IX. — *Nova Jerusalem; impiorum judicium et damnatio.*

Cultus hypocritarum confundetur.

Cap. LXVI. — 1 Hæc dicit Dominus : Cælum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum. Quæ est ista domus quam ædificabitis mihi? et quis est iste locus quietis meæ? 2 Omnia hæc manus mea fecit, et facta sunt universa ista, dicit Dominus; ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum et contritum spiritu, et trementem sermones meos? 3 Qui immolat bovem, quasi qui interficiat virum; qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem; qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat; qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt in viis suis, et in abominationibus suis anima eorum delectata est. 4 Unde et ego eligam illusiones eorum, et quæ timebant adducam eis; quia vocavi, et non erat qui responderet; locutus sum, et non audierunt; feceruntque malum in oculis meis, et quæ nolui elegerunt. 5 Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum ejus. Dixerunt fratres vestri odientes vos, et abjicientes propter nomen meum : Glorificetur Dominus, et videbimus in lætitia vestra; ipsi autem confundentur. 6 Vox populi de civitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis.

Sion, mater multorum filiorum, quos Deus blande tractabit.

7 Antequam parturiret peperit; antequam veniret partus ejus, peperit masculum. 8 Quis audivit unquam tale? et quis vidit huic simile? Numquid parturiet terra in die una, aut parietur gens simul, quia parturivit et peperit Sion filios suos? 9 Numquid ego qui alios parere facio, ipse non pariam? dicit Dominus; si ego qui generationem ceteris tribuo, sterilis ero? ait Dominus Deus tuus. 10 Lætamini cum Jerusalem, et exultate in ea, omnes qui diligitis eam; gaudete cum ea gaudio, universi qui lugetis super eam; 11 ut sugatis et repleamini ab ubere consolationis ejus, ut mulgeatis et deliciis affluatis ab omnimoda gloria ejus. 12 Quia hæc dicit Dominus : Ecce ego declinabo super eam quasi fluvium pacis, et quasi torrentem inundantem gloriam gentium, quam sugetis; ad ubera portabimini, et super genua blandientur vobis. 13 Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, et in Jerusalem consolabimini. 14 Videbitis, et gaudebit cor vestrum; et ossa vestra quasi herba germinabunt; et cognoscetur manus Domini servis ejus, et indignabitur inimicis suis.

Omnes gentes in Sion congregatæ et judicatæ.

15 Quia ecce Dominus in igne veniet, et quasi turbo quadrigæ ejus, reddere in indignatione furorem suum, et increpationem suam in flamma ignis; 16 quia in igne Dominus dijudicabit, et in gladio suo ad omnem carnem; et multiplicabuntur interfecti a Domino, 17 qui sanctificabantur et mundos se putabant in hortis post januam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam, et abominationem, et murem : simul consumentur, dicit Dominus.

18 Ego autem opera eorum et cogitationes eorum venio ut congregem, cum omnibus gentibus et linguis; et venient, et videbunt gloriam meam. 19 Et ponam in eis signum, et mittam ex eis qui salvati fuerint, ad gentes in mare, in Africam, et Lydiam, tendentes sagittam; in Italiam et Græciam, ad insulas longe, ad eos qui non audierunt de me, et non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam gentibus; 20 et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino, in equis, et in quadrigis, et in lecticis, et in mulis, et in carrucis, ad montem sanctum meum Jerusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant filii Israel munus in vase mundo in domum Domini. 21 Et assumam ex eis in sacerdotes et levitas, dicit Dominus.

1] Act. VII, 49 et XVII, 24. — 4] Prov. I, 24. Sup. LXV, 12. Jer. VII, 13.

22 Quia sicut cæli novi, et terra nova, quæ ego facio stare coram me,
dicit Dominus, sic stabit semen vestrum et nomen vestrum. 23 Et erit
mensis ex mense, et sabbatum ex sabbato; veniet omnis caro ut adoret
coram facie mea, dicit Dominus. 24 Et egredientur, et videbunt cadavera
virorum qui prævaricati sunt in me: vermis eorum non morietur, et ignis
eorum non extinguetur; et erunt usque ad satietatem visionis omni
carni.

22] Apoc. XXI, 1. — 24] Marc. IX, 45.

PROPHETIA JEREMIÆ

CAP. I.

Libri inscriptio.

VERBA Jeremiæ, filii Helciæ, de sacerdotibus qui fuerunt in
Anathoth, in terra Benjamin. 2 Quod factum est verbum
Domini ad eum in diebus Josiæ, filii Amon, regis Juda,
in tertio decimo anno regni ejus. 3 Et factum est in diebus
Joakim, filii Josiæ, regis Juda, usque ad consummationem
undecimi anni Sedeciæ, filii Josiæ, regis Juda, usque ad transmigratio-
nem Jerusalem, in mense quinto.

PROLOGUS

JEREMIÆ IN VATEM CONSECRATIO

Jeremiæ vocatio

4 Et factum est verbum Domini ad me, dicens : 5 Priusquam te for-
marem in utero, novi te ; et antequam exires de vulva, sanctificavi te, et
prophetam in gentibus dedi te. 6 Et dixi : A, a, a, Domine Deus, ecce
nescio loqui, quia puer ego sum. 7 Et dixit Dominus ad me : Noli dicere :
Puer sum ; quoniam ad omnia quæ mittam te ibis, et universa quæcumque
mandavero tibi loqueris. 8 Ne timeas a facie eorum, quia tecum ego sum
ut eruam te, dicit Dominus.

et consecratio.

9 Et misit Dominus manum suam, et tetigit os meum, et dixit Dominus
ad me : Ecce dedi verba mea in ore tuo ; 10 ecce constitui te hodie super
gentes et super regna, ut evellas, et destruas, et disperdas, et dissipes,
et ædifices, et plantes.

Visio virgæ amygdalinæ.

11 Et factum est verbum Domini ad me, dicens : Quid tu vides,
Jeremia ? Et dixi : Virgam vigilantem ego video. 12 Et dixit Dominus ad
me : Bene vidisti ; quia vigilabo ego super verbo meo, ut faciam illud.

Visio ollæ succensæ.

13 Et factum est verbum Domini secundo ad me, dicens : Quid tu vides ?
Et dixi : Ollam succensam ego video, et faciem ejus a facie aquilonis.
14 Et dixit Dominus ad me : Ab aquilone pandetur malum super omnes
habitatores terræ ; 15 quia ecce ego convocabo omnes cognationes regno-
rum aquilonis, ait Dominus ; et venient, et ponent unusquisque solium
suum in introitu portarum Jerusalem, et super omnes muros ejus in cir-
cuitu, et super universas urbes Juda ; 16 et loquar judicia mea cum eis
super omnem malitiam eorum qui dereliquerunt me, et libaverunt diis
alienis, et adoraverunt opus manuum suarum.

Vates confortatur ad munus implendum.

17 Tu ergo, accinge lumbos tuos, et surge, et loquere ad eos omnia quæ
ego præcipio tibi. Ne formides a facie eorum, nec enim timere te faciam
vultum eorum. 18 Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam, et in
columnam ferream, et in murum æreum, super omnem terram, regibus
Juda, principibus ejus, et sacerdotibus, et populo terræ. 19 Et bellabunt
adversum te, et non prævalebunt, quia ego tecum sum, ait Dominus, ut
liberem te.

10] Inf. XVIII, 7. — 14] Inf. IV, 6. — 18] Inf. VI, 27.

PRIMA PARS

SERMONES PROPHETICI DE REPROBATIONE JUDÆORUM IRREVOCABILITER DECRETA

SERMO I. — DOMINI FIDELITAS, INFIDELITAS ET ANIMUS INGRATUS JUDÆORUM

Titulus sermonis.

CAP. II. — 1 Et factum est verbum Domini ad me, dicens :
2 Vade, et clama in auribus Jerusalem, dicens : Hæc dicit Dominus :
Recordatus sum tui, miserans adolescentiam tuam, et charitatem despon-
sationis tuæ, quando secuta es me in deserto, in terra quæ non semi-
natur. 3 Sanctus Israel Domino, primitiæ frugum ejus : omnes qui devo-
rant eum delinquunt ; mala venient super eos, dicit Dominus.

Dei et Israelis amor mutuus.

4 Audite verbum Domini, domus Jacob, et omnes cognationes domus
Israel. 5 Hæc dicit Dominus : Quid invenerunt patres vestri in me ini-
quitatis, quia elongaverunt a me, et ambulaverunt post vanitatem, et
vani facti sunt? 6 Et non dixerunt : Ubi est Dominus qui ascendere nos
fecit de terra Ægypti ; qui traduxit nos per desertum, per terram inha-
bitabilem et inviam, per terram sitis, et imaginem mortis, per terram in
qua non ambulavit vir, neque habitavit homo? 7 Et induxi vos in terram
carmeli, ut comederetis fructum ejus et optima illius ; et ingressi conta-
minastis terram meam, et hereditatem meam posuistis in abominationem.
8 Sacerdotes non dixerunt : Ubi est Dominus? Et tenentes legem nescie-
runt me, et pastores prævaricati sunt in me ; et prophetæ prophetaverunt
in Baal, et idola secuti sunt.

Israel mox ad aliorum deorum cultum pronus.

9 Propterea adhuc judicio contendam vobiscum, ait Dominus, et cum
filiis vestris disceptabo. 10 Transite ad insulas Cethim, et videte ; et in
Cedar mittite, et considerate vehementer ; et videte si factum est hujus-
cemodi : 11 si mutavit gens deos suos, et certe ipsi non sunt dii ; populus
vero meus mutavit gloriam suam in idolum. 12 Obstupescite, cæli, super
hoc ; et portæ ejus, desolamini vehementer, dicit Dominus. 13 Duo enim
mala fecit populus meus : me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, et
foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent
aquas.

Nulla gens alia taliter a diis suis defecit.

14 Numquid servus est Israel, aut vernaculus? Quare ergo factus est in
prædam? 15 Super eum rugierunt leones, et dederunt vocem suam ; posue-
runt terram ejus in solitudinem, civitates ejus exustæ sunt, et non est
qui habitet in eis. 16 Filii quoque Mempheos et Taphnes constupraverunt
te usque ad verticem. 17 Numquid non istud factum est tibi, quia dereli-
quisti Dominum Deum tuum eo tempore quo ducebat te per viam? 18 Et
nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? et quid tibi
cum via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis? 19 Arguet te malitia tua,
et aversio tua increpabit te. Scito et vide, quia malum et amarum est
reliquisse te Dominum Deum tuum, et non esse timorem mei apud te,
dicit Dominus Deus exercituum.

Domini justa vindicta.

20 A sæculo confregisti jugum meum, rupisti vincula mea ; et dixisti :
Non serviam. In omni enim colle sublimi, et sub omni ligno frondoso,
tu prosternebaris meretrix. 21 Ego autem plantavi te vineam electam,
omne semen verum ; quomodo ergo conversa es mihi in pravum, vinea
aliena? 22 Si laveris te nitro, et multiplicaveris tibi herbam borith, ma-
culata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus Deus. 23 Quomodo
dicis : Non sum polluta, post Baalim non ambulavi? Vide vias tuas in

Idololatria Israelis inveterata, ima, impudens.

5] Mich. VI, 3. — 20] Inf. III, 6. — 21] Is. V, 1. Matth. XXI, 33.

convalle, scito quid feceris: cursor levis explicans vias suas. [24] Onager
assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris
sui; nullus avertet eam. Omnes qui quærunt eam non deficient; in men-
struis ejus invenient eam. [25] Prohibe pedem tuum a nuditate, et guttur
tuum a siti. Et dixisti : Desperavi, nequaquam faciam; adamavi quippe
alienos, et post eos ambulabo. [26] Quomodo confunditur fur quando depre-
henditur, sic confusi sunt domus Israel, ipsi et reges eorum, principes,
et sacerdotes, et prophetæ eorum, [27] dicentes ligno : Pater meus es tu;
et lapidi : Tu me genuisti. Verterunt ad me tergum et non faciem, et in
tempore afflictionis suæ dicent : Surge, et libera nos. [28] Ubi sunt dii tui
quos fecisti tibi? Surgant, et liberent te in tempore afflictionis tuæ; se-
cundum numerum quippe civitatum tuarum erant dii tui, Juda!

Tanti peccati nulla adest excusatio.

[29] Quid vultis mecum judicio contendere? Omnes dereliquistis me, dicit
Dominus. [30] Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt;
devoravit gladius vester prophetas vestros : quasi leo vastator [31] generatio
vestra. Videte verbum Domini : Numquid solitudo factus sum Israeli,
aut terra serotina? Quare ergo dixit populus meus : Recessimus, non ve-
niemus ultra ad te? [32] Numquid obliviscetur virgo ornamenti sui, aut
sponsa fasciæ pectoralis suæ? Populus vero meus oblitus est mei diebus
innumeris. [33] Quid niteris bonam ostendere viam tuam, ad quærendam
dilectionem, quæ insuper et malitias tuas docuisti vias tuas, [34] et in alis
tuis inventus est sanguis animarum pauperum et innocentum? Non in
fossis inveni eos, sed in omnibus quæ supra memoravi. [35] Et dixisti :
Absque peccato et innocens ego sum, et propterea avertatur furor tuus a
me. Ecce ego judicio contendam tecum, eo quod dixeris : Non peccavi.
[36] Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas! Et ab Ægypto confun-
deris, sicut confusa es ab Assur. [37] Nam et ab ista egredieris, et manus
tuæ erunt super caput tuum, quoniam obtrivit Dominus confidentiam
tuam; et nihil habebis prosperum in ea.

Spes tamen veniæ.

CAP. III. — [1] Vulgo dicitur : Si dimiserit vir uxorem suam, et recedens
ab eo, duxerit virum alterum, numquid revertetur ad eam ultra? num-
quid non polluta et contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata
es cum amatoribus multis; tamen revertere ad me, dicit Dominus, et
ego suscipiam te. [2] Leva oculos tuos in directum, et vide ubi non pro-
strata sis. In viis sedebas, expectans eos quasi latro in solitudine; et
polluisti terram in fornicationibus tuis, et in malitiis tuis. [3] Quamobrem
prohibitæ sunt stillæ pluviarum, et serotinus imber non fuit. Frons mu-
lieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. [4] Ergo saltem amodo
voca me : Pater meus, dux virginitatis meæ tu es; [5] numquid irasceris in
perpetuum, aut perseverabis in finem? Ecce locuta es, et fecisti mala, et
potuisti.

SERMO II. — MALIS MULTIS AFFLIGETUR, AC DEMUM REJICIETUR IMPŒNITENS JUDA

§ I. — *Exemplum decem tribuum proponitur civibus Juda.*

Titulus sermonis.

[6] Et dixit Dominus ad me in diebus Josiæ regis :

Sorte decem tribuum Juda non fuit edoctus.

Numquid vidisti quæ fecerit aversatrix Israel? Abiit sibimet super
omnem montem excelsum, et sub omni ligno frondoso, et fornicata est
ibi; [7] et dixi, cum fecisset hæc omnia : Ad me revertere; et non est reversa.
Et vidit prævaricatrix soror ejus, Juda, [8] quia pro eo quod mœchata
esset aversatrix Israel, dimisissem eam, et dedissem ei libellum repudii;
et non timuit prævaricatrix Juda, soror ejus, sed abiit, et fornicata est
etiam ipsa; [9] et facilitate fornicationis suæ contaminavit terram, et

27] Inf. XXXII, 33. — 28] Inf. XI, 13. — 6] Sup. II, 20.

mœchata est cum lapide et ligno; [10] et in omnibus his non est reversa ad me prævaricatrix soror ejus, Juda, in toto corde suo, sed in mendacio, ait Dominus.

Tribus illæ restituentur si resipiscant.

[11] Et dixit Dominus ad me : Justificavit animam suam aversatrix Israel, comparatione prævaricatricis Judæ. [12] Vade, et clama sermones istos contra aquilonem, et dices : Revertere, aversatrix Israel, ait Dominus, et non avertam faciem meam a vobis, quia Sanctus ego sum, dicit Dominus, et non irascar in perpetuum. [13] Verumtamen scito iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum prævaricata es, et dispersisti vias tuas alienis sub omni ligno frondoso, et vocem meam non audisti, ait Dominus. [14] Convertimini, filii revertentes, dicit Dominus, quia ego vir vester; et assumam vos unum de civitate, et duos de cognatione, et introducam vos in Sion. [15] Et dabo vobis pastores juxta cor meum, et pascent vos scientia et doctrina. [16] Cumque multiplicati fueritis, et creveritis in terra in diebus illis, ait Dominus, non dicent ultra: Arca testamenti Domini; neque ascendet super cor, neque recordabuntur illius, nec visitabitur, nec fiet ultra. [17] In tempore illo vocabunt Jerusalem solium Domini; et congregabuntur ad eam omnes gentes in nomine Domini in Jerusalem, et non ambulabunt post pravitatem cordis sui pessimi.

Conditio et promissio salutis tam pro Israele quam pro Juda.

[18] In diebus illis ibit domus Juda ad domum Israel, et venient simul de terra aquilonis ad terram quam dedi patribus vestris. [19] Ego autem dixi : Quomodo ponam te in filios, et tribuam tibi terram desiderabilem, hereditatem præclaram exercituum gentium? Et dixi : Patrem vocabis me, et post me ingredi non cessabis. [20] Sed quomodo si contemnat mulier amatorem suum, sic contempsit me domus Israel, dicit Dominus. [21] Vox in viis audita est, ploratus et ululatus filiorum Israel, quoniam iniquam fecerunt viam suam, obliti sunt Domini Dei sui. [22] Convertimini, filii revertentes, et sanabo aversiones vestras. Ecce nos venimus ad te; tu enim es Dominus Deus noster. [23] Vere mendaces erant colles et multitudo montium; vere in Domino Deo nostro salus Israel. [24] Confusio comedit laborem patrum nostrorum ab adolescentia nostra, greges eorum, et armenta eorum, filios eorum, et filias eorum. [25] Dormiemus in confusione nostra, et operiet nos ignominia nostra, quoniam Domino Deo nostro peccavimus nos, et patres nostri, ab adolescentia nostra usque ad diem hanc, et non audivimus vocem Domini Dei nostri.

Necessitas regenerationis.

Cap. IV. — [1] Si reverteris, Israel, ait Dominus, ad me convertere; si abstuleris offendicula tua a facie mea, non commoveberis. [2] Et jurabis : Vivit Dominus! in veritate, et in judicio, et in justitia; et benedicent eum gentes, ipsumque laudabunt. [3] Hæc enim dicit Dominus viro Juda et Jerusalem : Novate vobis novale, et nolite serere super spinas. [4] Circumcidimini Domino, et auferte præputia cordium vestrorum, viri Juda, et habitatores Jerusalem, ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, et succendatur, et non sit qui extinguat, propter malitiam cogitationum vestrarum.

§ II. — *Judæos induratos invadent mox omnia mala.*

Sub triplici figura describitur vastatio proxima regni Juda.

[5] Annuntiate in Juda, et in Jerusalem auditum facite; loquimini, et canite tuba in terra, clamate fortiter, et dicite : Congregamini, et ingrediamur civitates munitas. [6] Levate signum in Sion, confortamini, nolite stare, quia malum ego adduco ab aquilone, et contritionem magnam.

[7] Ascendit leo de cubili suo, et prædo gentium se levavit : egressus est de loco suo ut ponat terram tuam in solitudinem; civitates tuæ vastabuntur, remanentes absque habitatore. [8] Super hoc accingite vos ciliciis, plangite, et ululate, quia non est aversa ira furoris Domini a nobis. [9] Et

3] Os. X, 12. — 6] Sup. I, 14.

erit in die illa, dicit Dominus: Peribit cor regis, et cor principum; et
obstupescent sacerdotes, et prophetæ consternabuntur. 10 Et dixi: Heu!
heu! heu! Domine Deus, ergone decepisti populum istum et Jerusalem,
dicens: Pax erit vobis; et ecce pervenit gladius usque ad animam?

11 In tempore illo dicetur populo huic et Jerusalem: Ventus urens in
viis quæ sunt in deserto viæ filiæ populi mei, non ad ventilandum et ad
purgandum. 12 Spiritus plenus ex his veniet mihi, et nunc ego loquar
judicia mea cum eis. 13 Ecce quasi nubes ascendet; et quasi tempestas
currus ejus, velociores aquilis equi illius. Væ nobis! quoniam vastati
sumus.

14 Lava a malitia cor tuum, Jerusalem, ut salva fias; usquequo mora-
buntur in te cogitationes noxiæ? 15 Vox enim annuntiantis a Dan, et
notum facientis idolum de monte Ephraim. 16 Dicite gentibus: Ecce au-
ditum est in Jerusalem custodes venire de terra longinqua, et dare super
civitates Juda vocem suam; 17 quasi custodes agrorum facti sunt super
eam in gyro, quia me ad iracundiam provocavit, dicit Dominus. 18 Viæ
tuæ et cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi; ista malitia tua, quia amara,
quia tetigit cor tuum.

Vates acerbe lamentatur patriæ ruinam.

19 Ventrem meum, ventrem meum doleo, sensus cordis mei turbati
sunt in me; non tacebo, quoniam vocem buccinæ audivit anima mea,
clamorem prælii. 20 Contritio super contritionem vocata est; et vastata
est omnis terra, repente vastata sunt tabernacula mea, subito pelles
meæ. 21 Usquequo videbo fugientem, audiam vocem buccinæ? 22 Quia
stultus populus meus me non cognovit. Filii insipientes sunt et vecordes;
sapientes sunt ut faciant mala, bene autem facere nescierunt. 23 Aspexi
terram, et ecce vacua erat et nihili; et cælos, et non erat lux in eis.
24 Vidi montes, et ecce movebantur; et omnes colles conturbati sunt.
25 Intuitus sum, et non erat homo; et omne volatile cæli recessit. 26 Aspexi,
et ecce Carmelus desertus, et omnes urbes ejus destructæ sunt a facie
Domini, et a facie iræ furoris ejus.

Divinum ultionis decretum.

27 Hæc enim dicit Dominus: Deserta erit omnis terra, sed tamen con-
summationem non faciam. 28 Lugebit terra, et mœrebunt cæli desuper,
eo quod locutus sum. Cogitavi, et non pœnituit me, nec aversus sum ab
eo. 29 A voce equitis et mittentis sagittam fugit omnis civitas; ingressi
sunt ardua, et ascenderunt rupes; universæ urbes derelictæ sunt, et non
habitat in eis homo. 30 Tu autem, vastata, quid facies? Cum vestieris te
coccino, cum ornata fueris monili aureo, et pinxeris stibio oculos tuos,
frustra componeris; contempserunt te amatores tui, animam tuam quæ-
rent. 31 Vocem enim quasi parturientis audivi, angustias ut puerperæ;
vox filiæ Sion intermorientis, expandentisque manus suas: Væ mihi, quia
defecit anima mea propter interfectos!

§ III. — *Corruptio pessima et universalis regni Juda.*

Corruptio universalis Jerusalem.

CAP. V. — 1 Circuite vias Jerusalem, et aspicite, et considerate, et
quærite in plateis ejus an inveniatis virum facientem judicium, et quæ-
rentem fidem; et propitius ero ei. 2 Quod si etiam, Vivit Dominus! dixe-
rint, et hoc falso jurabunt. 3 Domine, oculi tui respiciunt fidem; percus-
sisti eos, et non doluerunt; attrivisti eos, et renuerunt accipere discipli-
nam; induraverunt facies suas supra petram, et noluerunt reverti. 4 Ego
autem dixi: Forsitan pauperes sunt et stulti, ignorantes viam Domini,
judicium Dei sui. 5 Ibo igitur ad optimates, et loquar eis; ipsi enim
cognoverunt viam Domini, judicium Dei sui; et ecce magis hi simul
confregerunt jugum, ruperunt vincula. 6 Idcirco percussit eos leo de silva,
lupus ad vesperam vastavit eos; pardus vigilans super civitates eorum:

18] Sap. I, 3, 7.

omnis qui egressus fuerit ex eis capietur, quia multiplicatæ sunt prævaricationes eorum, confortatæ sunt aversiones eorum.

7 Super quo propitius tibi esse potero? Filii tui dereliquerunt me, et jurant in his qui non sunt dii. Saturavi eos, et mœchati sunt, et in domo meretricis luxuriabantur. 8 Equi amatores et emissarii facti sunt; unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat. 9 Numquid super his non visitabo, dicit Dominus, et in gente tali non ulciscetur anima mea?

Regnum impium diripiet gens fortis et crudelis.

10 Ascendite muros ejus, et dissipate, consummationem autem nolite facere; auferte propagines ejus, quia non sunt Domini. 11 Prævaricatione enim prævaricata est in me domus Israel, et domus Juda, ait Dominus. 12 Negaverunt Dominum, et dixerunt: Non est ipse; neque veniet super nos malum; gladium et famem non videbimus. 13 Prophetæ fuerunt in ventum locuti, et responsum non fuit in eis. Hæc ergo evenient illis. 14 Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Quia locuti estis verbum istud, ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem, et populum istum in ligna, et vorabit eos. 15 Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo, domus Israel, ait Dominus, gentem robustam, gentem antiquam, gentem cujus ignorabis linguam, nec intelliges quid loquatur. 16 Pharetra ejus quasi sepulcrum patens, universi fortes. 17 Et comedet segetes tuas et panem tuum, devorabit filios tuos et filias tuas, comedet gregem tuum et armenta tua, comedet vineam tuam et ficum tuam, et conteret urbes munitas tuas, in quibus tu habes fiduciam, gladio. 18 Verumtamen in diebus illis, ait Dominus, non faciam vos in consummationem.

Plebi incredulæ, obduratæ, evenient certo mala prædicta.

19 Quod si dixeritis: Quare fecit nobis Dominus Deus noster hæc omnia? dices ad eos: Sicut dereliquistis me, et servistis deo alieno in terra vestra, sic servietis alienis in terra non vestra. 20 Annuntiate hoc domui Jacob, et auditum facite in Juda, dicentes: 21 Audi, popule stulte, qui non habes cor; qui habentes oculos, non videtis; et aures, et non auditis. 22 Me ergo non timebitis, ait Dominus, et a facie mea non dolebitis: qui posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum quod non præteribit; et commovebuntur, et non poterunt; et intumescent fluctus ejus, et non transibunt illud? 23 Populo autem huic factum est cor incredulum et exasperans; recesserunt, et abierunt. 24 Et non dixerunt in corde suo: Metuamus Dominum Deum nostrum, qui dat nobis pluviam temporaneam et serotinam in tempore suo, plenitudinem annuæ messis custodientem nobis.

25 Iniquitates vestræ declinaverunt hæc, et peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis, 26 quia inventi sunt in populo meo impii insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes et pedicas ad capiendos viros. 27 Sicut decipula plena avibus, sic domus eorum plenæ dolo: ideo magnificati sunt et ditati. 28 Incrassati sunt et impinguati, et præterierunt sermones meos pessime. Causam viduæ non judicaverunt, causam pupilli non direxerunt, et judicium pauperum non judicaverunt. 29 Numquid super his non visitabo, dicit Dominus, aut super gentem hujuscemodi non ulciscetur anima mea?

30 Stupor et mirabilia facta sunt in terra: 31 prophetæ prophetabant mendacium, et sacerdotes applaudebant manibus suis, et populus meus dilexit talia. Quid igitur fiet in novissimo ejus?

§ IV. — *Jerusalem obsessa, vastata.*

Obsidium et vastatio Jerusalem.

CAP. VI. — 1 Confortamini, filii Benjamin, in medio Jerusalem; et in Thecua clangite buccina, et super Bethacarem levate vexillum, quia malum visum est ab aquilone, et contritio magna. 2 Speciosæ et delicatæ assimilavi filiam Sion. 3 Ad eam venient pastores et greges eorum, fixe-

---

8] Ez. XXII, 11. — 19] Inf. XVI, 10. — 28] Is. I, 23. Zach. VII, 10.

runt in ea tentoria in circuitu, pascet unusquisque eos qui sub manu sua
sunt. 4 Sanctificate super eam bellum; consurgite, et ascendamus in meridie : væ nobis, quia declinavit dies, quia longiores factæ sunt umbræ
vesperi ! 5 Surgite, et ascendamus in nocte, et dissipemus domos ejus.
6 Quia hæc dicit Dominus exercituum : Cædite lignum ejus, et fundite
circa Jerusalem aggerem. Hæc est civitas visitationis, omnis calumnia
in medio ejus. 7 Sicut frigidam fecit cisterna aquam suam, sic frigidam
fecit malitiam suam. Iniquitas et vastitas audietur in ea, coram me
semper infirmitas et plaga. 8 Erudire, Jerusalem, ne forte recedat anima
mea a te, ne forte ponam te desertam, terram inhabitabilem. 9 Hæc dicit
Dominus exercituum : Usque ad racemum colligent quasi in vinea reliquias Israel. Converte manum tuam quasi vindemiator ad cartallum.

Iterantur rationes decreti divini.

10 Cui loquar, et quem contestabor ut audiat? Ecce incircumcisæ aures
eorum, et audire non possunt; ecce verbum Domini factum est eis in
opprobrium, et non suscipient illud. 11 Idcirco furore Domini plenus sum,
laboravi sustinens. Effunde super parvulum foris, et super consilium
juvenum simul; vir enim cum muliere capietur, senex cum pleno dierum.
12 Et transibunt domus eorum ad alteros, agri et uxores pariter, quia
extendam manum meam super habitantes terram, dicit Dominus; 13 a
minore quippe usque ad majorem, omnes avaritiæ student, et a propheta
usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. 14 Et curabant contritionem
filiæ populi mei cum ignominia, dicentes: Pax, pax! et non erat pax.
15 Confusi sunt, quia abominationem fecerunt; quin potius confusione
non sunt confusi, et erubescere nescierunt. Quamobrem cadent inter
ruentes; in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus.

16 Hæc dicit Dominus : State super vias, et videte, et interrogate de
semitis antiquis quæ sit via bona, et ambulate in ea; et invenietis refrigerium animabus vestris. Et dixerunt : Non ambulabimus. 17 Et constitui
super vos speculatores : Audite vocem tubæ. Et dixerunt : Non audiemus.
18 Ideo audite, gentes; et cognosce, congregatio, quanta ego faciam eis.
19 Audi, terra : Ecce ego adducam mala super populum istum, fructum
cogitationum ejus, quia verba mea non audierunt, et legem meam projecerunt. 20 Ut quid mihi thus de Saba affertis, et calamum suave olentem
de terra longinqua? Holocautomata vestra non sunt accepta, et victimæ
vestræ non placuerunt mihi. 21 Propterea hæc dicit Dominus : Ecce ego
dabo in populum istum ruinas; et ruent in eis patres et filii simul, vicinus
et proximus peribunt.

Hostium irruptio terribilis.

22 Hæc dicit Dominus : Ecce populus venit de terra aquilonis, et gens
magna consurget a finibus terræ. 23 Sagittam et scutum arripiet; crudelis
est et non miserebitur; vox ejus quasi mare sonabit; et super equos
ascendent, præparati quasi vir ad prælium adversum te, filia Sion.
24 Audivimus famam ejus, dissolutæ sunt manus nostræ; tribulatio apprehendit nos, dolores ut parturientem. 25 Nolite exire ad agros, et in via ne
ambuletis, quoniam gladius inimici, pavor in circuitu. 26 Filia populi mei,
accingere cilicio, et conspergere cinere; luctum unigeniti fac tibi, planctum amarum, quia repente veniet vastator super nos.

27 Probatorem dedi te in populo meo robustum; et scies, et probabis
viam eorum. 28 Omnes isti principes declinantes, ambulantes fraudulenter, æs et ferrum; universi corrupti sunt. 29 Defecit sufflatorium, in
igne consumptum est plumbum; frustra conflavit conflator, malitiæ enim
eorum non sunt consumptæ. 30 Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus projecit illos.

13] Is. LVI, 11. Inf. VIII, 10. — 16] Matth. XI, 29. — 20] Is. I, 11.

Sermo III. — De Judæorum vana fiducia in templo, sacrificiis ac circumcisione, et de vera via ad salutem

§ I. — *Cultus divini et idololatriæ impia commixtio.*

Titulus sermonis.

Cap. VII. — [1] Verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino,
dicens :

Quinam bene confidant in templo ;

[2] Sta in porta domus Domini, et prædica ibi verbum istud, et dic :
Audite verbum Domini, omnis Juda, qui ingredimini per portas has ut
adoretis Dominum. [3] Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Bonas
facite vias vestras, et studia vestra, et habitabo vobiscum in loco isto.
[4] Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes : Templum Domini, tem-
plum Domini, templum Domini est ! [5] Quoniam si bene direxeritis vias
vestras, et studia vestra ; si feceritis judicium inter virum et proximum
ejus ; [6] advenæ, et pupillo, et viduæ non feceritis calumniam, nec san-
guinem innocentem effuderitis in loco hoc, et post deos alienos non
ambulaveritis in malum vobismetipsis, [7] habitabo vobiscum in loco isto,
in terra quam dedi patribus vestris a sæculo et usque in sæculum.

quinam stulte.

[8] Ecce vos confiditis vobis in sermonibus mendacii, qui non proderunt
vobis : [9] furari, occidere, adulterari, jurare mendaciter, libare Baalim,
et ire post deos alienos quos ignoratis ; [10] et venistis, et stetistis coram
me, in domo hac in qua invocatum est nomen meum, et dixistis : Libe-
rati sumus, eo quod fecerimus omnes abominationes istas. [11] Numquid
ergo spelunca latronum facta est domus ista in qua invocatum est nomen
meum in oculis vestris ? Ego, ego sum ; ego vidi, dicit Dominus. [12] Ite
ad locum meum in Silo, ubi habitavit nomen meum a principio ; et videte
quæ fecerim ei propter malitiam populi mei Israel. [13] Et nunc, quia fe-
cistis omnia opera hæc, dicit Dominus ; et locutus sum ad vos mane con-
surgens, et loquens, et non audistis ; et vocavi vos, et non respondistis ;
[14] faciam domui huic, in qua invocatum est nomen meum, et in qua vos
habetis fiduciam, et loco quem dedi vobis et patribus vestris, sicut feci
Silo ; [15] et projiciam vos a facie mea, sicut projeci omnes fratres vestros,
universum semen Ephraim.

Deprecatio prophetæ iram Dei in Judæos idololatras non avertet.

[16] Tu ergo, noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem et
orationem, et non obsistas mihi, quia non exaudiam te. [17] Nonne vides
quid isti faciunt in civitatibus Juda, et in plateis Jerusalem ? [18] Filii
colligunt ligna, et patres succendunt ignem, et mulieres conspergunt
adipem, ut faciant placentas reginæ cæli, et libent diis alienis, et me ad
iracundiam provocent. [19] Numquid me ad iracundiam provocant ? dicit
Dominus ; nonne semetipsos in confusionem vultus sui ? [20] Ideo hæc dicit
Dominus Deus : Ecce furor meus et indignatio mea conflatur super locum
istum, super viros, et super jumenta, et super lignum regionis, et super
fruges terræ ; et succendetur, et non extinguetur.

Vana spes capta e sacrificiis.

[21] Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Holocautomata vestra
addite victimis vestris, et comedite carnes ; [22] quia non sum locutus cum
patribus vestris, et non præcepi eis, in die qua eduxi eos de terra Ægypti,
de verbo holocautomatum et victimarum ; [23] sed hoc verbum præcepi eis,
dicens : Audite vocem meam, et ero vobis Deus, et vos eritis mihi popu-
lus ; et ambulate in omni via quam mandavi vobis, ut bene sit vobis.
[24] Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam ; sed abierunt in
voluntatibus et in pravitate cordis sui mali ; factique sunt retrorsum, et
non in ante, [25] a die qua egressi sunt patres eorum de terra Ægypti usque
ad diem hanc. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas per diem

---

3] Inf. XXVI, 13. — 11] Matth. XXI, 13. Marc. XI, 17. Luc. XIX, 46. — 14] I Reg. IV, 2-10. —
16] Inf. XI, 14 et XIV, 11.

consurgens diluculo, et mittens; [26] et non audierunt me, nec inclinaverunt aurem suam; sed induraverunt cervicem suam, et pejus operati sunt quam patres eorum. [27] Et loqueris ad eos omnia verba hæc, et non audient te; et vocabis eos, et non respondebunt tibi. [28] Et dices ad eos : Hæc est gens quæ non audivit vocem Domini Dei sui, nec recepit disciplinam. Periit fides, et ablata est de ore eorum.

Imminet vindicta tremenda.

[29] Tonde capillum tuum, et projice; et sume in directum planctum, quia projecit Dominus et reliquit generationem furoris sui; [30] quia fecerunt filii Juda malum in oculis meis, dicit Dominus. Posuerunt offendicula sua in domo in qua invocatum est nomen meum, ut polluerent eam; [31] et ædificaverunt excelsa Topheth, quæ est in valle filii Ennom, ut incenderent filios suos et filias suas igni, quæ non præcepi, nec cogitavi in corde meo. [32] Ideo ecce dies venient, dicit Dominus, et non dicetur amplius Topheth, et vallis filii Ennom, sed vallis interfectionis; et sepelient in Topheth, eo quod non sit locus. [33] Et erit morticinum populi hujus in cibos volucribus cæli et bestiis terræ, et non erit qui abigat. [34] Et quiescere faciam de urbibus Juda, et de plateis Jerusalem, vocem gaudii et vocem lætitiæ, vocem sponsi et vocem sponsæ: in desolationem enim erit terra.

CAP. VIII. — [1] In illo tempore, ait Dominus, ejicient ossa regum Juda, et ossa principum ejus, et ossa sacerdotum, et ossa prophetarum, et ossa eorum qui habitaverunt Jerusalem, de sepulcris suis; [2] et expandent ea ad solem, et lunam, et omnem militiam cæli, quæ dilexerunt, et quibus servierunt, et post quæ ambulaverunt, et quæ quæsierunt, et adoraverunt. Non colligentur, et non sepelientur; in sterquilinium super faciem terræ erunt. [3] Et eligent magis mortem quam vitam, omnes qui residui fuerint de cognatione hac pessima, in universis locis quæ derelicta sunt, ad quæ ejeci eos, dicit Dominus exercituum.

§ II. — *Judæorum stupenda obduratio in malo.*

Inaudita obduratio Judæorum.

[4] Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus : Numquid qui cadit non resurget? et qui aversus est non revertetur? [5] Quare ergo aversus est populus iste in Jerusalem aversione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, et noluerunt reverti. [6] Attendi, et auscultavi : nemo quod bonum est loquitur; nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens : Quid feci? Omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium. [7] Milvus in cælo cognovit tempus suum; turtur, et hirundo, et ciconia custodierunt tempus adventus sui; populus autem meus non cognovit judicium Domini. [8] Quomodo dicitis : Sapientes nos sumus, et lex Domini nobiscum est; vere mendacium operatus est stylus mendax scribarum! [9] Confusi sunt sapientes, perterriti et capti sunt: verbum enim Domini projecerunt, et sapientia nulla est in eis. [10] Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum heredibus, quia a minimo usque ad maximum, omnes avaritiam sequuntur; a propheta usque ad sacerdotem, cuncti faciunt mendacium. [11] Et sanabant contritionem filiæ populi mei ad ignominiam, dicentes : Pax, pax! cum non esset pax. [12] Confusi sunt, quia abominationem fecerunt; quinimo confusione non sunt confusi, et erubescere nescierunt. Idcirco cadent inter corruentes; in tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus.

Comminatio divinæ ultionis.

[13] Congregans congregabo eos, ait Dominus; non est uva in vitibus, et non sunt ficus in ficulnea; folium defluxit, et dedi eis quæ prætergressa sunt. [14] Quare sedemus? Convenite, et ingrediamur civitatem munitam, et sileamus ibi, quia Dominus Deus noster silere nos fecit, et potum dedit nobis aquam fellis; peccavimus enim Domino. [15] Expectavimus pacem,

---

36] Inf. XVI, 12. — 34] Ez. XXVI, 13. — 10] Is. LVI, 11. Sup. VI, 13. — 14] Inf. IX, 15. — 15] Inf. XIV, 19.

et non erat bonum; tempus medelæ, et ecce formido. 16 A Dan auditus
est fremitus equorum ejus; a voce hinnituum pugnatorum ejus commota
est omnis terra; et venerunt, et devoraverunt terram, et plenitudinem
ejus, urbem et habitatores ejus. 17 Quia ecce ego mittam vobis ser-
pentes regulos, quibus non est incantatio; et mordebunt vos, ait Do-
minus.

Luctus prophetæ de gentis suæ excidio.

18 Dolor meus super dolorem, in me cor meum mœrens. 19 Ecce vox
clamoris filiæ populi mei de terra longinqua : Numquid Dominus non est
in Sion? aut rex ejus non est in ea? Quare ergo me ad iracundiam conci-
taverunt in sculptilibus suis, et in vanitatibus alienis? 20 Transiit messis,
finita est æstas, et nos salvati non sumus. 21 Super contritione filiæ populi
mei contritus sum, et contristatus; stupor obtinuit me. 22 Numquid resina
non est in Galaad? aut medicus non est ibi? Quare igitur non est obducta
cicatrix filiæ populi mei?

Cap. IX. — 1 Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem
lacrymarum, et plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei?

Peccata linguæ aliaque scelera.

2 Quis dabit me in solitudine diversorium viatorum, et derelinquam
populum meum et recedam ab eis? quia omnes adulteri sunt, cœtus præ-
varicatorum. 3 Et extenderunt linguam suam quasi arcum mendacii et
non veritatis. Confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi
sunt, et me non cognoverunt, dicit Dominus. 4 Unusquisque se a proximo
suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fiduciam; quia omnis
frater supplantans supplantabit, et omnis amicus fraudulenter incedet.
5 Et vir fratrem suum deridebit, et veritatem non loquentur; docuerunt
enim linguam suam loqui mendacium; ut inique agerent laboraverunt.
6 Habitatio tua in medio doli. In dolo renuerunt scire me, dicit Dominus.
7 Propterea hæc dicit Dominus exercituum : Ecce ego conflabo, et pro-
babo eos; quid enim aliud faciam a facie filiæ populi mei? 8 Sagitta
vulnerans lingua eorum, dolum locuta est. In ore suo pacem cum amico
suo loquitur, et occulte ponit ei insidias. 9 Numquid super his non visi-
tabo, dicit Dominus, aut in gente hujusmodi non ulciscetur anima mea?

Futura vastatio et captivitas.

10 Super montes assumam fletum ac lamentum, et super speciosa
deserti planctum, quoniam incensa sunt, eo quod non sit vir pertransiens,
et non audierunt vocem possidentis; a volucre cæli usque ad pecora
transmigraverunt et recesserunt. 11 Et dabo Jerusalem in acervos arenæ,
et cubilia draconum; et civitates Juda dabo in desolationem, eo quod
non sit habitator. 12 Quis est vir sapiens qui intelligat hoc, et ad quem
verbum oris Domini fiat, ut annuntiet istud, quare perierit terra, et
exusta sit quasi desertum, eo quod non sit qui pertranseat? 13 Et dixit
Dominus : Quia dereliquerunt legem meam quam dedi eis, et non audie-
runt vocem meam, et non ambulaverunt in ea; 14 et abierunt post pra-
vitatem cordis sui, et post Baalim, quod didicerunt a patribus suis.
15 Idcirco hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Ecce ego cibabo
populum istum absinthio, et potum dabo eis aquam fellis. 16 Et dispergam
eos in gentibus quas non noverunt ipsi et patres eorum, et mittam post
eos gladium, donec consumantur.

Plaga mortis.

17 Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Contemplamini, et
vocate lamentatrices, et veniant; et ad eas quæ sapientes sunt mittite, et
properent; 18 festinent, et assumant super nos lamentum; deducant oculi
nostri lacrymas, et palpebræ nostræ defluant aquis. 19 Quia vox lamenta-
tionis audita est de Sion : Quomodo vastati sumus, et confusi vehemen-
ter! quia dereliquimus terram, quoniam dejecta sunt tabernacula nostra.
20 Audite ergo, mulieres, verbum Domini, et assumant aures vestræ
sermonem oris ejus, et docete filias vestras lamentum, et unaquæque
proximam suam planctum, 21 quia ascendit mors per fenestras nostras,

---

8] Ps. XXVII, 3. — 15] Inf. XXIII, 15.

ingressa est domos nostras, disperdere parvulos deforis, juvenes de plateis. [22] Loquere : Hæc dicit Dominus : Et cadet morticinum hominis quasi stercus super faciem regionis, et quasi fœnum post tergum metentis, et non est qui colligat.

§ III. — *Via salutis ostenditur.*

Non in circumcisione sola gloriandum.

[23] Hæc dicit Dominus : Non glorietur sapiens in sapientia sua, et non glorietur fortis in fortitudine sua, et non glorietur dives in divitiis suis ; [24] sed in hoc glorietur, qui gloriatur, scire et nosse me, quia ego sum Dominus qui facio misericordiam, et judicium, et justitiam in terra ; hæc enim placent mihi, ait Dominus. [25] Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et visitabo super omnem qui circumcisum habet præputium, [26] super Ægyptum, et super Juda, et super Edom, et super filios Ammon, et super Moab, et super omnes qui attonsi sunt in comam, habitantes in deserto : quia omnes gentes habent præputium, omnis autem domus Israel incircumcisi sunt corde.

Idola cultores suos non salvabunt.

CAP. X. — [1] Audite verbum quod locutus est Dominus super vos, domus Israel. [2] Hæc dicit Dominus : Juxta vias gentium nolite discere, et a signis cæli nolite metuere quæ timent gentes, [3] quia leges populorum vanæ sunt. Quia lignum de saltu præcidit opus manus artificis in ascia ; [4] argento et auro decoravit illud ; clavis et malleis compegit, ut non dissolvatur ; [5] in similitudinem palmæ fabricata sunt, et non loquentur ; portata tollentur, quia incedere non valent. Nolite ergo timere ea, quia nec male possunt facere nec bene.

Comparatio inter Deum et idola.

[6] Non est similis tui, Domine ; magnus es tu, et magnum nomen tuum in fortitudine. [7] Quis non timebit te, o Rex gentium ? tuum est enim decus ; inter cunctos sapientes gentium, et in universis regnis eorum, nullus est similis tui. [8] Pariter insipientes et fatui probabuntur ; doctrina vanitatis eorum lignum est. [9] Argentum involutum de Tharsis affertur, et aurum de Ophaz ; opus artificis et manus ærarii, hyacinthus et purpura indumentum eorum : opus artificum universa hæc. [10] Dominus autem Deus verus est, ipse Deus vivens, et Rex sempiternus. Ab indignatione ejus commovebitur terra, et non sustinebunt gentes comminationem ejus. [11] Sic ergo dicetis eis : Dii qui cælos et terram non fecerunt, pereant de terra et de his quæ sub cælo sunt ! [12] Qui facit terram in fortitudine sua, præparat orbem in sapientia sua, et prudentia sua extendit cælos. [13] Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in cælo, et elevat nebulas ab extremitatibus terræ ; fulgura in pluviam facit, et educit ventum de thesauris suis. [14] Stultus factus est omnis homo a scientia : confusus est artifex omnis in sculptili, quoniam falsum est quod conflavit, et non est spiritus in eis. [15] Vana sunt, et opus risu dignum ; in tempore visitationis suæ peribunt. [16] Non est his similis pars Jacob : qui enim formavit omnia ipse est, et Israel virga hereditatis ejus ; Dominus exercituum nomen illi.

Judam infidelem plectet gens ab aquilone.

[17] Congrega de terra confusionem tuam, quæ habitas in obsidione ; [18] quia hæc dicit Dominus : Ecce ego longe projiciam habitatores terræ in hac vice, et tribulabo eos ita ut inveniantur. [19] Væ mihi super contritione mea, pessima plaga mea. Ego autem dixi : Plane hæc infirmitas mea est, et portabo illam. [20] Tabernaculum meum vastatum est, omnes funiculi mei dirupti sunt ; filii mei exierunt a me, et non subsistunt. Non est qui extendat ultra tentorium meum, et erigat pelles meas. [21] Quia stulte egerunt pastores, et Dominum non quæsierunt ; propterea non intellexerunt, et omnis grex eorum dispersus est. [22] Vox auditionis ecce

---

23] I Cor. I, 31. II Cor. X, 17. — 3] Sap. XIII, 11 et XIV, 8. — 6] Mich. VII, 18. — 7] Apoc. XV, 4. — 12] Gen. I, 1. Inf. LI, 15. — 13] Ps. CXXXIV, 7. Inf. LI, 16.

venit, et commotio magna de terra aquilonis, ut ponat civitates Juda
solitudinem, et habitaculum draconum.
[23] Scio, Domine, quia non est hominis via ejus, nec viri est ut am- Sion
bulet, et dirigat gressus suos. [24] Corripe me, Domine, verumtamen in pœnitens misericordiam
judicio, et non in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me. [25] Effunde Dei implorat.
indignationem tuam super gentes quæ non cognoverunt te, et super pro-
vincias quæ nomen tuum non invocaverunt, quia comederunt Jacob,
et devoraverunt eum, et consumpserunt illum, et decus ejus dissipa-
verunt.

SERMO IV. — JUDA FŒDUS SACRUM VIOLAVIT

§ I. — *Maledictus qui non servat pactum Domini.*

CAP. XI. — [1] Verbum quod factum est a Domino ad Jeremiam, Titulus
dicens : sermonis.
[2] Audite verba pacti hujus; et loquimini ad viros Juda, et ad habitatores Præcipua
Jerusalem, [3] et dices ad eos : Hæc dicit Dominus Deus Israel : Male- conditiones
dictus vir qui non audierit verba pacti hujus [4] quod præcepi patribus fœderis.
vestris, in die qua eduxi eos de terra Ægypti, de fornace ferrea, dicens:
Audite vocem meam, et facite omnia quæ præcipio vobis, et eritis mihi
in populum, et ego ero vobis in Deum; [5] ut suscitem juramentum quod
juravi patribus vestris, daturum me eis terram fluentem lacte et melle,
sicut est dies hæc. Et respondi, et dixi : Amen, Domine. [6] Et dixit Do-
minus ad me : Vociferare omnia verba hæc in civitatibus Juda, et foris
Jerusalem, dicens : Audite verba pacti hujus, et facite illa, [7] quia con-
testans contestatus sum patres vestros, in die qua eduxi eos de terra
Ægypti, usque ad diem hanc; mane consurgens contestatus sum, et
dixi : Audite vocem meam. [8] Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem
suam, sed abierunt unusquisque in pravitate cordis sui mali; et induxi
super eos omnia verba pacti hujus quod præcepi ut facerent, et non
fecerunt.
[9] Et dixit Dominus ad me : Inventa est conjuratio in viris Juda et in Juda pactum
habitatoribus Jerusalem. [10] Reversi sunt ad iniquitates patrum suorum violavit
priores, qui noluerunt audire verba mea. Et hi ergo abierunt post deos conjurando
alienos, ut servirent eis; irritum fecerunt domus Israel et domus Juda contra
pactum meum, quod pepigi cum patribus eorum. [11] Quamobrem hæc Deum.
dicit Dominus : Ecce ego inducam super eos mala de quibus exire non
poterunt; et clamabunt ad me, et non exaudiam eos. [12] Et ibunt civitates
Juda et habitatores Jerusalem, et clamabunt ad deos quibus libant, et
non salvabunt eos in tempore afflictionis eorum. [13] Secundum numerum
enim civitatum tuarum erant dii tui, Juda; et secundum numerum via-
rum Jerusalem, posuisti aras confusionis, aras ad libandum Baalim.
[14] Tu ergo noli orare pro populo hoc, et ne assumas pro eis laudem et
orationem, quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in
tempore afflictionis eorum. [15] Quid est, quod dilectus meus in domo mea
fecit scelera multa? Numquid carnes sanctæ auferent a te malitias tuas,
in quibus gloriata es? [16] Olivam uberem, pulchram, fructiferam, spe-
ciosam, vocavit Dominus nomen tuum; ad vocem loquelæ, grandis
exarsit ignis in ea, et combusta sunt fruteta ejus. [17] Et Dominus exer-
cituum qui plantavit te locutus est super te malum, pro malis domus
Israel et domus Juda, quæ fecerunt sibi ad irritandum me, libantes
Baalim.

24] Ps. VI, 2. — 25] Ps. LXXVIII, 6. — 13] Sup. II, 28. — 14] Sup. VII, 16. Inf. XIV, 11. —
20] Inf. XVII, 10 et XX, 12.

§ II. — *Conjuratio contra prophetam et contra Dominum.*

Conjuratio virorum Anathoth contra Jeremiam.

[18] Tu autem, Domine, demontrasti mihi, et cognovi; tunc ostendisti
mihi studia eorum. [19] Et ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad
victimam; et non cognovi quia cogitaverunt super me consilia, dicentes:
Mittamus lignum in panem ejus, et eradamus eum de terra viventium,
et nomen ejus non memoretur amplius. [20] Tu autem, Domine Sabaoth,
qui judicas juste, et probas renes et corda, videam ultionem tuam ex
eis; tibi enim revelavi causam meam. [21] Propterea hæc dicit Dominus ad
viros Anathoth, qui quærunt animam tuam, et dicunt: Non prophetabis
in nomine Domini, et non morieris in manibus nostris; [22] propterea hæc
dicit Dominus exercituum: Ecce ego visitabo super eos: juvenes mo-
rientur in gladio, filii eorum et filiæ eorum morientur in fame. [23] Et reli-
quiæ non erunt ex eis; inducam enim malum super viros Anathoth, annum
visitationis eorum.

Queritur vates de prosperitate impiorum.

CAP. XII. — [1] Justus quidem tu es, Domine, si disputem tecum;
verumtamen justa loquar ad te: Quare via impiorum prosperatur? bene
est omnibus qui prævaricantur, et inique agunt? [2] Plantasti eos, et radi-
cem miserunt; proficiunt, et faciunt fructum; prope es tu ori eorum, et
longe a renibus eorum. [3] Et tu, Domine, nosti me, vidisti me, et probasti
cor meum tecum; congrega eos quasi gregem ad victimam, et sanctifica
eos in die occisionis. [4] Usquequo lugebit terra, et herba omnis regionis
siccabitur, propter malitiam habitantium in ea? Consumptum est animal,
et volucre, quoniam dixerunt: Non videbit novissima nostra. [5] Si cum
peditibus currens laborasti, quomodo contendere poteris cum equis? cum
autem in terra pacis securus fueris, quid facies in superbia Jordanis?
[6] Nam et fratres tui, et domus patris tui, etiam ipsi pugnaverunt adver-
sum te, et clamaverunt post te plena voce. Ne credas eis, cum locuti
fuerint tibi bona.

Conjurabunt gentes contra Judam ingratum.

[7] Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam; dedi dilectam ani-
mam meam in manu inimicorum ejus. [8] Facta est mihi hereditas mea
quasi leo in silva; dedit contra me vocem, ideo odivi eam. [9] Numquid
avis discolor hereditas mea mihi? numquid avis tincta per totum? Ve-
nite, congregamini, omnes bestiæ terræ, properate ad devorandum.
[10] Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcaverunt partem
meam, dederunt portionem meam desiderabilem in desertum solitudinis.
[11] Posuerunt eam in dissipationem, luxitque super me; desolatione deso-
lata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde. [12] Super omnes
vias deserti venerunt vastatores, quia gladius Domini devorabit ab
extremo terræ usque ad extremum ejus; non est pax universæ carni.
[13] Seminaverunt triticum, et spinas messuerunt; hereditatem acceperunt,
et non eis proderit; confundemini a fructibus vestris, propter iram furoris
Domini.

Suorum tamen Deus miserebitur, hostibus vastatis.

[14] Hæc dicit Dominus adversum omnes vicinos meos pessimos, qui
tangunt hereditatem quam distribui populo meo Israel: Ecce ego evellam
eos de terra sua, et domum Juda evellam de medio eorum. [15] Et cum
evulsero eos, convertar, et miserebor eorum, et reducam eos, virum ad
hereditatem suam, et virum in terram suam. [16] Et erit: si eruditi didice-
rint vias populi mei, ut jurent in nomine meo: Vivit Dominus! sicut
docuerunt populum meum jurare in Baal, ædificabuntur in medio populi
mei. [17] Quod si non audierint, evellam gentem illam evulsione et perdi-
tione, ait Dominus.

1] Job, XXI, 7. Hab. I, 13.

§ III. — *Humiliabitur superbia Juda.*

Lumbare putrescens, figura eversionis Judæ.

CAP. XIII. — 1 Hæc dicit Dominus ad me : Vade, et posside tibi
lumbare lineum, et pones illud super lumbos tuos, et in aquam non
inferes illud. 2 Et possedi lumbare, juxta verbum Domini, et posui circa
lumbos meos. 3 Et factus est sermo Domini ad me secundo, dicens :
4 Tolle lumbare quod possedisti, quod est circa lumbos tuos ; et surgens
vade ad Euphraten, et absconde ibi illud in foramine petræ. 5 Et abii, et
abscondi illud in Euphrate, sicut præceperat mihi Dominus. 6 Et factum
est post dies plurimos, dixit Dominus ad me : Surge, vade ad Euphraten,
et tolle inde lumbare quod præcepi tibi ut absconderes illud ibi. 7 Et abii
ad Euphraten, et fodi, et tuli lumbare de loco ubi absconderam illud ; et
ecce computruerat lumbare, ita ut nulli usui aptum esset.
8 Et factum est verbum Domini ad me, dicens : 9 Hæc dicit Dominus :
Sic putrescere faciam superbiam Juda, et superbiam Jerusalem multam :
10 populum istum pessimum qui nolunt audire verba mea, et ambulant in
pravitate cordis sui, abieruntque post deos alienos ut servirent eis et ado-
rarent eos : et erunt sicut lumbare istud quod nulli usui aptum est.
11 Sicut enim adhæret lumbare ad lumbos viri, sic agglutinavi mihi
omnem domum Israel, et omnem domum Juda, dicit Dominus, ut essent
mihi in populum, et in nomen, et in laudem, et in gloriam, et non au-
dierunt.

Judæi similes laguncilis confractis.

12 Dices ergo ad eos sermonem istum : Hæc dicit Dominus Deus
Israel : Omnis laguncula implebitur vino. Et dicent ad te : Numquid
ignoramus quia omnis laguncula implebitur vino ? 13 Et dices ad eos :
Hæc dicit Dominus : Ecce ego implebo omnes habitatores terræ hujus, et
reges qui sedent de stirpe David super thronum ejus, et sacerdotes, et
prophetas, et omnes habitatores Jerusalem, ebrietate. 14 Et dispergam
eos virum a fratre suo, et patres et filios pariter, ait Dominus. Non par-
cam, et non concedam ; neque miserebor, ut non disperdam eos.

Hortatio ad pœnitentiam.

15 Audite, et auribus percipite ; nolite elevari, quia Dominus locutus est.
16 Date Domino Deo vestro gloriam antequam contenebrescat, et ante-
quam offendant pedes vestri ad montes caliginosos. Expectabitis lucem,
et ponet eam in umbram mortis, et in caliginem. 17 Quod si hoc non
audieritis, in abscondito plorabit anima mea a facie superbiæ ; plorans
plorabit, et deducet oculus meus lacrymam, quia captus est grex Do-
mini.

Ultionum Domini prædictio.

18 Dic regi et dominatrici : Humiliamini, sedete, quoniam descendit
de capite vestro corona gloriæ vestræ. 19 Civitates austri clausæ sunt, et
non est qui aperiat. Translata est omnis Juda transmigratione perfecta.
20 Levate oculos vestros, et videte qui venitis ab aquilone : ubi est grex
qui datus est tibi, pecus inclytum tuum ? 21 Quid dices cum visitaverit
te ? tu enim docuisti eos adversum te, et erudisti in caput tuum. Numquid
non dolores apprehendent te, quasi mulierem parturientem ? 22 Quod si
dixeris in corde tuo : Quare venerunt mihi hæc ? Propter multitudinem
iniquitatis tuæ revelata sunt verecundiora tua, pollutæ sunt plantæ tuæ.
23 Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas, et
vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum. 24 Et disseminabo eos
quasi stipulam quæ vento raptatur in deserto. 25 Hæc sors tua, parsque
mensuræ tuæ a me, dicit Dominus, quia oblita es mei, et confisa es in
mendacio. 26 Unde et ego nudavi femora tua contra faciem tuam, et
apparuit ignominia tua, 27 adulteria tua, et hinnitus tuus, scelus forni-
cationis tuæ. Super colles in agro vidi abominationes tuas. Væ tibi, Jeru-
salem ! Non mundaberis post me : usquequo adhuc ?

17] Thren. I, 2. — 22] Inf. XXX, 14.

SERMO V. — DOMINUS POPULO SUO NON IGNOSCET

§ I. — *Prophetæ deprecatio pro Judæis bis respuitur a Domino.*

Titulus sermonis.

CAP. XIV. — 1 Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam, de ser-
monibus siccitatis.

Oratio Jeremiæ occasione siccitatis.

2 Luxit Judæa, et portæ ejus corruerunt, et obscuratæ sunt in terra,
et clamor Jerusalem ascendit. 3 Majores miserunt minores suos ad aquam ;
venerunt ad hauriendum, non invenerunt aquam, reportaverunt vasa
sua vacua; confusi sunt et afflicti, et operuerunt capita sua. 4 Propter
terræ vastitatem, quia non venit pluvia in terram, confusi sunt agri-
colæ; operuerunt capita sua. 5 Nam et cerva in agro peperit, et reliquit,
quia non erat herba. 6 Et onagri steterunt in rupibus, traxerunt ventum
quasi dracones, defecerunt oculi eorum, quia non erat herba. 7 Si iniqui-
tates nostræ responderint nobis, Domine, fac propter nomen tuum; quo-
niam multæ sunt aversiones nostræ, tibi peccavimus. 8 Expectatio Israel,
salvator ejus in tempore tribulationis, quare quasi colonus futurus es in
terra, et quasi viator declinans ad manendum ? 9 Quare futurus es velut
vir vagus, ut fortis qui non potest salvare? Tu autem in nobis es, Do-
mine, et nomen tuum invocatum est super nos, ne derelinquas nos.

Deus renuit illum exaudire, propter falsos prophetas.

10 Hæc dicit Dominus populo huic qui dilexit movere pedes suos, et
non quievit, et Domino non placuit : Nunc recordabitur iniquitatum
eorum, et visitabit peccata eorum. 11 Et dixit Dominus ad me : Noli
orare pro populo isto in bonum. 12 Cum jejunaverint, non exaudiam
preces eorum; et si obtulerint holocautomata et victimas, non suscipiam
ea, quoniam gladio, et fame, et peste consumam eos.

13 Et dixi : A a a, Domine Deus; prophetæ dicunt eis : Non videbitis
gladium, et fames non erit in vobis; sed pacem veram dabit vobis in
loco isto. 14 Et dixit Dominus ad me : Falso prophetæ vaticinantur in
nomine meo; non misi eos, et non præcepi eis, neque locutus sum ad
eos. Visionem mendacem, et divinationem, et fraudulentiam, et seductio-
nem cordis sui, prophetant vobis. 15 Idcirco hæc dicit Dominus de pro-
phetis qui prophetant in nomine meo, quos ego non misi, dicentes : Gla-
dius et fames non erit in terra hac : In gladio et fame consumentur
prophetæ illi. 16 Et populi quibus prophetant erunt projecti in viis Jeru-
salem præ fame et gladio, et non erit qui sepeliat eos : ipsi et uxores
eorum, filii et filiæ eorum; et effundam super eos malum suum. 17 Et
dices ad eos verbum istud : Deducant oculi mei lacrymam per noctem et
diem, et non taceant, quoniam contritione magna contrita est virgo filia
populi mei, plaga pessima vehementer. 18 Si egressus fuero ad agros, ecce
occisi gladio; et si introiero in civitatem, ecce attenuati fame. Propheta
quoque et sacerdos abierunt in terram quam ignorabant.

Altera Jeremiæ deprecatio,

19 Numquid projiciens abjecisti Judam? aut Sion abominata est anima
tua? Quare ergo percussisti nos ita ut nulla sit sanitas? Expectavimus
pacem, et non est bonum ; et tempus curationis, et ecce turbatio. 20 Cogno-
vimus, Domine, impietates nostras, iniquitates patrum nostrorum, quia
peccavimus tibi. 21 Ne des nos in opprobrium, propter nomen tuum, neque
facias nobis contumeliam solii gloriæ tuæ; recordare, ne irritum facias
fœdus tuum nobiscum. 22 Numquid sunt in sculptilibus gentium qui
pluant, aut cæli possunt dare imbres? nonne tu es Dominus Deus noster,
quem expectavimus? tu enim fecisti omnia hæc.

alteraque Dei recusatio.

CAP. XV. — 1 Et dixit Dominus ad me : Si steterit Moyses et Samuel
coram me, non est anima mea ad populum istum ; ejice illos a facie mea,

---

11] Sup. VII, 16 et XI, 14. — 13] Sup. V, 12. Inf. XXIII, 17. — 14] Inf. XXIX, 9. — 17] Thren. I, 16 et II, 18. — 19] Sup. VIII, 15.

et egrediantur. 2 Quod si dixerint ad te : Quo egrediemur? dices ad eos :
Hæc dicit Dominus : Qui ad mortem, ad mortem ; et qui ad gladium, ad
gladium ; et qui ad famem, ad famem ; et qui ad captivitatem, ad capti-
vitatem. 3 Et visitabo super eos quatuor species, dicit Dominus : gladium
ad occisionem, et canes ad lacerandum, et volatilia cæli et bestias terræ
ad devorandum et dissipandum. 4 Et dabo eos in fervorem universis regnis
terræ, propter Manassen, filium Ezechiæ, regis Juda, super omnibus quæ
fecit in Jerusalem.

5 Quis enim miserebitur tui, Jerusalem, aut quis contristabitur pro te?
aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? 6 Tu reliquisti me, dicit Domi-
nus, retrorsum abiisti : et extendam manum meam super te, et interfi-
ciam te ; laboravi rogans. 7 Et dispergam eos ventilabro in portis terræ ;
interfeci et disperdidi populum meum, et tamen a viis suis non sunt
reversi. 8 Multiplicatæ sunt mihi viduæ ejus super arenam maris ; induxi
eis super matrem adolescentis vastatorem meridie ; misi super civitates
repente terrorem. 9 Infirmata est quæ peperit septem, defecit anima
ejus ; occidit ei sol cum adhuc esset dies ; confusa est, et erubuit ; et
residuos ejus in gladium dabo in conspectu inimicorum eorum, ait Do-
minus.

§ II. — *Querela duplex, duplexque consolatio*

Prophetam bis conquerentem bis Deus consolatur.

10 Væ mihi, mater mea, quare genuisti me, virum rixæ, virum discor-
diæ in universa terra? Non fœneravi, nec fœneravit mihi quisquam ;
omnes maledicunt mihi.

11 Dicit Dominus : Si non reliquiæ tuæ in bonum, si non occurri tibi
in tempore afflictionis, et in tempore tribulationis adversus inimicum.
12 Numquid fœderabitur ferrum ferro ab aquilone, et æs? 13 Divitias tuas
et thesauros tuos in direptionem dabo gratis, in omnibus peccatis tuis, et
in omnibus terminis tuis. 14 Et adducam inimicos tuos de terra quam
nescis, quia ignis succensus est in furore meo, super vos ardebit.

15 Tu scis, Domine, recordare mei, et visita me, et tuere me ab his qui
persequuntur me ; noli in patientia tua suscipere me ; scito quoniam
sustinui propter te opprobrium. 16 Inventi sunt sermones tui, et comedi eos ;
et factum est mihi verbum tuum in gaudium et in lætitiam cordis mei,
quoniam invocatum est nomen tuum super me, Domine Deus exerci-
tuum. 17 Non sedi in concilio ludentium, et gloriatus sum a facie manus
tuæ ; solus sedebam, quoniam comminatione replesti me. 18 Quare factus
est dolor meus perpetuus, et plaga mea desperabilis renuit curari? Facta
est mihi quasi mendacium aquarum infidelium.

19 Propter hoc hæc dicit Dominus : Si converteris, convertam te, et
ante faciem meam stabis ; et si separaveris pretiosum a vili, quasi os
meum eris ; convertentur ipsi ad te, et tu non converteris ad eos. 20 Et
dabo te populo huic in murum æreum, fortem ; et bellabunt adversum
te, et non prævalebunt, quia ego tecum sum ut salvem te, et eruam te,
dicit Dominus. 21 Et liberabo te de manu pessimorum, et redimam te de
manu fortium.

§ III. — *Opere æque ac voce Jeremias jubetur mala imminentia prænuntiare.*

Varia officia vati assignantur, adumbrantia ruinam Juda.

CAP. XVI. — 1 Et factum est verbum Domini ad me, dicens : 2 Non
accipies uxorem, et non erunt tibi filii et filiæ in loco isto. 3 Quia hæc
dicit Dominus super filios et filias qui generantur in loco isto, et super
matres eorum, quæ genuerunt eos, et super patres eorum, de quorum

2] Zach. XI, 9. — 4] IV Reg. XXI, 2-11. — 9] I Reg. II, 5. Am. VIII, 9. — 17] Ps. I, 1 et XXV, 4. — 18] Inf. XXX, 15.

stirpe sunt nati in terra hac : 4 Mortibus ægrotationum morientur ; non
plangentur, et non sepelientur ; in sterquilinium super faciem terræ
erunt ; et gladio et fame consumentur, et erit cadaver eorum in escam
volatilibus cæli et bestiis terræ. 5 Hæc enim dicit Dominus : Ne ingre-
diaris domum convivii, neque vadas ad plangendum, neque consoleris
eos, quia abstuli pacem meam a populo isto, dicit Dominus, misericor-
diam et miserationes. 6 Et morientur grandes et parvi in terra ista ; non
sepelientur neque plangentur ; et non se incident, neque calvitium fiet
pro eis. 7 Et non frangent inter eos lugenti panem ad consolandum
super mortuo, et non dabunt eis potum calicis ad consolandum super
patre suo et matre. 8 Et domum convivii non ingrediaris, ut sedeas cum
eis, et comedas, et bibas ; 9 quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus
Israel : Ecce ego auferam de loco isto, in oculis vestris et in diebus
vestris, vocem gaudii et vocem lætitiæ, vocem sponsi et vocem sponsæ.

Causæ malorum.

10 Et cum annuntiaveris populo huic omnia verba hæc, et dixerint
tibi : Quare locutus est Dominus super nos omne malum grande istud ?
quæ iniquitas nostra ? et quod peccatum nostrum, quod peccavimus
Domino Deo nostro ? 11 dices ad eos : Quia dereliquerunt me patres
vestri, ait Dominus ; et abierunt post deos alienos, et servierunt eis, et
adoraverunt eos, et me dereliquerunt, et legem meam non custodierunt.
12 Sed et vos pejus operati estis quam patres vestri ; ecce enim ambulat
unusquisque post pravitatem cordis sui mali, ut me non audiat. 13 Et
ejiciam vos de terra hac in terram quam ignoratis, vos et patres vestri ;
et servietis ibi diis alienis, die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem.
14 Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non dicetur ultra :
Vivit Dominus qui eduxit filios Israel de terra Ægypti, 15 sed : Vivit
Dominus qui eduxit filios Israel de terra aquilonis, et de universis terris ad
quas ejeci eos, et reducam eos in terram suam, quam dedi patribus eorum.

Piscatores et venatores Judæis insidiantes.

16 Ecce ego mittam piscatores multos, dicit Dominus, et piscabuntur
eos ; et post hæc mittam eis multos venatores, et venabuntur eos de
omni monte, et de omni colle, et de cavernis petrarum. 17 Quia oculi mei
super omnes vias eorum ; non sunt absconditæ a facie mea, et non fuit
occultata iniquitas eorum ab oculis meis. 18 Et reddam primum duplices
iniquitates, et peccata eorum ; quia contaminaverunt terram meam in
morticinis idolorum suorum, et abominationibus suis impleverunt here-
ditatem meam. 19 Domine, fortitudo mea, et robur meum, et refugium
meum in die tribulationis, ad te gentes venient ab extremis terræ, et
dicent : Vere mendacium possederunt patres nostri, vanitatem quæ eis
non profuit. 20 Numquid faciet sibi homo deos, et ipsi non sunt dii ?
21 Idcirco ecce ego ostendam eis per vicem hanc, ostendam eis manum
meam, et virtutem meam, et scient quia nomen mihi Dominus.

Plectetur Judæorum obstinatio in idololatria.

CAP. XVII. — 1 Peccatum Juda scriptum est stylo ferreo in ungue
adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum, et in cornibus
ararum eorum. 2 Cum recordati fuerint filii eorum ararum suarum, et
lucorum suorum, lignorumque frondentium, in montibus excelsis,
3 sacrificantes in agro : fortitudinem tuam, et omnes thesauros tuos in
direptionem dabo, excelsa tua propter peccata in universis finibus tuis.
4 Et relinqueris sola ab hereditate tua, quam dedi tibi, et servire te
faciam inimicis tuis in terra quam ignoras, quoniam ignem succendisti
in furore meo, usque in æternum ardebit.

§ IV. — *Causæ tum exilii, tum salutis.*

De fiducia in hominibus et in Deo.

5 Hæc dicit Dominus : Maledictus homo qui confidit in homine, et
ponit carnem brachium suum, et a Domino recedit cor ejus. 6 Erit enim

10] Sup. V, 19. — 12] Sup. VII, 26. — 5] Is. XXX, 2 et XXXI, 1. Inf. XLVIII, 7. — 6] Inf. XLVIII, 6.

quasi myricæ in deserto, et non videbit cum venerit bonum ; sed habitabit in siccitate in deserto, in terra salsuginis et inhabitabili. [7] Benedictus vir qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia ejus. [8] Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas, et non timebit cum venerit æstus. Et erit folium ejus viride, et in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum.

[9] Pravum est cor omnium, et inscrutabile ; quis cognoscet illud ? [10] Ego Dominus scrutans cor, et probans renes ; qui do unicuique juxta viam suam, et juxta fructum adinventionum suarum. [11] Perdix fovit quæ non peperit ; fecit divitias, et non in judicio ; in dimidio dierum suorum derelinquet eas, et in novissimo suo erit insipiens. [12] Solium gloriæ altitudinis a principio, locus sanctificationis nostræ. [13] Expectatio Israel, Domine, omnes qui te derelinquunt confundentur ; recedentes a te, in terra scribentur, quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium, Dominum.

Jeremias pro se implorat Dei auxilium.

[14] Sana me, Domine, et sanabor ; salvum me fac, et salvus ero, quoniam laus mea tu es. [15] Ecce ipsi dicunt ad me : Ubi est verbum Domini ? veniat. [16] Et ego non sum turbatus, te pastorem sequens ; et diem hominis non desideravi, tu scis : quod egressum est de labiis meis, rectum in conspectu tuo fuit. [17] Non sis tu mihi formidini, spes mea tu in die afflictionis. [18] Confundantur qui me persequuntur, et non confundar ego ; paveant illi, et non paveam ego ; induc super eos diem afflictionis, et duplici contritione contere eos.

De sabbati sanctificatione.

[19] Hæc dicit Dominus ad me : Vade, et sta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Juda, et egrediuntur, et in cunctis portis Jerusalem ; [20] et dices ad eos : Audite verbum Domini, reges Juda, et omnis Juda, cunctique habitatores Jerusalem, qui ingredimini per portas istas. [21] Hæc dicit Dominus : Custodite animas vestras, et nolite portare pondera in die sabbati, nec inferatis per portas Jerusalem, [22] et nolite ejicere onera de domibus vestris, in die sabbati ; et omne opus non facietis : sanctificate diem sabbati, sicut præcepi patribus vestris. [23] Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam ; sed induraverunt cervicem suam, ne audirent me, et ne acciperent disciplinam.

[24] Et erit : si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis hujus in die sabbati ; et si sanctificaveritis diem sabbati, ne faciatis in eo omne opus : [25] ingredientur per portas civitatis hujus reges et principes, sedentes super solium David, et ascendentes in curribus et equis, ipsi et principes eorum, viri Juda, et habitatores Jerusalem ; et habitabitur civitas hæc in sempiternum. [26] Et venient de civitatibus Juda, et de circuitu Jerusalem, et de terra Benjamin, et de campestribus, et de montuosis, et ab austro, portantes holocaustum, et victimam, et sacrificium, et thus, et inferent oblationem in domum Domini. [27] Si autem non audieritis me ut sanctificetis diem sabbati, et ne portetis onus, et ne inferatis per portas Jerusalem in die sabbati, succendam ignem in portis ejus, et devorabit domos Jerusalem, et non extinguetur.

SERMO VI. — REPROBATIO ISRAEL SYMBOLIS CONFIRMATUR

§ I. — *Symbolum primum : Lutum in manu figuli.*

Titulus.

CAP. XVIII. — [1] Verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino, dicens :

Juda in manu Dei sicut vas in manu figuli.

[2] Surge, et descende in domum figuli, et ibi audies verba mea. [3] Et descendi in domum figuli, et ecce ipse faciebat opus super rotam. [4] Et

8] Ps. I, 3. — 10] I Reg. XVI, 7. Ps. VII, 10. Apoc. II, 23.

dissipatum est vas quod ipse faciebat e luto manibus suis ; conversusque
fecit illud vas alterum, sicut placuerat in oculis ejus ut faceret.
5 Et factum est verbum Domini ad me, dicens : 6 Numquid sicut figu-
lus iste, non potero vobis facere, domus Israel ? ait Dominus ; ecce sicut
lutum in manu figuli, sic vos in manu mea, domus Israel. 7 Repente
loquar adversum gentem et adversus regnum, ut eradicem, et destruam,
et disperdam illud ; 8 si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo, quod
locutus sum adversus eam, agam et ego pœnitentiam super malo quod
cogitavi ut facerem ei. 9 Et subito loquar de gente et de regno, ut ædifi-
cem et plantem illud ; 10 si fecerit malum in oculis meis, ut non audiat
vocem meam, pœnitentiam agam super bono quod locutus sum ut face-
rem ei.

Peribit propter obstinatam suam malitiam.

11 Nunc ergo dic viro Juda, et habitatoribus Jerusalem, dicens : Hæc
dicit Dominus : Ecce ego fingo contra vos malum, et cogito contra vos
cogitationem ; revertatur unusquisque a via sua mala, et dirigite vias
vestras et studia vestra. 12 Qui dixerunt : Desperavimus ; post cogita-
tiones enim nostras ibimus, et unusquisque pravitatem cordis sui mali
faciemus. 13 Ideo hæc dicit Dominus : Interrogate gentes : quis audivit
talia horribilia, quæ fecit nimis virgo Israel ? 14 Numquid deficiet de
petra agri nix Libani ? aut evelli possunt aquæ erumpentes frigidæ, et
defluentes ? 15 Quia oblitus est mei populus meus, frustra libantes, et
impingentes in viis suis, in semitis sæculi, ut ambularent per eas in
itinere non trito, 16 ut fieret terra eorum in desolationem, et in sibilum
sempiternum : omnis qui præterierit per eam obstupescet, et movebit
caput suum. 17 Sicut ventus urens dispergam eos coram inimico ; dorsum,
et non faciem, ostendam eis in die perditionis eorum.

Conspiratio adversus Jeremiam, qui apud Deum conqueritur.

18 Et dixerunt : Venite, et cogitemus contra Jeremiam cogitationes ;
non enim peribit lex a sacerdote, neque consilium a sapiente, nec sermo
a propheta ; venite, et percutiamus eum lingua, et non attendamus ad
universos sermones ejus.
19 Attende, Domine, ad me, et audi vocem adversariorum meorum.
20 Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animæ
meæ ? Recordare quod steterim in conspectu tuo ut loquerer pro eis
bonum, et averterem indignationem tuam ab eis. 21 Propterea da filios
eorum in famem, et deduc eos in manus gladii ; fiant uxores eorum absque
liberis, et viduæ ; et viri earum interficiantur morte ; juvenes eorum
confodiantur gladio in prælio ; 22 audiatur clamor de domibus eorum ;
adduces enim super eos latronem repente, quia foderunt foveam ut cape-
rent me, et laqueos absconderunt pedibus meis. 23 Tu autem, Domine,
scis omne consilium eorum adversum me in mortem ; ne propitieris ini-
quitati eorum, et peccatum eorum a facie tua non deleatur ; fiant cor-
ruentes in conspectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.

§ II. — *Symbolum alterum : Fracta laguncula.*

Laguncula fracta, significans futurum exitium Juda.

CAP. XIX. — 1 Hæc dicit Dominus : Vade, et accipe lagunculam
figuli testeam a senioribus populi, et a senioribus sacerdotum, 2 et egre-
dere ad vallem filii Ennom, quæ est juxta introitum portæ fictilis ; et
prædicabis ibi verba quæ ego loquar ad te. 3 Et dices : Audite verbum
Domini, reges Juda, et habitatores Jerusalem ; hæc dicit Dominus
exercituum, Deus Israel : Ecce ego inducam afflictionem super locum
istum, ita ut omnis qui audierit illam tinniant aures ejus, 4 eo quod dere-
liquerint me, et alienum fecerint locum istum, et libaverunt in eo diis
alienis, quos nescierunt, ipsi et patres eorum, et reges Juda, et repleve-

6] Is. XLV, 9. Rom. IX, 20. — 7] Sup. I, 10. — 11] IV Reg. XVII, 13. Inf. XXV, 5 et XXXV, 15.
Jon. III, 9. — 16] Inf. XIX, 8 et XLIX, 13 et L, 13.

runt locum istum sanguine innocentum; 5 et ædificaverunt excelsa
Baalim, ad comburendos filios suos igni in holocaustum Baalim : quæ
non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum. 6 Propterea
ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non vocabitur amplius locus iste
Topheth, et vallis filii Ennom, sed vallis occisionis. 7 Et dissipabo consi-
lium Juda et Jerusalem in loco isto; et subvertam eos gladio in conspectu
inimicorum suorum, et in manu quærentium animas eorum; et dabo
cadavera eorum escam volatilibus cæli et bestiis terræ. 8 Et ponam civi-
tatem hanc in stuporem, et in sibilum; omnis qui præterierit per eam
obstupescet, et sibilabit super universa plaga ejus. 9 Et cibabo eos carni-
bus filiorum suorum et carnibus filiarum suarum; et unusquisque carnem
amici sui comedet in obsidione, et in angustia in qua concludent eos
inimici eorum, et qui quærunt animas eorum.
10 Et conteres lagunculam in oculis virorum qui ibunt tecum, 11 et
dices ad eos : Hæc dicit Dominus exercituum : Sic conteram populum
istum, et civitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest
ultra instaurari; et in Topheth sepelientur, eo quod non sit alius locus
ad sepeliendum. 12 Sic faciam loco huic, ait Dominus, et habitatoribus
ejus, et ponam civitatem istam sicut Topheth. 13 Et erunt domus Jeru-
salem, et domus regum Juda, sicut locus Topheth, immundæ, omnes
domus in quarum domatibus sacrificaverunt omni militiæ cæli, et liba-
verunt libamina diis alienis.
14 Venit autem Jeremias de Topheth, quo miserat eum Dominus ad Jeremias
prophetandum, et stetit in atrio domus Domini, et dixit ad omnem popu- et Phassur
lum : 15 Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Ecce ego inducam sacerdos.
super civitatem hanc, et super omnes urbes ejus, universa mala quæ
locutus sum adversum eam, quoniam induraverunt cervicem suam ut non
audirent sermones meos.
CAP. XX. — 1 Et audivit Phassur, filius Emmer, sacerdos, qui consti-
tutus erat princeps in domo Domini, Jeremiam prophetantem sermones
istos. 2 Et percussit Phassur Jeremiam prophetam, et misit eum in
nervum quod erat in porta Benjamin superiori, in domo Domini. 3 Cum-
que illuxisset in crastinum, eduxit Phassur Jeremiam de nervo, et dixit
ad eum Jeremias : Non Phassur vocavit Dominus nomen tuum, sed
pavorem undique. 4 Quia hæc dicit Dominus : Ecce ego dabo te in pavo-
rem, te et omnes amicos tuos; et corruent gladio inimicorum suorum, et
oculi tui videbunt; et omnem Judam dabo in manum regis Babylonis,
et traducet eos in Babylonem, et percutiet eos gladio. 5 Et dabo univer-
sam substantiam civitatis hujus, et omnem laborem ejus, omneque pre-
tium, et cunctos thesauros regum Juda dabo in manu inimicorum
eorum; et diripient eos, et tollent, et ducent in Babylonem. 6 Tu autem,
Phassur, et omnes habitatores domus tuæ, ibitis in captivitatem; et in
Babylonem venies, et ibi morieris, ibique sepelieris tu, et omnes amici
tui, quibus prophetasti mendacium.
7 Seduxisti me, Domine, et seductus sum; fortior me fuisti, et inva- Acerba vatis
luisti; factus sum in derisum tota die, omnes subsannant me. 8 Quia ad Deum
jam olim loquor, vociferans iniquitatem, et vastitatem clamito; et factus querela.
est mihi sermo Domini in opprobrium, et in derisum tota die. 9 Et dixi :
Non recordabor ejus, neque loquar ultra in nomine illius; et factus est
in corde meo quasi ignis exæstuans, claususque in ossibus meis, et
defeci, ferre non sustinens. 10 Audivi enim contumelias multorum, et
terrorem in circuitu : Persequimini, et persequamur eum; ab omnibus
viris qui erant pacifici mei, et custodientes latus meum : Si quo modo
decipiatur, et prævaleamus adversus eum, et consequamur ultionem ex
eo. 11 Dominus autem mecum est, quasi bellator fortis; idcirco qui per-

19, 8] Sup. XVIII, 16. Inf. XLIX, 13 et L, 13. — 20, 11] Inf. XXIII, 40.

sequuntur me cadent, et infirmi erunt : confundentur vehementer, quia
non intellexerunt opprobrium sempiternum quod nunquam delebitur.
[12] Et tu, Domine exercituum, probator justi, qui vides renes et cor,
videam, quæso, ultionem tuam ex eis ; tibi enim revelavi causam meam.
[13] Cantate Domino, laudate Dominum, quia liberavit animam pauperis
de manu malorum.

[14] Maledicta dies in qua natus sum ! dies in qua peperit me mater mea,
non sit benedicta ! [15] Maledictus vir qui annuntiavit patri meo, dicens :
Natus est tibi puer masculus, et quasi gaudio lætificavit eum ! [16] Sit
homo ille ut sunt civitates quas subvertit Dominus, et non pœnituit eum ;
audiat clamorem mane, et ululatum in tempore meridiano ; [17] qui non
me interfecit a vulva, ut fieret mihi mater mea sepulcrum, et vulva ejus
conceptus æternus ! [18] Quare de vulva egressus sum, ut viderem laborem
et dolorem, et consumerentur in confusione dies mei ?

SERMO VII. — DEI JUDICIA IN MALOS PASTORES

§ I. — *Jerusalem expugnabitur a Chaldæis.*

Titulus et occasio sermonis.

CAP. XXI. — [1] Verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino,
quando misit ad eum rex Sedecias Phassur, filium Melchiæ, et Sophoniam, filium Maasiæ, sacerdotem, dicens : [2] Interroga pro nobis Dominum, quia Nabuchodonosor, rex Babylonis, præliatur adversum nos ; si
forte faciat Dominus nobiscum secundum omnia mirabilia sua, et
recedat a nobis.

Deus ipse cum Chaldæis pugnabit contra regem et populum.

[3] Et dixit Jeremias ad eos : Sic dicetis Sedeciæ : [4] Hæc dicit Dominus,
Deus Israel : Ecce ego convertam vasa belli, quæ in manibus vestris
sunt, et quibus vos pugnatis adversum regem Babylonis, et Chaldæos,
qui obsident vos in circuitu murorum ; et congregabo ea in medio civitatis hujus. [5] Et debellabo ego vos in manu extenta, et in brachio forti,
et in furore, et in indignatione, et in ira grandi. [6] Et percutiam habitatores civitatis hujus, homines et bestiæ pestilentia magna morientur.
[7] Et post hæc ait Dominus : Dabo Sedeciam, regem Juda, et servos ejus,
et populum ejus, et qui derelicti sunt in civitate hac a peste, et gladio,
et fame, in manu Nabuchodonosor, regis Babylonis et in manu inimicorum eorum, et in manu quærentium animam eorum ; et percutiet eos in
ore gladii, et non flectetur neque parcet, nec miserebitur.

Via vitæ et via mortis.

[8] Et ad populum hunc dices : Hæc dicit Dominus : Ecce ego do coram
vobis viam vitæ, et viam mortis. [9] Qui habitaverit in urbe hac morietur
gladio, et fame, et peste ; qui autem egressus fuerit, et transfugerit ad
Chaldæos, qui obsident vos, vivet, et erit ei anima sua quasi spolium.
[10] Posui enim faciem meam super civitatem hanc in malum, et non in
bonum, ait Dominus ; in manu regis Babylonis dabitur, et exuret eam
igni. [11] Et domui regis Juda : Audite verbum Domini, [12] domus David ;
hæc dicit Dominus : Judicate mane judicium, et eruite vi oppressum de
manu calumniantis, ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, et
succendatur, et non sit qui extinguat, propter malitiam studiorum vestrorum.

Sion, arx superabilis.

[13] Ecce ego ad te, habitatricem vallis solidæ atque campestris, ait
Dominus ; qui dicitis : Quis percutiet nos ? et quis ingredietur domos
nostras ? [14] Et visitabo super vos juxta fructum studiorum vestrorum,
dicit Dominus ; et succendam ignem in saltu ejus, et devorabit omnia in
circuitu ejus.

12] Sup. XI, 20 et XVII, 10. — 14] Job, III, 2. — 9] Inf. XXXVIII, 2. — 12] Inf. XXII, 3.

§ II. — *Malediciuntur pravi reges.*

CAP. XXII. — [1] Hæc dicit Dominus : Descende in domum regis Juda, Optio
et loqueris ibi verbum hoc, [2] et dices : Audi verbum Domini, rex Juda, datur domui
qui sedes super solium David ; tu et servi tui, et populus tuus, qui ingre- regiæ.
dimini per portas istas. [3] Hæc dicit Dominus : Facite judicium et justi-
tiam, et liberate vi oppressum de manu calumniatoris ; et advenam, et
pupillum, et viduam nolite contristare, neque opprimatis inique, et san-
guinem innocentem ne effundatis in loco isto. [4] Si enim facientes feceritis
verbum istud, ingredientur per portas domus hujus reges sedentes de
genere David super thronum ejus, et ascendentes currus et equos, ipsi,
et servi, et populus eorum. [5] Quod si non audieritis verba hæc : In me-
metipso juravi, dicit Dominus, quia in solitudinem erit domus hæc. [6] Quia
hæc dicit Dominus super domum regis Juda : Galaad, tu mihi caput
Libani, si non posuero te solitudinem, urbes inhabitabiles ! [7] Et sanctifi-
cabo super te, interficientem virum, et arma ejus ; et succident electas
cedros tuas, et præcipitabunt in ignem. [8] Et pertransibunt gentes multæ
per civitatem hanc, et dicet unusquisque proximo suo : Quare fecit Do-
minus sic civitati huic grandi ? [9] Et respondebunt : Eo quod dereliquе-
rint pactum Domini Dei sui, et adoraverint deos alienos et servierint eis.
[10] Nolite flere mortuum, neque lugeatis super eum fletu ; plangite eum Væ Sellum.
qui egreditur, quia non revertetur ultra, nec videbit terram nativitatis suæ.
[11] Quia hæc dicit Dominus ad Sellum, filium Josiæ, regem Juda, qui
regnavit pro Josia, patre suo, qui egressus est de loco isto : Non rever-
tetur huc amplius ; [12] sed in loco ad quem transtuli eum, ibi morietur, et
terram istam non videbit amplius.
[13] Væ qui ædificat domum suam in injustitia, et cœnacula sua non in Væ Joakim.
judicio ; amicum suum opprimet frustra, et mercedem ejus non reddet ei ;
[14] qui dicit : Ædificabo mihi domum latam, et cœnacula spatiosa ; qui
aperit sibi fenestras et facit laquearia cedrina, pingitque sinopide !
[15] Numquid regnabis quoniam confers te cedro ? Pater tuus numquid non
comedit et bibit, et fecit judicium et justitiam tunc cum bene erat ei ?
[16] Judicavit causam pauperis et egeni in bonum suum ; numquid non
ideo quia cognovit me ? dicit Dominus. [17] Tui vero oculi et cor ad avari-
tiam, et ad sanguinem innocentem fundendum, et ad calumniam, et ad
cursum mali operis. [18] Propterea hæc dicit Dominus ad Joakim, filium
Josiæ, regem Juda : Non plangent eum : Væ, frater ! et væ, soror ! Non
concrepabunt ei : Væ, domine ! et væ, inclyte ! [19] Sepultura asini sepelietur,
putrefactus et projectus extra portas Jerusalem.
[20] Ascende Libanum, et clama ; et in Basan da vocem tuam, et clama
ad transeuntes, quia contriti sunt omnes amatores tui. [21] Locutus sum ad
te in abundantia tua, et dixisti : Non audiam ; hæc est via tua ab ado-
lescentia tua, quia non audisti vocem meam. [22] Omnes pastores tuos
pascet ventus, et amatores tui in captivitatem ibunt ; et tunc confunderis,
et erubesces ab omni malitia tua. [23] Quæ sedes in Libano, et nidificas in
cedris, quomodo congemuisti cum venissent tibi dolores, quasi dolores
parturientis !
[24] Vivo ego, dicit Dominus, quia si fuerit Jechonias, filius Joakim, Væ
regis Juda, annulus in manu dextera mea, inde evellam eum, [25] et dabo Jechoniæ.
te in manu quærentium animam tuam, et in manu quorum tu formidas
faciem, et in manu Nabuchodonosor, regis Babylonis, et in manu Chal-
dæorum ; [26] et mittam te, et matrem tuam quæ genuit te, in terram
alienam, in qua nati non estis, ibique moriemini. [27] Et in terram ad quam
ipsi levant animam suam ut revertantur illuc, non revertentur. [28] Num-

3] Sup. XXI, 12. — 8] Deut. XXIX, 24. III Reg. IX, 8. — 19] Inf. XXXVI, 30.

quid vas fictile atque contritum, vir iste Jechonias? numquid vas absque
omni voluptate? Quare abjecti sunt ipse et semen ejus, et projecti in ter-
ram quam ignoraverunt? 29 Terra, terra, terra, audi sermonem Domini.
30 Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus
suis non prosperabitur; nec enim erit de semine ejus vir qui sedeat super
solium David, et potestatem habeat ultra in Juda.

De malis bonisque pastoribus.

CAP. XXIII. — 1 Væ pastoribus qui disperdunt et dilacerant gregem
pascuæ meæ! dicit Dominus. 2 Ideo hæc dicit Dominus Deus Israel ad
pastores qui pascunt populum meum: Vos dispersistis gregem meum, et
ejecistis eos, et non visitastis eos; ecce ego visitabo super vos malitiam
studiorum vestrorum, ait Dominus. 3 Et ego congregabo reliquias gregis
mei, de omnibus terris ad quas ejecero eos illuc; et convertam eos ad
rura sua, et crescent et multiplicabuntur. 4 Et suscitabo super eos pasto-
res, et pascent eos; non formidabunt ultra, et non pavebunt, et nullus
quæretur ex numero, dicit Dominus.

5 Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo David germen justum;
et regnabit rex, et sapiens erit, et faciet judicium et justitiam in terra.
6 In diebus illis salvabitur Juda, et Israel habitabit confidenter; et hoc
est nomen quod vocabunt eum: Dominus Justus noster. 7 Propter hoc
ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non dicent ultra: Vivit Dominus qui
eduxit filios Israel de terra Ægypti, 8 sed: Vivit Dominus qui eduxit et
adduxit semen domus Israel de terra aquilonis, et de cunctis terris ad quas
ejeceram eos illuc, et habitabunt in terra sua.

§ III. — *Maledicuntur pseudoprophetæ.*

Pravi mores pseudoprophetarum.

9 Ad prophetas. Contritum est cor meum in medio mei, contremuerunt
omnia ossa mea; factus sum quasi vir ebrius, et quasi homo madidus a
vino, a facie Domini, et a facie verborum sanctorum ejus. 10 Quia adul-
teris repleta est terra, quia a facie maledictionis luxit terra, arefacta
sunt arva deserti: factus est cursus eorum malus; et fortitudo eorum dis-
similis. 11 Propheta namque et sacerdos polluti sunt, et in domo mea
inveni malum eorum, ait Dominus. 12 Idcirco via eorum erit quasi lubri-
cum in tenebris; impellentur enim, et corruent in ea; afferam enim
super eos mala, annum visitationis eorum, ait Dominus. 13 Et in pro-
phetis Samariæ vidi fatuitatem; prophetabant in Baal, et decipiebant
populum meum Israel. 14 Et in prophetis Jerusalem vidi similitudinem
adulterantium, et iter mendacii; et confortaverunt manus pessimorum
ut non converteretur unusquisque a malitia sua; facti sunt mihi omnes
ut Sodoma, et habitatores ejus quasi Gomorrha. 15 Propterea hæc dicit
Dominus exercituum ad prophetas: Ecce ego cibabo eos absinthio, et
potabo eos felle; a prophetis enim Jerusalem egressa est pollutio super
omnem terram.

Ab eis cavendum.

16 Hæc dicit Dominus exercituum: Nolite audire verba prophetarum
qui prophetant vobis, et decipiunt vos; visionem cordis sui loquuntur,
non de ore Domini. 17 Dicunt his qui blasphemant me: Locutus est Do-
minus: Pax erit vobis; et omni qui ambulat in pravitate cordis sui dixe-
runt: Non veniet super vos malum. 18 Quis enim affuit in consilio Do-
mini, et vidit, et audivit sermonem ejus? quis consideravit verbum illius,
et audivit? 19 Ecce turbo Dominicæ indignationis egredietur, et tempestas
erumpens super caput impiorum veniet. 20 Non revertetur furor Domini,
usque dum faciat et usque dum compleat cogitationem cordis sui; in
novissimis diebus intelligetis consilium ejus. 21 Non mittebam prophetas,

---

1] Ez. XIII, 3 et XXXIV, 2. — 4] Sup. III, 15. — 5] Is. IV, 2 et XL, 11 et XLV, 8. Inf. XXXIII, 14. Ez. XXXIV, 12. Dan. IX, 24. Joan. I, 45. — 6] Deut. XXXIII, 28. — 8] Sup. XVI, 14. — 15] Sup. IX, 15. — 16] Inf. XXVII, 9 et XXIX, 8. — 17] Sup. V, 12 et XIV, 13. — 19] Inf. XXX, 14. — 21] Inf. XXVII, 15 et XXIX, 9.

et ipsi currebant; non loquebar ad eos, et ipsi prophetabant. 22 Si stetissent in consilio meo, et nota fecissent verba mea populo meo, avertissem utique eos a via sua mala et a cogitationibus suis pessimis.

Ipsorum hypocrisis.

23 Putasne Deus e vicino ego sum, dicit Dominus, et non Deus de longe? 24 Si occultabitur vir in absconditis, et ego non videbo eum? dicit Dominus. Numquid non cælum et terram ego impleo? dicit Dominus. 25 Audivi quæ dixerunt prophetæ prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes : Somniavi, somniavi. 26 Usquequo istud est in corde prophetarum vaticinantium mendacium, et prophetantium seductiones cordis sui; 27 qui volunt facere ut obliviscatur populus meus nominis mei, propter somnia eorum quæ narrat unusquisque ad proximum suum, sicut obliti sunt patres eorum nominis mei propter Baal? 28 Propheta qui habet somnium, narret somnium; et qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum vere. Quid paleis ad triticum? dicit Dominus. 29 Numquid non verba méa sunt quasi ignis, dicit Dominus, et quasi malleus conterens petram?

30 Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui furantur verba mea unusquisque a proximo suo. 31 Ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui assumunt linguas suas, et aiunt : Dicit Dominus. 32 Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium, ait Dominus; qui narraverunt ea, et seduxerunt populum meum in mendacio suo et in miraculis suis, cum ego non misissem eos, nec mandassem eis, qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dominus.

Onus Domini.

33 Si igitur interrogaverit te populus iste, vel propheta, aut sacerdos, dicens : Quod est onus Domini? dices ad eos : Vos estis onus; projiciam quippe vos, dicit Dominus. 34 Et propheta, et sacerdos, et populus qui dicit : Onus Domini, visitabo super virum illum et super domum ejus. 35 Hæc dicetis unusquisque ad proximum, et ad fratrem suum : Quid respondit Dominus? et quid locutus est Dominus? 36 Et onus Domini ultra non memorabitur; quia onus erit unicuique sermo suus, et pervertistis verba Dei viventis, Domini exercituum, Dei nostri. 37 Hæc dices ad prophetam : Quid respondit tibi Dominus? et quid locutus est Dominus? 38 Si autem onus Domini dixeritis, propter hoc hæc dicit Dominus : Quia dixistis sermonem istum : Onus Domini; et misi ad vos, dicens : Nolite dicere : Onus Domini, 39 propterea ecce ego tollam vos portans, et derelinquam vos, et civitatem quam dedi vobis et patribus vestris, a facie mea; 40 et dabo vos in opprobrium sempiternum, et in ignominiam æternam, quæ nunquam oblivione delebitur.

§ IV. — *Symbola proximorum eventuum.*

Duo calathi pleni ficis.

CAP. XXIV. — 1 Ostendit mihi Dominus : et ecce duo calathi pleni ficis, positi ante templum Domini, postquam transtulit Nabuchodonosor, rex Babylonis, Jechoniam, filium Joakim, regem Juda, et principes ejus, et fabrum, et inclusorem, de Jerusalem, et adduxit eos in Babylonem. 2 Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut solent ficus esse primi temporis; et calathus unus ficus habebat malas nimis, quæ comedi non poterant eo quod essent malæ. 3 Et dixit Dominus ad me : Quid tu vides, Jeremia? Et dixi : Ficus, ficus bonas, bonas valde; et malas, malas valde, quæ comedi non possunt eo quod sint malæ.

figurantes sortem Juda diversam.

4 Et factum est verbum Domini ad me, dicens : 5 Hæc dicit Dominus, Deus Israel : Sicut ficus hæ bonæ, sic cognoscam transmigrationem Juda, quam emisi de loco isto in terram Chaldæorum, in bonum. 6 Et ponam oculos meos super eos ad placandum, et reducam eos in terram hanc; et ædificabo eos, et non destruam; et plantabo eos, et non evellam. 7 Et

---

40] Sup. XX, 11. — 7] Sup. VII, 23. Inf. XXXI, 33.

dabo eis cor ut sciant me, quia ego sum Dominus; et erunt mihi in
populum, et ego ero eis in Deum, quia revertentur ad me in toto corde
suo.
8 Et sicut ficus pessimæ quæ comedi non possunt, eo quod sint malæ,
hæc dicit Dominus, sic dabo Sedeciam, regem Juda, et principes ejus,
et reliquos de Jerusalem, qui remanserunt in urbe hac, et qui habitant
in terra Ægypti. 9 Et dabo eos in vexationem, afflictionemque omnibus
regnis terræ, in opprobrium, et in parabolam, et in proverbium, et in
maledictionem in universis locis ad quæ ejeci eos. 10 Et mittam in eis
gladium, et famem, et pestem, donec consumantur de terra quam dedi
eis et patribus eorum.

SERMO VIII. — CAPTIVITAS SEPTUAGINTA ANNORUM DISTINCTE PRÆDICTA

§ I. — *Dei judicia in Judam et in Gentes.*

Titulus sermonis.

CAP. XXV. — 1 Verbum quod factum est ad Jeremiam, de omni populo
Juda, in anno quarto Joakim, filii Josiæ, regis Juda (ipse est annus
primus Nabuchodonosor, regis Babylonis), 2 quod locutus est Jeremias
propheta ad omnem populum Juda, et ad universos habitatores Jeru-
salem, dicens :

Captivitas septuaginta annorum.

3 A tertio decimo anno Josiæ, filii Amon, regis Juda, usque ad diem
hanc, iste tertius et vigesimus annus, factum est verbum Domini ad me,
et locutus sum ad vos de nocte consurgens, et loquens, et non audistis.
4 Et misit Dominus ad vos omnes servos suos prophetas, consurgens
diluculo, mittensque; et non audistis, neque inclinastis aures vestras ut
audiretis, 5 cum diceret : Revertimini unusquisque a via sua mala, et a
pessimis cogitationibus vestris, et habitabitis in terra quam dedit Domi-
nus vobis et patribus vestris, a sæculo et usque in sæculum; 6 et nolite
ire post deos alienos, ut serviatis eis adoretisque eos, neque me ad ira-
cundiam provocetis in operibus manuum vestrarum, et non affligam vos.
7 Et non audistis me, dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis
in operibus manuum vestrarum, in malum vestrum.
8 Propterea hæc dicit Dominus exercituum : Pro eo quod non audistis
verba mea, 9 ecce ego mittam et assumam universas cognationes aqui-
lonis, ait Dominus, et Nabuchodonosor, regem Babylonis, servum meum,
et adducam eos super terram istam, et super habitatores ejus, et super
omnes nationes quæ in circuitu illius sunt; et interficiam eos, et ponam
eos in stuporem et in sibilum, et in solitudines sempiternas. 10 Perdamque
ex eis vocem gaudii et vocem lætitiæ, vocem sponsi et vocem sponsæ,
vocem molæ et lumen lucernæ. 11 Et erit universa terra hæc in solitu-
dinem, et in stuporem; et servient omnes gentes istæ regi Babylonis se-
ptuaginta annis.

Chaldæi quoque punientur.

12 Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Ba-
bylonis et super gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, et super
terram Chaldæorum, et ponam illam in solitudines sempiternas. 13 Et
adducam super terram illam omnia verba mea, quæ locutus sum contra
eam, omne quod scriptum est in libro isto, quæcumque prophetavit Jere-
mias adversum omnes gentes; 14 quia servierunt eis, cum essent gentes
multæ, et reges magni; et reddam eis secundum opera eorum, et secun-
dum facta manuum suarum.

Calix furoris Domini propinatur Juda et gentibus.

15 Quia sic dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Sume calicem vini
furoris hujus de manu mea, et propinabis de illo cunctis gentibus, ad

5] IV Reg. XVII, 13. Sup. XVIII, 11. Inf. XXXV, 15. — 11] II Par. XXXVI, 22. I Esdr. I, 1. Inf. XXVI, 6 et XXIX, 10. Dan. IX, 2.

quas ego mittam te. 16 Et bibent, et turbabuntur, et insanient a facie
gladii quem ego mittam inter eos.
17 Et accepi calicem de manu Domini, et propinavi cunctis gentibus ad
quas misit me Dominus : 18 Jerusalem, et civitatibus Juda, et regibus
ejus, et principibus ejus, ut darem eos in solitudinem, et in stuporem, et
in sibilum, et in maledictionem, sicut est dies ista; 19 Pharaoni, regi
Ægypti, et servis ejus, et principibus ejus, et omni populo ejus; 20 et
universis generaliter cunctis regibus terræ Ausitidis, et cunctis regibus
terræ Philisthiim, et Ascaloni, et Gazæ, et Accaron, et reliquiis Azoti;
21 et Idumææ, et Moab, et filiis Ammon; 22 et cunctis regibus Tyri, et
universis regibus Sidonis, et regibus terræ insularum qui sunt trans mare;
23 et Dedan, et Thema, et Buz, et universis qui attonsi sunt in comam;
24 et cunctis regibus Arabiæ, et cunctis regibus Occidentis, qui habitant
in deserto; 25 et cunctis regibus Zambri, et cunctis regibus Elam, et
cunctis regibus Medorum; 26 cunctis quoque regibus aquilonis, de prope
et de longe, unicuique contra fratrem suum; et omnibus regnis terræ
quæ super faciem ejus sunt; et rex Sesach bibet post eos.
27 Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel :
Bibite, et inebriamini, et vomite; et cadite, neque surgatis a facie gladii
quem ego mittam inter vos. 28 Cumque noluerint accipere calicem de manu
tua ut bibant, dices ad eos : Hæc dicit Dominus exercituum : Bibentes
bibetis; 29 quia ecce in civitate in qua invocatum est nomen meum ego
incipiam affligere, et vos quasi innocentes et immunes eritis? Non eritis
immunes; gladium enim ego voco super omnes habitatores terræ, dicit
Dominus exercituum.
30 Et tu prophetabis ad eos omnia verba hæc, et dices ad illos : Domi- Judicium
nus de excelso rugiet, et de habitaculo sancto suo dabit vocem suam; Dei super
rugiens rugiet super decorem suum; celeuma quasi calcantium conci- gentes.
netur adversus omnes habitatores terræ. 31 Pervenit sonitus usque ad
extrema terræ, quia judicium Domino cum gentibus; judicatur ipse cum
omni carne. Impios tradidi gladio, dicit Dominus. 32 Hæc dicit Dominus
exercituum : Ecce afflictio egredietur de gente in gentem, et turbo magnus
egredietur a summitatibus terræ. 33 Et erunt interfecti Domini in die illa,
a summo terræ usque ad summum ejus; non plangentur, et non colli-
gentur, neque sepelientur; in sterquilinium super faciem terræ jacebunt.
34 Ululate, pastores, et clamate; et aspergite vos cinere, optimates
gregis, quia completi sunt dies vestri, ut interficiamini; et dissipationes
vestræ, et cadetis quasi vasa pretiosa. 35 Et peribit fuga a pastoribus, et
salvatio ab optimatibus gregis. 36 Vox clamoris pastorum et ululatus opti-
matum gregis, quia vastavit Dominus pascua eorum. 37 Et conticuerunt
arva pacis a facie iræ furoris Domini. 38 Dereliquit quasi leo umbraculum
suum, quia facta est terra eorum in desolationem a facie iræ columbæ,
et a facie iræ furoris Domini.

§ II. — *Appendix prima sermonis octavi : Conflictus Jeremiæ cum sacerdotibus et falsis prophetis Juda.*

CAP. XXVI. — 1 In principio regni Joakim, filii Josiæ, regis Juda, Titulus.
factum est verbum istud a Domino, dicens :
2 Hæc dicit Dominus : Sta in atrio domus Domini, et loqueris ad omnes Jeremias
civitates Juda, de quibus veniunt ut adorent in domo Domini, universos prophetat
sermones quos ego mandavi tibi ut loquaris ad eos; noli subtrahere ver- excidium
bum, 3 si forte audiant, et convertantur unusquisque a via sua mala, et Jerusalem.
pœniteat me mali quod cogito facere eis propter malitiam studiorum
eorum. 4 Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus : Si non audieritis me, ut

29] I Petr. IV, 17. — 30] Joel, III, 16. Am. I, 2.

ambuletis in lege mea, quam dedi vobis; 5 ut audiatis sermones servorum
meorum prophetarum, quos ego misi ad vos de nocte consurgens, et diri-
gens, et non audistis, 6 dabo domum istam sicut Silo, et urbem hanc
dabo in maledictionem cunctis gentibus terræ.

Comprehenditur a sacerdotibus et prophetis.

7 Et audierunt sacerdotes, et prophetæ, et omnis populus, Jeremiam
loquentem verba hæc in domo Domini. 8 Cumque complesset Jeremias,
loquens omnia quæ præceperat ei Dominus ut loqueretur ad universum
populum, apprehenderunt eum sacerdotes, et prophetæ, et omnis populus,
dicens : Morte moriatur. 9 Quare prophetavit in nomine Domini, dicens :
Sicut Silo erit domus hæc, et urbs ista desolabitur eo quod non sit habi-
tator? Et congregatus est omnis populus adversus Jeremiam in domo
Domini.

Adductus in judicium, absolvitur.

10 Et audierunt principes Juda verba hæc, et ascenderunt de domo
regis in domum Domini, et sederunt in introitu portæ domus Domini
novæ. 11 Et locuti sunt sacerdotes et prophetæ ad principes, et ad omnem
populum, dicentes : Judicium mortis est viro huic, quia prophetavit
adversus civitatem istam, sicut audistis auribus vestris. 12 Et ait Jeremias
ad omnes principes, et ad universum populum, dicens : Dominus misit
me ut prophetarem ad domum istam, et ad civitatem hanc, omnia verba
quæ audistis. 13 Nunc ergo bonas facite vias vestras, et studia vestra, et
audite vocem Domini Dei vestri, et pœnitebit Dominum mali quod locu-
tus est adversum vos. 14 Ego autem ecce in manibus vestris sum; facite
mihi quod bonum et rectum est in oculis vestris. 15 Verumtamen scitote
et cognoscite quod, si occideritis me, sanguinem innocentem tradetis
contra vosmetipsos, et contra civitatem istam, et habitatores ejus; in
veritate enim misit me Dominus ad vos, ut loquerer in auribus vestris
omnia verba hæc.

16 Et dixerunt principes et omnis populus ad sacerdotes et ad pro-
phetas : Non est viro huic judicium mortis, quia in nomine Domini Dei
nostri locutus est ad nos. 17 Surrexerunt ergo viri de senioribus terræ, et
dixerunt ad omnem cœtum populi, loquentes : 18 Michæas de Morasthi
fuit propheta in diebus Ezechiæ, regis Juda, et ait ad omnem populum
Juda, dicens : Hæc dicit Dominus exercituum : Sion quasi ager arabitur,
et Jerusalem in acervum lapidum erit, et mons domus in excelsa silva-
rum. 19 Numquid morte condemnavit eum Ezechias, rex Juda, et omnis
Juda? numquid non timuerunt Dominum, et deprecati sunt faciem Do-
mini, et pœnituit Dominum mali quod locutus fuerat adversum eos?
Itaque nos facimus malum grande contra animas nostras.

Urias propheta.

20 Fuit quoque vir prophetans in nomine Domini, Urias, filius Semei
de Cariathiarim, et prophetavit adversus civitatem istam, et adversus
terram hanc, juxta omnia verba Jeremiæ. 21 Et audivit rex Joakim, et
omnes potentes et principes ejus, verba hæc, et quæsivit rex interficere
eum; et audivit Urias, et timuit, fugitque et ingressus est Ægyptum.
22 Et misit rex Joakim viros in Ægyptum, Elnathan, filium Achobor, et
viros cum eo in Ægyptum, 23 et eduxerunt Uriam de Ægypto, et adduxe-
runt eum ad regem Joakim, et percussit eum gladio, et projecit cadaver
ejus in sepulcris vulgi ignobilis.

24 Igitur manus Ahicam, filii Saphan, fuit cum Jeremia, ut non trade-
retur in manus populi, et interficerent eum.

§ III. — *Appendix altera : Conflictus alius Jeremiæ cum pseudoprophetis Jerusalem.*

Titulus.

CAP. XXVII. — 1 In principio regni Joakim, filii Josiæ, regis Juda,
factum est verbum istud ad Jeremiam a Domino, dicens :

6] I Reg. IV, 2-10. — 12] Sup. XXV, 13. — 13] Sup. VII, 3. — 18] Mich. III, 12.

Vincula missa ad varios reges, in signum servitutis.

[2] Hæc dicit Dominus ad me : Fac tibi vincula et catenas, et pones eas in collo tuo, [3] et mittes eas ad regem Edom, et ad regem Moab, et ad regem filiorum Ammon, et ad regem Tyri, et ad regem Sidonis, in manu nuntiorum qui venerunt Jerusalem ad Sedeciam, regem Juda, [4] et præcipies eis ut ad dominos suos loquantur : Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Hæc dicetis ad dominos vestros : [5] Ego feci terram, et homines et jumenta quæ sunt super faciem terræ, in fortitudine mea magna, et in brachio meo extento, et dedi eam ei qui placuit in oculis meis. [6] Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor, regis Babylonis, servi mei ; insuper et bestias agri dedi ei, ut serviant illi ; [7] et servient ei omnes gentes, et filio ejus, et filio filii ejus, donec veniat tempus terræ ejus et ipsius ; et servient ei gentes multæ et reges magni. [8] Gens autem et regnum quod non servierit Nabuchodonosor, regi Babylonis, et quicumque non curvaverit collum suum sub jugo regis Babylonis, in gladio, et in fame, et in peste visitabo super gentem illam, ait Dominus, donec consumam eos in manu ejus. [9] Vos ergo, nolite audire prophetas vestros, et divinos, et somniatores, et augures, et maleficos, qui dicunt vobis : Non servietis regi Babylonis. [10] Quia mendacium prophetant vobis, ut longe vos faciant de terra vestra, et ejiciant vos, et pereatis. [11] Porro gens quæ subjecerit cervicem suam sub jugo regis Babylonis, et servierit ei, dimittam eam in terra sua, dicit Dominus, et colet eam, et habitabit in ea.

Mandatum ad Sedeciam.

[12] Et ad Sedeciam, regem Juda, locutus sum secundum omnia verba hæc, dicens : Subjicite colla vestra sub jugo regis Babylonis, et servite ei, et populo ejus, et vivetis. [13] Quare moriemini, tu et populus tuus, gladio, et fame, et peste, sicut locutus est Dominus ad gentem quæ servire noluerit regi Babylonis? [14] Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis : Non servietis regi Babylonis ; quia mendacium ipsi loquuntur vobis. [15] Quia non misi eos, ait Dominus ; et ipsi prophetant in nomine meo mendaciter, ut ejiciant vos, et pereatis, tam vos quam prophetæ qui vaticinantur vobis.

Mandatum ad sacerdotes et ad populum.

[16] Et ad sacerdotes, et ad populum istum, locutus sum, dicens : Hæc dicit Dominus : Nolite audire verba prophetarum vestrorum, qui prophetant vobis, dicentes : Ecce vasa Domini revertentur de Babylone nunc cito ; mendacium enim prophetant vobis. [17] Nolite ergo audire eos ; sed servite regi Babylonis, ut vivatis : quare datur hæc civitas in solitudinem? [18] Et si prophetæ sunt, et est verbum Domini in eis, occurrant Domino exercituum, ut non veniant vasa quæ derelicta fuerant in domo Domini, et in domo regis Juda, et in Jerusalem, in Babylonem. [19] Quia hæc dicit Dominus exercituum ad columnas, et ad mare, et ab bases, et ad reliqua vasorum, quæ remanserunt in civitate hac, [20] quæ non tulit Nabuchodonosor, rex Babylonis, cum transferret Jechoniam, filium Joakim, regem Juda, de Jerusalem in Babylonem, et omnes optimates Juda et Jerusalem ; [21] quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel, ad vasa quæ derelicta sunt in domo Domini, et in domo regis Juda et Jerusalem : [22] In Babylonem transferentur, et ibi erunt usque ad diem visitationis suæ, dicit Dominus, et afferri faciam ea, et restitui in loco isto.

Hananias falsa prophetat.

Cap. XXVIII. — [1] Et factum est in anno illo, in principio regni Sedeciæ, regis Juda, in anno quarto, in mense quinto, dixit ad me Hananias, filius Azur, propheta de Gabaon, in domo Domini, coram sacerdotibus et omni populo, dicens : [2] Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Contrivi jugum regis Babylonis. [3] Adhuc duo anni dierum, et ego referri faciam ad locum istum omnia vasa domus Domini, quæ tulit

9] Sup. XXIII, 16. Inf. XXIX, 8. — 15] Sup XIV, 14 et XXIII, 21. Inf. XXIX, 9. — 19] IV Reg. XXV, 13.

Nabuchodonosor, rex Babylonis, de loco isto, et transtulit ea in Babylonem. [4] Et Jechoniam, filium Joakim, regem Juda, et omnem transmigrationem Juda, qui ingressi sunt in Babylonem, ego convertam ad locum istum, ait Dominus; conteram enim jugum regis Babylonis.

Jeremias ei contradicit,

[5] Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam, in oculis sacerdotum, et in oculis omnis populi qui stabat in domo Domini; [6] et ait Jeremias propheta : Amen! sic faciat Dominus, suscitet Dominus verba tua quæ prophetasti, ut referantur vasa in domum Domini, et omnis transmigratio de Babylone ad locum istum. [7] Verumtamen audi verbum hoc quod ego loquor in auribus tuis, et in auribus universi populi : [8] Prophetæ qui fuerunt ante me et ante te, ab initio, et prophetaverunt super terras multas et super regna magna de prælio, et de afflictione, et de fame; [9] propheta qui vaticinatus est pacem, cum venerit verbum ejus, scietur propheta quem misit Dominus in veritate. [10] Et tulit Hananias propheta catenam de collo Jeremiæ prophetæ, et confregit eam; [11] et ait Hananias in conspectu omnis populi, dicens : Hæc dicit Dominus : Sic confringam jugum Nabuchodonosor, regis Babylonis, post duos annos dierum de collo omnium gentium.

et mortem ei denuntiat.

[12] Et abiit Jeremias propheta in viam suam. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, postquam confregit Hananias propheta catenam de collo Jeremiæ prophetæ, dicens : [13] Vade, et dices Hananiæ : Hæc dicit Dominus : Catenas ligneas contrivisti; et facies pro eis catenas ferreas. [14] Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Jugum ferreum posui super collum cunctarum gentium istarum, ut serviant Nabuchodonosor, regi Babylonis, et servient ei; insuper et bestias terræ dedi ei. [15] Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam : Audi, Hanania; non misit te Dominus, et tu confidere fecisti populum istum in mendacio. [16] Idcirco hæc dicit Dominus : Ecce ego mittam te a facie terræ; hoc anno morieris, adversum enim Dominum locutus es.

[17] Et mortuus est Hananias propheta in anno illo, mense septimo.

§ IV. — *Appendix tertia : Conflictus Jeremiæ cum pseudoprophetis transmigrationis.*

Titulus.

CAP. XXIX. — [1] Et hæc sunt verba libri quem misit Jeremias propheta de Jerusalem ad reliquias seniorum transmigrationis, et ad sacerdotes, et ad prophetas, et ad omnem populum quem traduxerat Nabuchodonosor de Jerusalem in Babylonem, [2] postquam egressus est Jechonias rex, et domina, et eunuchi, et principes Juda et Jerusalem, et faber et inclusor, de Jerusalem, [3] in manu Elasa, filii Saphan, et Gamariæ, filii Helciæ, quos misit Sedecias, rex Juda, ad Nabuchodonosor, regem Babylonis, in Babylonem, dicens :

Vates componit exulum animos pro diuturna Babylonis inhabitatione.

[4] Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel, omni transmigrationi quam transtuli de Jerusalem in Babylonem : [5] Ædificate domos, et habitate; et plantate hortos, et comedite fructum eorum. [6] Accipite uxores, et generate filios et filias; et date filiis vestris uxores, et filias vestras date viris, et pariant filios et filias; et multiplicamini ibi, et nolite esse pauci numero. [7] Et quærite pacem civitatis ad quam transmigrare vos feci, et orate pro ea ad Dominum, quia in pace illius erit pax vobis.

Aderit liberatio, sed tantum post annos septuaginta.

[8] Hæc enim dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Non vos seducant prophetæ vestri qui sunt in medio vestrum, et divini vestri, et ne attendatis ad somnia vestra quæ vos somniatis, [9] quia falso ipsi prophetant vobis in nomine meo; et non misi eos, dicit Dominus. [10] Quia hæc dicit Dominus : Cum cœperint impleri in Babylone septuaginta anni, visitabo

29. 8] Sup. XIV, 13 et XXIII, 16-26 et XXVII, 15. — 10] II Par. XXXVI, 21. I Esdr. I, 1. Sup. XXV, 12. Dan. IX, 2.

vos, et suscitabo super vos verbum meum bonum, ut reducam vos ad
locum istum. [11] Ego enim scio cogitationes quas ego cogito super vos, ait
Dominus, cogitationes pacis et non afflictionis, ut dem vobis finem et
patientiam. [12] Et invocabitis me, et ibitis; et orabitis me, et ego exau-
diam vos. [13] Quæretis me, et invenietis, cum quæsieritis me in toto corde
vestro. [14] Et inveniar a vobis, ait Dominus; et reducam captivitatem
vestram, et congregabo vos de universis gentibus et de cunctis locis ad
quæ expuli vos, dicit Dominus, et reverti vos faciam de loco ad quem
transmigrare vos feci.

Mala impendentia regi et residuis civibus Jerusalem, si fuerint contumaces.

[15] Quia dixistis : Suscitavit nobis Dominus prophetas in Babylone;
[16] quia hæc dicit Dominus ad regem qui sedet super solium David, et ad
omnem populum habitatorem urbis hujus, ad fratres vestros qui non sunt
egressi vobiscum in transmigrationem; [17] hæc dicit Dominus exerci-
tuum : Ecce mittam in eos gladium, et famem, et pestem; et ponam eos
quasi ficus malas, quæ comedi non possunt eo quod pessimæ sint; [18] et
persequar eos in gladio, et in fame, et in pestilentia; et dabo eos in
vexationem universis regnis terræ; in maledictionem, et in stuporem, et
in sibilum, et in opprobrium cunctis gentibus ad quas ego ejeci eos, [19] eo
quod non audierint verba mea, dicit Dominus, quæ misi ad eos per
servos meos prophetas, de nocte consurgens et mittens; et non audistis,
dicit Dominus.

Vaticinia adversus pseudoprophetas Achab, Sedeciam,

[20] Vos ergo audite verbum Domini, omnis transmigratio quam emisi de
Jerusalem in Babylonem. [21] Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel,
ad Achab, filium Coliæ, et ad Sedeciam, filium Maasiæ, qui prophetant
vobis in nomine meo mendaciter : Ecce ego tradam eos in manus Nabucho-
donosor, regis Babylonis, et percutiet eos in oculis vestris; [22] et assumetur
ex eis maledictio omni transmigrationi Juda quæ est in Babylone, dicen-
tium : Ponat te Dominus sicut Sedeciam et sicut Achab, quos frixit rex Ba-
bylonis in igne; [23] pro eo quod fecerint stultitiam in Israel, et mœchati
sunt in uxores amicorum suorum, et locuti sunt verbum in nomine meo
mendaciter, quod non mandavi eis. Ego sum judex et testis, dicit Dominus.

et Semeiam.

[24] Et ad Semeiam Nehelamiten dices : [25] Hæc dicit Dominus exerci-
tuum, Deus Israel : Pro eo quod misisti in nomine tuo libros ad omnem
populum qui est in Jerusalem, et ad Sophoniam, filium Maasiæ, sacer-
dotem, et ad universos sacerdotes, dicens : [26] Dominus dedit te sacerdo-
tem pro Joiade sacerdote, ut sis dux in domo Domini, super omnem
virum arreptitium et prophetantem, ut mittas eum in nervum et in
carcerem; [27] et nunc quare non increpasti Jeremiam Anathothiten, qui
prophetat vobis? [28] Quia super hoc misit in Babylonem ad nos, dicens :
Longum est; ædificate domos, et habitate; et plantate hortos, et come-
dite fructus eorum. [29] Legit ergo Sophonias sacerdos librum istum in
auribus Jeremiæ prophetæ. [30] Et factum est verbum Domini ad Jeremiam,
dicens : [31] Mitte ad omnem transmigrationem, dicens : Hæc dicit Domi-
nus ad Semeiam Nehelamiten : Pro eo quod prophetavit vobis Semeias,
et ego non misi eum, et fecit vos confidere in mendacio, [32] idcirco hæc
dicit Dominus : Ecce ego visitabo super Semeiam Nehelamiten, et super
semen ejus; non erit ei vir sedens in medio populi hujus, et non videbit
bonum quod ego faciam populo meo, ait Dominus, quia prævaricationem
locutus est adversus Dominum.

Sermo IX. — Israelis futura redemptio et restauratio

§ I. — *Reditus captivitatis; Judæorum prosperitas et gloria.*

Titulus.

Cap. XXX. — [1] Hoc verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino,
dicens :

17] Sup. XXIV, 9-10.

Exordium et thema.

2 Hæc dicit Dominus Deus Israel, dicens : Scribe tibi omnia verba
quæ locutus sum ad te, in libro. 3 Ecce enim dies veniunt, dicit Dominus,
et convertam conversionem populi mei Israel et Juda, ait Dominus;
et convertam eos ad terram quam dedi patribus eorum, et possidebunt
eam.

Dei judicium in gentes, misericordia in populum suum.

4 Et hæc verba quæ locutus est Dominus ad Israel et ad Judam:
5 Quoniam hæc dicit Dominus : Vocem terroris audivimus ; formido, et
non est pax. 6 Interrogate, et videte si generat masculus : quare ergo
vidi omnis viri manum super lumbum suum, quasi parturientis, et con-
versæ sunt universæ facies in auruginem? 7 Væ ! quia magna dies illa,
nec est similis ejus ; tempusque tribulationis est Jacob, et ex ipso salva-
bitur. 8 Et erit in die illa, ait Dominus exercituum, conteram jugum ejus
de collo tuo ; et vincula ejus dirumpam, et non dominabuntur ei amplius
alieni ; 9 sed servient Domino Deo suo, et David, regi suo, quem susci-
tabo eis. 10 Tu ergo ne timeas, serve meus Jacob, ait Dominus ; neque
paveas, Israel, quia ecce ego salvabo te de terra longinqua, et semen
tuum de terra captivitatis eorum ; et revertetur Jacob, et quiescet, et
cunctis affluet bonis, et non erit quem formidet ; 11 quoniam tecum ego
sum, ait Dominus, ut salvem te. Faciam enim consummationem in
cunctis gentibus in quibus dispersi te ; te autem non faciam in consum-
mationem ; sed castigabo te in judicio, ut non videaris tibi innoxius.

Judæorum plaga sanata.

12 Quia hæc dicit Dominus : Insanabilis fractura tua, pessima plaga
tua ; 13 non est qui judicet judicium tuum ad alligandum ; curationum
utilitas non est tibi. 14 Omnes amatores tui obliti sunt tui, teque non
quærent ; plaga enim inimici percussi te castigatione crudeli : propter
multitudinem iniquitatis tuæ dura facta sunt peccata tua. 15 Quid clàmas
super contritione tua? insanabilis est dolor tuus ; propter multitudinem
iniquitatis tuæ, et propter dura peccata tua, feci hæc tibi. 16 Propterea
omnes qui comedunt te devorabuntur, et universi hostes tui in captivi-
tatem ducentur ; et qui te vastant vastabuntur, cunctosque prædatores
tuos dabo in prædam. 17 Obducam enim cicatricem tibi, et a vulneribus
tuis sanabo te, dicit Dominus. Quia ejectam vocaverunt te, Sion : Hæc
est, quæ non habebat requirentem.

Restitutio regni judaici.

18 Hæc dicit Dominus : Ecce ego convertam conversionem tabernacu-
lorum Jacob, et tectis ejus miserebor, et ædificabitur civitas in excelso
suo, et templum juxta ordinem suum fundabitur ; 19 et egredietur de eis
laus, voxque ludentium. Et multiplicabo eos, et non minuentur ; et glo-
rificabo eos, et non attenuabuntur. 20 Et erunt filii ejus sicut a principio,
et cœtus ejus coram me permanebit, et visitabo adversum omnes qui
tribulant eum. 21 Et erit dux ejus ex eo, et princeps de medio ejus pro-
ducetur ; et applicabo eum, et accedet ad me. Quis enim iste est qui
applicet cor suum ut appropinquet mihi ? ait Dominus. 22 Et eritis mihi
in populum, et ego ero vobis in Deum. 23 Ecce turbo Domini, furor egre-
diens, procella ruens ; in capite impiorum conquiescet. 24 Non avertet iram
indignationis Dominus, donec faciat et compleat cogitationem cordis sui ;
in novissimo dierum intelligetis ea.

§ II. — *Fœdus novum inter Deum et Israel.*

Decem tribus reduces e captivitate.

CAP. XXXI. — 1 In tempore illo, dicit Dominus, ero Deus universis
cognationibus Israel, et ipsi erunt mihi in populum. 2 Hæc dicit Dominus :
Invenit gratiam in deserto populus qui remanserat a gladio ; vadet ad
requiem suam Israel. 3 Longe Dominus apparuit mihi. Et in charitate
perpetua dilexi te ; ideo attraxi te, miserans. 4 Rursumque ædificabo te, et
ædificaberis, virgo Israel ; adhuc ornaberis tympanis tuis, et egredieris

7] Joel, II, 11. Am. V, 18. Soph. I, 15. — 10] Is. XLIII, 1 et XLIV, 2. Luc. I, 70. — 14] Sup. XXIII, 19.

in choro ludentium. 5 Adhuc plantabis vineas in montibus Samariæ;
plantabunt plantantes, et donec tempus veniat, non vindemiabunt.
6 Quia erit dies in qua clamabunt custodes in monte Ephraim : Surgite,
et ascendamus in Sion ad Dominum Deum nostrum.
7 Quia hæc dicit Dominus : Exultate in lætitia, Jacob, et hinnite
contra caput gentium; personate, et canite, et dicite : Salva, Domine,
populum tuum, reliquias Israel. 8 Ecce ego adducam eos de terra aqui-
lonis, et congregabo eos ab extremis terræ : inter quos erunt cæcus et
claudus, prægnans et pariens simul, cœtus magnus revertentium huc.
9 In fletu venient, et in misericordia reducam eos; et adducam eos per
torrentes aquarum in via recta, et non impingent in ea, quia factus sum
Israeli pater, et Ephraim primogenitus meus est. 10 Audite verbum
Domini, gentes, et annuntiate in insulis quæ procul sunt, et dicite : Qui
dispersit Israel congregabit eum, et custodiet eum sicut pastor gregem
suum. 11 Redemit enim Dominus Jacob, et liberavit eum de manu poten-
tioris. 12 Et venient, et laudabunt in monte Sion; et confluent ad bona
Domini, super frumento, et vino, et oleo, et fetu pecorum et armen-
torum; eritque anima eorum quasi hortus irriguus, et ultra non esurient.
13 Tunc lætabitur virgo in choro, juvenes et senes simul; et convertam
luctum eorum in gaudium, et consolabor eos, et lætificabo a dolore suo.
14 Et inebriabo animam sacerdotum pinguedine, et populus meus bonis
meis adimplebitur, ait Dominus.

Luctus Rachel cessabit, virgo pariet Messiam.

15 Hæc dicit Dominus : Vox in excelso audita est lamentationis, luctus,
et fletus Rachel plorantis filios suos, et nolentis consolari super eis, quia
non sunt. 16 Hæc dicit Dominus : Quiescat vox tua a ploratu, et oculi
tui a lacrymis, quia est merces operi tuo, ait Dominus, et revertentur de
terra inimici; 17 et est spes novissimis tuis, ait Dominus, et revertentur
filii ad terminos suos. 18 Audiens audivi Ephraim transmigrantem :
Castigasti me, et eruditus sum, quasi juvenculus indomitus; converte
me, et convertar, quia tu Dominus Deus meus. 19 Postquam enim conver-
tisti me, egi pœnitentiam; et postquam ostendisti mihi, percussi femur
meum. Confusus sum, et erubui, quoniam sustinui opprobrium ado-
lescentiæ meæ.
20 Si filius honorabilis mihi Ephraim, si puer delicatus! Quia ex quo
locutus sum de eo, adhuc recordabor ejus. Idcirco conturbata sunt
viscera mea super eum; miserans miserebor ejus, ait Dominus. 21 Statue
tibi speculam, pone tibi amaritudines; dirige cor tuum in viam rectam
in qua ambulasti; revertere, virgo Israel, revertere ad civitates tuas
istas. 22 Usquequo deliciis dissolveris, filia vaga? Quia creavit Dominus
novum super terram : Femina circumdabit virum.

Juda pariter ab exilio redux.

23 Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Adhuc dicent verbum
istud in terra Juda et in urbibus ejus, cum convertero captivitatem
eorum : Benedicat tibi Dominus, pulchritudo justitiæ, mons sanctus;
24 et habitabunt in eo Judas et omnes civitates ejus simul, agricolæ et
minantes greges. 25 Quia inebriavi animam lassam, et omnem animam
esurientem saturavi. 26 Ideo quasi de somno suscitatus sum; et vidi, et
somnus meus dulcis mihi.

Vita nova pro populo Dei.

27 Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et seminabo domum Israel et
domum Juda semine hominum et semine jumentorum. 28 Et sicut vigilavi
super eos ut evellerem, et demolirer, et dissiparem, et disperderem, et
affligerem, sic vigilabo super eos ut ædificem et plantem, ait Dominus.
29 In diebus illis non dicent ultra : Patres comederunt uvam acerbam,
et dentes filiorum obstupuerunt. 30 Sed unusquisque in iniquitate sua
morietur; omnis homo qui comederit uvam acerbam, obstupescent den-
tes ejus.

6] Is. II, 3. Mich. IV, 2. — 15] Matth. II, 18. — 29] Ez. XVIII, 2.

Fœdus novum, æternum.

[31] Ecce dies venient, dicit Dominus, et feriam domui Israel et domui
Juda fœdus novum, [32] non secundum pactum quod pepigi cum patribus
eorum, in die qua apprehendi manum eorum ut educerem eos de terra
Ægypti, pactum quod irritum fecerunt; et ego dominatus sum eorum,
dicit Dominus. [33] Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel post
dies illos, dicit Dominus : Dabo legem meam in visceribus eorum, et in
corde eorum scribam eam, et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in
populum; [34] et non docebit ultra vir proximum suum et vir fratrem
suum, dicens : Cognosce Dominum ; omnes enim cognoscent me, a minimo eorum usque ad maximum, ait Dominus ; quia propitiabor iniquitati
eorum, et peccati eorum non memorabor amplius.
[35] Hæc dicit Dominus qui dat solem in lumine diei, ordinem lunæ et
stellarum in lumine noctis; qui turbat mare, et sonant fluctus ejus;
Dominus exercituum nomen illi : [36] Si defecerint leges istæ coram me,
dicit Dominus, tunc et semen Israel deficiet, ut non sit gens coram me
cunctis diebus. [37] Hæc dicit Dominus : Si mensurari potuerint cæli
sursum, et investigari fundamenta terræ deorsum, et ego abjiciam universum semen Israel, propter omnia quæ fecerunt, dicit Dominus.

Nova Jerusalem.

[38] Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et ædificabitur civitas Domino, a
turre Hananeel usque ad portam anguli. [39] Et exibit ultra norma mensuræ in conspectu ejus super collem Gareb, et circuibit Goatha, [40] et
omnem vallem cadaverum, et cineris, et universam regionem mortis,
usque ad torrentem Cedron, et usque ad angulum portæ equorum orientalis, sanctum Domini ; non evelletur, et non destruetur ultra in perpetuum.

SERMO X. — ITERATA CONSOLATIO AD ISRAELEM

§ I. — *Emptione agri præfiguratur futura restitutio Judæorum.*

Titulus.

CAP. XXXII. — [1] Verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino,
in anno decimo Sedeciæ, regis Juda, ipse est annus decimus octavus
Nabuchodonosor.

Introductio historica.

[2] Tunc exercitus regis Babylonis obsidebat Jerusalem, et Jeremias
propheta erat clausus in atrio carceris qui erat in domo regis Juda.
[3] Clauserat enim eum Sedecias, rex Juda, dicens : Quare vaticinaris,
dicens : Hæc dicit Dominus : Ecce ego dabo civitatem istam in manus
regis Babylonis, et capiet eam ; [4] et Sedecias, rex Juda, non effugiet de
manu Chaldæorum, sed tradetur in manus regis Babylonis ; et loquetur
os ejus cum ore illius, et oculi ejus oculos illius videbunt ; [5] et in Babylonem ducet Sedeciam, et ibi erit donec visitem eum, ait Dominus : si
autem dimicaveritis adversum Chaldæos, nihil prosperum habebitis ?

Jeremias, jubente Deo, emit agrum in Anathoth.

[6] Et dixit Jeremias : Factum est verbum Domini ad me, dicens : [7] Ecce
Hanameel, filius Sellum, patruelis tuus, veniet ad te, dicens : Eme tibi
agrum meum qui est in Anathoth, tibi enim competit ex propinquitate
ut emas. [8] Et venit ad me Hanameel, filius patrui mei, secundum verbum Domini, ad vestibulum carceris, et ait ad me : Posside agrum meum
qui est in Anathoth, in terra Benjamin, quia tibi competit hereditas, et
tu propinquus es ut possideas. Intellexi autem quod verbum Domini esset.
[9] Et emi agrum ab Hanameel, filio patrui mei, qui est in Anathoth, et
appendi ei argentum : septem stateres, et decem argenteos. [10] Et scripsi
in libro, et signavi, et adhibui testes, et appendi argentum in statera.
[11] Et accepi librum possessionis signatum et stipulationes, et rata, et
signa forinsecus ; [12] et dedi librum possessionis Baruch, filio Neri, filii
Maasiæ, in oculis Hanameel, patruelis mei, in oculis testium qui scripti
erant in libro emptionis, et in oculis omnium Judæorum qui sedebant in

31] Hebr. VIII, 8. — 33] Hebr. X, 16. — 34] Act. X, 43.

atrio carceris; [13] et præcepi Baruch coram eis, dicens: [14] Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Sume libros istos, librum emptionis hunc signatum, et librum hunc qui apertus est, et pone illos in vase fictili, ut permanere possint diebus multis; [15] hæc enim dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Adhuc possidebuntur domus, et agri, et vineæ in terra ista.

[16] Et oravi ad Dominum, postquam tradidi librum possessionis Baruch, filio Neri, dicens: [17] Heu! heu! heu! Domine Deus, ecce tu fecisti cælum et terram in fortitudine tua magna et in brachio tuo extento; non erit tibi difficile omne verbum; [18] qui facis misericordiam in millibus, et reddis iniquitatem patrum in sinum filiorum eorum post eos; Fortissime, magne, et potens, Dominus exercituum nomen tibi. [19] Magnus consilio, et incomprehensibilis cogitatu; cujus oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuique secundum vias suas et secundum fructum adinventionum ejus. [20] Qui posuisti signa et portenta in terra Ægypti usque ad diem hanc, et in Israel, et in hominibus, et fecisti tibi nomen sicut est dies hæc. [21] Et eduxisti populum tuum Israel de terra Ægypti, in signis et in portentis, et in manu robusta et in brachio extento, et in terrore magno. [22] Et dedisti eis terram hanc, quam jurasti patribus eorum ut dares eis, terram fluentem lacte et melle. [23] Et ingressi sunt, et possederunt eam, et non obedierunt voci tuæ, et in lege tua non ambulaverunt; omnia quæ mandasti eis ut facerent non fecerunt, et evenerunt eis omnia mala hæc. [24] Ecce munitiones exstructæ sunt adversum civitatem ut capiatur, et urbs data est in manus Chaldæorum qui præliantur adversus eam, a facie gladii, et famis, et pestilentiæ; et quæcumque locutus es acciderunt, ut tu ipse cernis. [25] Et tu dicis mihi, Domine Deus: Eme agrum argento, et adhibe testes, cum urbs data sit in manus Chaldæorum.

Oratio prophetæ a Deo mandati causam rogitantis.

[26] Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens: [27] Ecce ego Dominus, Deus universæ carnis; numquid mihi difficile erit omne verbum? [28] Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem istam in manus Chaldæorum, et in manus regis Babylonis, et capient eam. [29] Et venient Chaldæi præliantes adversum urbem hanc, et succendent eam igni, et comburent eam, et domos in quarum domatibus sacrificabant Baal, et libabant diis alienis libamina ad irritandum me. [30] Erant enim filii Israel et filii Juda jugiter facientes malum in oculis meis ab adolescentia sua; filii Israel, qui usque nunc exacerbant me in opere manuum suarum, dicit Dominus. [31] Quia in furore et in indignatione mea facta est mihi civitas hæc, a die qua ædificaverunt eam, usque ad diem istam qua auferetur de conspectu meo, [32] propter malitiam filiorum Israel et filiorum Juda, quam fecerunt ad iracundiam me provocantes, ipsi et reges eorum, principes eorum, et sacerdotes eorum, et prophetæ eorum, viri Juda et habitatores Jerusalem. [33] Et verterunt ad me terga, et non facies, cum docerem eos diluculo et erudirem, et nollent audire, ut acciperent disciplinam. [34] Et posuerunt idola sua in domo in qua invocatum est nomen meum, ut pollucrent eam. [35] Et ædificaverunt excelsa Baal, quæ sunt in valle filii Ennom, ut initiarent filios suos et filias suas Moloch, quod non mandavi eis, nec ascendit in cor meum ut facerent abominationem hanc, et in peccatum deducerent Judam.

Deus prænuntiat excidium Jerusalem

[36] Et nunc propter ista, hæc dicit Dominus Deus Israel, ad civitatem hanc, de qua vos dicitis quod tradetur in manus regis Babylonis, in gladio, et in fame, et in peste. [37] Ecce ego congregabo eos de universis terris ad quas ejeci eos in furore meo, et in ira mea, et in indignatione grandi; et reducam eos ad locum istum, et habitare eos faciam confidenter. [38] Et erunt mihi in po-

futuramque Judæorum restaurationem.

18] Ex. XXXIV, 7. — 34] IV Reg. XXI 4.

pulum, et ego ero eis in Deum. 39 Et dabo eis cor unum, et viam unam, ut timeant me universis diebus, et bene sit eis, et filiis eorum post eos. 40 Et feriam eis pactum sempiternum, et non desinam eis benefacere; et timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant a me. 41 Et lætabor super eis, cum bene eis fecero; et plantabo eos in terra ista in veritate, in toto corde meo et in tota anima mea.

42 Quia hæc dicit Dominus : Sicut adduxi super populum istum omne malum hoc grande, sic adducam super eos omne bonum quod ego loquor ad eos; 43 et possidebuntur agri in terra ista, de qua vos dicitis quod deserta sit, eo quod non remanserit homo et jumentum, et data sit in manus Chaldæorum. 44 Agri ementur pecunia, et scribentur in libro, et imprimetur signum, et testis adhibebitur, in terra Benjamin et in circuitu Jerusalem, in civitatibus Juda, et in civitatibus montanis, et in civitatibus campestribus, et in civitatibus quæ ad austrum sunt, quia convertam captivitatem eorum, ait Dominus.

§ II. — *Renovantur promissiones magnificæ.*

Introductio.

CAP. XXXIII. — 1 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam secundo, cum adhuc clausus esset in atrio carceris, dicens : 2 Hæc dicit Dominus, qui facturus est, et formaturus illud, et paraturus; Dominus nomen ejus : 3 Clama ad me, et exaudiam te; et annuntiabo tibi grandia et firma quæ nescis.

Jerusalem reædificabitur.

4 Quia hæc dicit Dominus Deus Israel ad domos urbis hujus, et ad domos regis Juda, quæ destructæ sunt, et ad munitiones, et ad gladium 5 venientium ut dimicent cum Chaldæis, et impleant eas cadaveribus hominum quos percussi in furore meo et in indignatione mea, abscondens faciem meam a civitate hac, propter omnem malitiam eorum : 6 Ecce ego obducam eis cicatricem et sanitatem, et curabo eos, et revelabo illis deprecationem pacis et veritatis. 7 Et convertam conversionem Juda et conversionem Jerusalem, et ædificabo eos sicut a principio. 8 Et emundabo illos ab omni iniquitate sua in qua peccaverunt mihi, et propitius ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus deliquerunt mihi et spreverunt me. 9 Et erit mihi in nomen, et in gaudium, et in laudem, et in exultationem cunctis gentibus terræ, quæ audierint omnia bona quæ ego facturus sum eis; et pavebunt et turbabuntur in universis bonis, et in omni pace quam ego faciam eis.

Gaudium et prosperitas Terræ sanctæ.

10 Hæc dicit Dominus : Adhuc audietur in loco isto quem vos dicitis esse desertum, eo quod non sit homo nec jumentum in civitatibus Juda, et foris Jerusalem, quæ desolatæ sunt, absque homine, et absque habitatore, et absque pecore, 11 vox gaudii et vox lætitiæ, vox sponsi et vox sponsæ, vox dicentium : Confitemini Domino exercituum, quoniam bonus Dominus, quoniam in æternum misericordia ejus; et portantium vota in domum Domini : reducam enim conversionem terræ, sicut a principio, dicit Dominus. 12 Hæc dicit Dominus exercituum : Adhuc erit in loco isto deserto, absque homine et absque jumento, et in cunctis civitatibus ejus, habitaculum pastorum accubantium gregum. 13 In civitatibus montuosis, et in civitatibus campestribus, et in civitatibus quæ ad austrum sunt, et in terra Benjamin, et in circuitu Jerusalem, et in civitatibus Juda, adhuc transibunt greges ad manum numerantis, ait Dominus.

Restitutio regni David ac legitimi sacerdotii.

14 Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo verbum bonum quod locutus sum ad domum Israel et ad domum Juda. 15 In diebus illis et in tempore illo germinare faciam David germen justitiæ, et faciet judicium et justitiam in terra; 16 in diebus illis salvabitur Juda, et Jerusalem habitabit confidenter; et hoc est nomen quod vocabunt eum : Dominus justus noster. 17 Quia hæc dicit Dominus : Non interibit de David vir qui sedeat super thronum domus Israel; 18 et de sacerdotibus et de levitis non

interibit vir a facie mea, qui offerat holocautomata, et incendat sacrifi-
cium, et cædat victimas omnibus diebus.

Thronus David et sacerdotium firmabuntur.

19 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens: 20 Hæc dicit
Dominus: Si irritum potest fieri pactum meum cum die, et pactum meum
cum nocte, ut non sit dies et nox in tempore suo, 21 et pactum meum
irritum esse poterit cum David, servo meo, ut non sit ex eo filius qui
regnet in throno ejus, et levitæ et sacerdotes ministri mei. 22 Sicuti enu-
merari non possunt stellæ cæli, et metiri arena maris, sic multiplicabo
semen David, servi mei, et levitas ministros meos. 23 Et factum est ver-
bum Domini ad Jeremiam, dicens: 24 Numquid non vidisti quid populus
hic locutus sit, dicens: Duæ cognationes quas elegerat Dominus abjectæ
sunt? et populum meum despexerunt, eo quod non sit ultra gens coram
eis. 25 Hæc dicit Dominus: Si pactum meum inter diem et noctem, et
leges cælo et terræ non posui, 26 equidem et semen Jacob et David, servi
mei, projiciam, ut non assumam de semine ejus principes seminis Abra-
ham, Isaac, et Jacob; reducam enim conversionem eorum, et miserebor
eis.

SECUNDA PARS

NARRATIO PARTIM HISTORICA, PARTIM PROPHETICA ULTIMORUM EVENTUUM REGNI JUDA

SECTIO I. — FRUSTRA LABORAT JEREMIAS IN CONVERTENDIS JUDÆIS ANTE RUINÆ CONSUMMATIONEM

§ I. — *Oracula duo de Sedecia et de civibus Jerusalem.*

Prædictio de rege Sedecia.

CAP. XXXIV. — 1 Verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino
quando Nabuchodonosor, rex Babylonis, et omnis exercitus ejus, uni-
versaque regna terræ, quæ erant sub potestate manus ejus, et omnes
populi, bellabant contra Jerusalem, et contra omnes urbes ejus, dicens:
2 Hæc dicit Dominus Deus Israel: Vade, et loquere ad Sedeciam, regem
Juda, et dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem
hanc in manus regis Babylonis, et succendet eam igni; 3 et tu non effu-
gies de manu ejus, sed comprehensione capieris, et in manu ejus tra-
deris; et oculi tui oculos regis Babylonis videbunt, et os ejus cum ore
tuo loquetur, et Babylonem introibis. 4 Attamen audi verbum Domini,
Sedecia, rex Juda; hæc dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio,
5 sed in pace morieris; et secundum combustiones patrum tuorum, regum
priorum qui fuerunt ante te, sic comburent te; et Væ, domine! plan-
gent te; quia verbum ego locutus sum, dicit Dominus. 6 Et locutus est
Jeremias propheta ad Sedeciam, regem Juda, universa verba hæc in
Jerusalem. 7 Et exercitus regis Babylonis pugnabat contra Jerusalem, et
contra omnes civitates Juda quæ reliquæ erant, contra Lachis et contra
Azecha; hæ enim supererant de civitatibus Juda, urbes munitæ.

Fœdus de servis dimittendis turpiter violatum.

8 Verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino, postquam percussit
rex Sedecias fœdus cum omni populo in Jerusalem, prædicans 9 ut dimit-
teret unusquisque servum suum et unusquisque ancillam suam, Hebræum
et Hebræam, liberos, et nequaquam dominarentur eis, id est, in Judæo
et fratre suo. 10 Audierunt ergo omnes principes et universus populus,
qui inierant pactum ut dimitteret unusquisque servum suum et unus-
quisque ancillam suam liberos, et ultra non dominarentur eis. Audierunt
igitur, et dimiserunt. 11 Et conversi sunt deinceps; et retraxerunt servos
et ancillas suas quos dimiserant liberos, et subjugaverunt in famulos et
famulas.

Hujus violationis pœna prænuntiatur.

12 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam a Domino, dicens :
13 Hæc dicit Dominus, Deus Israel : Ego percussi fœdus cum patribus
vestris in die qua eduxi eos de terra Ægypti, de domo servitutis, dicens :
14 Cum completi fuerint septem anni, dimittat unusquisque fratrem suum
Hebræum, qui venditus est ei ; et serviet tibi sex annis, et dimittes eum
a te liberum ; et non audierunt patres vestri me, nec inclinaverunt aurem
suam. 15 Et conversi estis vos hodie, et fecistis quod rectum est in oculis
meis, ut prædicaretis libertatem unusquisque ad amicum suum ; et inistis
pactum in conspectu meo, in domo in qua invocatum est nomen meum
super eam ; 16 et reversi estis, et commaculastis nomen meum, et reduxistis unusquisque servum suum et unusquisque ancillam suam, quos
dimiseratis ut essent liberi et suæ potestatis, et subjugastis eos ut sint
vobis servi et ancillæ.

17 Propterea hæc dicit Dominus : Vos non audistis me, ut prædicaretis
libertatem unusquisque fratri suo et unusquisque amico suo ; ecce ego
prædico vobis libertatem, ait Dominus, ad gladium, ad pestem, et ad
famem, et dabo vos in commotionem cunctis regnis terræ. 18 Et dabo
viros qui prævaricantur fœdus meum, et non observaverunt verba fœderis
quibus assensi sunt in conspectu meo, vitulum quem conciderunt in duas
partes, et transierunt inter divisiones ejus, 19 principes Juda et principes
Jerusalem, eunuchi et sacerdotes, et omnis populus terræ, qui transierunt
inter divisiones vituli ; 20 et dabo eos in manus inimicorum suorum, et in
manus quærentium animam eorum, et erit morticinum eorum in escam
volatilibus cæli et bestiis terræ. 21 Et Sedeciam, regem Juda, et principes
ejus, dabo in manus inimicorum suorum, et in manus quærentium animas
eorum, et in manus exercituum regis Babylonis, qui recesserunt a vobis.
22 Ecce ego præcipio, dicit Dominus : et reducam eos in civitatem hanc,
et præliabuntur adversus eam, et capient eam, et incendent igni ; et civitates Juda dabo in solitudinem, eo quod non sit habitator.

§ II. — *Obedientia Rechabitarum, contumacia populi.*

Introductio.

CAP. XXXV. — 1 Verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino in
diebus Joakim, filii Josiæ, regis Juda, dicens : 2 Vade ad domum Rechabitarum, et loquere eis, et introduces eos in domum Domini, in unam
exedram thesaurorum, et dabis eis bibere vinum.

Rechabitarum perfecta obedientia.

3 Et assumpsi Jezoniam, filium Jeremiæ, filii Habsaniæ, et fratres
ejus, et omnes filios ejus, et universam domum Rechabitarum, 4 et introduxi eos in domum Domini, ad gazophylacium filiorum Hanan, filii Jegedeliæ, hominis Dei, quod erat juxta gazophylacium principum, super
thesaurum Maasiæ, filii Sellum, qui erat custos vestibuli, 5 et posui
coram filiis domus Rechabitarum scyphos plenos vino, et calices, et dixi
ad eos : Bibite vinum. 6 Qui responderunt : Non bibemus vinum, quia
Jonadab, filius Rechab, pater noster, præcepit nobis, dicens : Non bibetis
vinum, vos et filii vestri, usque in sempiternum ; 7 et domum non ædificabitis, et sementem non seretis, et vineas non plantabitis, nec habebitis ;
sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris, ut vivatis diebus
multis super faciem terræ in qua vos peregrinamini. 8 Obedivimus ergo
voci Jonadab, filii Rechab, patris nostri, in omnibus quæ præcepit
nobis, ita ut non biberemus vinum, cunctis diebus nostris, nos, et mulieres nostræ, filii, et filiæ nostræ, 9 et non ædificaremus domos ad habitandum ; et vineam, et agrum, et sementem non habuimus ; 10 sed habitavimus in tabernaculis, et obedientes fuimus juxta omnia quæ præcepit
nobis Jonadab, pater noster. 11 Cum autem ascendisset Nabuchodonosor,
rex Babylonis, ad terram nostram, diximus : Venite, et ingrediamur

14] Ex. XXI, 2. Deut. XV, 12. — 18] Gen. XV, 10.

Jerusalem a facie exercitus Chaldæorum, et a facie exercitus Syriæ ; et
mansimus in Jerusalem.

12 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens : 13 Hæc dicit
Dominus exercituum, Deus Israel : Vade, et dic viris Juda et habitato-
ribus Jerusalem : Numquid non recipietis disciplinam, ut obediatis verbis
meis ? dicit Dominus. 14 Prævaluerunt sermones Jonadab, filii Rechab,
quos præcepit filiis suis ut non biberent vinum, et non biberunt usque ad
diem hanc, quia obedierunt præcepto patris sui ; ego autem locutus sum
ad vos, de mane consurgens et loquens, et non obedistis mihi. 15 Misique
ad vos omnes servos meos prophetas, consurgens diluculo mittensque, et
dicens : Convertimini unusquisque a via sua pessima, et bona facite studia
vestra ; et nolite sequi deos alienos, neque colatis eos, et habitabitis in
terra quam dedi vobis et patribus vestris ; et non inclinastis aurem
vestram, neque audistis me. 16 Firmaverunt igitur filii Jonadab, filii
Rechab, præceptum patris sui, quod præceperat eis ; populus autem iste
non obedivit mihi.

Judæi Deo non obediunt.

17 Idcirco hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Ecce ego addu-
cam super Judam et super omnes habitatores Jerusalem universam affli-
ctionem, quam locutus sum adversum illos, eo quod locutus sum ad illos,
et non audierunt ; vocavi illos, et non responderunt mihi. 18 Domui autem
Rechabitarum dixit Jeremias : Hæc dicit Dominus exercituum, Deus
Israel : Pro eo quod obedistis præcepto Jonadab, patris vestri, et custo-
distis omnia mandata ejus, et fecistis universa quæ præcepit vobis, 19 pro-
pterea hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Non deficiet vir de
stirpe Jonadab, filii Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus.

Ideo mala Judæis, bona Rechabitis prædicuntur.

§ III. — *Liber prophetiarum Jeremiæ comburitur a Joakim.*

CAP. XXXVI. — 1 Et factum est in anno quarto Joakim, filii Josiæ,
regis Juda, factum est verbum hoc ad Jeremiam a Domino, dicens :
2 Tolle volumen libri, et scribes in eo omnia verba quæ locutus sum tibi
adversum Israel et Judam, et adversum omnes gentes, a die qua locutus
sum ad te, ex diebus Josiæ, usque ad diem hanc, 3 si forte, audiente
domo Juda universa mala quæ ego cogito facere eis, revertatur unusquis-
que a via sua pessima, et propitius ero iniquitati et peccato eorum. 4 Vo-
cavit ergo Jeremias Baruch, filium Neriæ ; et scripsit Baruch ex ore
Jeremiæ omnes sermones Domini quos locutus est ad eum, in volumine
libri ; 5 et præcepit Jeremias Baruch, dicens : Ego clausus sum, nec valeo
ingredi domum Domini. 6 Ingredere ergo tu, et lege de volumine in quo
scripsisti ex ore meo verba Domini, audiente populo in domo Domini, in
die jejunii, insuper et audiente universo Juda, qui veniunt de civitatibus
suis, leges eis, 7 si forte cadat oratio eorum in conspectu Domini, et
revertatur unusquisque a via sua pessima, quoniam magnus furor et
indignatio est quam locutus est Dominus adversus populum hunc.

Prophetiæ Jeremiæ, a Baruch conscriptæ,

8 Et fecit Baruch, filius Neriæ, juxta omnia quæ præceperat ei Jere-
mias propheta, legens ex volumine sermones Domini in domo Domini.
9 Factum est autem in anno quinto Joakim, filii Josiæ, regis Juda, in
mense nono, prædicaverunt jejunium in conspectu Domini omni populo
in Jerusalem, et universæ multitudini quæ confluxerat de civitatibus
Juda in Jerusalem. 10 Legitque Baruch ex volumine sermones Jeremiæ in
domo Domini, in gazophylacio Gamariæ, filii Saphan, scribæ, in vesti-
bulo superiori, in introitu portæ novæ domus Domini, audiente omni
populo.

leguntur populo et principibus.

11 Cumque audisset Michæas, filius Gamariæ, filii Saphan, omnes ser-
mones Domini ex libro, 12 descendit in domum regis, ad gazophylacium
scribæ, et ecce ibi omnes principes sedebant : Elisama scriba, et Dalaias,

15] Sup. XVIII, 11 et XXV, 5.

filius Semeiæ, et Elnathan, filius Achobor, et Gamarias, filius Saphan,
et Sedecias, filius Hananiæ, et universi principes; 13 et nuntiavit eis
Michæas omnia verba quæ audivit, legente Baruch ex volumine in auri-
bus populi. 14 Miserunt itaque omnes principes ad Baruch Judi, filium
Nathaniæ, filii Selemiæ, filii Chusi, dicentes : Volumen ex quo legisti,
audiente populo, sume in manu tua et veni. Tulit ergo Baruch, filius
Neriæ, volumen in manu sua, et venit ad eos; 15 et dixerunt ad eum :
Sede, et lege hæc in auribus nostris. Et legit Baruch in auribus eorum.
16 Igitur cum audissent omnia verba, obstupuerunt unusquisque ad proxi-
mum suum, et dixerunt ad Baruch : Nuntiare debemus regi omnes ser-
mones istos. 17 Et interrogaverunt eum, dicentes : Indica nobis quomodo
scripsisti omnes sermones istos ex ore ejus. 18 Dixit autem eis Baruch :
Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones istos, et ego
scribebam in volumine atramento. 19 Et dixerunt principes ad Baruch :
Vade, et abscondere, tu et Jeremias, et nemo sciat ubi sitis.

Joakim eas comburit. 20 Et ingressi sunt ad regem in atrium; porro volumen commendave-
runt in gazophylacio Elisamæ scribæ, et nuntiaverunt, audiente rege,
omnes sermones. 21 Misitque rex Judi ut sumeret volumen; qui tollens
illud de gazophylacio Elisamæ scribæ, legit, audiente rege et universis
principibus qui stabant circa regem. 22 Rex autem sedebat in domo hie-
mali, in mense nono, et posita erat arula coram eo plena prunis. 23 Cum-
que legisset Judi tres pagellas vel quatuor, scidit illud scalpello scribæ,
et projecit in ignem qui erat super arulam, donec consumeretur omne
volumen igni qui erat in arula. 24 Et non timuerunt, neque sciderunt
vestimenta sua, rex et omnes servi ejus qui audierunt universos sermones
istos. 25 Verumtamen Elnathan, et Dalaias, et Gamarias, contradixerunt
regi, ne combureret librum; et non audivit eos. 26 Et præcepit rex Jere-
miel, filio Amelech, et Saraiæ, filio Ezriel, et Selemiæ, filio Abdeel, ut
comprehenderent Baruch scribam, et Jeremiam prophetam; abscondit
autem eos Dominus.

De novo scribuntur, addito vaticinio in regem. 27 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam, postquam
combusserat rex volumen et sermones quos scripserat Baruch ex ore
Jeremiæ, dicens : 28 Rursum tolle volumen aliud, et scribe in eo omnes
sermones priores qui erant in primo volumine quod combussit Joakim,
rex Juda. 29 Et ad Joakim, regem Juda, dices : Hæc dicit Dominus :
Tu combussisti volumen illud, dicens : Quare scripsisti in eo annuntians :
Festinus veniet rex Babylonis, et vastabit terram hanc, et cessare faciet
ex illa hominem et jumentum? 30 Propterea hæc dicit Dominus contra
Joakim, regem Juda : Non erit ex eo qui sedeat super solium David; et
cadaver ejus projicietur ad æstum per diem, et ad gelu per noctem.
31 Et visitabo contra eum, et contra semen ejus, et contra servos ejus,
iniquitates suas; et adducam super eos, et super habitatores Jerusalem,
et super viros Juda, omne malum quod locutus sum ad eos, et non
audierunt. 32 Jeremias autem tulit volumen aliud, et dedit illud Baruch,
filio Neriæ, scribæ, qui scripsit in eo ex ore Jeremiæ omnes sermones
libri quem combusserat Joakim, rex Juda, igni; et insuper additi sunt
sermones multo plures quam antea fuerant.

§ IV. — *Jeremias inclusus in carcere.*

Præambulum. CAP. XXXVII. — 1 Et regnavit rex Sedecias, filius Josiæ, pro Jecho-
nia, filio Joakim; quem constituit regem Nabuchodonosor, rex Baby-
lonis, in terra Juda; 2 et non obedivit, ipse et servi ejus, et populus
Sedeciæ legatio ad Jeremiam, et responsio vatis. terræ, verbis Domini, quæ locutus est in manu Jeremiæ prophetæ.
3 Et misit rex Sedecias Juchal, filium Selemiæ, et Sophoniam, filium
Maasiæ, sacerdotem, ad Jeremiam prophetam, dicens : Ora pro nobis
Dominum Deum nostrum. 4 Jeremias autem libere ambulabat in medio

populi; non enim miserant eum in custodiam carceris. Igitur exercitus
Pharaonis egressus est de Ægypto, et audientes Chaldæi, qui obsidebant
Jerusalem, hujuscemodi nuntium, recesserunt ab Jerusalem. 5 Et factum
est verbum Domini ad Jeremiam prophetam, dicens: 6 Hæc dicit Do-
minus, Deus Israel: Sic dicetis regi Juda, qui misit vos ad me interro-
gandum: Ecce exercitus Pharaonis, qui egressus est vobis in auxilium,
revertetur in terram suam in Ægyptum; 7 et redient Chaldæi, et bella-
bunt contra civitatem hanc, et capient eam, et succendent eam igni. 8 Hæc
dicit Dominus: Nolite decipere animas vestras, dicentes: Euntes abibunt,
et recedent a nobis Chaldæi; quia non abibunt. 9 Sed si percusseritis
omnem exercitum Chaldæorum qui præliantur adversum vos, et derelicti
fuerint ex eis aliqui vulnerati, singuli de tentorio suo consurgent, et
incendent civitatem hanc igni.

Jeremias detruditur in carcerem a principibus.

10 Ergo cum recessisset exercitus Chaldæorum ab Jerusalem, propter
exercitum Pharaonis, 11 egressus est Jeremias de Jerusalem ut iret in
terram Benjamin, et divideret ibi possessionem in conspectu civium.
12 Cumque pervenisset ad portam Benjamin, erat ibi custos portæ per
vices, nomine Jerias, filius Selemiæ, filii Hananiæ, et apprehendit Jere-
miam prophetam, dicens: Ad Chaldæos profugis. 13 Et respondit Jere-
mias: Falsum est, non fugio ad Chaldæos. Et non audivit eum, sed com-
prehendit Jerias Jeremiam, et adduxit eum ad principes; 14 quamobrem
irati principes contra Jeremiam, cæsum eum miserunt in carcerem qui
erat in domo Jonathan scribæ; ipse enim præpositus erat super carce-
rem. 15 Itaque ingressus est Jeremias in domum laci et in ergastulum; et
sedit ibi Jeremias diebus multis.

Educitur a Sedecia.

16 Mittens autem Sedecias rex, tulit eum; et interrogavit eum in domo
sua abscondite, et dixit: Putasne est sermo a Domino? Et dixit Jere-
mias: Est; et, ait: In manus regis Babylonis traderis. 17 Et dixit Jere-
mias ad regem Sedeciam: Quid peccavi tibi, et servis tuis, et populo
tuo, quia misisti me in domum carceris? 18 Ubi sunt prophetæ vestri, qui
prophetabant vobis et dicebant: Non veniet rex Babylonis super vos, et
super terram hanc? 19 Nunc ergo audi, obsecro, domine mi rex: valeat
deprecatio mea in conspectu tuo, et ne me remittas in domum Jonathan
scribæ, ne moriar ibi. 20 Præcepit ergo rex Sedecias ut traderetur Jeremias
in vestibulo carceris, et daretur ei torta panis quotidie, excepto pulmento,
donec consumerentur omnes panes de civitate; et mansit Jeremias in
vestibulo carceris.

Propheta mittitur in lacum.

CAP. XXXVIII. — 1 Audivit autem Saphatias, filius Mathan, et Gede-
lias, filius Phassur, et Juchal, filius Selemiæ, et Phassur, filius Melchiæ,
sermones quos Jeremias loquebatur ad omnem populum, dicens: 2 Hæc
dicit Dominus: Quicumque manserit in civitate hac, morietur gladio, et
fame, et peste; qui autem profugerit ad Chaldæos, vivet, et erit anima
ejus sospes et vivens. 3 Hæc dicit Dominus: Tradendo tradetur civitas
hæc in manu exercitus regis Babylonis, et capiet eam. 4 Et dixerunt prin-
cipes regi: Rogamus ut occidatur homo iste; de industria enim dissolvit
manus virorum bellantium qui remanserunt in civitate hac, et manus
universi populi, loquens ad eos juxta verba hæc; siquidem homo iste non
quærit pacem populo huic, sed malum. 5 Et dixit rex Sedecias: Ecce ipse
in manibus vestris est; nec enim fas est regem vobis quidquam negare.
6 Tulerunt ergo Jeremiam, et projecerunt eum in lacum Melchiæ, filii
Amelech, qui erat in vestibulo carceris; et submiserunt Jeremiam funibus
in lacum, in quo non erat aqua, sed lutum; descendit itaque Jeremias in
cœnum.

Interventu Abdemelech extrahitur.

7 Audivit autem Abdemelech Æthiops, vir eunuchus, qui erat in domo
regis, quod misissent Jeremiam in lacum. Porro rex sedebat in porta Ben-

2] Sup. XXI, 9.

jamin ; [8] et egressus est Abdemelech de domo regis, et locutus est ad regem, dicens : [9] Domine mi rex, male fecerunt viri isti omnia quæcumque perpetrarunt contra Jeremiam prophetam, mittentes eum in lacum, ut moriatur ibi fame ; non sunt enim panes ultra in civitate. [10] Præcepit itaque rex Abdemelech Æthiopi, dicens : Tolle tecum hinc triginta viros, et leva Jeremiam prophetam de lacu, antequam moriatur. [11] Assumptis ergo Abdemelech secum viris, ingressus est domum regis, quæ erat sub cellario, et tulit inde veteres pannos, et antiqua quæ computruerant, et submisit ea ad Jeremiam in lacum per funiculos. [12] Dixitque Abdemelech Æthiops ad Jeremiam : Pone veteres pannos, et hæc scissa et putrida, sub cubito manuum tuarum et super funes. Fecit ergo Jeremias sic, [13] et extraxerunt Jeremiam funibus, et eduxerunt eum de lacu ; mansit autem Jeremias in vestibulo carceris.

Jeremiæ colloquium cum Sedecia.

[14] Et misit rex Sedecias, et tulit ad se Jeremiam prophetam ad ostium tertium quod erat in domo Domini ; et dixit rex ad Jeremiam : Interrogo ego te sermonem, ne abscondas a me aliquid. [15] Dixit autem Jeremias ad Sedeciam : Si annuntiavero tibi, numquid non interficies me ? et si consilium dedero tibi, non me audies. [16] Juravit ergo rex Sedecias Jeremiæ clam, dicens : Vivit Dominus, qui fecit nobis animam hanc, si occidero te, et si tradidero te in manus virorum istorum qui quærunt animam tuam.

[17] Et dixit Jeremias ad Sedeciam : Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Si profectus exieris ad principes regis Babylonis, vivet anima tua, et civitas hæc non succendetur igni ; et salvus eris, tu et domus tua. [18] Si autem non exieris ad principes regis Babylonis, tradetur civitas hæc in manus Chaldæorum, et succendent eam igni ; et tu non effugies de manu eorum. [19] Et dixit rex Sedecias ad Jeremiam : Sollicitus sum propter Judæos qui transfugerunt ad Chaldæos ; ne forte tradar in manus eorum, et illudant mihi. [20] Respondit autem Jeremias : Non te tradent. Audi, quæso, vocem Domini, quam ego loquor ad te, et bene tibi erit, et vivet anima tua. [21] Quod si nolueris egredi, iste est sermo quem ostendit mihi Dominus : [22] Ecce omnes mulieres quæ remanserunt in domo regis Juda educentur ad principes regis Babylonis, et ipsæ dicent : Seduxerunt te, et prævaluerunt adversum te, viri pacifici tui ; demerserunt in cœno et in lubrico pedes tuos, et recesserunt a te. [23] Et omnes uxores tuæ et filii tui educentur ad Chaldæos ; et non effugies manus eorum, sed in manu regis Babylonis capieris, et civitatem hanc comburet igni. [24] Dixit ergo Sedecias ad Jeremiam : Nullus sciat verba hæc, et non morieris. [25] Si autem audierint principes quia locutus sum tecum, et venerint ad te, et dixerint tibi : Indica nobis quid locutus sis cum rege, ne celes nos, et non te interficiemus, et quid locutus est tecum rex, [26] dices ad eos : Prostravi ego preces meas coram rege, ne me reduci juberet in domum Jonathan, et ibi morerer.

[27] Venerunt ergo omnes principes ad Jeremiam, et interrogaverunt eum, et locutus est eis juxta omnia verba quæ præceperat ei rex ; et cessaverunt ab eo, nihil enim fuerat auditum. [28] Mansit vero Jeremias in vestibulo carceris usque ad diem quo capta est Jerusalem ; et factum est ut caperetur Jerusalem.

SECTIO II. — ORACULORUM JEREMIÆ ADIMPLETIO ADÆQUATA

§ I. — *Capta Jerusalem ; Jeremias liberatur.*

Jerusalem capitur a Chaldæis.

CAP. XXXIX. — [1] Anno nono Sedeciæ, regis Juda, mense decimo, venit Nabuchodonosor, rex Babylonis, et omnis exercitus ejus ad Jeru-

1] IV Reg. XXV, 1. Inf. LII, 4.

salem, et obsidebant eam. [2] Undecimo autem anno Sedeciæ, mense
quarto, quinta mensis, aperta est civitas; [3] et ingressi sunt omnes prin-
cipes regis Babylonis, et sederunt in porta media : Neregel, Sereser,
Semegarnabu, Sarsachim, Rabsares, Neregel, Sereser, Rebmag, et omnes
reliqui principes regis Babylonis.

Sedecias comprehenditur.

[4] Cumque vidisset eos Sedecias, rex Juda, et omnes viri bellatores,
fugerunt; et egressi sunt nocte de civitate per viam horti regis, et per
portam quæ erat inter duos muros, et egressi sunt ad viam deserti. [5] Per-
secutus est autem eos exercitus Chaldæorum, et comprehenderunt Sede-
ciam in campo solitudinis Jerichontinæ, et captum adduxerunt ad Nabu-
chodonosor, regem Babylonis, in Reblatha, quæ est in terra Emath; et
locutus est ad eum judicia. [6] Et occidit rex Babylonis filios Sedeciæ, in
Reblatha, in oculis ejus; et omnes nobiles Juda occidit rex Babylonis.
[7] Oculos quoque Sedeciæ eruit, et vinxit eum compedibus ut duceretur in
Babylonem.

Direptio urbis, sors populi.

[8] Domum quoque regis et domum vulgi succenderunt Chaldæi igni, et
murum Jerusalem subverterunt. [9] Et reliquias populi qui remanserant in
civitate, et perfugas qui transfugerant ad eum, et superfluos vulgi qui
remanserant, transtulit Nabuzardan, magister militum, in Babylonem.
[10] Et de plebe pauperum, qui nihil penitus habebant, dimisit Nabuzar-
dan, magister militum, in terra Juda, et dedit eis vineas et cisternas in
die illa.

Jeremias liberatur.

[11] Præceperat autem Nabuchodonosor, rex Babylonis, de Jeremia Na-
buzardan, magistro militum, dicens : [12] Tolle illum, et pone super eum
oculos tuos, nihilque ei mali facias; sed ut voluerit, sic facias ei. [13] Misit
ergo Nabuzardan, princeps militiæ, et Nabusezban, et Rabsares, et Ne-
regel, et Sereser, et Rebmag, et omnes optimates regis Babylonis, [14] mi-
serunt, et tulerunt Jeremiam de vestibulo carceris, et tradiderunt eum
Godoliæ, filio Ahicam, filii Saphan, ut intraret in domum, et habitaret
in populo.

Ejus prophetia ad Abdemelech.

[15] Ad Jeremiam autem factus fuerat sermo Domini, cum clausus esset
in vestibulo carceris, dicens : [16] Vade, et dic Abdemelech Æthiopi,
dicens : Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Ecce ego inducam
sermones meos super civitatem hanc in malum, et non in bonum, et erunt
in conspectu tuo in die illa. [17] Et liberabo te in die illa, ait Dominus, et
non traderis in manus virorum quos tu formidas; [18] sed eruens liberabo
te, et gladio non cades, sed erit tibi anima tua in salutem, quia in me
habuisti fiduciam, ait Dominus.

§ II. — *Godolias et Jeremias.*

Jeremias apud Godoliam.

CAP. XL. — [1] Sermo qui factus est ad Jeremiam a Domino, postquam
dimissus est a Nabuzardan, magistro militiæ, de Rama, quando tulit
eum vinctum catenis in medio omnium qui migrabant de Jerusalem et
Juda, et ducebantur in Babylonem. [2] Tollens ergo princeps militiæ Jere-
miam, dixit ad eum : Dominus Deus tuus locutus est malum hoc super
locum istum, [3] et adduxit; et fecit Dominus sicut locutus est, quia pec-
castis Domino, et non audistis vocem ejus; et factus est vobis sermo hic.
[4] Nunc ergo ecce solvi te hodie de catenis quæ sunt in manibus tuis; si
placet tibi ut venias mecum in Babylonem, veni, et ponam oculos meos
super te; si autem displicet tibi venire mecum in Babylonem, reside;
ecce omnis terra in conspectu tuo est; quod elegeris, et quo placuerit
tibi ut vadas, illuc perge. [5] Et mecum noli venire, sed habita apud Godo-
liam, filium Ahicam, filii Saphan, quem præposuit rex Babylonis civita-
tibus Juda; habita ergo cum eo in medio populi; vel quocumque pla-
cuerit tibi ut vadas, vade. Dedit quoque ei magister militiæ cibaria, et

munuscula, et dimisit eum. 6 Venit autem Jeremias ad Godoliam, filium
Ahicam, in Masphath, et habitavit cum eo in medio populi qui relictus
fuerat in terra.

Judæi multi imperio Godoliæ se subjiciunt.

7 Cumque audissent omnes principes exercitus, qui dispersi fuerant per
regiones, ipsi et socii eorum, quod præfecisset rex Babylonis Godoliam,
filium Ahicam, terræ, et quod commendasset ei viros, et mulieres, et
parvulos, et de pauperibus terræ, qui non fuerant translati in Babylo-
nem, 8 venerunt ad Godoliam in Masphath, et Ismahel, filius Nathaniæ,
et Johanan et Jonathan, filii Caree, et Sareas, filius Thanehumeth, et
filii Ophi, qui erant de Netophathi, et Jezonias, filius Maachathi, ipsi et
viri eorum. 9 Et juravit eis Godolias, filius Ahicam, filii Saphan, et comi-
tibus eorum, dicens : Nolite timere servire Chaldæis; habitate in terra, et
servite regi Babylonis, et bene erit vobis. 10 Ecce ego habito in Masphath,
ut respondeam præcepto Chaldæorum qui mittuntur ad nos; vos autem
colligite vindemiam, et messem, et oleum, et condite in vasis vestris, et
manete in urbibus vestris, quas tenetis. 11 Sed et omnes Judæi qui erant
in Moab, et in filiis Ammon, et in Idumæa, et in universis regionibus,
audito quod dedisset rex Babylonis reliquias in Judæa, et quod præpo-
suisset super eos Godoliam, filium Ahicam, filii Saphan, 12 reversi sunt,
inquam, omnes Judæi de universis locis ad quæ profugerant, et venerunt
in terram Juda ad Godoliam in Masphath, et collegerunt vinum et mes-
sem multam nimis.

Præfectus renuit credere se in periculo vitæ versari.

13 Johanan autem, filius Caree, et omnes principes exercitus, qui dispersi
fuerant in regionibus, venerunt ad Godoliam in Masphath, 14 et dixerunt
ei : Scito quod Baalis, rex filiorum Ammon, misit Ismahel, filium Natha-
niæ, percutere animam tuam. Et non credidit eis Godolias, filius Ahicam.
15 Johanan autem, filius Caree, dixit ad Godoliam seorsum in Masphath
loquens : Ibo, et percutiam Ismahel, filium Nathaniæ, nullo sciente, ne
interficiat animam tuam, et dissipentur omnes Judæi qui congregati sunt
ad te, et peribunt reliquiæ Juda. 16 Et ait Godolias, filius Ahicam, ad
Johanan, filium Caree : Noli facere verbum hoc; falsum enim tu loqueris
de Ismahel.

Occiditur ab Ismahel cum multis Judæis et Chaldæis.

CAP. XLI. — 1 Et factum est in mense septimo, venit Ismahel, filius
Nathaniæ, filii Elisama, de semine regali, et optimates regis, et decem
viri cum eo, ad Godoliam, filium Ahicam, in Masphath, et comederunt
ibi panes simul in Masphath. 2 Surrexit autem Ismahel, filius Nathaniæ,
et decem viri qui cum eo erant, et percusserunt Godoliam, filium Ahi-
cam, filii Saphan, gladio, et interfecerunt eum quem præfecerat rex
Babylonis terræ. 3 Omnes quoque Judæos qui erant cum Godolia in
Masphath, et Chaldæos qui reperti sunt ibi, et viros bellatores, percussit
Ismahel.

4 Secundo autem die postquam occiderat Godoliam, nullo adhuc sciente,
5 venerunt viri de Sichem, et de Silo, et de Samaria, octoginta viri, rasi
barba, et scissis vestibus, et squallentes; et munera et thus habebant in
manu, ut offerrent in domo Domini. 6 Egressus ergo Ismahel, filius Na-
thaniæ, in occursum eorum de Masphath, incedens et plorans ibat; cum
autem occurrisset eis, dixit ad eos : Venite ad Godoliam, filium Ahicam.
7 Qui cum venissent ad medium civitatis, interfecit eos Ismahel, filius
Nathaniæ, circa medium laci, ipse et viri qui erant cum eo. 8 Decem
autem viri reperti sunt inter eos, qui dixerunt ad Ismahel : Noli occidere
nos, quia habemus thesauros in agro, frumenti, et hordei, et olei, et
mellis; et cessavit, et non interfecit eos cum fratribus suis. 9 Lacus autem
in quem projecerat Ismahel omnia cadavera virorum quos percussit
propter Godoliam, ipse est quem fecit rex Asa propter Baasa, regem
Israel; ipsum replevit Ismahel, filius Nathaniæ, occisis.

V Reg. XXV, 24.

[10] Et captivas duxit Ismahel omnes reliquias populi qui erant in Mas-
phath, filias regis, et universum populum qui remanserat in Masphath,
quos commendaverat Nabuzardan, princeps militiæ, Godoliæ, filio Ahi-
cam; et cepit eos Ismahel, filius Nathaniæ, et abiit ut transiret ad filios
Ammon. [11] Audivit autem Johanan, filius Caree, et omnes principes bel-
latorum qui erant cum eo, omne malum quod fecerat Ismahel, filius
Nathaniæ, [12] et assumptis universis viris, profecti sunt ut bellarent
adversum Ismahel, filium Nathaniæ; et invenerunt eum ad aquas multas
quæ sunt in Gabaon. [13] Cumque vidisset omnis populus qui erat cum
Ismahel Johanan, filium Caree, et universos principes bellatorum qui
erant cum eo, lætati sunt; [14] et reversus est omnis populus quem ceperat
Ismahel, in Masphath, reversusque abiit ad Johanan, filium Caree.
[15] Ismahel autem, filius Nathaniæ, fugit cum octo viris a facie Johanan,
et abiit ad filios Ammon. [16] Tulit ergo Johanan, filius Caree, et omnes
principes bellatorum qui erant cum eo, universas reliquias vulgi quas
reduxerat ab Ismahel, filio Nathaniæ, de Masphath, postquam percussit
Godoliam, filium Ahicam: fortes viros ad prælium, et mulieres, et pueros,
et eunuchos, quos reduxerat de Gabaon.

Ismahel fugatur a Johanan,

[17] Et abierunt, et sederunt peregrinantes in Chamaam, quæ est juxta
Bethlehem, ut pergerent, et introirent Ægyptum, [18] a facie Chaldæorum:
timebant enim eos, quia percusserat Ismahel, filius Nathaniæ, Godoliam,
filium Ahicam, quem præposuerat rex Babylonis in terra Juda.

qui parat ipse fugam in Ægyptum.

§ III. — *Judæi cum Jeremia in Ægypto.*

CAP. XLII. — [1] Et accesserunt omnes principes bellatorum, et Joha-
nan, filius Caree, et Jezonias, filius Osaiæ, et reliquum vulgus, a parvo
usque ad magnum, [2] dixeruntque ad Jeremiam prophetam: Cadat oratio
nostra in conspectu tuo, et ora pro nobis ad Dominum Deum tuum, pro
universis reliquiis istis, quia derelicti sumus pauci de pluribus, sicut
oculi tui nos intuentur; [3] et annuntiet nobis Dominus Deus tuus viam
per quam pergamus, et verbum quod faciamus. [4] Dixit autem ad eos
Jeremias propheta: Audivi. Ecce ego oro ad Dominum Deum vestrum,
secundum verba vestra; omne verbum quodcumque responderit mihi
indicabo vobis, nec celabo vos quidquam. [5] Et illi dixerunt ad Jeremiam:
Sit Dominus inter nos testis veritatis et fidei, si non, juxta omne ver-
bum in quo miserit te Dominus Deus tuus ad nos, sic faciemus; [6] sive
bonum est, sive malum, voci Domini Dei nostri, ad quem mittimus te,
obediemus, ut bene sit nobis cum audierimus vocem Domini Dei nostri.

Jeremias consulitur de fugæ opportunitate.

[7] Cum autem completi essent decem dies, factum est verbum Domini
ad Jeremiam, [8] vocavitque Johanan, filium Caree, et omnes principes
bellatorum qui erant cum eo, et universum populum, a minimo usque ad
magnum.
[9] Et dixit ad eos: Hæc dicit Dominus, Deus Israel, ad quem misistis
me ut prosternerem preces vestras in conspectu ejus: [10] Si quiescentes
manseritis in terra hac, ædificabo vos, et non destruam; plantabo et non
evellam, jam enim placatus sum super malo quod feci vobis. [11] Nolite
timere a facie regis Babylonis, quem vos pavidi formidatis; nolite me-
tuere eum, dicit Dominus, quia vobiscum sum ego ut salvos vos faciam,
et eruam de manu ejus; [12] et dabo vobis misericordias, et miserebor
vestri, et habitare vos faciam in terra vestra.

Prædicit salutem remanentibus in Judæa, exitium fugientibus.

[13] Si autem dixeritis vos: Non habitabimus in terra ista, nec audiemus
vocem Domini Dei nostri, [14] dicentes: Nequaquam, sed ad terram
Ægypti pergemus, ubi non videbimus bellum, et clangorem tubæ non
audiemus, et famem non sustinebimus, et ibi habitabimus; [15] propter
hoc nunc audite verbum Domini, reliquiæ Juda. Hæc dicit Dominus
exercituum, Deus Israel: Si posueritis faciem vestram ut ingrediamini

Ægyptum, et intraveritis ut ibi habitetis, [16] gladius quem vos formidatis, ibi comprehendet vos in terra Ægypti; et fames, pro qua estis solliciti, adhærebit vobis in Ægypto, et ibi moriemini. [17] Omnesque viri qui posuerunt faciem suam ut ingrediantur Ægyptum, ut habitent ibi, morientur gladio, et fame, et peste; nullus de eis remanebit, nec effugiet a facie mali quod ego afferam super eos. [18] Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Sicut conflatus est furor meus et indignatio mea super habitatores Jerusalem, sic conflabitur indignatio mea super vos cum ingressi fueritis Ægyptum; et eritis in jusjurandum, et in stuporem, et in maledictum, et in opprobrium, et nequaquam ultra videbitis locum istum.

Adhortatio prophetæ.

[19] Verbum Domini super vos, reliquiæ Juda : Nolite intrare Ægyptum; scientes scietis, quia obtestatus sum vos hodie, [20] quia decepistis animas vestras. Vos enim misistis me ad Dominum Deum nostrum, dicentes : Ora pro nobis ad Dominum Deum nostrum, et juxta omnia quæcumque dixerit tibi Dominus Deus noster, sic annuntia nobis, et faciemus. [21] Et annuntiavi vobis hodie, et non audistis vocem Domini Dei vestri super universis pro quibus misit me ad vos. [22] Nunc ergo scientes scietis quia gladio, et fame, et peste moriemini in loco ad quem voluistis intrare ut habitaretis ibi.

Judæi fugiunt in Ægyptum, secum vatem trahentes.

CAP. XLIII. — [1] Factum est autem, cum complesset Jeremias loquens ad populum universos sermones Domini Dei eorum, pro quibus miserat eum Dominus Deus eorum ad illos, omnia verba hæc, [2] dixit Azarias, filius Osaiæ, et Johanan, filius Caree, et omnes viri superbi, dicentes ad Jeremiam : Mendacium tu loqueris; non misit te Dominus Deus noster, dicens : Ne ingrediamini Ægyptum ut habitetis illic. [3] Sed Baruch, filius Neriæ, incitat te adversum nos, ut tradat nos in manus Chaldæorum, ut interficiat nos, et traduci faciat in Babylonem. [4] Et non audivit Johanan, filius Caree, et omnes principes bellatorum, et universus populus, vocem Domini, ut manerent in terra Juda. [5] Sed tollens Johanan, filius Caree, et universi principes bellatorum, universos reliquiarum Juda, qui reversi fuerant de cunctis gentibus ad quas fuerant ante dispersi, ut habitarent in terra Juda, [6] viros, et mulieres, et parvulos, et filias regis, et omnem animam quam reliquerat Nabuzardan, princeps militiæ, cum Godolia, filio Ahicam, filii Saphan, et Jeremiam prophetam, et Baruch, filium Neriæ; [7] et ingressi sunt terram Ægypti, quia non obedierunt voci Domini, et venerunt usque ad Taphnis.

Oraculum de vastatione Ægypti a Chaldæis.

[8] Et factus est sermo Domini ad Jeremiam in Taphnis, dicens : [9] Sume lapides grandes in manu tua, et abscondes eos in crypta quæ est sub muro latericio in porta domus Pharaonis in Taphnis, cernentibus viris judæis, [10] et dices ad eos : Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Ecce ego mittam et assumam Nabuchodonosor, regem Babylonis, servum meum; et ponam thronum ejus super lapides istos quos abscondi, et statuet solium suum super eos; [11] veniensque percutiet terram Ægypti, quos in mortem, in mortem, et quos in captivitatem, in captivitatem, et quos in gladium, in gladium; [12] et succendet ignem in delubris deorum Ægypti, et comburet ea, et captivos ducet illos, et amicietur terra Ægypti sicut amicitur pastor pallio suo, et egredietur inde in pace; [13] et conteret statuas domus Solis quæ sunt in terra Ægypti, et delubra deorum Ægypti comburet igni.

§ IV. — *Sermo propheticus adversus Judæos idololatras.*

Titulus.

CAP. XLIV. — [1] Verbum quod factum est per Jeremiam ad omnes Judæos qui habitabant in terra Ægypti, habitantes in Magdalo, et in Taphnis, et in Memphis, et in terra Phatures, dicens :

Commonitio et minæ.

[2] Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Vos vidistis omne

malum istud quod adduxi super Jerusalem, et super omnes urbes Juda :
et ecce desertæ sunt hodie, et non est in eis habitator, [3] propter malitiam
quam fecerunt ut me ad iracundiam provocarent, et irent ut sacrificarent,
et colerent deos alienos quos nesciebant, et illi, et vos, et patres vestri.
[4] Et misi ad vos omnes servos meos prophetas, de nocte consurgens,
mittensque et dicens : Nolite facere verbum abominationis hujuscemodi,
quam odivi. [5] Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam, ut con-
verterentur a malis suis, et non sacrificarent diis alienis. [6] Et conflata est
indignatio mea et furor meus, et succensa est in civitatibus Juda, et in
plateis Jerusalem, et versæ sunt in solitudinem et vastitatem secundum
diem hanc.

[7] Et nunc hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Quare vos
facitis malum grande hoc contra animas vestras, ut intereat ex vobis vir
et mulier, parvulus et lactens, de medio Judæ, nec relinquatur vobis
quidquam residuum ; [8] provocantes me in operibus manuum vestrarum,
sacrificando diis alienis, in terra Ægypti, in quam ingressi estis ut habi-
tetis ibi et dispereatis, et sitis in maledictionem et in opprobrium cunctis
gentibus terræ ? [9] Numquid obliti estis mala patrum vestrorum, et mala
regum Juda, et mala uxorum ejus, et mala vestra, et mala uxorum
vestrarum, quæ fecerunt in terra Juda, et in regionibus Jerusalem? [10] Non
sunt mundati usque ad diem hanc ; et non timuerunt, et non ambulaverunt
in lege Domini, et in præceptis meis, quæ dedi coram vobis et coram
patribus vestris. [11] Ideo hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel :
Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum ; et disperdam omnem
Judam. [12] Et assumam reliquias Judæ, qui posuerunt facies suas ut ingre-
derentur terram Ægypti, et habitarent ibi, et consumentur omnes in
terra Ægypti ; cadent in gladio et in fame, et consumentur a minimo usque
ad maximum, in gladio et in fame morientur ; et erunt in jusjurandum,
et in miraculum, et in maledictionem, et in opprobrium. [13] Et visi-
tabo super habitatores terræ Ægypti, sicut visitavi super Jerusalem,
in gladio, et fame, et peste. [14] Et non erit qui effugiat, et sit residuus
de reliquiis Judæorum qui vadunt ut peregrinentur in terra Ægypti, et
revertantur in terram Juda, ad quam ipsi elevant animas suas ut rever-
tantur, et habitent ibi ; non revertentur, nisi qui fugerint.

[15] Responderunt autem Jeremiæ omnes viri scientes quod sacrificarent Contumacia
uxores eorum diis alienis, et universæ mulieres quarum stabat multitudo Judæorum.
grandis, et omnis populus habitantium in terra Ægypti in Phatures,
dicentes : [16] Sermonem quem locutus es ad nos in nomine Domini, non
audiemus ex te ; [17] sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur
de ore nostro, ut sacrificemus reginæ cæli, et libemus ei libamina, sicut
fecimus, nos et patres nostri, reges nostri et principes nostri, in urbibus
Juda, et in plateis Jerusalem ; et saturati sumus panibus, et bene nobis
erat, malumque non vidimus. [18] Ex eo autem tempore quo cessavimus
sacrificare reginæ cæli, et libare ei libamina, indigemus omnibus, et gla-
dio et fame consumpti sumus. [19] Quod si nos sacrificamus reginæ cæli, et
libamus ei libamina, numquid sine viris nostris fecimus ei placentas ad
colendum eam et libandum ei libamina?

[20] Et dixit Jeremias ad omnem populum, adversum viros, et adversum Argumento
mulieres, et adversum universam plebem, qui responderant ei verbum, retorto,
dicens : [21] Numquid non sacrificium quod sacrificastis in civitatibus
Juda, et in plateis Jerusalem, vos et patres vestri, reges vestri, et prin-
cipes vestri, et populus terræ, horum recordatus est Dominus, et ascendit
super cor ejus? [22] Et non poterat Dominus ultra portare propter malitiam
studiorum vestrorum, et propter abominationes quas fecistis ; et facta est
terra vestra in desolationem, et in stuporem, et in maledictum, eo quod

11] Am. IX, 4.

non sit habitator, sicut est dies hæc. 23 Propterea quod sacrificaveritis
idolis, et peccaveritis Domino, et non audieritis vocem Domini, et in
lege, et in præceptis, et in testimoniis ejus non ambulaveritis, idcirco
evenerunt vobis mala hæc, sicut est dies hæc.

Jeremias eorum consumptionem, captivitatem regis Ægypti prædicit.

24 Dixit autem Jeremias ad omnem populum, et ad universas mulieres :
Audite verbum Domini, omnis Juda, qui estis in terra Ægypti. 25 Hæc
inquit Dominus exercituum, Deus Israel, dicens : Vos et uxores vestræ,
locuti estis ore vestro, et manibus vestris implestis, dicentes : Faciamus
vota nostra, quæ vovimus, ut sacrificemus reginæ cæli, et libemus ei
libamina. Implestis vota vestra, et opere perpetrastis ea. 26 Ideo audite
verbum Domini, omnis Juda, qui habitatis in terra Ægypti : Ecce ego
juravi in nomine meo magno, ait Dominus, quia nequaquam ultra vocabitur nomen meum ex ore omnis viri judæi, dicentis : Vivit Dominus
Deus, in omni terra Ægypti. 27 Ecce ego vigilabo super eos in malum,
et non in bonum ; et consumentur omnes viri Juda qui sunt in terra
Ægypti, gladio et fame, donec penitus consumantur. 28 Et qui fugerint
gladium, revertentur de terra Ægypti in terram Juda viri pauci ; et
scient omnes reliquiæ Juda, ingredientium terram Ægypti ut habitent
ibi, cujus sermo compleatur, meus an illorum. 29 Et hoc vobis signum,
ait Dominus, quod visitem ego super vos in loco isto, ut sciatis quia vere
complebuntur sermones mei contra vos in malum. 30 Hæc dicit Dominus :
Ecce ego tradam Pharaonem Ephree, regem Ægypti, in manu inimicorum ejus, et in manu quærentium animam illius, sicut tradidi Sedeciam,
regem Juda, in manu Nabuchodonosor, regis Babylonis, inimici sui, et
quærentis animam ejus.

§ V. — *Baruch promittitur securitas.*

Titulus.

Cap. XLV. — 1 Verbum quod locutus est Jeremias propheta ad
Baruch, filium Neriæ, cum scripsisset verba hæc in libro ex ore Jeremiæ, anno quarto Joakim, filii Josiæ, regis Juda, dicens :

Deus promittit salutem Baruch conquerenti.

2 Hæc dicit Dominus, Deus Israel, ad te, Baruch. 3 Dixisti : Væ
misero mihi ! quoniam addidit Dominus dolorem dolori meo ; laboravi in
gemitu meo, et requiem non inveni. 4 Hæc dicit Dominus : Sic dices ad
eum : Ecce quos ædificavi, ego destruo ; et quos plantavi, ego evello, et
universam terram hanc ; 5 et tu quæris tibi grandia ? Noli quærere, quia
ecce ego adducam malum super omnem carnem, ait Dominus, et dabo
tibi animam tuam in salutem in omnibus locis ad quæcumque perrexeris.

TERTIA PARS

SERMONES PROPHETICI DE EXTERIS GENTIBUS

Titulus tertiæ partis.

Cap. XLVI. — 1 Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam contra gentes.

§ I. — *Duo vaticinia in Ægyptum.*

Titulus primi oraculi.

2 Ad Ægyptum. Adversum exercitum Pharaonis Nechao, regis
Ægypti, qui erat juxta fluvium Euphraten in Charcamis, quem percussit
Nabuchodonosor, rex Babylonis, in quarto anno Joakim, filii Josiæ,
regis Juda.

Clades exercitus Nechao.

3 Præparate scutum et clypeum, et procedite ad bellum. 4 Jungite
equos, et ascendite, equites ; state in galeis, polite lanceas, induite vos
loricis. 5 Quid igitur ? vidi ipsos pavidos, et terga vertentes, fortes eorum
cæsos ; fugerunt conciti, nec respexerunt : terror undique, ait Dominus.

6 Non fugiat velox, nec salvari se putet fortis : ad aquilonem juxta
flumen Euphraten victi sunt, et ruerunt.
7 Quis est iste, qui quasi flumen ascendit, et veluti fluviorum intume-
scunt gurgites ejus? 8 Ægyptus fluminis instar ascendit, et velut flumina
movebuntur fluctus ejus, et dicet : Ascendens operiam terram ; perdam
civitatem, et habitatores ejus. 9 Ascendite equos, et exultate in curribus,
et procedant fortes, Æthiopia et Libyes tenentes scutum, et Lydii arri-
pientes et jacientes sagittas. 10 Dies autem ille Domini Dei exercituum,
dies ultionis, ut sumat vindictam de inimicis suis : devorabit gladius, et
saturabitur, et inebriabitur sanguine eorum ; victima enim Domini, Dei
exercituum, in terra aquilonis juxta flumen Euphraten. 11 Ascende in
Galaad, et tolle resinam, virgo filia Ægypti ; frustra multiplicas medi-
camina, sanitas non erit tibi. 12 Audierunt gentes ignominiam tuam et
ululatus tuus replevit terram, quia fortis impegit in fortem, et ambo
pariter conciderunt.

Titulus alterius oraculi.

13 Verbum quod locutus est Dominus ad Jeremiam prophetam, super
eo quod venturus esset Nabuchodonosor, rex Babylonis, et percussurus
terram Ægypti :

Irruptio Nabuchodonosor in Ægyptum.

14 Annuntiate Ægypto, et auditum facite in Magdalo, et resonet in
Memphis, et in Taphnis dicite : Sta, et præpara te, quia devorabit gla-
dius ea quæ per circuitum tuum sunt. 15 Quare computruit fortis tuus ?
non stetit, quoniam Dominus subvertit eum. 16 Multiplicavit ruentes,
ceciditque vir ad proximum suum, et dicent : Surge, et revertamur ad
populum nostrum, et ad terram nativitatis nostræ, a facie gladii columbæ.
17 Vocate nomen Pharaonis, regis Ægypti : Tumultum adduxit tempus.
18 Vivo ego (inquit rex, Dominus exercituum nomen ejus), quoniam
sicut Thabor in montibus, et sicut Carmelus in mari, veniet. 19 Vasa
transmigrationis fac tibi, habitatrix filia Ægypti ; quia Memphis in soli-
tudinem erit, et deseretur, et inhabitabilis erit.
20 Vitula elegans atque formosa Ægyptus, stimulator ab aquilone
veniet ei. 21 Mercenarii quoque ejus, qui versabantur in medio ejus quasi
vituli saginati, versi sunt, et fugerunt simul, nec stare potuerunt, quia
dies interfectionis eorum venit super eos, tempus visitationis eorum.
22 Vox ejus quasi æris sonabit ; quoniam cum exercitu properabunt, et
cùm securibus venient ei quasi cædentes ligna. 23 Succiderunt saltum
ejus, ait Dominus, qui supputari non potest ; multiplicati sunt super
locustas, et non est ei numerus. 24 Confusa est filia Ægypti, et tradita in
manu populi aquilonis. 25 Dixit Dominus exercituum, Deus Israel : Ecce
ego visitabo super tumultum Alexandriæ, et super Pharaonem, et super
Ægyptum, et super deos ejus, et super reges ejus, et super Pharaonem,
et super eos qui confidunt in eo. 26 Et dabo eos in manu quærentium
animam eorum, et in manu Nabuchodonosor, regis Babylonis, et in
manus servorum ejus ; et post hæc habitabitur sicut diebus pristinis, ait
Dominus.

Consolatio ad Israel.

27 Et tu ne timeas, serve meus Jacob ; et ne paveas, Israel, quia ecce
ego salvum te faciam de longinquo, et semen tuum de terra captivitatis
tuæ ; et revertetur Jacob, et requiescet, et prosperabitur, et non erit qui
exterreat eum. 28 Et tu noli timere, serve meus Jacob, ait Dominus, quia
tecum ego sum, quia ego consumam cunctas gentes ad quas ejeci te ; te
vero non consumam, sed castigabo te in judicio, nec quasi innocenti
parcam tibi.

§ II. — *Vaticinium in Philisthinos.*

Titulus.

CAP. XLVII. — 1 Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam pro-
phetam contra Palæsthinos, antequam percuteret Pharao Gazam.

---

[27] Is. XLIII, 1 et XLIV, 2.

Prædicitur vastatio Philisthiim.

[2] Hæc dicit Dominus : Ecce aquæ ascendunt ab aquilone, et erunt quasi torrens inundans, et operient terram et plenitudinem ejus, urbem et habitatores ejus. Clamabunt homines, et ululabunt omnes habitatores terræ, [3] a strepitu pompæ armorum, et bellatorum ejus, a commotione quadrigarum ejus, et multitudine rotarum illius. Non respexerunt patres filios manibus dissolutis, [4] pro adventu diei in quo vastabuntur omnes Philisthiim, et dissipabitur Tyrus, et Sidon, cum omnibus reliquis auxiliis suis ; depopulatus est enim Dominus Palæsthinos, reliquias insulæ Cappadociæ.

[5] Venit calvitium super Gazam, conticuit Ascalon, et reliquiæ vallis earum : usquequo concideris? [6] O mucro Domini, usquequo non quiesces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare, et sile. [7] Quomodo quiescet, cum Dominus præceperit ei adversus Ascalonem et adversus maritimas ejus regiones, ibique condixerit illi?

§ III. — *Vaticinium contra Moab.*

Titulus.

CAP. XLVIII. — [1] Ad Moab hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel.

Moab contritus et vastatus.

Væ super Nabo, quoniam vastata est, et confusa! Capta est Cariathaim, confusa est fortis, et tremuit. [2] Non est ultra exultatio in Moab contra Hesebon ; cogitaverunt malum : Venite, et disperdamus eam de gente. Ergo silens conticesces, sequeturque te gladius. [3] Vox clamoris de Oronaim, vastitas et contritio magna. [4] Contrita est Moab ; annuntiate clamorem parvulis ejus. [5] Per ascensum enim Luith plorans ascendet in fletu, quoniam in descensu Oronaim hostes ululatum contritionis audierunt.

[6] Fugite, salvate animas vestras, et eritis quasi myricæ in deserto ; [7] pro eo enim quod habuisti fiduciam in munitionibus tuis et in thesauris tuis, tu quoque capieris ; et ibit Chamos in transmigrationem, sacerdotes ejus et principes ejus simul. [8] Et veniet prædo ad omnem urbem, et urbs nulla salvabitur ; et peribunt valles, et dissipabuntur campestria, quoniam dixit Dominus. [9] Date florem Moab, quia florens egredietur ; et civitates ejus desertæ erunt, et inhabitabiles. [10] Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter, et maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine.

Pristina prosperitas opponitur miseriæ præsenti.

[11] Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, et requievit in fæcibus suis ; nec transfusus est de vase in vas, et in transmigrationem non abiit ; idcirco permansit gustus ejus in eo, et odor ejus non est immutatus. [12] Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, et mittam ei ordinatores et stratores laguncularum ; et sternent eum, et vasa ejus exhaurient, et lagunculas eorum collident. [13] Et confundetur Moab a Chamos sicut confusa est domus Israel a Bethel, in qua habebat fiduciam.

[14] Quomodo dicitis : Fortes sumus, et viri robusti ad præliandum? [15] Vastata est Moab, et civitates illius succiderunt, et electi juvenes ejus descenderunt in occisionem, ait rex, Dominus exercituum nomen ejus. [16] Prope est interitus Moab ut veniat, et malum ejus velociter accurret nimis. [17] Consolamini eum, omnes qui estis in circuitu ejus ; et universi qui scitis nomen ejus, dicite : Quomodo confracta est virga fortis, baculus gloriosus?

[18] Descende de gloria, et sede in siti, habitatio filiæ Dibon, quoniam vastator Moab ascendit ad te, dissipavit munitiones tuas. [19] In via sta, et prospice, habitatio Aroer ; interroga fugientem, et ei qui evasit dic : Quid accidit? [20] Confusus est Moab, quoniam victus est. Ululate, et clamate, annuntiate in Arnon, quoniam vastata est Moab. [21] Et judicium

48, 6] Sup. XVII, 6. — 13] III Reg. XII, 29.

venit ad terram campestrem, super Helon, et super Jasa, et super
Mephaath, 22 et super Dibon, et super Nabo, et super domum Deblathaim,
23 et super Cariathaim, et super Bethgamul, et super Bethmaon, 24 et
super Carioth, et super Bosra, et super omnes civitates terræ Moab quæ
longe, et quæ prope sunt. 25 Abscissum est cornu Moab, et brachium ejus
contritum est, ait Dominus.

Ratio eversionis Moab.

26 Inebriate eum, quoniam contra Dominum erectus est; et allidet
manum Moab in vomitu suo, et erit in derisum etiam ipse. 27 Fuit enim
in derisum tibi Israel, quasi inter fures reperisses eum; propter verba
ergo tua quæ adversum illum locutus es, captivus duceris. 28 Relinquite
civitates, et habitate in petra, habitatores Moab; et estote quasi columba
nidificans in summo ore foraminis. 29 Audivimus superbiam Moab, superbus est valde; sublimitatem ejus, et arrogantiam, et superbiam, et
altitudinem cordis ejus. 30 Ego scio, ait Dominus, jactantiam ejus, et
quod non sit juxta eam virtus ejus, nec juxta quod poterat conata sit
facere.

Misericordia movetur vates.

31 Ideo super Moab ejulabo, et ad Moab universam clamabo, ad viros
muri fictilis lamentantes. 32 De planctu Jazer plorabo tibi, vinea Sabama.
Propagines tuæ transierunt mare, usque ad mare Jazer pervenerunt:
super messem tuam et vindemiam tuam prædo irruit. 33 Ablata est lætitia et exultatio de carmelo et de terra Moab; et vinum de torcularibus
sustuli, nequaquam calcator uvæ solitum celeuma cantabit. 34 De clamore
Hesebon usque Eleale et Jasa, dederunt vocem suam, a Segor usque ad
Oronaim, vitula conternante; aquæ quoque Nemrim pessimæ erunt. 35 Et
auferam de Moab, ait Dominus, offerentem in excelsis, et sacrificantem
diis ejus. 36 Propterea cor meum ad Moab quasi tibiæ resonabit, et cor
meum ad viros muri fictilis dabit sonitum tibiarum; quia plus fecit
quam potuit, idcirco perierunt. 37 Omne enim caput calvitium, et omnis
barba rasa erit; in cunctis manibus colligatio, et super omne dorsum
cilicium. 38 Super omnia tecta Moab, et in plateis ejus, omnis planctus:
quoniam contrivi Moab sicut vas inutile, ait Dominus.

Nulla spes subest salutis, nisi in diebus novissimis.

39 Quomodo victa est, et ululaverunt? quomodo dejecit cervicem Moab,
et confusus est? Eritque Moab in derisum, et in exemplum omnibus in
circuitu suo. 40 Hæc dicit Dominus: Ecce quasi aquila volabit, et extendet alas suas ad Moab. 41 Capta est Carioth, et munitiones comprehensæ
sunt; et erit cor fortium Moab in die illa sicut cor mulieris parturientis.
42 Et cessabit Moab esse populus, quoniam contra Dominum gloriatus
est. 43 Pavor, et fovea, et laqueus super te, o habitator Moab, dicit
Dominus. 44 Qui fugerit a facie pavoris cadet in foveam, et qui conscenderit de fovea capietur laqueo; adducam enim super Moab annum visitationis eorum, ait Dominus. 45 In umbra Hesebon steterunt de laqueo
fugientes, quia ignis egressus est de Hesebon, et flamma de medio Seon;
et devorabit partem Moab, et verticem filiorum tumultus. 46 Væ tibi,
Moab; periisti, popule Chamos, quia comprehensi sunt filii tui, et filiæ
tuæ in captivitatem. 47 Et convertam captivitatem Moab in novissimis
diebus, ait Dominus.

Hucusque judicia Moab.

Subscriptio.

§ IV. — *Vaticinia in gentes varias.*

CAP. XLIX. — 1 Ad filios Ammon.

Prophetia de Ammonitis.

Hæc dicit Dominus: Numquid non filii sunt Israel, aut heres non est
ei? Cur igitur hereditate possedit Melchom Gad, et populus ejus in
urbibus ejus habitavit? 2 Ideo ecce dies veniunt, dicit Dominus, et
auditum faciam super Rabbath filiorum Ammon fremitum prælii, et erit

---

29] Is. XVI, 6. — 33] Is. XVI, 10. — 37] Is. XV, 2. Ez. VII, 18. — 44] Is. XXIV, 18.

in tumulum dissipata, filiæque ejus igni succendentur, et possidebit
Israel possessores suos, ait Dominus. 3 Ulula, Hesebon, quoniam vastata
est Hai ; clamate, filiæ Rabbath, accingite vos ciliciis, plangite et cir-
cuite per sepes, quoniam Melchom in transmigrationem ducetur, sacer-
dotes ejus et principes ejus simul. 4 Quid gloriaris in vallibus? Defluxit
vallis tua, filia delicata, quæ confidebas in thesauris tuis, et dicebas :
Quis veniet ad me? 5 Ecce ego inducam super te terrorem, ait Dominus
Deus exercituum, ab omnibus qui sunt in circuitu tuo ; et dispergemini
singuli a conspectu vestro, nec erit qui congreget fugientes. 6 Et post
hæc reverti faciam captivos filiorum Ammon, ait Dominus.

Prophetia ad Idumæos.

7 Ad Idumæam.

Hæc dicit Dominus exercituum : Numquid non ultra est sapientia in
Theman? periit consilium a filiis, inutilis facta est sapientia eorum.
8 Fugite et terga vertite, descendite in voraginem, habitatores Dedan,
quoniam perditionem Esau adduxi super eum, tempus visitationis ejus.
9 Si vindemiatores venissent super te, non reliquissent racemum; si
fures in nocte, rapuissent quod sufficeret sibi. 10 Ego vero, discooperui
Esau; revelavi abscondita ejus, et celari non poterit : vastatum est
semen ejus, et fratres ejus, et vicini ejus, et non erit. 11 Relinque pupillos
tuos, ego faciam eos vivere ; et viduæ tuæ in me sperabunt. 12 Quia hæc
dicit Dominus : Ecce quibus non erat judicium ut biberent calicem,
bibentes bibent ; et tu, quasi innocens relinqueris? Non eris innocens,
sed bibens bibes. 13 Quia per memetipsum juravi, dicit Dominus, quod in
solitudinem, et in opprobrium, et in desertum, et in maledictionem erit
Bosra, et omnes civitates ejus erunt in solitudines sempiternas.

14 Auditum audivi a Domino, et legatus ad gentes missus est : Congre-
gamini, et venite contra eam, et consurgamus in prælium. 15 Ecce enim
parvulum dedi te in gentibus, contemptibilem inter homines. 16 Arro-
gantia tua decepit te, et superbia cordis tui, qui habitas in cavernis
petræ, et apprehendere niteris altitudinem collis : cum exaltaveris quasi
aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus. 17 Et erit Idumæa
deserta : omnis qui transibit per eam stupebit, et sibilabit super omnes
plagas ejus. 18 Sicut subversa est Sodoma, et Gomorrha, et vicinæ ejus,
ait Dominus : non habitabit ibi vir, et non incolet eam filius hominis.

19 Ecce quasi leo ascendet de superbia Jordanis ad pulchritudinem
robustam, quia subito currere faciam eum ad illam. Et quis erit electus,
quem præponam ei? Quis enim similis mei? et quis sustinebit me? et
quis est iste pastor, qui resistat vultui meo? 20 Propterea audite consi-
lium Domini, quod iniit de Edom, et cogitationes ejus, quas cogitavit de
habitatoribus Theman : si non dejecerint eos parvuli gregis, nisi dissi-
paverint cum eis habitaculum eorum. 21 A voce ruinæ eorum commota
est terra, clamor in mari Rubro auditus est vocis ejus. 22 Ecce quasi
aquila ascendet, et avolabit, et expandet alas suas super Bosran ; et erit
cor fortium Idumææ in die illa quasi cor mulieris parturientis.

Prophetia ad Damascum.

23 Ad Damascum.

Confusa est Emath et Arphad, quia auditum pessimum audierunt :
turbati sunt in mari, præ sollicitudine quiescere non potuit. 24 Dissoluta
est Damascus, versa est in fugam ; tremor apprehendit eam, angustia et
dolores tenuerunt eam quasi parturientem. 25 Quomodo dereliquerunt
civitatem laudabilem, urbem lætitiæ? 26 Ideo cadent juvenes ejus in
plateis ejus, et omnes viri prælii conticescent in die illa, ait Dominus
exercituum. 27 Et succendam ignem in muro Damasci, et devorabit
mœnia Benadad.

Prophetia ad Cedar et regna Asor.

28 Ad Cedar, et ad regna Asor, quæ percussit Nabuchodonosor, rex
Babylonis.

14] Abd. I. — 16] Abd. 4. — 18] Gen. XIX, 24. — 19] Inf. L, 44. Job, XLI, 1.

Hæc dicit Dominus : Surgite, et ascendite ad Cedar, et vastate filios
Orientis. 29 Tabernacula eorum, et greges eorum capient; pelles eorum,
et omnia vasa eorum, et camelos eorum tollent sibi, et vocabunt super
eos formidinem in circuitu. 30 Fugite, abite vehementer, in voraginibus
sedete, qui habitatis Asor, ait Dominus; iniit enim contra vos Nabucho-
donosor, rex Babylonis, consilium, et cogitavit adversum vos cogita-
tiones.

31 Consurgite, et ascendite ad gentem quietam, et habitantem confi-
denter, ait Dominus; non ostia, nec vectes eis : soli habitant. 32 Et erunt
cameli eorum in direptionem, et multitudo jumentorum in prædam; et
dispergam eos in omnem ventum, qui sunt attonsi in comam, et ex
omni confinio eorum adducam interitum super eos, ait Dominus. 33 Et erit
Asor in habitaculum draconum, deserta usque in æternum : non manebit
ibi vir, nec incolet eam filius hominis.

Prophetia adversus Ælam.

34 Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam adversus
Ælam, in principio regni Sedeciæ, regis Juda, dicens :

35 Hæc dicit Dominus exercituum : Ecce ego confringam arcum Ælam,
et summam fortitudinem eorum. 36 Et inducam super Ælam quatuor
ventos a quatuor plagis cæli, et ventilabo eos in omnes ventos istos, et
non erit gens ad quam non perveniant profugi Ælam. 37 Et pavere
faciam Ælam coram inimicis suis, et in conspectu quærentium animam
eorum; et adducam super eos malum, iram furoris mei, dicit Dominus,
et mittam post eos gladium donec consumam eos. 38 Et ponam solium
meum in Ælam, et perdam inde reges et principes, ait Dominus.
39 In novissimis autem diebus reverti faciam captivos Ælam, dicit
Dominus.

§ V. — *Vaticinium de Babylone.*

Titulus.

Cap. L. — 1 Verbum quod locutus est Dominus de Babylone et de
terra Chaldæorum, in manu Jeremiæ prophetæ.

Exitium Babylonis et liberatio Israel.

2 Annuntiate in gentibus, et auditum facite; levate signum, prædicate,
et nolite celare, dicite : Capta est Babylon, confusus est Bel, victus est
Merodach, confusa sunt sculptilia ejus, superata sunt idola eorum.
3 Quoniam ascendit contra eam gens ab aquilone; quæ ponet terram ejus
in solitudinem, et non erit qui habitet in ea ab homine usque ad pecus;
et moti sunt, et abierunt.

4 In diebus illis, et in tempore illo, ait Dominus, venient filii Israel
ipsi et filii Juda simul; ambulantes et flentes properabunt, et Dominum
Deum suum quærent; 5 in Sion interrogabunt viam, huc facies eorum;
venient, et apponentur ad Dominum fœdere sempiterno, quod nulla obli-
vione delebitur. 6 Grex perditus factus est populus meus, pastores eorum
seduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus; de monte in collem
transierunt, obliti sunt cubilis sui. 7 Omnes qui invenerunt comederunt
eos, et hostes eorum dixerunt : Non peccavimus; pro eo quod peccave-
runt Domino decori justitiæ, et expectationi patrum eorum Domino.
8 Recedite de medio Babylonis, et de terra Chaldæorum egredimini, et
estote quasi hædi ante gregem. 9 Quoniam ecce ego suscito, et adducam
in Babylonem congregationem gentium magnarum de terra aquilonis;
et præparabuntur adversus eam, et inde capietur; sagitta ejus quasi viri
fortis interfectoris, non revertetur vacua. 10 Et erit Chaldæa in prædam;
omnes vastantes eam replebuntur, ait Dominus.

Babylon deserta, Terra sancta novis incolis aucta.

11 Quoniam exultatis, et magna loquimini, diripientes hereditatem
meam; quoniam effusi estis sicut vituli super herbam, et mugistis sicut
tauri; 12 confusa est mater vestra nimis, et adæquata pulveri, quæ genuit
vos; ecce novissima erit in gentibus, deserta, invia, et arens. 13 Ab ira
Domini non habitabitur, sed redigetur tota in solitudinem; omnis qui
transibit per Babylonem stupebit, et sibilabit super universis plagis ejus.

14 Præparamini contra Babylonem per circuitum, omnes qui tenditis
arcum; debellate eam, non parcatis jaculis, quia Domino peccavit.
15 Clamate adversus eam, ubique dedit manum, ceciderunt fundamenta
ejus, destructi sunt muri ejus, quoniam ultio Domini est; ultionem acci-
pite de ea; sicut fecit, facite ei. 16 Disperdite satorem de Babylone, et
tenentem falcem in tempore messis: a facie gladii columbæ unusquis-
que ad populum suum convertetur, et singuli ad terram suam fugient.
17 Grex dispersus Israel, leones ejecerunt eum; primus comedit eum
rex Assur; iste novissimus exossavit eum, Nabuchodonosor, rex Baby-
lonis. 18 Propterea hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce ego
visitabo regem Babylonis et terram ejus, sicut visitavi regem Assur;
19 et reducam Israel ad habitaculum suum; et pascetur Carmelum et
Basan, et in monte Ephraim et Galaad saturabitur anima ejus. 20 In
diebus illis, et in tempore illo, ait Dominus, quæretur iniquitas Israel, et
non erit; et peccatum Juda, et non invenietur, quoniam propitius ero eis
quos reliquero.

Templum suum a Chaldæis eversum Deus ulciscetur.

21 Super terram dominantium ascende, et super habitatores ejus visita;
dissipa, et interfice quæ post eos sunt, ait Dominus, et fac juxta omnia
quæ præcepi tibi. 22 Vox belli in terra, et contritio magna. 23 Quomodo
confractus est et contritus malleus universæ terræ? quomodo versa est in
desertum Babylon in gentibus? 24 Illaqueavi te, et capta es, Babylon, et
nesciebas; inventa es et apprehensa, quoniam Dominum provocasti.
25 Aperuit Dominus thesaurum suum, et protulit vasa iræ suæ, quoniam
opus est Domino Deo exercituum, in terra Chaldæorum. 26 Venite ad
eam ab extremis finibus, aperite ut exeant qui conculcent eam; tollite de
via lapides, et redigite in acervos; et interficite eam, nec sit quidquam
reliquum. 27 Dissipate universos fortes ejus, descendant in occisionem;
væ eis, quia venit dies eorum, tempus visitationis eorum. 28 Vox fugien-
tium, et eorum qui evaserunt de terra Babylonis, ut annuntient in Sion
ultionem Domini Dei nostri, ultionem templi ejus.

Superbia Babylonis fracta.

29 Annuntiate in Babylonem plurimis, omnibus qui tendunt arcum;
consistite adversus eam per gyrum, et nullus evadat; reddite ei secundum
opus suum; juxta omnia quæ fecit, facite illi, quia contra Dominum
erecta est, adversum Sanctum Israel. 30 Idcirco cadent juvenes ejus in
plateis ejus, et omnes viri bellatores ejus conticescent in die illa, ait
Dominus. 31 Ecce ego ad te, superbe! dicit Dominus Deus exercituum,
quia venit dies tuus, tempus visitationis tuæ. 32 Et cadet superbus, et
corruet, et non erit qui suscitet eum; et succendam ignem in urbibus
ejus, et devorabit omnia in circuitu ejus.
33 Hæc dicit Dominus exercituum: Calumniam sustinent filii Israel,
et filii Juda simul; omnes qui ceperunt eos, tenent, nolunt dimittere eos.
34 Redemptor eorum fortis, Dominus exercituum nomen ejus; judicio
defendet causam eorum, ut exterreat terram, et commoveat habitatores
Babylonis. 35 Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, et ad habitatores Baby-
lonis, et ad principes, et ad sapientes ejus. 36 Gladius ad divinos ejus, qui
stulti erunt; gladius ad fortes illius, qui timebunt. 37 Gladius ad equos
ejus, et ad currus ejus, et ad omne vulgus quod est in medio ejus; et
erunt quasi mulieres; gladius ad thesauros ejus, qui diripientur. 38 Sic-
citas super aquas ejus erit, et arescent, quia terra sculptilium est, et in
portentis gloriantur. 39 Propterea habitabunt dracones cum faunis ficariis,
et habitabunt in ea struthiones, et non inhabitabitur ultra usque in sem-
piternum, nec exstruetur usque ad generationem et generationem. 40 Sicut
subvertit Dominus Sodomam, et Gomorrham, et vicinas ejus, ait Domi-
nus; non habitabit ibi vir, et non incolet eam filius hominis.

De vindicationis divinæ ministris.

41 Ecce populus venit ab aquilone, et gens magna, et reges multi

29] Inf. LI, 49. — 40] Gen. XIX, 24.

consurgent a finibus terræ. [42] Arcum et scutum apprehendent; crudeles sunt et immisericordes, vox eorum quasi mare sonabit; et super equos ascendent, sicut vir paratus ad prælium contra te, filia Babylon. [43] Audivit rex Babylonis famam eorum, et dissolutæ sunt manus ejus; angustia apprehendit eum, dolor quasi parturientem. [44] Ecce quasi leo ascendet de superbia Jordanis ad pulchritudinem robustam, quia subito currere faciam eum ad illam. Et quis erit electus, quem præponam ei? Quis est enim similis mei? et quis sustinebit me? et quis est iste pastor, qui resistat vultui meo? [45] Propterea audite consilium Domini, quod mente concepit adversum Babylonem, et cogitationes ejus, quas cogitavit super terram Chaldæorum : Nisi detraxerint eos parvuli gregum, nisi dissipatum fuerit cum ipsis habitaculum eorum! [46] A voce captivitatis Babylonis commota est terra, et clamor inter gentes auditus est.

CAP. LI. — [1] Hæc dicit Dominus : Ecce ego suscitabo super Babylonem et super habitatores ejus, qui cor suum levaverunt contra me, quasi ventum pestilentem; [2] et mittam in Babylonem ventilatores, et ventilabunt eam et demolientur terram ejus, quoniam venerunt super eam undique in die afflictionis ejus. [3] Non tendat qui tendit arcum suum, et non ascendat loricatus; nolite parcere juvenibus ejus, interficite omnem militiam ejus. [4] Et cadent interfecti in terra Chaldæorum, et vulnerati in regionibus ejus.

Quia dure tractavit Israelem, Babylon punietur.

[5] Quoniam non fuit viduatus Israel et Juda a Deo suo, Domino exercituum, terra autem eorum repleta est delicto a Sancto Israel. [6] Fugite de medio Babylonis, et salvet unusquisque animam suam; nolite tacere super iniquitatem ejus, quoniam tempus ultionis est a Domino, vicissitudinem ipse retribuet ei. [7] Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram; de vino ejus biberunt gentes, et ideo commotæ sunt. [8] Subito cecidit Babylon, et contrita est. Ululate super eam; tollite resinam ad dolorem ejus, si forte sanetur. [9] Curavimus Babylonem, et non est sanata; derelinquamus eam, et eamus unusquisque in terram suam, quoniam pervenit usque ad cælos judicium ejus, et elevatum est usque ad nubes. [10] Protulit Dominus justitias nostras; venite, et narremus in Sion opus Domini Dei nostri.

[11] Acuite sagittas, implete pharetras; suscitavit Dominus spiritum regum Medorum; et contra Babylonem mens ejus est ut perdat eam, quoniam ultio Domini est, ultio templi sui. [12] Super muros Babylonis levate signum, augete custodiam, levate custodes, præparate insidias, quia cogitavit Dominus, et fecit quæcumque locutus est contra habitatores Babylonis. [13] Quæ habitas super aquas multas, locuples in thesauris, venit finis tuus, pedalis præcisionis tuæ. [14] Juravit Dominus exercituum per animam suam : Quoniam replebo te hominibus quasi brucho, et super te celeuma cantabitur.

Contra Deum omnipotentem male defendetur Babylon ab idolis.

[15] Qui fecit terram in fortitudine sua, præparavit orbem in sapientia sua, et prudentia sua extendit cælos. [16] Dante eo vocem, multiplicantur aquæ in cælo; qui levat nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviam fecit et produxit ventum de thesauris suis. [17] Stultus factus est omnis homo a scientia, confusus est omnis conflator in sculptili, quia mendax est conflatio eorum, nec est spiritus in eis. [18] Vana sunt opera, et risu digna; in tempore visitationis suæ peribunt. [19] Non sicut hæc, pars Jacob, quia qui fecit omnia ipse est; et Israel sceptrum hereditatis ejus, Dominus exercituum nomen ejus.

[20] Collidis tu mihi vasa belli; et ego collidam in te gentes, et disperdam in te regna; [21] et collidam in te equum et equitem ejus; et collidam in te currum et ascensorem ejus; [22] et collidam in te virum et mulierem; et collidam in te senem et puerum; et collidam in te juvenem et vir-

44] Sup. XLIX, 19. Job, XLI, 1. — 8] Is. XXI, 9. Apoc. XIV, 8. — 14] Am. VI, 8. — 15] Gen. I, 1.

ginem ; 23 et collidam in te pastorem et gregem ejus ; et collidam in
te agricolam et jugales ejus ; et collidam in te duces et magistratus ;
24 et reddam Babyloni, et cunctis habitatoribus Chaldææ, omne malum
suum, quod fecerunt in Sion, in oculis vestris, ait Dominus.

25 Ecce ego ad te, mons pestifer, ait Dominus, qui corrumpis universam
terram ; et extendam manum meam super te, et evolvam te de petris, et
dabo te in montem combustionis ; 26 et non tollent de te lapidem in
angulum, et lapidem in fundamenta ; sed perditus in æternum eris, ait
Dominus.

Populi invitantur ad bellum sanctum.

27 Levate signum in terra, clangite buccina in gentibus, sanctificate
super eam gentes, annuntiate contra illam regibus Ararat, Menni, et
Ascenez ; numerate contra eam Taphsar, adducite equum quasi bruchum
aculeatum. 28 Sanctificate contra eam gentes, reges Mediæ, duces ejus, et
universos magistratus ejus, cunctamque terram potestatis ejus. 29 Et
commovebitur terra et conturbabitur, quia evigilabit contra Babylonem
cogitatio Domini, ut ponat terram Babylonis desertam et inhabitabilem.
30 Cessaverunt fortes Babylonis a prælio, habitaverunt in præsidiis ;
devoratum est robur eorum, et facti sunt quasi mulieres ; incensa sunt
tabernacula ejus, contriti sunt vectes ejus. 31 Currens obviam currenti
veniet et nuntius obvius nuntianti, ut annuntiet regi Babylonis quia
capta est civitas ejus a summo usque ad summum. 32 Et vada præoccu-
pata sunt, et paludes incensæ sunt igni, et viri bellatores conturbati sunt.

33 Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Filia Babylonis
quasi area, tempus trituræ ejus ; adhuc modicum, et veniet tempus
messionis ejus. 34 Comedit me, devoravit me Nabuchodonosor, rex Baby-
lonis, reddidit me quasi vas inane ; absorbuit me quasi draco, replevit
ventrem suum teneritudine mea, et ejecit me. 35 Iniquitas adversum me
et caro mea super Babylonem, dicit habitatio Sion ; et sanguis meus
super habitatores Chaldææ, dicit Jerusalem. 36 Propterea hæc dicit
Dominus : Ecce ego judicabo causam tuam, et ulciscar ultionem tuam ;
et desertum faciam mare ejus, et siccabo venam ejus. 37 Et erit Babylon
in tumulos, habitatio draconum, stupor et sibilus, eo quod non sit habi-
tator.

Totius imperii Babylonici occasus.

38 Simul ut leones rugient, excutient comas veluti catuli leonum. 39 In
calore eorum ponam potus eorum, et inebriabo eos, ut sopiantur, et
dormiant somnum sempiternum, et non consurgant, dicit Dominus.
40 Deducam eos quasi agnos ad victimam, et quasi arietes cum hædis.

41 Quomodo capta est Sesach, et comprehensa est inclyta universæ
terræ ! Quomodo facta est in stuporem Babylon inter gentes ! 42 Ascendit
super Babylonem mare, multitudine fluctuum ejus operta est. 43 Factæ
sunt civitates ejus in stuporem, terra inhabitabilis et deserta, terra in
qua nullus habitet, nec transeat per eam filius hominis. 44 Et visitabo
super Bel in Babylone, et ejiciam quod absorbuerat de ore ejus ; et non
confluent ad eum ultra gentes, siquidem et murus Babylonis corruet.
45 Egredimini de medio ejus, populus meus, ut salvet unusquisque
animam suam ab ira furoris Domini. 46 Et ne forte mollescat cor vestrum,
et timeatis auditum qui audietur in terra : et veniet in anno auditio, et
post hunc annum auditio ; et iniquitas in terra, et dominator super
dominatorem. 47 Propterea ecce dies veniunt, et visitabo super sculptilia
Babylonis, et omnis terra ejus confundetur, et universi interfecti ejus
cadent in medio ejus. 48 Et laudabunt super Babylonem cæli et terra, et
omnia quæ in eis sunt, quia ab aquilone venient ei prædones, ait Domi-
nus. 49 Et quomodo fecit Babylon ut caderent occisi in Israel, sic de
Babylone cadent occisi in universa terra.

Recapitulatio et conclusio.

50 Qui fugistis gladium, venite, nolite stare ; recordamini procul
Domini, et Jerusalem ascendat super cor vestrum. 51 Confusi sumus,
quoniam audivimus opprobrium ; operuit ignominia facies nostras, quia

venerunt alieni super sanctificationem domus Domini. 52 Propterea ecce
dies veniunt, ait Dominus, et visitabo super sculptilia ejus, et in omni
terra ejus mugiet vulneratus. 53 Si ascenderit Babylon in cælum, et
firmaverit in excelso robur suum, a me venient vastatores ejus, ait
Dominus.

54 Vox clamoris de Babylone, et contritio magna de terra Chaldæorum;
55 quoniam vastavit Dominus Babylonem, et perdidit ex ea vocem
magnam ; et sonabunt fluctus eorum quasi aquæ multæ, dedit sonitum
vox eorum, 56 quia venit super eam, id est super Babylonem, prædo, et
apprehensi sunt fortes ejus, et emarcuit arcus eorum, quia fortis ultor
Dominus reddens retribuet. 57 Et inebriabo principes ejus, et sapientes
ejus, et duces ejus, et magistratus ejus, et fortes ejus; et dormient
somnum sempiternum, et non expergiscentur, ait rex, Dominus exerci-
tuum nomen ejus. 58 Hæc dicit Dominus exercituum : Murus Babylonis
ille latissimus suffossione suffodietur. et portæ ejus excelsæ igni combu-
rentur, et labores populorum ad nihilum, et gentium in ignem erunt, et
disperibunt.

59 Verbum quod præcepit Jeremias propheta Saraiæ, filio Neriæ, filii — Appendix oraculi.
Maasiæ, cum pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto
regni ejus ; Saraias autem erat princeps prophetiæ. 60 Et scripsit Jeremias
omne malum quod venturum erat super Babylonem, in libro uno,
omnia verba hæc quæ scripta sunt contra Babylonem. 61 Et dixit Jere-
mias ad Saraiam : Cum veneris in Babylonem, et videris, et legeris
omnia verba hæc, 62 dices : Domine, tu locutus es contra locum istum,
ut disperderes eum, ne sit qui in eo habitet, ab homine usque ad pecus,
et ut sit perpetua solitudo. 63 Cumque compleveris legere librum istum,
ligabis ad eum lapidem, et projicies illum in medium Euphraten, 64 et
dices : Sic submergetur Babylon, et non consurget a facie afflictionis
quam ego adduco super eam, et dissolvetur.

Hucusque verba Jeremiæ. — Libri subscriptio.

CONCLUSIO HISTORICA

CAP. LII. — 1 Filius viginti et unius anni erat Sedecias cum regnare — Sors misera Sedeciæ, capta Jerusalem.
cœpisset, et undecim annis regnavit in Jerusalem. Et nomen matris
ejus Amital, filia Jeremiæ, de Lobna. 2 Et fecit malum in oculis Domini,
juxta omnia quæ fecerat Joakim, 3 quoniam furor Domini erat in Jeru-
salem et in Juda, usquequo projiceret eos a facie sua ; et recessit Sede-
cias a rege Babylonis. 4 Factum est autem in anno nono regni ejus, in
mense decimo, decima mensis, venit Nabuchodonosor, rex Babylonis,
ipse et omnis exercitus ejus, adversus Jerusalem ; et obsederunt eam, et
ædificaverunt contra eam munitiones in circuitu. 5 Et fuit civitas obsessa
usque ad undecimum annum regis Sedeciæ. 6 Mense autem quarto, nona
mensis, obtinuit fames civitatem, et non erant alimenta populo terræ.
7 Et dirupta est civitas, et omnes viri bellatores ejus fugerunt, exierunt-
que de civitate nocte, per viam portæ quæ est inter duos muros, et ducit
ad hortum regis, Chaldæis obsidentibus urbem in gyro, et abierunt per
viam quæ ducit in eremum. 8 Persecutus est autem Chaldæorum exerci-
tus regem, et apprehenderunt Sedeciam in deserto quod est juxta Jericho;
et omnis comitatus ejus diffugit ab eo. 9 Cumque comprehendissent
regem, adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha, quæ est in
terra Emath, et locutus est ad eum judicia. 10 Et jugulavit rex Babylonis
filios Sedeciæ in oculis ejus, sed et omnes principes Juda occidit in
Reblatha. 11 Et oculos Sedeciæ eruit, et vinxit eum compedibus, et

1] IV Reg. XXIV, 18. II Par. XXXVI, 11. — 4] IV Reg. XXV, 1. Sup. XXXIX, 1.

adduxit eum rex Babylonis in Babylonem, et posuit eum in domo carceris usque ad diem mortis ejus.

Urbis destructio, civium transmigratio.

12 In mense autem quinto, decima mensis, ipse est annus nonus deci-
mus Nabuchodonosor, regis Babylonis, venit Nabuzardan, princeps
militiæ, qui stabat coram rege Babylonis, in Jerusalem, 13 et incendit
domum Domini, et domum regis, et omnes domos Jerusalem, et omnem
domum magnam igni combussit; 14 et totum murum Jerusalem per
circuitum destruxit cunctus exercitus Chaldæorum, qui erat cum magistro
militiæ. 15 De pauperibus autem populi et de reliquo vulgo, quod
remanserat in civitate, et de perfugis qui transfugerant ad regem Babylonis, et ceteros de multitudine transtulit Nabuzardan, princeps militiæ.
16 De pauperibus vero terræ reliquit Nabuzardan, princeps militiæ, vinitores et agricolas.

Supellex sacra in Babylonem translata.

17 Columnas quoque æreas quæ erant in domo Domini, et bases, et
mare æneum quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, et
tulerunt omne æs eorum in Babylonem, 18 et lebetes, et creagras, et
psalteria, et phialas, et mortariola, et omnia vasa ærea quæ in ministerio
fuerant, tulerunt; 19 et hydrias, et thymiamateria, et urceos, et pelves, et
candelabra, et mortaria, et cyathos, quotquot aurea, aurea, et quotquot
argentea, argentea, tulit magister militiæ; 20 et columnas duas, et mare
unum, et vitulos duodecim æreos qui erant sub basibus quas fecerat rex
Salomon in domo Domini. Non erat pondus æris omnium horum
vasorum. 21 De columnis autem decem et octo cubiti altitudinis erant
in columna una, et funiculus duodecim cubitorum circuibat eam; porro
grossitudo ejus quatuor digitorum, et intrinsecus cava erat. 22 Et capitella
super utramque ærea: altitudo capitelli unius quinque cubitorum, et
retiacula et malogranata super coronam in circuitu, omnia ærea;
similiter columnæ secundæ, et malogranata. 23 Et fuerunt malogranata nonaginta sex dependentia; et omnia malogranata centum, retiaculis circumdabantur.

Plures e primis civibus interfecti in Reblatha.

24 Et tulit magister militiæ Saraiam, sacerdotem primum, et Sophoniam, sacerdotem secundum, et tres custodes vestibuli; 25 et de civitate
tulit eunuchum unum, qui erat præpositus super viros bellatores; et
septem viros de his qui videbant faciem regis, qui inventi sunt in
civitate; et scribam principem militum, qui probabat tyrones; et sexaginta viros de populo terræ, qui inventi sunt in medio civitatis. 26 Tulit
autem eos Nabuzardan, magister militiæ, et duxit eos ad regem Babylonis
in Reblatha; 27 et percussit eos rex Babylonis, et interfecit eos in
Reblatha in terra Emath; et translatus est Juda de terra sua.

Numerus exulum.

28 Iste est populus quem transtulit Nabuchodonosor: in anno septimo,
Judæos tria millia et viginti tres; 29 in anno octavo decimo Nabuchodonosor, de Jerusalem animas octingentas triginta duas; 30 in anno vigesimo
tertio Nabuchodonosor, transtulit Nabuzardan, magister militiæ, animas
Judæorum septingentas quadraginta quinque. Omnes ergo animæ, quatuor millia sexcentæ.

Joachin honores regios recuperat.

31 Et factum est in trigesimo septimo anno transmigrationis Joachin,
regis Juda, duodecimo mense, vigesima quinta mensis, elevavit Evilmerodach, rex Babylonis, ipso anno regni sui, caput Joachin, regis Juda,
et eduxit eum de domo carceris. 32 Et locutus est cum eo bona, et posuit
thronum ejus super thronos regum qui erant post se in Babylone. 33 Et
mutavit vestimenta carceris ejus, et comedebat panem coram eo semper
cunctis diebus vitæ suæ. 34 Et cibaria ejus, cibaria perpetua dabantur ei
a rege Babylonis, statuta per singulos dies, usque ad diem mortis suæ, cunctis diebus vitæ ejus.

THRENI

ID EST

LAMENTATIONES JEREMIÆ PROPHETÆ

Et factum est, postquam in captivitatem redactus est Israel, et Jerusalem deserta est, sedit Jeremias propheta flens, et planxit lamentatione hac in Jerusalem, et amaro animo suspirans et ejulans, dixit : *Introductio historica.*

Elegia I. — *Jerusalem humiliata et derelicta.*

Cap. I.

Calamitates Sion a poeta descriptæ.

Aleph. QUOMODO sedet sola
civitas plena populo!
Facta est quasi vidua
domina gentium ;
princeps provinciarum
facta est sub tributo.

Beth. 2 Plorans ploravit in nocte,
et lacrymæ ejus in maxillis ejus;
non est qui consoletur eam,
ex omnibus charis ejus;
omnes amici ejus spreverunt eam,
et facti sunt ei inimici.

Ghimel. 3 Migravit Judas propter afflictionem,
et multitudinem servitutis;
habitavit inter gentes,
nec invenit requiem;
omnes persecutores ejus apprehenderunt eam
inter angustias.

Daleth. 4 Viæ Sion lugent, eo quod non sint
qui veniant ad solemnitatem;
omnes portæ ejus destructæ,
sacerdotes ejus gementes;
virgines ejus squalidæ,
et ipsa oppressa amaritudine.

He. 5 Facti sunt hostes ejus in capite,
inimici ejus locupletati sunt,
quia Dominus locutus est super eam
propter multitudinem iniquitatum ejus;
parvuli ejus ducti sunt in captivitatem
ante faciem tribulantis.

VAU. 6 Et egressus est a filia Sion
omnis decor ejus;
facti sunt principes ejus velut arietes
non invenientes pascua,
et abierunt absque fortitudine
ante faciem subsequentis.
ZAIN. 7 Recordata est Jerusalem dierum afflictionis suæ,
et prævaricationis,
omnium desiderabilium suorum,
quæ habuerat a diebus antiquis,
cum caderet populus ejus in manu hostili,
et non esset auxiliator;
viderunt eam hostes,
et deriserunt sabbata ejus.
HETH. 8 Peccatum peccavit Jerusalem,
propterea instabilis facta est;
omnes qui glorificabant eam spreverunt illam,
quia viderunt ignominiam ejus;
ipsa autem gemens
conversa est retrorsum.
TETH. 9 Sordes ejus in pedibus ejus,
nec recordata est finis sui;
deposita est vehementer,
non habens consolatorem.
Vide, Domine, afflictionem meam,
quoniam erectus est inimicus.
IOD. 10 Manum suam misit hostis
ad omnia desiderabilia ejus,
quia vidit gentes
ingressas sanctuarium suum:
de quibus præceperas
ne intrarent in ecclesiam tuam.
CAPH. 11 Omnis populus ejus gemens,
et quærens panem;
dederunt pretiosa quæque pro cibo
ad refocillandam animam.
Vide, Domine, et considera
quoniam facta sum vilis!
Ipsa civitas luget ac dolet.
LAMED. 12 O vos omnes qui transitis per viam,
attendite, et videte
si est dolor sicut dolor meus!
quoniam vindemiavit me,
ut locutus est Dominus,
in die iræ furoris sui.
MEM. 13 De excelso misit ignem in ossibus meis,
et erudivit me:
expandit rete pedibus meis,
convertit me retrorsum;
posuit me desolatam,
tota die mœrore confectam.
NUN. 14 Vigilavit jugum iniquitatum mearum,
in manu ejus convolutæ sunt,
et impositæ collo meo;
infirmata est virtus mea;
dedit me Dominus in manu
de qua non potero surgere.
SAMECH. 15 Abstulit omnes magnificos meos Dominus

de medio mei;
vocavit adversum me tempus
ut contereret electos meos.
Torcular calcavit Dominus
virgini, filiæ Juda.
Ain. 16 Idcirco ego plorans,
et oculus meus deducens aquas,
quia longe factus est a me consolator,
convertens animam meam.
Facti sunt filii mei perditi,
quoniam invaluit inimicus.
Phe. 17 Expandit Sion manus suas,
non est qui consoletur eam.
Mandavit Dominus adversum Jacob
in circuitu ejus hostes ejus;
facta est Jerusalem
quasi polluta menstruis inter eos.
Sade. 18 Justus est Dominus,
quia os ejus ad iracundiam provocavi.
Audite, obsecro, universi populi,
et videte dolorem meum:
virgines meæ et juvenes mei abierunt
in captivitatem.
Coph. 19 Vocavi amicos meos,
et ipsi deceperunt me;
sacerdotes mei et senes mei
in urbe consumpti sunt,
quia quæsierunt cibum sibi
ut refocillarent animam suam.
Res. 20 Vide, Domine, quoniam tribulor:
conturbatus est venter meus,
subversum est cor meum in memetipsa,
quoniam amaritudine plena sum.
Foris interficit gladius,
et domi mors similis est.
Sin. 21 Audierunt quia ingemisco ego,
et non est qui consoletur me;
omnes inimici mei audierunt malum meum,
lætati sunt quoniam tu fecisti;
adduxisti diem consolationis,
et fient similes mei.
Thau. 22 Ingrediatur omne malum
eorum coram te:
et vindemia eos, sicut vindemiasti me
propter omnes iniquitates meas:
multi enim gemitus mei,
et cor meum mœrens.

Elegia II. — *Jerusalem ab irato Domino funditus eversa.*

Cap. II. — Aleph. 1 Quomodo obtexit caligine in furore suo — Dei terribile judicium in ingratum Israelem.
Dominus filiam Sion;
projecit de cælo in terram
inclytam Israel,
et non est recordatus scabelli pedum suorum

16] Jer. XIV, 17.

in die furoris sui!
BETH. 2 Præcipitavit Dominus, nec pepercit,
omnia speciosa Jacob.
Destruxit in furore suo
munitiones virginis Juda,
et dejecit in terram;
polluit regnum et principes ejus.
GHIMEL. 3 Confregit in ira furoris sui
omne cornu Israel.
Avertit retrorsum dexteram suam
a facie inimici,
et succendit in Jacob quasi ignem
flammæ devorantis in gyro.
DALETH. 4 Tetendit arcum suum quasi inimicus,
firmavit dexteram suam quasi hostis,
et occidit omne quod pulchrum erat visu
in tabernaculo filiæ Sion;
effudit quasi ignem
indignationem suam.
HE. 5 Factus est Dominus velut inimicus,
præcipitavit Israel;
præcipitavit omnia mœnia ejus,
dissipavit munitiones ejus,
et replevit in filia Juda
humiliatum et humiliatam.
VAU. 6 Et dissipavit quasi hortum tentorium suum;
demolitus est tabernaculum suum.
Oblivioni tradidit Dominus in Sion
festivitatem et sabbatum;
et in opprobrium, et in indignationem furoris sui,
regem et sacerdotem.
ZAIN. 7 Repulit Dominus altare suum,
maledixit sanctificationi suæ;
tradidit in manu inimici
muros turrium ejus:
vocem dederunt in domo Domini
sicut in die solemni.
HETH. 8 Cogitavit Dominus dissipare
murum filiæ Sion;
tetendit funiculum suum,
et non avertit manum suam a perditione;
luxitque antemurale,
et murus pariter dissipatus est.
Hujusce judicii graves effectus.
TETH. 9 Defixæ sunt in terra portæ ejus,
perdidit et contrivit vectes ejus;
regem ejus et principes ejus in gentibus:
non est lex,
et prophetæ ejus non invenerunt
visionem a Domino.
IOD. 10 Sederunt in terra, conticuerunt
senes filiæ Sion;
consperserunt cinere capita sua,
accincti sunt ciliciis;
abjecerunt in terram capita sua
virgines Jerusalem.
CAPH. 11 Defecerunt præ lacrymis oculi mei,
conturbata sunt viscera mea;

effusum est in terra jecur meum
super contritione filiæ populi mei,
cum deficeret parvulus et lactens
in plateis oppidi.

Lamed. 12 Matribus suis dixerunt:
Ubi est triticum et vinum?
cum deficerent quasi vulnerati
in plateis civitatis,
cum exhalarent animas suas
in sinu matrum suarum.

Mem. 13 Cui comparabo te, vel cui assimilabo te,
filia Jerusalem?
Cui exæquabo te, et consolabor te,
virgo, filia Sion?
Magna est enim velut mare contritio tua;
quis medebitur tui?

Allocutio et adhortatio ad Sion infelicem.

Nun. 14 Prophetæ tui viderunt tibi
falsa et stulta;
nec aperiebant iniquitatem tuam,
ut te ad pœnitentiam provocarent;
viderunt autem tibi assumptiones falsas,
et ejectiones.

Samech. 15 Plauserunt super te manibus
omnes transeuntes per viam;
sibilaverunt et moverunt caput suum
super filiam Jerusalem:
Hæccine est urbs, dicentes, perfecti decoris,
gaudium universæ terræ?

Phe. 16 Aperuerunt super te os suum
omnes inimici tui;
sibilaverunt, et fremuerunt dentibus;
et dixerunt: Devorabimus;
en ista est dies quam expectabamus;
invenimus, vidimus.

Ain. 17 Fecit Dominus quæ cogitavit;
complevit sermonem suum,
quem præceperat a diebus antiquis:
destruxit, et non pepercit,
et lætificavit super te inimicum,
et exaltavit cornu hostium tuorum.

Sade. 18 Clamavit cor eorum ad Dominum
super muros filiæ Sion:
Deduc quasi torrentem lacrymas
per diem et noctem;
non des requiem tibi,
neque taceat pupilla oculi tui.

Coph. 19 Consurge, lauda in nocte
in principio vigiliarum;
effunde sicut aquam cor tuum
ante conspectum Domini;
leva ad eum manus tuas
pro anima parvulorum tuorum,
qui defecerunt in fame
in capite omnium compitorum.

Res. 20 Vide, Domine, et considera
quem vindemiaveris ita.
Ergone comedent mulieres fructum suum,

Urbis preces et querela ad Deum.

parvulos ad mensuram palmæ?
Si occiditur in sanctuario Domini
sacerdos et propheta?
SIN. 21 Jacuerunt in terra foris
puer et senex;
virgines meæ et juvenes mei
ceciderunt in gladio:
interfecisti in die furoris tui,
percussisti, nec misertus es.
THAU. 22 Vocasti quasi ad diem solemnem,
qui terrerent me de circuitu:
et non fuit in die furoris Domini qui effugeret,
et relinqueretur;
quos educavi et enutrivi,
inimicus meus consumpsit eos.

ELEGIA III. — *Querimonia, sensus spei et patientiæ, confessio, deprecatio.*

Amarissima querela.

CAP. III. — ALEPH. 1 Ego vir videns paupertatem meam
in virga indignationis ejus.
ALEPH. 2 Me minavit; et adduxit in tenebras,
et non in lucem.
ALEPH. 3 Tantum in me vertit et convertit
manum suam tota die.
BETH. 4 Vetustam fecit pellem meam et carnem meam,
contrivit ossa mea.
BETH. 5 Ædificavit in gyro meo, et circumdedit me
felle et labore.
BETH. 6 In tenebrosis collocavit me,
quasi mortuos sempiternos.
GHIMEL. 7 Circumædificavit adversum me, ut non egrediar;
aggravavit compedem meum.
GHIMEL. 8 Sed et cum clamavero, et rogavero,
exclusit orationem meam.
GHIMEL. 9 Conclusit vias meas lapidibus quadris,
semitas meas subvertit.
DALETH. 10 Ursus insidians factus est mihi,
leo in absconditis.
DALETH. 11 Semitas meas subvertit, et confregit me;
posuit me desolatam.
DALETH. 12 Tetendit arcum suum, et posuit me
quasi signum ad sagittam.
HE. 13 Misit in renibus meis
filias pharetræ suæ.
HE. 14 Factus sum in derisum omni populo meo,
canticum eorum tota die.
HE. 15 Replevit me amaritudinibus,
inebriavit me absinthio.
VAU. 16 Et fregit ad numerum dentes meos,
cibavit me cinere.
VAU. 17 Et repulsa est a pace anima mea;
oblitus sum bonorum.
VAU. 18 Et dixi: Periit finis meus,
et spes mea a Domino.

Sensus spei et submissionis.

ZAIN. 19 Recordare paupertatis, et transgressionis meæ,
absinthii et fellis.

ZAIN. 20 Memoria memor ero, et tabescet
in me anima mea.
ZAIN. 21 Hæc recolens in corde meo,
ideo sperabo.
HETH. 22 Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti;
quia non defecerunt miserationes ejus.
HETH. 23 Novi diluculo,
multa est fides tua.
HETH. 24 Pars mea Dominus, dixit anima mea;
propterea expectabo eum.
TETH. 25 Bonus est Dominus sperantibus in eum,
animæ quærenti illum.
TETH. 26 Bonum est præstolari cum silentio
salutare Dei.
TETH. 27 Bonum est viro cum portaverit jugum
ab adolescentia sua.
IOD. 28 Sedebit solitarius, et tacebit,
quia levavit super se.
IOD. 29 Ponet in pulvere os suum,
si forte sit spes.
IOD. 30 Dabit percutienti se maxillam,
saturabitur opprobriis.
CAPH. 31 Quia non repellet
in sempiternum Dominus.
CAPH. 32 Quia si abjecit, et miserebitur,
secundum multitudinem misericordiarum suarum.
CAPH. 33 Non enim humiliavit ex corde suo,
et abjecit filios hominum,
LAMED. 34 ut contereret sub pedibus suis
omnes vinctos terræ;
LAMED. 35 ut declinaret judicium viri
in conspectu vultus Altissimi;
LAMED. 36 ut perverteret hominem in judicio suo;
Dominus ignoravit.
MEM. 37 Quis est iste qui dixit ut fieret,
Domino non jubente?
MEM. 38 Ex ore Altissimi non egredientur
nec mala nec bona?
MEM. 39 Quid murmuravit homo vivens,
vir pro peccatis suis?
NUN. 40 Scrutemur vias nostras, et quæramus, Humilis confessio et repetita querela.
et revertamur ad Dominum.
NUN. 41 Levemus corda nostra cum manibus
ad Dominum in cælos.
NUN. 42 Nos inique egimus, et ad iracundiam provocavimus;
idcirco tu inexorabilis es.
SAMECH. 43 Operuisti in furore, et percussisti nos;
occidisti, nec pepercisti.
SAMECH. 44 Opposuisti nubem tibi,
ne transeat oratio.
SAMECH. 45 Eradicationem et abjectionem posuisti me
in medio populorum.
PHE. 46 Aperuerunt super nos os suum
omnes inimici.
PHE. 47 Formido et laqueus facta est nobis

37] Am. III, 6.

vaticinatio, et contritio.
PHE. 48 Divisiones aquarum deduxit oculus meus,
in contritione filiæ populi mei.
AIN. 49 Oculus meus afflictus est, nec tacuit,
eo quod non esset requies,
AIN. 50 donec respiceret et videret
Dominus de cælis.
AIN. 51 Oculus meus deprædatus est animam meam
in cunctis filiabus urbis meæ.
SADE. 52 Venatione ceperunt me quasi avem
inimici mei gratis.
SADE. 53 Lapsa est in lacum vita mea,
et posuerunt lapidem super me.
SADE. 54 Inundaverunt aquæ super caput meum;
dixi : Perii.

Oratio Israelis pro semetipso et contra inimicos.

COPH. 55 Invocavi nomen tuum, Domine,
de lacu novissimo.
COPH. 56 Vocem meam audisti; ne avertas aurem tuam
a singultu meo et clamoribus.
COPH. 57 Appropinquasti in die quando invocavi te;
dixisti : Ne timeas.
RES. 58 Judicasti, Domine, causam animæ meæ,
redemptor vitæ meæ.
RES. 59 Vidisti, Domine, iniquitatem illorum adversum me;
judica judicium meum.
RES. 60 Vidisti omnem furorem,
universas cogitationes eorum adversum me.
SIN. 61 Audisti opprobrium eorum, Domine,
omnes cogitationes eorum adversum me.
SIN. 62 Labia insurgentium mihi, et meditationes eorum
adversum me tota die.
SIN. 63 Sessionem eorum et resurrectionem eorum vide;
ego sum psalmus eorum.
THAU. 64 Reddes eis vicem, Domine,
juxta opera manuum suarum.
THAU. 65 Dabis eis scutum cordis,
laborem tuum.
THAU. 66 Persequeris in furore, et conteres eos
sub cælis, Domine.

ELEGIA IV. — *Peccata ducum, pastorum ac totius populi has miserias ediderunt.*

Angores civium, præcipue divitum, in Jerusalem obsessa.

CAP. IV. — ALEPH. 1 Quomodo obscuratum est aurum,
mutatus est color optimus!
dispersi sunt lapides sanctuarii
in capite omnium platearum!
BETH. 2 Filii Sion inclyti,
et amicti auro primo,
quomodo reputati sunt in vasa testea,
opus manuum figuli!
GHIMEL. 3 Sed et lamiæ nudaverunt mammam,
lactaverunt catulos suos :
filia populi mei crudelis
quasi struthio in deserto.
DALETH. 4 Adhæsit lingua lactentis
ad palatum ejus in siti;

parvuli petierunt panem,
et non erat qui frangeret eis.
HE. 5 Qui vescebantur voluptuose,
interierunt in viis:
qui nutriebantur in croceis,
amplexati sunt stercora.
VAU. 6 Et major effecta est iniquitas filiæ populi mei
peccato Sodomorum,
quæ subversa est in momento,
et non ceperunt in ea manus.
ZAIN. 7 Candidiores Nazaræi ejus nive,
nitidiores lacte,
rubicundiores ebore antiquo,
sapphiro pulchriores.
HETH. 8 Denigrata est super carbones facies eorum
et non sunt cogniti in plateis;
adhæsit cutis eorum ossibus, aruit,
et facta est quasi lignum.
TETH. 9 Melius fuit occisis gladio
quam interfectis fame,
quoniam isti extabuerunt consumpti
a sterilitate terræ.
IOD. 10 Manus mulierum misericordium
coxerunt filios suos;
facti sunt cibus earum,
in contritione filiæ populi mei.
CAPH. 11 Complevit Dominus furorem suum,
effudit iram indignationis suæ;
et succendit ignem in Sion,
et devoravit fundamenta ejus.
LAMED. 12 Non crediderunt reges terræ,
et universi habitatores orbis,
quoniam ingrederetur hostis et inimicus
per portas Jerusalem.

Prophetarum et sacerdotum culpa et castigatio

MEM. 13 Propter peccata prophetarum ejus,
et iniquitates sacerdotum ejus,
qui effuderunt in medio ejus
sanguinem justorum.
NUN. 14 Erraverunt cæci in plateis,
polluti sunt in sanguine;
cumque non possent,
tenuerunt lacinias suas.
SAMECH. 15 Recedite, polluti, clamaverunt eis:
recedite, abite, nolite tangere;
jurgati quippe sunt, et commoti, dixerunt inter gentes:
Non addet ultra ut habitet in eis.
PHE. 16 Facies Domini divisit eos,
non addet ut respiciat eos;
facies sacerdotum non erubuerunt,
neque senum miserti sunt.

Castigatio populi, vane in hominibus confidentis.

AIN. 17 Cum adhuc subsisteremus, defecerunt oculi nostri
ad auxilium nostrum vanum,
cum respiceremus attenti ad gentem
quæ salvare non poterat.
SADE. 18 Lubricaverunt vestigia nostra
in itinere platearum nostrarum:
appropinquavit finis noster, completi sunt dies nostri,

quia venit finis noster.
COPH. 19 Velociores fuerunt persecutores nostri
aquilis cæli;
super montes persecuti sunt nos,
in deserto insidiati sunt nobis.
RES. 20 Spiritus oris nostri, christus dominus,
captus est in peccatis nostris,
cui diximus: In umbra tua
vivemus in gentibus.

Imprecatio contra Edom, consolatio ad Sion.

SIN. 21 Gaude et lætare, filia Edom,
quæ habitas in terra Hus!
ad te quoque perveniet calix, inebriaberis,
atque nudaberis.
THAU. 22 Completa est iniquitas tua, filia Sion,
non addet ultra ut transmigret te.
Visitavit iniquitatem tuam, filia Edom;
discooperuit peccata tua.

ELEGIA V. — *Supplex obsecratio in gratiam Juda.*

Titulus.

Oratio Jeremiæ prophetæ.

Exponitur tristis conditio populi Dei.

CAP. V. — 1 Recordare, Domine, quid acciderit nobis;
intuere et respice opprobrium nostrum.
2 Hereditas nostra versa est ad alienos,
domus nostræ ad extraneos.
3 Pupilli facti sumus absque patre,
matres nostræ quasi viduæ.
4 Aquam nostram pecunia bibimus;
ligna nostra pretio comparavimus.
5 Cervicibus nostris minabamur,
lassis non dabatur requies.
6 Ægypto dedimus manum et Assyriis,
ut saturaremur pane.
7 Patres nostri peccaverunt, et non sunt;
et nos iniquitates eorum portavimus.
8 Servi dominati sunt nostri;
non fuit qui redimeret de manu eorum.
9 In animabus nostris afferebamus panem nobis,
a facie gladii in deserto.
10 Pellis nostra quasi clibanus exusta est,
a facie tempestatum famis.
11 Mulieres in Sion humiliaverunt,
et virgines in civitatibus Juda.
12 Principes manu suspensi sunt;
facies senum non erubuerunt.
13 Adolescentibus impudice abusi sunt,
et pueri in ligno corruerunt.
14 Senes defecerunt de portis,
juvenes de choro psallentium.
15 Defecit gaudium cordis nostri,
versus est in luctum chorus noster.
16 Cecidit corona capitis nostri;
væ nobis, quia peccavimus!
17 Propterea mœstum factum est cor nostrum;
ideo contenebrati sunt oculi nostri,
18 propter montem Sion quia disperiit,
vulpes ambulaverunt in eo.

19 Tu autem, Domine, in æternum permanebis,
solium tuum in generationem et generationem.
20 Quare in perpetuum oblivisceris nostri,
derelinques nos in longitudine dierum?
21 Converte nos, Domine, ad te, et convertemur;
innova dies nostros, sicut a principio;
22 sed projiciens repulisti nos,
iratus es contra nos vehementer.

A divina miseratione ipsius restauratio imploratur.

PROPHETIA BARUCH

PARS PRIOR

LIBER BARUCH

Sectio I. — Epistola Judæorum exulum ad concives suos in Jerusalem

Cap. I.

§ I. — *Introductio historica.*

Liber Baruch legitur coram Judæis captivis.

1 Et hæc verba libri quæ scripsit Baruch, filius Neriæ, filii
Maasiæ, filii Sedeciæ, filii Sedei, filii Helciæ, in Baby-
lonia, 2 in anno quinto, in septimo die mensis, in tempore
quo ceperunt Chaldæi Jerusalem, et succenderunt eam
igni. 3 Et legit Baruch verba libri hujus ad aures Jechoniæ,
filii Joakim, regis Juda, et ad aures universi populi venientis ad librum;
4 et ad aures potentium, filiorum regum, et ad aures presbyterorum, et ad
aures populi, a minimo usque ad maximum eorum omnium habitantium
in Babylonia, ad flumen Sodi.

Lectionis effectus.

5 Qui audientes plorabant, et jejunabant, et orabant in conspectu
Domini. 6 Et collegerunt pecuniam, secundum quod potuit uniuscujusque
manus, 7 et miserunt in Jerusalem ad Joakim, filium Helciæ, filii Salom,
sacerdotem, et ad sacerdotes, et ad omnem populum qui inventi sunt cum
eo in Jerusalem : 8 cum acciperet vasa templi Domini, quæ ablata
fuerant de templo, revocare in terram Juda, decima die mensis sivan,
vasa argentea quæ fecit Sedecias, filius Josiæ, rex Juda, 9 posteaquam
cepisset Nabuchodonosor, rex Babylonis, Jechoniam, et principes, et
cunctos potentes, et populum terræ, ab Jerusalem, et duxit eos vinctos
in Babylonem.

10 Et dixerunt : Ecce misimus ad vos pecunias, de quibus emite holo-
cautomata et thus; et facite manna, et offerte pro peccato, ad aram
Domini Dei nostri; 11 et orate pro vita Nabuchodonosor, regis Babylonis,
et pro vita Baltassar, filii ejus, ut sint dies eorum sicut dies cæli super
terram; 12 et ut det Dominus virtutem nobis, et illuminet oculos nostros,
ut vivamus sub umbra Nabuchodonosor, regis Babylonis, et sub umbra
Baltassar, filii ejus, et serviamus eis multis diebus, et inveniamus gratiam
in conspectu eorum. 13 Et pro nobis ipsis orate ad Dominum Deum
nostrum, quia peccavimus Domino Deo nostro, et non est aversus furor
ejus a nobis usque in hunc diem. 14 Et legite librum istum quem misimus
ad vos recitari in templo Domini, in die solemni et in die opportuno;
15 et dicetis :

15] Inf. II, [illegible]

§ II. — *Judæorum confessio et obsecratio.*

Humilis confessio peccatorum.

Domino Deo nostro justitia, nobis autem confusio faciei nostræ, sicut
est dies hæc omni Juda, et habitantibus in Jerusalem, [16] regibus nostris,
et principibus nostris, et sacerdotibus nostris, et prophetis nostris, et
patribus nostris. [17] Peccavimus ante Dominum Deum nostrum, et non
credidimus, diffidentes in eum ; [18] et non fuimus subjectibiles illi, et non
audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularemus in mandatis ejus,
quæ dedit nobis. [19] A die qua eduxit patres nostros de terra Ægypti,
usque ad diem hanc, eramus incredibiles ad Dominum Deum nostrum ;
et dissipati recessimus, ne audiremus vocem ipsius ; [20] et adhæserunt
nobis multa mala et maledictiones quæ constituit Dominus Moysi, servo
suo, qui eduxit patres nostros de terra Ægypti, dare nobis terram fluen-
tem lac et mel, sicut hodierna die. [21] Et non audivimus vocem Domini
Dei nostri, secundum omnia verba prophetarum quos misit ad nos ; [22] et
abivimus unusquisque in sensum cordis nostri maligni, operari diis alienis,
facientes mala ante oculos Domini Dei nostri.

Terribilis sed justa Dei vindicta.

Cap. II. — [1] Propter quod statuit Dominus Deus noster verbum suum,
quod locutus est ad nos, et ad judices nostros, qui judicaverunt Israel, et
ad reges nostros, et ad principes nostros, et ad omnem Israel et Juda ;
[2] ut adduceret Dominus super nos mala magna, quæ non sunt facta sub
cælo quemadmodum facta sunt in Jerusalem, secundum quæ scripta
sunt in lege Moysi, [3] ut manducaret homo carnes filii sui et carnes filiæ
suæ. [4] Et dedit eos sub manu regum omnium qui sunt in circuitu nostro,
in improperium et in desolationem in omnibus populis in quibus nos
dispersit Dominus ; [5] et facti sumus subtus, et non supra, quia peccavi-
mus Domino Deo nostro, non obaudiendo voci ipsius.

[6] Domino Deo nostro justitia, nobis autem et patribus nostris confusio
faciei, sicut est dies hæc ; [7] quia locutus est Dominus super nos omnia
mala hæc quæ venerunt super nos ; [8] et non sumus deprecati faciem
Domini Dei nostri, ut reverteremur unusquisque nostrum a viis nostris
pessimis. [9] Et vigilavit Dominus in malis, et adduxit ea super nos, quia
justus est Dominus in omnibus operibus suis quæ mandavit nobis. [10] Et
non audivimus vocem ipsius ut iremus in præceptis Domini, quæ dedit
ante faciem nostram.

Imploratio divinæ misericordiæ.

[11] Et nunc, Domine Deus Israel, qui eduxisti populum tuum de terra
Ægypti in manu valida, et in signis, et in prodigiis, et in virtute tua
magna, et in brachio excelso, et fecisti tibi nomen sicut est dies iste,
[12] peccavimus, impie egimus, inique gessimus, Domine Deus noster, in
omnibus justitiis tuis. [13] Avertatur ira tua a nobis, quia derelicti sumus
pauci inter gentes ubi dispersisti nos. [14] Exaudi, Domine, preces nostras
et orationes nostras ; et educ nos propter te, et da nobis invenire gratiam
ante faciem eorum qui nos abduxerunt ; [15] ut sciat omnis terra quia tu es
Dominus Deus noster, et quia nomen tuum invocatum est super Israel et
super genus ipsius. [16] Respice, Domine, de domo sancta tua in nos, et
inclina aurem tuam, et exaudi nos. [17] Aperi oculos tuos et vide : quia
non mortui, qui sunt in inferno, quorum spiritus acceptus est a visceribus
suis, dabunt honorem et justificationem Domino ; [18] sed anima quæ tristis
est super magnitudine mali, et incedit curva et infirma, et oculi defi-
cientes, et anima esuriens dat tibi gloriam et justitiam Domino.

Commemoratio minarum a prophetis et Moyse emissarum.

[19] Quia non secundum justitias patrum nostrorum nos fundimus preces
et petimus misericordiam ante conspectum tuum, Domine Deus noster :
[20] sed quia misisti iram tuam et furorem tuum super nos, sicut locutus

---

17] Dan. IX, 5. — 20] Deut. XXVIII, 15. — 2] Deut. XXVIII, 53. — 6] Sup. I, 15. — 11] Dan. IX, 15. — 16] Deut. XXVI, 15. Is. LXIII, 15. — 17] Is. XXXVII, 17 et LXIV, 9. Ps. CXIII, 17.

es in manu puerorum tuorum prophetarum, dicens : 21 Sic dicit Domi-
nus : Inclinate humerum vestrum et cervicem vestram, et opera facite
regi Babylonis, et sedebitis in terra quam dedi patribus vestris. 22 Quod
si non audieritis vocem Domini Dei vestri, operari regi Babyloniæ, defe-
ctionem vestram faciam de civitatibus Juda, et a foris Jerusalem, 23 et
auferam a vobis vocem jucunditatis et vocem gaudii, et vocem sponsi
et vocem sponsæ, et erit omnis terra sine vestigio ab inhabitantibus
eam. 24 Et non audierunt vocem tuam, ut operarentur regi Babylonis ; et
statuisti verba tua, quæ locutus es in manibus puerorum tuorum prophe-
tarum, ut transferrentur ossa regum nostrorum et ossa patrum nostro-
rum de loco suo ; 25 et ecce projecta sunt in calore solis et in gelu noctis,
et mortui sunt in doloribus pessimis, in fame et in gladio, et in emissione.
26 Et posuisti templum in quo invocatum est nomen tuum in ipso
sicut hæc dies, propter iniquitatem domus Israel et domus Juda. 27 Et
fecisti in nobis, Domine Deus noster, secundum omnem bonitatem tuam
et secundum omnem miserationem tuam illam magnam ; 28 sicut locutus
es in manu pueri tui Moysi, in die qua præcepisti ei scribere legem
tuam coram filiis Israel, 29 dicens : Si non audieritis vocem meam,
multitudo hæc magna convertetur in minimam inter gentes, quo ego eos
dispergam ; 30 quia scio quod me non audiet populus, populus est enim
dura cervice.

Prædictio futuræ pœnitentiæ et liberationis.

Et convertetur ad cor suum in terra captivitatis suæ ; 31 et scient quia
ego sum Dominus Deus eorum ; et dabo eis cor, et intelligent ; aures, et
audient ; 32 et laudabunt me in terra captivitatis suæ, et memores erunt
nominis mei ; 33 et avertent se a dorso suo duro, et a malignitatibus suis,
quia reminiscentur viam patrum suorum, qui peccaverunt in me. 34 Et
revocabo illos in terram quam juravi patribus eorum, Abraham, Isaac,
et Jacob ; et dominabuntur ejus, et multiplicabo eos, et non minorabuntur ;
35 et statuam illis testamentum alterum sempiternum, ut sim illis in
Deum, et ipsi erunt mihi in populum ; et non movebo amplius populum
meum, filios Israel, a terra quam dedi illis.

Repetitio confessionis et deprecationis.

CAP. III. — 1 Et nunc, Domine omnipotens, Deus Israel, anima in
angustiis, et spiritus anxius clamat ad te. 2 Audi, Domine, et miserere,
quia Deus es misericors ; et miserere nostri, quia peccavimus ante te ;
3 quia tu sedes in sempiternum, et nos peribimus in ævum ? 4 Domine
omnipotens, Deus Israel, audi nunc orationem mortuorum Israel, et
filiorum ipsorum qui peccaverunt ante te, et non audierunt vocem Domini
Dei sui, et agglutinata sunt nobis mala. 5 Noli meminisse iniquitatum
patrum nostrorum ; sed memento manus tuæ et nominis tui in tempore
isto, 6 quia tu es Dominus Deus noster ; et laudabimus te, Domine,
7 quia propter hoc dedisti timorem tuum in cordibus nostris, et ut invo-
cemus nomen tuum, et laudemus te in captivitate nostra, quia converti-
mur ab iniquitate patrum nostrorum, qui peccaverunt ante te. 8 Et ecce
nos in captivitate nostra sumus hodie, qua nos dispersisti in improperium,
et in maledictum, et in peccatum, secundum omnes iniquitates patrum
nostrorum, qui recesserunt a te, Domine Deus noster.

SECTIO II. — SERMO PROPHETICUS BARUCH

§ I. — *Encomium divinæ sapientiæ.*

Israel afflictus quia dereliquit sapientiam.

9 Audi, Israel, mandata vitæ ; auribus percipe, ut scias prudentiam.
10 Quid est, Israel, quod in terra inimicorum es, 11 inveterasti in terra
aliena, coinquinatus es cum mortuis, deputatus es cum descendentibus in
infernum ? 12 Dereliquisti fontem sapientiæ. 13 Nam si in via Dei ambu-
lasses, habitasses utique in pace sempiterna. 14 Disce ubi sit prudentia,

29] Lev. XXVI, 14. Deut. XXVIII, 15.

ubi sit virtus, ubi sit intellectus, ut scias simul ubi sit longiturnitas vitæ
et victus, ubi sit lumen oculorum, et pax.

Sapientiæ origo recondita.

15 Quis invenit locum ejus? et quis intravit in thesauros ejus? 16 Ubi
sunt principes gentium, et qui dominantur super bestias quæ sunt super
terram? 17 qui in avibus cæli ludunt, 18 qui argentum thesaurizant, et
aurum, in quo confidunt homines, et non est finis acquisitionis eorum;
qui argentum fabricant, et solliciti sunt, nec est inventio operum illorum?
19 Exterminati sunt, et ad inferos descenderunt, et alii loco eorum sur-
rexerunt. 20 Juvenes viderunt lumen, et habitaverunt super terram; viam
autem disciplinæ ignoraverunt, 21 neque intellexerunt semitas ejus;
neque filii eorum susceperunt eam, a facie ipsorum longe facta est.
22 Non est audita in terra Chanaan, neque visa est in Theman. 23 Filii
quoque Agar, qui exquirunt prudentiam quæ de terra est, negotiatores
Merrhæ et Theman, et fabulatores, et exquisitores prudentiæ et intelli-
gentiæ: viam autem sapientiæ nescierunt, neque commemorati sunt
semitas ejus.

Ipsa Israeli, non mundo, concessa.

24 O Israel, quam magna est domus Dei, et ingens locus possessionis
ejus! 25 Magnus est, et non habet finem; excelsus, et immensus. 26 Ibi
fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, statura magna,
scientes bellum. 27 Non hos elegit Dominus, neque viam disciplinæ inve-
nerunt, propterea perierunt; 28 et quoniam non habuerunt sapientiam,
interierunt propter suam insipientiam.

Aditus ad sapientiam a solo Deo aperitur.

29 Quis ascendit in cælum, et accepit eam, et eduxit eam de nubibus?
30 Quis transfretavit mare, et invenit illam, et attulit illam super aurum
electum? 31 Non est qui possit scire vias ejus, neque qui exquirat semitas
ejus; 32 sed qui scit universa novit eam, et adinvenit eam prudentia sua,
qui præparavit terram in æterno tempore, et replevit eam pecudibus et
quadrupedibus; 33 qui emittit lumen, et vadit; et vocavit illud, et obedit
illi in tremore. 34 Stellæ autem dederunt lumen in custodiis suis, et
lætatæ sunt; 35 vocatæ sunt, et dixerunt: Adsumus; et luxerunt ei cum
jucunditate, qui fecit illas. 36 Hic est Deus noster, et non æstimabitur
alius adversus eum. 37 Hic adinvenit omnem viam disciplinæ, et tradidit
illam Jacob, puero suo, et Israel, dilecto suo. 38 Post hæc in terris visus
est, et cum hominibus conversatus est.

Sapientia sita est in legis observatione.

CAP. IV. — 1 Hic liber mandatorum Dei, et lex quæ est in æternum;
omnes qui tenent eam pervenient ad vitam; qui autem dereliquerunt
eam, in mortem. 2 Convertere, Jacob, et apprehende eam; ambula per
viam ad splendorem ejus contra lumen ejus. 3 Ne tradas alteri gloriam
tuam, et dignitatem tuam genti alienæ. 4 Beati sumus, Israel, quia quæ
Deo placent manifesta sunt nobis.

§ II. — *Consolationes ad Israel.*

Israel castigatus sed non in perditionem.

5 Animæquior esto, populus Dei, memorabilis Israel: 6 venundati estis
gentibus non in perditionem; sed propter quod in ira ad iracundiam
provocastis Deum, traditi estis adversariis. 7 Exacerbastis enim eum qui
fecit vos, Deum æternum, immolantes dæmoniis, et non Deo 8 Obliti
enim estis Deum qui nutrivit vos, et contristastis nutricem vestram
Jerusalem.

Jerusalem cives suos alloquitur: 1o deflens illorum miserias;

9 Vidit enim iracundiam a Deo venientem vobis, et dixit: Audite,
confines Sion; adduxit enim mihi Deus luctum magnum. 10 Vidi enim
captivitatem populi mei, filiorum meorum et filiarum, quam superduxit
illis Æternus. 11 Nutrivi enim illos cum jucunditate, dimisi autem illos
cum fletu et luctu. 12 Nemo gaudeat super me viduam et desolatam; a
multis derelicta sum propter peccata filiorum meorum, quia declinaverunt
a lege Dei. 13 Justitias autem ipsius nescierunt, nec ambulaverunt per
vias mandatorum Dei, neque per semitas veritatis ejus cum justitia

ingressi sunt. [14] Veniant confines Sion, et memorentur captivitatem filiorum et filiarum mearum, quam superduxit illis Æternus. [15] Adduxit enim super illos gentem de longinquo, gentem improbam, et alterius linguæ, [16] qui non sunt reveriti senem, neque puerorum miserti sunt, et abduxerunt dilectos viduæ, et a filiis unicam desolaverunt.

spondens preces, quod unum potest, et ad fiduciam excitans.

[17] Ego autem, quid possum adjuvare vos? [18] Qui enim adduxit super vos mala, ipse vos eripiet de manibus inimicorum vestrorum. [19] Ambulate, filii, ambulate ; ego enim derelicta sum sola. [20] Exui me stola pacis, indui autem me sacco obsecrationis, et clamabo ad Altissimum in diebus meis.

[21] Animæquiores estote, filii, clamate ad Dominum, et eripiet vos de manu principum inimicorum. [22] Ego enim speravi in æternum salutem vestram ; et venit mihi gaudium a Sancto, super misericordia quæ veniet vobis ab æterno salutari nostro. [23] Emisi enim vos cum luctu et ploratu ; reducet autem vos mihi Dominus cum gaudio et jucunditate in sempiternum. [24] Sicut enim viderunt vicinæ Sion captivitatem vestram a Deo, sic videbunt et in celeritate salutem vestram a Deo, quæ superveniet vobis cum honore magno et splendore æterno. [25] Filii, patienter sustinete iram quæ supervenit vobis ; persecutus est enim te inimicus tuus ; sed cito videbis perditionem ipsius, et super cervices ipsius ascendes. [26] Delicati mei ambulaverunt vias asperas ; ducti sunt enim ut grex direptus ab inimicis. [27] Animæquiores estote, filii, et proclamate ad Dominum ; erit enim memoria vestra ab eo qui duxit vos. [28] Sicut enim fuit sensus vester ut erraretis a Deo, decies tantum iterum convertentes requiretis eum ; [29] qui enim induxit vobis mala, ipse rursum adducet vobis sempiternam jucunditatem cum salute vestra.

§ III. — *Lætæ promissiones.*

Conterentur hostes Jerusalem.

[30] Animæquior esto, Jerusalem ; exhortatur enim te, qui te nominavit. [31] Nocentes peribunt, qui te vexaverunt ; et qui gratulati sunt in tua ruina, punientur. [32] Civitates quibus servierunt filii tui, punientur, et quæ accepit filios tuos. [33] Sicut enim gavisa est in tua ruina, et lætata est in casu tuo, sic contristabitur in sua desolatione. [34] Et amputabitur exultatio multitudinis ejus, et gaudimonium ejus erit in luctum. [35] Ignis enim superveniet ei ab Æterno in longiturnis diebus, et habitabitur a dæmoniis in multitudine temporis.

[36] Circumspice, Jerusalem, ad orientem, et vide jucunditatem a Deo tibi venientem. [37] Ecce enim veniunt filii tui, quos dimisisti dispersos, veniunt collecti ab oriente usque ad occidentem, in verbo Sancti, gaudentes in honorem Dei.

Cessatio captivitatis, lætitia et gloria Sion.

CAP. V. — [1] Exue te, Jerusalem, stola luctus et vexationis tuæ ; et indue te decore, et honore ejus, quæ a Deo tibi est, sempiternæ gloriæ. [2] Circumdabit te Deus diploide justitiæ, et imponet mitram capiti honoris æterni. [3] Deus enim ostendet splendorem suum in te, omni qui sub cælo est. [4] Nominabitur enim tibi nomen tuum a Deo in sempiternum : Pax justitiæ, et honor pietatis. [5] Exurge, Jerusalem, et sta in excelso ; et circumspice ad orientem, et vide collectos filios tuos ab oriente sole usque ad occidentem, in verbo Sancti, gaudentes Dei memoria. [6] Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis ; adducet autem illos Dominus ad te portatos in honore sicut filios regni ; [7] constituit enim Deus humiliare omnem montem excelsum et rupes perennes, et convalles replere in æqualitatem terræ, ut ambulet Israel diligenter in honorem Dei. [8] Obumbraverunt autem et silvæ, et omne lignum suavitatis, Israel ex mandato Dei. [9] Adducet enim Deus Israel cum jucunditate in lumine majestatis suæ, cum misericordia et justitia quæ est ex ipso.

36] Inf. V, 5. — 5] Sup. IV, 36.

PARS POSTERIOR

EPISTOLA JEREMIÆ AD JUDÆOS EXULES

Titulus.

Exemplar epistolæ quam misit Jeremias ad abducendos captivos in Babyloniam a rege Babyloniorum, ut annuntiaret illis secundum quod præceptum est illi a Deo.

Exordium et thema.

CAP. VI. — 1 Propter peccata quæ peccastis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi a Nabuchodonosor, rege Babyloniorum. 2 Ingressi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis, et temporibus longis, usque ad generationes septem ; post hoc autem educam vos inde cum pace. 3 Nunc autem videbitis in Babylonia deos aureos et argenteos, et lapideos et ligneos, in humeris portari, ostentantes metum gentibus. 4 Videte ergo ne et vos similes efficiamini factis alienis, et metuatis, et metus vos capiat in ipsis. 5 Visa itaque turba de retro, et ab ante, adorantes dicite in cordibus vestris : Te oportet adorari, Domine. 6 Angelus enim meus vobiscum est ; ipse autem exquiram animas vestras.

Variis argumentis ostenditur vanitas idolorum et absurditas idololatriæ.

7 Nam lingua ipsorum polita a fabro ; ipsa etiam inaurata et inargentata, falsa sunt, et non possunt loqui. 8 Et sicut virgini amanti ornamenta, ita accepto auro fabricati sunt. 9 Coronas certe aureas habent super capita sua dii illorum ; unde subtrahunt sacerdotes ab eis aurum et argentum, et erogant illud in semetipsos. 10 Dant autem et ex ipso prostitutis, et meretrices ornant ; et iterum cum receperint illud a meretricibus, ornant deos suos. 11 Hi autem non liberantur ab ærugine et tinea. 12 Opertis autem illis veste purpurea, extergunt faciem ipsorum propter pulverem domus qui est plurimus inter eos. 13 Sceptrum autem habet ut homo, sicut judex regionis, qui in se peccantem non interficit. 14 Habet etiam in manu gladium et securim, se autem de bello et a latronibus non liberat. Unde vobis notum sit quia non sunt dii ; 15 non ergo timueritis eos.

Sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur, tales sunt et dii illorum. 16 Constitutis illis in domo, oculi eorum pleni sunt pulvere a pedibus introeuntium. 17 Et sicut alicui qui regem offendit circumseptæ sunt januæ, aut sicut ad sepulcrum adductum mortuum : ita tutantur sacerdotes ostia clausuris et seris, ne a latronibus expolientur. 18 Lucernas accendunt illis, et quidem multas, ex quibus nullam videre possunt ; sunt autem sicut trabes in domo. 19 Corda vero eorum dicunt elingere serpentes qui de terra sunt, dum comedunt eos, et vestimentum ipsorum, et non sentiunt. 20 Nigræ fiunt facies eorum a fumo qui in domo fit. 21 Supra corpus eorum et supra caput eorum volant noctuæ, et hirundines, et aves etiam similiter et cattæ. 22 Unde sciatis quia non sunt dii ; ne ergo timueritis eos.

23 Aurum etiam quod habent ad speciem est ; nisi aliquis exterserit æruginem, non fulgebunt ; neque enim dum conflarentur, sentiebant. 24 Ex omni pretio empta sunt, in quibus spiritus non inest ipsis. 25 Sine pedibus, in humeris portantur, ostentantes ignobilitatem suam hominibus ; confundantur etiam qui colunt ea ! 26 Propterea si ceciderint in terram, a semetipsis non consurgunt ; neque si quis eum statuerit rectum, per semetipsum stabit ; sed sicut mortuis munera eorum illis apponentur. 27 Hostias illorum vendunt sacerdotes ipsorum, et abutuntur ; similiter et mulieres eorum decerpentes, neque infirmo, neque mendicanti, aliquid impertiunt. 28 De sacrificiis eorum fetæ et menstruatæ contingunt. Scientes itaque ex his quia non sunt dii, ne timeatis eos.

1] Jer. XXV, 9. — 3] Is. XLIV, 10. — 25] Is. XLVI, 7.

29 Unde enim vocantur dii? Quia mulieres apponunt diis argenteis, et
aureis, et ligneis; 30 et in domibus eorum sacerdotes sedent habentes
tunicas scissas, et capita et barbam rasam, quorum capita nuda sunt.
31 Rugiunt autem clamantes contra deos suos sicut in cœna mortui.
32 Vestimenta eorum auferunt sacerdotes, et vestiunt uxores suas et filios
suos. 33 Neque si quid mali patiuntur ab aliquo, neque si quid boni, pote-
runt retribuere; neque regem constituere possunt, neque auferre. 34 Simi-
liter neque dare divitias possunt, neque malum retribuere. Si quis illis
votum voverit et non reddiderit, neque hoc requirunt. 35 Hominem a
morte non liberant, neque infirmum a potentiori eripiunt. 36 Hominem
cæcum ad visum non restituunt, de necessitate hominem non liberabunt.
37 Viduæ non miserebuntur, neque orphanis benefacient. 38 Lapidibus de
monte similes sunt dii illorum; lignei, et lapidei, et aurei, et argentei;
qui autem colunt ea confundentur. 39 Quomodo ergo æstimandum est aut
dicendum illos esse deos?

40 Adhuc enim ipsis Chaldæis non honorantibus ea; qui cum audierint
mutum non posse loqui, offerunt illud ad Bel, postulantes ab eo loqui;
41 quasi possint sentire qui non habent motum! Et ipsi, cum intellexe-
rint, relinquent ea; sensum enim non habent ipsi dii illorum. 42 Mulieres
autem circumdatæ funibus in viis sedent, succendentes ossa olivarum;
43 cum autem aliqua ex ipsis, attracta ab aliquo transeunte, dormierit cum
eo, proximæ suæ exprobrat quod ea non sit digna habita, sicut ipsa,
neque funis ejus diruptus sit. 44 Omnia autem quæ illis fiunt, falsa sunt;
quomodo æstimandum aut dicendum est illos esse deos?

45 A fabris autem et ab aurificibus facta sunt; nihil aliud erunt, nisi id
quod volunt esse sacerdotes. 46 Artifices etiam ipsi, qui ea faciunt, non
sunt multi temporis; numquid ergo possunt ea, quæ fabricata sunt ab
ipsis, esse dii? 47 Reliquerunt autem falsa et opprobrium postea futuris.
48 Nam cum supervenerit illis prælium et mala, cogitant sacerdotes apud
se ubi se abscondant cum illis. 49 Quomodo ergo sentiri debeant quoniam
dii sunt, qui nec de bello se liberant, neque de malis se eripiunt? 50 Nam
cum sint lignea, inaurata et inargentata, scietur postea quia falsa sunt
ab universis gentibus et regibus; quæ manifesta sunt quia non sunt dii,
sed opera manuum hominum, et nullum Dei opus cum illis. 51 Unde ergo
notum est quia non sunt dii, sed opera manuum hominum, et nullum Dei
opus in ipsis est.

52 Regem regioni non suscitant, neque pluviam hominibus dabunt. 53 Ju-
dicium quoque non discernent, neque regiones liberabunt ab injuria, quia
nihil possunt, sicut corniculæ inter medium cæli et terræ. 54 Etenim cum
inciderit ignis in domum deorum ligneorum, argenteorum et aureorum,
sacerdotes quidem ipsorum fugient, et liberabuntur; ipsi vero, sicut trabes
in medio comburentur. 55 Regi autem et bello non resistent. Quomodo
ergo æstimandum est aut recipiendum quia dii sunt?

56 Non a furibus, neque a latronibus se liberabunt dii lignei, et lapi-
dei, et inaurati, et inargentati; quibus hi, qui fortiores sunt, 57 aurum et
argentum et vestimentum quo operti sunt, auferent illis, et abibunt, nec
sibi auxilium ferent. 58 Itaque melius est esse regem ostentantem virtutem
suam, aut vas in domo utile, in quo gloriabitur qui possidet illud, vel
ostium in domo, quod custodit quæ in ipsa sunt, quam falsi dii. 59 Sol
quidem et luna ac sidera, cum sint splendida et emissa ad utilitates, obau-
diunt; 60 similiter et fulgur cum apparuerit, perspicuum est; idipsum
autem et spiritus in omni regione spirat; 61 et nubes, quibus cum impera-
tum fuerit a Deo perambulare universum orbem, perficiunt quod impera-
tum est eis; 62 ignis etiam missus desuper, ut consumat montes et silvas,
facit quod præceptum est ei: hæc autem neque speciebus, neque virtuti-
bus, uni eorum similia sunt. 63 Unde neque existimandum est, neque
dicendum illos esse deos, quando non possunt neque judicium judicare,

neque quidquam facere hominibus. 64 Scientes itaque quia non sunt dii,
ne ergo timueritis eos.

65 Neque enim regibus maledicent, neque benedicent. 66 Signa etiam in
cælo gentibus non ostendunt; neque ut sol lucebunt, neque illuminabunt
ut luna. 67 Bestiæ meliores sunt illis, quæ possunt fugere sub tectum ac
prodesse sibi. 68 Nullo itaque modo nobis est manifestum quia sunt dii;
propter quod ne timeatis eos.

69 Nam sicut in cucumerario formido nihil custodit, ita sunt dii illo-
rum lignei, et argentei, et inaurati. 70 Eodem modo et in horto spina
alba, supra quam omnis avis sedet, similiter et mortuo projecto in tene-
bris, similes sunt dii illorum lignei, et inaurati, et inargentati. 71 A pur-
pura quoque et murice, quæ supra illos tineant, scietis itaque quia non
sunt dii; ipsi etiam postremo comeduntur, et erunt opprobrium in regione.
72 Melior est homo justus qui non habet simulacra, nam erit longe ab
opprobriis.

PROPHETIA EZECHIELIS

PROLOGUS

VOCATIO EZECHIELIS AD MUNUS PROPHETICUM

§ I. — *Deus, in medio Cherubim, apparet Ezechieli.*

CAP. I.

Introductio historica.

ET factum est in trigesimo anno, in quarto, in quinta mensis,
cum essem in medio captivorum juxta fluvium Chobar,
aperti sunt cæli, et vidi visiones Dei. 2 In quinta mensis,
ipse est annus quintus transmigrationis regis Joachin,
3 factum est verbum Domini ad Ezechielem, filium Buzi,
sacerdotem, in terra Chaldæorum, secus flumen Chobar; et facta est
super eum ibi manus Domini.

Descriptio quatuor animalium.

4 Et vidi, et ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone, et nubes magna,
et ignis involvens, et splendor in circuitu ejus; et de medio ejus, quasi
species electri, id est, de medio ignis; 5 et in medio ejus similitudo qua-
tuor animalium. Et hic aspectus eorum, similitudo hominis in eis. 6 Qua-
tuor facies uni, et quatuor pennæ uni. 7 Pedes eorum, pedes recti, et
planta pedis eorum quasi planta pedis vituli; et scintillæ quasi aspectus
æris candentis. 8 Et manus hominis sub pennis eorum, in quatuor parti-
bus; et facies et pennas per quatuor partes habebant. 9 Junctæque erant
pennæ eorum alterius ad alterum; non revertebantur cum incederent, sed
unumquodque ante faciem suam gradiebatur. 10 Similitudo autem vultus
eorum, facies hominis et facies leonis a dextris ipsorum quatuor, facies
autem bovis a sinistris ipsorum quatuor, et facies aquilæ desuper ipsorum
quatuor. 11 Facies eorum et pennæ eorum extentæ desuper; duæ pennæ
singulorum jungebantur, et duæ tegebant corpora eorum. 12 Et unum-
quodque eorum coram facie sua ambulabat; ubi erat impetus spiritus,
illuc gradiebantur, nec revertebantur cum ambularent. 13 Et similitudo
animalium, aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, et quasi
aspectus lampadarum: hæc erat visio discurrens in medio animalium,
splendor ignis, et de igne fulgur egrediens. 14 Et animalia ibant et rever-
tebantur, in similitudinem fulguris coruscantis.

Descriptio rotarum currus.

15 Cumque aspicerem animalia, apparuit rota una super terram juxta
animalia, habens quatuor facies. 16 Et aspectus rotarum et opus earum
quasi visio maris; et una similitudo ipsarum quatuor; et aspectus earum
et opera quasi sit rota in medio rotæ. 17 Per quatuor partes earum euntes
ibant, et non revertebantur cum ambularent. 18 Statura quoque erat rotis,
et altitudo, et horribilis aspectus; et totum corpus oculis plenum in cir-
cuitu ipsarum quatuor. 19 Cumque ambularent animalia, ambulabant pa-
riter et rotæ juxta ea; et cum elevarentur animalia de terra, elevabantur

---

1] Inf. III, 23 et X, 20 et XLIII, 3. — 18] Inf. X, 12.

simul et rotæ. [20] Quocumque ibat spiritus, illuc euntе spiritu, et rotæ pariter elevabantur sequentes eum : spiritus enim vitæ erat in rotis. [21] Cum euntibus ibant, et cum stantibus stabant; et cum elevatis a terra, pariter elevabantur et rotæ sequentes ea, quia spiritus vitæ erat in rotis.

Dominus in throno super currum.

[22] Et similitudo super capita animalium firmamenti, quasi aspectus crystalli horribilis, et extenti super capita eorum desuper. [23] Sub firmamento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum ; unumquodque duabus alis velabat corpus suum, et alterum similiter velabatur. [24] Et audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum, quasi sonum sublimis Dei : cum ambularent, quasi sonus erat multitudinis ut sonus castrorum ; cumque starent, demittebantur pennæ eorum. [25] Nam cum fieret vox super firmamentum quod erat super caput eorum, stabant, et submittebant alas suas. [26] Et super firmamentum, quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis sapphiri similitudo throni; et super similitudinem throni similitudo quasi aspectus hominis desuper. [27] Et vidi quasi speciem electri, velut aspectum ignis, intrinsecus ejus per circuitum; a lumbis ejus et desuper, et a lumbis ejus usque deorsum, vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu, [28] velut aspectum arcus cum fuerit in nube in die pluviæ. Hic erat aspectus splendoris per gyrum.

§ II. — *Ezechiel a Deo vocatur ad officium prophetæ.*

Deus mittit Ezechielem ut intrepide arguat filios Israel.

Cap. II. — [1] Hæc visio similitudinis gloriæ Domini. Et vidi, et cecidi in faciem meam, et audivi vocem loquentis, et dixit ad me : Fili hominis, sta super pedes tuos, et loquar tecum. [2] Et ingressus est in me spiritus, postquam locutus est mihi, et statuit me supra pedes meos ; et audivi loquentem ad me, [3] et dicentem : Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostatrices, quæ recesserunt a me ; ipsi et patres eorum prævaricati sunt pactum meum, usque ad diem hanc. [4] Et filii dura facie et indomabili corde sunt, ad quos ego mitto te, et dices ad eos : Hæc dicit Dominus Deus ; [5] si forte vel ipsi audiant, et si forte quiescant ; quoniam domus exasperans est; et scient quia propheta fuerit in medio eorum. [6] Tu ergo, fili hominis, ne timeas eos, neque sermones eorum metuas, quoniam increduli et subversores sunt tecum, et cum scorpionibus habitas. Verba eorum ne timeas, et vultus eorum ne formides, quia domus exasperans est. [7] Loqueris ergo verba mea ad eos, si forte audiant, et quiescant; quoniam irritatores sunt.

Vatis consecratio mystica.

[8] Tu autem, fili hominis, audi quæcumque loquor ad te, et noli esse exasperans, sicut domus exasperatrix est; aperi os tuum, et comede quæcumque ego do tibi. [9] Et vidi : et ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber; et expandit illum coram me, qui erat scriptus intus et foris, et scriptæ erant in eo lamentationes, et carmen et væ.

Cap. III. — [1] Et dixit ad me : Fili hominis, quodcumque inveneris, comede ; comede volumen istud, et vadens loquere ad filios Israel. [2] Et aperui os meum, et cibavit me volumine illo ; [3] et dixit ad me : Fili hominis, venter tuus comedet, et viscera tua complebuntur volumine isto quod ego do tibi. Et comedi illud, et factum est in ore meo sicut mel dulce.

Ob Israelis indurationem Ezechieli datur mens adamantina.

[4] Et dixit ad me : Fili hominis, vade ad domum Israel, et loqueris verba mea ad eos. [5] Non enim ad populum profundi sermonis et ignotæ linguæ tu mitteris, ad domum Israel ; [6] neque ad populos multos profundi sermonis, et ignotæ linguæ, quorum non possis audire sermones ; et si ad illos mittereris, ipsi audirent te ; [7] domus autem Israel nolunt audire te, quia nolunt audire me ; omnis quippe domus Israel attrita

9] Apoc. V, 1. — 3] Apoc. X, 9-10.

fronte est et duro corde. 8 Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus
eorum, et frontem tuam duriorem frontibus eorum ; 9 ut adamantem et ut
silicem dedi faciem tuam ; ne timeas eos, neque metuas a facie eorum,
quia domus exasperans est.

Miro modo propheta transfertur in locum sui officii.

10 Et dixit ad me : Fili hominis, omnes sermones meos quos ego loquor
ad te assume in corde tuo, et auribus tuis audi ; 11 et vade, ingredere ad
transmigrationem, ad filios populi tui, et loqueris ad eos, et dices eis :
Hæc dicit Dominus Deus ; si forte audiant et quiescant. 12 Et assumpsit
me spiritus, et audivi post me vocem commotionis magnæ : Benedicta
gloria Domini de loco suo ; 13 et vocem alarum animalium percutientium
alteram ad alteram, et vocem rotarum sequentium animalia, et vocem
commotionis magnæ. 14 Spiritus quoque levavit me, et assumpsit me ; et
abii amarus, in indignatione spiritus mei ; manus enim Domini erat me
cum, confortans me. 15 Et veni ad transmigrationem, ad acervum nova-
rum frugum, ad eos qui habitabant juxta flumen Chobar ; et sedi ubi illi
sedebant, et mansi ibi septem diebus mœrens in medio eorum.

Muneris rationem amplius edocetur.

16 Cum autem pertransissent septem dies, factum est verbum Domini
ad me, dicens : 17 Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel ; et
audies de ore meo verbum, et annuntiabis eis ex me. 18 Si, dicente me ad
impium : Morte morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris ut
avertatur a via sua impia, et vivat, ipse impius in iniquitate sua morie-
tur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram. 19 Si autem tu annun-
tiaveris impio, et ille non fuerit conversus ab impietate sua, et a via sua
impia, ipse quidem in iniquitate sua morietur ; tu autem animam tuam
liberasti. 20 Sed et si conversus justus a justitia sua fuerit, et fecerit ini-
quitatem, ponam offendiculum coram eo ; ipse morietur quia non annun-
tiasti ei ; in peccato suo morietur, et non erunt in memoria justitiæ ejus
quas fecit, sanguinem vero ejus de manu tua requiram. 21 Si autem tu
annuntiaveris justo ut non peccet justus, et ille non peccaverit, vivens
vivet, quia annuntiasti ei, et tu animam tuam liberasti.

PARS PRIOR

LIBER TREMENDORUM DEI JUDICIORUM

Sectio I. — Ministerium propheticum Ezechielis contra Judæos

§ I. — *Vaticinia symbolica in Jerusalem.*

Jubetur vates in domo sua includi, in signum obsidionis Jerusalem.

22 Et facta est super me manus Domini, et dixit ad me : Surgens egre-
dere in campum, et ibi loquar tecum. 23 Et surgens egressus sum in cam-
pum ; et ecce ibi gloria Domini stabat, quasi gloria quam vidi juxta flu-
vium Chobar ; et cecidi in faciem meam. 24 Et ingressus est in me spiritus,
et statuit me super pedes meos, et locutus est mihi, et dixit ad me :
Ingredere, et includere in medio domus tuæ. 25 Et tu, fili hominis, ecce
data sunt super te vincula, et ligabunt te in eis, et non egredieris de
medio eorum. 26 Et linguam tuam adhærere faciam palato tuo, et eris
mutus, nec quasi vir objurgans, quia domus exasperans est. 27 Cum autem
locutus fuero tibi, aperiam os tuum, et dices ad eos : Hæc dicit Dominus
Deus : Qui audit, audiat ; et qui quiescit, quiescat, quia domus exaspe-
rans est.

Alterum signum : later insculptus et sartago ferrea.

Cap. IV. — 1 Et tu, fili hominis, sume tibi laterem, et pones eum
coram te, et describes in eo civitatem Jerusalem. 2 Et ordinabis adversus
eam obsidionem, et ædificabis munitiones, et comportabis aggerem et

---

17] Inf. XXXIII, 7. — 23] Sup. I, 3.

dabis contra eam castra, et pones arietes in gyro. 3 Et tu, sume tibi sar-
taginem ferream, et pones eam in murum ferreum inter te et inter civi-
tatem; et obfirmabis faciem tuam ad eam, et erit in obsidionem, et cir-
cumdabis eam : signum est domui Israel.
4 Et tu dormies super latus tuum sinistrum, et pones iniquitates domus Tertium
Israel super eo, numero dierum quibus dormies super illud, et assumes signum :
iniquitatem eorum. 5 Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum, nu- situs corporis varius.
mero dierum trecentos et nonaginta dies, et portabis iniquitatem domus
Israel. 6 Et cum compleveris hæc, dormies super latus tuum dexterum
secundo, et assumes iniquitatem domus Juda quadraginta diebus; diem
pro anno, diem, inquam, pro anno, dedi tibi. 7 Et ad obsidionem Jerusa-
lem convertes faciem tuam, et brachium tuum erit extentum; et prophe-
tabis adversus eam. 8 Ecce circumdedi te vinculis; et non te convertes a
latere tuo in latus aliud, donec compleas dies obsidionis tuæ.
9 Et tu, sume tibi frumentum, et hordeum, et fabam, et lentem, et Quartum
milium, et viciam; et mittes ea in vas unum, et facies tibi panes numero signum :
dierum quibus dormies super latus tuum : trecentis et nonaginta diebus panis fœde
comedes illud. 10 Cibus autem tuus, quo vesceris, erit in pondere viginti confectus.
stateres in die; a tempore usque ad tempus comedes illud. 11 Et aquam
in mensura bibes, sextam partem hin; a tempore usque ad tempus bibes
illud. 12 Et quasi subcinericium hordeaceum comedes illud, et stercore
quod egreditur de homine operies illud in oculis eorum.
13 Et dixit Dominus : Sic comedent filii Israel panem suum pollutum
inter gentes ad quas ejiciam eos. 14 Et dixi : A, a, a, Domine Deus, ecce
anima mea non est polluta; et morticinum, et laceratum a bestiis, non
comedi ab infantia mea usque nunc, et non est ingressa in os meum
omnis caro immunda. 15 Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum boum pro
stercoribus humanis, et facies panem tuum in eo. 16 Et dixit ad me : Fili
hominis, ecce ego conteram baculum panis in Jerusalem; et comedent
panem in pondere et in sollicitudine, et aquam in mensura et in an-
gustia bibent, 17 ut deficientibus pane et aqua, corruat unusquisque ad
fratrem suum, et contabescant in iniquitatibus suis.
Cap. V. — 1 Et tu, fili hominis, sume tibi gladium acutum, radentem Quintum
pilos, et assumes eum et duces per caput tuum et per barbam tuam, et signum :
assumes tibi stateram ponderis et divides eos. 2 Tertiam partem igni com- pili detonsi varieque
bures in medio civitatis, juxta completionem dierum obsidionis, et assu- consumpti.
mes tertiam partem, et concides gladio in circuitu ejus; tertiam vero
aliam disperges in ventum, et gladium nudabo post eos. 3 Et sumes inde
parvum numerum, et ligabis eos in summitate pallii tui; 4 et ex eis rur-
sum tolles, et projicies eos in medio ignis, et combures eos igni, et ex eo
egredietur ignis in omnem domum Israel.
5 Hæc dicit Dominus Deus : Ista est Jerusalem, in medio gentium Interpretatio signi
posui eam, et in circuitu ejus terras. 6 Et contempsit judicia mea, ut quinti.
plus esset impia quam gentes, et præcepta mea ultra quam terræ quæ in
circuitu ejus sunt; judicia enim mea projecerunt, et in præceptis meis
non ambulaverunt. 7 Idcirco hæc dicit Dominus Deus : Quia superastis
gentes quæ in circuitu vestro sunt, et in præceptis meis non ambulastis,
et judicia mea non fecistis, et juxta judicia gentium quæ in circuitu
vestro sunt non estis operati, 8 ideo hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego
ad te, et ipse ego faciam in medio tui judicia in oculis gentium; 9 et fa-
ciam in te quod non feci, et quibus similia ultra non faciam, propter
omnes abominationes tuas.
10 Ideo patres comedent filios in medio tui, et filii comedent patres
suos, et faciam in te judicia, et ventilabo universas reliquias tuas in
omnem ventum. 11 Idcirco vivo ego, dicit Dominus Deus, nisi pro eo

13] Os. IX, 4. — 16] Inf. V, 16 et XIV, 13.

quod sanctum meum violasti in omnibus offensionibus tuis, et in cunctis
abominationibus tuis, ego quoque confringam, et non parcet oculus
meus, et non miserebor. [12] Tertia pars tui peste morietur, et fame consu-
metur in medio tui, et tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo; ter-
tiam vero partem tuam in omnem ventum dispergam, et gladium evagi-
nabo post eos. [13] Et complebo furorem meum, et requiescere faciam
indignationem meam in eis, et consolabor; et scient quia ego Dominus
locutus sum in zelo meo, cum implevero indignationem meam in eis.
[14] Et dabo te in desertum, et in opprobrium gentibus quæ in circuitu tuo
sunt, in conspectu omnis prætereuntis; [15] et eris opprobrium et blasphe-
mia, exemplum et stupor in gentibus quæ in circuitu tuo sunt, cum
fecero in te judicia in furore, et in indignatione, et in increpationibus
iræ. [16] Ego Dominus locutus sum : quando misero sagittas famis pessi-
mas in eos, quæ erunt mortiferæ, et quas mittam ut disperdam vos; et
famem congregabo super vos, et conteram in vobis baculum panis; [17] et
immittam in vos famem et bestias pessimas, usque ad internecionem; et
pestilentia et sanguis transibunt per te, et gladium inducam super te.
Ego Dominus locutus sum.

§ II. — *Vaticinium in Israelem idololatram.*

Regio universa vastabitur ob crimen idololatriæ.

CAP. VI. — [1] Et factus est sermo Domini ad me, dicens : [2] Fili homi-
nis, pone faciem tuam ad montes Israel, et prophetabis ad eos, [3] et dices :
Montes Israel, audite verbum Domini Dei; hæc dicit Dominus Deus
montibus et collibus, rupibus et vallibus : Ecce ego inducam super vos
gladium, et disperdam excelsa vestra, [4] et demoliar aras vestras, et con-
fringentur simulacra vestra, et dejiciam interfectos vestros ante idola
vestra; [5] et dabo cadavera filiorum Israel ante faciem simulacrorum
vestrorum, et dispergam ossa vestra circum aras vestras; [6] in omnibus
habitationibus vestris urbes desertæ erunt, et excelsa demolientur et
dissipabuntur; et interibunt aræ vestræ, et confringentur; et cessabunt
idola vestra, et conterentur delubra vestra, et delebuntur opera vestra;
[7] et cadet interfectus in medio vestri, et scietis quia ego sum Dominus.

Qui evaserint dispergentur, postea convertentur.

[8] Et relinquam in vobis eos qui fugerint gladium in gentibus, cum
dispersero vos in terris; [9] et recordabuntur mei liberati vestri in gentibus
ad quas captivi ducti sunt; quia contrivi cor eorum fornicans et recedens
a me, et oculos eorum fornicantes post idola sua; et displicebunt sibimet
super malis quæ fecerunt in universis abominationibus suis. [10] Et scient
quia ego Dominus non frustra locutus sum, ut facerem eis malum hoc.

Actio symbolica divinam vindictam figurans.

[11] Hæc dicit Dominus Deus : Percute manum tuam et allide pedem
tuum, et dic : Heu, ad omnes abominationes malorum domus Israel, quia
gladio, fame et peste ruituri sunt! [12] Qui longe est, peste morietur; qui
autem prope, gladio corruet; et qui relictus fuerit et obsessus, fame
morietur; et complebo indignationem meam in eis. [13] Et scietis quia ego
Dominus, cum fuerint interfecti vestri in medio idolorum vestrorum, in
circuitu ararum vestrarum, in omni colle excelso, et in cunctis summi-
tatibus montium, et subtus omne lignum nemorosum, et subtus univer-
sam quercum frondosam, locum ubi accenderunt thura redolentia
universis idolis suis. [14] Et extendam manum meam super eos; et faciam
terram desolatam, et destitutam, a deserto Deblatha, in omnibus habita-
tionibus eorum : et scient quia ego Dominus.

§ III. — *Instat castigatio Israelis.*

Finis venit.

CAP. VII. — [1] Et factus est sermo Domini ad me, dicens : [2] Et tu, fili
hominis, hæc dicit Dominus, Deus terræ Israel : Finis venit, venit finis

16] Sup. IV, 16. Inf. XIV, 13. — 3] Inf. XXXVI, 1.

super quatuor plagas terræ. [3] Nunc finis super te, et immittam furorem
meum in te; et judicabo te juxta vias tuas, et ponam contra te omnes
abominationes tuas. [4] Et non parcet oculus meus super te, et non mise-
rebor; sed vias tuas ponam super te, et abominationes tuæ in medio tui
erunt, et scietis quia ego Dominus.

[5] Hæc dicit Dominus Deus: Afflictio una, afflictio ecce venit. [6] Finis
venit, venit finis; evigilavit adversum te, ecce venit. [7] Venit contritio
super te, qui habitas in terra; venit tempus, prope est dies occisionis, et
non gloriæ montium. [8] Nunc de propinquo effundam iram meam super
te, et complebo furorem meum in te; et judicabo te juxta vias tuas, et
imponam tibi omnia scelera tua, [9] et non parcet oculus meus, nec mise-
rebor; sed vias tuas imponam tibi, et abominationes tuæ in medio tui
erunt, et scietis quia ego sum Dominus percutiens.

Afflictio venit.

[10] Ecce dies, ecce venit; egressa est contritio, floruit virga, germinavit
superbia: [11] iniquitas surrexit in virga impietatis; non ex eis, et non ex
populo, neque ex sonitu eorum; et non erit requies in eis. [12] Venit tempus,
appropinquavit dies: qui emit, non lætetur; et qui vendit, non lugeat,
quia ira super omnem populum ejus. [13] Quia qui vendit, ad id quod ven-
didit non revertetur; et adhuc in viventibus vita eorum: visio enim ad
omnem multitudinem ejus non regredietur, et vir in iniquitate vitæ suæ
non confortabitur.

Dies horrenda venit.

[14] Canite tuba, præparentur omnes; et non est qui vadat ad prælium,
ira enim mea super universum populum ejus. [15] Gladius foris, et pestis
et fames intrinsecus: qui in agro est, gladio morietur; et qui in civitate,
pestilentia et fame devorabuntur. [16] Et salvabuntur qui fugerint ex eis;
et erunt in montibus quasi columbæ convallium omnes trepidi, unusquis-
que in iniquitate sua. [17] Omnes manus dissolventur, et omnia genua fluent
aquis. [18] Et accingent se ciliciis, et operiet eos formido; et in omni facie
confusio, et in universis capitibus eorum calvitium. [19] Argentum eorum
foras projicietur, et aurum eorum in sterquilinium erit; argentum eorum,
et aurum eorum, non valebit liberare eos in die furoris Domini: animam
suam non saturabunt, et ventres eorum non implebuntur, quia scandalum
iniquitatis eorum factum est. [20] Et ornamentum monilium suorum in
superbiam posuerunt, et imagines abominationum suarum et simulacro-
rum fecerunt ex eo; propter hoc dedi eis illud in immunditiam. [21] Et
dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, et impiis terræ in præ-
dam, et contaminabunt illud. [22] Et avertam faciem meam ab eis, et
violabunt arcanum meum; et introibunt in illud emissarii, et contamina-
bunt illud.

Nihil poterit afferre salutem.

[23] Fac conclusionem, quoniam terra plena est judicio sanguinum, et
civitas plena iniquitate. [24] Et adducam pessimos de gentibus, et posside-
bunt domos eorum; et quiescere faciam superbiam potentium, et possi-
debunt sanctuaria eorum. [25] Angustia superveniente, requirent pacem, et
non erit. [26] Conturbatio super conturbationem veniet, et auditus super
auditum; et quærent visionem de propheta, et lex peribit a sacerdote, et
consilium a senioribus. [27] Rex lugebit, et princeps induetur mœrore, et
manus populi terræ conturbabuntur; secundum viam eorum faciam eis,
et secundum judicia eorum judicabo eos, et scient quia ego Dominus.

Consummatio calamitatis.

§ IV. — *Variis visionibus ostenduntur Ezechieli crimina et supplicia Jerusalem.*

Cap. VIII. — [1] Et factum est in anno sexto, in sexto mense, in quinta
mensis, ego sedebam in domo mea, et senes Juda sedebant coram me, et
cecidit ibi super me manus Domini Dei, [2] et vidi: et ecce similitudo

Abominationes in templo. 1º Introductio.

18] Is. XV, 2. Jer. XLVIII, 37. — 19] Prov. XI, 4. Soph. I, 18. Eccli. V, 10.

quasi aspectus ignis; ab aspectu lumborum ejus, et deorsum, ignis; et a
lumbis ejus, et sursum, quasi aspectus splendoris, ut visio electri. 3 Et
emissa similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei, et
elevavit me spiritus inter terram et cælum, et adduxit me in Jerusalem,
in visione Dei, juxta ostium interius, quod respiciebat ad aquilonem, ubi
erat statutum idolum zeli ad provocandam æmulationem. 4 Et ecce ibi
gloria Dei Israel, secundum visionem quam videram in campo.

2o Abominatio prima, 5 Et dixit ad me: Fili hominis, leva oculos tuos ad viam aquilonis. Et
levavi oculos meos ad viam aquilonis, et ecce ab aquilone portæ altaris
idolum zeli in ipso introitu. 6 Et dixit ad me: Fili hominis, putasne,
vides tu quid isti faciunt, abominationes magnas quas domus Israel facit
hic, ut procul recedam a sanctuario meo? et adhuc conversus videbis
abominationes majores.

secunda, 7 Et introduxit me ad ostium atrii, et vidi, et ecce foramen unum in
pariete; 8 et dixit ad me: Fili hominis, fode parietem. Et cum fodissem
parietem, apparuit ostium unum. 9 Et dixit ad me: Ingredere, et vide
abominationes pessimas quas isti faciunt hic. 10 Et ingressus vidi, et ecce
omnis similitudo reptilium et animalium, abominatio, et universa idola
domus Israel depicta erant in pariete in circuitu per totum; 11 et septua-
ginta viri de senioribus domus Israel; et Jezonias, filius Saphan, stabat
in medio eorum stantium ante picturas; et unusquisque habebat thuri-
bulum in manu sua, et vapor nebulæ de thure consurgebat. 12 Et dixit ad
me: Certe vides, fili hominis, quæ seniores domus Israel faciunt in tene-
bris, unusquisque in abscondito cubiculi sui; dicunt enim: Non videt
Dominus nos, dereliquit Dominus terram.

tertia, 13 Et dixit ad me: Adhuc conversus videbis abominationes majores,
quas isti faciunt. 14 Et introduxit me per ostium portæ domus Domini
quod respiciebat ad aquilonem, et ecce ibi mulieres sedebant plangentes
Adonidem.

quarta. 15 Et dixit ad me: Certe vidisti, fili hominis; adhuc conversus videbis
abominationes majores his. 16 Et introduxit me in atrium domus Domini
interius, et ecce in ostio templi Domini, inter vestibulum et altare, quasi
viginti quinque viri dorsa habentes contra templum Domini, et facies ad
orientem; et adorabant ad ortum solis.

3o Deus iratus non parcet. 17 Et dixit ad me: Certe vidisti, fili hominis; numquid leve est hoc
domui Juda, ut facerent abominationes istas, quas fecerunt hic, quia
replentes terram iniquitate, conversi sunt ad irritandum me? Et ecce
applicant ramum ad nares suas. 18 Ergo et ego faciam in furore: non
parcet oculus meus, nec miserebor; et cum clamaverint ad aures meas
voce magna, non exaudiam eos.

Cives Jerusalem, piis exceptis, plectuntur ab angelis. Cap. IX. — 1 Et clamavit in auribus meis voce magna, dicens:
Appropinquaverunt visitationes urbis, et unusquisque vas interfectionis
habet in manu sua. 2 Et ecce sex viri veniebant de via portæ superioris,
quæ respicit ad aquilonem, et uniuscujusque vas interitus in manu ejus;
vir quoque unus in medio eorum vestitus erat lineis, et atramentarium
scriptoris ad renes ejus; et ingressi sunt, et steterunt juxta altare
æreum.

3 Et gloria Domini Israel assumpta est de cherub, quæ erat super
eum ad limen domus; et vocavit virum qui indutus erat lineis, et atra-
mentarium scriptoris habebat in lumbis suis, 4 et dixit Dominus ad eum:
Transi per mediam civitatem, in medio Jerusalem, et signa thau super
frontes virorum gementium et dolentium super cunctis abominationibus
quæ fiunt in medio ejus. 5 Et illis dixit, audiente me: Transite per civi-
tatem sequentes eum, et percutite; non parcat oculus vester, neque
misereamini: 6 senem, adolescentulum et virginem, parvulum et mulieres,

8, 3] Dan. XIV, 35. — 9, 4] Ex. XII, 7. Apoc. VII, 3.

interficite usque ad internecionem; omnem autem super quem videritis
thau, ne occidatis, et a sanctuario meo incipite.
Cœperunt ergo a viris senioribus, qui erant ante faciem domus. [7] Et
dixit ad eos : Contaminate domum et implete atria interfectis; egredi-
mini. Et egressi sunt, et percutiebant eos qui erant in civitate. [8] Et
cæde completa, remansi ego, ruique super faciem meam, et clamans aio :
Heu! heu! heu! Domine Deus; ergone disperdes omnes reliquias Israel,
effundens furorem tuum super Jerusalem? [9] Et dixit ad me : Iniquitas
domus Israel et Juda magna est nimis valde, et repleta est terra sangui-
nibus, et civitas repleta est aversione; dixerunt enim : Dereliquit Dominus
terram, et Dominus non videt. [10] Igitur et meus non parcet oculus, neque
miserebor; viam eorum super caput eorum reddam.
[11] Et ecce vir qui erat indutus lineis, qui habebat atramentarium in
dorso suo, respondit verbum, dicens : Feci sicut præcepisti mihi.
Cap. X. — [1] Et vidi : et ecce, in firmamento quod erat super caput Urbis
cherubim, quasi lapis sapphirus, quasi species similitudinis solii, apparuit incendium
super ea. [2] Et dixit ad virum qui indutus erat lineis, et ait : Ingredere in præsignatur.
medio rotarum quæ sunt subtus cherubim, et imple manum tuam prunis
ignis quæ sunt inter cherubim, et effunde super civitatem. Ingressusque
est in conspectu meo. [3] Cherubim autem stabant a dextris domus, cum
ingrederetur vir, et nubes implevit atrium interius. [4] Et elevata est gloria
Domini desuper cherub ad limen domus; et repleta est domus nube, et
atrium repletum est splendore gloriæ Domini. [5] Et sonitus alarum cheru-
bim audiebatur usque ad atrium exterius, quasi vox Dei omnipotentis
loquentis. [6] Cumque præcepisset viro qui indutus erat lineis, dicens : Sume
ignem de medio rotarum quæ sunt inter cherubim, ingressus ille stetit
juxta rotam. [7] Et extendit cherub manum de medio cherubim, ad ignem
qui erat inter cherubim; et sumpsit, et dedit in manus ejus qui indutus
erat lineis, qui accipiens egressus est. [8] Et apparuit in cherubim similitudo
manus hominis subtus pennas eorum.
[9] Et vidi : et ecce quatuor rotæ juxta cherubim; rota una juxta cherub Gloria
unum, et rota alia juxta cherub unum; species autem rotarum erat quasi Domini
visio lapidis chrysolithi; [10] et aspectus earum similitudo una quatuor, migrat e
quasi sit rota in medio rotæ. [11] Cumque ambularent, in quatuor partes templo.
gradiebantur, et non revertebantur ambulantes; sed ad locum ad quem
ire declinabat quæ prima erat, sequebantur et ceteræ, nec convertebantur.
[12] Et omne corpus earum, et colla, et manus, et pennæ, et circuli, plena
erant oculis in circuitu quatuor rotarum. [13] Et rotas istas vocavit volubiles,
audiente me. [14] Quatuor autem facies habebat unum : facies una, facies
cherub; et facies secunda, facies hominis; et in tertio facies leonis, et
in quarto facies aquilæ. [15] Et elevata sunt cherubim : ipsum est animal
quod videram juxta fluvium Chobar. [16] Cumque ambularent cherubim,
ibant pariter et rotæ juxta ea; et cum elevarent cherubim alas suas ut
exaltarentur de terra, non residebant rotæ, sed et ipsæ juxta erant.
[17] Stantibus illis, stabant, et cum elevatis elevabantur; spiritus enim vitæ
erat in eis.
[18] Et egressa est gloria Domini a limine templi, et stetit super cheru-
bim. [19] Et elevantia cherubim alas suas, exaltata sunt a terra coram me;
et illis egredientibus, rotæ quoque subsecutæ sunt; et stetit in introitu
portæ domus Domini orientalis, et gloria Dei Israel erat super ea. [20] Ipsum
est animal quod vidi subter Deum Israel juxta fluvium Chobar, et intel-
lexi quia cherubim essent. [21] Quatuor vultus uni, et quatuor alæ uni; et
similitudo manus hominis sub alis eorum. [22] Et similitudo vultuum eorum,
ipsi vultus quos videram juxta fluvium Chobar, et intuitus eorum, et im-
petus singulorum ante faciem suam ingredi.

20] Sup. I, 1-3.

Vates proceribus exitium denuntiat.

Cap. XI. — 1 Et elevavit me spiritus, et introduxit me ad portam domus
Domini orientalem, quæ respicit ad solis ortum : et ecce in introitu portæ
viginti quinque viri ; et vidi in medio eorum Jezoniam, filium Azur, et
Pheltiam, filium Banaiæ, principes populi. 2 Dixitque ad me : Fili homi-
nis, hi sunt viri qui cogitant iniquitatem, et tractant consilium pessimum
in urbe ista, 3 dicentes : Nonne dudum ædificatæ sunt domus ? hæc est
lebes, nos autem carnes. 4 Idcirco vaticinare de eis, vaticinare, fili
hominis.

5 Et irruit in me spiritus Domini, et dixit ad me : Loquere. Hæc dicit
Dominus : Sic locuti estis, domus Israel, et cogitationes cordis vestri ego
novi. 6 Plurimos occidistis in urbe hac, et implestis vias ejus interfectis.
7 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Interfecti vestri, quos posuistis in
medio ejus, hi sunt carnes, et hæc est lebes ; et educam vos de medio
ejus. 8 Gladium metuistis, et gladium inducam super vos, ait Dominus
Deus. 9 Et ejiciam vos de medio ejus, daboque vos in manu hostium, et
faciam in vobis judicia. 10 Gladio cadetis ; in finibus Israel judicabo vos, et
scietis quia ego Dominus. 11 Hæc non erit vobis in lebetem, et vos non
eritis in medio ejus in carnes ; in finibus Israel judicabo vos. 12 Et scietis
quia ego Dominus, quia in præceptis meis non ambulastis, et judicia mea
non fecistis, sed juxta judicia gentium quæ in circuitu vestro sunt estis
operati.

13 Et factum est cum prophetarem, Pheltias, filius Banaiæ, mortuus
est ; et cecidi in faciem meam clamans voce magna, et dixi : Heu ! heu !
heu ! Domine Deus, consummationem tu facis reliquiarum Israel ?

Solantia verba ad reliquias domus Israel.

14 Et factum est verbum Domini ad me, dicens : 15 Fili hominis, fratres
tui, fratres tui, viri propinqui tui, et omnis domus Israel, universi quibus
dixerunt habitatores Jerusalem : Longe recedite a Domino, nobis data
est terra in possessionem. 16 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Quia
longe feci eos in gentibus, et quia dispersi eos in terris, ero eis in sancti-
ficationem modicam in terris ad quas venerunt. 17 Propterea loquere : Hæc
dicit Dominus Deus : Congregabo vos de populis, et adunabo de terris in
quibus dispersi estis, daboque vobis humum Israel. 18 Et ingredientur
illuc, et auferent omnes offensiones, cunctasque abominationes ejus de
illa. 19 Et dabo eis cor unum, et spiritum novum tribuam in visceribus
eorum ; et auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor car-
neum, 20 ut in præceptis meis ambulent, et judicia mea custodiant, fa-
ciantque ea, et sint mihi in populum, et ego sim eis in Deum. 21 Quorum
cor post offendicula et abominationes suas ambulat, horum viam in capite
suo ponam, dicit Dominus Deus.

Deus derelinquit Jerusalem, Ezechiel reducitur in Chaldæam.

22 Et elevaverunt cherubim alas suas, et rotæ cum eis, et gloria Dei
Israel erat super ea ; 23 et ascendit gloria Domini de medio civitatis, ste-
titque super montem qui est ad orientem urbis. 24 Et spiritus levavit me,
adduxitque in Chaldæam ad transmigrationem, in visione, in spiritu
Dei ; et sublata est a me visio quam videram. 25 Et locutus sum ad trans-
migrationem omnia verba Domini quæ ostenderat mihi.

§ V. — *Vaticinia contra regem, populum et pseudoprophetas.*

Actione symbolica prophetæ

Cap. XII. — 1 Et factus est sermo Domini ad me, dicens : 2 Fili homi-
nis, in medio domus exasperantis tu habitas, qui oculos habent ad viden-
dum, et non vident ; et aures ad audiendum, et non audiunt, quia domus
exasperans est. 3 Tu ergo, fili hominis, fac tibi vasa transmigrationis, et
transmigrabis per diem coram eis. Transmigrabis autem de loco tuo ad
locum alterum, in conspectu eorum, si forte aspiciant, quia domus exa-
sperans est ; 4 et efferes foras vasa tua quasi vasa transmigrantis per diem

---

19] Jer. XXXI, 33. Inf. XXXVI, 26.

in conspectu eorum; tu autem egredieris vespere coram eis, sicut egre-
ditur migrans. [5] Ante oculos eorum perfode tibi parietem, et egredieris
per eum; [6] in conspectu eorum in humeris portaberis, in caligine effe-
reris; faciem tuam velabis, et non videbis terram, quia portentum dedi
te domui Israel. [7] Feci ergo sicut præceperat mihi Dominus; vasa mea
protuli quasi vasa transmigrantis per diem; et vespere perfodi mihi parie-
tem manu, et in caligine egressus sum, in humeris portatus in conspectu
eorum.

Significatur regis et populi transmigratio.

[8] Et factus est sermo Domini mane ad me, dicens: [9] Fili hominis,
numquid non dixerunt ad te domus Israel, domus exasperans: Quid tu
facis? [10] Dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Super ducem onus istud,
qui est in Jerusalem, et super omnem domum Israel, quæ est in medio
eorum. [11] Dic: Ego portentum vestrum; quomodo feci, sic fiet illis: in
transmigrationem et in captivitatem ibunt. [12] Et dux qui est in medio
eorum, in humeris portabitur, in caligine egredietur; parietem perfodient,
ut educant eum; facies ejus operietur, ut non videat oculo terram; [13] et
extendam rete meum super eum, et capietur in sagena mea; et adducam
eum in Babylonem, in terram Chaldæorum; et ipsam non videbit, ibique
morietur. [14] Et omnes qui circa eum sunt, præsidium ejus, et agmina
ejus, dispergam in omnem ventum, et gladium evaginabo post eos. [15] Et
scient quia ego Dominus, quando dispersero illos in gentibus, et dissemi-
navero eos in terris. [16] Et relinquam ex eis viros paucos a gladio, et fame,
et pestilentia, ut enarrent omnia scelera eorum in gentibus ad quas
ingredientur, et scient quia ego Dominus.

Alia repræsentatio figurata desolationis imminentis.

[17] Et factus est sermo Domini ad me, dicens: [18] Fili hominis, panem
tuum in conturbatione comede, sed et aquam tuam in festinatione et
mœrore bibe. [19] Et dices ad populum terræ: Hæc dicit Dominus Deus ad
eos qui habitant in Jerusalem, in terra Israel: Panem suum in sollicitu-
dine comedent, et aquam suam in desolatione bibent; ut desoletur terra
a multitudine sua, propter iniquitatem omnium qui habitant in ea. [20] Et
civitates quæ nunc habitantur, desolatæ erunt, terraque deserta, et scietis
quia ego Dominus.

Pœnæ prædictæ mox et certo evenient.

[21] Et factus est sermo Domini ad me, dicens: [22] Fili hominis, quod est
proverbium istud vobis in terra Israel, dicentium: In longum differentur
dies, et peribit omnis visio? [23] Ideo dic ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus: Quiescere faciam proverbium istud, neque vulgo dicetur ultra in
Israel; et loquere ad eos quod appropinquaverint dies et sermo omnis
visionis. [24] Non enim erit ultra omnis visio cassa, neque divinatio ambi-
gua in medio filiorum Israel; [25] quia ego Dominus loquar, et quodcum-
que locutus fuero verbum, fiet, et non prolongabitur amplius; sed in
diebus vestris, domus exasperans, loquar verbum, et faciam illud, dicit
Dominus Deus.
[26] Et factus est sermo Domini ad me, dicens: [27] Fili hominis, ecce
domus Israel dicentium: Visio quam hic videt, in dies multos, et in tem-
pora longa iste prophetat. [28] Propterea dic ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus: Non prolongabitur ultra omnis sermo meus; verbum quod locutus
fuero, complebitur, dicit Dominus Deus.

Prophetiæ adversus vates mendaces.

Cap. XIII. — [1] Et factus est sermo Domini ad me, dicens: [2] Fili
hominis, vaticinare ad prophetas Israel, qui prophetant, et dices prophe-
tantibus de corde suo: Audite verbum Domini; [3] hæc dicit Dominus
Deus: Væ prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, et nihil
vident! [4] Quasi vulpes in desertis prophetæ tui, Israel, erant. [5] Non
ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut sta-
retis in prælio in die Domini. [6] Vident vana, et divinant mendacium,
dicentes: Ait Dominus, cum Dominus non miserit eos; et perseverave-

---

13] Inf. XVII, 20. — 3] Jer. XXIII, 1. Inf. XIV, 9 et XXXIV, 2.

runt confirmare sermonem. [7] Numquid non visionem cassam vidistis, et divinationem mendacem locuti estis, et dicitis : Ait Dominus, cum ego non sim locutus?

[8] Propterea hæc dicit Dominus Deus : Quia locuti estis vana, et vidistis mendacium, ideo ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus. [9] Et erit manus mea super prophetas qui vident vana, et divinant mendacium : in consilio populi mei non erunt, et in scriptura domus Israel non scribentur, nec in terram Israel ingredientur; et scietis quia ego Dominus Deus. [10] Eo quod deceperint populum meum, dicentes : Pax, et non est pax; et ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque paleis. [11] Dic ad eos qui liniunt absque temperatura, quod casurus sit; erit enim imber inundans, et dabo lapides prægrandes desuper irruentes, et ventum procellæ dissipantem. [12] Siquidem ecce cecidit paries; numquid non dicetur vobis : Ubi est litura quam linistis? [13] Propterea hæc dicit Dominus Deus : Et erumpere faciam spiritum tempestatum in indignatione mea, et imber inundans in furore meo erit, et lapides grandes in ira in consumptionem. [14] Et destruam parietem quem linistis absque temperamento, et adæquabo eum terræ, et revelabitur fundamentum ejus; et cadet, et consumetur in medio ejus, et scietis quia ego sum Dominus. [15] Et complebo indignationem meam in pariete, et in his qui liniunt eum absque temperamento; dicamque vobis : Non est paries, et non sunt qui liniunt eum; [16] prophetæ Israel, qui prophetant ad Jerusalem, et vident ei visionem pacis, et non est pax, ait Dominus Deus.

Prophetiæ adversus mulieres fatidicas.

[17] Et tu, fili hominis, pone faciem tuam contra filias populi tui, quæ prophetant de corde suo; et vaticinare super eas, [18] et dic : Hæc dicit Dominus Deus : Væ quæ consuunt pulvillos sub omni cubito manus, et faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas; et cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum! [19] Et violabant me ad populum meum propter pugillum hordei, et fragmen panis, ut interficerent animas quæ non moriuntur, et vivificarent animas quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis.

[20] Propter hoc hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego ad pulvillos vestros, quibus vos capitis animas volantes; et dirumpam eos de brachiis vestris, et dimittam animas quas vos capitis, animas ad volandum. [21] Et dirumpam cervicalia vestra, et liberabo populum meum de manu vestra, neque erunt ultra in manibus vestris ad prædandum; et scietis quia ego Dominus. [22] Pro eo quod mœrere fecistis cor justi mendaciter, quem ego non contristavi; et confortastis manus impii, ut non reverteretur a via sua mala, et viveret; [23] propterea vana non videbitis, et divinationes non divinabitis amplius, et eruam populum meum de manu vestra; et scietis quia ego Dominus.

Adhærentes iniquitati Deum frustra consulunt,

Cap. XIV. — [1] Et venerunt ad me viri seniorum Israel, et sederunt coram me. [2] Et factus est sermo Domini ad me, dicens : [3] Fili hominis, viri isti posuerunt immunditias suas in cordibus suis, et scandalum iniquitatis suæ statuerunt contra faciem suam : numquid interrogatus respondebo eis? [4] Propter hoc loquere eis, et dices ad eos : Hæc dicit Dominus Deus : Homo, homo de domo Israel, qui posuerit immunditias suas in corde suo, et scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam, et venerit ad prophetam interrogans per eum me, ego Dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum; [5] ut capiatur domus Israel in corde suo, quo recesserunt a me in cunctis idolis suis. [6] Propterea dic ad domum Israel : Hæc dicit Dominus Deus : Convertimini, et recedite ab idolis vestris, et ab universis contaminationibus vestris avertite facies vestras. [7] Quia homo, homo de domo Israel, et de proselytis quicumque advena fuerit in Israel, si alienatus fuerit a me, et posuerit idola sua in corde suo, et scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam, et venerit ad prophetam ut interroget per eum me : ego Dominus respondebo

ei per me; [8] et ponam faciem meam super hominem illum, et faciam eum
in exemplum et in proverbium, et disperdam eum de medio populi mei;
et scietis quia ego Dominus.
[9] Et propheta cum erraverit, et locutus fuerit verbum, ego Dominus
decepi prophetam illum, et extendam manum meam super illum, et de-
lebo eum de medio populi mei Israel. [10] Et portabunt iniquitatem suam;
juxta iniquitatem interrogantis, sic iniquitas prophetæ erit: [11] ut non erret
ultra domus Israel a me, neque polluatur in universis prævaricationibus
suis; sed sint mihi in populum, et ego sim eis in Deum, ait Dominus
exercituum.

frustraque sanctorum justitiæ innituntur.

[12] Et factus est sermo Domini ad me, dicens: [13] Fili hominis, terra
cum peccaverit mihi, ut prævaricetur prævaricans, extendam manum
meam super eam, et conteram virgam panis ejus, et immittam in eam
famem, et interficiam de ea hominem et jumentum. [14] Et si fuerint tres
viri isti in medio ejus, Noe, Daniel, et Job, ipsi justitia sua liberabunt
animas suas, ait Dominus exercituum. [15] Quod si et bestias pessimas in-
duxero super terram ut vastem eam, et fuerit invia, eo quod non sit per-
transiens propter bestias; [16] tres viri isti si fuerint in ea, vivo ego, dicit
Dominus Deus, quia nec filios nec filias liberabunt, sed ipsi soli libera-
buntur, terra autem desolabitur. [17] Vel si gladium induxero super terram
illam, et dixero gladio: Transi per terram; et interfecero de ea hominem
et jumentum; [18] et tres viri isti fuerint in medio ejus, vivo ego, dicit
Dominus Deus, non liberabunt filios neque filias, sed ipsi soli libera-
buntur. [19] Si autem et pestilentiam immisero super terram illam, et effu-
dero indignationem meam super eam in sanguine, ut auferam ex ea
hominem et jumentum; [20] et Noe, et Daniel, et Job fuerint in medio
ejus, vivo ego, dicit Dominus Deus, quia filium et filiam non liberabunt,
sed ipsi justitia sua liberabunt animas suas.

Promittitur tamen consolatio.

[21] Quoniam hæc dicit Dominus Deus: Quod et si quatuor judicia mea
pessima, gladium, et famem, ac bestias malas, et pestilentiam, immisero
in Jerusalem, ut interficiam de ea hominem et pecus, [22] tamen relin-
quetur in ea salvatio educentium filios et filias; ecce ipsi ingredientur ad
vos, et videbitis viam eorum et adinventiones eorum, et consolabimini
super malo quod induxi in Jerusalem, in omnibus quæ importavi super
eam. [23] Et consolabuntur vos, cum videritis viam eorum, et adinventiones
eorum; et cognoscetis quod non frustra fecerim omnia quæ feci in ea, ait
Dominus Deus.

§ VI. — *Parabolæ quædam sortem Judæorum adumbrantes.*

Lignum vitis præcisum, figura excidii Jerusalem.

Cap. XV. — [1] Et factus est sermo Domini ad me, dicens: [2] Fili homi-
nis, quid fiet de ligno vitis, ex omnibus lignis nemorum quæ sunt inter
ligna silvarum? [3] Numquid tolletur de ea lignum ut fiat opus, aut fabri-
cabitur de ea paxillus ut dependeat in eo quodcumque vas? [4] Ecce igni
datum est in escam; utramque partem ejus consumpsit ignis, et medietas
ejus redacta est in favillam: numquid utile erit ad opus? [5] Etiam cum
esset integrum, non erat aptum ad opus; quanto magis cum illud ignis
devoraverit et combusserit, nihil ex eo fiet operis!
[6] Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quomodo lignum vitis inter ligna
silvarum, quod dedi igni ad devorandum, sic tradam habitatores Jerusa-
lem. [7] Et ponam faciem meam in eos: de igne egredientur, et ignis con-
sumet eos; et scietis quia ego Dominus, cum posuero faciem meam in
eos, [8] et dedero terram inviam et desolatam, eo quod prævaricatores
extiterint, dicit Dominus Deus.

9] Sup. XIII, 3. — 13] Sup. IV, 16 et V, 16.

Parabola meretricis. 1° Jerusalem benigne a Deo exaltata,

CAP. XVI. — 1 Et factus est sermo Domini ad me, dicens : 2 Fili
hominis, notas fac Jerusalem abominationes suas; 3 et dices : Hæc dicit
Dominus Deus Jerusalem : Radix tua et generatio tua de terra Chanaan;
pater tuus Amorrhæus, et mater tua Cethæa. 4 Et quando nata es, in die
ortus tui, non est præcisus umbilicus tuus; et aqua non es lota in salutem, nec sale salita, nec involuta pannis. 5 Non pepercit super te oculus,
ut faceret tibi unum de his, misertus tui; sed projecta es super faciem
terræ in abjectione animæ tuæ, in die qua nata es.

6 Transiens autem per te, vidi te conculcari in sanguine tuo; et dixi
tibi, cum esses in sanguine tuo : Vive; dixi, inquam, tibi : In sanguine
tuo vive. 7 Multiplicatam quasi germen agri dedi te; et multiplicata es,
et grandis effecta, et ingressa es, et pervenisti ad mundum muliebrem :
ubera tua intumuerunt, et pilus tuus germinavit; et eras nuda, et confusione plena. 8 Et transivi per te, et vidi te; et ecce tempus tuum, tempus
amantium; et expandi amictum meum super te, et operui ignominiam
tuam; et juravi tibi, et ingressus sum pactum tecum, ait Dominus Deus,
et facta es mihi. 9 Et lavi te aqua, et emundavi sanguinem tuum ex te,
et unxi te oleo. 10 Et vestivi te discoloribus, et calceavi te ianthino; et
cinxi te bysso, et indui te subtilibus. 11 Et ornavi te ornamento, et dedi
armillas in manibus tuis, et torquem circa collum tuum. 12 Et dedi inaurem super os tuum, et circulos auribus tuis, et coronam decoris in capite
tuo. 13 Et ornata es auro et argento, et vestita es bysso et polymito et
multicoloribus; similam, et mel, et oleum comedisti; et decora facta es
vehementer nimis, et profecisti in regnum. 14 Et egressum est nomen tuum
in gentes propter speciem tuam, quia perfecta eras in decore meo, quem
posueram super te, dicit Dominus Deus.

2° turpissime ingrata,

15 Et habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo;
et exposuisti fornicationem tuam omni transeunti, ut ejus fieres. 16 Et
sumens de vestimentis tuis, fecisti tibi excelsa hinc inde consuta, et fornicata es super eis sicut non est factum, neque futurum est. 17 Et tulisti
vasa decoris tui de auro meo atque argento meo, quæ dedi tibi, et fecisti
tibi imagines masculinas, et fornicata es in eis. 18 Et sumpsisti vestimenta
tua multicoloria, et operuisti illas, et oleum meum et thymiama meum
posuisti coram eis. 19 Et panem meum quem dedi tibi, similam, et oleum,
et mel, quibus enutrivi te, posuisti in conspectu eorum in odorem suavitatis; et factum est, ait Dominus Deus. 20 Et tulisti filios tuos et filias
tuas, quas generasti mihi, et immolasti eis ad devorandum. Numquid
parva est fornicatio tua? 21 Immolasti filios meos, et dedisti, illos consecrans, eis. 22 Et post omnes abominationes tuas et fornicationes, non es
recordata dierum adolescentiæ tuæ, quando eras nuda, et confusione
plena, conculcata in sanguine tuo.

23 Et accidit post omnem malitiam tuam (væ, væ tibi! ait Dominus
Deus), 24 et ædificasti tibi lupanar, et fecisti tibi prostibulum in cunctis
plateis. 25 Ad omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ, et abominabilem fecisti decorem tuum; et divisisti pedes tuos omni transeunti,
et multiplicasti fornicationes tuas; 26 et fornicata es cum filiis Ægypti,
vicinis tuis, magnarum carnium; et multiplicasti fornicationem tuam ad
irritandum me. 27 Ecce ego extendam manum meam super te, et auferam
justificationem tuam, et dabo te in animas odientium te filiarum Palæstinarum, quæ erubescunt in via tua scelerata. 28 Et fornicata es in filiis
Assyriorum, eo quod necdum fueris expleta; et postquam fornicata es,
nec sic es satiata; 29 et multiplicasti fornicationem tuam in terra Chanaan
cum Chaldæis, et nec sic satiata es.

30 In quo mundabo cor tuum, ait Dominus Deus, cum facias omnia
hæc opera mulieris meretricis et procacis? 31 Quia fabricasti lupanar
tuum in capite omnis viæ, et excelsum tuum fecisti in omni platea; nec
facta es quasi meretrix fastidio augens pretium; 32 sed quasi mulier adul-

tera, quæ super virum suum inducit alienos. [33] Omnibus meretricibus dan-
tur mercedes, tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, et dona
donabas eis, ut intrarent ad te undique ad fornicandum tecum. [34] Factum-
que est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, et
post te non erit fornicatio; in eo enim quod dedisti mercedes, et mercedes
non accepisti, factum est in te contrarium.

[35] Propterea, meretrix, audi verbum Domini. [36] Hæc dicit Dominus 3o justis
Deus : Quia effusum est æs tuum, et revelata est ignominia tua in forni- tradenda
cationibus tuis super amatores tuos, et super idola abominationum tua- suppliciis;
rum, in sanguine filiorum tuorum quos dedisti eis, [37] ecce ego congregabo
omnes amatores tuos, quibus commista es, et omnes quos dilexisti, cum
universis quos oderas; et congregabo eos super te undique, et nudabo
ignominiam tuam coram eis, et videbunt omnem turpitudinem tuam.
[38] Et judicabo te judiciis adulterarum, et effundentium sanguinem; et
dabo te in sanguinem furoris et zeli. [39] Et dabo te in manus eorum, et
destruent lupanar tuum, et demolientur prostibulum tuum; et denuda-
bunt te vestimentis tuis, et auferent vasa decoris tui, et derelinquent te
nudam, plenamque ignominia; [40] et adducent super te multitudinem, et
lapidabunt te lapidibus, et trucidabunt te gladiis suis; [41] et comburent
domos tuas igni, et facient in te judicia in oculis mulierum plurimarum;
et desines fornicari, et mercedes ultra non dabis; [42] et requiescet indigna-
tio mea in te; et auferetur zelus meus a te, et quiescam, nec irascar
amplius.

[43] Eo quod non fueris recordata dierum adolescentiæ tuæ, et provocasti
me in omnibus his, quapropter et ego vias tuas in capite tuo dedi, ait
Dominus Deus; et non feci juxta scelera tua in omnibus abominationibus
tuis. [44] Ecce omnis qui dicit vulgo proverbium, in te assumet illud, di-
cens : Sicut mater, ita et filia ejus. [45] Filia matris tuæ es tu, quæ projecit
virum suum et filios suos; et soror sororum tuarum es tu, quæ projece-
runt viros suos et filios suos : mater vestra Cethæa, et pater vester Amor-
rhæus. [46] Et soror tua major, Samaria, ipsa et filiæ ejus, quæ habitant ad
sinistram tuam; soror autem tua minor te, quæ habitat a dextris tuis,
Sodoma, et filiæ ejus. [47] Sed nec in viis earum ambulasti, neque secun-
dum scelera earum fecisti pauxillum minus; pene sceleratiora fecisti
illis in omnibus viis tuis. [48] Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non fecit
Sodoma, soror tua, ipsa et filiæ ejus, sicut fecisti, tu et filiæ tuæ. [49] Ecce
hæc fuit iniquitas Sodomæ, sororis tuæ : superbia, saturitas panis et
abundantia, et otium ipsius, et filiarum ejus; et manum egeno et pauperi
non porrigebant; [50] et elevatæ sunt, et fecerunt abominationes coram me;
et abstuli eas sicut vidisti. [51] Et Samaria dimidium peccatorum tuorum
non peccavit; sed vicisti eas sceleribus tuis, et justificasti sorores tuas in
omnibus abominationibus tuis quas operata es. [52] Ergo et tu porta confu-
sionem tuam, quæ vicisti sorores tuas peccatis tuis, sceleratius agens ab
eis : justificatæ sunt enim a te; ergo et tu confundere, et porta ignomi-
niam tuam, quæ justificasti sorores tuas.

[53] Et convertam restituens eas conversione Sodomorum cum filiabus 4o quamvis,
suis, et conversione Samariæ et filiarum ejus, et convertam reversionem si pœniteat,
tuam in medio earum, [54] ut portes ignominiam tuam, et confundaris in ignoscenda.
omnibus quæ fecisti consolans eas. [55] Et soror tua Sodoma et filiæ ejus
revertentur ad antiquitatem suam, et Samaria et filiæ ejus revertentur ad
antiquitatem suam, et tu et filiæ tuæ revertemini ad antiquitatem vestram.
[56] Non fuit autem Sodoma, soror tua, audita in ore tuo, in die superbiæ
tuæ, [57] antequam revelaretur malitia tua, sicut hoc tempore in oppro-
brium filiarum Syriæ, et cunctarum in circuitu tuo filiarum Palæstinarum

37] Inf. XXIII, 10. — 41] IV Reg. XXV, 9. — 49] Gen. XIX, 24.

quæ ambiunt te per gyrum. [58] Scelus tuum et ignominiam tuam tu portasti, ait Dominus Deus.

[59] Quia hæc dicit Dominus Deus : Et faciam tibi sicut despexisti juramentum, ut irritum faceres pactum ; [60] et recordabor ego pacti mei tecum in diebus adolescentiæ tuæ, et suscitabo tibi pactum sempiternum. [61] Et recordaberis viarum tuarum, et confunderis, cum receperis sorores tuas te majores cum minoribus tuis ; et dabo eas tibi in filias, sed non ex pacto tuo. [62] Et suscitabo ego pactum meum tecum, et scies quia ego Dominus ; [63] ut recorderis, et confundaris, et non sit tibi ultra aperire os præ confusione tua, cum placatus tibi fuero in omnibus quæ fecisti, ait Dominus Deus.

Parabola vitis ab aquila plantatæ et eradicatæ.

Cap. XVII. — [1] Et factum est verbum Domini ad me, dicens : [2] Fili hominis, propone ænigma, et narra parabolam ad domum Israel ; [3] et dices : Hæc dicit Dominus Deus : Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis et varietate, venit ad Libanum, et tulit medullam cedri. [4] Summitatem frondium ejus avulsit, et transportavit eam in terram Chanaan ; in urbe negotiatorum posuit illam. [5] Et tulit de semine terræ, et posuit illud in terra pro semine, ut firmaret radicem super aquas multas ; in superficie posuit illud. [6] Cumque germinasset, crevit in vineam latiorem, humili statura, respicientibus ramis ejus ad eam, et radices ejus sub illa erant ; facta est ergo vinea, et fructificavit in palmites, et emisit propagines. [7] Et facta est aquila altera grandis, magnis alis, multisque plumis ; et ecce vinea ista quasi mittens radices suas ad eam, palmites suos extendit ad illam, ut irrigaret eam de areolis germinis sui. [8] In terra bona super aquas multas plantata est, ut faciat frondes, et portet fructum, ut sit in vineam grandem. [9] Dic : Hæc dicit Dominus Deus : Ergone prosperabitur ? nonne radices ejus evellet, et fructus ejus distringet, et siccabit omnes palmites germinis ejus, et arescet, et non in brachio grandi, neque in populo multo, ut evelleret eam radicitus ? [10] Ecce plantata est ; ergone prosperabitur ? nonne, cum tetigerit eam ventus urens, siccabitur, et in areis germinis sui arescet ?

Explicatio parabolæ.

[11] Et factum est verbum Domini ad me, dicens : [12] Dic ad domum exasperantem : Nescitis quid ista significent ? Dic : Ecce venit rex Babylonis in Jerusalem ; et assumet regem et principes ejus, et adducet eos ad semetipsum in Babylonem. [13] Et tollet de semine regni, ferietque cum eo fœdus, et ab eo accipiet jusjurandum. Sed et fortes terræ tollet, [14] ut sit regnum humile, et non elevetur, sed custodiat pactum ejus, et servet illud. [15] Qui recedens ab eo misit nuntios ad Ægyptum, ut daret sibi equos et populum multum : numquid prosperabitur, vel consequetur salutem, qui fecit hæc ? et qui dissolvit pactum, numquid effugiet ? [16] Vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in loco regis qui constituit eum regem, cujus fecit irritum juramentum, et solvit pactum quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur. [17] Et non in exercitu grandi, neque in populo multo, faciet contra eum Pharao prælium : in jactu aggeris, et in exstructione vallorum, ut interficiat animas multas. [18] Spreverat enim juramentum, ut solveret fœdus, et ecce dedit manum suam ; et cum omnia hæc fecerit, non effugiet.

[19] Propterea hæc dicit Dominus Deus : Vivo ego, quoniam juramentum quod sprevit, et fœdus quod prævaricatus est, ponam in caput ejus. [20] Et expandam super eum rete meum, et comprehendetur in sagena mea ; et adducam eum in Babylonem, et judicabo eum ibi in prævaricatione qua despexit me. [21] Et omnes profugi ejus, cum universo agmine suo, gladio cadent ; residui autem in omnem ventum dispergentur, et scietis quia ego Dominus locutus sum.

20] Sup. XII, 13. Inf. XXXII, 3.

Additur promissio Messiæ gloriose regnaturi.

[22] Hæc dicit Dominus Deus : Et sumam ego de medulla cedri sublimis,
et ponam ; de vertice ramorum ejus tenerum distringam, et plantabo super
montem excelsum et eminentem. [23] In monte sublimi Israel plantabo
illud, et erumpet in germen, et faciet fructum, et erit in cedrum magnam ;
et habitabunt sub ea omnes volucres, et universum volatile sub umbra
frondium ejus nidificabit ; [24] et scient omnia ligna regionis quia ego Do-
minus humiliavi lignum sublime, et exaltavi lignum humile ; et siccavi
lignum viride, et frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus
sum, et feci.

Judiciorum divinorum justitia. 1º Principium generale.

Cap. XVIII. — [1] Et factus est sermo Domini ad me, dicens : [2] Quid
est quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel,
dicentes : Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstu-
pescunt ? [3] Vivo ego, dicit Dominus Deus, si erit ultra vobis parabola
hæc in proverbium in Israel. [4] Ecce omnes animæ meæ sunt ; ut anima
patris, ita et anima filii mea est : anima quæ peccaverit, ipsa morietur.

2º Non punietur justus.

[5] Et vir si fuerit justus, et fecerit judicium et justitiam ; [6] in montibus
non comederit, et oculos suos non levaverit ad idola domus Israel ; et
uxorem proximi sui non violaverit, et ad mulierem menstruatam non
accesserit ; [7] et hominem non contristaverit, pignus debitori reddiderit,
per vim nihil rapuerit ; panem suum esurienti dederit, et nudum operuerit
vestimento ; [8] ad usuram non commodaverit, et amplius non acceperit ; ab
iniquitate averterit manum suam, et judicium verum fecerit inter virum
et virum ; [9] in præceptis meis ambulaverit, et judicia mea custodierit, ut
faciat veritatem : hic justus est, vita vivet, ait Dominus Deus.

3º Malus filius patris justi castigabitur.

[10] Quod si genuerit filium latronem, effundentem sanguinem, et fecerit
unum de istis ; [11] et hæc quidem omnia non facientem, sed in montibus
comedentem, et uxorem proximi sui polluentem ; [12] egenum et pauperem
contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, et ad idola
levantem oculos suos, abominationem facientem ; [13] ad usuram dantem,
et amplius accipientem : numquid vivet ? Non vivet ; cum universa hæc
detestanda fecerit, morte morietur, sanguis ejus in ipso erit.

4º Patris impii filius innocens non punietur.

[14] Quod si genuerit filium, qui videns omnia peccata patris sui quæ
fecit, timuerit, et non fecerit simile eis ; [15] super montes non comederit,
et oculos suos non levaverit ad idola domus Israel, et uxorem proximi
sui non violaverit ; [16] et virum non contristaverit, pignus non retinuerit,
et rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit, et nudum ope-
ruerit vestimento ; [17] a pauperis injuria averterit manum suam, usuram
et superabundantiam non acceperit, judicia mea fecerit, in præceptis
meis ambulaverit : hic non morietur in iniquitate patris sui, sed vita vivet.
[18] Pater ejus, quia calumniatus est, et vim fecit fratri, et malum operatus
est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate sua. [19] Et dicitis :
Quare non portavit filius iniquitatem patris ? Videlicet quia filius judicium
et justitiam operatus est, omnia præcepta mea custodivit, et fecit illa ;
vivet vita. [20] Anima quæ peccaverit, ipsa morietur ; filius non portabit
iniquitatem patris, et pater non portabit iniquitatem filii ; justitia justi
super eum erit, et impietas impii erit super eum.

5º Impius, pœnitentiam agens, salvabitur.

[21] Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ
operatus est, et custodierit omnia præcepta mea, et fecerit judicium et
justitiam, vita vivet et non morietur ; [22] omnium iniquitatum ejus, quas
operatus est, non recordabor ; in justitia sua, quam operatus est, vivet.
[23] Numquid voluntatis meæ est mors impii ? dicit Dominus Deus ; et non
ut convertatur a viis suis, et vivat ?

6º Justus, iniquitatem faciens, punietur.

[24] Si autem averterit se justus a justitia sua, et fecerit iniquitatem
secundum omnes abominationes quas operari solet impius, numquid

---

2] Jer. XXXI, 29. — 7] Is. LVIII, 7. Matth. XXV, 35. — 20] Deut. XXIV, 16. IV Reg. XIV, 6.
II Par. XXV, 4. — 23] Inf. 32 et XXXIII, 11. II Petr. III, 9.

vivet? Omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur; in prævaricatione qua prævaricatus est, et in peccato suo quod peccavit, in ipsis morietur. [25] Et dixistis : Non est æqua via Domini! Audite ergo, domus Israel : Numquid via mea non est æqua? et non magis viæ vestræ pravæ sunt? [26] Cum enim averterit se justus a justitia sua, et fecerit iniquitatem, morietur in eis, in injustitia quam operatus est morietur. [27] Et cum averterit se impius ab impietate sua quam operatus est, et fecerit judicium et justitiam, ipse animam suam vivificabit; [28] considerans enim, et avertens se ab omnibus iniquitatibus suis quas operatus est, vita vivet, et non morietur.

7° Conclusio et adhortatio.

[29] Et dicunt filii Israel: Non est æqua via Domini! Numquid viæ meæ non sunt æquæ, domus Israel? et non magis viæ vestræ pravæ? [30] Idcirco unumquemque juxta vias suas judicabo, domus Israel, ait Dominus Deus. Convertimini, et agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, et non erit vobis in ruinam iniquitas. [31] Projicite a vobis omnes prævaricationes vestras in quibus prævaricati estis, et facite vobis cor novum, et spiritum novum: et quare moriemini, domus Israel? [32] Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus; revertimini, et vivite.

Parabola leonum, figurans sortem regum Juda.

Cap. XIX. — [1] Et tu, assume planctum super principes Israel; [2] et dices : Quare mater tua leæna inter leones cubavit? in medio leunculorum enutrivit catulos suos? [3] Et eduxit unum de leunculis suis, et leo factus est; et didicit capere prædam, hominemque comedere. [4] Et audierunt de eo gentes; et non absque vulneribus suis ceperunt eum, et adduxerunt eum in catenis in terram Ægypti. [5] Quæ cum vidisset quoniam infirmata est, et periit expectatio ejus, tulit unum de leunculis suis, leonem constituit eum. [6] Qui incedebat inter leones, et factus est leo; et didicit prædam capere, et homines devorare; [7] didicit viduas facere, et civitates eorum in desertum adducere; et desolata est terra et plenitudo ejus a voce rugitus illius. [8] Et convenerunt adversus eum gentes undique de provinciis, et expanderunt super eum rete suum; in vulneribus earum captus est, [9] et miserunt eum in caveam; in catenis adduxerunt eum ad regem Babylonis, miseruntque eum in carcerem, ne audiretur vox ejus ultra super montes Israel.

Parabola vineæ, adumbrans sortem Israelis.

[10] Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquam plantata est; fructus ejus et frondes ejus creverunt ex aquis multis. [11] Et factæ sunt ei virgæ solidæ in sceptra dominantium, et exaltata est statura ejus inter frondes, et vidit altitudinem suam in multitudine palmitum suorum. [12] Et evulsa est in ira, in terramque projecta, et ventus urens siccavit fructum ejus; marcuerunt et arefactæ sunt virgæ roboris ejus : ignis comedit eam. [13] Et nunc transplantata est in desertum, in terra invia et sitienti. [14] Et egressus est ignis de virga ramorum ejus, qui fructum ejus comedit; et non fuit in ea virga fortis, sceptrum dominantium. Planctus est, et erit in planctum.

§ VII. — *Israelis ingratitudo, Dei fidelitas.*

Sermonis occasio et argumentum.

Cap. XX. — [1] Et factum est in anno septimo, in quinto, in decima mensis, venerunt viri de senioribus Israel ut interrogarent Dominum, et sederunt coram me. [2] Et factus est sermo Domini ad me, dicens : [3] Fili hominis, loquere senioribus Israel, et dices ad eos : Hæc dicit Dominus Deus : Numquid ad interrogandum me vos venistis? Vivo ego quia non respondebo vobis, ait Dominus Deus. [4] Si judicas eos, si judicas, fili hominis, abominationes patrum eorum ostende eis.

25] Inf. XXXIII, 20. — 30] Matth. III, 2. Luc. III, 3. — 32] Sup. 23. Inf. XXXIII, 11. II Petr. III. 9.

5 Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus Deus : In die qua elegi Israel, Prævarica-
et levavi manum meam pro stirpe domus Jacob, et apparui eis in terra tiones
Ægypti, et levavi manum meam pro eis, dicens : Ego Dominus Deus Israelis in
vester ; 6 in die illa levavi manum meam pro eis, ut educerem eos de terra Ægypto,
Ægypti, in terram quam provideram eis, fluentem lacte et melle, quæ est
egregia inter omnes terras. 7 Et dixi ad eos : Unusquisque offensiones
oculorum suorum abjiciat, et in idolis Ægypti nolite pollui : ego Dominus
Deus vester. 8 Et irritaverunt me, nolueruntque me audire ; unusquisque
abominationes oculorum suorum non projecit, nec idola Ægypti reliquerunt.
Et dixi ut effunderem indignationem meam super eos, et implerem
iram meam in eis, in medio terræ Ægypti. 9 Et feci propter nomen meum,
ut non violaretur coram gentibus in quarum medio erant, et inter quas
apparui eis ut educerem eos de terra Ægypti.
10 Ejeci ergo eos de terra Ægypti, et eduxi eos in desertum. 11 Et dedi in deserto,
eis præcepta mea, et judicia mea ostendi eis, quæ faciens homo vivet in
eis ; 12 insuper et sabbata mea dedi eis, ut essent signum inter me et eos, et
scirent quia ego Dominus sanctificans eos. 13 Et irritaverunt me domus
Israel in deserto ; in præceptis meis non ambulaverunt, et judicia mea
projecerunt, quæ faciens homo vivet in eis, et sabbata mea violaverunt
vehementer. Dixi ergo ut effunderem furorem meum super eos in deserto,
et consumerem eos ; 14 et feci propter nomen meum, ne violaretur coram
gentibus de quibus ejeci eos in conspectu earum. 15 Ego igitur levavi
manum meam super eos in deserto, ne inducerem eos in terram quam
dedi eis, fluentem lacte et melle, præcipuam terrarum omnium : 16 quia
judicia mea projecerunt, et in præceptis meis non ambulaverunt, et sabbata
mea violaverunt, post idola enim cor eorum gradiebatur. 17 Et pepercit
oculus meus super eos, ut non interficerem eos ; nec consumpsi eos
in deserto.
18 Dixi autem ad filios eorum in solitudine : In præceptis patrum
vestrorum nolite incedere ; nec judicia eorum custodiatis, nec in idolis
eorum polluamini. 19 Ego Dominus Deus vester : in præceptis meis ambulate,
judicia mea custodite, et facite ea. 20 Et sabbata mea sanctificate,
ut sint signum inter me et vos, et sciatis quia ego sum Dominus Deus
vester. 21 Et exacerbaverunt me filii : in præceptis meis non ambulaverunt,
et judicia mea non custodierunt ut facerent ea, quæ cum fecerit
homo, vivet in eis, et sabbata mea violaverunt. Et comminatus sum ut
effunderem furorem meum super eos, et implerem iram meam in eis in
deserto. 22 Averti autem manum meam, et feci propter nomen meum, ut
non violaretur coram gentibus, de quibus ejeci eos in oculis earum. 23 Iterum
levavi manum meam in eos in solitudine, ut dispergerem illos in
nationes, et ventilarem in terras, 24 eo quod judicia mea non fecissent,
et præcepta mea reprobassent, et sabbata mea violassent, et post idola
patrum suorum fuissent oculi eorum. 25 Ergo et ego dedi eis præcepta
non bona, et judicia in quibus non vivent. 26 Et pollui eos in muneribus
suis, cum offerrent omne quod aperit vulvam, propter delicta sua ; et
scient quia ego Dominus.
27 Quamobrem loquere ad domum Israel, fili hominis, et dices ad eos : in terra pro-
Hæc dicit Dominus Deus : Adhuc et in hoc blasphemaverunt me patres missionis.
vestri, cum sprevissent me contemnentes, 28 et induxissem eos in terram
super quam levavi manum meam ut darem eis : viderunt omnem collem
excelsum, et omne lignum nemorosum ; et immolaverunt ibi victimas
suas, et dederunt ibi irritationem oblationis suæ, et posuerunt ibi odorem
suavitatis suæ, et libaverunt libationes suas. 29 Et dixi ad eos :
Quid est excelsum, ad quod vos ingredimini ? et vocatum est nomen
ejus Excelsum usque ad hanc diem. 30 Propterea dic ad domum Israel :

11] Lev. XVIII, 5. Rom. X, 5. — 12] Ex. XX, 8 et XXXI, 13. Deut. V, 12.

Hæc dicit Dominus Deus : Certe in via patrum vestrorum vos polluimini,
et post offendicula eorum vos fornicamini; 31 et in oblatione donorum
vestrorum, cum traducitis filios vestros per ignem, vos polluimini in
omnibus idolis vestris usque hodie; et ego respondebo vobis, domus
Israel? Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non respondebo vobis.

Deus regnabit in furore super Judæos.

32 Neque cogitatio mentis vestræ fiet, dicentium : Erimus sicut gentes
et sicut cognationes terræ, ut colamus ligna et lapides. 33 Vivo ego, dicit
Dominus Deus, quoniam in manu forti, et in brachio extento, et in fu-
rore effuso, regnabo super vos. 34 Et educam vos de populis, et congre-
gabo vos de terris in quibus dispersi estis; in manu valida, et in brachio
extento, et in furore effuso, regnabo super vos. 35 Et adducam vos in
desertum populorum, et judicabor vobiscum ibi facie ad faciem. 36 Sicut
judicio contendi adversum patres vestros in deserto terræ Ægypti, sic
judicabo vos, dicit Dominus Deus. 37 Et subjiciam vos sceptro meo, et
inducam vos in vinculis fœderis. 38 Et eligam de vobis transgressores et
impios, et de terra incolatus eorum educam eos, et in terram Israel non
ingredientur; et scietis quia ego Dominus.

Eos tamen ad terram suam revocabit.

39 Et vos, domus Israel, hæc dicit Dominus Deus : Singuli post idola
vestra ambulate, et servite eis. Quod si et in hoc non audieritis me, et
nomen meum sanctum pollueritis ultra in muneribus vestris et in idolis
vestris : 40 in monte sancto meo, in monte excelso Israel, ait Dominus
Deus, ibi serviet mihi omnis domus Israel : omnes, inquam, in terra in
qua placebunt mihi; et ibi quæram primitias vestras, et initium decima-
rum vestrarum, in omnibus sanctificationibus vestris. 41 In odorem suavi-
tatis suscipiam vos, cum eduxero vos de populis, et congregavero vos de
terris in quas dispersi estis; et sanctificabor in vobis in oculis nationum.
42 Et scietis quia ego Dominus, cum induxero vos ad terram Israel, in
terram pro qua levavi manum meam, ut darem eam patribus vestris.
43 Et recordabimini ibi viarum vestrarum, et omnium scelerum vestro-
rum, quibus polluti estis in eis; et displicebitis vobis in conspectu vestro,
in omnibus malitiis vestris quas fecistis. 44 Et scietis quia ego Dominus,
cum benefecero vobis propter nomen meum, et non secundum vias vestras
malas, neque secundum scelera vestra pessima, domus Israel, ait Domi-
nus Deus.

§ VIII. — *Israel vastatus incendio et gladio Domini.*

Incendium in saltu meridiano.

45 Et factus est sermo Domini ad me, dicens : 46 Fili hominis, pone
faciem tuam contra viam austri, et stilla ad africum, et propheta ad sal-
tum agri meridiani. 47 Et dices saltui meridiano : Audi verbum Domini;
hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego succendam in te ignem, et comburam
in te omne lignum viride, et omne lignum aridum; non extinguetur
flamma succensionis; et comburetur in ea omnis facies ab austro usque
ad aquilonem; 48 et videbit universa caro quia ego Dominus succendi
eam, nec extinguetur. 49 Et dixi : A, a, a, Domine Deus; ipsi dicunt de
me : Numquid non per parabolas loquitur iste?

Gladius Domini mox evaginandus;

Cap. XXI. — 1 Et factus est sermo Domini ad me, dicens : 2 Fili
hominis, pone faciem tuam ad Jerusalem, et stilla ad sanctuaria, et pro-
pheta contra humum Israel. 3 Et dices terræ Israel : Hæc dicit Dominus
Deus : Ecce ego ad te, et ejiciam gladium meum de vagina sua, et occi-
dam in te justum et impium. 4 Pro eo autem quod occidi in te justum et
impium, idcirco egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem car-
nem, ab austro usque ad aquilonem : 5 ut sciat omnis caro quia ego Do-
minus eduxi gladium meum de vagina sua irrevocabilem. 6 Et tu, fili
hominis, ingemisce in contritione lumborum, et in amaritudinibus inge-
misce coram eis. 7 Cumque dixerint ad te : Quare tu gemis? dices : Pro
auditu; quia venit, et tabescet omne cor, et dissolventur universæ manus,

et infirmabitur omnis spiritus, et per cuncta genua fluent aquæ; ecce
venit, et fiet, ait Dominus Deus.

8 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 9 Fili hominis, propheta,
et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Loquere. Gladius, gladius exacutus
est, et limatus. 10 Ut cædat victimas, exacutus est; ut splendeat, limatus
est: qui moves sceptrum filii mei, succidisti omne lignum. 11 Et dedi
eum ad levigandum, ut teneatur manu; iste exacutus est gladius, et iste
limatus est, ut sit in manu interficientis. 12 Clama, et ulula, fili hominis,
quia hic factus est in populo meo, hic in cunctis ducibus Israel qui fuge-
rant; gladio traditi sunt cum populo meo; idcirco plaude super femur,
13 quia probatus est; et hoc, cum sceptrum subverterit, et non erit, dicit
Dominus Deus.

jam nunc exacutus et limatus,

14 Tu ergo, fili hominis, propheta, et percute manu ad manum; et du-
plicetur gladius, ac triplicetur gladius interfectorum. Hic est gladius
occisionis magnæ, qui obstupescere eos facit, 15 et corde tabescere, et
multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladii
acuti, et limati ad fulgendum, amicti ad cædem. 16 Exacuere, vade ad
dexteram, sive ad sinistram, quocumque faciei tuæ est appetitus. 17 Quin
et ego plaudam manu ad manum, et implebo indignationem meam: ego
Dominus locutus sum.

ut ubique trucidet.

18 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 19 Et tu, fili hominis,
pone tibi duas vias, ut veniat gladius regis Babylonis: de terra una egre-
dientur ambæ; et manu capiet conjecturam, in capite viæ civitatis con-
jiciet. 20 Viam pones ut veniat gladius ad Rabbath filiorum Ammon, et
ad Judam in Jerusalem munitissimam. 21 Stetit enim rex Babylonis in
bivio, in capite duarum viarum, divinationem quærens, commiscens sa-
gittas, interrogavit idola, exta consuluit.

Ille mucro venit a Babylone,

22 Ad dexteram ejus facta est divinatio super Jerusalem, ut ponat arie-
tes, ut aperiat os in cæde, ut elevet vocem in ululatu, ut ponat arietes
contra portas, ut comportet aggerem, ut ædificet munitiones. 23 Eritque
quasi consulens frustra oraculum in oculis eorum, et sabbatorum otium
imitans; ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendum. 24 Idcirco hæc
dicit Dominus Deus: Pro eo quod recordati estis iniquitatis vestræ, et
revelastis prævaricationes vestras, et apparuerunt peccata vestra in omni-
bus cogitationibus vestris, pro eo, inquam, quod recordati estis, manu
capiemini. 25 Tu autem, profane, impie dux Israel, cujus venit dies in
tempore iniquitatis præfinita; 26 hæc dicit Dominus Deus: Aufer cidarim,
tolle coronam: nonne hæc est quæ humilem sublevavit, et sublimem
humiliavit? 27 Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam; et hoc
non factum est, donec veniret cujus est judicium, et tradam ei.

adversus Judam

28 Et tu, fili hominis, propheta, et dic: Hæc dicit Dominus Deus ad
filios Ammon, et ad opprobrium eorum; et dices: Mucro, mucro, evagina
te ad occidendum; lima te ut interficias et fulgeas; 29 cum tibi viderentur
vana, et divinarentur mendacia, ut dareris super colla vulneratorum im-
piorum, quorum venit dies in tempore iniquitatis præfinita. 30 Revertere
ad vaginam tuam, in loco in quo creatus es; in terra nativitatis tuæ judi-
cabo te. 31 Et effundam super te indignationem meam, in igne furoris
mei sufflabo in te, daboque te in manus hominum insipientium, et fabri-
cantium interitum. 32 Igni eris cibus, sanguis tuus erit in medio terræ,
oblivioni traderis; quia ego Dominus locutus sum.

et adversus Ammon.

§ IX. — *Scelera Jerusalem.*

Cap. XXII. — 1 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 2 Et tu,
fili hominis, nonne judicas, nonne judicas civitatem sanguinum? 3 Et
ostendes ei omnes abominationes suas, et dices: Hæc dicit Dominus
Deus: Civitas effundens sanguinem in medio sui, ut veniat tempus ejus;

Deus invehitur in scelera Jerusalem.

et quæ fecit idola contra semetipsam, ut pollueretur. [4] In sanguine tuo, qui a te effusus est, deliquisti; et in idolis tuis, quæ fecisti, polluta es; et appropinquare fecisti dies tuos, et adduxisti tempus annorum tuorum: propterea dedi te opprobrium gentibus, et irrisionem universis terris. [5] Quæ juxta sunt, et quæ procul a te, triumphabunt de te, sordida, nobilis, grandis interitu.

[6] Ecce principes Israel singuli in brachio suo fuerunt in te, ad effundendum sanguinem. [7] Patrem et matrem contumeliis affecerunt in te; advenam calumniati sunt in medio tui; pupillum et viduam contristaverunt apud te. [8] Sanctuaria mea sprevisti, et sabbata mea polluisti. [9] Viri detractores fuerunt in te ad effundendum sanguinem, et super montes comederunt in te; scelus operati sunt in medio tui. [10] Verecundiora patris discooperuerunt in te; immunditiam menstruatæ humiliaverunt in te; [11] et unusquisque in uxorem proximi sui operatus est abominationem, et socer nurum suam polluit nefarie; frater sororem suam, filiam patris sui, oppressit in te. [12] Munera acceperunt apud te ad effundendum sanguinem; usuram et superabundantiam accepisti, et avare proximos tuos calumniabaris; meique oblita es, ait Dominus Deus.

[13] Ecce complosi manus meas super avaritiam tuam, quam fecisti, et super sanguinem qui effusus est in medio tui. [14] Numquid sustinebit cor tuum, aut prævalebunt manus tuæ, in diebus quos ego faciam tibi? Ego Dominus locutus sum, et faciam. [15] Et dispergam te in nationes, et ventilabo te in terras, et deficere faciam immunditiam tuam a te. [16] Et possidebo te in conspectu gentium; et scies quia ego Dominus.

Domus Israel, versa in scoriam, igne conflabitur.

[17] Et factum est verbum Domini ad me, dicens: [18] Fili hominis, versa est mihi domus Israel in scoriam; omnes isti æs, et stannum, et ferrum, et plumbum in medio fornacis; scoria argenti facti sunt. [19] Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eo quod versi estis omnes in scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Jerusalem, [20] congregatione argenti, et æris, et stanni, et ferri, et plumbi, in medio fornacis, ut succendam in ea ignem ad conflandum. Sic congregabo in furore meo, et in ira mea, et requiescam, et conflabo vos. [21] Et congregabo vos, et succendam vos in igne furoris mei, et conflabimini in medio ejus. [22] Ut conflatur argentum in medio fornacis, sic eritis in medio ejus; et scietis quia ego Dominus, cum effuderim indignationem meam super vos.

Classes omnes populi nefariæ.

[23] Et factum est verbum Domini ad me, dicens: [24] Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda, et non compluta in die furoris. [25] Conjuratio prophetarum in medio ejus: sicut leo rugiens, rapiensque prædam, animas devoraverunt; opes et pretium acceperunt; viduas ejus multiplicaverunt in medio illius. [26] Sacerdotes ejus contempserunt legem meam, et polluerunt sanctuaria mea; inter sanctum et profanum non habuerunt distantiam, et inter pollutum et mundum non intellexerunt; et a sabbatis meis averterunt oculos suos, et coinquinabar in medio eorum. [27] Principes ejus in medio illius, quasi lupi rapientes prædam ad effundendum sanguinem, et ad perdendas animas, et avare ad sectanda lucra. [28] Prophetæ autem ejus liniebant eos absque temperamento, videntes vana, et divinantes eis mendacium, dicentes: Hæc dicit Dominus Deus, cum Dominus non sit locutus. [29] Populi terræ calumniabantur calumniam, et rapiebant violenter; egenum et pauperem affligebant, et advenam opprimebant calumnia absque judicio. [30] Et quæsivi de eis virum qui interponeret sepem, et staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam; et non inveni. [31] Et effudi super eos indignationem meam, in igne iræ meæ consumpsi eos; viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

11] Jer. V, 7. — 27] Mich. III, 11. Soph. III, 3.

§ X. — *Oolla et Ooliba.*

Schema parabolæ.

Cap. XXIII. — 1 Et factus est sermo Domini ad me dicens: 2 Fili hominis, duæ mulieres filiæ matris unius fuerunt; 3 et fornicatæ sunt in Ægypto, in adolescentia sua fornicatæ sunt; ibi subacta sunt ubera earum, et fractæ sunt mammæ pubertatis earum. 4 Nomina autem earum, Oolla major, et Ooliba soror ejus minor; et habui eas, et pepererunt filios et filias. Porro earum nomina, Samaria Oolla, et Jerusalem Ooliba.

Oolla, seu regnum Samariæ.

5 Fornicata est igitur super me Oolla, et insanivit in amatores suos, in Assyrios propinquantes, 6 vestitos hyacintho, principes, et magistratus, juvenes cupidinis, universos equites, ascensores equorum. 7 Et dedit fornicationes suas super eos electos, filios Assyriorum universos; et in omnibus in quos insanivit, in immunditiis eorum polluta est. 8 Insuper et fornicationes suas, quas habuerat in Ægypto, non reliquit; nam et illi dormierunt cum ea in adolescentia ejus, et illi confregerunt ubera pubertatis ejus, et effuderunt fornicationem suam super eam.

9 Propterea tradidi eam in manus amatorum suorum, in manus filiorum Assur, super quorum insanivit libidine. 10 Ipsi discooperuerunt ignominiam ejus, filios et filias ejus tulerunt, et ipsam occiderunt gladio; et factæ sunt famosæ mulieres, et judicia perpetraverunt in ea.

Ooliba, seu regnum Juda.

11 Quod cum vidisset soror ejus Ooliba, plus quam illa insanivit libidine; et fornicationem suam super fornicationem sororis suæ 12 ad filios Assyriorum præbuit impudenter, ducibus et magistratibus ad se venientibus, indutis veste varia, equitibus qui vectabantur equis, et adolescentibus forma cunctis egregia. 13 Et vidi quod polluta esset via una ambarum. 14 Et auxit fornicationes suas; cumque vidisset viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum expressas coloribus, 15 et accinctos balteis renes, et tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, similitudinem filiorum Babylonis, terræque Chaldæorum, in qua orti sunt, 16 insanivit super eos concupiscentia oculorum suorum, et misit nuntios ad eos in Chaldæam. 17 Cumque venissent ad eam filii Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam stupris suis; et polluta est ab eis, et saturata est anima ejus ab illis. 18 Denudavit quoque fornicationes suas, et discooperuit ignominiam suam; et recessit anima mea ab ea, sicut recesserat anima mea a sorore ejus: 19 multiplicavit enim fornicationes suas, recordans dies adolescentiæ suæ, quibus fornicata est in terra Ægypti. 20 Et insanivit libidine super concubitum eorum, quorum carnes sunt ut carnes asinorum, et sicut fluxus equorum fluxus eorum. 21 Et visitasti scelus adolescentiæ tuæ, quando subacta sunt in Ægypto ubera tua, et confractæ sunt mammæ pubertatis tuæ.

22 Propterea, Ooliba, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra te, de quibus satiata est anima tua, et congregabo eos adversum te in circuitu; 23 filios Babylonis, et universos Chaldæos, nobiles, tyrannosque et principes, omnes filios Assyriorum, juvenes forma egregia, duces et magistratus universos, principes principum, et nominatos ascensores equorum; 24 et venient super te instructi curru et rota, multitudo populorum; lorica, et clypeo, et galea armabuntur contra te undique: et dabo coram eis judicium, et judicabunt te judiciis suis. 25 Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: nasum tuum et aures tuas præcident, et quæ remanserint, gladio concident; ipsi filios tuos et filias tuas capient, et novissimum tuum devorabitur igni. 26 Et denudabunt te vestimentis tuis, et tollent vasa gloriæ tuæ. 27 Et requiescere faciam scelus tuum de te, et fornicationem tuam

---

10] Sup. XVI, 37.

de terra Ægypti; nec levabis oculos tuos ad eos, et Ægypti non recor-
daberis amplius.
28 Quia hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego tradam te in manus eorum
quos odisti, in manus de quibus satiata est anima tua. 29 Et agent tecum
in odio, et tollent omnes labores tuos, et dimittent te nudam et ignomi-
nia plenam; et revelabitur ignominia fornicationum tuarum, scelus tuum,
et fornicationes tuæ. 30 Fecerunt hæc tibi, quia fornicata es post gentes
inter quas polluta es in idolis earum. 31 In via sororis tuæ ambulasti, et
dabo calicem ejus in manu tua.
32 Hæc dicit Dominus Deus : Calicem sororis tuæ bibes profundum et
latum; eris in derisum, et in subsannationem quæ est capacissima.
33 Ebrietate et dolore repleberis; calice mœroris, et tristitiæ, calice soro-
ris tuæ Samariæ. 34 Et bibes illum, et epotabis usque ad fæces; et
fragmenta ejus devorabis, et ubera tua lacerabis, quia ego locutus sum,
ait Dominus Deus. 35 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Quia oblita es
mei, et projecisti me post corpus tuum, tu quoque porta scelus tuum et
fornicationes tuas.

Oolla simul et Ooliba.

36 Et ait Dominus ad me, dicens : Fili hominis, numquid judicas
Oollam et Oolibam, et annuntias eis scelera earum? 37 Quia adulteratæ
sunt, et sanguis in manibus earum, et cum idolis suis fornicatæ sunt;
insuper et filios suos quos genuerunt mihi, obtulerunt eis ad devorandum.
38 Sed et hoc fecerunt mihi : polluerunt sanctuarium meum in die illa, et
sabbata mea profanaverunt. 39 Cumque immolarent filios suos idolis suis,
et ingrederentur sanctuarium meum in die illa ut pollueret illud, etiam
hæc fecerunt in medio domus meæ. 40 Miserunt ad viros venientes de
longe, ad quos nuntium miserant; itaque ecce venerunt: quibus te lavisti,
et circumlinisti stibio oculos tuos, et ornata es mundo muliebri; 41 sedisti
in lecto pulcherrimo, et mensa ornata est ante te; thymiama meum et
unguentum meum posuisti super eam; 42 et vox multitudinis exultantis
erat in ea; et in viris, qui de multitudine hominum adducebantur, et ve-
niebant de deserto, posuerunt armillas in manibus eorum, et coronas
speciosas in capitibus eorum. 43 Et dixi ei, quæ attrita est in adulteriis :
Nunc fornicabitur in fornicatione sua etiam hæc. 44 Et ingressi sunt ad
eam quasi ad mulierem meretricem; sic ingrediebantur ad Oollam et
Oolibam, mulieres nefarias. 45 Viri ergo justi sunt; hi judicabunt eas ju-
dicio adulterarum, et judicio effundentium sanguinem, quia adulteræ
sunt, et sanguis in manibus earum.
46 Hæc enim dicit Dominus Deus : Adduc ad eas multitudinem, et trade
eas in tumultum et in rapinam. 47 Et lapidentur lapidibus populorum, et
confodiantur gladiis eorum; filios et filias earum interficient, et domos
earum igne succendent. 48 Et auferam scelus de terra, et discent omnes
mulieres ne faciant secundum scelus earum. 49 Et dabunt scelus vestrum
super vos, et peccata idolorum vestrorum portabitis; et scietis quia ego
Dominus Deus.

§ XI. — *Duæ figuræ excidii Jerusalem.*

Introductio.

CAP. XXIV. — 1 Et factum est verbum Domini ad me, in anno nono,
in mense decimo, decima die mensis, dicens : 2 Fili hominis, scribe tibi
nomen diei hujus, in qua confirmatus est rex Babylonis adversum Jeru-
salem hodie.

Parabola ollæ carnibus plenæ ignique admotæ.

3 Et dices per proverbium ad domum irritatricem parabolam, et loque-
ris ad eos : Hæc dicit Dominus Deus : Pone ollam; pone, inquam, et
mitte in eam aquam. 4 Congere frusta ejus in eam, omnem partem bonam,
femur et armum, electa et ossibus plena. 5 Pinguissimum pecus assume,
compone quoque strues ossium sub ea; efferbuit coctio ejus, et discocta
sunt ossa illius in medio ejus.

6 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Væ civitati sanguinum, ollæ Explicatio
cujus rubigo in ea est, et rubigo ejus non exivit de ea! Per partes et per parabolæ.
partes suas ejice eam, non cecidit super eam sors. 7 Sanguis enim ejus in
medio ejus est, super limpidissimam petram effudit illum; non effudit
illum super terram, ut possit operiri pulvere. 8 Ut superinducerem in-
dignationem meam, et vindicta ulciscerer, dedi sanguinem ejus super
petram limpidissimam, ne operiretur.
9 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Væ civitati sanguinum, cujus
ego grandem faciam pyram! 10 Congere ossa, quæ igne succendam; con-
sumentur carnes, et coquetur universa compositio, et ossa tabescent.
11 Pone quoque eam super prunas vacuam, ut incalescat, et liquefiat æs
ejus, et confletur in medio ejus inquinamentum ejus, et consumatur ru-
bigo ejus. 12 Multo labore sudatum est, et non exivit de ea nimia rubigo
ejus, neque per ignem. 13 Immunditia tua execrabilis, quia mundare te
volui, et non es mundata a sordibus tuis; sed nec mundaberis prius,
donec quiescere faciam indignationem meam in te. 14 Ego Dominus
locutus sum: Veniet, et faciam; non transeam, nec parcam, nec pla-
cabor; juxta vias tuas, et juxta adinventiones tuas judicabo te, dicit
Dominus.
15 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 16 Fili hominis, ecce ego Ezechieli
tollo a te desiderabile oculorum tuorum in plaga; et non planges, neque interdicitur
plorabis, neque fluent lacrymæ tuæ. 17 Ingemisce tacens, mortuorum lu- luctus de
ctum non facies; corona tua circumligata sit tibi, et calceamenta tua uxore
erunt in pedibus tuis; nec amictu ora velabis, nec cibos lugentium co- mortua.
medes. 18 Locutus sum ergo ad populum mane, et mortua est uxor mea
vespere; fecique mane sicut præceperat mihi.
19 Et dixit ad me populus : Quare non indicas nobis quid ista signifi- Hujus signi
cent quæ tu facis? 20 Et dixi ad eos : Sermo Domini factus est ad me, explicatio.
dicens : 21 Loquere domui Israel : Hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego
polluam sanctuarium meum, superbiam imperii vestri, et desiderabile
oculorum vestrorum, et super quo pavet anima vestra; filii vestri, et
filiæ vestræ, quas reliquistis, gladio cadent. 22 Et facietis sicut feci : ora
amictu non velabitis, et cibos lugentium non comedetis. 23 Coronas habe-
bitis in capitibus vestris, et calceamenta in pedibus; non plangetis,
neque flebitis, sed tabescetis in iniquitatibus vestris, et unusquisque
gemet ad fratrem suum. 24 Eritque Ezechiel vobis in portentum : juxta
omnia quæ fecit, facietis cum venerit istud; et scietis quia ego Dominus
Deus.
25 Et tu, fili hominis, ecce in die qua tollam ab eis fortitudinem eorum,
et gaudium dignitatis, et desiderium oculorum eorum, super quo requie-
scunt animæ eorum, filios et filias eorum; 26 in die illa, cum venerit fu-
giens ad te ut annuntiet tibi; 27 in die, inquam, illa aperietur os tuum
cum eo qui fugit : et loqueris, et non silebis ultra; erisque eis in porten-
tum, et scietis quia ego Dominus.

Sectio II. — Ministerium propheticum Ezechielis adversus gentes

§ I. — *Vaticinia adversus gentes viciniores.*

Cap. XXV. — 1 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 2 Fili Onus
hominis, pone faciem tuam contra filios Ammon, et prophetabis de eis. Ammon.
3 Et dices filiis Ammon : Audite verbum Domini Dei. Hæc dicit Dominus
Deus : Pro eo quod dixisti : Euge, euge, super sanctuarium meum, quia
pollutum est; et super terram Israel, quoniam desolata est; et super do-
mum Juda, quoniam ducti sunt in captivitatem : 4 idcirco ego tradam te
filiis orientalibus in hereditatem; et collocabunt caulas suas in te, et po-

9] Nah. III, 1. Hab. II, 12.

nent in te tentoria sua : ipsi comedent fruges tuas, et ipsi bibent lac
tuum. 5 Daboque Rabbath in habitaculum camelorum, et filios Ammon
in cubile pecorum; et scietis quia ego Dominus. 6 Quia hæc dicit Domi-
nus Deus : Pro eo quod plausisti manu et percussisti pede, et gavisa es
ex toto affectu super terram Israel, 7 idcirco ecce ego extendam manum
meam super te, et tradam te in direptionem gentium, et interficiam te
de populis, et perdam de terris, et conteram ; et scies quia ego Dominus.

Onus Moab.

8 Hæc dicit Dominus Deus : Pro eo quod dixerunt Moab et Seir : Ecce
sicut omnes gentes, domus Juda, 9 idcirco ecce ego aperiam humerum
Moab de civitatibus, de civitatibus, inquam, ejus, et de finibus ejus,
inclytas terræ Bethjesimoth, et Beelmeon et Cariathaim, 10 filiis Orientis
cum filiis Ammon, et dabo eam in hereditatem, ut non sit ultra memoria
filiorum Ammon in gentibus. 11 Et in Moab faciam judicia, et scient quia
ego Dominus.

Onus Edom.

12 Hæc dicit Dominus Deus : Pro eo quod fecit Idumæa ultionem ut se
vindicaret de filiis Juda, peccavitque delinquens, et vindictam expetivit
de eis, 13 idcirco hæc dicit Dominus Deus : Extendam manum meam
super Idumæam, et auferam de ea hominem et jumentum, et faciam
eam desertam ab austro ; et qui sunt in Dedan gladio cadent. 14 Et dabo
ultionem meam super Idumæam per manum populi mei Israel, et facient
in Edom juxta iram meam et furorem meum ; et scient vindictam meam,
dicit Dominus Deus.

Onus Philisthiim.

15 Hæc dicit Dominus Deus : Pro eo quod fecerunt Palæstini vindictam,
et ulti se sunt toto animo, interficientes, et implentes inimicitias veteres,
16 propterea hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego extendam manum meam
super Palæstinos, et interficiam interfectores, et perdam reliquias mari-
timæ regionis. 17 Faciamque in eis ultiones magnas, arguens in furore ;
et scient quia ego Dominus, cum dedero vindictam meam super eos.

§ II. — *Vaticinia contra Tyrum et Sidonem.*

Tyrus evertetur et diripietur.

Cap. XXVI. — 1 Et factum est in undecimo anno, prima mensis,
factus est sermo Domini ad me, dicens : 2 Fili hominis, pro eo quod
dixit Tyrus de Jerusalem : Euge, confractæ sunt portæ populorum, con-
versa est ad me ; implebor, deserta est ; 3 propterea hæc dicit Dominus
Deus : Ecce ego super te, Tyre, et ascendere faciam ad te gentes multas,
sicut ascendit mare fluctuans. 4 Et dissipabunt muros Tyri, et destruent
turres ejus ; et radam pulverem ejus de ea, et dabo eam in limpidissimam
petram. 5 Siccatio sagenarum erit in medio maris, quia ego locutus sum,
ait Dominus Deus ; et erit in direptionem gentibus. 6 Filiæ quoque ejus,
quæ sunt in agro, gladio interficientur ; et scient quia ego Dominus.

Chaldæi, vindictæ divinæ ministri.

7 Quia hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego adducam ad Tyrum Nabu-
chodonosor regem Babylonis, ab aquilone, regem regum, cum equis, et
curribus, et equitibus, et cœtu, populoque magno. 8 Filias tuas quæ sunt
in agro gladio interficiet ; et circumdabit te munitionibus, et comportabit
aggerem in gyro ; et elevabit contra te clypeum. 9 Et vineas, et arietes
temperabit in muros tuos, et turres tuas destruet in armatura sua.
10 Inundatione equorum ejus operiet te pulvis eorum ; a sonitu equitum,
et rotarum, et curruum, movebuntur muri tui, cum ingressus fuerit portas
tuas quasi per introitum urbis dissipatæ. 11 Ungulis equorum suorum
conculcabit omnes plateas tuas ; populum tuum gladio cædet, et statuæ
tuæ nobiles in terram corruent. 12 Vastabunt opes tuas, diripient negotia-
tiones tuas, et destruent muros tuos, et domos tuas præclaras subvertent ;
et lapides tuos, et ligna tua, et pulverem tuum in medio aquarum ponent.
13 Et quiescere faciam multitudinem canticorum tuorum ; et sonitus citha-

---

26, 13] Jer. VII, 34.

rarum tuarum non audietur amplius. 14 Et dabo te in limpidissimam petram, siccatio sagenarum eris, nec ædificaberis ultra, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.

Terror et stupor ubique ob hanc cladem repentinam.

15 Hæc dicit Dominus Deus Tyro: Numquid non a sonitu ruinæ tuæ, et gemitu interfectorum tuorum, cum occisi fuerint in medio tui, commovebuntur insulæ? 16 Et descendent de sedibus suis omnes principes maris; et auferent exuvias suas, et vestimenta sua varia abjicient, et induentur stupore; in terra sedebunt, et attoniti super repentino casu tuo admirabuntur; 17 et assumentes super te lamentum, dicent tibi: Quomodo peristi, quæ habitas in mari, urbs inclyta, quæ fuisti fortis in mari cum habitatoribus tuis, quos formidabant universi! 18 Nunc stupebunt naves in die pavoris tui; et turbabuntur insulæ in mari, eo quod nullus egrediatur ex te.

Tyrus delebitur in perpetuum.

19 Quia hæc dicit Dominus Deus: Cum dedero te urbem desolatam, sicut civitates quæ non habitantur; et adduxero super te abyssum, et operuerint te aquæ multæ; 20 et detraxero te cum his qui descendunt in lacum ad populum sempiternum; et collocavero te in terra novissima sicut solitudines veteres, cum his qui deducuntur in lacum, ut non habiteris: porro cum dedero gloriam in terra viventium, 21 in nihilum redigam te, et non eris; et requisita non invenieris ultra in sempiternum, dicit Dominus Deus.

Lamentum super Tyrum: 1° Tyri splendor et vires.

Cap. XXVII. — 1 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 2 Tu ergo, fili hominis, assume super Tyrum lamentum; 3 et dices Tyro, quæ habitat in introitu maris, negotiationi populorum ad insulas multas: Hæc dicit Dominus Deus: O Tyre, tu dixisti: Perfecti decoris ego sum, 4 et in corde maris sita. Finitimi tui qui te ædificaverunt, impleverunt decorem tuum: 5 abietibus de Sanir exstruxerunt te cum omnibus tabulatis maris; cedrum de Libano tulerunt ut facerent tibi malum. 6 Quercus de Basan dolaverunt in remos tuos; et transtra tua fecerunt tibi ex ebore indico, et prætoriola de insulis Italiæ. 7 Byssus varia de Ægypto texta est tibi in velum ut poneretur in malo; hyacinthus et purpura de insulis Elisa facta sunt operimentum tuum. 8 Habitatores Sidonis et Aradii fuerunt remiges tui; sapientes tui, Tyre, facti sunt gubernatores tui. 9 Senes Giblii et prudentes ejus habuerunt nautas ad ministerium variæ supellectilis tuæ; omnes naves maris, et nautæ earum, fuerunt in populo negotiationis tuæ. 10 Persæ, et Lydii, et Libyes erant in exercitu tuo viri bellatores tui; clypeum et galeam suspenderunt in te pro ornatu tuo. 11 Filii Aradii cum exercitu tuo erant super muros tuos in circuitu; sed et Pigmæi, qui erant in turribus tuis, pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum; ipsi compleverunt pulchritudinem tuam.

2° Ejus negotiatio cum omnibus gentibus.

12 Carthaginenses negotiatores tui, a multitudine cunctarum divitiarum, argento, ferro, stanno, plumboque, repleverunt nundinas tuas. 13 Græcia, Thubal, et Mosoch, ipsi institores tui; mancipia, et vasa ærea advexerunt populo tuo. 14 De domo Thogorma, equos et equites, et mulos adduxerunt ad forum tuum. 15 Filii Dedan negotiatores tui; insulæ multæ, negotiatio manus tuæ; dentes eburneos et hebeninos commutaverunt in pretio tuo. 16 Syrus negotiator tuus propter multitudinem operum tuorum: gemmam, et purpuram, et scutulata, et byssum, et sericum, et chodchod proposuerunt in mercatu tuo. 17 Juda et terra Israel ipsi institores tui in frumento primo; balsamum, et mel, et oleum, et resinam proposuerunt in nundinis tuis. 18 Damascenus negotiator tuus in multitudine operum tuorum, in multitudine diversarum opum, in vino pingui, in lanis coloris optimi. 19 Dan, et Græcia, et Mosel, in nundinis tuis proposuerunt ferrum fabrefactum; stacte et calamus in negotiatione tua. 20 Dedan institores tui in tapetibus ad sedendum. 21 Arabia et universi principes Cedar, ipsi negotiatores manus tuæ; cum agnis, et arietibus, et hædis, venerunt ad te negotiatores tui. 22 Venditores Saba et Reema, ipsi nego-

tiatores tui; cum universis primis aromatibus, et lapide pretioso, et auro,
quod proposuerunt in mercatu tuo. 23 Haran, et Chene, et Eden, nego-
tiatores tui; Saba, Assur, et Chelmad, venditores tui. 24 Ipsi negotiatores
tui multifariam involucris hyacinthi, et polymitorum, gazarumque pre-
tiosarum, quæ obvolutæ et astrictæ erant funibus; cedros quoque habe-
bant in negotiationibus tuis. 25 Naves maris, principes tui in negotiatione
tua; et repleta es, et glorificata nimis in corde maris.

3o Stupenda ipsius ruina.

26 In aquis multis adduxerunt te remiges tui; ventus auster contrivit te
in corde maris. 27 Divitiæ tuæ, et thesauri tui, et multiplex instrumentum
tuum, nautæ tui et gubernatores tui, qui tenebant supellectilem tuam, et
populo tuo præerant; viri quoque bellatores tui, qui erant in te, cum
universa multitudine tua, quæ est in medio tui, cadent in corde maris in
die ruinæ tuæ. 28 A sonitu clamoris gubernatorum tuorum conturbabuntur
classes. 29 Et descendent de navibus suis omnes qui tenebant remum;
nautæ et universi gubernatores maris in terra stabunt. 30 Et ejulabunt
super te voce magna; et clamabunt amare, et superjacient pulverem capi-
tibus suis, et cinere conspergentur. 31 Et radent super te calvitium, et
accingentur ciliciis; et plorabunt te, in amaritudine animæ, ploratu ama-
rissimo. 32 Et assument super te carmen lugubre, et plangent te: Quæ
est ut Tyrus, quæ obmutuit in medio maris? 33 Quæ in exitu negotiatio-
num tuarum de mari implesti populos multos; in multitudine divitiarum
tuarum, et populorum tuorum, ditasti reges terræ: 34 nunc contrita es a
mari; in profundis aquarum opes tuæ, et omnis multitudo tua, quæ erat
in medio tui, ceciderunt. 35 Universi habitatores insularum obstupuerunt
super te; et reges earum omnes tempestate perculsi mutaverunt vultus.
36 Negotiatores populorum sibilaverunt super te; ad nihilum deducta es,
et non eris usque in perpetuum.

Superbia et humiliatio principis Tyri.

Cap. XXVIII. — 1 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 2 Fili
hominis, dic principi Tyri: Hæc dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum
est cor tuum, et dixisti: Deus ego sum, et in cathedra Dei sedi in corde
maris, cum sis homo, et non Deus; et dedisti cor tuum quasi cor Dei:
3 ecce sapientior es tu Daniele, omne secretum non est absconditum a
te; 4 in sapientia et prudentia tua fecisti tibi fortitudinem, et acquisisti
aurum et argentum in thesauris tuis; 5 in multitudine sapientiæ tuæ, et
in negotiatione tua multiplicasti tibi fortitudinem, et elevatum est cor
tuum in robore tuo.

6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum est cor tuum
quasi cor Dei, 7 idcirco ecce ego adducam super te alienos, robustissimos
gentium, et nudabunt gladios suos super pulchritudinem sapientiæ tuæ,
et polluent decorem tuum. 8 Interficient, et detrahent te; et morieris in
interitu occisorum in corde maris. 9 Numquid dicens loqueris: Deus ego
sum, coram interficientibus te, cum sis homo, et non Deus, in manu occi-
dentium te? 10 Morte incircumcisorum morieris in manu alienorum, quia
ego locutus sum, ait Dominus Deus.

Planctus super regem Tyri.

11 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, leva plan-
ctum super regem Tyri, 12 et dices ei: Hæc dicit Dominus Deus: Tu
signaculum similitudinis, plenus sapientia, et perfectus decore; 13 in de-
liciis paradisi Dei fuisti; omnis lapis pretiosus operimentum tuum: sar-
dius, topazius, et jaspis, chrysolithus, et onyx, et beryllus, sapphirus,
et carbunculus, et smaragdus, aurum, opus decoris tui; et foramina
tua, in die qua conditus es, præparata sunt. 14 Tu cherub extentus, et
protegens; et posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum
ambulasti. 15 Perfectus in viis tuis a die conditionis tuæ, donec inventa
est iniquitas in te. 16 In multitudine negotiationis tuæ repleta sunt inte-
riora tua iniquitate, et peccasti; et ejeci te de monte Dei, et perdidi te,
o cherub protegens, de medio lapidum ignitorum. 17 Et elevatum est cor
tuum in decore tuo; perdidisti sapientiam tuam in decore tuo, in terram

projeci te; ante faciem regum dedi te ut cernerent te. [18] In multitudine
iniquitatum tuarum, et iniquitate negotiationis tuæ, polluisti sanctifica-
tionem tuam; producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te, et dabo
te in cinerem super terram, in conspectu omnium videntium te. [19] Omnes
qui viderint te in gentibus, obstupescent super te; nihili factus es, et non
eris in perpetuum.

[20] Et factus est sermo Domini ad me, dicens : [21] Fili hominis, pone *Oraculum contra Sidonem.*
faciem tuam contra Sidonem, et prophetabis de ea. [22] Et dices : Hæc
dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, Sidon, et glorificabor in medio tui;
et scient quia ego Dominus, cum fecero in ea judicia, et sanctificatus
fuero in ea. [23] Et immittam ei pestilentiam, et sanguinem in plateis
ejus; et corruent interfecti in medio ejus gladio per circuitum, et scient
quia ego Dominus. [24] Et non erit ultra domui Israel offendiculum amari-
tudinis, et spina dolorem inferens undique per circuitum eorum qui ad-
versantur eis; et scient quia ego Dominus Deus.

[25] Hæc dicit Dominus Deus : Quando congregavero domum Israel de *Dei consilium de Israele restituendo.*
populis in quibus dispersi sunt, sanctificabor in eis coram gentibus et
habitabunt in terra sua, quam dedi servo meo Jacob; [26] et habitabunt in
ea securi: et ædificabunt domos, et plantabunt vineas, et habitabunt con-
fidenter, cum fecero judicia in omnibus qui adversantur eis per circuitum;
et scient quia ego Dominus Deus eorum.

§ III. — *Vaticinia in Ægyptum.*

Cap. XXIX. — [1] In anno decimo, decimo mense, undecima die men- *Oraculum primum. 1° Allegoria proponitur.*
sis, factum est verbum Domini ad me, dicens : [2] Fili hominis, pone fa-
ciem tuam contra Pharaonem, regem Ægypti, et prophetabis de eo, et
de Ægypto universa. [3] Loquere, et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ad te, Pharao, rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio flumi-
num tuorum, et dicis : Meus est fluvius, et ego feci memetipsum. [4] Et
ponam frenum in maxillis tuis, et agglutinabo pisces fluminum tuorum
squamis tuis, et extraham te de medio fluminum tuorum, et universi
pisces tui squamis tuis adhærebunt. [5] Et projiciam te in desertum, et
omnes pisces fluminis tui; super faciem terræ cades, non colligeris, neque
congregaberis; bestiis terræ et volatilibus cæli dedi te ad devorandum.
[6] Et scient omnes habitatores Ægypti quia ego Dominus, pro eo quod
fuisti baculus arundineus domui Israel; [7] quando apprehenderunt te manu,
et confractus es, et lacerasti omnem humerum eorum; et innitentibus eis
super te comminutus es, et dissolvisti omnes renes eorum.

[8] Propterea hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego adducam super te gla- *2° Explicatio allegoriæ.*
dium, et interficiam de te hominem et jumentum. [9] Et erit terra Ægypti
in desertum et in solitudinem; et scient quia ego Dominus, pro eo quod
dixeris : Fluvius meus est, et ego feci eum. [10] Idcirco ecce ego ad te, et
ad flumina tua; daboque terram Ægypti in solitudines, gladio dissipa-
tam, a turre Syenes, usque ad terminos Æthiopiæ. [11] Non pertransibit
eam pes hominis, neque pes jumenti gradietur in ea, et non habitabitur
quadraginta annis. [12] Daboque terram Ægypti desertam in medio terra-
rum desertarum, et civitates ejus in medio urbium subversarum, et erunt
desolatæ quadraginta annis; et dispergam Ægyptios in nationes, et ven-
tilabo eos in terras.

[13] Quia hæc dicit Dominus Deus : Post finem quadraginta annorum *3° Regnum Ægypti restituetur, sed minus potens.*
congregabo Ægyptum de populis in quibus dispersi fuerant. [14] Et reducam
captivitatem Ægypti, et collocabo eos in terra Phathures, in terra nativi-
tatis suæ, et erunt ibi in regnum humile. [15] Inter cetera regna erit humil-
lima, et non elevabitur ultra super nationes, et imminuam eos ne impe-

6] Is. XXXVI, 6.

rent gentibus. 16 Neque erunt ultra domui Israel in confidentia, docentes iniquitatem, ut fugiant, et sequantur eos; et scient quia ego Dominus Deus.

Oraculum secundum : Chaldæorum opera Deus utetur in Ægyptios.

17 Et factum est in vigesimo et septimo anno, in primo, in una mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens : 18 Fili hominis, Nabuchodonosor, rex Babylonis, servire fecit exercitum suum servitute magna adversus Tyrum; omne caput decalvatum, et omnis humerus depilatus est; et merces non est reddita ei, neque exercitui ejus, de Tyro, pro servitute qua servivit mihi adversus eam. 19 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego dabo Nabuchodonosor, regem Babylonis, in terra Ægypti; et accipiet multitudinem ejus, et deprædabitur manubias ejus, et diripiet spolia ejus; et erit merces exercitui illius, 20 et operi quo servivit adversus eam. Dedi ei terram Ægypti pro eo quod laboraverit mihi, ait Dominus Deus.

21 In die illo pullulabit cornu domui Israel, et tibi dabo apertum os in medio eorum, et scient quia ego Dominus.

Oraculum tertium. 1° Clades exercitus ægyptii.

Cap. XXX. — 1 Et factum est verbum Domini ad me, dicens : 2 Fili hominis, propheta, et dic : Hæc dicit Dominus Deus : Ululate; væ, væ diei! 3 Quia juxta est dies; et appropinquat dies Domini, dies nubis; tempus gentium erit. 4 Et veniet gladius in Ægyptum; et erit pavor in Æthiopia, cum ceciderint vulnerati in Ægypto, et ablata fuerit multitudo illius, et destructa fundamenta ejus. 5 Æthiopia, et Libya, et Lydi, et omne reliquum vulgus, et Chub, et filii terræ fœderis, cum eis gladio cadent.

2° Expugnatio urbium.

6 Hæc dicit Dominus Deus : Et corruent fulcientes Ægyptum, et destruetur superbia imperii ejus; a turre Syenes gladio cadent in ea, ait Dominus Deus exercituum. 7 Et dissipabuntur in medio terrarum desolatarum, et urbes ejus in medio civitatum desertarum erunt; 8 et scient quia ego Dominus, cum dedero ignem in Ægypto, et attriti fuerint omnes auxiliatores ejus. 9 In die illa egredientur nuntii a facie mea in trieribus, ad conterendam Æthiopiæ confidentiam; et erit pavor in eis in die Ægypti, quia absque dubio veniet.

3° Vastatio totius regionis.

10 Hæc dicit Dominus Deus : Cessare faciam multitudinem Ægypti in manu Nabuchodonosor, regis Babylonis. 11 Ipse et populus ejus cum eo, fortissimi gentium, adducentur ad disperdendam terram; et evaginabunt gladios suos super Ægyptum, et implebunt terram interfectis. 12 Et faciam alveos fluminum aridos, et tradam terram in manus pessimorum; et dissipabo terram, et plenitudinem ejus, manu alienorum. Ego Dominus locutus sum.

4° Sedes præcipuæ idololatriæ evertentur.

13 Hæc dicit Dominus Deus : Et disperdam simulacra, et cessare faciam idola de Memphis; et dux de terra Ægypti non erit amplius, et dabo terrorem in terra Ægypti. 14 Et disperdam terram Phathures, et dabo ignem in Taphnis, et faciam judicia in Alexandria. 15 Et effundam indignationem meam super Pelusium, robur Ægypti; et interficiam multitudinem Alexandriæ. 16 Et dabo ignem in Ægypto : quasi parturiens dolebit Pelusium, et Alexandria erit dissipata, et in Memphis angustiæ quotidianæ. 17 Juvenes Heliopoleos et Bubasti gladio cadent, et ipsæ captivæ ducentur. 18 Et in Taphnis nigrescet dies, cum contrivero ibi sceptra Ægypti, et defecerit in ea superbia potentiæ ejus; ipsam nubes operiet, filiæ autem ejus in captivitatem ducentur. 19 Et judicia faciam in Ægypto; et scient quia ego Dominus.

Oraculum quartum : Brachium Pharaonis confractum.

20 Et factum est in undecimo anno, in primo mense, in septima mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens : 21 Fili hominis, brachium Pharaonis, regis Ægypti, confregi; et ecce non est obvolutum ut restitueretur ei sanitas, ut ligaretur pannis, et fasciaretur linteolis, ut recepto

19] Jer. XLVI, 2. — 13] Zach. XIII, 2.

robore posset tenere gladium. 22 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Ecce
ego ad Pharaonem, regem Ægypti, et comminuam brachium ejus forte,
sed confractum ; et dejiciam gladium de manu ejus. 23 Et dispergam
Ægyptum in gentibus, et ventilabo eos in terris. 24 Et confortabo brachia
regis Babylonis, daboque gladium meum in manu ejus, et confringam
brachia Pharaonis, et gement gemitibus interfecti coram facie ejus. 25 Et
confortabo brachia regis Babylonis, et brachia Pharaonis concident ;
et scient quia ego Dominus, cum dedero gladium meum in manu regis
Babylonis, et extenderit eum super terram Ægypti. 26 Et dispergam
Ægyptum in nationes, et ventilabo eos in terras ; et scient quia ego Do-
minus.

Cap. XXXI. — 1 Et factum est in anno undecimo, tertio mense, una Oraculum
mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens : 2 Fili hominis, dic quintum :
Pharaoni, regi Ægypti, et populo ejus : Cui similis factus es in magnitu- 1° Sublimitas
dine tua ? 3 Ecce Assur quasi cedrus in Libano, pulcher, ramis et frondibus Assur.
nemorosus, excelsusque altitudine, et inter condensas frondes elevatum
est cacumen ejus. 4 Aquæ nutrierunt illum, abyssus exaltavit illum ;
flumina ejus manabant in circuitu radicum ejus, et rivos suos emisit ad
universa ligna regionis. 5 Propterea elevata est altitudo ejus super omnia
ligna regionis ; et multiplicata sunt arbusta ejus, et elevati sunt rami
ejus præ aquis multis. 6 Cumque extendisset umbram suam, in ramis ejus
fecerunt nidos omnia volatilia cæli ; et sub frondibus ejus genuerunt
omnes bestiæ saltuum, et sub umbraculo illius habitabat cœtus gentium
plurimarum. 7 Eratque pucherrimus in magnitudine sua, et in dilatatione
arbustorum suorum ; erat enim radix illius juxta aquas multas. 8 Cedri
non fuerunt altiores illo in paradiso Dei ; abietes non adæquaverunt sum-
mitatem ejus, et platani non fuerunt æquæ frondibus illius : omne lignum
paradisi Dei non est assimilatum illi, et pulchritudini ejus. 9 Quoniam
speciosum feci eum, et multis condensisque frondibus, et æmulata sunt
eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in paradiso Dei.

10 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Pro eo quod sublimatus est in 2° Assur
altitudine, et dedit summitatem suam virentem atque condensam, et propter
elevatum est cor ejus in altitudine sua, 11 tradidi eum in manu fortissimi superbiam
gentium, faciens faciet ei ; juxta impietatem ejus ejeci eum. 12 Et suc- humiliatus.
cident eum alieni, et crudelissimi nationum, et projicient eum super
montes ; et in cunctis convallibus corruent rami ejus, et confringentur
arbusta ejus in universis rupibus terræ ; et recedent de umbraculo ejus
omnes populi terræ, et relinquent eum. 13 In ruina ejus habitaverunt
omnia volatilia cæli, et in ramis ejus fuerunt universæ bestiæ regionis.
14 Quamobrem non elevabuntur in altitudine sua omnia ligna aquarum,
nec ponent sublimitatem suam inter nemorosa atque frondosa ; nec sta-
bunt in sublimitate sua omnia quæ irrigantur aquis, quia omnes traditi
sunt in mortem ad terram ultimam, in medio filiorum hominum, ad eos
qui descendunt in lacum.

15 Hæc dicit Dominus Deus : In die quando descendit ad inferos, induxi 3° Effectus
luctum ; operui eum abysso, et prohibui flumina ejus, et coercui aquas hujus ruinæ ;
multas ; contristatus est super eum Libanus, et omnia ligna agri concussa Ægyptii
sunt. 16 A sonitu ruinæ ejus commovi gentes, cum deducerem eum ad pariter
infernum cum his qui descendebant in lacum ; et consolata sunt in terra evertendi.
infima omnia ligna voluptatis egregia atque præclara in Libano, universa
quæ irrigabantur aquis. 17 Nam et ipsi cum eo descendent in infernum
ad interfectos gladio ; et brachium uniuscujusque sedebit sub umbraculo
ejus in medio nationum. 18 Cui assimilatus es, o inclyte atque sublimis
inter ligna voluptatis ? Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram
ultimam ; in medio incircumcisorum dormies, cum eis qui interfecti
sunt gladio : ipse est Pharao, et omnis multitudo ejus, dicit Dominus
Deus.

Oraculum sextum : Lamentum super exitium Pharaonis.

Cap. XXXII. — 1 Et factum est, duodecimo anno, in mense duode-
cimo, in una mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens : 2 Fili
hominis, assume lamentum super Pharaonem, regem Ægypti, et dices
ad eum : Leoni gentium assimilatus es, et draconi qui est in mari, et
ventilabas cornu in fluminibus tuis, et conturbabas aquas pedibus tuis, et
conculcabas flumina earum. 3 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Expan-
dam super te rete meum in multitudine populorum multorum, et extra-
ham te in sagena mea. 4 Et projiciam te in terram, super faciem agri
abjiciam te ; et habitare faciam super te omnia volatilia cæli, et saturabo
de te bestias universæ terræ. 5 Et dabo carnes tuas super montes, et im-
plebo colles tuos sanie tua. 6 Et irrigabo terram fœtore sanguinis tui super
montes, et valles implebuntur ex te.

7 Et operiam, cum extinctus fueris, cælum, et nigrescere faciam
stellas ejus ; solem nube tegam, et luna non dabit lumen suum. 8 Omnia
luminaria cæli mœrere faciam super te ; et dabo tenebras super terram
tuam, dicit Dominus Deus, cum ceciderint vulnerati tui in medio terræ,
ait Dominus Deus. 9 Et irritabo cor populorum multorum, cum induxero
contritionem tuam in gentibus super terras quas nescis. 10 Et stupescere
faciam super te populos multos ; et reges eorum horrore nimio formida-
bunt super te, cum volare cœperit gladius meus super facies eorum ; et
obstupescent repente singuli pro anima sua in die ruinæ tuæ.

11 Quia hæc dicit Dominus Deus : Gladius regis Babylonis veniet tibi.
12 In gladiis fortium dejiciam multitudinem tuam ; inexpugnabiles omnes
gentes hæ, et vastabunt superbiam Ægypti, et dissipabitur multitudo
ejus. 13 Et perdam omnia jumenta ejus, quæ erant super aquas plurimas ;
et non conturbabit eas pes hominis ultra, neque ungula jumentorum tur-
babit eas. 14 Tunc purissimas reddam aquas eorum, et flumina eorum
quasi oleum adducam, ait Dominus Deus ; 15 cum dedero terram Ægypti
desolatam : deseretur autem terra a plenitudine sua, quando percussero
omnes habitatores ejus ; et scient quia ego Dominus. 16 Planctus est, et
plangent eum, filiæ gentium plangent eum ; super Ægyptum et super
multitudinem ejus plangent eum, ait Dominus Deus.

Oraculum septimum : Lamentum super populum Ægypti.

17 Et factum est in duodecimo anno, in quinta decima mensis, factum
est verbum Domini ad me, dicens : 18 Fili hominis, cane lugubre super
multitudinem Ægypti ; et detrahe eam ipsam, et filias gentium robusta-
rum, ad terram ultimam, cum his qui descendunt in lacum. 19 Quo
pulchrior es? descende, et dormi cum incircumcisis. 20 In medio inter-
fectorum gladio cadent ; gladius datus est, attraxerunt eam et omnes
populos ejus. 21 Loquentur ei potentissimi robustorum de medio inferni,
qui cum auxiliatoribus ejus descenderunt, et dormierunt incircumcisi,
interfecti gladio.

22 Ibi Assur, et omnis multitudo ejus ; in circuitu illius sepulcra ejus,
omnes interfecti, et qui ceciderunt gladio. 23 Quorum data sunt sepulcra
in novissimis laci, et facta est multitudo ejus per gyrum sepulcri ejus ;
universi interfecti, cadentesque gladio, qui dederant quondam formidi-
nem in terra viventium.

24 Ibi Ælam, et omnis multitudo ejus per gyrum sepulcri sui ; omnes
hi interfecti, ruentesque gladio, qui descenderunt incircumcisi ad terram
ultimam, qui posuerunt terrorem suum in terra viventium, et portaverunt
ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum. 25 In medio inter-
fectorum posuerunt cubile ejus in universis populis ejus ; in circuitu
ejus sepulcrum illius : omnes hi incircumcisi, interfectique gladio. Dede-
runt enim terrorem suum in terra viventium, et portaverunt ignominiam
suam cum his qui descendunt in lacum ; in medio interfectorum positi
sunt.

3] Sup. XII, 13 et XVII, 20 — 7] Is. XIII, 10. Joel, II, 10 et III, 15. Matth. XXIV, 29.

26 Ibi Mosoch et Thubal, et omnis multitudo ejus; in circuitu ejus se-
pulcra illius : omnes hi incircumcisi, interfectique et cadentes gladio,
quia dederunt formidinem suam in terra viventium. 27 Et non dormient
cum fortibus, cadentibusque, et incircumcisis, qui descenderunt ad infer-
num cum armis suis, et posuerunt gladios suos sub capitibus suis, et
fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum : quia terror fortium facti
sunt in terra viventium. 28 Et tu ergo in medio incircumcisorum contere-
ris, et dormies cum interfectis gladio.
29 Ibi Idumæa, et reges ejus, et omnes duces ejus, qui dati sunt cum
exercitu suo cum interfectis gladio, et qui cum incircumcisis dormierunt,
et cum his qui descendunt in lacum.
30 Ibi principes aquilonis omnes, et universi venatores, qui deducti sunt
cum interfectis, paventes, et in sua fortitudine confusi; qui dormierunt
incircumcisi, cum interfectis gladio; et portaverunt confusionem suam
cum his qui descendunt in lacum.
31 Vidit eos Pharao, et consolatus est super universa multitudine sua,
quæ interfecta est gladio; Pharao, et omnis exercitus ejus, ait Dominus
Deus. 32 Quia dedi terrorem meum in terra viventium; et dormivit in
medio incircumcisorum cum interfectis gladio Pharao, et omnis multi-
tudo ejus, ait Dominus Deus.

PARS POSTERIOR

CONSOLATIONES AD ISRAELEM ET AD GENTES

Sectio I. — Resurrectio Israelis, interitus hostium regni divini

§ I. — *Iteratur consecratio prophetica Ezechielis.*

Ezechiel speculator domui Israel.

Cap. XXXIII. — 1 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 2 Fili
hominis, loquere ad filios populi tui, et dices ad eos : Terra, cum in-
duxero super eam gladium, et tulerit populus terræ virum unum de novis-
simis suis, et constituerit eum super se speculatorem; 3 et ille viderit
gladium venientem super terram, et cecinerit buccina, et annuntiaverit
populo; 4 audiens autem, quisquis ille est, sonitum buccinæ, et non se
observaverit, veneritque gladius, et tulerit eum, sanguis ipsius super
caput ejus erit. 5 Sonum buccinæ audivit, et non se observavit; sanguis
ejus in ipso erit; si autem se custodierit, animam suam salvabit. 6 Quod
si speculator viderit gladium venientem, et non insonuerit buccina, et
populus se non custodierit, veneritque gladius, et tulerit de eis animam:
ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem ejus de manu
speculatoris requiram.
7 Et tu, fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel; audiens ergo
ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me. 8 Si me dicente ad im-
pium : Impie, morte morieris, non fueris locutus ut se custodiat impius
a via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus
de manu tua requiram. 9 Si autem annuntiante te ad impium ut a viis suis
convertatur, non fuerit conversus a via sua, ipse in iniquitate sua morie-
tur, porro tu animam tuam liberasti.

Deus non vult mortem, sed conversionem impii.

10 Tu ergo, fili hominis, dic ad domum Israel : Sic locuti estis, dicentes:
Iniquitates nostræ et peccata nostra super nos sunt; et in ipsis nos
tabescimus: quomodo ergo vivere poterimus? 11 Dic ad eos : Vivo ego,
dicit Dominus Deus, nolo mortem impii, sed ut convertatur impius a via
sua, et vivat. Convertimini, convertimini a viis vestris pessimis; et quare

7] Sup. III, 17. — 11] Sup. XVIII, 23-32.

moriemini, domus Israel? 12 Tu itaque, fili hominis, dic ad filios populi
tui: Justitia justi non liberabit eum, in quacumque die peccaverit; et
impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab im-
pietate sua; et justus non poterit vivere in justitia sua, in quacumque
die peccaverit. 13 Etiamsi dixero justo quod vita vivat, et confisus in
justitia sua fecerit iniquitatem, omnes justitiæ ejus oblivioni tradentur,
et in iniquitate sua quam operatus est, in ipsa morietur. 14 Si autem
dixero impio: Morte morieris, et egerit pœnitentiam a peccato suo, fece-
ritque judicium et justitiam, 15 et pignus restituerit ille impius, rapinam-
que reddiderit, in mandatis vitæ ambulaverit, nec fecerit quidquam
injustum, vita vivet, et non morietur. 16 Omnia peccata ejus, quæ pecca-
vit, non imputabuntur ei; judicium et justitiam fecit, vita vivet. 17 Et
dixerunt filii populi tui: Non est æqui ponderis via Domini; et ipsorum
via injusta est. 18 Cum enim recesserit justus a justitia sua, feceritque
iniquitates, morietur in eis. 19 Et cum recesserit impius ab impietate sua,
feceritque judicium et justitiam, vivet in eis. 20 Et dicitis: Non est recta
via Domini. Unumquemque juxta vias suas judicabo de vobis, domus
Israel.

Reprehenditur tum vana spes superstitum in Judæa,

21 Et factum est in duodecimo anno, in decimo mense, in quinta men-
sis transmigrationis nostræ, venit ad me qui fugerat de Jerusalem, dicens:
Vastata est civitas. 22 Manus autem Domini facta fuerat ad me vespere,
antequam veniret qui fugerat; aperuitque os meum donec veniret ad me
mane; et aperto ore meo, non silui amplius.

23 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 24 Fili hominis, qui
habitant in ruinosis his super humum Israel, loquentes aiunt: Unus erat
Abraham, et hereditate possedit terram; nos autem multi sumus: nobis
data est terra in possessionem. 25 Idcirco dices ad eos: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Qui in sanguine comeditis, et oculos vestros levatis ad immun-
ditias vestras, et sanguinem funditis, numquid terram hereditate possi-
debitis? 26 Stetistis in gladiis vestris, fecistis abominationes, et unusquis-
que uxorem proximi sui polluit: et terram hereditate possidebitis? 27 Hæc
dices ad eos: Sic dicit Dominus Deus: Vivo ego, quia qui in ruinosis
habitant, gladio cadent; et qui in agro est, bestiis tradetur ad devoran-
dum; qui autem in præsidiis et speluncis sunt, peste morientur. 28 Et
dabo terram in solitudinem et in desertum, et deficiet superba fortitudo
ejus; et desolabuntur montes Israel, eo quod nullus sit qui per eos
transeat; 29 et scient quia ego Dominus, cum dedero terram eorum deso-
latam et desertam, propter universas abominationes suas, quas operati
sunt.

tum levitas exulum in Babylonia.

30 Et tu, fili hominis, filii populi tui, qui loquuntur de te juxta muros
et in ostiis domorum, et dicunt unus ad alterum, vir ad proximum suum,
loquentes: Venite, et audiamus quis sit sermo egrediens a Domino. 31 Et
veniunt ad te, quasi si ingrediatur populus, et sedent coram te populus
meus; et audiunt sermones tuos, et non faciunt eos, quia in canticum
oris sui vertunt illos, et avaritiam suam sequitur cor eorum. 32 Et es eis
quasi carmen musicum, quod suavi dulcique sono canitur; et audiunt
verba tua, et non faciunt ea. 33 Et cum venerit quod prædictum est, ecce
enim venit, tunc scient quod prophetes fuerit inter eos.

§ II. — *De malis pastoribus ac bono pastore.*

Malorum pastorum mores pessimi.

Cap. XXXIV. — 1 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 2 Fili
hominis, propheta de pastoribus Israel; propheta, et dices pastoribus:
Hæc dicit Dominus Deus: Væ pastoribus Israel, qui pascebant semet-
ipsos! Nonne greges a pastoribus pascuntur? 3 Lac comedebatis, et lanis

---

20] Sup. XVIII, 25. — 2] Jer. XXIII, 1. Sup. XIII, 3.

operiebamini, et quod crassum erat occidebatis; gregem autem meum
non pascebatis. [4] Quod infirmum fuit non consolidastis, et quod ægrotum
non sanastis; quod confractum est non alligastis, et quod abjectum est
non reduxistis, et quod perierat non quæsistis; sed cum austeritate impe-
rabatis eis, et cum potentia. [5] Et dispersæ sunt oves meæ, eo quod non
esset pastor; et factæ sunt in devorationem omnium bestiarum agri, et
dispersæ sunt. [6] Erraverunt greges mei in cunctis montibus, et in universo
colle excelso; et super omnem faciem terræ dispersi sunt greges mei, et
non erat qui requireret: non erat, inquam, qui requireret.

[7] Propterea, pastores, audite verbum Domini: [8] Vivo ego, dicit Domi- Ab eis Deus gregem repetet,
nus Deus, quia pro eo quod facti sunt greges mei in rapinam, et oves meæ
in devorationem omnium bestiarum agri, eo quod non esset pastor;
neque enim quæsierunt pastores mei gregem meum, sed pascebant pasto-
res semetipsos, et greges meos non pascebant: [9] propterea, pastores,
audite verbum Domini: [10] Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super
pastores; requiram gregem meum de manu eorum, et cessare faciam
eos, ut ultra non pascant gregem, nec pascant amplius pastores semet-
ipsos; et liberabo gregem meum de ore eorum, et non erit ultra eis in
escam.

[11] Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse requiram oves meas, quem ipse suaviter pascet,
et visitabo eas. [12] Sicut visitat pastor gregem suum, in die quando fuerit
in medio ovium suarum dissipatarum, sic visitabo oves meas, et liberabo
eas de omnibus locis in quibus dispersæ fuerant in die nubis et caliginis.
[13] Et educam eas de populis, et congregabo eas de terris, et inducam eas
in terram suam, et pascam eas in montibus Israel, in rivis, et in cunctis
sedibus terræ. [14] In pascuis uberrimis pascam eas, et in montibus excelsis
Israel erunt pascua earum; ibi requiescent in herbis virentibus, et in
pascuis pinguibus pascentur super montes Israel. [15] Ego pascam oves
meas, et ego eas accubare faciam, dicit Dominus Deus. [16] Quod perierat
requiram, et quod abjectum erat reducam, et quod confractum fuerat
alligabo, et quod infirmum fuerat consolidabo, et quod pingue et forte
custodiam; et pascam illas in judicio.

[17] Vos autem, greges mei, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego judico
inter pecus et pecus, arietum et hircorum. [18] Nonne satis vobis erat
pascua bona depasci? insuper et reliquias pascuarum vestrarum concul-
castis pedibus vestris; et cum purissimam aquam biberetis, reliquam
pedibus vestris turbabatis; [19] et oves meæ his quæ conculcata pedibus
vestris fuerant, pascebantur; et quæ pedes vestri turbaverant, hæc
bibebant.

[20] Propterea hæc dicit Dominus Deus ad vos: Ecce ego ipse judico et super quem pastorem suum, Christum, suscitabit.
inter pecus pingue et macilentum; [21] pro eo quod lateribus et humeris
impingebatis, et cornibus vestris ventilabatis omnia infirma pecora, donec
dispergerentur foras, [22] salvabo gregem meum, et non erit ultra in rapi-
nam, et judicabo inter pecus et pecus. [23] Et suscitabo super eas pastorem
unum, qui pascat eas, servum meum David; ipse pascet eas, et ipse erit
eis in pastorem. [24] Ego autem Dominus ero eis in Deum; et servus meus
David princeps in medio eorum: ego Dominus locutus sum. [25] Et faciam
cum eis pactum pacis, et cessare faciam bestias pessimas de terra; et qui
habitant in deserto, securi dormient in saltibus. [26] Et ponam eos in cir-
cuitu collis mei benedictionem; et deducam imbrem in tempore suo:
pluviæ benedictionis erunt. [27] Et dabit lignum agri fructum suum, et
terra dabit germen suum, et erunt in terra sua absque timore; et scient
quia ego Dominus, cum contrivero catenas jugi eorum, et eruero eos de
manu imperantium sibi. [28] Et non erunt ultra in rapinam in gentibus,
neque bestiæ terræ devorabunt eos; sed habitabunt confidenter absque

23] Is. XL, 11. Os. III, 5. Joan. I, 45 et X, 11-14.

ullo terrore. [29] Et suscitabo eis germen nominatum, et non erunt ultra imminuti fame in terra, neque portabunt ultra opprobrium gentium. [30] Et scient quia ego Dominus Deus eorum cum eis, et ipsi populus meus domus Israel, ait Dominus Deus.

[31] Vos autem, greges mei, greges pascuæ meæ, homines estis; et ego Dominus Deus vester, dicit Dominus Deus.

§ III. — *Vastatio Idumææ, refectio Terræ sanctæ.*

Vastabitur Edom,

CAP. XXXV. — [1] Et factus est sermo Domini ad me, dicens: [2] Fili hominis, pone faciem tuam adversum montem Seir, et prophetabis de eo, et dices illi: [3] Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, mons Seir; et extendam manum meam super te, et dabo te desolatum atque desertum. [4] Urbes tuas demoliar, et tu desertus eris; et scies quia ego Dominus.

quia fudit sanguinem Israelis,

[5] Eo quod fueris inimicus sempiternus, et concluseris filios Israel in manus gladii in tempore afflictionis eorum, in tempore iniquitatis extremæ: [6] propterea vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam sanguini tradam te, et sanguis te persequetur; et cum sanguinem oderis, sanguis persequetur te. [7] Et dabo montem Seir desolatum atque desertum; et auferam de eo euntem et redeuntem. [8] Et implebo montes ejus occisorum suorum; in collibus tuis, et in vallibus tuis atque in torrentibus, interfecti gladio cadent. [9] In solitudines sempiternas tradam te, et civitates tuæ non habitabuntur; et scietis quia ego Dominus Deus.

ac terram Israelis concupivit.

[10] Eo quod dixeris: Duæ gentes et duæ terræ meæ erunt, et hereditate possidebo eas, cum Dominus esset ibi: [11] propterea vivo ego, dicit Dominus Deus, quia faciam juxta iram tuam, et secundum zelum tuum, quem fecisti odio habens eos; et notus efficiar per eos, cum te judicavero. [12] Et scies quia ego Dominus audivi universa opprobria tua, quæ locutus es de montibus Israel, dicens: Deserti, nobis ad devorandum dati sunt. [13] Et insurrexistis super me ore vestro, et derogastis adversum me verba vestra; ego audivi. [14] Hæc dicit Dominus Deus: Lætante universa terra, in solitudinem te redigam. [15] Sicuti gavisus es super hereditatem domus Israel, eo quod fuerit dissipata, sic faciam tibi: dissipatus eris, mons Seir, et Idumæa omnis; et scient quia ego Dominus.

Montibus Israel, desolatis ab hostibus,

CAP. XXXVI. — [1] Tu autem, fili hominis, propheta super montes Israel, et dices: Montes Israel, audite verbum Domini. [2] Hæc dicit Dominus Deus: Eo quod dixerit inimicus de vobis: Euge, altitudines sempiternæ in hereditatem datæ sunt nobis, [3] propterea vaticinare, et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod desolati estis, et conculcati per circuitum, et facti in hereditatem reliquis gentibus, et ascendistis super labium linguæ et opprobrium populi, [4] propterea, montes Israel, audite verbum Domini Dei. Hæc dicit Dominus Deus montibus et collibus, torrentibus, vallibusque et desertis, parietinis et urbibus derelictis, quæ depopulatæ sunt et subsannatæ a reliquis gentibus per circuitum. [5] Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quoniam in igne zeli mei locutus sum de reliquis gentibus, et de Idumæa universa, quæ dederunt terram meam sibi in hereditatem cum gaudio, et toto corde et ex animo, et ejecerunt eam ut vastarent; [6] idcirco vaticinare super humum Israel, et dices montibus et collibus, jugis et vallibus: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego in zelo meo et in furore meo locutus sum, eo quod confusionem gentium sustinueritis. [7] Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Ego levavi manum meam, ut gentes quæ in circuitu vestro sunt, ipsæ confusionem suam portent.

promittitur benedictio omnimoda

[8] Vos autem, montes Israel, ramos vestros germinetis, et fructum vestrum afferatis populo meo Israel; prope enim est ut veniat. [9] Quia

---

31] Joan. X, 11. — 36, 1] Sup. VI, 3.

ecce ego ad vos, et convertar ad vos; et arabimini, et accipietis semen-
tem. 10 Et multiplicabo in vobis homines, omnemque domum Israel; et
habitabuntur civitates, et ruinosa instaurabuntur. 11 Et replebo vos homi-
nibus et jumentis; et multiplicabuntur, et crescent; et habitare vos fa-
ciam sicut a principio, bonisque donabo majoribus quam habuistis ab
initio; et scietis quia ego Dominus. 12 Et adducam super vos homines,
populum meum Israel, et hereditate possidebunt te; et eris eis in heredi-
tatem, et non addes ultra ut absque eis sis.
13 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod dicunt de vobis: Devoratrix atque
hominum es, et suffocans gentem tuam, 14 propterea homines non com- perpetua.
edes amplius, et gentem tuam non necabis ultra, ait Dominus Deus. 15 Nec
auditam faciam in te amplius confusionem gentium, et opprobrium popu-
lorum nequaquam portabis; et gentem tuam non amittes amplius, ait Do-
minus Deus.
16 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 17 Fili hominis, domus Israel
Israel habitaverunt in humo sua, et polluerunt eam in viis suis et in afflictus
studiis suis; juxta immunditiam menstruatæ facta est via eorum coram propter
me. 18 Et effudi indignationem meam super eos pro sanguine quem fude- peccata sua.
runt super terram, et in idolis suis polluerunt eam. 19 Et dispersi eos in
gentes, et ventilati sunt in terras; juxta vias eorum et adinventiones
eorum judicavi eos. 20 Et ingressi sunt ad gentes ad quas introierunt;
et polluerunt nomen sanctum meum, cum diceretur de eis: Populus
Domini iste est, et de terra ejus egressi sunt. 21 Et peperci nomini
sancto meo, quod polluerat domus Israel in gentibus ad quas ingressi
sunt.
22 Idcirco dices domui Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Non propter Promissio
vos ego faciam, domus Israel, sed propter nomen sanctum meum, quod salutis.
polluistis in gentibus ad quas intrastis. 23 Et sanctificabo nomen meum
magnum, quod pollutum est inter gentes, quod polluistis in medio earum,
ut sciant gentes quia ego Dominus, ait Dominus exercituum, cum sancti-
ficatus fuero in vobis coram eis. 24 Tollam quippe vos de gentibus, et
congregabo vos de universis terris, et adducam vos in terram vestram.
25 Et effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus
inquinamentis vestris, et ab universis idolis vestris mundabo vos. 26 Et
dabo vobis cor novum, et spiritum novum ponam in medio vestri; et
auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum. 27 Et
spiritum meum ponam in medio vestri; et faciam ut in præceptis meis
ambuletis, et judicia mea custodiatis et operemini. 28 Et habitabitis in
terra quam dedi patribus vestris; et eritis mihi in populum, et ego ero
vobis in Deum. 29 Et salvabo vos ex universis inquinamentis vestris; et
vocabo frumentum et multiplicabo illud, et non imponam vobis famem.
30 Et multiplicabo fructum ligni, et genimina agri, ut non portetis ultra
opprobrium famis in gentibus. 31 Et recordabimini viarum vestrarum
pessimarum, studiorumque non bonorum; et displicebunt vobis iniqui-
tates vestræ et scelera vestra. 32 Non propter vos ego faciam, ait Dominus
Deus; notum sit vobis: confundimini, et erubescite super viis vestris,
domus Israel.
33 Hæc dicit Dominus Deus: In die qua mundavero vos ex omnibus Terra sancta
iniquitatibus vestris, et inhabitari fecero urbes, et instauravero ruinosa, renovata.
34 et terra deserta fuerit exculta, quæ quondam erat desolata in oculis
omnis viatoris, 35 dicent: Terra illa inculta facta est ut hortus voluptatis;
et civitates desertæ, et destitutæ atque suffossæ, munitæ sederunt. 36 Et
scient gentes quæcumque derelictæ fuerint in circuitu vestro, quia ego
Dominus ædificavi dissipata, plantavique inculta; ego Dominus locutus
sim, et fecerim. 37 Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc in hoc invenient me

20] Is. LII, 5. Rom. II, 24. — 26] Sup. XI, 1

domus Israel, ut faciam eis : Multiplicabo eos sicut gregem hominum, [38] ut gregem sanctum, ut gregem Jerusalem in solemnitatibus ejus : sic erunt civitates desertæ, plenæ gregibus hominum ; et scient quia ego Dominus.

§ IV. — *Prædictio symbolica resurrectionis Israel.*

Visio ossium reviviscentium.

Cap. XXXVII. — [1] Facta est super me manus Domini ; et eduxit me in spiritu Domini, et dimisit me in medio campi, qui erat plenus ossibus. [2] Et circumduxit me per ea in gyro ; erant autem multa valde super faciem campi, siccaque vehementer. [3] Et dixit ad me : Fili hominis, putasne vivent ossa ista ? Et dixi : Domine Deus, tu nosti. [4] Et dixit ad me : Vaticinare de ossibus istis, et dices eis : Ossa arida, audite verbum Domini. [5] Hæc dicit Dominus Deus ossibus his : Ecce ego intromittam in vos spiritum, et vivetis. [6] Et dabo super vos nervos, et succrescere faciam super vos carnes, et superextendam in vobis cutem, et dabo vobis spiritum, et vivetis ; et scietis quia ego Dominus.

[7] Et prophetavi sicut præceperat mihi ; factus est autem sonitus, prophetante me, et ecce commotio ; et accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam. [8] Et vidi, et ecce super ea nervi et carnes ascenderunt, et extenta est in eis cutis desuper, et spiritum non habebant. [9] Et dixit ad me : Vaticinare ad spiritum ; vaticinare, fili hominis, et dices ad spiritum : Hæc dicit Dominus Deus : A quatuor ventis veni, spiritus, et insuffla super interfectos istos, et reviviscant. [10] Et prophetavi sicut præceperat mihi ; et ingressus est in ea spiritus, et vixerunt ; steteruntque super pedes suos, exercitus grandis nimis valde.

Interpretatio visionis.

[11] Et dixit ad me : Fili hominis, ossa hæc universa, domus Israel est. Ipsi dicunt : Aruerunt ossa nostra, et periit spes nostra, et abscissi sumus. [12] Propterea vaticinare, et dices ad eos : Hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego aperiam tumulos vestros, et educam vos de sepulcris vestris, populus meus, et inducam vos in terram Israel. [13] Et scietis quia ego Dominus, cum aperuero sepulcra vestra, et eduxero vos de tumulis vestris, popule meus, [14] et dedero spiritum meum in vobis, et vixeritis, et requiescere vos faciam super humum vestram ; et scietis quia ego Dominus locutus sum, et feci, ait Dominus Deus.

Symbolum duorum lignorum,

[15] Et factus est sermo Domini ad me, dicens : [16] Et tu, fili hominis, sume tibi lignum unum, et scribe super illud : Judæ, et filiorum Israel sociorum ejus ; et tolle lignum alterum, et scribe super illud : Joseph, ligno Ephraim, et cunctæ domui Israel sociorumque ejus. [17] Et adjunge illa unum ad alterum tibi in lignum unum ; et erunt in unionem in manu tua.

adumbrans unionem regnorum Israel et Juda per Messiam.

[18] Cum autem dixerint ad te filii populi tui loquentes : Nonne indicas nobis quid in his tibi velis ? [19] loqueris ad eos : Hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego assumam lignum Joseph, quod est in manu Ephraim, et tribus Israel, quæ sunt ei adjunctæ, et dabo eas pariter cum ligno Juda, et faciam eas in lignum unum ; et erunt unum in manu ejus. [20] Erunt autem ligna super quæ scripseris in manu tua, in oculis eorum.

[21] Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego assumam filios Israel de medio nationum ad quas abierunt ; et congregabo eos undique, et adducam eos ad humum suam. [22] Et faciam eos in gentem unam in terra in montibus Israel, et rex unus erit omnibus imperans ; et non erunt ultra duæ gentes, nec dividentur amplius in duo regna. [23] Neque polluentur ultra in idolis suis, et abominationibus suis, et cunctis iniquitatibus suis ; et salvos eos faciam de universis sedibus in quibus peccaverunt, et

---

22) Joan. X, 16.

emundabo eos; et erunt mihi populus, et ego ero eis Deus. [24] Et servus
meus David rex super eos, et pastor unus erit omnium eorum. In judiciis
meis ambulabunt, et mandata mea custodient, et facient ea. [25] Et habi-
tabunt super terram quam dedi servo meo Jacob, in qua habitaverunt
patres vestri; et habitabunt super eam ipsi, et filii eorum, et filii filiorum
eorum, usque in sempiternum: et David servus meus princeps eorum in
perpetuum. [26] Et percutiam illis fœdus pacis; pactum sempiternum erit
eis. Et fundabo eos, et multiplicabo, et dabo sanctificationem meam in
medio eorum in perpetuum. [27] Et erit tabernaculum meum in eis; et ero
eis Deus, et ipsi erunt mihi populus. [28] Et scient gentes quia ego Domi-
nus sanctificator Israel, cum fuerit sanctificatio mea in medio eorum in
perpetuum.

§ V. — *Dei judicium terribile in impios.*

Gog, copiosissimo instructo exercitu,

Cap. XXXVIII. — [1] Et factus est sermo Domini ad me, dicens: [2] Fili
hominis, pone faciem tuam contra Gog, terram Magog, principem capitis
Mosoch et Thubal, et vaticinare de eo. [3] Et dices ad eum: Hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce ego ad te, Gog, principem capitis Mosoch et Thubal.
[4] Et circumagam te, et ponam frenum in maxillis tuis; et educam te, et
omnem exercitum tuum, equos et equites vestitos loricis universos, mul-
titudinem magnam, hastam et clypeum arripientium et gladium. [5] Persæ,
Æthiopes, et Libyes cum eis, omnes scutati et galeati. [6] Gomer et uni-
versa agmina ejus, domus Thogorma, latera aquilonis, et totum robur
ejus, populique multi tecum. [7] Præpara et instrue te, et omnem multi-
tudinem tuam quæ coacervata est ad te, et esto eis in præceptum. [8] Post
dies multos visitaberis; in novissimo annorum venies ad terram quæ
reversa est a gladio, et congregata est de populis multis ad montes Israel,
qui fuerunt deserti jugiter: hæc de populis educta est, et habitabunt in
ea confidenter universi. [9] Ascendens autem quasi tempestas venies, et
quasi nubes, ut operias terram tu, et omnia agmina tua, et populi multi
tecum.

molitur vastationem Terræ sanctæ restitutæ.

[10] Hæc dicit Dominus Deus: In die illa, ascendent sermones super cor
tuum, et cogitabis cogitationem pessimam; [11] et dices: Ascendam ad ter-
ram absque muro; veniam ad quiescentes habitantesque secure; hi omnes
habitant sine muro, vectes et portæ non sunt eis; [12] ut diripias spolia, et
invadas prædam, ut inferas manum tuam super eos qui deserti fuerant,
et postea restituti, et super populum qui est congregatus ex gentibus,
qui possidere cœpit et esse habitator umbilici terræ. [13] Saba, et Dedan, et
negotiatores Tharsis, et omnes leones ejus, dicent tibi: Numquid ad
sumenda spolia tu venis? Ecce ad diripiendam prædam congregasti mul-
titudinem tuam, ut tollas argentum et aurum, et auferas supellectilem
atque substantiam, et diripias manubias infinitas. [14] Propterea vaticinare,
fili hominis, et dices ad Gog: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid non
in die illo, cum habitaverit populus meus Israel confidenter, scies? [15] Et
venies de loco tuo a lateribus aquilonis, tu, et populi multi tecum, ascen-
sores equorum universi, cœtus magnus, et exercitus vehemens. [16] Et ascen-
des super populum meum Israel quasi nubes, ut operias terram. In novis-
simis diebus eris, et adducam te super terram meam: ut sciant gentes
me, cum sanctificatus fuero in te in oculis eorum, o Gog!

Ipsi prædicitur ignominiosus interitus.

[17] Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo ille es, de quo locutus sum in
diebus antiquis, in manu servorum meorum prophetarum Israel, qui
prophetaverunt, in diebus illorum temporum, ut adducerem te super eos.
[18] Et erit in die illa, in die adventus Gog super terram Israel, ait Domi-
nus Deus, ascendet indignatio mea in furore meo. [19] Et in zelo meo, in

24] Is. XL, 11. Jer. XXIII, 5. Sup. XXXIV, 23. Dan. IX, 24. Joan. I, 45. — 26] Ps. CIX, 4 et CXVI, 2. Joan. XII, 34. — 2] Inf. XXXIX, 1. Apoc. XX, 7.

igne iræ meæ locutus sum. Quia in die illa erit commotio magna super
terram Israel; [20] et commovebuntur a facie mea pisces maris, et volucres
cæli, et bestiæ agri, et omne reptile quod movetur super humum, cuncti-
que homines qui sunt super faciem terræ; et subvertentur montes, et
cadent sepes, et omnis murus corruet in terram. [21] Et convocabo adversus
eum in cunctis montibus meis gladium, ait Dominus Deus; gladius
uniuscujusque in fratrem suum dirigetur. [22] Et judicabo eum peste, et
sanguine, et imbre vehementi, et lapidibus immensis; ignem et sulphur
pluam super eum, et super exercitum ejus, et super populos multos qui
sunt cum eo. [23] Et magnificabor, et sanctificabor, et notus ero in oculis
multarum gentium; et scient quia ego Dominus.

Descriptio stragis.

Cap. XXXIX. — [1] Tu autem, fili hominis, vaticinare adversum Gog,
et dices : Hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego super te, Gog, principem
capitis Mosoch et Thubal. [2] Et circumagam te, et educam te, et ascendere
te faciam de lateribus aquilonis, et adducam te super montes Israel. [3] Et
percutiam arcum tuum in manu sinistra tua, et sagittas tuas de manu
dextera tua dejiciam. [4] Super montes Israel cades tu, et omnia agmina
tua, et populi tui qui sunt tecum; feris, avibus, omnique volatili et
bestiis terræ dedi te ad devorandum. [5] Super faciem agri cades, quia
ego locutus sum, ait Dominus Deus. [6] Et immittam ignem in Magog, et
in his qui habitant in insulis confidenter; et scient quia ego Dominus.
[7] Et nomen sanctum meum notum faciam in medio populi mei Israel, et
non polluam nomen sanctum meum amplius; et scient gentes quia ego
Dominus, sanctus Israel. [8] Ecce venit, et factum est, ait Dominus Deus;
hæc est dies de qua locutus sum.

Sors postrema devicti exercitus.

[9] Et egredientur habitatores de civitatibus Israel, et succendent et com-
burent arma; clypeum et hastas, arcum et sagittas, et baculos manuum
et contos; et succendent ea igni septem annis. [10] Et non portabunt ligna
de regionibus, neque succident de saltibus, quoniam arma succendent
igni, et deprædabuntur eos quibus prædæ fuerant, et diripient vastatores
suos, ait Dominus Deus.

[11] Et erit in die illa, dabo Gog locum nominatum sepulcrum in
Israel, vallem viatorum ad orientem maris, quæ obstupescere faciet
prætereuntes; et sepelient ibi Gog, et omnem multitudinem ejus, et vo-
cabitur vallis multitudinis Gog. [12] Et sepelient eos domus Israel, ut mun-
dent terram septem mensibus. [13] Sepeliet autem eum omnis populus
terræ; et erit eis nominata dies in qua glorificatus sum, ait Dominus
Deus. [14] Et viros jugiter constituent lustrantes terram, qui sepeliant et
requirant eos qui remanserant super faciem terræ, ut emundent eam;
post menses autem septem quærere incipient. [15] Et circuibunt peragrantes
terram; cumque viderint os hominis, statuent juxta illud titulum, donec
sepeliant illud pollinctores in valle multitudinis Gog. [16] Nomen autem
civitatis Amona, et mundabunt terram.

[17] Tu ergo, fili hominis, hæc dicit Dominus Deus : Dic omni volucri,
et universis avibus, cunctisque bestiis agri : Convenite, properate, con-
currite undique ad victimam meam, quam ego immolo vobis, victimam
grandem super montes Israel, ut comedatis carnem, et bibatis sangui-
nem. [18] Carnes fortium comedetis, et sanguinem principum terræ bibetis,
arietum, et agnorum, et hircorum, taurorumque et altilium, et pinguium
omnium. [19] Et comedetis adipem in saturitatem, et bibetis sanguinem in
ebrietatem, de victima quam ego immolabo vobis. [20] Et saturabimini
super mensam meam de equo, et equite forti, et de universis viris bella-
toribus, ait Dominus Deus.

Sors postrema Israelis.

[21] Et ponam gloriam meam in gentibus; et videbunt omnes gentes
judicium meum quod fecerim, et manum meam quam posuerim super
eos. [22] Et scient domus Israel quia ego Dominus Deus eorum, a die illa
et deinceps. [23] Et scient gentes quoniam in iniquitate sua capta sit domus

Israel, eo quod dereliquerint me, et absconderim faciem meam ab eis, et
tradiderim eos in manus hostium, et ceciderint in gladio universi. 24 Juxta
immunditiam eorum et scelus feci eis, et abscondi faciem meam ab
illis.
25 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Nunc reducam captivitatem
Jacob, et miserebor omnis domus Israel, et assumam zelum pro nomine
sancto meo. 26 Et portabunt confusionem suam, et omnem prævaricatio-
nem qua prævaricati sunt in me, cum habitaverint in terra sua confi-
denter, neminem formidantes; 27 et reduxero eos de populis, et congre-
gavero de terris inimicorum suorum, et sanctificatus fuero in eis, in
oculis gentium plurimarum. 28 Et scient quia ego Dominus Deus eorum,
eo quod transtulerim eos in nationes, et congregaverim eos super terram
suam, et non dereliquerim quemquam ex eis ibi. 29 Et non abscondam
ultra faciem meam ab eis, eo quod effuderim spiritum meum super
omnem domum Israel, ait Dominus Deus.

Sectio II. — Novæ theocratiæ institutio

Cap. XL. — 1 In vigesimo quinto anno transmigrationis nostræ, in Introductio.
exordio anni, decima mensis, quartodecimo anno postquam percussa est
civitas, in ipsa hac die, facta est super me manus Domini, et adduxit
me illuc. 2 In visionibus Dei adduxit me in terram Israel, et dimisit me
super montem excelsum nimis, super quem erat quasi ædificium civitatis
vergentis ad austrum. 3 Et introduxit me illuc; et ecce vir cujus erat
species quasi species æris, et funiculus lineus in manu ejus, et calamus
mensuræ in manu ejus : stabat autem in porta. 4 Et locutus est ad me
idem vir : Fili hominis, vide oculis tuis, et auribus tuis audi, et pone cor
tuum in omnia quæ ego ostendam tibi, quia ut ostendantur tibi adductus
es huc; annuntia omnia quæ tu vides domui Israel.

§ I. — *Templum novum describitur.*

5 Et ecce murus forinsecus in circuitu domus undique; et in manu viri Atrium exterius.
calamus mensuræ sex cubitorum et palmo; et mensus est latitudinem 1º Murus
ædificii calamo uno, altitudinem quoque calamo uno. extrinsecus.
6 Et venit ad portam quæ respiciebat viam orientalem, et ascendit per 2º Porta
gradus ejus; et mensus est limen portæ calamo uno latitudinem, id est orientalis,
limen unum calamo uno in latitudine. 7 Et thalamum uno calamo in lon- cum suis
gum, et uno calamo in latum; et inter thalamos quinque cubitos. 8 Et ædibus.
limen portæ, juxta vestibulum portæ intrinsecus, calamo uno. 9 Et men-
sus est vestibulum portæ octo cubitorum, et frontem ejus duobus cubitis;
vestibulum autem portæ erat intrinsecus. 10 Porro thalami portæ ad viam
orientalem, tres hinc et tres inde; mensura una trium, et mensura una
frontium ex utraque parte. 11 Et mensus est latitudinem liminis portæ
decem cubitorum, et longitudinem portæ tredecim cubitorum. 12 Et mar-
ginem ante thalamos, cubiti unius, et cubitus unus finis utrinque; tha-
lami autem sex cubitorum erant hinc et inde. 13 Et mensus est portam a
tecto thalami usque ad tectum ejus, latitudinem viginti quinque cubito-
rum; ostium contra ostium. 14 Et fecit frontes per sexaginta cubitos, et
ad frontem atrium portæ undique per circuitum. 15 Et ante faciem portæ
quæ pertingebat usque ad faciem vestibuli portæ interioris, quinquaginta
cubitos. 16 Et fenestras obliquas in thalamis et in frontibus eorum, quæ
erant intra portam undique per circuitum : similiter autem erant et in
vestibulis fenestræ per gyrum intrinsecus, et ante frontes pictura pal-
marum.

28] Sup. XXXVI, 23.

3° Cellæ, pavimentum et latitudo atrii exterioris.

[17] Et eduxit me ad atrium exterius : et ecce gazophylacia, et pavimen-
tum stratum lapide in atrio per circuitum; triginta gazophylacia in cir-
cuitu pavimenti. [18] Et pavimentum in fronte portarum, secundum longi-
tudinem portarum erat inferius. [19] Et mensus est latitudinem a facie portæ
inferioris usque ad frontem atrii interioris extrinsecus; centum cubitos
ad orientem et ad aquilonem.

4° Porta septentrionalis.

[20] Portam quoque quæ respiciebat viam aquilonis atrii exterioris, men-
sus est tam in longitudine quam in latitudine. [21] Et thalamos ejus tres
hinc et tres inde, et frontem ejus et vestibulum ejus secundum mensu-
ram portæ prioris, quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, et latitu-
dinem viginti quinque cubitorum. [22] Fenestræ autem ejus, et vestibulum,
et sculpturæ secundum mensuram portæ quæ respiciebat ad orientem; et
septem graduum erat ascensus ejus, et vestibulum ante eam. [23] Et porta
atrii interioris contra portam aquilonis, et orientalem; et mensus est a
porta usque ad portam centum cubitos.

5° Porta australis.

[24] Et eduxit me ad viam australem : et ecce porta quæ respiciebat ad
austrum; et mensus est frontem ejus, et vestibulum ejus, juxta mensuras
superiores. [25] Et fenestras ejus, et vestibula in circuitu, sicut fenestras
ceteras; quinquaginta cubitorum longitudine, et latitudine viginti quin-
que cubitorum. [26] Et in gradibus septem ascendebatur ad eam; et vesti-
bulum ante fores ejus; et cælatæ palmæ erant, una hinc, et altera inde,
in fronte ejus. [27] Et porta atrii interioris in via australi; et mensus est a
porta usque ad portam in via australi, centum cubitos.

Atrium interius. 1° Portæ hujus atrii.

[28] Et introduxit me in atrium interius ad portam australem; et mensus
est portam juxta mensuras superiores. [29] Thalamum ejus, et frontem ejus,
et vestibulum ejus eisdem mensuris, et fenestras ejus, et vestibulum ejus
in circuitu, quinquaginta cubitos longitudinis, et latitudinis viginti quin-
que cubitos. [30] Et vestibulum per gyrum longitudine viginti quinque cubi-
torum, et latitudine quinque cubitorum; [31] et vestibulum ejus ad atrium
exterius, et palmas ejus in fronte; et octo gradus erant quibus ascende-
batur per eam. [32] Et introduxit me in atrium interius, per viam orienta-
lem; et mensus est portam secundum mensuras superiores. [33] Thalamum
ejus, et frontem ejus, et vestibulum ejus, sicut supra; et fenestras ejus,
et vestibula ejus in circuitu, longitudine quinquaginta cubitorum, et lati-
tudine viginti quinque cubitorum. [34] Et vestibulum ejus, id est, atrii exte-
rioris; et palmæ cælatæ in fronte ejus, hinc et inde; et in octo gradibus
ascensus ejus. [35] Et introduxit me ad portam quæ respiciebat ad aquilo-
nem; et mensus est, secundum mensuras superiores. [36] Thalamum ejus,
et frontem ejus, et vestibulum ejus, et fenestras ejus per circuitum, lon-
gitudine quinquaginta cubitorum, et latitudine viginti quinque cubito-
rum. [37] Et vestibulum ejus respiciebat ad atrium exterius; et cælatura
palmarum in fronte ejus, hinc et inde; et in octo gradibus ascensus
ejus.

2° Lavatoria et mensæ pro sacrificiis.

[38] Et per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum; ibi lava-
bant holocaustum. [39] Et in vestibulo portæ, duæ mensæ hinc, et duæ
mensæ inde, ut immoletur super eas holocaustum, et pro peccato et pro
delicto. [40] Et ad latus exterius, quod ascendit ad ostium portæ quæ per-
git ad aquilonem, duæ mensæ; et ad latus alterum, ante vestibulum
portæ, duæ mensæ : [41] quatuor mensæ hinc, et quatuor mensæ inde; per
latera portæ octo mensæ erant, super quas immolabant. [42] Quatuor autem
mensæ ad holocaustum de lapidibus quadris exstructæ, longitudine cubiti
unius et dimidii, et latitudine cubiti unius et dimidii, et altitudine cubiti
unius; super quas ponant vasa in quibus immolatur holocaustum et victi-
ma. [43] Et labia earum palmi unius, reflexa intrinsecus per circuitum;
super mensas autem carnes oblationis.

3° Cubicula pro ministris.

[44] Et extra portam interiorem, gazophylacia cantorum in atrio inte-
riori, quod erat in latere portæ respicientis ad aquilonem; et facies eorum

contra viam australem; una ex latere portæ orientalis, quæ respiciebat
ad viam aquilonis. [45] Et dixit ad me : Hoc est gazophylacium, quod respi-
cit viam meridianam; sacerdotum erit qui excubant in custodiis templi.
[46] Porro gazophylacium, quod respicit ad viam aquilonis, sacerdotum erit
qui excubant ad ministerium altaris. Isti sunt filii Sadoc, qui accedunt de
filiis Levi ad Dominum ut ministrent ei.

[47] Et mensus est atrium longitudine centum cubitorum, et latitudine 4° Atrii
centum cubitorum per quadrum, et altare ante faciem templi. mensura.

[48] Et introduxit me in vestibulum templi, et mensus est vestibulum, Ipsum san-
quinque cubitis hinc, et quinque cubitis inde; et latitudinem portæ, trium ctuarium.
cubitorum hinc, et trium cubitorum inde. [49] Longitudinem autem vesti- 1° Porticus.
buli viginti cubitorum, et latitudinem undecim cubitorum; et octo gra-
dibus ascendebatur ad eam. Et columnæ erant in frontibus, una hinc, et
altera inde.

Cap. XLI. — [1] Et introduxit me in templum; et mensus est frontes, 2° Sanctum.
sex cubitos latitudinis hinc, et sex cubitos inde, latitudinem tabernaculi.
[2] Et latitudo portæ decem cubitorum erat; et latera portæ quinque cubitis
hinc, et quinque cubitis inde; et mensus est longitudinem ejus quadra-
ginta cubitorum, et latitudinem viginti cubitorum.

[3] Et introgressus intrinsecus, mensus est in fronte portæ duos cubitos; 3° Sanctum
et portam, sex cubitorum; et latitudinem portæ, septem cubitorum. [4] Et sanctorum.
mensus est longitudinem ejus, viginti cubitorum, et latitudinem ejus,
viginti cubitorum, ante faciem templi. Et dixit ad me : Hoc est sanctum
sanctorum.

[5] Et mensus est parietem domus, sex cubitorum, et latitudinem lateris, 4° Paries
quatuor cubitorum, undique per circuitum domus. [6] Latera autem, latus cum sub-
ad latus, bis triginta tria; et erant eminentia quæ ingrederentur per pa- structio-
rietem domus, in lateribus per circuitum, ut continerent, et non attinge- nibus et
rent parietem templi. [7] Et platea erat in rotundum, ascendens sursum per cubiculis.
cochleam, et in cœnaculum templi deferebat per gyrum. Idcirco latius
erat templum in superioribus; et sic de inferioribus ascendebatur ad supe-
riora in medium. [8] Et vidi in domo altitudinem per circuitum; fundata
latera ad mensuram calami sex cubitorum spatio; [9] et latitudinem per
parietem lateris forinsecus quinque cubitorum; et erat interior domus in
lateribus domus. [10] Et inter gazophylacia latitudinem viginti cubitorum
in circuitu domus undique. [11] Et ostium lateris ad orationem, ostium unum
ad viam aquilonis, et ostium unum ad viam australem; et latitudinem
loci ad orationem, quinque cubitorum in circuitu.

[12] Et ædificium, quod erat separatum versumque ad viam respicientem 5° Ædificium
ad mare, latitudinis septuaginta cubitorum; paries autem ædificii, quin- separatum.
que cubitorum latitudinis per circuitum, et longitudo ejus nonaginta
cubitorum.

[13] Et mensus est domus longitudinem, centum cubitorum; et quod 6° Mensura
separatum erat ædificium, et parietes ejus, longitudinis centum cubito- externa
rum. [14] Latitudo autem ante faciem domus, et ejus quod erat separatum sanctuarii.
contra orientem, centum cubitorum. [15] Et mensus est longitudinem ædi-
ficii contra faciem ejus, quod erat separatum ad dorsum; ethecas ex
utraque parte, centum cubitorum.

Et templum interius, et vestibula atrii, [16] limina, et fenestras obliquas, et 7° Ornamen-
ethecas in circuitu per tres partes, contra uniuscujusque limen, stratumque ta præcipua.
ligno per gyrum in circuitu; terra autem usque ad fenestras, et fenestræ
clausæ super ostia. [17] Et usque ad domum interiorem, et forinsecus per
omnem parietem in circuitu intrinsecus et forinsecus, ad mensuram. [18] Et
fabrefacta cherubim et palmæ, et palma inter cherub et cherub; duasque
facies habebat cherub, [19] faciem hominis juxta palmam ex hac parte, et fa-
ciem leonis juxta palmam ex alia parte, expressam per omnem domum in cir-
cuitu. [20] De terra usque ad superiora portæ, cherubim et palmæ cælatæ erant

in pariete templi. 21 Limen quadrangulum, et facies sanctuarii aspectus
contra aspectum. 22 Altaris lignei trium cubitorum altitudo, et longitudo
ejus duorum cubitorum; et anguli ejus, et longitudo ejus, et parietes
ejus lignei. Et locutus est ad me: Hæc est mensa coram Domino.

23 Et duo ostia erant in templo et in sanctuario. 24 Et in duobus ostiis
ex utraque parte bina erant ostiola quæ in se invicem plicabantur; bina
enim ostia erant ex utraque parte ostiorum. 25 Et cælata erant in ipsis
ostiis templi cherubim, et sculpturæ palmarum, sicut in parietibus quo-
que expressæ erant; quamobrem et grossiora erant ligna in vestibuli
fronte forinsecus. 26 Super quæ fenestræ obliquæ, et similitudo palmarum
hinc atque inde in humerulis vestibuli, secundum latera domus, latitudi-
nemque parietum.

Gazophylacia atrii interioris.

Cap. XLII. — 1 Et eduxit me in atrium exterius, per viam ducentem
ad aquilonem, et introduxit me in gazophylacium quod erat contra sepa-
ratum ædificium, et contra ædem vergentem ad aquilonem. 2 In facie
longitudinis, centum cubitos ostii aquilonis, et latitudinis quinquaginta
cubitos, 3 contra viginti cubitos atrii interioris, et contra pavimentum
stratum lapide atrii exterioris, ubi erat porticus juncta porticui triplici.
4 Et ante gazophylacia deambulatio decem cubitorum latitudinis, ad
interiora respiciens viæ cubiti unius. Et ostia eorum ad aquilonem; 5 ubi
erant gazophylacia in superioribus humiliora, quia supportabant porticus
quæ ex illis eminebant de inferioribus, et de mediis ædificii. 6 Tristega
enim erant, et non habebant columnas, sicut erant columnæ atriorum:
propterea eminebant de inferioribus, et de mediis a terra cubitis quin-
quaginta. 7 Et peribolus exterior secundum gazophylacia, quæ erant in
via atrii exterioris ante gazophylacia; longitudo ejus quinquaginta cubi-
torum: 8 quia longitudo erat gazophylaciorum atrii exterioris, quinqua-
ginta cubitorum, et longitudo ante faciem templi, centum cubitorum.
9 Et erat subter gazophylacia hæc introitus ab oriente, ingredientium in
ea de atrio exteriori.

10 In latitudine peribolis atrii quod erat contra viam orientalem, in fa-
ciem ædificii separati, et erant ante ædificium gazophylacia. 11 Et via
ante faciem eorum, juxta similitudinem gazophylaciorum quæ erant in
via aquilonis; secundum longitudinem eorum, sic et latitudo eorum, et
omnis introitus eorum, et similitudines, et ostia eorum. 12 Secundum
ostia gazophylaciorum, quæ erant in via respiciente ad notum: ostium in
capite viæ, quæ via erat ante vestibulum separatum per viam orientalem
ingredientibus.

13 Et dixit ad me: Gazophylacia aquilonis, et gazophylacia austri, quæ
sunt ante ædificium separatum, hæc sunt gazophylacia sancta, in quibus
vescuntur sacerdotes qui appropinquant ad Dominum in sancta sancto-
rum; ibi ponent sancta sanctorum, et oblationem pro peccato et pro de-
licto; locus enim sanctus est. 14 Cum autem ingressi fuerint sacerdotes,
non egredientur de sanctis in atrium exterius; et ibi reponent vestimenta
sua, in quibus ministrant, quia sancta sunt, vestienturque vestimentis
aliis, et sic procedent ad populum.

Ambitus totius structuræ.

15 Cumque complesset mensuras domus interioris, eduxit me per viam
portæ quæ respiciebat ad viam orientalem; et mensus est eam undique
per circuitum. 16 Mensus est autem contra ventum orientalem calamo
mensuræ, quingentos calamos in calamo mensuræ per circuitum. 17 Et
mensus est contra ventum aquilonis quingentos calamos in calamo men-
suræ per gyrum. 18 Et ad ventum australem mensus est quingentos cala-
mos in calamo mensuræ per circuitum. 19 Et ad ventum occidentalem
mensus est quingentos calamos in calamo mensuræ. 20 Per quatuor ventos
mensus est murum ejus undique per circuitum, longitudinem quingento-
rum cubitorum, et latitudinem quingentorum cubitorum, dividentem
inter sanctuarium et vulgi locum.

§ II. — *Descriptio novi cultus.*

Cap. XLIII. — [1] Et duxit me ad portam quæ respiciebat ad viam Dominus templum novum ingreditur.
orientalem. [2] Et ecce gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orienta-
lem; et vox erat ei quasi vox aquarum multarum, et terra splendebat a
majestate ejus. [3] Et vidi visionem secundum speciem quam videram,
quando venit ut disperderet civitatem; et species secundum aspectum
quem videram juxta fluvium Chobar; et cecidi super faciem meam. [4] Et
majestas Domini ingressa est templum per viam portæ quæ respiciebat
ad orientem. [5] Et elevavit me spiritus, et introduxit me in atrium inte-
rius; et ecce repleta erat gloria Domini domus.
[6] Et audivi loquentem ad me de domo; et vir qui stabat juxta me
[7] dixit ad me: Fili hominis, locus solii mei, et locus vestigiorum pedum
meorum, ubi habito in medio filiorum Israel in æternum; et non polluent
ultra domus Israel nomen sanctum meum, ipsi et reges eorum, in forni-
cationibus suis, et in ruinis regum suorum, et in excelsis. [8] Qui fabricati
sunt limen suum juxta limen meum, et postes suos juxta postes meos, et
murus erat inter me et eos; et polluerunt nomen sanctum meum in abo-
minationibus quas fecerunt: propter quod consumpsi eos in ira mea.
[9] Nunc ergo repellant procul fornicationem suam, et ruinas regum suo-
rum a me, et habitabo in medio eorum semper. [10] Tu autem, fili hominis,
ostende domui Israel templum, et confundantur ab iniquitatibus suis, et
metiantur fabricam, [11] et erubescant ex omnibus quæ fecerunt. Figuram
domus, et fabricæ ejus, exitus et introitus, et omnem descriptionem
ejus, et universa præcepta ejus, cunctumque ordinem ejus, et omnes
leges ejus ostende eis, et scribes in oculis eorum, ut custodiant omnes
descriptiones ejus, et præcepta illius, et faciant ea. [12] Ista est lex domus
in summitate montis: Omnis finis ejus in circuitu, sanctum sanctorum
est; hæc est ergo lex domus.
[13] Istæ autem mensuræ altaris in cubito verissimo, qui habebat cubi- Altare holocaustorum.
tum et palmum; in sinu ejus erat cubitus, et cubitus in latitudine; et
definitio ejus usque ad labium ejus, et in circuitu palmus unus: hæc
quoque erat fossa altaris. [14] Et de sinu terræ usque ad crepidinem novis-
simam duo cubiti, et latitudo cubiti unius; et a crepidine minore usque
ad crepidinem majorem quatuor cubiti, et latitudo cubiti unius. [15] Ipse
autem Ariel quatuor cubitorum, et ab Ariel usque ad sursum cornua qua-
tuor. [16] Et Ariel duodecim cubitorum in longitudine per duodecim cubi-
tos latitudinis, quadrangulatum æquis lateribus. [17] Et crepido quatuor-
decim cubitorum longitudinis per quatuordecim cubitos latitudinis in
quatuor angulis ejus; et corona in circuitu ejus dimidii cubiti, et sinus
ejus unius cubiti per circuitum; gradus autem ejus versi ad orientem.
[18] Et dixit ad me: Fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Hi sunt Consecratio altaris.
ritus altaris, in quacumque die fuerit fabricatum, ut offeratur super illud
holocaustum, et effundatur sanguis. [19] Et dabis sacerdotibus et levitis qui
sunt de semine Sadoc, qui accedunt ad me, ait Dominus Deus, ut offe-
rant mihi vitulum de armento pro peccato. [20] Et assumens de sanguine
ejus, pones super quatuor cornua ejus, et super quatuor angulos crepi-
dinis, et super coronam in circuitu; et mundabis illud et expiabis. [21] Et
tolles vitulum qui oblatus fuerit pro peccato, et combures eum in sepa-
rato loco domus, extra sanctuarium. [22] Et in die secunda offeres hircum
caprarum immaculatum pro peccato; et expiabunt altare sicut expiave-
runt in vitulo. [23] Cumque compleveris expians illud, offeres vitulum de
armento immaculatum, et arietem de grege immaculatum. [24] Et offeres
eos in conspectu Domini; et mittent sacerdotes super eos sal, et offerent

---

3] Sup. IX, 1 et I, 1.

eos holocaustum Domino. [25] Septem diebus facies hircum pro peccato quotidie; et vitulum de armento, et arietem de pecoribus immaculatos offerent. [26] Septem diebus expiabunt altare et mundabunt illud, et implebunt manum ejus. [27] Expletis autem diebus, in die octava et ultra, facient sacerdotes super altare holocausta vestra, et quæ pro pace offerunt; et placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

Porta orientalis reservata principi.

Cap. XLIV. — [1] Et convertit me ad viam portæ sanctuarii exterioris, quæ respiciebat ad orientem; et erat clausa. [2] Et dixit Dominus ad me : Porta hæc clausa erit; non aperietur, et vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam; eritque clausa [3] principi. Princeps ipse sedebit in ea, ut comedat panem coram Domino; per viam portæ vestibuli ingredietur, et per viam ejus egredietur.

Incircumcisi arcendi ab ingressu sanctuarii.

[4] Et adduxit me per viam portæ aquilonis in conspectu domus; et vidi, et ecce implevit gloria Domini domum Domini; et cecidi in faciem meam. [5] Et dixit ad me Dominus: Fili hominis, pone cor tuum, et vide oculis tuis, et auribus tuis audi omnia quæ ego loquor ad te de universis ceremoniis domus Domini, et de cunctis legibus ejus; et pones cor tuum in viis templi per omnes exitus sanctuarii. [6] Et dices ad exasperantem me domum Israel : Hæc dicit Dominus Deus : Sufficiant vobis omnia scelera vestra, domus Israel; [7] eo quod inducitis filios alienos incircumcisos corde, et incircumcisos carne, ut sint in sanctuario meo, et polluant domum meam; et offertis panes meos, adipem et sanguinem, et dissolvitis pactum meum in omnibus sceleribus vestris. [8] Et non servastis præcepta sanctuarii mei, et posuistis custodes observationum mearum in sanctuario meo vobismetipsis. [9] Hæc dicit Dominus Deus : Omnis alienigena incircumcisus corde, et incircumcisus carne, non ingredietur sanctuarium meum; omnis filius alienus qui est in medio filiorum Israel.

Regulæ de levitis et sacerdotibus.

[10] Sed et levitæ qui longe recesserunt a me in errore filiorum Israel, et erraverunt a me post idola sua, et portaverunt iniquitatem suam, [11] erunt in sanctuario meo æditui, et janitores portarum domus, et ministri domus; ipsi mactabunt holocausta, et victimas populi, et ipsi stabunt in conspectu eorum ut ministrent eis. [12] Pro eo quod ministraverunt illis in conspectu idolorum suorum, et facti sunt domui Israel in offendiculum iniquitatis; idcirco levavi manum meam super eos, ait Dominus Deus, et portabunt iniquitatem suam. [13] Et non appropinquabunt ad me ut sacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad omne sanctuarium meum juxta sancta sanctorum; sed portabunt confusionem suam, et scelera sua quæ fecerunt. [14] Et dabo eos janitores domus in omni ministerio ejus, et in universis quæ fient in ea.

[15] Sacerdotes autem et levitæ, filii Sadoc, qui custodierunt ceremonias sanctuarii mei, cum errarent filii Israel a me, ipsi accedent ad me ut ministrent mihi; et stabunt in conspectu meo, ut offerant mihi adipem et sanguinem, ait Dominus Deus. [16] Ipsi ingredientur sanctuarium meum, et ipsi accedent ad mensam meam, ut ministrent mihi, et custodiant ceremonias meas.

[17] Cumque ingredientur portas atrii interioris, vestibus lineis induentur; nec ascendet super eos quidquam laneum, quando ministrant in portis atrii interioris et intrinsecus. [18] Vittæ lineæ erunt in capitibus eorum, et feminalia linea erunt in lumbis eorum, et non accingentur in sudore. [19] Cumque egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestimentis suis, in quibus ministraverant, et reponent ea in gazophylacio sanctuarii; et vestient se vestimentis aliis, et non sanctificabunt populum in vestibus suis. [20] Caput autem suum non radent, neque comam nutrient; sed tondentes attondent capita sua. [21] Et vinum non bibet omnis sacerdos, quando ingressurus est atrium interius. [22] Et viduam et repu-

22] Lev. XXI, 14.

diatam non accipient uxores, sed virgines de semine domus Israel; sed
et viduam quæ fuerit vidua a sacerdote, accipient. [23] Et populum meum
docebunt quid sit inter sanctum et pollutum, et inter mundum et immun-
dum ostendent eis. [24] Et cum fuerit controversia, stabunt in judiciis meis,
et judicabunt; leges meas et præcepta mea in omnibus solemnitatibus
meis custodient, et sabbata mea sanctificabunt. [25] Et ad mortuum homi-
nem non ingredientur, ne polluantur, nisi ad patrem et matrem, et filium
et filiam, et fratrem et sororem, quæ alterum virum non habuerit; in
quibus contaminabuntur. [26] Et postquam fuerit emundatus, septem dies
numerabuntur ei. [27] Et in die introitus sui in sanctuarium ad atrium inte-
rius, ut ministret mihi in sanctuario, offeret pro peccato suo, ait Domi-
nus Deus.

[28] Non erit autem eis hereditas, ego hereditas eorum; et possessionem
non dabitis eis in Israel, ego enim possessio eorum. [29] Victimam et pro
peccato, et pro delicto ipsi comedent, et omne votum in Israel ipsorum
erit. [30] Et primitiva omnium primogenitorum, et omnia libamenta ex
omnibus quæ offeruntur, sacerdotum erunt; et primitiva ciborum vestro-
rum dabitis sacerdoti, ut reponat benedictionem domui tuæ. [31] Omne
morticinum, et captum a bestia, de avibus et de pecoribus, non com-
edent sacerdotes.

Cap. XLV. — [1] Cumque cœperitis terram dividere sortito, separate Portio
primitias Domino, sanctificatum de terra, longitudine viginti quinque assignanda
millia, et latitudine decem millia; sanctificatum erit in omni termino sanctuario
ejus per circuitum. [2] Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per et ministris
quingentos, quadrifariam per circuitum, et quinquaginta cubitis in subur- sacris,
bana ejus per gyrum. [3] Et a mensura ista mensurabis longitudinem vi-
ginti quinque millium, et latitudinem decem millium; et in ipso erit
templum sanctumque sanctorum. [4] Sanctificatum de terra erit sacerdo-
tibus ministris sanctuarii, qui accedunt ad ministerium Domini; et erit
eis locus in domos, et in sanctuarium sanctitatis. [5] Viginti quinque autem
millia longitudinis, et decem millia latitudinis erunt levitis qui ministrant
domui; ipsi possidebunt viginti gazophylacia.

[6] Et possessionem civitatis dabitis quinque millia latitudinis, et longi- civitati
tudinis viginti quinque millia, secundum separationem sanctuarii, omni et principi.
domui Israel. [7] Principi quoque hinc et inde in separationem sanctuarii,
et in possessionem civitatis, contra faciem separationis sanctuarii, et
contra faciem possessionis urbis, a latere maris usque ad mare, et a latere
orientis usque ad orientem; longitudinis autem juxta unamquamque par-
tem, a termino occidentali usque ad terminum orientalem. [8] De terra erit
ei possessio in Israel, et non depopulabuntur ultra principes populum
meum; sed terram dabunt domui Israel secundum tribus eorum.

[9] Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiat vobis, principes Israel; iniquita- Æquitas
tem et rapinas intermittite, et judicium et justitiam facite; separate con- commenda-
finia vestra a populo meo, ait Dominus Deus. [10] Statera justa, et ephi tur.
justum, et batus justus erit vobis. [11] Ephi et batus æqualia et unius
mensuræ erunt, ut capiat decimam partem cori batus, et decimam par-
tem cori ephi; juxta mensuram cori erit æqua libratio eorum. [12] Siclus
autem viginti obolos habet; porro viginti sicli, et viginti quinque sicli, et
quindecim sicli, mnam faciunt.

[13] Et hæ sunt primitiæ quas tolletis: sextam partem ephi de coro fru- De primitiis.
menti, et sextam partem ephi de coro hordei. [14] Mensura quoque olei,
batus olei, decima pars cori est; et decem bati corum faciunt, quia
decem bati implent corum. [15] Et arietem unum de grege ducentorum,
de his quæ nutriunt Israel, in sacrificium, et in holocaustum, et in paci-

28] Num. XVIII, 20. Deut. XVIII, 1. — 30] Ex. XXII, 29. — 31] Lev. XXII, 8. — 12] Ex. XXX, 13.
Lev. XXVII, 25. Num. III, 47.

fica, ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus. [16] Omnis populus terræ
tenebitur primitiis his principi in Israel. [17] Et super principem erunt holo-
causta, et sacrificium, et libamina, in solemnitatibus, et in calendis, et
in sabbatis, et in universis solemnitatibus domus Israel; ipse faciet pro
peccato sacrificium, et holocaustum, et pacifica, ad expiandum pro domo
Israel.

De sacrificiis in solemnitatibus offerendis.

[18] Hæc dicit Dominus Deus: In primo mense, una mensis, sumes vitu-
lum de armento immaculatum, et expiabis sanctuarium. [19] Et tollet sa-
cerdos de sanguine quod erit pro peccato, et ponet in postibus domus, et
in quatuor angulis crepidinis altaris, et in postibus portæ atrii interioris.
[20] Et sic facies in septima mensis, pro unoquoque qui ignoravit, et errore
deceptus est; et expiabis pro domo.

[21] In primo mense, quartadecima die mensis, erit vobis Paschæ solem-
nitas; septem diebus azyma comedentur. [22] Et faciet princeps in die illa,
pro se et pro universo populo terræ, vitulum pro peccato. [23] Et in septem
dierum solemnitate faciet holocaustum Domino septem vitulos, et septem
arietes immaculatos, quotidie septem diebus; et pro peccato hircum ca-
prarum quotidie. [24] Et sacrificium ephi per vitulum, et ephi per arietem
faciet; et olei hin per singula ephi.

[25] Septimo mense, quintadecima die mensis in solemnitate, faciet sicut
supra dicta sunt per septem dies, tam pro peccato, quam pro holocausto,
et in sacrificio, et in oleo.

De sacrificiis sabbati et calendarum.

Cap. XLVI. — [1] Hæc dicit Dominus Deus: Porta atrii interioris, quæ
respicit ad orientem, erit clausa sex diebus in quibus opus fit; die autem
sabbati aperietur, sed et in die calendarum aperietur. [2] Et intrabit prin-
ceps per viam vestibuli portæ deforis, et stabit in limine portæ; et facient
sacerdotes holocaustum ejus, et pacifica ejus; et adorabit super limen
portæ, et egredietur; porta autem non claudetur usque ad vesperam. [3] Et
adorabit populus terræ ad ostium portæ illius in sabbatis, et in calendis
coram Domino.

[4] Holocaustum autem hoc offeret princeps Domino: in die sabbati, sex
agnos immaculatos, et arietem immaculatum, [5] et sacrificium ephi per
arietem, in agnis autem sacrificium quod dederit manus ejus, et olei hin
per singula ephi. [6] In die autem calendarum vitulum de armento imma-
culatum, et sex agni et arietes immaculati erunt. [7] Et ephi per vitulum,
ephi quoque per arietem faciet sacrificium; de agnis autem, sicut inve-
nerit manus ejus, et olei hin per singula ephi.

Qua porta princeps et populus ingredi debeant.

[8] Cumque ingressurus est princeps, per viam vestibuli portæ ingredia-
tur, et per eamdem viam exeat. [9] Et cum intrabit populus terræ in con-
spectu Domini in solemnitatibus, qui ingreditur per portam aquilonis, ut
adoret, egrediatur per viam portæ meridianæ; porro qui ingreditur per
viam portæ meridianæ, egrediatur per viam portæ aquilonis. Non rever-
tetur per viam portæ per quam ingressus est, sed e regione illius egre-
dietur. [10] Princeps autem in medio eorum, cum ingredientibus ingredie-
tur, et cum egredientibus egredietur. [11] Et in nundinis, et in solemnita-
tibus, erit sacrificium ephi per vitulum, et ephi per arietem; agnis autem
erit sacrificium sicut invenerit manus ejus, et olei hin per singula ephi.
[12] Cum autem fecerit princeps spontaneum holocaustum, aut pacifica vo-
luntaria Domino, aperietur ei porta quæ respicit ad orientem, et faciet
holocaustum suum et pacifica sua, sicut fieri solet in die sabbati; et egre-
dietur, claudeturque porta postquam exierit.

De jugi sacrificio.

[13] Et agnum ejusdem anni immaculatum faciet holocaustum quotidie
Domino; semper mane faciet illud. [14] Et faciet sacrificium super eo cata
mane mane sextam partem ephi, et de oleo tertiam partem hin, ut miscea-
tur similæ: sacrificium Domino legitimum, juge atque perpetuum. [15] Faciet
agnum, et sacrificium, et oleum cata mane mane, holocaustum sempiter-
num.

De donis et legatis principis.

16 Hæc dicit Dominus Deus : Si dederit princeps donum alicui de filiis suis, hereditas ejus filiorum suorum erit; possidebunt eam hereditarie. 17 Si autem dederit legatum de hereditate sua uni servorum suorum, erit illius usque ad annum remissionis, et revertetur ad principem; hereditas autem ejus filiis ejus erit. 18 Et non accipiet princeps de hereditate populi per violentiam, et de possessione eorum; sed de possessione sua hereditatem dabit filiis suis, ut non dispergatur populus meus unusquisque a possessione sua.

De culinis templi.

19 Et introduxit me per ingressum qui erat ex latere portæ, in gazophylacia sanctuarii ad sacerdotes, quæ respiciebant ad aquilonem; et erat ibi locus vergens ad occidentem. 20 Et dixit ad me : Iste est locus ubi coquent sacerdotes pro peccato et pro delicto, ubi coquent sacrificium, ut non efferant in atrium exterius, et sanctificetur populus. 21 Et eduxit me in atrium exterius, et circumduxit me per quatuor angulos atrii; et ecce atriolum erat in angulo atrii, atriola singula per angulos atrii. 22 In quatuor angulis atrii atriola disposita, quadraginta cubitorum per longum, et triginta per latum : mensuræ unius quatuor erant. 23 Et paries per circuitum ambiens quatuor atriola; et culinæ fabricatæ erant subter porticus per gyrum. 24 Et dixit ad me : Hæc est domus culinarum, in qua coquent ministri domus Domini victimas populi.

§ III. — *Divisio nova Terræ sanctæ.*

Fluvius egrediens e domo Dei.

Cap. XLVII. — 1 Et convertit me ad portam domus, et ecce aquæ egrediebantur subter limen domus ad orientem; facies enim domus respiciebat ad orientem, aquæ autem descendebant in latus templi dextrum, ad meridiem altaris. 2 Et eduxit me per viam portæ aquilonis, et convertit me ad viam foras portam exteriorem, viam quæ respiciebat ad orientem; et ecce aquæ redundantes a latere dextro. 3 Cum egrederetur vir ad orientem, qui habebat funiculum in manu sua, et mensus est mille cubitos, et traduxit me per aquam usque ad talos. 4 Rursúmque mensus est mille, et traduxit me per aquam usque ad genua. 5 Et mensus est mille, et traduxit me per aquam usque ad renes. Et mensus est mille, torrentem quem non potui pertransire, quoniam intumuerant aquæ profundi torrentis, qui non potest transvadari. 6 Et dixit ad me : Certe vidisti, fili hominis. Et eduxit me, et convertit ad ripam torrentis. 7 Cumque me convertissem, ecce in ripa torrentis ligna multa nimis ex utraque parte.

8 Et ait ad me : Aquæ istæ quæ egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis, et descendunt ad plana deserti, intrabunt mare, et exibunt; et sanabuntur aquæ. 9 Et omnis anima vivens, quæ serpit, quocumque venerit torrens, vivet; et erunt pisces multi satis, postquam venerint illuc aquæ istæ; et sanabuntur et vivent omnia ad quæ venerit torrens. 10 Et stabunt super illas piscatores, ab Engaddi usque ad Engallim siccatio sagenarum erit; plurimæ species erunt piscium ejus, sicut pisces maris magni, multitudinis nimiæ. 11 In littoribus autem ejus, et in palustribus, non sanabuntur, quia in salinas dabuntur. 12 Et super torrentem orietur in ripis ejus, ex utraque parte, omne lignum pomiferum; non defluet folium ex eo, et non deficiet fructus ejus; per singulos menses afferet primitiva, quia aquæ ejus de sanctuario egredientur; et erunt fructus ejus in cibum, et folia ejus ad medicinam.

Limites terræ dividendæ.

13 Hæc dicit Dominus Deus : Hic est terminus in quo possidebitis terram in duodecim tribubus Israel; quia Joseph duplicem funiculum habet. 14 Possidebitis autem eam singuli æque ut frater suus, super quam levavi manum meam ut darem patribus vestris; et cadet terra hæc vobis in possessionem.

15 Hic est autem terminus terræ : ad plagam septentrionalem, a mari

magno via Hethalon, venientibus Sedada, 16 Emath, Berotha, Sabarim,
quæ est inter terminum Damasci et confinium Emath, domus Tichon,
quæ est juxta terminum Auran. 17 Et erit terminus a mari usque ad
atrium Enon, terminus Damasci; et ab aquilone ad aquilonem, terminus
Emath plaga septentrionalis. 18 Porro plaga orientalis de medio Auran,
et de medio Damasci, et de medio Galaad, et de medio terræ Israel,
Jordanis disterminans ad mare orientale. Metiemini etiam plagam orien-
talem. 19 Plaga autem australis meridiana, a Thamar usque ad aquas
contradictionis Cades, et torrens usque ad mare magnum; et hæc est
plaga ad meridiem australis. 20 Et plaga maris, mare magnum a confinio
per directum, donec venias Emath; hæc est plaga maris.

Terræ sanctæ partitio.

21 Et dividetis terram istam vobis per tribus Israel; 22 et mittetis eam
in hereditatem vobis, et advenis qui accesserint ad vos, qui genuerint
filios in medio vestrum; et erunt vobis sicut indigenæ inter filios Israel,
vobiscum divident possessionem in medio tribuum Israel. 23 In tribu au-
tem quacumque fuerit advena, ibi dabitis possessionem illi, ait Dominus
Deus.

1º Septem sortes ad septentrionem.

Cap. XLVIII. — 1 Et hæc nomina tribuum a finibus aquilonis, juxta
viam Hethalon, pergentibus Emath, atrium Enan terminus Damasci ad
aquilonem, juxta viam Emath; et erit ei plaga orientalis mare, Dan una.
2 Et super terminum Dan, a plaga orientali usque ad plagam maris, Aser
una. 3 Et super terminum Aser, a plaga orientali usque ad plagam maris,
Nephthali una. 4 Et super terminum Nephthali, a plaga orientali usque
ad plagam maris, Manasse una. 5 Et super terminum Manasse, a plaga
orientali usque ad plagam maris, Ephraim una. 6 Et super terminum
Ephraim, a plaga orientali usque ad plagam maris, Ruben una. 7 Et
super terminum Ruben, a plaga orientali usque ad plagam maris, Juda
una.

2º Fundus sacer:

8 Et super terminum Juda, a plaga orientali usque ad plagam maris,
erunt primitiæ quas separabitis, viginti quinque millibus latitudinis et
longitudinis, sicuti singulæ partes a plaga orientali usque ad plagam
maris; et erit sanctuarium in medio ejus.

pars sacerdotum et levitarum;

9 Primitiæ quas separabitis Domino, longitudo viginti quinque millibus,
et latitudo decem millibus. 10 Hæ autem erunt primitiæ sanctuarii sacer-
dotum, ad aquilonem longitudinis viginti quinque millia, et ad mare lati-
tudinis decem millia, sed et ad orientem latitudinis decem millia, et ad
meridiem longitudinis viginti quinque millia; et erit sanctuarium Domini
in medio ejus. 11 Sacerdotibus sanctuarium erit de filiis Sadoc, qui custo-
dierunt ceremonias meas, et non erraverunt cum errarent filii Israel, sicut
erraverunt et levitæ. 12 Et erunt eis primitiæ de primitiis terræ sanctum
sanctorum, juxta terminum levitarum. 13 Sed et levitis similiter, juxta
fines sacerdotum, viginti quinque millia longitudinis, et latitudinis decem
millia. Omnis longitudo viginti et quinque millium, et latitudo decem
millium. 14 Et non venundabunt ex eo, neque mutabunt; neque transfe-
rentur primitiæ terræ, quia sanctificatæ sunt Domino.

portio civitatis;

15 Quinque millia autem quæ supersunt in latitudine per viginti quin-
que millia, profana erunt urbis in habitaculum et in suburbana; et erit
civitas in medio ejus. 16 Et hæ mensuræ ejus: ad plagam septentriona-
lem, quingenta et quatuor millia; et ad plagam meridianam, quingenta
et quatuor millia; et ad plagam orientalem, quingenta et quatuor millia;
et ad plagam occidentalem, quingenta et quatuor millia. 17 Erunt autem
suburbana civitatis ad aquilonem, ducenta quinquaginta; et ad meri-
diem, ducenta quinquaginta; et ad orientem, ducenta quinquaginta; et
ad mare, ducenta quinquaginta. 18 Quod autem reliquum fuerit in longi-
tudine secundum primitias sanctuarii, decem millia in orientem, et de-
cem millia in occidentem, erunt sicut primitiæ sanctuarii; et erunt fruges
ejus in panes his qui serviunt civitati. 19 Servientes autem civitati, ope-

rabuntur ex omnibus tribubus Israel. [20] Omnes primitiæ viginti quinque
millium, per viginti quinque millia in quadrum, separabuntur in primi-
tias sanctuarii, et in possessionem civitatis.

[21] Quod autem reliquum fuerit, principis erit ex omni parte primitia- *portio principis.*
rum sanctuarii, et possessionis civitatis e regione viginti quinque millium
primitiarum usque ad terminum orientalem; sed et ad mare, e regione
viginti quinque millium, usque ad terminum maris, similiter in partibus
principis erit; et erunt primitiæ sanctuarii, et sanctuarium templi, in
medio ejus. [22] De possessione autem levitarum, et de possessione civitatis
in medio partium principis, erit inter terminum Juda et inter terminum
Benjamin, et ad principem pertinebit.

[23] Et reliquis tribubus, a plaga orientali usque ad plagam occidentalem, *3° Sortes ad meridiem.*
Benjamin una. [24] Et contra terminum Benjamin, a plaga orientali usque
ad plagam occidentalem, Simeon una. [25] Et super terminum Simeonis, a
plaga orientali usque ad plagam occidentalem, Issachar una. [26] Et super
terminum Issachar, a plaga orientali usque ad plagam occidentalem, Za-
bulon una. [27] Et super terminum Zabulon, a plaga orientali usque ad
plagam maris, Gad una. [28] Et super terminum Gad, ad plagam austri in
meridie; et erit finis de Thamar usque ad aquas contradictionis Cades:
hereditas contra mare magnum.

[29] Hæc est terra quam mittetis in sortem tribubus Israel; et hæ parti-
tiones earum, ait Dominus Deus.

[30] Et hi egressus civitatis: a plaga septentrionali quingentos et quatuor *Mensura et portæ civitatis.*
millia mensurabis. [31] Et portæ civitatis ex nominibus tribuum Israel;
portæ tres a septentrione: porta Ruben una, porta Juda una, porta Levi
una. [32] Et ad plagam orientalem quingentos et quatuor millia; et portæ
tres: porta Joseph una, porta Benjamin una, porta Dan una. [33] Et ad
plagam meridianam, quingentos et quatuor millia metieris; et portæ
tres: porta Simeonis una, porta Issachar una, porta Zabulon una. [34] Et
ad plagam occidentalem, quingentos et quatuor millia; et portæ eorum
tres: porta Gad una, porta Aser una, porta Nephthali una. [35] Per circui-
tum, decem et octo millia; et nomen civitatis ex illa die: Dominus
ibidem.

PROPHETIA DANIELIS

PARS PRIOR, HISTORICA

§ I. — *Introductio.*

CAP. I.

Capta Jerusalem,

ANNO tertio regni Joakim, regis Juda, venit Nabuchodo-
nosor, rex Babylonis, in Jerusalem, et obsedit eam; 2 et
tradidit Dominus in manu ejus Joakim, regem Juda, et
partem vasorum domus Dei; et asportavit ea in terram Sen-
naar in domum dei sui, et vasa intulit in domum thesauri
dei sui.

pueri nobiles ex Judæis segregantur ad servitium Nabuchodonosor.

3 Et ait rex Asphenez, præposito eunuchorum, ut introduceret de filiis
Israel, et de semine regio et tyrannorum, 4 pueros in quibus nulla esset
macula, decoros forma, et eruditos omni sapientia, cautos scientia, et
doctos disciplina, et qui possent stare in palatio regis, ut doceret eos lit-
teras et linguam Chaldæorum. 5 Et constituit eis rex annonam per singu-
los dies de cibis suis, et de vino unde bibebat ipse, ut enutriti tribus
annis, postea starent in conspectu regis.

Daniel cum sociis legum divinarum cultor fidelissimus.

6 Fuerunt ergo inter eos de filiis Juda, Daniel, Ananias, Misael et
Azarias. 7 Et imposuit eis præpositus eunuchorum nomina: Danieli, Bal-
tassar; Ananiæ, Sidrach; Misaeli, Misach; et Azariæ, Abdenago. 8 Pro-
posuit autem Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa regis, neque
de vino potus ejus, et rogavit eunuchorum præpositum ne contamina-
retur. 9 Dedit autem Deus Danieli gratiam et misericordiam in conspectu
principis eunuchorum. 10 Et ait princeps eunuchorum ad Danielem: Ti-
meo ego dominum meum regem, qui constituit vobis cibum et potum;
qui si viderit vultus vestros macilentiores præ ceteris adolescentibus
coævis vestris, condemnabitis caput meum regi. 11 Et dixit Daniel ad
Malasar, quem constituerat princeps eunuchorum super Danielem, Ana-
niam, Misaelem et Azariam: 12 Tenta nos, obsecro, servos tuos, diebus
decem, et dentur nobis legumina ad vescendum, et aqua ad bibendum:
13 et contemplare vultus nostros, et vultus puerorum qui vescuntur cibo
regio; et sicut videris, facies cum servis tuis. 14 Qui, audito sermone
hujuscemodi, tentavit eos diebus decem. 15 Post dies autem decem, appa-
ruerunt vultus eorum meliores et corpulentiores præ omnibus pueris qui
vescebantur cibo regio. 16 Porro Malasar tollebat cibaria et vinum potus
eorum, dabatque eis legumina.

In pietatis præmium dotatur singulari sapientia.

17 Pueris autem his dedit Deus scientiam et disciplinam, in omni libro
et sapientia; Danieli autem intelligentiam omnium visionum et somnio-
rum. 18 Completis itaque diebus, post quos dixerat rex ut introducerentur,
introduxit eos præpositus eunuchorum in conspectu Nabuchodonosor.
19 Cumque eis locutus fuisset rex, non sunt inventi tales de universis, ut
Daniel, Ananias, Misael et Azarias; et steterunt in conspectu regis. 20 Et
omne verbum sapientiæ et intellectus, quod sciscitatus est ab eis rex,

invenit in eis decuplum, super cunctos ariolos et magos qui erant in universo regno ejus. [21] Fuit autem Daniel usque ad annum primum Cyri regis.

§ II. — *Somnium Nabuchodonosor de statua gigantea.*

Jubentur interimi sapientes qui non poterant somnium regis indicare.

CAP. II. — [1] In anno secundo regni Nabuchodonosor, vidit Nabuchodonosor somnium, et conterritus est spiritus ejus, et somnium ejus fugit ab eo. [2] Præcepit autem rex ut convocarentur arioli, et magi, et malefici, et Chaldæi, ut indicarent regi somnia sua. Qui cum venissent, steterunt coram rege.

[3] Et dixit ad eos rex : Vidi somnium, et mente confusus ignoro quid viderim. [4] Responderuntque Chaldæi regi syriace : Rex, in sempiternum vive ! Dic somnium servis tuis, et interpretationem ejus indicabimus. [5] Et respondens rex ait Chaldæis : Sermo recessit a me ; nisi indicaveritis mihi somnium, et conjecturam ejus, peribitis vos, et domus vestræ publicabuntur. [6] Si autem somnium, et conjecturam ejus narraveritis, præmia, et dona, et honorem multum accipietis a me. Somnium igitur, et interpretationem ejus indicate mihi. [7] Responderunt secundo, atque dixerunt : Rex somnium dicat servis suis, et interpretationem illius indicabimus. [8] Respondit rex, et ait : Certe novi quod tempus redimitis, scientes quod recesserit a me sermo. [9] Si ergo somnium non indicaveritis mihi, una est de vobis sententia, quod interpretationem quoque fallacem et deceptione plenam composueritis, ut loquamini mihi, donec tempus pertranseat. Somnium itaque dicite mihi, ut sciam quod interpretationem quoque ejus veram loquamini. [10] Respondentes ergo Chaldæi coram rege, dixerunt : Non est homo super terram, qui sermonem tuum, rex, possit implere ; sed neque regum quisquam magnus et potens verbum hujuscemodi sciscitatur ab omni ariolo, et mago, et Chaldæo. [11] Sermo enim, quem tu quæris, rex, gravis est ; nec reperietur quisquam qui indicet illum in conspectu regis, exceptis diis, quorum non est cum hominibus conversatio. [12] Quo audito, rex, in furore et in ira magna, præcepit ut perirent omnes sapientes Babylonis. [13] Et egressa sententia, sapientes interficiebantur ; quærebanturque Daniel et socii ejus, ut perirent.

Daniel moram impetrat a rege.

[14] Tunc Daniel requisivit de lege atque sententia, ab Arioch, principe militiæ regis, qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes Babylonis ; [15] et interrogavit eum, qui a rege potestatem acceperat, quam ob causam tam crudelis sententia a facie regis esset egressa. Cum ergo rem indicasset Arioch Danieli, [16] Daniel ingressus rogavit regem ut tempus daret sibi ad solutionem indicandam regi.

Somnium edocetur a Deo, cui gratias agit.

[17] Et ingressus est domum suam, Ananiæque et Misaeli et Azariæ, sociis suis, indicavit negotium, [18] ut quærerent misericordiam a facie Dei cæli super sacramento isto, et non perirent Daniel et socii ejus cum ceteris sapientibus Babylonis. [19] Tunc Danieli mysterium per visionem nocte revelatum est ; et benedixit Daniel Deum cæli, [20] et locutus ait : Sit nomen Domini benedictum a sæculo et usque in sæculum, quia sapientia et fortitudo ejus sunt ! [21] Et ipse mutat tempora, et ætates ; transfert regna, atque constituit ; dat sapientiam sapientibus, et scientiam intelligentibus disciplinam. [22] Ipse revelat profunda et abscondita, et novit in tenebris constituta, et lux cum eo est. [23] Tibi, Deus patrum nostrorum, confiteor, teque laudo, quia sapientiam et fortitudinem dedisti mihi, et nunc ostendisti mihi quæ rogavimus te, quia sermonem regis aperuisti nobis.

Introducitur ad regem, somnium explicaturus.

[24] Post hæc Daniel ingressus ad Arioch, quem constituerat rex ut perderet sapientes Babylonis, sic ei locutus est : Sapientes Babylonis ne perdas ; introduc me in conspectu regis, et solutionem regi narrabo.

1, 21] Inf. VI, 28.

25 Tunc Arioch festinus introduxit Danielem ad regem, et dixit ei : In-
veni hominem de filiis transmigrationis Juda, qui solutionem regi annun-
tiet. 26 Respondit rex, et dixit Danieli, cujus nomen erat Baltassar : Pu-
tasne vere potes mihi indicare somnium quod vidi, et interpretationem
ejus ? 27 Et respondens Daniel coram rege, ait : Mysterium quod rex
interrogat, sapientes, magi, arioli et aruspices nequeunt indicare regi.
28 Sed est Deus in cælo revelans mysteria, qui indicavit tibi, rex Nabu-
chodonosor, quæ ventura sunt in novissimis temporibus. Somnium tuum,
et visiones capitis tui in cubili tuo hujuscemodi sunt : 29 Tu, rex, cogi-
tare cœpisti in strato tuo, quid esset futurum post hæc ; et qui revelat
mysteria, ostendit tibi quæ ventura sunt. 30 Mihi quoque non in sapientia,
quæ est in me plus quam in cunctis viventibus, sacramentum hoc reve-
latum est ; sed ut interpretatio regi manifesta fieret, et cogitationes men-
tis tuæ scires.

Somnii narratio

31 Tu, rex, videbas, et ecce quasi statua una grandis : statua illa
magna, et statura sublimis, stabat contra te, et intuitus ejus erat terri-
bilis. 32 Hujus statuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem et brachia
de argento, porro venter et femora ex ære, 33 tibiæ autem ferreæ ; pedum
quædam pars erat ferrea, quædam autem fictilis. 34 Videbas ita, donec
abscissus est lapis de monte sine manibus, et percussit statuam in pedi-
bus ejus ferreis et fictilibus, et comminuit eos. 35 Tunc contrita sunt pa-
riter ferrum, testa, æs, argentum, et aurum, et redacta quasi in favillam
æstivæ areæ, quæ rapta sunt vento, nullusque locus inventus est eis ;
lapis autem, qui percusserat statuam, factus est mons magnus, et imple-
vit universam terram.

ac interpretatio.

36 Hoc est somnium ; intrepretationem quoque ejus dicemus coram te,
rex. 37 Tu rex regum es ; et Deus cæli regnum, et fortitudinem, et impe-
rium, et gloriam dedit tibi ; 38 et omnia in quibus habitant filii homi-
num, et bestiæ agri ; volucres quoque cæli dedit in manu tua, et sub
ditione tua universa constituit : tu es ergo caput aureum. 39 Et post te
consurget regnum aliud minus te, argenteum, et regnum tertium aliud
æreum, quod imperabit universæ terræ. 40 Et regnum quartum erit velut
ferrum : quomodo ferrum comminuit et domat omnia, sic comminuet et
conteret omnia hæc. 41 Porro quia vidisti pedum, et digitorum partem
testæ figuli, et partem ferream, regnum divisum erit : quod tamen de
plantario ferri orietur, secundum quod vidisti ferrum mistum testæ ex
luto. 42 Et digitos pedum ex parte ferreos, et ex parte fictiles, ex parte
regnum erit solidum, et ex parte contritum. 43 Quod autem vidisti fer-
rum mistum testæ ex luto, commiscebuntur quidem humano semine ; sed
non adhærebunt sibi, sicuti ferrum misceri non potest testæ. 44 In diebus
autem regnorum illorum, suscitabit Deus cæli regnum quod in æternum
non dissipabitur, et regnum ejus alteri populo non tradetur ; comminuet
autem et consumet universa regna hæc, et ipsum stabit in æternum.
45 Secundum quod vidisti, quod de monte abscissus est lapis sine mani-
bus, et comminuit testam, et ferrum, et æs, et argentum, et aurum, Deus
magnus ostendit regi quæ ventura sunt postea ; et verum est somnium, et
fidelis interpretatio ejus.

Daniel exaltatur a rege.

46 Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, et Danielem ado-
ravit ; et hostias et incensum præcepit ut sacrificarent ei. 47 Loquens ergo
rex, ait Danieli : Vere Deus vester Deus deorum est, et Dominus regum,
et revelans mysteria, quoniam tu potuisti aperire hoc sacramentum.
48 Tunc rex Danielem in sublime extulit, et munera multa et magna
dedit ei ; et constituit eum principem super omnes provincias Babylonis,
et præfectum magistratuum super cunctos sapientes Babylonis. 49 Daniel
autem postulavit a rege, et constituit super opera provinciæ Babylonis
Sidrach, Misach et Abdenago ; ipse autem Daniel erat in foribus regis.

§ III. — *Ananias, Misael et Azarias in fornace*

Statua Nabuchodonosor ab omnibus adoranda.

CAP. III. — 1 Nabuchodonosor rex fecit statuam auream, altitudine cubitorum sexaginta, latitudine cubitorum sex, et statuit eam in campo Dura, provinciæ Babylonis. 2 Itaque Nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas, magistratus, et judices, duces, et tyrannos, et præfectos, omnesque principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuæ quam erexerat Nabuchodonosor rex. 3 Tunc congregati sunt satrapæ, magistratus, et judices, duces, et tyranni, et optimates qui erant in potestatibus constituti, et universi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuæ quam erexerat Nabuchodonosor rex. Stabant autem in conspectu statuæ quam posuerat Nabuchodonosor rex; 4 et præco clamabat valenter : Vobis dicitur populis, tribubus, et linguis : 5 In hora qua audieritis sonitum tubæ, et fistulæ, et citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphoniæ, et universi generis musicorum, cadentes adorate statuam auream quam constituit Nabuchodonosor rex. 6 Si quis autem non prostratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. 7 Post hæc igitur, statim ut audierunt omnes populi sonitum tubæ, fistulæ, et citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphoniæ, et omnis generis musicorum, cadentes omnes populi, tribus, et linguæ, adoraverunt statuam auream quam constituerat Nabuchodonosor rex.

Socii Danielis, apud regem accusati,

8 Statimque in ipso tempore accedentes viri Chaldæi accusaverunt Judæos, 9 dixeruntque Nabuchodonosor regi : Rex, in æternum vive! 10 Tu, rex, posuisti decretum, ut omnis homo qui audierit sonitum tubæ, fistulæ, et citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphoniæ, et universi generis musicorum, prosternat se, et adoret statuam auream; 11 si quis autem non procidens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardentis. 12 Sunt ergo viri Judæi, quos constituisti super opera regionis Babylonis, Sidrach, Misach et Abdenago; viri isti contempserunt, rex, decretum tuum, deos tuos non colunt, et statuam auream, quam erexisti, non adorant.

et adorationem impiam recusantes,

13 Tunc Nabuchodonosor, in furore et in ira, præcepit ut adducerentur Sidrach, Misach et Abdenago, qui confestim adducti sunt in conspectu regis. 14 Pronuntiansque Nabuchodonosor rex, ait eis : Verene, Sidrach, Misach et Abdenago, deos meos non colitis, et statuam auream, quam constitui, non adoratis? 15 Nunc ergo si estis parati, quacumque hora audieritis sonitum tubæ, fistulæ, citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphoniæ, omnisque generis musicorum, prosternite vos, et adorate statuam quam feci. Quod si non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis. Et quis est Deus qui eripiet vos de manu mea? 16 Respondentes Sidrach, Misach et Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonosor : Non oportet nos de hac re respondere tibi; 17 ecce enim Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, et de manibus tuis, o rex, liberare. 18 Quod si noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, et statuam auream, quam erexisti, non adoramus.

conjiciuntur in fornacem ignis.

19 Tunc Nabuchodonosor repletus est furore, et aspectus faciei illius immutatus est super Sidrach, Misach et Abdenago; et præcepit ut succenderetur fornax septuplum quam succendi consueverat. 20 Et viris fortissimis de exercitu suo jussit, ut ligatis pedibus Sidrach, Misach, et Abdenago, mitterent eos in fornacem ignis ardentis. 21 Et confestim viri illi vincti, cum braccis suis, et tiaris, et calceamentis, et vestibus, missi sunt in medium fornacis ignis ardentis; 22 nam jussio regis urgebat. Fornax autem succensa erat nimis; porro viros illos, qui miserant Sidrach, Misach et Abdenago, interfecit flamma ignis. 23 Viri autem hi tres, id

est, Sidrach, Misach et Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardentis, colligati.

Quæ sequuntur in hebræis voluminibus non reperi.

Oratio Azariæ in medio flammæ.

[24] Et ambulabant in medio flammæ, laudantes Deum, et benedicentes Domino. [25] Stans autem Azarias oravit sic, aperiensque os suum in medio ignis, ait :

[26] Benedictus es, Domine, Deus patrum nostrorum, et laudabile et gloriosum nomen tuum in sæcula : [27] quia justus es in omnibus quæ fecisti nobis, et universa opera tua vera, et viæ tuæ rectæ, et omnia judicia tua vera. [28] Judicia enim vera fecisti juxta omnia quæ induxisti super nos, et super civitatem sanctam patrum nostrorum, Jerusalem, quia in veritate et in judicio induxisti omnia hæc, propter peccata nostra.
[29] Peccavimus enim, et inique egimus recedentes a te, et deliquimus in omnibus; [30] et præcepta tua non audivimus, nec observavimus, nec fecimus sicut præceperas nobis, ut bene nobis esset. [31] Omnia ergo quæ induxisti super nos, et universa quæ fecisti nobis, in vero judicio fecisti;
[32] et tradidisti nos in manibus inimicorum nostrorum iniquorum, et pessimorum, prævaricatorumque, et regi injusto et pessimo ultra omnem terram. [33] Et nunc non possumus aperire os; confusio et opprobrium facti sumus servis tuis et his qui colunt te.

[34] Ne, quæsumus, tradas nos in perpetuum propter nomen tuum, et ne dissipes testamentum tuum; [35] neque auferas misericordiam tuam a nobis, propter Abraham, dilectum tuum, et Isaac, servum tuum, et Israel, sanctum tuum, [36] quibus locutus es pollicens quod multiplicares semen eorum sicut stellas cæli, et sicut arenam quæ est in littore maris; [37] quia, Domine, imminuti sumus plus quam omnes gentes, sumusque humiles in universa terra hodie propter peccata nostra. [38] Et non est in tempore hoc princeps, et dux, et propheta, neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum contra te, [39] ut possimus invenire misericordiam tuam. Sed in animo contrito, et spiritu humilitatis suscipiamur; [40] sicut in holocausto arietum, et taurorum, et sicut in millibus agnorum pinguium, sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, quoniam non est confusio confidentibus in te. [41] Et nunc sequimur te in toto corde; et timemus te, et quærimus faciem tuam.

[42] Ne confundas nos, sed fac nobiscum juxta mansuetudinem tuam, et secundum multitudinem misericordiæ tuæ. [43] Et erue nos in mirabilibus tuis, et da gloriam nomini tuo, Domine; [44] et confundantur omnes qui ostendunt servis tuis mala, confundantur in omni potentia tua, et robur eorum conteratur; [45] et sciant quia tu es Dominus Deus solus, et gloriosus super orbem terrarum.

Deus servos suos mire protegit.

[46] Et non cessabant qui miserant eos ministri regis succendere fornacem, naphtha, et stuppa, et pice, et malleolis; [47] et effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta novem, [48] et erupit, et incendit quos reperit juxta fornacem de Chaldæis. [49] Angelus autem Domini descendit cum Azaria, et sociis ejus, in fornacem; et excussit flammam ignis de fornace, [50] et fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem; et non tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, nec quidquam molestiæ intulit.

Canticum trium juvenum. 1° Exordium.

[51] Tunc hi tres quasi ex uno ore laudabant, et glorificabant, et benedicebant Deum in fornace, dicentes :

[52] Benedictus es, Domine, Deus patrum nostrorum;
et laudabilis, et gloriosus, et superexaltatus in sæcula;
et benedictum nomen gloriæ tuæ sanctum,
et laudabile, et superexaltatum in omnibus sæculis.
[53] Benedictus es in templo sancto gloriæ tuæ,

et superlaudabilis et supergloriosus in sæcula.
54 Benedictus es in throno regni tui,
et superlaudabilis et superexaltatus in sæcula.
55 Benedictus es, qui intueris abyssos, et sedes super cherubim;
et laudabilis, et superexaltatus in sæcula.
56 Benedictus es in firmamento cæli,
et laudabilis et gloriosus in sæcula.
57 Benedicite, omnia opera Domini, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.

2° Evocantur ad Dei laudes creaturæ, sive cælestes

58 Benedicite, angeli Domini, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
59 Benedicite, cæli, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
60 Benedicite, aquæ omnes quæ super cælos sunt, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
61 Benedicite, omnes virtutes Domini, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
62 Benedicite, sol et luna, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
63 Benedicite, stellæ cæli, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
64 Benedicite, omnis imber et ros, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
65 Benedicite, omnes spiritus Dei, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
66 Benedicite, ignis et æstus, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
67 Benedicite, frigus et æstus, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
68 Benedicite, rores et pruina, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
69 Benedicite, gelu et frigus, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
70 Benedicite, glacies et nives, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
71 Benedicite, noctes et dies, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
72 Benedicite, lux et tenebræ, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
73 Benedicite, fulgura et nubes, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
74 Benedicat terra Dominum;
laudet et superexaltet eum in sæcula.

sive terrestres.

75 Benedicite, montes et colles, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
76 Benedicite, universa germinantia in terra, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
77 Benedicite, fontes, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
78 Benedicite, maria et flumina, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
79 Benedicite, cete, et omnia quæ moventur in aquis, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
80 Benedicite, omnes volucres cæli, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.

59] Ps. CXLVIII, 4.

81 Benedicite, omnes bestiæ et pecora, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
82 Benedicite, filii hominum, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
83 Benedicat Israel Dominum;
laudet et superexaltet eum in sæcula.
84 Benedicite, sacerdotes Domini, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
85 Benedicite, servi Domini, Domino:
laudate et superexaltate eum in sæcula.
86 Benedicite, spiritus et animæ justorum, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
87 Benedicite, sancti et humiles corde, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula.
88 Benedicite, Anania, Azaria, Misael, Domino;
laudate et superexaltate eum in sæcula:
quia eruit nos de inferno,
et salvos fecit de manu mortis;
et liberavit nos de medio ardentis flammæ,
et de medio ignis eruit nos.
89 Confitemini Domino, quoniam bonus,
quoniam in sæculum misericordia ejus.
90 Benedicite, omnes religiosi, Domino, Deo deorum;
laudate et confitemini ei,
quia in omnia sæcula misericordia ejus.

Hucusque in Hebræo non habetur; et quæ posuimus, de Theodotionis editione translata sunt.

Stupens rex laudat Deum et juvenes promovet.

91 Tunc Nabuchodonosor rex obstupuit; et surrexit propere, et ait optimatibus suis: Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Qui respondentes regi, dixerunt: Vere, rex.
92 Respondit, et ait: Ecce ego video quatuor viros solutos, et ambulantes in medio ignis, et nihil corruptionis in eis est, et species quarti similis filio Dei.
93 Tunc accessit Nabuchodonosor ad ostium fornacis ignis ardentis, et ait: Sidrach, Misach et Abdenago, servi Dei excelsi, egredimini, et venite. Statimque egressi sunt Sidrach, Misach et Abdenago de medio ignis;
94 et congregati satrapæ, et magistratus, et judices, et potentes regis, contemplabantur viros illos, quoniam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum, et capillus capitis eorum non esset adustus, et sarabala eorum non fuissent immutata, et odor ignis non transisset per eos.
95 Et erumpens Nabuchodonosor, ait: Benedictus Deus eorum, Sidrach, videlicet, Misach et Abdenago, qui misit angelum suum, et eruit servos suos, qui crediderunt in eum, et verbum regis immutaverunt, et tradiderunt corpora sua ne servirent, et ne adorarent omnem deum, excepto Deo suo!
96 A me ergo positum est hoc decretum: Ut omnis populus, tribus et lingua, quæcumque locuta fuerit blasphemiam contra Deum Sidrach, Misach et Abdenago, dispereat, et domus ejus vastetur; neque enim est alius Deus qui possit ita salvare.
97 Tunc rex promovit Sidrach, Misach et Abdenago in provincia Babylonis.

§ IV. — *Litteræ regiæ Nabuchodonosor, enarrantes somnium de excelsa arbore præcisa.*

Introductio.

98 Nabuchodonosor rex, omnibus populis, gentibus et linguis, qui habitant in universa terra; pax vobis multiplicetur.
99 Signa et mirabilia fecit apud me Deus excelsus. Placuit ergo mihi prædicare
100 signa ejus, quia

100] Inf. IV, 31 et VII, 14.

magna sunt; et mirabilia ejus, quia fortia; et regnum ejus regnum sem-
piternum, et potestas ejus in generationem et generationem.

CAP. IV. — [1] Ego, Nabuchodonosor, quietus eram in domo mea, et
florens in palatio meo: [2] somnium vidi, quod perterruit me; et cogita-
tiones meæ in strato meo, et visiones capitis mei, conturbaverunt me.
[3] Et per me propositum est decretum ut introducerentur in conspectu meo
cuncti sapientes Babylonis, et ut solutionem somnii indicarent mihi.
[4] Tunc ingrediebantur arioli, magi, Chaldæi et aruspices; et somnium
narravi in conspectu eorum, et solutionem ejus non indicaverunt mihi;
[5] donec collega ingressus est in conspectu meo Daniel, cui nomen Bal-
tassar, secundum nomen dei mei, qui habet spiritum deorum sanctorum
in semetipso. Et somnium coram ipso locutus sum. [6] Baltassar, princeps
ariolorum, quoniam ego scio quod spiritum sanctorum deorum habeas in
te, et omne sacramentum non est impossibile tibi, visiones somniorum
meorum, quas vidi, et solutionem earum narra.

Vocantur sapientes Chaldæi et Daniel, ad somnium solvendum.

[7] Visio capitis mei in cubili meo: Videbam, et ecce arbor in medio
terræ, et altitudo ejus nimia. [8] Magna arbor, et fortis, et proceritas ejus
contingens cælum; aspectus illius erat usque ad terminos universæ terræ.
[9] Folia ejus pulcherrima, et fructus ejus nimius, et esca universorum in
ea. Subter eam habitabant animalia et bestiæ, et in ramis ejus conversa-
bantur volucres cæli, et ex ea vescebatur omnis caro. [10] Videbam in vi-
sione capitis mei super stratum meum; et ecce vigil, et sanctus, de cælo
descendit, [11] clamavit fortiter, et sic ait: Succidite arborem, et præcidite
ramos ejus, excutite folia ejus, et dispergite fructus ejus; fugiant bestiæ
quæ subter eam sunt, et volucres de ramis ejus. [12] Verumtamen germen
radicum ejus in terra sinite, et alligetur vinculo ferreo et æreo in herbis
quæ foris sunt, et rore cæli tingatur, et cum feris pars ejus in herba
terræ. [13] Cor ejus ab humano commutetur, et cor feræ detur ei, et septem
tempora mutentur super eum. [14] In sententia vigilum decretum est, et
sermo sanctorum, et petitio; donec cognoscant viventes quoniam domi-
natur Excelsus in regno hominum, et cuicumque voluerit, dabit illud, et
humillimum hominem constituet super eum.

Somnii narratio,

[15] Hoc somnium vidi, ego Nabuchodonosor rex. Tu ergo, Baltassar,
interpretationem narra festinus: quia omnes sapientes regni mei non
queunt solutionem edicere mihi; tu autem potes, quia spiritus deorum
sanctorum in te est.

[16] Tunc Daniel, cujus nomen Baltassar, cœpit intra semetipsum tacitus
cogitare quasi una hora; et cogitationes ejus conturbabant eum. Respon-
dens autem rex ait: Baltassar, somnium et interpretatio ejus non contur-
bent te. Respondit Baltassar, et dixit: Domine mi, somnium his qui te
oderunt, et interpretatio ejus hostibus tuis sit. [17] Arborem quam vidisti
sublimem atque robustam, cujus altitudo pertingit ad cælum, et aspectus
illius in omnem terram; [18] et rami ejus pulcherrimi, et fructus ejus ni-
mius, et esca omnium in ea; subter eam habitantes bestiæ agri, et in
ramis ejus commorantes aves cæli: [19] tu es, rex, qui magnificatus es, et
invaluisti; et magnitudo tua crevit, et pervenit usque ad cælum, et po-
testas tua in terminos universæ terræ. [20] Quod autem vidit rex vigilem et
sanctum descendere de cælo, et dicere: Succidite arborem, et dissipate
illam, attamen germen radicum ejus in terra dimittite; et vinciatur ferro
et ære in herbis foris, et rore cæli conspergatur, et cum feris sit pabulum
ejus, donec septem tempora mutentur super eum: [21] hæc est interpretatio
sententiæ Altissimi, quæ pervenit super dominum meum regem. [22] Eji-
cient te ab hominibus, et cum bestiis ferisque erit habitatio tua; et
fœnum, ut bos, comedes, et rore cæli infunderis; septem quoque tem-
pora mutabuntur super te, donec scias quod dominetur Excelsus super

interpretatio,

22 Inf. V, 21.

regnum hominum, et cuicumque voluerit det illud. 23 Quod autem præ-
cepit ut relinqueretur germen radicum ejus, id est arboris, regnum tuum
tibi manebit, postquam cognoveris potestatem esse cælestem. 24 Quamob-
rem, rex, consilium meum placeat tibi; et peccata tua eleemosynis re-
dime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum : forsitan ignoscet delictis
tuis.

et adimpletio.

25 Omnia hæc venerunt super Nabuchodonosor regem. 26 Post finem
mensium duodecim, in aula Babylonis deambulabat. 27 Responditque rex,
et ait : Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi in domum
regni, in robore fortitudinis meæ, et in gloria decoris mei ? 28 Cumque
sermo adhuc esset in ore regis, vox de cælo ruit : Tibi dicitur, Nabucho-
donosor rex : Regnum tuum transibit a te, 29 et ab hominibus ejicient
te, et cum bestiis et feris erit habitatio tua; fœnum quasi bos comedes,
et septem tempora mutabuntur super te, donec scias quod dominetur
Excelsus in regno hominum, et cuicumque voluerit det illud. 30 Eadem
hora sermo completus est super Nabuchodonosor; et ex hominibus ab-
jectus est, et fœnum, ut bos, comedit, et rore cæli corpus ejus infectum
est, donec capilli ejus in similitudinem aquilarum crescerent, et ungues
ejus quasi avium.

Nabuchodonosor sanatus gratias agit Deo.

31 Igitur post finem dierum, ego, Nabuchodonosor, oculos meos ad
cælum levavi; et sensus meus redditus est mihi, et Altissimo benedixi,
et viventem in sempiternum laudavi et glorificavi, quia potestas ejus
potestas sempiterna, et regnum ejus in generationem et generationem.
32 Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati sunt; juxta
voluntatem enim suam facit tam in virtutibus cæli quam in habitatori-
bus terræ; et non est qui resistat manui ejus, et dicat ei : Quare fecisti ?
33 In ipso tempore sensus meus reversus est ad me, et ad honorem regni
mei decoremque perveni; et figura mea reversa est ad me; et optimates
mei et magistratus mei requisierunt me, et in regno meo restitutus sum,
et magnificentia amplior addita est mihi. 34 Nunc igitur, ego, Nabucho-
donosor, laudo et magnifico, et glorifico regem cæli, quia omnia opera
ejus vera, et viæ ejus judicia, et gradientes in superbia potest humi-
liare.

§ V. — *Mane, Thecel, Phares.*

Convivium impium Baltassar.

CAP. V. — 1 Baltassar rex fecit grande convivium optimatibus suis
mille, et unusquisque secundum suam bibebat ætatem. 2 Præcepit ergo,
jam temulentus, ut afferrentur vasa aurea et argentea quæ asportaverat
Nabuchodonosor, pater ejus, de templo quod fuit in Jerusalem, ut bibe-
rent in eis rex et optimates ejus, uxoresque ejus, et concubinæ. 3 Tunc
allata sunt vasa aurea et argentea quæ asportaverat de templo quod fuerat
in Jerusalem; et biberunt in eis rex et optimates ejus, uxores et concu-
binæ illius. 4 Bibebant vinum, et laudabant deos suos aureos et argen-
teos, æreos, ferreos, ligneosque et lapideos.

Responsio Dei ad regem sacrilegum.

5 In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis
contra candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ; et rex aspiciebat
articulos manus scribentis. 6 Tunc facies regis commutata est; et cogita-
tiones ejus conturbabant eum, et compages renum ejus solvebantur, et
genua ejus ad se invicem collidebantur. 7 Exclamavit itaque rex fortiter,
ut introducerent magos, Chaldæos et aruspices; et proloquens rex ait
sapientibus Babylonis : Quicumque legerit scripturam hanc, et interpre-
tationem ejus manifestam mihi fecerit, purpura vestietur, et torquem
auream habebit in collo, et tertius in regno meo erit. 8 Tunc ingressi
omnes sapientes regis non potuerunt nec scripturam legere, nec interpre-

24] Eccli. III, 33. — 31] Sup. III, 100. Inf. VII, 14.

tationem indicare regi. 9 Unde rex Baltassar satis conturbatus est, et
vultus illius immutatus est; sed et optimates ejus turbabantur.
10 Regina autem, pro re quæ acciderat regi, et optimatibus ejus, do- Reginæ
mum convivii ingressa est, et proloquens ait: Rex, in æternum vive! non consilium.
te conturbent cogitationes tuæ, neque facies tua immutetur. 11 Est vir in
regno tuo qui spiritum deorum sanctorum habet in se, et in diebus patris
tui scientia et sapientia inventæ sunt in eo; nam et rex Nabuchodonosor,
pater tuus, principem magorum, incantatorum, Chaldæorum et aruspicum
constituit eum: pater, inquam, tuus, o rex; 12 quia spiritus amplior, et
prudentia, intelligentiaque et interpretatio somniorum, et ostensio secre-
torum, ac solutio ligatorum, inventæ sunt in eo, hoc est in Daniele, cui
rex posuit nomen Baltassar. Nunc itaque Daniel vocetur, et interpreta-
tionem narrabit.
13 Igitur introductus est Daniel coram rege; ad quem præfatus rex ait: Daniel
Tu es Daniel de filiis captivitatis Judæ, quem adduxit pater meus rex scripturam
de Judæa? 14 Audivi de te, quoniam spiritum deorum habeas, et scientia, legit et in-
intelligentiaque ac sapientia ampliores inventæ sunt in te. 15 Et nunc terpretatur.
introgressi sunt in conspectu meo sapientes magi, ut scripturam hanc
legerent, et interpretationem ejus indicarent mihi, et nequiverunt sen-
sum hujus sermonis edicere. 16 Porro ego audivi de te, quod possis
obscura interpretari, et ligata dissolvere; si ergo vales scripturam legere,
et interpretationem ejus indicare mihi, purpura vestieris, et torquem au-
ream circa collum tuum habebis, et tertius in regno meo princeps eris.
17 Ad quæ respondens Daniel, ait coram rege: Munera tua sint tibi, et
dona domus tuæ alteri da; scripturam autem legam tibi, rex, et inter-
pretationem ejus ostendam tibi. 18 O rex, Deus altissimus regnum et
magnificentiam, gloriam et honorem dedit Nabuchodonosor, patri tuo.
19 Et propter magnificentiam quam dederat ei, universi populi, tribus, et
linguæ, tremebant et metuebant eum: quos volebat interficiebat, et quos
volebat percutiebat, et quos volebat exaltabat, et quos volebat humi-
liabat. 20 Quando autem elevatum est cor ejus, et spiritus illius obfirma-
tus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, et gloria ejus ablata
est, 21 et a filiis hominum ejectus est; sed et cor ejus cum bestiis posi-
tum est, et cum onagris erat habitatio ejus; fœnum quoque, ut bos,
comedebat, et rore cæli corpus ejus infectum est, donec cognosceret
quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum, et quemcumque
voluerit suscitabit super illud. 22 Tu quoque, filius ejus, Baltassar, non
humiliasti cor tuum, cum scires hæc omnia; 23 sed adversum Dominato-
rem cæli elevatus es; et vasa domus ejus allata sunt coram te, et tu, et
optimates tui, et uxores tuæ, et concubinæ tuæ, vinum bibistis in eis.
Deos quoque argenteos, et aureos, et æreos, ferreos, ligneosque, et lapi-
deos, qui non vident, neque audiunt, neque sentiunt, laudasti; porro
Deum, qui habet flatum tuum in manu sua, et omnes vias tuas, non glo-
rificasti. 24 Idcirco ab eo missus est articulus manus quæ scripsit hoc
quod exaratum est.
25 Hæc est autem scriptura quæ digesta est: Mane, Thecel, Phares.
26 Et hæc est interpretatio sermonis. Mane: numeravit Deus regnum
tuum, et complevit illud. 27 Thecel: appensus es in statera, et inventus
es minus habens. 28 Phares: divisum est regnum tuum, et datum est Medis
et Persis.
29 Tunc, jubente rege, indutus est Daniel purpura, et circumdata est Daniel hono-
torques aurea collo ejus, et prædicatum est de eo quod haberet potesta- ratur, rex
tem tertius in regno suo. 30 Eadem nocte interfectus est Baltassar, rex occiditur.
Chaldæus. 31 Et Darius Medus successit in regnum, annos natus sexa-
ginta duos.

21: Sup. IV, 22.

§ VI. — *Daniel in lacu leonum.*

Decretum contra Danielem extortum a rege satraparum invidia.

CAP. VI. — 1 Placuit Dario, et constituit super regnum satrapas cen-
tum viginti, ut essent in toto regno suo. 2 Et super eos principes tres,
ex quibus Daniel unus erat, ut satrapæ illis redderent rationem, et rex
non sustineret molestiam. 3 Igitur Daniel superabat omnes principes et
satrapas, quia spiritus Dei amplior erat in illo. 4 Porro rex cogitabat
constituere eum super omne regnum; unde principes et satrapæ quære-
bant occasionem ut invenirent Danieli ex latere regis; nullamque causam
et suspicionem reperire potuerunt, eo quod fidelis esset, et omnis culpa
et suspicio non inveniretur in eo. 5 Dixerunt ergo viri illi : Non invenie-
mus Danieli huic aliquam occasionem, nisi forte in lege Dei sui. 6 Tunc
principes et satrapæ surripuerunt regi, et sic locuti sunt ei : Dari rex, in
æternum vive! 7 Consilium inierunt omnes principes regni tui, magistratus.
et satrapæ, senatores, et judices, ut decretum imperatorium exeat, et
edictum : Ut omnis qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo et
homine, usque ad triginta dies, nisi a te, rex, mittatur in lacum leonum.
8 Nunc itaque, rex, confirma sententiam, et scribe decretum, ut non
immutetur quod statutum est a Medis et Persis, nec prævaricari cuiquam
liceat. 9 Porro rex Darius proposuit edictum, et statuit.

Daniel mittitur in lacum leonum.

10 Quod cum Daniel comperisset, id est, constitutam legem, ingressus
est domum suam; et fenestris apertis in cœnaculo suo contra Jerusalem
tribus temporibus in die flectebat genua sua, et adorabat, confitebatur-
que coram Deo suo, sicut et ante facere consueverat. 11 Viri ergo illi
curiosius inquirentes, invenerunt Danielem orantem et obsecrantem Deum
suum. 12 Et accedentes locuti sunt regi super edicto : Rex, numquid non
constituisti ut omnis homo qui rogaret quemquam de diis et hominibus,
usque ad dies triginta, nisi te, rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos
respondens rex, ait : Verus est sermo, juxta decretum Medorum atque
Persarum, quod prævaricari non licet. 13 Tunc respondentes dixerunt
coram rege: Daniel, de filiis captivitatis Juda, non curavit de lege tua
et de edicto quod constituisti, sed tribus temporibus per diem orat obse-
cratione sua. 14 Quod verbum cum audisset rex, satis contristatus est; et
pro Daniele posuit cor ut liberaret eum, et usque ad occasum solis labo-
rabat ut erueret illum. 15 Viri autem illi, intelligentes regem, dixerunt ei :
Scito, rex, quia lex Medorum atque Persarum est, ut omne decretum
quod constituerit rex, non liceat immutari. 16 Tunc rex præcepit, et
adduxerunt Danielem, et miserunt eum in lacum leonum. Dixitque rex
Danieli : Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te. 17 Allatusque
est lapis unus, et positus est super os laci, quem obsignavit rex annulo
suo, et annulo optimatum suorum, ne quid fieret contra Danielem.

Ingenti miraculo servatur.

18 Et abiit rex in domum suam, et dormivit incœnatus; cibique non
sunt allati coram eo, insuper et somnus recessit ab eo. 19 Tunc rex primo
diluculo consurgens, festinus ad lacum leonum perrexit; 20 appropin-
quansque lacui, Danielem voce lacrymabili inclamavit, et affatus est
eum : Daniel, serve Dei viventis, Deus tuus, cui tu servis semper, pu-
tasne valuit te liberare a leonibus? 21 Et Daniel regi respondens, ait :
Rex, in æternum vive! 22 Deus meus misit angelum suum, et conclusit
ora leonum, et non nocuerunt mihi, quia coram eo justitia inventa est in
me; sed et coram te, rex, delictum non feci. 23 Tunc vehementer rex gavi-
sus est super eo, et Danielem præcepit educi de lacu; eductusque est
Daniel de lacu, et nulla læsio inventa est in eo, quia credidit Deo suo.
24 Jubente autem rege, adducti sunt viri illi, qui accusaverant Danielem,
et in lacum leonum missi sunt, ipsi, et filii, et uxores eorum; et non per-

22] I Mach. II, 60.

venerunt usque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, et omnia
ossa eorum comminuerunt.

Decretum Darii de Deo Judæorum colendo.

[25] Tunc Darius rex scripsit universis populis, tribubus et linguis, habi-
tantibus in universa terra : Pax vobis multiplicetur! [26] A me constitutum
est decretum ut in universo imperio et regno meo, tremiscant et paveant
Deum Danielis; ipse est enim Deus vivens, et æternus in sæcula; et
regnum ejus non dissipabitur, et potestas ejus usque in æternum. [27] Ipse
liberator, atque salvator, faciens signa, et mirabilia in cælo et in terra,
qui liberavit Danielem de lacu leonum.
[28] Porro Daniel perseveravit usque ad regnum Darii, regnumque Cyri
Persæ.

PARS POSTERIOR, PROPHETICA

§ I. — *Visio de quatuor bestiis et antiquo dierum illas judicante.*

Præambulum.

CAP. VII. — [1] Anno primo Baltassar, regis Babylonis, Daniel somnium
vidit; visio autem capitis ejus in cubili suo; et somnium scribens brevi
sermone comprehendit, summatimque perstringens, ait :

Quatuor bestiæ describuntur

[2] Videbam in visione mea nocte : et ecce quatuor venti cæli pugnabant
in mari magno, [3] et quatuor bestiæ grandes ascendebant de mari diversæ
inter se. [4] Prima quasi leæna, et alas habebat aquilæ; aspiciebam donec
evulsæ sunt alæ ejus; et sublata est de terra, et super pedes quasi homo
stetit, et cor hominis datum est ei. [5] Et ecce bestia alia similis urso in
parte stetit; et tres ordines erant in ore ejus, et in dentibus ejus, et sic
dicebant ei : Surge, comede carnes plurimas. [6] Post hæc aspiciebam, et
ecce alia quasi pardus; et alas habebat quasi avis, quatuor super se; et
quatuor capita erant in bestia, et potestas data est ei. [7] Post hæc aspicie-
bam in visione noctis, et ecce bestia quarta terribilis, atque mirabilis, et
fortis nimis; dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens,
et reliqua pedibus suis conculcans; dissimilis autem erat ceteris bestiis
quas videram ante eam, et habebat cornua decem. [8] Considerabam cornua,
et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum; et tria de cor-
nibus primis evulsa sunt a facie ejus; et ecce oculi, quasi oculi hominis,
erant in cornu isto, et os loquens ingentia.

Antiquus dierum, bestiis judicatis,

[9] Aspiciebam donec throni positi sunt, et antiquus dierum sedit. Vesti-
mentum ejus candidum quasi nix, et capilli capitis ejus quasi lana
munda; thronus ejus flammæ ignis, rotæ ejus ignis accensus. [10] Fluvius
igneus rapidusque egrediebatur a facie ejus; millia millium ministrabant
ei, et decies millies centena millia assistebant ei. Judicium sedit, et libri
aperti sunt.
[11] Aspiciebam propter vocem sermonum grandium quos cornu illud lo-
quebatur; et vidi quoniam interfecta esset bestia, et perisset corpus ejus,
et traditum esset ad comburendum igni; [12] aliarum quoque bestiarum
ablata esset potestas, et tempora vitæ constituta essent eis usque ad tem-
pus et tempus.

potestatem summam confert Filio hominis.

[13] Aspiciebam ergo in visione noctis, et ecce cum nubibus cæli quasi
Filius hominis veniebat, et usque ad antiquum dierum pervenit. Et in
conspectu ejus obtulerunt eum; [14] et dedit ei potestatem, et honorem, et
regnum; et omnes populi, tribus, et linguæ ipsi servient : potestas ejus,
potestas æterna, quæ non auferetur, et regnum ejus, quod non corrum-
petur.

Interpretatio visionis.

[15] Horruit spiritus meus; ego Daniel territus sum in his, et visiones
capitis mei conturbaverunt me. [16] Accessi ad unum de assistentibus, et
veritatem quærebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretatio-

25] Sup. I, 21. — 10] Apoc. V, 11. — 14] Sup. III, 100 et IV, 31. Mich. IV, 7. Luc. I, 32.

nem sermonum, et docuit me. 17 Hæ quatuor bestiæ magnæ quatuor sunt
regna quæ consurgent de terra. 18 Suscipient autem regnum sancti Dei al-
tissimi, et obtinebunt regnum usque in sæculum, et sæculum sæculorum.
19 Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta, quæ erat dissi-
milis valde ab omnibus, et terribilis nimis : dentes et ungues ejus ferrei;
comedebat, et comminuebat, et reliqua pedibus suis conculcabat; 20 et
de cornibus decem quæ habebat in capite, et de alio, quod ortum fuerat,
ante quod ceciderant tria cornua; et de cornu illo, quod habebat oculos,
et os loquens grandia; et majus erat ceteris. 21 Aspiciebam, et ecce cornu
illud faciebat bellum adversus sanctos, et prævalebat eis, 22 donec venit
antiquus dierum, et judicium dedit sanctis Excelsi; et tempus advenit,
et regnum obtinuerunt sancti. 23 Et sic ait : Bestia quarta, regnum quar-
tum erit in terra, quod majus erit omnibus regnis; et devorabit univer-
sam terram, et conculcabit, et comminuet eam. 24 Porro cornua decem
ipsius regni, decem reges erunt; et alius consurget post eos, et ipse
potentior erit prioribus, et tres reges humiliabit. 25 Et sermones contra
Excelsum loquetur, et sanctos Altissimi conteret, et putabit quod possit
mutare tempora, et leges; et tradentur in manu ejus usque ad tempus,
et tempora, et dimidium temporis. 26 Et judicium sedebit, ut auferatur
potentia, et conteratur, et dispereat usque in finem; 27 regnum autem, et
potestas, et magnitudo regni, quæ est subter omne cælum, detur populo
sanctorum Altissimi : cujus regnum, regnum sempiternum est, et omnes
reges servient ei, et obedient.

Conclusio. 28 Hucusque finis verbi. Ego Daniel multum cogitationibus meis con-
turbabar, et facies mea mutata est in me; verbum autem in corde meo
conservavi.

§ II. — *Visio de ariete, et de hirco qui vincit arietem.*

Introductio. CAP. VIII. — 1 Anno tertio regni Baltassar regis, visio apparuit mihi.
Ego Daniel, post id quod videram in principio, 2 vidi in visione mea,
cum essem in Susis castro, quod est in Ælam regione; vidi autem in vi-
sione esse me super portam Ulai.

Descriptio arietis. 3 Et levavi oculos meos, et vidi : et ecce aries unus stabat ante paludem,
habens cornua excelsa, et unum excelsius altero atque succrescens. Postea
4 vidi arietem cornibus ventilantem contra occidentem, et contra aquilo-
nem, et contra meridiem, et omnes bestiæ non poterant resistere ei, ne-
que liberari de manu ejus; fecitque secundum voluntatem suam, et
magnificatus est.

Hircus vincit arietem. 5 Et ego intelligebam : ecce autem hircus caprarum veniebat ab occi-
dente super faciem totius terræ, et non tangebat terram; porro hircus
habebat cornu insigne inter oculos suos. 6 Et venit usque ad arietem illum
cornutum, quem videram stantem ante portam, et cucurrit ad eum in
impetu fortitudinis suæ. 7 Cumque appropinquasset prope arietem, effera-
tus est in eum, et percussit arietem, et comminuit duo cornua ejus, et
non poterat aries resistere ei; cumque eum misisset in terram, concul-
cavit, et nemo quibat liberare arietem de manu ejus.

Hirco nascitur cornu quintum, cujus horrenda facta narrantur. 8 Hircus autem caprarum magnus factus est nimis, cumque crevisset,
fractum est cornu magnum, et orta sunt quatuor cornua subter illud per
quatuor ventos cæli. 9 De uno autem ex eis egressum est cornu unum mo-
dicum, et factum est grande contra meridiem, et contra orientem, et
contra fortitudinem. 10 Et magnificatum est usque ad fortitudinem cæli;
et dejecit de fortitudine, et de stellis, et conculcavit eas. 11 Et usque ad
principem fortitudinis magnificatum est, et ab eo tulit juge sacrificium,
et dejecit locum sanctificationis ejus. 12 Robur autem datum est ei contra
juge sacrificium propter peccata, et prosternetur veritas in terra: et faciet,
et prosperabitur

[13] Et audivi unum de sanctis loquentem; et dixit unus sanctus alteri
nescio cui loquenti : Usquequo visio, et juge sacrificium, et peccatum
desolationis quæ facta est, et sanctuarium, et fortitudo conculcabitur?
[14] Et dixit ei : Usque ad vesperam et mane, dies duo millia trecenti ; et
mundabitur sanctuarium.

[15] Factum est autem cum viderem, ego Daniel, visionem, et quærerem
intelligentiam, ecce stetit in conspectu meo quasi species viri. [16] Et audivi
vocem viri inter Ulai; et clamavit, et ait : Gabriel, fac intelligere istam
visionem. [17] Et venit, et stetit juxta ubi ego stabam; cumque venisset,
pavens corrui in faciem meam; et ait ad me : Intellige, fili hominis, quo-
niam in tempore finis complebitur visio. [18] Cumque loqueretur ad me,
collapsus sum pronus in terram; et tetigit me, et statuit me in gradu
meo, [19] dixitque mihi : Ego ostendam tibi quæ futura sunt in novissimo
maledictionis, quoniam habet tempus finem suum.

Interpretatio visionis.

[20] Aries, quem vidisti habere cornua, rex Medorum est atque Persarum.
[21] Porro hircus caprarum, rex Græcorum est; et cornu grande, quod erat
inter oculos ejus, ipse est rex primus. [22] Quod autem fracto illo surrexe-
runt quatuor pro eo, quatuor reges de gente ejus consurgent, sed non in
fortitudine ejus; [23] et post regnum eorum, cum creverint iniquitates, con-
surget rex impudens facie, et intelligens propositiones. [24] Et roborabitur
fortitudo ejus, sed non in viribus suis; et supra quam credi potest, uni-
versa vastabit, et prosperabitur, et faciet. Et interficiet robustos, et po-
pulum sanctorum [25] secundum voluntatem suam, et dirigetur dolus in
manu ejus; et cor suum magnificabit, et in copia rerum omnium occidet
plurimos; et contra principem principum consurget, et sine manu conte-
retur. [26] Et visio vespere et mane quæ dicta est, vera est; tu ergo visio-
nem signa, quia post multos dies erit.

[27] Et ego Daniel langui, et ægrotavi per dies; cumque surrexissem,
faciebam opera regis, et stupebam ad visionem, et non erat qui interpre-
taretur.

§ III. — *Revelatio de septuaginta hebdomadibus.*

CAP. IX. — [1] In anno primo Darii, filii Assueri, de semine Medorum,
qui imperavit super regnum Chaldæorum, [2] anno uno regni ejus, ego
Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo
Domini ad Jeremiam prophetam, ut complerentur desolationis Jerusalem
septuaginta anni. [3] Et posui faciem meam ad Dominum Deum meum, ro-
gare et deprecari in jejuniis, sacco et cinere.

Introductio.

[4] Et oravi Dominum Deum meum, et confessus sum, et dixi : Obsecro,
Domine, Deus magne et terribilis, custodiens pactum et misericordiam
diligentibus te, et custodientibus mandata tua. [5] Peccavimus, iniquita-
tem fecimus, impie egimus, et recessimus, et declinavimus a mandatis
tuis ac judiciis. [6] Non obedivimus servis tuis prophetis, qui locuti sunt
in nomine tuo regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris, omni-
que populo terræ. [7] Tibi, Domine, justitia; nobis autem confusio faciei,
sicut est hodie viro Juda, et habitatoribus Jerusalem, et omni Israel, his
qui prope sunt, et his qui procul in universis terris ad quas ejecisti eos
propter iniquitates eorum, in quibus peccaverunt in te. [8] Domine, nobis
confusio faciei, regibus nostris, principibus nostris, et patribus nostris,
qui peccaverunt. [9] Tibi autem, Domino Deo nostro, misericordia et pro-
pitiatio; quia recessimus a te, [10] et non audivimus vocem Domini Dei
nostri, ut ambularemus in lege ejus, quam posuit nobis per servos suos
prophetas. [11] Et omnis Israel prævaricati sunt legem tuam, et declinave-
runt ne audirent vocem tuam; et stillavit super nos maledictio et de-

Oratio Danielis pro populo suo.

2] Jer. XXV, 11 et XXIX, 10. — 4] II Esdr. I, 5. — 5] Bar. I, 17. — 11] Deut. XXVII, 14.

testatio quæ scripta est in libro Moysi, servi Dei, quia peccavimus ei.
12 Et statuit sermones suos, quos locutus est super nos et super principes
nostros, qui judicaverunt nos, ut superinduceret in nos magnum malum,
quale nunquam fuit sub omni cælo, secundum quod factum est in Jeru-
salem. 13 Sicut scriptum est in lege Moysi, omne malum hoc venit super
nos; et non rogavimus faciem tuam, Domine Deus noster, ut revertere-
mur ab iniquitatibus nostris, et cogitaremus veritatem tuam. 14 Et vigi-
lavit Dominus super malitiam, et adduxit eam super nos. Justus Dominus
Deus noster in omnibus operibus suis, quæ fecit; non enim audivimus
vocem ejus.

15 Et nunc, Domine Deus noster, qui eduxisti populum tuum de terra
Ægypti in manu forti, et fecisti tibi nomen secundum diem hanc, pec-
cavimus, iniquitatem fecimus, 16 Domine, in omnem justitiam tuam:
avertatur, obsecro, ira tua et furor tuus, a civitate tua Jerusalem, et
monte sancto tuo; propter peccata enim nostra, et iniquitates patrum
nostrorum, Jerusalem et populus tuus in opprobrium sunt omnibus per
circuitum nostrum. 17 Nunc ergo exaudi, Deus noster, orationem servi tui,
et preces ejus; et ostende faciem tuam super sanctuarium tuum, quod
desertum est, propter temetipsum. 18 Inclina, Deus meus, aurem tuam,
et audi; aperi oculos tuos, et vide desolationem nostram, et civitatem
super quam invocatum est nomen tuum; neque enim in justificationibus
nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis
multis. 19 Exaudi, Domine; placare, Domine; attende, et fac; ne moreris
propter temetipsum, Deus meus, quia nomen tuum invocatum est super
civitatem et super populum tuum.

Prophetia de Christi adventu.

20 Cumque adhuc loquerer, et orarem, et confiterer peccata mea, et
peccata populi mei Israel, et prosternerem preces meas in conspectu Dei
mei, pro monte sancto Dei mei; 21 adhuc me loquente in oratione, ecce
vir Gabriel, quem videram in visione a principio, cito volans, tetigit me
in tempore sacrificii vespertini. 22 Et docuit me, et locutus est mihi,
dixitque: Daniel, nunc egressus sum ut docerem te, et intelligeres. 23 Ab
exordio precum tuarum egressus est sermo; ego autem veni ut indicarem
tibi, quia vir desideriorum es: tu ergo animadverte sermonem, et intellige
visionem.

24 Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum et
super urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, et finem acci-
piat peccatum, et deleatur iniquitas, et adducatur justitia sempiterna, et
impleatur visio et prophetia, et ungatur Sanctus sanctorum. 25 Scito ergo,
et animadverte: Ab exitu sermonis ut iterum ædificetur Jerusalem, usque
ad Christum ducem, hebdomades septem et hebdomades sexaginta duæ
erunt; et rursum ædificabitur platea, et muri in angustia temporum.
26 Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus; et non erit ejus
populus qui eum negaturus est. Et civitatem et sanctuarium dissipabit
populus cum duce venturo; et finis ejus vastitas, et post finem belli sta-
tuta desolatio. 27 Confirmabit autem pactum multis hebdomada una; et
in dimidio hebdomadis deficiet hostia et sacrificium, et erit in templo
abominatio desolationis, et usque ad consummationem et finem perseve-
rabit desolatio.

§ IV. — *Prædictio malorum quibus Gentes Israelem urgebunt antequam gloriose restituatur.*

Circumstantiæ visionis. 1° Introductio.

CAP. X. — 1 Anno tertio Cyri, regis Persarum, verbum revelatum est
Danieli, cognomento Baltassar, et verbum verum, et fortitudo magna:
intellexitque sermonem: intelligentia enim est opus in visione. 2 In diebus

15] Bar. II, 11. Ex. XIV, 30. — 24] Joan. I, 45. — 27] Matth. XXIV, 15.

illis, ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus; [3] panem desiderabilem non comedi, et caro et vinum non introierunt in os meum: sed neque unguento unctus sum, donec complerentur trium hebdomadarum dies.

2° Angelus apparet Danieli.

[4] Die autem vigesima et quarta mensis primi, eram juxta fluvium magnum, qui est Tigris. [5] Et levavi oculos meos, et vidi: et ecce vir unus vestitus lineis, et renes ejus accincti auro obrizo; [6] et corpus ejus quasi chrysolithus, et facies ejus velut species fulguris, et oculi ejus ut lampas ardens; et brachia ejus, et quæ deorsum sunt usque ad pedes, quasi species æris candentis; et vox sermonum ejus ut vox multitudinis. [7] Vidi autem, ego Daniel, solus visionem; porro viri qui erant mecum non viderunt, sed terror nimius irruit super eos, et fugerunt in absconditum. [8] Ego autem relictus solus, vidi visionem grandem hanc; et non remansit in me fortitudo, sed et species mea immutata est in me, et emarcui, nec habui quidquam virium. [9] Et audivi vocem sermonum ejus; et audiens jacebam consternatus super faciem meam, et vultus meus hærebat terræ.

3° Daniel, territus, gradatim tranquillatur ab angelo.

[10] Et ecce manus tetigit me, et erexit me super genua mea et super articulos manuum mearum. [11] Et dixit ad me: Daniel, vir desideriorum, intellige verba quæ ego loquor ad te, et sta in gradu tuo; nunc enim sum missus ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum, steti tremens. [12] Et ait ad me: Noli metuere, Daniel; quia ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligendum ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua; et ego veni propter sermones tuos. [13] Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti et uno diebus; et ecce Michael, unus de principibus primis, venit in adjutorium meum; et ego remansi ibi juxta regem Persarum. [14] Veni autem ut docerem te quæ ventura sunt populo tuo in novissimis diebus, quoniam adhuc visio in dies.

[15] Cumque loqueretur mihi hujuscemodi verbis, dejeci vultum meum ad terram, et tacui. [16] Et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea; et aperiens os meum, locutus sum, et dixi ad eum qui stabat contra me: Domine mi, in visione tua dissolutæ sunt compages meæ, et nihil in me remansit virium; [17] et quomodo poterit servus domini mei loqui cum domino meo? nihil enim in me remansit virium, sed et halitus meus intercluditur. [18] Rursum ergo tetigit me quasi visio hominis, et confortavit me, [19] et dixit: Noli timere, vir desideriorum; pax tibi: confortare, et esto robustus. Cumque loqueretur mecum, convalui, et dixi: Loquere, domine mi, quia confortasti me.

4° Præparatio immediata vaticinii.

[20] Et ait: Numquid scis quare venerim ad te? Et nunc revertar ut prælier adversum principem Persarum. Cum ego egrederer, apparuit princeps Græcorum veniens. [21] Verumtamen annuntiabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis; et nemo est adjutor meus in omnibus his, nisi Michael, princeps vester.

CAP. XI. — [1] Ego autem ab anno primo Darii Medi, stabam ut confortaretur et roboraretur.

Ipsum vaticinium. 1° De regno Persarum et Græcorum.

[2] Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside; et quartus ditabitur opibus nimiis super omnes; et cum invaluerit divitiis suis, concitabit omnes adversum regnum Græciæ. [3] Surget vero rex fortis, et dominabitur potestate multa, et faciet quod placuerit ei. [4] Et cum steterit, conteretur regnum ejus, et dividetur in quatuor ventos cæli, sed non in posteros ejus, neque secundum potentiam illius, qua dominatus est; lacerabitur enim regnum ejus etiam in externos, exceptis his.

2° Bella inter reges austri et aquilonis.

[5] Et confortabitur rex austri; et de principibus ejus prævalebit super eum, et dominabitur ditione: multa enim dominatio ejus. [6] Et post finem annorum fœderabuntur, filiaque regis austri veniet ad regem aquilonis facere amicitiam; et non obtinebit fortitudinem brachii, nec stabit semen

ejus; et tradetur ipsa, et qui adduxerunt eam adolescentes ejus, et qui confortabant eam in temporibus. [7] Et stabit de germine radicum ejus plantatio; et veniet cum exercitu, et ingredietur provinciam regis aquilonis, et abutetur eis, et obtinebit. [8] Insuper et deos eorum, et sculptilia, vasa quoque pretiosa argenti et auri, captiva ducet in Ægyptum; ipse prævalebit adversus regem aquilonis. [9] Et intrabit in regnum rex austri, et revertetur ad terram suam.

[10] Filii autem ejus provocabuntur et congregabunt multitudinem exercituum plurimorum; et veniet properans, et inundans; et revertetur, et concitabitur, et congredietur cum robore ejus. [11] Et provocatus rex austri egredietur, et pugnabit adversus regem aquilonis; et præparabit multitudinem nimiam, et dabitur multitudo in manu ejus. [12] Et capiet multitudinem, et exaltabitur cor ejus; et dejiciet multa millia, sed non prævalebit. [13] Convertetur enim rex aquilonis, et præparabit multitudinem multo majorem quam prius; et in fine temporum annorumque, veniet properans cum exercitu magno et opibus nimiis. [14] Et in temporibus illis multi consurgent adversus regem austri; filii quoque prævaricatorum populi tui extollentur ut impleant visionem, et corruent. [15] Et veniet rex aquilonis, et comportabit aggerem, et capiet urbes munitissimas; et brachia austri non sustinebunt, et consurgent electi ejus ad resistendum, et non erit fortitudo. [16] Et faciet veniens super eum juxta placitum suum, et non erit qui stet contra faciem ejus; et stabit in terra inclyta, et consumetur in manu ejus. [17] Et ponet faciem suam ut veniat ad tenendum universum regnum ejus, et recta faciet cum eo; et filiam feminarum dabit ei, ut evertat illud; et non stabit, nec illius erit. [18] Et convertet faciem suam ad insulas, et capiet multas; et cessare faciet principem opprobrii sui, et opprobrium ejus convertetur in eum. [19] Et convertet faciem suam ad imperium terræ suæ, et impinget, et corruet, et non invenietur. [20] Et stabit in loco ejus vilissimus et indignus decore regio; et in paucis diebus conteretur, non in furore, nec in prælio.

3° De rege impio aquilonis.

[21] Et stabit in loco ejus despectus, et non tribuetur ei honor regius; et veniet clam, et obtinebit regnum in fraudulentia. [22] Et brachia pugnantis expugnabuntur a facie ejus, et conterentur; insuper et dux fœderis. [23] Et post amicitias, cum eo faciet dolum; et ascendet, et superabit in modico populo. [24] Et abundantes et uberes urbes ingredietur; et faciet quæ non fecerunt patres ejus, et patres patrum ejus: rapinas, et prædam, et divitias eorum dissipabit, et contra firmissimas cogitationes inibit; et hoc usque ad tempus. [25] Et concitabitur fortitudo ejus et cor ejus adversum regem austri in exercitu magno; et rex austri provocabitur ad bellum multis auxiliis et fortibus nimis; et non stabunt, quia inibunt adversus eum consilia. [26] Et comedentes panem cum eo, conterent illum, exercitusque ejus opprimetur, et cadent interfecti plurimi. [27] Duorum quoque regum cor erit ut malefaciant, et ad mensam unam mendacium loquentur; et non proficient, quia adhuc finis in aliud tempus.

[28] Et revertetur in terram suam cum opibus multis; et cor ejus adversum testamentum sanctum; et faciet, et revertetur in terram suam. [29] Statuto tempore revertetur, et veniet ad austrum; et non erit priori simile novissimum. [30] Et venient super eum trieres et Romani; et percutietur, et revertetur, et indignabitur contra testamentum sanctuarii, et faciet; reverteturque, et cogitabit adversum eos qui dereliquerunt testamentum sanctuarii. [31] Et brachia ex eo stabunt, et polluent sanctuarium fortitudinis; et auferent juge sacrificium, et dabunt abominationem in desolationem. [32] Et impii in testamentum simulabunt fraudulenter; populus autem sciens Deum suum, obtinebit, et faciet. [33] Et docti in populo docebunt plurimos; et ruent in gladio, et in flamma, et in captivitate, et in rapina dierum. [34] Cumque corruerint, sublevabuntur auxilio parvulo, et applicabuntur eis plurimi fraudulenter. [35] Et de eruditis ruent, ut con-

flentur, et eligantur, et dealbentur usque ad tempus præfinitum, quia
adhuc aliud tempus erit.
36 Et faciet juxta voluntatem suam rex; et elevabitur, et magnificabitur
adversus omnem deum; et adversus Deum deorum loquetur magnifica;
et dirigetur, donec compleatur iracundia : perpetrata quippe est definitio.
37 Et deum patrum suorum non reputabit, et erit in concupiscentiis femi-
narum, nec quemquam deorum curabit, quia adversum universa con-
surget. 38 Deum autem Maozim in loco suo venerabitur; et deum, quem
ignoraverunt patres ejus, colet auro, et argento, et lapide pretioso, re-
busque pretiosis. 39 Et faciet ut muniat Maozim cum deo alieno quem
cognovit, et multiplicabit gloriam, et dabit eis potestatem in multis, et
terram dividet gratuito.
40 Et in tempore præfinito præliabitur adversus eum rex austri; et
quasi tempestas veniet contra illum rex aquilonis, in curribus, et in equi-
tibus, et in classe magna; et ingredietur terras, et conteret, et pertrans-
iet. 41 Et introibit in terram gloriosam, et multæ corruent. Hæ autem
solæ salvabuntur de manu ejus : Edom, et Moab, et principium filiorum
Ammon. 42 Et mittet manum suam in terras, et terra Ægypti non effu-
giet. 43 Et dominabitur thesaurorum auri et argenti, et in omnibus pre-
tiosis Ægypti; per Libyam quoque et Æthiopiam transibit. 44 Et fama
turbabit eum ab oriente et ab aquilone; et veniet in multitudine magna
ut conterat et interficiat plurimos. 45 Et figet tabernaculum suum Apadno
inter maria, super montem inclytum et sanctum; et veniet usque ad sum-
mitatem ejus, et nemo auxiliabitur ei.

4° Liberatio populi Dei, resurrectio et gloria sanctorum.

CAP. XII. — 1 In tempore autem illo consurget Michael, princeps
magnus, qui stat pro filiis populi tui; et veniet tempus quale non fuit ab
eo ex quo gentes esse cœperunt usque ad tempus illud. Et in tempore illo
salvabitur populus tuus omnis qui inventus fuerit scriptus in libro. 2 Et
multi de his qui dormiunt in terræ pulvere evigilabunt, alii in vitam
æternam, et alii in opprobrium ut videant semper. 3 Qui autem docti
fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti; et qui ad justitiam erudiunt
multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.
4 Tu autem, Daniel, claude sermones, et signa librum usque ad tempus
statutum; plurimi pertransibunt, et multiplex erit scientia.

5° Tempus statutum pro completione prophetiæ.

5 Et vidi, ego Daniel, et ecce quasi duo alii stabant : unus hinc super
ripam fluminis, et alius inde ex altera ripa fluminis. 6 Et dixi viro qui
erat indutus lineis, qui stabat super aquas fluminis : Usquequo finis horum
mirabilium? 7 Et audivi virum qui indutus erat lineis, qui stabat super
aquas fluminis, cum elevasset dexteram et sinistram suam in cælum, et
jurasset per viventem in æternum, quia in tempus, et tempora, et dimi-
dium temporis; et cum completa fuerit dispersio manus populi sancti,
complebuntur universa hæc. 8 Et ego audivi, et non intellexi. Et dixi :
Domine mi, quid erit post hæc? 9 Et ait : Vade, Daniel, quia clausi sunt
signatique sermones, usque ad præfinitum tempus. 10 Eligentur, et deal-
babuntur, et quasi ignis probabuntur multi; et impie agent impii, neque
intelligent omnes impii : porro docti intelligent. 11 Et a tempore cum
ablatum fuerit juge sacrificium, et posita fuerit abominatio in desolatio-
nem, dies mille ducenti nonaginta.

6° Conclusio.

12 Beatus qui expectat, et pervenit usque ad dies mille trecentos tri-
ginta quinque! 13 Tu autem, vade ad præfinitum; et requiesces, et stabis
in sorte tua in finem dierum.

Hucusque Danielem in hebræo volumine legimus. Quæ sequuntur usque ad finem libri, de Theodotionis editione translata sunt.

2] Matth. XXV, 46. — 3] Sap. III, 7. — 7] Apoc. X, 5.

APPENDIX

§ I. — *Historia Susannæ.*

Susanna introducitur.

CAP. XIII. — 1 Et erat vir habitans in Babylone, et nomen ejus Joakim; 2 et accepit uxorem nomine Susannam, filiam Helciæ, pulchram nimis, et timentem Deum : 3 parentes enim illius, cum essent justi, erudierunt filiam suam secundum legem Moysi. 4 Erat autem Joakim dives valde, et erat ei pomarium vicinum domui suæ; et ad ipsum confluebant Judæi, eo quod esset honorabilior omnium.

Duo senes judices impudici.

5 Et constituti sunt de populo duo senes judices in illo anno, de quibus locutus est Dominus : Quia egressa est iniquitas de Babylone a senioribus judicibus, qui videbantur regere populum. 6 Isti frequentabant domum Joakim, et veniebant ad eos omnes qui habebant judicia. 7 Cum autem populus revertisset per meridiem, ingrediebatur Susanna, et deambulabat in pomario viri sui. 8 Et videbant eam senes quotidie ingredientem et deambulantem; et exarserunt in concupiscentiam ejus; 9 et everterunt sensum suum, et declinaverunt oculos suos ut non viderent cælum, neque recordarentur judiciorum justorum. 10 Erant ergo ambo vulnerati amore ejus, nec indicaverunt sibi vicissim dolorem suum; 11 erubescebant enim indicare sibi concupiscentiam suam, volentes concumbere cum ea. 12 Et observabant quotidie sollicitius videre eam. Dixitque alter ad alterum : 13 Eamus domum, quia hora prandii est; et egressi, recesserunt a se. 14 Cumque revertissent, venerunt in unum; et sciscitantes ab invicem causam, confessi sunt concupiscentiam suam; et tunc in communi statuerunt tempus quando eam possent invenire solam.

Sollicitatio scelesta.

15 Factum est autem, cum observarent diem aptum, ingressa est aliquando sicut heri et nudiustertius, cum duabus solis puellis, voluitque lavari in pomario, æstus quippe erat; 16 et non erat ibi quisquam, præter duos senes absconditos, et contemplantes eam. 17 Dixit ergo puellis : Afferte mihi oleum, et smigmata, et ostia pomarii claudite, ut laver. 18 Et fecerunt sicut præceperat; clauseruntque ostia pomarii, et egressæ sunt per posticum, ut afferrent quæ jusserat; nesciebantque senes intus esse absconditos.

19 Cum autem egressæ essent puellæ, surrexerunt duo senes, et accurrerunt ad eam, et dixerunt : 20 Ecce ostia pomarii clausa sunt, et nemo nos videt, et nos in concupiscentia tui sumus; quamobrem assentire nobis, et commiscere nobiscum. 21 Quod si nolueris, dicemus contra te testimonium, quod fuerit tecum juvenis, et ob hanc causam emiseris puellas a te.

Innocens Susanna diffamatur;

22 Ingemuit Susanna, et ait : Angustiæ sunt mihi undique; si enim hoc egero, mors mihi est; si autem non egero, non effugiam manus vestras. 23 Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini. 24 Et exclamavit voce magna Susanna; exclamaverunt autem et senes adversus eam. 25 Et cucurrit unus ad ostia pomarii, et aperuit. 26 Cum ergo audissent clamorem famuli domus in pomario, irruerunt per posticum ut viderent quidnam esset. 27 Postquam autem senes locuti sunt, erubuerunt servi vehementer, quia nunquam dictus fuerat sermo hujuscemodi de Susanna.

in judicium adducitur.

Et facta est dies crastina; 28 cumque venisset populus ad Joakim, virum ejus, venerunt et duo presbyteri, pleni iniqua cogitatione adversus Susannam ut interficerent eam. 29 Et dixerunt coram populo : Mittite ad Susannam, filiam Helciæ, uxorem Joakim. Et statim miserunt; 30 et venit cum parentibus, et filiis, et universis cognatis suis. 31 Porro Susanna erat delicata nimis, et pulchra specie. 32 At iniqui illi jusserunt ut discoo-

periretur (erat enim cooperta), ut vel sic satiarentur decore ejus. [33] Fle-
bant igitur sui, et omnes qui noverant eam.

Causa audita, damnatur ad mortem.

[34] Consurgentes autem duo presbyteri in medio populi, posuerunt ma-
nus suas super caput ejus. [35] Quæ flens suspexit ad cælum; erat enim cor
ejus fiduciam habens in Domino. [36] Et dixerunt presbyteri : Cum deam-
bularemus in pomario soli, ingressa est hæc cum duabus puellis; et clausit
ostia pomarii, et dimisit a se puellas. [37] Venitque ad eam adolescens, qui
erat absconditus, et concubuit cum ea. [38] Porro nos, cum essemus in an-
gulo pomarii, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos, et vidimus eos
pariter commisceri. [39] Et illum quidem non quivimus comprehendere,
quia fortior nobis erat, et apertis ostiis, exilivit. [40] Hanc autem cum
apprehendissemus, interrogavimus quisnam esset adolescens, et noluit
indicare nobis. Hujus rei testes sumus. [41] Credidit eis multitudo quasi
senibus et judicibus populi; et condemnaverunt eam ad mortem.

Susanna confugit ad Deum.

[42] Exclamavit autem voce magna Susanna, et dixit : Deus æterne, qui
absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant, [43] tu scis quo-
niam falsum testimonium tulerunt contra me; et ecce morior, cum nihil
horum fecerim quæ isti malitiose composuerunt adversum me. [44] Exaudi-
vit autem Dominus vocem ejus.

Daniel suscitatur ad eam salvandam.

[45] Cumque duceretur ad mortem, suscitavit Dominus spiritum sanctum
pueri junioris, cujus nomen Daniel; [46] et exclamavit voce magna : Mun-
dus ego sum a sanguine hujus. [47] Et conversus omnis populus ad eum,
dixit : Quis est iste sermo quem tu locutus es? [48] Qui cum staret in medio
eorum, ait : Sic fatui, filii Israel, non judicantes, neque quod verum est
cognoscentes, condemnastis filiam Israel? [49] Revertimini ad judicium,
quia falsum testimonium locuti sunt adversus eam.

Sapientissimum Danielis judicium.

[50] Reversus est ergo populus cum festinatione, et dixerunt ei senes :
Veni, et sede in medio nostrum, et indica nobis, quia tibi Deus dedit
honorem senectutis. [51] Et dixit ad eos Daniel : Separate illos ab invicem
procul, et dijudicabo eos.
[52] Cum ergo divisi essent alter ab altero, vocavit unum de eis, et dixit
ad eum : Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ
operabaris prius, [53] judicans judicia injusta, innocentes opprimens, et di-
mittens noxios, dicente Domino : Innocentem et justum non interficies.
[54] Nunc ergo, si vidisti eam, dic sub qua arbore videris eos colloquentes
sibi. Qui ait : Sub schino. [55] Dixit autem Daniel : Recte mentitus es in
caput tuum; ecce enim angelus Dei, accepta sententia ab eo, scindet te
medium. [56] Et amoto eo, jussit venire alium, et dixit ei : Semen Cha-
naan, et non Juda, species decepit te, et concupiscentia subvertit cor
tuum. [57] Sic faciebatis filiabus Israel, et illæ timentes loquebantur vobis;
sed filia Juda non sustinuit iniquitatem vestram. [58] Nunc ergo, dic mihi
sub qua arbore comprehenderis eos loquentes sibi. Qui ait : Sub prino.
[59] Dixit autem ei Daniel : Recte mentitus es et tu in caput tuum; manet
enim angelus Domini, gladium habens, ut secet te medium, et interficiat vos.
[60] Exclamavit itaque omnis cœtus voce magna; et benedixerunt Deum
qui salvat sperantes in se. [61] Et consurrexerunt adversus duos presbyteros,
convicerat enim eos Daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium; fece-
runtque eis sicut male egerant adversus proximum, [62] ut facerent secun-
dum legem Moysi. Et interfecerunt eos, et salvatus est sanguis innoxius
in die illa.
[63] Helcias autem et uxor ejus laudaverunt Deum pro filia sua Susanna,
cum Joakim, marito ejus, et cognatis omnibus, quia non esset inventa
in ea res turpis. [64] Daniel autem factus est magnus in conspectu populi,
a die illa, et deinceps.

53] Ex. XXIII, 7. — 62] Deut. XIX, 18-19.

§ II. — *Danielis triplex victoria.*

Victoria de fraudibus sacerdotum Bel.

65 Et rex Astyages appositus est ad patres suos, et suscepit Cyrus
Perses regnum ejus.
CAP. XIV. — 1 Erat autem Daniel conviva regis, et honoratus super
omnes amicos ejus. 2 Erat quoque idolum apud Babylonios nomine Bel; et
impendebantur in eo per dies singulos similæ artabæ duodecim, et oves
quadraginta, vinique amphoræ sex. 3 Rex quoque colebat eum, et ibat
per singulos dies adorare eum. Porro Daniel adorabat Deum suum. Dixit-
que ei rex : Quare non adoras Bel? 4 Qui respondens ait ei : Quia non colo
idola manufacta, sed viventem Deum, qui creavit cælum et terram, et
habet potestatem omnis carnis. 5 Et dixit rex ad eum : Non videtur tibi
esse Bel vivens deus? An non vides quanta comedat et bibat quotidie?
6 Et ait Daniel arridens : Ne erres, rex; iste enim intrinsecus luteus est, et
forinsecus æreus, neque comedit aliquando. 7 Et iratus rex vocavit sacer-
dotes ejus, et ait eis : Nisi dixeritis mihi quis est qui comedat impensas
has, moriemini. 8 Si autem ostenderitis quoniam Bel comedat hæc, mo-
rietur Daniel, quia blasphemavit in Bel. Et dixit Daniel regi : Fiat juxta
verbum tuum. 9 Erant autem sacerdotes Bel septuaginta, exceptis uxo-
ribus, et parvulis, et filiis. Et venit rex cum Daniele in templumBel.

10 Et dixerunt sacerdotes Bel : Ecce nos egredimur foras; et tu, rex,
pone escas, et vinum misce; et claude ostium, et signa annulo tuo; 11 et
cum ingressus fueris mane, nisi inveneris omnia comesta a Bel, morte
moriemur, vel Daniel qui mentitus est adversum nos. 12 Contemnebant
autem, quia fecerant sub mensa absconditum introitum, et per illum
ingrediebantur semper et devorabant ea. 13 Factum est igitur postquam
egressi sunt illi, rex posuit cibos ante Bel; præcepit Daniel pueris suis,
et attulerunt cinerem, et cribravit per totum templum coram rege; et
egressi clauserunt ostium, et signantes annulo regis abierunt. 14 Sacer-
dotes autem egressi sunt nocte juxta consuetudinem suam, et uxores et
filii eorum, et comederunt omnia, et biberunt.

15 Surrexit autem rex primo diluculo, et Daniel cum eo. 16 Et ait rex :
Salvane sunt signacula, Daniel? Qui respondit : Salva, rex. 17 Statimque cum
aperuisset ostium, intuitus rex mensam, exclamavit voce magna : Ma-
gnus es, Bel, et non est apud te dolus quisquam. 18 Et risit Daniel, et tenuit
regem ne ingrederetur intro, et dixit : Ecce pavimentum; animadverte
cujus vestigia sint hæc. 19 Et dixit rex : Video vestigia virorum, et mulie-
rum et infantium. Et iratus est rex. 20 Tunc apprehendit sacerdotes, et
uxores et filios eorum; et ostenderunt ei abscondita ostiola per quæ ingre-
diebantur, et consumebant quæ erant super mensam. 21 Occidit ergo illos rex,
et tradidit Bel in potestatem Danielis, qui subvertit eum et templum ejus.

Victoria de dracone.

22 Et erat draco magnus in loco illo, et colebant eum Babylonii. 23 Et
dixit rex Danieli : Ecce nunc non potes dicere quia iste non sit Deus vi-
vens; adora ergo eum. 24 Dixitque Daniel : Dominum Deum meum adoro,
quia ipse est Deus vivens; iste autem non est Deus vivens. 25 Tu autem,
rex, da mihi potestatem, et interficiam draconem absque gladio et fuste.
Et ait rex : Do tibi. 26 Tulit ergo Daniel picem, et adipem, et pilos; et
coxit pariter, fecitque massas, et dedit in os draconis; et diruptus est
draco. Et dixit : Ecce quem colebatis.

Victoria de leonibus.

27 Quod cum audissent Babylonii, indignati sunt vehementer; et con-
gregati adversum regem, dixerunt : Judæus factus est rex; Bel destruxit,
draconem interfecit, et sacerdotes occidit. 28 Et dixerunt, cum venissent
ad regem : Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus te et domum
tuam. 29 Vidit ergo rex quod irruerent in eum vehementer, et necessitate
compulsus, tradidit eis Danielem. 30 Qui miserunt eum in lacum leonum;
et erat ibi diebus sex. 31 Porro in lacu erant leones septem, et dabantur

eis duo corpora quotidie, et duæ oves; et tunc non data sunt eis, ut de-
vorarent Danielem.

[32] Erat autem Habacuc propheta in Judæa; et ipse coxerat pulmentum,
et intriverat panes in alveolo, et ibat in campum ut ferret messoribus.
[33] Dixitque angelus Domini ad Habacuc : Fer prandium quod habes in
Babylonem Danieli, qui est in lacu leonum. [34] Et dixit Habacuc : Do-
mine, Babylonem non vidi, et lacum nescio. [35] Et apprehendit eum an-
gelus Domini in vertice ejus, et portavit eum capillo capitis sui, posuit-
que eum in Babylone, supra lacum, in impetu spiritus sui. [36] Et clamavit
Habacuc, dicens : Daniel, serve Dei, tolle prandium quod misit tibi Deus.
[37] Et ait Daniel : Recordatus es mei, Deus, et non dereliquisti diligentes
te. [38] Surgensque Daniel comedit. Porro angelus Domini restituit Haba-
cuc confestim in loco suo.

[39] Venit ergo rex die septimo ut lugeret Danielem; et venit ad lacum,
et introspexit, et ecce Daniel sedens in medio leonum. [40] Et exclamavit
voce magna rex, dicens : Magnus es, Domine Deus Danielis. Et extraxit
eum de lacu leonum. [41] Porro illos qui perditionis ejus causa fuerant, in-
tromisit in lacum ; et devorati sunt in momento coram eo. [42] Tunc rex
ait : Paveant omnes habitantes in universa terra Deum Danielis, quia
ipse est salvator, faciens signa et mirabilia in terra, qui liberavit Danie-
lem de lacu leonum.

35] Ez. VIII, 3.

PROPHETIA OSEE

CAP. I.

Prophetiæ inscriptio.

VERBUM Domini, quod factum est ad Osee, filium Beeri, in
diebus Oziæ, Joathan, Achaz, Ezechiæ, regum Juda; et
in diebus Jeroboam, filii Joas, regis Israel.

LIBER SYMBOLORUM

PROPHETÆ MATRIMONIUM EJUSQUE PRO ISRAELE SIGNIFICATIO

SECTIO I. — PRIOR ACTIO SYMBOLICA

§ I. — *Typus, seu matrimonium Osee.*

Per hujus matrimonii phases Israelis idololatria et rejectio adumbrantur.

2 Principium loquendi Domino in Osee; et dixit Dominus ad Osee:
Vade, sume tibi uxorem fornicationum, et fac tibi filios fornicationum,
quia fornicans fornicabitur terra a Domino. 3 Et abiit, et accepit Gomer,
filiam Debelaim; et concepit, et peperit ei filium. 4 Et dixit Dominus ad
eum : Voca nomen ejus Jezrahel, quoniam adhuc modicum, et visitabo
sanguinem Jezrahel super domum Jehu, et quiescere faciam regnum domus
Israel. 5 Et in illa die conteram arcum Israel in valle Jezrahel.
6 Et concepit adhuc, et peperit filiam. Et dixit ei : Voca nomen ejus
Absque misericordia, quia non addam ultra misereri domui Israel, sed
oblivione obliviscar eorum. 7 Et domui Juda miserebor, et salvabo eos in
Domino Deo suo; et non salvabo eos in arcu et gladio, et in bello, et in
equis, et in equitibus.
8 Et ablactavit eam quæ erat Absque misericordia. Et concepit, et
peperit filium. 9 Et dixit : Voca nomen ejus Non populus meus, quia vos
non populus meus, et ego non ero vester.

Gratiæ tempora promittuntur.

10 Et erit numerus filiorum Israel quasi arena maris, quæ sine mensura
est, et non numerabitur. Et erit in loco ubi dicetur eis : Non populus
meus vos; dicetur eis : Filii Dei viventis. 11 Et congregabuntur filii Juda
et filii Israel pariter; et ponent sibimet caput unum, et ascendent de terra,
quia magnus dies Jezrahel.
CAP. II. — 1 Dicite fratribus vestris : Populus meus; et sorori vestræ :
Misericordiam consecuta.

§ II. — *Antitypus, seu disceptatio divina de Israele, adulteræ mulieri comparato.*

Israel, uxor infidelis.

2 Judicate matrem vestram, judicate, quoniam ipsa non uxor mea, et
ego non vir ejus. Auferat fornicationes suas a facie sua, et adulteria sua

10] Rom. IX, 26.

de medio uberum suorum; [3] ne forte expoliem eam nudam, et statuam
eam secundum diem nativitatis suæ, et ponam eam quasi solitudinem, et
statuam eam velut terram inviam, et interficiam eam siti. [4] Et filiorum
illius non miserebor, quoniam filii fornicationum sunt. [5] Quia fornicata
est mater eorum, confusa est quæ concepit eos; quia dixit: Vadam post
amatores meos, qui dant panes mihi, et aquas meas, lanam meam, et
linum meum, oleum meum, et potum meum.

[6] Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis, et sepiam eam mace-
ria, et semitas suas non inveniet. [7] Et sequetur amatores suos, et non
apprehendet eos; et quæret eos, et non inveniet; et dicet: Vadam, et
revertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis quam
nunc. [8] Et hæc nescivit quia ego dedi ei frumentum, et vinum, et oleum, et
argentum multiplicavi ei, et aurum, quæ fecerunt Baal. [9] Idcirco con-
vertar, et sumam frumentum meum in tempore suo, et vinum meum in
tempore suo, et liberabo lanam meam et linum meum, quæ operiebant
ignominiam ejus. [10] Et nunc revelabo stultitiam ejus in oculis amatorum
ejus; et vir non eruet eam de manu mea; [11] et cessare faciam omne gau-
dium ejus, solemnitatem ejus, neomeniam ejus, sabbatum ejus, et omnia
festa tempora ejus. [12] Et corrumpam vineam ejus, et ficum ejus, de qui-
bus dixit: Mercedes hæ meæ sunt, quas dederunt mihi amatores mei; et
ponam eam in saltum, et comedet eam bestia agri. [13] Et visitabo super
eam dies Baalim, quibus accendebat incensum, et ornabatur inaure sua,
et monili suo, et ibat post amatores suos, et mei obliviscebatur, dicit
Dominus.

Pœnæ in uxorem infidelem decretæ.

[14] Propter hoc ecce ego lactabo eam, et ducam eam in solitudinem, et
loquar ad cor ejus. [15] Et dabo ei vinitores ejus ex eodem loco, et vallem
Achor, ad aperiendam spem; et canet ibi juxta dies juventutis suæ, et
juxta dies ascensionis suæ de terra Ægypti. [16] Et erit in die illa, ait Do-
minus, vocabit me Vir meus, et non vocabit me ultra Baali. [17] Et aufe-
ram nomina Baalim de ore ejus, et non recordabitur ultra nominis eorum.
[18] Et percutiam cum eis fœdus in die illa, cum bestia agri, et cum vo-
lucre cæli, et cum reptili terræ; et arcum, et gladium, et bellum conte-
ram de terra, et dormire eos faciam fiducialiter. [19] Et sponsabo te mihi
in sempiternum; et sponsabo te mihi in justitia, et judicio, et in miseri-
cordia, et in miserationibus. [20] Et sponsabo te mihi in fide; et scies quia
ego Dominus. [21] Et erit in die illa: Exaudiam, dicit Dominus, exaudiam
cælos; et illi exaudient terram. [22] Et terra exaudiet triticum, et vinum,
et oleum, et hæc exaudient Jezrahel. [23] Et seminabo eam mihi in terra,
et miserebor ejus quæ fuit Absque misericordia. [24] Et dicam Non populo
meo: Populus meus es tu; et ipse dicet: Deus meus es tu.

Magnificæ promissiones, populi conversione supposita.

Sectio II. — Actio symbolica altera

Cap. III. — [1] Et dixit Dominus ad me: Adhuc vade, et dilige mulie-
rem dilectam amico et adulteram, sicut diligit Dominus filios Israel, et
ipsi respiciunt ad deos alienos, et diligunt vinacia uvarum. [2] Et fodi eam
mihi quindecim argenteis, et coro hordei, et dimidio coro hordei. [3] Et dixi
ad eam: Dies multos expectabis me; non fornicaberis, et non eris viro;
sed et ego expectabo te.

Proponitur symbolum.

[4] Quia dies multos sedebunt filii Israel sine rege, et sine principe, et
sine sacrificio, et sine altari, et sine ephod, et sine theraphim. [5] Et post
hæc revertentur filii Israel, et quærent Dominum Deum suum, et David
regem suum; et pavebunt ad Dominum, et ad bonum ejus, in novissimo
dierum.

Symbolum explicatur.

24] Rom. IX, 25. I Petr. II. 10. — 5] Ez. XXXIV, 23.

LIBER SERMONUM

Sermo I. — Nudis verbis denuntiantur Israelis impietas, castigatio salusque futura

§ I. — *Totius populi corruptio pessima.*

Peccata et eorum pœna.

Cap. IV. — 1 Audite verbum Domini, filii Israel, quia judicium Do-
mino cum habitatoribus terræ; non est enim veritas, et non est miseri-
cordia, et non est scientia Dei in terra. 2 Maledictum, et mendacium, et
homicidium, et furtum, et adulterium inundaverunt, et sanguis sangui-
nem tetigit. 3 Propter hoc lugebit terra, et infirmabitur omnis qui habitat
in ea, in bestia agri, et in volucre cæli; sed et pisces maris congrega-
buntur.

Corruent deceptores et decepti.

4 Verumtamen unusquisque non judicet, et non arguatur vir; populus
enim tuus sicut hi qui contradicunt sacerdoti. 5 Et corrues hodie, et cor-
ruet etiam propheta tecum. Nocte tacere feci matrem tuam. 6 Conticuit
populus meus, eo quod non habuerit scientiam. Quia tu scientiam repulisti,
repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi; et oblita es legis Dei tui, obli-
viscar filiorum tuorum et ego. 7 Secundum multitudinem eorum sic pec-
caverunt mihi; gloriam eorum in ignominiam commutabo. 8 Peccata
populi mei comedent, et ad iniquitatem eorum sublevabunt animas
eorum. 9 Et erit sicut populus, sic sacerdos; et visitabo super eum vias
ejus, et cogitationes ejus reddam ei. 10 Et comedent, et non saturabuntur;
fornicati sunt, et non cessaverunt, quoniam Dominum dereliquerunt in
non custodiendo.

Idololatria cum sceleribus adjunctis.

11 Fornicatio, et vinum, et ebrietas auferunt cor. 12 Populus meus in
ligno suo interrogavit, et baculus ejus annuntiavit ei; spiritus enim for-
nicationum decepit eos, et fornicati sunt a Deo suo. 13 Super capita mon-
tium sacrificabant, et super colles accendebant thymiama; subtus quer-
cum, et populum, et terebinthum, quia bona erat umbra ejus: ideo for-
nicabuntur filiæ vestræ, et sponsæ vestræ adulteræ erunt. 14 Non visitabo
super filias vestras cum fuerint fornicatæ, et super sponsas vestras cum
adulteraverint, quoniam ipsi cum meretricibus conversabantur, et cum
effeminatis sacrificabant; et populus non intelligens vapulabit.

Juda non imitetur Israelis exempla.

15 Si fornicaris tu, Israel, non delinquat saltem Juda; et nolite ingredi
in Galgala, et ne ascenderitis in Bethaven, neque juraveritis: Vivit Do-
minus! 16 Quoniam sicut vacca lasciviens declinavit Israel; nunc pascet
eos Dominus, quasi agnum in latitudine. 17 Particeps idolorum Ephraim:
dimitte eum. 18 Separatum est convivium eorum; fornicatione fornicati
sunt; dilexerunt afferre ignominiam protectores ejus. 19 Ligavit eum spi-
ritus in alis suis, et confundentur a sacrificiis suis.

Scelera ducum.

Cap. V. — 1 Audite hoc, sacerdotes; et attendite, domus Israel; et
domus regis, auscultate: quia vobis judicium est, quoniam laqueus facti
estis speculationi, et rete expansum super Thabor. 2 Et victimas decli-
nastis in profundum; et ego eruditor omnium eorum. 3 Ego scio Ephraim,
et Israel non est absconditus a me; quia nunc fornicatus est Ephraim,
contaminatus est Israel. 4 Non dabunt cogitationes suas ut revertantur ad
Deum suum, quia spiritus fornicationum in medio eorum, et Dominum
non cognoverunt. 5 Et respondebit arrogantia Israel in facie ejus; et
Israel et Ephraim ruent in iniquitate sua, ruet etiam Judas cum eis.
6 In gregibus suis et in armentis suis vadent ad quærendum Dominum, et
non invenient; ablatus est ab eis. 7 In Dominum prævaricati sunt, quia
filios alienos genuerunt: nunc devorabit eos mensis, cum partibus suis.

9] Is. XXIV, 2.

Deus cladem ac ruinam infliget.

8 Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rama; ululate in Bethaven; post tergum tuum, Benjamin. 9 Ephraim in desolatione erit in die correptionis; in tribubus Israel ostendi fidem. 10 Facti sunt principes Juda quasi assumentes terminum; super eos effundam quasi aquam iram meam.

11 Calumniam patiens est Ephraim, fractus judicio, quoniam cœpit abire post sordes. 12 Et ego quasi tinea Ephraim, et quasi putredo domui Juda. 13 Et vidit Ephraim languorem suum, et Juda vinculum suum; et abiit Ephraim ad Assur, et misit ad regem ultorem; et ipse non poterit sanare vos, nec solvere poterit a vobis vinculum. 14 Quoniam ego quasi leæna Ephraim, et quasi catulus leonis domui Juda. Ego, ego capiam, et vadam; tollam, et non est qui eruat. 15 Vadens revertar ad locum meum, donec deficiatis, et quæratis faciem meam.

Falsa conversio et spes vana Israelis.

Cap. VI. — 1 In tribulatione sua mane consurgent ad me : Venite, et revertamur ad Dominum, 2 quia ipse cepit, et sanabit nos; percutiet, et curabit nos. 3 Vivificabit nos post duos dies; in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu ejus. Sciemus, sequemurque ut cognoscamus Dominum. Quasi diluculum præparatus est egressus ejus, et veniet quasi imber nobis temporaneus et serotinus terræ.

4 Quid faciam tibi, Ephraim? quid faciam tibi, Juda? Misericordia vestra quasi nubes matutina, et quasi ros mane pertransiens. 5 Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei; et judicia tua quasi lux egredientur. 6 Quia misericordiam volui, et non sacrificium; et scientiam Dei plus quam holocausta. 7 Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum; ibi prævaricati sunt in me. 8 Galaad civitas operantium idolum, supplantata sanguine. 9 Et quasi fauces virorum latronum, particeps sacerdotum, in via interficientium pergentes de Sichem; quia scelus operati sunt. 10 In domo Israel vidi horrendum; ibi fornicationes Ephraim, contaminatus est Israel. 11 Sed et Juda, pone messem tibi, cum convertero captivitatem populi mei.

Ignis vitiorum vehementer accensus.

Cap. VII. — 1 Cum sanare vellem Israel, revelata est iniquitas Ephraim, et malitia Samariæ, quia operati sunt mendacium; et fur ingressus est spolians, latrunculus foris. 2 Et ne forte dicant in cordibus suis, omnem malitiam eorum me recordatum, nunc circumdederunt eos adinventiones suæ, coram facie mea factæ sunt. 3 In malitia sua lætificaverunt regem, et in mendaciis suis principes. 4 Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus a coquente; quievit paululum civitas a commistione fermenti, donec fermentaretur totum. 5 Dies regis nostri : cœperunt principes furere a vino; extendit manum suam cum illusoribus. 6 Quia applicuerunt quasi clibanum cor suum, cum insidiaretur eis; tota nocte dormivit coquens eos, mane ipse succensus quasi ignis flammæ. 7 Omnes calefacti sunt quasi clibanus, et devoraverunt judices suos : omnes reges eorum ceciderunt; non est qui clamet in eis ad me.

Frustra ab Ægypto quæritur auxilium.

8 Ephraim in populis ipse commiscebatur; Ephraim factus est subcinericius panis, qui non reversatur. 9 Comederunt alieni robur ejus, et ipse nescivit; sed et cani effusi sunt in eo, et ipse ignoravit. 10 Et humiliabitur superbia Israel in facie ejus; nec reversi sunt ad Dominum Deum suum, et non quæsierunt eum in omnibus his. 11 Et factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor. Ægyptum invocabant; ad Assyrios abierunt. 12 Et cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum; quasi volucrem cæli detraham eos, cædam eos secundum auditionem cœtus eorum.

13 Væ eis, quoniam recesserunt a me! Vastabuntur, quia prævaricati sunt in me; et ego redemi eos, et ipsi locuti sunt contra me mendacia. 14 Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis; super triticum et vinum ruminabant, recesserunt a me. 15 Et ego

---

6, 3] I Cor. XV, 4. — 6] I Reg. XV, 22. Eccl. IV, 17. Matth. IX, 13 et XII, 7.

erudivi eos, et confortavi brachia eorum, et in me cogitaverunt malitiam.
16 Reversi sunt ut essent absque jugo; facti sunt quasi arcus dolosus;
cadent in gladio principes eorum, a furore linguæ suæ. Ista subsannatio
eorum in terra Ægypti.

§ II. — *Tantorum scelerum castigatio prænuntiatur.*

Qui ventum seminant, turbinem metent.

Cap. VIII. — 1 In gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum Do-
mini, pro eo quod transgressi sunt fœdus meum, et legem meam præva-
ricati sunt. 2 Me invocabunt : Deus meus, cognovimus te Israel. 3 Pro-
jecit Israel bonum, inimicus persequetur eum. 4 Ipsi regnaverunt, et non
ex me; principes extiterunt, et non cognovi : argentum suum et aurum
suum fecerunt sibi idola, ut interirent. 5 Projectus est vitulus tuus, Sa-
maria; iratus est furor meus in eos. Usquequo non poterunt emundari?
6 Quia ex Israel et ipse est : artifex fecit illum, et non est Deus; quoniam
in aranearum telas erit vitulus Samariæ. 7 Quia ventum seminabunt, et
turbinem metent : culmus stans non est in eo, germen non faciet fari-
nam; quod et si fecerit, alieni comedent eam.

Deus ipse fœdus deseret.

8 Devoratus est Israel; nunc factus est in nationibus quasi vas immun-
dum. 9 Quia ipsi ascenderunt ad Assur, onager solitarius sibi; Ephraim
munera dederunt amatoribus. 10 Sed et cum mercede conduxerint na-
tiones, nunc congregabo eos, et quiescent paulisper ab onere regis et
principum. 11 Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum, factæ
sunt ei aræ in delictum. 12 Scribam ei multiplices leges meas, quæ velut
alienæ computatæ sunt. 13 Hostias offerent, immolabunt carnes et come-
dent, et Dominus non suscipiet eas; nunc recordabitur iniquitatis eorum,
et visitabit peccata eorum : ipsi in Ægyptum convertentur. 14 Et oblitus
est Israel factoris sui, et ædificavit delubra; et Judas multiplicavit urbes
munitas; et mittam ignem in civitates ejus, et devorabit ædes illius.

Fames et exilium prædicuntur.

Cap. IX. — 1 Noli lætari, Israel, noli exultare sicut populi, quia for-
nicatus es a Deo tuo, dilexisti mercedem super omnes areas tritici. 2 Area
et torcular non pascet eos, et vinum mentietur eis. 3 Non habitabunt in
terra Domini. Reversus est Ephraim in Ægyptum, et in Assyriis pollu-
tum comedit. 4 Non libabunt Domino vinum, et non placebunt ei. Sacri-
ficia eorum quasi panis lugentium; omnes qui comedent eum, conta-
minabuntur; quia panis eorum animæ ipsorum, non intrabit in domum
Domini. 5 Quid facietis in die solemni, in die festivitatis Domini? 6 Ecce
enim profecti sunt a vastitate. Ægyptus congregabit eos; Memphis se-
peliet eos; desiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in
tabernaculis eorum. 7 Venerunt dies visitationis, venerunt dies retribu-
tionis. Scitote, Israel, stultum prophetam, insanum virum spiritualem,
propter multitudinem iniquitatis tuæ, et multitudinem amentiæ. 8 Specu-
lator Ephraim cum Deo meo; propheta laqueus ruinæ factus est super
omnes vias ejus; insania in domo Dei ejus. 9 Profunde peccaverunt, sicut
in diebus Gabaa. Recordabitur iniquitatis eorum, et visitabit peccata
eorum.

Dei beneficia peccatis repensa.

10 Quasi uvas in deserto inveni Israel, quasi prima poma ficulneæ in
cacumine ejus vidi patres eorum; ipsi autem intraverunt ad Beelphegor,
et abalienati sunt in confusionem, et facti sunt abominabiles sicut ea
quæ dilexerunt. 11 Ephraim quasi avis avolavit; gloria eorum a partu, et
ab utero, et a conceptu. 12 Quod et si enutrierint filios suos, absque liberis
eos faciam in hominibus; sed et væ eis cum recessero ab eis! 13 Ephraim,
ut vidi, Tyrus erat fundata in pulchritudine; et Ephraim educet ad in-
terfectorem filios suos. 14 Da eis, Domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam
sine liberis, et ubera arentia. 15 Omnes nequitiæ eorum in Galgal, quia

---

9, 9] Jud. XIX, 25.

ibi exosos habui eos. Propter malitiam adinventionum eorum, de domo
mea ejiciam eos; non addam ut diligam eos: omnes principes eorum re-
cedentes. 16 Percussus est Ephraim, radix eorum exsiccata est, fructum
nequaquam facient. Quod et si genuerint, interficiam amantissima uteri
eorum. 17 Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum; et erunt vagi
in nationibus.

Per idololatriam Israel omnia perdit.

Cap. X. — 1 Vitis frondosa Israel, fructus adæquatus est ei; secundum
multitudinem fructus sui multiplicavit altaria, juxta ubertatem terræ suæ
exuberavit simulacris. 2 Divisum est cor eorum, nunc interibunt; ipse
confringet simulacra eorum, depopulabitur aras eorum. 3 Quia nunc di-
cent: Non est rex nobis, non enim timemus Dominum; et rex quid faciet
nobis? 4 Loquimini verba visionis inutilis, et ferietis fœdus; et germi-
nabit quasi amaritudo judicium super sulcos agri. 5 Vaccas Bethaven
coluerunt habitatores Samariæ; quia luxit super eum populus ejus, et
æditui ejus super eum exultaverunt in gloria ejus, quia migravit ab eo.
6 Siquidem et ipse in Assur delatus est, munus regi ultori. Confusio
Ephraim capiet, et confundetur Israel in voluntate sua. 7 Transire fecit
Samaria regem suum quasi spumam super faciem aquæ. 8 Et disperdentur
excelsa idoli, peccatum Israel; lappa et tribulus ascendet super aras
eorum; et dicent montibus: Operite nos; et collibus: Cadite super nos.

Pœnæ misericordiam parant.

9 Ex diebus Gabaa peccavit Israel; ibi steterunt. Non comprehendet eos
in Gabaa prælium super filios iniquitatis. 10 Juxta desiderium meum corri-
piam eos; congregabuntur super eos populi, cum corripientur propter duas
iniquitates suas. 11 Ephraim vitula docta diligere trituram; et ego transivi
super pulchritudinem colli ejus: ascendam super Ephraim; arabit Judas,
confringet sibi sulcos Jacob. 12 Seminate vobis in justitia, et metite in
ore misericordiæ; innovate vobis novale; tempus autem requirendi Domi-
num, cum venerit qui docebit vos justitiam. 13 Arastis impietatem, iniqui-
tatem messuistis, comedistis frugem mendacii, quia confisus es in viis tuis,
in multitudine fortium tuorum. 14 Consurget tumultus in populo tuo;
et omnes munitiones tuæ vastabuntur, sicut vastatus est Salmana a domo
ejus qui judicavit Baal in die prælii, matre super filios allisa. 15 Sic fecit
vobis Bethel, a facie malitiæ nequitiarum vestrarum.
Cap. XI. — 1 Sicut mane transiit, pertransiit rex Israel.

§ III. — *Promissiones salutis.*

Israel, licet Deo carus, propter sua scelera afflictus;

Quia puer Israel, et dilexi eum; et ex Ægypto vocavi filium meum.
2 Vocaverunt eos, sic abierunt a facie eorum; Baalim immolabant, et
simulacris sacrificabant. 3 Et ego quasi nutritius Ephraim; portabam eos
in brachiis meis, et nescierunt quod curarem eos. 4 In funiculis Adam
traham eos, in vinculis charitatis; et ero eis quasi exaltans jugum super
maxillas eorum, et declinavi ad eum ut vesceretur. 5 Non revertetur in
terram Ægypti, et Assur ipse rex ejus, quoniam noluerunt converti.
6 Cœpit gladius in civitatibus ejus, et consumet electos ejus, et comedet
capita eorum. 7 Et populus meus pendebit ad reditum meum; jugum au-
tem imponetur eis simul, quod non auferetur.

propter Dei misericordiam in terram sanctam reducendus.

8 Quomodo dabo te, Ephraim? protegam te, Israel? quomodo dabo te
sicut Adama, ponam te ut Seboim? Conversum est in me cor meum, pa-
riter conturbata est pœnitudo mea. 9 Non faciam furorem iræ meæ; non
convertar ut disperdam Ephraim, quoniam Deus ego, et non homo; in
medio tui sanctus, et non ingrediar civitatem. 10 Post Dominum ambu-
labunt; quasi leo rugiet; quia ipse rugiet, et formidabunt filii maris.

8] Is. II, 19. Luc. XXIII, 30. Apoc. VI, 16. — 12] Jer. IV, 3. — 14] Jud. VIII, 12. — 1] Matth. II, 15. — 8] Gen. XIX, 24.

11 Et avolabunt quasi avis ex Ægypto, et quasi columba de terra Assyriorum; et collocabo eos in domibus suis, dicit Dominus.

Sermo II. — Eadem aliis verbis declarantur

§ I. — *Accusatio.*

Ab exemplo Jacob Judæi recesserunt.

12 Circumdedit me in negatione Ephraim, et in dolo domus Israel; Judas autem testis descendit cum Deo, et cum sanctis fidelis.

Cap. XII. — 1 Ephraim pascit ventum, et sequitur æstum; tota die mendacium et vastitatem multiplicat: et fœdus cum Assyriis iniit, et oleum in Ægyptum ferebat. 2 Judicium ergo Domini cum Juda, et visitatio super Jacob: juxta vias ejus, et juxta adinventiones ejus reddet ei. 3 In utero supplantavit fratrem suum; et in fortitudine sua directus est cum angelo. 4 Et invaluit ad angelum, et confortatus est; flevit, et rogavit eum. In Bethel invenit eum, et ibi locutus est nobiscum. 5 Et Dominus Deus exercituum, Dominus memoriale ejus. 6 Et tu ad Deum tuum converteris; misericordiam et judicium custodi, et spera in Deo tuo semper.

7 Chanaan, in manu ejus statera dolosa, calumniam dilexit. 8 Et dixit Ephraim: Verumtamen dives effectus sum, inveni idolum mihi; omnes labores mei non invenient mihi iniquitatem quam peccavi. 9 Et ego Dominus Deus tuus ex terra Ægypti, adhuc sedere te faciam in tabernaculis, sicut in diebus festivitatis.

Dei beneficiis opponentes peccata.

10 Et locutus sum super prophetas, et ego visionem multiplicavi, et in manu prophetarum assimilatus sum. 11 Si Galaad idolum, ergo frustra erant in Galgal bobus immolantes; nam et altaria eorum quasi acervi super sulcos agri. 12 Fugit Jacob in regionem Syriæ, et servivit Israel in uxorem, et in uxorem servavit. 13 In propheta autem eduxit Dominus Israel de Ægypto, et in propheta servatus est. 14 Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus suis; et sanguis ejus super eum veniet, et opprobrium ejus restituet ei Dominus suus.

§ II. — *Castigatio.*

Ruina prophetatur adversus ingratos.

Cap. XIII. — 1 Loquente Ephraim, horror invasit Israel; et deliquit in Baal, et mortuus est. 2 Et nunc addiderunt ad peccandum; feceruntque sibi conflatile de argento suo quasi similitudinem idolorum, factura artificum totum est; his ipsi dicunt: Immolate homines, vitulos adorantes. 3 Idcirco erunt quasi nubes matutina, et sicut ros matutinus præteriens, sicut pulvis turbine raptus ex area, et sicut fumus de fumario. 4 Ego autem Dominus Deus tuus, ex terra Ægypti; et Deum absque me nescies, et salvator non est præter me. 5 Ego cognovi te in deserto, in terra solitudinis. 6 Juxta pascua sua adimpleti sunt et saturati sunt; et levaverunt cor suum, et obliti sunt mei. 7 Et ego ero eis quasi leæna, sicut pardus in via Assyriorum. 8 Occurram eis quasi ursa, raptis catulis; et dirumpam interiora jecoris eorum, et consumam eos ibi quasi leo, bestia agri scindet eos.

9 Perditio tua, Israel: tantummodo in me auxilium tuum. 10 Ubi est rex tuus? Maxime nunc salvet te in omnibus urbibus tuis; et judices tui, de quibus dixisti: Da mihi regem et principes. 11 Dabo tibi regem in furore meo, et auferam in indignatione mea. 12 Colligata est iniquitas Ephraim; absconditum peccatum ejus. 13 Dolores parturientis venient ei; ipse filius non sapiens: nunc enim non stabit in contritione filiorum. 14 De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua, o mors!

3] Gen. XXV, 25 et XXXII, 24. — 12] Gen. XXVIII, 5. — 13] Ex. XIV, 21-22. — 4] Is. XLIII, 11. — 10] I Reg. VIII, 5. — 14] I Cor. XV, 54. Hebr. II, 14.

morsus tuus ero, inferne! Consolatio abscondita est ab oculis meis. [15] Quia
ipse inter fratres dividet : adducet urentem ventum Dominus de deserto
ascendentem; et siccabit venas ejus, et desolabit fontem ejus; et ipse
diripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis.
Cap. XIV. — [1] Pereat Samaria, quoniam ad amaritudinem concitavit
Deum suum! in gladio pereant, parvuli eorum elidantur, et fetæ ejus
discindantur!

§ III. — *Promissio.*

[2] Convertere, Israel, ad Dominum Deum tuum, quoniam corruisti in
iniquitate tua. [3] Tollite vobiscum verba, et convertimini ad Dominum;
et dicite ei : Omnem aufer iniquitatem, accipe bonum; et reddemus
vitulos labiorum nostrorum. [4] Assur non salvabit nos, super equum non
ascendemus, nec dicemus ultra : Dii nostri opera manuum nostrarum,
quia ejus, qui in te est, misereberis pupilli.

Judæorum humilis precatio ad Deum.

[5] Sanabo contritiones eorum, diligam eos spontanee, quia aversus est
furor meus ab eis. [6] Ero quasi ros; Israel germinabit sicut lilium, et
erumpet radix ejus ut Libani. [7] Ibunt rami ejus, et erit quasi oliva gloria
ejus, et odor ejus ut Libani. [8] Convertentur sedentes in umbra ejus;
vivent tritico, et germinabunt quasi vinea; memoriale ejus sicut vinum
Libani. [9] Ephraim, quid mihi ultra idola? Ego exaudiam, et dirigam eum
ego ut abietem virentem; ex me fructus tuus inventus est.

Domini amabilissima responsio.

[10] Quis sapiens, et intelliget ista? intelligens, et sciet hæc? quia rectæ
viæ Domini, et justi ambulabunt in eis; prævaricatores vero corruent
in eis.

Conclusio prophetæ.

15] Ez. XIX, 12.

PROPHETIA JOEL

Cap. I.

Titulus.

VERBUM Domini, quod factum est ad Joel, filium Phatuel.

Sectio I, de præsenti. — Hortatio ad pœnitentiam occasione duarum calamitatum

§ I. — *Plangit vates diram Palæstinæ vastationem per locustas et siccitatem.*

Plaga locustarum.

2 Audite hoc, senes; et auribus percipite, omnes habitatores terræ : Si
factum est istud in diebus vestris, aut in diebus patrum vestrorum?
3 Super hoc filiis vestris narrate, et filii vestri filiis suis, et filii eorum
generationi alteræ. 4 Residuum erucæ comedit locusta, et residuum lo-
custæ comedit bruchus, et residuum bruchi comedit rubigo.
5 Expergiscimini, ebrii; et flete, et ululate, omnes qui bibitis vinum in
dulcedine, quoniam periit ab ore vestro. 6 Gens enim ascendit super ter-
ram meam, fortis et innumerabilis : dentes ejus ut dentes leonis; et mo-
lares ejus ut catuli leonis. 7 Posuit vineam meam in desertum, et ficum
meam decorticavit; nudans spoliavit eam, et projecit; albi facti sunt
rami ejus.
8 Plange quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis suæ. 9 Periit
sacrificium et libatio de domo Domini; luxerunt sacerdotes, ministri Do-
mini. 10 Depopulata est regio, luxit humus, quoniam devastatum est tri-
ticum, confusum est vinum, elanguit oleum. 11 Confusi sunt agricolæ,
ululaverunt vinitores super frumento et hordeo, quia periit messis agri.
12 Vinea confusa est, et ficus elanguit; malogranatum, et palma, et
malum, et omnia ligna agri aruerunt, quia confusum est gaudium a filiis
hominum.
13 Accingite vos, et plangite, sacerdotes; ululate, ministri altaris;
ingredimini, cubate in sacco, ministri Dei mei, quoniam interiit de domo
Dei vestri sacrificium et libatio. 14 Sanctificate jejunium, vocate cœtum,
congregate senes, omnes habitatores terræ in domum Dei vestri, et cla-
mate ad Dominum. 15 A, a, a, diei! quia prope est dies Domini, et quasi
vastitas a potente veniet. 16 Numquid non coram oculis vestris alimenta
perierunt de domo Dei nostri, lætitia et exultatio? 17 Computruerunt
jumenta in stercore suo, demolita sunt horrea, dissipatæ sunt apothecæ,
quoniam confusum est triticum. 18 Quid ingemuit animal, mugierunt
greges armenti? quia non est pascua eis; sed et greges pecorum dispe-
rierunt.

Plaga siccitatis.

19 Ad te, Domine, clamabo, quia ignis comedit speciosa deserti, et
flamma succendit omnia ligna regionis. 20 Sed et bestiæ agri, quasi area
sitiens imbrem, suspexerunt ad te, quoniam exsiccati sunt fontes aqua-
rum, et ignis devoravit speciosa deserti.

14] Inf. II, 15.

§ II. — *Hortatio ad pœnitentiam.*

Iteratur descriptio cladis a locustis illatæ.

CAP. II. — 1 Canite tuba in Sion, ululate in monte sancto meo, con-
turbentur omnes habitatores terræ : quia venit dies Domini, quia prope
est. 2 Dies tenebrarum et caliginis, dies nubis et turbinis; quasi mane
expansum super montes populus multus et fortis : similis ei non fuit a
principio, et post eum non erit usque in annos generationis et genera-
tionis. 3 Ante faciem ejus ignis vorans, et post eum exurens flamma.
Quasi hortus voluptatis terra coram eo, et post eum solitudo deserti,
neque est qui effugiat eum. 4 Quasi aspectus equorum, aspectus eorum;
et quasi equites sic current. 5 Sicut sonitus quadrigarum super capita
montium exilient, sicut sonitus flammæ ignis devorantis stipulam, velut
populus fortis præparatus ad prælium. 6 A facie ejus cruciabuntur populi;
omnes vultus redigentur in ollam. 7 Sicut fortes current; quasi viri bella-
tores ascendent murum; viri in viis suis gradientur, et non declinabunt a
semitis suis. 8 Unusquisque fratrem suum non coarctabit; singuli in calle
suo ambulabunt; sed et per fenestras cadent, et non demolientur. 9 Ur-
bem ingredientur, in muro current, domos conscendent, per fenestras
intrabunt quasi fur. 10 A facie ejus contremuit terra, moti sunt cæli, sol
et luna obtenebrati sunt, et stellæ retraxerunt splendorem suum. 11 Et
Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui; quia multa sunt
nimis castra ejus, quia fortia, et facientia verbum ejus : magnus enim
dies Domini, et terribilis valde; et quis sustinebit eum?

Sola pœnitentia Deus pacificandus.

12 Nunc ergo, dicit Dominus, convertimini ad me in toto corde vestro,
in jejunio, et in fletu, et in planctu. 13 Et scindite corda vestra, et non
vestimenta vestra; et convertimini ad Dominum Deum vestrum, quia
benignus et misericors est, patiens et multæ misericordiæ, et præstabilis
super malitia. 14 Quis scit si convertatur, et ignoscat, et relinquat post se
benedictionem, sacrificium et libamen Domino Deo vestro? 15 Canite tuba
in Sion, sanctificate jejunium, vocate cœtum, 16 congregate populum,
sanctificate ecclesiam, coadunate senes, congregate parvulos, et sugentes
ubera; egrediatur sponsus de cubili suo, et sponsa de thalamo suo. 17 Inter
vestibulum et altare plorabunt sacerdotes, ministri Domini, et dicent:
Parce, Domine, parce populo tuo; et ne des hereditatem tuam in oppro-
brium, ut dominentur eis nationes. Quare dicunt in populis : Ubi est Deus
eorum?

SECTIO II, DE FUTURO. — SIONI BENEDICTIONES, INIMICIS EJUS MALA OMNIA PRÆDICUNTUR

Resarciuntur detrimenta temporalia Sion.

18 Zelatus est Dominus terram suam, et pepercit populo suo. 19 Et
respondit Dominus, et dixit populo suo : Ecce ego mittam vobis frumen-
tum, et vinum, et oleum, et replebimini eis; et non dabo vos ultra oppro-
brium in gentibus. 20 Et eum qui ab aquilone est procul faciam a vobis,
et expellam eum in terram inviam et desertam : faciem ejus contra mare
orientale, et extremum ejus ad mare novissimum; et ascendet fœtor ejus,
et ascendet putredo ejus, quia superbe egit.

21 Noli timere, terra; exulta, et lætare, quoniam magnificavit Dominus
ut faceret. 22 Nolite timere, animalia regionis, quia germinaverunt spe-
ciosa deserti; quia lignum attulit fructum suum, ficus et vinea dederunt
virtutem suam. 23 Et, filii Sion, exultate, et lætamini in Domino Deo
vestro, quia dedit vobis doctorem justitiæ, et descendere faciet ad vos
imbrem matutinum et serotinum, sicut in principio. 24 Et implebuntur
areæ frumento, et redundabunt torcularia vino et oleo. 25 Et reddam

10] Is. XIII, 10. Ez. XXXII, 7. Inf. III, 15. Matth. XXIV, 29. Marc. XIII, 24. Luc. XXI, 25. — 11] Jer. XXX, 7. Am. V, 18. Soph. I, 15. — 13] Ps. LXXXV, 5. Jon. IV, 2. — 14] Jon. III, 9. — 15] Sup. I, 14.

vobis annos quos comedit locusta, bruchus, et rubigo, et eruca: fortitudo
mea magna quam misi in vos. [26] Et comedetis vescentes, et saturabimini;
et laudabitis nomen Domini Dei vestri, qui fecit mirabilia vobiscum; et
non confundetur populus meus in sempiternum. [27] Et scietis quia in medio
Israel ego sum; et ego Dominus Deus vester, et non est amplius: et non
confundetur populus meus in æternum.

Effusio Spiritus sancti super omnem carnem.

[28] Et erit post hæc: effundam spiritum meum super omnem carnem:
et prophetabunt filii vestri et filiæ vestræ; senes vestri somnia somnia-
bunt, et juvenes vestri visiones videbunt. [29] Sed et super servos meos
et ancillas in diebus illis effundam spiritum meum.

Judicii generalis signa

[30] Et dabo prodigia in cælo et in terra, sanguinem, et ignem, et vapo-
rem fumi. [31] Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem, antequam
veniat dies Domini magnus et horribilis. [32] Et erit: omnis qui invo-
caverit nomen Domini, salvus erit; quia in monte Sion et in Jerusalem
erit salvatio, sicut dixit Dominus, et in residuis quos Dominus vocaverit.

et executio. 1° Divini Judicis sententia contra malos.

CAP. III. — [1] Quia ecce in diebus illis, et in tempore illo, cum conver-
tero captivitatem Juda et Jerusalem, [2] congregabo omnes gentes, et de-
ducam eas in vallem Josaphat; et disceptabo cum eis ibi super populo
meo, et hereditate mea Israel, quos disperserunt in nationibus, et terram
meam diviserunt. [3] Et super populum meum miserunt sortem; et posue-
runt puerum in prostibulo, et puellam vendiderunt pro vino ut bibe-
rent. [4] Verum quid mihi et vobis, Tyrus et Sidon, et omnis terminus
Palæstinorum? Numquid ultionem vos reddetis mihi? Et si ulciscimini
vos contra me, cito velociter reddam vicissitudinem vobis super caput
vestrum. [5] Argentum enim meum et aurum tulistis; et desiderabilia mea
et pulcherrima intulistis in delubra vestra. [6] Et filios Juda et filios Jeru-
salem vendidistis filiis Græcorum, ut longe faceretis eos de finibus suis.
[7] Ecce ego suscitabo eos de loco in quo vendidistis eos, et convertam re-
tributionem vestram in caput vestrum. [8] Et vendam filios vestros et filias
vestras in manibus filiorum Juda, et venundabunt eos Sabæis, genti lon-
ginquæ, quia Dominus locutus est.

2° Pœnis horrendis plectuntur peccatores.

[9] Clamate hoc in gentibus, sanctificate bellum, suscitate robustos; acce-
dant, ascendant omnes viri bellatores. [10] Concidite aratra vestra in gla-
dios, et ligones vestros in lanceas. Infirmus dicat: Quia fortis ego sum.
[11] Erumpite, et venite, omnes gentes de circuitu, et congregamini; ibi
occumbere faciet Dominus robustos tuos. [12] Consurgant, et ascendant
gentes in vallem Josaphat; quia ibi sedebo ut judicem omnes gentes in
circuitu. [13] Mittite falces, quoniam maturavit messis; venite, et descen-
dite, quia plenum est torcular, exuberant torcularia, quia multiplicata est
malitia eorum. [14] Populi, populi, in valle concisionis, quia juxta est dies
Domini in valle concisionis. [15] Sol et luna obtenebrati sunt, et stellæ
retraxerunt splendorem suum. [16] Et Dominus de Sion rugiet, et de Jeru-
salem dabit vocem suam, et movebuntur cæli, et terra; et Dominus spes
populi sui, et fortitudo filiorum Israel.

3° Gentis theocraticæ perpetua felicitas.

[17] Et scietis quia ego Dominus Deus vester, habitans in Sion monte
sancto meo; et erit Jerusalem sancta, et alieni non transibunt per eam
amplius. [18] Et erit in die illa, stillabunt montes dulcedinem, et colles
fluent lacte, et per omnes rivos Juda ibunt aquæ; et fons de domo Do-
mini egredietur, et irrigabit torrentem spinarum. [19] Ægyptus in desolatio-
nem erit, et Idumæa in desertum perditionis, pro eo quod inique egerint
in filios Juda, et effuderint sanguinem innocentem in terra sua. [20] Et
Judæa in æternum habitabitur, et Jerusalem in generationem et genera-
tionem. [21] Et mundabo sanguinem eorum, quem non mundaveram; et
Dominus commorabitur in Sion.

28] Is. XLIV, 3. Act. II, 17. — 31] Sup. II, 10. Matth. XXIV, 29. Luc. XXI, 25. Act. II, 20. — 32] Rom. X, 13. — 13] Apoc. XIV, 15. — 15] Sup. II, 10, 31. — 16] Jer. XXV, 30. Am. I, 2. — 18] Am. IX, 13.

PROPHETIA AMOS

CAP. I.

VERBA Amos, qui fuit in pastoribus de Thecue; quæ vidit Titulus.
super Israel in diebus Oziæ, regis Juda, et in diebus Jero-
boam, filii Joas, regis Israel, ante duos annos terræmotus.

PARS PRIMA, INTRODUCTORIA

CUNCTIS PALÆSTINÆ POPULIS ULTIONES DIVINAS ANNUNTIANS

2 Et dixit : Dominus de Sion rugiet, et de Jerusalem dabit vocem suam ; Introitus
et luxerunt speciosa pastorum, et exsiccatus est vertex Carmeli. generalis.
3 Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus Damasci, et super qua- Denuntiatio
tuor non convertam eum, eo quod trituraverint in plaustris ferreis Galaad. judicii in
4 Et mittam ignem in domum Azael, et devorabit domos Benadad. 5 Et Damascum,
conteram vectem Damasci, et disperdam habitatorem de campo idoli, et
tenentem sceptrum de domo voluptatis ; et transferetur populus Syriæ
Cyrenen, dicit Dominus.
6 Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus Gazæ, et super quatuor in Phili-
non convertam eum, eo quod transtulerint captivitatem perfectam, ut sthæos,
concluderent eam in Idumæa. 7 Et mittam ignem in murum Gazæ, et
devorabit ædes ejus. 8 Et disperdam habitatorem de Azoto, et tenentem
sceptrum de Ascalone ; et convertam manum meam super Accaron, et
peribunt reliqui Philistinorum, dicit Dominus Deus.
9 Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus Tyri, et super quatuor non in Tyrum,
convertam eum, eo quod concluserint captivitatem perfectam in Idumæa,
et non sint recordati fœderis fratrum. 10 Et mittam ignem in murum Tyri,
et devorabit ædes ejus.
11 Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus Edom, et super quatuor in Idumæos,
non convertam eum, eo quod persecutus sit in gladio fratrem suum, et
violaverit misericordiam ejus, et tenuerit ultra furorem suum, et indigna-
tionem suam servaverit usque in finem. 12 Mittam ignem in Theman, et
devorabit ædes Bosræ.
13 Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus filiorum Ammon, et super in Ammo-
quatuor non convertam eum, eo quod dissecuerit prægnantes Galaad ad nitas,
dilatandum terminum suum. 14 Et succendam ignem in muro Rabba, et
devorabit ædes ejus in ululatu in die belli, et in turbine in die commo-
tionis. 15 Et ibit Melchom in captivitatem, ipse, et principes ejus simul,
dicit Dominus.
CAP. II. — 1 Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus Moab, et super in Moabitas,
quatuor non convertam eum, eo quod incenderit ossa regis Idumææ usque

1] Zach. XIV, 5. — 2] Jer. XXV, 30. Joel, III, 16.

ad cinerem. 2 Et mittam ignem in Moab, et devorabit ædes Carioth; et
morietur in sonitu Moab, in clangore tubæ. 3 Et disperdam judicem de
medio ejus, et omnes principes ejus interficiam cum eo, dicit Dominus.

in incolas regni Juda,

4 Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus Juda, et super quatuor
non convertam eum, eo quod abjecerit legem Domini et mandata ejus
non custodierit; deceperunt enim eos idola sua, post quæ abierant patres
eorum. 5 Et mittam ignem in Juda, et devorabit ædes Jerusalem.

in incolas regni Israel.

6 Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus Israel, et super quatuor
non convertam eum, pro eo quod vendiderit pro argento justum, et pau-
perem pro calceamentis. 7 Qui conterunt super pulverem terræ capita
pauperum, et viam humilium declinant; et filius ac pater ejus ierunt
ad puellam, ut violarent nomen sanctum meum. 8 Et super vestimentis
pignoratis accubuerunt juxta omne altare, et vinum damnatorum bibe-
bant in domo Dei sui.

9 Ego autem exterminavi Amorrhæum a facie eorum, cujus altitudo,
cedrorum altitudo ejus, et fortis ipse quasi quercus; et contrivi fructum
ejus desuper, et radices ejus subter. 10 Ego sum qui ascendere vos feci de
terra Ægypti, et duxi vos in deserto quadraginta annis, ut possideretis
terram Amorrhæi. 11 Et suscitavi de filiis vestris in prophetas, et de juve-
nibus vestris nazaræos. Numquid non ita est, filii Israel? dicit Dominus.
12 Et propinabitis nazaræis vinum, et prophetis mandabitis, dicentes : Ne
prophetetis.

13 Ecce ego stridebo subter vos, sicut stridet plaustrum onustum fœno.
14 Et peribit fuga a veloce, et fortis non obtinebit virtutem suam, et
robustus non salvabit animam suam; 15 et tenens arcum non stabit, et
velox pedibus suis non salvabitur, et ascensor equi non salvabit animam
suam; 16 et robustus corde inter fortes nudus fugiet in illa die, dicit
Dominus.

PARS ALTERA

SERMONES ADVERSUS REGNUM DECEM TRIBUUM

SERMO I. — CERTO CASTIGABITUR ISRAEL

Thema.

CAP. III. — 1 Audite verbum quod locutus est Dominus super vos, filii
Israel, super omnem cognationem quam eduxi de terra Ægypti, dicens :
2 Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognationibus terræ; idcirco
visitabo super vos omnes iniquitates vestras.

Non nisi a Deo jussus vaticinatur Amos.

3 Numquid ambulabunt duo pariter, nisi convenerit eis? 4 Numquid
rugiet leo in saltu, nisi habuerit prædam? Numquid dabit catulus leonis
vocem de cubili suo, nisi aliquid apprehenderit? 5 Numquid cadet avis in
laqueum terræ absque aucupe? Numquid auferetur laqueus de terra ante-
quam quid ceperit? 6 Si clanget tuba in civitate, et populus non expa-
vescet? Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit? 7 Quia non
facit Dominus Deus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad servos
suos prophetas. 8 Leo rugiet, quis non timebit? Dominus Deus locutus
est, quis non prophetabit?

Populi extranei, testes scelerum Israel, et ruinæ ipsius testes erunt.

9 Auditum facite in ædibus Azoti, et in ædibus terræ Ægypti, et dicite :
Congregamini super montes Samariæ, et videte insanias multas in medio
ejus, et calumniam patientes in penetralibus ejus. 10 Et nescierunt facere
rectum, dicit Dominus, thesaurizantes iniquitatem et rapinas in ædibus
suis. 11 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Tribulabitur et circuietur
terra; et detrahetur ex te fortitudo tua, et diripientur ædes tuæ. 12 Hæc
dicit Dominus : Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura, aut

---

2, 9] Num. XXI, 24. Deut. II, 24. — 10] Ex. XIV, 21. Deut. VIII, 2.

extremum auriculæ, sic eruentur filii Israel, qui habitant in Samaria in plaga lectuli, et in Damasci grabato. 13 Audite, et contestamini in domo Jacob, dicit Dominus Deus exercituum; 14 quia in die cum visitare cœpero prævaricationes Israel, super eum visitabo, et super altaria Bethel; et amputabuntur cornua altaris, et cadent in terram. 15 Et percutiam domum hiemalem cum domo æstiva; et peribunt domus eburneæ, et dissipabuntur ædes multæ, dicit Dominus.

SERMO II. — SÆPISSIME MONITUS A DEO, ISRAEL REMANSIT IMPŒNITENS : IDEO PROPE EST RUINA

CAP. IV. — 1 Audite verbum hoc, vaccæ pingues, quæ estis in monte Samariæ, quæ calumniam facitis egenis et confringitis pauperes, quæ dicitis dominis vestris : Afferte, et bibemus. 2 Juravit Dominus Deus in sancto suo, quia ecce dies venient super vos, et levabunt vos in contis, et reliquias vestras in ollis ferventibus. 3 Et per aperturas exibitis altera contra alteram, et projiciemini in Armon, dicit Dominus.

Contra vaccas pingues Samariæ.

4 Venite ad Bethel, et impie agite; ad Galgalam, et multiplicate prævaricationem; et afferte mane victimas vestras, tribus diebus decimas vestras. 5 Et sacrificate de fermentato laudem, et vocate voluntarias oblationes, et annuntiate; sic enim voluistis, filii Israel, dicit Dominus Deus.

Contra idololatriam Israelitarum.

6 Unde et ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris, et indigentiam panum in omnibus locis vestris; et non estis reversi ad me, dicit Dominus.

Contra eorumdem contumaciam in peccando.

7 Ego quoque prohibui a vobis imbrem, cum adhuc tres menses superessent usque ad messem; et plui super unam civitatem, et super alteram civitatem non plui; pars una compluta est, et pars super quam non plui, aruit. 8 Et venerunt duæ et tres civitates ad unam civitatem ut biberent aquam, et non sunt satiatæ; et non redistis ad me, dicit Dominus.

9 Percussi vos in vento urente, et in aurugine; multitudinem hortorum vestrorum et vinearum vestrarum, oliveta vestra et ficeta vestra comedit eruca; et non redistis ad me, dicit Dominus.

10 Misi in vos mortem in via Ægypti; percussi in gladio juvenes vestros, usque ad captivitatem equorum vestrorum; et ascendere feci putredinem castrorum vestrorum in nares vestras; et non redistis ad me, dicit Dominus.

11 Subverti vos sicut subvertit Deus Sodomam et Gomorrham, et facti estis quasi torris raptus ab incendio; et non redistis ad me, dicit Dominus.

12 Quapropter hæc faciam tibi, Israel; postquam autem hæc fecero tibi, præparare in occursum Dei tui, Israel. 13 Quia ecce formans montes, et creans ventum, et annuntians homini eloquium suum, faciens matutinam nebulam, et gradiens super excelsa terræ : Dominus Deus exercituum nomen ejus.

Præparent se nunc in occursum Dei.

SERMO III. — TOTIUS ISRAELITICI REGNI OCCASUS

CAP. V. — 1 Audite verbum istud, quod ego levo super vos planctum : Domus Israel cecidit, et non adjiciet ut resurgat. 2 Virgo Israel projecta est in terram suam, non est qui suscitet eam. 3 Quia hæc dicit Dominus Deus : Urbs de qua egrediebantur mille, relinquentur in ea centum; et de qua egrediebantur centum, relinquentur in ea decem in domo Israel.

Thema, sub elegiæ forma.

4 Quia hæc dicit Dominus domui Israel : Quærite me, et vivetis. 5 Et nolite quærere Bethel, et in Galgalam nolite intrare, et in Bersabee non

Posset Israel salvari, sed non vult resipiscere.

9] Agg. II, 18. — 11] Gen. XIX, 24.

transibitis, quia Galgala captiva ducetur, et Bethel erit inutilis. [6] Quærite Dominum, et vivite; ne forte comburatur ut ignis domus Joseph, et devorabit, et non erit qui extinguat Bethel. [7] Qui convertitis in absinthium judicium, et justitiam in terra relinquitis. [8] Facientem Arcturum et Orionem, et convertentem in mane tenebras, et diem in noctem mutantem; qui vocat aquas maris, et effundit eas super faciem terræ : Dominus nomen est ejus. [9] Qui subridet vastitatem super robustum, et depopulationem super potentem affert. [10] Odio habuerunt corripientem in porta, et loquentem perfecte abominati sunt. [11] Idcirco, pro eo quod diripiebatis pauperem, et prædam electam tollebatis ab eo, domos quadro lapide ædificabitis, et non habitabitis in eis; vineas plantabitis amantissimas, et non bibetis vinum earum. [12] Quia cognovi multa scelera vestra, et fortia peccata vestra : hostes justi, accipientes munus, et pauperes deprimentes in porta. [13] Ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est.

[14] Quærite bonum, et non malum, ut vivatis; et erit Dominus Deus exercituum vobiscum, sicut dixistis. [15] Odite malum et diligite bonum, et constituite in porta judicium; si forte misereatur Dominus Deus exercituum reliquiis Joseph. [16] Propterea hæc dicit Dominus Deus exercituum, dominator: In omnibus plateis planctus; et in cunctis quæ foris sunt, dicetur : Væ, væ! et vocabunt agricolam ad luctum, et ad planctum eos qui sciunt plangere. [17] Et in omnibus vineis erit planctus, quia pertransibo in medio tui, dicit Dominus.

Duæ maledictiones. 1° Væ stultis, desiderantibus diem Domini.

[18] Væ desiderantibus diem Domini! Ad quid eam vobis? Dies Domini ista, tenebræ, et non lux. [19] Quomodo si fugiat vir a facie leonis, et occurrat ei ursus; et ingrediatur domum, et innitatur manu sua super parietem, et mordeat eum coluber. [20] Numquid non tenebræ dies Domini, et non lux; et caligo, et non splendor in ea? [21] Odi, et projeci festivitates vestras, et non capiam odorem cœtuum vestrorum. [22] Quod si obtuleritis mihi holocautomata, et munera vestra, non suscipiam; et vota pinguium vestrorum non respiciam. [23] Aufer a me tumultum carminum tuorum; et cantica lyræ tuæ non audiam. [24] Et revelabitur quasi aqua judicium, et justitia quasi torrens fortis. [25] Numquid hostias et sacrificium obtulistis mihi in deserto quadraginta annis, domus Israel? [26] Et portastis tabernaculum Moloch vestro, et imaginem idolorum vestrorum, sidus dei vestri, quæ fecistis vobis. [27] Et migrare vos faciam trans Damascum, dicit Dominus, Deus exercituum nomen ejus.

2° Væ opulentis, qui de die Domini non cogitant.

CAP. VI. — [1] Væ qui opulenti estis in Sion, et confiditis in monte Samariæ; optimates capita populorum, ingredientes pompatice domum Israel! [2] Transite in Chalane, et videte, et ite inde in Emath magnam, et descendite in Geth Palæstinorum, et ad optima quæque regna horum : si latior terminus eorum termino vestro est. [3] Qui separati estis in diem malum, et appropinquatis solio iniquitatis; [4] qui dormitis in lectis eburneis, et lascivitis in stratis vestris; qui comeditis agnum de grege, et vitulos de medio armenti; [5] qui canitis ad vocem psalterii, sicut David putaverunt se habere vasa cantici; [6] bibentes vinum in phialis, et optimo unguento delibuti, et nihil patiebantur super contritione Joseph. [7] Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium, et auferetur factio lascivientium.

[8] Juravit Dominus Deus in anima sua, dicit Dominus Deus exercituum: Detestor ego superbiam Jacob, et domos ejus odi, et tradam civitatem cum habitatoribus suis. [9] Quod si reliqui fuerint decem viri in domo una, et ipsi morientur. [10] Et tollet eum propinquus suus, et comburet eum, ut efferat ossa de domo; et dicet ei, qui in penetralibus domus

---

8] Inf. IX, 6. — 11] Soph. I, 13. — 15] Ps. XCVI, 10. Rom. XII, 9. — 18] Jer. XXX, 7. Joel, II, 11. Soph. I, 15. — 21] Is. I, 11. Jer. VI, 20. Mal. I, 12. — 25] Act. VII, 42. — 1] Luc. VI, 24. — 8] Jer. LI, 14.

est : Numquid adhuc est penes te? 11 Et respondebit : Finis est. Et dicet
ei : Tace, et non recorderis nominis Domini. 12 Quia ecce Dominus man-
dabit, et percutiet domum majorem ruinis, et domum minorem scissio-
nibus.

Conclusio.

13 Numquid currere queunt in petris equi, aut arari potest in bubalis,
quoniam convertistis in amaritudinem judicium, et fructum justitiæ in
absinthium? 14 Qui lætamini in nihilo, qui dicitis : Numquid non in for-
titudine nostra assumpsimus nobis cornua? 15 Ecce enim suscitabo super
vos, domus Israel, dicit Dominus Deus exercituum, gentem, et conteret
vos ab introitu Emath usque ad torrentem deserti.

PARS TERTIA

SEU LIBER VISIONUM

Visio prima : Locustæ.

Cap. VII. — 1 Hæc ostendit mihi Dominus Deus : et ecce fictor
locustæ in principio germinantium serotini imbris, et ecce serotinus post
tonsionem regis. 2 Et factum est, cum consummasset comedere herbam
terræ, dixi : Domine Deus, propitius esto, obsecro ; quis suscitabit Jacob,
quia parvulus est? 3 Misertus est Dominus super hoc : Non erit, dixit Do-
minus.

Visio secunda : Ignis devorans.

4 Hæc ostendit mihi Dominus Deus : et ecce vocabat judicium ad ignem
Dominus Deus ; et devoravit abyssum multam, et comedit simul partem.
5 Et dixi : Domine Deus, quiesce, obsecro ; quis suscitabit Jacob, quia
parvulus est? 6 Misertus est Dominus super hoc : Sed et istud non erit,
dixit Dominus Deus.

Visio tertia : Trulla cæmentarii.

7 Hæc ostendit mihi Dominus : et ecce Dominus stans super murum
litum, et in manu ejus trulla cæmentarii. 8 Et dixit Dominus ad me :
Quid tu vides, Amos? Et dixi : Trullam cæmentarii. Et dixit Dominus :
Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Israel ; non adjiciam ultra
superinducere eum. 9 Et demolientur excelsa idoli, et sanctificationes
Israel desolabuntur, et consurgam super domum Jeroboam in gladio.

Parenthesis historica : Amos et Amasias.

10 Et misit Amasias, sacerdos Bethel, ad Jeroboam, regem Israel,
dicens : Rebellavit contra te Amos in medio domus Israel ; non poterit
terra sustinere universos sermones ejus. 11 Hæc enim dicit Amos : In
gladio morietur Jeroboam, et Israel captivus migrabit de terra sua. 12 Et
dixit Amasias ad Amos : Qui vides, gradere ; fuge in terram Juda, et
comede ibi panem, et prophetabis ibi. 13 Et in Bethel non adjicies ultra
ut prophetes, quia sanctificatio regis est, et domus regni est. 14 Respon-
ditque Amos, et dixit ad Amasiam : Non sum propheta, et non sum filius
prophetæ ; sed armentarius ego sum, vellicans sycomoros. 15 Et tulit me
Dominus cum sequerer gregem, et dixit Dominus ad me : Vade propheta
ad populum meum Israel. 16 Et nunc audi verbum Domini : Tu dicis : Non
prophetabis super Israel, et non stillabis super domum idoli. 17 Propter
hoc hæc dicit Dominus : Uxor tua in civitate fornicabitur, et filii tui et
filiæ tuæ in gladio cadent, et humus tua funiculo metietur ; et tu in
terra polluta morieris, et Israel captivus migrabit de terra sua.

Visio quarta : Uncinus pomorum. 1° Ipsa visio.

Cap. VIII. — 1 Hæc ostendit mihi Dominus Deus : et ecce uncinus
pomorum. 2 Et dixit : Quid tu vides, Amos? Et dixi : Uncinum pomorum.
Et dixit Dominus ad me : Venit finis super populum meum Israel ; non
adjiciam ultra ut pertranseam eum. 3 Et stridebunt cardines templi in die
illa, dicit Dominus Deus ; multi morientur ; in omni loco projicietur
silentium.

2° Sermo circa visionem.

4 Audite hoc, qui conteritis pauperem, et deficere facitis egenos terræ ;
5 dicentes : Quando transibit mensis, et venundabimus merces? et sabba-
tum, et aperiemus frumentum, ut imminuamus mensuram, et augeamus

siclum, et supponamus stateras dolosas, 6 ut possideamus in argento egenos et pauperes pro calceamentis, et quisquilias frumenti vendamus? 7 Juravit Dominus in superbiam Jacob : Si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum! 8 Numquid super isto non commovebitur terra, et lugebit omnis habitator ejus; et ascendet quasi fluvius universus, et ejicietur, et defluet quasi rivus Ægypti? 9 Et erit in die illa, dicit Dominus Deus, occidet sol in meridie, et tenebrescere faciam terram in die luminis; 10 et convertam festivitates vestras in luctum, et omnia cantica vestra in planctum; et inducam super omne dorsum vestrum saccum, et super omne caput calvitium; et ponam eam quasi luctum unigeniti, et novissima ejus quasi diem amarum. 11 Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et mittam famem in terram; non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini. 12 Et commovebuntur a mari usque ad mare, et ab aquilone usque ad orientem; circuibunt quærentes verbum Domini, et non invenient. 13 In die illa deficient virgines pulchræ et adolescentes in siti, 14 qui jurant in delicto Samariæ, et dicunt : Vivit Deus tuus, Dan! et Vivit via Bersabee! et cadent, et non resurgent ultra.

Visio quinta : Dominus, stans super altare, ultiones suas prædicit.

CAP. IX. — 1 Vidi Dominum stantem super altare, et dixit : Percute cardinem, et commoveantur superliminaria, avaritia enim in capite omnium; et novissimum eorum in gladio interficiam, non erit fuga eis. Fugient, et non salvabitur ex eis qui fugerit. 2 Si descenderint usque ad infernum, inde manus mea educet eos; et si ascenderint usque in cælum, inde detraham eos. 3 Et si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos; et si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, et mordebit eos. 4 Et si abierint in captivitatem coram inimicis suis, ibi mandabo gladio, et occidet eos; et ponam oculos meos super eos in malum, et non in bonum. 5 Et Dominus Deus exercituum, qui tangit terram, et tabescet; et lugebunt omnes habitantes in ea, et ascendet sicut rivus omnis, et defluet sicut fluvius Ægypti. 6 Qui ædificat in cælo ascensionem suam, et fasciculum suum super terram fundavit; qui vocat aquas maris, et effundit eas super faciem terræ; Dominus nomen ejus. 7 Numquid non ut filii Æthiopum vos estis mihi, filii Israel? ait Dominus. Numquid non Israel ascendere feci de terra Ægypti, et Palæstinos de Cappadocia, et Syros de Cyrene? 8 Ecce oculi Domini Dei super regnum peccans : et conteram illud a facie terræ; verumtamen conterens non conteram domum Jacob, dicit Dominus. 9 Ecce enim mandabo ego, et concutiam in omnibus gentibus domum Israel, sicut concutitur triticum in cribro, et non cadet lapillus super terram. 10 In gladio morientur omnes peccatores populi mei, qui dicunt : Non appropinquabit, et non veniet super nos malum.

Promittuntur tamen tempora felicissima.

11 In die illa suscitabo tabernaculum David, quod cecidit; et reædificabo aperturas murorum ejus, et ea quæ corruerant instaurabo; et reædificabo illud sicut in diebus antiquis; 12 ut possideant reliquias Idumææ, et omnes nationes, eo quod invocatum sit nomen meum super eos : dicit Dominus faciens hæc. 13 Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et comprehendet arator messorem, et calcator uvæ mittentem semen; et stillabunt montes dulcedinem, et omnes colles culti erunt. 14 Et convertam captivitatem populi mei Israel; et ædificabunt civitates desertas, et inhabitabunt; et plantabunt vineas, et bibent vinum earum, et facient hortos, et comedent fructus eorum. 15 Et plantabo eos super humum suam, et non evellam eos ultra de terra sua, quam dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

10] Tob. II, 6. I Mach. I, 41. — 2] Ps. CXXXVIII, 8. — 4] Jer. XLIV, 11. — 6] Sup. V, 8. — 11] Act. XV, 16. — 13] Joel, III, 18.

PROPHETIA ABDIÆ

Titulus.

VISIO Abdiæ.

Domini contra Idumæos decretum terribile et immutabile.

Hæc dicit Dominus Deus ad Edom: Auditum audivimus
a Domino; et legatum ad gentes misit: Surgite, et consur-
gamus adversus eum in prælium. [2] Ecce parvulum dedi te
in gentibus, contemptibilis tu es valde. [3] Superbia cordis
tui extulit te, habitantem in scissuris petrarum, exaltantem solium tuum;
qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram? [4] Si exaltatus fueris
ut aquila, et si inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit
Dominus. [5] Si fures introissent ad te, si latrones per noctem, quomodo
conticuisses? Nonne furati essent sufficientia sibi? Si vindemiatores
introissent ad te, numquid saltem racemum reliquissent tibi? [6] Quomodo
scrutati sunt Esau? Investigaverunt abscondita ejus. [7] Usque ad termi-
num emiserunt te, omnes viri fœderis tui illuserunt tibi; invaluerunt
adversum te viri pacis tuæ, qui comedunt tecum ponent insidias subter
te; non est prudentia in eo. [8] Numquid non in die illa, dicit Dominus,
perdam sapientes de Idumæa, et prudentiam de monte Esau? [9] Et time-
bunt fortes tui a meridie, ut intereat vir de monte Esau.

Quamobrem sic punietur Edom.

[10] Propter interfectionem, et propter iniquitatem in fratrem tuum
Jacob, operiet te confusio, et peribis in æternum. [11] In die cum stares
adversus eum, quando capiebant alieni exercitum ejus, et extranei ingre-
diebantur portas ejus, et super Jerusalem mittebant sortem, tu quoque
eras quasi unus ex eis. [12] Et non despicies in die fratris tui, in die pere-
grinationis ejus; et non lætaberis super filios Juda in die perditionis
eorum, et non magnificabis os tuum in die angustiæ. [13] Neque ingredieris
portam populi mei in die ruinæ eorum; neque despicies et tu in malis
ejus in die vastitatis illius; et non emitteris adversus exercitum ejus in
die vastitatis illius. [14] Neque stabis in exitibus ut interficias eos qui fuge-
rint, et non concludes reliquos ejus in die tribulationis. [15] Quoniam juxta
est dies Domini super omnes gentes: sicut fecisti, fiet tibi; retributionem
tuam convertet in caput tuum. [16] Quomodo enim bibistis super montem
sanctum meum, bibent omnes gentes jugiter; et bibent, et absorbebunt,
et erunt quasi non sint.

Sioni mirabilis promittitur salvatio.

[17] Et in monte Sion erit salvatio, et erit sanctus; et possidebit domus
Jacob eos qui se possederant. [18] Et erit domus Jacob ignis, et domus Jo-
seph flamma, et domus Esau stipula; et succendentur in eis, et devora-
bunt eos, et non erunt reliquiæ domus Esau, quia Dominus locutus est.
[19] Et hereditabunt hi qui ad austrum sunt, montem Esau; et qui in cam-
pestribus, Philisthiim; et possidebunt regionem Ephraim et regionem
Samariæ, et Benjamin possidebit Galaad. [20] Et transmigratio exercitus
hujus filiorum Israel, omnia loca Chananæorum usque ad Sareptam; et
transmigratio Jerusalem, quæ in Bosphoro est, possidebit civitates austri.
[21] Et ascendent salvatores in montem Sion judicare montem Esau; et erit
Domino regnum.

1] Jer. XLIX, 14. — 8] Is. XXIX, 14. 1 Cor. I, 19. — 10] Gen. XXVII, 42.

PROPHETIA JONÆ

§ I. — *Jonæ missio in Ninive, fuga et castigatio.*

Cap. I.

Jussio Dei et Jonæ fuga.

Et factum est verbum Domini ad Jonam, filium Amathi,
dicens : 2 Surge, et vade in Niniven, civitatem grandem,
et prædica in ea, quia ascendit malitia ejus coram me. 3 Et
surrexit Jonas, ut fugeret in Tharsis a facie Domini ; et
descendit in Joppen ; et invenit navem euntem in Tharsis,
et dedit naulum ejus, et descendit in eam ut iret cum eis in Tharsis a
facie Domini.

Jonæ reluctantis castigatio.

4 Dominus autem misit ventum magnum in mare ; et facta est tempestas
magna in mari, et navis periclitabatur conteri. 5 Et timuerunt nautæ, et
clamaverunt viri ad deum suum, et miserunt vasa quæ erant in navi, in
mare, ut alleviaretur ab eis ; et Jonas descendit ad interiora navis, et dor-
miebat sopore gravi. 6 Et accessit ad eum gubernator, et dixit ei : Quid tu
sopore deprimeris ? Surge, invoca Deum tuum, si forte recogitet Deus de
nobis, et non pereamus. 7 Et dixit vir ad collegam suum : Venite, et mit-
tamus sortes, et sciamus quare hoc malum sit nobis. Et miserunt sortes,
et cecidit sors super Jonam.
8 Et dixerunt ad eum : Indica nobis cujus causa malum istud sit nobis ?
quod est opus tuum ? quæ terra tua, et quo vadis ? vel ex quo populo es
tu ? 9 Et dixit ad eos : Hebræus ego sum, et Dominum Deum cæli ego
timeo, qui fecit mare et aridam. 10 Et timuerunt viri timore magno, et
dixerunt ad eum : Quid hoc fecisti ? Cognoverunt enim viri quod a facie
Domini fugeret, quia indicaverat eis. 11 Et dixerunt ad eum : Quid facie-
mus tibi, et cessabit mare a nobis ? quia mare ibat, et intumescebat. 12 Et
dixit ad eos : Tollite me, et mittite in mare, et cessabit mare a vobis ;
scio enim ego quoniam propter me tempestas hæc grandis venit super
vos. 13 Et remigabant viri ut reverterentur ad aridam, et non valebant,
quia mare ibat, et intumescebat super eos. 14 Et clamaverunt ad Domi-
num, et dixerunt : Quæsumus, Domine, ne pereamus in anima viri istius ;
et ne des super nos sanguinem innocentem, quia tu, Domine, sicut
voluisti, fecisti. 15 Et tulerunt Jonam, et miserunt in mare ; et stetit mare
a fervore suo. 16 Et timuerunt viri timore magno Dominum ; et immola-
verunt hostias Domino, et voverunt vota.

§ II. — *Prophetæ mira servatio.*

Jonas in ventre ceti.

Cap. II. — 1 Et præparavit Dominus piscem grandem ut deglutiret
Jonam : et erat Jonas in ventre piscis tribus diebus et tribus noctibus.

2, 1] Matth. XII, 40 et XVI, 4. Luc. XI, 30. I Cor. XV, 4.

[2] Et oravit Jonas ad Dominum Deum suum de ventre piscis, [3] et
dixit :

Jonæ canticum

Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, et exaudivit me;
de ventre inferi clamavi, et exaudisti vocem meam.
[4] Et projecisti me in profundum in corde maris,
et flumen circumdedit me;
omnes gurgites tui, et fluctus tui super me transierunt.
[5] Et ego dixi : Abjectus sum a conspectu oculorum tuorum;
verumtamen rursus videbo templum sanctum tuum.
[6] Circumdederunt me aquæ usque ad animam;
abyssus vallavit me, pelagus operuit caput meum.
[7] Ad extrema montium descendi,
terræ vectes concluserunt me in æternum;
et sublevabis de corruptione vitam meam, Domine Deus meus.
[8] Cum angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus sum :
ut veniat ad te oratio mea, ad templum sanctum tuum.
[9] Qui custodiunt vanitates frustra, misericordiam suam derelinquunt.
[10] Ego autem in voce laudis immolabo tibi;
quæcumque vovi, reddam pro salute Domino.
[11] Et dixit Dominus pisci; et evomuit Jonam in aridam.

et liberatio.

§ III. — *Jonæ prædicatio in Ninive.*

Cap. III. — [1] Et factum est verbum Domini ad Jonam secundo, di-
cens : [2] Surge, et vade in Niniven, civitatem magnam, et prædica in ea
prædicationem quam ego loquor ad te. [3] Et surrexit Jonas, et abiit in
Niniven juxta verbum Domini; et Ninive erat civitas magna itinere
trium dierum. [4] Et cœpit Jonas introire in civitatem itinere diei unius; et
clamavit, et dixit: Adhuc quadraginta dies, et Ninive subvertetur.

Jonas prædicat in Ninive.

[5] Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum, et prædicaverunt jejunium, et
vestiti sunt saccis, a majore usque ad minorem. [6] Et pervenit verbum ad
regem Ninive; et surrexit de solio suo, et abjecit vestimentum suum a
se, et indutus est sacco, et sedit in cinere. [7] Et clamavit, et dixit in Ni-
nive ex ore regis et principum ejus, dicens : Homines, et jumenta, et
boves, et pecora non gustent quidquam; nec pascantur, et aquam non
bibant. [8] Et operiantur saccis homines, et jumenta, et clament ad Domi-
num in fortitudine; et convertatur vir a via sua mala, et ab iniquitate
quæ est in manibus eorum. [9] Quis scit si convertatur et ignoscat Deus,
et revertatur a furore iræ suæ, et non peribimus?

Ninivitarum conversio et salus.

[10] Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala; et
misertus est Deus super malitiam quam locutus fuerat ut faceret eis, et
non fecit.

§ IV. — *Jonas a Domino denuo correptus.*

Cap. IV. — [1] Et afflictus est Jonas afflictione magna, et iratus est; [2] et
oravit ad Dominum, et dixit : Obsecro, Domine, numquid non hoc est
verbum meum cum adhuc essem in terra mea? Propter hoc præoccupavi
ut fugerem in Tharsis; scio enim quia tu Deus clemens et misericors es,
patiens et multæ miserationis, et ignoscens super malitia. [3] Et nunc, Do-
mine, tolle, quæso, animam meam a me, quia melior est mihi mors
quam vita. [4] Et dixit Dominus : Putasne bene irasceris tu? [5] Et egressus
est Jonas de civitate, et sedit contra orientem civitatis; et fecit sibimet
umbraculum ibi, et sedebat subter illud in umbra, donec videret quid
accideret civitati.

Propter Dei misericordiam vates affligitur.

3] Ps. CXIX, 1. — 6] Ps. LXVIII, 2. — 5] Matth. XII, 41. Luc. XI, 32. — 9] Jer. XVIII, 11. Joel, II, 14. — 2] Ps. LXXXV, 5. Joel, II, 13.

Ope hederæ edocetur et corripitur.

6 Et præparavit Dominus Deus hederam, et ascendit super caput Jonæ,
ut esset umbra super caput ejus, et protegeret eum (laboraverat enim);
et lætatus est Jonas super hedera lætitia magna. 7 Et paravit Deus ver-
mem ascensu diluculi in crastinum; et percussit hederam, et exaruit.
8 Et cum ortus fuisset sol, præcepit Dominus vento calido et urenti; et
percussit sol super caput Jonæ, et æstuabat; et petivit animæ suæ ut mo-
reretur, et dixit: Melius est mihi mori quam vivere. 9 Et dixit Dominus
ad Jonam: Putasne bene irasceris tu super hedera? Et dixit: Bene
irascor ego usque ad mortem. 10 Et dixit Dominus: Tu doles super hede-
ram in qua non laborasti, neque fecisti ut cresceret; quæ sub una nocte
nata est, et sub una nocte periit: 11 et ego non parcam Ninive, civitati
magnæ, in qua sunt plus quam centum viginti millia hominum qui nesciunt
quid sit inter dexteram et sinistram suam, et jumenta multa?

PROPHETIA MICHÆÆ

Cap. I.

VERBUM Domini, quod factum est ad Michæam Morasthiten, Titulus.
in diebus Joathan, Achaz, et Ezechiæ, regum Juda, quod
vidit super Samariam et Jerusalem.

Sermo I. — Cives tam regni Israel quam regni Juda mittentur in exilium

§ I. — *Excidium Samariæ et Jerusalem vates comminatur.*

2 Audite, populi omnes; et attendat terra, et plenitudo ejus; et sit Minax
Dominus Deus vobis in testem, Dominus de templo sancto suo. 3 Quia vaticinium
ecce Dominus egredietur de loco suo; et descendet, et calcabit super de exitio
excelsa terræ. 4 Et consumentur montes subtus eum, et valles scindentur Samariæ.
sicut cera a facie ignis, et sicut aquæ quæ decurrunt in præceps. 5 In
scelere Jacob omne istud, et in peccatis domus Israel. Quod scelus Jacob?
nonne Samaria? Et quæ excelsa Judæ? nonne Jerusalem? 6 Et ponam
Samariam quasi acervum lapidum in agro, cum plantatur vinea; et de-
traham in vallem lapides ejus, et fundamenta ejus revelabo. 7 Et omnia
sculptilia ejus concidentur, et omnes mercedes ejus comburentur igne, et
omnia idola ejus ponam in perditionem, quia de mercedibus meretricis
congregata sunt, et usque ad mercedem meretricis revertentur.
8 Super hoc plangam, et ululabo; vadam spoliatus, et nudus; faciam Flebile
planctum velut draconum, et luctum quasi struthionum: 9 quia desperata vaticinium
est plaga ejus, quia venit usque ad Judam, tetigit portam populi mei de exitio
usque ad Jerusalem. 10 In Geth nolite annuntiare; lacrymis ne ploretis; Jerusalem.
in domo pulveris pulvere vos conspergite. 11 Et transite vobis, habitatio
pulchra, confusa ignominia; non est egressa quæ habitat in exitu;
planctum domus vicina accipiet ex vobis, quæ stetit sibimet. 12 Quia infir-
mata est in bonum, quæ habitat in amaritudinibus; quia descendit malum
a Domino in portam Jerusalem. 13 Tumultus quadrigæ stuporis habitanti
Lachis; principium peccati est filiæ Sion, quia in te inventa sunt scelera
Israel. 14 Propterea dabit emissarios super hereditatem Geth; domus men-
dacii in deceptionem regibus Israel. 15 Adhuc heredem adducam tibi, quæ
habitas in Maresa; usque ad Odollam veniet gloria Israel. 16 Decalvare,
et tondere super filios deliciarum tuarum; dilata calvitium tuum sicut
aquila, quoniam captivi ducti sunt ex te.

§ II. — *Peccata Israel, causa ultionis divinæ.*

Cap. II. — 1 Væ qui cogitatis inutile, et operamini malum in cubi- Procerum
libus vestris! In luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est præsertim flagitia reprehenduntur.

2] Deut. XXXII, 1. Is. I, 2. — 3] Is. XXVI, 21

manus eorum. 2 Et concupierunt agros, et violenter tulerunt; et rapuerunt domos; et calumniabantur virum, et domum ejus; virum, et hereditatem ejus. 3 Idcirco hæc dicit Dominus : Ecce ego cogito super familiam istam malum unde non auferetis colla vestra; et non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est. 4 In die illa sumetur super vos parabola, et cantabitur canticum cum suavitate, dicentium : Depopulatione vastati sumus; pars populi mei commutata est; quomodo recedet a me, cum revertatur, qui regiones nostras dividat? 5 Propter hoc non erit tibi mittens funiculum sortis in cœtu Domini.

Totius populi impia agendi ratio.

6 Ne loquamini loquentes; non stillabit super istos, non comprehendet confusio. 7 Dicit domus Jacob : Numquid abbreviatus est spiritus Domini, aut tales sunt cogitationes ejus? Nonne verba mea bona sunt cum eo qui recte graditur? 8 Et e contrario populus meus in adversarium consurrexit. Desuper tunica pallium sustulistis; et eos qui transibant simpliciter convertistis in bellum. 9 Mulieres populi mei ejecistis de domo deliciarum suarum; a parvulis earum tulistis laudem meam in perpetuum. 10 Surgite, et ite, quia non habetis hic requiem; propter immunditiam ejus corrumpetur putredine pessima. 11 Utinam non essem vir habens spiritum, et mendacium potius loquerer! Stillabo tibi in vinum et in ebrietatem; et erit super quem stillatur populus iste.

§ III. — *Præsagitur futura salus.*

12 Congregatione congregabo, Jacob, totum te; in unum conducam reliquias Israel; pariter ponam illum quasi gregem in ovili, quasi pecus in medio caularum; tumultuabuntur a multitudine hominum. 13 Ascendet enim pandens iter ante eos; divident, et transibunt portam, et ingredientur per eam; et transibit rex eorum coram eis, et Dominus in capite eorum.

SERMO II. — POST IMAS HUMILIATIONES IN SUBLIME TOLLETUR SION

§ I. — *Humiliationes Sion.*

Sion humiliabitur, 1° propter perversos duces;

CAP. III. — 1 Et dixi : Audite, principes Jacob, et duces domus Israel : Numquid non vestrum est scire judicium? 2 qui odio habetis bonum, et diligitis malum; qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis, et carnem eorum desuper ossibus eorum. 3 Qui comederunt carnem populi mei, et pellem eorum desuper excoriaverunt, et ossa eorum confregerunt, et conciderunt sicut in lebete, et quasi carnem in medio ollæ. 4 Tunc clamabunt ad Dominum, et non exaudiet eos; et abscondet faciem suam ab eis in tempore illo, sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis.

2° propter falsos prophetas;

5 Hæc dicit Dominus super prophetas qui seducunt populum meum, qui mordent dentibus suis, et prædicant pacem; et si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum prælium. 6 Propterea nox vobis pro visione erit, et tenebræ vobis pro divinatione; et occumbet sol super prophetas, et obtenebrabitur super eos dies. 7 Et confundentur qui vident visiones, et confundentur divini; et operient omnes vultus suos, quia non est responsum Dei. 8 Verumtamen ego repletus sum fortitudine spiritus Domini, judicio, et virtute, ut annuntiem Jacob scelus suum, et Israel peccatum suum.

3° simul propter perversos duces, prophetas et sacerdotes.

9 Audite hoc, principes domus Jacob, et judices domus Israel, qui abominamini judicium, et omnia recta pervertitis; 10 qui ædificatis Sion in sanguinibus, et Jerusalem in iniquitate. 11 Principes ejus in muneribus

---

3, 11] Ez. XXII, 27. Soph. III, 3.

judicabant, et sacerdotes ejus in mercede docebant, et prophetæ ejus in
pecunia divinabant; et super Dominum requiescebant, dicentes : Num-
quid non Dominus in medio nostrum ? Non venient super nos mala.
12 Propter hoc, causa vestri, Sion quasi ager arabitur, et Jerusalem quasi
acervus lapidum erit, et mons templi in excelsa silvarum.

§ II. — *Sion glorificabitur.*

De montis Domini exaltatione.

CAP. IV. — 1 Et erit : in novissimo dierum erit mons domus Domini
præparatus in vertice montium, et sublimis super colles ; et fluent ad
eum populi, 2 et properabunt gentes multæ, et dicent : Venite, ascenda-
mus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob ; et docebit nos de viis
suis, et ibimus in semitis ejus, quia de Sion egredietur lex, et verbum
Domini de Jerusalem. 3 Et judicabit inter populos multos, et corripiet
gentes fortes usque in longinquum ; et concident gladios suos in vomeres,
et hastas suas in ligones : non sumet gens adversus gentem gladium, et
non discent ultra belligerare. 4 Et sedebit vir subtus vitem suam et subtus
ficum suam, et non erit qui deterreat, quia os Domini exercituum locutum
est. 5 Quia omnes populi ambulabunt unusquisque in nomine dei sui ; nos
autem ambulabimus in nomine Domini Dei nostri, in æternum et ultra.
6 In die illa, dicit Dominus, congregabo claudicantem, et eam quam
ejeceram colligam, et quam afflixeram ; 7 et ponam claudicantem in reli-
quias, et eam quæ laboraverat, in gentem robustam ; et regnabit Dominus
super eos in monte Sion, ex hoc nunc et usque in æternum.

In Sion a Christo rege, devictis hostibus, renovabitur imperium.

8 Et tu, turris gregis nebulosa filiæ Sion, usque ad te veniet, et veniet
potestas prima, regnum filiæ Jerusalem. 9 Nunc quare mœrore contra-
heris? Numquid rex non est tibi, aut consiliarius tuus periit, quia com-
prehendit te dolor sicut parturientem ? 10 Dole et satage, filia Sion, quasi
parturiens, quia nunc egredieris de civitate, et habitabis in regione, et
venies usque ad Babylonem : ibi liberaberis, ibi redimet te Dominus de
manu inimicorum tuorum. 11 Et nunc congregatæ sunt super te gentes
multæ, quæ dicunt : Lapidetur, et aspiciat in Sion oculus noster. 12 Ipsi
autem non cognoverunt cogitationes Domini ; et non intellexerunt consi-
lium ejus, quia congregavit eos quasi fœnum areæ. 13 Surge et tritura,
filia Sion, quia cornu tuum ponam ferreum, et ungulas tuas ponam æreas ;
et comminues populos multos, et interficies Domino rapinas eorum, et
fortitudinem eorum Domino universæ terræ.

Christi nativitas in Bethlehem,

CAP. V. — 1 Nunc vastaberis, filia latronis. Obsidionem posuerunt
super nos, in virga percutient maxillam judicis Israel. 2 Et tu, Bethlehem
Ephrata, parvulus es in millibus Juda ; ex te mihi egredietur qui sit do-
minator in Israel, et egressus ejus ab initio, a diebus æternitatis. 3 Pro-
pter hoc dabit eos usque ad tempus in quo parturiens pariet ; et reliquiæ
fratrum ejus convertentur ad filios Israel.

ejusque regnum pacificum ac gloriosum.

4 Et stabit, et pascet in fortitudine Domini, in sublimitate nominis
Domini Dei sui ; et convertentur, quia nunc magnificabitur usque ad ter-
minos terræ. 5 Et erit iste pax. Cum venerit Assyrius in terram nostram,
et quando calcaverit in domibus nostris, et suscitabimus super eum septem
pastores et octo primates homines ; 6 et pascent terram Assur in gladio, et
terram Nemrod in lanceis ejus, et liberabit ab Assur cum venerit in
terram nostram, et cum calcaverit in finibus nostris. 7 Et erunt reliquiæ
Jacob in medio populorum multorum quasi ros a Domino, et quasi stillæ
super herbam, quæ non expectat virum, et non præstolatur filios homi-
num. 8 Et erunt reliquiæ Jacob in gentibus, in medio populorum multo-
rum, quasi leo in jumentis silvarum, et quasi catulus leonis in gregibus

12] Jer. XXVI, 18. — 1] Is. II, 2. — 7] Soph. III, 19. Dan. VII, 14. Luc. I, 32. — 2] Matth. II, 6.
Joan. VII, 42.

pecorum, qui cum transierit, et conculcaverit, et ceperit, non est qui
eruat. 9 Exaltabitur manus tua super hostes tuos, et omnes inimici tui
interibunt.
10 Et erit in die illa, dicit Dominus : Auferam equos tuos de medio tui,
et disperdam quadrigas tuas. 11 Et perdam civitates terræ tuæ, et destruam
omnes munitiones tuas ; et auferam maleficia de manu tua, et divinationes
non erunt in te ; 12 et perire faciam sculptilia tua et statuas tuas de medio
tui, et non adorabis ultra opera manuum tuarum ; 13 et evellam lucos tuos
de medio tui, et conteram civitates tuas. 14 Et faciam, in furore et in
indignatione, ultionem in omnibus gentibus quæ non audierunt.

SERMO III. — VIA DUCENS AD SALUTEM

§ I. — *Dominus litigat cum ingratis filiis suis.*

Judæi vocantur ad solemne judicium.

CAP. VI. — 1 Audite quæ Dominus loquitur : Surge, contende judicio
adversum montes, et audiant colles vocem tuam. 2 Audiant montes judi-
cium Domini, et fortia fundamenta terræ ; quia judicium Domini cum
populo suo, et cum Israel dijudicabitur.

Queritur Deus de ingratitudine Israelis.

3 Popule meus, quid feci tibi? aut quid molestus fui tibi? Responde
mihi. 4 Quia eduxi te de terra Ægypti, et de domo servientium liberavi te,
et misi ante faciem tuam Moysen, et Aaron, et Mariam? 5 Popule meus,
memento, quæso, quid cogitaverit Balach, rex Moab, et quid responderit
ei Balaam, filius Beor, de Setim usque ad Galgalam, ut cognosceres justi-
tias Domini.

Populi vana satisfactio.

6 Quid dignum offeram Domino? Curvabo genu Deo excelso? numquid
offeram ei holocautomata et vitulos anniculos? 7 Numquid placari potest
Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium?
numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum ventris mei
pro peccato animæ meæ? 8 Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, et quid
Dominus requirat a te : Utique facere judicium, et diligere misericordiam,
et sollicitum ambulare cum Deo tuo.

Sententia divina adversus Israel.

9 Vox Domini ad civitatem clamat, et salus erit timentibus nomen
tuum : Audite, tribus, et quis approbabit illud? 10 Adhuc ignis in domo
impii thesauri iniquitatis, et mensura minor iræ plena. 11 Numquid justi-
ficabo stateram impiam, et saccelli pondera dolosa? 12 In quibus divites
ejus repleti sunt iniquitate, et habitantes in ea loquebantur mendacium,
et lingua eorum fraudulenta in ore eorum. 13 Et ego ergo cœpi percutere
te perditione super peccatis tuis. 14 Tu comedes, et non saturaberis ; et
humiliatio tua in medio tui ; et apprehendes, et non salvabis ; et quos sal-
vaveris, in gladium dabo. 15 Tu seminabis, et non metes ; tu calcabis
olivam, et non ungeris oleo ; et mustum, et non bibes vinum. 16 Et custo-
disti præcepta Amri, et omne opus domus Achab, et ambulasti in volun-
tatibus eorum, ut darem te in perditionem, et habitantes in ea in sibilum :
et opprobrium populi mei portabitis.

§ II. — *Oratio populi pœnitentis, et Dei miseratio.*

Humilis confessio Israel.

CAP. VII. — 1 Væ mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumno
racemos vindemiæ! Non est botrus ad comedendum, præcoquas ficus
desideravit anima mea. 2 Periit sanctus de terra, et rectus in hominibus
non est : omnes in sanguine insidiantur ; vir fratrem suum ad mortem ve-
natur. 3 Malum manuum suarum dicunt bonum : princeps postulat, et
judex in reddendo est ; et magnus locutus est desiderium animæ suæ, et
conturbaverunt eam. 4 Qui optimus in eis est, quasi paliurus ; et qui rectus,

---

3] Jer. II, 5. — 5] Num. XXII, XXIII. — 15] Deut. XXVIII, 38. Agg. I, 6.

quasi spina de sepe. Dies speculationis tuæ, visitatio tua venit; nunc erit
vastitas eorum. 5 Nolite credere amico, et nolite confidere in duce; ab ea
quæ dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui. 6 Quia filius contume-
liam facit patri, et filia consurgit adversus matrem suam, nurus adver-
sus socrum suam; et inimici hominis domestici ejus.

7 Ego autem ad Dominum aspiciam; expectabo Deum, salvatorem
meum; audiet me Deus meus. 8 Ne læteris, inimica mea, super me, quia
cecidi; consurgam cum sedero in tenebris: Dominus lux mea est. 9 Iram
Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec causam meam judicet, et
faciat judicium meum. Educet me in lucem, videbo justitiam ejus. 10 Et
aspiciet inimica mea, et operietur confusione, quæ dicit ad me: Ubi est
Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt in eam; nunc erit in conculca-
tionem ut lutum platearum. 11 Dies, ut ædificentur maceriæ tuæ; in die
illa longe fiet lex. 12 In die illa et usque ad te veniet de Assur, et usque
ad civitates munitas, et a civitatibus munitis usque ad flumen, et ad mare
de mari, et ad montem de monte. 13 Et terra erit in desolationem propter
habitatores suos, et propter fructum cogitationum eorum.

Soli Deo fidendum Judæi fatentur.

14 Pasce populum tuum in virga tua, gregem hereditatis tuæ, habitantes
solos, in saltu, in medio Carmeli. Pascentur Basan et Galaad juxta dies
antiquos. 15 Secundum dies egressionis tuæ de terra Ægypti, ostendam ei
mirabilia. 16 Videbunt gentes, et confundentur super omni fortitudine sua.
Ponent manum super os, aures eorum surdæ erunt. 17 Lingent pulverem
sicut serpentes; velut reptilia terræ perturbabuntur in ædibus suis; Do-
minum Deum nostrum formidabunt, et timebunt te.

Miro modo Deus miserebitur Sion.

18 Quis, Deus, similis tui, qui aufers iniquitatem, et transis peccatum
reliquiarum hereditatis tuæ? Non immittet ultra furorem suum, quoniam
volens misericordiam est. 19 Revertetur, et miserebitur nostri; deponet
iniquitates nostras, et projiciet in profundum maris omnia peccata nostra.
20 Dabis veritatem Jacob, misericordiam Abraham, quæ jurasti patribus
nostris a diebus antiquis.

6] Matth. X, 35 et 36. — 18] Jer. X, 6. Act. X, 43.

PROPHETIA NAHUM

CAP. I.

Libri inscriptio duplex.

ONUS Ninive. Liber visionis Nahum Elcesæi.

§ I. — *Dei consilium de extinguenda Ninive ut Israel liberetur.*

Divini Judicis attributa et aggressio tremenda describuntur.

2 Deus æmulator, et ulciscens Dominus. Ulciscens Dominus, et habens
furorem : ulciscens Dominus in hostes suos, et irascens ipse inimicis suis.
3 Dominus patiens, et magnus fortitudine, et mundans non faciet inno-
centem. Dominus in tempestate et turbine viæ ejus, et nebulæ pulvis
pedum ejus. 4 Increpans mare, et exsiccans illud, et omnia flumina ad
desertum deducens. Infirmatus est Basan et Carmelus, et flos Libani
elanguit. 5 Montes commoti sunt ab eo, et colles desolati sunt; et contre-
muit terra a facie ejus, et orbis, et omnes habitantes in eo. 6 Ante faciem
indignationis ejus quis stabit? et quis resistet in ira furoris ejus? Indi-
gnatio ejus effusa est ut ignis, et petræ dissolutæ sunt ab eo.

Ninive sententia declaratur, spes datur Israeli.

7 Bonus Dominus, et confortans in die tribulationis, et sciens sperantes
in se. 8 Et in diluvio prætereunte consummationem faciet loci ejus, et
inimicos ejus persequentur tenebræ. 9 Quid cogitatis contra Dominum?
Consummationem ipse faciet; non consurget duplex tribulatio. 10 Quia
sicut spinæ se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter
potantium; consumentur quasi stipula ariditate plena. 11 Ex te exibit
cogitans contra Dominum malitiam, mente pertractans prævaricationem.

Eadem modo luculentiori repetuntur.

12 Hæc dicit Dominus : Si perfecti fuerint, et ita plures, sic quoque
attondentur, et pertransibit; afflixi te, et non affligam te ultra. 13 Et nunc
conteram virgam ejus de dorso tuo, et vincula tua disrumpam. 14 Et præci-
piet super te Dominus, non seminabitur ex nomine tuo amplius; de domo
dei tui interficiam sculptile, et conflatile; ponam sepulcrum tuum, quia
inhonoratus es. 15 Ecce super montes pedes evangelizantis, et annuntiantis
pacem. Celebra, Juda, festivitates tuas, et redde vota tua, quia non adji-
ciet ultra ut pertranseat in te Belial : universus interiit.

§ II. — *Divini contra Niniven decreti executio adæquata.*

Exercitus egregie instructus ascendit in Niniven.

CAP. II. — 1 Ascendit qui dispergat coram te, qui custodiat obsidio-
nem; contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutem valde. 2 Quia
reddidit Dominus superbiam Jacob, sicut superbiam Israel; quia vasta-
tores dissipaverunt eos, et propagines eorum corruperunt. 3 Clypeus for-
tium ejus ignitus, viri exercitus in coccineis; igneæ habenæ currus in die
præparationis ejus, et agitatores consopiti sunt. 4 In itineribus conturbati
sunt, quadrigæ collisæ sunt in plateis; aspectus eorum quasi lampades,
quasi fulgura discurrentia.

Urbis expugnatio ac direptio.

5 Recordabitur fortium suorum, ruent in itineribus suis; velociter

---

15] Is. LII, 7. Rom. X. 15.

ascendent muros ejus, et præparabitur umbraculum. [6] Portæ fluviorum
apertæ sunt, et templum ad solum dirutum. [7] Et miles captivus abductus
est; et ancillæ ejus minabantur gementes ut columbæ, murmurantes in
cordibus suis. [8] Et Ninive quasi piscina aquarum aquæ ejus; ipsi vero
fugerunt. State, state! et non est qui revertatur. [9] Diripite argentum,
diripite aurum; et non est finis divitiarum ex omnibus vasis desiderabi-
libus. [10] Dissipata est, et scissa, et dilacerata; et cor tabescens, et disso-
lutio geniculorum, et defectio in cunctis renibus, et facies omnium eorum
sicut nigredo ollæ.

[11] Ubi est habitaculum leonum, et pascua catulorum leonum, ad quam
ivit leo ut ingrederetur illuc, catulus leonis, et non est qui exterreat?
[12] Leo cepit sufficienter catulis suis, et necavit leænis suis, et implevit
præda speluncas suas, et cubile suum rapina. [13] Ecce ego ad te, dicit
Dominus exercituum; et succendam usque ad fumum quadrigas tuas, et
leunculos tuos comedet gladius, et exterminabo de terra prædam tuam,
et non audietur ultra vox nuntiorum tuorum.

Jam non est Ninive, terribilis illa quondam ferarum latebra.

§ III. — *Decreti contra Niniven causæ et immutabilitas.*

CAP. III. — [1] Væ, civitas sanguinum, universa mendacii dilaceratione
plena! non recedet a te rapina. [2] Vox flagelli, et vox impetus rotæ,
et equi frementis, et quadrigæ ferventis, et equitis ascendentis, [3] et
micantis gladii, et fulgurantis hastæ, et multitudinis interfectæ, et gravis
ruinæ; nec est finis cadaverum, et corruent in corporibus suis.

Urbem prædabundam cædes, libidinosam ignominia feriet.

[4] Propter multitudinem fornicationum meretricis speciosæ, et gratæ,
et habentis maleficia, quæ vendidit gentes in fornicationibus suis, et
familias in maleficiis suis. [5] Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, et
revelabo pudenda tua in facie tua; et ostendam gentibus nuditatem tuam,
et regnis ignominiam tuam. [6] Et projiciam super te abominationes, et
contumeliis te afficiam, et ponam te in exemplum. [7] Et erit: omnis qui
viderit te resiliet a te, et dicet: Vastata est Ninive. Quis commovebit
super te caput? unde quæram consolatorem tibi?

[8] Numquid melior es Alexandria populorum, quæ habitat in flumi-
nibus? aquæ in circuitu ejus; cujus divitiæ, mare; aquæ, muri ejus.
[9] Æthiopia fortitudo ejus, et Ægyptus, et non est finis; Africa et Libyes
fuerunt in auxilio tuo. [10] Sed et ipsa in transmigrationem ducta est in
captivitatem; parvuli ejus elisi sunt in capite omnium viarum, et super
inclytos ejus miserunt sortem, et omnes optimates ejus confixi sunt in
compedibus. [11] Et tu ergo inebriaberis, et eris despecta; et tu quæres
auxilium ab inimico. [12] Omnes munitiones tuæ sicut ficus cum grossis
suis; si concussæ fuerint, cadent in os comedentis. [13] Ecce populus tuus
mulieres in medio tui; inimicis tuis adapertione pandentur portæ terræ
tuæ, devorabit ignis vectes tuos.

Thebarum exemplo monstratur præsidia Ninive contra Deum non valitura.

[14] Aquam propter obsidionem hauri tibi, exstrue munitiones tuas; intra
in lutum, et calca, subigens tene laterem. [15] Ibi comedet te ignis, peribis
gladio, devorabit te ut bruchus; congregare ut bruchus, multiplicare ut
locusta. [16] Plures fecisti negotiationes tuas quam stellæ sint cæli; bru-
chus expansus est, et avolavit. [17] Custodes tui quasi locustæ, et parvuli
tui quasi locustæ locustarum, quæ considunt in sepibus in die frigoris;
sol ortus est, et avolaverunt, et non est cognitus locus earum ubi fuerint.
[18] Dormitaverunt pastores tui, rex Assur; sepelientur principes tui, lati-
tavit populus tuus in montibus, et non est qui congreget. [19] Non est obscura
contritio tua, pessima est plaga tua. Omnes qui audierunt auditionem
tuam compresserunt manum super te; quia super quem non transiit ma-
litia tua semper?

Quo majores vires Assyriorum, eo certior et cumulatior eorum ruina.

1] Ez. XXIV, 9. Hab. II, 12. — 5] Is. XLVII, 3.

PROPHETIA HABACUC

CAP. I.

Titulus generalis.

1 ONUS quod vidit Habacuc propheta.

PARS PRIOR, PROPHETICA

§ I. — *Propter scelera sua per Chaldæos castigabuntur Judæi, sed non ad mortem.*

Vox prophetæ, Judæorum pravitatem describentis.

2 Usquequo, Domine, clamabo, et non exaudies? vociferabor ad te, vim
patiens, et non salvabis? 3 Quare ostendisti mihi iniquitatem et laborem,
videre prædam et injustitiam contra me? Et factum est judicium, et con-
tradictio potentior. 4 Propter hoc lacerata est lex, et non pervenit usque
ad finem judicium; quia impius prævalet adversus justum, propterea
egreditur judicium perversum.

Vox Dei, futuram Chaldæorum irruptionem annuntiantis.

5 Aspicite in gentibus, et videte; admiramini, et obstupescite; quia
opus factum est in diebus vestris, quod nemo credet cum narrabitur.
6 Quia ecce ego suscitabo Chaldæos, gentem amaram et velocem, ambu-
lantem super latitudinem terræ, ut possideat tabernacula non sua. 7 Hor-
ribilis et terribilis est; ex semetipsa judicium et onus ejus egredietur.
8 Leviores pardis equi ejus, et velociores lupis vespertinis; et diffundentur
equites ejus : equites namque ejus de longe venient, volabunt quasi aquila
festinans ad comedendum. 9 Omnes ad prædam venient, facies eorum
ventus urens; et congregabit quasi arenam, captivitatem. 10 Et ipse de
regibus triumphabit, et tyranni ridiculi ejus erunt; ipse super omnem
munitionem ridebit, et comportabit aggerem, et capiet eam. 11 Tunc
mutabitur spiritus, et pertransibit, et corruet : hæc est fortitudo ejus
dei sui.

Vox prophetæ, misericordiam Dei erga Judæos implorantis.

12 Numquid non tu a principio, Domine, Deus meus sancte meus, et
non moriemur? Domine, in judicium posuisti eum; et fortem, ut corri-
peres, fundasti eum. 13 Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, et respi-
cere ad iniquitatem non poteris. Quare respicis super iniqua agentes, et
taces devorante impio justiorem se? 14 Et facies homines quasi pisces
maris, et quasi reptile non habens principem. 15 Totum in hamo suble-
vavit, traxit illud in sagena sua, et congregavit in rete suum. Super hoc
lætabitur, et exultabit. 16 Propterea immolabit sagenæ suæ, et sacrifi-
cabit reti suo, quia in ipsis incrassata est pars ejus, et cibus ejus electus.
17 Propter hoc ergo expandit sagenam suam, et semper interficere gentes
non parcet.

5] Act. XIII. 41.

§ II. — *Etiam propter scelera sua castigabuntur Chaldæi, ad mortem usque.*

Vox prophetæ, responsionem divinam expectantis.

CAP. II. — 1 Super custodiam meam stabo, et figam gradum super
munitionem, et contemplabor ut videam quid dicatur mihi, et quid
respondeam ad arguentem me.

Vox Dei, suam de Chaldæis vindictam prædicantis. 1° Exordium decreti.

2 Et respondit mihi Dominus, et dixit : Scribe visum, et explana eum
super tabulas, ut percurrat qui legerit eum. 3 Quia adhuc visus procul ; et
apparebit in finem, et non mentietur : si moram fecerit, expecta illum,
quia veniens veniet, et non tardabit.

2° Decreti principium et ratio.

4 Ecce qui incredulus est, non erit recta anima ejus in semetipso ; justus
autem in fide sua vivet. 5 Et quomodo vinum potantem decipit, sic erit
vir superbus, et non decorabitur ; qui dilatavit quasi infernus animam
suam, et ipse quasi mors, et non adimpletur ; et congregabit ad se omnes
gentes, et coacervabit ad se omnes populos.

3° Ipsum decretum, sub forma cantionis popularis. Væ primum.

6 Numquid non omnes isti super eum parabolam sument, et loquelam
ænigmatum ejus, et dicetur :
Væ ei qui multiplicat non sua ! Usquequo et aggravat contra se den-
sum lutum ? 7 Numquid non repente consurgent qui mordeant te, et susci-
tabuntur lacerantes te, et eris in rapinam eis ? 8 Quia tu spoliasti gentes
multas, spoliabunt te omnes qui reliqui fuerint de populis, propter sangui-
nem hominis, et iniquitatem terræ, civitatis, et omnium habitantium in ea.

Væ secundum.

9 Væ qui congregat avaritiam malam domui suæ, ut sit in excelso
nidus ejus, et liberari se putat de manu mali ! 10 Cogitasti confusionem
domui tuæ, concidisti populos multos, et peccavit anima tua. 11 Quia lapis
de pariete clamabit, et lignum, quod inter juncturas ædificiorum est,
respondebit.

Væ tertium.

12 Væ qui ædificat civitatem in sanguinibus, et præparat urbem in ini-
quitate ! 13 Numquid non hæc sunt a Domino exercituum ? Laborabunt
enim populi in multo igne, et gentes in vacuum, et deficient. 14 Quia reple-
bitur terra, ut cognoscant gloriam Domini, quasi aquæ operientes mare.

Væ quartum.

15 Væ qui potum dat amico suo mittens fel suum, et inebrians ut aspi-
ciat nuditatem ejus ! 16 Repletus es ignominia pro gloria ; bibe tu quoque,
et consopire. Circumdabit te calix dexteræ Domini, et vomitus ignominiæ
super gloriam tuam. 17 Quia iniquitas Libani operiet te, et vastitas ani-
malium deterrebit eos, de sanguinibus hominum, et iniquitate terræ, et
civitatis, et omnium habitantium in ea.

Væ quintum.

18 Quid prodest sculptile, quia sculpsit illud fictor suus, conflatile, et
imaginem falsam ? quia speravit in figmento fictor ejus, ut faceret simu-
lacra muta. 19 Væ qui dicit ligno : Expergiscere ; Surge, lapidi tacenti !
Numquid ipse docere poterit ? Ecce iste coopertus est auro et argento, et
omnis spiritus non est in visceribus ejus. 20 Dominus autem in templo
sancto suo : sileat a facie ejus omnis terra !

PARS POSTERIOR, POETICA

Titulus.

CAP. III. — 1 Oratio Habacuc prophetæ, pro ignorantiis.

Apparitio Dei ad judicandos peccatores. 1° Thema.

2 Domine, audivi auditionem tuam, et timui.
Domine, opus tuum, in medio annorum vivifica illud ;
in medio annorum notum facies ;
cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis.

2° Ipsamet theophania

3 Deus ab austro veniet,
et Sanctus de monte Pharan :
operuit cælos gloria ejus,
et laudis ejus plena est terra.

4] Joan. III, 36. Rom. I, 17. Gal. III, 11. Hebr. X, 38. — 12] Ez. XXIV, 9. Nah. III, 1. — 20] Ps. X, 5.

4 Splendor ejus ut lux erit,
cornua in manibus ejus;
ibi abscondita est fortitudo ejus.
5 Ante faciem ejus ibit mors;
et egredietur diabolus ante pedes ejus.
6 Stetit, et mensus est terram;
aspexit, et dissolvit gentes;
et contriti sunt montes sæculi,
incurvati sunt colles mundi ab itineribus æternitatis ejus.
7 Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ,
turbabuntur pelles terræ Madian.

3° Divinum judicium, verbis tum figuratis

8 Numquid in fluminibus iratus es, Domine?
aut in fluminibus furor tuus?
vel in mari indignatio tua?
qui ascendes super equos tuos,
et quadrigæ tuæ salvatio.
9 Suscitans suscitabis arcum tuum,
juramenta tribubus quæ locutus es;
fluvios scindes terræ.
10 Viderunt te, et doluerunt montes;
gurges aquarum transiit;
dedit abyssus vocem suam,
altitudo manus suas levavit.
11 Sol et luna steterunt in habitaculo suo,
in luce sagittarum tuarum ibunt,
in splendore fulgurantis hastæ tuæ.

tum propriis expressum.

12 In fremitu conculcabis terram;
in furore obstupefacies gentes.
13 Egressus es in salutem populi tui,
in salutem cum Christo tuo;
percussisti caput de domo impii,
denudasti fundamentum ejus usque ad collum.
14 Maledixisti sceptris ejus,
capiti bellatorum ejus,
venientibus ut turbo ad dispergendum me;
exultatio eorum, sicut ejus qui devorat pauperem in abscondito.
15 Viam fecisti in mari equis tuis,
in luto aquarum multarum.

Hujusce visionis [illegible]rius super prophetam effectus.

16 Audivi, et conturbatus est venter meus;
a voce contremuerunt labia mea.
Ingrediatur putredo in ossibus meis,
et subter me scateat:
ut requiescam in die tribulationis,
ut ascendam ad populum accinctum nostrum.
17 Ficus enim non florebit,
et non erit germen in vineis;
mentietur opus olivæ,
et arva non afferent cibum;
abscindetur de ovili pecus,
et non erit armentum in præsepibus.
18 Ego autem in Domino gaudebo;
et exultabo in Deo Jesu meo.
19 Deus Dominus fortitudo mea,
et ponet pedes meos quasi cervorum;
et super excelsa mea deducet me
victor in psalmis canentem.

PROPHETIA SOPHONIÆ

CAP. I.

Titulus.

VERBUM Domini quod factum est ad Sophoniam, filium
Chusi, filii Godoliæ, filii Amariæ, filii Ezeciæ, in diebus
Josiæ, filii Amon, regis Judæ.

SECTIO I. — DOMINI JUDICIA TERRIBILIA PROPHETANTUR

Judicio Dei castigabuntur cuncti viventes generatim;

2 Congregans congregabo omnia a facie terræ, dicit Dominus : 3 con-
gregans hominem et pecus, congregans volatilia cæli et pisces maris ; et
ruinæ impiorum erunt, et disperdam homines a facie terræ, dicit Do-
minus.

modo speciali Juda et Jerusalem;

4 Et extendam manum meam super Judam et super omnes habitantes
Jerusalem ; et disperdam de loco hoc reliquias Baal, et nomina ædituo-
rum cum sacerdotibus ; 5 et eos qui adorant super tecta militiam cæli, et
adorant et jurant in Domino, et jurant in Melchom ; 6 et qui avertuntur
de post tergum Domini, et qui non quæsierunt Dominum, nec investiga-
verunt eum. 7 Silete a facie Domini Dei, quia juxta est dies Domini ;
quia præparavit Dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos.

specialius varii Judæorum ordines.

8 Et erit : in die hostiæ Domini, visitabo super principes, et super filios
regis, et super omnes qui induti sunt veste peregrina ; 9 et visitabo super
omnem qui arroganter ingreditur super limen in die illa, qui complent
domum Domini Dei sui iniquitate et dolo.
10 Et erit in die illa, dicit Dominus, vox clamoris a porta piscium, et
ululatus a secunda, et contritio magna a collibus. 11 Ululate, habitatores
pilæ ; conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt omnes involuti ar-
gento.
12 Et erit in tempore illo : scrutabor Jerusalem in lucernis, et visitabo
super viros defixos in fæcibus suis ; qui dicunt in cordibus suis : Non faciet
bene Dominus, et non faciet male. 13 Et erit fortitudo eorum in direptio-
nem, et domus eorum in desertum ; et ædificabunt domos, et non habita-
bunt ; et plantabunt vineas, et non bibent vinum earum.

Divini judicii propinquitas et horror.

14 Juxta est dies Domini magnus ; juxta est, et velox nimis ; vox diei
Domini amara, tribulabitur ibi fortis. 15 Dies iræ dies illa, dies tribula-
tionis et angustiæ, dies calamitatis et miseriæ, dies tenebrarum et cali-
ginis, dies nebulæ et turbinis, 16 dies tubæ et clangoris super civitates
munitas, et super angulos excelsos. 17 Et tribulabo homines, et ambula-
bunt ut cæci, quia Domino peccaverunt ; et effundetur sanguis eorum
sicut humus, et corpora eorum sicut stercora. 18 Sed et argentum eorum
et aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini ; in igne zeli
ejus devorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione
faciet cunctis habitantibus terram.

13] Am. V, 11. — 15] Jer. XXX, 7. Joel, II, 11. Am. V, 18. — 18] Ez. VII, 19. Inf. III, 8.

SECTIO II. — HUJUSCE RESPECTU JUDICII, DEUS JUDÆOS AD PŒNITENTIAM HORTATUR

Adhortatio ad pœnitentiam.

CAP. II. — 1 Convenite, congregamini, gens non amabilis, 2 priusquam
pariat jussio quasi pulverem transeuntem diem, antequam veniat super
vos ira furoris Domini, antequam veniat super vos dies indignationis
Domini. 3 Quærite Dominum, omnes mansueti terræ, qui judicium ejus
estis operati; quærite justum, quærite mansuetum, si quomodo abscon-
damini in die furoris Domini.

Dei judicium in Philisthæos,

4 Quia Gaza destructa erit, et Ascalon in desertum; Azotum in meridie
ejicient, et Accaron eradicabitur. 5 Væ qui habitatis funiculum maris,
gens perditorum! Verbum Domini super vos, Chanaan, terra Philistino-
rum; et disperdam te, ita ut non sit inhabitator. 6 Et erit funiculus maris
requies pastorum, et caulæ pecorum; 7 et erit funiculus ejus qui reman-
serit de domo Juda: ibi pascentur, in domibus Ascalonis ad vesperam
requiescent, quia visitabit eos Dominus Deus eorum, et avertet captivi-
tatem eorum.

in Moabitas et Ammonitas;

8 Audivi opprobrium Moab, et blasphemias filiorum Ammon, quæ
exprobraverunt populo meo, et magnificati sunt super terminos eorum.
9 Propterea vivo ego, dicit Dominus exercituum, Deus Israel, quia Moab
ut Sodoma erit, et filii Ammon quasi Gomorrha, siccitas spinarum, et
acervi salis, et desertum usque in æternum; reliquiæ populi mei diripient
eos, et residui gentis meæ possidebunt illos. 10 Hoc eis eveniet pro super-
bia sua, quia blasphemaverunt et magnificati sunt super populum Domini
exercituum. 11 Horribilis Dominus super eos, et attenuabit omnes deos
terræ; et adorabunt eum viri de loco suo, omnes insulæ gentium.

in Æthiopes;

12 Sed et vos, Æthiopes, interfecti gladio meo eritis.

in Assyrios;

13 Et extendet manum suam super aquilonem, et perdet Assur, et
ponet speciosam in solitudinem, et in invium, et quasi desertum. 14 Et
accubabunt in medio ejus greges, omnes bestiæ gentium; et onocrotalus
et ericius in liminibus ejus morabuntur; vox cantantis in fenestra, corvus
in superliminari, quoniam attenuabo robur ejus. 15 Hæc est civitas gloriosa
habitans in confidentia, quæ dicebat in corde suo: Ego sum, et extra me
non est alia amplius. Quomodo facta est in desertum, cubile bestiæ?
Omnis qui transit per eam sibilabit, et movebit manum suam.

in Jerusalem.

CAP. III. — 1 Væ provocatrix, et redempta civitas, columba! 2 Non
audivit vocem, et non suscepit disciplinam; in Domino non est confisa,
ad Deum suum non appropinquavit. 3 Principes ejus in medio ejus quasi
leones rugientes; judices ejus lupi vespere, non relinquebant in mane.
4 Prophetæ ejus vesani, viri infideles; sacerdotes ejus polluerunt sanctum,
injuste egerunt contra legem.

5 Dominus justus in medio ejus non faciet iniquitatem; mane mane judi-
cium suum dabit in lucem, et non abscondetur; nescivit autem iniquus con-
fusionem. 6 Disperdidi gentes, et dissipati sunt anguli earum; desertas feci
vias eorum, dum non est qui transeat; desolatæ sunt civitates eorum, non
remanente viro, neque ullo habitatore. 7 Dixi: Attamen timebis me,
suscipies disciplinam; et non peribit habitaculum ejus, propter omnia in
quibus visitavi eam; verumtamen diluculo surgentes corruperunt omnes
cogitationes suas. 8 Quapropter expecta me, dicit Dominus, in die resur-
rectionis meæ in futurum; quia judicium meum ut congregem gentes, et
colligam regna, et effundam super eos indignationem meam, omnem
iram furoris mei: in igne enim zeli mei devorabitur omnis terra.

14] Is. XXXIV, 11. — 3] Ez. XXII, 27. Mich. III, 11. — 8] Sup. I, 18.

Sectio III. — Promittitur salus

Gentilium conversio.

9 Quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in
nomine Domini, et serviant ei humero uno. 10 Ultra flumina Æthiopiæ,
inde supplices mei; filii dispersorum meorum deferent munus mihi.

Israelis restitutio et perfectio.

11 In die illa non confunderis super cunctis adinventionibus tuis, quibus
prævaricata es in me, quia tunc auferam de medio tui magniloquos
superbiæ tuæ, et non adjicies exaltari amplius in monte sancto meo.
12 Et derelinquam in medio tui populum pauperem et egenum; et sperabunt in nomine Domini. 13 Reliquiæ Israel non facient iniquitatem, nec
loquentur mendacium, et non invenietur in ore eorum lingua dolosa, quoniam ipsi pascentur, et accubabunt, et non erit qui exterreat.

Novæ Jerusalem indefectibilis splendor et felicitas.

14 Lauda, filia Sion; jubila, Israel; lætare, et exulta in omni corde,
filia Jerusalem. 15 Abstulit Dominus judicium tuum, avertit inimicos
tuos; rex Israel Dominus in medio tui, non timebis malum ultra. 16 In
die illa dicetur Jerusalem: Noli timere; Sion, non dissolvantur manus
tuæ. 17 Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipse salvabit; gaudebit
super te in lætitia, silebit in dilectione sua, exultabit super te in laude.
18 Nugas, qui a lege recesserant, congregabo, quia ex te erant; ut non
ultra habeas super eis opprobrium. 19 Ecce ego interficiam omnes qui
afflixerunt te in tempore illo; et salvabo claudicantem, et eam quæ
ejecta fuerat congregabo; et ponam eos in laudem, et in nomen, in omni
terra confusionis eorum, 20 in tempore illo quo adducam vos, et in tempore quo congregabo vos. Dabo enim vos in nomen, et in laudem omnibus
populis terræ, cum convertero captivitatem vestram coram oculis vestris,
dicit Dominus.

PROPHETIA AGGÆI

ORACULUM I. — HORTATIO MINITABUNDA AD TEMPLUM ÆDIFICANDUM

CAP. I.

Introductio historica.

IN anno secundo Darii regis, in mense sexto, in die una
mensis, factum est verbum Domini in manu Aggæi pro-
phetæ, ad Zorobabel, filium Salathiel, ducem Juda, et ad
Jesum, filium Josedec, sacerdotem magnum, dicens:

Populi socordia et pœna.

2 Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Populus iste
dicit: Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ. 3 Et factum est
verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, dicens: 4 Numquid tempus
vobis est ut habitetis in domibus laqueatis, et domus ista deserta? 5 Et
nunc hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias
vestras. 6 Seminastis multum, et intulistis parum; comedistis, et non estis
satiati; bibistis, et non estis inebriati; operuistis vos, et non estis cale-
facti; et qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum.

Causa remediumque malorum.

7 Hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias
vestras; 8 ascendite in montem, portate ligna, et ædificate domum; et
acceptabilis mihi erit, et glorificabor, dicit Dominus. 9 Respexistis ad am-
plius, et ecce factum est minus; et intulistis in domum, et exsufflavi
illud; quam ob causam? dicit Dominus exercituum: quia domus mea
deserta est, et vos festinatis unusquisque in domum suam. 10 Propter hoc
super vos prohibiti sunt cæli ne darent rorem, et terra prohibita est ne
daret germen suum; 11 et vocavi siccitatem super terram, et super montes,
et super triticum, et super vinum, et super oleum, et quæcumque profert
humus, et super homines, et super jumenta, et super omnem laborem
manuum.

Adhortationis effectus.

12 Et audivit Zorobabel, filius Salathiel, et Jesus, filius Josedec, sacer-
dos magnus, et omnes reliquiæ populi, vocem Domini Dei sui, et verba
Aggæi prophetæ, sicut misit eum Dominus Deus eorum ad eos; et timuit
populus a facie Domini. 13 Et dixit Aggæus, nuntius Domini de nuntiis
Domini, populo dicens: Ego vobiscum sum, dicit Dominus. 14 Et susci-
tavit Dominus spiritum Zorobabel, filii Salathiel, ducis Juda, et spiri-
tum Jesu, filii Josedec, sacerdotis magni, et spiritum reliquorum de omni
populo; et ingressi sunt, et faciebant opus in domo Domini exercituum,
Dei sui.

CAP. II. — 1 In die vigesima et quarta mensis, in sexto mense, in anno
secundo Darii regis.

ORACULUM II. — TEMPLI REÆDIFICATI FUTURA GLORIA

Introductio historica.

2 In septimo mense, vigesima et prima mensis, factum est verbum
Domini in manu Aggæi prophetæ, dicens:

1] Esdr. V, 1. — 6] Deut. XXVIII, 38. Mich. VI, 15.

Promissio generalis auxilii divini.

3 Loquere ad Zorobabel, filium Salathiel, ducem Juda, et ad Jesum,
filium Josedec, sacerdotem magnum, et ad reliquos populi, dicens :
4 Quis in vobis est derelictus, qui vidit domum istam in gloria sua prima?
et quid vos videtis hanc nunc? Numquid non ita est, quasi non sit in
oculis vestris? 5 Et nunc confortare, Zorobabel, dicit Dominus; et con-
fortare, Jesu, fili Josedec, sacerdos magne; et confortare, omnis populus
terræ, dicit Dominus exercituum; et facite (quoniam ego vobiscum sum,
dicit Dominus exercituum) 6 verbum quod pepigi vobiscum cum egrede-
remini de terra Ægypti; et spiritus meus erit in medio vestrum, nolite
timere.

Promissio specialis de secundi templi gloria.

7 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc unum modicum est, et
ego commovebo cælum et terram, et mare, et aridam. 8 Et movebo omnes
gentes, et veniet Desideratus cunctis gentibus; et implebo domum istam
gloria, dicit Dominus exercituum. 9 Meum est argentum, et meum est
aurum, dicit Dominus exercituum. 10 Magna erit gloria domus istius
novissimæ plus quam primæ, dicit Dominus exercituum; et in loco isto
dabo pacem, dicit Dominus exercituum.

ORACULUM III. — TEMPLUM ÆDIFICANTIBUS PROSPERA OMNIA PROMITTUNTUR

Introductio historica.

11 In vigesima et quarta noni mensis, in anno secundo Darii regis,
factum est verbum Domini ad Aggæum prophetam, dicens :

Duo casus conscientiæ solvuntur

12 Hæc dicit Dominus exercituum: Interroga sacerdotes legem, dicens:
13 Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, et tetigerit
de summitate ejus panem, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut
omnem cibum, numquid sanctificabitur? Respondentes autem sacerdotes,
dixerunt: Non.
14 Et dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, num-
quid contaminabitur? Et responderunt sacerdotes, et dixerunt: Contami-
nabitur.

et applicantur.

15 Et respondit Aggæus, et dixit: Sic populus iste, et sic gens ista
ante faciem meam, dicit Dominus, et sic omne opus manuum eorum; et
omnia quæ obtulerunt ibi, contaminata erunt. 16 Et nunc ponite corda
vestra a die hac et supra, antequam poneretur lapis super lapidem in
templo Domini. 17 Cum accederetis ad acervum viginti modiorum, et
fierent decem; et intraretis ad torcular, ut exprimeretis quinquaginta
lagenas, et fiebant viginti. 18 Percussi vos vento urente, et aurugine, et
grandine omnia opera manuum vestrarum: et non fuit in vobis qui rever-
teretur ad me, dicit Dominus. 19 Ponite corda vestra ex die ista, et in
futurum, a die vigesima et quarta noni mensis; a die qua fundamenta
jacta sunt templi Domini, ponite super cor vestrum. 20 Numquid jam
semen in germine est, et adhuc vinea, et ficus, et malogranatum, et
lignum olivæ non floruit? Ex die ista benedicam.

ORACULUM IV. — ZOROBABEL IN SIGNUM CHRISTI POSITUS

Introductio historica.

21 Et factum est verbum Domini secundo ad Aggæum in vigesima et
quarta mensis, dicens:

Ipsum oraculum.

22 Loquere ad Zorobabel, ducem Juda, dicens: Ego movebo cælum
pariter et terram. 23 Et subvertam solium regnorum, et conteram forti-
tudinem regni gentium; et subvertam quadrigam et ascensorem ejus; et
descendent equi, et ascensores eorum, vir in gladio fratris sui. 24 In die
illa, dicit Dominus exercituum, assumam te, Zorobabel, fili Salathiel,
serve meus, dicit Dominus; et ponam te quasi signaculum, quia te elegi,
dicit Dominus exercituum.

7] Hebr. XII, 26. — 18] Am. IV, 9. — 24] Eccli. XLIX, 13.

PROPHETIA ZACHARIÆ

PRÆAMBULUM

Cap. I.

Hortatio ad conversionem.

In mense octavo, in anno secundo Darii regis, factum est verbum Domini ad Zachariam, filium Barachiæ, filii Addo, prophetam, dicens : 2 Iratus est Dominus super patres vestros iracundia. 3 Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus exercituum : Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, et convertar ad vos, dicit Dominus exercituum. 4 Ne sitis sicut patres vestri, ad quos clamabant prophetæ priores, dicentes : Hæc dicit Dominus exercituum : Convertimini de viis vestris malis, et de cogitationibus vestris pessimis ; et non audierunt, neque attenderunt ad me, dicit Dominus. 5 Patres vestri ubi sunt? et prophetæ numquid in sempiternum vivent? 6 Verumtamen verba mea, et legitima mea, quæ mandavi servis meis prophetis, numquid non comprehenderunt patres vestros, et conversi sunt, et dixerunt : Sicut cogitavit Dominus exercituum facere nobis secundum vias nostras, et secundum adinventiones nostras, fecit nobis?

LIBER VISIONUM

VARIIS VISIONIBUS ISRAELIS FATA FUTURA DECLARANTUR

§ I. — *Visio prima et secunda : Gentium potestas eversa.*

Eques inter myrteta.

7 In die vigesima et quarta undecimi mensis sabath, in anno secundo Darii, factum est verbum Domini ad Zachariam, filium Barachiæ, filii Addo, prophetam, dicens :

8 Vidi per noctem : et ecce vir ascendens super equum rufum, et ipse stabat inter myrteta, quæ erant in profundo, et post eum equi rufi, varii, et albi. 9 Et dixi : Quid sunt isti, domine mi? Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me : Ego ostendam tibi quid sint hæc. 10 Et respondit vir qui stabat inter myrteta, et dixit : Isti sunt quos misit Dominus ut perambulent terram. 11 Et responderunt angelo Domini, qui stabat inter myrteta, et dixerunt : Perambulavimus terram, et ecce omnis terra habitatur, et quiescit. 12 Et respondit angelus Domini, et dixit : Domine exercituum, usquequo tu non misereberis Jerusalem, et urbium Juda, quibus iratus es? Iste jam septuagesimus annus est. 13 Et respondit Dominus angelo qui loquebatur in me verba bona, verba consolatoria.

14 Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me : Clama, dicens : Hæc dicit Dominus exercituum : Zelatus sum Jerusalem et Sion zelo magno.

3] Is. XXI, 12 et XXXI, 6 et XLV, 22. Jer. III, 12. Ez. XVIII, 30 et XXXIII, 11. Os. XIV, 2. Joel, II, 12. Mal. III, 7. — 14] Inf. VIII, 2.

15 Et ira magna ego irascor super gentes opulentas, quia ego iratus sum
parum, ipsi vero adjuverunt in malum. 16 Propterea hæc dicit Dominus :
Revertar ad Jerusalem in misericordiis; et domus mea ædificabitur in
ea, ait Dominus exercituum, et perpendiculum extendetur super Jerusalem.
17 Adhuc clama, dicens : Hæc dicit Dominus exercituum : Adhuc affluent
civitates meæ bonis, et consolabitur adhuc Dominus Sion, et eliget adhuc
Jerusalem.

18 Et levavi oculos meos, et vidi : et ecce quatuor cornua. 19 Et dixi
ad angelum qui loquebatur in me : Quid sunt hæc? Et dixit ad me : Hæc
sunt cornua quæ ventilaverunt Judam, et Israel, et Jerusalem. 20 Et
ostendit mihi Dominus quatuor fabros. 21 Et dixi : Quid isti veniunt fa-
cere? Qui ait, dicens : Hæc sunt cornua quæ ventilaverunt Judam per
singulos viros, et nemo eorum levavit caput suum; et venerunt isti deter-
rere ea, ut dejiciant cornua gentium, quæ levaverunt cornu super terram
Juda ut dispergerent eam.

Quatuor cornua et quatuor fabri.

§ II. — *Visio tertia : Urbis instauratio gloriosa.*

CAP. II. — 1 Et levavi oculos meos, et vidi, et ecce vir, et in manu
ejus funiculus mensorum. 2 Et dixi : Quo tu vadis? Et dixit ad me : Ut
metiar Jerusalem, et videam quanta sit latitudo ejus, et quanta longi-
tudo ejus. 3 Et ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur, et angelus
alius egrediebatur in occursum ejus; 4 et dixit ad eum : Curre, loquere ad
puerum istum, dicens : Absque muro habitabitur Jerusalem, præ multitu-
dine hominum et jumentorum in medio ejus. 5 Et ego ero ei, ait Domi-
nus, murus ignis in circuitu, et in gloria ero in medio ejus.

Vir cum funiculo mensorum.

6 O, o fugite de terra aquilonis, dicit Dominus, quoniam in quatuor ven-
tos cæli dispersi vos, dicit Dominus. 7 O Sion! fuge, quæ habitas apud
filiam Babylonis; 8 quia hæc dicit Dominus exercituum : Post gloriam
misit me ad gentes quæ spoliaverunt vos; qui enim tetigerit vos, tangit
pupillam oculi mei; 9 quia ecce ego levo manum meam super eos, et erunt
prædæ his qui serviebant sibi; et cognoscetis quia Dominus exercituum
misit me. 10 Lauda et lætare, filia Sion, quia ecce ego venio, et habitabo
in medio tui, ait Dominus. 11 Et applicabuntur gentes multæ ad Domi-
num in die illa, et erunt mihi in populum, et habitabo in medio tui; et
scies quia Dominus exercituum misit me ad te. 12 Et possidebit Dominus
Judam partem suam in terra sanctificata, et eliget adhuc Jerusalem.
13 Sileat omnis caro a facie Domini, quia consurrexit de habitaculo sancto
suo.

§ III. — *Visio quarta : Sacerdotii sanctitas restituta.*

CAP. III. — 1 Et ostendit mihi Dominus Jesum, sacerdotem magnum,
stantem coram angelo Domini; et Satan stabat a dextris ejus ut adversa-
retur ei. 2 Et dixit Dominus ad Satan : Increpet Dominus in te, Satan! et
increpet Dominus in te, qui elegit Jerusalem! Numquid non iste torris
est erutus de igne? 3 Et Jesus erat indutus vestibus sordidis, et stabat
ante faciem angeli. 4 Qui respondit, et ait ad eos qui stabant coram se,
dicens : Auferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum : Ecce abstuli
a te iniquitatem tuam, et indui te mutatoriis. 5 Et dixit : Ponite cidarim
mundam super caput ejus. Et posuerunt cidarim mundam super caput
ejus, et induerunt eum vestibus; et angelus Domini stabat.

Jesus, sacerdos magnus, coram angelo Domini.

6 Et contestabatur angelus Domini Jesum, dicens : 7 Hæc dicit Domi-
nus exercituum : Si in viis meis ambulaveris, et custodiam meam custo-
dieris, tu quoque judicabis domum meam, et custodies atria mea, et dabo
tibi ambulantes de his qui nunc hic assistunt. 8 Audi, Jesu, sacerdos

3, 8] Luc. I, 78.

magne, tu et amici tui, qui habitant coram te, quia viri portendentes
sunt : Ecce enim ego adducam servum meum Orientem. [9] Quia ecce lapis
quem dedi coram Jesu : super lapidem unum septem oculi sunt; ecce ego
cælabo sculpturam ejus, ait Dominus exercituum, et auferam iniquita-
tem terræ illius in die una. [10] In die illa, dicit Dominus exercituum,
vocabit vir amicum suum subter vitem et subter ficum.

§ IV. — *Visio quinta : Ædificatio templi.*

Candelabrum et duæ olivæ.

CAP. IV. — [1] Et reversus est angelus qui loquebatur in me, et susci-
tavit me quasi virum qui suscitatur de somno suo. [2] Et dixit ad me : Quid
tu vides? Et dixi : Vidi, et ecce candelabrum aureum totum, et lampas
ejus super caput ipsius, et septem lucernæ ejus super illud, et septem
infusoria lucernis quæ erant super caput ejus. [3] Et duæ olivæ super illud ;
una a dextris lampadis, et una a sinistris ejus. [4] Et respondi, et aio ad
angelum qui loquebatur in me, dicens : Quid sunt hæc, domine mi? [5] Et
respondit angelus qui loquebatur in me, et dixit ad me: Numquid nescis
quid sunt hæc? Et dixi : Non, domine mi. [6] Et respondit, et ait ad me,
dicens : Hoc est verbum Domini ad Zorobabel, dicens : Non in exercitu,
nec in robore, sed in spiritu meo, dicit Dominus exercituum. [7] Quis tu,
mons magne, coram Zorobabel? In planum; et educet lapidem prima-
rium, et exæquabit gratiam gratiæ ejus.
[8] Et factum est verbum Domini ad me, dicens : [9] Manus Zorobabel
fundaverunt domum istam, et manus ejus perficient eam ; et scietis quia
Dominus exercituum misit me ad vos. [10] Quis enim despexit dies par-
vos? Et lætabuntur, et videbunt lapidem stanneum in manu Zorobabel.
Septem isti oculi sunt Domini, qui discurrunt in universam terram. [11] Et
respondi, et dixi ad eum : Quid sunt duæ olivæ istæ, ad dexteram can-
delabri, et ad sinistram ejus? [12] Et respondi secundo, et dixi ad eum :
Quid sunt duæ spicæ olivarum quæ sunt juxta duo rostra aurea in quibus
sunt suffusoria ex auro? [13] Et ait ad me, dicens : Numquid nescis quid
sunt hæc? Et dixi : Non, domine mi. [14] Et dixit : Isti sunt duo filii olei,
qui assistunt dominatori universæ terræ.

§ V. — *Visio sexta et septima : Auferetur iniquitas populi.*

Volumen volans.

CAP. V. — [1] Et conversus sum, et levavi oculos meos, et vidi, et ecce
volumen volans. [2] Et dixit ad me : Quid tu vides? Et dixi : Ego video
volumen volans; longitudo ejus viginti cubitorum, et latitudo ejus decem
cubitorum. [3] Et dixit ad me : Hæc est maledictio quæ egreditur super
faciem omnis terræ; quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, judicabitur,
et omnis jurans ex hoc similiter judicabitur. [4] Educam illud, dicit Domi-
nus exercituum; et veniet ad domum furis, et ad domum jurantis in no-
mine meo mendaciter; et commorabitur in medio domus ejus, et consumet
eam, et ligna ejus, et lapides ejus.

Mulier in amphora.

[5] Et egressus est angelus qui loquebatur in me, et dixit ad me : Leva
oculos tuos, et vide quid est hoc quod egreditur. [6] Et dixi : Quidnam est?
Et ait : Hæc est amphora egrediens. Et dixit : Hæc est oculus eorum in
universa terra. [7] Et ecce talentum plumbi portabatur, et ecce mulier una
sedens in medio amphoræ. [8] Et dixit : Hæc est impietas. Et projecit eam
in medio amphoræ, et misit massam plumbeam in os ejus. [9] Et levavi
oculos meos, et vidi : et ecce duæ mulieres egredientes; et spiritus in alis
earum, et habebant alas quasi alas milvi, et levaverunt amphoram inter
terram et cælum. [10] Et dixi ad angelum qui loquebatur in me : Quo istæ
deferunt amphoram? [11] Et dixit ad me : Ut ædificetur ei domus in terra
Sennaar, et stabiliatur, et ponatur ibi super basem suam.

§ VI. — *Visio octava : Judicium in gentes, beatitudo populi Dei.*

Quatuor quadrigæ.

Cap VI. — 1 Et conversus sum, et levavi oculos meos, et vidi : et ecce
quatuor quadrigæ egredientes de medio duorum montium ; et montes,
montes ærei. 2 In quadriga prima equi rufi, et in quadriga secunda equi
nigri, 3 et in quadriga tertia equi albi, et in quadriga quarta equi varii
et fortes. 4 Et respondi, et dixi ad angelum qui loquebatur in me : Quid
sunt hæc, domine mi ? 5 Et respondit angelus, et ait ad me : Isti sunt
quatuor venti cæli, qui egrediuntur ut stent coram dominatore omnis
terræ. 6 In qua erant equi nigri, egrediebantur in terram aquilonis ; et
albi egressi sunt post eos, et varii egressi sunt ad terram austri. 7 Qui
autem erant robustissimi, exierunt, et quærebant ire et discurrere per
omnem terram. Et dixit : Ite, perambulate terram ; et perambulaverunt
terram. 8 Et vocavit me, et locutus est ad me, dicens : Ecce qui egrediun-
tur in terram aquilonis, requiescere fecerunt spiritum meum in terra aqui-
lonis.

Jesus pontifex, coronatus, typus Messiæ regis et sacerdotis.

9 Et factum est verbum Domini ad me, dicens : 10 Sume a transmigra-
tione, ab Holdai, et a Tobia, et ab Idaia ; et venies tu in die illa, et
intrabis domum Josiæ, filii Sophoniæ, qui venerunt de Babylone. 11 Et
sumes aurum et argentum, et facies coronas, et pones in capite Jesu, filii
Josedec, sacerdotis magni ; 12 et loqueris ad eum, dicens : Hæc ait Do-
minus exercituum, dicens : Ecce vir Oriens nomen ejus, et subter eum
orietur, et ædificabit templum Domino. 13 Et ipse exstruet templum
Domino ; et ipse portabit gloriam, et sedebit, et dominabitur super solio
suo ; et erit sacerdos super solio suo, et consilium pacis erit inter illos
duos. 14 Et coronæ erunt Helem, et Tobiæ, et Idaiæ, et Hem, filio So-
phoniæ, memoriale in templo Domini. 15 Et qui procul sunt venient, et
ædificabunt in templo Domini ; et scietis quia Dominus exercituum misit
me ad vos. Erit autem hoc, si auditu audieritis vocem Domini Dei
vestri.

LIBER SERMONUM

VERBIS PROPRIIS IDEM QUOD ANTEA SYMBOLIS PRONUNTIATUR

Sermo I. — Israel in tempore præterito et in futuro

Occasio sermonis.

Cap. VII. — 1 Et factum est in anno quarto Darii regis, factum est
verbum Domini ad Zachariam, in quarta mensis noni, qui est casleu.
2 Et miserunt ad domum Dei, Sarasar, et Rogommelech, et viri qui erant
cum eo, ad deprecandam faciem Domini ; 3 ut dicerent sacerdotibus
domus Domini exercituum, et prophetis, loquentes : Numquid flendum est
mihi in quinto mense, vel sanctificare me debeo, sicut jam feci multis
annis ?

Obedientiam, non jejunium, Deus præcepit.

4 Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens : 5 Loquere
ad omnem populum terræ, et ad sacerdotes, dicens : Cum jejunaretis, et
plangeretis in quinto et septimo per hos septuaginta annos, numquid jeju-
nium jejunastis mihi ? 6 Et cum comedistis et bibistis, numquid non vobis
comedistis et vobismetipsis bibistis ? 7 Numquid non sunt verba quæ
locutus est Dominus in manu prophetarum priorum, cum adhuc Jerusa-
lem habitaretur, et esset opulenta, ipsa et urbes in circuitu ejus, et ad
austrum, et in campestribus habitaretur ?

12] Luc. I, 78. — 5] Is. LVIII, 5.

Judæi propter inobedientiam miseri.

8 Et factum est verbum Domini ad Zachariam, dicens : 9 Hæc ait Do-
minus exercituum, dicens : Judicium verum judicate, et misericordiam
et miserationes facite, unusquisque cum fratre suo. 10 Et viduam, et
pupillum, et advenam, et pauperem nolite calumniari ; et malum vir
fratri suo non cogitet in corde suo. 11 Et noluerunt attendere, et aver-
terunt scapulam recedentem, et aures suas aggravaverunt ne audirent.
12 Et cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem, et verba
quæ misit Dominus exercituum in spiritu suo per manum prophetarum
priorum ; et facta est indignatio magna a Domino exercituum. 13 Et
factum est, sicut locutus est et non audierunt, sic clamabunt et non
exaudiam, dicit Dominus exercituum. 14 Et dispersi eos per omnia regna
quæ nesciunt ; et terra desolata est ab eis, eo quod non esset transiens et
revertens ; et posuerunt terram desiderabilem in desertum.

Fœderis restitutio ac perfectio promittitur.

CAP. VIII. — 1 Et factum est verbum Domini exercituum, dicens :
2 Hæc dicit Dominus exercituum : Zelatus sum Sion zelo magno, et indi-
gnatione magna zelatus sum eam.

3 Hæc dicit Dominus exercituum : Reversus sum ad Sion, et habitabo
in medio Jerusalem ; et vocabitur Jerusalem civitas veritatis, et mons
Domini exercituum mons sanctificatus.

4 Hæc dicit Dominus exercituum : Adhuc habitabunt senes et anus in
plateis Jerusalem, et viri baculus in manu ejus præ multitudine dierum.
5 Et plateæ civitatis complebuntur infantibus et puellis, ludentibus in
plateis ejus.

6 Hæc dicit Dominus exercituum : Si videbitur difficile in oculis reli-
quiarum populi hujus in diebus illis, numquid in oculis meis difficile
erit ? dicit Dominus exercituum.

7 Hæc dicit Dominus exercituum : Ecce ego salvabo populum meum de
terra orientis, et de terra occasus solis. 8 Et adducam eos, et habitabunt
in medio Jerusalem ; et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum,
in veritate et in justitia.

9 Hæc dicit Dominus exercituum : Confortentur manus vestræ, qui
auditis in his diebus sermones istos per os prophetarum, in die qua fun-
data est domus Domini exercituum, ut templum ædificaretur. 10 Siquidem
ante dies illos merces hominum non erat, nec merces jumentorum erat ;
neque introeunti, neque exeunti erat pax præ tribulatione ; et dimisi
omnes homines, unumquemque contra proximum suum. 11 Nunc autem
non juxta dies priores ego faciam reliquiis populi hujus, dicit Dominus
exercituum, 12 sed semen pacis erit : vinea dabit fructum suum, et terra
dabit germen suum, et cæli dabunt rorem suum ; et possidere faciam reli-
quias populi hujus universa hæc. 13 Et erit : sicut eratis maledictio in
gentibus, domus Juda, et domus Israel, sic salvabo vos, et eritis bene-
dictio. Nolite timere, confortentur manus vestræ.

14 Quia hæc dicit Dominus exercituum : Sicut cogitavi ut affligerem
vos, cum ad iracundiam provocassent patres vestri me, dicit Dominus,
15 et non sum misertus ; sic conversus cogitavi, in diebus istis, ut bene-
faciam domui Juda et Jerusalem. Nolite timere. 16 Hæc sunt ergo verba
quæ facietis : Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo ; veri-
tatem et judicium pacis judicate in portis vestris. 17 Et unusquisque
malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris, et jura-
mentum mendax ne diligatis ; omnia enim hæc sunt quæ odi, dicit
Dominus.

Jerusalem, centrum omnium populorum.

18 Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens : 19 Hæc
dicit Dominus exercituum : Jejunium quarti, et jejunium quinti, et jeju-
nium septimi, et jejunium decimi erit domui Juda in gaudium et læti-
tiam, et in solemnitates præclaras. Veritatem tantum et pacem diligite.

7, 10] Ex. XXII, 22. Is. I, 23. Jer. V, 28. — 8, 16] Eph. IV, 25.

20 Hæc dicit Dominus exercituum : Usquequo veniant populi, et habi-
tent in civitatibus multis; 21 et vadant habitatores, unus ad alterum,
dicentes : Eamus, et deprecemur faciem Domini, et quæramus Dominum
exercituum; vadam etiam ego. 22 Et venient populi multi, et gentes
robustæ, ad quærendum Dominum exercituum in Jerusalem, et deprecan-
dam faciem Domini.
23 Hæc dicit Dominus exercituum : In diebus illis, in quibus apprehen-
dent decem homines ex omnibus linguis gentium, et apprehendent fim-
briam viri Judæi, dicentes : Ibimus vobiscum, audivimus enim quoniam
Deus vobiscum est.

Sermo II. — Prophetiæ tum gentes tum populum Dei spectantes

§ I. — *Cadent gentes, Israel salvabitur.*

Judicium in gentes finitimas.

Cap. IX. — 1 Onus verbi Domini in terra Hadrach, et Damasci requiei
ejus, quia Domini est oculus hominis et omnium tribuum Israel. 2 Emath
quoque in terminis ejus, et Tyrus, et Sidon; assumpserunt quippe sibi
sapientiam valde. 3 Et ædificavit Tyrus munitionem suam; et coacervavit
argentum quasi humum, et aurum ut lutum platearum. 4 Ecce Dominus
possidebit eam; et percutiet in mari fortitudinem ejus, et hæc igni devo-
rabitur. 5 Videbit Ascalon, et timebit; et Gaza, et dolebit nimis; et
Accaron, quoniam confusa est spes ejus; et peribit rex de Gaza, et
Ascalon non habitabitur. 6 Et sedebit separator in Azoto, et disperdam
superbiam Philistinorum. 7 Et auferam sanguinem ejus de ore ejus, et
abominationes ejus de medio dentium ejus; et relinquetur etiam ipse Deo
nostro, et erit quasi dux in Juda, et Accaron quasi Jebusæus.

Messiæ intra muros Sion ingressus pacificus.

8 Et circumdabo domum meam ex his qui militant mihi euntes et rever-
tentes; et non transibit super eos ultra exactor, quia nunc vidi in oculis
meis. 9 Exulta satis, filia Sion; jubila, filia Jerusalem : ecce Rex tuus
veniet tibi justus, et salvator; ipse pauper, et ascendens super asinam et
super pullum filium asinæ. 10 Et disperdam quadrigam ex Ephraim, et
equum de Jerusalem; et dissipabitur arcus belli; et loquetur pacem gen-
tibus, et potestas ejus a mari usque ad mare, et a fluminibus usque ad
fines terræ.

Israel liber et de gentibus triumphans.

11 Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu
in quo non est aqua. 12 Convertimini ad munitionem, vincti spei; hodie
quoque annuntians duplicia reddam tibi. 13 Quoniam extendi mihi Judam
quasi arcum, implevi Ephraim; et suscitabo filios tuos, Sion, super filios
tuos, Græcia; et ponam te quasi gladium fortium. 14 Et Dominus Deus
super eos videbitur, et exibit ut fulgur jaculum ejus; et Dominus Deus
in tuba canet, et vadet in turbine austri. 15 Dominus exercituum proteget
eos; et devorabunt, et subjicient lapidibus fundæ; et bibentes inebria-
buntur quasi a vino, et replebuntur ut phialæ, et quasi cornua altaris.
16 Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illa, ut gregem populi sui,
quia lapides sancti elevabuntur super terram ejus. 17 Quid enim bonum
ejus est, et quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, et vinum
germinans virgines?

Judæorum completa redemptio.

Cap. X. — 1 Petite a Domino pluviam in tempore serotino, et Dominus
faciet nives; et pluviam imbris dabit eis, singulis herbam in agro. 2 Quia
simulacra locuta sunt inutile, et divini viderunt mendacium, et somnia-
tores locuti sunt frustra, vane consolabantur; idcirco abducti sunt quasi
grex; affligentur, quia non est eis pastor.
3 Super pastores iratus est furor meus, et super hircos visitabo; quia
visitavit Dominus exercituum gregem suum, domum Juda, et posuit eos

---

9] Is. LXII, 11. Matth. XXI, 5.

quasi equum gloriæ suæ in bello. [4] Ex ipso angulus, ex ipso paxillus, ex ipso arcus prælii, ex ipso egredietur omnis exactor simul. [5] Et erunt quasi fortes conculcantes lutum viarum in prælio, et bellabunt, quia Dominus cum eis; et confundentur ascensores equorum. [6] Et confortabo domum Juda, et domum Joseph salvabo; et convertam eos, quia miserebor eorum; et erunt sicut fuerunt quando non projeceram eos : ego enim Dominus Deus eorum, et exaudiam eos. [7] Et erunt quasi fortes Ephraim, et lætabitur cor eorum quasi a vino; et filii eorum videbunt, et lætabuntur, et exultabit cor eorum in Domino.

[8] Sibilabo eis, et congregabo illos, quia redemi eos; et multiplicabo eos sicut ante fuerant multiplicati. [9] Et seminabo eos in populis, et de longe recordabuntur mei; et vivent cum filiis suis, et revertentur. [10] Et reducam eos de terra Ægypti, et de Assyriis congregabo eos, et ad terram Galaad et Libani adducam eos, et non invenietur eis locus; [11] et transibit in maris freto, et percutiet in mari fluctus, et confundentur omnia profunda fluminis, et humiliabitur superbia Assur, et sceptrum Ægypti recedet. [12] Confortabo eos in Domino, et in nomine ejus ambulabunt, dicit Dominus.

§ II. — *De pastoribus Israelis.*

Terribile præludium.

CAP. XI. — [1] Aperi, Libane, portas tuas, et comedat ignis cedros tuas. [2] Ulula, abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt; ululate, quercus Basan, quoniam succisus est saltus munitus. [3] Vox ululatus pastorum, quia vastata est magnificentia eorum; vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Jordanis.

Parabola boni pastoris.

[4] Hæc dicit Dominus Deus meus : Pasce pecora occisionis, [5] quæ qui possederant occidebant, et non dolebant, et vendebant ea, dicentes : Benedictus Dominus ! divites facti sumus; et pastores eorum non parcebant eis. [6] Et ego non parcam ultra super habitantes terram, dicit Dominus; ecce ego tradam homines, unumquemque in manu proximi sui, et in manu regis sui; et concident terram, et non eruam de manu eorum. [7] Et pascam pecus occisionis propter hoc, o pauperes gregis! Et assumpsi mihi duas virgas; unam vocavi Decorem, et alteram vocavi Funiculum; et pavi gregem. [8] Et succidi tres pastores in mense uno, et contracta est anima mea in eis, siquidem et anima eorum variavit in me. [9] Et dixi : Non pascam vos; quod moritur, moriatur; et quod succiditur, succidatur; et reliqui devorent unusquisque carnem proximi sui. [10] Et tuli virgam meam quæ vocabatur Decus, et abscidi eam, ut irritum facerem fœdus meum quod percussi cum omnibus populis. [11] Et in irritum deductum est in die illa; et cognoverunt sic pauperes gregis, qui custodiunt mihi, quia verbum Domini est.

[12] Et dixi ad eos : Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam; et si non, quiescite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. [13] Et dixit Dominus ad me : Projice illud ad statuarium, decorum pretium quo appretiatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, et projeci illos in domum Domini, ad statuarium. [14] Et præcidi virgam meam secundam, quæ appellabatur Funiculus, ut dissolverem germanitatem inter Judam et Israel.

Parabola stulti pastoris.

[15] Et dixit Dominus ad me : Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti. [16] Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, et contritum non sanabit, et id quod stat non enutriet, et carnes pinguium comedet, et ungulas eorum dissolvet. [17] O pastor, et idolum derelinquens gregem : gladius super brachium ejus, et super oculum dextrum ejus; brachium ejus ariditate siccabitur, et oculus dexter ejus tenebrescens obscurabitur.

11, 12] Matth. XXVII, 9.

SERMO III. — TEMPORIS MESSIANICI JUDICIA ET BONA.

§ I. — *Judæorum pugnæ et victoria, conversio et sanctificatio.*

Sion oppressam Dominus tuebitur.

CAP. XII. — [1] Onus verbi Domini super Israel. Dicit Dominus exten-
dens cælum, et fundans terram, et fingens spiritum hominis in eo :
[2] Ecce ego ponam Jerusalem superliminare crapulæ omnibus populis in
circuitu ; sed et Juda erit in obsidione contra Jerusalem. [3] Et erit : in die
illa ponam Jerusalem lapidem oneris cunctis populis ; omnes qui levabunt
eam concisione lacerabuntur, et colligentur adversus eam omnia regna
terræ. [4] In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equum in stupo-
rem, et ascensorem ejus in amentiam ; et super domum Juda aperiam
oculos meos, et omnem equum populorum percutiam cæcitate.
[5] Et dicent duces Juda in corde suo : Confortentur mihi habitatores Jeru-
salem in Domino exercituum, Deo eorum ! [6] In die illa ponam duces Juda
sicut caminum ignis in lignis, et sicut facem ignis in fœno, et devorabunt ad
dexteram et ad sinistram omnes populos in circuitu ; et habitabitur Jeru-
salem rursus in loco suo in Jerusalem. [7] Et salvabit Dominus tabernacula
Juda, sicut in principio, ut non magnifice glorietur domus David, et gloria
habitantium Jerusalem contra Judam. [8] In die illa proteget Dominus habi-
tatores Jerusalem ; et erit qui offenderit ex eis in die illa quasi David, et
domus David quasi Dei, sicut angelus Domini in conspectu eorum.

Cives conversi plangent mortem Messiæ.

[9] Et erit in die illa : quæram conterere omnes gentes quæ veniunt
contra Jerusalem. [10] Et effundam super domum David et super habita-
tores Jerusalem spiritum gratiæ et precum ; et aspicient ad me quem
confixerunt ; et plangent eum planctu quasi super unigenitum, et dole-
bunt super eum, ut doleri solet in morte primogeniti. [11] In die illa
magnus erit planctus in Jerusalem, sicut planctus Adadremmon in
campo Mageddon. [12] Et planget terra ; familiæ et familiæ seorsum :
familiæ domus David seorsum, et mulieres eorum seorsum ; [13] familiæ
domus Nathan seorsum, et mulieres eorum seorsum ; familiæ domus Levi
seorsum, et mulieres eorum seorsum ; familiæ Semei seorsum, et mulieres
eorum seorsum ; [14] omnes familiæ reliquæ, familiæ et familiæ seorsum,
et mulieres eorum seorsum.

Fons patens in medio Jerusalem et omnia mundans.

CAP. XIII. — [1] In die illa erit fons patens domui David et habitan-
tibus Jerusalem, in ablutionem peccatoris et menstruatæ. [2] Et erit in die
illa, dicit Dominus exercituum, disperdam nomina idolorum de terra, et
non memorabuntur ultra ; et pseudoprophetas, et spiritum immundum
auferam de terra. [3] Et erit cum prophetaverit quispiam ultra, dicent ei
pater ejus et mater ejus, qui genuerunt eum : Non vives, quia mendacium
locutus es in nomine Domini ; et configent eum pater ejus et mater ejus,
genitores ejus, cum prophetaverit. [4] Et erit : in die illa confundentur
prophetæ, unusquisque ex visione sua cum prophetaverit ; nec operientur
pallio saccino, ut mentiantur ; [5] sed dicet : Non sum propheta ; homo
agricola ego sum, quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea.
[6] Et dicetur ei : Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum ? Et dicet :
His plagatus sum in domo eorum qui diligebant me.

§ II. — *Sequentur et aliæ calamitates quæ populum Dei sanctiorem reddent.*

Grex cum pastore percutietur.

[7] Framea, suscitare super pastorem meum, et super virum cohærentem
mihi, dicit Dominus exercituum ; percute pastorem, et dispergentur oves ;
et convertam manum meam ad parvulos. [8] Et erunt in omni terra, dicit
Dominus : partes duæ in ea dispergentur, et deficient ; et tertia pars relin-

---

10] Joan. XIX, 37. — 11] II Par. XXXV, 22. — 2] Ez. XXX, 13. — 7] Matth. XXVI, 31. Marc. XIV, 27.

quetur in ea. 9 Et ducam tertiam partem per ignem, et uram eos sicut
uritur argentum, et probabo eos sicut probatur aurum. Ipse vocabit nomen
meum, et ego exaudiam eum. Dicam : Populus meus es; et ipse dicet:
Dominus Deus meus.

Jerusalem capta et liberata.

CAP. XIV. — 1 Ecce venient dies Domini, et dividentur spolia tua in
medio tui. 2 Et congregabo omnes gentes ad Jerusalem in prælium ; et
capietur civitas, et vastabuntur domus, et mulieres violabuntur; et egre-
dietur media pars civitatis in captivitatem, et reliquum populi non aufe-
retur ex urbe. 3 Et egredietur Dominus, et præliabitur contra gentes illas,
sicut præliatus est in die certaminis. 4 Et stabunt pedes ejus in die illa
super montem Olivarum, qui est contra Jerusalem ad orientem ; et scin-
detur mons Olivarum ex media parte sui ad orientem et ad occidentem,
prærupto grandi valde; et separabitur medium montis ad aquilonem, et
medium ejus ad meridiem. 5 Et fugietis ad vallem montium eorum, quo-
niam conjungetur vallis montium usque ad proximum; et fugietis sicut
fugistis a facie terræmotus in diebus Oziæ, regis Juda; et veniet Domi-
nus Deus meus, omnesque sancti cum eo.

Consummatio salutis in Jerusalem.

6 Et erit in die illa : non erit lux, sed frigus et gelu. 7 Et erit dies una
quæ nota est Domino, non dies neque nox; et in tempore vesperi erit
lux. 8 Et erit in die illa : exibunt aquæ vivæ de Jerusalem; medium
earum ad mare orientale, et medium earum ad mare novissimum; in
æstate et in hieme erunt. 9 Et erit Dominus rex super omnem terram :
in die illa erit Dominus unus, et erit nomen ejus unum. 10 Et revertetur
omnis terra usque ad desertum, de colle Remmon ad austrum Jerusalem;
et exaltabitur, et habitabit in loco suo, a porta Benjamin usque ad locum
portæ prioris, et usque ad portam angulorum, et a turre Hananeel usque
ad torcularia regis. 11 Et habitabunt in ea, et anathema non erit amplius,
sed sedebit Jerusalem secura.

Castigantur gentes.

12 Et hæc erit plaga qua percutiet Dominus omnes gentes quæ pugna-
verunt adversus Jerusalem : Tabescet caro uniuscujusque stantis super
pedes suos; et oculi ejus contabescent in foraminibus suis, et lingua
eorum contabescet in ore suo. 13 In die illa erit tumultus Domini magnus
in eis; et apprehendet vir manum proximi sui, et conseretur manus ejus
super manum proximi sui. 14 Sed et Judas pugnabit adversus Jerusalem ;
et congregabuntur divitiæ omnium gentium in circuitu, aurum, et argen-
tum, et vestes multæ satis. 15 Et sic erit ruina equi, et muli, et cameli,
et asini, et omnium jumentorum quæ fuerint in castris illis, sicut ruina
hæc.

Gentium conversio.

16 Et omnes qui reliqui fuerint de universis gentibus quæ venerunt
contra Jerusalem, ascendent ab anno in annum ut adorent Regem, Do-
minum exercituum, et celebrent festivitatem tabernaculorum. 17 Et erit:
qui non ascenderit de familiis terræ ad Jerusalem, ut adoret Regem,
Dominum exercituum, non erit super eos imber. 18 Quod et si familia
Ægypti non ascenderit et non venerit, nec super eos erit; sed erit ruina,
qua percutiet Dominus omnes gentes quæ non ascenderint ad celebran-
dam festivitatem tabernaculorum. 19 Hoc erit peccatum Ægypti, et hoc
peccatum omnium gentium quæ non ascenderint ad celebrandam festivi-
tatem tabernaculorum.

Terrestria omnia transfigurantur.

20 In die illa, erit quod super frenum equi est, sanctum Domino ; et
erunt lebetes in domo Domini quasi phialæ coram altari. 21 Et erit omnis
lebes in Jerusalem et in Juda sanctificatus Domino exercituum ; et venient
omnes immolantes, et sument ex eis, et coquent in eis; et non erit mer-
cator ultra in domo Domini exercituum in die illo.

5] Am. I, 1.

PROPHETIA MALACHIÆ

CAP. I.

ONUS verbi Domini ad Israel in manu Malachiæ

Titulus.

PARS PRIOR

OMNIA IN VETERI FŒDERE DEGENERASSE DEMONSTRANS

Tota gens theocratica degener, singularis erga se amoris Dei oblita.

[2] Dilexi vos, dicit Dominus, et dixistis : In quo dilexisti nos ? Nonne
frater erat Esau Jacob? dicit Dominus ; et dilexi Jacob, [3] Esau autem odio
habui, et posui montes ejus in solitudinem, et hereditatem ejus in dra-
cones deserti. [4] Quod si dixerit Idumæa : Destructi sumus, sed revertentes
ædificabimus quæ destructa sunt ; hæc dicit Dominus exercituum : Isti
ædificabunt, et ego destruam ; et vocabuntur termini impietatis, et populus
cui iratus est Dominus usque in æternum. [5] Et oculi vestri videbunt, et
vos dicetis : Magnificetur Dominus super terminum Israel.

Sacrificiis leviticis degeneribus mirabile Novæ Legis sacrificium substitutum.

[6] Filius honorat patrem, et servus dominum suum. Si ergo pater ego
sum, ubi est honor meus? et si Dominus ego sum, ubi est timor meus?
dicit Dominus exercituum. Ad vos, o sacerdotes, qui despicitis nomen
meum, et dixistis : In quo despeximus nomen tuum ? [7] Offertis super
altare meum panem pollutum, et dicitis : In quo polluimus te ? In eo quod
dicitis : Mensa Domini despecta est. [8] Si offeratis cæcum ad immolan-
dum, nonne malum est ? et si offeratis claudum et languidum, nonne
malum est? Offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem
tuam, dicit Dominus exercituum. [9] Et nunc deprecamini vultum Dei ut
misereatur vestri (de manu enim vestra factum est hoc), si quomodo
suscipiat facies vestras, dicit Dominus exercituum. [10] Quis est in vobis
qui claudat ostia, et incendat altare meum gratuito? Non est mihi volun-
tas in vobis, dicit Dominus exercituum, et munus non suscipiam de manu
vestra. [11] Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum
in gentibus ; et in omni loco sacrificatur, et offertur nomini meo oblatio
munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exer-
cituum. [12] Et vos polluistis illud in eo quod dicitis : Mensa Domini con-
taminata est ; et quod superponitur contemptibile est, cum igne qui illud
devorat. [13] Et dixistis : Ecce de labore, et exsufflastis illud, dicit Dominus
exercituum ; et intulistis de rapinis claudum et languidum, et intulistis
munus : numquid suscipiam illud de manu vestra ? dicit Dominus. [14] Ma-
ledictus dolosus qui habet in grege suo masculum, et votum faciens,
immolat debile Domino : quia Rex magnus ego, dicit Dominus exerci-
tuum, et nomen meum horribile in gentibus.

2] Rom. IX, 13. — 11] Ps. CXII, 3.

Sacerdotium degener, maledictum propter divinæ scientiæ incuriam.

CAP. II. — [1] Et nunc ad vos mandatum hoc, o sacerdotes. [2] Si nolueritis audire, et si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum, mittam in vos egestatem, et maledicam benedictionibus vestris, et maledicam illis, quoniam non posuistis super cor. [3] Ecce ego projiciam vobis brachium, et dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum, et assumet vos secum. [4] Et scietis quia misi ad vos mandatum istud, ut esset pactum meum cum Levi, dicit Dominus exercituum. [5] Pactum meum fuit cum eo vitæ et pacis; et dedi ei timorem, et timuit me, et a facie nominis mei pavebat. [6] Lex veritatis fuit in ore ejus, et iniquitas non est inventa in labiis ejus; in pace et in æquitate ambulavit mecum, et multos avertit ab iniquitate. [7] Labia enim sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est. [8] Vos autem recessistis de via, et scandalizastis plurimos in lege; irritum fecistis pactum Levi, dicit Dominus exercituum. [9] Propter quod et ego dedi vos contemptibiles, et humiles omnibus populis, sicut non servastis vias meas, et accepistis faciem in lege.

Degener quoque sancta matrimonii institutio.

[10] Numquid non pater unus omnium nostrum? numquid non Deus unus creavit nos? Quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum, violans pactum patrum nostrorum? [11] Trangressus est Juda, et abominatio facta est in Israel et in Jerusalem, quia contaminavit Judas sanctificationem Domini, quam dilexit, et habuit filiam dei alieni. [12] Disperdet Dominus virum qui fecerit hoc, magistrum et discipulum, de tabernaculis Jacob, et offerentem munus Domino exercituum. [13] Et hoc rursum fecistis : operiebatis lacrymis altare Domini, fletu, et mugitu, ita ut non respiciam ultra ad sacrificium, nec accipiam placabile quid de manu vestra. [14] Et dixistis : Quam ob causam? Quia Dominus testificatus est inter te et uxorem pubertatis tuæ, quam tu despexisti; et hæc particeps tua, et uxor fœderis tui. [15] Nonne unus fecit, et residuum spiritus ejus est? Et quid unus quærit, nisi semen Dei? Custodite ergo spiritum vestrum, et uxorem adolescentiæ tuæ noli despicere. [16] Cum odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus Israel; operiet autem iniquitas vestimentum ejus, dicit Dominus exercituum. Custodite spiritum vestrum, et nolite despicere.

Ipsiusmet cognitionis moralis apud Judæos degeneratio.

[17] Laborare fecistis Dominum in sermonibus vestris, et dixistis : In quo eum fecimus laborare? In eo quod dicitis : Omnis qui facit malum bonus est in conspectu Domini, et tales ei placent; aut certe ubi est Deus judicii?

PARS POSTERIOR

NOVI FŒDERIS INSTITUTIONEM PRÆNUNTIANS

Futura Messiæ apparitio, mirabiles renovationis effectus productura.

CAP. III. — [1] Ecce ego mitto angelum meum, et præparabit viam ante faciem meam; et statim veniet ad templum suum Dominator quem vos quæritis, et angelus testamenti quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum. [2] Et quis poterit cogitare diem adventus ejus, et quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis conflans, et quasi herba fullonum; [3] et sedebit conflans, et emundans argentum; et purgabit filios Levi, et colabit eos quasi aurum et quasi argentum, et erunt Domino offerentes sacrificia in justitia. [4] Et placebit Domino sacrificium Juda et Jerusalem, sicut dies sæculi, et sicut anni antiqui. [5] Et accedam ad vos in judicio, et ero testis velox maleficis, et adulteris, et perjuris, et qui calumniantur mercedem mercenarii, viduas et pupillos, et opprimunt

---

2] Lev. XXVI, 14. Deut. XXVIII, 15. — 10] Matth. XXIII, 9. Eph. IV, 6. — 1] Matth. XI, 10. Marc. I, 2. Luc. I, 17 et VII, 27.

peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum. 6 Ego enim
Dominus, et non mutor; et vos, filii Jacob, non estis consumpti.

Benedictiones novæ.

7 A diebus enim patrum vestrorum recessistis a legitimis meis, et non
custodistis : revertimini ad me, et revertar ad vos, dicit Dominus exer-
cituum. Et dixistis : In quo revertemur? 8 Si affiget homo Deum, quia
vos configitis me? Et dixistis : In quo configimus te? In decimis et in
primitiis. 9 Et in penuria vos maledicti estis, et me vos configitis gens
tota. 10 Inferte omnem decimam in horreum, et sit cibus in domo mea;
et probate me super hoc, dicit Dominus : si non aperuero vobis cataractas
cæli, et effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam; 11 et incre-
pabo pro vobis devorantem; et non corrumpet fructum terræ vestræ, nec
erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum. 12 Et beatos vos
dicent omnes gentes; eritis enim vos terra desiderabilis, dicit Dominus
exercituum.

Populus novus, ab antiquis vitiis emundatus.

13 Invaluerunt super me verba vestra, dicit Dominus. 14 Et dixistis :
Quid locuti sumus contra te? Dixistis : Vanus est qui servit Deo; et quod
emolumentum quia custodivimus præcepta ejus, et quia ambulavimus
tristes coram Domino exercituum? 15 Ergo nunc beatos dicimus arro-
gantes; siquidem ædificati sunt facientes impietatem, et tentaverunt
Deum, et salvi facti sunt. 16 Tunc locuti sunt timentes Dominum, unus-
quisque cum proximo suo; et attendit Dominus, et audivit, et scriptus
est liber monumenti coram eo timentibus Dominum, et cogitantibus no-
men ejus. 17 Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die qua ego facio,
in peculium; et parcam eis, sicut parcit vir filio suo servienti sibi. 18 Et
convertemini, et videbitis quid sit inter justum et impium; et inter ser-
vientem Deo et non servientem ei.

Venit dies Domini terribilis, oritur sol justitiæ, mittitur Elias.

CAP. IV. — 1 Ecce enim dies veniet succensa quasi caminus; et erunt
omnes superbi et omnes facientes impietatem stipula; et inflammabit eos
dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem
et germen. 2 Et orietur vobis timentibus nomen meum Sol justitiæ, et
sanitas in pennis ejus; et egrediemini, et salietis sicut vituli de ar-
mento. 3 Et calcabitis impios, cum fuerint cinis sub planta pedum ve-
strorum, in die qua ego facio, dicit Dominus exercituum. 4 Mementote legis
Moysi, servi mei, quam mandavi ei in Horeb ad omnem Israel, præcepta
et judicia.
5 Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Do-
mini magnus et horribilis. 6 Et convertet cor patrum ad filios, et cor filio-
rum ad patres eorum; ne forte veniam, et percutiam terram anathemate.

7] Zach. I, 3. — 14] Job, II, 15. — 2] Luc. I, 78. — 4] Ex. XX. Deut. IV, 5-6. — 5] Matth. XVII, 10. Marc. IX, 10. Luc. I, 17.

LIBER PRIMUS MACHABÆORUM

Sectio I. — Occasio et initia belli moti a Machabæis pro aris et focis

§ I. — *Terra sancta et Jerusalem profananter sive a Judæis iniquis, sive ab impio Antiocho.*

Cap. I.

Alexandri magni victoriæ et dominatus.

Et factum est, postquam percussit Alexander Philippi, Ma-
cedo, qui primus regnavit in Græcia, egressus de terra
Cethim, Darium, regem Persarum et Medorum, 2 constituit
prælia multa, et obtinuit omnium munitiones, et interfecit
reges terræ; 3 et pertransiit usque ad fines terræ, et accepit
spolia multitudinis gentium, et siluit terra in conspectu ejus. 4 Et con-
gregavit virtutem, et exercitum fortem nimis; et exaltatum est, et ele-
vatum cor ejus; 5 et obtinuit regiones gentium et tyrannos, et facti sunt
illi in tributum.

Ipso mortuo, dividitur imperium.

6 Et post hæc decidit in lectum, et cognovit quia moreretur. 7 Et voca-
vit pueros suos nobiles, qui secum erant nutriti a juventute, et divisit illis
regnum suum cum adhuc viveret. 8 Et regnavit Alexander annis duode-
cim, et mortuus est. 9 Et obtinuerunt pueri ejus regnum, unusquisque in
loco suo; 10 et imposuerunt omnes sibi diademata post mortem ejus, et
filii eorum post eos annis multis; et multiplicata sunt mala in terra.

Antiochus rex Græciæ.

11 Et exiit ex eis radix peccatrix, Antiochus illustris, filius Antiochi
regis, qui fuerat Romæ obses; et regnavit in anno centesimo trigesimo
septimo regni Græcorum.

Filii iniqui ex Israel profanant Jerusalem.

12 In diebus illis exierunt ex Israel filii iniqui, et suaserunt multis,
dicentes: Eamus, et disponamus testamentum cum gentibus quæ circa
nos sunt, quia ex quo recessimus ab eis, invenerunt nos multa mala. 13 Et
bonus visus est sermo in oculis eorum. 14 Et destinaverunt aliqui de po-
pulo, et abierunt ad regem; et dedit illis potestatem ut facerent justi-
tiam Gentium. 15 Et ædificaverunt gymnasium in Jerosolymis secundum
leges nationum, 16 et fecerunt sibi præputia, et recesserunt a testa-
mento sancto, et juncti sunt nationibus, et venundati sunt ut facerent
malum.

Antiochus, Ægypto percussa,

17 Et paratum est regnum in conspectu Antiochi, et cœpit regnare in
terra Ægypti, ut regnaret super duo regna. 18 Et intravit in Ægyptum in
multitudine gravi, in curribus, et elephantis, et equitibus, et copiosa
navium multitudine; 19 et constituit bellum adversus Ptolemæum, regem
Ægypti, et veritus est Ptolemæus a facie ejus, et fugit, et ceciderunt
vulnerati multi. 20 Et comprehendit civitates munitas in terra Ægypti, et
accepit spolia terræ Ægypti.

invadit Judæam, templum diripit, facitque cædem magnam.

21 Et convertit Antiochus, postquam percussit Ægyptum in centesimo
et quadragesimo tertio anno, et ascendit ad Israel. 22 Et ascendit Jeroso-
lymam in multitudine gravi. 23 Et intravit in sanctificationem cum super-
bia; et accepit altare aureum, et candelabrum luminis, et universa vasa

ejus, et mensam propositionis, et libatoria, et phialas, et mortariola
aurea, et velum, et coronas, et ornamentum aureum quod in facie templi
erat: et comminuit omnia. 24 Et accepit argentum, et aurum, et vasa
concupiscibilia; et accepit thesauros occultos quos invenit, et sublatis
omnibus, abiit in terram suam. 25 Et fecit cædem hominum, et locutus
est in superbia magna. 26 Et factus est planctus magnus in Israel, et in
omni loco eorum; 27 et ingemuerunt principes et seniores, virgines et
juvenes infirmati sunt, et speciositas mulierum immutata est. 28 Omnis
maritus sumpsit lamentum, et quæ sedebant in thoro maritali lugebant;
29 et commota est terra super habitantes in ea, et universa domus Jacob
induit confusionem.

Ministrorum Antiochi crudelia facinora in cives Jerusalem.

30 Et post duos annos dierum, misit rex principem tributorum in civi-
tates Juda, et venit Jerusalem cum turba magna. 31 Et locutus est ad eos
verba pacifica in dolo; et crediderunt ei. 32 Et irruit super civitatem
repente, et percussit eam plaga magna, et perdidit populum multum ex
Israel. 33 Et accepit spolia civitatis, et succendit eam igni; et destruxit
domos ejus, et muros ejus in circuitu; 34 et captivas duxerunt mulieres,
et natos et pecora possederunt. 35 Et ædificaverunt civitatem David muro
magno et firmo, et turribus firmis, et facta est illis in arcem; 36 et posue-
runt illic gentem peccatricem, viros iniquos, et convaluerunt in ea; et
posuerunt arma, et escas; et congregaverunt spolia Jerusalem, 37 et repo-
suerunt illic; et facti sunt in laqueum magnum. 38 Et factum est hoc ad
insidias sanctificationi, et in diabolum malum in Israel, 39 et effuderunt
sanguinem innocentem per circuitum sanctificationis, et contaminaverunt
sanctificationem.

40 Et fugerunt habitatores Jerusalem propter eos; et facta est habitatio
exterorum, et facta est extera semini suo; et nati ejus reliquerunt eam.
41 Sanctificatio ejus desolata est sicut solitudo; dies festi ejus conversi
sunt in luctum, sabbata ejus in opprobrium, honores ejus in nihilum.
42 Secundum gloriam ejus multiplicata est ignominia ejus, et sublimitas
ejus conversa est in luctum.

Edictum de abolenda Judæorum religione.

43 Et scripsit rex Antiochus omni regno suo, ut esset omnis populus
unus, et relinqueret unusquisque legem suam. 44 Et consenserunt omnes
gentes secundum verbum regis Antiochi; 45 et multi ex Israel consense-
runt servituti ejus, et sacrificaverunt idolis, et coinquinaverunt sabbatum.

46 Et misit rex libros per manus nuntiorum in Jerusalem et in omnes
civitates Juda, ut sequerentur leges gentium terræ; 47 et prohiberent
holocausta, et sacrificia, et placationes fieri in templo Dei, 48 et prohibe-
rent celebrari sabbatum et dies solemnes; 49 et jussit coinquinari sancta,
et sanctum populum Israel; 50 et jussit ædificari aras, et templa, et idola,
et immolari carnes suillas, et pecora communia; 51 et relinquere filios suos
incircumcisos, et coinquinari animas eorum in omnibus immundis et abo-
minationibus, ita ut obliviscerentur legem, et immutarent omnes justi-
ficationes Dei; 52 et quicumque non fecissent secundum verbum regis
Antiochi, morerentur.

Sævit persecutio in Judæa.

53 Secundum omnia verba hæc scripsit omni regno suo, et præposuit
principes populo, qui hæc fieri cogerent. 54 Et jusserunt civitatibus Juda
sacrificare. 55 Et congregati sunt multi de populo ad eos qui dereliquerant
legem Domini, et fecerunt mala super terram; 56 et effugaverunt populum
Israel in abditis, et in absconditis fugitivorum locis.

57 Die quinta decima mensis casleu, quinto et quadragesimo et cente-
simo anno, ædificavit rex Antiochus abominandum idolum desolationis
super altare Dei; et per universas civitates Juda in circuitu ædificaverunt
aras; 58 et ante januas domorum, et in plateis incendebant thura, et
sacrificabant; 59 et libros legis Dei combusserunt igni, scindentes eos;

41] Tob. II, 6. Am. VIII, 10.

60 et apud quemcumque inveniebantur libri testamenti Domini, et quicumque observabat legem Domini, secundum edictum regis trucidabant eum. 61 In virtute sua faciebant hæc populo Israel, qui inveniebatur in omni mense et mense in civitatibus. 62 Et quinta et vigesima die mensis, sacrificabant super aram quæ erat contra altare. 63 Et mulieres quæ circumcidebant filios suos trucidabantur, secundum jussum regis Antiochi; 64 et suspendebant pueros a cervicibus per universas domos eorum, et eos qui circumciderant illos trucidabant.

65 Et multi de populo Israel definierunt apud se ut non manducarent immunda, et elegerunt magis mori quam cibis coinquinari immundis; 66 et noluerunt infringere legem Dei sanctam; et trucidati sunt, 67 et facta est ira magna super populum valde.

§ II. — *Mathathias assurgit ad sacra tuenda.*

Mathathias et filii ipsius.

CAP. II. — 1 In diebus illis surrexit Mathathias, filius Joannis, filii Simonis, sacerdos ex filiis Joarib, ab Jerusalem, et consedit in monte Modin. 2 Et habebat filios quinque: Joannem, qui cognominabatur Gaddis; 3 et Simonem, qui cognominabatur Thasi; 4 et Judam, qui vocabatur Machabæus; 5 et Eleazarum, qui cognominabatur Abaron; et Jonathan, qui cognominabatur Apphus.

Mathathias luget mala suæ gentis.

6 Hi viderunt mala quæ fiebant in populo Juda et in Jerusalem. 7 Et dixit Mathathias: Væ mihi! ut quid natus sum videre contritionem populi mei, et contritionem civitatis sanctæ, et sedere illic, cum datur in manibus inimicorum? 8 Sancta in manu extraneorum facta sunt; templum ejus sicut homo ignobilis. 9 Vasa gloriæ ejus captiva abducta sunt; trucidati sunt senes ejus in plateis, et juvenes ejus ceciderunt in gladio inimicorum. 10 Quæ gens non hereditavit regnum ejus, et non obtinuit spolia ejus? 11 Omnis compositio ejus ablata est; quæ erat libera facta est ancilla. 12 Et ecce sancta nostra, et pulchritudo nostra, et claritas nostra desolata est, et coinquinaverunt ea gentes. 13 Quo ergo nobis adhuc vivere? 14 Et scidit vestimenta sua Mathathias, et filii ejus; et operuerunt se ciliciis, et planxerunt valde.

Ejus zelus pro religione.

15 Et venerunt illuc qui missi erant a rege Antiocho, ut cogerent eos qui confugerant in civitatem Modin immolare, et accendere thura, et a lege Dei discedere. 16 Et multi de populo Israel consentientes accesserunt ad eos, sed Mathathias et filii ejus constanter steterunt. 17 Et respondentes qui missi erant ab Antiocho, dixerunt Mathathiæ: Princeps, et clarissimus, et magnus es in hac civitate, et ornatus filiis et fratribus; 18 ergo accede prior, et fac jussum regis, sicut fecerunt omnes gentes, et viri Juda, et qui remanserunt in Jerusalem; et eris tu, et filii tui, inter amicos regis, et amplificatus auro et argento, et muneribus multis. 19 Et respondit Mathathias, et dixit magna voce: Etsi omnes gentes regi Antiocho obediunt, ut discedat unusquisque a servitute legis patrum suorum, et consentiat mandatis ejus; 20 ego, et filii mei, et fratres mei, obediemus legi patrum nostrorum. 21 Propitius sit nobis Deus! non est nobis utile relinquere legem et justitias Dei. 22 Non audiemus verba regis Antiochi, nec sacrificabimus transgredientes legis nostræ mandata, ut eamus altera via.

23 Et ut cessavit loqui verba hæc, accessit quidam Judæus in omnium oculis sacrificare idolis super aram in civitate Modin, secundum jussum regis; 24 et vidit Mathathias, et doluit, et contremuerunt renes ejus; et accensus est furor ejus secundum judicium legis, et insiliens trucidavit eum super aram. 25 Sed et virum quem rex Antiochus miserat, qui cogebat immolare, occidit in ipso tempore; et aram destruxit, 26 et zelatus est legem, sicut fecit Phinees Zamri, filio Salomi.

26] Num. XXV, 13.

27 Et exclamavit Mathathias voce magna in civitate, dicens : Omnis
qui zelum habet legis statuens testamentum, exeat post me. 28 Et fugit
ipse, et filii ejus, in montes, et reliquerunt quæcumque habebant in civi-
tate. 29 Tunc descenderunt multi quærentes judicium et justitiam, in
desertum; 30 et sederunt ibi ipsi, et filii eorum, et mulieres eorum, et
pecora eorum, quoniam inundaverunt super eos mala.

Fugit in montes, multique Judæi fideles ad eum conveniunt.

31 Et renuntiatum est viris regis, et exercitui qui erat in Jerusalem,
civitate David, quoniam discessissent viri quidam, qui dissipaverunt man-
datum regis, in loca occulta in deserto, et abiissent post illos multi. 32 Et
statim perrexerunt ad eos, et constituerunt adversus eos prælium in die
sabbatorum; 33 et dixerunt ad eos : Resistitis et nunc adhuc? Exite, et
facite secundum verbum regis Antiochi, et vivetis. 34 Et dixerunt : Non
exibimus, neque faciemus verbum regis, ut polluamus diem sabbatorum.
35 Et concitaverunt adversus eos prælium. 36 Et non responderunt eis, nec
lapidem miserunt in eos, nec oppilaverunt loca occulta, 37 dicentes : Mo-
riamur omnes in simplicitate nostra, et testes erunt super nos cælum et
terra quod injuste perditis nos. 38 Et intulerunt illis bellum sabbatis; et
mortui sunt ipsi, et uxores eorum, et filii eorum, et pecora eorum, usque
ad mille animas hominum.

Plures, nolentes sabbatis bellare, trucidantur.

39 Et cognovit Mathathias, et amici ejus, et luctum habuerunt super
eos valde. 40 Et dixit vir proximo suo : Si omnes fecerimus sicut fratres
nostri fecerunt, et non pugnaverimus adversus gentes pro animabus nostris
et justificationibus nostris, nunc citius disperdent nos a terra. 41 Et cogi-
taverunt in die illa, dicentes : Omnis homo quicumque venerit ad nos in
bello die sabbatorum, pugnemus adversus eum; et non moriemur omnes,
sicut mortui sunt fratres nostri in occultis.

Consilium etiam sabbato vim vi repellendi.

42 Tunc congregata est ad eos synagoga Assidæorum, fortis viribus ex
Israel, omnis voluntarius in lege; 43 et omnes qui fugiebant a malis,
additi sunt ad eos, et facti sunt illis ad firmamentum. 44 Et collegerunt
exercitum, et percusserunt peccatores in ira sua, et viros iniquos in indi-
gnatione sua; et ceteri fugerunt ad nationes, ut evaderent. 45 Et circuivit
Mathathias, et amici ejus, et destruxerunt aras; 46 et circumciderunt
pueros incircumcisos quotquot invenerunt in finibus Israel, et in forti-
tudine. 47 Et persecuti sunt filios superbiæ, et prosperatum est opus in
manibus eorum; 48 et obtinuerunt legem de manibus gentium, et de ma-
nibus regum; et non dederunt cornu peccatori.

Mathathias, collecto exercitu, idololatriam destruit.

49 Et appropinquaverunt dies Mathathiæ moriendi, et dixit filiis suis :
Nunc confortata est superbia, et castigatio, et tempus eversionis, et ira
indignationis. 50 Nunc ergo, o filii, æmulatores estote legis, et date animas
vestras pro testamento patrum vestrorum, 51 et mementote operum patrum,
quæ fecerunt in generationibus suis, et accipietis gloriam magnam et
nomen æternum.

Ejus ultimæ commendationes et dispositiones.

52 Abraham nonne in tentatione inventus est fidelis, et reputatum est ei
ad justitiam? 53 Joseph in tempore angustiæ suæ custodivit mandatum,
et factus est dominus Ægypti. 54 Phinees, pater noster, zelando zelum
Dei, accepit testamentum sacerdotii æterni. 55 Jesus, dum implevit ver-
bum, factus est dux in Israel. 56 Caleb, dum testificatur in ecclesia,
accepit hereditatem. 57 David, in sua misericordia, consecutus est sedem
regni in sæcula. 58 Elias, dum zelat zelum legis, receptus est in cælum.
59 Ananias, et Azarias, et Misael, credentes, liberati sunt de flamma.
60 Daniel, in sua simplicitate, liberatus est de ore leonum. 61 Et ita cogi-
tate per generationem et generationem, quia omnes qui sperant in eum
non infirmantur. 62 Et a verbis viri peccatoris ne timueritis, quia gloria

52] Gen. XXII, 2. — 53] Gen. XLI, 40. — 54] Num. XXV, 13. Eccli. XLV, 28. — 55] Jos. I, 2. — 56] Num. XIV, 6. Jos. XIV, 14. — 57] II Reg. II, 4. — 58] IV Reg. II, 11. — 59] Dan. III, 50. — 60] Dan. VI, 22.

ejus stercus et vermis est : 63 hodie extollitur, et cras non invenietur, quia
conversus est in terram suam, et cogitatio ejus periit.
64 Vos ergo, filii, confortamini, et viriliter agite in lege, quia in ipsa
gloriosi eritis. 65 Et ecce Simon, frater vester, scio quod vir consilii est ;
ipsum audite semper, et ipse erit vobis pater. 66 Et Judas Machabæus,
fortis viribus a juventute sua, sit vobis princeps militiæ, et ipse aget
bellum populi. 67 Et adducetis ad vos omnes factores legis, et vindicate
vindictam populi vestri. 68 Retribuite retributionem gentibus, et intendite
in præceptum legis.

Mors Mathathiæ.

69 Et benedixit eos, et appositus est ad patres suos. 70 Et defunctus est
anno centesimo et quadragesimo sexto, et sepultus est a filiis suis in
sepulcris patrum suorum, in Modin ; et planxerunt eum omnis Israel
planctu magno.

SECTIO II. — BELLA JUDÆ MACHABÆI

§ I. — *Duces Antiochi devincuntur a Juda Machabæo.*

Judas Machabæus dux Israel.

CAP. III. — 1 Et surrexit Judas, qui vocabatur Machabæus, filius
ejus, pro eo ; 2 et adjuvabant eum omnes fratres ejus, et universi qui se
conjunxerant patri ejus, et præliabantur prælium Israel cum lætitia.
3 Et dilatavit gloriam populo suo ; et induit se loricam sicut gigas, et
succinxit se arma bellica sua in præliis, et protegebat castra gladio suo.
4 Similis factus est leoni in operibus suis, et sicut catulus leonis rugiens
in venatione. 5 Et persecutus est iniquos perscrutans eos ; et qui conturba-
bant populum suum, eos succendit flammis ; 6 et repulsi sunt inimici ejus
præ timore ejus, et omnes operarii iniquitatis conturbati sunt, et directa
est salus in manu ejus. 7 Et exacerbabat reges multos, et lætificabat Jacob
in operibus suis ; et in sæculum memoria ejus in benedictione. 8 Et peram-
bulavit civitates Juda, et perdidit impios ex eis, et avertit iram ab
Israel. 9 Et nominatus est usque ad novissimum terræ, et congregavit
pereuntes.

Vincit Apollonium.

10 Et congregavit Apollonius gentes, et a Samaria virtutem multam et
magnam, ad bellandum contra Israel. 11 Et cognovit Judas, et exiit obviam
illi, et percussit, et occidit illum ; et ceciderunt vulnerati multi, et reliqui
fugerunt. 12 Et accepit spolia eorum, et gladium Apollonii abstulit Judas,
et erat pugnans in eo omnibus diebus.

Vincit Seronem.

13 Et audivit Seron, princeps exercitus Syriæ, quod congregavit Judas
congregationem fidelium et ecclesiam secum, 14 et ait : Faciam mihi nomen,
et glorificabor in regno, et debellabo Judam et eos qui cum ipso sunt, qui
spernebant verbum regis. 15 Et præparavit se ; et ascenderunt cum eo
castra impiorum, fortes auxiliarii, ut facerent vindictam in filios Israel.
16 Et appropinquaverunt usque ad Bethoron, et exivit Judas obviam illi
cum paucis.
17 Ut autem viderunt exercitum venientem sibi obviam, dixerunt Judæ :
Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam et tam
fortem, et nos fatigati sumus jejunio hodie? 18 Et ait Judas : Facile est
concludi multos in manus paucorum ; et non est differentia in conspectu
Dei cæli liberare in multis et in paucis, 19 quoniam non in multitudine
exercitus victoria belli, sed de cælo fortitudo est. 20 Ipsi veniunt ad nos
in multitudine contumaci et superbia, ut disperdant nos, et uxores no-
stras, et filios nostros, et ut spolient nos ; 21 nos vero pugnabimus pro ani-
mabus nostris, et legibus nostris ; 22 et ipse Dominus conteret eos ante
faciem nostram : vos autem ne timueritis eos.
23 Ut cessavit autem loqui, insiluit in eos subito ; et contritus est Seron
et exercitus ejus in conspectu ipsius. 24 Et persecutus est eum in descensu
Bethoron usque in campum, et ceciderunt ex eis octingenti viri ; reliqui

autem fugerunt in terram Philisthiim. [25] Et cecidit timor Judæ ac fra-
trum ejus, et formido super omnes gentes in circuitu eorum; [26] et per-
venit ad regem nomen ejus, et de præliis Judæ narrabant omnes gentes.
[27] Ut audivit autem rex Antiochus sermones istos, iratus est animo; et
misit, et congregavit exercitum universi regni sui, castra fortia valde;
[28] et aperuit ærarium suum, et dedit stipendia exercitui in annum, et
mandavit illis ut essent parati ad omnia. [29] Et vidit quod defecit pecunia
de thesauris suis, et tributa regionis modica propter dissensionem, et
plagam quam fecit in terra, ut tolleret legitima quæ erant a primis
diebus; [30] et timuit ne non haberet ut semel et bis, in sumptus et donaria
quæ dederat ante larga manu, et abundaverat super reges qui ante eum
fuerant.

Iratus Antiochus mittit alium exercitum contra Judæos.

[31] Et consternatus est animo valde, et cogitavit ire in Persidem, et acci-
pere tributa regionum, et congregare argentum multum. [32] Et reliquit
Lysiam, hominem nobilem de genere regali, super negotia regia, a flu-
mine Euphrate usque ad flumen Ægypti; [33] et ut nutriret Antiochum,
filium suum, donec rediret. [34] Et tradidit ei medium exercitum et ele-
phantos, et mandavit ei de omnibus quæ volebat, et de inhabitantibus
Judæam et Jerusalem; [35] et ut mitteret ad eos exercitum ad conterendam
et extirpandam virtutem Israel et reliquias Jerusalem, et auferendam
memoriam eorum de loco; [36] et ut constitueret habitatores filios alieni-
genas in omnibus finibus eorum, et sorte distribueret terram eorum. [37] Et
rex assumpsit partem exercitus residui, et exivit ab Antiochia, civitate
regni sui, anno centesimo et quadragesimo septimo, et transfretavit
Euphraten flumen, et perambulabat superiores regiones.

[38] Et elegit Lysias Ptolemæum, filium Dorymini, et Nicanorem, et
Gorgiam, viros potentes ex amicis regis; [39] et misit cum eis quadraginta
millia virorum, et septem millia equitum, ut venirent in terram Juda, et
disperderent eam, secundum verbum regis. [40] Et processerunt cum universa
virtute sua, et venerunt, et applicuerunt Emmaum, in terra campestri.
[41] Et audierunt mercatores regionum nomen eorum, et acceperunt argen-
tum et aurum multum valde, et pueros, et venerunt in castra ut accipe-
rent filios Israel in servos; et additi sunt ad eos exercitus Syriæ et terræ
alienigenarum.

[42] Et vidit Judas et fratres ejus, quia multiplicata sunt mala, et exer-
citus applicabant ad fines eorum; et cognoverunt verba regis, quæ man-
davit populo facere in interitum et consummationem; [43] et dixerunt unus-
quisque ad proximum suum: Erigamus dejectionem populi nostri, et
pugnemus pro populo nostro et sanctis nostris. [44] Et congregatus est con-
ventus ut essent parati in prælium, et ut orarent, et peterent misericor-
diam et miserationes. [45] Et Jerusalem non habitabatur, sed erat sicut
desertum; non erat qui ingrederetur et egrederetur de natis ejus, et
sanctum conculcabatur, et filii alienigenarum erant in arce: ibi erat
habitatio gentium; et ablata est voluptas a Jacob, et defecit ibi tibia et
cithara.

Ipse Judas paratur ad resistendum.

[46] Et congregati sunt, et venerunt in Maspha, contra Jerusalem, quia
locus orationis erat in Maspha ante in Israel. [47] Et jejunaverunt illa die,
et induerunt se ciliciis, et cinerem imposuerunt capiti suo, et disciderunt
vestimenta sua; [48] et expanderunt libros legis, de quibus scrutabantur
gentes similitudinem simulacrorum suorum; [49] et attulerunt ornamenta
sacerdotalia, et primitias, et decimas; et suscitaverunt Nazaræos qui
impleverant dies; [50] et clamaverunt voce magna in cælum, dicentes:
Quid faciemus istis, et quo eos ducemus? [51] Et sancta tua conculcata sunt
et contaminata sunt, et sacerdotes tui facti sunt in luctum et in humilita-
tem. [52] Et ecce nationes convenerunt adversum nos ut nos disperdant; tu
scis quæ cogitant in nos. [53] Quomodo poterimus subsistere ante faciem
eorum, nisi tu, Deus, adjuves nos? [54] Et tubis exclamaverunt voce

magna. [55] Et post hæc constituit Judas duces populi, tribunos, et centuriones, et pentacontarchos, et decuriones. [56] Et dixit his qui ædificabant domos, et sponsabant uxores, et plantabant vineas, et formidolosis, ut redirent unusquisque in domum suam, secundum legem.

[57] Et moverunt castra, et collocaverunt ad austrum Emmaum. [58] Et ait Judas : Accingimini, et estote filii potentes; et estote parati in mane, ut pugnetis adversus nationes has quæ convenerunt adversus nos, disperdere nos et sancta nostra; [59] quoniam melius est nos mori in bello, quam videre mala gentis nostræ et sanctorum. [60] Sicut autem fuerit voluntas in cælo, sic fiat!

Judæi reportant victoriam a Gorgia.

CAP. IV. — [1] Et assumpsit Gorgias quinque millia virorum, et mille equites electos, et moverunt castra nocte, [2] ut applicarent ad castra Judæorum, et percuterent eos subito; et filii qui erant ex arce erant illis duces. [3] Et audivit Judas, et surrexit ipse, et potentes, percutere virtutem exercituum regis, qui erant in Emmaum : [4] adhuc enim dispersus erat exercitus a castris. [5] Et venit Gorgias in castra Judæ noctu, et neminem invenit; et quærebat eos in montibus, quoniam dixit : Fugiunt hi a nobis. [6] Et cum dies factus esset, apparuit Judas in campo cum tribus millibus virorum tantum, qui tegumenta et gladios non habebant; [7] et viderunt castra gentium valida, et loricatos, et equitatus in circuitu eorum, et hi docti ad prælium. [8] Et ait Judas viris qui secum erant : Ne timueritis multitudinem eorum, et impetum eorum ne formidetis. [9] Mementote qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari Rubro, cum sequeretur eos Pharao cum exercitu multo. [10] Et nunc clamemus in cælum, et miserebitur nostri Dominus; et memor erit testamenti patrum nostrorum, et conteret exercitum istum ante faciem nostram hodie; [11] et scient omnes gentes quia est qui redimat et liberet Israel. [12] Et elevaverunt alienigenæ oculos suos, et viderunt eos venientes ex adverso. [13] Et exierunt de castris in prælium, et tuba cecinerunt hi qui erant cum Juda, [14] et congressi sunt; et contritæ sunt gentes, et fugerunt in campum. [15] Novissimi autem omnes ceciderunt in gladio, et persecuti sunt eos usque Gezeron, et usque in campos Idumææ, et Azoti, et Jamniæ; et ceciderunt ex illis usque ad tria millia virorum.

[16] Et reversus est Judas, et exercitus ejus, sequens eum. [17] Dixitque ad populum : Non concupiscatis spolia, quia bellum contra nos est, [18] et Gorgias et exercitus ejus prope nos in monte; sed state nunc contra inimicos nostros, et expugnate eos; et sumetis postea spolia securi. [19] Et adhuc loquente Juda hæc, ecce apparuit pars quædam prospiciens de monte. [20] Et vidit Gorgias quod in fugam conversi sunt sui, et succenderunt castra; fumus enim qui videbatur declarabat quod factum est. [21] Quibus illi conspectis timuerunt valde, aspicientes simul et Judam, et exercitum in campo paratum ad prælium; [22] et fugerunt omnes in campum alienigenarum.

[23] Et Judas reversus est ad spolia castrorum; et acceperunt aurum multum, et argentum, et hyacinthum, et purpuram marinam, et opes magnas. [24] Et conversi, hymnum canebant, et benedicebant Deum in cælum, quoniam bonus est, quoniam in sæculum misericordia ejus. [25] Et facta est salus magna in Israel in die illa.

Devincitur exercitus Lysiæ.

[26] Quicumque autem alienigenarum evaserunt, venerunt, et nuntiaverunt Lysiæ universa quæ acciderant. [27] Quibus ille auditis, consternatus animo deficiebat, quod non qualia voluit, talia contigerunt in Israel, et qualia mandavit rex.

[28] Et sequenti anno congregavit Lysias virorum electorum sexaginta millia, et equitum quinque millia, ut debellaret eos. [29] Et venerunt in Judæam, et castra posuerunt in Bethoron; et occurrit illis Judas cum

56] Deut. XX, 5-8. Jud. VII, 3. — 9] Ex. XIV, 9.

decem millibus viris. [30] Et viderunt exercitum fortem, et oravit, et dixit :
Benedictus es, salvator Israel, qui contrivisti impetum potentis in manu
servi tui David, et tradidisti castra alienigenarum in manu Jonathæ, filii
Saul, et armigeri ejus. [31] Conclude exercitum istum in manu populi tui
Israel, et confundantur in exercitu suo et equitibus. [32] Da illis formidi-
nem, et tabefac audaciam virtutis eorum, et commoveantur contritione
sua. [33] Dejice illos gladio diligentium te, et collaudent te omnes qui
noverunt nomen tuum in hymnis. [34] Et commiserunt prælium, et cecide-
runt de exercitu Lysiæ quinque millia virorum. [35] Videns autem Lysias
fugam suorum, et Judæorum audaciam, et quod parati sunt aut vivere
aut mori fortiter, abiit Antiochiam, et elegit milites, ut multiplicati
rursus venirent in Judæam.

§ II. — *Victoriarum corollaria.*

[36] Dixit autem Judas, et fratres ejus : Ecce contriti sunt inimici nostri; Purificatio
ascendamus nunc mundare sancta, et renovare. [37] Et congregatus est templi et
omnis exercitus, et ascenderunt in montem Sion. [38] Et viderunt sanctifi- restauratio
cationem desertam, et altare profanatum, et portas exustas, et in atriis cultus.
virgulta nata sicut in saltu vel in montibus, et pastophoria diruta. [39] Et
sciderunt vestimenta sua, et planxerunt planctu magno, et imposuerunt
cinerem super caput suum; [40] et ceciderunt in faciem super terram, et
exclamaverunt tubis signorum, et clamaverunt in cælum.

[41] Tunc ordinavit Judas viros ut pugnarent adversus eos qui erant in
arce, donec emundarent sancta. [42] Et elegit sacerdotes sine macula,
voluntatem habentes in lege Dei; [43] et mundaverunt sancta, et tulerunt
lapides contaminationis in locum immundum. [44] Et cogitavit de altari
holocaustorum quod profanatum erat, quid de eo faceret. [45] Et incidit
illis consilium bonum ut destruerent illud, ne forte illis esset in oppro-
brium, quia contaminaverunt illud gentes; et demoliti sunt illud, [46] et
reposuerunt lapides in monte domus, in loco apto, quoadusque veniret
propheta, et responderet de eis. [47] Et acceperunt lapides integros, secun-
dum legem, et ædificaverunt altare novum, secundum illud quod fuit
prius; [48] et ædificaverunt sancta et quæ intra domum erant intrinsecus,
et ædem et atria sanctificaverunt. [49] Et fecerunt vasa sancta nova, et
intulerunt candelabrum, et altare incensorum, et mensam in templum.
[50] Et incensum posuerunt super altare, et accenderunt lucernas quæ
super candelabrum erant, et lucebant in templo. [51] Et posuerunt super
mensam panes, et appenderunt vela, et consummaverunt omnia opera
quæ fecerant.

[52] Et ante matutinum surrexerunt quinta et vigesima die mensis noni
(hic est mensis casleu) centesimi quadragesimi octavi anni; [53] et obtu-
lerunt sacrificium, secundum legem, super altare holocaustorum novum
quod fecerunt. [54] Secundum tempus et secundum diem in qua contami-
naverunt illud gentes, in ipsa renovatum est in canticis, et citharis, et
cinyris, et in cymbalis. [55] Et cecidit omnis populus in faciem, et adora-
verunt, et benedixerunt in cælum eum qui prosperavit eis. [56] Et fecerunt
dedicationem altaris diebus octo, et obtulerunt holocausta cum lætitia, et
sacrificium salutaris et laudis. [57] Et ornaverunt faciem templi coronis
aureis et scutulis; et dedicaverunt portas, et pastophoria, et imposuerunt
eis januas. [58] Et facta est lætitia in populo magna valde, et aversum est
opprobrium gentium.

[59] Et statuit Judas, et fratres ejus, et universa ecclesia Israel, ut agatur
dies dedicationis altaris in temporibus suis, ab anno in annum, per dies
octo, a quinta et vigesima die mensis casleu, cum lætitia et gaudio.

30] I Reg. XVII, 50 et XIV, 13. — 59] Joan. X, 22.

Firmatur urbis securitas.

60 Et ædificaverunt in tempore illo montem Sion, et per circuitum muros
altos et turres firmas, ne quando venirent gentes, et conculcarent eum,
sicut antea fecerunt. 61 Et collocavit illic exercitum ut servarent eum, et
munivit eum ad custodiendam Bethsuram, ut haberet populus munitionem
contra faciem Idumææ.

§ III. — *Bellum Judæ Machabæi cum vicinis gentibus.*

Occasio belli.

CAP. V. — 1 Et factum est, ut audierunt gentes in circuitu, quia ædi-
ficatum est altare et sanctuarium sicut prius, iratæ sunt valde; 2 et cogi-
tabant tollere genus Jacob qui erant inter eos, et cœperunt occidere de
populo, et persequi.

Expeditio contra Edom, filios Bean et Ammon.

3 Et debellabat Judas filios Esau in Idumæa, et eos qui erant in Acra-
bathane, quia circumsedebant Israelitas; et percussit eos plaga magna.
4 Et recordatus est malitiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum
et in scandalum, insidiantes ei in via. 5 Et conclusi sunt ab eo in turri-
bus, et applicuit ad eos, et anathematizavit eos, et incendit turres eorum
igni, cum omnibus qui in eis erant. 6 Et transivit ad filios Ammon, et
invenit manum fortem, et populum copiosum, et Timotheum, ducem
ipsorum; 7 et commisit cum eis prælia multa, et contriti sunt in conspectu
eorum, et percussit eos; 8 et cepit Gazer civitatem et filias ejus, et reversus
est in Judæam.

Judæi e Galaad et Galilæa, a vicinis obsessi, petunt auxilium.

9 Et congregatæ sunt gentes quæ sunt in Galaad, adversus Israelitas
qui erant in finibus eorum, ut tollerent eos; et fugerunt in Datheman
munitionem, 10 et miserunt litteras ad Judam et fratres ejus, dicentes:
Congregatæ sunt adversum nos gentes per circuitum, ut nos auferant;
11 et parant venire, et occupare munitionem in quam confugimus; et
Timotheus est dux exercitus eorum. 12 Nunc ergo veni, et eripe nos de
manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis. 13 Et omnes fratres
nostri qui erant in locis Tubin interfecti sunt; et captivas duxerunt
uxores eorum, et natos, et spolia, et peremerunt illic fere mille viros.
14 Et adhuc epistolæ legebantur, et ecce alii nuntii venerunt de Galilæa,
conscissis tunicis, nuntiantes secundum verba hæc: 15 dicentes convenisse
adversum se a Ptolemaida, et Tyro, et Sidone; et repleta est omnis
Galilæa alienigenis, ut nos consumant.

Dispositio de auxilio vexatis ferendo.

16 Ut audivit autem Judas et populus sermones istos, convenit ecclesia
magna cogitare quid facerent fratribus suis qui in tribulatione erant, et
expugnabantur ab eis. 17 Dixitque Judas Simoni, fratri suo: Elige tibi
viros, et vade, et libera fratres tuos in Galilæa; ego autem et frater
meus Jonathas ibimus in Galaaditim. 18 Et reliquit Josephum, filium
Zachariæ, et Azariam, duces populi, cum residuo exercitu in Judæa ad
custodiam. 19 Et præcepit illis, dicens: Præestote populo huic, et nolite
bellum committere adversum gentes, donec revertamur. 20 Et partiti sunt
Simoni viri tria millia, ut iret in Galilæam; Judæ autem octo millia in
Galaaditim.

Victoriæ Simonis in Galilæa.

21 Et abiit Simon in Galilæam, et commisit prælia multa cum genti-
bus, et contritæ sunt gentes a facie ejus; et persecutus est eos usque ad
portam 22 Ptolemaidis; et ceciderunt de gentibus fere tria millia virorum,
et accepit spolia eorum; 23 et assumpsit eos qui erant in Galilæa et in
Arbatis, cum uxoribus, et natis, et omnibus quæ erant illis, et adduxit
in Judæam cum lætitia magna.

Victoriæ Judæ in terra Galaad.

24 Et Judas Machabæus et Jonathas, frater ejus, transierunt Jorda-
nem, et abierunt viam trium dierum per desertum. 25 Et occurrerunt eis
Nabuthæi, et susceperunt eos pacifice; et narraverunt eis omnia quæ
acciderant fratribus eorum in Galaaditide, 26 et quia multi ex eis com-
prehensi sunt in Barasa, et Bosor, et in Alimis, et in Casphor, et Mageth,
et Carnaim; hæ omnes civitates munitæ et magnæ. 27 Sed et in ceteris

civitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi, et in crastinum constitue-
runt admovere exercitum civitatibus his, et comprehendere, et tollere eos
in una die. 28 Et convertit Judas, et exercitus ejus, viam in desertum
Bosor repente, et occupavit civitatem; et occidit omnem masculum in
ore gladii, et accepit omnia spolia eorum, et succendit eam igni. 29 Et
surrexerunt inde nocte, et ibant usque ad munitionem. 30 Et factum est
diluculo, cum elevassent oculos suos, ecce populus multus cujus non erat
numerus, portantes scalas et machinas, ut comprehenderent munitionem,
et expugnarent eos. 31 Et vidit Judas quia cœpit bellum, et clamor belli
ascendit ad cælum sicut tuba, et clamor magnus de civitate; 32 et dixit
exercitui suo: Pugnate hodie pro fratribus vestris. 33 Et venit tribus ordi-
nibus post eos; et exclamaverunt tubis, et clamaverunt in oratione. 34 Et
cognoverunt castra Timothei quia Machabæus est, et refugerunt a facie
ejus; et percusserunt eos plaga magna, et ceciderunt ex eis in die illa
fere octo millia virorum. 35 Et divertit Judas in Maspha; et expugnavit,
et cepit eam, et occidit omnem masculum ejus, et sumpsit spolia ejus, et
succendit eam igni. 36 Inde perrexit, et cepit Casbon et Mageth, et Bosor,
et reliquas civitates Galaaditidis.

37 Post hæc autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, et
castra posuit contra Raphon, trans torrentem. 38 Et misit Judas speculari
exercitum, et renuntiaverunt ei, dicentes: Quia convenerunt ad eum
omnes gentes quæ in circuitu nostro sunt, exercitus multus nimis; 39 et
Arabas conduxerunt in auxilium sibi; et castra posuerunt trans torren-
tem, parati ad te venire in prælium. Et abiit Judas obviam illis. 40 Et
ait Timotheus principibus exercitus sui: Cum appropinquaverit Judas et
exercitus ejus ad torrentem aquæ, si transierit ad nos prior, non poteri-
mus sustinere eum, quia potens poterit adversum nos; 41 si vero timuerit
transire, et posuerit castra extra flumen, transfretemus ad eos, et poteri-
mus adversus illum. 42 Ut autem appropinquavit Judas ad torrentem
aquæ, statuit scribas populi secus torrentem, et mandavit eis, dicens:
Neminem hominum reliqueritis, sed veniant omnes in prælium. 43 Et
transfretavit ad illos prior, et omnis populus post eum, et contritæ sunt
omnes gentes a facie eorum; et projecerunt arma sua, et fugerunt ad
fanum quod erat in Carnaim. 44 Et occupavit ipsam civitatem, et fanum
succendit igni, cum omnibus qui erant in ipso; et oppressa est Carnaim,
et non potuit sustinere contra faciem Judæ.

45 Et congregavit Judas universos Israelitas qui erant in Galaaditide, Judæ
a minimo usque ad maximum, et uxores eorum, et natos, et exercitum triumphalis
magnum valde, ut venirent in terram Juda. 46 Et venerunt usque Ephron; reditus in
et hæc civitas magna, in ingressu posita, munita valde, et non erat decli- Jerusalem.
nare ab ea dextera vel sinistra, sed per mediam iter erat. 47 Et incluserunt
se qui erant in civitate, et obstruxerunt portas lapidibus. Et misit ad eos
Judas verbis pacificis, 48 dicens: Transeamus per terram vestram, ut
eamus in terram nostram; et nemo vobis nocebit, tantum pedibus trans-
ibimus. Et nolebant eis aperire. 49 Et præcepit Judas prædicare in castris
ut applicarent unusquisque in quo erat loco. 50 Et applicuerunt se viri vir-
tutis; et oppugnavit civitatem illam tota die et tota nocte, et tradita est
civitas in manu ejus. 51 Et peremerunt omnem masculum in ore gladii, et
eradicavit eam, et accepit spolia ejus, et transivit per totam civitatem
super interfectos. 52 Et transgressi sunt Jordanem in campo magno, con-
tra faciem Bethsan. 53 Et erat Judas congregans extremos, et exhorta-
batur populum per totam viam, donec venirent in terram Juda. 54 Et
ascenderunt in montem Sion cum lætitia et gaudio, et obtulerunt holo-
causta quod nemo ex eis cecidisset, donec reverterentur in pace. Joseph

55 Et in diebus quibus erat Judas et Jonathas in terra Galaad, et et Azarias
Simon, frater ejus, in Galilæa contra faciem Ptolemaidis, 56 audivit imprudenter pugnant
Josephus, Zachariæ filius, et Azarias, princeps virtutis, res bene gestas, et cæduntur.

et prælia quæ facta sunt, 57 et dixit : Faciamus et ipsi nobis nomen, et
eamus pugnare adversus gentes quæ in circuitu nostro sunt. 58 Et præ-
cepit his qui erant in exercitu suo, et abierunt Jamniam. 59 Et exivit
Gorgias de civitate, et viri ejus obviam illis in pugnam. 60 Et fugati sunt
Josephus et Azarias usque in fines Judææ ; et ceciderunt illo die de
populo Israel ad duo millia viri, et facta est fuga magna in populo,
61 quia non audierunt Judam et fratres ejus, existimantes fortiter se
facturos. 62 Ipsi autem non erant de semine virorum illorum per quos
salus facta est in Israel.

Judas percutit Idumæos et Philisthæos.

63 Et viri Juda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israel, et
gentium omnium ubi audiebatur nomen eorum. 64 Et convenerunt ad eos
fausta acclamantes.

65 Et exivit Judas, et fratres ejus, et expugnabant filios Esau, in terra
quæ ad austrum est ; et percussit Chebron et filias ejus, et muros ejus et
turres succendit igni in circuitu. 66 Et movit castra ut iret in terram alie-
nigenarum, et perambulabat Samariam. 67 In die illa ceciderunt sacerdotes
in bello, dum volunt fortiter facere, dum sine consilio exeunt in prælium.
68 Et declinavit Judas in Azotum, in terram alienigenarum ; et diruit aras
eorum, et sculptilia deorum ipsorum succendit igni ; et cepit spolia civi-
tatum, et reversus est in terram Juda.

§ IV. — *Mors Antiochi Epiphanis ; expeditio Antiochi Eupatoris contra Jerusalem.*

Antiochi plaga sub muris Elymaidis.

Cap. VI. — 1 Et rex Antiochus perambulabat superiores regiones, et
audivit esse civitatem Elymaidem in Perside, nobilissimam, et copiosam
in argento et auro, 2 templumque in ea locuples valde ; et illic velamina
aurea, et loricæ, et scuta quæ reliquit Alexander Philippi, rex Macedo,
qui regnavit primus in Græcia. 3 Et venit, et quærebat capere civitatem,
et deprædari eam ; et non potuit, quoniam innotuit sermo his qui erant in
civitate, 4 et insurrexerunt in prælium ; et fugit inde, et abiit cum
tristitia magna, et reversus est in Babyloniam.

Auditis victoriis Judæ, præ tristitia moritur.

5 Et venit qui nuntiaret ei, in Perside, quia fugata sunt castra quæ
erant in terra Juda ; 6 et quia abiit Lysias cum virtute forti in primis, et
fugatus est a facie Judæorum, et invaluerunt armis, et viribus, et spoliis
multis quæ ceperunt de castris quæ exciderunt ; 7 et quia diruerunt abo-
minationem quam ædificaverat super altare quod erat in Jerusalem, et
sanctificationem, sicut prius, circumdederunt muris excelsis, sed et
Bethsuram, civitatem suam.

8 Et factum est, ut audivit rex sermones istos, expavit, et commotus
est valde ; et decidit in lectum, et incidit in languorem præ tristitia, quia
non factum est ei sicut cogitabat. 9 Et erat illic per dies multos, quia
renovata est in eo tristitia magna, et arbitratus est se mori. 10 Et vocavit
omnes amicos suos, et dixit illis : Recessit somnus ab oculis meis, et con-
cidi, et corrui corde præ sollicitudine ; 11 et dixi in corde meo : In quan-
tam tribulationem deveni, et in quos fluctus tristitiæ in qua nunc sum,
qui jucundus eram, et dilectus in potestate mea ! 12 Nunc vero reminiscor
malorum quæ feci in Jerusalem, unde et abstuli omnia spolia aurea et
argentea quæ erant in ea, et misi auferre habitantes Judæam sine causa.
13 Cognovi ergo quia propterea invenerunt me mala ista ; et ecce pereo
tristitia magna in terra aliena.

14 Et vocavit Philippum, unum de amicis suis, et præposuit eum super
universum regnum suum ; 15 et dedit ei diadema, et stolam suam, et annu-
lum, ut adduceret Antiochum, filium suum, et nutriret eum, et regnaret.
16 Et mortuus est illic Antiochus rex, anno centesimo quadragesimo nono.
17 Et cognovit Lysias quoniam mortuus est rex, et constituit regnare

Antiochum, filium ejus, quem nutrivit adolescentem; et vocavit nomen
ejus Eupator.

Judas obsidet arcem Sion.

18 Et hi qui erant in arce concluserant Israel in circuitu sanctorum, et
quærebant eis mala semper, et firmamentum gentium. 19 Et cogitavit
Judas disperdere eos, et convocavit universum populum ut obsiderent
eos. 20 Et convenerunt simul, et obsederunt eos anno centesimo quinqua-
gesimo, et fecerunt balistas et machinas.

Antiochus, vocatus ab obsessis,

21 Et exierunt quidam ex eis qui obsidebantur, et adjunxerunt se illis
aliqui impii ex Israel, 22 et abierunt ad regem, et dixerunt: Quousque
non facis judicium, et vindicas fratres nostros? 23 Nos decrevimus servire
patri tuo, et ambulare in præceptis ejus, et obsequi edictis ejus; 24 et
filii populi nostri propter hoc alienabant se a nobis; et quicumque inve-
niebantur ex nobis, interficiebantur, et hereditates nostræ diripiebantur.
25 Et non ad nos tantum extenderunt manum, sed et in omnes fines
nostros; 26 et ecce applicuerunt hodie ad arcem Jerusalem occupare eam,
et munitionem Bethsuram munierunt; 27 et nisi præveneris eos velocius,
majora quam hæc facient, et non poteris obtinere eos.

cum ingenti exercitu invadit Judæam et obsidet Bethsuram.

28 Et iratus est rex ut hæc audivit; et convocavit omnes amicos suos,
et principes exercitus sui, et eos qui super equites erant; 29 sed et de
regnis aliis, et de insulis maritimis, venerunt ad eum exercitus con-
ductitii. 30 Et erat numerus exercitus ejus centum millia peditum, et
viginti millia equitum, et elephanti triginta duo docti ad prælium. 31 Et
venerunt per Idumæam, et applicuerunt ad Bethsuram, et pugnaverunt
dies multos, et fecerunt machinas; et exierunt, et succenderunt eas igni,
et pugnaverunt viriliter.

Prælium memorabile in Bethzachara.

32 Et recessit Judas ab arce, et movit castra ad Bethzacharam, contra
castra regis. 33 Et surrexit rex ante lucem, et concitavit exercitus in
impetum contra viam Bethzacharam; et comparaverunt se exercitus in
prælium, et tubis cecinerunt; 34 et elephantis ostenderunt sanguinem uvæ
et mori, ad acuendos eos in prælium; 35 et diviserunt bestias per legiones,
et astiterunt singulis elephantis mille viri in loricis concatenatis, et galeæ
æreæ in capitibus eorum, et quingenti equites ordinati unicuique bestiæ
electi erant. 36 Hi ante tempus ubicumque erat bestia, ibi erant; et quo-
cumque ibat, ibant, et non discedebant ab ea. 37 Sed et turres ligneæ
super eos firmæ protegentes super singulas bestias; et super eas machinæ,
et super singulas viri virtutis triginta duo, qui pugnabant desuper, et
Indus magister bestiæ. 38 Et residuum equitatum hinc et inde statuit
in duas partes, tubis exercitum commovere, et perurgere constipatos in
legionibus ejus. 39 Et ut refulsit sol in clypeos aureos et æreos, resplen-
duerunt montes ab eis, et resplenduerunt sicut lampades ignis. 40 Et
distincta est pars exercitus regis per montes excelsos, et alia per loca
humilia; et ibant caute et ordinate. 41 Et commovebantur omnes inhabi-
tantes terram a voce multitudinis, et incessu turbæ, et collisione armo-
rum; erat enim exercitus magnus valde et fortis.

42 Et appropiavit Judas et exercitus ejus in prælium, et ceciderunt de
exercitu regis sexcenti viri. 43 Et vidit Eleazar, filius Saura, unam de
bestiis loricatam loricis regis; et erat eminens super ceteras bestias, et
visum est ei quod in ea esset rex; 44 et dedit se ut liberaret populum
suum, et acquireret sibi nomen æternum. 45 Et cucurrit ad eam audacter
in medio legionis, interficiens a dextris et a sinistris, et cadebant ab eo
huc atque illuc. 46 Et ivit sub pedes elephantis, et supposuit se ei, et
occidit eum; et cecidit in terram super ipsum, et mortuus est illic. 47 Et
videntes virtutem regis, et impetum exercitus ejus, diverterunt se ab
eis.

Bethsura comprehenditur.

48 Castra autem regis ascenderunt contra eos in Jerusalem, et applicue-
runt castra regis ad Judæam et montem Sion. 49 Et fecit pacem cum his
qui erant in Bethsura; et exierunt de civitate, quia non erant eis ibi ali-

menta conclusis, quia sabbata erant terræ. 50 Et comprehendit rex Bethsuram, et constituit illic custodiam servare eam.

Jerusalem expugnatur.

51 Et convertit castra ad locum sanctificationis dies multos; et statuit illic balistas, et machinas, et ignis jacula, et tormenta ad lapides jactandos, et spicula, et scorpios ad mittendas sagittas, et fundibula. 52 Fecerunt autem et ipsi machinas adversus machinas eorum, et pugnaverunt dies multos. 53 Escæ autem non erant in civitate, eo quod septimus annus esset, et qui remanserant in Judæa de gentibus consumpserant reliquias eorum, quæ repositæ fuerant. 54 Et remanserunt in sanctis viri pauci, quoniam obtinuerat eos fames, et dispersi sunt unusquisque in locum suum.

Pax jurata et ab Eupatore violata.

55 Et audivit Lysias quod Philippus, quem constituerat rex Antiochus, cum adhuc viveret, ut nutriret Antiochum, filium suum, et regnaret, 56 reversus esset a Perside et Media, et exercitus qui abierat cum ipso, et quia quærebat suscipere regni negotia. 57 Festinavit ire, et dicere ad regem et duces exercitus: Deficimus quotidie, et esca nobis modica est, et locus quem obsidemus est munitus, et incumbit nobis ordinare de regno. 58 Nunc itaque demus dextras hominibus istis, et faciamus cum illis pacem, et cum omni gente eorum; 59 et constituamus illis ut ambulent in legitimis suis sicut prius: propter legitima enim ipsorum, quæ despeximus, irati sunt, et fecerunt omnia hæc. 60 Et placuit sermo in conspectu regis et principum; et misit ad eos pacem facere, et receperunt illam; 61 et juravit illis rex et principes, et exierunt de munitione. 62 Et intravit rex montem Sion, et vidit munitionem loci; et rupit citius juramentum quod juravit, et mandavit destruere murum in gyro. 63 Et discessit festinanter, et reversus est Antiochiam, et invenit Philippum dominantem civitati; et pugnavit adversus eum, et occupavit civitatem.

§ V. — *Bella Judæorum cum Demetrio.*

Demetrius obtinet regnum Syriæ.

CAP. VII. — 1 Anno centesimo quinquagesimo primo, exiit Demetrius, Seleuci filius, ab urbe Roma, et ascendit cum paucis viris in civitatem maritimam, et regnavit illic. 2 Et factum est, ut ingressus est domum regni patrum suorum, comprehendit exercitus Antiochum et Lysiam, ut adducerent eos ad eum. 3 Et res ei innotuit, et ait: Nolite mihi ostendere faciem eorum. 4 Et occidit eos exercitus; et sedit Demetrius super sedem regni sui.

Mittit adversus Judæos Bacchidem et Alcimum,

5 Et venerunt ad eum viri iniqui et impii ex Israel, et Alcimus, dux eorum, qui volebat fieri sacerdos; 6 et accusaverunt populum apud regem, dicentes: Perdidit Judas, et fratres ejus, omnes amicos tuos, et nos dispersit de terra nostra. 7 Nunc ergo mitte virum cui credis, ut eat et videat exterminium omne quod fecit nobis et regionibus regis, et puniat omnes amicos ejus, et adjutores eorum. 8 Et elegit rex ex amicis suis Bacchidem, qui dominabatur trans flumen, magnum in regno, et fidelem regi. 9 Et misit eum ut videret exterminium quod fecit Judas; sed et Alcimum impium constituit in sacerdotium, et mandavit ei facere ultionem in filios Israel. 10 Et surrexerunt, et venerunt cum exercitu magno in terram Juda, et miserunt nuntios, et locuti sunt ad Judam et ad fratres ejus verbis pacificis in dolo. 11 Et non intenderunt sermonibus eorum, viderunt enim quia venerunt cum exercitu magno.

qui crudeliter sæviunt.

12 Et convenerunt ad Alcimum et Bacchidem congregatio scribarum, requirere quæ justa sunt; 13 et primi, Assidæi qui erant in filiis Israel, et exquirebant ab eis pacem. 14 Dixerunt enim: Homo sacerdos de semine Aaron venit, non decipiet nos. 15 Et locutus est cum eis verba pacifica, et juravit illis, dicens: Non inferemus vobis malum, neque amicis vestris. 16 Et crediderunt ei; et comprehendit ex eis sexaginta viros, et occidit

eos in una die, secundum verbum quod scriptum est : 17 Carnes sancto-
rum tuorum, et sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu Jerusalem, et
non erat qui sepeliret. 18 Et incubuit timor et tremor in omnem populum,
quia dixerunt : Non est veritas et judicium in eis ; transgressi sunt enim
constitutum, et jusjurandum quod juraverunt. 19 Et movit Bacchides
castra ab Jerusalem, et applicuit in Bethzecha ; et misit, et comprehendit
multos ex eis qui a se effugerant, et quosdam de populo mactavit, et in
puteum magnum projecit.

20 Et commisit regionem Alcimo, et reliquit cum eo auxilium in adju-
torium ipsi ; et abiit Bacchides ad regem. 21 Et satis agebat Alcimus pro
principatu sacerdotii sui ; 22 et convenerunt ad eum omnes qui perturba-
bant populum suum, et obtinuerunt terram Juda, et fecerunt plagam
magnam in Israel. 23 Et vidit Judas omnia mala quæ fecit Alcimus et
qui cum eo erant, filiis Israel, multo plus quam gentes ; 24 et exiit in
omnes fines Judææ in circuitu, et fecit vindictam in viros desertores ; et
cessaverunt ultra exire in regionem. 25 Vidit autem Alcimus quod præva-
luit Judas et qui cum eo erant, et cognovit quia non potest sustinere eos,
et regressus est ad regem, et accusavit eos multis criminibus.

26 Et misit rex Nicanorem, unum ex principibus suis nobilioribus, qui Nicanor,
erat inimicitias exercens contra Israel, et mandavit ei evertere populum. devictus
27 Et venit Nicanor in Jerusalem cum exercitu magno, et misit ad Judam in Capharsa-
et ad fratres ejus verbis pacificis cum dolo, 28 dicens : Non sit pugna inter lama,
me et vos. Veniam cum viris paucis, ut videam facies vestras cum pace.
29 Et venit ad Judam, et salutaverunt se invicem pacifice ; et hostes parati
erant rapere Judam. 30 Et innotuit sermo Judæ, quoniam cum dolo vene-
rat ad eum ; et conterritus est ab eo, et amplius noluit videre faciem
ejus. 31 Et cognovit Nicanor quoniam denudatum est consilium ejus, et
exivit obviam Judæ in pugnam juxta Capharsalama. 32 Et ceciderunt
de Nicanoris exercitu fere quinque millia viri, et fugerunt in civitatem
David.

33 Et post hæc verba ascendit Nicanor in montem Sion, et exierunt de vult
sacerdotibus populi salutare eum in pace, et demonstrare ei holocauto- succendere
mata quæ offerebantur pro rege. 34 Et irridens sprevit eos, et polluit ; et templum.
locutus est superbe.

35 Et juravit cum ira, dicens : Nisi traditus fuerit Judas et exercitus ejus
in manus meas, continuo cum regressus fuero in pace, succendam domum
istam. Et exiit cum ira magna. 36 Et intraverunt sacerdotes, et steterunt
ante faciem altaris et templi, et flentes dixerunt : 37 Tu, Domine, elegisti
domum istam ad invocandum nomen tuum in ea, ut esset domus oratio-
nis et obsecrationis populo tuo. 38 Fac vindictam in homine isto et exer-
citu ejus, et cadant in gladio. Memento blasphemias eorum, et ne dederis
eis ut permaneant.

39 Et exiit Nicanor ab Jerusalem, et castra applicuit ad Bethoron, et Iterum
occurrit illi exercitus Syriæ. 40 Et Judas applicuit in Adarsa cum tribus vincitur a
millibus viris ; et oravit Judas, et dixit : 41 Qui missi erant a rege Senna- Juda, ipseque
cherib, Domine, quia blasphemaverunt te, exiit angelus, et percussit ex cadit in
eis centum octoginta quinque millia. 42 Sic contere exercitum istum in prælio.
conspectu nostro hodie, et sciant ceteri quia male locutus est super sancta
tua ; et judica illum secundum malitiam illius.

43 Et commiserunt exercitus prælium tertiadecima die mensis adar ; et
contrita sunt castra Nicanoris, et cecidit ipse primus in prælio. 44 Ut
autem vidit exercitus ejus quia cecidisset Nicanor, projecerunt arma sua,
et fugerunt ; 45 et persecuti sunt eos viam unius diei, ab Adazer usquequo
veniatur in Gazara ; et tubis cecinerunt post eos cum significationibus.

17] Ps. LXXVIII, 1-3. — 26] II Mach. XV, 1. — 41] IV Reg. XIX, 35. Tob. I, 21. Eccli. XLVIII, 24. Is. XXXVII, 26. II Mach. VIII, 19.

46 Et exierunt de omnibus castellis Judææ in circuitu, et ventilabant eos cornibus; et convertebantur iterum ad eos, et ceciderunt omnes gladio, et non est relictus ex eis nec unus. 47 Et acceperunt spolia eorum in prædam; et caput Nicanoris amputaverunt, et dexteram ejus, quam extenderat superbe; et attulerunt, et suspenderunt contra Jerusalem.

48 Et lætatus est populus valde, et egerunt diem illam in lætitia magna. 49 Et constituit agi omnibus annis diem istam, tertiadecima die mensis adar. 50 Et siluit terra Juda dies paucos.

§ VI. — *Fœdus initur cum Romanis.*

Judas, audita fama Romanorum,

Cap. VIII. — 1 Et audivit Judas nomen Romanorum, quia sunt potentes viribus, et acquiescunt ad omnia quæ postulantur ab eis; et quicumque accesserunt ad eos, statuerunt cum eis amicitias, et quia sunt potentes viribus. 2 Et audierunt prælia eorum, et virtutes bonas quas fecerunt in Galatia, quia obtinuerunt eos, et duxerunt sub tributum; 3 et quanta fecerunt in regione Hispaniæ, et quod in potestatem redegerunt metalla argenti et auri quæ illic sunt, et possederunt omnem locum consilio suo et patientia; 4 locaque quæ longe erant valde ab eis, et reges qui supervenerant eis ab extremis terræ, contriverunt, et percusserunt eos plaga magna; ceteri autem dant eis tributum omnibus annis; 5 et Philippum, et Persen, Ceteorum regem, et ceteros qui adversum eos arma tulerant, contriverunt in bello, et obtinuerunt eos; 6 et Antiochum magnum, regem Asiæ, qui eis pugnam intulerat habens centum viginti elephantos, et equitatum, et currus, et exercitum magnum valde, contritum ab eis; 7 et quia ceperunt eum vivum, et statuerunt ei ut daret ipse, et qui regnarent post ipsum, tributum magnum, et daret obsides, et constitutum; 8 et regionem Indorum, et Medos, et Lydos, de optimis regionibus eorum, et acceptas eas ab eis, dederunt Eumeni regi; 9 et quia qui erant apud Helladam voluerunt ire et tollere eos, et innotuit sermo his, 10 et miserunt ad eos ducem unum, et pugnaverunt contra illos, et ceciderunt ex eis multi, et captivas duxerunt uxores eorum, et filios, et diripuerunt eos, et terram eorum possederunt, et destruxerunt muros eorum, et in servitutem illos redegerunt usque in hunc diem; 11 et residua regna, et insulas quæ aliquando restiterant illis, exterminaverunt et in potestatem redegerunt; 12 cum amicis autem suis, et qui in ipsis requiem habebant, conservaverunt amicitiam; et obtinuerunt regna quæ erant proxima et quæ erant longe, quia quicumque audiebant nomen eorum timebant eos; 13 quibus vero vellent auxilio esse ut regnarent, regnabant; quos autem vellent, regno deturbabant; et exaltati sunt valde; 14 et in omnibus istis nemo portabat diadema, nec induebatur purpura, ut magnificaretur in ea; 15 et quia curiam fecerunt sibi, et quotidie consulebant trecentos viginti, consilium agentes semper de multitudine, ut quæ digna sunt gerant; 16 et committunt uni homini magistratum suum per singulos annos dominari universæ terræ suæ, et omnes obediunt uni, et non est invidia, neque zelus inter eos.

mittit Romam legatos, qui fœdus ineant.

17 Et elegit Judas Eupolemum, filium Joannis, filii Jacob, et Jasonem, filium Eleazari; et misit eos Romam constituere cum illis amicitiam et societatem, 18 et ut auferrent ab eis jugum Græcorum, quia viderunt quod in servitutem premerent regnum Israel. 19 Et abierunt Romam viam multam valde, et introierunt curiam, et dixerunt: 20 Judas Machabæus, et fratres ejus, et populus Judæorum, miserunt nos ad vos statuere vobiscum societatem et pacem, et conscribere nos socios et amicos vestros. 21 Et placuit sermo in conspectu eorum.

Formula fœderis.

22 Et hoc rescriptum est, quod rescripserunt in tabulis æreis, et miserunt in Jerusalem, ut esset apud eos ibi memoriale pacis et societatis: 23 Bene sit Romanis et genti Judæorum in mari et in terra in æter-

num, gladiusque et hostis procul sit ab eis. 24 Quod si institerit bellum
Romanis prius, aut omnibus sociis eorum, in omni dominatione eorum,
25 auxilium feret gens Judæorum, prout tempus dictaverit, corde pleno;
26 et præliantibus non dabunt, neque subministrabunt triticum, arma,
pecuniam, naves, sicut placuit Romanis; et custodient mandata eorum,
nihil ab eis accipientes. 27 Similiter autem et si genti Judæorum prius
acciderit bellum, adjuvabunt Romani ex animo, prout eis tempus permi-
serit; 28 et adjuvantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves,
sicut placuit Romanis; et custodient mandata eorum absque dolo. 29 Se-
cundum hæc verba constituerunt Romani populo Judæorum. 30 Quod si
post hæc verba hi aut illi addere aut demere ad hæc aliquid voluerint,
facient ex proposito suo; et quæcumque addiderint, vel dempserint, rata
erunt. 31 Sed et de malis quæ Demetrius rex fecit in eos, scripsimus ei,
dicentes : Quare gravasti jugum tuum super amicos nostros et socios
Judæos? 32 Si ergo iterum adierint nos, adversum te faciemus illis judi-
cium, et pugnabimus tecum mari terraque.

§ VII. — *Mors heroica Judæ Machabæi.*

Cap. IX. — 1 Interea, ut audivit Demetrius quia cecidit Nicanor et — Bacchides
exercitus ejus in prælio, apposuit Bacchidem et Alcimum rursum mittere — et Alcimus
in Judæam, et dextrum cornu cum illis. 2 Et abierunt viam quæ ducit in — novum impe-
Galgala, et castra posuerunt in Masaloth, quæ est in Arbellis; et occu- — tum faciunt in Judæam.
paverunt eam, et peremerunt animas hominum multas. 3 In mense primo
anni centesimi et quinquagesimi secundi applicuerunt exercitum ad Jeru-
salem; 4 et surrexerunt, et abierunt in Beream viginti millia virorum, et
duo millia equitum.

5 Et Judas posuerat castra in Laisa, et tria millia viri electi cum eo. — Pavor
6 Et viderunt multitudinem exercitus quia multi sunt, et timuerunt valde; — Judæorum,
et multi subtraxerunt se de castris, et non remanserunt ex eis nisi octin- — fortis ani-
genti viri. 7 Et vidit Judas quod defluxit exercitus suus, et bellum perur- — mus Judæ Machabæi.
gebat eum, et confractus est corde, quia non habebat tempus congre-
gandi eos, et dissolutus est. 8 Et dixit his qui residui erant : Surgamus, et
eamus ad adversarios nostros, si poterimus pugnare adversus eos. 9 Et
avertebant eum, dicentes : Non poterimus; sed liberemus animas nostras
modo, et revertamur ad fratres nostros, et tunc pugnabimus adversus
eos; nos autem pauci sumus. 10 Et ait Judas : Absit istam rem facere ut
fugiamus ab eis; et si appropiavit tempus nostrum, moriamur in virtute
propter fratres nostros, et non inferamus crimen gloriæ nostræ.

11 Et movit exercitus de castris, et steterunt illis obviam, et divisi sunt — Judas cadit
equites in duas partes; et fundibularii et sagittarii præibant exercitum, — in prælio.
et primi certaminis omnes potentes. 12 Bacchides autem erat in dextro
cornu; et proximavit legio ex duabus partibus, et clamabant tubis.
13 Exclamaverunt autem et hi qui erant ex parte Judæ, etiam ipsi, et
commota est terra a voce exercituum, et commissum est prælium a mane
usque ad vesperam. 14 Et vidit Judas quod firmior est pars exercitus Bac-
chidis in dextris, et convenerunt cum ipso omnes constantes corde; 15 et
contrita est dextera pars ab eis, et persecutus est eos usque ad montem
Azoti. 16 Et qui in sinistro cornu erant viderunt quod contritum est
dextrum cornu, et secuti sunt post Judam, et eos qui cum ipso erant, a
tergo, 17 et ingravatum est prælium; et ceciderunt vulnerati multi ex his
et ex illis. 18 Et Judas cecidit, et ceteri fugerunt.

19 Et Jonathas et Simon tulerunt Judam, fratrem suum, et sepelierunt — Sepelitur
eum in sepulcro patrum suorum, in civitate Modin. 20 Et fleverunt eum — in Modin.
omnis populus Israel planctu magno, et lugebant dies multos, 21 et dixe-
runt : Quomodo cecidit potens, qui salvum faciebat populum Israel! 22 Et

cetera verba bellorum Judæ, et virtutum quas fecit, et magnitudinis
ejus, non sunt descripta, multa enim erant valde.

Sectio III. — Principatus Jonathæ

§ I. — *Jonathas pugnat contra Bacchidem.*

Tribulatio magna in Israel.

23 Et factum est, post obitum Judæ emerserunt iniqui in omnibus fini-
bus Israel, et exorti sunt omnes qui operabantur iniquitatem. 24 In diebus
illis facta est fames magna valde, et tradidit se Bacchidi omnis regio
eorum cum ipsis. 25 Et elegit Bacchides viros impios, et constituit eos
dominos regionis; 26 et exquirebant, et perscrutabantur amicos Judæ, et
adducebant eos ad Bacchidem, et vindicabat in illos, et illudebat. 27 Et
facta est tribulatio magna in Israel, qualis non fuit ex die qua non est
visus propheta in Israel.

Jonathas eligitur in locum Judæ.

28 Et congregati sunt omnes amici Judæ, et dixerunt Jonathæ : 29 Ex
quo frater tuus Judas defunctus est, vir similis ei non est, qui exeat con-
tra inimicos nostros, Bacchidem, et eos qui inimici sunt gentis nostræ.
30 Nunc itaque te hodie elegimus esse pro eo nobis in principem, et ducem
ad bellandum bellum nostrum. 31 Et suscepit Jonathas tempore illo prin-
cipatum, et surrexit loco Judæ, fratris sui.

Fugit, Bacchide mortem ipsi minitante.

32 Et cognovit Bacchides, et quærebat eum occidere. 33 Et cognovit
Jonathas, et Simon, frater ejus, et omnes qui cum eo erant, et fugerunt
in desertum Thecuæ, et consederunt ad aquam lacus Asphar. 34 Et cogno-
vit Bacchides, et die sabbatorum venit ipse, et omnis exercitus ejus, trans
Jordanem.

Ob mortem fratris sui Joannis percutit filios Jambri.

35 Et Jonathas misit fratrem suum ducem populi, et rogavit Nabu-
thæos, amicos suos, ut commodarent illis apparatum suum, qui erat
copiosus. 36 Et exierunt filii Jambri ex Madaba, et comprehenderunt
Joannem, et omnia quæ habebat, et abierunt habentes ea. 37 Post hæc
verba, renuntiatum est Jonathæ, et Simoni, fratri ejus, quia filii Jambri
faciunt nuptias magnas, et ducunt sponsam ex Madaba, filiam unius de
magnis principibus Chanaan, cum ambitione magna. 38 Et recordati sunt
sanguinis Joannis, fratris sui, et ascenderunt, et absconderunt se sub
tegumento montis. 39 Et elevaverunt oculos suos, et viderunt, et ecce
tumultus, et apparatus multus; et sponsus processit, et amici ejus, et
fratres ejus obviam illis cum tympanis et musicis, et armis multis. 40 Et
surrexerunt ad eos ex insidiis, et occiderunt eos, et ceciderunt vulnerati
multi, et residui fugerunt in montes, et acceperunt omnia spolia eorum;
41 et conversæ sunt nuptiæ in luctum, et vox musicorum ipsorum in
lamentum. 42 Et vindicaverunt vindictam sanguinis fratris sui, et reversi
sunt ad ripam Jordanis.

Prælium cum Bacchide.

43 Et audivit Bacchides, et venit die sabbatorum usque ad oram Jor-
danis in virtute magna. 44 Et dixit ad suos Jonathas : Surgamus, et
pugnemus contra inimicos nostros, non est enim hodie sicut heri et nu-
diustertius; 45 ecce enim bellum ex adverso, aqua vero Jordanis hinc et
inde, et ripæ, et paludes, et saltus, et non est locus divertendi. 46 Nunc
ergo clamate in cælum, ut liberemini de manu inimicorum vestrorum. Et
commissum est bellum. 47 Et extendit Jonathas manum suam percutere
Bacchidem, et divertit ab eo retro; 48 et dissiliit Jonathas, et qui cum eo
erant, in Jordanem, et transnataverunt ad eos Jordanem. 49 Et ceciderunt
de parte Bacchidis die illa mille viri; et reversi sunt in Jerusalem.

Bacchides propriæ securitati consulit.

50 Et ædificaverunt civitates munitas in Judæa, munitionem quæ erat
in Jericho, et in Ammaum, et in Bethoron, et in Bethel, et Thamnata,
et Phara, et Thopo, muris excelsis, et portis, et seris; 51 et posuit custo-
diam in eis, ut inimicitias exercerent in Israel. 52 Et munivit civitatem
Bethsuram, et Gazaram, et arcem; et posuit in eis auxilia, et apparatum

escarum. 53 Et accepit filios principum regionis obsides, et posuit eos in
arce in Jerusalem in custodiam.

Mors impii Alcimi.

54 Et anno centesimo quinquagesimo tertio, mense secundo, præcepit
Alcimus destrui muros domus sanctæ interioris, et destrui opera prophe-
tarum; et cœpit destruere. 55 In tempore illo percussus est Alcimus, et
impedita sunt opera illius; et occlusum est os ejus, et dissolutus est para-
lysi, nec ultra potuit loqui verbum, et mandare de domo sua. 56 Et mor-
tuus est Alcimus in tempore illo, cum tormento magno. 57 Et vidit Bac-
chides quoniam mortuus est Alcimus, et reversus est ad regem; et siluit
terra annis duobus.

Ultimæ pugnæ cum Bacchide.

58 Et cogitaverunt omnes iniqui, dicentes: Ecce Jonathas et qui cum
eo sunt, in silentio habitant confidenter; nunc ergo adducamus Bacchi-
dem, et comprehendet eos omnes una nocte. 59 Et abierunt, et consilium
ei dederunt. 60 Et surrexit ut veniret cum exercitu multo, et misit occulte
epistolas sociis suis qui erant in Judæa, ut comprehenderent Jonathan et
eos qui cum eo erant; sed non potuerunt, quia innotuit eis consilium
eorum. 61 Et apprehendit de viris regionis, qui principes erant militiæ,
quinquaginta viros, et occidit eos. 62 Et secessit Jonathas, et Simon, et
qui cum eo erant, in Bethbessen quæ est in deserto; et exstruxit diruta
ejus, et firmaverunt eam. 63 Et cognovit Bacchides; et congregavit uni-
versam multitudinem suam, et his qui de Judæa erant denuntiavit, 64 et
venit, et castra posuit desuper Bethbessen; et oppugnavit eam dies mul-
tos, et fecit machinas. 65 Et reliquit Jonathas Simonem, fratrem suum,
in civitate, et exiit in regionem, et venit cum numero, 66 et percussit
Odaren, et fratres ejus, et filios Phaseron in tabernaculis ipsorum; et
cœpit cædere, et crescere in virtutibus. 67 Simon vero et qui cum ipso
erant exierunt de civitate, et succenderunt machinas; 68 et pugnaverunt
contra Bacchidem, et contritus est ab eis; et afflixerunt eum valde, quo-
niam consilium ejus et congressus ejus erat inanis.

Pax componitur.

69 Et iratus contra viros iniquos qui ei consilium dederant ut veniret
in regionem ipsorum, multos ex eis occidit; ipse autem cogitavit cum
reliquis abire in regionem suam. 70 Et cognovit Jonathas, et misit ad eum
legatos componere pacem cum ipso, et reddere ei captivitatem. 71 Et
libenter accepit, et fecit secundum verba ejus, et juravit se nihil factu-
rum ei mali omnibus diebus vitæ ejus. 72 Et reddidit ei captivitatem
quam prius erat prædatus de terra Juda; et conversus abiit in terram
suam, et non apposuit amplius venire in fines ejus. 73 Et cessavit gladius
ex Israel; et habitavit Jonathas in Machmas, et cœpit Jonathas ibi judi-
care populum; et exterminavit impios ex Israel.

§ II. — *Jonathas jungit amicitiam cum Alexandro.*

Alexander Nobilis appetit regnum Syriæ.

Cap. X. — 1 Et anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander, Antio-
chi filius, qui cognominatus est Nobilis, et occupavit Ptolemaidam; et
receperunt eum, et regnavit illic. 2 Et audivit Demetrius rex, et congre-
gavit exercitum copiosum valde, et exivit obviam illi in prælium.

Demetrius captat amicitiam Jonathæ.

3 Et misit Demetrius epistolam ad Jonathan verbis pacificis, ut magni-
ficaret eum. 4 Dixit enim: Anticipemus facere pacem cum eo, priusquam
faciat cum Alexandro adversum nos. 5 Recordabitur enim omnium malo-
rum quæ fecimus in eum, et in fratrem ejus, et in gentem ejus. 6 Et
dedit ei potestatem congregandi exercitum, et fabricare arma, et esse
ipsum socium ejus; et obsides qui erant in arce jussit tradi ei.
7 Et venit Jonathas in Jerusalem, et legit epistolas in auditu omnis
populi, et eorum qui in arce erant. 8 Et timuerunt timore magno, quo-
niam audierunt quod dedit ei rex potestatem congregandi exercitum. 9 Et
traditi sunt Jonathæ obsides, et reddidit eos parentibus suis; 10 et habi-
tavit Jonathas in Jerusalem, et cœpit ædificare et innovare civitatem.

[11] Et dixit facientibus opera ut exstruerent muros, et montem Sion in
circuitu lapidibus quadratis ad munitionem; et ita fecerunt. [12] Et fuge-
runt alienigenæ qui erant in munitionibus quas Bacchides ædificaverat;
[13] et reliquit unusquisque locum suum, et abiit in terram suam. [14] Tan-
tum in Bethsura remanserunt aliqui ex his qui reliquerant legem et præ-
cepta Dei; erat enim hæc eis ad refugium.

Alexandri studia similia felicius cedunt.

[15] Et audivit Alexander rex promissa quæ promisit Demetrius Jona-
thæ; et narraverunt ei prælia, et virtutes quas ipse fecit et fratres ejus,
et labores quos laboraverunt. [16] Et ait: Numquid inveniemus aliquem
virum talem? et nunc faciemus eum amicum et socium nostrum. [17] Et
scripsit epistolam, et misit ei secundum hæc verba, dicens: [18] Rex
Alexander, fratri Jonathæ, salutem. [19] Audivimus de te quod vir potens
sis viribus, et aptus es ut sis amicus noster; [20] et nunc constituimus te
hodie summum sacerdotem gentis tuæ, et ut amicus voceris regis (et
misit ei purpuram et coronam auream), et quæ nostra sunt sentias
nobiscum, et conserves amicitias ad nos. [21] Et induit se Jonathas stola
sancta septimo mense, anno centesimo sexagesimo, in die solemni sceno-
pegiæ; et congregavit exercitum, et fecit arma copiosa.

Sollicitatio altera Demetrii a Judæis rejecta.

[22] Et audivit Demetrius verba ista, et contristatus est nimis, et ait:
[23] Quid hoc fecimus, quod præoccupavit nos Alexander apprehendere
amicitiam Judæorum ad munimen sui? [24] Scribam et ego illis verba
deprecatoria, et dignitates, et dona, ut sint mecum in adjutorium.

[25] Et scripsit eis in hæc verba: Rex Demetrius, genti Judæorum, salu-
tem. [26] Quoniam servastis ad nos pactum, et mansistis in amicitia nostra,
et non accessistis ad inimicos nostros, audivimus, et gavisi sumus. [27] Et
nunc perseverate adhuc conservare ad nos fidem, et retribuemus vobis
bona pro his quæ fecistis nobiscum; [28] et remittemus vobis præstationes
multas, et dabimus vobis donationes.

[29] Et nunc absolvo vos et omnes Judæos a tributis; et pretia salis
indulgeo, et coronas remitto, et tertias seminis; [30] et dimidiam partem
fructus ligni, quod est portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno die, et
deinceps, ne accipiatur a terra Juda, et a tribus civitatibus quæ additæ
sunt illi ex Samaria et Galilæa, ex hodierna die et in totum tempus; [31] et
Jerusalem sit sancta et libera cum finibus suis, et decimæ et tributa ipsius
sint. [32] Remitto etiam potestatem arcis quæ est in Jerusalem, et do eam
summo sacerdoti, ut constituat in ea viros quoscumque elegerit, qui
custodiant eam. [33] Et omnem animam Judæorum, quæ captiva est a
terra Juda in omni regno meo, relinquo liberam gratis, ut omnes a tri-
butis solvantur, etiam pecorum suorum. [34] Et omnes dies solemnes, et
sabbata, et neomeniæ, et dies decreti, et tres dies ante diem solemnem,
et tres dies post diem solemnem, sint omnes immunitatis et remissionis
omnibus Judæis qui sunt in regno meo; [35] et nemo habebit potestatem
agere aliquid, et movere negotia adversus aliquem illorum, in omni
causa.

[36] Et ascribantur ex Judæis in exercitu regis ad triginta millia viro-
rum, et dabuntur illis copiæ ut oportet omnibus exercitibus regis, et ex
eis ordinabuntur qui sint in munitionibus regis magni; [37] et ex his consti-
tuentur super negotia regni quæ aguntur ex fide, et principes sint ex eis,
et ambulent in legibus suis, sicut præcepit rex in terra Juda. [38] Et tres
civitates quæ additæ sunt Judææ ex regione Samariæ, cum Judæa repu-
tentur, ut sint sub uno, et non obediant alii potestati nisi summi sacer-
dotis; [39] Ptolemaida et confines ejus, quas dedi donum sanctis qui sunt in
Jerusalem, ad necessarios sumptus sanctorum. [40] Et ego do singulis annis
quindecim millia siclorum argenti de rationibus regis, quæ me contin-
gunt; [41] et omne quod reliquum fuerit, quod non reddiderant qui super
negotia erant annis prioribus, ex hoc dabunt in opera domus. [42] Et super
hæc quinque millia siclorum argenti, quæ accipiebant de sanctorum

ratione per singulos annos, et hæc ad sacerdotes pertineant qui ministe-
rio funguntur. 43 Et quicumque confugerint in templum quod est Jeroso-
lymis et in omnibus finibus ejus, obnoxii regi in omni negotio dimittan-
tur, et universa quæ sunt eis in regno meo libera habeant. 44 Et ad ædifi-
canda vel restauranda opera sanctorum, sumptus dabuntur de ratione
regis; 45 et ad exstruendos muros Jerusalem, et communiendos in cir-
cuitu, sumptus dabuntur de ratione regis, et ad construendos muros in
Judæa.

46 Ut audivit autem Jonathas et populus sermones istos, non credide-
runt eis, nec receperunt eos, quia recordati sunt malitiæ magnæ quam
fecerat in Israel, et tribulaverat eos valde. 47 Et complacuit eis in Alexan-
drum, quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis; et ipsi auxilium
ferebant omnibus diebus.

48 Et congregavit rex Alexander exercitum magnum, et admovit castra Alexander,
contra Demetrium. 49 Et commiserunt prælium duo reges, et fugit exer- devicto
citus Demetrii; et insecutus est eum Alexander, et incubuit super eos. Demetrio,
50 Et invaluit prælium nimis, donec occidit sol; et cecidit Demetrius in
die illa.

51 Et misit Alexander ad Ptolemæum, regem Ægypti, legatos secun- ducit
dum hæc verba, dicens: 52 Quoniam regressus sum in regnum meum, et Cleopatram,
sedi in sede patrum meorum, et obtinui principatum, et contrivi Deme-
trium, et possedi regionem nostram, 53 et commisi pugnam cum eo, et
contritus est ipse et castra ejus a nobis, et sedimus in sede regni ejus;
54 et nunc statuamus ad invicem amicitiam, et da mihi filiam tuam uxo-
rem, et ego ero gener tuus, et dabo tibi dona, et ipsi, digna te.

55 Et respondit rex Ptolemæus, dicens: Felix dies in qua reversus es
ad terram patrum tuorum, et sedisti in sede regni eorum! 56 Et nunc
faciam tibi quod scripsisti; sed occurre mihi Ptolemaidam, ut videamus
invicem nos, et spondeam tibi sicut dixisti.

57 Et exivit Ptolemæus de Ægypto, ipse, et Cleopatra, filia ejus, et venit
Ptolemaidam, anno centesimo sexagesimo secundo. 58 Et occurrit ei
Alexander rex, et dedit ei Cleopatram, filiam suam; et fecit nuptias ejus
Ptolemaidæ, sicut reges, in magna gloria.

59 Et scripsit rex Alexander Jonathæ, ut veniret obviam sibi. 60 Et honoratque
abiit cum gloria Ptolemaidam, et occurrit ibi duobus regibus, et dedit Jonathan.
illis argentum multum, et aurum, et dona; et invenit gratiam in con-
spectu eorum. 61 Et convenerunt adversus eum viri pestilentes ex Israel,
viri iniqui interpellantes adversus eum; et non intendit ad eos rex. 62 Et
jussit spoliari Jonathan vestibus suis, et indui eum purpura; et ita fece-
runt. Et collocavit eum rex sedere secum; 63 dixitque principibus suis:
Exite cum eo in medium civitatis, et prædicate ut nemo adversus eum
interpellet de ullo negotio, nec quisquam ei molestus sit de ulla ratione.
64 Et factum est, ut viderunt, qui interpellabant, gloriam ejus quæ præ-
dicabatur, et opertum eum purpura, fugerunt omnes. 65 Et magnificavit
eum rex, et scripsit eum inter primos amicos, et posuit eum ducem et
participem principatus. 66 Et reversus est Jonathas in Jerusalem cum pace
et lætitia.

67 In anno centesimo sexagesimo quinto venit Demetrius, filius Deme- Jonathas
trii, a Creta in terram patrum suorum. 68 Et audivit Alexander rex, et vincit Apol-
contristatus est valde, et reversus est Antiochiam. 69 Et constituit Deme- lonium, ducem
trius rex Apollonium ducem, qui præerat Cœlesyriæ, et congregavit Demetrii II.
exercitum magnum; et accessit ad Jamniam, et misit ad Jonathan, sum-
mum sacerdotem, 70 dicens: Tu solus resistis nobis: ego autem factus
sum in derisum et in opprobrium, propterea quia tu potestatem adver-
sum nos exerces in montibus. 71 Nunc ergo si confidis in virtutibus tuis,

46] Sup. VII, 11.

descende ad nos in campum, et comparemus illic invicem; quia mecum
est virtus bellorum. [72] Interroga, et disce quis sum ego, et ceteri qui
auxilio sunt mihi, qui et dicunt quia non potest stare pes vester ante
faciem nostram, quia bis in fugam conversi sunt patres tui in terra sua;
[73] et nunc quomodo poteris sustinere equitatum et exercitum tantum in
campo ubi non est lapis, neque saxum, neque locus fugiendi?

[74] Ut audivit autem Jonathas sermones Apollonii, motus est animo; et
elegit decem millia virorum, et exiit ab Jerusalem, et occurrit ei Simon,
frater ejus, in adjutorium; [75] et applicuerunt castra in Joppen, et exclu-
sit eum a civitate, quia custodia Apollonii Joppe erat, et oppugnavit
eam. [76] Et exterriti qui erant in civitate aperuerunt ei, et obtinuit Jona-
thas Joppen.

[77] Et audivit Apollonius, et admovit tria millia equitum et exercitum
multum. [78] Et abiit Azotum tanquam iter faciens, et statim exiit in cam-
pum, eo quod haberet multitudinem equitum, et confideret in eis. Et
insecutus est eum Jonathas in Azotum, et commiserunt prælium. [79] Et
reliquit Apollonius in castris mille equites post eos occulte. [80] Et cognovit
Jonathas quoniam insidiæ sunt post se. Et circuierunt castra ejus, et
jecerunt jacula in populum, a mane usque ad vesperam. [81] Populus au-
tem stabat, sicut præceperat Jonathas; et laboraverunt equi eorum. [82] Et
ejecit Simon exercitum suum, et commisit contra legionem, equites enim
fatigati erant; et contriti sunt ab eo, et fugerunt. [83] Et qui dispersi sunt
per campum fugerunt in Azotum, et intraverunt in Bethdagon, idolum
suum, ut ibi se liberarent. [84] Et succendit Jonathas Azotum et civitates
quæ erant in circuitu ejus, et accepit spolia eorum; et templum Dagon,
et omnes qui fugerunt in illud, succendit igni. [85] Et fuerunt qui cecide-
runt gladio, cum his qui succensi sunt, fere octo millia virorum. [86] Et
movit inde Jonathas castra, et applicuit ea Ascalonem; et exierunt de
civitate obviam illi in magna gloria. [87] Et reversus est Jonathas in Jeru-
salem cum suis, habentibus spolia multa.

[88] Et factum est, ut audivit Alexander rex sermones istos, addidit
adhuc glorificare Jonathan. [89] Et misit ei fibulam auream, sicut consue-
tudo est dari cognatis regum; et dedit ei Accaron et omnes fines ejus, in
possessionem.

§ III. — *Felix Jonathæ fortuna inter funestas regum variationes.*

Ptolemæus inhiat regno Syriæ.

Cap. XI. — [1] Et rex Ægypti congregavit exercitum, sicut arena quæ
est circa oram maris, et naves multas; et quærebat obtinere regnum
Alexandri dolo, et addere illud regno suo. [2] Et exiit in Syriam verbis
pacificis; et aperiebant ei civitates, et occurrebant ei, quia mandaverat
Alexander rex exire ei obviam, eo quod socer suus esset. [3] Cum autem
introiret civitatem Ptolemæus, ponebat custodias militum in singulis
civitatibus. [4] Et ut appropiavit Azoto, ostenderunt ei templum Dagon
succensum igni, et Azotum, et cetera ejus demolita, et corpora projecta,
et eorum qui cæsi erant in bello tumulos, quos fecerant secus viam. [5] Et
narraverunt regi quia hæc fecit Jonathas, ut invidiam facerent ei; et
tacuit rex. [6] Et occurrit Jonathas regi in Joppen cum gloria; et invicem
se salutaverunt, et dormierunt illic. [7] Et abiit Jonathas cum rege usque
ad fluvium qui vocatur Eleutherus, et reversus est in Jerusalem. [8] Rex
autem Ptolemæus obtinuit dominium civitatum usque Seleuciam mariti-
mam, et cogitabat in Alexandrum consilia mala. [9] Et misit legatos ad
Demetrium, dicens: Veni, componamus inter nos pactum; et dabo tibi
filiam meam quam habet Alexander, et regnabis in regno patris tui.
[10] Pœnitet enim me quod dederim illi filiam meam; quæsivit enim me
occidere. [11] Et vituperavit eum, propterea quod concupierat regnum ejus.
[12] Et abstulit filiam suam, et dedit eam Demetrio, et alienavit se ab

Alexandro; et manifestatæ sunt inimicitiæ ejus. 13 Et intravit Ptole-
mæus Antiochiam, et imposuit duo diademata capiti suo, Ægypti et
Asiæ.

Bellat cum Alexandro, mors amborum.

14 Alexander autem rex erat in Cilicia illis temporibus, quia rebellabant
qui erant in locis illis. 15 Et audivit Alexander, et venit ad eum in bel-
lum; et produxit Ptolemæus rex exercitum, et occurrit ei in manu
valida, et fugavit eum. 16 Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protege-
retur; rex autem Ptolemæus exaltatus est. 17 Et abstulit Zabdiel Arabs
caput Alexandri, et misit Ptolemæo. 18 Et rex Ptolemæus mortuus est
in die tertia; et qui erant in munitionibus perierunt ab his qui erant
intra castra. 19 Et regnavit Demetrius anno centesimo sexagesimo septimo.

Jonathas exaltatur a Demetrio.

20 In diebus illis congregavit Jonathas eos qui erant in Judæa, ut expu-
gnarent arcem quæ est in Jerusalem; et fecerunt contra eam machinas
multas. 21 Et abierunt quidam qui oderant gentem suam viri iniqui ad
regem Demetrium, et renuntiaverunt ei quod Jonathas obsideret arcem.
22 Et ut audivit, iratus est; et statim venit ad Ptolemaidam, et scripsit
Jonathæ ne obsideret arcem, sed occurreret sibi ad colloquium festinato.

23 Ut audivit autem Jonathas, jussit obsidere; et elegit de senioribus
Israel, et de sacerdotibus, et dedit se periculo. 24 Et accepit aurum, et
argentum, et vestem, et alia xenia multa, et abiit ad regem Ptolemai-
dam; et invenit gratiam in conspectu ejus. 25 Et interpellabant adversus
eum quidam iniqui ex gente sua. 26 Et fecit ei rex sicut fecerant ei qui
ante eum fuerant, et exaltavit eum in conspectu omnium amicorum suo-
rum; 27 et statuit ei principatum sacerdotii, et quæcumque alia habuit
prius pretiosa, et fecit eum principem amicorum. 28 Et postulavit Jona-
thas a rege ut immunem faceret Judæam, et tres toparchias, et Sama-
riam, et confines ejus; et promisit ei talenta trecenta. 29 Et consensit
rex; et scripsit Jonathæ epistolas de his omnibus, hunc modum conti-
nentes:

30 Rex Demetrius, fratri Jonathæ, salutem, et genti Judæorum.
31 Exemplum epistolæ quam scripsimus Lastheni, parenti nostro, de
vobis, misimus ad vos, ut sciretis. 32 Rex Demetrius, Lastheni parenti,
salutem. 33 Genti Judæorum, amicis nostris, et conservantibus quæ justa
sunt apud nos, decrevimus benefacere, propter benignitatem ipsorum,
quam erga nos habent. 34 Statuimus ergo illis omnes fines Judææ, et tres
civitates, Lydan, et Ramathan, quæ additæ sunt Judææ ex Samaria, et
omnes confines earum, sequestrari omnibus sacrificantibus in Jerosoly-
mis, pro his quæ ab eis prius accipiebat rex per singulos annos, et pro
fructibus terræ et pomorum. 35 Et alia quæ ad nos pertinebant, decima-
rum et tributorum, ex hoc tempore remittimus eis; et areas salinarum,
et coronas quæ nobis deferebantur. 36 Omnia ipsis concedimus; et nihil
horum irritum erit ex hoc, et in omne tempus. 37 Nunc ergo curate facere
horum exemplum, et detur Jonathæ, et ponatur in monte sancto, in loco
celebri.

Tryphon rebellat contra Demetrium, qui liberatur a Judæis.

38 Et videns Demetrius rex quod siluit terra in conspectu suo, et nihil
ei resistit, dimisit totum exercitum suum, unumquemque in locum suum,
excepto peregrino exercitu, quem contraxit ab insulis gentium; et inimici
erant ei omnes exercitus patrum ejus. 39 Tryphon autem erat quidam par-
tium Alexandri prius; et vidit quoniam omnis exercitus murmurabat con-
tra Demetrium, et ivit ad Emalchuel Arabem, qui nutriebat Antiochum,
filium Alexandri; 40 et assidebat ei ut traderet eum ipsi, ut regnaret loco
patris sui; et enuntiavit ei quanta fecit Demetrius, et inimicitias exerci-
tuum ejus adversus illum; et mansit ibi diebus multis. 41 Et misit Jona-
thas ad Demetrium regem, ut ejiceret eos qui in arce erant in Jerusalem,
et qui in præsidiis erant, quia impugnabant Israel. 42 Et misit Demetrius
ad Jonathan, dicens: Non hæc tantum faciam tibi, et genti tuæ, sed
gloria illustrabo te, et gentem tuam, cum fuerit opportunum. 43 Nunc

ergo recte feceris si miseris in auxilium mihi viros, quia discessit omnis
exercitus meus. 44 Et misit ei Jonathas tria millia virorum fortium Antio-
chiam; et venerunt ad regem, et delectatus est rex in adventu eorum.

45 Et convenerunt qui erant de civitate, centum viginti millia virorum,
et volebant interficere regem. 46 Et fugit rex in aulam; et occupaverunt
qui erant de civitate itinera civitatis, et cœperunt pugnare. 47 Et vocavit
rex Judæos in auxilium, et convenerunt omnes simul ad eum, et dispersi
sunt omnes per civitatem, 48 et occiderunt in illa die centum millia
hominum; et succenderunt civitatem, et ceperunt spolia multa in die
illa, et liberaverunt regem. 49 Et viderunt qui erant de civitate, quod
obtinuissent Judæi civitatem sicut volebant, et infirmati sunt mente sua:
et clamaverunt ad regem cum precibus, dicentes: 50 Da nobis dextras, et
cessent Judæi oppugnare nos, et civitatem. 51 Et projecerunt arma sua,
et fecerunt pacem. Et glorificati sunt Judæi in conspectu regis et in con-
spectu omnium qui erant in regno ejus; et nominati sunt in regno, et
regressi sunt in Jerusalem habentes spolia multa.

Loco ingrati Demetrii, regnat Antiochus,

52 Et sedit Demetrius rex in sede regni sui: et siluit terra in conspectu
ejus. 53 Et mentitus est omnia quæcumque dixit; et abalienavit se a Jona-
tha, et non retribuit ei secundum beneficia quæ sibi tribuerat, et vexabat
eum valde. 54 Post hæc autem reversus est Tryphon, et Antiochus cum
eo puer adolescens; et regnavit, et imposuit sibi diadema. 55 Et congre-
gati sunt ad eum omnes exercitus quos disperserat Demetrius; et pugna-
verunt contra eum, et fugit, et terga vertit. 56 Et accepit Tryphon bestias,
et obtinuit Antiochiam.

et init fœdus cum Jonatha.

57 Et scripsit Antiochus adolescens Jonathæ, dicens: Constituo tibi
sacerdotium, et constituo te super quatuor civitates, ut sis de amicis
regis. 58 Et misit illi vasa aurea in ministerium, et dedit ei potestatem
bibendi in auro, et esse in purpura, et habere fibulam auream; 59 et
Simonem, fratrem ejus, constituit ducem a terminis Tyri usque ad fines
Ægypti.

Expeditiones Jonathæ contra fautores Demetrii.

60 Et exiit Jonathas, et perambulabat trans flumen civitates, et con-
gregatus est ad eum omnis exercitus Syriæ in auxilium; et venit Ascalo-
nem, et occurrerunt ei honorifice de civitate. 61 Et abiit inde Gazam, et
concluserunt se qui erant Gazæ; et obsedit eam, et succendit quæ erant
in circuitu civitatis, et prædatus est ea. 62 Et rogaverunt Gazenses Jona-
than, et dedit illis dexteram; et accepit filios eorum obsides, et misit
illos in Jerusalem; et perambulavit regionem usque Damascum. 63 Et
audivit Jonathas quod prævaricati sunt principes Demetrii in Cades, quæ
est in Galilæa, cum exercitu multo, volentes eum removere a negotio
regni; 64 et occurrit illis, fratrem autem suum Simonem reliquit intra pro-
vinciam. 65 Et applicuit Simon ad Bethsuram, et expugnabat eam diebus
multis, et conclusit eos. 66 Et postulaverunt ab eo dextras accipere, et
dedit illis; et ejecit eos inde, et cepit civitatem, et posuit in ea præsidium.

67 Et Jonathas et castra ejus applicuerunt ad aquam Genesar; et ante
lucem vigilaverunt in campo Asor. 68 Et ecce castra alienigenarum occur-
rebant in campo, et tendebant ei insidias in montibus; ipse autem
occurrit ex adverso. 69 Insidiæ vero exurrexerunt de locis suis, et com-
miserunt prælium. 70 Et fugerunt qui erant ex parte Jonathæ omnes, et
nemo relictus est ex eis, nisi Mathathias, filius Absalomi, et Judas, filius
Calphi, princeps militiæ exercitus. 71 Et scidit Jonathas vestimenta sua,
et posuit terram in capite suo, et oravit. 72 Et reversus est Jonathas ad
eos in prælium, et convertit eos in fugam, et pugnaverunt. 73 Et vide-
runt qui fugiebant partis illius, et reversi sunt ad eum, et insequebantur
cum eo omnes usque Cades ad castra sua; et pervenerunt usque illuc.
74 Et ceciderunt de alienigenis in die illa tria millia virorum; et reversus
est Jonathas in Jerusalem.

§ IV. — *Postrema Jonathæ opera.*

Nuntii missi Romam et ad Spartiatas.

CAP. XII. — 1 Et vidit Jonathas quia tempus eum juvat, et elegit viros, et misit eos Romam, statuere et renovare cum eis amicitiam; 2 et ad Spartiatas et ad alia loca misit epistolas secundum eamdem formam.

Fœdus renovatur cum Romanis.

3 Et abierunt Romam, et intraverunt curiam, et dixerunt : Jonathas, summus sacerdos, et gens Judæorum, miserunt nos ut renovaremus amicitiam et societatem, secundum pristinum. 4 Et dederunt illis epistolas ad ipsos per loca, ut deducerent eos in terram Juda cum pace.

Litteræ Jonathæ ad Spartiatas.

5 Et hoc est exemplum epistolarum quas scripsit Jonathas Spartiatis : 6 Jonathas, summus sacerdos, et seniores gentis, et sacerdotes, et reliquus populus Judæorum, Spartiatis fratribus, salutem. 7 Jampridem missæ erant epistolæ ad Oniam, summum sacerdotem, ab Ario, qui regnabat apud vos, quoniam estis fratres nostri, sicut rescriptum continet quod subjectum est. 8 Et suscepit Onias virum qui missus fuerat cum honore, et accepit epistolas in quibus significabatur de societate et amicitia. 9 Nos, cum nullo horum indigeremus, habentes solatio sanctos libros qui sunt in manibus nostris, 10 maluimus mittere ad vos renovare fraternitatem et amicitiam, ne forte alieni efficiamur a vobis; multa enim tempora transierunt, ex quo misistis ad nos. 11 Nos ergo in omni tempore sine intermissione in diebus solemnibus, et ceteris quibus oportet, memores sumus vestri in sacrificiis quæ offerimus, et in observationibus, sicut fas est et decet meminisse fratrum. 12 Lætamur itaque de gloria vestra. 13 Nos autem circumdederunt multæ tribulationes et multa prælia; et impugnaverunt nos reges qui sunt in circuitu nostro. 14 Noluimus ergo vobis molesti esse, neque ceteris sociis et amicis nostris, in his præliis; 15 habuimus enim de cælo auxilium, et liberati sumus nos, et humiliati sunt inimici nostri. 16 Elegimus itaque Numenïum, Antiochi filium, et Antipatrem, Jasonis filium, et misimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam et societatem pristinam; 17 mandavimus itaque eis ut veniant etiam ad vos, et salutent vos, et reddant vobis epistolas nostras de innovatione fraternitatis nostræ. 18 Et nunc benefacietis respondentes nobis ad hæc.

Litteræ regis Spartiatarum ad Oniam pontificem.

19 Et hoc est rescriptum epistolarum quod miserat Oniæ : 20 Arius, rex Spartiatarum, Oniæ, sacerdoti magno, salutem. 21 Inventum est in scriptura de Spartiatis et Judæis, quoniam sunt fratres, et quod sunt de genere Abraham. 22 Et nunc ex quo hæc cognovimus, benefacitis scribentes nobis de pace vestra. 23 Sed et nos rescripsimus vobis. Pecora nostra, et possessiones nostræ, vestræ sunt; et vestræ, nostræ : mandavimus itaque hæc nuntiari vobis.

Cetera Jonathæ ac Simonis prælia.

24 Et audivit Jonathas quoniam regressi sunt principes Demetrii cum exercitu multo supra quam prius, pugnare adversus eum; 25 et exiit ab Jerusalem, et occurrit eis in Amathite regione, non enim dederat eis spatium ut ingrederentur regionem ejus. 26 Et misit speculatores in castra eorum, et reversi renuntiaverunt quod constituunt supervenire illis nocte. 27 Cum occidisset autem sol, præcepit Jonathas suis vigilare, et esse in armis paratos ad pugnam tota nocte; et posuit custodes per circuitum castrorum. 28 Et audierunt adversarii quod paratus est Jonathas cum suis in bello, et timuerunt, et formidaverunt in corde suo; et accenderunt focos in castris suis. 29 Jonathas autem, et qui cum eo erant, non cognoverunt usque mane, videbant autem luminaria ardentia. 30 Et secutus est eos Jonathas; et non comprehendit eos, transierant enim flumen Eleutherum.

31 Et divertit Jonathas ad Arabas, qui vocantur Zabadæi; et percussit eos, et accepit spolia eorum. 32 Et junxit, et venit Damascum, et perambulabat omnem regionem illam.

33 Simon autem exiit, et venit usque ad Ascalonem, et ad proxima
præsidia; et declinavit in Joppen, et occupavit eam : 34 audivit enim
quod vellent præsidium tradere partibus Demetrii; et posuit ibi custodes
ut custodirent eam.

Exstructio præsidiorum et murorum.

35 Et reversus est Jonathas, et convocavit seniores populi, et cogitavit
cum eis ædificare præsidia in Judæa, 36 et ædificare muros in Jerusalem,
et exaltare altitudinem magnam inter medium arcis et civitatis, ut sepa-
raret eam a civitate, ut esset ipsa singulariter, et neque emant, neque
vendant. 37 Et convenerunt ut ædificarent civitatem; et cecidit murus qui
erat super torrentem ab ortu solis, et reparavit eum, qui vocatur Caphe-
tetha. 38 Et Simon ædificavit Adiada in Sephela, et munivit eam, et impo-
suit portas et seras.

Jonathas a Tryphone dolo capitur.

39 Et cum cogitasset Tryphon regnare Asiæ, et assumere diadema, et
extendere manum in Antiochum regem, 40 timens ne forte non permit-
teret eum Jonathas, sed pugnaret adversus eum, quærebat comprehen-
dere eum, et occidere. Et exurgens abiit in Bethsan. 41 Et exivit Jona-
thas obviam illi cum quadraginta millibus virorum electorum in prælium,
et venit Bethsan. 42 Et vidit Tryphon quia venit Jonathas cum exercitu
multo ut extenderet in eum manus, timuit; 43 et excepit eum cum honore,
et commendavit eum omnibus amicis suis, et dedit ei munera, et præ-
cepit exercitibus suis ut obedirent ei sicut sibi. 44 Et dixit Jonathæ : Ut
quid vexasti universum populum, cum bellum nobis non sit? 45 Et nunc
remitte eos in domos suas; elige autem tibi viros paucos, qui tecum sint,
et veni mecum Ptolemaidam, et tradam eam tibi, et reliqua præsidia, et
exercitum, et universos præpositos negotii, et conversus abibo; propterea
enim veni. 46 Et credidit ei, et fecit sicut dixit; et dimisit exercitum, et
abierunt in terram Juda. 47 Retinuit autem secum tria millia virorum, ex
quibus remisit in Galilæam duo millia; mille autem venerunt cum eo.
48 Ut autem intravit Ptolemaidam Jonathas, clauserunt portas civitatis
Ptolemenses, et comprehenderunt eum; et omnes qui cum eo intraverant
gladio interfecerunt.

Luctus Judæorum.

49 Et misit Tryphon exercitum et equites in Galilæam et in campum
magnum, ut perderent omnes socios Jonathæ. 50 At illi, cum cognovissent
quia comprehensus est Jonathas, et periit, et omnes qui cum eo erant,
hortati sunt semetipsos, et exierunt parati in prælium. 51 Et videntes hi
qui insecuti fuerant, quia pro anima res est illis, reversi sunt; 52 illi
autem venerunt omnes cum pace in terram Juda. Et planxerunt Jona-
than, et eos qui cum ipso fuerant, valde; et luxit Israel luctu magno.
53 Et quæsierunt omnes gentes, quæ erant in circuitu eorum, conterere
eos; dixerunt enim : 54 Non habent principem et adjuvantem; nunc ergo
expugnemus illos, et tollamus de hominibus memoriam eorum.

Sectio IV. — Principatus Simonis

§ I. — *Initia Simonis.*

Principatus transfertur ad Simonem,

Cap. XIII. — 1 Et audivit Simon quod congregavit Tryphon exercitum
copiosum, ut veniret in terram Juda, et attereret eam. 2 Videns quia in tre-
more populus est, et in timore, ascendit Jerusalem, et congregavit popu-
lum; 3 et adhortans, dixit : Vos scitis quanta ego, et fratres mei, et
domus patris mei, fecimus pro legibus et pro sanctis prælia, et angustias
quales vidimus : 4 horum gratia perierunt fratres mei omnes propter
Israel; et relictus sum ego solus. 5 Et nunc non mihi contingat parcere
animæ meæ in omni tempore tribulationis! non enim melior sum fratri-
bus meis. 6 Vindicabo itaque gentem meam et sancta, natos quoque nostros
et uxores, quia congregatæ sunt universæ gentes conterere nos inimicitiæ
gratia.

7 Et accensus est spiritus populi, simul ut audivit sermones istos; 8 et
responderunt voce magna, dicentes : Tu es dux noster loco Judæ et Jona-
thæ, fratris tui; 9 pugna prælium nostrum, et omnia quæcumque dixeris
nobis faciemus.

qui statim Tryphoni resistit.

10 Et congregans omnes viros bellatores, acceleravit consummare uni-
versos muros Jerusalem, et munivit eam in gyro. 11 Et misit Jonathan,
filium Absalomi, et cum eo exercitum novum, in Joppen; et, ejectis his
qui erant in ea, remansit illic ipse. 12 Et movit Tryphon a Ptolemaida
cum exercitu multo, ut veniret in terram Juda; et Jonathas cum eo in
custodia. 13 Simon autem applicuit in Addus, contra faciem campi.

Jonathas cum filiis interficitur.

14 Et ut cognovit Tryphon quia surrexit Simon loco fratris sui Jona-
thæ, et quia commissurus esset cum eo prælium, misit ad eum legatos,
15 dicens : Pro argento quod debebat frater tuus Jonathas in ratione regis,
propter negotia quæ habuit, detinuimus eum. 16 Et nunc mitte argenti
talenta centum, et duos filios ejus obsides, ut non dimissus fugiat a
nobis, et remittemus eum. 17 Et cognovit Simon quia cum dolo loqueretur
secum; jussit tamen dari argentum et pueros, ne inimicitiam magnam
sumeret ad populum Israel, dicentem : 18 Quia non misit ei argentum et
pueros, propterea periit. 19 Et misit pueros et centum talenta; et mentitus
est, et non dimisit Jonathan.

20 Et post hæc venit Tryphon intra regionem, ut contereret eam; et
gyraverunt per viam quæ ducit Ador; et Simon et castra ejus ambulabant
in omnem locum quocumque ibant. 21 Qui autem in arce erant miserunt
ad Tryphonem legatos, ut festinaret venire per desertum, et mitteret illis
alimonias. 22 Et paravit Tryphon omnem equitatum, ut veniret illa nocte;
erat autem nix multa valde, et non venit in Galaaditim. 23 Et cum appro-
pinquasset Bascaman, occidit Jonathan et filios ejus illic. 24 Et convertit
Tryphon, et abiit in terram suam.

Simon pro patre et fratribus sepulcrum exstruit.

25 Et misit Simon, et accepit ossa Jonathæ, fratris sui, et sepelivit ea
in Modin, civitate patrum ejus. 26 Et planxerunt eum omnis Israel planctu
magno, et luxerunt eum dies multos. 27 Et ædificavit Simon super sepul-
crum patris sui et fratrum suorum ædificium altum visu, lapide polito
retro et ante. 28 Et statuit septem pyramidas, unam contra unam, patri
et matri, et quatuor fratribus; 29 et his circumposuit columnas magnas; et
super columnas arma, ad memoriam æternam; et juxta arma, naves
sculptas, quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare. 30 Hoc est sepul-
crum quod fecit in Modin, usque in hunc diem.

Contra Tryphonem regno potitum firmat Judæam præsidiis,

31 Tryphon autem, cum iter faceret cum Antiocho, rege adolescente,
dolo occidit eum. 32 Et regnavit loco ejus, et imposuit sibi diadema Asiæ;
et fecit plagam magnam in terra. 33 Et ædificavit Simon præsidia Judææ,
muniens ea turribus excelsis, et muris magnis, et portis, et seris; et posuit
alimenta in munitionibus.

initque fœdus cum Demetrio.

34 Et elegit Simon viros, et misit ad Demetrium regem, ut faceret
remissionem regioni, quia actus omnes Tryphonis per direptionem fuerant
gesti. 35 Et Demetrius rex ad verba ista respondit ei, et scripsit episto-
lam talem : 36 Rex Demetrius Simoni, summo sacerdoti et amico regum,
et senioribus, et genti Judæorum, salutem. 37 Coronam auream, et bahem
quam misistis, suscepimus; et parati sumus facere vobiscum pacem
magnam, et scribere præpositis regis remittere vobis quæ indulsimus.
38 Quæcumque enim constituimus vobis constant; munitiones quas ædifi-
castis vobis sint. 39 Remittimus quoque ignorantias et peccata usque in
hodiernum diem, et coronam quam debebatis; et si quid aliud erat tribu-
tarium in Jerusalem, jam non sit tributarium. 40 Et si qui ex vobis apti
sunt conscribi inter nostros, conscribantur; et sit inter nos pax.

Plena libertate gaudent Judæi.

41 Anno centesimo septuagesimo ablatum est jugum gentium ab Israel.
42 Et cœpit populus Israel scribere in tabulis et gestis publicis : Anno
primo sub Simone, summo sacerdote, magno duce, et principe Judæorum.

Expugnatio Gazaræ.

43 In diebus illis applicuit Simon ad Gazam, et circumdedit eam castris, et fecit machinas, et applicuit ad civitatem, et percussit turrem unam, et comprehendit eam. 44 Et eruperant qui erant intra machinam in civitatem, et factus est motus magnus in civitate. 45 Et ascenderunt qui erant in civitate, cum uxoribus et filiis, supra murum, scissis tunicis suis; et clamaverunt voce magna, postulantes a Simone dextras sibi dari, 46 et dixerunt : Non nobis reddas secundum malitias nostras, sed secundum misericordias tuas. 47 Et flexus Simon, non debellavit eos; ejecit tamen eos de civitate, et mundavit ædes in quibus fuerant simulacra, et tunc intravit in eam cum hymnis, benedicens Dominum; 48 et ejecta ab ea omni immunditia, collocavit in ea viros qui legem facerent, et munivit eam, et fecit sibi habitationem.

Simon obtinet arcem Jerusalem.

49 Qui autem erant in arce Jerusalem prohibebantur egredi et ingredi regionem, et emere, ac vendere; et esurierunt valde, et multi ex eis fame perierunt; 50 et clamaverunt ad Simonem ut dextras acciperent; et dedit illis; et ejecit eos inde, et mundavit arcem a contaminationibus. 51 Et intraverunt in eam tertia et vigesima die secundi mensis, anno centesimo septuagesimo primo, cum laude, et ramis palmarum, et cinyris, et cymbalis, et nablis, et hymnis, et canticis, quia contritus est inimicus magnus ex Israel. 52 Et constituit ut omnibus annis agerentur dies hi cum lætitia. 53 Et munivit montem templi, qui erat secus arcem, et habitavit ibi ipse et qui cum eo erant. 54 Et vidit Simon Joannem, filium suum, quod fortis prælii vir esset, et posuit eum ducem virtutum universarum; et habitavit in Gazaris.

§ II. — *Prosperitas Judæorum sub Simonis principatu.*

Demetrius devictus et comprehensus ab Arsace.

Cap. XIV. — 1 Anno centesimo septuagesimo secundo, congregavit rex Demetrius exercitum suum, et abiit in Mediam ad contrahenda sibi auxilia, ut expugnaret Tryphonem. 2 Et audivit Arsaces, rex Persidis et Mediæ, quia intravit Demetrius confines suos, et misit unum de principibus suis ut comprehenderet eum vivum, et adduceret eum ad se. 3 Et abiit, et percussit castra Demetrii, et comprehendit eum, et duxit eum ad Arsacem, et posuit eum in custodiam.

Tempora pacis et prosperitatis pro Israele.

4 Et siluit omnis terra Juda omnibus diebus Simonis; et quæsivit bona genti suæ, et placuit illis potestas ejus, et gloria ejus, omnibus diebus. 5 Et cum omni gloria sua accepit Joppen in portum, et fecit introitum in insulis maris. 6 Et dilatavit fines gentis suæ, et obtinuit regionem. 7 Et congregavit captivitatem multam, et dominatus est Gazaræ, et Bethsuræ, et arci; et abstulit immunditias ex ea, et non erat qui resisteret ei. 8 Et unusquisque colebat terram suam cum pace; et terra Juda dabat fructus suos, et ligna camporum fructum suum. 9 Seniores in plateis sedebant omnes, et de bonis terræ tractabant; et juvenes induebant se gloriam et stolas belli. 10 Et civitatibus tribuebat alimonias, et constituebat eas ut essent vasa munitionis, quoadusque nominatum est nomen gloriæ ejus usque ad extremum terræ. 11 Fecit pacem super terram, et lætatus est Israel lætitia magna. 12 Et sedit unusquisque sub vite sua et sub ficulnea sua; et non erat qui eos terreret. 13 Defecit impugnans eos super terram, reges contriti sunt in diebus illis. 14 Et confirmavit omnes humiles populi sui, et legem exquisivit, et abstulit omnem iniquum et malum; 15 sancta glorificavit, et multiplicavit vasa sanctorum.

Renovatio fœderis cum Spartiatis et Romanis.

16 Et auditum est Romæ quia defunctus esset Jonathas, et usque in Spartiatas, et contristati sunt valde. 17 Ut audierunt autem quod Simon, frater ejus, factus esset summus sacerdos loco ejus, et ipse obtineret omnem regionem et civitates in ea, 18 scripserunt ad eum in tabulis æreis, ut renovarent amicitias et societatem quam fecerant cum Juda et

cum Jonatha, fratribus ejus. 19 Et lectæ sunt in conspectu ecclesiæ in
Jerusalem.
Et hoc exemplum epistolarum quas Spartiatæ miserunt : 20 Spartiano-
rum principes et civitates, Simoni, sacerdoti magno, et senioribus, et
sacerdotibus, et reliquo populo Judæorum, fratribus, salutem. 21 Legati
qui missi sunt ad populum nostrum nuntiaverunt nobis de vestra gloria,
et honore, ac lætitia; et gavisi sumus in introitu eorum. 22 Et scripsimus
quæ ab eis erant dicta in conciliis populi, sic : Numenius Antiochi, et
Antipater, Jasonis filius, legati Judæorum, venerunt ad nos, renovantes
nobiscum amicitiam pristinam. 23 Et placuit populo excipere viros glo-
riose, et ponere exemplum sermonum eorum in segregatis populi libris,
ut sit ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum autem horum
scripsimus Simoni, magno sacerdoti.
24 Post hæc autem misit Simon Numenium Romam, habentem clypeum
aureum magnum, pondo mnarum mille, ad statuendam cum eis socie-
tatem.
Cum autem audisset populus romanus sermones istos, 25 dixerunt : — *Judæi Simonis auctoritatem agnoscunt in actu solemni.*
Quam gratiarum actionem reddemus Simoni et filiis ejus? 26 Restituit
enim ipse fratres suos, et expugnavit inimicos Israel ab eis; et statuerunt
ei libertatem. Et descripserunt in tabulis æreis, et posuerunt in titulis in
monte Sion.
27 Et hoc est exemplum scripturæ : Octava decima die mensis elul,
anno centesimo septuagesimo secundo, anno tertio sub Simone, sacerdote
magno, in Asaramel, 28 in conventu magno sacerdotum, et populi, et
principum gentis, et seniorum regionis, nota facta sunt hæc :
Quoniam frequenter facta sunt prælia in regione nostra; 29 Simon
autem, Mathathiæ filius, ex filiis Jarib, et fratres ejus, dederunt se
periculo, et restiterunt adversariis gentis suæ, ut starent sancta ipso-
rum, et lex, et gloria magna glorificaverunt gentem suam. 30 Et con-
gregavit Jonathas gentem suam, et factus est illis sacerdos magnus, et
appositus est ad populum suum. 31 Et voluerunt inimici eorum calcare
et atterere regionem ipsorum, et extendere manus in sancta eorum.
32 Tunc restitit Simon, et pugnavit pro gente sua, et erogavit pecunias
multas, et armavit viros virtutis gentis suæ, et dedit illis stipendia; 33 et
munivit civitates Judææ, et Bethsuram, quæ erat in finibus Judææ, ubi
erant arma hostium antea; et posuit illic præsidium viros Judæos. 34 Et
Joppen munivit, quæ erat ad mare, et Gazaram, quæ est in finibus Azoti,
in qua hostes antea habitabant; et collocavit illic Judæos, et quæcumque
apta erant ad correptionem eorum posuit in eis.
35 Et vidit populus actum Simonis, et gloriam quam cogitabat facere
genti suæ, et posuerunt eum ducem suum, et principem sacerdotum, eo
quod ipse fecerat hæc omnia, et justitiam, et fidem quam conservavit
genti suæ, et exquisivit omni modo exaltare populum suum. 36 Et in
diebus ejus prosperatum est in manibus ejus, ut tollerentur gentes de
regione ipsorum, et qui in civitate David erant in Jerusalem, in arce, de
qua procedebant, et contaminabant omnia quæ in circuitu sanctorum
sunt, et inferebant plagam magnam castitati; 37 et collocavit in ea viros
Judæos ad tutamentum regionis et civitatis, et exaltavit muros Jeru-
salem.
38 Et rex Demetrius statuit illi summum sacerdotium; 39 secundum hæc
fecit eum amicum suum, et glorificavit eum gloria magna. 40 Audivit
enim quod appellati sunt Judæi a Romanis amici, et socii, et fratres, et
quia susceperunt legatos Simonis gloriose; 41 et quia Judæi et sacerdotes
eorum consenserunt eum esse ducem suum, et summum sacerdotem in
æternum, donec surgat propheta fidelis; 42 et ut sit super eos dux, et ut
cura esset illi pro sanctis, et ut constitueret præpositos super opera eorum,
et super regionem, et super arma, et super præsidia; 43 et cura sit illi de

sanctis, et ut audiatur ab omnibus, et scribantur in nomine ejus omnes conscriptiones in regione, et ut operiatur purpura et auro; 44 et ne liceat ulli ex populo, et ex sacerdotibus, irritum facere aliquid horum, et contradicere his quæ ab eo dicuntur, aut convocare conventum in regione sine ipso, et vestiri purpura, et uti fibula aurea; 45 qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit aliquid horum, reus erit. 46 Et complacuit omni populo statuere Simonem, et facere secundum verba ista. 47 Et suscepit Simon, et placuit ei ut summo sacerdotio fungeretur, et esset dux et princeps gentis Judæorum et sacerdotum, et præesset omnibus.

48 Et scripturam istam dixerunt ponere in tabulis æreis, et ponere eas in peribolo sanctorum, in loco celebri; 49 exemplum autem eorum ponere in ærario, ut habeat Simon, et filii ejus.

§ III. — *Antiochus Sidetes et Simon; mors Simonis.*

Litteræ Antiochi ad Simonem.

Cap. XV. — 1 Et misit rex Antiochus, filius Demetrii, epistolas ab insulis maris Simoni, sacerdoti et principi gentis Judæorum, et universæ genti; 2 et erant continentes hunc modum: Rex Antiochus Simoni, sacerdoti magno et genti Judæorum, salutem. 3 Quoniam quidem pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum, volo autem vindicare regnum, et restituere illud sicut erat antea; et electam feci multitudinem exercitus, et feci naves bellicas. 4 Volo autem procedere per regionem, ut ulciscar in eos qui corruperunt regionem nostram, et qui desolaverunt civitates multas in regno meo. 5 Nunc ergo statuo tibi omnes oblationes quas remiserunt tibi ante me omnes reges, et quæcumque alia dona remiserunt tibi; 6 et permitto tibi facere percussuram proprii numismatis in regione tua; 7 Jerusalem autem sanctam esse, et liberam, et omnia arma quæ fabricata sunt, et præsidia quæ construxisti, quæ tenes, maneant tibi. 8 Et omne debitum regis, et quæ futura sunt regi, ex hoc et in totum tempus remittuntur tibi. 9 Cum autem obtinuerimus regnum nostrum, glorificabimus te, et gentem tuam, et templum gloria magna, ita ut manifestetur gloria vestra in universa terra.

Trypho obsidetur in Dora.

10 Anno centesimo septuagesimo quarto exiit Antiochus in terram patrum suorum, et convenerunt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci relicti essent cum Tryphone. 11 Et insecutus est eum Antiochus rex, et venit Doram fugiens per maritimam; 12 sciebat enim quod congregata sunt mala in eum, et reliquit eum exercitus. 13 Et applicuit Antiochus super Doram cum centum viginti millibus virorum belligeratorum et octo millibus equitum; 14 et circuivit civitatem, et naves a mari accesserunt: et vexabant civitatem a terra et mari, et neminem sinebant ingredi vel egredi.

Legati Romam missi redeunt cum epistolis Judæos commendantibus.

15 Venit autem Numenius, et qui cum eo fuerant, ab urbe Roma, habentes epistolas regibus et regionibus scriptas, in quibus continebantur hæc: 16 Lucius, consul Romanorum, Ptolemæo regi, salutem. 17 Legati Judæorum venerunt ad nos amici nostri, renovantes pristinam amicitiam et societatem, missi a Simone, principe sacerdotum, et populo Judæorum. 18 Attulerunt autem et clypeum aureum mnarum mille. 19 Placuit itaque nobis scribere regibus et regionibus, ut non inferant illis mala, neque impugnent eos, et civitates eorum, et regiones eorum; et ut non ferant auxilium pugnantibus adversus eos. 20 Visum autem est nobis accipere ab eis clypeum. 21 Si qui ergo pestilentes refugerunt de regione ipsorum ad vos, tradite eos Simoni, principi sacerdotum, ut vindicet in eos secundum legem suam.

22 Hæc eadem scripta sunt Demetrio regi, et Attalo, et Ariarathi, et Arsaci, 23 et in omnes regiones; et Lampsaco, et Spartiatis, et in Delum, et in Myndum, et in Sicyonem, et in Cariam, et in Samum, et in Pamphyliam, et in Lyciam, et in Alicarnassum, et in Coo, et in Siden, et in

Aradon, et in Rhodum, et in Phaselidem, et in Gortynam, et Gnidum,
et Cyprum, et Cyrenen. [24] Exemplum autem eorum scripserunt Simoni,
principi sacerdotum, et populo Judæorum.

[25] Antiochus autem rex applicuit castra in Doram secundo, admovens
ei semper manus, et machinas faciens; et conclusit Tryphonem, ne pro-
cederet. [26] Et misit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxi-
lium, et argentum, et aurum, et vasa copiosa; [27] et noluit ea accipere,
sed rupit omnia quæ pactus est cum eo antea, et alienavit se ab eo. [28] Et
misit ad eum Athenobium, unum de amicis suis, ut tractaret cum ipso,
dicens: Vos tenetis Joppen, et Gazaram, et arcem quæ est in Jerusalem,
civitates regni mei. [29] Fines earum desolastis, et fecistis plagam magnam
in terra, et dominati estis per loca multa in regno meo. [30] Nunc ergo
tradite civitates quas occupastis, et tributa locorum in quibus dominati
estis extra fines Judææ. [31] Sin autem, date pro illis quingenta talenta
argenti, et exterminii quod exterminastis, et tributorum civitatum alia
talenta quingenta; sin autem, veniemus, et expugnabimus vos.

Amicitiæ fœdus ab Antiocho violatum.

[32] Et venit Athenobius, amicus regis, in Jerusalem, et vidit gloriam
Simonis, et claritatem in auro et argento, et apparatum copiosum, et
obstupuit; et retulit ei verba regis. [33] Et respondit ei Simon, et dixit ei:
Neque alienam terram sumpsimus, neque aliena detinemus; sed heredi-
tatem patrum nostrorum, quæ injuste ab inimicis nostris aliquo tempore
possessa est. [34] Nos vero tempus habentes, vindicamus hereditatem patrum
nostrorum. [35] Nam de Joppe et Gazara quæ expostulas, ipsi faciebant in
populo plagam magnam, et in regione nostra; horum damus talenta cen-
tum. Et non respondit ei Athenobius verbum. [36] Reversus autem cum ira
ad regem, renuntiavit ei verba ista, et gloriam Simonis, et universa quæ
vidit; et iratus est rex ira magna.

[37] Tryphon autem fugit navi in Orthosiada. [38] Et constituit rex Cende-
bæum ducem maritimum, et exercitum peditum et equitum dedit illi.
[39] Et mandavit illi movere castra contra faciem Judææ, et mandavit ei
ædificare Gedorem, et obstruere portas civitatis, et debellare populum.
Rex autem persequebatur Tryphonem. [40] Et pervenit Cendebæus Jam-
niam, et cœpit irritare plebem, et conculcare Judæam, et captivare popu-
lum, et interficere, et ædificare Gedorem. [41] Et collocavit illic equites, et
exercitum, ut egressi perambularent viam Judææ, sicut constituit ei rex.

Cendebæus cum exercitu mittitur in Judæam.

Cap. XVI. — [1] Et ascendit Joannes de Gazaris, et nuntiavit Simoni,
patri suo, quæ fecit Cendebæus in populo ipsorum. [2] Et vocavit Simon
duos filios seniores, Judam et Joannem, et ait illis: Ego, et fratres mei,
et domus patris mei, expugnavimus hostes Israel ab adolescentia usque
in hunc diem; et prosperatum est in manibus nostris liberare Israel ali-
quoties. [3] Nunc autem senui, sed estote loco meo, et fratres mei, et
egressi pugnate pro gente nostra; auxilium vero de cælo vobiscum sit.
[4] Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum et equites; et
profecti sunt ad Cendebæum, et dormierunt in Modin. [5] Et surrexerunt
mane, et abierunt in campum; et ecce exercitus copiosus in obviam illis
peditum et equitum, et fluvius torrens erat inter medium ipsorum. [6] Et
admovit castra contra faciem eorum ipse, et populus ejus; et vidit popu-
lum trepidantem ad transfretandum torrentem, et transfretavit primus:
et viderunt eum viri, et transierunt post eum. [7] Et divisit populum, et
equites in medio peditum; erat autem equitatus adversariorum copiosus
nimis. [8] Et exclamaverunt sacris tubis, et in fugam conversus est Cende-
bæus, et castra ejus; et ceciderunt ex eis multi vulnerati, residui autem
in munitionem fugerunt. [9] Tunc vulneratus est Judas, frater Joannis;
Joannes autem insecutus est eos, donec venit Cedronem, quam ædificavit.
[10] Et fugerunt usque ad turres quæ erant in agris Azoti, et succendit eas
igni; et ceciderunt ex illis duo millia virorum; et reversus est in Judæam
in pace.

Fugatur a filiis Simonis.

Simon atrociter necatus.

[11] Et Ptolemæus, filius Abobi, constitutus erat dux in campo Jericho, et habebat argentum et aurum multum ; [12] erat enim gener summi sacerdotis. [13] Et exaltatum est cor ejus ; et volebat obtinere regionem, et cogitabat dolum adversus Simonem, et filios ejus, ut tolleret eos. [14] Simon autem perambulans civitates quæ erant in regione Judææ, et sollicitudinem gerens earum, descendit in Jericho ipse, et Mathathias, filius ejus, et Judas, anno centesimo septuagesimo septimo, mense undecimo, hic est mensis sabath. [15] Et suscepit eos filius Abobi in munitiunculam, quæ vocatur Doch, cum dolo, quam ædificavit, et fecit eis convivium magnum, et abscondit illic viros. [16] Et cum inebriatus esset Simon, et filii ejus, surrexit Ptolemæus cum suis, et sumpserunt arma sua, et intraverunt in convivium, et occiderunt eum, et duos filios ejus, et quosdam pueros ejus. [17] Et fecit deceptionem magnam in Israel, et reddidit mala pro bonis.

Joannes Hyrcanus ereptus periculo.

[18] Et scripsit hæc Ptolemæus, et misit regi, ut mitteret ei exercitum in auxilium, et traderet ei regionem, et civitates eorum, et tributa. [19] Et misit alios in Gazaram tollere Joannem ; et tribunis misit epistolas, ut venirent ad se, et daret eis argentum et aurum, et dona. [20] Et alios misit occupare Jerusalem, et montem templi. [21] Et præcurrens quidam, nuntiavit Joanni in Gazara, quia periit pater ejus, et fratres ejus, et quia misit te quoque interfici. [22] Ut audivit autem, vehementer expavit, et comprehendit viros qui venerant perdere eum, et occidit eos : cognovit enim quia quærebant eum perdere.

Conclusio libri.

[23] Et cetera sermonum Joannis, et bellorum ejus, et bonarum virtutum quibus fortiter gessit, et ædificii murorum quos exstruxit, et rerum gestarum ejus, [24] ecce hæc scripta sunt in libro dierum sacerdotii ejus, ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum.

LIBER SECUNDUS MACHABÆORUM

SECTIO I. — EPISTOLÆ JUDÆORUM JEROSOLYMITANORUM FRATRIBUS IN ÆGYPTO COMMORANTIBUS

CAP. I.

§ I. — *Prior epistola.*

FRATRIBUS, qui sunt per Ægyptum, Judæis, salutem dicunt Salutatio.
fratres, qui sunt in Jerosolymis, Judæi, et qui in regione
Judææ, et pacem bonam.
2 Benefaciat vobis Deus, et meminerit testamenti sui Vota.
quod locutus est ad Abraham, et Isaac, et Jacob, servorum
suorum fidelium; 3 et det vobis cor omnibus, ut colatis eum, et faciatis
ejus voluntatem corde magno, et animo volenti. 4 Adaperiat cor vestrum
in lege sua, et in præceptis suis, et faciat pacem; 5 exaudiat orationes
vestras, et reconcilietur vobis, nec vos deserat in tempore malo. 6 Et
nunc hic sumus orantes pro vobis.
7 Regnante Demetrio, anno centesimo sexagesimo nono, nos Judæi Memoria
scripsimus vobis in tribulatione, et impetu qui supervenit nobis in istis citerioris
annis, ex quo recessit Jason a sancta terra et a regno. 8 Portam succen- epistolæ.
derunt, et effuderunt sanguinem innocentem; et oravimus ad Dominum,
et exauditi sumus, et obtulimus sacrificium, et similaginem, et accendi-
mus lucernas, et proposuimus panes.
9 Et nunc frequentate dies scenopegiæ mensis casleu. 10 Anno cente- Invitatio.
simo octogesimo octavo.

§ II. — *Epistola posterior.*

Populus qui est Jerosolymis, et in Judæa, senatusque et Judas, Aristo- Salutatio.
bolo, magistro Ptolemæi regis, qui est de genere christorum sacerdotum,
et his qui in Ægypto sunt Judæis, salutem et sanitatem.
11 De magnis periculis a Deo liberati, magnifice gratias agimus ipsi, Mors
utpote qui adversus talem regem dimicavimus. 12 Ipse enim ebullire fecit Antiochi
de Perside eos qui pugnaverunt contra nos et sanctam civitatem. 13 Nam tyranni cum
cum in Perside esset dux ipse, et cum ipso immensus exercitus, cecidit gratiarum
in templo Naneæ, consilio deceptus sacerdotum Naneæ. 14 Etenim cum actione
ea habitaturus venit ad locum Antiochus, et amici ejus, et ut acciperet narratur.
pecunias multas dotis nomine; 15 cumque proposuissent eas sacerdotes
Naneæ, et ipse cum paucis ingressus esset intra ambitum fani, clause-
runt templum cum intrasset Antiochus; 16 apertoque occulto aditu tem-
pli, mittentes lapides, percusserunt ducem et eos qui cum eo erant, et
diviserunt membratim, et capitibus amputatis, foras projecerunt. 17 Per
omnia benedictus Deus, qui tradidit impios!
18 Facturi igitur, quinta et vigesima die mensis casleu, purificationem Invitatio
templi, necessarium duximus significare vobis, ut et vos quoque agatis ad festa
celebranda.

diem scenopegiæ, et diem ignis qui datus est quando Nehemias, ædificato
templo, et altari, obtulit sacrificia.

Narratio de igne cælitus dato.

19 Nam cum in Persidem ducerentur patres nostri, sacerdotes, qui tunc
cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occulte absconderunt in
valle, ubi erat puteus altus et siccus, et in eo contutati sunt eum, ita ut
omnibus ignotus esset locus. 20 Cum autem præterissent anni multi, et
placuit Deo ut mitteretur Nehemias a rege Persidis, nepotes sacerdotum
illorum qui absconderant, misit ad requirendum ignem; et sicut narra-
verunt nobis, non invenerunt ignem, sed aquam crassam. 21 Et jussit eos
haurire, et afferre sibi; et sacrificia quæ imposita erant jussit sacerdos
Nehemias aspergi ipsa aqua, et ligna, et quæ erant superposita. 22 Utque
hoc factum est, et tempus affuit quo sol refulsit, qui prius erat in nubilo,
accensus est ignis magnus, ita ut omnes mirarentur. 23 Orationem autem
faciebant omnes sacerdotes, dum consummaretur sacrificium, Jonatha
inchoante, ceteris autem respondentibus.

24 Et Nehemiæ erat oratio hunc habens modum : Domine, Deus
omnium creator, terribilis et fortis, justus et misericors, qui solus es
bonus rex, 25 solus præstans, solus justus, et omnipotens, et æternus, qui
liberas Israel de omni malo, qui fecisti patres electos, et sanctificasti eos;
26 accipe sacrificium pro universo populo tuo Israel, et custodi partem
tuam, et sanctifica. 27 Congrega dispersionem nostram, libera eos qui ser-
viunt gentibus, et contemptos et abominatos respice, ut sciant gentes quia
tu es Deus noster. 28 Afflige opprimentes nos, et contumeliam facientes
in superbia; 29 constitue populum tuum in loco sancto tuo, sicut dixit
Moyses.

30 Sacerdotes autem psallebant hymnos, usquequo consumptum esset
sacrificium. 31 Cum autem consumptum esset sacrificium, ex residua aqua
Nehemias jussit lapides majores perfundi. 32 Quod ut factum est, ex eis
flamma accensa est; sed ex lumine quod refulsit ab altari consumpta est.
33 Ut vero manifestata est res, renuntiatum est regi Persarum quod in
loco in quo ignem absconderant hi qui translati fuerant sacerdotes, aqua
apparuit, de qua Nehemias, et qui cum eo erant, purificaverunt sacri-
ficia. 34 Considerans autem rex, et rem diligenter examinans, fecit ei
templum, ut probaret quod factum erat. 35 Et cum probasset, sacerdo-
tibus donavit multa bona, et alia atque alia munera, et accipiens manu
sua, tribuebat eis. 36 Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar,
quod interpretatur Purificatio; vocatur autem apud plures Nephi.

Alia ejusdem facti narratio, ex commentariis Jeremiæ.

CAP. II. — 1 Invenitur autem in descriptionibus Jeremiæ prophetæ,
quod jussit eos ignem accipere qui transmigrabant, ut significatum est,
et ut mandavit transmigratis. 2 Et dedit illis legem ne obliviscerentur
præcepta Domini, et ut non exerrarent mentibus videntes simulacra
aurea et argentea, et ornamenta eorum; 3 et alia hujusmodi dicens, hor-
tabatur ne legem amoverent a corde suo. 4 Erat autem in ipsa scriptura,
quomodo tabernaculum et arcam jussit propheta, divino responso ad se
facto, comitari secum, usquequo exiit in montem in quo Moyses ascendit,
et vidit Dei hereditatem. 5 Et veniens ibi Jeremias, invenit locum spe-
luncæ; et tabernaculum, et arcam, et altare incensi intulit illuc, et
ostium obstruxit. 6 Et accesserunt quidam simul, qui sequebantur, ut
notarent sibi locum, et non potuerunt invenire. 7 Ut autem cognovit Jere-
mias, culpans illos dixit: Quod ignotus erit locus, donec congreget Deus
congregationem populi, et propitius fiat; 8 et tunc Dominus ostendet
hæc, et apparebit majestas Domini, et nubes erit, sicut et Moysi mani-
festabatur, et sicut cum Salomon petiit ut locus sanctificaretur magno
Deo, manifestabat hæc. 9 Magnifice etenim sapientiam tractabat; et ut
sapientiam habens, obtulit sacrificium dedicationis et consummationis

29] Deut. XXX, 3-5. Inf. II, 18. — 8] III Reg. VIII, 11. II Par. VI, 11.

templi. [10] Sicut et Moyses orabat ad Dominum, et descendit ignis de cælo, et consumpsit holocaustum : sic et Salomon oravit, et descendit ignis de cælo, et consumpsit holocaustum. [11] Et dixit Moyses : Eo quod non sit comestum quod erat pro peccato, consumptum est. [12] Similiter et Salomon octo diebus celebravit dedicationem.

Hæc eadem, conscripta a Nehemia collecta a Juda.

[13] Inferebantur autem in descriptionibus et commentariis Nehemiæ hæc eadem ; et ut construens bibliothecam congregavit de regionibus libros, et prophetarum, et David, et epistolas regum, et de donariis. [14] Similiter autem et Judas ea quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia, et sunt apud nos. [15] Si ergo desideratis hæc, mittite qui perferant vobis.

Iterum de purificatione templi.

[16] Acturi itaque purificationem, scripsimus vobis ; bene ergo facietis, si egeritis hos dies.

Conclusio epistolæ.

[17] Deus autem, qui liberavit populum suum, et reddidit hereditatem omnibus, et regnum, et sacerdotium, et sanctificationem, [18] sicut promisit in lege, speramus quod cito nostri miserebitur, et congregabit de sub cælo in locum sanctum. [19] Eripuit enim nos de magnis periculis, et locum purgavit.

Sectio II. — Historia Judæorum, regnantibus Seleuco et Antiocho Epiphane

§ 1. — *Præfatio auctoris libri secundi Machabæorum.*

Argumentum scribendum exhibet

[20] De Juda vero Machabæo, et fratribus ejus, et de templi magni purificatione, et de aræ dedicatione ; [21] sed et de præliis, quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, et filium ejus Eupatorem ; [22] et de illuminationibus quæ de cælo factæ sunt ad eos qui pro Judæis fortiter fecerunt, ita ut universam regionem, cum pauci essent, vindicarent, et barbaram multitudinem fugarent, [23] et famosissimum in tote orbe templum recuperarent, et civitatem liberarent, et leges, quæ abolitæ erant, restituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis ; [24] itemque ab Jasone Cyrenæo quinque libris comprehensa, tentavimus nos uno volumine breviare.

Formam scribendi exponit et commendat.

[25] Considerantes enim multitudinem librorum, et difficultatem volentibus aggredi narrationes historiarum, propter multitudinem rerum, [26] curavimus volentibus quidem legere, ut esset animi oblectatio ; studiosis vero, ut facilius possint memoriæ commendare ; omnibus autem legentibus utilitas conferatur. [27] Et nobis quidem ipsis, qui hoc opus breviandi causa suscepimus, non facilem laborem, immo vero negotium plenum vigiliarum et sudoris assumpsimus. [28] Sicut hi qui præparant convivium, et quærunt aliorum voluntati parere propter multorum gratiam, libenter laborem sustinemus. [29] Veritatem quidem de singulis auctoribus concedentes, ipsi autem secundum datam formam brevitati studentes. [30] Sicut enim novæ domus architecto de universa structura curandum est ; ei vero qui pingere curat, quæ apta sunt ad ornatum exquirenda sunt : ita æstimandum est et in nobis. [31] Etenim intellectum colligere, et ordinare sermonem, et curiosius partes singulas quasque disquirere, historiæ congruit auctori ; [32] brevitatem vero dictionis sectari, et executiones rerum vitare, brevianti concedendum est. [33] Hinc ergo narrationem incipiemus : de præfatione tantum dixisse sufficiat ; stultum etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

10] Lev. IX, 24. II Par. VII, 1. — 11] Lev. X, 16-17. — 18] Deut. XXX, 3-5. Sup. I, 29.

§ II. — *Heliodorus percussus in templo Jerosolymitano.*

Heliodorus mittitur ad rapiendos thesauros templi.

Cap. III. — 1 Igitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace,
leges etiam adhuc optime custodirentur, propter Oniæ pontificis pieta-
tem, et animos odio habentes mala, 2 fiebat ut et ipsi reges et principes
locum summo honore dignum ducerent, et templum maximis muneribus
illustrarent; 3 ita ut Seleucus, Asiæ rex, de redditibus suis præstaret
omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes. 4 Simon autem,
de tribu Benjamin, præpositus templi constitutus, contendebat, obsistente
sibi principe sacerdotum, iniquum aliquid in civitate moliri. 5 Sed cum
vincere Oniam non posset, venit ad Apollonium, Tharsææ filium, qui eo
tempore erat dux Cœlesyriæ et Phœnicis; 6 et nuntiavit ei, pecuniis
innumerabilibus plenum esse ærarium Jerosolymis, et communes copias
immensas esse, quæ non pertinent ad rationem sacrificiorum; esse autem
possibile sub potestate regis cadere universa. 7 Cumque retulisset ad regem
Apollonius de pecuniis quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui
erat super negotia ejus, misit cum mandatis, ut prædictam pecuniam
transportaret. 8 Statimque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem
quasi per Cœlesyriam et Phœnicen civitates esset peragraturus, re vera
autem regis propositum perfecturus.

Imminente spoliatione,

9 Sed, cum venisset Jerosolymam, et benigne a summo sacerdote in
civitate esset exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum, et, cujus
rei gratia adesset, aperuit; interrogabat autem, si vere hæc ita essent.
10 Tunc summus sacerdos ostendit deposita esse hæc, et victualia vidua-
rum et pupillorum; 11 quædam vero esse Hircani Tobiæ, viri valde emi-
nentis, in his quæ detulerat impius Simon; universa autem argenti
talenta esse quadringenta, et auri ducenta; 12 decipi vero eos, qui credi-
dissent loco et templo, quod per universum mundum honoratur, pro sui
veneratione et sanctitate, omnino impossibile esse. 13 At ille, pro his quæ
habebat in mandatis a rege, dicebat omni genere regi ea esse deferenda.
14 Constituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus.

urbs tota trepidat.

Non modica vero per universam civitatem erat trepidatio. 15 Sacerdotes
autem ante altare cum stolis sacerdotalibus jactaverunt se, et invocabant
de cælo eum, qui de depositis legem posuit, ut his, qui deposuerant ea,
salva custodiret. 16 Jam vero qui videbat summi sacerdotis vultum, mente
vulnerabatur; facies enim et color immutatus declarabat internum animi
dolorem. 17 Circumfusa enim erat mœstitia quædam viro, et horror cor-
poris, per quem manifestus aspicientibus dolor cordis ejus efficiebatur.
18 Alii etiam gregatim de domibus confluebant, publica supplicatione
obsecrantes, pro eo quod in contemptum locus esset venturus. 19 Accinc-
tæque mulieres ciliciis pectus, per plateas confluebant; sed et virgines
quæ conclusæ erant, procurrebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quæ-
dam vero per fenestras aspiciebant; 20 universæ autem protendentes
manus in cælum deprecabantur: 21 erat enim misera commistæ multitu-
dinis, et magni sacerdotis in agone constituti expectatio.

Heliodorus percutitur a Deo.

22 Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut credita sibi, his
qui crediderant, cum omni integritate conservarentur; 23 Heliodorus
autem, quod decreverat, perficiebat eodem loco ipse cum satellitibus
circa ærarium præsens. 24 Sed spiritus omnipotentis Dei magnam fecit
suæ ostensionis evidentiam, ita ut omnes, qui ausi fuerant parere ei,
ruentes Dei virtute, in dissolutionem et formidinem converterentur.
25 Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens sessorem, opti-
mis operimentis adornatus; isque cum impetu Heliodoro priores cal-
ces elisit; qui autem ei sedebat, videbatur arma habere aurea. 26 Alii
etiam apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi gloria, speciosique
amictu, qui circumsteterunt eum, et ex utraque parte flagellabant, sine

intermissione multis plagis verberantes. [27] Subito autem Heliodorus con-
cidit in terram, eumque multa caligine circumfusum rapuerunt, atque in
sella gestatoria positum ejecerunt. [28] Et is, qui cum multis cursoribus et
satellitibus prædictum ingressus est ærarium, portabatur nullo sibi auxi-
lium ferente, manifesta Dei cognita virtute. [29] Et ille quidem per divi-
nam virtutem jacebat mutus, atque omni spe et salute privatus. [30] Hi
autem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum suum; et tem-
plum, quod paulo ante timore ac tumultu erat plenum, apparente omni-
potente Domino, gaudio et lætitia impletum est.

[31] Tunc vero ex amicis Heliodori quidam rogabant confestim Oniam Oniæ
ut invocaret Altissimum, ut vitam donaret ei qui in supremo spiritu erat precibus
constitutus. [32] Considerans autem summus sacerdos, ne forte rex suspi- liberatus,
caretur malitiam aliquam ex Judæis circa Heliodorum consummatam,
obtulit pro salute viri hostiam salutarem. [33] Cumque summus sacerdos
exoraret, iidem juvenes, eisdem vestibus amicti, astantes Heliodoro, dixe-
runt: Oniæ sacerdoti gratias age; nam propter eum Dominus tibi vitam
donavit. [34] Tu autem a Deo flagellatus, nuntia omnibus magnalia Dei et
potestatem. Et his dictis, non comparuerunt.

[35] Heliodorus autem, hostia Deo oblata, et votis magnis promissis ei narrat Dei
qui vivere illi concessit, et Oniæ gratias agens, recepto exercitu, repe- magnalia.
dabat ad regem. [36] Testabatur autem omnibus ea quæ sub oculis suis
viderat opera magni Dei. [37] Cum autem rex interrogasset Heliodorum,
quis esset aptus adhuc semel Jerosolymam mitti, ait: [38] Si quem habes
hostem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, et flagellatum eum reci-
pies, si tamen evaserit, eo quod in loco sit vere Dei quædam virtus.
[39] Nam ipse, qui habet in cælis habitationem, visitator et adjutor est
loci illius, et venientes ad malefaciendum percutit, ac perdit. [40] Igitur
de Heliodoro, et ærarii custodia, ita res se habet.

§ III. — *Facinora malorum Pontificum.*

Cap. IV. — [1] Simon autem, prædictus pecuniarum et patriæ delator, Onias falso
male loquebatur de Onia, tanquam ipse Heliodorum instigasset ad hæc, accusatus
et ipse fuisset incentor malorum; [2] provisoremque civitatis, ac defenso- adit regem.
rem gentis suæ, et æmulatorem legis Dei, audebat insidiatorem regni
dicere. [3] Sed cum inimicitiæ in tantum procederent, ut etiam per quos-
dam Simonis necessarios homicidia fierent, [4] considerans Onias periculum
contentionis, et Apollonium insanire, utpote ducem Cœlesyriæ et Phœ-
nicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem se contulit, [5] non ut
civium accusator, sed communem utilitatem apud semetipsum universæ
multitudinis considerans. [6] Videbat enim sine regali providentia impossi-
bile esse pacem rebus dari, nec Simonem posse cessare a stultitia sua.

[7] Sed post Seleuci vitæ excessum, cum suscepisset regnum Antiochus, Jason,
qui Nobilis appellabatur, ambiebat Jason, frater Oniæ, summum sacer- empto
dotium; [8] adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta sexaginta, et pontificatu,
ex redditibus aliis talenta octoginta; [9] super hæc promittebat et alia
centum quinquaginta, si potestati ejus concederetur gymnasium et ephe-
biam sibi constituere, et eos, qui in Jerosolymis erant, Antiochenos
scribere.

[10] Quod cum rex annuisset, et obtinuisset principatum, statim ad gen- cultum
tilem ritum contribules suos transferre cœpit. [11] Et amotis his quæ huma- divinum
nitatis causa Judæis a regibus fuerant constituta, per Joannem, patrem pervertit.
Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia et societate functus est lega-
tione, legitima civium jura destituens, prava instituta sanciebat. [12] Et-
enim ausus est sub ipsa arce gymnasium constituere, et optimos quosque
epheborum in lupanaribus ponere. [13] Erat autem hoc non initium, sed
incrementum quoddam, et profectus gentilis et alienigenæ conversa-

tionis, propter impii et non sacerdotis Jasonis nefarium et inauditum
scelus; 14 ita ut sacerdotes jam non circa altaris officia dediti essent, sed
contempto templo, et sacrificiis neglectis, festinarent participes fieri
palæstræ, et præbitionis ejus injustæ, et in exercitiis disci. 15 Et patrios
quidem honores nihil habentes, græcas glorias optimas arbitrabantur.
16 Quarum gratia periculosa eos contentio habebat, et eorum instituta
æmulabantur, ac per omnia his consimiles esse cupiebant, quos hostes et
peremptores habuerant. 17 In leges enim divinas impie agere impune non
cedit; sed hoc tempus sequens declarabit.

Ipsius abjectus animus erga Antiochum.

18 Cum autem quinquennalis agon Tyri celebraretur, et rex præsens
esset, 19 misit Jason facinorosus ab Jerosolymis viros peccatores, por-
tantes argenti didrachmas trecentas in sacrificium Herculis, quas postu-
laverunt hi qui asportaverant ne in sacrificiis erogarentur, quia non
oporteret, sed in alios sumptus eas deputari. 20 Sed hæ oblatæ sunt qui-
dem, ab eo qui miserat, in sacrificium Herculis; propter præsentes
autem datæ sunt in fabricam navium triremium. 21 Misso autem in
Ægyptum Apollonio, Mnesthei filio, propter primates Ptolemæi Philo-
metoris regis, cum cognovisset Antiochus alienum se a negotiis regni
effectum, propriis utilitatibus consulens, profectus inde venit Joppen, et
inde Jerosolymam. 22 Et magnifice ab Jasone et civitate susceptus, cum
facularum luminibus et laudibus ingressus est; et inde in Phœnicen
exercitum convertit.

Translatio pontificatus ad Menelaum.

23 Et post triennii tempus misit Jason Menelaum, supradicti Simonis
fratrem, portantem pecunias regi, et de negotiis necessariis responsa per-
laturum. 24 At ille commendatus regi, cum magnificasset faciem potesta-
tis ejus, in semetipsum retorsit summum sacerdotium, superponens Ja-
soni talenta argenti trecenta. 25 Acceptisque a rege mandatis venit, nihil
quidem habens dignum sacerdotio, animos vero crudelis tyranni, et feræ
belluæ iram gerens. 26 Et Jason quidem, qui proprium fratrem captiva-
verat, ipse deceptus, profugus in Ammanitem expulsus est regionem.

27 Menelaus autem principatum quidem obtinuit; de pecuniis vero
regi promissis nihil agebat, cum exactionem faceret Sostratus, qui arci
erat præpositus, 28 nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat; quam
ob causam utrique ad regem sunt evocati. 29 Et Menelaus amotus est a
sacerdotio, succedente Lysimacho, fratre suo; Sostratus autem prælatus
est Cypriis.

Onias impie occisus.

30 Et cum hæc agerentur, contigit Tarsenses et Mallotas seditionem
movere, eo quod Antiochidi, regis concubinæ, dono essent dati. 31 Festi-
nanter itaque rex venit sedare illos, relicto suffecto uno ex comitibus suis
Andronico. 32 Ratus autem Menelaus accepisse se tempus opportunum,
aurea quædam vasa e templo furatus donavit Andronico, et alia vendi-
derat Tyri, et per vicinas civitates. 33 Quod cum certissime cognovisset
Onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se continens Antiochiæ secus
Daphnem. 34 Unde Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat ut Oniam
interficeret. Qui cum venisset ad Oniam, et datis dextris cum jureju-
rando (quamvis esset ei suspectus) suasisset de asylo procedere, statim
eum peremit, non veritus justitiam. 35 Ob quam causam non solum Judæi,
sed aliæ quoque nationes indignabantur, et moleste ferebant de nece
tanti viri injusta. 36 Sed regressum regem de Ciliciæ locis adierunt Judæi
apud Antiochiam, simul et Græci, conquerentes de iniqua nece Oniæ.
37 Contristatus itaque animo Antiochus propter Oniam, et flexus ad mise-
ricordiam, lacrymas fudit, recordatus defuncti sobrietatem et modestiam;
38 accensisque animis, Andronicum purpura exutum, per totam civitatem
jubet circumduci, et in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commi-
serat, sacrilegum vita privari, Domino illi condignam retribuente pœnam.

Judæi insurgunt in Lysimachum.

39 Multis autem sacrilegiis in templo a Lysimacho commissis Menelai
consilio, et divulgata fama, congregata est multitudo adversum Lysima-

chum, multo jam auro exportato. 40 Turbis autem insurgentibus, et ani-
mis ira repletis, Lysimachus, armatis fere tribus millibus, iniquis ma-
nibus uti cœpit, duce quodam tyranno, ætate pariter et dementia pro-
vecto. 41 Sed, ut intellexerunt conatum Lysimachi, alii lapides, alii
fustes validos arripuere, quidam vero cinerem in Lysimachum jecere.
42 Et multi quidem vulnerati, quidam autem et prostrati, omnes vero in
fugam conversi sunt; ipsum etiam sacrilegum secus ærarium interfe-
cerunt.

Menelaus, oblatis donis, a rege absolvitur.

43 De his ergo cœpit judicium adversus Menelaum agitari. 44 Et cum
venisset rex Tyrum, ad ipsum negotium detulerunt missi tres viri a
senioribus. 45 Et cum superaretur Menelaus, promisit Ptolemæo multas
pecunias dare ad suadendum regi. 46 Itaque Ptolemæus in quodam atrio
positum quasi refrigerandi gratia regem adiit, et deduxit a sententia;
47 et Menelaum quidem universæ malitiæ reum criminibus absolvit,
miseros autem, qui, etiamsi apud Scythas causam dixissent, innocentes
judicarentur, hos morte damnavit. 48 Cito ergo injustam pœnam dede-
runt, qui pro civitate, et populo, et sacris vasis, causam prosecuti sunt.
49 Quamobrem Tyrii quoque indignati, erga sepulturam eorum libera-
lissimi extiterunt. 50 Menelaus autem, propter eorum, qui in potentia
erant, avaritiam, permanebat in potestate, crescens in malitia ad insidias
civium.

Jason, invadens Jerusalem, misere moritur.

Cap. V. — 1 Eodem tempore Antiochus secundam profectionem para-
vit in Ægyptum. 2 Contigit autem per universam Jerosolymorum civita-
tem videri diebus quadraginta per aera equites discurrentes, auratas sto-
las habentes, et hastis, quasi cohortes, armatos; 3 et cursus equorum per
ordines digestos, et congressiones fieri cominus, et scutorum motus et
galeatorum multitudinem gladiis districtis, et telorum jactus, et aureo-
rum armorum splendorem, omnisque generis loricarum. 4 Quapropter
omnes rogabant in bonum monstra converti.

5 Sed cum falsus rumor exisset, tanquam vita excessisset Antiochus,
assumptis Jason non minus mille viris, repente aggressus est civitatem;
et civibus ad murum convolantibus, ad ultimum apprehensa civitate,
Menelaus fugit in arcem. 6 Jason vero non parcebat in cæde civibus
suis, nec cogitabat prosperitatem adversum cognatos malum esse maxi-
mum, arbitrans hostium, et non civium, se trophæa capturum. 7 Et prin-
cipatum quidem non obtinuit, finem vero insidiarum suarum confusionem
accepit, et profugus iterum abiit in Ammaniten. 8 Ad ultimum, in exi-
tium sui conclusus ab Areta, Arabum tyranno, fugiens de civitate in
civitatem, omnibus odiosus, ut refuga legum et execrabilis, ut patriæ
et civium hostis, in Ægyptum extrusus est; 9 et qui multos de patria sua
expulerat, peregre periit, Lacedæmonas profectus, quasi pro cognatione
ibi refugium habiturus; 10 et qui insepultos multos abjecerat, ipse et illa-
mentatus et insepultus abjicitur, sepultura neque peregrina usus, neque
patrio sepulcro participans.

§ IV. — *Antiochi impietas in Deum et crudelitas adversus Judæos.*

Antiochus invadit Jerusalem editque stragem maximam;

11 His itaque gestis, suspicatus est rex societatem deserturos Judæos;
et ob hoc profectus ex Ægypto efferatis animis, civitatem quidem armis
cepit. 12 Jussit autem militibus interficere, nec parcere occursantibus, et
per domos ascendentes trucidare. 13 Fiebant ergo cædes juvenum ac
seniorum, et mulierum et natorum exterminia, virginumque et parvulo-
rum neces. 14 Erant autem toto triduo octoginta millia interfecti, quadra-
ginta millia vincti, non minus autem venundati.

diripit sanctuarium;

15 Sed nec ista sufficiunt: ausus est etiam intrare templum universa
terra sanctius, Menelao ductore, qui legum et patriæ fuit proditor; 16 et

scelestis manibus sumens sancta vasa, quæ ab aliis regibus et civitatibus
erant posita ad ornatum loci et gloriam, contrectabat indigne, et conta-
minabat. 17 Ita alienatus mente Antiochus, non considerabat quod propter
peccata habitantium civitatem, modicum Deus fuerat iratus, propter
quod et accidit circa locum despectio ; 18 alioquin, nisi contigisset eos
multis peccatis esse involutos, sicut Heliodorus, qui missus est a Seleuco
rege ad expoliandum ærarium, etiam hic statim adveniens flagellatus,
et repulsus utique fuisset ab audacia. 19 Verum non propter locum gen-
tem, sed propter gentem locum Deus elegit. 20 Ideoque et ipse locus par-
ticeps factus est populi malorum, postea autem fiet socius bonorum ; et
qui derelictus in ira Dei omnipotentis est, iterum in magni Domini
reconciliatione cum summa gloria exaltabitur.

Per præpositos affligit populum.

21 Igitur Antiochus, mille et octingentis ablatis de templo talentis,
velociter Antiochiam regressus est, existimans se, præ superbia, terram
ad navigandum, pelagus vero ad iter agendum deducturum, propter
mentis elationem. 22 Reliquit autem et præpositos ad affligendam gentem:
Jerosolymis quidem Philippum, genere Phrygem, moribus crudeliorem
eo ipso a quo constitutus est ; 23 in Garizim autem Andronicum et Mene-
laum, qui gravius quam ceteri imminebant civibus. 24 Cumque appositus
esset contra Judæos, misit odiosum principem, Apollonium, cum exer-
citu viginti et duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis
interficere, mulieres ac juvenes vendere. 25 Qui cum venisset Jerosoly-
mam, pacem simulans, quievit usque ad diem sanctum sabbati ; et tunc
feriatis Judæis, arma capere suis præcepit. 26 Omnesque qui ad specta-
culum processerant, trucidavit ; et civitatem cum armatis discurrens,
ingentem multitudinem peremit.

Judas Machabæus in deserto.

27 Judas autem Machabæus, qui decimus fuerat, secesserat in deser-
tum locum, ibique inter feras vitam in montibus cum suis agebat ; et
fœni cibo vescentes, demorabantur, ne participes essent coinquinationis.

Sævitia senis Antiocheni in Judæa.

CAP. VI. — 1 Sed non post multum temporis, misit rex senem quem-
dam Antiochenum, qui compelleret Judæos ut se transferrent a patriis
et Dei legibus ; 2 contaminare etiam quod in Jerosolymis erat templum,
et cognominare Jovis Olympii, et in Garizim, prout erant hi qui locum
inhabitabant, Jovis hospitalis. 3 Pessima autem et universis gravis erat
malorum incursio ; 4 nam templum luxuria et comessationibus gentium
erat plenum, et scortantium cum meretricibus, sacratisque ædibus mu-
lieres se ultro ingerebant, intro ferentes ea quæ non licebat. 5 Altare
etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur. 6 Neque autem
sabbata custodiebantur, neque dies solemnes patrii servabantur, nec sim-
pliciter Judæum se esse quisquam confitebatur. 7 Ducebantur autem cum
amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia ; et cum Liberi sacra
celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire.

Etiam in civitatibus græcis persecutio grassatur.

8 Decretum autem exiit in proximas Gentilium civitates, suggerentibus
Ptolemæis, ut pari modo et ipsi adversus Judæos agerent, ut sacrifica-
rent ; 9 eos autem, qui nollent transire ad instituta gentium, interficerent.
Erat ergo videre miseriam. 10 Duæ enim mulieres delatæ sunt natos suos
circumcidisse, quas, infantibus ad ubera suspensis, cum publice per civi-
tatem circumduxissent, per muros præcipitaverunt. 11 Alii vero, ad proxi-
mas coeuntes speluncas, et latenter sabbati diem celebrantes, cum indi-
cati essent Philippo, flammis succensi sunt, eo quod verebantur, propter
religionem et observantiam, manu sibimet auxilium ferre.

Consilium Dei talia permittentis.

12 Obsecro autem eos qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant
propter adversos casus, sed reputent ea quæ acciderunt, non ad inter-
itum, sed ad correptionem esse generis nostri. 13 Etenim multo tempore
non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere,

18] Sup. III, 25-27.

magni beneficii est indicium. [14] Non enim, sicut in aliis nationibus, Do-
minus patienter expectat, ut eas, cum judicii dies advenerit, in plenitu-
dine peccatorum puniat, [15] ita et in nobis statuit, ut peccatis nostris in
finem devolutis, ita demum in nos vindicet. [16] Propter quod nunquam
quidem a nobis misericordiam suam amovet; corripiens vero in ad-
versis, populum suum non derelinquit. [17] Sed hæc nobis ad commo-
nitionem legentium dicta sint paucis; jam autem veniendum est ad nar-
rationem.

[18] Igitur Eleazarus, unus de primoribus scribarum, vir ætate pro- *Egregium Eleazari martyrium.*
vectus, et vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porci-
nam manducare. [19] At ille gloriosissimam mortem magis quam odibilem
vitam complectens, voluntarie præibat ad supplicium. [20] Intuens autem,
quemadmodum oporteret accedere, patienter sustinens, destinavit non
admittere illicita propter vitæ amorem.

[21] Hi autem qui astabant, iniqua miseratione commoti, propter anti-
quam viri amicitiam, tollentes eum secreto, rogabant afferri carnes qui-
bus vesci ei licebat, ut simularetur manducasse, sicut rex imperaverat,
de sacrificii carnibus, [22] ut, hoc facto, a morte liberaretur; et propter
veterem viri amicitiam, hanc in eo faciebant humanitatem. [23] At ille
cogitare cœpit ætatis ac senectutis suæ eminentiam dignam, et ingenitæ
nobilitatis canitiem, atque a puero optimæ conversationis actus; et secun-
dum sanctæ et a Deo conditæ legis constituta, respondit cito, dicens,
præmitti se velle in infernum. [24] Non enim ætati nostræ dignum est,
inquit, fingere, ut multi adolescentium, arbitrantes Eleazarum nonaginta
annorum transisse ad vitam alienigenarum, [25] et ipsi, propter meam simu-
lationem, et propter modicum corruptibilis vitæ tempus, decipiantur, et
per hoc maculam, atque execrationem meæ senectuti conquiram. [26] Nam,
etsi in præsenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum Omni-
potentis nec vivus, nec defunctus effugiam. [27] Quamobrem fortiter vita
excedendo, senectute quidem dignus apparebo; [28] adolescentibus autem
exemplum forte relinquam, si prompto animo, ac fortiter pro gravis-
simis ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. His dictis, con-
festim ad supplicium trahebatur.

[29] Hi autem qui eum ducebant, et paulo ante fuerant mitiores, in iram
conversi sunt propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam
prolatos arbitrabantur. [30] Sed, cum plagis perimeretur, ingemuit, et dixit:
Domine, qui habes sanctam scientiam, manifeste tu scis, quia cum a
morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores; secundum animam
vero propter timorem tuum libenter hæc patior. [31] Et iste quidem hoc
modo vita decessit, non solum juvenibus, sed et universæ genti memo-
riam mortis suæ ad exemplum virtutis et fortitudinis derelinquens.

Cap. VII. — [1] Contigit autem et septem fratres una cum matre sua *Martyrium septem fratrum una cum matre.*
apprehensos, compelli a rege edere contra fas carnes porcinas, flagris et
taureis cruciatos.

[2] Unus autem ex illis, qui erat primus, sic ait: Quid quæris, et quid *1o Primus frater.*
vis discere a nobis? Parati sumus mori, magis quam patrias Dei leges
prævaricari. [3] Iratus itaque rex, jussit sartagines et ollas æneas succendi;
quibus statim succensis, [4] jussit, ei qui prior fuerat locutus, amputari
linguam; et cute capitis abstracta, summas quoque manus et pedes ei
præscindi, ceteris ejus fratribus et matre inspicientibus. [5] Et cum jam
per omnia inutilis factus esset, jussit ignem admoveri, et adhuc spiran-
tem torreri in sartagine; in qua cum diu cruciaretur, ceteri una cum
matre invicem se hortabantur mori fortiter, [6] dicentes: Dominus Deus
aspiciet veritatem, et consolabitur in nobis, quemadmodum in protesta-
tione cantici declaravit Moyses: Et in servis suis consolabitur.

6] Deut. XXXII, 33-43.

2° Secundus.

[7] Mortuo itaque illo primo hoc modo, sequentem deducebant ad illudendum; et cute capitis ejus cum capillis abstracta, interrogabant, si manducaret prius quam toto corpore per membra singula puniretur. [8] At ille, respondens patria voce, dixit : Non faciam. Propter quod et iste, sequenti loco, primi tormenta suscepit; [9] et in ultimo spiritu constitutus, sic ait : Tu quidem, scelestissime, in præsenti vita nos perdis; sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus in æternæ vitæ resurrectione suscitabit.

3° Tertius.

[10] Post hunc tertius illuditur; et linguam postulatus cito protulit, et manus constanter extendit, [11] et cum fiducia ait : E cælo ista possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero; [12] ita ut rex, et qui cum ipso erant, mirarentur adolescentis animum, quod tanquam nihilum duceret cruciatus.

4° Quartus.

[13] Et hoc ita defuncto, quartum vexabant similiter torquentes. [14] Et cum jam esset ad mortem, sic ait : Potius est ab hominibus morti datos spem expectare a Deo, iterum ab ipso resuscitandos; tibi enim resurrectio ad vitam non erit.

5° Quintus.

[15] Et cum admovissent quintum, vexabant eum. At ille respiciens in eum, dixit : [16] Potestatem inter homines habens, cum sis corruptibilis, facis quod vis; noli autem putare genus nostrum a Deo esse derelictum. [17] Tu autem patienter sustine, et videbis magnam potestatem ipsius, qualiter te et semen tuum torquebit.

6° Sextus.

[18] Post hunc ducebant sextum, et is, mori incipiens, sic ait : Noli frustra errare; nos enim propter nosmetipsos hæc patimur, peccantes in Deum nostrum, et digna admiratione facta sunt in nobis. [19] Tu autem ne existimes tibi impune futurum, quod contra Deum pugnare tentaveris.

7° Matris egregia fortitudo.

[20] Supra modum autem mater mirabilis, et bonorum memoria digna, quæ pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat, propter spem quam in Deum habebat; [21] singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta sapientia; et femineæ cogitationi masculinum animum inserens, [22] dixit ad eos : Nescio qualiter in utero meo apparuistis; neque enim ego spiritum et animam donavi vobis et vitam, et singulorum membra non ego ipsa compegi; [23] sed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, et spiritum vobis iterum cum misericordia reddet et vitam, sicut nunc vosmetipsos despicitis propter leges ejus.

[24] Antiochus autem, contemni se arbitratus, simul et exprobrantis voce despecta, cum adhuc adolescentior superesset, non solum verbis hortabatur, sed et cum juramento affirmabat, se divitem et beatum facturum, et translatum a patriis legibus amicum habiturum, et res necessarias ei præbiturum. [25] Sed ad hæc cum adolescens nequaquam inclinaretur, vocavit rex matrem, et suadebat ei ut adolescenti fieret in salutem. [26] Cum autem multis eam verbis esset hortatus, promisit suasuram se filio suo. [27] Itaque inclinata ad illum, irridens crudelem tyrannum, ait patria voce : Fili mi, miserere mei, quæ te in utero novem mensibus portavi, et lac triennio dedi et alui, et in ætatem istam perduxi. [28] Peto, nate, ut aspicias ad cælum et terram, et ad omnia quæ in eis sunt, et intelligas quia ex nihilo fecit illa Deus, et hominum genus; [29] ita fiet, ut non timeas carnificem istum; sed dignus fratribus tuis effectus particeps, suscipe mortem, ut in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam.

8° Mors septimi fratris et matris.

[30] Cum hæc illa adhuc diceret, ait adolescens : Quem sustinetis? non obedio præcepto regis, sed præcepto legis, quæ data est nobis per Moysen. [31] Tu vero, qui inventor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei. [32] Nos enim pro peccatis nostris hæc patimur; [33] et si nobis propter increpationem et correptionem Dominus Deus noster mo-

dicum iratus est, sed iterum reconciliabitur servis suis. 34 Tu autem, o
sceleste, et omnium hominum flagitiosissime, noli frustra extolli vanis
spebus in servos ejus inflammatus; 35 nondum enim omnipotentis Dei, et
omnia inspicientis, judicium effugisti. 36 Nam fratres mei, modico nunc
dolore sustentato, sub testamento æternæ vitæ effecti sunt; tu vero,
judicio Dei justas superbiæ tuæ pœnas exsolves. 37 Ego autem, sicut et
fratres mei, animam et corpus meum trado pro patriis legibus, invocans
Deum maturius genti nostræ propitium fieri, teque cum tormentis et ver-
beribus confiteri quod ipse est Deus solus. 38 In me vero et in fratribus
meis desinet Omnipotentis ira, quæ super omne genus nostrum juste
superducta est. 39 Tunc rex, accensus ira, in hunc super omnes crudelius
desævit, indigne ferens se derisum. 40 Et hic itaque mundus obiit, per
omnia in Domino confidens. 41 Novissime autem post filios et mater con-
sumpta est.
42 Igitur de sacrificiis, et de nimiis crudelitatibus satis dictum est. Conclusio.

§ V. — *Judæ Machabæi victoriæ.*

Cap. VIII. — 1 Judas vero Machabæus, et qui cum illo erant, intro- Judas assurgit pro Deo et patria.
ibant latenter in castella, et convocantes cognatos et amicos, et eos qui
permanserunt in Judaismo, assumentes, eduxerunt ad se sex millia viro-
rum. 2 Et invocabant Dominum, ut respiceret in populum, qui ab omni-
bus calcabatur; et misereretur templo, quod contaminabatur ab impiis:
3 misereretur etiam exterminio civitatis, quæ esset illico complananda,
et vocem sanguinis ad se clamantis audiret; 4 memoraretur quoque ini-
quissimas mortes parvulorum innocentum, et blasphemias nomini suo
illatas, et indignaretur super his. 5 At Machabæus, congregata multitu-
dine, intolerabilis gentibus efficiebatur; ira enim Domini in misericor-
diam conversa est. 6 Et superveniens castellis et civitatibus improvisus,
succendebat eas; et opportuna loca occupans, non paucas hostium strages
dabat; 7 maxime autem noctibus ad hujuscemodi excursus ferebatur, et
fama virtutis ejus ubique diffundebatur.
8 Videns autem Philippus paulatim virum ad profectum venire, ac Nicanor certam sibi de Judæis victoriam pollicetur.
frequentius res ei cedere prospere, ad Ptolemæum, ducem Cœlesyriæ et
Phœnicis scripsit, ut auxilium ferret regis negotiis. 9 At ille velociter
misit Nicanorem Patrocli, de primoribus amicum, datis ei de permistis
gentibus, armatis non minus viginti millibus, ut universum Judæorum
genus deleret, adjuncto ei et Gorgia, viro militari, et in bellicis rebus
experientissimo. 10 Constituit autem Nicanor, ut regi tributum, quod
Romanis erat dandum, duo millia talentorum, de captivitate Judæorum
suppleret; 11 statimque ad maritimas civitates misit, convocans ad
coemptionem judaicorum mancipiorum, promittens se nonaginta man-
cipia talento distracturum, non respiciens ad vindictam, quæ eum ab
Omnipotente esset consecutura.
12 Judas autem ubi comperit, indicavit his qui secum erant Judæis, Judas excitat suos ad constantiam.
Nicanoris adventum. 13 Ex quibus quidam formidantes, et non credentes
Dei justitiæ, in fugam vertebantur; 14 alii vero si quid eis supererat
vendebant, simulque Dominum deprecabantur ut eriperet eos ab impio
Nicanore, qui eos, priusquam cominus veniret, vendiderat; 15 et si non
propter eos, propter testamentum tamen quod erat ad patres eorum, et
propter invocationem sancti et magnifici nominis ejus super ipsos. 16 Con-
vocatis autem Machabæus septem millibus qui cum ipso erant, rogabat ne
hostibus reconciliarentur, neque metuerent inique venientium adversum
se hostium multitudinem, sed fortiter contenderent, 17 ante oculos ha-
bentes contumeliam quæ loco sancto ab his injuste esset illata, itemque
et ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam veterum instituta con-
vulsa. 18 Nam illi quidem armis confidunt, ait, simul et audacia; nos

autem in omnipotente Domino, qui potest et venientes adversum nos, et
universum mundum uno nutu delere, confidimus. 19 Admonuit autem eos
et de auxiliis Dei, quæ facta sunt erga parentes, et quod sub Sennacherib
centum octoginta quinque millia perierunt; 20 et de prælio quod eis
adversus Galatas fuit in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem ventum est,
Macedonibus sociis hæsitantibus, ipsi sex millia soli peremerunt centum
viginti millia, propter auxilium illis datum de cælo, et beneficia pro his
plurima consecuti sunt. 21 His verbis constantes effecti sunt, et pro legi-
bus et patria mori parati.

Nicanor profligatur.

22 Constituit itaque fratres suos duces utrique ordini: Simonem, et
Josephum, et Jonathan, subjectis unicuique millenis et quingentenis.
23 Ad hoc etiam ab Esdra lecto illis sancto libro, et dato signo adjutorii
Dei, in prima acie ipse dux commisit cum Nicanore. 24 Et facto sibi
adjutore Omnipotente, interfecerunt super novem millia hominum; ma-
jorem autem partem exercitus Nicanoris vulneribus debilem factam
fugere compulerunt. 25 Pecuniis vero eorum, qui ad emptionem ipsorum
venerant, sublatis, ipsos usquequaque persecuti sunt; 26 sed reversi sunt
horâ conclusi, nam erat ante sabbatum: quam ob causam non persevera-
verunt insequentes. 27 Arma autem ipsorum et spolia congregantes, sab-
batum agebant, benedicentes Dominum qui liberavit eos in isto die,
misericordiæ initium stillans in eos. 28 Post sabbatum vero, debilibus, et
orphanis, et viduis diviserunt spolia; et residua ipsi cum suis habuere.
29 His itaque gestis, et communiter ab omnibus facta obsecratione, mise-
ricordem Dominum postulabant ut in finem servis suis reconciliaretur.

Aliæ victoriæ Judæorum.

30 Et ex his qui cum Timotheo et Bacchide erant contra se conten-
dentes, super viginti millia interfecerunt; et munitiones excelsas obti-
nuerunt, et plures prædas diviserunt, æquam portionem debilibus, pu-
pillis et viduis, sed et senioribus facientes. 31 Et cum arma eorum dili-
genter collegissent, omnia composuerunt in locis opportunis; residua
vero spolia Jerosolymam detulerunt; 32 et Philarchen, qui cum Timotheo
erat, interfecerunt, virum scelestum, qui in multis Judæos afflixerat.

Epinicia in Jerusalem, fuga Nicanoris.

33 Et cum epinicia agerent Jerosolymis, eum qui sacras januas incen-
derat, id est, Callisthenem, cum in quoddam domicilium refugisset,
incenderunt, digna ei mercede pro impietatibus suis reddita. 34 Facino-
rosissimus autem Nicanor, qui mille negotiantes ad Judæorum venditio-
nem adduxerat, 35 humiliatus, auxilio Domini, ab his quos nullos existi-
maverat, deposita veste gloriæ, per mediterranea fugiens, solus venit
Antiochiam, summam infelicitatem de interitu sui exercitus consecutus.
36 Et qui promiserat Romanis se tributum restituere de captivitate Jero-
solymorum, prædicabat nunc protectorem Deum habere Judæos, et ob
ipsum invulnerabiles esse, eo quod sequerentur leges ab ipso constitutas.

§ VI. — *Antiochi Epiphanis mors miserrima; purificatio templi.*

Antiochus Judæos perdere meditatur.

Cap. IX. — 1 Eodem tempore Antiochus inhoneste revertebatur de
Perside. 2 Intraverat enim in eam, quæ dicitur Persepolis, et tentavit
expoliare templum, et civitatem opprimere; sed multitudine ad arma
concurrente, in fugam versi sunt; et ita contigit ut Antiochus post fugam
turpiter rediret. 3 Et cum venisset circa Ecbatanam, recognovit quæ erga
Nicanorem et Timotheum gesta sunt. 4 Elatus autem in ira, arbitrabatur
se, injuriam illorum qui se fugaverant, posse in Judæos retorquere;
ideoque jussit agitari currum suum, sine intermissione agens iter, cæ-
lesti eum judicio perurgente, eo quod ita superbe locutus est: Se ventu-
rum Jerosolymam, et congeriem sepulcri Judæorum eam facturum.

19] IV Reg. XIX, 35. Tob. I, 21. Eccli. XLVIII, 24. Is. XXXVII, 36. I Mach. VII, 41.

5 Sed qui universa conspicit Dominus Deus Israel, percussit eum insa- Percutitur
nabili et invisibili plaga. Ut enim finivit hunc ipsum sermonem, appre- plaga
hendit eum dolor dirus viscerum, et amara internorum tormenta; 6 et insanabili.
quidem satis juste, quippe qui multis et novis cruciatibus aliorum tor-
serat viscera, licet ille nullo modo a sua malitia cessaret. 7 Super hoc
autem superbia repletus, ignem spirans animo in Judæos, et præcipiens
accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, et
gravi corporis collisione membra vexari. 8 Isque qui sibi videbatur etiam
fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, et
montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in
gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso contestans;
9 ita ut de corpore impii vermes scaturirent, ac viventis in doloribus
carnes ejus effluerent, odore etiam illius et fœtore exercitus gravaretur.
10 Et qui paulo ante sidera cæli contingere se arbitrabatur, eum nemo
poterat, propter intolerantiam fœtoris, portare.
11 Hinc igitur cœpit, ex gravi superbia deductus, ad agnitionem sui Resipiscit,
venire, divina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis Deum
augmenta capientibus. 12 Et cum nec ipse jam fœtorem suum ferre pos- invocat,
set, ita ait: Justum est subditum esse Deo, et mortalem non paria Deo
sentire. 13 Orabat autem hic scelestus Dominum, a quo non esset miseri-
cordiam consecuturus; 14 et civitatem, ad quam festinans veniebat ut eam
ad solum deduceret, ac sepulcrum congestorum faceret, nunc optat libe-
ram reddere; 15 et Judæos, quos nec sepultura quidem se dignos habitu-
rum, sed avibus ac feris diripiendos traditurum, et cum parvulis exter-
minaturum dixerat, æquales nunc Atheniensibus facturum pollicetur.
16 Templum etiam sanctum, quod prius expoliaverat, optimis donis
ornaturum, et sancta vasa multiplicaturum, et pertinentes ad sacrificia
sumptus de redditibus suis præstaturum; 17 super hæc, et Judæum se
futurum, et omnem locum terræ perambulaturum, et prædicaturum Dei
potestatem.
18 Sed non cessantibus doloribus, supervenerat enim in eum justum et scribit ad
Dei judicium, desperans, scripsit ad Judæos, in modum deprecationis, Judæos.
epistolam hæc continentem:
19 Optimis civibus Judæis plurimam salutem, et bene valere, et esse
felices, rex et princeps Antiochus. 20 Si bene valetis, et filii vestri, et ex
sententia vobis cuncta sunt, maximas agimus gratias. 21 Et ego in infir-
mitate constitutus, vestri autem memor benigne, reversus de Persidis
locis, et infirmitate gravi apprehensus, necessarium duxi pro communi
utilitate curam habere; 22 non desperans memetipsum, sed spem multam
habens effugiendi infirmitatem. 23 Respiciens autem quod et pater meus,
quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum, ostendit qui
post se susciperet principatum; 24 ut si quid contrarium accideret, aut
difficile nuntiaretur, scientes hi qui in regionibus erant, cui esset rerum
summa derelicta, non turbarentur; 25 ad hæc considerans de proximo
potentes quosque et vicinos temporibus insidiantes, et eventum expectan-
tes, designavi filium meum Antiochum regem, quem sæpe recurrens in
superiora regna multis vestrum commendabam; et scripsi ad eum quæ
subjecta sunt. 26 Oro itaque vos et peto, memores beneficiorum publice et
privatim, ut unusquisque conservet fidem ad me et ad filium meum.
27 Confido enim eum modeste et humane acturum, et sequentem proposi-
tum meum, et communem vobis fore.
28 Igitur homicida et blasphemus, pessime percussus, et ut ipse alios Misere
tractaverat, peregre in montibus miserabili obitu vita functus est. moritur.
29 Transferebat autem corpus Philippus, collactaneus ejus, qui metuens
filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in Ægyptum abiit.

5] II Par. XVI, 9.

Judas Machabæus templum purificat.

Cap. X. — 1 Machabæus autem, et qui cum eo erant, Domino se protegente, templum quidem et civitatem recepit. 2 Aras autem, quas alie-
nigenæ per plateas exstruxerant, itemque delubra demolitus est; 3 et
purgato templo, aliud altare fecerunt; et de ignitis lapidibus igne con-
cepto sacrificia obtulerunt post biennium, et incensum, et lucernas, et
panes propositionis posuerunt. 4 Quibus gestis, rogabant Dominum, pro-
strati in terram, ne amplius talibus malis inciderent; sed et si quando
peccassent, ut ab ipso mitius corriperentur, et non barbaris ac blasphe-
mis hominibus traderentur. 5 Qua die autem templum ab alienigenis pol-
lutum fuerat, contigit eadem die purificationem fieri, vigesima quinta
mensis, qui fuit casleu.
6 Et cum lætitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum,
recordantes quod, ante modicum temporis, diem solemnem tabernaculo-
rum in montibus et in speluncis, more bestiarum, egerant. 7 Propter
quod thyrsos, et ramos virides, et palmas præferebant ei qui prosperavit
mundari locum suum. 8 Et decreverunt, communi præcepto et decreto,
universæ genti Judæorum, omnibus annis agere dies istos. 9 Et Antiochi
quidem, qui appellatus est Nobilis, vitæ excessus ita se habuit.

Sectio III. — Historia Judæorum, regnante Antiocho Eupatore

§ I. — *Victoriæ Machabæorum de Idumæis atque Syris.*

Introductio.

10 Nunc autem de Eupatore, Antiochi impii filio, quæ gesta sunt nar-
rabimus, breviantes mala quæ in bellis gesta sunt. 11 Hic enim, suscepto
regno, constituit super negotia regni Lysiam quemdam, Phœnicis et
Syriæ militiæ principem. 12 Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer, justi
tenax erga Judæos esse constituit, et præcipue propter iniquitatem quæ
facta erat in eos, et pacifice agere cum eis. 13 Sed ob hoc accusatus ab
amicis apud Eupatorem, cum frequenter proditor audiret, eo quod
Cyprum creditam sibi a Philometore deseruisset, et ad Antiochum Nobi-
lem translatus etiam ab eo recessisset, veneno vitam finivit. 14 Gorgias
autem, cum esset dux locorum, assumptis advenis, frequenter Judæos
debellabat. 15 Judæi vero, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos
ab Jerosolymis suscipiebant, et bellare tentabant.

Idumæi devincuntur.

16 Hi vero qui erant cum Machabæo, per orationes Dominum rogantes
ut esset sibi adjutor, impetum fecerunt in munitiones Idumæorum;
17 multaque vi insistentes, loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, et
omnes simul non minus viginti millibus trucidaverunt. 18 Quidam autem,
cum confugissent in duas turres valde munitas, omnem apparatum ad
repugnandum habentes, 19 Machabæus ad eorum expugnationem, relicto
Simone, et Josepho, itemque Zachæo, eisque qui cum ipsis erant satis
multis, ipse ad eas, quæ amplius perurgebant, pugnas conversus est.
20 Hi vero qui cum Simone erant, cupiditate ducti, a quibusdam qui in
turribus erant suasi sunt pecunia, et septuaginta millibus didrachmis
acceptis, dimiserunt quosdam effugere. 21 Cum autem Machabæo nuntia-
tum esset quod factum est, principibus populi congregatis, accusavit,
quod pecunia fratres vendidissent, adversariis eorum dimissis. 22 Hos
igitur proditores factos interfecit, et confestim duas turres occupavit.
23 Armis autem ac manibus omnia prospere agendo, in duabus munitio-
nibus plus quam viginti millia peremit.

Timotheus dux Syrorum profligatur.

24 At Timotheus, qui prius a Judæis fuerat superatus, convocato exer-
citu peregrinæ multitudinis, et congregato equitatu asiano, advenit quasi
armis Judæam capturus. 25 Machabæus autem, et qui cum ipso erant,
appropinquante illo, deprecabantur Dominum, caput terra aspergentes,
lumbosque ciliciis præcincti, 26 ad altaris crepidinem provoluti, ut sibi
propitius, inimicis autem eorum esset inimicus, et adversariis adversa-

retur, sicut lex dicit. 27 Et ita post orationem, sumptis armis, longius de
civitate procedentes, et proximi hostibus effecti, resederunt. 28 Primo
autem solis ortu utrique commiserunt, isti quidem victoriæ et prosperi-
tatis sponsorem cum virtute Dominum habentes, illi autem ducem belli
animum habebant. 29 Sed, cum vehemens pugna esset, apparuerunt
adversariis de cælo viri quinque in equis, frenis aureis decori, ducatum
Judæis præstantes. 30 Ex quibus duo Machabæum medium habentes,
armis suis circumseptum incolumem conservabant; in adversarios autem
tela et fulmina jaciebant, ex quo et cæcitate confusi, et repleti perturba-
tione, cadebant. 31 Interfecti sunt autem viginti millia quingenti, et
equites sexcenti.

32 Timotheus vero confugit in Gazaram, præsidium munitum, cui
præerat Chæreas. 33 Machabæus autem, et qui cum eo erant, lætantes,
obsederunt præsidium diebus quatuor. 34 At hi qui intus erant, loci firmi-
tate confisi, supra modum maledicebant, et sermones nefandos jacta-
bant. 35 Sed cum dies quinta illucesceret, viginti juvenes ex his qui cum
Machabæo erant, accensi animis propter blasphemiam, viriliter accesse-
runt ad murum, et feroci animo incedentes ascendebant; 36 sed et alii
similiter ascendentes, turres portasque succendere aggressi sunt, atque
ipsos maledicos vivos concremare. 37 Per continuum autem biduum præ-
sidio vastato, Timotheum occultantem se, in quodam repertum loco pere-
merunt; et fratrem illius Chæream, et Apollophanem occiderunt. 38 Qui-
bus gestis, in hymnis et confessionibus benedicebant Dominum, qui
magna fecit in Israel, et victoriam dedit illis.

§ II. — *Victoria de Lysia duce. Pax componitur.*

Cap. XI. — 1 Sed parvo post tempore, Lysias, procurator regis, et pro- Clades
pinquus, ac negotiorum præpositus, graviter ferens de his quæ accide- exercitus
rant, 2 congregatis octoginta millibus, et equitatu universo, veniebat Lysiæ.
adversus Judæos, existimans se civitatem quidem captam gentibus habi-
taculum facturum; 3 templum vero in pecuniæ quæstum, sicut cetera
delubra gentium, habiturum, et per singulos annos venale sacerdotium;
4 nusquam recogitans Dei potestatem, sed mente effrenatus, in multitu-
dine peditum, et in millibus equitum, et in octoginta elephantis confi-
debat. 5 Ingressus autem Judæam, et appropians Bethsuræ, quæ erat in
angusto loco, ab Jerosolyma intervallo quinque stadiorum, illud præsi-
dium expugnabat.

6 Ut autem Machabæus, et qui cum eo erant, cognoverunt expugnari
præsidia, cum fletu et lacrymis rogabant Dominum, et omnis turba
simul, ut bonum angelum mitteret ad salutem Israel. 7 Et ipse primus
Machabæus, sumptis armis, ceteros adhortatus est simul secum pericu-
lum subire, et ferre auxilium fratribus suis. 8 Cumque pariter prompto
animo procederent, Jerosolymis apparuit præcedens eos eques in veste
candida, armis aureis hastam vibrans. 9 Tunc omnes simul benedixerunt
misericordem Dominum, et convaluerunt animis, non solum homines, sed
et bestias ferocissimas, et muros ferreos parati penetrare. 10 Ibant igitur
prompti, de cælo habentes adjutorem, et miserantem super eos Dominum.
11 Leonum autem more impetu irruentes in hostes, prostraverunt ex eis
undecim millia peditum, et equitum mille sexcentos; 12 universos autem
in fugam verterunt, plures autem ex eis vulnerati nudi evaserunt : sed
et ipse Lysias turpiter fugiens evasit.

13 Et quia non insensatus erat, secum ipse reputans factam erga se Pax initur
diminutionem, et intelligens invictos esse Hebræos, omnipotentis Dei Judæos inter
auxilio innitentes, misit ad eos; 14 promisitque se consensurum omnibus et Syros.
quæ justa sunt, et regem compulsurum amicum fieri. 15 Annuit autem

Machabæus precibus Lysiæ, in omnibus utilitati consulens; et quæcum-
que Machabæus scripsit Lysiæ de Judæis, ea rex concessit.

Documenta fœderis : 1° Epistola Lysiæ ad Judæos.

16 Nam erant scriptæ Judæis epistolæ a Lysia quidem hunc modum
continentes : Lysias populo Judæorum, salutem. 17 Joannes et Abesalom,
qui missi fuerant a vobis, tradentes scripta, postulabant ut ea, quæ per
illos significabantur, implerem. 18 Quæcumque igitur regi potuerunt per-
ferri, exposui, et quæ res permittebat, concessit. 19 Si igitur in negotiis
fidem conservaveritis, et deinceps bonorum vobis causa esse tentabo.
20 De ceteris autem per singula verbo mandavi, et istis, et his qui a me
missi sunt, colloqui vobiscum. 21 Bene valete. Anno centesimo quadrage-
simo octavo, mensis dioscori die vigesima et quarta.

2° Epistola Antiochi ad Lysiam.

22 Regis autem epistola ista continebat : Rex Antiochus Lysiæ fratri,
salutem. 23 Patre nostro inter deos translato, nos volentes eos, qui sunt
in regno nostro, sine tumultu agere, et rebus suis adhibere diligentiam ;
24 audivimus Judæos non consensisse patri meo ut transferrentur ad ritum
Græcorum, sed tenere velle suum institutum, ac propterea postulare a
nobis concedi sibi legitima sua. 25 Volentes igitur hanc quoque gentem
quietam esse, statuentes judicavimus templum restitui illis, ut agerent
secundum suorum majorum consuetudinem. 26 Bene igitur feceris, si
miseris ad eos, et dexteram dederis, ut cognita nostra voluntate, bono
animo sint, et utilitatibus propriis deserviant.

3° Epistola Antiochi ad Judæos.

27 Ad Judæos vero regis epistola talis erat : Rex Antiochus senatui
Judæorum, et ceteris Judæis, salutem. 28 Si valetis, sic estis ut volumus ;
sed et ipsi bene valemus. 29 Adiit nos Menelaus, dicens velle vos descen-
dere ad vestros qui sunt apud nos. 30 His igitur, qui commeant usque ad
diem trigesimum mensis xanthici, damus dextras securitatis, 31 ut Judæi
utantur cibis et legibus suis, sicut et prius, et nemo eorum ullo modo
molestiam patiatur de his quæ per ignorantiam gesta sunt. 32 Misimus
autem et Menelaum, qui vos alloquatur. 33 Valete. Anno centesimo qua-
dragesimo octavo, xanthici mensis quinta decima die.

4° Epistola Romanorum ad Judæos.

34 Miserunt autem etiam Romani epistolam ita se habentem : Quintus
Memmius et Titus Manilius, legati Romanorum, populo Judæorum,
salutem. 35 De his quæ Lysias, cognatus regis, concessit vobis, et nos
concessimus. 36 De quibus autem ad regem judicavit referendum, con-
festim aliquem mittite, diligentius inter vos conferentes, ut decernamus,
sicut congruit vobis ; nos enim Antiochiam accedimus. 37 Ideoque festi-
nate rescribere, ut nos quoque sciamus cujus estis voluntatis. 38 Bene
valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, quinta decima die mensis
xanthici.

§ III. — *Bella Judæorum cum gentibus finitimis.*

Introductio.

Cap. XII. — 1 His factis pactionibus, Lysias pergebat ad regem,
Judæi autem agriculturæ operam dabant. 2 Sed hi qui resederant, Timo-
theus, et Apollonius, Gennæi filius, sed et Hieronymus, et Demophon
super hos, et Nicanor Cypriarches, non sinebant eos in silentio agere et
quiete.

Judas vincit Joppitas,

3 Joppitæ vero tale quoddam flagitium perpetrarunt : rogaverunt
Judæos, cum quibus habitabant, ascendere scaphas, quas paraverant,
cum uxoribus et filiis, quasi nullis inimicitiis inter eos subjacentibus.
4 Secundum commune itaque decretum civitatis, et ipsis acquiescentibus,
pacisque causa nihil suspectum habentibus, cum in altum processissent,
submerserunt non minus ducentos. 5 Quam crudelitatem Judas in suæ
gentis homines factam ut cognovit, præcepit viris qui erant cum ipso ;
et invocato justo judice Deo, 6 venit adversus interfectores fratrum, et
portum quidem noctu succendit, scaphas exussit, eos autem qui ab igne
refugerant, gladio peremit. 7 Et cum hæc ita egisset, discessit quasi ite-
rum reversurus, et universos Joppitas eradicaturus.

8 Sed cum cognovisset et eos qui erant Jamniæ, velle pari modo *Jamnitas,*
facere habitantibus secum Judæis, 9 Jamnitis quoque nocte supervenit,
et portum cum navibus succendit; ita ut lumen ignis appareret Jero-
solymis a stadiis ducentis quadraginta.

10 Inde cum jam abiissent novem stadiis, et iter facerent ad Timo- *et Arabes.*
theum, commiserunt cum eo Arabes, quinque millia viri, et equites quin-
genti; 11 cumque pugna valida fieret, et auxilio Dei prospere cessisset,
residui Arabes victi petebant a Juda dextram sibi dari, promittentes se
pascua daturos, et in ceteris profuturos. 12 Judas autem, arbitratus vere
in multis eos utiles, promisit pacem; dextrisque acceptis, discessere ad
tabernacula sua.

13 Aggressus est autem et civitatem quamdam firmam, pontibus mu- *Expugnatio civitatis Casphin.*
risque circumseptam, quæ a turbis habitabatur gentium promiscuarum,
cui nomen Casphin. 14 Hi vero qui intus erant, confidentes in stabilitate
murorum, et apparatu alimoniarum, remissius agebant, maledictis laces-
sentes Judam, et blasphemantes, ac loquentes quæ fas non est. 15 Macha-
bæus autem, invocato magno mundi Principe, qui sine arietibus et ma-
chinis temporibus Jesu præcipitavit Jericho, irruit ferociter muris; 16 et
capta civitate per Domini voluntatem, innumerabiles cædes fecit, ita ut
adjacens stagnum stadiorum duorum latitudinis, sanguine interfectorum
fluere videretur.

17 Inde discesserunt stadia septingenta quinquaginta, et venerunt in *Expeditio contra Timotheum ducem,*
Characa ad eos, qui dicuntur Tubianæi, Judæos; 18 et Timotheum qui-
dem in illis locis non comprehenderunt, nulloque negotio perfecto regres-
sus est, relicto in quodam loco firmissimo præsidio. 19 Dositheus autem
et Sosipater, qui erant duces cum Machabæo, peremerunt a Timotheo
relictos in præsidio, decem millia viros. 20 At Machabæus, ordinatis cir-
cum se sex millibus, et constitutis per cohortes, adversus Timotheum
processit, habentem secum centum viginti millia peditum, equitumque
duo millia quingentos. 21 Cognito autem Judæ adventu, Timotheus præ-
misit mulieres, et filios, et reliquum apparatum, in præsidium quod Car-
nion dicitur: erat enim inexpugnabile, et accessu difficile propter loco-
rum angustias. 22 Cumque cohors Judæ prima apparuisset, timor hostibus
incussus est, ex præsentia Dei, qui universa conspicit, et in fugam versi
sunt alius ab alio, ita ut magis a suis dejicerentur, et gladiorum suorum
ictibus debilitarentur. 23 Judas autem vehementer instabat, puniens pro-
fanos; et prostravit ex eis triginta millia virorum. 24 Ipse vero Timotheus
incidit in partes Dosithei et Sosipatris, et multis precibus postulabat ut
vivus dimitteretur, eo quod multorum ex Judæis parentes haberet, ac
fratres, quos morte ejus decipi eveniret. 25 Et cum fidem dedisset resti-
tuturum se eos secundum constitutum, illæsum eum dimiserunt, propter
fratrum salutem.

26 Judas autem egressus est ad Carnion, interfectis viginti quinque *contra civitates Carnion et Ephron,*
millibus. 27 Post horum fugam et necem, movit exercitum ad Ephron,
civitatem munitam, in qua multitudo diversarum gentium habitabat, et
robusti juvenes pro muris consistentes fortiter repugnabant; in hac autem
machinæ multæ, et telorum erat apparatus. 28 Sed cum Omnipotentem
invocassent, qui potestate sua vires hostium confringit, ceperunt civita-
tem, et ex eis qui intus erant viginti quinque millia prostraverunt.

29 Inde ad civitatem Scytharum abierunt, quæ ab Jerosolymis sexcen- *versus Scythopolim.*
tis stadiis aberat. 30 Contestantibus autem his, qui apud Scythopolitas
erant, Judæis, quod benigne ab eis haberentur, etiam temporibus infeli-
citatis quod modeste secum egerint, 31 gratias agentes eis, et exhortati
etiam de cetero erga genus suum benignos esse, venerunt Jerosolymam
die solemni septimanarum instante.

15] Jos. VI, 20.

Vincitur Gorgias.

32 Et post Pentecosten abierunt contra Gorgiam, præpositum Idumææ. 33 Exivit autem cum peditibus tribus millibus, et equitibus quadringentis. 34 Quibus congressis, contigit paucos ruere Judæorum. 35 Dositheus vero quidam de Bacenoris eques, vir fortis, Gorgiam tenebat; et cum vellet illum capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in eum, humerumque ejus amputavit, atque ita Gorgias effugit in Maresa. 36 At illis, qui cum Esdrin erant, diutius pugnantibus et fatigatis, invocavit Judas Dominum adjutorem, et ducem belli fieri; 37 incipiens voce patria, et cum hymnis clamorem extollens, fugam Gorgiæ militibus incussit.

Sepultura Judæorum occisorum.

38 Judas autem, collecto exercitu, venit in civitatem Odollam, et cum septima dies superveniret, secundum consuetudinem purificati, in eodem loco sabbatum egerunt. 39 Et sequenti die venit cum suis Judas, ut corpora prostratorum tolleret, et cum parentibus poneret in sepulcris paternis. 40 Invenerunt autem sub tunicis interfectorum, de donariis idolorum quæ apud Jamniam fuerunt, a quibus lex prohibet Judæos; omnibus ergo manifestum factum est ob hanc causam eos corruisse.

Orationes et sacrificia pro ipsis offeruntur.

41 Omnes itaque benedixerunt justum judicium Domini, qui occulta fecerat manifesta; 42 atque ita ad preces conversi, rogaverunt ut id quod factum erat delictum oblivioni traderetur. At vero fortissimus Judas hortabatur populum conservare se sine peccato, sub oculis videntes quæ facta sunt pro peccatis eorum qui prostrati sunt. 43 Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Jerosolymam, offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, bene et religiose de resurrectione cogitans, 44 (nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur et vanum orare pro mortuis,) 45 et quia considerabat quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. 46 Sancta ergo et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur.

§ IV. — *Antiochus Eupator, pluries a Judæis victus, supplex pacem init cum eis.*

Eupator et Lysias Judæam invadunt.

Cap. XIII. — 1 Anno centesimo quadragesimo nono, cognovit Judas Antiochum Eupatorem venire cum multitudine adversus Judæam, 2 et cum eo Lysiam, procuratorem et præpositum negotiorum, secum habentem peditum centum decem millia, et equitum quinque millia, et elephantos viginti duos, currus cum falcibus trecentos.

Menelai transfugæ mors dedecora.

3 Commiscuit autem se illis et Menelaus; et cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ salute, sed sperans se constitui in principatum. 4 Sed Rex regum suscitavit animos Antiochi in peccatorem; et suggerente Lysia hunc esse causam omnium malorum, jussit, ut eis est consuetudo, apprehensum in eodem loco necari. 5 Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum undique habens cineris; hæc prospectum habebat in præceps. 6 Inde in cinerem dejici jussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum. 7 Et tali lege prævaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum; 8 et quidem satis juste: nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, cujus ignis et cinis erat sanctus, ipse in cineris morte damnatus est.

Judæi sese parant ad resistendum.

9 Sed rex mente effrenatus veniebat, nequiorem se patre suo Judæis ostensurus. 10 Quibus Judas cognitis, præcepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent, quo, sicut semper, et nunc adjuvaret eos, 11 quippe qui lege, et patria, sanctoque templo privari vererentur; ac populum, qui nuper paululum respirasset, ne sineret blasphemis rursus nationibus subdi. 12 Omnibus itaque simul id facientibus, et petentibus a Domino misericordiam, cum fletu et jejuniis, per triduum continuum prostratis, hortatus est eos Judas ut se præpararent. 13 Ipse vero cum senioribus cogitavit, priusquam rex admoveret exercitum ad Judæam, et obtineret

civitatem, exire, et Domini judicio committere exitum rei. 14 Dans itaque
potestatem omnium Deo, mundi creatori, et exhortatus suos ut fortiter
dimicarent, et usque ad mortem pro legibus, templo, civitate, patria, et
civibus starent, circa Modin exercitum constituit.

Eupator, pluries victus

15 Et dato signo suis Dei victoriæ, juvenibus fortissimis electis, nocte
aggressus aulam regiam, in castris interfecit viros quatuor millia, et
maximum elephantorum, cum his qui superpositi fuerant; 16 summoque
metu ac perturbatione hostium castra replentes, rebus prospere gestis,
abierunt. 17 Hoc autem factum est die illucescente, adjuvante eum Do-
mini protectione.

18 Sed rex, accepto gustu audaciæ Judæorum, arte difficultatem loco-
rum tentabat, 19 et Bethsuræ, quæ erat Judæorum præsidium munitum,
castra admovebat; sed fugabatur, impingebat, minorabatur. 20 His autem
qui intus erant, Judas necessaria mittebat. 21 Enuntiavit autem mysteria
hostibus Rhodocus quidam de judaico exercitu, qui requisitus compre-
hensus est, et conclusus. 22 Iterum rex sermonem habuit ad eos qui erant
in Bethsuris; dextram dedit, accepit, abiit. 23 Commisit cum Juda, su-
peratus est.

supplex pacem init cum Judæis.

Ut autem cognovit rebellasse Philippum Antiochiæ, qui relictus erat
super negotia, mente consternatus, Judæos deprecans, subditusque eis,
jurat de omnibus quibus justum visum est; et reconciliatus obtulit sacri-
ficium, honoravit templum, et munera posuit. 24 Machabæum amplexatus
est, et fecit eum a Ptolemaide usque ad Gerrenos ducem et principem.
25 Ut autem venit Ptolemaidam, graviter ferebant Ptolemenses ami-
citiæ conventionem, indignantes ne forte fœdus irrumperent. 26 Tunc
ascendit Lysias tribunal, et exposuit rationem, et populum sedavit,
regressusque est Antiochiam; et hoc modo regis profectio et reditus pro-
cessit.

§ V. — *Nicanor, dux regis Demetrii, profligatur.*

Suggerente Alcimo, Nicanor adversus Judæos mittitur a Demetrio.

Cap. XIV. — 1 Sed post triennii tempus, cognovit Judas, et qui cum
eo erant, Demetrium Seleuci, cum multitudine valida et navibus, per
portum Tripolis ascendisse ad loca opportuna, 2 et tenuisse regiones ad-
versus Antiochum, et ducem ejus Lysiam.
3 Alcimus autem quidam, qui summus sacerdos fuerat, sed voluntarie
coinquinatus est temporibus commistionis, considerans nullo modo sibi
esse salutem, neque accessum ad altare, 4 venit ad regem Demetrium,
centesimo quinquagesimo anno, offerens ei coronam auream, et palmam,
super hæc et thallos, qui templi esse videbantur; et ipsa quidem die
siluit. 5 Tempus autem opportunum dementiæ suæ nactus, convocatus a
Demetrio ad consilium, et interrogatus quibus rebus et consiliis Judæi
niterentur, 6 respondit : Ipsi qui dicuntur Assidæi Judæorum, quibus
præest Judas Machabæus, bella nutriunt, et seditiones movent, nec
patiuntur regnum esse quietum. 7 Nam et ego defraudatus parentum
gloria, dico autem summo sacerdotio, huc veni : 8 primo quidem utilita-
tibus regis fidem servans, secundo autem etiam civibus consulens ; nam
illorum pravitate universum genus nostrum non minime vexatur. 9 Sed
oro, his singulis, o rex, cognitis, et regioni, et generi, secundum huma-
nitatem tuam pervulgatam omnibus, prospice; 10 nam, quamdiu superest
Judas, impossibile est pacem esse negotiis.
11 Talibus autem ab hoc dictis, et ceteri amici, hostiliter se habentes
adversus Judam, inflammaverunt Demetrium. 12 Qui statim Nicanorem,
præpositum elephantorum, ducem misit in Judæam, 13 datis mandatis,
ut ipsum quidem Judam caperet; eos vero qui cum illo erant, disper-
geret, et constitueret Alcimum maximi templi summum sacerdotem.
14 Tunc gentes, quæ de Judæa fugerant Judam, gregatim se Nicanori

miscebant, miserias et clades Judæorum, prosperitates rerum suarum
existimantes.

Pax concluditur.

15 Audito itaque Judæi Nicanoris adventu, et conventu nationum, con-
spersi terra rogabant eum qui populum suum constituit, ut in æternum
custodiret, quique suam portionem signis evidentibus protegit. 16 Im-
perante autem duce, statim inde moverunt, conveneruntque ad castellum
Dessau. 17 Simon vero, frater Judæ, commiserat cum Nicanore, sed con-
territus est repentino adventu adversariorum.

18 Nicanor tamen, audiens virtutem comitum Judæ, et animi magni-
tudinem, quam pro patriæ certaminibus habebant, sanguine judicium
facere metuebat; 19 quamobrem præmisit Posidonium, et Theodotium,
et Matthiam, ut darent dextras atque acciperent. 20 Et cum diu de his
consilium ageretur, et ipse dux ad multitudinem retulisset, omnium una
fuit sententia amicitiis annuere. 21 Itaque diem constituerunt, qua secreto
inter se agerent; et singulis sellæ prolatæ sunt, et positæ. 22 Præcepit
autem Judas armatos esse locis opportunis, ne forte ab hostibus repente
mali aliquid oriretur; et congruum colloquium fecerunt. 23 Morabatur
autem Nicanor Jerosolymis, nihilque inique agebat, gregesque turbarum,
quæ congregatæ fuerant, dimisit. 24 Habebat autem Judam semper
carum ex animo, et erat viro inclinatus. 25 Rogavitque eum ducere uxo-
rem, filiosque procreare. Nuptias fecit, quiete egit, communiterque vive-
bant.

Cogente rege, Nicanor fœdus dissolvit,

26 Alcimus autem, videns caritatem illorum ad invicem, et conven-
tiones, venit ad Demetrium, et dicebat Nicanorem rebus alienis assen-
tire, Judamque, regni insidiatorem, successorem sibi destinasse. 27 Itaque
rex exasperatus, et pessimis hujus criminationibus irritatus, scripsit Nica-
nori, dicens, graviter quidem se ferre de amicitiæ conventione, jubere
tamen Machabæum citius vinctum mittere Antiochiam. 28 Quibus cognitis,
Nicanor consternabatur, et graviter ferebat, si ea, quæ convenerant,
irrita faceret, nihil læsus a viro. 29 Sed quia regi resistere non poterat,
opportunitatem observabat qua præceptum perficeret. 30 At Machabæus,
videns secum austerius agere Nicanorem, et consuetum occursum fero-
cius exhibentem, intelligens non ex bono esse austeritatem istam, paucis
suorum congregatis, occultavit se a Nicanore.

et templi minatur eversionem.

31 Quod cum ille cognovit fortiter se a viro præventum, venit ad maxi-
mum et sanctissimum templum; et sacerdotibus solitas hostias offeren-
tibus, jussit sibi tradi virum. 32 Quibus cum juramento dicentibus nescire
se ubi esset qui quærebatur, extendens manum ad templum, 33 juravit,
dicens: Nisi Judam mihi vinctum tradideritis, istud Dei fanum in pla-
nitiem deducam, et altare effodiam, et templum hoc Libero patri conse-
crabo. 34 Et his dictis, abiit. Sacerdotes autem, protendentes manus in
cælum, invocabant eum qui semper propugnator esset gentis ipsorum,
hæc dicentes: 35 Tu, Domine universorum, qui nullius indiges, voluisti
templum habitationis tuæ fieri in nobis; 36 et nunc, Sancte sanctorum
omnium Domine, conserva in æternum impollutam domum istam, quæ
nuper mundata est.

Senex Razias sibi ipsi mortem infert.

37 Razias autem quidam de senioribus ab Jerosolymis delatus est Nica-
nori, vir amator civitatis, et bene audiens, qui pro affectu pater Judæo-
rum appellabatur. 38 Hic multis temporibus continentiæ propositum tenuit
in judaismo, corpusque et animam tradere contentus pro perseverantia.
39 Volens autem Nicanor manifestare odium quod habebat in Judæos,
misit milites quingentos, ut eum comprehenderent; 40 putabat enim, si
illum decepisset, se cladem Judæis maximam illaturum. 41 Turbis autem
irruere in domum ejus, et januam disrumpere, atque ignem admovere
cupientibus, cum jam comprehenderetur, gladio se petiit, 42 eligens nobi-
liter mori potius quam subditus fieri peccatoribus, et contra natales suos
indignis injuriis agi. 43 Sed, cum per festinationem non certo ictu pla-

gam dedisset, et turbæ intra ostia irrumperent, recurrens audacter ad mu-
rum, præcipitavit semetipsum viriliter in turbas; 44 quibus velociter locum
dantibus casui ejus, venit per mediam cervicem. 45 Et cum adhuc spira-
ret, accensus animo, surrexit; et cum sanguis ejus magno fluxu deflueret,
et gravissimis vulneribus esset saucius, cursu turbam pertransiit; 46 et
stans supra quamdam petram præruptam, et jam exsanguis effectus,
complexus intestina sua, utrisque manibus projecit super turbas, invo-
cans dominatorem vitæ ac spiritus, ut hæc illi iterum redderet; atque
ita vita defunctus est.

Consilium Nicanoris pugnandi sabbato.

Cap. XV. — 1 Nicanor autem, ut comperit Judam esse in locis Sama-
riæ, cogitavit cum omni impetu die sabbati committere bellum. 2 Judæis
vero, qui illum per necessitatem sequebantur, dicentibus: Ne ita fero-
citer et barbare feceris, sed honorem tribue diei sanctificationis, et honora
eum qui universa conspicit, 3 ille infelix interrogavit si est potens in
cælo, qui imperavit agi diem sabbatorum. 4 Et respondentibus illis: Est
Dominus vivus ipse in cælo potens, qui jussit agi septimam diem; 5 at
ille ait: Et ego potens sum super terram, qui impero sumi arma, et ne-
gotia regis impleri. Tamen non obtinuit ut consilium perficeret.

Judas suos corroborat et ad Deum erigit.

6 Et Nicanor quidem cum summa superbia erectus, cogitaverat com-
mune trophæum statuere de Juda. 7 Machabæus autem semper confidebat
cum omni spe auxilium sibi a Deo affuturum. 8 Et hortabatur suos ne for-
midarent ad adventum nationum, sed in mente haberent adjutoria sibi
facta de cælo, et nunc sperarent ab Omnipotente sibi affuturam victo-
riam. 9 Et allocutus eos de lege et prophetis, admonens etiam certamina
quæ fecerant prius, promptiores constituit eos. 10 Et ita animis eorum
erectis, simul ostendebat gentium fallaciam, et juramentorum prævari-
cationem. 11 Singulos autem illorum armavit, non clypei et hastæ muni-
tione, sed sermonibus optimis, et exhortationibus, exposito digno fide
somnio, per quod universos lætificavit.

12 Erat autem hujuscemodi visus: Oniam, qui fuerat summus sacerdos,
virum bonum et benignum, verecundum visu, modestum moribus, et
eloquio decorum, et qui a puero in virtutibus exercitatus sit, manus pro-
tendentem, orare pro omni populo Judæorum; 13 post hoc apparuisse et
alium virum, ætate et gloria mirabilem, et magni decoris habitudine
circa illum; 14 respondentem vero Oniam dixisse: Hic est fratrum ama-
tor, et populi Israel; hic est qui multum orat pro populo et universa
sancta civitate, Jeremias, propheta Dei; 15 extendisse autem Jeremiam
dextram, et dedisse Judæ gladium aureum, dicentem: 16 Accipe san-
ctum gladium, munus a Deo, in quo dejicies adversarios populi mei
Israel.

17 Exhortati itaque Judæ sermonibus bonis valde, de quibus extolli
posset impetus, et animi juvenum confortari, statuerunt dimicare et con-
fligere fortiter, ut virtus de negotiis judicaret, eo quod civitas sancta et
templum periclitarentur. 18 Erat enim pro uxoribus, et filiis, itemque
pro fratribus, et cognatis, minor sollicitudo; maximus vero et primus
pro sanctitate timor erat templi. 19 Sed et eos qui in civitate erant, non
minima sollicitudo habebat pro his qui congressuri erant.

Oratio Judæ.

20 Et, cum jam omnes sperarent judicium futurum, hostesque ades-
sent, atque exercitus esset ordinatus, bestiæ equitesque opportuno in loco
compositi, 21 considerans Machabæus adventum multitudinis, et appara-
tum varium armorum, et ferocitatem bestiarum, extendens manus in
cælum, prodigia facientem Dominum invocavit, qui non secundum armo-
rum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam. 22 Dixit autem
invocans hoc modo: Tu, Domine, qui misisti angelum tuum sub Ezechia,
rege Juda, et interfecisti de castris Sennacherib centum octoginta quin-

---

1] I Mach. VII, 26. — 22] Sup. VIII, 19.

que millia; 23 et nunc, dominator cælorum, mitte angelum tuum bonum
ante nos, in timore et tremore magnitudinis brachii tui, 24 ut metuant
qui cum blasphemia veniunt adversus sanctum populum tuum. Et hic
quidem ita peroravit.

Clades et mors Nicanoris.

25 Nicanor autem, et qui cum ipso erant, cum tubis et canticis admo-
vebant. 26 Judas vero, et qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes
congressi sunt. 27 Manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus oran-
tes, prostraverunt non minus triginta quinque millia, præsentia Dei
magnifice delectati.

28 Cumque cessassent, et cum gaudio redirent, cognoverunt Nicanorem
ruisse cum armis suis. 29 Facto itaque clamore, et perturbatione excitata,
patria voce omnipotentem Dominum benedicebant. 29 Præcepit autem
Judas, qui per omnia corpore et animo mori pro civibus paratus erat,
caput Nicanoris, et manum cum humero abscissam, Jerosolymam per-
ferri. 31 Quo cum pervenisset, convocatis contribulibus, et sacerdotibus
ad altare, accersiit et eos qui in arce erant; 32 et ostenso capite Nica-
noris, et manu nefaria, quam extendens contra domum sanctam omni-
potentis Dei, magnifice gloriatus est, 33 linguam etiam impii Nicanoris
præcisam jussit particulatim avibus dari; manum autem dementis contra
templum suspendi. 34 Omnes igitur cæli benedixerunt Dominum, dicentes:
Benedictus qui locum suum incontaminatum servavit! 35 Suspendit autem
Nicanoris caput in summa arce, ut evidens esset et manifestum signum
auxilii Dei.

Victoria institutione festi signatur.

36 Itaque omnes communi consilio decreverunt nullo modo diem istum
absque celebritate præterire, 37 habere autem celebritatem tertia decima
die mensis adar, quod dicitur voce syriaca, pridie Mardochæi diei.

Libri conclusio.

38 Igitur his erga Nicanorem gestis, et ex illis temporibus ab Hebræis
civitate possessa, ego quoque in his faciam finem sermonis. 39 Et si qui-
dem bene, et ut historiæ competit, hoc et ipse velim; sin autem minus
digne, concedendum est mihi. 40 Sicut enim vinum semper bibere, aut
semper aquam, contrarium est; alternis autem uti, delectabile: ita legen-
tibus, si semper exactus sit sermo, non erit gratus. Hic ergo erit con-
summatus.

Imp. Dufrénoy. Paris.

SANCTUM

JESU CHRISTI EVANGELIUM

SECUNDUM MATTHÆUM

PRÆLUDIUM

DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI GENEALOGIA SECUNDUM CARNEM

CAP. I.

LIBER generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham. Titulus.
[2] Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Jacob. Ja- Generationes
cob autem genuit Judam et fratres ejus. [3] Judas autem ge- Christi
nuit Phares et Zaram de Thamar. Phares autem genuit Es- usque ad
ron. Esron autem genuit Aram. [4] Aram autem genuit Ami- Abraham.
nadab. Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon.
[5] Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ruth.
Obed autem genuit Jesse. Jesse autem genuit David regem. [6] David
autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Uriæ. [7] Salomon autem ge-
nuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abias autem genuit Asa.
[8] Asa autem genuit Josaphat. Josaphat autem genuit Joram. Joram au-
tem genuit Oziam. [9] Ozias autem genuit Joatham. Joatham autem genuit
Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. [10] Ezechias autem genuit Manas-
sen. Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Josiam. [11] Josias
autem genuit Jechoniam et fratres ejus in transmigratione Babylonis.
[12] Et post transmigrationem Babylonis, Jechonias genuit Salathiel. Sala-
thiel autem genuit Zorobabel. [13] Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud
autem genuit Eliacim. Eliacim autem genuit Azor. [14] Azor autem genuit
Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud. [15] Eliud
autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem ge-
nuit Jacob. [16] Jacob autem genuit Joseph, virum Mariæ, de qua natus
est Jesus, qui vocatur Christus.

[17] Omnes itaque generationes ab Abraham usque ad David, genera- Recapitulatur.
tiones quatuordecim; et a David usque ad transmigrationem Babylonis,
generationes quatuordecim; et a transmigratione Babylonis usque ad
Christum, generationes quatuordecim.

1] Luc. III, 31. — 2] Gen. XXI, 3. XXV, 25. XXIX, 35. — 3] Gen. XXXVIII, 29. I Par. II, 4. Ruth, IV, 18. I Par. II, 5. — 4] Num. VII, 12. — 5] Ruth, IV, 21, 22. I Reg. XVI, 1. — 6] II Reg. XII, 24. — 7] III Reg. XI, 43. XIV, 31. XV, 8. — 9] II Par. XXVI, 23. XXVII, 9. XXVIII, 27. — 10] II Par. XXXII, 33. XXXIII, 20, 25. — 11] II Par. XXXVI, 1, 2.

PRIMA PARS

CHRISTI INFANTIA VITAQUE ABSCONDITA

Joseph edoctus ab angelo Mariam virginem in matrimonium ducit.

18 Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater ejus
Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de
Spiritu sancto. 19 Joseph autem vir ejus, cum esset justus, et nollet eam
traducere, voluit occulte dimittere eam. 20 Hæc autem eo cogitante, ecce
angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens : Joseph, fili David, noli
timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in ea natum est, de
Spiritu sancto est. 21 Pariet autem filium, et vocabis nomen ejus Jesum ;
ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. 22 Hoc autem
totum factum est ut adimpleretur quod dictum est a Domino per pro-
phetam dicentem : 23 Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium ; et vo-
cabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum : Nobiscum Deus.
24 Exurgens autem Joseph a somno, fecit sicut præcepit ei angelus Do-
mini, et accepit conjugem suam. 25 Et non cognoscebat eam donec pe-
perit filium suum primogenitum ; et vocavit nomen ejus Jesum.

Magi in Bethlehem puerum Jesum adorant.

CAP. II. — 1 Cum ergo natus esset Jesus in Bethlehem Juda, in diebus
Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Jerosolymam, 2 dicentes :
Ubi est qui natus est rex Judæorum ? vidimus enim stellam ejus in
Oriente, et venimus adorare eum. 3 Audiens autem Herodes rex, turbatus
est, et omnis Jerosolyma cum illo. 4 Et congregans omnes principes sa-
cerdotum et scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur.
5 At illi dixerunt ei : In Bethlehem Judæ ; sic enim scriptum est per
prophetam : 6 Et tu Bethlehem, terra Juda, nequaquam minima es in
principibus Juda ; ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel.
7 Tunc Herodes, clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus
stellæ quæ apparuit eis. 8 Et mittens illos in Bethlehem, dixit : Ite, et
interrogate diligenter de puero ; et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut
et ego veniens adorem eum.

9 Qui cum audissent regem, abierunt. Et ecce stella quam viderant in
Oriente, antecedebat eos, usque dum veniens staret supra, ubi erat puer.
10 Videntes autem stellam, gavisi sunt gaudio magno valde. 11 Et in-
trantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus, et procidentes
adoraverunt eum ; et apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum,
thus et myrrham. 12 Et responso accepto in somnis ne redirent ad Hero-
dem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.

Fuga in Ægyptum ; cædes puerorum.

13 Qui cum recessissent, ecce angelus Domini apparuit in somnis Joseph,
dicens : Surge, et accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum ;
et esto ibi usque dum dicam tibi. Futurum est enim ut Herodes quærat
puerum ad perdendum eum. 14 Qui consurgens, accepit puerum et ma-
trem ejus nocte, et secessit in Ægyptum. 15 Et erat ibi usque ad obitum
Herodis ; ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam di-
centem : Ex Ægypto vocavi filium meum.

16 Tunc Herodes, videns quoniam illusus esset a Magis, iratus est
valde. Et mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem, et in
omnibus finibus ejus, a bimatu et infra, secundum tempus quod exqui-
sierat a Magis. 17 Tunc adimpletum est quod dictum est per Jeremiam
prophetam dicentem : 18 Vox in Rama audita est, ploratus et ululatus
multus : Rachel plorans filios suos, et noluit consolari, quia non sunt.

18] Luc. I, 27. — 21] Luc. I, 31. Act. IV, 12. — 23] Is. VII, 14. — 1] Luc. II, 7. — 6] Mich. V, 2. Joan. VII, 42. — 11] Ps. LXXI, 10. — 15] Os. XI, 1. — 18] Jer. XXXI, 15.

Sancta Familia ex Ægypto redux habitat in Nazareth.

19 Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in somnis
Joseph in Ægypto, 20 dicens : Surge, et accipe puerum et matrem ejus,
et vade in terram Israel; defuncti sunt enim qui quærebant animam
pueri. 21 Qui consurgens accepit puerum et matrem ejus, et venit in ter-
ram Israel. 22 Audiens autem quod Archelaus regnaret in Judæa pro He-
rode patre suo, timuit illo ire; et admonitus in somnis, secessit in partes
Galilææ. 23 Et veniens habitavit in civitate quæ vocatur Nazareth ; ut
adimpleretur quod dictum est per prophetas : Quoniam Nazaræus voca-
bitur.

SECUNDA PARS

CHRISTI VITA PUBLICA

§ I. — *Apparitio Præcursoris; inauguratio ac probatio Christi.*

Præcursor Christo viam parat.

CAP. III. — 1 In diebus autem illis venit Joannes Baptista prædicans
in deserto Judææ, 2 et dicens : Pœnitentiam agite; appropinquavit enim
regnum cælorum. 3 Hic est enim qui dictus est per Isaiam prophetam
dicentem : Vox clamantis in deserto : Parate viam Domini; rectas facite
semitas ejus. 4 Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis came-
lorum, et zonam pelliceam circa lumbos suos; esca autem ejus erat lo-
custæ et mel silvestre.
5 Tunc exibat ad eum Jerosolyma, et omnis Judæa, et omnis regio
circa Jordanem. 6 Et baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes pec-
cata sua. 7 Videns autem multos pharisæorum et sadducæorum venientes
ad baptismum suum, dixit eis : Progenies viperarum, quis demonstravit
vobis fugere a ventura ira ? 8 Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.
9 Et ne velitis dicere intra vos : Patrem habemus Abraham. Dico enim
vobis quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.
10 Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor
quæ non facit fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur. 11 Ego
quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam; qui autem post me venturus
est fortior me est, cujus non sum dignus calceamenta portare; ipse vos
baptizabit in Spiritu sancto et igni. 12 Cujus ventilabrum in manu sua,
et permundabit aream suam ; et congregabit triticum suum in horreum,
paleas autem comburet igni inextinguibili.

Baptismus Christi.

13 Tunc venit Jesus a Galilæa in Jordanem ad Joannem, ut baptiza-
retur ab eo. 14 Joannes autem prohibebat eum, dicens : Ego a te debeo
baptizari, et tu venis ad me ! 15 Respondens autem Jesus, dixit ei : Sine
modo; sic enim decet nos implere omnem justitiam. Tunc dimisit eum.
16 Baptizatus autem Jesus, confestim ascendit de aqua. Et ecce aperti
sunt ei cæli; et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, et
venientem super se. 17 Et ecce vox de cælis, dicens : Hic est Filius meus
dilectus, in quo mihi complacui.

Christi tentatio.

CAP. IV. — 1 Tunc Jesus ductus est in desertum a Spiritu, ut tentaretur
a diabolo. 2 Et cum jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noc-
tibus, postea esuriit. 3 Et accedens tentator, dixit ei : Si Filius Dei es,
dic ut lapides isti panes fiant. 4 Qui respondens dixit : Scriptum est : Non
in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.
5 Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, et statuit eum super
pinnaculum templi ; 6 et dixit ei : Si Filius Dei es, mitte te deorsum.
Scriptum est enim : Quia angelis suis mandavit de te, et in manibus

2] Marc. I, 4. Luc. III, 3. — 3] Is. XL, 3. Marc. I, 3. Luc. III, 4. — 5] Marc. I, 5. — 7] Luc. III, 7. — 11] Marc. I, 8. Luc. III, 16. Joan. I, 26. Act. I, 5. — 13] Marc. I, 9. — 16] Luc. III, 22. — 17] Luc. IX, 35. II Petr. I, 17. — 1] Marc. I, 12. Luc. IV, 1. — 4] Deut. VIII, 3. Luc. IV, 4. — 6] Ps. XC, 11.

tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. 7 Ait illi Jesus : Rursum scriptum est : Non tentabis Dominum Deum tuum. 8 Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde; et ostendit ei omnia regna mundi, et gloriam eorum ; 9 et dixit ei : Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. 10 Tunc dicit ei Jesus : Vade, Satana; scriptum est enim : Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. 11 Tunc reliquit eum diabolus; et ecce angeli accesserunt, et ministrabant ei.

§ II. — *Initia ministerii Jesu.*

Jesus, relicta Nazareth, habitat in Capharnaum et incipit prædicare.

12 Cum autem audisset Jesus quod Joannes traditus esset, secessit in Galilæam; 13 et relicta civitate Nazareth, venit et habitavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon et Nephthalim; 14 ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam : 15 Terra Zabulon, et terra Nephthalim, via maris trans Jordanem, Galilæa gentium : 16 populus qui sedebat in tenebris vidit lucem magnam; et sedentibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. 17 Exinde cœpit Jesus prædicare, et dicere : Pœnitentiam agite; appropinquavit enim regnum cælorum.

Primos vocat discipulos.

18 Ambulans autem Jesus juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, et Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare: erant enim piscatores. 19 Et ait illis : Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. 20 At illi continuo, relictis retibus, secuti sunt eum. 21 Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedæi, et Joannem fratrem ejus, in navi cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua; et vocavit eos. 22 Illi autem statim, relictis retibus et patre, secuti sunt eum.

Multos sanat; ipsius fama divulgatur.

23 Et circuibat Jesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, et prædicans evangelium regni, et sanans omnem languorem et omnem infirmitatem in populo. 24 Et abiit opinio ejus in totam Syriam ; et obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus et tormentis comprehensos, et qui dæmonia habebant, et lunaticos, et paralyticos; et curavit eos. 25 Et secutæ sunt eum turbæ multæ de Galilæa et Decapoli, et de Jerosolymis, et de Judæa, et de trans Jordanem.

§ III. — *Oratio montana.*

Introductio historica.

CAP. V. — 1 Videns autem Jesus turbas, ascendit in montem; et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli ejus. 2 Et aperiens os suum docebat eos, dicens :

1° Exordium, seu octo beatitudines.

3 Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. 4 Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. 5 Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. 6 Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. 7 Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. 8 Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. 9 Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. 10 Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. 11 Beati estis cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me : 12 gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis ; sic enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt ante vos.

2° Quales esse debeant magistratus regni cælorum.

13 Vos estis sal terræ. Quod si sal evanuerit, in quo salietur ? Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus. 14 Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita.

7] Deut. VI, 16. — 10] Deut. VI, 13. — 12] Marc. I, 14. Luc. IV, 14. Joan. IV, 43. — 15] Is. IX, 1. — 17] Marc. I, 15. — 18] Marc. I, 16. Luc. V, 2. — 25] Marc. III, 7. Luc. VI, 17. — 3] Luc. VI, 20. — 4] Ps. XXXVI [illegible]. — 5] Is. LXI, 2. — 8] Ps. XXIII, 4. — 10] I Petr. II, 20. III, 14. IV, 14. — 13] Marc. IX [illegible] Luc. XIV, 34.

15 Neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio, sed super can-
delabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. 16 Sic luceat lux vestra
coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem
vestrum qui in cælis est.

3° Veteris Legis ad Novam relatio.

1. Principium generale.

17 Nolite putare quoniam veni solvere legem aut prophetas : non veni
solvere, sed adimplere. 18 Amen quippe dico vobis, donec transeat cælum
et terra, iota unum aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia
fiant. 19 Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic
homines, minimus vocabitur in regno cælorum; qui autem fecerit et do-
cuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum. 20 Dico enim vobis, quia
nisi abundaverit justitia vestra plus quam scribarum et pharisæorum,
non intrabitis in regnum cælorum.

2. Quintum præceptum decalogi.

21 Audistis quia dictum est antiquis: Non occides; qui autem occiderit,
reus erit judicio. 22 Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri
suo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri suo : Raca, reus erit con-
cilio. Qui autem dixerit : Fatue, reus erit gehennæ ignis. 23 Si ergo offers
munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet ali-
quid adversum te, 24 relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius
reconciliari fratri tuo, et tunc veniens offeres munus tuum. 25 Esto con-
sentiens adversario tuo cito dum es in via cum eo; ne forte tradat te ad-
versarius judici, et judex tradat te ministro, et in carcerem mittaris.
26 Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem.

3. Sextum præceptum.

27 Audistis quia dictum est antiquis : Non mœchaberis. 28 Ego autem
dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam,
jam mœchatus est eam in corde suo. 29 Quod si oculus tuus dexter scan-
dalizat te, erue eum, et projice abs te; expedit enim tibi ut pereat unum
membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.
30 Et si dextra manus tua scandalizat te, abscide eam, et projice abs te;
expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum cor-
pus tuum eat in gehennam. 31 Dictum est autem : Quicumque dimiserit
uxorem suam, det ei libellum repudii. 32 Ego autem dico vobis, quia
omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam
mœchari; et qui dimissam duxerit, adulterat.

4. De juramento.

33 Iterum audistis quia dictum est antiquis : Non perjurabis, reddes
autem Domino juramenta tua. 34 Ego autem dico vobis, non jurare
omnino : neque per cælum, quia thronus Dei est; 35 neque per terram,
quia scabellum est pedum ejus; neque per Jerosolymam, quia civitas est
magni regis. 36 Neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum
capillum album facere, aut nigrum. 37 Sit autem sermo vester : Est, est;
Non, non; quod autem his abundantius est, a malo est.

5. Nova lex talionis.

38 Audistis quia dictum est : Oculum pro oculo, et dentem pro dente.
39 Ego autem dico vobis, non resistere malo; sed si quis te percusserit in
dexteram maxillam tuam, præbe illi et alteram. 40 Et ei qui vult tecum
judicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium. 41 Et
quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo et alia duo. 42 Qui
petit a te, da ei; et volenti mutuari a te, ne avertaris.

6. Dilectio inimicorum.

43 Audistis quia dictum est : Diliges proximum tuum, et odio habebis
inimicum tuum. 44 Ego autem dico vobis : Diligite inimicos vestros, be-
nefacite his qui oderunt vos, et orate pro persequentibus et calumnianti-
bus vos; 45 ut sitis filii Patris vestri qui in cælis est, qui solem suum oriri

15] Marc. IV, 21. Luc. VIII, 16. XI, 33. — 16] I Petr. II, 12. — 18] Luc. XVI, 17. — 19] Jac. II, 10. — 20] Luc. XI, 39. — 21] Exod. XX, 13. Deut. V, 17. — 25] Luc. XII, 58. — 27] Exod. XX, 14. — 29] Marc. IX, 46. Inf. XVIII, 9. — 31] Deut. XXIV, 1. Inf. XIX, 7. — 32] Marc. X, 11. Luc. XVI, 18. I Cor. VII, 10. — 33] Exod. XX, 7. Lev. XIX, 12. Deut. V, 11. Jac. V, 12. — 37] Jac. V, 12. — 38] Exod. XXI, 24. Lev. XXIV, 20. Deut. XIX, 21. — 39] Luc. VI, 29. — 40] I Cor. VI, 7. — 42] Deut. XV, 8. — 43] Lev. XIX, 18. — 44] Luc. VI, 27. Rom. XII, 20. Luc. XXIII, 34. Act. VII, 59.

facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos. 46 Si enim
diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis ? nonne et pu-
blicani hoc faciunt ? 47 Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid
amplius facitis ? nonne et ethnici hoc faciunt ?
7. Apex perfectionis. 48 Estote ergo vos perfecti, sicut et Pater vester cælestis perfectus
est.
4° Puritas intentionis. 1. Principium. CAP. VI. — 1 Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus,
ut videamini ab eis ; alioquin mercedem non habebitis apud Patrem ve-
strum qui in cælis est.
2. De eleemosyna. 2 Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypo-
critæ faciunt in synagogis et in vicis, ut honorificentur ab hominibus.
Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. 3 Te autem faciente eleemo-
synam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, 4 ut sit eleemosyna
tua in abscondito ; et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.
3. De oratione. 5 Et cum oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis et
in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus. Amen
dico vobis, receperunt mercedem suam. 6 Tu autem cum oraveris, intra
in cubiculum tuum, et clauso ostio, ora Patrem tuum in abscondito ; et
Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. 7 Orantes autem nolite
multum loqui, sicut ethnici ; putant enim quod in multiloquio suo exau-
diantur. 8 Nolite ergo assimilari eis. Scit enim Pater vester quid opus sit
vobis, antequam petatis eum. 9 Sic ergo vos orabitis : Pater noster, qui
es in cælis, sanctificetur nomen tuum. 10 Adveniat regnum tuum. Fiat
voluntas tua, sicut in cælo et in terra. 11 Panem nostrum supersubstan-
tialem da nobis hodie. 12 Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos di-
mittimus debitoribus nostris. 13 Et ne nos inducas in tentationem. Sed
libera nos a malo. Amen. 14 Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum,
dimittet et vobis Pater vester cælestis delicta vestra. 15 Si autem non
dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.
4. De jejunio. 16 Cum autem jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ, tristes ; extermi-
nant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico
vobis, quia receperunt mercedem suam. 17 Tu autem cum jejunas, unge
caput tuum, et faciem tuam lava, 18 ne videaris hominibus jejunans, sed
Patri tuo qui est in abscondito ; et Pater tuus, qui videt in abscondito,
reddet tibi.
5° Officia Christianorum circa divitias ceterasque res hujus mundi. 19 Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi ærugo et tinea de-
molitur, et ubi fures effodiunt et furantur. 20 Thesaurizate autem vobis
thesauros in cælo, ubi neque ærugo neque tinea demolitur, et ubi fures
non effodiunt nec furantur. 21 Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor
tuum. 22 Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit sim-
plex, totum corpus tuum lucidum erit. 23 Si autem oculus tuus fuerit ne-
quam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est
tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt !
24 Nemo potest duobus dominis servire : aut enim unum odio habebit
et alterum diliget, aut unum sustinebit et alterum contemnet. Non potestis
Deo servire et mammonæ. 25 Ideo dico vobis : ne solliciti sitis animæ
vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne
anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum ? 26 Respi-
cite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant
in horrea ; et Pater vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis pluris
estis illis ? 27 Quis autem vestrum cogitans potest adjicere ad staturam
suam cubitum unum ? 28 Et de vestimento quid solliciti estis ? Considerate
lilia agri quomodo crescunt : non laborant, neque nent. 29 Dico autem vo-

---

9] Luc. XI, 2. — 14] Eccli. XXVIII, 3-5. Inf. XVIII, 35. Marc. XI, 25. — 20] Luc. XII, 33. I Tim. VI, 19. — 22] Luc. XI, 34. — 24] Luc. XVI, 13. — 25] Ps. LIV, 23. Luc. XII, 22. Phil. IV, 6. I Tim. VI, 7. I Petr. V, 7.

bis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. [30] Si autem fœnum agri, quod hodie est et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos, modicæ fidei! [31] Nolite ergo solliciti esse, dicentes : Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur ? [32] Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater vester quia his omnibus indigetis. [33] Quærite ergo primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis. [34] Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi : sufficit diei malitia sua.

6° Duæ obligationes mutuæ Christianorum. 1. Non judicandum.

CAP. VII. — [1] Nolite judicare, ut non judicemini. [2] In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini ; et in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. [3] Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides ? [4] Aut quomodo dicis fratri tuo : Sine, ejiciam festucam de oculo tuo ; et ecce trabs est in oculo tuo ? [5] Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui.

2. Aliquando judicandum.

[6] Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos ; ne forte conculcent eas pedibus suis, et conversi dirumpant vos.

7° Jus petitionis.

[7] Petite, et dabitur vobis ; quærite, et invenietis ; pulsate, et aperietur vobis. [8] Omnis enim qui petit, accipit ; et qui quærit, invenit ; et pulsanti aperietur. [9] Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, numquid lapidem porriget ei ? [10] Aut si piscem petierit, numquid serpentem porriget ei ? [11] Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester qui in cælis est dabit bona petentibus se !

8° Regula aurea perfectionis.

[12] Omnia ergo quæcumque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis. Hæc est enim lex et prophetæ.

9° Virtutis obices : 1. ex ipsa natura Christianismi ;

[13] Intrate per angustam portam ; quia lata porta, et spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam. [14] Quam angusta porta, et arcta via est, quæ ducit ad vitam ! et pauci sunt qui inveniunt eam.

2. e pravis ducibus ;

[15] Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. [16] A fructibus eorum cognoscetis eos. Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus ? [17] Sic omnis arbor bona fructus bonos facit ; mala autem arbor malos fructus facit. [18] Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. [19] Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur. [20] Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.

3. e fiducia vana.

[21] Non omnis qui dicit mihi : Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum ; sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. [22] Multi dicent mihi in illa die : Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus ? [23] Et tunc confitebor illis : Quia nunquam novi vos ; discedite a me, qui operamini iniquitatem.

10° Orationis montanæ conclusio.

[24] Omnis ergo qui audit verba mea hæc et facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificavit domum suam supra petram. [25] Et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit ; fundata enim erat super petram. [26] Et omnis qui audit verba mea hæc et non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificavit domum suam super arenam. [27] Et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flave-

---

1] Luc. VI, 37. Rom. II, 1. — 2] Marc. IV, 24. — 7] Inf. XXI, 22. Marc. XI, 24. Luc. XI, 9. Joan. XIV, 13. Jac. I, 6. — 9] Luc. XI, 11. — 12] Tob. IV, 16. Luc. VI, 31. — 13] Luc. XIII, 24. — 19] Sup. III, 10. — 21] Inf. XXV, 11. Luc. VI, 46. — 22] Act. XIX, 13. — 23] Ps. VI, 9. Inf. XXV, 41. Luc. XIII, 27. — 24] Luc. VI, 48. Rom. II, 13. Jac. I, 22.

runt venti, et irruerunt in domum illam, et cecidit, et fuit ruina illius
magna.

11° Epilogus.

[28] Et factum est, cum consummasset Jesus verba hæc, admirabantur
turbæ super doctrina ejus. [29] Erat enim docens eos sicut potestatem habens, et non sicut scribæ eorum et pharisæi.

§ IV. — *Varia miracula Christi in Galilæa.*

Leprosus mundatur.

CAP. VIII. — [1] Cum autem descendisset de monte, secutæ sunt eum
turbæ multæ. [2] Et ecce leprosus veniens, adorabat eum, dicens : Domine,
si vis, potes me mundare. [3] Et extendens Jesus manum, tetigit eum, dicens : Volo, mundare. Et confestim mundata est lepra ejus. [4] Et ait illi
Jesus : Vide nemini dixeris ; sed vade, ostende te sacerdoti, et offer
munus quod præcepit Moyses, in testimonium illis.

Sanatur servus centurionis.

[5] Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum centurio, rogans
eum, [6] et dicens : Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, et male
torquetur. [7] Et ait illi Jesus : Ego veniam, et curabo eum. [8] Et respondens centurio, ait : Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum;
sed tantum dic verbo, et sanabitur puer meus. [9] Nam et ego homo sum
sub potestate constitutus, habens sub me milites ; et dico huic : Vade, et
vadit ; et alii : Veni, et venit ; et servo meo : Fac hoc, et facit. [10] Audiens
autem Jesus miratus est, et sequentibus se dixit : Amen dico vobis, non
inveni tantam fidem in Israel. [11] Dico autem vobis, quod multi ab Oriente
et Occidente venient, et recumbent cum Abraham et Isaac et Jacob, in
regno cælorum. [12] Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores : ibi
erit fletus et stridor dentium. [13] Et dixit Jesus centurioni : Vade, et sicut
credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora.

Jesus sanat socrum Petri et alios multos.

[14] Et cum venisset Jesus in domum Petri, vidit socrum ejus jacentem,
et febricitantem. [15] Et tetigit manum ejus, et dimisit eam febris ; et
surrexit, et ministrabat eis. [16] Vespere autem facto, obtulerunt ei multos
dæmonia habentes ; et ejiciebat spiritus verbo, et omnes male habentes
curavit ; [17] ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem : Ipse infirmitates nostras accepit, et ægrotationes nostras portavit.

Omnibus renuntiandum ad sequendum Jesum.

[18] Videns autem Jesus turbas multas circum se, jussit ire trans fretum.
[19] Et accedens unus scriba, ait illi : Magister, sequar te quocumque ieris.
[20] Et dicit ei Jesus : Vulpes foveas habent, et volucres cæli nidos ; Filius
autem hominis non habet ubi caput reclinet. [21] Alius autem de discipulis
ejus ait illi : Domine, permitte me primum ire, et sepelire patrem meum.
[22] Jesus autem ait illi : Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos
suos.

Tempestas sedata.

[23] Et ascendente eo in naviculam, secuti sunt eum discipuli ejus. [24] Et
ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus ; ipse vero dormiebat. [25] Et accesserunt ad eum discipuli ejus, et suscitaverunt eum, dicentes : Domine, salva nos, perimus. [26] Et dicit eis
Jesus : Quid timidi estis, modicæ fidei ? Tunc surgens, imperavit ventis
et mari, et facta est tranquillitas magna. [27] Porro homines mirati sunt,
dicentes : Qualis est hic, quia venti et mare obediunt ei ?

Dæmoniorum expulsio in regione Gerasenorum.

[28] Et cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt
ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, sævi nimis, ita ut
nemo posset transire per viam illam. [29] Et ecce clamaverunt, dicentes :
Quid nobis et tibi, Jesu, Fili Dei ? Venisti huc ante tempus torquere nos ?
[30] Erat autem non longe ab illis grex multorum porcorum pascens. [31] Dæ-

---

29] Marc. I, 22. Luc. IV, 32. — 2] Marc. I, 40. Luc. V, 12. — 4] Lev. XIV, 2. — 5] Luc. VII, 1. — 8] Luc. VII, 6. — 11] Mal. I, 11. — 16] Marc. I, 32. — 17] Is. LIII, 4. I Petr. II, 24. — 20] Luc. IX, 58. — 23] Marc. IV, 36. Luc. VIII, 22. — 28] Marc. V, 1. Luc. VIII, 26. — 30] Marc. V, 11. Luc. VIII, 32.

mones autem rogabant eum, dicentes : Si ejicis nos hinc, mitte nos in
gregem porcorum. 32 Et ait illis : Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos;
et ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare, et mortui sunt in
aquis. 33 Pastores autem fugerunt, et venientes in civitatem, nuntiaverunt
omnia, et de eis qui dæmonia habuerant. 34 Et ecce tota civitas exiit
obviam Jesu; et viso eo, rogabant ut transiret a finibus eorum.

CAP. IX. — 1 Et ascendens in naviculam, transfretavit, et venit in *Curatur*
civitatem suam. 2 Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et *paralyticus.*
videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico : Confide, fili; remittuntur
tibi peccata tua. 3 Et ecce quidam de scribis dixerunt intra se : Hic
blasphemat. 4 Et cum vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit : Ut quid
cogitatis mala in cordibus vestris? 5 Quid est facilius dicere : Dimittuntur
tibi peccata tua, an dicere : Surge, et ambula? 6 Ut autem sciatis quia
Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait
paralytico : Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. 7 Et sur-
rexit, et abiit in domum suam. 8 Videntes autem turbæ timuerunt, et glo-
rificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.

9 Et cum transiret inde Jesus, vidit hominem sedentem in telonio, *Vocatio*
Matthæum nomine. Et ait illi : Sequere me. Et surgens secutus est eum. *Matthæi.*
10 Et factum est, discumbente eo in domo, ecce multi publicani et
peccatores venientes, discumbebant cum Jesu et discipulis ejus. 11 Et
videntes pharisæi dicebant discipulis ejus : Quare cum publicanis et pec-
catoribus manducat magister vester? 12 At Jesus audiens, ait : Non est
opus valentibus medicus, sed male habentibus. 13 Euntes autem discite
quid est : Misericordiam volo, et non sacrificium. Non enim veni vocare
justos, sed peccatores. 14 Tunc accesserunt ad eum discipuli Joannis,
dicentes : Quare nos et pharisæi jejunamus frequenter, discipuli autem
tui non jejunant? 15 Et ait illis Jesus : Numquid possunt filii sponsi
lugere quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur
ab eis sponsus, et tunc jejunabunt. 16 Nemo autem immittit commissuram
panni rudis in vestimentum vetus; tollit enim plenitudinem ejus a vesti-
mento, et pejor scissura fit. 17 Neque mittunt vinum novum in utres
veteres; alioquin rumpuntur utres, et vinum effunditur, et utres pereunt.
Sed vinum novum in utres novos mittunt, et ambo conservantur.

18 Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus accessit, et adorabat *Hæmor-*
eum, dicens : Domine, filia mea modo defuncta est; sed veni, impone *rhoissa sa-*
manum tuam super eam, et vivet. 19 Et surgens Jesus, sequebatur eum, *natur, filia*
et discipuli ejus. 20 Et ecce mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur duo- *Jairi susci-*
decim annis, accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti ejus. 21 Dicebat *tatur.*
enim intra se : Si tetigero tantum vestimentum ejus, salva ero. 22 At Jesus
conversus et videns eam, dixit : Confide, filia, fides tua te salvam fecit.
Et salva facta est mulier ex illa hora. 23 Et cum venisset Jesus in do-
mum principis, et vidisset tibicines et turbam tumultuantem, dicebat :
24 Recedite; non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum.
25 Et cum ejecta esset turba, intravit, et tenuit manum ejus. Et surrexit
puella. 26 Et exiit fama hæc in universam terram illam.

27 Et transeunte inde Jesu, secuti sunt eum duo cæci, clamantes et *Duo cæci*
dicentes : Miserere nostri, fili David. 28 Cum autem venisset domum, *vident.*
accesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Jesus : Creditis quia hoc possum
facere vobis? Dicunt ei : Utique, Domine. 29 Tunc tetigit oculos eorum,
dicens : Secundum fidem vestram fiat vobis. 30 Et aperti sunt oculi eorum.
Et comminatus est illis Jesus, dicens : Videte ne quis sciat. 31 Illi autem
exeuntes diffamaverunt eum in tota terra illa.

34] Marc. V, 17. Luc. VIII, 37. — 2] Marc. II, 3. Luc. V, 18. — 9] Marc. II, 14. Luc. V, 27. — 13] Os. VI, 6. Inf. XII, 7. — 13] I Tim. I, 15. — 14] Marc. II, 18. Luc. V, 33. — 18] Marc. V, 22. Luc. VIII, 41. — 20] Marc. V, 25. Luc. VIII, 43.

Sanatur dæmoniacus mutus.

32 Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium
habentem. 33 Et ejecto dæmonio, locutus est mutus, et miratæ sunt tur-
bæ, dicentes : Nunquam apparuit sic in Israel. 34 Pharisæi autem dice-
bant : In principe dæmoniorum ejicit dæmones.

§ V. — *Jesus et apostoli prædicant per civitates Galilææ.*

Jesus circuit civitates, docens et curans.

35 Et circuibat Jesus omnes civitates et castella, docens in synagogis
eorum, et prædicans evangelium regni, et curans omnem languorem et
omnem infirmitatem. 36 Videns autem turbas, misertus est eis, quia erant
vexati, et jacentes sicut oves non habentes pastorem. 37 Tunc dicit disci-
pulis suis : Messis quidem multa, operarii autem pauci. 38 Rogate ergo
Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.

Missio apostolorum. 1° Ipsorum potestas et nomina.

CAP. X. — 1 Et convocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potesta-
tem spirituum immundorum, ut ejicerent eos, et curarent omnem lan-
guorem et omnem infirmitatem. 2 Duodecim autem apostolorum nomina
sunt hæc : Primus Simon, qui dicitur Petrus, et Andreas frater ejus,
3 Jacobus Zebedæi et Joannes frater ejus, Philippus et Bartholomæus,
Thomas et Matthæus publicanus, Jacobus Alphæi et Thaddæus, 4 Simon
Cananæus et Judas Iscariotes, qui et tradidit eum.

2° Monita Domini Jesu 1. pro apostolorum prædicatione præsenti ;

5 Hos duodecim misit Jesus, præcipiens eis, dicens : In viam gentium
ne abieritis, et in civitates Samaritanorum ne intraveritis ; 6 sed potius
ite ad oves quæ perierunt domus Israel. 7 Euntes autem prædicate, dicen-
tes : Quia appropinquavit regnum cælorum. 8 Infirmos curate, mortuos
suscitate, leprosos mundate, dæmones ejicite ; gratis accepistis, gratis
date. 9 Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis
vestris ; 10 non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta,
neque virgam : dignus enim est operarius cibo suo. 11 In quamcumque
autem civitatem aut castellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus
sit ; et ibi manete donec exeatis. 12 Intrantes autem in domum, salutate
eam, dicentes : Pax huic domui. 13 Et si quidem fuerit domus illa digna,
veniet pax vestra super eam ; si autem non fuerit digna, pax vestra
revertetur ad vos. 14 Et quicumque non receperit vos, neque audierit ser-
mones vestros, exeuntes foras de domo vel civitate, excutite pulverem de
pedibus vestris. 15 Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum et
Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati.

2. pro apostolorum prædicationibus futuris ;

16 Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo pru-
dentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ. 17 Cavete autem ab
hominibus. Tradent enim vos in conciliis, et in synagogis suis flagella-
bunt vos. 18 Et ad præsides et ad reges ducemini propter me, in testimo-
nium illis et gentibus. 19 Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo
aut quid loquamini ; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.
20 Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur
in vobis. 21 Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium ; et
insurgent filii in parentes, et morte eos afficient. 22 Et eritis odio omni-
bus propter nomen meum. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic
salvus erit. 23 Cum autem persequentur vos in civitate ista, fugite in
aliam. Amen dico vobis, non consummabitis civitates Israel, donec veniat
Filius hominis.

3. sive pro apostolis, sive pro ipsorum successoribus in ministerio verbi.

24 Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum
suum. 25 Sufficit discipulo ut sit sicut magister ejus ; et servo, sicut do-
minus ejus. Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt, quanto magis
domesticos ejus ! 26 Ne ergo timueritis eos. Nihil enim est opertum, quod

---

32] Inf. XII, 22. Luc. XI, 14. — 35] Marc. VI, 6. — 37] Luc. X, 2. — 1] Marc. III, 13. Luc. VI, 13. IX, 1. — 6] Act. XIII, 46. — 9] Marc. VI, 8. Luc. IX, 3 et X, 4. — 16] Luc. X, 3. — 19] Luc. XII, 11. — 24] Luc. VI, 40. Joan. XIII, 16 et XV, 20. — 26] Marc. IV, 22. Luc. VIII, 17 et XII, 2.

non revelabitur ; et occultum, quod non scietur. 27 Quod dico vobis in
tenebris, dicite in lumine ; et quod in aure auditis, prædicate super tecta.
28 Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt
occidere ; sed potius timete eum qui potest et animam et corpus perdere
in gehennam. 29 Nonne duo passeres asse veneunt? et unus ex illis non
cadet super terram sine Patre vestro. 30 Vestri autem capilli capitis
omnes numerati sunt. 31 Nolite ergo timere : multis passeribus meliores
estis vos. 32 Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor
et ego eum coram Patre meo qui in cælis est. 33 Qui autem negaverit
me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo qui in cælis
est.

34 Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram ; non veni
pacem mittere, sed gladium. 35 Veni enim separare hominem adversus
patrem suum, et filiam adversus matrem suam, et nurum adversus socrum
suam. 36 Et inimici hominis, domestici ejus. 37 Qui amat patrem aut
matrem plus quam me, non est me dignus ; et qui amat filium aut filiam
super me, non est me dignus. 38 Et qui non accipit crucem suam et
sequitur me, non est me dignus. 39 Qui invenit animam suam, perdet
illam ; et qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. 40 Qui
recipit vos, me recipit ; et qui me recipit, recipit eum qui me misit.
41 Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ acci-
piet ; et qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet.
42 Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ fri-
gidæ tantum, in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem
suam.

§ VI. — *Jesus et Joannes.*

CAP. XI. — 1 Et factum est, cum consummasset Jesus præcipiens
duodecim discipulis suis, transiit inde, ut doceret et prædicaret in civi-
tatibus eorum. 2 Joannes autem cum audisset in vinculis opera Christi,
mittens duos de discipulis suis, 3 ait illi : Tu es qui venturus es, an
alium expectamus? 4 Et respondens Jesus, ait illis : Euntes renuntiate
Joanni quæ audistis et vidistis. 5 Cæci vident, claudi ambulant, leprosi
mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur.
6 Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me.

Legatio Joannis Baptistæ ad Jesum.

7 Illis autem abeuntibus, cœpit Jesus dicere ad turbas de Joanne :
Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? 8 Sed quid
existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiun-
tur, in domibus regum sunt. 9 Sed quid existis videre? prophetam? Etiam
dico vobis, et plus quam prophetam. 10 Hic est enim de quo scriptum
est : Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit
viam tuam ante te. 11 Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum
major Joanne Baptista ; qui autem minor est in regno cælorum, major
est illo. 12 A diebus autem Joannis Baptistæ usque nunc, regnum cælorum
vim patitur, et violenti rapiunt illud. 13 Omnes enim prophetæ et lex
usque ad Joannem prophetaverunt ; 14 et si vultis recipere, ipse est Elias,
qui venturus est. 15 Qui habet aures audiendi, audiat.

Præcursor a Domino laudatur,

16 Cui autem similem æstimabo generationem istam? Similis est pueris
sedentibus in foro, qui clamantes coæqualibus, 17 dicunt : Cecinimus
vobis, et non saltastis ; lamentavimus, et non planxistis. 18 Venit enim
Joannes, neque manducans, neque bibens, et dicunt : Dæmonium habet.
19 Venit Filius hominis manducans et bibens, et dicunt : Ecce homo

generatio præsens vituperatur.

29] II Reg. XIV, 11. Act. XXVII, 35. — 32] Marc. VIII, 38. Luc. IX, 26 et XII, 8. II Tim. II, 12. — 34] Luc. XII, 51. — 36] Mich. VII, 6. — 37] Luc. XIV, 26. — 38] Inf. XVI, 24. Marc. VIII, 34. Luc. XIV, 27. — 39] Luc. IX, 24. XVII, 33. Joan. XII, 25. — 40] Luc. X, 16. Joan. XIII, 20. — 42] Marc. IX, 40. — 2] Luc. VII, 18. — 5] Is. XXXV, 5 et LXI, 1. — 7] Luc. VII, 24. — 10] Mal. III, 1. Marc. I, 2. Luc. VII, 27. — 14] Mal. IV, 5.

vorax, et potator vini, publicanorum et peccatorum amicus. Et justifi-
cata est sapientia a filiis suis.

Væ Corozain, Bethsaidæ, Capharnaum!

20 Tunc cœpit exprobrare civitatibus in quibus factæ sunt plurimæ
virtutes ejus, quia non egissent pœnitentiam : 21 Væ tibi, Corozain! væ
tibi, Bethsaida! quia si in Tyro et Sidone factæ essent virtutes quæ
factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere pœnitentiam egissent.
22 Verumtamen dico vobis, Tyro et Sidoni remissius erit in die judicii
quam vobis. 23 Et tu, Capharnaum, numquid usque in cælum exaltaberis?
usque in infernum descendes; quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes
quæ factæ sunt in te, forte mansissent usque in hanc diem. 24 Verum-
tamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die judicii,
quam tibi.

Jesus homines ad se suaviter allicit.

25 In illo tempore respondens Jesus, dixit : Confiteor tibi, Pater,
Domine cæli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus,
et revelasti ea parvulis. 26 Ita, Pater, quoniam sic fuit placitum ante te.
27 Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo novit Filium, nisi
Pater; neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius reve-
lare. 28 Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam
vos. 29 Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum et
humilis corde; et invenietis requiem animabus vestris. 30 Jugum enim
meum suave est, et onus meum leve.

§ VII. — *Jesus et Pharisæi.*

Discipuli sabbato spicas evellunt.

CAP. XII. — 1 In illo tempore abiit Jesus per sata sabbato; discipuli
autem ejus esurientes cœperunt vellere spicas, et manducare. 2 Pharisæi
autem videntes, dixerunt ei : Ecce discipuli tui faciunt quod non licet
facere sabbatis. 3 At ille dixit eis : Non legistis quid fecerit David, quan-
do esuriit, et qui cum eo erant : 4 quomodo intravit in domum Dei, et
panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his qui
cum eo erant, nisi solis sacerdotibus? 5 Aut non legistis in lege quia
sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, et sine crimine sunt?
6 Dico autem vobis, quia templo major est hic. 7 Si autem sciretis quid
est : Misericordiam volo, et non sacrificium, nunquam condemnassetis
innocentes. 8 Dominus enim est Filius hominis etiam sabbati.

Jesus sabbato manum aridam curat.

9 Et cum inde transisset, venit in synagogam eorum. 10 Et ecce homo
manum habens aridam; et interrogabant eum, dicentes : Si licet sabbatis
curare? ut accusarent eum. 11 Ipse autem dixit illis : Quis erit ex vobis
homo qui habeat ovem unam, et si ceciderit hæc sabbatis in foveam,
nonne tenebit et levabit eam? 12 Quanto magis melior est homo ove! Ita-
que licet sabbatis benefacere. 13 Tunc ait homini : Extende manum
tuam. Et extendit, et restituta est sanitati sicut altera. 14 Exeuntes
autem pharisæi, consilium faciebant adversus eum, quomodo perderent
eum.

Christi mansuetudo ab Isaia prædicta.

15 Jesus autem sciens recessit inde, et secuti sunt eum multi, et cura-
vit eos omnes. 16 Et præcepit eis ne manifestum eum facerent, 17 ut
adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem : 18 Ecce
puer meus, quem elegi; dilectus meus, in quo bene complacuit animæ
meæ. Ponam spiritum meum super eum, et judicium gentibus nuntiabit.
19 Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem
ejus; 20 arundinem quassatam non confringet, et linum fumigans non
extinguet, donec ejiciat ad victoriam judicium. 21 Et in nomine ejus
gentes sperabunt.

21] Luc. X, 13. — 27] Joan. VI, 46. VII, 28. VIII, 19. X, 15. — 30] I Joan. V, 3. — 1] Marc. II, 23. Luc. VI, 1. — 3] I Reg. XXI, 6. — 5] Num. XXVIII, 9. — 7] I Reg. XV, 22. Eccl. IV, 17. Os. VI, 6. Sup. IX, 13. — 10] Marc. III, 1. Luc. VI, 6. — 11] Deut. XXII, 4. — 18] Is. XLII, 1.

Horrenda calumnia Pharisæorum ejusque confutatio.

[22] Tunc oblatus est ei dæmonium habens, cæcus et mutus, et curavit
eum, ita ut loqueretur et videret. [23] Et stupebant omnes turbæ, et dice-
bant : Numquid hic est filius David? [24] Pharisæi autem audientes,
dixerunt : Hic non ejicit dæmones nisi in Beelzebub, principe dæmonio-
rum.
[25] Jesus autem sciens cogitationes eorum, dixit eis : Omne regnum
divisum contra se, desolabitur ; et omnis civitas vel domus divisa contra
se, non stabit. [26] Et si Satanas Satanam ejicit, adversus se divisus est ;
quomodo ergo stabit regnum ejus? [27] Et si ego in Beelzebub ejicio dæ-
mones, filii vestri in quo ejiciunt? Ideo ipsi judices vestri erunt. [28] Si
autem ego in spiritu Dei ejicio dæmones, igitur pervenit in vos regnum
Dei. [29] Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, et vasa
ejus diripere, nisi prius alligaverit fortem? et tunc domum illius diripiet.
[30] Qui non est mecum, contra me est; et qui non congregat mecum,
spargit. [31] Ideo dico vobis : omne peccatum et blasphemia remittetur
hominibus ; Spiritus autem blasphemia non remittetur. [32] Et quicumque
dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit
contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque
in futuro. [33] Aut facite arborem bonam, et fructum ejus bonum ; aut
facite arborem malam, et fructum ejus malum : siquidem ex fructu
arbor agnoscitur. [34] Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui,
cum sitis mali? ex abundantia enim cordis os loquitur. [35] Bonus homo de
bono thesauro profert bona ; et malus homo de malo thesauro profert
mala. [36] Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum quod locuti
fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. [37] Ex verbis enim
tuis justificaberis, et ex verbis tuis condemnaberis.

Signum Jonæ prophetæ.

[38] Tunc responderunt ei quidam de scribis et pharisæis, dicentes :
Magister, volumus a te signum videre. [39] Qui respondens ait illis : Gene-
ratio mala et adultera signum quærit, et signum non dabitur ei, nisi
signum Jonæ prophetæ. [40] Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus
diebus et tribus noctibus, sic erit Filius hominis in corde terræ tribus
diebus et tribus noctibus. [41] Viri Ninivitæ surgent in judicio cum genera-
tione ista, et condemnabunt eam ; quia pœnitentiam egerunt in prædica-
tione Jonæ, et ecce plus quam Jonas hic. [42] Regina Austri surget in
judicio cum generatione ista, et condemnabit eam ; quia venit a finibus
terræ audire sapientiam Salomonis, et ecce plus quam Salomon hic.
[43] Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca
arida, quærens requiem, et non invenit. [44] Tunc dicit : Revertar in domum
meam, unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, scopis mundatam,
et ornatam. [45] Tunc vadit, et assumit septem alios spiritus secum nequio-
res se, et intrantes habitant ibi ; et fiunt novissima hominis illius pejora
prioribus. Sic erit et generationi huic pessimæ.

Mater et fratres Christi.

[46] Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus et fratres stabant
foris, quærentes loqui ei. [47] Dixit autem ei quidam : Ecce mater tua et
fratres tui foris stant, quærentes te. [48] At ipse respondens dicenti sibi,
ait : Quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei? Et extendens manum
in discipulos suos, dixit : Ecce mater mea et fratres mei. [50] Quicumque
enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, et
soror, et mater est.

24] Sup. IX, 34. Marc. III, 22. Luc. XI, 15. — 25] Luc. XI, 17. — 31] Marc. III, 28, 29. Luc. XII, 10. — 34] Luc. VI, 45. — 39] Inf. XVI, 4. Luc. XI, 29. I Cor. I, 22. — 39] Jon. II, 1. — 41] Jon. III, 5. — 42] III Reg. X, 1. II Par. IX, 1. — 43] Luc. XI, 24. — 45] II Petr. II, 20. — 46] Marc. III, 31. Luc. VIII, 19.

§ VIII. — *Parabolæ regni cælorum.*

Scena describitur.

CAP. XIII. — 1 In illo die exiens Jesus de domo, sedebat secus mare.
2 Et congregatæ sunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam ascendens
sederet; et omnis turba stabat in littore. 3 Et locutus est eis multa in pa-
rabolis, dicens :

Parabola seminatoris.

Ecce exiit qui seminat, seminare. 4 Et dum seminat, quædam cecide-
runt secus viam; et venerunt volucres cæli, et comederunt ea. 5 Alia
autem ceciderunt in petrosa, ubi non habebant terram multam; et conti-
nuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terræ : 6 sole autem orto
æstuaverunt; et quia non habebant radicem, aruerunt. 7 Alia autem ce-
ciderunt in spinas; et creverunt spinæ, et suffocaverunt ea. 8 Alia autem
ceciderunt in terram bonam; et dabant fructum, aliud centesimum,
aliud sexagesimum, aliud trigesimum. 9 Qui habet aures audiendi, au-
diat.

Quare Jesus loquatur in parabolis.

10 Et accedentes discipuli dixerunt ei : Quare in parabolis loqueris eis?
11 Qui respondens ait illis : Quia vobis datum est nosse mysteria regni
cælorum, illis autem non est datum. 12 Qui enim habet, dabitur ei, et
abundabit; qui autem non habet, et quod habet auferetur ab eo. 13 Ideo
in parabolis loquor eis, quia videntes non vident, et audientes non au-
diunt, neque intelligunt. 14 Et adimpletur in eis prophetia Isaiæ dicentis:
Auditu audietis, et non intelligetis; et videntes videbitis, et non videbi-
tis. 15 Incrassatum est enim cor populi hujus, et auribus graviter audie-
runt, et oculos suos clauserunt : ne quando videant oculis, et auribus au-
diant, et corde intelligant, et convertantur, et sanem eos. 16 Vestri autem
beati oculi, quia vident, et aures vestræ, quia audiunt. 17 Amen quippe
dico vobis, quia multi prophetæ et justi cupierunt videre quæ videtis, et
non viderunt; et audire quæ auditis, et non audierunt.

Parabola seminatoris explicatur.

18 Vos ergo audite parabolam seminantis. 19 Omnis qui audit verbum
regni, et non intelligit, venit malus, et rapit quod seminatum est in
corde ejus; hic est qui secus viam seminatus est. 20 Qui autem super
petrosa seminatus est, hic est qui verbum audit, et continuo cum gaudio
accipit illud; 21 non habet autem in se radicem, sed est temporalis: facta
autem tribulatione et persecutione propter verbum, continuo scandaliza-
tur. 22 Qui autem seminatus est in spinis, hic est qui verbum audit, et
sollicitudo sæculi istius, et fallacia divitiarum suffocat verbum, et sine
fructu efficitur. 23 Qui vero in terram bonam seminatus est, hic est qui
audit verbum, et intelligit, et fructum affert, et facit aliud quidem cen-
tesimum, aliud autem sexagesimum, aliud vero trigesimum.

Parabola zizaniorum.

24 Aliam parabolam proposuit illis, dicens : Simile factum est regnum
cælorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo. 25 Cum autem
dormirent homines, venit inimicus ejus, et superseminavit zizania in me-
dio tritici, et abiit. 26 Cum autem crevisset herba, et fructum fecisset,
tunc apparuerunt et zizania. 27 Accedentes autem servi patrisfamilias,
dixerunt ei : Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? Unde
ergo habet zizania? 28 Et ait illis : Inimicus homo hoc fecit. Servi autem
dixerunt ei : Vis, imus et colligimus ea? 29 Et ait : Non; ne forte colli-
gentes zizania, eradicetis simul cum eis et triticum. 30 Sinite utraque cre-
scere usque ad messem, et in tempore messis dicam messoribus : Colligite
primum zizania, et alligate ea in fasciculos ad comburendum; triticum
autem congregate in horreum meum.

Parabola grani sinapis.

31 Aliam parabolam proposuit eis, dicens : Simile est regnum cælorum
grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo. 32 Quod mini-

---

2] Marc. IV, 1. Luc. VIII, 4. — 12] Inf. XXV, 29. — 14] Is. VI, 9. Marc. IV, 12. Luc. VIII, 10. Joan. XII, 40. Act. XXVIII, 26. Rom. XI, 8. — 17] Luc. X, 24. — 24] Marc. IV, 26. — 31] Marc. IV, 31. Luc. XIII, 19.

mum quidem est omnibus seminibus ; cum autem creverit, majus est
omnibus oleribus, et fit arbor, ita ut volucres cæli veniant et habitent in
ramis ejus.

Parabola fermenti.

33 Aliam parabolam locutus est eis : Simile est regnum cælorum fer-
mento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fer-
mentatum est totum.

Parabolæ Jesu in psalmis prædictæ.

34 Hæc omnia locutus est Jesus in parabolis ad turbas ; et sine para-
bolis non loquebatur eis, 35 ut impleretur quod dictum erat per prophetam
dicentem : Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita a consti-
tutione mundi.

Parabola zizaniorum explicatur.

36 Tunc dimissis turbis, venit in domum, et accesserunt ad eum disci-
puli ejus, dicentes : Edissere nobis parabolam zizaniorum agri. 37 Qui
respondens ait illis : Qui seminat bonum semen, est Filius hominis.
38 Ager autem est mundus. Bonum vero semen, hi sunt filii regni. Zizania
autem, filii sunt nequam. 39 Inimicus autem qui seminavit ea, est diabo-
lus. Messis vero, consummatio sæculi est. Messores autem, angeli sunt.
40 Sicut ergo colliguntur zizania et igni comburuntur, sic erit in consum-
matione sæculi. 41 Mittet Filius hominis angelos suos, et colligent de
regno ejus omnia scandala et eos qui faciunt iniquitatem, 42 et mittent
eos in caminum ignis. Ibi erit fletus et stridor dentium. 43 Tunc justi ful-
gebunt sicut sol in regno Patris eorum. Qui habet aures audiendi, au-
diat.

Parabola thesauri absconditi.

44 Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro; quem qui
invenit homo, abscondit, et præ gaudio illius vadit, et vendit universa
quæ habet, et emit agrum illum.

Parabola margaritæ.

45 Iterum simile est regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bo-
nas margaritas. 46 Inventa autem una pretiosa margarita, abiit, et ven-
didit omnia quæ habuit, et emit eam.

Parabola sagenæ.

47 Iterum simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare, et ex
omni genere piscium congreganti. 48 Quam cum impleta esset educentes,
et secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras mi-
serunt. 49 Sic erit in consummatione sæculi : exibunt angeli, et separabunt
malos de medio justorum, 50 et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit
fletus et stridor dentium.

Conclusio parabolarum regni cælestis.

51 Intellexistis hæc omnia ? Dicunt ei : Etiam. 52 Ait illis : Ideo omnis
scriba doctus in regno cælorum similis est homini patrifamilias, qui pro-
fert de thesauro suo nova et vetera.

§ IX. — *Itinera varia, crescente ira Pharisæorum.*

Jesus in Nazareth despicitur.

53 Et factum est, cum consummasset Jesus parabolas istas, transiit
inde. 54 Et veniens in patriam suam, docebat eos in synagogis eorum, ita
ut mirarentur et dicerent : Unde huic sapientia hæc et virtutes ? 55 Nonne
hic est fabri filius ? Nonne mater ejus dicitur Maria ? et fratres ejus, Ja-
cobus, et Joseph, et Simon, et Judas ? 56 Et sorores ejus nonne omnes
apud nos sunt ? Unde ergo huic omnia ista ? 57 Et scandalizabantur in
eo. Jesus autem dixit eis : Non est propheta sine honore, nisi in patria
sua et in domo sua. 58 Et non fecit ibi virtutes multas, propter increduli-
tatem illorum.

Herodis singularis opinio de Jesu ; Præcursoris decollatio.

CAP. XIV. — 1 In illo tempore audivit Herodes tetrarcha famam Jesu,
2 et ait pueris suis : Hic est Joannes Baptista ; ipse surrexit a mortuis, et
ideo virtutes operantur in eo. 3 Herodes enim tenuit Joannem et alligavit
eum, et posuit in carcerem, propter Herodiadem, uxorem fratris sui.

33] Luc. XIII, 21. — 35] Ps. LXXVII, 2. — 36] Marc. IV, 34. — 39] Apoc. XIV, 15. — 43] Sap. III, 7. Dan. XII, 3. — 54] Marc. VI, 1. Luc. IV, 16. — 55] Joan. VI, 42. — 1] Marc. VI, 14. Luc. IX, 7. — 3] Marc. VI, 17. Luc. III, 19.

4 Dicebat enim illi Joannes : Non licet tibi habere eam. 5 Et volens illum occidere, timuit populum, quia sicut prophetam eum habebant.

6 Die autem natalis Herodis, saltavit filia Herodiadis in medio, et placuit Herodi. 7 Unde cum juramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo. 8 At illa præmonita a matre sua : Da mihi, inquit, hic in disco caput Joannis Baptistæ. 9 Et contristatus est rex ; propter juramentum autem et eos qui pariter recumbebant, jussit dari. 10 Misitque et decollavit Joannem in carcere. 11 Et allatum est caput ejus in disco, et datum est puellæ, et attulit matri suæ. 12 Et accedentes discipuli ejus tulerunt corpus ejus, et sepelierunt illud, et venientes nuntiaverunt Jesu.

Prima multiplicatio panum.

13 Quod cum audisset Jesus, secessit inde in navicula in locum desertum seorsum ; et cum audissent turbæ, secutæ sunt eum pedestres de civitatibus. 14 Et exiens vidit turbam multam, et misertus est eis, et curavit languidos eorum. 15 Vespere autem facto, accesserunt ad eum discipuli ejus, dicentes : Desertus est locus, et hora jam præteriit ; dimitte turbas, ut euntes in castella emant sibi escas. 16 Jesus autem dixit eis : Non habent necesse ire ; date illis vos manducare. 17 Responderunt ei : Non habemus hic nisi quinque panes et duos pisces. 18 Qui ait eis : Afferte mihi illos huc. 19 Et cum jussisset turbam discumbere super fœnum, acceptis quinque panibus et duobus piscibus, aspiciens in cælum benedixit et fregit, et dedit discipulis panes, discipuli autem turbis. 20 Et manducaverunt omnes, et saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos. 21 Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum, exceptis mulieribus et parvulis.

Jesus ambulat super aquas.

22 Et statim compulit Jesus discipulos ascendere in naviculam, et præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas. 23 Et dimissa turba, ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto, solus erat ibi. 24 Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus ; erat enim contrarius ventus. 25 Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans super mare. 26 Et videntes eum super mare ambulantem, turbati sunt, dicentes : Quia phantasma est. Et præ timore clamaverunt. 27 Statimque Jesus locutus est eis, dicens : Habete fiduciam ; ego sum, nolite timere. 28 Respondens autem Petrus dixit : Domine, si tu es, jube me ad te venire super aquas. 29 At ipse ait : Veni. Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super aquam ut veniret ad Jesum. 30 Videns vero ventum validum, timuit ; et cum cœpisset mergi, clamavit, dicens : Domine, salvum me fac. 31 Et continuo Jesus, extendens manum, apprehendit eum ; et ait illi : Modicæ fidei, quare dubitasti ? 32 Et cum ascendissent in naviculam, cessavit ventus. 33 Qui autem in navicula erant venerunt et adoraverunt eum, dicentes : Vere Filius Dei es.

Multos curat in terra Genesar.

34 Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesar. 35 Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, et obtulerunt ei omnes male habentes. 36 Et rogabant eum ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt salvi facti sunt.

De vera et falsa munditia disputatio.

CAP. XV. — 1 Tunc accesserunt ad eum ab Jerosolymis scribæ et pharisæi, dicentes : 2 Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum ? non enim lavant manus suas cum panem manducant. 3 Ipse autem respondens ait illis : Quare et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram ? Nam Deus dixit : 4 Honora patrem et matrem ; et : Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. 5 Vos autem dicitis : Quicumque dixerit patri vel matri : Munus quodcumque est ex me tibi proderit ; 6 et non honorificabit patrem suum aut matrem suam ; et irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram. 7 Hypocritæ,

---

5] Inf. XXI, 26. — 13] Marc. VI, 31. Luc. IX, 10. Joan. VI, 1. — 17] Joan. VI, 9. — 22] Marc. VI, 45. — 23] Joan. VI, 15. — 34] Marc. VI, 53. — 1] Marc. VII, 1. — 2] Marc. VII, 5. — 4] Ex. XX, 12. Deut. V, 16. Eph. VI, 2. Ex. XXI, 17. Lev. XX, 9. Prov. XX, 20.

bene prophetavit de vobis Isaias, dicens : 8 Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me. 9 Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas et mandata hominum. 10 Et convocatis ad se turbis, dixit eis : Audite et intelligite. 11 Non quod intrat in os coinquinat hominem ; sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

12 Tunc accedentes discipuli ejus, dixerunt ei : Scis quia pharisæi, audito verbo hoc, scandalizati sunt? 13 At ille respondens ait : Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus cælestis, eradicabitur. 14 Sinite illos : cæci sunt, et duces cæcorum ; cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt. 15 Respondens autem Petrus, dixit ei : Edissere nobis parabolam istam. 16 At ille dixit : Adhuc et vos sine intellectu estis? 17 Non intelligitis quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, et in secessum emittitur? 18 Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, et ea coinquinant hominem. 19 De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ. 20 Hæc sunt quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare non coinquinat hominem.

Mulier Chananæa.

21 Et egressus inde Jesus, secessit in partes Tyri et Sidonis. 22 Et ecce mulier Chananæa, a finibus illis egressa, clamavit, dicens ei : Miserere mei, Domine, fili David ; filia mea male a dæmonio vexatur. 23 Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli ejus rogabant eum, dicentes : Dimitte eam, quia clamat post nos. 24 Ipse autem respondens ait : Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel. 25 At illa venit, et adoravit eum, dicens : Domine, adjuva me. 26 Qui respondens ait : Non est bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus. 27 At illa dixit : Etiam, Domine ; nam et catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum. 28 Tunc respondens Jesus, ait illi : O mulier, magna est fides tua ; fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia ejus ex illa hora.

Secunda multiplicatio panum.

29 Et cum transisset inde Jesus, venit secus mare Galilææ ; et ascendens in montem, sedebat ibi. 30 Et accesserunt ad eum turbæ multæ, habentes secum mutos, cæcos, claudos, debiles et alios multos ; et projecerunt eos ad pedes ejus, et curavit eos : 31 ita ut turbæ mirarentur, videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes ; et magnificabant Deum Israel. 32 Jesus autem, convocatis discipulis suis, dixit : Misereor turbæ, quia triduo jam perseverant mecum, et non habent quod manducent ; et dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via. 33 Et dicunt ei discipuli : Unde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam? 34 Et ait illis Jesus : Quot habetis panes? At illi dixerunt : Septem, et paucos pisciculos. 35 Et præcepit turbæ ut discumberent super terram. 36 Et accipiens septem panes et pisces, et gratias agens, fregit et dedit discipulis suis, et discipuli dederunt populo. 37 Et comederunt omnes, et saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis tulerunt, septem sportas plenas. 38 Erant autem qui manducaverunt quatuor millia hominum, extra parvulos et mulieres. 39 Et dimissa turba, ascendit in naviculam, et venit in fines Magedan.

Signum de cælo.

CAP. XVI. — 1 Et accesserunt ad eum pharisæi et sadducæi tentantes ; et rogaverunt eum ut signum de cælo ostenderet eis. 2 At ille respondens ait illis : Facto vespere, dicitis : Serenum erit, rubicundum est enim cælum. 3 Et mane : Hodie tempestas, rutilat enim triste cælum. 4 Faciem ergo cæli dijudicare nostis ; signa autem temporum non potestis scire! Generatio mala et adultera signum quærit ; et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophetæ. Et relictis illis, abiit.

Cavendum a fermento Pharisæorum.

5 Et cum venissent discipuli ejus trans fretum, obliti sunt panes accipere. 6 Qui dixit illis : Intuemini, et cavete a fermento pharisæorum et

8] Is. XXIX, 23. Marc. VII, 6. — 13] Joan. XV, 2. — 14] Luc. VI, 39. — 15] Marc. VII, 17. — 21] Marc. VII, 24. — 24] Sup. X, 6. Joan. X, 3. — 30] Is. XXXV, 5. — 32] Marc. VIII, 1. — 1] Marc. VIII, 11. — 2] Luc. XII, 54. — 4] Sup. XII, 39. Jon. II, 1. — 6] Marc. VIII, 15. Luc. XII, 1.

sadducæorum. 7 At illi cogitabant intra se, dicentes : Quia panes non ac-
cepimus. 8 Sciens autem Jesus, dixit : Quid cogitatis intra vos, modicæ
fidei, quia panes non habetis ? 9 Nondum intelligitis, neque recordamini
quinque panum in quinque millia hominum, et quot cophinos sumpsistis ?
10 Neque septem panum in quatuor millia hominum, et quot sportas sum-
psistis ? 11 Quare non intelligitis quia non de pane dixi vobis : Cavete a
fermento pharisæorum et sadducæorum ? 12 Tunc intellexerunt quia non
dixerit cavendum a fermento panum, sed a doctrina pharisæorum et sad-
ducæorum.

§ X. — *Culmen ministerii Jesu in Galilæa.*

Petri confessio et merces magnifica.

13 Venit autem Jesus in partes Cæsareæ Philippi; et interrogabat disci-
pulos suos, dicens : Quem dicunt homines esse Filium hominis. 14 At illi
dixerunt : Alii Joannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero Jere-
miam, aut unum ex prophetis. 15 Dicit illis Jesus : Vos autem quem me
esse dicitis ? 16 Respondens Simon Petrus dixit : Tu es Christus, Filius
Dei vivi. 17 Respondens autem Jesus, dixit ei : Beatus es, Simon Barjona,
quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est.
18 Et ego dico tibi quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo ec-
clesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. 19 Et tibi
dabo claves regni cælorum; et quodcumque ligaveris super terram erit
ligatum et in cælis, et quodcumque solveris super terram erit solutum et
in cælis. 20 Tunc præcepit discipulis suis ut nemini dicerent quia ipse
esset Jesus Christus.

Christi mors et resurrectio prædicuntur.

21 Exinde cœpit Jesus ostendere discipulis suis quia oporteret eum ire
Jerosolymam, et multa pati a senioribus et scribis et principibus sacer-
dotum, et occidi, et tertia die resurgere. 22 Et assumens eum Petrus, cœ-
pit increpare illum, dicens : Absit a te, Domine; non erit tibi hoc. 23 Qui
conversus, dixit Petro : Vade post me, satana; scandalum es mihi : quia
non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum.

Abnegationis necessitas inculcatur.

24 Tunc Jesus dixit discipulis suis : Si quis vult post me venire, abne-
get semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. 25 Qui enim vo-
luerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem perdiderit
animam suam propter me, inveniet eam. 26 Quid enim prodest homini si
mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Aut
quam dabit homo commutationem pro anima sua? 27 Filius enim hominis
venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis; et tunc reddet unicuique
secundum opera ejus. 28 Amen dico vobis, sunt quidam de hic stantibus
qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in
regno suo.

Christi transfiguratio.

CAP. XVII. — 1 Et post dies sex assumit Jesus Petrum, et Jacobum,
et Joannem fratrem ejus, et ducit illos in montem excelsum seorsum;
2 et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies ejus sicut sol, vesti-
menta autem ejus facta sunt alba sicut nix. 3 Et ecce apparuerunt illis
Moyses et Elias, cum eo loquentes. 4 Respondens autem Petrus, dixit ad
Jesum : Domine, bonum est nos hic esse; si vis, faciamus hic tria taber-
nacula, tibi unum, Moysi unum, et Eliæ unum. 5 Adhuc eo loquente,
ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens : Hic est
Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui; ipsum audite. 6 Et
audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, et timuerunt valde. 7 Et
accessit Jesus et tetigit eos; dixitque eis : Surgite, et nolite timere.
8 Levantes autem oculos suos, neminem viderunt nisi solum Jesum.

9] Sup. XIV, 17. Joan. VI, 9. — 10] Sup. XV, 34. — 13] Marc. VIII, 27. — 14] Marc. VIII, 28. Luc. IX, 19. — 16] Joan. VI, 70. — 18] Joan. I, 42. — 19] Is. XXII, 22. Joan. XX, 23. — 23] Marc. VIII, 33. — 24] Sup. X, 38. Luc. IX, 23 et XIV, 27. — 25] Luc. XVII, 33. Joan. XII, 25. — 27] Act. XVII, 31. Rom. II, 6. — 28] Marc. VIII, 39. Luc. IX, 27. — 1] Marc. IX, 1. Luc. IX, 28. — 5] Sup. III, 17. II Petr. I, 17.

De Elia venturo.

9 Et descendentibus illis de monte, præcepit eis Jesus, dicens : Nemini
dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat. 10 Et interro-
gaverunt eum discipuli, dicentes : Quid ergo scribæ dicunt quod Eliam
oporteat primum venire ? 11 At ille respondens ait eis : Elias quidem ven-
turus est, et restituet omnia. 12 Dico autem vobis quia Elias jam venit ; et
non cognoverunt eum, sed fecerunt in eo quæcumque voluerunt. Sic et
Filius hominis passurus est ab eis. 13 Tunc intellexerunt discipuli quia de
Joanne Baptista dixisset eis.

Curatio lunatici.

14 Et cum venisset ad turbam, accessit ad eum homo genibus provolu-
tus ante eum, dicens : Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est et
male patitur ; nam sæpe cadit in ignem, et crebro in aquam. 15 Et obtuli
eum discipulis tuis, et non potuerunt curare eum. 16 Respondens autem
Jesus ait : O generatio incredula et perversa, quousque ero vobiscum ?
usquequo patiar vos ? Afferte huc illum ad me. 17 Et increpavit illum
Jesus ; et exiit ab eo dæmonium, et curatus est puer ex illa hora. 18 Tunc
accesserunt discipuli ad Jesum secreto, et dixerunt : Quare nos non po-
tuimus ejicere illum ? 19 Dixit illis Jesus : Propter incredulitatem vestram.
Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dice-
tis monti huic : Transi hinc illuc, et transibit ; et nihil impossibile erit
vobis. 20 Hoc autem genus non ejicitur nisi per orationem et jejunium.

Passio iterum prædicitur.

21 Conversantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Jesus : Filius homi-
nis tradendus est in manus hominum, 22 et occident eum ; et tertia die
resurget. Et contristati sunt vehementer.

Didrachma solutum.

23 Et cum venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipie-
bant, ad Petrum, et dixerunt ei : Magister vester non solvit didrachma ?
24 Ait : Etiam. Et cum intrasset in domum, prævenit eum Jesus, dicens :
Quid tibi videtur, Simon ? Reges terræ, a quibus accipiunt tributum vel
censum ? a filiis suis an ab alienis ? 25 Et ille dixit : Ab alienis. Dixit illi
Jesus : Ergo liberi sunt filii. 26 Ut autem non scandalizemus eos, vade
ad mare et mitte hamum, et eum piscem qui primus ascenderit, tolle ; et
aperto ore ejus, invenies staterem : illum sumens, da eis pro me et te.

Monita Christi ad discipulos : 1º de humilitate ;

CAP. XVIII. — 1 In illa hora accesserunt discipuli ad Jesum, dicen-
tes : Quis, putas, major est in regno cælorum ? 2 Et advocans Jesus par-
vulum, statuit eum in medio eorum, 3 et dixit : Amen dico vobis, nisi
conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum
cælorum. 4 Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est
major in regno cælorum.

2º contra scandalum ;

5 Et qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit.
6 Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt,
expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in
profundum maris. 7 Væ mundo a scandalis ! Necesse est enim ut veniant
scandala. Verumtamen væ homini illi per quem scandalum venit ! 8 Si
autem manus tua vel pes tuus scandalizat te, abscide eum et projice abs
te ; bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas
manus vel duos pedes habentem, mitti in ignem æternum. 9 Et si oculus
tuus scandalizat te, erue eum et projice abs te ; bonum tibi est cum uno
oculo in vitam intrare, quam duos oculos habentem, mitti in gehennam
ignis.

3º de pretio animarum, proposita parabola ovis perditæ ;

10 Videte ne contemnatis unum ex his pusillis ; dico enim vobis quia
angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei qui in cælis est.
11 Venit enim Filius hominis salvare quod perierat. 12 Quid vobis videtur ?
Si fuerint alicui centum oves, et erraverit una ex eis, nonne relinquit
nonaginta novem in montibus, et vadit quærere eam quæ erravit ? 13 Et

10] Marc. IX, 10. — 11] Mal. IV, 5. — 12] Sup. XI, 14 et XIV, 10. — 14] Marc. IX, 16. Luc. IX, 38. — 19] Luc. XVII, 6. — 21] Inf. XX, 18. Marc. IX, 30. Luc. IX, 44. — 1] Marc. IX, 33. Luc. IX, 46. — 2] Inf. XIX, 14. — 3] I Cor. XIV, 20. — 6] Marc. IX, 41. Luc. XVII, 2. — 8] Sup. V, 30. Marc. IX, 42. — 10] Ps. XXXIII 11] Luc. XIX, 10. — 12] Luc. XV, 4.

si contigerit ut inveniat eam, amen dico vobis, quia gaudet super eam
magis quam super nonaginta novem quæ non erraverunt. [14] Sic non est
voluntas ante Patrem vestrum qui in cælis est, ut pereat unus de pusillis
istis.

4° de correctione fraterna;

[15] Si autem peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum inter te
et ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. [16] Si autem te
non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel
trium testium stet omne verbum. [17] Quod si non audierit eos, dic ecclesiæ;
si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.
[18] Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram erunt
ligata et in cælo, et quæcumque solveritis super terram erunt soluta et
in cælo. [19] Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram,
de omni re quamcumque petierint fiet illis a Patre meo qui in cælis
est. [20] Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in
medio eorum.

5° de condonatione injuriarum, proposita parabola servi debitoris.

[21] Tunc accedens Petrus ad eum, dixit : Domine, quoties peccabit in
me frater meus et dimittam ei? usque septies? [22] Dicit illi Jesus : Non
dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.
[23] Ideo assimilatum est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem
ponere cum servis suis. [24] Et cum cœpisset rationem ponere, oblatus
est ei unus qui debebat ei decem millia talenta. [25] Cum autem non haberet
unde redderet, jussit eum dominus ejus venundari, et uxorem ejus,
et filios, et omnia quæ habebat, et reddi. [26] Procidens autem servus ille,
orabat eum, dicens : Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi.
[27] Misertus autem dominus servi illius, dimisit eum, et debitum dimisit
ei. [28] Egressus autem servus ille, invenit unum de conservis suis, qui debebat
ei centum denarios; et tenens suffocabat eum, dicens : Redde quod
debes. [29] Et procidens conservus ejus, rogabat eum, dicens : Patientiam
habe in me, et omnia reddam tibi. [30] Ille autem noluit; sed abiit, et misit
eum in carcerem donec redderet debitum. [31] Videntes autem conservi
ejus quæ fiebant, contristati sunt valde; et venerunt, et narraverunt domino
suo omnia quæ facta fuerant. [32] Tunc vocavit illum dominus suus,
et ait illi : Serve nequam, omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me;
[33] nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tui misertus
sum? [34] Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque
redderet universum debitum. [35] Sic et Pater meus cælestis faciet vobis, si
non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

§ XI. — *Ultimum Jesu iter in Jerusalem.*

De matrimonio et virginitate.

CAP. XIX. — [1] Et factum est, cum consummasset Jesus sermones
istos, migravit a Galilæa, et venit in fines Judææ trans Jordanem. [2] Et
secutæ sunt eum turbæ multæ, et curavit eos ibi. [3] Et accesserunt ad
eum pharisæi, tentantes eum et dicentes : Si licet homini dimittere uxorem
suam quacumque ex causa? [4] Qui respondens, ait eis : Non legistis
quia qui fecit hominem ab initio, masculum et feminam fecit eos; et
dixit : [5] Propter hoc dimittet homo patrem et matrem, et adhærebit uxori
suæ, et erunt duo in carne una? [6] Itaque jam non sunt duo, sed una caro.
Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. [7] Dicunt illi : Quid ergo
Moyses mandavit dare libellum repudii, et dimittere? [8] Ait illis : Quoniam
Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras;
ab initio autem non fuit sic. [9] Dico autem vobis quia quicumque dimiserit

15] Lev. XIX, 17. Eccli. XIX, 13. Luc. XVII, 3. Jac. V, 19. — 16] Deut. XIX, 15. Joan. VIII, 17. II Cor. XIII, 1. Hebr. X, 28. — 17] I Cor. V, 11. II Thess. III, 14. — 18] Joan. XX, 23. — 21] Luc. XVII, 4. — 1] Marc. X, 1. — 3] Marc. X, 2. — 4] Gen. I, 27. — 5] Gen. II, 24. I Cor. VI, 16. Eph. V, 31. — 7] Deut. XXIV, 1. — 9] Sup. V, 32. Marc. X, 11. Luc. XVI, 18. I Cor. VII, 10.

uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mœchatur; et qui
dimissam duxerit, mœchatur.

10 Dicunt ei discipuli ejus : Si ita est causa hominis cum uxore, non
expedit nubere. 11 Qui dixit illis : Non omnes capiunt verbum istud, sed
quibus datum est. 12 Sunt enim eunuchi qui de matris utero sic nati
sunt, et sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus, et sunt eunuchi qui
seipsos castraverunt propter regnum cælorum. Qui potest capere capiat.

Benedictio puerorum.

13 Tunc oblati sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret et oraret. Disci-
puli autem increpabant eos. 14 Jesus vero ait eis : Sinite parvulos, et nolite
eos prohibere ad me venire; talium est enim regnum cælorum. 15 Et cum
imposuisset eis manus, abiit inde.

Periculum divitiarum ostenditur 1° per exemplum adolescentis divitis;

16 Et ecce unus accedens ait illi : Magister bone, quid boni faciam ut
habeam vitam æternam? 17 Qui dixit ei : Quid me interrogas de bono?
Unus est bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata.
18 Dixit illi : Quæ? Jesus autem dixit : Non homicidium facies; Non
adulterabis; Non facies furtum; Non falsum testimonium dices; 19 Ho-
nora patrem tuum et matrem tuam; et, Diliges proximum tuum sicut
teipsum. 20 Dicit illi adolescens : Omnia hæc custodivi a juventute mea;
quid adhuc mihi deest? 21 Ait illi Jesus : Si vis perfectus esse, vade,
vende quæ habes et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo; et
veni, sequere me. 22 Cum audisset autem adolescens verbum, abiit tristis;
erat enim habens multas possessiones.

2° per verba Domini Jesu.

23 Jesus autem dixit discipulis suis : Amen dico vobis, quia dives diffi-
cile intrabit in regnum cælorum. 24 Et iterum dico vobis : Facilius est
camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum
cælorum. 25 Auditis autem his, discipuli mirabantur valde, dicentes :
Quis ergo poterit salvus esse? 26 Aspiciens autem Jesus, dixit illis : Apud
homines hoc impossibile est; apud Deum autem omnia possibilia sunt.

Præmium omnia dimittentis pro Christi sequela.

27 Tunc respondens Petrus, dixit ei : Ecce nos reliquimus omnia, et
secuti sumus te; quid ergo erit nobis? 28 Jesus autem dixit illis : Amen
dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit
Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duo-
decim, judicantes duodecim tribus Israel. 29 Et omnis qui reliquerit do-
mum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut
filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam
æternam possidebit. 30 Multi autem erunt primi novissimi, et novissimi
primi.

Parabola de operariis in vinea.

CAP. XX. — 1 Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui
exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. 2 Conventione
autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam.
3 Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos. 4 Et
dixit illis : Ite et vos in vineam meam, et quod justum fuerit dabo vobis.
5 Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam et nonam horam,
et fecit similiter. 6 Circa undecimam vero exiit, et invenit alios stantes,
et dicit illis : Quid hic statis tota die otiosi? 7 Dicunt ei : Quia nemo nos
conduxit. Dicit illis : Ite et vos in vineam meam. 8 Cum sero autem fa-
ctum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo : Voca operarios, et
redde illis mercedem, incipiens a novissimis usque ad primos. 9 Cum ve-
nissent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos
denarios. 10 Venientes autem et primi, arbitrati sunt quod plus essent
accepturi; acceperunt autem et ipsi singulos denarios. 11 Et accipientes
murmurabant adversus patremfamilias, 12 dicentes : Hi novissimi una
hora fecerunt, et pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei et
æstus. 13 At ille respondens uni eorum, dixit : Amice, non facio tibi in-

---

13] Marc. X, 13. Luc. XVIII, 15. — 14] Sup. XVIII, 3 — 16] Marc. X, 17. Luc. XVIII, 18. —
18] Exod. XX, 13. — 30] Inf. XX, 16. Marc. X, 31. Luc. XIII, 30.

juriam; nonne ex denario convenisti mecum? [14] Tolle quod tuum est,
et vade; volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. [15] Aut non licet
mihi quod volo facere? an oculus tuus nequam est quia ego bonus sum?
[16] Sic erunt novissimi primi, et primi novissimi; multi enim sunt vocati,
pauci vero electi.

Passio Jesu tertia vice prædicta.

[17] Et ascendens Jesus Jerosolymam, assumpsit duodecim discipulos
secreto, et ait illis : [18] Ecce ascendimus Jerosolymam, et Filius hominis
tradetur principibus sacerdotum et scribis; et condemnabunt eum morte,
[19] et tradent eum gentibus ad illudendum, et flagellandum, et crucifigen-
dum; et tertia die resurget.

Petitio matris filiorum Zebedæi.

[20] Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans
et petens aliquid ab eo. [21] Qui dixit ei : Quid vis? Ait illi : Dic ut sedeant
hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram in regno
tuo. [22] Respondens autem Jesus dixit : Nescitis quid petatis. Potestis
bibere calicem quem ego bibiturus sum? Dicunt ei : Possumus. [23] Ait
illis : Calicem quidem meum bibetis; sedere autem ad dexteram meam
vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre
meo. [24] Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus. [25] Jesus
autem vocavit eos ad se, et ait : Scitis quia principes gentium dominan-
tur eorum, et qui majores sunt potestatem exercent in eos. [26] Non ita erit
inter vos; sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister.
[27] Et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. [28] Sicut Filius
hominis non venit ministrari, sed ministrare, et dare animam suam red-
emptionem pro multis.

Duo cæci sanati prope Jericho.

[29] Et egredientibus illis ab Jericho, secuta est eum turba multa. [30] Et
ecce duo cæci, sedentes secus viam, audierunt quia Jesus transiret; et
clamaverunt, dicentes : Domine, miserere nostri, fili David. [31] Turba autem
increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes : Domine,
miserere nostri, fili David. [32] Et stetit Jesus, et vocavit eos, et ait : Quid
vultis ut faciam vobis? [33] Dicunt illi : Domine, ut aperiantur oculi nostri.
[34] Misertus autem eorum Jesus, tetigit oculos eorum. Et confestim vide-
runt, et secuti sunt eum.

PARS TERTIA

ULTIMI DIES DOMINI JESU

§ I. — *Jesus triumphaliter ingreditur Jerosolymam.*

Christi triumphus.

CAP. XXI. — [1] Et cum appropinquassent Jerosolymis, et venissent
Bethphage ad montem Oliveti, tunc Jesus misit duos discipulos, [2] dicens
eis : Ite in castellum quod contra vos est, et statim invenietis asinam
alligatam, et pullum cum ea : solvite, et adducite mihi; [3] et si quis vobis
aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet, et confestim dimit-
tet eos. [4] Hoc autem totum factum est ut adimpleretur quod dictum est
per prophetam dicentem : [5] Dicite filiæ Sion : Ecce Rex tuus venit tibi
mansuetus, sedens super asinam et pullum filium subjugalis. [6] Euntes
autem discipuli, fecerunt sicut præcepit illis Jesus. [7] Et adduxerunt asi-
nam et pullum, et imposuerunt super eos vestimenta sua, et eum desuper
sedere fecerunt. [8] Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via;
alii autem cædebant ramos de arboribus, et sternebant in via. [9] Turbæ
autem quæ præcedebant et quæ sequebantur clamabant, dicentes : Ho-

---

16] Sup. XIX, 30. Marc. X, 31. Luc. XIII, 30. — 17] Marc. X, 32. Luc. XVIII, 31. — 20] Marc. X, 35. — 24] Marc. X, 41. — 25] Luc. XXII, 25. — 28] Phil. II, 7. — 29] Marc. X, 46. Luc. XVIII, 35. — 1] Marc. XI, 1. Luc. XIX, 29. — 5] Is. LXII, 11. Zach. IX, 9. Joan. XII, 15. — 9] Ps. CXVII, 26. Marc. XI, 10. Luc. XIX, 38.

sanna filio David! benedictus qui venit in nomine Domini; hosanna in altissimis! 10 Et cum intrasset Jerosolymam, commota est universa civitas, dicens: Quis est hic? 11 Populi autem dicebant: Hic est Jesus, propheta Nazareth Galilææ.

§ II. — *Christi ministerium in Jerusalem instante Passione.*

Venditores e templo ejecti.

12 Et intravit Jesus in templum Dei; et ejiciebat omnes vendentes et ementes in templo, et mensas numulariorum et cathedras vendentium columbas evertit; 13 et dicit eis: Scriptum est: Domus mea domus orationis vocabitur; vos autem fecistis illam speluncam latronum. 14 Et accesserunt ad eum cæci et claudi in templo, et sanavit eos. 15 Videntes autem principes sacerdotum et scribæ mirabilia quæ fecit, et pueros clamantes in templo et dicentes: Hosanna filio David! indignati sunt, 16 et dixerunt ei: Audis quid isti dicunt? Jesus autem dixit eis: Utique. Nunquam legistis: Quia ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem? 17 Et relictis illis, abiit foras extra civitatem in Bethaniam, ibique mansit.

Ficulnea arefacta.

18 Mane autem revertens in civitatem, esuriit. 19 Et videns fici arborem unam secus viam, venit ad eam, et nihil invenit in ea nisi folia tantum; et ait illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea. 20 Et videntes discipuli mirati sunt, dicentes: Quomodo continuo aruit? 21 Respondens autem Jesus, ait eis: Amen dico vobis, si habueritis fidem, et non hæsitaveritis, non solum de ficulnea facietis, sed et si monti huic dixeritis: Tolle, et jacta te in mare, fiet. 22 Et omnia quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis.

Synedri confutati. 1º In qua potestate Jesus agat.

23 Et cum venisset in templum, accesserunt ad eum docentem principes sacerdotum et seniores populi, dicentes: In qua potestate hæc facis? et quis tibi dedit hanc potestatem? 24 Respondens Jesus dixit eis: Interrogabo vos et ego unum sermonem; quem si dixeritis mihi, et ego vobis dicam in qua potestate hæc facio. 25 Baptismus Joannis, unde erat? e cælo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se, dicentes: 26 Si dixerimus: E cælo, dicet nobis: Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus: Ex hominibus, timemus turbam; omnes enim habebant Joannem sicut prophetam. 27 Et respondentes Jesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis et ipse: Nec ego dico vobis in qua potestate hæc facio.

2º Parabola de duobus filiis.

28 Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios; et accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea. 29 Ille autem respondens, ait: Nolo. Postea autem pœnitentia motus, abiit. 30 Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens, ait: Eo, domine; et non ivit. 31 Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Jesus: Amen dico vobis, quia publicani et meretrices præcedent vos in regnum Dei. 32 Venit enim ad vos Joannes in via justitiæ, et non credidistis ei; publicani autem et meretrices crediderunt ei; vos autem videntes, nec pœnitentiam habuistis postea, ut crederetis ei.

3º Parabola de perfidis vinitoribus.

33 Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, et sepem circumdedit ei, et fodit in ea torcular, et ædificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est. 34 Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit servos suos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus. 35 Et agricolæ, apprehensis servis ejus, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidaverunt. 36 Iterum misit alios servos plures prioribus, et fecerunt illis similiter. 37 Novissime autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum.

12] Marc. XI, 15. Luc. XIX, 45. Joan. II, 14. — 13] Is. LVI, 7. Jer. VII, 11. Luc. XIX, 46. — 16] Ps. VIII, 3. — 19] Marc. XI, 13. — 20] Marc. XI, 20. — 22] Sup. VII, 7. Marc. XI, 24. I Joan. III, 22. — 23] Marc. XI, 28. Luc. XX, 2. — 26] Sup. XIV, 5. — 33] Is. V, 1. Jer. II, 21. Marc. XII, 1. Luc. XX, 9.

38 Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra se : Hic est heres ;
venite, occidamus eum, et habebimus hereditatem ejus. 39 Et apprehensum
eum ejecerunt extra vineam, et occiderunt. 40 Cum ergo venerit dominus
vineæ, quid faciet agricolis illis ? 41 Aiunt illi : Malos male perdet, et
vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus
suis. 42 Dicit illis Jesus : Nunquam legistis in Scripturis : Lapidem quem
reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli ; a Domino
factum est istud, et est mirabile in oculis nostris ? 43 Ideo dico vobis quia
auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus ejus. 44 Et
qui ceciderit super lapidem istum, confringetur ; super quem vero ceci-
derit, conteret eum.

4° Ira Synedrorum.

45 Et cum audissent principes sacerdotum et pharisæi parabolas ejus,
cognoverunt quod de ipsis diceret. 46 Et quærentes eum tenere, timuerunt
turbas, quoniam sicut prophetam eum habebant.

5° Parabola de nuptiis regiis.

CAP. XXII. — 1 Et respondens Jesus, dixit iterum in parabolis eis,
dicens : 2 Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit
nuptias filio suo. 3 Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et
nolebant venire. 4 Iterum misit alios servos, dicens : Dicite invitatis :
Ecce prandium meum paravi, tauri mei et altilia occisa sunt, et omnia
parata ; venite ad nuptias. 5 Illi autem neglexerunt, et abierunt alius in
villam suam, alius vero ad negotiationem suam ; 6 reliqui vero tenuerunt
servos ejus, et contumeliis affectos occiderunt. 7 Rex autem cum audisset,
iratus est ; et missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, et civitatem
illorum succendit. 8 Tunc ait servis suis : Nuptiæ quidem paratæ sunt,
sed qui invitati erant non fuerunt digni. 9 Ite ergo ad exitus viarum, et
quoscumque inveneritis vocate ad nuptias. 10 Et egressi servi ejus in vias,
congregaverunt omnes quos invenerunt, malos et bonos ; et impletæ sunt
nuptiæ discumbentium. 11 Intravit autem rex ut videret discumbentes ; et
vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali, 12 et ait illi : Amice,
quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem ? At ille obmutuit.
13 Tunc dixit rex ministris : Ligatis manibus et pedibus ejus, mittite eum
in tenebras exteriores ; ibi erit fletus et stridor dentium. 14 Multi enim
sunt vocati, pauci vero electi.

Pharisæi confutati.

15 Tunc abeuntes pharisæi, consilium inierunt ut caperent eum in ser-
mone. 16 Et mittunt ei discipulos suos cum herodianis, dicentes : Magister,
scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces, et non est tibi cura
de aliquo ; non enim respicis personam hominum. 17 Dic ergo nobis quid
tibi videtur : Licet censum dare Cæsari, an non ? 18 Cognita autem Jesus
nequitia eorum, ait : Quid me tentatis, hypocritæ ? 19 Ostendite mihi
numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. 20 Et ait illis Jesus :
Cujus est imago hæc et superscriptio ? 21 Dicunt ei : Cæsaris. Tunc ait
illis : Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo. 22 Et
audientes mirati sunt, et relicto eo, abierunt.

Sadducæi confutati.

23 In illo die accesserunt ad eum sadducæi, qui dicunt non esse resur-
rectionem ; et interrogaverunt eum, 24 dicentes : Magister, Moyses dixit :
Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater ejus uxorem
illius, et suscitet semen fratri suo. 25 Erant autem apud nos septem
fratres ; et primus, uxore ducta, defunctus est ; et non habens semen,
reliquit uxorem suam fratri suo. 26 Similiter secundus, et tertius, usque
ad septimum. 27 Novissime autem omnium et mulier defuncta est. 28 In
resurrectione ergo, cujus erit de septem uxor ? omnes enim habuerunt
eam. 29 Respondens autem Jesus, ait illis : Erratis, nescientes Scripturas,
neque virtutem Dei. 30 In resurrectione enim, neque nubent neque nuben-

38] Inf. XXVI, 3 et XXVII, 1. Joan. XI, 53. — 42] Ps. CXVII, 22. Act. IV, 11. Rom. IX, 33. I Petr. II, 7. — 1] Luc. XIV, 16. Apoc. XIX, 9. — 13] Sup. VIII, 12. XIII, 42. Inf. XXV, 30. — 15] Marc. XII, 13. Luc. XX, 20. — 21] Rom. XIII, 7. — 23] Act. XXIII, 8. — 24] Deut. XXV, 5. Marc. XII, 19. Luc. XX, 28.

tur; sed erunt sicut angeli Dei in cælo. [31] De resurrectione autem mor-
tuorum non legistis quod dictum est a Deo dicente vobis : [32] Ego sum
Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob? Non est Deus mortuorum,
sed viventium. [33] Et audientes turbæ mirabantur in doctrina ejus.

Iterum confutantur pharisæi. 1° De maximo legis mandato.

[34] Pharisæi autem, audientes quod silentium imposuisset sadducæis,
convenerunt in unum; [35] et interrogavit eum unus ex eis legis doctor,
tentans eum : [36] Magister, quod est mandatum magnum in lege? [37] Ait
illi Jesus : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in tota
anima tua, et in tota mente tua. [38] Hoc est maximum et primum manda-
tum. [39] Secundum autem simile est huic : Diliges proximum tuum sicut
teipsum. [40] In his duobus mandatis universa lex pendet et prophetæ.

2° De Messia filio David.

[41] Congregatis autem pharisæis, interrogavit eos Jesus, [42] dicens : Quid
vobis videtur de Christo? cujus filius est? Dicunt ei : David. [43] Ait illis :
Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum, dicens : [44] Dixit
Dominus Domino meo : Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos
scabellum pedum tuorum? [45] Si ergo David vocat eum Dominum, quo-
modo filius ejus est? [46] Et nemo poterat ei respondere verbum, neque
ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

Jesus denuntiat hypocrisim pharisæorum. Sermonis prima pars : monitum ad plebem.

CAP. XXIII. — [1] Tunc Jesus locutus est ad turbas et ad discipulos
suos, [2] dicens : Super cathedram Moysi sederunt scribæ et pharisæi.
[3] Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate et facite; secundum
opera vero eorum nolite facere : dicunt enim et non faciunt. [4] Alligant
enim onera gravia et importabilia, et imponunt in humeros hominum;
digito autem suo nolunt ea movere. [5] Omnia vero opera sua faciunt ut
videantur ab hominibus; dilatant enim phylacteria sua, et magnificant
fimbrias. [6] Amant autem primos recubitus in cœnis, et primas cathedras
in synagogis, [7] et salutationes in foro, et vocari ab hominibus Rabbi.
[8] Vos autem nolite vocari Rabbi; unus est enim Magister vester, omnes
autem vos fratres estis. [9] Et patrem nolite vocare vobis super terram;
unus est enim Pater vester qui in cælis est. [10] Nec vocemini magistri;
quia Magister vester unus est, Christus. [11] Qui major est vestrum erit
minister vester. [12] Qui autem se exaltaverit humiliabitur, et qui se humi-
liaverit exaltabitur.

Sermonis secunda pars : octo Væ.

[13] Væ autem vobis, scribæ et pharisæi hypocritæ; quia clauditis regnum
cælorum ante homines : vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis
intrare. [14] Væ vobis, scribæ et pharisæi hypocritæ; quia comeditis domos
viduarum, orationes longas orantes : propter hoc amplius accipietis judi-
cium. [15] Væ vobis, scribæ et pharisæi hypocritæ; quia circuitis mare et
aridam ut faciatis unum proselytum, et cum fuerit factus, facitis eum
filium gehennæ duplo quam vos.

[16] Væ vobis, duces cæci, qui dicitis : Quicumque juraverit per tem-
plum, nihil est; qui autem juraverit in auro templi, debet. [17] Stulti et
cæci! Quid enim majus est? aurum, an templum quod sanctificat aurum?
[18] Et quicumque juraverit in altari, nihil est; quicumque autem juraverit
in dono quod est super illud, debet. [19] Cæci! Quid enim majus est?
donum, an altare quod sanctificat donum? [20] Qui ergo jurat in altari,
jurat in eo et in omnibus quæ super illud sunt. [21] Et quicumque juraverit
in templo, jurat in illo et in eo qui habitat in ipso. [22] Et qui jurat in cælo,
jurat in throno Dei et in eo qui sedet super eum.

[23] Væ vobis, scribæ et pharisæi hypocritæ, qui decimatis mentham,
et anethum, et cyminum, et reliquistis quæ graviora sunt legis, judicium,
et misericordiam, et fidem. Hæc oportuit facere, et illa non omittere.

32] Ex. III, 6. — 35] Marc. XII, 28. Luc. X, 25. — 37] Deut. VI, 5. — 39] Lev. XIX, 18. Marc. XII, 31. — 43] Luc. XX, 41. — 44] Ps. CIX, 1. — 2] II Esdr. VIII, 4. — 4] Luc. XI, 46. Act. XV, 10. — 5] Deut. VI, 8 et XXII, 12. Num. XV, 38. — 6] Marc. XII, 39. Luc. XI, 43 et XX, 46. — 8] Jac. III, 1. — 9] Mal. I, 6. — 12] Luc. XIV, 11 et XVIII, 14. — 14] Marc. XII, 40. Luc. XX, 47. 23] Luc. XI, 42.

24 Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes. 25 Væ
vobis, scribæ et pharisæi hypocritæ; quia mundatis quod deforis est
calicis et paropsidis, intus autem pleni estis rapina et immunditia.
26 Pharisæe cæce, munda prius quod intus est calicis et paropsidis, ut fiat
id quod deforis est mundum. 27 Væ vobis, scribæ et pharisæi hypocritæ:
quia similes estis sepulcris dealbatis, quæ a foris parent hominibus spe-
ciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitia. 28 Sic
et vos a foris quidem paretis hominibus justi, intus autem pleni estis
hypocrisi, et iniquitate.

29 Væ vobis, scribæ et pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulcra pro-
phetarum, et ornatis monumenta justorum, 30 et dicitis : Si fuissemus in
diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine prophe-
tarum. 31 Itaque testimonio estis vobismetipsis, quia filii estis eorum qui
prophetas occiderunt. 32 Et vos implete mensuram patrum vestrorum.

Sermonis tertia pars : dira comminatio.

33 Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis a judicio gehennæ?
34 Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas, et sapientes, et scribas; et ex
illis occidetis et crucifigetis, et ex eis flagellabitis in synagogis vestris, et
persequemini de civitate in civitatem; 35 ut veniat super vos omnis
sanguis justus qui effusus est super terram, a sanguine Abel justi usque
ad sanguinem Zachariæ, filii Barachiæ, quem occidistis inter templum et
altare. 36 Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam.
37 Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis prophetas et lapidas eos qui ad te
missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina
congregat pullos suos sub alas, et noluisti! 38 Ecce relinquetur vobis
domus vestra deserta. 39 Dico enim vobis, non me videbitis amodo, donec
dicatis : Benedictus qui venit in nomine Domini.

Prophetia de ruina Jerusalem ac mundi fine. 1º Occasio prophetiæ.

CAP. XXIV. — 1 Et egressus Jesus de templo, ibat. Et accesserunt
discipuli ejus, ut ostenderent ei ædificationes templi. 2 Ipse autem respon-
dens dixit illis : Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur
hic lapis super lapidem, qui non destruatur. 3 Sedente autem eo super
montem Oliveti, accesserunt ad eum discipuli secreto, dicentes : Dic nobis
quando hæc erunt? et quod signum adventus tui et consummationis
sæculi?

2º Indicantur signa ruinæ.

4 Et respondens Jesus, dixit eis : Videte ne quis vos seducat. 5 Multi
enim venient in nomine meo, dicentes : Ego sum Christus; et multos
seducent. 6 Audituri enim estis prælia, et opiniones præliorum. Videte ne
turbemini; oportet enim hæc fieri, sed nondum est finis. 7 Consurget enim
gens in gentem, et regnum in regnum; et erunt pestilentiæ, et fames, et
terræmotus per loca. 8 Hæc autem omnia initia sunt dolorum. 9 Tunc
tradent vos in tribulationem, et occident vos; et eritis odio omnibus gen-
tibus propter nomen meum. 10 Et tunc scandalizabuntur multi, et invicem
tradent, et odio habebunt invicem. 11 Et multi pseudoprophetæ surgent,
et seducent multos. 12 Et quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas
multorum. 13 Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.
14 Et prædicabitur hoc evangelium regni in universo orbe, in testimonium
omnibus gentibus; et tunc veniet consummatio.

15 Cum ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est a
Daniele propheta, stantem in loco sancto, qui legit intelligat. 16 Tunc qui
in Judæa sunt, fugiant ad montes; 17 et qui in tecto, non descendat tol-
lere aliquid de domo sua; 18 et qui in agro, non revertatur tollere
tunicam suam. 19 Væ autem prægnantibus et nutrientibus in illis diebus!
20 Orate autem ut non fiat fuga vestra in hieme, vel sabbato. 21 Erit enim

---

33] Sup. III, 7. — 35] Gen. IV, 8. Hebr. XI, 4. II Par. XXIV, 22. — 37] Luc. XIII, 34. — 1] Marc. XIII, 1. Luc. XXI, 5. — 2] Luc. XIX, 44. — 4] Eph. V, 6. Col. II, 18. — 9] Sup. X, 17. Luc. XXI, 12. Joan. XV, 20 et XVI, 2. — 15] Marc. XIII, 14. Luc. XXI, 20. Dan. IX, 27. — 20] Act. I, 12.

tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet. 22 Et nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro; sed propter electos breviabuntur dies illi. 23 Tunc si quis vobis dixerit : Ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere. 24 Surgent enim pseudochristi et pseudoprophetæ, et dabunt signa magna et prodigia : ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. 25 Ecce prædixi vobis. 26 Si ergo dixerint vobis : Ecce in deserto est, nolite exire; Ecce in penetralibus, nolite credere. 27 Sicut enim fulgur exit ab oriente et paret usque in occidentem, ita erit et adventus Filii hominis. 28 Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilæ.

29 Statim autem post tribulationem dierum illorum, sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellæ cadent de cælo, et virtutes cælorum commovebuntur; 30 et tunc parebit signum Filii hominis in cælo; et tunc plangent omnes tribus terræ, et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa et majestate. 31 Et mittet angelos suos cum tuba et voce magna; et congregabunt electos ejus a quatuor ventis, a summis cælorum usque ad terminos eorum.

32 Ab arbore autem fici discite parabolam : cum jam ramus ejus tener fuerit et folia nata, scitis quia prope est æstas; 33 ita et vos, cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est in januis. 34 Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia hæc fiant. 35 Cælum et terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.

36 De die autem illa et hora nemo scit, neque angeli cælorum, nisi solus Pater. 37 Sicut autem in diebus Noe, ita erit et adventus Filii hominis. 38 Sicut enim erant in diebus ante diluvium, comedentes et bibentes, nubentes et nuptui tradentes, usque ad eum diem quo intravit Noe in arcam, 39 et non cognoverunt donec venit diluvium et tulit omnes; ita erit et adventus Filii hominis. 40 Tunc duo erunt in agro : unus assumetur et unus relinquetur. 41 Duæ molentes in mola : una assumetur et una relinquetur. 42 Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. 43 Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam. 44 Ideo et vos estote parati, quia qua nescitis hora Filius hominis venturus est. 45 Quis, putas, est fidelis servus et prudens, quem constituit dominus suus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore? 46 Beatus ille servus quem, cum venerit dominus ejus, invenerit sic facientem. 47 Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum. 48 Si autem dixerit malus servus ille in corde suo : Moram facit dominus meus venire; 49 et cœperit percutere conservos suos, manducet autem et bibat cum ebriosis : 50 veniet dominus servi illius in die qua non sperat, et hora qua ignorat, 51 et dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis; illic erit fletus et stridor dentium.

3° Adhortatio ad vigilantiam. 1. Vigilate

CAP. XXV. — 1 Tunc simile erit regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso et sponsæ. 2 Quinque autem ex eis erant fatuæ, et quinque prudentes. 3 Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum; 4 prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. 5 Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes et dormierunt. 6 Media autem nocte clamor factus est : Ecce sponsus venit, exite obviam ei. 7 Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, et ornaverunt lampades suas. 8 Fatuæ autem sapientibus dixerunt : Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur. 9 Responderunt prudentes, dicentes : Ne forte non

2. Parabola decem virginum.

23] Marc. XIII, 21. Luc. XVII, 23. — 28] Luc. XVII, 37. — 29] Is. XIII, 10. Ez. XXXII, 7. Joel, II, 10 et III, 15. Marc. XIII, 24. Luc. XXI, 25. — 30] Apoc. I, 7. — 31] I Cor. XV, 52. I Thess. IV, 15. — 35] Marc. XIII, 31. — 37] Gen. VII, 7. Luc. XVII, 26. — 43] Marc. XIII, 33. Luc. XII, 39. — 46] Apoc. XVI, 15. — 51] Sup. XIII, 42. Inf. XXV, 30.

sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes et emite vobis. [10] Dum autem irent emere, venit sponsus ; et quæ paratæ erant intraverunt cum eo ad nuptias, et clausa est janua. [11] Novissime vero veniunt et reliquæ virgines, dicentes : Domine, Domine, aperi nobis. [12] At ille respondens ait : Amen dico vobis, nescio vos. [13] Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.

3. Parabola talentorum.

[14] Sicut enim homo peregre proficiscens vocavit servos suos, et tradidit illis bona sua. [15] Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem, et profectus est statim. [16] Abiit autem qui quinque talenta acceperat, et operatus est in eis, et lucratus est alia quinque. [17] Similiter et qui duo acceperat, lucratus est alia duo. [18] Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, et abscondit pecuniam domini sui.

[19] Post multum vero temporis, venit dominus servorum illorum, et posuit rationem cum eis. [20] Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens : Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. [21] Ait illi dominus ejus : Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam ; intra in gaudium domini tui. [22] Accessit autem et qui duo talenta acceperat, et ait : Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo lucratus sum. [23] Ait illi dominus ejus : Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam ; intra in gaudium domini tui. [24] Accedens autem et qui unum talentum acceperat, ait : Domine, scio quia homo durus es ; metis ubi non seminasti, et congregas ubi non sparsisti ; [25] et timens abii, et abscondi talentum tuum in terra : ecce habes quod tuum est. [26] Respondens autem dominus ejus, dixit ei : Serve male et piger, sciebas quia meto ubi non semino, et congrego ubi non sparsi ; [27] oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, et veniens ego recepissem utique quod meum est cum usura. [28] Tollite itaque ab eo talentum, et date ei qui habet decem talenta : [29] omni enim habenti dabitur, et abundabit ; ei autem qui non habet, et quod videtur habere auferetur ab eo. [30] Et inutilem servum ejicite in tenebras exteriores ; illic erit fletus et stridor dentium.

4° Ultimi judicii descriptio.

[31] Cum autem venerit Filius hominis in majestate sua, et omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ. [32] Et congregabuntur ante eum omnes gentes, et separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hædis ; [33] et statuet oves quidem a dextris suis, hædos autem a sinistris.

[34] Tunc dicet rex his qui a dextris ejus erunt : Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. [35] Esurivi enim, et dedistis mihi manducare ; sitivi, et dedistis mihi bibere ; hospes eram, et collegistis me ; [36] nudus, et cooperuistis me ; infirmus, et visitastis me ; in carcere eram, et venistis ad me. [37] Tunc respondebunt ei justi, dicentes : Domine, quando te vidimus esurientem, et pavimus te ; sitientem, et dedimus tibi potum ? [38] Quando autem te vidimus hospitem, et collegimus te ; aut nudum, et cooperuimus te ? [39] Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, et venimus ad te ? [40] Et respondens rex, dicet illis : Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.

[41] Tunc dicet et his qui a sinistris erunt : Discedite a me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus. [42] Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare ; sitivi, et non dedistis mihi potum ; [43] hospes eram, et non collegistis me ; nudus, et non cooperuistis me ;

13] Marc. XIII, 33. — 14] Luc. XIX, 12. — 29] Sup. XIII, 12. Marc. IV, 25. Luc. VIII, 18 et XIX, 26. — 35] Is. LVIII, 7. Ez. XVIII, 7, 16. — 36] Eccli. VII, 39. — 41] Ps. VI, 9. Sup. VII, 23. Luc. XIII, 27.

infirmus, et in carcere, et non visitastis me. 44 Tunc respondebunt ei et
ipsi, dicentes : Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut
hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, et non ministravimus
tibi ? 45 Tunc respondebit illis, dicens : Amen dico vobis, quamdiu non
fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis. 46 Et ibunt hi in suppli-
cium æternum, justi autem in vitam æternam.

§ III. — *Narratur Passio Christi.*

Instantis passionis prædictio.

CAP. XXVI. — 1 Et factum est, cum consummasset Jesus sermones
hos omnes, dixit discipulis suis : 2 Scitis quia post biduum Pascha fiet, et
Filius hominis tradetur ut crucifigatur.

Deliberant Synedri de Jesu tenendo et occidendo.

3 Tunc congregati sunt principes sacerdotum et seniores populi in
atrium principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas ; 4 et consilium fece-
runt ut Jesum dolo tenerent, et occiderent. 5 Dicebant autem : Non in die
festo, ne forte tumultus fieret in populo.

Unctio Christi in Bethania.

6 Cum autem Jesus esset in Bethania, in domo Simonis leprosi, 7 acces-
sit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, et effudit super
caput ipsius recumbentis. 8 Videntes autem discipuli, indignati sunt,
dicentes : Ut quid perditio hæc ? 9 Potuit enim istud venundari multo, et
dari pauperibus. 10 Sciens autem Jesus, ait illis : Quid molesti estis huic
mulieri ? Opus enim bonum operata est in me ; 11 nam semper pauperes
habetis vobiscum, me autem non semper habetis. 12 Mittens enim hæc
unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. 13 Amen dico
vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc evangelium in toto mundo,
dicetur et quod hæc fecit in memoriam ejus.

Judæ pactum de Jesu tradendo.

14 Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iscariotes, ad
principes sacerdotum ; 15 et ait illis : Quid vultis mihi dare, et ego vobis
eum tradam ? At illi constituerunt ei triginta argenteos. 16 Et exinde quæ-
rebat opportunitatem ut eum traderet.

Ultimæ cœnæ præparatio.

17 Prima autem die azymorum, accesserunt discipuli ad Jesum, dicen-
tes : Ubi vis paremus tibi comedere Pascha ? 18 At Jesus dixit : Ite in
civitatem ad quemdam, et dicite ei : Magister dicit : Tempus meum
prope est ; apud te facio Pascha cum discipulis meis. 19 Et fecerunt disci-
puli sicut constituit illis Jesus, et paraverunt Pascha.

Cœna legalis, in qua prædicitur Judæ proditio.

20 Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim discipulis suis.
21 Et edentibus illis, dixit : Amen dico vobis quia unus vestrum me tradi-
turus est. 22 Et contristati valde, cœperunt singuli dicere : Numquid ego
sum, Domine ? 23 At ipse respondens, ait : Qui intingit mecum manum in
paropside, hic me tradet. 24 Filius quidem hominis vadit sicut scriptum
est de illo ; væ autem homini illi per quem Filius hominis tradetur :
bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. 25 Respondens autem
Judas qui tradidit eum, dixit : Numquid ego sum, Rabbi ? Ait illi : Tu
dixisti.

Sanctissimæ Eucharistiæ institutio.

26 Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit,
deditque discipulis suis, et ait : Accipite et comedite ; hoc est corpus
meum. 27 Et accipiens calicem, gratias egit, et dedit illis, dicens : Bibite
ex hoc omnes. 28 Hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro
multis effundetur in remissionem peccatorum. 29 Dico autem vobis, non
bibam amodo de hoc genimine vitis, usque in diem illum cum illud
bibam vobiscum novum in regno Patris mei.

Prædicitur Petri lapsus.

30 Et hymno dicto, exierunt in montem Oliveti. 31 Tunc dicit illis Jesus :
Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim :

46] Dan. XII, 2. Joan. V, 29. — 2] Marc. XIV, 1. Luc. XXII, 1. — 7] Marc. XIV, 8. Joan. XI, 2 et XII, 3. — 14] Marc. XIV, 10. Luc. XXII, 4. — 17] Marc. XIV, 12. Luc. XXII, 7. — 20] Marc. XIV, 17. Luc. XXII, 14. — 21] Joan. XIII, 21. — 23] Ps. XL, 10. — 26] I Cor. XI, 24. — 31] Marc. XIV, 27. Joan. XVI, 32. Zach. XIII, 7.

Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis. 32 Postquam autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam. 33 Respondens autem Petrus, ait illi : Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor. 34 Ait illi Jesus : Amen dico tibi quia in hac nocte, antequam gallus cantet, ter me negabis. 35 Ait illi Petrus : Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt.

Agonia Jesu in Gethsemani.

36 Tunc venit Jesus cum illis in villam quæ dicitur Gethsemani, et dixit discipulis suis : Sedete hic, donec vadam illuc et orem. 37 Et assumpto Petro et duobus filiis Zebedæi, cœpit contristari et mœstus esse. 38 Tunc ait illis : Tristis est anima mea usque ad mortem ; sustinete hic, et vigilate mecum.

39 Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans et dicens : Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste ; verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. 40 Et venit ad discipulos suos, et invenit eos dormientes ; et dicit Petro : Sic non potuistis una hora vigilare mecum ? 41 Vigilate et orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. 42 Iterum secundo abiit, et oravit, dicens : Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua. 43 Et venit iterum, et invenit eos dormientes ; erant enim oculi eorum gravati. 44 Et relictis illis, iterum abiit, et oravit tertio, eumdem sermonem dicens. 45 Tunc venit ad discipulos suos, et dicit illis : Dormite jam et requiescite ; ecce appropinquavit hora, et Filius hominis tradetur in manus peccatorum. 46 Surgite, eamus ; ecce appropinquavit qui me tradet.

Jesus comprehenditur a Judæis.

47 Adhuc eo loquente, ecce Judas, unus de duodecim, venit, et cum eo turba multa cum gladiis et fustibus, missi a principibus sacerdotum et senioribus populi. 48 Qui autem tradidit eum dedit illis signum, dicens : Quemcumque osculatus fuero, ipse est ; tenete eum. 49 Et confestim accedens ad Jesum, dixit : Ave, Rabbi. Et osculatus est eum. 50 Dixitque illi Jesus : Amice, ad quid venisti ? Tunc accesserunt, et manus injecerunt in Jesum, et tenuerunt eum. 51 Et ecce unus ex his qui erant cum Jesu, extendens manum, exemit gladium suum, et percutiens servum principis sacerdotum, amputavit auriculam ejus. 52 Tunc ait illi Jesus : Converte gladium tuum in locum suum ; omnes enim qui acceperint gladium gladio peribunt. 53 An putas quia non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones angelorum ? 54 Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri ?

55 In illa hora dixit Jesus turbis : Tanquam ad latronem existis cum gladiis et fustibus comprehendere me ; quotidie apud vos sedebam docens in templo, et non me tenuistis. 56 Hoc autem totum factum est ut adimplerentur Scripturæ prophetarum. Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt.

Jesus coram Synedris.

57 At illi tenentes Jesum, duxerunt ad Caipham, principem sacerdotum, ubi scribæ et seniores convenerant. 58 Petrus autem sequebatur eum a longe, usque in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intro, sedebat cum ministris, ut videret finem. 59 Principes autem sacerdotum, et omne concilium, quærebant falsum testimonium contra Jesum, ut eum morti traderent ; 60 et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent. Novissime autem venerunt duo falsi testes, 61 et dixerunt : Hic dicit : Possum destruere templum Dei, et post triduum reædificare illud. 62 Et surgens princeps sacerdotum, ait illi : Nihil respondes ad ea quæ isti adversum te testificantur ? 63 Jesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi : Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis si tu es Christus, Filius

32] Marc. XIV, 28 et XVI, 7. — 34] Marc. XIV, 30. Joan. XIII, 38. — 35] Marc. XIV, 31. Luc. XXII, 33. — 47] Marc. XIV, 43. Luc. XXII, 47. Joan. XVIII, 3. — 52] Gen. IX, 6. Apoc. XIII. 10. — 54] Is. LIII, 10. — 56] Thren. IV, 20. Marc. XIV, 50. — 57] Luc. XXII, 54. Joan. XVIII, 24. — 61] Joan. II, 19.

Dei. 64 Dicit illi Jesus : Tu dixisti ; verumtamen dico vobis, amodo vide-
bitis Filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, et venientem in
nubibus cæli. 65 Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens :
Blasphemavit ; quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphe-
miam : 66 quid vobis videtur ? At illi respondentes dixerunt : Reus est
mortis.

67 Tunc expuerunt in faciem ejus, et colaphis eum ceciderunt; alii
autem palmas in faciem ejus dederunt, 68 dicentes : Prophetiza nobis,
Christe ; quis est qui te percussit ?

69 Petrus vero sedebat foris in atrio ; et accessit ad eum una ancilla, Negatio
dicens : Et tu cum Jesu Galilæo eras. 70 At ille negavit coram omnibus, Petri.
dicens : Nescio quid dicis. 71 Exeunte autem illo januam, vidit eum alia
ancilla, et ait his qui erant ibi : Et hic erat cum Jesu Nazareno. 72 Et ite-
rum negavit cum juramento : Quia non novi hominem. 73 Et post pusillum
accesserunt qui stabant, et dixerunt Petro : Vere et tu ex illis es ; nam et
loquela tua manifestum te facit. 74 Tunc cœpit detestari et jurare quia
non novisset hominem. Et continuo gallus cantavit. 75 Et recordatus est
Petrus verbi Jesu quod dixerat : Prius quam gallus cantet, ter me nega-
bis. Et egressus foras, flevit amare.

CAP. XXVII. — 1 Mane autem facto, consilium inierunt omnes prin- Jesus tradi-
cipes sacerdotum et seniores populi adversus Jesum, ut eum morti tra- tur Pilato.
derent. 2 Et vinctum adduxerunt eum, et tradiderunt Pontio Pilato
præsidi.

3 Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quod damnatus esset, pœni- Judæ
tentia ductus, retulit triginta argenteos principibus sacerdotum et senio- desperatio
ribus, 4 dicens : Peccavi, tradens sanguinem justum. At illi dixerunt : et suici-
Quid ad nos ? tu videris. 5 Et projectis argenteis in templo, recessit, et dium.
abiens laqueo se suspendit. 6 Principes autem sacerdotum, acceptis argen-
teis, dixerunt : Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium san-
guinis est. 7 Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepul-
turam peregrinorum. 8 Propter hoc vocatus est ager ille Haceldama, hoc
est, ager sanguinis, usque in hodiernum diem. 9 Tunc impletum est quod
dictum est per Jeremiam prophetam, dicentem : Et acceperunt triginta
argenteos, pretium appretiati, quem appretiaverunt a filiis Israel ; 10 et
dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.

11 Jesus autem stetit ante præsidem ; et interrogavit eum præses, dicens : Jesus coram
Tu es rex Judæorum ? Dicit illi Jesus : Tu dicis. 12 Et cum accusaretur a Pilato.
principibus sacerdotum et senioribus, nihil respondit. 13 Tunc dicit illi
Pilatus : Non audis quanta adversum te dicunt testimonia ? 14 Et non
respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur præses vehementer.

15 Per diem autem solemnem consueverat præses populo dimittere unum
vinctum, quem voluissent. 16 Habebat autem tunc vinctum insignem, qui
dicebatur Barabbas. 17 Congregatis ergo illis, dixit Pilatus : Quem vultis
dimittam vobis : Barabbam, an Jesum qui dicitur Christus ? 18 Sciebat
enim quod per invidiam tradidissent eum. 19 Sedente autem illo pro tri-
bunali, misit ad eum uxor ejus, dicens : Nihil tibi et justo illi ; multa
enim passa sum hodie per visum propter eum. 20 Principes autem sacer-
dotum et seniores persuaserunt populis ut peterent Barabbam, Jesum
vero perderent. 21 Respondens autem præses ait illis : Quem vultis vobis
de duobus dimitti ? At illi dixerunt : Barabbam. 22 Dicit illis Pilatus :
Quid igitur faciam de Jesu, qui dicitur Christus? 23 Dicunt omnes : Cru-
cifigatur. Ait illis præses : Quid enim mali fecit ? At illi magis clama-
bant, dicentes : Crucifigatur.

64] Sup. XVI, 27. Rom. XIV, 10. I Thess. IV, 16. — 67] Is. L, 6. Marc. XIV, 65. — 69] Luc. XXII, 55. Joan. XVIII, 17. — 2] Marc. XV, 1. Luc. XXIII, 1. Joan. XVIII, 28. — 5] Act. I, 18. — 8] Act. I, 19. — 9] Zach. XI, 12. — 11] Marc. XV, 2. Luc. XXIII, 3. Joan. XVIII, 33. — 20] Marc. XV, 11. Luc. XXIII, 18. Joan. XVIII, 40.

[24] Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, accepta aqua, lavit manus coram populo, dicens : Innocens ego sum a sanguine justi hujus; vos videritis. [25] Et respondens universus populus, dixit : Sanguis ejus super nos, et super filios nostros. [26] Tunc dimisit illis Barabbam, Jesum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur.

Spinea corona.

[27] Tunc milites præsidis, suscipientes Jesum in prætorium, congregaverunt ad eum universam cohortem. [28] Et exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei ; [29] et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus, et arundinem in dextera ejus. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Ave, rex Judæorum. [30] Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, et percutiebant caput ejus.

Via dolorosa.

[31] Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamyde, et induerunt eum vestimentis ejus, et duxerunt eum ut crucifigerent. [32] Exeuntes autem, invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem; hunc angariaverunt ut tolleret crucem ejus. [33] Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha, quod est Calvariæ locus. [34] Et dederunt ei vinum bibere cum felle mistum. Et cum gustasset, noluit bibere.

Circumstantiæ crucifixionis et mortis Christi.

[35] Postquam autem crucifixerunt eum, diviserunt vestimenta ejus, sortem mittentes, ut impleretur quod dictum est per prophetam dicentem : Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. [36] Et sedentes servabant eum. [37] Et imposuerunt super caput ejus causam ipsius scriptam : Hic est Jesus, rex Judæorum. [38] Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones : unus a dextris, et unus a sinistris. [39] Prætereuntes autem blasphemabant eum, moventes capita sua, [40] et dicentes : Vah qui destruis templum Dei et in triduo illud reædificas, salva temetipsum ; si Filius Dei es, descende de cruce. [41] Similiter et principes sacerdotum, illudentes cum scribis et senioribus, dicebant : [42] Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere; si rex Israel est, descendat nunc de cruce, et credimus ei. [43] Confidit in Deo : liberet nunc, si vult eum ; dixit enim : Quia Filius Dei sum. [44] Idipsum autem et latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.

[45] A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super universam terram usque ad horam nonam. [46] Et circa horam nonam clamavit Jesus voce magna, dicens : Eli, Eli, lamma sabacthani? hoc est : Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? [47] Quidam autem illic stantes et audientes, dicebant: Eliam vocat iste. [48] Et continuo currens unus ex eis, acceptam spongiam implevit aceto et imposuit arundini, et dabat ei bibere. [49] Ceteri vero dicebant : Sine videamus an veniat Elias liberans eum. [50] Jesus autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum.

[51] Et ecce velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum, et terra mota est, et petræ scissæ sunt, [52] et monumenta aperta sunt ; et multa corpora sanctorum qui dormierant surrexerunt. [53] Et exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt multis. [54] Centurio autem et qui cum eo erant custodientes Jesum, viso terræmotu et his quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes : Vere Filius Dei erat iste. [55] Erant autem ibi mulieres multæ a longe, quæ secutæ erant Jesum a Galilæa, ministrantes ei : [56] inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Jacobi, et Joseph mater, et mater filiorum Zebedæi.

Ejus sepultura.

[57] Cum autem sero factum esset, venit quidam homo dives ab Arimathæa, nomine Joseph, qui et ipse discipulus erat Jesu. [58] Hic accessit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu. Tunc Pilatus jussit reddi corpus. [59] Et

27] Marc. XV, 16. Ps. XXI, 17. — 29] Joan. XIX, 2. — 32] Marc. XV, 21. Luc. XXIII, 26. — 33] Marc. XV, 22. Luc. XXIII, 33. Joan. XIX, 17. — 35] Marc. XV, 24. Luc. XXIII, 34. Joan. XIX, 23. Ps. XXI, 19. — 40] Joan. II, 19. — 42] Sap. II, 18. — 43] Ps. XXI, 9. — 46] Ps. XXI, 2. — 51] II Par. III, 14. — 57] Marc. XV, 42. Luc. XXIII, 50. Joan. XIX, 38.

accepto corpore, Joseph involvit illud in sindone munda. 60 Et posuit illud in monumento suo novo, quod exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum ad ostium monumenti, et abiit. 61 Erat autem ibi Maria Magdalene, et altera Maria, sedentes contra sepulcrum.

Custodia sepulcri.

62 Altera autem die, quæ est post Parasceven, convenerunt principes sacerdotum et pharisæi ad Pilatum, 63 dicentes : Domine, recordati sumus quia seductor ille dixit adhuc vivens : Post tres dies resurgam. 64 Jube ergo custodiri sepulcrum usque in diem tertium, ne forte veniant discipuli ejus, et furentur eum, et dicant plebi : Surrexit a mortuis ; et erit novissimus error pejor priore. 65 Ait illis Pilatus : Habetis custodiam ; ite, custodite sicut scitis. 66 Illi autem abeuntes munierunt sepulcrum, signantes lapidem, cum custodibus.

PARS QUARTA

CHRISTI RESURRECTIO GLORIOSA

Piæ mulieres sepulcrum invisunt.

CAP. XXVIII. — 1 Vespere autem sabbati quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene et altera Maria videre sepulcrum. 2 Et ecce terræmotus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cælo, et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum. 3 Erat autem aspectus ejus sicut fulgur, et vestimentum ejus sicut nix. 4 Præ timore autem ejus exterriti sunt custodes, et facti sunt velut mortui. 5 Respondens autem angelus, dixit mulieribus : Nolite timere vos ; scio enim quod Jesum qui crucifixus est quæritis. 6 Non est hic : surrexit enim, sicut dixit. Venite, et videte locum ubi positus erat Dominus. 7 Et cito euntes, dicite discipulis ejus quia surrexit, et ecce præcedit vos in Galilæam ; ibi eum videbitis : ecce prædixi vobis. 8 Et exierunt cito de monumento cum timore et gaudio magno, currentes nuntiare discipulis ejus. 9 Et ecce Jesus occurrit illis, dicens : Avete. Illæ autem accesserunt, et tenuerunt pedes ejus, et adoraverunt eum. 10 Tunc ait illis Jesus : Nolite timere ; ite, nuntiate fratribus meis ut eant in Galilæam, ibi me videbunt.

Custodes sepulcri pecunia corrupti.

11 Quæ cum abiissent, ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem, et nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia quæ facta fuerant. 12 Et congregati cum senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus, 13 dicentes : Dicite quia discipuli ejus nocte venerunt et furati sunt eum, nobis dormientibus. 14 Et si hoc auditum fuerit a præside, nos suadebimus ei, et securos vos faciemus. 15 At illi, accepta pecunia, fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum istud apud Judæos usque in hodiernum diem.

Christus redivivus apparet discipulis in Galilæa.

16 Undecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi constituerat illis Jesus. 17 Et videntes eum, adoraverunt ; quidam autem dubitaverunt. 18 Et accedens Jesus locutus est eis, dicens : Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra. 19 Euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti ; 20 docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.

1] Marc. XVI, 1. Joan. XX, 11. — 19] Marc. XVI, 15.

SANCTUM

JESU CHRISTI EVANGELIUM

SECUNDUM MARCUM

PROŒMIUM

INITIA EVANGELII JESU CHRISTI

Cap. I.

Præcursoris apparitio et prædicatio.

INITIUM evangelii Jesu Christi, Filii Dei. 2 Sicut scriptum est
in Isaia propheta : Ecce ego mitto angelum meum ante
faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. 3 Vox
clamantis in deserto : Parate viam Domini, rectas facite
semitas ejus. 4 Fuit Joannes in deserto baptizans, et præ-
dicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. 5 Et egredie-
batur ad eum omnis Judææ regio, et Jerosolymitæ universi, et baptiza-
bantur ab illo in Jordanis flumine, confitentes peccata sua. 6 Et erat
Joannes vestitus pilis cameli, et zona pellicea circa lumbos ejus, et lo-
custas et mel silvestre edebat. Et prædicabat, dicens : 7 Venit fortior me
post me, cujus non sum dignus procumbens solvere corrigiam calceamen-
torum ejus. 8 Ego baptizavi vos aqua, ille vero baptizabit vos Spiritu
sancto.

Christus a Præcursore baptizatur.

9 Et factum est : in diebus illis venit Jesus a Nazareth Galilææ, et
baptizatus est a Joanne in Jordane. 10 Et statim ascendens de aqua vidit
cælos apertos, et Spiritum tanquam columbam descendentem et manen-
tem in ipso. 11 Et vox facta est de cælis : Tu es Filius meus dilectus, in
te complacui.

Christi tentatio.

12 Et statim Spiritus expulit eum in desertum. 13 Et erat in deserto qua-
draginta diebus et quadraginta noctibus, et tentabatur a Satana : erat-
que cum bestiis, et angeli ministrabant illi.

PRIMA PARS

DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI VITA PUBLICA

§ I. — *Christi prima virtutis opera.*

Incipit prædicatio Christi.

14 Postquam autem traditus est Joannes, venit Jesus in Galilæam,
prædicans evangelium regni Dei, 15 et dicens : Quoniam impletum est

---

2] Mal. III, 1. — 3] Is. XL, 3. Matth. III, 3. Luc. III, 4. Joan. I, 23. — 5] Matth. III, 5. — 6] Matth. III, 4. Lev. XI, 22. — 7] Matth. III, 11. Luc. III, 16. Joan. I, 27. — 8] Act. I, 5 et II, 4 et XI, 16 et XIX, 4. — 10] Luc. III, 22. Joan. I, 32. — 12] Matth. IV, 1. Luc. IV, 1. — 14] Matth. IV, 12. Luc. IV, 14. Joan. IV, 43.

tempus, et appropinquavit regnum Dei ; pœnitemini, et credite evangelio.

Vocatio Simonis et Andreæ, Jacobi et Joannis.

[16] Et præteriens secus mare Galilææ, vidit Simonem et Andream fra-
trem ejus mittentes retia in mare ; erant enim piscatores. [17] Et dixit eis
Jesus : Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. [18] Et
protinus, relictis retibus, secuti sunt eum. [19] Et progressus inde pusillum,
vidit Jacobum Zebedæi et Joannem fratrem ejus, et ipsos componentes
retia in navi ; [20] et statim vocavit illos. Et relicto patre suo Zebedæo in
navi cum mercenariis, secuti sunt eum.

Sanatur dæmoniacus in Capharnaum.

[21] Et ingrediuntur Capharnaum ; et statim sabbatis ingressus in syna-
gogam, docebat eos. [22] Et stupebant super doctrina ejus ; erat enim docens
eos quasi potestatem habens, et non sicut scribæ. [23] Et erat in synagoga
eorum homo in spiritu immundo, et exclamavit, [24] dicens : Quid nobis et
tibi, Jesu Nazarene? venisti perdere nos? scio qui sis, Sanctus Dei.
[25] Et comminatus est ei Jesus, dicens : Obmutesce, et exi de homine.
[26] Et discerpens eum spiritus immundus, et exclamans voce magna, exiit
ab eo. [27] Et mirati sunt omnes, ita ut conquirerent inter se, dicentes :
Quidnam est hoc? Quænam doctrina hæc nova? quia in potestate etiam
spiritibus immundis imperat, et obediunt ei. [28] Et processit rumor ejus
statim in omnem regionem Galilææ.

Sanatur socrus Petri.

[29] Et protinus egredientes de synagoga, venerunt in domum Simonis et
Andreæ, cum Jacobo et Joanne. [30] Decumbebat autem socrus Simonis
febricitans ; et statim dicunt ei de illa. [31] Et accedens elevavit eam, ap-
prehensa manu ejus ; et continuo dimisit eam febris, et ministrabat eis.

Multi infirmi et dæmoniaci sanati.

[32] Vespere autem facto, cum occidisset sol, afferebant ad eum omnes
male habentes et dæmonia habentes ; [33] et erat omnis civitas congregata
ad januam. [34] Et curavit multos qui vexabantur variis languoribus ; et
dæmonia multa ejiciebat, et non sinebat ea loqui, quoniam sciebant
eum.

Jesus peragrat Galilæam prædicans.

[35] Et diluculo valde surgens, egressus abiit in desertum locum, ibique
orabat. [36] Et prosecutus est eum Simon et qui cum illo erant. [37] Et cum
invenissent eum, dixerunt ei : Quia omnes quærunt te. [38] Et ait illis :
Eamus in proximos vicos et civitates, ut et ibi prædicem ; ad hoc enim
veni. [39] Et erat prædicans in synagogis eorum et in omni Galilæa, et
dæmonia ejiciens.

Leprosi mundatio.

[40] Et venit ad eum leprosus deprecans eum, et genu flexo dixit ei : Si
vis, potes me mundare. [41] Jesus autem misertus ejus extendit manum
suam, et tangens eum, ait illi : Volo, mundare. [42] Et cum dixisset, statim
discessit ab eo lepra, et mundatus est. [43] Et comminatus est ei, statimque
ejecit illum, [44] et dicit ei : Vide nemini dixeris ; sed vade, ostende te
principi sacerdotum, et offer pro emundatione tua quæ præcepit Moyses,
in testimonium illis. [45] At ille egressus cœpit prædicare et diffamare ser-
monem, ita ut jam non posset manifeste introire in civitatem, sed foris
in desertis locis esset ; et conveniebant ad eum undique.

§ II. — *Prima oppositio contra Jesum.*

Paralytici sanatione Jesus se posse dimittere peccata demonstrat.

CAP. II. — [1] Et iterum intravit Capharnaum post dies ; [2] et auditum
est quod in domo esset, et convenerunt multi, ita ut non caperet neque
ad januam ; et loquebatur eis verbum. [3] Et venerunt ad eum ferentes pa-
ralyticum, qui a quatuor portabatur. [4] Et cum non possent offerre eum illi
præ turba, nudaverunt tectum ubi erat, et patefacientes submiserunt
grabatum in quo paralyticus jacebat. [5] Cum autem vidisset Jesus fidem

---

16] Matth. IV, 18. Luc. V, 2. — 21] Matth. IV, 13. Luc. IV, 31. — 22] Matth. VII, 28. Luc. IV, 32. — 23] Luc. IV, 33. — 29] Matth. VIII, 14. Luc. IV, 38. — 34] Luc. IV, 41. — 40] Matth. VIII, 2. Luc. V, 12. — 44] Lev. XIV, 2. — 1] Matth. IX, 1. — 3] Luc. V, 18.

illorum, ait paralytico : Fili, dimittuntur tibi peccata tua. 6 Erant autem
illic quidam de scribis sedentes, et cogitantes in cordibus suis : 7 Quid
hic sic loquitur ? blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus
Deus ? 8 Quo statim cognito Jesus spiritu suo quia sic cogitarent intra se,
dicit illis : Quid ista cogitatis in cordibus vestris ? 9 Quid est facilius di-
cere paralytico : Dimittuntur tibi peccata ; an dicere : Surge, tolle graba-
tum tuum, et ambula ? 10 Ut autem sciatis quia Filius hominis habet
potestatem in terra dimittendi peccata, ait paralytico : 11 Tibi dico :
Surge, tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam. 12 Et statim surrexit
ille, et sublato grabato, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes et
honorificarent Deum, dicentes : Quia nunquam sic vidimus.

Vocatio Levi, apud quem discumbens Jesus disputat cum Pharisæis.

13 Et egressus est rursus ad mare, omnisque turba veniebat ad eum, et
docebat eos. 14 Et cum præteriret, vidit Levi Alphæi sedentem ad telo-
nium, et ait illi : Sequere me. Et surgens secutus est eum.

15 Et factum est, cum accumberet in domo illius, multi publicani et
peccatores simul discumbebant cum Jesu et discipulis ejus : erant enim
multi qui et sequebantur eum. 16 Et scribæ et pharisæi, videntes quia
manducaret cum publicanis et peccatoribus, dicebant discipulis ejus :
Quare cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit magister vester?
17 Hoc audito, Jesus ait illis : Non necesse habent sani medico, sed qui
male habent ; non enim veni vocare justos, sed peccatores. 18 Et erant
discipuli Joannis et pharisæi jejunantes ; et veniunt, et dicunt illi :
Quare discipuli Joannis et pharisæorum jejunant, tui autem discipuli
non jejunant? 19 Et ait illis Jesus : Numquid possunt filii nuptiarum,
quamdiu sponsus cum illis est, jejunare? Quanto tempore habent secum
sponsum, non possunt jejunare. 20 Venient autem dies cum auferetur ab
eis sponsus, et tunc jejunabunt in illis diebus. 21 Nemo assumentum panni
rudis assuit vestimento veteri ; alioquin aufert supplementum novum a
veteri, et major scissura fit. 22 Et nemo mittit vinum novum in utres ve-
teres ; alioquin dirumpet vinum utres, et vinum effundetur, et utres peri-
bunt, sed vinum novum in utres novos mitti debet.

Discipulos suos spicas vellentes sabbatis Dominus excusat.

23 Et factum est iterum, cum Dominus sabbatis ambularet per sata, et
disciputi ejus cœperunt progredi et vellere spicas. 24 Pharisæi autem di-
cebant ei : Ecce, quid faciunt sabbatis quod non licet? 25 Et ait illis :
Nunquam legistis quid fecerit David quando necessitatem habuit, et
esuriit ipse et qui cum eo erant ; 26 quomodo introivit in domum Dei sub
Abiathar principe sacerdotum, et panes propositionis manducavit, quos
non licebat manducare nisi sacerdotibus, et dedit eis qui cum eo erant ?
27 Et dicebat eis : Sabbatum propter hominem factum est, et non homo
propter sabbatum. 28 Itaque dominus est Filius hominis etiam sabbati.

Jesus curat manum aridam.

CAP. III. — 1 Et introivit iterum in synagogam, et erat ibi homo ha-
bens manum aridam. 2 Et observabant eum si sabbatis curaret, ut accu-
sarent illum. 3 Et ait homini habenti manum aridam : Surge in medium.
4 Et dicit eis : Licet sabbatis bene facere, an male? animam salvam fa-
cere, an perdere? At illi tacebant. 5 Et circumspiciens eos cum ira,
contristatus super cæcitate cordis eorum, dicit homini : Extende manum
tuam. Et extendit, et restituta est manus illi. 6 Exeuntes autem pharisæi,
statim cum herodianis consilium faciebant adversus eum, quomodo eum
perderent.

7] Job, XIV, 4. Is. XLIII, 25. — 14] Matth. IX, 9. Luc. V, 27. — 17] I Tim. I, 15. — 20] Matth. IX, 15. Luc. V, 35. — 23] Matth. XII, 1. Luc. VI, 1. — 25] I Reg. XXI, 6. — 26] Lev. XXIV, 9. — 1] Matth. XII, 9. Luc. VI, 6. — 6] Matth. XII, 14.

§ III. — *Ab apostolorum electione usque ad eorumdem primam missionem.*

Jesus secedens ad mare, ægros et dæmoniacos innumeros sanat.

7 Jesus autem cum discipulis suis secessit ad mare, et multa turba a
Galilæa et Judæa secuta est eum, 8 et ab Jerosolymis, et ab Idumæa, et
trans Jordanem; et qui circa Tyrum et Sidonem, multitudo magna, au-
dientes quæ faciebat, venerunt ad eum. 9 Et dixit discipulis suis ut navicula
sibi deserviret propter turbam, ne comprimerent eum. 10 Multos enim sana-
bat, ita ut irruerent in eum, ut illum tangerent, quotquot habebant plagas.
11 Et spiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei et clamabant,
dicentes : 12 Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne mani-
festarent illum.

Apostolorum electio.

13 Et ascendens in montem, vocavit ad se quos voluit ipse, et venerunt
ad eum. 14 Et fecit ut essent duodecim cum illo, et ut mitteret eos præ-
dicare. 15 Et dedit illis potestatem curandi infirmitates et ejiciendi dæmo-
nia. 16 Et imposuit Simoni nomen Petrus ; 17 et Jacobum Zebedæi, et
Joannem fratrem Jacobi, et imposuit eis nomina Boanerges, quod est,
Filii tonitrui ; 18 et Andream, et Philippum, et Bartholomæum, et Mat-
thæum, et Thomam, et Jacobum Alphæi, et Thaddæum, et Simonem
Cananæum, 19 et Judam Iscariotem, qui et tradidit illum.

Horrenda scribarum calumnia confutata.

20 Et veniunt ad domum, et convenit iterum turba, ita ut non possent
neque panem manducare. 21 Et cum audissent sui, exierunt tenere eum ;
dicebant enim : Quoniam in furorem versus est. 22 Et scribæ qui ab Jero-
solymis descenderant dicebant : Quoniam Beelzebub habet, et quia in
principe dæmoniorum ejicit dæmonia.
23 Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis : Quomodo potest Sata-
nas Satanam ejicere? 24 Et si regnum in se dividatur, non potest regnum
illud stare. 25 Et si domus super semetipsam dispertiatur, non potest do-
mus illa stare. 26 Et si Satanas consurrexerit in semetipsum, dispertitus
est, et non poterit stare, sed finem habet. 27 Nemo potest vasa fortis in-
gressus in domum diripere, nisi prius fortem alliget, et tunc domum ejus
diripiet. 28 Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum
peccata, et blasphemiæ quibus blasphemaverint ; 29 qui autem blasphe-
maverit in Spiritum sanctum non habebit remissionem in æternum, sed
reus erit æterni delicti. 30 Quoniam dicebant : Spiritum immundum
habet.

Qui sint mater et fratres Christi.

31 Et veniunt mater ejus et fratres ; et foris stantes, miserunt ad eum
vocantes eum. 32 Et sedebat circa eum turba, et dicunt ei : Ecce mater
tua et fratres tui foris quærunt te. 33 Et respondens eis, ait : Quæ est
mater mea et fratres mei ? 34 Et circumspiciens eos qui in circuitu ejus
sedebant, ait : Ecce mater mea et fratres mei. 35 Qui enim fecerit volun-
tatem Dei, hic frater meus, et soror mea, et mater est.

Parabolæ regni cælorum. 1° Occasio describitur.

CAP. IV. — 1 Et iterum cœpit docere ad mare ; et congregata est ad
eum turba multa, ita ut navim ascendens sederet in mari, et omnis turba
circa mare super terram erat. 2 Et docebat eos in parabolis multa, et di-
cebat illis in doctrina sua :

2° Parabola seminatoris.

3 Audite. Ecce exiit seminans ad seminandum. 4 Et dum seminat, aliud
cecidit circa viam, et venerunt volucres cæli et comederunt illud. 5 Aliud
vero cecidit super petrosa, ubi non habuit terram multam, et statim
exortum est, quoniam non habebat altitudinem terræ ; 6 et quando exortus
est sol, exæstuavit, et eo quod non habebat radicem, exaruit. 7 Et aliud
cecidit in spinas, et ascenderunt spinæ et suffocaverunt illud, et fructum
non dedit. 8 Et aliud cecidit in terram bonam, et dabat fructum ascen-

13] Matth. X, 1. Luc. VI, 13. — 22] Matth. IX, 34. — 28] Matth. XII, 31. Luc. XII, 10. I Joan. V, 16. — 31] Matth. XII, 46. Luc. VIII, 19. — 1] Matth. XIII, 1. Luc. VIII, 4.

dentem et crescentem, et afferebat unum triginta, unum sexaginta, et
unum centum. 9 Et dicebat : Qui habet aures audiendi audiat.

3° Quare Jesus loquatur in parabolis.

10 Et cum esset singularis, interrogaverunt eum hi qui cum eo erant
duodecim, parabolam. 11 Et dicebat eis : Vobis datum est nosse myste-
rium regni Dei ; illis autem qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt : 12 ut
videntes videant et non videant, et audientes audiant et non intelligant,
ne quando convertantur, et dimittantur eis peccata.

4° Parabolæ seminatoris explicatio.

13 Et ait illis : Nescitis parabolam hanc ? et quomodo omnes parabolas
cognoscetis ? 14 Qui seminat, verbum seminat. 15 Hi autem sunt qui circa
viam, ubi seminatur verbum, et cum audierint, confestim venit Satanas,
et aufert verbum quod seminatum est in cordibus eorum. 16 Et hi sunt si-
militer qui super petrosa seminantur, qui cum audierint verbum, statim
cum gaudio accipiunt illud ; 17 et non habent radicem in se, sed tempora-
les sunt ; deinde orta tribulatione et persecutione propter verbum, con-
festim scandalizantur. 18 Et alii sunt qui in spinis seminantur : hi sunt qui
verbum audiunt, 19 et ærumnæ sæculi, et deceptio divitiarum, et circa
reliqua concupiscentiæ introeuntes suffocant verbum, et sine fructu effi-
citur. 20 Et hi sunt qui super terram bonam seminati sunt, qui audiunt
verbum et suscipiunt, et fructificant unum triginta, unum sexaginta et
unum centum.

5° Verbum Dei attente audiendum.

21 Et dicebat illis : Numquid venit lucerna ut sub modio ponatur aut
sub lecto ? nonne ut super candelabrum ponatur ? 22 Non est enim aliquid
absconditum quod non manifestetur ; nec factum est occultum, sed ut in
palam veniat. 23 Si quis habet aures audiendi, audiat. 24 Et dicebat illis :
Videte quid audiatis. In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis et
adjicietur vobis. 25 Qui enim habet, dabitur illi ; et qui non habet, etiam
quod habet auferetur ab eo.

6° Parabola seminis sensim crescentis.

26 Et dicebat : Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo jaciat se-
mentem in terram, 27 et dormiat, et exurgat nocte et die, et semen ger-
minet, et increscat dum nescit ille. 28 Ultro enim terra fructificat, primum
herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. 29 Et cum
produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest messis.

7° Parabola grani sinapis.

30 Et dicebat : Cui assimilabimus regnum Dei ? aut cui parabolæ com-
parabimus illud ? 31 Sicut granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in
terra, minus est omnibus seminibus quæ sunt in terra ; 32 et cum seminatum
fuerit, ascendit et fit majus omnibus oleribus, et facit ramos magnos, ita
ut possint sub umbra ejus aves cæli habitare.

8° Aliæ parabolæ Christi.

33 Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant
audire ; 34 sine parabola autem non loquebatur eis, seorsum autem disci-
pulis suis disserebat omnia.

Tempestas sedata.

35 Et ait illis in illa die, cum sero esset factum : Transeamus contra.
36 Et dimittentes turbam, assumunt eum ita ut erat in navi ; et aliæ
naves erant cum illo. 37 Et facta est procella magna venti, et fluctus mit-
tebat in navim, ita ut impleretur navis. 38 Et erat ipse in puppi super
cervical dormiens ; et excitant eum, et dicunt illi : Magister, non ad te
pertinet quia perimus ? 39 Et exurgens comminatus est vento, et dixit
mari : Tace, obmutesce. Et cessavit ventus, et facta est tranquillitas ma-
gna. 40 Et ait illis : Quid timidi estis ? necdum habetis fidem ? Et ti-
muerunt timore magno, et dicebant ad alterutrum : Quis, putas, est iste,
quia et ventus et mare obediunt ei ?

Dæmones in porcos missi.

CAP. V. — 1 Et venerunt trans fretum maris in regionem Gerasenorum.
2 Et exeunti ei de navi, statim occurrit de monumentis homo in spiritu
immundo, 3 qui domicilium habebat in monumentis ; et neque catenis jam

12] Is. VI, 9. Matth. XIII, 14. Joan. XII, 40. Act. XXVIII, 26. Rom. XI, 8. — 19] I Tim. VI, 17. — 21] Matth. V, 15. Luc. VIII, 16 et XI, 33. — 22] Matth. X, 26. Luc. VIII, 17. — 24] Matth. VII, 2. Luc. VI, 38. — 25] Matth. XIII, 12 et XXV, 29. Luc. VIII, 18 et XIX, 26. — 31] Matth. XIII, 31. Luc. XIII, 19. — 36] Matth. VIII, 23. Luc. VIII, 22. — 1] Matth. VIII, 28. Luc. VIII, 26.

quisquam poterat eum ligare, [4] quoniam sæpe compedibus et catenis
vinctus dirupisset catenas, et compedes comminuisset, et nemo poterat
eum domare. [5] Et semper die ac nocte in monumentis et in montibus erat,
clamans et concidens se lapidibus.

[6] Videns autem Jesum a longe, cucurrit et adoravit eum; [7] et clamans
voce magna, dixit : Quid mihi et tibi, Jesu, Fili Dei altissimi? adjuro
te per Deum, ne me torqueas. [8] Dicebat enim illi : Exi, spiritus immunde,
ab homine. [9] Et interrogabat eum : Quod tibi nomen est ? Et dicit ei :
Legio mihi nomen est, quia multi sumus. [10] Et deprecabatur eum multum
ne se expelleret extra regionem. [11] Erat autem ibi circa montem grex
porcorum magnus pascens. [12] Et deprecabantur eum spiritus, dicentes :
Mitte nos in porcos, ut in eos introeamus. [13] Et concessit eis statim Jesus.
Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos; et magno impetu
grex præcipitatus est in mare ad duo millia, et suffocati sunt in mari.
[14] Qui autem pascebant eos fugerunt, et nuntiaverunt in civitatem et in
agros. Et egressi sunt videre quid esset factum. [15] Et veniunt ad Jesum,
et vident illum qui a dæmonio vexabatur sedentem, vestitum, et sanæ
mentis; et timuerunt. [16] Et narraverunt illis qui viderant, qualiter factum
esset ei qui dæmonium habuerat, et de porcis. [17] Et rogare cœperunt eum
ut discederet de finibus eorum.

[18] Cumque ascenderet navim, cœpit illum deprecari qui a dæmonio
vexatus fuerat, ut esset cum illo. [19] Et non admisit eum, sed ait illi :
Vade in domum tuam ad tuos, et annuntia illis quanta tibi Dominus
fecerit et misertus sit tui. [20] Et abiit, et cœpit prædicare in Decapoli
quanta sibi fecisset Jesus ; et omnes mirabantur.

Hæmorrhoissæ sanatio filiæque Jairi suscitatio.

[21] Et cum transcendisset Jesus in navi rursum trans fretum, convenit
turba multa ad eum, et erat circa mare. [22] Et venit quidam de archisyna-
gogis, nomine Jairus ; et videns eum, procidit ad pedes ejus, [23] et de-
precabatur eum multum, dicens : Quoniam filia mea in extremis est ;
veni, impone manum super eam, ut salva sit et vivat. [24] Et abiit cum
illo, et sequebatur eum turba multa, et comprimebant eum. [25] Et mulier
quæ erat in profluvio sanguinis annis duodecim, [26] et fuerat multa per-
pessa a compluribus medicis, et erogaverat omnia sua, nec quidquam
profecerat, sed magis deterius habebat, [27] cum audisset de Jesu, venit
in turba retro, et tetigit vestimentum ejus. [28] Dicebat enim : Quia si vel
vestimentum ejus tetigero, salva ero. [29] Et confestim siccatus est fons
sanguinis ejus ; et sensit corpore quia sanata esset a plaga. [30] Et statim
Jesus in semetipso cognoscens virtutem quæ exierat de illo, conversus
ad turbam, aiebat : Quis tetigit vestimenta mea ? [31] Et dicebant ei disci-
puli sui : Vides turbam comprimentem te, et dicis : Quis me tetigit ?
[32] Et circumspiciebat videre eam quæ hoc fecerat. [33] Mulier vero timens
et tremens, sciens quod factum esset in se, venit et procidit ante eum,
et dixit ei omnem veritatem. [34] Ille autem dixit ei : Filia, fides tua te
salvam fecit ; vade in pace, et esto sana a plaga tua.

[35] Adhuc eo loquente, veniunt ab archisynagogo, dicentes : Quia filia
tua mortua est ; quid ultra vexas Magistrum ? [36] Jesus autem, audito
verbo quod dicebatur, ait archisynagogo : Noli timere ; tantummodo
crede. [37] Et non admisit quemquam se sequi, nisi Petrum, et Jacobum,
et Joannem fratrem Jacobi. [38] Et veniunt in domum archisynagogi, et
videt tumultum, et flentes, et ejulantes multum. [39] Et ingressus, ait illis:
Quid turbamini et ploratis ? puella non est mortua, sed dormit. [40] Et ir-
ridebant eum. Ipse vero, ejectis omnibus, assumit patrem et matrem
puellæ, et qui secum erant, et ingreditur ubi puella erat jacens. [41] Et
tenens manum puellæ, ait illi : Talitha, cumi ; quod est interpretatum :
Puella (tibi dico), surge. [42] Et confestim surrexit puella, et ambulabat ;

22] Matth. IX, 18. Luc. VIII, 41. — 34] Luc. VII, 50 et VIII, 48.

erat autem annorum duodecim ; et obstupuerunt stupore magno. 43 Et
præcepit illis vehementer ut nemo id sciret, et dixit dari illi manducare.

Jesus in patria sua despectus circuit castella, docens.

CAP. VI. — 1 Et egressus inde, abiit in patriam suam; et sequebantur
eum discipuli sui. 2 Et facto sabbato, cœpit in synagoga docere; et multi
audientes admirabantur in doctrina ejus, dicentes : Unde huic hæc
omnia? et quæ est sapientia quæ data est illi, et virtutes tales quæ per
manus ejus efficiuntur? 3 Nonne hic est faber, filius Mariæ, frater Jacobi,
et Joseph, et Judæ, et Simonis? nonne et sorores ejus hic nobiscum
sunt? Et scandalizabantur in illo. 4 Et dicebat illis Jesus : Quia non est
propheta sine honore nisi in patria sua, et in domo sua, et in cognatione
sua. 5 Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos
impositis manibus curavit. 6 Et mirabatur propter incredulitatem eorum,
et circuibat castella in circuitu, docens.

Apostolorum missio et instructio.

7 Et vocavit duodecim, et cœpit eos mittere binos, et dabat illis po-
testatem spirituum immundorum. 8 Et præcepit eis ne quid tollerent in
via, nisi virgam tantum; non peram, non panem, neque in zona æs,
9 sed calceatos sandaliis, et ne induerentur duabus tunicis. 10 Et dicebat
eis : Quocumque introieritis in domum, illic manete donec exeatis inde;
et quicumque non receperint vos nec audierint vos, exeuntes inde, excu-
tite pulverem de pedibus vestris in testimonium illis. 12 Et exeuntes præ-
dicabant ut pœnitentiam agerent; 13 et dæmonia multa ejiciebant, et
ungebant oleo multos ægros et sanabant.

§ IV. — *Peregrinationes Jesu per Galilæam.*

Joannis Baptistæ martyrium.

14 Et audivit rex Herodes, manifestum enim factum est nomen ejus; et
dicebat: Quia Joannes Baptista resurrexit a mortuis, et propterea vir-
tutes operantur in illo. 15 Alii autem dicebant : Quia Elias est. Alii vero
dicebant : Quia propheta est, quasi unus ex prophetis. 16 Quo audito,
Herodes ait : Quem ego decollavi Joannem, hic a mortuis resurrexit.
17 Ipse enim Herodes misit, ac tenuit Joannem, et vinxit eum in carcere
propter Herodiadem, uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam.
18 Dicebat enim Joannes Herodi : Non licet tibi habere uxorem fratris
tui. 19 Herodias autem insidiabatur illi, et volebat occidere eum, nec po-
terat. 20 Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum justum et
sanctum; et custodiebat eum, et audito eo multa faciebat, et libenter
eum audiebat.
21 Et cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit
principibus, et tribunis, et primis Galilææ. 22 Cumque introisset filia
ipsius Herodiadis, et saltasset, et placuisset Herodi simulque recumben-
tibus, rex ait puellæ : Pete a me quod vis, et dabo tibi. 23 Et juravit illi:
Quia quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei. 24 Quæ cum
exisset, dixit matri suæ : Quid petam? At illa dixit : Caput Joannis
Baptistæ. 25 Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petivit
dicens: Volo ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ. 26 Et
contristatus est rex; propter jusjurandum et propter simul discumbentes,
noluit eam constristare, 27 sed misso spiculatore, præcepit afferri caput
ejus in disco. Et decollavit eum in carcere. 28 Et attulit caput ejus in disco,
et dedit illud puellæ, et puella dedit matri suæ. 29 Quo audito, discipuli
ejus venerunt, et tulerunt corpus ejus, et posuerunt illud in monumento.

Jesus secedit cum duodecim in desertum locum, ibique panes mire multiplicat.

30 Et convenientes apostoli ad Jesum, renuntiaverunt ei omnia quæ
egerant et docuerant. 31 Et ait illis : Venite seorsum in desertum locum,
et requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant et redibant multi, et

1] Matth. XIII, 54. Luc. IV, 16. — 3] Joan. VI, 42. — 4] Matth. XIII, 57. Luc. IV, 24. Joan. IV, 44. — 7] Matth. X, 1. Sup. III, 14. Luc. IX, 1. — 9] Act. XII, 8. — 11] Matth. X, 14. Luc. IX, 5. Act. XIII, 51 et XVIII, 6. — 13] Jac. V, 14. — 14] Matth. XIV, 1-2. Luc. IX, 7. — 18] Lev. XVIII, 16. — 30] Luc. IX, 10. — 31] Matth. XIV, 13. Luc. IX, 10. Joan. VI, 1.

nec spatium manducandi habebant. 32 Et ascendentes in navim, abierunt
in desertum locum seorsum.
33 Et viderunt eos abeuntes, et cognoverunt multi; et pedestres de
omnibus civitatibus concurrerunt illuc, et prævenerunt eos. 34 Et exiens
vidit turbam multam Jesus; et misertus est super eos, quia erant sicut
oves non habentes pastorem, et cœpit illos docere multa. 35 Et cum jam
hora multa fieret, accesserunt discipuli ejus, dicentes : Desertus est locus
hic, et jam hora præteriit; 36 dimitte illos, ut euntes in proximas villas
et vicos, emant sibi cibos quos manducent. 37 Et respondens ait illis :
Date illis vos manducare. Et dixerunt ei : Euntes emamus ducentis dena-
riis panes, et dabimus illis manducare. 38 Et dicit eis : Quot panes habe-
tis? ite et videte. Et cum cognovissent, dicunt : Quinque, et duos pisces.
39 Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes secundum contubernia
super viride fœnum. 40 Et discubuerunt in partes, per centenos et quin-
quagenos. 41 Et acceptis quinque panibus et duobus piscibus, intuens in
cælum, benedixit, et fregit panes, et dedit discipulis suis ut ponerent
ante eos, et duos pisces divisit omnibus. 42 Et manducaverunt omnes, et
saturati sunt. 43 Et sustulerunt reliquias fragmentorum, duodecim cophi-
nos plenos, et de piscibus. 44 Erant autem qui manducaverunt quinque
millia virorum.

Ambulat supra mare.

45 Et statim coegit discipulos suos ascendere navim, ut præcederent
eum trans fretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum. 46 Et
cum dimisisset eos, abiit in montem orare. 47 Et cum sero esset, erat
navis in medio mari, et ipse solus in terra. 48 Et videns eos laborantes in
remigando (erat enim ventus contrarius eis), et circa quartam vigiliam
noctis venit ad eos ambulans supra mare; et volebat præterire eos. 49 At
illi ut viderunt eum ambulantem supra mare, putaverunt phantasma
esse, et exclamaverunt. 50 Omnes enim viderunt eum, et conturbati sunt.
Et statim locutus est cum eis, et dixit eis : Confidite, ego sum, nolite
timere. 51 Et ascendit ad illos in navim, et cessavit ventus. Et plus magis
intra se stupebant. 52 Non enim intellexerunt de panibus; erat enim cor
eorum obcæcatum.

Regionem Genesareth percurrit multosque sanat.

53 Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesareth, et applicue-
runt. 54 Cumque egressi essent de navi, continuo cognoverunt eum; 55 et
percurrentes universam regionem illam, cœperunt in grabatis eos qui se
male habebant circumferre, ubi audiebant eum esse. 56 Et quocumque
introibat, in vicos, vel in villas, aut civitates, in plateis ponebant infir-
mos, et deprecabantur eum ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent; et
quotquot tangebant eum salvi fiebant.

Pharisæos redarguit, docens quænam coinquinent homines.

Cap. VII. — 1 Et conveniunt ad eum pharisæi et quidam de scribis,
venientes ab Jerosolymis. 2 Et cum vidissent quosdam ex discipulis ejus
communibus manibus, id est, non lotis, manducare panes, vituperave-
runt. 3 Pharisæi enim et omnes Judæi, nisi crebro laverint manus, non
manducant, tenentes traditionem seniorum; 4 et a foro, nisi baptizentur,
non comedunt; et alia multa sunt quæ tradita sunt illis servare, bapti-
smata calicum, et urceorum, et æramentorum, et lectorum.
5 Et interrogabant eum pharisæi et scribæ : Quare discipuli tui non
ambulant juxta traditionem seniorum, sed communibus manibus mandu-
cant panem? 6 At ille respondens, dixit eis : Bene prophetavit Isaias de
vobis hypocritis, sicut scriptum est : Populus hic labiis me honorat, cor
autem eorum longe est a me. 7 In vanum autem me colunt, docentes
doctrinas et præcepta hominum. 8 Relinquentes enim mandatum Dei,
tenetis traditionem hominum, baptismata urceorum et calicum; et alia
similia his facitis multa. 9 Et dicebat illis : Bene irritum facitis præce-

34] Matth. IX, 36 et XIV, 14. — 36] Luc. IX, 12. — 39] Joan. VI, 10. — 48] Matth. XIV, 25. —
53] Matth. XIV, 34. — 2] Matth. XV, 2. — 6] Is. XXIX, 13.

ptum Dei, ut traditionem vestram servetis. 10 Moyses enim dixit: Honora
patrem tuum et matrem tuam; et: Qui maledixerit patri vel matri, morte
moriatur. 11 Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri aut matri: Corban
(quod est donum) quodcumque ex me, tibi profuerit; 12 et ultra non di-
mittitis eum quidquam facere patri suo aut matri, 13 rescindentes verbum
Dei per traditionem vestram quam tradidistis; et similia hujusmodi multa
facitis. 14 Et advocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes, et
intelligite. 15 Nihil est extra hominem introiens in eum quod possit eum
coinquinare; sed quæ de homine procedunt, illa sunt quæ communicant
hominem. 16 Si quis habet aures audiendi, audiat.

17 Et cum introisset in domum a turba, interrogabant eum discipuli
ejus parabolam. 18 Et ait illis: Sic et vos imprudentes estis? Non intelli-
gitis quia omne extrinsecus introiens in hominem non potest eum com-
municare, 19 quia non intrat in cor ejus, sed in ventrem vadit, et in
secessum exit purgans omnes escas? 20 Dicebat autem quoniam quæ de
homine exeunt, illa communicant hominem. 21 Ab intus enim de corde
hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homi-
cidia, 22 furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus,
blasphemia, superbia, stultitia. 23 Omnia hæc mala ab intus procedunt, et
communicant hominem.

Jesus Syrophœnissæ filiam a dæmonio liberat.

24 Et inde surgens abiit in fines Tyri et Sidonis; et ingressus domum,
neminem voluit scire, et non potuit latere. 25 Mulier enim statim ut audi-
vit de eo, cujus filia habebat spiritum immundum, intravit et procidit ad
pedes ejus. 26 Erat enim mulier gentilis, Syrophœnissa genere. Et roga-
bat eum ut dæmonium ejiceret de filia ejus. 27 Qui dixit illi: Sine prius
saturari filios; non est enim bonum sumere panem filiorum, et mittere
canibus. 28 At illa respondit, et dixit illi: Utique, Domine; nam et catelli
comedunt sub mensa de micis puerorum. 29 Et ait illi: Propter hunc ser-
monem vade, exiit dæmonium a filia tua. 30 Et cum abiisset domum
suam, invenit puellam jacentem supra lectum, et dæmonium exiisse.

Hominem surdum et mutum sanat.

31 Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Gali-
lææ, inter medios fines Decapoleos. 32 Et adducunt ei surdum et mutum,
et deprecabantur eum ut imponat illi manum. 33 Et apprehendens eum
de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas ejus, et expuens, tetigit
linguam ejus. 34 Et suspiciens in cælum, ingemuit, et ait illi: Ephphe-
tha, quod est, Adaperire. 35 Et statim apertæ sunt aures ejus, et solutum
est vinculum linguæ ejus, et loquebatur recte. 36 Et præcepit illis ne cui
dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant;
37 et eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit; et surdos
fecit audire et mutos loqui.

Secunda panum multiplicatio.

Cap. VIII. — 1 In diebus illis iterum cum turba multa esset, nec habe-
rent quod manducarent, convocatis discipulis, ait illis: 2 Misereor super
turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent;
3 et si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient in via; quidam
enim ex eis de longe venerunt. 4 Et responderunt ei discipuli sui: Unde
illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine? 5 Et interrogavit
eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem. 6 Et præcepit turbæ
discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fre-
git, et dabat discipulis suis ut apponerent; et apposuerunt turbæ. 7 Et
habebant pisciculos paucos; et ipsos benedixit, et jussit apponi. 8 Et
manducaverunt, et saturati sunt; et sustulerunt quod superaverat de
fragmentis, septem sportas. 9 Erant autem qui manducaverant quasi
quatuor millia; et dimisit eos.

10] Ex. XX, 12. Deut. V, 16. Eph. VI, 2. Ex. XXI, 17. Lev. XX, 9. Prov. XX, 20. — 14] Matth. XV, 10. — 21] Gen. VI, 5. — 24] Matth. XV, 21. — 32] Matth. IX, 32. — 1] Matth. XV, 32.

Signum de cælo fermentumque pharisæorum.

10 Et statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dal-
manutha. 11 Et exierunt pharisæi, et cœperunt conquirere cum eo, quæ-
rentes ab illo signum de cælo, tentantes eum. 12 Et ingemiscens spiritu,
ait : Quid generatio ista signum quærit? Amen dico vobis, si dabitur
generationi isti signum. 13 Et dimittens eos, ascendit iterum navim et
abiit trans fretum.
14 Et obliti sunt panes sumere, et nisi unum panem non habebant
secum in navi. 15 Et præcipiebat eis, dicens : Videte et cavete a fermento
pharisæorum, et fermento Herodis. 16 Et cogitabant ad alterutrum, di-
centes : Quia panes non habemus. 17 Quo cognito, ait illis Jesus : Quid
cogitatis quia panes non habetis? nondum cognoscitis nec intelligitis?
adhuc cæcatum habetis cor vestrum? 18 Oculos habentes non videtis? et
aures habentes non auditis, nec recordamini? 19 Quando quinque panes
fregi in quinque millia, quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis?
Dicunt ei : Duodecim. 20 Quando et septem panes in quatuor millia, quot
sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei : Septem. 21 Et dicebat eis :
Quomodo nondum intelligitis?

Cæcus quidam sensim curatur.

22 Et veniunt Bethsaidam, et adducunt ei cæcum, et rogabant eum ut
illum tangeret. 23 Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum ; et
expuens in oculos ejus, impositis manibus suis, interrogavit eum si quid
videret. 24 Et aspiciens, ait : Video homines velut arbores ambulantes.
25 Deinde iterum imposuit manus super oculos ejus ; et cœpit videre, et
restitutus est, ita ut clare videret omnia. 26 Et misit illum in domum
suam, dicens : Vade in domum tuam, et si in vicum introieris, nemini
dixeris.

§ V. — *Per gloriam Christi parantur discipuli ad ipsius crucem.*

Gloriosa Petri confessio.

27 Et egressus est Jesus, et discipuli ejus, in castella Cæsareæ Philippi ;
et in via interrogabat discipulos suos, dicens eis : Quem me dicunt esse
homines? 28 Qui responderunt illi, dicentes : Joannem Baptistam, alii
Eliam, alii vero quasi unum de prophetis. 29 Tunc dicit illis : Vos vero
quem me esse dicitis? Respondens Petrus ait ei : Tu es Christus. 30 Et
comminatus est eis ne cui dicerent de illo.

Passionem suam Christus prædicit.

31 Et cœpit docere eos quoniam oportet Filium hominis pati multa, et
reprobari a senioribus, et a summis sacerdotibus, et scribis, et occidi, et
post tres dies resurgere. 32 Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens
eum Petrus, cœpit increpare eum. 33 Qui conversus, et videns discipulos
suos, comminatus est Petro, dicens : Vade retro me, Satana, quoniam
non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum.

Tollenda crux.

34 Et convocata turba cum discipulis suis, dixit eis : Si quis vult me
sequi, deneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. 35 Qui
enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem per-
diderit animam suam propter me et evangelium, salvam faciet eam.
36 Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum, et detrimen-
tum animæ suæ faciat? 37 Aut quid dabit homo commutationis pro anima
sua? 38 Qui enim me confusus fuerit et verba mea, in generatione ista
adultera et peccatrice, et Filius hominis confundetur eum, cum venerit
in gloria Patris sui cum angelis sanctis. 39 Et dicebat illis : Amen dico
vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem,
donec videant regnum Dei veniens in virtute.

Christus transfiguratur. 1° Miraculi narratio.

CAP. IX. — 1 Et post dies sex assumit Jesus Petrum, et Jacobum, et
Joannem, et ducit illos in montem excelsum seorsum solos, et transfigu-

11] Matth. XVI, 1. Luc. XI, 54. — 14] Matth. XVI, 5. — 18] Sup. VI, 41. Joan. VI, 11. — 27] Matth. XVI, 13. Luc. IX, 18. — 34] Matth. X, 38 et XVI, 24. Luc. IX, 23 et XIV, 27. — 35] Luc. XVII, 33. Joan. XII, 25. — 38] Matth. X, 33. Luc. IX, 26 et XII, 9. — 39] Matth. XVI, 28. Luc. IX, 27. — 1] Matth. XVII, 1. Luc. IX, 28.

ratus est coram ipsis. 2 Et vestimenta ejus facta sunt splendentia, et can-
dida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere.
3 Et apparuit illis Elias cum Moyse, et erant loquentes cum Jesu. 4 Et
respondens Petrus, ait Jesu : Rabbi, bonum est nos hic esse; et faciamus
tria tabernacula, tibi unum, et Moysi unum, et Eliæ unum. 5 Non enim
sciebat quid diceret; erant enim timore exterriti. 6 Et facta est nubes
obumbrans eos, et venit vox de nube, dicens : Hic est Filius meus charis-
simus; audite illum. 7 Et statim circumspicientes, neminem amplius vide-
runt, nisi Jesum tantum secum.

2º Collocutio memorabilis habita post miraculum.

8 Et descendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam quæ
vidissent narrarent, nisi cum Filius hominis a mortuis resurrexerit. 9 Et
verbum continuerunt apud se, conquirentes quid esset : Cum a mortuis
resurrexerit. 10 Et interrogabant eum, dicentes : Quid ergo dicunt phari-
sæi et scribæ quia Eliam oportet venire primum? 11 Qui respondens, ait
illis : Elias, cum venerit primo, restituet omnia; et quomodo scriptum
est in Filium hominis, ut multa patiatur et contemnatur. 12 Sed dico
vobis quia et Elias venit (et fecerunt illi quæcumque voluerunt), sicut
scriptum est de eo.

Sanatio dæmoniaci surdi et muti.

13 Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, et
scribas conquirentes cum illis. 14 Et confestim omnis populus videns
Jesum stupefactus est, et expaverunt, et accurrentes salutabant eum.

15 Et interrogavit eos : Quid inter vos conquiritis? 16 Et respondens
unus de turba, dixit : Magister, attuli filium meum ad te, habentem spi-
ritum mutum; 17 qui ubicumque eum apprehenderit, allidit illum, et
spumat, et stridet dentibus, et arescit; et dixi discipulis tuis ut ejicerent
illum, et non potuerunt. 18 Qui respondens eis, dixit : O generatio incre-
dula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? afferte illum ad me.
19 Et attulerunt eum. Et cum vidisset eum, statim spiritus conturbavit
illum; et elisus in terram, volutabatur spumans. 20 Et interrogavit pa-
trem ejus : Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait : Ab
infantia; 21 et frequenter eum in ignem et in aquas misit, ut eum per-
deret. Sed si quid potes, adjuva nos, misertus nostri. 22 Jesus autem ait
illi : Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti. 23 Et continuo
exclamans pater pueri, cum lacrymis aiebat : Credo, Domine; adjuva
incredulitatem meam. 24 Et cum videret Jesus concurrentem turbam,
comminatus est spiritui immundo, dicens illi : Surde et mute spiritus,
ego præcipio tibi, exi ab eo, et amplius ne introeas in eum. 25 Et excla-
mans et multum discerpens eum, exiit ab eo; et factus est sicut mortuus,
ita ut multi dicerent : Quia mortuus est. 26 Jesus autem tenens manum
ejus, elevavit eum, et surrexit.

27 Et cum introisset in domum, discipuli ejus secreto interrogabant
eum : Quare nos non potuimus ejicere eum? 28 Et dixit illis : Hoc genus
in nullo potest exire, nisi in oratione et jejunio.

Passio Christi denuo prædicitur.

29 Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam, nec volebat quem-
quam scire. 30 Docebat autem discipulos suos, et dicebat illis : Quoniam
Filius hominis tradetur in manus hominum, et occident eum, et occisus
tertia die resurget. 31 At illi ignorabant verbum, et timebant interrogare
eum.

Jesus docet discipulos 1º sectandam humilitatem;

32 Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi essent, interrogabat eos :
Quid in via tractabatis? 33 At illi tacebant; siquidem in via inter se
disputaverant quis eorum major esset. 34 Et residens vocavit duodecim,
et ait illis : Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus et omnium
minister. 35 Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum; quem
cum complexus esset, ait illis : 36 Quisquis unum ex hujusmodi pueris

8] Matth. XVII, 9. — 10] Mal. IV, 5. — 11] Is. LIII, 3-4. — 12] Matth. XVII, 12. — 16] Luc. IX, 38.
30] Matth. XVII, 21. Luc. IX, 22, 44. — 33] Matth. XVIII, 1. Luc. IX, 46.

receperit in nomine meo, me recipit : et quicumque me susceperit, non
me suscipit, sed eum qui misit me.
37 Respondit illi Joannes, dicens : Magister, vidimus quemdam in 2° toleran-
nomine tuo ejicientem dæmonia, qui non sequitur nos, et prohibuimus tiam exer-
eum. 38 Jesus autem ait : Nolite prohibere eum. Nemo est enim qui faciat cendam ;
virtutem in nomine meo, et possit cito male loqui de me. 39 Qui enim non
est adversum vos, pro vobis est. 40 Quisquis enim potum dederit vobis
calicem aquæ in nomine meo, quia Christi estis, amen dico vobis, non
perdet mercedem suam.
41 Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me, 3° vitanda
bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo ejus, et in mare scandala.
mitteretur. 42 Et si scandalizaverit te manus tua, abscinde illam ; bonum
est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in
gehennam, in ignem inextinguibilem, 43 ubi vermis eorum non moritur,
et ignis non extinguitur. 44 Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum ;
bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes
habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis, 45 ubi vermis eorum
non moritur, et ignis non extinguitur. 46 Quod si oculus tuus scandalizat
te, ejice eum ; bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos
oculos habentem mitti in gehennam ignis, 47 ubi vermis eorum non mori-
tur, et ignis non extinguitur. 48 Omnis enim igne salietur, et omnis
victima sale salietur. 49 Bonum est sal : quod si sal insulsum fuerit,
in quo illud condietis ? Habete in vobis sal, et pacem habete inter
vos.

§ VI. — *Jesus in Peræa versatur iterque facit in Jerusalem.*

CAP. X. — 1 Et inde exurgens venit in fines Judææ ultra Jordanem ; Matrimonii
et conveniunt iterum turbæ ad eum, et sicut consueverat iterum docebat indissolu-
illos. 2 Et accedentes pharisæi interrogabant eum : Si licet viro uxorem bilitas
dimittere, tentantes eum. 3 At ille respondens, dixit eis : Quid vobis declaratur.
præcepit Moyses ? 4 Qui dixerunt : Moyses permisit libellum repudii
scribere, et dimittere. 5 Quibus respondens Jesus, ait : Ad duritiam cor-
dis vestri scripsit vobis præceptum istud. 6 Ab initio autem creaturæ,
masculum et feminam fecit eos Deus. 7 Propter hoc relinquet homo
patrem suum et matrem, et adhærebit ad uxorem suam, 8 et erunt duo
in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. 9 Quod ergo Deus
conjunxit homo non separet.
10 Et in domo iterum discipuli ejus de eodem interrogaverunt eum. 11 Et
ait illis : Quicumque dimiserit uxorem suam, et aliam duxerit, adulterium
committit super eam. 12 Et si uxor dimiserit virum suum et alii nupserit,
mœchatur.
13 Et offerebant illi parvulos ut tangeret illos ; discipuli autem com- Jesus
minabantur offerentibus. 14 Quos cum videret Jesus, indigne tulit, et ait parvulos
illis : Sinite parvulos venire ad me, et ne prohibueritis eos ; talium enim benedicit.
est regnum Dei. 15 Amen dico vobis, quisquis non receperit regnum Dei
velut parvulus, non intrabit in illud. 16 Et complexans eos et imponens
manus super illos, benedicebat eos.
17 Et cum egressus esset in viam, procurrens quidam, genu flexo ante Difficilem
eum, rogabat eum : Magister bone, quid faciam ut vitam æternam esse divitum
percipiam ? 18 Jesus autem dixit ei : Quid me dicis bonum ? Nemo salutem
bonus, nisi unus Deus. 19 Præcepta nosti : Ne adulteres, Ne occidas, Ne probatur
1° per
exemplum
cujusdam
juvenis ;

37] Luc. IX, 49. — 38] I Cor. XII, 3. — 40] Matth. X, 42. — 41] Matth. XVIII, 6. Luc. XVII, 2. — 42] Matth. V, 30 et XVIII, 8. — 45] Is. LXVI, 24. — 48] Lev. II, 13. — 49] Matth. V, 13. Luc. XIV, 34. — 1] Matth. XIX, 1. — 4] Deut. XXIV, 1. — 6] Gen. I, 27. — 7] Gen. II, 24. Matth. XIX, 5. I Cor. VII, 10. Eph. V, 31. — 8] I Cor. VI, 16. — 17] Matth. XIX, 16. Luc. XVIII, 18. — 19] Ex. XX, 13.

fureris, Ne falsum testimonium dixeris, Ne fraudem feceris, Honora
patrem tuum et matrem. [20] At ille respondens, ait illi : Magister, hæc
omnia observavi a juventute mea. [21] Jesus autem intuitus eum, dilexit
eum, et dixit ei : Unum tibi deest : vade, quæcumque habes vende et
da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo ; et veni, sequere me.
[22] Qui contristatus in verbo abiit mœrens ; erat enim habens multas pos-
sessiones.

2° per verba Christi.

[23] Et circumspiciens Jesus, ait discipulis suis : Quam difficile qui
pecunias habent in regnum Dei introibunt! [24] Discipuli autem obstu-
pescebant in verbis ejus. At Jesus rursus respondens, ait illis : Filioli,
quam difficile est confidentes in pecuniis in regnum Dei introire!
[25] Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare
in regnum Dei. [26] Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos : Et
quis potest salvus fieri ? [27] Et intuens illos Jesus, ait : Apud homines
impossibile est, sed non apud Deum ; omnia enim possibilia sunt apud
Deum. [28] Et cœpit ei Petrus dicere : Ecce nos dimisimus omnia, et secuti
sumus te. [29] Respondens Jesus, ait : Amen dico vobis, nemo est qui
reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut
filios, aut agros, propter me et propter evangelium, [30] qui non accipiat
centies tantum, nunc in tempore hoc, domos, et fratres, et sorores, et
matres, et filios, et agros, cum persecutionibus, et in sæculo futuro
vitam æternam. [31] Multi autem erunt primi novissimi, et novissimi
primi.

Jesus suam passionem tertia vice prædicit.

[32] Erant autem in via ascendentes Jerosolymam ; et præcedebat illos
Jesus, et stupebant, et sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim,
cœpit illis dicere quæ essent ei eventura : [33] Quia ecce ascendimus Jero-
solymam, et Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, et scribis,
et senioribus, et damnabunt eum morte, et tradent eum gentibus ; [34] et
illudent ei, et conspuent eum, et flagellabunt eum, et interficient eum ;
et tertia die resurget.

Filiorum Zebedæi petitio rejicitur.

[35] Et accedunt ad eum Jacobus et Joannes, filii Zebedæi, dicentes :
Magister, volumus ut quodcumque petierimus facias nobis. [36] At ille
dixit eis : Quid vultis ut faciam vobis ? [37] Et dixerunt : Da nobis ut
unus ad dexteram tuam, et alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria
tua. [38] Jesus autem ait eis : Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem
quem ego bibo ? aut baptismo quo ego baptizor baptizari ? [39] At illi
dixerunt ei : Possumus. Jesus autem ait eis : Calicem quidem quem ego
bibo bibetis, et baptismo quo ego baptizor baptizabimini ; [40] sedere autem
ad dexteram meam vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed qui-
bus paratum est. [41] Et audientes decem, cœperunt indignari de Jacobo
et Joanne. [42] Jesus autem vocans eos, ait illis : Scitis quia hi qui viden-
tur principari gentibus, dominantur eis, et principes eorum potestatem
habent ipsorum. [43] Non ita est autem in vobis : sed quicumque voluerit
fieri major, erit vester minister ; [44] et quicumque voluerit in vobis pri-
mus esse, erit omnium servus. [45] Nam et Filius hominis non venit ut
ministraretur ei, sed ut ministraret, et daret animam suam redemptionem
pro multis.

Bartimæus cæcus sanatur prope Jericho.

[46] Et veniunt Jericho ; et proficiscente eo de Jericho, et discipulis ejus
et plurima multitudine, filius Timæi, Bartimæus cæcus, sedebat juxta
viam mendicans. [47] Qui cum audisset quia Jesus Nazarenus est, cœpit
clamare et dicere : Jesu, fili David, miserere mei. [48] Et comminabantur
ei multi ut taceret. At ille multo magis clamabat : Fili David, miserere
mei. [49] Et stans Jesus præcepit illum vocari. Et vocant cæcum, dicentes
ei : Animæquior esto ; surge, vocat te. [50] Qui, projecto vestimento suo,

---

28] Matth. XIX, 27. Luc. XVIII, 28. — 31] Matth. XIX, 30. — 32] Luc. XVIII, 31. — 35] Matth. XX, 20. — 42] Luc. XXII, 25. — 46] Matth. XX, 29. Luc. XVIII, 35.

exiliens venit ad eum. [51] Et respondens Jesus dixit illi : Quid tibi vis
faciam ? Cæcus autem dixit ei : Rabboni, ut videam. [52] Jesus autem ait
illi : Vade, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, et sequebatur
eum in via.

SECUNDA PARS

ULTIMI DIES ET PASSIO DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI

§ I. — *Christus triumphator.*

CAP. XI. — [1] Et cum appropinquarent Jerosolymæ et Bethaniæ ad Christi ingressus triumphalis in Jerusalem.
montem Olivarum, mittit duos ex discipulis suis, [2] et ait illis : Ite in
castellum quod contra vos est, et statim introeuntes illuc, invenietis
pullum ligatum, super quem nemo adhuc hominum sedit; solvite illum
et adducite. [3] Et si quis vobis dixerit : Quid facitis? dicite : Quia Domino
necessarius est; et continuo illum dimittet huc. [4] Et abeuntes, invene-
runt pullum ligatum ante januam foris in bivio ; et solvunt eum. [5] Et
quidam de illic stantibus dicebant illis : Quid facitis solventes pullum?
[6] Qui dixerunt eis sicut præceperat illis Jesus, et dimiserunt eis. [7] Et
duxerunt pullum ad Jesum, et imponunt illi vestimenta sua, et sedit
super eum. [8] Multi autem vestimenta sua straverunt in via ; alii autem
frondes cædebant de arboribus et sternebant in via. [9] Et qui præibant et
qui sequebantur clamabant, dicentes : Hosanna! [10] Benedictus qui venit
in nomine Domini ; benedictum quod venit regnum patris nostri David.
Hosanna in excelsis.
[11] Et introivit Jerosolymam in templum ; et circumspectis omnibus,
cum jam vespera esset hora, exiit in Bethaniam cum duodecim.

§ II. — *Christus judex.*

[12] Et alia die cum exirent a Bethania, esuriit. [13] Cumque vidisset a Ficus maledicta.
longe ficum habentem folia, venit si quid forte inveniret in ea ; et cum
venisset ad eam, nihil invenit præter folia ; non enim erat tempus ficorum.
[14] Et respondens dixit ei : Jam non amplius in æternum ex te fructum
quisquam manducet. Et audiebant discipuli ejus.
[15] Et veniunt Jerosolymam. Et cum introisset in templum, cœpit ejicere Venditores e templo ejecti.
vendentes et ementes in templo ; et mensas numulariorum et cathedras
vendentium columbas evertit. [16] Et non sinebat ut quisquam transferret
vas per templum ; [17] et docebat, dicens eis : Nonne scriptum est : Quia
domus mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem
fecistis eam speluncam latronum. [18] Quo audito, principes sacerdotum et
scribæ quærebant quomodo eum perderent ; timebant enim eum, quoniam
universa turba admirabatur super doctrina ejus. [19] Et cum vespera facta
esset, egrediebatur de civitate.
[20] Et cum mane transirent, viderunt ficum aridam factam a radicibus. Vis fidei.
[21] Et recordatus Petrus, dixit ei : Rabbi, ecce ficus cui maledixisti aruit.
[22] Et respondens Jesus, ait illis : Habete fidem Dei. [23] Amen dico vobis
quia quicumque dixerit huic monti : Tollere et mittere in mare, et non
hæsitaverit in corde suo, sed crediderit quia quodcumque dixerit fiat, fiet
ei. [24] Propterea dico vobis : omnia quæcumque orantes petitis, credite
quia accipietis, et evenient vobis. [25] Et cum stabitis ad orandum, dimittite
si quid habetis adversus aliquem, ut et Pater vester qui in cælis est

1] Matth. XXI, 1. Luc. XIX, 29. — 7] Joan. XII, 14. — 9] Ps. CXVII, 26. Matth. XXI, 9. Luc. XIX, 38. — 11] Matth. XXI, 10. — 13] Matth. XXI, 19. — 17] Is. LVI, 7. Jer. VII, 11. — 22] Matth. XXI, 21. — 24] Matth. VII, 7 et XXI, 22. — 25] Matth. VI, 14 et XVIII, 35. Luc. XI, 9.

dimittat vobis peccata vestra. 26 Quod si vos non dimiseritis, nec Pater
vester qui in cælis est dimittet vobis peccata vestra.

Jesus confundit Synedros. 1. In qua potestate?

27 Et veniunt rursus Jerosolymam. Et cum ambularet in templo, acce-
dunt ad eum summi sacerdotes, et scribæ, et seniores, 28 et dicunt ei :
In qua potestate hæc facis? et quis dedit tibi hanc potestatem ut ista
facias? 29 Jesus autem respondens, ait illis : Interrogabo vos et ego
unum verbum, et respondete mihi ; et dicam vobis in qua potestate hæc
faciam. 30 Baptismus Joannis, de cælo erat, an ex hominibus? Respon-
dete mihi. 31 At illi cogitabant secum, dicentes : Si dixerimus : De cælo,
dicet : Quare ergo non credidistis ei? 32 Si dixerimus : Ex hominibus,
timemus populum ; omnes enim habebant Joannem quia vere propheta
esset. 33 Et respondentes dicunt Jesu : Nescimus. Et respondens Jesus,
ait illis : Neque ego dico vobis in qua potestate hæc faciam.

2. Parabola de vinitoribus homicidis.

CAP. XII. — 1 Et cœpit illis in parabolis loqui : Vineam pastinavit
homo, et circumdedit sepem, et fodit lacum, et ædificavit turrim, et
locavit eam agricolis, et peregre profectus est. 2 Et misit ad agricolas in
tempore servum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ. 3 Qui appre-
hensum eum ceciderunt, et dimiserunt vacuum. 4 Et iterum misit ad
illos alium servum ; et illum in capite vulneraverunt, et contumeliis
affecerunt. 5 Et rursum alium misit, et illum occiderunt ; et plures alios,
quosdam cædentes, alios vero occidentes. 6 Adhuc ergo unum habens
filium charissimum, et illum misit ad eos novissimum, dicens : Quia reve-
rebuntur filium meum. 7 Coloni autem dixerunt ad invicem : Hic est
heres ; venite, occidamus eum, et nostra erit hereditas. 8 Et apprehen-
dentes eum, occiderunt, et ejecerunt extra vineam. 9 Quid ergo faciet
dominus vineæ? Veniet, et perdet colonos, et dabit vineam aliis. 10 Nec
scripturam hanc legistis : Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic
factus est in caput anguli ; 11 a Domino factum est istud, et est mirabile
in oculis nostris?

12 Et quærebant eum tenere, et timuerunt turbam ; cognoverunt enim
quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo, abierunt.

Confundit pharisæos et herodianos.

13 Et mittunt ad eum quosdam ex pharisæis et herodianis, ut eum
caperent in verbo. 14 Qui venientes dicunt ei : Magister, scimus quia
verax es et non curas quemquam ; nec enim vides in faciem hominum,
sed in veritate viam Dei doces. Licet dari tributum Cæsari, an non dabi-
mus? 15 Qui sciens versutiam illorum, ait illis : Quid me tentatis? afferte
mihi denarium ut videam. 16 At illi attulerunt ei. Et ait illis : Cujus est
imago hæc et inscriptio? Dicunt ei : Cæsaris. 17 Respondens autem Jesus
dixit illis : Reddite igitur quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo.
Et mirabantur super eo.

Confundit sadducæos.

18 Et venerunt ad eum sadducæi, qui dicunt resurrectionem non esse,
et interrogabant eum, dicentes : 19 Magister, Moyses nobis scripsit ut si
cujus frater mortuus fuerit, et dimiserit uxorem et filios non reliquerit,
accipiat frater ejus uxorem ipsius, et resuscitet semen fratri suo.
20 Septem ergo fratres erant ; et primus accepit uxorem, et mortuus est
non relicto semine. 21 Et secundus accepit eam, et mortuus est ; et nec
iste reliquit semen. Et tertius similiter. 22 Et acceperunt eam similiter
septem, et non reliquerunt semen. Novissima omnium defuncta est et
mulier. 23 In resurrectione ergo cum resurrexerint, cujus de his erit uxor?
septem enim habuerunt eam uxorem. 24 Et respondens Jesus, ait illis :
Nonne ideo erratis, non scientes Scripturas neque virtutem Dei? 25 Cum
enim a mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt
sicut angeli in cælis. 26 De mortuis autem quod resurgant, non legistis

---

28] Luc. XX, 2. — 1] Is. V, 1. Jer. II, 21. Matth. XXI, 33. Luc. XX, 9. — 10] Ps. CXVII, 22. Is. XXVIII, 16. Matth. XXI, 42. Act. IV, 11. Rom. IX, 33. I Petr. II, 7. — 13] Matth. XXII, 15. Luc. XX, 20. — 17] Rom. XIII, 7. — 18] Matth. XXII, 23. Luc. XX, 27. — 19] Deut. XXV, 5. — 26] Ex. III, 6. Matth. XXII, 32.

in libro Moysi, super Rubum, quomodo dixerit illi Deus, inquiens : Ego
sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob? 27 Non est Deus
mortuorum, sed vivorum. Vos ergo multum erratis.

Interrogatur de maximo legis mandato.

28 Et accessit unus de scribis, qui audierat illos conquirentes, et videns
quoniam bene illis responderit, interrogavit eum quod esset primum
omnium mandatum. 29 Jesus autem respondit ei : Quia primum omnium
mandatum est : Audi, Israel; Dominus Deus tuus Deus unus est; 30 et
diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua,
et ex tota mente tua, et ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum.
31 Secundum autem simile est illi : Diliges proximum tuum tanquam
teipsum. Majus horum aliud mandatum non est. 32 Et ait illi scriba :
Bene, Magister, in veritate dixisti quia unus est Deus, et non est alius
præter eum; 33 et ut diligatur ex toto corde, et ex toto intellectu, et ex
tota anima, et ex tota fortitudine; et diligere proximum tanquam seipsum
majus est omnibus holocautomatibus et sacrificiis. 34 Jesus autem videns
quod sapienter respondisset, dixit illi : Non es longe a regno Dei. Et
nemo jam audebat eum interrogare.

Ipse interrogat de Messia filio David.

35 Et respondens Jesus dicebat, docens in templo : Quomodo dicunt
scribæ Christum filium esse David? 36 Ipse enim David dicit in Spiritu
sancto : Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis, donec ponam
inimicos tuos scabellum pedum tuorum. 37 Ipse ergo David dicit eum
Dominum, et unde est filius ejus? Et multa turba eum libenter audivit.

In scribas invehitur.

38 Et dicebat eis in doctrina sua : Cavete a scribis, qui volunt in stolis
ambulare, et salutari in foro, 39 et in primis cathedris sedere in synagogis, et primos discubitus in cœnis; 40 qui devorant domos viduarum sub
obtentu prolixæ orationis : hi accipient prolixius judicium.

Duo minuta viduæ.

41 Et sedens Jesus contra gazophylacium, aspiciebat quomodo turba
jactaret æs in gazophylacium; et multi divites jactabant multa. 42 Cum
venisset autem vidua una pauper, misit duo minuta, quod est quadrans.
43 Et convocans discipulos suos, ait illis : Amen dico vobis, quoniam
vidua hæc pauper plus omnibus misit qui miserunt in gazophylacium.
44 Omnes enim ex eo quod abundabat illis miserunt; hæc vero de penuria
sua omnia quæ habuit misit, totum victum suum.

Sermo de excidio Jerusalem et de mundi fine.
1° Occasio narratur.

CAP. XIII. — 1 Et cum egrederetur de templo, ait illi unus ex discipulis suis : Magister, aspice quales lapides et quales structuræ. 2 Et respondens Jesus, ait illi : Vides has omnes magnas ædificationes? Non
relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur. 3 Et cum sederet in
monte Olivarum contra templum, interrogabant eum separatim Petrus,
et Jacobus, et Joannes, et Andreas : 4 Dic nobis quando ista fient? et
quod signum erit quando hæc omnia incipient consummari?

2° Prima pars sermonis, prophetica.

5 Et respondens Jesus, cœpit dicere illis : Videte ne quis vos seducat;
6 multi enim venient in nomine meo, dicentes quia ego sum; et multos
seducent. 7 Cum audieritis autem bella et opiniones bellorum, ne timueritis; oportet enim hæc fieri, sed nondum finis. 8 Exurget enim gens
contra gentem, et regnum super regnum, et erunt terræmotus per loca
et fames. Initium dolorum hæc. 9 Videte autem vosmetipsos. Tradent
enim vos in conciliis, et in synagogis vapulabitis, et ante præsides et
reges stabitis propter me, in testimonium illis. 10 Et in omnes gentes primum oportet prædicari evangelium. 11 Et cum duxerint vos tradentes,
nolite præcogitare quid loquamini; sed quod datum vobis fuerit in illa
hora, id loquimini : non enim vos estis loquentes, sed Spiritus sanctus.
12 Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium; et consurgent

---

28] Matth. XXII, 35. — 29] Deut. VI, 4. — 31] Lev. XIX, 18. Gal. V, 14. Matth. XXII, 39. Rom. XIII, 9. Jac. II, 8. — 36] Ps. CIX, 1. Matth. XXII, 44. Luc. XX, 42. — 38] Matth. XXIII, 5. Luc. XI, 43 et XX, 46. — 41] Luc. XXI, 1. — 1] Matth. XXIV, 1. — 2] Luc. XIX, 44 et XXI, 6. — 5] Eph. V, 6. II Thess. II, 3. — 11] Matth. X, 19. Luc. XII, 11 et XXI, 14.

filii in parentes et morte afficient eos. 13 Et eritis odio omnibus propter
nomen meum. Qui autem sustinuerit in finem, hic salvus erit.
14 Cum autem videritis abominationem desolationis stantem ubi non
debet, qui legit intelligat, tunc qui in Judæa sunt fugiant in montes;
15 et qui super tectum, ne descendat in domum nec introeat, ut tollat quid
de domo sua; 16 et qui in agro erit, non revertatur retro tollere vestimen-
tum suum. 17 Væ autem prægnantibus et nutrientibus in illis diebus!
18 Orate vero ut hieme non fiant. 19 Erunt enim dies illi tribulationes tales,
quales non fuerunt ab initio creaturæ quam condidit Deus, usque nunc,
neque fient. 20 Et nisi breviasset Dominus dies, non fuisset salva omnis
caro; sed propter electos quos elegit, breviavit dies. 21 Et tunc si quis
vobis dixerit: Ecce hic est Christus, ecce illic, ne credideritis. 22 Exur-
gent enim pseudochristi et pseudoprophetæ, et dabunt signa et portenta
ad seducendos, si fieri potest, etiam electos. 23 Vos ergo videte; ecce
prædixi vobis omnia.
24 Sed in illis diebus, post tribulationem illam, sol contenebrabitur, et
luna non dabit splendorem suum, 25 et stellæ cæli erunt decidentes, et
virtutes quæ in cælis sunt movebuntur. 26 Et tunc videbunt Filium homi-
nis venientem in nubibus cum virtute multa et gloria. 27 Et tunc mittet
angelos suos, et congregabit electos suos a quatuor ventis, a summo ter-
ræ usque ad summum cæli.
28 A ficu autem discite parabolam: cum jam ramus ejus tener fuerit
et nata fuerint folia, cognoscitis quia in proximo sit æstas; 29 sic et vos
cum videritis hæc fieri, scitote quod in proximo sit in ostiis. 30 Amen dico
vobis quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant. 31 Cæ-
lum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt.

3° Secunda pars sermonis: parænetica.

32 De die autem illo vel hora nemo scit, neque angeli in cælo, neque
Filius, nisi Pater. 33 Videte, vigilate et orate; nescitis enim quando tem-
pus sit. 34 Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum suam, et de-
dit servis suis potestatem cujusque operis, et janitori præcepit ut vigilet.
35 Vigilate ergo; nescitis enim quando dominus domus veniat: sero, an
media nocte, an galli cantu, an mane; 36 ne cum venerit repente, inveniat
vos dormientes. 37 Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

§ III. — *Christus patiens.*

Conspiratio Synedrii in Jesum.

CAP. XIV. — 1 Erat autem Pascha et azyma post biduum; et quære-
bant summi sacerdotes et scribæ quomodo eum dolo tenerent, et occi-
derent. 2 Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in
populo.

Unctio Jesu in Bethania.

3 Et cum esset Bethaniæ in domo Simonis leprosi, et recumberet, venit
mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi, et fracto ala-
bastro, effudit super caput ejus. 4 Erant autem quidam indigne ferentes
intra semetipsos, et dicentes: Ut quid perditio ista unguenti facta est?
5 Poterat enim unguentum istud venundari plus quam trecentis denariis,
et dari pauperibus. Et fremebant in eam. 6 Jesus autem dixit: Sinite
eam; quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me. 7 Semper
enim pauperes habetis vobiscum, et cum volueritis potestis illis benefa-
cere; me autem non semper habetis. 8 Quod habuit hæc, fecit; prævenit
ungere corpus meum in sepulturam. 9 Amen dico vobis, ubicumque præ-
dicatum fuerit evangelium istud in universo mundo, et quod fecit hæc
narrabitur in memoriam ejus.

14] Dan. IX, 27. Matth. XXIV, 15. Luc. XXI, 20. — 21] Matth. XXIV, 23. Luc. XVII, 23 et XXI, 8. — 24] Is. XIII, 10. Ez. XXXII, 7. Joel, II, 10. — 27] Matth. XXIV, 31. — 33] Matth. XXIV, 42. — 1] Matth. XXVI, 2. Luc. XXII, 1. — 3] Matth. XXVI, 6. Joan. XII, 1.

Horrendum Judæ pactum.

[10] Et Judas Iscariotes, unus de duodecim, abiit ad summos sacerdotes,
ut proderet eum illis. [11] Qui audientes gavisi sunt, et promiserunt ei pe-
cuniam se daturos. Et quærebat quomodo illum opportune traderet.

Ultima cœna 1º parata,

[12] Et primo die azymorum, quando pascha immolabant, dicunt ei
disciputi : Quo vis eamus et paremus tibi ut manduces pascha ? [13] Et
mittit duos ex discipulis suis, et dicit eis : Ite in civitatem, et occurret
vobis homo lagenam aquæ bajulans; sequimini eum, [14] et quocumque
introierit, dicite domino domus quia Magister dicit: Ubi est refectio mea,
ubi pascha cum discipulis meis manducem ? [15] Et ipse vobis demonstra-
bit cœnaculum grande, stratum; et illic parate nobis. [16] Et abierunt di-
scipuli ejus, et venerunt in civitatem; et invenerunt sicut dixerat illis, et
paraverunt pascha.

2º juxta ritus legales celebrata,

[17] Vespere autem facto, venit cum duodecim. [18] Et discumbentibus eis
et manducantibus, ait Jesus : Amen dico vobis quia unus ex vobis tradet
me, qui manducat mecum. [19] At illi cœperunt contristari, et dicere ei
singulatim : Numquid ego ? [20] Qui ait illis : Unus ex duodecim, qui in-
tingit mecum manum in catino. [21] Et Filius quidem hominis vadit sicut
scriptum est de eo ; væ autem homini illi per quem Filius hominis trade-
tur ! Bonum erat ei si non esset natus homo ille.

3º eucharistica.

[22] Et manducantibus illis, accepit Jesus panem, et benedicens fregit,
et dedit eis, et ait : Sumite, hoc est corpus meum. [23] Et accepto calice,
gratias agens dedit eis, et biberunt ex illo omnes. [24] Et ait illis : Hic est
sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur. [25] Amen dico
vobis quia jam non bibam de hoc genimine vitis, usque in diem illum
cum illud bibam novum in regno Dei.

Tres prædictiones Christi.

[26] Et hymno dicto, exierunt in montem Olivarum. [27] Et ait eis Jesus :
Omnes scandalizabimini in me in nocte ista, quia scriptum est : Percu-
tiam pastorem, et dispergentur oves. [28] Sed postquam resurrexero, præce-
dam vos in Galilæam. [29] Petrus autem ait illi : Et si omnes scandalizati
fuerint in te, sed non ego. [30] Et ait illi Jesus : Amen dico tibi quia tu ho-
die, in nocte hac, priusquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.
[31] At ille amplius loquebatur : Et si oportuerit me simul commori tibi,
non te negabo. Similiter autem et omnes dicebant.

Agonia Jesu in horto Gethsemani.

[32] Et veniunt in prædium cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis:
Sedete hic donec orem. [33] Et assumit Petrum, et Jacobum, et Joannem
secum ; et cœpit pavere et tædere. [34] Et ait illis : Tristis est anima mea
usque ad mortem; sustinete hic et vigilate. [35] Et cum processisset paulu-
lum, procidit super terram, et orabat ut si fieri posset, transiret ab eo
hora ; [36] et dixit : Abba, Pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer cali-
cem hunc a me ; sed non quod ego volo, sed quod tu. [37] Et venit, et inve-
nit eos dormientes. Et ait Petro : Simon, dormis ? non potuisti una hora
vigilare? [38] Vigilate et orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus qui-
dem promptus est, caro vero infirma. [39] Et iterum abiens oravit, eumdem
sermonem dicens. [40] Et reversus, denuo invenit eos dormientes; erant
enim oculi eorum gravati, et ignorabant quid responderent ei. [41] Et venit
tertio, et ait illis : Dormite jam, et requiescite. Sufficit; venit hora : ecce
Filius hominis tradetur in manus peccatorum. [42] Surgite, eamus. Ecce
qui me tradet prope est.

Christus comprehenditur in horto.

[43] Et adhuc eo loquente, venit Judas Iscariotes, unus de duodecim, et
cum eo turba multa cum gladiis et lignis, a summis sacerdotibus, et
scribis, et senioribus. [44] Dederat autem traditor ejus signum eis, dicens :
Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum et ducite caute. [45] Et
cum venisset, statim accedens ad eum, ait : Ave, Rabbi ; et osculatus est

---

10] Matth. XXVI, 14. — 12] Matth. XXVI, 17. Luc. XXII, 7. — 17] Matth. XXVI, 20. Luc. XXII, 14. — 18] Joan. XIII, 21. — 21] Ps. XL, 10. Act. I, 16. — 22] Matth. XXVI, 26. I Cor. XI, 24. — 27] Joan. XVI. 32. Zach. XIII, 7. — 32] Matth. XXVI, 36. Luc. XXII, 40. — 43] Matth. XXVI, 47. Luc. XXII, 47. Joan. XVIII, 3.

eum. 46 At illi manus injecerunt in eum et tenuerunt eum. 47 Unus autem
quidam de circumstantibus educens gladium, percussit servum summi
sacerdotis, et amputavit illi auriculam. 48 Et respondens Jesus, ait illis :
Tanquam ad latronem existis cum gladiis et lignis comprehendere me.
49 Quotidie eram apud vos in templo docens, et non me tenuistis. Sed ut
impleantur Scripturæ. 50 Tunc discipuli ejus relinquentes eum, omnes
fugerunt. 51 Adolescens autem quidam sequebatur eum, amictus sindone
super nudo ; et tenuerunt eum. 52 At ille, rejecta sindone, nudus profugit
ab eis.

Jesus coram synedrio.

53 Et adduxerunt Jesum ad summum sacerdotem ; et convenerunt omnes
sacerdotes, et scribæ, et seniores. 54 Petrus autem a longe secutus est
eum usque intro in atrium summi sacerdotis ; et sedebat cum ministris ad
ignem, et calefaciebat se.

55 Summi vero sacerdotes et omne concilium quærebant adversus Jesum
testimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant. 56 Multi enim te-
stimonium falsum dicebant adversus eum, et convenientia testimonia non
erant. 57 Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebant adversus
eum, dicentes : 58 Quoniam nos audivimus eum dicentem : Ego dissolvam
templum hoc manu factum, et per triduum aliud non manu factum ædi-
ficabo. 59 Et non erat conveniens testimonium illorum. 60 Et exurgens
summus sacerdos in medium, interrogavit Jesum, dicens : Non respon-
des quidquam ad ea quæ tibi objiciuntur ab his ? 61 Ille autem tacebat
et nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum, et dixit
ei : Tu es Christus, Filius Dei benedicti ? 62 Jesus autem dixit illi : Ego
sum ; et videbitis Filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, et ve-
nientem cum nubibus cæli. 63 Summus autem sacerdos scindens vestimenta
sua, ait : Quid adhuc desideramus testes ? 64 Audistis blasphemiam ; quid
vobis videtur ? Qui omnes condemnaverunt eum esse reum mortis.

65 Et cœperunt quidam conspuere eum, et velare faciem ejus, et cola-
phis eum cædere, et dicere ei : Prophetiza ; et ministri alapis eum cæde-
bant.

Trina Petri negatio.

66 Et cum esset Petrus in atrio deorsum, venit una ex ancillis summi
sacerdotis ; 67 et cum vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum,
ait : Et tu cum Jesu Nazareno eras. 68 At ille negavit, dicens : Neque
scio neque novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium, et gallus cantavit.
69 Rursus autem cum vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus :
Quia hic ex illis est. 70 At ille iterum negavit. Et post pusillum rursus
qui astabant dicebant Petro : Vere ex illis es, nam et Galilæus es. 71 Ille
autem cœpit anathematizare et jurare : Quia nescio hominem istum quem
dicitis. 72 Et statim gallus iterum cantavit. Et recordatus est Petrus verbi
quod dixerat ei Jesus : Priusquam gallus cantet bis, ter me negabis. Et
cœpit flere.

Jesus coram Pilato.

Cap. XV. — 1 Et confestim mane consilium facientes summi sacerdo-
tes, cum senioribus et scribis, et universo concilio, vincientes Jesum,
duxerunt et tradiderunt Pilato. 2 Et interrogavit eum Pilatus : Tu es rex
Judæorum ? At ille respondens, ait illi : Tu dicis. 3 Et accusabant eum
summi sacerdotes in multis. 4 Pilatus autem rursum interrogavit eum, di-
cens : Non respondes quidquam ? vide in quantis te accusant. 5 Jesus
autem amplius nihil respondit, ita ut miraretur Pilatus.

6 Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex vinctis,
quemcumque petissent. 7 Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum
seditiosis erat vinctus, qui in seditione fecerat homicidium. 8 Et cum

---

50] Matth. XXVI, 56. — 53] Matth. XXVI, 57. Luc. XXII, 54. Joan. XVIII, 13. — 55] Matth. XXVI, 59. — 58] Joan. II, 19. — 62] Matth. XXIV, 30 et XXVI, 64. — 66] Matth. XXVI, 69. Luc. XXII, 56. Joan. XVIII, 17. — 69] Matth. XXVI, 71. — 70] Luc. XXII, 59. Joan. XVIII, 25. — 72] Matth. XXVI, 75. Joan. XIII, 38. — 1] Matth. XXVII, 1. Luc. XXII, 66. Joan. XVIII, 28. — 3] Matth. XXVII, 12. Luc. XXIII, 2. — 4] Joan. XVIII, 33.

ascendisset turba, cœpit rogare sicut semper faciebat illis. 9 Pilatus au-
tem respondit eis, et dixit : Vultis dimittam vobis regem Judæorum ?
10 Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes.
11 Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret
eis. 12 Pilatus autem iterum respondens, ait illis : Quid ergo vultis fa-
ciam regi Judæorum ? 13 At illi iterum clamaverunt : Crucifige eum.
14 Pilatus vero dicebat illis : Quid enim mali fecit ? At illi magis clama-
bant : Crucifige eum. 15 Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit
illis Barabbam, et tradidit Jesum flagellis cæsum, ut crucifigeretur.

16 Milites autem duxerunt eum in atrium prætorii, et convocant totam
cohortem. 17 Et induunt eum purpura, et imponunt ei plectentes spineam
coronam. 18 Et cœperunt salutare eum : Ave, rex Judæorum. 19 Et per-
cutiebant caput ejus arundine, et conspuebant eum, et ponentes genua
adorabant eum.

Christus illuditur prætorianis.

20 Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, et induerunt
illum vestimentis suis ; et educunt illum ut crucifigerent eum. 21 Et an-
gariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum, venientem
de villa, patrem Alexandri et Rufi, ut tolleret crucem ejus. 22 Et perdu-
cunt illum in Golgotha locum, quod est interpretatum Calvariæ locus.

Via crucis.

23 Et dabant ei bibere myrrhatum vinum ; et non accepit. 24 Et crucifi-
gentes eum, diviserunt vestimenta ejus, mittentes sortem super eis, quis
quid tolleret. 25 Erat autem hora tertia, et crucifixerunt eum. 26 Et erat
titulus causæ ejus inscriptus : Rex Judæorum. 27 Et cum eo crucifigunt
duos latrones, unum a dextris et alium a sinistris ejus. 28 Et impleta est
Scriptura quæ dicit : Et cum iniquis reputatus est. 29 Et prætereuntes
blasphemabant eum, moventes capita sua et dicentes : Vah, qui destruis
templum Dei, et in tribus diebus reædificas, 30 salvum fac temetipsum,
descendens de cruce. 31 Similiter et summi sacerdotes illudentes, ad alter-
utrum cum scribis dicebant : Alios salvos fecit, seipsum non potest sal-
vum facere. 32 Christus rex Israel descendat nunc de cruce, ut videamus
et credamus. Et qui cum eo crucifixi erant convitiabantur ei.

Crucifixio et mors Jesu.

33 Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram usque in
horam nonam. 34 Et hora nona, exclamavit Jesus voce magna, dicens :
Eloi, Eloi, lamma sabacthani ? quod est interpretatum : Deus meus,
Deus meus, ut quid dereliquisti me ? 35 Et quidam de circumstantibus au-
dientes, dicebant : Ecce Eliam vocat. 36 Currens autem unus, et implens
spongiam aceto circumponensque calamo, potum dabat ei, dicens : Sinite,
videamus si veniat Elias ad deponendum eum. 37 Jesus autem, emissa
voce magna, expiravit.

38 Et velum templi scissum est in duo, a summo usque deorsum. 39 Vi-
dens autem centurio qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset,
ait : Vere hic homo Filius Dei erat. 40 Erant autem et mulieres de longe
aspicientes, inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Jacobi minoris,
et Joseph mater, et Salome ; 41 et cum esset in Galilæa, sequebantur eum
et ministrabant ei ; et aliæ multæ, quæ simul cum eo ascenderant Jero-
solymam.

42 Et cum jam sero esset factum, quia erat Parasceve, quod est ante
sabbatum, 43 venit Joseph ab Arimathæa, nobilis decurio, qui et ipse
erat expectans regnum Dei, et audacter introivit ad Pilatum, et petiit
corpus Jesu. 44 Pilatus autem mirabatur si jam obiisset. Et accersito cen-
turione, interrogavit eum si jam mortuus esset. 45 Et cum cognovisset a
centurione, donavit corpus Joseph. 46 Joseph autem mercatus sindonem,

Ejus sepultura.

12] Matth. XXVII, 22. Luc. XXIII, 14. — 13] Joan. XVIII, 40. — 16] Matth. XXVII, 27. Joan. XIX, 2. — 21] Matth. XXVII, 32. Luc. XXIII, 26. — 24] Matth. XXVII, 35. Luc. XXIII, 34. Joan. XIX, 23. — 28] Is. LIII, 12. — 29] Joan. II, 19. — 34] Ps. XXI, 2. Matth. XXVII, 46. — 40] Matth. XXVII, 55. — 41] Luc. VIII, 2. — 42] Matth. XXVII, 57. Luc. XXIII, 50. Joan. XIX, 38.

et deponens eum, involvit sindone, et posuit eum in monumento quod
erat excisum de petra, et advolvit lapidem ad ostium monumenti. 47 Maria
autem Magdalene et Maria Joseph aspiciebant ubi poneretur.

TERTIA PARS

CHRISTI RESURRECTIO ET ASCENSIO

Piæ mulieres ad sepulcrum.

CAP. XVI. — 1 Et cum transisset sabbatum, Maria Magdalene, et Ma-
ria Jacobi, et Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum.
2 Et valde mane una sabbatorum, veniunt ad monumentum, orto jam
sole. 3 Et dicebant ad invicem : Quis revolvet nobis lapidem ab ostio
monumenti ? 4 Et respicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe
magnus valde. 5 Et introeuntes in monumentum, viderunt juvenem se-
dentem in dextris, coopertum stola candida, et obstupuerunt. 6 Qui dicit
illis : Nolite expavescere ; Jesum quæritis Nazarenum, crucifixum ; sur-
rexit, non est hic : ecce locus ubi posuerunt eum. 7 Sed ite, dicite disci-
pulis ejus, et Petro, quia præcedit vos in Galilæam ; ibi eum videbitis,
sicut dixit vobis. 8 At illæ exeuntes, fugerunt de monumento, invaserat
enim eas tremor et pavor ; et nemini quidquam dixerunt, timebant
enim.

Christus apparet Mariæ Magdalenæ.

9 Surgens autem mane, prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magda-
lene, de qua ejecerat septem dæmonia. 10 Illa vadens nuntiavit his qui
cum eo fuerant, lugentibus et flentibus. 11 Et illi audientes quia viveret
et visus esset ab ea, non crediderunt.

Apparet duobus discipulis.

12 Post hæc autem, duobus ex his ambulantibus ostensus est in alia ef-
figie, euntibus in villam. 13 Et illi euntes nuntiaverunt ceteris ; nec illis
crediderunt.

Apparet apostolis.

14 Novissime, recumbentibus illis undecim apparuit ; et exprobravit
incredulitatem eorum et duritiam cordis, quia iis qui viderant eum resur-
rexisse non crediderunt. 15 Et dixit eis : Euntes in mundum universum,
prædicate evangelium omni creaturæ. 16 Qui crediderit et baptizatus
fuerit, salvus erit ; qui vero non crediderit, condemnabitur. 17 Signa au-
tem eos qui crediderint, hæc sequentur : in nomine meo dæmonia eji-
cient, linguis loquentur novis, 18 serpentes tollent, et si mortiferum
quid biberint non eis nocebit, super ægros manus imponent et bene
habebunt.

Ascensio Domini Jesu.

19 Et Dominus quidem Jesus, postquam locutus est eis, assumptus est
in cælum, et sedet a dextris Dei. 20 Illi autem profecti prædicaverunt
ubique, Domino cooperante et sermonem confirmante, sequentibus signis.

1] Matth. XXVIII, 1. Luc. XXIV, 1. Joan. XX, 1. — 5] Matth. XXVIII, 5. Luc. XXIV, 4. Joan. XX, 12. — 7] Sup. XIV, 28. — 9] Joan. XX, 16. — 12] Luc. XXIV, 13. — 17] Act. XVI, 18 et II, 4 et X, 46. — 18] Act. XXVIII, 5, 8. — 19] Luc. XXIV, 51.

SANCTUM

JESU CHRISTI EVANGELIUM

SECUNDUM LUCAM

PROLOGUS

CAP. I.

QUONIAM quidem multi conati sunt ordinare narrationem quæ Præfatio ad
in nobis completæ sunt rerum, 2 sicut tradiderunt nobis qui Theophilum.
ab initio ipsi viderunt, et ministri fuerunt sermonis : 3 visum
est et mihi, assecuto omnia a principio diligenter, ex ordine
tibi scribere, optime Theophile, 4 ut cognoscas eorum ver-
borum, de quibus eruditus es, veritatem.

PARS PRIMA

NARRATIONES SELECTÆ DE INFANTIA JESU

§ I. — *Præparatur Christi nativitas.*

5 Fuit in diebus Herodis, regis Judææ, sacerdos quidam nomine Præcursor
Zacharias, de vice Abia; et uxor illius de filiabus Aaron, et nomen ejus promittitur
Elisabeth. 6 Erant autem justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus et concipitur.
mandatis et justificationibus Domini sine querela ; 7 et non erat illis
filius, eo quod esset Elisabeth sterilis, et ambo processissent in diebus
suis.
8 Factum est autem, cum sacerdotio fungeretur in ordine vicis suæ
ante Deum, 9 secundum consuetudinem sacerdotii, sorte exiit ut incensum
poneret, ingressus in templum Domini ; 10 et omnis multitudo populi erat
orans foris hora incensi. 11 Apparuit autem illi angelus Domini, stans a
dextris altaris incensi. 12 Et Zacharias turbatus est videns, et timor irruit
super eum. 13 Ait autem ad illum angelus : Ne timeas, Zacharia, quo-
niam exaudita est deprecatio tua, et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium,
et vocabis nomen ejus Joannem ; 14 et erit gaudium tibi et exultatio, et
multi in nativitate ejus gaudebunt : 15 erit enim magnus coram Domino,
et vinum et siceram non bibet, et Spiritu sancto replebitur adhuc ex
utero matris suæ ; 16 et multos filiorum Israel convertet ad Dominum
Deum ipsorum. 17 Et ipse præcedet ante illum in spiritu et virtute Eliæ,
ut convertat corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam justorum,
parare Domino plebem perfectam. 18 Et dixit Zacharias ad angelum :

5] I Par. XXIV, 10. — 10] Ex. XXX, 7. Lev. XVI, 17. — 17] Mal. IV, 6. Matth. XI, 14

Unde hoc sciam? ego enim sum senex, et uxor mea processit in diebus
suis. [19] Et respondens angelus dixit ei : Ego sum Gabriel, qui asto ante
Deum; et missus sum loqui ad te, et hæc tibi evangelizare. [20] Et ecce
eris tacens, et non poteris loqui, usque in diem quo hæc fiant, pro eo
quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo. [21] Et
erat plebs expectans Zachariam, et mirabantur quod tardaret ipse in
templo. [22] Egressus autem non poterat loqui ad illos, et cognoverunt
quod visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, et permansit
mutus.

[23] Et factum est, ut impleti sunt dies officii ejus, abiit in domum
suam. [24] Post hos autem dies concepit Elisabeth uxor ejus, et occultabat
se mensibus quinque, dicens : [25] Quia sic fecit mihi Dominus, in diebus
quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.

Mariæ annuntiatio et Verbi incarnatio.

[26] In mense autem sexto, missus est angelus Gabriel a Deo in civita-
tem Galilææ, cui nomen Nazareth, [27] ad virginem desponsatam viro, cui
nomen erat Joseph, de domo David, et nomen virginis Maria. [28] Et
ingressus angelus ad eam, dixit : Ave, gratia plena; Dominus tecum;
benedicta tu in mulieribus. [29] Quæ cum audisset, turbata est in sermone
ejus, et cogitabat qualis esset ista salutatio. [30] Et ait angelus ei : Ne
timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum; [31] ecce concipies in
utero, et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum. [32] Hic erit magnus,
et Filius Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem David,
patris ejus; et regnabit in domo Jacob in æternum, [33] et regni ejus non
erit finis. [34] Dixit autem Maria ad angelum : Quomodo fiet istud, quoniam
virum non cognosco? [35] Et respondens angelus dixit ei : Spiritus sanctus
superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod
nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. [36] Et ecce Elisabeth,
cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua; et hic mensis sextus
est illi, quæ vocatur sterilis; [37] quia non erit impossibile apud Deum
omne verbum. [38] Dixit autem Maria : Ecce ancilla Domini, fiat mihi
secundum verbum tuum. Et discessit ab illa angelus.

Maria visitat Elisabeth.

[39] Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum festi-
natione, in civitatem Juda; [40] et intravit in domum Zachariæ, et salu-
tavit Elisabeth. [41] Et factum est, ut audivit salutationem Mariæ Elisa-
beth, exultavit infans in utero ejus, et repleta est Spiritu sancto Elisa-
beth; [42] et exclamavit voce magna, et dixit : Benedicta tu inter mulieres,
et benedictus fructus ventris tui. [43] Et unde hoc mihi ut veniat mater
Domini mei ad me? [44] Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ in
auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo. [45] Et beata quæ
credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi a Domino.

Canticum Magnificat.

[46] Et ait Maria :

Magnificat anima mea Dominum :
[47] et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.
[48] Quia respexit humilitatem ancillæ suæ;
ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.
[49] Quia fecit mihi magna qui potens est,
et sanctum nomen ejus.
[50] Et misericordia ejus a progenie in progenies
timentibus eum.
[51] Fecit potentiam in brachio suo;
dispersit superbos mente cordis sui.
[52] Deposuit potentes de sede,
et exaltavit humiles.
[53] Esurientes implevit bonis,

31] Is. VII, 14. Inf. II. 21. — 32] Dan. VII, 14, 27. Mich. IV, 7. — 51] Is. LI, 9. Ps. LXXXII, 10. —
53] I Reg. II, 5. Ps. XXXIII, 11.

et divites dimisit inanes.
54 Suscepit Israel, puerum suum,
recordatus misericordiæ suæ :
55 sicut locutus est ad patres nostros,
Abraham et semini ejus in sæcula.
56 Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus; et reversa est in
domum suam.
57 Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, et peperit filium. Joannis
58 Et audierunt vicini et cognati ejus quia magnificavit Dominus miseri- nativitas et
cordiam suam cum illa, et congratulabantur ei. 59 Et factum est in die circumcisio.
octavo, venerunt circumcidere puerum, et vocabant eum nomine patris sui
Zachariam. 60 Et respondens mater ejus, dixit: Nequaquam, sed voca-
bitur Joannes. 61 Et dixerunt ad illam : Quia nemo est in cognatione tua
qui vocetur hoc nomine. 62 Innuebant autem patri ejus quem vellet vocari
eum. 63 Et postulans pugillarem scripsit, dicens: Joannes est nomen ejus.
Et mirati sunt universi. 64 Apertum est autem illico os ejus et lingua ejus,
et loquebatur benedicens Deum. 65 Et factus est timor super omnes vici-
nos eorum, et super omnia montana Judææ divulgabantur omnia verba
hæc; 66 et posuerunt omnes qui audierant in corde suo, dicentes : Quis,
putas, puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo. 67 Et Zacha-
rias, pater ejus, repletus est Spiritu sancto; et prophetavit, dicens:
68 Benedictus Dominus Deus Israel, Canticum
quia visitavit et fecit redemptionem plebis suæ; Benedictus.
69 et erexit cornu salutis nobis
in domo David pueri sui :
70 sicut locutus est per os
sanctorum, qui a sæculo sunt, prophetarum ejus;
71 salutem ex inimicis nostris,
et de manu omnium qui oderunt nos :
72 ad faciendam misericordiam cum patribus nostris,
et memorari testamenti sui sancti;
73 jusjurandum quod juravit ad Abraham patrem nostrum,
daturum se nobis
74 ut sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati,
serviamus illi,
75 in sanctitate et justitia coram ipso
omnibus diebus nostris.
76 Et tu, puer, propheta Altissimi vocaberis :
præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus;
77 ad dandam scientiam salutis plebi ejus,
in remissionem peccatorum eorum;
78 per viscera misericordiæ Dei nostri,
in quibus visitavit nos oriens ex alto;
79 illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent,
ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.
80 Puer autem crescebat, et confortabatur spiritu; et erat in desertis Joannis vita
usque in diem ostensionis suæ ad Israel. in deserto.

§ II. — *Natale Domini.*

Cap. II. — 1 Factum est autem in diebus illis, exiit edictum a Cæsare Jesus
Augusto, ut describeretur universus orbis. 2 Hæc descriptio prima facta nascitur in
est a præside Syriæ Cyrino. 3 Et ibant omnes, ut profiterentur singuli in Bethlehem.

55] Gen. XVII, 9 et XXII, 16. Ps. CXXXI, 11. Is. XLI, 8. — 63] Sup. v. 13. — 68] Ps. LXXIII, 12. — 69] Ps. CXXXI, 17. — 70] Jer. XXIII, 6 et XXX, 10. — 73] Gen. XXII, 16. Jer. XXXI, 33. Hebr. VI, 13, 17. — 77] Mal. IV, 5. Sup. v. 17. — 78] Zach. III, 8 et VI, 12. Mal. IV, 2.

suam civitatem. 4 Ascendit autem et Joseph a Galilæa, de civitate Nazareth, in Judæam, in civitatem David, quæ vocatur Bethlehem, eo quod esset de domo et familia David, 5 ut profiteretur cum Maria, desponsata sibi uxore prægnante. 6 Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. 7 Et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in præsepio, quia non erat eis locus in diversorio.

Adoratur a pastoribus.

8 Et pastores erant in regione eadem vigilantes, et custodientes vigilias noctis super gregem suum. 9 Et ecce angelus Domini stetit juxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore magno. 10 Et dixit illis angelus: Nolite timere; ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: 11 quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David. 12 Et hoc vobis signum: invenietis infantem pannis involutum, et positum in præsepio. 13 Et subito factâ est cum angelo multitudo militiæ cælestis, laudantium Deum, et dicentium:

Canticum Gloria in excelsis.

14 Gloria in altissimis Deo,
et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

15 Et factum est, ut discesserunt ab eis angeli in cælum, pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethlehem, et videamus hoc verbum quod factum est, quod Dominus ostendit nobis. 16 Et venerunt festinantes, et invenerunt Mariam, et Joseph, et infantem positum in præsepio. 17 Videntes autem, cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc. 18 Et omnes qui audierunt mirati sunt, et de his quæ dicta erant a pastoribus ad ipsos. 19 Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. 20 Et reversi sunt pastores glorificantes et laudantes Deum, in omnibus quæ audierant et viderant, sicut dictum est ad illos.

Jesus circumciditur.

21 Et postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur.

§ III. — *Christi infantia et vita abscondita.*

Mariæ purificatio, præsentatio Jesu.

22 Et postquam impleti sunt dies purgationis ejus secundum legem Moysi, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, 23 sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur; 24 et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. 25 Et ecce homo erat in Jerusalem, cui nomen Simeon, et homo iste justus et timoratus, expectans consolationem Israel, et Spiritus sanctus erat in eo. 26 Et responsum acceperat a Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini. 27 Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo, 28 et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum, et dixit:

Canticum Nunc dimittis.

29 Nunc dimittis servum tuum, Domine,
secundum verbum tuum in pace;
30 quia viderunt oculi mei salutare tuum,
31 quod parasti ante faciem omnium populorum:
32 lumen ad revelationem gentium,
et gloriam plebis tuæ Israel.

33 Et erat pater ejus et mater mirantes super his, quæ dicebantur de illo. 34 Et benedixit illis Simeon, et dixit ad Mariam, matrem ejus: Ecce

4] Mich. V, 2. Matth. II, 6. — 21] Gen. XVII, 12. Lev. XII, 3. Matth. I, 21. Sup. I, 31. — 22] Lev. XII, 6. — 23] Exod. XIII, 2. — 24] Lev. XII, 8. — 34] Is. VIII, 14. Rom. IX, 33. I Petr. II, 7.

positus est hic in ruinam, et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur; [35] et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

[36] Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser; hæc processerat in diebus multis, et vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua. [37] Et hæc vidua usque ad annos octoginta quatuor; quæ non discedebat de templo, jejuniis et obsecrationibus serviens nocte ac die. [38] Et hæc, ipsa hora superveniens, confitebatur Domino, et loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Israel.

[39] Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæam, in civitatem suam Nazareth.

Jesus in medio doctorum.

[40] Puer autem crescebat, et confortabatur, plenus sapientia; et gratia Dei erat in illo. [41] Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem, in die solemni Paschæ. [42] Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis Jerosolymam secundum consuetudinem diei festi, [43] consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Jesus in Jerusalem, et non cognoverunt parentes ejus. [44] Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant eum inter cognatos et notos. [45] Et non invenientes, regressi sunt in Jerusalem, requirentes eum. [46] Et factum est, post triduum invenerunt illum in templo, sedentem in medio doctorum, audientem illos et interrogantem eos. [47] Stupebant autem omnes qui eum audiebant super prudentia et responsis ejus. [48] Et videntes admirati sunt. Et dixit mater ejus ad illum : Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus et ego dolentes quærebamus te. [49] Et ait ad illos : Quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse? [50] Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad eos.

Vitæ absconditæ compendium.

[51] Et descendit cum eis, et venit Nazareth; et erat subditus illis. Et mater ejus conservabat omnia verba hæc in corde suo. [52] Et Jesus proficiebat sapientia, et ætate, et gratia apud Deum et homines.

PARS SECUNDA

CHRISTI INAUGURATIO EJUSQUE MINISTERIUM IN GALILÆA

Sectio I. — Præparatur et inauguratur Christi munus publicum

Præcursor Christo viam parat. 1. Joannis apparitio.

Cap. III. — [1] Anno autem quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Judæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem, fratre ejus, tetrarcha Iturææ et Trachonitidis regionis, et Lysania Abilinæ tetrarcha, [2] sub principibus sacerdotum Anna et Caipha, factum est verbum Domini super Joannem, Zachariæ filium, in deserto. [3] Et venit in omnem regionem Jordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, [4] sicut scriptum est in libro sermonum Isaiæ prophetæ : Vox clamantis in deserto : Parate viam Domini; rectas facite semitas ejus. [5] Omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis humiliabitur, et erunt prava in directa, et aspera in vias planas; [6] et videbit omnis caro salutare Dei.

2. Ejus prædicatio.

[7] Dicebat ergo ad turbas quæ exibant ut baptizarentur ab ipso : Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere a ventura ira? [8] Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, et ne cœperitis dicere : Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis susci-

---

41] Ex. XXIII, 15 et XXXIV, 18. Deut. XVI, 1. — 2] Act. IV, 6. — 3] Matth. III, 1. Marc. I, 4. — 4] Is. XL, 3. Joan. I, 23. — 7] Matth. III, 7 et XXIII, 33.

tare filios Abrahæ. [9] Jam enim securis ad radicem arborum posita est.
Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum excidetur, et in ignem
mittetur.

[10] Et interrogabant eum turbæ, dicentes : Quid ergo faciemus?
[11] Respondens autem dicebat illis : Qui habet duas tunicas, det non
habenti; et qui habet escas, similiter faciat. [12] Venerunt autem et publi-
cani ut baptizarentur, et dixerunt ad illum : Magister, quid faciemus?
[13] At ille dixit ad eos : Nihil amplius quam quod constitutum est vobis
faciatis. [14] Interrogabant autem eum et milites, dicentes : Quid faciemus
et nos? Et ait illis : Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, et
contenti estote stipendiis vestris.

[15] Existimante autem populo, et cogitantibus omnibus in cordibus suis
de Joanne, ne forte ipse esset Christus, [16] respondit Joannes, dicens
omnibus : Ego quidem aqua baptizo vos; veniet autem fortior me, cujus
non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus : ipse vos bapti-
zabit in Spiritu sancto et igni; [17] cujus ventilabrum in manu ejus, et
purgabit aream suam, et congregabit triticum in horreum suum, paleas
autem comburet igni inextinguibili. [18] Multa quidem et alia exhortans
evangelizabat populo.

Mittitur in carcerem.

[19] Herodes autem tetrarcha, cum corriperetur ab illo de Herodiade,
uxore fratris sui, et de omnibus malis quæ fecit Herodes, [20] adjecit et
hoc super omnia, et inclusit Joannem in carcere.

Baptismus Christi.

[21] Factum est autem, cum baptizaretur omnis populus, et Jesu bapti-
zato et orante, apertum est cælum; [22] et descendit Spiritus sanctus cor-
porali specie sicut columba in ipsum; et vox de cælo facta est : Tu es
Filius meus dilectus, in te complacui mihi.

Genealogia Jesu.

[23] Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur,
filius Joseph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat, [24] qui fuit Levi, qui fuit
Melchi, qui fuit Janne, qui fuit Joseph, [25] qui fuit Mathathiæ, qui fuit
Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge, [26] qui fuit Mahath,
qui fuit Mathathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Joseph, qui fuit Juda, [27] qui
fuit Joanna, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui
fuit Neri, [28] qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosan, qui fuit
Elmadan, qui fuit Her, [29] qui fuit Jesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Jorim,
qui fuit Mathat, qui fuit Levi, [30] qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit
Joseph, qui fuit Jona, qui fuit Eliakim, [31] qui fuit Melea, qui fuit Menna,
qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David, [32] qui fuit Jesse, qui
fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson, [33] qui fuit
Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit Phares, qui fuit
Judæ, [34] qui fuit Jacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Thare,
qui fuit Nachor, [35] qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui
fuit Heber, qui fuit Sale, [36] qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit
Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech, [37] qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch,
qui fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan, [38] qui fuit Henos, qui
fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

Christus tentatur a diabolo.

CAP. IV. — [1] Jesus autem, plenus Spiritu sancto, regressus est a Jor-
dane, et agebatur a Spiritu in desertum [2] diebus quadraginta, et tenta-
batur a diabolo. Et nihil manducavit in diebus illis; et consummatis
illis, esuriit. [3] Dixit autem illi diabolus : Si Filius Dei es, dic lapidi huic
ut panis fiat. [4] Et respondit ad illum Jesus : Scriptum est : Quia non in
solo pane vivit homo, sed in omni verbo Dei. [5] Et duxit illum diabolus
in montem excelsum, et ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento

---

11] Jac. II, 15. I Joan. III, 17. — 16] Matth. III, 11. Marc. I, 8. Joan. I, 26. Act. I, 5 et XI, 16 et XIX, 4. — 17] Matth. III, 12. — 19] Matth. XIV, 4. Marc. VI, 17. — 21] Matth. III, 16. Marc. I, 10. Joan. I, 32. — 22] Matth. III, 17 et XVII, 5. Inf. IX, 35. II Petr. I, 17. — 1] Matth. IV, 1. Marc. I, 12. — 4] Deut. VIII, 3. Matth. IV, 4.

temporis, 6 et ait illi : Tibi dabo potestatem hanc universam et gloriam
illorum, quia mihi tradita sunt, et cui volo do illa. 7 Tu ergo si adorave-
ris coram me, erunt tua omnia. 8 Et respondens Jesus, dixit illi : Scriptum
est : Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. 9 Et duxit illum
in Jerusalem, et statuit eum super pinnam templi, et dixit illi : Si Fi-
lius Dei es, mitte te hinc deorsum. 10 Scriptum est enim quod angelis
suis mandavit de te, ut conservent te ; 11 et quia in manibus tollent te,
ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. 12 Et respondens Jesus, ait
illi : Dictum est : Non tentabis Dominum Deum tuum. 13 Et consummata
omni tentatione, diabolus recessit ab illo usque ad tempus.

Sectio II. — Jesus munere suo fungitur in Galilæa

§ I. — *Ante collegii apostolici coadunationem.*

Jesus regreditur in Galilæam.

14 Et regressus est Jesus in virtute Spiritus in Galilæam ; et fama exiit
per universam regionem de illo. 15 Et ipse docebat in synagogis eorum,
et magnificabatur ab omnibus.

In synagoga Nazareth docet et spernitur.

16 Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, et intravit secundum consuetu-
dinem suam die sabbati in synagogam, et surrexit legere. 17 Et traditus
est illi liber Isaiæ prophetæ. Et ut revolvit librum, invenit locum ubi
scriptum erat : 18 Spiritus Domini super me ; propter quod unxit me,
evangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde ; 19 prædicare
captivis remissionem, et cæcis visum ; dimittere confractos in remissio-
nem ; prædicare annum Domini acceptum, et diem retributionis. 20 Et
cum plicuisset librum, reddidit ministro, et sedit. Et omnium in syn-
agoga oculi erant intendentes in eum.
21 Cœpit autem dicere ad illos : Quia hodie impleta est hæc scriptura
in auribus vestris. 22 Et omnes testimonium illi dabant, et mirabantur in
verbis gratiæ quæ procedebant de ore ipsius, et dicebant : Nonne hic est
filius Joseph ? 23 Et ait illis : Utique dicetis mihi hanc similitudinem :
Medice, cura teipsum ; quanta audivimus facta in Capharnaum, fac et
hic in patria tua. 24 Ait autem : Amen dico vobis, quia nemo propheta
acceptus est in patria sua. 25 In veritate dico vobis, multæ viduæ erant
in diebus Eliæ in Israel, quando clausum est cælum annis tribus et men-
sibus sex, cum facta esset fames magna in omni terra ; 26 et ad nullam
illarum missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ ad mulierem viduam.
27 Et multi leprosi erant in Israel sub Elisæo propheta ; et nemo eorum
mundatus est, nisi Naaman Syrus. 28 Et repleti sunt omnes in synagoga
ira, hæc audientes. 29 Et surrexerunt, et ejecerunt illum extra civitatem ;
et duxerunt illum usque ad supercilium montis super quem civitas illo-
rum erat ædificata, ut præcipitarent eum. 30 Ipse autem transiens per
medium illorum, ibat.

Manet in Capharnaum ubi sanat dæmoniacum,

31 Et descendit in Capharnaum, civitatem Galilææ, ibique docebat
illos sabbatis. 32 Et stupebant in doctrina ejus, quia in potestate erat
sermo ipsius. 33 Et in synagoga erat homo habens dæmonium immundum,
et exclamavit voce magna, 34 dicens : Sine, quid nobis et tibi, Jesu Na-
zarene ? venisti perdere nos ? scio te quis sis, Sanctus Dei. 35 Et incre-
pavit illum Jesus, dicens : Obmutesce, et exi ab eo. Et cum projecisset
illum dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit. 36 Et
factus est pavor in omnibus, et colloquebantur ad invicem, dicentes :
Quod est hoc verbum, quia in potestate et virtute imperat immundis spi-
ritibus, et exeunt? 37 Et divulgabatur fama de illo in omnem locum re-
gionis.

6] Deut. VI, 13 et X, 20. — 10] Ps. XC, 11. — 12] Deut. VI, 16. — 14] Matth. IV, 12. Marc. I, 14. Joan. IV, 45. — 16] Matth. XIII, 54. Marc. VI, 1. — 18] Is. LXI, 1. — 26] III Reg. XVII, 9. — 27] IV Reg. V, 14. — 31] Matth. IV, 13. Marc. I, 21. — 32] Matth. VII, 28. — 33] Marc. I, 23.

Socrum Petri

38 Surgens autem Jesus de synagoga, introivit in domum Simonis; so-
crus autem Simonis tenebatur magnis febribus, et rogaverunt illum pro
ea. 39 Et stans super illam, imperavit febri; et dimisit illam. Et continuo
surgens ministrabat illis.

et alios multos.

40 Cum autem sol occidisset, omnes qui habebant infirmos variis lan-
guoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens, cura-
bat eos. 41 Exibant autem dæmonia a multis, clamantia et dicentia : Quia
tu es Filius Dei; et increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum
esse Christum.

Abit in desertum et circuit Galilæam.

42 Facta autem die, egressus ibat in desertum locum, et turbæ requi-
rebant eum, et venerunt usque ad ipsum; et detinebant illum, ne disce-
deret ab eis. 43 Quibus ille ait : Quia et aliis civitatibus oportet me evan-
gelizare regnum Dei; quia ideo missus sum. 44 Et erat prædicans in
synagogis Galilææ.

Primos seligit discipulos, facta piscatione mirabili.

CAP. V. — 1 Factum est autem, cum turbæ irruerent in eum ut audi-
rent verbum Dei, et ipse stabat secus stagnum Genesareth. 2 Et vidit
duas naves stantes secus stagnum; piscatores autem descenderant, et la-
vabant retia. 3 Ascendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, roga-
vit eum a terra reducere pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas.
4 Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem : Duc in altum, et laxate
retia vestra in capturam. 5 Et respondens Simon, dixit illi : Præceptor,
per totam noctem laborantes, nihil cepimus; in verbo autem tuo laxabo
rete. 6 Et cum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copio-
sam; rumpebatur autem rete eorum. 7 Et annuerunt sociis qui erant in
alia navi, ut venirent, et adjuvarent eos. Et venerunt, et impleverunt
ambas naviculas, ita ut pene mergerentur. 8 Quod cum videret Simon
Petrus, procidit ad genua Jesu, dicens : Exi a me, quia homo peccator
sum, Domine. 9 Stupor enim circumdederat eum, et omnes qui cum illo
erant, in captura piscium quam ceperant; 10 similiter autem Jacobum et
Joannem, filios Zebedæi, qui erant socii Simonis. Et ait ad Simonem
Jesus : Noli timere, ex hoc jam homines eris capiens. 11 Et subductis ad
terram navibus, relictis omnibus, secuti sunt eum.

Leprosus mundatur.

12 Et factum est, cum esset in una civitatum, et ecce vir plenus lepra,
et videns Jesum, et procidens in faciem, rogavit eum, dicens : Domine,
si vis, potes me mundare. 13 Et extendens manum, tetigit eum, dicens :
Volo, mundare. Et confestim lepra discessit ab illo. 14 Et ipse præcepit
illi ut nemini diceret; sed : Vade, ostende te sacerdoti, et offer pro
emundatione tua sicut præcepit Moyses, in testimonium illis. 15 Peram-
bulabat autem magis sermo de illo; et conveniebant turbæ multæ ut au-
dirent, et curarentur ab infirmitatibus suis. 16 Ipse autem secedebat in
desertum, et orabat.

Curatio paralytici.

17 Et factum est in una dierum, et ipse sedebat docens. Et erant pha-
risæi sedentes, et legis doctores, qui venerant ex omni castello Galilææ,
et Judææ, et Jerusalem; et virtus Domini erat ad sanandum eos.
18 Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat paralyticus; et
quærebant eum inferre, et ponere ante eum. 19 Et non invenientes qua
parte illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum, et per tegulas
summiserunt eum cum lecto in medium ante Jesum. 20 Quorum fidem ut
vidit, dixit : Homo, remittuntur tibi peccata tua. 21 Et cœperunt cogitare
scribæ et pharisæi, dicentes : Quis est hic, qui loquitur blasphemias ?
Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus ? 22 Ut cognovit autem Je-
sus cogitationes eorum, respondens, dixit ad illos : Quid cogitatis in cor-
dibus vestris ? 23 Quid est facilius dicere : Dimittuntur tibi peccata; an
dicere : Surge, et ambula ? 24 Ut autem sciatis quia Filius hominis habet

---

38] Matth. VIII, 14. Marc. I, 30. — 41] Marc. I, 34. — 2] Matth. IV, 18. Marc. I, 16. — 12] Matth. VIII, 2. Marc. I, 40. — 14] Lev. XIV, 4. — 18] Matth. IX, 2. Marc. II, 3.

potestatem in terra dimittendi peccata, ait paralytico : Tibi dico, surge,
tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. 25 Et confestim consurgens
coram illis, tulit lectum in quo jacebat, et abiit in domum suam, magni-
ficans Deum. 26 Et stupor apprehendit omnes, et magnificabant Deum. Et
repleti sunt timore, dicentes : Quia vidimus mirabilia hodie.

Vocatio Levi et quæstio de jejunio.

27 Et post hæc exiit, et vidit publicanum nomine Levi, sedentem ad
telonium, et ait illi : Sequere me. 28 Et relictis omnibus, surgens secutus
est eum.

29 Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua; et erat turba
multa publicanorum, et aliorum qui cum illis erant discumbentes. 30 Et
murmurabant pharisæi et scribæ eorum, dicentes ad discipulos ejus :
Quare cum publicanis et peccatoribus manducatis et bibitis? 31 Et respon-
dens Jesus, dixit ad illos : Non egent qui sani sunt medico, sed qui male
habent. 32 Non veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam. 33 At
illi dixerunt ad eum : Quare discipuli Joannis jejunant frequenter, et
obsecrationes faciunt : similiter et pharisæorum ; tui autem edunt et
bibunt? 34 Quibus ipse ait : Numquid potestis filios sponsi, dum cum illis
est sponsus, facere jejunare? 35 Venient autem dies cum ablatus fuerit
ab illis sponsus, tunc jejunabunt in illis diebus. 36 Dicebat autem et si-
militudinem ad illos : Quia nemo commissuram a novo vestimento im-
mittit in vestimentum vetus; alioquin et novum rumpit, et veteri non
convenit commissura a novo. 37 Et nemo mittit vinum novum in utres
veteres; alioquin rumpet vinum novum utres, et ipsum effundetur, et
utres peribunt. 38 Sed vinum novum in utres novos mittendum est, et
utraque conservantur. 39 Et nemo bibens vetus, statim vult novum; dicit
enim : Vetus melius est.

Discipuli spicas vellunt.

Cap. VI. — 1 Factum est autem in sabbato secundo primo, cum trans-
iret per sata, vellebant discipuli ejus spicas, et manducabant confrican-
tes manibus. 2 Quidam autem pharisæorum dicebant illis : Quid facitis
quod non licet in sabbatis? 3 Et respondens Jesus ad eos, dixit : Nec
hoc legistis quod fecit David, cum esurisset ipse et qui cum illo erant :
4 quomodo intravit in domum Dei, et panes propositionis sumpsit, et
manducavit, et dedit his qui cum ipso erant, quos non licet manducare
nisi tantum sacerdotibus? 5 Et dicebat illis : Quia dominus est Filius
hominis etiam sabbati.

Manus arida restituta.

6 Factum est autem et in alio sabbato, ut intraret in synagogam, et
doceret. Et erat ibi homo, et manus ejus dextra erat arida. 7 Observabant
autem scribæ et pharisæi si in sabbato curaret, ut invenirent unde accu-
sarent eum. 8 Ipse vero sciebat cogitationes eorum, et ait homini qui ha-
bebat manum aridam : Surge, et sta in medium. Et surgens stetit. 9 Ait
autem ad illos Jesus : Interrogo vos, si licet sabbatis benefacere, an
male? animam salvam facere, an perdere? 10 Et circumspectis omnibus,
dixit homini : Extende manum tuam. Et extendit ; et restituta est
manus ejus. 11 Ipsi autem repleti sunt insipientia, et colloquebantur ad
invicem quidnam facerent Jesu.

§ II. — *Post apostolorum electionem.*

Duodecim eliguntur.

12 Factum est autem in illis diebus, exiit in montem orare, et erat
pernoctans in oratione Dei. 13 Et cum dies factus esset, vocavit discipu-
los suos; et elegit duodecim ex ipsis, quos et apostolos nominavit : 14 Si-
monem, quem cognominavit Petrum, et Andream, fratrem ejus, Jaco-
bum et Joannem, Philippum et Bartholomæum, 15 Matthæum et Tho-

27] Matth. IX, 9. Marc. II, 14. — 33] Marc. II, 18. — 1] Matth. XII, 1. Marc. II, 23. — 4] I Reg. XXI, 6. Ex. XXIX, 32. Lev. XXIV, 9. — 6] Matth. XII, 10. Marc. III, 1. — 13] Matth. X, 1. Marc. III, 13.

mam, Jacobum Alphæi et Simonem, qui vocatur Zelotes, [16] et Judam Jacobi, et Judam Iscariotem, qui fuit proditor.

Christi sermo in monte. 1° Introductio historica.

[17] Et descendens cum illis, stetit in loco campestri, et turba discipulorum ejus, et multitudo copiosa plebis ab omni Judæa, et Jerusalem, et maritima, et Tyri, et Sidonis, [18] qui venerant ut audirent eum, et sanarentur a languoribus suis. Et qui vexabantur a spiritibus immundis, curabantur. [19] Et omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, et sanabat omnes.

2° De vera beatitudine.

[20] Et ipse, elevatis oculis in discipulos suos, dicebat : Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei. [21] Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. [22] Beati eritis cum vos oderint homines, et cum separaverint vos, et exprobraverint, et ejecerint nomen vestrum tanquam malum propter Filium hominis. [23] Gaudete in illa die, et exultate, ecce enim merces vestra multa est in cælo; secundum hæc enim faciebant prophetis patres eorum. [24] Verumtamen væ vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram. [25] Væ vobis qui saturati estis, quia esurietis. Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis. [26] Væ cum benedixerint vobis homines; secundum hæc enim faciebant pseudoprophetis patres eorum.

3° De vera charitate.

[27] Sed vobis dico, qui auditis : Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. [28] Benedicite maledicentibus vobis, et orate pro calumniantibus vos. [29] Et qui te percutit in maxillam, præbe et alteram. Et ab eo qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere. [30] Omni autem petenti te, tribue; et qui aufert quæ tua sunt, ne repetas. [31] Et prout vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis similiter. [32] Et si diligitis eos qui vos diligunt, quæ vobis est gratia ? nam et peccatores diligentes se diligunt. [33] Et si benefeceritis his qui vobis benefaciunt, quæ vobis est gratia? siquidem et peccatores hoc faciunt. [34] Et si mutuum dederitis his a quibus speratis recipere, quæ gratia est vobis? nam et peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia. [35] Verumtamen diligite inimicos vestros; benefacite, et mutuum date, nihil inde sperantes; et erit merces vestra multa, et eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos et malos. [36] Estote ergo misericordes, sicut et Pater vester misericors est. [37] Nolite judicare, et non judicabimini; nolite condemnare, et non condemnabimini. Dimittite, et dimittemini. [38] Date, et dabitur vobis : mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et supereffluentem, dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis.

4° Veræ sapientiæ regulæ.

[39] Dicebat autem illis et similitudinem : Numquid potest cæcus cæcum ducere ? nonne ambo in foveam cadunt ? [40] Non est discipulus super magistrum; perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister ejus. [41] Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo est, non consideras ? [42] Aut quomodo potes dicere fratri tuo : Frater, sine ejiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui. [43] Non est enim arbor bona quæ facit fructus malos; neque arbor mala faciens fructum bonum. [44] Unaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant uvam. [45] Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum, et malus homo de malo thesauro profert malum. Ex abundantia enim cordis os loquitur.

[46] Quid autem vocatis me Domine, Domine, et non facitis quæ dico ?

20] Matth. V, 2. — 22] Matth. V, 11. — 24] Eccli. XXXI, 8. Am. VI, 1. — 27] Matth. V, 44. — 29] Matth. V, 39. I Cor. VI, 7. — 31] Tob. IV, 16. Matth. VII, 12. — 32] Matth. V, 46. — 34] Deut. XV, 8. Matth. V, 42. — 37] Matth. VII, 1. — 38] Matth. VII, 2. Marc. IV, 24. — 40] Matth. X, 24. Joan. XIII, 16. — 41] Matth. VII, 3. — 43] Matth. VII, 18 et XII, 33. — 46] Matth. VII, 21. Rom. II, 13. Jac. I, 22.

47 Omnis qui venit ad me, et audit sermones meos, et facit eos, ostendam
vobis cui similis sit. 48 Similis est homini ædificanti domum, qui fodit in
altum, et posuit fundamentum super petram; inundatione autem facta,
illisum est flumen domui illi, et non potuit eam movere : fundata enim
erat super petram. 49 Qui autem audit, et non facit, similis est homini
ædificanti domum suam super terram sine fundamento; in quam illisus
est fluvius, et continuo cecidit, et facta est ruina domus illius magna.
Cap. VII. — 1 Cum autem implesset omnia verba sua in aures plebis, Jesus sanat servum centurionis.
intravit Capharnaum. 2 Centurionis autem cujusdam servus male habens,
erat moriturus, qui illi erat pretiosus. 3 Et cum audisset de Jesu, misit
ad eum seniores Judæorum, rogans eum ut veniret, et salvaret servum
ejus. 4 At illi cum venissent ad Jesum, rogabant eum sollicite, dicentes
ei : Quia dignus est ut hoc illi præstes; 5 diligit enim gentem nostram,
et synagogam ipse ædificavit nobis. 6 Jesus autem ibat cum illis. Et cum
jam non longe esset a domo, misit ad eum centurio amicos, dicens :
Domine, noli vexari; non enim sum dignus ut sub tectum meum intres.
7 Propter quod et meipsum non sum dignum arbitratus ut venirem ad te;
sed dic verbo, et sanabitur puer meus. 8 Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, et dico huic : Vade, et vadit;
et alii : Veni, et venit; et servo meo : Fac hoc, et facit. 9 Quo audito
Jesus miratus est, et conversus, sequentibus se turbis dixit : Amen dico
vobis, nec in Israel tantam fidem inveni. 10 Et reversi, qui missi fuerant,
domum, invenerunt servum, qui languerat, sanum.
11 Et factum est deinceps, ibat in civitatem quæ vocatur Naim, et Suscitat filium viduæ.
ibant cum eo discipuli ejus, et turba copiosa. 12 Cum autem appropin-
quaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris
suæ; et hæc vidua erat, et turba civitatis multa cum illa. 13 Quam cum
vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi : Noli flere.
14 Et accessit, et tetigit loculum. Hi autem qui portabant, steterunt. Et
ait : Adolescens, tibi dico, surge. 15 Et resedit qui erat mortuus, et cœpit
loqui. Et dedit illum matri suæ. 16 Accepit autem omnes timor; et ma-
gnificabant Deum, dicentes : Quia propheta magnus surrexit in nobis, et
quia Deus visitavit plebem suam. 17 Et exiit hic sermo in universam Ju-
dæam de eo, et in omnem circa regionem.
18 Et nuntiaverunt Joanni discipuli ejus de omnibus his. 19 Et con- Præcursoris legatio
vocavit duos de discipulis suis Joannes, et misit ad Jesum, dicens : Tu
es qui venturus es, an alium expectamus? 20 Cum autem venissent ad
eum viri, dixerunt : Joannes Baptista misit nos ad te, dicens : Tu es qui
venturus es, an alium expectamus? 21 In ipsa autem hora multos curavit
a languoribus, et plagis, et spiritibus malis, et cæcis multis donavit
visum. 22 Et respondens dixit illis : Euntes renuntiate Joanni quæ au-
distis et vidistis : quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur,
surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur. 23 Et beatus
est quicumque non fuerit scandalizatus in me.
24 Et cum discessissent nuntii Joannis, cœpit de Joanne dicere ad et encomium.
turbas : Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?
25 Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce
qui in veste pretiosa sunt et deliciis, in domibus regum sunt. 26 Sed
quid existis videre? prophetam? Utique dico vobis, et plus quam pro-
phetam. 27 Hic est de quo scriptum est : Ecce mitto angelum meum ante
faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. 28 Dico enim vobis :
Major inter natos mulierum propheta Joanne Baptista nemo est. Qui
autem minor est in regno Dei, major est illo. 29 Et omnis populus audiens
et publicani, justificaverunt Deum, baptizati baptismo Joannis. 30 Pha-

1] Matth. VIII, 5. — 6] Matth. VIII, 8. — 16] Inf. XXIV, 19. Joan. IV, 19. — 19] Matth. XI, 2. — 22] Is. XXXV, 5. — 27] Mal. III, 1. Matth. XI, 10. Marc. I, 2.

risæi autem et legisperiti consilium Dei spreverunt in semetipsos, non
baptizati ab eo. 31 Ait autem Dominus : Cui ergo similes dicam homines
generationis hujus? et cui similes sunt? 32 Similes sunt pueris sedentibus
in foro, et loquentibus ad invicem, et dicentibus : Cantavimus vobis
tibiis, et non saltastis; lamentavimus, et non plorastis. 33 Venit enim
Joannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens vinum, et
dicitis : Dæmonium habet. 34 Venit Filius hominis manducans, et bibens,
et dicitis : Ecce homo devorator, et bibens vinum, amicus publicanorum
et peccatorum. 35 Et justificata est sapientia ab omnibus filiis suis.

Jesus ungitur a peccatrice.

36 Rogabat autem illum quidam de pharisæis ut manducaret cum illo.
Et ingressus domum pharisæi, discubuit. 37 Et ecce mulier, quæ erat in
civitate peccatrix, ut cognovit quod accubuisset in domo pharisæi, attu-
lit alabastrum unguenti; 38 et stans retro secus pedes ejus, lacrymis
cœpit rigare pedes ejus, et capillis capitis sui tergebat, et osculabatur
pedes ejus, et unguento ungebat.

39 Videns autem pharisæus, qui vocaverat eum, ait intra se, dicens :
Hic si esset propheta, sciret utique quæ et qualis est mulier quæ tangit
eum, quia peccatrix est. 40 Et respondens Jesus, dixit ad illum : Simon,
habeo tibi aliquid dicere. At ille ait : Magister, dic. 41 Duo debitores
erant cuidam fœneratori : unus debebat denarios quingentos, et alius
quinquaginta. 42 Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque.
Quis ergo eum plus diligit? 43 Respondens Simon dixit : Æstimo quia is
cui plus donavit. At ille dixit ei : Recte judicasti. 44 Et conversus ad
mulierem, dixit Simoni : Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam :
aquam pedibus meis non dedisti; hæc autem lacrymis rigavit pedes
meos, et capillis suis tersit. 45 Osculum mihi non dedisti; hæc autem ex
quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. 46 Oleo caput meum non
unxisti; hæc autem unguento unxit pedes meos. 47 Propter quod dico
tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem
minus dimittitur, minus diligit. 48 Dixit autem ad illam : Remittuntur
tibi peccata. 49 Et cœperunt qui simul accumbebant, dicere intra se :
Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? 50 Dixit autem ad mulierem :
Fides tua te salvam fecit; vade in pace.

Peragrat Galilæam cum discipulis.

CAP. VIII. — 1 Et factum est deinceps, et ipse iter faciebat per civi-
tates et castella, prædicans et evangelizans regnum Dei; et duodecim cum
illo, 2 et mulieres aliquæ quæ erant curatæ a spiritibus malignis, et in-
firmitatibus : Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua septem dæmonia
exierant, 3 et Joanna, uxor Chusæ, procuratoris Herodis, et Susanna,
et aliæ multæ, quæ ministrabant ei de facultatibus suis.

Parabola seminantis.

4 Cum autem turba plurima convenirent, et de civitatibus properarent
ad eum, dixit per similitudinem : 5 Exiit qui seminat, seminare semen
suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, et conculcatum est, et
volucres cæli comederunt illud. 6 Et aliud cecidit supra petram, et natum
aruit, quia non habebat humorem. 7 Et aliud cecidit inter spinas, et simul
exortæ spinæ suffocaverunt illud. 8 Et aliud cecidit in terram bonam, et
ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat : Qui habet aures
audiendi, audiat.

9 Interrogabant autem eum discipuli ejus, quæ esset hæc parabola.
10 Quibus ipse dixit : Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris
autem in parabolis, ut videntes non videant, et audientes non intelligant.
11 Est autem hæc parabola : Semen est verbum Dei. 12 Qui autem secus
viam, hi sunt qui audiunt; deinde venit diabolus, et tollit verbum de
corde eorum, ne credentes salvi fiant. 13 Nam qui supra petram, qui, cum

31] Matth. XI, 16. — 33] Matth. III, 4. Marc. I, 6. — 37] Matth. XXVI, 7. Marc. XIV, 3. Joan. XII, 3. — 48] Matth. IX, 2. — 2] Marc. XVI, 9. — 5] Matth. XIII, 3. Marc. IV, 3. — 10] Is. VI, 9. Matth. XIII, 14. Marc. IV, 12. Joan. XII, 40. Act. XXVIII, 26. Rom. XI, 8.

audierint, cum gaudio suscipiunt verbum ; et hi radices non habent : qui
ad tempus credunt, et in tempore tentationis recedunt. 14 Quod autem in
spinas cecidit, hi sunt, qui audierunt, et a sollicitudinibus, et divitiis, et
voluptatibus vitæ, euntes, suffocantur, et non referunt fructum. 15 Quod
autem in bonam terram, hi sunt, qui in corde bono et optimo audientes
verbum retinent, et fructum afferunt in patientia.

16 Nemo autem lucernam accendens, operit eam vase, aut subtus
lectum ponit ; sed supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen.
17 Non est enim occultum, quod non manifestetur ; nec absconditum,
quod non cognoscatur, et in palam veniat. 18 Videte ergo quomodo au-
diatis. Qui enim habet, dabitur illi ; et quicumque non habet, etiam quod
putat se habere, auferetur ab illo.

19 Venerunt autem ad illum mater et fratres ejus, et non poterant adire Quinam
eum præ turba. 20 Et nuntiatum est illi : Mater tua et fratres tui stant sint Christi
foris, volentes te videre. 21 Qui respondens, dixit ad eos : Mater mea et cognati.
fratres mei hi sunt, qui verbum Dei audiunt, et faciunt.

22 Factum est autem in una dierum, et ipse ascendit in naviculam, et Tempestas
discipuli ejus, et ait ad illos : Transfretemus trans stagnum. Et ascende- sedata.
runt. 23 Et navigantibus illis, obdormivit, et descendit procella venti in
stagnum, et complebantur, et periclitabantur. 24 Accedentes autem susci-
taverunt eum, dicentes : Præceptor, perimus. At ille surgens increpavit
ventum, et tempestatem aquæ, et cessavit, et facta est tranquillitas.
25 Dixit autem illis : Ubi est fides vestra? Qui timentes, mirati sunt ad
invicem dicentes : Quis putas hic est, quia et ventis et mari imperat, et
obediunt ei ?

26 Et navigaverunt ad regionem Gerasenorum, quæ est contra Galilæam. Legio dæmo-
27 Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat num porcos
dæmonium jam temporibus multis, et vestimento non induebatur, neque invadens.
in domo manebat, sed in monumentis. 28 Is, ut vidit Jesum, procidit ante
illum, et exclamans voce magna, dixit : Quid mihi et tibi est, Jesu, Fili
Dei altissimi? obsecro te, ne me torqueas. 29 Præcipiebat enim spiritui
immundo, ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum,
et vinciebatur catenis et compedibus custoditus, et ruptis vinculis age-
batur a dæmonio in deserta. 30 Interrogavit autem illum Jesus, dicens :
Quod tibi nomen est? At ille dixit : Legio ; quia intraverant dæmonia
multa in eum. 31 Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyssum
irent. 32 Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte;
et rogabant eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis.
33 Exierunt ergo dæmonia ab homine, et intraverunt in porcos ; et impetu
abiit grex per præceps in stagnum, et suffocatus est.

34 Quod ut viderunt factum qui pascebant, fugerunt, et nuntiaverunt
in civitatem, et in villas. 35 Exierunt autem videre quod factum est, et
venerunt ad Jesum ; et invenerunt hominem sedentem, a quo dæmonia
exierant, vestitum, ac sana mente, ad pedes ejus, et timuerunt. 36 Nun-
tiaverunt autem illis et qui viderant, quomodo sanus factus esset a
legione. 37 Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum
ut discederet ab ipsis, quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascen-
dens navim, reversus est. 38 Et rogabat illum vir a quo dæmonia exierant,
ut cum eo esset. Dimisit autem eum Jesus, dicens : 39 Redi in domum
tuam, et narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per universam civitatem,
prædicans quanta illi fecisset Jesus.

40 Factum est autem, cum rediisset Jesus, excepit illum turba ; erant Hæmorrhois-
enim omnes expectantes eum. 41 Et ecce venit vir, cui nomen Jairus, et sæ sanatio,
filiæ Jairi
suscitatio.

16] Matth. V, 15. Marc. IV, 21. — 17] Matth. X, 26. Marc. IV, 22. — 18] Matth. XIII, 12 et XXV, 29. — 19] Matth. XII, 46. Marc. III, 32. — 22] Matth. VIII, 23. Marc. IV, 36. — 41] Matth. IX, 18. Marc. V, 22.

ipse princeps synagogæ erat ; et cecidit ad pedes Jesu, rogans eum ut intraret in domum ejus, 42 quia unica filia erat ei fere annorum duodecim, et hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, a turbis comprimebatur. 43 Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari : 44 accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti ejus ; et confestim stetit fluxus sanguinis ejus. 45 Et ait Jesus : Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, et qui cum illo erant : Præceptor, turbæ te comprimunt et affligunt, et dicis : Quis me tetigit? 46 Et dixit Jesus : Tetigit me aliquis ; nam ego novi virtutem de me exiisse. 47 Videns autem mulier quia non latuit, tremens venit, et procidit ante pedes ejus, et ob quam causam tetigerit eum indicavit coram omni populo, et quemadmodum confestim sanata sit. 48 At ipse dixit ei : Filia, fides tua salvam te fecit ; vade in pace.

49 Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogæ, dicens ei : Quia mortua est filia tua, noli vexare illum. 50 Jesus autem, audito hoc verbo, respondit patri puellæ : Noli timere, crede tantum, et salva erit. 51 Et cum venisset domum, non permisit intrare secum quemquam, nisi Petrum, et Jacobum, et Joannem, et patrem et matrem puellæ. 52 Flebant autem omnes, et plangebant illam. At ille dixit : Nolite flere ; non est mortua puella, sed dormit. 53 Et deridebant eum, scientes quod mortua esset. 54 Ipse autem tenens manum ejus clamavit, dicens : Puella, surge. 55 Et reversus est spiritus ejus, et surrexit continuo. Et jussit illi dari manducare. 56 Et stupuerunt parentes ejus, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.

Missio apostolorum.

CAP. IX. — 1 Convocatis autem duodecim apostolis, dedit illis virtutem et potestatem super omnia dæmonia, et ut languores curarent. 2 Et misit illos prædicare regnum Dei, et sanare infirmos. 3 Et ait ad illos : Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis. 4 Et in quamcumque domum intraveritis, ibi manete, et inde ne exeatis. 5 Et quicumque non receperint vos, exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos. 6 Egressi autem circuibant per castella, evangelizantes et curantes ubique.

Herodis opinio de Jesu.

7 Audivit autem Herodes tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo, et hæsitabat eo quod diceretur 8 a quibusdam : Quia Joannes surrexit a mortuis ; a quibusdam vero : Quia Elias apparuit ; ab aliis autem : Quia propheta unus de antiquis surrexit. 9 Et ait Herodes : Joannem ego decollavi. Quis est autem iste, de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

Prima multiplicatio panum.

10 Et reversi apostoli, narraverunt illi quæcumque fecerunt ; et assumptis illis, secessit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaidæ. 11 Quod cum cognovissent turbæ, secutæ sunt illum ; et excepit eos, et loquebatur illis de regno Dei, et eos qui cura indigebant sanabat. 12 Dies autem cœperat declinare ; et accedentes duodecim dixerunt illi : Dimitte turbas, ut euntes in castella villasque quæ circa sunt, divertant, et inveniant escas ; quia hic in loco deserto sumus. 13 Ait autem ad illos : Vos date illis manducare. At illi dixerunt : Non sunt nobis plus quam quinque panes, et duo pisces ; nisi forte nos eamus, et emamus in omnem hanc turbam escas. 14 Erant autem fere viri quinque millia. Ait autem ad discipulos suos : Facite illos discumbere per convivia quinquagenos. 15 Et ita fecerunt. Et discumbere fecerunt omnes. 16 Acceptis autem quinque panibus, et duobus piscibus, respexit in cælum, et benedixit illis, et fregit, et distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas. 17 Et

1] Matth. X, 1. Marc. III, 15 — 3] Matth. X, 9. Marc. VI, 8. — 5] Act. XIII, 51. — 7] Matth. XIV, 1. Marc. VI, 14. — 12] Matth. XIV, 15. Marc. VI, 36. — 13] Joan. VI, 9.

manducaverunt omnes, et saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit
illis fragmentorum cophini duodecim.

Confessio Petri, et passionis prædictio.

18 Et factum est, cum solus esset orans, erant cum illo et discipuli; et
interrogavit illos, dicens : Quem me dicunt esse turbæ? 19 At illi respon-
derunt, et dixerunt : Joannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero
quia unus propheta de prioribus surrexit. 20 Dixit autem illis : Vos
autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus, dixit : Christum
Dei. 21 At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc, 22 dicens :
Quia oportet Filium hominis multa pati, et reprobari a senioribus, et
principibus sacerdotum et scribis, et occidi, et tertia die resurgere.

Tollenda crux.

23 Dicebat autem ad omnes : Si quis vult post me venire, abneget
semetipsum, et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me. 24 Qui enim
voluerit animam suam salvam facere, perdet illam; nam qui perdiderit
animam suam propter me, salvam faciet illam. 25 Quid enim proficit
homo, si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat, et detri-
mentum sui faciat? 26 Nam qui me erubuerit et meos sermones, hunc
Filius hominis erubescet cum venerit in majestate sua, et Patris, et
sanctorum angelorum. 27 Dico autem vobis vere : Sunt aliqui hic stantes,
qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei.

Christus transfiguratur.

28 Factum est autem post hæc verba fere dies octo, et assumpsit Petrum,
et Jacobum, et Joannem, et ascendit in montem ut oraret. 29 Et facta
est, dum oraret, species vultus ejus altera, et vestitus ejus albus et
refulgens. 30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses
et Elias, 31 visi in majestate; et dicebant excessum ejus, quem comple-
turus erat in Jerusalem. 32 Petrus vero, et qui cum illo erant, gravati
erant somno. Et evigilantes viderunt majestatem ejus, et duos viros qui
stabant cum illo. 33 Et factum est, cum discederent ab illo, ait Petrus
ad Jesum : Præceptor, bonum est nos hic esse; et faciamus tria taber-
nacula, unum tibi, et unum Moysi, et unum Eliæ, nesciens quid diceret.
34 Hæc autem illo loquente, facta est nubes, et obumbravit eos; et
timuerunt, intrantibus illis in nubem. 35 Et vox facta est de nube, dicens :
Hic est Filius meus dilectus; ipsum audite. 36 Et dum fieret vox, inventus
est Jesus solus. Et ipsi tacuerunt, et nemini dixerunt in illis diebus quid-
quam ex his quæ viderant.

Lunatici sanatio.

37 Factum est autem in sequenti die, descendentibus illis de monte,
occurrit illis turba multa. 38 Et ecce vir de turba exclamavit, dicens :
Magister, obsecro te, respice in filium meum, quia unicus est mihi; 39 et
ecce spiritus apprehendit eum, et subito clamat, et elidit, et dissipat eum
cum spuma, et vix discedit dilanians eum; 40 et rogavi discipulos tuos
ut ejicerent illum, et non potuerunt. 41 Respondens autem Jesus, dixit : O
generatio infidelis et perversa, usquequo ero apud vos, et patiar vos?
Adduc huc filium tuum. 42 Et cum accederet, elisit illum dæmonium, et
dissipavit. 43 Et increpavit Jesus spiritum immundum, et sanavit puerum,
et reddidit illum patri ejus.

Iterum passio prædicitur.

44 Stupebant autem omnes in magnitudine Dei; omnibusque mirantibus
in omnibus quæ faciebat, dixit ad discipulos suos : Ponite vos in cordibus
vestris sermones istos; Filius enim hominis futurum est ut tradatur in
manus hominum. 45 At illi ignorabant verbum istud, et erat velatum
ante eos ut non sentirent illud; et timebant eum interrogare de hoc
verbo.

Monita de humilitate et tolerantia.

46 Intravit autem cogitatio in eos, quis eorum major esset. 47 At Jesus
videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, et statuit illum

---

18] Matth. XVI, 13. Marc. VIII, 27. — 22] Matth. XVII, 21. Marc. VIII, 31 et IX, 30. — 23] Matth. X, 38 et XVI, 24. Marc. VIII, 34. Inf. XIV, 27. — 24] Inf. XVII, 33. Joan. XII, 25. — 26] Matth. X, 33. Marc. VIII, 38. II Tim. II, 12. — 27] Matth. XVI, 28. Marc. VIII, 39. — 28] Matth. XVII, 1. Marc. IX, 1. — 35] II Petr. I, 17. — 38] Matth. XVII, 14. Marc. IX, 16. — 46] Matth. XVIII, 1. Marc. IX, 33.

secus se. [48] Et ait illis : Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit ; et quicumque me receperit, recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic major est. [49] Respondens autem Joannes, dixit : Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, et prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum. [50] Et ait ad illum Jesus : Nolite prohibere ; qui enim non est adversum vos, pro vobis est.

PARS TERTIA

NARRATUR ULTIMUM JESU ITER IN JERUSALEM

SECTIO I. — ITINERIS INITIA

Christus ejicitur a Samaritanis.

[51] Factum est autem, dum complerentur dies assumptionis ejus, et ipse faciem suam firmavit ut iret in Jerusalem. [52] Et misit nuntios ante conspectum suum ; et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum, ut pararent illi. [53] Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis in Jerusalem. [54] Cum vidissent autem discipuli ejus Jacobus et Joannes, dixerunt : Domine, vis dicimus ut ignis descendat de cælo, et consumat illos? [55] Et conversus increpavit illos, dicens : Nescitis cujus spiritus estis. [56] Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. Et abierunt in aliud castellum.

De veri discipuli dotibus.

[57] Factum est autem, ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum : Sequar te quocumque ieris. [58] Dixit illi Jesus : Vulpes foveas habent, et volucres cæli nidos ; Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. [59] Ait autem ad alterum : Sequere me. Ille autem dixit : Domine, permitte mihi primum ire, et sepelire patrem meum. [60] Dixitque ei Jesus : Sine ut mortui sepeliant mortuos suos ; tu autem vade, et annuntia regnum Dei. [61] Et ait alter : Sequar te, Domine, sed permitte mihi primum renuntiare his quæ domi sunt. [62] Ait ad illum Jesus : Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei.

Missio septuaginta duorum discipulorum.

CAP. X. — [1] Post hæc autem designavit Dominus et alios septuaginta duos, et misit illos binos ante faciem suam, in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus. [2] Et dicebat illis : Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. [3] Ite ; ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. [4] Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta, et neminem per viam salutaveritis. [5] In quamcumque domum intraveritis, primum dicite : Pax huic domui. [6] Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra ; sin autem, ad vos revertetur. [7] In eadem autem domo manete, edentes et bibentes quæ apud illos sunt ; dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. [8] Et in quamcumque civitatem intraveritis, et susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis. [9] Et curate infirmos qui in illa sunt, et dicite illis : Appropinquavit in vos regnum Dei. [10] In quamcumque autem civitatem intraveritis, et non susceperint vos, exeuntes in plateas ejus, dicite : [11] Etiam pulverem, qui adhæsit nobis de civitate vestra, extergimus in vos ; tamen hoc scitote, quia appropinquavit regnum Dei. [12] Dico vobis, quia Sodomis in die illa remissius erit quam illi civitati. [13] Væ tibi, Corozain ! væ tibi, Bethsaida ! quia si in Tyro et Sidone factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere sedentes pœniterent. [14] Verumtamen Tyro et Sidoni remissius erit in judicio, quam vobis. [15] Et tu, Capharnaum,

---

56] Joan. III, 17 et XII, 47. — 58] Matth. VIII, 20. — 2] Matth. IX, 37. — 3] Matth. X, 16. — 4] Marc. VI, 8. IV Reg. IV, 29. — 7] Deut. XXIV, 14. Matth. X, 10. I Tim. V, 18. — 11] Act. XIII, 51. — 13] Matth. XI, 21.

usque ad cælum exaltata, usque ad infernum demergeris. 16 Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.

17 Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes : Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo. 18 Et ait illis : Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem. 19 Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, et scorpiones, et super omnem virtutem inimici; et nihil vobis nocebit. 20 Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subjiciuntur; gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in cælis.

21 In ipsa hora exultavit Spiritu sancto, et dixit : Confiteor tibi, Pater, Domine cæli et terræ, quod abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Etiam, Pater, quoniam sic placuit ante te. 22 Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo scit quis sit Filius, nisi Pater; et quis sit Pater, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare. 23 Et conversus ad discipulos suos, dixit : Beati oculi, qui vident quæ vos videtis. 24 Dico enim vobis, quod multi prophetæ et reges voluerunt videre quæ vos videtis, et non viderunt; et audire quæ auditis, et non audierunt.

Parabola de misericorde Samaritano.

25 Et ecce quidam legisperitus surrexit tentans illum, et dicens : Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo? 26 At ille dixit ad eum : In lege quid scriptum est? quomodo legis? 27 Ille respondens dixit : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis, et ex omni mente tua; et proximum tuum sicut teipsum. 28 Dixitque illi : Recte respondisti; hoc fac, et vives.

29 Ille autem volens justificare seipsum, dixit ad Jesum : Et quis est meus proximus? 30 Suscipiens autem Jesus, dixit : Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho, et incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum, et plagis impositis abierunt, semivivo relicto. 31 Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via; et viso illo, præterivit. 32 Similiter et levita, cum esset secus locum et videret eum, pertransiit. 33 Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum; et videns eum, misericordia motus est. 34 Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum et vinum, et imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum, et curam ejus egit. 35 Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario, et ait : Curam illius habe; et quodcumque supererogaveris, ego cum rediero reddam tibi. 36 Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? 37 At ille dixit : Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Jesus : Vade, et tu fac similiter.

Martha et Maria.

38 Factum est autem, dum irent, et ipse intravit in quoddam castellum; et mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum suam. 39 Et huic erat soror nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius. 40 Martha autem satagebat circa frequens ministerium; quæ stetit et ait : Domine, non est tibi curæ quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi ut me adjuvet. 41 Et respondens dixit illi Dominus : Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima. 42 Porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

Jesus suos orare docet.

Cap. XI. — 1 Et factum est, cum esset in quodam loco orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis ejus ad eum : Domine, doce nos orare, sicut docuit et Joannes discipulos suos. 2 Et ait illis : Cum oratis, dicite : Pater, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. 3 Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. 4 Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem et ipsi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem.

16] Matth. X, 40. Joan. XIII, 20. — 21] Matth. XI, 25. — 23] Matth. XIII, 16. — 25] Matth. XXII, 35. Marc. XII, 28. — 27] Deut. VI, 5. — 2] Matth. VI, 9.

Parabola de amico importuno.

5 Et ait ad illos : Quis vestrum habebit amicum, et ibit ad illum media
nocte, et dicet illi : Amice, commoda mihi tres panes, 6 quoniam amicus
meus venit de via ad me, et non habeo quod ponam ante illum ; 7 et ille
deintus respondens dicat : Noli mihi molestus esse ; jam ostium clausum
est, et pueri mei mecum sunt in cubili ; non possum surgere, et dare tibi ?
8 Et si ille perseveraverit pulsans, dico vobis, etsi non dabit illi surgens
eo quod amicus ejus sit, propter improbitatem tamen ejus surget, et dabit
illi quotquot habet necessarios. 9 Et ego dico vobis : Petite, et dabitur
vobis ; quærite, et invenietis ; pulsate, et aperietur vobis. 10 Omnis enim
qui petit, accipit ; et qui quærit, invenit ; et pulsanti aperietur. 11 Quis
autem ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi ? Aut
piscem, numquid pro pisce serpentem dabit illi ? 12 Aut si petierit ovum,
numquid porriget illi scorpionem ? 13 Si ergo vos, cum sitis mali, nostis
bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se !

Pharisæorum blasphemia : signum de cælo.

14 Et erat ejiciens dæmonium, et illud erat mutum. Et cum ejecisset
dæmonium, locutus est mutus, et admiratæ sunt turbæ. 15 Quidam autem
ex eis dixerunt : In Beelzebub, principe dæmoniorum, ejicit dæmonia.
16 Et alii tentantes, signum de cælo quærebant ab eo.

17 Ipse autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis : Omne regnum in
seipsum divisum desolabitur, et domus supra domum cadet. 18 Si autem
et Satanas in seipsum divisus est, quomodo stabit regnum ejus ? quia
dicitis in Beelzebub me ejicere dæmonia. 19 Si autem ego in Beelzebub
ejicio dæmonia, filii vestri in quo ejiciunt ? Ideo ipsi judices vestri erunt.
20 Porro si in digito Dei ejicio dæmonia, profecto pervenit in vos regnum
Dei. 21 Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ
possidet. 22 Si autem fortior eo superveniens vicerit eum, universa arma
ejus auferet, in quibus confidebat, et spolia ejus distribuet. 23 Qui non est
mecum, contra me est ; et qui non colligit mecum, dispergit. 24 Cum immundus spiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquosa, quærens
requiem ; et non inveniens, dicit : Revertar in domum meam unde exivi.
25 Et cum venerit, invenit eam scopis mundatam, et ornatam. 26 Tunc
vadit, et assumit septem alios spiritus secum, nequiores se, et ingressi
habitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.

27 Factum est autem, cum hæc diceret, extollens vocem quædam
mulier de turba, dixit illi : Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ
suxisti. 28 At ille dixit : Quinimmo beati qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud.

29 Turbis autem concurrentibus, cœpit dicere : Generatio hæc, generatio
nequam est ; signum quærit, et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ
prophetæ. 30 Nam sicut fuit Jonas signum Ninivitis ; ita erit et Filius
hominis generationi isti. 31 Regina Austri surget in judicio cum viris generationis hujus, et condemnabit illos ; quia venit a finibus terræ audire
sapientiam Salomonis, et ecce plus quam Salomon hic. 32 Viri Ninivitæ
surgent in judicio cum generatione hac, et condemnabunt illam ; quia
pœnitentiam egerunt ad prædicationem Jonæ, et ecce plus quam Jonas
hic.

33 Nemo lucernam accendit, et in abscondito ponit, neque sub modio ;
sed supra candelabrum, ut qui ingrediuntur lumen videant. 34 Lucerna
corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus
tuum lucidum erit ; si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. 35 Vide ergo ne lumen, quod in te est, tenebræ sint. 36 Si

---

9] Matth. VII, 7 et XXI, 22. Marc. XI, 24. Joan. XIV, 13. Jac. I, 5. — 11] Matth. VII, 9. — 14] Matth. IX, 32 et XII, 22. — 15] Matth. IX, 34. Marc. III, 22. — 29] Matth. XII, 39. — 30] Jon. II, 1. — 31] III Reg. X, 1. II Par. IX, 1. — 32] Jon. III, 5. — 33] Matth. V, 15. Marc. IV, 21. — 34] Matth. VI, 22.

ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem
tenebrarum, erit lucidum totum, et sicut lucerna fulgoris illuminabit te.
37 Et cum loqueretur, rogavit illum quidam pharisæus ut pranderet
apud se. Et ingressus recubuit. 38 Pharisæus autem cœpit intra se repu-
tans dicere, quare non baptizatus esset ante prandium. 39 Et ait Dominus
ad illum : Nunc vos pharisæi, quod deforis est calicis et catini munda-
tis; quod autem intus est vestrum, plenum est rapina et iniquitate.
40 Stulti, nonne qui fecit quod deforis est, etiam id, quod deintus est,
fecit? 41 Verumtamen quod superest, date eleemosynam; et ecce omnia
munda sunt vobis. 42 Sed væ vobis pharisæis, quia decimatis mentham, et
rutam, et omne olus, et præteritis judicium et charitatem Dei; hæc autem
oportuit facere, et illa non omittere. 43 Væ vobis pharisæis, quia diligitis
primas cathedras in synagogis, et salutationes in foro. 44 Væ vobis, quia
estis ut monumenta quæ non apparent, et homines ambulantes supra
nesciunt.

Jesus increpat pharisæos et scribas.

45 Respondens autem quidam ex legisperitis, ait illi : Magister, hæc
dicens etiam contumeliam nobis facis. 46 At ille ait : Et vobis legisperitis
væ; quia oneratis homines oneribus, quæ portare non possunt, et ipsi
uno digito vestro non tangitis sarcinas. 47 Væ vobis, qui ædificatis monu-
menta prophetarum; patres autem vestri occiderunt illos. 48 Profecto
testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum; quoniam ipsi
quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulcra. 49 Propterea
et sapientia Dei dixit : Mittam ad illos prophetas et apostolos, et ex illis
occident, et persequentur; 50 ut inquiratur sanguis omnium prophetarum,
qui effusus est a constitutione mundi a generatione ista, 51 a sanguine
Abel usque ad sanguinem Zachariæ, qui periit inter altare et ædem. Ita
dico vobis, requiretur ab hac generatione 52 Væ vobis legisperitis, quia
tulistis clavem scientiæ; ipsi non introistis, et eos qui introibant prohi-
buistis. 53 Cum autem hæc ad illos diceret, cœperunt pharisæi et legispe-
riti graviter insistere, et os ejus opprimere de multis, 54 insidiantes ei, et
quærentes aliquid capere de ore ejus, ut accusarent eum.

Cap. XII. — 1 Multis autem turbis circumstantibus, ita ut se invicem
conculcarent, cœpit dicere ad discipulos suos : Attendite a fermento pha-
risæorum, quod est hypocrisis. 2 Nihil autem opertum est, quod non reve-
letur; neque absconditum, quod non sciatur. 3 Quoniam quæ in tenebris
dixistis, in lumine dicentur; et quod in aurem locuti estis in cubiculis,
prædicabitur in tectis.

Varia monita Domini. 1º De fermento pharisæorum.

4 Dico autem vobis amicis meis : ne terreamini ab his qui occidunt
corpus, et post hæc non habent amplius quid faciant. 5 Ostendam autem
vobis quem timeatis : timete eum qui, postquam occiderit, habet potesta-
tem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete. 6 Nonne quinque
passeres veneunt dipondio, et unus ex illis non est in oblivione coram
Deo? 7 Sed et capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo ti-
mere; multis passeribus pluris estis vos. 8 Dico autem vobis : omnis qui-
cumque confessus fuerit me coram hominibus, et Filius hominis confite-
bitur illum coram angelis Dei; 9 qui autem negaverit me coram homi-
nibus, negabitur coram angelis Dei. 10 Et omnis qui dicit verbum in
Filium hominis, remittetur illi; ei autem qui in Spiritum sanctum bla-
sphemaverit, non remittetur. 11 Cum autem inducent vos in synagogas, et
ad magistratus, et potestates, nolite solliciti esse qualiter aut quid re-
spondeatis, aut quid dicatis. 12 Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa
hora, quid oporteat vos dicere.

2º De fortitudine.

39] Matth. XXIII, 25. — 43] Matth. XXIII, 6. Marc. XII, 39. Inf. XX, 46. — 46] Matth. XXIII, 4. — 51] Gen. IV, 8. II Par. XXIV, 22. — 1] Matth. XVI, 6. Marc. VIII, 15. — 2] Matth. X, 26. Marc. IV, 22. — 8] Matth. X, 32. Marc. VIII, 38. II Tim. II, 12. — 10] Matth. XII, 32. Marc. III, 29.

3° Contra avaritiam, proposita parabola hominis divitis.

13 Ait autem ei quidam de turba : Magister, dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem. 14 At ille dixit illi : Homo, quis me constituit judicem aut divisorem super vos? 15 Dixitque ad illos : Videte, et cavete ab omni avaritia; quia non in abundantia cujusquam vita ejus est ex his quæ possidet.

16 Dixit autem similitudinem ad illos, dicens : Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit; 17 et cogitabat intra se, dicens : Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? 18 Et dixit : Hoc faciam : destruam horrea mea, et majora faciam; et illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, et bona mea. 19 Et dicam animæ meæ : Anima, habes multa bona posita in annos plurimos; requiesce, comede, bibe, epulare. 20 Dixit autem illi Deus : Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te; quæ autem parasti, cujus erunt? 21 Sic est qui sibi thezaurizat, et non est in Deum dives.

4° Contra mundanas curas.

22 Dixitque ad discipulos suos : Ideo dico vobis : nolite solliciti esse animæ vestræ quid manducetis, neque corpori quid induamini. 23 Anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum. 24 Considerate corvos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum; et Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis! 25 Quis autem vestrum cogitando potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? 26 Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis? 27 Considerate lilia, quomodo crescunt : non laborant, neque nent; dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. 28 Si autem fœnum, quod hodie est in agro, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos pusillæ fidei! 29 Et vos nolite quærere quid manducetis, aut quid bibatis, et nolite in sublime tolli; 30 hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis. 31 Verumtamen quærite primum regnum Dei, et justitiam ejus; et hæc omnia adjicientur vobis. 32 Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. 33 Vendite quæ possidetis, et date eleemosynam. Facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cælis, quo fur non appropiat, neque tinea corrumpit. 34 Ubi enim thesaurus vester est, ibi et cor vestrum erit.

5° De vigilantia.

35 Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris. 36 Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur a nuptiis, ut, cum venerit et pulsaverit, confestim aperiant ei. 37 Beati servi illi, quos, cum venerit dominus, invenerit vigilantes; amen dico vobis, quod præcinget se, et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis. 38 Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati sunt servi illi. 39 Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam. 40 Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet.

41 Ait autem ei Petrus : Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an et ad omnes? 42 Dixit autem Dominus : Quis, putas, est fidelis dispensator, et prudens, quem constituit dominus supra familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram? 43 Beatus ille servus, quem, cum venerit dominus, invenerit ita facientem. 44 Vere dico vobis, quoniam supra omnia quæ possidet constituet illum. 45 Quod si dixerit servus ille in corde suo : Moram facit dominus meus venire; et cœperit percutere servos et ancillas, et edere, et bibere, et inebriari; 46 veniet dominus servi illius, in die qua non sperat, et hora qua nescit, et dividet eum, partemque ejus cum infidelibus ponet. 47 Ille autem servus, qui cognovit voluntatem domini

16] Eccli. XI, 19. — 22] Ps. LIV, 23. Matth. VI, 25. I Petr. V, 7. — 33] Matth. XIX, 21. Matth. VI, 20. — 39] Matth. XXIV, 43. — 40] Apoc. XVI, 15.

sui, et non præparavit, et non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit
multis; 48 qui autem non cognovit, et fecit digna plagis, vapulabit pau-
cis. Omni autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo; et cui
commendaverunt multum, plus petent ab eo.

49 Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur?
50 Baptismo autem habeo baptizari, et quomodo coarctor usque dum per-
ficiatur? 51 Putatis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis, sed
separationem. 52 Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi; tres in
duos, et duo in tres 53 dividentur: pater in filium et filius in patrem
suum, mater in filiam et filia in matrem, socrus in nurum suam et nurus
in socrum suam.

54 Dicebat autem et ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab oc- 6° De signis
casu, statim dicitis: Nimbus venit; et ita fit. 55 Et cum austrum flantem, temporum.
dicitis: Quia æstus erit, et fit. 56 Hypocritæ, faciem cæli et terræ nostis
probare; hoc autem tempus quomodo non probatis? 57 Quid autem et a
vobis ipsis non judicatis quod justum est? 58 Cum autem vadis cum adver-
sario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo, ne forte trahat
te ad judicem, et judex tradat te exactori, et exactor mittat te in carce-
rem. 59 Dico tibi, non exies inde, donec etiam novissimum minutum
reddas.

Cap. XIII. — 1 Aderant autem quidam ipso in tempore, nuntiantes Necessitas
illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. pœnitentiæ.
2 Et respondens dixit illis: Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Gali-
læis peccatores fuerint, quia talia passi sunt? 3 Non, dico vobis; sed nisi
pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. 4 Sicut illi decem et
octo, supra quos cecidit turris in Siloe, et occidit eos; putatis quia et
ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Jerusalem?
5 Non, dico vobis; sed si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peri-
bitis.

6 Dicebat autem et hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam Parabola
plantatam in vinea sua, et venit quærens fructum in illa, et non invenit. ficulneæ.
7 Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt ex quo venio, quæ-
rens fructum in ficulnea hac, et non invenio; succide ergo illam: ut quid
etiam terram occupat? 8 At ille respondens, dicit illi: Domine, dimitte
illam et hoc anno, usque dum fodiam circa illam, et mittam stercora;
9 et si quidem fecerit fructum; sin autem, in futurum succides eam.

10 Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. 11 Et ecce mulier, Mulier
quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo, et erat inclinata, sanata ab
nec omnino poterat sursum respicere. 12 Quam cum videret Jesus, voca- infirmitatis
vit eam ad se, et ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. 13 Et spiritu.
imposuit illi manus, et confestim erecta est, et glorificabat Deum.
14 Respondens autem archisynagogus, indignans quia sabbato curasset
Jesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt in quibus oportet operari; in his
ergo venite, et curamini, et non in die sabbati. 15 Respondens autem ad
illum Dominus, dixit: Hypocritæ, unusquisque vestrum sabbato non
solvit bovem suum aut asinum a præsepio, et ducit adaquare? 16 Hanc
autem filiam Abrahæ, quam alligavit Satanas, ecce decem et octo annis,
non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati? 17 Et cum hæc diceret, eru-
bescebant omnes adversarii ejus; et omnis populus gaudebat in universis
quæ gloriose fiebant ab eo.

18 Dicebat ergo: Cui simile est regnum Dei, et cui simile æstimabo Parabolæ
illud? 19 Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum grani sinapis
suum; et crevit, et factum est in arborem magnam; et volucres cæli re- et fermenti.
quieverunt in ramis ejus. 20 Et iterum dixit: Cui simile æstimabo regnum

51] Matth. X, 34. — 54] Matth. XVI, 2. — 58] Matth. V, 25. — 19] Matth. XIII, 31. Marc. IV, 31.

Dei ? [21] Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ sata tria, donec fermentaretur totum.

SECTIO II. — ALIÆ NARRATIONES ITINERIS

De angusta porta.

[22] Et ibat per civitates et castella, docens, et iter faciens in Jerusalem. [23] Ait autem illi quidam : Domine, si pauci sunt qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos : [24] Contendite intrare per angustam portam ; quia multi, dico vobis, quærent intrare, et non poterunt. [25] Cum autem intraverit paterfamilias, et clauserit ostium, incipietis foris stare, et pulsare ostium, dicentes : Domine, aperi nobis ; et respondens dicet vobis : Nescio vos unde sitis. [26] Tunc incipietis dicere : Manducavimus coram te, et bibimus, et in plateis nostris docuisti. [27] Et dicet vobis : Nescio vos unde sitis ; discedite a me, omnes operarii iniquitatis. [28] Ibi erit fletus et stridor dentium, cum videritis Abraham, et Isaac, et Jacob, et omnes prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras. [29] Et venient ab Oriente, et Occidente, et Aquilone, et Austro, et accumbent in regno Dei. [30] Et ecce sunt novissimi qui erunt primi, et sunt primi qui erunt novissimi.

Herodis insidiæ.

[31] In ipsa die accesserunt quidam pharisæorum, dicentes illi : Exi, et vade hinc, quia Herodes vult te occidere. [32] Et ait illis : Ite, et dicite vulpi illi : Ecce ejicio dæmonia, et sanitates perficio hodie et cras, et tertia die consummor. [33] Verumtamen oportet me hodie et cras et sequenti die ambulare ; quia non capit prophetam perire extra Jerusalem. [34] Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis prophetas, et lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum suum sub pennis, et noluisti ! [35] Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non videbitis me donec veniat cum dicetis : Benedictus qui venit in nomine Domini.

Jesus in domo principis pharisæorum. 1º Hydropicum sanat.

CAP. XIV. — [1] Et factum est, cum intraret Jesus in domum cujusdam principis pharisæorum sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum. [2] Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. [3] Et respondens Jesus, dixit ad legisperitos, et pharisæos, dicens : Si licet sabbato curare ? [4] At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum, ac dimisit. [5] Et respondens ad illos, dixit : Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati ? [6] Et non poterant ad hæc respondere illi.

2º Agit de humilitate.

[7] Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos : [8] Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab illo ; [9] et veniens is qui te et illum vocavit, dicat tibi : Da huic locum ; et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere. [10] Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco, ut, cum venerit qui te invitavit, dicat tibi : Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus ; [11] quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur.

3º Mutuam charitatem docet.

[12] Dicebat autem et ei qui se invitaverat : Cum facis prandium, aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites, ne forte te et ipsi reinvitent, et fiat tibi retributio. [13] Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et cæcos, [14] Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi ; retribuetur enim tibi in resurrectione justorum.

4º Parabola de cœna magna.

[15] Hæc cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi : Bea-

---

21] Matth. XIII, 33. — 24] Matth. VII, 13. — 25] Matth. XXV, 10. — 27] Matth. VII, 23. Ps. VI, 9. Matth. XXV, 41. — 30] Matth. XIX, 30 et XX, 16. Marc. X, 31. — 34] Matth. XXIII, 37. — 10] Prov. XXV, 7. — 11] Matth. XXIII, 12. Inf. XVIII, 14. — 12] Tob. IV, 7. Prov. III, 9.

tus qui manducabit panem in regno Dei. [16] At ipse dixit ei : Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos. [17] Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia jam parata sunt omnia. [18] Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei : Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam ; rogo te, habe me excusatum. [19] Et alter dixit : Juga boum emi quinque, et eo probare illa ; rogo te, habe me excusatum. [20] Et alius dixit : Uxorem duxi, et ideo non possum venire. [21] Et reversus servus nuntiavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo : Exi cito in plateas et vicos civitatis ; et pauperes, ac debiles, et cæcos, et claudos introduc huc. [22] Et ait servus : Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. [23] Et ait dominus servo : Exi in vias, et sepes ; et compelle intrare, ut impleatur domus mea. [24] Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit cœnam meam.

Quales esse debeant Christi sectatores.

[25] Ibant autem turbæ multæ cum eo ; et conversus dixit ad illos : [26] Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. [27] Et qui non bajulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus. [28] Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum, [29] ne, posteaquam posuerit fundamentum, et non potuerit perficere, omnes qui vident incipiant illudere ei, [30] dicentes : Quia hic homo cœpit ædificare, et non potuit consummare? [31] Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? [32] Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis sunt. [33] Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. [34] Bonum est sal. Si autem sal evanuerit, in quo condietur? [35] Neque in terram, neque in sterquilinium utile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

Tres parabolæ de misericordia Dei.

Cap. XV. — [1] Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores, ut audirent illum. [2] Et murmurabant pharisæi et scribæ, dicentes : Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis.

1° Ovis perdita.

[3] Et ait ad illos parabolam istam, dicens : [4] Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, et si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam? [5] Et cum invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens ; [6] et veniens domum convocat amicos et vicinos, dicens illis : Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat. [7] Dico vobis, quod ita gaudium erit in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia.

2° Amissa drachma.

[8] Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, et everrit domum, et quærit diligenter, donec inveniat? [9] Et cum invenerit, convocat amicas et vicinas, dicens : Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram. [10] Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.

3° Filius prodigus.

[11] Ait autem : Homo quidam habuit duos filios ; [12] et dixit adolescentior ex illis patri : Pater, da mihi portionem substantiæ quæ me contingit. Et divisit illis substantiam. [13] Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. [14] Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, et

---

16] Matth. XXII, 2. Apoc. XIX, 9. — 26] Matth. X, 37. — 27] Matth. X, 38 et XVI, 24. Marc. VIII, 34. — 34] Matth. V, 13. Marc. IX, 49. — 4] Matth. XVIII, 12.

ipse cœpit egere. [15] Et abiit, et adhæsit uni civium regionis illius, et misit illum in villam suam ut pasceret porcos. [16] Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant; et nemo illi dabat. [17] In se autem reversus, dixit : Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo! [18] Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei : Pater, peccavi in cælum et coram te; [19] jam non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut unum de mercenariis tuis. [20] Et surgens venit ad patrem suum.

Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius, et misericordia motus est, et accurrens cecidit super collum ejus, et osculatus est eum. [21] Dixitque ei filius : Pater, peccavi in cælum et coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus. [22] Dixit autem pater ad servos suos : Cito proferte stolam primam et induite illum, et date annulum in manum ejus, et calceamenta in pedes ejus; [23] et adducite vitulum saginatum, et occidite; et manducemus, et epulemur : [24] quia hic filius meus mortuus erat, et revixit; perierat, et inventus est. Et cœperunt epulari.

[25] Erat autem filius ejus senior in agro; et cum veniret et appropinquaret domui, audivit symphoniam et chorum; [26] et vocavit unum de servis, et interrogavit quid hæc essent. [27] Isque dixit illi : Frater tuus venit, et occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recepit. [28] Indignatus est autem, et nolebat introire. Pater ergo illius egressus, cœpit rogare illum. [29] At ille respondens, dixit patri suo : Ecce tot annis servio tibi, et nunquam mandatum tuum præterivi, et nunquam dedisti mihi hædum ut cum amicis meis epularer; [30] sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum. [31] At ipse dixit illi : Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt. [32] Epulari autem et gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, et revixit; perierat, et inventus est.

Parabolæ de usu divitiarum. 1° Villicus iniquitatis.

Cap. XVI. — [1] Dicebat autem et ad discipulos suos : Homo quidam erat dives, qui habebat villicum; et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius. [2] Et vocavit illum, et ait illi : Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ ; jam enim non poteris villicare. [3] Ait autem villicus intra se : Quid faciam, quia dominus meus aufert a me villicationem? Fodere non valeo, mendicare erubesco. [4] Scio quid faciam, ut, cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas. [5] Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo : Quantum debes domino meo? [6] At ille dixit : Centum cados olei. Dixitque illi : Accipe cautionem tuam, et sede cito, scribe quinquaginta. [7] Deinde alii dixit : Tu vero quantum debes? Qui ait : Centum coros tritici. Ait illi : Accipe litteras tuas, et scribe octoginta. [8] Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset; quia filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.

[9] Et ego vobis dico : Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. [10] Qui fidelis est in minimo, et in majori fidelis est; et qui in modico iniquus est, et in majori iniquus est. [11] Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod verum est quis credet vobis? [12] Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est quis dabit vobis? [13] Nemo servus potest duobus dominis servire : aut enim unum odiet, et alterum diliget; aut uni adhærebit, et alterum contemnet. Non potestis Deo servire et mammonæ.

2° Murmurant pharisæi.

[14] Audiebant autem omnia hæc pharisæi, qui erant avari; et deridebant illum. [15] Et ait illis : Vos estis qui justificatis vos coram hominibus, Deus autem novit corda vestra; quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum. [16] Lex et prophetæ usque ad Joannem; ex eo regnum Dei evangelizatur, et omnis in illud vim facit. [17] Facilius est autem cæ-

16, 13] Matth. VI, 24. — 16] Matth. XI, 12. — 17] Matth. V, 18.

lum et terram præterire, quam de lege unum apicem cadere. [18] Omnis qui dimittit uxorem suam, et alteram ducit, mœchatur; et qui dimissam a viro ducit, mœchatur.

[19] Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide. [20] Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, [21] cupiens saturari de micis quæ cadebant de mensa divitis, et nemo illi dabat; sed et canes veniebant, et lingebant ulcera ejus. *3° Dives et Lazarus.*

[22] Factum est autem ut moreretur mendicus, et portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. [23] Elevans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus; [24] et ipse clamans dixit : Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. [25] Et dixit illi Abraham : Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala ; nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. [26] Et in his omnibus, inter nos et vos chaos magnum firmatum est, ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare. [27] Et ait : Rogo ergo te, pater, ut mittas eum in domum patris mei ; [28] habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum. [29] Et ait illi Abraham : Habent Moysen et prophetas; audiant illos. [30] At ille dixit : Non, pater Abraham; sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. [31] Ait autem illi : Si Moysen et prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

Cap. XVII. — [1] Et ait ad discipulos suos : Impossibile est ut non veniant scandala; væ autem illi per quem veniunt. [2] Utilius est illi, si lapis molaris imponatur circa collum ejus, et projiciatur in mare, quam ut scandalizet unum de pusillis istis. *Quatuor monita Christi ad discipulos.*

[3] Attendite vobis : si peccaverit in te frater tuus, increpa illum; et si pœnitentiam egerit, dimitte illi. [4] Et si septies in die peccaverit in te, et septies in die conversus fuerit ad te, dicens : Pœnitet me, dimitte illi.

[5] Et dixerunt apostoli Domino : Adauge nobis fidem. [6] Dixit autem Dominus : Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic arbori moro : Eradicare, et transplantare in mare; et obediet vobis.

[7] Quis autem vestrum habens servum arantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi : Statim transi, recumbe; [8] et non dicat ei : Para quod cœnem, et præcinge te, et ministra mihi donec manducem et bibam, et post hæc tu manducabis et bibes? [9] Numquid gratiam habet servo illi, quia fecit quæ ei imperaverat? [10] Non puto. Sic et vos, cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite : Servi inutiles sumus; quod debuimus facere, fecimus.

Sectio III. — Finis itineris

[11] Et factum est, dum iret in Jerusalem, transibat per mediam Samariam et Galilæam. [12] Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt a longe; [13] et levaverunt vocem, dicentes : Jesu præceptor, miserere nostri. [14] Quos ut vidit, dixit : Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt. [15] Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum, [16] et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens; et hic erat Samaritanus. [17] Respondens autem Jesus, dixit: Nonne decem mundati sunt? et novem ubi sunt? [18] Non est inventus qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. [19] Et ait illi : Surge, vade; quia fides tua te salvum fecit. *Decem leprosi mundantur.*

18] Matth. V, 32. Marc. X, 11. I Cor. VII, 10-11. — 1] Matth. XVIII, 7. Marc. IX, 41. — 3] Lev. XIX, 17. Eccli. XIX, 13. Matth. XVIII, 15. — 6] Matth. XVII, 19. — 14] Lev. XIV, 2.

De adventu regni Dei.

[20] Interrogatus autem a pharisæis : Quando venit regnum Dei? respondens eis, dixit : Non venit regnum Dei cum observatione; [21] neque dicent : Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est.

[22] Et ait ad discipulos suos : Venient dies quando desideretis videre unum diem Filii hominis, et non videbitis. [23] Et dicent vobis : Ecce hic, et ecce illic. Nolite ire, neque sectemini. [24] Nam sicut fulgur coruscans de sub cælo, in ea quæ sub cælo sunt fulget, ita erit Filius hominis in die sua. [25] Primum autem oportet illum multa pati, et reprobari a generatione hac. [26] Et sicut factum est in diebus Noe, ita erit et in diebus Filii hominis. [27] Edebant, et bibebant ; uxores ducebant, et dabantur ad nuptias, usque in diem qua intravit Noe in arcam; et venit diluvium, et perdidit omnes. [28] Similiter sicut factum est in diebus Lot : edebant, et bibebant; emebant, et vendebant; plantabant, et ædificabant; [29] qua die autem exiit Lot a Sodomis, pluit ignem et sulphur de cælo, et omnes perdidit : [30] secundum hæc erit qua die Filius hominis revelabitur. [31] In illa hora, qui fuerit in tecto, et vasa ejus in domo, ne descendat tollere illa; et qui in agro, similiter non redeat retro. [32] Memores estote uxoris Lot. [33] Quicumque quæsierit animam suam salvam facere, perdet illam; et quicumque perdiderit illam, vivificabit eam. [34] Dico vobis, in illa nocte erunt duo in lecto uno; unus assumetur, et alter relinquetur. [35] Duæ erunt molentes in unum; una assumetur, et altera relinquetur. Duo in agro; unus assumetur, et alter relinquetur.

[36] Respondentes dicunt illi : Ubi, Domine? [37] Qui dixit illis : Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquilæ.

Parabola judicis et viduæ.

CAP. XVIII. — [1] Dicebat autem et parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare et non deficere, [2] dicens : Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, et hominem non reverebatur. [3] Vidua autem quædam erat in civitate illa, et veniebat ad eum, dicens : Vindica me de adversario meo. [4] Et nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se : Etsi Deum non timeo, nec hominem revereor, [5] tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens sugillet me. [6] Ait autem Dominus : Audite quid judex iniquitatis dicit; [7] Deus autem non faciet vindictam electorum suorum, clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis? [8] Dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?

Parabola pharisæi et publicani.

[9] Dixit autem et ad quosdam, qui in se confidebant tanquam justi, et aspernabantur ceteros, parabolam istam : [10] Duo homines ascenderunt in templum ut orarent : unus pharisæus, et alter publicanus. [11] Pharisæus stans, hæc apud se orabat : Deus, gratias ago tibi quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, injusti, adulteri; velut etiam hic publicanus. [12] Jejuno bis in sabbato, decimas do omnium quæ possideo. [13] Et publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad cælum levare; sed percutiebat pectus suum, dicens : Deus, propitius esto mihi peccatori. [14] Dico vobis, descendit hic justificatus in domum suam ab illo; quia omnis qui se exaltat, humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur.

Benedictio puerorum.

[15] Afferebant autem ad illum et infantes, ut eos tangeret. Quod cum viderent discipuli, increpabant illos. [16] Jesus autem convocans illos, dixit : Sinite pueros venire ad me, et nolite vetare eos; talium est enim regnum Dei. [17] Amen dico vobis, quicumque non acceperit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud.

Juvenis dives; pericula divitiarum.

[18] Et interrogavit eum quidam princeps, dicens : Magister bone, quid faciens vitam æternam possidebo? [19] Dixit autem ei Jesus : Quid me

23] Matth. XXIV, 23. Marc. XIII, 21. — 26] Gen. VII, 7. Matth. XXIV, 37. — 28] Gen. XIX, 25. — 33] Matth. X, 39. Marc. VIII, 35. Sup. IX, 24. Joan. XII, 25. — 34] Matth. XXIV, 40. — 1] Eccli. XVIII, 22. I Thess. V, 17. — 14] Matth. XXIII, 12. Sup. XIV, 11. — 15] Matth. XIX, 13. Marc. X, 13. — 18] Matth. XIX, 16.

dicis bonum? nemo bonus nisi solus Deus. [20] Mandata nosti : Non occides; Non mœchaberis; Non furtum facies; Non falsum testimonium dices; Honora patrem tuum et matrem. [21] Qui ait : Hæc omnia custodivi a juventute mea. [22] Quo audito, Jesus ait ei : Adhuc unum tibi deest : omnia quæcumque habes vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo; et veni, sequere me. [23] His ille auditis, contristatus est, quia dives erat valde.

[24] Videns autem Jesus illum tristem factum, dixit : Quam difficile qui pecunias habent in regnum Dei intrabunt! [25] Facilius est enim camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei. [26] Et dixerunt qui audiebant : Et quis potest salvus fieri? [27] Ait illis : Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. [28] Ait autem Petrus : Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus te. [29] Qui dixit eis : Amen dico vobis, nemo est qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios, propter regnum Dei, [30] et non recipiat multo plura in hoc tempore, et in sæculo venturo vitam æternam.

Passio tertia vice prædicitur.

[31] Assumpsit autem Jesus duodecim, et ait illis : Ecce ascendimus Jerosolymam, et consummabuntur omnia quæ scripta sunt per prophetas de Filio hominis. [32] Tradetur enim gentibus, et illudetur, et flagellabitur, et conspuetur; [33] et postquam flagellaverint, occident eum, et tertia die resurget. [34] Et ipsi nihil horum intellexerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis, et non intelligebant quæ dicebantur.

Sanatio cæci hierichontini.

[35] Factum est autem, cum appropinquaret Jericho, cæcus quidam sedebat secus viam, mendicans. [36] Et cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. [37] Dixerunt autem ei quod Jesus Nazarenus transiret. [38] Et clamavit, dicens : Jesu, fili David, miserere mei. [39] Et qui præibant increpabant eum ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat : Fili David, miserere mei. [40] Stans autem Jesus jussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogavit illum, [41] dicens : Quid tibi vis faciam? At ille dixit : Domine, ut videam. [42] Et Jesus dixit illi : Respice, fides tua te salvum fecit. [43] Et confestim vidit, et sequebatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

Jesus apud Zachæum.

Cap. XIX. — [1] Et ingressus perambulabat Jericho. [2] Et ecce vir nomine Zachæus, et hic princeps erat publicanorum, et ipse dives; [3] et quærebat videre Jesum, quis esset; et non poterat præ turba, quia statura pusillus erat. [4] Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum ut videret eum, quia inde erat transiturus. [5] Et cum venisset ad locum, suspiciens Jesus vidit illum, et dixit ad eum : Zachæe, festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. [6] Et festinans descendit, et excepit illum gaudens. [7] Et cum viderent omnes, murmurabant, dicentes quod ad hominem peccatorem divertisset. [8] Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum : Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus; et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. [9] Ait Jesus ad eum : Quia hodie salus domui huic facta est, eo quod et ipse filius sit Abrahæ. [10] Venit enim Filius hominis quærere et salvum facere quod perierat.

Parabola de mnarum usu.

[11] Hæc illis audientibus, adjiciens dixit parabolam, eo quod esset prope Jerusalem, et quia existimarent quod confestim regnum Dei manifestaretur.

[12] Dixit ergo : Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, et reverti. [13] Vocatis autem decem servis suis, dedit eis decem mnas, et ait ad illos : Negotiamini dum venio. [14] Cives autem ejus oderant eum; et miserunt legationem post illum, dicentes : Nolumus hunc regnare super nos. [15] Et factum est ut rediret accepto regno; et jussit vocari servos quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum

---

20] Ex. XX, 13. — 31] Matth. XX, 17. Marc. X, 32. — 35] Matth. XX, 29. Marc. X, 46. — 10] Matth. XVIII, 11. — 12] Matth. XXV, 14.

quisque negotiatus esset. [16] Venit autem primus, dicens : Domine, mna
tua decem mnas acquisivit. [17] Et ait illi : Euge, bone serve ; quia in mo-
dico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem civitates. [18] Et
alter venit, dicens : Domine, mna tua fecit quinque mnas. [19] Et huic ait :
Et tu esto super quinque civitates. [20] Et alter venit, dicens : Domine,
ecce mna tua, quam habui repositam in sudario ; [21] timui enim te, quia
homo austerus es : tollis quod non posuisti, et metis quod non seminasti.
[22] Dicit ei : De ore tuo te judico, serve nequam. Sciebas quod ego homo
austerus sum, tollens quod non posui, et metens quod non seminavi ;
[23] et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut ego veniens cum
usuris utique exegissem illam ? [24] Et astantibus dixit : Auferte ab illo
mnam, et date illi qui decem mnas habet. [25] Et dixerunt ei : Domine,
habet decem mnas. [26] Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, et
abundabit ; ab eo autem qui non habet, et quod habet auferetur ab eo.
[27] Verumtamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se,
adducite huc, et interficite ante me.

[28] Et his dictis, præcedebat ascendens Jerosolymam.

PARS QUARTA

CHRISTUS PATIENS ET TRIUMPHANS

Sectio I. — Passio præparatur

Triumphalis ingressus in Jerusalem.

[29] Et factum est, cum appropinquasset ad Bethphage et Bethaniam,
ad montem qui vocatur Oliveti, misit duos discipulos suos, [30] dicens :
Ite in castellum quod contra est ; in quod introeuntes, invenietis pullum
asinæ alligatum, cui nemo unquam hominum sedit ; solvite illum, et
adducite. [31] Et si quis vos interrogaverit : Quare solvitis ? sic dicetis ei :
Quia Dominus operam ejus desiderat. [32] Abierunt autem qui missi erant,
et invenerunt, sicut dixit illis, stantem pullum. [33] Solventibus autem illis
pullum, dixerunt domini ejus ad illos : Quid solvitis pullum ? [34] At illi
dixerunt : Quia Dominus eum necessarium habet. [35] Et duxerunt illum
ad Jesum. Et jactantes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt
Jesum. [36] Eunte autem illo, substernebant vestimenta sua in via. [37] Et
cum appropinquaret jam ad descensum montis Oliveti, cœperunt omnes
turbæ discipulorum gaudentes laudare Deum voce magna, super omnibus
quas viderant virtutibus, [38] dicentes : Benedictus qui venit rex in nomine
Domini ! pax in cælo, et gloria in excelsis ! [39] Et quidam pharisæorum de
turbis dixerunt ad illum : Magister, increpa discipulos tuos. [40] Quibus ipse
ait : Dico vobis, quia si hi tacuerint, lapides clamabunt.

[41] Et ut appropinquavit, videns civitatem flevit super illam, dicens :
[42] Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua, quæ ad pacem
tibi ! nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. [43] Quia venient dies in
te, et circumdabunt te inimici tui vallo, et circumdabunt te, et coangu-
stabunt te undique, [44] et ad terram prosternent te, et filios tuos qui in te
sunt, et non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cogno-
veris tempus visitationis tuæ.

Vendentes ejiciuntur.

[45] Et ingressus in templum, cœpit ejicere vendentes in illo, et ementes,
[46] dicens illis : Scriptum est : Quia domus mea domus orationis est. Vos
autem fecistis illam speluncam latronum.

Jesu ministerium in templo.

[47] Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum,
et scribæ, et principes plebis quærebant illum perdere ; [48] et non inve-

26] Matth. XIII, 12 et XXV, 29. Marc. IV 25. Sup. VIII, 18. — 29] Matth. XXI, 1. Marc. XI, 1. — 35] Joan. XII, 14. — 44] Matth. XXIV, 2. Marc. XIII, 2. Inf. XXI, 6. — 45] Matth. XXI, 12. Marc. XI, 15. — 46] Is. LVI, 7. Jer. VII, 11.

niebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

Christus confundit adversarios suos. 1º Origo potestatis Jesu.

Cap. XX. — 1 Et factum est in una dierum, docente illo populum in templo et evangelizante, convenerunt principes sacerdotum, et scribæ cum senioribus, 2 et aiunt dicentes ad illum : Dic nobis in qua potestate hæc facis? aut quis est qui dedit tibi hanc potestatem? 3 Respondens autem Jesus, dixit ad illos : Interrogabo vos et ego unum verbum. Respondete mihi : 4 Baptismus Joannis de cælo erat, an ex hominibus? 5 At illi cogitabant intra se, dicentes : Quia si dixerimus : De cælo, dicet : Quare ergo non credidistis illi? 6 Si autem dixerimus : Ex hominibus, plebs universa lapidabit nos; certi sunt enim Joannem prophetam esse. 7 Et responderunt se nescire unde esset. 8 Et Jesus ait illis : Neque ego dico vobis in qua potestate hæc facio.

2º Parabola de vinitoribus.

9 Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc : Homo plantavit vineam, et locavit eam colonis; et ipse peregre fuit multis temporibus. 10 Et in tempore misit ad cultores servum, ut de fructu vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eum inanem. 11 Et addidit alterum servum mittere. Illi autem hunc quoque cædentes, et afficientes contumelia, dimiserunt inanem. 12 Et addidit tertium mittere; qui et illum vulnerantes ejecerunt. 13 Dixit autem dominus vineæ : Quid faciam? Mittam filium meum dilectum; forsitan, cum hunc viderint, verebuntur. 14 Quem cum vidissent coloni, cogitaverunt intra se, dicentes : Hic est heres, occidamus illum, ut nostra fiat hereditas. 15 Et ejectum illum extra vineam occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ? 16 Veniet, et perdet colonos istos, et dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi : Absit.

17 Ille autem aspiciens eos, ait : Quid est ergo hoc quod scriptum est : Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? 18 Omnis qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur; super quem autem ceciderit, comminuet illum. 19 Et quærebant principes sacerdotum et scribæ mittere in illum manus illa hora, et timuerunt populum; cognoverunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem hanc.

3º Tributum Cæsari solvendum.

20 Et observantes miserunt insidiatores, qui se justos simularent, ut caperent eum in sermone, ut traderent illum principatui et potestati præsidis. 21 Et interrogaverunt eum, dicentes : Magister, scimus quia recte dicis et doces; et non accipis personam, sed viam Dei in veritate doces. 22 Licet nobis tributum dare Cæsari, an non? 23 Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos : Quid me tentatis? 24 Ostendite mihi denarium. Cujus habet imaginem et inscriptionem? Respondentes dixerunt ei : Cæsaris. 25 Et ait illis : Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo. 26 Et non potuerunt verbum ejus reprehendere coram plebe; et mirati in responso ejus, tacuerunt.

4º Sadducæi et resurrectio.

27 Accesserunt autem quidam sadducæorum, qui negant esse resurrectionem, et interrogaverunt eum, 28 dicentes : Magister, Moyses scripsit nobis : Si frater alicujus mortuus fuerit habens uxorem, et hic sine liberis fuerit, ut accipiat eam frater ejus uxorem, et suscitet semen fratri suo. 29 Septem ergo fratres erant; et primus accepit uxorem, et mortuus est sine filiis. 30 Et sequens accepit illam, et ipse mortuus est sine filio. 31 Et tertius accepit illam. Similiter et omnes septem, et non reliquerunt semen, et mortui sunt. 32 Novissime omnium mortua est et mulier. 33 In resurrectione ergo, cujus eorum erit uxor? siquidem septem habuerunt eam uxorem. 34 Et ait illis Jesus : Filii hujus sæculi nubunt, et traduntur ad nuptias; 35 illi vero qui digni habebuntur sæculo illo, et resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores; 36 neque enim ultra mori

---

1] Matth. XXI, 23. Marc. XI, 27. — 9] Is. V, 1. Jer. II, 21. Matth. XXI, 33. Marc. XII, 1. — 17] Ps. CXVII, 22. Is. XXVIII, 16. Matth. XXI, 42. Act. IV, 11. Rom. IX, 33. I Petr. II, 7. — 20] Matth. XXII, 15. Marc. XII, 13. — 25] Rom. XIII, 7. — 27] Matth. XXII, 23. Marc. XII, 18. — 28] Deut. XXV, 5.

poterunt; æquales enim angelis sunt, et filii sunt Dei, cum sint filii re-
surrectionis. 37 Quia vero resurgant mortui, et Moyses ostendit secus Ru-
bum, sicut dicit Dominum Deum Abraham, et Deum Isaac, et Deum
Jacob. 38 Deus autem non est mortuorum, sed vivorum; omnes enim
vivunt ei. 39 Respondentes autem quidam scribarum, dixerunt ei : Magi-
ster, bene dixisti. 40 Et amplius non audebant eum quidquam inter-
rogare.

5° David et Christus.

41 Dixit autem ad illos : Quomodo dicunt Christum filium esse David,
42 et ipse David dicit in libro Psalmorum : Dixit Dominus Domino
meo : Sede a dextris meis, 43 donec ponam inimicos tuos scabellum pe-
dum tuorum? 44 David ergo Dominum illum vocat; et quomodo filius ejus
est?

6° A scribis attendendum.

45 Audiente autem omni populo, dixit discipulis suis : 46 Attendite a
scribis, qui volunt ambulare in stolis, et amant salutationes in foro, et
primas cathedras in synagogis, et primos discubitus in conviviis; 47 qui
devorant domos viduarum, simulantes longam orationem. Hi accipient
damnationem majorem.

Viduæ munusculum.

CAP. XXI. — 1 Respiciens autem, vidit eos qui mittebant munera sua
in gazophylacium, divites. 2 Vidit autem et quamdam viduam paupercu-
lam, mittentem æra minuta duo. 3 Et dixit : Vere dico vobis, quia vidua
hæc pauper plus quam omnes misit. 4 Nam omnes hi ex abundanti sibi
miserunt in munera Dei; hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victum
suum quem habuit, misit.

Sermo de eversione Jerusalem et fine mundi. 1° Occasio.

5 Et quibusdam dicentibus de templo quod bonis lapidibus et donis or-
natum esset, dixit : 6 Hæc quæ videtis, venient dies in quibus non relin-
quetur lapis super lapidem, qui non destruatur. 7 Interrogaverunt autem
illum, dicentes : Præceptor, quando hæc erunt? et quod signum cum fieri
incipient? 8 Qui dixit :

2° Pars prophetica sermonis.

Videte ne seducamini; multi enim venient in nomine meo, dicentes
quia Ego sum, et tempus appropinquavit; nolite ergo ire post eos. 9 Cum
autem audieritis prælia et seditiones, nolite terreri : oportet primum hæc
fieri, sed nondum statit finis.
10 Tunc dicebat illis : Surget gens contra gentem, et regnum adver-
sus regnum. 11 Et terræmotus magni erunt per loca, et pestilentiæ, et
fames, terroresque de cælo, et signa magna erunt. 12 Sed ante hæc omnia
injicient vobis manus suas, et persequentur, tradentes in synagogas et
custodias, trahentes ad reges et præsides, propter nomen meum; 13 con-
tinget autem vobis in testimonium. 14 Ponite ergo in cordibus vestris, non
præmeditari quemadmodum respondeatis. 15 Ego enim dabo vobis os et
sapientiam, cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii
vestri. 16 Trademini autem a parentibus, et fratribus, et cognatis, et
amicis, et morte afficient ex vobis; 17 et eritis odio omnibus propter no-
men meum. 18 Et capillus de capite vestro non peribit. 19 In patientia
vestra possidebitis animas vestras.
20 Cum autem videritis circumdari ab exercitu Jerusalem, tunc scitote
quia appropinquavit desolatio ejus. 21 Tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad
montes; et qui in medio ejus, discedant; et qui in regionibus, non intrent
in eam. 22 Quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia quæ scripta
sunt. 23 Væ autem prægnantibus et nutrientibus in illis diebus! Erit
enim pressura magna super terram, et ira populo huic. 24 Et cadent in
ore gladii, et captivi ducentur in omnes gentes, et Jerusalem calcabitur
a gentibus, donec impleantur tempora nationum.
25 Et erunt signa in sole, et luna, et stellis, et in terris pressura gentium

---

37] Ex. III, 6. — 42] Ps. CIX, 1. Matth. XXII, 44. Marc. XII, 36. — 46] Matth. XXIII, 6. Marc. XII, 38. Sup. XI, 43. — 1] Marc. XII, 41. — 6] Matth. XXIV, 2. Marc. XIII, 2. Sup. XIX, 44. — 20] Dan. IX, 27. Matth. XXIV, 15. Marc. XIII, 14. — 25] Is. XIII, 10. Ez. XXXII, 7. Joel, III, 15. Matth. XXIV, 29. Marc. XIII, 24.

præ confusione sonitus maris et fluctuum, [26] arescentibus hominibus præ
timore et expectatione, quæ supervenient universo orbi; nam virtutes
cælorum movebuntur; [27] et tunc videbunt Filium hominis venientem in
nube cum potestate magna et majestate. [28] His autem fieri incipientibus,
respicite, et levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio
vestra.
[29] Et dixit illis similitudinem: Videte ficulneam, et omnes arbores:
[30] cum producunt jam ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas.
[31] Ita et vos cum videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est regnum
Dei. [32] Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec
omnia fiant. [33] Cælum et terra transibunt; verba autem mea non trans-
ibunt.
[34] Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, 3º Pars
et ebrietate, et curis hujus vitæ, et superveniat in vos repentina dies moralis.
illa; [35] tanquam laqueus enim superveniet in omnes qui sedent super
faciem omnis terræ. [36] Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni
habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, et stare ante Filium
hominis.
[37] Erat autem diebus docens in templo; noctibus vero exiens, mora- Ultimi dies
batur in monte qui vocatur Oliveti. [38] Et omnis populus manicabat ad Jesu compendiose
eum in templo audire eum. descripti.

Sectio II. — Christi passio, mors et sepultura

Cap. XXII. — [1] Appropinquabat autem dies festus azymorum, qui Horrenda
dicitur Pascha; [2] et quærebant principes sacerdotum et scribæ quomodo Judæ pactio.
Jesum interficerent, timebant vero plebem. [3] Intravit autem Satanas in
Judam, qui cognominabatur Iscariotes, unum de duodecim. [4] Et abiit,
et locutus est cum principibus sacerdotum et magistratibus, quemad-
modum illum traderet eis. [5] Et gavisi sunt, et pacti sunt pecuniam illi
dare. [6] Et spopondit. Et quærebat opportunitatem ut traderet illum sine
turbis.
[7] Venit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi pascha. [8] Et Cœna
misit Petrum et Joannem, dicens: Euntes parate nobis pascha, ut man- paschalis.
ducemus. [9] At illi dixerunt: Ubi vis paremus? [10] Et dixit ad eos: Ecce
introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo quidam amphoram
aquæ portans; sequimini eum in domum in quam intrat, [11] et dicetis
patrifamilias domus: Dicit tibi Magister: Ubi est diversorium ubi
pascha cum discipulis meis manducem? [12] Et ipse ostendet vobis cœna-
culum magnum stratum; et ibi parate. [13] Euntes autem invenerunt sicut
dixit illis, et paraverunt pascha. [14] Et cum facta esset hora, discubuit, et
duodecim apostoli cum eo.
[15] Et ait illis: Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, Cœna
antequam patiar. [16] Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, eucharistica.
donec impleatur in regno Dei. [17] Et accepto calice, gratias egit, et dixit:
Accipite, et dividite inter vos. [18] Dico enim vobis quod non bibam de
generatione vitis, donec regnum Dei veniat. [19] Et accepto pane, gratias
egit, et fregit, et dedit eis, dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis
datur; hoc facite in meam commemorationem. [20] Similiter et calicem,
postquam cœnavit, dicens: Hic est calix novum testamentum in san-
guine meo, qui pro vobis fundetur.
[21] Verumtamen ecce manus tradentis me mecum est in mensa. [22] Et Proditor
quidem Filius hominis, secundum quod definitum est, vadit; verumtamen denuntiatur.

28] Rom. VIII, 23. — 1] Matth. XXVI, 2. Marc. XIV, 1. — 3] Matth. XXVI, 14. Marc. XIV, 10. — 14] Matth. XXVI, 20. Marc. XIV, 17. — 19] I Cor. XI, 24. — 21] Matth. XXVI, 21. Marc. XIV, 20. Joan. XIII, 18. — 22] Ps. XL, 10.

væ homini illi per quem tradetur. [23] Et ipsi cœperunt quærere inter se,
quis esset ex eis qui hoc facturus esset.

Contentio inter apostolos.

[24] Facta est autem et contentio inter eos, quis eorum videretur esse
major. [25] Dixit autem eis : Reges gentium dominantur eorum, et qui
potestatem habent super eos benefici vocantur. [26] Vos autem non sic ;
sed qui major est in vobis, fiat sicut minor ; et qui præcessor est, sicut
ministrator. [27] Nam quis major est, qui recumbit, an qui ministrat?
nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum sicut qui mini-
strat. [28] Vos autem estis qui permansistis mecum in tentationibus meis,
[29] et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus, regnum, [30] ut
edatis et bibatis super mensam meam in regno meo, et sedeatis super
thronos, judicantes duodecim tribus Israel.

Prædicitur lapsus Petri.

[31] Ait autem Dominus : Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos ut
cribraret sicut triticum ; [32] ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides
tua ; et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. [33] Qui dixit ei :
Domine, tecum paratus sum et in carcerem et in mortem ire. [34] At ille
dixit : Dico tibi, Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges
nosse me.

Allocutio de gladio.

Et dixit eis : [35] Quando misi vos sine sacculo, et pera, et calceamentis,
numquid aliquid defuit vobis? [36] At illi dixerunt : Nihil. Dixit ergo eis :
Sed nunc, qui habet sacculum, tollat, similiter et peram ; et qui non
habet, vendat tunicam suam, et emat gladium. [37] Dico enim vobis, quo-
niam adhuc hoc quod scriptum est, oportet impleri in me : Et cum
iniquis deputatus est. Etenim ea quæ sunt de me finem habent. [38] At illi
dixerunt : Domine, ecce duo gladii hic. At ille dixit eis : Satis est.

Agonia Jesu in horto.

[39] Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem Olivarum.
Secuti sunt autem illum et discipuli. [40] Et cum pervenisset ad locum,
dixit illis : Orate ne intretis in tentationem. [41] Et ipse avulsus est ab eis
quantum jactus est lapidis ; et positis genibus orabat, [42] dicens : Pater,
si vis, transfer calicem istum a me ; verumtamen non mea voluntas, sed
tua fiat. [43] Apparuit autem illi angelus de cælo, confortans eum. Et factus
in agonia, prolixius orabat. [44] Et factus est sudor ejus sicut guttæ san-
guinis decurrentis in terram. [45] Et cum surrexisset ab oratione, et venisset
ad discipulos suos, invenit eos dormientes præ tristitia. [46] Et ait illis :
Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis in tentationem.

Capitur a Judæis.

[47] Adhuc eo loquente, ecce turba ; et qui vocabatur Judas, unus de
duodecim, antecedebat eos ; et appropinquavit Jesu ut oscularetur eum.
[48] Jesus autem dixit illi : Juda, osculo Filium hominis tradis? [49] Videntes
autem hi, qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei :
Domine, si percutimus in gladio? [50] Et percussit unus ex illis servum
principis sacerdotum, et amputavit auriculam ejus dexteram. [51] Respon-
dens autem Jesus, ait : Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam
ejus, sanavit eum. [52] Dixit autem Jesus ad eos qui venerant ad se prin-
cipes sacerdotum, et magistratus templi, et seniores : Quasi ad latronem
existis cum gladiis et fustibus. [53] Cum quotidie vobiscum fuerim in
templo, non extendistis manus in me ; sed hæc est hora vestra, et potestas
tenebrarum.

Petri negatio.

[54] Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum principis sacer-
dotum ; Petrus vero sequebatur a longe. [55] Accenso autem igne in medio
atrii, et circumsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum. [56] Quem cum
vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, et cum fuisset intuita,
dixit : Et hic cum illo erat. [57] At ille negavit eum, dicens : Mulier, non
novi illum. [58] Et post pusillum, alius videns eum, dixit : Et tu de illis es.

25] Matth. XX, 25. Marc. X, 42. — 34] Matth. XXVI, 34. Marc. XIV, 30. — 35] Matth. X, 9. — 37] Is. LIII, 12. — 39] Matth. XXVI, 36. Marc. XIV, 32. Joan. XVIII, 1. — 41] Matth. XXVI, 39. Marc. XIV, 35. — 47] Matth. XXVI, 47. Marc. XIV, 43. Joan. XVIII, 3. — 54] Matth. XXVI, 57. Marc. XIV, 53. Joan. XVIII, 24. — 55] Matth. XXVI, 69. Marc. XIV, 66. Joan. XVIII, 25.

Petrus vero ait : O homo, non sum. 59 Et intervallo facto quasi horæ
unius, alius quidam affirmabat, dicens : Vere et hic cum illo erat ; nam
et Galilæus est. 60 Et ait Petrus : Homo, nescio quid dicis. Et continuo,
adhuc illo loquente, cantavit gallus. 61 Et conversus Dominus respexit
Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat : Quia
priusquam gallus cantet, ter me negabis. 62 Et egressus foras Petrus
flevit amare.

Jesus illuditur a ministris.

63 Et viri qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes. 64 Et velaverunt
eum, et percutiebant faciem ejus ; et interrogabant eum, dicentes : Pro-
phetiza, quis est qui te percussit ? 65 Et alia multa blasphemantes dice-
bant in eum.

A Synedrio damnatur ad mortem.

66 Et ut factus est dies, convenerunt seniores plebis, et principes
sacerdotum, et scribæ, et duxerunt illum in concilium suum, dicentes :
Si tu es Christus, dic nobis. 67 Et ait illis : Si vobis dixero, non credetis
mihi ; 68 si autem et interrogavero, non respondebitis mihi, neque
dimittetis. 69 Ex hoc autem erit Filius hominis sedens a dextris virtutis
Dei. 70 Dixerunt autem omnes : Tu ergo es Filius Dei ? Qui ait : Vos
dicitis, quia ego sum. 71 At illi dixerunt : Quid adhuc desideramus testi-
monium ? ipsi enim audivimus de ore ejus.

Ducitur ad tribunal Pilati.

Cap. XXIII. — 1 Et surgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum
ad Pilatum. 2 Cœperunt autem illum accusare, dicentes : Hunc inveni-
mus subvertentem gentem nostram, et prohibentem tributa dare Cæ-
sari, et dicentem se Christum regem esse. 3 Pilatus autem interrogavit
eum, dicens : Tu es rex Judæorum ? At ille respondens ait : Tu dicis.
4 Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum et turbas : Nihil invenio
causæ in hoc homine. 5 At illi invalescebant, dicentes : Commovet popu-
lum, docens per universam Judæam, incipiens a Galilæa usque huc.
6 Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit si homo Galilæus esset.
7 Et ut cognovit quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Hero-
dem, qui et ipse Jerosolymis erat illis diebus.

Illuditur ab Herode.

8 Herodes autem, viso Jesu, gavisus est valde ; erat enim cupiens ex
multo tempore videre eum, eo quod audierat multa de eo, et sperabat
signum aliquod videre ab eo fieri. 9 Interrogabat autem eum multis
sermonibus. At ipse nihil illi respondebat. 10 Stabant autem principes
sacerdotum et scribæ, constanter accusantes eum. 11 Sprevit autem illum
Herodes cum exercitu suo ; et illusit indutum veste alba, et remisit ad
Pilatum. 12 Et facti sunt amici Herodes et Pilatus in ipsa die ; nam antea
inimici erant ad invicem.

Jesus iterum coram Pilato.

13 Pilatus autem, convocatis principibus sacerdotum, et magistratibus,
et plebe, 14 dixit ad illos : Obtulistis mihi hunc hominem, quasi aver-
tentem populum ; et ecce ego coram vobis interrogans, nullam causam
invenio in homine isto, ex his in quibus eum accusatis. 15 Sed neque
Herodes ; nam remisi vos ad illum, et ecce nihil dignum morte actum est
ei. 16 Emendatum ergo illum dimittam.

17 Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum, unum.
18 Exclamavit autem simul universa turba, dicens : Tolle hunc, et
dimitte nobis Barabbam. 19 Qui erat propter seditionem quamdam factam
in civitate, et homicidium, missus in carcerem. 20 Iterum autem Pilatus
locutus est ad eos, volens dimittere Jesum. 21 At illi succlamabant,
dicentes : Crucifige, crucifige eum. 22 Ille autem tertio dixit ad illos :
Quid enim mali fecit iste ? Nullam causam mortis invenio in eo ; corri-
piam ergo illum, et dimittam. 23 At illi instabant vocibus magnis, postu-
lantes ut crucifigeretur ; et invalescebant voces eorum. 24 Et Pilatus

59] Joan. XVIII, 26. — 61] Matth. XXVI, 34. Marc. XIV, 30. Joan. XIII, 38. — 66] Matth. XXVII, 1. Marc. XV, 1. Joan. XVIII, 28. — 2] Matth. XXII, 21. Marc. XII, 17. — 3] Matth. XXVII, 11. Marc. XV, 2. Joan. XVIII, 33. — 14] Joan. XVIII, 38 et XIX, 4. — 22] Matth. XXVII, 23. Marc. XV, 14.

adjudicavit fieri petitionem eorum. 25 Dimisit autem illis eum qui propter homicidium et seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant; Jesum vero tradidit voluntati eorum.

Via crucis.

26 Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quemdam Cyrenensem, venientem de villa, et imposuerunt illi crucem portare post Jesum. 27 Sequebatur autem illum multa turba populi, et mulierum quæ plangebant et lamentabantur eum. 28 Conversus autem ad illas Jesus, dixit : Filiæ Jerusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, et super filios vestros; 29 quoniam ecce venient dies, in quibus dicent : Beatæ steriles, et ventres qui non genuerunt, et ubera quæ non lactaverunt. 30 Tunc incipient dicere montibus : Cadite super nos; et collibus : Operite nos. 31 Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? 32 Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo, ut interficerentur.

Crucifixio.

33 Et postquam venerunt in locum qui vocatur Calvariæ, ibi crucifixerunt eum; et latrones, unum a dextris, et alterum a sinistris. 34 Jesus autem dicebat : Pater, dimitte illis; non enim sciunt quid faciunt. Dividentes vero vestimenta ejus, miserunt sortes.

Derisiones, bonus latro.

35 Et stabat populus spectans, et deridebant eum principes cum eis, dicentes : Alios salvos fecit; se salvum faciat, si hic est Christus Dei electus. 36 Illudebant autem ei et milites accedentes, et acetum offerentes ei, 37 et dicentes : Si tu es rex Judæorum, salvum te fac. 38 Erat autem et superscriptio scripta super eum litteris græcis, et latinis, et hebraicis : Hic est rex Judæorum. 39 Unus autem de his, qui pendebant, latronibus, blasphemabat eum, dicens : Si tu es Christus, salvum fac temetipsum, et nos. 40 Respondens autem alter, increpabat eum, dicens : Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es? 41 Et nos quidem juste, nam digna factis recipimus; hic vero nihil mali gessit. 42 Et dicebat ad Jesum : Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum. 43 Et dixit illi Jesus : Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.

Mors Jesu.

44 Erat autem fere hora sexta, et tenebræ factæ sunt in universam terram usque in horam nonam. 45 Et obscuratus est sol, et velum templi scissum est medium. 46 Et clamans voce magna Jesus, ait : Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens, expiravit. 47 Videns autem centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens : Vere hic homo justus erat. 48 Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, et videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur. 49 Stabant autem omnes noti ejus a longe, et mulieres quæ secutæ eum erant a Galilæa, hæc videntes.

Ejus sepultura.

50 Et ecce vir nomine Joseph, qui erat decurio, vir bonus et justus, 51 hic non consenserat consilio et actibus eorum, ab Arimathæa, civitate Judææ, qui expectabat et ipse regnum Dei. 52 Hic accessit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu; 53 et depositum involvit sindone, et posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat. 54 Et dies erat parasceves, et sabbatum illucescebat. 55 Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, et quemadmodum positum erat corpus ejus. 56 Et revertentes paraverunt aromata et unguenta, et sabbato quidem siluerunt secundum mandatum.

SECTIO III. — DOMINI RESURRECTIO ET ASCENSIO

Mulieres et Petrus ad sepulcrum.

CAP. XXIV. — 1 Una autem sabbati valde diluculo, venerunt ad monumentum, portantes quæ paraverant aromata; 2 et invenerunt lapidem revolutum a monumento. 3 Et ingressæ non invenerunt corpus Domini Jesu. 4 Et factum est, dum mente consternatæ essent de isto, ecce duo

26] Matth. XXVII, 32. Marc. XV, 21. — 30] Is. II, 19. Os. X, 8. Apoc. VI, 16. — 33] Matth. XXVII, 33. Marc. XV, 22. Joan. XIX, 17. — 46] Ps. XXX, 6. — 50] Matth. XXVII, 57. Marc. XV, 43. Joan. XIX, 38. — 1] Matth. XXVIII, 1. Marc. XVI, 2. Joan. XX, 1.

viri steterunt secus illas in veste fulgenti. 5 Cum timerent autem, et de-
clinarent vultum in terram, dixerunt ad illas : Quid quæritis viventem
cum mortuis ? 6 Non est hic, sed surrexit ; recordamini qualiter locutus
est vobis, cum adhuc in Galilæa esset, 7 dicens : Quia oportet Filium
hominis tradi in manus hominum peccatorum, et crucifigi, et die tertia
resurgere. 8 Et recordatæ sunt verborum ejus. 9 Et regressæ a monumento
nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, et ceteris omnibus. 10 Erat autem
Maria Magdalene, et Joanna, et Maria Jacobi, et ceteræ quæ cum eis
erant, quæ dicebant ad apostolos hæc. 11 Et visa sunt ante illos sicut
deliramentum verba ista, et non crediderunt illis. 12 Petrus autem sur-
gens cucurrit ad monumentum, et procumbens vidit linteamina sola
posita, et abiit, secum mirans quod factum fuerat.

13 Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio Jesus
stadiorum sexaginta ab Jerusalem, nomine Emmaus. 14 Et ipsi loqueban- duobus
tur ad invicem de his omnibus quæ acciderant. 15 Et factum est, dum discipulis
fabularentur, et secum quærerent, et ipse Jesus appropinquans ibat cum apparet.
illis ; 16 oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoscerent. 17 Et ait ad
illos : Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes, et
estis tristes ? 18 Et respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei : Tu
solus peregrinus es in Jerusalem, et non cognovisti quæ facta sunt in
illa his diebus. 19 Quibus ille dixit : Quæ ? Et dixerunt : De Jesu
Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere et sermone coram Deo
et omni populo ; 20 et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes et
principes nostri in damnationem mortis, et crucifixerunt eum. 21 Nos
autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel ; et nunc super
hæc omnia, tertia dies est hodie quod hæc facta sunt. 22 Sed et mulieres
quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monu-
mentum, 23 et non invento corpore ejus, venerunt, dicentes se etiam
visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere. 24 Et abierunt
quidam ex nostris ad monumentum ; et ita invenerunt sicut mulieres
dixerunt, ipsum vero non invenerunt.

25 Et ipse dixit ad eos : O stulti, et tardi corde ad credendum in omni-
bus quæ locuti sunt prophetæ ! 26 Nonne hæc oportuit pati Christum, et
ita intrare in gloriam suam ? 27 Et incipiens a Moyse, et omnibus pro-
phetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipso erant.
28 Et appropinquaverunt castello quo ibant, et ipse se finxit longius ire.
29 Et coegerunt illum, dicentes : Mane nobiscum, quoniam advesperascit,
et inclinata est jam dies. Et intravit cum illis. 30 Et factum est, dum
recumberet cum eis, accepit panem, et benedixit, ac fregit, et porrige-
bat illis. 31 Et aperti sunt oculi eorum, et cognoverunt eum ; et ipse
evanuit ex oculis eorum.

32 Et dixerunt ad invicem : Nonne cor nostrum ardens erat in nobis,
dum loqueretur in via, et aperiret nobis Scripturas ? 33 Et surgentes
eadem hora, regressi sunt in Jerusalem ; et invenerunt congregatos
undecim, et eos qui cum illis erant, 34 dicentes : Quod surrexit Dominus
vere, et apparuit Simoni. 35 Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via, et
quomodo cognoverunt eum in fractione panis.

36 Dum autem hæc loquuntur, stetit Jesus in medio eorum, et dicit eis : Apparet in
Pax vobis ; ego sum, nolite timere. 37 Conturbati vero et conterriti, cœnaculo.
existimabant se spiritum videre. 38 Et dixit eis : Quid turbati estis, et
cogitationes ascendunt in corda vestra ? 39 Videte manus meas, et pedes,
quia ego ipse sum ; palpate, et videte, quia spiritus carnem et ossa non
habet, sicut me videtis habere. 40 Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus
et pedes. 41 Adhuc autem illis non credentibus, et mirantibus præ gaudio,

7] Matth. XVI, 21 et XVII, 21. Marc. VIII, 31 et IX, 30. Sup. IX, 22. — 13] Marc. XVI, 12.
— 36] Marc. XVI, 14. Joan. XX, 19.

dixit : Habetis hic aliquid quod manducetur? 42 At illi obtulerunt ei
partem piscis assi, et favum mellis. 43 Et cum manducasset coram eis,
sumens reliquias, dedit eis.

Ejus instructiones ultimæ.

44 Et dixit ad eos : Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos, cum
adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta
sunt in lege Moysi, et prophetis, et psalmis de me. 45 Tunc aperuit illis
sensum, ut intelligerent Scripturas. 46 Et dixit eis : Quoniam sic scriptum
est, et sic oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis tertia die ;
47 et prædicari in nomine ejus pœnitentiam, et remissionem peccatorum
in omnes gentes, incipientibus ab Jerosolyma. 48 Vos autem testes estis
horum. 49 Et ego mitto promissum Patris mei in vos ; vos autem sedete
in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto.

Ascensio gloriosa.

50 Eduxit autem eos foras in Bethaniam, et elevatis manibus suis
benedixit eis. 51 Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, et
ferebatur in cælum. 52 Et ipsi adorantes regressi sunt in Jerusalem cum
gaudio magno ; 53 et erant semper in templo, laudantes et benedicentes
Deum. Amen.

46] Ps. XVIII, 6. — 48] Act. I, 8. — 49] Joan. XIV, 26. — 51] Marc. XVI, 19. Act. I, 9.

SANCTUM

JESU CHRISTI EVANGELIUM

SECUNDUM JOANNEM

PROLOGUS

DE VERBO DEI INCARNATO

CAP. I.

IN principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Verbum ante incarnationem.
Deus erat Verbum. [2] Hoc erat in principio apud Deum.
[3] Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil
quod factum est. [4] In ipso vita erat, et vita erat lux homi-
num. [5] Et lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non com-
prehenderunt.
[6] Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes. [7] Hic venit in te- Verbum post incarnationem.
stimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per
illum. [8] Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine.
[9] Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mun-
dum. [10] In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum
non cognovit. [11] In propria venit, et sui eum non receperunt. [12] Quotquot
autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui cre-
dunt in nomine ejus, [13] qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate car-
nis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. [14] Et Verbum caro
factum est, et habitavit in nobis; et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi
unigeniti a Patre, plenum gratiæ et veritatis. [15] Joannes testimonium per-
hibet de ipso, et clamat dicens : Hic erat quem dixi : Qui post me ven-
turus est, ante me factus est, quia prior me erat. [16] Et de plenitudine
ejus nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia. [17] Quia lex per Moysen
data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est. [18] Deum nemo
vidit unquam; unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.

PARS PRIOR

HISTORIA DOMINI JESU MISSIONEM AC DIVINITATEM SUAM JUDÆIS TUM FIDELIBUS TUM INCREDULIS PER SIGNA ET VERBA REVELANTIS

SECTIO I. — INTRODUCITUR MESSIAS PER PRÆCURSOREM IPSEQUE SIBI CORAM PRIMIS DISCIPULIS TESTIMONIUM REDDIT

§ I. — *Joannis Baptistæ testimonia de Jesu.*

[19] Et hoc est testimonium Joannis, quando miserunt Judæi ab Jeroso- 1º Ad legatos Synedrii.
lymis sacerdotes et levitas ad eum, ut interrogarent eum : Tu quis es?

6] Matth. III, 1. Marc. I, 2. — 9] Inf. III, 19. — 10] Hebr. XI, 3. — 14] Matth. I, 16. Luc. II, 7. — 16] I Tim. VI, 17. — 18] I Tim. VI, 16. I Joan. IV, 12.

20 Et confessus est, et non negavit; et confessus est : Quia non sum ego
Christus. 21 Et interrogaverunt eum : Quid ergo? Elias es tu? Et dixit :
Non sum. Propheta es tu? Et respondit : Non. 22 Dixerunt ergo ei : Quis
es, ut responsum demus his qui miserunt nos? quid dicis de teipso?
23 Ait : Ego vox clamantis in deserto : Dirigite viam Domini, sicut dixit
Isaias propheta. 24 Et qui missi fuerant, erant ex pharisæis. 25 Et inter-
rogaverunt eum, et dixerunt ei : Quid ergo baptizas, si tu non es Chri-
stus, neque Elias, neque propheta? 26 Respondit eis Joannes, dicens : Ego
baptizo in aqua; medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. 27 Ipse
est qui post me venturus est, qui ante me factus est; cujus ego non sum
dignus ut solvam ejus corrigiam calceamenti. 28 Hæc in Bethania facta
sunt trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans.

2 Ad proprios discipulos.

29 Altera die vidit Joannes Jesum venientem ad se, et ait : Ecce
agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. 30 Hic est, de quo dixi : Post
me venit vir qui ante me factus est, quia prior me erat. 31 Et ego nescie-
bam eum; sed ut manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua ba-
ptizans. 32 Et testimonium perhibuit Joannes, dicens : Quia vidi Spiritum
descendentem quasi columbam de cælo, et mansit super eum. 33 Et ego
nesciebam eum; sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit :
Super quem videris Spiritum descendentem, et manentem super eum, hic
est qui baptizat in Spiritu sancto 34 Et ego vidi, et testimonium perhibui
quia hic est Filius Dei.

§ II. — *Prima Christi testimonia de seipso, verbo et opere.*

Primorum discipulorum vocatio. 1o Andreas et Joannes.

35 Altera die iterum stabat Joannes, et ex discipulis ejus duo. 36 Et
respiciens Jesum ambulantem, dicit : Ecce agnus Dei. 37 Et audierunt
eum duo discipuli loquentem, et secuti sunt Jesum. 38 Conversus autem
Jesus, et videns eos sequentes se, dicit eis : Quid quæritis? Qui dixerunt
ei : Rabbi (quod dicitur interpretatum Magister), ubi habitas? 39 Dicit
eis : Venite, et videte. Venerunt, et viderunt ubi maneret, et apud eum
manserunt die illo; hora autem erat quasi decima. 40 Erat autem An-
dreas, frater Simonis Petri, unus ex duobus qui audierant a Joanne, et
secuti fuerant eum.

2o Simon Petrus.

41 Invenit hic primum fratrem suum Simonem, et dicit ei : Invenimus
Messiam (quod est interpretatum Christus). 42 Et adduxit eum ad Jesum.
Intuitus autem eum Jesus, dixit : Tu es Simon, filius Jona; tu vocaberis
Cephas (quod interpretatur Petrus).

3o Philippus.

43 In crastinum voluit exire in Galilæam, et invenit Philippum. Et di-
cit ei Jesus : Sequere me. 44 Erat autem Philippus a Bethsaida, civitate
Andreæ et Petri.

4 Nathanael.

45 Invenit Philippus Nathanael, et dicit ei : Quem scripsit Moyses in
lege, et prophetæ, invenimus : Jesum, filium Joseph, a Nazareth. 46 Et
dixit ei Nathanael : A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Phi-
lippus : Veni, et vide. 47 Vidit Jesus Nathanael venientem ad se, et dicit
de eo : Ecce vere Israelita, in quo dolus non est. 48 Dicit ei Nathanael :
Unde me nosti? Respondit Jesus et dixit ei : Priusquam te Philippus
vocaret, cum esses sub ficu, vidi te. 49 Respondit ei Nathanael, et ait :
Rabbi, tu es Filius Dei, tu es rex Israel. 50 Respondit Jesus et dixit ei :
Quia dixi tibi : Vidi te sub ficu, credis; majus his videbis. 51 Et dicit ei :
Amen, amen dico vobis, videbitis cælum apertum, et angelos Dei ascen-
dentes et descendentes supra Filium hominis.

23] Is. XL, 3. Matth. III, 3. Marc. I, 3. Luc. III, 4. — 26] Matth. III, 11. — 27] Marc. I, 7. Luc. III, 16. Act. I, 5 et XI, 16 et XIX, 4. — 32] Matth. III, 16. Marc. I, 10. Luc. III, 22. — 45] Gen. XLIX, 10. Deut. XVIII, 18. Is. XL, 10 et XLV, 8. Jer. XXIII, 5. Ez. XXXIV, 23 et XXXVII, 24. Dan. IX, 24-25.

Nuptiæ in Cana; iter in Capharnaum.

CAP. II. — 1 Et die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ; et erat mater Jesu ibi. 2 Vocatus est autem et Jesus et discipuli ejus ad nuptias. 3 Et deficiente vino, dicit mater Jesu ad eum : Vinum non habent. 4 Et dicit ei Jesus : Quid mihi et tibi est, mulier? nondum venit hora mea. 5 Dicit mater ejus ministris : Quodcumque dixerit vobis, facite. 6 Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ, secundum purificationem Judæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas. 7 Dicit eis Jesus : Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas usque ad summum. 8 Et dicit eis Jesus : Haurite nunc, et ferte architriclino. Et tulerunt. 9 Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam, et non sciebat unde esset, ministri autem sciebant qui hauserant aquam, vocat sponsum architriclinus, 10 et dicit ei : Omnis homo primum bonum vinum ponit; et cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est; tu autem servasti bonum vinum usque adhuc.

11 Hoc fecit initium signorum Jesus in Cana Galilææ; et manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum discipuli ejus. 12 Post hoc descendit Capharnaum ipse, et mater ejus, et fratres ejus, et discipuli ejus; et ibi manserunt non multis diebus.

SECTIO II. — CHRISTUS SESE PALAM IN JERUSALEM, IN JUDÆA, IN SAMARIA ET IN GALILÆA MANIFESTAT; MULTI CREDUNT IN EUM

§ I. — *Jesus in Jerusalem occasione Paschæ.*

Mercatores ejiciuntur e templo.

13 Et prope erat Pascha Judæorum, et ascendit Jesus Jerosolymam; 14 et invenit in templo vendentes boves, et oves, et columbas, et numularios sedentes. 15 Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo, oves quoque, et boves; et numulariorum effudit æs, et mensas subvertit. 16 Et his qui columbas vendebant, dixit : Auferte ista hinc, et nolite facere domum Patris mei domum negotiationis. 17 Recordati sunt vero discipuli ejus quia scriptum est : Zelus domus tuæ comedit me. 18 Responderunt ergo Judæi, et dixerunt ei : Quod signum ostendis nobis quia hæc facis? 19 Respondit Jesus, et dixit eis : Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud. 20 Dixerunt ergo Judæi : Quadraginta et sex annis ædificatum est templum hoc, et tu in tribus diebus excitabis illud? 21 Ille autem dicebat de templo corporis sui. 22 Cum ergo resurrexisset a mortuis, recordati sunt discipuli ejus quia hoc dicebat, et crediderunt Scripturæ, et sermoni quem dixit Jesus.

Multorum fides; diffidentia Jesu.

23 Cum autem esset Jerosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in nomine ejus, videntes signa ejus quæ faciebat. 24 Ipse autem Jesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, 25 et quia opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine; ipse enim sciebat quid esset in homine.

Colloquium cum Nicodemo.

CAP. III. — 1 Erat autem homo ex pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Judæorum. 2 Hic venit ad Jesum nocte, et dixit ei : Rabbi, scimus quia a Deo venisti magister; nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. 3 Respondit Jesus, et dixit ei : Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei. 4 Dicit ad eum Nicodemus : Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? numquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, et renasci. 5 Respondit Jesus : Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. 6 Quod natum est ex carne, caro est; et quod natum est ex Spiritu, spiritus est. 7 Non mireris quia dixi tibi : Oportet vos nasci denuo. 8 Spiritus ubi vult spirat;

17] Ps. LXVIII, 10. — 19] Matth. XXVI, 61 et XXVII, 40. Marc. XIV, 58 et XV, 29. — 22] Ps. III, 6 et LVI, 9. — 8] Ps. CXXXIV, 7.

et vocem ejus audis, sed nescis unde veniat, aut quo vadat; sic est omnis qui natus est ex Spiritu. 9 Respondit Nicodemus, et dixit ei : Quomodo possunt hæc fieri? 10 Respondit Jesus, et dixit ei : Tu es magister in Israel, et hæc ignoras?

11 Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, et quod vidimus testamur; et testimonium nostrum non accipitis. 12 Si terrena dixi vobis, et non creditis, quomodo, si dixero vobis cælestia, credetis? 13 Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est in cælo. 14 Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, 15 ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam. 16 Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret; ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. 17 Non enim misit Deus Filium suum in mundum ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. 18 Qui credit in eum, non judicatur; qui autem non credit, jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. 19 Hoc est autem judicium : quia lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem; erant enim eorum mala opera. 20 Omnis enim qui male agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus. 21 Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta.

§ II. — *Jesu commoratio in Judæa.*

Simul baptizant Christus et Joannes.

22 Post hæc venit Jesus, et discipuli ejus, in terram Judæam; et illic demorabatur cum eis, et baptizabat. 23 Erat autem et Joannes baptizans in Ænnon juxta Salim, quia aquæ multæ erant illic; et veniebant, et baptizabantur. 24 Nondum enim missus fuerat Joannes in carcerem.

Ultimum Præcursoris testimonium.

25 Facta est autem quæstio ex discipulis Joannis cum Judæis de purificatione. 26 Et venerunt ad Joannem, et dixerunt ei : Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, et omnes veniunt ad eum. 27 Respondit Joannes, et dixit : Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de cælo. 28 Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, quod dixerim : Non sum ego Christus, sed quia missus sum ante illum. 29 Qui habet sponsam, sponsus est; amicus autem sponsi, qui stat, et audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est. 30 Illum oportet crescere, me autem minui. 31 Qui desursum venit, super omnes est. Qui est de terra, de terra est, et de terra loquitur. Qui de cælo venit, super omnes est. 32 Et quod vidit et audivit, hoc testatur; et testimonium ejus nemo accipit. 33 Qui accepit ejus testimonium, signavit quia Deus verax est. 34 Quem enim misit Deus, verba Dei loquitur: non enim ad mensuram dat Deus spiritum. 35 Pater diligit Filium, et omnia dedit in manu ejus. 36 Qui credit in Filium, habet vitam æternam; qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.

§ III. — *Jesus in Samaria.*

Iter a Judæa in Galilæam per Sichar.

CAP. IV. — 1 Ut ergo cognovit Jesus, quia audierunt pharisæi quod Jesus plures discipulos facit, et baptizat, quam Joannes 2 (quanquam Jesus non baptizaret, sed discipuli ejus), 3 reliquit Judæam, et abiit iterum in Galilæam. 4 Oportebat autem eum transire per Samariam. 5 Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, juxta prædium quod dedit Jacob Joseph, filio suo. 6 Erat autem ibi fons Jacob. Jesus ergo, fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Hora erat quasi sexta.

14] Num. XXI, 9. — 16] I Joan. IV, 9. — 19] Sup. I, 9. — 22] Inf. IV, 1. — 26] Sup. I, 19. — 28] Sup. I, 20. — 33] Rom. III, 4. — 36] I Joan. V, 10. — 1] Sup. III, 22. — 5] Gen. XXXIII, 19 et XLVIII, 22. Jos. XXIV, 32.

Colloquium cum Samaritana.

[7] Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jesus : Da mihi bi-
bere. [8] Discipuli enim ejus abierant in civitatem, ut cibos emerent.
[9] Dicit ergo ei mulier illa Samaritana : Quomodo tu, Judæus cum sis, bi-
bere a me poscis, quæ sum mulier Samaritana? Non enim coutuntur Ju-
dæi Samaritanis. [10] Respondit Jesus, et dixit ei : Si scires donum Dei,
et quis est qui dicit tibi : Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, et
dedisset tibi aquam vivam. [11] Dicit ei mulier : Domine, neque in quo
haurias habes, et puteus altus est; unde ergo habes aquam vivam?
[12] Numquid tu major es patre nostro Jacob, qui dedit nobis puteum, et
ipse ex eo bibit, et filii ejus, et pecora ejus? [13] Respondit Jesus, et dixit
ei : Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum; qui autem biberit ex
aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum; [14] sed aqua quam ego
dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. [15] Dicit ad eum
mulier : Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc
haurire.

[16] Dicit ei Jesus : Vade, voca virum tuum, et veni huc. [17] Respondit
mulier, et dixit : Non habeo virum. Dicit ei Jesus : Bene dixisti, quia
Non habeo virum. [18] Quinque enim viros habuisti, et nunc quem habes
non est tuus vir; hoc vere dixisti. [19] Dicit ei mulier : Domine, video quia
propheta es tu. [20] Patres nostri in monte hoc adoraverunt, et vos dicitis
quia Jerosolymis est locus ubi adorare oportet. [21] Dicit ei Jesus : Mulier,
crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Jero-
solymis adorabitis Patrem. [22] Vos adoratis quod nescitis; nos adoramus
quod scimus, quia salus ex Judæis est. [23] Sed venit hora, et nunc est,
quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate. Nam et
Pater tales quærit, qui adorent eum. [24] Spiritus est Deus; et eos, qui
adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare. [25] Dicit ei mulier :
Scio quia Messias venit (qui dicitur Christus); cum ergo venerit ille, no-
bis annuntiabit omnia. [26] Dicit ei Jesus : Ego sum, qui loquor tecum.

[27] Et continuo venerunt discipuli ejus; et mirabantur quia cum muliere
loquebatur. Nemo tamen dixit : Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?
[28] Reliquit ergo hydriam suam mulier, et abiit in civitatem, et dicit illis
hominibus : [29] Venite, et videte hominem qui dixit mihi omnia quæcum-
que feci; numquid ipse est Christus? [30] Exierunt ergo de civitate, et ve-
niebant ad eum.

Colloquium cum discipulis de spirituali cibo ac messe.

[31] Interea rogabant eum discipuli, dicentes : Rabbi, manduca. [32] Ille
autem dicit eis : Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. [33] Di-
cebant ergo discipuli ad invicem : Numquid aliquis attulit ei manducare?
[34] Dicit eis Jesus : Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus qui misit
me, ut perficiam opus ejus. [35] Nonne vos dicitis quod adhuc quatuor
menses sunt, et messis venit? Ecce dico vobis : Levate oculos vestros
et videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem. [36] Et qui metit, mer-
cedem accipit, et congregat fructum in vitam æternam, ut et qui semi-
nat simul gaudeat, et qui metit. [37] In hoc enim est verbum verum : quia
alius est qui seminat, et alius est qui metit. [38] Ego misi vos metere quod
vos non laborastis; alii laboraverunt, et vos in labores eorum introistis.

Jesus apud Samaritanos.

[39] Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum,
propter verbum mulieris testimonium perhibentis : Quia dixit mihi omnia
quæcumque feci. [40] Cum venissent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt
eum ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies. [41] Et multo plures credide-
runt in eum propter sermonem ejus. [42] Et mulieri dicebant : Quia jam non
propter tuam loquelam credimus; ipsi enim audivimus, et scimus quia
hic est vere Salvator mundi.

20] Deut. XII, 5. — 22] IV Reg. XVII, 41. — 24] I Cor. III, 17. — 35] Matth. IX, 37. Luc. X, 2.

§ IV. — *Jesus in Galilæa.*

Christus excipitur a Galilæis.

[43] Post duos autem dies exiit inde, et abiit in Galilæam. [44] Ipse enim Jesus testimonium perhibuit quia propheta in sua patria honorem non habet. [45] Cum ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent quæ fecerat Jerosolymis in die festo; et ipsi enim venerant ad diem festum.

Filii reguli sanatio.

[46] Venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. [47] Hic cum audisset quia Jesus adveniret a Judæa in Galilæam, abiit ad eum, et rogabat eum ut descenderet et sanaret filium ejus; incipiebat enim mori. [48] Dixit ergo Jesus ad eum: Nisi signa et prodigia videritis, non creditis. [49] Dicit ad eum regulus : Domine, descende prius quam moriatur filius meus. [50] Dicit ei Jesus : Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermoni quem dixit ei Jesus, et ibat. [51] Jam autem eo descendente, servi occurrerunt ei, et nuntiaverunt dicentes quia filius ejus viveret. [52] Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei : Quia heri hora septima reliquit eum febris. [53] Cognovit ergo pater quia illa hora erat in qua dixit ei Jesus : Filius tuus vivit; et credidit ipse, et domus ejus tota. [54] Hoc iterum secundum signum fecit Jesus, cum venisset a Judæa in Galilæam.

SECTIO III. — TUM IN JERUSALEM TUM IN GALILÆA ERUMPIT HUCUSQUE LATENS INIMICITIA CONTRA JESUM

§ I. — *Jesus in Jerusalem occasione festi Judæorum.*

Sanatur paralyticus ad piscinam.

CAP. V. — [1] Post hæc erat dies festus Judæorum, et ascendit Jesus Jerosolymam. [2] Est autem Jerosolymis Probatica piscina, quæ cognominatur hebraice Bethsaida, quinque porticus habens. [3] In his jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum. [4] Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam, et movebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate. [5] Erat autem quidam homo ibi, triginta et octo annos habens in infirmitate sua. [6] Hunc cum vidisset Jesus jacentem, et cognovisset quia jam multum tempus haberet, dicit ei : Vis sanus fieri? [7] Respondit ei languidus : Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam; dum venio enim ego, alius ante me descendit. [8] Dicit ei Jesus : Surge, tolle grabatum tuum, et ambula. [9] Et statim sanus factus est homo ille, et sustulit grabatum suum, et ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo.

Jesus accusatur quasi violans sabbatum.

[10] Dicebant ergo Judæi illi qui sanatus fuerat : Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum. [11] Respondit eis : Qui me sânum fecit, ille mihi dixit : Tolle grabatum tuum, et ambula. [12] Interrogaverunt ergo eum : Quis est ille homo, qui dixit tibi : Tolle grabatum tuum, et ambula? [13] Is autem qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Jesus enim declinavit a turba constituta in loco. [14] Postea invenit eum Jesus in templo, et dixit illi : Ecce sanus factus es ; jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. [15] Abiit ille homo, et nuntiavit Judæis quia Jesus esset qui fecit eum sanum. [16] Propterea persequebantur Judæi Jesum, quia hæc faciebat in sabbato. [17] Jesus autem respondit eis : Pater meus usque modo operatur, et ego operor. [18] Propterea ergo magis quærebant eum Judæi interficere, quia non solum solvebat sabbatum, sed et patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo.

44] Matth. XIII, 57. Marc. VI, 4. Luc. IV, 24. — 45] Matth. IV, 12. Marc. I, 14. Luc. IV, 14. — 46] Sup. II, 9. — 1] Lev. XXIII, 5. Deut. XVI, 1. — 10] Ex. XX, 11. Jer. XVII, 24.

Dissertatio Domini ad Judæos 1o de sua mirabili unione cum Patre;

Respondit itaque Jesus, et dixit eis : 19 Amen, amen dico vobis, non
potest Filius a se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem ;
quæcumque enim ille fecerit, hæc et Filius similiter facit. 20 Pater enim
diligit Filium, et omnia demonstrat ei quæ ipse facit; et majora his de-
monstrabit ei opera, ut vos miremini. 21 Sicut enim Pater suscitat mortuos
et vivificat, sic et Filius quos vult vivificat. 22 Neque enim Pater judicat
quemquam; sed omne judicium dedit Filio, 23 ut omnes honorificent
Filium, sicut honorificant Patrem. Qui non honorificat Filium, non hono-
rificat Patrem, qui misit illum. 24 Amen, amen dico vobis, quia qui ver-
bum meum audit, et credit ei qui misit me, habet vitam æternam, et in
judicium non venit, sed transiit a morte in vitam. 25 Amen, amen dico
vobis, quia venit hora, et nunc est, quando mortui audient vocem Filii
Dei, et qui audierint vivent. 26 Sicut enim Pater habet vitam in semet-
ipso, sic dedit et Filio habere vitam in semetipso; 27 et potestatem dedit
ei judicium facere, quia Filius hominis est. 28 Nolite mirari hoc, quia
venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem Filii
Dei; 29 et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ; qui vero
mala egerunt, in resurrectionem judicii. 30 Non possum ego a meipso fa-
cere quidquam. Sicut audio, judico; et judicium meum justum est, quia
non quæro voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me.

2o de testimoniis pro se latis.

31 Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum non est
verum. 32 Alius est qui testimonium perhibet de me, et scio quia verum
est testimonium quod perhibet de me. 33 Vos misistis ad Joannem, et
testimonium perhibuit veritati. 34 Ego autem non ab homine testimonium
accipio; sed hæc dico ut vos salvi sitis. 35 Ille erat lucerna ardens et
lucens. Vos autem voluistis ad horam exultare in luce ejus. 36 Ego autem
habeo testimonium majus Joanne. Opera enim quæ dedit mihi Pater ut
perficiam ea, ipsa opera quæ ego facio testimonium perhibent de me,
quia Pater misit me; 37 et qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit
de me; neque vocem ejus unquam audistis, neque speciem ejus vidistis.
38 Et verbum ejus non habetis in vobis manens, quia quem misit ille, huic
vos non creditis. 39 Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam
æternam habere; et illæ sunt quæ testimonium perhibent de me. 40 Et
non vultis venire ad me ut vitam habeatis.

41 Claritatem ab hominibus non accipio. 42 Sed cognovi vos, quia di-
lectionem Dei non habetis in vobis. 43 Ego veni in nomine Patris mei, et
non accipitis me; si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. 44 Quo-
modo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, et glo-
riam quæ a solo Deo est non quæritis? 45 Nolite putare quia ego accusa-
turus sim vos apud Patrem; est qui accusat vos Moyses, in quo vos spe-
ratis. 46 Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi; de me enim
ille scripsit. 47 Si autem illius litteris non creditis, quomodo verbis meis
credetis?

§ II. — *Jesus in Galilæa crisim fidei suscitat.*

Multiplicatio panum.

Cap. VI. — 1 Post hæc abiit Jesus trans mare Galilææ, quod est Tibe-
riadis; 2 et sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quæ
faciebat super his qui infirmabantur. 3 Subiit ergo in montem Jesus, et
ibi sedebat cum discipulis suis. 4 Erat autem proximum Pascha, dies
festus Judæorum.

5 Cum sublevasset ergo oculos Jesus, et vidisset quia multitudo maxima
venit ad eum, dixit ad Philippum : Unde ememus panes, ut manducent
hi? 6 Hoc autem dicebat tentans eum; ipse enim sciebat quid esset

---

29] Matth. XXV, 46. — 32] Matth. III, 17. Sup. I, 15. — 37] Matth. III, 17 et XVII, 5. Deut. IV, 12. — 46] Gen. III, 15 et XXII, 18 et XLIX, 10. Deut. XVIII, 15. — 1] Matth. XIV, 13. Marc. VI, 32. Luc. IX, 10.

facturus. 7 Respondit ei Philippus : Ducentorum denariorum panes non
sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat. 8 Dicit ei unus ex
discipulis ejus, Andreas, frater Simonis Petri : 9 Est puer unus hic, qui
habet quinque panes hordeaceos, et duos pisces ; sed hæc quid sunt inter
tantos ? 10 Dixit ergo Jesus : Facite homines discumbere. Erat autem
fœnum multum in loco. Discubuerunt ergo viri, numero quasi quinque
millia. 11 Accepit ergo Jesus panes ; et cum gratias egisset, distribuit
discumbentibus, similiter et ex piscibus, quantum volebant. 12 Ut autem
impleti sunt, dixit discipulis suis : Colligite quæ superaverunt fragmenta,
ne pereant. 13 Collegerunt ergo, et impleverunt duodecim cophinos fra-
gmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ superfuerunt his qui
manducaverant. 14 Illi ergo homines cum vidissent quod Jesus fecerat
signum, dicebant : Quia hic est vere propheta, qui venturus est in mun-
dum. 15 Jesus ergo cum cognovisset quia venturi essent ut raperent eum,
et facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus.

Jesus ambulat supra mare.

16 Ut autem sero factum est, descenderunt discipuli ejus ad mare.
17 Et cum ascendissent navim, venerunt trans mare in Capharnaum ; et
tenebræ jam factæ erant, et non venerat ad eos Jesus. 18 Mare autem,
vento magno flante, exurgebat. 19 Cum remigassent ergo quasi stadia
viginti quinque aut triginta, vident Jesum ambulantem supra mare, et
proximum navi fieri, et timuerunt. 20 Ille autem dicit eis : Ego sum, nolite
timere. 21 Voluerunt ergo accipere eum in navim, et statim navis fuit ad
terram in quam ibant.

Convenit turba in Capharnaum.

22 Altera die, turba quæ stabat trans mare vidit quia navicula alia non
erat ibi nisi una, et quia non introisset cum discipulis suis Jesus in
navim, sed soli discipuli ejus abiissent ; 23 aliæ vero supervenerunt naves
a Tiberiade juxta locum ubi manducaverant panem, gratias agente Do-
mino. 24 Cum ergo vidisset turba quia Jesus non esset ibi, neque disci-
puli ejus, ascenderunt in naviculas, et venerunt Capharnaum quærentes
Jesum.

Disceptat Jesus cum Judæis 1° de fide ;

25 Et cum invenissent eum trans mare, dixerunt ei : Rabbi, quando
huc venisti ? 26 Respondit eis Jesus, et dixit : Amen, amen dico vobis,
quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus,
et saturati estis. 27 Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in
vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater
signavit Deus. 28 Dixerunt ergo ad eum : Quid faciemus ut operemur opera
Dei ? 29 Respondit Jesus, et dixit eis : Hoc est opus Dei, ut credatis in
eum quem misit ille. 30 Dixerunt ergo ei : Quod ergo tu facis signum, ut
videamus, et credamus tibi ? quid operaris ? 31 Patres nostri manducave-
runt manna in deserto, sicut scriptum est : Panem de cælo dedit eis man-
ducare. 32 Dixit ergo eis Jesus : Amen, amen dico vobis, non Moyses
dedit vobis panem de cælo, sed Pater meus dat vobis panem de cælo
verum. 33 Panis enim Dei est, qui de cælo descendit, et dat vitam
mundo. 34 Dixerunt ergo ad eum : Domine, semper da nobis panem
hunc.

35 Dixit autem eis Jesus : Ego sum panis vitæ ; qui venit ad me non
esuriet, et qui credit in me non sitiet unquam. 36 Sed dixi vobis, quia et
vidistis me, et non creditis. 37 Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet ;
et eum qui venit ad me, non ejiciam foras. 38 Quia descendi de cælo, non
ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. 39 Hæc
est autem voluntas ejus qui misit me, Patris, ut omne quod dedit mihi,
non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die. 40 Hæc est au-
tem voluntas Patris mei qui misit me, ut omnis qui videt Filium, et cre-
dit in eum, habeat vitam æternam ; et ego resuscitabo eum in novissimo

15] Matth. XIV, 23. Marc. VI, 46. — 27] Matth. III, 17 et XVII, 5. Sup. I, 32. — 29] I Joan. III, 23. — 31] Ex. XVI, 14. Num. XI, 7. Ps. LXXVII, 24. Sap. XVI, 20. — 35] Eccli. XXIV, 29.

die. 41 Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixisset : Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi. 42 Et dicebant : Nonne hic est Jesus, filius Joseph, cujus nos novimus patrem, et matrem? Quomodo ergo dicit hic : Quia de cælo descendi ? 43 Respondit ergo Jesus, et dixit eis : Nolite murmurare in invicem. 44 Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum ; et ego resuscitabo eum in novissimo die. 45 Est scriptum in prophetis : Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me. 46 Non quia Patrem vidit quisquam, nisi is qui est a Deo, hic vidit Patrem. 47 Amen, amen dico vobis : qui credit in me, habet vitam æternam.

2° de pane eucharistico.

48 Ego sum panis vitæ. 49 Patres vestri manducaverunt manna in deserto, et mortui sunt. 50 Hic est panis de cælo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur. 51 Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi. 52 Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum ; et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.

53 Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes : Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? 54 Dixit ergo eis Jesus : Amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. 55 Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam ; et ego resuscitabo eum in novissimo die. 56 Caro enim mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus. 57 Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo. 58 Sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem, et qui manducat me, et ipse vivet propter me. 59 Hic est panis qui de cælo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna, et mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.

Varius sermonis effectus.

60 Hæc dixit in synagoga docens, in Capharnaum. 61 Multi ergo audientes ex discipulis ejus, dixerunt : Durus est hic sermo, et quis potest eum audire? 62 Sciens autem Jesus apud semetipsum quia murmurarent de hoc discipuli ejus, dixit eis : Hoc vos scandalizat? 63 Si ergo videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius? 64 Spiritus est qui vivificat ; caro non prodest quidquam. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus et vita sunt. 65 Sed sunt quidam ex vobis qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jesus qui essent non credentes, et quis traditurus esset eum. 66 Et dicebat : Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo. 67 Ex hoc multi discipulorum ejus abierunt retro, et jam non cum illo ambulabant.

68 Dixit ergo Jesus ad duodecim : Numquid et vos vultis abire? 69 Respondit ergo ei Simon Petrus : Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. 70 Et nos credidimus, et cognovimus quia tu es Christus, Filius Dei. 71 Respondit eis Jesus : Nonne ego vos duodecim elegi? et ex vobis unus diabolus est. 72 Dicebat autem Judam Simonis Iscariotem ; hic enim erat traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

SECTIO IV. — INCRESCIT CONFLICTUS INTER JESUM ET JUDÆOS ; PROSPERE TAMEN ET INVICTE CHRISTUS MINISTERIUM SUUM IMPLET

§ I. — *Jesus in Jerusalem occasione Scenopegiæ.*

Rerum status generalis describitur.

CAP. VII. — 1 Post hæc autem ambulabat Jesus in Galilæam ; non enim volebat in Judæam ambulare, quia quærebant eum Judæi interficere. 2 Erat autem in proximo dies festus Judæorum, Scenopegia. 3 Dixerunt autem ad eum fratres ejus : Transi hinc, et vade in Judæam, ut et

---

42] Matth. XIII, 55. Marc. VI, 3. — 45] Is. LIV, 13. — 46] Matth. XI, 27. — 49] Ex. XVI, 13. — 56] 1 Cor. XI, 27. — 70] Matth. XVI, 16. Marc. VIII, 29. Luc. IX, 20. — 2] Lev. XXIII, 34.

disciputi tui videant opera tua quæ facis. 4 Nemo quippe in occulto quid
facit, et quærit ipse in palam esse; si hæc facis, manifesta teipsum
mundo. 5 Neque enim fratres ejus credebant in eum. 6 Dicit ergo eis
Jesus : Tempus meum nondum advenit; tempus autem vestrum semper
est paratum. 7 Non potest mundus odisse vos; me autem odit, quia ego
testimonium perhibeo de illo, quod opera ejus mala sunt. 8 Vos ascendite
ad diem festum hunc ; ego autem non ascendo ad diem festum istum,
quia meum tempus nondum impletum est. 9 Hæc cum dixisset, ipse man-
sit in Galilæa. 10 Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc et ipse ascendit
ad diem festum, non manifeste, sed quasi in occulto.

11 Judæi ergo quærebant eum in die festo, et dicebant : Ubi est ille?
12 Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant : Quia
bonus est. Alii autem dicebant : Non, sed seducit turbas. 13 Nemo tamen
palam loquebatur de illo, propter metum Judæorum.

Christus in templo docet, vindicans suam doctrinam et opera sua.

14 Jam autem die festo mediante, ascendit Jesus in templum, et doce-
bat. 15 Et mirabantur Judæi, dicentes : Quomodo hic litteras scit, cum
non didicerit? 16 Respondit eis Jesus, et dixit : Mea doctrina non est
mea, sed ejus qui misit me. 17 Si quis voluerit voluntatem ejus facere,
cognoscet de doctrina, utrum ex Deo sit, an ego a meipso loquar. 18 Qui
a semetipso loquitur, gloriam propriam quærit; qui autem quærit gloriam
ejus qui misit eum, hic verax est, et injustitia in illo non est. 19 Nonne
Moyses dedit vobis legem? et nemo ex vobis facit legem. 20 Quid me
quæritis interficere? Respondit turba, et dixit : Dæmonium habes ; quis
te quærit interficere? 21 Respondit Jesus, et dixit eis : Unum opus feci,
et omnes miramini. 22 Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem (non
quia ex Moyse est, sed ex patribus), et in sabbato circumciditis homi-
nem. 23 Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex
Moysi, mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato?
24 Nolite judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate.

25 Dicebant ergo quidam ex Jerosolymis : Nonne hic est quem quærunt
interficere? 26 Et ecce palam loquitur, et nihil ei dicunt. Numquid vere
cognoverunt principes quia hic est Christus ? 27 Sed hunc scimus unde
sit; Christus autem cum venerit, nemo scit unde sit. 28 Clamabat ergo
Jesus in templo docens, et dicens : Et me scitis, et unde sim scitis; et
a meipso non veni, sed est verus qui misit me, quem vos nescitis. 29 Ego
scio eum, quia ab ipso sum, et ipse me misit. 30 Quærebant ergo eum
apprehendere, et nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora
ejus. 31 De turba autem multi crediderunt in eum, et dicebant : Christus,
cum venerit, numquid plura signa faciet quam quæ hic facit?

32 Audierunt pharisæi turbam murmurantem de illo hæc, et miserunt
principes et pharisæi ministros, ut apprehenderent eum. 33 Dixit ergo eis
Jesus : Adhuc modicum tempus vobiscum sum, et vado ad eum qui me
misit. 34 Quæretis me, et non invenietis ; et ubi ego sum, vos non pote-
stis venire. 35 Dixerunt ergo Judæi ad semetipsos : Quo hic iturus est,
quia non inveniemus eum ? numquid in dispersionem gentium iturus est,
et docturus gentes ? 36 Quis est hic sermo quem dixit : Quæretis me, et
non invenietis ; et ubi sum ego, vos non potestis venire?

Docet in ultimo die festivitatis. 1° Sermo breviatus.

37 In novissimo autem die magno festivitatis, stabat Jesus, et clama-
bat, dicens : Si quis sitit, veniat ad me, et bibat. 38 Qui credit in me,
sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. 39 Hoc
autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum ; nondum
enim erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus.

2° Dissensio in turba de Jesu.

40 Ex illa ergo turba, cum audissent hos sermones ejus, dicebant : Hic
est vere propheta. 41 Alii dicebant : Hic est Christus. Quidam autem di-

---

19] Ex. XXIV, 3. — 20] Sup. V, 18. — 22] Lev. XII, 3. Gen. XVII, 10. — 24] Deut. I, 16. —
34] Inf. XIII, 33. — 37] Lev. XXIII, 27. — 38] Is. XLIV, 3 et LVIII, 11. Joel, II, 28. Act. II, 17.

cebant : Numquid a Galilæa venit Christus? 42 Nonne Scriptura dicit : Quia ex semine David, et de Bethlehem castello, ubi erat David, venit Christus? 43 Dissensio itaque facta est in turba propter eum. 44 Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum ; sed nemo misit super eum manus.

3° Opinio Synedrorum.

45 Venerunt ergo ministri ad pontifices et pharisæos. Et dixerunt eis illi : Quare non adduxistis illum? 46 Responderunt ministri : Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo. 47 Responderunt ergo eis pharisæi : Numquid et vos seducti estis? 48 Numquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex pharisæis? 49 Sed turba hæc, quæ non novit legem, maledicti sunt. 50 Dixit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis : 51 Numquid lex nostra judicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, et cognoverit quid faciat? 52 Responderunt, et dixerunt ei : Numquid et tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, et vide quia a Galilæa propheta non surgit. 53 Et reversi sunt unusquisque in domum suam.

Mulier adultera.

CAP. VIII. — 1 Jesus autem perrexit in montem Oliveti. 2 Et diluculo iterum venit in templum, et omnis populus venit ad eum ; et sedens docebat eos. 3 Adducunt autem scribæ et pharisæi mulierem in adulterio deprehensam, et statuerunt eam in medio, 4 et dixerunt ei : Magister, hæc mulier modo deprehensa est in adulterio. 5 In lege autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? 6 Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum. Jesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra. 7 Cum ergo perseverarent interrogantes eum, erexit se, et dixit eis : Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. 8 Et iterum se inclinans, scribebat in terra. 9 Audientes autem unus post unum exibant, incipientes a senioribus, et remansit solus Jesus, et mulier in medio stans. 10 Erigens autem se Jesus, dixit ei : Mulier, ubi sunt qui te accusabant? nemo te condemnavit? 11 Quæ dixit : Nemo, Domine. Dixit autem Jesus : Nec ego te condemnabo ; vade, et jam amplius noli peccare.

Alii sermones Christi post festum. 1° Solemne de se ipso testimonium.

12 Iterum ergo locutus est eis Jesus, dicens : Ego sum lux mundi ; qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. 13 Dixerunt ergo ei pharisæi : Tu de teipso testimonium perhibes ; testimonium tuum non est verum. 14 Respondit Jesus, et dixit eis : Et si ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum, quia scio unde veni, et quo vado ; vos autem nescitis unde venio, aut quo vado. 15 Vos secundum carnem judicatis, ego non judico quemquam ; 16 et si judico ego, judicium meum verum est, quia solus non sum : sed ego, et qui misit me, Pater. 17 Et in lege vestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium verum est. 18 Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso ; et testimonium perhibet de me qui misit me, Pater. 19 Dicebant ergo ei : Ubi est Pater tuus? Respondit Jesus : Neque me scitis, neque Patrem meum ; si me sciretis, forsitan et patrem meum sciretis. 20 Hæc verba locutus est Jesus in gazophylacio, docens in templo ; et nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora ejus.

2° In Christum non credentes damnandi.

21 Dixit ergo iterum eis Jesus : Ego vado, et quæretis me, et in peccato vestro moriemini. Quo ego vado, vos non potestis venire. 22 Dicebant ergo Judæi : Numquid interficiet semetipsum, quia dixit : Quo ego vado, vos non potestis venire? 23 Et dicebat eis : Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo. 24 Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris ; si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro. 25 Dicebant ergo ei : Tu quis es? Dixit eis Jesus : Principium, qui et loquor vobis. 26 Multa

---

42] Mich. V, 2. Matth. II, 6. — 50] Sup. III, 2. — 51] Deut. XVII, 8 et XIX, 15. — 5] Lev. XX, 10. — 7] Deut. XVII, 7. — 12] I Joan. I, 5. — 17] Deut. XVII, 6 et XIX, 15. Matth. XVIII, 16. II Cor. XIII, 1. Hebr. X, 28. — 26] Rom. III, 4.

habeo de vobis loqui, et judicare. Sed qui me misit, verax est; et ego
quæ audivi ab eo, hæc loquor in mundo. 27 Et non cognoverunt quia pa-
trem ejus dicebat Deum. 28 Dixit ergo eis Jesus : Cum exaltaveritis Fi-
lium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, et a meipso facio nihil,
sed sicut docuit me Pater, hæc loquor; 29 et qui me misit mecum est, et
non reliquit me solum, quia ego, quæ placita sunt ei, facio semper.

3° De veris filiis Abrahæ et filiis dæmonii.

30 Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum. 31 Dicebat ergo Jesus
ad eos, qui crediderunt ei, Judæos : Si vos manseritis in sermone meo,
vere discipuli mei eritis, 32 et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit
vos. 33 Responderunt ei : Semen Abrahæ sumus, et nemini servivimus
unquam; quomodo tu dicis : Liberi eritis? 34 Respondit eis Jesus : Amen,
amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum, servus est peccati.
35 Servus autem non manet in domo in æternum; filius autem manet in
æternum. 36 Si ergo vos filius liberaverit, vere liberi eritis. 37 Scio quia
filii Abrahæ estis; sed quæritis me interficere, quia sermo meus non ca-
pit in vobis. 38 Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor; et vos quæ
vidistis apud patrem vestrum, facitis.

39 Responderunt, et dixerunt ei : Pater noster Abraham est. Dicit eis
Jesus : Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. 40 Nunc autem quæri-
tis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus sum, quam au-
divi a Deo; hoc Abraham non fecit. 41 Vos facitis opera patris vestri.
Dixerunt itaque ei : Nos ex fornicatione non sumus nati; unum patrem
habemus, Deum. 42 Dixit ergo eis Jesus : Si Deus pater vester esset, dili-
geretis utique me. Ego enim ex Deo processi et veni; neque enim a meipso
veni, sed ille me misit. 43 Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia
non potestis audire sermonem meum. 44 Vos ex patre diabolo estis, et
desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, et in
veritate non stetit, quia non est veritas in eo : cum loquitur mendacium,
ex propriis loquitur, quia mendax est, et pater ejus. 45 Ego autem si veri-
tatem dico, non creditis mihi. 46 Quis ex vobis arguet me de peccato? Si
veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? 47 Qui ex Deo est, verba
Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

48 Responderunt ergo Judæi, et dixerunt ei : Nonne bene dicimus nos
quia Samaritanus es tu, et dæmonium habes? 49 Respondit Jesus : Ego
dæmonium non habeo; sed honorifico Patrem meum, et vos inhonorastis
me. 50 Ego autem non quæro gloriam meam; est qui quærat, et judicet.
51 Amen, amen dico vobis, si quis sermonem meum servaverit, mortem
non videbit in æternum.

52 Dixerunt ergo Judæi : Nunc cognovimus quia dæmonium habes.
Abraham mortuus est, et prophetæ; et tu dicis : Si quis sermonem meum
servaverit, non gustabit mortem in æternum. 53 Numquid tu major es
patre nostro Abraham, qui mortuus est? et prophetæ mortui sunt. Quem
teipsum facis? 54 Respondit Jesus : Si ego glorifico meipsum, gloria
mea nihil est; est Pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia
Deus vester est. 55 Et non cognovistis eum, ego autem novi eum; et si
dixero quia non scio eum, ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, et
sermonem ejus servo. 56 Abraham, pater vester, exultavit ut videret
diem meum; vidit, et gavisus est.

57 Dixerunt ergo Judæi ad eum : Quinquaginta annos nondum habes, et
Abraham vidisti? 58 Dixit eis Jesus : Amen, amen dico vobis, ante-
quam Abraham fieret, ego sum. 59 Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in
eum; Jesus autem abscondit se, et exivit de templo.

34] Rom. VI, 15-16. II Petr. II, 19. — 44] I Joan. III, 8. — 47] I Joan. IV, 6.

§ II. — *Sanatur cæcus natus.*

Narratio miraculi.

CAP. IX. — 1 Et præteriens Jesus vidit hominem cæcum a nativitate. 2 Et interrogaverunt eum discipuli ejus : Rabbi, quis peccavit, hic aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur? 3 Respondit Jesus : Neque hic peccavit, neque parentes ejus; sed ut manifestentur opera Dei in illo. 4 Me oportet operari opera ejus qui misit me, donec dies est; venit nox, quando nemo potest operari. 5 Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi. 6 Hæc cum dixisset, expuit in terram, et fecit lutum ex sputo, et linivit lutum super oculos ejus. 7 Et dixit ei : Vade, lava in natatoria Siloe (quod interpretatur Missus). Abiit ergo, et lavit, et venit videns.

Inquisitio turbæ ac pharisæorum.

8 Itaque vicini, et qui viderant eum prius quia mendicus erat, dicebant : Nonne hic est qui sedebat, et mendicabat? Alii dicebant : Quia hic est. 9 Alii autem : Nequaquam, sed similis est ei. Ille vero dicebat : Quia ego sum. 10 Dicebant ergo ei : Quomodo aperti sunt tibi oculi? 11 Respondit : Ille homo, qui dicitur Jesus, lutum fecit, et unxit oculos meos, et dixit mihi : Vade ad natatoria Siloe, et lava. Et abii, et lavi, et video. 12 Et dixerunt ei : Ubi est ille? Ait : Nescio.

13 Adducunt eum ad pharisæos, qui cæcus fuerat. 14 Erat autem sabbatum, quando lutum fecit Jesus, et aperuit oculos ejus. 15 Iterum ergo interrogabant eum pharisæi quomodo vidisset. Ille autem dixit eis : Lutum mihi posuit super oculos, et lavi, et video. 16 Dicebant ergo ex pharisæis quidam : Non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit. Alii autem dicebant : Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma erat inter eos. 17 Dicunt ergo cæco iterum : Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit : Quia propheta est.

18 Non crediderunt ergo Judæi de illo quia cæcus fuisset, et vidisset, donec vocaverunt parentes ejus qui viderat. 19 Et interrogaverunt eos, dicentes : Hic est filius vester, quem vos dicitis quia cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt? 20 Responderunt eis parentes ejus, et dixerunt : Scimus quia hic est filius noster, et quia cæcus natus est. 21 Quomodo autem nunc videat, nescimus; aut quis ejus aperuit oculos, nos nescimus; ipsum interrogate : ætatem habet, ipse de se loquatur. 22 Hæc dixerunt parentes ejus, quoniam timebant Judæos; jam enim conspiraverant Judæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret. 23 Propterea parentes ejus dixerunt : Quia ætatem habet, ipsum interrogate.

24 Vocaverunt ergo rursum hominem qui fuerat cæcus, et dixerunt ei : Da gloriam Deo. Nos scimus quia hic homo peccator est. 25 Dixit ergo eis ille : Si peccator est, nescio; unum scio, quia cæcus cum essem, modo video. 26 Dixerunt ergo illi : Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? 27 Respondit eis : Dixi vobis jam, et audistis; quid iterum vultis audire? Numquid et vos vultis discipuli ejus fieri? 28 Maledixerunt ergo ei, et dixerunt : Tu discipulus illius sis; nos autem Moysi discipuli sumus. 29 Nos scimus quia Moysi locutus est Deus; hunc autem nescimus unde sit. 30 Respondit ille homo, et dixit eis : In hoc enim mirabile est quia vos nescitis unde sit, et aperuit meos oculos. 31 Scimus autem quia peccatores Deus non audit; sed si quis Dei cultor est, et voluntatem ejus facit, hunc exaudit. 32 A sæculo non est auditum quia quis aperuit oculos cæci nati. 33 Nisi esset hic a Deo, non poterat facere quidquam. 34 Responderunt, et dixerunt ei : In peccatis natus es totus, et tu doces nos? Et ejecerunt eum foras.

Exitus moralis miraculi 1º pro cæco sanato;

35 Audivit Jesus quia ejecerunt eum foras; et cum invenisset eum, dixit ei : Tu credis in Filium Dei? 36 Respondit ille, et dixit : Quis est, Domine, ut credam in eum? 37 Et dixit ei Jesus : Et vidisti eum, et qui

loquitur tecum, ipse est. [38] At ille ait : Credo, Domine. Et procidens adoravit eum.

2° pro pharisæis incredulis.

[39] Et dixit Jesus : In judicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident videant, et qui vident cæci fiant. [40] Et audierunt quidam ex pharisæis, qui cum ipso erant, et dixerunt ei : Numquid et nos cæci sumus? [41] Dixit eis Jesus : Si cæci essetis, non haberetis peccatum; nunc vero dicitis : Quia videmus; peccatum vestrum manet.

Jesus se bonum pastorem esse dicit.

CAP. X. — [1] Amen, amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro. [2] Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium. [3] Huic ostiarius aperit, et oves vocem ejus audiunt, et proprias oves vocat nominatim, et educit eas. [4] Et cum proprias oves emiserit, ante eas vadit; et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus. [5] Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum. [6] Hoc proverbium dixit eis Jesus; illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis.

[7] Dixit ergo eis iterum Jesus : Amen, amen dico vobis, quia ego sum ostium ovium. [8] Omnes quotquot venerunt, fures sunt et latrones, et non audierunt eos oves. [9] Ego sum ostium. Per me si quis introierit, salvabitur; et ingredietur, et egredietur, et pascua inveniet. [10] Fur non venit nisi ut furetur, et mactet, et perdat. Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant. [11] Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. [12] Mercenarius autem, et qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit; et lupus rapit, et dispergit oves. [13] Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non pertinet ad eum de ovibus. [14] Ego sum pastor bonus, et cognosco meas, et cognoscunt me meæ. [15] Sicut novit me Pater et ego agnosco Patrem, et animam meam pono pro ovibus meis. [16] Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili; et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile, et unus pastor. [17] Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. [18] Nemo tollit eam a me; sed ego pono eam a meipso, et potestatem habeo ponendi eam, et potestatem habeo iterum sumendi eam : hoc mandatum accepi a Patre meo.

Nova dissensio de Jesu.

[19] Dissensio iterum facta est inter Judæos propter sermones hos. [20] Dicebant autem multi ex ipsis : Dæmonium habet, et insanit; quid eum auditis? [21] Alii dicebant : Hæc verba non sunt dæmonium habentis; numquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire?

§ III. — *Jesus iterum in Jerusalem, occasione Encæniorum.*

Christus consubstantialis Patri.

[22] Facta sunt autem Encænia in Jerosolymis; et hiems erat. [23] Et ambulabat Jesus in templo, in porticu Salomonis. [24] Circumdederunt ergo eum Judæi, et dicebant ei : Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palam. [25] Respondit eis Jesus : Loquor vobis, et non creditis. Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me. [26] Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis. [27] Oves meæ vocem meam audiunt; et ego cognosco eas, et sequuntur me. [28] Et ego vitam æternam do eis, et non peribunt in æternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea. [29] Pater meus, quod dedit mihi, majus omnibus est; et nemo potest rapere de manu Patris mei. [30] Ego et Pater unum sumus.

[31] Sustulerunt ergo lapides Judæi, ut lapidarent eum. [32] Respondit eis Jesus : Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo; propter quod eorum opus me lapidatis? [33] Responderunt ei Judæi : De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, et quia tu, homo cum sis, facis teipsum

---

11] Is. XL, 11. Ez. XXXIV, 23 et XXXVII, 24. — 15] Matth. XI, 27. Luc. X, 22. — 17] Is. LIII, 7. — 22] I Mach. IV, 56, 59.

Deum. [34] Respondit eis Jesus : Nonne scriptum est in lege vestra, quia Ego dixi : Dii estis? [35] Si illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi Scriptura, [36] quem Pater sanctificavit et misit in mundum, vos dicitis : Quia blasphemas, quia dixi : Filius Dei sum? [37] Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. [38] Si autem facio, et si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis et credatis quia Pater in me est, et ego in Patre.

Jesus secedit in Peræam.

[39] Quærebant ergo eum apprehendere; et exivit de manibus eorum. [40] Et abiit iterum trans Jordanem, in eum locum ubi erat Joannes baptizans primum; et mansit illic. [41] Et multi venerunt ad eum, et dicebant : Quia Joannes quidem signum fecit nullum; [42] omnia autem quæcumque dixit Joannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

SECTIO V. — ULTIMÆ CONFLICTUS VICISSITUDINES

§ I. — *Lazarus suscitatus.*

Præambulum.

CAP. XI. — [1] Erat autem quidam languens, Lazarus a Bethania, de castello Mariæ et Marthæ, sororis ejus. [2] Maria autem erat, quæ unxit Dominum unguento, et extersit pedes ejus capillis suis; cujus frater Lazarus infirmabatur. [3] Miserunt ergo sorores ejus ad eum, dicentes : Domine, ecce quem amas infirmatur. [4] Audiens autem Jesus dixit eis : Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam. [5] Diligebat autem Jesus Martham, et sororem ejus Mariam, et Lazarum.

[6] Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus. [7] Deinde post hæc dixit discipulis suis : Eamus in Judæam iterum. [8] Dicunt ei discipuli : Rabbi, nunc quærebant te Judæi lapidare, et iterum vadis illuc? [9] Respondit Jesus : Nonne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt; [10] si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo. [11] Hæc ait, et post hæc dixit eis : Lazarus amicus noster dormit; sed vado ut a somno excitem eum. [12] Dixerunt ergo discipuli ejus : Domine, si dormit, salvus erit. [13] Dixerat autem Jesus de morte ejus; illi autem putaverunt quia de dormitione somni diceret. [14] Tunc ergo Jesus dixit eis manifeste : Lazarus mortuus est; [15] et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi. Sed eamus ad eum. [16] Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos : Eamus et nos, ut moriamur cum eo.

Colloquium Jesu cum Martha et Maria.

[17] Venit itaque Jesus, et invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem. [18] Erat autem Bethania juxta Jerosolymam quasi stadiis quindecim. [19] Multi autem ex Judæis venerant ad Martham et Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo. [20] Martha ergo, ut audivit quia Jesus venit, occurrit illi; Maria autem domi sedebat. [21] Dixit ergo Martha ad Jesum : Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. [22] Sed et nunc scio quia quæcumque poposceris a Deo, dabit tibi Deus. [23] Dicit illi Jesus : Resurget frater tuus. [24] Dicit ei Martha : Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die. [25] Dixit ei Jesus : Ego sum resurrectio et vita : qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet; [26] et omnis qui vivit et credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc? [27] Ait illi : Utique, Domine; ego credidi quia tu es Christus, Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti.

[28] Et cum hæc dixisset, abiit, et vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens : Magister adest, et vocat te. [29] Illa, ut audivit, surgit cito, et

---

34] Ps. LXXXI, 6. — 2] Matth. XXVI, 7. Luc. VII, 37. Inf. XII, 3. — 24] Luc. XIV, 14. Sup. V, 29. — 25] Sup. VI, 40.

venit ad eum. 30 Nondum enim venerat Jesus in castellum; sed erat adhuc
in illo loco ubi occurrerat ei Martha. 31 Judæi ergo qui erant cum ea in
domo, et consolabantur eam, cum vidissent Mariam quia cito surrexit et
exiit, secuti sunt eam, dicentes : Quia vadit ad monumentum, ut ploret
ibi. 32 Maria ergo, cum venisset ubi erat Jesus, videns eum, cecidit ad
pedes ejus, et dicit ei : Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater
meus.

Lazari resurrectio.

33 Jesus ergo, ut vidit eam plorantem, et Judæos, qui venerant cum
ea, plorantes, infremuit spiritu, et turbavit seipsum, 34 et dixit : Ubi
posuistis eum? Dicunt ei : Domine, veni, et vide. 35 Et lacrymatus est
Jesus. 36 Dixerunt ergo Judæi : Ecce quomodo amabat eum. 37 Quidam
autem ex ipsis dixerunt : Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati,
facere ut hic non moreretur? 38 Jesus ergo rursum fremens in semet-
ipso, venit ad monumentum; erat autem spelunca, et lapis superpositus
erat ei. 39 Ait Jesus : Tollite lapidem. Dicit ei Martha, soror ejus qui
mortuus fuerat : Domine, jam fœtet, quatriduanus est enim. 40 Dicit ei
Jesus : Nonne dixi tibi quoniam si credideris, videbis gloriam Dei?
41 Tulerunt ergo lapidem; Jesus autem, elevatis sursum oculis, dixit :
Pater, gratias ago tibi quoniam audisti me. 42 Ego autem sciebam quia
semper me audis; sed propter populum qui circumstat, dixi, ut credant
quia tu me misisti. 43 Hæc cum dixisset, voce magna clamavit : Lazare,
veni foras. 44 Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes et ma-
nus institis, et facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Jesus : Solvite
eum, et sinite abire.

Duplex effectus miraculi. 1º Summum fit odium Judæorum.

45 Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Mariam et Martham, et vide-
rant quæ fecit Jesus, crediderunt in eum. 46 Quidam autem ex ipsis abie-
runt ad pharisæos, et dixerunt eis quæ fecit Jesus. 47 Collegerunt ergo
pontifices et pharisæi concilium, et dicebant : Quid facimus, quia hic
homo multa signa facit? 48 Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum;
et venient Romani, et tollent nostrum locum et gentem. 49 Unus autem
ex ipsis, Caiphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dixit eis : Vos
nescitis quidquam, 50 nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur
homo pro populo, et non tota gens pereat. 51 Hoc autem a semetipso non
dixit; sed cum esset pontifex anni illius, prophetavit quod Jesus mori-
turus erat pro gente; 52 et non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui
erant dispersi, congregaret in unum. 53 Ab illo ergo die cogitaverunt ut
interficerent eum.

2º Secessio Jesu in Ephrem.

54 Jesus ergo jam non in palam ambulabat apud Judæos, sed abiit in
regionem juxta desertum, in civitatem quæ dicitur Ephrem, et ibi mora-
batur cum discipulis suis. 55 Proximum autem erat Pascha Judæorum, et
ascenderunt multi Jerosolymam de regione ante Pascha, ut sanctificarent
seipsos. 56 Quærebant ergo Jesum, et colloquebantur ad invicem, in tem-
plo stantes : Quid putatis, quia non venit ad diem festum? Dederant
autem pontifices et pharisæi mandatum, ut si quis cognoverit ubi sit,
indicet, ut apprehendant eum.

§ II. — *Finem accipit ministerium publicum Christi.*

Cœna in Bethania.

CAP. XII. — 1 Jesus ergo, ante sex dies Paschæ, venit Bethaniam, ubi
Lazarus fuerat mortuus, quem suscitavit Jesus. 2 Fecerunt autem ei
cœnam ibi; et Martha ministrabat, Lazarus vero unus erat ex discum-
bentibus cum eo. 3 Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistici, pre-
tiosi, et unxit pedes Jesu, et extersit pedes ejus capillis suis; et domus
impleta est ex odore unguenti. 4 Dixit ergo unus ex discipulis ejus, Judas
Iscariotes, qui erat eum traditurus : 5 Quare hoc unguentum non venit

37] Sup. IX, 6. — 49] Inf. XVIII, 14. — 1] Matth. XXVI, 6. Marc. XIV, 3.

trecentis denariis, et datum est egenis? 6 Dixit autem hoc, non quia de
egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, et loculos habens, ea quæ
mittebantur portabat. 7 Dixit ergo Jesus : Sinite illam, ut in diem sepul-
turæ meæ servet illud. 8 Pauperes enim semper habetis vobiscum ; me
autem non semper habetis. 9 Cognovit ergo turba multa ex Judæis quia
illic est; et venerunt, non propter Jesum tantum, sed ut Lazarum vide-
rent, quem suscitavit a mortuis. 10 Cogitaverunt autem principes sacer-
dotum ut et Lazarum interficerent, 11 quia multi propter illum abibant ex
Judæis, et credebant in Jesum.

Triumphalis ingressus in Jerusalem.

12 In crastinum autem, turba multa, quæ venerat ad diem festum, cum
audissent quia venit Jesus Jerosolymam, 13 acceperunt ramos palmarum,
et processerunt obviam ei, et clamabant : Hosanna! Benedictus qui venit
in nomine Domini, rex Israel ! 14 Et invenit Jesus asellum, et sedit super
eum, sicut scriptum est : 15 Noli timere, filia Sion ; ecce rex tuus venit
sedens super pullum asinæ. 16 Hæc non cognoverunt discipuli ejus pri-
mum; sed quando glorificatus est Jesus, tunc recordati sunt quia hæc
erant scripta de eo, et hæc fecerunt ei. 17 Testimonium ergo perhibebat
turba, quæ erat cum eo quando Lazarum vocavit de monumento, et
suscitavit eum a mortuis. 18 Propterea et obviam venit ei turba, quia
audierunt eum fecisse hoc signum. 19 Pharisæi ergo dixerunt ad semet-
ipsos : Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus post eum abiit.

Ultimi eventus in templo. 1° Gentiles apud Jesum.

20 Erant autem quidam gentiles, ex his qui ascenderant ut adorarent
in die festo. 21 Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat a Bethsaida
Galilææ, et rogabant eum, dicentes : Domine, volumus Jesum videre.
22 Venit Philippus, et dicit Andreæ; Andreas rursum et Philippus dixe-
runt Jesu.

2° Christus per crucem glorificandus.

23 Jesus autem respondit eis, dicens : Venit hora ut clarificetur Filius
hominis. 24 Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in ter-
ram mortuum fuerit, 25 ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit,
multum fructum affert. Qui amat animam suam, perdet eam; et qui odit
animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. 26 Si quis
mihi ministrat, me sequatur; et ubi sum ego, illic et minister meus erit.
Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus. 27 Nunc anima
mea turbata est. Et quid dicam? Pater, salvifica me ex hac hora. Sed
propterea veni in horam hanc. 28 Pater, clarifica nomen tuum.

Venit ergo vox de cælo : Et clarificavi, et iterum clarificabo. 29 Turba
ergo quæ stabat et audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alii dice-
bant : Angelus ei locutus est. 30 Respondit Jesus, et dixit : Non propter
me hæc vox venit, sed propter vos. 31 Nunc judicium est mundi; nunc
princeps hujus mundi ejicietur foras. 32 Et ego si exaltatus fuero a terra,
omnia traham ad meipsum. 33 Hoc autem dicebat, significans qua morte
esset moriturus. 34 Respondit ei turba: Nos audivimus ex lege, quia
Christus manet in æternum; et quomodo tu dicis : Oportet exaltari Filium
hominis? Quis est iste Filius hominis? 35 Dixit ergo eis Jesus : Adhuc
modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, ut non vos
tenebræ comprehendant; et qui ambulat in tenebris nescit quo vadat.
36 Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis. Hæc locutus est
Jesus; et abiit, et abscondit se ab eis.

3° Incredulitas Judæorum prædicitur.

37 Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum,
38 ut sermo Isaiæ prophetæ impleretur, quem dixit : Domine, quis credi-
dit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est? 39 Propterea
non poterant credere, quia iterum dixit Isaias : 40 Excæcavit oculos
eorum, et induravit cor eorum, ut non videant oculis, et non intelligant

14] Zach. IX, 9. Matth. XXI, 7. Marc. XI, 7. Luc. XIX, 35. — 25] Matth. X, 39 et XVI, 25. Marc. VIII, 35. Luc. IX, 24 et XVII, 33. — 34] Ps. CIX, 4 et CXVI, 2. Is. XL, 8. Ez. XXXVII, 25. — 38] Is. LIII, 1. Rom. X, 16. — 40] Is. VI, 9. Matth. XIII, 14. Marc. IV, 12. Luc. VIII, 10. Act. XXVIII, 26. Rom. XI, 8.

corde, et convertantur, et sanem eos. 41 Hæc dixit Isaias, quando vidit
gloriam ejus, et locutus est de eo. 42 Verumtamen et ex principibus multi
crediderunt in eum; sed propter pharisæos non confitebantur, ut e synagoga non ejicerentur. 43 Dilexerunt enim gloriam hominum magis quam
gloriam Dei.

4° Conclusio sermonum Christi ad populum.

44 Jesus autem clamavit, et dixit : Qui credit in me, non credit in me,
sed in eum qui misit me. 45 Et qui videt me, videt eum qui misit me.
46 Ego lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me in tenebris non
maneat. 47 Et si quis audierit verba mea, et non custodierit, ego non
judico eum; non enim veni ut judicem mundum, sed ut salvificem mundum. 48 Qui spernit me, et non accipit verba mea, habet qui judicet
eum. Sermo quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die.
49 Quia ego ex meipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse
mihi mandatum dedit quid dicam, et quid loquar. 50 Et scio quia mandatum ejus vita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater,
sic loquor.

PARS POSTERIOR

HISTORIA DOMINI JESU, MISSIONEM ET DIVINITATEM SUAM PER PASSIONEM, MORTEM AC RESURRECTIONEM TESTIFICANTIS

SECTIO I. — JESUS SUI REVELATIONEM PERFICIT ERGA DISCIPULOS IN ULTIMARUM HORARUM INTIMA FAMILIARITATE

§ I. — *Cœna paschalis.*

Lotio pedum.

CAP. XIII. — 1 Ante diem festum Paschæ, sciens Jesus quia venit
hora ejus ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui
erant in mundo, in finem dilexit eos. 2 Et cœna facta, cum diabolus jam
misisset in cor ut traderet eum Judas Simonis Iscariotæ, 3 sciens quia
omnia dedit ei Pater in manus, et quia a Deo exivit, et ad Deum vadit,
4 surgit a cœna, et ponit vestimenta sua, et cum accepisset linteum,
præcinxit se. 5 Deinde mittit aquam in pelvim, et cœpit lavare pedes
discipulorum, et extergere linteo quo erat præcinctus. 6 Venit ergo ad
Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus : Domine, tu mihi lavas pedes ?
7 Respondit Jesus, et dixit ei : Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea. 8 Dicit ei Petrus : Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Jesus : Si non lavero te, non habebis partem mecum. 9 Dicit
ei Simon Petrus : Domine, non tantum pedes meos, sed et manus, et
caput. 10 Dicit ei Jesus : Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet,
sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes. 11 Sciebat
enim quisnam esset qui traderet eum; propterea dixit : Non estis mundi
omnes.

Hujusce actus explicatio.

12 Postquam ergo lavit pedes eorum, et accepit vestimenta sua, cum
recubuisset iterum, dixit eis : Scitis quid fecerim vobis ? 13 Vos vocatis
me : Magister, et Domine; et bene dicitis, sum etenim. 14 Si ergo ego lavi
pedes vestros, Dominus et Magister, et vos debetis alter alterius lavare
pedes. 15 Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis,
ita et vos faciatis. 16 Amen, amen dico vobis, non est servus major domino suo; neque apostolus major est eo qui misit illum. 17 Si hæc scitis,
beati eritis si feceritis ea. 18 Non de omnibus vobis dico; ego scio quos
elegerim; sed ut adimpleatur Scriptura : Qui manducat mecum panem,

48] Marc. XVI, 16. — 1] Matth. XXVI, 2. Marc. XIV, 1. Luc. XXII, 1. — 16] Matth. X, 24. Luc. VI, 40. Inf. XV, 20. — 18] Ps. XL, 10.

levabit contra me calcaneum suum. [19] Amodo dico vobis, priusquam fiat,
ut cum factum fuerit, credatis quia ego sum. [20] Amen, amen dico vobis,
qui accipit si quem misero, me accipit: qui autem me accipit, accipit
eum qui me misit.

Proditor designatus et dimissus.

[21] Cum hæc dixisset Jesus, turbatus est spiritu, et protestatus est, et
dixit: Amen, amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me. [22] Aspicie-
bant ergo ad invicem discipuli, hæsitantes de quo diceret. [23] Erat ergo
recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Jesu, quem diligebat Jesus.
[24] Innuit ergo huic Simon Petrus, et dixit ei: Quis est de quo dicit?
[25] Itaque cum recubuisset ille supra pectus Jesu, dicit ei: Domine, quis
est? [26] Respondit Jesus: Ille est cui ego intinctum panem porrexero. Et
cum intinxisset panem, dedit Judæ Simonis Iscariotæ. [27] Et post buc-
cellam, introivit in eum Satanas. Et dixit ei Jesus: Quod facis, fac
citius. [28] Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit ei.
[29] Quidam enim putabant, quia loculos habebat Judas, quod dixisset ei
Jesus: Eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festum; aut egenis ut ali-
quid daret. [30] Cum ergo accepisset ille buccellam, exivit continuo. Erat
autem nox.

§ II. — *Sermones in cœnaculo*

Instat glorificatio Jesu.

[31] Cum ergo exisset, dixit Jesus: Nunc clarificatus est Filius hominis,
et Deus clarificatus est in eo. [32] Si Deus clarificatus est in eo, et Deus
clarificabit eum in semetipso; et continuo clarificabit eum.

De dilectione mutua.

[33] Filioli, adhuc modicum vobiscum sum. Quæretis me; et sicut dixi
Judæis: Quo ego vado, vos non potestis venire, et vobis dico modo.
[34] Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem; sicut dilexi vos, ut et
vos diligatis invicem. [35] In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis,
si dilectionem habueritis ad invicem.

Petri negatio prædicta.

[36] Dicit ei Simon Petrus: Domine, quo vadis? Respondit Jesus: Quo
ego vado, non potes me modo sequi; sequeris autem postea. [37] Dicit ei
Petrus: Quare non possum te sequi modo? animam meam pro te ponam.
[38] Respondit ei Jesus: Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico
tibi, non cantabit gallus, donec ter me neges.

Quo vadat Jesus et qua via.

CAP. XIV. — [1] Non turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, et in me
credite. [2] In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Si quo minus dixis-
sem vobis: Quia vado parare vobis locum. [3] Et si abiero, et præparavero
vobis locum, iterum venio, et accipiam vos ad meipsum, ut ubi sum ego,
et vos sitis. [4] Et quo ego vado, scitis, et viam scitis. [5] Dicit ei Thomas:
Domine, nescimus quo vadis; et quomodo possumus viam scire? [6] Dicit
ei Jesus: Ego sum via, et veritas, et vita. Nemo venit ad Patrem, nisi
per me.

Jesus in Patre videndus.

[7] Si cognovissetis me, et Patrem meum utique cognovissetis; et amodo
cognoscetis eum, et vidistis eum. [8] Dicit ei Philippus: Domine, ostende
nobis Patrem, et sufficit nobis. [9] Dicit ei Jesus: Tanto tempore vobiscum
sum, et non cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt et Patrem.
Quomodo tu dicis: Ostende nobis Patrem? [10] Non creditis quia ego in
Patre, et Pater in me est? Verba quæ ego loquor vobis, a meipso non
loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera. [11] Non creditis quia
ego in Patre, et Pater in me est?

Triplex consolatio pro discipulis: 1º eorum preces exaudiendæ;

[12] Alioquin propter opera ipsa credite. Amen, amen dico vobis, qui
credit in me, opera quæ ego facio et ipse faciet, et majora horum faciet,
quia ego ad Patrem vado. [13] Et quodcumque petieritis Patrem in nomine
meo, hoc faciam, ut glorificetur Pater in Filio. [14] Si quid petieritis me
in nomine meo, hoc faciam.

20] Matth. X, 40. Luc. X, 16. — 21] Matth. XXVI, 21. Marc. XIV, 18. Luc. XXII, 21. — 33] Sup. VII, 34. — 34] Lev. XIX, 18. Matth. XXII, 39. Inf. XV, 12. — 37] Matth. XXVI, 35. Marc. XIV, 29. Luc. XXII, 33. — 13] Matth. VII, 7 et XXI, 22. Marc. XI, 24. Inf. XVI, 23.

2° Paraclitus mittendus;

15 Si diligitis me, mandata mea servate. 16 Et ego rogabo Patrem, et
alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, 17 Spiri-
tum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum,
nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, et in
vobis erit.

3° Christus discipulos revisurus.

18 Non relinquam vos orphanos; veniam ad vos. 19 Adhuc modicum,
et mundus me jam non videt. Vos autem videtis me, quia ego vivo, et
vos vivetis. 20 In illo die vos cognoscetis quia ego sum in Patre meo, et
vos in me, et ego in vobis. 21 Qui habet mandata mea, et servat ea, ille
est qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur a Patre meo; et ego
diligam eum, et manifestabo ei meipsum. 22 Dicit ei Judas, non ille
Iscariotes : Domine, quid factum est, quia manifestaturus es nobis
teipsum, et non mundo? 23 Respondit Jesus, et dixit ei : Si quis diligit
me, sermonem meum servabit; et Pater meus diliget eum, et ad eum
veniemus, et mansionem apud eum faciemus. 24 Qui non diligit me, ser-
mones meos non servat. Et sermonem quem audistis, non est meus, sed
ejus qui misit me, Patris.

Pax in Spiritu sancto.

25 Hæc locutus sum vobis, apud vos manens. 26 Paraclitus autem Spiri-
tus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia,
et suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis. 27 Pacem relinquo
vobis, pacem meam do vobis; non quomodo mundus dat, ego do vobis.
Non turbetur cor vestrum, neque formidet. 28 Audistis quia ego dixi
vobis : Vado, et venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique quia
vado ad Patrem, quia Pater major me est. 29 Et nunc dixi vobis prius-
quam fiat, ut cum factum fuerit, credatis. 30 Jam non multa loquar
vobiscum. Venit enim princeps mundi hujus, et in me non habet quid-
quam; 31 sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, et sicut manda-
tum dedit mihi Pater, sic facio. Surgite, eamus hinc.

§ III. — *Sermones in via ad hortum.*

Vitis et palmites.

CAP. XV. — 1 Ego sum vitis vera, et Pater meus agricola est. 2 Omnem
palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum; et omnem qui fert
fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. 3 Jam vos mundi estis
propter sermonem quem locutus sum vobis. 4 Manete in me, et ego in
vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit
in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis. 5 Ego sum vitis, vos palmites;
qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum; quia sine me
nihil potestis facere. 6 Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut
palmes, et arescet, et colligent eum, et in ignem mittent, et ardet. 7 Si
manseritis in me, et verba mea in vobis manserint, quodcumque volueri-
tis petetis, et fiet vobis. 8 In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum
plurimum afferatis, et efficiamini mei discipuli. 9 Sicut dilexit me Pater,
et ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. 10 Si præcepta mea serva-
veritis, manebitis in dilectione mea, sicut et ego Patris mei præcepta
servavi, et maneo in ejus dilectione. 11 Hæc locutus sum vobis, ut
gaudium meum in vobis sit, et gaudium vestrum impleatur.

Iterum de mutua dilectione.

12 Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.
13 Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro
amicis suis. 14 Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.
15 Jam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus
ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi a Patre
meo, nota feci vobis. 16 Non vos me elegistis; sed ego elegi vos, et
posui vos ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat; ut

---

31] Act. II, 23. — 3] Sup. XIII, 10. — 12] Sup. XIII, 34. Eph. V, 2. I Thess. IV, 9. — 16] Matth. XXVIII, 19.

quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis. 17 Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.

Mundi increduli odium in discipulos.

18 Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. 19 Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret; quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. 20 Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis : Non est servus major domino suo. Si me persecuti sunt, et vos persequentur; si sermonem meum servaverunt, et vestrum servabunt. 21 Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum, quia nesciunt eum qui misit me. 22 Si non venissem, et locutus fuissem eis, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo. 23 Qui me odit, et Patrem meum odit. 24 Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent; nunc autem et viderunt, et oderunt et me, et Patrem meum. 25 Sed ut adimpleatur sermo qui in lege eorum scriptus est : Quia odio habuerunt me gratis. 26 Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. 27 Et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.

Persecutiones futuræ.

CAP. XVI. — 1 Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. 2 Absque synagogis facient vos; sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. 3 Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me. 4 Sed hæc locutus sum vobis, ut cum venerit hora eorum, reminiscamini quia ego dixi vobis.

Quid veniens Paraclitus aget 1° contra mundum.

5 Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram. Et nunc vado ad eum qui misit me; et nemo ex vobis interrogat me : Quo vadis? 6 Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. 7 Sed ego veritatem dico vobis : expedit vobis ut ego vadam; si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos. 8 Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, et de justitia, et de judicio. 9 De peccato quidem, quia non crediderunt in me; 10 de justitia vero, quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me; 11 de judicio autem, quia princeps hujus mundi jam judicatus est.

2° erga discipulos.

12 Adhuc multa habeo vobis dicere; sed non potestis portare modo. 13 Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur a semetipso; sed quæcumque audiet loquetur, et quæ ventura sunt annuntiabit vobis. 14 Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis. 15 Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt. Propterea dixi : Quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis.

Tristitia præsens in gaudium flet.

16 Modicum, et jam non videbitis me; et iterum modicum, et videbitis me, quia vado ad Patrem. 17 Dixerunt ergo ex discipulis ejus ad invicem : Quid est hoc quod dicit nobis : Modicum, et non videbitis me; et iterum modicum, et videbitis me; et : Quia vado ad Patrem? 18 Dicebant ergo : Quid est hoc quod dicit : Modicum? nescimus quid loquitur. 19 Cognovit autem Jesus quia volebant eum interrogare, et dixit eis : De hoc quæritis inter vos, quia dixi : Modicum, et non videbitis me; et iterum modicum, et videbitis me. 20 Amen, amen dico vobis, quia plorabitis, et flebitis vos, mundus autem gaudebit; vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. 21 Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus; cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. 22 Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis; iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. 23 Et in illo die me non rogabitis quidquam. Amen, amen dico vobis, si quid

---

17] I Joan. III, 11 et IV, 7. — 20] Sup. XIII, 16. Matth. X, 24 et XXIV, 9. — 25] Ps. XXIV, 19. — 26] Luc. XXIV, 49. — 23] Matth. VII, 7 et XXI, 22. Marc. XI, 24. Luc. XI, 9. Sup. XIV, 13. Jac. I, 5.

petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. 24 Usque modo non petistis quidquam in nomine meo. Petite, et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum.

Colloquii recapitulatio et conclusio.

25 Hæc in proverbiis locutus sum vobis. Venit hora cum jam non in proverbiis loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis. 26 In illo die in nomine meo petetis ; et non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis ; 27 ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, et credidistis quia ego a Deo exivi. 28 Exivi a Patre, et veni in mundum ; iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem. 29 Dicunt ei discipuli ejus : Ecce nunc palam loqueris, et proverbium nullum dicis. 30 Nunc scimus quia scis omnia, et non opus est tibi ut quis te interroget ; in hoc credimus quia a Deo existi. 31 Respondit eis Jesus : Modo creditis ? 32 Ecce venit hora, et jam venit, ut dispergamini unusquisque in propria, et me solum relinquatis ; et non sum solus, quia Pater mecum est. 33 Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis ; sed confidite, ego vici mundum.

§ IV. — *Christi oratio sacerdotalis.*

Jesus Patrem rogat pro seipso.

CAP. XVII. — 1 Hæc locutus est Jesus, et sublevatis oculis in cælum, dixit : Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te ; 2 sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. 3 Hæc est autem vita æterna : ut cognoscant te, solum Deum verum, et quem misisti, Jesum Christum. 4 Ego te clarificavi super terram ; opus consummavi, quod dedisti mihi ut faciam. 5 Et nunc clarifica me tu, Pater, apud temetipsum, claritate quam habui, priusquam mundus esset, apud te.

Orat pro apostolis.

6 Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, et mihi eos dedisti ; et sermonem tuum servaverunt. 7 Nunc cognoverunt quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt ; 8 quia verba quæ dedisti mihi, dedi eis, et ipsi acceperunt, et cognoverunt vere quia a te exivi, et crediderunt quia tu me misisti. 9 Ego pro eis rogo. Non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt. 10 Et mea omnia tua sunt, et tua mea sunt ; et clarificatus sum in eis. 11 Et jam non sum in mundo, et hi in mundo sunt, et ego ad te venio. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut et nos. 12 Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodivi, et nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, ut Scriptura impleatur. 13 Nunc autem ad te venio, et hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. 14 Ego dedi eis sermonem tuum, et mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut et ego non sum de mundo. 15 Non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos a malo. 16 De mundo non sunt, sicut et ego non sum de mundo. 17 Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. 18 Sicut tu me misisti in mundum, et ego misi eos in mundum. 19 Et pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint et ipsi sanctificati in veritate.

Orat pro Ecclesia.

20 Non pro eis autem rogo tantum, sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, 21 ut omnes unum sint, sicut tu, Pater, in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint ; ut credat mundus quia tu me misisti. 22 Et ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis ; ut sint unum, sicut et nos unum sumus. 23 Ego in eis, et tu in me, ut sint consummati in unum ; et cognoscat mundus quia tu me misisti, et dilexisti eos, sicut et me dilexisti. 24 Pater, quos dedisti mihi, volo ut ubi sum ego et illi sint mecum, ut videant claritatem meam quam dedisti mihi ; quia dilexisti me ante constitutionem mundi.

32] Matth. XXVI, 31. Marc. XIV, 27. — 2] Matth. XXVIII, 18. — 13] Inf. XVIII, 9. Ps. CVIII, 8.

Conclusio.

25 Pater juste, mundus te non cognovit. Ego autem te cognovi ; et hi
cognoverunt quia tu me misisti. 26 Et notum feci eis nomen tuum, et
notum faciam, ut dilectio qua dilexisti me, in ipsis sit, et ego in ipsis.

SECTIO II. — JESU CHRISTI MORS ET RESURRECTIO

§ I. — *Passio Domini nostri Jesu Christi.*

Jesus sese tradit Judæis.

CAP. XVIII. — 1 Hæc cum dixisset Jesus, egressus est cum discipulis
suis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipse,
et discipuli ejus. 2 Sciebat autem et Judas, qui tradebat eum, locum,
quia frequenter Jesus convenerat illuc cum discipulis suis. 3 Judas ergo
cum accepisset cohortem, et a pontificibus et pharisæis ministros, venit
illuc cum laternis, et facibus, et armis. 4 Jesus itaque sciens omnia quæ
ventura erant super eum, processit, et dixit eis : Quem quæritis?
5 Responderunt ei : Jesum Nazarenum. Dicit eis Jesus : Ego sum. Stabat
autem et Judas, qui tradebat eum, cum ipsis. 6 Ut ergo dixit eis : Ego
sum, abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram. 7 Iterum ergo inter-
rogavit eos : Quem quæritis? Illi autem dixerunt : Jesum Nazarenum.
8 Respondit Jesus : Dixi vobis quia ego sum ; si ergo me quæritis,
sinite hos abire. 9 Ut impleretur sermo, quem dixit : Quia quos dedisti
mihi, non perdidi ex eis quemquam. 10 Simon ergo Petrus habens gla-
dium, eduxit eum, et percussit pontificis servum, et abscidit auriculam
ejus dexteram. Erat autem nomen servo Malchus. 11 Dixit ergo Jesus
Petro : Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi
Pater, non bibam illum?

Sistitur Annæ et Caiphæ. Negatio Petri.

12 Cohors ergo, et tribunus, et ministri Judæorum comprehenderunt
Jesum, et ligaverunt eum ; 13 et adduxerunt eum ad Annam primum :
erat enim socer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius. 14 Erat autem
Caiphas, qui consilium dederat Judæis : Quia expedit unum hominem
mori pro populo. 15 Sequebatur autem Jesum Simon Petrus, et alius
discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici, et introivit cum
Jesu in atrium pontificis. 16 Petrus autem stabat ad ostium foris. Exivit
ergo discipulus alius, qui erat notus pontifici, et dixit ostiariæ, et intro-
duxit Petrum. 17 Dicit ergo Petro ancilla ostiaria : Numquid et tu ex
discipulis es hominis istius? Dicit ille : Non sum. 18 Stabant autem servi
et ministri ad prunas, quia frigus erat, et calefaciebant se ; erat autem
cum eis et Petrus stans, et calefaciens se.

19 Pontifex ergo interrogavit Jesum de discipulis suis, et de doctrina
ejus. 20 Respondit ei Jesus : Ego palam locutus sum mundo ; ego semper
docui in synagoga, et in templo, quo omnes Judæi conveniunt ; et in
occulto locutus sum nihil. 21 Quid me interrogas? interroga eos qui
audierunt quid locutus sim ipsis ; ecce hi sciunt quæ dixerim ego. 22 Hæc
autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Jesu,
dicens : Sic respondes pontifici? 23 Respondit ei Jesus : Si male locutus
sum, testimonium perhibe de malo ; si autem bene, quid me cædis?
24 Et misit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem.

25 Erat autem Simon Petrus stans, et calefaciens se. Dixerunt ergo ei :
Numquid et tu ex discipulis ejus es? Negavit ille, et dixit : Non sum.
26 Dicit ei unus ex servis pontificis, cognatus ejus cujus abscidit Petrus
auriculam : Nonne ego te vidi in horto cum illo? 27 Iterum ergo
negavit Petrus ; et statim gallus cantavit.

1] II Reg. XV, 23. Matth. XXVI, 36. Marc. XIV, 32. Luc. XXII, 39. — 3] Matth. XXVI, 47. Marc. XIV, 43. Luc. XXII, 47. — 9] Sup. XVII, 12. — 13] Luc. III, 2. — 14] Sup. XI, 49. — 16] Matth. XXVI, 58. Marc. XIV, 54. Luc. XXII, 55. — 24] Matth. XXVI, 57. Marc. XIV, 53. Luc. XXII, 54. — 25] Matth. XXVI, 69. Marc. XIV, 67. Luc. XXII, 56.

Christus traditur Pilato.

28 Adducunt ergo Jesum a Caipha in prætorium. Erat autem mane; et ipsi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent pascha. 29 Exivit ergo Pilatus ad eos foras, et dixit : Quam accusationem affertis adversus hominem hunc? 30 Responderunt, et dixerunt ei : Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. 31 Dixit ergo eis Pilatus : Accipite eum vos, et secundum legem vestram judicate eum. Dixerunt ergo ei Judæi : Nobis non licet interficere quemquam. 32 Ut sermo Jesu impleretur, quem dixit, significans qua morte esset moriturus.

Prima interrogatio apud Pilatum.

33 Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus, et vocavit Jesum, et dixit ei : Tu es rex Judæorum? 34 Respondit Jesus : A temetipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me? 35 Respondit Pilatus : Numquid ego Judæus sum? Gens tua et pontifices tradiderunt te mihi; quid fecisti? 36 Respondit Jesus : Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent ut non traderer Judæis; nunc autem regnum meum non est hinc. 37 Dixit itaque ei Pilatus : Ergo rex es tu? Respondit Jesus : Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati; omnis qui est ex veritate, audit vocem meam. 38 Dicit ei Pilatus : Quid est veritas?

Jesus et Barabbas.

Et cum hoc dixisset, iterum exivit ad Judæos, et dicit eis : Ego nullam invenio in eo causam. 39 Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in Pascha; vultis ergo dimittam vobis regem Judæorum? 40 Clamaverunt ergo rursum omnes, dicentes : Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

Flagellatio; spinea corona.

CAP. XIX. — 1 Tunc ergo apprehendit Pilatus Jesum, et flagellavit. 2 Et milites, plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti ejus, et veste purpurea circumdederunt eum. 3 Et veniebant ad eum, et dicebant : Ave, rex Judæorum; et dabant ei alapas.

Ecce homo.

4 Exivit ergo iterum Pilatus foras, et dicit eis : Ecce adduco vobis eum foras, ut cognoscatis quia nullam invenio in eo causam. 5 Exivit ergo Jesus portans coronam spineam, et purpureum vestimentum. Et dicit eis : Ecce homo. 6 Cum ergo vidissent eum pontifices et ministri, clamabant, dicentes : Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus : Accipite eum vos, et crucifigite; ego enim non invenio in eo causam. 7 Responderunt ei Judæi: Nos legem habemus, et secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit. 8 Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit.

Secunda interrogatio in prætorio.

9 Et ingressus est prætorium iterum, et dixit ad Jesum : Unde es tu? Jesus autem responsum non dedit ei. 10 Dicit ergo ei Pilatus : Mihi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, et potestatem habeo dimittere te? 11 Respondit Jesus : Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.

Jesus damnatur et crucifigitur.

12 Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Judæi autem clamabant, dicentes : Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris; omnis enim qui se regem facit, contradicit Cæsari. 13 Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit foras Jesum, et sedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithostrotos, hebraice autem Gabbatha. 14 Erat autem parasceve Paschæ, hora quasi sexta. Et dicit Judæis : Ecce rex vester. 15 Illi autem clamabant : Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus : Regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices : Non habemus regem nisi Cæsarem. 16 Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Susceperunt autem

---

28] Matth. XXVII, 2. Marc. XV. 1. Luc. XXIII, 1. Act. X, 28 et XI, 3. — 32] Matth. XX, 19. — 33] Matth. XXVII, 11. Marc. XV, 2. Luc. XXIII, 3. — 39] Matth. XXVII, 15. Marc. XV, 6. Luc. XXIII, 17. — 1] Matth. XXVII, 26. Marc. XV, 16.

Jesum, et eduxerunt. [17] Et bajulans sibi crucem, exivit in eum qui dicitur Calvariæ locum, hebraice autem Golgotha, [18] ubi crucifixerunt eum, et cum eo alios duos, hinc et hinc, medium autem Jesum.

Titulus crucis.

[19] Scripsit autem et titulum Pilatus, et posuit super crucem. Erat autem scriptum : Jesus Nazarenus, rex Judæorum. [20] Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt, quia prope civitatem erat locus ubi crucifixus est Jesus; et erat scriptum hebraice, græce, et latine. [21] Dicebant ergo Pilato pontifices Judæorum : Noli scribere : Rex Judæorum, sed quia ipse dixit: Rex sum Judæorum. [22] Respondit Pilatus : Quod scripsi, scripsi.

Partitio vestium.

[23] Milites ergo cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta ejus, et fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem, et tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. [24] Dixerunt ergo ad invicem : Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cujus sit. Ut Scriptura impleretur, dicens : Partiti sunt vestimenta mea sibi, et in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt.

Maria Joanni commendatur.

[25] Stabant autem juxta crucem Jesu mater ejus, et soror matris ejus, Maria Cleophæ, et Maria Magdalene. [26] Cum vidisset ergo Jesus matrem, et discipulum stantem, quem diligebat, dicit matri suæ : Mulier, ecce filius tuus. [27] Deinde dicit discipulo : Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.

Mors Jesu.

[28] Postea sciens Jesus quia omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit : Sitio. [29] Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori ejus. [30] Cum ergo accepisset Jesus acetum, dixit : Consummatum est. Et inclinato capite, tradidit spiritum.

Lateris transfixio.

[31] Judæi ergo, quoniam parasceve erat, ut non remanerent in cruce corpora sabbato, erat enim magnus dies ille sabbati, rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura, et tollerentur. [32] Venerunt ergo milites, et primi quidem fregerunt crura, et alterius qui crucifixus est cum eo. [33] Ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura, [34] sed unus militum lancea latus ejus aperuit, et continuo exivit sanguis et aqua. [35] Et qui vidit testimonium perhibuit, et verum est testimonium ejus. Et ille scit quia vera dicit; ut et vos credatis. [36] Facta sunt enim hæc ut Scriptura impleretur : Os non comminuetis ex eo. [37] Et iterum alia Scriptura dicit : Videbunt in quem transfixerunt.

Depositio e cruce et sepultura.

[38] Post hæc autem rogavit Pilatum Joseph ab Arimathæa, eo quod esset discipulus Jesu, occultus autem propter metum Judæorum, ut tolleret corpus Jesu. Et permisit Pilatus. Venit ergo, et tulit corpus Jesu. [39] Venit autem et Nicodemus, qui venerat ad Jesum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ et aloes, quasi libras centum. [40] Acceperunt ergo corpus Jesu, et ligaverunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Judæis sepelire. [41] Erat autem in loco, ubi crucifixus est, hortus; et in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus erat. [42] Ibi ergo propter parasceven Judæorum, quia juxta erat monumentum, posuerunt Jesum.

§ II. — *Christi resurrectio et apparitiones.*

Magdalena, Petrus et Joannes ad sepulcrum.

CAP. XX. — [1] Una autem sabbati, Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum; et vidit lapidem sublatum a monumento. [2] Cucurrit ergo, et venit ad Simonem Petrum, et ad alium discipulum quem amabat Jesus, et dicit illis : Tulerunt Dominum de mo-

17] Matth. XXVII, 33. Marc. XV, 22. Luc. XXIII, 33. — 23] Matth. XXVII, 35. Marc. XV, 24. Luc. XXIII, 34. — 24] Ps. XXI, 19. — 28] Ps. LXVIII, 22. — 36] Ex. XII, 46. Num. IX, 12. — 37] Zach. XII, 10. — 38] Matth. XXVII, 57. Marc. XV, 43. Luc. XXIII, 50. — 39] Sup. III, 2. — 1] Matth. XXVIII, 1. Marc. XVI, 1. Luc. XXIV, 1.

numento, et nescimus ubi posuerunt eum. 3 Exiit ergo Petrus et ille alius
discipulus, et venerunt ad monumentum. 4 Currebant autem duo simul.
et ille alius discipulus præcucurrit citius Petro, et venit primus ad monu-
mentum. 5 Et cum se inclinasset, vidit posita linteamina; non tamen in-
troivit. 6 Venit ergo Simon Petrus sequens eum, et introivit in monumen-
tum, et vidit linteamina posita, 7 et sudarium, quod fuerat super caput
ejus, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum
locum. 8 Tunc ergo introivit et ille discipulus, qui venerat primus ad mo-
numentum; et vidit, et credidit. 9 Nondum enim sciebant Scripturam,
quia oportebat eum a mortuis resurgere. 10 Abierunt ergo iterum discipuli
ad semetipsos.

Jesus apparet Magdalenæ.

11 Maria autem stabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret,
inclinavit se, et prospexit in monumentum; 12 et vidit duos angelos in
albis, sedentes, unum ad caput, et unum ad pedes, ubi positum fuerat
corpus Jesu. 13 Dicunt ei illi : Mulier, quid ploras? Dicit eis : Quia tule-
runt Dominum meum, et nescio ubi posuerunt eum. 14 Hæc cum dixis-
set, conversa est retrorsum, et vidit Jesum stantem; et non sciebat quia
Jesus est. 15 Dicit ei Jesus : Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa
existimans quia hortulanus esset, dicit ei : Domine, si tu sustulisti eum,
dicito mihi ubi posuisti eum; et ego eum tollam. 16 Dicit ei Jesus : Ma-
ria. Conversa illa, dicit ei : Rabboni (quod dicitur Magister). 17 Dicit ei
Jesus : Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum. Vade
autem ad fratres meos, et dic eis : Ascendo ad Patrem meum et Patrem
vestrum, Deum meum et Deum vestrum. 18 Venit Maria Magdalene an-
nuntians discipulis : Quia vidi Dominum, et hæc dixit mihi.

Apparet apostolis, absente Thoma.

19 Cum ergo sero esset die illo, una sabbatorum, et fores essent clausæ
ubi erant discipuli congregati, propter metum Judæorum, venit Jesus,
et stetit in medio, et dixit eis : Pax vobis. 20 Et cum hoc dixisset, osten-
dit eis manus et latus. Gavisi sunt ergo discipuli, viso Domino. 21 Dixit
ergo eis iterum : Pax vobis. Sicut misit me Pater, et ego mitto vos.
22 Hæc cum dixisset, insufflavit, et dixit eis : Accipite Spiritum sanctum :
23 quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis,
retenta sunt. 24 Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus,
non erat cum eis quando venit Jesus. 25 Dixerunt ergo ei alii discipuli :
Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis : Nisi videro in manibus ejus
fixuram clavorum, et mittam digitum meum in locum clavorum, et mit-
tam manum meam in latus ejus, non credam.

Apparet iisdem, præsente Thoma.

26 Et post dies octo, iterum erant discipuli ejus intus, et Thomas cum
eis. Venit Jesus, januis clausis, et stetit in medio, et dixit : Pax vobis.
27 Deinde dicit Thomæ : Infer digitum tuum huc, et vide manus meas :
et affer manum tuam, et mitte in latus meum; et noli esse incredulus, sed
fidelis. 28 Respondit Thomas, et dixit ei : Dominus meus, et Deus meus.
29 Dixit ei Jesus : Quia vidisti me, Thoma, credidisti; beati qui non vi-
derunt, et crediderunt.

Quare scriptum evangelium.

30 Multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum
suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. 31 Hæc autem scripta sunt ut
credatis quia Jesus est Christus, Filius Dei, et ut credentes, vitam habea-
tis in nomine ejus.

Apparitio ad mare Tiberiadis.

CAP. XXI. — 1 Postea manifestavit se iterum Jesus discipulis ad mare
Tiberiadis. Manifestavit autem sic. 2 Erant simul Simon Petrus, et Tho-
mas, qui dicitur Didymus, et Nathanael, qui erat a Cana Galilææ, et
filii Zebedæi, et alii ex discipulis ejus duo. 3 Dicit eis Simon Petrus :
Vado piscari. Dicunt ei : Venimus et nos tecum. Et exierunt, et ascen-
derunt in navim; et illa nocte nihil prendiderunt.

11] Matth. XXVIII, 1. Marc. XVI, 5. Luc. XXIV. 4. — 19] Marc. XVI, 14. Luc. XXIV, 36. I Cor. XV, 5. — 23] Matth. XVIII, 18. — 30] Inf. XXI. 25.

4 Mane autem facto, stetit Jesus in littore; non tamen cognoverunt
disciputi quia Jesus est. 5 Dixit ergo eis Jesus : Pueri, numquid pulmen-
tarium habetis? Responderunt ei : Non. 6 Dicit eis : Mittite in dexteram
navigii rete, et invenietis. Miserunt ergo; et jam non valebant illud tra-
here præ multitudine piscium. 7 Dixit ergo discipulus ille, quem diligebat
Jesus, Petro : Dominus est. Simon Petrus cum audisset quia Dominus
est, tunica succinxit se, erat enim nudus, et misit se in mare. 8 Alii au-
tem discipuli navigio venerunt (non enim longe erant a terra, sed quasi
cubitis ducentis), trahentes rete piscium. 9 Ut ergo descenderunt in ter-
ram, viderunt prunas positas, et piscem superpositum, et panem. 10 Dicit
eis Jesus : Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. 11 Ascendit Simon
Petrus, et traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quin-
quaginta tribus. Et cum tanti essent, non est scissum rete. 12 Dicit eis
Jesus : Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare
eum : Tu quis es? scientes quia Dominus est. 13 Et venit Jesus, et accipit
panem, et dat eis, et piscem similiter. 14 Hoc jam tertio manifestatus est
Jesus discipulis suis, cum resurrexisset a mortuis.

15 Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Jesus : Simon Joannis, Petrus
diligis me plus his? Dicit ei : Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Dicit supremus
ei : Pasce agnos meos. 16 Dicit ei iterum : Simon Joannis, diligis me? pastor.
Ait illi : Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei : Pasce agnos
meos. 17 Dicit ei tertio : Simon Joannis, amas me? Contristatus est Pe-
trus, quia dixit ei tertio : Amas me? et dixit ei : Domine, tu omnia
nosti; tu scis quia amo te. Dixit ei : Pasce oves meas.

18 Amen, amen dico tibi, cum esses junior, cingebas te, et ambulabas Prædictio
ubi volebas; cum autem senueris, extendes manus tuas, et alius te cin- de Petro et
get, et ducet quo tu non vis. 19 Hoc autem dixit, significans qua morte Joanne.
clarificaturus esset Deum. Et cum hoc dixisset, dicit ei : Sequere me.
20 Conversus Petrus, vidit illum discipulum quem diligebat Jesus, se-
quentem, qui et recubuit in cœna super pectus ejus, et dixit : Domine,
quis est qui tradet te? 21 Hunc ergo cum vidisset Petrus, dixit Jesu : Do-
mine, hic autem quid? 22 Dicit ei Jesus : Sic eum volo manere donec ve-
niam, quid ad te? Tu me sequere. 23 Exiit ergo sermo iste inter fratres
quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Jesus : Non moritur, sed:
Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te?

24 Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his, et scripsit Conclusio
hæc; et scimus quia verum est testimonium ejus. 25 Sunt autem et alia evangelii
multa quæ fecit Jesus; quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror Joannis.
mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.

18] II Petr. I, 14. — 20] Sup. XIII, 23. — 25] Sup. XX, 30.

ACTUS APOSTOLORUM

PRIMA PARS

FUNDATIO ECCLESIÆ CHRISTI EJUSQUE INITIA APUD JUDÆOS

§ I. — *Transitus ab Evangelio ad historiam Ecclesiæ.*

CAP. I.

Lucæ prologus.

PRIMUM quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quæ cœpit Jesus facere et docere, 2 usque in diem qua præcipiens apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est; 3 quibus et præbuit seipsum vivum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, et loquens de regno Dei.

Ascensio Domini.

4 Et convescens, præcepit eis ab Jerosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris, quam audistis (inquit) per os meum; 5 quia Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies. 6 Igitur qui convenerant, interrogabant eum, dicentes : Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel ? 7 Dixit autem eis : Non est vestrum nosse tempora vel momenta quæ Pater posuit in sua potestate; 8 sed accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, et eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judæa et Samaria, et usque ad ultimum terræ. 9 Et cum hæc dixisset, videntibus illis, elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum. 10 Cumque intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri astiterunt juxta illos in vestibus albis, 11 qui et dixerunt : Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? Hic Jesus, qui assumptus est a vobis in cælum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.

Apostoli in cœnaculo.

12 Tunc reversi sunt Jerosolymam, a monte qui vocatur Oliveti, qui est juxta Jerusalem, sabbati habens iter. 13 Et cum introissent, in cœnaculum ascenderunt ubi manebant Petrus et Joannes, Jacobus et Andreas, Philippus et Thomas, Bartholomæus et Matthæus, Jacobus Alphæi et Simon Zelotes, et Judas Jacobi. 14 Hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione, cum mulieribus, et Maria matre Jesu, et fratribus ejus.

Mathias electus in locum Judæ.

15 In diebus illis, exurgens Petrus in medio fratrum, dixit (erat autem turba hominum simul fere centum viginti) : 16 Viri fratres, oportet impleri Scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus per os David de Juda, qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Jesum; 17 qui connumeratus erat in nobis, et sortitus est sortem ministerii hujus. 18 Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis; et suspensus crepuit medius, et diffusa sunt omnia viscera ejus. 19 Et notum factum est omnibus habitan-

---

4] Luc. XXIV, 49. Joan. XIV, 26. Matth. III, 11. Marc. I, 8. Luc. III, 16. Joan. I, 26. — 8] Inf. II, 2. Luc. XXIV, 48. — 16] Ps. XL, 10. Joan. XIII, 18. — 18] Matth. XXVII, 7.

tibus Jerusalem, ita ut appellaretur ager ille, lingua eorum, Haceldama,
hoc est, Ager sanguinis. 20 Scriptum est enim in libro Psalmorum : Fiat
commoratio eorum deserta, et non sit qui inhabitet in ea, et episcopatum
ejus accipiat alter. 21 Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt con-
gregati in omni tempore, quo intravit et exivit inter nos Dominus Jesus,
22 incipiens a baptismate Joannis usque in diem qua assumptus est a no-
bis, testem resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis.
23 Et statuerunt duos : Joseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognomi-
natus est Justus, et Mathiam. 24 Et orantes dixerunt : Tu, Domine, qui
corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum, 25 ac-
cipere locum ministerii hujus et apostolatus, de quo prævaricatus est Ju-
das, ut abiret in locum suum. 26 Et dederunt sortes eis, et cecidit sors
super Mathiam ; et annumeratus est cum undecim apostolis.

§ II. — *Ecclesia fundatur in Jerusalem.*

Effusio Spiritus sancti in discipulos.

Cap. II. — 1 Et cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pa-
riter in eodem loco ; 2 et factus est repente de cælo sonus, tanquam adve-
nientis spiritus vehementis, et replevit totam domum ubi erant sedentes.
3 Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis, seditque supra sin-
gulos eorum ; 4 et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et cœperunt loqui
variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis.
5 Erant autem in Jerusalem habitantes Judæi, viri religiosi ex omni
natione quæ sub cælo est. 6 Facta autem hac voce, convenit multitudo, et
mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos lo-
quentes. 7 Stupebant autem omnes, et mirabantur dicentes : Nonne ecce
omnes isti qui loquuntur, Galilæi sunt? 8 Et quomodo nos audivimus
unusquisque linguam nostram, in qua nati sumus? 9 Parthi, et Medi, et
Ælamitæ, et qui habitant Mesopotamiam, Judæam et Cappadociam,
Pontum et Asiam, 10 Phrygiam et Pamphyliam, Ægyptum et partes Li-
byæ quæ est circa Cyrenen, et advenæ Romani, 11 Judæi quoque et pro-
selyti, Cretes et Arabes, audivimus eos loquentes nostris linguis magna-
lia Dei. 12 Stupebant autem omnes, et mirabantur ad invicem, dicentes :
Quidnam vult hoc esse? 13 Alii autem irridentes dicebant : Quia musto
pleni sunt isti.

Sermo Petri ad Judæos. 1° De adventu Paracliti jamdudum promisso.

14 Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem suam, et locutus
est eis : Viri Judæi, et qui habitatis Jerusalem universi, hoc vobis no-
tum sit, et auribus percipite verba mea. 15 Non enim, sicut vos æstima-
tis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia ; 16 sed hoc est quod dictum est
per prophetam Joel : 17 Et erit in novissimis diebus, dicit Dominus, effun-
dam de Spiritu meo super omnem carnem ; et prophetabunt filii vestri et
filiæ vestræ, et juvenes vestri visiones videbunt, et seniores vestri somnia
somniabunt. 18 Et quidem super servos meos, et super ancillas meas, in
diebus illis effundam de Spiritu meo, et prophetabunt. 19 Et dabo prodi-
gia in cælo sursum, et signa in terra deorsum, sanguinem, et ignem, et
vaporem fumi. 20 Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem, an-
tequam veniat dies Domini magnus et manifestus. 21 Et erit : omnis qui-
cumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

2° De divina auctoritate Jesu Christi.

22 Viri Israelitæ, audite verba hæc : Jesum Nazarenum, virum appro-
batum a Deo in vobis, virtutibus, et prodigiis, et signis, quæ fecit Deus
per illum in medio vestri, sicut et vos scitis, 23 hunc definito consilio et
præscientia Dei traditum, per manus iniquorum affligentes interemistis.
24 Quem Deus suscitavit, solutis doloribus inferni, juxta quod impossibile
erat teneri illum ab eo. 25 David enim dicit in eum : Providebam Domi-

20] Ps. LXVIII, 26 et CVIII, 8. — 4] Matth. III, 11. Marc. I, 8. Luc. III, 16. Joan. VII, 39. Sup. I, 8. Inf. XI, 16 et XIX, 6. — 17] Is. XLIV, 3. Joel, II, 28. — 21] Joel, II, 32. Rom. X, 13. — 25] Ps. XV, 8.

num in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne com-
movear. 26 Propter hoc lætatum est cor meum, et exultavit lingua mea,
insuper et caro mea requiescet in spe; 27 quoniam non derelinques ani-
mam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.
28 Notas mihi fecisti vias vitæ, et replebis me jucunditate cum facie
tua.

29 Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, quo-
niam defunctus est, et sepultus, et sepulcrum ejus est apud nos usque in
hodiernum diem. 30 Propheta igitur cum esset, et sciret quia jurejurando
jurasset illi Deus de fructu lumbi ejus sedere super sedem ejus, 31 provi-
dens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in in-
ferno, neque caro ejus vidit corruptionem. 32 Hunc Jesum resuscitavit
Deus, cujus omnes nos testes sumus. 33 Dextera igitur Dei exaltatus, et
promissione Spiritus sancti accepta a Patre, effudit hunc, quem vos vi-
detis et auditis. 34 Non enim David ascendit in cælum; dixit autem ipse:
Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, 35 donec ponam ini-
micos tuos scabellum pedum tuorum. 36 Certissime sciat ergo omnis domus
Israel quia et Dominum eum et Christum fecit Deus, hunc Jesum quem
vos crucifixistis.

Ter mille convertuntur et baptizantur.

37 His autem auditis, compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum, et
ad reliquos apostolos: Quid faciemus, viri fratres? 38 Petrus vero ad
illos: Pœnitentiam, inquit, agite, et baptizetur unusquisque vestrum in
nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum; et accipietis
donum Spiritus sancti. 39 Vobis enim est repromissio, et filiis vestris, et
omnibus qui longe sunt, quoscumque advocaverit Dominus Deus noster.
40 Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, et exhortabatur eos, dicens:
Salvamini a generatione ista prava. 41 Qui ergo receperunt sermonem
ejus, baptizati sunt; et appositæ sunt in die illa animæ circiter tria
millia.

Mores primorum discipulorum.

42 Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum, et communica-
tione fractionis panis, et orationibus. 43 Fiebat autem omni animæ timor.
Multa quoque prodigia et signa per apostolos in Jerusalem fiebant, et
metus erat magnus in universis. 44 Omnes etiam qui credebant erant
pariter, et habebant omnia communia. 45 Possessiones et substantias ven-
debant, et dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat. 46 Quotidie
quoque perdurantes unanimiter in templo, et frangentes circa domos pa-
nem, sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis, 47 collau-
dantes Deum, et habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem
augebat qui salvi fierent quotidie in idipsum.

§ III. — *Apud Judæos divinitus increscit Ecclesia.*

Petrus cum Joanne claudum sanat.

CAP. III. — 1 Petrus autem et Joannes ascendebant in templum, ad
horam orationis nonam. 2 Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris
suæ, bajulabatur; quem ponebant quotidie ad portam templi quæ dicitur
Speciosa, ut peteret eleemosynam ab introeuntibus in templum. 3 Is cum
vidisset Petrum et Joannem incipientes introire in templum, rogabat ut
eleemosynam acciperet. 4 Intuens autem in eum Petrus cum Joanne,
dixit: Respice in nos. 5 At ille intendebat in eos, sperans se aliquid acce-
pturum ab eis. 6 Petrus autem dixit: Argentum et aurum non est mihi;
quod autem habeo, hoc tibi do. In nomine Jesu Christi Nazareni, surge,
et ambula. 7 Et apprehensa manu ejus dextera, allevavit eum; et protinus
consolidatæ sunt bases ejus et plantæ; 8 et exiliens, stetit, et ambula-
bat; et intravit cum illis in templum, ambulans, et exiliens, et laudans
Deum. 9 Et vidit omnis populus eum ambulantem, et laudantem Deum.

29] III Reg. II, 10. — 30] Ps. CXXXI, 11. — 31] Ps. XV, 10. Inf. XIII, 35. — 34] Ps. CIX, 1.

10 Cognoscebant autem illum, quod ipse erat qui ad eleemosynam sede-
bat ad Speciosam portam templi, et impleti sunt stupore et extasi in eo
quod contigerat illi. 11 Cum teneret autem Petrum et Joannem, cucurrit
omnis populus ad eos, ad porticum quæ appellatur Salomonis, stu-
pentes.

Sermo Petri in templo. 1° Commendat fidem in Christum.

12 Videns autem Petrus, respondit ad populum : Viri Israelitæ, quid
miramini in hoc? aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut pote-
state fecerimus hunc ambulare ? 13 Deus Abraham, et Deus Isaac, et
Deus Jacob, Deus patrum nostrorum glorificavit filium suum Jesum,
quem vos quidem tradidistis, et negastis ante faciem Pilati, judicante
illo dimitti. 14 Vos autem Sanctum et Justum negastis, et petistis virum
homicidam donari vobis; 15 auctorem vero vitæ interfecistis, quem Deus
suscitavit a mortuis, cujus nos testes sumus. 16 Et in fide nominis ejus,
hunc quem vos vidistis et nostis, confirmavit nomen ejus; et fides, quæ
per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium
vestrum. 17 Et nunc, fratres, scio quia per ignorantiam fecistis, sicut et
principes vestri. 18 Deus autem, quæ prænuntiavit per os omnium prophe-
tarum, pati Christum suum, sic implevit.

2° Hortatur ad pœnitentiam.

19 Pœnitemini igitur, et convertimini, ut deleantur peccata vestra;
20 ut cum venerint tempora refrigerii a conspectu Domini, et miserit eum
qui prædicatus est vobis, Jesum Christum, 21 quem oportet quidem cælum
suscipere, usque in tempora restitutionis omnium quæ locutus est Deus
per os sanctorum suorum a sæculo prophetarum. 22 Moyses quidem dixit :
Quoniam prophetam suscitabit vobis Dominus Deus vester de fratribus
vestris tanquam me; ipsum audietis juxta omnia quæcumque locutus
fuerit vobis. 23 Erit autem : omnis anima quæ non audierit prophetam
illum, exterminabitur de plebe. 24 Et omnes prophetæ a Samuel, et dein-
ceps, qui locuti sunt, annuntiaverunt dies istos. 25 Vos estis filii prophe-
tarum, et testamenti quod disposuit Deus ad patres nostros, dicens ad
Abraham : Et in semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ. 26 Vobis
primum Deus suscitans filium suum, misit eum benedicentem vobis, ut
convertat se unusquisque a nequitia sua.

Petrus et Joannes Jesum confitentur coram Synedrio.

CAP. IV. — 1 Loquentibus autem illis ad populum, supervenerunt sa-
cerdotes, et magistratus templi, et sadducæi, 2 dolentes quod docerent
populum, et annuntiarent in Jesu resurrectionem ex mortuis; 3 et injece-
runt in eos manus, et posuerunt eos in custodiam in crastinum, erat enim
jam vespera. 4 Multi autem eorum qui audierant verbum, crediderunt; et
factus est numerus virorum quinque millia.
5 Factum est autem in crastinum, ut congregarentur principes eorum,
et seniores, et scribæ in Jerusalem, 6 et Annas, princeps sacerdotum, et
Caiphas, et Joannes, et Alexander, et quotquot erant de genere sacerdo-
tali; 7 et statuentes eos in medio, interrogabant : In qua virtute, aut
in quo nomine fecistis hoc vos ? 8 Tunc repletus Spiritu sancto Petrus,
dixit ad eos : Principes populi, et seniores, audite : 9 Si nos hodie dijudi-
camur in benefacto hominis infirmi, in quo iste salvus factus est, 10 no-
tum sit omnibus vobis, et omni plebi Israel, quia in nomine Domini
nostri Jesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit
a mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus. 11 Hic est lapis qui re-
probatus est a vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli; 12 et
non est in alio aliquo salus : nec enim aliud nomen est sub cælo datum
hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.
13 Videntes autem Petri constantiam, et Joannis, comperto quod
homines essent sine litteris, et idiotæ, admirabantur; et cognoscebant

---

14] Matth. XXVII, 20. Marc. XV, 11. Luc. XXIII, 18. Joan. XVIII, 40. — 22] Deut. XVIII, 15. — 25] Gen. XII, 3. — 11] Ps. CXVII, 22. Is. XXVIII, 16. Matth. XXI, 42. Marc. XII, 10. Luc. XX, 17. Rom. IX, 33. I Petr. II, 7.

eos quoniam cum Jesu fuerant; [14] hominem quoque videntes stantem
cum eis, qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere. [15] Jusserunt
autem eos foras extra concilium secedere; et conferebant ad invicem,
[16] dicentes : Quid faciemus hominibus istis? quoniam quidem notum
signum factum est per eos omnibus habitantibus Jerusalem; manifestum
est, et non possumus negare. [17] Sed ne amplius divulgetur in populum,
comminemur eis ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum. [18] Et
vocantes eos, denuntiaverunt ne omnino loquerentur, neque docerent in
nomine Jesu. [19] Petrus vero et Joannes respondentes, dixerunt ad eos: Si
justum est in conspectu Dei vos potius audire quam Deum, judicate;
[20] non enim possumus quæ vidimus et audivimus non loqui. [21] At illi
comminantes dimiserunt eos, non invenientes quomodo punirent eos,
propter populum, quia omnes clarificabant id quod factum fuerat in eo
quod acciderat. [22] Annorum enim erat amplius quadraginta homo in quo
factum fuerat signum istud sanitatis.

Gratiarum actio cœtus christiani.

[23] Dimissi autem venerunt ad suos, et annuntiaverunt eis quanta ad
eos principes sacerdotum et seniores dixissent. [24] Qui cum audissent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, et dixerunt: Domine, tu es qui fecisti cælum et terram, mare, et omnia quæ in eis sunt; [25] qui Spiritu
sancto, per os patris nostri David pueri tui, dixisti: Quare fremuerunt
gentes, et populi meditati sunt inania? [26] Astiterunt reges terræ, et
principes convenerunt in unum, adversus Dominum, et adversus Christum ejus. [27] Convenerunt enim vere in civitate ista, adversus sanctum
puerum tuum Jesum, quem unxisti, Herodes, et Pontius Pilatus, cum
gentibus et populis Israel, [28] facere quæ manus tua et consilium tuum
decreverunt fieri. [29] Et nunc, Domine, respice in minas eorum, et da
servis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum, [30] in eo quod manum
tuam extendas ad sanitates, et signa, et prodigia fieri per nomen sancti
filii tui Jesu. [31] Et cum orassent, motus est locus in quo erant congregati;
et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et loquebantur verbum Dei cum
fiducia.

§ IV. — *Nascentem Ecclesiam Deus contra pericula sive interna sive forensia protegit.*

Iterum de perfectis christianorum moribus.

[32] Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una; nec
quisquam, eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat; sed erant
illis omnia communia. [33] Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis Jesu Christi, Domini nostri; et gratia magna erat in
omnibus illis. [34] Neque enim quisquam egens erat inter illos : quotquot
enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant
pretia eorum quæ vendebant, [35] et ponebant ante pedes apostolorum; dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat. [36] Joseph autem, qui
cognominatus est Barnabas ab apostolis (quod est intepretatum Filius
consolationis), levites, Cyprius genere, [37] cum haberet agrum, vendidit
eum, et attulit pretium, et posuit ante pedes apostolorum.

Ananias et Saphira.

Cap. V. — [1] Vir autem quidam nomine Ananias, cum Saphira, uxore
sua, vendidit agrum; [2] et fraudavit de pretio agri, conscia uxore sua, et
afferens partem quamdam, ad pedes apostolorum posuit. [3] Dixit autem
Petrus : Anania, cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui
sancto, et fraudare de pretio agri? [4] Nonne manens tibi manebat, et venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem?
Non es mentitus hominibus, sed Deo. [5] Audiens autem Ananias hæc
verba, cecidit et expiravit. Et factus est timor magnus super omnes qui
audierunt. [6] Surgentes autem juvenes, amoverunt eum, et efferentes sepelierunt.

25] Ps. II, 1.

7 Factum est autem quasi horarum trium spatium, et uxor ipsius,
nesciens quod factum fuerat, introivit. 8 Dixit autem ei Petrus: Dic mihi,
mulier, si tanti agrum vendidistis? At illa dixit: Etiam, tanti. 9 Petrus
autem ad eam: Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini?
Ecce pedes eorum qui sepelierunt virum tuum, ad ostium, et efferent te.
10 Confestim cecidit ante pedes ejus, et expiravit. Intrantes autem juve-
nes, invenerunt illam mortuam; et extulerunt, et sepelierunt ad virum
suum. 11 Et factus est timor magnus in universa ecclesia, et in omnes qui
audierunt hæc.

12 Per manus autem apostolorum fiebant signa et prodigia multa in Prodigia
plebe; et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis. 13 Ceterorum au- apostolorum;
tem nemo audebat se conjungere illis; sed magnificabat eos populus. augetur Ecclesia.
14 Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac
mulierum; 15 ita ut in plateas ejicerent infirmos, et ponerent in lectulis
ac grabatis, ut, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam
illorum, et liberarentur ab infirmitatibus suis. 16 Concurrebat autem et
multitudo vicinarum civitatum Jerusalem, afferentes ægros, et vexatos a
spiritibus immundis; qui curabantur omnes.

17 Exurgens autem princeps sacerdotum, et omnes qui cum illo erant, Persecutio
quæ est hæresis sadducæorum, repleti sunt zelo; 18 et injecerunt manus incitat zelum
in apostolos, et posuerunt eos in custodia publica. 19 Angelus autem Do- apostolorum.
mini per noctem aperiens januas carceris, et educens eos, dixit: 20 Ite,
et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ hujus. 21 Qui cum
audissent, intraverunt diluculo in templum, et docebant. Adveniens au-
tem princeps sacerdotum, et qui cum eo erant, convocaverunt concilium,
et omnes seniores filiorum Israel, et miserunt ad carcerem ut adduceren-
tur. 22 Cum autem venissent ministri, et aperto carcere, non invenissent
illos, reversi nuntiaverunt, 23 dicentes: Carcerem quidem invenimus
clausum cum omni diligentia, et custodes stantes ante januas; aperientes
autem, neminem intus invenimus. 24 Ut autem audierunt hos sermones
magistratus templi, et principes sacerdotum, ambigebant de illis quid-
nam fieret. 25 Adveniens autem quidam nuntiavit eis: Quia ecce viri quos
posuistis in carcerem, sunt in templo stantes, et docentes populum.
26 Tunc abiit magistratus cum ministris, et adduxit illos sine vi; time-
bant enim populum, ne lapidarentur.

27 Et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio; et interrogavit eos
princeps sacerdotum, 28 dicens: Præcipiendo præcepimus vobis ne doce-
retis in nomine isto. Et ecce replestis Jerusalem doctrina vestra; et
vultis inducere super nos sanguinem hominis istius. 29 Respondens autem
Petrus, et apostoli, dixerunt: Obedire oportet Deo magis quam homini-
bus. 30 Deus patrum nostrorum suscitavit Jesum, quem vos interemistis,
suspendentes in ligno. 31 Hunc principem et salvatorem Deus exaltavit
dextera sua, ad dandam pœnitentiam Israeli, et remissionem pecca-
torum. 32 Et nos sumus testes horum verborum; et Spiritus sanctus, quem
dedit Deus omnibus obedientibus sibi. 33 Hæc cum audissent, dissecа-
bantur, et cogitabant interficere illos.

34 Surgens autem quidam in concilio pharisæus, nomine Gamaliel, legis
doctor, honorabilis universæ plebi, jussit foras ad breve homines fieri,
35 dixitque ad illos: Viri Israelitæ, attendite vobis super hominibus istis
quid acturi sitis. 36 Ante hos enim dies extitit Theodas, dicens se esse
aliquem, cui consensit numerus virorum circiter quadringentorum; qui
occisus est, et omnes qui credebant ei dissipati sunt, et redacti ad nihi-
lum. 37 Post hunc extitit Judas Galilæus in diebus professionis, et avertit
populum post se, et ipse periit; et omnes quotquot consenserunt ei dis-
persi sunt. 38 Et nunc itaque dico vobis, discedite ab hominibus istis, et
sinite illos: quoniam si est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissol-
vetur; 39 si vero ex Deo est, non poteritis dissolvere illud, ne forte et

Deo repugnare inveniamini. Consenserunt autem illi; [40] et convocantes
apostolos, cæsis denuntiaverunt ne omnino loquerentur in nomine Jesu;
et dimiserunt eos. [41] Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii,
quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. [42] Omni
autem die non cessabant, in templo et circa domos docentes, et evange-
lizantes Christum Jesum.

§ V. — *Stephani martyrium.*

Diaconorum electio.

CAP. VI. — [1] In diebus autem illis, crescente numero discipulorum,
factum est murmur Græcorum adversus Hebræos, eo quod despicerentur
in ministerio quotidiano viduæ eorum. [2] Convocantes autem duodecim
multitudinem discipulorum, dixerunt : Non est æquum nos derelinquere
verbum Dei, et ministrare mensis. [3] Considerate ergo, fratres, viros ex
vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu sancto, et sapientia, quos
constituamus super hoc opus. [4] Nos vero orationi et ministerio verbi in-
stantes erimus. [5] Et placuit sermo coram omni multitudine; et elegerunt
Stephanum, virum plenum fide et Spiritu sancto, et Philippum, et Pro-
chorum, et Nicanorem, et Timonem, et Parmenam, et Nicolaum, adve-
nam Antiochenum. [6] Hos statuerunt ante conspectum apostolorum, et
orantes imposuerunt eis manus. [7] Et verbum Domini crescebat, et multi-
plicabatur numerus discipulorum in Jerusalem valde. Multa etiam turba
sacerdotum obediebat fidei.

Stephanus ducitur coram Synedrio.

[8] Stephanus autem, plenus gratia et fortitudine, faciebat prodigia et
signa magna in populo. [9] Surrexerunt autem quidam de synagoga quæ
appellatur Libertinorum, et Cyrenensium, et Alexandrinorum, et eorum
qui erant a Cilicia et Asia, disputantes cum Stephano; [10] et non poterant
resistere sapientiæ et Spiritui qui loquebatur. [11] Tunc summiserunt viros,
qui dicerent se audivisse eum dicentem verba blasphemiæ in Moysen et
in Deum. [12] Commoverunt itaque plebem, et seniores, et scribas; et con-
currentes rapuerunt eum, et adduxerunt in concilium. [13] Et statuerunt
falsos testes, qui dicerent : Homo iste non cessat loqui verba adversus
locum sanctum et legem; [14] audivimus enim eum dicentem : Quoniam
Jesus Nazarenus hic destruet locum istum, et mutabit traditiones quas
tradidit nobis Moyses. [15] Et intuentes eum omnes qui sedebant in con-
cilio, viderunt faciem ejus tanquam faciem angeli.

Ejus sermo apologeticus. 1° Patriarcharum historia.

CAP. VII. — [1] Dixit autem princeps sacerdotum : Si hæc ita se habent?
[2] Qui ait : Viri fratres et patres, audite : Deus gloriæ apparuit patri no-
stro Abrahæ, cum esset in Mesopotamia, priusquam moraretur in Cha-
ran, [3] et dixit ad illum : Exi de terra tua, et de cognatione tua, et veni
in terram quam monstravero tibi. [4] Tunc exiit de terra Chaldæorum, et
habitavit in Charan; et inde, postquam mortuus est pater ejus, transtulit
illum in terram istam in qua nunc vos habitatis; [5] et non dedit illi here-
ditatem in ea, nec passum pedis, sed repromisit dare illi eam in posses-
sionem, et semini ejus post ipsum, cum non haberet filium. [6] Locutus est
autem ei Deus : Quia erit semen ejus accola in terra aliena, et servituti
eos subjicient, et male tractabunt eos annis quadringentis. [7] Et gentem
cui servierint judicabo ego, dixit Dominus; et post hæc exibunt, et ser-
vient mihi in loco isto. [8] Et dedit illi testamentum circumcisionis; et sic
genuit Isaac, et circumcidit eum die octavo; et Isaac Jacob, et Jacob
duodecim patriarchas.

[9] Et patriarchæ æmulantes, Joseph vendiderunt in Ægyptum; et erat
Deus cum eo, [10] et eripuit eum ex omnibus tribulationibus ejus; et dedit
ei gratiam et sapientiam in conspectu Pharaonis, regis Ægypti, et con-

7, 3] Gen. XII, 1. — 6] Gen. XV, 13. — 8] Gen. XVII, 10 et XXI, 2, 4, et XXV, 25 et XXIX, 32 et XXXV, 22. — 9] Gen. XXXVII, 28. — 10] Gen. XLI, 37.

stituit eum præpositum super Ægyptum, et super omnem domum suam.
[11] Venit autem fames in universam Ægyptum et Chanaan, et tribulatio
magna; et non inveniebant cibos patres nostri. [12] Cum audisset autem
Jacob esse frumentum in Ægypto, misit patres nostros primum; [13] et in
secundo cognitus est Joseph a fratribus suis, et manifestatum est Pha-
raoni genus ejus. [14] Mittens autem Joseph, accersivit Jacob, patrem
suum, et omnem cognationem suam, in animabus septuaginta quinque.
[15] Et descendit Jacob in Ægyptum, et defunctus est ipse, et patres nostri.
[16] Et translati sunt in Sichem, et positi sunt in sepulcro quod emit
Abraham pretio argenti a filiis Hemor, filii Sichem.

[17] Cum autem appropinquaret tempus promissionis quam confessus 2° Tempora Moysis.
erat Deus Abrahæ, crevit populus, et multiplicatus est in Ægypto,
[18] quoadusque surrexit alius rex in Ægypto, qui non sciebat Joseph.
[19] Hic circumveniens genus nostrum, afflixit patres nostros, ut exponere-
rent infantes suos, ne vivificarentur. [20] Eodem tempore natus est Moyses,
et fuit gratus Deo; qui nutritus est tribus mensibus in domo patris sui.
[21] Exposito autem illo, sustulit eum filia Pharaonis, et nutrivit eum
sibi in filium. [22] Et eruditus est Moyses omni sapientia Ægyptiorum;
et erat potens in verbis et in operibus suis. [23] Cum autem impleretur
ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor ejus ut visitaret fra-
tres suos, filios Israel; [24] et cum vidisset quemdam injuriam patien-
tem, vindicavit illum, et fecit ultionem ei qui injuriam sustinebat,
percusso Ægyptio. [25] Existimabat autem intelligere fratres, quoniam
Deus per manum ipsius daret salutem illis; at illi non intellexerunt.
[26] Sequenti vero die, apparuit illis litigantibus, et reconciliabat eos
in pace, dicens : Viri, fratres estis; ut quid nocetis alterutrum?
[27] Qui autem injuriam faciebat proximo repulit eum, dicens : Quis
te constituit principem et judicem super nos? [28] Numquid interficere
me tu vis, quemadmodum interfecisti heri Ægyptium? [29] Fugit autem
Moyses in verbo isto; et factus est advena in terra Madian, ubi genera-
vit filios duos.

[30] Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deserto montis Sina
angelus, in igne flammæ rubi. [31] Moyses autem videns, admiratus est
visum; et accedente illo ut consideraret, facta est ad eum vox Domini,
dicens : [32] Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac,
et Deus Jacob. Tremefactus autem Moyses, non audebat considerare.
[33] Dixit autem illi Dominus : Solve calceamentum pedum tuorum; locus
enim in quo stas, terra sancta est. [34] Videns vidi afflictionem populi mei
qui est in Ægypto, et gemitum eorum audivi, et descendi liberare eos.
Et nunc veni, et mittam te in Ægyptum. [35] Hunc Moysen quem nega-
verunt, dicentes : Quis te constituit principem et judicem? hunc Deus
principem et redemptorem misit, cum manu angeli qui apparuit illi in
rubo.

[36] Hic eduxit illos, faciens prodigia et signa in terra Ægypti, et in
Rubro mari, et in deserto, annis quadraginta. [37] Hic est Moyses qui dixit
filiis Israel : Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris,
tanquam me; ipsum audietis. [38] Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine
cum angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, et cum patribus nostris;
qui accepit verba vitæ dare nobis. [39] Cui noluerunt obedire patres nostri;
sed repulerunt, et aversi sunt cordibus suis in Ægyptum, [40] dicentes ad
Aaron : Fac nobis deos qui præcedant nos; Moyses enim hic, qui eduxit
nos de terra Ægypti, nescimus quid factum sit ei. [41] Et vitulum fecerunt
in diebus illis; et obtulerunt hostiam simulacro, et lætabantur in operi-

12] Gen. XLII, 2. — 13] Gen. XLV, 3. — 15] Gen. XLVI, 5 et XLIX, 32. — 16] Gen. XXIII, 16 et L, 5, 13. Jos. XXIV, 32. — 17] Ex. I, 7. — 20] Ex. II, 2. Hebr. XI, 23. — 24] Ex. II, 12. — 26] Ex. II, 13. — 30] Ex. III, 2. — 36] Ex. VII, 8, 9, 10, 11, 14. — 37] Deut. XVIII, 15. — 38] Ex. XIX, 3. — 40] Ex. XXXII, 1.

bus manuum suarum. 42 Convertit autem Deus, et tradidit eos servire
militiæ cæli, sicut scriptum est in libro Prophetarum : Numquid victimas
et hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israel?
43 Et suscepistis tabernaculum Moloch, et sidus dei vestri Rempham,
figuras quas fecistis, adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem.
3° Israel post Moysen et in præsenti. 44 Tabernaculum testimonii fuit cum patribus nostris in deserto, sicut
disposuit illis Deus, loquens ad Moysen, ut faceret illud secundum for-
mam quam viderat. 45 Quod et induxerunt suscipientes patres nostri cum
Jesu in possessionem gentium, quas expulit Deus a facie patrum nostro-
rum, usque in diebus David, 46 qui invenit gratiam ante Deum, et petiit
ut inveniret tabernaculum Deo Jacob. 47 Salomon autem ædificavit illi
domum. 48 Sed non Excelsus in manufactis habitat, sicut propheta dicit :
49 Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Quam
domum ædificabitis mihi? dicit Dominus; aut quis locus requietionis
meæ est? 50 Nonne manus mea fecit hæc omnia?
51 Dura cervice, et incircumcisis cordibus et auribus, vos semper
Spiritui sancto resistitis; sicut patres vestri, ita et vos. 52 Quem prophe-
tarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos qui prænuntia-
bant de adventu Justi, cujus vos nunc proditores et homicidæ fuistis;
53 qui accepistis legem in dispositione angelorum, et non custodistis.
Stephanus lapidatur. 54 Audientes autem hæc, dissecabantur cordibus suis, et stridebant
dentibus in eum. 55 Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in
cælum, vidit gloriam Dei, et Jesum stantem a dextris Dei; 56 et ait :
Ecce video cælos apertos, et Filium hominis stantem a dextris Dei.
57 Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures suas, et impetum
fecerunt unanimiter in eum. 58 Et ejicientes eum extra civitatem, lapi-
dabant; et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis
qui vocabatur Saulus. 59 Et lapidabant Stephanum, invocantem et dicen-
tem : Domine Jesu, suscipe spiritum meum. 60 Positis autem genibus,
clamavit voce magna, dicens : Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et
cum hoc dixisset, obdormivit in Domino. Saulus autem erat consentiens
neci ejus.
Persecutio magna in Ecclesia. CAP. VIII. — 1 Facta est autem in illa die persecutio magna in ecclesia
quæ erat Jerosolymis; et omnes dispersi sunt per regiones Judææ et
Samariæ, præter apostolos. 2 Curaverunt autem Stephanum viri timorati,
et fecerunt planctum magnum super eum. 3 Saulus autem devastabat
ecclesiam; per domos intrans, et trahens viros ac mulieres, tradebat in
custodiam.

SECUNDA PARS

PARATUR ET INCIPITUR ECCLESIÆ DIFFUSIO APUD GENTILES

§ I. — *Conversio Samaritanorum et eunuchi Æthiopici.*

Philippi ministerium in Samaria. 4 Igitur qui dispersi erant pertransibant, evangelizantes verbum Dei.
5 Philippus autem descendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis
Christum. 6 Intendebant autem turbæ his quæ a Philippo dicebantur,
unanimiter audientes, et videntes signa quæ faciebat. 7 Multi enim eorum
qui habebant spiritus immundos, clamantes voce magna, exibant. Multi
autem paralytici et claudi curati sunt.
Simon magus. 8 Factum est ergo gaudium magnum in illa civitate. 9 Vir autem
quidam, nomine Simon, qui ante fuerat in civitate magus, seducens gen-

42] Am. V, 25. — 44] Ex. XXV, 40. — 45] Jos. III, 14. Hebr. VIII, 9. — 46] I Reg. XVI, 13. Ps. LXXXI, 5. — 47] III Reg. VI, 1. I Par. XVII, 12. — 48] Inf. XVII, 24. — 49] Is. LXVI, 1.

tem Samariæ, dicens se esse aliquem magnum ; [10] cui auscultabant omnes,
a minimo usque ad maximum, dicentes : Hic est virtus Dei, quæ vocatur
magna. [11] Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magiis
suis dementasset eos. [12] Cum vero credidissent Philippo evangelizanti de
regno Dei, in nomine Jesu Christi baptizabantur viri ac mulieres. [13] Tunc
Simon et ipse credidit ; et cum baptizatus esset, adhærebat Philippo ;
videns etiam signa et virtutes maximas fieri, stupens admirabatur.

[14] Cum autem audissent apostoli, qui erant Jerosolymis, quod recepisset
Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Joannem ; [15] qui cum Petrus et Joannes apud Samaritanos.
venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum : [16] nondum
enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine
Domini Jesu. [17] Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant
Spiritum sanctum.

[18] Cum vidisset autem Simon quia per impositionem manus apostolorum
daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, [19] dicens : Date et mihi
hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum
sanctum. Petrus autem dixit ad eum : [20] Pecunia tua tecum sit in perdi-
tionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri ! [21] Non est tibi
pars neque sors in sermone isto ; cor enim tuum non est rectum coram
Deo. [22] Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua ; et roga Deum, si
forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui : [23] in felle enim amaritudi-
nis, et obligatione iniquitatis, video te esse. [24] Respondens autem Simon,
dixit : Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat super me
horum quæ dixistis.

[25] Et illi quidem testificati, et locuti verbum Domini, redibant Jeroso-
lymam, et multis regionibus Samaritanorum evangelizabant.

[26] Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens : Surge, et Eunuchus Candacis reginæ.
vade contra meridianum, ad viam quæ descendit ab Jerusalem in
Gazam ; hæc est deserta. [27] Et surgens, abiit. Et ecce vir Æthiops,
eunuchus, potens Candacis reginæ Æthiopum, qui erat super omnes
gazas ejus, venerat adorare in Jerusalem. [28] Et revertebatur, sedens
super currum suum, legensque Isaiam prophetam. [29] Dixit autem Spiritus
Philippo : Accede, et adjunge te ad currum istum. [30] Accurrens autem
Philippus, audivit eum legentem Isaiam prophetam, et dixit : Putasne
intelligis quæ legis ? [31] Qui ait : Et quomodo possum, si non aliquis
ostenderit mihi ? Rogavitque Philippum ut ascenderet, et sederet secum.
[32] Locus autem Scripturæ quam legebat, erat hic : Tanquam ovis ad
occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondente se sine voce, sic
non aperuit os suum. [33] In humilitate judicium ejus sublatum est. Gene-
rationem ejus quis enarrabit, quoniam tolletur de terra vita ejus ?
[34] Respondens autem eunuchus Philippo, dixit : Obsecro te, de quo pro-
pheta dicit hoc ? de se, an de alio aliquo ? [35] Aperiens autem Philippus os
suum, et incipiens a Scriptura ista, evangelizavit illi Jesum.

[36] Et dum irent per viam, venerunt ad quamdam aquam ; et ait
eunuchus : Ecce aqua ; quid prohibet me baptizari ? [37] Dixit autem Phi-
lippus : Si credis ex toto corde, licet. Et respondens, ait : Credo Filium
Dei esse Jesum Christum. [38] Et jussit stare currum ; et descenderunt
uterque in aquam, Philippus et eunuchus, et baptizavit eum. [39] Cum
autem ascendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, et amplius
non vidit eum eunuchus ; ibat autem per viam suam gaudens. [40] Philippus
autem inventus est in Azoto, et pertransiens evangelizabat civitatibus
cunctis, donec veniret Cæsaream.

32] Is. LIII, 7.

§ II. — *Saulus electus ut portet nomen Jesu coram Gentibus.*

Conversio Sauli. Cap. IX. — 1 Saulus autem adhuc spirans minarum et cædis in disci-
pulos Domini, accessit ad principem sacerdotum, 2 et petiit ab eo epistolas
in Damascum ad synagogas, ut si quos invenisset hujus viæ viros ac
mulieres, vinctos perduceret in Jerusalem.
3 Et cum iter faceret, contigit ut appropinquaret Damasco ; et subito
circumfulsit eum lux de cælo, 4 et cadens in terram, audivit vocem
dicentem sibi : Saule, Saule, quid me persequeris ? 5 Qui dixit : Quis es,
Domine ? Et ille : Ego sum Jesus, quem tu persequeris ; durum est tibi
contra stimulum calcitrare. 6 Et tremens ac stupens, dixit : Domine, quid
me vis facere ? Et Dominus ad eum : Surge, et ingredere civitatem, et
ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. 7 Viri autem illi qui comitabantur
cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem
videntes. 8 Surrexit autem Saulus de terra ; apertisque oculis, nihil videbat.
Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascum ; 9 et erat ibi
tribus diebus non videns, et non manducavit neque bibit.
10 Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias ; et dixit
ad illum in visu Dominus : Anania. At ille ait : Ecce ego, Domine.
11 Et Dominus ad eum : Surge, et vade in vicum qui vocatur Rectus, et
quære in domo Judæ Saulum nomine, Tarsensem ; ecce enim orat.
12 (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem, et imponentem sibi
manus ut visum recipiat.) 13 Respondit autem Ananias : Domine, audivi
a multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Jerusalem ;
14 et hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes qui
invocant nomen tuum. 15 Dixit autem ad eum Dominus : Vade, quoniam
vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus, et
regibus, et filiis Israel. 16 Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum
pro nomine meo pati. 17 Et abiit Ananias ; et introivit in domum, et
imponens ei manus, dixit : Saule frater, Dominus misit me Jesus, qui
apparuit tibi in via qua veniebas, ut videas, et implearis Spiritu sancto.
18 Et confestim ceciderunt ab oculis ejus tanquam squamæ, et visum
recepit ; et surgens baptizatus est. 19 Et cum accepisset cibum, conforta-
tus est.
Fuit autem cum discipulis qui erant Damasci per dies aliquot. 20 Et
continuo in synagogis prædicabat Jesum, quoniam hic est Filius Dei.
21 Stupebant autem omnes qui audiebant, et dicebant : Nonne hic est qui
expugnabat in Jerusalem eos qui invocabant nomen istud, et huc ad hoc
venit ut vinctos illos duceret ad principes sacerdotum ? 22 Saulus autem
multo magis convalescebat, et confundebat Judæos qui habitabant
Damasci, affirmans quoniam hic est Christus.
Initia ministerii Sauli. 23 Cum autem implerentur dies multi, consilium fecerunt in unum
Judæi, ut eum interficerent. 24 Notæ autem factæ sunt Saulo insidiæ
eorum. Custodiebant autem et portas die ac nocte, ut eum interficerent ;
25 accipientes autem eum discipuli nocte, per murum dimiserunt eum,
submittentes in sporta. 26 Cum autem venisset in Jerusalem, tentabat se
jungere discipulis ; et omnes timebant eum, non credentes quod esset
discipulus. 27 Barnabas autem apprehensum illum duxit ad apostolos, et
narravit illis quomodo in via vidisset Dominum, et quia locutus est ei,
et quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Jesu. 28 Et erat
cum illis intrans et exiens in Jerusalem, et fiducialiter agens in nomine
Domini. 29 Loquebatur quoque gentibus, et disputabat cum Græcis ; illi
autem quærebant occidere eum. 30 Quod cum cognovissent fratres,
deduxerunt eum Cæsaream, et dimiserunt Tarsum.

1] Gal. I, 13. — 3] Inf. XXII, 6. I Cor. XV, 8. II Cor. XII, 2. — 24] II Cor. XI, 32.

§ III. — *Conversio centurionis Cornelii. Prima Ecclesia Gentilium.*

31 Ecclesia quidem per totam Judæam, et Galilæam, et Samariam, Petrus sanat
habebat pacem; et ædificabatur, ambulans in timore Domini, et consola- Æneam
tione sancti Spiritus replebatur. 32 Factum est autem ut Petrus, dum in Lydda.
pertransiret universos, deveniret ad sanctos qui habitabant Lyddæ.
33 Invenit autem ibi hominem quemdam, nomine Æneam, ab annis octo
jacentem in grabato, qui erat paralyticus. 34 Et ait illi Petrus : Ænea,
sanat te Dominus Jesus Christus; surge, et sterne tibi. Et continuo
surrexit. 35 Et viderunt eum omnes qui habitabant Lyddæ et Saronæ;
qui conversi sunt ad Dominum.

36 In Joppe autem fuit quædam discipula, nomine Tabitha, quæ inter- Tabitham
pretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis, et eleemosynis resuscitat
quas faciebat. 37 Factum est autem in diebus illis ut infirmata moreretur; in Joppe.
quam cum lavissent, posuerunt eam in cœnaculo. 38 Cum autem prope
esset Lydda ad Joppen, discipuli audientes quia Petrus esset in ea,
miserunt duos viros ad eum, rogantes : Ne pigriteris venire usque ad
nos. 39 Exurgens autem Petrus, venit cum illis. Et cum advenisset,
duxerunt illum in cœnaculum; et circumsteterunt illum omnes viduæ
flentes, et ostendentes ei tunicas et vestes quas faciebat illis Dorcas.
40 Ejectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua, oravit; et conversus
ad corpus, dixit : Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos; et viso
Petro, resedit. 41 Dans autem illi manum, erexit eam; et cum vocasset
sanctos et viduas, assignavit eam vivam. 42 Notum autem factum est per
universam Joppen, et crediderunt multi in Domino. 43 Factum est autem
ut dies multos moraretur in Joppe, apud Simonem quemdam coria-
rium.

Cap. X. — 1 Vir autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, Visio
centurio cohortis quæ dicitur Italica, 2 religiosus, ac timens Deum cum Cornelii.
omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, et deprecans Deum
semper. 3 Is vidit in visu manifeste, quasi hora diei nona, angelum Dei
introeuntem ad se, et dicentem sibi : Corneli. 4 At ille intuens eum,
timore correptus, dixit : Quid est, Domine? Dixit autem illi : Orationes
tuæ et eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.
5 Et nunc mitte viros in Joppen, et accersi Simonem quemdam, qui
cognominatur Petrus. 6 Hic hospitatur apud Simonem quemdam coria-
rium, cujus est domus juxta mare; hic dicet tibi quid te oporteat facere.
7 Et cum discessisset angelus qui loquebatur illi, vocavit duos domesti-
cos suos, et militem metuentem Dominum, ex his qui illi parebant;
8 quibus cum narrasset omnia, misit illos in Joppen.

9 Postera autem die, iter illis facientibus, et appropinquantibus civitati, Visio Petri.
ascendit Petrus in superiora, ut oraret circa horam sextam. 10 Et cum
esuriret, voluit gustare. Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis
excessus; 11 et vidit cælum apertum, et descendens vas quoddam velut
linteum magnum, quatuor initiis summitti de cælo in terram, 12 in quo
erant omnia quadrupedia, et serpentia terræ, et volatilia cæli. 13 Et facta
est vox ad eum : Surge, Petre; occide et manduca. 14 Ait autem
Petrus : Absit, Domine, quia nunquam manducavi omne commune et
immundum. 15 Et vox iterum secundo ad eum : Quod Deus purificavit, tu
commune ne dixeris. 16 Hoc autem factum est per ter, et statim receptum
est vas in cælum.

17 Et dum intra se hæsitaret Petrus, quidnam esset visio quam vidis- Petrus apud
set, ecce viri qui missi erant a Cornelio, inquirentes domum Simonis, Cornelium.
astiterunt ad januam. 18 Et cum vocassent, interrogabant si Simon, qui
cognominatur Petrus, illic haberet hospitium. 19 Petro autem cogitante de
visione, dixit Spiritus ei : Ecce viri tres quærunt te. 20 Surge itaque,

descende, et vade cum eis nihil dubitans, quia ego misi illos. [21] Descendens autem Petrus ad viros, dixit : Ecce ego sum quem quæritis; quæ causa est propter quam venistis? [22] Qui dixerunt : Cornelius centurio, vir justus et timens Deum, et testimonium habens ab universa gente Judæorum, responsum accepit ab angelo sancto, accersire te in domum suam, et audire verba abs te. [23] Introducens ergo eos, recepit hospitio; sequenti autem die, surgens profectus est cum illis; et quidam ex fratribus ab Joppe comitati sunt eum.

[24] Altera autem die introivit Cæsaream. Cornelius vero expectabat illos, convocatis cognatis suis, et necessariis amicis. [25] Et factum est cum introisset Petrus, obvius venit ei Cornelius; et procidens ad pedes ejus, adoravit. [26] Petrus vero elevavit eum, dicens : Surge, et ego ipse homo sum. [27] Et loquens cum illo, intravit, et invenit multos qui convenerant. [28] Dixitque ad illos : Vos scitis quomodo abominatum sit viro Judæo conjungi aut accedere ad alienigenam; sed mihi ostendit Deus neminem communem aut immundum dicere hominem. [29] Propter quod, sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo quam ob causam accersistis me. [30] Et Cornelius ait : A nudiusquarta die usque ad hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, et ecce vir stetit ante me in veste candida, et ait : [31] Corneli, exaudita est oratio tua, et eleemosynæ tuæ commemoratæ sunt in conspectu Dei. [32] Mitte ergo in Joppen, et accersi Simonem, qui cognominatur Petrus; hic hospitatur in domo Simonis coriarii, juxta mare. [33] Confestim ergo misi ad te, et tu bene fecisti veniendo; nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus, audire omnia quæcumque tibi præcepta sunt a Domino.

[34] Aperiens autem Petrus os suum, dixit : In veritate comperi quia non est personarum acceptor Deus; [35] sed in omni gente qui timet eum, et operatur justitiam, acceptus est illi. [36] Verbum misit Deus filiis Israel, annuntians pacem per Jesum Christum : hic est omnium Dominus. [37] Vos scitis quod factum est verbum per universam Judæam : incipiens enim a Galilæa, post baptismum quod prædicavit Joannes; [38] Jesum a Nazareth, quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto et virtute, qui pertransiit benefaciendo, et sanando omnes oppressos a diabolo, quoniam Deus erat cum illo. [39] Et nos testes sumus omnium quæ fecit in regione Judæorum et Jerusalem, quem occiderunt suspendentes in ligno. [40] Hunc Deus suscitavit tertia die, et dedit eum manifestum fieri, [41] non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo : nobis, qui manducavimus et bibimus cum illo, postquam resurrexit a mortuis. [42] Et præcepit nobis prædicare populo, et testificari quia ipse est qui constitutus est a Deo judex vivorum et mortuorum. [43] Huic omnes prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes qui credunt in eum.

[44] Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum. [45] Et obstupuerunt ex circumcisione fideles, qui venerant cum Petro, quia et in nationes gratia Spiritus sancti effusa est; [46] audiebant enim illos loquentes linguis, et magnificantes Deum. [47] Tunc respondit Petrus : Numquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi qui Spiritum sanctum acceperunt sicut et nos? [48] Et jussit eos baptizari in nomine Domini Jesu Christi. Tunc rogaverunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

Disceptatio de baptismo Gentilium.

CAP. XI. — [1] Audierunt autem apostoli, et fratres qui erant in Judæa, quoniam et gentes receperunt verbum Dei. [2] Cum autem ascendisset Petrus Jerosolymam, disceptabant adversus illum qui erant ex circumci-

34] Deut. X, 17. II Par. XIX, 7. Job, XXXIV, 19. Sap. VI, 8. Eccli. XXXV, 15. Rom. II, 11. Gal. II, 6. Eph. VI, 9. Col. III, 25. I Petr. I, 17. — 37] Luc. IV, 14. — 43] Jer. XXXI, 34. Mich. VII, 18.

sione, 3 dicentes : Quare introisti ad viros præputium habentes, et man-
ducasti cum illis ?
4 Incipiens autem Petrus, exponebat illis ordinem, dicens : 5 Ego eram
in civitate Joppe, orans, et vidi in excessu mentis visionem, descendens
vas quoddam, velut linteum magnum quatuor initiis summitti de cælo,
et venit usque ad me ; 6 in quod intuens, considerabam, et vidi quadrupe-
dia terræ, et bestias, et reptilia, et volatilia cæli. 7 Audivi autem et
vocem dicentem mihi : Surge, Petre ; occide, et manduca. 8 Dixi autem :
Nequaquam, Domine, quia commune aut immundum nunquam introivit
in os meum. 9 Respondit autem vox secundo de cælo : Quæ Deus mun-
davit, tu ne commune dixeris. 10 Hoc autem factum est per ter ; et recepta
sunt omnia rursum in cælum. 11 Et ecce viri tres confestim astiterunt in
domo in qua eram, missi a Cæsarea ad me. 12 Dixit autem Spiritus mihi
ut irem cum illis, nihil hæsitans. Venerunt autem mecum et sex fratres
isti, et ingressi sumus in domum viri. 13 Narravit autem nobis quomodo
vidisset angelum in domo sua stantem, et dicentem sibi : Mitte in
Joppen, et accersi Simonem, qui cognominatur Petrus ; 14 qui loquetur
tibi verba in quibus salvus eris tu, et universa domus tua. 15 Cum autem
cœpissem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut et in nos in
initio. 16 Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat : Joannes
quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto. 17 Si
ergo eamdem gratiam dedit illis Deus, sicut et nobis qui credidimus in
Dominum Jesum Christum, ego quis eram, qui possem prohibere Deum ?
18 His auditis, tacuerunt, et glorificaverunt Deum, dicentes : Ergo et
gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam.
19 Et illi quidem qui dispersi fuerant a tribulatione quæ facta fuerat Origo
sub Stephano, perambulaverunt usque Phœnicen, et Cyprum, et Antio- Ecclesiæ An-
chiam, nemini loquentes verbum, nisi solis Judæis. 20 Erant autem qui- tiochensis.
dam ex eis viri Cyprii et Cyrenæi, qui cum introissent Antiochiam, lo-
quebantur et ad Græcos, annuntiantes Dominum Jesum. 21 Et erat manus
Domini cum eis ; multusque numerus credentium conversus est ad Domi-
num. 22 Pervenit autem sermo ad aures ecclesiæ quæ erat Jerosolymis,
super istis, et miserunt Barnabam usque ad Antiochiam. 23 Qui cum per-
venisset, et vidisset gratiam Dei, gavisus est, et hortabatur omnes in
proposito cordis permanere in Domino ; 24 quia erat vir bonus, et plenus
Spiritu sancto et fide. Et apposita est multa turba Domino. 25 Profectus
est autem Barnabas Tarsum, ut quæreret Saulum ; quem cum invenisset,
perduxit Antiochiam. 26 Et annum totum conversati sunt ibi in ecclesia,
et docuerunt turbam multam ; ita ut cognominarentur primum Antiochiæ
discipuli, Christiani.
27 In his autem diebus supervenerunt ab Jerosolymis prophetæ Antio- Collectæ
chiam ; 28 et surgens unus ex eis, nomine Agabus, significabat per Spiri- in Antiochia
tum famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quæ facta est pro fratribus
sub Claudio. 29 Discipuli autem, prout quis habebat, proposuerunt singuli Judæis.
in ministerium mittere habitantibus in Judæa fratribus. 30 Quod et fece-
runt, mittentes ad seniores per manus Barnabæ et Sauli.

§ IV. — *Herodes Agrippa persequitur Ecclesiam.*

Cap. XII. — 1 Eodem autem tempore, misit Herodes rex manus ut Martyrium
affligeret quosdam de ecclesia. 2 Occidit autem Jacobum, fratrem Joan- Jacobi ;
nis, gladio ; 3 videns autem quia placeret Judæis, apposuit ut apprehen- Petrus
deret et Petrum. Erant autem dies azymorum. 4 Quem cum apprehendis- liberatur ab
set, misit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum custodien- angelo.
dum, volens post Pascha producere eum populo. 5 Et Petrus quidem

16] Matth. III, 11. Marc. I, 8. Luc. III, 16. Joan. I, 26. Sup. I, 5. Inf. XIX, 4.

servabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia ad Deum pro eo.

[6] Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus, et custodes ante ostium custodiebant carcerem. [7] Et ecce angelus Domini astitit, et lumen refulsit in habitaculo; percussoque latere Petri, excitavit eum, dicens : Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus ejus. [8] Dixit autem angelus ad eum : Præcingere, et calcea te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi : Circumda tibi vestimentum tuum, et sequere me. [9] Et exiens sequebatur eum, et nesciebat quia verum est quod fiebat per angelum; existimabat autem se visum videre. [10] Transeuntes autem primam et secundam custodiam, venerunt ad portam ferream quæ ducit ad civitatem, quæ ultro aperta est eis, et exeuntes processerunt vicum unum, et continuo discessit angelus ab eo. [11] Et Petrus ad se reversus, dixit : Nunc scio vere quia misit Dominus angelum suum, et eripuit me de manu Herodis, et de omni expectatione plebis Judæorum.

[12] Consideransque, venit ad domum Mariæ, matris Joannis, qui cognominatus est Marcus, ubi erant multi congregati, et orantes. [13] Pulsante autem eo ostium januæ, processit puella ad audiendum, nomine Rhode. [14] Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio non aperuit januam, sed intro currens, nuntiavit stare Petrum ante januam. [15] At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant : Angelus ejus est. [16] Petrus autem perseverabat pulsans. Cum autem aperuissent, viderunt eum, et obstupuerunt. [17] Annuens autem eis manu ut tacerent, narravit quomodo Dominus eduxisset eum de carcere, dixitque : Nuntiate Jacobo et fratribus hæc. Et egressus, abiit in alium locum.

Vindicta divina in Herodem.

[18] Facta autem die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum esset de Petro. [19] Herodes autem cum requisisset eum, et non invenisset, inquisitione facta de custodibus, jussit eos duci; descendensque a Judæa in Cæsaream, ibi commoratus est. [20] Erat autem iratus Tyriis et Sidoniis. At illi unanimes venerunt ad eum; et persuaso Blasto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eo quod alerentur regiones eorum ab illo. [21] Statuto autem die, Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, et concionabatur ad eos. [22] Populus autem acclamabat: Dei voces et non hominis. [23] Confestim autem percussit eum angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo; et consumptus a vermibus, expiravit. [24] Verbum autem Domini crescebat, et multiplicabatur. [25] Barnabas autem et Saulus reversi sunt ab Jerosolymis, expleto ministerio, assumpto Joanne qui cognominatus est Marcus.

TERTIA PARS

PAULI MINISTERIUM INTER GENTES

§ I. — *Primum iter apostolicum Pauli.*

Sauli et Barnabæ consecratio.

CAP. XIII. — [1] Erant autem in ecclesia quæ erat Antiochiæ, prophetæ, et doctores, in quibus Barnabas, et Simon qui vocabatur Niger, et Lucius Cyrenensis, et Manahen qui erat Herodis tetrarchæ collactaneus, et Saulus. [2] Ministrantibus autem illis Domino, et jejunantibus, dixit illis Spiritus sanctus : Segregate mihi Saulum et Barnabam, in opus ad quod assumpsi eos. [3] Tunc jejunantes, et orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.

Propagatur Ecclesia in Cypro.

[4] Et ipsi quidem missi a Spiritu sancto, abierunt Seleuciam, et inde navigaverunt Cyprum. [5] Et cum venissent Salaminam, prædicabant ver-

25] Sup. XI, 29.

bum Dei in synagogis Judæorum; habebant autem et Joannem in mi-
nisterio. 6 Et cum perambulassent universam insulam usque Paphum, in-
venerunt quemdam virum magum, pseudoprophetam, Judæum, cui
nomen erat Barjesu, 7 qui erat cum proconsule Sergio Paulo, viro pru-
dente. Hic, accersitis Barnaba et Saulo, desiderabat audire verbum Dei.
8 Resistebat autem illis Elymas magus (sic enim interpretatur nomen
ejus), quærens avertere proconsulem a fide. 9 Saulus autem, qui et Pau-
lus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum, 10 dixit : O plene omni dolo
et omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis justitiæ, non desinis subver-
tere vias Domini rectas. 11 Et nunc ecce manus Domini super te; et eris
cæcus, non videns solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum
caligo, et tenebræ; et circuiens quærebat qui ei manum daret. 12 Tunc
proconsul cum vidisset factum, credidit, admirans super doctrina Do-
mini.

Paulus in Antiochia Pisidiæ.

13 Et cum a Papho navigassent Paulus et qui cum eo erant, venerunt
Pergen Pamphyliæ; Joannes autem discedens ab eis, reversus est Jero-
solymam. 14 Illi vero pertranseuntes Pergen, venerunt Antiochiam Pisi-
diæ; et ingressi synagogam die sabbatorum, sederunt. 15 Post lectionem
autem legis et prophetarum, miserunt principes synagogæ ad eos, dicen-
tes : Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem, di-
cite.

Sermo ad Judæos. 1° De Jesu Messia.

16 Surgens autem Paulus, et manu silentium indicens, ait : Viri Isra-
elitæ, et qui timetis Deum, audite. 17 Deus plebis Israel elegit patres
nostros, et plebem exaltavit cum essent incolæ in terra Ægypti, et in
brachio excelso eduxit eos ex ea. 18 Et per quadraginta annorum tempus
mores eorum sustinuit in deserto. 19 Et destruens gentes septem in terra
Chanaan, sorte distribuit eis terram eorum, 20 quasi post quadringentos et
quinquaginta annos; et post hæc dedit judices usque ad Samuel prophe-
tam. 21 Et exinde postulaverunt regem; et dedit illis Deus Saul, filium
Cis, virum de tribu Benjamin, annis quadraginta. 22 Et amoto illo, susci-
tavit illis David regem, cui testimonium perhibens, dixit : Inveni David,
filium Jesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates
meas. 23 Hujus Deus ex semine, secundum promissionem, eduxit Israel
salvatorem, Jesum; 24 prædicante Joanne ante faciem adventus ejus
baptismum pœnitentiæ omni populo Israel. 25 Cum impleret autem Joan-
nes cursum suum, dicebat : Quem me arbitramini esse, non sum ego;
sed ecce venit post me, cujus non sum dignus calceamenta pedum sol-
vere.

2° De resurrectione Domini.

26 Viri fratres, filii generis Abraham, et qui in vobis timent Deum,
vobis verbum salutis hujus missum est. 27 Qui enim habitabant Jerusa-
lem, et principes ejus, hunc ignorantes, et voces prophetarum quæ per
omne sabbatum leguntur, judicantes impleverunt; 28 et nullam causam
mortis invenientes in eo, petierunt a Pilato ut interficerent eum. 29 Cum-
que consummassent omnia quæ de eo scripta erant, deponentes eum de
ligno, posuerunt eum in monumento. 30 Deus vero suscitavit eum a mor-
tuis tertia die; qui visus est per dies multos his 31 qui simul ascenderant
cum eo de Galilæa in Jerusalem, qui usque nunc sunt testes ejus ad
plebem.

32 Et nos vobis annuntiamus eam quæ ad patres nostros repromissio
facta est, 33 quoniam hanc Deus adimplevit filiis nostris, resuscitans Je-
sum, sicut et in psalmo secundo scriptum est : Filius meus es tu; ego
hodie genui te. 34 Quod autem suscitavit eum a mortuis, amplius jam non

---

17] Ex. I, 1 et XIII, 21, 22. — 18] Ex. XVI, 3. — 19] Jos. XIV, 2. — 20] Jud. III, 9. — 21] I Reg. VIII, 5 et IX, 16 et X, 1. — 22] I Reg. XIII, 14 et XVI, 13. Ps. LXXXVIII, 21. — 23] Is. XI, 1. — 24] Matth. III, 1. Marc. I, 4. Luc. III, 3. — 25] Matth. III, 11. Marc. I, 7. Joan. I, 27. — 28] Matth. XXVII, 20, 23. Marc. XV, 13. Luc. XXIII, 21, 23. Joan. XIX, 15. — 30] Matth. XXVIII. Marc. XVI. Luc. XXIV. Joan. XX. — 33] Ps. II, 7. — 34] Is. LV, 3.

reversurum in corruptionem, ita dixit : Quia dabo vobis sancta David
fidelia. 35 Ideoque et alias dicit : Non dabis Sanctum tuum videre cor-
ruptionem. 36 David enim in sua generatione cum administrasset voluntati
Dei, dormivit, et appositus est ad patres suos, et vidit corruptionem.
37 Quem vero Deus suscitavit a mortuis, non vidit corruptionem.

3º De fide sequenda.

38 Notum igitur sit vobis, viri fratres, quia per hunc vobis remissio
peccatorum annuntiatur; et ab omnibus quibus non potuistis in lege Moysi
justificari, 39 in hoc omnis qui credit, justificatur. 40 Videte ergo ne su-
perveniat vobis quod dictum est in prophetis : 41 Videte, contemptores,
et admiramini, et disperdimini; quia opus operor ego in diebus vestris,
opus quod non credetis, si quis enarraverit vobis.

Prædicationis effectus.

42 Exeuntibus autem illis, rogabant ut sequenti sabbato loquerentur
sibi verba hæc. 43 Cumque dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Ju-
dæorum, et colentium advenarum, Paulum et Barnabam, qui loquentes
suadebant eis ut permanerent in gratia Dei. 44 Sequenti vero sabbato
pene universa civitas convenit audire verbum Dei. 45 Videntes autem
turbas Judæi, repleti sunt zelo; et contradicebant his quæ a Paulo dice-
bantur, blasphemantes. 46 Tunc constanter Paulus et Barnabas dixerunt :
Vobis oportebat primum loqui verbum Dei; sed quoniam repellitis illud,
et indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes; 47 sic
enim præcepit nobis Dominus : Posui te in lucem gentium, ut sis in sa-
lutem usque ad extremum terræ. 48 Audientes autem gentes, gavisæ sunt,
et glorificabant verbum Domini; et crediderunt quotquot erant præordi-
nati ad vitam æternam. 49 Disseminabatur autem verbum Domini per
universam regionem. 50 Judæi autem concitaverunt mulieres religiosas et
honestas, et primos civitatis, et excitaverunt persecutionem in Paulum et
Barnabam, et ejecerunt eos de finibus suis. 51 At illi, excusso pulvere
pedum in eos, venerunt Iconium. 52 Discipuli quoque replebantur gaudio
et Spiritu sancto.

Paulus et Barnabas in Iconio.

CAP. XIV. — 1 Factum est autem Iconii, ut simul introirent in syna-
gogam Judæorum, et loquerentur, ita ut crederet Judæorum et Græco-
rum copiosa multitudo. 2 Qui vero increduli fuerunt Judæi, suscitaverunt
et ad iracundiam concitaverunt animas gentium adversus fratres. 3 Multo
igitur tempore demorati sunt, fiducialiter agentes in Domino, testimo-
nium perhibente verbo gratiæ suæ, dante signa et prodigia fieri per ma-
nus eorum. 4 Divisa est autem multitudo civitatis, et quidam quidem
erant cum Judæis, quidam vero cum apostolis. 5 Cum autem factus esset
impetus gentilium et Judæorum cum principibus suis, ut contumeliis
afficerent, et lapidarent eos, 6 intelligentes confugerunt ad civitates
Lycaoniæ Lystram, et Derben, et universam in circuitu regionem, et ibi
evangelizantes erant.

Miraculum, sermo et persecutio in Lystris.

7 Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat, claudus ex utero
matris suæ, qui nunquam ambulaverat. 8 Hic audivit Paulum loquentem.
Qui intuitus eum, et videns quia fidem haberet ut salvus fieret, 9 dixit
magna voce : Surge super pedes tuos rectus. Et exilivit, et ambulabat.
10 Turbæ autem cum vidissent quod fecerat Paulus, levaverunt vocem
suam, lycaonice dicentes : Dii similes facti hominibus descenderunt ad
nos. 11 Et vocabant Barnabam Jovem, Paulum vero Mercurium, quoniam
ipse erat dux verbi. 12 Sacerdos quoque Jovis, qui erat ante civitatem,
tauros et coronas ante januas afferens, cum populis volebat sacrificare.
13 Quod ubi audierunt apostoli, Barnabas et Paulus, conscissis tunicis
suis, exilierunt in turbas, clamantes, 14 et dicentes : Viri, quid hæc fa-
citis? Et nos mortales sumus, similes vobis homines, annuntiantes vobis
ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit cælum, et terram, et

---

35] Ps. XV, 10. — 36] III Reg. II, 10. — 41] Hab. I, 5. — 47] Is. XLIX, 6. — 51] Matth. X, 14. Marc. VI, 11. Luc. IX, 5. — 14] Gen. I, 1. Ps. CXLV, 6. Apoc. XIV, 7.

mare, et omnia quæ in eis sunt; [15] qui in præteritis generationibus di-
misit omnes gentes ingredi vias suas. [16] Et quidem non sine testimonio
semetipsum reliquit, benefaciens de cælo, dans pluvias et tempora fru-
ctifera, implens cibo et lætitia corda nostra. [17] Et hæc dicentes, vix
sedaverunt turbas ne sibi immolarent.
[18] Supervenerunt autem quidam ab Antiochia et Iconio Judæi, et per-
suasis turbis, lapidantesque Paulum, traxerunt extra civitatem, existi-
mantes eum mortuum esse. [19] Circumdantibus autem eum discipulis,
surgens intravit civitatem, et postera die profectus est cum Barnaba in
Derben.

Reditus in Antiochiam Syriæ.

[20] Cumque evangelizassent civitati illi, et docuissent multos, reversi
sunt Lystram, et Iconium, et Antiochiam, [21] confirmantes animas disci-
pulorum, exhortantesque ut permanerent in fide, et quoniam per multas
tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. [22] Et cum constituissent
illis per singulas ecclesias presbyteros, et orassent cum jejunationibus,
commendaverunt eos Domino, in quem crediderunt. [23] Transeuntesque
Pisidiam, venerunt in Pamphyliam. [24] Et loquentes verbum Domini in
Perge, descenderunt in Attaliam; [25] et inde navigaverunt Antiochiam,
unde erant traditi gratiæ Dei in opus quod compleverunt. [26] Cum autem
venissent et congregassent ecclesiam, retulerunt quanta fecisset Deus
cum illis, et quia aperuisset gentibus ostium fidei. [27] Morati sunt autem
tempus non modicum cum discipulis.

§ II. — *Concilium Jerosolymitanum.*

Controversia de observantiis mosaicis.

Cap. XV. — [1] Et quidam descendentes de Judæa, docebant fratres :
Quia nisi circumcidamini secundum morem Moysi, non potestis salvari.
[2] Facta ergo seditione non minima Paulo et Barnabæ adversus illos, sta-
tuerunt ut ascenderent Paulus et Barnabas, et quidam alii ex aliis, ad
apostolos et presbyteros in Jerusalem, super hac quæstione. [3] Illi ergo
deducti ab ecclesia, pertransibant Phœnicen, et Samariam, narrantes
conversionem gentium; et faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.
[4] Cum autem venissent Jerosolymam, suscepti sunt ab ecclesia, et ab
apostolis et senioribus, annuntiantes quanta Deus fecisset cum illis.
[5] Surrexerunt autem quidam de hæresi pharisæorum qui crediderunt,
dicentes : Quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque servare legem
Moysi.

In concilio deliberant apostoli.

[6] Conveneruntque apostoli et seniores videre de verbo hoc. [7] Cum au-
tem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos : Viri fratres,
vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum
audire gentes verbum evangelii, et credere. [8] Et qui novit corda Deus,
testimonium perhibuit, dans illis Spiritum sanctum, sicut et nobis; [9] et
nihil discrevit inter nos et illos, fide purificans corda eorum. [10] Nunc ergo
quid tentatis Deum, imponere jugum super cervices discipulorum, quod
neque patres nostri neque nos portare potuimus? [11] Sed per gratiam Do-
mini Jesu Christi credimus salvari, quemadmodum et illi.
[12] Tacuit autem omnis multitudo; et audiebant Barnabam et Paulum,
narrantes quanta Deus fecisset signa et prodigia in gentibus per eos.
[13] Et postquam tacuerunt, respondit Jacobus, dicens : Viri fratres, audite
me. [14] Simon narravit quemadmodum primum Deus visitavit sumere ex
gentibus populum nomini suo. [15] Et huic concordant verba prophetarum,
sicut scriptum est : [16] Post hæc revertar, et reædificabo tabernaculum Da-
vid, quod decidit; et diruta ejus reædificabo, et erigam illud; [17] ut requi-
rant ceteri hominum Dominum, et omnes gentes, super quas invocatum
est nomen meum, dicit Dominus faciens hæc. [18] Notum a sæculo est

25] Sup. XIII, 1. — 1] Gal. V, 2. — 7] Sup. X, 20. — 8] Sup. X, 45. — 16] Am. IX, 11.

Domino opus suum. 19 Propter quod ego judico non inquietari eos, qui ex gentibus convertuntur ad Deum, 20 sed scribere ad eos ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum, et fornicatione, et suffocatis, et sanguine. 21 Moyses enim a temporibus antiquis habet in singulis civitatibus qui eum prædicent in synagogis, ubi per omne sabbatum legitur.

Litteræ synodales deferuntur Antiochiam.

22 Tunc placuit apostolis, et senioribus, cum omni ecclesia, eligere viros ex eis, et mittere Antiochiam cum Paulo et Barnaba, Judam, qui cognominabatur Barsabas, et Silam, viros primos in fratribus; 23 scribentes per manus eorum : Apostoli et seniores fratres, his qui sunt Antiochiæ, et Syriæ, et Ciliciæ, fratribus ex gentibus, salutem. 24 Quoniam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes, turbaverunt vos verbis, evertentes animas vestras, quibus non mandavimus, 25 placuit nobis collectis in unum, eligere viros, et mittere ad vos cum charissimis nostris Barnaba et Paulo, 26 hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini nostri Jesu Christi. 27 Misimus ergo Judam, et Silam, qui et ipsi vobis verbis referent eadem. 28 Visum est enim Spiritui sancto, et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quam hæc necessaria : 29 ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocato, et fornicatione, a quibus custodientes vos, bene agetis. Valete.

30 Illi ergo dimissi descenderunt Antiochiam; et congregata multitudine, tradiderunt epistolam. 31 Quam cum legissent, gavisi sunt super consolatione. 32 Judas autem et Silas, et ipsi cum essent prophetæ, verbo plurimo consolati sunt fratres, et confirmaverunt. 33 Facto autem ibi aliquanto tempore, dimissi sunt cum pace a fratribus ad eos qui miserant illos. 34 Visum est autem Silæ ibi remanere; Judas autem solus abiit Jerusalem. 35 Paulus autem et Barnabas demorabantur Antiochiæ, docentes et evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini.

§ III. — *Pauli iter apostolicum secundum.*

Paulus et Barnabas proficiscuntur separatim.

36 Post aliquot autem dies, dixit ad Barnabam Paulus : Revertentes visitemus fratres per universas civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini, quomodo se habeant. 37 Barnabas autem volebat secum assumere et Joannem, qui cognominabatur Marcus. 38 Paulus autem rogabat eum, ut qui discessisset ab eis de Pamphylia, et non isset cum eis in opus, non debere recipi. 39 Facta est autem dissensio, ita ut discederent ab invicem, et Barnabas quidem, assumpto Marco, navigaret Cyprum. 40 Paulus vero, electo Sila, profectus est, traditus gratiæ Dei a fratribus. 41 Perambulabat autem Syriam et Ciliciam, confirmans ecclesias, præcipiens custodire præcepta apostolorum et seniorum.

Iter Pauli per Asiam Troadem usque.

Cap. XVI. — 1 Pervenit autem Derben et Lystram. Et ecce discipulus quidam erat ibi, nomine Timotheus, filius mulieris Judææ fidelis, patre gentili. 2 Huic testimonium bonum reddebant qui in Lystris erant et Iconio fratres. 3 Hunc voluit Paulus secum proficisci; et assumens circumcidit eum, propter Judæos qui erant in illis locis; sciebant enim omnes quod pater ejus erat gentilis. 4 Cum autem pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab apostolis et senioribus qui erant Jerosolymis. 5 Et ecclesiæ quidem confirmabantur fide, et abundabant numero quotidie.

6 Transeuntes autem Phrygiam, et Galatiæ regionem, vetati sunt a Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia. 7 Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam; et non permisit eos Spiritus Jesu. 8 Cum autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troadem, 9 et visio per noctem Paulo ostensa est : vir Macedo quidam erat stans, et deprecans eum, et dicens : Transiens in Macedoniam, adjuva nos. 10 Ut autem visum vidit, statim quæsivimus proficisci in Macedoniam, certi facti quod vocasset nos Deus evangelizare eis.

CHARTA
pro Itineribus S. Pauli
et Apocalypsi.
Scala
0 100 200 300 Kilom.
PONTUS-EUXINUS
MARE MEDITERRANEUM
MARE ADRIATICUM
MARE IONIUM
MARE ÆGEUM
ITALIA
SICILIA
ILLYRICUM
MACEDONIA
THRACIA
ACHAIA
ASIA
BITHYNIA
GALATIA
CAPPADOCIA
PONTUS
CILICIA
LIBYA
ÆGYPTUS
ARABIA
CYRENAICA
AFRICA
Roma
Corsica
Sardinia
Carthago
Syrtis Parva
Syrtis Magna
Melite I.
Creta
Cyprus
Rhodus
Cythera
Athenæ
Corinthus
Peloponnesus
Sparta
Thessalia
Epirus
Corcyra
Cephallenia
Lesbos
Chios
Samos
Lemnos
Imbros
Samothracia
Thasos
Philippi
Propontis
Byzantium
Ephesus
Smyrna
Sardes
Laodicea
Caria
Lycia
Pamphylia
Pisidia
Phrygia
Lydia
Mysia
Iconium
Antiochia
Tarsus
Seleucia
Salamina
Paphos
Sidon
Tyrus
Ptolemais
Cæsarea
Joppe
Jerusalem
Damascus
Alexandria
Pelusium
Cyrene
Apollonia
Idumæa
Petra
L. Thuilher, del[t].
Imp. Dufrénoy. Paris.

11 Navigantes autem a Troade, recto cursu venimus Samothraciam, et Paulus
sequenti die Neapolim; 12 et inde Philippos, quæ est prima partis Mace- in Philippis
doniæ civitas, colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot, confe- prædicat,
rentes. 13 Die autem sabbatorum egressi sumus foras portam juxta flumen, dæmoniacam
ubi videbatur oratio esse; et sedentes loquebamur mulieribus, quæ con- sanat,
venerant. 14 Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thya- mittitur in
tirenorum, colens Deum, audivit; cujus Dominus aperuit cor intendere carcerem.
his quæ dicebantur a Paulo. 15 Cum autem baptizata esset, et domus ejus,
deprecata est dicens : Si judicastis me fidelem Domino esse, introite in
domum meam, et manete. Et coegit nos.

16 Factum est autem, euntibus nobis ad orationem, puellam quamdam
habentem spiritum pythonem obviare nobis, quæ quæstum magnum
præstabat dominis suis divinando. 17 Hæc subsecuta Paulum et nos, cla-
mabat dicens : Isti homines servi Dei excelsi sunt, qui annuntiant vobis
viam salutis. 18 Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus,
et conversus, spiritui dixit : Præcipio tibi in nomine Jesu Christi exire
ab ea. Et exiit eadem hora. 19 Videntes autem domini ejus quia exivit
spes quæstus eorum, apprehendentes Paulum et Silam, perduxerunt in fo-
rum ad principes; 20 et offerentes eos magistratibus, dixerunt : Hi homi-
nes conturbant civitatem nostram, cum sint Judæi, 21 et annuntiant mo-
rem, quem non licet nobis suscipere, neque facere, cum simus Romani.
22 Et cucurrit plebs adversus eos; et magistratus, scissis tunicis eorum,
jusserunt eos virgis cædi. 23 Et cum multas plagas eis imposuissent, mi-
serunt eos in carcerem, præcipientes custodi ut diligenter custodiret eos.
24 Qui cum tale præceptum accepisset, misit eos in interiorem carcerem,
et pedes eorum strinxit ligno.

25 Media autem nocte, Paulus et Silas orantes laudabant Deum; et au- Mire
diebant eos qui in custodia erant. 26 Subito vero terræmotus factus est liberatur.
magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt
omnia ostia, et universorum vincula soluta sunt. 27 Expergefactus autem
custos carceris, et videns januas apertas carceris, evaginato gladio vole-
bat se interficere, æstimans fugisse vinctos. 28 Clamavit autem Paulus
voce magna, dicens : Nihil tibi mali feceris; universi enim hic sumus.
29 Petitoque lumine, introgressus est; et tremefactus procidit Paulo et
Silæ ad pedes; 30 et producens eos foras, ait : Domini, quid me oportet
facere, ut salvus fiam? 31 At illi dixerunt : Crede in Dominum Jesum;
et salvus eris tu, et domus tua. 32 Et locuti sunt ei verbum Domini, cum
omnibus qui erant in domo ejus. 33 Et tollens eos in illa hora noctis, lavit
plagas eorum, et baptizatus est ipse, et omnis domus ejus continuo.
34 Cumque perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, et læ-
tatus est cum omni domo sua, credens Deo.

35 Et cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores, dicentes :
Dimitte homines illos. 36 Nuntiavit autem custos carceris verba hæc
Paulo : Quia miserunt magistratus ut dimittamini; nunc igitur exeuntes,
ite in pace. 37 Paulus autem dixit eis : Cæsos nos publice, indemnatos,
homines Romanos, miserunt in carcerem, et nunc occulte nos ejiciunt?
Non ita; sed veniant, 38 et ipsi nos ejiciant. Nuntiaverunt autem magi-
stratibus lictores verba hæc. Timueruntque audito quod Romani essent;
39 et venientes deprecati sunt eos, et educentes rogabant ut egrederentur
de urbe. 40 Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam; et visis
fratribus, consolati sunt eos, et profecti sunt.

CAP. XVII. — 1 Cum autem perambulassent Amphipolim et Apolloniam, Pauli labores
venerunt Thessalonicam, ubi erat synagoga Judæorum. 2 Secundum con- Thessalonicæ
suetudinem autem Paulus introivit ad eos, et per sabbata tria disserebat et BerϾ.
eis de Scripturis, 3 adaperiens et insinuans quia Christum oportuit pati, et

22] II Cor. XI, 25. Phil. I, 13. I Thess. II, 2.

resurgere a mortuis; et quia hic est Jesus Christus, quem ego annuntio
vobis. 4 Et quidam ex eis crediderunt, et adjuncti sunt Paulo et Silæ, et
de colentibus gentilibusque multitudo magna, et mulieres nobiles non
paucæ. 5 Zelantes autem Judæi, assumentesque de vulgo viros quosdam
malos, et turba facta, concitaverunt civitatem; et assistentes domui Ja-
sonis, quærebant eos producere in populum. 6 Et cum non invenissent eos,
trahebant Jasonem et quosdam fratres ad principes civitatis, clamantes:
Quoniam hi, qui urbem concitant, et huc venerunt, 7 quos suscepit
Jason, et hi omnes contra decreta Cæsaris faciunt, regem alium dicentes
esse, Jesum. 8 Concitaverunt autem plebem, et principes civitatis au-
dientes hæc. 9 Et accepta satisfactione a Jasone et a ceteris, dimiserunt
eos. 10 Fratres vero confestim per noctem dimiserunt Paulum et Silam in
Berœam.

Qui cum venissent, in synagogam Judæorum introierunt. 11 Hi autem
erant nobiliores eorum qui sunt Thessalonicæ, qui susceperunt verbum
cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se habe-
rent. 12 Et multi quidem crediderunt ex eis, et mulierum gentilium
honestarum, et viri non pauci. 13 Cum autem cognovissent in Thessalonica
Judæi, quia et Berœæ prædicatum est a Paulo verbum Dei, venerunt et
illuc, commoventes et turbantes multitudinem. 14 Statimque tunc Paulum
dimiserunt fratres, ut iret usque ad mare; Silas autem et Timotheus
remanserunt ibi.

Paulus in Athenis.

15 Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum usque Athenas;
et accepto mandato ab eo ad Silam et Timotheum, ut quam celeriter ve-
nirent ad illum, profecti sunt. 16 Paulus autem cum Athenis eos expe-
ctaret, incitabatur spiritus ejus in ipso, videns idololatriæ deditam civita-
tem. 17 Disputabat igitur in synagoga cum Judæis et colentibus, et in
foro, per omnes dies, ad eos qui aderant. 18 Quidam autem Epicurei et
Stoici philosophi disserebant cum eo; et quidam dicebant: Quid vult
seminiverbius hic dicere? Alii vero: Novorum dæmoniorum videtur an-
nuntiator esse; quia Jesum et resurrectionem annuntiabat eis. 19 Et
apprehensum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Possumus scire
quæ est hæc nova, quæ a te dicitur, doctrina? 20 Nova enim quædam
infers auribus nostris; volumus ergo scire quidnam velint hæc esse.
21 Athenienses autem omnes, et advenæ hospites, ad nihil aliud vacabant
nisi aut dicere, aut audire aliquid novi.

Sermo in Areopago.

22 Stans autem Paulus in medio Areopagi, ait: Viri Athenienses, per
omnia quasi superstitiosores vos video. 23 Præteriens enim, et videns si-
mulacra vestra, inveni et aram in qua scriptum erat: Ignoto Deo. Quod
ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis. 24 Deus, qui fecit mun-
dum et omnia quæ in eo sunt, hic cæli et terræ cum sit Dominus, non in
manufactis templis habitat; 25 nec manibus humanis colitur indigens
aliquo, cum ipse det omnibus vitam, et inspirationem, et omnia. 26 Fecit-
que ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem
terræ, definiens statuta tempora, et terminos habitationis eorum, 27 quæ-
rere Deum, si forte attrectent eum, aut inveniant, quamvis non longe sit
ab unoquoque nostrum. 28 In ipso enim vivimus, et movemur, et sumus;
sicut et quidam vestrorum poetarum dixerunt: Ipsius enim et genus
sumus. 29 Genus ergo cum simus Dei, non debemus æstimare auro, aut
argento, aut lapidi, sculpturæ artis et cogitationis hominis, Divinum
esse simile. 30 Et tempora quidem hujus ignorantiæ despiciens Deus,
nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique pœnitentiam agant; 31 eo
quod statuit diem in quo judicaturus est orbem in æquitate, in viro in
quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum a mortuis.

32 Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem

---

24] Gen. I, 1. Sup. VII, 48.

irridebant, quidam vero dixerunt : Audiemus te de hoc iterum. [33] Sic
Paulus exivit de medio eorum. [34] Quidam vero viri adhærentes ei, credi-
derunt ; in quibus et Dionysius Areopagita, et mulier nomine Damaris,
et alii cum eis.

CAP. XVIII. — [1] Post hæc egressus ab Athenis, venit Corinthum ; Paulus
[2] et inveniens quemdam Judæum nomine Aquilam, Ponticum genere, Corinthi.
qui nuper venerat ab Italia, et Priscillam, uxorem ejus (eo quod præce-
pisset Claudius discedere omnes Judæos a Roma), accessit ad eos. [3] Et
quia ejusdem erat artis, manebat apud eos, et operabatur : erant autem
scenofactoriæ artis. [4] Et disputabat in synagoga per omne sabbatum,
interponens nomen Domini Jesu, suadebatque Judæis et Græcis. [5] Cum
venissent autem de Macedonia Silas et Timotheus, instabat verbo Paulus,
testificans Judæis esse Christum Jesum. [6] Contradicentibus autem eis, et
blasphemantibus, excutiens vestimenta sua, dixit ad eos : Sanguis vester
super caput vestrum ; mundus ego, ex hoc ad gentes vadam. [7] Et migrans
inde, intravit in domum cujusdam, nomine Titi Justi, colentis Deum,
cujus domus erat conjuncta synagogæ. [8] Crispus autem archisynagogus
credidit Domino cum omni domo sua ; et multi Corinthiorum audientes
credebant, et baptizabantur. [9] Dixit autem Dominus nocte per visionem
Paulo : Noli timere, sed loquere, et ne taceas ; [10] propter quod ego sum
tecum, et nemo apponetur tibi ut noceat te, quoniam populus est mihi
multus in hac civitate. [11] Sedit autem ibi annum et sex menses, docens
apud eos verbum Dei.

[12] Gallione autem proconsule Achaiæ, insurrexerunt uno animo Judæi
in Paulum, et adduxerunt eum ad tribunal, [13] dicentes : Quia contra
legem hic persuadet hominibus colere Deum. [14] Incipiente autem Paulo
aperire os, dixit Gallio ad Judæos : Si quidem esset iniquum aliquid, aut
facinus pessimum, o viri Judæi, recte vos sustinerem. [15] Si vero quæstio-
nes sunt de verbo, et nominibus, et lege vestra, vos ipsi videritis ; judex
ego horum nolo esse. [16] Et minavit eos a tribunali. [17] Apprehendentes autem
omnes Sosthenem, principem synagogæ, percutiebant eum ante tribunal ;
et nihil eorum Gallioni curæ erat.

[18] Paulus vero cum adhuc sustinuisset dies multos, fratribus valefa- **Per Ephe-**
ciens, navigavit in Syriam (et cum eo Priscilla et Aquila) ; qui sibi to- **sum repetit**
tonderat in Cenchris caput, habebat enim votum. [19] Devenitque Ephesum, **Antiochiam.**
et illos ibi reliquit. Ipse vero ingressus synagogam, disputabat cum Ju-
dæis. [20] Rogantibus autem eis ut ampliori tempore maneret, non consen-
sit ; [21] sed valefaciens, et dicens : Iterum revertar ad vos, Deo volente,
profectus est ab Epheso. [22] Et descendens Cæsaream, ascendit, et salutavit
ecclesiam, et descendit Antiochiam.

§ IV. — *Pauli tertium iter apostolicum.*

[23] Et facto ibi aliquanto tempore, profectus est, perambulans ex ordine **Initium**
Galaticam regionem et Phrygiam, confirmans omnes discipulos. [24] Ju- **itineris ;**
dæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere, vir eloquens, **Apollo.**
devenit Ephesum, potens in Scripturis. [25] Hic erat edoctus viam Domini ;
et fervens spiritu loquebatur, et docebat diligenter ea quæ sunt Jesu,
sciens tantum baptisma Joannis. [26] Hic ergo cœpit fiducialiter agere in
synagoga. Quem cum audissent Priscilla et Aquila, assumpserunt eum,
et diligentius exposuerunt ei viam Domini. [27] Cum autem vellet ire
Achaiam, exhortati fratres scripserunt discipulis ut susciperent eum.
Qui cum venisset, contulit multum his qui crediderant. [28] Vehementer
enim Judæos revincebat publice, ostendens per Scripturas esse Christum
Jesum.

18] Num. VI, 18. Inf. XXI, 24.

Paulus in Epheso.

CAP. XIX. — 1 Factum est autem, cum Apollo esset Corinthi, ut Paulus, peragratis superioribus partibus, veniret Ephesum, et inveniret quosdam discipulos; 2 dixitque ad eos : Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum : Sed neque si Spiritus sanctus est, audivimus. 3 Ille vero ait : In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt : In Joannis baptismate. 4 Dixit autem Paulus : Joannes baptizavit baptismo pœnitentiæ populum, dicens in eum qui venturus esset post ipsum ut crederent, hoc est, in Jesum. 5 His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Jesu. 6 Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos; et loquebantur linguis, et prophetabant. 7 Erant autem omnes viri fere duodecim.

8 Introgressus autem synagogam, cum fiducia loquebatur per tres menses, disputans et suadens de regno Dei. 9 Cum autem quidam indurarentur et non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, discedens ab eis, segregavit discipulos, quotidie disputans in schola Tyranni cujusdam. 10 Hoc autem factum est per biennium, ita ut omnes qui habitabant in Asia audirent verbum Domini, Judæi atque gentiles.

11 Virtutesque non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli; 12 ita ut etiam super languidos deferrentur a corpore ejus sudaria et semicinctia, et recedebant ab eis languores, et spiritus nequam egrediebantur. 13 Tentaverunt autem quidam et de circumeuntibus Judæis exorcistis, invocare super eos qui habebant spiritus malos nomen Domini Jesu, dicentes : Adjuro vos per Jesum, quem Paulus prædicat. 14 Erant autem quidam Judæi Scevæ principis sacerdotum septem filii, qui hoc faciebant. 15 Respondens autem spiritus nequam, dixit eis : Jesum novi, et Paulum scio; vos autem qui estis? 16 Et insiliens in eos homo in quo erat dæmonium pessimum, et dominatus amborum, invaluit contra eos, ita ut nudi et vulnerati effugerent de domo illa.

17 Hoc autem notum factum est omnibus Judæis atque gentilibus qui habitabant Ephesi; et cecidit timor super omnes illos, et magnificabatur nomen Domini Jesu. 18 Multique credentium veniebant, confitentes et annuntiantes actus suos. 19 Multi autem ex eis qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, et combusserunt coram omnibus; et computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium. 20 Ita fortiter crescebat verbum Dei, et confirmabatur.

21 His autem expletis, proposuit Paulus in spiritu, transita Macedonia et Achaia, ire Jerosolymam, dicens : Quoniam postquam fuero ibi, oportet me et Romam videre. 22 Mittens autem in Macedoniam duos ex ministrantibus sibi, Timotheum et Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia.

Seditio contra Paulum in Epheso.

23 Facta est autem illo tempore turbatio non minima de via Domini. 24 Demetrius enim quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum. 25 Quos convocans, et eos qui hujusmodi erant opifices, dixit : Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio; 26 et videtis, et auditis, quia non solum Ephesi, sed pene totius Asiæ, Paulus hic suadens avertit multam turbam, dicens : Quoniam non sunt dii, qui manibus fiunt. 27 Non solum autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed et magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, sed et destrui incipiet majestas ejus, quam tota Asia et orbis colit. 28 His auditis, repleti sunt ira, et exclamaverunt dicentes : Magna Diana Ephesiorum! 29 Et impleta est civitas confusione; et impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gaio et Aristarcho, Macedonibus, comitibus Pauli. 30 Paulo autem volente intrare in populum, non permiserunt discipuli. 31 Quidam autem et de Asiæ principibus, qui erant amici ejus, miserunt ad eum rogantes ne se daret in theatrum. 32 Alii autem aliud clamabant; erat enim ecclesia confusa, et

4] Matth. III, 11. Marc. I, 8. Luc. III, 16. Joan. I, 26. Sup. I, 5 et XI, 16.

plures nesciebant qua ex causa convenissent. [33] De turba autem detraxe-
runt Alexandrum, propellentibus eum Judæis; Alexander autem manu
silentio postulato, volebat reddere rationem populo. [34] Quem ut cognove-
runt Judæum esse, vox facta una est omnium, quasi per horas duas cla-
mantium : Magna Diana Ephesiorum!

Scriba sedat turbam.

[35] Et cum sedasset scriba turbas, dixit : Viri Ephesii, quis enim est
hominum qui nesciat Ephesiorum civitatem cultricem esse magnæ Dianæ,
Jovisque prolis? [36] Cum ergo his contradici non possit, oportet vos seda-
tos esse, et nihil temere agere. [37] Adduxistis enim homines istos, neque
sacrilegos, neque blasphemantes deam vestram. [38] Quod si Demetrius,
et qui cum eo sunt artifices, habent adversus aliquem causam, conven-
tus forenses aguntur, et proconsules sunt : accusent invicem. [39] Si quid
autem alterius rei quæritis, in legitima ecclesia poterit absolvi. [40] Nam
et periclitamur argui seditionis hodiernæ, cum nullus obnoxius sit, de
quo possimus reddere rationem, concursus istius. Et cum hæc dixisset,
dimisit ecclesiam.

Progressus itineris.

CAP. XX. — [1] Postquam autem cessavit tumultus, vocatis Paulus
discipulis et exhortatus eos, valedixit, et profectus est ut iret in Mace-
doniam. [2] Cum autem perambulasset partes illas, et exhortatus eos fuis-
set multo sermone, venit ad Græciam; [3] ubi cum fecisset menses tres,
factæ sunt illi insidiæ a Judæis navigaturo in Syriam, habuitque consi-
lium ut reverteretur per Macedoniam. [4] Comitatus est autem eum Sopater
Pyrrhi Berœensis, Thessalonicensium vero Aristarchus, et Secundus, et
Gaius Derbeus, et Timotheus; Asiani vero Tychicus et Trophimus. [5] Hi
cum præcessissent, sustinuerunt nos Troade.

Miraculum in Troade.

[6] Nos vero navigavimus, post dies azymorum, a Philippis, et venimus
ad eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati sumus diebus septem.
[7] Una autem sabbati, cum convenissemus ad frangendum panem, Paulus
disputabat cum eis, profecturus in crastinum, protraxitque sermonem
usque in mediam noctem. [8] Erant autem lampades copiosæ in cœnaculo
ubi eramus congregati. [9] Sedens autem quidam adolescens, nomine Eu-
tychus, super fenestram, cum mergeretur somno gravi, disputante diu
Paulo, ductus somno cecidit de tertio cœnaculo deorsum, et sublatus est
mortuus. [10] Ad quem cum descendisset Paulus, incubuit super eum; et
complexus, dixit : Nolite turbari, anima enim ipsius in ipso est. [11] Ascen-
dens autem, frangensque panem et gustans, satisque allocutus usque in
lucem, sic profectus est. [12] Adduxerunt autem puerum viventem, et con-
solati sunt non minime.

Paulus in Mileto.

[13] Nos autem ascendentes navem, navigavimus in Asson, inde susce-
pturi Paulum; sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus. [14] Cum
autem convenisset nos in Asson, assumpto eo, venimus Mitylenen. [15] Et
inde navigantes, sequenti die venimus contra Chium; et alia applicuimus
Samum, et sequenti die venimus Miletum. [16] Proposuerat enim Paulus
transnavigare Ephesum, ne qua mora illi fieret in Asia : festinabat enim,
si possibile sibi esset, ut diem Pentecostes faceret Jerosolymis.

Valedicit Ephesiis Miletum evocatis.

[17] A Mileto autem mittens Ephesum, vocavit majores natu ecclesiæ.
[18] Qui cum venissent ad eum, et simul essent, dixit eis : Vos scitis a
prima die qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne
tempus fuerim, [19] serviens Domino cum omni humilitate, et lacrymis, et
tentationibus quæ mihi acciderunt ex insidiis Judæorum; [20] quomodo
nihil subtraxerim utilium, quominus annuntiarem vobis, et docerem vos
publice, et per domos, [21] testificans Judæis atque gentilibus in Deum
pœnitentiam, et fidem in Dominum nostrum Jesum Christum. [22] Et nunc
ecce alligatus ego Spiritu, vado in Jerusalem, quæ in ea ventura sint
mihi ignorans; [23] nisi quod Spiritus sanctus per omnes civitates mihi
protestatur, dicens quoniam vincula et tribulationes Jerosolymis me ma-
nent. [24] Sed nihil horum vereor, nec facio animam meam pretiosiorem

quam me, dummodo consummem cursum meum, et ministerium verbi quod accepi a Domino Jesu, testificari evangelium gratiæ Dei.

25 Et nunc ecce ego scio quia amplius non videbitis faciem meam, vos omnes per quos transivi prædicans regnum Dei. 26 Quapropter contestor vos hodierna die, quia mundus sum a sanguine omnium. 27 Non enim subterfugi quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis. 28 Attendite vobis, et universo gregi in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. 29 Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi; 30 et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se. 31 Propter quod vigilate, memoria retinentes quoniam per triennium nocte et die non cessavi, cum lacrymis monens unumquemque vestrum. 32 Et nunc commendo vos Deo, et verbo gratiæ ipsius, qui potens est ædificare, et dare hereditatem in sanctificatis omnibus. 33 Argentum, et aurum, aut vestem nullius concupivi, sicut 34 ipsi scitis; quoniam ad ea quæ mihi opus erant, et his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ. 35 Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes, oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini Jesu, quoniam ipse dixit: Beatius est magis dare quam accipere.

36 Et cum hæc dixisset, positis genibus suis, oravit cum omnibus illis. 37 Magnus autem fletus factus est omnium; et procumbentes super collum Pauli, osculabantur eum, 38 dolentes maxime in verbo quod dixerat, quoniam amplius faciem ejus non essent visuri. Et deducebant eum ad navem.

Iter a Mileto Jerosolymam.

CAP. XXI. — 1 Cum autem factum esset ut navigaremus abstracti ab eis, recto cursu venimus Coum, et sequenti die Rhodum, et inde Pataram; 2 et cum invenissemus navem transfretantem in Phœnicen, ascendentes navigavimus. 3 Cum apparuissemus autem Cypro, relinquentes eam ad sinistram, navigavimus in Syriam, et venimus Tyrum, ibi enim navis expositura erat onus. 4 Inventis autem discipulis, mansimus ibi diebus septem; qui Paulo dicebant per Spiritum ne ascenderet Jerosolymam. 5 Et expletis diebus, profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum uxoribus et filiis usque foras civitatem; et positis genibus in littore, oravimus. 6 Et cum valefecissemus invicem, ascendimus navem; illi autem redierunt in sua. 7 Nos vero, navigatione expleta a Tyro, descendimus Ptolemaidam. Et salutatis fratribus, mansimus die una apud illos.

8 Alia autem die profecti, venimus Cæsaream; et intrantes domum Philippi evangelistæ, qui erat unus de septem, mansimus apud eum. 9 Huic autem erant quatuor filiæ virgines prophetantes. 10 Et cum moraremur per dies aliquot, supervenit quidam a Judæa propheta, nomine Agabus. 11 Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli; et alligans sibi pedes et manus, dixit : Hæc dicit Spiritus sanctus : Virum cujus est zona hæc, sic alligabunt in Jerusalem Judæi, et tradent in manus gentium. 12 Quod cum audissemus, rogabamus nos, et qui loci illius erant, ne ascenderet Jerosolymam. 13 Tunc respondit Paulus, et dixit : Quid facitis flentes, et affligentes cor meum? Ego enim non solum alligari, sed et mori in Jerusalem paratus sum, propter nomen Domini Jesu. 14 Et cum ei suadere non possemus, quievimus, dicentes : Domini voluntas fiat! 15 Post dies autem istos præparati, ascendebamus in Jerusalem. 16 Venerunt autem et ex discipulis a Cæsarea nobiscum, adducentes secum apud quem hospitaremur, Mnasonem quemdam Cyprium, antiquum discipulum.

§ V. — *Historia captivitatis Beati Pauli.*

Jerosolymis Paulus excipitur a fratribus.

17 Et cum venissemus Jerosolymam, libenter exceperunt nos fratres. 18 Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Jacobum, omnesque

---

34] I Cor. IV, 12. I Thess. II, 9. II Thess. III, 8. — 8] Sup. VI, 5.

collecti sunt seniores. [19] Quos cum salutasset, narrabat per singula quæ Deus fecisset in gentibus per ministerium ipsius. [20] At illi cum audissent, magnificabant Deum, dixeruntque ei : Vides, frater, quot millia sunt in Judæis, qui crediderunt; et omnes æmulatores sunt legis. [21] Audierunt autem de te, quia discessionem doceas a Moyse eorum qui per gentes sunt Judæorum, dicens non debere eos circumcidere filios suos, neque secundum consuetudinem ingredi. [22] Quid ergo est? Utique oportet convenire multitudinem; audient enim te supervenisse. [23] Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sunt nobis viri quatuor, votum habentes super se. [24] His assumptis, sanctifica te cum illis, et impende in illis ut radant capita; et scient omnes quia quæ de te audierunt falsa sunt, sed ambulas et ipse custodiens legem. [25] De his autem qui crediderunt ex gentibus, nos scripsimus, judicantes ut abstineant se ab idolis immolato, et sanguine, et suffocato, et fornicatione.

Comprehenditur in templo.

[26] Tunc Paulus, assumptis viris, postera die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio. [27] Dum autem septem dies consummarentur, hi qui de Asia erant Judæi, cum vidissent eum in templo, concitaverunt omnem populum, et injecerunt ei manus, clamantes : [28] Viri Israelitæ, adjuvate! Hic est homo qui adversus populum, et legem, et locum hunc, omnes ubique docens, insuper et gentiles induxit in templum, et violavit sanctum locum istum. [29] Viderant enim Trophimum Ephesium in civitate cum ipso, quem æstimaverunt quoniam in templum introduxisset Paulus.

[30] Commotaque est civitas tota, et facta est concursio populi; et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum, et statim clausæ sunt januæ. [31] Quærentibus autem eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis : Quia tota confunditur Jerusalem. [32] Qui statim assumptis militibus et centurionibus, decurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum et milites, cessaverunt percutere Paulum. [33] Tunc accedens tribunus apprehendit eum, et jussit eum alligari catenis duabus, et interrogabat quis esset, et quid fecisset. [34] Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere præ tumultu, jussit duci eum in castra.

[35] Et cum venisset ad gradus, contigit ut portaretur a militibus propter vim populi. [36] Sequebatur enim multitudo populi, clamans : Tolle eum! [37] Et cum cœpisset induci in castra Paulus, dicit tribuno : Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit : Græce nosti? [38] Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies tumultum concitasti, et eduxisti in desertum quatuor millia virorum sicariorum? [39] Et dixit ad eum Paulus : Ego homo sum quidem Judæus a Tarso Ciliciæ, non ignotæ civitatis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum. [40] Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebem; et magno silentio facto, allocutus est lingua hebræa, dicens :

Alloquitur Judæos, suam narrans conversionem.

Cap. XXII. — [1] Viri fratres et patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem. [2] Cum audissent autem quia hebræa lingua loqueretur ad illos, magis præstiterunt silentium. [3] Et dicit : Ego sum vir Judæus, natus in Tarso Ciliciæ, nutritus autem in ista civitate, secus pedes Gamaliel eruditus juxta veritatem paternæ legis, æmulator legis, sicut et vos omnes estis hodie; [4] qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem, alligans et tradens in custodias viros ac mulieres, [5] sicut princeps sacerdotum mihi testimonium reddit, et omnes majores natu; a quibus et epistolas accipiens, ad fratres Damascum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Jerusalem, ut punirentur.

[6] Factum est autem, eunte me, et appropinquante Damasco media die, subito de cælo circumfulsit me lux copiosa; [7] et decidens in terram, au-

24] Num. VI, 18. Sup. XVIII, 18. — 25] Sup. XV, 20, 29. — 4] Sup. VIII, 3. — 5] Sup. IX, 2.

divi vocem dicentem mihi : Saule, Saule, quid me persequeris ? 8 Ego
autem respondi : Quis es, Domine? Dixitque ad me : Ego sum Jesus
Nazarenus, quem tu persequeris. 9 Et qui mecum erant, lumen quidem
viderunt, vocem autem non audierunt ejus qui loquebatur mecum. 10 Et
dixi : Quid faciam, Domine? Dominus autem dixit ad me : Surgens vade
Damascum ; et ibi tibi dicetur de omnibus quæ te oporteat facere. 11 Et
cum non viderem præ claritate luminis illius, ad manum deductus a
comitibus, veni Damascum. 12 Ananias autem quidam, vir secundum
legem, testimonium habens ab omnibus cohabitantibus Judæis, 13 veniens
ad me, et astans, dixit mihi : Saule frater, respice. Et ego eadem hora
respexi in eum. 14 At ille dixit : Deus patrum nostrorum præordinavit te
ut cognosceres voluntatem ejus, et videres Justum, et audires vocem ex
ore ejus ; 15 quia eris testis illius ad omnes homines, eorum quæ vidisti
et audisti. 16 Et nunc quid moraris? Exurge, et baptizare, et ablue peccata tua, invocato nomine ipsius.

17 Factum est autem revertenti mihi in Jerusalem, et oranti in templo, fieri me in stupore mentis, 18 et videre illum dicentem mihi : Festina,
et exi velociter ex Jerusalem, quoniam non recipient testimonium tuum
de me. 19 Et ego dixi : Domine, ipsi sciunt quia ego eram concludens in
carcerem, et cædens per synagogas eos qui credebant in te ; 20 et cum
funderetur sanguis Stephani, testis tui, ego astabam, et consentiebam,
et custodiebam vestimenta interficientium illum. 21 Et dixit ad me : Vade,
quoniam ego in nationes longe mittam te.

Allocutionis effectus. 22 Audiebant autem eum usque ad hoc verbum, et levaverunt vocem
suam, dicentes : Tolle de terra hujusmodi, non enim fas est eum vivere.
23 Vociferantibus autem eis, et projicientibus vestimenta sua, et pulverem
jactantibus in aerem, 24 jussit tribunus induci eum in castra, et flagellis
cædi, et torqueri eum, ut sciret propter quam causam sic acclamarent ei.
25 Et cum astrinxissent eum loris, dicit astanti sibi centurioni Paulus : Si
hominem Romanum et indemnatum licet vobis flagellare ? 26 Quo audito,
centurio accessit ad tribunum, et nuntiavit ei, dicens : Quid acturus es ?
hic enim homo civis Romanus est. 27 Accedens autem tribunus, dixit
illi : Dic mihi si tu Romanus es ? At ille dixit : Etiam. 28 Et respondit
tribunus : Ego multa summa civilitatem hanc consecutus sum. Et Paulus
ait : Ego autem et natus sum. 29 Protinus ergo discesserunt ab illo qui
eum torturi erant ; tribunus quoque timuit, postquam rescivit quia civis
Romanus esset, et quia alligasset eum.

Paulus coram Synedris. 30 Postera autem die, volens scire diligentius qua ex causa accusaretur
a Judæis, solvit eum ; et jussit sacerdotes convenire, et omne concilium,
et producens Paulum, statuit inter illos.

CAP. XXIII. — 1 Intendens autem in concilium, Paulus ait : Viri
fratres, ego omni conscientia bona conversatus sum ante Deum usque
in hodiernum diem. 2 Princeps autem sacerdotum Ananias præcepit
astantibus sibi percutere os ejus. 3 Tunc Paulus dixit ad eum : Percutiet
te Deus, paries dealbate. Et tu sedens judicas me secundum legem, et
contra legem jubes me percuti ? 4 Et qui astabant dixerunt : Summum
sacerdotem Dei maledicis ? 5 Dixit autem Paulus : Nesciebam, fratres,
quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim : Principem populi tui
non maledices.

6 Sciens autem Paulus quia una pars esset sadducæorum, et altera
pharisæorum, exclamavit in concilio : Viri fratres, ego pharisæus sum,
filius pharisæorum ; de spe et resurrectione mortuorum ego judicor. 7 Et
cum hæc dixisset, facta est dissensio inter pharisæos et sadducæos ; et
soluta est multitudo. 8 Sadducæi enim dicunt non esse resurrectionem,

19] Sup. VIII, 3. — 20] Sup. VII, 58. — 5] Ex. XXII, 28. — 6] Phil. III, 5. — 8] Matth. XXII, 23.

neque angelum, neque spiritum; pharisæi autem utraque confitentur.
9 Factus est autem clamor magnus; et surgentes quidam pharisæorum,
pugnabant, dicentes : Nihil mali invenimus in homine isto; quid si spiri-
tus locutus est ei, aut angelus? 10 Et cum magna dissensio facta esset,
timens tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis, jussit milites descendere,
et rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra. 11 Sequenti
autem nocte, assistens ei Dominus, ait : Constans esto; sicut enim testi-
ficatus es de me in Jerusalem, sic te oportet et Romæ testificari.

Conjuratio contra Paulum.

12 Facta autem die, collegerunt se quidam ex Judæis, et devoverunt se,
dicentes neque manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum.
13 Erant autem plus quam quadraginta viri qui hanc conjurationem
fecerant. 14 Qui accesserunt ad principes sacerdotum et seniores, et
dixerunt : Devotione devovimus nos nihil gustaturos, donec occidamus
Paulum. 15 Nunc ergo vos notum facite tribuno cum concilio, ut produ-
cat illum ad vos, tanquam aliquid certius cognituri de eo. Nos vero
priusquam appropiet, parati sumus interficere illum.

16 Quod cum audisset filius sororis Pauli insidias, venit, et intravit in
castra, nuntiavitque Paulo. 17 Vocans autem Paulus ad se unum ex
centurionibus, ait : Adolescentem hunc perduc ad tribunum, habet enim
aliquid indicare illi. 18 Et ille quidem assumens eum, duxit ad tribunum,
et ait : Vinctus Paulus rogavit me hunc adolescentem perducere ad te,
habentem aliquid loqui tibi. 19 Apprehendens autem tribunus manum
illius, secessit cum eo seorsum, et interrogavit illum : Quid est, quod
habes indicare mihi? 20 Ille autem dixit : Judæis convenit rogare te,
ut crastina die producas Paulum in concilium, quasi aliquid certius
inquisituri sint de illo. 21 Tu vero ne credideris illis; insidiantur enim ei
ex eis viri amplius quam quadraginta, qui se devoverunt non manducare,
neque bibere, donec interficiant eum; et nunc parati sunt, expectantes
promissum tuum. 22 Tribunus igitur dimisit adolescentem, præcipiens ne
cui loqueretur quoniam hæc nota sibi fecisset.

Paulus mittitur Cæsaream.

23 Et vocatis duobus centurionibus, dixit illis : Parate milites ducentos,
ut eant usque Cæsaream, et equites septuaginta, et lancearios ducentos,
a tertia hora noctis, 24 et jumenta præparate; ut imponentes Paulum,
salvum perducerent ad Felicem præsidem. 25 Timuit enim ne forte
raperent eum Judæi, et occiderent, et ipse postea calumniam sustineret,
tanquam accepturus pecuniam. 26 Scribens epistolam continentem hæc :
Claudius Lysias optimo præsidi Felici, salutem. 27 Virum hunc compre-
hensum a Judæis, et incipientem interfici ab eis, superveniens cum
exercitu eripui, cognito quia Romanus est; 28 volensque scire causam
quam objiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum. 29 Quem inveni
accusari de quæstionibus legis ipsorum, nihil vero dignum morte aut
vinculis habentem criminis. 30 Et cum mihi perlatum esset de insidiis
quas paraverant illi, misi eum ad te, denuntians et accusatoribus ut
dicant apud te. Vale.

31 Milites ergo, secundum præceptum sibi, assumentes Paulum, duxe-
runt per noctem in Antipatridem; 32 et postera die, dimissis equitibus ut
cum eo irent, reversi sunt ad castra; 33 qui cum venissent Cæsaream, et
tradidissent epistolam præsidi, statuerunt ante illum et Paulum. 34 Cum
legisset autem, et interrogasset de qua provincia esset, et cognoscens
quia de Cilicia : 35 Audiam te, inquit, cum accusatores tui venerint.
Jussitque in prætorio Herodis custodiri eum.

Actio judicialis Pauli coram Felice.

Cap. XXIV. — 1 Post quinque autem dies, descendit princeps sacer-
dotum, Ananias, cum senioribus quibusdam, et Tertullo quodam oratore,
qui adierunt præsidem adversus Paulum. 2 Et citato Paulo, cœpit
accusare Tertullus, dicens : Cum in multa pace agamus per te, et multa
corrigantur per tuam providentiam, 3 semper et ubique suscipimus,
optime Felix, cum omni gratiarum actione. 4 Ne diutius autem te pro-

traham, oro, breviter audias nos pro tua clementia. [5] Invenimus hunc hominem pestiferum, et concitantem seditiones omnibus Judæis in universo orbe, et auctorem seditionis sectæ Nazarenorum; [6] qui etiam templum violare conatus est; quem et apprehensum voluimus secundum legem nostram judicare. [7] Superveniens autem tribunus Lysias, cum vi magna eripuit eum de manibus nostris, [8] jubens accusatores ejus ad te venire; a quo poteris ipse judicans de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum. [9] Adjecerunt autem et Judæi, dicentes hæc ita se habere.

[10] Respondit autem Paulus, annuente sibi præside dicere : Ex multis annis te esse judicem genti huic sciens, bono animo pro me satisfaciam. [11] Potes enim cognoscere quia non plus sunt mihi dies quam duodecim, ex quo ascendi adorare in Jerusalem; [12] et neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbæ, neque in synagogis, [13] neque in civitate; neque probare possunt tibi de quibus nunc me accusant. [14] Confiteor autem hoc tibi, quod secundum sectam quam dicunt hæresim, sic deservio Patri et Deo meo, credens omnibus quæ in lege et prophetis scripta sunt; [15] spem habens in Deum quam et hi ipsi expectant, resurrectionem futuram justorum et iniquorum. [16] In hoc et ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum et ad homines semper. [17] Post annos autem plures, eleemosynas facturus in gentem meam, veni, et oblationes et vota. [18] In quibus invenerunt me purificatum in templo, non cum turba, neque cum tumultu. [19] Quidam autem ex Asia Judæi, quos oportebat apud te præsto esse, et accusare si quid haberent adversum me; [20] aut hi ipsi dicant si quid invenerunt in me iniquitatis, cum stem in concilio, [21] nisi de una hac solummodo voce, qua clamavi inter eos stans : Quoniam de resurrectione mortuorum ego judicor hodie a vobis.

[22] Distulit autem illos Felix, certissime sciens de via hac, dicens : Cum tribunus Lysias descenderit, audiam vos. [23] Jussitque centurioni custodire eum, et habere requiem, nec quemquam de suis prohibere ministrare ei. [24] Post aliquot autem dies, veniens Felix cum Drusilla, uxore sua, quæ erat Judæa, vocavit Paulum; et audivit ab eo fidem quæ est in Christum Jesum. [25] Disputante autem illo de justitia, et castitate, et de judicio futuro, tremefactus Felix respondit : Quod nunc attinet, vade; tempore autem opportuno accersam te. [26] Simul et sperans quod pecunia ei daretur a Paulo; propter quod et frequenter accersens eum, loquebatur cum eo. [27] Biennio autem expleto, accepit successorem Felix Portium Festum; volens autem gratiam præstare Judæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

Paulus coram Portio Festo.

Cap. XXV. — [1] Festus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Jerosolymam a Cæsarea. [2] Adieruntque eum principes sacerdotum et primi Judæorum adversus Paulum, et rogabant eum, [3] postulantes gratiam adversus eum, ut juberet perduci eum in Jerusalem, insidias tendentes ut interficerent eum in via. [4] Festus autem respondit servari Paulum in Cæsarea, se autem maturius profecturum. [5] Qui ergo in vobis, ait, potentes sunt, descendentes simul, si quod est in viro crimen, accusent eum.

[6] Demoratus autem inter eos dies non amplius quam octo aut decem, descendit Cæsaream; et altera die sedit pro tribunali, et jussit Paulum adduci. [7] Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum qui ab Jerosolyma descenderant Judæi, multas et graves causas objicientes, quas non poterant probare; [8] Paulo rationem reddente : Quoniam neque in legem Judæorum, neque in templum, neque in Cæsarem quidquam peccavi. [9] Festus autem volens gratiam præstare Judæis, respondens Paulo, dixit :

18] Sup. XXI, 26. — 21] Sup. XXIII, 6.

Vis Jerosolymam ascendere, et ibi de his judicari apud me? [10] Dixit au-
tem Paulus : Ad tribunal Cæsaris sto, ibi me oportet judicari; Judæis
non nocui, sicut tu melius nosti. [11] Si enim nocui, aut dignum morte ali-
quid feci, non recuso mori; si vero nihil est eorum quæ hi accusant me,
nemo potest me illis donare. Cæsarem appello. [12] Tunc Festus cum con-
cilio locutus, respondit : Cæsarem appellasti? ad Cæsarem ibis.

Festus causam Pauli Agrippæ declarat.

[13] Et cum dies aliquot transacti essent, Agrippa rex et Bernice descen-
derunt Cæsaream, ad salutandum Festum. [14] Et cum dies plures ibi de-
morarentur, Festus regi indicavit de Paulo, dicens : Vir quidam est dere-
lictus a Felice vinctus, [15] de quo, cum essem Jerosolymis, adierunt me
principes sacerdotum, et seniores Judæorum, postulantes adversus illum
damnationem. [16] Ad quos respondi : Quia non est Romanis consuetudo
damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur præsentes habeat
accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. [17] Cum
ergo huc convenissent sine ulla dilatione, sequenti die sedens pro tribu-
nali, jussi adduci virum. [18] De quo, cum stetissent accusatores, nullam
causam deferebant, de quibus ego suspicabar malum; [19] quæstiones vero
quasdam de sua superstitione habebant adversus eum, et de quodam Jesu
defuncto, quem affirmabat Paulus vivere. [20] Hæsitans autem ego de
hujusmodi quæstione, dicebam si vellet ire Jerosolymam, et ibi judicari
de istis. [21] Paulo autem appellante ut servaretur ad Augusti cognitio-
nem, jussi servari eum, donec mittam eum ad Cæsarem. [22] Agrippa autem
dixit ad Festum : Volebam et ipse hominem audire. Cras, inquit, audies
eum.

Paulus coram Agrippa.

[23] Altera autem die, cum venisset Agrippa, et Bernice, cum multa
ambitione, et introissent in auditorium cum tribunis et viris principalibus
civitatis, jubente Festo, adductus est Paulus. [24] Et dicit Festus : Agrippa
rex, et omnes qui simul adestis nobiscum viri, videtis hunc de quo omnis
multitudo Judæorum interpellavit me Jerosolymis, petentes et accla-
mantes non oportere eum vivere amplius. [25] Ego vero comperi nihil
dignum morte eum admisisse; ipso autem hoc appellante ad Augustum,
judicavi mittere. [26] De quo quid certum scribam domino non habeo; pro-
pter quod produxi eum ad vos, et maxime ad te, rex Agrippa, ut inter-
rogatione facta, habeam quid scribam : [27] sine ratione enim mihi videtur
mittere vinctum, et causas ejus non significare.

Sermo Pauli apologeticus.

Cap. XXVI. — [1] Agrippa vero ad Paulum ait : Permittitur tibi loqui
pro temetipso. Tunc Paulus, extenta manu, cœpit rationem reddere : [2] De
omnibus quibus accusor a Judæis, rex Agrippa, æstimo me beatum, apud
te cum sim defensurus me hodie, [3] maxime te sciente omnia, et quæ apud
Judæos sunt consuetudines, et quæstiones; propter quod, obsecro, pa-
tienter me audias. [4] Et quidem vitam meam a juventute, quæ ab initio
fuit in gente mea in Jerosolymis, noverunt omnes Judæi; [5] præscientes me
ab initio, si velint testimonium perhibere, quoniam secundum certissi-
mam sectam nostræ religionis vixi pharisæus. [6] Et nunc in spe quæ ad
patres nostros repromissionis facta est a Deo, sto judicio subjectus, [7] in
quam duodecim tribus nostræ, nocte ac die deservientes, sperant deve-
nire : de qua spe accusor a Judæis, rex. [8] Quid incredibile judicatur apud
vos, si Deus mortuos suscitat?

[9] Et ego quidem existimaveram me adversus nomen Jesu Nazareni
debere multa contraria agere. [10] Quod et feci Jerosolymis, et multos san-
ctorum ego in carceribus inclusi, a principibus sacerdotum potestate
accepta; et cum occiderentur, detuli sententiam. [11] Et per omnes syna-
gogas frequenter puniens eos, compellebam blasphemare; et amplius
insaniens in eos, persequebar usque in exteras civitates. [12] In quibus dum
irem Damascum, cum potestate et permissu principum sacerdotum, [13] die

26, 10] Sup. VIII, 3. — 12] Sup. IX, 2.

media in via vidi, rex, de cælo supra splendorem solis circumfulsisse
me lumen, et eos qui mecum simul erant. [14] Omnesque nos cum decidis-
semus in terram, audivi vocem loquentem mihi hebraica lingua : Saule,
Saule, quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare.
[15] Ego autem dixi : Quis es, Domine? Dominus autem dixit : Ego sum
Jesus, quem tu persequeris. [16] Sed exurge, et sta super pedes tuos; ad hoc
enim apparui tibi, ut constituam te ministrum, et testem eorum quæ
vidisti, et eorum quibus apparebo tibi, [17] eripiens te de populo, et gen-
tibus in quas nunc ego mitto te, [18] aperire oculos eorum, ut conver-
tantur a tenebris ad lucem, et de potestate Satanæ ad Deum; ut acci-
piant remissionem peccatorum, et sortem inter sanctos, per fidem quæ est
in me.

[19] Unde, rex Agrippa, non fui incredulus cælesti visioni; [20] sed his qui
sunt Damasci primum, et Jerosolymis, et in omnem regionem Judææ, et
gentibus annuntiabam ut pœnitentiam agerent, et converterentur ad
Deum, digna pœnitentiæ opera facientes. [21] Hac ex causa me Judæi, cum
essem in templo, comprehensum tentabant interficere. [22] Auxilio autem
adjutus Dei, usque in hodiernum diem sto, testificans minori atque ma-
jori, nihil extra dicens quam ea quæ prophetæ locuti sunt futura esse, et
Moyses : [23] si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum,
lumen annuntiaturus est populo et gentibus.

[24] Hæc loquente eo, et rationem reddente, Festus magna voce dixit :
Insanis, Paule; multæ te litteræ ad insaniam convertunt. [25] Et Paulus :
Non insanio, inquit, optime Feste; sed veritatis et sobrietatis verba
loquor. [26] Scit enim de his rex, ad quem et constanter loquor; latere enim
eum nihil horum arbitror, neque enim in angulo quidquam horum
gestum est. [27] Credis, rex Agrippa, prophetis? Scio quia credis. [28] Agrippa
autem ad Paulum : In modico suades me christianum fieri. [29] Et Pau-
lus : Opto apud Deum, et in modico et in magno, non tantum te, sed
etiam omnes qui audiunt, hodie fieri tales qualis et ego sum, exceptis vin-
culis his.

[30] Et exurrexit rex, et præses, et Bernice, et qui assidebant eis. [31] Et
cum secessissent, loquebantur ad invicem, dicentes : Quia nihil morte aut
vinculis dignum quid fecit homo iste. [32] Agrippa autem Festo dixit : Di-
mitti poterat homo hic, si non appellasset Cæsarem.

Paulus navigat in Italiam.

CAP. XXVII. — [1] Ut autem judicatum est navigare eum in Italiam,
et tradi Paulum cum reliquis custodiis centurioni, nomine Julio, cohortis
Augustæ, [2] ascendentes navem Adrumetinam, incipientes navigare circa
Asiæ loca, sustulimus, perseverante nobiscum Aristarcho Macedone,
Thessalonicensi. [3] Sequenti autem die, devenimus Sidonem; humane
autem tractans Julius Paulum, permisit ad amicos ire, et curam sui
agere. [4] Et inde cum sustulissemus, subnavigavimus Cyprum, propterea
quod essent venti contrarii. [5] Et pelagus Ciliciæ et Pamphyliæ navigantes,
venimus Lystram, quæ est Lyciæ; [6] et ibi inveniens centurio navem
Alexandrinam navigantem in Italiam, transposuit nos in eam.

Tempestas et naufragium.

[7] Et cum multis diebus tarde navigaremus, et vix devenissemus con-
tra Gnidum, prohibente nos vento, adnavigavimus Cretæ, juxta Salmo-
nem. [8] Et vix juxta navigantes, venimus in locum quemdam, qui vocatur
Boniportus, cui juxta erat civitas Thalassa. [9] Multo autem tempore
peracto, et cum jam non esset tuta navigatio, eo quod et jejunium jam
præteriisset, consolabatur eos Paulus, [10] dicens eis : Viri, video quoniam
cum injuria et multo damno, non solum oneris et navis, sed etiam ani-
marum nostrarum, incipit esse navigatio. [11] Centurio autem gubernatori
et nauclero magis credebat, quam his quæ a Paulo dicebantur. [12] Et cum
aptus portus non esset ad hiemandum, plurimi statuerunt consilium navi-

20] Sup. XIII et XIV. — 21] Sup. XXI, 31. — 22] Sup. XIX, 29 et XX, 4.

gare inde, si quomodo possent, devenientes Phœnicen, hiemare, portum Cretæ respicientem ad africum et ad corum.

[13] Aspirante autem austro, æstimantes propositum se tenere, cum sustulissent de Asson, legebant Cretam. [14] Non post multum autem misit se contra ipsam ventus typhonicus, qui vocatur euroaquilo; [15] cumque arrepta esset navis, et non posset conari in ventum, data nave flatibus, ferebamur. [16] In insulam autem quamdam decurrentes, quæ vocatur Cauda, potuimus vix obtinere scapham. [17] Qua sublata, adjutoriis utebantur, accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent; summisso vase sic ferebantur. [18] Valida autem nobis tempestate jactatis, sequenti die jactum fecerunt; [19] et tertia die suis manibus armamenta navis projecerunt. [20] Neque autem sole, neque sideribus apparentibus per plures dies, et tempestate non exigua imminente, jam ablata erat spes omnis salutis nostræ.

[21] Et cum multa jejunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum, dixit : Oportebat quidem, o viri, audito me, non tollere a Creta, lucrique facere injuriam hanc et jacturam. [22] Et nunc suadeo vobis bono animo esse; amissio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam navis. [23] Astitit enim mihi hac nocte angelus Dei, cujus sum ego, et cui deservio, [24] dicens : Ne timeas, Paule; Cæsari te oportet assistere, et ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum. [25] Propter quod bono animo estote, viri; credo enim Deo, quia sic erit quemadmodum dictum est mihi. [26] In insulam autem quamdam oportet nos devenire.

[27] Sed posteaquam quarta decima nox supervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, suspicabantur nautæ apparere sibi aliquam regionem; [28] qui et summittentes bolidem, invenerunt passus viginti; et pusillum inde separati, invenerunt passus quindecim. [29] Timentes autem ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras quatuor, optabant diem fieri. [30] Nautis vero quærentibus fugere de navi, cum misissent scapham in mare, sub obtentu quasi inciperent a prora anchoras extendere, [31] dixit Paulus centurioni et militibus : Nisi hi in navi manserint, vos salvi fieri non potestis. [32] Tunc absciderunt milites funes scaphæ, et passi sunt eam excidere. [33] Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens : Quarta decima die hodie expectantes jejuni permanetis, nihil accipientes; [34] propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra, quia nullius vestrum capillus de capite peribit. [35] Et cum hæc dixisset, sumens panem, gratias egit Deo in conspectu omnium, et cum fregisset, cœpit manducare. [36] Animæquiores autem facti omnes, et ipsi sumpserunt cibum. [37] Eramus vero universæ animæ in navi ducentæ septuaginta sex. [38] Et satiati cibo, alleviabant navem, jactantes triticum in mare.

[39] Cum autem dies factus esset, terram non agnoscebant; sinum vero quemdam considerabant habentem littus, in quem cogitabant, si possent, ejicere navem. [40] Et cum anchoras sustulissent, committebant se mari, simul laxantes juncturas gubernaculorum, et levato artemone, secundum auræ flatum tendebant ad littus. [41] Et cum incidissemus in locum dithalassum, impegerunt navem, et prora quidem fixa manebat immobilis, puppis vero solvebatur a vi maris. [42] Militum autem consilium fuit ut custodias occiderent, ne quis, cum enatasset, effugeret. [43] Centurio autem volens servare Paulum, prohibuit fieri, jussitque eos qui possent natare emittere se primos, et evadere, et ad terram exire. [44] Et ceteros alios in tabulis ferebant, quosdam super ea quæ de navi erant. Et sic factum est ut omnes animæ evaderent ad terram.

Cap. XXVIII. — [1] Et cum evasissemus, tunc cognovimus quia Melita insula vocabatur; Barbari vero præstabant non modicam humanitatem

Paulus in Melita insula.

41] II Cor. XI, 25.

nobis : [2] accensa enim pyra, reficiebant nos omnes, propter imbrem qui
imminebat, et frigus. [3] Cum congregasset autem Paulus sarmentorum ali-
quantam multitudinem, et imposuisset super ignem, vipera a calore cum
processisset, invasit manum ejus. [4] Ut vero viderunt Barbari pendentem
bestiam de manu ejus, ad invicem dicebant : Utique homicida est homo
hic, qui cum evaserit de mari, ultio non sinit eum vivere. [5] Et ille qui-
dem excutiens bestiam in ignem, nihil mali passus est. [6] At illi existima-
bant eum in tumorem convertendum, et subito casurum, et mori ; diu
autem illis expectantibus, et videntibus nihil mali in eo fieri, converten-
tes se, dicebant eum esse deum. [7] In locis autem illis erant prædia prin-
cipis insulæ, nomine Publii, qui nos suscipiens, triduo benigne exhibuit.
[8] Contigit autem patrem Publii febribus et dysenteria vexatum jacere. Ad
quem Paulus intravit; et cum orasset, et imposuisset ei manus, salvavit
eum. [9] Quo facto, omnes qui in insula habebant infirmitates accedebant,
et curabantur. [10] Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, et navi-
gantibus imposuerunt quæ necessaria erant.

Iter a Melita Romam.

[11] Post menses autem tres, navigavimus in navi Alexandrina, quæ in
insula hiemaverat, cui erat insigne Castorum. [12] Et cum venissemus
Syracusam, mansimus ibi triduo. [13] Inde circumlegentes devenimus
Rhegium ; et post unum diem, flante austro, secunda die venimus Pu-
teolos, [14] ubi, inventis fratribus, rogati sumus manere apud eos dies
septem ; et sic venimus Romam. [15] Et inde cum audissent fratres, occur-
rerunt nobis usque ad Appii Forum, ac Tres Tabernas ; quos cum vidisset
Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.

Pauli captivitas Romæ.

[16] Cum autem venissemus Romam, permissum est Paulo manere sibi-
met, cum custodiente se milite. [17] Post tertium autem diem, convocavit
primos Judæorum ; cumque convenissent, dicebat eis : Ego, viri fratres,
nihil adversus plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Jeroso-
lymis traditus sum in manus Romanorum ; [18] qui cum interrogationem
de me habuissent, voluerunt me dimittere, eo quod nulla esset causa
mortis in me. [19] Contradicentibus autem Judæis, coactus sum appellare
Cæsarem, non quasi gentem meam habens aliquid accusare. [20] Propter
hanc igitur causam rogavi vos videre, et alloqui ; propter spem enim
Israel catena hac circumdatus sum. [21] At illi dixerunt ad eum : Nos neque
litteras accepimus de te a Judæa, neque adveniens aliquis fratrum nun-
tiavit aut locutus est quid de te malum. [22] Rogamus autem a te audire
quæ sentis ; nam de secta hac notum est nobis quia ubique ei contradi-
citur.

[23] Cum constituissent autem illi diem, venerunt ad eum in hospitium
plurimi, quibus exponebat testificans regnum Dei, suadensque eis de
Jesu ex lege Moysi et prophetis, a mane usque ad vesperam. [24] Et qui-
dam credebant his quæ dicebantur, quidam vero non credebant ; [25] cum-
que invicem non essent consentientes, discedebant, dicente Paulo unum
verbum : Quia bene Spiritus sanctus locutus est per Isaiam prophetam ad
patres nostros, [26] dicens : Vade ad populum istum, et dic ad eos : Aure
audietis, et non intelligetis ; et videntes, videbitis, et non perspicietis ;
[27] incrassatum est enim cor populi hujus, et auribus graviter audierunt,
et oculos suos compresserunt, ne forte videant oculis, et auribus audiant,
et corde intelligant, et convertantur, et sanem eos. [28] Notum ergo sit
vobis quoniam gentibus missum est hoc salutare Dei, et ipsi audient.
[29] Et cum hæc dixisset, exierunt ab eo Judæi, multam habentes inter se
quæstionem.

[30] Mansit autem biennio toto in suo conducto, et suscipiebat omnes qui
ingrediebantur ad eum, [31] prædicans regnum Dei, et docens quæ sunt de
Domino Jesu Christo, cum omni fiducia, sine prohibitione.

26] Is. VI, 9. Matth. XIII, 14. Marc. IV, 12. Luc. VIII, 10. Joan. XII, 40. Rom. XI, 8.

EPISTOLA

BEATI PAULI APOSTOLI

AD ROMANOS

PROLOGUS

CAP. I.

PAULUS, servus Jesu Christi, vocatus apostolus, segregatus in Salutatio.
evangelium Dei, 2 quod ante promiserat per prophetas suos
in Scripturis sanctis, 3 de Filio suo, qui factus est ei ex
semine David, secundum carnem; 4 qui prædestinatus est
Filius Dei in virtute, secundum spiritum sanctificationis,
ex resurrectione mortuorum Jesu Christi, Domini nostri, 5 per quem
accepimus gratiam et apostolatum, ad obediendum fidei in omnibus gen-
tibus, pro nomine ejus; 6 in quibus estis et vos vocati Jesu Christi :
7 omnibus qui sunt Romæ, dilectis Dei, vocatis sanctis. Gratia vobis et
pax a Deo, Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

8 Primum quidem gratias ago Deo meo per Jesum Christum pro om- Aditus causæ per captationem benevolentiæ.
nibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in universo mundo. 9 Testis
enim mihi est Deus, cui servio in spiritu meo in evangelio Filii ejus,
quod sine intermissione memoriam vestri facio 10 semper in orationibus
meis obsecrans, si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam
in voluntate Dei veniendi ad vos. 11 Desidero enim videre vos, ut aliquid
impertiar vobis gratiæ spiritualis, ad confirmandos vos; 12 id est, simul
consolari in vobis, per eam quæ invicem est, fidem vestram atque meam.
13 Nolo autem vos ignorare, fratres, quia sæpe proposui venire ad vos, et
prohibitus sum usque adhuc, ut aliquem fructum habeam et in vobis,
sicut et in ceteris gentibus. 14 Græcis ac Barbaris, sapientibus et insi-
pientibus debitor sum. 15 Ita, quod in me, promptum est et vobis, qui
Romæ estis, evangelizare.

16 Non enim erubesco evangelium : virtus enim Dei est in salutem omni Thema tractandum.
credenti, Judæo primum, et Græco. 17 Justitia enim Dei in eo revelatur
ex fide in fidem, sicut scriptum est : Justus autem ex fide vivit.

PARS PRIOR, DOGMATICA

DE JUSTIFICATIONE PER FIDEM IN JESUM CHRISTUM

SECTIO I. — NECESSITAS ET NATURA JUSTIFICATIONIS

§ I. — *Omnes homines indigent justificatione.*

18 Revelatur enim ira Dei de cælo, super omnem impietatem et injusti- Paganorum culpa et castigatio.
tiam hominum eorum qui veritatem Dei in injustitia detinent; 19 quia

1] Act. XIII, 2. — 17] Hab. II, 4. Gal. III, 11. Hebr. X, 38.

quod notum est Dei, manifestum est in illis; Deus enim illis manife-
stavit. [20] Invisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea quæ facta
sunt, intellecta, conspiciuntur; sempiterna quoque ejus virtus, et divini-
tas : ita ut sint inexcusabiles, [21] quia, cum cognovissent Deum, non sicut
Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitatio-
nibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum : [22] dicentes enim se
esse sapientes, stulti facti sunt; [23] et mutaverunt gloriam incorruptibilis
Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et qua-
drupedum, et serpentium.

[24] Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immun-
ditiam; ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis : [25] qui commu-
taverunt veritatem Dei in mendacium, et coluerunt, et servierunt crea-
turæ potius quam Creatori, qui est benedictus in sæcula, amen. [26] Pro-
pterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ; nam feminæ eorum
immutaverunt naturalem usum, in eum usum qui est contra naturam.
[27] Similiter autem et masculi, relicto naturali usu feminæ, exarserunt in
desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes,
et mercedem quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes. [28] Et
sicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in
reprobum sensum, ut faciant ea quæ non conveniunt, [29] repletos omni
iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia; plenos invidia, homi-
cidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones, [30] detractores, Deo odi-
biles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus
non obedientes, [31] insipientes, incompositos, sine affectione, absque fœ-
dere, sine misericordia. [32] Qui cum justitiam Dei cognovissent, non intel-
lexerunt quoniam qui talia agunt digni sunt morte; et non solum qui ea
faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.

Judæorum culpa et castigatio.

CAP. II. — [1] Propter quod inexcusabilis es, o homo omnis qui judicas;
in quo enim judicas alterum, teipsum condemnas : eadem enim agis
quæ judicas. [2] Scimus enim quoniam judicium Dei est secundum verita-
tem in eos qui talia agunt. [3] Existimas autem hoc, o homo qui judicas
eos qui talia agunt, et facis ea, quia tu effugies judicium Dei? [4] An di-
vitias bonitatis ejus, et patientiæ, et longanimitatis contemnis? Ignoras
quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? [5] Secundum autem
duritiam tuam, et impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, et
revelationis justi judicii Dei, [6] qui reddet unicuique secundum opera ejus:
[7] iis quidem qui secundum patientiam boni operis, gloriam, et honorem,
et incorruptionem quærunt, vitam æternam; [8] iis autem qui sunt ex con-
tentione, et qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira
et indignatio. [9] Tribulatio et angustia in omnem animam hominis ope-
rantis malum : Judæi primum, et Græci; [10] gloria autem, et honor, et pax
omni operanti bonum : Judæo primum, et Græco; [11] non enim est acceptio
personarum apud Deum.

[12] Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt; et qui-
cumque in lege peccaverunt, per legem judicabuntur. [13] Non enim audi-
tores legis justi sunt apud Deum; sed factores legis justificabuntur.
[14] Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis
sunt faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex; [15] qui
ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis
conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut
etiam defendentibus, [16] in die, cum judicabit Deus occulta hominum,
secundum evangelium meum, per Jesum Christum.

[17] Si autem tu Judæus cognominaris, et requiescis in lege, et gloriaris

---

21] Eph. IV, 17. — 23] Ps. CV, 20. Jer. XI, 10. — 24] Inf. I, 27 et VI, 19. Eph. IV, 19. — 1] Matth. VII, 2. — 6] Matth. XVI, 27. — 11] Deut. X, 17. II Par. XIX, 7. Job, XXXIV, 19. Sap. VI, 8. Eccli. XXXV, 15. Act. X, 34. Gal. II, 6. Col. III, 25. — 13] Matth. VII, 21. Jac. I, 22.

in Deo, [18] et nosti voluntatem ejus, et probas utiliora, instructus per legem, [19] confidis teipsum esse ducem cæcorum, lumen eorum qui in tenebris sunt, [20] eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiæ et veritatis in lege. [21] Qui ergo alium doces, teipsum non doces; qui prædicas non furandum, furaris; [22] qui dicis non mœchandum, mœcharis; qui abominaris idola, sacrilegium facis; [23] qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras. [24] Nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes, sicut scriptum est.

[25] Circumcisio quidem prodest, si legem observes; si autem prævaricator legis sis, circumcisio tua præputium facta est. [26] Si igitur præputium justitias legis custodiat, nonne præputium illius in circumcisionem reputabitur? [27] et judicabit id quod ex natura est præputium, legem consummans, te, qui per litteram et circumcisionem prævaricator legis es? [28] Non enim qui in manifesto, Judæus est; neque quæ in manifesto, in carne, est circumcisio: [29] sed qui in abscondito, Judæus est; et circumcisio cordis in spiritu, non littera; cujus laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

Tum Judæi tum pagani egent justificatione.

Cap. III. — [1] Quid ergo amplius Judæo est? aut quæ utilitas circumcisionis? [2] Multum per omnem modum; primum quidem, quia credita sunt illis eloquia Dei. [3] Quid enim si quidam illorum non crediderunt? numquid incredulitas illorum fidem Dei evacuabit? Absit. [4] Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax, sicut scriptum est: Ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas cum judicaris. [5] Si autem iniquitas nostra justitiam Dei commendat, quid dicemus? Numquid iniquus est Deus, qui infert iram? [6] (Secundum hominem dico.) Absit; alioquin quomodo judicabit Deus hunc mundum? [7] Si enim veritas Dei in meo mendacio abundavit in gloriam ipsius, quid adhuc et ego tanquam peccator judicor? [8] Et non (sicut blasphemamur, et sicut aiunt quidam nos dicere) faciamus mala ut veniant bona: quorum damnatio justa est.

[9] Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquam; causati enim sumus Judæos et Græcos omnes sub peccato esse; [10] sicut scriptum est: Quia non est justus quisquam. [11] Non est intelligens, non est requirens Deum. [12] Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. [13] Sepulcrum patens est guttur eorum; linguis suis dolose agebant; venenum aspidum sub labiis eorum. [14] Quorum os maledictione et amaritudine plenum est. [15] Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. [16] Contritio et infelicitas in viis eorum; [17] et viam pacis non cognoverunt. [18] Non est timor Dei ante oculos eorum. [19] Scimus autem quoniam quæcumque lex loquitur, iis qui in lege sunt loquitur, ut omne os obstruatur, et subditus fiat omnis mundus Deo; [20] quia ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo: per legem enim cognitio peccati.

Natura justificationis novæ.

[21] Nunc autem sine lege justitia Dei manifestata est, testificata a lege et prophetis. [22] Justitia autem Dei per fidem Jesu Christi in omnes et super omnes qui credunt in eum; non enim est distinctio: [23] omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei, [24] justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu, [25] quem proposuit Deus propitiationem, per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum, [26] in sustentatione Dei, ad ostensionem justitiæ ejus in hoc tempore; ut sit ipse justus, et justificans eum qui est ex fide Jesu Christi.

[27] Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Non; sed per legem fidei. [28] Arbitramur enim justificari hominem

---

24] Is. LII, 5. Ez. XXXVI, 20. — 3] II Tim. II, 13. — 4] Joan. III, 33. Ps. CXV, 11 et L, 6. — 9] Gal. III, 22. — 10] Ps. XIII, 3. — 13] Ps. V, 11 et CXXXIX, 4. — 14] Ps. IX, 7. — 15] Is. LIX, 7. Prov. I, 16. — 18] Ps. XXXV, 2. — 19] Gal. II, 16.

per fidem sine operibus legis. [29] An Judæorum Deus tantum? nonne et gentium? Immo et gentium. [30] Quoniam quidem unus est Deus, qui justificat circumcisionem ex fide, et præputium per fidem. [31] Legem ergo destruimus per fidem? Absit; sed legem statuimus.

§ II. — *Ex Veteri Testamento probatur fidem solam justificare.*

Abraham justificatus per fidem;

CAP. IV. — [1] Quid ergo dicemus invenisse Abraham, patrem nostrum, secundum carnem? [2] Si enim Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. [3] Quid enim dicit Scriptura? Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam. [4] Ei autem qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. [5] Ei vero qui non operatur, credenti autem in eum qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam, secundum propositum gratiæ Dei. [6] Sicut et David dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert justitiam sine operibus : Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. [8] Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum.

non autem ex circumcisione,

[9] Beatitudo ergo hæc in circumcisione tantum manet, an etiam in præputio? Dicimus enim quia reputata est Abrahæ fides ad justitiam. [10] Quomodo ergo reputata est? In circumcisione, an in præputio? Non in circumcisione, sed in præputio. [11] Et signum accepit circumcisionis, signaculum justitiæ fidei quæ est in præputio, ut sit pater omnium credentium per præputium, ut reputetur et illis ad justitiam; [12] et sit pater circumcisionis, non iis tantum qui sunt ex circumcisione, sed et iis qui sectantur vestigia fidei, quæ est in præputio patris nostri Abrahæ.

neque ex operibus legis.

[13] Non enim per legem promissio Abrahæ, aut semini ejus, ut heres esset mundi; sed per justitiam fidei. [14] Si enim qui ex lege, heredes sunt, exinanita est fides, abolita est promissio. [15] Lex enim iram operatur : ubi enim non est lex, nec prævaricatio. [16] Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei qui ex lege est solum, sed et ei qui ex fide est Abrahæ, qui pater est omnium nostrum [17] (sicut scriptum est : Quia patrem multarum gentium posui te), ante Deum, cui credidit, qui vivificat mortuos, et vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.

Commendatur fides Abrahæ.

[18] Qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium, secundum quod dictum est ei : Sic erit semen tuum. [19] Et non infirmatus est fide, nec consideravit corpus suum emortuum, cum jam fere centum esset annorum, et emortuam vulvam Saræ. [20] In repromissione etiam Dei non hæsitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo: [21] plenissime sciens quia quæcumque promisit, potens est et facere. [22] Ideo et reputatum est illi ad justitiam.

Ergo et nos per fidem justificamur.

[23] Non est autem scriptum tantum propter ipsum, quia reputatum est illi ad justitiam, [24] sed et propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum qui suscitavit Jesum Christum Dominum nostrum a mortuis, [25] qui traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram.

§ III. — *Hujusce justificationis ubertas.*

Fructus justificationis per fidem.

CAP. V. — [1] Justificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum, [2] per quem et habemus accessum per fidem in gratiam istam in qua stamus, et gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. [3] Non solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, [4] patientia autem probatio-

---

3] Gen. XV, 6. Gal. III, 6. Jac. II, 23. — 7] Ps. XXXI, 1. — 11] Gen. XVII, 10-11. — 17] Gen. XVII, 4. — 18] Gen. XV, 5. — 2] Eph. II, 18. — 3] Jac. I, 3.

nem, probatio vero spem. [5] Spes autem non confundit, quia charitas Dei
diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.
[6] Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi essemus, secundum tem-
pus pro impiis mortuus est? [7] Vix enim pro justo quis moritur; nam pro
bono forsitan quis audeat mori. [8] Commendat autem charitatem suam Deus
in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus
[9] Christus pro nobis mortuus est. Multo igitur magis nunc justificati in
sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum. [10] Si enim cum inimici
essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus, multo magis re-
conciliati, salvi erimus in vita ipsius. [11] Non solum autem, sed et gloria-
mur in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem nunc re-
conciliationem accepimus.

Comparatio inter Adamum et Christum.

[12] Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum
intravit, et per peccatum mors; et ita in omnes homines mors pertrans-
iit, in quo omnes peccaverunt. [13] Usque ad legem enim peccatum erat
in mundo; peccatum autem non imputabatur, cum lex non esset. [14] Sed
regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non peccaverunt
in similitudinem prævaricationis Adæ, qui est forma futuri. [15] Sed non
sicut delictum, ita et donum; si enim unius delicto multi mortui sunt,
multo magis gratia Dei et donum in gratia unius hominis Jesu Christi in
plures abundavit. [16] Et non sicut per unum peccatum, ita et donum;
nam judicium quidem ex uno in condemnationem, gratia autem ex
multis delictis in justificationem. [17] Si enim unius delicto mors regnavit
per unum, multo magis abundantiam gratiæ, et donationis, et justitiæ
accipientes, in vita regnabunt per unum Jesum Christum. [18] Igitur sicut
per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic et per unius
justitiam in omnes homines in justificationem vitæ. [19] Sicut enim per
inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per
unius obeditionem justi constituentur multi. [20] Lex autem subintravit ut
abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, superabundavit
gratia; [21] ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita et gratia regnet per
justitiam in vitam æternam, per Jesum Christum Dominum nostrum.

Sectio II. — Effectus morales justitiæ christianæ

§ I. — *Vita Justificatorum.*

Justificati non peccant amplius;

Cap. VI. — [1] Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato ut gratia
abundet? [2] Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vive-
mus in illo? [3] An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo
Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? [4] Consepulti enim sumus cum illo
per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per
gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus. [5] Si enim com-
plantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis eri-
mus; [6] hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut de-
struatur corpus peccati, et ultra non serviamus peccato. [7] Qui enim mor-
tuus est, justificatus est a peccato. [8] Si autem mortui sumus cum Christo,
credimus quia simul etiam vivemus cum Christo, [9] scientes quod Christus
resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.
[10] Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel; quod autem vivit,
vivit Deo. [11] Ita et vos, existimate vos mortuos quidem esse peccato, vi-
ventes autem Deo, in Christo Jesu Domino nostro.
[12] Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis
concupiscentiis ejus. [13] Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniqui-

---

6] Hebr. IX. 14. I Petr. III, 18. — 4] Gal. III, 27. Col. II, 12. Eph. IV, 23. Hebr. XII, 1. I Petr. II, 1 et IV, 2.

tatis peccato; sed exhibete vos Deo tanquam ex mortuis viventes, et membra vestra arma justitiæ Deo. [14] Peccatum enim vobis non dominabitur : non enim sub lege estis, sed sub gratia.

fructus afferunt sanctitatis;

[15] Quid ergo? peccabimus, quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit. [16] Nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis ejus cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obeditionis ad justitiam? [17] Gratias autem Deo quod fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ in quam traditi estis. [18] Liberati autem a peccato, servi facti estis justitiæ. [19] Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ et iniquitati, ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ, in sanctificationem. [20] Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ. [21] Quem ergo fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis? nam finis illorum mors est. [22] Nunc vero liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam. [23] Stipendia enim peccati, mors; gratia autem Dei, vita æterna, in Christo Jesu Domino nostro.

soluti sunt a lege.

CAP. VII. — [1] An ignoratis, fratres (scientibus enim legem loquor), quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit? [2] Nam quæ sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi; si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est a lege viri. [3] Igitur, vivente viro, vocabitur adultera si fuerit cum alio viro; si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata est a lege viri, ut non sit adultera si fuerit cum alio viro. [4] Itaque, fratres mei, et vos mortificati estis legi per corpus Christi, ut sitis alterius qui ex mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo. [5] Cum enim essemus in carne, passiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificarent morti. [6] Nunc autem soluti sumus a lege mortis, in qua detinebamur; ita ut serviamus in novitate spiritus, et non in vetustate litteræ.

§ II. — *De lege relative ad hominem lapsum.*

Occasione legis crevit peccatum.

[7] Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi, nisi per legem; nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret : Non concupisces. [8] Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat. [9] Ego autem vivebam sine lege aliquando; sed cum venisset mandatum, peccatum revixit, [10] ego autem mortuus sum; et inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. [11] Nam peccatum, occasione accepta per mandatum, seduxit me, et per illud occidit. [12] Itaque lex quidem sancta, et mandatum sanctum, et justum, et bonum. [13] Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem; ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum.

Intimæ hominis pugnæ.

[14] Scimus enim quia lex spiritualis est; ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato. [15] Quod enim operor non intelligo : non enim quod volo bonum, hoc ago; sed quod odi malum, illud facio. [16] Si autem quod nolo, illud facio, consentio legi, quoniam bona est. [17] Nunc autem jam non ego operor illud; sed quod habitat in me peccatum. [18] Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum : nam velle, adjacet mihi; perficere autem bonum, non invenio. [19] Non enim quod volo bonum, hoc facio; sed quod nolo malum, hoc ago. [20] Si autem quod nolo, illud facio, jam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum. [21] Invenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi

16] Joan. VIII, 34. II Petr. II, 19. — 2] I Cor. VII, 39. — 7] Ex. XX, 17. Deut. V, 21. — 12] I Tim. I, 8.

malum adjacet : [22] condelector enim legi Dei secundum interiorem homi-
nem ; [23] video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi
mentis meæ, et captivantem me in lege peccati quæ est in membris meis.
[24] Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus? [25] Gratia
Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Igitur ego ipse mente servio
legi Dei; carne autem, legi peccati.

§ III. — *Justificatorum mira securitas a damnatione.*

CAP. VIII. — [1] Nihil ergo nunc damnationis est iis qui sunt in Christo Vita
Jesu, qui non secundum carnem ambulant; [2] lex enim spiritus vitæ in secundum
Christo Jesu liberavit me a lege peccati et mortis. [3] Nam quod impossi- Spiritum.
bile erat legi in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum mit-
tens in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum
in carne, [4] ut justificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum
carnem ambulamus, sed secundum spiritum. [5] Qui enim secundum carnem
sunt, quæ carnis sunt sapiunt; qui vero secundum spiritum sunt, quæ
sunt spiritus sentiunt. [6] Nam prudentia carnis mors est; prudentia autem
spiritus, vita et pax. [7] Quoniam sapientia carnis inimica est Deo; legi
enim Dei non est subjecta, nec enim potest. [8] Qui autem in carne sunt
Deo placere non possunt.

[9] Vos autem in carne non estis, sed in spiritu; si tamen Spiritus Dei
habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est
ejus. [10] Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est pro-
pter peccatum, spiritus vero vivit propter justificationem. [11] Quod si
Spiritus ejus qui suscitavit Jesum a mortuis habitat in vobis, qui susci-
tavit Jesum Christum a mortuis vivificabit et mortalia corpora vestra,
propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis. [12] Ergo, fratres, debitores
sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. [13] Si enim secundum
carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificave-
ritis, vivetis.

[14] Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. [15] Non enim Filiatio
accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum divina.
adoptionis filiorum, in quo clamamus : Abba (Pater). [16] Ipse enim Spi-
ritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. [17] Si autem
filii, et heredes : heredes quidem Dei, coheredes autem Christi; si tamen
compatimur, ut et conglorificemur.

[18] Existimo enim quod non sunt condignæ passiones hujus temporis ad Glorificatio
futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. [19] Nam expectatio creaturæ certa.
revelationem filiorum Dei expectat. [20] Vanitati enim creatura subjecta
est non volens, sed propter eum qui subjecit eam in spe; [21] quia et ipsa
creatura liberabitur a servitute corruptionis, in libertatem gloriæ filio-
rum Dei. [22] Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit, et parturit
usque adhuc. [23] Non solum autem illa, sed et nos ipsi primitias spiritus
habentes, et ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expe-
ctantes, redemptionem corporis nostri. [24] Spe enim salvi facti sumus.
Spes autem quæ videtur non est spes; nam quod videt quis, quid sperat?
[25] Si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus.
[26] Similiter autem et Spiritus adjuvat infirmitatem nostram : nam quid
oremus, sicut oportet, nescimus; sed ipse Spiritus postulat pro nobis ge-
mitibus inenarrabilibus. [27] Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret
Spiritus, quia secundum Deum postulat pro sanctis.

[28] Scimus autem quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in
bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt sancti. [29] Nam quos præ-
scivit, et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse pri-

15] II Tim. I, 7. Gal. IV, 5. — 23] Luc. XXI, 28.

mogenitus in multis fratribus. 30 Quos autem prædestinavit, hos et vocavit; et quos vocavit, hos et justificavit: quos autem justificavit, illos et glorificavit. 31 Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos? 32 Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? 33 Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui justificat. 34 Quis est qui condemnet? Christus Jesus, qui mortuus est, immo qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

35 Quis ergo nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? 36 (Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oves occisionis.) 37 Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. 38 Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, 39 neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro.

SECTIO III. — CONDITIO ISRAELIS QUOAD SALUTEM IN CHRISTO

§ I. — *Dei fidelitas inconcussa.*

Dolor Pauli de Judæis.

CAP. IX. — 1 Veritatem dico in Christo; non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto: 2 quoniam tristitia mihi magna est, et continuus dolor cordi meo. 3 Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, 4 qui sunt Israelitæ, quorum adoptio est filiorum, et gloria, et testamentum, et legislatio, et obsequium, et promissa; 5 quorum patres, et ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, amen.

Israelis ruina non irritat promissiones.

6 Non autem quod exciderit verbum Dei. Non enim omnes qui ex Israel sunt, ii sunt Israelitæ, 7 neque qui semen sunt Abrahæ, omnes filii; sed in Isaac vocabitur tibi semen; 8 id est, non qui filii carnis, hi filii Dei, sed qui filii sunt promissionis, æstimantur in semine. 9 Promissionis enim verbum hoc est: Secundum hoc tempus veniam, et erit Saræ filius. 10 Non solum autem illa, sed et Rebecca ex uno concubitu habens, Isaac patris nostri. 11 Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali (ut secundum electionem propositum Dei maneret), 12 non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: Quia major serviet minori, 13 sicut scriptum est: Jacob dilexi, Esau autem odio habui.

Deus gratis eligit quin lædat justitiam.

14 Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud Deum? Absit. 15 Moysi enim dicit: Miserebor cujus misereor, et misericordiam præstabo cujus miserebor. 16 Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. 17 Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam, et ut annuntietur nomen meum in universa terra. 18 Ergo cujus vult miseretur, et quem vult indurat.

19 Dicis itaque mihi: Quid adhuc queritur? voluntati enim ejus quis resistit? 20 O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit: Quid me fecisti sic? 21 An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? 22 Quod si Deus volens ostendere iram, et notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ, apta in interitum, 23 ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericor-

---

36] Ps. XLIII, 22. — 3] Act. IX, 2. I Cor. XV, 9. — 7] Gen. XXI, 12. — 8] Gal. IV, 28. — 9] Gen. XVIII, 10. — 10] Gen. XXV, 24. — 13] Gen. XXV, 23. Mal. I, 2. — 15] Ex. XXXIII, 19. — 17] Ex. IX, 16. — 20] Sap. XV, 7. Is. XLV, 9. Jer. XVIII, 6.

diæ, quæ præparavit in gloriam. 24 Quos et vocavit nos non solum ex
Judæis, sed etiam ex gentibus, 25 sicut in Osee dicit : Vocabo non plebem
meam, plebem meam ; et non dilectam, dilectam ; et non misericordiam
consecutam, misericordiam consecutam. 26 Et erit : in loco ubi dictum est
eis : Non plebs mea vos, ibi vocabuntur filii Dei vivi. 27 Isaias autem
clamat pro Israel : Si fuerit numerus filiorum Israel tanquam arena ma-
ris, reliquiæ salvæ fient. 28 Verbum enim consummans, et abbrevians in
æquitate, quia verbum breviatum faciet Dominus super terram. 29 Et
sicut prædixit Isaias : Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen,
sicut Sodoma facti essemus, et sicut Gomorrha similes fuissemus.

§ II. — *Israel culpa sua fuit ejectus.*

Israel sectatus est opera, non fidem.

30 Quid ergo dicemus? Quod gentes, quæ non sectabantur justitiam,
apprehenderunt justitiam, justitiam autem quæ ex fide est ; 31 Israel
vero sectando legem justitiæ, in legem justitiæ non pervenit. 32 Quare?
Quia non ex fide, sed quasi ex operibus ; offenderunt enim in lapidem
offensionis, 33 sicut scriptum est : Ecce pono in Sion lapidem offensionis,
et petram scandali ; et omnis qui credit in eum non confundetur.

Justitiam Dei dereliquit, suam quærens.

Cap. X. — 1 Fratres, voluntas quidem cordis mei, et obsecratio ad
Deum, fit pro illis in salutem. 2 Testimonium enim perhibeo illis quod
æmulationem Dei habent, sed non secundum scientiam ; 3 ignorantes enim
justitiam Dei, et suam quærentes statuere, justitiæ Dei non sunt subjecti.
4 Finis enim legis, Christus, ad justitiam omni credenti.

5 Moyses enim scripsit quoniam justitiam quæ ex lege est, qui fecerit
homo, vivet in ea. 6 Quæ autem ex fide est justitia, sic dicit : Ne dixeris
in corde tuo : Quis ascendet in cælum? id est, Christum deducere ; 7 aut
quis descendet in abyssum? hoc est, Christum a mortuis revocare. 8 Sed
quid dicit Scriptura? Prope est verbum in ore tuo, et in corde tuo ; hoc
est verbum fidei, quod prædicamus. 9 Quia si confitearis in ore tuo Do-
minum Jesum, et in corde tuo credideris quod Deus illum suscitavit a
mortuis, salvus eris. 10 Corde enim creditur ad justitiam, ore autem con-
fessio fit ad salutem. 11 Dicit enim Scriptura : Omnis qui credit in illum
non confundetur. 12 Non enim est distinctio Judæi et Græci ; nam idem
Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum. 13 Omnis enim qui-
cumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

Evangelium noluit audire.

14 Quomodo ergo invocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo
credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædi-
cante? 15 Quomodo vero prædicabunt nisi mittantur? sicut scriptum est :
Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona!
16 Sed non omnes obediunt evangelio. Isaias enim dicit : Domine, quis
credidit auditui nostro? 17 Ergo fides ex auditu, auditus autem per ver-
bum Christi. 18 Sed dico : Numquid non audierunt? Et quidem in omnem
terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum. 19 Sed
dico : Numquid Israel non cognovit? Primus Moyses dicit : Ego ad æmu-
lationem vos adducam in non gentem, in gentem insipientem, in iram
vos mittam. 20 Isaias autem audet, et dicit : Inventus sum a non quæren-
tibus me, palam apparui iis qui me non interrogabant. 21 Ad Israel autem
dicit : Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, et con-
tradicentem.

25] Os. II, 24. I Petr. II, 10. — 26] Os. I, 10. — 27] Is. X, 22. — 29] Is. I, 9. — 33] Is. VIII, 14 et XXVIII, 16. I Petr. II, 7. — 5] Lev. XVIII, 5. Ez. XX, 11. — 6] Deut. XXX, 12. — 8] Deut. XXX, 14. — 11] Is. XXVIII, 16. — 13] Joel, II, 32. Act. II, 21. — 15] Is. LII, 7. Nah. I, 15. — 16] Is. LIII, 1. Joan. XII, 38. — 18] Ps. XVIII, 5. — 19] Deut. XXXII, 21. — 20] Is. LXV, 1. — 21] Is. LXV, 2.

§ III. — *Solatium pro Israele.*

Non omnes Judæi indurati sunt.

CAP. XI. — [1] Dico ergo: Numquid Deus repulit populum suum? Absit. Nam et ego Israelita sum, ex semine Abraham, de tribu Benjamin. [2] Non repulit Deus plebem suam, quam præscivit. An nescitis in Elia quid dicit Scriptura, quemadmodum interpellat Deum adversum Israel? [3] Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt; et ego relictus sum solus, et quærunt animam meam. [4] Sed quid dicit illi divinum responsum? Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal. [5] Sic ergo et in hoc tempore, reliquiæ secundum electionem gratiæ salvæ factæ sunt. [6] Si autem gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia. [7] Quid ergo? quod quærebat Israel, hoc non est consecutus; electio autem consecuta est, ceteri vero excæcati sunt, [8] sicut scriptum est: Dedit illis Deus spiritum compunctionis, oculos ut non videant, et aures ut non audiant, usque in hodiernum diem. [9] Et David dicit: Fiat mensa eorum in laqueum, et in captionem, et in scandalum, et in retributionem illis; [10] obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum semper incurva.

Israelis delicto salus facta est gentibus.

[11] Dico ergo: Numquid sic offenderunt ut caderent? Absit; sed illorum delicto salus est gentibus, ut illos æmulentur. [12] Quod si delictum illorum divitiæ sunt mundi, et diminutio eorum divitiæ gentium, quanto magis plenitudo eorum! [13] Vobis enim dico gentibus: Quamdiu quidem ego sum gentium apostolus, ministerium meum honorificabo, [14] si quomodo ad æmulandum provocem carnem meam, et salvos faciam aliquos ex illis. [15] Si enim amissio eorum reconciliatio est mundi, quæ assumptio, nisi vita ex mortuis? [16] Quod si delibatio sancta est, et massa; et si radix sancta, et rami. [17] Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, et socius radicis et pinguedinis olivæ factus es, [18] noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te. [19] Dices ergo: Fracti sunt rami ut ego inserar. [20] Bene, propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas; noli altum sapere, sed time. [21] Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat.

[22] Vide ergo bonitatem, et severitatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, severitatem; in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate; alioquin et tu excideris. [23] Sed et illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur: potens est enim Deus iterum inserere illos. [24] Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, et contra naturam insertus es in bonam olivam, quanto magis ii qui secundum naturam, inserentur suæ olivæ!

Judæorum conversio futura.

[25] Nolo enim vos ignorare, fratres, mysterium hoc (ut non sitis vobis ipsis sapientes), quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, [26] et sic omnis Israel salvus fieret, sicut scriptum est: Veniet ex Sion, qui eripiat, et avertat impietatem a Jacob. [27] Et hoc illis a me testamentum, cum abstulero peccata eorum. [28] Secundum evangelium quidem, inimici propter vos; secundum electionem autem, charissimi propter patres. [29] Sine pœnitentia enim sunt dona et vocatio Dei. [30] Sicut enim aliquando et vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter incredulitatem illorum; [31] ita et isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, ut et ipsi misericordiam consequantur. [32] Conclusit enim Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur.

[33] O altitudo divitiarum sapientiæ, et scientiæ Dei! quam incompre-

---

3] III Reg. XIX, 10. — 4] III Reg. XIX, 18. — 8] Is. VI, 9. Matth. XIII, 14. Joan. XII, 40. Act. XXVIII, 26. — 9] Ps. LXVIII, 23. — 26] Is. LIX, 20.

hensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! 34 Quis enim cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit? 35 Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei? 36 Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia; ipsi gloria in sæcula. Amen.

PARS POSTERIOR, ETHICA

Sectio I. — Paulus Romanos hortatur ut christiane vivant

§ I. — *Regulæ pro agendi ratione Christianorum ad invicem.*

Thema generale.

Cap. XII. — 1 Obsecro itaque vos, fratres, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. 2 Et nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis quæ sit voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta.

Bono communitatis dona specialia sunt subjicienda.

3 Dico enim per gratiam quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, et unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei. 4 Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent, 5 ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. 6 Habentes autem donationes secundum gratiam quæ data est nobis, differentes: sive prophetiam secundum rationem fidei, 7 sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina, 8 qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui præest in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate.

Dilectio fraterna.

9 Dilectio sine simulatione; odientes malum, adhærentes bono; 10 charitate fraternitatis invicem diligentes; honore invicem prævenientes; 11 sollicitudine non pigri; spiritu ferventes; Domino servientes; 12 spe gaudentes; in tribulatione patientes; orationi instantes; 13 necessitatibus sanctorum communicantes; hospitalitatem sectantes. 14 Benedicite persequentibus vos: benedicite, et nolite maledicere. 15 Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. 16 Idipsum invicem sentientes; non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. 17 Nulli malum pro malo reddentes; providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. 18 Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. 19 Non vosmetipsos defendentes, charissimi, sed date locum iræ. Scriptum est enim: Mihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus. 20 Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi. Hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ejus. 21 Noli vinci a malo; sed vince in bono malum.

§ II. — *Regulæ pro agendi ratione Christianorum in societate civili.*

Potestatibus obtemperandum.

Cap. XIII. — 1 Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi a Deo; quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt. 2 Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit; qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. 3 Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? bonum fac, et habebis laudem ex illa. 4 Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time; non enim sine causa gladium portat. Dei

34] Sap. IX, 13. Is. XL, 13. I Cor. II, 16. — 1] Phil. IV, 18. — 2] Eph. V, 17. I Thess. IV, 3. — 3] I Cor. XII, 11. Eph. IV, 7. — 9] Am. V, 15. — 10] Eph. IV, 3. I Petr. II, 17. — 13] Hebr. XIII, 2. I Petr. IV, 9. — 17] II Cor. VIII, 21. — 18] Hebr. XII, 14. — 19] Eccli. XXVIII, 1, 2, 3. Matth. V, 39. Deut. XXXII, 35. Hebr. X, 30. — 20] Prov. XXV, 21. — 1] Sap. VI, 4. I Petr. II, 13.

enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit. 5 Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. 6 Ideo enim et tributa præstatis; ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes. 7 Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem.

De dilectione ut debito sociali.

8 Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis; qui enim diligit proximum, legem implevit; 9 nam: Non adulterabis; Non occides; Non furaberis; Non falsum testimonium dices; Non concupisces; et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. 10 Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio.

Advenit Christus, urget perfectio.

11 Et hoc scientes tempus, quia hora est jam nos de somno surgere; nunc enim propior est nostra salus quam cum credidimus. 12 Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis. 13 Sicut in die honeste ambulemus, non in comessationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et impudicitiis, non in contentione et æmulatione; 14 sed induimini Dominum Jesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis.

§ III. — *De agendi ratione erga debiles in fide.*

1° Foro divino causa relinquenda.

CAP. XIV. — 1 Infirmum autem in fide assumite, non in disceptationibus cogitationum. 2 Alius enim credit se manducare omnia; qui autem infirmus est, olus manducet. 3 Is qui manducat, non manducantem non spernat, et qui non manducat, manducantem non judicet: Deus enim illum assumpsit. 4 Tu quis es, qui judicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit; stabit autem, potens est enim Deus statuere illum. 5 Nam alius judicat diem inter diem; alius autem judicat omnem diem. Unusquisque in suo sensu abundet. 6 Qui sapit diem, Domino sapit; et qui manducat, Domino manducat, gratias enim agit Deo; et qui non manducat, Domino non manducat, et gratias agit Deo. 7 Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur. 8 Sive enim vivimus, Domino vivimus; sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus. 9 In hoc enim Christus mortuus est et resurrexit, ut et mortuorum et vivorum dominetur. 10 Tu autem, quid judicas fratrem tuum? aut tu, quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. 11 Scriptum est enim: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, et omnis lingua confitebitur Deo. 12 Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo.

13 Non ergo amplius invicem judicemus; sed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum. 14 Scio et confido in Domino Jesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est.

2° Quæ charitatis et pacis sunt, sectanda.

15 Si enim propter cibum frater tuus contristatur, jam non secundum charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. 16 Non ergo blasphemetur bonum nostrum. 17 Non est enim regnum Dei esca et potus, sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto; 18 qui enim in hoc servit Christo, placet Deo, et probatus est hominibus. 19 Itaque quæ pacis sunt sectemur, et quæ ædificationis sunt in invicem custodiamus. 20 Noli propter escam destruere opus Dei. Omnia quidem sunt munda; sed malum est homini, qui per offendiculum manducat. 21 Bonum est non manducare carnem, et non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. 22 Tu fidem

---

7] Matth. XXII, 21. — 9] Ex. XX, 14. Deut. V, 18. Lev. XIX, 18. Matth. XXII, 39. Marc. XII, 31. Gal. V, 14. Jac. II, 8. — 13] Luc. XXI. 34. — 14] Gal. V, 16. I Petr. II, 11. — 4] Jac. IV, 13. — 10] II Cor. V, 10. — 11] Is. XLV, 24. Phil. II, 10. — 15] I Cor. VIII, 11. — 20] Tit. I, 15. — 21] I Cor. VIII, 13.

habes? penes temetipsum habe coram Deo. Beatus qui non judicat semetipsum in eo quod probat. [23] Qui autem discernit, si manducaverit, damnatus est, quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide, peccatum est.

3° Exemplum Christi docet tolerantiam.

Cap. XV. — [1] Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere, et non nobis placere. [2] Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad ædificationem; [3] etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est: Improperia improperantium tibi ceciderunt super me. [4] Quæcumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam, et consolationem Scripturarum, spem habeamus. [5] Deus autem patientiæ et solatii det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum Jesum Christum, [6] ut unanimes, uno ore honorificetis Deum, et Patrem Domini nostri Jesu Christi. [7] Propter quod suscipite invicem, sicut et Christus suscepit vos in honorem Dei.

[8] Dico enim Christum Jesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum; [9] gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in gentibus, Domine, et nomini tuo cantabo. [10] Et iterum dicit: Lætamini, gentes, cum plebe ejus. [11] Et iterum: Laudate, omnes gentes, Dominum; et magnificate eum, omnes populi. [12] Et rursus Isaias ait: Erit radix Jesse, et qui exurget regere gentes, in eum gentes sperabunt. [13] Deus autem spei repleat vos omni gaudio et pace in credendo, ut abundetis in spe, et virtute Spiritus sancti.

Sectio II. — Res Paulo personales

§ I. — *Excusatio et petitio.*

Paulus audacius scripsit, ut apostolus.

[14] Certus sum autem, fratres mei, et ego ipse de vobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere. [15] Audacius autem scripsi vobis, fratres, ex parte, tanquam in memoriam vos reducens, propter gratiam quæ data est mihi a Deo, [16] ut sim minister Christi Jesu in gentibus, sanctificans evangelium Dei, ut fiat oblatio gentium accepta, et sanctificata in Spiritu sancto. [17] Habeo igitur gloriam in Christo Jesu ad Deum. [18] Non enim audeo aliquid loqui eorum quæ per me non efficit Christus in obedientiam gentium, verbo et factis, [19] in virtute signorum et prodigiorum, in virtute Spiritus sancti; ita ut ab Jerusalem per circuitum usque ad Illyricum repleverim evangelium Christi. [20] Sic autem prædicavi evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem, sed sicut scriptum est: [21] Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt; et qui non audierunt, intelligent.

Iter facturus preces efflagitat.

[22] Propter quod et impediebar plurimum venire ad vos, et prohibitus sum usque adhuc. [23] Nunc vero ulterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis jam præcedentibus annis, [24] cum in Hispaniam proficisci cœpero, spero quod præteriens videam vos, et a vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte fruitus fuero. [25] Nunc igitur proficiscar in Jerusalem ministrare sanctis. [26] Probaverunt enim Macedonia et Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt in Jerusalem. [27] Placuit enim eis, et debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles, debent et in carnalibus ministrare illis. [28] Hoc igitur cum consummavero, et assignavero eis fructum hunc, per vos proficiscar in Hispaniam. [29] Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis evangelii Christi veniam.

3] Ps. LXVIII, 10. — 5] I Cor. I, 10. — 9] II Reg. XXII, 50. Ps. XVII, 50. — 11] Ps. CXVI, 1. — 12] Is. XI. 10. — 21] Is. LII, 15. — 27] I Cor. IX, 11.

[30] Obsecro ergo vos, fratres, per Dominum nostrum Jesum Christum, et per charitatem sancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum, [31] ut liberer ab infidelibus qui sunt in Judæa, et obsequii mei oblatio accepta fiat in Jerusalem sanctis; [32] ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, et refrigerer vobiscum. [33] Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

§ II. — *Salutationes variæ; conclusio.*

Phœbe commendatur.

CAP. XVI. — [1] Commendo autem vobis Phœben, sororem nostram, quæ est in ministerio ecclesiæ quæ est in Cenchris, [2] ut eam suscipiatis in Domino digne sanctis, et assistatis ei in quocumque negotio vestri indiguerit; etenim ipsa quoque astitit multis, et mihi ipsi.

Amici Romani salutantur.

[3] Salutate Priscam et Aquilam, adjutores meos in Christo Jesu [4] (qui pro anima mea suas cervices supposuerunt, quibus non solus ego gratias ago, sed et cunctæ ecclesiæ gentium), [5] et domesticam ecclesiam eorum. Salutate Epænetum, dilectum mihi, qui est primitivus Asiæ in Christo. [6] Salutate Mariam, quæ multum laboravit in vobis. [7] Salutate Andronicum et Juniam, cognatos et concaptivos meos, qui sunt nobiles in apostolis, qui et ante me fuerunt in Christo. [8] Salutate Ampliatum, dilectissimum mihi in Domino. [9] Salutate Urbanum, adjutorem nostrum in Christo Jesu, et Stachyn, dilectum meum. [10] Salutate Apellen, probum in Christo. [11] Salutate eos qui sunt ex Aristoboli domo. Salutate Herodionem, cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Domino. [12] Salutate Tryphænam et Tryphosam, quæ laborant in Domino. Salutate Persidem charissimam, quæ multum laboravit in Domino. [13] Salutate Rufum, electum in Domino; et matrem ejus, et meam. [14] Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen, et qui cum eis sunt fratres. [15] Salutate Philologum et Juliam, Nereum et sororem ejus, et Olympiadem, et omnes qui cum eis sunt sanctos. [16] Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes ecclesiæ Christi.

Contra falsos doctores.

[17] Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos qui dissensiones et offendicula, præter doctrinam quam vos didicistis, faciunt, et declinate ab illis. [18] Hujuscemodi enim Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri; et per dulces sermones, et benedictiones, seducunt corda innocentium. [19] Vestra enim obedientia in omnem locum divulgata est. Gaudeo igitur in vobis; sed volo vos sapientes esse in bono, et simplices in malo. [20] Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum.

Aliæ salutationes.

[21] Salutat vos Timotheus, adjutor meus, et Lucius, et Jason, et Sosipater, cognati mei. [22] Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Domino. [23] Salutat vos Caius, hospes meus, et universa ecclesia. Salutat vos Erastus, arcarius civitatis, et Quartus, frater.

Conclusio epistolæ.

[24] Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen. [25] Ei autem qui potens est vos confirmare juxta evangelium meum, et prædicationem Jesu Christi, secundum revelationem mysterii temporibus æternis taciti [26] (quod nunc patefactum est per Scripturas prophetarum, secundum præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei), in cunctis gentibus cogniti; [27] soli sapienti Deo, per Jesum Christum, cui honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

3] Act. XVIII, 2, 26. — 21] Act. XVI, 1.

EPISTOLA

BEATI PAULI APOSTOLI

AD CORINTHIOS PRIMA

EXORDIUM

CAP. I.

Salutatio.

PAULUS, vocatus apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et
Sosthenes frater, 2 ecclesiæ Dei quæ est Corinthi, sanctifi-
catis in Christo Jesu, vocatis sanctis, cum omnibus qui
invocant nomen Domini nostri Jesu Christi, in omni loco
ipsorum et nostro. 3 Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro,
et Domino Jesu Christo.

Gratiarum actio de Corinthiorum divitiis.

4 Gratias ago Deo meo semper pro vobis, in gratia Dei quæ data est
vobis in Christo Jesu, 5 quod in omnibus divites facti estis in illo, in
omni verbo, et in omni scientia ; 6 sicut testimonium Christi confirmatum
est in vobis : 7 ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, expectantibus reve-
lationem Domini nostri Jesu Christi, 8 qui et confirmabit vos usque in
finem sine crimine, in die adventus Domini nostri Jesu Christi. 9 Fidelis
Deus, per quem vocati estis in societatem Filii ejus Jesu Christi Domini
nostri.

PRIMA PARS

REPREHENSIO SCHISMATIS CORINTHIORUM ET APOLOGIA PAULI

§ I. — *Sapientia hujus mundi, prima causa scissionis.*

Schismatis descriptio et reprobatio summaria.

10 Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi,
ut idipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata ; sitis autem
perfecti in eodem sensu et in eadem sententia. 11 Significatum est enim
mihi de vobis, fratres mei, ab iis qui sunt Chloes, quia contentiones sunt
inter vos. 12 Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit : Ego
quidem sum Pauli ; ego autem Apollo ; ego vero Cephæ ; ego autem
Christi. 13 Divisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis?
aut in nomine Pauli baptizati estis? 14 Gratias ago Deo quod neminem
vestrum baptizavi, nisi Crispum et Caium ; 15 ne quis dicat quod in no-
mine meo baptizati estis. 16 Baptizavi autem et Stephanæ domum ; ceterum
nescio si quem alium baptizaverim.

9] I Thess. V, 24. — 12] Act. XVIII, 24. — 14] Act. XVIII, 8.

Sapientia mundi per crucis prædicationem reprobata.

17 Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare : non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi. 18 Verbum enim crucis, pereuntibus quidem stultitia est ; iis autem qui salvi fiunt, id est nobis, Dei virtus est. 19 Scriptum est enim : Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo. 20 Ubi sapiens ? ubi scriba ? ubi conquisitor hujus sæculi ? Nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi ? 21 Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes. 22 Quoniam et Judæi signa petunt, et Græci sapientiam quærunt : 23 nos autem prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam, 24 ipsis autem vocatis Judæis, atque Græcis, Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam ; 25 quia quod stultum est Dei sapientius est hominibus, et quod infirmum est Dei fortius est hominibus.

Deus elegit contemptibiles.

26 Videte enim vocationem vestram, fratres ; quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles. 27 Sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes ; et infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia. 28 Et ignobilia mundi, et contemptibilia elegit Deus, et ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret ; 29 ut non glorietur omnis caro in conspectu ejus. 30 Ex ipso autem vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio ; 31 ut quemadmodum scriptum est : Qui gloriatur, in Domino glorietur.

§ II. — *Sapientia Dei non perspecta, secunda causa scissionis.*

Simplicitas prædicationis Pauli.

Cap. II. — 1 Et ego, cum venissem ad vos, fratres, veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, annuntians vobis testimonium Christi. 2 Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum. 3 Et ego in infirmitate, et timore, et tremore multo fui apud vos ; 4 et sermo meus, et prædicatio mea, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus et virtutis ; 5 ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.

Sapientiæ divinæ perfectio et profunditas.

6 Sapientiam autem loquimur inter perfectos, sapientiam vero non hujus sæculi, neque principum hujus sæculi, qui destruuntur ; 7 sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit Deus ante sæcula in gloriam nostram ; 8 quam nemo principum hujus sæculi cognovit : si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent ; 9 sed sicut scriptum est : Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum ; 10 nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei. 11 Quis enim hominum scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est ? Ita et quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei. 12 Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis ; 13 quæ et loquimur non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes. 14 Animalis autem homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei ; stultitia enim est illi, et non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur. 15 Spiritualis autem judicat omnia, et ipse a nemine judicatur. 16 Quis enim cognovit sensum Domini, qui instruat eum ? Nos autem sensum Christi habemus.

§ III. — *Contentiones inter Corinthios ulterius reprobantur.*

Corinthii adhuc carnales.

Cap. III. — 1 Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus : tanquam parvulis in Christo, 2 lac vobis potum

17] II Petr. I, 16. Inf. II, 1, 4, 13. — 19] Is. XXIX, 14. — 20] Is. XXXIII, 18. — 30] Jer. XXIII, 5. — 31] Jer. IX, 23-24. II Cor. X, 17. — 1] Sup. I, 17. — 3] Act. XVIII, 1. — 4] II Petr. I, 16. — 9] Is. LXIV, 4. — 13] Sup. I, 17 et II, 1. 4. II Petr. I, 16. — 16] Sap. IX, 13. Is. XL, 13. Rom. XI, 34.

dedi, non escam, nondum enim poteratis; sed nec nunc quidem potestis, adhuc enim carnales estis. 3 Cum enim sit inter vos zelus, et contentio, nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis?

Apostoli mere operarii Dei.

4 Cum enim quis dicat : Ego quidem sum Pauli; alius autem : Ego Apollo, nonne homines estis? Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? 5 Ministri ejus cui credidistis, et unicuique sicut Dominus dedit. 6 Ego plantavi, Apollo rigavit; sed Deus incrementum dedit. 7 Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed qui incrementum dat, Deus. 8 Qui autem plantat et qui rigat, unum sunt; unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. 9 Dei enim sumus adjutores; Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis.

10 Secundum gratiam Dei quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui; alius autem superædificat. Unusquisque autem videat quomodo superædificet. 11 Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus. 12 Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, 13 uniuscujusque opus manifestum erit; dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur, et uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. 14 Si cujus opus manserit quod superædificavit, mercedem accipiet. 15 Si cujus opus arserit, detrimentum patietur; ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. 16 Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? 17 Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.

Dictorum synthesis.

18 Nemo se seducat. Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat ut sit sapiens; 19 sapientia enim hujus mundi stultitia est apud Deum. Scriptum est enim : Comprehendam sapientes in astutia eorum. 20 Et iterum : Dominus novit cogitationes sapientium, quoniam vanæ sunt. 21 Nemo itaque glorietur in hominibus. 22 Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive præsentia, sive futura. Omnia enim vestra sunt; 23 vos autem Christi, Christus autem Dei.

§ IV. — *Apologia Pauli.*

Paulus humana judicia contemnit.

Cap. IV. — 1 Sic nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. 2 Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. 3 Mihi autem pro minimo est ut a vobis judicer, aut ab humano die; sed neque meipsum judico. 4 Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum; qui autem judicat me, Dominus est. 5 Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium; et tunc laus erit unicuique a Deo.

Paulus sese cum Corinthiis ironice comparat.

6 Hæc autem, fratres, transfiguravi in me et Apollo propter vos, ut in nobis discatis, ne supra quam scriptum est, unus adversus alterum infletur pro alio. 7 Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? si autem accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? 8 Jam saturati estis, jam divites facti estis; sine nobis regnatis, et utinam regnetis, ut et nos vobiscum regnemus! 9 Puto enim quod Deus nos apostolos novissimos ostendit, tanquam morti destinatos, quia spectaculum facti sumus mundo, et angelis, et hominibus. 10 Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo; nos infirmi, vos autem fortes; vos nobiles, nos autem ignobiles. 11 Usque in hanc horam et esurimus, et sitimus, et nudi sumus, et colaphis cædimur, et instabiles sumus, 12 et laboramus

---

8] Ps. LXI, 13. Matth. XVI, 27. Rom. II, 6. Gal. VI, 5. — 17] Inf. VI. 19. II Cor. VI, 16. — 19] Job, V, 13. — 20] Ps. XCIII, 11. — 1] II Cor. VI, 4. — 12] Act. XX, 34. I Thess. II, 9. II Thess. III, 8.

operantes manibus nostris ; maledicimur, et benedicimus ; persecutionem
patimur, et sustinemus ; [13] blasphemamur, et obsecramus ; tanquam pur-
gamenta hujus mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc.

Commonitio paterna.

[14] Non ut confundam vos, hæc scribo ; sed ut filios meos charissimos
moneo. [15] Nam si decem millia pædagogorum habeatis in Christo, sed
non multos patres; nam in Christo Jesu per evangelium ego vos genui.
[16] Rogo ergo vos, imitatores mei estote, sicut et ego Christi. [17] Ideo misi
ad vos Timotheum, qui est filius meus charissimus, et fidelis in Domino,
qui vos commonefaciet vias meas, quæ sunt in Christo Jesu, sicut ubique
in omni ecclesia doceo. [18] Tanquam non venturus sim ad vos, sic inflati
sunt quidam. [19] Veniam autem ad vos cito, si Dominus voluerit; et cogno-
scam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem. [20] Non enim in
sermone est regnum Dei, sed in virtute. [21] Quid vultis ? In virga veniam
ad vos, an in charitate et spiritu mansuetudinis ?

SECUNDA PARS

REGULÆ CIRCA CORINTHIORUM VITAM CIVILEM

§ I. — *Crimen incestuosi.*

Reus excommunicatur.

Cap. V. — [1] Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio,
qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. [2] Et vos
inflati estis ; et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum
qui hoc opus fecit. [3] Ego quidem, absens corpore, præsens autem spiritu,
jam judicavi ut præsens eum qui sic operatus est, [4] in nomine Domini
nostri Jesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu, cum virtute Domini
nostri Jesu, [5] tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus
salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi.

Sententiæ motiva.

[6] Non est bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum
totam massam corrumpit ? [7] Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova con-
spersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus.
[8] Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ et
nequitiæ, sed in azymis sinceritatis et veritatis.

Omnes pravi Christiani vitandi.

[9] Scripsi vobis in epistola : Ne commisceamini fornicariis ; [10] non uti-
que fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis servien-
tibus ; alioquin debueratis de hoc mundo exiisse. [11] Nunc autem scripsi
vobis non commisceri ; si is qui frater nominatur est fornicator, aut
avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum
ejusmodi nec cibum sumere. [12] Quid enim mihi de iis qui foris sunt judi-
care? Nonne de iis qui intus sunt vos judicatis? [13] Nam eos qui foris
sunt Deus judicabit. Auferte malum ex vobis ipsis.

§ II. — *De modo lites dirimendi et de fornicatione.*

Non standum coram judice ethnico.

Cap. VI. — [1] Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alte-
rum, judicari apud iniquos, et non apud sanctos ? [2] An nescitis quoniam
sancti de hoc mundo judicabunt ? Et si in vobis judicabitur mundus,
indigni estis qui de minimis judicetis ? [3] Nescitis quoniam angelos judi-
cabimus ? quanto magis sæcularia ! [4] Sæcularia igitur judicia si habueri-
tis, contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos constituite ad judicandum.
[5] Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam,
qui possit judicare inter fratrem suum ? [6] Sed frater cum fratre judicio
contendit, et hoc apud infideles ? [7] Jam quidem omnino delictum est in

---

1] Lev. XVIII, 7, 8 et XX, 11. — 3] Col. II, 5. — 6] Gal. V, 9. — 6,7] Matth. V,39. Luc. VI,29. Rom. XII, 17. I Thess. IV, 6.

vobis quod judicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis?
quare non magis fraudem patimini?
[8] Sed vos injuriam facitis, et fraudatis, et hoc fratribus. [9] An nescitis Cupiditates
quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare : neque fornica- fugiendæ.
rii, neque idolis servientes, neque adulteri, [10] neque molles, neque mascu-
lorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque
maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. [11] Et hæc quidam
fuistis; sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in no-
mine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri.
[12] Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, Fornicatio
sed ego sub nullius redigar potestate. [13] Esca ventri, et venter escis; quantum
Deus autem et hunc et has destruet. Corpus autem non fornicationi, sed horrenda.
Domino, et Dominus corpori. [14] Deus vero et Dominum suscitavit, et nos
suscitabit per virtutem suam. [15] Nescitis quoniam corpora vestra membra
sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis?
Absit. [16] An nescitis quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus effici-
tur? Erunt enim, inquit, duo in carne una. [17] Qui autem adhæret
Domino, unus spiritus est. [18] Fugite fornicationem. Omne peccatum
quodcumque fecerit homo, extra corpus est; qui autem fornicatur, in
corpus suum peccat. [19] An nescitis quoniam membra vestra templum
sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo, et non estis
vestri? [20] Empti enim estis pretio magno. Glorificate et portate Deum in
corpore vestro.

§ III. — *Instructio de matrimonio et virginitate.*

Cap. VII. — [1] De quibus autem scripsistis mihi, bonum est homini Matrimonii
mulierem non tangere; [2] propter fornicationem autem unusquisque suam honestas et
uxorem habeat, et unaquæque suum virum habeat. [3] Uxori vir debitum usus.
reddat, similiter autem et uxor viro. [4] Mulier sui corporis potestatem non
habet, sed vir; similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet,
sed mulier. [5] Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus,
ut vacetis orationi; et iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos Sata-
nas propter incontinentiam vestram. [6] Hoc autem dico secundum indul-
gentiam, non secundum imperium. [7] Volo enim omnes vos esse sicut
meipsum; sed unusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem
sic, alius vero sic. [8] Dico autem non nuptis, et viduis : Bonum est illis
si sic permaneant, sicut et ego. [9] Quod si non se continent, nubant; melius
est enim nubere quam uri.
[10] Iis autem qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Domi- Ejus indisso-
nus, uxorem a viro non discedere; [11] quod si discesserit, manere innuptam, lubilitas.
aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat. [12] Nam ceteris ego
dico, non Dominus : Si quis frater uxorem habet infidelem, et hæc
consentit habitare cum illo, non dimittat illam. [13] Et si qua mulier fidelis
habet virum infidelem, et hic consentit habitare cum illa, non dimittat
virum : [14] sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, et
sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem; alioquin filii vestri
immundi essent, nunc autem sancti sunt. [15] Quod si infidelis discedit,
discedat, non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi;
in pace autem vocavit nos Deus. [16] Unde enim scis, mulier, si virum
salvum facies? aut unde scis, vir, si mulierem salvam facies?
[17] Nisi unicuique sicut divisit Dominus, unumquemque sicut vocavit
Deus, ita ambulet, et sicut in omnibus ecclesiis doceo. [18] Circumcisus
aliquis vocatus est? non adducat præputium. In præputio aliquis vocatus

---

16] Gen. II, 24. Matth. XIX, 5. Marc. X, 8. Eph. V, 31. — 19] Sup. III, 17. II Cor. VI, 16. — 20] Inf. VII, 23. I Petr. I, 18. — 3] I Petr. III, 7. — 10] Matth. V, 32 et XIX, 9. Marc. X, 9. Luc. XVI, 18.

est? non circumcidatur. [19] Circumcisio nihil est, et præputium nihil est;
sed observatio mandatorum Dei. [20] Unusquisque in qua vocatione vocatus
est, in ea permaneat. [21] Servus vocatus es? non sit tibi curæ; sed et si
potes fieri liber, magis utere. [22] Qui enim in Domino vocatus est servus,
libertus est Domini; similiter qui liber vocatus est, servus est Christi.
[23] Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum. [24] Unusquisque in quo
vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud Deum.

Virginitatis excellentia.

[25] De virginibus autem præceptum Domini non habeo; consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis.
[26] Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. [27] Alligatus es uxori? noli quærere solutionem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem. [28] Si autem acceperis
uxorem, non peccasti; et si nupserit virgo, non peccavit. Tribulationem
tamen carnis habebunt hujusmodi. Ego autem vobis parco.

[29] Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve est; reliquum est, ut et qui
habent uxores, tanquam non habentes sint; [30] et qui flent, tanquam non
flentes; et qui gaudent, tanquam non gaudentes; et qui emunt, tanquam
non possidentes; [31] et qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur, præterit enim figura hujus mundi. [32] Volo autem vos sine sollicitudine esse.
Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.
[33] Qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo
placeat uxori; et divisus est. [34] Et mulier innupta, et virgo cogitat quæ
Domini sunt, ut sit sancta corpore et spiritu; quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. [35] Porro hoc ad utilitatem
vestram dico, non ut laqueum vobis injiciam, sed ad id quod honestum
est, et quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi.
[36] Si quis autem turpem se videri existimat super virgine sua, quod sit
superadulta, et ita oportet fieri, quod vult faciat; non peccat, si nubat.
[37] Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, et hoc judicavit in corde suo servare
virginem suam, bene facit. [38] Igitur et qui matrimonio jungit virginem
suam, bene facit; et qui non jungit, melius facit.

Circa secundas nuptias.

[39] Mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit; quod si dormierit vir ejus, liberata est. Cui vult nubat, tantum in Domino. [40] Beatior
autem erit si sic permanserit, secundum meum consilium; puto autem
quod et ego Spiritum Dei habeam.

§ IV. — *Instructio de idolothytis.*

Quandonam liceat de idolothytis edere.

Cap. VIII. — [1] De iis autem quæ idolis sacrificantur, scimus quia
omnes scientiam habemus. Scientia inflat, charitas vero ædificat. [2] Si quis
autem se existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire. [3] Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo.
[4] De escis autem quæ idolis immolantur, scimus quia nihil est idolum in
mundo, et quod nullus est Deus, nisi unus. [5] Nam etsi sunt qui dicantur
dii, sive in cælo, sive in terra (siquidem sunt dii multi, et domini multi),
[6] nobis tamen unus est Deus, Pater, ex quo omnia, et nos in illum: et
unus Dominus, Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum.

[7] Sed non in omnibus est scientia; quidam autem cum conscientia
usque nunc idoli, quasi idolothytum manducant; et conscientia ipsorum
cum sit infirma, polluitur. [8] Esca autem nos non commendat Deo: neque
enim si manducaverimus, abundabimus; neque si non manducaverimus,
deficiemus. [9] Videte autem ne forte hæc licentia vestra offendiculum fiat
infirmis. [10] Si enim quis viderit eum qui habet scientiam, in idolio recumbentem, nonne conscientia ejus, cum sit infirma, ædificabitur ad man-

---

20] Eph. IV, 1. — 23] Sup. VI, 20. I Petr. I, 18. — 39] Rom. VII, 2.

ducandum idolothyta? 11 Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter
quem Christus mortuus est? 12 Sic autem peccantes in fratres, et percu-
tientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. 13 Quapropter
si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum,
ne fratrem meum scandalizem.

Paulus jura sua apostolica vindicat.

Cap. IX. — 1 Non sum liber? Non sum apostolus? Nonne Christum
Jesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino?
2 Et si aliis non sum apostolus, sed tamen vobis sum; nam signaculum
apostolatus mei vos estis in Domino. 3 Mea defensio apud eos qui me in-
terrogant, hæc est. 4 Numquid non habemus postestatem manducandi
et bibendi? 5 Numquid non habemus potestatem mulierem sororem cir-
cumducendi, sicut et ceteri apostoli, et fratres Domini, et Cephas? 6 Aut
ego solus, et Barnabas, non habemus potestatem hoc operandi?
7 Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam, et de
fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, et de lacte gregis non mandu-
cat? 8 Numquid secundum hominem hæc dico? An et lex hæc non dicit?
9 Scriptum est enim in lege Moysi : Non alligabis os bovi trituranti.
Numquid de bobus cura est Deo? 10 An propter nos utique hoc dicit?
Nam propter nos scripta sunt : quoniam debet in spe qui arat, arare; et
qui triturat, in spe fructus percipiendi. 11 Si nos vobis spiritualia semina-
vimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? 12 Si alii potestatis
vestræ participes sunt, quare non potius nos? Sed non usi sumus hac
potestate; sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus evangelio
Christi. 13 Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario
sunt edunt; et qui altari deserviunt, cum altari participant. 14 Ita et Do-
minus ordinavit iis qui evangelium annuntiant, de evangelio vivere.

Suo exemp docet quo modo a ju cedendum

15 Ego autem nullo horum usus sum. Non autem scripsi hæc ut ita
fiant in me : bonum est enim mihi magis mori quam ut gloriam meam
quis evacuet. 16 Nam si evangelizavero, non est mihi gloria, necessitas
enim mihi incumbit; væ enim mihi est si non evangelizavero! 17 Si enim
volens hoc ago, mercedem habeo; si autem invitus, dispensatio mihi
credita est. 18 Quæ est ergo merces mea? Ut evangelium prædicans, sine
sumptu ponam evangelium, ut non abutar potestate mea in evangelio.
19 Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures
lucrifacerem. 20 Et factus sum Judæis tanquam Judæus, ut Judæos
lucrarer; 21 iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem (cum ipse non
essem sub lege), ut eos qui sub lege erant lucrifacerem; iis qui sine lege
erant, tanquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem, sed in lege
essem Christi), ut lucrifacerem eos qui sine lege erant. 22 Factus sum
infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem; omnibus omnia factus sum,
ut omnes facerem salvos. 23 Omnia autem facio propter evangelium, ut
particeps ejus efficiar.

Hortatio ad pœnitentiam.

24 Nescitis quod ii qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed
unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis. 25 Omnis autem qui
in agone contendit, ab omnibus se abstinet; et illi quidem ut corruptibi-
lem coronam accipiant, nos autem incorruptam. 26 Ego igitur sic curro,
non quasi in incertum; sic pugno, non quasi aerem verberans; 27 sed
castigo corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte, cum aliis prædi-
caverim, ipse reprobus efficiar.

Exemplum Israelis monitum pro Christianis.

Cap. X. — 1 Nolo enim vos ignorare, fratres, quoniam patres nostri
omnes sub nube fuerunt, et omnes mare transierunt; 2 et omnes in Moyse
baptizati sunt, in nube et in mari; 3 et omnes eamdem escam spiritalem
manducaverunt; 4 et omnes eumdem potum spiritalem biberunt (bibebant

---

11] Rom. XIV, 15. — 13] Rom. XIV, 21. — 9] Deut. XXV, 4. I Tim. V, 18. — 11] Rom. XV, 27. — 13] Deut. XVIII, 1. — 1] Ex. XIII, 21. Num. IX, 21. Ex. XIV, 22. — 3] Ex. XVI, 15. — 4] Ex. XVII, 6. Num. XX, 11.

autem de spiritali, consequente eos, petra; petra autem erat Christus).
5 Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo, nam prostrati sunt
in deserto. 6 Hæc autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concu-
piscentes malorum, sicut et illi concupierunt. 7 Neque idololatræ efficia-
mini, sicut quidam ex ipsis, quemadmodum scriptum est: Sedit populus
manducare et bibere, et surrexerunt ludere. 8 Neque fornicemur, sicut
quidam ex ipsis fornicati sunt, et ceciderunt una die viginti tria millia.
9 Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentaverunt, et a ser-
pentibus perierunt. 10 Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum mur-
muraverunt, et perierunt ab exterminatore. 11 Hæc autem omnia in figura
contingebant illis; scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos
fines sæculorum devenerunt.
12 Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. 13 Tentatio vos non
apprehendat nisi humana. Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos
tentari supra id quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione proven-
tum, ut possitis sustinere.

Quando de idolothytis non edendum.

14 Propter quod, charissimi mihi, fugite ab idolorum cultura. 15 Ut pru-
dentibus loquor; vos ipsi judicate quod dico. 16 Calix benedictionis, cui
benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? et panis, quem
frangimus, nonne participatio corporis Domini est? 17 Quoniam unus
panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus.
18 Videte Israel secundum carnem; nonne qui edunt hostias, participes
sunt altaris? 19 Quid ergo? dico quod idolis immolatum sit aliquid, aut
quod idolum sit aliquid? 20 Sed quæ immolant gentes, dæmoniis immo-
lant, et non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum. Non potestis
calicem Domini bibere, et calicem dæmoniorum. 21 Non potestis mensæ
Domini participes esse, et mensæ dæmoniorum. 22 An æmulamur Domi-
num? Numquid fortiores illo sumus?

Regulæ practicæ circa esum idolothytorum.

Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. 23 Omnia mihi licent,
sed non omnia ædificant. 24 Nemo quod suum est quærat, sed quod alte-
rius. 25 Omne quod in macello venit manducate, nihil interrogantes pro-
pter conscientiam. 26 Domini est terra, et plenitudo ejus. 27 Si quis vocat
vos infidelium, et vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate,
nihil interrogantes propter conscientiam. 28 Si quis autem dixerit: Hoc
immolatum est idolis, nolite manducare, propter illum qui indicavit, et
propter conscientiam; 29 conscientiam autem dico non tuam, sed alterius.
Ut quid enim libertas mea judicatur ab aliena conscientia? 30 Si ego cum
gratia participo, quid blasphemor pro eo quod gratias ago? 31 Sive ergo
manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei
facite. 32 Sine offensione estote Judæis, et gentibus, et ecclesiæ Dei;
33 sicut et ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile
est, sed quod multis, ut salvi fiant.
Cap. XI. — 1 Imitatores mei estote, sicut et ego Christi.

PARS TERTIA

MONITA DE CULTU DIVINO

§ I. — *Duo abusus in conventibus sacris vitandi.*

Mulieres velandæ.

2 Laudo autem vos, fratres, quod per omnia mei memores estis, et
sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis. 3 Volo autem vos scire quod
omnis viri caput Christus est; caput autem mulieris, vir; caput vero

5] Num. XXVI, 64, 65. — 6] Ps. CV, 14. — 7] Ex. XXXII, 6. — 8] Num. XXV, 1. — 9] Num. XXI, 5, 6. — 10] Num. XI, 1 et XIV, 1. — 22] Sap. VI, 12. — 26] Ps. XXIII, 1. Eccli. XVII, 31. — 31] Col. III, 17. — 3] Eph. V, 23.

Christi, Deus. [4] Omnis vir orans aut prophetans velato capite, deturpat
caput suum. [5] Omnis autem mulier orans aut prophetans non velato
capite, deturpat caput suum; unum enim est ac si decalvetur. [6] Nam si
non velatur mulier, tondeatur. Si vero turpe est mulieri tonderi, aut
decalvari, velet caput suum. [7] Vir quidem non debet velare caput suum,
quoniam imago et gloria Dei est; mulier autem gloria viri est. [8] Non
enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro; [9] etenim non est creatus vir
propter mulierem, sed mulier propter virum. [10] Ideo debet mulier pote-
statem habere supra caput propter angelos. [11] Verumtamen neque vir sine
muliere, neque mulier sine viro, in Domino. [12] Nam sicut mulier de viro,
ita et vir per mulierem; omnia autem ex Deo. [13] Vos ipsi judicate: decet
mulierem non velatam orare Deum? [14] nec ipsa natura docet vos quod vir
quidem si comam nutriat, ignominia est illi; [15] mulier vero si comam
nutriat, gloria est illi, quoniam capilli pro velamine ei dati sunt? [16] Si
quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habe-
mus, neque ecclesia Dei.

Corriguntur abusus circa sacram synaxim.

[17] Hoc autem præcipio, non laudans quod non in melius, sed in dete-
rius convenitis. [18] Primum quidem convenientibus vobis in ecclesiam, audio
scissuras esse inter vos, et ex parte credo; [19] nam oportet et hæreses
esse, ut et qui probati sunt manifesti fiant in vobis. [20] Convenientibus
ergo vobis in unum, jam non est dominicam cœnam manducare; [21] unus-
quisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum. Et alius quidem
esurit, alius autem ebrius est. [22] Numquid domos non habetis ad mandu-
candum et bibendum? aut ecclesiam Dei contemnitis, et confunditis eos
qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo.

[23] Ego enim accepi a Domino quod et tradidi vobis, quoniam Dominus
Jesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, [24] et gratias agens fregit,
et dixit: Accipite, et manducate; hoc est corpus meum, quod pro vobis
tradetur; hoc facite in meam commemorationem. [25] Similiter et calicem,
postquam cœnavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo
sanguine; hoc facite quotiescumque bibetis, in meam commemoratio-
nem. [26] Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, et calicem
bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. [27] Itaque quicum-
que manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus
erit corporis et sanguinis Domini. [28] Probet autem seipsum homo; et sic
de pane illo edat, et de calice bibat: [29] qui enim manducat et bibit
indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Do-
mini. [30] Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi.
[31] Quod si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur. [32] Dum
judicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo dam-
nemur.

[33] Itaque, fratres mei, cum convenitis ad manducandum, invicem
expectate. [34] Si quis esurit, domi manducet, ut non in judicium conve-
niatis. Cetera autem cum venero disponam.

§ II. — *Instructio de charismatibus.*

Charismatum natura, finis, varietas.

Cap. XII. — [1] De spiritualibus autem nolo vos ignorare, fratres. [2] Sci-
tis quoniam cum gentes essetis, ad simulacra muta prout ducebamini
euntes. [3] Ideo notum vobis facio quod nemo in Spiritu Dei loquens, dicit
anathema Jesu; et nemo potest dicere: Dominus Jesus, nisi in Spiritu
sancto. [4] Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem Spiritus. [5] Et divi-
siones ministrationum sunt, idem autem Dominus. [6] Et divisiones ope-
rationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. [7] Uni-

---

7] Gen. I, 26. — 9] Gen. II, 23. — 24] Matth. XXVI, 26. Marc. XIV, 22. Luc. XXII, 17. —
27] Joan. VI, 59. — 3] Marc. IX, 38.

cuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem. 8 Alii quidem per
Spiritum datur sermo sapientiæ; alii autem sermo scientiæ secundum
eumdem Spiritum; 9 alteri fides in eodem Spiritu; alii gratia sanitatum
in uno Spiritu; 10 alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio
spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. 11 Hæc
autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout
vult.

Mira unitas in charismatibus, ad analogiam corporis humani.

12 Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa, omnia autem
membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt, ita et Christus.
13 Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus,
sive Judæi, sive gentiles, sive servi, sive liberi; et omnes in uno Spiritu
potati sumus.

14 Nam et corpus non est unum membrum, sed multa. 15 Si dixerit
pes : Quoniam non sum manus, non sum de corpore; num ideo non est
de corpore? 16 Et si dixerit auris : Quoniam non sum oculus, non sum de
corpore; num ideo non est de corpore? 17 Si totum corpus oculus, ubi
auditus? si totum auditus, ubi odoratus? 18 Nunc autem posuit Deus
membra, unumquodque eorum in corpore sicut voluit. 19 Quod si essent
omnia unum membrum, ubi corpus? 20 Nunc autem multa quidem membra,
unum autem corpus. 21 Non potest autem oculus dicere manui :
Opera tua non indigeo; aut iterum caput pedibus : Non estis mihi necessarii.
22 Sed multo magis quæ videntur membra corporis infirmiora
esse, necessariora sunt; 23 et quæ putamus ignobiliora membra esse corporis,
his honorem abundantiorem circumdamus; et quæ inhonesta sunt
nostra, abundantiorem honestatem habent. 24 Honesta autem nostra nullius
egent; sed Deus temperavit corpus, ei cui deerat abundantiorem
tribuendo honorem, 25 ut non sit schisma in corpore, sed idipsum pro
invicem sollicita sint membra. 26 Et si quid patitur unum membrum,
compatiuntur omnia membra; sive gloriatur unum membrum, congaudent
omnia membra.

27 Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro. 28 Et quosdam
quidem posuit Deus in ecclesia primum apostolos, secundo prophetas,
tertio doctores; deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes,
gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. 29 Numquid
omnes apostoli? numquid omnes prophetæ? numquid omnes doctores?
30 Numquid omnes virtutes? numquid omnes gratiam habent curationum?
numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur?
31 Æmulamini autem charismata meliora. Et adhuc excellentiorem viam
vobis demonstro.

Charitas omnia dona antecellit.

Cap. XIII. — 1 Si linguis hominum loquar, et angelorum, charitatem
autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens.
2 Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia, et omnem scientiam;
et si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem
autem non habuero, nihil sum. 3 Et si distribuero in cibos pauperum
omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem
autem non habuero, nihil mihi prodest.

4 Charitas patiens est, benigna est. Charitas non æmulatur, non agit
perperam, non inflatur; 5 non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt,
non irritatur, non cogitat malum; 6 non gaudet super iniquitate, congaudet
autem veritati; 7 omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia
sustinet.

8 Charitas nunquam excidit, sive prophetiæ evacuabuntur, sive linguæ
cessabunt, sive scientia destruetur. 9 Ex parte enim cognoscimus, et ex
parte prophetamus; 10 cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur
quod ex parte est. 11 Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapie-

---

11] Rom. XII, 3, 6. Eph. IV, 7. — 28] Eph. IV, 11.

bam ut parvulus, cogitabam ut parvulus; quando autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli. [12] Videmus nunc per speculum in ænigmate; tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte; tunc autem cognoscam, sicut et cognitus sum. [13] Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc; major autem horum est charitas.

Glossolalia et prophetia comparantur ad invicem.

Cap. XIV. — [1] Sectamini charitatem, æmulamini spiritalia, magis autem ut prophetetis. [2] Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo; nemo enim audit, spiritu autem loquitur mysteria. [3] Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, et exhortationem, et consolationem. [4] Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat; qui autem prophetat, ecclesiam Dei ædificat. [5] Volo autem omnes vos loqui linguis, magis autem prophetare; nam major est qui prophetat, quam qui loquitur linguis, nisi forte interpretetur, ut ecclesia ædificationem accipiat.

[6] Nunc autem, fratres, si venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in revelatione, aut in scientia, aut in prophetia, aut in doctrina? [7] Tamen quæ sine anima sunt vocem dantia, sive tibia, sive cithara, nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur id quod canitur, aut quod citharizatur? [8] Etenim si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum? [9] Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id quod dicitur? eritis enim in aera loquentes. [10] Tam multa, ut puta, genera linguarum sunt in hoc mundo, et nihil sine voce est. [11] Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei cui loquor barbarus; et qui loquitur, mihi barbarus. [12] Sic et vos, quoniam æmulatores estis spirituum, ad ædificationem ecclesiæ quærite ut abundetis. [13] Et ideo qui loquitur lingua, oret ut interpretetur. [14] Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. [15] Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo et mente; psallam spiritu, psallam et mente. [16] Ceterum si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotæ quomodo dicet Amen super tuam benedictionem? quoniam quid dicas nescit. [17] Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non ædificatur. [18] Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor; [19] sed in ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, ut et alios instruam, quam decem millia verborum in lingua.

[20] Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote; sensibus autem perfecti estote. [21] In lege scriptum est : Quoniam in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic; et nec sic exaudient me, dicit Dominus. [22] Itaque linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus; prophetiæ autem non infidelibus, sed fidelibus. [23] Si ergo conveniat universa ecclesia in unum, et omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ aut infideles, nonne dicent quod insanitis? [24] Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus, [25] occulta cordis ejus manifesta fiunt; et ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quod vere Deus in vobis sit.

Regulæ circa usum charismatum.

[26] Quid ergo est, fratres? Cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet; omnia ad ædificationem fiant. [27] Sive lingua quis loquitur, secundum duos, aut ut multum tres, et per partes, et unus interpretetur. [28] Si autem non fuerit interpres, taceat in ecclesia, sibi autem loquatur et Deo. [29] Prophetæ autem duo aut tres dicant, et ceteri dijudicent. [30] Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat. [31] Potestis enim omnes per singulos prophetare, ut omnes discant, et omnes exhortentur. [32] Et spiritus prophetarum prophetis subjecti sunt. [33] Non enim est dissensionis Deus, sed pacis; sicut et in omnibus ecclesiis sanctorum doceo. [34] Mulieres in ecclesiis taceant; non enim permittitur eis loqui,

---

21] Is. XXVIII, 11. — 34] Gen. III, 16.

sed subditas esse, sicut et lex dicit. [35] Si quid autem volunt discere,
domi viros suos interrogent; turpe est enim mulieri loqui in ecclesia.

Recapitulatio et conclusio.

[36] An a vobis verbum Dei processit? aut in vos solos pervenit? [37] Si
quis videtur propheta esse, aut spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis,
quia Domini sunt mandata. [38] Si quis autem ignorat, ignorabitur. [39] Ita-
que, fratres, æmulamini prophetare, et loqui linguis nolite prohibere :
[40] omnia autem honeste et secundum ordinem fiant.

PARS QUARTA

DE RESURRECTIONE MORTUORUM

§ I. — *Dogmatis assertio.*

Argumentum e resurrectione Christi.

Cap. XV. — [1] Notum autem vobis facio, fratres, evangelium quod præ-
dicavi vobis, quod et accepistis, in quo et statis, [2] per quod et salvamini :
qua ratione prædicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. [3] Tra-
didi enim vobis in primis, quod et accepi : quoniam Christus mortuus
est pro peccatis nostris, secundum Scripturas; [4] et quia sepultus est, et
quia resurrexit tertia die, secundum Scripturas; [5] et quia visus est Cephæ,
et post hoc undecim; [6] deinde visus est plus quam quingentis fratribus
simul, ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt :
[7] deinde visus est Jacobo, deinde apostolis omnibus; [8] novissime autem
omnium tanquam abortivo, visus est et mihi. [9] Ego enim sum minimus
apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, quoniam persecutus
sum ecclesiam Dei. [10] Gratia autem Dei sum id quod sum, et gratia ejus
in me vacua non fuit; sed abundantius illis omnibus laboravi : non ego
autem, sed gratia Dei mecum. [11] Sive enim ego, sive illi, sic prædicamus,
et sic credidistis.

[12] Si autem Christus prædicatur quod resurrexit a mortuis, quomodo
quidam dicunt in vobis quoniam resurrectio mortuorum non est? [13] Si
autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit. [14] Si au-
tem Christus non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est
et fides vestra. [15] Invenimur autem et falsi testes Dei, quoniam testimo-
nium diximus adversus Deum, quod suscitaverit Christum, quem non
suscitavit si mortui non resurgunt. [16] Nam si mortui non resurgunt, neque
Christus resurrexit. [17] Quod si Christus non resurrexit, vana est fides ve-
stra; adhuc enim estis in peccatis vestris. [18] Ergo et qui dormierunt in
Christo, perierunt. [19] Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus,
miserabiliores sumus omnibus hominibus.

[20] Nunc autem Christus resurrexit a mortuis, primitiæ dormientium;
[21] quoniam quidem per hominem mors, et per hominem resurrectio mor-
tuorum. [22] Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes
vivificabuntur; [23] unusquisque autem in suo ordine : primitiæ Christus :
deinde ii qui sunt Christi, qui in adventu ejus crediderunt. [24] Deinde finis,
cum tradiderit regnum Deo et Patri, cum evacuaverit omnem principa-
tum, et potestatem, et virtutem. [25] Oportet autem illum regnare, donec
ponat omnes inimicos sub pedibus ejus. [26] Novissima autem inimica de-
struetur mors; omnia enim subjecit sub pedibus ejus. Cum autem dicat :
[27] Omnia subjecta sunt ei, sine dubio præter eum qui subjecit ei omnia.
[28] Cum autem subjecta fuerint illi omnia, tunc et ipse Filius subjectus
erit ei qui subjecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus.

1] Gal. I, 11. — 3] Is. LIII, 5. — 4] Joan. II, 1. — 5] Joan. XX, 19. — 8] Act. IX, 3. — 9] Eph. III, 8. — 20] Col. I, 18. Apoc. I, 5. — 23] I Thess. IV, 15. — 25] Ps. CIX, 1. Hebr. I, 13 et X, 13. — 26] Ps. VIII, 8. Hebr. II, 8.

Argumentum e moribus fidelium.

29 Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui
non resurgunt? ut quid et baptizantur pro illis? 30 Ut quid et nos pericli-
tamur omni hora? 31 Quotidie morior per vestram gloriam, fratres, quam
habeo in Christo Jesu Domino nostro. 32 Si (secundum hominem) ad
bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt?
Manducemus et bibamus, cras enim moriemur. 33 Nolite seduci : Cor-
rumpunt mores bonos colloquia mala. 34 Evigilate, justi, et nolite pec-
care; ignorantiam enim Dei quidam habent : ad reverentiam vobis
loquor.

§ II. — *Solutio dubiorum.*

Qualitates corporis resuscitandi.

35 Sed dicet aliquis : Quomodo resurgunt mortui? qualive corpore
venient? 36 Insipiens, tu quod seminas non vivificatur, nisi prius moria-
tur. 37 Et quod seminas, non corpus quod futurum est seminas, sed nudum
granum, ut puta tritici, aut alicujus ceterorum. 38 Deus autem dat illi
corpus sicut vult, et unicuique seminum proprium corpus. 39 Non omnis
caro, eadem caro; sed alia quidem hominum, alia vero pecorum, alia
volucrum, alia autem piscium. 40 Et corpora cælestia, et corpora terre-
stria; sed alia quidem cælestium gloria, alia autem terrestrium. 41 Alia
claritas solis, alia claritas lunæ, et alia claritas stellarum; stella enim a
stella differt in claritate.
42 Sic et resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in
incorruptione. 43 Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Seminatur in
infirmitate, surget in virtute. 44 Seminatur corpus animale, surget corpus
spiritale. Si est corpus animale, est et spiritale, sicut scriptum est :
45 Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam
in spiritum vivificantem. 46 Sed non prius quod spiritale est; sed quod
animale, deinde quod spiritale. 47 Primus homo de terra, terrenus; se-
cundus homo de cælo, cælestis. 48 Qualis terrenus, tales et terreni; et
qualis cælestis, tales et cælestes. 49 Igitur, sicut portavimus imaginem
terreni, portemus et imaginem cælestis. 50 Hoc autem dico, fratres, quia
caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt; neque corruptio incor-
ruptelam possidebit.

Modus resurrectionis.

51 Ecce mysterium vobis dico: Omnes quidem resurgemus, sed non
omnes immutabimur. 52 In momento, in ictu oculi, in novissima tuba,
canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti, et nos immutabimur.
53 Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc
induere immortalitatem. 54 Cum autem mortale hoc induerit immortali-
tatem, tunc fiet sermo qui scriptus est : Absorpta est mors in victoria.
55 Ubi est, mors, victoria tua? ubi est, mors, stimulus tuus? 56 Stimulus
autem mortis peccatum est, virtus vero peccati lex. 57 Deo autem gra-
tias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum.
58 Itaque, fratres mei dilecti, stabiles estote, et immobiles; abundantes
in opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in
Domino.

EPILOGUS

De colligendis eleemosynis.

Cap. XVI. — 1 De collectis autem, quæ fiunt in sanctos, sicut ordinavi
ecclesiis Galatiæ, ita et vos facite. 2 Per unam sabbati unusquisque ve-
strum apud se seponat, recondens quod ei bene placuerit, ut non, cum
venero, tunc collectæ fiant. 3 Cum autem præsens fuero, quos probaveritis
per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Jerusalem. 4 Quod
si dignum fuerit ut et ego eam, mecum ibunt.

32] Sap. II, 6. Is. XXII, 13 et LVI, 12. — 45] Gen. II, 7. — 54] Os. XIII, 14. Hebr. II, 14. —
57] I Joan. V, 5.

De adventu Pauli.

5 Veniam autem ad vos, cum Macedoniam pertransiero, nam Macedo-
niam pertransibo; 6 apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo,
ut vos me deducatis quocumque iero. 7 Nolo enim vos modo in transitu
videre; spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, si Do-
minus permiserit. 8 Permanebo autem Ephesi usque ad Pentecosten.
9 Ostium enim mihi apertum est magnum, et evidens; et adversarii
multi.

Commendationes variæ.

10 Si autem venerit Timotheus, videte ut sine timore sit apud vos;
opus enim Domini operatur, sicut et ego. 11 Ne quis ergo illum spernat;
deducite autem illum in pace, ut veniat ad me; expecto enim illum cum
fratribus. 12 De Apollo autem fratre, vobis notum facio quoniam multum
rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus; et utique non fuit voluntas
ut nunc veniret: veniet autem cum ei vacuum fuerit. 13 Vigilate, state
in fide, viriliter agite, et confortamini; 14 omnia vestra in charitate fiant.
15 Obsecro autem vos, fratres, nostis domum Stephanæ, et Fortunati, et
Achaici, quoniam sunt primitiæ Achaiæ, et in ministerium sanctorum
ordinaverunt seipsos; 16 ut et vos subditi sitis ejusmodi, et omni coope-
ranti et laboranti. 17 Gaudeo autem in præsentia Stephanæ, et Fortunati,
et Achaici, quoniam id quod vobis deerat ipsi suppleverunt; 18 refece-
runt enim et meum spiritum, et vestrum. Cognoscite ergo qui hujusmodi
sunt.

Salutationes.

19 Salutant vos ecclesiæ Asiæ. Salutant vos in Domino multum Aquila
et Priscilla, cum domestica sua ecclesia, apud quos et hospitor. 20 Salu-
tant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo sancto. 21 Salutatio
mea manu Pauli. 22 Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Chri-
stum, sit anathema, Maran Atha. 23 Gratia Domini nostri Jesu Christi
vobiscum. 24 Charitas mea cum omnibus vobis in Christo Jesu. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAULI APOSTOLI

AD CORINTHIOS SECUNDA

INTRODUCTIO

CAP. I.

Salutatio.

PAULUS, apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Timo-
theus frater, ecclesiæ Dei quæ est Corinthi, cum omnibus
sanctis qui sunt in universa Achaia. 2 Gratia vobis et pax a
Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

Gratiarum actio pro divinis consolationibus.

3 Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi,
Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, 4 qui consolatur nos
in omni tribulatione nostra, ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni
pressura sunt, per exhortationem qua exhortamur et ipsi a Deo; 5 quo-
niam sicut abundant passiones Christi in nobis, ita et per Christum
abundat consolatio nostra. 6 Sive autem tribulamur pro vestra exhorta-
tione et salute; sive consolamur pro vestra consolatione; sive exhorta-
mur pro vestra exhortatione et salute, quæ operatur tolerantiam earumdem
passionum quas et nos patimur: 7 ut spes nostra firma sit pro vobis,
scientes quod sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis.
8 Non enim volumus ignorare vos, fratres, de tribulatione nostra quæ
facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem,
ita ut tæderet nos etiam vivere. 9 Sed ipsi in nobismetipsis responsum
mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitat
mortuos; 10 qui de tantis periculis nos eripuit, et eruit; in quem speramus
quoniam et adhuc eripiet; 11 adjuvantibus et vobis in oratione pro nobis,
ut ex multorum personis, ejus quæ in nobis est donationis, per multos
gratiæ agantur pro nobis.

PRIMA PARS, APOLOGETICA

PAULUS SUUM MINISTERIUM SUAMQUE AGENDI RATIONEM DEFENDIT

§ I. — *Paulus nullius inconstantiæ reus.*

Paulus non fuit levis in scribendo;

12 Nam gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, quod in
simplicitate cordis et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali, sed in
gratia Dei, conversati sumus in hoc mundo, abundantius autem ad vos.
13 Non enim alia scribimus vobis quam quæ legistis, et cognovistis; spero

3] Eph. I, 3. I Petr. I, 3.

autem quod usque in finem cognoscetis, 14 sicut et cognovistis nos ex parte, quod gloria vestra sumus, sicut et vos nostra, in die Domini nostri Jesu Christi.

…c in itinere mutato.

15 Et hac confidentia volui prius venire ad vos, ut secundam gratiam haberetis; 16 et per vos transire in Macedoniam, et iterum a Macedonia venire ad vos, et a vobis deduci in Judæam. 17 Cum ergo hoc voluissem, numquid levitate usus sum? Aut quæ cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me Est et Non? 18 Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non est in illo Est et Non? 19 Dei enim Filius, Jesus Christus, qui in vobis per nos prædicatus est, per me, et Silvanum, et Timotheum, non fuit Est et Non; sed Est in illo fuit. 20 Quotquot enim promissiones Dei sunt, in illo Est; ideo et per ipsum Amen Deo ad gloriam nostram. 21 Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, et qui unxit nos, Deus, 22 qui et signavit nos, et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. 23 Ego autem testem Deum invoco in animam meam, quod parcens vobis, non veni ultra Corinthum; non quia dominamur fidei vestræ, sed adjutores sumus gaudii vestri: nam fide statis.

Quare non venerit Corinthum.

Cap. II. — 1 Statui autem hoc ipsum apud me, ne iterum in tristitia venirem ad vos. 2 Si enim ego contristo vos, et quis est qui me lætificet, nisi qui contristatur ex me? 3 Et hoc ipsum scripsi vobis, ut non cum venero, tristitiam super tristitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere; confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium omnium vestrum est. 4 Nam ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi vobis per multas lacrymas; non ut contristemini, sed ut sciatis quam charitatem habeam abundantius in vobis.

Incestuoso parcendum.

5 Si quis autem contristavit, non me contristavit, sed ex parte, ut non onerem omnes vos. 6 Sufficit illi qui ejusmodi est objurgatio hæc quæ fit a pluribus; 7 ita ut e contrario magis donetis, et consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur qui ejusmodi est. 8 Propter quod obsecro vos ut confirmetis in illum charitatem. 9 Ideo enim et scripsi, ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus obedientes sitis. 10 Cui autem aliquid donastis, et ego; nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi, 11 ut non circumveniamur a Satana; non enim ignoramus cogitationes ejus.

Itineris descriptio.

12 Cum venissem autem Troadem propter evangelium Christi, et ostium mihi apertum esset in Domino, 13 non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenerim Titum, fratrem meum; sed valefaciens eis, profectus sum in Macedoniam.

Hymnus Deo pro triumphis fidei.

14 Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu, et odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco; 15 quia Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt, et in iis qui pereunt: 16 aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus? 17 Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei; sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur.

§ II. — *Apostolatus sub Lege nova.*

Litteræ commendatitiæ Pauli.

Cap. III. — 1 Incipimus iterum nosmetipsos commendare? aut numquid egemus, sicut quidam, commendatitiis epistolis ad vos, aut ex vobis? 2 Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur et legitur ab omnibus hominibus; 3 manifestati quod epistola estis Christi, ministrata a nobis, et scripta non atramento, sed spiritu Dei vivi; non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.

Ministri novæ Legis præcellunt ministros veteris Testamenti.

4 Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum; 5 non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est; 6 qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti, non littera, sed spiritu: littera enim occidit, spiritus autem vivificat.

[7] Quod si ministratio mortis, litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi, propter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur, [8] quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? [9] Nam si ministratio damnationis gloria est, multo magis abundat ministerium justitiæ in gloria. [10] Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam. [11] Si enim quod evacuatur, per gloriam est, multo magis quod manet, in gloria est. [12] Habentes igitur talem spem, multa fiducia utimur; [13] et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, ut non intenderent filii Israel in faciem ejus, quod evacuatur; [14] sed obtusi sunt sensus eorum: usque in hodiernum enim diem idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum (quoniam in Christo evacuatur). [15] Sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum; [16] cum autem conversus fuerit ad Dominum, auferetur velamen. [17] Dominus autem spiritus est; ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas. [18] Nos vero omnes revelata facie gloriam Domini speculantes, in eamdem imaginem transformamur, a claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu.

Quibusdam opertum remanet evangelium.

Cap. IV. — [1] Ideo habentes administrationem juxta quod misericordiam consecuti sumus, non deficimus; [2] sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo. [3] Quod si etiam opertum est evangelium nostrum, in iis qui pereunt est opertum; [4] in quibus Deus hujus sæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio evangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei. [5] Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum; nos autem servos vestros per Jesum: [6] quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris, ad illuminationem scientiæ claritatis Dei, in facie Christi Jesu.

§ III. — *Fiducia prædicatorum fidei.*

Natura debiles, apostoli roborantur a Domino.

[7] Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, et non ex nobis. [8] In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur; aporiamur, sed non destituimur; [9] persecutionem patimur, sed non derelinquimur; dejicimur, sed non perimus; [10] semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Jesu manifestetur in corporibus nostris. [11] Semper enim nos, qui vivimus, in mortem tradimur propter Jesum, ut et vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali. [12] Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.

Accenduntur spe gloriæ futuræ.

[13] Habentes autem eumdem spiritum fidei, sicut scriptum est: Credidi, propter quod locutus sum; et nos credimus, propter quod et loquimur, [14] scientes quoniam qui suscitavit Jesum, et nos cum Jesu suscitabit, et constituet vobiscum. [15] Omnia enim propter vos, ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei. [16] Propter quod non deficimus; sed licet is qui foris est, noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est renovatur de die in diem. [17] Id enim quod in præsenti est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, [18] non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur; quæ enim videntur temporalia sunt, quæ autem non videntur æterna sunt.

Cap. V. — [1] Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis. [2] Nam et in hoc ingemiscimus, habi-

13] Ex. XXXIV, 33. — 17] Joan. IV, 24. — 13] Ps. CXV, 10.

tationem nostram, quæ de cælo est, superindui cupientes; 3 si tamen
vestiti, non nudi inveniamur. 4 Nam et qui sumus in hoc tabernaculo,
ingemiscimus gravati, eo quod nolumus expoliari, sed supervestiri, ut
absorbeatur quod mortale est a vita. 5 Qui autem efficit nos in hoc ipsum,
Deus, qui dedit nobis pignus spiritus. 6 Audentes igitur semper, scientes
quoniam dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino 7 (per fidem
enim ambulamus, et non per speciem) : 8 audemus autem, et bonam
voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, et præsentes esse ad
Dominum. 9 Et ideo contendimus, sive absentes, sive præsentes, placere
illi. 10 Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut
referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive
malum.

§ IV. — *Effusio cordis et hortationes ad Corinthios.*

Ministratio novæ Legis fit ad reconciliationem.

11 Scientes ergo timorem Domini, hominibus suademus; Deo autem
manifesti sumus : spero autem et in conscientiis vestris manifestos nos
esse. 12 Non iterum commendamus nos vobis, sed occasionem damus
vobis gloriandi pro nobis, ut habeatis ad eos qui in facie gloriantur, et
non in corde. 13 Sive enim mente excedimus, Deo; sive sobrii sumus,
vobis. 14 Charitas enim Christi urget nos; æstimantes hoc, quoniam si
unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt; 15 et pro omnibus mortuus est Christus, ut et qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei
qui pro ipsis mortuus est et resurrexit. 16 Itaque nos ex hoc neminem
novimus secundum carnem. Et si cognovimus secundum carnem Christum,
sed nunc jam non novimus. 17 Si qua ergo in Christo nova creatura,
vetera transierunt : ecce facta sunt omnia nova. 18 Omnia autem ex Deo
qui nos reconciliavit sibi per Christum, et dedit nobis ministerium
reconciliationis. 19 Quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum ; et posuit in nobis verbum
reconciliationis. 20 Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo
exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. 21 Eum
qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur
justitia Dei in ipso.

Quomodo apostoli hoc officio fungantur.

Cap. VI. — 1 Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam
Dei recipiatis. 2 Ait enim : Tempore accepto exaudivi te, et in die salutis
adjuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. 3 Nemini
dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum;
4 sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa
patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, 5 in plagis,
in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, 6 in
castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in
charitate non ficta, 7 in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma justitiæ a
dextris et a sinistris, 8 per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et
bonam famam; ut seductores, et veraces; sicut qui ignoti, et cogniti;
9 quasi morientes, et ecce vivimus; ut castigati, et non mortificati; 10 quasi
tristes, semper autem gaudentes; sicut egentes, multos autem locupletantes; tanquam nihil habentes, et omnia possidentes.

Vitanda infidelium consortia.

11 Os nostrum patet ad vos, o Corinthii; cor nostrum dilatatum est.
12 Non angustiamini in nobis, angustiamini autem in visceribus vestris :
13 eamdem autem habentes remunerationem, tanquam filiis dico, dilatamini et vos. 14 Nolite jugum ducere cum infidelibus; quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? aut quæ societas luci ad tenebras? 15 Quæ
autem conventio Christi ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli?
16 Qui autem consensus templo Dei cum idolis? Vos enim estis templum

---

3] Apoc. XVI, 15. — 10] Rom. XIV, 10. — 17] Is. XLIII, 19. Apoc. XXI, 5. — 2] Is. XLIX, 8. — 3] I Cor. X, 32. — 4] I Cor. IV, 1. — 16] I Cor. III, 16, 17 et VI, 19. Lev. XXVI, 12.

Dei vivi, sicut dicit Deus : Quoniam inhabitabo in illis, et inambulabo inter eos ; et ero illorum Deus, et ipsi erunt mihi populus. 17 Propter quod exite de medio eorum, et separamini, dicit Dominus, et immundum ne tetigeritis ; 18 et ego recipiam vos, et ero vobis in patrem, et vos eritis mihi in filios et filias, dicit Dominus omnipotens.

Cap. VII. — 1 Has ergo habentes promissiones, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.

Explanationes de priori epistola.

2 Capite nos. Neminem læsimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus. 3 Non ad condemnationem vestram dico, prædiximus enim quod in cordibus nostris estis, ad commoriendum et ad convivendum. 4 Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis ; repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. 5 Nam et cum venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus : foris pugnæ, intus timores. 6 Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus in adventu Titi ; 7 non solum autem in adventu ejus, sed etiam in consolatione qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram æmulationem pro me ; ita ut magis gauderem.

8 Quoniam etsi contristavi vos in epistola, non me pœnitet ; etsi pœniteret, videns quod epistola illa, etsi ad horam, vos contristavit, 9 nunc gaudeo ; non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Contristati enim estis secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. 10 Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur ; sæculi autem tristitia mortem operatur. 11 Ecce enim hoc ipsum, secundum Deum contristari vos, quantam in vobis operatur sollicitudinem ; sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos incontaminatos esse negotio. 12 Igitur, etsi scripsi vobis, non propter eum qui fecit injuriam, nec propter eum qui passus est ; sed ad manifestandam sollicitudinem nostram, quam habemus pro vobis 13 coram Deo ; ideo consolati sumus.

In consolatione autem nostra, abundantius magis gavisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus ejus ab omnibus vobis. 14 Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus ; sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita et gloriatio nostra, quæ fuit ad Titum, veritas facta est. 15 Et viscera ejus abundantius in vobis sunt, reminiscentis omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore et tremore excepistis illum. 16 Gaudeo quod in omnibus confido in vobis.

SECUNDA PARS, MORALIS

BREVIS SERMO DE ELEEMOSYNA

Proponitur exemplum Macedonum.

Cap. VIII. — 1 Notam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data est in ecclesiis Macedoniæ : 2 quod in multo experimento tribulationis, abundantia gaudii ipsorum fuit, et altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum ; 3 quia secundum virtutem, testimonium illis reddo, et supra virtutem voluntarii fuerunt ; 4 cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam, et communicationem ministerii, quod fit in sanctos. 5 Et non sicut speravimus, sed semetipsos dederunt primum Domino, deinde nobis per voluntatem Dei ; 6 ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum cœpit, ita et perficiat in vobis etiam gratiam istam.

Quid deceat Corinthios præstare.

7 Sed sicut in omnibus abundatis fide, et sermone, et scientia, et omni

17] Is. LII, 11. — 18] Jer. XXXI, 9. — 10] I Petr. II, 19.

sollicitudine, insuper et charitate vestra in nos, ut et in hac gratia abun-
detis. [8] Non quasi imperans dico, sed per aliorum sollicitudinem, etiam
vestræ charitatis ingenium bonum comprobans. [9] Scitis enim gratiam
Domini nostri Jesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum
esset dives, ut illius inopia vos divites essetis. [10] Et consilium in hoc do;
hoc enim vobis utile est, qui non solum facere, sed et velle cœpistis ab
anno priore. [11] Nunc vero et facto perficite, ut quemadmodum promptus
est animus voluntatis, ita sit et perficiendi ex eo quod habetis. [12] Si enim
voluntas prompta est, secundum id quod habet accepta est, non secun-
dum id quod non habet. [13] Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem
tribulatio, sed ex æqualitate. [14] In præsenti tempore vestra abundantia
illorum inopiam suppleat, ut et illorum abundantia vestræ inopiæ sit
supplementum, ut fiat æqualitas, sicut scriptum est : [15] Qui multum, non
abundavit ; et qui modicum, non minoravit.

Stipis coactores commendantur.

[16] Gratias autem Deo, qui dedit eamdem sollicitudinem pro vobis in
corde Titi, [17] quoniam exhortationem quidem suscepit, sed cum sollicitior
esset, sua voluntate profectus est ad vos. [18] Misimus etiam cum illo
fratrem, cujus laus est in evangelio per omnes ecclesias ; [19] non solum
autem, sed et ordinatus est ab ecclesiis comes peregrinationis nostræ, in
hanc gratiam quæ ministratur a nobis ad Domini gloriam, et destinatam
voluntatem nostram ; [20] devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac ple-
nitudine quæ ministratur a nobis. [21] Providemus enim bona non solum
coram Deo, sed etiam coram hominibus. [22] Misimus autem cum illis et
fratrem nostrum, quem probavimus in multis sæpe sollicitum esse, nunc
autem multo sollicitiorem, confidentia multa in vos, [23] sive pro Tito, qui
est socius meus et in vos adjutor, sive fratres nostri, apostoli ecclesiarum,
gloria Christi. [24] Ostensionem ergo quæ est charitatis vestræ, et nostræ
gloriæ pro vobis, in illos ostendite in faciem ecclesiarum.

Variæ dotes eleemosynæ.

Cap. IX. — [1] Nam de ministerio quod fit in sanctos, ex abundanti est
mihi scribere vobis. [2] Scio enim promptum animum vestrum ; pro quo de
vobis glorior apud Macedones, quoniam et Achaia parata est ab anno
præterito ; et vestra æmulatio provocavit plurimos. [3] Misi autem fratres,
ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmo-
dum dixi) parati sitis ; [4] ne cum venerint Macedones mecum, et invenerint
vos imparatos, erubescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substantia.
[5] Necessarium ergo existimavi rogare fratres, ut præveniant ad vos, et
præparent repromissam benedictionem hanc paratam esse, sic quasi
benedictionem, non tanquam avaritiam. [6] Hoc autem dico : Qui parce
seminat, parce et metet ; et qui seminat in benedictionibus, de bene-
dictionibus et metet. [7] Unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex
tristitia, aut ex necessitate ; hilarem enim datorem diligit Deus.

Ejus fructus multiplex.

[8] Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis, ut
in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne
opus bonum, [9] sicut scriptum est : Dispersit, dedit pauperibus ; justitia
ejus manet in sæculum sæculi. [10] Qui autem administrat semen seminanti,
et panem ad manducandum præstabit, et multiplicabit semen vestrum,
et augebit incrementa frugum justitiæ vestræ : [11] ut in omnibus locuple-
tati abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum
actionem Deo. [12] Quoniam ministerium hujus officii non solum supplet
ea quæ desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones
in Domino, [13] per probationem ministerii hujus glorificantes Deum in
obedientia confessionis vestræ, in evangelium Christi, et simplicitate
communicationis in illos, et in omnes, [14] et in ipsorum obsecratione pro
vobis, desiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.
[15] Gratias Deo super inenarrabili dono ejus.

15] Ex. XVI, 18. — 21] Rom. XII, 17. — 7] Eccli. XXXV, 11. — 9] Ps. CXI, 9.

TERTIA PARS, POLEMICA

PAULUS VINDICAT SUAM APOSTOLICAM AUCTORITATEM

§ I. — *Pauli potestas et labores.*

Paulus omnes oppositione ulciscetur.

Cap. X. — 1 Ipse autem ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem
et modestiam Christi, qui in facie quidem humilis sum inter vos, absens
autem confido in vobis. 2 Rogo autem vos ne præsens audeam, per eam
confidentiam qua existimor audere, in quosdam qui arbitrantur nos tan-
quam secundum carnem ambulemus. 3 In carne enim ambulantes, non
secundum carnem militamus. 4 Nam arma militiæ nostræ non carnalia
sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destru-
entes 5 et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et
in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, 6 et
in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit
vestra obedientia.

Idem audebit præsens ac per epistolas.

7 Quæ secundum faciem sunt, videte. Si quis confidit sibi Christi se
esse, hoc cogitet iterum apud se, quia sicut ipse Christi est, ita et nos.
8 Nam, et si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam
dedit nobis Dominus in ædificationem, et non in destructionem vestram,
non erubescam. 9 Ut autem non existimer tanquam terrere vos per episto-
las, 10 quoniam quidem epistolæ, inquiunt, graves sunt et fortes, præ-
sentia autem corporis infirma, et sermo contemptibilis ; 11 hoc cogitet qui
ejusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas, absentes, tales et
præsentes in facto.

Vera mensura Pauli.

12 Non enim audemus inserere, aut comparare nos quibusdam, qui seipsos
commendant ; sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, et comparantes
nosmetipsos nobis. 13 Nos autem non in immensum gloriabimur, sed secun-
dum mensuram regulæ qua mensus est nobis Deus, mensuram pertin-
gendi usque ad vos. 14 Non enim quasi non pertingentes ad vos superex-
tendimus nos ; usque ad vos enim pervenimus in evangelio Christi. 15 Non
in immensum gloriantes in alienis laboribus ; spem autem habentes
crescentis fidei vestræ, in vobis magnificari secundum regulam nostram
in abundantiam, 16 etiam in illa, quæ ultra vos sunt, evangelizare, non
in aliena regula in iis quæ præparata sunt gloriari. 17 Qui autem glori-
tur, in Domino glorietur. 18 Non enim qui seipsum commendat, ille pro-
batus est ; sed quem Deus commendat.

§ II. — *Pauli gloriatio contra falsos apostolos.*

Introductio causæ.

Cap. XI. — 1 Utinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ! sed
et supportate me. 2 Æmulor enim vos Dei æmulatione ; despondi enim
vos uni viro virginem castam exhibere Christo. 3 Timeo autem, ne sicut
serpens Hevam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, et
excidant a simplicitate quæ est in Christo. 4 Nam si is qui venit, alium
Christum prædicat quem non prædicavimus, aut alium spiritum accipitis
quem non accepistis, aut aliud evangelium quod non recepistis, recte
pateremini.

Thema.

5 Existimo enim nihil me minus fecisse a magnis apostolis. 6 Nam etsi
imperitus sermone, sed non scientia ; in omnibus autem manifestati
sumus vobis.

Gratuitas prædicationis Pauli.

7 Aut numquid peccatum feci, me ipsum humilians, ut vos exaltemini?
quoniam gratis evangelium Dei evangelizavi vobis. 8 Alias ecclesias expo-

13] Eph. IV, 7. — 17] Jer. IX, 23. I Cor. I, 31. — 3] Gen. III, 4.

liavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. 9 Et cum essem apud vos, et egerem, nulli onerosus fui; nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres qui venerunt a Macedonia; et in omnibus sine onere me vobis servavi, et servabo. 10 Est veritas Christi in me, quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiæ. 11 Quare? Quia non diligo vos? Deus scit. 12 Quod autem facio, et faciam, ut amputem occasionem eorum qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur, inveniantur sicut et nos. 13 Nam ejusmodi pseudoapostoli sunt operarii subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi. 14 Et non mirum, ipse enim Satanas transfigurat se in angelum lucis. 15 Non est ergo magnum si ministri ejus transfigurentur velut ministri justitiæ; quorum finis erit secundum opera ipsorum.

Enumeratio laborum et meritorum Pauli.

16 Iterum dico (ne quis me putet insipientem esse, alioquin velut insipientem accipite me, ut et ego modicum quid glorier), 17 quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia gloriæ. 18 Quoniam multi gloriantur secundum carnem, et ego gloriabor. 19 Libenter enim suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes. 20 Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos cædit. 21 Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in insipientia dico), audeo et ego.

22 Hebræi sunt, et ego. Israelitæ sunt, et ego. Semen Abrahæ sunt, et ego. 23 Ministri Christi sunt (ut minus sapiens dico), plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. 24 A Judæis quinquies, quadragenas, una minus, accepi. 25 Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte et die in profundo maris fui, 26 in itineribus sæpe: periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus; 27 in labore et ærumna, in vigiliis multis, in fame et siti, in jejuniis multis, in frigore et nuditate. 28 Præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. 29 Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror? 30 Si gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ sunt gloriabor. 31 Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui est benedictus in sæcula, scit quod non mentior. 32 Damasci præpositus gentis Aretæ regis custodiebat civitatem Damascenorum, ut me comprehenderet; 33 et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, et sic effugi manus ejus.

Pauli visiones et revelationes.

Cap. XII. — 1 Si gloriari oportet (non expedit quidem), veniam autem ad visiones et revelationes Domini. 2 Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim (sive in corpore, nescio, sive extra corpus, nescio, Deus scit), raptum hujusmodi usque ad tertium cælum. 3 Et scio hujusmodi hominem (sive in corpore, sive extra corpus, nescio, Deus scit) 4 quoniam raptus est in Paradisum, et audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui. 5 Pro hujusmodi gloriabor; pro me autem nihil gloriabor nisi in infirmitatibus meis. 6 Nam, et si voluero gloriari, non ero insipiens, veritatem enim dicam; parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me.

Stimulus carnis.

7 Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet. 8 Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet a me; 9 et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. 10 Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo; cum enim infirmor, tunc potens sum.

24] Deut. XXV, 3. — 25] Act. XVI, 22 et XIV, 18 et XXVII, 41. — 32] Act. IX, 24. — 2] Act. IX, 3.

Apologiæ summa et conclusio.

[11] Factus sum insipiens, vos me coegistis. Ego enim a vobis debui
commendari, nihil enim minus fui ab iis qui sunt supra modum apostoli,
tametsi nihil sum. [12] Signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos,
in omni patientia, in signis, et prodigiis, et virtutibus. [13] Quid est enim
quod minus habuistis præ ceteris ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi
vos? Donate mihi hanc injuriam. [14] Ecce tertio hoc paratus sum venire ad
vos, et non ero gravis vobis. Non enim quæro quæ vestra sunt, sed vos;
nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. [15] Ego
autem libentissime impendam, et superimpendar ipse pro animabus ve-
stris, licet plus vos diligens, minus diligar. [16] Sed esto, ego vos non gra-
vavi; sed cum essem astutus, dolo vos cepi. [17] Numquid per aliquem
eorum quos misi ad vos, circumveni vos? [18] Rogavi Titum, et misi cum
illo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? nonne eodem spiritu am-
bulavimus? nonne iisdem vestigiis?

EPILOGUS

Timores Pauli circa Corinthios.

[19] Olim putatis quod excusemus nos apud vos? Coram Deo in Christo
loquimur; omnia autem, charissimi, propter ædificationem vestram. [20] Ti-
meo enim, ne forte cum venero, non quales volo, inveniam vos; et ego
inveniar a vobis, qualem non vultis : ne forte contentiones, æmulationes,
animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, sedi-
tiones sint inter vos; [21] ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud
vos, et lugeam multos ex iis qui ante peccaverunt, et non egerunt pœni-
tentiam super immunditia, et fornicatione, et impudicitia, quam ges-
serunt.

Quid aget quando venerit.

Cap. XIII. — [1] Ecce tertio hoc venio ad vos; in ore duorum vel
trium testium stabit omne verbum. [2] Prædixi, et prædico, ut præsens, et
nunc absens, iis qui ante peccaverunt, et ceteris omnibus, quoniam si
venero iterum, non parcam. [3] An experimentum quæritis ejus, qui in me
loquitur Christus, qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis?
[4] Nam etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei. Nam et
nos infirmi sumus in illo, sed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis.
[5] Vosmetipsos tentate si estis in fide; ipsi vos probate. An non cogno-
scitis vosmetipsos, quia Christus Jesus in vobis est? nisi forte reprobi
estis. [6] Spero autem quod cognoscetis quia nos non sumus reprobi. [7] Ora-
mus autem Deum ut nihil mali faciatis : non ut nos probati appareamus,
sed ut vos quod bonum est faciatis, nos autem ut reprobi simus. [8] Non
enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate. [9] Gaudemus
enim, quoniam nos infirmi sumus, vos autem potentes estis; hoc et ora-
mus vestram consummationem. [10] Ideo hæc absens scribo, ut non præsens
durius agam, secundum potestatem quam Dominus dedit mihi in ædifi-
cationem, et non in destructionem.

Salutationes.

[11] De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, idem sa-
pite, pacem habete, et Deus pacis et dilectionis erit vobiscum. [12] Salutate
invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti. [13] Gratia Domini
nostri Jesu Christi, et charitas Dei, et communicatio sancti Spiritus sit
cum omnibus vobis. Amen.

1] Deut. XIX, 15. Matth. XVIII, 16. Joan. VIII, 17. Hebr. X, 28.

EPISTOLA

BEATI PAULI APOSTOLI

AD GALATAS

EXORDIUM

CAP. I.

Salutatio.

PAULUS apostolus, non ab hominibus, neque per hominem, sed
per Jesum Christum, et Deum Patrem, qui suscitavit eum
a mortuis; 2 et qui mecum sunt omnes fratres, ecclesiis
Galatiæ. 3 Gratia vobis et pax a Deo Patre, et Domino no-
stro Jesu Christo, 4 qui dedit semetipsum pro peccatis nostris,
ut eriperet nos de præsenti sæculo nequam, secundum voluntatem Dei et
Patris nostri, 5 cui est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Argumentum epistolæ.

6 Miror quod sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocavit in gra-
tiam Christi, in aliud evangelium : 7 quod non est aliud, nisi sunt aliqui
qui vos conturbant, et volunt convertere evangelium Christi. 8 Sed licet
nos, aut angelus de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangeliza-
vimus vobis, anathema sit. 9 Sicut prædiximus, et nunc iterum dico : Si
quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit. 10 Modo
enim hominibus suadeo, an Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc
hominibus placerem, Christi servus non essem.

PARS PRIMA, APOLOGETICA

PAULUS CHRISTI VERUS APOSTOLUS

§ I. — *Paulus a Deo electus in apostolum.*

Thema.

11 Notum enim vobis facio, fratres, evangelium quod evangelizatum
est a me, quia non est secundum hominem; 12 neque enim ego ab homine
accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi.

Demonstratio ex vita Pauli.

13 Audistis enim conversationem meam aliquando in Judaismo, quo-
niam supra modum persequebar ecclesiam Dei, et expugnabam illam.
14 Et proficiebam in Judaismo supra multos coætaneos meos in genere
meo, abundantius æmulator existens paternarum mearum traditionum.
15 Cum autem placuit ei qui me segregavit ex utero matris meæ, et
vocavit per gratiam suam, 16 ut revelaret Filium suum in me, ut evange-
lizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni et sanguini,
17 neque veni Jerosolymam ad antecessores meos apostolos; sed abii in

---

11] I Cor. XV, 1. — 12] Eph. III, 3.

Arabiam, et iterum reversus sum Damascum. [18] Deinde post annos tres, veni Jerosolymam videre Petrum, et mansi apud eum diebus quindecim; [19] alium autem apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum, fratrem Domini. [20] Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo quia non mentior. [21] Deinde veni in partes Syriæ et Ciliciæ. [22] Eram autem ignotus facie ecclesiis Judææ, quæ erant in Christo. [23] Tantum autem auditum habebant: Quoniam qui persequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem quam aliquando expugnabat; [24] et in me clarificabant Deum.

§ II. — *Apostolatus Pauli a Petro et apostolis recognitus.*

Paulus in concilio Jerosolymitano.

CAP. II. — [1] Deinde post annos quatuordecim, iterum ascendi Jerosolymam cum Barnaba, assumpto et Tito. [2] Ascendi autem secundum revelationem; et contuli cum illis evangelium quod prædico in gentibus, seorsum autem iis qui videbantur aliquid esse, ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem. [3] Sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset gentilis, compulsus est circumcidi; [4] sed propter subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram quam habemus in Christo Jesu, ut nos in servitutem redigerent, [5] quibus neque ad horam cessimus subjectione, ut veritas evangelii permaneat apud vos. [6] Ab iis autem qui videbantur esse aliquid (quales aliquando fuerint, nihil mea interest; Deus personam hominis non accipit); mihi enim qui videbantur esse aliquid nihil contulerunt. [7] Sed e contra cum vidissent quod creditum est mihi evangelium præputii, sicut et Petro circumcisionis [8] (qui enim operatus est Petro in apostolatum circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes); [9] et cum cognovissent gratiam quæ data est mihi, Jacobus, et Cephas, et Joannes, qui videbantur columnæ esse, dextras dederunt mihi et Barnabæ societatis, ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem; [10] tantum ut pauperum memores essemus: quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere.

Pauli et Cephæ disceptatio.

[11] Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. [12] Prius enim quam venirent quidam a Jacobo, cum gentibus edebat; cum autem venissent, subtrahebat et segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant. [13] Et simulationi ejus consenserunt ceteri Judæi, ita ut et Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem.

[14] Sed cum vidissem quod non recte ambularent ad veritatem evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu, cum Judæus sis, gentiliter vivis, et non judaice, quomodo gentes cogis judaizare? [15] Nos natura Judæi, et non ex gentibus peccatores. [16] Scientes autem quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi, et nos in Christo Jesu credimus, ut justificemur ex fide Christi, et non ex operibus legis, propter quod ex operibus legis non justificabitur omnis caro. [17] Quod si quærentes justificari in Christo, inventi sumus et ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est? Absit. [18] Si enim quæ destruxi, iterum hæc ædifico, prævaricatorem me constituo. [19] Ego enim per legem, legi mortuus sum, ut Deo vivam; Christo confixus sum cruci. [20] Vivo autem, jam non ego; vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me. [21] Non abjicio gratiam Dei. Si enim per legem justitia, ergo gratis Christus mortuus est.

6] Deut. X, 17. Job, XXXIV, 19. Sap. VI, 8. Eccli. XXXV, 15. Act. X, 34. Rom. II, 11. Eph. VI, 9. Col. III, 25. I Petr. I, 17. — 16] Rom. III, 20.

PARS SECUNDA, POLEMICA

LEX ET EVANGELIUM

§ I. — *Maledictum legis, benedictio fidei.*

Sanctus Spiritus datus ex fide.

CAP. III. — 1 O insensati Galatæ! quis vos fascinavit non obedire veri-
tati, ante quorum oculos Jesus Christus præscriptus est, in vobis cruci-
fixus? 2 Hoc solum a vobis volo discere : Ex operibus legis Spiritum
accepistis, an ex auditu fidei? 3 Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis,
nunc carne consummemini? 4 Tanta passi estis sine causa? si tamen sine
causa. 5 Qui ergo tribuit vobis Spiritum, et operatur virtutes in vobis, ex
operibus legis, an ex auditu fidei?

Abraham et filii ejus ex fide justificati.

6 Sicut scriptum est : Abraham credidit Deo, et reputatum est illi ad
justitiam. 7 Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt, ii sunt filii Abrahæ.
8 Providens autem Scriptura quia ex fide justificat gentes Deus, prænun-
tiavit Abrahæ : Quia benedicentur in te omnes gentes. 9 Igitur qui ex fide
sunt, benedicentur cum fideli Abraham.

Christus nos redemit a maledicto legis.

10 Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scri-
ptum est enim : Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quæ
scripta sunt in libro legis, ut faciat ea. 11 Quoniam autem in lege nemo
justificatur apud Deum, manifestum est, quia : Justus ex fide vivit. 12 Lex
autem non ex fide; sed : Qui fecerit ea, vivet in illis. 13 Christus nos
redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum
est : Maledictus omnis qui pendet in ligno; 14 ut in gentibus benedictio
Abrahæ fieret in Christo Jesu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per
fidem.

§ II. — *Pupilli sub lege, tutelæ suæ fiunt per evangelium.*

Lex non evacuavit promissiones.

15 Fratres (secundum hominem dico), tamen hominis confirmatum
testamentum nemo spernit, aut superordinat. 16 Abrahæ dictæ sunt pro-
missiones, et semini ejus. Non dicit : Et seminibus, quasi in multis; sed
quasi in uno : Et semini tuo, qui est Christus. 17 Hoc autem dico, testa-
mentum confirmatum a Deo, quæ post quadringentos et triginta annos
facta est lex, non irritum facit ad evacuandam promissionem. 18 Nam si
ex lege hereditas, jam non ex promissione. Abrahæ autem per repromis-
sionem donavit Deus.

Lex concludebat homines sub peccato.

19 Quid igitur lex? Propter transgressiones posita est, donec veniret
semen cui promiserat, ordinata per angelos in manu mediatoris. 20 Me-
diator autem unius non est; Deus autem unus est. 21 Lex ergo adversus
promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex quæ posset vivificare, vere
ex lege esset justitia. 22 Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut
promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus. 23 Prius autem quam
veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi, in eam fidem quæ reve-
landa erat.

Lex pædagogus in Christo.

24 Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide justificemur.
25 At ubi venit fides, jam non sumus sub pædagogo : 26 omnes enim filii
Dei estis per fidem quæ est in Christo Jesu. 27 Quicumque enim in Christo
baptizati estis, Christum induistis. 28 Non est Judæus, neque Græcus;
non est servus, neque liber; non est masculus, neque femina : omnes
enim vos unum estis in Christo Jesu. 29 Si autem vos Christi, ergo semen
Abrahæ estis, secundum promissionem heredes.

6] Gen. XV, 6. Rom. IV, 3. Jac. II, 23. — 8] Gen. XII, 3. Eccli. XLIV, 20. — 10] Deut. XXVII, 26. — 11] Hab. II, 4. Rom. I, 17. — 12] Lev. XVIII, 5. — 13] Deut. XXI, 23. — 15] Hebr. IX, 17. — 16] Gen. XIII, 15. XVII, 8. — 22] Rom. III, 9. — 27] Rom. VI, 3.

§ III. — *Sub lege servitus, libertas per evangelium.*

Christus nos redemit a servitute legis.

CAP. IV. — [1] Dico autem, quanto tempore heres parvulus est, nihil differt a servo, cum sit dominus omnium; [2] sed sub tutoribus et actoribus est, usque ad præfinitum tempus a patre. [3] Ita et nos cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus servientes. [4] At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, [5] ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. [6] Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem : Abba, Pater. [7] Itaque jam non est servus, sed filius. Quod si filius, et heres per Deum.

Pauli objurgatio et effusio cordis.

[8] Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis qui natura non sunt dii serviebatis. [9] Nunc autem cum cognoveritis Deum, immo cogniti sitis a Deo, quomodo convertimini iterum ad infirma et egena elementa, quibus denuo servire vultis? [10] Dies observatis, et menses, et tempora, et annos. [11] Timeo vos, ne forte sine causa laboraverim in vobis.

[12] Estote sicut ego, quia et ego sicut vos. Fratres, obsecro vos : nihil me læsistis. [13] Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis jampridem; et tentationem vestram in carne mea [14] non sprevistis, neque respuistis; sed sicut angelum Dei excepistis me, sicut Christum Jesum. [15] Ubi est ergo beatitudo vestra? Testimonium enim perhibeo vobis quia, si fieri posset, oculos vestros eruissetis, et dedissetis mihi. [16] Ergo inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis? [17] Æmulantur vos non bene; sed excludere vos volunt, ut illos æmulemini. [18] Bonum autem æmulamini in bono semper, et non tantum cum præsens sum apud vos. [19] Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. [20] Vellem autem esse apud vos modo, et mutare vocem meam, quoniam confundor in vobis.

Agar figura legis, Sara evangelii.

[21] Dicite mihi, qui sub lege vultis esse : legem non legistis? [22] Scriptum est enim quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, et unum de libera. [23] Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est; qui autem de libera, per repromissionem. [24] Quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta : unum quidem in monte Sina, in servitutem generans, quæ est Agar; [25] Sina enim mons est in Arabia, qui conjunctus est ei quæ nunc est Jerusalem, et servit cum filiis suis; [26] illa autem quæ sursum est Jerusalem, libera est; quæ est mater nostra. [27] Scriptum est enim : Lætare, sterilis, quæ non paris; erumpe, et clama, quæ non parturis; quia multi filii desertæ, magis quam ejus quæ habet virum. [28] Nos autem, fratres, secundum Isaac promissionis filii sumus. [29] Sed quomodo tunc is qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eum qui secundum spiritum, ita et nunc. [30] Sed quid dicit Scriptura? Ejice ancillam, et filium ejus; non enim heres erit filius ancillæ cum filio liberæ. [31] Itaque, fratres, non sumus ancillæ filii, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberavit.

PARS TERTIA, MORALIS

§ I. — *Hortatio ad Galatas ut in libertate Christi maneant.*

Circumcisio inutilis, sola fides prodest.

CAP. V. — [1] State, et nolite iterum jugo servitutis contineri. [2] Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. [3] Testificor autem rursus omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est universæ legis faciendæ. [4] Evacuati estis a Christo, qui in lege

---

22] Gen. XVI, 15 et XXI, 2. — 27] Is. LIV, 1. — 28] Rom. IX, 8. — 30] Gen. XXI, 10. — 2] Act. XV, 1.

justificamini; a gratia excidistis. [5] Nos enim spiritu ex fide, spem justitiæ
expectamus. [6] Nam in Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque
præputium, sed fides quæ per charitatem operatur.
[7] Currebatis bene; quis vos impedivit veritati non obedire? [8] Persuasio
hæc non est ex eo qui vocat vos. [9] Modicum fermentum totam massam
corrumpit. [10] Ego confido in vobis in Domino, quod nihil aliud sapietis;
qui autem conturbat vos portabit judicium, quicumque est ille. [11] Ego
autem, fratres, si circumcisionem adhuc prædico, quid adhuc persecutio-
nem patior? Ergo evacuatum est scandalum crucis. [12] Utinam et abscin-
dantur qui vos conturbant!

Caro et spiritus.

[13] Vos enim in libertatem vocati estis, fratres, tantum ne libertatem
in occasionem detis carnis, sed per charitatem spiritus servite invicem.
[14] Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum
sicut te ipsum. [15] Quod si invicem mordetis, et comeditis, videte ne ab
invicem consumamini.
[16] Dico autem: Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis.
[17] Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus car-
nem; hæc enim sibi invicem adversantur, ut non quæcumque vultis, illa
faciatis. [18] Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. [19] Manifesta sunt
autem opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia,
luxuria, [20] idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmu-
lationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, [21] invidiæ, homicidia, ebrietates,
comessationes, et his similia; quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam
qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. [22] Fructus autem spiritus
est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas,
[23] mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Adversus hujus-
modi non est lex. [24] Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt
cum vitiis et concupiscentiis. [25] Si spiritu vivimus, spiritu et ambulemus.
[26] Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem
invidentes.

§ II. — *Monita specialia.*

De mutua dilectione.

CAP. VI. — [1] Fratres, et si præoccupatus fuerit homo in aliquo deli-
cto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis;
considerans te ipsum, ne et tu tenteris. [2] Alter alterius onera portate, et
sic adimplebitis legem Christi. [3] Nam si quis existimat se aliquid esse,
cum nihil sit, ipse se seducit. [4] Opus autem suum probet unusquisque, et
sic in semetipso tantum gloriam habebit, et non in altero. [5] Unusquisque
enim onus suum portabit. [6] Communicet autem is qui catechizatur verbo,
ei qui se catechizat, in omnibus bonis.

Bonum operandum.

[7] Nolite errare: Deus non irridetur. [8] Quæ enim seminaverit homo,
hæc et metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet cor-
ruptionem; qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æter-
nam. [9] Bonum autem facientes, non deficiamus; tempore enim suo me-
temus non deficientes. [10] Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad
omnes, maxime autem ad domesticos fidei.

EPILOGUS

Recapitulatur pars polemica.

[11] Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu. [12] Quicumque enim
volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantum ut crucis
Christi persecutionem non patiantur. [13] Neque enim qui circumciduntur

---

9] I Cor. V, 6. — 14] Lev. XIX, 18. Matth. XXII, 39. Rom. XIII, 8. — 16] I Petr. II, 11. —
5] I Cor. III, 8. — 9] II Thess. III, 13.

legem custodiunt; sed volunt vos circumcidi, ut in carne vestra glorien-
tur. 14 Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Chri-
sti, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo! 15 In Christo
enim Jesu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed nova
creatura. 16 Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos,
et misericordia, et super Israel Dei. 17 De cetero nemo mihi molestus sit;
ego enim stigmata Domini Jesu in corpore meo porto.
18 Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro, fratres. Amen. Salutatio.

EPISTOLA

BEATI PAULI APOSTOLI

AD EPHESIOS

EXORDIUM

CAP. I.

Salutatio. PAULUS, apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, omnibus
sanctis qui sunt Ephesi, et fidelibus in Christo Jesu. 2 Gra-
tia vobis et pax a Deo, Patre nostro, et Domino Jesu
Christo.

PARS PRIOR, DOGMATICA

SPLENDOR ECCLESIÆ CHRISTI

§ I. — *Gratiarum actiones et preces pro Ephesiorum ecclesia.*

Gratias Deo pro salute in Christo data. 3 Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit
nos in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo; 4 sicut elegit
nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati
in conspectu ejus in charitate; 5 qui prædestinavit nos in adoptionem
filiorum per Jesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis
suæ, 6 in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto
Filio suo, 7 in quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissio-
nem peccatorum, secundum divitias gratiæ ejus, 8 quæ superabundavit
in nobis, in omni sapientia et prudentia : 9 ut notum faceret nobis sacra-
mentum voluntatis suæ, secundum beneplacitum ejus, quod proposuit in
eo, 10 in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Chri-
sto, quæ in cælis, et quæ in terra sunt, in ipso; 11 in quo etiam et nos
sorte vocati sumus, prædestinati secundum propositum ejus, qui operatur
omnia secundum consilium voluntatis suæ, 12 ut simus in laudem gloriæ
ejus nos, qui ante speravimus in Christo; 13 in quo et vos cum audissetis
verbum veritatis (evangelium salutis vestræ), in quo et credentes signati
estis Spiritu promissionis sancto, 14 qui est pignus hereditatis nostræ, in
redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius.

Christus caput ecclesiæ. 15 Propterea et ego audiens fidem vestram quæ est in Domino Jesu, et
dilectionem in omnes sanctos, 16 non cesso gratias agens pro vobis, me-
moriam vestri faciens in orationibus meis; 17 ut Deus Domini nostri Jesu
Christi, Pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ et revelationis, in
agnitione ejus; 18 illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes

3] II Cor. I, 3. I Petr. I, 3.

vocationis ejus, et quæ divitiæ gloriæ hereditatis ejus in sanctis, [19] et quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos qui credimus, secundum operationem potentiæ virtutis ejus, [20] quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, et constituens ad dexteram suam in cælestibus, [21] supra omnem principatum, et potestatem, et virtutem, et dominationem, et omne nomen quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro. [22] Et omnia subjecit sub pedibus ejus, et ipsum dedit caput supra omnem ecclesiam, [23] quæ est corpus ipsius, et plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.

§ II. — *Quomodo Deus efformaverit ecclesiam.*

Cap. II. — [1] Et vos, cum essetis mortui delictis et peccatis vestris, [2] in quibus aliquando ambulastis secundum sæculum mundi hujus, secundum principem potestatis aeris hujus, spiritus qui nunc operatur in filios diffidentiæ, [3] in quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostræ, facientes voluntatem carnis et cogitationum; et eramus natura filii iræ, sicut et ceteri. [4] Deus autem, qui dives est in misericordia, propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos, [5] et cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo (cujus gratia estis salvati), [6] et conresuscitavit, et consedere fecit in cælestibus in Christo Jesu; [7] ut ostenderet in sæculis supervenientibus abundantes divitias gratiæ suæ in bonitate super nos in Christo Jesu. [8] Gratia enim estis salvati per fidem; et hoc non ex vobis, Dei enim donum est; [9] non ex operibus, ut ne quis glorietur. [10] Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Jesu, in operibus bonis quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus.

Prius mortui, nunc vivificati in Christo.

[11] Propter quod memores estote, quod aliquando vos gentes in carne, qui dicimini præputium, ab ea quæ dicitur circumcisio in carne manu facta; [12] quia eratis illo in tempore sine Christo, alienati a conversatione Israel, et hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, et sine Deo in hoc mundo. [13] Nunc autem in Christo Jesu, vos qui aliquando eratis longe, facti estis prope in sanguine Christi. [14] Ipse enim est pax nostra; qui fecit utraque unum, et medium parietem maceriæ solvens, inimicitias in carne sua; [15] legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipso in unum novum hominem, faciens pacem, [16] et reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso. [17] Et veniens evangelizavit pacem vobis qui longe fuistis, et pacem iis qui prope; [18] quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno Spiritu ad Patrem.

Gentes ac Judæi in unam ecclesiam adunati.

[19] Ergo jam non estis hospites et advenæ; sed estis cives sanctorum, et domestici Dei: [20] superædificati super fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide, Christo Jesu; [21] in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino; [22] in quo et vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu.

§ III. — *De ministerio in ecclesia; immensitas amoris Christi.*

Cap. III. — [1] Hujus rei gratia, ego Paulus, vinctus Christi Jesu, pro vobis gentibus, [2] si tamen audistis dispensationem gratiæ Dei, quæ data est mihi in vobis; [3] quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in brevi; [4] prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio Christi, [5] quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum, sicuti nunc revelatum est sanctis apostolis ejus et prophetis in Spiritu; [6] gentes esse coheredes, et concorporales, et comparticipes promissionis ejus in Christo Jesu per evange-

Paulus minister ecclesiæ Christi.

1, 19] Inf. III, 7. — 22] Ps. VIII, 8. — 2, 1] Col. II, 13. — 18] Rom. V, 2.

lium : [7] cujus factus sum minister, secundum donum gratiæ Dei, quæ data est mihi secundum operationem virtutis ejus.

[8] Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, in gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi, [9] et illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a sæculis in Deo, qui omnia creavit, [10] ut innotescat principatibus et potestatibus in cælestibus per ecclesiam multiformis sapientia Dei; [11] secundum præfinitionem sæculorum, quam fecit in Christo Jesu Domino nostro, [12] in quo habemus fiduciam, et accessum in confidentia per fidem ejus. [13] Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra.

Eminens charitas Christi pro ecclesia.

[14] Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, [15] ex quo omnis paternitas in cælis et in terra nominatur; [16] ut det vobis secundum divitias gloriæ suæ virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem; [17] Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati et fundati, [18] ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis quæ sit latitudo, et longitudo, et sublimitas, et profundum; [19] scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.

[20] Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus, secundum virtutem quæ operatur in nobis, [21] ipsi gloria in ecclesia, et in Christo Jesu, in omnes generationes sæculi sæculorum. Amen.

PARS POSTERIOR, PARÆNETICA

PRÆCEPTA MORALIA PRO CHRISTIANIS

§ I. — *Necessitas unitatis in ecclesia.*

Thema.

CAP. IV. — [1] Obsecro itaque vos, ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis; [2] cum omni humilitate, et mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in charitate, [3] solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis.

Motiva unitatis servandæ.

[4] Unum corpus, et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. [5] Unus Dominus, una fides, unum baptisma. [6] Unus Deus et Pater omnium, qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis. [7] Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. [8] Propter quod dicit : Ascendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. [9] Quod autem ascendit, quid est, nisi quia et descendit primum in inferiores partes terræ? [10] Qui descendit, ipse est et qui ascendit super omnes cælos, ut impleret omnia.

[11] Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores, et doctores; [12] ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi, [13] donec occurramus omnes in unitatem fidei, et agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi; [14] ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. [15] Veritatem autem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus : [16] ex quo totum corpus compactum, et connexum per omnem juncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscujusque membri, augmentum corporis facit in ædificationem sui in charitate.

8] I Cor. XV, 9. — 1] I Cor. VII, 20. Phil. I, 27. — 3] Rom. XII, 10. — 6] Mal. II, 10. — 7] Rom. XII, 3. I Cor. XII, 11. II Cor. X, 13. — 8] Ps. LXVII, 19. — 11] I Cor. XII, 28.

§ II. — *Sanctitas christiana vitiis gentilium opposita.*

Principium generale morum.

[17] Hoc igitur dico, et testificor in Domino, ut jam non ambuletis sicut et gentes ambulant in vanitate sensus sui : [18] tenebris obscuratum habentes intellectum ; alienati a vita Dei, per ignorantiam quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum ; [19] qui desperantes, semetipsos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam. [20] Vos autem non ita didicistis Christum, [21] si tamen illum audistis, et in ipso edocti estis, sicut est veritas in Jesu, [22] deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. [23] Renovamini autem spiritu mentis vestræ, [24] et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, et sanctitate veritatis.

Præcepta particularia.

[25] Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra. [26] Irascimini, et nolite peccare ; sol non occidat super iracundiam vestram. [27] Nolite locum dare diabolo. [28] Qui furabatur, jam non furetur ; magis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. [29] Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat ; sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. [30] Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis. [31] Omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia tollatur a vobis, cum omni malitia. [32] Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut et Deus in Christo donavit vobis.

Cap. V. — [1] Estote ergo imitatores Dei, sicut filii charissimi ; [2] et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis. [3] Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos ; [4] aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet ; sed magis gratiarum actio. [5] Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi et Dei. [6] Nemo vos seducat inanibus verbis ; propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. [7] Nolite ergo effici participes eorum.

[8] Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate ; [9] fructus enim lucis est in omni bonitate, et justitia, et veritate : [10] probantes quid sit beneplacitum Deo ; [11] et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. [12] Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est et dicere. [13] Omnia autem quæ arguuntur, a lumine manifestantur ; omne enim quod manifestatur, lumen est. [14] Propter quod dicit : Surge, qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus.

[15] Videte itaque, fratres, quomodo caute ambuletis ; non quasi insipientes, [16] sed ut sapientes ; redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. [17] Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei. [18] Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria ; sed implemini Spiritu sancto, [19] loquentes vobismetipsis in psalmis, et hymnis, et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino, [20] gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Jesu Christi, Deo et Patri ; [21] subjecti invicem in timore Christi.

17] Rom. I, 21. — 22] Col. III, 8. — 23] Rom. VI, 4. — 24] Col. III, 12. — 25] I Petr. II, 1. Zach. VIII, 16. — 26] Ps. IV, 5. — 27] Jac. IV, 7. — 32] Col. III, 13. — 2] Joan. XIII, 34 et XV, 12. I Joan. IV, 21. — 3] Col. III, 5. — 6] Matth. XXIV, 4. Marc. XIII, 5. Luc. XXI, 8. II Thess. II, 3. 15] Col. IV, 5. — 17] Rom. XII, 2. I Thess. IV, 3.

§ III. — *Officia domestica christianorum.*

Mulieres et viri.

22 Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino; 23 quoniam vir caput
est mulieris, sicut Christus caput est ecclesiæ : ipse salvator corporis
ejus. 24 Sed sicut ecclesia subjecta est Christo, ita et mulieres viris suis
in omnibus. 25 Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit eccle-
siam, et seipsum tradidit pro ea, 26 ut illam sanctificaret, mundans lava-
cro aquæ in verbo vitæ, 27 ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non
habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta
et immaculata. 28 Ita et viri debent diligere uxores suas ut corpora sua.
Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit. 29 Nemo enim unquam carnem
suam odio habuit; sed nutrit, et fovet eam, sicut et Christus ecclesiam :
30 quia membra sumus corporis ejus, de carne ejus et de ossibus ejus.
31 Propter hoc relinquet homo patrem, et matrem suam, et adhærebit
uxori suæ; et erunt duo in carne una. 32 Sacramentum hoc magnum est;
ego autem dico in Christo et in ecclesia. 33 Verumtamen et vos singuli,
unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat; uxor autem timeat
virum suum.

Filii et parentes.

CAP. VI. — 1 Filii, obedite parentibus vestris in Domino; hoc enim
justum est. 2 Honora patrem tuum, et matrem tuam, quod est mandatum
primum in promissione, 3 ut bene sit tibi, et sis longævus super terram.
4 Et vos, patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros, sed edu-
cate illos in disciplina et correptione Domini.

Servi et heri.

5 Servi, obedite dominis carnalibus cum timore et tremore, in simpli-
citate cordis vestri, sicut Christo : 6 non ad oculum servientes, quasi homi-
nibus placentes; sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo;
7 cum bona voluntate servientes, sicut Domino, et non hominibus;
8 scientes quoniam unusquisque, quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet
a Domino, sive servus, sive liber. 9 Et vos, domini, eadem facite illis,
remittentes minas; scientes quia et illorum et vester Dominus est in cælis,
et personarum acceptio non est apud eum.

§ IV. — *Christianis dimicandum pro fide.*

Adhortatio ad fortitudinem.

10 De cetero, fratres, confortamini in Domino, et in potentia virtutis
ejus. 11 Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias
diaboli. 12 Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem et sangui-
nem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tene-
brarum harum, contra spiritualia nequitiæ, in cælestibus. 13 Propterea
accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, et in omnibus
perfecti stare.

Armatura mystica christiani.

14 State ergo succincti lumbos vestros in veritate, et induti loricam ju-
stitiæ, 15 et calceati pedes in præparatione evangelii pacis; 16 in omnibus
sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extin-
guere. 17 Et galeam salutis assumite, et gladium spiritus (quod est ver-
bum Dei); 18 per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tem-
pore in spiritu, et in ipso vigilantes in omni instantia et obsecratione pro
omnibus sanctis, 19 et pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei
cum fiducia, notum facere mysterium evangelii, 20 pro quo legatione
fungor in catena; ita ut in ipso audeam, prout oportet me, loqui.

22] Gen. III, 16. Col. III, 18. I Petr. III, 1. — 23] I Cor. XI, 3. — 25] Col. III, 19. — 31] Gen. II, 24. Matth. XIX, 5. Marc. X, 7. I Cor. VI, 16. — 2] Ex. XX, 12. Deut. V, 16. Eccli. III, 9. Matth. XV, 4. Marc. VII, 10. Col. III, 20. — 5] Col. III, 22. Tit. II, 9. I Petr. II, 18. — 9] Deut. X, 17. II Par. XIX, 7. Job, XXXIV, 19. Sap. VI, 8. Eccli. XXXV, 15. Act. X, 34. Rom. II, 11. Col. III, 25. I Petr. I, 17. — 17] Is. LIX, 17. I Thess. V, 8. — 18] Col. IV, 2. — 19] Col. IV, 3. II Thess. III, 1.

CONCLUSIO

21 Ut autem et vos sciatis quæ circa me sunt, quid agam, omnia vobis Commen-
nota faciet Tychicus, charissimus frater, et fidelis minister in Domino ; datur
22 quem misi ad vos in hoc ipsum, ut cognoscatis quæ circa nos sunt, et Tychicus.
consoletur corda vestra.

23 Pax fratribus, et charitas cum fide, a Deo Patre, et Domino Jesu Valedictio.
Christo. 24 Gratia cum omnibus qui diligunt Dominum nostrum Jesum
Christum in incorruptione. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAULI APOSTOLI

AD PHILIPPENSES

EXORDIUM

Cap. I.

Salutatio.

PAULUS et Timotheus, servi Jesu Christi, omnibus sanctis in
Christo Jesu, qui sunt Philippis, cum episcopis, et diaco-
nibus. 2 Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino
Jesu Christo.

Gratiarum actio.

3 Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri, 4 semper
in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem
faciens, 5 super communicatione vestra in evangelio Christi a prima die
usque nunc; 6 confidens hoc ipsum, quia qui cœpit in vobis opus bonum,
perficiet usque in diem Christi Jesu; 7 sicut est mihi justum hoc sentire
pro omnibus vobis, eo quod habeam vos in corde, et in vinculis meis, et
in defensione et confirmatione evangelii, socios gaudii mei omnes vos
esse. 8 Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visce-
ribus Jesu Christi.

Oratio.

9 Et hoc oro, ut charitas vestra magis ac magis abundet in scientia, et
in omni sensu, 10 ut probetis potiora, ut sitis sinceri, et sine offensa in
diem Christi; 11 repleti fructu justitiæ per Jesum Christum, in gloriam
et laudem Dei.

CORPUS EPISTOLÆ

§ I. — *Captivitas apostoli ad profectum venit evangelii.*

Vincula Pauli manifesta.

12 Scire autem vos volo, fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad
profectum venerunt evangelii; 13 ita ut vincula mea manifesta fierent in
Christo in omni prætorio, et in ceteris omnibus; 14 et plures e fratribus
in Domino confidentes vinculis meis, abundantius auderent sine timore
verbum Dei loqui.

Zelus prædicatorum suscitatus.

15 Quidam quidem et propter invidiam et contentionem, quidam autem
et propter bonam voluntatem Christum prædicant: 16 quidam ex chari-
tate, scientes quoniam in defensionem evangelii positus sum; 17 quidam
autem ex contentione Christum annuntiant non sincere, existimantes
pressuram se suscitare vinculis meis. 18 Quid enim? Dum omni modo,
sive per occcasionem, sive per veritatem, Christus annuntietur; et in hoc
gaudeo, sed et gaudebo. 19 Scio enim quia hoc mihi proveniet ad salu-
tem, per vestram orationem, et subministrationem spiritus Jesu Christi,
20 secundum expectationem et spem meam, quia in nullo confundar; sed
in omni fiducia sicut semper, et nunc magnificabitur Christus in corpore
meo, sive per vitam, sive per mortem.

Quid melius, mori an vivere?

21 Mihi enim vivere Christus est, et mori lucrum. 22 Quod si vivere in carne, hic mihi fructus operis est, et quid eligam ignoro. 23 Coarctor autem e duobus : desiderium habens dissolvi, et esse cum Christo, multo magis melius; 24 permanere autem in carne, necessarium propter vos. 25 Et hoc confidens scio quia manebo, et permanebo omnibus vobis, ad profectum vestrum et gaudium fidei; 26 ut gratulatio vestra abundet in Christo Jesu in me, per meum adventum iterum ad vos.

§ II. — *Christus exemplar perfectum fidelibus.*

Digne evangelio conversandum.

27 Tantum digne evangelio Christi conversamini, ut sive cum venero, et videro vos, sive absens audiam de vobis quia statis in uno spiritu unanimes, collaborantes fidei evangelii; 28 et in nullo terreamini ab adversariis, quæ illis est causa perditionis, vobis autem salutis, et hoc a Deo: 29 quia vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini, 30 idem certamen habentes, quale et vidistis in me, et nunc audistis de me.

Mutua dilectio.

CAP. II. — 1 Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, 2 implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eamdem charitatem habentes, unanimes, idipsum sentientes; 3 nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes; 4 non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum.

Christus humiliatus et exaltatus.

5 Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo Jesu : 6 qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo; 7 sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo. 8 Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. 9 Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen quod est super omne nomen, 10 ut in nomine Jesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium, et infernorum, 11 et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.

Qualiter de salute curandum.

12 Itaque, charissimi mei (sicut semper obedistis), non ut in præsentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu et tremore vestram salutem operamini. 13 Deus est enim qui operatur in vobis et velle et perficere, pro bona voluntate. 14 Omnia autem facite sine murmurationibus et hæsitationibus : 15 ut sitis sine querela, et simplices filii Dei, sine reprehensione, in medio nationis pravæ et perversæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo; 16 verbum vitæ continentes ad gloriam meam in die Christi, quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi. 17 Sed et si immolor supra sacrificium et obsequium fidei vestræ, gaudeo, et congratulor omnibus vobis. 18 Idipsum autem et vos gaudete, et congratulamini mihi.

§ III. — *Duo viri apostolici commendantur.*

Timotheus cito mittendus.

19 Spero autem in Domino Jesu Timotheum me cito mittere ad vos, ut et ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt. 20 Neminem enim habeo tam unanimem, qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit. 21 Omnes enim quæ sua sunt quærunt, non quæ sunt Jesu Christi. 22 Experimentum autem ejus cognoscite, quia sicut patri filius, mecum servivit in evangelio. 23 Hunc igitur spero me mittere ad vos, mox ut videro quæ circa me sunt. 24 Confido autem in Domino, quoniam et ipse veniam ad vos cito.

27] Eph. IV, 1. Col. I, 10. I Thess. II, 12. — 8] Hebr. II, 9. — 10] Is. XLV, 24. Rom. XIV, 11. — 14] I Petr. IV, 9. — 19] Act. XVI, 1. — 21] I Cor. XIII 5.

Præmittitur Epaphroditus.

[25] Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem, et cooperatorem, et commilitonem meum, vestrum autem apostolum, et ministrum necessitatis meæ, mittere ad vos; [26] quoniam quidem omnes vos desiderabat, et mœstus erat propterea quod audieratis illum infirmatum. [27] Nam et infirmatus est usque ad mortem, sed Deus misertus est ejus; non solum autem ejus, verum etiam et mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. [28] Festinantius ergo misi illum, ut viso eo iterum gaudeatis, et ego sine tristitia sim. [29] Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino, et ejusmodi cum honore habetote; [30] quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit, tradens animam suam, ut impleret id quod ex vobis deerat erga meum obsequium.

§ IV. — *Præmuniuntur Philippenses contra doctores hæreticos.*

Paulus redarguit Judaizantes.

CAP. III. — [1] De cetero, fratres mei, gaudete in Domino. Eadem vobis scribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium.

[2] Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem. [3] Nos enim sumus circumcisio, qui spiritu servimus Deo, et gloriamur in Christo Jesu, et non in carne fiduciam habentes; [4] quanquam ego habeam confidentiam et in carne. Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis, [5] circumcisus octavo die, ex genere Israel, de tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, secundum legem pharisæus; [6] secundum æmulationem persequens ecclesiam Dei; secundum justitiam, quæ in lege est, conversatus sine querela. [7] Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta. [8] Verumtamen existimo omnia detrimentum esse, propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini mei, propter quem omnia detrimentum feci, et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam, [9] et inveniar in illo, non habens meam justitiam quæ ex lege est, sed illam quæ ex fide est Christi Jesu, quæ ex Deo est justitia in fide; [10] ad cognoscendum illum, et virtutem resurrectionis ejus, et societatem passionum illius, configuratus morti ejus; [11] si quo modo occurram ad resurrectionem quæ est ex mortuis.

Summam perfectionem proponit.

[12] Non quod jam acceperim, aut jam perfectus sim; sequor autem, si quo modo comprehendam in quo et comprehensus sum a Christo Jesu. [13] Fratres, ego me non arbitror comprehendisse. Unum autem, quæ quidem retro sunt obliviscens, ad ea vero quæ sunt priora extendens meipsum, [14] ad destinatum persequor, ad bravium supernæ vocationis Dei in Christo Jesu. [15] Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus; et si quid aliter sapitis, et hoc vobis Deus revelabit. [16] Verumtamen ad quod pervenimus, ut idem sapiamus, et in eadem permaneamus regula.

Inimici crucis: conversatio in cælis.

[17] Imitatores mei estote, fratres, et observate eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. [18] Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis, nunc autem et flens dico, inimicos crucis Christi: [19] quorum finis interitus, quorum deus venter est; et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. [20] Nostra autem conversatio in cælis est, unde etiam salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum, [21] qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ, secundum operationem qua etiam possit subjicere sibi omnia.

CONCLUSIO

Adhortationes diversæ.

CAP. IV. — [1] Itaque, fratres mei charissimi et desideratissimi, gaudium meum et corona mea, sic state in Domino, charissimi. [2] Evodiam rogo, et Syntychen deprecor, idipsum sapere in Domino. [3] Etiam rogo et te,

5] Act. XXIII, 6. — 18] Rom. XVI, 17.

germane compar, adjuva illas quæ mecum laboraverunt in evangelio, cum Clemente, et ceteris adjutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ.

Gaudium et pax.

4 Gaudete in Domino semper; iterum dico, gaudete. 5 Modestia vestra nota sit omnibus hominibus; Dominus prope est. 6 Nihil solliciti sitis; sed in omni oratione, et obsecratione, cum gratiarum actione, petitiones vestræ innotescant apud Deum; 7 et pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra et intelligentias vestras, in Christo Jesu.

Breviarium perfectionis.

8 De cetero, fratres, quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque justa, quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate. 9 Quæ et didicistis, et accepistis, et audistis, et vidistis in me, hæc agite; et Deus pacis erit vobiscum.

Gratitudo Pauli in Philippenses.

10 Gavisus sum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire, sicut et sentiebatis; occupati autem eratis. 11 Non quasi propter penuriam dico; ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse. 12 Scio et humiliari, scio et abundare (ubique et in omnibus institutus sum), et satiari, et esurire, et abundare, et penuriam pati. 13 Omnia possum in eo qui me confortat. 14 Verumtamen bene fecistis, communicantes tribulationi meæ. 15 Scitis autem et vos, Philippenses, quod in principio evangelii, quando profectus sum a Macedonia, nulla mihi ecclesia communicavit in ratione dati et accepti, nisi vos soli, 16 quia et Thessalonicam semel et bis in usum mihi misistis. 17 Non quia quæro datum, sed requiro fructum abundantem in ratione vestra. 18 Habeo autem omnia, et abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphrodito quæ misistis, odorem suavitatis, hostiam acceptam, placentem Deo. 19 Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum, secundum divitias suas in gloria, in Christo Jesu. 20 Deo autem et Patri nostro gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Salutationes.

21 Salutate omnem sanctum in Christo Jesu. 22 Salutant vos qui mecum sunt fratres. Salutant vos omnes sancti, maxime autem qui de Cæsaris domo sunt. 23 Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

18] Rom. XII, 1.

EPISTOLA

BEATI PAULI APOSTOLI

AD COLOSSENSES

EXORDIUM

Cap. I.

Salutatio. PAULUS, apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Timo-
theus frater, 2 eis qui sunt Colossis, sanctis et fidelibus
fratribus in Christo Jesu. 3 Gratia vobis et pax a Deo
Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

PARS PRIOR, DOGMATICA

§ I. — *De persona et opere Christi.*

Pauli gratiarum actio. Gratias agimus Deo, et Patri Domini nostri Jesu Christi, semper pro
vobis orantes, 4 audientes fidem vestram in Christo Jesu, et dilectionem
quam habetis in sanctos omnes, 5 propter spem quæ reposita est vobis in
cælis, quam audistis in verbo veritatis evangelii, 6 quod pervenit ad vos,
sicut et in universo mundo est, et fructificat, et crescit, sicut in vobis,
ex ea die qua audistis et cognovistis gratiam Dei in veritate, 7 sicut di-
dicistis ab Epaphra, charissimo conservo nostro, qui est fidelis pro vobis
minister Christi Jesu, 8 qui etiam manifestavit nobis dilectionem vestram
in spiritu.

et oratio. 9 Ideo et nos ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes,
et postulantes ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni sapientia
et intellectu spiritali; 10 ut ambuletis digne Deo per omnia placentes; in
omni opere bono fructificantes, et crescentes in scientia Dei; 11 in omni
virtute confortati secundum potentiam claritatis ejus, in omni patientia
et longanimitate cum gaudio; 12 gratias agentes Deo Patri, qui dignos
nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, 13 qui eripuit nos de
potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii dilectionis suæ,
14 in quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem pec-
catorum.

Jesus Christus, Deus et caput ecclesiæ. 15 Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ; 16 quo-
niam in ipso condita sunt universa in cælis et in terra, visibilia et
invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potesta-
tes: omnia per ipsum et in ipso creata sunt, 17 et ipse est ante omnes, et
omnia in ipso constant. 18 Et ipse est caput corporis ecclesiæ, qui est

---

16] Joan. I, 3. — 18] 1 Cor. XV, 20. Apoc. I, 5.

principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum
tenens; [19] quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, [20] et
per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis
ejus sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt.

[21] Et vos cum essetis aliquando alienati, et inimici sensu in operibus
malis; [22] nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem,
exhibere vos sanctos, et immaculatos, et irreprehensibiles coram ipso;
[23] si tamen permanetis in fide fundati, et stabiles, et immobiles a spe
evangelii, quod audistis, quod prædicatum est in universa creatura quæ
sub cælo est, cujus factus sum ego Paulus minister.

Quid Christus egerit pro nobis.

[24] Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, et adimpleo ea quæ desunt
passionum Christi in carne mea, pro corpore ejus, quod est ecclesia :
[25] cujus factus sum ego minister secundum dispensationem Dei, quæ
data est mihi in vos, ut impleam verbum Dei; [26] mysterium quod abscon-
ditum fuit a sæculis et generationibus, nunc autem manifestatum est
sanctis ejus, [27] quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ sacramenti
hujus in gentibus, quod est Christus, in vobis spes gloriæ; [28] quem nos
annuntiamus, corripientes omnem hominem, et docentes omnem hominem
in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo
Jesu. [29] In quo et laboro, certando secundum operationem ejus, quam
operatur in me in virtute.

Paulus minister Christi magnanimus.

§ II. — *Monita contra falsos doctores.*

CAP. II. — [1] Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro
vobis, et pro iis qui sunt Laodiciæ, et quicumque non viderunt faciem
meam in carne; [2] ut consolentur corda ipsorum, instructi in charitate, et
in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterii Dei
Patris et Christi Jesu, [3] in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ
absconditi.

Sollicitudo Pauli.

[4] Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum.
[5] Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum, gaudens, et
videns ordinem vestrum, et firmamentum ejus quæ in Christo est fidei
vestræ. [6] Sicut ergo accepistis Jesum Christum Dominum, in ipso ambu-
late; [7] radicati et superædificati in ipso, et confirmati fide, sicut et didi-
cistis, abundantes in illo in gratiarum actione.

Standum in Christo, ne seducamur.

[8] Videte ne quis vos decipiat per philosophiam, et inanem fallaciam,
secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, et non
secundum Christum : [9] quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis
corporaliter; [10] et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et
potestatis; [11] in quo et circumcisi estis circumcisione non manu facta in
expoliatione corporis carnis, sed in circumcisione Christi; [12] consepulti
ei in baptismo, in quo et resurrexistis per fidem operationis Dei, qui
suscitavit illum a mortuis. [13] Et vos cum mortui essetis in delictis, et
præputio carnis vestræ, convivificavit cum illo, donans vobis omnia
delicta; [14] delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod
erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci; [15] et
expolians principatus et potestates, traduxit confidenter, palam trium-
phans illos in semetipso.

Fallax philosophia Judaizantium; opus mirabile Redemptoris.

[16] Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut
neomeniæ, aut sabbatorum; [17] quæ sunt umbra futurorum, corpus autem
Christi. [18] Nemo vos seducat, volens in humilitate, et religione angelorum,
quæ non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ, [19] et non
tenens caput, ex quo totum corpus, per nexus et conjunctiones submi-
nistratum et constructum, crescit in augmentum Dei. [20] Si ergo mortui

Contra legalia, et vanam religionem angelorum.

5] I Cor. V, 3. — 13] Eph. II, 1. — 18] Matth. XXIV, 4.

estis cum Christo ab elementis hujus mundi, quid adhuc tanquam viventes in mundo decernitis? [21] Ne tetigeritis, neque gustaveritis, neque contrectaveritis; [22] quæ sunt omnia in interitum ipso usu, secundum præcepta et doctrinas hominum; [23] quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione et humilitate, et non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

PARS POSTERIOR, MORALIS

§ I. — *Præcepta generalia.*

Vitæ novæ principium.

CAP. III. — [1] Igitur, si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens; [2] quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. [3] Mortui enim estis, et vita vestra est abscondita cum Christo in Deo. [4] Cum Christus apparuerit, vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria.

Abstinendum a vitiis; induendæ virtutes.

[5] Mortificate ergo membra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam et avaritiam, quæ est simulacrorum servitus; [6] propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis; [7] in quibus et vos ambulastis aliquando, cum viveretis in illis. [8] Nunc autem deponite et vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. [9] Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, [10] et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, secundum imaginem ejus qui creavit illum; [11] ubi non est gentilis et Judæus, circumcisio et præputium, Barbarus et Scytha, servus et liber, sed omnia et in omnibus Christus.

[12] Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti, et dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam; [13] supportantes invicem, et donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam; sicut et Dominus donavit vobis, ita et vos. [14] Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis, [15] et pax Christi exultet in cordibus vestris, in qua et vocati estis in uno corpore: et grati estote. [16] Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia, docentes et commonentes vosmetipsos, psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo. [17] Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu Christi, gratias agentes Deo et Patri per ipsum.

§ II. — *Officia domestica Christianorum.*

Conjuges.

[18] Mulieres, subditæ estote viris, sicut oportet, in Domino. [19] Viri, diligite uxores vestras, et nolite amari esse ad illas.

Filii et parentes.

[20] Filii, obedite parentibus per omnia; hoc enim placitum est in Domino. [21] Patres, nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant.

Servi et domini.

[22] Servi, obedite per omnia dominis carnalibus; non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes Deum. [23] Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, et non hominibus; [24] scientes quod a Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo servite. [25] Qui enim injuriam facit, recipiet id quod inique gessit; et non est personarum acceptio apud Deum.

CAP. IV. — [1] Domini, quod justum est et æquum servis præstate, scientes quod et vos Dominum habetis in cælo.

5] Eph. V, 3. — 8] Rom. VI, 4. Eph. IV, 22. Hebr. XII, 1. I Petr. II, 1 et IV, 2. — 10] Gen. I, 26. — 17] I Cor. X, 31. — 18] Eph. V, 22. I Petr. III, 1. — 20] Eph. VI, 1. — 21] Eph. VI, 4. — 22] Tit. II, 9. I Petr. II, 18. — 25] Rom. II, 6.

CONCLUSIO

Officia pietatis et conversationis.

2 Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione; 3 orantes
simul et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum
mysterium Christi, propter quod etiam vinctus sum, 4 ut manifestem illud
ita ut oportet me loqui. 5 In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt,
tempus redimentes. 6 Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut
sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere.

De Tychico et Onesimo.

7 Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciet Tychicus, charissimus
frater, et fidelis minister, et conservus in Domino; 8 quem misi ad vos ad
hoc ipsum, ut cognoscat quæ circa vos sunt, et consoletur corda vestra,
9 cum Onesimo charissimo, et fideli fratre, qui ex vobis est. Omnia, quæ
hic aguntur, nota facient vobis.

Salutationes et commendationes.

10 Salutat vos Aristarchus concaptivus meus, et Marcus consobrinus
Barnabæ, de quo accepistis mandata; si venerit ad vos, excipite illum;
11 et Jesus, qui dicitur Justus: qui sunt ex circumcisione; hi soli sunt
adjutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt solatio. 12 Salutat vos Epa-
phras, qui ex vobis est, servus Christi Jesu, semper sollicitus pro vobis
in orationibus, ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate Dei. 13 Testi-
monium enim illi perhibeo, quod habet multum laborem pro vobis, et pro
iis qui sunt Laodiciæ, et qui Hierapoli. 14 Salutat vos Lucas, medicus
charissimus, et Demas. 15 Salutate fratres qui sunt Laodiciæ, et Nympham,
et quæ in domo ejus est ecclesiam. 16 Et cum lecta fuerit apud vos
epistola hæc, facite ut et in Laodicensium ecclesia legatur, et eam quæ
Laodicensium est, vos legatis. 17 Et dicite Archippo: Vide ministerium
quod accepisti in Domino, ut illud impleas.

Subscriptio.

18 Salutatio mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum.
Gratia vobiscum. Amen.

2] Luc. XVIII, 1. I Thess. V, 17. — 3] Eph. VI, 19. II Thess. III, 1. — 5] Eph. V, 15. — 14] II Tim. IV, 11.

EPISTOLA

BEATI PAULI APOSTOLI

AD THESSALONICENSES PRIMA

PARS PRIOR, HISTORICA

§ I. — *Exordium.*

CAP. I.

Salutatio.

PAULUS, et Silvanus, et Timotheus, ecclesiæ Thessalonicensium, in Deo Patre et Domino Jesu Christo. 2 Gratia vobis, et pax.

Gratiarum actio pro Thessalonicensium dotibus.

Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione ; 3 memores operis fidei vestræ, et laboris, et charitatis, et sustinentiæ spei Domini nostri Jesu Christi, ante Deum et Patrem nostrum : 4 scientes, fratres dilecti a Deo, electionem vestram : 5 quia evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed et in virtute, et in Spiritu sancto, et in plenitudine multa, sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos. 6 Et vos imitatores nostri facti estis, et Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti ; 7 ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia et in Achaia. 8 A vobis enim diffamatus est sermo Domini, non solum in Macedonia et in Achaia, sed et in omni loco fides vestra, quæ est ad Deum, profecta est, ita ut non sit nobis necesse quidquam loqui : 9 ipsi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos, et quomodo conversi estis ad Deum a simulacris, servire Deo vivo et vero, 10 et expectare Filium ejus de cælis, quem suscitavit ex mortuis, Jesum, qui eripuit nos ab ira ventura.

§ II. — *Pauli ministerium Thessalonicæ.*

Apostoli adventus,

CAP. II. — 1 Nam ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit ; 2 sed ante passi, et contumeliis affecti, sicut scitis, in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro, loqui ad vos evangelium Dei in multa sollicitudine.

prædicatio,

3 Exhortatio enim nostra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo ; 4 sed sicut probati sumus a Deo ut crederetur nobis evangelium, ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra. 5 Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis ; neque in occasione avaritiæ, Deus testis est ; 6 nec quærentes ab

---

2, 2] Act. XVI, 19.

hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis. 7 Cum possemus vobis
oneri esse ut Christi apostoli, sed facti sumus parvuli in medio vestrum,
tanquam si nutrix foveat filios suos. 8 Ita desiderantes vos, cupide vole-
bamus tradere vobis non solum evangelium Dei, sed etiam animas
nostras, quoniam charissimi nobis facti estis. 9 Memores enim estis,
fratres, laboris nostri et fatigationis; nocte ac die operantes, ne quem
vestrum gravaremus, prædicavimus in vobis evangelium Dei.
10 Vos testes estis, et Deus, quam sancte, et juste, et sine querela, vobis — et agendi
qui credidistis, fuimus; 11 sicut scitis, qualiter unumquemque vestrum — ratio.
(sicut pater filios suos), 12 deprecantes vos et consolantes, testificati
sumus, ut ambularetis digne Deo, qui vocavit vos in suum regnum et
gloriam.
13 Ideo et nos gratias agimus Deo sine intermissione, quoniam cum — Zelus
accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum — fidelium in
hominum, sed, sicut est vere, verbum Dei, qui operatur in vobis, qui — recipiendo
credidistis. 14 Vos enim imitatores facti estis, fratres, ecclesiarum Dei, — evangelio.
quæ sunt in Judæa in Christo Jesu; quia eadem passi estis et vos a
contribulibus vestris, sicut et ipsi a Judæis, 15 qui et Dominum occide-
runt Jesum, et prophetas, et nos persecuti sunt, et Deo non placent, et
omnibus hominibus adversantur, 16 prohibentes nos gentibus loqui ut
salvæ fiant, ut impleant peccata sua semper; pervenit enim ira Dei super
illos usque in finem.

§ III. — *Pauli affectus tenerrimus in Thessalonicenses.*

17 Nos autem, fratres, desolati a vobis ad tempus horæ, aspectu, non — Paulus
corde, abundantius festinavimus faciem vestram videre cum multo — voluit Thes-
desiderio; 18 quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus, et — salonicam
semel, et iterum; sed impedivit nos Satanas. 19 Quæ est enim nostra — redire.
spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum
Jesum Christum estis in adventu ejus? 20 Vos enim estis gloria nostra et
gaudium.
Cap. III. — 1 Propter quod non sustinentes amplius, placuit nobis — Impeditus,
remanere Athenis, solis; 2 et misimus Timotheum, fratrem nostrum, et — misit
ministrum Dei in evangelio Christi, ad confirmandos vos, et exhortandos — Timotheum.
pro fide vestra; 3 ut nemo moveatur in tribulationibus istis: ipsi enim
scitis quod in hoc positi sumus. 4 Nam et cum apud vos essemus, prædi-
cebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut et factum est, et scitis.
5 Propterea et ego amplius non sustinens, misi ad cognoscendam fidem
vestram, ne forte tentaverit vos is qui tentat, et inanis fiat labor noster.
6 Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis, et annuntiante nobis — Quo
fidem et charitatem vestram, et quia memoriam nostri habetis bonam — redeunte
semper, desiderantes nos videre, sicut et nos quoque vos: 7 ideo consolati — consolatus
sumus, fratres, in vobis, in omni necessitate et tribulatione nostra, per — est.
fidem vestram; 8 quoniam nunc vivimus, si vos statis in Domino. 9 Quam
enim gratiarum actionem possumus Deo retribuere pro vobis, in omni
gaudio quo gaudemus propter vos ante Deum nostrum, 10 nocte ac die
abundantius orantes, ut videamus faciem vestram, et compleamus ea
quæ desunt fidei vestræ? 11 Ipse autem Deus et Pater noster, et Dominus
noster Jesus Christus, dirigat viam nostram ad vos. 12 Vos autem Domi-
nus multiplicet, et abundare faciat charitatem vestram in invicem et in
omnes, quemadmodum et nos in vobis; 13 ad confirmanda corda vestra
sine querela in sanctitate, ante Deum et Patrem nostrum, in adventu
Domini nostri Jesu Christi cum omnibus sanctis ejus. Amen.

9] Act. XX, 34. I Cor. IV, 12. II Thess. III, 8. — 2] Act. XVI, 1.

PARS POSTERIOR, DIDACTICA ET MORALIS

§ I. — *Quædam regulæ morum.*

Præceptum generale.

CAP. IV. — 1 De cetero ergo, fratres, rogamus vos et obsecramus in Domino Jesu, ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo oporteat vos ambulare et placere Deo, sic et ambuletis, ut abundetis magis. 2 Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jesum.

Castimonia.

3 Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra : ut abstineatis vos a fornicatione ; 4 ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione et honore, 5 non in passione desiderii, sicut et gentes, quæ ignorant Deum. 6 Et ne quis supergrediatur neque circumveniat in negotio fratrem suum ; quoniam vindex est Dominus de his omnibus, sicut prædiximus vobis, et testificati sumus. 7 Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. 8 Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in nobis.

Charitas fraterna et vita quieta.

9 De charitate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis ; ipsi enim vos a Deo didicistis ut diligatis invicem. 10 Etenim illud facitis in omnes fratres in universa Macedonia. Rogamus autem vos, fratres, ut abundetis magis ; 11 et operam detis ut quieti sitis, et ut vestrum negotium agatis, et operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis ; et ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt, et nullius aliquid desideretis.

§ II. — *Instructio de secundo Christi adventu.*

Solvitur dubium de resurrectione mortuorum.

12 Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et ceteri qui spem non habent. 13 Si enim credimus quod Jesus mortuus est et resurrexit, ita et Deus eos qui dormierunt per Jesum adducet cum eo. 14 Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini, non præveniemus eos qui dormierunt. 15 Quoniam ipse Dominus in jussu, et in voce archangeli, et in tuba Dei descendet de cælo ; et mortui qui in Christo sunt resurgent primi. 16 Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera ; et sic semper cum Domino erimus. 17 Itaque consolamini invicem in verbis istis.

Dies Domini incertus;

CAP. V. — 1 De temporibus autem et momentis, fratres, non indigetis ut scribamus vobis ; 2 ipsi enim diligenter scitis quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet. 3 Cum enim dixerint : Pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, et non effugient.

ideoque vigilandum.

4 Vos autem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies illa tanquam fur comprehendat ; 5 omnes enim vos filii lucis estis, et filii diei : non sumus noctis, neque tenebrarum. 6 Igitur non dormiamus sicut et ceteri, sed vigilemus, et sobrii simus. 7 Qui enim dormiunt, nocte dormiunt ; et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. 8 Nos autem qui diei sumus, sobrii simus, induti loricam fidei et charitatis, et galeam spem salutis : 9 quoniam non posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per Dominum nostrum Jesum Christum, 10 qui mortuus est pro nobis, ut sive vigilemus, sive dormiamus, simul cum illo vivamus. 11 Propter quod consolamini invicem, et ædificate alterutrum, sicut et facitis.

3] Rom. XII, 2. Eph. V, 17. — 9] Joan. XIII, 34 et XV, 12, 17. I Joan. II, 10 et IV, 12. — 14] I Cor. XV, 23. — 2] II Petr. III, 10. Apoc. III, 3 et XVI, 15. — 8] Is. LIX, 17. Eph. VI, 14, 17.

§ III. — *Aliæ regulæ morum.*

12 Rogamus autem vos, fratres, ut noveritis eos qui laborant inter vos, Officia circa
et præsunt vobis in Domino, et monent vos ; 13 ut habeatis illos abundan- præsules,
tius in charitate propter opus illorum ; pacem habete cum eis.
14 Rogamus autem vos, fratres, corripite inquietos, consolamini pusil- erga fratres
lanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. 15 Videte ne quis et Deum.
malum pro malo alicui reddat ; sed semper quod bonum est sectamini in
invicem, et in omnes. 16 Semper gaudete. 17 Sine intermissione orate.
18 In omnibus gratias agite ; hæc est enim voluntas Dei in Christo Jesu,
in omnibus vobis. 19 Spiritum nolite extinguere. 20 Prophetias nolite sper-
nere. 21 Omnia autem probate, quod bonum est tenete. 22 Ab omni specie
mala abstinete vos.

EPILOGUS

23 Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus Apprecatio
vester, et anima, et corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu et salutatio.
Christi servetur. 24 Fidelis est qui vocavit vos ; qui etiam faciet. 25 Fratres,
orate pro nobis. 26 Salutate fratres omnes in osculo sancto. 27 Adjuro vos
per Dominum, ut legatur epistola hæc omnibus sanctis fratribus. 28 Gra-
tia Domini nostri Jesu Christi vobiscum. Amen.

15] Prov. XVII, 13 et XX, 22. Rom. XII, 17. I Petr. III, 9. — 17] Eccli. XVIII, 22. Luc. XVIII, 1. Col. IV, 2. — 24] I Cor. I, 9.

EPISTOLA

BEATI PAULI APOSTOLI

AD THESSALONICENSES SECUNDA

EXORDIUM

CAP. I.

Salutatio.

PAULUS, et Silvanus, et Timotheus, ecclesiæ Thessalonicen-
sium, in Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.
2 Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu
Christo.

PARS PRIOR, DOGMATICA

§ I. — *Gratiarum actio et oratio.*

Fides et sustinentia in persecutionibus.

3 Gratias agere debemus semper Deo pro vobis, fratres, ita ut dignum
est, quoniam supercrescit fides vestra, et abundat charitas uniuscujusque
vestrum in invicem; 4 ita ut et nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesiis Dei,
pro patientia vestra, et fide, et in omnibus persecutionibus vestris, et tri-
bulationibus quas sustinetis, 5 in exemplum justi judicii Dei, ut digni
habeamini in regno Dei, pro quo et patimini.

Dominus retributor et judex.

6 Si tamen justum est apud Deum, retribuere tribulationem iis qui vos
tribulant; 7 et vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum in revelatione
Domini Jesu de cælo cum angelis virtutis ejus, 8 in flamma ignis dantis
vindictam iis qui non noverunt Deum, et qui non obediunt evangelio Do-
mini nostri Jesu Christi; 9 qui pœnas dabunt in interitu æternas a facie
Domini, et a gloria virtutis ejus: 10 cum venerit glorificari in sanctis suis,
et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt; quia creditum est testi-
monium nostrum super vos in die illo.

Apprecatio Pauli.

11 In quo etiam oramus semper pro vobis, ut dignetur vos vocatione
sua Deus noster, et impleat omnem voluntatem bonitatis, et opus fidei in
virtute; 12 ut clarificetur nomen Domini nostri Jesu Christi in vobis, et
vos in illo, secundum gratiam Dei nostri, et Domini Jesu Christi.

§ II. — *De Antichristo et fine mundi.*

Grave monitum.

CAP. II. — 1 Rogamus autem vos, fratres, per adventum Domini
nostri Jesu Christi, et nostræ congregationis in ipsum, 2 ut non cito mo-
veamini a vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per
sermonem, neque per epistolam tanquam per nos missam, quasi instet
dies Domini.

[3] Ne quis vos seducat ullo modo; quoniam nisi venerit discessio primum, et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, [4] qui adversatur et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus. [5] Non retinetis quod cum adhuc essem apud vos, hæc dicebam vobis? [6] Et nunc quid detineat scitis, ut reveletur in suo tempore. [7] Nam mysterium jam operatur iniquitatis; tantum ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat. [8] Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui eum; [9] cujus est adventus secundum operationem Satanæ, in omni virtute, et signis, et prodigiis mendacibus, [10] et in omni seductione iniquitatis iis qui pereunt, eo quod charitatem veritatis non receperunt ut salvi fierent. Ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio, [11] ut judicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.

Characteres et adventus Antichristi.

[12] Nos autem debemus gratias agere Deo semper pro vobis, fratres dilecti a Deo, quod elegerit vos Deus primitias in salutem, in sanctificatione spiritus, et in fide veritatis; [13] in qua et vocavit vos per evangelium nostrum, in acquisitionem gloriæ Domini nostri Jesu Christi. [14] Itaque, fratres, state, et tenete traditiones quas didicistis sive per sermonem, sive per epistolam nostram. [15] Ipse autem Dominus noster Jesus Christus, et Deus et Pater noster, qui dilexit nos, et dedit consolationem æternam, et spem bonam in gratia, [16] exhortetur corda vestra, et confirmet in omni opere et sermone bono.

Standum in fide et tenenda traditio.

PARS POSTERIOR, ETHICA

Cap. III. — [1] De cetero, fratres, orate pro nobis, ut sermo Dei currat et clarificetur, sicut et apud vos; [2] et ut liberemur ab importunis et malis hominibus: non enim omnium est fides. [3] Fidelis autem Deus est, qui confirmabit vos, et custodiet a malo. [4] Confidimus autem de vobis in Domino, quoniam quæ præcipimus, et facitis, et facietis. [5] Dominus autem dirigat corda vestra in charitate Dei, et patientia Christi.

Efflagitatio precum.

[6] Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis. [7] Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos; [8] neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, et in fatigatione, nocte et die operantes, ne quem vestrum gravaremus. [9] Non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. [10] Nam et cum essemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis, quoniam si quis non vult operari, nec manducet. [11] Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete, nihil operantes, sed curiose agentes. [12] Iis autem qui ejusmodi sunt denuntiamus, et obsecramus in Domino Jesu Christo, ut cum silentio operantes, suum panem manducent. [13] Vos autem, fratres, nolite deficere benefacientes. [14] Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo, ut confundatur; [15] et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem.

Denuntiantur ambulantes inquiete et otiose.

CONCLUSIO

[16] Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis. [17] Salutatio mea manu Pauli: quod est signum in omni epistola. Ita scribo. [18] Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

Salutatio.

3] Eph. V, 6. — 8] Is. XI, 4. — 1] Eph. VI, 19. Col. IV, 3. — 8] Act. XX, 34. I Cor. IV, 12. I Thess. II, 9. — 13] Gal. VI, 9.

EPISTOLA

BEATI PAULI APOSTOLI

AD TIMOTHEUM PRIMA

EXORDIUM

CAP. I.

Salutatio.

PAULUS, apostolus Jesu Christi secundum imperium Dei sal-
vatoris nostri, et Christi Jesu spei nostræ, 2 Timotheo,
dilecto filio in fide. Gratia, misericordia, et pax a Deo
Patre, et Christo Jesu Domino nostro.

CORPUS EPISTOLÆ

§ I. — *De bona militia militanda contra hæreticos.*

Præterita commendatio memoratur.

3 Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi cum irem in Macedoniam, ut
denuntiares quibusdam ne aliter docerent, 4 neque intenderent fabulis, et
genealogiis interminatis, quæ quæstiones præstant magis quam ædifica-
tionem Dei, quæ est in fide.

Legem et evangelium ignorant falsi doctores.

5 Finis autem præcepti est charitas de corde puro, et conscientia bona,
et fide non ficta; 6 a quibus quidam aberrantes, conversi sunt in vanilo-
quium, 7 volentes esse legis doctores, non intelligentes neque quæ lo-
quuntur, neque de quibus affirmant. 8 Scimus autem quia bona est lex, si
quis ea legitime utatur, 9 sciens hoc, quia lex justo non est posita, sed
injustis et non subditis, impiis et peccatoribus, sceleratis et contamina-
tis, parricidis et matricidis, homicidis, 10 fornicariis, masculorum concu-
bitoribus, plagiariis, mendacibus et perjuris, et si quid aliud sanæ do-
ctrinæ adversatur, 11 quæ est secundum evangelium gloriæ beati Dei, quod
creditum est mihi.

Evangelii gratia in conversione Pauli manifesta.

12 Gratias ago ei qui me confortavit, Christo Jesu Domino nostro, quia
fidelem me existimavit, ponens in ministerio, 13 qui prius blasphemus
fui, et persecutor, et contumeliosus; sed misericordiam Dei consecutus
sum, quia ignorans feci in incredulitate. 14 Superabundavit autem gratia
Domini nostri, cum fide et dilectione, quæ est in Christo Jesu. 15 Fidelis
sermo, et omni acceptione dignus, quod Christus Jesus venit in hunc
mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. 16 Sed ideo
misericordiam consecutus sum, ut in me primo ostenderet Christus Jesus
omnem patientiam, ad informationem eorum qui credituri sunt illi in
vitam æternam. 17 Regi autem sæculorum immortali, invisibili, soli Deo,
honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Bonam militiam militare.

18 Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee, secundum præce-
dentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam, 19 habens

---

2] Act. XVI, 1. — 4] Inf. IV, 7. II Tim. II, 23. Tit. III, 9. — 8] Rom. VII, 12. — 15] Matth. IX, 13. Marc. II, 17.

fidem, et bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt; [20] ex quibus est Hymenæus et Alexander, quos tradidi Satanæ, ut discant non blasphemare.

§ II. — *De prece publica et cœtibus religiosis.*

Orationis necessitas, objectum et causæ.

Cap. II. — [1] Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus; [2] pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam agamus, in omni pietate et castitate. [3] Hoc enim bonum est, et acceptum coram salvatore nostro Deo, [4] qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. [5] Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus, [6] qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, testimonium temporibus suis; [7] in quo positus sum ego prædicator et apostolus (veritatem dico, non mentior), doctor gentium in fide et veritate.

Modus orandi.

[8] Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus, sine ira et disceptatione. [9] Similiter et mulieres in habitu ornato, cum verecundia et sobrietate ornantes se, et non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa; [10] sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.

Mulieribus in ecclesiis silendum.

[11] Mulier in silentio discat cum omni subjectione. [12] Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio. [13] Adam enim primus formatus est, deinde Heva; [14] et Adam non est seductus, mulier autem seducta in prævaricatione fuit. [15] Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide, et dilectione, et sanctificatione cum sobrietate.

§ III. — *Quinam in sacrum ministerium eligendi.*

Dotes episcoporum.

Cap. III. — [1] Fidelis sermo: si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. [2] Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, [3] non vinolentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, sed [4] suæ domui bene præpositum, filios habentem subditos cum omni castitate [5] (si quis autem domui suæ præesse nescit, quomodo ecclesiæ Dei diligentiam habebit?) [6], non neophytum, ne in superbiam elatus, in judicium incidat diaboli. [7] Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab iis qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat, et in laqueum diaboli.

Diaconi et diaconissæ.

[8] Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes, [9] habentes mysterium fidei in conscientia pura. [10] Et hi autem probentur primum; et sic ministrent, nullum crimen habentes. [11] Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus. [12] Diaconi sint unius uxoris viri, qui filiis suis bene præsint et suis domibus. [13] Qui enim bene ministraverint, gradum bonum sibi acquirent, et multam fiduciam in fide quæ est in Christo Jesu.

Quanti ponderis sint Pauli mandata.

[14] Hæc tibi scribo, sperans me ad te venire cito; [15] si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis. [16] Et manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

9] I Petr. III, 3. — 12] I Cor. XIV, 34. — 13] Gen. I, 27. — 14] Gen. III, 6. — 2] Tit. I, 7.

§ IV. — *Varia monita pro Timotheo.*

Iterum contra falsos doctores.

Cap. IV. — 1 Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris et doctrinis dæmoniorum, 2 in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam, 3 prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, et iis qui cognoverunt veritatem; 4 quia omnis creatura Dei bona est, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur : 5 sanctificatur enim per verbum Dei et orationem.

Quid pastori vitandum, quid sequendum.

6 Hæc proponens fratribus, bonus eris minister Christi Jesu, enutritus verbis fidei et bonæ doctrinæ quam assecutus es. 7 Ineptas autem et aniles fabulas devita, exerce autem teipsum ad pietatem. 8 Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est; pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc est, et futuræ. 9 Fidelis sermo, et omni acceptione dignus. 10 In hoc enim laboramus, et maledicimur, quia speramus in Deum vivum, qui est salvator omnium hominum, maxime fidelium. 11 Præcipe hæc, et doce. 12 Nemo adolescentiam tuam contemnat; sed exemplum esto fidelium, in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate. 13 Dum venio, attende lectioni, exhortationi et doctrinæ. 14 Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii. 15 Hæc meditare, in his esto, ut profectus tuus manifestus sit omnibus. 16 Attende tibi, et doctrinæ; insta in illis : hoc enim faciens, et teipsum salvum facies, et eos qui te audiunt.

Quomodo regendi fideles.

Cap. V. — 1 Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem; juvenes, ut fratres; 2 anus, ut matres; juvenculas, ut sorores, in omni castitate. 3 Viduas honora, quæ vere viduæ sunt.

Specialius de viduis.

4 Si qua autem vidua filios aut nepotes habet, discat primum domum suam regere, et mutuam vicem reddere parentibus; hoc enim acceptum est coram Deo. 5 Quæ autem vere vidua est, et desolata, speret in Deum, et instet obsecrationibus et orationibus nocte ac die. 6 Nam quæ in deliciis est, vivens mortua est. 7 Et hoc præcipe, ut irreprehensibiles sint. 8 Si quis autem suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior.

9 Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor, 10 in operibus bonis testimonium habens : si filios educavit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est. 11 Adolescentiores autem viduas devita; cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, 12 habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. 13 Simul autem et otiosæ discunt circuire domos; non solum otiosæ, sed et verbosæ, et curiosæ, loquentes quæ non oportet. 14 Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. 15 Jam enim quædam conversæ sunt retro Satanam. 16 Si quis fidelis habet viduas, subministret illis, et non gravetur ecclesia, ut iis quæ vere viduæ sunt sufficiat.

De presbyteris.

17 Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo et doctrina. 18 Dicit enim Scriptura : Non alligabis os bovi trituranti; et : Dignus est operarius mercede sua. 19 Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus. 20 Peccantes coram omnibus argue, ut et ceteri timorem habeant. 21 Testor coram Deo, et Christo Jesu, et electis angelis, ut hæc custodias sine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando. 22 Manus

---

1] II Tim. III, 1. II Petr. III, 3. Judæ, 18. — 7] Sup. I, 4. II Tim. II, 23. Tit. III, 9. — 5, 18] Deut. XXV, 4. I Cor. IX, 9. Matth. X, 10. Luc. X, 7.

cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipsum
castum custodi. 23 Noli adhuc aquam bibere; sed modico vino utere,
propter stomachum tuum et frequentes tuas infirmitates. 24 Quorumdam
hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad judicium; quosdam
autem et subsequuntur. 25 Similiter et facta bona manifesta sunt; et quæ
aliter se habent, abscondi non possunt.

De servis.

Cap. VI. — 1 Quicumque sunt sub jugo servi, dominos suos omni
honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini et doctrina blasphemetur.
2 Qui autem fideles habent dominos, non contemnant quia fratres sunt;
sed magis serviant, quia fideles sunt et dilecti, qui beneficii participes
sunt. Hæc doce, et exhortare.

§ V. — *Instructio finalis.*

Adhuc contra hæreticos.

3 Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri
Jesu Christi, et ei quæ secundum pietatem est doctrinæ, 4 superbus est,
nihil sciens, sed languens circa quæstiones et pugnas verborum: ex qui-
bus oriuntur invidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ, 5 con-
flictationes hominum mente corruptorum et qui veritate privati sunt,
existimantium quæstum esse pietatem.

De divitiarum amore.

6 Est autem quæstus magnus pietas cum sufficientia. 7 Nihil enim intu-
limus in hunc mundum, haud dubium quod nec auferre quid possumus.
8 Habentes autem alimenta et quibus tegamur, his contenti simus. 9 Nam
qui volunt divites fieri incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et
desideria multa inutilia et nociva, quæ mergunt homines in interitum et
perditionem. 10 Radix enim omnium malorum est cupiditas; quam qui-
dam appetentes erraverunt a fide, et inseruerunt se doloribus multis.

Gravis commonitio ad Timotheum.

11 Tu autem, o homo Dei, hæc fuge; sectare vero justitiam, pietatem,
fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem. 12 Certa bonum certamen
fidei; apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, et confessus bo-
nam confessionem coram multis testibus. 13 Præcipio tibi coram Deo,
qui vivificat omnia, et Christo Jesu, qui testimonium reddidit sub Pontio
Pilato bonam confessionem, 14 ut serves mandatum sine macula, irrepre-
hensibile, usque in adventum Domini nostri Jesu Christi, 15 quem suis
temporibus ostendet beatus et solus potens, rex regum, et Dominus do-
minantium, 16 qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inac-
cessibilem; quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest; cui honor
et imperium sempiternum. Amen.

Quid divitibus præcipiendum.

17 Divitibus hujus sæculi præcipe non sublime sapere, neque sperare in
incerto divitiarum, sed in Deo vivo, qui præstat nobis omnia abunde ad
fruendum; 18 bene agere; divites fieri in bonis operibus; facile tribuere,
communicare; 19 thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut
apprehendant veram vitam.

Extrema hortatio.

20 O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates,
et oppositiones falsi nominis scientiæ, 21 quam quidam promittentes, circa
fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

7] Job, I, 21. Eccl. V, 14. — 8] Prov. XXVII, 26. — 13] Matth. XXVII, 11. Joan. XVIII, 33, 37. —
15] Apoc. XVII, 14 et XIX, 16. — 16] Joan. I, 18. I Joan. IV, 12. — 17] Luc. XII, 15.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD TIMOTHEUM SECUNDA

EXORDIUM

CAP. I.

Salutatio.

PAULUS, apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, secundum
promissionem vitæ quæ est in Christo Jesu, 2 Timotheo,
charissimo filio. Gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et
Christo Jesu Domino nostro.

CORPUS EPISTOLÆ

§ I. — *Paulus Timotheum hortatur ut sit fortis in munere.*

Pia captatio benevolentiæ.

3 Gratias ago Deo, cui servio a progenitoribus in conscientia pura,
quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte
ac die, 4 desiderans te videre, memor lacrymarum tuarum, ut gaudio
implear, 5 recordationem accipiens ejus fidei quæ est in te non ficta, quæ
et habitavit primum in avia tua Loide, et matre tua Eunice, certus sum
autem quod et in te.

Viriliter agere pro evangelio.

6 Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quæ est
in te per impositionem manuum mearum. 7 Non enim dedit nobis Deus
spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis. 8 Noli itaque
erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum ejus; sed col-
labora evangelio, secundum virtutem Dei, 9 qui nos liberavit, et vocavit
vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propo-
situm suum, et gratiam quæ data est nobis in Christo Jesu ante tempora
sæcularia. 10 Manifestata est autem nunc per illuminationem salvatoris
nostri Jesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem
vitam et incorruptionem per evangelium : 11 in quo positus sum ego præ-
dicator, et apostolus, et magister gentium. 12 Ob quam causam etiam hæc
patior, sed non confundor. Scio enim cui credidi, et certus sum quia potens
est depositum meum servare in illum diem.

Depositum custodire.

13 Formam habe sanorum verborum quæ a me audisti, in fide et in di-
lectione in Christo Jesu. 14 Bonum depositum custodi per Spiritum san-
ctum, qui habitat in nobis.

Phigelus, Hermogenes et Onesiphorus.

15 Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes qui in Asia sunt : ex quibus
est Phigelus et Hermogenes. 16 Det misericordiam Dominus Onesiphori
domui, quia sæpe me refrigeravit, et catenam meam non erubuit; 17 sed
cum Romam venisset, sollicite me quæsivit, et invenit. 18 Det illi Domi-

7] Rom. VIII, 15. — 9] Tit. III, 5. — 11] I Tim. II, 7. — 16] Inf. IV, 19.

nus invenire misericordiam a Domino in illa die; et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti.

§ II. — *Hortatio ad constantiam in labore et persecutione.*

Cap. II. — 1 Tu ergo, fili mi, confortare in gratia quæ est in Christo Jesu; 2 et quæ audisti a me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere. 3 Labora sicut bonus miles Christi Jesu. 4 Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat cui se probavit. 5 Nam et qui certat in agone, non coronatur nisi legitime certaverit. 6 Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. 7 Intellige quæ dico; dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.

Quid et quomodo patiendum pro Christo.

8 Memor esto Dominum Jesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine David, secundum evangelium meum, 9 in quo laboro usque ad vincula, quasi male operans; sed verbum Dei non est alligatum. 10 Ideo omnia sustineo propter electos, ut et ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Jesu, cum gloria cælesti. 11 Fidelis sermo: nam si commortui sumus, et convivemus; 12 si sustinebimus, et conregnabimus; si negaverimus, et ille negabit nos; 13 si non credimus, ille fidelis permanet; negare seipsum non potest.

14 Hæc commone, testificans coram Domino. Noli contendere verbis: ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. 15 Sollicite cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis. 16 Profana autem et vaniloquia devita, multum enim proficiunt ad impietatem; 17 et sermo eorum ut cancer serpit: ex quibus est Hymenæus et Philetus, 18 qui a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam factam, et subverterunt quorumdam fidem. 19 Sed firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: Cognovit Dominus qui sunt ejus; et discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini. 20 In magna autem domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia; et quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. 21 Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem, sanctificatum, et utile Domino, ad omne opus bonum paratum.

Agendi ratio pro veritate et contra errores.

22 Juvenilia autem desideria fuge; sectare vero justitiam, fidem, spem, charitatem, et pacem cum iis qui invocant Dominum de corde puro. 23 Stultas autem et sine disciplina quæstiones devita, sciens quia generant lites. 24 Servum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, 25 cum modestia corripientem eos qui resistunt veritati, nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, 26 et resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

§ III. — *De temporibus periculosis instantibus.*

Cap. III. — 1 Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: 2 erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, 3 sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, 4 proditores, protervi, tumidi, et voluptatum amatores magis quam Dei; 5 habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et hos devita; 6 ex his enim sunt qui penetrant domos, et captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis, 7 semper discentes, et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes. 8 Quemad-

Pravitas falsorum doctorum.

12] Matth. X, 33. Marc. VIII, 38. — 13] Rom. III, 3. — 23] I Tim. I, 4 et IV, 7. Tit. III, 9. — 1] I Tim. IV, 1. II Petr. III, 3. Judæ, 18. — 8] Ex. VII, 11.

modum autem Jannes et Mambres restiterunt Moysi, ita et hi resistunt
veritati : homines corrupti mente, reprobi circa fidem; 9 sed ultra non
proficient, insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illo-
rum fuit.

Incitatio ad perseverantiam.

10 Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum,
fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam, 11 persecutiones, pas-
siones : qualia mihi facta sunt Antiochiæ, Iconii, et Lystris; quales per-
secutiones sustinui, et ex omnibus eripuit me Dominus. 12 Et omnes qui
pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur. 13 Mali autem
homines et seductores, proficient in pejus; errantes, et in errorem mit-
tentes. 14 Tu vero permane in iis quæ didicisti et credita sunt tibi, sciens
a quo didiceris; 15 et quia ab infantia sacras litteras nosti, quæ te pos-
sunt instruere ad salutem, per fidem quæ est in Christo Jesu. 16 Omnis
Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad
corripiendum, ad erudiendum in justitia; 17 ut perfectus sit homo Dei, ad
omne opus bonum instructus.

Adjuratio solemnis, instante morte Pauli.

Cap. IV. — 1 Testificor coram Deo et Jesu Christo, qui judicaturus
est vivos et mortuos, per adventum ipsius et regnum ejus, 2 prædica ver-
bum; insta opportune, importune; argue, obsecra, increpa in omni pa-
tientia et doctrina. 3 Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non susti-
nebunt; sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes
auribus; 4 et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem con-
vertentur. 5 Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac evangelistæ,
ministerium tuum imple. Sobrius esto. 6 Ego enim jam delibor, et tempus
resolutionis meæ instat. 7 Bonum certamen certavi, cursum consummavi,
fidem servavi. 8 In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet
mihi Dominus in illa die justus judex; non solum autem mihi, sed et iis
qui diligunt adventum ejus.

§ IV. — *Commendationes variæ.*

De Timothei romano itinere.

Festina ad me venire cito. 9 Demas enim me reliquit, diligens hoc
sæculum, et abiit Thessalonicam; 10 Crescens in Galatiam, Titus in Dal-
matiam. 11 Lucas est mecum solus. Marcum assume et adduc tecum : est
enim mihi utilis in ministerium. 12 Tychicum autem misi Ephesum. 13 Pe-
nulam quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, et libros,
maxime autem membranas.

Alexander ærarius.

14 Alexander ærarius multa mala mihi ostendit; reddet illi Dominus
secundum opera ejus; 15 quem et tu devita, valde enim restitit verbis
nostris.

Pauli causa et defensio.

16 In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt;
non illis imputetur. 17 Dominus autem mihi astitit, et confortavit
me, ut per me prædicatio impleatur, et audiant omnes gentes; et libe-
ratus sum de ore leonis. 18 Liberavit me Dominus ab omni opere malo,
et salvum faciet in regnum suum cæleste : cui gloria in sæcula sæculo-
rum. Amen.

Salutationes et nuntia.

19 Saluta Priscam et Aquilam, et Onesiphori domum. 20 Erastus remansit
Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Mileti. 21 Festina ante hie-
mem venire. Salutant te Eubulus, et Pudens, et Linus, et Claudia, et
fratres omnes.

Apprecatio.

22 Dominus Jesus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

16] II Petr. I, 20. — 11] Col. IV, 14. — 19] Sup. I, 16.

EPISTOLA

BEATI PAULI APOSTOLI

AD TITUM

EXORDIUM

CAP. I.

PAULUS, servus Dei, apostolus autem Jesu Christi, secundum Salutatio.
fidem electorum Dei, et agnitionem veritatis quæ secun-
dum pietatem est, 2 in spem vitæ æternæ, quam promisit
qui non mentitur Deus, ante tempora sæcularia ; 3 mani-
festavit autem temporibus suis verbum suum in prædica-
tione, quæ credita est mihi secundum præceptum salvatoris nostri Dei :
4 Tito, dilecto filio secundum communem fidem. Gratia, et pax a Deo
Patre, et Christo Jesu salvatore nostro.

CORPUS EPISTOLÆ

§ I. — *De ministrorum constitutione*

5 Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, et con- Quinam con-
stituas per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi : 6 si quis sine stituendi
crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione episcopi et
luxuriæ, aut non subditos. 7 Oportet enim episcopum sine crimine esse, presbyteri.
sicut Dei dispensatorem : non superbum, non iracundum, non vinolen-
tum, non percussorem, non turpis lucri cupidum, 8 sed hospitalem,
benignum, sobrium, justum, sanctum, continentem, 9 amplectentem
eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit
exhortari in doctrina sana et eos qui contradicunt arguere.
10 Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, et seductores, Boni pasto-
maxime qui de circumcisione sunt ; 11 quos oportet redargui, qui univer- res maxime
sas domos subvertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia in Creta
12 Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta : Cretenses semper necessarii.
mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri. 13 Testimonium hoc verum est.
Quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide, 14 non intendentes
judaicis fabulis, et mandatis hominum aversantium se a veritate. 15 Om-
nia munda mundis ; coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum,
sed inquinatæ sunt eorum et mens et conscientia. 16 Confitentur se nosse
Deum, factis autem negant, cum sint abominati, et incredibiles, et ad
omne opus bonum reprobi.

§ II. — *De prædicatione et agendi ratione Titi.*

CAP. II. — 1 Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam : 2 senes Quid
ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia ; edocendi viri, mulieres, juvenes.

6] I Tim. III, 2. — 15] Rom. XIV, 20.

[3] anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino ser-
vientes, bene docentes, [4] ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros
suos ament, filios suos diligant, [5] prudentes, castas, sobrias, domus curam
habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei.
[6] Juvenes similiter hortare ut sobrii sint.

Exemplum doctrinæ jungendum.

[7] In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina,
in integritate, in gravitate, [8] verbum sanum, irreprehensibile, ut is qui
ex adverso est vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.

Officia servorum.

[9] Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contra-
dicentes, [10] non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, ut
doctrinam salvatoris nostri Dei ornent in omnibus.

Beneficia Christi, urgens perfectionis motivum.

[11] Apparuit enim gratia Dei, salvatoris nostri, omnibus hominibus,
[12] erudiens nos, ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie,
et juste, et pie vivamus in hoc sæculo, [13] expectantes beatam spem, et
adventum gloriæ magni Dei et salvatoris nostri Jesu Christi; [14] qui dedit
semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret
sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. [15] Hæc loquere,
et exhortare, et argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

Agendi ratio christianorum erga extraneos.

CAP. III. — [1] Admone illos principibus et potestatibus subditos esse,
dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse, [2] neminem blasphe-
mare, non litigiosos esse, sed modestos, omnem ostendentes mansuetu-
dinem ad omnes homines. [3] Eramus enim aliquando et nos insipientes,
increduli, errantes, servientes desideriis et voluptatibus variis, in malitia
et invidia agentes, odibiles, odientes invicem. [4] Cum autem benignitas et
humanitas apparuit salvatoris nostri Dei, [5] non ex operibus justitiæ quæ
fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit, per lava-
crum regenerationis et renovationis Spiritus sancti, [6] quem effudit in nos
abunde per Jesum Christum salvatorem nostrum; [7] ut justificati gratia
ipsius, heredes simus secundum spem vitæ æternæ. [8] Fidelis sermo est,
et de his volo te confirmare, ut curent bonis operibus præesse qui cre-
dunt Deo. Hæc sunt bona et utilia hominibus.

Quid vitandum.

[9] Stultas autem quæstiones, et genealogias, et contentiones, et pugnas
legis devita; sunt enim inutiles et vanæ. [10] Hæreticum hominem, post
unam et secundam correptionem, devita, [11] sciens quia subversus est qui
ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.

CONCLUSIO

Mandata de itinere Pauli.

[12] Cum misero ad te Artemam, aut Tychicum, festina ad me venire
Nicopolim; ibi enim statui hiemare. [13] Zenam legisperitum et Apollo sol-
licite præmitte, ut nihil illis desit. [14] Discant autem et nostri bonis ope-
ribus præesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi.

Salutatio.

[15] Salutant te qui mecum sunt omnes. Saluta eos qui nos amant in fide.
Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

9] Eph. VI, 5. Col. III, 22. I Petr. II, 18. — 11] Inf. III, 4. — 4] Sup. II, 11. — 5] II Tim. I, 9. — 9] I Tim. I, 4 et IV, 7. II Tim. II, 23.

EPISTOLA

BEATI PAULI APOSTOLI

AD PHILEMONEM

PAULUS, vinctus Christi Jesu, et Timotheus frater, Philemoni Salutatio.
dilecto, et adjutori nostro, [2] et Appiæ, sorori charissimæ, et
Archippo, commilitoni nostro, et ecclesiæ quæ in domo
tua est. [3] Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino
Jesu Christo.

[4] Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui faciens in orationibus Pia laus
meis, [5] audiens charitatem tuam, et fidem, quam habes in Domino Jesu, Philemonis.
et in omnes sanctos; [6] ut communicatio fidei tuæ evidens fiat in agni-
tione omnis operis boni, quod est in vobis in Christo Jesu. [7] Gaudium
enim magnum habui, et consolationem in charitate tua, quia viscera san-
ctorum requieverunt per te, frater.

[8] Propter quod, multam fiduciam habens in Christo Jesu imperandi Instans obsecratio pro Onesimo.
tibi quod ad rem pertinet, [9] propter charitatem magis obsecro, cum sis
talis, ut Paulus senex, nunc autem et vinctus Jesu Christi : [10] obsecro te
pro meo filio, quem genui in vinculis, Onesimo; [11] qui tibi aliquando inu-
tilis fuit, nunc autem et mihi et tibi utilis, [12] quem remisi tibi. Tu autem
illum, ut mea viscera, suscipe; [13] quem ego volueram mecum detinere,
ut pro te mihi ministraret in vinculis evangelii; [14] sine consilio autem
tuo nihil volui facere, uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed
voluntarium. [15] Forsitan enim ideo discessit ad horam a te, ut æternum
illum reciperes, [16] jam non ut servum, sed pro servo charissimum fratrem,
maxime mihi, quanto autem magis tibi, et in carne, et in Domino! [17] Si
ergo habes me socium, suscipe illum sicut me; [18] si autem aliquid nocuit
tibi, aut debet, hoc mihi imputa. [19] Ego Paulus scripsi mea manu; ego
reddam, ut non dicam tibi quod et teipsum mihi debes. [20] Ita, frater,
ego te fruar in Domino; refice viscera mea in Domino.

[21] Confidens in obedientia tua scripsi tibi, sciens quoniam et super id Fiduciæ sensus, salutationes.
quod dico facies. [22] Simul autem et para mihi hospitium; nam spero per
orationes vestras donari me vobis. [23] Salutat te Epaphras, concaptivus
meus in Christo Jesu, [24] Marcus, Aristarchus, Demas et Lucas, adju-
tores mei. [25] Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAULI APOSTOLI

AD HEBRÆOS

PARS PRIOR, DOGMATICA

RELIGIO NOVI TESTAMENTI RELIGIONEM VETERIS LEGIS MULTUM ANTECELLIT

SECTIO I. — COMPARATIO INTER MEDIATORES UTRIUSQUE TESTAMENTI

§ I. — *Christus præstantior est angelis.*

CAP. I.

Exordium sublime.

MULTIFARIAM, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, 2 novissime diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit heredem universorum, per quem fecit et sæcula; 3 qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis.

Demonstratur thesis ex Veteri Testamento.

4 Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit. 5 Cui enim dixit aliquando angelorum : Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum : Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium? 6 Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit : Et adorent eum omnes angeli Dei. 7 Et ad angelos quidem dicit : Qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos flammam ignis; 8 ad Filium autem : Thronus tuus, Deus, in sæculum sæculi; virga æquitatis virga regni tui. 9 Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem; propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis. 10 Et : Tu in principio, Domine, terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt cæli. 11 Ipsi peribunt, tu autem permanebis; et omnes ut vestimentum veterascent, 12 et velut amictum mutabis eos, et mutabuntur; tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. 13 Ad quem autem angelorum dixit aliquando : Sede a dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? 14 Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos qui hereditatem capient salutis?

Obediendum ergo doctrinæ christianæ.

CAP. II. — 1 Propterea abundantius oportet observare nos ea quæ audivimus, ne forte pereffluamus. 2 Si enim qui per angelos dictus est sermo, factus est firmus, et omnis prævaricatio et inobedientia accepit

---

3] Sap. VII, 26. — 5] Ps. II, 7. II Reg. VII, 14. — 6] Ps. XCVI, 7. — 7] Ps. CIII, 4. — 8] Ps. XLIV, 7. — 10] Ps. CI, 26. — 13] Ps. CIX, 1. I Cor. XV, 25.

justam mercedis retributionem : 3 quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem, quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmata est, 4 contestante Deo signis et portentis, et variis virtutibus, et Spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem ?

Etiam in passione Christus angelis major.

5 Non enim angelis subjecit Deus orbem terræ futurum, de quo loquimur. 6 Testatus est autem in quodam loco quis, dicens : Quid est homo quod memor es ejus, aut filius hominis quoniam visitas eum ? 7 Minuisti eum paulo minus ab angelis ; gloria et honore coronasti eum, et constituisti eum super opera manuum tuarum : 8 omnia subjecisti sub pedibus ejus. In eo enim quod omnia ei subjecit, nihil dimisit non subjectum ei ; nunc autem necdum videmus omnia subjecta ei. 9 Eum autem, qui modico quam angeli minoratus est, videmus Jesum, propter passionem mortis, gloria et honore coronatum, ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem.

Quare Verbum incarnatum.

10 Decebat enim eum, propter quem omnia, et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare. 11 Qui enim sanctificat, et qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens : 12 Nuntiabo nomen tuum fratribus meis ; in medio ecclesiæ laudabo te. 13 Et iterum : Ego ero fidens in eum. Et iterum : Ecce ego, et pueri mei, quos dedit mihi Deus. 14 Quia ergo pueri communicaverunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem, ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est diabolum ; 15 et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti. 16 Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. 17 Unde debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret, et fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi. 18 In eo enim in quo passus est ipse et tentatus, potens est et eis qui tentantur auxiliari.

§ II. — *Christus præstantior Moyse.*

Dispar conditio Moysis et Christi.

CAP. III. — 1 Unde, fratres sancti, vocationis cælestis participes, considerate apostolum et pontificem confessionis nostræ, Jesum ; 2 qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut et Moyses in omni domo ejus. 3 Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse dignus est habitus, quanto ampliorem honorem habet domus, qui fabricavit illam. 4 Omnis namque domus fabricatur ab aliquo ; qui autem omnia creavit, Deus est. 5 Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo ejus tanquam famulus, in testimonium eorum quæ dicenda erant ; 6 Christus vero tanquam filius in domo sua : quæ domus sumus nos, si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam retineamus.

Ergo perseverandum in fide Christi,

7 Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus : Hodie si vocem ejus audieritis, 8 nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione, secundum diem tentationis in deserto, 9 ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt et viderunt opera mea 10 quadraginta annis ; propter quod infensus fui generationi huic, et dixi : Semper errant corde, ipsi autem non cognoverunt vias meas ; 11 sicut juravi in ira mea : Si introibunt in requiem meam.

12 Videte, fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, discedendi a Deo vivo ; 13 sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec Hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. 14 Participes enim Christi effecti sumus, si tamen initium sub-

4] Marc. XVI, 20. — 6] Ps. VIII, 5. — 8] Matth. XXVIII, 18. I Cor. XV, 26. — 9] Phil. II, 8. — 12] Ps. XXI, 23. — 13] Ps. XVII, 3. Is. VIII, 18. — 14] Os. XIII, 14. I Cor. XV, 54. — 2] Num. XII, 7. — 7] Ps. XCIV, 8. Inf. IV, 7.

stantiæ ejus usque ad finem firmum retineamus. 15 Dum dicitur : Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, quemadmodum in illa exacerbatione. 16 Quidam enim audientes exacerbaverunt; sed non universi qui profecti sunt ex Ægypto per Moysen. 17 Quibus autem infensus est quadraginta annis? Nonne illis qui peccaverunt, quorum cadavera prostrata sunt in deserto? 18 Quibus autem juravit non introire in requiem ipsius, nisi illis qui increduli fuerunt? 19 Et videmus quia non potuerunt introire propter incredulitatem.

ut introeamus in divinam requiem.

CAP. IV. — 1 Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus, existimetur aliquis ex vobis deesse. 2 Etenim et nobis nuntiatum est, quemadmodum et illis; sed non profuit illis sermo auditus, non admistus fidei ex iis quæ audierunt. 3 Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus, quemadmodum dixit : Sicut juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam; et quidem operibus ab institutione mundi perfectis. 4 Dixit enim in quodam loco de die septima sic : Et requievit Deus die septima ab omnibus operibus suis. 5 Et in isto rursum : Si introibunt in requiem meam. 6 Quoniam ergo superest introire quosdam in illam, et ii quibus prioribus annuntiatum est non introierunt propter incredulitatem, 7 iterum terminat diem quemdam, Hodie, in David dicendo, post tantum temporis, sicut supra dictum est : Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra. 8 Nam si eis Jesus requiem præstitisset, nunquam de alia loqueretur, posthac, die. 9 Itaque relinquitur sabbatismus populo Dei. 10 Qui enim ingressus est in requiem ejus, etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut a suis Deus.

11 Festinemus ergo ingredi in illam requiem, ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. 12 Vivus est enim sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti; et pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis. 13 Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus; omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis sermo.

SECTIO II. — COMPARATIO INTER SACERDOTIUM UTRIUSQUE TESTAMENTI

§ I. — *Christus persona sua præstantior est sacerdotibus Veteris Fœderis.*

Hortatio ad fiduciam in Pontifice nostro.

14 Habentes ergo pontificem magnum, qui penetravit cælos, Jesum, Filium Dei, teneamus confessionem. 15 Non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris; tentatum autem per omnia pro similitudine, absque peccato. 16 Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

Christus est vere pontifex.

CAP. V. — 1 Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis; 2 qui condolere possit iis qui ignorant et errant, quoniam et ipse circumdatus est infirmitate; 3 et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. 4 Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, tanquam Aaron. 5 Sic et Christus non semetipsum clarificavit ut pontifex fieret; sed qui locutus est ad eum : Filius meus es tu, ego hodie genui te. 6 Quemadmodum et in alio loco dicit : Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. 7 Qui in diebus carnis suæ, preces supplicationesque ad eum qui possit illum salvum facere a morte, cum clamore valido et

17] Num. XIV. 37. — 3] Ps. XCIV, 11. — 4] Gen. II. 2. — 7] Sup. III. 7. — 13] Ps. XXXIII, 16. Eccli. XV, 20. — 4] Ex. XXVIII, 1. II Par. XXVI, 18. — 5] Ps. II, 7. — 6] Ps. CIX, 4.

lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia. [8] Et quidem cum esset Filius Dei, didicit ex iis quæ passus est obedientiam; [9] et consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ, [10] appellatus a Deo pontifex juxta ordinem Melchisedech.

[11] De quo nobis grandis sermo, et ininterpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. [12] Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus, rursum indigetis ut vos doceamini quæ sint elementa exordii sermonum Dei; et facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. [13] Omnis enim qui lactis est particeps, expers est sermonis justitiæ; parvulus enim est. [14] Perfectorum autem est solidus cibus; eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali.

Grandis et difficilis sermo de sacerdotio Christi.

CAP. VI. — [1] Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectiora feramur, non rursum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, et fidei ad Deum, [2] baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum, et judicii æterni. [3] Et hoc faciemus, si quidem permiserit Deus.

[4] Impossibile est enim eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cæleste, et participes facti sunt Spiritus sancti, [5] gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, [6] et prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui habentes. [7] Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, et generans herbam opportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionem a Deo. [8] Proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, et maledicto proxima; cujus consummatio in combustionem.

Apostatarum pericula post tot gratias.

[9] Confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora et viciniora saluti, tametsi ita loquimur. [10] Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, et ministratis. [11] Cupimus autem unumquemque vestrum eamdem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem; [12] ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum qui, fide et patientia, hereditabunt promissiones.

Incitamenta ad perseverantiam.

[13] Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per semetipsum, [14] dicens: Nisi benedicens benedicam te, et multiplicans multiplicabo te. [15] Et sic longanimiter ferens, adeptus est repromissionem. [16] Homines enim per majorem sui jurant, et omnis controversiæ eorum finis, ad confirmationem, est juramentum. [17] In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis heredibus immobilitatem consilii sui, interposuit jusjurandum, [18] ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem; [19] quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, et incedentem usque ad interiora velaminis, [20] ubi præcursor pro nobis introivit Jesus, secundum ordinem Melchisedech pontifex factus in æternum.

CAP. VII. — [1] Hic enim Melchisedech, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abrahæ regresso a cæde regum, et benedixit ei; [2] cui et decimas omnium divisit Abraham: primum quidem qui interpretatur rex justitiæ, deinde autem et rex Salem, quod est, rex pacis; [3] sine patre, sine matre, sine genealogia; neque initium dierum, neque finem vitæ habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum.

Jesus sacerdos secundum ordinem Melchisedech. 1° Historia Melchisedech.

[4] Intuemini autem quantus sit hic, cui et decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha. [5] Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes,

2° Melchisedech major Levi.

4] Matth. XII, 45. Inf. X, 26. II Petr. II, 20. — 14] Gen. XXII, 17. — 1] Gen. XIV, 18. — 5] Deut. XVIII, 3. Jos. XIV, 4.

mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem, id est a fratribus suis, quanquam et ipsi exierint de lumbis Abrahæ. [6] Cujus autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham, et hunc qui habebat repromissiones benedixit. [7] Sine ulla autem contradictione, quod minus est a meliore benedicitur. [8] Et hic quidem, decimas morientes homines accipiunt; ibi autem contestatur quia vivit. [9] Et (ut ita dictum sit) per Abraham, et Levi, qui decimas accepit, decimatus est : [10] adhuc enim in lumbis patris erat quando obviavit ei Melchisedech.

3° Sacerdotium Aaron erat abrogandum ; sacerdotium Christi æternum.

[11] Si ergo consummatio per sacerdotium leviticum erat (populus enim sub ipso legem accepit), quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem, et non secundum ordinem Aaron dici? [12] Translato enim sacerdotio, necesse est ut et legis translatio fiat. [13] In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari præsto fuit. [14] Manifestum est enim quod ex Juda ortus sit Dominus noster; in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est. [15] Et amplius adhuc manifestum est, si secundum similitudinem Melchisedech exurgat alius sacerdos, [16] qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vitæ insolubilis. [17] Contestatur enim : Quoniam tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. [18] Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus et inutilitatem : [19] nihil enim ad perfectum adduxit lex ; introductio vero melioris spei, per quam proximamus ad Deum. [20] Et quantum est non sine jurejurando (alii quidem sine jurejurando sacerdotes facti sunt; [21] hic autem cum jurejurando, per eum qui dixit ad illum : Juravit Dominus et non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum), [22] in tantum melioris testamenti sponsor factus est Jesus.

[23] Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere. [24] Hic autem eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium. [25] Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro nobis.

4° Sanctitas Pontificis nostri.

[26] Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, et excelsior cælis factus ; [27] qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi; hoc enim fecit semel, seipsum offerendo. [28] Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes; sermo autem jurisjurandi, qui post legem est, Filium in æternum perfectum.

§ II. — *Christus sacrificio suo præstantior est sacerdotibus Veteris Legis.*

Christus in cælo sacrificat.

CAP. VIII. — [1] Capitulum autem super ea quæ dicuntur. Talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cælis, [2] sanctorum minister, et tabernaculi veri, quod fixit Dominus et non homo. [3] Omnis enim pontifex ad offerendum munera et hostias constituitur ; unde necesse est et hunc habere aliquid quod offerat. [4] Si ergo esset super terram, nec esset sacerdos, cum essent qui offerrent secundum legem munera, [5] qui exemplari et umbræ deserviunt cælestium, sicut responsum est Moysi, cum consummaret tabernaculum : Vide, inquit, omnia facito secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte.

Novum fœdus melioribus promissis sancitum.

[6] Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto et melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est. [7] Nam si illud prius culpa vacasset, non utique secundi locus inquireretur.

17] Ps. CIX, 4. — 21] Ps. CIX, 4. — 27] Lev. XVI, 6. — 5] Ex. XXV, 40. Act. VII, 44.

[8] Vituperans enim eos dicit : Ecce dies venient, dicit Dominus, et consummabo super domum Israel, et super domum Juda, testamentum novum ; [9] non secundum testamentum quod feci patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum, ut educerem illos de terra Ægypti ; quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, et ego neglexi eos, dicit Dominus. [10] Quia hoc est testamentum quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus : Dando leges meas in mentem eorum, et in corde eorum superscribam eas ; et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum ; [11] et non docebit unusquisque proximum suum, et unusquisque fratrem suum, dicens : Cognosce Dominum ; quoniam omnes scient me, a minore usque ad majorem eorum ; [12] quia propitius ero iniquitatibus eorum, et peccatorum eorum jam non memorabor. [13] Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur et senescit, prope interitum est.

Veteris Legis tabernaculum et hostiæ imperfecta.

CAP. IX. — [1] Habuit quidem et prius justificationes culturæ, et sanctum sæculare. [2] Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra, et mensa, et propositio panum, quæ dicitur Sancta. [3] Post velamentum autem secundum, tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum, [4] aureum habens thuribulum, et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, et virga Aaron quæ fronduerat, et tabulæ testamenti ; [5] superque eam erant cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium : de quibus non est modo dicendum per singula. [6] His vero ita compositis, in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes, sacrificiorum officia consummantes ; [7] in secundo autem semel in anno solus pontifex, non sine sanguine, quem offert pro sua et populi ignorantia ; [8] hoc significante Spiritu sancto, nondum propalatam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum. [9] Quæ parabola est temporis instantis, juxta quam munera et hostiæ offeruntur, quæ non possunt juxta conscientiam perfectum facere servientem, solummodo in cibis, et in potibus, [10] et variis baptismatibus, et justitiis carnis, usque ad tempus correctionis impositis.

Christi tabernaculum et hostia perfecta.

[11] Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius et perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non hujus creationis ; [12] neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem, introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa. [13] Si enim sanguis hircorum et taurorum, et cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, [14] quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi ?

Mortis Christi necessitas sive ex idea testamenti,

[15] Et ideo novi testamenti mediator est, ut morte intercedente in redemptionem earum prævaricationum quæ erant sub priori testamento, repromissionem accipiant qui vocati sunt æternæ hereditatis. [16] Ubi enim testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris. [17] Testamentum enim in mortuis confirmatum est ; alioquin nondum valet, dum vivit qui testatus est.

sive ex analogia Veteris Legis.

[18] Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est. [19] Lecto enim omni mandato legis a Moyse universo populo, accipiens sanguinem vitulorum et hircorum, cum aqua, et lana coccinea, et hyssopo, ipsum quoque librum et omnem populum aspersit, [20] dicens : Hic sanguis testamenti quod mandavit ad vos Deus. [21] Etiam tabernaculum et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit ; [22] et omnia pene in sanguine secundum legem mundantur, et sine sanguinis effusione non fit remissio.

8] Jer. XXXI, 31. — 2] Ex. XXVI, 1 et XXXVI, 8. — 4] Lev. XVI. Num. XVII. III Reg. VIII, 9. II Par. V, 10. — 7] Ex. XXX, 10. Lev. XVI, 2. — 13] Lev. XVI, 15. — 14] I Petr. I, 19. I Joan. I, 7. Apoc. I, 5. — 15] Gal. III, 15. — 20] Ex. XXIV, 8.

[23] Necesse est ergo exemplaria quidem cælestium his mundari, ipsa autem cælestia melioribus hostiis quam istis.

Iterum de perfectione sacrificii Jesu.

[24] Non enim in manufacta sancta Jesus introivit, exemplaria verorum, sed in ipsum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis; [25] neque ut sæpe offerat semetipsum, quemadmodum pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno; [26] alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi : nunc autem semel in consummatione sæculorum, ad destitutionem peccati, per hostiam suam apparuit. [27] Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem judicium, [28] sic et Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata; secundo sine peccato apparebit expectantibus se, in salutem.

Insufficientia sacrificiorum Veteris Legis, efficacia hostiæ Christi.

CAP. X. — [1] Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum, per singulos annos eisdem ipsis hostiis, quas offerunt indesinenter, nunquam potest accedentes perfectos facere; [2] alioquin cessassent offerri, ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati cultores semel mundati; [3] sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. [4] Impossibile enim est sanguine taurorum et hircorum auferri peccata. [5] Ideo ingrediens mundum dicit : Hostiam et oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi; [6] holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. [7] Tunc dixi : Ecce venio; in capite libri scriptum est de me ut faciam, Deus, voluntatem tuam. [8] Superius dicens : Quia hostias, et oblationes, et holocautomata pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi quæ secundum legem offeruntur, [9] tunc dixi : Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam; aufert primum, ut sequens statuat. [10] In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel.

[11] Et omnis quidem sacerdos præsto est quotidie ministrans, et easdem sæpe offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata; [12] hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei, [13] de cetero expectans donec ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus. [14] Una enim oblatione, consummavit in sempiternum sanctificatos. [15] Contestatur autem nos et Spiritus sanctus. Postquam enim dixit : [16] Hoc autem testamentum quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus; dando leges meas in cordibus eorum, et in mentibus eorum superscribam eas; [17] et peccatorum et iniquitatum eorum jam non recordabor amplius. [18] Ubi autem horum remissio, jam non est oblatio pro peccato.

PARS POSTERIOR, PARÆNETICA

SECTIO I. — ADMONITIONES GENERALES

§ I. — *Firmissime retinenda est religio Christi.*

Hortatio ad fiduciam et unitatem.

[19] Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi, [20] quam initiavit nobis viam novam et viventem per velamen, id est, carnem suam, [21] et sacerdotem magnum super domum Dei; [22] accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda a conscientia mala, et abluti corpus aqua munda; [23] teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem, fidelis enim est qui repromisit; [24] et consideremus invicem in provocationem charitatis et bonorum operum; [25] non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, et tanto magis quanto videritis appropinquantem diem.

28] Rom. V, 9. I Petr. III, 18. — 5] Ps. XXXIX, 7. — 7] Ps. XXXIX, 8. — 13] Ps. CIX, 2. I Cor. XV, 25. — 16] Jer. XXXI, 33. Sup. VIII, 8.

Quantæ pœnæ apostatis metuendæ.

[26] Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis,
jam non relinquitur pro peccatis hostia, [27] terribilis autem quædam
expectatio judicii, et ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios.
[28] Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus vel
tribus testibus moritur : [29] quanto magis putatis deteriora mereri suppli-
cia, qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum
duxerit, in quo sanctificatus est, et spiritui gratiæ contumeliam fecerit ?
[30] Scimus enim qui dixit : Mihi vindicta, et ego retribuam. Et iterum :
Quia judicabit Dominus populum suum. [31] Horrendum est incidere in
manus Dei viventis.

Pristina constantia retinenda.

[32] Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati, magnum
certamen sustinuistis passionum ; [33] et in altero quidem, opprobriis et
tribulationibus spectaculum facti, in altero autem, socii taliter conver-
santium effecti. [34] Nam et vinctis compassi estis, et rapinam bonorum
vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem et
manentem substantiam. [35] Nolite itaque amittere confidentiam vestram,
quæ magnam habet remunerationem. [36] Patientia enim vobis necessaria
est, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem. [37] Adhuc enim
modicum aliquantulum, qui venturus est veniet, et non tardabit. [38] Justus
autem meus ex fide vivit ; quod si subtraxerit se, non placebit animæ
meæ. [39] Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei
in acquisitionem animæ.

§ II. — *Heroica exempla fidei sub Veteri Testamento.*

Thema.

CAP. XI. — [1] Est autem fides sperandarum substantia rerum, argu-
mentum non apparentium. [2] In hac enim testimonium consecuti sunt
senes.

Heroes fidei ante diluvium.

[3] Fide intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei, ut ex invisibilibus
visibilia fierent. [4] Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain, obtulit Deo ;
per quam testimonium consecutus est esse justus, testimonium perhibente
muneribus ejus Deo ; et per illam defunctus adhuc loquitur. [5] Fide
Henoch translatus est, ne videret mortem ; et non inveniebatur, quia
transtulit illum Deus : ante translationem enim testimonium habuit
placuisse Deo. [6] Sine fide autem impossibile est placere Deo ; credere
enim oportet accedentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remu-
nerator sit.

A Noe usque ad Moysen.

[7] Fide Noe, responso accepto de iis quæ adhuc non videbantur, me-
tuens aptavit arcam in salutem domus suæ, per quam damnavit mundum ;
et justitiæ, quæ per fidem est, heres est institutus. [8] Fide qui vocatur
Abraham obedivit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatem ;
et exiit, nesciens quo iret. [9] Fide demoratus est in terra repromissionis,
tanquam in aliena, in casulis habitando, cum Isaac et Jacob, coheredibus
repromissionis ejusdem. [10] Expectabat enim fundamenta habentem civi-
tatem, cujus artifex et conditor Deus. [11] Fide et ipsa Sara sterilis
virtutem in conceptionem seminis accepit, etiam præter tempus ætatis,
quoniam fidelem credidit esse eum qui repromiserat. [12] Propter quod et
ab uno orti sunt (et hoc emortuo) tanquam sidera cæli in multitudinem,
et sicut arena, quæ est ad oram maris, innumerabilis.
[13] Juxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus,
sed a longe eas aspicientes et salutantes, et confitentes quia peregrini et
hospites sunt super terram. [14] Qui enim hæc dicunt, significant se patriam

---

26] Sup. VI, 4. — 28] Deut. XVII, 6. Matth. XVIII, 16. Joan. VIII, 17. II Cor. XIII, 1. — 30] Deut. XXXII, 35. Rom. XII, 19. — 38] Hab. II, 4. Rom. I, 17. Gal. III, 11. — 3] Gen. I, 3. — 4] Gen. IV, 4. Matth. XXIII, 35. — 5] Gen. V, 24. Eccli. XLIV, 16. — 7] Gen. VI, 14. Eccli. XLIV, 17. — 8] Gen. XII, 1. — 11] Gen. XVII, 19.

inquirere. [15] Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi : [16] nunc autem meliorem appetunt, id est, cælestem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum, paravit enim illis civitatem.

[17] Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur ; et unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones, [18] ad quem dictum est : Quia in Isaac vocabitur tibi semen ; [19] arbitrans quia et a mortuis suscitare potens est Deus, unde eum et in parabolam accepit. [20] Fide et de futuris benedixit Isaac Jacob et Esau. [21] Fide Jacob, moriens, singulos filiorum Joseph benedixit, et adoravit fastigium virgæ ejus. [22] Fide Joseph, moriens, de profectione filiorum Israel memoratus est, et de ossibus suis mandavit.

A Moyse usque ad ingressum in terram promissionis.

[23] Fide Moyses, natus, occultatus est mensibus tribus a parentibus suis, eo quod vidissent elegantem infantem, et non timuerunt regis edictum. [24] Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filiæ Pharaonis, [25] magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem ; [26] majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi : aspiciebat enim in remunerationem. [27] Fide reliquit Ægyptum, non veritus animositatem regis ; invisibilem enim tanquam videns sustinuit. [28] Fide celebravit Pascha et sanguinis effusionem, ne qui vastabat primitiva tangeret eos. [29] Fide transierunt mare Rubrum tanquam per aridam terram ; quod experti Ægyptii, devorati sunt. [30] Fide muri Jericho corruerunt, circuitu dierum septem. [31] Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace.

Recapitulatur.

[32] Et quid adhuc dicam ? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samson, Jephte, David, Samuel, et prophetis ; [33] qui per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones, obturaverunt ora leonum, [34] extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum, [35] acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alii autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem. [36] Alii vero ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres : [37] lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti ; [38] quibus dignus non erat mundus ; in solitudinibus errantes, in montibus, et speluncis, et in cavernis terræ. [39] Et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem ; [40] Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur.

§ III. — *Hortatio ad patientiam, studium perfectionis et constantiam.*

Per patientiam curramus ad certamen et ad gloriam.

CAP. XII. — [1] Ideoque et nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus, et circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen ; [2] aspicientes in auctorem fidei et consummatorem, Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta ; atque in dextera sedis Dei sedet. [3] Recogitate enim eum qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini, animis vestris deficientes.

[4] Nondum enim usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes ; [5] et obliti estis consolationis quæ vobis tanquam filiis loquitur, dicens : Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neque fati-

---

17] Gen. XXII, 1. Eccli. XLIV, 21. — 18] Gen. XXI, 12. Rom. IX, 7. — 20] Gen. XXVII, 27, 39. — 21] Gen. XLVIII, 15 et XLVII, 31. — 22] Gen. L, 23. — 23] Ex. II, 2 et I, 17. — 24] Ex. II, 11. — 28] Ex. XII, 21. — 29] Ex. XIV, 22. — 30] Jos. VI, 20. — 31] Jos. II, 3. — 1] Rom. VI, 4. Eph. IV, 22. Col. III, 8. I Petr. II, 1 et IV, 2. — 5] Prov. III, 11. Apoc. III, 19.

geris dum ab eo argueris. 6 Quem enim diligit Dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. 7 In disciplina perseverate. Tanquam filiis vobis offert se Deus; quis enim filius quem non corripit pater? 8 Quod si extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes, ergo adulteri, et non filii estis. 9 Deinde patres quidem carnis nostræ eruditores habuimus, et reverebamur eos; non multo magis obtemperabimus Patri spirituum, et vivemus? 10 Et illi quidem in tempore paucorum dierum, secundum voluntatem suam erudiebant nos; hic autem ad id quod utile est in recipiendo sanctificationem ejus. 11 Omnis autem disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris; postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet justitiæ. 12 Propter quod, remissas manus et soluta genua erigite, 13 et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur.

Zelus pacis et sanctimoniæ.

14 Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum; 15 contemplantes ne quis desit gratiæ Dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, et per illam inquinentur multi. 16 Ne quis fornicator, aut profanus ut Esau, qui propter unam escam vendidit primitiva sua. 17 Scitote enim quoniam et postea cupiens hereditare benedictionem, reprobatus est; non enim invenit pœnitentiæ locum, quanquam cum lacrymis inquisisset eam.

Excellentia Novi Fœderis præ Antiquo.

18 Non enim accessistis ad tractabilem montem, et accensibilem ignem, et turbinem, et caliginem, et procellam, 19 et tubæ sonum, et vocem verborum, quam qui audierunt excusaverunt se, ne eis fieret verbum. 20 Non enim portabant quod dicebatur : Et si bestia tetigerit montem, lapidabitur. 21 Et ita terribile erat quod videbatur. Moyses dixit : Exterritus sum, et tremebundus. 22 Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Jerusalem cælestem, et multorum millium angelorum frequentiam, 23 et ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cælis, et judicem omnium Deum, et spiritus justorum perfectorum, 24 et testamenti novi mediatorem Jesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel.

Periculum resistendi Christo.

25 Videte ne recusetis loquentem; si enim illi non effugerunt, recusantes eum qui super terram loquebatur, multo magis nos, qui de cælis loquentem nobis avertimus. 26 Cujus vox movit terram tunc, nunc autem repromittit, dicens : Adhuc semel, et ego movebo non solum terram, sed et cælum. 27 Quod autem Adhuc semel dicit, declarat mobilium translationem, tanquam factorum, ut maneant ea quæ sunt immobilia. 28 Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam per quam serviamus placentes Deo, cum metu et reverentia. 29 Etenim Deus noster ignis consumens est.

SECTIO II. — ADMONITIONES SPECIALIORES

Hortatio ad varias virtutes.

CAP. XIII. — 1 Charitas fraternitatis maneat in vobis. 2 Et hospitalitatem nolite oblivisci; per hanc enim latuerunt quidam, angelis hospitio receptis. 3 Mementote vinctorum, tanquam simul vincti; et laborantium, tanquam et ipsi in corpore morantes. 4 Honorabile connubium in omnibus, et thorus immaculatus. Fornicatores enim et adulteros judicabit Deus. 5 Sint mores sine avaritia, contenti præsentibus; ipse enim dixit : Non te deseram, neque derelinquam. 6 Ita ut confidenter dicamus : Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo.

Perseverantiæ media.

7 Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei; quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem. 8 Jesus

14] Rom. XII, 18. — 16] Gen. XXV, 33. — 17] Gen. XXVII, 38. — 18] Ex. XIX, 12 et XX, 21. — 20] Ex. XIX, 13. — 26] Agg. II, 7. — 29] Deut. IV. 24. — 2] Rom. XII, 13. I Petr. IV, 9. Gen. XVIII, 3 et XIX, 2. — 5] Jos. I, 5. — 6] Ps. CXVII, 6.

Christus heri et hodie, ipse et in sæcula. 9 Doctrinis variis et peregrinis
nolite abduci. Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis, quæ non
profuerunt ambulantibus in eis. 10 Habemus altare, de quo edere non
habent potestatem qui tabernaculo deserviunt. 11 Quorum enim animalium
infertur sanguis pro peccato in sancta per pontificem, horum corpora
cremantur extra castra. 12 Propter quod et Jesus, ut sanctificaret per
suum sanguinem populum, extra portam passus est. 13 Exeamus igitur ad
eum extra castra, improperium ejus portantes. 14 Non enim habemus hic
manentem civitatem, sed futuram inquirimus. 15 Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum labiorum confitentium
nomini ejus.

De beneficentia et obedientia.

16 Beneficentiæ autem et communionis nolite oblivisci; talibus enim
hostiis promeretur Deus. 17 Obedite præpositis vestris, et subjacete eis;
ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri,
ut cum gaudio hoc faciant et non gementes : hoc enim non expedit
vobis.

EPILOGUS

Precum efflagitatio.

18 Orate pro nobis : confidimus enim quia bonam conscientiam habemus in omnibus bene volentes conversari. 19 Amplius autem deprecor vos
hæc facere, quo celerius restituar vobis.

Apprecatio.

20 Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium,
in sanguine testamenti æterni, Dominum nostrum Jesum Christum,
21 aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem, faciens in vobis
quod placeat coram se per Jesum Christum, cui est gloria in sæcula
sæculorum. Amen.

Rogatio.

22 Rogo autem vos, fratres, ut sufferatis verbum solatii; etenim perpaucis scripsi vobis. 23 Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum;
cum quo, si celerius venerit, videbo vos.

Salutationes.

24 Salutate omnes præpositos vestros, et omnes sanctos. Salutant vos
de Italia fratres. 25 Gratia cum omnibus vobis. Amen.

---

11) Lev. XVI, 27. — 14) Mich. II, 10.

EPISTOLA CATHOLICA

BEATI JACOBI APOSTOLI

CAP. I.

JACOBUS, Dei et Domini nostri Jesu Christi servus, duode- Salutatio.
cim tribubus quæ sunt in dispersione, salutem.

§ I. — *Adhortatio ad patientiam in variis tentationibus.*

2 Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias in- Tentationes utiles.
cideritis, 3 scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur. 4 Pa-
tientia autem opus perfectum habet, ut sitis perfecti et integri, in nullo
deficientes.
5 Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat om- Petenda sapientia qua vincuntur.
nibus affluenter, et non improperat; et dabitur ei. 6 Postulet autem in fide
nihil hæsitans; qui enim hæsitat similis est fluctui maris, qui a vento
movetur et circumfertur. 7 Non ergo æstimet homo ille quod accipiat
aliquid a Domino. 8 Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis.
9 Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua; 10 dives autem in Divitiæ fallaces.
humilitate sua, quoniam sicut flos fœni transibit. 11 Exortus est enim sol
cum ardore, et arefecit fœnum, et flos ejus decidit, et decor vultus ejus
deperiit; ita et dives in itineribus suis marcescet.
12 Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, Tentationis historia.
accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. 13 Nemo
cum tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur; Deus enim intentator ma-
lorum est, ipse autem neminem tentat. 14 Unusquisque vero tentatur a
concupiscentia sua, abstractus et illectus. 15 Deinde concupiscentia cum
conceperit, parit peccatum; peccatum vero cum consummatum fuerit,
generat mortem.
16 Nolite itaque errare, fratres mei dilectissimi. 17 Omne datum opti- Dona Dei perfecta.
mum et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre lumi-
num, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.
18 Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod
creaturæ ejus.

§ II. — *Tractatio de fide viva et efficaci.*

19 Scitis, fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad au- Verbi divini auditores et factores.
diendum, tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram; 20 ira enim viri
justitiam Dei non operatur. 21 Propter quod abjicientes omnem immundi-
tiam et abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum,
quod potest salvare animas vestras.

3] Rom. V, 3. — 6] Matth. VII, 7 et XXI, 22. Marc. XI, 24. Luc. XI, 9. Joan. XIV, 13 et XVI, 23, 24. — 10] Eccli. XIV, 18. Is. XL, 6. I Petr. I, 24. — 12] Job, V, 17. — 19] Prov. XVII, 27.

22 Estote autem factores verbi, et non auditores tantum, fallentes vosmetipsos. 23 Quia si quis auditor est verbi et non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo : 24 consideravit enim se, et abiit, et statim oblitus est qualis fuerit. 25 Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis, et permanserit in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. 26 Si quis autem putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio. 27 Religio munda et immaculata apud Deum et Patrem, hæc est : Visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc sæculo.

Cavendum a personarum acceptione.

CAP. II. — 1 Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi gloriæ. 2 Etenim si introierit in conventum vestrum vir aureum annulum habens in veste candida, introierit autem et pauper in sordido habitu, 3 et intendatis in eum qui indutus est veste præclara, et dixeritis ei : Tu sede hic bene ; pauperi autem dicatis : Tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum ; 4 nonne judicatis apud vosmetipsos, et facti estis judices cogitationum iniquarum?

5 Audite, fratres mei dilectissimi : nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, et heredes regni quod repromisit Deus diligentibus se? 6 Vos autem exhonorastis pauperem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos, et ipsi trahunt vos ad judicia? 7 Nonne ipsi blasphemant bonum nomen, quod invocatum est super vos? 8 Si tamen legem perficitis regalem secundum Scripturas : Diliges proximum tuum sicut teipsum, bene facitis ; 9 si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores. 10 Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. 11 Qui enim dixit : Non mœchaberis, dixit et : Non occides. Quod si non mœchaberis, occides autem, factus es trangressor legis. 12 Sic loquimini, et sic facite, sicut per legem libertatis incipientes judicari. 13 Judicium enim sine misericordia illi qui non fecit misericordiam ; superexaltat autem misericordia judicium.

Fides sine operibus.

14 Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum? 15 Si autem frater et soror nudi sint, et indigeant victu quotidiano, 16 dicat autem aliquis ex vobis illis : Ite in pace, calefacimini et saturamini ; non dederitis autem eis quæ necessaria sunt corpori, quid proderit ? 17 Sic et fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa. 18 Sed dicet quis : Tu fidem habes, et ego opera habeo. Ostende mihi fidem tuam sine operibus, et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. 19 Tu credis quoniam unus est Deus, bene facis ; et dæmones credunt, et contremiscunt.

20 Vis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est? 21 Abraham, pater noster, nonne ex operibus justificatus est, offerens Isaac, filium suum, super altare? 22 Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius, et ex operibus fides consummata est? 23 Et suppleta est Scriptura, dicens : Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam, et amicus Dei appellatus est. 24 Videtis quoniam ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantum? 25 Similiter et Rahab meretrix, nonne ex operibus justificata est, suscipiens nuntios, et alia via ejiciens? 26 Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est.

§ III. — *De cupidine docendi et de vera falsaque sapientia.*

Mala linguæ.

CAP. III. — 1 Nolite plures magistri fieri, fratres mei, scientes quoniam majus judicium sumitis. 2 In multis enim offendimus omnes. Si quis

---

22] Matth. VII. 21, 24. Rom. II, 13. — 1] Lev. XIX. 15. Deut. I, 17 et XVI, 19. Prov. XXIV, 23. Eccli. XLII, 1. — 8] Lev. XIX, 18. Matth. XXII, 39. Marc. XII. 31. Rom. XIII, 9. Gal. V, 14. — 9] Lev. XIX, 15. Sup. 1. — 10] Matth. V, 19. — 15] I Joan. III, 17. — 21] Gen. XXII, 9. — 23] Gen. XV, 6. Rom. IV, 3. Gal. III, 6. — 25] Jos. II, 4. Hebr. XI, 31. — 1] Matth. XXIII, 8.

in verbo non offendit, hic perfectus est vir; potest etiam freno circum-
ducere totum corpus.
3 Si autem equis frena in ora mittimus ad consentiendum nobis, et
omne corpus illorum circumferimus. 4 Ecce et naves, cum magnæ sint,
et a ventis validis minentur, circumferuntur a modico gubernaculo ubi
impetus dirigentis voluerit. 5 Ita et lingua modicum quidem membrum
est, et magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam silvam incen-
dit! 6 Et lingua ignis est, universitas iniquitatis. Lingua constituitur in
membris nostris, quæ maculat totum corpus, et inflammat rotam nativi-
tatis nostræ, inflammata a gehenna. 7 Omnis enim natura bestiarum, et
volucrum, et serpentium, et ceterorum, domantur et domita sunt a na-
tura humana; 8 linguam autem nullus hominum domare potest: inquie-
tum malum, plena veneno mortifero. 9 In ipsa benedicimus Deum et Pa-
trem, et in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti
sunt. 10 Ex ipso ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet, fra-
tres mei, hæc ita fieri. 11 Numquid fons de eodem foramine emanat dul-
cem et amaram aquam? 12 Numquid potest, fratres mei, ficus uvas facere,
aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcem potest facere aquam.
13 Quis sapiens et disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conversa- *Sapientia terrena et cælestis.*
tione operationem suam in mansuetudine sapientiæ. 14 Quod si zelum
amarum habetis, et contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari,
et mendaces esse adversus veritatem. 15 Non est enim ista sapientia
desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. 16 Ubi enim zelus
et contentio, ibi inconstantia et omne opus pravum. 17 Quæ autem desur-
sum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta,
suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia et fructibus bonis, non
judicans, sine simulatione. 18 Fructus autem justitiæ in pace seminatur,
facientibus pacem.

§ IV. — *Contra concupiscentias et vitia.*

CAP. IV. — 1 Unde bella et lites in vobis? Nonne hinc? ex concupi- *Mala cupiditatum.*
scentiis vestris, quæ militant in membris vestris? 2 Concupiscitis et non
habetis; occiditis et zelatis, et non potestis adipisci; litigatis, et bellige-
ratis, et non habetis, propter quod non postulatis. 3 Petitis, et non acci-
pitis, eo quod male petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis.
4 Adulteri, nescitis quia amicitia hujus mundi inimica est Dei? Quicum-
que ergo voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur.
5 An putatis quia inaniter Scriptura dicat: Ad invidiam concupiscit
spiritus qui habitat in vobis? 6 Majorem autem dat gratiam. Propter quod
dicit: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.
7 Subditi ergo estote Deo; resistite autem diabolo, et fugiet a vobis. *Hortatio ad pœnitentiam.*
8 Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis. Emundate manus, pecca-
tores; et purificate corda, duplices animo. 9 Miseri estote, et lugete, et
plorate; risus vester in luctum convertatur, et gaudium in mœrorem.
10 Humiliamini in conspectu Domini, et exaltabit vos.
11 Nolite detrahere alterutrum, fratres. Qui detrahit fratri, aut qui ju- *Fratri non detrahendum.*
dicat fratrem suum, detrahit legi, et judicat legem. Si autem judicas
legem, non es factor legis, sed judex. 12 Unus est legislator et judex, qui
potest perdere et liberare. 13 Tu autem quis es, qui judicas proximum?
Ecce nunc qui dicitis: Hodie aut crastino ibimus in illam civitatem, *Homo proponit, Deus disponit.*
et faciemus ibi quidem annum, et mercabimur, et lucrum faciemus; 14 qui
ignoratis quid erit in crastino. 15 Quæ est enim vita vestra? Vapor est
ad modicum parens, et deinceps exterminabitur. Pro eo ut dicatis: Si
Dominus voluerit, et: Si vixerimus, faciemus hoc aut illud. 16 Nunc

4, 6] Prov. III, 34. I Petr. V, 5. — 10] I Petr. V, 6. — 13] Rom. XIV, 4.

autem exultatis in superbiis vestris. Omnis exultatio talis maligna est. [17] Scienti igitur bonum facere, et non facienti, peccatum est illi.

§ V. — *Exhortationes ac monita.*

Ad divites.

CAP. V. — [1] Agite nunc, divites, plorate ululantes in miseriis vestris, quæ advenient vobis. [2] Divitiæ vestræ putrefactæ sunt, et vestimenta vestra a tineis comesta sunt. [3] Aurum et argentum vestrum æruginavit, et ærugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus. [4] Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est a vobis, clamat, et clamor eorum in aures Domini sabaoth introivit. [5] Epulati estis super terram, et in luxuriis enutristis corda vestra, in die occisionis. [6] Addixistis et occidistis justum, et non restitit vobis.

Ad pauperes et afflictos.

[7] Patientes igitur estote, fratres, usque ad adventum Domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum et serotinum. [8] Patientes igitur estote et vos, et confirmate corda vestra, quoniam adventus Domini appropinquavit. [9] Nolite ingemiscere, fratres, in alterutrum, ut non judicemini. Ecce judex ante januam assistit. [10] Exemplum accipite, fratres, exitus mali, laboris et patientiæ, prophetas, qui locuti sunt in nomine Domini. [11] Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferentiam Job audistis, et finem Domini vidistis, quoniam misericors Dominus est et miserator.

De juramento.

[12] Ante omnia autem, fratres mei, nolite jurare neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum. Sit autem sermo vester : Est, est ; Non, non ; ut non sub judicio decidatis.

De oratione et infirmorum unctione.

[13] Tristatur aliquis vestrum? oret. Æquo animo est? psallat. [14] Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini ; [15] et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus ; et si in peccatis sit, remittentur ei. [16] Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem ut salvemini ; multum enim valet deprecatio justi assidua. [17] Elias homo erat similis nobis passibilis ; et oratione oravit ut non plueret super terram, et non pluit annos tres et menses sex. [18] Et rursum oravit, et cælum dedit pluviam, et terra dedit fructum suum.

De peccatorum conversione.

[19] Fratres mei, si quis ex vobis erraverit a veritate, et converterit quis eum, [20] scire debet quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum.

12] Matth. V, 34. — 17] III Reg. XVII, 1. Luc. IV, 25.

EPISTOLA

BEATI PETRI APOSTOLI

PRIMA

EXORDIUM

CAP. I.

PETRUS, apostolus Jesu Christi, electis advenis dispersionis Salutatio.
Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ et Bithyniæ, 2 secun-
dum præscientiam Dei Patris, in sanctificationem Spiritus,
in obedientiam, et aspersionem sanguinis Jesu Christi.
Gratia vobis et pax multiplicetur.

CORPUS EPISTOLÆ

§ I. — *Beneficia divina, quæ christianos ad sanctitatem provocant.*

3 Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui secundum Gratiarum
misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam, per resur- actio pro Dei
rectionem Jesu Christi ex mortuis, 4 in hereditatem incorruptibilem, et beneficiis.
incontaminatam, et immarcescibilem, conservatam in cælis in vobis,
5 qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem, paratam revelari in
tempore novissimo. 6 In quo exultabitis, modicum nunc si oportet con-
tristari in variis tentationibus; 7 ut probatio vestræ fidei, multo pretiosior
auro, quod per ignem probatur, inveniatur in laudem, et gloriam, et
honorem, in revelatione Jesu Christi : 8 quem cum non videritis, diligi-
tis; in quem nunc quoque non videntes creditis; credentes autem exulta-
bitis lætitia inenarrabili et glorificata; 9 reportantes finem fidei vestræ,
salutem animarum.
10 De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt prophetæ, qui de
futura in vobis gratia prophetaverunt; 11 scrutantes in quod vel quale
tempus significaret in eis Spiritus Christi, prænuntians eas quæ in Chri-
sto sunt passiones, et posteriores glorias; 12 quibus revelatum est quia
non sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea quæ nunc nuntiata sunt
vobis per eos qui evangelizaverunt vobis, Spiritu sancto misso de cælo,
in quem desiderant angeli prospicere.
13 Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrii, perfecte spe- Necessitas
rate in eam quæ offertur vobis gratiam, in revelationem Jesu Christi; et officia
14 quasi filii obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ vestræ desi- generaliora
deriis, 15 sed secundum eum qui vocavit vos sanctum, et ipsi in omni sanctitatis.
conversatione sancti sitis; 16 quoniam scriptum est : Sancti eritis, quo-
niam ego sanctus sum.

3] II Cor. I, 3. Eph. I. 3. — 16] Lev. XI, 44 et XIX, 2 et XX, 7.

[17] Et si patrem invocatis eum, qui sine acceptione personarum judicat
secundum uniuscujusque opus, in timore incolatus vestri tempore conver-
samini; [18] scientes quod non corruptibilibus auro vel argento redempti
estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis, [19] sed pretioso san-
guine quasi agni immaculati Christi, et incontaminati, [20] præcogniti qui-
dem ante mundi constitutionem, manifestati autem novissimis tempo-
ribus propter vos, [21] qui per ipsum fideles estis in Deo, qui suscitavit eum
a mortuis, et dedit ei gloriam, ut fides vestra et spes esset in Deo; [22] ani-
mas vestras castificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore,
simplici ex corde invicem diligite attentius; [23] renati non ex semine cor-
ruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei vivi et permanentis in æter-
num. [24] Quia omnis caro ut fœnum, et omnis gloria ejus tanquam flos
fœni: exaruit fœnum, et flos ejus decidit; [25] verbum autem Domini
manet in æternum. Hoc est autem verbum quod evangelizatum est
in vos.

Cap. II. — [1] Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et
simulationes, et invidias, et omnes detractiones, [2] sicut modo geniti
infantes, rationabile, sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in sa-
lutem, [3] si tamen gustastis quoniam dulcis est Dominus.

Accedendum ad Christum, sanctitatis fontem.

[4] Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reproba-
tum, a Deo autem electum et honorificatum, [5] et ipsi tanquam lapides
vivi superædificamini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre
spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum Christum. [6] Propter quod
continet Scriptura: Ecce pono in Sion lapidem summum angularem,
electum, pretiosum; et qui crediderit in eum, non confundetur. [7] Vobis
igitur honor credentibus; non credentibus autem, lapis quem reproba-
verunt ædificantes, hic factus est in caput anguli, [8] et lapis offensionis,
et petra scandali, his qui offendunt verbo, nec credunt in quo et positi
sunt. [9] Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, po-
pulus acquisitionis, ut virtutes annuntietis ejus qui de tenebris vos voca-
vit in admirabile lumen suum: [10] qui aliquando non populus, nunc autem
populus Dei; qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam
consecuti.

§ II. — *Officia christianorum erga mundum et ad invicem.*

Bona conversatio inter gentes.

[11] Charissimi, obsecro vos tanquam advenas et peregrinos abstinere vos
a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam; [12] conversationem
vestram inter gentes habentes bonam, ut in eo, quod detrectant de vobis
tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorifi-
cent Deum in die visitationis.

Obediendum potestatibus.

[13] Subjecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum: sive
regi, quasi præcellenti; [14] sive ducibus, tanquam ab eo missis ad vindi-
ctam malefactorum, laudem vero bonorum; [15] quia sic est voluntas Dei,
ut benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignoran-
tiam; [16] quasi liberi, et non quasi velamen habentes malitiæ libertatem,
sed sicut servi Dei. [17] Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum
timete, regem honorificate.

De subjectione servorum ad exemplum Christi.

[18] Servi, subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et
modestis, sed etiam dyscolis. [19] Hæc est enim gratia, si propter Dei con-
scientiam sustinet quis tristitias, patiens injuste. [20] Quæ enim est gloria,
si peccantes et colaphizati suffertis? Sed si benefacientes patienter susti-

17] Deut. X, 17. Rom. II, 11. Gal. II, 6. — 19] I Cor. VI, 20 et VII, 23. Hebr. IX, 14. I Joan. I, 7. Apoc. I, 5. — 24] Eccli. XIV, 18. Is. XL, 6. Jac. I, 10. — 1] Rom. VI, 4. Eph. IV, 22. Col. III, 5. Hebr. XII, 1. — 6] Is. XXVIII, 16. Rom. IX, 33. — 7] Ps. CXVII, 22. Is. VIII, 14. Matth. XXI, 42. Act. IV, 11. — 10] Os. II, 24. Rom. IX, 25. — 11] Rom. XIII, 14. Gal. V, 16. — 13] Rom. XIII, 1. — 17] Rom. XII, 10. — 18] Eph. VI, 5. Col. III, 22. Tit. II, 9.

netis, hæc est gratia apud Deum. [21] In hoc enim vocati estis, quia et
Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini
vestigia ejus. [22] Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore
ejus; [23] qui cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non
comminabatur, tradebat autem judicanti se injuste; [24] qui peccata nostra
ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, justitiæ
vivamus: cujus livore sanati estis. [25] Eratis enim sicut oves errantes; sed
conversi estis nunc ad pastorem et episcopum animarum vestrarum.

CAP. III. — [1] Similiter et mulieres subditæ sint viris suis, ut et si qui — Officia mutua conjugum.
non credunt verbo, per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant;
[2] considerantes in timore castam conversationem vestram. [3] Quarum non
sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimen-
torum cultus; [4] sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate
quieti et modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples. [5] Sic enim
aliquando et sanctæ mulieres, sperantes in Deo, ornabant se, subjectæ
propriis viris: [6] sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans;
cujus estis filiæ benefacientes, et non pertimentes ullam perturbationem.
[7] Viri, similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo
muliebri impartientes honorem, tanquam et coheredibus gratiæ vitæ, ut
non impediantur orationes vestræ.

[8] In fine autem, omnes unanimes, compatientes, fraternitatis ama- — Sustinentia et pax ad omnes.
tores, misericordes, modesti, humiles; [9] non reddentes malum pro malo,
nec maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes, quia in hoc
vocati estis, ut benedictionem hereditate possideatis. [10] Qui enim vult
vitam diligere, et dies videre bonos, coerceat linguam suam a malo, et
labia ejus ne loquantur dolum; [11] declinet a malo, et faciat bonum;
inquirat pacem, et sequatur eam: [12] quia oculi Domini super justos, et
aures ejus in preces eorum; vultus autem Domini super facientes mala.
[13] Et quis est qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis? [14] Sed et si
quid patimini propter justitiam, beati. Timorem autem eorum ne timue-
ritis, et non conturbemini. [15] Dominum autem Christum sanctificate in
cordibus vestris, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos ratio-
nem de ea quæ in vobis est spe; [16] sed cum modestia et timore, conscien-
tiam habentes bonam, ut in eo quod detrahunt vobis, confundantur qui
calumniantur vestram bonam in Christo conversationem. [17] Melius est
enim benefacientes (si voluntas Dei velit) pati, quam malefacientes.

[18] Quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro — Exemplum Christi pro nobis passi.
injustis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus au-
tem spiritu; [19] in quo et his qui in carcere erant spiritibus veniens præ-
dicavit, [20] qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei pa-
tientiam in diebus Noe, cum fabricaretur arca, in qua pauci, id est octo
animæ salvæ factæ sunt per aquam. [21] Quod et vos nunc similis formæ
salvos facit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ
bonæ interrogatio in Deum per resurrectionem Jesu Christi, [22] qui est in
dextera Dei, deglutiens mortem ut vitæ æternæ heredes efficeremur,
profectus in cælum, subjectis sibi angelis, et potestatibus, et virtutibus.

CAP. IV. — [1] Christo igitur passo in carne, et vos eadem cogitatione — Vitanda peccata.
armamini: quia qui passus est in carne, desiit a peccatis; [2] ut jam non
desideriis hominum, sed voluntati Dei, quod reliquum est in carne vivat
temporis. [3] Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem gentium con-
summandam, his qui ambulaverunt in luxuriis, desideriis, vinolentiis,
comessationibus, potationibus, et illicitis idolorum cultibus. [4] In quo
admirantur non concurrentibus vobis in eamdem luxuriæ confusionem,

---

22] Is. LIII, 9. — 24] Is. LIII, 5. I Joan. III, 5. — 1] Eph. V, 22. Col. III, 18. — 3] I Tim. II, 9. — 6] Gen. XVIII, 12. — 7] I Cor. VII, 3. — 9] Prov. XVII, 13. Rom. XII, 17. I Thess. V, 15. — 10] Ps. XXXIII, 13. — 11] Is. I, 16. — 14] Matth. V, 10. — 16] Sup. II, 12. — 18] Rom. V, 6. Hebr. IX, 28. — 20] Gen. VII, 7. Matth. XXIV, 37. Luc. XVII, 26. — 2] Eph. IV, 23.

blasphemantes. 5 Qui reddent rationem ei qui paratus est judicare vivos
et mortuos. 6 Propter hoc enim et mortuis evangelizatum est, ut judicen-
tur quidem secundum homines in carne, vivant autem secundum Deum
in spiritu.

§ III. — *Officia christianorum erga Ecclesiam.*

Quid doceat finis mundi.

7 Omnium autem finis appropinquavit. Estote itaque prudentes, et vigi-
late in orationibus. 8 Ante omnia autem, mutuam in vobismetipsis chari-
tatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum.
9 Hospitales invicem sine murmuratione; 10 unusquisque, sicut accepit
gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores
multiformis gratiæ Dei. 11 Si quis loquitur, quasi sermones Dei; si quis
ministrat, tanquam ex virtute quam administrat Deus, ut in omnibus
honorificetur Deus, per Jesum Christum, cui est gloria et imperium in
sæcula sæculorum. Amen.

Communicatio passionibus Christi.

12 Charissimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis
fit, quasi novi aliquid vobis contingat; 13 sed communicantes Christi pas-
sionibus gaudete, ut et in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes.
14 Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis; quoniam quod est
honoris, gloriæ, et virtutis Dei, et qui est ejus Spiritus, super vos re-
quiescit. 15 Nemo autem vestrum patiatur ut homicida, aut fur, aut male-
dicus, aut alienorum appetitor. 16 Si autem ut christianus, non erubescat,
glorificet autem Deum in isto nomine. 17 Quoniam tempus est ut incipiat
judicium a domo Dei. Si autem primum a nobis, quis finis eorum qui non
credunt Dei evangelio? 18 Et si justus vix salvabitur, impius et peccator
ubi parebunt? 19 Itaque et hi qui patiuntur secundum voluntatem Dei,
fideli Creatori commendent animas suas in benefactis.

Seniores verbo et exemplo pascant.

Cap. V. — 1 Seniores ergo qui in vobis sunt, obsecro, consenior et
testis Christi passionum, qui et ejus, quæ in futuro revelanda est, gloriæ
communicator; 2 pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non
coacte, sed spontanee secundum Deum; neque turpis lucri gratia, sed
voluntarie; 3 neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex
animo. 4 Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcesci-
bilem gloriæ coronam. 5 Similiter, adolescentes, subditi estote senio-
ribus.

Humilitas, vigilantia, fortitudo.

Omnes autem invicem humilitatem insinuate; quia Deus superbis resi-
stit, humilibus autem dat gratiam. 6 Humiliamini igitur sub potenti manu
Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis; 7 omnem sollicitudinem ve-
stram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. 8 Sobrii estote
et vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit,
quærens quem devoret; 9 cui resistite fortes in fide, scientes eamdem pas-
sionem ei, quæ in mundo est, vestræ fraternitati fieri. 10 Deus autem
omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Jesu,
modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. 11 Ipsi gloria et
imperium in sæcula sæculorum. Amen.

CONCLUSIO

Silvanus amanuensis.

12 Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror, breviter scripsi;
obsecrans et contestans hanc esse veram gratiam Dei, in qua statis.

Salutationes.

13 Salutat vos ecclesia quæ est in Babylone coelecta, et Marcus filius
meus. 14 Salutate invicem in osculo sancto. Gratia vobis omnibus qui estis
in Christo Jesu. Amen.

8] Prov. X, 12. — 9] Rom. XII, 13. Hebr. XIII, 2. Phil. II, 14. — 10] Rom. XII, 6. I Cor. IV, 2. — 18] Prov. XI, 31. — 5] Col. III, 12. Jac. IV, 6. — 6] Jac. IV, 10. — 7] Ps. LIV, 23. Matth. VI, 25. Luc. XII, 22

EPISTOLA

BEATI PETRI APOSTOLI

SECUNDA

CAP. I.

SIMON Petrus, servus et apostolus Jesu Christi, iis qui coæqualem nobiscum sortiti sunt fidem in justitia Dei nostri et salvatoris Jesu Christi. [2] Gratia vobis et pax adimpleatur in cognitione Dei, et Christi Jesu Domini nostri. Salutatio.

§ I. — *Adhortatio ad incrementum in virtutibus.*

[3] Quomodo omnia nobis divinæ virtutis suæ, quæ ad vitam et pietatem donata sunt, per cognitionem ejus qui vocavit nos propria gloria et virtute, [4] per quem maxima et pretiosa nobis promissa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ, fugientes ejus, quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem. [5] Vos autem curam omnem subinferentes, ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, [6] in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, [7] in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem. [8] Hæc enim si vobiscum adsint, et superent, non vacuos, nec sine fructu vos constituent in Domini nostri Jesu Christi cognitione; [9] cui enim non præsto sunt hæc, cæcus est et manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. Scandendum per virtutes christianas.

[10] Quapropter, fratres, magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis; hæc enim facientes, non peccabitis aliquando. [11] Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri et salvatoris Jesu Christi.

[12] Propter quod incipiam vos semper commonere de his, et quidem scientes et confirmatos vos in præsenti veritate. [13] Justum autem arbitror, quamdiu sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in commonitione; [14] certus quod velox est depositio tabernaculi mei, secundum quod et Dominus noster Jesus Christus significavit mihi. [15] Dabo autem operam et frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis. Hujusce commonitionis motiva.

[16] Non enim doctas fabulas secuti, notam fecimus vobis Domini nostri Jesu Christi virtutem et præsentiam; sed speculatores facti illius magnitudinis. [17] Accipiens enim a Deo Patre honorem et gloriam, voce delapsa ad eum hujuscemodi a magnifica gloria: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui; ipsum audite. [18] Et hanc vocem nos audivimus de cælo allatam, cum essemus cum ipso in monte sancto. [19] Et habemus

14] Joan. XXI, 19. — 16] I Cor. I, 17. — 17] Matth. XVII, 5.

firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes, quasi
lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat, et lucifer oriatur
in cordibus vestris; 20 hoc primum intelligentes, quod omnis prophetia
Scripturæ propria interpretatione non fit. 21 Non enim voluntate humana
allata est aliquando prophetia; sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt
sancti Dei homines.

§ II. — *Contra falsos doctores.*

Pseudoprophetarum perditio certa.

CAP. II. — 1 Fuerunt vero et pseudoprophetæ in populo, sicut et in
vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, et eum
qui emit eos Dominum negant, superducentes sibi celerem perditionem.
2 Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphema-
bitur; 3 et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur, quibus judi-
cium jam olim non cessat, et perditio eorum non dormitat.
4 Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni
detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reservari; 5 et ori-
ginali mundo non pepercit, sed octavum Noe justitiæ præconem custo-
divit, diluvium mundo impiorum inducens; 6 et civitates Sodomorum et
Gomorrhæorum in cinerem redigens, eversione damnavit, exemplum
eorum qui impie acturi sunt, ponens; 7 et justum Lot oppressum a nefan-
dorum injuria ac luxuriosa conversatione eripuit: 8 aspectu enim et au-
ditu justus erat, habitans apud eos qui de die in diem animam justam
iniquis operibus cruciabant. 9 Novit Dominus pios de tentatione eripere,
iniquos vero in diem judicii reservare cruciandos.

Eorumdem gravi mores.

10 Magis autem eos qui post carnem in concupiscentia immunditiæ am-
bulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas
non metuunt introducere, blasphemantes; 11 ubi angeli fortitudine et vir-
tute cum sint majores, non portant adversum se execrabile judicium.
12 Hi vero, velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem et in
perniciem, in his quæ ignorant blasphemantes, in corruptione sua peribunt;
13 percipientes mercedem injustitiæ, voluptatem existimantes diei deli-
cias, coinquinationes et maculæ, deliciis affluentes, in conviviis suis
luxuriantes vobiscum; 14 oculos habentes plenos adulterii, et incessabilis
delicti; pellicientes animas instabiles, cor exercitatum avaritia habentes,
maledictionis filii; 15 derelinquentes rectam viam erraverunt, secuti viam
Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amavit, 16 correptionem vero
habuit suæ vesaniæ: subjugale mutum animal, hominis voce loquens,
prohibuit prophetæ insipientiam.
17 Hi sunt fontes sine aqua, et nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus
caligo tenebrarum reservatur. 18 Superba enim vanitatis loquentes, pelli-
ciunt in desideriis carnis luxuriæ eos qui paululum effugiunt, qui in errore
conversantur; 19 libertatem illis promittentes, cum ipsi servi sint corru-
ptionis: a quo enim quis superatus est, hujus et servus est.

Apostasiæ pericula.

20 Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini
nostri et salvatoris Jesu Christi, his rursus implicati superantur, facta
sunt eis posteriora deteriora prioribus. 21 Melius enim erat illis non
cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti ab
eo, quod illis traditum est, sancto mandato. 22 Contigit enim eis illud
veri proverbii: Canis reversus ad suum vomitum; et, Sus lota in voluta-
bro luti.

§ III. — *De adventu Domini et fine mundi.*

Prophetæ et illusores.

CAP. III. — 1 Hanc ecce vobis, charissimi, secundam scribo epistolam,
in quibus vestram excito in commonitione sinceram mentem, 2 ut memores

---

20] II Tim. III, 16. — 4] Job, IV, 18. Judæ, 6. — 5] Gen. VII, 1. — 15] Judæ, 11. — 16] Num. XXII, 28. — 17] Judæ, 12. — 19] Joan. VIII, 34. Rom. VI, 16, 20. — 20] Hebr. VI, 4. Matth. XII, 45. — 22] Prov. XXVI, 11.

sitis eorum quæ prædixi verborum a sanctis prophetis, et apostolorum
vestrorum, præceptorum Domini et salvatoris. 3 Hoc primum scientes,
quod venient in novissimis diebus in deceptione illusores, juxta proprias
concupiscentias ambulantes, 4 dicentes : Ubi est promissio aut adventus
ejus ? ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio
creaturæ.

5 Latet enim eos hoc volentes, quod cæli erant prius, et terra de aqua
et per aquam consistens Dei verbo; 6 per quæ, ille tunc mundus aqua
inundatus periit. 7 Cæli autem qui nunc sunt, et terra, eodem verbo re-
positi sunt, igni reservati in diem judicii et perditionis impiorum homi-
num. 8 Unum vero hoc non lateat vos, charissimi, quia unus dies apud
Dominum, sicut mille anni, et mille anni sicut dies unus. 9 Non tardat
Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant; sed patienter
agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti.
10 Adveniet autem dies Domini ut fur; in quo cæli magno impetu transi-
ient, elementa vero calore solventur, terra autem et quæ in ipsa sunt
opera exurentur.

Illusorum confutatio.

11 Cum igitur hæc omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in
sanctis conversationibus et pietatibus, 12 expectantes et properantes in
adventum diei Domini, per quem cæli ardentes solventur, et elementa
ignis ardore tabescent? 13 Novos vero cælos et novam terram secundum
promissa ipsius expectamus, in quibus justitia habitat. 14 Propter quod,
charissimi, hæc expectantes, satagite immaculati et inviolati ei inveniri
in pace. 15 Et Domini nostri longanimitatem, salutem arbitremini : sicut
et charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scri-
psit vobis; 16 sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in qui-
bus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti et instabiles depravant,
sicut et ceteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem. 17 Vos igitur,
fratres, præscientes custodite, ne insipientium errore traducti excidatis
a propria firmitate. 18 Crescite vero in gratia, et in cognitione Domini
nostri et salvatoris Jesu Christi. Ipsi gloria, et nunc, et in diem æterni-
tatis. Amen.

Dies Domini paratos nos inveniat.

3] I Tim. IV, 1. II Tim. III, 1. Judæ, 18. — 4] Ez. XII, 27. — 10] I Thess. V, 2. Apoc. III, 3 et XVI, 15. — 13] Is. LXV, 17 et LXVI, 22. Apoc. XXI, 1. — 15] Rom. II, 4.

EPISTOLA

BEATI JOANNIS APOSTOLI

PRIMA

Cap. I.

EXORDIUM

Quid et quare Joannes scribat.

Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis
nostris, quod perspeximus, et manus nostræ contrectave-
runt de verbo vitæ; 2 et vita manifestata est, et vidimus,
et testamur, et annuntiamus vobis vitam æternam quæ erat
apud Patrem, et apparuit nobis; 3 quod vidimus et audi-
vimus annuntiamus vobis, ut et vos societatem habeatis nobiscum, et
societas nostra sit cum Patre, et cum Filio ejus Jesu Christo. 4 Et hæc
scribimus vobis ut gaudeatis, et gaudium vestrum sit plenum.

CORPUS EPISTOLÆ

§ I. — *Deus lux est.*

Propositio.

5 Et hæc est annuntiatio quam audivimus ab eo, et annuntiamus vobis:
Quoniam Deus lux est, et tenebræ in eo non sunt ullæ.

Consectaria propositionis. 1° In luce ambulare.

6 Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, et in tenebris
ambulamus, mentimur, et veritatem non facimus. 7 Si autem in luce am-
bulamus, sicut et ipse est in luce, societatem habemus ad invicem, et
sanguis Jesu Christi, Filii ejus, emundat nos ab omni peccato.

2° Cor a peccatis emundare.

8 Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus,
et veritas in nobis non est. 9 Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et
justus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniqui-
tate. 10 Si dixerimus quoniam non peccavimus, mendacem facimus eum,
et verbum ejus non est in nobis.

Cap. II. — 1 Filioli mei, hæc scribo vobis ut non peccetis; sed et si
quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum
justum; 2 et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris au-
tem tantum, sed etiam pro totius mundi.

3° Observare Dei mandata;

3 Et in hoc scimus quoniam cognovimus eum, si mandata ejus obser-
vemus. 4 Qui dicit se nosse eum, et mandata ejus non custodit, mendax
est, et in hoc veritas non est. 5 Qui autem servat verbum ejus, vere in
hoc charitas Dei perfecta est; et in hoc scimus quoniam in ipso sumus.
6 Qui dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse am-
bulare.

4° præsertim præceptum charitatis.

7 Charissimi, non mandatum novum scribo vobis, sed mandatum vetus
quod habuistis ab initio; mandatum vetus est verbum quod audistis.

1, 5] Joan. VIII, 12. — 7] Hebr. IX, 14. I Petr. I, 19. Apoc. I, 5. — 8] III Reg. VIII, 46. II Par. VI, 36. Prov. XX, 9. Eccl. VII, 21.

[8] Iterum mandatum novum scribo vobis; quod verum est et in ipso, et
in vobis, quia tenebræ transierunt, et verum lumen jam lucet. [9] Qui dicit
se in luce esse, et fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. [10] Qui
diligit fratrem suum, in lumine manet, et scandalum in eo non est. [11] Qui
autem odit fratrem suum, in tenebris est, et in tenebris ambulat, et
nescit quo eat, quia tenebræ obcæcaverunt oculos ejus.

[12] Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter no- 5° Mundum fugere.
men ejus. [13] Scribo vobis, patres, quoniam cognovistis eum qui ab initio
est. Scribo vobis, adolescentes, quoniam vicistis malignum. [14] Scribo
vobis, infantes, quoniam cognovistis Patrem. Scribo vobis, juvenes, quo-
niam fortes estis, et verbum Dei manet in vobis, et vicistis malignum.
[15] Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit
mundum, non est charitas Patris in eo, [16] quoniam omne quod est in
mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et su-
perbia vitæ; quæ non est ex Patre, sed ex mundo est. [17] Et mundus
transit, et concupiscentia ejus; qui autem facit voluntatem Dei, manet
in æternum.

[18] Filioli, novissima hora est; et sicut audistis quia antichristus venit, 6° Adhærere Christo.
et nunc antichristi multi facti sunt; unde scimus quia novissima hora
est. [19] Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis : nam si fuissent ex
nobis, permansissent utique nobiscum ; sed ut manifesti sint quoniam non
sunt omnes ex nobis.

[20] Sed vos unctionem habetis a Sancto, et nostis omnia. [21] Non scripsi
vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam, et quo-
niam omne mendacium ex veritate non est. [22] Quis est mendax, nisi is qui
negat quoniam Jesus est Christus? Hic est antichristus, qui negat Pa-
trem et Filium. [23] Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet; qui con-
fitetur Filium, et Patrem habet. [24] Vos quod audistis ab initio, in vobis
permaneat. Si in vobis permanserit quod audistis ab initio, et vos in
Filio et Patre manebitis. [25] Et hæc est repromissio quam ipse pollicitus
est nobis, vitam æternam. [26] Hæc scripsi vobis de his qui seducunt vos.
[27] Et vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non
necesse habetis ut aliquis doceat vos; sed sicut unctio ejus docet vos de
omnibus, et verum est, et non est mendacium. Et sicut docuit vos, ma-
nete in eo. [28] Et nunc, filioli, manete in eo, ut cum apparuerit, habeamus
fiduciam, et non confundamur ab eo in adventu ejus. [29] Si scitis quo-
niam justus est, scitote quoniam et omnis qui facit justitiam, ex ipso
natus est.

§ II. — *Deus charitas est.*

CAP. III. — [1] Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei Filii Dei et filii diaboli.
nominemur et simus. Propter hoc mundus non novit nos, quia non novit
eum. [2] Charissimi, nunc filii Dei sumus; et nondum apparuit quid erimus.
Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus
eum sicuti est. [3] Et omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se,
sicut et ille sanctus est. [4] Omnis qui facit peccatum, et iniquitatem
facit; et peccatum est iniquitas. [5] Et scitis quia ille apparuit ut peccata
nostra tolleret, et peccatum in eo non est. [6] Omnis qui in eo manet, non
peccat; et omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.

[7] Filioli, nemo vos seducat. Qui facit justitiam, justus est, sicut et ille
justus est. [8] Qui facit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio dia-
bolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli.
[9] Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius
in eo manet; et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. [10] In hoc
manifesti sunt filii Dei, et filii diaboli. Omnis qui non est justus, non est

8] Joan. XIII, 34 et XV, 12 — 10] Inf. III, 14. — 5] Is. LIII, 9. I Petr. II, 22. — 8] Joan. VIII, 44.

ex Deo, et qui non diligit fratrem suum; [11] quoniam hæc est annuntiatio
quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum. [12] Non sicut Cain, qui ex
maligno erat, et occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quo-
niam opera ejus maligna erant, fratris autem ejus justa.

De fratrum dilectione et odio.

[13] Nolite mirari, fratres, si odit vos mundus. [14] Nos scimus quoniam
translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non
diligit, manet in morte. [15] Omnis qui odit fratrem suum, homicida est;
et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso
manentem. [16] In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam
suam pro nobis posuit; et nos debemus pro fratribus animas ponere.
[17] Qui habuerit substantiam hujus mundi, et viderit fratrem suum neces-
sitatem habere, et clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei ma-
net in eo? [18] Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere
et veritate.

Fiducia in Deum orta ex charitate.

[19] In hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus, et in conspectu ejus
suadebimus corda nostra. [20] Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum,
major est Deus corde nostro, et novit omnia. [21] Charissimi, si cor nostrum
non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum; [22] et quidquid
petierimus, accipiemus ab eo, quoniam mandata ejus custodimus, et ea
quæ sunt placita coram eo facimus. [23] Et hoc est mandatum ejus, ut
credamus in nomine Filii ejus Jesu Christi, et diligamus alterutrum, sicut
dedit mandatum nobis. [24] Et qui servat mandata ejus, in illo manet, et
ipse in eo; et in hoc scimus quoniam manet in nobis de Spiritu quem
dedit nobis.

Spiritus veritatis et erroris.

Cap. IV. — [1] Charissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spi-
ritus si ex Deo sint; quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mun-
dum. [2] In hoc cognoscitur spiritus Dei: omnis spiritus qui confitetur
Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est; [3] et omnis spiritus qui
solvit Jesum, ex Deo non est; et hic est antichristus, de quo audistis
quoniam venit, et nunc jam in mundo est. [4] Vos ex Deo estis, filioli, et
vicistis eum, quoniam major est qui in vobis est, quam qui in mundo.
[5] Ipsi de mundo sunt; ideo de mundo loquuntur, et mundus eos audit.
[6] Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum, audit nos; qui non est ex Deo,
non audit nos: in hoc cognoscimus spiritum veritatis, et spiritum
erroris.

Charitas signum filiorum Dei.

[7] Charissimi, diligamus nos invicem, quia charitas ex Deo est; et omnis
qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. [8] Qui non diligit, non
novit Deum, quoniam Deus charitas est. [9] In hoc apparuit charitas Dei in
nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut
vivamus per eum. [10] In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum,
sed quoniam ipse prior dilexit nos, et misit Filium suum propitiationem
pro peccatis nostris. [11] Charissimi, si sic Deus dilexit nos, et nos debemus
alterutrum diligere. [12] Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem,
Deus in nobis manet, et charitas ejus in nobis perfecta est. [13] In hoc
cognoscimus quoniam in eo manemus, et ipse in nobis, quoniam de Spi-
ritu suo dedit nobis. [14] Et nos vidimus, et testificamur, quoniam Pater
misit Filium suum salvatorem mundi. [15] Quisquis confessus fuerit quo-
niam Jesus est Filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo. [16] Et nos
cognovimus, et credidimus charitati quam habet Deus in nobis. Deus cha-
ritas est, et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo.

[17] In hoc perfecta est charitas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in
die judicii; quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo. [18] Timor non
est in charitate; sed perfecta charitas foras mittit timorem, quoniam timor

---

11] Joan. XIII, 34 et XV, 12. — 12] Gen. IV, 8. — 14] Lev. XIX, 17. Sup. II, 10. — 16] Joan. XV, 13. — 17] Luc. III, 11. Jac. II, 15. — 22] Matth. XXI, 22. — 23] Joan. VI, 29 et XVII, 3 et XIII, 34 et XV, 12. — 5] Joan. VIII, 47. — 9] Joan. III, 16. — 12] Joan. I, 18. I Tim. VI, 16.

pœnam habet; qui autem timet, non est perfectus in charitate. 19 Nos
ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. 20 Si quis dixerit
quoniam diligo Deum, et fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim
non diligit fratrem suum quem videt, Deum, quem non videt, quomodo
potest diligere? 21 Et hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum,
diligat et fratrem suum.

CAP. V. — 1 Omnis qui credit quoniam Jesus est Christus, ex Deo Fides fons
natus est; et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit et eum qui natus charitatis.
est ex eo. 2 In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos Dei, cum Deum
diligamus, et mandata ejus faciamus. 3 Hæc est enim charitas Dei, ut
mandata ejus custodiamus; et mandata ejus gravia non sunt. 4 Quoniam
omne quod natum est ex Deo, vincit mundum; et hæc est victoria quæ
vincit mundum, fides nostra. 5 Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit
quoniam Jesus est Filius Dei? 6 Hic est, qui venit per aquam et sangui-
nem, Jesus Christus; non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et
Spiritus est qui testificatur quoniam Christus est veritas. 7 Quoniam tres
sunt qui testimonium dant in cælo : Pater, Verbum, et Spiritus sanctus;
et hi tres unum sunt. 8 Et tres sunt qui testimonium dant in terra : spi-
ritus, et aqua, et sanguis; et hi tres unum sunt.

9 Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est;
quoniam hoc est testimonium Dei quod majus est, quoniam testificatus
est de Filio suo. 10 Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in
se. Qui non credit Filio, mendacem facit eum, quia non credit in testi-
monium quod testificatus est Deus de Filio suo. 11 Et hoc est testimo-
nium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus; et hæc vita in Filio
ejus est. 12 Qui habet Filium, habet vitam; qui non habet Filium, vitam
non habet.

CONCLUSIO

13 Hæc scribo vobis, ut sciatis quoniam vitam habetis æternam, qui Diligentes
creditis in nomine Filii Dei. 14 Et hæc est fiducia quam habemus ad eum, a Deo
quia quodcumque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos. 15 Et impetrant
scimus quia audit nos quidquid petierimus; scimus quoniam habemus omnia.
petitiones quas postulamus ab eo. 16 Qui scit fratrem suum peccare pec-
catum non ad mortem, petat, et dabitur ei vita peccanti non ad mortem.
Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis. 17 Omnis ini-
quitas peccatum est, et est peccatum ad mortem.

18 Scimus quia omnis qui natus est ex Deo, non peccat; sed generatio Securi sunt a
Dei conservat eum, et malignus non tangit eum. 19 Scimus quoniam ex damnatione.
Deo sumus, et mundus totus in maligno positus est. 20 Et scimus quoniam
Filius Dei venit, et dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, et
simus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus, et vita æterna.

21 Filioli, custodite vos a simulacris. Amen. Valedictio.

21] Joan. XIII, 34 et XV, 12. Eph. V, 2. — 5] I Cor. XV, 57. — 10] Joan. III, 36. — 20] Luc. XXIV, 45.

EPISTOLA

BEATI JOANNIS APOSTOLI

SECUNDA

Salutatio.

SENIOR Electæ dominæ, et natis ejus, quos ego diligo in
veritate, et non ego solus, sed et omnes qui cognoverunt
veritatem, 2 propter veritatem quæ permanet in nobis, et
nobiscum erit in æternum. 3 Sit vobiscum gratia, miseri-
cordia, pax a Deo Patre, et a Christo Jesu Filio Patris, in
veritate et charitate.

Ambulandum in charitate.

4 Gavisus sum valde, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veri-
tate, sicut mandatum accepimus a Patre. 5 Et nunc rogo te, domina, non
tanquam mandatum novum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio,
ut diligamus alterutrum. 6 Et hæc est charitas, ut ambulemus secundum
mandata ejus. Hoc est enim mandatum, ut quemadmodum audistis ab
initio, in eo ambuletis.

Falsi doctores vitandi.

7 Quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur
Jesum Christum venisse in carnem : hic est seductor, et antichristus.
8 Videte vosmetipsos, ne perdatis quæ operati estis, sed ut mercedem
plenam accipiatis. 9 Omnis qui recedit, et non permanet in doctrina
Christi, Deum non habet; qui permanet in doctrina, hic et Patrem et
Filium habet. 10 Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, nolite
recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis. 11 Qui enim dicit illi Ave,
communicat operibus ejus malignis.

Conclusio.

12 Plura habens vobis scribere, nolui per chartam et atramentum ; spero
enim me futurum apud vos, et os ad os loqui, ut gaudium vestrum ple-
num sit. 13 Salutant te filii sororis tuæ Electæ.

5] Joan. XIII, 34 et XV, 12.

EPISTOLA

BEATI JOANNIS APOSTOLI

TERTIA

Salutatio.

SENIOR Gaio charissimo, quem ego diligo in veritate. [2] Charis-
sime, de omnibus orationem facio prospere te ingredi, et
valere, sicut prospere agit anima tua.

Gaii veritas et hospitalitas.

[3] Gavisus sum valde, venientibus fratribus, et testimo-
nium perhibentibus veritati tuæ, sicut tu in veritate am-
bulas. [4] Majorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos
in veritate ambulare. [5] Charissime, fideliter facis quidquid operaris in fra-
tres, et hoc in peregrinos, [6] qui testimonium reddiderunt charitati tuæ in
conspectu ecclesiæ; quos, benefaciens, deduces digne Deo. [7] Pro nomine
enim ejus profecti sunt, nihil accipientes a gentibus. [8] Nos ergo debemus
suscipere hujusmodi, ut cooperatores simus veritatis.

Diotrephis calumniæ.

[9] Scripsissem forsitan ecclesiæ; sed is qui amat primatum gerere in eis,
Diotrephes, non recipit nos. [10] Propter hoc si venero, commonebo ejus
opera quæ facit, verbis malignis garriens in nos; et quasi non ei ista suf-
ficiant, neque ipse suscipit fratres, et eos qui suscipiunt prohibet, et de
ecclesia ejicit. [11] Charissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui
benefacit, ex Deo est; qui malefacit, non vidit Deum.

Demetrii commendatio.

[12] Demetrio testimonium redditur ab omnibus, et ab ipsa veritate; sed
et nos testimonium perhibemus, et nosti quoniam testimonium nostrum
verum est.

Conclusio.

[13] Multa habui tibi scribere, sed nolui per atramentum et calamum
scribere tibi. [14] Spero autem protinus te videre, et os ad os loquemur.
Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA

BEATI JUDÆ APOSTOLI

Salutatio.

JUDAS, Jesu Christi servus, frater autem Jacobi, his qui sunt
in Deo Patre dilectis, et Christo Jesu conservatis et voca-
tis. 2 Misericordia vobis, et pax, et charitas adimpleatur.

Occasio epistolæ.

3 Charissimi, omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis
de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis,
deprecans supercertari semel traditæ sanctis fidei. 4 Subintroierunt enim
quidam homines (qui olim præscripti sunt in hoc judicium) impii, Dei
nostri gratiam transferentes in luxuriam, et solum Dominatorem et Do-
minum nostrum Jesum Christum negantes.

Commonitio contra impios, quorum mores describuntur.

5 Commonere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam Jesus
populum de terra Ægypti salvans, secundo eos qui non crediderunt per-
didit; 6 angelos vero qui non servaverunt suum principatum, sed dereli-
querunt suum domicilium, in judicium magni diei, vinculis æternis sub
caligine reservavit. 7 Sicut Sodoma et Gomorrha, et finitimæ civitates
simili modo exfornicatæ, et abeuntes post carnem alteram, factæ sunt
exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes. 8 Similiter et hi carnem
quidem maculant, dominationem autem spernunt, majestatem autem
blasphemant. 9 Cum Michael archangelus cum diabolo disputans alter-
caretur de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre blasphemiæ,
sed dixit : Imperet tibi Dominus. 10 Hi autem, quæcumque quidem
ignorant, blasphemant; quæcumque autem naturaliter, tanquam muta
animalia, norunt, in his corrumpuntur. 11 Væ illis, quia in via Cain abie-
runt, et errore Balaam mercede effusi sunt, et in contradictione Core
perierunt!
12 Hi sunt in epulis suis maculæ, convivantes sine timore, semetipsos
pascentes; nubes sine aqua, quæ a ventis circumferuntur; arbores au-
tumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ; 13 fluctus feri maris,
despumantes suas confusiones; sidera errantia, quibus procella tenebra-
rum servata est in æternum. 14 Prophetavit autem et de his septimus ab
Adam Enoch, dicens : Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis,
15 facere judicium contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus
operibus impietatis eorum quibus impie egerunt, et de omnibus duris quæ
locuti sunt contra Deum peccatores impii. 16 Hi sunt murmuratores
querulosi, secundum desideria sua ambulantes, et os eorum loquitur
superba, mirantes personas quæstus causa.

Hortatio ad fideles.

17 Vos autem, charissimi, memores estote verborum quæ prædicta sunt
ab apostolis Domini nostri Jesu Christi, 18 qui dicebant vobis quoniam

---

5] Num. XIV, 37. — 6] II Petr. II, 4 — 7] Gen. XIX, 24. — 9] Zach. III, 2. — 11] Gen. IV, 8. Num. XXII, 23 et XVI, 32. — 12] II Petr. II, 17. — 14] Apoc. I, 7. — 16] Ps XVI, 10. — 17] I Tim. IV, 1. II Tim. III, 1. II Petr. III, 3.

in novissimo tempore venient illusores, secundum desideria sua ambu-
lantes in impietatibus. [19] Hi sunt qui segregant semetipsos, animales,
Spiritum non habentes.
[20] Vos autem, charissimi, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ
vestræ fidei, in Spiritu sancto orantes, [21] vosmetipsos in dilectione Dei
servate, expectantes misericordiam Domini nostri Jesu Christi in vitam
æternam. [22] Et hos quidem arguite judicatos; [23] illos vero salvate, de
igne rapientes. Aliis autem miseremini in timore, odientes et eam quæ
carnalis est, maculatam tunicam.
[24] Ei autem qui potens est vos conservare sine peccato, et constituere Doxologia.
ante conspectum gloriæ suæ immaculatos in exultatione in adventu
Domini nostri Jesu Christi, [25] soli Deo salvatori nostro, per Jesum Chri-
stum Dominum nostrum, gloria et magnificentia, imperium et potestas,
ante omne sæculum, et nunc, et in omnia sæcula sæculorum. Amen.

APOCALYPSIS

BEATI JOANNIS APOSTOLI

PROLOGUS

Cap. I.

Titulus libri.

Apocalypsis Jesu Christi, quam dedit illi Deus, palam facere
servis suis quæ oportet fieri cito, et significavit, mittens
per angelum suum servo suo Joanni, 2 qui testimonium per-
hibuit verbo Dei, et testimonium Jesu Christi, quæcumque
vidit. 3 Beatus qui legit et audit verba prophetiæ hujus, et
servat ea quæ in ea scripta sunt ; tempus enim prope est.

Dedicatio et salutatio.

4 Joannes septem ecclesiis quæ sunt in Asia. Gratia vobis et pax ab
eo qui est, et qui erat, et qui venturus est ; et a septem spiritibus qui in
conspectu throni ejus sunt ; 5 et a Jesu Christo, qui est testis fidelis,
primogenitus mortuorum, et princeps regum terræ ; qui dilexit nos, et
lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, 6 et fecit nos regnum et
sacerdotes Deo et Patri suo : ipsi gloria et imperium in sæcula sæculo-
rum. Amen.

Summarium.

7 Ecce venit cum nubibus ; et videbit eum omnis oculus, et qui eum
pupugerunt ; et plangent se super eum omnes tribus terræ. Etiam. Amen.
8 Ego sum Alpha et Omega, principium et finis, dicit Dominus Deus, qui
est, et qui erat, et qui venturus est, Omnipotens.

PARS PRIOR

EPISTOLÆ AD SEPTEM ECCLESIAS

§ I. — *Visio introductoria.*

Jesus Joannem ad scribendum instruit.

9 Ego Joannes, frater vester, et particeps in tribulatione, et regno, et
patientia in Christo Jesu, fui in insula, quæ appellatur Patmos, propter
verbum Dei et testimonium Jesu. 10 Fui in spiritu in dominica die, et
audivi post me vocem magnam tanquam tubæ, 11 dicentis : Quod vides,
scribe in libro, et mitte septem ecclesiis quæ sunt in Asia, Epheso, et
Smyrnæ, et Pergamo, et Thyatiræ, et Sardis, et Philadelphiæ, et Lao-
diciæ.
12 Et conversus sum, ut viderem vocem quæ loquebatur mecum ; et
conversus vidi septem candelabra aurea, 13 et in medio septem candela-
brorum aureorum similem Filio hominis, vestitum podere, et præcinctum

---

4] Ex. III, 14. — 5] I Cor. XV, 20. Col. I, 18. Hebr. IX, 14. I Petr. I, 19. I Joan. I, 7. — 7] Is. III, 13. Matth. XXIV, 30. Judæ, 14. — 8] Is. XLI, 4 et XLIV, 6 et XLVIII, 12. Inf. XXI, 6 et XXII, 13.

ad mamillas zona aurea ; 14 caput autem ejus et capilli erant candidi
tanquam lana alba et tanquam nix, et oculi ejus tanquam flamma ignis ;
15 et pedes ejus similes aurichalco, sicut in camino ardenti ; et vox illius
tanquam vox aquarum multarum ; 16 et habebat in dextera sua stellas
septem, et de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat ; et facies
ejus sicut sol lucet in virtute sua. 17 Et cum vidissem eum, cecidi ad
pedes ejus tanquam mortuus ; et posuit dexteram suam super me, dicens :
Noli timere ; ego sum primus et novissimus, 18 et vivus, et fui mortuus,
et ecce sum vivens in sæcula sæculorum, et habeo claves mortis et
inferni. 19 Scribe ergo quæ vidisti, et quæ sunt, et quæ oportet fieri post
hæc. 20 Sacramentum septem stellarum quas vidisti in dextera mea, et
septem candelabra aurea : septem stellæ, angeli sunt septem ecclesiarum ;
et candelabra septem, septem ecclesiæ sunt.

§ II. — *Septem epistolæ.*

Cap. II. — 1 Angelo Ephesi ecclesiæ scribe : Hæc dicit qui tenet Ephesi
septem stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabro- Ecclesiæ.
rum aureorum : 2 Scio opera tua, et laborem, et patientiam tuam, et quia
non potes sustinere malos ; et tentasti eos qui se dicunt apostolos esse,
et non sunt, et invenisti eos mendaces ; 3 et patientiam habes, et susti-
nuisti propter nomen meum, et non defecisti. 4 Sed habeo adversum te,
quod charitatem tuam primam reliquisti. 5 Memor esto itaque unde exci-
deris, et age pœnitentiam, et prima opera fac. Sin autem, venio tibi, et
movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. 6 Sed
hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ et ego odi. 7 Qui habet
aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis : Vincenti dabo edere de
ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei.
8 Et angelo Smyrnæ ecclesiæ scribe : Hæc dicit primus et novissimus, Smyrnæ
qui fuit mortuus, et vivit : 9 Scio tribulationem tuam, et paupertatem Ecclesiæ.
tuam, sed dives es ; et blasphemaris ab his qui se dicunt Judæos esse, et
non sunt, sed sunt synagoga Satanæ. 10 Nihil horum timeas quæ passurus
es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini,
et habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem,
et dabo tibi coronam vitæ. 11 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat
ecclesiis : Qui vicerit, non lædetur a morte secunda.
12 Et angelo Pergami ecclesiæ scribe : Hæc dicit qui habet rhom- Pergami
phæam utraque parte acutam : 13 Scio ubi habitas, ubi sedes est Satanæ, Ecclesiæ.
et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam. Et in diebus illis
Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, ubi Satanas habitat.
14 Sed habeo adversus te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam
Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere,
et fornicari : 15 ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. 16 Simi-
liter pœnitentiam age ; si quo minus, veniam tibi cito, et pugnabo cum
illis in gladio oris mei. 17 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat
ecclesiis : Vincenti dabo manna absconditum, et dabo illi calculum
candidum, et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui
accipit.
18 Et angelo Thyatiræ ecclesiæ scribe : Hæc dicit Filius Dei, qui Thyatiræ
habet oculos tanquam flammam ignis, et pedes ejus similes aurichalco : Ecclesiæ.
19 Novi opera tua, et fidem, et charitatem tuam, et ministerium, et patien-
tiam tuam, et opera tua novissima plura prioribus. 20 Sed habeo adversus
te pauca, quia permittis mulierem Jezabel, quæ se dicit propheten, do-
cere, et seducere servos meos, fornicari, et manducare de idolothytis.
21 Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret, et non vult pœnitere a

17] Is. XLI, 4 et XLIV, 6 et XLVIII, 12. Inf. XXII, 13. — 14] Num. XXIV, 3 et XXV, 2.

fornicatione sua. 22 Ecce mittam eam in lectum, et qui mœchantur cum ea in tribulatione maxima erunt, nisi pœnitentiam ab operibus suis egerint. 23 Et filios ejus interficiam in morte, et scient omnes ecclesiæ quia ego sum scrutans renes et corda ; et dabo unicuique vestrum secundum opera sua. Vobis autem dico, 24 et ceteris qui Thyatiræ estis : Quicumque non habent doctrinam hanc, et qui non cognoverunt altitudines Satanæ, quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pondus. 25 Tamen id quod habetis tenete, donec veniam. 26 Et qui vicerit, et custodierit usque in finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes. 27 Et reget eas in virga ferrea, et tanquam vas figuli confringentur, 28 sicut et ego accepi a Patre meo ; et dabo illi stellam matutinam. 29 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

Ecclesiæ Sardis.

CAP. III. — 1 Et angelo ecclesiæ Sardis scribe : Hæc dicit qui habet septem spiritus Dei, et septem stellas : Scio opera tua, quia nomen habes quod vivas, et mortuus es. 2 Esto vigilans, et confirma cetera quæ moritura erant ; non enim invenio opera tua plena coram Deo meo. 3 In mente ergo habe qualiter acceperis et audieris, et serva, et pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, et nescies qua hora veniam ad te. 4 Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua ; et ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. 5 Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis ; et non delebo nomen ejus de libro vitæ, et confitebor nomen ejus coram Patre meo, et coram angelis ejus. 6 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

Philadelphiæ Ecclesiæ.

7 Et angelo Philadelphiæ ecclesiæ scribe : Hæc dicit Sanctus et Verus, qui habet clavem David ; qui aperit, et nemo claudit ; claudit, et nemo aperit : 8 Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere, quia modicam habes virtutem, et servasti verbum meum, et non negasti nomen meum. 9 Ecce dabo de synagoga Satanæ, qui dicunt se Judæos esse, et non sunt, sed mentiuntur ; ecce faciam illos ut veniant, et adorent ante pedes tuos ; et scient quia ego dilexi te. 10 Quoniam servasti verbum patientiæ meæ, et ego servabo te ab hora tentationis, quæ ventura est in orbem universum tentare habitantes in terra. 11 Ecce venio cito ; tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. 12 Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et foras non egredietur amplius ; et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei, novæ Jerusalem, quæ descendit de cælo a Deo meo, et nomen meum novum. 13 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

Laodiciæ Ecclesiæ.

14 Et angelo Laodiciæ ecclesiæ scribe : Hæc dicit Amen, testis fidelis et verus, qui est principium creaturæ Dei : 15 Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus ; utinam frigidus esses, aut calidus ! 16 Sed quia tepidus es, et nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo. 17 Quia dicis : Quod dives sum, et locupletatus, et nullius egeo ; et nescis quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus. 18 Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum, ut locuples fias ; et vestimentis albis induaris, et non appareat confusio nuditatis tuæ ; et collyrio inunge oculos tuos, ut videas. 19 Ego quos amo, arguo et castigo. Æmulare ergo, et pœnitentiam age. 20 Ecce sto ad ostium, et pulso : si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum. 21 Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo ; sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno ejus. 22 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

23] I Reg. XVI, 7. Ps. VII, 10. Jer. XI, 20 et XVII, 10 et XX, 12. — 27] Ps. II, 9. — 3] I Thess. V, 2. II Petr. III, 10. Inf. XVI, 15. — 7] Is. XXII, 22. Job, XII, 14. — 14] Joan. XIV, 6. — 19] Prov. III, 12. Hebr. XII, 6.

PARS POSTERIOR

QUÆ IN NOVISSIMIS DIEBUS VENTURA SINT

Sectio I. — Liber septem sigillis obsignatus

§ I. — *Visio præparatoria.*

Cap. IV. — [1] Post hæc vidi, et ecce ostium apertum in cælo, et vox Deus
prima quam audivi, tanquam tubæ loquentis mecum, dicens : Ascende in throno
huc, et ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc. [2] Et statim fui in sedens.
spiritu ; et ecce sedes posita erat in cælo, et supra sedem sedens. [3] Et qui
sedebat, similis erat aspectui lapidis jaspidis et sardinis ; et iris erat in
circuitu sedis, similis visioni smaragdinæ.
[4] Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor, et super thronos viginti Viginti
quatuor seniores sedentes, circumamicti vestimentis albis, et in capitibus quatuor
eorum coronæ aureæ ; [5] et de throno procedebant fulgura, et voces, et senes et
tonitrua ; et septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem quatuor animalia.
spiritus Dei. [6] Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo ; et in medio sedis, et in circuitu sedis, quatuor animalia plena
oculis ante et retro. [7] Et animal primum simile leoni, et secundum
animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis, et
quartum animal simile aquilæ volanti. [8] Et quatuor animalia, singula
eorum habebant alas senas, et in circuitu et intus plena sunt oculis ; et
requiem non habebant die ac nocte, dicentia : Sanctus, Sanctus, Sanctus
Dominus Deus omnipotens, qui erat, et qui est, et qui venturus est. [9] Et
cum darent illa animalia gloriam, et honorem, et benedictionem sedenti
super thronum, viventi in sæcula sæculorum, [10] procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, et adorabant viventem in sæcula
sæculorum, et mittebant coronas suas ante thronum, dicentes : [11] Dignus
es, Domine Deus noster, accipere gloriam, et honorem, et virtutem,
quia tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant et creata
sunt.

§ II. — *Agnus et liber signatus.*

Cap. V. — [1] Et vidi in dextera sedentis supra thronum, librum, scriptum intus et foris, signatum sigillis septem. [2] Et vidi angelum fortem, Nemo potest aperire librum,
prædicantem voce magna : Quis est dignus aperire librum, et solvere
signacula ejus ? [3] Et nemo poterat, neque in cælo, neque in terra, neque
subtus terram, aperire librum, neque respicere illum. [4] Et ego flebam
multum, quoniam nemo dignus inventus est aperire librum, nec videre
eum.
[5] Et unus de senioribus dixit mihi : Ne fleveris ; ecce vicit leo de nisi solus
tribu Juda, radix David, aperire librum, et solvere septem signacula ejus. Agnus,
[6] Et vidi, et ecce in medio throni et quatuor animalium, et in medio
seniorum, Agnum stantem tanquam occisum, habentem cornua septem,
et oculos septem, qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram.
[7] Et venit, et accepit de dextera sedentis in throno librum.
[8] Et cum aperuisset librum, quatuor animalia et viginti quatuor senio- quem omnes
res ceciderunt coram Agno, habentes singuli citharas, et phialas aureas magnificant.
plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum ; [9] et cantabant
canticum novum, dicentes : Dignus es, Domine, accipere librum, et
aperire signacula ejus, quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione ; [10] et fecisti

8] Is. VI, 3. — 1] Ez. II, 9.

nos Deo nostro regnum, et sacerdotes, et regnabimus super terram. 11 Et
vidi, et audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni, et anima-
lium, et seniorum; et erat numerus eorum millia millium, 12 dicentium
voce magna : Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, et
divinitatem, et sapientiam, et fortitudinem, et honorem, et gloriam, et
benedictionem. 13 Et omnem creaturam quæ in cælo est, et super terram,
et sub terra, et quæ sunt in mari, et quæ in eo, omnes audivi dicentes :
Sedenti in throno et Agno, benedictio, et honor, et gloria, et potestas in
sæcula sæculorum. 14 Et quatuor animalia dicebant : Amen. Et viginti
quatuor seniores ceciderunt in facies suas, et adoraverunt viventem in
sæcula sæculorum.

§ III. — *Aperiuntur sex prima sigilla.*

Sigillum primum.

CAP. VI. — 1 Et vidi quod aperuisset Agnus unum de septem sigillis;
et audivi unum de quatuor animalibus dicens, tanquam vocem tonitrui :
Veni, et vide. 2 Et vidi : et ecce equus albus, et qui sedebat super illum
habebat arcum, et data est ei corona, et exivit vincens ut vinceret.

Secundum.

3 Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal di-
cens : Veni, et vide. 4 Et exivit alius equus rufus; et qui sedebat super
illum, datum est ei ut sumeret pacem de terra, et ut invicem se interfi-
ciant; et datus est ei gladius magnus.

Tertium.

5 Et cum aperuisset sigillum tertium, audivi tertium animal dicens :
Veni, et vide. Et ecce equus niger; et qui sedebat super illum habebat
stateram in manu sua. 6 Et audivi tanquam vocem in medio quatuor ani-
malium dicentium : Bilibris tritici denario, et tres bilibres hordei dena-
rio; et vinum et oleum ne læseris.

Quartum.

7 Et cum aperuisset sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis
dicentis : Veni, et vide. 8 Et ecce equus pallidus; et qui sedebat super
eum nomen illi Mors, et infernus sequebatur eum; et data est illi pote-
stas super quatuor partes terræ interficere gladio, fame, et morte, et
bestiis terræ.

Quintum.

9 Et cum aperuisset sigillum quintum, vidi subtus altare animas inter-
fectorum propter verbum Dei, et propter testimonium quod habebant;
10 et clamabant voce magna, dicentes : Usquequo, Domine (sanctus et
verus), non judicas, et non vindicas sanguinem nostrum de iis qui habi-
tant in terra? 11 Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ; et dictum est
illis ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi
eorum et fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut et illi.

Sextum.

12 Et vidi cum aperuisset sigillum sextum; et ecce terræmotus magnus
factus est, et sol factus est niger tanquam saccus cilicinus, et luna tota
facta est sicut sanguis, 13 et stellæ de cælo ceciderunt super terram, sicut
ficus emittit grossos suos cum a vento magno movetur. 14 Et cælum re-
cessit sicut liber involutus; et omnis mons, et insulæ de locis suis motæ
sunt; 15 et reges terræ, et principes, et tribuni, et divites, et fortes, et
omnis servus, et liber, absconderunt se in speluncis, et in petris mon-
tium; 16 et dicunt montibus et petris : Cadite super nos, et abscondite nos
a facie sedentis super thronum, et ab ira Agni; 17 quoniam venit dies
magnus iræ ipsorum, et quis poterit stare?

§ IV. — *Duæ interpositæ visiones.*

Spectaculum terrestre : Israelitæ signati.

CAP. VII. — 1 Post hæc vidi quatuor angelos stantes super quatuor
angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, ne flarent super terram,
neque super mare, neque in ullam arborem. 2 Et vidi alterum angelum

---

5, 11] Dan. VII, 10. — 6, 16] Is. II, 19. Os. X, 8. Luc. XXIII, 30.

ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi; et clamavit voce
magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ et mari, 3 dicens:
Nolite nocere terræ et mari, neque arboribus, quoadusque signemus ser-
vos Dei nostri in frontibus eorum.
4 Et audivi numerum signatorum, centum quadraginta quatuor millia
signati, ex omni tribu filiorum Israel. 5 Ex tribu Juda duodecim millia
signati, ex tribu Ruben duodecim millia signati, ex tribu Gad duodecim
millia signati, 6 ex tribu Aser duodecim millia signati, ex tribu Neph-
thali duodecim millia signati, ex tribu Manasse duodecim millia signati,
7 ex tribu Simeon duodecim millia signati, ex tribu Levi duodecim millia
signati, ex tribu Issachar duodecim millia signati, 8 ex tribu Zabulon
duodecim millia signati, ex tribu Joseph duodecim millia signati, ex
tribu Benjamin duodecim millia signati.
9 Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex Spectaculum
omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis: stantes ante thro- cæleste:
num et in conspectu Agni, amicti stolis albis, et palmæ in manibus turba glorificatorum.
eorum; 10 et clamabant voce magna, dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet
super thronum, et Agno. 11 Et omnes angeli stabant in circuitu throni,
et seniorum, et quatuor animalium; et ceciderunt in conspectu throni in
facies suas, et adoraverunt Deum, 12 dicentes: Amen. Benedictio, et cla-
ritas, et sapientia, et gratiarum actio, honor, et virtus, et fortitudo Deo
nostro, in sæcula sæculorum. Amen.
13 Et respondit unus de senioribus, et dixit mihi: Hi qui amicti sunt
stolis albis, qui sunt? et unde venerunt? 14 Et dixi illi: Domine mi, tu
scis. Et dixit mihi: Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, et lave-
runt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine Agni. 15 Ideo sunt ante
thronum Dei, et serviunt ei die ac nocte in templo ejus; et qui sedet in
throno, habitabit super illos. 16 Non esurient, neque sitient amplius, nec
cadet super illos sol, neque ullus æstus; 17 quoniam Agnus qui in medio
throni est reget illos, et deducet eos ad vitæ fontes aquarum, et absterget
Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.

§ V. — *Quæ fiant aperto septimo sigillo.*

Cap. VIII. — 1 Et cum aperuisset sigillum septimum, factum est Aperitur
silentium in cælo, quasi media hora. 2 Et vidi septem angelos stantes in sigillum
conspectu Dei, et datæ sunt illis septem tubæ. 3 Et alius angelus venit, septimum.
et stetit ante altare, habens thuribulum aureum; et data sunt illi incensa Septem
multa, ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum tubæ.
quod est ante thronum Dei. 4 Et ascendit fumus incensorum de orationibus
sanctorum de manu angeli coram Deo. 5 Et accepit angelus thuribulum,
et implevit illud de igne altaris, et misit in terram; et facta sunt toni-
trua, et voces, et fulgura, et terræmotus magnus. 6 Et septem angeli qui
habebant septem tubas, præparaverunt se ut tuba canerent.
7 Et primus angelus tuba cecinit; et facta est grando, et ignis, mista Prima tuba.
in sanguine, et missum est in terram; et tertia pars terræ combusta est,
et tertia pars arborum concremata est, et omne fœnum viride combu-
stum est.
8 Et secundus angelus tuba cecinit; et tanquam mons magnus igne Secunda.
ardens missus est in mare, et facta est tertia pars maris sanguis. 9 Et
mortua est tertia pars creaturæ eorum quæ habebant animas in mari, et
tertia pars navium interiit.
10 Et tertius angelus tuba cecinit; et cecidit de cælo stella magna, ardens Tertia.
tanquam facula, et cecidit in tertiam partem fluminum, et in fontes aqua-
rum. 11 Et nomen stellæ dicitur Absinthium; et facta est tertia pars aqua-

16] Is. XLIX, 10. — 17] Is. XXV, 8. Inf. XXI, 4.

rum in absinthium, et multi hominum mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt.

Quarta tuba.

12 Et quartus angelus tuba cecinit; et percussa est tertia pars solis, et tertia pars lunæ, et tertia pars stellarum, ita ut obscuraretur tertia pars eorum, et diei non luceret pars tertia, et noctis similiter. 13 Et vidi, et audivi vocem unius aquilæ volantis per medium cæli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ habitantibus in terra de ceteris vocibus trium angelorum, qui erant tuba canituri!

Quinta.

CAP. IX. — 1 Et quintus angelus tuba cecinit; et vidi stellam de cælo cecidisse in terram, et data est ei clavis putei abyssi. 2 Et aperuit puteum abyssi, et ascendit fumus putei sicut fumus fornacis magnæ; et obscuratus est sol et aer de fumo putei; 3 et de fumo putei exierunt locustæ in terram; et data est illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terræ; 4 et præceptum est illis ne læderent fœnum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem, nisi tantum homines qui non habent signum Dei in frontibus suis; 5 et datum est illis ne occiderent eos, sed ut cruciarent mensibus quinque; et cruciatus eorum, ut cruciatus scorpii cum percutit hominem. 6 Et in diebus illis quærent homines mortem, et non invenient eam; et desiderabunt mori, et fugiet mors ab eis.

7 Et similitudines locustarum, similes equis paratis in prælium; et super capita earum tanquam coronæ similes auro, et facies earum tanquam facies hominum. 8 Et habebant capillos sicut capillos mulierum, et dentes earum sicut dentes leonum erant; 9 et habebant loricas sicut loricas ferreas, et vox alarum earum sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum; 10 et habebant caudas similes scorpionum, et aculei erant in caudis earum; et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque; 11 et habebant super se regem angelum abyssi, cui nomen hebraice Abaddon, græce autem Apollyon, latine habens nomen Exterminans. 12 Væ unum abiit, et ecce veniunt adhuc duo væ post hæc.

Sexta.

13 Et sextus angelus tuba cecinit; et audivi vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei quod est ante oculos Dei, 14 dicentem sexto angelo qui habebat tubam: Solve quatuor angelos qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.

15 Et soluti sunt quatuor angeli, qui parati erant in horam, et diem, et mensem, et annum, ut occiderent tertiam partem hominum. 16 Et numerus equestris exercitus vicies millies dena millia; et audivi numerum eorum. 17 Et ita vidi equos in visione; et qui sedebant super eos habebant loricas igneas, et hyacinthinas, et sulphureas; et capita equorum erant tanquam capita leonum; et de ore eorum procedit ignis, et fumus, et sulphur. 18 Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne, et de fumo, et sulphure, quæ procedebant de ore ipsorum. 19 Potestas enim equorum in ore eorum est, et in caudis eorum; nam caudæ eorum similes serpentibus, habentes capita, et in his nocent. 20 Et ceteri homines qui non sunt occisi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent dæmonia, et simulacra aurea, et argentea, et ærea, et lapidea, et lignea, quæ neque videre possunt, neque audire, neque ambulare, 21 et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis, neque a veneficiis suis, neque a fornicatione sua, neque a furtis suis.

§ VI. — *Aliæ duæ visiones interpositæ. Septima tuba.*

Angelus cum libello aperto.

CAP. X. — 1 Et vidi alium angelum fortem descendentem de cælo, amictum nube, et iris in capite ejus; et facies ejus erat ut sol, et pedes ejus tanquam columnæ ignis; 2 et habebat in manu sua libellum apertum; et posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super

6] Is. II, 19. Os. X, 8. Luc. XXIII, 30. — 7] Sap. XVI, 9.

terram ; 3 et clamavit voce magna, quemadmodum cum leo rugit ; et cum
clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas. 4 Et cum locuta fuis-
sent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram ; et audivi vocem
de cælo, dicentem mihi : Signa quæ locuta sunt septem tonitrua, et noli
ea scribere. 5 Et angelus quem vidi stantem super mare et super terram,
levavit manum suam ad cælum, 6 et juravit per viventem in sæcula
sæculorum, qui creavit cælum et ea quæ in eo sunt, et terram et ea quæ
in ea sunt, et mare et ea quæ in eo sunt : Quia tempus non erit amplius ;
7 sed in diebus vocis septimi angeli, cum cœperit tuba canere, consum-
mabitur mysterium Dei, sicut evangelizavit per servos suos prophetas.

8 Et audivi vocem de cælo iterum loquentem mecum, et dicentem :
Vade, et accipe librum apertum de manu angeli stantis super mare et super
terram. 9 Et abii ad angelum, dicens ei ut daret mihi librum ; et dixit
mihi : Accipe librum, et devora illum ; et faciet amaricari ventrem tuum,
sed in ore tuo erit dulce tanquam mel. 10 Et accepi librum de manu an-
geli, et devoravi illum ; et erat in ore meo tanquam mel dulce, et cum
devorassem eum, amaricatus est venter meus. 11 Et dixit mihi : Oportet
te iterum prophetare gentibus, et populis, et linguis, et regibus multis.

Cap. XI. — 1 Et datus est mihi calamus similis virgæ, et dictum est Duo testes.
mihi : Surge, et metire templum Dei, et altare, et adorantes in eo.
2 Atrium autem, quod est foris templum, ejice foras, et ne metiaris illud,
quoniam datum est gentibus, et civitatem sanctam calcabunt mensibus
quadraginta duobus.

3 Et dabo duobus testibus meis, et prophetabunt diebus mille ducentis
sexaginta, amicti saccis. 4 Hi sunt duæ olivæ, et duo candelabra, in con-
spectu Domini terræ stantes. 5 Et si quis voluerit eos nocere, ignis exiet
de ore eorum, et devorabit inimicos eorum ; et si quis voluerit eos lædere,
sic oportet eum occidi. 6 Hi habent potestatem claudendi cælum, ne pluat
diebus prophetiæ ipsorum ; et potestatem habent super aquas convertendi
eas in sanguinem, et percutere terram omni plaga quotiescumque volue-
rint. 7 Et cum finierint testimonium suum, bestia quæ ascendit de abysso
faciet adversum eos bellum, et vincet illos, et occidet eos. 8 Et corpora
eorum jacebunt in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter So-
doma, et Ægyptus, ubi et Dominus eorum crucifixus est. 9 Et videbunt
de tribubus, et populis, et linguis, et gentibus, corpora eorum per tres
dies et dimidium, et corpora eorum non sinent poni in monumentis. 10 Et
inhabitantes terram gaudebunt super illos, et jucundabuntur, et munera
mittent invicem, quoniam hi duo prophetæ cruciaverunt eos qui habita-
bant super terram.

11 Et post dies tres et dimidium spiritus vitæ a Deo intravit in eos. Et
steterunt super pedes suos, et timor magnus cecidit super eos qui vide-
runt eos. 12 Et audierunt vocem magnam de cælo, dicentem eis : Ascendite
huc. Et ascenderunt in cælum in nube, et viderunt illos inimici eorum.
13 Et in illa hora factus est terræmotus magnus, et decima pars civitatis
cecidit, et occisa sunt in terræmotu nomina hominum septem millia ; et
reliqui in timorem sunt missi, et dederunt gloriam Deo cæli. 14 Væ secun-
dum abiit, et ecce væ tertium veniet cito.

15 Et septimus angelus tuba cecinit ; et factæ sunt voces magnæ in Tuba
cælo, dicentes : Factum est regnum hujus mundi, Domini nostri et Chri- septima.
sti ejus, et regnabit in sæcula sæculorum. Amen. 16 Et viginti quatuor
seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies
suas, et adoraverunt Deum, dicentes : 17 Gratias agimus tibi, Domine
Deus omnipotens, qui es, et qui eras, et qui venturus es, quia accepisti
virtutem tuam magnam, et regnasti. 18 Et iratæ sunt gentes, et advenit
ira tua, et tempus mortuorum judicari, et reddere mercedem servis tuis

10, 5] Dan. XII, 7. — 9] Ez. III, 1.

prophetis, et sanctis, et timentibus nomen tuum, pusillis et magnis, et exterminandi eos qui corruperunt terram. 19 Et apertum est templum Dei in cælo; et visa est arca testamenti ejus in templo ejus, et facta sunt fulgura, et voces, et terræmotus, et grando magna.

SECTIO II. — ECCLESIA CHRISTI ET SYNAGOGA ANTICHRISTI

§ I. — *Mulier et draco.*

Apparitio mulieris et draconis.

CAP. XII. — 1 Et signum magnum apparuit in cælo : mulier amicta sole, et luna sub pedibus ejus, et in capite ejus corona stellarum duodecim; 2 et in utero habens, clamabat parturiens, et cruciabatur ut pariat.
3 Et visum est aliud signum in cælo : et ecce draco magnus rufus, habens capita septem, et cornua decem, et in capitibus ejus diademata septem;
4 et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cæli, et misit eas in terram; et draco stetit ante mulierem quæ erat paritura, ut cum peperisset, filium ejus devoraret. 5 Et peperit filium masculum, qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea; et raptus est filius ejus ad Deum et ad thronum ejus; 6 et mulier fugit in solitudinem, ubi habebat locum paratum a Deo, ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.

Draco e cælo ejectus.

7 Et factum est prælium magnum in cælo : Michael et angeli ejus præliabantur cum dracone, et draco pugnabat et angeli ejus; 8 et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in cælo. 9 Et projectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus et Satanas, qui seducit universum orbem; et projectus est in terram, et angeli ejus cum illo missi sunt. 10 Et audivi vocem magnam in cælo, dicentem : Nunc facta est salus, et virtus, et regnum Dei nostri, et potestas Christi ejus, quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte; 11 et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni, et propter verbum testimonii sui; et non dilexerunt animas suas usque ad mortem. 12 Propterea lætamini, cæli, et qui habitatis in eis. Væ terræ et mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet.

Draco persequitur mulierem.

13 Et postquam vidit draco quod projectus esset in terram, persecutus est mulierem quæ peperit masculum; 14 et datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus, et tempora, et dimidium temporis, a facie serpentis. 15 Et misit serpens ex ore suo post mulierem, aquam tanquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine. 16 Et adjuvit terra mulierem, et aperuit terra os suum, et absorbuit flumen quod misit draco de ore suo. 17 Et iratus est draco in mulierem, et abiit facere prælium cum reliquis de semine ejus, qui custodiunt mandata Dei, et habent testimonium Jesu Christi. 18 Et stetit supra arenam maris.

§ II. — *Bestia maritima et bestia terrestris.*

Bestia ascendens de mari.

CAP. XIII. — 1 Et vidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem et cornua decem, et super cornua ejus decem diademata, et super capita ejus nomina blasphemiæ. 2 Et bestia quam vidi similis erat pardo; et pedes ejus sicut pedes ursi, et os ejus sicut os leonis; et dedit illi draco virtutem suam et potestatem magnam. 3 Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem, et plaga mortis ejus curata est; et admirata est universa terra post bestiam. 4 Et adoraverunt draconem, qui dedit potestatem bestiæ; et adoraverunt bestiam, dicentes : Quis similis bestiæ? et quis poterit pugnare cum ea? 5 Et datum est ei os loquens magna et blasphemias; et data est ei potestas facere menses quadraginta duos. 6 Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus, et

tabernaculum ejus, et eos qui in cælo habitant. 7 Et est datum illi bel-
lum facere cum sanctis, et vincere eos; et data est illi potestas in omnem
tribum, et populum, et linguam, et gentem; 8 et adoraverunt eam
omnes qui inhabitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro
vitæ Agni, qui occisus est ab origine mundi. 9 Si quis habet aurem, au-
diat. 10 Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet; qui in gladio
occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est patientia et fides san-
ctorum.

Bestia ascendens de terra.

11 Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, et habebat cornua duo
similia Agni, et loquebatur sicut draco. 12 Et potestatem prioris bestiæ
omnem faciebat in conspectu ejus; et fecit terram, et habitantes in ea,
adorare bestiam primam, cujus curata est plaga mortis. 13 Et fecit signa
magna, ut etiam ignem faceret de cælo descendere in terram in conspe-
ctu hominum. 14 Et seduxit habitantes in terra, propter signa quæ data
sunt illi facere in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in terra ut fa-
ciant imaginem bestiæ, quæ habet plagam gladii, et vixit. 15 Et datum
est illi ut daret spiritum imagini bestiæ, et ut loquatur imago bestiæ, et
faciat ut quicumque non adoraverint imaginem bestiæ, occidantur. 16 Et
faciet omnes, pusillos et magnos, et divites et pauperes, et liberos et ser-
vos, habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis;
17 et ne quis possit emere aut vendere, nisi qui habet characterem, aut
nomen bestiæ, aut numerum nominis ejus. 18 Hic sapientia est. Qui habet
intellectum, computet numerum bestiæ; numerus enim hominis est, et
numerus ejus sexcenti sexaginta sex.

§ III. — *Bonorum triumphus et impiorum damnatio prædicuntur.*

Agnus cum Sanctis in monte Sion.

Cap. XIV. — 1 Et vidi, et ecce Agnus stabat supra montem Sion, et
cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen ejus, et no-
men Patris ejus scriptum in frontibus suis. 2 Et audivi vocem de cælo,
tanquam vocem aquarum multarum, et tanquam vocem tonitrui magni;
et vocem, quam audivi, sicut citharœdorum citharizantium in citharis
suis. 3 Et cantabant quasi canticum novum ante sedem, et ante quatuor
animalia et seniores; et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum
quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. 4 Hi sunt qui cum
mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum
quocumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo et Agno; 5 et
in ore eorum non est inventum mendacium, sine macula enim sunt ante
thronum Dei.

Tres angeli judicia Dei proclamant.

6 Et vidi alterum angelum volantem per medium cæli, habentem evan-
gelium æternum, ut evangelizaret sedentibus super terram, et super
omnem gentem, et tribum, et linguam, et populum; 7 dicens magna
voce: Timete Dominum, et date illi honorem, quia venit hora judicii
ejus; et adorate eum qui fecit cælum et terram, mare et fontes aquarum.
8 Et alius angelus secutus est, dicens: Cecidit, cecidit Babylon illa
magna, quæ a vino iræ fornicationis suæ potavit omnes gentes. 9 Et ter-
tius angelus secutus est illos, dicens voce magna: Si quis adoraverit be-
stiam et imaginem ejus, et acceperit characterem in fronte sua, aut in
manu sua, 10 et hic bibet de vino iræ Dei, quod mistum est mero in calice
iræ ipsius, et cruciabitur igne et sulphure in conspectu angelorum san-
ctorum, et ante conspectum Agni; 11 et fumus tormentorum eorum
ascendet in sæcula sæculorum; nec habent requiem die ac nocte qui
adoraverunt bestiam et imaginem ejus, et si quis acceperit characterem
nominis ejus. 12 Hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei
et fidem Jesu.

10] Gen. IX, 6. Matth. XXVI, 52. — 7] Ps. CXLV, 6. Act. XIV, 14. — 8] Is. XXI, 9. Jer. LI, 8.

13 Et audivi vocem de cælo, dicentem mihi : Scribe : Beati mortui qui
in Domino moriuntur. Amodo jam dicit Spiritus ut requiescant a laboribus
suis ; opera enim illorum sequuntur illos.
Messis et vindemia. 14 Et vidi, et ecce nubem candidam ; et super nubem sedentem simi-
lem Filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, et in manu
sua falcem acutam. 15 Et alius angelus exivit de templo, clamans voce
magna ad sedentem super nubem : Mitte falcem tuam et mete, quia venit
hora ut metatur, quoniam aruit messis terræ. 16 Et misit qui sedebat
super nubem falcem suam in terram, et demessa est terra. 17 Et alius
angelus exivit de templo quod est in cælo, habens et ipse falcem acu-
tam. 18 Et alius angelus exivit de altari, qui habebat potestatem supra
ignem ; et clamavit voce magna ad eum qui habebat falcem acutam, di-
cens : Mitte falcem tuam acutam, et vindemia botros vineæ terræ, quo-
niam maturæ sunt uvæ ejus. 19 Et misit angelus falcem suam acutam in
terram, et vindemiavit vineam terræ, et misit in lacum iræ Dei magnum ;
20 et calcatus est lacus extra civitatem, et exivit sanguis de lacu usque ad
frenos equorum, per stadia mille sexcenta.

§ IV. — *Signa executionis divinorum judiciorum prænuntia.*

Mittuntur angeli cum septem phialis. CAP. XV. — 1 Et vidi aliud signum in cælo magnum et mirabile : an-
gelos septem, habentes plagas septem novissimas, quoniam in illis con-
summata est ira Dei. 2 Et vidi tanquam mare vitreum mistum igne ; et
eos qui vicerunt bestiam, et imaginem ejus, et numerum nominis ejus,
stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei, 3 et cantantes canti-
cum Moysi, servi Dei, et canticum Agni, dicentes : Magna et mirabilia
sunt opera tua, Domine Deus omnipotens ; justæ et veræ sunt viæ tuæ,
Rex sæculorum. 4 Quis non timebit te, Domine, et magnificabit nomen
tuum ? quia solus pius es ; quoniam omnes gentes venient, et adorabunt in
conspectu tuo, quoniam judicia tua manifesta sunt.
5 Et post hæc vidi, et ecce apertum est templum tabernaculi testi-
monii in cælo ; 6 et exierunt septem angeli habentes septem plagas de
templo, vestiti lino mundo et candido, et præcincti circa pectora zonis
aureis. 7 Et unum de quatuor animalibus dedit septem angelis septem
phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis in sæcula sæculorum. 8 Et
impletum est templum fumo a majestate Dei, et de virtute ejus ; et nemo
poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem
angelorum.
Effunditur phiala prima, CAP. XVI. — 1 Et audivi vocem magnam de templo, dicentem septem
angelis : Ite, et effundite septem phialas iræ Dei in terram. 2 Et abiit
primus, et effudit phialam suam in terram ; et factum est vulnus sævum
et pessimum in homines qui habebant characterem bestiæ, et in eos qui
adoraverunt imaginem ejus.
secunda, 3 Et secundus angelus effudit phialam suam in mare ; et factus est san-
guis tanquam mortui, et omnis anima vivens mortua est in mari.
tertia, 4 Et tertius effudit phialam suam super flumina, et super fontes aqua-
rum ; et factus est sanguis. 5 Et audivi angelum aquarum dicentem : Justus
es, Domine, qui es, et qui eras ; sanctus, qui hæc judicasti : 6 quia san-
guinem sanctorum et prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti
bibere ; digni enim sunt. 7 Et audivi alterum ab altari dicentem : Etiam,
Domine Deus omnipotens, vera et justa judicia tua.
quarta, 8 Et quartus angelus effudit phialam suam in solem, et datum est illi
æstu affligere homines et igni ; 9 et æstuaverunt homines æstu magno, et
blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque
egerunt pœnitentiam ut darent illi gloriam.

15] Joel. III, 13. Matth. XIII, 39. — 15, 4] Jer. X, 7.

10 Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ; et quinta,
factum est regnum ejus tenebrosum, et commanducaverunt linguas suas
præ dolore; 11 et blasphemaverunt Deum cæli, præ doloribus et vulne-
ribus suis; et non egerunt pœnitentiam ex operibus suis.
12 Et sextus angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum sexta,
Euphraten; et siccavit aquam ejus, ut præpararetur via regibus ab ortu
solis. 13 Et vidi de ore draconis, et de ore bestiæ, et de ore pseudopro-
phetæ, spiritus tres immundos in modum ranarum. 14 Sunt enim spiritus
dæmoniorum facientes signa, et procedunt ad reges totius terræ congre-
gare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei. 15 Ecce venio
sicut fur. Beatus qui vigilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus
ambulet, et videant turpitudinem ejus. 16 Et congregabit illos in locum
qui vocatur hebraice Armagedon.
17 Et septimus angelus effudit phialam suam in aerem; et exivit vox septima.
magna de templo a throno, dicens: Factum est. 18 Et facta sunt fulgura,
et voces, et tonitrua, et terræmotus factus est magnus, qualis nunquam
fuit ex quo homines fuerunt super terram, talis terræmotus, sic magnus.
19 Et facta est civitas magna in tres partes, et civitates gentium cecide-
runt, et Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem
vini indignationis iræ ejus. 20 Et omnis insula fugit, et montes non sunt
inventi. 21 Et grando magna sicut talentum descendit de cælo in homi-
nes; et blasphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis,
quoniam magna facta est vehementer.

Sectio III. — Describitur ultimum Dei judicium

§ I. — *Judicium Babylonis.*

Cap. XVII. — 1 Et venit unus de septem angelis qui habebant septem Babylon
phialas, et locutus est mecum, dicens: Veni, ostendam tibi damnationem et Anti-
meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas; 2 cum qua fornicati christus.
sunt reges terræ, et inebriati sunt qui inhabitant terram de vino prosti-
tutionis ejus.
3 Et abstulit me in spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedentem
super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, habentem
capita septem et cornua decem. 4 Et mulier erat circumdata purpura et
coccino, et inaurata auro, et lapide pretioso, et margaritis, habens
poculum aureum in manu sua, plenum abominatione, et immunditia
fornicationis ejus; 5 et in fronte ejus nomen scriptum: Mysterium,
Babylon magna, mater fornicationum et abominationum terræ. 6 Et vidi
mulierem ebriam de sanguine sanctorum, et de sanguine martyrum Jesu;
et miratus sum, cum vidissem illam, admiratione magna.
7 Et dixit mihi angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum
mulieris, et bestiæ quæ portat eam, quæ habet capita septem et cornua
decem. 8 Bestia quam vidisti, fuit, et non est; et ascensura est de abysso,
et in interitum ibit; et mirabuntur inhabitantes terram (quorum non
sunt scripta nomina in libro vitæ a constitutione mundi) videntes
bestiam, quæ erat, et non est. 9 Et hic est sensus, qui habet sapientiam:
Septem capita, septem montes sunt, super quos mulier sedet, et reges
septem sunt. 10 Quinque ceciderunt; unus est, et alius nondum venit; et
cum venerit, oportet illum breve tempus manere. 11 Et bestia, quæ erat,
et non est, et ipsa octava est, et de septem est, et in interitum vadit.
12 Et decem cornua quæ vidisti, decem reges sunt, qui regnum nondum
acceperunt; sed potestatem tanquam reges una hora accipient post

15] Matth. XXIV, 43. Luc. XII, 39. Sup. III, 3.

bestiam. [13] Hi unum consilium habent, et virtutem et potestatem suam bestiæ tradent. [14] Hi cum Agno pugnabunt, et Agnus vincet illos, quoniam Dominus dominorum est, et Rex regum; et qui cum illo sunt, vocati, electi et fideles. [15] Et dixit mihi : Aquæ quas vidisti ubi meretrix sedet, populi sunt, et gentes, et linguæ. [16] Et decem cornua quæ vidisti in bestia, hi odient fornicariam, et desolatam facient illam et nudam, et carnes ejus manducabunt, et ipsam igni concremabunt. [17] Deus enim dedit in corda eorum ut faciant quod placitum est illi, ut dent regnum suum bestiæ, donec consummentur verba Dei. [18] Et mulier quam vidisti, est civitas magna, quæ habet regnum super reges terræ.

Babylonis lapsus et plagæ.

CAP. XVIII. — [1] Et post hæc vidi alium angelum descendentem de cælo, habentem potestatem magnam; et terra illuminata est a gloria ejus. [2] Et exclamavit in fortitudine, dicens : Cecidit, cecidit Babylon magna, et facta est habitatio dæmoniorum, et custodia omnis spiritus immundi, et custodia omnis volucris immundæ et odibilis; [3] quia de vino iræ fornicationis ejus biberunt omnes gentes, et reges terræ cum illa fornicati sunt, et mercatores terræ de virtute deliciarum ejus divites facti sunt.

[4] Et audivi aliam vocem de cælo, dicentem : Exite de illa, populus meus, ut ne participes sitis delictorum ejus, et de plagis ejus non accipiatis. [5] Quoniam pervenerunt peccata ejus usque ad cælum, et recordatus est Dominus iniquitatum ejus. [6] Reddite illi sicut et ipsa reddidit vobis; et duplicate duplicia secundum opera ejus : in poculo quo miscuit, miscete illi duplum. [7] Quantum glorificavit se et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum, quia in corde suo dicit : Sedeo regina, et vidua non sum, et luctum non videbo. [8] Ideo in una die venient plagæ ejus, mors, et luctus, et fames; et igne comburetur, quia fortis est Deus, qui judicabit illam. [9] Et flebunt, et plangent se super illam reges terræ qui cum illa fornicati sunt, et in deliciis vixerunt, cum viderint fumum incendii ejus; [10] longe stantes propter timorem tormentorum ejus, dicentes : Væ, væ civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis, quoniam una hora venit judicium tuum! [11] Et negotiatores terræ flebunt, et lugebunt super illam, quoniam merces eorum nemo emet amplius : [12] merces auri, et argenti, et lapidis pretiosi, et margaritæ, et byssi, et purpuræ, et serici, et cocci (et omne lignum thyinum, et omnia vasa eboris, et omnia vasa de lapide pretioso, et æramento, et ferro, et marmore, [13] et cinnamomum), et odoramentorum, et unguenti, et thuris, et vini, et olei, et similæ, et tritici, et jumentorum, et ovium, et equorum, et rhedarum, et mancipiorum, et animarum hominum. [14] Et poma desiderii animæ tuæ discesserunt a te; et omnia pinguia et præclara perierunt a te, et amplius illa jam non invenient. [15] Mercatores horum, qui divites facti sunt, ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum ejus, flentes ac lugentes, [16] et dicentes : Væ, væ civitas illa magna, quæ amicta erat bysso, et purpura, et cocco, et deaurata erat auro, et lapide pretioso, et margaritis; [17] quoniam una hora destitutæ sunt tantæ divitiæ! Et omnis gubernator, et omnis qui in lacum navigat, et nautæ, et qui in mari operantur, longe steterunt, [18] et clamaverunt videntes locum incendii ejus, dicentes : Quæ similis civitati huic magnæ? [19] Et miserunt pulverem super capita sua, et clamaverunt flentes et lugentes, dicentes : Væ, væ civitas illa magna, in qua divites facti sunt omnes qui habebant naves in mari, de pretiis ejus; quoniam una hora desolata est! [20] Exulta super eam, cælum, et sancti apostoli, et prophetæ, quoniam judicabit Deus judicium vestrum de illa.

[21] Et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et

---

14] I Tim. VI, 15. Inf. XIX, 16. — 2] Is. XXI, 9. Jer. LI, 8. Sup. XIV, 8. — 7] Is. XLVII, 8.

misit in mare, dicens : Hoc impetu mittetur Babylon, civitas illa magna,
et ultra jam non invenietur. 22 Et vox citharœdorum, et musicorum, et
tibia canentium, et tuba non audietur in te amplius, et omnis artifex
omnis artis non invenietur in te amplius, et vox molæ non audietur in
te amplius, 23 et lux lucernæ non lucebit in te amplius, et vox sponsi et
sponsæ non audietur adhuc in te ; quia mercatores tui erant principes terræ,
quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes. 24 Et in ea sanguis pro-
phetarum et sanctorum inventus est, et omnium qui interfecti sunt in terra.

Cap. XIX. — 1 Post hæc audivi quasi vocem turbarum multarum in Jubilus in
cælo dicentium : Alleluia ; salus, et gloria, et virtus Deo nostro est : cælo.
2 quia vera et justa judicia sunt ejus, qui judicavit de meretrice magna,
quæ corrupit terram in prostitutione sua, et vindicavit sanguinem servo-
rum suorum de manibus ejus. 3 Et iterum dixerunt : Alleluia. Et fumus
ejus ascendit in sæcula sæculorum. 4 Et ceciderunt seniores viginti qua-
tuor et quatuor animalia, et adoraverunt Deum sedentem super thronum,
dicentes : Amen, alleluia.

5 Et vox de throno exivit, dicens : Laudem dicite Deo nostro omnes
servi ejus, et qui timetis eum pusilli et magni. — 6 Et audivi quasi vocem
turbæ magnæ, et sicut vocem aquarum multarum, et sicut vocem toni-
truorum magnorum, dicentium : Alleluia ; quoniam regnavit Dominus
Deus noster omnipotens. 7 Gaudeamus, et exultemus, et demus gloriam
ei, quia venerunt nuptiæ Agni, et uxor ejus præparavit se. 8 Et datum
est illi ut cooperiat se byssino splendenti et candido ; byssinum enim,
justificationes sunt sanctorum. 9 Et dixit mihi : Scribe : Beati qui ad
cœnam nuptiarum Agni vocati sunt. Et dixit mihi : Hæc verba Dei vera
sunt. 10 Et cecidi ante pedes ejus, ut adorarem eum. Et dicit mihi : Vide
ne feceris ; conservus tuus sum, et fratrum tuorum habentium testimo-
nium Jesu. Deum adora ; testimonium enim Jesu est spiritus prophetiæ.

§ II. — *Triumphus de Antichristo et Satana.*

11 Et vidi cælum apertum ; et ecce equus albus, et qui sedebat super Verbi
eum vocabatur Fidelis et Verax, et cum justitia judicat et pugnat. Dei pugna
12 Oculi autem ejus sicut flamma ignis, et in capite ejus diademata mul- contra
ta, habens nomen scriptum quod nemo novit nisi ipse. 13 Et vestitus bestiam.
erat veste aspersa sanguine, et vocatur nomen ejus Verbum Dei. 14 Et
exercitus qui sunt in cælo sequebantur eum in equis albis, vestiti
byssino albo et mundo. 15 Et de ore ejus procedit gladius ex utraque
parte acutus, ut in ipso percutiat gentes ; et ipse reget eas in virga fer-
rea, et ipse calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis. 16 Et habet
in vestimento et in femore suo scriptum : Rex regum, et Dominus
dominantium. 17 Et vidi unum angelum stantem in sole, et clamavit voce
magna, dicens omnibus avibus quæ volabant per medium cæli : Venite,
et congregamini ad cœnam magnam Dei ; 18 ut manducetis carnes regum,
et carnes tribunorum, et carnes fortium, et carnes equorum et sedentium
in ipsis, et carnes omnium liberorum et servorum, et pusillorum et
magnorum.

19 Et vidi bestiam, et reges terræ, et exercitus eorum congregatos ad
faciendum prælium cum illo qui sedebat in equo, et cum exercitu ejus.
20 Et apprehensa est bestia, et cum ea pseudopropheta qui fecit signa
coram ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt characterem bestiæ, et qui
adoraverunt imaginem ejus. Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis
ardentis sulphure ; 21 et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum,
qui procedit de ore ipsius, et omnes aves saturatæ sunt carnibus eorum.

9] Matth. XXII, 2. Luc. XIV, 16. — 13] Is. LXIII, 1. — 15] Ps. II, 9. — 16] I Tim. VI, 15. Sup. XVII, 14.

Draco mittitur in abyssum.

Cap. XX. — [1] Et vidi angelum descendentem de cælo, habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua. [2] Et apprehendit draconem, serpentem antiquum, qui est diabolus et Satanas, et ligavit eum per annos mille ; [3] et misit eum in abyssum, et clausit, et signavit super illum, ut non seducat amplius gentes donec consummentur mille anni ; et post hæc oportet illum solvi modico tempore.

Regnum mille annorum.

[4] Et vidi sedes, et sederunt super eas, et judicium datum est illis ; et animas decollatorum propter testimonium Jesu, et propter verbum Dei, et qui non adoraverunt bestiam, neque imaginem ejus, nec acceperunt characterem ejus in frontibus aut in manibus suis, et vixerunt, et regnaverunt cum Christo mille annis. [5] Ceteri mortuorum non vixerunt, donec consummentur mille anni. Hæc est resurrectio prima. [6] Beatus et sanctus, qui habet partem in resurrectione prima ; in his secunda mors non habet potestatem, sed erunt sacerdotes Dei et Christi, et regnabunt cum illo mille annis.

Satanæ irreparabilis clades.

[7] Et cum consummati fuerint mille anni, solvetur Satanas de carcere suo, et exibit, et seducet gentes quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog et Magog ; et congregabit eos in prælium, quorum numerus est sicut arena maris. [8] Et ascenderunt super latitudinem terræ, et circuierunt castra sanctorum et civitatem dilectam. [9] Et descendit ignis a Deo de cælo, et devoravit eos ; et diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris, ubi et bestia [10] et pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum.

§ III. — *Ultima consummatio.*

Mortui resurgunt et judicantur.

[11] Et vidi thronum magnum candidum, et sedentem super eum, a cujus conspectu fugit terra et cælum, et locus non est inventus eis. [12] Et vidi mortuos, magnos et pusillos, stantes in conspectu throni ; et libri aperti sunt, et alius liber apertus est qui est vitæ, et judicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris, secundum opera ipsorum. [13] Et dedit mare mortuos qui in eo erant, et mors et infernus dederunt mortuos suos qui in ipsis erant, et judicatum est de singulis secundum opera ipsorum. [14] Et infernus et mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc est mors secunda. [15] Et qui non inventus est in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.

Cælum novum et terra nova.

Cap. XXI. — [1] Et vidi cælum novum et terram novam. Primum enim cælum et prima terra abiit, et mare jam non est. [2] Et ego Joannes vidi sanctam civitatem, Jerusalem novam, descendentem de cælo a Deo, paratam sicut sponsam ornatam viro suo. [3] Et audivi vocem magnam de throno dicentem : Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis ; et ipsi populus ejus erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus ; [4] et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. [5] Et dixit qui sedebat in throno : Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi : Scribe, quia hæc verba fidelissima sunt et vera. [6] Et dixit mihi : Factum est. Ego sum Alpha et Omega, initium et finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis. [7] Qui vicerit, possidebit hæc, et ero illi Deus, et ille erit mihi filius. [8] Timidis autem, et incredulis, et execratis, et homicidis, et fornicatoribus, et veneficis, et idololatris, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure : quod est mors secunda.

Nova civitas Jerusalem.

[9] Et venit unus de septem angelis habentibus phialas plenas septem plagis novissimis ; et locutus est mecum, dicens : Veni, et ostendam tibi

---

7] Ez. XXXIX, 2. — 1] Is. LXV, 17 et LXVI, 22. II Petr. III, 13. — 4] Is. XXV, 8. Sup. VII, 17. — 5] Is. XLIII, 19. II Cor. V, 17.

sponsam, uxorem Agni. 10 Et sustulit me in spiritu in montem magnum
et altum, et ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem, descendentem
de cælo a Deo, 11 habentem claritatem Dei, et lumen ejus simile lapidi
pretioso tanquam lapidi jaspidis, sicut crystallum. 12 Et habebat murum
magnum et altum, habentem portas duodecim, et in portis angelos duo-
decim, et nomina inscripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum
Israel. 13 Ab oriente portæ tres, et ab aquilone portæ tres, et ab austro
portæ tres, et ab occasu portæ tres. 14 Et murus civitatis habens fun-
damenta duodecim, et in ipsis duodecim nomina duodecim apostolorum
Agni.
15 Et qui loquebatur mecum, habebat mensuram arundineam auream,
ut metiretur civitatem, et portas ejus, et murum. 16 Et civitas in quadro
posita est, et longitudo ejus tanta est quanta et latitudo ; et mensus est
civitatem de arundine aurea per stadia duodecim millia ; et longitudo, et
altitudo, et latitudo ejus æqualia sunt. 17 Et mensus est murum ejus
centum quadraginta quatuor cubitorum, mensura hominis, quæ est
angeli. 18 Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide ; ipsa vero civi-
tas, aurum mundum simile vitro mundo. 19 Et fundamenta muri civitatis
omni lapide pretioso ornata. Fundamentum primum, jaspis ; secundum,
sapphirus ; tertium, chalcedonius ; quartum, smaragdus ; 20 quintum,
sardonyx ; sextum, sardius ; septimum, chrysolithus ; octavum, beryllus ;
nonum, topazius ; decimum, chrysoprasus ; undecimum, hyacinthus ;
duodecimum, amethystus. 21 Et duodecim portæ, duodecim margaritæ
sunt, per singulas ; et singulæ portæ erant ex singulis margaritis ; et
platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum.
22 Et templum non vidi in ea : Dominus enim Deus omnipotens tem-
plum illius est, et Agnus. 23 Et civitas non eget sole, neque luna, ut
luceant in ea : nam claritas Dei illuminavit eam, et lucerna ejus est
Agnus. 24 Et ambulabunt gentes in lumine ejus, et reges terræ afferent
gloriam suam et honorem in illam. 25 Et portæ ejus non claudentur per
diem, nox enim non erit illic. 26 Et afferent gloriam et honorem gentium
in illam. 27 Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem
faciens et mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni.
Cap. XXII. — 1 Et ostendit mihi fluvium aquæ vitæ, splendidum tan-
quam crystallum, procedentem de sede Dei et Agni. 2 In medio plateæ
ejus, et ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim,
per menses singulos reddens fructum suum, et folia ligni ad sanitatem
gentium. 3 Et omne maledictum non erit amplius ; sed sedes Dei et Agni
in illa erunt, et servi ejus servient illi. 4 Et videbunt faciem ejus, et
nomen ejus in frontibus eorum. 5 Et nox ultra non erit, et non egebunt
lumine lucernæ, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit
illos, et regnabunt in sæcula sæculorum.

EPILOGUS

6 Et dixit mihi : Hæc verba fidelissima sunt et vera ; et Dominus Deus Prophetiæ
spirituum prophetarum misit angelum suum ostendere servis suis quæ veritatem
oportet fieri cito. 7 Et ecce venio velociter. Beatus qui custodit verba testantur
prophetiæ libri hujus. angelus,
8 Et ego Joannes, qui audivi et vidi hæc. Et postquam audissem et Joannes,
vidissem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli qui mihi hæc ostendebat ;
9 et dixit mihi : Vide ne feceris ; conservus enim tuus sum, et fratrum
tuorum prophetarum, et eorum qui servant verba prophetiæ libri hujus.
Deum adora. 10 Et dicit mihi : Ne signaveris verba prophetiæ libri

23] Is. LX, 19. — 25] Is. LX, 11. — 5] Is. LX, 20.

hujus ; tempus enim prope est. 11 Qui nocet, noceat adhuc ; et qui in sor-
dibus est, sordescat adhuc ; et qui justus est, justificetur adhuc ; et
sanctus, sanctificetur adhuc.
ipse Christus. 12 Ecce venio cito, et merces mea mecum est, reddere unicuique secun-
dum opera sua. 13 Ego sum Alpha et Omega, primus et novissimus, prin-
cipium et finis. 14 Beati qui lavant stolas suas in sanguine Agni, ut sit
potestas eorum in ligno vitæ, et per portas intrent in civitatem. 15 Foris
canes, et venefici, et impudici, et homicidæ, et idolis servientes, et omnis
qui amat et facit mendacium. 16 Ego Jesus misi angelum meum, testi-
ficari vobis hæc in ecclesiis. Ego sum radix et genus David, stella
splendida et matutina. 17 Et spiritus et sponsa dicunt : Veni. Et qui
audit, dicat : Veni. Et qui sitit, veniat ; et qui vult, accipiat aquam vitæ
gratis.
Denuntiantur corruptores libri. 18 Contestor enim omni audienti verba prophetiæ libri hujus : Si quis
apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto.
19 Et si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet Deus
partem ejus de libro vitæ, et de civitate sancta, et de his quæ scripta
sunt in libro isto.
Conclusio. 20 Dicit qui testimonium perhibet istorum : Etiam venio cito. Amen.
Veni, Domine Jesu. 21 Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus
vobis. Amen.

13] Is. XLI, 4 et XLIV, 6 et XLVIII, 12. Sup. I, 8, 17 et XXI, 6. — 17] Is. LV, 1.

Oratio Manassæ, necnon libri duo, qui sub libri tertii et quarti Esdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra scilicet seriem canonicorum librorum, quos sancta Tridentina synodus suscepit, et pro canonicis suscipiendos decrevit, sepositi sunt, ne prorsus interirent, quippe qui a nonnullis sanctis Patribus interdum citantur, et in aliquibus Bibliis latinis tam manuscriptis quam impressis reperiuntur.

ORATIO MANASSÆ

REGIS JUDA

CUM CAPTUS TENERETUR IN BABYLONE

DOMINE omnipotens, Deus patrum nostrorum, Abraham, et Isaac, et Jacob, et seminis eorum justi, qui fecisti cælum et terram cum omni ornatu eorum; qui ligasti mare verbo præcepti tui; qui conclusisti abyssum, et signasti eam terribili et laudabili nomine tuo; quem omnia pavent, et tremunt a vultu virtutis tuæ, quia importabilis est magnificentia gloriæ tuæ, et insustentabilis ira comminationis tuæ super peccatores : immensa vero et investigabilis misericordia promissionis tuæ; quoniam tu es Dominus, altissimus, benignus, longanimis, et multum misericors, et pœnitens super malitias hominum.

Tu, Domine, secundum multitudinem bonitatis tuæ, promisisti pœnitentiam et remissionem iis qui peccaverunt tibi, et multitudine miserationum tuarum decrevisti pœnitentiam peccatoribus, in salutem. Tu igitur, Domine Deus justorum, non posuisti pœnitentiam justis, Abraham, et Isaac, et Jacob, iis qui tibi non peccaverunt; sed posuisti pœnitentiam propter me peccatorem, quoniam peccavi super numerum arenæ maris : multiplicatæ sunt iniquitates meæ, Domine, multiplicatæ sunt iniquitates meæ, et non sum dignus intueri et aspicere altitudinem cæli, præ multitudine iniquitatum mearum. Incurvatus sum multo vinculo ferreo, ut non possim attollere caput meum, et non est respiratio mihi; quia excitavi iracundiam tuam, et malum coram te feci; non feci voluntatem tuam, et mandata tua non custodivi; statui abominationes, et multiplicavi offensiones.

Et nunc flecto genu cordis mei, precans a te bonitatem. Peccavi, Domine, peccavi, et iniquitates meas agnosco. Quare peto rogans te, remitte mihi, Domine, remitte mihi, et ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum iratus, reserves mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca, quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium, et in me ostendes omnem bonitatem tuam, quia indignum salvabis me secundum magnam misericordiam tuam, et laudabo te semper omnibus diebus vitæ meæ; quoniam te laudat omnis virtus cælorum, et tibi est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

LIBER TERTIUS ESDRÆ

Sectio I

Cap. I.

Et fecit Josias Pascha in Jerosolymis Domino, et immolavit Phase quarta decima luna primi mensis, 2 statuens sacerdotes per vices dierum stolis amictos in templo Domini. 3 Et dixit levitis sacris servis Israel, ut sanctificarent se Domino in positione sanctæ arcæ Domini, in domo, quam ædificavit Salomon, filius David, rex. 4 Non erit vobis tollere super humeros eam. Et nunc deservite Domino vestro, et curam agite gentis illius Israel ex parte secundum pagos et tribus vestras, 5 secundum scripturam David, regis Israel, et secundum magnificentiam Salomonis, filii ejus, omnes in templo, et secundum particulam principatus paternam vestram, eorum qui stant in conspectu fratrum, filiorum Israel. 6 Immolate Pascha, et sacrificia parate fratribus vestris, et facite secundum præceptum Domini quod datum est Moysi.

7 Et donavit Josias in plebem quæ inventa est, ovium, agnorum, et hædorum, et caprarum triginta millia, vitulos tria millia. 8 Hæc de regalibus data sunt secundum promissionem populo; et sacerdotibus in Pascha, oves numero duo millia, ac vituli centum. 9 Et Jechonias, et Semeias, et Nathanael fratres, et Hasabias, et Oziel, et Coraba, in Phase, oves quinque millia, vitulos quingentos.

10 Et hæc cum fierent eleganter, steterunt sacerdotes et levitæ habentes azyma per tribus. 11 Et secundum partes principatus patrum, in conspectu populi offerebant Domino, secundum ea quæ in libro Moysi scripta sunt; 12 et assaverunt Phase igni prout oportebat, et hostias coxerunt in emolis, et in ollis cum benevolentia; 13 et attulerunt omnibus qui erant ex plebe; et post hæc paraverunt sibi et sacerdotibus; 14 sacerdotes enim offerebant adipes, usque dum finita esset hora; et levitæ paraverunt sibi, et fratribus suis, filiis Aaron. 15 Et sacri cantores filii Asaph erant per ordinem secundum præceptum David, et Asaph, et Zacharias, et Jeddimus, qui erat a rege. 16 Et ostiarii per singulas januas, ita ut non prævaricaretur unusquisque suam; fratres enim illorum paraverunt illis. 17 Et consummata sunt quæ pertinebant ad sacrificium Domini.

18 In illa die egerunt Phase, et offerebant hostias super Domini sacrificium, secundum præceptum regis Josiæ. 19 Et egerunt filii Israel, qui inventi sunt in tempore illo, Phase, et diem festum azymorum per dies septem; 20 et non est celebratum Phase tale in Israel, a temporibus Samuelis prophetæ; 21 et omnes reges Israel non celebraverunt tale Pascha, quale egit Josias, et sacerdotes, et levitæ, et Judæi, et omnis Israel, qui inventi sunt in commoratione Jerosolymis. 22 Octavo decimo anno, regnante Josia, celebratum est Phase. 23 Et directa sunt opera Josiæ in conspectu Domini sui in corde pleno metuentia; 24 et quæ circa illum quidem conscripta sunt, in pristinis temporibus, de eis qui peccaverunt, quique irreligiosi fuerunt in Dominum præ omni gente, et qui non quæsierunt verba Domini super Israel.

25 Et post omnem actum hunc Josiæ, ascendit Pharao, rex Ægypti, veniens in Carchamis ab itinere super Euphratem, et exiit obviam illi Josias. 26 Et misit rex Ægypti ad Josiam, dicens : Quid mihi et tibi est, rex Judæ? 27 Non sum missus a Domino ut pugnem contra te; super Euphratem enim bellum meum est; festinans descende. 28 Et non est reversus Josias super currum; sed expugnare eum conabatur, non attendens verbum prophetæ ex ore Domini; 29 sed constituit ad eum bellum in campo Mageddo. Et descenderunt principes ad regem Josiam. 30 Et dixit rex pueris suis : Amovete me a prælio, infirmatus sum enim valde. Et statim amoverunt eum pueri ipsius de acie. 31 Et ascendit super currum secundarium suum; et perveniens Jerosolymam, vita functus est, et sepultus est in paterno sepulcro. 32 Et in tota Judæa lugebant Josiam; et qui præsidebant, cum uxoribus lamentabant eum, usque in hunc diem. Et datum est hoc fieri semper in omne genus Israel. 33 Hæc autem præscripta sunt in libro historiarum regum Judæ, et singula

gesta actus Josiæ, et ejus gloria, et intellectus ejus in lege Domini : quæque gesta sunt ab eo, et
quæ non scripta sunt in libro regum Israel et Judæ.
34 Et assumentes, qui erant ex gente, Jechoniam, filium Josiæ, constituerunt regem pro Josia,
patre suo, cum esset annorum triginta trium. 35 Et regnavit super Israel mensibus tribus. Et
amovit eum rex Ægypti, ne regnaret in Jerosolymis. 36 Et mulctavit gentem argenti talenta
centum, et auri talentum unum. 37 Et constituit rex Ægypti Joacim, fratrem ipsius, regem Judæ
et Jerusalem ; 38 et alligavit magistratus Joacim, et Zaracelem, fratrem suum, et apprehendens
reduxit in Ægyptum.
39 Annorum erat Joacim viginti quinque, cum regnare cœpisset in terra Juda et Jerusalem ; et
fecit malum in conspectu Domini. 40 Post hunc autem ascendit Nabuchodonosor, rex Babylonis, et
alligans eum in æreo vinculo, perduxit in Babyloniam ; 41 et sacra vasa Domini accepit Nabucho-
donosor, et tulit, et consecravit in templo suo in Babylonia. 42 Nam de immunditia illius et irre-
ligiositate scriptum est in libro temporum regum.
43 Et regnavit Joachin, filius ejus, pro eo. Cum autem constitutus esset rex, erat annorum
decem et octo. 44 Regnavit autem menses tres et dies decem in Jerusalem, et fecit malum in
conspectu Domini. 45 Et post annum mittens Nabuchodonosor, transmigravit eum in Babyloniam
simul cum sacris vasis Domini.
46 Et constituit Sedeciam regem Juda et Jerusalem, cum esset annorum viginti unius ; regnavit
autem annis undecim. 47 Et fecit malum in conspectu Domini, et non est veritus a verbis quæ
dicta sunt ab Jeremia propheta ex ore Domini ; 48 et adjuratus a rege Nabuchodonosor, perjurans
discessit ; et indurata cervice sua et corde suo, transgressus est legitima Domini Dei Israel. 49 Et
duces populi Domini multa inique gesserunt, et impie egerunt super omnes immunditias gentium ;
et polluerunt templum Domini quod sanctum erat in Jerosolymis. 50 Et misit Deus patrum ipso-
rum per angelum suum revocare eos, propter quod parceret illis, et tabernaculo suo. 51 Ipsi vero
subsannabant in angelis suis, et qua die locutus est Dominus, erant illudentes prophetis ejus.
52 Qui usque ad iracundiam concitatus est super gentem suam, propter irreligiositatem suam, et
præcepit ascendere reges Chaldæorum.
53 Hi occiderunt juvenes eorum in gladio, in circuitu sancti templi eorum, et non pepercerunt
juveni, et seni, et virgini, et adolescenti ; 54 sed omnes traditi sunt in manus ipsorum ; et omnia
sacra vasa Domini, et regales apothecas resumentes, tulerunt in Babyloniam ; 55 et incenderunt
domum Domini, et demolierunt muros Jerusalem, et turres ejus incenderunt igne, 56 et consumma-
verunt omnia honorifica ejus, et ad nihilum redegerunt, et reliquos a gladio duxerunt in Baby-
lonem. 57 Et erant servi illius usque dum regnarent Persæ, in repletione verbi Domini in ore
Jeremiæ : 58 quousque benigne ageret terra sabbata sua, omni tempore desertionis suæ sabbatiza-
vit, in applicatione annorum septuaginta.

Sectio II

§ I.

Cap. II. — 1 Regnante Cyro, rege Persarum, in consummatione verbi Domini in ore Jeremiæ,
2 suscitavit Dominus spiritum Cyri, regis Persarum, et prædicavit in toto regno suo simul per
scripturam, 3 dicens : Hæc dicit Cyrus, rex Persarum : Me constituit regem orbi terrarum Dominus
Israel, Dominus excelsus, 4 et significavit mihi ædificare domum sibi in Jerusalem, quæ est in
Judæa. 5 Si quis est ex genere vestro, Dominus ipsius ascendat cum eo in Jerusalem. 6 Quotquot
ergo circa loca habitant, adjuvent eos qui sunt in loco ipso, in auro et argento, 7 in dationibus,
cum equis et jumentis, cumque aliis quæ secundum vota apponuntur in ædem Domini quæ est in
Jerusalem.
8 Et stantes principes tribuum, pagorum, et Judææ, ex tribu Benjamin, et sacerdotes, et levitæ,
quos excitavit Dominus ascendere et ædificare domum Domini quæ est in Jerusalem, et qui erant
in circuitu eorum, 9 adjuverunt in omni auro et argento ejus, et jumentis, et votis compluribus
multi quorum sensus excitatus est. 10 Et Cyrus rex protulit vasa sacra Domini, quæ transtulit
Nabuchodonosor, rex Babylonis, ex Jerusalem, et consecravit ea idolo suo ; 11 et proferens ea Cyrus,
rex Persarum, tradidit Mithridato, qui erat super thesauros ipsius. 12 Per hunc autem tradita sunt
Salmanasaro, præsidi Judææ. 13 Horum autem hic numerus : Libatoria argentea duo millia qua-
dringenta, athiscæ argenteæ triginta, phialæ aureæ triginta, item argenteæ duo millia quadrin-
gentæ, et alia vasa mille. 14 Omnia autem vasa aurea et argentea, quinque millia octingenta
sexaginta. 15 Et enumerata sunt Salmanasaro simul cum his qui ex captivitate Babyloniæ venerant
in Jerosolymam.
16 In Artaxerxis autem, regis Persarum, temporibus, scripserunt ei de his qui habitabant in Judæa
et Jerusalem, Balsamus, et Mithridatus, et Sabellius, et Rathimus, Balthemus, Samelius scriba,
et reliqui habitantes in Samaria, et ceteris locis, subjectam epistolam regi Artaxerxi : 17 Domine,
pueri tui Rathimus ab accidentibus, et Sabellius scriba, et reliqui curiæ tuæ judices in Cœlesyria
et Phœnice. 18 Et nunc notum sit domino regi, quoniam Judæi qui ascenderunt a vobis ad nos,
venientes in Jerusalem, civitatem refugam et pessimam, ædificant furnos ejus, et statuunt muros,

et templum suscitant. 19 Quod si civitas ista et muri consummati fuerint, non tantum tributa non
sustinebunt pendere, sed etiam regibus resistent. 20 Et quia id agitur circa templum, recte habere
arbitrati sumus non despicere hoc ipsum ; 21 sed notum facere domino regi, ut si videbitur, rex,
quæratur in libris patrum tuorum ; 22 et invenies in admonitionibus scripta de his, et scies quoniam
civitas ista fuit refuga, et reges, et civitates concutiens, 23 et Judæi refugæ, et prælia commit-
tentes in ea ab æterno, ob quam causam civitas ista deserta est. 24 Nunc ergo notum facimus,
domine rex, quoniam si civitas hæc ædificata fuerit, et hujus muri erecti fuerint, descensus tibi
non erit in Cœlesyriam et Phœnicen.
25 Tunc scripsit rex Rathimo, qui scribebat accidentia, et Balthemo, et Sabellio scribæ, et cete-
ris constitutis, et habitantibus in Syria et Phœnice, ea quæ subjecta sunt : 26 Legi epistolam quam
misistis mihi. Præcepi ergo inquiri, et inventum est, quoniam civitas illa est ab ævo regibus
resistens. 27 Et homines refugæ, et prælia in ea efficientes, et reges fortissimi erant in Jerusalem
dominantes , et tributa exigentes a Cœlesyria et Phœnice. 28 Nunc ergo præcepi prohibere homines
illos ædificare civitatem, et prohibere ne quid ultra hæc fiat ; 29 sed nec procedant in plurimum ea
quæ sunt malitiæ, ita ut regibus molestia importetur.
30 Tunc recitatis his quæ a rege Artaxerxe scripta fuerant, Rathimus, et Sabellius scriba, et qui
cum his constituti erant, jungentes festinanter venerunt in Jerusalem cum equitatu, et turba, et
agmine, 31 cœperuntque ædificantes prohibere ; et vacabant ab ædificatione templi in Jerusalem,
usque secundo anno regni Darii, regis Persarum.

§ II.

Cap. III. — 1 Rex Darius fecit cœnam magnam omnibus vernaculis suis, et omnibus magistrati-
bus Mediæ et Persidis, 2 et omnibus purpuratis, et prætoribus, et consulibus, et præfectis sub illo,
ab India usque Æthiopiam, centum viginti septem provinciis. 3 Et cum manducassent, et bibis-
sent, et satiati reverterentur, tunc Darius rex ascendit in cubiculum suum, et dormivit, et
expergefactus est.
4 Tunc illi tres juvenes corporis custodes, qui custodiebant corpus regis, dixerunt alter alteri :
5 Dicamus unusquisque nostrum sermonem qui præcellat, et cujuscumque apparuerit sermo sapientior
alterius, dabit illi rex Darius dona magna : 6 purpura cooperiri, et in auro bibere, et super aurum
dormire, et currum aureo freno, et cidarim byssinam, et torquem circa collum ; 7 et secundo loco
sedebit a Dario propter sapientiam suam, et cognatus Darii vocabitur. 8 Tunc scribentes singuli
suum verbum signaverunt, et posuerunt subtus cervical Darii regis, 9 et dixerunt : Cum surrexerit
rex, dabimus illi scripta nostra ; et quodcumque judicaverit rex e tribus, et magistratus Persidis,
quoniam verbum ejus sapientius est, ipsi dabitur victoria sicut scriptum est. 10 Unus scripsit :
Forte est vinum. 11 Alius scripsit : Fortior est rex. 12 Tertius scripsit : Fortiores sunt mulieres ;
super omnia autem vincit veritas.
13 Et cum surrexisset rex, acceperunt scripta sua, et dederunt illi, et legit. 14 Et mittens vocavit
omnes magistratus Persarum, et Medos, et purpuratos, et prætores, et præfectos ; 15 et sederunt
in concilio ; et lecta sunt scripta coram ipsis. 16 Et dixit : Vocate adolescentes, et ipsi indicabunt
verba sua. Et vocati sunt, et introierunt. 17 Et dixit illis : Indicate nobis de his quæ scripta
sunt.
Et cœpit prior, qui dixerat de fortitudine vini, 18 et dixit : Viri, quam prævalet vinum omni-
bus hominibus qui bibunt illud ! Seducit mentem. 19 Itemque regis et orphani facit mentem vanam.
Item servi ac liberi, pauperis ac divitis, 20 et omnem mentem convertit in securitatem et jucun-
ditatem, et non meminit omnem tristitiam et debitum, 21 et omnia præcordia facit honesta, et non
meminit regem nec magistratum , et omnia per talenta loqui facit. 22 Et non meminerunt, cum
biberunt, amicitiam, nec fraternitatem ; sed non multum post sumunt gladios. 23 Et cum a vino
merserint et surrexerint, non meminerunt quæ gesserunt. 24 O viri, num præcellit vinum ? Quis
sic cogitat facere ? Et tacuit hoc dicto.
Cap. IV. — 1 Et inchoavit sequens dicere, qui dixit de fortitudine regis : 2 O viri, num præcel-
lunt homines, qui terram et mare obtinent, et omnia quæ in eis sunt ? 3 Rex autem super omnia
præcellit, et dominatur eorum ; et omne quodcumque dixerit illis, faciunt. 4 Et si miserit illos ad
bellatores, vadunt, et demoliuntur montes, et muros, et turres. 5 Jugulantur et jugulant, et regis
verba non prætereunt ; nam si vicerint, afferunt regi omnia quæcumque prædati fuerint. 6 Simili-
ter et alii omnes, et quotquot non militant, nec pugnant, sed colunt terram ; rursum cum fuerint
metentes, afferunt tributa regi ; 7 et ipse unus solus si dixerit : Occidite, occidunt ; dixerit :
Remittite, remittunt ; 8 dixerit : Percutite, percutiunt ; dixerit : Exterminate, exterminant ; dixe-
rit : Ædificate, ædificant ; 9 dixerit : Excidite, excidunt ; dixerit : Plantate, plantant ; 10 et omnis
plebs, et virtutes eum obaudiunt ; et super hoc ipse recumbit, et bibit, et dormit. 11 Hi autem
custodiunt in circuitu eum, et non possunt ire singuli, et facere opera sua, sed in dicto obaudien-
tes sunt ei. 12 Viri, quomodo non præcellit rex qui sic diffamatur ? Et tacuit.
13 Tertius qui dixerat de mulieribus et veritate, hic est Zorobabel, cœpit loqui : 14 Viri, non
magnus rex, et multi homines, nec vinum præcellit. Quis est ergo qui dominatur eorum ?
15 Nonne mulieres genuerunt regem, et omnem populum, qui dominatur mari et terræ ; 16 et ex

illis nati sunt, et ipsæ educaverunt eos qui plantaverunt vineas ex quibus vinum fit? 17 Et ipsæ
faciunt stolas omnium hominum, et ipsæ faciunt gloriam hominibus, et non possunt homines
separari a mulieribus. 18 Si congregaverint aurum et argentum, et omnem rem speciosam, et vide-
rint mulierem unam bono habitu et bona specie, 19 omnia hæc relinquentes in eam intendunt, et
aperto ore conspiciunt, et eam alliciunt magis quam aurum et argentum, et omnem rem pretiosam.
20 Homo patrem suum relinquit qui enutriit illum, et suam regionem, et ad mulierem se conjun-
git. 21 Et cum muliere remittit animam; et neque patrem meminit, neque matrem, neque regionem.
22 Et hinc oportet vos scire, quoniam mulieres dominantur vestri. Nonne doletis? 23 Et accipit
homo gladium suum, et vadit in viam facere furta, et homicidia, et mare navigare et flumina,
24 et leonem videt, et in tenebris ingreditur; et cum furtum fecerit, et fraudes, et rapinas, ama-
bili suæ affert. 25 Et iterum, diligit homo uxorem suam magis quam patrem aut matrem. 26 Et
multi dementes facti sunt propter uxores suas, et servi facti sunt propter illas; 27 et multi
perierunt, et jugulati sunt, et peccaverunt propter mulieres. 28 Et nunc credite mihi, quia magnus
est rex in potestate sua, quoniam omnes regiones verentur tangere eum. 29 Videbam tamen
Apemen, filiam Bezacis, mirifici concubinam regis, sedentem juxta regem ad dexteram, 30 et aufe-
rentem diadema de capite ejus, et imponentem sibi; et palmis cædebat regem de sinistra manu.
31 Et super hæc aperto ore intuebatur eam; et si arriserit ei, ridet; nam si indignata ei fuerit,
blanditur, donec reconcilietur in gratiam. 32 O viri, cur non sunt fortiores mulieres? Magna est
terra, et excelsum est cælum: quis ista agit?

33 Et tunc rex, et purpurati intuebantur in alterutrum. Et inchoavit loqui de veritate: 34 O viri,
nonne fortes sunt mulieres? Magna est terra, et excelsum est cælum, et velox cursus solis con-
vertit in gyro cælum in locum suum in una die. 35 Nonne magnificus est qui hæc facit, et veritas
magna, et fortior præ omnibus? 36 Omnis terra veritatem invocat, cælum etiam ipsam benedicit,
et omnia opera moventur, et tremunt eam, et non est cum ea quidquam iniquum. 37 Vinum ini-
quum, iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes filii hominum, et iniqua illorum omnium opera,
et non est in ipsis veritas, et in sua iniquitate peribunt; 38 et veritas manet, et invalescit in
æternum, et vivit, et obtinet in sæcula sæculorum. 39 Nec est apud eam accipere personas, neque
differentias; sed quæ justa sunt facit omnibus, injustis ac malignis, et omnes benignantur in ope-
ribus ejus. 40 Et non est in judicio ejus iniquum, sed fortitudo, et regnum, et potestas, et majestas
omnium ævorum. Benedictus Deus veritatis.

41 Et desiit loquendo. Et omnes populi clamaverunt, et dixerunt: Magna est veritas, et prævalet.
42 Tunc rex ait illi: Pete, si quid vis amplius, quam quæ scripta sunt, et dabo tibi, secundum
quod inventus es sapientior proximis; et proximus mihi sedebis, et cognatus meus vocaberis.
43 Tunc ait regi: Memor esto voti tui, quod vovisti, ædificare Jerusalem, in die qua regnum
accepisti, 44 et omnia vasa quæ accepta sunt ex Jerusalem, remittere, quæ separavit Cyrus, quando
mactavit Babyloniam, et voluit remittere ea ibi. 45 Et tu vovisti ædificare templum quod incen-
derunt Idumæi, quando exterminata est Judæa a Chaldæis. 46 Et nunc hoc est quod postulo,
domine, et quod peto; hoc est, majestas, quod a te postulo, ut facias votum quod vovisti Regi
cæli ex ore tuo.

47 Tunc surgens Darius rex, osculatus est illum, et scripsit epistolas ad omnes dispensatores, et
præfectos, et purpuratos, ut deducerent eum, et eos qui cum illo erant, omnes ascendentes ædifi-
care Jerusalem. 48 Et omnibus præfectis, qui erant in Syria, et Phœnice, et Libano, scripsit episto-
las, ut traherent ligna cedrina a Libano in Jerusalem, ut ædificarent cum eis civitatem. 49 Et
scripsit omnibus Judæis qui ascendebant a regno in Judæam pro libertate, omnem potentem, et
magistratum, et præfectum non supervenire ad januas ipsorum. 50 Et omnem regionem quam
obtinuerant immunem esse eis, et Idumæi relinquant castella quæ obtinent Judæorum. 51 Et in
structuram templi dare per singulos annos talenta viginti, usque dum perædificaretur; 52 et super
sacrarium holocautomata ustulare quotidie, sicut habent præceptum, alia talenta decem offerre
per singulos annos. 53 Et omnibus qui procedunt a Babylonia condere civitatem, ut esset libertas
tam ipsis quam filiis eorum, et omnibus sacerdotibus qui præcedunt. 54 Scripsit autem et quantita-
tem, et sacram stolam jussit dari, in qua deservirent; 55 et levitis scripsit dare præcepta, usque in
diem qua consummabitur domus, et Jerusalem exstruetur; 56 et omnibus custodientibus civitatem
scripsit dari eis sortes et stipendia. 57 Et dimisit omnia vasa quæcumque separaverat Cyrus a
Babylonia, et omnia quæcumque dixit Cyrus, et ipse præcepit fieri, et mitti Jerusalem.

58 Et cum processisset ille adolescens, elevans faciem in Jerusalem, benedixit Regem cæli, 59 et
dixit: Abs te est victoria, et abs te est sapientia et claritas. Et ego servus tuus sum. 60 Bene-
dictus es qui dedisti mihi sapientiam, et tibi confitebor, Domine, Deus patrum nostrorum. 61 Et
accepit epistolas, et profectus est in Babyloniam. Et venit, et nuntiavit fratribus suis omnibus qui
fuerunt in Babylonia; 62 et benedixerunt Deum patrum suorum, quoniam dedit illis remissionem
et refrigerium, 63 ut ascenderent et ædificarent Jerusalem, et templum ubi nominatum est nomen
ejus in ipso; et exultaverunt cum musicis et lætitia diebus septem.

Cap. V. — 1 Post hæc autem electi sunt, ut ascenderent principes pagorum per domos et tribus
suas, et uxores illorum, et filii et filiæ eorum, et servi et ancillæ ipsorum, et pecora eorum.
2 Et Darius rex misit una cum eis equites mille, donec deducerent eos in Jerusalem cum pace, et
cum musicis et cum tympanis et tibiis. 3 Et omnes fratres erant ludentes, et fecit eos ascendere

simul cum eis. 4 Et hæc sunt nomina virorum, qui ascenderunt per pagos suos in tribus, et in partem principatus ipsorum. 5 Sacerdotes : Filii Phinees, filii Aaron, Jesus filius Josedec, Joacim filius Zorobabel filii Salathiel de domo David, ex progenie Phares, de tribu Juda, 6 qui locutus est sub Dario, rege Persarum, sermones mirificos in secundo anno regni ipsius, mense nisan primo.

Sectio III

§ I.

7 Sunt autem hi, qui ascenderunt ex Judæa de captivitate transmigrationis, quos transmigravit Nabuchodonosor, rex Babyloniæ, in Babylonem, et reversus est in Jerusalem. 8 Et requisivit partem Judææ unusquisque in civitatem suam, qui venerunt cum Zorobabel et Jesu, Nehemias, Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Beelsuro, Mechpsatochor, Olioro, Emonia, unus de principibus eorum.

9 Et numerus a gentilibus eorum, ex præpositis eorum. Filii Phares, duo millia centum septuaginta duo; 10 filii Ares, tria millia centum quinquaginta septem; 11 filii Phœmo, centum quadraginta duo; in filiis Jesu et Joabes, mille trecenti duo; 12 filii Demu, duo millia quadringenti septuaginta; filii Choraba, ducenti quinque; filii Banica, centum sexaginta octo; 13 filii Bebech, quadringenti tres; filii Arcbad, quadringenti viginti septem; 14 filii Cham, triginta septem; filii Zoroar, duo millia sexaginta septem; filii Adin, quadringenti sexaginta unus; 15 filii Aderectis, centum octo; filii Ciaso et Zelas, centum septem; filii Azoroc, quadringenti triginta novem; 16 filii Jedarbone, centum triginta duo; filii Ananiæ, centum triginta; filii Asoni, nonaginta; 17 filii Marsar, quadringenti viginti duo; filii Zabarus, nonaginta quinque; filii Sepolemon, centum viginti tres; 18 filii Nepopas, quinquaginta quinque; filii Nechanatus, centum quinquaginta octo; filii Cebethamus, centum triginta duo; 19 filii Crearpatros, qui Enocadies, et Modiæ, quadringenti viginti tres; qui ex Gramas et Gabea, centum viginti unus; 20 qui ex Besselon et Ceagge, sexaginta quinque; qui ex Bastaro, centum viginti duo; 21 qui ex Bechenobes, quinquaginta quinque; filii Liptis, centum quinquaginta quinque; filii Labonni, trecenti quinquaginta septem; 22 filii Sichem, trecenti septuaginta; filii Suadon et Caiomus, trecenti septuaginta octo; 23 filii Ericus, duo millia centum quadraginta quinque; filii Anaas, trecenti septuaginta.

Sacerdotes : 24 filii Jeddus, filii Enther, filii Eliasib, trecenti septuaginta duo; filii Emerus, ducenti quinquaginta duo; 25 filii Phasurii, trecenti quinquaginta septem; filii Caree, ducenti viginti septem.

26 Levitæ : Filii Jesu in Caduhel, et Bamis, et Serebias, et Edias, septuaginta quatuor; omnis numerus a duodecimo anno, triginta millia quadringenti sexaginta duo. 27 Filii, et filiæ, et uxores, omnis computatio, quadraginta millia ducenti quadraginta duo. 28 Filii sacerdotum, qui psallebant in templo : Filii Asaph, centum viginti octo. 29 Ostiarii vero : Filii Esmenni, filii Aser, filii Amon, filii Accuba, Topa filii Tobi, omnes centum triginta novem.

30 Sacerdotes servientes in templo : Filii Sel, filii Gaspha, filii Tobloch, filii Cariæ, filii Su, filii Hellu, filii Labana, filii Armacha, filii Accub, filii Utha, filii Cetha, filii Aggab, filii Obai, filii Anani, filii Canna, filii Geddu. 31 filii An, filii Radin, filii Desanon, filii Nachoba, filii Caseba, filii Gaze, filii Ozui, filii Sinone, filii Attre, filii Hasten, filii Asiana, filii Manei, filii Nasissim, filii Accusu, filii Agista, filii Azui, filii Favon, filii Phasalon, 32 filii Meedda, filii Phusa, filii Caree, filii Barcus, filii Saree, filii Coesi, filii Nasit, filii Agisti, filii Pedon, 33 Salomon filii ejus, filii Asophot, filii Phasida, filii Celi, filii Dedon, filii Gaddahel, filii Sephegi, 34 filii Aggia, filii Sachareth, filii Sabathen, filii Caroneth, filii Malsith, filii Amæ, filii Sasus, filii Addus, filii Suba, filii Eura, filii Rahotis, filii Phasphat, filii Malmon. 35 Omnes sacro servientes, et pueri Salomonis, quadringenti octoginta duo.

36 Hi sunt filii qui ascenderunt a Thelmela, Thelharsa; principes eorum, Carmellam et Careth; 37 et non poterant edicere civitates suas, et progenies suas, quemadmodum sint ex Israel. Filii Dalari, filii Thubal, filii Nechodaici, 38 ex sacerdotibus, qui fungebantur sacerdotio; et non sunt inventi filii Obia, filii Achisos, filii Addin, qui accepit uxorem ex filiabus Phargeleu; 39 et vocati sunt nomine ejus, et horum quæsita est generis scriptura in prædatura, et non est inventa, et prohibiti sunt sacerdotio fungi. 40 Et dixit illis Nehemias et Astharas : Ne participentur sancta, donec exurgat pontifex doctus in ostensionem et veritatem.

41 Omnis autem Israel erat, exceptis servis et ancillis, quadraginta duo millia trecenti quadraginta. 42 Servi horum et ancillæ, septem millia trecenti triginta septem. Cantores et cantatrices, ducenti sexaginta quinque. 43 Cameli, quadringenti triginta quinque. Equi, septem millia triginta sex. Muli, ducenta millia quadraginta quinque. Subjugalia, quinque millia viginti quinque.

44 Et de præpositis ipsis per pagos, dum venirent in templum Dei, quod erat in Jerusalem, voverunt suscitare templum in loco suo, secundum suam virtutem, 45 et dare in templum thesaurarium operum sacrum auri mnas duodecim millia, et mnas argenti quinque millia, et stolas sacerdotales centum. 46 Et habitaverunt sacerdotes et levitæ, et qui exierant de plebe, in Jerusalem et in regione, et sacri cantores, et ostiarii, et omnis Israel in regionibus suis.

§ II.

47 Instante autem septimo mense, cumque essent filii Israel unusquisque in suis rebus, convene-
runt unanimes in atrium, quod erat ante januam orientalem. 48 Et stantes Jesus, filius Josedec, et
fratres ejus sacerdotes, et Zorobabel, filius Salathiel, et hujus fratres, paraverunt altare, 49 ut
offerrent super illud holocautomata, secundum quæ in libro Moysi, hominis Dei, scripta sunt.
50 Et convenerunt ibi ex aliis nationibus terræ, et erexerunt sacrarium in loco suo omnes gentes
terræ, et offerebant hostias, et holocautomata Domino matutina. 51 Et egerunt scenopegiam, et
diem solemnem, sicut præceptum est in lege, et sacrificia quotidie, sicut oportebat; 52 et post hæc
oblationes institutas, et hostias sabbatorum, et neomeniarum, et dierum solemnium omnium
sanctificatorum 53 Et quotquot vovebant Domino a neomenia septimi mensis, cœperunt hostias
offerre Deo; et templum Domini nondum erat ædificatum. 54 Et dederunt pecuniam lapidariis et
fabris, et potum et pabula cum gaudio. 55 Et dederunt carra Sidoniis et Tyriis, ut transveherent
illis de Libano trabes cedrinas, et facerent rates in Joppe portu, secundum decretum quod scriptum
erat eis a Cyro, rege Persarum.
56 Et in secundo anno venientes in templum Dei in Jerusalem, mense secundo, inchoavit Zoro-
babel, filius Salathiel, et Josue, filius Josedec, et fratres ipsorum, et sacerdotes et levitæ, et omnes
qui venerant de captivitate in Jerusalem; 57 et fundaverunt templum Dei, novilunio secundi
mensis secundi anni cum venissent in Judæam et Jerusalem. 58 Et statuerunt levitas a viginti
annis, super opera Domini; et stetit Jesus et filius ejus, et fratres omnes levitæ conspirantes, et
executores legis, facientes opera in domo Domini. 59 Et steterunt sacerdotes habentes stolas cum
tubis, et levitæ, filii Asaph, habentes cymbala, 60 collaudantes Dominum, et benedicentes secun-
dum David, regem Israel; 61 et cantabant canticum Domino, quoniam dulcedo ejus, et honor in
sæcula super omnem Israel. 62 Et omnis populus tuba cecinerunt, et proclamaverunt voce magna,
collaudantes Dominum in suscitatione domus Domini.
63 Et venerunt ex sacerdotibus et levitis, et præsidentibus secundum pagos senioribus, qui vide-
rant pristinam domum; 64 et ad hujus ædificationem cum clamore et planctu magno, et multi
cum tubis et gaudio magno, 65 in tantum ut populus non audiret tubas propter planctum populi.
Turba enim erat tubis canens magnifice, ita ut longe audiretur.
66 Et audierunt inimici tribus Judæ, et Benjamin, et venerunt scire quæ esset vox tubarum.
67 Et cognoverunt quoniam qui erant ex captivitate, ædificant templum Domino Deo Israel. 68 Et
accedentes ad Zorobabel et Jesum, præpositos pagorum, dixerunt eis : Ædificabimus una vobiscum.
69 Similiter enim audivimus Dominum vestrum, et ipsi pariter incedimus a diebus Asbazareth,
regis Assyriorum, qui transmigravit nos huc. 70 Et dixit illis Zorobabel, et Jesus, et principes
pagorum Israel : 71 Non est nobis et vobis ædificare domum Dei nostri; nos enim soli ædificabi-
mus Domino Deo Israel, secundum ea quæ præcepit nobis Cyrus, rex Persarum. 72 Gentes autem
terræ incumbentes his qui sunt in Judæa, et levantes opus ædificationis et insidias, et populos
adducentes prohibebant eos ædificare, 73 et aggressuras exercentes impedierunt, ne consumma-
retur ædificium omni tempore vitæ Cyri regis; et protraxerunt structuram per biennium usque
ad Darii regnum.

§ III.

Cap. VI. — 1 In secundo autem anno regni Darii prophetavit Aggæus et Zacharias, filius Addin
prophetæ, apud Judæam et Jerusalem in nomine Dei Israel super eos. 2 Tunc stans Zorobabel,
filius Salathiel, et Jesus, filius Josedec, inchoaverunt ædificare domum Domini, quæ est in Jerusa-
lem, 3 cum adessent eis prophetæ Domini, et adjuvarent eos. In ipso tempore venit ad illos Sisen-
nes, subregulus Syriæ, et Phœnicis, et Satrabuzanes, et sodales ejus, 4 et dixerunt eis : Quo
præcipiente vobis domum hanc ædificatis, et tectum istud, et alia omnia perficitis? et qui sunt
structores qui hæc ædificant? 5 Et habuerunt gratiam visitatione facta super eos, qui erant ex
captivitate a Domino seniores Judæorum. 6 Et non sunt impediti ædificare, donec significaretur
Dario de omnibus istis, et responsum acciperetur.
7 Exemplum epistolæ, quam miserunt Dario : Sisennes, subregulus Syriæ, et Phœnicis, et Satra-
buzanes, et sodales ejus, in Syria et Phœnice præsides, regi Dario salutem. 8 Omnia nota sint domino
regi, quod cum venissemus in regionem Judææ, et introissemus in Jerusalem, invenimus ædifi-
cantes domum Dei magnam, 9 et templum ex lapidibus politis, et magnis, et pretiosis materiis in
parietibus, 10 et opera illa instanter fieri, et suffragare, et prosperare in manibus eorum, et in omni
gloria, quam diligentissime perfici. 11 Tunc interrogavimus seniores, dicentes : Quo permittente
vobis ædificatis domum istam, et opera hæc fundatis? 12 Ideo autem interrogavimus eos, ut notum
faceremus tibi homines et præpositos, et nominum scripturam præpositorum postulavimus illos.
13 At illi responderunt nobis, dicentes : Nos sumus servi Domini, qui fecit cælum et terram, 14 et
ædificabatur hæc domus ante annos istos multos a rege Israel magno et fortissimo, et consummata
est. 15 Et quoniam patres nostri exacerbantes erant, et peccaverunt in Deum Israel, tradidit eos in
manus Nabuchodonosor, regis Babyloniæ, regis Chaldæorum, 16 et domum istam demolientes incen-
derunt, et populum captivum duxerunt in Babylonem. 17 In primo anno regnante Cyro, rege

Babyloniæ, scripsit Cyrus rex domum hanc ædificare, 18 et illa sacra vasa aurea et argentea, quæ
extulerat Nabuchodonosor de domo quæ est in Jerusalem, et consecraverat ea in suo templo,
rursus protulit ea Cyrus rex de templo quod erat in Babylonia, et tradita sunt Zorobabel et
Salmanasaro subregulo; 19 et præceptum est eis ut offerrent hæc vasa, et reponerent in templo
quod erat in Jerusalem, et ipsum templum Dei ædificare in loco suo. 20 Tunc Salmanasarus sub-
jecit fundamenta domus Domini, quæ est in Jerusalem; et exinde usque nunc ædificatur, et non
accepit consummationem. 21 Nunc ergo si judicatur a te, o rex, perquiratur in regalibus bibliothe-
cis Cyri regis, quæ sunt in Babylonia. 22 Et si inventum fuerit consilio Cyri regis cœptam esse
structuram domus Domini, quæ est in Jerusalem, et judicatur a domino rege nostro, scribat de
his nobis.

23 Tunc Darius rex præcepit inquiri in bibliothecis; et inventus est in Ecbatanis oppido, quod
est in Media regione, locus unus, in quo scripta erant ista: 24 Anno primo regnante Cyro, rex
Cyrus præcepit domum Domini quæ est in Jerusalem ædificare, ubi incendebant igni assiduo;
25 cujus altitudo sit cubitorum decem, et latitudo cubitorum sexaginta, quadratum lapidibus poli-
tis tribus, et meniano ligneo ejusdem regionis, et meniano uno novo, et impendia dari de domo
Cyri regis; 26 et sacra vasa domus Domini tam aurea quam argentea, quæ extulit Nabuchodonosor,
in domum Domini, quæ est in Jerusalem, ubi erant posita, ut ponantur illic. 27 Et præcepit curam
agere Sisennem, subregulum Syriæ et Phœnicis, et Satrabuzanem, et sodales ejus, et qui ordinati
erant in Syria et Phœnice præsides, ut abstinerent se ab eodem loco. 28 Et ego quoque præcepi in
totum ædificare; et prospexi, ut adjuvent eos qui sunt ex captivitate Judæorum, donec consum-
metur templum ædis Domini, 29 et a vexatione tributorum Cœlesyriæ et Phœnicis, diligenter
quantitatem dari his hominibus ad sacrificium Domini, Zorobabel præfecto, ad tauros, et arietes, et
agnos. 30 Similiter autem et frumentum, et sal, et vinum, et oleum instanter per singulos annos,
prout sacerdotes qui sunt in Jerusalem, dictaverunt consumi quotidie sine ulla dilatione, 31 ut
offerantur libationes summo Deo pro rege et pueris ejus, et orent pro ipsorum vita; 32 et denun-
tietur, ut quicumque transgressi fuerint aliquid ex his quæ scripta sunt, aut spreverint, accipiatur
lignum de suis propriis, et suspendantur, et bona ipsorum regi ascribantur. 33 Propterea et Domi-
nus, cujus nomen invocatum est ibi, exterminet omnem regem et gentem, qui manum suam
extenderit prohibere, aut male tractare domum Domini illam quæ est in Jerusalem. 34 Ego, Darius
rex, decrevi quam diligentissime secundum hæc fieri.

Cap. VII. — 1 Tunc Sisennes, subregulus Cœlesyriæ et Phœnicis, et Satrabuzanes, et sodales,
obsecuti his quæ a Dario rege erant decreta, 2 insistebant sacrosanctis operibus diligentissime,
cooperantes cum senioribus Judæorum principibus Syriæ, 3 et prosperata sunt sacrosancta opera,
prophetantibus Aggæo et Zacharia prophetis. 4 Et consummaverunt omnia per præceptum Do-
mini Dei Israel, et ex consilio Cyri, et Darii, et Artaxerxis, regis Persarum. 5 Et consummata est
domus nostra usque ad tertiam et vigesimam diem mensis adar, sexto anno Darii regis.

6 Et fecerunt filii Israel, et sacerdotes, et levitæ, et ceteri qui erant ex captivitate, qui appositi
sunt secundum ea quæ scripta sunt in libro Moysi. 7 Et obtulerunt in dedicationem templi Domini,
tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, 8 et hædos pro peccatis universi Israel,
duodecim, secundum numerum tribuum Israel. 9 Et steterunt sacerdotes et levitæ amicti stolis per
tribus, super omnia opera Domini Dei Israel, secundum librum Moysi, et ostiarii per singulas
januas. 10 Et egerunt filii Israel, cum his qui erant ex captivitate, illud Phase quarta decima luna
mensis primi, quando sanctificati sunt sacerdotes et levitæ. 11 Omnes filii captivitatis non sunt
simul sanctificati, quia levitæ omnes simul sanctificati sunt. 12 Et immolaverunt Phase universi
filii captivitatis, et fratribus suis sacerdotibus, et sibimetipsis. 13 Et manducaverunt filii Israel,
qui erant ex captivitate, omnes qui remanserant ab omnibus execrationibus gentium terræ quæ-
rentes Dominum, 14 et celebraverunt diem festum azymorum, septem diebus epulantes in con-
spectu Domini, 15 quoniam convertit consilium regis Assyriorum in eos, confortare manus eorum
ad opera Domini Dei Israel.

§ IV.

Cap. VIII. — 1 Et post hunc regnante Artaxerxe, Persarum rege, accessit Esdras, filius Azariæ,
filii Helciæ, filii Solome, 2 filii Sadoc, filii Achitob, filii Ameri, filii Azahel, filii Bocci, filii Abisue,
filii Phinees, filii Eleazari, filii Aaron primi sacerdotis; 3 hic Esdras ascendit de Babylonia, cum
esset scriba et ingeniosus in lege Moysi, quæ data est a Domino Deo Israel, docere et facere.
4 Et dedit ei rex gloriam, quod invenisset gratiam in omni dignitate et desiderio in conspectu ejus.
5 Et ascenderunt simul cum ipso ex filiis Israel, et sacerdotibus, et levitis, et sacris cantoribus
templi, et ostiariis, et servis templi in Jerusalem. 6 Anno septimo regnante Artaxerxe, in quinto
mense, hic annus septimus est regni, exeuntes de Babylonia novilunio quinti mensis, 7 venerunt
Jerosolymam juxta præceptum illius, secundum prosperitatem itineris a Domino ipsorum datam eis.
8 In his enim Esdras magnam disciplinam obtinebat, ne prætermitteret quidquam eorum, quæ essent
ex lege Domini et præceptis, et docendo universum Israel omnem justitiam et judicium.

9 Accedentes autem, qui scribebant scripta Artaxerxis regis, tradiderunt scriptum quod obve-
nerat ab Artaxerxe rege ad Esdram sacerdotem, et lectorem legis Domini, cujus exemplum sub-
jectum est: 10 Rex Artaxerxes Esdræ sacerdoti, et lectori legis Domini, salutem. 11 Humanior ego

judicans in beneficiis, præcepi eis qui desiderant ex gente Judæorum, sua sponte, et ex sacerdo-
tibus et levitis, qui sunt in regno meo, comitari tecum in Jerusalem. 12 Si qui ergo cupiunt ire
tecum, conveniant, et proficiscantur, sicut placuit mihi et septem amicis meis consiliariis, 13 ut
visitent ea quæ aguntur secundum Judæam et Jerusalem, observantes sicut habes in lege Domini,
14 et ferant munera Domino Deo Israel, quæ vovi ego et amici Jerusalem, et omne aurum et
argentum, quod inventum fuerit in regione Babyloniæ, Domino in Jerusalem cum illo. 15 Quod est
donatum pro ipsa gente in templum Domini eorum, quod est in Jerusalem, ut colligatur hoc
aurum et argentum ad tauros, et arietes, et agnos, et hædos, et quæ his sunt congruentia, 16 ut
offerant hostias Domino super altare Domini ipsorum, quod est in Jerusalem. 17 Et omnia quæ-
cumque volueris cum fratribus tuis facere auro et argento, perfice pro voluntate tua, secundum
præceptum Domini Dei tui; 18 et sacrosancta vasa, quæ data sunt tibi ad opera domus Domini
Dei tui, quæ est in Jerusalem; 19 et cetera quæcumque tibi subvenerint ad opera templi Dei tui,
dabis de regali gazophylacio; 20 cum volueris cum fratribus tuis facere auro et argento, perfice
secundum voluntatem Domini. 21 Et ego quidem, rex Artaxerxes, præcepi custodibus thesaurorum
Syriæ et Phœnicis, ut quæcumque scripserit Esdras sacerdos, et lector legis Domini, diligenter
detur ei usque ad argenti talenta centum, similiter et auri, 22 et usque ad frumenti modios cen-
tum, et vini amphoras centum, et alia quæcumque abundant sine taxatione. 23 Omnia secundum
legem Dei fiant Deo altissimo, ne forte exurgat ira in regno regis, et filii, et filiorum ejus. 24 Vobis
autem dicitur, ut omnibus sacerdotibus, et levitis, et sacris cantoribus, et servis templi, et scribis
templi hujus, 25 nullum tributum, neque ulla alia indictio irrogetur, nec habeat quisquam potesta-
tem objicere eis quidquam. 26 Tu autem, Esdra, secundum sapientiam Dei, constitue judices et
arbitros in tota Syria, et Phœnice; et omnes qui legem Dei tui non noverunt, doce; 27 ut quot-
quot transgressi fuerint legem, diligenter plectantur, sive morte, sive cruciatu, sive etiam pecuniæ
mulctatione vel abductione.

28 Et dixit Esdras scriba : Benedictus Deus patrum nostrorum, qui dedit hanc voluntatem in
cor regis, clarificare domum suam quæ est in Jerusalem, 29 et me honorificavit in conspectu regis et
consiliariorum, et amicorum, et purpuratorum ejus. 30 Et ego constans animo factus sum secundum
opitulationem Domini Dei mei, et congregavi ex Israel viros, ut simul ascenderent mecum.

31 Et hi sunt præpositi secundum suas patrias, et principatus portionales, eorum qui mecum
ascenderunt de Babylonia in regno Artaxerxis. 32 Et ex filiis Phares, Gersomus; ex filiis Siemarith,
Amenus; filiorum David, Acchus filius Sceciliæ; 33 ex filiis Phares, Zacharias, et cum eo reversi
sunt viri centum quinquaginta. 34 Ex filiis ductoris Moabilionis Zaræi, et cum ipso viri ducenti
quinquaginta. 35 Ex filiis Zachues, Jechonias Zecholei, et cum ipso viri ducenti quinquaginta. 36 Ex
filiis Sala, Maasias Gotholiæ, et cum ipso viri septuaginta. 37 Ex filiis Saphatiæ, Zarias Micheli, et
cum ipso viri octoginta. 38 Ex filiis Job, Abdias Jeheli, et cum ipso viri ducenti duodecim. 39 Ex
filiis Baniæ, Salimoth, filius Josaphiæ, et cum ipso viri centum sexaginta. 40 Ex filiis Beer, Zacha-
rias Bebei, et cum ipso viri ducenti octo. 41 Ex filiis Ezead, Joannes Eccetan, et cum ipso viri
centum decem. 42 Ex filiis Adonicam ipsis postremis, et hæc sunt nomina eorum : Eliphalam, filius
Gebel, et Semeias, et cum ipso viri septuaginta.

43 Et congregavi eos ad fluvium qui dicitur Thia, et metati fuimus illic triduo, et recognovi eos.
44 Et ex filiis sacerdotum et levitarum non inveni illic. 45 Et misi ad Eleazarum, et Eccelon, et
Masman, et Maloban, et Enaathan, et Samea, et Joribum, Nathan, Ennagam, Zachariam, et Mosa-
lamum, ipsos ductores et peritos. 46 Et dixi eis ut venirent ad Loddeum, qui erat apud locum
gazophylacii. 47 Et mandavi eis ut dicerent Loddeo, et fratribus ejus, et illis qui erant in gazo-
phylacio, ut mitterent nobis eos qui sacerdotio fungerentur in domo Domini Dei nostri. 48 Et
adduxerunt nobis secundum manum validam Domini Dei nostri viros peritos : ex filiis Moholi, filii
Levi, filii Israel, Sebebian, et filios et fratres, qui erant decem et octo; 49 Asbiam, et Amin ex
filiis filiorum Chananæi, et filii eorum viri viginti; 50 et ex his qui templo serviebant, quos dedit
David, et ipsi principes ad operationem levitis templo servientium ducenti viginti. Omnia nomina
significata sunt in scripturis.

51 Et vovi illic jejunium juvenibus in conspectu Dei, ut quærerem ab eo bonum iter nobis, et
qui nobiscum erant, et filiis, et pecoribus, propter insidias. 52 Erubui enim petere a rege pedites et
equites in comitatu, tutelæ gratia, contra adversarios nostros. 53 Diximus enim regi, quoniam virtus
Domini erit cum eis qui inquirunt eum in omni affectu. 54 Et iterum deprecati sumus Dominum
Deum nostrum secundum hæc; quem et propitium habuimus, et compotes facti sumus Deo nostro.
55 Et separavi ex plebis præpositis, et sacerdotibus templi, viros duodecim, et Sedebiam, et Asan-
nam, et cum eis ex fratribus eorum viros decem. 56 Et appendi eis aurum et argentum et vasa
sacerdotalia domus Dei nostri, quæ donaverat rex, et consiliarii ejus, et principes, et omnis Israel.
57 Et cum appendissem, tradidi argenti talenta centum quinquaginta, et vasa argentea talentorum
centum, et auri talenta centum, 58 et vasorum aureorum septies viginti, et vasa ærea de bono
æramento splendentia, duodecim, auri speciem reddentia. 59 Et dixi eis : Et vos sancti estis Do-
mino, et vasa sunt sancta, et aurum, et argentum votum est Domino Deo patrum nostrorum.
60 Vigilate et custodite, donec tradatis ea plebis præpositis, et sacerdotibus, et levitis, et principibus
civitatum Israel, in Jerusalem, in pastophorio domus Dei nostri.

61 Et hi qui susceperunt sacerdotes et levitæ aurum et argentum et vasa, intulerunt in Jerusa-

lem in templum Domini. 62 Et promovimus a fluvio Thia, die duodecima mensis primi, usquequo
introivimus in Jerusalem. 63 Et cum factus fuisset tertius dies, quarta autem die ponderatum
aurum et argentum traditum est in domo Domini Dei nostri, Marimoth, filio Jori sacerdoti. 64 Et
cum ipso erat Eleazar, filius Phinees, et erant cum ipsis Josadus, filius Jesu, et Medias, et Banni,
filius levitæ: ad numerum, et ad pondus universa. 65 Et scriptum est pondus ipsorum eadem hora.
66 Qui autem venerunt ex captivitate, obtulerunt sacrificium Domino Deo Israel, tauros duode-
cim pro omni Israel, arietes octoginta sex, 67 agnos septuaginta duos, hircos pro peccato duodecim,
et pro salute vaccas duodecim, omnia in sacrificium Domini. 68 Et relegerunt præcepta regis rega-
libus dispensatoribus, et subregulis Cœlesyriæ et Phœnicis, et honorificaverunt gentem, et templum
Domini.

§ V.

69 Et consummatis his, accesserunt ad me præpositi, dicentes : Non segregaverunt genus Israel,
et principes, et sacerdotes, et levitæ, 70 et alienigenæ gentes, et nationes terræ, immunditias suas a
Chananæis, et Hethæis, et Pherezæis, et Jebusæis, et Moabitis, et Ægyptiis, et Idumæis. 71 Conjuncti
enim sunt filiabus eorum et ipsi, et filii eorum, et mistum est semen sanctum alienigenis gentibus
terræ ; et participes erant præpositi et magistratus iniquitatis ejus ab initio ipsius regni. 72 Et mox
ut audivi ista, concidi vestimenta et sacram tunicam ; et lacerans capillos capitis et barbam, sedi
dolens et mœstus. 73 Et convenerunt quotquot tunc movebantur in verbo Domini Dei Israel, ad
me lugentem super iniquitatem istam ; et sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum.
74 Et consurgens a jejunio, conscissa habens vestimenta et sacram tunicam, ingeniculans, et
extendens manus ad Dominum, 75 dicebam : Domine, confusus sum, et reveritus sum ante faciem
tuam. 76 Peccata enim nostra multiplicata sunt super capita nostra, et iniquitates nostræ exaltatæ
sunt usque ad cælum. 77 Quoniam a temporibus patrum nostrorum sumus in magno peccato usque
ad diem hunc. 78 Et propter peccata nostra, et patrum nostrorum, sumus traditi cum fratribus
nostris, et cum sacerdotibus nostris, regibus terræ in gladium et captivitatem et deprædationem,
cum confusione usque in hodiernum diem. 79 Et nunc quantum est hoc quod contigit nobis mise-
ricordia abs te, Domine Deus, et relinque nobis radicem et nomen in locum sanctificationis tuæ.
80 detegere luminare nostrum in domo Domini Dei nostri, dare nobis cibum in omni tempore
servitutis nostræ. 81 Et cum serviremus, non fuimus derelicti a Domino Deo nostro ; sed constituit
nos in gratia, ponens nobis reges Persarum dare cibum, 82 et clarificare templum Domini Dei
nostri, et ædificare deserta Sion, dare nobis stabilitatem in Judæa et Jerusalem. 83 Et nunc quid
dicimus, Domine, habentes hæc ? Transgressi enim sumus præcepta tua, quæ dedisti in manus
puerorum tuorum prophetarum, 84 dicens : Quoniam terra, in quam introistis possidere hereditatem
ejus, terra polluta est coinquinationibus alienigenarum terræ ; et immunditiæ illorum repleverunt
eam totam immunditia sua. 85 Et nunc filias vestras non conjungetis filiis eorum, et filias eorum
non accipietis filiis vestris. 86 Et non inquiretis pacem habere cum illis omni tempore, ut invale-
scentes manducetis optima terræ, et hereditatem distribuatis filiis vestris usque in ævum. 87 Et quæ
contingunt nobis, omnia fiunt propter opera nostra maligna, et magna peccata nostra. 88 Et
dedisti nobis talem radicem, et rursum reversi sumus transgredi legitima tua, ut commisceremur
immunditiæ alienigenarum gentium terræ hujus. 89 Nonne irasceris nobis perdere nos, quoadusque
non relinquatur radix et nomen nostrum ? 90 Domine Deus Israel, verax es. Derelicta est enim
radix usque in hodiernum diem. 91 Ecce, nunc sumus in conspectu tuo in iniquitatibus nostris. Non
est enim adhuc stare ante te in his.
92 Et cum adorando confiteretur Esdras, flens, humi prostratus ante templum, congregati sunt
ante eum ex Jerusalem turma magna valde, viri, et mulieres, et juvenes, et juvenculæ. Fletus enim
erat magnus in ipsa multitudine. 93 Et cum clamasset Jechonias Jeheli ex filiis Israel, dixit Esdræ :
Nos in Dominum peccavimus, quod collocavimus nobis in matrimonium mulieres alienigenas ex
gentibus terræ ; 94 et nunc es super omnem Israel. In his ergo sit jusjurandum a Domino, expel-
lere omnes uxores nostras quæ ex alienigenis sunt cum filiis earum. 95 Sicut tibi decretum est a
majoribus secundum legem Domini exurgens explica. 96 Ad te enim spectat negotium, et nos
tecum sumus; viriliter fac. 97 Et exurgens Esdras adjuravit principes sacerdotum, et levitas, et
omnem Israel, facere secundum hæc ; et juraverunt.
Cap. IX. — 1 Et exurgens Esdras ab ante atrium templi, abiit in pastophorium Jonathæ, filii
Nasabi ; 2 et hospitatus illic non gustavit panem, nec aquam bibit, super iniquitatem multitudinis.
3 Et facta est prædicatio in omni Judæa, et in Jerusalem omnibus qui erant ex captivitate in
Jerusalem congregati, 4 ut quicumque non occurrerit biduo vel triduo diei, secundum judicium
assidentium seniorum, tollerentur facultates suæ, et ipse alienus judicaretur a multitudine captivi-
tatis.
5 Et congregati sunt omnes qui erant ex tribu Juda et Benjamin in tribus diebus in Jerusalem ;
hic mensis est nonus, dies mensis vigesimus. 6 Et sedit omnis multitudo in area templi, trementes,
propter hiemem præsentem. 7 Et exurgens Esdras, dixit illis : Vos inique fecistis, collocantes vobis
in matrimonium uxores alienigenas, ut adderetis ad peccata Israel. 8 Et nunc date confessionem, et
magnificentiam Domino Deo patrum nostrorum. 9 Et perficite voluntatem ipsius, et discedite
a gentibus terræ, et ab uxoribus alienigenis. 10 Et clamavit omnis multitudo, et dixerunt voce

magna : Sicut dixisti, faciemus. 11 Sed quoniam multitudo magna est, et tempus hybernum, et non
possumus insubsidiati stare, et hoc opus non est nobis unius diei, neque bidui ; multum enim in
his peccavimus ; 12 stent præpositi multitudinis, et omnes qui nobiscum inhabitant, et quotquot
habent uxores apud se alienigenas, 13 et assistant accepto tempore ex omni loco presbyteri, et
judices, usquequo solvant iram Domini negotii hujus. 14 Jonathas autem, filius Ezeli, et Ozias
thecam susceperunt secundum hæc ; et Bosoramus, et Levis, et Sabbathæus simul cooperati sunt
cum illis. 15 Et steterunt secundum hæc omnia universi qui erant ex captivitate.
16 Et elegit sibi viros Esdras sacerdos, principes magnos de patribus eorum secundum nomina,
et consederunt novilunio mensis decimi examinare negotium istud. 17 Et determinatum est de viris
qui habebant uxores alienigenas, usque ad neomeniam primi mensis. 18 Et inventi sunt ex sacerdo-
tibus permisti, qui habebant alienigenas uxores : 19 Ex filiis Jesu filii Josedec, et fratribus ejus :
Maseas, et Eliozerus, et Joribus, et Joadeus. 20 Et injecerunt manus ut expellerent uxores suas,
et ad litandum in exorationem, arietem pro ignorantia sua. 21 Et ex filiis Semmeri : Maseas, et
Esses, et Jeelech, Azarias. 22 Et ex filiis Fosere : Limosias, Hismaenis, et Nathanee, Jussio, Reddus,
et Thalsas. 23 Et ex levitis : Jorabdus, et Semeis, et Colnis, et Calitas, et Facteas, et Colvas, et
Elionas. 24 Et ex sacris cantoribus : Eliasib, Zaccarus. 25 Et ex ostiariis : Salumus, et Tolbanes.
26 Et ex Israel : Ex filiis Foro : Ozi, et Remias, et Geddias, et Melchias, et Michelus, Eleazarus, et
Jammebias, et Bannas. 27 Et ex filiis Jolaman : Chamas, et Zacharias, et Jezrelus, et Joddius, et
Erimoth, et Helias. 28 Et ex filiis Zathoim : Eliadas, et Liasumus, Zochias, et Larimoth, et Zabdis,
et Thebedias. 29 Et ex filiis Zebes : Joannes, et Amanias, et Zabdias, et Emeus. 30 Et ex filiis
Banni : Olamus, et Maluchus, et Jeddeus, et Jasub, et Azabus, et Jerimoth. 31 Et ex filiis Addin :
Naathus, et Moosias, et Caleus, et Raanas, Maaseas, Mathathias, et Beseel, et Bonnus, et Manasses.
32 Et ex filiis Nuae : Noneas, et Aseas, et Melchias, et Sameas, et Simon, Benjamin, et Malchus,
et Marras. 33 Et ex filiis Asom : Carianeus, Mathathias, et Bannus, et Eliphalach, et Manasses, et
Semei. 34 Et ex filiis Banni : Jeremias, et Moadias, et Abramus, et Johel, et Baneas, et Pelias, et
Jonas, et Marimoth, et Eliasib, et Mathaneus, et Eliasis, et Orizas, et Dielus, et Semedius, et
Zambris, et Josephus. 35 Et ex filiis Nobei : Idelus, et Mathathias, et Sabadus, et Zecheda, Sedmi,
et Jessei, Baneas. 36 Omnes isti conjunxerunt sibi uxores alienigenas, et dimiserunt eas cum
filiis.
37 Et inhabitaverunt sacerdotes et levitæ, et qui erant ex Israel, in Jerusalem, et in tota una
regione, novilunio mensis septimi. Et erant filii Israel in commorationibus suis. 38 Et congregata est
omnis multitudo simul in aream, quæ est ab oriente portæ sacræ. 39 Et dixerunt Esdræ, pontifici
et lectori, ut afferret legem Moysi, quæ tradita est a Domino Deo Israel. 40 Et attulit Esdras
pontifex legem omni multitudini eorum, a viro usque ad mulierem, et omnibus sacerdotibus,
audire legem novilunio mensis septimi. 41 Et legebat in area, quæ est ante sacram portam
templi, a prima luce usque ad vesperam, coram viris et mulieribus. Et dederunt omnes sensum ad
legem.
42 Et stetit Esdras, sacerdos et lector legis, super ligneum tribunal quod fabricatum erat. 43 Et ste-
terunt ad eum Mathathias, et Samus, Ananias, Azarias, Urias, Ezechias, et Balsamus ad dexteram ;
44 et ad sinistram Faldeus, Misael, Malachias, Abusthas, Sabus, Nabadias, et Zacharias. 45 Et
assumpsit Esdras librum coram omni multitudine ; præsidebat enim in gloria in conspectu omnium.
46 Et cum absolvisset legem, omnes erecti steterunt ; et benedixit Esdras Dominum Deum altis-
simum, Deum Sabaoth omnipotentem. 47 Et respondit omnis populus : Amen. Et elevatis sursum
manibus procidentes in terram, adoraverunt Dominum. 48 Jesus, et Banæus, et Sarebias, et Jad-
dimus, et Accubus, et Sabbathæus, et Calithes, et Azarias, et Joradus, et Ananias, et Philias,
levitæ : 49 qui docebant legem Domini, et in multitudine legebant legem Domini ; et præferebant
singuli eos, qui intelligebant lectionem.
50 Et dixit Atharathes Esdræ, pontifici et lectori, et levitis qui docebant multitudinem,
51 dicens : Dies hic sanctus est Domino. Et omnes flebant, cum audissent legem. 52 Et dixit Esdras :
Digressi ergo manducate pinguissima quæque, et bibite dulcissima quæque, et mittite munera his
qui non habent. 53 Sanctus enim est hic dies Domini, et nolite mœsti esse. Dominus enim clarifi-
cabit vos. 54 Et levitæ denuntiabant in publico omnibus, dicentes : Dies hic sanctus est, nolite
mœsti esse. 55 Et abierunt omnes manducare, et bibere, et epulari, et dare munera his qui non
habebant, ut epularentur. Magnifice enim sunt exaltati verbis quibus edocti sunt. 56 Et congregati
sunt universi in Jerusalem celebrare lætitiam, secundum testamentum Domini Dei Israel.

LIBER QUARTUS ESDRÆ

SECTIO I

§ I

CAP. I.

LIBER Esdræ prophetæ secundus, filii Sarei, filii Azarei, filii Helciæ, filii Sadaniæ,
filii Sadoch, filii Achitob, 2 filii Achiæ, filii Phinees, filii Heli, filii Ameriæ, filii Asiel,
filii Marimoth, filii Arna, filii Oziæ, filii Borith, filii Abisei, filii Phinees, filii Elea-
zar, 3 filii Aaron ex tribu Levi, qui fuit captivus in regione Medorum, in regno
Artaxerxis, regis Persarum.
4 Et factum est verbum Domini ad me, dicens : 5 Vade, et nuntia populo meo
facinora ipsorum, et filiis eorum iniquitates quas in me admiserunt, ut nuntient filiis filiorum;
6 quia peccata parentum ipsorum in illis creverunt. Obliti enim mei sacrificaverunt diis alienis.
7 Nonne ego eduxi eos de terra Ægypti, de domo servitutis? Ipsi autem irritaverunt me, et consilia
mea spreverunt. 8 Tu autem excute comam capitis tui, et projice omnia mala super illos, quoniam
non obedierunt legi meæ. Populus autem est indisciplinatus. 9 Usquequo eos sustinebo, quibus tanta
beneficia contuli? 10 Reges multos propter eos subverti; Pharaonem cum pueris suis, et omnem
exercitum ejus percussi. 11 Omnes gentes a facie eorum perdidi, et in oriente provinciarum dua-
rum populos Tyri et Sidonis dissipavi, et omnes adversarios eorum interfeci.
12 Tu vero loquere ad eos, dicens : Hæc dicit Dominus : 13 Nempe ego vos per mare transmeavi,
et plateas vobis initio munitas exhibui, ducem vobis dedi Moysen et Aaron sacerdotem; 14 lucem
vobis per columnam ignis præstiti, et magna mirabilia feci in vobis; vos autem mei obliti estis,
dicit Dominus.
15 Hæc dicit Dominus omnipotens : Coturnix vobis in signo fuit, castra vobis ad tutelam dedi,
et illic murmurastis; 16 et non triumphastis in nomine meo de perditione inimicorum vestrorum,
sed adhuc nunc usque murmurastis. 17 Ubi sunt beneficia quæ præstiti vobis? Nonne in deserto
cum esuriretis, proclamastis ad me, 18 dicentes : Ut quid nos in desertum istud adduxisti interficere
nos? melius nobis fuerat servire Ægyptiis, quam mori in deserto hoc. 19 Ego dolui gemitus vestros,
et dedi vobis manna in escam. Panem angelorum manducastis. 20 Nonne cum sitiretis, petram
excidi, et fluxerunt aquæ in saturitate? Propter æstus foliis arborum vos texi. 21 Divisi vobis
terras pingues : Chananæos, et Pherezæos, et Philisthæos a facie vestra projeci; quid faciam vobis
adhuc? dicit Dominus.
22 Hæc dicit Dominus omnipotens : In deserto cum essetis in flumine Amorrhæo sitientes, et
blasphemantes nomen meum, 23 non ignem vobis pro blasphemiis dedi, sed mittens lignum in
aquam, dulce feci flumen. 24 Quid tibi faciam, Jacob? Noluisti obedire, Juda. Transferam me ad
alias gentes, et dabo eis nomen meum, ut custodiant legitima mea. 25 Quoniam me dereliquistis, et
ego vos derelinquam. Petentibus vobis a me misericordiam, non miserebor. 26 Quando invocabitis
me, ego non exaudiam vos. Maculastis enim manus vestras sanguine, et pedes vestri impigri sunt
ad committenda homicidia. 27 Non quasi me dereliquistis, sed vos ipsos, dicit Dominus.
28 Hæc dicit Dominus omnipotens : Nonne ego vos rogavi, ut pater filios, et ut mater filias, et
ut nutrix parvulos suos, 29 ut essetis mihi in populum, et ego vobis in Deum, et vos mihi in filios,
et ego vobis in patrem? 30 Ita vos collegi ut gallina pullos suos sub alas suas. Modo autem quid
faciam vobis? Projiciam vos a facie mea. 31 Oblationem cum mihi attuleritis, avertam faciem meam
a vobis. Dies enim festos vestros, et neomenias, et circumcisiones repudiavi. 32 Ego misi pueros
meos prophetas ad vos, quos acceptos interfecistis, et laniastis corpora eorum; quorum sanguinem
exquiram, dicit Dominus.
33 Hæc dicit Dominus omnipotens : Domus vestra deserta est; projiciam vos sicut ventus sti-
pulam. 34 Et filii procreationem non facient, quoniam mandatum meum neglexerunt, et quod
malum est coram me fecerunt. 35 Tradam domos vestras populo venienti, qui me non audientes

credunt; quibus signa non ostendi, facient quæ præcepi. 36 Prophetas non viderunt, et memorabuntur iniquitatum eorum. 37 Testor populi venientis gratiam, cujus parvuli exultant cum lætitia, me non videntes oculis carnalibus, sed spiritu credentes quæ dixi. 38 Et nunc, frater, aspice, quæ gloria; et vide populum venientem ab Oriente: 39 quibus dabo ducatum Abraham, Isaac, et Jacob, et Osee, et Amos, et Michææ, et Joel, et Abdiæ, et Jonæ, 40 et Nahum, et Habacuc, Sophoniæ, Aggæi, Zachariæ, et Malachiæ, qui et angelus Domini vocatus est.

§ II

Cap. II. — 1 Hæc dicit Dominus: Ego eduxi populum istum de servitute, quibus mandata dedi per pueros meos prophetas, quos audire noluerunt, sed irrita fecerunt mea consilia. 2 Mater quæ eos generavit, dicit illis: Ite, filii, quia ego vidua sum et derelicta. 3 Educavi vos cum lætitia, et amisi vos cum luctu et tristitia, quoniam peccastis coram Domino Deo vestro, et quod malum est coram eo fecistis. 4 Modo autem quid faciam vobis? Ego vidua sum et derelicta: ite, filii, et petite a Domino misericordiam. 5 Ego autem te, pater, testem invoco super matrem filiorum, qui noluerunt testamentum meum servare, 6 ut des eis confusionem, et matrem eorum in direptionem, ne generatio eorum fiat. 7 Dispergantur in gentes nomina eorum, deleantur a terra; quoniam spreverunt sacramentum meum. 8 Væ, tibi, Assur, qui abscondis iniquos penes te. Gens mala, memorare quid fecerim Sodomæ et Gomorrhæ. 9 Quorum terra jacet in piceis glebis et aggeribus cinerum; sic dabo eos qui me non audierunt, dicit Dominus omnipotens.

10 Hæc dicit Dominus ad Esdram: Nuntia populo meo, quoniam dabo eis regnum Jerusalem, quod daturus eram Israel. 11 Et sumam mihi gloriam illorum, et dabo eis tabernacula æterna, quæ præparaveram illis. 12 Lignum vitæ erit illis in odore unguenti, et non laborabunt, neque fatigabuntur. 13 Ite, et accipietis. Rogate vobis dies paucos, ut immorentur. Jam paratum est vobis regnum; vigilate. 14 Testare cælum et terram. Contrivi enim malum, et creavi bonum, quia vivo ego, dicit Dominus. 15 Mater, amplectere filios tuos, educa illos cum lætitia. Sicut columba confirma pedes eorum, quoniam te elegi, dicit Dominus. 16 Et resuscitabo mortuos de locis suis, et de monumentis educam illos, quoniam cognovi nomen meum in Israel. 17 Noli timere, mater filiorum, quoniam te elegi, dicit Dominus. 18 Mittam tibi adjutorium pueros meos Isaiam et Jeremiam, ad quorum consilium sanctificavi et paravi tibi arbores duodecim gravatas variis fructibus; 19 et totidem fontes fluentes lac et mel, et montes immensos septem habentes rosam et lilium, in quibus gaudio implebo filios tuos. 20 Viduam justifica, pupillo judica, egenti da, orphanum tuere, nudum vesti, 21 confractum et debilem cura, claudum irridere noli, tutare mancum, et cæcum ad visionem claritatis meæ admitte. 22 Senem et juvenem intra muros tuos serva. 23 Mortuos ubi inveneris, signans commenda sepulcro, et dabo tibi primam sessionem in resurrectione mea. 24 Pausa et quiesce, populus meus, quia veniet requies tua. 25 Nutrix bona, nutri filios tuos, confirma pedes eorum. 26 Servos quos tibi dedi, nemo ex eis interiet; eos ego enim requiram de numero tuo. 27 Noli fatigari. Cum enim venerit dies pressuræ et angustiæ, alii plorabunt, et tristes erunt; tu autem hilaris et copiosa eris. 28 Zelabunt gentes, et nil adversus te poterunt, dicit Dominus. 29 Manus meæ tegent te, ne filii tui gehennam videant. 30 Jucundare, mater, cum filiis tuis, quia ego te eripiam, dicit Dominus. 31 Filios tuos dormientes memorare, quoniam ego eos educam de lateribus terræ, et misericordiam cum illis faciam, quoniam misericors sum, dicit Dominus omnipotens. 32 Amplectere natos tuos usque dum venio, et præstem illis misericordiam, quoniam exuberant fontes mei, et gratia mea non deficiet.

33 Ego Esdras præceptum accepi a Domino in monte Oreb, ut irem ad Israel; ad quos cum venirem, reprobaverunt me, et respuerunt mandatum Domini; 34 ideoque vobis dico, gentes quæ auditis, et intelligitis: Expectate pastorem vestrum, requiem æternitatis dabit vobis, quoniam in proximo est ille, qui in fine sæculi adveniet. 35 Parati estote ad præmia regni, quia lux perpetua lucebit vobis per æternitatem temporis. 36 Fugite umbram sæculi hujus; accipite jucunditatem gloriæ vestræ. Ego testor palam salvatorem meum. 37 Commendatum donum accipite et jucundamini, gratias agentes ei qui vos ad cælestia regna vocavit. 38 Surgite, et state, et videte numerum signatorum in convivio Domini. 39 Qui se de umbra sæculi transtulerunt, splendidas tunicas a Domino acceperunt. 40 Recipe, Sion, numerum tuum, et conclude candidatos tuos qui legem Domini compleverunt. 41 Filiorum tuorum, quos optabas, plenus est numerus. Roga imperium Domini, ut sanctificetur populus tuus qui vocatus est ab initio.

42 Ego Esdras vidi in monte Sion turbam magnam, quam numerare non potui, et omnes canticis collaudabant Dominum. 43 Et in medio eorum erat juvenis statura celsus, eminentior omnibus illis, et singulis eorum capitibus imponebat coronas, et magis exaltabatur; ego autem miraculo tenebar. 44 Tunc interrogavi angelum, et dixi: Qui sunt hi, Domine? 45 Qui respondens dixit mihi: Hi sunt qui mortalem tunicam deposuerunt, et immortalem sumpserunt, et confessi sunt nomen Dei; modo coronantur, et accipiunt palmas. 46 Et dixi angelo: Ille juvenis, quis est, qui eis coronas imponit, et palmas in manus tradit? 47 Et respondens dixit mihi: Ipse est Filius Dei, quem in sæculo confessi sunt; ego autem magnificare eos cœpi, qui fortiter pro nomine Domini steterunt. 48 Tunc dixit mihi angelus: Vade, annuntia populo meo qualia et quanta mirabilia Domini Dei vidisti.

Sectio II

§ I. — *Visio prima.*

Cap. III. — 1 Anno trigesimo ruinæ civitatis, eram in Babylone, et conturbatus sum super cubi-
culo meo recumbens, et cogitationes meæ ascendebant super cor meum, 2 quoniam vidi desertionem
Sion, et abundantiam eorum qui habitabant in Babylone; 3 et ventilatus est spiritus meus valde,
et cœpi loqui ad Altissimum verba timorata, 4 et dixi :

O dominator Domine, tu dixisti ab initio quando plantasti terram, et hoc solus, et imperasti
populo, 5 et dedisti Adam corpus mortuum; sed et ipsum figmentum manuum tuarum erat, et
insufflasti in eum spiritum vitæ, et factus est vivens coram te; 6 et induxisti eum in paradiso, quem
plantaverat dextera tua, antequam terra adventaret. 7 Et huic mandasti diligere viam tuam, et
præterivit eam, et statim instituisti in eo mortem, et in nationibus ejus, et natæ sunt gentes, et
tribus, et populi, et cognationes, quarum non est numerus. 8 Et ambulavit unaquæque gens in
voluntate sua, et mira agebant coram te, et spernebant præcepta tua. 9 Iterum autem in tempore
induxisti diluvium super inhabitantes sæculum, et perdidisti eos. 10 Et factum est in unoquoque
eorum, sicut Adæ mori, sic his diluvium. 11 Dereliquisti autem unum ex his Noe cum domo sua, et
ex eo justi omnes. 12 Et factum est, cum cœpissent multiplicari qui habitabant super terram, et
multiplicaverunt filios, et populos, et gentes multas; et cœperunt iterato impietatem facere plus
quam priores.

13 Et factum est cum iniquitatem facerent coram te, elegisti tibi virum ex his, cui nomen erat
Abraham. 14 Et dilexisti eum, et demonstrasti ei soli voluntatem tuam; 15 et disposuisti ei testa-
mentum æternum, et dixisti ei ut non unquam derelinqueres semen ejus. Et dedisti ei Isaac, et
Isaac dedisti Jacob et Esau. 16 Et segregasti tibi Jacob, Esau autem separasti. Et factus est Jacob
in multitudine magna. 17 Et factum est cum educeres semen ejus ex Ægypto, adduxisti super
montem Sina. 18 Et inclinasti cælos, et statuisti terram, et commovisti orbem, et tremere fecisti
abyssos, et conturbasti sæculum, 19 et transiit gloria tua portas quatuor, ignis, et terræmotus, et
spiritus, et gelu, ut dares semini Jacob legem, et generationi Israel diligentiam. 20 Et non abstu-
listi ab eis cor malignum, ut faceret lex tua in eis fructum. 21 Cor enim malignum bajulans primus
Adam, transgressus et victus est, sed et omnes qui de eo nati sunt. 22 Et facta est permanens
infirmitas, et lex cum corde populi, cum malignitate radicis; et discessit quod bonum est, et
mansit malignum.

23 Et transierunt tempora, et finiti sunt anni; et suscitasti tibi servum nomine David. 24 Et
dixisti ei ædificare civitatem nominis tui, et offerre tibi in eadem thus et oblationes. 25 Et factum
est hoc annis multis, et deliquerunt qui habitabant civitatem; 26 in omnibus facientes sicut fecit
Adam et omnes generationes ejus; utebantur enim et ipsi corde maligno. 27 Et tradidisti civitatem
tuam in manibus inimicorum tuorum. 28 Numquid meliora faciunt qui habitant Babylonem? Et
propter hoc dominabitur Sion? 29 Factum est cum venissem huc, et vidissem impietates, quarum
non est numerus; et delinquentes multos vidit anima mea, hoc trigesimo anno, et excessit cor
meum; 30 quoniam vidi quomodo sustines eos peccantes, et pepercisti impie agentibus, et perdidisti
populum tuum, et conservasti inimicos tuos, et non significasti. 31 Nihil memini quomodo debeat
derelinqui via hæc. Numquid meliora facit Babylon quam Sion? 32 Aut alia gens cognovit te præter
Israel? aut quæ tribus crediderunt testamentis tuis, sicut Jacob? 33 Quarum merces non compa-
ruit, neque labor fructificavit. Pertransiens enim pertransivi in gentibus, et vidi abundantes eas, et
non memorantes mandatorum tuorum. 34 Nunc ergo pondera in statera nostras iniquitates, et eorum
qui habitant in sæculo; et non invenietur nomen tuum, nisi in Israel. 35 Aut quando non pecca-
verunt in conspectu tuo, qui habitant terram? aut quæ gens sic observavit mandata tua? 36 Hos
quidem per nomina invenies servasse mandata tua, gentes autem non invenies.

Cap. IV. — 1 Et respondit ad me angelus, qui missus est ad me, cui nomen Uriel. 2 Et dixit
mihi : Excedens excessit cor tuum in sæculo hoc, et comprehendere cogitas viam Altissimi. 3 Et
dixi : Ita, Domine meus. Et respondit mihi, et dixit : Tres vias missus sum ostendere tibi, et tres
similitudines proponere coram te. 4 De quibus mihi si renuntiaveris unam ex his, et ego tibi
demonstrabo viam, quam desideras videre, et docebo te, unde sit cor malignum. 5 Et dixi : Loquere,
Domine meus.

Et dixit ad me : Vade, pondera mihi ignis pondus, aut mensura mihi flatum venti, aut revoca
mihi diem quæ præteriit. 6 Et respondi, et dixi : Quis natorum poterit facere, ut me interroges de
his? 7 Et dixit ad me : Si essem interrogans te, dicens : Quantæ habitationes sunt in corde maris,
aut quantæ venæ sunt in principio abyssi, aut quantæ venæ sunt super firmamentum, aut qui
sunt exitus paradisi; 8 diceres mihi fortassis : In abyssum non descendi, neque in infernum adhuc,
neque in cælum unquam ascendi. 9 Nunc autem non interrogavi te, nisi de igne, et vento, et die per
quem transisti, et a quibus separari non potes; et non respondisti mihi de eis. 10 Et dixit mihi :
Tu quæ tua sunt tecum coadolescentia non potes cognoscere; 11 et quomodo poterit vas tuum
capere Altissimi viam, et jam exterius corrupto sæculo intelligere corruptionem evidentem in facie
mea?

[12] Et dixi illi : Melius erat nos non esse quam adhuc viventes vivere in impietatibus, et pati, et
non intelligere de qua re. [13] Et respondit ad me, et dixit : Proficiscens profectus sum ad silvam
lignorum campi, et cogitaverunt cogitationem, [14] et dixerunt : Venite, et eamus, et faciamus ad
mare bellum, ut recedat coram nobis, et faciamus nobis alias silvas. [15] Et similiter fluctus maris et
ipsi cogitaverunt cogitationem, et dixerunt : Venite ascendentes, debellemus silvas campi, ut et ibi
consummemus nobismetipsis aliam regionem. [16] Et factus est cogitatus silvæ in vanum ; venit enim
ignis, et consumpsit eam. [17] Similiter et cogitatus fluctuum maris ; stetit enim arena, et prohibuit
eos. [18] Si enim esses judex horum, quem inciperes justificare, aut quem condemnare ? [19] Et respondi,
et dixi : Utique vanam cogitationem cogitaverunt ; terra enim data est silvæ, et mari locus portare
fluctus suos. [20] Et respondit ad me, et dixit : Bene tu judicasti, et quare non judicasti tibimetipsi ?
[21] Quemadmodum enim terra silvæ data est, et mare fluctibus suis, sic qui super terram inhabitant
quæ sunt super terram intelligere solummodo possunt ; et qui super cælos, quæ super altitudinem
cælorum.

[22] Et respondi, et dixi : Deprecor te, Domine, ut mihi detur sensus intelligendi. [23] Non enim
volui interrogare de superioribus tuis, sed de his quæ pertranseunt per nos quotidie : propter quid
Israel datus in opprobrium gentibus ? quem dilexisti populum, datus est tribubus impiis, et lex
patrum nostrorum in interitum deducta est, et dispositiones scriptæ nusquam sunt. [24] Et per-
transivimus de sæculo ut locustæ, et vita nostra stupor et pavor ; et nec digni sumus misericor-
diam consequi. [25] Sed quid faciet nomini suo quod invocatum est super nos ? et de his interro-
gavi.

[26] Et respondit ad me, et dixit : Si fueris plurimum scrutatus, frequenter miraberis ; quoniam
festinans festinat sæculum pertransire, [27] et non capit portare quæ in futuris temporibus justis
repromissa sunt ; quoniam plenum injustitia est sæculum hoc, et infirmitatibus. [28] De quibus autem
interrogas, dicam ; seminatum enim est malum, et necdum venit destructio ipsius. [29] Si ergo non
inversum fuerit quod seminatum est, et discesserit locus ubi seminatum est malum, non veniet ubi
seminatum est bonum. [30] Quonium gramen seminis mali seminatum est in corde Adam ab initio, et
quantum impietatis generavit usque nunc, et generat usque cum veniat area ? [31] Æstima autem
apud te gramen mali seminis, quantum fructum impietatis generavit ; [32] quando secatæ fuerint
spicæ, quarum non est numerus, quam magnam aream incipient facere ?

[33] Et respondi, et dixi : Quomodo et quando hæc ? Quare modici et mali anni nostri ? [34] Et
respondit ad me, et dixit mihi : Non festines tu super Altissimum. Tu enim festinas inaniter esse
super ipsum ; nam excessus tuus multus. [35] Nonne de his interrogaverunt animæ justorum in prom-
ptuariis suis, dicentes : Usquequo spero sic ? et quando veniet fructus areæ mercedis nostræ ? [36] Et
respondit ad ea Jeremiel archangelus, et dixit : Quando impletus fuerit numerus seminum in vobis,
quoniam in statera ponderavit sæculum, [37] et mensura mensuravit tempora, et numero numeravit
tempora, et non commovit nec excitavit usquedum impleatur prædicta mensura.

[38] Et respondi, et dixi : O dominator Domine, sed et nos omnes pleni sumus impietate. [39] Et
ne forte propter nos non impleantur justorum areæ, propter peccata inhabitantium super terram.
[40] Et respondit ad me, et dixit : Vade, et interroga prægnantem, si quando impleverit novem
menses suos, adhuc poterit matrix ejus retinere partum in semetipsa. [41] Et dixi : Non potest,
Domine. Et dixit ad me : In inferno promptuaria animarum matrici assimilata sunt. [42] Quemadmo-
dum enim illa festinat quæ parit effugere necessitatem partus, sic et hæc festinat reddere ea quæ
commendata sunt. [43] Ab initio tibi demonstrabitur de his quæ concupiscis videre.

[44] Et respondi, et dixi : Si inveni gratiam ante oculos tuos, et si possibile est, et si idoneus
sum, [45] demonstra mihi, si plus quam præteritum sit habet venire, aut plura pertransierunt supra
quam futurum est. [46] Quid pertransivit, scio ; quid autem futurum sit, ignoro. [47] Et dixit ad me :
Sta super dexteram partem, et demonstrabo tibi interpretationem similitudinis. [48] Et steti, et vidi :
et ecce fornax ardens transiit coram me ; et factum est, cum transiret flamma, vidi, et ecce
superavit fumus. [49] Post hæc transiit coram me nubes plena aquæ, et immisit pluviam impetu
multam ; et cum transiisset impetus pluviæ, superaverunt in ea guttæ. [50] Et dixit ad me : Cogita
tibi : sicut crescit pluvia amplius quam guttæ, et ignis quam fumus, sic superabundavit quæ transivit
mensura. Superaverunt autem guttæ et fumus.

[51] Et oravi, et dixi : Putas vivo usque in diebus illis ? vel quid erit in diebus illis ? [52] Respondit
ad me, et dixit : De signis, de quibus me interrogas, ex parte possum tibi dicere ; de vita autem
tua non sum missus dicere tibi, sed nescio.

Cap. V. — [1] De signis autem : ecce dies venient, in quibus apprehendentur qui inhabitant ter-
ram in censu multo ; et abscondetur veritatis via, et sterilis erit a fide regio ; [2] et multiplicabitur
injustitia super hanc quam ipse tu vides, et super quam audisti olim ; [3] et erit imposito vestigio
quam nunc vides regnare regionem, et videbunt eam desertam. [4] Si autem tibi dederit Altissimus
vivere, videbis post tertiam tubam, et relucescet subito sol noctu, et luna ter in die, [5] et de
ligno sanguis stillabit, et lapis dabit vocem suam, et populi commovebuntur ; [6] et regnabit, quem
non sperant qui inhabitant super terram, et volatilia commigrationem facient ; [7] et mare Sodomi-
ticum pisces rejiciet, et dabit vocem noctu, quam non noverant multi, omnes autem audient vocem
ejus, [8] et chaos fiet per loca multa, et ignis frequenter remittetur, et bestiæ agrestes transmigra-
bunt, et mulieres menstruatæ parient monstra, [9] et in dulcibus aquis salsæ invenientur, et amici

omnes semetipsos expugnabunt; et abscondetur tunc sensus, et intellectus separabitur in prom-
ptuarium suum; 10 et quæretur a multis, et non invenietur: et multiplicabitur injustitia et incon-
tinentia super terram. 11 Et interrogabit regio proximam suam, et dicet: Numquid per te per-
transiit justitia justum faciens? Et hoc negabit. 12 Et erit in illo tempore, et sperabunt homines, et
non impetrabunt; laborabunt, et non dirigentur viæ eorum. 13 Hæc signa dicere tibi permissum
est mihi; et si oraveris iterum et ploraveris, sicut et nunc, et jejunaveris septem diebus, audies
iterato horum majora.
14 Et evigilavi, et corpus meum horruit valde; et anima mea laboravit ut deficeret. 15 Et tenuit
me qui venit angelus, qui loquebatur in me, et confortavit me, et statuit me super pedes. 16 Et
factum est in nocte secunda, et venit ad me Salathiel dux populi, et dixit mihi: Ubi eras? et quare
vultus tuus tristis? 17 An nescis, quoniam tibi creditus est Israel in regione transmigrationis eorum?
18 Exurge ergo, et gusta panem, et non derelinquas nos, sicut pastor gregem suum in manibus
luporum malignorum. 19 Et dixi ei: Vade a me, et non appropies ad me. Et audivit, ut dixi, et
recessit a me.

§ II. — *Visio secunda.*

20 Et ego jejunavi diebus septem ululans et plorans, sicut mihi mandavit Uriel angelus. 21 Et
factum est post dies septem, et iterum cogitationes cordis mei molestæ erant mihi valde, 22 et
resumpsit anima mea spiritum intellectus; et iterum cœpi loqui coram Altissimo sermones. 23 Et
dixi: Dominator Domine, ex omni silva terræ, et omnibus arboribus ejus, elegisti vineam unicam;
24 et ex omni terra orbis, elegisti tibi foveam unam; et ex omnibus floribus orbis, elegisti tibi
lilium unum; 25 et ex omnibus abyssis maris, replesti tibi rivum unum; et ex omnibus ædificatis
civitatibus, sanctificasti tibimetipsi Sion; 26 et ex omnibus creatis volatilibus, nominasti tibi colum-
bam unam; et ex omnibus plasmatis pecoribus, providisti tibi ovem unam; 27 et ex omnibus mul-
tiplicatis populis, acquisivisti tibi populum unum; et ab omnibus probatam legem, donasti huic
quem desiderasti populo. 28 Et nunc, Domine, ut quid tradidisti unum pluribus? Et præparasti
super unam radicem alias, et disperdidisti unicum tuum in multis, 29 et conculcaverunt eum qui
contradicebant sponsionibus tuis, quique tuis testamentis non credebant. 30 Et si odiens odisti
populum tuum, tuis manibus debet castigari.
31 Et factum est, cum locutus essem sermones, et missus est angelus ad me, qui ante venerat ad
me præterita nocte, 32 et dixit mihi: Audi me, et instruam te, et intende mihi, et adjiciam coram
te. 33 Et dixi: Loquere, Domine meus. Et dixit ad me: Valde tu in excessu mentis factus es pro
Israel; an plus dilexisti eum, quam qui eum fecit? 34 Et dixi ad eum: Non, Domine, sed dolens
locutus sum. Torquent enim me renes mei per omnem horam, quærentem apprehendere semitam
Altissimi, et investigare partem judicii ejus. 35 Et dixit ad me: Non potes. Et dixi: Quare, Domine?
ad quid nascebar, aut quare non fiebat matrix matris meæ mihi sepulcrum, ut non viderem labo-
rem Jacob, et defatigationem generis Israel? 36 Et dixit ad me: Numera mihi quæ necdum vene-
rant, et collige mihi dispersas guttas, et revirida mihi aridos flores, 37 et aperi mihi clausa prom-
ptuaria, et produc mihi inclusos in eis flatus; demonstra mihi vocis imaginem; et tunc ostendam
tibi laborem quem rogas videre. 38 Et dixi: Dominator Domine, quis enim est qui potest hæc scire,
nisi qui cum hominibus habitationem non habet? 39 Ego autem insipiens; et quomodo potero dicere
de his quibus me interrogasti?
40 Et dixit ad me: Quomodo non potes facere unum de his quæ dicta sunt, sic non poteris inve-
nire judicium meum, aut in fine charitatem, quam populo promisi. 41 Et dixi: Sed ecce, Domine,
tu prope es his qui in finem sunt; et quid facient qui ante me fuerunt, aut nos, aut hi qui post
nos? 42 Et dixit ad me: Coronæ assimilabo judicium meum. Sicut non novissimorum tarditas, sic
nec priorum velocitas. 43 Et respondi, et dixi: Nec poteras facere eos qui facti sunt, et qui sunt,
et qui futuri sunt, in unum, ut celerius judicium tuum ostendas? 44 Et respondit ad me, et dixit:
Non potest festinare creatura super creatorem, nec sustinere sæculum eos qui in eo creandi sunt
in unum. 45 Et dixi: Quomodo dixisti servo tuo, quoniam vivificans vivificasti a te creatam crea-
turam in unum, et sustinebat creatura, poterit et nunc portare præsentes in unum. 46 Et dixit ad
me: Interroga matricem mulieris, et dices ad eam: Et si paris, quare per tempus? Roga ergo eam,
ut det decem in unum. 47 Et dixi: Non utique poterit; sed secundum tempus. 48 Et dixit ad me:
Et ego dedi matricem terræ his qui seminati sunt super eam per tempus. 49 Quemadmodum enim
infans non parit ea quæ senum sunt, sic ego disposui a me creatum sæculum.
50 Et interrogavi, et dixi: Cum jam dederis mihi viam, loquar coram te; nam mater nostra,
de qua dixisti mihi: Adhuc juvenis est, jam senectuti appropinquat. 51 Et respondit ad me, et
dixit: Interroga eam quæ parit, et dicet tibi. 52 Dices enim ei: Quare quos peperisti, nunc non
sunt similes his qui ante te, sed minores statura? 53 Et dicet tibi et ipsa: Alii sunt qui in juven-
tute virtutis nati sunt, et alii qui sub tempore senectutis deficiente matrice sunt nati. 54 Considera
ergo et tu quoniam minori statura estis præ his qui ante vos; 55 et qui post vos, minori quam
vos, quasi jam senescentes creaturæ, et fortitudinem juventutis prætereuntes. Et dixi: Rogo,
Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos, demonstra servo tuo, per quem visites creaturam
tuam.

Cap. VI. — 1 Et dixit ad me : Initio terreni orbis et antequam starent exitus sæculi, et ante-
quam spirarent conventiones ventorum, 2 et antequam sonarent voces tonitruum, et antequam
splenderent nitores coruscationum, et antequam confirmarentur fundamenta paradisi, 3 et ante-
quam viderentur decori flores, et antequam confirmarentur motæ virtutes, et antequam collige-
rentur innumerabiles militiæ angelorum, 4 et antequam extollerentur altitudines aeris, et ante-
quam nominarentur mensuræ firmamentorum, et antequam æstuarent camini in Sion, 5 et antequam
investigarentur præsentes anni, et antequam abalienarentur eorum, qui nunc peccant, adinven-
tiones, et consignati essent qui fidem thesaurizaverunt, 6 tunc cogitavi, et facta sunt per me solum,
et non per alium; et finis per me, et non per alium.
7 Et respondi, et dixi : Quæ erit separatio temporum? aut quando prioris finis, et sequentis ini-
tium? 8 Et dixit ad me : Ab Abraham usque ad Isaac, quando nati sunt ab eo Jacob et Esau, manus
Jacob tenebat ab initio calcaneum Esau; 9 finis enim hujus sæculi Esau, et principium sequentis
Jacob. 10 Hominis manus inter calcaneum et manum. Aliud noli quærere, Esdra. 11 Et respondi, et
dixi : O dominator Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos, 12 oro ut demonstres servo tuo finem
signorum tuorum, quorum partem mihi demonstrasti nocte præcedenti. 13 Et respondit, et dixit ad
me : Surge super pedes tuos, et audi vocem plenissimam sonitus. 14 Et erit sicut commotio, nec
commovebitur locus, in quo stes super eum. 15 Ideo cum loquitur, tu non expaveas, quoniam de
fine verbum et fundamentum terræ intelligitur, 16 quoniam de ipsis sermo tremiscit et commovetur;
scit enim quoniam finem eorum oportet commutari.
17 Et factum est, cum audissem, surrexi super pedes meos, et audivi : et ecce vox loquens, et
sonus ejus sicut sonus aquarum multarum, 18 et dixit : Ecce dies veniunt, et erit quando appro-
pinquare incipiam, ut visitem habitantes in terra; 19 et quando inquirere incipiam ab eis qui injuste
nocuerunt injustitia sua, et quando suppleta fuerit humilitas Sion. 20 Et cum supersignabitur sæ-
culum quod incipiet pertransire, hæc signa faciam : Libri aperientur ante faciem firmamenti, et
omnes videbunt simul, 21 et anniculi infantes loquentur vocibus suis, et prægnantes immaturos
parient infantes trium et quatuor mensium, et vivent, et suscitabuntur. 22 Et subito apparebunt
seminata loca non seminata, et plena promptuaria subito invenientur vacua; 23 et tuba canet cum
sono; quam cum omnes audierint, subito expavescent. 24 Et erit in illo tempore, debellabunt amici
amicos ut inimici, et expavescet terra cum his, et venæ fontium stabunt, et non decurrent in horis
tribus; 25 et erit, omnis qui derelictus fuerit ex omnibus istis quibus prædixi tibi, ipse salvabitur,
et videbit salutare meum, et finem sæculi vestri. 26 Et videbunt qui recepti sunt homines, qui mor-
tem non gustaverunt a nativitate sua, et mutabitur cor inhabitantium, et convertetur in sensum
alium. 27 Delebitur enim malum, et extinguetur dolus. 28 Florebit autem fides, et vincetur corru-
ptela, et ostendetur veritas quæ sine fructu fuit diebus tantis.
29 Et factum est cum loqueretur mihi, et ecce paulatim intuebar super eum ante quem stabam,
30 et dixit ad me hæc : Veni tibi ostendere tempus venturæ noctis. 31 Si ergo iterum rogaveris, et
iterum jejunaveris septem diebus, iterum tibi renuntiabo horum majora per diem quam audivi.
32 Audita est enim vox tua apud Altissimum. Vidit enim Fortis directionem tuam, et providit pudi-
citiam quam a juventute tua habuisti, 33 et propter hoc misit me demonstrare tibi hæc omnia, et
dicere tibi : Confide, et noli timere. 34 Et noli festinare cum prioribus temporibus cogitare vana, et
non properes a novissimis temporibus.

§ III. — *Visio tertia.*

35 Et factum est post hæc et flevi iterum, et similiter jejunavi septem diebus; ut suppleam tres
hebdomadas, quæ dictæ sunt mihi. 36 Et factum est in octava nocte, et cor meum turbabatur iterato
in me, et cœpi loqui coram Altissimo. 37 Inflammabatur enim spiritus meus valde, et anima mea
anxiabatur.
38 Et dixi : O Domine, loquens locutus es ab initio creaturæ, in primo die dicens : Fiat cælum
et terra; et tuum verbum opus perfectum. 39 Et erat tunc spiritus, et tenebræ circumferebantur,
et silentium, sonus vocis hominis nondum erat abs te. 40 Tunc dixisti de thesauris tuis proferri
lumen luminosum, quo appareret opus tuum. 41 Et die secundo creasti spiritum firmamenti, et
imperasti ei ut divideret et divisionem faceret inter aquas, ut pars quædam sursum recederet, pars
vero deorsum maneret. 42 Et tertia die imperasti aquis congregari in septima parte terræ; sex
vero partes siccasti et conservasti, ut ex his sint coram te ministrantia seminata a Deo, et culta.
43 Verbum enim tuum processit, et opus statim fiebat. 44 Processit enim subito fructus multitu-
dinis immensus, et concupiscentiæ gustus multiformes, et flores colore immutabili, et odores odo-
ramenti investigabilis; et die tertia hæc facta sunt. 45 Quarta autem die imperasti fieri solis splen-
dorem, lunæ lumen, stellarum dispositionem; 46 et imperasti eis, ut deservirent futuro plasmato
homini. 47 Quinto autem die dixisti septimæ parti, ubi erat aqua congregata, ut procrearet ani-
malia, et volatilia, et pisces; et ita fiebat. 48 Aqua muta, et sine anima, quæ Dei nutu jubebantur,
animalia faciebat, ut ex hoc mirabilia tua nationes enarrent. 49 Et tunc conservasti duas animas :
nomen uni vocasti Henoch, et nomen secundæ vocasti Leviathan. 50 Et separasti ea ab alterutro.
Non enim poterat septima pars, ubi erat aqua congregata, capere ea. 51 Et dedisti Henoch unam
partem, quæ siccata est tertio die, ut habitet in ea, ubi sunt montes mille. 52 Leviathan autem

dedisti septimam partem humidam, et servasti eam, ut fiat in devorationem quibus vis, et quando
vis. [53] Sexto autem die imperasti terræ, ut crearet coram te jumenta, et bestias, et reptilia. [54] Et
super his Adam, quem constituisti ducem super omnibus factis quæ fecisti; et ex eo educimur nos
omnes, quemque elegisti populum.
[55] Hæc autem omnia dixi coram te, Domine, quia propter nos creasti sæculum. [56] Residuas autem
gentes ab Adam natas dixisti eas nil esse, et quoniam salivæ assimilatæ sunt, et quasi stillicidium
de vase similasti abundantiam eorum. [57] Et nunc, Domine, ecce istæ gentes quæ in nihilum depu-
tatæ sunt, cœperunt dominari nostri, et devorare. [58] Nos autem, populus tuus, quem vocasti pri-
mogenitum unigenitum æmulatorem tuum, traditi sumus in manibus eorum; [59] et si propter nos
creatum est sæculum, quare non hereditatem possidemus cum sæculo? Usquequo hæc?
Cap. VII. — [1] Et factum est, cum finissem loqui verba hæc, missus est ad me angelus qui missus
fuerat ad me primis noctibus, [2] et dixit ad me: Surge, Esdra, et audi sermones quos veni loqui
ad te. [3] Et dixi: Loquere, Deus meus. Et dixit ad me: Mare positum est in spatioso loco, ut esset
altum et immensum. [4] Erit autem ei introitus in angusto loco positus, ut esset similis fluminibus.
[5] Quis enim volens voluerit ingredi mare, et videre eum, vel dominari ejus, si non transierit angu-
stum, in latitudinem quomodo venire poterit? [6] Item aliud: Civitas est ædificata, et posita in loco
campestri; est autem plena omnium bonorum. [7] Introitus ejus angustus et in præcipiti positus,
ut esset a dextris quidem ignis, a sinistris aqua alta; [8] semita autem est una sola inter eos posita,
hoc est, inter ignem et aquam, ut non capiat semita, nisi solummodo vestigium hominis. [9] Si autem
dabitur civitas homini in hereditatem, si nunquam antepositum periculum pertransierit, quomodo
accipiet hereditatem suam? [10] Et dixi: Sic, Domine.
Et dixit ad me: Sic est et Israel pars. [11] Propter eos enim feci sæculum, et quando transgressus
est Adam constitutiones meas, judicatum est quod factum est. [12] Et facti sunt introitus hujus sæculi
angusti, et dolentes, et laboriosi; pauci autem et mali, et periculorum pleni, et labore magnopere
fulti. [13] Nam majoris sæculi introitus spatiosi et securi, et facientes immortalitatis fructum. [14] Si
ergo ingredientes non fuerunt ingressi qui vivunt, angusta et vana hæc, non poterunt recipere
quæ sunt reposita. [15] Nunc ergo quare tu conturbaris, cum sis corruptibilis? et quid moveris tu,
cum sis mortalis? [16] Et quare non accepisti in corde tuo quod est futurum, sed quod in præsenti?
[17] Respondi, et dixi: Dominator Domine, ecce disposuisti lege tua, quoniam justi hereditabunt
hæc, impii autem peribunt. [18] Justi autem ferent angusta, sperantes spatiosa; qui enim impie ges-
serunt, et angusta passi sunt, et spatiosa non videbunt. [19] Et dixit ad me: Non est judex super
Deum, neque intelligens super Altissimum. [20] Pereunt enim multi præsentes, quia negligitur quæ
anteposita est Dei lex. [21] Mandans enim mandavit Deus venientibus, quando venerunt, quid facientes
viverent, et quid observantes non punirentur. [22] Hi autem non sunt persuasi, et contradixerunt
ei, et constituerunt sibi cogitamen vanitatis, [23] et proposuerunt sibi circumventiones delictorum,
et superdixerunt Altissimo non esse, et vias ejus non cognoverunt. [24] Et legem ejus spreverunt,
et sponsiones ejus abnegaverunt, et in legitimis ejus fidem non habuerunt, et opera ejus non perfe-
cerunt. [25] Propter hoc, Esdra, vacua vacuis, et plena plenis.
[26] Ecce tempus veniet, et erit quando venient signa quæ prædixi tibi, et apparebit sponsa, et
apparescens ostendetur quæ nunc subducitur terra; [27] et omnis qui liberatus est de prædictis malis,
ipse videbit mirabilia mea. [28] Revelabitur enim filius meus Jesus cum his qui cum eo sunt, ei jucun-
dabuntur qui relicti sunt in annis quadringentis. [29] Et erit post annos hos, et morietur filius meus
Christus, et omnes qui spiramentum habent homines. [30] Et convertetur sæculum in antiquum silen-
tium diebus septem, sicut in prioribus judiciis, ita ut nemo derelinquatur. [31] Et erit post dies
septem, et excitabitur quod nondum vigilat sæculum, et morietur corruptum; [32] et terra reddet
quæ in ea dormiunt, et pulvis qui in eo silentio habitant, et promptuaria reddent quæ eis com-
mendatæ sunt animæ. [33] Et revelabitur Altissimus super sedem judicii, et pertransibunt miseriæ,
et longanimitas congregabitur. [34] Judicium autem solum remanebit, veritas stabit, et fides conva-
lescet, [35] et opus subsequetur, et merces ostendetur, et justitiæ vigilabunt, et injustitiæ non domi-
nabuntur.
[36] Et dixi: Primus Abraham propter Sodomitas oravit, et Moyses pro patribus qui in deserto pec-
caverunt, [37] et qui post eum pro Israel in diebus Achaz et Samuelis, [38] et David pro confractione,
et Salomon pro eis qui venerunt in sanctificationem. [39] Et Elias pro his qui pluviam acceperunt, et
pro mortuo ut viveret. [40] Et Ezechias pro populo in diebus Sennacherib, et multi pro multis. [41] Si
ergo modo quando corruptibile increvit, et injustitia multiplicata est, et oraverunt justi pro impiis,
quare et nunc sic non erit? [42] Et respondit ad me, et dixit: Præsens sæculum non est finis, gloria
in eo frequens manet, propter hoc oraverunt pro invalidis. [43] Dies enim judicii erit finis temporis
hujus, et initium temporis futuræ immortalitatis, in quo transivit corruptela; [44] soluta est intem-
perantia, abscissa est incredulitas; crevit autem justitia, orta est veritas. [45] Tunc enim nemo poterit
salvare eum qui periit, neque demergere qui vicit.
Et respondi, [46] et dixi: Hic est sermo meus primus et novissimus, quoniam melius erat non dare
terram Adam, vel cum jam dedisset, coercere eum ut non peccaret. [47] Quid enim prodest homini-
bus, in præsenti vivere in tristitia, et mortuos sperare punitionem? [48] O tu, quid fecisti, Adam?
Si enim tu peccasti, non est factus solius tuus casus, sed et noster qui ex te advenimus. [49] Quid
enim prodest nobis, si promissum est nobis immortale tempus, nos autem mortalia opera egimus?

50 Et quoniam prædicta est nobis perennis spes, nos vero pessimi vani facti sumus. 51 Et quoniam
reposita sunt nobis habitacula sanitatis et securitatis; nos vero male conversati sumus. 52 Et quo-
niam reposita est gloria Altissimi, protegere eos qui tarde conversati sunt; nos autem pessimis viis
ambulavimus. 53 Et quoniam ostendetur paradisus, cujus fructus incorruptus perseverat, in quo
est securitas et medela; 54 nos vero non ingrediemur, in ingratis enim locis conversati sumus. 55 Et
quoniam super stellas fulgebunt facies eorum qui abstinentiam habuerunt; nostræ autem facies
super tenebras nigræ. 56 Non enim cogitavimus viventes quando iniquitatem faciebamus, quod inci-
piemus post mortem pati.
57 Et respondit, et dixit : Hoc est cogitamentum certaminis quod certabit qui super terram natus
est homo, 58 ut si victus fuerit, patiatur quod dixisti; si autem vicerit, recipiet quod dico; 59 quo-
niam hæc est vita quam Moyses dixit cum viveret, ad populum dicens : Elige tibi vitam, ut vivas.
60 Non crediderunt autem ei, sed nec post eum prophetis; sed nec mihi qui locutus sum ad eos.
61 Quoniam non esset tristitia in perditionem eorum, sicut futurum est gaudium super eos, quibus
persuasa est salus.
62 Et respondi, et dixi : Scio, Domine, quoniam vocatus est Altissimus misericors, in eo quod
misereatur his qui nondum in sæculo advenerunt, 63 et quod miseretur illis qui conversionem faciunt
in lege ejus; 64 et longanimis est, quoniam longanimitatem præstat his qui peccaverunt quasi suis
operibus; 65 et munificus est, quoniam quidem donare vult pro exigentiis; 66 et multæ misericor-
diæ, quoniam multiplicat magis misericordias his qui præsentes sunt, et qui præterierunt, et qui
futuri sunt. 67 Si enim non multiplicaverit misericordias suas, non vivificabitur sæculum cum his
qui inhereditabunt in eo. 68 Et donat, quoniam si non donaverit de bonitate sua, ut alleventur hi
qui iniquitatem fecerunt, de suis iniquitatibus non poterit decies millesima pars vivificari hominum.
69 Et judex si non ignoverit his qui curati sunt verbo ejus, et deleverit multitudinem contentionum,
non fortassis derelinquerentur in innumerabili multitudine, nisi pauci valde.
Cap. VIII. — 1 Et respondit ad me, et dixit : Hoc sæculum fecit Altissimus propter multos, futu-
rum autem propter paucos. 2 Dicam autem coram te similitudinem, Esdra. Quomodo autem inter-
rogabis terram, et dicet tibi, quoniam dabit terram multam magis unde fiat fictile, parvum autem
pulverem unde aurum fit; sic et actus præsentis sæculi. 3 Multi quidem creati sunt, pauci autem
salvabuntur.
4 Et respondi, et dixi : Absorbe ergo, anima, sensum, et devora quod sapit. 5 Convenisti enim
obaudire, et prophetare volens. Nec enim tibi datum est spatium, nisi solummodo vivere. 6 O Do-
mine, si non permittes servo tuo, ut oremus coram te, et des nobis semen cordi, et sensui cultu-
ram, unde fructus fiat, unde vivere possit omnis corruptus, qui portabit locum hominis? 7 Solus
enim es, et una plasmatio nos sumus manuum tuarum, sicut locutus es; 8 et quomodo nunc in
matrice plasmatum est corpus, et præstas membra, conservatur in igne et aqua tua creatio, et
novem mensibus patitur tua plasmatio tuam creaturam quæ in ea creata est; 9 ipsum autem quod
servat, et quod servatur, utraque servabuntur; servataque quandoque iterum reddit matrix, quæ
in ea creverunt; 10 imperasti enim ex ipsis membris, hoc est mamillis præbere lac fructui mamil-
larum, 11 ut nutriatur id quod plasmatum est usque in tempus aliquod, et postea disponas eum
tuæ misericordiæ. 12 Enutristi eum tua justitia, et erudisti eum in lege tua, et corripuisti eum tuo
intellectu; 13 et mortificabis eum, ut tuam creaturam; et vivificabis eum, ut opus tuum. 14 Si
ergo perdideris eum qui tantis laboribus plasmatus est, tuo jussu facile est ordinari, ut et id quod
fiebat servaretur. 15 Et nunc, Domine, dicam : De omni homine tu magis scis; de populo autem
tuo, ob quem doleo, 16 et de hereditate tua, propter quam lugeo, et propter Israel, propter quem
tristis sum, et de Jacob, propter quem doleo. 17 Ideo incipiam orare coram te pro me, et pro eis,
quoniam video lapsus nostros qui inhabitamus terram. 18 Sed audivi celeritatem judicis qui futurus
est. 19 Ideo audi vocem meam, et intellige sermonem meum, et loquar coram te.
20 Initium verborum Esdræ priusquam assumeretur; et dixi : Domine, qui inhabitas sæculum, cujus
oculi elevati in superna et aere, 21 et cujus thronus inæstimabilis, et gloria incomprehensibilis; cui
astat exercitus angelorum cum tremore, 22 quorum servatio in vento et igni convertitur; cujus
verbum verum et dicta perseverantia; 23 cujus jussio fortis, et dispositio terribilis; cujus aspectus
arefacit abyssos, et indignatio tabescere facit montes, et veritas testificatur : 24 exaudi orationem
servi tui, et auribus percipe precationem figmenti tui. 25 Dum enim vivo, loquar; et dum sapio,
respondebo; 26 nec respicias populi tui delicta, sed qui tibi in veritate serviunt. 27 Nec intendas
impia gentium studia; sed qui tua testimonia cum doloribus custodierunt. 28 Nec cogites qui in
conspectu tuo false conversati sunt, sed memorare qui ex voluntate tua timorem cognoverunt.
29 Neque volueris perdere qui pecudum mores habuerunt; sed respicias eos qui legem tuam splen-
dide docuerunt. 30 Nec indigneris eis qui bestiis pejores judicati sunt; sed diligas eos qui semper
in tua justitia confidunt, et gloria. 31 Quoniam nos et patres nostri talibus morbis languemus; tu
autem propter nos peccatores misericors vocaberis. 32 Si enim desideraveris ut nostri miserearis,
tunc misericors vocaberis, nobis autem non habentibus opera justitiæ. 33 Justi enim, quibus sunt
opera multa reposita, ex propriis operibus recipient mercedem. 34 Quid est enim homo, ut ei indi-
gneris; aut genus corruptibile, ut ita amarus sis de ipso? 35 In veritate enim, nemo de genitis
est, qui non impie gessit; et de confitentibus, qui non deliquit. 36 In hoc enim annuntiabitur justitia
tua, et bonitas tua, Domine, cum misertus fueris eis qui non habent substantiam bonorum operum.

37 Et respondit ad me, et dixit : Recte locutus es aliqua ; et juxta sermones tuos, sic et fiet.
38 Quoniam non vere cogitabo super plasma eorum qui peccaverunt ante mortem, ante judicium,
ante perditionem ; 39 sed jucundabor super justorum figmentum, et memorabor peregrinationis
quoque, et salvationis, et mercedis receptionis. 40 Quomodo ergo locutus sum, sic et est. 41 Sicut
enim agricola serit super terram semina multa, et plantationes multitudinis plantat, sed non in
tempore omnia quæ seminata sunt, salvantur, sed nec omnia quæ plantata sunt, radicabunt, sic
et qui in sæculo seminati sunt, non omnes salvabuntur.
42 Et respondi, et dixi : Si inveni gratiam, loquar. 43 Quomodo semen agricolæ si non ascenderit,
aut non acceperit pluviam tuam in tempore, aut si corruptum fuerit multitudine pluviæ, 44 sic
perit : et similiter homo qui manibus tuis plasmatus est, et tu ei imago nominatus ; quoniam
similatus es ei, propter quem omnia plasmasti, et seminasti semini agricolæ. 45 Non irascaris super
nos, sed parce populo tuo, et miserere hereditati tuæ. Tu autem creaturæ tuæ misereris.
46 Et respondit ad me, et dixit : Quæ sunt præsentia præsentibus, et quæ futura futuris. 47 Mul-
tum enim tibi restat ut possis diligere meam creaturam super me ; tibi autem frequenter et ipsi
proximavi, injustis autem nunquam. 48 Sed et in hoc mirabilis es coram Altissimo. 49 Quoniam
humiliasti te sicut decet te, et non judicasti te, ut inter justos plurimum glorificeris. 50 Propter
quod miseriæ multæ et miserabiles efficientur eis qui habitant sæculum in novissimis ; quia in multa
superbia ambulaverunt.
51 Tu autem pro te intellige, et de similibus tuis inquire gloriam. 52 Vobis enim apertus est
paradisus, plantata est arbor vitæ, præparatum est futurum tempus, præparata est abundantia,
ædificata est civitas, probata est requies, perfecta est bonitas et perfecta sapientia. 53 Radix mali
signata est a vobis ; infirmitas et tinea a vobis absconsa est ; et in infernum fugit corruptio in obli-
vione. 54 Transierunt dolores, et ostensus est in fine thesaurus immortalitatis. 55 Noli ergo adjicere
inquirendo de multitudine eorum qui pereunt. 56 Nam et ipsi accipientes libertatem, spreverunt
Altissimum, et legem ejus contempserunt, et vias ejus dereliquerunt. 57 Adhuc autem justos ejus
conculcaverunt. 58 Et dixerunt in corde suo non esse Deum ; et quidem scientes quoniam moriuntur.
59 Sicut enim vos suscipient quæ prædicta sunt, sic eos sitis, et cruciatus, quæ præparata sunt ;
non enim voluit hominem disperdi. 60 Sed et ipsi qui creati sunt, coinquinaverunt nomen ejus qui
fecit eos, et ingrati fuerunt ei qui præparavit eis vitam. 61 Quapropter judicium meum modo appro-
pinquat. 62 Quæ non omnibus demonstravi, nisi tibi, et tibi similibus paucis.
Et respondi, et dixi : 63 Ecce nunc, Domine, demonstrasti mihi multitudinem signorum, quæ
incipies facere in novissimis ; sed non demonstrasti mihi quo tempore.
Cap. IX. — 1 Et respondit ad me, et dixit : Metiens metire tempus in semetipso ; et erit, cum
videris, quando transierit pars quædam signorum quæ prædicta sunt, 2 tunc intelliges, quoniam
ipsum est tempus, in quo incipiet Altissimus visitare sæculum quod ab eo factum est. 3 Et quando
videbitur in sæculo motio locorum, et populorum turbatio, 4 tunc intelliges quoniam de his erat
Altissimus locutus a diebus qui fuerunt ante te ab initio. 5 Sicut enim omne quod factum est in
sæculo, initium habet, pariter et consummationem, et consummatio est manifesta ; 6 sic et Altis-
simi tempora initia habent manifesta in prodigiis et virtutibus, et consummationes in actu et in
signis. 7 Et erit, omnis qui salvus factus fuerit, et qui poterit effugere per opera sua, et per fidem
in qua credidistis, 8 relinquetur de prædictis periculis, et videbit salutare meum in terra mea, et
in finibus meis, quoniam sanctificavi me a sæculo. 9 Et tunc miserebuntur qui nunc abusi sunt vias
meas ; et in tormentis commorabuntur hi qui eas projecerunt in contemptu. 10 Qui enim non cogno-
verunt me, viventes beneficia consecuti, 11 et qui fastidierunt legem meam, cum adhuc erant habentes
libertatem, 12 et cum adhuc esset eis apertus pœnitentiæ locus, non intellexerunt, sed spreverunt,
hos oportet post mortem in cruciamento cognoscere. 13 Tu ergo noli adhuc curiosus esse, quomodo
impii cruciabuntur ; sed inquire quomodo justi salvabuntur, et quorum sæculum, et propter quos
sæculum, et quando.
14 Et respondi, et dixi : 15 Olim locutus sum, et nunc dico, et postea dicam : quoniam plures sunt
qui pereunt, quam qui salvabuntur ; 16 sicut multiplicatur fluctus super guttam.
Et respondit ad me, et dixit : 17 Qualis ager, talia et semina ; et quales flores, tales et tincturæ ;
et qualis operator, talis et creatio ; et qualis agricola, talis cultura : quoniam tempus erat sæculi.
18 Et nunc cum essem parans eis, his qui nunc sunt, antequam fieret sæculum in quo habitarent ;
et nemo mihi contradixit. 19 Tunc enim quisque, et nunc creator in mundo hoc parato, et messe
indeficienti, et lege investigabili corrupti sunt mores eorum. 20 Et consideravi sæculum, et ecce
erat periculum propter cogitationes quæ in eo advenerunt. 21 Et vidi, et peperci ei valde ; et ser-
vavi mihi acinum de botro, et plantationem de tribu multa. 22 Pereat ergo multitudo quæ sine
causa nata est, et servetur acinus meus, et plantatio mea ; quia cum multo labore perfeci. 23 Tu
autem si adhuc intromittas septem dies alios, sed non jejunabis in eis, 24 ibis in campum florum,
ubi domus non est ædificata ; et manducabis solummodo de floribus campi ; et carnem non gustabis,
et vinum non bibes, sed solummodo flores ; 25 deprecare Altissimum sine intermissione, et veniam,
et loquar tecum. 26 Et profectus sum, sicut dixit mihi, in campum, qui vocatur Ardath, et sedi
ibi in floribus. Et de herbis agri manducavi, et facta est esca earum mihi in saturitatem.

§ IV. — *Visio quarta.*

27 Et factum est post dies septem, et ego discumbebam supra fœnum, et cor meum iterum tur-
babatur sicut ante. 28 Et apertum est os meum, et inchoavi dicere coram Altissimo, et dixi :
29 O Domine, te nobis ostendens, ostensus es patribus nostris in deserto, quod non calcatur, et
infructuoso, quando erant exeuntes de Ægypto, et dicens dixisti : 30 Tu Israel, audi me; et semen
Jacob, intende sermonibus meis. 31 Ecce enim ego semino in vobis legem meam, et faciet in vobis
fructum, et glorificabimini in eo per sæculum. 32 Nam patres nostri accipientes legem, non serva-
verunt, et legitima mea non custodierunt, et factus est fructus legis non parens; nec enim poterat,
quoniam tuus erat. 33 Nam qui acceperunt, perierunt non custodientes quod in eis seminatum fuerat.
34 Et ecce consuetudo est, ut cum acceperit terra semen, vel navem mare, vel vas aliquod escam
vel potum, cum fuerit exterminatum id in quo seminatum est, vel in quod missum est, 35 simul
id quod seminatum, vel missum est, vel quæ suscepta sunt, exterminantur, et suscepta jam non
manent apud nos; sed nobis sic non factum est. 36 Nos quidem qui legem accepimus peccantes
periimus, et cor nostrum quod suscepit eam; 37 nam lex non periit, sed permansit in suo labore.
38 Et cum loquerer hæc in corde meo, respexi oculis meis, et vidi mulierem in dextera parte; et
ecce hæc lugebat et plorabat cum voce magna, et animo dolebat valde, et vestimenta ejus discissa,
et cinis super caput ejus. 39 Et dimisi cogitatus, in quibus eram cogitans, et conversus sum ad
eam, et dixi ei : 40 Ut quid fles? et quid doles animo? Et dixit ad me : 41 Dimitte me, domine
meus, ut defleam me, et adjiciam dolorem; quoniam valde amaro sum animo, et humiliata sum
valde.
42 Et dixi ei : Quid passa es? dic mihi. Et dixit ad me : 43 Sterilis fui ego, famula tua, et non
peperi, habens maritum annis triginta. 44 Ego enim per singulas horas, et per singulos dies, et
annos hos triginta deprecor Altissimum nocte ac die. 45 Et factum est, post triginta annos exau-
divit me Deus, ancillam tuam, et vidit humilitatem meam, et attendit tribulationi meæ, et dedit
mihi filium; et jucundata sum super eum valde ego, et vir meus, et omnes cives mei, et honorifi-
cabamus valde Fortem. 46 Et nutrivi eum cum labore multo. 47 Et factum est cum crevisset, et
venisset accipere uxorem, feci diem epuli.
Cap. X. — 1 Et factum est, cum introisset filius meus in thalamo suo, cecidit, et mortuus est.
2 Et evertimus omnes lumina, et surrexerunt omnes cives mei ad consolandum me, et quievi usque
in alium diem usque nocte. 3 Et factum est, cum omnes quievissent ut me consolarentur ut
quiescerem, et surrexi nocte, et fugi, et veni sicut vides in hoc campo; 4 et cogito jam non reverti
in civitatem, sed hic consistere, et neque manducare, neque bibere, sed sine intermissione lugere,
et jejunare usque dum moriar.
5 Et dereliqui sermones in quibus eram; et respondi cum iracundia ad eam, et dixi : 6 Stulta
super omnes mulieres, non vides luctum nostrum, et quæ nobis contingunt? 7 Quoniam Sion,
mater nostra, omni tristitia contristatur, et humilitate humiliata est, et luget valdissime. 8 Et
nunc quoniam omnes lugemus, et tristes sumus, quoniam omnes contristati sumus, tu autem con-
tristaris in uno filio; 9 interroga enim terram, et dicet tibi : quoniam hæc est quæ debeat lugere
casum tantorum super eam germinantium. 10 Et ex ipsa ab initio omnes nati et alii venient; et
ecce pene omnes in perditionem ambulant, et exterminium fit multitudo eorum. 11 Et quis ergo
debet lugere magis, nisi hæc quæ tam magnam multitudinem perdidit, quam tu, quæ pro uno
doles? Si autem dicis mihi : 12 Quoniam non est planctus meus similis terræ, quoniam fructum
ventris mei perdidi, quem cum mœroribus peperi, et cum doloribus genui; 13 terra autem secun-
dum viam terræ, abiitque in ea multitudo præsens, quomodo evenit, et ego tibi dico : 14 Sicut tu
cum labore peperisti, sic et terra dat fructum suum homini ab initio ei qui fecit eam. 15 Nunc
ergo retine apud temetipsam dolorem tuum, et fortiter fer qui tibi contigerunt casus. 16 Si enim
justificaveris terminum Dei, et consilium suum recipies in tempore, et in talibus collaudaberis;
17 ingredere ergo in civitatem ad virum tuum. Et dixit ad me : 18 Non faciam, neque ingrediar
civitatem, sed hic moriar.
19 Et apposui adhuc loqui ad eam, et dixi : 20 Noli facere hunc sermonem, sed consenti persua-
denti. Quot enim casus Sion? Consolare propter dolorem Jerusalem. 21 Vides enim quoniam sancti-
ficatio nostra deserta effecta est, et altare nostrum demolitum est, et templum nostrum destructum
est, 22 et psalterium nostrum humiliatum est, et hymnus conticuit, et exultatio nostra dissoluta
est, et lumen candelabri nostri extinctum est, et arca testamenti nostri direpta est, et sancta nostra
contaminata sunt, et nomen quod invocatum est super nos, pene profanatum est, et liberi nostri
contumeliam passi sunt, et sacerdotes nostri succensi sunt, et levitæ nostri in captivitatem abie-
runt, et virgines nostræ coinquinatæ sunt, et mulieres nostræ vim passæ sunt, et justi nostri
rapti sunt, et parvuli nostri perditi sunt, et juvenes nostri servierunt, et fortes nostri invalidi
facti sunt; 23 et quod omnium majus, signaculum Sion, quoniam resignata est de gloria sua; nam
et tradita est in manibus eorum qui nos oderunt. 24 Tu ergo excute tuam tristitiam multam, et
depone abs te multitudinem dolorum, ut tibi repropitietur Fortis, et requiem faciet tibi Altissi-
mus, requietionem laborum.
25 Et factum est, cum loquebar ad eam, facies ejus fulgebat subito et species, coruscus fiebat

visus ejus, ut essem pavens valde ad eam, et cogitarem quid esset hoc. [26] Et ecce subito emisit
sonitum vocis magnum timore plenum, ut commoveretur terra a mulieris sono. Et vidi : [27] et ecce,
amplius mulier non comparebat mihi, sed civitas ædificabatur, et locus demonstrabatur de fundamentis magnis; et timui, et clamavi voce magna, et dixi : [28] Ubi est Uriel angelus, qui a prin-
cipio venit ad me? quoniam ipse me fecit venire in multitudine in excessu mentis hujus, et factus
est finis meus in corruptionem, et oratio mea in improperium.
[29] Et cum essem loquens ego hæc, ecce venit ad me, et vidit me. [30] Et ecce eram positus ut
mortuus, et intellectus meus alienatus erat; et tenuit dexteram meam, et confortavit me, et sta-
tuit me super pedes meos, et dixit mihi : [31] Quid tibi est? et quare conturbatus est intellectus
tuus, et sensus cordis tui, et quare conturbaris? Et dixi : [32] Quoniam dereliquisti me, et ego
quidem feci secundum sermones tuos, et exivi in campum; et ecce vidi, et video quod non possum
enarrare.
Et dixit ad me : [33] Sta ut vir, et commonebo te. Et dixi : [34] Loquere, Domine meus, tu in me;
noli me derelinquere, ut non frustra moriar; [35] quoniam vidi quæ non sciebam, et audio quæ non
scio. [36] Aut numquid sensus meus fallitur, et anima mea somniat? [37] Nunc ergo deprecor te, ut
demonstres servo tuo de excessu hoc.
Et respondit ad me, et dixit : [38] Audi me et doceam te, et dicam tibi de quibus times; quoniam
Altissimus revelavit tibi mysteria multa. [39] Vidit rectam viam tuam, quoniam sine intermissione
contristabaris pro populo tuo, et valde lugebas propter Sion. [40] Hic ergo intellectus visionis quæ
tibi apparuit ante paulůlum. [41] Quam vidisti lugentem, inchoasti consolari eam. [42] Nunc autem
jam speciem mulieris non vides, sed apparuit tibi civitas ædificari; [43] et quoniam enarrabat tibi
de casu filii sui, hæc absolutio est. [44] Hæc mulier quam vidisti, hæc est Sion; et quoniam dixit
tibi, quam et nunc conspicies, ut civitatem ædificatam. [45] Et quoniam dixit tibi, quia sterilis fuit
triginta annis, propter quod erant anni scilicet triginta, quando non erat in ea adhuc oblatio
oblata. [46] Et factum est post annos triginta, ædificavit Salomon civitatem, et obtulit oblationes;
tunc fuit quando peperit sterilis filium. [47] Et quod tibi dixit, quoniam nutrivit eum cum labore,
hoc erat, habitatio in Jerusalem; [48] et quoniam dixit tibi quod filius meus veniens in suo thalamo
mortuus esset, et contigisset ei casus, hoc erat, quæ facta est ruina Jerusalem. [49] Et ecce vidisti
similitudinem ejus; et quoniam filium lugeret, inchoasti consolari eam; et de his quæ contigerunt,
hæc erant tibi aperienda.
[50] Et nunc videt Altissimus quoniam ex animo contristatus es, et quoniam ex toto corde pateris
pro ea, ostendit tibi claritatem gloriæ ejus, et pulchritudinem decoris ejus. [51] Propterea enim dixi
tibi, ut maneres in campo ubi domus non est ædificata. [52] Sciebam enim ego, quoniam Altissimus
incipiebat tibi ostendere hæc; [53] propterea dixi tibi, ut venires in agrum ubi non est fundamentum
ædificii. [54] Nec enim poterat opus ædificii hominis sustineri in loco, ubi incipiebatur Altissimi
civitas ostendi. [55] Tu ergo noli timere, neque expavescat cor tuum; sed ingredere, et vide splen-
dorem et magnitudinem ædificii, quantum capax est tibi visus oculorum videre; [56] et post hæc
audies quantum capit auditus aurium tuarum audire. [57] Tu enim beatus es præ multis, et vocatus
es apud Altissimum sicut et pauci. [58] Nocte autem quæ in crastinum futura est, manebis hic; [59] et
ostendet tibi Altissimus eas visiones supremorum, quæ faciet Altissimus his qui habitant super
terram a novissimis diebus.
[60] Et dormivi illam noctem et aliam, sicut dixerat mihi.

§ V. — *Visio quinta.*

Cap. XI. — [1] Et vidi somnium, et ecce ascendebat de mari aquila, cui erant duodecim alæ pen-
narum et capita tria. [2] Et vidi, et ecce expandebat alas suas in omnem terram, et omnes venti
cæli insufflabant in eam, et colligebantur. [3] Et vidi, et de pennis ejus nascebantur contrariæ pennæ,
et ipsæ fiebant in pennaculis minutis et modicis. [4] Nam capita ejus erant quiescentia, et dimidium
caput erat majus aliorum capitum, sed ipsa quiescebat cum eis. [5] Et vidi, et ecce aquila volavit in
pennis suis, et regnavit super terram, et super eos qui habitant in ea. [6] Et vidi, quoniam subjecta
erant ei omnia sub cælo, et nemo illi contradicebat, neque unus de creatura quæ est super ter-
ram. [7] Et vidi, et ecce surrexit aquila super ungues suos, et misit vocem pennis suis, dicens : [8] Nolite
omnes simul vigilare, dormite unusquisque in loco suo, et per tempus vigilate. [9] Capita autem in
novissimo serventur. [10] Et vidi, et ecce vox non exibat de capitibus ejus, sed de medietate cor-
poris ejus.
[11] Et numeravi contrarias pennas ejus, et ecce ipsæ erant octo. [12] Et vidi, et ecce a dextera
parte surrexit una penna, et regnavit super omnem terram. [13] Et factum est cum regnaret, venit
ei finis, et non apparuit locus ejus, et sequens exurrexit, et regnabat; ipsa multum tenuit tempus.
[14] Et factum est cum regnaret, et veniebat finis ejus, ut non appareret sicut prior; [15] et ecce vox
emissa est illi, dicens : [16] Audi, tu quæ tanto tempore tenuisti terram : Hæc annuntio tibi ante-
quam incipias non apparere. [17] Nemo post te tenebit tempus tuum, sed nec dimidium ejus. [18] Et levavit
se tertia, et tenuit principatum sicut et priores; et non apparuit et ipsa. [19] Et sic contingebat
omnibus aliis singulatim principatum gerere, et iterum nusquam comparere.
[20] Et vidi, et ecce in tempore sequentes pennæ erigebantur a dextera parte, ut tenerent et ipsæ

principatum; et ex his erant quæ tenebant, sed tamen statim non comparebant. 21 Nam et aliquæ ex eis erigebantur, sed non tenebant principatum. 22 Et vidi post hæc, et ecce non comparuerunt duodecim pennæ, et duo pennacula; 23 et nihil supererat in corpore aquilæ, nisi duo capita quiescentia et sex pennacula. 24 Et vidi, et ecce sex pennaculis divisæ sunt duæ, et manserunt sub capite quod est ad dexteram partem. Nam quatuor manserunt in loco suo. 25 Et vidi, et ecce subalares cogitabant se erigere, et tenere principatus. 26 Et vidi, et ecce una erecta est, sed statim non comparuit. 27 Et secundæ velocius quam priores, non comparuerunt. 28 Et vidi, et ecce duæ quæ superaverunt, apud semetipsas cogitabant et ipsæ regnare; 29 et in eo cum cogitarent, ecce unum quiescentium capitum quod erat medium, evigilabat, hoc enim erat duorum capitum majus. 30 Et vidi quoniam completa sunt duo capita secum. 31 Et ecce conversum est caput cum his qui cum eo erant, et comedit duas subalares quæ cogitabant regnare. 32 Hoc autem caput perconterruit omnem terram, et dominabatur in ea his qui habitant terram cum labore multo; et potentatum tenuit orbis terrarum super omnes alas quæ fuerunt. 33 Et vidi post hæc, et ecce medium caput subito non comparuit, et hoc sicut alæ. 34 Superaverunt autem duo capita, quæ et ipsa similiter regnaverunt super terram, et super eos qui habitant in ea. 35 Et vidi, et ecce devoravit caput a dextera parte illud quod a læva.

36 Et audivi vocem dicentem mihi: Conspice contra te, et considera quod vides. 37 Et vidi, et ecce sicut leo concitatus de silva rugiens; et vidi quoniam emittebat vocem hominis ad aquilam. Et dixit, dicens: 38 Audi tu, et loquar ad te, et dicet Altissimus tibi: 39 Nonne tu es qui superasti de quatuor animalibus, quæ feceram regnare in sæculo meo, et ut per eos veniret finis temporum eorum? 40 Et quartus veniens devicit omnia animalia quæ transierunt, et potentatu tenuit sæculum cum tremore multo, et omnem orbem cum labore pessimo, et inhabitavit tot temporibus orbem terrarum cum dolo. 41 Et judicasti terram non cum veritate. 42 Tribulasti enim mansuetos, et læsisti quiescentes, et dilexisti mendaces, et destruxisti habitationes eorum qui fructificabant, et humiliasti muros eorum qui te non nocuerunt. 43 Et ascendit contumelia tua usque ad Altissimum, et superbia tua ad Fortem. 44 Et respexit Altissimus superba tempora, et ecce finita sunt, et scelera ejus completa sunt. 45 Propterea non appareas, tu aquila, et alæ tuæ horribiles, et pennacula tua pessima, et capita tua maligna, et ungues tui pessimi, et omne corpus tuum vanum, 46 uti refrigeretur omnis terra, et revertatur liberata de tua vi, et speret judicium et misericordiam ejus qui fecit eam.

Cap. XII. — 1 Et factum est, dum loqueretur leo verba hæc ad aquilam, et vidi, 2 et ecce quod superaverat caput, et non comparuerunt quatuor alæ illæ quæ ad eum transierunt, et erectæ sunt ut regnarent; et erat regnum eorum exile, et tumultu plenum. 3 Et vidi, et ecce ipsa non apparebant, et omne corpus aquilæ incendebatur, et expavescebat terra valde; et ego a tumultu, et excessu mentis, et a magno timore vigilavi, et dixi spiritui meo: 4 Ecce tu præstisti mihi hoc in eo quod scrutaris vias Altissimi. 5 Ecce adhuc fatigatus sum animo, et spiritu meo invalidus sum valde, et nec modica est in me virtus a multo timore, quam expavi nocte hac. 6 Nunc ergo orabo Altissimum, ut me confortet usque in finem. 7 Et dixi, Dominator Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos, et si justificatus sum apud te præ multis, et si certe ascendit deprecatio mea ante faciem tuam, 8 conforta me, et ostende servo tuo mihi interpretationem, et distinctionem visus horribilis hujus, ut plenissime consoleris animam meam. 9 Dignum enim me habuisti ostendere mihi temporum novissima.

Et dixit ad me: 10 Hæc est interpretatio visionis hujus. 11 Aquilam quam vidisti ascendentem de mari, hoc est regnum quod visum est in visione Danieli, fratri tuo. 12 Sed non est illi interpretatum, quoniam ego nunc tibi interpretor. 13 Ecce dies veniunt, et exurget regnum super terram, et erit timor acrior omnium regnorum quæ fuerunt ante eum. 14 Regnabunt autem in ea reges duodecim, unus post unum. 15 Nam secundus incipiet regnare, et ipse tenebit amplius tempus præ duodecim. 16 Hæc est interpretatio duodecim alarum quas vidisti.

17 Et quam audisti vocem quæ locuta est, non de capitibus ejus exeuntem, sed de medio corporis ejus, 18 hæc est interpretatio, quoniam post tempus regni illius nascentur contentiones non modicæ, et periclitabitur, ut cadat, et non cadet tunc, sed iterum constituetur in suum initium.

19 Et quoniam vidisti subalares octo cohærentes alis ejus, 20 hæc est interpretatio: Exurgent in ipso octo reges, quorum erunt tempora levia, et anni citati, et duo quidem ex ipsis perient. 21 Appropinquante autem tempore medio, quatuor servabuntur in tempore, cum incipiet appropinquare tempus ejus ut finiatur; duo vero in finem servabuntur.

22 Et quoniam vidisti tria capita quiescentia, 23 hæc est interpretatio: In novissimis ejus suscitabit Altissimus tria regna, et revocabit in ea multa, et dominabuntur terram. 24 Et qui habitant in ea, cum labore multo super omnes qui fuerunt ante hos, propter hoc ipsi vocati sunt capita aquilæ. 25 Isti enim erunt qui recapitulabunt impietates ejus, et qui perficient novissima ejus. 26 Et quoniam vidisti caput majus non apparens, hæc est interpretatio ejus, quoniam unus ex eis super lectum suum morietur, et tamen cum tormentis. 27 Nam duo qui perseveraverint, gladius eos comedet. 28 Unius enim gladius comedet qui cum eo; sed tamen hic gladio in novissimis cadet.

29 Et quoniam vidisti duas subalares trajicientes super caput quod est in dextera parte, 30 hæc est interpretatio: Hi sunt quos conservavit Altissimus in finem suum, hoc est regnum exile et turbationis plenum. 31 Sicut vidisti et leonem, quem vidisti de silva evigilantem, et rugientem, et

loquentem ad aquilam, et arguentem eam et injustitias ipsius, per omnes sermones ejus sicut au-
disti, 32 hic est ventus quem servavit Altissimus in finem ad eos, et impietates ipsorum; et arguet
illos, et incutiet coram ipsis disceptiones eorum. 33 Statuet enim eos in judicio vivos; et erit, cum
arguerit eos, tunc corripiet eos. 34 Nam residuum populum meum liberabit cum miseria, qui salvati
sunt super fines meos, et jucundabit eos quoadusque veniet finis, dies judicii, de quo locutus sum
tibi ab initio.
35 Hoc somnium quod vidisti, et hæ interpretationes. 36 Tu ergo solus dignus fuisti scire Altis-
simi secretum hoc. 37 Scribe ergo omnia ista in libro quæ vidisti, et pone ea in loco abscondito;
38 et docebis ea sapientes de populo tuo, quorum corda scis posse capere et servare secreta hæc.
39 Tu autem adhuc sustine hic alios dies septem, ut tibi ostendatur quidquid visum fuerit Altis-
simo ostendere tibi.
40 Et profectus est a me. Et factum est, cum audisset omnis populus quoniam pertransierunt
septem dies, et ego non fuissem reversus in civitatem, et congregavit se omnis a minimo usque ad
maximum; et venit ad me, et dixerunt mihi, dicentes : 41 Quid peccavimus tibi, et quid injuste
egimus in te, quoniam derelinquens nos sedisti in loco hoc? 42 Tu enim nobis superes solus ex
omnibus populis, sicut botrus de vinea, et sicut lucerna in loco obscuro, et sicut portus et navis
salvata a tempestate. 43 Aut non sufficiunt nobis mala quæ contingunt? 44 Si ergo tu nos dereli-
queris, quanto nobis erat melius si essemus succensi et nos cum incendio Sion? 45 Nec enim nos
sumus meliores eorum qui ibi mortui sunt. Et ploraverunt voce magna. Et respondi ad eos, et dixi:
46 Confide, Israel, et noli tristari tu, domus Jacob. 47 Est enim memoria vestri coram Altissimo,
et Fortis non est oblitus vestri in tentatione. 48 Ego enim non dereliqui vos, neque excessi a vobis;
sed veni in hunc locum ut deprecarer pro desolatione Sion, ut quærerem misericordiam pro humi-
litate sanctificationis vestræ. 49 Et nunc ite unusquisque vestrum in domum suam, et ego veniam
ad vos post dies istos.
50 Et profectus est populus, sicut dixi ei, in civitatem; 51 ego autem sedi in campo septem diebus,
sicut mihi mandavit; et manducabam de floribus solummodo agri, de herbis facta est esca mihi in
diebus illis.

§ VI. — *Visio sexta.*

Cap. XIII. — 1 Et factum est post dies septem, et somniavi somnium in nocte. 2 Et ecce de mari
ventus exurgebat, ut conturbaret omnes fluctus ejus. 3 Et vidi, et ecce convalescebat ille homo cum
millibus cæli; et ubi vultum suum vertebat ut consideraret, tremebant omnia quæ sub eo videbantur.
4 Et ubicumque exibat vox de ore ejus, ardescebant omnes qui audiebant voces ejus, sicut quiescit
terra, quando senserit ignem.
5 Et vidi post hæc, et ecce congregabatur multitudo hominum, quorum non erat numerus, de
quatuor ventis cæli, ut debellarent hominem qui ascenderat de mari. 6 Et vidi, et ecce sibimetipsi
sculpserat montem magnum, et volavit super eum. 7 Ego autem quæsivi videre regionem vel locum,
unde sculptus esset mons, et non potui. 8 Et post hæc vidi, et ecce omnes qui congregati sunt ad
eum, ut expugnarent eum, timebant valde, tamen audebant pugnare. 9 Et ecce, ut vidit impetum
multitudinis venientis, non levavit manum suam, neque frameam tenebat, neque aliquod vas bel-
licosum, nisi solummodo ut vidi, 10 quoniam emisit de ore suo sicut flatum ignis, et de labiis ejus
spiritus flammæ, et de lingua ejus emittebat scintillas et tempestates, et commista sunt omnia simul,
hic flatus ignis, et spiritus flammæ, et multitudo tempestatis; 11 et concidit super multitudinem in
impetu, quæ præparata erat pugnare, et succendit omnes, ut subito nihil videretur de innumera-
bili multitudine, nisi solummodo pulvis, et fumi odor; et vidi, et extimui. 12 Et post hæc vidi
ipsum hominem descendentem de monte, et vocantem ad se multitudinem aliam pacificam; 13 et
accedebat ad eum vultus hominum multorum, quorumdam gaudentium, quorumdam tristantium;
aliqui vero alligati, aliqui adducentes ex eis qui offerebantur.
Et ægrotavi a multitudine pavoris, et expergefactus sum, et dixi : 14 Tu ab initio demonstrasti
servo tuo mirabilia hæc, et dignum me habuisti ut susciperes deprecationem meam; 15 et nunc de-
monstra mihi adhuc interpretationem somnii hujus. 16 Sicut enim existimo in sensu meo, væ qui
derelicti fuerunt in diebus illis; et multo plus væ his qui non sunt derelicti. 17 Qui enim non sunt
derelicti, tristes erant. 18 Intelligo nunc quæ sunt reposita in novissimis diebus, et occurrent eis, sed
et his qui derelicti sunt. 19 Propter hoc venerunt enim in pericula magna, et necessitates multas,
sicut ostendunt somnia hæc. 20 Attamen facilius est periclitantem venire in hunc, quam pertransire,
sicut nubem a sæculo, et nunc videre quæ contingunt in novissimo. Et respondit ad me, et dixit :
21 Et visionis interpretationem dicam tibi; et de quibus locutus es adaperiam tibi. 22 Quoniam de his
dixisti, qui derelicti sunt, hæc est interpretatio : 23 Qui aufert periculum illo tempore, hic se custo-
divit; qui in periculo inciderunt, hi sunt qui habent opera et fidem ad Fortissimum. 24 Scito ergo
quoniam magis beatificati sunt qui derelicti, super eos qui mortui sunt.
25 Hæ interpretationes visionis, quia vidisti virum ascendentem de corde maris, 26 ipse est quem
conservat Altissimus multis temporibus, qui per semetipsum liberavit creaturam suam; et ipse
disponet, qui derelicti sunt. 27 Et quoniam vidisti de ore ejus exire, ut spiritum, et ignem, et tem-
pestatem; 28 et quoniam non tenebat frameam, neque vas bellicosum; corrupit enim impetus ejus
multitudinem, quæ venerat expugnare eum; hæc est interpretatio : 29 Ecce dies veniunt, quando

incipiet Altissimus liberare eos qui super terram sunt; 30 et veniet in excessu mentis super eos qui inhabitant terram. 31 Et alii alios cogitabunt debellare, civitas civitatem, et locus locum, et gens adversus gentem, et regnum adversus regnum.

32 Et erit, cum fient hæc, et contingent signa quæ ante ostendi tibi; et tunc revelabitur filius meus, quem vidisti, ut virum ascendentem. 33 Et erit quando audierint omnes gentes vocem ejus: et derelinquet unusquisque in regione sua bellum suum, quod habent ad alterutrum; 34 et colligetur in unum multitudo innumerabilis, sicut volentes venire, et expugnare eum. 35 Ipse autem stabit super cacumen montis Sion. 36 Sion autem veniet, et ostendetur omnibus parata et ædificata, sicut vidisti montem sculpi sine manibus. 37 Ipse autem filius meus arguet quæ adinvenerunt gentes, impietates eorum has quæ tempestati appropinquaverunt propter mala cogitamenta eorum, et cruciamenta quibus incipient cruciari; 38 quæ assimilatæ sunt flammæ, et perdet eos sine labore per legem quæ igni assimilata est.

39 Et quoniam vidisti eum colligentem ad se aliam multitudinem pacificam, 40 hæ sunt decem tribus, quæ captivæ factæ sunt de terra sua in diebus Osee regis, quem captivum duxit Salmanasar, rex Assyriorum; et transtulit eos trans flumen, et translati sunt in terram aliam; 41 ipsi autem sibi dederunt consilium hoc, ut derelinquerent multitudinem gentium, et proficiscerentur in ulteriorem regionem, ubi nunquam inhabitavit genus humanum; 42 vel ubi observavere legitima sua, quæ non fuerant servantes in regione sua. 43 Per introitus autem angustos fluminis, Euphraten introierunt. 44 Fecit enim eis tunc Altissimus signa, et statuit venas fluminis usquequo transirent; 45 per eam enim regionem erat via multa itineris, anni unius et dimidii; nam regio illa vocatur Arsareth. 46 Tunc inhabitaverunt ibi usque in novissimo tempore; et nunc iterum cum cœperint venire, 47 iterum Altissimus statuet venas fluminis, ut possint transire: propter hæc vidisti multitudinem cum pace. 48 Sed et qui derelicti sunt de populo tuo, hi sunt qui inveniuntur intra terminum meum. 49 Factum erit ergo, quando incipiet perdere multitudinem earum, quæ collectæ sunt gentes, proteget eos qui superaverunt populum. 50 Et tunc ostendet eis multa plurima portenta.

51 Et dixi ego: Dominator Domine, hoc mihi ostende, propter quod vidi virum ascendentem de corde maris. Et dixit mihi: 52 Sicut non potes hæc vel scrutari, vel scire quæ sunt in profundo maris, sic non poterit quisque super terram videre filium meum, vel eos qui cum eo sunt, nisi in tempore diei. 53 Hæc est interpretatio somnii quod vidisti, et propter quod illuminatus es hic solus. 54 Dereliquisti enim tuam, et circa meam vacasti legem, et quæsisti. 55 Vitam enim tuam disposuisti in sapientia, et sensum tuum vocasti matrem; 56 et propter hoc ostendi tibi merces apud Altissimum; erit enim post alios tres dies, ad te alia loquar; et exponam tibi gravia et mirabilia.

57 Et profectus sum, et transii in campum, multum glorificans et laudans Altissimum, de mirabilibus quæ per tempus faciebat; 58 et quoniam gubernat ipsum, et quæ sunt in temporibus illata; et sedi ibi tribus diebus.

§ VII. — *Visio septima.*

Cap. XIV. — 1 Et factum est tertio die, et ego sedebam sub quercu. 2 Et ecce vox exivit contra me de rubo, et dixit: Esdra, Esdra. Et dixi: Ecce ego, Domine. Et surrexi super pedes meos.

Et dixit ad me: 3 Revelans revelatus sum super rubum, et locutus sum Moysi quando populus meus serviebat in Ægypto. 4 Et misi eum, et eduxi populum meum de Ægypto, et adduxi eum super montem Sina, et detinebam eum apud me diebus multis. 5 Et enarravi ei mirabilia multa, et ostendi ei temporum secreta et finem, et præcepi ei, dicens: 6 Hæc in palam facies verba, et hæc abscondes. 7 Et nunc tibi dico: 8 Signa quæ demonstravi, et somnia quæ vidisti, et interpretationes quas tu vidisti, in corde tuo repone ea; 9 tu enim recipieris ab omnibus, converteris residuus cum consilio meo et cum similibus tuis, usquequo finiantur tempora. 10 Quoniam sæculum perdidit juventutem suam, et tempora appropinquant senescere. 11 Duodecim enim partibus divisum est sæculum, et transierunt ejus decima et dimidium decimæ partis. 12 Supersunt autem ejus post medium decimæ partis. 13 Nunc ergo dispone domum tuam, et corripe populum tuum, et consolare humiles eorum, et renuntia jam corruptelæ. 14 Et dimitte abs te mortales cogitationes, et projice abs te pondera humana, et exue te jam infirmam naturam, et repone in unam partem molestissima tibi cogitamenta, et festina transmigrare a temporibus his; 15 quæ enim vidisti nunc contigisse mala, iterum horum deteriora facient; 16 quantum enim invalidum fiet sæculum a senectute, tantum multiplicabuntur super inhabitantes mala. 17 Prolongavit enim se magis veritas, et appropinquavit mendacium. Jam enim festinat venire quam vidisti visionem.

18 Et respondi, et dixi coram te, Domine: 19 Ecce enim ego abibo, sicut præcepisti mihi, et corripiam præsentem populum. Qui autem iterum nati fuerint, quis commonebit? 20 Positum est ergo sæculum in tenebris, et qui inhabitant in eo sine lumine. 21 Quoniam lex tua incensa est, propter quod nemo scit quæ a te facta sunt, vel quæ incipient opera. 22 Si enim inveni in te gratiam, immitte in me Spiritum sanctum, et scribam omne quod factum est in sæculo ab initio, quæ erant in lege tua scripta ut possint homines invenire semitam, et qui voluerint vivere in novissimis, vivant.

23 Et respondit ad me, et dixit: Vadens congrega populum, et dices ad eos, ut non quærant te diebus quadraginta. 24 Tu autem præpara tibi buxos multos, et accipe tecum Saream, Dabriam,

Salemiam, Echanum, et Asiel, quinque hos qui parati sunt ad scribendum velociter. [25] Et venias huc, et ego accendam in corde tuo lucernam intellectus, quæ non extinguetur quoadusque finiantur quæ incipies scribere. [26] Et tunc perfectis quædam palam facies, quædam sapientibus absconse trades, in crastinum enim hac hora incipies scribere.

[27] Et profectus sum, sicut mihi præcepit, et congregavi omnem populum, et dixi : [28] Audi, Israel, verba hæc. [29] Peregrinati sunt patres nostri ab initio in Ægypto, et liberati sunt inde ; [30] et acceperunt legem vitæ, quam non custodierunt, quam et vos post eos transgressi estis ; [31] et data est vobis terra in sortem, et terra Sion, et patres vestri, et vos iniquitatem fecistis, et non servastis vias quas præcepit vobis Altissimus, [32] et justus judex cum sit, abstulit a vobis in tempore quod donaverat. [33] Et nunc vos hic estis, et fratres vestri introrsum vestrum sunt. [34] Si ergo imperaveritis sensui vestro, et erudieritis cor vestrum, vivi conservati eritis, et post mortem misericordiam consequemini. [35] Judicium enim post mortem veniet, quando iterum reviviscemus ; et tunc justorum nomina parebunt, et impiorum facta ostendentur. [36] Ad me igitur nemo accedat nunc, neque requirat me usque dies quadraginta.

[37] Et accepi quinque viros, sicut mandavit mihi, et profecti sumus in campum, et mansimus ibi. [38] Et factus sum in crastinum, et ecce vox vocavit me, dicens : Esdra, aperi os tuum, et bibe quo te potavero. [39] Et aperui os meum, et ecce calix plenus porrigebatur mihi : hoc erat plenum sicut aqua, color autem ejus ut ignis similis. [40] Et accepi, et bibi ; et in eo cum bibissem, cor meum cruciabatur intellectu, et in pectus meum increscebat sapientia. Nam spiritus meus conservabatur memoria. [41] Et apertum est os meum, et non est clausum amplius. [42] Altissimus dedit intellectum quinque viris, et scripserunt quæ dicebantur excessiones noctis, quas non sciebant. [43] Nocte autem manducabant panem, ego autem per diem loquebar, et per noctem non tacebam. [44] Scripti sunt autem per quadraginta dies libri ducenti quatuor.

[45] Et factum est cum complevissent quadraginta dies, locutus est Altissimus, dicens : Priora quæ scripsisti, in palam pone, et legant digni et indigni. [46] Novissimos autem septuaginta conservabis, ut tradas eos sapientibus de populo tuo. [47] In his enim est vena intellectus, et sapientiæ fons, et scientiæ flumen. Et feci sic.

Sectio III

§ I

Cap. XV. — [1] Ecce loquere in aures plebis meæ sermones prophetiæ, quos immisero in os tuum, dicit Dominus ; [2] et fac ut in charta scribantur, quoniam fideles et veri sunt. [3] Ne timeas a cogitationibus adversum te, nec turbent te incredulitates dicentium. [4] Quoniam omnis incredulus in incredulitate sua morietur. [5] Ecce ego induco, dicit Dominus, super orbem terrarum mala, gladium, et famem, et mortem, et interitum. [6] Propter quod superpolluit iniquitas omnem terram, et adimpleta sunt opera nociva illorum.

[7] Propterea dicit Dominus : [8] Jam non silebo de impietatibus eorum quæ irreligiose agunt, nec sustinebo in his quæ inique exercent : ecce sanguis innoxius et justus clamat ad me, et animæ justorum clamant perseveranter. [9] Vindicans vindicabo illos, dicit Dominus, et accipiam omnem sanguinem innoxium ex illis ad me. [10] Ecce populus meus quasi grex ad occisionem ducitur, jam non patiar illum habitare in terra Ægypti ; [11] sed educam eum in manu potenti et brachio excelso, et percutiam plaga sicut prius, et corrumpam omnem terram ejus. [12] Lugebit Ægyptus, et fundamenta ejus plaga verberata, et castigatione quas inducet ei Deus. [13] Lugebunt cultores operantes terram, quoniam deficient semina eorum ab uredine, et grandine, et a sidere terribili. [14] Væ sæculo, et qui habitant in eo ; [15] quia appropinquavit gladius et contritio eorum, et exurget gens contra gentem ad pugnam, et rhomphæa in manibus eorum ; [16] erit enim inconstabilitio hominibus, et alii aliis invalescentes non curabunt regem suum, et principes viæ gestorum suorum in potentia sua ; [17] concupiscet enim homo in civitatem ire, et non poterit. [18] Propter superbiam enim eorum civitates turbabuntur, domus exterentur, homines metuent. [19] Non miserebitur homo proximum suum ad irritum faciendum domos eorum in gladium, ad diripiendas substantias eorum, propter famem panis et tribulationem multam. [20] Ecce ego convoco, dicit Deus, omnes reges terræ ad me verendum, qui sunt ab oriente, et ab austro, et ab euro, et a Libano, ad convertendos in se, et reddere quæ dederunt illis. [21] Sicut faciunt usque hodie electis meis, sic faciam et reddam in sinu eorum.

Hæc dicit Dominus Deus : [22] Non parcet dextera mea super peccatores, nec cessabit rhomphæa super effundentes sanguinem innoxium super terram. [23] Exiit ignis ab ira ejus, et devoravit fundamenta terræ, et peccatores quasi stramen incensum. [24] Væ eis qui peccant, et non observant mandata mea, dicit Dominus. [25] Non parcam illis. Discedite, filii, a potestate. Nolite contaminare sanctificationem meam. [26] Quoniam novit Dominus omnes qui delinquunt in illum ; propterea tradidit eos in mortem, et in occisionem. [27] Jam enim venerunt super orbem terrarum mala, et manebitis in illis ; non enim liberabit vos Deus, propter quod peccastis in eum.

[28] Ecce visio horribilis, et facies illius ab oriente. [29] Et exient nationes draconum Arabum in curribus multis, et sicut flatus, eorum numerus feretur super terram, ut jam timeant et trepident omnes qui illos audient. [30] Carmonii insanientes in ira, et exient ut apri de silva, et advenient in virtute magna, et constabunt in pugnam cum illis, et vastabunt portionem terræ Assyriorum. [31] Et

post hæc supervalescent dracones nativitatis suæ memores, et convertent se conspirantes in virtute magna ad persequendos eos. [32] Isti turbabuntur et silebunt in virtute illorum, et convertent pedes suos in fugam; [33] et a territorio Assyriorum subsessor obsidebit eos, et consumet unum ex illis, et erit timor et tremor in exercitu illorum, et contentio in reges ipsorum. [34] Ecce nubes ab oriente et septentrione usque ad meridianum, et facies earum horrida valde, plena iræ et procellæ; [35] et collident se invicem, et collident sidus copiosum super terram, et sidus illorum, et erit sanguis a gladio usque ad ventrem; [36] et fimus hominis usque ad substramen cameli, et erit timor et tremor multus super terram; [37] et horrebunt qui videbunt iram illam, et tremor apprehendet illos.

Et post hæc movebunt nimbi copiosi [38] a meridiano et septentrione, et portio alia ab occidente; [39] et superinvalescent venti ab oriente, et recludent eam, et nubem quam suscitavi in ira, et sidus ad faciendam exterritationem ad orientalem ventum et occidentem violabitur; [40] et exaltabuntur nubes magnæ et validæ plenæ iræ, et sidus, ut exterreant omnem terram, et inhabitantes eam, et infundent super omnem locum altum et eminentem sidus terribile, [41] ignem et grandinem, et rhomphæas volantes, et aquas multas, ut etiam impleantur omnes campi, et omnes rivi plenitudine aquarum multarum. [42] Et demolientur civitates, et muros, et montes, et colles, et ligna silvarum, et fœnum pratorum, et frumenta eorum. [43] Et transibunt constantes usque ad Babylonem, et exterent eam; [44] convenient ad ipsam, et circuibunt eam, et effundent sidus, et omnem iram super eam, et subibit pulvis et fumus usque in cælum, et omnes in circuitu lugebunt eam; [45] et qui sub ea remanserint, servient his qui exterruerunt.

[46] Et tu, Asia, concors in spem Babylonis, et gloria personæ ejus, [47] væ tibi, misera, propter quod assimilasti ei, et ornasti filias tuas in fornicatione, ad placendum et gloriandum in amatoribus tuis, qui tecum cupierunt semper fornicari. [48] Odibilem imitata es in omnibus operibus ejus, et in adinventionibus ejus; propterea dicit Deus: [49] Immittam tibi mala, viduitatem, paupertatem, et famem, et gladium, et pestem, ad devastandas domos tuas a violatione, et morte, et gloria virtutis tuæ. [50] Sicut flos siccabitur, cum exurget ardor qui emissus est super te, [51] infirmaberis ut paupercula plagata et castigata a mulieribus, ut non possint te suscipere potentes et amatores. [52] Numquid ego sic zelabor te, dicit Dominus, [53] nisi occidisses electos meos in omni tempore, exaltans percussionem manuum, et dicens super mortem eorum, cum inebriata esses, [54] exorna speciem vultus tui? [55] Merces fornicationis tuæ in sinu tuo, propter hoc redditionem accipies. [56] Sicut facies electis meis, dicit Dominus, sic faciet tibi Deus, et tradet te in malum. [57] Et nati tui fame interient; et tu rhomphæa cades, et civitates tuæ conterentur, et omnes tui in campo gladio cadent. [58] Et qui sunt in montibus, fame peribunt, et manducabunt carnes suas, et sanguinem bibent, a fame panis et siti aquæ. [59] Infelix per maria venies, et rursum accipies mala. [60] Et in transitu allident civitatem occisam, et exterent aliquam portionem terræ tuæ, et partem gloriæ tuæ exterminabunt, rursum revertentes ad Babylonem subversam; [61] et demolita eris illis pro stipula, et ipsi erunt tibi ignis; [62] et devorabunt te, et civitates tuas, terram tuam, et montes tuos; omnes silvas tuas, et lignum fructiferum igni comburent. [63] Filios tuos captivos ducent, et censum tuum in prædam habebunt, et gloriam faciei tuæ exterminabunt.

§ II

Cap. XVI. — [1] Væ tibi, Babylon et Asia! væ tibi, Ægypte et Syria! [2] Præcingite vos saccis, et ciliciis, et plangite filios vestros, et dolete, quoniam appropinquavit contritio vestra. [3] Immissus est vobis gladius, et quis est qui avertat illum? [4] Immissus est in vobis ignis, et quis est qui extinguat illum? [5] Immissa sunt vobis mala, et quis est qui repellat ea? [6] Numquid repellet aliquis leonem esurientem in silva, aut extinguet ignem in stipula, mox quando cœperit ardere? [7] Numquid repellet aliquis sagittam a sagittario forti missam? [8] Dominus fortis immittit mala, et quis est qui repellat ea? [9] Exiit ignis ex iracundia ejus, et quis est qui extinguat eum? [10] Coruscabit, et quis non timebit? Tonabit, et quis non pavebit? [11] Dominus comminabitur, et quis non funditus conteretur a facie ipsius? [12] Terra tremuit et fundamenta ejus, mare fluctuat de profundo, et fluctus ejus disturbabuntur, et pisces ejus, a facie Domini, et a gloria virtutis ejus; [13] quoniam fortis dextera ejus quæ arcum tendit; sagittæ ejus acutæ quæ ab ipso mittuntur, non deficient, cum cœperint mitti in fines terræ. [14] Ecce mittuntur mala, et non revertentur, donec veniant super terram. [15] Ignis succenditur, et non extinguetur, donec consumat fundamenta terræ. [16] Quemadmodum non redit sagitta missa a valido sagittario, sic non revertentur mala quæ missa fuerint in terram.

[17] Væ mihi, væ mihi! quis me liberabit in illis diebus? [18] Initium dolorum et multi gemitus, initium famis et multi interitus, initium bellorum et formidabunt potestates, initium malorum et trepidabunt omnes. [19] In his quid faciam, cum venerint mala? [20] Ecce fames, et plaga, et tribulatio, et angustia, missa sunt flagella in emendatione, [21] et in his omnibus se non convertent ab iniquitatibus suis, neque flagellorum memores erunt semper.

[22] Ecce erit annonæ vilitas super terram, sic ut putent sibi esse directam pacem, et tunc germinabunt mala super terram, gladius, fames, et magna confusio. [23] A fame enim plurimi qui inhabitant terram interient, et gladius perdet ceteros qui superaverint a fame; [24] et mortui sicut stercora projicientur, et non erit qui consoletur eos. Derelinquetur enim terra deserta, et civitates ejus dejicientur. [25] Non derelinquetur qui colat terram, et qui seminet eam. [26] Ligna dabunt fructus, et

quis vindemiabit illa? 27 Uva matura fiet, et quis calcabit illam? erit enim locis magna desertio.
28 Cupiet enim homo hominem videre, vel vocem ejus audire. 29 Relinquentur enim de civitate decem
et duo de agro, qui absconderint se in densis nemoribus, et scissuris petrarum, 30 quemadmodum
derelinquuntur in oliveto et singulis arboribus tres aut quatuor olivæ. 31 Aut sicut in vinea vinde-
miata racemi relinquuntur ab his qui diligenter vineam scrutantur, 32 sic relinquentur in diebus
illis tres aut quatuor ab scrutantibus domos eorum in rhomphæa. 33 Et relinquetur terra deserta,
et agri ejus inveterabunt, et viæ ejus et omnes semitæ ejus germinabunt spinas, eo quod non
transient homines per eam. 34 Lugebunt virgines non habentes sponsos, lugebunt mulieres non
habentes viros, lugebunt filiæ earum non habentes adjutorium: 35 sponsi earum in bello consu-
mentur, et viri earum in fame exterentur.

36 Audite vero ista, et cognoscite ea, servi Domini. 37 Ecce verbum Domini, excipite illud: ne
diis credatis de quibus dicit Dominus. 38 Ecce appropinquant mala, et non tardant. 39 Quemadmo-
dum prægnans cum parit in nono mense filium suum, appropinquante hora partus ejus, ante horas
duas vel tres, dolores circumeunt ventrem ejus, et prodeunte infante de ventre, non tardabunt uno
puncto, 40 sic non morabuntur mala ad prodeundum super terram, et sæculum gemet, et dolores
circumtenebunt illud.

41 Audite verbum, plebs mea: parate vos in pugnam, et in malis sic estote, quasi advenæ terræ.
42 Qui vendit, quasi qui fugiat; et qui emit, quasi qui perditurus. 43 Qui mercatur, quasi qui fru-
ctum non capiat; et qui ædificat, quasi non habitaturus. 44 Qui seminat, quasi qui non metet; sic
et qui vineam putat, quasi non vindemiaturus. 45 Qui nubunt, sic quasi filios non facturi; et qui
non nubunt, sic quasi vidui. 46 Propter quod qui laborant, sine causa laborant; 47 fructus enim
illorum alienigenæ metent, et substantiam illorum rapient, et domos evertent, et filios eorum capti-
vabunt, quia in captivitate et fame generant natos suos. 48 Et qui negotiantur in rapina, quantum
diu exornant civitates et domos suas, et possessiones et personas suas; 49 tanto magis adzelabor eos
super peccata sua, dicit Dominus. 50 Quomodo zelatur fornicaria mulier rem idoneam et bonam
valde, 51 sic zelabitur justitia iniquitatem cum exornat se, et accusat eam in facie, cum venerit qui
defendat exquirentem omne peccatum super terram. 52 Propterea nolite similari ei, nec operibus
ejus; 53 quoniam adhuc pusillum, et tolletur iniquitas a terra, et justitia regnabit in vos.

54 Non dicat peccator se non peccasse; quoniam carbones ignis comburet super caput ejus, qui
dicit: Non peccavi coram Domino Deo et gloria ipsius. 55 Ecce Dominus cognoscet omnia opera
hominum, et adinventiones illorum, et cogitationes illorum, et corda illorum. 56 Dixit enim: Fiat
terra, et facta est; fiat cælum, et factum est. 57 Et in verbo illius stellæ fundatæ sunt, et novit
numerum stellarum. 58 Qui scrutatur abyssum, et thesauros illarum; qui mensus est mare, et con-
ceptum ejus. 59 Qui conclusit mare in medio aquarum, et suspendit terram super aquas verbo suo.
60 Qui extendit cælum quasi cameram, super aquas fundavit eum. 61 Qui posuit in deserto fontes
aquarum, et super verticem montium lacus ad emittendum flumina ab eminenti petra, ut potaret
terram. 62 Qui finxit hominem, et posuit cor suum in medio corporis, et misit ei spiritum, vitam
et intellectum, 63 et spiramen Dei omnipotentis qui fecit omnia, et scrutinat omnia absconsa in
absconsis terræ. 64 Hic novit adinventionem vestram, et quæ cogitatis in cordibus vestris, peccantes
et volentes occultare peccata vestra. 65 Propter quod Dominus scrutinando scrutinavit omnia opera
vestra, et traducet vos omnes, 66 et vos confusi eritis cum processerint peccata vestra coram homi-
nibus; et iniquitates erunt, quæ accusatores stabunt in die illo. 67 Quid facietis? aut quomodo
abscondetis peccata vestra coram Deo et angelis ejus?

68 Ecce judex Deus, timete eum. Desinite a peccatis vestris, et obliviscamini iniquitates vestras
jam agere eas in sempiternum, et Deus educet vos, et liberabit de omni tribulatione. 69 Ecce enim
incenditur ardor super vos turbæ copiosæ, et rapient quosdam ex vobis, et cibabunt idolis occisos;
70 et qui consenserint eis, erunt illis in derisum, et in improperium, et in conculcationem. 71 Erit
enim locis locus, et in vicinas civitates exurrectio multa super timentes Dominum. 72 Erunt quasi
insani nemini parcentes, ad diripiendum et devastandum adhuc timentes Dominum; 73 quia devasta-
bunt et diripient substantias, et de domibus suis eos ejicient. 74 Tunc parebit probatio electorum
meorum, ut aurum quod probatur ab igne.

75 Audite, dilecti mei, dicit Dominus: Ecce adsunt dies tribulationis, et de his liberabo vos.
76 Ne timeatis, nec hæsitetis, quoniam Deus dux vester est. 77 Et qui servat mandata et præcepta
mea, dicit Dominus Deus, ne præponderent vos peccata vestra, ne superelevent se iniquitates vestræ.
78 Væ qui constringuntur a peccatis suis, et obteguntur ab iniquitatibus suis, quemadmodum ager
constringitur a silva, et spinis tegitur semita ejus per quam non transit homo, et excluditur, et
mittitur ad devorationem ignis.

FINIS

INDEX RERUM

QUÆ HOC VOLUMINE CONTINENTUR

Paris. — Imprimerie de la Librairie LETOUZEY & ANÉ, 17, rue du Terrage.